

ARKIVEKSEMPLAR

Nordiska rådet

21:a sessionen, 1:a samlingen

1973

Oslo

NORDISKA RÅDET
SEKRETERARIATET

Stockholm 1973

Kungl. Boktryckeriet P A Norstedt & Söner

Redaktör Åke Edwall

Innehållsöversikt

Inledning	5
Kallelse till sessionen	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	12
Saklista för 21:e sessionen jämte förteckning över övriga i rådet anhängiga saker	22
Sakernas fördelning på utskott	37
Översikt över sessionen	47
Protokoll	49
Saker m. m.	267
Medlemsförslag (A-saker)	269
Regeringsförslag (B-sak)	691
Berättelser (C-saker)	696
Meddelanden (D-saker)	1079
Frågor (E-saker)	1388
Dokument utanför saklistan	1400
Beslut	1621
Rekommendationer	1623
Yttranden	1681
Övriga beslut	1686
Riktlinjer för utskottsarbetet	1686
Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	1689
Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris	1697
Register	1711
Översikt över sakernas behandling	1713
Personregister	1732
Ämnesregister	1742
Plan över sessionssalen	1755

INLEDNING

Kallelse till sessionen

Till Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar, Nordiska ministerrådet, Färöarnas landsstyre, Ålands landskapsstyrelse och valda medlemmar och suppleanter i Nordiska rådet.

Sedan Nordiska rådets presidium med stöd av rådets bemyndigande fattat beslut om tidpunkten för rådets tjugoförsta session, får presidiet härmed enligt arbetsordningens 1 § meddela, att rådets tjugoförsta session kommer att inledas i Oslo lördagen den 17 februari 1973.

Efter överläggningar med Nordiska ministerrådet har presidiet med instämmande av delegationerna och under förutsättning av plenarförsamlingens godkännande beslutat att på prov dela 21:a sessionen. Sessionens första del avkortas med en dag och slutar därigenom onsdagen den 21 februari 1973 efter förmiddagens möte.

21:a sessionens andra del kommer att äga rum hösten 1973 på tid och plats som senare fastställs.

Helsingfors den 16 oktober 1972

V. J. Sukselainen

Emil Vindsetmo

Medlemslista

(Upprättad enligt § 4 arbetsordningen och godkänd vid mötet den 17 februari 1973 med ändringar vid möten den 17, 18, 19, 20 och 21 februari 1973)

Lista godkänd den 17 februari 1973

Regeringsrepresentanter m. fl.

<i>Andersen, K. B. (närv. 19/2—21/2)</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Aspling, Sven (närv. 19/2—20/2)</i>	<i>Lidbom, Carl (närv. 17/2—21/2)</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Linnamo, Jussi (närv. 19/2—21/2)</i>
<i>Bræk, Ola Skjåk</i>	<i>Louekoski, Matti (närv. 18/2—20/2)</i>
<i>Carlsson, Ingvar (närv. 17/2—20/2)</i>	<i>Lundkvist, Svante (intog ej sin plats i rådet)</i>
<i>Christiansen, Peter F.</i>	<i>Löfberg, Bertil (närv. 17/2—20/2)</i>
<i>Eika, Hallvard</i>	<i>Matthiasen, Niels (närv. 17/2—20/2)</i>
<i>Feldt, Kjell-Olof (närv. 17/2—21/2)</i>	<i>Nielsen, K. Axel (närv. 18/2—21/2)</i>
<i>Fjose, Bergfrid</i>	<i>Norling, Bengt (närv. 20/2—21/2)</i>
<i>Gredal, Eva (närv. 17/2—19/2)</i>	<i>Nørgaard, Ivar</i>
<i>Haugeland, Trygve</i>	<i>Odhnoff, Camilla (närv. 18/2—19/2)</i>
<i>Haukipuro, Erkki (närv. 17/2—19/2)</i>	<i>Ólafsson, Magnús Torfi</i>
<i>Hägglom, Alarik</i>	<i>Palme, Olof (närv. 17/2—20/2)</i>
<i>Heinesen, Knud (närv. 20/2)</i>	<i>Skipnes, Johan</i>
<i>Holmqvist, Eric (närv. 18/2—19/2)</i>	<i>Skulberg, Anton</i>
<i>Jansson, Jan-Magnus (närv. 19/2—20/2)</i>	<i>Sorsa, Kalevi (närv. 17/2—20/2)</i>
<i>Jensen, Egon (närv. 20/2—21/2)</i>	<i>Sundqvist, Ulf (närv. 18/2—20/2)</i>
<i>Jensen, Erling</i>	<i>Tarjanne, Pekka (närv. 17/2—20/2)</i>
<i>Jóhannesson, Ólafur</i>	<i>Thomsen, Chr. (närv. 20/2—21/2)</i>
<i>Johansson, Rune (närv. 19/2—21/2)</i>	<i>Tuominen, Heikki (närv. 17/2—20/2)</i>
<i>Jørgensen, Anker (närv. 17/2—19/2)</i>	<i>Virolainen, Johannes (intog ej sin plats i rådet)</i>
<i>Kampmann, Jens (närv. 17/2—20/2)</i>	<i>Väänänen, Marjatta (närv. 20/2—21/2)</i>
<i>Karjalainen, Ahti (närv. 20/2)</i>	<i>Vårvik, Dagfinn</i>
<i>Karkinen, Seija</i>	<i>Wickman, Krister (närv. 17/2—20/2)</i>
<i>Kjartansson, Magnús</i>	
<i>Kolstad, Eva</i>	
<i>Koren, Petter</i>	

Valda medlemmar

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Baunsgaard, Hilmar</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Borten, Per</i>
<i>Andenæs, Tønnes</i>	<i>Bratteli, Trygve</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Bye, Roald</i>
<i>Aune, Anders</i>	<i>Carlsson, Eric</i>

Dam, Poul
Eidem, Bjarne Mørk
Forsman, Mauno
Garbo, Gunnar
Geijer, Arne
Gislason, Gylfi P.
Guðmundsson, Gils
Hafstein, Jóhann
Hammarberg, Sven
Hansen, Guttorm
Hansen, Jørgen Peder
Hartling, Poul
Haugstvedt, Asbjørn
Helén, Gunnar
Hermansson, Carl-Henrik
Hernelius, Allan
Hetemäki, Elsi
Horn, Svend
Johannessen, Martha
Johansson, Knut
Johansson, Tage
Jónsson, Björn
Kock, Osmo
Koivisto, Tellervo M.
Krönmark, Eric
Laitinen, Aili
Larsen, Arne
Lillqvist, Bror
Lind, Nathalie
Lindeman, Lars
Lysholt Hansen, R.
Lähtenmäki, Olavi
Mathiesen, Matthías Á.

Mellqvist, Sven
Mundebo, Ingemar
Mäki, Timo
Møller, Gerda
Møller, Orla
Nettelbrandt, Cecilia
Nilsen, Arne
Nilsson, Jan-Ivan
Norvik, Erling
Nyboe Andersen, Poul
Palm, Sture
Patursson, Erlendur
Risgaard Knudsen, Jens
Rognerud, Berte
Salvesen, Salve
Seip, Helge
Skaftason, Jón
Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl
Steenberg, Erland
Stetter, Ib
Sukselainen, V. J.
Sundman, Per Olof
Tallgren, Carl Olof
Thestrup, Knud
Tuomioja, Erkki
Tupamäki, Olavi
Väyrynen, Paavo
Woivalin, Folke
Willoch, Kåre
Aarvik, Egil
Ääri, Saimi
Øregaard, J. Fr.

Ändringar den 17 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för denna och påföljande dag Erling Norvik av *Olaf Knudson* och för denna dag Arne Geijer av *Doris Håvik*.

Ändringar den 19 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes Gunnar Helén för denna och påföljande dag av *Gunnar Richardson* samt för återstoden av sessionen Jan-Ivan Nilsson av *Anna-Lisa Nilsson*.

Ändringar den 20 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för denna dag Erik Adamsson av *Doris Håvik*, Allan Hernelius av *Ove Nordstrandh* samt för återstoden av sessionen Carl-Henrik Hermansson av *Lars Werner*, Knut Johansson av *Paul Jansson* och Paavo Väyrynen av *Mikko Jokela*.

Ändringar den 21 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för återstoden av sessionen Anders Aune av *Einar Førde* och Trygve Bratteli av *Ingvar Bakken*.

Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämte suppleanter efter länder och partier

(Vid sessionens början)

Danmarks riges delegation

Regeringsrepresentanter m. fl.

(Utsedda den 30 januari 1973)

Jørgensen, Anker, f. 22. Statsminister, København (S).
Andersen, K. B., f. 14. Udenrigsminister, København. (S).
Nielsen, K. Axel, f. 04. Justitsminister, Hadsund. (S).
Thomsen, Christian, f. 09. Fiskeriminister, Viborg. (S).
Nørgaard, Ivar, f. 22. Udenrigsøkonomiminister, Bagsværd. (S).
Jensen, Egon, f. 22. Indenrigsminister, Slagelse. (S).

Matthiasen, Niels, f. 24. Minister for kulturelle anliggender, København. (S).
Kampmann, Jens, f. 37. Minister for offentlige arbejder og for forureningsbekæmpelse, Charlottenlund. (S).
Gredal, Eva, f. 27. Socialminister, København (S).
Heinesen, Knud, f. 32. Undervisningsminister, København. (S).
Jensen, Erling, f. 19. Handelsminister, Helsingør. (S).

(Utsedd av Føroya landsstyre den 17 november 1972)

Christiansen, Peter F., f. 23. Varaløgmaður (vice-lagmand), Tórshavn. (sb).

Valda medlemmar

(Utsedda av Folketinget den 4 oktober 1972)

Socialdemokratiet (S)

Medlemmer

Albertsen, Kristian, f. 17. Forretningsfører, Frederiksberg.
Risgaard Knudsen, Jens, f. 25. Fhv. minister, Søborg. (Utsedd 23/1 1973)

Stedforträdere

Hansen, Ove, f. 09. Fhv. minister, Ballerup.
Pedersen, Robert, f. 21. Fhv. højskoleforstander, Ilskov. (Utsedd 15/2 1973)

Medlemmer

Hansen, Jørgen Peder, f. 23. Toldkontrollør, Svendborg.
Lysholt Hansen, Ralph, f. 19. Overlærer, Væggerløse.
Horn, Svend, f. 06. Fhv. minister, Nyborg.
Møller, Orla, f. 16. Fhv. minister, Ålborg.

Stedfortrædere

Mortensen, K. J., f. 27. Lønningschef, Vejle.
Nielsen, Johan, f. 19. Sogneprest, Ørsted.
Nielsen, Knud, f. 28. Adjunkt, Horup Hav.
Søgaard, Poul, f. 23. Remisearbejder, Odense.

Det konservative Folkeparti (KF)*Medlemmer*

Stetter, Ib, f. 17. Direktør, Ålborg.
Thestrup, Knud, f. 00. Fhv. minister, København.
Møller, Gerda, f. 14. Oberstinde, København.

Stedfortrædere

Juul-Madsen, Ejvind, f. 21. Proprietær, Fagerholt, Skibby.
Munck, Clara, f. 14. Rådmand, Frederiksberg.
Simonsen, Palle, f. 33. Direktør, Charlottenlund.

Venstre (V)*Medlemmer*

Nyboe Andersen, Poul, f. 13. Fhv. minister, Humlebæk.
Hartling, Poul, f. 14. Fhv. udenrigsminister, Charlottenlund.
Holmberg, Gustav, f. 11. Gårdejer, Ålestrup.
 (Förfall vid 21:a sessionens första samling; ersatt av Nathalie Lind; se under Stedfortrædere)

Stedfortrædere

Guldberg, Ove, f. 18. Fhv. minister, Charlottenlund.
Lind, Nathalie, f. 18. Fhv. minister, København.
Østergaard, Kristen, f. 15. Gårdejer, Krogsdal, Holstebro.

Det radikale Venstre (RV)*Medlemmer*

Baunsgaard, Hilmar, f. 20. Fhv. statsminister, Hellerup.
Skytte, Karl, f. 08. Folketingets formand, fhv. minister, Højrup.

Stedfortrædere

Helveg Petersen, Niels, f. 39. Cand. jur., Frederiksberg.
Haugaard, Svend, f. 13. Fhv. forstander, Resen, Skive.

Socialistisk Folkeparti (SF)*Medlemmer*

Dam, Poul, f. 21. Højskoleforstander, Birkerød.
Larsen, Arne, f. 17. Statsrevisor, Valby.

Stedfortrædere

Ømann, Sigurd, f. 23. Ekspeditionssekretær, Birkerød.
Lange, Morten, f. 19. Professor, dr. phil., Holte.

(Valda av Føroya lagting den 17 december 1970)

Føroya javnaðarflokkurin (Socialdemokratiet) (jvfl)

Medlem

Øregaard, J. Fr., f. 06. Løgtingsformaður, stjórnari (lagtingsformand, direktør), Gøtu.

Stedfortræder

Olsen, Poul Jacob, f. 17. Fiskiskippari (fiske-skipper), Klaksvig.

Tjóðveldisflokkurin (Det republikanske parti) (Tvfl)

Medlem

Patursson, Erlendur, f. 13. Hagfrøðingur (cand. polit.), Kirkjubøur.

Stedfortræder

Isaksen, Finnboji, f. 43. Útvarpsmaður (radio-avis-redaktør), Tórshavn.

Finlands delegation

Regeringsrepresentanter m. fl.

(Utsedda den 15 februari 1972)

Sorsa, Kalevi, f. 30. Statsminister, Helsingfors. (Sd).

Karjalainen, Ahti, f. 23. Utrikesminister, Helsingfors. (K).

Virolainen, Johannes, f. 14. Finansminister, Lojo. (K).

Tuominen, Heikki, f. 20. Inrikesminister, Helsingfors.

Linnamo, Jussi, f. 24. Minister, Hagalund. (Sd).

Louekoski, Matti, f. 41. Justitieminister, Gäddvik. (Sd).

Sundqvist, Ulf, f. 45. Undervisningsminister, Sibbo. (Sd).

Karkinen, Seija, f. 36. Social- och hälsovårdsminister, Helsingfors. (Sd).

Tarjanne, Pekka, f. 37. Trafikminister, Finnå. (Lkp).

Haukipuro, Erkki, f. 21. Jord- och skogsbruksminister, Helsingfors. (K).

Väänänen, Marjatta, f. 23. Minister, Helsingfors. (K).

Jansson, Jan-Magnus, f. 22. Handels- och industriminister, Helsingfors. (Sv).

(Utsedd av Alands landskapsstyrelse den 3 januari 1973)

Hägglom, Alarik, f. 14. Lantråd, Mariehamn.

Riksdagen

(Valda av riksdagen den 7 februari 1973 för tiden intill nästa val)

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (Finlands Socialdemokratiska parti) (Sd)

Medlemmar

Forsman, Mauno, f. 28. Folkskollärare, Helsingfors.

Suppleanter

Ajo, Aimo, f. 32. Pastor, forstmästare, Rovaniemi.

Medlemmar

- Koivisto, Tellervo Maria*, f. 27. Politices kandidat, Tammerfors.
Lillqvist, Bror, f. 18. Montör, Jakobstad.
Lindeman, Lars, f. 20. Socialchef, Helsingfors.
Tuomioja, Erkki, f. 46. Politices kandidat, Helsingfors.

Suppleanter

- Työläjärvi, Pirkko*, f. 38. Diplomekonom, Raumo.
Knuuttila, Sakari, f. 30. Ingenjör, Jyväskylä.
Liikanen, Erkki, f. 50. Politices studerande, S:t Michel.
Söderman, Jacob, f. 38. Juris licentiat, Grankulla.

Suomen Kansan Demokraattinen Liitto (Demokratiska förbundet för Finlands folk) (Skdl)*Medlemmar*

- Alenius, Ele*, f. 25. Politices doktor, Helsingfors.
Björklund, Ilkka-Christian, f. 47. Politices kandidat, Helsingfors.
Kock, Osmo, f. 29. Vicehäradshövding, Lahti.

Suppleanter

- Kantola, Lauri*, f. 08. Redaktör, Esbo.
Kivistö, Kalevi, f. 41. Politices licentiat, Jyväskylä.
Tuominen, Mirjam, f. 19. Generalsekreterare, Helsingfors.

Keskustapuolue (Centerpartiet) (K)*Medlemmar*

- Ruokola, Matti*, f. 32. Medicine licentiat, Uleåborg.
 (Förfall vid 21:a sessionens första samling; ersatt av Saimi Ääri; se under Suppleanter)
Sukselainen, V. J., f. 06. Förutv. statsminister, kansler, Hagalund.
Väyrynen, Paavo, f. 46. Politices magister, Kemi lk.
 (Förfall vid 21:a sessionens första samling; ersatt 20/2—21/2 av Mikko Jokela; se under Suppleanter)

Suppleanter

- Ääri, Saimi*, f. 31. Husmor, Punkalaidun.
Jokela, Mikko, f. 28. Politices kandidat, vicehäradshövding, Rovaniemi lk.
Saukkonen, Juhani, f. 37. Pastor, Parikkala

Kansallinen Kokoomus (Nationella samlingspartiet) (Kok)*Medlemmar*

- Hetemäki, Elsi*, f. 29. Lektor, Esbo.
Lähteenmäki, Olavi, f. 09. Andre vicetalmän, professor. Åbo.
Mäki, Timo, f. 14. Vicehäradshövding, Tavastehus.

Suppleanter

- Lankinen, Sirkka*, f. 16. Medicine licentiat, Lahti.
Mykkänen, Jouni, f. 39. Politices magister, Sodankylä.

Suomen Kansan Yhtenäisyyden Puolue (Finlands Folks Enhets Parti) (Skyp)*Medlem*

Tupamäki, Olavi, f. 44. Diplomingenjör,
Petäjävesi.

Suppleanter

Kainulainen, Heikki, f. 17. Jordbrukare, Sul-
kava.

Antila, Pentti, f. 26. Agronom, jordbrukare,
Lavia.

Svenska Folkpartiet (Sv)*Medlem*

Tallgren, Carl Olof, f. 27. Politices kandidat.
Åbo.

Suppleant

Westerlund, Henrik, f. 26. Agrolog, jordbru-
kare, Pernå.

Liberaalinen Kansanpuolue (Liberala Folkpartiet) (Lkp)*Medlem*

Laitinen, Aili, f. 35. Medicine licentiat, Ny-
slott.

Suppleant

Westerlund, Seppo, f. 30. Diplomingenjör,
Esbo.

(Valda av Ålands landsting den 6 november 1972)

Åländsk samling (ÅS)*Medlem*

Woivalin, Folke, f. 28. Bonde, landstingets
talman, Finström.

Suppleant

Dahlman, Nils, f. 14. Borgmästare, lands-
tingets förste vicetalman, Mariehamn.

I s l a n d s d e l e g a t i o n**Regeringsrepresentanter**

(Utsedda den 1 februari 1973)

Jóhannesson, Ólafur, f. 13. Forsättsráðherra
(statsminister), Reykjavík. (F).

Ólafsson, Magnús Torfi, f. 23. Mennta-
málaráðherra (undervisningsminister),
Reykjavík. (SF).

Kjartansson, Magnús, f. 19. Heilbrigðis- og
tryggingamálaráðherra (sundheds- og for-
sikringsminister), Reykjavík. (Ab).

Alþingi (altinget)*(Valda den 21 december 1972 för tiden intill nästa val)*

Efri deild (överste afdeling) E; neðri deild (nederste afdeling) N.

Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighedspartiet) (Sj.)*Fulltrúar (medlemmer)**Mathiesen, Matthías Á.*, f. 31. Hæstaréttarlögmaður (höjesteretssagfører), Hafnarfjörður, N.*Hafstein, Jóhann*, f. 15. Fyrrv. forsætisráðherra (Fhv. statsminister), Reykjavík. N.*Varafultrúar (stedfortrædere)**Thoroddsen, Gunnar*, f. 10. Próffessor (professor), Reykjavík. N.*Hallgrímsson, Geir*, f. 25. Fyrrv. borgarstjóri (Fhv borgmester), Reykjavík. E.**Framsóknarflokkurinn (Fremskridtspartiet) (F.)***Fulltrúi (medlem)**Skaftason, Jón*, f. 26. Hæstaréttarlögmaður (höjesteretssagfører), Kópavogur. N.*Varafultrúi (stedfortræder)**Bjarnason, Ásgeir*, f. 14. Óðalsbóndi (odelsbonde), Ásgarði, Dalasýslu. E.**Alþýðubandalagið (Folkeforbundet) (Ab.)***Fulltrúi (medlem)**Guðmundsson, Gils*, f. 14. Rithöfundur (forfatter), Reykjavík. N.*Varafultrúi (stedfortræder)**Jakobsdóttir, Svava*, f. 30. Rithöfundur (forfatter), Reykjavík. N.**Alþýðuflokkurinn (Det socialdemokratiske parti) (A.)***Fulltrúi (medlem)**Gíslason, Gylfi Þ.*, f. 17. Fyrrv. ráðherra (fhv. minister), Reykjavík. N.*Varafultrúi (stedfortræder)**Þorsteinsson, Eggert G.*, f. 25. Fyrrv. ráðherra (fhv. minister), Reykjavík. E.**Samtök frjálslyndra og vinstri manna (Liberale og venstres forbund) (SF.)***Fulltrúi (medlem)**Jónsson, Björn*, f. 16. Verkamaður (arbejder), Akureyri. E.*Varafultrúi (stedfortræder)**Pálmason, Karvel*, f. 36. Kennari (lærer), Bolungarvík. N.

Norges delegation

Regeringsrepresentanter

(Utsedda av regeringen den 26 januari 1973)

Korvald, Lars, f. 16. Statsminister. Råde.
(Kr. F.).

Vårvik, Dagfinn, f. 24. Utenriksminister,
Oslo. (Sp).

Eika, Hallvard, f. 20. Statsråd. sjef for Han-
dels- og skipsfartsdepartementet, Tele-
mark. (V).

Koren, Petter, f. 10. Statsråd. sjef for Justis-
og politidepartementet, Oslo. (Kr. F.).

Skulberg, Anton, f. 21. Statsråd, sjef for
Kirke- og undervisningsdepartementet,
Spydeberg. (Sp).

Skipnes, Johan, f. 09. Statsråd. sjef for Kom-
munal- og arbeidsdepartementet, Molde.
(Kr. F.).

Bræk, Ola Skjåk, f. 12. Statsråd, sjef for In-
dustri- og håndverksdepartementet, Åle-
sund. (V).

Austrheim, John, f. 12. Statsråd, sjef for
Samferdselsdepartementet, Sandane. (Sp).

Fjose, Bergfrid, f. 15. Statsråd, sjef for So-
sialdepartementet, Oslo. (Kr.F.).

Haugeland, Trygve, f. 14. Statsråd, sjef for
Miljøverndepartementet, Lyngdal. (Sp.).

Kolstad, Eva, f. 18. Statsråd, sjef for For-
bruker- og administrasjonsdepartementet.
Oslo. (V)

Valda medlemmar

(Utsedda av Stortinget den 14 december 1972 för tiden 1 januari—31 december 1973)

Det norske arbeiderparti (A)

Medlemmer

Bratteli, Trygve, f. 10. Formann i det norske
Arbeiderparti, Oslo.

(Förfall vid 21:a sessionens första sam-
ling 21/2; ersatt av Ingvar Bakken; se un-
der Varamenn)

Hansen, Guttorm, f. 20. Journalist, Nam-
sos.

Johannessen, Martha, f. 07. Husmor, Borge.

Salvesen, Salve, f. 09. Sekretær, Kristian-
sand.

Eidem, Bjarne, Mørk, f. 36. Lærer, Glad-
stad. Nordland.

Bye, Roald, f. 28. Arbeidskontorbestyrer,
Hommelvik.

Nilsen, Arne, f. 24. Jernbanefullmektig,
Voss.

Varamenn

Støa, Johan, f. 13. Byggningsarbeider, Ver-
dal.

Bakken, Ingvar, f. 20. Skogsarbeider, Mar-
ker.

Førde, Einar, f. 43. Student, Oslo.

Martinsen, Astrid Murberg, f. 32. Lærer,
Holmestrand.

Sjøthun, Asbjørn, f. 27. Gårdbruker, Bals-
fjord.

Fagerheim, Oddleif, f. 11. Undervisnings-
lærer, Dale i Sunnfjord.

Versto, Aslak, f. 24. Gårdbruker, Ytre Vinje.

Medlemmer

Andenæs, Tønnes, f. 23. Universitetsforleger, cand. jur., Jar.

Aune, Anders, f. 23. Fylkeskontorsjef, Vadsø.

(Förfall vid 21:a sessionens första samling 21/2; ersatt av Einar Førde; se under Varamenn)

Holen, Lars, f. 12. Småbruker, Alvdal.

Andersen, Liv, f. 19. Husmor. kontordame, Gjøvik.

Høyre (H)*Medlemmer*

Willoch, Kåre, f. 28. Cand oekon., Oslo.

Rognerud, Berte, f. 07. Avdelingsbestyrer, Oslo.

Norvik, Erling, f. 28. Generalsekretær, Hammerfest.

Varamenn

Knudson, Olaf, f. 15. Gårdbruker, Sigdal.

Benkow, Jo, f. 24. Fotografmester, Bærum.

Aakre, Bodil, f. 22. Advokat, Bodø.

Senterpartiet (Sp)*Medlemmer*

Borten, Per, f. 13 Fylkesagronom, Melhus.

Engan, Erling, f. 10. Distriktssjef, Bodin.

(Förfall vid 21:a sessionens första samling; ersatt av Erland Stenberg; se under Varamenn)

Varamenn

Steenberg, Erland, f. 19. Registrert revisor, odelstingspresident, Nedre Eiker.

Vikan, Johan A., f. 12. Bonde, Stjørdal.

Kristelig folkeparti (Kr. F.)*Medlemmer*

Haugstvedt, Asbjørn, f. 26. Sosialsjef, Bergen.

Aarvik, Egil, f. 12. Redaktör, lagtingspresident, Jar.

Varamenn

Rein, Kristoffer, f. 12. Bonde, Rissa.

Myrstad, Knut, f. 13. Kretssekretær, Selje.

Folkepartiet Nye Venstre (FNV)*Medlem*

Seip, Helge, f. 19. Cand. oekon. og cand. jur., Blommenholm.

Varamenn

Myklebust, Thor, f. 08. Journalist, Kvinnherad.

Helle, Ingvar, f. 33. Rektor, Stavanger.

Venstre (V)*Medlem*

Garbo, Gunnar, f. 24. Journalist, Bergen.

Sveriges delegation**Regeringsrepresentanter***(Utsedda av regeringen den 9 februari 1973)*

Palme, Olof, f. 27. Statsminister, Vällingby. (s).

Wickman, Krister, f. 24. Minister för utrikes ärendena, Solna. (s).

Johansson, Rune, f. 15. Statsråd och chef för industridepartementet, Stockholm. (s).

Holmqvist, Eric, f. 17. Statsråd och chef för inrikesdepartementet, Solna. (s).

Aspling, Sven, f. 12. Statsråd och chef för socialdepartementet, Stockholm. (s).

Lundkvist, Svante, f. 19. Statsråd och chef för civildepartementet, Eskilstuna. (s).

Odhnoff, Camilla, f. 28. Statsråd, Bromma. (s).

Norling, Bengt, f. 25. Statsråd och chef för kommunikationsdepartementet, Rotebro. (s).

Löfberg, Bertil, f. 23. Statsråd, Stockholm. (s).

Lidbom, Carl, f. 23. Statsråd, Vällingby. (s).

Carlsson, Ingvar, f. 34. Statsråd och chef för utbildningsdepartementet, Tyresö. (s).

Feldt, Kjell-Olof, f. 31. Statsråd och chef för handelsdepartementet, Nacka. (s).

Valda medlemmar*(Utsedda av riksdagen den 16 januari 1973 för tiden intill nästa val)***Sveriges socialdemokratiska arbetarparti (s)***Medlemmar*

Geijer, Arne, f. 10. Landsorganisationens i Sverige ordförande, Stockholm.

(Förfall vid 21:a sessionens första samling 17/2; ersatt av Doris Håvik; se under Suppleanter)

Bergman, Per, f. 15. Direktör, Göteborg. *(Förfall vid 21:a sessionens första samling; ersatt av Anna-Greta Skantz; se under Suppleanter)*

Adamsson, Erik, f. 16. Expeditör, Malmö. *(Förfall vid 21:a sessionens första samling 20/2; ersatt av Doris Håvik; se under Suppleanter)*

Mellqvist, Sven, f. 12. Expeditör, Falun.
Johansson, Tage, f. 21. Assistent, Jönköping.
Palm, Sture, f. 19. Redaktör, Sollentuna.

Hammarberg, Sven, f. 12. Ombudsman, Västerås.

Johansson, Knut, f. 11. Förbundsordförande, Johanneshov. *(Förfall vid 21:a sessionens första samling 20/2—21/2; ersatt av Paul Jansson; se under Suppleanter)*

Suppleanter

Skantz, Anna-Greta, f. 23. Ombudsman, Malmö.

Jansson, Paul, f. 24. Elektriker, Moholm.

Lindahl, Essen, f. 16. Direktör, Lidingö.

Jonsson, Rune, f. 29. Elektriker, Husum.

Håvik, Doris, f. 24. Assistent, Göteborg.

Lundblad, Grethe, f. 25. Socialinspektör, Helsingborg.

Gadd, Arne, f. 32. Revisionsdirektör, Uppsala.

Häll, Karl-Erik, f. 29. Ombudsman, Gällivare.

Centerpartiet (c)*Medlemmar*

Antonsson, Johannes, f. 21. Hemmansägare. Heberg, Falkenberg.

Nisson, Jan-Ivan, f. 24. Lantbrukare, Tvärålund.

(Förfall vid 21:a sessionens första samling 19/2—21/2; ersatt av Anna-Lisa Nilsson; se under Suppleanter)

Carlsson, Eric, f. 14. Lantbrukare, Vikmanshyttan.

Sundman, Per Olof, f. 22. Författare. Stockholm.

Suppleanter

Fälldin, Torbjörn, f. 26. Lantbrukare, Ramvik.

Nilsson, Anna-Lisa, f. 24. Handelsträdgårdsmästare, Kristianstad.

Dahlgren, Anders, f. 25. Lantbrukare, Valdemarsvik.

Folkpartiet (fp)*Medlemmar*

Helén, Gunnar, f. 18. Fil. dr. Saltsjö-Duvnäs.

(Förfall vid 21:a sessionens första samling 19/2—20/2; ersatt av Gunnar Richardson; se under Suppleanter)

Mundebo, Ingemar, f. 30. Avdelningsdirektör, Lidingö.

Nettelbrandt, Cecilia, f. 22. Andre vice talman, Solna.

Suppleanter

Richardson, Gunnar, f. 24. Lektor, Skara.

Sellgren, Rolf, f. 17. Transportplaneringschef, Örnsköldsvik.

Åberg, Ch. Georg, f. 12. Fiskeriombudsman. Partille.

Moderata samlingspartiet (m)*Medlemmar*

Krönmark, Eric, f. 31. Lantbrukare, Södra Vi.

Hernelius, Allan, f. 11. F. d. chefredaktör, bankofullmäktige, Stockholm.

(Förfall vid 21:a sessionens första samling 20/2; ersatt av Ove Nordstrandh; se under Suppleanter)

Suppleanter

Burenstam Linder, Staffan, f. 31. Docent, Djursholm.

Kristensson, Astrid, f. 17. Förbundsdirektör, Stockholm.

Nordstrandh, Ove, f. 12. Teol. dr, fil. mag., lektor, Göteborg.

Vänsterpartiet kommunisterna (vpk)*Medlem*

Hermansson, Carl-Henrik, f. 17. Chefredaktör, Stockholm.

(Förfall vid 21:a sessionens första samling 20/2—21/2; ersatt av Lars Werner; se under Suppleant)

Suppleant

Werner, Lars, f. 35. Ombudsman, Tyresö.

Saklista

för 21:a sessionens första samling jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker

(Nedan upptages i nummerföljd alla den 17 februari 1973 i rådet anhängiga saker. På förslag av presidiet har enligt rådets beslut den 17 februari 1973 å saklistan för sessionens första samling av dessa saker uppförts alla utom dem, som här nedan försetts med *.)

A. Medlemsförslag

- A 5 T/j Tilläggsförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige (väckt av Hugo Osvald).
- A 178/j } Medlemsförslag om fortsatt nordiskt patentsamarbete
A 178 Ä/j } (väckt av Poul Dam, Lis Groes och Knud Thestrup).
- A 178 Ä/j } Ändringsförslag om fortsatt nordiskt patentsamarbete
(väckt av Tage Johansson och Juha Rihtniemi).
- *A 243/t Medlemsförslag om nordisk flygarbetstidslag (väckt av Birger Lundström).
- A 244/j Medlemsförslag om Nordiskt patentråd (väckt av Yngve Holmberg och Juha Rihtniemi).
- A 257/j Medlemsförslag om nordisk äktenskapsrätt (väckt av Georg C. Ehrnrooth, Erkki Hara, Svend Haugaard och Ingrid Segerstedt Wiberg).
- A 263/s Medlemsförslag om försörjarbegreppet (väckt av Lars Larsson och Gerda Møller).
- A 269/s Medlemsförslag om samarbete om förbättrat socialskydd för husmödrar (väckt av Berte Rognerud, Kerttu Saalasti och Sylvi Siltanen).
- A 323/s Medlemsförslag om utvidgning av familjebegreppet i lagstiftningen (väckt av Pentti Antila, Elsi Hetemäki, Antti-Veikko Perheentupa, Sylvi Siltanen och Ulf Sundqvist).
- A 334/j Medlemsförslag om nordisk utlänningslagstiftning (väckt av Erik Adamsson, Svend Haugaard, Ingemar Mundebo och Helge Seip).
- *A 338/t Medlemsförslag om byggande av en trafikförbindelse mellan Vasa och Umeå (väckt av Sakari Knuuttila, Bror Lillqvist, Jan-Ivan Nilsson och Pekka Tarjanne).
- A 341/s Medlemsförslag om auktorisation för optiker m. m. (väckt av Anna-Lisa Nilsson och Jan-Ivan Nilsson).
- A 342/k Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för ikonografi (väckt av Niels Eriksen och Niels Mathiasen).
- A 346/s Medlemsförslag om nordiskt hälsokortsystem (väckt av Pirkko Aro, Roald Bye och Pekka Tarjanne).
- A 347/t Medlemsförslag om ökat turistsamarbete i Norden (väckt av Eric Carlsson, Veikko Hanhiova, Aksel Larsen, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist och Pekka Tarjanne).

- *A 348/j Medlemsförslag om nordisk aktiebolagslagstiftning (väckt av Georg C. Ehrnrooth, Allan Hernelius och Victor Procopé).
- A 349/e Medlemsförslag om harmonisering av beskattningsreglerna för andelar i partrederier (väckt av Yngve Holmberg).
- A 350/j Medlemsförslag om revision av den nordiska köp- och avtalslagstiftningen (väckt av Georg C. Ehrnrooth, Allan Hernelius, Helge Seip och Knud Thestrup).
- *A 352/s Medlemsförslag om nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter (väckt av Sven Hammarberg, Lars Korvald och Saimi Ääri).
- A 353/t Medlemsförslag om förarskydd vid trafikförsäkring (väckt av Svend Horn, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist och Pekka Tarjanne).
- A 354/k Medlemsförslag om samplanering av utbyggnaden av universitet och högskolor i Norden (väckt av Tønnes Andenæs, Jørgen Peder Hansen och Ingemar Mundebo).
- A 355/e Medlemsförslag om nordiskt energipolitiskt samrådsorgan (väckt av Erik Adamsson, Anders Aune, Jan-Ivan Nilsson och Kåre Willoch).
- A 356/e Medlemsförslag om nordisk samverkan beträffande rörledning för olja och gas (väckt av Eric Krönmark, Olavi Lähteenmäki och Rolf Sellgren).
- A 357/k Medlemsförslag om samverkan beträffande högre skoglig utbildning (väckt av Eric Carlsson, Poul Hartling, Ingemar Mundebo och Johannes Virolainen).
- A 358/k Medlemsförslag om stöd till den färöiska litteraturen (väckt av Tønnes Andenæs, Erlendur Patursson och Per Olof Sundman).
- A 359/e Medlemsförslag om nordiskt samarbete rörande marknadsproblem (väckt av Johannes Antonsson, Olavi Lähteenmäki, Helge Seip, Jón Skaftason och Ib Stetter).
- *A 360/k Medlemsförslag om nordiskt forskningsprogram (väckt av Svend Haugaard och Gunnar Helén).
- A 361/k Medlemsförslag om arbetet på harmonisering av de nordiska läroplanerna (väckt av Allan Hernelius, Elsi Hete-mäki, Eric Krönmark och Berte Rognerud).
- A 362/s Medlemsförslag om ambulanstjänst inom Nordkalotten (väckt av Sven Hammarberg, Lars Lindeman, Jouni Mykkänen, Bjarne Mørk Eidem, Jan-Ivan Nilsson, Erling Norvik, Rolf Sellgren och Paavo Väyrynen).
- A 363/s Medlemsförslag om fortbildning av lärare vid socialhögskolorna (väckt av Johannes Antonsson och Salve Salvesen).
- A 364/s Medlemsförslag om nordiskt kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete (väckt av Lars Lindeman, Anna-Lisa Nilsson, Jan-Ivan Nilsson och Egil Aarvik).
- A 365/k Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC) (väckt av Poul Dam, Poul Hartling, Niels Helveg Petersen, Ingemar Mundebo, Orla Møller, Per Olof Sundman och Pekka Tarjanne).

- A 366/s Medlemsförslag om överflyttning av sjukhjälpförsäkring från ett nordiskt land till ett annat land (väckt av Kristian Albertsen, Roald Bye, Paul Jansson och Bror Lillqvist).
- A 367/s Medlemsförslag om utvidgad och samordnad forskning på handikappvårdens område (väckt av Pentti Antila, Roald Bye, Sven Hammarberg, Lars Lindeman, Jan-Ivan Nilsson, Helge Seip, Egil Aarvik och Saimi Ääri).
- A 368/k Medlemsförslag om ett Nordens konsthud i Ålborg (väckt av Poul Dam, Poul Hartling, Niels Helveg Petersen, Orla Møller, Ib Stetter och Per Olof Sundman).
- A 369/t Medlemsförslag om enhetliga trafikregler för handikappfordon (väckt av Eric Carlsson och Martha Johannessen).
- A 370/s Medlemsförslag om nordiskt samarbete om njurtransplantation (väckt av Pentti Antila, Roald Bye, Sven Hammarberg, Lars Lindeman, Gerda Møller, Egil Aarvik och Saimi Ääri).
- *A 371/j Medlemsförslag om enhetlig lagstiftning om fastighetsförmedlare (väckt av Georg C. Ehrnrooth, Pertti Salo-lainen och Helge Seip).
- A 372/k Medlemsförslag om samarbete rörande högre lantbruksundervisning och forskning (väckt av John Austrheim, Eric Carlsson, Ingemar Mundebo, Bjarne Mørk Eidem, Anna-Lisa Nilsson, Jan-Ivan Nilsson, Berte Rognerud och Per Olof Sundman).
- *A 373/s Medlemsförslag om omhändertagande av narkotikamissbrukare för vård m. m. (väckt av Allan Hernelius, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Berte Rognerud och Egil Aarvik).
- A 374/t Medlemsförslag om en mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet (väckt av Karl-Erik Häll, Bjarne Mørk Eidem, Jan-Ivan Nilsson och Erling Norvik).
- A 375/t Medlemsförslag om enhetliga bestämmelser för terränggående motorfordon (väckt av Eric Carlsson, Martha Johannessen, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist, Erling Norvik och Paavo Väyrynen).
- A 376/e Medlemsförslag om en nordisk industrifond för Färöarna (väckt av Erlendur Patursson).
- A 377/t Medlemsförslag om utbyggnad av flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (väckt av Eric Carlsson, Bror Lillqvist, Bjarne Mørk Eidem, Jouni Mykkänen, Jan-Ivan Nilsson, Erling Norvik och Paavo Väyrynen).
- *A 378/s Medlemsförslag om nordisk specialistutbildning på radioterapins område (väckt av Kristian Albertsen, Bjarni Guðnason, Sven Hammarberg, Lars Lindeman, Jan-Ivan Nilsson och Salve Salvesen).
- *A 379/s Medlemsförslag om nordisk rusmedelsforskning (väckt av Kristian Albertsen, Guttorm Hansen, Lars Lindeman, Grethe Lundblad, Cecilia Nettelbrandt, Jan-Ivan Nilsson, Salve Salvesen och Egil Aarvik).

- *A 380/e Medlemsförslag om organisatorisk samordning av de nordiska samarbetsorganen på konsumentområdet (väckt av Johannes Antonsson, Grethe Lundblad, Ingemar Mundebo och Sture Palm).
- *A 381/j Medlemsförslag om likartade principer för lagstiftning om kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård (väckt av Erik Adamsson, Illka-Christian Björklund, Georg C. Ehrnrooth, Erling Engan, Astrid Kristensson, Matthías Á. Mathiesen, Orla Møller, Knud Thestrup och Lars Werner).
- A 382/e Medlemsförslag om nordisk energipolitisk överenskommelse (väckt av Johannes Antonsson, Helge Seip, Jón Skaftason och V. J. Sukselainen).
- A 383/e Medlemsförslag om laxfisket i Atlanten (väckt av Erlendur Patursson).
- *A 384/k Medlemsförslag om ett nordiskt språk- och informationscentrum i Helsingfors (väckt av Elsi Hetemäki).
- *A 385/t Medlemsförslag om vidareutbildning inom hotell- och restaurangfacket (väckt av Martha Johannessen, Bror Lillqvist, Bjarne Mørk Eidem och Erling Norvik).
- *A 386/t Medlemsförslag om begränsning av trafikbuller m. m. (väckt av Sven Hammarberg, Doris Håvik, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Grethe Lundblad, Gerda Møller och Berte Rognerud).
- *A 387/s Medlemsförslag om nordisk samverkan för att finna lämpliga metoder att motverka stress i arbetsmiljön (väckt av Roald Bye, Bror Lillqvist, Ingemar Mundebo, Arne Nilsen och Sture Palm).
- *A 388/e Medlemsförslag om överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat (väckt av Johannes Antonsson, Eric Krönmark, Ingemar Mundebo och Sture Palm).
- *A 389/e Medlemsförslag om samråd rörande exportkrediter i bl. a. öst-västhandeln (väckt av Johannes Antonsson, Per Borten, Gunnar Helén och Sture Palm).
- A 390/k Medlemsförslag om ökat nordiskt TV-samarbete (väckt av Tønnes Andenæs, Mauno Forsman, Gunnar Garbo, Poul Hartling, Svend Haugaard, Elsi Hetemäki, Karl-Erik Häll, Rune Jonsson, Osmo Kock, Ingemar Mundebo, Erlendur Patursson, Berte Rognerud, Karl Skytte, Per Olof Sundman och Folke Woivalin).
- A 391/e Medlemsförslag om integrationen av de nordiska byggmarknaderna (väckt av Arne Geijer och Knut Johansson).

B. Regeringsförslag

- B 13/j Regeringsförslag om nordisk kommunal rösträtt och valbarhet (väckt av Finlands regering).

C 1973. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet (överlämnad av Nordiska ministerrådet).

- *2/j Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning (överlämnad av Danmarks regering).
- *3/s Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (överlämnad av Norges regering).
- *4/e Berättelse från det tulladministrativa rådet (överlämnad av Finlands regering).
- *5/j Berättelse om samarbete på lagstiftningens område (överlämnad av Norges regering).
- *6/j Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för same-spörsmål och renkötsel frågor (överlämnad av Sveriges regering).
- *7/s Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (överlämnad av Danmarks regering).
- *8/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergi-frågor (överlämnad av Norges regering).
- *9/k Berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete 1972 (överlämnad av Norges regering).
- 10/s Berättelse från Nordiska hälsovårdshögskolan (överlämnad av Sveriges regering).
- *11/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruks-spörsmål (överlämnad av Islands regering).
- *12/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål (överlämnad av Finlands regering).
- *13/k Berättelse från Nordiska hushållshögskolan (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *14/k Berättelse från Nordens Hus i Reykjavík 1972 (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *15/j Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet (överlämnad av Danmarks regering).
- 16/k a Berättelse från Nordiska kulturfonden, 1971.
- *16/k b Berättelse från Nordiska kulturfonden, 1972.
- *17/k Berättelse om Nordens folkliga akademi (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *18/s Berättelse om samarbete på livsmedelslagstiftningens område (överlämnad av Norges regering).
- *19/e Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning (överlämnad av Finlands regering).
- *20/s Berättelse från det utvidgade hälsovårdsdirektörmötet i Tammerfors (överlämnad av Finlands regering).
- *21/t Berättelse från Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning (överlämnad av Danmarks regering).
- *22/k Berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor (överlämnad av Sveriges regering).
- *23/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *24/k Berättelse från Centralinstitutet för nordisk asienforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *25/t Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (överlämnad av Danmarks regering).
- *26/k Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet (överlämnad av Sveriges regering).

- *27/k Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *28/s Berättelse från Nordiska institutet för samhällsplanering (överlämnad av Sveriges regering).
- *29/k Berättelse från Nordiskt kollegium för terrester ekologi (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *30/j Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi (överlämnad av Finlands regering).
- *31/k Berättelse från Nordiska institutet för folkdiktning (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *32/s Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (överlämnad av Norges regering).
- *33/e Berättelse om Nordel (överlämnad av Finlands regering).
- *34/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *35/e Berättelse från Nordiska kommittén för konsumentfrågor (överlämnad av Norges regering).
- *36/k Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *37/k Berättelse om Nordiskt kollegium från fysisk oceanografi (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *38/k Berättelse om Nordiska sommarskolan för forskarutbildning (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *39/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *40/t Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet (överlämnad av Norges regering).
- *41/k Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *42/s Berättelse från Nordiska kontaktorganet för miljövärdfrågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- *43/k Berättelse från Nordiskt institut för sjöriätt (överlämnad av Norges regering).
- *44/e Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete (överlämnad av Sveriges regering).
- *45/k Berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin (överlämnad av Danmarks regering).

D 1973. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *14/1962/k Meddelande om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 32/1962/j Meddelande om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen (överlämnat av Finlands regering).
- 7/1963/j Meddelande om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen (överlämnat av Norges regering).
- *21/1963/k Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television (överlämnat av Nordiska ministerrådet).

- 26/1963/s Meddelanden om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- *24/1964/k Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *3/1965/k Meddelande om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *5/1965/s Meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m. (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Danmarks regering).
- *13/1965/j Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 20/1965/s Meddelanden om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av semesterlagstiftningen (överlämnade av Finlands och Islands regeringar).
- 29/1965/k Meddelande om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskeriutbildning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *1/1966/k Meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *5/1966/j Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *7/1966/k Meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 10/1966/t Meddelanden om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svenska mellanriksvägar (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- *21/1966/s Meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *29/1966/j Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention (överlämnat av Finlands regering).
- *1/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 2/1967/k Meddelande om rekommendation nr 2/1967 angående samarbete på operakonstens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *3/1967/s Meddelande om rekommendation nr 3/1967 angående förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete (överlämnat av Finlands regering).
- 4/1967/s Meddelande om rekommendation nr 4/1967 angående utvidgat samarbete på arbetarskyddets område (överlämnat av Finlands regering).

- *9/1967/s Meddelanden om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet (överlämnade av Danmarks och Islands regeringar).
- *10/1967/s Meddelande om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring (överlämnat av Danmarks regering).
- *11/1967/s Meddelande om rekommendation nr 11/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring (överlämnat av Norges regering).
- 12/1967/k Meddelande om rekommendation nr 12/1967 angående utvidgat TV-samarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 13/1967/j Meddelande om rekommendation nr 13/1967 angående gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *19/1967/s Meddelande om rekommendation nr 19/1967 angående högre utbildning av sjuksköterskor (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *20/1967/k Meddelande om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *25/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- *26/1967/k Meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *29/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 29/1967 angående Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- *2/1968/j Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser (överlämnat av Norges regering).
- 4/1968/j Meddelande om rekommendation nr 4/1968 angående upprättande av en naturpark för de stora rovdjurens bevarande (överlämnat av Finlands regering).
- *6/1968/k Meddelande om rekommendation nr 6/1968 angående yrkesläroutbildning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *8/1968/s Meddelanden om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).
- 9/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- 12/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 12/1968 angående posttaxor m. m. (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Finlands regering).
- 14/1968/e Meddelande om rekommendation nr 14/1968 angående skattevetenskapligt samarbete (överlämnat av Finlands regering).
- *16/1968/s Meddelanden om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).

- *17/1968/j Meddelande om rekommendation nr 17/1968 angående nordisk vittnesplikt (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *19/1968/j Meddelande om rekommendation nr 19/1968 angående personsador vållade av interner m. m. (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *23/1968/e Meddelanden om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering (överlämnade av Nordiska ministerrådet, Danmarks och Islands regeringar).
- 27/1968/t Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *28/1968/k Meddelande om rekommendation nr 28/1968 angående iberio-amerikanskt institut (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *29/1968/k Meddelande om rekommendation nr 29/1968 angående parasitologisk forskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 30/1968/k Meddelande om rekommendation nr 30/1968 angående vulkanologiskt institut i Island (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 31/1968/j Meddelande om rekommendation nr 31/1968 angående revision av den internationella oljeskyddskonventionen (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *33/1968/k Meddelande om rekommendation nr 33/1968 angående sameinstitut (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *35/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Norges regeringar).
- *2/1969/t Meddelande om rekommendation nr 2/1969 angående slopande av utgående passkontroll (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *3/1969/t Meddelande om rekommendation nr 3/1969 angående tullbehandlingen av postpaket (överlämnat av Sveriges regering).
- *7/1969/k Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *8/1969/k Meddelande om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *10/1969/s Meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *11/1969/k Meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus (överlämnat av Danmarks regering).
- *12/1969/s Meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 14/1969/k Meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran (överlämnat av Nordiska ministerrådet).

- *16/1969/s Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete (överlämnat av Finlands regering).
- *17/1969/k Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapiens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *18/1969/k Meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 21/1969/t Meddelanden om rekommendation nr 21/1969 angående beslut i Öresundsfrågorna (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).
- *22/1969/s Meddelanden om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Islands regering).
- *23/1969/s Meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige (överlämnat av Finlands regering).
- *24/1969/k Meddelande om rekommendation nr 24/1969 angående tillgången till källmaterial för samtidshistorisk forskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *25/1969/k Meddelande om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *27/1969/k Meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *28/1969/e Meddelanden om rekommendation nr 28/1969 angående samarbetskommitté för utvecklingsforskning (överlämnade av Danmarks och Islands regeringar).
- *29/1969/s Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildningen (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *1/1970/s Meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *2/1970/s Meddelande om rekommendation nr 2/1970 angående nordisk arbetsmarknad för psykologer (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *3/1970/s Meddelande om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *4/1970/k Meddelande om rekommendation nr 4/1970 angående ökad samverkan vid utbildningsanstalter (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *5/1970/e Meddelanden om rekommendation nr 5/1970 angående nordiskt varudeklarationssamarbete (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).
- 6/1970/j Meddelanden om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn (överlämnade av Finlands regering).
- 7/1970/j Meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation (överlämnat av Finlands regering).

- *8/1970/t Meddelande om rekommendation nr 8/1970 angående samarbete på rymdområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *9/1970/k Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *10/1970/k Meddelande om rekommendation nr 10/1970 angående samnordisk massmediaforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *12/1970/j Meddelanden om rekommendation nr 12/1970 angående förenhetligande av reglerna om förmånsrätt i konkurs (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Islands regering).
- *13/1970/k Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *14/1970/e Meddelanden om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- *15/1970/t Meddelanden om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- *16/1970/t Meddelanden om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 22/1970/e Meddelanden om rekommendation nr 22/1970 angående avskaffande av indirekta handelshinder (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).
- 23/1970/k Meddelande om rekommendation nr 23/1970 angående information om nordiskt samarbete (överlämnat av Danmarks regering).
- 25/1970/e Meddelande om rekommendation nr 25/1970 angående stimulerande av privata investeringar i u-länderna (överlämnat av Norges regering).
- *26/1970/k Meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *27/1970/k Meddelande om rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på förskolans område (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 28/1970/s Meddelande om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 29/1970/k Meddelande om rekommendation nr 29/1970 angående TV-tekniskt samarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *30/1970/s Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *31/1970/e Meddelande om rekommendation nr 31/1970 angående förenhetligande av handelsdokument (överlämnat av Danmarks regering).

- *32/1970/k Meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturllexikon (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *33/1970/s Meddelande om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikersamarbete (överlämnat av Finlands regering).
- *34/1970/t Meddelanden om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- *35/1970/t Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon (överlämnat av Norges regering).
- *36/1970/s Meddelande om rekommendation nr 36/1970 angående samarbete på arbetsmedicinens område (överlämnat av Finlands regering).
- *1/1971/k Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Öst-europa (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *2/1971/k Meddelande om rekommendation nr 2/1971 angående ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 4/1971/t Meddelanden om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- *5/1971/s Meddelande om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept (överlämnat av Finlands regering).
- *6/1971/e Meddelanden om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- *7/1971/e Meddelanden om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor (överlämnade av Finlands och Islands regeringar).
- *8/1971/s Meddelande om rekommendation nr 8/1971 angående nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *9/1971/k Meddelande om rekommendation nr 9/1971 angående samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *10/1971/k Meddelande om rekommendation nr 10/1971 angående samnordisk utbildning av konservatorer (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *11/1971/k Meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *12/1971/e Meddelanden om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet (överlämnade av Danmarks, Finlands och Islands regeringar).
- 15/1971/t Meddelanden om rekommendation nr 15/1971 angående fortsatt handläggning av Öresundsfrågorna (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- *16/1971/t Meddelanden om rekommendation nr 16/1971 angående

- förbud mot överljudsplan i Norden (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- *17/1971/t Meddelanden om rekommendation nr 17/1971 angående åtgärder mot flygkapning (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).
- *18/1971/s Meddelande om rekommendation nr 18/1971 angående de finska invandrarnas anpassning i Sverige (överlämnat av Sveriges regering).
- *19/1971/s Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland (överlämnat av Sveriges regering).
- 20/1971/k Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *21/1971/s Meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerrack, Kattegatt och Östersund (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *22/1971/s Meddelande om rekommendation nr 22/1971 angående enhetliga principer för lagstiftningen om engångsförpackningar (överlämnat av Norges regering).
- *24/1971/k Meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 25/1971/k Meddelande om rekommendation nr 25/1971 angående ökat nordiskt samarbete på scenkonstens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *26/1971/k Meddelande om rekommendation nr 26/1971 angående översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *27/1971/j Meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *28/1971/j Meddelanden om rekommendation nr 28/1971 angående personalens ställning vid gemensamma institutioner (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Finlands regering).
- *29/1971/j Meddelande om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *30/1971/j Meddelande om rekommendation nr 30/1971 angående löneskydd vid konkurs (överlämnat av Norges regering).
- *31/1971/e Meddelanden om rekommendation nr 31/1971 angående analysattester rörande fröer (överlämnade av Danmarks och Islands regeringar).
- *32/1971/j Meddelande om rekommendation nr 32/1971 angående kriminologiskt samarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *33/1971/k Meddelande om rekommendation nr 33/1971 angående stipendier för medarbetare vid massmedia (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *1/1972/e Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer

- avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar (överlämnat av Finlands regering).
- *2/1972/e Meddelanden om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Finlands regering).
- 3/1972/s Meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 4/1972/s Meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 5/1972/j Meddelanden om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- *6/1972/j Meddelande om rekommendation nr 6/1972 angående samverkan angående utbyggnad av konsumentskyddet (överlämnat av Norges regering).
- *7/1972/e Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar (överlämnat av Danmarks regering).
- *8/1972/t Meddelanden om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- *9/1972/t Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet (överlämnat av Finlands regering).
- 10/1972/t Meddelande om rekommendation nr 10/1972 angående ingående av en nordisk transportöverenskommelse (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *11/1972/t Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden (överlämnat av Danmarks regering).
- 12/1972/j Meddelanden om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam (överlämnade av Finlands regering).
- *13/1972/j Meddelande om rekommendation nr 13/1972 angående samordning av regler rörande privata personregister (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 14/1972/k Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *15/1972/t Meddelanden om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).
- 16/1972/k Meddelanden om rekommendation nr 16/1972 angående utbyggnad av det nordiska TV-samarbetet (överlämnade av Nordiska ministerrådet).
- *17/1972/k Meddelande om rekommendation nr 17/1972 angående nordiskt kulturcentrum i Tórshavn (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *18/1972/k Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur (överlämnat av Nordiska ministerrådet).

- *19/1972/k Meddelanden om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Islands regering).
- *20/1972/j Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt (överlämnat av Islands regering).
- 21/1972/j Meddelanden om rekommendation nr 21/1972 angående nordiskt deltagande i Internationella naturvårdsunionen (IUCN) och World Wildlife Fund (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).
- 22/1972/e Meddelanden om rekommendation nr 22/1972 angående nordiskt tekniskt och industriellt samarbete (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Finlands regering).
- *23/1972/s Meddelande om rekommendation nr 23/1972 angående enhetliga regler för sjukhjälp vid vistelse i länder utom Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *24/1972/s Meddelande om rekommendation nr 24/1972 angående ersättning för vård vid barnsbörd i annat nordiskt land än hemlandet (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *25/1972/s Meddelande om rekommendation nr 25/1972 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *26/1972/j Meddelande om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap (överlämnat av Nordiska ministerrådet).

E. Frågor

1. Fråga till Sveriges regering om tillgodoräknande av pension vid of-
fentlig tjänst i ett nordiskt land (ställd av Gerda Møller) /26/1963/s/
2. Fråga till Nordiska ministerrådet om högre fiskeriutbildning (ställd
av Erlendur Patursson) /29/1965/k/
3. Fråga till Norges och Sveriges regeringar om transittrafiken över
Trondheim (ställd av Roald Bye) /9/1968/t/
4. Fråga till Nordiska ministerrådet om inrikes posttaxa för tidningar
och tidskrifter inom Norden (ställd av Bror Lillqvist) /12/1968/t/
5. Fråga till Nordiska ministerrådet om gemensamma trafikregler
(ställd av Martha Johannessen) /27/1968/t/
6. Fråga till Nordiska ministerrådet om trafikundervisning (ställd av
Berte Rognerud) /14/1969/k/
7. Fråga till Nordiska ministerrådet om barns medborgarskap och na-
turalisation (ställd av Knud Thestrup) 6/1970/j och 7/1970/j/
8. Fråga till Nordiska ministerrådet om forskning vid Nordiska hälso-
vårdshögskolan (ställd av Lars Lindeman) /C 10/s och 28/1970/s/
9. Fråga till Finlands regering om mellanriksväg Virtaniemi—Tjære-
bukten (ställd av Erling Norvik) /4/1971/t/
10. Fråga till Finlands, Norges och Sveriges regeringar om stöd till sa-
merna (ställd av Carl-Henrik Hermansson) /5/1972/j/
11. Fråga till Nordiska ministerrådet om utgivande av en nordisk historia
(ställd av Sture Palm) /14/1972/k/

Utanför saklistan förelägges följande dokument för rådet:

1. Rapport från Nordiska rådets presidium.
2. Rapport om nordiskt samarbete under år 1972.

Sakernas fördelning på utskott

Juridiska utskottet

A. Medlemsförslag

A 5 T/j	Tilläggsförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige
A 178/j	} Medlemsförslag om fortsatt nordiskt patentsamarbete
A 178 Å/j	
A 244/j	} Ändringsförslag om fortsatt nordiskt patentsamarbete
A 257/j	Medlemsförslag om Nordiskt patentråd
A 334/j	Medlemsförslag om nordisk äktenskapsrätt
*A 348/j	Medlemsförslag om nordisk utlänningslagstiftning
A 350/j	Medlemsförslag om nordisk aktiebolagslagstiftning
	Medlemsförslag om revision av den nordiska köp- och avtalslagstiftningen
*A 371/j	Medlemsförslag om enhetlig lagstiftning om fastighetsförmedlare
*A 381/j	Medlemsförslag om likartade principer för lagstiftning om kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård

B. Regeringsförslag

B 13/j	Regeringsförslag om nordisk kommunal rösträtt och valbarhet

C 1973. Berättelser

1	Berättelse rörande det nordiska samarbetet
*2/j	Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning
*5/j	Berättelse om samarbete på lagstiftningens område
*6/j	Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renkötsel frågor
*15/j	Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
*30/j	Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

D 1973. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

32/1962/j	Meddelande om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen
7/1963/j	Meddelande om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen
*13/1965/j	Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription
*5/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen
*29/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention
13/1967/j	Meddelande om rekommendation nr 13/1967 angående gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro
*2/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser
4/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 4/1968 angående upprättande av en naturpark för de stora rovdjurens bevarande

- *17/1968/j Meddelande om rekommendation nr 17/1968 angående nordisk vittnesplikt
- *19/1968/j Meddelande om rekommendation nr 19/1968 angående personskador vållade av interner m. m.
- 31/1968/j Meddelande om rekommendation nr 31/1968 angående revision av den internationella oljeskyddskonventionen
- 6/1970/j Meddelanden om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn
- 7/1970/j Meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation
- *12/1970/j Meddelanden om rekommendation nr 12/1970 angående för-
enhetligande av reglerna om förmånsrätt i konkurs
- *27/1971/j Meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående pri-
vatlivets helgd
- *28/1971/j Meddelanden om rekommendation nr 28/1971 angående per-
sonalens ställning vid gemensamma institutioner
- *29/1971/j Meddelande om rekommendation nr 29/1971 angående de
gemensamma nordiska institutionernas ställning
- *30/1971/j Meddelande om rekommendation nr 30/1971 angående löne-
skydd vid konkurs
- *32/1971/j Meddelande om rekommendation nr 32/1971 angående kri-
minologiskt samarbete
- 5/1972/j Meddelanden om rekommendation nr 5/1972 angående
stöd till samerna
- *6/1972/j Meddelande om rekommendation nr 6/1972 angående sam-
verkan angående utbyggnad av konsumentskyddet
- 12/1972/j Meddelanden om rekommendation nr 12/1972 angående
förbud mot tobaksreklam
- *13/1972/j Meddelande om rekommendation nr 13/1972 angående sam-
ordning av regler rörande privata personregister
- *20/1972/j Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nor-
diskt samarbete rörande havsrätt
- 21/1972/j Meddelanden om rekommendation nr 21/1972 angående
nordiskt deltagande i Internationella naturvårdsunionen
(IUCN) och World Wildlife Fund
- *26/1972/j Meddelande om rekommendation nr 26/1972 angående nor-
diskt institut för jämförande rättsvetenskap

E. Frågor

7. Fråga till Nordiska ministerrådet om barns medborgarskap och na-
turalisation (ställd av Knud Thestrup) /6/1970/j/ och 7/1970/j/
10. Fråga till Finlands, Norges och Sveriges regeringar om stöd till sa-
merna (ställd av Carl-Henrik Hermansson) /5/1972/j/

Kulturutskottet

A. Medlemsförslag

- A 342/k Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för
ikonografi
- A 354/k Medlemsförslag om samplanering av utbyggnaden av
universitet och högskolor i Norden
- A 357/k Medlemsförslag om samverkan beträffande högre skog-
lig utbildning
- A 358/k Medlemsförslag om stöd till den färöiska litteraturen
- *A 360/k Medlemsförslag om nordiskt forskningsprogram
- A 361/k Medlemsförslag om arbetet på harmonisering av de nor-
diska läroplanerna

- A 365/k Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum
- A 368/k Medlemsförslag om ett Nordens konsthüs i Ålborg
- A 372/k Medlemsförslag om samarbete rörande högre lantbruksundervisning och forskning
- *A 384/k Medlemsförslag om ett nordiskt språk- och informationscentrum i Helsingfors
- A 390/k Medlemsförslag om ökat nordiskt TV-samarbete

C 1973. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *9/k Berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete 1972
- *13/k Berättelse från Nordiska hushållshögskolan
- *14/k Berättelse från Nordens Hus i Reykjavík 1972
- 16/k a Berättelse från Nordiska kulturfonden, 1971.
- *16/k b Berättelse från Nordiska kulturfonden, 1972.
- *17/k Berättelse om Nordens folkliga akademi
- *22/k Berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor
- *23/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
- *24/k Berättelse från Centralinstitutet för nordisk asienforskning
- *26/k Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet
- *27/k Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi
- *29/k Berättelse från Nordiskt kollegium för terrester ekologi
- *31/k Berättelse från Nordiska institutet för folkdiktning
- *34/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning
- *36/k Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning
- *37/k Berättelse om Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
- *38/k Berättelse om Nordiska sommarskolan för forskarutbildning
- *39/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning
- *41/k Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet
- *43/k Berättelse från Nordiskt institut för sjörrätt
- *45/k Berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin

D 1973. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *14/1962/k Meddelande om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation
- *21/1963/k Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television
- *24/1964/k Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte
- *3/1965/k Meddelande om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning
- 29/1965/k Meddelande om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskeriutbildning
- *1/1966/k Meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet
- *7/1966/k Meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV
- 2/1967/k Meddelande om rekommendation nr 2/1967 angående samarbete på operakonstens område
- 12/1967/k Meddelande om rekommendation nr 12/1967 angående utvidgat TV-samarbete
- *20/1967/k Meddelande om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparat
- *26/1967/k Meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning
- *6/1968/k Meddelande om rekommendation nr 6/1968 angående yrkeslärarutbildning

- *28/1968/k Meddelande om rekommendation nr 28/1968 angående iberio-amerikanskt institut
- *29/1968/k Meddelande om rekommendation nr 29/1968 angående parasitologisk forskning
- 30/1968/k Meddelande om rekommendation nr 30/1968 angående vulkanologiskt institut i Island
- *33/1968/k Meddelande om rekommendation nr 33/1968 angående sameinstitut
- *7/1969/k Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet
- *8/1969/k Meddelande om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV
- *11/1969/k Meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus
- 14/1969/k Meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran
- *17/1969/k Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikerterapiens område
- *18/1969/k Meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete
- *24/1969/k Meddelande om rekommendation nr 24/1969 angående tillgången till källmaterial för samtidshistorisk forskning
- *25/1969/k Meddelande om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar
- *27/1969/k Meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna
- *4/1970/k Meddelande om rekommendation nr 4/1970 angående ökad samverkan vid utbildningsanstalter
- *9/1970/k Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV
- *10/1970/k Meddelande om rekommendation nr 10/1970 angående samnordisk massmediaforskning
- *13/1970/k Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet
- 23/1970/k Meddelande om rekommendation nr 23/1970 angående information om nordiskt samarbete
- *26/1970/k Meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete
- *27/1970/k Meddelande om rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på förskolans område
- 29/1970/k Meddelande om rekommendation nr 29/1970 angående TV-tekniskt samarbete
- *32/1970/k Meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturlexikon
- *1/1971/k Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa
- *2/1971/k Meddelande om rekommendation nr 2/1971 angående ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte
- *9/1971/k Meddelande om rekommendation nr 9/1971 angående samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik
- *10/1971/k Meddelande om rekommendation nr 10/1971 angående samnordisk utbildning av konservatorer
- *11/1971/k Meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv
- 20/1971/k Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige
- *24/1971/k Meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område
- 25/1971/k Meddelande om rekommendation nr 25/1971 angående ökat nordiskt samarbete på scenkonstens område
- *26/1971/k Meddelande om rekommendation nr 26/1971 angående över-sättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur
- *33/1971/k Meddelande om rekommendation nr 33/1971 angående stipendier för medarbetare vid massmedia

- 14/1972/k Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia
- 16/1972/k Meddelanden om rekommendation nr 16/1972 angående utbyggnad av det nordiska TV-samarbetet
- *17/1972/k Meddelande om rekommendation nr 17/1972 angående nordiskt kulturcentrum i Tórshavn
- *18/1972/k Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur
- *19/1972/k Meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område

E. Frågor

2. Fråga till Nordiska ministerrådet om högre fiskeriutbildning (ställd av Erlendur Patursson) /29/1965/k/
6. Fråga till Nordiska ministerrådet om trafikundervisning (ställd av Berte Rognerud) /14/1969/k/
11. Fråga till Nordiska ministerrådet om utgivande av en nordisk historia (ställd av Sture Palm) /14/1972/k/

Socialpolitiska utskottet

A. Medlemsförslag

- A 263/s Medlemsförslag om försörjarbegreppet
- A 269/s Medlemsförslag om samarbete om förbättrat socialskydd för husmödrar
- A 323/s Medlemsförslag om utvidgning av familjebegreppet i lagstiftningen
- A 341/s Medlemsförslag om auktorisation för optiker m. m.
- A 346/s Medlemsförslag om nordiskt hälsokortssystem
- *A 352/s Medlemsförslag om nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter
- A 362/s Medlemsförslag om ambulanstjänst inom Nordkalotten
- A 363/s Medlemsförslag om fortbildning av lärare vid socialhögskolorna
- A 364/s Medlemsförslag om nordiskt kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete
- A 366/s Medlemsförslag om överflyttning av sjukhjälpsförsäkring från ett nordiskt land till ett annat land
- A 367/s Medlemsförslag om utvidgad och samordnad forskning på handikappvårdens område
- A 370/s Medlemsförslag om nordiskt samarbete om njurtransplantation
- *A 373/s Medlemsförslag om omhändertagande av narkotikamissbrukare för vård m. m.
- *A 378/s Medlemsförslag om nordisk specialistutbildning på radioterapins område
- *A 379/s Medlemsförslag om nordisk rusmedelforskning
- *A 387/s Medlemsförslag om nordisk samverkan för att finna lämpliga metoder för att motverka stress i arbetsmiljön

C 1973. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *7/s Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet
- 10/s Berättelse från Nordiska hälsovårdshögskolan

- *18/s Berättelse om samarbete på livsmedelslagstifningens område
- *20/s Berättelse från det utvidgade hälsovårdsdirektörmötet i Tammerfors
- *28/s Berättelse från Nordiska institutet för samhällsplanering
- *32/s Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning
- *42/s Berättelse från Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor

D 1973. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 26/1963/s Meddelanden om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt
- *5/1965/s Meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.
- 20/1965/s Meddelanden om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av semesterlagstiftningen
- *21/1966/s Meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare
- *3/1967/s Meddelande om rekommendation nr 3/1967 angående för-
enhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i
arbete
- 4/1967/s Meddelande om rekommendation nr 4/1967 angående
utvidgat samarbete på arbetarskyddets område
- *9/1967/s Meddelanden om rekommendation nr 9/1967 angående kom-
plettering av 1955 års konvention om social trygghet
- *10/1967/s Meddelande om rekommendation nr 10/1967 angående för-
enhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring
- *11/1967/s Meddelande om rekommendation nr 11/1967 angående för-
enhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring
- *19/1967/s Meddelande om rekommendation nr 19/1967 angående högre
utbildning av sjuksköterskor
- *8/1968/s Meddelanden om rekommendation nr 8/1968 angående ut-
byte av förvaltningstjänstemän
- *16/1968/s Meddelanden om rekommendation nr 16/1968 angående
sjukvårdssamarbete i Tornedalen
- *10/1969/s Meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående ge-
mensam skeppsmedicinsk forskning
- *12/1969/s Meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående lik-
artad lagstiftning om transplantation
- *16/1969/s Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läke-
medelssamarbete
- *22/1969/s Meddelanden om rekommendation nr 22/1969 angående
gränskommunalt samarbete
- *23/1969/s Meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zige-
narnas förhållanden i Finland och Sverige
- *29/1969/s Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående sam-
arbete rörande yrkesvägledarutbildningen
- *1/1970/s Meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vida-
reutbildning av socialpersonal
- *2/1970/s Meddelande om rekommendation nr 2/1970 angående nor-
disk arbetsmarknad för psykologer
- *3/1970/s Meddelande om rekommendation nr 3/1970 angående utbild-
ning av sjukhusadministratörer
- 28/1970/s Meddelande om rekommendation nr 28/1970 angående
forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan
- *30/1970/s Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening
- *33/1970/s Meddelande om rekommendation nr 33/1970 angående nor-
diskt sjukhusfysikerssamarbete
- *36/1970/s Meddelande om rekommendation nr 36/1970 angående sam-
arbete på arbetsmedicinens område

- *5/1971/s Meddelande om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept
- *8/1971/s Meddelande om rekommendation nr 8/1971 angående nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk
- *18/1971/s Meddelande om rekommendation nr 18/1971 angående de finska invandrarnas anpassning i Sverige
- *19/1971/s Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland
- *21/1971/s Meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund
- *22/1971/s Meddelande om rekommendation nr 22/1971 angående enhetliga principer för lagstiftningen om engångsförpackningar
- 3/1972/s Meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar
- 4/1972/s Meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention
- *23/1972/s Meddelande om rekommendation nr 23/1972 angående enhetliga regler för sjukhjälp vid vistelse i länder utom Norden
- *24/1972/s Meddelande om rekommendation nr 24/1972 angående ersättning för vård vid barnsbörd i annat nordiskt land än hemlandet
- *25/1972/s Meddelande om rekommendation nr 25/1972 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen

E. Frågor

1. Fråga till Sveriges regering om tillgodoräknannde av pension vid offentlig tjänst i ett nordiskt land (ställd av Gerda Møller) /26/1963/s/
8. Fråga till Nordiska ministerrådet om forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan (ställd av Lars Lindeman) /C 10/s och 28/1970/s/

Trafikutskottet

A. Medlemsförslag

- *A 243/t Medlemsförslag om nordisk flygarbetstidslag
- *A 338/t Medlemsförslag om byggande av en trafikförbindelse mellan Vasa och Umeå
- A 347/t Medlemsförslag om ökat turistsamarbete i Norden
- A 353/t Medlemsförslag om förarskydd vid trafikförsäkring
- A 369/t Medlemsförslag om enhetliga trafikregler för handikappfordon
- A 374/t Medlemsförslag om en mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet
- A 375/t Medlemsförslag om enhetliga bestämmelser för terränggående motorfordon
- A 377/t Medlemsförslag om utbyggnad av flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige
- *385/t Medlemsförslag om vidareutbildning inom hotell- och restaurangfacket
- *A 386/t Medlemsförslag om begränsning av trafikbuller m. m.

C 1973. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *21/t Berättelse från Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning

- *25/t Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning
 *40/t Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet

D 1973. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 10/1966/t Meddelanden om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svenska mellanriksvägar
 *1/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik
 *25/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg
 *29/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 29/1967 angående Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige
 9/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim
 12/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 12/1968 angående posttaxor m. m.
 27/1968/t Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning
 *35/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning
 *2/1969/t Meddelande om rekommendation nr 2/1969 angående slopande av utgående passkontroll
 *3/1969/t Meddelande om rekommendation nr 3/1969 angående tullbehandlingen av postpaket
 21/1969/t Meddelanden om rekommendation nr 21/1969 angående beslut i Öresundsfrågorna
 *8/1970/t Meddelande om rekommendation nr 8/1970 angående samarbete på rymdområdet
 *15/1970/t Meddelanden om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando
 *16/1970/t Meddelanden om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg
 *34/1970/t Meddelanden om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort
 *35/1970/t Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon
 4/1971/t Meddelanden om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten
 15/1971/t Meddelanden om rekommendation nr 15/1971 angående fortsatt handläggning av Öresundsfrågorna
 *16/1971/t Meddelanden om rekommendation nr 16/1971 angående förbud mot överljudsplan i Norden
 *17/1971/t Meddelanden om rekommendation nr 17/1971 angående åtgärder mot flygkapning
 *8/1972/t Meddelanden om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter
 *9/1972/t Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet
 10/1972/t Meddelande om rekommendation nr 10/1972 angående ingående av en nordisk transportöverenskommelse
 *11/1972/t Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden
 *15/1972/t Meddelanden om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar

E. Frågor

3. Fråga till Norges och Sveriges regeringar om transittrafiken över Trondheim (ställd av Roald Bye) /9/1968/t/

4. Fråga till Nordiska ministerrådet om inrikes posttaxa för tidningar och tidskrifter inom Norden (ställd av Bror Lillqvist) /12/1968/t/
5. Fråga till Nordiska ministerrådet om gemensamma trafikregler (ställd av Martha Johannessen) /27/1968/t/
9. Fråga till Finlands regering om mellanriksväg Virtaniemi—Tjærebukten (ställd av Erling Norvik) /4/1971/t/

Ekonomiska utskottet

A. Medlemsförslag

- A 349/e Medlemsförslag om harmonisering av beskattningsreglerna för andelar i partrederier
- A 355/e Medlemsförslag om nordiskt energipolitiskt samrådsorgan
- A 356/e Medlemsförslag om nordisk samverkan beträffande rörledning för olja och gas
- A 359/e Medlemsförslag om nordiskt samarbete rörande marknadsproblem
- A 376/e Medlemsförslag om en nordisk industrifond för Färöarna
- *A 380/e Medlemsförslag om organisatorisk samordning av de nordiska samarbetsorganen på konsumentområdet
- A 382/e Medlemsförslag om nordisk energipolitisk överenskommelse
- A 383/e Medlemsförslag om laxfisket i Atlanten
- *A 388/e Medlemsförslag om överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat
- *A 389/e Medlemsförslag om samråd rörande exportkrediter i bl. a. öst-väst-handeln
- A 391/e Medlemsförslag om integrationen av de nordiska byggmarknaderna

C 1973. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *4/e Berättelse från det tulladministrativa rådet
- *8/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor
- *11/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål
- *12/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål
- *19/e Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning
- *33/e Berättelse om Nordel
- *35/e Berättelse från Nordiska kommittén för konsumentfrågor
- *44/e Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete

D 1973. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 14/1968/e Meddelande om rekommendation nr 14/1968 angående skattevetenskapligt samarbete
- *23/1968/e Meddelanden om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering
- *28/1969/e Meddelanden om rekommendation nr 28/1969 angående samarbetskommitté för utvecklingsforskning
- *5/1970/e Meddelanden om rekommendation nr 5/1970 angående nordiskt varudeklarationsarbete

- *14/1970/e Meddelanden om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor
- 22/1970/e Meddelanden om rekommendation nr 22/1970 angående avskaffande av indirekta handelshinder
- 25/1970/e Meddelande om rekommendation nr 25/1970 angående stimulerande av privata investeringar i u-länderna
- *31/1970/e Meddelande om rekommendation nr 31/1970 angående för-
enhetligande av handelsdokument
- *6/1971/e Meddelanden om rekommendation nr 6/1971 angående för-
enkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaski-
ner
- *7/1971/e Meddelanden om rekommendation nr 7/1971 angående sam-
ordning av elektriska säkerhetsfrågor
- *12/1971/e Meddelanden om rekommendation nr 12/1971 angående ge-
mensamt införande av SI-systemet
- *31/1971/e Meddelanden om rekommendation nr 31/1971 angående ana-
lysattester rörande fröer
- *1/1972/e Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nor-
diskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende
tryckkärl och ångpanneanläggningar
- *2/1972/e Meddelanden om rekommendation nr 2/1972 angående sam-
verkan på det mättekniska området
- *7/1972/e Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nor-
disk konsumentupplysning om personbilar
- 22/1972/e Meddelanden om rekommendation nr 22/1972 angående
nordiskt tekniskt och industriellt samarbete

Översikt över sessionen

Rådets plenarmöten hölls i Stortingets plenisal i Stortingshuset. Platsfördelningen i salen framgår av planen sist i bandet. För utskottens, delegationernas och presidietts sammanträden, för sekretariatens och pressens arbete m. m. disponerades olika lokaler i samma byggnad.

Plenarmöten

Lördagen den 17 februari kl. 11.00—12.00 och 14.00—18.10
 Söndagen den 18 februari kl. 13.00—18.30
 Måndagen den 19 februari kl. 14.00—17.25
 Tisdagen den 20 februari kl. 14.00—17.40
 Onsdagen den 21 februari kl. 09.30—12.25

Utskottsmöten

Juridiska utskottet

Lördagen den 17 februari kl. 09.30—10.30
 Måndagen den 19 februari kl. 09.30—11.45
 Tisdagen den 20 februari kl. 09.30—11.55

Kulturutskottet

Lördagen den 17 februari kl. 09.30—10.15
 Måndagen den 19 februari kl. 09.30—10.20

Socialpolitiska utskottet

Lördagen den 17 februari kl. 09.35—10.20
 Måndagen den 19 februari kl. 09.40—11.15
 Tisdagen den 20 februari kl. 09.35—10.40

Trafikutskottet

Lördagen den 17 februari kl. 09.30—10.55
 Måndagen den 19 februari kl. 09.30—11.25
 Tisdagen den 20 februari kl. 09.30—10.30

Ekonomiska utskottet

Lördagen den 17 februari kl. 09.30—10.00
 Måndagen den 19 februari kl. 09.30—11.45
 Tisdagen den 20 februari kl. 09.30—12.00

Särskilda arrangemang

- Lördagen den 17 februari: Supé (värdar: Danmarks, Finlands, Islands och Sveriges ambassader)
- Söndagen den 18 februari: Mottagning på Rådhuset för utdelande av Nordiska rådets litteraturpris (värd: Oslo By)
- Måndagen den 19 februari: Kvällen reserverad för sammankomster i partiernas regi
Festmöte arrangerat för vinnaren av Nordiska rådets litteraturpris 1973 (värdar: Foreningen Nordens Oslo-lag, Den norske Forfatterforening och Norsk-Finsk forening)
- Tisdagen den 20 februari: Middag på Hotell Bristol (värd: Norges regjering)

PROTOKOLL

Protokoll

1:a mötet

Lördagen den 17 februari 1973 kl. 11.00

Presidenter: V. J. Sukselainen (1—4) och Kåre Willoch (5—25)

Dagordning

1. Öppningsanförande av presidenten V. J. Sukselainen
2. Namnupprop: godkännande av medlemslista
3. Val av presidium
4. Val av suppleanter för presidiemedlemmarna
5. Anförande av den nyvalde presidenten
6. Beslut om delning av sessionen
7. Fastställande av saklista för sessionens första samling
8. Utsändningen av handlingar till sessionen
9. Beslut om voteringsordningen
10. Val av informationskommitté
11. Val av revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden 1973—1974
12. Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning
13. Bemyndigande för utskotten att lägga sådana berättelser, med undantag av C 1, och meddelanden till handlingarna, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlats vid sessionens första samling
14. D 1973/32/1962:j: meddelande om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen
15. D 1973/7/1963/j: meddelande om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen
16. D 1973/20/1965/s: meddelanden om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av semesterlagstiftningen
17. D 1973/2/1967/k: meddelande om rekommendation nr 2/1967 angående samarbete på operakonstens område
18. D 1973/4/1967/s: meddelande om rekommendation nr 4/1967 angående utvidgat samarbete på arbetarskyddets område
19. D 1973/13/1967/j: meddelande om rekommendation nr 13/1967 angående gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro
20. D 1973/4/1968/j: meddelande om rekommendation nr 4/1968 angående upprättande av en naturpark för de stora rovdjurens bevarande
21. D 1973/30/1968/k: meddelande om rekommendation nr 30/1968 angående vulkanologiskt institut i Island
22. D 1973/23/1970/k: meddelande om rekommendation nr 23/1970 angående information om nordiskt samarbete
23. D 1973/25/1971/k: meddelande om rekommendation nr 25/1971 angående ökat nordiskt samarbete på scenkonstens område
24. D 1973/21/1972/j: meddelanden om rekommendation nr 21/1972 angående nordiskt deltagande i Internationella natur-

vårdsunionen (IUCN) och World Wildlife Fund

25. A 346/s: medlemsförslag om nordiskt hälsokortsystem

1

Öppningsanförande av presidenten

Värderade rådsmedlemmar, mina damer och herrar! Då vi inleder Nordiska rådets 21:a session här i Stortingshuset, som under årens lopp har blivit förtroget också för oss parlamentariker från de övriga nordiska länderna, och granskar det gångna årets händelser måste vi liksom alltid tidigare, dröja vid de förluster, som drabbat den aktivaste kretsen inom det nordiska samarbetet. I den danska delegationen saknar vi Henry Christensen, som var välkänd för många av oss, och i den norska delegationen är Guri Johannessen borta.

Den 30 december 1972 avled Henry Christensen få dagar innan han skulle ha fyllt 51 år. Hans bortgång var en stor förlust för det danska folketinget och för hans parti.

I Nordiska rådet och inom det nordiska samarbetet kommer vi också att sakna honom. Vi kommer att minnas honom för hans duktighet och för hans värdefulla mänskliga egenskaper.

Henry Christensen deltog som rådsmedlem i sessionerna åren 1969 och 1970 med säte i ekonomiska utskottet. Men redan som suppleant hade han deltagit aktivt i arbetet i ekonomiska utskottet, i ekonomiska niomannakommittén och i redaktionskommittén. Hans intresse för rådet minskade inte då han sommaren 1970 övertog lantbruksministerposten, och då han efter regeringsskiftet hösten 1971 på nytt valdes till suppleant inträdde han igen i niomannakommittén och i redaktionskommittén.

Den 11 november 1972 lämnade efter en tids sjukdom Guri Johannessen vår krets. Hon hade redan under en lång följd av år representerat arbetarrörelsen på Stortinget och gjort sig känd för en aktiv och allvarlig inställning till arbetsuppgifterna. Hon var respekterad och avhållen över partigränserna. År 1971 invaldes Guri Johannessen i Nordiska rådets norska delegation och hen-

nes insats i rådet präglades från första början av samma egenskaper. Hennes gärning blev dock inte långvarig, men hon hann också inom Nordiska rådet och dess juridiska utskott, i vilket hon var verksam, göra sig respekterad och avhållen bland sina nordiska arbetskamrater.

Vi bevarar i tacksamt minne det arbete, som Henry Christensen och Guri Johannessen har utfört inom det nordiska samarbetet, och hedrar deras minne med en tyst minut.

I tre veckors tid har vi med största oro och djupaste medkänsla följt med det drama som utspelar sig på Heimöya i Island som en följd av den allvarligaste naturkatastrof, som har drabbat Island i historisk tid och som ödelagt en av landets livskraftigaste städer och har gjort över femtusen människor hemlösa. Vi har haft den känslan, att det är litet, alltför litet som vi kan göra när naturkrafterna visar sin styrka. Trots allt har dessa veckor också bjudit på en starkt positiv erfarenhet. Vi har fått se, att den nordiska samhörigheten är en verklighet långt mer än mången har trott.

Katastrofen kommer att få mycket djupgående följder för hela Island, dess näringsliv och folk. Händelsen har skakat oss alla, och kräver inte enbart sympatyttringar utan kraftfulla, konkreta åtgärder som bevis på den solidaritet som råder mellan de nordiska brödrafolken och som redan har tagit sig spontana uttryck bland folken i alla våra länder.

Vi befinner oss fortfarande i rådet i en period av stark utveckling och den 21:a sessionen, som nu inleds, har alla möjligheter att gestalta sig till en betydelsefull milstolpe i utvecklingen. De äldre medlemmarna av rådet kommer ännu ihåg hur vi under de första tiderna diskuterade om det är behövt att rådet har session varje år eller om det skulle förslå om vi skulle sammankomma bara vartannat år. Vi har nu oförväget gått in för att öka arbetstakten. Vi har kommit hit i den avsikten, att åtminstone på prov dela upp denna session i två delar. Vi fortsätter i höst i Stockholm. Åtgärden har visat sig befogad, då det därigenom blir mera tid till exempel för behandlingen av berättelserna.

Det är emellertid uppenbart, att detta ex-

periment innebär början på en ny period. I fråga om arbetssättet närmar vi oss mera ett riktigt parlament, vilket väl också är på sin plats sakligt sett. Hittills har vårt gemensamma parlament på sätt och vis saknat den andra parten, en regering. Representanter för de nordiska ländernas regeringar har visserligen kommit samman till gemensamma möten med valda representanter för att behandla frågor, men jag minns av egen erfarenhet, att när man som regeringsrepresentant deltog i ett rådsmöte innebar det närmast ett besök där man fick nyttig information. Man träffade där nordiska kolleger och kunde utbyta åsikter. Man kunde hålla sig ajour beträffande de nordiska frågorna. Det egentliga greppet om rådets arbete var beroende av tillfälligheter.

Situationen undergår nu en avsevärd förändring, då vi har fått ett nordiskt ministerråd, som enligt min mening bör söka bli ett organ, som verkligen i sitt förhållande till rådet ikläder sig den andra partens eller ett slags gemensam regerings roll inom de gränser, som de gemensamma överenskommelsernas karaktär det medger.

Nordiska rådets arbete har hittills i mycket hög grad varit avhängigt av medlemsförslag. Regeringsförslagen har varit tunn sådda eller, om jag säger som det är, alltför sällan förekommande. I detta håller vi nu på att få en ändring till stånd, då ministerrådet får i gång sitt arbete och dess sekretariat blir permanent. Detta är ju en logisk nödvändighet. Aktiviteten på regeringssidan måste öka och samtidigt ökar antalet initiativ från regeringssidan. Det beredde redan nu svårigheter för presidiet att göra den nu inledda sessionen en dag kortare än de tidigare, så att det skulle vara motiverat att fortsätta på hösten. Jag tror att dessa svårigheter under de närmaste åren kommer att öka i så snabb takt, att vi redan nu har anledning att överväga vilka åtgärder, som blir aktuella när rådet under de närmaste åren skall hålla session både vår och höst i sådan utsträckning som arbetsmängden förutsätter.

Även om vi tillerkänner medlemsförslagen och de på basen av dem antagna rekommendationerna fullt värde måste vi dock medge, att de av omständigheternas tvång utgör en oenhetlig och slumpartad helhet.

Det vore fördelaktigt om antalet förslag från regeringarnas eller ministerrådets sida skulle öka. Det skulle innebära, att sådana saker, som har tillkommit inom regeringarnas krets, lättare skulle utgöra en helhet. Dessutom är man förtrogen med dem på regeringssidan och det blir lättare att snabbt genomföra rekommendationerna. Medlemsförslagen bibehåller det oaktat sin betydelse som kompletterande initiativ.

Det är självfallet, att uppkomsten av en andra part vid sidan av rådet kommer att medföra vissa anpassningssvårigheter, om vilka det är skäl att öppet tala innan de ens har anmält sig. Vi kommer att få göra våra iakttagelser om vem som försöker spela första fiolen, rådet eller ministerrådet. Jag har diskuterat saken med mellaneuropeiska parlamentariker, som har erfarenhet av liknande gemensamma organ. Deras uttalanden har tydligt präglats av uppfattningen, att representanterna för parlamenten kommit att spela andra fiolen, medan regeringsrepresentanterna haft inflytandet över sakens gång. Man skulle nästan önska sig, att det också inom vår krets skulle börja höras sådana tongångar. Det skulle nämligen utgöra det bästa beviset på att regeringarna har frångått den välvilligt iakttagande attityd, som i många sammanhang har varit typisk för dem, och verkligen föresatt sig att föra sakerna framåt. Jag är övertygad om att rådet inom sina medlemsparlament har en tillräckligt hållbar ansatsplattform, så att balansen inte skall rubbas utan det goda samarbetet fortbestår även då en annan jämbördig part försöker visa sin kondition.

Då rådets arbete ökar och sessionerna blir längre vore det skäl att redan i tid vidta nödiga rationaliseringsåtgärder, så att kostnaderna inte i alltför hög grad växer och de inte utgör en broms för arbetet. Enligt min uppfattning borde man redan nu ägna uppmärksamhet även åt de kostnader, som utskotten förorsakar, och åt frågan om att göra utskottens arbete mera meningsfullt. Det förefaller mig som om man i detta nu i stor utsträckning reser till utskottsmötena utan att i förväg ha förberett sig för dem. Då arbetsmängden ökar finns den risken, att utskottens möten tar alltför många dagar i anspråk om inte utskottsmedlemmarna redan då de beger sig på resan känner ärendena

och inte ens vet om de kan vara av samma mening som sina egna landsmän eller om de måste söka stöd för sin uppfattning bland de övriga ländernas representanter. Skulle det inte innebära en snabbare behandling av sakerna, om man mer än hittills försökte få de nationella delegationerna att fungera i likhet med utskotten inom det egna parlamentet. Om de nationella representanterna i rådsutskotten före avresan från hemlandet skulle dryfta de frågor, som kommer före vid utskottsmötet, kunde sakbehandlingen i utskotten påskyndas och utskottens arbetseffektivitet säkert avsevärt höjas.

I mer än tio år har marknadsfrågorna utgjort den centrala frågan, som har tilldragit sig det största intresset vid rådets sessioner. Då man på denna sektor nu har uppnått vissa resultat och situationen på så sätt håller på att klarna, skulle man tro, att rådet under de närmaste åren mer än hittills kunde koncentrera sig på att utveckla sin egen organisation och diskutera interna nordiska problem. Vi har många frågor, som vi inom vår egen krets borde kunna sköta skyndsamt inom den närmaste framtiden, så att vi när det på nytt blir aktuellt att uppträda gemensamt utåt skulle utgöra en hållbarare och fastare helhet än tidigare.

Med dessa tankegångar ber jag att få hälsa rådets medlemmar och funktionärer samt de sakkunniga, de inbjudna gästerna och representanterna för massmedierna välkomna till Nordiska rådets 21:a session och förklara sessionen öppnad.

2

Namnupprop: godkännande av medlemslista

Namnupprop företogs enligt följande medlemslista, upprättad enligt § 4 arbetsordningen:

Regeringsrepresentanter

Andersen, K. B.¹
Aspling, Sven¹
Austrheim, John
Bræk, Ola Skjåk¹
Carlsson, Ingvar¹
Christiansen, Peter F.
Eika, Hallvard

Feldt, Kjell-Olof
Fjose, Bergfrid
Gredal, Eva¹
Haugeland, Trygve¹
Haukipuro, Erkki
Häggblom, Alarik
Heinesen, Knud¹
Holmqvist, Eric¹
Jansson, Jan-Magnus¹
Jensen, Egon¹
Jensen, Erling
Johannesson, Olafur
Johansson, Rune¹
Jørgensen, Anker
Kampmann, Jens¹
Karjalainen, Ahti¹
Karkinen, Seija
Kjartansson, Magnus
Kolstad, Eva¹
Koren, Petter
Korvald, Lars
Lidbom, Carl
Linnamo, Jussi¹
Louekoski, Matti¹
Lundkvist, Svante¹
Löfberg, Bertil
Matthiasen, Niels
Nielsen, K. Axel¹
Norling, Bengt¹
Nørgaard, Ivar
Odhnoff, Camilla¹
Olafsson, Magnus Torfi
Palme, Olof
Skipnes, Johan
Skulberg, Anton
Sorsa, Kalevi
Sundqvist, Ulf¹
Tarjanne, Pekka
Thomsen, Chr.¹
Tuominen, Heikki
Virolainen, Johannes¹
Väänänen, Marjatta¹
Värvik, Dagfinn
Wickman, Krister

Valda medlemmar

Adamsson, Erik
Albertsen, Kristian
Alenius, Ele
Andenæs, Tønnes
Antonsson, Johannes
Aune, Anders

¹ Ej närvarande vid uppropet.

Baunsgaard, Hilmar
 Björklund, Ilkka-Christian
 Borten, Per
 Bratteli, Trygve
 Bye, Roald
 Carlsson, Eric
 Dam, Poul
 Eidem, Bjarne Mørk
 Forsman, Mauno
 Garbo, Gunnar
 Geijer, Arne¹
 Gislason, Gylfi P.
 Guðmundsson, Gils
 Hafstein, Johann
 Hammarberg, Sven
 Hansen, Guttorm
 Hansen, Jørgen Peder
 Hartling, Poul
 Haugstvedt, Asbjørn
 Helén, Gunnar
 Hermansson, Carl-Henrik
 Hernelius, Allan
 Hetemäki, Elsi
 Horn, Svend
 Johannessen, Martha
 Johansson, Knut
 Johansson, Tage
 Jónsson, Björn
 Kock, Osmo
 Koivisto, Tellervo M.
 Krönmark, Eric
 Laitinen, Aili
 Larsen, Arne
 Lillqvist, Bror
 Lind, Nathalie
 Lindeman, Lars
 Lysholt Hansen, R.
 Lähteenmäki, Olavi
 Mathiesen, Matthías Á.
 Mellqvist, Sven
 Mundebo, Ingemar
 Mäki, Timo
 Møller Gerda
 Møller, Orla
 Nettelbrandt, Cecilia
 Nilsen, Arne
 Nilsson, Jan-Ivan
 Norvik, Erling¹
 Nyboe Andersen, Poul
 Palm, Sture
 Patursson, Erlendur
 Risgaard Knudsen, Jens

Rognerud, Berte
 Salvesen, Salve
 Seip, Helge
 Skaftason, Jón
 Skantz, Anna-Greta
 Skytte, Karl
 Steenberg, Erland
 Stetter, Ib
 Sukselainen, V. J.
 Sundman, Per Olof
 Tallgren, Carl Olof
 Thestrup, Knud
 Tuomioja, Erkki
 Tupamäki, Olavi
 Väyrynen, Paavo¹
 Woivalin, Folke
 Willoch, Kåre
 Aarvik, Egil
 Ääri, Saimi¹
 Øregaard, J. Fr.¹

3

Val av presidium

Arbetsutskotten hade föreslagit, att till president skulle väljas Kåre Willoch, Norge, och till vice presidenter Ib Stetter, Danmark, V. J. Sukselainen, Finland, Jón Skaftason Island, och Johannes Antonsson, Sverige.

Guttorm Hansen: Det er nå andre året på rad at Nordisk Råd innbys til å velge et presidium der alle kandidatene representerer borgerlige partier i Norden, mens de nordiske sosialdemokratiske partiene og også andre partier på venstresiden i nordisk politikk, ikke er representert. Da dette misforhold oppstod ved det forestående valg av presidium under Helsingfors-sesjonen 1972, ble det i arbeidsutvalgsmøtet for sesjonen åpnet, påtalt forholdet og henstilt om at det ble rettet på dette for neste sesjon. Jeg fikk den oppfatning på dette møte at man på alle hold i arbeidsutvalget var beredt til å rette på dette uheldige forhold. Jeg konstaterer nå at vi står i nøyaktig samme situasjon her i Oslo som i Helsingfors, og jeg finner derfor grunn til å ta dette forhold opp her i plenum for å gi uttrykk for, på vegne av de nordiske sosialdemokratiske partiers delegater ved denne sesjon, at vi beklager at det ikke er lykkes å finne fram til en minnelig

¹ *Ej närvarande vid uppropet.*

ordning som ville gitt sosialdemokratene den representasjon de faktisk har krav på etter Helsingfors-avtalens artikkel 47, der det uttrykkelig sies at en bør sørge for en politisk fordeling ved valg av presidium. Jeg vil gjerne også få gi uttrykk for at denne saks utvikling gir uttrykk for en ubehjelpelighet når det gjelder å ordne et slikt enkelt forhold som ikke er særlig bra for Nordisk Råd. Andre internasjonale og regionale organisasjoner står overfor slike problemer og makter å ordne dette på en tilfredsstillende måte. Det er en meningsløs ordning at de sosialdemokratiske partier i Norden som representerer en av de store hovedstrømninger i nordisk politikk, skal fortsette å være urepresentert i presidiet. Presidiet er etter hvert blitt selve styringsorganet for Nordisk Råds virksomhet mellom sesjonene, og er som sådant et viktig politisk organ i det nordiske samarbeidsorganisasjon. Det har i Nordisk Råd utviklet seg den praksis gjennom hele rådets historie at de nasjonale delegasjoners formenn blir valgt som presidiemedlemmer. Så lenge man avtalte og ordnet dette under hensyn til den politiske balanse, var denne praksis brukbar. Nå viser det seg altså for andre året på rad at det ikke lenger er mulig å nå fram til en politisk fordeling ved hjelp av denne praksis. Da må praksis endres og så langt jeg kan forstå, må rådet gå over til å følge Helsingfors-avtalens bestemmelser, dvs. at sesjonene må velge presidium uavhengig av valget av nasjonale delegasjonsformenn. Fagerholm-komiteen, som reviderte Helsingfors-avtalen, har vært oppmerksom på dette forhold. Komiteen drøftet spørsmålet om å statuttfeste at delegasjonsformennene skulle være presidenter, men komiteen avviste tanken, sikkert ut fra det syn at man kunne få en slik situasjon som den vi nå har. Det prinsipp rådet må gå over til, er altså å velge presidium fullstendig uavhengig av de enkelte delegasjoners formannvalg. Da kan man praktisere Helsingfors-avtalens artikkel 47, få slutt på at rådets nåværende praksis setter denne artikkel i den ratifiserte avtale ut av kraft. Jeg vil be om at presidiet straks denne sesjon er avsluttet, tar denne sak opp og nå bringer dette forhold til avslutning.

Stetter: Hr. president! Der er grund til,

synes jeg, at uttrykke glæde over, at hr. Guttorm Hansen reiser dette problem, som vi diskuterte i det samlede arbeidsudvalg forud for sessionen i Helsingfors, uden at det lykkedes os at finde en løsning. Hr. Guttorm Hansen kan imidlertid ikke forventende endsige forlange, at presidiemedlemmerne skal løse denne opgave, for vi er forpligtet til at følge de beslutninger, som træffes i vore nationale delegationer.

Jeg kan imidlertid oplyse Nordisk Råd om, at de samlede arbeidsudvalg på et møde i aftes diskuterte dette spørgsmål, og der var enighed om, at der her forelå et problem. Vanskeligheden består i, at artikkel 47 i Helsingforsaftalen på én gang taler om, at alle delegationer skal være repræsenteret i presidiet og blandt suppleanterne, og at forskellige politiske meningsretninger så vidt muligt bør repræsenteres i presidiet og blandt suppleanterne. Disse to direktiver er vanskelige at opfylde på ét og samme tidspunkt.

De samlede arbeidsudvalg anerkender imidlertid, at der foreligger et problem, som skal løses, men i og med at vi forsøger at løse dette problem, rejser der sig en række andre vanskeligheder i forbindelse med det politiske, partipolitiske, samarbejde over landegrænserne. De samlede arbeidsudvalg har i aftes truffet den beslutning at nedsætte et udvalg bestående af det kommende presidium og de kommende presidiemedlemmers suppleanter, med henblik på at dette udvalg skal fremkomme med en udrådning af disse vanskeligheder og med et forslag til løsning af problemerne.

Jeg håber, at hr. Guttorm Hansen vil erklære sig tilfreds med denne foreløbige foranstaltning.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

4

Val av suppleanter för presidiemedlemmarna

Arbetsutskottens hade föreslagit, att till suppleanter för presidiemedlemmarna skulle väljas Svend Horn, Danmark, Bror Lillqvist, Finland, Matthías Á. Mathiesen, Island, Trygve Bratteli, Norge, och Sven Mellqvist, Sverige.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

Willoch overtog därefter ledningen av förhandlingarna.

5

Anförande av den nyvalde presidenten

Presidenten: Først vil jeg gjerne — på vegne av de nettopp valgte visepresidenter og meg selv — få takke Rådet for valget til de høye verv, og love å gjøre vårt beste for å fylle dem på en riktig måte. Dernest vil jeg gjerne få rette en hjertelig takk til den avgående president, talman V. J. Suk-selainen, for den innsats han har gjort som Rådets fremste tillitsmann, og som han heldigvis vil føre videre som fortsatt medlem av presidiet.

Samtidig vil jeg gjerne — på vegne av den norske delegasjon — få ønske Nordisk Råd hjertelig velkommen til Oslo og Stortinget, og uttale vårt håp om at både Rådets medlemmer, og alle andre som er knyttet til dets arbeid, vil finne både arbeidsforhold og andre forhold tilfredsstillende.

Vi åpner denne sesjon under sterke inntrykk av den naturkatastrofe som har rammet vårt frendefolk i Island, og hvis fryktelige omfang og skadevirkninger ingen ennå kan ha full oversikt over. Når de øvrige nordiske land markerer sin selvfølgelige solidaritet med Island i denne situasjon, er det en markering av en nordisk solidaritet som vi har felles behov for å underbygge. Vi må få en redegjørelse for hvorledes de øvrige nordiske land velger å hjelpe Island. Dette spørsmål må deretter drøftes videre under sesjonen.

Denne sesjon innleder den tredje tiårsperiode i Nordisk Råds historie. Et tilbakeblikk vil unektelig vise oss en del ruiner av urealistiske planer og forventninger, og delvis bekreftelser av noen av de mildere av de advarsler som ble gitt da Rådet ble etablert. Men et rettferdig tilbakeblikk vil også vise oss en sum av nyttig byggende samarbeid, som har bidradd meget til å bevare og styrke både det nordiske praktiske fellesskap og den nordiske følelse, som er en kraftkilde for alle de nordiske folk.

Det er mitt håp at denne sesjon vil bli et nytt positivt bidrag til denne kontinuerlige byggende prosess, uten utilstrekkelig overveide utspill av den art som kan etterlate

nye ruiner ved veikanten, men med vel overveide tillegg til det nordiske byggverk, og med påkrevde korreksjoner til sprekkdannende krefter, som i overbevisning om eget miljøes særegne evne til å forstå tidens krav, viser utilstrekkelig villighet til å lytte til andres syn.

I løpet av de siste par år har det vært gjennomført en gjennomgripende revisjon av våre arbeidsformer, som burde føre til større effektivitet og raskere resultater. Ministerrådet vil utvilsomt komme til å stå sentralt i samarbeidet i årene som kommer, selv om det vel ennå er noe for sterkt å si, som den svenske samarbeidsminister har sagt, at regjeringene har tatt ledelsen. For oss norske er det for øvrig en særlig glede å kunne takke for den tillit og oppmerksomhet som de øvrige nordiske land har vist oss ved sin beslutning om å legge ministerrådets sekretariat til Oslo.

Man har altså i løpet av de siste par år fått en vesentlig styrkelse av den institusjonelle oppbygging av Rådet. Det er ennå for tidlig å vurdere om hensiktene bak denne vil bli realisert fullt ut. Men flere av oppleggene til denne sesjon tyder på at vi er på rett vei. La meg likevel få uttale håp om at utbyggingen av institusjonene og administrasjonen ikke vil føre til unødig byråkratisering av saksbehandlingen; at et større apparat ikke vil forsinke og komplisere den politiske beslutningsprosess, men gjøre den bedre underbygget og mer solid.

Arbeidet ved denne sesjon vil på en rekke områder fremtre som en forlengelse av den innsats som ble gjort på den forrige. Vi var da bl. a. sterkt opptatt av å gjennomlyse, og forberede løsninger på, eventuelle problemer som følge av de nordiske lands ulike tilknytning til de Europeiske Fellesskap. Idag har man kommet adskillig nærmere løsning av dette spørsmål. Men Finland har ennå ikke undertegnet sin avtale. Det er klart at dette er et spørsmål av stor interesse i alle nordiske land.

Norges forhandlinger er ennå ikke sluttet. Danmark har utnyttet sin posisjon som medlem av EF til å støtte Norges interesser i Fellesskapet. Denne holdning har vakt takknemlighet og anerkjennelse i Norge. Jeg vil anta at det er en av Nordisk Råds naturlige oppgaver å få avklart slike spørsmål

som hvorfor Sverige opptrådte som det gjorde i den vanskelige fase da EF's minister-råd la siste hånd på sitt tilbud til Norge.

Imidlertid synes det å være klarlagt at de etablerte nordiske fellesordninger og fellesskap er bragt så godt som uberørt gjennom forhandlingene med EF. Det vil i hovedtrekkene være grunnlag for fortsatt fri handel og utbygget samarbeid i Norden på de områder som ligger til rette for nordiske løsninger. På lengre sikt ligger det kanskje en viss fare i dette at det er blitt så stor tyngdeforskjell mellom den del av Norden som står utenfor EF's organer, og den del som er gått inn. Men vi må sammen avvise mulige tendenser til å betrakte Norden som to områder, og håpe og tro at Nordens stemme innen EF kan bli til fordel for hele Norden, slik som den allerede er blitt det for Norge.

Det har vært sagt om Nordens splittede forhold til Vest-Europa at de nordiske land i avgjørelsens timer ikke tenkte nordisk. Den nordiske tanke er ikke tjent med en slik negativ vurdering av en nødvendig supplering av forbindelser mellom nordiske land med forbindelser med andre land. Og allerede saker som foreligger til denne sesjon viser at aktuelle problemer for nordisk samarbeid kommer både innenfra og utenfra. Man kan heller ikke si at det var krefter utenfra som førte til at de nordiske land valgte forskjellige løsninger under den siste valuta-krise.

Ministerrådets handlingsprogram understreker at det foreligger viktige nye samarbeidsoppgaver tross våre lands ulike tilknytningsformer overfor EF. Spørsmål om teknologisk, energipolitisk og regionalpolitisk samarbeid og integrasjon av byggemarkeder kan nevnes blant oppgaver som åpner interessante perspektiver.

I de dokumenter som sesjonen får til behandling, er blikket rettet mot nye fremtidsoppgaver også innen handelspolitikk. Man håper at de nordiske land kan støtte hverandre også i den neste runde av verdensomfattende tollforhandlinger. Tanken springer ut av en vilje til samhold og vilje til respekt for hverandres interesser under vanskelige handelsforhandlinger. Men det er visst ikke alltid like lett for alle regjeringer å leve opp til dette i praksis. Som parlamentarikere er

det en del av vår oppgave å være regjeringenes dårlige samvittighet.

Det nordiske samarbeid reflekterer imidlertid forlengst også de uhyre viktige nyere problemstillinger i det moderne samfunn. Vi skal under denne sesjon bl. a. drøfte et fremlagt utkast til nordisk konvensjon om miljøvern. I den tekst som samtidig foreslåes tatt inn i Helsingforsavtalen, er det nedfelt en målsetting som nok kan sies å være ærgjerrig, men som kan stå som et motto for vårt samarbeid både på dette og på andre områder: Det heter der at skadevirkninger på naboland skal likestilles med skader i eget land.

Makter vi å leve opp til slike målsettinger, vil vi ikke bare løse påtrengende oppgaver for oss selv, men vi stiller oss samtidig på linje med andre grupper av land som forsøker å løse tilsvarende problemer i sine land. Og vi må sammen med dem søke å bringe utviklingen videre i retning av mer omfattende løsninger som er så nødvendig på dette område. Også her vil Danmarks posisjon innen EF's besluttede organer kunne bli viktig som kanal for å føre nordiske synspunkter frem under den viktige vesteuropeiske beslutningsprosess, som vil få stor betydning for oss alle.

Jeg tror det er viktig at det offisielle nordiske samarbeid bevisst anlegger slike vidt-favnende perspektiver. Vi har viktige eksempler på at denne tankegang gir verdifulle utslag også i andre sammenhenger. Senest har vi sett et fastere organisert samarbeid mellom de faglige arbeidstagerorganisasjoner vokse frem. Nordens Faglige Samorganisasjon er en realitet. Nylig ble den igjen en av hjørnesteinene i den europeiske faglige sammenslutning som er dannet for få dager siden. Det er gledelig og interessant at fagbevegelsen i de nordiske land la så stor vekt på nordisk samhold, delvis for å kunne løse felles nordiske problemer bedre, men også for å stå sterkere i en større sammenheng enn de ville ha gjort hver for seg.

Rådet vil også løfte blikket lenger enn til positive og negative sider av problemer i tilknytning til økonomi og handel. Vi må utvide området der nordboere føler at de hører hjemme, fra det enkelte land til hele Norden. I dette arbeid spiller kulturfellesskap i

videste forstand og rettsfellesskap avgjørende roller.

Også på disse områder får denne sesjon interessante saker til behandling. Jeg må få peke på rekkevidden av noen av dem. Dersom vi f.eks. opplever at Norden i høyere grad blir et felles TV-område, med valgfrihet for den enkelte seer mellom flere lands programmer, vil det utvilsomt få en voldsom grenseutviskende effekt. Men da må også kravet om felles normer, med hensyn til fjernsynets behandling av enkeltmennesker, balanse i fremstilling av vanskelige saker og respekt for andres følelser og livssyn tvinge seg frem. Det kan bli en viktig og nyttig forandningsprosess.

Det nordiske rettsfellesskap synes å stå i fare på et så viktig område som familierettens. Her stilles det igjen krav om vilje til å lytte til andre og ofre litt av egne synspunkter, dersom fellesskapet skal kunne opprettholdes. Helsingforsavtalens artikler og forpliktelser må danne grunnlag for vårt arbeid på alle områder.

Jeg har nå tillatt meg å streife enkelte av de tallrike saksområder som denne sesjonen må arbeide på. Det skulle være nok å ta fatt på og ta fatt i. La meg slutte med enda en gang å takke den avgåtte president, takke for valget, uttrykke håpet om en fruktbar og interessant sesjon, og håpet om at Rådets medlemmer vil føle at forholdene er lagt til rette for dette.

6

Beslut om delning av sessionen

Presidenten: For å aktivisere Rådets arbeid har presidiet i samråd med delegasjonene besluttet å foreslå for plenarforsamlingen at den 21. sesjon blir delt på to møter, som en prøveordning.

Presidiet foreslår at plenarforsamlingen fatter følgende beslutning:

Nordisk Råds 21. sesjon avbrytes onsdag 21. februar 1973 og fortsetter i Stockholm på et tidspunkt som presidiet bestemmer.

Beslutningen krever 2/3 flertall i overensstemmelse med § 48 i arbeidsordningen.

Presidiets forslag bifølls.

7

Fastställande av saklista för sessionens första samling

Presidenten: Presidiet foreslår å føre på saklisten de saker som ikke er merket asterisk i den omdelte fortegnelse over saker som ligger i rådet, med følgende tillegg: A 390/k Medlemsförslag om ökat nordiskt TV-samarbete A 391/e Medlemsförslag om integrationen av de nordiska byggmarknaderna.

Saklista för sessionen faställdes i enlighet med presidiets förslag.

8

Utsändningen av handlingar till sessionen

Presidenten: I samråd med delegasjonene har presidiet besluttet å begrense utsendingen av remissmaterialet for A- og B-saker til 21. sesjon.

§ 44 i arbeidsordningen fastsetter at utredninger som er foretatt i tilknytning til saker som skal behandles av plenarforsamlingen, skal sendes ut sammen med forslagene. Paragrafen må fortolkes dithen at remissmaterialet utgjør en del av dette utredningsmaterialet.

Presidiet föreslår derfor at plenarforsamlingen godkjenner at medlemsförslag og regjeringsförslag kan behandles, selvom utsendingen av remissmaterialet har vært begrenset. Beslutningen krever 2/3 flertall ifølge § 48 i arbeidsordningen.

Presidiets förslag bifølls.

9

Beslut om voteringsordningen

Presidenten: Som man vil se på plassene, har Stortingets voteringsapparat bare en voteringsknapp.

Under en votering registreres først *ja*-stemmer eller *for*-stemmer. Etter et lite opphold varsler så presidenten at man vil gå over til å registrere *nei*-stemmer. Da trykker de som ønsker å stemme *nei* eller *mot*, på knappen. Når voteringen er avsluttet, summeres tallene, og summene kommer frem på skjermene i salen, en på hver side

Rådets arbeidsordning foreskriver i § 11

at medlemmene skal ha rett til å avstå fra votering. Som man vil forstå, kan dette av tekniske grunner ikke registreres ved Stortingets elektriske voteringsapparat. Presidenten vil derfor foreslå at et medlem som ønsker å avstå fra å votere, tilkjenne gir det ved å reise seg på anmodning av den fungerende president, og at de som avstår, etter at voteringen er avsluttet, dessuten kontrollerer hos sekretæren at avståelsen er innført i protokollen. Dette system kan virke komplisert, men etter grundige overveielser er man kommet frem til at det er umulig å nå frem til en enklere løsning.

Presidenten kan love å gi veiledning de første ganger dette system skal praktiseres. Jeg kan få legge til, til trøst for dem som måtte stemme feil, at det har vist seg av erfaring tidligere at innkjøringen kan være vanskelig.

Dette forslag innebærer en avvikelse fra arbeidsordningen. Det kreves derfor at plenarforsamlingen med 2/3 flertall godkjenner fremgangsmåten. — Ingen bemerkninger er fremkommet, og forslaget anses tiltrådt.

Presidentens forslag bifølls.

10

Val av informationskommitté

Arbetsutskotten hadde foreslagit, att Nordiska rådet skulle tillsätta en informationskommitté med oppgift att bistå presidiet med handhavandet av Nordiska rådets informationsfrågor däri inbegripet utgivning- en av tidskriften Nordisk Kontakt och i denna kommitté för tiden intill nästa ordinarie session såsom medlemmar välja:

från Danmark: Orla Møller och Nathalie Lind

från Finland: Ilkka-Christian Björklund och Paavo Väyrynen

från Island: Gylfi Þ. Gíslason och Gils Guðmundsson

från Norge: Guttorm Hansen och Berte Rognerud

från Sverige: Sture Palm och Per Olof Sundman

Arbetsutskottens förslag bifølls.

11

Val av revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden för 1973 och 1974

Arbetsutskotten hadde föreslagit, att Nordiska rådet till revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden för åren 1973—1974 väljer: Arne Larsen med Kresten Damsgaard som suppleant, departementschef J. Bredsdorff med afdelingschef Magnus Madsen som suppleant.

Arbetsutskottets förslag bifølls.

12

Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning

Arbetsutskotten hadde föreslagit, att Nordiska rådet tillsätter ett särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning och att till medlemmar i utskottet för tiden intill nästa session väljes:

från Danmark: Jørgen Peder Hansen med Niels Helveg Petersen som suppleant

från Finland: Mauno Forsman med Elsi Hetemäki som suppleant

från Island: Gylfi Þ. Gíslason med Björn Jónsson som suppleant

från Norge: Gunnar Garbo med Martha Johannessen som suppleant

från Sverige: Per Bergman med Johannes Antonsson som suppleant.

Arbetsutskottens förslag bifølls.

13

Bemyndigande för de fasta utskotten att lägga sådana berättelser, med undantag av C 1, och meddelanden till handlingarna, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlats vid sessionen

Presidiet hadde föreslagit, att utskotten bemyndigas att lägga till handlingarna sådana berättelser, med undantag av C 1, och meddelanden, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlats vid sessionens första samling.

Presidiets förslag bifølls.

14

D 1973/32/1962/j: meddelande om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

15

D 1973/7/1963/j: meddelande om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

16

D 1973/20/1965/s: meddelanden om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av semesterlagstiftningen

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

17

D 1973/2/1967/k: meddelande om rekommendation nr 2/1967 angående samarbete på operakonstens område

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

18

D 1973/4/1967/s: meddelande om rekommendation nr 4/1967 angående utvidgat samarbete på arbetarskyddets område

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till hand-

lingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

19

D 1973/13/1967/j: meddelande om rekommendation nr 13/1967 angående gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

20

D 1973/4/1968/j: meddelande om rekommendation nr 4/1968 angående upprättande av en naturpark för de stora rovdjurens bevarande

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

21

D 1973/30/1968/k: meddelande om rekommendation nr 30/1968 angående vulkanologiskt institut i Island

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

22

D 1973/23/1970/k: meddelande om rekommendation nr 23/1970 angående information om nordiskt samarbete

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

23

D 1973/25/1971/k: meddelande om rekommendation nr 25/1971 angående ökat nordiskt samarbete på scenkonstens område

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

24

D 1973/21/1972/j: meddelanden om rekommendation nr 21/1972 angående nordiskt deltagande i Internationella naturvårdsunionen (IUCN) och World Wildlife Fund

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet slutbehandlat för Danmarks och Finlands vidkommande samt avvakta nya meddelanden i spörsmålet från Island och Norge till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

25

A 346/s: medlemsförslag om nordiskt hälsokorts-system

Bye: Etter at dette medlemsforslag var ferdigbehandlet i sosialpolitiske utskottet, er nye opplysninger kommet til, noe som gjør at jeg på vegne av utskottet vil foreslå at denne sak sendes tilbake til ny behandling i utskottet for så eventuelt å bli behandlet senere i sesjonen.

Presidenten: Hr. Byes forslag om at medlemsforslag A 346/s sendes tilbake til utskottet for det legges ut til behandling i plenum på et senere møte, er opptatt, og anses vedtatt.

Byes hemstøllan om återremiss bifölls.

Presidenten: Rådet er dermed ferdig med behandlingen av dagsordenen for dette møte, og presidenten gjør oppmerksom på at nytt møte settes kl. 14.

Förhandlingarna avbröts kl. 12.00.

Protokoll

2:a mötet

Lördagen den 17 februari 1973 kl. 14.00

Presidenter: Kåre Willoch (1—2), Ib Stetter (2) och Kåre Willoch (2)

Dagordning

1. Anmälan om utskottens sammansättning och val av förmän och vice förmän

2. C 1: berättelse rörande det nordiska samarbetet

Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium

Dokument 2: Rapport om det nordiska samarbetet under 1972 (generaldebatten)

1

Anmälan om utskottens sammansättning och val av förmän och vice förmän

Anmäldes att delegationerna till medlemmar av de fem utskotten utsett följande medlemmar:

Juridiska utskottet:

Danmark:

Poul Dam (SF)
Orla Møller (S)
Knud Thestrup (KF)

Finland:

Osmo Kock (Skdl)
Tellervo M. Koivisto (Sd)
Timo Mäki (Kok)

Island:

Matthías Á. Mathiesen (Sj)

Norge:

Erling Engan (Sp)
Arne Nilsen (A)
Helge Seip (FNV)

Sverige:

Erik Adamsson (s)
Allan Hernelius (m)
Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Kulturutskottet:

Danmark:

Jørgen Peder Hansen (S)
Poul Hartling (V)
Erlendur Patursson (Tvfl.)
Karl Skytte (RV)

Finland:

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)
Mauno Forsman (Sd)
Elsi Hetemäki (Kok)
Folke Woivalin (ÅS)

Island:

Gylfi Þ. Gíslason (A.)

Norge:

Tønnes Andenæs (A)
Gunnar Garbo (V)
Guttorm Hansen (A)
Berte Rognerud (H)

Sverige:

Per Bergman (s)
Tage Johansson (s)
Per Olof Sundman (c)
Ingemar Mundebo (fp)

Socialpolitiska utskottet:

Danmark:

Kristian Albertsen (S)
Jens Risgaard Knudsen (S)
Gerda Møller (KF)

Finland:

Lars Lindeman (Sd)
Matti Ruokola (K)
Carl Olof Tallgren (Sv)

Island:

Björn Jónsson (SF.)

Norge:

Roald Bye (A)

Salve Salvesen (A)

Egil Aarvik (Kr.F)

Sverige:

Knut Johansson (s)

Sven Hammarberg (s)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Norge:

Anders Aune (A)

Per Borten (Sp)

Trygve Bratteli (A)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F)

Kåre Willoch (H)

Sverige:

Arne Geijer (s)

Eric Krönmark (m)

Sture Palm (s)

Johannes Antonsson (c)

Gunnar Helén (fp)

Utskotten hade vid konstituerande möten samma dag till förmän och vice förmän valt följande:

juridiska utskottet:

förmän: Knud Thestrup

vice förmän: Matthías Á. Mathiesen

kulturutskottet

förmän: Gylfi Þ. Gíslason

vice förmän: Ingemar Mundebo

socialpolitiska utskottet:

förmän: Egil Aarvik

vice förmän: Lars Lindeman

trafikutskottet:

förmän: Bror Lillqvist

vice förmän: Svend Horn

ekonomiska utskottet:

förmän: Sture Palm

vice förmän: Anders Aune, tillika förmän i ekonomiska utskottets niomannakommitté

Anmälan lades till handlingarna.

Trafikutskottet:

Danmark:

Gustav Holmberg (V)

Svend Horn (S)

Arne Larsen (SF)

Finland:

Aili Laitinen (Lkp)

Bror Lillqvist (Sd)

Paavo Väyrynen (K)

Island:

Gils Guðmundsson (Ab.)

Norge:

Bjarne Mørk Eidem (A)

Martha Johannessen (A)

Erling Norvik (H)

Sverige:

Sven Mellqvist (s)

Cecilia Nettelbrandt (fp)

Eric Carlsson (c)

Ekonomiska utskottet:

Danmark:

Hilmar Baunsgaard (RV)

Ralph Lysholt Hansen (S)

Poul Nyboe Andersen (V)

Ib Stetter (KF)

J. Fr. Øregaard (Jvfl.)

Finland:

Ele Alenius (Skdl)

Olavi Lähteenmäki (Kok)

V. J. Sukselainen (K)

Erkki Tuomioja (Sd)

Olavi Tupamäki (Skyp)

Island:

Jóhann Hafstein (Sj.)

Jón Skaftason (F.)

2

C 1: berättelse rörande det nordiska samarbetet, Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium och Dokument 2: Rapport om det nordiska samarbetet under 1972 (generaldebatt)

Johannes Antonsson: Herr president! Som förste talare i årets generaldebatt vill jag gärna ha sagt, att de nordiska folkens tankar i dessa dagar på ett särskilt sätt går till vårt broderfolk i Island, som drabbats av en förödande naturkatastrof.

Känslor av varm sympati, naturlig solidaritet och beundran för lugn och självbehärskning strömmar i dag emot det isländska folket från Nordens övriga länder.

Vår naturliga samhörighetskänsla med ett drabbat folk i den nordiska länderkretsen

tar sig också uttryck i en spontan önskan att på nordisk grund hjälpa till att bygga upp det som naturkrafterna har spolerat.

En samordnad nordisk återuppbyggnadsinsats — formad enligt de riktlinjer som Islands folk och dess regering själva har att besluta om — upplever jag som en naturlig solidaritetshandling från Nordens övriga länder. I detta syfte har även såväl ledamöter av Nordiska rådets presidium som de nationella regeringarna och en rad frivilliga organisationer agerat.

Island är, herr president, geografiskt inget stort land, men historien igenom har islänningarna visat sin storhet som folk och nation — inte minst genom de omistliga värden som isländsk kultur tillfört länderkretsen i Norden.

På presidiets initiativ har i dag hållits ett sammanträde mellan statsministrarna i de nordiska länderna och presidiets ledamöter, där vi diskuterat åtgärder för återuppbyggnadshjälpen. Statsminister Anker Jørgensen kommer som näste talare att redogöra för de beslut som fattades vid detta sammanträde.

Sedan vill jag utan något som helst samband med den nu inträffade naturkatastrofen ge uttryck för en rent personlig uppfattning i en annan fråga som har avgörande betydelse för Island. Vi bevittnar hur det isländska folket energiskt och tålmodigt kämpar för sin ekonomiska framtid. Det är en nödvändighet, så upplever jag det, herr president, att islänningarna beredes bättre möjligheter att utöva sin viktigaste näring, nämligen fisket. Såvitt jag förstår är det inte möjligt att lösa detta problem utan en utvidgning av fiskerigränsen. Jag hoppas att den frågan snart skall lösas.

Herr president! De nordiska ländernas samarbetsformer med de Europeiska Gemenskaperna har under senare år skapat osäkerhet om det nordiska samarbetets framtid.

Man har frågat: Skall Nordens länder orientera sig mot Kontinentaleuropa eller skall man inrikta sig på att ytterligare bygga ut och förstärka det nordiska samarbetet?

Jag anser att den frågan är fel ställd. Nordens länder har sedan gammalt ett mycket väl etablerat handelsutbyte med de västeuropeiska staterna. Utvecklingen i de moder-

na industrinationerna gör det allt svårare för varje enskilt land att föra en ekonomisk politik, en valutapolitik och en social trygghetspolitik som radikalt avviker från omvärldens.

Samtidigt har våra nordiska länder genom sin geografiska belägenhet, genom våra historiska traditioner och vår enhetliga kulturella och sociala utveckling mycket starka och goda förutsättningar för ett nära och intimt samarbete.

I vår tid kan — det vill jag särskilt understryka — frågan därför aldrig bli om vi skall ha nordiskt samarbete *eller* europeiskt samarbete, utan det måste vara ett *både och*. Den reella frågan blir snarare: Hur skall varje enskilt land med utgångspunkt från sin nationella säkerhetspolitik, sin utrikespolitik och sina näringsgeografiska förutsättningar söka ordna relationerna med sin omvärld så att det allmänna framstegsarbetet och den nationella suveräniteten så långt möjligt kan upprätthållas och samarbetet över gränserna samtidigt förstärkas?

De nordiska ländernas samarbetsformer med EG börjar nu ta fast form. Då är det naturligt att vi på nytt ställer frågan: Kommer samarbetet med EG — sådant det nu avtecknar sig — att vara ett hinder för fortsatt nordisk integration?

Ja, vi skall vara realistiska och inte underskatta svårigheterna. Men min övergripande bedömning blir dock att i nuvarande utvecklingsfas i de Europeiska Gemenskaperna reses inga oöverstigliga hinder för ett förstärkt nordiskt samarbete.

Avgörande för det nordiska samarbetets framtid blir om vi parlamentariker har tillräcklig politisk vilja att föra samarbetet vidare. Vi måste förankra den nordiska samarbetstanken i våra nationers folkmedvetande. Ett instrument har vi i föreningarna Norden som borde byggas ut ännu mera till att bli verkliga folkrörelser i respektive länder. Vi måste utveckla det nordiska samarbetet så att Norden vid detta decenniums slut framstår som en än mer enhetlig ländergrupp i Europa. Ju längre vi driver den nordiska integrationen, desto större möjligheter får vi att hävda de nordiska intressena gentemot andra ländergrupper med gemensamma integrationssträvanden — inte så, herr president, att vi skall motarbeta samar-

betet i övriga ländergrupper, men så att vi kan tillvarata de naturliga gemensamma nordiska intressena.

En framstående Nordenvän ställde nyligen frågan: "Finns det i dag någon ledande nordisk politiker för vilken en snabbt fort-skridande nordisk integration utgör ett centralt moment i hans politiska målsättning?" Vi har alla anledning att ställa oss samma fråga. Sätter vi målet högt får vi inte i väsentliga frågor prioritera nationella lösningar framför nordiska. Det får inte bli så att varje nordiskt land för sig löser centrala frågor på nationell bas och hänskjuter mer marginella frågor till det nordiska samarbetsfältet.

Det förslag till nordiskt handlingsprogram som ministerrådet presenterat vill jag hälsa med tillfredsställelse. Jag ser handlingsprogrammet främst som en mycket värdefull politisk markering av viljan till nordiskt samarbete i en tid då så många tvekar om samarbetets framtidsmöjligheter.

Men jag vill betona att handlingsprogrammet måste ses som ett minimiprogram. Det måste bli föremål för fortlöpande konkretisering i form av praktiska projekt och en ständig påbyggnad med nya samarbetsuppgifter.

Inom industri- och energipolitiken är enligt min mening förslaget om den nordiska fonden för en teknisk utveckling av särskild betydelse. Fonden kan stödja tillkomsten av institutioner för forskning och teknisk utveckling, institutioner som kan fungera som nordiska organ och förmedla forskningsresultat, utbildning och information till företag från hela Norden.

I handlingsprogrammet har ministerrådet vidare föreslagit inrättandet av ett nordiskt energipolitiskt samarbetsorgan. Vi har ju goda erfarenheter från samarbetet bl. a. i Nordel, och jag vågar därför hoppas att rådet vill ytterligare höja ambitionsnivån genom att föreslå en utredning om en nordisk energipolitisk överenskommelse.

Förslaget beträffande regionalpolitiken betraktar jag i första hand som en skiss, — ett underlag för framtida praktiska insatser. Vi måste i regionalpolitiskt hänseende försöka se det nordiska området som en ekonomisk enhet och planera gemensamma näringspolitiska insatser i syfte att åstadkom-

ma en så likartad utveckling av levnadsstandarden som möjligt utan att det behöver ske några större folkförflyttningar.

Vi har mycket att vinna på en bättre samordning av de nationella regionalpolitiska insatserna på exempelvis Nordkalotten och i gränsområdena mellan Norge, Sverige och Finland.

Förslaget om Nordtest är betydelsefullt. Men jag vill, herr president, säga att jag inte tror det räcker med att inrätta en gemensam provanstalt. Skall förslaget få praktisk betydelse fordras därutöver ett avtal mellan de nordiska länderna om ömsesidigt godkännande av varandras provningsresultat.

Förslaget om en nordisk miljöskyddsöverenskommelse är också tillfredsställande. Vi har nu skapat en viktig grundval för att angripa en rad problem på detta område som kräver snabba praktiska åtgärder, exempelvis föroreningssituationen i Bottenhavet, Östersjön och Öresund. Det är också betydelsefullt att det nu — sedan Östtyskland diplomatiskt erkänts — öppnats nya möjligheter att få till stånd en konferens med Östersjöns samtliga strandstater om den marina miljön.

För min del tror jag att en central fråga för all politisk verksamhet blir spörsmålet om hur de återstående naturresurserna skall utnyttjas i människans tjänst. Varje nordiskt land har hittills byggt upp sin ekonomi på de resurser som finns inom landet — på skog, jord, mineraler, förekomsten av fisk etc. Men om ett nordiskt ekonomiskt samarbete skall bli en bestående realitet måste de nordiska länderna se till att de samlade resurserna vidareutnyttjas i ett gemensamt perspektiv. Hushållningen med naturresurserna bör naturligtvis ske dels med sikte på de egna utvecklingsmöjligheterna, dels med hänsyn tagen till alla nordiska länders samlade behov.

Det nordiska samarbetet bör inte endast betraktas i förhållande till Västeuropa, utan i ett vidare europeiskt perspektiv. Den avspänning som vi nu upplever i Europa ökar enligt min mening möjligheterna för en nordisk samverkan. Jag tror också att Nordens länder har stora förutsättningar att verka som en förmedlande ländergrupp mellan de europeiska handelsblocken.

Nordens ställning mellan öst och väst bör

på det handelspolitiska området utnyttjas för aktioner i syfte att minska klyftorna och vidga kontakterna mellan Norden och stats-handelsländerna.

Herr president! Jag vill sedan göra några korta principiella reflexioner om de organisatoriska och administrativa frågorna i det nordiska samarbetet. Sedan början av förra året har vi ett fungerande kultursekretariat i Köpenhamn. Ett permanent ministerrådssekretariat inrättas nu, förlagt till Oslo. Dessa institutioner, vilkas avdelningar i stort sett kommer att motsvara rådets utskott, är betydelsefulla för regeringarnas initiativ och verkställighetsuppgifter i vårt samarbete. Totalt kommer drygt 40 personer att arbeta vid de båda sekretariaten i Köpenhamn och Oslo.

Men jag vill betona att samtidigt som denna organisatoriska uppbyggnad är viktig, så är det för oss parlamentariker i Nordiska rådet viktigt att vi inte kommer i underläge när det gäller framtida initiativ i det nordiska samarbetet. Den tillträdande presidenten underströk också kraftigt att initiativtagandet inom det nordiska samarbetet i stor utsträckning bör läggas på parlamentarikersidan. Jag ser det därför som en nödvändighet att även de personella resurserna förstärks i syfte att möjliggöra en naturlig och givande dialog mellan parlamentarikerna och regeringarna. Man måste på parlamentarikersidan stå organisatoriskt lika väl rustad som man på regeringssidan gör i detta avseende.

Låt mig ange några punkter för de framtida nordiska samarbetssträvandena.

Det är ur den kulturella gemenskapen som den nordiska samarbetstanken sprungit fram. Vi har där många kvarstående uppgifter inom undervisning, språkvård och i fråga om radio- och TV-samarbete.

På näringslagstiftningens område har man sedan gammalt eftersträvat att uppnå gemensamma nordiska regler. Trots detta kvarstår ännu på detta fält åtskilliga nationella hinder för en fri nordisk näringsutövning.

De nordiska länderna har ingen högre grad av samverkan när det gäller den interna ekonomiska politiken och skattepolitiken. Jag känner mycket väl till de svårigheter som möter, men jag vill ändå uttrycka som

ett önskemål att i den mån den industriella samverkan mellan länderna ytterligare utvecklas man också söker utforma så likartade skatteregler som möjligt bl. a. beträffande företagsbeskattningen.

Arbetsmarknadspolitiken intar en framträdande plats i samtliga länder. Det är naturligt att vi eftersträvar en samordnad nordisk arbetsmarknadspolitik.

Behovet av bättre arbetsmiljöer och trygghet på arbetsplatserna diskuteras i alla våra nordiska länder. Likartade regler för ett bättre och effektivare arbetarskydd borde eftersträvas. Den fria nordiska arbetsmarknaden borde kompletteras med möjligheter att erhålla offentlig anställning i nordiska länder oavsett medborgarskap.

Samarbetet kring energiförsörjningen är ytterst viktigt bl. a. genom de nya energikällor som olje- och gasfyndigheterna i Norden utgör. Enligt min mening bör samarbetet på detta område formaliseras genom en konvention.

På turistområdet får vi räkna med att stora områden speciellt på Nordkalotten i framtiden kommer att bli gemensamma fritidsområden för hela Europa. En gemensam planläggning av utbyggnaden av turismen i Norden är önskvärd både när det gäller en varsam exploatering av naturen och beslut om framtida investeringar inom fritidssektorn.

Detta är bara några exempel och naturligtvis inte någon fullständig uppräkningslista av framtida samarbetsområden.

EG beslutade vid sitt toppmöte i Paris förra hösten att upprätta en ekonomisk och monetär union. Man har också uppsatt det mycket viktiga men ännu opreciserade målet att upprätta en europeisk union år 1980. I det perspektivet vill jag upprepa den standpunkt jag inledningsvis anförde: för att vi skall kunna hävda oss och kunna samarbeta med EG på någorlunda jämbördiga nivåer måste vi driva de nordiska integrationssträvandena starkt vidare under 1970-talet.

Herr president! Den politiska viljan är, såsom jag här betonat, utslagsgivande för det nordiska samarbetets framtid. Vi kommer helt visst att ställas i situationer och att möta störningar i detta samarbete som vi inte i dag kan förutse eller överblicka. Låt oss

förena realism med optimism. Vi är nordbor men vi är också européer. Låt oss inte uppleva detta som en konflikt utan som en stimulerande polarisering. Framtiden kräver solidaritet och samverkan *inom* men också *över* nationsgränserna. Däri ligger både ett löfte och samtidigt en utmaning såväl till vår egen som till kommande generationer. Det är min fasta övertygelse att Norden har en viktig roll att spela i detta framtida sammanhang.

Meddelanden

Det meddelades, att socialminister Eva Gredal, minister for offentlige arbejder og foreningsbekæmpelse Jens Kampmann samt J. Fr. Øregaard intagit sina platser i rådet.

Ändringar av medlemslistan

Det anmäldes, att Olaf Knudson denna och påföljande dag intagit sin plats i rådet som ersättare för Erling Norvik och att Doris Håvik denna dag intagit sin plats i rådet som ersättare för Arne Geijer.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Statsminister **Anker Jørgensen:** Det nordiske samarbejde har været igennem mange faser. Der har ubestrideligt været tilbage-slag, men som det gang på gang er slået fast, ikke mindst ved lejligheder som denne, har den nordiske samfølelse altid vist sig at kunne bære, selv om der ikke har været grundlag for et isoleret nordisk samarbejde. Norden er fælles om en social udvikling, i hvert fald tilbage fra trediverne. Denne udvikling har skabt de nordiske landes i verdens målestok høje sociale standard. Vi har bestemt ikke løst vore problemer, men vi har på en række områder ført an.

Teknik, økonomi og massekommunikationsmidler er vigtige årsager til, at begivenheder i fjerne egne vil få virkninger mange andre steder på kloden. Det er en verdensudvikling, som i stadig højere grad kræver internationalt samarbejde over en bred front, hvis det skal lykkes menneskene at klare problemerne. Derfor har vi dannet

samarbejdsorganisationer — en hel pyramide af regionale og specielle organisationer endende i den verdensomfattende organisation. Det er en god og rigtig måde at gribe tingene an på, men organisationsopbygningen er ikke fuldkommen logisk. Der finder overlapninger sted, og der melder sig koordineringsproblemer.

Forhandlingerne om de internationale valutaproblemer kunne i høj grad tjene som eksempel på dette problem: hvorledes koordinere anstrengelserne inden for en række forskellige organer — og hvorledes sikre den fornødne hensyntagen og afvejning af små og store landes interesser og synspunkter.

Også Danmark kender dette problem som et land, der har mere end én binding: samtidig nordisk og kontinentaleuropæisk. Vi befinder os i et brydningsfelt, hvor to strømme mødes. Derfor vakte fællesmarkedsdebatten dybe følelser i Danmark, da den af mange blev opfattet som et valg mellem to muligheder; et valg som i virkeligheden ingen ønskede at træffe, fordi vi ikke ønskede at isolere os i nogen af retningerne.

Debatten om De europæiske Fællesskaber gav en underliggende følelse af usikkerhed i det nordiske samarbejde, som kulminerede sidste år. Både i Norge og Danmark måtte man afvente udfaldet af de folkeafstemninger, der skulle vise sig at medføre forskellige resultater.

Selv om situationen over for EF nu er afklaret både i Danmark og Sverige, står Norge midt i en forhandlingssituation. Også Finland og Island har udestående problemer, således at der endnu ikke foreligger endelig afklaring.

Danmark er i dag ene af de nordiske lande medlem af De europæiske Fællesskaber. Vi har ikke søgt ind i EF som et lukket eller indadvendt fællesskab, men ser det som en opgave at kunne medvirke til det europæiske samarbejde, som vi i Danmark under alle omstændigheder er i så nær berøring med.

For at kunne styrke vor nordiske indsats på de områder, hvor samarbejdet i EF har størst betydning, har vi søgt at udbygge det danske administrative apparat inden for samarbejdsministrenes område. Ministeren for europæiske markedsanliggender er også nordisk samarbejdsminister, således at

den nødvendige koordination kan varetages på bedst mulig måde.

Det er også værd at notere, at inden for den seneste tid har Nordens faglige Landsorganisationer udbygget det nordiske samarbejde ved at oprette et fagligt sekretariat i Stockholm. Samtidig er en europæisk faglig LO-organisation under opbygning som en naturlig konsekvens af det tiltagende samarbejde økonomisk-politisk i Europa.

Vi er overbeviste om, at det nordiske samarbejde og vort medlemskab af EF ikke står i et modsætningsforhold til hinanden. Vi mener, at der er et reelt behov for en koordinering af samarbejdet imellem de to regioner. De problemer, der rejser sig — det moderne industrisamfunds problemer — har fundamentalt samme karakter. Skal vi ikke løbe risiko for at fjerne os fra hinanden inden for det nordiske fællesskab, må også dette underkastes en ny dynamik.

Det er derfor meget vigtigt, at der i årets løb — trods usikkerheden omkring EF-situationen — har været mulighed for at udarbejde et egentligt nordisk handlingsprogram, og jeg håber, det bliver muligt at gennemføre en række af forslagene i nær fremtid.

De nordiske lande hører på mange måder til de privilegerede lande. Vi må gå i spidsen med hensyn til nytænkning og arbejdet med konkret at formulere den ændring i opfattelsen af tilværelsens værdier, som tiden i så høj grad kalder på. Det er nødvendigt, hvis vi skal kunne bevare et frit politisk system. Udtrykt med ét ord hedder det vel miljøproblematikken. Det er åbenbart et område, hvor vi kan og må løfte i flok, og hvor der er brug for en koordinering af bestræbelserne i Norden med arbejdet i EF.

Jeg sagde før, at Norden på mange måder har været foregangsland med hensyn til at finde løsninger på de sociale problemer. Det har vi måske også været med hensyn til at møde de nye tendenser i tiden: kravet om en bedring af det menneskelige miljø i arbejde og fritid. Men der er stadig lang vej igen også hos os. Vi må ikke tro, at vi nødvendigvis altid er længst fremme på alle områder. Problemerne om medindflydelse, medbestemmelse, medejendomsret optager stadig flere mennesker og partier og grupper. Vor fremtid som socialt bevidste frie

samfund beror i meget høj grad på vor evne til at gribe disse spørgsmål an med reelle løsninger. Vi skulle have forholdsvis gode forudsætninger herfor i de nordiske lande.

Det kan blive Nordens bidrag til den moderne verdensudvikling. Vi har nok øvet en vis foregangsindsats på det sociale område. Vi må have forudsætninger for at gå i spidsen i en udvikling, der demokratiserer også andre sider af menneskets tilværelse — arbejdslivet.

Inden for transportområdet vil et udbygget samarbejde i bogstaveligste forstand knytte os nærmere sammen. Vigtige problemer skal i de kommende år løses, ikke mindst mellem Danmark og Sverige.

Ministerrådet får nu snart etableret et permanent sekretariat i Oslo. Det gælder nu om at udnytte dette apparat bedst muligt. Efter vor opfattelse bør sekretariatet have en sådan status, at det kan medvirke til at tilvejebringe dynamikken i det nordiske samarbejde.

Den nordiske fællesskabsfølelse indebærer, at begivenheder af afgørende betydning i et af broderlandene berører os alle meget dybt. Naturkatastrofen i Island, der har gjort mange tusinde hjemløse og bevirket et hårdt slag for islandsk erhvervslev, har gjort et dybt indtryk i Danmark. Det er en lykke, at den ikke har kostet menneskeliv. Men vi har fået et levende indtryk af naturkræfternes magt, og vi har fået større forståelse for vort islandske broderfolks vilkår. Det føltes som en helt selvfølgelig ting, at de nordiske lande bidrog for at lindre følgerne af katastrofen — og det var glædeligt at konstatere, at det var muligt at samordne den nordiske bistand til Island. Der er fra de fire lande foreløbig ydet et samlet beløb svarende til 25 millioner danske kroner, hvoraf Sverige yder 2/5 og Norge, Finland og Danmark hver 1/5.

På initiativ af Nordisk Råds præsidium har der til morgen været afholdt et møde mellem præsidiumet og statsministrene, hvor man har drøftet spørgsmålet om yderligere bistand til Island. Det kom her til udtryk, at der i alle lande er dyb forståelse for Islands vanskelige situation og en fælles vilje til fortsat støtte. Man var enige om under sessionen at søge at klarlægge omfanget af og formerne for den yderligere bistand i

samråd med de islandske myndigheder. På de nordiske statsministres vegne kan jeg sige, at vi vil være lydhøre for islandske ønsker om den form for bistand der er brug for.

Tiderne skifter og synspunkterne med dem — det gælder også i det internationale samarbejde og i det nordiske samarbejde. Samfundsudviklingen i alle nordiske lande går utvivlsomt i retning af, at udformningen af retsreglerne i højere grad bliver instrumenter for gennemførelsen af politiske mål for samfundet. Men udviklingen foregår ikke i samme takt — og heller ikke nødvendigvis i samme retning — i alle de nordiske lande. Ikke mindst på det lovgivningsmæssige område vil denne udvikling kunne føre til en vis indre modsætning mellem ønsket om at føre planlagte reformer ud i livet og bevare den nordiske retsenhed. Jeg tror, at man skal være parat til at erkende dette forhold som en af de realiteter, det nordiske samarbejde vil få at leve med, og som kan stille nye krav til nordisk praktisk samfølelse.

Det nordiske samarbejdsfelt er så vidt-favnende, at det er svært at opregne alle de enkelte elementer. Uddybningen af kulturfællesskabet i videre forstand bør være en hovedopgave for det nordiske samarbejde. Kulturfællesskabet har været og vil altid være det bærende element i det nordiske samarbejde.

En højere grad af løbende information i de enkelte lande om, hvad der foregår på det kulturelle og undervisningsmæssige område i nabolandene, vil sikkert være et nyttigt bidrag til dets uddybning. I en verden som stadig mere præges af mødet mellem lande og folk med forskellig kulturbaggrund, forskellige politiske og økonomiske systemer og interesser, står det nordiske kulturfællesskab — der også i høj grad er et politisk fællesskab, fordi det drejer sig om samfund med ensartede politiske systemer og traditioner — som en meget værdifuld arv, som vi må vide at værne og at bruge.

Statsråd **Eika**: Eg skal på vegner av Nordisk Ministerråd, samarbeidsministrane, få gje denne utgreiinga.

Under Nordisk Råds sesjon i Helsingfors vart spørsmålet om ei utviding av det nordiske samarbeidet på viktige felt drøfta. På bakgrunn av desse drøftingane oppmoda Nordisk Råd Ministerrådet om å utarbeida eit handlingsprogram med konkrete framlegg til sams tiltak for å styrka og utvikla samarbeidet først og fremst innan næringspolitikken og miljøpolitikken.

Ministerrådet vart alt under sesjonen samd om å setja i gang arbeidet med handlingsprogrammet. Ei rekkje embetsmannskomitear og arbeidsgrupper har på basis av desse vedtaka utarbeidd framlegg til program på sektorane industri- og energipolitikk. I tillegg til desse sektorane er det òg utarbeidd program på lovgjevings-, kultur- og transportområdet.

I rapporten frå Ministerrådet er det gjort nærare greie for detaljane i programma. Det er i årets rapport lagt vesentleg vekt på desse programma, medan det som handlar om utvikling i samarbeidet, denne gongen er konsentrert til ei supplering av førre års rapport.

Eg skal ikkje gå nærare inn på dei ein-skilde punkta i rapporten, men peika på ein-skilde hovudtrekk i det programmet som er lagt fram.

Programmet femnar dels om konkrete prosjekt som kan setjast i verk straks. Det gjeld særleg oppretting av Fondet for teknologi og industriell utvikling, oppretting av NORTEST, inngåing av ein nordisk miljøvernkonvensjon, viktige tiltak når det gjeld ytre miljø som t. d. handtering av avfall, tiltak for å minska utslepp av svoveldioksyd og nedtrapping av blyinnhaldet i bensin.

For å få ført arbeidet vidare på desse viktige områda har Ministerrådet når det gjeld Fondet for Teknologi og industriell forskning, teke sikte på at ei avtale om fondet skal underteiknast under denne sesjonen. Ministerrådet har vidare oppnemnt eit interimsstyre som vil trå saman ei av dei næraste vekene for å tilretteleggja verksemda åt fondet. Ministerrådet tek sikte på at startbeløpet på 10 mill. svenske kroner skal stillast til disposisjon frå 1. juli i år.

Når det gjeld miljøvernpolitikken, er det teke steg til å få utarbeidd den formelle traktat for underteikning så snart som råd. Programmet inneheld også elles mange ut-

greiingsprosjekt. Dette gjeld særlig innanfor byggesektoren, innan regionalpolitikken, innan transportsektoren og i nokon mon innan miljøpolitikken. Mot desse punkta i programmet kan ein hevda at dei i for stor mon legg vekt på utgreingar og gjennomføring av forskingsprosjekt, og at det i for liten grad kjem på tale med konkrete tiltak. Her må ein likevel vera merksam på at den tida som har stått til rådvelde, har vore avgrensa. Ein må sjå på programmet som ett første steg. Det må reviderast og haldast å jour. Nye oppgåver vil koma til, og Ministerrådet vil leggja større vekt på ytterlegare koordinering og prioritering av dei ymse programpostane. Ministerrådet legg i samband med dette særst stor vekt på ei fastare organisering av samarbeidet. Ein viktig lekk i denne organisering var vedtaket om å skipa eit permanent ministerrådssekretariat. Sekretariatet som skal plasserast i Oslo, vil frå 1. juli i år löysa av det mellombels sekretariatet vi har hatt til no. Ministerrådet har i dag vedteke ei arbeidsordning for sekretariatet. Ei særskild arbeidsgruppe har arbeidd med utkast til ei avtale om status for sekretariatet, og lønns- og skatteforhold for dei tilsette. Ministerrådet vil freista gjera vedtak om dette så snart som råd. Ministerrådet har vidare gjort vedtak om at Kultursekretariatet framleis skal liggja i København. I eit sams møte av statsministrane, samarbeidsministrane og Nordisk Råds presidium vart ein samd om at ein skal ta sikte på sentralisering av Ministerrådets sekretariatfunksjon. Sekretariatet vil i det heile verta eit vesentleg nytt element i arbeidet med å gjennomføra handlingsprogrammet.

Under desse drøftingane i Ministerrådet er vi komne til at organiseringa av samarbeidet og treng ei fastare ramme på ministerplan og for embetsmannskomiteane. Etter Helsingfors-avtala skal samarbeidsministrane ha ansvaret for samordning av nordiske samarbeidsspørsmål. Det er likevel korkje i Helsingfors-avtala eller i Ministerrådet si arbeidsordning konkretisert kva arbeidsoppgåver samarbeidsministrane skal ha ansvaret for. For å klargjera desse arbeidsoppgåvene har Ministerrådet i dag vedteke å revidera Ministerrådet si arbeidsordning. Den viktigaste endringa består i innføring av ein artikkel der samarbeidsministrane

vert tillagt følgjande arbeidsoppgåver:

a) Virka for utviding av det nordiske samarbeid.

b) Koodinera arbeidet mellom ulike saksområde.

c) Etter behov gå inn for ei rimeleg prioritering av innsatsen i det nordiske samarbeid.

d) Gjera vedtak i organisatoriske spørsmål som grip inn i fleire samarbeidsområde.

e) Avgjera spørsmål som fagministrane sender over til samarbeidsministrane, eller som har prinsipiell verknad på det nordiske samarbeidet.

Når det gjeld dei europeiske marknadsproblema, har som kjent alle dei nordiske landa ført forhandlingar med EF i året som er gått. Danmark er vorte medlem frå 1. januar i år, og handelsavtala med Sverige trådte i kraft frå 1. januar. Finland og Island har avslutta sine forhandlingar, men tidspunktet for når avtalene kan trå i kraft, er enno ikkje klårt. Norge fører for tida forhandlingar med Det europeiske fellesskap. Som det er nemnt i rapporten, vil Ministerrådet nøye følgja utviklinga på dette feltet og søkja löysingar på problem som måtte oppstå for det nordiske samarbeidet som følgje av dei ulike tilknytingsformene dei nordiske landa får til Fellesskapene. I tillegg til arbeidet med gjennomføring av handlingsprogrammet, ser Ministerrådet dette som den viktigaste oppgåva i året som kjem.

Statsminister Ólafur Jóhannesson: Hr. præsident! Når jeg denne gang bestiger talerstolen her, er det med sindet fuldt af tak. Tak fra islændingene til så mange i de andre nordiske lande og for så meget, som har styrket os i de store vanskeligheder, der nu har ramt vort folk i forbindelse med den voldsomme naturkatastrofe på Vestmannaøerne, en af landets mest blomstrende bygder, der i de sidste år har været en af de vigtigste støtter for vort erhvervsliv.

Jeg takker for den sympati og de varme hilsener, der er strømmet til os overalt fra Norden, og som har varmet os om hjertet og været os til åndelig støtte.

Jeg takker for de mange gaver fra en-

kelpersoner, organisationer og enkelte kommuner viden om i de andre nordiske lande. Jeg vil takke Nordisk Råds præsidium for dets initiativ til en hjælpeaktion. Jeg takker præsidenten, både den nuværende og afgående, samt hr. Johannes Antonsson og statsminister Anker Jørgensen for deres venlige og varme ord. Og sidst men ikke mindst vil jeg takke for den generøst tilbudte og givne hjælp fra regeringerne, en uvurderlig støtte for os i kampen mod de problemer, som den grufule katastrofe har skabt for vort fåtallig efolk. Udbruddet på Vestmannaøerne er en af de begivenheder, som gør alle ord og tal intetsigende. Jeg vil derfor ikke gøre noget forsøg på at beskrive denne ulykke eller dens følger ikke blot for befolkningen på Vestmannaøerne, men også for hele folket og vor nationale økonomi — vi har jo desværre heller ikke set afslutningen endnu. Håbet lever, men man må være forberedt på det værste. Men ordene er også utilstrækkelige, når man skal søge at udtrykke den taknemmelighed, som vi islændinge føler over for de andre nordiske folk for deres hurtige og storsindede reaktion. Den reaktion har overbevist os om, at talen om nordiske brødrefolk ikke er lutter tomme ord. Den har vist os, hvad nordisk samarbejde kan betyde i handling.

Jeg kan kun gentage det islandske folks hjertelige tak til Dem alle — enkeltpersoner såvel som offentlige myndigheder — for brodersind og praktisk bistand.

Man kan sige, at denne session i Nordisk Råd på en vis måde betegner et vendepunkt. Det er den første session, efter at medlemsstaterne definitivt har betrukket forskellige baner med hensyn til holdningen til Europas fællesmarked. Danmark er blevet medlem af fællesmarkedet. De andre lande har søgt om anden og løsere association. Der er måske dem, der har drømt om, at alle staterne kunne følges ad her. Men man må se realistisk på tingene. Selvfølgelig måtte hvert land vælge sin vej ud fra egne forudsætninger og interesser, og det kan lige så lidt i dette som i andre tilfælde nytte noget at lukke øjnene for den forskellige baggrund. Der er folk, der har sagt, at samarbejdet i Nordisk Råd herefter vil være forbundet med visse vanskeligheder. Om det bliver tilfældet, må erfaringen vise.

Jeg tror det ikke. Jeg er af den opfattelse, at der netop vil blive et så meget større behov for Nordisk Råds virksomhed. Og jeg tror, at viljen til samarbejde i det stikker dybere end nogen sinde før. Det er klart, at det kan være af stor vigtighed for alle de nordiske lande, at de med Danmarks indtræden har en stemme inden for selve fællesmarkedet, en stemme, der kan være et betydningsfuldt forbindelsesled mellem fællesmarkedet, denne vældige økonomiske stormagt, og de andre nordiske lande. Jeg tror derfor, at der må herske enighed om den politik, at Nordisk Råds virksomhed ikke på nogen måde skal forstyrres til trods for forskellige holdninger til fællesmarkedet. Der har sandelig heller ikke vist sig noget tegn på tilbagegang i det nordiske samarbejde, tværtimod er der sikre vidnesbyrd om fremgang og fremskridt.

Fra ministerrådet og præsidiets er der blevet forelagt forskellige beretninger, der nu er til behandling her. Det er ikke min hensigt at komme nærmere ind på enkelte detaljer i dem, selv om det visseligt drejer sig om flere interessante spørgsmål. Men jeg synes, at disse rapporter er et uomtvisteligt vidnesbyrd om, at Nordisk Råds arbejde lægger megen livskraft for dagen, og at der er adskillige sager under forberedelse. Jeg tror, at disse beretninger viser, at rådets arbejdsmetoder er ved at få en fastere form, således at arbejdet i højere grad end tidligere rettes mod allerede fastlagte opgaver, eller med andre ord, at arbejdet bliver mere målbevidst. Et efter min mening væsentligt fremskridt.

Nordisk Råd har nu fået sine faste arbejdsorganer — præsidiets sekretariat i Stockholm, kultursekretariatet i København og nu sidst ministerrådets sekretariat i Oslo. Med disse organers virksomhed og permanente stab er Nordisk Råd lidt efter lidt ved at få en mere solid basis og større muligheder for at kunne realisere forskellige samarbejdstanker. Jeg nærer ikke den ringeste tvivl om, at man her har sat den rette kurs. Derimod kan det være en skønssag, hvor hurtigt man bør gå frem i opbygningen af disse og andre af rådets organer.

Man hører somme tider røster, der beklager den langsomme udvikling. Dem kan jeg ikke slutte mig til. Der må først fore-

ligge bestemte behov, som kræver bestemte organer og personale. Jeg tror, det vigtigste er at fortsætte gradvis i den rigtige retning uden at risikere nogen stagnation. Det må stå fast, at Nordisk Råd kun er et samarbejdsorgan og ikke nogen overnational organisation. Det ligger i sagens natur, at der må forløbe en vis tid, før man opnår resultater og ser arbejdet bære frugt. Men selvfølgelig må man, så vidt det er muligt, være på sin post over for bureaukratisme og unødige forsinkelser. Hovedsagen er at finde frem til de områder, hvor der er brug for samarbejde, og hvor det er praktisk muligt. Og måske bør man også tage sig i agt for at forsøge at spænde alt for vidt.

Det er altid let at kritisere, og selvfølgelig er der stadig væk forskelligt inden for Nordisk Råd, som kunne blive bedre, men når man tager alt i betragtning og holder sig til jorden, kan jeg ikke andet end erklære mig forholdsvis tilfreds med, hvad der er opnået — men det kommer måske af, at mine forhåbninger har været ret moderate.

Det foregående ville jeg fremsætte som min anskuelse, selv om det står mig ganske klart, at det ikke står i min magt at afstikke store almene retningslinjer. Islands deltagelse her vil aldrig blive omfangsrig i sammenligning med de andre medlemsstater, både på grund af den fåtallige befolkning og den fjerne beliggenhed. Men vi mangler sandelig ikke vilje til at være med.

Jeg kan ikke undlade at udtale min glæde over, at der i indeværende år vil blive oprettet et nordisk vulkanologisk forskningsinstitut i tilknytning til Islands universitet. Dermed realiseres rådets beslutning fra 1968. Sagen fik en ualmindelig hurtig behandling i rådet, men det har af naturlige grunde taget en vis tid at organisere institutionen. Men nu skal den som sagt træde i funktion, og den skulle ikke mangle opgaver. Vulkanske udbrud er ingen sjældenhed i Island. Foruden det udbrud på Heimae, der står på nu, kan jeg blot nævne udbruddet i Hekla i 1947, der varede i 13 måneder, i Askja i 1961, der varede halvanden måned, Surtsey-udbruddet i 1963, der varede i 3 1/2 år, og det sidste udbrud i Hekla i 1970, der varede i 2 måneder. Det er derfor ganske givet, at der ligger

mange forskningsopgaver og venter på videnskabsmændene i Island. Islændingene hilser derfor med stor glæde, at dette fællesnordiske forskningsinstitut træder i virksomhed i Island.

Jeg ville ikke være fuldt oprigtig, hvis jeg sluttede min tale her uden at give udtryk for islændingenes skuffelse over de nordiske landes stilling til det forslag, der blev fremsat af Peru, Island og flere stater på den lige afsluttede samling i FN, om kyststaters ret til havets naturrigdomme. De nordiske lande foretrak at undlade at stemme, til trods for at beslutningen blev vedtaget af 102 stater. Vi betragter denne vedtagelse som et betydningsfuldt skridt til støtte for vores sag i spørgsmålet om fiskerigrænsen. Vi mente, at vi havde givet de andre nordiske lande en udførlig redegørelse for, at udvidelsen af fiskerigrænserne er en absolut livsbetingelse for os, og at den er en forudsætning for vores fremtidige eksistens som selvstændig nation. Og man kan let tænke sig, at det ikke har mindre gyldighed, efter at vulkanudbruddet på Vestmannaøerne har voldt os så store tab. Jeg forstår, at det ikke tjener til noget at begynde at gennemgå den sag nærmere her, så jeg vil ikke trætte de ærede delegerede med at komme nærmere ind på den. Men jeg ville ikke ved denne lejlighed undlade at nævne denne sag fra den sidste FN-samling, hvor de nordiske lande ellers har haft et meget godt samarbejde.

Men samtidig vil jeg også gerne fremhæve, at vi har selvfølgelig lagt mærke til, at nordiske fiskere faktisk har rettet sig efter vore nye regler om fiskerigrænsen, hvad vi er meget taknemlige for. Med Færøerne har vi som bekendt en særlig aftale.

Alenius: Herr president! Vid Nordiska rådets session senaste år i Helsingfors koncentrerades debatten om de problem som uppstår vid utvecklandet av samarbetet mellan de nordiska länderna, ifall dessa reglerar sina relationer till EEC på olika sätt, till i huvudsak två modeller. De flesta utgick nämligen från antagandet, att å ena sidan Danmark och Norge skulle ansluta sig till EEC, medan å andra sidan Sverige och Finland skulle ingå frihandelsavtal med EEC.

För närvarande bygger de nordiska ländernas relationer till EEC på en tre modelers bas, även om det är uppenbart att den nuvarande situationen inte som sådan är bestående. Danmark är medlem i EEC, Sverige har ett frihandelsavtal med EEC, medan Finland, Norge och Island står utan avtal. Visserligen har Finland parafererat ett frihandelsavtal men har inte undertecknat det. Island har undertecknat men inte ratificerat, medan åter Norge först förhandlar med EEC. Väsentligt i detta sammanhang är, att riktigt så rätlinjigt som många ännu senaste år uppfattade saken, kommer utvecklingen inte att gå.

Demokratiska förbundet för Finlands folk ställer sig negativt till ett frihandelsavtal mellan Finland och EEC. Det verkade som om man i Nordiska rådet senaste år ännu inte fäste mycken uppmärksamhet vid möjligheten, att Finland inte skulle sluta frihandelsavtal med EEC. Detta uppfattades närmast som enbart folkdemokraternas inställning. För ögonblicket står det klart att ett frihandelsavtal för Finlands del inte var en helt så enkel sak.

Såsom DFFF har betonat, bör frågan om frihandelsavtalet ses som en vidsträckt helhet. I motsats till den uppfattning många representanter för det ekonomiska livet och t. o. m. för de officiella kretsarna företrätt, dvs. att saken närmast är ett ekonomiskpolitiskt exportproblem, bör man i denna fråga likaså beakta såväl internationella politiska faktorer, som på det ekonomiskpolitiska planet importen och inte bara exporten samt Finlands oberoende i fråga om att fritt utöva en inre ekonomisk politik av det slag det önskar. Härtill bör ytterligare beaktas, att ifall EEC-avtalet ingås, kommer man också i Finland att i realiteten sträva till att stärka den samhällsideologiska inriktning, som är rådande inom EEC.

Det verkar som om man i regeringskretsar i Finland under de senaste tiderna kunnat lösgöra sig från det exportdominerade tänkesättet i EEC-frågan och mer än tidigare beaktat existensen av mer vidsträckta problem.

Ur internationell synpunkt vore det utan tvivel bäst för Finland om den europeiska utvecklingen skulle gå mot en utvidgning av hela det europeiska samarbetet och en

minskning av kommersiella och andra begränsningar mellan öst och väst. På detta kan Finland dock inte i högre grad inverka. Men Finland bör dock i avgöranden angående sig själv, i möjligast hög grad handla på ett sätt som avspeglar en sådan inställning och sålunda sträva till att balansera sin handelspolitik enligt detta. Det kan nämligen inte vara fråga om att Finland samtidigt som landet talar om neutralitet och strävar till att främja förverkligandet av den europeiska säkerhets- och samarbetskonferensen, inriktar sig i sina handelspolitiska avgöranden ensidigt på att utvidga sina ekonomiska relationer till väst. Utgångspunkten för Finlands politik bör vara att utveckla alla internationella relationer — och sålunda också de ekonomiska relationerna på en mångsidighetens grund. Sålunda bör utvidgandet av de ekonomiska förbindelserna även med de socialistiska länderna nödvändigtvis ses som en del av vår internationella politik.

Vi vet inte vilket den finländska regeringens beslut kommer att vara. Vi kan endast gissa oss till det. Men vi kan redan säga, att ifall frihandelsavtalet med EEC skulle ha undertecknats omedelbart efter paraferingen, skulle detta ha inneburit ett beslutsfattande utgående från väsentligt mer inskränkta synpunkter än vad som redan för ögonblicket anses nödvändigt att beakta. Uppskjutandet av beslutet har således i denna mening varit helt motiverat och på sin plats. Det berättigade i den kamp DFFF fört har sålunda redan erkänts.

Om frihandelsavtalet mellan Finland och EEC trots allt ingås, kommer vi att fast kämpa mot alla dess negativa följder för Finlands ekonomiska och samhällsliv. Just nu kan vi till exempel hänvisa till, hur de fortsatta kriserna på den västliga världens valutamarknader har förorsakat problem också för den finska marken. Likaså fruktar vi för EEC-avtalets del att, när vi talar om balansen mellan för- och nackdelar, fördelarna kommer främst de kapitaldominerade branscherna till godo. Nackdelarna fruktar vi kommer att drabba de branscher, som är arbetskraftsdominerade och sysselsätter befolkningen inom mindre utvecklade områden, liksom också de lägre utbildade människorna. Balansen mellan för- och nackde-

lar kan sålunda komma att betyda å ena sidan ökade inkomster, å andra sidan ökad arbetslöshet.

Vi har konstaterat att också socialdemokraterna i Finland fruktar de negativa följderna av EEC-avtalet, och att de därför krävt s. k. skyddslag. Grundtanken i dem, trygghandet av prisernas stabilitet och åstadkommandet av en effektiviserad konjunkturpolitik, är i och för sig riktig. Men i den form regeringen har uppgjort propositionerna om skyddslagarna till riksdagen, är de inte tillräckliga.

Dessutom beror inte behovet av sådana lagar enbart på EEC-frågan. Vårt land har ju fortgående inflations-, arbetslöshets- och betalningsbalanssvårigheter, och är ömtåligt för internationella konjunkturosvängningar. Redan allt detta kräver att det skapas en ny helhetsdominerad ekonomisk politik och samhällspolitik i vårt land. Vi vill alltså inte ställa frågan så, vad bör göras för att skydda den arbetande befolkningen i Finland för de negativa verkningarna av EEC-avtalet, utan så, vad bör göras för att lösa de existerande problemen, för att avskaffa arbetslösheten, för att minska inkomstskillnaderna och för att utveckla vårt ekonomiska liv med beaktande av de krav miljön och trivselsn ställer och därtill fråga hur EEC-problematiken inverkar på allt detta.

Å andra sidan utgår vi från att inget kommersiellt avtal får begränsa vårt folks rättighet att utöva den inre ekonomiska politik det vid en given tidpunkt anser nödvändigt för landets utveckling. Detta gäller också vårt folks rättighet att t. o. m. ändra det ekonomiska systemet till den del och vid den tidpunkt majoriteten av folket så önskar. Vi anser det nödvändigt att betona bevarandet av vår inre rörelsefrihet. Denna frihet vill vi foga till den neutralitetspolitik, som är grunden för alla våra internationella relationer!

Då jag hänvisar till vår neutralitetspolitik vill jag inför detta nordiska forum samtidigt konstatera, att en av grundvalarna för bevarandet av vår neutralitet är vänskaps-, samarbets- och biståndsavtalet mellan Finland och Sovjetunionen och ett uppriktigt respekterande av detta. Det är en av de hörnstenar, som håller vårt hus upprätt så att vi kan ha fönstren öppna mot såväl

öst som väst. På detta sätt vill vi stå i växelverkan med alla folk och vara med om att vidareutveckla det nordiska samarbetet, som Finlands folk alltid ansett värdefullt och i vars anda vi också i dag har samlats här.

Bratteli: Da rådet var samlet for et år siden, hadde de enkelte medlemsland ennå ikke avklaret sin stilling til Det utvidede europeiske fellesskap. Det er nå i det vesentlige gjort. Forhandlingene mellom Norge og Fellesskapet om en handelsavtale er riktignok ikke sluttført. Men vi må regne med at det i prinsippet blir en handelsavtale av samme slag som de fleste EFTA-land har undertegnet. Dermed kjenner vi i hovedtrekkene de nordiske lands ulike tilknytning til Det utvidede fellesskap.

Allerede møtet i Helsingfors var sterkt opptatt av de framtidsperspektiver som følger av den aktuelle europeiske utviklingen. Det vil i årene framover gjelde de nordiske lands politikk i forhold til de vest-europeiske naboer. Og det gjelder spørsmålet om det videre samarbeid mellom de nordiske land under de nye forhold. Begge deler vil naturlig komme til å prege så vel dette rådsmøte som senere rådsmøter i Nordisk Råd.

Disse utviklingstendenser i Norden som i Vest-Europa bæres fram av grunnleggende forandringer i nasjonenes forhold til hverandre. Økende samarbeid er blitt en nødvendighet for at hvert land på en rimelig måte skal løse sine egne oppgaver.

Stillet overfor løfterike forandringer, som bærer bud om større åpenhet, bedre samarbeid, trygghet og fred mellom nasjonene, kan det ikke være tale om at Norden kan isolere seg fra den verdensdel vi hører til — kulturelt, politisk og økonomisk. Med utgangspunkt i den ulike tilknytning til Det europeiske fellesskap er det vår felles oppgave å virke for et stadig bedre samarbeid mellom de europeiske nasjoner.

Hva så med det nordiske samarbeid? Forholdet mellom europeisk og nordisk samarbeid har vært diskutert med noe varierende intensitet så lenge Nordisk Råd har bestått. I mange år hadde diskusjonen sitt utgangspunkt i vekslende ideer om nordisk økonomisk samarbeid. I de seneste år er

utgangspunktet de nordiske lands nærmere, om enn ulikt formede, tilknytning til Europa. Den årelange diskusjonen har vel avklart visse fundamentale holdepunkter. Det i denne sammenheng viktigste er at europeisk og nordisk samarbeid ikke er alternativer som stiller oss overfor valget av enten det ene eller det andre. Under alle omstendigheter er et økende nordisk samarbeid en oppgave og en mulighet som kaller på aktiv og systematisk innsats fra alle politisk levende krefter i samtlige nordiske land. Det er med denne forpliktelse foran oss vi skal planlegge det videre nordiske arbeid som Nordisk Råd skal tjene.

Rådet har stadig vært opptatt av å perfektionere forment for sitt arbeid. Enkelte vil mene at for mye oppmerksomhet har vært rettet mot denne side. Jeg vil her feste oppmerksomheten mot to forhold som kan få betydning for det praktiske arbeid. Det begynner nå å forme seg enkelte permanente organer for Rådets ulike virksomheter. Det kan bidra til å etablere ikke nasjonalt bundne nordiske miljøer som kan bli inspirasjonskilder til praktisk innsats på forskjellige områder. Av mange grunner bør likevel disse organer være hensiktsmessig spredt på medlemslandene. En stor samling av dem på ett sted — knyttet enten til presidiets sekretariat eller til det nordiske ministerrådet — ville nok gi et sterkere fellesnordisk administrativt miljø. Men det ville samtidig løse kontakten med hverdagens politikk i de enkelte land. Vi bør derfor basere det på hensiktsmessig avpassede organer spredt rundt i landene.

For min del legger jeg her særlig vekt på det nye rådet av de nordiske samarbeidsministrene. Etter min oppfatning har det i alle rådets år vært åpenbart at regjeringene har spilt en altfor passiv rolle som initiativtakere i Nordisk Råd. Det har på mange måter gått ut over systematikken i rådets virksomhet. Kvantitativt har saklistene vært dominert av forslag fra rådsmedlemmer. Bak dem står dels en prisverdig innsats fra enkelte medlemmer, dels spores aktiviteten fra enkelte nasjonale delegasjonssekretariaer. Og her intet ondt sagt om denne aktivitet. Den har hittil på mange måter holdt liv i rådet og dets underliggende virksomheter.

Fra regjeringene har egne initiativ vært sjeldne og tilfeldige. Det viktigste formål med det nordiske ministerrådet må være å få en radikal endring i dette. Regjeringene har i sine land styringen av administrasjonen og den direkte kontakten med de store økonomiske og sosiale organisasjonene. Som i de nasjonale parlamenter bør det også i Nordisk Råd bli slik at betydningsfulle forslag kommer forberedt fra regjeringene. Med dette siktepunkt bør Rådet holde nøye overblikk over hvordan det nordiske ministerrådet utvikler sin praksis. Det er av vesentlig betydning for det kommende nordiske samarbeid. Selvsagt skal ikke rådsmedlemmene av denne grunn få begrenset sin rett til å ta initiativ og å stille forslag.

Med den rapport som nå foreligger fra samarbeidsministrene, er det handlingsprogram som ble initiert av rådsrådet i Helsingfors ført et skritt videre, — men det er ikke avsluttet. Oppmerksomheten er som nevnt rettet mot samarbeid i industripolitikk, energiforsyning, regionalpolitikk og miljøpolitikk.

For tiden er det vel kultursamarbeidet som er den største enkeltsektor i regjerings-samarbeidet i Norden. Dette har delvis tradisjoner som er eldre enn Nordisk Råd. Som kjent har det da også vært visse vanskeligheter med å samordne dette med rådets virksomhet. Helt er vel disse vansker ennå ikke overvunnet. Separatistiske tendenser tjener her neppe det nordiske samarbeidet.

Handlingsprogrammet som svarer på oppdraget fra rådsrådet i Helsingfors, inneholder en rekke punkter som i tiden framover bør følges systematisk opp. Det gjelder bl. a. nordisk fond for teknologi og industriell utvikling. Avtalen må utformes og virksomheten komme i gang. Det samme gjelder forslaget om Nordtest, — et organ for kontakt og samordning mellom materialprøveanstaltene i Norden.

Det er stilt flere nyttige forslag om økt integrasjon av det nordiske byggemarkedet. Her kreves det videre utredninger for å klarlegge virksomheten. En start vil være å få oppnevnt den embetsmannskomite som skal ta hånd om dette.

Også for energipolitikken er det viktig at arbeidet føres videre på en hensiktsmessig

måte. Det samme gjelder samarbeidet om regionalpolitikken, derunder det fortsatte samarbeid på Nord-Kalotten.

Det foregår allerede et nyttig samarbeid om miljøspørsmålene. Her må det bl. a. tas standpunkt til forslaget om en nordisk overenskomst om miljøvern. I denne sammenheng melder seg med økende styrke de mange problemer som gjelder arbeidsmiljøet.

Det har gått noe sent med å få etablert ministerrådets permanente sekretariat i Oslo. Det er nødvendig så snart som mulig å få fasthet i dette organ. Som en start kom ministerrådet godt i gang. Det hele er imidlertid i en åpningsfase. På mange punkter har arbeidet hittil vesentlig klarlagt videre behov for utredninger. Det videre arbeid bør komme hurtig og effektivt i gang.

Poul Nyboe Andersen: Da vi møttes i fjor i Helsingfors, hadde Danmark og Norge netop underskrevet deres aftaler med De europeiske Fællesskaber om medlemskab, mens Finland, Island og Sverige stod ved begyndelsen af deres forhandlinger med EF om frihandelsaftaler. Om alt i det forløbne år var gået, som de nordiske lande dengang sigtede på, havde i dag to lande været medlemmer af det udvidede EF, mens tre lande havde haft frihandelsaftaler. Men som udviklingen faktisk har formet sig, er situationen i dag mindre afklaret, mindre overskuelig, end vi for et år siden kunne have ventet. Kun to lande har fulgt det ventede forløb. Danmark er medlem af EF fra nytår, og Sverige har underskrevet en frihandelsaftale, som træder i kraft til april. Men de tre andre lande har ikke nået en endelig afklaring af deres forhold til Fællesskaberne. Heldigvis er det muligt ved særlige aftaler at bevare EFTA-frihandelen mellem Danmark på den ene side og Norge, Finland og Island på den anden en kortere tid, selv om frihandelsaftalerne ikke er i orden. Det er imidlertid vigtigt, at situationen afklares i løbet af dette år, hvis man skal undgå uønskede virkninger for dele af den internationale samhandel.

Hvad angår de norske forhandlinger, hvor realitetsforhandlinger jo begyndte i går, har Danmark haft og har visse mulig-

heder for at skabe større forståelse i EF for norske synspunkter. Jeg vil gerne sige, at det glædede mig at høre præsidenten give udtryk for norsk tilfredshed med de bestræbelser, der på det punkt har været udfoldet.

Til en afklaring af Finlands situation kan vel det øvrige Norden næppe yde noget væsentligt bidrag. Den, der hørte Alenius' tale just nu, vil forstå, at Finland har sin helt særlige problematik.

Hvad Island angår, vil jeg gerne gøre den bemærkning, at jeg personlig gerne så, om der i de vanskelige forhandlinger om fiskerigrænsespørgsmålet, der foregår og skal foregå mellem Island på den ene side og Storbritannien og Vesttyskland på den anden, på et eller andet tidspunkt, hvis Island skulle ønske det, kunne gøres en mæglende indsats fra et eller flere af de andre nordiske lande. Men jeg må nok føje til, at det forekommer mig, at spørgsmålet er overordentlig vanskeligt, og at den procedure, Island har valgt, kan gøre en mægling meget vanskelig.

Nordens markedspolitiske stilling er altså præget af usikkerhed på væsentlige punkter. Klart er det imidlertid, at Danmark i en række år vil være det eneste nordiske land, som er medlem af EF. Det er ikke til hinder for, at det bestående nordiske samarbejde kan fortsætte og kan udvides, også med Danmark som deltager. Det gælder kultursamarbejdet, lovharmoniseringen, samarbejdet om social tryghed og arbejdsmarkedsspørgsmål, om miljøproblemer, transportforhold, bistand til udviklingslande, næringslovgivning og meget mere.

Vi drøfter jo på denne session det nordiske ministerråds handlingsprogram for et nordisk samarbejde inden for industripolitik, energipolitik, regional- og miljøpolitik. Dette handlingsprogram er det første konkrete resultat af oprettelsen af det nordiske ministerråd i 1971. Det skridt blev taget netop på et tidspunkt, da det stod klart, at de nordiske landes veje ville skilles i markedspolitisk henseende. Derfor ønskede netop dengang de nordiske regeringer at understrege deres vilje til at udbygge det nordiske samarbejde på alle de områder, hvor man kunne gøre dette på trods af den markedspolitiske deling. Man kan vel sige, at

det i et beskedent omfang var en parallel til det, der var selve baggrunden for oprettelsen af Nordisk Råd for 20 år siden. Dengang da forhandlingerne om et nordisk forsvarsforbund brød sammen her i Oslo på Akershus, følte man i Norden behovet for at manifestere, at det nordiske samarbejde og den nordiske samhørighed skulle udvikles, selv om det ikke var muligt at gå samme vej på det sikkerhedspolitiske område.

Også nu hvor vejene altså skilles på visse økonomiske, markedspolitiske områder, har vi alle følt, at det var vigtigt at fremlægge konkrete handlingsprogrammer og at styrke institutionerne i det nordiske samarbejde for at manifestere vor vilje til et udvidet nordisk samarbejde.

Hvad institutionerne angår, har vi jo det faste kultursekretariat i København, og vi får nu et fast sekretariat for de andre samarbejdsområder her i Oslo. Jeg har mærket mig, at man ønsker dette faste sekretariat omdannet til et egentligt internationalt organ, bemandet med nordiske embedsmænd, der ikke er repræsentanter for deres nationale regeringer, men har et nordisk ansvar. Jeg har også mærket mig, at det er tanken at give dette sekretariat visse muligheder for at tage initiativer i forhold ikke til offentligheden, men til ministerrådet. Jeg tror, det er vigtigt at give det en sådan forholdsvis stærk og uafhængig stilling.

Der sker altså nu en institutionalisering af det nordiske samarbejde på regeringsplan. Måske indvarsler det lidt af en ny epoke i det nordiske samarbejde. Den afgående præsident, Sukselainen, var inde på det i sin åbningstale i formiddags, og vi hørte lige nu Bratteli fremhæve, at der var brug for en radikal ændring i regeringernes indstilling til det nordiske samarbejde, hvis det skulle fremmes i de kommende år.

Jeg vil gerne sige, at jeg tror, en sammenligning med udviklingen inden for EF i visse henseender kan være af interesse. Romtraktatens fædre indså, at hvis det europæiske samarbejde skulle udvikles hurtigt, så måtte Ministerrådet forsynes med et handlekraftigt sekretariat, et sekretariat der havde status som et særligt internationalt organ, bemandet med personer, der ikke repræsenterede de enkelte lande, de kom

fra, men som stod for samarbejdet som helhed.

Et sådant organ fik EF i Kommissionen, der unægtelig ikke blot er et sekretariat, men er blevet et egentlig politisk organ af en særlig status. Til gengæld blev EF-parlamentet kun en rådgivende forsamling.

I det nordiske samarbejde er man gået den modsatte vej. Initiativet har ligget hos medlemmerne af denne forsamling, af Nordisk Råd. Alle samarbejdsorganer har bestået af politikere eller af embedsmænd, der var nationale repræsentanter. Regeringerne har, som flere talere har fremhævet det, kun i begrænset omfang været initiativtagere.

Man må sige, at de to forskellige fremgangsmåder har haft konsekvenser for udviklingen i de to grupper, henholdsvis EF og Norden. Inden for EF har man nået betydelige praktiske resultater, men det har knebet med den folkelige interesse for samarbejdet i EFs medlemslande. I Norden må vi indrømme, at de praktiske resultater gennem 20 år har været begrænsede, og hver gang man forsøgte med de helt store fremskud, lykkedes det ikke. Også forretningsgangen i Nordisk Råd er blevet besværlig på grund af de mange medlemsforslag, men til gengæld har vi haft en levende folkelig baggrund og interesse for det nordiske samarbejde.

Nu synes det, som om de to former for samarbejde i al fald i nogen grad nærmer sig hinanden. I EF er man mere optaget end før af at give Parlamentet større beføjelser og i det hele taget styrke det parlamentariske og folkelige indslag i samarbejdet. I det nordiske samarbejde erkender man på den anden side, at der er brug for en fastere organisation, en mere nordisk eller internationalt præget organisation af det praktiske samarbejde, hvis det parlamentariske initiativ og den folkelige samhørighed skal udmøntes i praktiske resultater.

Jeg vil gerne minde om, at vi i Nordeudkastet så en erkendelse af nødvendigheden af et handlekraftigt fællesnordisk organ. Det blev ikke til virkelighed, men jeg synes, det er godt og rigtigt, at man nu gør vejen henimod et sådant handlekraftigt Ministerråd og Sekretariat i det nordiske samarbejde, men jeg erkender, som det også er frem-

gået bl. a. af, hvad hr. Sukselainen sagde, at der vil blive brug for en rationalisering af Nordisk Råds arbejdsformer i fremtiden for at finde den rette balance mellem regeringsinitiativer og medlemmernes initiativer.

Danmark vil for fremtiden deltage både i De europæiske Fællesskaber og i det nordiske samarbejde, og det betyder, at på visse konkrete økonomiske områder vil EF-samarbejdet i kraft af sin fastere form og sin mere forpligtende karakter have en prioritet frem for deltagelsen i det nordiske samarbejde, i den udstrækning dette måtte være forpligtende og besluttende. Man kan vel nævne som et vigtigt eksempel handelspolitikken. Ved de internationale forhandlinger, der forestår i GATT-regie om fjernelse af told og andre foreliggende ændringer har Danmark sin plads i EF-samarbejdet. Det betyder på den ene side, at vi ikke kan gå ind i en fællesnordisk aftale, der eventuelt måtte blive truffet om, at de nordiske lande skal forhandle med en fælles forhandler eller forhandlingsdelegation, men på den anden side betyder det jo ikke, at Danmark skulle være udelukket fra at drøfte disse problemer med de andre nordiske lande.

Vi vil meget gerne deltage i drøftelser om tilrettelæggelsen af den internationale handelspolitik fremover med de andre nordiske lande. Der er intet i vor stilling som EF-medlem, der forhindrer, at vi fører sådanne rådslagninger også med de andre nordiske lande, hvis disse andre lande ønsker at have os med deri. Jeg tror, det kan være nyttigt for alle parter.

Jeg vil gerne henvise til den aktuelle valutakrise som et eksempel på, at de nordiske lande også under den nye markedskonstellation, også med Danmark som medlem af EF, kan drøfte situationen med hinanden, før noget land træffer sin endelige beslutning. Der fandt jo sådanne drøftelser sted i Arlanda i tirsdags mellem de nordiske lande, og dagen efter fandt Ministerrådets møde sted i Bruxelles. Det blev på dette møde — det er mit bestemte indtryk — fuldt ud accepteret af de øvrige EF-lande, at Danmark samtidig har deltaget i konsultationer med de øvrige nordiske lande. Det kan kun være til nytte for alle parter, at man kender hinandens synspunkter bedst muligt.

Det er jo også sådan, at vel deltager naturligtvis Danmark i valutasamarbejdet i EF og vil gøre dette fremover, men der er en verden uden for EF, og der er valutaproblemer, som behandles i den internationale Valutafonds regie, og det er værd at bemærke, at i de forhandlinger, der foregår om den fremtidige internationale valutareform i Valutafondens regie, er Danmark medlem af en nordisk gruppe. Der er det Sverige, der repræsenterer de nordiske lande, herunder også Danmark, i den særlige 20-lande-gruppe, og Danmark og Norge repræsenterer Norden i den stedfortrædergruppe, der fører de praktiske forhandlinger på 20-lande-gruppens vegne. Skellene mellem de økonomiske samarbejdsgrupper er ikke så skarpe og stærke og uoverstigelige, som man undertiden er tilbøjelig til at mene.

Jeg skal slutte med at understrege, at det jo hidtil har været sådan, at det nordiske samarbejde er blevet udformet i et spændingsfelt imellem den folkelige kulturelle samhørighed i Norden og de realpolitiske hensyn, som de enkelte nordiske lande hver især må tage, det være sig sikkerhedspolitiske hensyn eller økonomiske interesser. Sådant har det været og sådant må det være også fremover. På den ene side hører vi sammen i Norden folkeligt og kulturelt, på den anden side må vi orientere os noget forskelligt i forhold til andre grupperinger i Europa af hensyn til vor sikkerhed og vor økonomi. Men netop dette spændingsforhold, netop dette dobbeltforhold i det nordiske samarbejde giver os vel visse muligheder som formidler i europæisk politik og økonomi.

Jeg tror, der er brug for det nordiske samarbejde både indadtil for at fremme løsningen af mange problemer, der egner sig til at løses af disse lande i fællesskab, men også udadtil for at fremme hvert enkelt lands interesser og for at gøre fællesnordiske synspunkter gældende i en international sammenhæng.

Meddelanden

Det meddelades, att statsråd Eva Kolstad och statsrådet Ingvar Carlsson intagit sina platser i rådet.

Statsrådet **Lidbom**: Herr president! Jag tänkte ägna mig en stund åt det nordiska lagstiftningsarbetet. Det är i dag föremål för särskild uppmärksamhet. Den omedelbara anledningen är naturligtvis det handlingsprogram på lagstiftningsområdet som finns upptaget i ministerrådets rapport. Men det finns också andra skäl att diskutera lagstiftningsens roll i det fortsatta arbetet.

De senaste åren har varit ett av de mest intensiva skedena i det nordiska samarbetets historia. Nu senast har regeringarna utarbetat ett gemensamt handlingsprogram på flera centrala områden, däribland industri- och energipolitik, regionalpolitik och miljöpolitik. Det har skett samtidigt som förutsättningarna för nordiskt samarbete förändrats genom nya relationer till de europeiska gemenskaperna. Av särskild betydelse i det sammanhanget är naturligtvis att Danmark har blivit medlem i EG. Det nordiska samarbetet måste alltid vara en fråga om samarbete mellan fem nordiska länder.

Det nordiska samarbetet har helt unika utgångspunkter i språklig och kulturell gemenskap, i likartade sociala förhållanden och gemensamma frihets- och rättstraditioner. Samarbetet har därför också kunnat avsätta resultat som har blivit en viktig del av människornas vardag. Passfriheten, den nordiska arbetsmarknaden och den nordiska sociala trygghetskonventionen är kanske de mest välkända och oftast citerade exemplen. Vi har lyckats skapa en gemensam nordisk miljö i vilken vi alla, oavsett medborgarskap, i mycket stor utsträckning är likaberrättigade.

Vi går nu vidare på den vägen trots att vi ordnar våra relationer till de europeiska gemenskaperna på olika sätt. Möjligheterna att gå vidare framgår av handlingsprogrammet. Sett i det europeiska perspektivet ger programmet det nordiska samarbetet en ny tyngd.

Handlingsprogrammet skall hjälpa oss att fortsätta på solidaritetens väg i vårt eget hörn av världen. Men det skall också hjälpa oss att försvara Nordens plats i Europa. De nordiska länderna har — inom eller utom EG — samma utsatta läge. Vi är alla små, och vi ligger i Europas utkant. Den tekniska och ekonomiska utvecklingen med

dess strukturförändringar kan leda till en koncentration av den ekonomiska makten till stora industricentra i Europa. Genom gemensamma ansträngningar måste vi försöka åstadkomma regional balans. Endast gemensamt kan vi hävda vår ställning i Europa.

Genom att utforma vår politik på handlingsprogrammets olika områden i samarbete skall vi inte bara kunna skapa en god miljö för våra medborgare och en industriell struktur som kan balansera koncentrationen av den ekonomiska makten till det centrala Europa. Problemlösningar som fem länder kan enas om tilldrar sig automatiskt omvärldens intresse. Det finns gott om exempel på att de nordiska länderna i det internationella samarbetet har uppträtt enade utåt och därigenom fått gensvar på förslag om lösningar som vi tidigare har nått enighet om i Norden. De problem som vi nu sysslar med är av utomordentlig betydelse för alla människor. Kan vi vinna gehör för våra gemensamma värderingar utanför vår egen nordiska krets, kommer det nordiska samarbetet att få betydelse också för den europeiska utvecklingen.

Så ter sig det nordiska samarbetet i stort. Det är enligt min mening av grundläggande betydelse, om man vill förstå lagstiftningsarbetets funktion i dag, att se detta samarbete som en del av en helhet, som ett inslag i hela det nordiska mönstret. På 1800-talet och i början av detta sekel ansågs lagstiftningsarbetet ha ett egenvärde. Arbetet på nordisk rättsenhet var ett konkret uttryck för skandinavismens drömmar om ett enat Norden. Då betydde också nordisk rättsenhet en nära nog fullständig rättslikhet. Arbetet vilade på högst speciella förutsättningar. Man kunde röra sig på områden där man kunde lita på att de lösningar man valde blev bestående under avsevärd tid. På det kommersiella området, där nordiska lagstiftare helst höll sig, var klimatet gynnsamt för en långtgående harmonisering. Den liberala marknadshushållningens principer härskade tämligen oinskränkt över ekonomin, och politikerna ägnade i allmänhet endast ett förstrött intresse åt de lagar som rörde affärlivet. På andra områden än det kommersiella var möjligheterna att åstadkomma likalydande

lagar inte lika goda. Med undantag för äktenskapsrätten uppnådde man inte heller några mera betydelsefulla resultat.

I allt detta har förutsättningarna väsentligt förändrats. Lagstiftningssamarbete och nordisk rättslikhet kan inte längre vara självändamål. I en föränderlig värld har lagstiftningen numera mer medvetet än tidigare kommit att användas som ett medel för att nå politiska mål till gagn för människorna. Med det är också sagt att lagstiftningen är och måste vara ett av de instrument som vi har att arbeta med i det nordiska samarbetet. När vi enas om gemensamma mål på olika områden, behöver vi ofta använda lagar och författningar i vart och ett av våra länder för att förverkliga målen. Samarbetet i lagstiftningsfrågor är alltså en del av de fem nordiska ländernas praktiska samverkan inom näringsliv, regionalpolitik, miljövard, kultur, kommunikationer och mycket annat.

De förändringar som vi kan iaktta i det nordiska lagstiftningssamarbetet beror i första hand på att det nordiska samarbetet i dess helhet har breddats kraftigt under de senaste decennierna. Vi har fått mer att lära av varandra. Vi har fått fler uppgifter att lösa gemensamt. De traditionella uppgifterna på civilrättens och handelsrättens områden har fortfarande en betydande plats, men de representerar trots allt numera en relativt begränsad del av hela det nordiska lagstiftningssamarbetet. Det är inte svårt att se att annat, som i lika hög grad eller i högre grad har med den moderna utvecklingen att göra, har ryckt i förgrunden. Kontakterna och samarbetet kan numera röra sig om praktiskt taget vad som helst som har med människornas vardag att göra, från individens integritetsskydd i dataåldern till miljöskydd i glesbygder och storstäder.

Men förändringarna har också en kvalitativ sida. Den hastiga takten i samhällsförändringarna och den ökade politiska medvetenheten hos både folkvalda och väljare i alla de nordiska länderna har här spelat en viktig roll. Den ekonomiska expansionen har möjliggjort en välståndsökning som i alla de nordiska länderna kommit folkflertalet till godo. Men i det moderna industrisamhället har också framträtt drag som människorna har upplevt som hot

mot sin trygghet och sin välfärd. Därför har trycket på politikerna ökat. Det förväntas att politikerna skall ta lagen till hjälp för att skydda arbetstagare och konsumenter mot marknadskrafterna och mot företagens övermakt. Krav växer fram på en demokratisering av företagen och det ekonomiska livet i stort. Det är ofta fråga om intressen och krav som av flera skäl i allmänhet inte låter sig förenas med önskemål om parallell rättsutveckling och en fullständig nordisk rättsgemenskap i form av likalydande lagar.

Ännu viktigare är kanske att det ofta är fråga om krav som måste tillgodoses utan onödiga uppskov. Även om vi i stort sett nås av samma problem i alla nordiska länder händer det inte sällan att vi nås av problem vid olika tidpunkter. De problem som för ett eller ett par av länderna upplevs som brännande kan övriga länder ofta låta anstå tills vidare för att i stället ägna sig åt frågor som för dem är viktigare.

Som Danmarks statsminister nyss utvecklat för oss får vi leva med den inre motsättning som kan finnas mellan våra ambitioner att driva samhällsutvecklingen vidare och en i och för sig naturlig önskan att bevara en relativ nordisk rättslikhet.

För möjligheterna att fortsätta det nordiska lagstiftningssamarbetet är det av alldeles avgörande betydelse att vi inte ställer upp krav på rättslikhet som i verkligheten blir krav på att det bestående skall konserveras. Om alla nordiska länder i varje fråga skulle vänta på det land där frågan sist får aktualitet, skulle detta uppenbarligen innebära en mycket effektiv spärr för fortsatt utveckling. Det skulle vara beklagligt om de krafter växte sig starka i våra länder som mest intresserar sig för nordisk rättslikhet från den synpunkten att rättslikheten kan användas som ett argument och en utrsäkt för att motsätta sig välbehövliga reformer.

För min del menar jag att vi i allmänhet har anledning att glädja oss när det ena eller andra nordiska landet försöker finna nya vägar för att genom lagstiftning lösa sociala och ekonomiska problem. Det visar sig ofta att nyskapelser som förs in i ett lands rättssystem i tidens fullbordan också accepteras av grannländerna. Med de gemensamma värderingar vi har i mångt och mycket är

det naturligt att i stort sett samma lösningar ofta passar oss alla.

Nya tankar som tränger sig fram kan inte hejdas i avvaktan på att de skall genomföras i alla nordiska länder samtidigt. Vem tänkte på att vänta på övriga nordiska länder när det gällde att genomföra den allmänna socialförsäkringen i Sverige i slutet av 1950-talet? Ändå har dess idéer vunnit efterföljd på andra håll i Norden. Eller för att ta ett i tiden mera näraliggande och kanske mer modest exempel vill jag peka på marknadsrätten. Vi hade i Nordiska rådet för ett par år sedan ett medlemsförslag där det framfördes kritik mot Sverige för att vi gick fram ensamma och lagstiftade om otillbörlig marknadsföring och otillbörliga avtalsvillkor. Vi kan nu konstatera att de svenska initiativen i sak har tilldragit sig ett betydande intresse i övriga nordiska länder — ett intresse som delvis redan lett till lagstiftning i grannländerna. I Norge antogs förra året en lag om kontroll av marknadsföring, som — delvis efter svensk förebild — etablerar en ordning med ett marknadsråd och en konsumentombudsman med i stort sett samma funktioner som motsvarande institutioner i Sverige. Också de danska och finländska regeringarna överväger, efter vad jag har inhämtat, att genomföra en likartad lagstiftning som skall göra det möjligt att skydda konsumenterna mot otillbörliga förfaranden inom reklam och annan marknadsföring.

Det är ingen tvekan om att vi kommer att få uppleva liknande ting i framtiden på andra rättsområden. Låt mig i det sammanhanget erinra om de nyss framlagda danska förslagen om ekonomisk demokrati. Det är förslag som direkt och indirekt berör centrala områden för nordiskt samarbete. Jag är självfallet inte beredd att nu ta upp en diskussion om dessa förslag i sak. Låt mig bara konstatera det utomordentligt glädjande i att den danska regeringen försöker finna nya vägar till lösning av problem som är av fundamental betydelse i varje demokrati. Framtiden får utvisa om resultatet blir bra i Danmark och om andra nordiska länder eventuellt finner skäl att ta danska lösningar till förebild. Det är i regel en rimlig arbetshypotes, att vad som visar sig vara bra i ett

nordiskt land också kan bli bra i övriga nordiska länder.

Det är visserligen samhällsutvecklingen i våra länder som har tvingat fram en större flexibilitet i det nordiska lagstiftningssamarbetet och en minskning av anspråken på rättslikhet. Men vad som har skett på det europeiska planet sedan förra årets session med Nordiska rådet befäster i hög grad dessa förändringar. Det nordiska lagstiftningssamarbetet får i viss mån nya förutsättningar med nya relationer mellan Norden och EG. I en situation, där *ett* nordiskt land tagit på sig medlemskapets förpliktelser i EG medan de fyra andra nordiska länderna ordnar sina relationer till Bryssel i andra former, minskar naturligtvis utrymmet för en harmonisering av lagar enbart i Norden. Medlemskap i EG kan på flertalet områden av intresse inte förenas med äldre tiders nordiska rättslikhetsambitioner. Mycket av det vi sysslar med i det nordiska lagstiftningssamarbetet täcks samtidigt av EG:s harmoniseringsplaner eller av redan utfärdade gemenskapsförordningar och direktiv. Över huvud taget gäller att det är just på de områden där de nordiska rättslikhetssträvandena har firat sina största triumfer som en harmonisering av lagstiftningen ter sig mest aktuell och betydelsefull också för EG.

De praktiska kraven kommer att bli stora om vi skall kunna vidareutveckla lagstiftningssamarbetet parallellt med ett ökat engagemang i europeiskt samarbete. EG disponerar över en stor organisation i Bryssel, som producerar en mängd rapporter och förslag som medlemsländernas regeringar och administrationer skall sätta sig in i och ta ställning till. Åtskilliga kvalificerade experter i Danmark kommer att tas i anspråk för Europafrågorna. Danmark kommer att få satsa hårt för att vid sidan av EG-samarbetet bedriva nordiskt samarbete i samma omfattning som hittills. Men vi är alla medvetna om och gläder oss åt den danska regeringens beslutsamhet att prioritera nordiskt samarbete lika högt som tidigare både i lagstiftningen och i övrigt.

Personligen måste jag säga att jag inte känner någon stor sorg över att de skandinavistiska drömmarna nu har skingrats — drömmarna om ett enhetligt nordiskt rätts-

system i den bokstavliga betydelsen av likadana lagar. Om vi nu framhårdade i de ursprungliga ambitionerna och koncentrerade oss uteslutande eller huvudsakligen på frågor där det fanns utsikter att få till stånd likadana lagar skulle vi snart finna att samarbetet i allmänhet kunde leda till resultat bara i detaljfrågor av ringa intresse. En större flexibilitet än tidigare när det gäller samarbetets mål och former har varit och är en förutsättning för att samarbetet skall kunna ha den bredd och den dynamik som kännetecknar det i dag.

Herr president! Min slutsats av detta är, att nordisk rättsenhet i den ambitiösa meningen av enhetliga lagar inte längre är ett realistiskt mål att sträva mot. Däremot är jag övertygad om att nordiskt lagstiftnings-samarbete i obundna former och utan i förväg uppställda krav på harmonisering är ett nödvändigt inslag i vår gemensamma strävan att på olika områden värna om nordiska intressen och stärka samhörigheten i Norden. Dagens nordiska samarbete i både lagstiftningsfrågor och andra frågor har till skillnad från skandinavismen på 1800-talet en bred folklig förankring. Det är ett intresse både för de nordiska länderna själva och för omvärlden att detta samarbete kan fortsätta och utvecklas vidare. Viljan att fortsätta finns i alla de nordiska länderna. De praktiska möjligheterna får vi se till att vi skaffar oss.

Dam: Hr. præsident! Carl Lidbom har med vanlig elegance givet os det årlige causeri om, hvorledes man driver sand nordisme ved ikke at efterstræbe nordisk retsenhed.

Jeg skal komme ind på dette senere under denne session ved en konkret anledning.

Jeg vil bare spørge Lidbom om én ting: mener statsrådet ikke, at der kunne være mening i at lade nuancer og forandringer på et område, der hidtil har været genstand for nordisk retsenhed, fremgå af en så bred nordisk debat som muligt, således at det var hele den kreds, der hidtil havde levet under et vist retssystem, der var med til at drøfte, hvordan det skulle ændres?

Statsrådet **Lidbom:** Herr Dams fråga var mycket allmänt och teoretiskt formulerad. Hans syfte var däremot mycket konkret och avsåg det ärende på dagordningen som han nämnde i förbifarten. Jag tror att jag skulle missbruka rådets tid och störa generaldebatten, om jag nu svarade herr Dam. Men jag lovar honom att återkomma när vi hunnit fram till det konkreta ärendet på dagordningen.

Statsminister **Korvald:** Det blir ofte i nordisk sammenheng gjentatt at de nordiske land står hverandre nær. Vi har stort sett samme kulturgrunnlag og historie.

Det som skjer i et av de andre nordiske land, føles også sterkt i våre egne land. Det var derfor nesten som ulykken rammet oss selv, da naturkatastrofen gikk over Island for få dager siden. Vi har fra dag til dag fulgt begivenhetene, og vi har stadig næret håp om at ulykken ikke måtte bli så omfattende at hele byen Vestmannaeyjar skulle forsvinne. Jeg vil også ved denne anledning få uttale det norske folks og den norske regjeringens deltagelse i ulykken som har rammet vårt broderfolk på Island.

Når vi i nordisk sammenheng har lovet å ville være med å bøte på skaden, er dette helt naturlig for det norske folk. Vi føler det som vi skulle bøte på en skade i vårt eget land. Vi håper at det må være mulig å gjenoppygge byen, og hvis det ikke er mulig å få til, håper vi å kunne være med å bygge opp et nytt sted for disse ulykkelige menneskene. Den norske regjering har allerede i sin resolusjon av 2. februar gitt uttrykk for at vi er beredt til ytterligere økonomisk støtte. Jeg håper at presidiet og statsministrene i sine fortsatte drøftelser her under Nordisk Råds sesjon kan utdype dette samarbeidet og denne støtte videre.

Arbeidet i Nordisk Råd har nå pågått i mer enn 20 år. Samarbeidet på regjeringssplan gjennom Nordisk Ministerråd har i de siste par årene funnet sin form, gjennom de ulike sekretariater som vi nå ser fullført i og med Ministerrådets sekretariat i Oslo. I der tid vi har bak oss, har det vært nedlagt betydelig arbeid i drøfting av organisasjonsformer og arbeidsmåter. Gjennom det handlingsprogram som er oversendt Nordisk Råd

i forbindelse med denne sesjon, blir det pekt på en rekke områder som skulle gi grunnlag for utviding og utdyping av nordisk samarbeid. Og vi kan bare registrere at budsjettene for nordiske samarbeidsinstitusjoner er stigende.

Jeg har tidligere, bl. a. i et nordisk møte i Danmark fornylig, gitt uttrykk for at det nordiske samarbeid kanskje har vært for mye preget av de store vyer og festlige anledninger samt en betydelig reisevirksomhet for så vel politikere som embetsmenn. Det er klart at all denne virksomhet må skape forventninger som i neste omgang må følges opp av praktiske resultater, hvis man ikke skal bli skuffet. Det nordiske samarbeid har nå kommet til et punkt hvor viljen til samarbeid på rent praktisk-politiske områder vil komme mer i relieff. Jeg støtter råds-presidentens uttalelse om at vi må etterstrebe hva han kalte "nyttig samarbeid" — altså et samarbeid som gir resultater.

Med forpliktende interesse for det nordiske samarbeidet må vi stille oss dette spørsmål:

Hva får vi ut av dette samarbeidet av rene praktiske, registrerbare resultater? Jeg vil tro at det er et stort behov for at vi i nordisk samarbeid nå besinner oss på de samarbeidsoppgaver som det er realistisk grunnlag for å satse på, og som dermed kan gi resultater.

Det nordiske samarbeid har til nå vært basert på at initiativene har kommet fra parlamentarikerne. Nå blir regjeringene ved Ministerrådet trukket sterkere inn, særlig når dette har fått sitt eget sekretariat og sin egen arbeidsplan. Vi må derfor vente at det nordiske samarbeid i framtida i sterkere grad blir preget av initiativ fra regjeringshold. Det vil etter denne sesjon ligge få forslag i Rådet, slik at regjeringsinitiativ vil være nødvendig for fortsatt arbeid. Jeg tror imidlertid at det er svært viktig at vi kan beholde også det parlamentariske engasjement som ligger i rådssesjonene, i komitearbeidene og gjennom de forslag som fremsettes i Nordisk Råd. Det at regjeringene gjennom Ministerrådet kommer sterkere inn, vil supplere arbeidet og bidra til at samarbeidet får en mer fast form.

Det har vært gjentatt av omtrent samtlige talere i debatten her i dag at 1973-se-

sjonen representerer noe nytt. Vi er inne i en ny situasjon for de nordiske land, i og med de ulike tilknytningsformer til De europeiske fellesskap for de nordiske land. Det har vært nevnt her — og jeg skal ikke gå nærmere inn på det — at Norge er midt oppe i sine drøftinger om en handelsavtale med De europeiske fellesskap. De ulike tilknytningsformer medfører at de nordiske land, unntatt Danmark, fortsatt vil samarbeide innen EFTA, samtidig som de vil være tilknyttet De europeiske fellesskap, gjennom industriell frihandel. Denne utvikling vil representere noe nytt også i nordisk sammenheng. De nordiske land vil i alle tilfelle bli tilknyttet et utvidet europeisk fellesskap hvor 16 land i Europa vil være involvert sammen med en rekke assosierte oversjøiske land.

Denne sterke integrasjon vil ikke gå sporeløst hen over våre land. Vi så gjennom EFTA-samarbeidet hvordan strukturen raskt skiftet.

Som det fremlagte handlingsprogram viser, er vi ikke bare opptatt av hvordan vi best skal utvikle det økonomiske samarbeid for å få best mulig økonomi i våre land, men også av hvordan vi skal lede utviklingen slik at den sterke integrasjon ikke skal få for uheldige følger for trivsel og miljø i våre land. Dette er et anliggende for oss alle i fellesskap. Vi ser derfor at man også i De europeiske fellesskap er opptatt med miljøspørsmålene og hva vi her i Norden kaller distriktpolitikken.

Den innebygde dynamikk i integrasjonen har lett for å føre til massekonsentrasjoner — med de uheldige miljøpåvirkninger som dette kan få for mennesket, både psykisk og fysisk.

Skal vi løse disse problemer, er vi nødt til å samarbeide, idet landegrensene ikke er noen beskyttelse lenger.

Det er naturlig at de land som ligger nær hverandre, samarbeider på disse områder. Vi kan gjøre dette direkte gjennom Nordisk Råd og dets organer, men vi kan også gjøre det på andre måter. Vi har gjennom EFTA-samarbeidet og internasjonalt samarbeid for øvrig opptrådt mer eller mindre felles, og som regel konsultert hverandre i Norden. Jeg nevner i denne forbindelse det samarbeid som de nordiske

land har hatt i De forente nasjoner og innen Generalavtalen for tolltariffer og handel. Dette arbeid utad bør vi fortsatt søke å koordinere. Selv om de nordiske land nå får ulik tilknytning til De europeiske fellesskap, er jeg sikker på at det er en rekke områder hvor vi fortsatt kan opptre felles. Det gjelder i særlig grad de land som får samme tilknytningsform til EF. Det er klart at Danmark kommer i en spesiell stilling for så vidt som landet kommer med i EF's besluttede organer og må følge EF's regler på de fleste områder økonomisk sett. Imidlertid tror jeg at vi, den ulike tilknytning til tross, vil ha så mange felles interesser i den del av samarbeidet som vi alle er med i, at vi skal kunne finne fram til samarbeidsformer som vil bety meget for de enkelte land og for den utvikling som vi ønsker fremmet i en videre sammenheng. Rådsresidenten talte i dag i denne sammenheng om at vi ikke måtte behandle Norden som "to deler" i fremtiden. Hr. Nyboe Andersen var inne på samme spørsmål da han påpekte at vi fortsatt kan samarbeide. Han nevnte som eksempel det rådslagningsmøtet som de nordiske land hadde i forbindelse med valutakrisen.

Når det gjelder miljøspørsmål i videste forstand, har vi et særpreg i Norden gjennom vår kultur og våre tradisjoner. Vi mener at det finnes gode sider ved dette miljø og denne kultur som vi bør søke å bevare. Imidlertid er vi under enorm påvirkning utenfra med tendens mot en konformitet i livsform. Dette har lett for å føre til forflating. Her er det en utvikling som vi kan stå sammen om å motstå, og hvor vi felles kan søke å bevare det som vi mener er verdifullt.

Personlig ser jeg det slik at vi har en spesiell kristen tradisjon å ta vare på i Norden. Vi har ikke skapt grunnlaget for denne selv. Også denne kulturpåvirkning har vi fått utenfra for 1 000 år siden. Imidlertid har den opp gjennom tidene funnet en form hos oss som jeg tror har stor betydning for vår kulturform og for vårt demokrati og dermed for våre folks framtid. Siden vi er naboland med en sterk kommunikasjon mellom våre folk på alle måter, må vi stå sammen om å bevare disse verdier. Dette er også et spørsmål som har med

politikk å gjøre. Vi påvirker nemlig hverandre gjennom vår lovgivning, gjennom våre økonomiske støttetiltak og på annen måte. Vi vil i særlig grad komme til å øve påvirkning på hverandre gjennom massemedia og da igjen spesielt gjennom det samarbeid som nå bebudes på televisjonens område. Dette krever — om jeg skulle bruke det uttrykket — moderasjon og respekt for hverandres syn og egenart.

En bevaring og levendegjøring av vårt kulturgrunnlag er ikke minst viktig i vår tid hvor den materielle og tekniske utvikling på mange måter står i fare for å skape en materialistisk holdning hos oss. Det er viktig at vi i fellesskap i Norden kan forme en politikk som kan gi vår ungdom et levende møte med de beste verdier som vi ønsker å føre videre.

Vi har i alle år i Nordisk Råd etterstrebet en mest mulig likeartet lovgivning. I den forbindelse ser jeg det uhyre viktig at vi konsulterer hverandre før vi endrer vår lovgivning. Særlig gjelder dette på områder hvor lovgivningen umiddelbart vil få en sterk innflytelse i nabolandene, selv om vi i og for seg ikke skulle tilsikte det. Som eksempel på slik lovgivning nevner jeg lovgivningen omkring forurensningsspørsmålene, narkotikaproblemene, ekteskapslovgivningen og abortlovgivningen.

Et ansvarlig samliv mellom nasjonene krever samarbeid langt utover nordiske grenser. Det gjelder ikke minst når vi skal dra ansvar for en fornuftig forvaltning av verdens ressurser og det livsmiljø vi alle er avhengig av. Og det gjelder også når vi skal ta vare på de positive muligheter som er til stede for handels- og næringsliv i våre egne land. Også i denne sammenheng bør nordisk samarbeid spille en betydelig rolle. Utad har de nordiske land opptrådt felles i en lang rekke politiske og kulturelle saker. Dette samarbeid har gitt de nordiske land en større mulighet til å påvirke verdensopinionen. Dette er en tradisjon vi ganske sikkert ønsker å ta vare på og føre videre.

Det vil være i pakt med vår kristne og humanistiske arv at vi hver for oss og i fellesskap går inn for et enda sterkere engasjement for den fattige del av verden.

De nordiske land hører til de rike land

i verden. Vi har nok våre strukturproblemer og økonomiske bekymringer. Men dette er likevel bare marginale vanskeligheter i forhold til den fattigdom og den håpløshet som millioner av mennesker lever under i den underutviklede del av verden. Jeg vil gjerne igjen ta til orde for at vi også må se det nordiske samarbeidet i dette perspektiv. Det nordiske samarbeidet må alltid ha en dimensjon utad mot en verden som hungrer etter respekt, ansvarsfølelse og medmenneskelighet. De nordiske land har tradisjoner å ta vare på på dette område. Den kulturelle, sosiale og humanitære innsats som er gjort av våre representanter i misjonsarbeid og utviklingshjelp, har gitt oss anseelse og tillit som forplikter. Erfaringene synes å vise at nettopp på slike områder har vi muligheter til å vise vei.

Hafstein: Hr. præsident! Der er især tre punkter, jeg vil tillade mig at omtale i disse generelle drøftelser.

På given foranledning af Danmarks daværende statsminister på Nordisk Råds session i fjor angående de problemer, der kunne opstå for færinger på grund af udvidelsen af den islandske fiskerigrænse, tillod jeg mig at hævde, at Island ville løse færingerens problemer med forståelse og velvilje. Det er mig nu en fornøjelse at bringe i erindring, at dette allerede er blevet gjort ved en venskabelig overenskomst med Færøerne.

Islandske myndigheder har udtalt sig om den behandling, kyststaters fiskeriterritorium fik på sessionen i fjor, og eftersom spørgsmålet ikke er særlig på dagsordenen nu, vil jeg kun fremhæve, at vi i Island sætter stor pris på den forståelse og sympati, man har vist vor sag fra flere hold i de nordiske lande. En optælling er ikke passende i denne forbindelse, men jeg vil dog særlig nævne Foreningen Nordens forskellige sektioner samt i høj grad positive udtalelser af flere fremstående personligheder og politikere i Norden, deriblandt Finlands præsident.

Vi islændinge tror alle som én på vor sag. Den største nation vil ikke kunne besejre den mindste, når denne sidste støtter sig til det, som er rimeligt og gælder folkets livs-

interesse — ja, som simpelt hen er et eksistensspørgsmål for vort folk.

Jeg går nu over til spørgsmålet angående økonomiske sammenslutninger i Europa, frihandelsunionen EFTA, det europæiske fællesmarked, og vort forhold til dem i Norden, specielt fra Islands side.

Da den forhenværende islandske regering arbejdede for Islands tilslutning til frihandelsunionen EFTA, påstod man altid, at det ville være naturligt, at Islands vej til et udvidet og nærmere økonomisk samarbejde i Europa gik over EFTA. Endvidere påpegede man ofte, at til trods for at en forholdsvis stor del af vor totaleksport gik til De forenede Stater og Sovjetunionen, kom den største del af importen fra lande i Vesteuropa, og at vi islændinge kulturelt og historisk var et europæisk folk.

Island var sent parat til at deltage i et frihandelssamarbejde i Europa. Dette skyldes både vor fåtallige befolkning og den kendsgerning, at industrien udvikledes sent. De nordiske lande viste fuld forståelse for dette med oprettelsen af Den Nordiske Industrialiseringsfond for Island, som spiller en vigtig rolle i opbygningen af industrien.

Udviklingen i industrien fra 1968 taler for sig selv. Eksporten af industrivarer er godt otte gange større i 1971 end i 1968, hvis man inkluderer aluminium, kiselgur og konserverede fiskeriprodukter — tager vi ikke aluminium med, er eksporten 4—5 gange større. Det er ikke mindre bemærkelsesværdigt, at i 1968 gik 47 % af de eksporterede industriprodukter til Sovjetunionen, 28 % til De Forenede Stater og kun 18 % til EFTA-landene og 7 % til fællesmarkedets landene. I året 1971 var EFTA-landenes andel derimod 55 % af eksporten af industrivarer — 33 % eksklusive aluminium — mens 19 % gik til fællesmarkedets landene, 12 % til Sovjetunionen, 9 % til De Forenede Stater og 5 % til andre lande. Af eksporten af industrivarer går således 74 % til EFTA-landene og fællesmarkedets landene i året 1971 imod 25 % i året 1968. Dette viser tydeligt, hvor vigtige disse markeder er for den islandske industri. Disse markeder er også vigtige for forskellige fiskeriprodukter, og en del landbrugsprodukter eksporteres til dem.

I denne forbindelse må man ikke glemme,

at ca. 80 % af Islands totale eksportværdi stammer fra fiskeriet, som er grundlaget for folkets økonomi. Fiskeriet er blandt andet en betingelse for industriens ligesom andre erhvervsgrænes udvikling. For det første kan vi selv bygge og vedligeholde vor fiskeriflåde. Endvidere burde vi have en effektiv fiskeredskabsindustri i landet. I fremtiden kunne et islandsk varemærke på fiskeriskibe eller fiskeredskaber anses som en anbefaling på internationale markeder: "Fra Island, fiskerifolket længst mod nord i Atlanterhavet".

Den situation, som er opkommet efter at Peer Gynt sagde nej, men Hamlet ja til tilslutning til fællesmarkedet, er endnu på mange områder uklar. Kontinentet drager i den ene ende og det nordiske samarbejde i den anden.

Jeg mener, at udviklingen inden for fællesmarkedet vil have store konsekvenser for de nordiske lande, der står uden for selve sammenslutningen, og at det derfor er en fordel, at vi i Danmark har en formidler i Bruxelles. Selv om Nordek aldrig ville have kunnet træde i stedet for fællesmarkedet, havde mange håbet, at den sag var blevet løst, før Norge og Danmark tog stilling til tilslutning til fællesmarkedet. Der findes dog endnu voksende muligheder for samarbejde på mange områder og for at sikre fælles interesser og bevare en fælles kulturarv.

Lad os også gøre os helt klart, at siden Nordek kom så nær, som det gjorde, til at blive en realitet efter enigheden på Nordisk Råds session i Reykjavík 1970, har nordisk samarbejde på mange måder udviklet sig stærkt. Man har gennemført ændringer i Rådets grundlag. Man har oprettet ministerrådet, og man kan allerede spore indflydelse fra denne vigtige organisationsændring i samarbejdet. Kulturinstituttet er blevet oprettet, et særligt sekretariat etableret, og man stiler nu imod oprettelse af et nordisk fond for teknologi og industriel udvikling. Man kunne nævne mange andre ting, der vidner om et mere reelt nordisk samarbejde nu end før, og det bærer fremad i den rigtige retning.

I og for sig er det ikke ugunstigt for os islændinge, som ingenlunde kan tilslutte os helt til fællesmarkedet som medlem af dette, at Norge står udenfor. For det første

står disse to fiskerilande på lige fod, når det gælder muligheder for at sælge deres fisk, og landenes synspunkter angående fiskeriterritoriet vil forhåbentlig bringes i harmoni. Det samme gælder også aluminium og anden storindustriproduktion, som vi ønsker at forøge. Der bliver vor lod den samme som Norges — og for resten også Sveriges og Finlands, både over for fællesmarkedet og andre. Dette viser, at landene har betydelige fælles interesser at varetage. Hvis vi udvider frihandelen, er det muligt for de nordiske lande i endnu højere grad end før at nyde fordelene af en international arbejdsfordeling i markedssager. Deres udenrigshandel er da også større pr. indbygger end de fleste andre landes.

De nordiske lande har haft et nært samarbejde i udenrigspolitiske anliggender, ikke mindst i FN's forum. Hvis vi styrker fællesnordiske institutioner, kunne det deraf let følge, at de nordiske lande kunne have en større indflydelse end ellers på andre europæiske landes lovgivning på flere områder, f. eks. angående standardisering, kultur- og miljøspørgsmål, til trods for deres lille indbyggertal. De står allerede tættere sammen på utallige områder end fællesmarkedslændene og er nærmere beslægtede gennem opvindelse og traditioner.

Hr. præsident, ærede rådsmedlemmer. Tillad mig at slutte med disse ord:

I en af de gamle islandske sagaer siger helten, da hans broder i skæbnens øjeblik beskytter ham med et skjold: "Ens ryg er bar, hvis man ikke har en broder". (Berr er hverr at baki, nema sér Bróður eigi).

Ved vulkanudbruddet på Vestmannaøerne møder Islands vigtigste fiskeriplads en gruopvækkende skæbne. Et samfund på næsten seks tusind øboer må i hast flygte fra deres hjem og ejendele. Skæbnens trussel er så frygtindgydende, at den fremkalder varme følelser og fælles hjælp.

Enhver islænding vil yde hjælp til befolkningen fra Vestmannaøerne, og vi vil bære byrderne i fællesskab. Det er vor pligt, og det er vor vilje. Men når vi rammes af en sådan naturkatastrofe, værdsætter vi i høj grad en fremstrakt broderhånd fra udenlandske venner.

Dybt rørte takker vi for, hvor ædelmodigt de nordiske lande har optrådt — regeringer,

sammenslutninger og individer, unge som gamle og deriblandt de fåtalligste, Færingerne — med gavmildhed og hjælp. Og vi føler med dyb tak den venlige sympati, der er blevet udtalt her i dette nordiske forum i dag.

I beskedenhed mener vi, at vi med oprejst pande kan modtage hjælp og gaver, som venner og frænder tilbyder os i fuld oprigtighed, sympati og næstekærlighed.

Helén: Herr president! Man behövde inte vistas många timmar i Oslo för att märka, att alltför många både bland värdar och bland gäster hade en känsla av att denna session för Nordiska rådet inte skulle bli särskilt spännande. Det är ju inte bra om på det sättet luften går ur en session redan innan den börjar; och det blir naturligtvis inte bättre, herr president, om många av de framstående politiker som inleder vår generaldebatt omedelbart efter det de hållit sina anföranden försvinner till andra, trevligare ställen! Det kan ju till äventyrs vara så att de i sina anföranden har gjort intressanta påpekanden som leder till att någon följande talare önskar ta upp en debatt.

Naturligtvis är det framför allt den nya situation, som skapats genom utvidningen av EG och verkningarna härav på det nordiska samarbetet, som jag då tänker på. Här har senast statsminister Korvald och tidigare särskilt herr Bratteli och herr Nyboe Andersen gjort påpekanden som jag gärna vill anknyta till. De har talat i en anda av självprövning som — om den förvandlas från mer än individuella reaktioner till en för denna session gemensam hållning — skulle kunna ge allmänheten ett riktigt intryck av att vi har klart för oss att vi inte kan låta det bara rulla och gå utan att vi måste se till att göra något över det vanliga. Jag kommer därmed så småningom in på handlingsprogrammets roll.

Men får jag först säga, i direkt anslutning till det nya som har skapats genom att länderna nu passerat igenom eller är på väg att passera igenom sin eklut när det gäller relationerna till EG, att dessa förändringar kan utlösa, efter vad jag förstår, problem men i hög grad också förväntningar. Och *min* förväntan är, att Danmarks

medlemskap i EG skall bli till fördel för Norden, att det kommer att underlätta för oss att finna vägar för vår medverkan i det omfattande fredliga Europasamarbetet mellan stater och människor med gemensamma grundvärderingar. Men jag tycker inte att man skall underskatta de svårigheter som uppkommer här. Det har som ett aktuellt exempel här talats om samrådet mellan de nordiska staterna under dollarkrisen. Visst var det bra att en parallell information här kunde äga rum och till äventyrs kanske också en konsultation inom Norden, trots att Danmark hade att delta i konsultationer på två håll. Men om man i efterhand lyssnar till de redogörelser som lämnats på nationellt håll för förloppet av dessa dygns resonnemang, får man nog det intrycket att själva formerna för ett sådant snabbt samråd inte är problemfria.

Jag tar upp detta, herr president, med tanke på den situation som blir ännu viktigare när de nordiska länderna och andra skall delta i en kommande förhandlingsrunda inom GATT, där man såvitt jag förstår inte kan improvisera på det sätt som skedde under dollarkrisens dygn. Här står man då inför problemet att Danmark givetvis kommer att vara indraget i ett detaljerat och ganska bundet samråd inom EG. Samtidigt har vi bakom oss en första Kennedyrunda där de nordiska länderna enades om en mycket långtgående koordinering och till och med hade *en* chefsförhandlare. Då gäller det ju att länderna möter den här situationen i medvetande om att man inte exakt kan upprepa det tidigare förfaringssättet. Det gäller att finna former som gör det möjligt att innesluta Danmark i det nordiska samrådet och samtidigt beakta nödvändigheten av att de fyra nordiska länder som inte är medlemmar i EG ändå till sist får möjlighet att utforma en reell, gemensam, grundligt koordinerad förhandlingsständpunkt.

Jag tror alltså, herr president, att det faktiskt finns tillräckligt mycket stoff redan nu för att fortsätta utvecklingen mot ett mera genomtänkt och mera planerat nordiskt samarbete, som inte kan skjutas på framtiden. Vi vet att EFTA-samarbetet gav oss en gemensam nordisk marknad, som ledde till ökad handel och höjd levnads-

standard; och vi vet nu att det europeiska samarbetet inom EG öppnar liknande möjligheter, som inte får mätas eller värderas enbart i ökat välstånd, i pengar, i högre bruttonationalprodukt eller fler TV-apparater, utan som också måste mätas i betydelsefulla mänskliga livskvaliteter sådana som meningsfullt arbete och meningsfull fritid, hälsa och frisk luft. På alla dessa områden står vi inför väsentliga samarbetsuppgifter.

Det nordiska ministerrådets handlingsprogram är ett i många avseenden konkret och riktigt uttryck för vår gemensamma vilja att vidga och stärka det nordiska samarbetet. Ämnesområdena är väl valda, och flera av förslagen har påtaglig substans. Dit hör exempelvis förslaget om integration på byggmarknaden, som borde kunna kompletteras så att den ger bättre och billigare bostäder och lokaler under förutsättning att den ämbetsmannagrupp som tillsatts för det projektet också får folk med praktisk erfarenhet från byggsektorn.

Den nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling ger också stora möjligheter, men den nästan patetiskt låga nivån för fonden skapar risk för att verksamheten rätt länge inte blir mer än en välmenande gest. Det finns många forskningschefer i enskilda företag som har en väsentligt större budget än vad denna av fem nordiska stater uppbyggda fond skulle ha i starten. Därför är det viktigt att den byggs ut på kort tid ovanför de 10 och sedan även ovanför de 50 miljonerna.

Jag skulle vidare vilja föreslå att man i fondstyrelsen liksom tidigare i kulturfondens styrelse bereder plats för någon eller några företrädare för Nordiska rådet.

Det är glädjande att ministerrådet så snabbt effektuerade Nordiska rådets beställning från förra året av en nordisk miljöskyddsöverenskommelse. Miljöföröreningar som uppkommer i ett land skall inte skadeslöst få stjälpas av i ett annat land. Det är värdefullt att förståelsen nu växer för en Östersjökonferens på regeringsnivå. Förslaget togs upp av de socialliberala partierna för några år sedan i Köpenhamn under statsminister Baunsgaards ledning. Det har nu aktualiserats på nytt av interparlamentarikerna i Helsingfors och har nämnts här bl. a. av herr Antonsson.

Över huvud taget måste ministerrådet och ställföreträdarkommittén vara inriktade på att göra 1973 till ett hårt arbetsår för att handlingsprogrammet — som i långa delar bara är ett utredningsprogram — skall mogna och bära frukt. Det finns i det nordiska samarbetets historia alldeles för många exempel på att bra projekt aldrig hunnit lämna ritbrädet, därför att utvecklingen på andra håll har gått fortare och har överspelat de nordiska ansträngningarna. Det aktuella handlingsprogrammet får inte bli ett offer för de centrifugala krafterna i Norden, som alltid är starka.

Här kommer jag in på vad herr Bratteli sade i starkt självprövande anda. Han har själv suttit i regeringar, men han hävdade ändå att regeringarnas roll har varit alltför passiv och att deras initiativ varit alltför sällsynta och slumpartade. Det är en hård kritik. Herr Nyboe Andersen gav ytterligare exempel på brister som måste ersättas med ett mera genomtänkt samarbete.

Jag har en känsla av att det ofta är bristande kontakter som i kritiska lägen skapar en svårighet, som helt enkelt inte behöver finnas där. I anslutning till statsrådet Lidboms intressanta inlägg vill jag ställa frågan, om inte oklarheter och misshälligheter mindre uppkommer ur skilda värderingar än ur vårt sätt att umgås med varandra. Det gäller att i detalj klargöra och vid rätt tidpunkt redogöra för vad vi har för oss.

Min uppfattning är att det alltjämt bör vara möjligt att hålla lagstiftningsarbetets målsättning högt och något högre än vad statsrådet Lidbom i sina slutord antydde. Inte kan det väl vara riktigt att näranog sätta likhetstecken mellan skandinavismen på 1800-talet och den målsättning för lagstiftningsarbetet i Norden som gällde ännu för några år sedan fram till den tid då herr Lidbom började ta aktiv del i detta på regeringsnivå.

Jag tror mot denna bakgrund att det är nödvändigt att handlingsprogrammet utvecklas till ett mera heltäckande nordiskt samarbetsprogram. En sådan utveckling kan främjas om man försöker föra in hela handlingsprogrammet i Helsingforstraktatens termer och bygger ut den förtydligar dessa.

En motion med den innebörden har just lagts fram i den svenska riksdagen av ett

par av mina kamrater här, Ingemar Mundebo och Gunnar Richardson. Jag citerar ur den motionen:

”Det är exempelvis av vikt att fastlägga vilken samarbetsnivå man vill eftersträva. På lagstiftningsområdet har en sådan diskussion till viss del förts under senare tid. Den har närmast inneburit en nedtrappning av de mål som tidigare allmänt omfattats i alla nordiska länder. En utveckling i denna riktning kan lätt drabba hela fältet, om icke det arbete som pågår i olika offentliga organ inriktas mot ett klart mål, nämligen att föra detta vidare mot allt närmare förbindelser mellan länderna.

Nordiska ministerrådet bör sålunda mot denna bakgrund inleda ett målmedvetet arbete för att föra fram ett alla det nordiska samarbetets skilda områden omfattande nordiskt program som kan användas som rättsnöre för framtiden och som kan vara en riktpunkt, oberoende av regeringsskiften och växlande politiska förhållanden i varje enskilt land.

Nordiska rådet har låtit utföra början av förarbetet. Till presidiets rapport till rådets session 1973 är nämligen fogad en omfattande rapport, där inom de olika samsarbetssektorerna förekommande samsarbetsuppgifter redovisas, bitvis ganska katalogartat, bitvis mer utförligt.

Lämpligt synes nu vara att följa Helsingforsavtalets uppställning. Detta innehåller punkt för punkt allmänna anvisningar för samarbetet. Målet borde vara att på varje sådan punkt konkretisera vad som kan göras för att realisera de ändamålsbestämmelser som avtalet innehåller samt inordna dessa i ett samlat program.”

Får jag sedan, herr president, övergå till ett annat avsnitt, en alldeles specifik fråga som ligger mig varmt om hjärtat. I ett anförande vid 1972 års utrikesdebatt i den svenska riksdagen framhöll jag att konfliktforskningen nu börjar avsätta sådana resultat att det borde vara möjligt att steg för steg vrida över FN-arbetet i riktning mot konkreta fredsplaner redan innan konflikter blivit akuta. I stället för brandkärsutryckningar då konflikterna skärpts borde man göra energiska fredsinsatser på tidigare stadier. Jag nämnde Bangladesh som exempel på fall där FN för sent tog befattning med

saken. De ekonomiska och sociala motsättningarna i Latinamerika, rasfientligheterna i södra Afrika och den bräckliga vapenvilan i Mellersta Östern är andra exempel på fall där konfliktforskning borde kunna ge uppslag till lösningar.

Tanken att tillgodogöra sig konfliktforskningen för praktiskt bruk är naturligtvis inte ny. Man kan väl utgå från att då denna nya disciplin blev på modet och då institut växte fram som svampar den främsta drivkraften just var att få fram bättre redskap för praktisk lösning av tvister. I ett anförande i FN:s generalförsamlings särskilda politiska utskott den 14 december 1965 i frågan uttalade Sverker Åström avslutningsvis att den tillfälliga kommitté som föreslagits för frågan och som aldrig kom till stånd skulle kunna finna det lämpligt att i sitt arbete använda just resultat som man kommit fram till under den bedrivna freds- och konfliktforskningen.

Ännu har denna konfliktforskning inte kommit till mera praktisk användning. Det finns bara ett fåtal institut som är mera direkt inriktade på att ge direkt bistånd till de politiska instanserna. Bland dessa institut är SIPRI i Stockholm och International Institute of Strategic Studies i London. Båda dessa sysslar dock i huvudsak med forskning som är av värde i nedrustningsförhandlingarna. SIPRI:s resultat utnyttjas framför allt av de mindre staterna vid förhandlingar och utgör ett värdefullt korrektiv mot stormakternas uppgifter och påståenden.

Å andra sidan finns det knappast några institut som med liknande opartisk inställning analyserar andra frågor än dem som rör terrorbalans och nedrustning, i varje fall inte som nått samma kontakt med regeringarna. Mot den bakgrunden vill jag fråga mig, om konfliktforskningen ännu har avkastat så mycket resultat som skulle kunna matas in i FN för att på ett tidigt stadium ge incitament till åtgärder för att skingra konfliktmoln vid horisonten. Grundläggande studier i beslutsteori är naturligtvis otillräckliga för det ändamålet. Det borde finnas ett betydande praktiskt behov av allsidiga, opartiska och vederhäftiga sammanställningar av relevanta fakta, analyser av dessa fakta och — grundade härpå — uppslag till lösningar av potentiella eller akuta

konflikter. Både direkt berörda parter och enskilda medlemmar av internationella organisationer behöver sådant beslutsunderlag.

Nu skall man naturligtvis inte ha några högt spända förväntningar på möjligheterna för Sverige eller ens de nordiska staterna gemensamt att utan besvärande utrikespolitiska komplikationer för sig själva i en FN-församling eller säkerhetsrådet ge sig på eldhärdar i skeden då de bara pyr och varken parterna eller åskådarna skräms av skenet från en riktig eldsvåda. De begränsade erfarenheter som gjorts pekar på att man ofta får uppge försöken med en del brännblåsor på fingrarna och idel oförstående åskådare.

Men jag tycker ändå inte att erfarenheterna är så negativa att de behöver skrämman de nordiska staterna till passivitet. De kommer att leda till försiktighet och selektivitet, men man borde ändå kunna åstadkomma någonting mer än för närvarande. Under alla omständigheter borde det för de nordiska staterna och deras möjligheter att vara initiativtagande vara en fördel att ha tillgång till allsidiga utredningar av en omfattning och bredd som man svårligen kan åstadkomma i de nationella förvaltningarna. Sådana utredningar kunde liksom SIPRI:s arbeten ha en självständig inverkan om de publicerades förslagsvis på engelska och verkligen gjordes till föremål för en omfattande debatt på grundval av ett allsidigt och opartiskt material. Institutet skulle naturligtvis bara långsamt kunna få inflytande, och det finge gradvis vinna omvärldens förtroende för sin självständighet och vilja till opartiskhet, men det borde kunna dra nytta av det förtroendekapital som de nordiska länderna gemensamt äger i internationella fora.

De internationella organisationernas sekretariat är ibland av politiska skäl förlamade eller av låg kvalitet och därför blir sådana här utredningar i en framtid nödvändiga. En gemensam nordisk satsning borde öka både de personella och finansiella resurserna för ett sådant institut.

Det förslag till ett nordiskt utredningsinstitut som jag här har skisserat står också i god överensstämmelse med Nordiska rådets beslut vid 1966 års rådsession. Innebörden av beslutet var att den nordiska sam-

arbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning skulle ombildas till ett forskningsråd samt att samarbetet därefter skulle utbyggas inom ramen för ett permanent nordiskt institut. Så har ännu inte skett. Jag anser att vi nu nått den tidpunkt då det beslutet bör förverkligas. Därför, herr president, är det min avsikt att i Nordiska rådet väcka ett medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för fredsarbete och fred.

Mäki: Herr president, kära damer, mina herrar! Såsom har nämnts i ministerrådets berättelse över det nordiska samarbetet, har en kommitté i Finland haft i uppdrag att bereda en förnyelse av äktenskapslagen. Denna kommitté har nyligen avgivit sitt första betänkande, vilket innehåller endast en samling principiella ståndpunktstaganden utan några som helst konkreta lagförslag. Det är alldeles nytt, så jag tycker, att jag litet skall förklara vad det innehåller.

För att nämna några av kommitténs slutsatser, bör här till en början konstateras, att enligt betänkandet skulle trolovning såsom rättsligt institut slopas, och sålunda skulle av uppslagen trolovning icke heller följa någon ersättningskyldighet. Man kan med förvåning konstatera, att kommittén i samma andedrag å andra sidan fastslår, att avlägsnandet av trolovningen från lagen icke skulle inverka på trolovning såsom ett av sedvänja reglerat socialt institut. Det förefaller rätt egendomligt, att en kommitté då den reformerar lagen, konstaterar, att de faktiska förhållandena förblir vad de varit, i det att endast den lagstadgade regleringen av dem skulle slopas.

Kyrklig vigsel förslår icke för kommittén, utan civil vigsel skulle bli obligatorisk.

Vad beträffar äktenskapsåldern, har man härvidlag stannat för 18 år och sålunda ansett att sagda ålder kan jämföras med att stå under förmynderskap. För äktenskapshindrens del omfattar kommittén den principen, att rätten att ingå äktenskap bör begränsas blott av synnerligen vägande orsaker och således i enlighet med den nämnda allmänna tendensen. Kommittén förhåller sig icke helt negativt till möjligheten, att t. ex. halvsyskon skulle ingå äktenskap sins-

emellan. Likaså anses, att ett adoptivförhållande ej borde utgöra hinder för äktenskap mellan adoptivförälder och adoptivbarn. Beträffande sinnessjukdom konstateras i betänkandet, att sådan sjukdom är äktenskapshinder blott i de fall, då en person på denna grund är under förmynderskap.

Då kommittén tar ståndpunkt till frågan om upplösning av äktenskap, definierar den äktenskapet såsom en frivillig form av samlevnad mellan två likvärda människor, baserad på ömsesidig hengivenhet, och samhället borde därför icke ställa hinder för upplösning av äktenskap i det fall, att äktenskapet ej längre synes fylla sin uppgift.

I enlighet med detta anser kommittén, att om de äkta makarna är ense om skilsmässa, äktenskapet borde förklaras upplöst. Endast i det fall, att makarna har barn, borde en sex månaders betänketid förekomma. Där emot föreslås, att hemskillnadsinstitutet skulle upphävas.

Vad sedan underhållsskyldigheten efter upplösning av äktenskap angår, lägger kommittén det primära ansvaret för anordnandet av kontrahenternas utkomst på samhället, om icke vederbörande make själv förmår förtjäna sitt uppehälle och trygga sin utkomst. Kommittén kommer sålunda till, att privaträttsligt underhåll skulle bli aktuellt först i andra hand, med andra ord såsom ett slags tilläggstrygghet vid sidan av det stöd som samhället bör giva, och att dylikt aliment enligt huvudregeln skulle inskränka sig blott till givande av trygghet under en övergångsperiod. I detta sammanhang understryker kommittén den omständigheten, att frågan om skulden till äktenskapets upplösning skulle sakna rättslig betydelse eller bli rättsligt taget betydelselös, varför skuldfrågan således icke borde ha något sammanhang med följderna av en skilsmässa. Kommittén har ej i detta sammanhang tagit befattning med frågan om underhållsskyldigheten gentemot barn. Endast i betänkandets allmänna del har den konstaterat, att familjens underhåll såsom institut mist en del av sin betydelse, då stödet från samhällets sida ökar.

Då kommittén dryftat spørsmålet om egendomsförhållandena makar emellan, har den icke föreslagit några större principiella ändringar beträffande den tid, under vilken

äktenskapet är i kraft. Vad sedan förmögenhetsutredningen vid upplösning av äktenskap beträffar, borde enligt kommittén följande regler iakttagas: den under äktenskapets bestånd förvärvade egendomen delas jämnt mellan makarna, och den egendom, som make ägt före äktenskapet, kvarstår alltså som hennes respektive hans egendom. Från den förstnämnda principen kan likväl på basen av behovsprövning avvikelser göras, för att man skall kunna förverkliga skyddet för den make, som socialt befinner sig i svagare ställning, samt för minderåriga barn. Likaså finner kommittén, att det bör vara möjligt att vid avvitrning avskilja egendom även för barnen.

Såsom jag redan tidigare nämnde, är det här fråga om ett partiellt principbetänkande, som icke innehåller förslag till lagtexter. De principiella ståndpunktstaganden, vilka jag i det föregående har berört, är sist och slutligen synnerligen tvivelaktiga, ty av kommitténs sammanlagt femton medlemmar har inalles rent av elva anfört avvikande åsikt. Om jag nu här förbigår den reservation, vilken avfattats av vissa vänsterradikaler i kommittén och i vilken det i princip anses, att det är utsiktslöst eller lönlöst att försöka förbättra äktenskapslagen såsom en privaträttslig institution samt att felen står att finna i samhällets struktur och att problemen bör bemästras med samhällets medel, kan jag fastslå, att man i alla andra avvikande åsikter förhåller sig negativt till de av kommittén föreslagna lösningarna.

Även om dessa övriga avvikande åsikter företer olika nyanser, är den principiella andan i dem likväl sådan, att man icke godkänner den tendens att utplåna äktenskapet såsom institution, som en formell majoritet inom kommittén omfattat. I reservationerna konstateras i själva verket, att man i kommitténs förslag nästan undantagslöst följt verksamhetsdirektiven för motsvarande kommitté i Sverige, vilka direktiv enligt ministerrådets redogörelse oberoende av partiståndpunkt redan godkänts i Sverige. Är det sant?

För de konservativa i Finland förefaller det mycket underligt, att man i Sverige kommit till en dylik ståndpunkt, som godkänner utplånandet av en enligt vår uppfattning grundläggande samhällelig urcell

såsom rättslig institution och gör den till något av en övergående situation, vilken efter förgottfinnande kan ändras och varieras. Vad till en början trolovningen beträffar har, såsom ovan redan antytts, kommittén själv konstaterat, att den såsom en åtgärd och form alltså skulle bestå. Det vore väl oriktigt, att den — försävt dess existens såsom realitet erkännes — icke alls skulle regleras på rättslig väg. Jag vill uttryckligen fästa uppmärksamhet vid den omständigheten, att upplösningen av en trolovning icke alls innebär detsamma för en man som för en kvinna, och sålunda skulle man tro, att alla kvinnor och särskilt män med ridderliga egenskaper utan vidare redan av denna orsak motsätter sig utplånandet av en institution, som är avsedd att skydda just kvinnan. Enär trolovning enligt finsk rätt blott innebär ett avtal om ingående av äktenskap, har den icke heller hittills förutsatt någon särskild ritual eller speciella åtgärder. Det är likväl helt klart, att om man önskar utforma sin livsform till familjeliv, detta innebär många stora avgörande förändringar i en människas liv, något som man näppeligen kan gå in för alldeles lättsinnigt, såsom kommitténs ståndpunkt förutsätter.

Man måste uttryckligen fördöma och såsom felaktig anse den av kommittén omfattade ståndpunkten, att personerna i ett äktenskap kunde få skilsmässa genom att blott sinsemellan överenskomma därom. Detta innebär, att familj och hem på ett avgörande sätt elimineras, och gör det möjligt att undanröja en av samhällets hörnstenar. Jag uppfattar saken som så, att man på detta sätt önskar utplåna hemmet och familjen och göra dem såsom rättsliga institutioner till obetydligheter, något som tillmötesgår de åsiktstreckningar, vilka anser att samhället är allt och allt är samhällets. Jag understryker att jag anser, att hemmet och familjen utgör den miljö, i vilken människan utvecklas och utvecklar sig själv och andra och i vilken hon skapar sig förutsättningar för att betjäna samhället. För bevarandet och utvecklandet av individualiteten är familjen och hemmet av största vikt. Blott de, som beundrar massproduktion, en standardiserad människa, kan stanna för en sådan lösning som framgår av kommitténs betänkande i fråga om äktenskapet.

Då man därutöver i fall av äktenskapskillnad grundligt önskar undanröja alla följder av ett äktenskap, utvisar detta, att man på sätt och vis vill uppmuntra människor till att lättsinnigt ingå äktenskap, och sålunda minskar man deras ansvarskänsla. Man vill verkligen göra äktenskapet till ett fritt förhållande, såsom man numera uttrycker saken i Finland. I ett dylikt förhållande är fönstren och dörrarna öppna såväl framåt som bakåt och även mot båda sidorna — om icke i dag så åtminstone i morgon.

Mellan de nordiska länderna råder det förvisso en del olikheter, såsom i ministerrådets redogörelse framhålles, och enligt vad jag förmodar speciellt i envar stat dessutom interna. Om man nämner Norge vid sidan av Finland, kan det konstateras, att man i Finland åtminstone under den nuvarande riksdagens mandatsperiod uppenbarligen icke kommer att giva ett sådant innehåll åt äktenskapet, som det nu färdigställda principbetänkandet innebär. Det torde ytterligare vara tillåtet att uttala tanken, att detta förslag i nuvarande skede stannat vid en nivå, som blott innebär uttalande av principer, och att kommitténs medlemmar icke ens vågat utforma förslagen till paragrafer. För närvarande föreligger sålunda inga som helst förutsättningar för att befara, att Finland skulle slå in på samma officiella linje, som innebär makulering av äktenskapet, vilken det påstås att Sverige snart skall gå in för.

Jag är av den mening, att vi står i den situationen, att vi måste grundligt och principiellt granska Helsingfors-avtalet i ljuset av lagstiftningen. Saken är enligt min uppfattning så allvarlig.

Knut Johansson: Herr president! När de nordiska regeringarna vid Nordiska rådets session i Helsingfors föregående år aktualiserade frågan om ett handlingsprogram för det nordiska samarbetet inom närings- och miljöpolitiken, så tog man enligt mitt förmenande, ett mycket värdefullt steg.

Detta omdöme, denna värdering av beslutet grundas inte enbart på det förhållandet att ett handlingsprogram skulle upprättas. Beslutet innebar också utformandet av

konkreta förslag till gemensamma åtgärder för att stärka och utveckla det nordiska samarbetet inom näringspolitiken.

Vidare hälsar jag med tillfredsställelse förslaget om en integration av de nordiska byggmarknaderna — en uppgift som är lika omfattande och svår som den är nödvändig att genomföra. Detta inte sagt från den utgångspunkten att det hittills skulle ha saknats åtgärder för att åstadkomma ett nordiskt samarbete inom byggmarknaden. Om vi ser efter vad som skett i fråga om forskning, tekniskt samarbete, standardisering osv. får vi en mycket imponerande bild av strävandena att uppnå en samverkan över de nordiska gränserna. Men det har tyvärr inte kommit till stånd någon övergripande enhetlig samordning i syfte att inplacera åtgärderna i den praktiska byggprocessen.

Det är mot denna bakgrund jag här vill göra några kommentarer till frågan om prioritering av arbetsuppgifterna och organiserandet av detta arbete liksom till en del frågor som inte berörts i ministerrådets berättelse.

Ministerrådet har ansett att det behövs ett särskilt organ som skall koordinera och genomföra samarbetet på detta område. Det är enligt min uppfattning nödvändigt att man inrättar ett sådant organ.

Däremot anser jag, till skillnad från ministerrådet, att det inte bara skall vara fråga om ett organ som utgör en ämbetsmannakommitté med uteslutande departementsrepresentanter. Självklart skall det departement i varje land som svarar för industri- och näringspolitiken vara representerat i kommittén. Men utestäng inte den berörda industrigrenens företrädare! De har sin givna plats i detta samarbetsorgan.

Allt vad som ministerrådet upptagit i sin prioriteringslista och mycket därtill, som ingår i ett tekniskt praktiskt, ekonomiskt och rationellt byggande, är aktuellt i det här sammanhanget. Det är därför lika naturligt att de som i dessa avseenden företräder själva produktionsprocessen blir representerade i det samarbetsorgan som tillsätts.

Ministerrådet anför bl. a. i sin berättelse att man har uppmärksammat vad som har utförts när det gäller samarbetet om en nordisk byggmarknad. Detta är ett värde-

fullt konstaterande. Men det är av lika stor betydelse att arbetsuppgiften nummer ett blir en sammanställning och redovisning av det som redan gjorts och möjligheterna att utnyttja detta för en integration av byggmarknaderna i Norden.

Byggandet har hittills generellt sett i ganska hög grad varit begränsat till varje lands hemmamarknad. Samtidigt vet vi att byggsektorn utgör en mycket tungt vägnande del i respektive lands ekonomi. I Sverige exempelvis uppgår byggnadsinvesteringarna till omkring 60 procent av de totala investeringarna.

Helt naturligt skulle rationalisering och kostnadsänkning underlättas genom en ökad internationell integration av byggandet, men även ur arbetsmarknadssynpunkt skulle det vara positivt att byggföretagen kunde utjämna sitt kapacitetsutnyttjande genom att arbeta på en större marknad. Som bekant kämpar man mot relativt starka fluktuationer i byggandet inom de enskilda länderna — åtminstone är det fallet i Sverige. De handelshinder som ministerrådet pekar på i sin prioriteringslista, dvs. främst byggbestämmelser, anbudsregler, provningsmetoder, standardisering och byggforskning är var för sig mycket viktiga faktorer. Jag ansluter mig helt naturligt till att dessa områden tas med i det kommande arbetet. Likaså ansluter jag mig till den mycket viktiga idén att man först skall utarbeta transformeringsregler.

Huvudsaken är att varje lands regler kan översättas och tolkas i de övriga nordiska länderna. Det är därför viktigt med ett snabbt resultat av arbetet med dessa samordningsuppgifter. Man måste så långt som möjligt försöka underlätta godkännandet av produkter över gränserna.

Sedan de tekniska handelshindren på materialsidan har kunnat undanröjas tror jag att vi kan få en väsentligt breddad byggproduktmarknad, vilket ger underlag för en produktion i längre serier. Det är detta vi måste åstadkomma, om vi på allvar skall kunna angripa kostnaderna.

Eftersom de statliga bestämmelserna med krav på säkerhet, hygien och komfort har en mycket stark styrningseffekt bör även samordning av dessa bestämmelser prioriteras. När vi får enhetliga bestämmelser av

detta slag kan upphandlingsvillkor och standardkrav lättare samordnas.

Stultigen några ord om de problem som inte har upptagits i ministerrådets prioriteringslista. Det kan här endast bli fråga om en rubricering av en del områden som är värda att närmare undersökas.

För det första: Det bör ske en samordning av kraven på arbetskraftens utbildning för olika arbetsuppgifter och en samordning av rekrytering och utbildning till byggyrken i de nordiska länderna. Detta är enligt min mening en mycket angelägen sak.

För det andra: Kartellavtal över gränserna i Norden och andra konkurrensbegränsande åtgärder behöver kartläggas och elimineras i syfte att garantera en effektiv och rationell produktion och distribution.

För det tredje: Byggföretagen i Norden bör ställas inför krav på samordnande bestämmelser när det gäller teknisk och finansiell kompetens. Målet bör vara att få till stånd auktoriserade seriösa företag som är inriktade på att arbeta enligt regler och förordningar i det land där arbetet utförs. Det är nödvändigt bl. a. av det skälet att samhället måste skydda sig självt, de anställda och de seriösa företagen gentemot företag som saknar teknisk och finansiell kompetens och som inte har för avsikt att uppfylla de arbetsmarknadsmässiga och andra krav som gäller i det land där arbetet utförs.

Herr president! I anslutning till vad jag här anfört har jag tillsammans med rådsledamoten Arne Geijer väckt ett medlemsförslag om integration av de nordiska byggmarknaderna.

Ministerrådets handlingsprogram för industri-, energi-, regional- och miljöpolitik, i vilket de nordiska byggmarknaderna utgör en del, inrymmer mycket stora arbetskrävande uppgifter för de nordiska industriministrarna. Det finns enligt min mening grundläggande förutsättningar för ett nordiskt samarbete i väsentliga frågor när det gäller byggmarknaderna, men ännu återstår svårlösta problem. Med ett fortsatt arbete i berättelsens anda har vi emellertid anledning att se positivt på möjligheterna att åstadkomma realistiska lösningar.

Seip: Det er naturlig og nødvendig at vi i vårt arbeid med nordiske problemer og innholdet i det nordiske fellesskap også har våre lands plassering i et videre perspektiv i tankene. Det er en styrke for vår tids nordiske samarbeid at det aldri har vært båret fram av noen forestilling om at vi kan og bør være oss selv nok. Vi vet at vi samtidig som vi har vår plass i Norden, også hører til større fellesskap både i europeisk og global sammenheng. De som i visse situasjoner og sammenhenger slår an "seg selv nok"-tonen i nordisk debatt, de beveger seg gjerne i områder der klangen lett kan bli hul eller falsk. Vi kan i dag mindre enn noensinne unnlate å se våre problemer og vår plassering i et helhetsperspektiv, der vi bl. a. må vurdere hvilken betydning de samarbeidsformer de enkelte nordiske land nå får vis-à-vis EF, vil ha for denne plassering. Vi må også ta i betraktning at endringer i stormaktenes verdensomspennende strategi, utenriks- som sikkerhetspolitisk, berører vår stilling, berører våre framtidsperspektiver, vårt behov for å tenke gjennom vår plassering i det nye politiske verdensbilde. For en gruppe av land som ligger i skjæringspunktet mellom stormaktenes interessefelt og langt på vei bygger sitt eget samarbeid og fellesskap på erkjennelsen av våre ulike utenrikspolitiske plasseringer som en dyd av nødvendighet, er det ingen mangel på påminnelser om hvor vi befinner oss.

Det var jo også en mektig leder i et stort land som i sin tid sa om et av de nordiske land at geografien forhandler man ikke om. Derfor må vi hver for oss ta stilling til den politiske kurs som vår plassering og våre aktuelle interesser tilsier. Og i disse grunnleggende valg kan vi ikke påtvinge hverandre løsninger i det nordiske fellesskaps navn.

Det er nå viktig å få etablert og utviklet et tilfredsstillende samarbeid med det utvidede vesteuropeiske fellesskap. Den norske løsningen som i dag ennå er på forhandlingsstadiet, er også et nordisk anliggende. Det er likeledes en del av et nordisk bilde at Finland til nå ikke har sett seg i stand til å ratifisere den handelsavtalen med EF som er inngått. Vi håper at disse to spørsmålene snart vil være i havn på tilfredsstillende måte. Samtidig må det være en nor-

disk interesse å ha meget nær kontakt med Danmark, som gjennom sitt EF-medlemskap har direkte medinnflytelse på viktige avgjørelser som også berører de øvrige nordiske land.

Jeg legger ikke skjul på at fiskevareutspillet fra Sveriges regjering i Brussel like før Norge skulle starte handelsforhandlingene, kom som en stor og ubehagelig overraskelse på oss uinformerte. Jeg tror det her også kan sies atskillig om den ufullstendige kommunikasjon innad i de to land og mellom dem. Siden statsråd Feldt kommer meget snart etter meg på talerlisten, får vi kanskje en nærmere orientering fra hans side, og på den måte så å si får fisken på bordet. Jeg får håpe det.

La meg ellers si mer generelt at en manglende vilje til å snakke om sakene på forhånd lett vil gjøre realiteten i det nordiske samarbeid noe frynset i kantene. Det samme er tilfelle om en ikke i tide bringer inn de felles nordiske aspekter i saker der forestående avgjørelser kan binde realiteter for de nordiske sider er tilstrekkelig vurdert. Jeg viser her f. eks. til den rekommandasjon som nå foreslås, om å utrede spørsmålet om en nordisk overenskomst om energipolitisk samarbeid med sikte på å legge fram saken igjen for rådssesjonen 1974. Her vil det jo etter alt å dømme bli truffet omfattende avgjørelser i løpet av inneværende år, og vesentlige avgjørelser vil bli truffet i denne sal om ikke akkurat av den forsamling som er her nå.

Også holdningen til den siste valutakrisen viser at det ikke er lett for nordiske land å gå i takt og finne fram til felles standpunkter. Det har vært talt om konsultasjoner innad i forbindelse med valutaen, og man har til og med fremhevet dette som eksempel på den gode kontakt. Javel, konsultasjoner. Men resultatet er at her har vi fem land som går tre forskjellige veier, hver sin linje. Når Danmark kunne stå på hovedlinjen for EF-landene, er det for øvrig grunn til å notere at det ble mulig for danskene å unngå devaluering på grunn av de økonomiske fordeler som medlemskapet gir Danmark.

Da jeg i mitt innlegg ved åpningen av plenumsdebatten i Nordisk Råds 20. sesjon i Helsingfors i fjor nevnte spørsmålet om

nordiske handlingsprogram som tar opp de problemer som etter vårt beste skjønn har størst krav på vår oppmerksomhet og våre ressurser — for å sitere etter manus — var det for å slå til lyd for en mer langsiktig prioritering og for rullerende oppfølging av de nordiske samarbeidstiltak. Jeg tror det kan konstateres en bred tilfredshet med at vi har fått det opplegg til nordisk handlingsproblem som regjeringene nå presenterer. Så langt det rekker, inneholder det knapt noe kontroversielt, og det rommer atskillig positivt. På enkelte punkter er det rett nok svært beskjedent og forsiktig. Jeg vil således støtte uttalelsen fra Nordens faglige samorganisasjon om en langt bredere behandling av arbeidslivets miljøproblemer.

Jeg legger også vekt på en rask opptrapping av Fondet for teknologi og industriell utvikling. Handlingsprogrammet må i det hele tatt følges opp med årlige tiltaksprogrammer, slik at en også får diskutert tidsprioriteten og gjennomføringstakten her i denne forsamling.

Det er imidlertid ikke på alle punkter lett å se de store nye vyer i handlingsprogrammet. Når det gjelder den delen som behandler nordisk lovgivningssamarbeid, må jeg si at det opplegget er en direkte skuffelse. Dette avsnittet har vært karakterisert slik at det som var godt, var ikke nytt, og det som var nytt, det så man ikke noe til. Statsrådet Lidboms innlegg her i dag har ikke bidratt til å fjerne dette inntrykk av skuffelse. Jeg vil heller si tvert imot. Det mest betenkelige er at det er ikke noe forsøk på prinsippvurdering fra ministrenes side når det gjelder grunnholdningene i lovgivningssamarbeidet. Hvorfor har ikke hr. Lidbom brakt inn noen av de synspunkter han presenterte her i dag, til debatt blant ministrene, så kunne vi sett om han var like ensom der som i Nordisk Råds juridiske komite? Faktisk har det skjedd i praktisk lovsamarbeid i Norden de siste årene, at målsettingen er skrudd ned. Og bekrefelsen på det fikk vi her i denne sal for mindre enn en time siden, fra en av de ansvarlige statsråder. Det er en forstemmende tendens på et felt der vi har samarbeidet i 100 år, og der det første større felles lovgivningsprogram kom så tidlig som i 1901. Jeg slutter meg til hr. Trygve Brattelis uttalelse om at separatistiske ten-

denser ikke fremmer nordisk samarbeid, og mener at vi i en del forbindelser kan overføre dette på lovgivningssamarbeidet, slik det nå utvikler seg.

Den saken ved årets sesjon der dette kommer klarest fram, er et så tradisjonelt felt i nordisk samarbeid som ekteskapslovgivningen. Her har hele det juridiske utvalg på to nær reservert seg mot den svenske forberedelsen av sin nye ekteskapslov. Det gjelder både en utredning med temmelig bundet mandat uten forutgående konsultasjon med de andre nordiske land, og enda mer at saken nå presses fram för de andre nordiske land har fullført sine utredninger om samme spørsmål.

Vi må nå bestemme oss for om vi vil ha en harmonisering i lovgivningen i Norden, om det skal være et mål, eller om vi skal slå inn på separatistiske og mer eksperimentbetonte veier. Vel, fra Sveriges side har vi fått et svar i det innlegg vi hørte. I tilfelle man vil dette og mener at det er det som er det riktige, må en iallfall endre Helsingfors-avtalen, som fastslår lovharmoniseringsprinsippet, og jeg ventet for så vidt på den konklusjon fra statsråd Lidboms side at han enten hadde foreslått en endring i avtalen eller kanskje sagt den opp for å starte helt fra begynnelsen av, når han har så fundamentale innvendinger mot det som han kalte etterlevninger fra tidligere århundrers skandinavisme.

I saken om ekteskapslovgivningen vil jeg også peke på de praktiske betenkeligheter ved at et nordisk land med minst 300 000—400 000 borgere fra andre land i Norden boende innenfor sine grenser plutselig gjennomfører vesentlige endringer som underlegger visse mennesker helt andre lovregler enn i deres hjemland. Det blir også en utilsiktet og diskutabel bivirkning av et felles nordisk arbeidsmarked om en gjennomfører slike endringer i lovgivningen og uten konsultasjoner på et område hvor en på forhånd har stor grad av enighet.

Endelig er det spørsmålet om det reelle innhold i ekteskapslovgivningen, der en etter min mening bör ha et regelverk som tar sikte på de sentrale og ömtålige spørsmål det her gjelder. Hvis jeg skulle sette det på spissen, kunne jeg föle meg fristet til å si at når en har sju dagers angrefrist ved dör-

salg, er det tvilsomt om en gir mulighet til å få skilsmissepapirer direkte over disken. Nå kommer ekteskapslovgivningen opp som en særskilt sak en dag senere i sesjonen, men prinsippene for det framtidige lovgivningssamarbeid når det gjelder holdningen til enhet og harmonisering i våre lands lovgivning mer allment har krav på alminnelig oppmerksomhet også i en generaldebatt. Jeg håper at de hanskene som nå er kastet ut, först fra statsråd Lidbom og nå av meg, vil komme til å fremkalle ytterligere meningsyttringer og en dröfting av disse sentrale prinsipp.

Skulle vi svikte i siktemålet: större rettslig likhet i Norden, da vil vi lett kunne trevle opp noe vesentlig av det grunnlag som i dag er med å gjøre nordisk samarbeid til en levende realitet, ikke bare for oss som möter i nordiske forsamlinger, men for vanlige mennesker som bor rundt i våre land. Dette er ikke bare skandinavistiske drömmier, men man kan lett komme til å våkne opp en dag til et nokså problemfylt Norden om en kaster vrak på harmoniseringslinjen som en grunnholdning til vårt lovgivningsarbeid, for da tar en bort mye av fundamentet. Da velger man separatismens vei i en tid som etter min mening kaller på samarbeid og samkjöring. La meg i den sammenheng få lov til å gi uttrykk for glede over Heléns uttalelser om disse prinsipielle spørsmål. Hans holdning, som da er uttrykk for de sosial-liberale synspunkter i Sverige, representerer jo en ganske annerledes balansert og positiv innstilling til lovgivningssamarbeidet mellom våre land.

La meg understreke betydningen av arbeidet med den nordiske miljøvernkonferansen, og også vårt ansvar i bredere sammenheng for å fremme bestrebelsler i denne retning. Jeg vil oppfordre Danmark til å gjøre en særlig innsats for at også de land som har handelsavtale med EF, blir trukket inn i samarbeidet, og får höve til å medvirke i kontakt og initiativ, bl. a. for å bekjempe forurensninger og motvirke en utvikling her som truer med å gjøre stor skade i våre land, og som påføres oss utenfra.

Jeg vil gjerne også minne om en sak som berörer tre av de fem nordiske land, tiltak

for å gi det samiske mindretall en bedre økonomisk stilling, bedre muligheter for å få del i de alminnelige samfunngoder og muligheter for å bevare sin etniske identitet. Passiv velvilje løser ikke problemene for den samiske befolkning. Her er rapporten fra regjeringene til årets sesjon meget tynn om det forslag som var fremme ved fjorårets sesjon i Helsingfors.

Katastrofen som har rammet Island, kaller på håndgriplig solidaritet. Jeg peker på at formennene for alle de norske stortingsgruppene allerede dagen etter at hendingene ble kjent, gjorde en felles henvendelse til Regjeringen med sikte på at Norge må få være med å bygge opp igjen noe av det som våre islandske brødre har tapt gjennom vulkanutbruddet. Vi understreket samtidig spørsmålet om mulig felles nordisk hjelpeinnsats. Det står et enstemmig norsk folk bak ønsket om å delta her i former som de islandske myndigheter finner tjenlige.

Det nye i karakteren av nordisk samarbeid de siste årene er oppbyggingen av et sterkere administrativt og institusjonelt apparat. Dette markerer samtidig ønsket om at regjeringene sterkere skal føle seg forpliktet til å følge opp vedtakene i Rådet. Et spørsmål som er blitt aktualisert ved dette vil jeg gjerne nevne til slutt. Det er det konstitusjonelle ansvarsforhold når det gjelder nordiske saker. Vi har jo ikke noen overnasjonal overbygning som representerer en slik kontrollinnsats. Etter at en har fått bygd opp sekretariater, og etter at en har fått regjeringene mer direkte inn i forpliktende samarbeid, kommer både de enkelte regjeringers og de enkelt statsråders ansvarsstilling inn. Det er ganske gitt at for en del av de større saker vil de nasjonale parlamenter automatisk bli berørt. Skal en lage et fond for utvikling av teknologisk forskning med bevilgninger som går opp i titalls millioner, vil det være en sak som må passere Riksdagen eller Stortinget. Men vi er også kommet i en situasjon der det allerede er visse felles institusjoner og visse overnasjonale trekk i vårt nordiske samarbeid som gjør at en må overveie nærmere hvilke former den konstitusjonelle kontroll bør få. Og i den sammenheng vil jeg gjøre oppmerksom på at vi her i Norge tar sikte på å få en årlig behandling av en felles-

rapport fra regjeringene og fra de parlamentariske delegasjoner i Nordisk Råd, slik at man på den måten kan bringe sakene fram i Stortinget på en måte som også kan tilfredsstillende hensynet til parlamentarisk kontroll.

Rapporten fra presidiet og rapporten fra Ministerrådet bekrefter begge at vi i store trekk kan fortsette vårt nåværende nordiske samarbeid som hittil, og også utvide det på mange felter trass i ulike europeiske markedsløsninger. Utviklingstendensene på enkelte felter i forskjellige land og holdninger som også har preget enkelte innlegg her i dag, viser imidlertid at det er forhold som kan true nordisk enhet og nordiske naturlige fellesskapsbestrebelse innenfra, og det er tendenser som er ganske uavhengige både av geografien og av forhold til land utenfor Norden. Å analysere og drøfte disse tendensene er en oppgave som Nordisk Råd kan bli nødt til å ta opp for noen aner.

Jón Skaftason: Herr president! Mångskiftande samarbete och samverkan mellan nationer är ett av vår tids främsta kännetecken. Denna utveckling förstärktes väsentligt efter andra världskrigets slut, och det finns ingen anledning att tro att den ännu har nått någon ändpunkt. Den kommer säkert att fortsätta.

En av huvudorsakerna till denna utveckling är de framsteg som ägt rum i vår värld, inte minst på teknikens och vetenskapens område. Avstånden mellan länderna minskar ständigt i praktiken och ingen nation hur stor och mäktig den än må vara, anser det bäst tjäna sina intressen att avstånga sig från andra med en isolerande mur. Det skulle säkert medföra större förluster än fördelar.

De nordiska ländernas samarbete inom Nordiska rådet daterar sig drygt tjugo år tillbaka. Dess historia förtäljer inte om så många världshistoriska bragder, något som heller knappast är att vänta. Men den visar otvetydigt en bestämd utveckling, grundad på viljan hos politiker och andra i Norden att eliminera intressekonflikter och bygga upp en så stabil inbördes samverkan som möjligt. Med full rätt kan det hävdas, att

omfattande resultat har uppnåtts i detta avseende under senare år. Jag nämner som exempel det generösa stöd som de övriga nordiska länderna nu erbjuder oss islänningar med anledning av de svårigheter som orsakats av vulkanutbrottet på Västmanöarna. Jag har fullt klart för mig att styrkan bakom dessa erbjudanden härrör från de många framstående medlemmar av Nordiska rådet och ministrar som deltagit i rådets sessioner. För detta vill jag tacka på isländska folkets och den isländska delegationens vägnar.

Detta exempel nämner jag för att det i denna stund är så näraliggande i våra tankar.

Vid vår senaste session i Helsingfors kunde hos somliga märkas en viss pessimism beträffande det nordiska samarbetets framtid på grund av de förhandlingar som då pågick angående de nordiska ländernas anknytning till EG. I dag, när resultatet av de förhandlingarna till stor del föreligger, kan vi bättre bedöma dessa frågor. Jag för min del ser optimistiskt på fortsatt nordiskt samarbete, trots de förbindelser som Nordens länder etablerat med EG. Denna åsikt grundar jag på deklARATIONER från ansvariga ledare i samtliga nordiska länder och även därpå, att det förefaller mig som om inga väsentliga nya hinder blivit uppställda genom förhandlingarna, som inte en god vilja kan röja ur vägen, utom eventuellt på det ekonomiska fältet.

Danmark har som enda nordiska stat anslutit sig till EG som medlem men har samtidigt deklarerat en bestämd vilja till fortsatt nordisk samverkan. Den danske statsministern, Anker Jørgensen, har vid ett ministermöte i Köpenhamn den 11 januari förklarat, att danskarna är villiga att fungera som förbindelselänk mellan andra nordiska länder och EG. Detta bör hälsas med tillfredsställelse och tacksamhet.

Jag sade i början, att samarbetsutvecklingen i Europa inte ännu har nått något slutmål. Mycket kommer än att hända i det avseendet. Just därför anser jag det ytterst angeläget att vi utbygger och förstärker det inbördes nordiska samarbetet, så att vi gemensamt skall kunna utöva ett visst inflytande på hur dessa frågor kommer att utvecklas. Detta är önskvärt på grund av det

släktskap som råder mellan Nordens inbyggare, och de likheter på många områden när det gäller livssyn och levnadssätt som vi gärna vill bevara i en föränderlig värld.

Mitt intryck är också att man under senare år har kunnat notera olika tecken på att ledande politiker är fast beslutna att förstärka samarbetet inom Nordiska rådet. Tillkomsten av ministerrådet, dess sekretariat i Oslo, utbyggnaden av presidiesekretariatet i Stockholm, förbättrade arbetsförhållanden för rådets utskott, den förestående utökningen av rådets verksamhetsprogram, allt detta ger anledning till att dra en sådan slutsats. Handlingsprogrammet om utvidgat samarbete då det gäller industri- och energipolitik, regionalpolitik, miljöpolitik och transportpolitik, som är en huvudpunkt på dagordningen för denna session, utgör enligt min åsikt en av de viktigare etapperna i nordisk samverkan, som stora förhoppningar måste fästas vid. Och man kan hoppas att detta är endast början till något ännu större, som eftertryckligt skall vederlägga påståendena om att nordiskt samarbete mera är fråga om ord än handling. Intet kan bättre förstärka nordiskt samarbete än just om det lyckas oss att bringa idéerna som genomförd verklighet ut till allmänheten i våra länder. Detta håller på att ske, steg för steg. På lagstiftningsområdet har det arbetats och arbetas fortfarande på en omfattande samordning av de nordiska ländernas lagar samt av rättslig och administrativ praxis.

På det kulturella fältet har ett nordiskt kultursekretariat upprättats i Köpenhamn och riktlinjer antagits för ett omfattande verksamhetsprogram för det kulturella samarbetet under åren 1973—1975.

Inom kommunikationsområdet har ett samarbetsavtal undertecknats, som berör många sektorer av trafik- och transportväsendet. Ett handlingsprogram rörande miljö- och regionalpolitik kommer att diskuteras vid denna session.

När det gäller det ekonomiska samarbetet har betydande resultat uppnåtts. Det verksamhetsprogram som nu behandlas förutsätter bland annat upprättandet av en fond för att främja teknisk och industriell utveckling, med ett samlat bidrag på 50 miljoner svenska kronor, etablering av Nord-

test, en kraftig utbyggnad av samarbetet på byggnadsområdet, och så vidare. Förslag har även framlagts om ökat samarbete i marknadsfrågor; och flera andra initiativ kunde nämnas.

Denna korta uppräknig visar otvetydigt att arbetet inom Nordiska rådet redan har lett till betydande praktiska resultat, som det inte finns någon anledning att bagatellisera. Däremot befärar jag att den stora allmänheten i Norden inte vet tillräckligt mycket om detta, och här borde man överväga lämpliga åtgärder för att få en förbättring till stånd. Den utmärkta tidskriften Nordisk Kontakt har inte ännu fått tillräckligt stor spridning. Det är i hög grad att beklaga, eftersom denna publikation är i många avseenden ytterst väl gjord och ger god orientering om arbetet i Nordiska rådet och inom de nordiska parlamenten.

Nordiska rådets verksamhet i vidaste bemärkelse har blivit tämligen kostnadskrävande, som naturligt är. Utan tvekan finns det åtskilligt i denna verksamhet som kunde göras enklare och billigare, utan att förringa det resultat vi eftersträvar. En omfattande pappersflod är ett påfallande drag i detta sammanhang och jag har ofta frågat mig själv, om den inte kunde reduceras utan att någon skada vore skedd. Nu arbetar man härpå, och det måste hälsas med tillfredsställelse. Det är att hoppas, att uppdelningen av årets session på två perioder leder till större effektivitet, eftersom man på det sättet förstärker sambandet mellan ministerrådet och Nordiska rådets utskott.

Detta är etapper på vägen mot målet att finna den form för samarbetet, som ger störst resultat.

Ett förenat Norden blir visserligen aldrig någon stormakt i internationella sammanhang, men det behöver ingalunda sakna inflytande. Om de nordiska länderna bevarar en inre styrka och uppträder enade inför andra nationer, kommer de frågor som de för fram på den internationella arenan att i hög grad bli bestämmande för deras inflytande. Jag kan inte tänka mig annat än att den nordiska rösten gör sig till tolk för frisinne, rättvisa och förnuft i förbindelserna mellan folken. Om vi gör det torde vårt inflytande bli mycket större än som motsvarar

invånarantal och ekonomisk makt, eftersom många kommer att ställa sig på vår sida.

Bland det som verkar skrämmande i dagens värld är den hänsynslösa girighet, som människan visar i sitt umgänge med naturen och i utnyttjandet av naturresurserna. De problem som detta ger upphov till är av många slag och så välbekanta att de inte behöver förklaras här.

Man börjar så småningom vakna till medvetande om denna fara. Men kommer faran att avvärjas? Om det kan ingenting sägas med säkerhet ännu. Här krävs en snabb och kraftig internationell reaktion för att man skall vidta nödvändiga åtgärder innan katastrofen är ett faktum.

På detta område har de nordiska länderna en stor uppgift, och de kan här bli föregångare i olika avseenden. Ödeläggandet av fiskebankarna på många håll i världen är en aspekt av denna hotande utveckling och utgör ett internationellt problem, som berör oss insläningar på ett särskilt sätt, eftersom vi är beroende av fiske i högre grad än de flesta andra nationer. Kampen mot rovdrift av fiskevattnen har i internationella sammanhang gått bedrövligt trögt, ända till nu under de senaste åren då mångas ögon börjar öppnas för denna fara.

Detta har vi insläningar fått bittert erfara. Fiskebankarna utanför landets kuster håller på att utarmas och radikala skyddsåtgärder måste tillgripas. Vi tog ett minsta steg i denna riktning den 1 september i höstas, när fiskegränsen flyttades ut till femtio mil.

Två europeiska stater, Storbritannien och Västtyskland, respekterar inte denna utvidgning utan fortsätter att fiska innanför gränsen i kraft av våld.

Inom FN gör vi vad som står i vår makt för att få bestämmelser antagna mot för hårt utnyttjande av fiskbestånden. I generalförsamlingen vanns en betydande framgång i december förra året, då en stor majoritet av medlemsländerna antog en resolution som bland annat går ut på att kuststater bör ha samma rätt till utnyttjande av resurser i havet ovanför kontinentalsockeln som i fråga om resurser under havsbotten på denna sockel. Stormakterna, som motsätter sig denna princip, kan fördröja utvecklingen på detta område under flera år.

Islänningarna litar på stöd från de övriga nordiska ländernas representanter i FN när det gäller dessa frågor. Det skulle innebära en obotlig skada för nordiskt samarbete på Island, om erfarenheten visade annat. De flesta bland utvecklingsländerna väntar sig detsamma av de nordiska länderna i detta avseende. Här får man inte tveka, och det gäller att se bort från trånga särintressen i denna för en svältande värld livsviktiga fråga. Ofödda generationers välsignelse torde komma dem till del, som inser detta tidens krav och rättar sig därefter.

Måtte nordiskt samarbete fortsätta att förstärkas under all framtid på allt flera områden.

Statsrådet **Feldt**: Herr president! I snart tre år har de nordiska länderna förhandlat med de europeiska gemenskaperna (EG). Det är många som uttryckt farhågor för att det nordiska samarbetet under denna tid skulle komma i ett läge av stagnation eller t. o. m. en kris. Man fruktade att de nordiska ländernas regeringar skulle komma att koncentrera alla sina krafter på förhandlingarna med gemenskaperna och att det nordiska samarbetet därför skulle stanna upp. Olikskheterna i våra länders marknadspolitik befarades leda till att vi dessutom skulle tvingas ta steg bakåt på väsentliga områden.

De nordiska ländernas förhandlingar med EG är ännu inte helt avslutade. Jag tror emellertid att vi nu kan bedöma hur hållfast och utvecklingsdugligt vårt nordiska samarbete är även när det utsätts för yttre tryck.

Förhandlingarna med EG har, vare sig de syftat till medlemskap eller till mer eller mindre långtgående handelsavtal, varit svåra. Stora nationella intressen har stått och står fortfarande på spel. Jag behöver bara nämna papper, jordbruk, ursprungsregler och fisk för att vi skall minnas de svåra nationella avgöranden som förelegat. Under våra förhandlingar, både de som varit och de som pågår, har vi haft täta kontakter både på ämbetsmannaplanet och mellan regeringarna, och vi har med stor öppenhet redovisat problem och önskemål.

Basen för det nordiska samarbetet under

förhandlingarna har varit, att det är ett gemensamt nordiskt intresse att varje enskilt land uppnår de lösningar som bäst tillvaratar vederbörande lands intressen. Från denna utgångspunkt har vi efter förmåga stött de förhandlingsmål som de nordiska länderna var för sig ställt upp för sig. För Sveriges del har vi i en rad situationer upplevt detta positiva stöd, samtidigt som i vissa fall krav ställdes på oss som innebar kompromisser och eftergifter.

Ett gemensamt intresse av stor vikt har varit strävan att bevara de resultat som genom EFTA uppnåtts för det nordiska samarbetet.

Under förhandlingarna i Bryssel sökte Sverige vid olika tillfällen förmå EG att godta lösningar som i större utsträckning är EG:s egna förslag tog hänsyn till de inom EFTA uppnådda resultaten. Ett sådant område var exempelvis livsmedelsindustriprodukterna där en tillfredsställande lösning kunde uppnås. Ett annat varuområde där den för de nordiska länderna viktiga frihandeln stod på spel var fisken. Genom att fisk och fiskprodukter i EG betraktas som jordbruksvaror utslöt EG varje form av ömsesidiga handelslättnader. Till följd av starka önskemål från framför allt norsk sida åtog sig Sverige emellertid att ensidigt bibehålla den dittillsvarande tullfriheten för dessa produkter vid import från Norge. För att tillgodose detta norska intresse fick Sverige emellertid utsträcka tullfriheten att gälla hela det nya, utvidgade EG, dock utan att Sverige fick motsvarande förmåner. Dessa medgivanden gällde under förutsättning att någon genomgripande förändring av konkurrensförhållandena inom fiskerinäringen ej inträffade i framtiden.

Det var mot denna bakgrund som Sverige gjorde ett uttalande vid det första mötet i den blandade kommittén mellan Sverige och EG i Bryssel den 2 februari. I uttalandet redogjordes för det nya läge som uppstått i och med att gemensamma marknadens sammansättning blivit en annan än man tidigare förutsatt. Vidare konstaterades att de nya marknads- och produktionsvillkoren kunde komma att medföra problem för handeln med dessa varor. Sverige framförde inga krav gentemot EG utan förbehöll sig rätten att återkomma till frågan

vid ett senare tillfälle när möjligheter förelåg att bättre överblicka konsekvenserna.

Före mötet med kommissionens företrädare underrättades den norska regeringen om vår avsikt att göra detta uttalande. Från norsk sida framhölls då, att tidpunkten ur norsk synpunkt var olämplig och att man önskade att Sverige skulle avvakta utgången av Norges förhandlingar med EG innan något svenskt uttalande i fiskefrågan gjordes. Det var alltså endast i fråga om den lämpliga tidpunkten för det svenska uttalandet, som meningarna var delade. För den svenska regeringen var det emellertid angeläget att vid det tillfälle, då den blandade kommittén sammanträdde, markera att fiskefrågan kunde aktualiseras med hänsyn till den uppenbara risken för att den annars inte skulle beaktas av EG i ett skede, då alla förhandlingar avslutats.

Jag tror att vi i dag vet tillräckligt mycket om utgången av våra förhandlingar för att kunna säga att det nordiska samarbete vi redan uppnått i allt väsentligt kommer att bestå.

Det gäller för det första bevarandet av EFTA-tullfriheten och därmed den tullfria nordiska marknaden. Den är visserligen inte ett resultat av nordiskt samarbete utan av en bredare internationell uppgörelse. Men tullfriheten i Norden har under 1960-talet blivit vad som nog måste betecknas som fundamentalt för huvudparten av det ekonomiska samarbete som växt fram mellan våra länder och deras näringsliv.

Allt tyder på att detta slag av samarbete, med tullfriheten som bas, kommer att kunna vidareutvecklas också i framtiden. Detta är inte ett resultat av tillfälligheternas spel. Även om de nordiska länderna valde olika lösningar på sitt förhållande till EG hade vi dock ett vitalt mål gemensamt — att bevara tullfriheten i Norden. Samtidigt sökte vi förverkliga något som vi i de nordiska länderna arbetat för i snart 20 år — ett sammanhängande västeuropeiskt frihandelsområde. Mänskligt att döma bör dessa mål nu kunna förverkligas.

På vissa områden har det nordiska samarbetet nått längre och gått djupare än vad vi kan hitta internationella motsvarigheter till. Tack vare den gemensamma nordiska arbetsmarknaden och den nordiska pass-

unionen kan en medborgare i ett nordiskt land bosätta sig i ett annat nordiskt land lika enkelt som i sitt grannlandskap. Valmöjligheterna när det gäller sysselsättning har därmed ökat för de nordiska medborgarna.

Detsamma torde gälla det nordiska samarbetet inom kultur-, forsknings- och utbildningsområdena samt den harmonisering som uppnåtts på lagstiftningsområdet.

De möjligheter som trots olika marknadslösningar för de nordiska länderna finns att bygga ut och föra samarbetet vidare framgår av det gemensamma handlingsprogram som våra regeringar i enlighet med Nordiska rådets rekommendation arbetade fram under fjolåret. Grundprincipen för det konkreta samarbete som nu skall starta eller fortsätta inom industripolitik, regionalpolitik, miljöpolitik och transportpolitik är att vi söker nå lösningar på specifikt nordiska problem, där intresse av gemensamma lösningar finns.

Ordföranden i Nordiska ministerrådet har i dag för Nordiska rådet redovisat det intensiva arbete som på alla plan ägt rum för att åstadkomma en utbyggnad av det nordiska samarbetet.

Handlingsprogrammet innehåller ett antal konkreta projekt, som omedelbart kan sättas i gång. Men på en rad områden innebär besluten att ett fortsatt utredningsarbete måste bedrivas.

Vi är inom ministerrådet på det klara med att detta ställer stora krav på uppföljning och fortlöpande översyn av programmet, så att beslut om ett konkret genomförande kan träffas så snart som möjligt. Det söker vi på olika sätt tillgodose.

För det första har vi i handlingsprogrammet i möjligaste mån angett tidsramar inom vilka utredningsarbetet skall vara slutfört.

För det andra har vi beslutat att upprätta vissa permanenta ämbetsmannaorgan som skall svara för genomförandet av programmet.

För det tredje skall vi nu medan sessionen pågår ge våra biträdande ämbetsmän i uppdrag att verkställa besluten i handlingsprogrammet och vidta de åtgärder i övrigt som är erforderliga.

För det fjärde inriktar vi vårt arbete på att de nödvändiga besluten skall kunna fat-

tas, så att det permanenta sekretariatet kan börja sin verksamhet den 1 juli. Det kommer att bli en av de viktigaste uppgifterna för sekretariatet att medverka i genomförandet av de enskilda punkterna i handlingsprogrammet.

På ett område föreligger särskilt behov av ytterligare arbete och diskussioner mellan regeringarna för att vidareutveckla och konkretisera handlingsprogrammet. Jag syftar på samarbetet för en bättre miljö och bättre förhållanden i arbetslivet. Från den svenska regeringens sida har vi för avsikt att ta initiativ till en sådan vidareföring av handlingsprogrammet på detta område. Det är naturligt att detta samarbete drivs i nära kontakt med dem som direkt berörs av problemen, dvs. i första hand arbetsmarknadens parter.

Härmed aktualiseras den större frågan om på vilket sätt ministerrådet i denna och andra frågor skall förankra sitt arbete och hämta inspiration och vägledning från olika intressegrupper i våra samhällen. Självklart måste de grundläggande kontakterna ske på nationell nivå, dvs. direkt mellan varje regering och nationella intressegrupper. På ett nordiskt plan skulle liknande kontakter kunna skapas genom att vi upprättar ett rådgivande organ av det slag som redan med framgång verkar inom EFTA. Huvuduppgiften för detta organ, sammansatt av organisationer som företräder olika fackliga och näringspolitiska intressen, bör vara att till ministerrådet i dess olika funktioner föra fram synpunkter och önskemål om det fortsatta arbetet.

Det nordiska samarbetet befinner sig nu i ett utvecklingsskede där det på ett påtagligt sätt griper in i medborgarnas ekonomiska och sociala förhållanden. Det ter sig därför naturligt att former nu skapas för information och kontakt mellan de stora intressegrupperna och de nordiska regeringarnas samarbetsorgan.

En grundtanke i våra länders samarbete är, som jag nämnde, att med ett gemensamt intresse som bas söka finna lösningar på

specifikt nordiska problem. Det kan komma att visa sig att en utbyggnad av EG:s samarbete medför ändrade förutsättningar för vårt samarbete på vissa områden. Om detta verkligen kommer att bli fallet beror i hög grad på hur EG kommer att utforma sina externa relationer, om den kommer att söka samarbete i en vidare krets, baserat på en större intressegemenskap än den som grundas på medlemsländerna. Från svensk sida har vi genomgående strukit under vårt intresse av att i lämpliga former delta i ett västeuropeiskt samarbete t.ex. på energipolitikens, miljöpolitikens och den industriella utvecklingens områden.

Det vore emellertid, herr president, att förfalla till ett orealistiskt önsketänkande, om vi inte erkände att det nordiska samarbetet kommer att utsättas för påfrestningar på grund av de europeiska gemenskapernas utvidgning. Men just medvetandet om dessa påfrestningar bör sporra oss att utnyttja alla möjligheter att stärka samarbetet mellan våra länder.

Genom förstärkningen av de nordiska institutionerna och det nya handlingsprogrammet har en fast grund lagts för det nordiska samarbetets utveckling. Våra länder har tillräckliga fonder av gemensamma intressen, tradition och kultur för att vårt samarbete inte bara ska kunna uthärda yttre och inre påfrestningar utan också förvandla dagens svårigheter till morgondagens framgångar.

Presidenten: Presidenten finner nå å måtte foreslå avbrytelse av debatten. Imidlertid vil presidenten først nevne at det etterhvert har tegnet seg så mange talere til generaldebatten, at presidenten allerede nå vil varsle at han i morgen vil ta opp forslag om å begrense taletiden til 10 minutter, med unntak for statsministre som ennå ikke har hatt ordet.

Sedan generaldebatten avbrutits, avslutades mötet kl. 18.10.

Protokoll

3:e mötet

Söndagen den 18 februari 1973 kl. 13.00

Presidenter: Kåre Willoch, Jón Skaftason och Johannes Antonsson

Dagordning

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet

Dokument 1: rapport från Nordiska rådets presidium

Dokument 2: rapport om det nordiska samarbetet under 1972 (fortsatt generaldebatt)

Presidenten: Som varslet ved avslutningen ved gårdagens møte ser presidenten seg nødsaget til å foreslå at taletiden i dagens møte blir inntil 10 minutter, med unntak for statsministre som ennå ikke har hatt ordet.

Ingen innvendinger er fremkommet, og presidentens forslag anses tiltrådt.

Presidenten er videre nødt til å varsle at det til tross for denne begrensning av tale-tiden kan bli meget vanskelig å få avviklet generaldebatten i dag, hvilket imidlertid fremtrer som særdeles ønskelig av hensyn til de etterfølgende dagers program. Hvis noen talere skulle finne anledning til å bruke mindre enn 10 minutter, vil det derfor bli satt pris på.

Videre vil presidenten nevne muligheten for dem som ønsker å holde innlegg i tilknytning til en spesiell sak, til å ta ordet under denne saken.

Presidentens forslag bifølls.

1

C 1: berättelse rörande det nordiska samarbetet, Dokument 1: rapport från Nordiska rådets presidium och Dokument 2: rapport om det nordiska samarbetet under 1972 (fortsatt generaldebatt)

Statsminister Sorsa: Herr president! Det interesse som parlamentet, regeringarna och det offentliga ordet har visat för detta möte, är enligt min mening ett tydligt bevis för hur högt vi också i denna stund — då vissa disintegrerande faktorer utövar sin inverkan — värderar det nordiska samarbetet. Vi är redo att beslutsamt söka nya vägar för den nordiska samhörigheten, trots att själva grunden har förändrats och även i fortsättningen kommer att förändras inom den ekonomiska sektorn. Realismen är ett av de utmärkande dragen för det nordiska politiska tänkandet. I detta ögonblick behövs den igen.

Bakom oss har vi lösningar, framgångar och motgångar, som avspeglar såväl enhetlighet och splittring i fråga om intressena, men allt detta är ju snö som föll i fjol. För ögonblicket har vi ingen hjälp av ett ofruktbart grävande i det förgångna, utan vi bör kunna se framåt, basera våra beslut på orubbliga fakta och göra det som är möjligt.

Innan jag går in på analys av Nordens situation i dag vill jag ta upp ett par saker som har alldeles speciell aktualitet. Solidaritetsfrågan har för oss i Norden under en längre tid betytt något alldeles speciellt. Vi har tagit parti för de förtryckta, för dem som drabbats av krig och nöd och för de fattiga i världen. Våra ställningstaganden

har inte bara varit abstrakta intentioner, utan vi har försökt oss på konkret arbete, i proportion till våra resurser.

I dag upplever vi det ögonblick vi längtat efter länge. Det råder vapenstillestånd i Vietnam och det ger hopp om att återuppbyggnaden av det som förstörts under decennier av krig och förtryck nu kan inledas. I flera sammanhang har de nordiska länderna deklarerat att vi är villiga att göra vår insats och nu är det dags att skrida till handling. Uppgiften är enorm men samtidigt fascinerande. Solidariteten har nu fått en ny konkret innebörd.

Samtidigt har vi också de senaste veckorna blivit påmind om att bilden av Norden som ett av de rikaste och mest välmående hörnen i världen inte är helt fullständigt. Island har redan tidigare blivit påmint om sin speciellt utsatta situation i samband med fiskekonflikten som har livsviktig betydelse för landets ekonomi. Finland har gett Island det stöd vi kunnat i denna internationella tvistefråga.

Nu har Island drabbats av en naturkatastrof som hotar landets nationalekonomi och som drabbar enskilda medborgare i landet. Det är de nordiska ländernas plikt att hjälpa Island. Den finska regeringen har beslutat delta i biståndsarbetet för Island och vi är villiga att ytterligare stöda de förslag som här kommit upp.

Jag återgår till den dagsaktuella situationen i Europa.

Det är nu klart, att de nordiska länderna, vart och ett i enlighet med sina intressen och vart och ett på sitt sätt, kommer att trygga sin handels fortbestånd i den europeiska ekonomiska integrationsprocessen. Senaste vecka, under valutakrisens dramatiska stunder, fick vi en första konkret inblick i hur integrationen i framtiden kommer att påverka våra ekonomiska lösningar. Om de eventuella senare följderna är det ännu svårt att uttala sig. Det enda som är klart — och det har ju framgått även av den diskussion som har förts här — är att det råder enighet om att vi måste finna för situationen lämpliga metoder för att utveckla det unika nordiska ekonomiska samarbetet.

Finland är för sin del berett till detta. Vi lägger mycket stor vikt vid det ekonomiska samarbetets utvecklande och vid samverkan

bl. a. på energiförsörjningens, miljöpolitikens och nordkalottregionpolitikens området. Generellt sett kan man säga, att ministerrådets handlingsprogram öppnar många lovande perspektiv för oss. Det är ett av bevisen för hur teknikens och teknologins oerhörda frammarsch inte bara motiverar utan rentav tvingar folken till gemensamma bemödanden för att säkerställa dels en ändamålsenlig ekonomisk tillväxt, dels avvärja de olägenheter som uppträder i samband med tillväxten. Det nordiska samfundet utgör för Finland ett centralt aktivitetsområde i dessa frågor.

Två övriga intresseområden för Finland är det Västeuropa som utbyggs inom EEC samt det Östeuropa som utbyggs av SEV eller med andra ord Comecon. I förhållande till vartdera har Finland livsviktiga handelsintressen att trygga. Vår politiska neutralitet bygger på en balanserad struktur av handelskontakter. Dessa grundläggande målsättningar vill regeringen trygga vid de kommande helhetslösningarna i god tid före årets slut. Jag är övertygad om att vi kommer att nå vårt mål.

För tillfället är vår handels fortbestånd i förhållande till EFTA-länderna tryggad till årets slut genom tillfälliga arrangemang. Denna tid utnyttjar vi för att skapa den interna lagstiftning som behövs för tryggande av vårt näringslivs utveckling. Propositionerna med förslag till lagar kommer inom kort upp till behandling i riksdagen. Samtidigt utreder vi de nyssnämnda utrikeshandelsförhållandena i sin helhet och de lösningar som blir nödvändiga.

En liten ekonomisk enhet som Finland har det inte lätt att finna en optimal lösning i förhållandet till den europeiska integrationsprocessen, som pågår väsentligt sett oberoende av oss, men av vilken vi själva i varje fall är mycket beroende. Vi skulle ha en uppenbar fördel av vidare, sameuropeiska lösningar, som kunde bygga broar mellan de konkurrerande ekonomiska blocken och kunde ge ett vidare spelrum också för våra handelsekonomiska strävanden.

Om jag återgår från det allmänna handelspolitiska läget till det nordiska samarbetet, vill jag här särskilt framhålla hur viktigt vi anser det är att uppbygga de institutionella ramarna för det nordiska samarbe-

tet.

Våra institutioners struktur och verksamhetsformer är visserligen rätt vaga, och det är möjligt att i helheten upptäcka inkonsekvenser fördenskull, att många institutioner tillkommit för att tillgodose de speciella behov som för ögonblicket varit mest aktuella, utan att man ägnat särskild uppmärksamhet åt helheten. Samma sak gäller institutionernas placering i de olika länderna — en fråga som just nu håller på att utredas. Inte desto mindre är vi nu inne i ett avgörande skede för institutionernas utbyggande, ty en viss helhetsåskådning vinner alltmer insteg i debatten i detta sammanhang och institutionsstrukturen tar form.

Det mest betydande framsteget är otvivelaktigt det år 1971 upprättade ministerrådet med sitt sekretariat och sin generalsekreterare. Diskussionen om sekretariatets ställning och arbetsfält är mycket aktuell — men också för denna fråga bör tillräckligt mycket tid reserveras och praktisk erfarenhet samlas, för att den nordiska realismen skall kunna tillämpas också i detta fall.

Jag vill ännu ta upp några detaljfrågor i anslutning till det nordiska samarbetet, frågor som är av särskilt stor betydelse för Finland. Den sannolikt just nu mest brännande frågan gäller den samnordiska arbetsmarknaden.

Enligt den överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad som ingicks år 1954 är arbetskraftens flyttningsrörelse de nordiska länderna emellan fri från alla begränsningar. När överenskommelsen ingicks ansåg man, att det var till gagn för de fördragsslutande ländernas ekonomiska och sociala utveckling, att arbetskraften tillerkändes fri rörlighet. Samtidigt förutsattes det, att förmedlingen av arbetskraft från ett land till ett annat i så stor utsträckning som möjligt skulle handhas av den offentliga arbetsförmedlingen. Dessa strävanden, som anges i överenskommelsen, har i synnerhet under de senaste åren blivit resultatlösa åtminstone för Finlands vidkommande. Ändå är frågan mer än aktuell.

Flyttningsrörelsen i Norden har till allra största delen inneburit flyttning mellan Finland och Sverige. Flyttningsvinsten till Sverige på 1960-talet var sålunda 2 000 personer från Danmark, 8 000 personer från Nor-

ge och hela 122 000 personer från Finland. Särskilt stor var utflyttningen från Finland till Sverige åren 1969—1970, då Finlands folkmängd till följd härav direkt minskade, vilket skedde första gången i fredliga förhållanden sedan nödåren på 1860-talet.

Utflyttningen har varit kraftigt selektiv såväl regionalt som t. ex. med avseende på de utflyttades ålder. Sålunda förlorade Lapplands län, därifrån utflyttningen till Sverige har varit störst, åren 1968—1970 närmare 6 procent av sina invånare i emigranter. I Uleåborgs län var emigrationsförlusten omkring 4 procent, medan nettoemigrationen för hela landets vidkommande var omkring 2 procent av folkmängden under sagda treårsperiod. Största delen av de utflyttade var ungt och driftigt folk. Av de mest emigrationsbenägna åldersgrupperna finns det mångentades i norra Finland endast en liten rest kvar.

Största delen av de utflyttade har begett sig till Sverige på annat sätt än genom arbetsförmedlingen i Finland. Många utflyttade har inte fått veta vilka alternativa möjligheter i fråga om arbete, bostäder och utbildning som har stått dem till buds i Sverige och i deras hemland.

Tillkomsten av en samnordisk arbetsmarknad innebar på sin tid en synnerligen värdefull vinning inom det nordiska samarbetet, vars betydelse ingalunda har minskat. I praktiken har man emellertid inte till alla delar förmått nå de mål som har uttalats i det samnordiska arbetsmarknadsavtalet. För att de negativa verkningar som har kommit till synes skall kunna avlägsnas behövs såvitt jag kan se sådana arrangemang — antingen inom ramen för avtalet eller genom komplettering av dess bestämmelser — som garanterar, att arbetskraftens rörlighet de nordiska länderna emellan gagnar den ekonomiska och sociala utvecklingen i respektive länder. Jag hoppas att också dessa frågor skall kunna diskuteras i traditionell anda av samförstånd.

Med anledning av medlemsförslagen angående olje-, gas- och energihushållningen har ekonomiska utskottet på basen av begärda utlåtanden stannat för att föreslå en rekommendation som går ut på att Nordiska ministerrådet till nästa års session skulle utreda frågan om överenskommelse angående

nordiskt energipolitiskt samarbete.

De undersökningar som under senare tid har utförts av internationella organisationer visar alarmerande tecken på att jordens energiförråd har minskat. Svårigheterna i energisituationen i allmänhet och den kraftiga stegring av energiprisnivån som blir en följd därav, kommer att gälla också de nordiska länderna. Därför är det skäl att också inom ramen för det nordiska samarbetet i god tid börja utreda, hur det framtida energibehovet skall kunna tillgodoses på ekonomiskt mest fördelaktiga sätt.

Såsom framgår av ministerrådets nordiska industri- och energipolitiska program har ministerrådet beslutat tillsätta ett permanent industri- och energipolitiskt utskott att utreda nordiska energipolitiska frågor.

Ekonomiska utskottet föreslår en ännu längre gående rekommendation för utforskning av förutsättningarna för en energipolitisk överenskommelse. Detta kan enligt min uppfattning betraktas som ett realistiskt sätt att uppdraga riktlinjer för samarbetet.

En dylik överenskommelse skulle kunna ange riktlinjerna för samarbetet bl. a. i fråga om gemensamma utredningar och framtidsprognoser, i frågor angående gemensam användning av distributionsnät och i frågor som gäller tryggheten inom hela energifältet. Också organiseringen av samarbetet kunde skisseras upp i överenskommelsen.

Med tillfredsställelse noteras vidare, att medlemsförslaget om TV-samarbete har upptagits på dagordningen. Man kan förena sig med kulturutskottet om att det nu är tid att skrida till praktiska åtgärder i denna länge förberedda sak. Televisions-samarbetets betydelse för kulturutbytet mellan de nordiska folken är uppenbar. En ökning av programutbytet är viktig också med tanke på de språkliga minoriteterna. Projektet TV-Nord borde utbyggas med tanke på en ökning av produktionen och distributionen av nordiska TV-program. Kabeltelevsionsfrågan borde prövas med en enhetlig kontroll som mål.

Vad beträffar medlemsförslaget om ett Nordens konsthushus omfattar jag åsikten, att konstcentrumet borde ha till uppgift att koordinera konstutställningsverksamheten i Norden och fungera som informations- och samrådsorgan mellan Nordens konstnärer.

Enligt min mening borde det vara beläget på en plats som har åtminstone ett universitet. I princip är alla de nordiska länderna likvärdiga som platser för centrumet. En utomordentligt lämplig plats i Helsingfors vore Sveaborg.

Jag önskar speciellt fästa uppmärksamheten vid Finlands regerings förslag om kommunal rösträtt och valbarhet i Norden.

Arbetskraftens obegränsade rörelsemöjligheter har gett upphov till flyttningsrörelse från ett nordiskt land till ett annat. Det är rimligt, att en medborgare i ett nordiskt land som är bosatt i ett annat nordiskt land tillförsäkras möjlighet att delta i det kommunala livet på den plats där han bor. Utan kommunal rösträtt och valbarhet har sådana personer ingen möjlighet att påverka skol-, hälsovårds- och bostadsförhållandena och fritidslivet på sin boningsort. Rösträtt och valbarhet skulle öka förutsättningarna för de inflyttades trivsel och anpassning i nya förhållanden. Emedan saken är ny, är det förståeligt om den också väcker dubier, men jag tror att samförstånd kan uppnås också på denna punkt. Önskvärt vore, att behandlingen av frågan vid denna session skulle leda till ett positivt avgörande.

Finlands initiativ till sammankallande av en konferens om skydd för Östersjön, till vilken alla stater vid östersjökusterna skulle kallas, har utvecklats vidare och Finland har vidtagit åtgärder för att förbereda konferensen. Önskligt vore, att man i beredningsarbetet tillsammans med övriga länder kring Östersjön skulle komma så långt, att konferensen eventuellt skulle kunna sammankallas redan före utgången av detta år.

Om konferensen leder till ett avtal om primära arrangemang för skyddet av Östersjön, är detta ägnat att tillsammans med det nordiska miljövårdssamarbetet skapa förutsättningar för att hindra nedsmutsning av vattenområdet inom Norden och att sålunda på lång sikt förbättra miljön för folken i de nordiska länderna och t. o. m. för en större krets i Norden till förmån för kommande generationer.

Det är klart att t. ex. just miljövården, det energiekonomiska samarbetet och det industriella samarbetet är områden, där det kan vara ändamålsenligt att utsträcka samverkan t. o. m. utöver de nordiska gränserna, som

är fallet med ovannämnda konferens om skydd för Östersjön. I allmänhet är det i frågor av denna art skäl att utgå från att ett internationellt samarbete förutsätter att man fördomsfritt och mångsidigt griper sig an problemen.

Herr ordförande! Jag har i detta mitt yttrande velat understryka vilka stora möjligheter det finns att på alla områden av samhällslivet bygga upp ett nordiskt samarbete över gränserna och peka på de resultat som redan har uppnåtts på viktiga områden av detta samarbete.

Meddelanden

Det meddelades, att statsrådet Eric Holmqvist, statsrådet Carl Lidbom, justitieminister Matti Louekoski, justitsminister K. Axel Nielsen och minister Marjatta Väänänen samt Saimi Ääri intagit sina platser i rådet.

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes, att Doris Håvik lämnat sessionen och att Arne Geijer intagit sin plats i rådet.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Erik Adamsson: Herr president! Om det nordiska samarbetet har man ibland sagt att det inte går fort — men att det går framåt. Så skulle jag vilja karakterisera det arbete som utförts under det senaste året. Ser vi tillbaka på tiden efter det Helsingforsavtalet slöts för ca tio år sedan, finner vi att ett mycket stort antal samarbetsprojekt fullbordats och att ett ännu större antal satts i gång och kommer att förverkligas. Till de sistnämnda räknar jag naturligt nog förberedelserna för att förverkliga planerna på en bro mellan Malmö och Köpenhamn. Planernas snara förverkligande kommer i all framtid att bli en symbol för det nordiska samarbetet och inför kommande generationer bära vittnesbörd om den framsynthet och handlingskraft som är inneboende i det nordiska samarbetet.

Det har inte gått fort men det går framåt. Detta gäller också om det arbete som utförs inom Helsingforsavtalets ram. Det har under senare år genomgått en viktig re-

vision, som tillfört det nordiska samarbetet stärkt handlingskraft. Det nordiska ministerrådet har skapats, ämbetsmannakommittén har tillkommit och Nordiska rådets sekretariat har förstärkts.

Det vid föregående session önskade handlingsprogrammet ligger nu på rådsmedlemmarnas bord. Det omfattar förslag till utvidgat samarbete på centrala områden av näringspolitiken, regionalpolitiken och miljövärderna. Här anvisas vägar för ett fortsatt samarbete på en rad viktiga fält, där vi hoppas att vi inom en nära framtid skall nå resultat fullt jämförbara med dem vi uppnått på energiförsörjningens område genom Nordels framgångsrika verksamhet och där vi nu går vidare. Ingen behöver tvivla på viljan att fortsätta det nordiska samarbetet på områden där inte den säkerhetspolitiska uppsplittringen eller marknadsfrågan lägger hinder i vägen.

Det nordiska samarbetet har ofta utsatts för kritik. Så är fallet också i dag. De uppnådda resultaten på en rad områden har icke ansetts motsvara de gjorda ansträngningarna. Det har ansetts att arbetet är mödosamt, tungrott och tidsödande. Kritiken skall icke nonchaleras även om den enligt min mening är starkt överdriven. Att mycket av kritiken under senare år bottnar i Nordekplanens misslyckande och att de nordiska staterna kommit i olika lägen i förhållande till den gemensamma marknaden, därom behöver inga tvivel råda. Men mycket av förklaringen står också att finna i känslor och stämningar som jag skulle vilja karakterisera som drömmar om ett enat Norden.

Vi måste i vårt arbete acceptera samarbetets villkor. Det är fråga om samarbete mellan självständiga stater med sina traditioner och värderingar. Här gäller det för oss att finna de rätta framgångsvägarna och vara i takt med utvecklingen på skilda verksamhetsfält. Därför måste det pågå en ständig debatt om arbetsformer och framgångslinjer. Detta står ingalunda i strid med artikel 35 i Helsingforsavtalet där det sägs: »För att genomföra och vidareutveckla det nordiska samarbetet enligt denna och andra överenskommelser bör de nordiska länderna fortlöpande samråda och vid behov vidtaga samordnande åtgärder.» Artikel 35 får givetvis icke tolkas som tillkommen för att

hindra utvecklingen i ett enskilt land eller lägga hämsko på framsteg och social utveckling. Det vore orimligt. Att uppnå fullkomlig likhet i lagstiftningen på olika samhällsfält kan inte heller i sig vara ett eftersträvansvärt mål. Tankar och känslor kan här i något land ha gått i annan riktning än i de övriga länderna. Detta måste vi respektera. Jag säger det inte bara med tanke på debatten om den nordiska äktenskapslagstiftningen, där det föreligger ett betänkan- de från juridiska utskottet vid årets session. Det kommer att behandlas längre fram, var- för jag inte nu tar upp själva sakfrågan. Jag kan emellertid inte undgå att med några ord beröra det nordiska lagsamarbetet med hän- syn till den under debatten framförda kriti- ken.

Låt mig då först konstatera att viljan att söka bevara rättssäkerheten på äktenskaps- lagstiftningens område icke har saknats och att det inte beror på att man underlåtit att undersöka om det finns förutsättningar för gemensamma lösningar. Jag nöjer mig med att konstatera att det nordiska samarbetet på äktenskapsrättens område pågått sedan 1956. När det nu får konstateras att det inte visat sig möjligt att bevara den rätts- enhet som i allt väsentligt råder på detta område för närvarande, förhåller det sig inte så att det inte fortfarande finns hopp om att man skulle kunna nå fram till likartade lösningar i varje fall då det gäller reglerna om äktenskapets ekonomiska rättsverkning- ar. Här torde finnas förutsättningar att lyc- kas nå fram till enighet. Det är i varje fall min förhoppning att den opinion, som finns för en reformering av äktenskapslagstift- ningen någorlunda i linje med den svenska, skall växa sig starkare i de andra nordiska länderna och att rättsenheten därmed inom en icke alltför avlägsen framtid blir åter- ställd.

Måhända kan den fortsatta utvecklingen och utredningsarbetet i de andra nordiska länderna leda till en ny lösning som alla kan ansluta sig till. Vad vet vi om det i dag? Men frågan är just nu: Får önskemålen om en enhetlig nordisk lagstiftning på detta område leda till att man i det nordiska sam- arbetets namn ställer krav på det land där ett sådant reformbehov gör sig gällande, att detta land skall uppskjuta reformen till dess

alla vill vara med? Det skulle vad jag för- står betyda att det land där samhällsutveck- lingen sker långsamt och där reformbeho- ven gör sig minst gällande skulle bestämma tidpunkten för och innehållet i de reformer som skall genomföras i de övriga länderna. Om vi i det nordiska samarbetet skulle be- stämma oss för den vägen i vårt arbete, skulle vi bygga in ett starkt återhållande moment i det nordiska samarbetet, som skulle få stora grupper av medborgare i de nordiska länderna att omfatta det nordiska samarbetet med stark misstro.

Alla bakslag i det nordiska samarbetet kan beklagas. Och visst kan det sägas att det nordiska samarbetet under de år som gått fått uppleva bakslag. Men långt värre än ett tillfälligt bakslag på ett begränsat om- råde vore om det verkligen kunde sägas att det nordiska samarbetet förhindrar utveck- lingen. Att söka hejda den och dämna upp den vore både meningslöst och lönlöst. Det vore, som jag ser det, att svika vår uppgift och ingalunda att stärka samhörigheten i Norden eller främja de intressen vi är satta att tjäna i det nordiska samarbetet.

Minister for udenrigsøkonomi Nørsgaard: Den danske stemme i det europæiske sam- arbejde er en nordisk stemme, og det er vi stolte af. Det er ikke et dansk ønske, at vi er de eneste, der skal artikulere det nordiske synspunkt, men sådan er det blevet. Grund- laget for vor nordiske holdning er den sam- hørighedsfølelse, der findes mellem de nor- diske folk, og erfaringerne og resultaterne fra samarbejdet her i Nordisk Råd.

For 5 år siden havde vi i denne sal en første debat om dannelsen af Nordek. Det lykkedes ikke. Fra dansk side beklager vi, at Nordek ikke blev dannet, men vi ønsker ikke at græde over spildt mælk. Arbejdet med Nordekplanen viste med tydelighed, at det nordiske samarbejde har to sider. Den indadvendte side, som består i de foranstalt- ninger, vi kan gennemføre inden for de nor- diske lande, uden at det har direkte forbin- delse med vort forhold til omverdenen. Det drejer sig om kulturpolitik, forskningspoli- tik, spørgsmålet om uddannelse, miljø, traf- ik m.v. Den udadvendte side er spørgsmålet om vores handelspolitiske holdning, vor

holdning til internationale toldforhandlinger. landbrugspolitik m.v.

Ser vi nu først på den indadvendte side, må vi konstatere, at vi ikke i dag er nået så langt, som vi havde planer om, da vi ville lave Nordek. Vi har nu dannet et ministerråd, og vi har opbygget et permanent sekretariat, rammer, som minder om de overnatte institutioner, vi ønskede under Nordekplanen. Men i Nordekplanen var der indeholdt et handlingsprogram med datoer for bestemte foranstaltninger, men der i den plan, som vi nu kalder handlingsprogrammet, og som blev inspireret ikke mindst af statsminister Palmes tale sidste år på Nordisk Råds møde, kun har fået institutionerne, rammerne, og fået formuleret en skitse til den form for politik, der kan føres, men det beror på os selv og herunder navnlig på den politiske vilje, hvor meget der vil blive lagt i disse rammer. Derfor er det vigtigt, at det sekretariat, der nu er dannet her i Oslo, og som det norske samfund har givet gode rammer, også bliver et dynamisk centrum for aktivitet, så der kommer til at ske noget af det, vi drømte om, da vi talte Nordek.

Hvad angår det udadvendte, synes jeg, at de erfaringer, vi fra dansk side har høstet i samarbejdet med EF, viser, at man godt kan føre en nordisk fælles politik og alligevel have forskellige ordninger over for fællesmarkedet. Danmark og Sverige er jo de to eneste af de nordiske lande, der til dato har færdiggjort deres forhandlinger med fællesmarkedet og fået en endelig ordning.

Hvad angår Sverige har vi fra dansk side haft erfaringer for både i den konsultative periode og nu som medlem — at vi havde muligheden for — i al beskedenhed — at støtte svenske synspunkter især på papir- og træområdet, på samme måde som vi havde muligheden for at støtte finske synspunkter.

Det, der vel nok bliver afgørende efter vort medlemskab, er, på hvilken måde man gennemfører konsultationer med Sverige, og hvordan man til sin tid vil praktisere løfteparagraffen om videreudvikling, og her vil vi naturligvis gøre, hvad vi kan for at støtte de faktiske ønsker, svenskerne vil komme med.

For Finlands vedkommende kan vi kun fra dansk side udtale det ønske, at man når

at finde frem til beslutning om underskrift og ratifikation inden for den fastsatte tid, idet det vil være overordentlig beklageligt fra et nordisk synspunkt, hvis man ikke når noget sådant og herefter skal indføre told- og handelsbegrænsninger mellem Danmark og Finland.

For Islands vedkommende er det sådan, at vi danskere måske på grund af vore tætte forbindelser med Grønland og Færøerne har en udpræget forståelse for, at et land, der er så afhængig af fiskeri, må have problemer og også nu har fået det i den konflikt, der er indledt. Jeg vil gerne på den danske regerings vegne støtte de synspunkter, der blev fremført af Nyboe Andersen i går om, at vi meget gerne vil forsøge, hvis det er ønsket af os, at mægle, hvis der er muligheder for en mægling i konflikten, netop fordi vi har forståelse for, at Island er så afhængig af fiskeriet. Vi vil også gerne udtrykke vor taknemlighed over, at Færøerne har fået en særlig ordning med Island.

Hvad værtslandet Norge angår, havde vi i første fase mulighed for at deltage i forhandlingerne, dengang der var tale om norsk medlemskab. Det skal jeg lade ligge. Men i den sidste fase har vi også haft mulighed for at påvirke det mandat, som Kommissionen har fået fra Ministerrådet, og det er min erfaring under disse drøftelser, at Fællesmarkedet ikke blot anerkender, at Danmark er det eneste nordiske land blandt de nuværende ni, men også accepterer, at vi er det land, der naturligt kan fremføre nordiske synspunkter. Jeg tror, at jeg kan sige, at der er blevet taget hensyn til vor bedømmelse af norske forhold i forbindelse med fastlæggelsen af mandatet.

Vi håber, at de forhandlinger, man nu er i gang med, vil resultere i en aftale, og jeg kan i hvert fald understrege, at den fornemmelse af, at man skulle have mandat, byggede på en eller anden straffeteori, i hvert fald ikke mere hviler på kendsgerningerne i Fællesmarkedet, ikke mindst fordi vi som de nordiske repræsentanter meget stærkt har understreget, at Norge selvfølgelig må have samme behandling som de lande, der fra starten ønskede en anden status end medlemskab. Jeg tror, den omstændighed, at det er fremført af nogle, der beklager, at Norge ikke er blevet medlem, har ført til, at man

i Fællesmarkedet har accepteret synspunkterne.

Det, der nu er problemet, så vidt jeg kan bedømme det, er, om vi har mulighed for i det nordiske samarbejde at skabe den nødvendige dynamik, som gør, at det, vi i fællesskab ønsker, de indadvendte ordninger, bliver gennemført, og at vi får formuleret nogle fællesnordiske holdninger til globale og europæiske problemer. Hvis vi ikke får formuleret dem i tide, men først får formuleret dem, efter at man i Kontinentaleuropa har fastlagt en politik, vil de nordiske synspunkter ikke få indflydelse på den europæiske udvikling. På den anden side er jeg overbevist om, at hvis vi får formuleret disse synspunkter her i Nordisk Råd eller i samarbejde bilateralt mellem vore landes regeringer, har vi en stor mulighed for med den forskellige tilknytning, vi har til Fællesmarkedet, alligevel både at opbygge et nordisk fortsat samarbejde og påvirke udviklingen i Europa.

Borten: Også denne sesjon og generaldebatt er som naturlig preget av virkningene av den pågående integrasjonsprosessen i Vest-Europa. Det ligger i sakens natur at en slik situasjon legger et visst bånd på debatantene på mange vis. Saker som ellers fortøner seg naturlig å drøfte i dette forum, kan man lett i en forhandlingssituasjon fornemme vanskelig å diskutere, og så blir det til at man ikke berører disse sakene. Og dette har vel også debatten for en del båret preg av.

Mange stiller seg fortsatt spørsmålet om utviklingen i Vest-Europa vil føre til økt polarisering i Norden. Den siste jeg så uttalte seg om saken, var den sist ankomne delegat, hr. Arne Geijer, som ifølge et referat i »Arbeideravisen», uttalte som sin overbevisning at det var urealistisk ikke å tro at det ble en slik polarisering på sikt. Jeg må tilstå at jeg har fryktet noe av det samme, men jeg skal villig innrømme at det er tidlig å felle noen endelig dom. Bl. a. vil det avhenge av hvilke former integrasjonen i Vest-Europa tar innenfor EF, og forhåpentlig også — og mest — av hvordan vi selv i Norden makter å møte problemene.

Men det er ikke bare tendens til polarisering mellom de enkelte land. Som alle vet,

er jo holdningen til EF-integrasjonen veldig delt også innen nesten samtlige nordiske land. Disse forskjellige grunnholdninger har tydeligvis også en tendens til å gjenspeiles i forskjellig syn på mulighetene for og verdien av nordisk samarbeid. Man risikerer med andre ord en dobbel polarisering. Man får håpe at når alle land har fått avtalefestet sitt forhold til EF, vil disse tendensene avta.

Debatten har i et par saker avdekket — jeg vil si — små kontroverser mellom nordiske land. Jeg skal ikke bidra til å forsterke disse mulige kontroverser, men de avslører et behov for enda fastere konsultasjonsprosedyre enn vi har. Det er i slike situasjoner at man savner den faste ramme som Nordök-avtalen var tenkt til å bli.

Men vi må selvfølgelig forsøke å ta vare på de fordeler et samgående kan ha ved opp treden utad. Førrige GATT-runde er erkjent som eksempel på suksessfullt nordisk samgående. Jeg er klar over at situasjonen er endret på grunn av dansk medlemskap. Men likevel skulle det være muligheter for felles holdning, og jeg vil gjerne understreke betydningen av at mulig koordinering blir forberedt så tidlig som mulig. I det minste skulle man da ha mulighet for å unngå forskjellige utspill fra de enkelte land på grunn av mer eller mindre nasjonale tilfældigheter.

Jeg skal ikke repetere de enkelte saksområder som rapportene fra samarbeidsministrene og presidiet setter i fokus. Det er det mange som har gjort for meg.

Dermed er det ikke sagt at det ikke er betydningsfulle initiativ som er tatt.

Bare ett område vil jeg kort berøre, nemlig energiressursene. Alle vet jo at energitilgangen blir temmelig avgjørende for produksjonsmuligheter og vekst i de enkelte land i de nærmeste år. Drakampen om disse ressursene vil ikke bli mildere. Det er som regel kapitalkrevende virksomhet som gir pre til statshandelsland og til multinasjonale konserner. Disse har lettere for bl. a. å handle hurtigere enn de små demokratiene, og det kan føre til draw back for de små. Enten man liker det eller ei, så representerer de store kapitalkonsentrasjonene et sug på mange måter: De har lettere for å satse risikokapital, og har dermed muligheter for å komme tidlig med i konkurransen om energiressursene.

Ut fra dette synes jeg det er betimelig at mulighetene for et energisamarbeid nå skal analyseres, og jeg tror det av hensyn bl. a. til tidsmomentet er nødvendig å prioritere dette arbeid høyt hvis det skal ha noen hensikt. Man kan ellers oppleve at mye også i Norden blir fastlåst hvis man gir seg for god tid.

Her kommer effektiviteten i det nordiske samarbeid inn. Hr. Nyboe Andersen gjorde seg en del refleksjoner i går om de ulike arbeidsmåter bl. a. i EF og i nordisk samarbeid, og han betonte den ulike satsning på overnasjonale organer i de to organisasjonene. EF har ved sin oppbygging måttet savne den allmenne kjennskap til beslutningene blant de allmenne EF-borgere, og der føles det nå et behov for å finne nye former som muliggjør mer medbestemmelserett for den enkelte.

I Norden har man lagt vekt på å bevare den tradisjonelle folkevalgte innflytelse. Det virker kanskje mer omstendelig og tungrodd, men til gjengjeld er folket mer bevisst hva som foregår. Jeg tror vi vil tjene på å holde denne linje i det lange løp.

Her i sesjonene veksler personene ved en sesjon å være i regjeringsposisjon og kanskje neste gang å møte som parlamentarikere. Det kan nok hende at den menneskelige egenskap, at det er lettere å være pådrivende og progressiv når man ikke er i regjeringsposisjon, slår ut også her i denne forsamling. Likevel tror jeg vi skal ta dette effektivitetsproblemet i nordisk samarbeid veldig alvorlig.

Her har vi ingen kommisjon som driver kontinuerlig, og som overlates store beføyelser både på godt og ondt. Denne oppgaven er det ikke andre enn regjeringene som kan påta seg, og jeg vil si at med det system vi i nordisk samarbeid har valgt, stilles det på denne måten ekstra store krav til initiativ fra ministrene. De skal spille både regjeringsfunksjon og kommisjonsrolle, for å si det billedlig. Derfor vil jeg gjerne slutte meg til de henstillinger som fra flere hold er kommet om at regjeringene tillegger denne oppgaven økende vekt i sitt fremtidige arbeid.

Til syvende og sist blir de former man her finner fram til, avgjørende for effektiviteten i nordisk samarbeid.

Elsi Hetemäki: Herr president! Det finns inget effektivare sätt att främja kunskap och samförstånd på det nordiska planet än TV-samarbetet. Detta är en sak som har diskuterats både länge och grundligt, och det förberedande arbetet omfattar en ansevärd mängd också mycket betydelsefull text — men nu i år förefaller det som om utvecklingen plötsligt hade avstannat. Inga framsteg noteras för programutbytet och vi har igen en ny utredande kommitté.

I ministerrådets berättelse har frågan uppmärksamrats med bara 25 rader. Det är alltför lätt man tar på sakerna om en samarbetsform som denna enligt ministerrådets mening inte är förtjänt av ett vidare, klarare och djupare ställningstagande. För att påskynda sakens behandling har kulturutskottet genom ett gemensamt ställningstagande, ett medlemsförslag, ingripit för att ge mera kraft åt sin strävan att utöka TV-samarbetet.

För egen del vill jag här beröra medlemsförslaget och jag tar upp två synpunkter, som mera sällan har betonats i debatten.

Då man talar om nordiskt samarbete glömmar man alltför ofta språksvårigheterna, som ju är speciellt stora för finnarna. Det vore skäl att påskynda förverkligandet av Nordiska rådets och dess kulturutskotts rekommendation nr 20 från förra året såsom ett betydelsefullt första steg. Rekommendationen avser ju ett fullständigt tillgodeende av de språkliga minoriteternas behov av televisionsutbud på modersmålet. Det är viktigt för oss.

Från Finlands sida känner vi en djup oro för våra landsmän i Sverige och för deras barn, som på grund av sin isolerade ställning och sina språksvårigheter hotas av »halvspråkighet», dvs. den omständigheten att de varken behärskar svenska eller finska fullständigt och sålunda förlorar sina möjligheter till all högre utbildning. Det är mycket som redan har gjorts till förmån för Sverigefinnarna, men det återstår tyvärr ännu mycket att göra. TV-frågan är en inte stor och inte så liten fråga. Det är en 24 miljoner svenska kronors fråga.

För tillfället utförs i tre av Nordens länder: i Finland, i Danmark och i Norge legislativt reformarbete på rundradioverksamhetens område. Det är inte lätt att normera

ett område, som snabbt förändras. Vid sidan av de tekniska specialfrågorna måste man i detta arbete behandla vissa demokratiska grundvärden.

Karaktäristiskt för de nordiska rundradiobolagen är deras offentliga ställning. Vidare är en i olika länder, på skilda sätt offentligt uttalad strävan till att respektera de demokratiska grundvärdena typiskt för dem, ävensom en strävan till neutralitet, mångsidighet, objektivitet, dvs. i vidare bemärkelse en strävan till oavhängighet. Å andra sidan kan rundradioorganisationerna inte leva utanför samhället utan de bör anpassa sig till samhällets beteendenormer. Det finns alltså två nivåer: å ena sidan oavhängigheten och å andra sidan respekterandet av samhällets grundnormer. Inom demokratin tillkommer makten folket, vars representant det till riksdagen samlade parlamentet är, och inte t. ex. redaktörerna i radiobolagen. Jag känner inte till atmosfären i olika nordiska länder på TV- och radioverksamhetens område, men jag förmodar, att de som uppskattar fri kunskapsförmedling eller informativitet även bör respektera den bundenhet som de av samhället skapade normerna medför. Oavsett skilda organisationsmodeller och varierande lagstiftning bör man gemensamt och som det centralaste målet placera oavhängigheten. På andra plats kommer objektiviteten.

Oavhängigheten mäts i relation till regeringen, parlamentet och olika påtryckningsgrupper. Jag anser, att radiobolagen i alla nordiska länder med lagstiftningsåtgärder bör trygga sin självständiga verksamhet dvs. organisera sitt förhållande från påtryckningsgrupper till en starkare, sittande regering. Som jag tidigare sade, kan rundradioorganisationerna inte leva utanför samhället utan bör leva inom detta. Jag ser detta förverkligat på så sätt, att dessa samfund verkar direkt under parlamentets övervakning. På detta sätt kommer även den politiska oppositionen med i radiobolagens förvaltning.

Hurudant är då förhållandet till övriga påtryckningsgrupper, ekonomiska eller politiska? Detta torde man inte på lagstiftningsväg kunna normera — det är en fråga om radiobolagens ledning och redaktörers ansvar och yrkesskicklighet. Det måste man ju också kunna lita på. Redaktörernas yr-

kesskicklighet, yrkesstolthet och redaktörstabens tillräckligt mångsidiga sammansättning är en garanti för denna oavhängighet.

Det nordiska programarbetet och -utbytet är redan i gång i betydande omfattning. Det omfattar säkert de flesta områden inom det mänskliga livet och sålunda även inom programverksamheten. Det är förståeligt, att till programutbytet, ävensom till samproduktionen ansluter sig en mängd byråkratiska svårigheter, det finns ekonomiska fakta, kanske särskilda programpolitiska mål, tekniska svårigheter och självfallet juridiska problem.

För min del anser jag det också vara mycket viktigt att man vid behandlingen av TV-frågan inom de nordiska länderna utvecklar radiolagstiftningen så, att den garanterar oavhängighet från den sittande regeringen under alla förhållanden. Det nordiska samarbetet har på TV- och radioverksamhetens område redan i dag starka traditioner och stadgade former. Det utgör en stor och betydande del av Nordens kultursamarbete och regeringarna borde därför sträva till att vidareutveckla förutsättningarna för detta samarbete, som betyder så väldigt mycket i all nordisk gemenskap.

Statsråd **Skulberg**: Også jeg vil si noe om det nordiske TV-samarbeidet.

En rivende teknologisk utvikling har gitt oss en rekke nye muligheter for overføring av lyd og bilder. Det er som om avstandene er opphevet, og når det gjelder lyd- og bildekvalitet, føles det iblant som om gjengivelsen overtreffer selve virkeligheten.

De teknikker det her er tale om, har anvendelser på en rekke områder utover det vi kanskje først tenker på: telefon, radio og fjernsyn. Det gjelder f. eks. i forskning, i sykehustjeneste, flysikring og i skipsfart og fiske for å nevne noen. I meget stor utstrekning har man de nødvendige teknologiske kunnskaper for å sette produksjon i gang, og hva som skal skje, blir da i første rekke et spørsmål om prioritering og ressurser.

Det er illustrerende for de mange muligheter at i innstillingen fra komiteen til de nordiske radiosjefene er det redegjort for 7 alternative måter å overføre TV-signaler på fra ett land i Norden til ett eller flere

andre. De tekniske forutsetninger er således i høy grad til stede for et utvidet fjernsynsamarbeid mellom de nordiske land. Det blir derfor også på dette felt et spørsmål om ressurser og prioritering. De opphavsrettslige og avtalemessige spørsmål som reiser seg, vil jeg tro lar seg løse bare de nødvendige ressurser er til stede.

Når det gjelder den økonomiske situasjon for radioselskapene i de nordiske land, er det et felles trekk at utgiftene i senere tid har vist tendens til å øke raskere enn inntektene, og dette til tross for at en i hvert fall i Norge har justert lisenssatsene oppover trutt og jevnt. Slik avgiftssystemet i dag tynger den enkelte, er det vanskelig å se en utvei til å skaffe Kringkastingen vesentlig økte inntekter ved en mer drastisk økning av lisensen. Presset på statsbudsjettet gjør det også etter min mening urealistisk å tro at en utvidet satsing på radio og fjernsyn kan få sin løsning ved direkte bevilgning fra statskassen.

Når det gjelder bruken av de midler som Kringkastingen har til sin virksomhet, er det mange ting som står på ønskelista. Jeg vil straks nevne at like sikkert som det er et ønske om å få se fjernsynprogram fra våre granneland, står det i vårt land et sterkt krav om en kraftig utbygging av Kringkastingens virksomhet i region og distrikt. Dette er så vidt jeg vet, en tendens som gjør seg gjeldende også i de andre nordiske land. Jeg har således merket meg den svenske prøvevirksomhet med nærkringkasting og målsettingen der om at ca. hvert fjerde programinnslag i fjernsynet skal produseres i distriktene. I Danmark har Radiorådet nylig gått inn for utbygging av en distriktsorganisasjon i stedet for å satse på en kanal nr. 2 for fjernsyn.

I tillegg til de synspunkter på prioriteringsspørsmålet som jeg her har nevnt, står vi i Norge overfor det trivielle faktum at vi foreløpig ikke har nådd å utbygge sendernettet slik at mottakerforholdene for henholdsvis ett program i radio og ett i fjernsyn når fram på skikkelig måte over alt i landet. For bare å rette på dette forhold er det i Norge behov for å bruke 250 mill. kr i løpet av 1970-årene. Videre svikter vår senderkapasitet når det gjelder våre sjøfolk og nordmenn i utlandet. For

dette viktige feltet foreligger det da også ganske kostnadskrevende utbyggingsplaner.

Min forgjenger som kirke- og undervisningsminister, sjefsekretær Bjartmar Gjerde, har nylig i en redegjørelse for dette sakskomplekset i Kringkastingens Programråd gitt uttrykk for at en i en tid framover må være forsiktig med å sette i gang virksomhet som vil kreve økte utgifter. Han uttalte videre at dersom man ville ha en realistisk drøfting av mulighetene for et utvidet nordisk radio- og fjernsynsamarbeid, så er det nødvendig å være klar over den økonomiske situasjonen. Jeg deler fullt ut min forgjengers vurdering av dette spørsmålet. Det tjener ingen hensikt å fortape seg i luftige spekulasjoner over alt det man kunne ønske seg; det er nå langt viktigere å komme i gang med drøftinger av hva man kan oppnå ved hensiktsmessig disponering av de ressurser som er til stede. Jeg leser også det medlemsforslag om økt nordisk TV-samarbeid som er fremmet til Nordisk Råds 21. sesjon, som et ønske om å ta dette spørsmål ned på det praktiske plan. Jeg ser dette forslaget som en avklaring og konkretisering av ideer og tanker som har ligget i tidligere medlemsforslag og rekommandasjoner.

Vi har som nevnt bl. a. i medlemsforslaget, fått to utredninger i 1972 om mulighetene når det gjelder utvidet nordisk fjernsynsamarbeid, et meget omfattende materiale som er lagt fram av den komiteen som kringkastingssjefene nedsatte i 1970, og en kortfattet innstilling fra den arbeidsgruppe som det nordiske Ministerrådet nedsatte i februar 1972. Det er på det rene at arbeidsgruppen i sitt arbeid ved siden av å klarlegge de kompetansemessige forhold mellom kringkastingsselskap og statlige myndigheter, nettopp med utgangspunkt i materialet fra kringkastingssjefenes komite, har lagt hovedvekten på å gi en realistisk vurdering av det som det kan synes mulig å satse på i nordisk TV-samarbeid i de nærmeste år når det tas hensyn til den faktiske situasjon.

Et utvidet samarbeid på grunnlag av at det bygges ut en felles nordisk TV-kanal og likeså satellittløsningen blir på grunn av kostnadene betegnet som uaktuell for tiden. Det går her om kostnader på over 2 000 mill. norske kroner for å skape et distribu-

sjonsnett som dekker 99 pst. av befolkningen i de nordiske land. Og slik som de geografiske forhold er, vil faktisk 3/4 av dette beløp være prisen det koster å skape dette tilbudet i Norge. Disse kostnadsberegninger knytter seg til ideen om en felles nordisk TV-kanal i tradisjonell forstand. Sakkyndige mener at i hvert fall på det trinn i utviklingen som satellittdistribusjonen foreløpig er nådd fram til, vil det ikke være noen billigere vei å gå. Det bemerkelsesverdige er at også ved satellitt er det fjell og daler i Norge som skaper de store praktiske problemene til distribusjonen.

Kostnader til nordisk TV-samarbeid av den størrelsesorden det her er tale om, kan man bare fastslå at det ikke er mulig å skaffe dekning for. Det er i denne forbindelse hevdet at ved å gå ned i ambisjonsnivå når det gjelder dekningsgrad til f. eks. 75 pst. av befolkningen, ville utgiftene komme ned til ca. 1/6 av hva det koster å nå 99 pst. av befolkningen. Dette er nok et riktig regnestykke, men etter min oppfatning ikke praktisk politikk for de myndigheter som har et rikspolitisk ansvar.

Ministerrådets arbeidsgruppe blir stående ved å anbefale at utvidet nordisk samarbeid nå i praksis søkes løst innenfor den senderkapasitet en har, og at mulighetene for å ta inn programmene over grensen fra våre naboland utvikles videre. Allerede i dag er tallet på de såkalte "grensetittere" i Norden ganske høyt, anslagsvis et sted mellom 5 og 6 millioner. Ved hjelp av omformere og kabelspredning vil grensetittingen kunne gis meget stort omfang. Det nordiske Ministerråd har sluttet seg til arbeidsgruppens syn, og har på sitt møte i Helsingfors 5. februar dette år nedsatt en komite med representanter for kringkastingsselskapene og de angjeldende ministerier for å utarbeide et praktisk handlingsprogram for tiltak på dette området.

Jeg mener det foreligger store uutnyttede muligheter for programsamarbeid mellom de nordiske kringkastingsselskaper, den framgang vi har hatt over Nordvisjonen til tross. Det er viktig at disse muligheter blir utnyttet for ikke minst å ta inn den vinsten her måtte kunne få økonomisk og i kvalitet, men også som ledd i arbeidet for å styrke det fellesnordiske kulturfundament.

Etter min mening bør den komite som nå skal gå i gang med forslag til et handlingsprogram, legge vekt på arbeidet med å styrke organisasjonen i Norden for programplanlegging og programsamarbeid. Et slikt arbeid vil kunne ses som et viktig ledd i undersøkelsen som er anbefalt i Kulturutvalgets forslag til rekommandasjon om det nordiske TV-samarbeidet, jfr. sak A 390/k.

Et virkelig skritt framover for regulær bruk av grannelandsprogrammer tror jeg det ville være om det kunne oppnås en avtale som medførte at den betaling de medvirkende får, gir rett til å sende programmet i alle de nordiske land. Ordningen med at det ved sending av programmet i annet land — skal betales et tilleggsgebyr til de medvirkende, samtidig som deres tillatelse til sending må foreligge, må nødvendigvis fungere som sand i et nordisk samarbeid.

Når det gjelder utvidet virksomhet i form av grensetitting, knytter det seg til dette den svakhet at det er de griségrende strøk lengst borte fra grensene som er vanskeligst å nå fram til. Med de mange uløste oppgaver vi står overfor i Norge, særlig for utkantstrøkene, kan jeg ikke se at det i nær framtid er realistisk å tenke seg bevilget særskilte midler fra sentralt hold til et nett for grensetitting som i overskuelig framtid i særlig grad vil begunstige den del av befolkningen som alt har det langt største kulturtilbudet. En annen sak er at Kringkastingen og Teledirektoratet i forbindelse med utbygging av distribusjonsnettet generelt selvsagt bør ha for øyet det som kan gjøres for å skape muligheter for å ta inn program fra naboland. Jeg har nevnt dette så vidt utførlig for å hindre den mulige misforståelse at man ved å tiltre fra norsk side oppnevningen av en nordisk komite for videre utredning av saken, også aksepterer å sette inn bevilgning fra sentralt hold til utvikling av grensetittingen.

Det er min tro at vi nå ved å søke å komme over grensene i Norden der hvor de er lettest å komme over, kan bringe det nordiske radio- og fjernsynsamarbeidet inn i en konstruktiv fase. De nære oppgaver bør være å harmonisere lover og avtaler av betydning for kringkastingssamarbeidet, og å søke å skape en stadig bedre organisasjon for samarbeidet. De tekniske og økonomiske

rammer for dette samarbeidet må man i hovedsak akseptere på det nivå man har nådd fram til i dag, og det blir da vesentlig å søke å heve programstandard og å øke volumet ved å samordne ressursinnsatsen best mulig.

Gylfi Þ. Gíslason: Hr. præsident! Lad mig indlede med at rette en dybfølt tak til vore nordiske brødrefolk for deres sympatitilkendegivelser og støtte i forbindelse med naturkatastrofen på Heimaey på Vestmannaøerne. Vi har sandelig mærket, at nordisk samarbejde ikke bare er ord, men også venskab. Derfor er vi på Island alle dybt taknemmelige, ikke bare for den økonomiske bistand, som vil lette os at udbedre skaderne, men samtidig og ikke mindst for det varme sindelag, som vil være os en stor styrke i en stor ulykke.

I denne generaldebat vil jeg gerne fremkomme med nogle bemærkninger dels om Nordisk Råds virksomhed og dels om Islands udenrigspolitiske situation.

Jer er af den opfattelse, at den nyordning af Nordisk Råds arbejde, som efterhånden er ved at blive gennemført, er meget positiv. Både ændringen af Helsingforsaftalen og den nordiske kulturaftale betød store fremskridt, og de sekretariater, som er blevet oprettet i overensstemmelse med disse aftaler, har i høj grad fremmet Nordisk Råds arbejde og nordisk samarbejde i det hele taget. Det er mig en særlig fornøjelse som formand for rådets kulturudvalg at fremhæve det udmærkede arbejde, der udføres af kultursekretariatets embedsmænd i København, og det nære samarbejde med præsidiets sekretariat i Stockholm.

Jeg fremhæver dette med særlig glæde på baggrund af den pessimisme med hensyn til udsigterne for nordisk kulturelt samarbejde, som der fra forskellig side blev givet udtryk for, da man anså det for sandsynligt, som tilfældet også blev, at de nordiske lande gik hver sin vej på det handelspolitiske område.

Kulturudvalget har i det forløbne år drøftet en lang række betydningsfulde sager. En af de vigtigste sager, som udvalget har behandlet og som vil blive forelagt rådet på denne session, er nødvendigheden af øget nordisk fjernsynssamarbejde. Udvalget

er enige om at anbefale rådet at henstille til regeringerne, at de træffer de nødvendige foranstaltninger til at lette modtagelsen af fjernsynsudsendelser inden for Norden og at forøge produktionen og distributionen af fællesnordiske fjernsynsprogrammer, eventuelt at undersøge mulighederne for oprettelse af et særligt fællesnordisk fjernsyn. Kulturudvalget anser dette for en sag af meget stor vigtighed.

Inden for islandsk udenrigspolitik er tre sager for tiden de mest fremtrædende: udvidelsen af den islandske fiskerigrænse, forholdet til det udvidede fællesmarked og forsvarssamarbejdet med USA inden for NATOs rammer.

Med hensyn til fiskerigrænespørgsmålet er alle islændinge af den opfattelse, at en udvidelse af grænsen er en nødvendig forudsætning for, at landet overhovedet skal være beboeligt i fremtiden. Uden for Island gør den misforståelse sig tit gældende, at det islandske standpunkt er præget af snæversyn og egennytte. Imidlertid er forholdet det, at udvidelsen af den islandske fiskerigrænse hænger sammen med et internationalt problem, faren for rovdrift, og bevarelse af fiskebestanden er en uundgåelig nødvendighed. Det er et faktum, som man ikke kan komme uden om, at fiskebestanden i Nordatlanten og faktisk også mange andre steder er i fare. Fredningsforanstaltninger er påkrævede. De er et nødvendigt led i kampen mod en verdensomspændende økologikrise.

Selvfølgelig kan man hævde, at det ville have været mere ønskeligt at nå frem til et sådant mål gennem internationale aftaler end ved ensidige beslutninger. Netop derfor har man fra islandske side i et internationalt forum arbejdet for, at der blev vedtaget internationale bestemmelser om størrelsen af fiskerigrænser og om kyststaters rettigheder, men hidtil har disse bestræbelser desværre været uden resultat.

Selvfølgelig beklager vi, at Islands politik har medført strid med gamle vennefolk og handelspartnere i Vesteuropa. Derfor har man forhandlet på regeringsplan med England og Vesttyskland om en overgangsordning, og der er ingen grund til at forvente andet end at disse drøftelser vil blive fortsat. Forhåbentlig finder man frem til en

løsning, som alle parter kan acceptere.

På den anden side hersker der ikke på Island enighed omkring landets handelspolitik. Da vi blev medlemmer af EFTA for 3 år siden, var det kun et af de nuværende regeringspartier, det mindste af dem, der gik ind for medlemskab, et andet af disse partier gik imod, og det største af dem stemte ikke ved afstemningen i Altinget. Det var de nuværende oppositionspartier, som dengang arbejdede for medlemskabet af EFTA. Imidlertid har den siddende regering truffet en handelsaftale med det udvidede fællesmarked, og for øvrigt er alle partier enige om, at der ikke kan være tale om fuldt medlemskab for Islands vedkommende. Desværre medførte striden om fiskerigrænsen, at begge parter underskrev aftalen med forbehold, hvilket indebærer at aftalens bestemmelser angående handel med fiskeriprodukter ikke behøver at træde i kraft, før striden om fiskerigrænsen er blevet løst. Aftalens bestemmelser angående handel med industrivarer kan imidlertid træde i kraft den 1. april i år, hvis Altinget vedtager at ratificere den før 1. marts. De to oppositionspartier har erklæret, at de går ind for ratifikation af aftalen før 1. marts, medens regeringen foreløbig ikke har truffet en endelig beslutning hvad angår tidspunktet.

Med hensyn til Islands forsvarspolitik er der tale om temmelig dybtgående uenighed, som imidlertid ikke helt følger de partipolitiske linjer. I regeringens programerklæring hed det, at den forsvarsoverenskomst, som for godt 20 år siden blev indgået med USAs regering på NATOs vegne, skulle tages op til revision eller opsigelse med det for øje at forsvarsstyrkerne etapevis skulle trækkes tilbage, og man stiledede imod, at denne tilbagetrækning fandt sted i løbet af valgperioden. Derimod havde man ikke planer om at melde Island ud af NATO.

Mit parti, Islands socialdemokratiske parti, går ubetinget ind for de igangværende bestræbelser, som stiler imod nedrustning i Europa, og hvorigennem man ønsker at sikre fred og sikkerhed gennem traktater i stedet for gennem forsvarsalliancer. Så længe magtbalancen i Europa opretholdes ved hjælp af forsvarsalliancer, mener vi i socialdemokratiet, at Island hører hjemme i NATO. Vi gik ind for indgåelsen af for-

svarsoverenskomsten i 1951, uden at vi dengang var med i regeringen. Det er imidlertid klart, at der er sket store forandringer i løbet af de to årtier, som siden er gået. Vi mener, at vore landsmænd skal gøre sig Islands strategiske vigtighed klar og indse nødvendigheden af, både for Island selv og dets nabostater, at der fra Island udøves en vigtig kontrol af bevægelser i Nordatlanten. På den anden side mener vi, at tiden er inde til at undersøge, hvorvidt eller i hvor høj grad dette nødvendige kontrolarbejde kan gennemføres uden tilstedeværelse af de militærstyrker, som vi nu har i landet, og ved at islændingene selv i højere grad overtog forskellige hverv i denne sammenhæng. Herom har vi stillet et forslag i Altinget.

Af hensyn til de planlagte forhandlinger om nedrustning i Europa anser vi det imidlertid naturligt, at der, så længe disse forhandlinger foregår, ikke træffes nogen forholdsregler, som kan forstyrre balancen mellem de to militærkoalitioner, Atlantpagtlandene og Warszawapagtlandene, gennem en svækkelse af NATO. På den anden side håber vi, at disse forhandlinger vil føre frem til et resultat, at de vil støtte verdensfreden og samtidig bidrage til, at forholdet mellem de europæiske folk indbyrdes og mellem folk på begge sider af Atlanterhavet bliver så godt, at behovet for fremmede militærstyrker og fremmede våben på Island vil bortfalde. Samtidig kan den nødvendige kontrol opretholdes, og det må garanteres, at landets beliggenhed altid vil blive udnyttet med henblik på sikring af fred og frihed i Nordatlanten.

Disse grundsynspunkter mener vi, islandske socialdemokrater, harmonerer bedst med det islandske folks og dets naboers sande interesser, samtidig med at Island herigennem vil bidrage til øget sikkerhed i verden og forbedrede internationale forhold.

Statsminister Palme: Herr president! Den nordiska samhörigheten tar sig uttryck i en handlingsberedskap, när ett av våra länder behöver stöd. Viljan och beredskapen att rycka in och hjälpa varandra är en trygghet för oss alla.

Just nu gäller det Island. Det gäller Is-

lands möjligheter att bereda en ny tryggad tillvaro för de tusentals människor som berövats sina hem, tillhörigheter och sin försörjning. Det gäller att slå vakt om Islands viktigaste näringsgren. Vi skall under sessionen fortsätta diskussionerna om hur en nordisk hjälpsats bäst bör sättas in. De diskussionerna kommer att präglas av ett gemensamt ansvar.

Det har, herr president, varit ett för Europa och Norden dramatiskt år som passerat sedan vi träffades i Helsingfors 1972.

För första gången under efterkrigsperioden har Europa kunnat uppleva en reell avspänning.

Relationerna mellan supermakterna har alltmer präglats av det ömsesidiga intresset för avspänning. Ett klart uttryck för detta har varit avtalet dem emellan om begränsning av strategiska vapen.

Den västtyska regeringens östpolitik har vunnit en avgörande framgång. Den har inneburit att flera svåra hinder för ett närmande mellan öst och väst undanröjts praktiskt taget i ett sammanhang.

Nu förbereds den europeiska säkerhetskonferensen i Helsingfors. Dess uppgift blir att politiskt bekräfta uppnådda resultat och att lägga en grundval för det fortsatta arbetet på att minska motsättningarna mellan staterna.

Som ett komplement till arbetet med begränsning av strategiska vapen och till den europeiska säkerhetskonferensen har nu förberedelser för förhandlingar om ömsesidiga styrkereduktioner i Centraleuropa — MBFR — inletts. Dessa förhandlingar har förutsättningar att leda till konkreta begränsningar av rustningar.

Det står nu fullständigt klart att det kommer att skapas en europeisk stormarknad som omfattar ca 300 miljoner människor. En av efterkrigstidens stora målsättningar på det ekonomisk-politiska området har därmed förverkligats. Det är klart att avspänningsklimatet i Europa varit till gagn vid utvidgningen av EEC och vid de skilda avtalsuppgörelser som nu träffats eller förbereds med andra stater däribland de neutrala.

Avspänning innebär att man minskar riskerna för krig, mildrar motsättningarna mellan block och nationer, prövar vägar till fredligt samarbete och vidgade kontakter.

De framgångar som skett under de senaste åren och som skymtar som en framtida möjlighet i de olika förhandlingarna ligger klart i linje med de nordiska ländernas intresse. Avspänningen gagnar vår trygghet — alldeles oavsett vår säkerhetspolitiska situation i övrigt. Det är därför vi i Norden alla stöder avspänningssträvandena. Vi har alla givit Brandts östpolitisk uppmaning och stöd. Likaså fäster vi stort avseende vid den europeiska säkerhetskonferensen. Finland har lämnat ett viktigt bidrag genom den omsorg med vilken det skött värdskapet under förhandlingarnas första och ömtåliga skede.

När vi stöder avspänningssträvandena gör vi det emellertid i medvetande om att avspänningen inte är något en gång för alla givet. Den innebär ingen garanti mot bakslag. Den är en process som ständigt måste föras framåt med konstruktivt politiskt arbete.

Avspänning innebär att den politiska energin i Europas länder kan koncentreras på fredliga uppgifter och fredligt samarbete. Det gäller naturligtvis också för Nordens länder. Därför är avspänningen till gagn för det nordiska samarbetet.

För ett år sedan, i Helsingfors, beslöt vi att utarbeta ett nordiskt handlingsprogram på tre centrala områden. Beslutet hade i den situation som då förelåg en symbolisk betydelse, men däri låg också förhoppningar om konkreta resultat.

Vi hade inte lyckats genomföra Nordeplanen. Vi var alla djupt upptagna av hur våra länders förbindelser med den Europeiska marknaden skulle ordnas. Många kände en oro att olikheterna i de förestående marknadslösningarna skulle komma att gradvis splittra Norden. Det fanns samtidigt en stark vilja att finna vägar att befästa samhörigheten i nuet och utveckla samarbetet med sikte på framtiden.

I det läget kom beslutet om att söka utforma ett nordiskt handlingsprogram som en klar politisk viljeyttring med betydande genomslagskraft i alla våra länder. Vi sade tillsammans ifrån i Helsingfors: vi tänker inte tillåta att Norden splittras. Vi vill tvärtom utveckla och fördjupa samarbetet.

Men risken fanns ju att det skulle förbli en symbolhandling av begränsat värde. Risken fanns ju att vi skulle återvända till våra

nationella frågor och till våra EEC-problem, medan handlingsprogrammet förblev en tillfällig ansats.

Det är därför med stor glädje som man konstaterar att arbetet med handlingsprogrammet under det gångna året har bedrivits med energi och skicklighet. Det är en utomordentlig prestation av dem som närmast haft ansvaret för arbetet. Det finns nu en gemensam plattform för vårt handlande på områden som tillhör de viktigaste i våra länders politik.

Det finns naturligtvis som alltid anledning att varna för överdriven optimism. Idén från Helsingfors 1972 blev ett program i Oslo 1973. Nu återstår det viktigaste — att verkställa programmet. Det är först när vi ser de konkreta resultaten som vi kan säga att handlingsprogrammet blir en framgång. Om man ändå kan känna en viss förtröstan beror det inte minst på valet av ämnesområden för samarbetet. Det nordiska samarbetet lever ju inte i isolering. Söker man konstruera samarbetsområden misslyckas man i allmänhet. Sådana försök vinner inte någon genklang i den allmänna opinionen. Däremot visar erfarenheten entydigt att när vi tar upp frågor som i varje tidsskede är centrala i våra länders nationella utveckling, då får samarbetet en bred genomslagskraft. Resultat på det ekonomiska samarbetets område och i en ökad rörlighet över gränserna nådde vi parallellt med en ökad internationalisering av vår ekonomiska struktur och vårt tänkande. Samarbete på det sociala området och när det gäller arbetsmarknaden blev naturligt när idéerna om social trygghet och full sysselsättning brutit fram med full kraft i de nordiska länderna.

Styrkan i handlingsprogrammet är att det tar upp för människorna centrala problem i det moderna industrisamhällets utveckling.

Kritiken mot industrisamhället kan ibland resultera i ett angrepp på själva utvecklingen. De alternativ som skisserats med lätta penseldrag innebär en återgång till ett tidigare samhälle. Men talet om en »gammal god tid» vilar på en skenbild av det förångna — en drömvärld där fattigsamhällets bild är utsuddad.

Handlingsprogrammets innebörd är att vi beslutsamt satsar på en fortsatt teknisk och industriell utveckling. Denna utveckling

vill vi driva på genom att samordna våra resurser där detta är möjligt. Det nya är att den industripolitiska utvecklingen ingår som en del i ett samordnat program med en social förnyelse som mål.

Jag skall inte närmare ta upp olika delar av programmet. Det har andra talare gjort före mig. Jag vill dock särskilt understryka betydelsen av det förslag till miljövårdskonvention som har utarbetats. Det måste i framtiden bli en självklarhet att en miljöförstöring som drabbar någon i ett annat land skall betraktas som lika allvarlig som den som drabbar någon i det egna landet. Det var den grundläggande princip som FN:s miljövårdskonferens i Stockholm byggde på. Miljövårdskonventionen ger oss denna i ett längre perspektiv helt grundläggande princip för samlevnaden mellan nationer.

Att förverkliga handlingsprogrammet förutsätter ett hårt arbete. Det kan synas otacksamt och orättvist att i det läget åter rikta blickarna framåt för att söka efter nya möjligheter att befästa det nordiska samarbetet. Men det är likväl så vi måste arbeta. Samtidigt måste vi ta itu med de problem som våra tidigare beslut ger upphov till — Finlands statsminister Kalevi Sorsa nämnde här arbetsmarknadsfrågorna. Alla betraktar vi den nordiska gemensamma arbetsmarknaden som ett stort steg framåt och ett betydande värde både för ekonomin och för enskilda människor, men samtidigt måste man ha en klar förståelse för de problem med åderlätning och avfolkning som den finske statsministern nyss berörde. På detta område har det redan förekommit diskussioner på ministerplanet under medverkan av arbetsmarknadens parter i våra länder. De diskussionerna måste fortsätta och fullföljas för att vi skall nå en lösning som kan tillgodose alla parter intressen.

Låt mig ta upp några frågor som jag tror kommer att stå i förgrunden i det nordiska samarbetet under de närmaste åren.

Det första är egentligen en mycket gammal fråga. Den har av goda skäl alltid tilldragit sig stort intresse i Nordiska rådet: förbindelsen över Öresund. Låt mig endast säga: när vi träffas om ett år hoppas jag att ett avtal mellan Danmark och Sverige kommer att vara klart och ett konkret arbete i

gång. Nordiska rådet har i denna fråga spelat en nyttig, pådrivande roll. — Det kan jag väl säga som representant för det kollektiv av f. d. och nuvarande kommunikationsministrar som i så hög grad befolkar Nordiska rådets sessioner.

För industrisamhället är energiförsörjningen en faktor av avgörande betydelse. Här gäller det frågor som i sista hand bara kan lösas i ett globalt sammanhang. Därför är det viktigt och värdefullt att flera internationella organisationer tagit upp en diskussion. Det gäller inte bara att få fram tillräckligt med energi för ständigt växande behov. Det gäller också att göra detta så att inte oersättliga miljövärden går till spillo. Även från nordisk sida har vi bidrag att lämna till den internationella debatten om energifrågorna. Vi bör också som samarbetsministrarna framhållit uppmärksamma frågorna i det internordiska samarbetet. Vi får inte missa några chanser till ett rationellt tillvaratagande av våra resurser och en väl överlagd utveckling av de industrier som bygger på dessa resurser. Varje land har självt att avgöra hur långt det vill sträcka sig i detta samarbete. Men där intressena är gemensamma där bör också ett gemensamt arbete komma till stånd — det är i varje fall den svenska regeringens inställning.

En av kärnpunkterna i handlingsprogrammet är miljöpolitiken. Vi har börjat i den yttre miljön, i skyddet för naturresurserna, kampen mot buller, vatten- och luftföroreningar. Det är säkert ingen tillfällighet. Miljöproblemen upplevdes först i naturen. Men studiet av den yttre miljön ledde uppmärksamheten tillbaka till arbetslivet.

En stor del av miljöförstöringen börjar i produktionen. Men det var inte bara fisken i vattendragen som förgiftades av kvicksilver, det var också de anställda på de arbetsplatser där man använde kvicksilver. Så upptäckte vi att skyddet mot miljöförstöringen måste börja på arbetsplatserna. Idag är vi alla överens om att det är en orimlighet att produktionsresultaten skall tas fram till priset av förstörd hälsa för dem som arbetar i produktionen.

De insikter vi idag har om arbetslivets miljöproblem är i hög grad resultatet av de fackliga organisationernas verksamhet. De

nordiska fackliga organisationerna har tillsammans slagit fast att det är en gemensam angelägenhet i Norden att fullfölja kampen för en bättre arbetsmiljö.

Fackföreningsrörelsen har sagt sitt ord. Nu är det politikernas sak att gå vidare.

Det blir enligt vår mening en fråga om ett samspel mellan lagstiftning och andra åtgärder från samhällets sida och en vidriggning av de anställdas inflytande över förhållandena i deras omedelbara miljö. I Sverige förbereder vi för närvarande under medverkan av de fackliga organisationerna förändringar av lagstiftningen som syftar till en väsentlig förstärkning av de anställdas inflytande över arbetsmiljön. Samtidigt genomför vi en upprustning av samhällets insatser på området.

Det är för oss väsentligt att man binder samman åtgärder för en förbättring av miljön med en förstärkning av medborgarnas demokratiska inflytande såväl över den egna arbetsplatsen som över samhällsekonomin i stort.

Flera talare har redan givit uttryck åt de förväntningar på det reformarbete som nu inletts i Danmark på den ekonomiska demokratins område. I alla de nordiska länderna pågår sådana strävanden. De har i väsentlig grad drivits fram av löntagarnas organisationer. De syftar alla till en social förnyelse av arbetslivets villkor.

Därför är det min övertygelse att dessa frågor kommer att spela en allt viktigare roll i det nordiska samarbetet. Det blir då viktigt att tillförsäkra de nordiska löntagarorganisationerna en möjlighet att medverka.

Våra nordiska länder bygger på samverkan. Gemensamma insatser av män och kvinnor har skapat våra samhällen. Det är inte bara männens verk. Kvinnorna har dragit sin del av lasset för våra länders omdaning. Men inget av våra fem nordiska länder kan uppvisa jämställdhet mellan könen. Tvärtom finns en framträdande brist på jämlikhet. Kvinnorna är inte jämställda med männen när det gäller rätten och möjligheterna till förvärvsarbete. Kvinnorna har — ofta också vid sidan av förvärvsarbetet — huvudansvaret för skötsel av hem och barn. Utbildning — och avancemangsmöjligheterna — inom alla sektorer av samhället är sämre för kvinnor än för män. Och i det

politiska och fackliga arbetet är kvinnorna underrepresenterade. De får ofta träda tillbaka för männen.

Naturligtvis kan vi inte ha det så här!

Vi behöver inte söka efter orsakerna här till. De finns bl. a. i värderingar och förutfattade meningar, som det tar tid att påverka. De ligger i trögheten att uppnå konkreta förändringar. Det räcker att konstatera att kvinnornas situation är sådan att vi på många olika vägar samtidigt måste arbeta för förändringar.

Kvinnornas frigörelse är inte kvinnornas ensak. Det är hela samhällets. Här kommer politiken in i bilden. Det är politikens uppgift att inte bara på allt sätt stödja kvinnorna i deras strävanden till jämställdhet, utan framför allt leda och samordna det arbete för kvinnornas jämställdhet, som måste pågå på samhällslivets alla områden. I detta arbete måste näringslivet i hela sin bredd delta. De fackliga organisationerna, folkrörelserna, skolan inte minst. Kvinnornas egna organisationer drog upp de första riktlinjerna och visade vägen. Men nu måste vi med politiska redskap alla vara med och ta ansvaret för detta arbete. Självfallet måste kvinnoorganisationerna behålla sin pådrivande roll.

Den debatt om kvinnornas frigörelse och ställning som nu förs i alla våra nordiska länder är ett hälsotecken för våra demokratier. Från denna debatt måste nu växa fram konkreta åtgärder för att rätta till förhållandena. Vi måste med allvar och kraft undanröja den klasskillnad rakt igenom våra samhällen som den bristande jämställdheten mellan män och kvinnor utgör.

De frågor jag tagit upp är på sitt sätt typiska för de nordiska demokratierna.

Ute i världen tilldrar sig de nordiska länderna betydande intresse. Vi används ofta som slagträn i den inrikespolitiska debatten i olika länder. Ibland framställs vi som modeller — i ett måhända alltför rosafärgat skimmer. Ibland nyttjas vi som ohyggligt avskräckande exempel, när man målar med den konservativa grämselsens svarta penslar och färger. Detta intresse beror inte på att vi är stora, eller på att vi är mäktiga. I de globala sammanhangen är vi små länder av begränsad strategisk och ekonomisk betydelse. Intresset beror helt enkelt på de idéer

och de metoder som varit vägledande för samhällsutvecklingen i våra länder.

Den solidariska välfärdspolitikens byggd på den demokratiska reformismens metod är historiskt och internationellt sett en rätt unik samhällsform och det är obestridligt — som Anker Jørgensen påpekade i går — att de nordiska länderna där varit föregångare. Det är detta som givit de nordiska länderna mycket av en särpräglad identitet. Det har samtidigt gjort dem kontroversiella.

Den praktiska solidariteten är en nagel i ögat på dem som tror att egoism och självhävdelse är de drivkrafter varmed framtiden skall formas.

Den demokratiska metoden och den folkliga förankringen i stora organisationer och rörelser är nagel i ögat på dem som kallar diktatur för demokrati eller tror att den våldsamma omstörtningen kan bereda marken för nya eliter.

Den sociala utjämning som trots allt skett i alla våra länder är knappast en källa till glädje för dem som försvarar privilegier och sociala klyftor.

Den kritik som flödar ur motiveringar av denna typ kan vi ta med visst lugn, eftersom vi känner orsakerna. Betydligt allvarigare bör vi betrakta de krav och förväntningar som ställs på oss från människor ute i världen som lever under ofantligt mycket svårare förhållanden och som av oss förväntar sig att vi ständigt på nytt skall bevisa det sociala framstegets möjligheter. De kan med rätta säga ungefär så här: Ni har utomordentligt goda förutsättningar — i er ekonomi, i era naturtillgångar, i era fredliga traditioner och i era folkrörelser och en fast förankrad demokrati — att visa att de problem som oroar och pressar människorna i det moderna industrisamhället är möjliga att lösa.

Vi lever på intet sätt i några idealsamhällen. Norden är varken paradiset eller inferno. Vi kan känna oss stolta över det som uträttats och självförtroende inför möjligheten att gå vidare framåt. Vi är samtidigt djupt medvetna om de brister som finns i våra samhällen. Det kan endast avhjälpas om vi beslutsamt griper oss an med våra samhällens fortsatta förnyelse. Det må gälla arbetslivets problem, kvinnornas frigörelse, miljöproblemen, eller en fördjupad demo-

krati på samhällslivets olika områden. Det finns ingen väg tillbaka, vare sig till ett gammalt samhälle eller till det förflutnas idéer.

Det är klart att vi i hög grad måste genomföra detta arbete av egen kraft. Det är lika klart att vi aldrig kan mäla oss ut ur ett vidare internationellt samarbete. Det finns heller ingen väg tillbaka från internationalismen, även om man kan ha olika meningar om formerna för detta internationella samarbete.

Men vi har all anledning att ta fasta på att det finns en särpräglad nordisk identitet, som ger mening och innehåll åt vårt samarbete. Det nordiska samarbetet får aldrig bli en konservativ restpost. Det får inte upplevas som hinder att gå fram på reformernas väg i den takt som var och en önskar. Det får heller inte utvecklas till ett smågnabb om verkliga eller inbillade skönhetsfläckar. Dess syfte är att ta fasta på de gemensamma arbetsuppgifter som finns och att stimulera varandra till nya idéer och nya praktiska åtgärder i samhällsutvecklingen.

Och i botten måste ligga den solidaritetsidé som är grundvalen för våra länders framgång i nuet och förhoppningar inför framtiden.

Minister for kulturelle anliggender **Niels Matthiasen**: Hr. præsident! I ministerrådets beretning på niti sider optager afsnittet om kulturelt samarbejde 23 sider, dvs. lidt mere end 25 %, og er således langt det største afsnit. Med sine 32 mill. danske kroner udgør kulturbudgettet relativt en endda langt mere fremtrædende plads i det samlede nordiske budget.

Jeg undrer lidt på, om dette er et godt tegn eller et dårligt tegn, når vi ser på det nordiske samarbejde som helhed. Det kan jo uden videre konstateres, at dette nordiske forhold ikke afspejler de nationale forhold. Var dette tilfældet, at det danske statsbudgets afsnit for undervisning, forskning og almenkulturel virksomhed udgjorde 25 % af det samlede budget, skulle jeg uden videre erklære mig tilfreds, både nationalt og nordisk, men sådan er det jo ikke.

Selv om jeg selvfølgelig i min nuværende position ud fra en isoleret betragtning må se på kulturens fortrinlige placering med

tilfredshed, og selv om jeg også vil arbejde for, at bevillingerne til nordisk kulturelt samarbejde forøges, vil jeg dog i helhedens interesse kraftigt henstille, at bedre balance tilvejebringes, og at de gode erfaringer fra kultursamarbejdet i højere grad udnyttes på andre felter.

Jeg vil tro, at det er med en vis genkendelsens glæde, men også med genkendelsens mangel på overraskelse, at medlemmerne har læst beretningens kulturelle afsnit. Sagerne er mange, men ikke nye.

Når man diskuterer kulturaftalen og dens konsekvenser, sporer man undertiden navnlig hos parlamentarikere en vis skuffelse over, at kulturaftalen ikke har givet sig mere kontant udslag i øgede bevillinger og i mange nye projekter.

Men jeg vil gerne fremhæve, at aftalen efter min opfattelse allerede har sat sig væsentlige spor også i budgetmæssig henseende. De organer, der er oprettet i henhold til kulturaftalen, har i deres første virksomhedsår foretaget en gennemgang og indledende vurdering af det allerede igangværende nordiske samarbejde og har gjort de første skridt mod en langtidsplanlægning på området.

Der er jo gennem årene taget mange initiativer på dette felt — ikke mindst fra Nordisk Råds side — initiativer, som enkeltstående har forekommet at være værdifulde nydannelser. Men det kan jo ikke nægtes, at det billede, der har tegnet sig gennem disse år, er blevet noget broget.

Vi har nu — for første gang forekommer det mig — muligheden for at få et overblik over hele samarbejdsfeltet, for at vurdere de enkelte aktiviteter i en større sammenhæng og for at foretage den prioritering af ønskerne, der er nødvendig på nationalt plan og selvfølgelig også på nordisk plan. Vi har også hermed fået mulighed for at udnytte de givne bevillinger langt bedre. Det drejer sig jo trods alt ikke kun om at bruge penge, men om at få tingene gjort og gjort på den rigtige måde.

Fjernsynssamarbejdet står som første samarbejdsprojekt i det almenkulturelle afsnit af ministerrådets beretning. Det er også et hovedemne for generaldebatten.

Overvejelserne koncentrerer nu om de tekniske muligheder for overførsel og udsendelse af de nordiske nabolandes tv-pro-

grammer, efter at det nordiske ministerråd har givet dette spørgsmål særlig prioritet. Ved denne lejlighed kan der være grund til at knytte nogle bemærkninger til en af de andre muligheder for en udvidelse af samarbejdet, som er omtalt i Nordisk Råds rekommandation fra februar sidste år om et udbygget nordisk tv-samarbejde og som gentages i forslaget til den ny rekommandation, nemlig spørgsmålet om produktion og distribution af tv-programmer på fællesnordisk niveau.

Som det fremgår af rapporten fra arbejdsgruppen for nordisk tv-samarbejde, indebærer den gældende danske radiolovgivning i en vis forstand en begrænsning af mulighederne for en forøgelse af det nordiske programudbud, idet Danmarks Radio har eneret til radiospredning i landet, og der er selvsagt en øverste grænse for omfanget af nordiske programindslag i Danmarks Radios udsendelser.

På dette punkt er der nu en helt realistisk mulighed for en forbedring, forudsat at det forslag til lov om radio- og fjernsynsvirksomhed, som i denne måned er fremsat i folketinget, bliver vedtaget. Den væsentligste nydannelse i dette lovforslag er bestemmelserne om, at der under visse vilkår kan gives andre end Danmarks Radio tilladelse til at drive programvirksomhed. Dette brud på Danmarks Radios traditionelle eneret gælder dog ikke den landsdækkende programvirksomhed. Tilladelse kan imidlertid gives til programspredning inden for lokalt begrænsede områder — trådløst over radiosendere eller gennem kabelanlæg. Forslaget sikrer det offentlige kontrol med programvirksomheden gennem bestemmelserne om, at amtsråd eller kommunalbestyrelser skal indstille de koncessioner, der kan gives af kulturministeren. Men de programforetagender, der skal kunne oprettes, må i princippet have en selvstændighed i forhold til det offentlige, som svarer til Danmarks Radios status, men med samme krav om alsidighed og ansvarlighed.

Med de muligheder, som den nye kabelteknik rummer for udsendelse af et praktisk taget ubegrænset antal programmer — muligheder som nu kan ses, men som det vil tage mange år at realisere — må man nok sætte et spørgsmålstejn ved, om der

lokalt og nationalt findes et talentmateriale, der kan dække behovet for programstof og tilvejebringe den fornyelse, der netop er hovedformålet med de nye lovbestemmelser. Derfor må det efter min mening være oplagt at trække på de ressourcer, der findes i hele Norden.

Der ligger i disse mine bemærkninger også, at jeg ikke tror på TV-Nord netop nu. Jeg tror også, at man svækker sine muligheder for at få indflydelse på retningslinjerne for den væsentlige, men mere praktisk betonedede udbygning, som givetvis vil finde sted i de kommende år, hvis man fastholder tanken om den særskilte nordiske tv-institution som sit fanemærke i den øjeblikkelige situation.

Først og fremmest må vi her nu afvente resultatet af overvejelserne mellem regeringerne og tv-institutionerne i den nedsatte TV-komité, og jeg kan love helhertet støtte til forslag, som med fornuft og rimelighed måtte komme derfra.

Jón Skaftason övertog därefter ledningen av förhandlingarna.

Mundebo: Herr president! Det nordiska kultursamarbetet i kulturavtalets form har nu gjort sitt första år, ett år med försök, med en del besvikelser men också med framgångar.

Det behövs naturligtvis en tid för att finna arbetsformerna, en tid för att genomföra utredningar och planering. Det behövs en tid innan kultursekretariatet når full effektivitet, innan parlamentariska organ, ämbetsmannaorgan och rådgivande kommittéer har funnit rätta former för samarbetet.

1972 har varit en sådan tid. I stort sett har starten varit god. Kulturavtalet gav oss förutsättningarna för ett mångsidigt och effektivt kulturutbyte. Under 1972 skaffade vi oss redskapen för att utnyttja dessa förutsättningar. Nu gäller det att använda dem, att gå från en period präglad av utredningar, kartläggning och planering till en tid av aktiva insatser och gradvis växande aktivitet.

Jag skall här ta upp tre frågor: dels kultursamarbetets folkliga förankring, dels samarbetet mellan organ och institutioner på forskningens, utbildningens och kultur-

politikens områden, dels slutligen kultursamarbetets ekonomiska resurser.

Det nordiska kulturavtalet är ju ett avtal mellan nordiska regeringar och parlament. Det är nu viktigt att förankra detta avtal i människornas medvetande, att få till stånd en bred folklig förankring av kulturarbetets mål. Det nordiska kultursamarbetet får inte bli en fråga för en del intresserade parlamentariker och ämbetsmän, en fråga för vetenskapliga och kulturella institutioner, för ledningarna inom olika organisationer. Det måste nå ut till många människor i hela Norden, det måste förankras i folkrörelserna, i ungdomsorganisationerna och studieförbunden. Det måste bli en verklighet i massmedia, i bibliotek och museer, i kulturarbetets vardag.

Detta synsätt måste prägla kulturavtalets samtliga tre huvudområden: forskning, utbildning och allmänskulturell verksamhet — kanske främst det sistnämnda. Därför måste denna sektor få större tyngd i kultursamarbetet.

Ser man på 1973 års kulturbudget finner man att forskningen får den största andelen av tillgängliga medel. Därefter kommer utbildningen och sist den allmänskulturella verksamheten. Jag är medveten om att detta kan vara en otillräcklig mätare på insatserna, men av c:a 32 miljoner danska kronor är det bara 2 miljoner som redovisas under rubriken allmänskulturell verksamhet. Även om denna sektor får medel också från ministerrådet och Nordiska kulturfonden är anslagen till allmänskulturell verksamhet av alltför blygsam omfattning.

Det andra spörsmål som jag vill beröra är samarbetet mellan olika organ och institutioner. Vi måste få en större vilja hos de nationella organen och institutionerna att finna gemensamma lösningar på nordisk bas. Det gäller alla tre sektorerna, kanske främst forskningsidan. Enligt kulturavtalet skulle samarbetet bl. a. omfatta gemensamma forskningsobjekt, gemensamma forskningsinstitutioner och samordning av nationella forskningsprogram. Ett sådant samarbete skulle ge rika möjligheter att effektivare utnyttja personella och materiella resurser, att forska på områden där ett lands resurser inte räcker till.

Det finns en benägenhet hos nationella organ och institutioner att slå vakt om de egna resurserna, att mera se till vad man får ut för den egna institutionen än till resultatet med gemensamma insatser. Man säger: »Jovisst kan vi samarbeta, men då måste vi få nya pengar.» Och man menar, fastän man kanske inte alltid säger det, att samarbetet helst bör lokaliseras till den egna institutionen och att den egna personalen skall vara med i ledningen etc.

Om vi skall nå full effektivitet och få bästa möjliga utnyttjande av tillgängliga resurser i de nordiska länderna måste vi komma bort från detta föräldrade tänkande.

Slutligen — och det gäller kanske det viktigaste, nämligen de ekonomiska resurserna för det nordiska kulturella samarbetet. Vi måste få medel för en ordentlig satsning på detta samarbete. 1972 års budget omfattar som sagt ungefär 32 miljoner danska kronor. Det är emellertid ingalunda fråga om 32 nya miljoner, utan det är i stort sett samma belopp som tidigare år fastän pengarna då redovisades under andra rubriker.

Samarbetet skall naturligtvis inte byggas ut snabbare än tillgängliga projekt medger. Satsningen skall gälla väl genomarbetade och planerade projekt. Men det finns redan många sådana projekt. Nordiska kulturfonden får ansökningar som motsvarar tre, fyra gånger det disponibla beloppet. Inför budgetarbetet för 1974 har också redovisats långa rader av angelägna och väl förberedda projekt.

Vi måste få fram pengar för de stegvis växande insatserna. Först då blir det kulturella samarbetet en realitet. Det räcker inte med tal i Nordiska rådet av ministrar och andra. Det måste göras konkreta insatser. Kulturbudgeten för 1974 måste därför bli väsentligt mer omfattande än 1973 års budget.

Det vore också bra om en preliminär ram för 1975 års budget snart kunde anges. Det skulle underlätta prioriteringen.

Herr president! Vi har redskapen, organisationerna och planerna. Nu gäller det att handla. Nu blir graden av politisk vilja avgörande för vilka resultat vi kommer att nå.

Meddelanden

Det meddelades, att statsrådet Camilla Ohnoff och undervisningsminister Ulf Sundqvist intagit sina platser i rådet.

Berte Rognerud: Generaldebatten har hittil vært preget dels av markedsspørsmålet og dels av det nordiske lovgivningssamarbeid. Jeg hørte med stor interesse på statsråd Lidbom i går, som på den ene side understreket at man i det nordiske samarbeid måtte fortsette på solidaritetens vei, men samtidig mente han at det var utmerket at et land forsøkte å gå nye veier, som f. eks. på ekteskapslovgivningens område. Det er vanskelig å finne logikken her. Solidaritet og harmonisering er utmerket, men det er visse trekk i den svenske regjeringens handlemåte i det siste som ikke umiddelbart bærer bud hverken om solidaritet eller harmonisering.

Statsrådet Lidbom tok også for seg ekteskapslovgivningen, hvor man ikke var lykkes å bli enige i de nordiske land, som han sa. Nei, det har ikke lyktes, og det vil neppe lyktes med det utspill som er gjort fra den svenske regjeringens side. Jeg vil også gi uttrykk for det ønske at med det svenske mønster på dette område, må det heller ikke bli noen felles lovgivning i Norden. På ett av de viktigste felter i nordisk samarbeid har Sverige slått inn på en kurs som bryter også med Helsingfors-avtalens forutsetninger. Vi har gjerne fremhevet at det nordiske lovsamarbeidet har vært en av grunnpillarene for vårt samarbeid i det hele tatt. Og vi har et felt som har en hundreårig tradisjon. Ifølge Helsingfors-avtalen har landene også plikt til å konsultere og orientere hverandre.

Men nu står vi overfor et alvorlig brudd på denne linje. Det svenske forslag til ny ekteskapslov er et beklagelig solospill som kan gjøre det nødvendig å se nærmere på hele det nordiske lovsamarbeid. Det ser ut til at den svenske loven skal tvinges gjennom, mens de øvrige nordiske land ennå holder på med utredninger når det gjelder eventuelle endringer i sin ekteskapslovgivning. Sverige akter tydeligvis ikke å vente på resultatene av disse utredninger, og statsrådet Lidboms innlegg her i går bar også

tydelig bud om dette. Adamsson gav i dag også uttrykk for det samme. Så vidt jeg forstår, er det en klar uenighet også i Sverige. Det gjelder så vel innen riksdagen som ute blant folket.

Det svenske ekteskapslovsforslag representerer en helt ny grunninnstilling til ekteskapet i det hele tatt, idet ekteskapet ikke lenger skal ha noen særstilling i familiessammenheng sammenlignet med dem som skaffer seg barn og danner familie uten å gifte seg, som det heter. Formene for inngåelse og oppløsning av ekteskapet foreslås sterkt forenklet.

Jeg kan ikke tilbakeholde den bemerkning at deler av det svenske forslaget virker direkte skremmende. Det bygger på en innstilling til ekteskap og familieliv som skiller seg klart ut fra hva vi ellers ser i vesterlandsk retts- og moraloppfatning. Og det vil svekke ekteskapets, hjemmets og familiens betydning i samfunnet.

Jeg tror som sagt heller ikke at det vil lykkes å komme frem til en felles nordisk ekteskapslovgivning med svenskenes såkalte »moderne foregangslov» som mønster for reformarbeidet. Forslaget har da også møtt stor motbør i de andre nordiske land, og som nevnt også i Sverige, uten at den svenske regjering synes å bry seg om dette.

Blant de hovedpunkter i forslaget som avviker fra lovgivningen ellers i Norden, kan nevnes at inngåelse av ekteskap bare skal bestå i en slags registrering i folkeregistrene, at halvøsken skal kunne få dispensasjon til å gifte seg, og at sinnssyke og åndssvake får fri adgang til å inngå ekteskap. Ved skilsmisser skal både tvungen megling og reglene om separasjon avskaffes. Alle regler om skilsmissegrunner skal fjernes, og dersom ektefellene er enige, skal de meddeles skilsmisse med det samme.

Nå inneholder lovforslaget også mange andre nye ting, som ikke umiddelbart har samme interesse i felles nordisk sammenheng. Og det er heller ikke alle spørsmål som er like omstridte. Men sammen vil allikevel lovendringsforslagene få meget dyptgripende virkninger. Vi må ikke glemme at det dreier seg om et helt grunnleggende trekk i vår samfunnsstruktur så vel som i ansvarsforholdet mellom mennesker og medmennesker.

Det kan være grunn til å nevne at mens antall giftermål pr. 1 000 innbyggere i så vel Norge som Danmark og Finland ligger relativt stabilt på omkring 7—8, er det i Sverige nu nede i godt under 5. I 1966 giftet rundt regnet 61 000 svensker seg. Men i 1972 var tallet bare omkring 38 000. Alt-så en nedgang på ca. 40 pst. siden 1966.

Svenska nyhetsbyrån sier i en kommentar til dette at det rett og slett skyldes at man i Sverige har ført en familiefiendtlig politikk i de senere år. Og det heter videre at det synes som om regjeringen og dens parti forsøker å innføre et nytt syn på ekteskapet. Man vil få ekteskapet til å fremstå som noe gammeldags og avlegs.

Jeg er av den bestemte oppfatning at familien og det den står for, fortsatt må være et grunnleggende element i vårt samfunn. Det blir samfunnets sak å legge forholdene slik til rette at man kan bevare familien som enhet, samtidig som hvert enkelt menneske, mann som kvinne, kan ha mulighet til selv å velge sin livsform.

Statsminister Palme snakket meget varmt om kvinnens frigjøring. Men det er ikke nok med bare snakk. Jeg synes man har snakket i mange, mange år og fremdeles har vi langt igjen for kvinnens frigjøring kan sies å ha nådd frem. Jeg savnet også noen forslag, noe initiativ reelt fra statsminister Palmes side. Kvinnens stilling i samfunnet f. eks. kan neppe forbedres ved radikale endringer i ekteskapslovgivningen. Det er på helt andre felter at samfunnet bør foreta seg noe.

Den nye familielovgivning som Sverige forbereder, bør forbli svensk og ikke nordisk. Man må ikke instituere på linje med ekteskap at to mennesker lever sammen som ektefolk uten å være gift. Og når denne samlivsform er blitt kalt »samvittighetsekteskap», må det sies å være en fullstendig falsk betegnelse. Et ekteskap er, eller skal i det minste være, et samvittighetsekteskap.

At antall inngåtte ekteskap holder seg stabilt i de andre nordiske land, forteller om ekteskapsinstitusjonens verdi. Den lar seg ikke måle i penger. Det er en kjensgjerning som ikke lar seg rokke av det forhold at ikke alle ekteskap »holder». Det skyldes menneskelig svikt eller brist, det skyldes ikke at ekteskapsinstitusjonen ikke

holder mål.

Jeg ser det slik at lovverket kan lede utviklingen, og ikke bare skal tilpasse seg en ønsket eller uønsket utvikling. Man må ha en målsetting for den kulturelle og menneskelige utvikling som man ønsker i et samfunn. Og för vi fjerner oss fra et kulturgrunnlag vi har felles med hele Europa, må vi ha noe bedre å sette i stedet.

Det er en kjensgjerning at den gjeldende familierett i de nordiske land er et forbilde på harmonisert lovverk. Og vi er sikkert alle enige om hvilken stor betydning det har at nettopp denne del av lovverket er ensartet. Det betyr en vesentlig fordel for nordisk samkvem og kontakt. Men så opplever vi da midt oppe i dette at et av de nordiske lands regjeringer fremmer forslag om vidtgående og prinsipielle endringer som må føre til en vesentlig distansering fra den lovgivning som fortsatt er gjeldende i de øvrige nordiske land. Og det gjøres uten at disse på forhånd var blitt konsultert. Etterpå uttales det så håp om at de øvrige nordiske land vil endre sin lovgivning i samme retning, og det begrunnes med ønsket om harmonisering. Dette er ikke noe godt eksempel på hvorledes nordisk samarbeid bør praktiseres.

Jeg vil konkludere med å si at et forslag som går ut på å distansere et av de nordiske land fra det felles kulturelle og åndelige grunnlag, i hvert fall ikke kan brukes som begrunnelse for nordisk harmonisering og samarbeid.

Ingen vil benekte at det har skjedd sosiale og økonomiske endringer i samfunnsutviklingen. Men en tilpasning til denne utvikling må kunne skje uten å ødelegge familien og ekteskapets status som sådan.

Björklund: Herr president! Tonen i dagens och gårdagens generaldebatt verkar en aning resignerad. Lovsångerna till de nordiska frihets- och rättstraditionerna och den kulturella gemenskapen gör intryck av att vara kanske ännu mera rutinmässiga än vanligt. Under Helsingfors-sessionen i fjol fick man intrycket av att debatten var mindre diffus, mera spännande, intensivare på något sätt. Jag minns t. ex. inte att de valda rådsmedlemmarnas antal i plenisalen i Helsingfors i fjol en enda gång skulle ha sjun-

kit till mindre än tio, som det hände t. ex. igår. Varför dessa rutinmässiga monologer, varför denna resignation? Norden har ytterligare splittras. Med Danmarks EG-inträde, som vi självfallet måste erkänna som ett faktum, tvingas vi nu att sänka ambitionsnivån för samarbetet. De politiska realiteterna tvingar fram en diskussion om ett samarbete utan några som helst i förväg ställda krav på harmonisering, en ny nordisk realism som kanske är mer skeptisk än hittills eller, som saken också har uttryckts, en nordism utan drömmar, och detta är naturligtvis föga inspirerande för en plenardebatt.

Danmarks EG-inträde var kalldusch för de sista entusiasterna och ändå var det inte fråga om någon direkt överraskning. I sak har det alltid rått ett visst motsatsförhållande i ekonomiska och delvis även i politiska frågor mellan Danmark och det övriga Norden. Danmark har alltid varit ett stycke Mellaneuropa i Norden, något som är fullkomligt lika naturligt som Finlands så kallade särprägel. Lyckligtvis vet vi att de nya realiteterna inte helt och hållet kommer att omöjliggöra en vidare utveckling av det nordiska samarbetet även om tyngdpunkten till en början måste förskjutas till andra mera sekundära sektorer än man gärna ville medge här på ett samnordiskt forum. Jag hör till dem som inte tror att nordiskt samarbete skulle komma att tillåtas Danmark från EG-håll mera än i den mån det dansk-nordiska samarbetet passar EG:s politiska syften, i varje fall när det gäller kritiska frågor. Det är naturligtvis inte vackert sagt, men att blunda för detta vore självbedrägeri. Ingenting hindrar oss att i detta läge målmedvetet sänka ambitionsnivån i det nordiska samarbetet även om tanken som sådan är föga imponerande. Men uppriktigt sagt är jag inte fullt säker på att alla faktiskt förstår att denna i viss mån mer eller mindre provisoriska sänkning av ambitionsnivån just nu är den enda möjligheten att rädda samarbetet i framtiden.

Mig oroar följande fråga: kommer EG-anhängarna i det övriga Norden fortfarande att försöka omvandla det nordiska samarbetet till en kanal för påverkan från Bryssel? Tror man fortfarande på en sådan illusionspolitik som går ut på att likrikta de

nordiska samhällsekonomierna och våra rättsnormer med EG-ländernas? Det borde stå klart att en sådan samnordisk EG-harmonisering är definitivt dömd att misslyckas. Det nordiska lagstiftningssamarbetet kan under inga omständigheter bli ett medel för att på det juridiska planet bygga upp en EG-hegemoni i alla nordiska länder. Den aktuella fara som hotar samarbetets framtid består av obetänksamma och alltför ihållande försök att utnyttja det nordiska samarbetet för EG-syften kan te sig ödesdigra även för alla realistiska strävanden att stärka banden mellan de nordiska länderna.

Jag vill inte gräva i det förflutna, men det tycks fortfarande vara aktuellt och viktigt att konstatera att EG-entusiasternas illusionspolitik har torpederat de hittills mest allvarliga försöken att bygga upp ett realistiskt och utvecklingsdugligt nordiskt samarbetsystem och de bittra Nordek-erfarenheterna borde ha övertygat alla om huru illusoriskt det faktiskt är att göra det nordiska samarbetet till en trojansk häst.

Herr president! Egentligen bad jag om ordet för att kommentera den fråga som här ställts av flera talare, snart sagt en klassisk fråga, nämligen huruvida det nordiska samarbetet utesluter europeiskt samarbete och vice versa. Om Europa för oss är en sluten västeuropeisk superstat under EG:s och Natos täckmantel, är motsatsen mellan Norden som helhet och detta Europa uppenbar. Men om vårt perspektiv på Europa icke är en produkt av denna snäva och i grund och botten falska »internationalism» utan har en positiv attityd till både väst och öst och om det även inrymmer medvetenhet för och solidaritet med u-länderna, finns det ingen motsättning mellan nordism och europeism. Det är för Norden av vitalt intresse att främja alleuropeiskt samarbete, ett alleuropeiskt samarbete som inte ter sig diskriminerande gentemot den övriga världen. En gemensam aktiv insats för alleuropeiskt samarbete är samtidigt den säkraste garantin för att den gemensamma traditionen för folkligt självstyre icke kvävs, att de politiska ramarna för det nordiska samarbetet icke definitivt spricker och att Norden klarar sin fortfarande pågående identitetskris.

Thestrup: Hr. præsident: I det nordiske retslige samarbejde har retsvidenskaben og de nordiske juristmøder spillet en betydningsfuld rolle.

Jeg kan derfor ikke undlade at gøre opmærksom på anskuelser om det nordiske samarbejde på det retslige område, som kom til udtryk på det sidste nordiske juristmøde i Helsingfors i 1972. De tanker, jeg vil henvende opmærksomheden på, fandt bl. a. udtryk i en tale af professor von Eyben.

von Eyben kritiserede de nordiske juristmøder og fandt, at arbejdet med nordisk retsenhed i det hele taget ikke var fulgt med tiden. Han gjorde opmærksom på de meget store krav, som det europæiske samarbejde, ja måske i den kommende tid samarbejde på endnu større plan, vil stille til Norden, hvis Norden skal øve sin indflydelse herpå. Og så sagde han følgende, som jeg beder om tilladelse til at citere:

Hvis man virkelig ønsker en revision, vil jeg mene, at det er alt for snævert blot at se på de nordiske juristmøder. I et videre perspektiv må man betragte ikke blot de nordiske juristmøder, men også institutioner som Nordisk Råds juridiske udvalg, de nordiske retsinstitutter, den nordiske kriminalistforening, nordisk administrativ forening, paralleludvalgene i de nordiske lande og Tidskrift for Rettsvidenskab. En rationel løsning kan formentlig ikke nås uden en koordinering af alle disse kræfter.

Derefter foreslår professor von Eyben, at man udbygger ministerrådet og Nordisk Råds juridiske udvalg til at være det koordinerende, initiativtagende organ, som skal få samling på kræfterne.

Det er disse tanker, jeg gerne vil bringe frem til overvejelse, ikke blot i Nordisk Råd og dettes juridiske udvalg samt mellem samarbejdsministrene, men også inden for den nordiske retsvidenskabs forskellige institutter og foreninger.

Nu er forholdet jo det, at der allerede i vidt omfang finder et samarbejde sted mellem retsvidenskaben og de lovgivende myndigheder i det enkelte nordiske land. Det er jo sådan, at vedrørende de fleste større lovforslag på det retslige område, som fremlægges i parlamenterne, har retsvidenskaben udtalt sig og kommet med en eller flere ind-

stillinger. Ja, vi bliver undertiden i det danske folketing draget ind i egentlige retsvidenskabelige diskussioner, således som det sker i øjeblikket, hvor vi til behandling har en række vigtige strafferetlige spørgsmål, og hvor vi får det spørgsmål op, om vi skal anvende tilregnelighedsbegrebet eller ej.

Det er altså ikke sådan, at der ikke i Norden er samarbejde mellem retsvidenskaben og de lovgivende og administrative myndigheder. Alligevel kan jeg ikke nægte, at jeg tror, en intensivering og en koordinering af det retslige samarbejde i Norden er nødvendig, hvis vi i den kommende tid skal bevare og udbygge de nordiske retstraditioner.

Nu må man ikke tro, at jeg taler — for at bruge et dansk udtryk — for min egen syge moster, idet jeg er bange for, at det kun er Danmark, der løber denne fare, fordi det er indtrådt i det europæiske markedsfællesskab. Jeg tror, jeg med ret stor bestemthed kan forudsige, at vore broderlande i Norden er udsat for den samme eller i al fald en noget lignende fare.

Forbindelsen mellem vore lande i Norden og forbindelsen mellem de nordiske lande og landene udenfor er så stærk og forstærkes fra dag til dag, så at påvirkningerne på det retslige område også vil blive stærkere og stærkere.

Hvis vi møder denne påvirkning med frygt og søger at lukke os af fra den, så er vi sikre på at tabe, og så er vi sikre på at få vore anskuelser løbet over ende. Det er vi imidlertid ikke, hvis vi i tide forbereder os.

Til denne forberedelse hører ikke blot, at vi er opmærksomme på de bevægelser på det retslige område, der rører sig uden for Norden, undersøger dem og indpasser dem, som vi finder det rimeligt at indpasse i vore regler. Der hører også til, at vi på de for den nordiske retsopfattelse vigtige områder når frem til en harmonisering, om ikke fuldstændig i ord så i mening, således at vi kan få en ensartet retsanvendelse.

Man vil forstå af det, jeg har sagt, at jeg ikke er helt enig med den sidste ærede taler. Man vil forstå, at det er min opfattelse, at der ikke er nogen fare for det nordiske retslige samarbejde, hvis vi i tide forbereder os, og hvis vi i tide forudser, hvad det er vi står over for.

Må jeg blot til slut sige, at nordisk retsopfattelse har værdier, der ikke blot gør det rimeligt for os her i Norden at gå ind for dem, men nordisk retsopfattelse indeholder også synspunkter og tanker, der kan være af betydning for andre — ja, måske endog er værd for andre at antage.

Haugstvedt: Vi kommer ikke utenom å arbeide sammen i en verden som stadig blir mindre. Den blir mindre fordi det blir enklere og lettere på alle områder å kommunisere — landene imellom og kontinentene imellom.

Det er lett å registrere at det på det tekniske, handelspolitiske og forskningsmessige plan etableres samarbeid over landegrensene uavhengig av det politiske samarbeid. Grunnen til dette er at de forskjellige parter ser det slik at dette samarbeidet er nyttig og hensiktsmessig.

Nordisk samarbeid politisk virker også naturlig. Geografisk, historisk og kulturelt hører de nordiske folk sammen. Vi er folk som har mye til felles på mange områder. Vi har lett for å forstå hverandre både når det gjelder språk, og når det gjelder idépolitiske målsettinger. Vi ser nok ulikt på en del spørsmål, men jeg ser ikke det som noen stor katastrofe.

Dette er f. eks. første gang Nordisk Råd møtes etter at de nordiske land har valgt forskjellige tilknytningsformer til De europeiske fellesskap. Situasjonen er i dag den at ett av de nordiske land valgte medlemskap i EF, de øvrige en tilknytning til Fellesskapet i form av handelsavtaler. Både i Nordisk Råd og i de enkelte lands presse har det vært spekulert en del over om det nordiske samarbeid vil kunne bli vanskeliggjort ved at man ikke fikk en ens tilknytningsform til De europeiske fellesskap.

Jeg ser dette spørsmål slik at de enkelte land og folk har valgt den tilknytning til De europeiske fellesskap som man har funnet mest hensiktsmessig, både for det enkelte land og for samarbeidet i Norden, i Europa og i verden for øvrig. At enkelte nordiske land nå har fått en tilknytningsform til EF som ut fra de enkelte folks syn er det beste, skulle etter min oppfatning ikke tilsi at vi blir stilt overfor nye og sær-

lig vanskelige problemer i det nordiske samarbeid. Nå som tidligere er det viljen til samarbeid i Norden som er det avgjørende. Jeg har ikke kunnet registrere at denne vilje er blitt svekket på grunn av de nordiske lands holdning til Fellesskapet. For meg fortøner situasjonen seg slik at den utvikling som skjer i Europa i dag, gjør det både ønskelig og nødvendig med et nærmere og mer dyptgående nordisk samarbeid i årene fremover. Når det gjelder markedsspørsmålene, er det positivt at EFTA-samarbeidet skal fortsette, og at de nordiske land som fremdeles er med i denne organisasjonen, også på dette plan kan være med og bidra til en best mulig handelspolitisk løsning i Europa. Det som her er sagt, må selvfølgelig ikke tolkes slik at det ikke i enkelte tilfelle kan oppstå problemer i det nordiske samarbeid på grunn av ulik tilknytning til Fellesskapet. Men jeg er overbevist om at disse problemene ikke er større enn at de kan overvinnes, og at de også i noen grad vil kunne bli en prøve på hvor alvorlig vi tar og hvor meget vi mener det med det nordiske samarbeid og en videreutvikling av dette.

Historisk, kulturelt og geografisk står de nordiske land meget nær hverandre. Det er ofte like store forskjeller innen de enkelte land som det er mellom de nordiske land. På denne bakgrunn ser jeg det betydningsfullt at vi har fått den nordiske kulturavtalen, som ble undertegnet i Helsingfors i 1971. I denne avtalen ligger det innebygd store muligheter til et nært kulturelt samarbeid mellom de nordiske land. Samarbeidet på dette plan kan bli meget fruktbart hvis det skjer under forståelse for hverandres nasjonale og regionale særtrekk, og at den reformiver som måtte være til stede i de enkelte land, ikke ekspanderer i en slik form eller på en slik måte at det kan virke uheldig for samarbeidet. Jeg er blant dem som ser det som uheldig med en for uensartet lovgivning i de nordiske land. Det må være en oppgave å arbeide for en harmonisering av lovgivningen i den utstrekning man finner dette hensiktsmessig. Jeg tenker her bl. a. på spørsmål som knytter seg til miljøvern og ressursbruk, og lovgivning på områder som angår rusgifter og narkotika. Jeg vil samtidig understreke at jeg ikke er for lov-

harmonisering for enhver pris, og jeg ser det som uheldig om et land ensidig kjører frem lovrevisjoner på områder der vi hittil stort sett har hatt ens lovgivning i Norden og funnet dette formålstjenlig. I denne forbindelse tenker jeg konkret på den nye ekteskaps- og skilsmisselfølgning som nå er foreslått gjennomført i Sverige. Spørsmål som går på ekteskap og familie, ser jeg på som helt sentrale spørsmål i vårt kultur- og samfunnsliv. Å medvirke til å skape en kløft mellom nordiske land på dette viktige område, vil vel være et brudd på den linje vi hittil har forsøkt å leve opp til i det nordiske samarbeid.

Som kjent har de nordiske land hatt et meget nært samarbeid i De forente nasjoner, og det er inntatt ens standpunkter i en rekke viktige politiske saker som har vært til behandling i verdensorganisasjonen. Det er viktig å være oppmerksom på at dette har kunnet skje til tross for at de nordiske land har en ulik sikkerhetspolitisk plassering. Det må være en viktig oppgave for de nordiske land i tiden fremover å arbeide aktivt for å gjøre De forente nasjoner til et mer tidsmessig instrument i fredens tjeneste og medvirke til at alle medlemsland i praktisk politikk følger opp de forpliktelser man har påtatt seg ved sitt medlemskap i verdensorganisasjonen. Vi lever dessverre fremdeles i en verden der det stadig skjer alvorlige brudd på sentrale menneskerettigheter. Det er naturligvis en oppgave også for de nordiske land å påtale dette, uansett hvor det måtte skje i verden. Med bakgrunn i de kristne og humanitære tradisjoner som de nordiske land har, og dette at vi ikke bærer den belastning som kolonimakter gjør, er det grunn til å tro at de nordiske land blir hørt når vi uttaler oss om spørsmål som går på den internasjonale rettsorden og individets sikkerhet og trygghet. Jeg tror imidlertid at det er svært viktig at vi i slike spørsmål ikke opptrer på en slik måte at vi forringer våre muligheter til å kunne spille meglerens rolle i konfliktsituasjoner. Dette kan bl. a. skje ved at man utviser en nidkjærhet som mange vil kunne oppfatte som ensidighet og ikke som et bidrag til å dempe ned og løse vanskelige konfliktsituasjoner. For meg står det slik at de nordiske land har en spesiell oppgave når det gjelder å spille

meglerens rolle i en urolig og vanskelig verden.

Woivalin: Herr president! Bland nordiska samarbetsfrågor, som för oss på Åland har ett speciellt intresse, är miljöpolitiken en av de viktigaste. Miljöpolitiken har under det senaste året kommit alltmer i fokus, inte bara i Norden utan också i övriga delar av världen. Ett bevis härpå är den stort upplagda och också lyckade miljövärdskonferensen i Stockholm senaste sommar i FN:s regi. Här i Norden och i Nordiska rådet har vi flera miljövärdfrågor aktuella. En stor sådan fråga är föroreningsproblemet i östersjöområdet. Från fackmannahåll har man redan en längre tid slagit larm om de svåra föroreningar, som ovannämnda innanhavsområde utsatts för. Man har kommit med förutsägelser om att Östersjön, om ingenting görs i miljövärdande syfte, ganska snart skulle vara ett dött hav. Vilka konsekvenser det skulle få behöver jag inte här gå in på, det kan nog var och en tänka sig. Att råda bot på situationen är naturligtvis inte så lätt, men glädjande är att frågan har väckts här i Nordiska rådet och att ett nordiskt samarbete för att avhjälpa föroreningarna av östersjöområdet redan är i gång. Detta samarbete bör med det snaraste utbyggas och intensifieras och vad gäller Östersjön och Finska viken måste ett ökat samarbete med de icke nordiska strandstaterna på ett lämpligt sätt fås till stånd. Detta skall väl nu gå lättare då de nordiska länderna diplomatiskt erkänt Östtyskland. Också andra samnordiska miljöfrågor finns att bevaka, men dem skall jag inte nu gå in på.

Det är mycket glädjande att ministerrådet beaktat hithörande frågor och bland annat tillsatt en särskild kommitté, den nordiska miljöskyddskommittén, vars uppgift bl. a. varit att utarbeta en nordisk miljöskyddskonvention samt ett tillägg till Helsingfors-avtalet om miljövärden. Allt detta är bra och en god början på samnordiskt miljövärdarbete, men jag tror att vi redan nu måste gå ännu längre och så fort som möjligt inrätta ett gemensamt nordiskt organ — ett miljövärdinstitut — som skulle samordna miljöforskningen i Norden och komma med praktiska förslag för att för-

bättra gemensamma miljöproblem. Detta är ingen helt ny tanke. Frågan har berörts bl. a. i Sveriges riksdag. Men vi bör så fort som möjligt skrida till handling och jag skulle redan nu vilja nämna Åland som en mycket lämplig förläggningssort för ett dylikt miljövårdsinstitut. Dels ligger Åland mycket centralt i hela Norden och dels ligger Åland centralt i östersjöområdet, som ju skulle vara ett mycket stort och viktigt arbetsfält för institutet. Därtill har Åland numera synnerligen goda kommunikationer med det övriga Norden.

Det är givet att gemensamma nordiska institutioner skall förläggas där de fyller sin funktion bäst, men samtidigt har det varit, och bör vara en strävan att dylika institutioner i mån av möjlighet fördelas till olika delar av Norden. Då Finland hittills måste anses misslottat vid lokaliseringen av nordiska institutioner, borde vi nu vara på tur att få en sådan och för oss på Åland skulle det betyda mycket om vi fick dit ett miljövårdsinstitut. Jag tror också att Åland som placeringssort fyller alla rimliga funktionella krav. Jag hoppas få stöd för ett medlemsförslag i den här riktningen i Nordiska rådet.

Sedan man i Finland beslutat om byggande av ett oljeraffineri vid Bottenhavskusten strax norr om Åland, har frågan om farledsförbättringar och andra säkerhetsåtgärder för att hindra fartygsolyckor i de farliga farvattnen i södra Kvarken fått ökad aktualitet. Vi har här dels faran med stora och svårmanövrerade tankers i trånga och livligt trafikerade farleder och dessutom den stora nord—sydgående fartygstrafiken i Ålands hav, som korsar färjrutterna mellan Finland och Sverige. En i detta sammanhang så väl insatt organisation som de åländska skeppsbeväringarnas har helt nyligen efterlyst olika åtgärder för säkrare fartygstrafik genom Ålands hav. Detta är väl främst en fråga mellan Finland och Sverige och jag vet att ett samarbete i vissa hithörande frågor redan förekommer. Och jag hoppas att man på vederbörligt håll vidtager alla tänkbara åtgärder för en säkrare fartygstrafik genom Ålands hav.

En fråga som menligt kan komma att beröra de åländska havsfiskarna är planer från svensk sida att utvidga sin fiskevatensgräns. Var och en förstår frågans vikt

för de åländska fiskarna och för hela Åland, om jag säger, att man på Åland har närmare 40 procent av hela Finlands havsgående trålarflotta och över 50 procent av de laxfiskande trålarna. Det är ju främst laxfiskarna som skulle drabbas av en utvidgning av den svenska fiskevatensgränsen. Med beaktande av de goda grannförhållanden som alltid rått mellan Sverige och Åland och när vi i andra sammanhang visats tillmötesgående från svensk sida, är vi dock inte alltför oroade över det svenska förslaget. Om det förverkligas hoppas vi på en överenskommelse i bästa sämja så att både svenska och åländska intressen blir tillfredsställda.

För övrigt anser jag, att det nordiska TV-samarbetet bör utvidgas. Det är nu på tiden att övergå från ord till handling. Att frågan med god vilja kan lösas visar överföringen av Sveriges TV-2 till Åland.

Guttorm Hansen: I en del förhandsomtal av Nordisk Råds 21. sesjon har jeg sett at denne sesjonen var en begivenhet man ikke ventet seg særlig mye av. Det var tydeligvis ikke noe virkelig »sprengstoff» her nå, bortsett fra det håp man hadde om at kanskje den svenske ekteskapslovgivningen skulle gi grunnlag for sammenstøt som kunne skape muligheter for en overskrift med smell i.

Jeg synes denne forhåndsoppfatning er ganske interessant. I virkeligheten foreligger jo for denne sesjonen et nytt steg framover for det nordiske samarbeidet i det handlingsprogram som er utarbeidet. Vi har i de tre sesjoner, den 19. i København, den 20. i Helsingfors og nå den 21. i Oslo stadig utviklet det nordiske samarbeidet med en vilje som er til å ta og føle på. De tre foregående sesjoner la grunnen til den utbygging av fellesnordiske institusjoner som vi nå er i ferd med å etablere. Det gjelder presidiesekretariatet, kultursekretariatet, og vi står nå foran virkeliggjørelsen av ministerrådets sekretariat. Tre fellesnordiske miljøer skal her bygges opp, der de tjenestemenn som skal arbeide der, skal frigjøres fra de nasjonale hensyn og begynne å tenke og handle nordisk. Det er så viktig og så betydningsfullt at det i virkeligheten represen-

terer noe som kan og vil gi det nordiske samarbeidet en ny og sterkere profil i de kommende år. Og nå skal vi så etter denne sesjon ta handlingsprogrammet opp til virkeliggjørelse. Det er ikke et stort og visjonært program, men et pragmatisk og konkret program om vi nå følger det opp med vilje til å konkretisere oppgavene og å gjennomføre praktiske tiltak for å sette oppgavene i programmet ut i livet.

Den som vil se, og den som vil søke å skaffe seg et helhetsbilde av det nordiske samarbeid slik det nå har utviklet seg og utvikler seg, må kunne innrømme at det har fått en ny giv, en mer praktisk og konkret ramme og en ramme som holder seg innenfor og tar hensyn til de grenser som det nordiske samarbeid har. Nordisk samarbeid kan ikke erstatte de nordiske lands behov for større samarbeidsområder, hverken for de nordiske land samlet eller for landene enkeltvis.

Vi er nå i ferd med å finne våre nasjonale former for samarbeid med det utvidede EF. Jeg ser tydelig her at samarbeidsmulighetene mellom de nordiske land er meget små. Den irritasjon over det svenske krav om utvidelse av sin avtale med EF i lys av det som skjer med den norske avtale er, slik jeg ser det, ikke særlig vel begrunnet. Sverige har bl. a. trukket konsekvensen av virkeligheten i de nordiske lands forbindelser med EF. De er to-sidige, og hvert land må av den grunn søke å sikre sine nasjonale interesser. Norge må gjøre det, og for Norges vedkommende regner jeg med at norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk i lys av den utvikling som har funnet sted i vårt land i sterkere grad enn før vil være opptatt av å trygge våre nasjonale interesser. Det er derfor liten grunn til for oss å moralisere over våre nabolands tiltak for å trygge sine interesser overfor den store markedsdannelse i Europa.

Jeg vil gjerne bruke denne anledning i generaldebatten til å ta opp et spesielt spørsmål som melder seg i forbindelse med utbyggingen av de nordiske institusjoner og opprettelsen av ministerrådet og derunder hørende embetsmannskomiteer. Jeg har vært en varm tilhenger av utbygging av disse institusjoner, de felles nordiske sekretariater. Disse må, for såvidt gjelder ministerrådssek-

retariatet og kultursekretariatet underlegges instruksjon av ministerrådet. Det er også naturlig at ministrene ønsker å ha embetsmannskomiteer til å forberede sakene og til en viss grad til å delegere sin styringsrett overfor sekretariatene til. Men i dette apparat som bygges opp, ligger det innebygd en rekke problemer som må drøftes, og som Rådet, i særlig grad parlamentarikerne, bør drøfte. Det er slike spørsmål som den folkevalgte aktivitet og kontroll med disse organers virksomhet. Vi kan ikke tillate en oppbygging av fellesnordiske institusjoner som skal styres og kontrolleres av embetsmannskomiteer sammensatt av nasjonale embetsmenn som også har andre omsyn å ta enn det fellesnordiske. Det er en mulighet for kollisjon her mellom det fellesnordiske og det nasjonale, og det er ganske klart at embetsmannen kan komme i en valgssituasjon der det er naturlig at hans lojalitet overfor sitt eget land og sitt eget departement kommer til å veie tungt.

Vi har også det forhold at vi for kulturavtalens vedkommende har fått et felles nordisk budsjett, og kontrollen med dette er også i høyeste grad en folkevalgt oppgave. Jeg føler meg overbevist om at dersom de fellesnordiske institusjoner og de forskjellige embetsmannskomiteers kryssende interesser og konflikter skal bestemme utviklingen, vil det være mange farer som truer. Derfor ber jeg presidiet ta opp spørsmålet om å bringe det folkevalgte element i Nordisk Råd sterkere inn i bildet. Eventuelt ved å overveie en revisjon av samarbeidsavtalen, som klart fastslår både kontrollmyndighet og aktiv deltakelse fra parlamentarikerne side. Ingen kan være interessert i at det nordiske samarbeidet skal utvikle seg på en måte som kan skape konflikter i framtiden. Det er nå, i starten, vi kan stoppe utviklingen av det konfliktsstoff som vi ser her. Også ministerrådet og de nordiske lands regjeringer bør være interessert i å finne fram til tilfredsstillende løsninger. Om det ikke skjer vil det bli i de enkelte lands nasjonalforsamlinger at disse konflikter vil møte ministrene og regjeringene.

Jeg henstiller altså til presidiet snarest å ta denne sak opp til gjennomdrøfting med sikte på å nå fram til en ordening som avverger konfliktmuligheter, og som bringer par-

lamentarikerne sterkere inn i dette arbeid.

Spørsmålet om lovharmoniseringen i Norden møter oss ved denne sesjonen i spørsmålet om ekteskapslovgivningen. Jeg tror ikke at de synspunkter som flertallet i juridisk utvalg gir uttrykk for, bør bli det siste ord i denne sak. Til det er spørsmålet for komplisert. Lovharmonisering har, som andre fellesnordiske saker, sine grenser. Det bør vi kunne innse, og jeg tror for min del at rådsesjonen gjør klokt i ikke å slutte seg til de premisser som flertallet gir uttrykk for i denne sak, men finne andre uttrykksformer som bedre dekker den virkelighet vi lever i her i Norden.

Til slutt: Når det gjelder handlingsprogrammets videre skjebne vil jeg her særlig feste oppmerksomheten på betydningen av at ministerrådets sekretariat får en sterk utbygning straks det etableres, slik at det kan bli det maskineri som driver handlingsprogrammet framover. Videre vil jeg sterkt understreke at det for realiseringen av programmet er nødvendig å få støtte og deltakelse fra nærings- og arbeidslivets organisasjoner. Jeg viser her til den positive innstilling som Nordens Faglige Samorganisasjon har tatt til programmet, og til organisasjonens ønsker om å få delta i organene som skal arbeide videre med programmet. Utenom embetsmannskomiteene bør det kunne organiseres rådgivende komiteer, der bl. a. den nordiske fagbevegelse og andre bevegelse kan delta. På den måten blir handlingsprogrammet de nordiske folkenes sak, ikke bare regjeringenes. Og det ser jeg for min del som meget viktig.

Carl-Henrik Hermansson: Herr president! Jag kan helt ansluta mig till vad Guttorm Hansen sagt om hur nödvändigt det är att säkra ett ökat inflytande för de valda ledamöterna i Nordiska rådet, liksom för de folkliga organisationerna, på det nordiska samarbetet. Jag tror att det är ett bra förslag han har ställt till presidiet.

De problem som föreligger för det nordiska samarbetet kan formuleras på olika sätt. För min del accepterar jag inte formuleringen att svårigheterna beror på spänningen mellan folklig samhörighet och realpolitiska hänsynstaganden. Att bygga på och

bygga ut den folkliga samhörigheten är alltid den bästa realpolitiken. Här finns ingen motsättning.

Men formuleringarna är här inte det avgörande. Det avgörande om man vill söka utnyttja alla möjligheter för en utvidgad samverkan mellan de nordiska folken är att fastslå det faktiska läge som existerar efter Danmarks inträde i västeuropeiska gemenskapen. Detta begränsar självfallet möjligheterna för utvecklingen av det nordiska samarbetet på viktiga områden. Jag tycker detta uttrycktes mycket klart av P. Nyboe Andersen i en artikel i Nordisk kontakt nr 2 1973. Jag citerar:

»Danmark vil for fremtiden deltage både i EF og i det nordiske samarbejde. På konkrete økonomiske områder vil EF-samarbejdet i kraft af sin fastere form og mere forpligtende karakter have prioritet, således at det ikke kan forenes med dansk deltagelse i et forpligtende nordisk samarbejde. Et vigtigt eksempel er handelspolitikken. Ved de kommende internationale forhandlinger om fjernelse af told og andre handelshindringer inden for GATT:s rammer har Danmark sin plads i EF-samarbejdet og kan ikke deltage i en eventuel nordisk fællesoptræden.»

De uttalanden som finns från ledande personer och organ inom EG om innebörden av medlemskap i organisationen liksom den praxis som utvecklats ger samma vittnesmål som Nyboe Andersen.

Det är viktigt att fastslå att de svårigheter som skapats för det nordiska samarbetet genom Danmarks medlemskap i EG beror på denna organisations själva karaktär. EG är en gemenskap dominerad av de stora västeuropeiska monopolerna som syftar till att garantera kapitalet full rörelsefrihet inom det område man behärskar. Detta kräver omedelbart inskränkningar i den nationella självbestämmanderätten. Men sådana blir också följderna av kraven på ett upphävande av skillnaderna mellan de olika länderna, vad gäller ekonomisk politik, skattepolitik, socialpolitik osv. Konsekvensen av den gemensamma marknaden är därför ett successivt upphävande av de anslutna ländernas möjligheter att föra en självständig politik — i första hand på det ekonomiska området och, som en följd härav, också på alla

andra områden. Maktkoncentrationen inom EG går ju också ut över de nationella parlamenten, vilkas inflytande efter hand kommer att bli allt mindre.

Det är alltså denna den västeuropeiska gemenskapens karaktär som skapar svårigheterna för en utveckling av det nordiska samarbetet. Man skall inte inbilla sig att ett självständigt nordiskt samarbete skulle ha kunnat utvecklas även om samtliga länder i Norden hade anslutit sig som medlemmar till EG. Samarbetet dem emellan skulle hela tiden varit underordnat EG. Det skulle ha blivit en samverkan på de stora västeuropeiska monopolens villkor.

Hur Danmarks medlemskap i EG — och Norges pågående förhandlingar — splittrar Norden har vi ju i dagarna fått erfara genom de olika beslut som regeringarna träffat om kronornas och markens värden efter devalveringen av USA-dollar. Denna splittring är beklaglig. Den svenska kapitalismen kan nu skaffa sig fördelar gentemot Norge och Danmark. Norska och danska varor blir dyrare för de svenska och finländska konsumenterna. Läget hade varit bättre för de nordiska länderna om de hade kunnat stå samman mot USA-imperialismens försök att på andra folk vältra över kostnaderna för det brutala anfallskriget mot Indokinas människor och natur.

Jag har tagit mig friheten att i tidigare generaldebatter i Nordiska rådet kräva brännmärkning av Förenta staternas anfallskrig och folkmord i Indokina. Att Vietnamkriget på detta sätt tagits upp i Nordiska rådet har föranlett protester från andra rådsmedlemmar. Jag tror inte några sådana behöver komma i dag om jag uttalar den glädje alla måste känna över att USA:s anfallskrig bringats till ett slut i varje fall vad gäller Vietnam. Fortsättning bör snarast ske även vad gäller Laos och Kambodja.

I detta sammanhang måste jag än en gång efterlysa vad det blivit av det beslut om en gemensam nordisk stödaktion till det vietnamesiska folket, som regeringarna en gång träffat överenskommelse om att genomföra.

För att utvecklingen av det nordiska samarbetet skall fotas på en fast grund är det viktigt att fattade beslut efterlevs och ingångna överenskommelser följs. Ur denna

synpunkt är det anmärkningsvärt att rådsmedlemmarna till denna session tvingats att ställa så många frågor som innehåller skarp kritik mot regeringarna för att beslutade rekommendationer inte föranlett tillräckliga åtgärder, i vissa fall inga åtgärder alls. Jag skall här inte gå in på innehållet i de kritiska frågorna, den delen hör till frågestunderna. Men det finns tydligen skäl för Nordiska rådet att samlat framhålla, att det antar rekommendationer till regeringarna inte för nöjes skull eller för att över huvud taget ha något att syssla med, utan därför att här finns en allvarlig och välgrundad mening om att den eller den åtgärden måste vidtagas. Det är till skada för det nordiska samarbetet om rådets rekommendationer nonchaleras av regeringarna.

Jag skall inte här mera konkret gå in på sakfrågor som kommer upp till behandling under sessionen, men några av dem reser problem av principiell innebörd för det nordiska samarbetet. Detta måste ju alltid bygga på frivilliga överenskommelser. Det måste som sin grund ha en fast solidaritet mellan de nordiska folken. Det kan inte få innebära att en progressiv utveckling i ett land bromsas därför att andra nordiska folk icke omedelbart vill följa efter. Förutsättningen är givetvis att dessa folks intressen icke på något sätt skadas av förändringar som ett nordiskt folk genomför. Samarbetet måste också innebära att de nordiska folken solidariskt stöder varandra i kampen för berättigade intressen. På samma sätt bör de känna ett gemensamt ansvar i frågor där de kan påverka utvecklingen. Några konkreta exempel:

Det diskuteras stundom om lidelsen kommer före eller efter äktenskapets ingående. Hur som helst kommer det att på denna session demonstreras att redan lagstiftningen om äktenskapet kan komma lidelse åstad. Jag skall inte föregripa den diskussionen, utan vill blott framhålla att jag inte anser den särskilt nödvändig eller konstruktiv. Vad som hittills sagts i frågan här på sessionen och på föregående sessioner förefaller att dels bygga på missförstånd om de föreslagna ändringarna i den svenska äktenskapslagstiftningen, vilka ingalunda är av någon revolutionerande karaktär, dels utgå från att det icke skulle vara det svenska

folkets egen sak att bestämma hur det vill reglera formerna för samlevnad mellan man och kvinna som bor i Sverige. En sådan ståndpunkt kan givetvis icke godkännas.

När det gäller förhållandet mellan ett lands lagstiftning och övriga länders medborgare finns det en fråga som är vida viktigare. Finlands regering har rest förslaget om rösträtt vid kommunala val för nordiska medborgare vilka arbetar och lever i andra nordiska länder. Detta är ett självklart demokratiskt krav. Men det bör lika självklart vidgas att gälla kommunal rösträtt för alla innevånare i ett land, oavsett var de råkar vara födda. Möjligen kan en viss tidsgräns krävas, exempelvis två års vistelse i landet.

Ansvar för en bedriven verksamhet och för de lönarbetare som genom sitt arbete möjliggör denna verksamhet bör vara minst lika starkt för kapitalägare från ett annat land. Ett konkret exempel är nedläggningen av den norska Knaben-gruvan. Exploatörerna, en av Sveriges fem rikaste och mäktigaste familjer, fann att driften icke längre gav tillräckligt höga profiler. Då vill man lägga ned gruvan och utplåna ett helt samhälle. Sådan rovdrift kan icke accepteras, vare sig av svenskägda eller andra s. k. multinationella företag.

Solidariteten mellan de nordiska länderna får inte vara blott ett talesätt. Det måste komma till uttryck i praktisk handling. Jag finner det, herr president, upprörande att de övriga nordiska staterna icke ville stödja Island vid omröstningen i Förenta nationerna om fiskegränsfrågan, utan lade ned sina röster. Detta blottade både en felaktig inställning i sakfrågan och brist på nordisk solidaritetskänsla.

Det är inte för att kompensera detta ställningstagande som det är nödvändigt för övriga nordiska länder att göra en kraftfull insats för ekonomiskt stöd till Island med anledning av vulkankatastrofen. Ett sådant stöd är ett självklart uttryck för viljan att hjälpa en broder i nöd. Beslut från denna session om en stor insats till Island möts av en stark uppslutning från alla människor i Norden.

Minister Marjatta Väinänen: Herr president! I nordiska kulturavtalet, som är ett betydande framsteg i det nordiska samarbe-

tet, heter det i artikel 3 att avtalsparterna söker tillgodose önskemål från medborgare i ett nordiskt land som bor i ett annat nordiskt land om undervisning på modersmålet. Denna fråga tog man itu med redan innan kulturavtalet ingicks, då man i enlighet med en rekommendation av Nordiska rådet tillsatte Finsk-svenska utbildningsrådet. Utbildningsrådet har sedermera under sin mångåriga verksamhet satt sig in i problemfältet och inlett viktig verksamhet i syfte att rätta till missförhållandena.

De nordiska kultur- och undervisningsministrarna konstaterade vid ministerrådsmötet den 11 december 1972 att detta inte enbart är en bilateral fråga. Problemets tyngdpunkt ligger onekligen i samarbetet mellan Finland och Sverige, men frågan bör dock behandlas i samtliga kulturavtalsorgan. Utbildningsproblemen bland arbetskraft som rör sig från ett land till ett annat, gäller inte endast de nordiska länderna. Det är fråga om ett allmänuropeiskt missförhållande, det mest brännbara utbildningsproblemet i vår tid.

Undersökningar under den senaste tiden har visat att ingenting kan ersätta ett barns förlust av undervisning på sitt modersmål. En alltför tidig flyttning till en miljö och en skola med främmande språk leder inte till tvåspråkighet utan till halvspråkighet. Barnet lär sig ingetdera av språken, varken modersmålet eller det främmande språket, tillräckligt bra. Detta innebär djuptgående skador i personlighetsutvecklingen. Då det är fråga om unga elever, kan man inte helt undvika dessa skador, men man kan minska skadeverkningarna genom lämpliga pedagogiska åtgärder. Både i Finland och i Sverige har den allmänna opinionen börjat inse, hur viktigt problemet verkligen är. Samtidigt har man skarpt kritiserat att de hittills vidtagna åtgärderna varit otillräckliga. Jag hoppas att Nordiska rådet genom sin auktoritet och politiska tyngd påskyndar åtgärderna.

Såsom följd av de samnordiska arbetsmarknaderna har en oväntat omfattande flyttningsrörelse ägt rum bland befolkningen. Denna rörelse har medfört många sociala och kulturella missförhållanden. Såsom jag konstaterat, är det speciellt barn som straffas härav. Det är alltså inget under att det har frågats huruvida inte linjen borde änd-

ras. Borde kanske arbetskraftens fria rörlighet begränsas?

Det är knappast möjligt att avstå från de sammordiska arbetsmarknaderna. Däremot bör man försöka få till stånd förbättringar så att missförhållandena kan minskas. Man bör upphöra med att värva arbetskraft med förskönande, grundlösa lockrop. Arbetskraften bör anlita den officiella arbetsförmedlingen. Barnfamiljer bör få tillräcklig information om de svårigheter som förekommer och om hur dessa kan underlättas. Utöver och i stället för rörlig arbetskraft bör man gå in för rörlighet också då det gäller kapital, maskiner och apparatur. Pengar och teknik är till sist rörligare än människor som vuxit upp med sitt språk och sin kultur. Det här har erfarenheterna lärt Europa under det senaste årtiondet.

Också tankar, kunskap och impulser bör röra sig mellan de nordiska länderna och nå den befolkningsdel som följer flyttningsströmmarna. Denna befolkning får inte lämnas i en efterbliven, isolerad ställning. Garanti för televisionens sebarhet och radions hörbarhet över de nordiska ländernas gränser intar här en nyckelposition. Det är att hoppas att den TV-utredning som inletts snabbt leder till resultat i så hög grad som det ekonomiskt och tekniskt är möjligt. Ur Finlands synvinkel anser vi det vara viktigt att Finlands televisions sebarhet i de centrala delarna av Sverige snabbt kan tryggas. Samtidigt kunde man avgöra frågan om Sveriges televisions sebarhet i motsvarande omfattning i Finland. Då den livliga Nordvisions-verksamheten i form av produktions-samarbete läggs här till, kommer man så långt att televisionen får en ny, ännu mera nordisk prägel. Just till detta har ju Nordiska rådet strävat i årtal.

Jag har här berört i huvudsak finska problem. Nyckeln till lösningen ligger i det finsk-svenska samarbetet. Dessa frågor är dock livsviktiga även för hela Norden. Varje kedja är lika stark som den svagaste länken. I utbildnings- och kultursamarbetet, såtillvida man här åsyftar minoriteternas förhållanden, är det fråga om hundratusental människors direkta och livsviktiga intressen. De nordiska samsamarbetsorganen bör visa sin förmåga att lösa dessa problem innan de obotligt inflammeras. Det nordiska samar-

betet är inte något självändamål. Dess värde mäts enligt hur det lyckas lösa problem och rätta till missförhållanden. Av frukten känner man trädet.

Sundman: Herr president! Det är min avsikt att säga några ord om det nordiska kulturella samarbetet, och egentligen borde man ägna mycket lång tid åt detta område. Den kulturella gemenskapen är ju något helt grundläggande i det nordiska samarbetet. Den folkliga upplevelsen av nordisk gemenskap är själva förutsättningen för allt annat nordiskt samarbete — inom de juridiska, ekonomiska och trafikpolitiska sektorerna. Den kulturella gemenskapen förutan hade vi över huvud taget inte haft något nordiskt samarbete, den förutan hade vi över huvud taget inte varit församlade här i dag.

Det finns alltså skäl att ägna det kulturella samarbetet åtskillig uppmärksamhet, men tiden är begränsad och jag skall bli kortfattad.

Som bekant har det hänt mycket av betydelse de senaste åren inom det kulturella samarbetet. Vi har fått ett ministerråd med vederbörlig byråkratisk apparat, vi har träffat uppgörelse om ett nordiskt kulturavtal — och till följd av detta fått ett tämligen väl bemannat sekretariat i Köpenhamn. Och vi har i år för första gången i historien en gemensam nordisk kulturbudget.

Det finns skäl att göra några kortfattade marginalkommentarer.

De nordiska kulturpolitiska initiativen har hittills i huvudsak legat hos Nordiska rådet, hos parlamentarikerna. Den nya ordningen måste rimligen, antingen det är önskvärt eller ej, medföra, att regeringarna tar över en stor del av initiativ och ansvar inom det kulturella samarbetet — detta i kraft av kultursekretariatets utredande resurser samt i kraft av sina möjligheter att träffa bindande beslut.

Enligt kulturavtalet skall samarbetet genomföras i samråd med Nordiska rådet, representerat av sitt kulturutskott. Sådant samråd har också genomförts vad angår 1973 års gemensamma kulturbudget och den kommande kulturbudgeten för år 1974.

De siffror och dokument som delgivits kulturutskottet som underlag för överlägg-

ningarna kring 1973 och 1974 års budget har emellertid varit alltför knapphändiga och alltför ospecificerade för att kunna leda till ett rationellt och vettigt ställningstagande från utskottets sida.

Det är naturligtvis till stor del en fråga om initialsvårigheter. Vi har här att göra med en helt ny samarbetsform som inte kan förankras i tidigare erfarenheter. Men det är verkligen angeläget att det framtida samrådet mellan de nordiska regeringarna och de nordiska parlamentarikerna blir ett realistiskt och ingående samråd kring satsningar och prioriteringar inom detta betydelsefulla och grundläggande samarbetsområde.

Det har fästs stora förhoppningar vid det nya kultursamarbetet och de nya samarbetsorganen. Frågan är om dessa förhoppningar kommer att infrias.

Man bör kanske känna sig tacksam för de dokument som hittills offentliggjorts om riktlinjerna för det framtida kultursamarbetet — jag syftar främst på Nordiska ministerrådets berättelse C 1 samt nr 8 i Nordisk utredningsserie, ”Planer för kultursamarbetet för åren 1973—1975”. Man bör som sagt kanske känna sig tacksam — men jag upplever det också som en skyldighet att vara kritisk.

Vi får naturligtvis inte ställa alltför stora krav på en nyligen etablerad samarbetsform, men vi har också rätt att uttrycka besvikelse. De nyssnämnda dokumenten är aktningvärda, men de innehåller i stort sett ingenting annat än vad vi kan läsa i Nordiska kulturkommissionens s. k. testamente. Där finns ingen principiell måldiskussion, där finns inget nytt och där finns inga visioner. Man tar bara vid där kommissionen slutat.

Naturligtvis, det är svårt att bygga upp en ny samsamsinstitution och samtidigt producera visionära tankar. Det blir kanske bättre om några år.

Mycket hänger givetvis samman med den snäva ekonomiska ram inom vilken man opererar när det gäller det kulturella samarbetet.

Den gemensamma nordiska kulturbudgeten uppgår år 1973 till litet mer än 32 miljoner danska kronor. Det kan låta mycket, men det är faktiskt inte mer än ungefär 1

krona 45 öre per nordisk invånare, räknat i dansk valuta.

Hur stort belopp som kommer att anvisas för år 1974 är ännu oklart. Olika institutioner och motsvarande har inkommit med äskanden på sammanlagt ca 46 miljoner kronor. Sannolikheten för att detta belopp kommer att anvisas är icke stor.

Man måste börja mjukt, det är jag medveten om. Kulturutskottets ledamöter kommer dock att energiskt arbeta för att pressa upp kulturbudgeten. Nog bör vi ha råd med åtminstone 5 danska kronor per nordisk invånare och år inom en mycket nära framtid.

Det skulle finnas goda skäl att ta upp vissa konkreta delfrågor, exempelvis nödvändigheten av att nu gå över till handling efter åratat av diskussioner och utredningar kring det nordiska televisionssamarbetet — eller att verkligen göra något för samarbetet inom litteraturens område efter årtionden av funderingar och resonemang. Tiden medger emellertid inte att jag gör detta. Men ett spörsmål vill jag dock gärna beröra, nämligen den språkfråga som Marjatta Väänen nyss tog upp. Den är något som har väckt stor uppmärksamhet i Finland. Upp emot 500 finska och svenska språkforskare och högskolelärare uppvaktade för någon tid sedan den finske utbildningsministern med en skrivelse rörande de finskspråkiga barnens undervisning i Sverige.

I skrivelsen uttrycker man sin oro för de finskspråkiga invandrarbarnens utbildningsmöjligheter i Sverige. Situationen är besvärande, hävdar man. Barnen — de är ca 60 000 till antalet — får sin utbildning på svenska innan de ännu helt lärt sig sitt eget modersmål, och de blir inte tvåspråkiga utan halvspråkiga.

Sverige är numera det land i Norden som har de största minoritetsproblemen. Utvecklingen har gått snabbt och man har kanske blivit mer eller mindre överrumplad.

Jag tror det vore lyckligt om utbildningsminister Ingvar Carlsson med några ord kunde kommentera dessa förhållanden. Omständigheterna har tyvärr hindrat mig att ta upp denna sak vid någon av frågestunderna vid denna session.

Bara några slutord på klassiskt manér! För övrigt anser jag att de nordiska länderna bör stödja Islands krav på utvidgade fiskegränser.

Garbo: På bakgrunn av den debatt vi har ført i de senere år om nordiske lands forhold til de europeiske integrasjonsbestrebelse, kan det være grunn til å ta opp til ny gjennomdrøftning spørsmålet om hva vi vil med det nordiske samarbeid. Hva slags Norden er det vi ønsker å fremme gjennom vår felles virksomhet? Hva slags samfunn er det vi vil forme? Har vi et overordnet politisk perspektiv for samarbeidstiltakene våre, eller er det bare spørsmål om å løse praktiske oppgaver som melder seg i utviklingens løp?

De nordiske lands forhold til EF må vi nå anse som fastlagt. Det har ingen hensikt å beklage hverandres avgjørelser. Danmark har truffet sitt valg. Norge har truffet sitt.

Vi får da bygge videre alt det nordiske samarbeid som er mulig til tross for at våre land har valgt ulike tilknytningsformer overfor EF. Men vi må ikke la det nordiske samarbeid stanse opp selv om det skulle vise seg at ett enkelt av landene ikke alltid er i stand til å delta. Ønskemålet må være at alle deltar i alt. Blir det nødvendig, får noen begrense seg til noe.

Hva er så målet for dette nordiske samarbeid? Dreier det seg først og fremst om en mer rasjonell arbeidsfordeling? Om en mer hensiktsmessig utnyttelse av sparsomme ressurser? Om å dra økonomisk nytte av fordelene ved et felles marked med få språkbarrierer? Eller har vi også en forestilling om hva slags samfunn vi ønsker å virkeliggjøre gjennom våre nordiske anstrengelser?

Skal vi tro formålsparagrafen i Helsingfors-avtalen, må der eksistere et omriss av en slik forestilling. Her uttrykkes nemlig formålet med samarbeidet i følgende ord:

»å fremme ytterligere det nære fellesskap som råder mellom de nordiske folk med hensyn til kultur og når det gjelder retts- og samfunnsoppfatning.»

Altså: å styrke det nordiske fellesskap på kulturens og retts- og samfunnsoppfatningsområde.

Dette nordiske fellesskap har ikke bare å gjøre med språklig slektskap og nært kjennskap og vennskap over landegrensene. Det dreier seg også om felles samfunnsformer, om et levesett, et kulturmønster og et hverdagslig demokrati som vi drar kjensel på og er fortrolig med, uansett hvor i Norden vi befinner oss.

Dette nordiske fellesskap rommer verdier som det i dag er særlig viktig å verne om, fordi nettopp disse verdier er utsatt for særlig sterke påkjenninger i vår tids verden. Men det er ikke bare spørsmål om å verne noe som vi eier. Våre nordiske samfunn er også utgangspunkt for valg av framtidslinjer. De gir oss et eget grunnlag å stå på når det gjelder å forme framtiden.

Vi lever i dag i en heksegryte av en verden, hvor teknologiske og økonomiske krefter forandrer våre omgivelser med forrykende fart. Ikke alle disse forandringer er forandringer til det bedre. Urbanisering, avfolkning, miljødeleggelser, konkurransepress, rotløshet, — det er bare navn på noen av de problemer utviklingen har ført med seg. Når Landsorganisasjonen i Norge kan påvise at hele 85 pst. av medlemmene har vært utsatt for ett eller flere miljøproblemer på arbeidsstedet, og at over femteparten har pådratt seg skader eller sykdommer i arbeidslivet, da er det noe som er galt fatt. Og det gale består sannsynligvis i at vi altfor lenge har forsøkt å tilpasse menneskene til et hardt og voldsomt samfunn, istedenfor å forme samfunnet slik at det passer til menneskene.

De nordiske folk skulle ha bedre muligheter til å binde an med disse utfordringer enn mange andre. Vi er kommet kortere i retning av konsentrasjon og stordrift enn de større industristater. Vi har en sterkere tradisjon for samfunnsmessig styring og kontroll enn mange andre. Vi har en rimeligere fordeling av økonomiske ressurser enn de fleste og et demokrati som gir muligheter for bred medinnflytelse.

Som de unge norske forskerne Helge Hveem og Sverre Lodgaard nylig pekte på i en artikkel, kan vi i Norden bygge på de nære forhold, på småsamfunnet og lokalmiljøet som de grunnleggende enheter for samfunnsbyggingen. Vi kan gjennomføre en desentralisering av samfunnsorganisasjonen gjennom en beslutningsprosess som tar utgangspunkt i det nære miljøets verdier og baseres på reell innflytelse for vanlige folk. Vi kan virkeliggjøre sosial likhet mellom individer, grupper og distrikter. Målet med det nordiske samarbeid kan på den bakgrunn formuleres som et samarbeid bygd på utvikling av disse prinsippene: nærmiljø, de-

sentralisering, sosial rettferdighet, livsstandard og selvvråderett.

Med en slik målsetning vil vi kunne tale om et nordisk alternativ. Det dreier seg ikke bare om en fantasiløs etteraping av den integrasjon som foregår andre steder. Det dreier seg ikke om en blind tilpassning til krefter som vi ikke selv forsøker å gjøre oss til herre over. Det dreier seg om å bruke det nordiske samarbeid til å virkeliggjøre et mer menneskelig samfunn.

Først på bakgrunn av en slik målsetting kan vi meningsfullt foreta en prioritering mellom de ulike nordiske samarbeidsprosjekter. Det nordiske handlingsprogram ministrene har lagt fram, er et utmerket opplegg — så langt det rekker. Det er likevel stadig en sektorplan. Vi har bruk for en langt sterkere prioritering av og satsing på forskning og tiltak for småsamfunnene, primærnæringene og den geografiske og sosiale periferien. Og vi trenger mer til et nordisk samarbeid om å utvikle de styringsmidler vi behøver dersom vi vil skape trygghet for meningsfylte arbeidsplasser og full sysselsetting i alle deler av landene våre.

Nordisk fellesskap styrkes ved at vi alltid søker å samordne vår lovgivning hvor vilkårene er til stede for det. Men det er en *harmonisering* vi tar sikte på i Norden, ikke noen *ensretting*. Vi må ikke la den nordiske tanke hindre noen av folkene i å gjennomføre reformer det selv mener er riktig å sette i verk.

Statsminister Sorsa reiste spørsmålet om stemmerett og valgbarhet for en nordisk statsborger ved kommunevalg i det nordiske land hvor han arbeider. Jeg synes det er en god tanke.

Det blir en viktig norsk oppgave å legge opp en oljepolitikk som sikrer at framtidige funn på Kontinentalsokkelen blir utnyttet i et tempo og på en måte som tjener det samfunnsmonster og det livsmiljø vi ønsker å fremme. Det er viktig å sikre samfunnsmessig styring over utviklingen. I den grad Norge trenger å bringe inn utenlandsk ekspertise og kapital, står det for meg slik at et nordisk alternativ må være langt å foretrekke framfor ensidig avhengighet av amerikansk eller kontinental storkapital.

Men tanken med det nordiske fellesskap er ikke å vende verden ryggen. Det å ut-

vikle et nordisk alternativ med vekt på lokalsamfunnet og nærdemokratiet, er også et nordisk bidrag til det mellomfolkelige liv. Det er vårt bidrag til et verdenssamfunn med plass også for variasjon, med likeverdig deltagelse også for dem som er små.

Men vi har behov for å gå videre også når det gjelder en felles nordisk opptreden i internasjonal politikk i sin alminnelighet. Den europeiske avspenningen kommer — som også hr. Antonsson i går pekte på — til å reise spørsmål om Nordens plass i et framtidig europeisk sikkerhets- og avspenningsmonster. Hr. Heléns forslag i går om et nordisk utredningsinstitutt for konfliktløsning er en ytterst interessant tanke. Behovet for økonomisk bistand til Vietnam bør bli tatt opp på felles nordisk basis. Spesielt kan det være spørsmål om ikke en samordning av nordiske ressurser kunne øke slagkraften og forenkle oppgaven ved et utviklingsarbeid for Nord-Vietnam. Foran den kommende konferanse om havets folkerett bør vi føre nordiske drøftelser om fiskerigrensespørsmålene, med sikte på om mulig å nå fram til en felles nordisk holdning på et område som er av så stor viktighet for enkelte av de nordiske folk. Når det gjelder den nye runden av internasjonale handels- og tollforhandlinger, blir det på nytt bruk for et felles nordisk opplegg, selv om det — som Nyboe Andersen i går pekte på — er vanskelig å tenke seg at Danmark der vil kunne være med for fullt.

Omverdenen oppfatter Norden som et fellesskap med verdifulle kjennetegn. Det er opp til oss selv å avgjøre om vi vil gjøre dette fellesskapet sterkt nok til også i fremtiden å fremme de verdier vi er mest opptatt av i Norden »med hensyn til kultur og når det gjelder retts- og samfunnsoppfatning», for på nytt å sitere den nordiska samarbeidsavtalen.

Statsrådet **Ingvar Carlsson**: Herr president! Det är nu litet över ett år sedan det nya nordiska kulturavtalet trädde i kraft. I det läget är det väl naturligt att ställa sig frågan om den positiva vilja till samarbete som avtalet ger uttryck för avsatt sådana konkreta resultat under året, att man har anledning tro på att förhoppningarna om ett effektivt kultursamarbete i Norden skall

kunna infrias. Jag svarar utan att tveka "ja" på den frågan. Vi har fått en fast organisatorisk ram och samlade resurser och har på den grundvalen börjat bygga upp en samverkan som ännu så länge är någonting ganska unikt i det nordiska samarbetet. Jag tror man har all anledning att vara optimistisk inför framtiden. Förutsättningen är givetvis, att detta värdefulla samarbete får utvecklas i de former som etablerats, att samarbetsorganen får den arbetsro som behövs för att kunna förverkliga kulturavtalets syften. Vi undervisnings- och kulturministrar ser därvid fram emot ett fortsatt konstruktivt samarbete med Nordiska rådets representanter och framför allt då dess kulturutskott, som ju aktivt följt förberedelserna och bidragit med värdefulla synpunkter på hur vårt arbete skall bedrivas.

Vid förra råds-sessionen ägnades det nordiska TV-samarbetet stor uppmärksamhet och det med rätta. Televisionens genombrott i Norden har betytt oerhört mycket för att bredda debatten, kulturupplevelserna och informationen i de olika länderna. Sändningstiden har under 1960-talet byggts ut kraftigt, och i ett par av länderna har även en andra kanal tagits i bruk. Det är mot denna bakgrund som det på senare år känts angeläget både bland politikerna och inom radioföretagen att fördjupa det nordiska TV-samarbetet, varvid både ekonomiska och programmässiga fördelar skulle kunna erhållas. Genom ett utökat programutbyte skulle man i många fall kunna uppnå både ett större och bättre programutbud till en lägre kostnad samtidigt som informationen om förhållandena i grannländerna skulle ökas. Även i kretsar inom och utom programföretagen som tidigare ställt sig skeptiska till ett nordiskt TV-samarbete har man nu kommit till insikt om nödvändigheten och angelägenheten att pröva även denna möjlighet.

Möjligheterna till ett utbyggt TV-samarbete ligger främst i en utbyggnad av befintliga distributionsnät. Jag tänker då i första hand på förstärkning av TV-sändarna i gränstrakterna. I kombination med system för centralantennanläggningar och kabel-TV finns här intressanta utvecklingsalternativ. TV-samarbetet kan också utvecklas genom en ökning av det nordiska

inslaget i de nationella TV-programmen, d. v. s. olika former av utbyggd Nordvisionsverksamhet. Vid sidan härav finns möjligheter till ett utvidgat och fördjupat samarbete på sådana områden som nyhetsbevakningen utanför Norden och sambruk av tekniska resurser. På en högre ambitionsnivå finns sådana samarbetsalternativ som ett samnordiskt TV-program och en samnordisk TV-kanal. För att realisera sistnämnda alternativ torde emellertid krävas kapitalinsatser i en storleksordning som får anses orealistisk i dagens läge. Även andra skäl kan anföras mot detta alternativ.

Samarbetssträvandena har under det sistlidna året tagit sig uttryck i två intressanta utredningsrapporter. En kommitté som för ett par år sedan tillsattes av radiocheferna för ändamålet har producerat ett digert aktstycke med utvecklingsperspektiv på radio- och TV-samarbetets framtid i Norden. Rapporten är den hittills mest fullständiga genomgången av pågående samarbete och olika möjligheter att utveckla detsamma. Det är enligt min mening mycket glädjande att radiochefskommittén på ett så övergripande och positivt sätt tagit itu med problemet. Kommitténs rapport utgör en viktig hörnsten i det fortsatta utredningsarbetet.

Parallellt med och delvis i nära kontakt med radiochefskommittén har — i enlighet med Nordiska rådets rekommendation från förra året — en av ministerrådet tillsatt arbetsgrupp sysslat med hithörande frågor. Förutsättningarna för ett utbyggt samarbete med hänsyn till de särskilda relationerna mellan radioföretag och statsmakt i de enskilda länderna har bl. a. kartlagts av gruppen.

Ministerrådets arbetsgrupp och radiochefskommittén har kommit till ungefär samma slutsatser beträffande vilka handlingsalternativ som ligger närmast till för det fortsatta utvecklings- och utredningsarbetet. För min egen del delar jag uppfattningen att — om man snabbt vill uppnå praktiska resultat — det är klokt att nu koncentrera intresset på dessa alternativ och således inte i dagsläget ägna alltför stor kraft på att undersöka betingelserna för de tekniskt och ekonomiskt mer komplicerade samarbetsformerna som t. ex. en samnordisk TV-kanal.

För det fortsatta utredningsarbetet har nu ministerrådet tillsatt en ny kommitté med representation både för programföretagen och regeringarna. I denna församling där framsynta krav på ett utökat TV-samarbete väcktes på ett mycket tidigt stadium kan det måhända synas mistänkt att frågan om ett utvidgat samarbete hänskjuts till en ny utredning. Det vore emellertid helt felaktigt att beteckna tillsättandet av den nya kommittén som en förhandlingsmanöver. De två tidigare utredningarna har lagt grunden för den nya kommitténs arbete genom att ange realistiska alternativ. Nu återstår bl. a. diskussioner mellan regeringarna och radioföretagen rörande finansieringen samt en inventering av upphovsrättsliga och andra juridiska frågor som har betydelse för ett utvidgat samarbete. Det finns anledning att hysa en stillsam optimism i fråga om utvecklingen av det nordiska TV-samarbetet. Härtill bidrager inte minst den markanta attitydförändring till samarbetet som jag tidigare pekat på.

Herr president! Minister Väänänen och herr Sundman tog upp ett problem som jag gärna vill kommentera mycket kort, nämligen de finska barnens undervisning i Sverige. Herr Sundman frågade om inte den kraftiga invandringen till Sverige delvis har varit av överrumplande karaktär; han menar antagligen därmed att åtgärder inte vidtagits i den omfattning som hade varit önskvärd. Vi kan väl säga att invandringen till Sverige från ett stort antal länder har haft en sådan omfattning, att det inte varit möjligt att i samma ögonblick som vederbörande anlät till Sverige sätta in åtgärder av så stor omfattning som i och för sig hade varit önskvärd. På vissa orter i Sverige kan en och samma skola ha elever från 15 eller ännu fler nationer. Detta har naturligtvis ställt skolan inför praktiska svårigheter av mycket stor omfattning.

Enligt min mening skall man angripa dessa problem på flera olika sätt. För det första krävs insatser på förskolans område. För det andra behövs olika stödåtgärder på grundskolans område — sådana åtgärder har redan betydande omfattning. För det tredje måste vi se till att skapa möjligheter för barn från invandrarfamiljerna att gå vidare i gymnasieskolan, som inte är obliga-

torisk men som har en kapacitet motsvarande 90 procent av en årskull. För det fjärde måste vi ordna lärarutbildningen och se till att vi har lärare som i största möjliga utsträckning behärskar de främmande språken. För det femte måste vi satsa på vuxenutbildning. I det avseendet har mycket stora insatser gjorts de senaste åren, och vi räknar med att bygga ut den sektorn ytterligare. Som sjätte viktig punkt skulle jag kunna nämna läromedlen.

Totalt drar detta för närvarande en kostnad av drygt 100 miljoner kronor årligen. Vi har alltså kommit en bit på väg när det gäller målmedvetna insatser för utbildning av invandrare.

Jag vill också mycket kort citera riksförbundets Finska föreningar i Sverige tidning, som i en ledare nyligen skrev följande: »De som deltar i sverigefinsk föreningsverksamhet har sett och kanske själva upplevt, att resultat i arbetet för att förbättra invandrarernas situation bäst kan nås genom lugnt och samtidigt målmedvetet handlande. — — — Vi tror emellertid inte att de finska strävanden i Sverige kan tjänas av ett ensidigt svartmålande, ett flerfaldigt överdrivande av förhållanden och siffror, samtidigt som redan företagna förbättringar glöms bort och det hela kryddas med beskyllningar.»

Vi är naturligtvis på svensk sida beredda att öppet redovisa hur vi bedriver verksamheten på utbildningens område. Vi är intresserade av ett samarbete med våra finska vänner. Och vi är självfallet beredda att diskutera åtgärder för att på bästa sätt komma till rätta med de problem som vi från båda ländernas sida säkert är medvetna om.

Dam: Hr. præsident! Når man har overværet i det mindste en del af denne lange generaldebat, er det en hel del af en fristelse at frasige sig ordet, inden man fik det. En sådan fristelse er i al fald enhver politiker i stand til at modstå, og jeg skal derfor forlænge debatten med nogle forholdsvis få bemærkninger.

Jeg synes, at denne generaldebat, som tidligere af samme type, har været meget tung og meget svær at få struktureret. Der er talt om mange ting, der er talt om Nordisk Råds tekniske organisation og om handlingspro-

grammet, og det er ret og rimeligt. Der er sagt meget om spredte detailemner, som vi kommer ind på under andre punkter på dagsordenen, og der har været enkelte indslag af indenrigspolitisk debat. Det er heller ikke noget nyt, og engang imellem får vi også noget at vide, som vi ikke havde opdaget, selv om vi godt kan valgkalenderen for de forskellige lande i forvejen. Og så er der naturligvis et meget stort antal smukke ord om nordisk samforstand, om nordiske værdier, om nordisk forståelse og alt dette udmærkede, som er så vidunderligt, at man næsten ikke behøver at gøre noget for det. Man behøver blot at sige de smukke former. Der er sagt mange smukke, f.eks. disse som statsråd Lidbom sagde i går:

Det nordiska samarbetet har helt unika utgångspunkter i språklig och kulturell gemenskap, i likartade sociala förhållanden och gemensamma frihets- och rätts-traditioner.

Det er så sandt, og spørgsmålet er så: hvad bruger man denne konstatering til? Nu skal jeg ikke vende tilbage til, hvad hr. Lidbom anvender det til, men hvad anvender vi i det hele taget i Nordisk Råd denne erkendelse til? Anvender vi den til en videreudvikling, eller er det bare en konstatering af noget, som vi er inderligt glade og lykkelige for? Er det et udtryk for en provinsiel selvtilstrækkelighed? Vi har dette, som vi er så lykkelige over, og så kan vi sidde og have det hyggeligt sammen — og vi har det hyggeligt sammen, det skal jeg på ingen måde benægte.

For mig at se er der noget andet, man kunne bruge dette udgangspunkt til, nemlig til en fælles debat om det, som vi også er fælles om, nemlig vore problemer. Vi har, som statsminister Palme talte om i dag, opbygget en solidarisk velfærdspolitik på den demokratiske reformismes metode, og det er en ret enestående samfundsform. Den har også givet os ret enestående samfundsproblemer. Hvis man skal være ærlig, kan man vel nok sige, at vi i alle vore lande lever i et samfund, som man kunne kalde det frustrerede velfærdssamfund, et velfærdssamfund, som ikke har løst alle problemerne, ikke engang alle de problemer som et velfærdssamfund skulle løse, men som først og fremmest har skabt en række nye problemer af

menneskelig art, af psykologisk-pædagogisk, socialpsykologisk art, som vi slet ikke rigtig tager fat i, og som vi navnlig ikke kan tage fat i, hvis vi tror, at vi har bragt det så herlig vidt, og at når nu den næste buket reformer bliver gennemført, har vi opnået lykken. Vi har opfundet lykken, som Nietzsche lader de sidste mennesker sige.

Nej, vi har ikke opfundet lykken. Vi har et samfund, som er fuldt af nye og store problemer, som vi skyder fra os ved, at vi i alle vore lande, også her i Nordisk Råd, er præget af en manisk trang til at finde på reformer, den maniske trang vi kender i alle vore udvalg her til at finde på nye medlemsforslag, således at bunken ikke bliver mindre, men at der stadig væk er nogle nye små gode ting, man kan gennemføre. Vi skal en af dagene vedtage en rekommandation om et ikonografisk institut. Det er godt, det er fremragende, men er det egentlig den slags problemer, som i virkeligheden er væsentlige i vores samfund i dag og i det kommende år?

Reformerne, der forestår, og som vi skal arbejde med, og som jeg gerne vil være med til at arbejde med både her og andetsteds, er i al for høj grad reformer, der følger de kendte baner. Det er reformer, der søger at gennemføre noget, man længe har drømt om at gennemføre, men det er ikke reformer, som tager alle de nye problemer op, som det har vist sig, at vore hidtidige forsøg på at gennemføre velfærdssamfundet har givet.

Det er ikke nok med nye djærve tag, hvis det er de kendte baner, man følger. Der skal en nytænkning til, og i og for sig skulle Nordisk Råd eller noget, der udsprang deraf, være et sted, hvor nye tanker kunne tænkes. Vi skulle her kunne skabe et nordisk debatfællesskab, hvor vi kunne mødes med vor uro over vore egne problemer, hvor vi kunne sammenligne denne uro med vore venners uro fra de andre lande og søge at nå frem til nogle løsninger, som ikke nødvendigvis behøvede af være identiske, men som sikkert blev bedre, hvis vi virkelig kunne dele vore erfaringer, vor uro og derved forstå, at den moderne verden er sværere, end vi tror, og kræver indsats med langt større visioner og en langt større åbenhed, end det vi hidtil har været vidne til.

Lindeman: Herr president! Den intensifiering och tekniska effektivisering som inträtt i Nordiska rådets verksamhet den senaste tiden bör hälsas med allmän tillfredsställelse. Jag avser här de vidgade möjligheter som förekommer på regeringsplanet, genom ministerrådet samt i det därtill anslutna sekretariatet. Härigenom syns det bli lättare att både prioritera och vid behov avgränsa de frågor som skall behandlas och nyordningen bör rimligtvis också leda till att vägen från tanke till handling blir snabbare, inte minst genom att mera expertis kan ställas till arbetets förfogande.

Utarbetandet av ett handlingsprogram innebär, även det, en prioritering av vissa samsamarbetssektorer framför andra. Den sektorsvisa fördjupning som kan bli följden av ett realiserande av ministerrådets handlingsprogram kan få en stimulerande effekt på samarbete som inte tas upp i handlingsprogrammet. Samtidigt finns det risk för att det som inte tas upp i handlingsprogrammet kan bli bortglömt eller bli föremål för stagnation, likgiltighet eller t. o. m. tillbakagång. Därför måste nya impulser i det nordiska samarbetet hälsas med tillfredsställelse. Till dessa nya impulser vill jag räkna den framställning som gjorts till rådet av Nordens fackliga samorganisation från ett möte som nyligen hölls i Köpenhamn. I samorganisationens skrivelse framhålles, att ministerrådets handlingsprogram utgör en realistisk grund för ett praktiskt nordiskt samarbete i frågor gällande industri-, energi-, regional- och miljöpolitik. Samtidigt påpekas emellertid, enligt min mening också mycket riktigt, att arbetsmarknadspolitiken, stabiliseringspolitiken och transportpolitiken är områden där det föreligger ett stort behov av ett ökat nordiskt samarbete. För dessa ändamål önskar samorganisationen att ministerrådets sekretariat tillförsäkras mera och nödvändiga resurser. Jag skall för min del i korthet ta fasta på en del av det som anförs ifråga om miljöpolitiken och samtidigt framhålla, att det finns anledning att närmare återkomma i morgon till därmed sammanhängande detaljer.

Ett av de viktigaste områdena ministerrådet, regeringarna och parlamenten i Norden har att ta ställning till är utkastet till en nordisk miljökonvention. Man kan helt

hålla med ministerrådet om att nedsmutningsproblemet och en del andra former av miljöförstörelse kräver ett utvidgat nordiskt samarbete. Men samtidigt borde man från rådets sida, i den mån det är möjligt, ställa in siktet på skapandet av en internationell miljöförstöringstiftning. När statsminister Anker Jørgensen i sitt anförande efterlyste miljöförstöringstiftning till EEC så är det naturligtvis en lovverd tanke. Men man kan ändå fråga sig om det inte vore mödan värt att gå ett steg längre och söka kontakt med FN:s ekonomiska kommission för Europa, ECE, för att eventuellt den vägen få med de östeuropeiska staterna och därmed kunna sikta in sig på en samordnad europeisk miljöförstöring, såframt ett dylikt syfte anses önskvärt och möjligt att realisera. Dessutom är det litet svårt att i denna fråga redan nu lägga in siktet på EEC-området eftersom EEC veterligen inte har något miljöförstöringstiftning. Enligt uppgift skall ett dylikt troligen dock ställas under arbete, eller är kanske redan under arbete.

Ur mera begränsat perspektiv betraktat är det angeläget att den planerade östersjökonferensen för att rädda Östersjön från ytterligare nedsmutning, genomförs så snabbt som möjligt och att man från början får med de utanför Norden stående östersjöstaterna. Finland och Sverige har som bekant och så sent som senaste höst, enats om ett samarbete i syfte att bevara det ena av våra gemensamma hav, Bottenviken, från nedsmutning. Det är bra att även den åtgärden finns intagen i förslaget till miljöförstöringstiftning för Nordiska rådet.

Om jag avslutningsvis får återkomma till det jag började med, nämligen framställningen från Nordens fackliga samorganisation, så finner jag det angeläget att direkt citera ett avsnitt som har och i framtiden bör få stor betydelse. I skrivelsen framhålles att »arbetslivets miljöproblem förändras fortlöpande och ett nordiskt samarbete på arbetsmiljöområdet bör inte uteslutande behandla frågor om arbetarskydd och arbetsmedicin, utan också frågor som berör trivsel, arbetsleda, demokrati på arbetsplatsen o. s. v.» Samorganisationen anser vidare, att den nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling också bör kunna utnyttjas för forskningsprojekt inom arbetsmiljö-

området. Även om vi, såsom jag sade, har möjlighet att återkomma till denna sektor i morgon så finns det anledning att säga en sak redan i detta sammanhang. Jag avser här det, att arbetsmiljöfrågorna inte får eller bör ses som ett slags biprodukt i arbetet för bättre yttre miljövård. Om så sker finns det risk för att denna viktiga fråga drunknar eller får en sekundär plats i Nordiska rådets miljövårdspolitik. Därför måste det betraktas som angeläget, att arbetsmiljön och därmed sammanhängande spørsmål bildar en egen skild miljövårdssektor inom rådets verksamhet. Eftersom den fackliga samorganisationen också nämner demokratin på arbetsplatserna måste denna fråga ses som ett kommande viktigt, om än svårt, nordiskt samarbetsområde. Även denna fråga måste därför småningom föras in i samarbetsbilden och enligt min mening borde ett av de första stegen vara att uttröna i vilken utsträckning en behandling på Nordiska rådets plan redan från starten kan fås att sammanfalla med fackföreningsrörelsens och arbetsmarknadsorganisationernas intressen.

Andenæs: Det faller meg som mange andre naturlig først å nevne den naturkatastrofen som har rammet Island. Vi er alle imponert over den ro og ukuelige optimisme som våre islandske brødre har møtt ulykken med. Dersom ikke islendingene hadde disse særpregede egenskaper, så hadde det vel for övrig neppe bodd nordiske mennesker på Island.

Islendingene har vår sympati, men sympati er ikke nok. För regjeringssjefene går fra hverandre i Oslo bör handlingsprogrammet for Island være klart, og rammen bör i første omgang ligge rundt 100 millioner norsk-danske kroner.

Vi er i ferd med å få et nordisk handlingsprogram for industripolitikken, for regionalpolitikken og for miljøvernet, men vi mangler et sekretariat for dette. Derimot har vi et sekretariat for kulturpolitikk, men vi har ennå ikke noe som med rette kan kalles et handlingsprogram for kulturpolitikken. I dag er det fellesnordiske kulturbudsjett under kr. 2, — pr. innbygger og budsjettet for 1973 öker knapt i takt med prisstigningen. Det er relativ tilbakegang i den felles nordiske kultursektor. Det harmonerer dårlig

med Norden i den nye nordiske kulturtraktat.

Et av de få områder hvor det skjer noe innen kulturpolitikken, er hva angår planleggingen av et utvidet nordisk TV-samarbeid. Men dette er også en av de eldste saker som er til behandling i Nordisk Råd.

Kringkastingssjefene i Norden nedsatte i 1970 en komite for å se på det nordiske samarbeid innen radio og TV, og komiteen har lagt fram et interessant materiale.

Et felles trekk ved programutviklingen i de nasjonale TV-institusjoner er at det i de senere år har blitt færre og færre innslag fra de andre nordiske land. Dette gjelder både ordinære program og nyhetsendinger. I Sveriges TV 1 og TV 2 går det ifölge kringkastingssjefenes komite gjennomsnittlig fire dager mellom hver gang det er et nyhetsinnslag fra et av de övrig land i Norden. Antallet innslag har sunket trass i at sendetida har blitt lengre og overføringsteknikken enklere. Nordvisjons-sekretariatet som er det serviceorgan som formidler programmene mellom TV-institusjonene i Norden, har opplyst til kringkastingssjefenes komite at den relative andel i Nordvisjonsprogram har stagnert eller har til og med gått ned.

De fleste TV-institusjoner i Norden lager halvparten av programmene innen landet, mens den andre halvparten innføres fra utlandet. Ifölge rapporten fra kringkastingssjefenes komite utgjör programinnslagene fra andre nordiske land til sammen et sted mellom to og fem prosent. Rapporten opplyser ikke hvor de 45—48 prosent kommer fra, men en tar vel neppe feil om brorparten kommer fra engelsktalende land. Resultatet av dette programudvalg er at vi f. eks. kjenner hvert skritt som McCloud og hans ganger tar på Femte avenue, men vi kjenner lite til hva som skjer i våre nordiske naboland. I en tid hvor f. eks. Norge er i ferd med å utvikle en form for bedriftsdemokrati, er nordmenn stort sett utkjente med den utvikling som i Danmark finner sted mot ökonomisk demokrati. Vi i Norge — og vel også i de andre nordiske land — kjenner lite til de diskusjoner som nå i Sverige foregår om en ny ekteskapslovgivning. Det kommer vi til å merke i debatten senere under denne sesjon.

En av konklusjonene på rapporten fra

kringkastingssjefenes komite må være at dersom intet gjøres, vil nordbuene se mindre og mindre til hverandre via de nasjonale TV-kanaler.

Som statsråd Skulberg opplyste tidligere i dag synes det å fremgå av rapporten fra kringkastingssjefenes komite at hver fjerde nordbu nå tar direkte inn TV fra annet nordisk land. De spredte undersøkelser som er foretatt, viser at de som har høve til å ta inn naboland direkte, bruker denne anledning jevnlig. Når hver fjerde nordbu kan ta inn TV-program direkte fra naboland, så skyldes ikke dette aktiv medvirkning fra alle nasjonale TV-institusjoner. En er heller fristet til å si: snarere tvert i mot!

Danske myndigheter viser imidlertid her en ny vei. I lovforslag av 7. februar i år aksepterer de ikke bare at danskene ønsker å se nabolands fjernsyn, men legger også forholdene til rette for det.

En stor del av dem som tar inn TV fra naboland, har dels gått til betydelige engangsutgifter ved å kjøpe store antenner, eller betaler en fast avgift for å være tilknyttet et felles-antenneanlegg. 40 prosent av alle seere i Oslo-området er f. eks. knyttet til fellesantenner som tar inn svensk TV 1 og TV 2. På Skagen i Danmark har man felles antenne som foruten å ta inn dansk TV også tar inn svensk TV 1 og TV 2, samt også norsk TV. Det er en oppgave for nordiske politikere å gjøre det mulig for flest mulig mennesker i Norden å møte nabolandene i fjernsynet. Det vil gi et rikere og mer variert tilbud og vil bidra til å styrke samhørigheten i Norden. Det vil som presidenten sa ved åpningen i går, ha en voldsom grenseutviskende effekt. Gjennomføringen av et slikt nordisk TV-marked kan skje dels ved å bygge ut det interne serviceorganet Nordvisjon, dels ved å gjøre det mulig for flest mulig å ta inn nabolands fjernsynsprogrammer direkte, og sist men ikke minst ved å opprette en egen nordisk fjernsynsinstitusjon. La oss kalle institusjonen for TV-Nord, om vi ikke ønsker å bruke det mer nordiske navn Nordsyn. En egen nordisk TV-institusjon behøver ikke å kreve de midler — de voldsomme midler — som bekymrede undervisningsministre i Norge og Sverige synes å frykte for. Dette at flest mulig mennesker i Norden skal kunne møte

sin nordiske granne i TV må stå sentralt i Nordisk Råds drøftinger på tirsdag, og da vil det også bli mulig å komme tilbake til kostnadsrammer — umulige og mulige.

Som nevnt på sesjonen i Helsingfors i fjor, vil de internasjonale TV-satelittene i løpet av 1970-årene gjøre det mulig for økonomiske maktsentra hver dag å bombardere alle hjem i Norden direkte via TV. TV-kassetene vil også fort blande seg i kampen.

La oss, mens det er tid, forberede oss på den lange marsj fra nasjonalsamfunn til verdenssamfunn. Skal denne marsjen kunne gjennomføres uten varig mén, må vi aktivisere alle de kulturelle ressurser vi har i Norden. For det er det særpregede ved de kulturelle goder at de snarere øker i verdi når man deler dem med nære naboer.

La oss derfor venne nordbuene til å velge og vrake i klokskap også når det gjelder TV-kanaler. Kommer TV-satelittene for våre nordiske nabolands kanaler er blitt nordisk felleseie, så vil det nordiske fellesskap tørke inn på grunn av manglende kontakt.

Det må være klart for oss parlamentarikere at det nå gjelder et enten/eller. Det er nå vi må stake ut veien og vise politisk vilje dersom vi ønsker at Norden skal fortsette som en levende kulturell enhet. Uten et levende nordisk fellesskap kan neppe heller den enkelte nasjon i Norden overleve.

Willoch overtok därefter ledningen av forhandlingarna.

Presidenten: Presidenten finner å måtte nevne at av hensyn til Rådets øvrige arbeidsprogram vil det være meget ønskelig å kunne avslutte generaldebatten i dag. Dersom det i det hele tatt skal være mulig, blir forutsetningen at talerne begrenser sine innlegg i den utstrekning de finner anledning til det. Dersom noen ønsker å stryke seg på listen for heller å gi uttrykk for sitt syn i en senere debatt, bes de melde fra til sekretæren.

Hernelius: Herr president! Några observationer!

Den rationalisering av rådets arbeid som begärdes i fjol har i år avsatt några resultat. Sessionstiden har minskat med en dag och en av de gemensamma måltiderna har för-

svunnit, saknad av ingen. Den höstsession som nu skall prövas har utlovats bli en arbetskonferens under knapphetens kalla stjärna och är i det väsentliga att beteckna som ett sammanförande av höstens vanliga utskottssammanträden. Intresset är att i år nu begärts en rationalisering även av utskottens arbete av president Sukselainen. Må den komma till stånd!

Gott och väl är också att efter en tanke, framförd i föl, en gemensam utredning om offentlighetsprincipens tillämpning vid de nordiska organen skall komma till stånd. Ansvarighetsfrågorna har därvid lagts på is av presidiet vad beträffar den politiska delen. Det kan hända att ytterligare erfarenheter behövs, men frågan kommer igen. Med tillfredsställelse noteras också planerna på en utbyggnad av ministerrådets kansli, även om de siffror som nämnts förefaller höga. Skulle motsvarande utvidgning ske inom rådets domäner, lurar faran för en nordisk byråkrati bakom hörnet.

Men nu till viktigare ting, herr president! Hur går det med vårt arbete och vår stora apparat om innehållet i väsentliga delar hotas? Oroande är de grundprinciper som statsrådet Lidbom under gårdagen — och inte bara då — hävdade om det nordiska lagsamarbetet. Herr Lidbom gick längre än så. Han sade sig icke känna någon sorg över att drömmarna om ett enhetligt rättssystem i den bokstavliga betydelsen av likadana lagar skingrats. Hela hans anförande var så genomsyrat av kritik mot en fortsättning av det tidigare nordiska lagstiftningssamarbetet att man rent av kunde ha skäl att ställa frågan om den svenska regeringen avser att säga upp 1962 års nordiska samarbetsavtal, i vilket det rättsliga samarbetet — i bindande regler — har en betydande plats. Så långt vill nog inte herr Lidbom och den svenska regeringen gå, men frågan kan faktiskt ställas.

Låt mig först uttala min förvåning över att herr Lidbom i sammanhanget betecknade arbetet på en nordisk rättsenhet som ett konkret uttryck för skandinavismens drömmar. Det är en anakronism av betydande mått. Skandinavismen torpederades på 1860-talet. Den nordiska lagsamverkan började ta form decennier senare och fick sitt främsta uttryck i 1901 och 1946 års lagstiftningspro-

gram. Nya vägar beträddes alltså kring sekelskiftet, och vad som förlorades under kriget sökte man bygga upp igen efter det samma. Nu vill tydligen krafter slå in på andra banor. Motiven härför kan i detta anförande av tidsskäl inte analyseras. Må det vara nog att peka på några saker: Att vara först är icke alltid att vara bäst. Den som rusar fram kan tappa en del av bagaget på vägen. Vad som betecknas som reaktionärt en dag kan en annan dag anses som progressivt och vice versa. Ingen stat i Norden är stor eller förträfflig nog att icke behöva rådslag och samverkan på färden.

Visst kan det finnas nya och oprövade områden för lagstiftning där varje stat bör handla på egen hand. Visst kan andra former för internationell samverkan influera en eller flera stater. Allt detta skall villigt erkännas. Men därifrån är steget långt till det program som statsrådet Lidbom vill framlägga om ett nordiskt lagstiftningssamarbete »i obundna former och utan i förväg uppställda krav på harmonisering». Om ett sådant nytt program råder förvisso ingen enighet, ej heller i Sverige.

Tvärtom kommer ett antal medlemmar från de olika nordiska länderna inom det juridiska utskottet att i ett medlemsförslag begära att rådet ville rekommendera regeringarna att uppdraga åt ministerrådet att till rådets session 1974 framlägga en långsiktig plan för det nordiska lagstiftningssamarbetet. Det gäller detta samarbets framtid på längre sikt, och då måste riktlinjer till. Den nu nedåtstupande trenden måste brytas om icke vad som under lång tid mödosamt uppbyggt skall tillfogas kanske obotlig skada.

Lillqvist: Herr president! Det nordiska samarbetet inom Nordiska rådets ram omfattar nu en tidsrymd om drygt två decennier. Omdömena om resultaten varierar. Några av pionjärerna kanske ser sina förväntningar överträffade, andra igen att rådet inte lyckats förverkliga den målsättning och nå de resultat som man hade hoppats på. Rätt ofta riktas även kritik mot rådets långsamma arbetsätt samt mot den mängd av handlingar som behövs för att systemet skall fungera. Denna kritik riktas mot rådet i synnerhet under sessionstiden.

Jag tror att vi alla är medvetna om dessa problem och att vi gärna skulle se fram mot den dag, då arbetet inom Nordiska rådet kan ske i både snabbare takt och med mindre papper att plöja igenom såväl vid sessionerna som under utskottsarbetet. Dock bör vi komma ihåg, att det samarbete som sker mellan 5 länder inom Nordiska rådets ram är enastående i hela världen. Vi har inte möjlighet att taga lärdom av andra, utan vi är tvungna att pröva oss fram och taga lärdom av begångna fel och ändra rådets arbetssätt därefter. Vi kan väl knappast vänta att allt skall klaffa och lyckas genast från första början.

Våra nationella lagsamlingar behöver allt som oftast översyn och ändringar, trots att de är av betydligt äldre ursprung än de nordiska samarbetsöverenskommelserna. Jag tror för min del, att vi måste göra klart för alla att det tar sin tid att bygga upp en organisation av detta slag förrän den kan fungera något så när.

Jag nämnde här tidigare att när vi har byggt upp Nordiska rådets organisation, har vi inte kunnat taga lärdom av andra länder eftersom den är enastående i världen. Nu har vi bevis för, huru länder i bästa samförstånd kan samarbeta, utvecklas och dra goda nytta av varandras framgångar och lärdomar. Låt oss hoppas att andra länder tar oss som föredöme för sitt mellanfolkliga samarbete i framtiden. Vi har även kunnat konstatera att detta samarbete är så fast grundmurat, att det håller påfrestningar och motgångar av olika slag. Den form för ekonomiskt samarbete, som gick under arbetsnamnet Nordek, föll sönder — som vi vet — som ett korthus och i EEC-frågan går vi våra egna vägar. — Den väg som gynnar och gagnar bäst det egna landet. Och detta har, som vi vet, vunnit förståelse inom Nordiska rådet och inte vållat något problem.

Kritiken mot den långsamma tågordningen, med förverkligandet av rådets rekommendationer, kan knappast någon påstå vara obefogad. Sannolikt beror detta delvis på den mångfald av ärenden som finns på ministrarnas bord men troligen ännu mera på att ministrarna inte tidigare kommit i så nära kontakt med rådets rekommendationer som hade varit behövligt. Nu kommer förhållandet säkert att bli annorlunda sedan

ministerrådet med sin därtill hörande organisation i sin helhet kommit i gång. För min del tror jag att denna nyordning kommer att förbättra rådets arbetskapacitet, i synnerhet sedan sekretariatet inordnats i och fått riktig bemanning för det nya systemet. Därtill fordras det förstås allt fortfarande av oss parlamentariker en aktiv och gedigen arbetsinsats.

Det är förstås helt omöjligt att uttala sig om, huru det skulle se ut i Norden i dag utan vårt nordiska råd. Dock tror jag för min del, att vi är rörande eniga om, att utan rådet skulle vår lagstiftning inte vara samordnad och likriktad på långt när i så hög grad, som den nu är. Den fria nordiska arbetsmarknaden, den nordiska konventionen om social trygghet och den nordiska passfriheten är några av de viktiga områden där resultaten av samarbetet är en realitet. Numera är det säkert betydligt svårare att hitta ett område där vi inte arbetat för en gemensam lagstiftning. Den allmänna uppfattningen i min hembygd om den nordiska lagstiftningen är den, att de förmåner och rättigheter som gäller i Finland skall även gälla i hela Norden på samma sätt. Vi vet att så inte är fallet i alla hänseenden ännu. Om någonting händer t. ex. under en resa i ett annat nordiskt land och man inte får samma ekonomiska ersättning som i hemlandet, blir man besviken och känner sig otrygg. Så inrotat och vanligt är numera tanke sättet om den nordiska gemenskapen att man nästan kräver att det som gäller och det som man får hemma, det bör man även få i vilket annat nordiskt land som helst.

På grund av den hela tiden ökande strömmen av resande inom Norden, i synnerhet vad bilturismen beträffar, är principen om lika skadeersättning i hela Skandinavien ett problem som i allra högsta grad berör trafikutskottet och som kräver sin lösning. Med hänsyn härtill beslöt trafikutskottet senaste sommar tillsätta en arbetsgrupp för inventering av samarbetsuppgifterna på trafikområdet. Arbetsgruppen inbegärde uppgifter om aktuella trafik- och andra problem från alla medlemsländer. Gruppens rapport behandlades sedan på trafikutskottets novembermöte varvid rapporten delades i två stora grupper. Till den ena gruppen hör frågor som utskottet kommer att utreda vidare och

som det anser, att alltid kommer att vara aktuella och fordra bevakning. Hit hör bl. a. trafiksäkerheten och turismen inklusive dess miljöaspekter. I den andra gruppen finns sedan frågor i vilka utskottet anser att initiativet bör tagas inom en snar framtid. Till den räknar vi bl. a. telekommunikationer, det internationella flygnätet och biljettpriser samt en gemensam resebyrålagstiftning.

I detta sammanhang kan jag inte gå in på detaljerna i rapporten. Dock vill jag konstatera, att det bl. a. framkom, att man snabbare får ett beställt telefonsamtal från norra Finland till norra Sverige om det går via huvudstädernas centraler. Detta blir kanske en sträcka på c:a 1.500 km medan fågelvägen mellan samtalets ändpunkter är c:a 20—40 km.

Samma sak konstaterade vi också beträffande flygtrafiken: endast via huvudstäderna kan man med flyg komma från norra Norge till norra Finland. Men vad kostar dessa omvägsresor i förhållande till en eventuell tvärförbindelse? Priset är sannolikt flera gånger större, och det drabbar en befolkning vars inkomster understiger medeltalet i några länder. Vore inte någon form av subventionering här på sin plats?

Överhuvudtaget bör trafikfrågorna inom Nordkalotten ägnas särskild uppmärksamhet av de nordiska samarbetsorganen.

I samband med denna fråga och andra betydelsefulla samarbetsfrågor på trafikområdet bör den nya nordiska transportöverenskommelsen erbjuda nya och bättre möjligheter. Det vore riktigt att de nya samarbetsorgan som är förutsatta i överenskommelsen, snabbt kommer i gång med sin verksamhet.

Matthías Á. Mathiesen: Hr. præsident! I de diskussioner, der hidtil har været ført om fiskerigrænserne og de specielle rettigheder for kyststaterne eller områder, hvis økonomi i særlig grad er afhængig af havet, og om foranstaltninger til forhindring af forurening, er det min mening, at der ikke har været tilstrækkelig forståelse for den helt grundlæggende betydning, det har at bevare fiskebestanden. Jeg vil ikke på dette sted diskutere de problemer, vi i Island har med at øge vore rettigheder med hensyn til fiske-

riet omkring Island, men det må være klart, at et af vore hovedsynspunkter selvfølgelig er behovet for at standse den udvikling, der har været i de sidste år vedrørende fiske-mængderne i Nordatlanten, bl. a. omkring Island. Naturligvis kæmper vi i første række på vore egne vegne, da en stor del af den islandske økonomi er så afhængig af fiskeriet, men bevaringen af fiskebestanden omkring Island er ikke mindre i andre nationers interesse og i særlig grad for de andre nordiske lande.

Jeg synes, at myndighederne i de andre nordiske lande ikke i tilstrækkelig grad gør sig dette problem klart, og derfor vil jeg her på Nordisk Råds møde gøre opmærksom på nogle kendsgerninger, der er fremkommet fra sagkyndigt hold.

Det er et velkendt faktum, at verdens fiskeri har fordoblet sig hvert årti. Dette er en følge af, at der er opdaget stadig flere fiskeområder, en stadig øgning i fiskeriet af ubrugte ressourcer samtidig med en øgning i fangstindsatsen på traditionelle fiskebanke. På den anden side er det også klart, at øgningen i fiskeintensiteten i det nordlige Atlanterhav ikke har ført til en tilsvarende øgning i totalfangsten. Nogle fiskebestande viser allerede tegn på overbeskatning, og blandt disse er også nogle torskebestande. Dette fremgår klart af en rapport om torskebestanden i det nordlige Atlanterhav, som for nylig er blevet publiceret. Denne rapport er udarbejdet af en arbejdsgruppe af fiskeriforskere fra det internationale råd for havforskning og kommissionen for fiskeriet i det nordvestlige Atlanterhav.

Torsk er den vigtigste fiskeart, ikke blot i islandske farvande, men i hele Nordatlanten, og i tiden fra 1955 til 1970 var den gennemsnitlige årsfangst af torsk omkring 3 millioner ton.

I rapporten beskrives tilstanden for de vigtigste torskebestande i området, udviklingen i fiskeriet i de sidste tiår og forandringerne i fiskerflådens sammensætning.

På grundlag af disse oplysninger karakteriseres situationen som alarmerende. Alle-rede ved begyndelsen af 1960'erne var bestanden i den østlige del af Nordatlantehavet fuldt udnyttet. Nedgangen i fangsten i disse områder tvang nogle nationer til at søge vestover med deres fiskerflåder. Dette,

samtidig med god rekruttering til fiskeriet i disse områder, førte til ganske høje fangster i slutningen af 1960erne. Nu anses hele denne torskebestand for at være fuldt udnyttet, og for nogle bestandes vedkommende vil en øgning i fangstindsatsen føre til nedgang i totalfangsten på grund af overbeskating.

Torskebestanden i det nordvestlige Atlanterhav, f. eks. på Grand Bank og Georges Bank, er genstand for overfiskeri. Torskebestanden ved Grønland, Island og Færøerne samt den norsk-arktiske torskebestand anser alle for at være fuldt udnyttet.

Forskerne siger, at der kun er én bestand i hele det nordlige Atlanterhav, som er i forholdsvis god stand. Det er en lille torskebestand i den sydlige del af St. Lawrence bugten, men hverken denne bestand eller andre anses for at kunne tåle den stadige intensivering af fangstindsatsen, samtidig med at rekrutteringen til mange af disse bestande har været dårlig, enten af naturlige årsager eller på grund af at der allerede er fisket for meget af gydebestanden.

I de sidste 10 år er der også sket store forandringer i fiskerflåden og dens effektivitet. Dette viser sig bl. a. ved fremkomsten af bedre fiskeredskaber som flydetrawl, bedre elektroniske apparater for navigation og bedre apparater til opsøgning af fisken. Samtidig er antallet af større fabriks- og frysetrawlere steget kraftigt. Dette har ført til, at flådens mobilitet er øget. Den kan operere i et stort område og kan i løbet af kort tid koncentrere sig på steder, hvor der findes store fiskemængder.

Under henvisning hertil og til det faktum, at fiskerflåden i det nordlige Atlanterhav bliver stadig større, er det indlysende, at der behøves nogle kraftige forholdsregler for at forhindre en fortsat nedgang i fiskebestanden. Videnskabsmænd tror, at øget masketørrelse i trawlet ikke er nok, men at en kontrol af fangstindsatsen også er nødvendig.

Under hensyn til situationen og den udvikling, jeg her har peget på, kan jeg ikke tro andet, end at Nordisk Råd og de nordiske regeringer vil støtte alle foranstaltninger, der kan fremme bevaring af fiskebestanden i det nordlige Atlanterhav. Vi må gøre os klart, at der ikke er noget behov for et øget fiskeriområde eller for at disku-

tere handelen med fiskeprodukter i Det europæiske Fællesskab, hvis fiskebestanden har været genstand for en sådan rovdrift, at den ikke længere er i stand til at vedligeholde sig.

Jeg håber, de nordiske lande i den kommende tid i højere grad vil blive klar over dette problem og derfor vil støtte Island i kampen for at bevare fiskebestanden.

Naturbegivenhederne på Vestmannaøerne har endnu engang lært os, at de nordiske lande står hinanden nær, hvilket vi i Island er meget taknemmelige for, og når hele Norden står sammen om en sag, har vore synspunkter en stærk virkning i videre kredse. Dette vil fremme bevaringen af fiskebestanden i Nordatlanten. Det kulturelle og sociale samarbejde i Norden ville ikke være så effektivt, som vi ønsker det, hvis vi ikke harmoniserer vore synspunkter på dette felt, som jeg nu har pointeret.

Tage Johansson: Herr president! Bara några kommentarer kring vårt kultursamarbete.

För kort tid sedan presenterades i Nordisk udredningsserie ett betänkande som innehöll planer för verksamheten åren 1973—1975. Det är viktigt att notera, att ministerrådet ännu inte tagit ställning till dessa planer — de är följaktligen att betrakta främst som en sekretariatsprodukt. Det är närmast av den anledningen som jag finner skäl att här i detta skede lägga några synpunkter på betänkandet.

Det innehåller åtskilligt av intresse, men jag tycker också att där saknas en hel del av intresse för det nordiska kultursamarbetet. Merparten av de planer som finns presenterade gäller institutionellt bundna kulturaktiviteter, som — är jag rädd — kommer att nå en tämligen begränsad publik. Det saknas enligt min mening förslag som är ägnade att stimulera ett brett och folkligt förankrat kultursamarbete.

När det gäller ungdomssamarbetet finns lovvärda ansatser — men inte mycket av konkreta förslag. För idrotten, som också innefattas i kulturavtalet, gäller detsamma. Beträffande idrotten anser jag för övrigt att samarbetet och aktiviteterna bör inriktas

mindre på elitidrott och mera på en bredare bas.

Då det gäller vårt kulturella samarbete är givetvis TV-samarbetet av mycket stor betydelse, men den frågan kommer som bekant upp i annat sammanhang.

För att återgå till de planer som finns presenterade i betänkandet så menar jag, att dessa planer är alltför traditionsbundna och i alltför liten utsträckning ägnade att skapa nya kontakter och nya aktiviteter. Tidigare i debatten har ju liknande synpunkter antytts.

Den fria folkbildningen och de stora folkrörelserna är enligt min mening inte tillräckligt uppmärksammade. Vi har inte bara de många och stora studieförbunden — vi har också nykterhetsrörelsen, religiösa samslutningar och fackliga och politiska organisationer som mycket väl skulle kunna engageras i ett kultursamarbete. Vi bör enligt min mening använda de organ och de möjligheter som redan finns, och vi bör ha ambitionen att få ett kultursamarbete som engagerar så många som möjligt.

Låt mig bara som exempel ta folkbildningsarbetet och då begränsa mig till de estetiska ämnena. I studiecirkelarna i ämnena litteratur, konst, teater och film deltog under säsongen 1970—1971 inte mindre än 329 000 svenskar. Under samma säsong deltog 318 000 i musikcirklar. Siffrorna gäller alltså samtliga studieförbund i Sverige, och de innebär att mer än 600 000 människor ägnar sig åt sådan här verksamhet. Läger man därtill alla dem som utövar motsvarande verksamhet i övriga nordiska länder så förstår man vilka kontaktytor som finns, och vilka möjligheter de ger att skapa ett nordiskt kultursamarbete.

Till detta kommer all den övriga verksamhet som studieförbunden bedriver och som kan ge naturlig anknytning på nordisk bas.

Jag tror att Nordiska rådet genom att utnyttja dessa kontaktytor kan nå mycket stora grupper och få dem engagerade i nordiskt samarbete utan alltför stora kostnader. Och det är ju inte alldeles oväsentligt. Så snart vi börjar närma oss de mera institutionsbundna verksamheterna blir det av allt att döma helt andra kostnader.

Under den närmaste tiden skall vi forma

innehållet i ett nordiskt kultursamarbete. Om vi binder våra resurser till de traditionella aktiviteterna, riskerar vi att *inte* få den bredd på samarbetet som vi väl alla måste eftersträva och som bör vara kännetecknande för de nordiska ländernas demokratiska ambitioner och traditioner. De nordiska länderna har också på detta område vissa förpliktelser: att demokratisera kulturlivet — inte bara så att alla får del av kulturvärdena, utan också på det sättet att alla får en möjlighet att påverka och aktivt delta i utformandet av det kulturella innehållet.

Tupamäki: Herr president! Jag representerar här ett parti som i det tryckta programmet går under beteckningen Skyp. Förkortningen baserar sig på det finska namnet (Suomen Kansan Yhtenäisyden Puolue r.p.). Partiets svenska namn är Finlands Folks Enhets Parti r.p.

Eftersom det här partiet är nytt och okänt för de flesta och nu för första gången representeras i Nordiska rådet, kan det vara skäl att först ge en kort översikt av partiet och dess tillkomst.

I mars 1968 hölls presidentval, där den ur Centerpartiet utträdde Veikko Vennamo var kandidat. Tack vare sin lysande talarbegåvning, sin då ännu »nya» stil och sin rutin som politiker gjorde sig Vennamo till en räddningsplanke för det fattiga folket och fick ca 11 % av rösterna.

I kommunalvalen mot slutet av samma år gav den nya folkrörelsen Vennamos parti Finlands Landsbygds Parti (grundat 1958) redan över 7 % av rösterna, men det verkliga genombrottet kom i 1970 års riksdagsval, då FLP fick över 10 % av rösterna och 18 riksdagsmän. Vid de förtida riksdagsvalen 1972 stabiliserades partiets underlag vid en nivå på drygt 9 % och partiets antal riksdagsmän förblev oförändrat.

I riksdagen dominerade Vennamo sin grupp, som till största delen bestod av medlemmar som invalts först 1968, och han fortsatte helt sin enmanspolitik — en helt isolerad oppositionspolitik, där det inte fanns rum för något som helst samarbete, och som inte heller ledde till några som helst resultat. Det var som en auktion, där Vennamo alltid bjöd högst, men där ingen brydde sig om vem som skulle betala, efter-

som buden aldrig antogs (vilket inte ens var meningen).

Den stora majoriteten av partiets väljarkader och riksdagsmän godkände aldrig Vennamos hänsynslösa och demagogiska förfarande, utan väntade att sakerna småningom skulle förändras. Inom riksdagsgruppen blev meningsskiljaktigheterna stora hösten 1971, men de kom ut i offentligheten först i juli 1972, då tolv av partiets riksdagsmän publicerade en skrivelse där partiledningens metoder kritiserades. Detta hade från Vennamos sida föregåtts av en plötslig politisk kursomläggning mot vänster, av en sabotering av utskottsvalen osv. Riksdagsgruppen sammanträdde under början av året bara ett par gånger. FLP:s tidning angrep under vårens lopp de egna riksdagsmännen med ett otal påhittade beskyllningar. FLP:s understöd hade redan våren 1972 sjunkit till bara hälften av vad det var vid årets början.

Försöken att ändra procedurreglerna misslyckades, ty hela partiet var uppbyggt så att Vennamo var ordförande för alla partiorgan och alla övriga därtill anslutna organ. Makten var till ytterlighet koncentrerad till en enda man. De som krävde reformer satte sitt hopp till partimötet senaste år i augusti. Den största delen av de närvarande vid mötet var i alla fall ovetande om rutenheten, och på grund av en rekordmässig agitation och många juridiskt sett tvivelaktiga åtgärder led reformisterna en förlust. De fick 30—40 % av rösterna. En skenbar enighet åstadkoms dock med tanke på de stundande kommunalvalen, men de beslut som partiledningen slog fast innebar i praktiken att partiets splittring blev oundviklig.

Efter de skarpa förlusterna i 1972 års kommunalval meddelade Vennamo om sitt redan före valen fattade beslut att utesluta fyra riksdagsmän. Efter en rad dramatiska skeden blev alla de tolv reformistiska riksdagsmännen på Vennamos åtgärd uteslutna såväl ur partiet som ur dess riksdagsgrupp, med stöd av regler som Vennamo först egenmäktigt hade ändrat för att kunna genomföra uteslutningen.

De tolv uteslutna riksdagsmännen och deras väljarkrets ansåg att den enda moraliskt hållbara lösningen var att grunda ett nytt parti. I december hölls ett konstitue-

rande möte, de 5 000 erforderliga namnen insamlades på fem dagar och Skyp — Finlands Folks Enhets Parti hade grundats.

Från början av innevarande års riksdag övergick till vår grupp ännu en ur Vennamos riksdagsgrupp, trots att han, liksom vi, hotas av Vennamos ersättningskrav, vilket motsvarar nära 500 000 norska kronor.

På grund av en viss motvilja mot alla former av diktatur har partiet uppbyggt enligt avancerat demokratiska principer, av vilka kan nämnas obligatoriska medlemsomröstningar samt en partiledning bestående av tre jämbördiga ordförande.

Utbyggnaden av partiets fältorganisation är i full gång och det förefaller som om slutligen omkring 3/4 av FLP:s partikader skulle övergå till det nya partiet. Av kommunalfullmäktige förefaller över hälften att övergå, medan en del av de återstående blir vildar.

Det nya partiet lyfter omkring 70 % av det partistöd som tidigare gavs till FLP, men den enda partitidningen kvarstår i Vennamos regi.

Det nya partiet är ett reformistiskt till centern hörande parti, som placerar sig vänster om Centerpartiet men höger om Socialdemokraterna.

Partiet kommer att fortsätta längs den väg som utstakats i FLP:s partiprogram för att förbättra livsförhållandena för de medborgare som lever i svårigheter. Detta vill partiet göra på ett sakligt sätt och strävande till konkreta resultat och i samarbete med övriga partier.

Efter denna inledande redogörelse är det skäl att gå till själva saken, d. v. s. det nordiska samarbetet.

De nordiska ländernas nära samarbete har varit och kommer att även framdeles vara av stor betydelse, alldeles speciellt ur Finlands synpunkt. I detta sammanhang må bara nämnas de hundratusentals finska invandrare som flyttat till Sverige med deras speciella problem.

Men tiden går, ser jag.

Till slut kan jag inte låta bli att beröra den fruktansvärda naturkatastrof som drabbat Island. Vulkanutbrottet har drivit alla 5 000 invånarna i Vestmannaöyar från sina hem som blivit begravningsaskor.

Det är de nordiska ländernas skyldighet

att ekonomiskt hjälpa Island i dess svårigheter nu när nöden är störst. Det är en moralisk skyldighet för denna session av Nordiska rådet att träffa beslut angående en rekommendation om denna sak.

Erlundur Patursson: Herr president! Siden vår siste sesjon har det skjedd, at et av de nordiske land, et av medlemmene i Nordisk Råd, nemlig Danmark, er blitt medlem av EEC. Alle de andre land blir stående utenfor dette fellesskap.

Hvordan man enn fra dansk synsvinkel ser på Danmarks beslutning, må man gjøre seg klart, at denne tingenes nye tilstand kommer til å stille det nordiske samarbeid overfor nye og hittil ukjente problemer. Etter denne beslutning vil det nordiske samarbeid ikke kunne bli det samme som det ellers hadde muligheter for å bli.

Disse vanskeligheter vil bli større etter hvert som integreringen innenfor EEC skriker fram, og i mange nordiske spørsmål som kommer til behandling her, kommer de danske medlemmene til å stille seg dette spørsmål: Hvordan kommer dette til å harmonisere med Danmarks medlemskap i EEC? Man kan nå ikke på en gang både blåse og ha mel i munnen.

Fra dansk side har man sagt at man vil støtte de nordiske land som blir utenfor. Ja vel. Jeg vil likevel tro at de som er »utenfor», vil kunne klare seg uten denne støtten. En kunne snarere spørre om ikke de land som er »utenfor», skulle søke å støtte det land som er »innenfor».

Et stort lyspunkt i det nordiske samarbeidet er det kulturelle samarbeidet. Vi har nå fått en spesiell kulturavtale, et meget aktivt kulturutvalg, ministerråd, embetsmannskomite, rådgivende komiteer, kultursekretariatet med sine dyktige folk osv. Dette er et veldig apparat og mange vil kanskje si et innviklet og »snirklet» apparat. Vi har her laget en stor bygning, men det synes å være vanskelig å få til noe riktig levende innhold i denne bygningen. Men det kommer vel etter hvert. Hvor omfattende dette kulturelle samarbeid skal være, kan vi ha forskjellige oppfatninger av. Men hånden på hjertet — er de 2 kroner pr. innbygger som det nordiske kulturbudsjett beløper seg til i penger, ikke for lite?

Herr president! Vi har nå i det meget aktuelle fiskerispørsmål opplevd det, at den nordiske tragedie på de internasjonale konferansene i Genève 1958 og 1960 har gjen tatt seg på De forente nasjoners generalforsamling i New York i 1972.

Verken Finland, Sverige, Norge eller Danmark støttet det forslag, hvis vedtakelse er av aller største betydning for færøingenes, islendingenes og andre fiskerinasjoners eksistens. Med stor beklagelse må man konstatere, at de øvrige nordiske land ikke støtter den kamp på liv og død som færøyinger og islendinger fører på fiskeriets område.

I den nærmeste framtid vil det bli holdt en ny internasjonal fiskerikonferanse, og jeg tillater meg da her fra denne talerstol å appellere til de finske, danske, svenske og norske regjeringer om på nytt å overveie deres stilling i denne saken.

For oss færøyinger og islendinger gjelder en heldig løsning av fiskerispørsmålet — det vil i første rekke si fiskerigrensespørsmålet — simpelthen vår eksistens, og det er i siste instans et spørsmål om vår nasjonale og politiske uavhengighet, og frihet — den uavhengighet og frihet, som disse to nordiske folk hver på sin måte kjemper for.

Herr president! Jeg skal ikke her i generaldebatten komme inn på de forslag som især har betydning for Færøyene. Vi får se hvilken skjebne de får når de kommer til behandling.

Jeg vil bare slutte med å si at jeg tror ikke at Færøyene vil la seg oppsluke av det såkalte europeiske fellesskap, men at det blant mine landsmenn er bred oppslutning om det nordiske samarbeidet — trass i mange skuffelser.

Det er her — trass i alt — vi hører hjemme — på godt og vondt.

Kristian Albertsen: Hr. præsident! Et af de faste og vigtigste led i det nordiske samarbejde er tryghedskonventionen af 1955. Den er just for tiden til revision i en embedsmandskomite, da de ændringer i pensionslovgivningen, man har realiseret i Island og i Danmark, nødvendiggør, at denne konvention også får et andet udseende og et andet indhold. Det vil derfor være nærliggende også at være opmærksom på visse virkninger ud over det med pensionerne, som

i særlig grad har motiveret komiteens påbegyndte arbejde, virkninger som vi på det seneste har konstateret, og som på sessionen i Helsingfors i fjor gav anledning til nogle meningsudvekslinger. Jeg tænker her på problemerne i forbindelse med behandlingen af narkomaner og det store antal unge skandinaver, der opholder sig i København, og som hører til denne kategori.

Jeg tror, man må konstatere, at her har Nordisk Råd ikke helt levet op til de forpligtelser, som naturligt måtte påhvile det, for det, der her er tale om, er bilaterale aftaler mellem den danske regering og de danske myndigheder i relation til henholdsvis den norske, den svenske og den finske regering, og den bistand, der er ydet, er alene ydet direkte mellem de enkelte socialdepartementer og socialstyrelsen i København. Dette samarbejde har for så vidt været særdeles tilfredsstillende, og der er grund til at rette en varm tak til de 3 øvrige nordiske regeringer, fordi de uforpligtede har påtaget sig opgaver, som de faktisk i henhold til konventionen ikke havde behøvet. De har finansieret arbejdskraft, de har bidraget til, at et stort antal af de unge, der har opholdt sig i København, har kunnet rejse tilbage og derefter er kommet til behandling i deres respektive hjemlande. Men man må sige, at det er en lidt urimelig måde, dette fungerer på. Konventionen af 1955 havde ikke forudset den udvikling, som man her i de seneste år har oplevet, og hvis de respektive 3 regeringer ikke havde realiseret denne bistand, ville udgifterne hertil ensidigt have belastet det danske samfund, og det drejer sig om ganske betragtelige udgifter. Opmod 1.000 unge nordmænd kommer i løbet af et år til København.

Et mindre antal svenske, måske et lige så stort antal finske medborgere har været på sådanne besøg og ophold i København. Derfor mener jeg, det vil være betimeligt, at den embedsmandskomiteé, der nu er nedsat, inspireret af de andre ændringer, som er nødvendige, også er opmærksom på dette problem og behandlingen heraf. Jeg tror, at de erfaringer, der efterhånden er kommet på dette område, gør, at der her kan føres en meningsfyldt og værdifuld debat, og at man også kan komme frem til formuleringer i konventionen, som sikrer en rimelig forde-

ling af byrderne ved sådanne opgaver og ved sådanne forpligtelser.

Vi har i øvrigt i det socialpolitiske utskott haft lejlighed til at drøfte et par andre problemer, som giver anledning til nogle særlige initiativer. Det ene er spørgsmålet om de ældres integration i samfundet. I den anledning vil der nok komme et udspil fra det socialpolitiske utskott. Endvidere vil der være tale om, at man under hensyntagen til udviklingen af hospitalssektoren, hvor vi alle sammen lider under ganske fantastiske økonomiske belastninger, i givet fald kan tage det op på nordisk plan og diskutere og inspirere hinanden, således at den økonomiske byrde, der er tale om i den forbindelse, måske kan blive mindre gennem væsentlige erfaringer i de kommende år, end den har været i de seneste år.

Jeg tror i så henseende, man skal være særlig opmærksom på mange af de erfaringer, man også har kunnet gøre i andre lande. Jeg tænker her på begreber som kur og forebyggelse, hvor vi i de nordiske lande ikke har samme traditioner, som man eksempelvis har i Tyskland og i Israel. Her er det naturligt at pege på en kategori af de sygdomme, som i stigende grad bliver en belastning for samfundet, nemlig kredsløbs sygdomme, som koster et usædvanlig stort antal mennesker livet og medfører, at mange får invalidepension i en meget tidlig alder. Der er blevet gjort visse erfaringer, som man kan bygge videre på, og man er i besiddelse af en vis viden, man kan bygge på, men jeg tror, man her må være opmærksom på, at det er nødvendigt at betræde nye veje; ellers vil udgifterne til bekæmpelse, specielt af disse sygdomme, være en belastning, som vil komme til at betyde, at vi får færre midler til andre betydelige socialpolitiske opgaver.

Det er mit håb, at vi inden for socialutskottet kan beskæftige os med disse ting, og at man ved den revision, der er tale om i forbindelse med den nordiske tryghedskonvention, også kan tage ved lære af de erfaringer, der her er tale om.

Johannes Antonsson övertog därefter ledningen av förhandlingarna.

Tuomioja: Herr president: Det är mycket lätt och socialt acceptabelt att tala om nödvändigheten av det nordiska samarbetet och om dettas utbyggande. Ju flera svårigheter det börjar anhopas i dess väg, desto mera vill man tala för samarbetet, ty vem av oss skulle inte vilja försäkra sig vara en duktig försvarare av detta samarbete. Tyvärr förefaller talen och det övriga yttre gemensamma uppträdandet att inte stå i rätt förhållande till samarbetets verkliga substans. Även denna session av Nordiska rådet utgör ett gott exempel på detta. Det är t. ex. svårt att tro, att det vore nödvändigt att 13 medlemmar av republiken Finlands regering och i stort sett hela den högsta tjänstemannakåren deltar i denna session och likaså, att dessa möten framdeles skulle behövas två gånger om året.

Det var på sin plats, att kamrat Guttorm Hansen i samband med presidievalet fäste uppmärksamhet vid valens politiska jämvikt. Även annars skulle det inte skada att framdeles göra rådets arbete mera politiskt, varigenom vi representanter för arbetarrörelsen också skulle bli tvungna att något mera analytiskt och vänstersinnat sätta oss in i hela det internationella samarbetets problematik och i den nordiska samarbetsproblematiken.

Socialdemokraterna i Finland såsom stödare och utvecklare av vårt lands neutrala utrikespolitik betonar å ena sidan betydelsen av de goda grannskapsförhållanden, som grundar sig på fördraget om vänskap, samarbete och bistånd mellan Finland och Sovjetunionen och å andra sidan betydelsen av det nordiska samarbetet. Det nordiska samarbetet bör, inom ramen för de begränsningar som föranleds av de olika säkerhetspolitiska lösningarna i Norden, anses som en viktig del av Finlands utrikespolitik. Även inrikespolitiskt har det nordiska samarbetet med beaktande av socialdemokratins starka ställning varit ett karakteristiskt drag i de finländska socialdemokraternas politik.

De nordiska ländernas starka demokratiska tradition och arbetarpartiernas centrala ställning har inneburit för oss, att samarbetet inom Nordiska rådet och utvecklandet av lagstiftningen i lika riktning trots samtliga nordiska länders kapitalistiska ekonomiska system i allmänhet starkt genomfö-

randet av socialdemokraternas programmässiga målsättningar i vårt land. Avsaknaden av alla övernationella drag i detta samarbete har också för sin del medverkat till att till modell för samnordiska rekommendationer och målsättningar i allmänhet valts den mest avancerade och närmast de socialistiska målsättningarna liggande praktiken bland länderna. Naturligtvis har det motsatta också förekommit, och åtminstone hos oss i Finland har borgerliga tjänstemän ibland motsatt sig reformlagstiftningen med den förändringen, att vi inte kan framskrida längre än de övriga nordiska länderna. Detta samarbete bör man inte heller idealisera från denna synpunkt; genom rådet har man aldrig bedrivit någon antikapitalistisk politik och inte kommer man att göra det heller i framtiden.

Man bör vidare komma ihåg, att det nordiska samarbetet enbart täcker en liten del av de nordiska ländernas internationella samarbete. Sålunda har handelspolitiken egentligen aldrig hört till det nordiska samarbetet, och samtliga nordiska länder är delaktiga i den kapitalistiska världsekonomis ekonomiska integration.

Vi vet alla väl, att denna integration och i synnerhet utvidgningen av den europeiska ekonomiska gemenskapen EEC hotar det nordiska samarbetet. För det första inskränker integrationen över huvud taget, vare sig den sker genom handelspolitiska avtal eller genom längre gående arrangemang och politisk integration, de enskilda ländernas verkliga bestämmanderätt, mest förstås inom den ekonomiska politiken men indirekt även inom annan samhällspolitik och annat lagstiftningssamarbete. Härav följer naturligtvis även en inskränkning av möjligheterna till ett självständigt samarbete beträffande dessa områden på regional bas. För det andra inskränker de nordiska ländernas anknytning av olika grader till EEC och i synnerhet Danmarks EEC-medlemskap uttryckligen detta samarbete.

Detta är ett faktum, som varken våra önskemål eller våra danska vänners inlägg, vilka säkert avsetts vara konstruktiva, kan ändra. Det är naturligt, att man även i denna sessions handlingar vill betona de samsarbetsområden och -möjligheter som inte direkt påverkas av EEC. Emellertid bör man

i ärlighetens namn konstatera, att EEC är ett gift, som i framtiden kommer att organiskt insuga sig i varje cell av vårt samarbete. Som ett exempel kan man nämna ekonomiska utskottets rekommendation om integrationen av den nordiska byggmarknaden, vari det förutsattes, att detta skall ske i överensstämmelse med samarbetet inom internationella organisationer. De internationella organisationerna är härvid bara ett mera neutralt sätt att säga EEC. De finländska socialdemokraterna har inga illusioner om EEC:s karaktär. Vi anser den vara en kapitalistisk organisation, som främjar kapitalets koncentration. Därför måste vi förstås inta en rätt reserverad inställning till allt sådant samarbete och sådan harmonisering av lagstifningen, som man kan misstänka äga rum på EEC:s villkor. Vi kan inte se, att våra danska kamrater och andra arbetarkrafter inom EEC ännu på lång tid skulle kunna ha möjligheter att påverka innehållet av EEC-samarbetet så, att det kunde komma ens i lika hög grad under demokratisk kontroll och få ett lika positivt innehåll som det nordiska samarbetet hittills haft.

Som känt har Finland inte ännu avgjort sin slutgiltiga inställning till EEC-frihandelsavtalet. Socialdemokraterna har intagit en mycket reserverad ställning till avtalet, dels av ovannämnda skäl, dels på grund av de med avtalet förenade faromoment som hotar vår utrikespolitiska linje och dels på grund av de ekonomiska problem som frihandeln förorsakar vårt relativt halvindustrialiserade och avsidens belägna land. Den ökade ekonomiska integrationen inom de nordiska länderna har ju redan nu medfört en skärping av de regionala och sociala problemen innanför och mellan de nordiska länderna. Till dessa problem har man även i det nordiska samarbetet försökt finna lösningar, men samtidigt med den allt starkare kapitalistiska integrationen har det visat sig vara allt svårare.

Hur underlig en sådan text än kan låta i rådets sammanhang, vill jag ännu till slut framföra den uppfattningen, att det nordiska samarbetets framtid och dess demokratiska karaktär i sista hand enbart kan räddas av de nordiska arbetarpartiernas medvetna antikapitalistiska politik, som syftar till en inskränkning av det internationella integrerande kapitalets inverkan. Tack.

Øregaard: Hr. præsident! I forbindelse med, at der af flere talere er fremført indvendinger mod visse nordiske landes holdning under afstemningen i De Forenede Nationer ved behandlingen af sagen om kyststatens ret til naturrigdommene over havsokkelen, vil jeg tillade mig at fremføre enkelte bemærkninger til belysning af den færøske situation i relation til fiskerigrænsesagen.

Alle nordiske lande har hver på sin vis stærk interesse i, hvordan spørgsmålet om fiskerigrænsen løses. At interesserne er forskellige skyldes, at en udvidelse ikke vil få samme virkning for de enkelte landes fiskerbefolkning. En udvidelse vil utvivlsomt stille Island i den gunstigste situation. Island vil få et meget stort fiskeriområde på nogle af Nordatlantens rigeste fiskebanker. De andre nordiske lande vil ikke opnå lige så gunstige resultater; alle er dog enige om, at Island med sin specielle og ensrettede erhvervsstruktur bør have de videst mulige rettigheder over sit havområde, som den eneste løsning for sammen med de nordiske lande og også andre lande at kunne følge med i den almindelige velstandsudvikling.

For Færøernes vedkommende vil en generel udvidelse af fiskerigrænserne i Nordatlanten til 50 sømil være en katastrofe for vores fiskeri og derigennem for hele det færøske samfund, der i ikke mindre grad end det islandske har sin eksistens baseret på havets ressourcer. Så forskellig stiller situationen sig, at en løsning, der vil bringe store fordele med sig for den ene, for den anden vil medføre uerstattelige tab.

Det er blevet nævnt her under plenarbejdet, at selv om et land får suveræniteten over et udvidet fiskeriområde, så behøver dette ikke nødvendigvis at betyde en udelukkelse af andre landes fiskere; man har i denne forbindelse henvist til de fiskerirettigheder, Island har indrømmet Færøerne.

Island og Færøerne er nærmeste naboer, mellem vore to folk har der igennem tiderne været venskab og en nær forbindelse og derigennem forståelse for hinandens problemer. I Island har man derfor været klar over, hvilke alvorlige konsekvenser en fiskerigrænsseudvidelse ville få for Færøerne. På denne baggrund — og vel også af den grund, at færøsk fiskeri i forhold til andre landes ikke har så afgørende betydning for fiske-

bestandens bevarelse — har Island indrømmet Færøerne visse rettigheder.

Selvfølgelig er vi Island taknemmelige for, at man har vist os forståelse. Skulle imidlertid en generel fiskerigrænseudvidelse i Nordatlanten blive resultatet, og andre lande ikke ser sig i stand til at give Færøerne betydelige indrømmelser, er fundamentet for vores eksistens smuldret. Jeg har svært ved at forestille mig, at andre lande som f. eks. Storbritannien og Canada — måske bortset fra Norge — vil mene at finde tilstrækkelige grunde til at indrømme Færøerne de nødvendige rettigheder over et udvidet fiskeriterritorium.

På Færøerne har vi endnu ikke færdigbehandlet fiskerigrænsesagen. Jeg ville derfor ikke have rejst spørgsmålet her, hvis Fær-

øerne ikke var blevet nævnt i forbindelse med den islandske 50 mile fiskerigrænse. Da det er sket, har jeg ment det rigtigt at henlede opmærksomheden på, at det, som vil være til fordel for Island i tilfælde af at løsningen vil blive generel, vil kunne føre til det færøske samfunds ødelæggelse.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av Nordiska ministerrådets berättelse, C 1, fortsätter i rådets fem utskott.

Rådet beslöt att lägga Rapport från Nordiska rådets presidium och Rapport om nordiskt samarbete under år 1972 till handlingarna.

Mötet avslutades kl. 18.30.

Protokoll

4:e mötet

Måndagen den 19 februari 1973 kl. 14.00

Presidenter: V. J. Sukselainen (1—5) och Kåre Willoch (6—22)

Dagordning

1. E 1: fråga till Sveriges regering om tillgodoräknande av pension vid offentlig tjänst i ett nordiskt land (D 1973/26/1963/s)

2. E 8: fråga till Nordiska ministerrådet om forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan (C 10/s och D 1973/28/1970/s)

3. E 10: fråga till Finlands, Norges och Sveriges regeringar om stöd till samerna (D 1973/5/1972/j)

4. E 11: fråga till Nordiska ministerrådet om utgivande av en nordisk historia (D 1973/14/1972/k)

5. E 7: fråga till Nordiska ministerrådet om barns medborgarskap och naturalisation (D 1973/6/1970/j och D 1973/7/1970/j)

6. C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (*socialpolitiska utskottets betänkande*)

7. D 1973/3/1972/s: meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar

D 1973/4/1972/s: meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention

8. A 263/s: medlemsförslag om försörjningsbegreppet

A 269/s: medlemsförslag om samarbete om förbättrat socialskydd för husmödrar

A 323/s: medlemsförslag om utvidgning av familjebegreppet i lagstiftningen

9. A 341/s: medlemsförslag om auktorisation för optiker m. m.

10. A 362/s: medlemsförslag om ambulanstjänst inom Nordkalotten

11. A 363/s: medlemsförslag om fortbildning av lärare vid socialhögskolorna

12. A 364/s: medlemsförslag om nordiskt kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete

13. A 366/s: medlemsförslag om överflyttning av sjukhjälpförsäkring från ett nordiskt land till ett annat

14. A 367/s: medlemsförslag om utvidgad och samordnad forskning på handikappvårdens område

15. A 370/s: medlemsförslag om nordiskt samarbete om njurtransplantation

16. A 349/e: medlemsförslag om harmonisering av beskattningsreglerna för andelar i partrederier

17. C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (*juridiska utskottets betänkande*)

18. A 257/j: medlemsförslag om nordisk äktenskapsrätt

19. A 5/T/j: tilläggsförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige

20. A 334/j: medlemsförslag om nordisk utlänningslagstiftning

21. A 178/j: medlemsförslag om fortsatt nordiskt patentsamarbete

A 178 Ä/j: ändringsförslag om fortsatt nordiskt patentsamarbete

A 244/j: medlemsförslag om Nordiskt patentråd

22. A 350/j: medlemsförslag om revision av den nordiska köp- och avtalslagstiftningen

Ändringar av medlemslistan

Det anmäldes, att Olaf Knudson lämnat rådet och att Erling Norvik intagit sin plats i rådet samt att Gunnar Helén för denna och följande dag lämnat sin plats i rådet och ersatts av Gunnar Richardson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

E 1: fråga till Sveriges regering om tillgodoräknaende av pension vid offentlig tjänst i ett nordiskt land (D 1973/26/1963/s)¹

Gerda Møller: På rådets 11. session i 1963 blev der vedtaget en rekommendation til regeringerne om at indgå en overenskomst vedrørende pension for personer ansat i offentlig tjeneste og for arbejdstagere knyttet til statslige pensionsordninger.

Rekommendationen henstillede, at de pågældende ved beregning af deres pension skulle få ret til at medregne den anciennitet, de havde indtjent i pensionssystemet i et andet nordisk land.

Til rådets 20. session meddelte Sveriges regering, der er koordinerende i sagen, at repræsentanter for Danmark, Finland, Norge og Sverige var blevet enige om teksten til en overenskomst om samordning af pensionsret efter statslige pensionsordninger.

Af meddelelse til rådets 21. session fremgår nu, at den pågældende overenskomst fortsat er under forberedelse. Samtidig oplyser Finlands regering, at det udkast til overenskomst, der er udformet fra svensk side, er acceptabelt og muligt at gennemføre.

På baggrund af det her anførte tillader

¹ *Fråga tryckt s. 1388*

jeg mig at stille følgende spørgsmål til Sveriges regering:

Hvilke skridt agter de nordiske regering-er at tage for omsider at gennemføre den 10 år gamle rekommendation om tilgode-regning af statslig pensionsret fra ét nordisk land ved fastsættelsen af pensionsancienniteten i et andet nordisk land?

Statsrådet Löfberg: Herr president! Eftesom Sverige är koordinerande land när det gäller den rekommendation som behandlas under punkt 1 på dagordningen, ber jag att på samtliga regeringars vägnar få besvara den framställda frågan. Nordiska rådet rekommenderade år 1963 regeringarna "att låta utarbeta samt antaga en överenskommelse mellan länderna, enligt vilken en i offentlig tjänst anställd och till den statliga pensionsordningen anknuten arbetstagarare berättigas att i pensionshänseende tillgodoräkna anställningstid, som enligt annat nordiskt lands statliga pensionssystem berättigar till pension".

Utarbetandet av huvuddragen för en sådan överenskommelse blev klart i december 1966. Representanter för Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige hade nämligen i en arbetsgrupp enhälligt kommit fram till ett resultat, som presenterades i Nordisk udredningsserie 1966: 8. Därefter har pågått ett arbete som har gällt den närmare preciseringen av pensionsordningens innehåll, personalförhandlingar och översättning. Överenskommelsen kommer tills vidare att avse Danmark, Finland, Norge och Sverige. Kontakter pågår mellan dessa länder om erforderliga formella åtgärder sedan nu alla sakfrågor blivit lösta.

Gerda Møller: Hr. præsident! Jeg vil gerne takke for svaret, men jeg synes, det er synd at sige, at der var noget nyt i det svar, jeg her fik. Forholdet er det, at allerede den 21. januar 1971 meddelte det svenske finansdepartement, at den arbejdsgruppe der havde til opgave at udforme teksten til pensionstraktaten, havde afsluttet sit møde 2 år tidligere, og at et svensk forslag til tekst var blevet udsendt til granskning i de andre lande. Fra 2 af disse var svar indkommet, og de andre svar ventedes — jeg citerer: "Inom kort".

Da det socialpolitiske udvalg den 15. februar 1971, altså for 2 år siden, afgav betænkning om det svenske finansdepartementets meddelelse, understregede udvalget udtrykkeligt, at dette spørgsmål har stor praktisk betydning for et ikke ringe antal personer, og at det derfor er vigtigt, at en overenskomst i sagen snarest kommer i stand. Det er altså 2 år siden.

Året efter, den 22. december 1971, afgav det svenske finansdepartement meddelelse til sessionen i Helsingfors. Her hed det, at repræsentanter for Danmark, Finland, Norge og Sverige var blevet enige om teksten til en pensionskonvention. Dette er nøjagtigt det samme, som siges i finansdepartementets meddelelse til denne session, blot med den tilføjelse at konventionen vedrørende dette spørgsmål forberedes.

I betragtning af at socialpolitisk udvalg allerede for 2 år siden udtalte ønsket om, at en aftale snarest kom i stand, kan jeg ikke erklære mig tilfreds med det svar, jeg har fået på mit spørgsmål.

Jeg vil derfor tillade mig at stille disse tillægsspørgsmål: for det første i hvilke instanser eller i hvilket land er det, at denne nu 10 år gamle sag synes at være gået i stå? Og for det andet: hvornår kan man forvente, at konventionen er færdig til underskrift?

Statsrådet Löfberg: Herr president! Jag vill instämma med fru Gerda Møller i att det här arbetet har tagit väldigt lång tid; ingen är ju tillfreds med det.

På den direkta frågan, när överenskomsten skall kunna tillämpas, vill jag upplysa fru Møller om att vi siktar till att den nordiska pensionssamordningen skall kunna börja fungera i år. För svenskt vidkommande har vi redan föranställt om att de fall som dykt upp förra året och som dyker upp i år skall bli behandlade enligt överenskommeisens riktlinjer.

Jag vill också gärna framhålla att det faktiskt gäller ett rätt genomgripande arbete på ett tidigare tämligen oprövat område — vi har här mellanstatligt sett beträtt oprövade vägar, och det är givetvis detta som gjort att frågans behandling dragit ut på tiden. Att vägarna varit oprövade har

inneburit att vi måst lösa olika problem som dykt upp. Det har kunnat gälla frågor som vid första anblicken tett sig formella men som för de anställda och deras organisationer kan vara mycket väsentliga i fråga om rättsläget. Svårigheter har också dykt upp i samband med översättningsarbetet, etc.

Men det väsentliga, herr president, är att vi nu har kommit så långt att den nordiska pensionssamordningen ser ut att kunna börja fungera i år.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i socialpolitiska utskottet.

Meddelanden

Det meddelades, att statsrådet Sven Aspling, statsrådet Rune Johansson och minister Jussi Linnamo intagit sina platser i rådet.

2

E 8: fråga till Nordiska ministerrådet om forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan (C 10/s och D 1973/28/1970/s)¹

Lindeman: Herr president! Vid rådets 18:e session år 1970 rekommenderades de nordiska regeringarna att undersöka möjligheterna till en utvidgning av Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet till att också omfatta forskning inom dess arbetsområde bl. a. genom att särskild personal anställdes. Vid rådets 19:e session meddelade Sveriges regering å samtliga regeringars vägnar att rekommendationen överlämnats till hälsovårdshögskolans styrelse för prövning. Samma upplysning lämnas i meddelande från Nordiska ministerrådet till rådets 20:e och 21:a session.

Socialpolitiska utskottet framhöll år 1970 i sitt betänkande över medlemsförslaget, att fast anställda icke-vetenskapligt verkamma lärare inte kunde ersätta de högt kvalificerade lärare och forskare från olika institutioner i Norden, som anlitats av högskolan, utan att man riskerade en försämring av undervisningens kvalitet. Vidare anförde utskottet, att man vid grundandet av Nordiska hälsovårdshögskolan torde ha avsett att

¹ Frågan tryckt s. 1396

också forskning skulle ingå som ett led i dess verksamhet.

I berättelsen från Nordiska hälsovårdshögskolan för tiden 1 juli 1971—30 juni 1972 meddelas, att skolans styrelse den 18 augusti 1971 tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att utreda högskolans framtida verksamhet vad avser både forskning och undervisning. Med tanke på hälsovårdshögskolans framtida utveckling är det av största betydelse att denna utredning sker så fort som möjligt. Under hänvisning till vad som ovan anförts ber jag att få rikta följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Har ministerrådet för avsikt att påskynda den tillsatta arbetsgruppens arbete och när kan arbetsgruppens utredning förväntas föreligga samt i vilken utsträckning är det enligt ministerrådets uppfattning sannolikt att Nordiska rådets rekommendation nr 28/1970 kommer att tillmötesgå?

Statsrådet Aspling: Herr president! I rekommendation nr 28/1970 om forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan rekommenderade Nordiska rådet regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för en utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan till en institution också för forskning inom högskolans ämnesområde med bl. a. fast anställd personal. Sedan rekommendationen överlämnats till styrelsen för högskolan tillsatte styrelsen, som herr Lindeman nämnt i sin fråga, i augusti 1971 en arbetsgrupp med uppgift att utreda högskolans framtida verksamhet. Enligt vad jag inhämtat beräknas utredningen vara avslutad om någon månad. Avsikten är att berörda myndigheter m. m. i de nordiska länderna därefter skall beredas tillfälle att yttra sig över utredningens förslag, som kommer att avse både forskningen och undervisningen vid hälsovårdshögskolan.

Lindeman: Herr president! Jag tar mig friheten att ställa följande tillägsfråga:

Anser sig statsrådet Aspling kunna redan i detta skede giva några antydningar om det aktuella betänkandets bärande huvudlinjer?

Statsrådet Aspling: Herr president! Herr Lindemans följdfråga ger mig anledning att något närmare belysa den hittillsvarande verksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. Den Nordiska hälsovårdshögskolan har en lång förhistoria, men jag skall inte här uppehålla mig vid den.

Jag vill endast konstatera att då hälsovårdshögskolan till sist kom till stånd år 1962 var behovet av en kvalificerad utbildning av högre hälsovårdstjänstemän den klart dominerande frågan. Betecknande är att det betänkande (SOU 1958: 8) som låg till grund för inrättandet av högskolan praktiskt taget helt handlade om utbildning och undervisning. Högskolan har också kommit att spela en mycket viktig roll på detta område. Jag kan här nämna att enbart under femårsperioden 1968—1972 har sammanlagt ca 900 personer deltagit i undervisning vid hälsovårdshögskolan. Därav var 117 från Danmark, 204 från Norge, 214 från Finland, 12 från Island och 355 från Sverige. Detta visar på ett betydande intresse från samtliga nordiska länder.

Undervisningen har också successivt byggts ut. Detta har kunnat ske trots svårigheter av olika slag. Jag vill erinra om att lokalproblemen länge var svåra att bemästra och att högskolan först vid årsskiftet 1969—1970 kunde flytta in i egna lokaler i anslutning till institutionen för hygien vid universitetet i Göteborg. Rekruterings-svårigheter har också förelegat, främst när det gäller tjänsterna för universitetslektor och assistenter.

Det är därför naturligt att ansträngningarna i första hand fått inriktas på en konsolidering av verksamheten och en stegvis utbyggnad av kursprogrammet.

Nordiska rådet har åtskilliga gånger behandlat frågor som rör en utvidgning av högskolan till en institution för forskning inom högskolans verksamhetsområde. Som jag nämnde i mitt svar till herr Lindeman kan vi mycket snart vänta förslag i dessa frågor från den arbetsgrupp som högskolans styrelse tillsatt för att utreda den framtida verksamheten.

Herr Lindeman frågade mig här, om jag kan antyda något om huvudlinjerna i utredningens betänkande. Så mycket kan jag väl avslöja som att utredningen avser att

lägga fram förslag som rör både utbildningens innehåll och omfattning samt forskningen vid högskolan. Vad beträffar forskningen är utgångspunkten att bereda högskolan vissa egna forskningsmöjligheter samt att få till stånd ett närmare forskningssamarbete med andra institutioner i Norden.

Utredningens förslag kan väntas betydligt öka kostnaderna för hälsovårdshögskolan, men förslagen är så uppbyggda att de kan genomföras successivt. Utbyggnaden av högskolans verksamhet blir därför beroende av i vilken takt de nordiska länderna vill ställa ökade ekonomiska resurser till förfogande.

Låt mig tillägga att jag betraktar den verksamhet som bedrivs vid högskolan som mycket värdefull, inte minst med hänsyn till att miljöfrågorna får en allt större betydelse i våra nordiska länder.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av berättelsen och meddelandet fortsätter i socialpolitiska utskottet.

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes, att Jan-Ivan Nilsson lämnat sessionen och ersatts av Anna-Lisa Nilsson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

3

E 10: fråga till Finlands, Norges och Sveriges regeringar om stöd till samerna (D 1973/5/1972/j)¹

Carl-Henrik Hermansson: Herr president! Vid sessionen i Helsingfors 1972 antog Nordiska rådet en rekommendation om stöd till samerna. Häri rekommenderas regeringarna i Finland, Norge och Sverige att gemensamt och i samråd med samerna ge dem och deras organisationer omedelbart ekonomiskt stöd i tjänliga former, allt i syfte att understödja samernas ansträngningar att bevara sin ställning som etnisk grupp, samt

¹ Frågan tryckt s. 1398

att ställa medel till förfogande för de ytterligare utredningar som kan erfordras för att finna bestående lösningar för samernas problem.

Årets meddelanden i anledning av denna rekommendation ger dock ej vid handen att regeringarna tagit några initiativ som följd av rekommendationen. Finlands regering meddelar sålunda att Nordiska samerådet understöds ekonomiskt med ett visst belopp, att undervisningsministeriet årligen beviljar medel för Nordiska samerådets finska sektion och att nationella sameorganisationer stöds av undervisningsministeriet genom olika kanaler. Norges regering ger motsvarande upplysningar samt hävdar att en eventuell utvidgning av dessa anslag måste övervägas inom samarbetsorganet för same- och renskötsel frågor. Den svenska regeringen hänvisar till en utredning som väntas pågå hela 1973.

Denna passivitet på regeringssidan synes så mycket mer anmärkningsvärd som rekommendationen vid Helsingforssessionen föregåtts av en omfattande utredning och grundats på ett stort remissmaterial där ett antal problem för samerna påpekats. Juridiska utskottet hade också understrukit att skyndsamma åtgärder var av nöden. Jag får därför ställa följande fråga till Finlands, Norges och Sveriges regeringar:

Vilka initiativ avser regeringarna att ta för att stödja samerna i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 5/1972?

Statsråd Skulberg: I statsråd Haugelands sjukdomsfravær ber jeg om å få besvare spørsmålet.

Det vises til den fellesuttalelse på vegne av de berørte land som er gitt i melding til denne sesjon vedkommende rekommendasjon nr. 5/1972. Denne meddelelsen bør for øvrig ses i sammenheng med den meddelelse om rekommendasjon nr. 33/1968 angående et nordisk sameinstitutt som er avgitt til årets sesjon. Det fremgår av den sistnevnte meddelelsen at undervisnings- og kulturministrene på møte i Nordisk ministerråd i august 1972 nedsatte et interimstyre for sameinstituttet. Med tanke på en aktiv medvirkning fra samene ble 9 av sty-

rets representanter utpekt av Nordisk sameråd, mens de övriga tre ble oppnevnt av Ministerrådet. Interimsstyret fikk i hovedsak følgende mandat:

a) Å utarbeide forslag til statutter for et nordisk sameinstitutt — og herunder definere nærmere formål og virkeområde for instituttet.

b) Å legge fram forslag om hensiktsmessig plassering i Norge av instituttet, samt vurdere spørsmålet om lokaler.

c) Å legge fram kostnadsforslag for etableringen.

d) Å legge fram forslag til driftsbudsjett for annet halvår 1973 samt for 1974 for instituttet, idet det forutsettes at instituttet om mulig etableres 1. juli 1973.

Interimsstyret har nylig lagt fram sin innstilling med utgangspunkt i dette mandatet. Innstillingen tas nå opp til behandling i organene under den nordiske kulturavtalen med sikte på en snarlig avgjørelse i Ministerrådet.

Ministerrådet har for övrig på møte i desember i fjor reservert 300 000 danske kroner til dette formålet for 1973 — den gang i påvente av interimsstyrets forslag.

Ellers er å merke at de tiltak som omhandles i rekommandasjon nr. 5/1972, for en vesentlig del faller innenfor rammen av de enkelte lands virksomhet og bevilgninger vedrørende samene og delvis også omfattes av allerede etablert samarbeid landene imellom, således Nordisk samarbeidsorgan for samespørsmål og reindriftsspørsmål og et nordisk sameinstitutt.

Med sikte på å dröfte mulighetene for videreföring av tiltak til beste for samene ved utvidet samarbeid mellom Finland, Norge og Sverige i samsvar med rekommandasjon nr. 5/1972 går det i disse dager ut en henvendelse fra norsk side til Finland og Sverige med forslag om et samrådsmöte snarest mulig.

Carl-Henrik Hermansson: Herr president! Rekommandationen från förra årets Helsingforssession om ökat stöd till samerna fattades på grundval av ett enhälligt betänkande från utskottet, och beslutet i Nordiska rådet var också enhälligt. Utskottet skrev: "Utskottet vill understryka att skynd-

samma åtgärder är av nöden. Åtskilliga projekt bör kunna realiseras snabbt."

De projekt som man syftade på och som man ville ha åtgärder vidtagna för att förverkliga kan jag kort sammanfatta i följande punkter:

1) Att skapa ett mera mångsidigt näringsliv som grundval för samernas fortsatta existens som en etnisk minoritet.

2) Att skapa ett gemensamt samiskt finansieringsorgan och ett försäljningsföretag för samernas produkter.

3) Att inrätta en samisk språknämnd.

4) Att skaffa fram pengar till utgivande av samisk litteratur på samiska.

5) Att se till att skapa kunskaper i samiska för tjänstemän som arbetar i området där det finns en samisk befolkning.

6) Att söka åstadkomma förskolor för samebarn och skapa en utbildningslinje från förskolan upp till universitetsnivå.

7) Att åstadkomma gemensamma nordiska radioprogram på samiska och att få till stånd ett särskilt tidskriftsstöd.

8) Att skapa det nordiska sameinstituttet varom regeringarnas talesmän här har talat.

9) Att söka åstadkomma en fastare organisation för samarbetet mellan de olika samiska organisationerna.

Beträffande det nordiska sameinstituttet framhöll utskottet att enligt dess mening borde medel för ett sådant institutt ställas till förfogande på den nordiska kulturbudgeten som enligt nordiska kulturavtalet skall uppgöras för år 1973.

Jag noterar med glädje det anslag som ministerrådet har reservert, men i den kulturbudget som vi har att behandla här på sessionen kan jag inte finna att ett enda öre är anslaget till det nordiska sameinstituttet som det är meningen att man skall skapa den 1 juli. Jag undrar om inte kulturutskottet borde se på den frågan.

Jag vill slutligen uttala min tillfredsställelse med att det från norsk sida i dessa dagar — som det heter i svaret — går ut en hänvändelse till Finland och Sverige med förslag om ett samrådsmöte snarast möjligt för att dryfta det program som Nordiska rådet var överens om för ett år sedan. Hade man tagit det initiativet för tolv månader sedan, hade det varit bättre. Jag tror inte man skall behöva vänta ett helt år för

att över huvud taget börja titta på rekommendationerna från Nordiska rådet. Jag hoppas emellertid att det nu avsättes vissa resultat, som kan meddelas till nästa års session.

Statsråd **Skulberg**: När man fant å ville prioritere nordisk sameinstitutt så sterkt som det her ble gjort — og som da er det punkt i rekommandasjonen man har kunnet etterkomme — har det sammenheng med at dette er sterkt prioritert fra sameenes egen side. Ved å etterkomme dette ønsket fra sameenes side har man søkt å ta det første skritt når det gjelder å realisere det som kom fram i rekommandasjonen.

Det spørsmålet som hr. Hermansson nevnte, om at disse 300 000 kr. som jeg nevnte i mitt første innlegg, ikke er å finne på budsjettet for 1973, så har det sammenheng med at dette beløp er tatt av disposisjonsbevilgningene. På det daværende tidspunkt foreslå ikke noen innstilling fra interimsstyret. Videre bevilgninger vil bli tatt med på budsjettet for 1974.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i juridiska utskottet.

4

E 11: fråga till Nordiska ministerrådet om utgivande av en nordisk historia (D 1973/14/1972/k)¹

Palm: Herr president! Vid sessionen i Helsingfors 1972 antog Nordiska rådet en rekommendation där rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en kommitté för att utarbeta ett förslag till utgivande av en översiktlig framställning av de nordiska ländernas historia samt att därefter genomföra planen.

Tanken på utgivande av en nordisk historia aktualiserades i Nordiska rådet vid behandlingen av rekommendation nr 2/1965 angående universitetskurser i de nordiska ländernas historia. Kulturutskottet framhöll redan då bristen på tidsenliga läroböcker i

nordisk historia. Sedan en årlig kursverksamhet på området etablerats, avskrevs rekommendationen. Planen på utgivande av en kursbok i historia har emellertid inte förverkligats, trots att ett avsevärt förarbete gjorts. I ett medlemsförslag hemställdes därför om genomförande av en för cirka 15 år sedan uppgjord plan om en samlad framställning av de nordiska ländernas historia avsedd för universitetsundervisningen.

Vid behandlingen av förslaget befanns att det för närvarande saknas en modern framställning, som behandlar de nordiska ländernas historia ur komparativ synpunkt. Det förelåg ett starkt behov av ett arbete som kunde användas som kurslitteratur vid universiteten, men det borde även kunna utnyttjas för andra ändamål och rikta sig till kretsar utanför universitetsundervisningen.

Av det meddelande som inkommit till denna session framgår att rekommendationen är under behandling inom ministerrådets underorgan men att inga åtgärder vidtagits för att påbörja ett förverkligande av denna rekommendation. Jag ställer följande fråga till Nordiska ministerrådet: Vilka planer har Nordiska ministerrådet på att förverkliga de beslut som angivits i rekommendation 14/1972?

Statsråd **Skulberg**: La meg først si at Ministerrådet foreløpig ikke har kunnet ta standpunkt til den rekommandasjon som er utgangspunktet for det foreliggende spørsmål. Det går fram av den meddelelse som Nordisk Råd har fått, at Ministerrådet i første etappe av sakens behandling har funnet det hensiktsmessig å oversende rekommandasjonen til vurdering i Den rådgivende komité for utdanning, og jeg kan opplyse at komitéen vil behandle saken på et møte i neste måned. Komitéens innstilling vil deretter på vanlig måte bli forelagt samarbeidsorganene under kulturavtalen til beslutning.

I forbindelse med behandlingen av både denne og andre rekommandasjoner som berører enkelte områder innenfor kulturavtalens ramme, vil jeg gjerne understreke at man i overensstemmelse med de intensjoner som lå til grunn for inngåelsen av den-

¹ Frågan tryckt s. 1399

ne avtalen, har sett det som en første og viktig oppgave å nå fram til et helhetssyn og en helhetsplanlegging av samarbeidet på avtaleområdene. I denne sammenheng har også de rådgivende komitéer spilt en vesentlig rolle, og det har vært vanskelig for dem i noe større omfang å behandle enkeltforslag og enkeltprosjekter. Som det går fram av Ministerrådets beretning, vil det videre planleggingsarbeid bl. a. være avhengig av de kriterier som må fastlegges for kultursamarbeidet, slik at enkeltprosjekter kan inngå i en prioriteringsbehandling — noe som er nødvendig også i nordisk samarbeid.

Hvorvidt forslaget om utgivelse av en nordisk historiebok kan prioriteres tilstrekkelig høyt i forbindelse med de nødvendige helhetsvurderinger, har Ministerrådet som nevnt ennå ikke tatt stilling til.

Palm: Herr president! Først ett tack för svaret på min fråga. Jag är tacksam för att få veta att frågan skall behandlas nästa månad. Det är dock oklart om utgivningen av en nordisk historiebok kan prioriteras.

Jag erinrar församlingen om att frågan inte är ny. I hela 22 år har frågan varit aktuell. Den togs upp första gången på Voksenåsen 1951. Då blev det sagt att de olika avsnitten skulle skrivas av högt kvalificerade historiker. Ett förslag upprättades för 17 år sedan. Det är i hög grad beklagligt att ingenting har hänt sedan dess och att vi alltså saknar en gemensam historietolkning i de olika nordiska länderna. Dess bättre har dock de gamla idealiserande krönikorna ersatts med en modernare forskning.

Jag opplever det som ett kulturellt fatigdomsbevis att vi fortfarande saknar en gemensam bedömning av den politiska, økonomiska och kulturella utvecklingen i de fem nordiska länderna. Detta arbete bör även omfatta krigsåren, etterkrigstiden och föras fram till våra dagar.

Vi som har barn i skolåldern opplever hur ulike bevekelsegrunderna for politiska beslut og personerna bakom besluten bedøms norr og søder om Öresund, öster og väster om Kölen respektive Ålands hav.

Det är naturligt att historien ständigt omvärderas, och det är naturligt att den nor-

diska historien inte bara är konungarnas och andra storheters utan också torparnas, backstugusittarnas, fiskarnas och järnbruksarbetarnas historia. Revolten mot det gamla idealiserade krönikeskrivandet har fått sin naturliga reaktion i skönlitteraturen av bl. a. August Strindberg, Fabian Månsson, Haldor Laxness och nu senast den svenske succéförfattaren Vilhelm Moberg, som från sina värderingar undervisar en mycket stor publik i svensk historia.

Tidigare omdömen har ställts på huvudet, och det vore onekligen av stort värde att också de historiker som företräder den materialistiska historieoppfattningen — eller, mindre kontroversiellt uttryckt, den økonomiska historieoppfattningen — fick vara med och bedöma det material som skall ligga till grund för en ny och allt sanningsenligare nordisk historia.

Herr president! Drivkraften för vårt medlemsförslag og min fråga är att moderna historieforskare skall få säga sanningen og ingenting annat än sanningen om vårt gemensamma förflutna. Sker inte detta, kommer andra personer att från mer eller mindre vetenskapliga utgångspunkter göra sina egna omvärderingar. Ingen av oss har väl interesse av att förvirringen i jakten på sanningen kommer att øka.

Jag tackar ännu en gång för svaret og känner mig något lugnad inför utsikten att slippe få vänta ytterligare ett tjugotal år innan denna gamla tanke förverkligas.

Statsråd Skulberg: Som hr. Palm sa, er dette et meget gammelt spørsmål, og jeg kan være enig med hr. Palm i at det vil være viktig å få fram de siste stringente forskningsresultater på dette området, slik at de kan bli vurdert.

Jeg vil imidlertid når spørsmålet om denne gamle sak reises, påpeke det faktum at det først forelå som rekommandasjon i 1972, rek. nr. 14/1972/k. I denne situasjon fant Ministerrådet det riktig å legge saken fram til vurdering i den rådgivende komite for utdanning, for på denne måte å få hele spørsmålet vurdert i sammenheng, slik som man har funnet det riktig for andre spørsmål og rekommandasjoner innenfor dette området.

Sedan diskussionen förklarats avslutad. anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i kulturutskottet.

5

E 7: fråga till Nordiska ministerrådet om barns medborgarskap och naturalisation (D 1973/6/1970/j och D 1973/7/1970/j)¹

Thestrup: Hr. præsident! För tre år siden anbefalede Nordisk Råd regeringerne at undersøge spørgsmålet om statsborgerskab for børn i såkaldt blandede ægteskaber samt at lempe reglerne for naturalisation i forbindelse med ægteskab, således at der ikke generelt blev gjort forskel mellem mænd og kvinder. Disse spørgsmål havde været genstand for stor interesse i Nordisk Råd og havde også været behandlet i Sveriges rigsdag.

I 1971 og 1972 fik rådet meddelelser om, at de to rekommandationer havde været overvejet af en række tjenestemænd, som havde holdt møder i april og september 1971. Allerede under sessionen i 1971 blev der fra rådets side givet udtryk for, at det var utilfredsstillende, at arbejdet gik så langsomt.

Af de meddelelser, Nordisk Råd nu har modtaget om rekommandationerne, fremgår det, at sagen fortsat forberedes, idet man er i færd med at indsamle materiale til udredningen. Den fællesnordiske arbejdsgruppe har ifølge meddelelserne ikke haft nogle "egentlige møder" i det forgangne år.

Efter min opfattelse er denne sag ikke blevet behandlet på en rimelig måde. De to meddelelser er helt intetsigende, og arbejdet er tilsyneladende slet ikke kommet i gang endnu. Hvis regeringerne eller nogle af dem ikke kan eller vil gå ind på de af rådet foreslåede tanker, var alle parter bedst tjent med, at dette blev sagt tydeligt og uden unødigt spild af tid og kræfter. Hvis regeringerne accepterer tankegangen i rekommandationerne, er det uforståeligt, at de ikke sætter mere ind på at få sagen løst.

Nordisk Råd er interesseret i at høre regeringernes stilling til sagernes realitet. Rå-

¹ *Frågan tryckt s. 1395*

det kan ikke være tilfreds med at få ligegyldige meddelelser om, hvor mange ekspertmøder der har været afholdt, og hvornår de næste er planlagt.

På denne baggrund spørger jeg:

Er regeringerne indstillet på at søge at ændre reglerne om børns statsborgerskab og om naturalisation i overensstemmelse med de rekommandationer, Nordisk Råd vedtog herom i 1970?

Inrikesminister Tuominen: Herr president! Efter samråd med de nordiska ländernas representanter i Nordiska ministerrådet får jag på samtliga regeringars vägnar anföra följande:

Finlands regering har den 14 februari 1973 avgett tilläggsmeddelande om rekommandationer som frågan gäller. I detta meddelas att statens invandrarverk i Sverige utarbetat en kartläggning av medborgarskapslagstiftningen i ett tjugotal länder och att denna utredning ställts till den med anledning av rekommandationerna tillsatta arbetsgruppens förfogande. Vidare anföres att denna utredning och av arbetsgruppen införskaffat övrigt material kommer att behandlas vid arbetsgruppens följande möte, som är avsett att äga rum i Helsingfors inom mars månad 1973 och att man även vid detta möte kommer att ta ställning till huruvida utredningarna kan anses tillräckliga för slutliga överväganden i ärendet eller om ytterligare utredningar erfordras.

Det kan här ytterligare understrykas, att den av invandrarverket gjorda, i sig besvärliga och tidskrävande kartläggningen är av central betydelse för arbetsgruppens arbete i fortsättningen och kommer i hög grad att underlätta detta.

Såsom frågeställaren helt riktigt konstaterat har de meddelanden som avgivits i ärendet varit rätt intetsägende. Detta innebär dock inte att arbetet inte skulle gå framåt. Problemen är erkänt komplicerade och förutsätter därför ingående utredningar.

Beträffande arbetet inom arbetsgruppen kan vidare meddelas att denna kommit överens om att först utreda frågan om barns medborgarskap, vilken ansetts ha det största intresset för alla medlemsländerna.

Frågan om jämlikhet vid naturalisation är mindre angelägen för Sverige och Finland, vilka redan ordnat frågan på tillfredsställande sätt.

Det råder inget tvivel om att utredningarna bör fortsätta och att de två ärendena vederbörligen behandlas i enlighet med Nordiska rådets rekommendationer. Om detta är regeringarna helt ense. Innan utredningarna blivit klara och arbetsgruppen lagt fram sina synpunkter och eventuella förslag är det naturligtvis ogörligt att ta ställning till sakfrågan.

Thestrup: Hr. präsident! Jeg takker ministeren for svaret. Den tillægsmeddelelse af 14. februar, som ministeren nævnte, var ikke fremkommet, da vi forlod København — i hvert fald var den ikke fremkommet til udvalget.

Jeg henstiller, at man beder arbejdsgruppen om at fremskynde arbejdet noget mere, end det hidtil har været tilfældet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandena fortsätter i juridiska utskottet.

Willoch övertog därefter ledningen av förhandlingarna.

6

C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, 1. att Nordiska rådet beträffande de avsnitt i ministerrådets berättelse som hänvisats till utskottet antar följande yttrande:

Nordiska rådet tillstyrker avsnittet i det nordiska handlingsprogrammet om regionalpolitiskt samarbete. Det forsknings- och utvecklingsprojekt, som planeras inom ramen för NordREFO:s och Nordplans verksamhet synes ge värdefulla kunskaper, som kan ligga till grund för kommande regionalpolitisk samverkan. Nordiska rådet önskar vidare följa arbetet inom det utskott, underställt nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik, som ministerrådet avser att tillsätta genom att berättelse avges till rådet.

Rådet tillstyrker också ministerrådets beslut avseende handlingsprogrammets miljövårdsavsnitt att ingå en nordisk miljöskyddsöverenskommelse, vidta samarbetsåtgärder om den yttre miljön samt upprätta ett nordiskt organ för arbetsmiljöfrågor. Tillvägagångssättet vid harmoniseringen av nordiska miljövårdsregler bör emellertid preciseras. Avtal bör ingås med övriga strandstater om vidtagande av åtgärder för bekämpning av föroreningen i Östersjön. Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor bör ges förstärkta sekretariatsresurser. Slutligen konstaterar Nordiska rådet, att arbetsmiljöfrågorna kommit att inta en alltför blygsam plats i det nordiska handlingsprogrammet. De frågor som sammanhänger med arbetsmiljöns problem bör ges hög prioritet i ministerrådets arbete i fortsättningen. De av utkastet till nordisk miljöskyddskonvention föranledda förändringarna i Helsingforsavtalet bör ske efter förslag i särskild ordning från de nordiska regeringarna.

2. att Nordiska rådet lägger de avsnitt i kapitel I i berättelsen som gäller regionalpolitik och miljövård till handlingarna.

Anmäler att behandlingen av kapitel IV, socialpolitiskt samarbete och kapitel VII: miljövårdssamarbete i berättelsen fortsätter inom utskottet.

Lindeman (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president: Som talesman för socialpolitiska utskottet i den under behandling varande frågan, som gäller berättelsen över olika former av samarbete vill jag på utskottets vägnar framhålla, att vi är mycket tillfreds till den del ministerrådet har tagit ställning till regionalpolitiken och miljövården. Däremot får man säga, att till de fält, där ministerrådets berättelse är ytterligt knapphändig hör otvivelaktigt arbetsmarknadspolitiken. Detta konstateras också i den framställning som Nordiska rådet fått från Nordens Fackliga Samorganisation, där det sägs i stort sett så här: "Även om Nordens Fackliga Samorganisation anser, att ministerrådets beslut om att upprätta ett nordiskt organ, som skall behandla även miljöproblemen, kan bli av stor betydelse för fackföreningsmedlemmarna, anser samorganisa-

tionen, att miljöproblemen intar en alltför anspråkslös plats i handlingsprogrammet".

Med utgångspunkt från detta skall jag kanske tillåta mig att stanna en smula just vid miljöfrågan. Utskottet har också diskuterat denna sak under behandlingen och uppgörandet av betänkandet och i betänkandets motivering står att läsa: "I ett uttalande från Nordens Fackliga Samorganisation, som avgivits med anledning av ministerrådets handlingsprogram, fastslås, att arbetsmiljöproblemen kommit att intaga en alltför blygsam plats i handlingsprogrammet. Socialpolitiska utskottet kan ansluta sig till detta synsätt. Arbetslivets miljöproblem bör inte bara inbegripa arbetarskydd och arbetsmedicin utan också innefatta t. ex. trivseln och demokratin på arbetsplatserna. Forskning om arbetsmiljöproblem bör kunna initieras genom att medel ställs till förfogande ur den nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling." Vidare säger utskottet i sin motivering: "För att inte behandlingen av arbetsmiljöfrågorna skall komma i skuggan av den allmänna miljövårdsdiskussionen vill utskottet för sin del förutskicka, att det i annat sammanhang avser att återkomma till de problem som sammanhänger med arbetsmiljön."

Utskottet har också tryckt på denna fråga vilket måste tas som ett bevis för att utskottet tagit på allvar bl. a. den framställning, som har gjorts av samorganisationen, men också i den meningen, att utskottet anser denna fråga i sig själv vara en mycket viktig sak, som man är färdig att penetrera längre fram och som man säkert också är färdig att fördjupa i den kommande miljövårdsdiskussionen.

Man kan kanske också i detta sammanhang gå in på en fråga, som vi fäst oss vid, nämligen den dubbelrapportering som sker t. ex. inom socialpolitiska utskottets eget arbetsområde. Jag kan nämna att vad som sägs i ministerrådets berättelse om socialtrygghet nästan ordagrant överensstämmer med vad som sägs i rek. 9/1967. Detta meddelande i sin tur överensstämmer till vissa delar med rek. 10 och rek. 11/1967. Samma text kan läsas också i C 3, Nordiska socialpolitiska kommitténs berättelse under punkt 1. Andra exempel kunde nämnas, som illu-

strerar denna sak, men jag skall inte ta upp flera. Man kan bara säga, att om en sådan dubbelrapportering i en fråga slår igenom på 5 punkter, måste man fråga sig om det inte skulle finnas rum för litet sanering och rationalisering.

Jag skall avslutningsvis läsa upp konklusionen, som utskottet kommit till under behandlingen av det ifrågakvarande betänkandet.

Utskottet föreslår,

1. att Nordiska rådet beträffande de avsnitt i ministerrådets berättelse som hänvisats till utskottet antar följande yttrande:

Nordiska rådet tillstyrker avsnittet i det nordiska handlingsprogrammet om regionalpolitiskt samarbete. De forsknings- och utvecklingsprojekt, som planeras inom ramen för NordREFO:s och Nordplans verksamhet synes ge värdefulla kunskaper, som kan ligga till grund för kommande regionalpolitisk samverkan. Nordiska rådet önskar vidare följa arbetet inom det utskott, underställt nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik, som ministerrådet avser att tillsätta genom att berättelse avges till rådet.

Rådet tillstyrker också ministerrådets beslut avseende handlingsprogrammets miljövårdsavsnitt, att ingå en nordisk miljöskyddsöverenskommelse, vidta samarbetsåtgärder om den yttre miljön samt upprätta ett nordiskt organ för arbetsmiljöfrågor. Tillvägagångssättet vid harmoniseringen av nordiska miljövårdsregler bör emellertid preciseras. Avtal bör ingås med övriga strandstater om vidtagande av åtgärder för bekämpning av föroreningen i Östersjön. Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor bör ges förstärkta sekretariatsresurser. Slutligen konstaterar Nordiska rådet, att arbetsmiljöfrågorna kommit att inta en alltför blygsam plats i det nordiska handlingsprogrammet. De frågor som sammanhänger med arbetsmiljöns problem bör ges hög prioritet i ministerrådets arbete i fortsättningen. De av utkastet till nordisk miljöskyddskonvention föranledda förändringarna i Helsingforsavtalet bör ske efter förslag i särskild ordning från de nordiska regeringarna.

2. att Nordiska rådet lägger de avsnitt i kapitel I i berättelsen som gäller regionalpolitik och miljövård till handlingarna.

3. Anmäler att behandlingen av kapitel IV, socialpolitiskt samarbete och kapitel VII: miljövårdssamarbete i berättelsen fortsätter inom utskottet.

Minister for offentlige arbejder og forureningsbekæmpelse **Kampmann**: Hr. præsident! Jeg vil gerne gøre nogle bemærkninger om den del af beretningen, der vedrører det nordiske miljøhandlingsprogram.

Jeg synes, at der indledningsvis er grund til med glæde at konstatere, at programmet foreligger, og derefter at overveje, hvilken gigantisk opgave det i virkeligheden drejer sig om. Det, der er tale om, er jo i virkeligheden at gennemføre en mentalitets- eller holdningsændring i vore synspunkter omkring beskyttelsen af det indre og det ydre miljø. Der er tale om, at vi i virkeligheden ikke alene skal lægge de økonomiske værdipræmisser til grund, men lægge en række værdipræmisser til grund, som ikke umiddelbart kan gøres op i kroner og øre.

Man kan ikke undgå, når man ser på miljøproblemerne, og jo mere man graver sig ned i miljøproblemerne, at komme til den opfattelse, at forurening eller miljøforstyrrelse egentlig kun er et symptom, og at der bagved dette symptom ligger en lang række årsager, og at det i virkeligheden er årsagerne, man skal se på, hvis man skal bekæmpe forureningen effektivt og bevare det ydre og indre miljø, således som vi ønsker det.

Blandt de årsager, der ligger bagved, er der grund til navnlig at nævne tre:

For det første hele befolkningsudviklingen, for det andet vækstproblematikken og for det tredje de knappe ressourcer. I sig selv er det en absurditet, at man betragter den økonomiske vækst som et mål i sig selv, uanset at det aldrig kan blive andet end et middel sammen med en lang række andre midler. Hvis man sammenlægger befolkningsudviklingen og vækstkravet for hvert enkelt menneske i denne befolkningsudvikling, er det klart, at man meget hurtigt støder mod en række knaphedsfaktorer

af forskellig ressourcemæssig karakter, således som vi allerede er begyndt at se det i disse år.

Det er i virkeligheden disse tre årsager, der ligger bagved miljø- og forureningsproblemerne, og hvis man vil undgå blot at lappe på symptomerne, skal man ned og se på disse tre årsager, jeg her har nævnt.

Det er klart, at dette er en kolossal opgave for det enkelte land, men det er ikke engang nok at gribe problemet an i det enkelte land. Problemet er, som jeg skitserede det med de tre sæt af årsager, globalt, og det betyder, at vi hver for sig skal trappe løsningen af problemet op i de enkelte lande, i de enkelte regioner. Det kan være mindre regioner som den skandinaviske, den nordiske region. Det kan være videregående regioner som De europæiske Fællesskaber, og det må være stadig videregående regioner endende helt oppe i FN. Hver gang må udgangspunktet være, at i hvert af disse lande eller regioner foreligger der en betydelig produktion og dermed et forureningspotentielt, som det gælder om at øve indflydelse på ganske uanset om man ønsker at være medlem af de pågældende sammenslutninger eller ej.

For region Norden foreligger der her et miljøhandlingsprogram, som er et godt udgangspunkt.

Om de enkelte punkter i dette miljøhandlingsprogram kan jeg nævne om bilforureningen, at vi i Danmark fra 1. april 1973 vil foretage kuliltebegrænsninger for alle benzindrevne biler, og at vi i den forbindelse har indledt en ganske betydelig oplysningskampagne, at vi om miljøundervisningen — det er det, der understreger hele holdningsændringen — vil forelægge en rapport, som kortlægger behovet for en miljørelevant undervisning, og at den i hvert fald i Danmark vil foreligge i løbet af kort tid. Men herudover er der nok så konkrete problemer af fælles interesse; jeg tænker ikke mindst her på vort forureningsproblem i de fælles farvande omkring Nordisk Råds lande.

Her er der først og fremmest Østersøen, hvor det er utvivlsomt, at anerkendelsen af DDR har betydning, at det samarbejde, som allerede igennem længere tid har været i

gang på teknisk plan imellem de enkelte Østersølande, nu efter den politiske anerkendelse vil kunne udbygges yderligere. De enkelte lande må bidrage til dette projekt, og Danmark er da også ved at arbejde på et bidrag hertil med et projekt, der skal kortlægge forureningen i de danske sunde og bæltter. Projektet vil efter vor opfattelse løbe over 5 år, og det er foreløbig budgetteret til en udgift på ca. 22 mill. kr. Det vil bidrage væsentligt til kortlæggelsen af Østersøforureningen, og det svenske naturvårdsverk og den danske miljøstyrelse samarbejder for at afstemme planerne med tilsvarende svenske undersøgelser. Det danske projekt må herefter sammen med de svenske undersøgelser i Østersøen og norske og svenske undersøgelser i Kattegat fremtræde som et integreret nordisk forskningsprojekt. Vi håber at kunne forelægge det danske projekt for de bevillende myndigheder inden udgangen af marts måned.

I forbindelse med problemerne vedrørende forureningen af Øresund er det mit håb, at vi i løbet af et halvt års tid vil kunne undertegne en regeringsaftale mellem Sverige og Danmark om bekæmpelse af dem. Den svensk-danske embedsmandsgruppe arbejder for tiden med at udforme aftalen. Det er tanken, at den skal indeholde en målsætning for beskyttelsen af Øresund. Herudover skal den konkretisere, hvilke rensningsforanstaltninger der skal iværksættes inden for de næste 3—5 år, dette gælder både kommunale rensningsanlæg og industrielle rensningsanlæg. Endelig skal aftalen omfatte et løbende svensk-dansk samarbejde om den fremtidige bekæmpelse af Øresundsforureningen.

Tillad mig at afslutte med et beskedent hjertesuk. Der har næsten ikke været talere under generaldebatten og siden hen, som ikke har lagt en meget betydelig vægt netop på dette miljøbeskyttelsearbejde, jeg her har omtalt, og også på, hvilken væsentlig del af Nordisk Råds arbejde miljøbeskyttelsearbejdet bør være i årene fremover.

Det er imidlertid ikke ligegyldigt, om man i den forbindelse har et udvalg eller en institution, hvorigennem arbejdet kan kanaliseres som det væsentligste i dette udvalgs arbejde. Jeg er klar over, at skal der

oprettes sådan et særligt udvalg for miljøbeskyttelsesspørgsmål under Nordisk Råd, giver det anledning til en lang række komplikationer omkring personantal for de enkelte lande og sammensætning osv., men det er min fornemmelse, at det vil være væsentligt mere slagkraftigt som led i Nordisk Råds arbejde med miljøbeskyttelsesspørgsmål, såfremt vi konkret og i alvor ville overveje at oprette et særligt udvalg for disse spørgsmål.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja- och nej-röster samt medelst uppresning om avstår beträffande socialpolitiska utskottets yttrande till Nordiska ministerrådet.

För socialpolitiska utskottets förslag till yttrande röstade:

Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Anders Aune, Hilmar Baunsgaard, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Trygve Bratteli, Roald Bye, Gunnar Garbo, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Jóhann Hafstein, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Martha Johannessen, Knut Johansson, Tage Johansson, Björn Jónsson, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Eric Krönmark, Aili Laitinen, Nathalie Lind, Lars Lindeman, R. Lysholt Hansen, Olavi Lähteenmäki, Matthías Á. Mathiesen, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Gerda Møller, Orla Møller, Arne Nilsen, Anna-Lisa Nilsson, Poul Nyboe Andersen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Gunnar Richardson, Jens Risgaard Knudsen, Salve Salvesen, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, V. J. Sukkelainen, Erkki Tuomioja, Kåre Willoch, Folke Woivalin och Egil Aarvik.

Frånvarande var:

Erik Adamsson, Tønnes Andenæs, Eric Carlsson, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Jørgen Peder Hansen, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Svend Horn, Arne Larsen, Bror Lillqvist, Timo Mäki, Cecilia Nettelbrandt, Erling Norvik, Berte Rognerud, Helge Seip, Jón Skaftason, Erland Steenberg, Ib Stetter, Per Olof

Sundman, Carl Olof Tallgren, Knud Thesstrup, Olavi Tupamäki, Paavo Väyrynen, Saimi Ääri och J. F. Øregaard.

Yttrandet godkändes sålunda med 51 röster.

Socialpolitiska utskottets förslag, punkt 2, bifölls.

Socialpolitiska utskottets anmälan lades till handlingarna.

7

D 1973/3/1972/s: meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföreningar och D 1973/4/1972/s: meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendationerna nr 3/1972 och 4/1972 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålen till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

8

A 263/s: medlemsförslag om försörjarbegreppet, A 269/s: medlemsförslag om samarbete om förbättrat socialskydd för husmödrar och A 323/s: medlemsförslag om utvidgning av familjebegreppet i lagstiftningen

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1. att företaga en genomgång av ländernas rättsregler i syfte att avlägsna sådana bestämmelser som leder till olika behandling av män och kvinnor i försörjarhänseende,

2. att eftersträva ett likartat innehåll i försörjarbegreppet och såvitt möjligt ensartad praxis av detta jämte likartad syn på män och kvinnor i försörjarrollen och därvid knyta försörjningsskyldigheten till barnen, och

3. att utforma socialförsäkringssystemen i de nordiska länderna så att den som i sitt hem har vård och tillsyn av små barn, sjukliga åldringar, andra sjuka eller handikappade kommer att omfattas av systemen.

Aarvik (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president! De tre medlemsförslag som sosialutvalget nå har ferdigbehandlet, står sentralt i debatten om familjens situasjon i dagens samfunn. To av forslagene tar utgangspunkt i individets selvstendighet, nemlig forslaget om forsørgerbegrepet og om bedre sosialt vern for husmødre.

Det tredje forslaget gjelder selve familiebegrepet, men med en videre definisjon enn den såkalte kjernefamilien. Forslaget gjelder familieenheter som kan bestå av f. eks. besteforeldre og barnebarn, eller av ektepar eller enslige som har fosterbarn, eller rett og slett søsken som etter foreldrenes død bor sammen og hvor de eldste har omsorg for de yngste søsken.

Utvalget har arbeidet med disse problemstillinger i over tre år, og har underveis hatt nær kontakt med organisasjoner, sakkyndige og representanter for offentlige myndigheter i alle nordiske land.

Således hadde utvalget en høring med et tyve-tall representanter for kvinneorganisasjoner og berørte departementer under et møte i Tavastehus våren 1971.

Kvinnerepresentantene understreket den økede yrkesintensitet hos kvinnene. Både på grunn av bedre utdannelsemuligheter og utbyggingen av de forskjellige service-innretninger regnet man med at denne utvikling ville fortsette og bli ytterligere forsterket.

Når det gjaldt mulighetene for en nordisk samordning av lovgivningen på dette område, hevdet imidlertid kvinnerepresentantene at det ennå var for tidlig å uttale seg, fordi debatten omkring forsørgerbegrepet ikke var kommet like sterkt i gang i de forskjellige land. De pekte ellers på at situasjonen var så ulik når det gjaldt hus-

mødrenes sosiale trygghet, at det for tiden neppe var grunnlag for en felles lovgivning.

På bakgrunn av den interesse de reiste medlemsforslag hadde vakt, besluttet Presidiet at Rådets årlige konferanse i 1972 skulle ta opp disse emner, og vi hadde en to dagers intens debatt i København i april. Foruten rådsmedlemmer og andre parlamentarikere deltok representanter for arbeidsmarkedets parter og myndigheter, forskere og andre.

Et gjennomgående tema under København-konferansen var nødvendigheten av å ivareta barnets interesse. Det synspunkt kom frem i de fleste innlegg at fordeler av forskjellig slag burde knyttes til barnet, og ikke til familien som sådan. Selvom utvalget på denne måten har hatt et usedvanlig rikt materiale å bygge på, både i et omfangsrikt remissmateriale og fra direkte kontakt med berørte og interesserte grupper, har det ikke vært noen enkel sak for utvalget å komme frem til konklusjoner som man kunne samles om og stå for.

Problemene blir nemlig ikke lette å løse hvis man ser de tre forslag i sammenheng, og utvalget er kommet til at samtlige tre sett forslagsstillere ikke kan imøtekommes fullt ut. I likhet med hva som kom sterkt frem under høringen i Tavastehus og under konferansen i København, har utvalget tatt sitt utgangspunkt i den stigende yrkesfrekvens blant kvinner. — og dermed kvinnens selvstendige og likestilte situasjon i forsørgerhenseende, og i den selvsagte vilje til å tilgodese barnets interesse. Videre har utvalget kommet til at husmorens sosiale fordeler må knyttes til noen form for pleie eller omsorg for andre.

Med disse utgangspunkter er utvalget kommet frem til at det ikke lenger synes å være realistisk å beholde et forsørgerbegrep som betrakter mannen som hovedforsørger og kvinnen som forsørget av mannen. Moderne lovgivning bør derfor ikke lenger inneholde regler og bestemmelser som forskjellsbehandler menn og kvinner i forsørgerhenseende. Utvalget går med andre ord inn for å gjennomføre likestillingsprinsippet og finner det naturlig at dette gjøres i samvirke de nordiske land imellom. Begrunnelsen for å gå i takt her ligger delvis i at vi alle er inne i den samme utvikling

i retning av økt yrkesfrekvens, dessuten har vi lenge samarbeidet på familierettens område, og endelig har den økte integrasjon i Norden innvirkning også på familiedannelsen.

Hvis jeg her får være litt personlig et øyeblikk, vil jeg gjerne understreke som mitt syn at mange av de problemer som idag knyttes seg til familielivet som samliv-form, ville være lettere å løse dersom kvinnen fikk samme valgmuligheter som mannen når det gjelder utdanning, yrke og lønn. Jeg tror det ville påvirke vårt menneskelige samliv positivt, dersom kvinnen fikk større muligheter til å realisere seg selv som menneske i en familiesituasjon. Sålangt vi kan bedre kvinnens muligheter i så måte, ved å foreta forandringer i lover og bestemmelser, så bør vi så avgjort gjøre det.

Her tenker jeg på skattelover, pensjonsbestemmelser, og ikke minst på alle de skrevne og uskrevne regler som setter kvinnen som menneske i en annen situasjon enn mannen.

Men la meg da straks tilføye at lovforandringer i denne retning er viktige, men enda mer grunnleggende er det å få istand en holdningsendring når det gjelder å akseptere kvinnens yrkesvirksomhet og mannens delansvar for hjemmearbeidet og omsorgen for og oppdrageisen av barna.

Lovgivningen bør altså først og fremst sikre barnets rett til forsørgelse, i form av pleie, tilsyn og utdanning, basert på at begge foreldre skal ha samme ansvar. Utvalget har imidlertid fremholdt at en stor gruppe kvinner er kommet i en aldersgruppe som ikke gir dem muligheter til å finne meningsfylt arbeid, og at det derfor må innføres særskilte overgangsbestemmelser.

Når det så gjelder det sosiale vern for husmødre, har det materiale utvalget har hatt å arbeide med og de diskusjoner som har vært ført, tydelig vist hvilke vanskeligheter som oppstår når den hjemmearbeidendes innsats skal vurderes. Som nevnt er utvalget imidlertid kommet til at den pleie av andre som en mann eller kvinne utfører hjemme, vanligvis lar seg kvantifisere, og foreslår at slike pleieoppgaver bør få sin plass i landenes trygdesystemer. Utvalget har spesielt hatt i tankene pleie og tilsyn

med små barn, med pleiekrevene gamle, syke og handicappede. Det er grunn til å understreke at utvalget her ikke utelukkende tenker på den hjemmearbeidende kvinne, men også på den voksende gruppe hjemmearbeidende menn.

Gjennom en slik ordning har utvalget også i noen grad tilgodesett det tredje forslag om et utvidet familiebegrep. Allerede nå er landenes trykkesystemer et godt stykke på vei utformet slik at de gir trygghet og støtte utover den snevre familieramme, og utvalget regner ikke med at det skal være nødvendig å foreta de store utvidelser for å imøtekomme medlemsforslagets intensjoner.

La meg tilslutt få understreke at både utvalget og de mange som har bidratt til å kaste lys over de viktige spørsmål som disse tre forslag har reist, nok er klar over at man ikke har funnet frem til noen endegyldig løsning. Vi håper imidlertid at vi har maktet å utforme en rekommandasjon som gir regjeringene en brukbar basis for de initiativ som vi ber om blir tatt, og jeg tillater meg derfor å anbefale utvalgets forslag.

Saimi Ääri: Herr president! Inom socialpolitiske utskottet har en arbeidsgruppe utrett spørsmål om begrepet forsörjare. Denna arbeidsgruppe har under sitt arbete också behandlat medlemsförslaget som berör försörjarbegreppet, förbättrat socialskydd för husmödrar och frågor om att i lagstiftningen utvidga familjebegreppet. Dessa medlemsförslag syftar dels till att mannen och kvinnan i frågor som sammanhänger med socialskyddet och familjerätten bör behandlas som jämbördiga samt dels till att barnets ställning i olika samfälligheter tryggas.

Befogad är arbetsgruppens uppfattning om att de framförda önskemålen om en utvidgning av familjebegreppet åtminstone delvis förverkligas genom att socialförsäkringssystemet utsträcks till gälla i tillräcklig mån personer som i hemmet utför vissa vårduppgifter. Därför förefinns det inte skäl att utvidga det vedertagna familjebegreppet att gälla även olika familjesubstitut. Däremot borde ländernas regeringar, såsom

arbetsgruppen för försörjarbegreppsfrågorna även föreslår, söka ur lagstiftningen avlägsna sådana bestämmelser, som leder till olika behandling av män och kvinnor som försörjare samt knyta underhållsskyldigheten till barnen såsom arbetsgruppen har föreslagit.

Beträffande medlemsförslaget om förbättrat socialskydd för husmödrar bör konstateras, att socialpolitiska utskottet fullt korrekt har ansett den grupp, i fråga om vilken det finns brister i socialförsäkringssystemen. Till denna grupp har ju i utskottet ansetts höra alla de, som i hemmet vårdat och sköter små barn, sjuka åldringar samt andra sjuka eller skadade. På så sätt har husmödrarbegreppet fått ett innehåll, som motsvarar de nuvarande samhällsförhållandena. Numerärt utgör emellertid husmödrarna i familj en betydande del av denna grupp. Det skulle ha vidsträckt samhällspolitiska konsekvenser om det arbete som utförs av dem som hör till denna grupp värdesattes så att de som hör till denna grupp skulle tillerkännas i princip ett likvärdigt socialskydd som ordnats för dem som är i annans tjänst och som utför sitt arbete som självständiga företagare.

Av dessa samhällspolitiska konsekvenser nämner jag här som ett exempel på det för närvarande rådande läget i Finland den oroväckande nedgången i nativiteten. Det absoluta antalet nyfödda var i Finland år 1972 så lågt, att man får gå tillbaka ända till mitten av 1800-talet för att finna ett motsvarande tal. Även om emigrationen har bidragit till den starkt sjunkande nativiteten har också ekonomiska faktorer säkerligen haft stort inflytande på saken både samhällsmässigt och individuellt. Då det arbete som utförs för att slöta och uppfostra barn enligt det nu gällande socialförsäkringssystemet vid förmånernas fastställande inte är likvärdigt med arbete i annans tjänst eller i företagsverksamhet är detta vid sidan av andra omständigheter ägnat att inverka negativt på människornas benägenhet att skaffa sig barn. Därför framstår bland de socialpolitiska åtgärder som siktar till en högre nativitet som centrala just de åtgärder som avser att för husmödrarna åstadkomma ett sådant social- och i synnerhet pensionsskydd, att det arbete som husmöd-

rar utför tillerkänns tillräcklig betydelse. För Finlands del bör konstateras, att de här avsedda personerna hör till folkpensionssystemet såsom alla andra i Finland bosatta personer. Inom detta pensionssystem beaktas emellertid inte i detta nu värdet av det arbete den försäkrade utfört såsom en faktor som inverkar på försäkringens storlek. Det vore på sin plats, att folkpensionssystemet för denna särskilda grupps vidkommande skulle utvecklas på så sätt, att värdet av det arbete, som utförs av personer som i hemmet sköter vård- och uppfostringsuppgifter, skulle beaktas vid fastställandet av dessas pensioner.

Av de till socialpolitiska utskottet avgivna yttrandena framgår, att de ansvariga myndigheterna inte i allmänhet anser det befogat att medlemsförslaget förverkligas. Däremot anser de flesta politiska kvinnoorganisationerna och andra kvinnoorganisationer, att det reformförslag som ingår i det ifrågavarande medlemsförslaget borde genomföras. Med det nyss nämnda exemplet har jag velat visa, att det är fråga om en samhällspolitisk till sina konsekvenser så vidsträckt fråga, att regeringarna skyndsamt borde ta sig an de av socialpolitiska utskottet föreslagna åtgärderna för detta medlemsförslags vidkommande. Detta av den anledningen att de som utför arbete i hemmet, särskilt husmödrarna, är en sådan grupp, vars intressen genom samhällets försorg särskilt borde bevakas.

När jag talar om social- och pensions-skyddet för husmödrarna avser jag termen i vid bemärkelse. Det finns brister även på andra områden av socialförsäkringen. Det är till exempel inte lätt att ange, från vilket ögonblick en husmors arbetsoförmåga har börjat och upphört, när hon också som sjuk ofta måste utföra sina arbetsuppgifter i hemmet. Exempelen kunde mångfaldigas. Det behövs ännu förbättringar på många punkter innan vi kan säga att vi har gjort allt vad som kan göras för att husmodern skall erhålla samma förmåner och familjen samma stöd, som vi är beredda att ge när det är fråga om andra familjemedlemmar och medborgare.

Statsråd Eva Kolstad: Det er betegnende at det første dokument i saken om forsørgerbegrepet for Nordisk Råd er blitt til i menneskerettighetsrådet 1968. For det er jo det det dreier seg om, hvert menneskes rett til å kunne planlegge og leve sitt liv som selvstendig individ.

Det ble hevdet at forsørgerbegrepet slik det er innvevd i lovgivning og praksis, virker yrkeshemmende på kvinner, mens det samtidig legger en urettferdig ansvarsbyrde på alle menn. Altså en diskriminering til begge sider. Det er ikke bare det forhold at stadig flere gifte kvinner tar arbeid utenfor hjemmet som bør føre til at man utreder og endrer forholdene. Det er noe mer grunnleggende — det går på menneskerett, noe som vår tid bør være moden til å se og til å endre.

Metodene kan være mange. La meg nevne at Norge i 1972 ved stortingsvedtak opprettet et likestillingsråd. Med denne handlingen understreket Stortinget sitt politiske ansvar for å utvikle likestilling mellom kvinner og menn. Likestillingsrådet er et rådgivende og initiativtagende organ. Rådet skal følge utviklingen i samfunnet og forsøke å klarlegge forhold som motvirker likestilling, og foreslå retningslinjer for tiltak som bør treffes for å rette på forholdene.

Jeg skal ikke gå mer inn på Likestillingsrådets mandat eller arbeid, som er meget mer omfattende enn dette, men nevner bare at vi i Norge har ment at et slikt råd kunne være et tjenlig middel i det likestillingsarbeidet som også i høyeste grad omfatter problemene omkring forsørgerbegrepet.

Andre tjenlige midler er et samarbeid mellom land som befinner seg omtrent på samme utviklingsnivå, som en vel stort sett kan si at de nordiske land gjør. Det må innrømmes at utviklingen fra tid til annen går i forskjellig tempo i de enkelte land. Men om det kan oppstå problemer for nordisk lovsamarbeid fordi gløden for lovendingene varierer noe fra land til land, må vi se i øynene at grensene mellom landene ikke kan stenge for endringer i vaner, for påvirkning av holdninger, for bølger i tenking og bølger i utvikling. Vi har den erfaringen her på berget at når en moteretning er blitt synlig i København eller

Stockholm, tar det et halvt eller ett år før den slår an her i Norge. Har Stockholm hatt ungdomsopprør på tunnelbanen, får vi samme problem et halvt år etter. Har unge mennesker i Sverige vist tilbøyelighet til å flytte sammen uten å gå veien om kirkelig eller borgerlig vigsel, vil en slik mote — om en kan kalle det det — gradvis gjøre seg gjeldende også her hos oss. Men slike tempo-forskjeller må ikke få lov å ødelegge det verdifulle samarbeidet som er i gang på nordisk plan. En kan kanskje heller se det slik at der hvor hendelsene — eller motene — først slår ned, der må myndighetene tenke fortere enn oss andre, og vi kan sitte på gjerdet og ta lærdom av det som er skjedd over Kjölen. Vi kan ta den lærdom at vi vil følge etter, eller vi kan ta den lærdom at vi vil løse problemene annerledes.

Jeg er glad for at de nordiske land nå blir enige om å foreta en gjennomgåelse av landenes rettsregler for å fjerne slike regler som kan føre til at kvinner og menn står forskjellig til overfor forsørgerrollen. Det er en omfattende oppgave, som griper inn i mer enn lovregler og papirbestemmelser. Det arbeidet som skal settes i gang nå, vil måtte skape nye medmenneskelige holdninger og gi fremtidens kvinner og menn et nytt syn på sin egen rolle gjennom livet. Det bringer med andre ord med seg både abstrakte og konkrete oppgaver.

Når jeg sier andre holdninger og praksis, er det fordi jeg nylig støtte på et eksempel på hvordan offentlige myndigheter noen ganger kan oppfatte kjønnes plass. I en sykekasse ikke langt fra Oslo bruker man et skjema for sykemelding, der legen skal angi pasientens navn, alder osv. og pasientens kjønn ved å sette et kryss ved kjønn nr. 1 eller kjønn nr. 2. Da kan man jo tenke seg resten.

Jeg vil kort nevne noen av de arbeidsfeltene en er nødt til å komme inn på under utredningen av forsørgerbegrepet. En må gå inn i ekteskapslovgivning, sosiallovgivning, skatterett og arbeidervernlovgivning. Søkelyset må settes på ektefellepensjonsordninger og på forsørgerplikt etter skilsmisse.

Ektefellebeskatningen har endret seg i de

nordiske land i de siste decennier, men mye er ennå ugjort og bør granskes.

En må våge å tenke over om likestilling for kvinner og menn burde innføres i Grunnloven, og om likelønn bør lovfestet.

En lov om førskole eller barnehager — for barn under skolealder melder seg.

Og endelig må de praktiske forhold for en likestilling legges til rette, med f. eks. kortere arbeidstid for småbarnforeldre, en viss rett til fravær fra arbeidet når små barn er syke, skikkelig svangerskapsfravær for både mor og far, — bedre yrkesopplæring for voksne og varierte arbeidstilbud også for kvinner i alle strök av landet.

Det skjer en god del forskning av interesse for utredningen av forsørgerbegrepet. Nye forskningsoppgaver vil sikkert komme til å melde seg.

Problemen vil også vise seg å angå byrdefordelingen mellom barnefamilier, familier uten barn, og enslige, altså et rent økonomisk fordelingspolitisk spørsmål.

Det er godt at dette arbeidet kan komme i gang.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja- och nej-röster samt medelst upprensning om avstår.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Anders Aune, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Trygve Bratteli, Roald Bye, Mauno Forsman, Arne Geijer, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Martha Johannessén, Knut Johansson, Tage Johansson, Björn Jönsson, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Eric Krönmark, Aili Laitinen, Nathalie Lind, Lars Lindeman, Olavi Lähteenmäki, Matthías Á. Mathiesen, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Gerda Møller, Orla Møller, Cecilia Nettelbrandt, Arne Nilsen, Anna-Lisa Nilsson, Poul Nyboe Andersen, Sture Palm, Gunnar Richardsson, Jens Risgaard Knudsen, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, V. J. Sukselainen, Erkki Tuomioja,

Kåre Willoch, Folke Woivalin, Egil Aarvik och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Tønnes Andenæs, Hilmar Baunsgaard, Eric Carlsson, Poul Dam, Bjarne Mørk Eide, Gunnar Garbo, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Jóhann Hafstein, Jørgen Peder Hansen, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Svend Horn, Arne Larsen, Bror Lillqvist, R. Lysholt Hansen, Timo Mäki, Erling Norvik, Erlendur Patursson, Helge Seip, Jón Skaftason, Erland Steenberg, Ib Stetter, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Knud Thstrup, Olavi Tupamäki, Paavo Väyrynen och J. F. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 49 röster.

9

A 341/s: medlemsförslag om auktorisation för optiker m. m.

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark och Norge att genomföra en auktorisationsordning för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk udredningsserie (NU 1970: 19)

2. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att införa en nordisk arbetsmarknad för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk udredningsserie (NU 1970: 19).

Anna-Lisa Nilsson (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president! Det medlemsförslag som nu föreligger till behandling i Nordiska rådet, betecknat A 341/s, går tillbaka till rådets rekommendation nr 1/1965. Denna rekommendation förordade dels en utredning av förutsättningarna för att införa likartade regler när det gäller auktorisation av glasögonoptiker dels en undersökning av möjligheterna för en gemensam specialutbildning för denna utbildningsgrupp.

Med anledning av rekommendationen tillsattes en arbetsgrupp, som i september

1970 framlade förslag om för det första en auktorisationsordning för optiker i Danmark och Norge och för det andra en nordisk arbetsmarknad för optiker. Detta förslag återfinnes i Nordisk udredningsserie 1970: 19.

Önskemålet att för optikerna liksom för många andra grupper medicinalpersonal skapa enhetliga nordiska regler har givetvis utgjort bakgrunden till att frågan tagits upp i rådet.

Medlemsförslaget går ut på dels att regeringarna i Danmark och Norge genomför en auktorisationsordning för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk udredningsserie 1970: 19 dels att regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige inför en nordisk arbetsmarknad för optiker i enlighet med nämnda förslag.

Förslagsställarna har grundat sin framställning på vad den tidigare nämnda arbetsgruppen kommit fram till. Finland och Sverige är de länder i Norden som redan har auktorisationsordningar för optiker. De ordningarna är emellertid inte helt lika. Arbetsgruppens förslag syftade till att auktorisationsordningar skall införas i Danmark och Norge i överensstämmelse med den svenska ordningen. Denna innebär endast att allmänheten får garanti för att en legitimerad optiker har genomgått en kvalificerad utbildning som är underkastad offentlig reglering och tillsyn.

Ett 15-tal remissorgan har yttrat sig i ärendet. De allra flesta av dessa är positiva till införande av en auktorisationsordning för optiker.

Viss tveksamhet har uttryckts med anledning av Danmarks eventuella inträde i EEC. Några negativa tongångar finns också med anledning av skilda kunskapskrav i de nordiska länderna och med anledning av vissa restriktioner i yrkesutövningen för legitimerade optiker.

Det är endast ett fåtal remissorgan som uttalat sig särskilt om den del i medlemsförslaget som gäller nordisk arbetsmarknad för optiker. Naturligtvis förutsätter en sådan marknad auktorisationsordningar i alla länder, som omfattas av den.

Socialpolitiska utskottet anser, att ändamålet med rådsrekommendationen från år 1965 har tillgodosetts genom utredningens

förslag. Detta gäller oavsett den olika utformning auktorisationsordningarna har och efter de framlagda förslagen kommer att få i de olika länderna.

Huvudsyftet har ju varit, att allmänheten i de nordiska länderna skulle tillförsäkras en kvalificerad fackmässig betjäning, som är underställd offentlig reglering och tillsyn. Dessutom skulle garanteras, att auktoriserade optiker inte överskrider sin fackliga kompetens genom att ta på sig uppgifter som tillhör läkarens arbetsområde.

Vid ett genomförande av de framlagda förslagen till auktorisationsordningar i Danmark och Norge uppnås enligt utskottets mening detta värdefulla ändamål. Även om de utbildningar för optiker som finns i de nordiska länderna inte är lika i alla avseenden, kan de anses fylla de krav som bör ställas för att ge en auktorisation. Auktorisationsordningarnas närmare innehåll med rättigheter och plikter för de auktoriserade optikerna bör däremot kunna anpassas till de villkor som gäller i varje enskilt land.

Liksom arbetsgruppen och förslagsställarna menar utskottet, att de framlagda förslagen till auktorisationsordningar i Danmark och Norge och de gällande svenska och finska ordningarna kan utgöra underlag för en gemensam nordisk arbetsmarknad för optiker enligt de riktlinjer som redan gäller om gemensam arbetsmarknad för läkare, tandläkare och sjuksköterskor.

Socialpolitiska utskottet hemställer i sitt enhälliga betänkande att Nordiska rådet ville anta följande två rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark och Norge att genomföra en auktorisationsordning för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk udredningsserie (NU 1970: 19)

2. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att införa en nordisk arbetsmarknad för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk udredningsserie (NU 1970: 19).

Herr president! Jag ber att få yrka bifall till denna hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja- och nej-röster samt medelst uppresning om avstår beträffande punkt 1.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Anders Aune, Ilkka-Christian Björklund, Trygve Bratteli, Mauno Forsman, Sven Hammarberg, Gutorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Svend Horn, Knut Johansson, Tage Johansson, Björn Jönsson, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Aili Laitinen, Arne Larsen, Nathalie Lind, Lars Lindeman, Olavi Lähteenmäki, Matthías Á. Mathiesen, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Orla Møller, Cecilia Nettelbrandt, Arne Nilsen, Anna-Lisa Nilsson, Poul Nyboe Andersen, Sture Palm, Gunnar Richardson, Jens Risgaard Knudsen, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Helge Seip, Karl Skytte, Erland Steenberg, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Egil Aarvik och Saimi Ääri.

Mot rekommendationen röstade: Hilmar Baunsgaard.

Frånvarande var:

Tønnes Andenæs, Per Borten, Roald Bye, Eric Carlsson, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Gunnar Garbo, Arne Geijer, Gylfi P. Gíslason, Gils Guðmundsson, Jóhann Hafstein, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Martha Johannessen, Eric Krönmark, Bror Lillqvist, R. Lysholt Hansen, Sven Mellqvist, Erling Norvik, Erlandur Patursson, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Per Olof Sundman, Knud Thestrup, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Paavo Väyrynen och J. F. Øregaard.

Därefter skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja- och nej-röster samt medelst uppresning om avstår beträffande punkt 2.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 49 röster mot 1.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Anders Aune, Ilkka-Christian Björklund, Trygve Bratteli, Roald Bye, Gils Guðmundsson, Sven Ham-

marberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Knut Johansson, Tage Johansson, Björn Jönsson, Aili Laitinen. Arne Larsen, Nathalie Lind, Lars Lindeman, Olavi Lähteenmäki, Matthías Á. Mathiesen, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Orla Møller, Cecilia Nettelbrandt, Arne Nilsen, Anna-Lisa Nilsson, Poul Nyboe Andersen, Sture Palm, Gunnar Richardson, Jens Risgaard Knudsen, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Helge Seip, Jón Skaftason, Karl Skytte, Erland Steenberg, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Knud Thestrup, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Egil Aarvik och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Tønnes Andenæs, Hilmar Baunsgaard, Per Borten, Eric Carlsson, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Gunnar Garbo, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Jóhann Hafstein, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki, Svend Horn, Martha Johannessen, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Eric Krönmark, Bror Lillqvist, R. Lysholt Hansen, Sven Mellqvist, Erling Norvik, Erlendur Patursson, Anna-Greta Skantz, Per Olof Sundman, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Paavo Väyrynen och J. F. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 48 röster.

10

A 362/s: medlemsförslag om ambulanstjänst inom Nordkalotten

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att på grundval av de i Nordisk udredningsserie (NU 1971: 11) framlagda förslagen få till stånd en nordisk samverkan beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten.

Lindeman (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president! Nordiska rådet antog redan år 1966 en rekommendation om

samarbete i fråga om ambulanstjänsten på Nordkalotten. En kommitté med representanter för Norge, Sverige och Finland tillsattes och den avgav sitt betänkande sommaren 1971. Betänkandet utmynnar i en rad föreslag, som går ut på att få till stånd ett fast samarbete på det här området på Nordkalotten. Kommittén föreslår förbättringar i fråga om larmsystemet, ambulansbil- och flygtransporter, sjukförsäkringssystemet m. m. Senaste år väcktes ett nytt medlemsförslag om genomförande av kommitténs förslag.

Socialpolitiska utskottet har behandlat förslaget och liksom de överlag tillstyrkande remissinstanserna förordat att en effektiv ambulanstjänst fås till stånd på Nordkalotten, detta både med tanke på den bofasta befolkningen och det behov, som den hela tiden växande turistströmmen ger upphov till. Utskottet har delat förslagsställarnas synpunkt att det viktigaste är att det närmaste eller mest lämpliga sjuktransportmedlet alltid kan tillkallas och att man alltid kan söka sig till den sjukvårdsinrättning som ligger närmast oberoende av riksgrensarna. Ett genomförande av kommitténs förslag innebär inte någon ökning av de nuvarande resurserna, utan bara att man effektivare än hittills utnyttjar den kapacitet man har oberoende av rikstillhörighet. Det förslag som vi nu har behandlat inom utskottet har formellt avsett enbart Nordkalotten. En del remissorgan har pekat på att samma regler och förslag kunde följas också på andra håll i Norden, t. ex. i Strömstad—Halden-området. Socialpolitiska utskottet har utgått ifrån att de här synpunkterna kommer att beaktas.

Slutligen vill jag erinra om att den här frågan för ett par veckor sedan på ett skrämmande sätt aktualiserades i norra delen av Finland när ett turplan på flygning från Uleåborg till Kuusamo på grund av motorfel och nedisning tvingades nödlanda mitt i ödemarken. Stöten var så häftig att planet krossades och det betraktades som ett under att alla som var ombord, ett trettiotal personer, klarade sig från kraschen. Förtjänsten av att utgången blev så lycklig den här gången tillkommer till stor del en föredömligt snabb och effektiv insats av en svensk räddningshelikopter,

som gjorde det som våra egna resurser i Finland tyvärr inte förslog till. Den svenska hjälpaktionen genomfördes helt i överensstämmelse med de intentioner som ligger till grund för det aktuella medlemsförslaget och utgör ett ypperligt exempel på vilken betydelse en effektiv katastrofberedskap har i dessa nordliga och glest bebyggda ödemarkstrakter.

Herr president! Jag föreslår att rådet måste antaga den av socialpolitiska utskottet föreslagna rekommendationen om att regeringarna i Finland, Norge och Sverige på grundval av de i den förenämnda nordiska utredningen framlagda förslagen åstadkommer en nordisk samverkan beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja- och nej-röster samt medelst uppresning om avstår.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Anders Aune, Ilkka-Christian Björklund, Roald Bye, Mauno Forsman, Gils Guðmundsson, Jóhann Hafstein, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Allan Herne-lius, Elsi Hetemäki, Svend Horn, Martha Johannessen, Knut Johansson, Tage Johansson, Björn Jönsson, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Eric Krönmark, Aili Laitinen, Arne Larsen, Nathalie Lind, Lars Lindeman, R. Lysholt Hansen, Olavi Läh-teenmäki, Matthías Á. Mathiesen, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Orla Møller, Cecilia Nettelbrandt, Arne Nilsen, Anna-Lisa Nilsson, Poul Nyboe Andersen, Jens Risgaard Knudsen, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Helge Seip, Karl Skytte, Erland Steenberg, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Knud Thestrup, Erkki Tuomioja, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Egil Aarvik och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Tønnes Andenæs, Hilmar Baunsgaard, Per Borten, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Gunnar Garbo, Arne Geijer, Gylfi P. Gíslason, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Carl-Henrik

Hermansson, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist, Gerda Møller, Erling Norvik, Sture Palm, Erlendur Patursson, Gunnar Richardson, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Per Olof Sundman, Olavi Tupamäki, Paavo Väyrynen, och J. F. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster.

11

A 363/s: medlemsförslag om fortbildning av lärare vid socialhögskolorna

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av det förslag som framlagts i Nordisk udredningsserie 1971: 12 igångsätta en tvåårig försöksverksamhet med fortbildning av lärare vid socialhögskolor och motsvarande läroanstalter i Norden.

Kristian Albertsen och Gerda Møller hade i reservation, fogad till utskottets betänkande, hemställt, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Salve Salvesen (socialpolitiska utskottets talesman): Dette er en av de få saker hvor det ikke er enstemmighet fra det utvalg som legger saken fram for rådet. Forholdet er at et flertall, samtlige utvalgsmedlemmer unntatt den danske fraksjon i utvalget, går inn for en positiv løsning. Den danske fraksjon er negativ, idet den vil henlegge saken.

Jeg skal først si noen ord om flertallets begrunnelse for sitt forslag for jeg kommer ganske kort inn på mindretallets anførsler.

Saken gjelder problemet med som en forsøksordning på nordisk basis å få til en kvalifisert videreutdannelse, eller om man vil uttrykke det på en litt annen måte: en komplettering av utdannelsen for lærere som foreleser ved de skoler som utdanner tjenestemenn innenfor sosialvesenet — disse som vi i Norge kaller sosionomer.

For utdannelse av slikt lærerpersonale er

det vanlig at en har læreanstalter på høyt plan, universitetet, lærerhøyskole eller annet. Det har en ikke for denne kategorien av lærere. I Norge har vi for enkelte grupper vesentlig fått dem etter forutgående opplæring i Amerika. Det forberedes at en i Norge skal få et fakultet for en slik utdannelse ved det nye universitet i Trondheim.

Det skulle være unødvendig å peke på at en av den grunn i Norden får visse problemer. Sosialpolitikken i alle de nordiske land omfatter felt av meget stor betydning, vi har et stadig press for utvidelsen av den sosiale trygghet, nye krav og nye problemer som krever sin løsning, og — det som melder seg med den største tyngde, er den økonomiske side av saken.

Sosialpolitikken i de nordiske land er så ensartet at det er naturlig at rådet tidligere har vært inne på problemet med utdannelse. Det gav seg uttrykk i at rådet i 1970 vedtok en rekommandasjon med henstilling til regjeringene om å få i stand en felles kvalifisert videreutdannelse av det personale denne saken gjelder. Det ble nedsatt en arbeidsgruppe som heter Nordiska arbetsgruppen för supplerende sosialutbildning — og det er som et første ledd i løsningen av sitt arbeid at denne gruppen foreslår den videreutdannelse som flertallet i det sosialpolitiske utvalg går inn for.

Forslaget går ut på to-årig forsøksvirksomhet med fortbildning — vi kan gjerne kalle det supplerende utdannelse — for det personale det her er tale om. Det skal foregå gjennom ukeskurs med etterfølgende selvstudium, så senere nye ukeskurs. Sosialpolitiske utskottet har gitt uttrykk for at en ikke akkurat skal binde seg til ukeskurs. Kursene bör bli av en slik lengde at deltakerne virkelig får den lærdom som er nødvendig. Kursene skal foregå om sommeren, og utskottet understreker at de økonomiske betingelser for dem som går på kursene, blir slik at lærere fra de ulike land får råd til å delta. Det er meningen at ansvaret for undervisningen legges til et sekretariat under ministerrådet, og at undervisningen legges til Aarhus.

Det supplement som disse lærerne på denne måten får til sin utdannelse, har den sakkynndige komite formulert slik: Metoder

i sosialt arbeid, så som familiebehandling, sosialt gruppearbeid, community work samt sosial planlegging og administrasjon. I tillegg til det vil jeg si ganske enkelt at det finner sted en rask utvikling av sosialpolitikken og av undervisningsmetoder. Derfor bör vi gi lærerne denne mulighet til å kunne følge med, til å kunne holde seg à jour. Det vil være en både billig og hensiktsmessig måte hvorpå en kan få en felles nordisk videreutdannelse. En vil kunne lære av hverandres metoder, av feil som er begått og fremfor alt av de gode resultater.

Mindretallets begrunnelse for å stille saken i bero er delt i to. Den første er at det ikke er fremført tilstrekkelige argumenter til begrunnelse av behovet. Den andre er at den foreslåtte form ikke vil kunne løse problemene i forbindelse med videreutdannelse. Til dette må det være tillatt å si at de fleste remissinstanser har gitt sin tilslutning til forslaget Det gjelde ikke minst de danske. Jeg er oppmerksom på uttalelser som går i retning av lengre undervisningstid, utvidelse av emnene osv. Til det henviser jeg til det som er sagt av utskottet om de eventuelle ukeskurs som bör utvides hvis det er ønskelig, og vi går ut fra at Ministerrådet for sitt vedkommende følger denne prøveundervisningen med den nødvendige oppmerksomhet.

Dette som her er foreslått, er en måte å løse en oppgave på som ligger helt naturlig til for nordisk samarbeid. Det danske forslag er å stille saken i bero, flertallets forslag er å gjøre noe positivt med saken. Det kan innrømmes at det er et lite skritt, det er så, men det er i hvert fall et skritt framover. Jeg tillater meg å anbefale rådet å godta sosialpolitiske utskottets rekommandasjon.

Kristian Albertsen: Hr. præsident! Den mindretalsindstilling, som foreligger vedrørende medlemsforslaget om supplerende utdannelse af lærere ved sociale højskoler, er fra dansk side motiveret med, at vi ikke mener, det for nærværende er bevist, at behovet for en sådan uddannelse er tilstrækkeligt klargjort og dokumenteret. Således er det efter vor opfattelse, som vi synes er blevet bestyret af de remissinstanser, som

har været udspurgt, og det bekræfter vor holdning. Hvis man nøje studerer disse re-missinstansers udtalelser, vil man kunne læse sig til, at mange af dem er særdeles kølige over for forslaget.

Nu kan man jo ikke forlange, at alle medlemmer af Nordisk Råd skal nå at læse de stakke af papirer, vi bliver velsignet med, men i dette tilfælde ville jeg nok have anbefalet, at der nærmest var tale om tvungen højt læsning af disse udtalelser. Jeg skal afstå fra at foreslå noget sådant, men vi mener altså ikke, at disse udtalelser taler for, at vi for nærværende kan anbefale forslaget. Selv om der havde foreligget helt klare anbefalinger for forslaget og dermed bevis for et behov for at realisere forslaget, mener vi ej heller, at den løsning, man har påpeget, egentlig kan give de rigtige resultater.

Vi anbefaler derfor fra dansk side at stemme imod forslagets fremme, men jeg vil da gerne meddele, at hvis det skulle vise sig, at der er et flertal her i forsamlingen for det foreliggende forslag, vil jeg naturligvis gerne se det realiseret efter de foreliggende planer, således at undervisningen skal foregå i Danmark.

Jeg skal på det danske mindretals vegne anbefale at stemme imod forslaget og hen-vise til den formulering, det danske mindretal har givet udtryk for.

Salve Salvesen: En ganske kort replikk til hr. Albertsen. Det kunne være fristende å gå inn på den tanke som hr. Albertsen tok opp, om å ha en tvungen opplesing av de uttalelser som foreligger, men av tidsmessige grunner kan det ikke la seg gjøre. Imidlertid er det et par uttalelser fra dansk hold jeg gjerne vil få lov å referere. Den første og for meg kanskje vesentligste uttalelse foreligger fra Frederiksberg kommune. Jeg skulle anta at hr. Albertsen har en viss kjennskap til denne kommunen. Det heter i uttalsen:

”I denne anledning skal man, efter at sagen har været forelagt kommunens socialdirektorat, meddele, at man ingen bemærkninger har til forslaget, som man finder kan få betydning som led i videre-

uddannelsen af personer tilknyttet den sociale sektor.”

I uttalelsen fra Socialinspektørforeningen i Danmark heter det:

”— — — kan man meddele, at for- eningen kan anbefale, at de foreslåede kortvarige kurser gennemføres.”

Osv. osv. fra Danmark.

Jeg skal imidlertid for å yte hr. Albertsen rettferdighet si at fra norsk side er anbefal- ingen ikke så absolutt. Men det som man i Norge er mer opptatt av, er at man skal ha mer videregående kurser. Man synes at kur- sene kanskje er i knappeste laget. Det var derfor jeg uttalte at det er et lite skritt, men jeg synes det er riktig. Vi har i Nordisk Råd ofte tatt de små skritt. Det er den arbeids- måten vi likevel kommer lengst med.

Kristian Albertsen: Hr. Præsident! Jeg er vældig taknemlig over, at min kollega hr. Salvesen minder om, hvor jeg kommer fra, nemlig Frederiksberg. Mit kendskab til den- ne kommune er nok lidt større end hr. Salvesens, og jeg må ærligt talt sige, at jeg er- indrer ikke, at denne ellers så fortræffelige kommune på noget tidspunkt har været en særlig inspirerende faktor i socialpolitikens udvikling, hverken i Danmark eller i Nor- den. Hvor vidt kommunen er det i dette ene- stående tilfælde kan jeg selvfølgelig ikke sige.

Jeg mener stadig væk, at vi ikke har fået en reel begrundelse for det initiativ, man her ønsker at tage. Jeg mener altså ikke, at den anviste vej er tilfredsstillende, men det er klart, at vi ikke med vort foreløbige for- behold afviser, at der foreligger et problem, som vi på et tidspunkt må tage op. Derfor imødeser jeg afstemningen med sindsro, idet jeg ikke er så optimistisk at tro, at der her bliver et flertal for det, jeg plæderer for. Der vil nok være et flertal, der følger hr. Salvesen, og så må hr. Salvesen være tilfreds, selv om han er utilfreds med min holdning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja- och nej-röster samt medelst uppresning om avstår beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Anders Aune, Ilkka-Christian Björklund, Trygve Bratteli, Roald Bye, Mauno Forsman, Gunnar Garbo, Gils Guðmundsson, Sven Hammarberg, Carl-Henrik Hermansson, Elsi Hetemäki, Martha Johannessen, Tage Johansson, Björn Jónsson, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Aili Laitinen, Arne Larsen, Bror Lillquist, Olavi Lähteenmäki, Mathías Á. Mathiesen, Ingemar Mundebo, Arne Nilsen, Anna-Lisa Nilsson, Sture Palm, Erlundur Patursson, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Helge Seip, Jón Skaftason, Erland Steenberg, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Egil Aarvik och Saimi Ääri.

Mot rekommendationen röstade:

Kristian Albertsen, Jørgen Peder Hansen, Allan Hernelius, Svend Horn, Eric Krönmark, Nathalie Lind, R. Lysholt Hansen, Timo Mäki, Gerda Møller, Orla Møller, Poul Nyboe Andersen, Jens Risgaard Knudsen, Karl Skytte, Ib Stetter och Knud Thestrup.

Frånvarande var:

Tønnes Andenæs, Hilmar Baunsgaard, Per Borten, Eric Carlsson, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Jóhann Hafstein, Guttorm Hansen, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Knut Johansson, Lars Lindeman, Sven Meilqvist, Cecilia Nettelbrandt, Erling Norvik, Gunnar Richardson, Anna-Greta Skantz, Per Olof Sundman, Olavi Tupamäki, Paavo Väyrynen och J. F. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 40 röster mot 15.

12

A 364/s: medlemsförslag om nordiskt kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att ställa medel till förfogande till ett nordiskt sekretariat för samordning av kva-

litetskontroll och normalvärdesinsamling vid de kliniskt-kemiska sjukhuslaboratorierna i de nordiska länderna.

Björn Jónsson (socialpolitiska utskottets talesman): Hr. præsident! Det videnskabelige arbejde, som udføres i mere end 100 kemisk-kliniske sygehuslaboratorier i de nordiske lande, er af fundamental betydning både for hospitalsarbejdet og den forebyggende sundhedstjeneste.

En mængde udtalelser fra sundhedsmyndigheder og faglige organisationer har klart understreget, at man kan vente sig endnu større resultater på dette område gennem forøget samarbejde laboratorierne imellem.

Det er derfor, at der her er foreslået at oprette et fælles nordisk sekretariat for de klinisk-kemiske sygehuslaboratorier i de nordiske lande, og at der stilles midler til rådighed for dette.

Her kan tilføjes, at det bidrag, som her fordres, ikke er stort i forhold til de ca. 200 mill. svenske kr., som de totale udgifter til Nordens sygehuslaboratorier udgør.

På det socialpolitiske udvalgs vegne skal jeg anbefale forslaget til rekommandation.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja- och nej-röster samt medelst uppresning om avstår.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Anders Aune, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Trygve Bratteli, Roald Bye, Poul Dam, Gunnar Garbo, Gils Guðmundsson, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Martha Johannessen, Tage Johansson, Björn Jónsson, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Eric Krönmark, Aili Laitinen, Arne Larsen, Nathalie Lind, R. Lysholt Hansen, Olavi Lähteenmäki, Mathías Á. Mathiesen, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Orla Møller, Arne Nilsen, Anna-Lisa Nilsson, Poul Nyboe Andersen, Sture Palm, Erlundur Patursson, Jens Risgaard Knudsen, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Helge Seip, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz,

Karl Skytte, Carl Olof Tallgren, Knud Thestrup, Erkki Tuomioja, Kåre Willoch, Folke Woivalin och Egil Aarvik.

Frånvarande var:

Tønnes Andenæs, Hilmar Baunsgaard, Eric Carlsson, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Jóhann Hafstein, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Svend Horn, Knut Johansson, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Sven Mellqvist, Cecilia Nettelbrandt, Erling Norvik, Gunnar Richardson, Erland Steenberg, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Olavi Tupamäki, Paavo Väyrynen, Saimi Ääri och J. F. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster.

13

A 366/s: medlemsförslag om överflyttning av sjukhjälpförsäkring från ett nordiskt land till ett annat land

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att medverka till att problemen med gränsgångares rätt till sjukhjälpförsäkring utredes med sikte på en snar lösning i förbindelse med den förestående revisionen av den nordiska överenskommelsen om överflyttning av sjukhjälpförsäkrade samt om sjukhjälp under tillfällig vistelse.

Kristian Albertsen (socialpolitiska utskottets talesman): Hr. præsident! Baggrunden for det medlemsforslag, vi her skal tage stilling til, er en række erfaringer, som de såkaldte grænsegængere, dvs. mennesker, der arbejder i et andet land end det, de bor i, har med henblik på at få erstatning, tilskud eller bistand, når der kommer sygdom, enten i familien eller til den pågældende person selv.

Princippet for socialpolitikken er her i vore lande, at det er på det sted, man bor, ydelsen skal præsteres, men der kan ofte for

de mennesker, vi her taler om, rejse sig vanskeligheder, som medfører, at de bliver dårligere stillet, end hvis de havde arbejdet i deres eget land.

Derfor tilsigter medlemsforslaget her, at der ved kommende revision af overenskomsterne vedrørende sygehjælpforsikring udvises et særligt hensyn til den gruppe borgere, vi her taler om.

Jeg skal på det socialpolitiske utskotts vegne anbefale, at en sådan rekommandation vedtages, hvorved man kan henlede sygeforsikringskommissionernes opmærksomhed på det ønskelige i en revision ud fra den tankegang, jeg her har redegjort for.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja- och nej-röster samt medelst uppresning om avstår.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Anders Aune, Ikka-Christian Björklund, Per Borten, Roald Bye, Poul Dam, Mauno Forsman, Gils Guðmundsson, Sven Hammarberg, Jørgen Peder Hansen, Carl-Henrik Heilmann, Elsi Hetemäki, Martha Johannesen, Tage Johansson, Björn Jönsson, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Aili Laitinen, Arne Larsen, Nathalie Lind, R. Lysholt Hansen, Olavi Lähteenmäki, Matthías Á. Mathiesen, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Orla Møller, Anna-Lisa Nilsson, Sture Palm, Erlendur Patursson, Jens Risgaard Knudsen, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Helge Seip, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Carl Olof Tallgren, Knud Thestrup, Erkki Tuomioja, Folke Woivalin, Kåre Willoch, Egil Aarvik och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Tønnes Andenæs, Hilmar Baunsgaard, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Bjarne Mørk Eidem, Gunnar Garbo, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Jóhann Hafstein, Guttorm Hansen, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Allan Hernelius, Svend Horn, Knut Johansson, Eric Krönmark, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Sven Mellqvist, Cecilia Nettel-

brandt, Arne Nilsen, Erling Norvik, Poul Nyboe Andersen, Gunnar Richardson. Erland Steenberg, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Olavi Tupamäki, Paavo Väyrynen och J. F. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 47 röster.

14

A 367/s: medlemsförslag om utvidgad och samordnad forskning på handikappvårdens område

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att planera en utvidgad forskning på handikappvårdens område, genom att upprätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att kartlägga och samordna forskningsuppgifter på handikappvårdens område, värdera resultaten samt verka rådgivande vid utformningen av konkreta hjälpinsatser.

Bye (socialpolitiska utskottets talesman):
Jeg vil gjerne starte med å minne om at Nordisk Råd ved flere høve har behandlet og vedtatt rekommendasjoner i sammenheng med handikapsomsorgen. Siste gang var faktisk i 1970, da man vedtok å sette ned en arbeidsgruppe for å samordne arbeidet med tekniske hjelpemidler.

Det er vel også riktig å minne om i denne forbindelse at handikaporganisasjonene i Norden samarbeider effektivt over grensene, både rent organisasjonsmessig og hva angår tiltak som har betydning for den funksjonshemmedes integrasjon i samfunnet. Og det er vel også en gledelig tendens i hvert av våre land til å ofre mer, både av omtanke og ressurser, på de problemer og oppgaver som vi skylder de funksjonshemmede å løse. Jeg skal ikke gå i detalj her om de forskjellige oppgaver som vi ut fra vår likhet i samfunnsforholdene er felles om, men det er klart at en selvstendig forskning i hvert enkelt land er under utvikling. Men det synes også overveiende sannsynlig at en samordning og et samarbeid ville kunne føre til bedre utnytting av de ressursene som vi hver for oss er villige til å stille til rådighet

og er skyldige til å stille til rådighet for innsats på dette område. Dette så mye mer som organisert samarbeid også vil være fruktbart i seg selv i den løpende diskusjon vi må ha om disse problemene.

Remissuttalelsene er overveiende positive til forslaget. Det er imidlertid noen som går mot medlemsforslaget. Naturligvis ikke i den forstand at de går imot samarbeid, men det er mer av hensyn til organisasjonsformene som er foreslått. Det sosialpolitiske utskottet har imidlertid sluttet seg til forslaget om at det bør opprettes et nordisk samordningsorgan på handikapforskningens område, et organ som skal kunne samordne og kartlegge, men som også skal kunne vurdere og eventuelt gi råd om konkrete tiltak på bakgrunn av den oversikt som etter hvert skaffes.

Medlemsforslagets innhold vedrørende opprettelsen av en eventuell særskilt institusjon har imidlertid utskottet funnet å måtte la bero inntil erfaringer er vunnet, og da eventuelt på bakgrunn av disse erfaringer få dette spørsmålet utredet. Dette punktet i medlemsforslaget er derfor ikke tatt med i utskottets rekommendasjon, en rekommendasjon som jeg vil anbefale vedtatt.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Anders Aune, Hilmar Baunsgaard, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Trygve Bratteli, Roald Bye, Eric Carlsson, Poul Dam, Mauno Forsman, Gunnar Garbo, Arne Geijer, Sven Hammarberg, Jørgen Peder Hansen, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Svend Horn, Martha Johannessen, Tage Johansson, Björn Jónsson, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Aili Laitinen, Arne Larsen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, R. Lysholt Hansen, Olavi Lähteenmäki, Matthias Á. Mathiesen, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Orla Møller, Arne Nilsen, Anna-Lisa Nilsson, Poul Nyboe Andersen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Jens Risgaard Knudsen, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Helge Seip, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steen-

berg, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Knud Thestrup, Erkki Tuomioja, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Egil Aarvik och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Tønnes Andenæs, Bjarne Mørk Eidem, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Jóhann Hafstein, Guttorm Hansen, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Knut Johansson, Eric Krönmark, Nathalie Lind, Cecilia Nettelbrandt, Erling Norvik, Gunnar Richardson, Per Olof Sundman, Olavi Tupamäki, Paavo Väyrynen och J. F. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster.

15

A 370/s: medlemsförslag om nordiskt samarbete om njurtransplantation

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga erforderliga åtgärder för att skapa förutsättningar för ett permanent nordiskt samarbete på njurtransplantationsområdet.

Gerda Møller (socialpolitiska utskottets talesman): Hr. præsident! Rent praktisk er der i de senere år foregået et samarbejde mellem de nordiske transplantationscentre, der alle er repræsenteret i Scandiatransplant, som er den nordiske ekspertkomité vedrørende nyretransplantationer. Her er alle patienter, der venter på nyretransplantation, registreret, og en fælles og så effektiv udnyttelse som muligt af tilgængelige nyrer fra afdøde personer, de såkaldte nekronyrer, er derved blevet muliggjort.

Imidlertid er dette samarbejde foregået helt uformelt og har beroet på den enkelte læges initiativ og den tid, han har haft til rådighed ved siden af sit almindelige arbejde. Men da virksomheden inden for Scandiatransplant nu har fået et stadig større omfang, kan der ikke arbejdes effektivt, hvis ikke arbejdet lægges i fastere rammer.

Skal den fælles målsætning at give alle egnede recipienter mulighed for nyretransplantation nås, forudsætter det, at de samarbejdende lande har et fælles grundlag at arbejde på, både når det angår registrering af kronisk nyresyge patienter og deres muligheder for dialysebehandling, indtil transplantation kan finde sted, men også når det drejer sig om adgang til typebestemmelse af væv og udveksling af organer, samt den videre udbygning af den medicinske og kirurgiske transplantationservice.

Derfor er det yderst påtrængende, at der stilles tilstrækkelige sekretariatsressourcer til rådighed for Scandiaplant samt tilfredsstillende kommunikations- og databehandlingsmuligheder.

Skal Scandiaplant kunne arbejde tilfredsstillende, må den gøres til en permanent komité på lige fod med allerede eksisterende skandinaviske samarbejdsprojekter inden for sundhedsområdet.

Det er ikke vor opgave i det socialpolitiske udvalg at tage stilling til, hvor stort komiteens budget skal være, men når man allerede nu er oppe på at have udført omkring 1.000 nekronyretransplantationer siden januar 1969, og når der pr. 5. oktober 1972 er ca. 620 patienter her i Norden, som venter på en sådan transplantation, vil man forstå, at skal man op på en højere effektivitet, kan det ikke klares af det enkelte land alene, men kun gennem et intenst samarbejde. Det ligger nemlig således, at ca. 70—80 pct. af transplantationerne udføres med nyrer fra afdøde, og det er da klart, at jo flere lande, der samarbejder, des større bliver chancen for at finde den rigtige nyre til den enkelte patient. Og når så ydermere de foreløbige resultater af det uformelle samarbejde, der hidtil er foregået her i Norden, har været tilfredsstillende og opmuntrende, er der ingen tvivl om, at et formaliseret samarbejde kan give endnu bedre resultater såvel på dialyse- som på transplantationsområdet, og det er nok pengene værd, det er jo menneskeliv, det drejer sig om.

I gennemsnit beregnes behovet i Norden til at være 50 transplantationer pr. 1 mill. indbyggere pr. år i aldersgruppen 10—60 år, men der dukker jo andre transplantationsproblemer op, ved vi, og det er vel na-

turligt, at de bliver taget op til løsning, efterhånden som de bliver aktuelle.

I første omgang må samarbejdet imidlertid koncentreres om, at der i hvert enkelt nordisk land med henblik på det aktuelle behov hurtigst muligt udarbejdes planer for, hvor og i hvilket omfang dialyse- og transplantationsvirksomhed skal foregå, hvis en sådan plan ikke allerede foreligger.

Dernæst må der oprettes vævstypelaboratorier, ligesom man må nå frem til samme betegnelse for de forskellige vævstypetektorer. Det er nødvendigt, dels for at nå frem til større viden om menneskets vævstyper, dels for at de, der skal arbejde sammen om vævstypebestemmelser, taler samme videnskabelige sprog, altså bruger samme betegnelse for samme ting. Ellers vil man jo ikke kunne sammenligne vævstyper eller udveksle transplantationsorganer imellem de forskellige centre. At dette samarbejde også skal ske på internationalt plan, siger sig selv.

Der må også etableres et transportsamarbejde, det er helt klart. Man må med kortest muligt varsel kunne transportere patienter eller organer på alle tider af døgnet med mindst muligt spild af tid, og det kan kun ske gennem en samordning af transporten, så det hurtigste transportmiddel altid er til rådighed. Man må huske på, at det endnu er således, at nyrer kun kan opbevares i en begrænset tid før transplantationen. Heldigvis sker der også en udvikling på dette område, og det må være en selvfølge, at alle transplantationscentre her i Norden får økonomisk mulighed for at anskaffe sig nyt opbevaringsapparat, så snart det kommer på markedet.

Det er også klart, at samarbejde vil være nødvendigt og praktisk på en hel række andre områder, men jeg synes ikke, det er stedet og tiden at komme ind på alle de områder her. Det må være tilstrækkeligt for mig, hr. præsident, til sidst at gøre opmærksom på, at alle remissorganer støtter forslaget, som går ud på, at det socialpolitiske udvalg henstiller til Nordisk Råd at antage følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler det nordiske ministerråd at foretage de nødvendige foranstaltninger for at skabe forudsætninger for

et permanent nordisk samarbejde på nyretransplantationsområdet.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommandationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Anders Aune, Hilmar Baunsgaard, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Trygve Bratteli, Roald Bye, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Gunnar Garbo, Arne Geijer, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Svend Horn, Martha Johannessen, Tage Johansson, Osmo Kock, Eric Krönmark, Aili Laitinen, Arne Larsen, Nathalie Lind, Lars Lindeman, R. Lysholt Hansen, Olavi Lähtenmäki, Matthías Á. Mathiesen, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Orla Møller, Cecilia Nettelbrandt, Arne Nilsen, Anna-Lisa Nilsson, Poul Nyboe Andersen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Gunnar Richardson, Jens Risgaard Knudsen, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Helge Seip, Jón Skaftason, Anne-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Ib Stetter, V. J. Sukse-lainen, Knud Thestrup, Erkki Tuomioja, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Egil Aarvik och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Tønnes Andenæs, Eric Carlsson, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Jóhan Hafstein, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Knut Johansson, Björn Jónsson, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Bror Lillqvist, Erling Norvik, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Olavi Tupamäki, Paavo Väyrynen och J. F. Øregaard.

Rekommandationen hade sålunda antagits med 60 röster.

16

A 349/e: medlemsförslag om harmonisering av beskattningsreglerna för andelar i partederier

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Aune (ekonomiska utskottets talesman): Bakgrunnen for medlemsforslaget er at det er en del forskjell i de nordiske land på skattemessige avskrivningsregler for partsrederier. I Sverige og Danmark har den enkelte deltaker anledning til å foreta avskrivninger etter bestemte regler. De enkelte deltakere har ikke slik avskrivningsadgang i Norge og Finland. Her må avskrivningene foretas av selskapet som sådant.

Forslagsstilleren ville oppheve denne forskjell i skattereglene ved at en i hele Norden fikk reglene noenlunde i samsvar med de svenske og danske. På denne måten kunne interessen for partsrederier med delciere fra flere nordiske land bli stimulert, og en ville med dette lettere kunne skaffe kapital til de forskjellige prosjekter.

Forslaget har fått blandet mottakelse hos de institusjoner og organisasjoner som har uttalt seg. Det har fått tilslutning hos en del, mens andre går imot.

Det økonomiske utvalg har lagt atskillig vekt på at det i Sverige nå foreligger forslag fra den såkalte "Företagsskatteberedningen", som går ut på at det i Sverige bør gjennomføres vesentlige strengere regler for skatteavskrivninger for partsrederier. Utvalget stiller seg også noe skeptisk til en harmonisering innenfor et så vidt begrenset felt som det det her dreier seg om. Ellers må en også medgi at harmonisering av skattelovgivningen er et vanskelig felt, da slik harmonisering synes å forutsette betydelig koordinering av de enkelte lands økonomiske politikk.

Etter dette innstiller økonomisk utvalg på at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning av foreliggende medlemsforslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad. *bifölles utskottets förslag.*

Meddelande

Det meddelades, att handels- och industriminister Jan-Magnus Jansson intagit sin plats i rådet.

17

C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet

Juridiska utskottet hade föreslagit,

1) at Nordisk Råd i medfør af samar-

bejdsoverenskomstens art. 51, stk. 3, afgiver følgende udtalelse:

Nordisk Råd henstiller til Det nordiske Ministerråd, at der i ministerrådets permanente sekretariat indrettes en særlig afdeling for lovgivningssamarbejdet.

2) at Nordisk Råd samtidig tager beretningens kap. X: "Organisationsmæssige forhold" til efterretning.

Samtidig anmelder udvalget, at man fortsætter behandlingen af beretningens kap. II: "Samarbejde på lovgivningsområdet".

Thestrup (juridiska utskottets talesman): Hr. præsident! Beretningens kapitel II indeholder et program for det nordiske lovgivningssamarbejde, som er vedtaget af justitsministrene. Det har vi i juridisk udvalg gjort os bekendt med, og det vil vi gerne drøfte yderligere med justitsministrene og derefter i en tillægsbetænkning tage stilling til.

Kapitel X indeholder redegørelse for ministerrådets organisationsmæssige forhold, og her har vi en indvending at gøre. Det foreslås, at det permanente sekretariat skal bestå af 4 afdelinger, derunder den såkaldte samordningsafdeling. Der er derimod ingen juridisk afdeling. Det er over for juridisk udvalg oplyst, at arbejdet på det lovgivningsmæssige område og på andre rettlige områder skulle varetages af samordningsafdelingen. Det er dette, vi ikke synes om. Der er her i Norden meget lang tradition for samarbejde om juridiske spørgsmål, først og fremmest med henblik på gennemførelse af ensartede retsregler i de nordiske lande, og det er også på dette område, der er opnået betydningsfulde resultater i tidens løb. Derfor kan vi ikke forstå, at man ikke vil indrette en særlig afdeling for retligt samarbejde.

Hvis samordningsafdelingen først og fremmest skal beskæftige sig med det juridiske arbejde, havde det været naturligt at ændre navnet i overensstemmelse hermed. Derfor henstiller juridisk udvalg, at Nordisk Råd i medfør af samarbejdsoverenskomstens artikel 51, stk. 3, afgiver følgende udtalelse:

"Nordisk Råd henstiller til det nordiske ministerråd, at der i ministerrådets permanente sekretariat indrettes en særlig afdeling for lovgivningssamarbejde, at Nordisk Råd

samtidig tager beretningens kapital X, Organisationsmæssige forhold, til efterretning. Samtidig anmelder udvalget, at man fortsætter behandlingen af beretningens kapitel II: Samarbejde på lovgivningsområdet."

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande juridiska utskottets yttrande till Nördiska ministerrådet.

För juridiska utskottets yttrande röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Eie Alenius, Johannes Antonsson, Anders Aune, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Poul Dam, Gunnar Garbo, Arne Geijer, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Svend Horn, Martha Johannessen, Knut Johansson, Tage Johansson, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Eric Krönmark, Aili Laitinen, Arne Larsen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, R. Lysholt Hansen, Olavi Lähteenmäki, Mathias A. Mathiesen, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Orla Møller, Cecilia Nettelbrandt, Arne Nilssen, Anna-Lisa Nilsson, Poul Nyboe Andersen, Sture Palm, Gunnar Richardson, Jens Risgaard Knudsen, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Helge Seip, Anne-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Knud Thestrup, Erkki Tuomioja, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Egil Aarvik och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Tønnes Andenæs, Hilmar Baunsgaard, Trygve Bratteli, Roald Bye, Eric Carlsson, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Jóhann Hafstein, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Björn Jónsson, Lars Lindeman, Erling Norvik, Erlendur Patursson, Jón Skafatason, Per Olof Sundman, Olavi Tupamäki, Paavo Väyrynen och J. F. Øregaard.

Yttrandet godkändes sålunda med 57 röster.

Juridiska utskottets förslag, punkt 2, bifölls.

Juridiska utskottets anmälan lades till handlingarna.

18

A 257/j: medlemsförslag om nordisk äktenskapsrätt

Juridiska utskottet hade föreslagit, at Nordiska Råd i anledning af medlemsförslaget vedtager följande rekommendation:

Nordiska Råd henstiller til regeringerne at stræbe efter en udbygning af den ensartede nordiske ægteskabslovgivning, og at undersøge alle muligheder for at finde en fælles tilfredsstillende løsning.

Erik Adamsson och Carl-Henrik Hermansson hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, hemställt, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation.

Nordiska rådet hemställer till regeringarna att i det fortsatta arbetet på äktenskapsrättens område särskilt vad avser äktenskapets ekonomiska rättsverkningar sträva efter att uppnå så stor rättslikhet som möjligt.

Orla Møller: Hr. præsident! Der foreligger i denne sag to forslag til rekommendationer. Repræsentanterne for de nordiske socialdemokratier er kommet til den opfattelse, at det vil være noget betænkeligt at gå til en afstemning på de præmisser, der foreligger til de to forskellige rekommendationsforslag, og vi er derfor af den opfattelse, at der bør gives udvalget en mulighed for at se på sagen igen.

Jeg kan i den forbindelse nævne, at der, siden udvalget er nået frem til en afslutning, er kommet en betænkning i Finland. Der er måske også en mulighed for at tage ind i beslutningen, at der i løbet af ganske kort tid skal ske noget i Danmark.

Jeg har ikke med dette sagt, at sagen skal udskydes på ubestemt tid eller bare i måneder, for det må være udvalgets sag at træffe den afgørelse. Det vil være urimeligt, om vi på forhånd, når vi beder om at få en sag til ny behandling, også bestemte det resultat, som udvalget skulle komme til. Det er også på den baggrund, at jeg nævner den anden ting i begrundelsen for at

sende forslagene tilbage, nemlig at vi tror, der er en chance for, at vi kan arbejde os frem til et nyt grundlag, måske til en enkelt rekommandation, men det tør jeg naturligvis heller ikke sige noget om på forhånd.

Jeg skal, hr. præsident, på de socialdemokratiske repræsentanters vegne anmode om, at denne sag sendes tilbage til udvalget til fornyet behandling.

Thestrup (juridiska utskottets talesman): Hr. præsident! Jeg finder ikke, at jeg kan sætte mig imod, at sagen går tilbage til udvalget, men det er min forudsætning, at der så bliver tale om en egentlig drøftelse i juridisk udvalg på grundlag af den svenske proposition og den finske betænkning, samt at vi kan få noget at vide om den danske betænkning eller det arbejde, der udføres i det danske udvalg. Der må altså finde en drøftelse af disse ting sted, inden den svenske proposition vedtages.

Hernelius: Herr president! Jag skall bara yttra mig i procedurfrågan.

När återremiss begäres av en betydande grupp i en parlamentarisk församling brukar ju denna begäran bifallas. Emellertid är det alldeles uppenbart i detta fall fråga om ett betydande ingrepp i vår arbetsordning. Juridiska utskottets betänkande förelåg klart i god tid, och det skulle ha behandlats i eftermiddag. Nu måste tydligen behandlingen uppskjutas, ett nytt utskottssammanträde måste avvaktas i morgon och saken kan tidigast på onsdag komma upp i församlingen.

För att framställa en sådan begäran måste man ha rätt goda motiv. Jag tycker knappast att sådana har förebragts av herr Orla Møller. Det kan väl inte gärna inträffa att någon av de ledamöter i juridiska utskottet, som var närvarande den 8 januari, ändrar sin mening, skärper eller uttunnar sin åsikt. Skulle det senare vara fallet kan detta i alla händelser uppfattas så att det är fråga om ett livbälte, en frälsarkrans utkastad till någon eller några och det kan ju inte vara trevligt vare sig för dem som blir föremål för denna opåkallade skyddsåtgärd eller för Nordiska rådets presidium, som har upp-

gjort den här arbetsordningen och naturligtvis helst skulle se att den följs.

Jag kan alltså inte se, herr president, att något har inträffat sedan utskottets sammanträde den 8 januari av betydelse i detta sammanhang. Jag har inget yrkande.

Seip: Jeg skal ikke komme med nærmere kommentarer til uttalelsen om at dette er en mulig livredningsaksjon. Jeg skal heller ikke komme med noen kommentarer til de uttalelser som utvalget er kommet med. Derimot vil jeg gjerne ha presisert ganske klart at skal Rådet på det nåværende tidspunkt gå med på en utsettelse, må det være under den forutsetning at Rådet får mulighet for å komme tilbake med en meningsytring innen noe lovforslag passerer noe nordisk parlament. Det vil si: Dersom den svenske proposisjon opprettholdes, må forutsetningen være at det blir Rådet i denne sesjon som får komme med sin uttalelse. Skulle det være slik at den svenske regjering overveier å utsette sin proposisjon til Rådet har kunnet ta silling til saken i den neste sesjon eller i annen del av Nordisk Råds sesjon i 1973, vel, så kan man diskutere det. Forutsetningen må imidlertid være at man ikke med den utsettelse som her foreslås, prøver å koble Nordisk Råd ut av en sak som Rådet har behandlet i årevis, og som nå ligger ferdig bearbeidet på representantenes bord.

Orla Møller: Jeg skal ganske kort sige, at der ikke er tale om nogen redningskrans i denne sag, selv om jeg bestemt ikke har det fjerneste imod i visse tilfælde at være den, der kaster redningskrans ud, slet ikke når det drejer sig om sager, hvor vi måske kan nå frem til en mere forsonlig klaring af et bestemt problem.

Jeg vil gerne over for hr. Seip bekræfte, at der ikke er tale om, at der er en bevidst tankegang bag udsættelsen af denne sag. Når jeg holdt mig til det formelle, så strengt som jeg gjorde, var det bl. a. for på forhånd ikke at binde udvalget til nogen bestemt afgørelse, og det anser jeg stadig væk for at være det reelle i denne sag, selv om jeg har det samme ønske som hr. Seip, at sagen ikke udskydes.

Erik Adamsson: Herr president! Jag kan avstå från ordet och helt instämma i vad herr Orla Møller här anfört.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, biföljs *Orla Møllers hemställan om återremiss*.

19

A 5 T/j: tilläggsförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av tilläggsförslaget.

Steenberg: Det tilläggsförslag det her dreier seg om, ble fremsatt i mars 1962. Forslaget gikk ut på å anbefale regjeringene i Norge og Sverige sammen med same-nes organisasjoner å treffe avtale om en ny reinbeitekonvensjon.

Utvalget og Rådet besluttet tidligere, etter at forslaget ble fremsatt, å utsette behandlingen av dette, da det forelå store muligheter for å oppnå enighet om gangen i forhandlingene mellom Norge og Sverige. Da det senere er inngått en ny konvensjon mellom disse to land, mener utvalget at tilläggsförslaget ikke lenger er aktuelt. Utvalget innstiller derfor på at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning av tilläggsförslaget om ny reinbeitekonvensjon mellom Norge og Sverige.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, biföljs *utskottets förslag*.

Meddelande

Det meddelades, att udenrigsminister K. B. Andersen intagit sin plats i rådet.

20

A 334/j: medlemsförslag om nordisk utlänningstagstiftning

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige at gennemføre en fremmedlovgivning i hovedsagelig overensstemmelse med de forslag, som indeholdes i betænkningen om nordisk udlændingspolitik og fremmedlovgivning (NU 1970: 16) samt nøje undersøge mulighederne for en yderligere samordning af udlændingspolitikken.

Kock (juridiska utskottets talesman): Herr president! Medlemsförslaget A 334 om nordisk utlänningstagstiftning tar sikte på att regeringarna skall genomföra de förslag som framlagts i betänkandet om nordisk utlänningstagstiftning och nordisk utlänningstagstiftning. Utredningen lades fram 1970 och baserade sig på en rekommendation från Nordiska rådet år 1966. Juridiska utskottet har konstaterat att remissyttrandena i stort sett stöder de förslag som framlägges i utredningen.

Beträffande utlänningstagstiftningen anser utskottet att en förutsättning för att närma de nordiska ländernas utlänningstagstiftning till varandra är att gemensamma regler införes i utlänningstagstiftningen. Danmarks medlemskap medför dock en viss begränsning i handlingsfriheten. Medlemskapet förutsätter att den nordiska passöverenskommelsen ändras och att motsvarande lagstiftning revideras. På ämbetsmannaplanet har man redan nått enighet om att i en tilläggsöverenskommelse erhåller Danmark rätt att avvika från de nordiska reglerna i den utsträckning de bindande EF-reglerna kräver. Danmark förpliktar sig i förhållande till de övriga nordiska länderna att återta de utlänningar som inrest till de nordiska länderna enligt EF-reglerna.

De ändringar som kommer i fråga gäller framför allt generalklausulen beträffande avvisning av utlänningar som funnits i Danmark, Finland och Norge. Denna regel föreslås upphävd.

Ytterligare förutsätter utredningen att utlänningar som avvisas erhåller rätt att bringa frågan om fortsatt frihetsberövande under domstolsprövning. Detta är en fråga om rättssäkerhet och har redan varit gällande i Danmark och Norge, men ej i Finland och Sverige. Samma syftemål har utredningens förslag om att avslagen beträff-

fande utlänningars uppehållstillstånd bör motiveras.

Juridiska utskottet bedömer ett genomförande av förslagen i ovannämnda utredning som betydelsefullt och har enhälligt föreslagit att Nordiska rådet måtte godkänna en rekommendation i anledning av medlemsförslaget.

Herr president, Jag föreslår att rådet antar det i juridiska utskottets betänkande ingående rekommendationsförslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja- och nej-röster samt medelst uppresning om avstår.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Aienius, Johannes Antonsson, Anders Aune, Hilmar Baunsgaard, Ilkka-Christian Björklund, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Svend Horn, Knut Johansson, Tage Johansson, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Eric Krönmark, Aili Laitinen, Arne Larsen, Nathalie Lind, Lars Lindeman, R. Lysholt Hansen, Olavi Lähteenmäki, Matthías Á. Mathiesen, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Gerda Møller, Cecilia Nettelbrandt, Anna-Lisa Nilsson, Poul Nyboe Andersen, Gunnar Richardson, Jens Risgaard Knudsen, Salve Salvessen, Helge Seip, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Kåre Willoch, Folke Woivalin och Egil Aarvik.

Mot rekommendationen röstade:

Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Tønnes Andenæs, Per Borten, Roald Bye, Mauno Forsman, Gunnar Garbo, Arne Geijer, Gylfi D. Gíslason, Nils Guðmundsson, Jóhann Hafstein, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki, Martha Johannessen, Björn Jónsson, Bror Lillqvist, Timo Mäki, Orla Møller, Arne Nilsen, Erling Norvik, Sture Palm, Erlendur Patursson, Berte Rognerud, Erland Steenberg, Per Olof Sundman, Knud

Thestrup, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Paaavo Väyrynen och J. F. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 47 röster mot 1.

21

A 178/j: medlemsförslag om fortsatt nordiskt patentsamarbete, A 178 Ä/j: ändringsförslag om fortsatt nordiskt patentsamarbete och A 244/j: medlemsförslag om Nordiskt patentråd

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslagen och ändringsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne under arbejdet med de europæiske patentkonventioner og realiseringen af PCT-planen at fortsætte samarbejdet og opretholde den gensidige orientering om udviklingen på patentområdet for i videst muligt omfang at bevare den ensartede nordiske patentlovgivning.

Seip (juridiska utskottets talesman): Den saken som her står på Rådets dagsorden, er en gjenganger fra tidligere sesjoner.

Samarbeidet om patentlovgivningen er i og for seg en naturlig internasjonal oppgave. Vi har også slått fast at dette er et av de områder der en på nordisk plan har nådd meget langt i retning av et slikt samarbeid. for så vidt som en i alle de nordiske land vedtok felles patentlover, med ganske små avvik for Danmarks vedkommende. Dette skjedde med virkning fra den 1. januar 1968.

I opplegget for denne felles lovgivning var det også tatt med et eget kapittel om en felles nordisk patentordning med adgang til å søke nordisk patent. Denne tredje avdeling i lovverket ble foreløpig ikke satt i kraft. Det viser seg nå at utviklingen etterhvert på internasjonalt plan har kommet så langt at en løsning langs de linjer som man den gangen tenkte seg, ikke lenger er aktuell. Vi har nemlig i Norden, samtidig som vi har laget vårt eget felles lovverk,

sökt å engasjere oss aktivt i arbeidet for bredere internasjonale standarder. Den såkalte PTC-planen, om et verdensomspennende patentsamarbeid er en side av dette brede arbeidsgrunnlaget. Både Danmark, Finland, Norge og Sverige er engasjert i det.

De samme fire land har også deltatt i utarbeidingen av den såkalte ytre europeiske konvensjon, der 21 land har vært med på en europeisk patentkonvensjon. Denne konvensjon venter man vil bli vedtatt på en konferanse i september, oktober i år. Den vil til en viss grad dekke de samme forhold som de man tok sikte på i kapittel 3 i den felles nordiske patentlov.

En annen europeisk konvensjon gjelder bare de ni land som deltar i EF. Her vil altså bare Danmark være med, som det eneste nordiske land. Etter denne konvensjon blir det spørsmål om et patentfelleskap i egentligste forstand, som de øvrige nordiske land da ikke kommer med i.

De nye europeiske konvensjoner vil gjøre det nødvendig med visse tilpasninger i den nordiske patentlovgivning. Om dette vil være land fortsatt samarbeide.

Når det gjelder kapittel 3 i de felles nordiske patentlover, som i sin tid kunne vært et internasjonalt pionerarbeid, er nå tiden som jeg nevnte, gått fra en slik løsning. Det kan man beklage. Men det er iallfall en formildende omstendighet at årsaken først og fremst er å søke i de nye fremstöt for bredere internasjonale løsninger, som altså de nordiske land er aktivt med i og meget opp-tatt av.

Når Nordisk Råd med denne rekommendasjon om fortsatte konsultasjoner og fortsatt samarbeid i patentretten, avskriver saken fra Rådets dagsorden, kan man vel også konstatere at den nesteldste sak blant gjengangerne fra år til år dermed forsvinner fra rådsdokumentene ved de fremtidige sesjoner.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja- og nej-röster samt medelst opp-resning om avstår.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Johannes Antonsson, Anders Aune, Hilmar Baunsgaard, Ilkka-

Christian Björklund, Trygve Bratteli, Roald Bye, Eric Carlsson, Poul Dam, Mauno Forsman, Gunnar Garbo, Gils Guðmundsson, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Martha Johannessen, Knut Johansson, Tage Johansson, Aili Laitinen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Lars Lindeman, R. Lysholt Hansen, Olavi Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Sven Mellqvist, Timo Mäki, Gerda Möller, Cecilia Nettelbrandt, Arne Nilsen, Anna-Lisa Nilsson, Poul Nyboe Andersen, Sture Palm, Gunnar Richardson, Jens Risgaard Knudsen, Salve Salvesen, Helge Seip, Jón Skaftason, Anne-Greta Skantz, Karl Skytte, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Kåre Willoch, Folke Woivalin och Egil Aarvik.

Mot rekommendationen röstade:

Ele Alenius, Osmo Kock och Erkki Tuomioja.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Tønnes Andenæs, Per Borten, Bjarne Mørk Eidem, Arne Geijer, Gylfi P. Gíslason, Jóhann Hafstein, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hete-mäki, Svend Horn, Björn Jónsson, Tellervo M. Koivisto, Eric Krönmark, Arne Larsen, Ingemar Mundebo, Orla Møller, Erling Norvik, Erlendur Patursson, Berte Rognerud, Erland Steenberg, Per Olof Sundman, Knud Thestrup, Olavi Tupamäki, Paavo Väyrynen, Saimi Ääri och J. F. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 48 röster mot 3.

22

A 350/j: medlemsförslag om revision av den nordiska köp- och avtalslagstiftningen

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Dam (juridiska utskottets talesman): Hr. præsident! Jeg kan indskrænke mig til at henvise til det trykte materiale, som rådets medlemmer utvivlsomt har læst, og her un-

derstregte, at når det juridiske udvalg mener at kunne indstille, at rådet ikke skal foretage sig yderligere i anledning af medlemsforslaget om revision af den nordiske købe- og aftalelovgivning, hænger det sammen med, at der i ministerrådets oversigt over, hvad man agter at foretage sig — altså det langsigtede lovgivningsprogram — netop er optaget dette lovgivningsområde.

Der vil altså blive mulighed for år for år at følge udviklingen af samarbejdet på dette område gennem de årlige beretninger om det nordiske lovgivningssamarbejde, og rådet vil til enhver tid have mulighed for at tage aktuelle sager op. Jeg finder, at det er en god udvikling, hvis det er de store linjer, rådet kan komme til at arbejde med, og jeg skal med disse ord anbefale udvalgets indstilling.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölles *uskottets förslag*.

Presidenten: För dette mötet heves, vil presidenten varsle at man på dagsordenen for i morgen vil tilföye den sak som i det foreløpige program er oppført som sak nr. 3 og 4 på onsdagens kart:

C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (*trafikutskottets betänkande*).

D 1973/21/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 21/1969 angående beslut i Öresundsfrågorna.

D 1973/15/1971/t: meddelanden om rekommendation nr 15/1971 angående fortsatt handläggning av Öresundsfrågorna.

Mötet avslutades kl. 17.25.

Protokoll

5:e mötet

Tisdagen den 20 februari 1973 kl. 14.00

Presidenter: Kåre Willoch (Tillägg, 1, 14—26) och Ib Stetter (1—14)

Dagordning

Tillägg till dagordning

Förslag från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges statsministrar och Nordiska rådets presidium angående stöd till Island i samband med naturkatastrofen på Heimaeey

1. E 3: fråga till Norges och Sveriges regeringar om transittrafiken över Trondheim (D 1973/9/1968/t)

2. E 4: fråga till Nordiska ministerrådet om inrikes posttaxa för tidningar och tidskrifter inom Norden (D 1973/12/1968/t)

3. E 5: fråga till Nordiska ministerrådet om gemensamma trafikregler (D 1973/27/1968/t)

4. E 6: fråga till Nordiska ministerrådet om trafikundervisning (D 1973/14/1969/k)

5. E 9: fråga till Finlands regering om mellanriksväg Virtaniemi-Tjærebukten (D 1973/4/1971/t)

6. E 2: fråga till Nordiska ministerrådet om högre fiskeriutbildning (D 1973/29/1965/k)

7. C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (*ekonomiska utskottets betänkande*)

D 1973/22/1972/e: meddelanden om rekommendation nr 22/1972 angående nordiskt och industriellt samarbete

A 391/e: medlemsförslag om integrationen av de nordiska byggnaderna

7—720210. Nordiska rådet. 1:a samlingen

8. A 359/e: medlemsförslag om nordiskt samarbete rörande marknadsproblem

9. A 355/e: medlemsförslag om nordiskt energipolitiskt samrådsorgan

A 356/e: medlemsförslag om nordisk samverkan beträffande rörledning för olja och gas

A 382/e: medlemsförslag om nordisk energipolitisk överenskommelse

10. D 1973/14/1968/e: meddelande om rekommendation nr 14/1968 angående skattevetenskapligt samarbete

11. D 1973/22/1970/e: meddelanden om rekommendation nr 22/1970 angående avskaffande av indirekta handelshinder

12. D 1973/25/1970/e: meddelande om rekommendation nr 25/1970 angående stimulerande av privata investeringar i u-länderna

13. C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (*kulturutskottets betänkande*)

14. A 390/k: medlemsförslag om ökat nordiskt TV-samarbete

15. D 1973/12/1967/k: meddelanden om rekommendation nr 12/1967 angående utvidgat TV-samarbete

D 1973/29/1970/k: meddelande om rekommendation nr 29/1970 angående TV-tekniskt samarbete

D 1973/20/1971/k: meddelanden om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och

Sverige

D 1973/16/1972/k: meddelande om rekommendation nr 16/1972 angående utbyggnad av det nordiska TV-samarbetet

16. C 16/k a: berättelse från Nordiska kulturfonden

17. A 342/k: medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för ikonografi

18. A 354/k: medlemsförslag om samplanering av utbyggnaden av universitetet och högskolor i Norden

19. A 357/k: medlemsförslag om samverkan beträffande högre skoglig utbildning

20. A 372/k: medlemsförslag om samarbete rörande högre lantbruksundervisning och forskning

21. A 358/k: medlemsförslag om stöd till den färöiska litteraturen

22. A 368/k: medlemsförslag om ett Nordens konsthus i Ålborg

23. A 361/k: medlemsförslag om arbetet på harmonisering av de nordiska läroplanerna

24. C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (*trafikutskottets betänkande*)

25. D 1973/21/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 21/1969 angående beslut i Öresundsfrågorna

D 1973/15/1971/t: meddelanden om rekommendation nr 15/1971 angående fortsatt handläggning av Öresundsfrågorna

26. A 376/e: medlemsförslag om en nordisk industrifond för Färöarna

Tillägg till dagordning

Förslag från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges statsministrar och Nordiska rådets presidium angående stöd till Island i samband med naturkatastrofen på Heimaey

Presidenten: Rådets femte möte er lovlig satt. Til behandling foreligger først tilleggsdagsorden nr. 1 til dagsordenen for Rådets femte möte,

Presidenten vil foreslå at Rådet med henvisning til forretningsordenens § 48 vedtar å ta saken under behandling nå. — Det anses bifalt.

Videre vil presidenten allerede nå varsle at han når man når frem til votering, dersom innvendinger ikke fremkommer, vil ordne voteringen ved at de medlemmer som stemmer for forslaget, anmodes om å reise seg. Ingen innvendinger er kommet, og det anses bifalt.

Forslaget refereres:

Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges statsministre og Nordisk Råds Presidium foreslår at plenarforsamlingen uttaler følgende:

Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges folk har med uro og dyp deltagelse fulgt utviklingen av den naturkatastrofe som har rammet det islandske folk gjennom ødeleggelsen av Heimaey. Det finnes blant folkene et sterkt og utbredt ønske om på enhver måte å støtte Island i arbeidet med å lindre katastrofens virkninger og erstatte tapte verdier. For dette formål har Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regjeringer besluttet å stille 25 millioner danske kroner til rådighet for Islands regjering i påvente av et sikrere grunnlag for vurdering av katastrofens virkninger. Man kan nå konstatere at katastrofen er blitt så omfattende at den påvirker Islands samlede økonomi.

Nordisk Råd uttaler sin sterke medfølelse med det islandske folk i dets vanskelig situasjon. De øvrige nordiske land må gjøre alt for å samarbeide med Islands folk i dets bestrebelser for å lindre virkningene av katastrofen og bygge opp det som er blitt ødelagt. Dette forutsetter innsats langt utover den som er blitt vedtatt. Nordisk Råd vil henstille til de berørte nasjonale myndigheter at ytterligere midler stilles til rådighet for Island, slik at det sammenlagte beløp foreløpig utgjør 100 millioner danske kroner. Av dette bidrar Sverige med 40 millioner danske kroner og de øvrige tre land med 20 millioner danske kroner hver.

De nordiske lands støttetiltak bør vedtas og samordnes slik at de på beste måte kommer Island til gode. Tiltakenes omfang, utforming og fordeling mellom landene må avgjøres på grunnlag av en felles vurdering

av behoven og den islandske regjerings ønske om innsatsens art.

Statsministrarnas och Nordiska rådets presidiums förslag bifölls enhälligt genom att samtliga ledamöter reste sig.

Jón Skaftason: Herr president! Den utsträckta nordiska broderhanden, full av vänskap och broderligt bistånd, trycker vi islänningar med ett tack. I nödens stund sätts vänskapen på sitt hårdaste prov. De som tvekar om och tvivlar på det nordiska samarbetet måste nu erkänna, vilket värde det har, när allvaret står för dörren.

Det är farligt att sitta på en vulkan. Men detta har varit det isländska folkets lott under de elva hundra åren från Islands bebyggelse. Vi islänningar älskar vårt fagra land med dess barska natur, dess stora möjligheter i vattenfall, varma källor och rika fiskebankar. Men många svårigheter har det isländska folket tvingats att genomgå, många naturkatastrofer har utan varsel drabbat nationen. En av dem är vulkanutbrottet på Vestmannaöarna. Den glödande lavaströmmen på land och längs kusten till hamnen, brinnande hus, hem som dignar under askregnens tyngd, giftiga gaser, allt detta och mycket mera har drabbat denna blomstrande bygd och dess duktiga invånare. Men inte minst är det en känslomässig, psykologisk börda för dem som måste lämna sin högt älskade hembygd och leva i den tryckande ovissheten om framtiden. Ingen människa vet i dag eller har någon möjlighet att säga, vilken väg dessa gigantiska naturkrafter kommer att ta, vilken riktning de kommer att välja. Vi klamrar oss fast vid det goda hoppet och litar på ödet.

I nödens stund visar sig den sanna vänskapen. Den nordiska samhörigheten bygger på en solid grund, på gemensam historia, släktskap, kultur och inte minst gemensamma ideal om människovärde och mänskliga rättigheter. Kanske har det nordiska brödraskapet aldrig förr bevisat sin styrka så tydligt som just nu.

Det är svårt att i ord ge uttryck för vår tacksamhet. Men vi trycker er hand och tackar för det ädla nordiska handslaget.

Herr president! Jag sätter värde på att ha

fått tillfälle att med dessa enkla ord uttrycka vår tacksamhet till er alla.

Meddelanden

Det meddelades, att undervisningsminister Knud Heinesen, indenrigsminister Egon Jensen och statsrådet Bengt Norling intagit sina platser i rådet.

Ändringar av medlemslistan

Det anmäldes, att Erik Adamsson för denna dag lämnat sessionen och ersatts av Doris Håvik, att Knut Johansson lämnat sessionen och ersatts av Paul Jansson samt att Mikko Jokela intagit sin plats i rådet som ersättare för Paavo Väyrynen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

E 3: fråga till Norges och Sveriges regeringar om transittrafiken över Trondheim (D 1973/9/1968/t)¹

Bye: Ved flere tilfelle er det her i Nordisk Råd tatt opp spørsmål som har vært knyttet til transitt-trafikken mellom Nord-Sverige og Trøndelag i Norge. Trass i disse initiativ — supplert med henvendelser til de respektive regjeringer — eksisterer skjevhetene fortsatt. Jeg kan heller ikke se at man kan vente noen snarlig løsning.

At spørsmålet fortsatt er meget aktuelt, er imidlertid utvilsomt. Jeg kan bl. a. vise til at i Sverige har Norrlandsförbundet ofret saken stor oppmerksomhet, senest på sitt forbundsmøte i Östersund, i juni 1972, samt at saken også ble reist i form av et spørsmål i den svenske Riksdag siste høst.

Fra norsk side er det forutsetningen å gi transitt-trafikken høy prioritet i det arbeid som forestår gjennom det grenseregionale utvalg som fra årsskiftet er etablert mellom Jämtland og Trøndelagsfylkene.

Jeg er klar over at transitt-trafikken som helhet har mange problemer i seg, både hva angår Norden som geografisk område, såvel som de forskjellige former for trafikk. Likevel mener jeg at det burde være mulig å få en hurtig løsning for enkelte sider av helheten. Et slikt område — som utvilsomt vil

¹ *Frågan tryckt s. 1390.*

bidra til en utvikling og forbedring av trafikken — er en harmonisering og likestilling når det gjelder jernbanens tariffer for frakt på begge sider av grensen. Når jeg her sier tariffer for frakt, så tenker jeg naturligvis også på de forskjellige former for transportstøtte som også bidrar til en forvridning av trafikstrømmen.

Den nordiske transportavtalen vil naturligvis omfatte oppgaver som den jeg her har nevnt, og som spesielt synes å ha stor interesse for Nord-Sverige og Trøndelag. Jeg er også klar over at Ministerrådet har gitt den nordiske embetsmannskomiteen i oppdrag — blant mange andre — å utrede evt. endringer i tariffsystemet på transportområdet. Likevel er jeg redd for at denne gjengangeren blant Nordisk Råds saker fortsatt må vente temmelig lenge på sin løsning. Jeg mener at de krav som foreligger på dette felt måtte kunne løses uten ytterligere utredninger og vurderinger.

Jeg vill derfor spørre den norske og svenske regjering om de nå snarest vil ta initiativet for å prioritere og snarest oppnå en harmonisering av jernbanetakstene, slik at trafikken på jernbanen kan skje ut fra naturlige geografiske forhold, og ikke — slik som nå — ut fra de enkelte lands tariffpolitikk.

Stetter overtok därefter ledningen av förhandlingarna.

Statsråd Austrheim: Den norske og den svenske regjeringa held fram med arbeidet i spørsmålet om transitttrafikken over Trøndelag på grunnlag av Nordisk Råds rekommandasjon nr. 9/1968, som tek sikte på auke i denne trafikken. Det er gjeve meldinger kvart år om arbeidet.

9. mars 1956 vart det slutta ei avtale mellom Noreg og Sverige om transitttrafikken over hamner i Trondheimsfjorden. I St. prp. nr. 38 (1956) om ratifikasjon av avtala vil ein sjå at det allerede under førebuinga av avtala var semje om fraktnedsetjingar på jernvegane. Desse vart sett i kraft den 1. august 1955.

Seinare oversyn over trafikkutviklinga har likevel vist at fraktnedsetjingane ikkje fekk sterke utslag. Derimot kan ein lese av isvanskar i Østersjøhamnene i dei toppar ein

har i transportstatistikken for Meråkerbanen.

Frå 1. januar 1965 blei nye gjennomgåande takstar sett i kraft. Desse ligg til dels monaleg under dei takstar som vart gjort gjeldande i 1955. Ein må også rekne med at ein større del av den *regelmessige* transitttrafikken på jernbanen går på grunnlag av transportavtaler med fraktmoderasjon. Sjølv på dette grunnlag har det likevel ikkje vore nokon vesentleg auke i transitttrafikken.

Ein kan ikkje utan vidare sjå at jernbanetakstane skulle vere til hinder for auke i transitttrafikken. Det er likevel naturleg at embetsmannskomiteen for transportspørsmål undersøker om det finst slike hindringar eller at dei klårlegg kva for naturlege tilhøve som her gjer seg gjeldande.

I meldingane til Nordisk Råd sin 21. sesjon om rekommandasjon nr. 9/1968 er også dette nye trekk i biletet teke med. Eitersom Nordisk Råd ikkje har avskrive saka vil venteleg også Trafikkutvalet studera spørsmålet vidare framover.

Bye: Jeg vil gjerne takke statsråden for svaret, som jeg imidlertid dessverre må tyde dithen at vi fortsatt må vente i uvisshet på en lösning i denne saken.

Jeg merket meg at statsråden uttalte at jernbanetakstene ikke skulle være til hinder for en trafikkökning. Dette er imidlertid en direkte motsatt oppfatning av hva transportbrukerne har. Bl. a. har direktör Sten Nilsson ved NCB i Kramfors ved enkle eksempler bevist at det er en veldig forskjell i fraktene, avhengig av hvilken trafikkroute man velger, innenlands eller i transitt. Dette henger bl. a. sammen med virkningene av det svenske transportstødet og NCB's frakttariffer ved transitt.

Jeg er fullstendig klar over at fraktsatsene på jernbanen ikke löser alle problemer i denne sammenheng. Spørsmålet om transitt har naturligvis også med vilje og innstilling å gjøre, både på svensk og norsk side. I videste forstand er det en del av en framtidig norsk-svensk målsetting når det gjelder regionalpolitikk over grensene, noe som forhåpentligvis er i ferd med å utvikle seg i dette aktuelle område.

Likevel ville etter min mening denne del

av helheten kunne bidra til å påskynde det økonomiske og regionale samarbeid i denne del av Norden. Det er derfor nødvendig for meg — når annet ikke synes å være mulig — å henstille til statsråden å forsøke å drive denne saken igjennom i embetsmannskomiteen. Den kan nemlig bli et viktig element i det regionalpolitiske opplegg som det er et ønske om i Jämtland og i Trøndelag.

Eric Carlsson: Herr president! Som samferdselsminister Austrheim erinrade om finns det ett svenskt-norskt avtal från 1956 rörande transittrafik över hamnar i Trondheimsfjorden. Med hänvisning till det avtalet lämnades det den 6 juni 1966 ett medlemsförslag om utbyggande av transittrafiken över Trondheim. I det medlemsförslaget, som framlades av Jon Leirfall och undertecknad, uttalades att man skulle inleda förhandlingar om de reella möjligheterna att utvidga transittrafiken över Trondheim.

Dåvarande trafikutskottet ägnade mycken uppmärksamhet åt förslaget — man tar ju alltid allvarligt på frågorna i Nordiska rådets utskott. Man studerade frågan på platsen, och den 27 oktober 1967 var trafikutskottet färdigt och föreslog en rekommendation till regeringarna i Norge och Sverige att för det första medverka till att diskussioner inleddes rörande möjligheterna att utvidga transittrafiken över Trondheimsleden och för det andra träffa avtal om Murvikanoläggningens utnyttjande som reservhamn för transittrafiken av torrgods.

Detta trafikutskottets förslag behandlades i Nordiska rådet den 20 februari 1968, då rekommendationen om åtgärder för en ökad transithandel enhälligt godtogs.

Det är i dag på dagen fem år sedan den rekommendationen antogs i Nordiska rådet, och det är självfallet att man både i Trøndelag och i Jämtland efterlyser praktiska resultat av rekommendationen.

I det svar som samferdselsminister Austrheim har lämnat hänvisas det till transportavtalet och ministerkommitténs arbete. Jag vill bara uttala den förhoppningen, att man inom transportavtalets ram skall finna möjligheter till insatser för att främja transittrafiken över Trondheimsleden.

Länsstyrelsen i Jämtlands län har tillmätt

denna fråga utomordentligt stor betydelse. Frågan är väsentlig både för Jämtland och Norrland liksom för Trøndelag. Den skall också ingå i underlaget för den regionala trafikplanering i Sverige som skall vara färdig 1974. Jag vill uttala förhoppningen att det skall finnas möjligheter att inom ramen för transportavtalet och denna regionala trafikplanering finna vägar att främja den transittrafik som enligt Nordiska rådets rekommendation redan 1968, alltså för fem år sedan, skulle främjas.

Statsråd Austrheim: Eg vil gjerne i tilknytning til det representanten Bye gav uttrykk for, medverke til å påskunde arbeidet innan Embetsmannskomiteen med desse spørsmål som no har vore tekne opp av representanten Bye, og også understreka av hr. Carlsson i hans innlegg. Eg trur også det kan vere nødvendig at Trafikkutvalget i sitt vidare arbeid medverkar til ei løysing av desse spørsmål. Men eg kan forsikre overfor representanten Bye at i den grad eg har høve til det, vil eg bære dette fram for Embetsmannskomiteen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandena fortsätter i trafikutskottet.

2

E 4: fråga till Nordiska ministerrådet om inrikes posttaxa för tidningar och tidskrifter inom Norden (D 1973/12/1968/t)¹

Lillqvist: Herr president! Nordiska rådet antog 1968 en rekommendation med hemställan bl. a. om att övergå till inrikes porto inom Norden vid postbefordran av tidningar och tidskrifter utgivna i något av de nordiska länderna. I sitt meddelande till årets session hänvisar Nordiska ministerrådet på denna punkt till det meddelande som avgavs den 14 december 1970 till Nordiska rådets 19:e session. Även vid rådets 20:e session hänvisades till samma meddelande. Detta innebär att varken 1972 eller 1971 någon åtgärd vidtagits för att fullfölja rekommendationens syftemål på denna punkt.

I det meddelande som avgavs 1970 sägs,

¹ *Frågan tryckt s. 1392.*

att frågan kan komma i ett nytt läge den 1 januari 1972. Så har dock tydligen inte skett.

Det ökade kultursamarbetet i Norden medför, att intresset för tidningar och tidskrifter från grannländerna ökar. Därtill finns det i dag också på flera fackområden samnordiska tidskrifter, som trycks och distribueras i något av länderna och som, trots att det är fråga om en samnordisk produkt, är dyrare i grannländerna. Fördyringen på grund av den högre portosatsen varierar men stiger i varje fall till tiotals procent på prenumerationskostnaderna i ursprungslandet. Det säger sig självt att en så stor prisstegring verkar negativt på möjligheterna för gemene man att hålla sig med tidningar och tidskrifter från grannländerna. Det kringgår också möjligheterna för specialtidskrifter att öka sina upplagor.

Med hänvisning härtill riktar jag följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder ämnar Nordiska ministerrådet vidta för att påskynda tillämpningen av inrikes posttaxa för nordiska tidningar och tidskrifter vid postbefordran till de nordiska grannländerna?

Statsrådet Norling: Herr president! Enligt gällande avtal om Nordiska postförbundet får tidning, som utges i ett av medlemsländerna och som skickas till en mottagare i något av grannländerna postbefordras för i princip inrikes postavgift.

Inrikes posttaxa tillämpas alltså redan i den nordiska tidningstrafiken. I vissa fall kan dock tillkomma vissa smärre avgifter. Om tidningen skickas genom ett tredje land debiterar nämligen det landet därvid sina transportkostnader för tidningar på samma sätt som för andra typer av postförsändelser, som passerar genom landet, dvs. genom s. k. transitavgifter.

Om man skall jämföra de totala avgifter som tas ut av tidningsutgivarna vid inlämning i olika länder påverkas jämförelsen givetvis av att olika länder har olika inrikes avgifter. Sverige har de relativt sett högsta inrikesavgifterna men behöver å andra sidan — genom sitt geografiska läge — inte betala transitavgifter till något annat land och har därför inte heller anledning att ta ut transitavgifter av tidningsutgivarna.

Vid 1973 års nordiska postkonferens av-

ser postförvaltningarna behandla samtliga punkter i rekommendationen nr 12/1968. Därvid kommer även frågan om transitavgifter i tidningsrörelsen att tas upp.

Jag kan alltså avslutningsvis konstatera, att vi redan tillämpar inrikes postavgifter i den nordiska tidningstrafiken och att den särskilda frågan om transitavgifter inom kort kommer att behandlas av de nordiska postförvaltningarna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandena fortsätter i trafikutskottet.

3

E 5: fråga till Nordiska ministerrådet om gemensamma trafikregler (D 1973/27/1968/t)¹

Martha Johannessen: Grenseovergangene mellom de nordiske land betyr ikke noen særlige vansker i dag for veitrafikken. For de fleste kategorier kjøretøyer er det ingen spesielle formaliteter som må ordnes for kjøring fra et nordisk land til et annet. Dette er et gledelig resultat av det nordiske samarbeidet, og vi er vel alle interessert i at samarbeidet på dette felt fortsettes.

En forutsetning for at den internordiske vegtrafikken skal gå relativt problemfritt er imidlertid også at trafikreglene er noenlunde ensartede i de berørte land. Dette er av den største betydning også for trafikk-sikkerheten. I erkjennelse av dette har Nordisk Trafikksikkerhetsråd opprettet et permanent samarbeidsorgan, Nordisk komite for veitrafikklovgivning. Denne komite skal bistå rådet i dets virksomhet for en enhetlig utforming av trafikreglene og en samordning av de nordiske lands standpunkter i videre internasjonalt samarbeid på området.

I årets meddelelse fra Nordisk Ministerråd om rek. nr. 27/1968 om "felles trafikklovgivning" opplyses det at arbeidet med en reform av trafikklovgivningen i Finland er overtatt av en parlamentarisk komité. For Danmarks vedkommende opplyses det i samme meddelelse at forslag om nye trafikkregler vil bli forelagt Folketinget høsten 1973.

¹ *Frågan tryckt s. 1393.*

På denne bakgrunn tillater jeg meg å stille følgende spørsmål til Nordisk Ministerråd:

Pågår reformarbeidet i de 4 aktuelle land som forutsatt på grunnlag av Nordisk Veitrafikkomites forslag, i et tempo som gir håp om felles lovgivning i nær fremtid, og hva betyr det for fremdriften at arbeidet i Finland nylig er overdratt til en parlamentarisk trafikkomite?

Justitsminister **K. Axel Nielsen:** Hr. præsident! Da Danmark er koordinerende land for den rekommandation, fru Martha Johannessen henviser til i begrundelsen for sit spørgsmål, vil jeg gerne besvare spørgsmålet på samtlige regeringers vegne.

Som det fremgår af meddelelsen fra det nordiske ministerråd om rekommandationen, koordineres reformarbejdet vedrørende færdselsreglerne i de fire nordiske lande af nordisk trafiksikkerhedsråd.

Sverige har godkendt de nye regler, mens de i Norge ventes gennemført i løbet af indeværende år. For Danmarks vedkommende påregnes forslaget til ændrede færdselsregler fremsat i folketinget til efteråret. For så vidt angår Finland, kan jeg oplyse, at regeringen den 25. august sidste år forelagde rigsdagen et forslag til vejtrafiklovgivning, bl. a. med det formål at gennemføre nordisk vejtrafikkomités forslag. Rigsdagen forkastede imidlertid lovforslaget og henstillede til regeringen at nedsætte en parlamentarisk komité til at forberede en total reform af vejtrafiklovgivningen. Dette skete den 21. december 1972. Komiteen skal afslutte sit arbejde inden 30. juni 1974.

Når arbejdet er afsluttet, vil man så hurtigt som muligt fremsætte lovforslag om en reform af vejtrafiklovgivningen, således at loven kan træde i kraft senest i 1975.

Martha Johannessen: Jeg takker justitsminister Nielsen for svaret, som jo inneholder positive oplysninger når det gjelder Sverige, Norge og Danmarks myndigheters bestrebelse på å koordinere veitrafikkreglene mellom de nordiske land. Jeg ser dette som et positivt skritt for å bedre trafiksikkerheten på våre veier.

Når det ellers gjelder de opplysninger som gis om den finske riksdagsbeslutning om å nedsette en parlamentarisk komite till å

forberede det ministeren benevnte som en totalreform, håper jeg dette ikke må innebære at også de øvrige land må gå til en totalreforming av sine veitrafikkregler. Det vil vel i så tilfelle kunne komme til å forsinke en koordinering av våre felles veitrafikkregler i Norden, noe jeg synes ville være beklagelig.

Jeg tør derfor spørre justitsminister Nielsen om han tror man kan risikere at de øvrige nordiske land som nå endrer sine veitrafikkregler med sikte på en koordinering, ikke vil kunne sette de nye regler ut i livet før man vet hva et eventuelt nytt finsk lovforslag vil inneholde.

Justitsminister **K. Axel Nielsen:** Som svar på fru Martha Johannessens tillægs-spørsmål kan jeg si, at Danmark, Norge og Sverige neppe vil afvente resultatet af den fælles parlamentariske komités arbejde, men sætte den lovgivning i gang, som vi nu har planlagt, og som jeg har redegjort for.

Jeg beder Finlands kommunikationsminister om at bekræfte, at Finland er indforstået med denne procedure.

Trafikminister **Tarjanne:** Herr president: Jag instämmer i allt vad minister K. Axel Nielsen här har sagt och jag vill ännu från finska regeringens sida tillägga, att vi under inga omständigheter vill bromsa utvecklingen i de övriga nordiska länderna eller hindra de andra från att genomföra lagreformen. Jag vill också påpeka, att det finns en allmän politisk vilja i Finland att få totalreformen i kraft så snart som möjligt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

4

E 6: fråga till Nordiska ministerrådet om trafikundervisning (D 1973/14/1969/k)¹

Berte Rognerud: Trafiksikkerhet er et stadig mer aktuelt problem i våre samfunn og det er med glede at vi kan notere at våre myndigheter så vel som private organisasjo-

¹ *Frågan tryckt s. 1394.*

ner i de senere år har intensivert sin innsats for å redusere ulykkesfrekvensen og skadevirkningene. Dette er spørsmål som i en årrekke har vært til behandling i Nordisk Råd, og det med rette, etter som Norden i stor grad må kunne sees som en trafikal helhet. Problemkompleksets mangslungenhet vises også ved at så mange av de faste utvalg i Nordisk Råd har hatt og har saker av lignende art til behandling. Som medlem av Kulturutvalget vil jeg særlig henlede oppmerksomheten på betydningen av en nordisk samordning av trafikkundervisningen for de yngste årsklasser.

Rådet vedtok ved rekommandasjon nr. 14/1969 en henstilling til regjeringene om å effektivisere trafikkundervisningen i Norden, samt støtte en fellesnordisk produksjon av læremidler og organisere videreutdannelsen av lærere på dette området. I fjorårets meddelelse om denne rekommandasjon ble det pekt på at spørsmålet naturlig måtte tas opp i det generelle nordiske harmoniseringsarbeidet for læreplaner, som er tatt opp av Nordisk Kulturkommissjon. I årets meddelelse om samme rek. 14/1969 finnes imidlertid liten grunn til optimisme om at dette arbeid vil gå fort fremover.

Under fjorårets sesjon uttalte statsråd Reiulf Steen bl. a. følgende på et spørsmål om muligheten for et spesielt "trafikksikkerhetsår":

"Nordisk trafikksikkerhetsråd har også drøftet de viktigste arbeidsoppgaver når det gjelder trafikksikkerheten i de nordiske land i tiden framover. Rådet finner at en hovedoppgave må være en bred og effektiv informasjon og skolering av alle trafikantgrupper i samband med iverksettelsen av de nye vegtrafikkregler".

På denne bakgrunn vil jeg gjerne stille følgende spørsmål til Nordisk Ministerråd: Hvilke grunner har man for at samarbeidet om trafikkundervisningen i skolen ikke synes å være drevet framover helt med den prioritet som fjorårets rådssesjon ga håp om? Hvilke planer har man i dag for det fortsatte samarbeidet på dette punkt?

samarbeid om effektivisert trafikkundervisning bør ses i sammenheng med det pågående arbeid med skoleharmoniseringen. Styringsgruppen for harmoniseringsarbeidet som ble nedsatt av Nordisk kulturkommissjon, har fortsatt sitt arbeid under de nye avtaleorganer. Ministerrådet har fått seg forelagt en plan for det videre harmoniseringsarbeid, som er utarbeidet av Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid og den nevnte styringsgruppe.

I denne planen har man først og fremst valgt å prioritere arbeidet med læreplaner for engelsk og matematikk bl. a. med utgangspunkt i at det for disse fags vedkommende allerede er utført et omfattende arbeid. I tillegg har man bl. a. prioritert spørsmål i forbindelse med spesialundervisning, undervisning i naturorienterende fag — herunder undervisning i miljøvern, idet det bl. a. tas hensyn til de særlige nordiske elementer i samarbeidsprosjektene. Hvilke fag og områder som deretter skal tas opp, er det ikke tatt stilling til, men i de overveielser som vil bli gjort, kommer trafikkundervisningen til å bli tatt med. Det kan likevel tenkes at innsats på dette område først og fremst må skje gjennom de nasjonale skolemyndigheter. Når det gjelder produksjon av læremidler til trafikkundervisningen, vil det på den annen side kunne være muligheter for hensiktsmessige fellesnordiske tiltak, som bl. a. kan medføre ressursbesparelser. Spørsmålet om nordisk samarbeid innenfor læremiddelområdet bør imidlertid — slik det fremgår av Ministerrådets beretning til denne sesjon — tas opp til helhetsvurdering, og eventuelle fellesnordiske tiltak for fremstilling og utvikling av læremidler til trafikkundervisningen vil bli tatt med i denne vurderingen.

Ellers kan jeg opplyse at det holdes regelmessige møter for de organer i Norden som særlig tar seg av trafikkopplering, og det skjer en verdifull utveksling av læremidler, slik at de kan tilpasses de nasjonale behov og språk.

Statsråd Skulberg: Det går fram av meddelelsen til Nordisk Råd angående denne rekommandasjon at spørsmålet om nordisk

Berte Rognerud: Jeg vil gjerne takke statsråden for svaret, og jeg må jo si at jeg skulle gjerne ha sett at Ministerrådet hadde kun-

net prioritere den felles nordiske trafikkundervisning noe høyere.

Et samfunn i utvikling stiller kontinuerlig sine innbyggere overfor nye tilpasningskrav. Ansvaret for denne tilpasning hviler på hver enkelt, men generelt har alle voksne særlig ansvar overfor de yngre — f. eks. foreldrenes ansvar overfor sine barn. Videre har offentlige institusjoner som f. eks. skolen et generelt ansvar og en oppgave til å skape lykkelige og vel tilpassede samfunnsborgere. I dette inngår også oppdragelse til trafikkkultur.

Morgendagens trafikksikkerhet synes å avhenge av i hvilken grad vi evner å oppdra dagens trafikanter i en mer positiv retning. Det må avgjørt være riktigere å innarbeide gode trafikkvaner og positive innstillinger fra begynnelsen, enn senere å øde krefter på å forandre uønskede.

Å utvikle barna til gode trafikanter er en langvarig modnings- og påvirkningsprosess. Jeg vil derfor så innstendig jeg kan, be om at det tross alt må være mulig for Ministerrådet snarest mulig å ta opp spørsmålet om trafikkundervisningen.

Statsråd Skulberg: Jeg har stor forståelse for fru Rogneruds ønske om en høyere prioritering av trafikkundervisningen, særlig på bakgrunn av den stadig økende trafikk. Det er et spørsmål som Ministerrådet imidlertid finner å måtte vurdere i sammenheng med det videre arbeid som pågår i forbindelse med utarbeidelsen av planer for skoleharmoniseringen.

Som jeg nevnte i mitt første svar, vil spørsmålet om trafikkundervisning komme inn i denne vurdering, og forhåpentlig få den prioritering som man måtte finne mulig.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, anmeldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i kulturutskottet.

5

E 9: fråga till Finlands regering om mellanriksväg Virtaniemi—Tjærebukten (D 1973/4/1971/t)¹

Norvik: Ved rekommandasjon nr. 4/1971 har Nordisk Råd anbefalt regjeringene i

¹ Frågan tryckt s. 1397.

Finland og Norge snarest å undersøke muligheten for å bygge en mellomriksvei mellom Virtaniemi og Tjærebukten.

Intensjonen med denne rekommandasjonen er helt i tråd med Rådets øvrige arbeid for en utbygging av mellomriksveinet. Særlig er det grunn til å peke på mellomriksveiene på Nordkalotten, hvor avstandene er så store mellom de eksisterende forbindelseslinjer.

I årets meddelelse om denne spesielle rekommandasjon, opplyses det fra norsk hold at man forutsetter at også veiforbindelsen Virtaniemi—Tjærebukten vil bli tatt opp til utredning av Nordisk embetsmannskomite for transportspørsmål, og det pekes på at veiprojektene på Nordkalotten er inkludert i embetsmannskomiteens virksomhetsprogram. Meddelelsen fra den finske regjering om samme sak synes imidlertid å legge opp til en noe annen vurdering. Den uttaler:

”De finska vägmyndigheterna har ej vidtagit åtgärder för förverkligande av vägprojektet Virtaniemi—Tjærebukten med beaktande av vägens relativt ringa betydelse jämfört med kostnaderna, vilka meddelats Nordiska rådet år 1971.”

På denne bakgrunn vil jeg få rette følgende spørsmål til den finske regjering:

Innebærer Finlands meddelelse om mellomriksvei Virtaniemi—Tjærebukten at den finske regjering ikke vil gi dette veiprojekt vanlig prioritet i det videre arbeidet med mellomriksveiene på Nordkalotten?

Trafikminister Tarjanne: Herr president! Finska regeringens meddelande betyder *icke* att vägprojektet Virtaniemi—Tjærebukten ej kunde upptagas bland de vägavsnitt, vilka utreds på kalottområdet som nordiskt samarbete. Finlands meddelande avser endast läget för närvarande och man har härvid konstaterat, att kostnaderna för projektet stiger till ett sådant belopp — cirka 15—20 miljoner mark — att de finska vägmyndigheterna inom ramen för tillgängliga anslag icke har möjligheter till omedelbart förverkligande av projektet på finsk sida. Däremot är Finland redo att i samråd med Norge fortsättningsvis förbereda och handlägga vägprojektet med tanke på framtiden.

I detta sammanhang kan man också

konstatere, att från Enare-området i Finland redan går en gångstig via Sevettjärvi till Norge och att denna förbindelse även är trafikabel med bil. De finska vägmyndigheterna behandlar för närvarande frågan om utbyggande av denna gångstig till landsväg, vilket skulle innebära att vägens trafikklass avsevärt höjs. Denna redan befintliga vägsträcka är värd all uppmärksamhet vid prövning av Virtaniemi—Tjærebykt-vägens förverkligande i framtiden.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandena fortsätter i trafikutskottet.

6

E 2: fråga till Nordiska ministerrådet om högre fiskeriutbildning (D 1973/29/1965/k)¹

Eriundur Patursson: I 1965 vedtok Nordisk Råd som rekommandasjon nr. 29 en henstilling til regjeringene om å samarbeide på egnet måte for å undersøke forutsetningene for å opprette en institusjon på universitetsnivå for nordisk fiskeriutdannelse og fiskeriforskning, f. eks. i forbindelse med den påtenkte norske fiskerihøgskole.

Nordisk Råd har interessert seg meget for denne rekommandasjons behandling. Så vel ved rådssesjonen i 1969 som i 1971 ble det stilt spørsmål om den til Norges regjering.

Av melding fra Nordisk Ministerråd til dette års sesjon fremgår det at det norske Storting i 1972 besluttet å opprette Norges fiskerihøgskole. Av meldingen ses videre at det er utnevnt styre for høgskolen, at dette har holdt sitt første møte, og at undervisningen vil bli satt i gang så snart som mulig i Bergen, Trondheim og Tromsø. Dessuten blir det meddelt at fiskerihøgskolen skal kunne motta studenter fra alle de nordiske land.

Det er imidlertid ikke opprettet noen stipendieordning eller fastsatt særskilte kvoter for disse studenter. Av meldingen fremgår at det ennå ikke, skjønt der flere ganger har vært bebudet i meldingene til rådet, er etablert noen kontakt med de andre nordiske land i denne sak. Det er således ikke blitt tatt hensyn til Nordisk Råds rekom-

mandasjon, som gikk ut på en felles klarlegging av forutsetningene for en nordisk institusjon.

På denne bakgrunn vil jeg gjerne stille følgende spørsmål til Nordisk Ministerråd:

Hvilke tiltak akter Nordisk Ministerråd å iverksette for å gi studenter og forskere fra de andre nordiske land mulighet for å få undervisning og drive forskning ved den nyanne opprettede norske fiskerihøgskole?

Statsråd Skulberg: Oppbygging av høyere undervisning vil alltid kreve noe tid, og særlig vil det være tilfelle når man går inn på nye områder og det er nødvendig å bruke uortodokse organisasjonsmønstre. Det man nemlig ikke kan akseptere — like så lite for dette som for andre fagområder — er lettvinne løsninger på bekostning av faglig nivå. Dette er forhold som i høy grad har gjort seg gjeldende for utviklingen av en høyere fiskeriutdannelse i Norge. For best mulig å kunne dra nytte av faglig kompetanse på områder som etter hvert er bygd opp ved forskjellige institusjoner i Norge, er ordningen blitt at høyere fiskeriuundervisning skal gis både i Tromsø, Trondheim og Bergen, mens sekretariatet for Norges fiskerihøgskole, som da vil ha undervisning på tre steder, er lagt til Tromsø.

Det er riktig som opplyst av spørsmålsstilleren at Norges fiskerihøgskole fikk sitt styre sommeren 1972 og at dette er i funksjon. Til høgskolen er foreløpig gitt bevilgning til 38 stillinger, herav 29 vitenskapelige. Disse stillingene er fordelt på de tre undervisningsstedene, og i noen av stillingene er tilsatt personale, mens andre er under kunngjøring. Det er også startet opp undervisning, men foreløpig i mer beskjeden målestokk.

Når det gjelder undervisningen, er det regnet med at den ved Universitetet i Tromsø skall omfatte de tre sentrale fagfelt, nemlig fiskeribiologi, fiskerøkonomi og fiskeriteknologi.

Høsten 1972 er det ved Universitetet i Tromsø tatt opp en prøvegruppe på 20 studenter til grunnutdannelse innen fagfeltene fiskerøkonomi og biologi.

Ved Norges tekniske høgskole i Trondheim vil man beskjefte seg med mer avansert fiskeriteknologi. Undervisningen er her

¹ *Frågan tryckt s. 1389.*

tenkt å ligge på licentiatnivå med tre hovedfag: fiskerikjemi, industriell bearbeiding av fisk og fiskefartøyers konstruksjon.

Ved Universitetet i Bergen og Havforskningsinstituttet har det allerede i noen tid vært undervisning i gang i fiskeribiologi på hovedfagsnivå. For kort tid siden ble det her utnevnt professor i fiskeribiologi. Den nye professoren, dr. philos. Dragesund, er for øvrig formann i styret for Norges fiskerihøgskole.

Ellers foregår det i Bergen ved Norges handelshøgskole undervisning på høyere nivå i fiskerikjemi. Studiet vil primært bygge på eksamen som sivil- eller sosialøkonom. I tillegg planlegges det forskjellige spesialkurser, bl. a. for folk som alt arbeider i fiskerinæringen.

Den oppbygging av en høyere fiskeriuundervisning som her er omtalt, foregår i sin helhet for norske midler, men det er riktig som nevnt av spørsmålsstilleren, at man har gitt uttrykk for at også studenter fra de øvrige nordiske land skal være velkomne. Fra norsk side har man imidlertid hele tiden gått ut fra at den alminnelige ordningen som gjelder for studentvandring i Norden — at vedkommende får ta med seg sitt eget lands studiesosiale goder, lån og stipend — uten videre skal gjelde for studenter fra annet nordisk land som tar fatt på studiet ved Norges fiskerihøgskole. Ut fra dette har det ikke vært drøftet å sette i verk ekstratiltak for finansiering av fiskeristudier i Norge for studerende fra andre nordiske land. I denne sammenheng bør likevel nevnes at ordningen med bruk av eget lands studiesosiale goder ved studier i granneland er under vurdering i de organer Ministerrådet har for slike spørsmål i henhold til Kulturavtalen.

Til slutt vil jeg bare nevne at skal man kunne ønske ungdom fra andre land velkommen til å studere ved høgskole, er det en forutsetning at det er utviklet et faglig sett godt studietilbud og skapt en organisasjon som kan sikre at alt fungerer som det skal. Det er først nå vi er kommet så langt i arbeidet med å bygge opp Norges fiskerihøgskole at det synes meningsfylt å tale om et undervisningstilbud som kan være av interesse i våre naboland. Jeg er imidlertid kjent med den utålmodighet som gjør seg

gjeldende i enkelte av de nordiske land når det gjelder denne saken. Det vil derfor straks bli tatt kontakt med styret for Norges fiskerihøgskole for å få planlagt et møte der representanter for interesserte myndigheter i våre naboland kan få nærmere orientering om dette utdanningstiltaket og drøfte hvilke muligheter som her er til stede og hvorledes de best kan utnyttes.

Erlendur Patursson: Jeg takker ministeren for det utførlige svar, som inneholdt positive opplysninger i saken, og jeg skal bare tillate meg å tilføye at ministerens svar nå vil bli behandlet og vurdert i Kulturutvalget, som da skal ta stilling til hva som eventuelt videre skal foretas i denne sak.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmeldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i kulturutskottet.

Ändringar av medlemslistan

Det anmäldes att Carl-Henrik Hermansson lämnat sessionen och ersatts av Lars Werner samt att Allan Hernelius för denna dag lämnat sessionen och ersatts av Ove Nordstrandh.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

7

C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet, D 1973/22/1972/e: meddelanden om rekommendation nr 22/1972 angående nordiskt tekniskt och industriellt samarbete och A 391/e: medlemsförslag om integrationen av de nordiska byggmarknaderna

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av de till utskottet hänvisade avsnitten antar följande yttrande:

1. Nordisk Råd forutsetter at Nordisk Ministerråd foretar en fortløpende revisjon av Handlingsprogrammet og tar opp nye

oppgaver etterhvert. Betydningen av en hurtig gjennomføring av de foreslåtte utredninger understrekes.

Forholdet til arbeidslivets organisasjoner er ikke nevnt i beretningen. Spørsmålet om å etablere et konsultativt organ bestående av representanter for arbeidsgivere og fagforeninger bør utredes.

Mulighetene for å effektivisere samarbeidet mellom Ministerrådet og Økonomisk utvalg ved at utvalget trekkes inn på et tidligere stadium av beslutningsprosessen bør vurderes.

Nordisk Råd støtter beslutningen om opprettelsen av Fondet for teknologi og industriell utvikling. Det forutsettes at Ministerrådet fremmer forslag om tilførsel av kapital til fondet utover det som er fastsatt i statuttene, i den utstrekning det måtte bli nødvendig.

Nordisk Råd er enig i beslutningen om opprettelse av Nordtest og dette organs finansiering.

Rådet støtter tiltak med sikte på økt integrasjon av de nordiske byggemarkeder og forutsetter at det skjer i samsvar med samarbeidet i internasjonale organisasjoner.

Det organ som skal koordinere og gjennomføre en slik økt integrasjon bør utformes som en samarbeidskomite med representanter for alle berørte parter for å tilføre arbeidet praktiske erfaringer vedrørende de forskjellige problemer, som oppstår når byggeforetak skal arbeide over grensene.

Prioriteringslisten over arbeidsoppgaver bør suppleres med følgende problemområder for nærmere undersøkelser:

- spørsmålet om en samordning av kravene til arbeidskraftens utdanning for ulike arbeidsoppgaver, samt rekruttering og utdanning til byggeyrket,
- spørsmålet om en kartlegging og eliminering av kartellavtaler over grensene i Norden og andre konkurransebegrensende tiltak med sikte på å garantere en effektiv og rasjonell produksjon og distribusjon, og
- spørsmålet om en samordning av krav til teknisk og finansiell kompetanse vedrørende byggeforetak i Norden.

Når det gjelder spørsmålet om en nordisk overenskomst vedrørende energipolitisk

samarbeid, vises det til medlemsforslag A 382/e og dets behandling i plenum.

2. Medlemsforslag A 391/e foranlediger ingen ytterligere tiltak for rådets vedkommende.

3. Beretningens avsnitt om Økonomisk samarbeid, Bistand til utviklingslandene og De nordiske lands forhandlinger og avtaler med De europeiske fellesskap tas til etterretning.

4. Meldingen om rek. nr. 22/1972 tas til etterretning og spørsmålet anses ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Palm: (økonomiska utskottets talesman): Herr president! Efter den mycket omfattande generaldebatt som pågick i två dagar — och som i hög grad rörde sig om det nya handlingsprogrammet — kan jag göra mitt inlägg kort. Programmets innehåll är nu så väl känt, att det är onödigt att rekapitulera vad de olika punkterna innehåller. Jag skall därför begränsa mig till att redovisa de delar, där ekonomiska utskottet lagt synpunkter på de avsnitt i programmet där utskottet har ut yttra sig. Det gäller framför allt frågorna om ekonomiskt samarbete, bistånd till utvecklingsländerna och de nordiska ländernas förhandlingar med EG.

Jag vill först erinra om den uppskattning som utskottet uttalar för det mycket stora arbetet — som utförts under knappt ett år — för åstadkommande av detta omfattande program. Utskottet säger i sin skrivning, att det vill ge en honnör till ministerrådet för de insatser som presenterats i programarbetet. Utskottet utgår vidare från att programmet blir föremål för en fortlöpande revision och att nya uppgifter kommer att tas upp efter hand. De föreslagna nya kommittéerna för samordning och prioritering synes därför berättigade att tillsätta.

Så till de konkreta punkter som tas upp i utskottets utlåtande, som utdelades här för en stund sedan.

Utskottet påpekar inledningsvis, att man finner det vara en brist att inte marknads-spørsmålen har omnämnts i handlingsprogrammet. Utskottet vill därför rikta uppmärksamheten på sitt betänkande om medlemsförslaget A 359/e om nordiskt samarbete rörande marknadsproblem, där utskot-

tet föreslår att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att noga följa utvecklingen inom Gemensamma marknaden och i god tid behandla de problem, som kan uppstå för det ekonomiska samarbetet de nordiska länderna emellan på grund av deras olika anslutningsformer till Gemensamma marknaden samt att undersöka förutsättningen för en gemensam nordisk hållning under de kommande GATT-förhandlingarna.

Utskottet säger att det saknar en redogörelse för förhållandet till arbetslivets organisationer. Man känner till de planer, som presidiet haft tillfälle dryfta, bl. a. med ministerrådet om en konferens med arbetslivets parter hösten 1973. Utskottet vill hemställa att ministerrådet tar upp denna fråga till värdering i anslutning till vidare utformande av handlingsprogrammet.

Vidare anser utskottet att effektiva organisationsformer för det nordiska samarbetet har stor betydelse. En ändamålsenlig lösning av detta problem kan bidra att stimulera samarbetet i Norden.

Utskottet vill härmed resa frågan om möjligheterna att effektivisera samarbetet mellan ministerrådet och ekonomiska utskottet med sikte på att få utskottet in på ett tidigare stadium när det gäller politiska beslut.

Utskottet ger sin fulla anslutning till upprättandet av fonden för teknologi och industriell utveckling men förutsätter att ministerrådet framlägger förslag om ökade anslag därest det blir nödvändigt.

Ett omfattande avsnitt i utskottets utlåtande behandlar byggmarknadsfrågorna. I programmet omtalas exempelvis, att 1970 byggdes ca 270 000 lägenheter i de nordiska länderna, och det är ett av skälen till att ministerrådet finner det nödvändigt med ett särskilt organ, som skall koordinera och genomföra samarbetet på de nordiska byggmarknaderna. För detta ändamål har rådet beslutat att upprätta en särskild ämbetsmannakommitté. För att raskt få fram ett användbart resultat av samarbetet vill utskottet i någon form få en förstärkning av kommittén med personer som har praktisk erfarenhet när det gäller de olika problem som uppstår i förbindelse med integration av de nordiska byggmarknaderna.

Listan över prioriterade arbetsuppgifter bör utvidgas med ytterligare tre punkter, som bör undersökas närmare:

Det är önskvärt, att samordning av kraven i fråga om arbetskraftens utbildning för olika arbetsuppgifter och samordning av rekrytering och utbildning till byggnadsyrket äger rum.

Det är också angeläget att kartellavtal över gränserna i Norden och andra konkurrensbegränsande åtgärder kartläggs och elimineras med sikte på att garantera en effektiv och rationell produktion och distribution.

Utskottet framhåller det angelägna i att frågan utreds, om byggnadsföretagare i Norden bör ställas inför samordnade krav med hänsyn till teknisk och finansiell kompetens. Där är utskottet helt enigt i sin skrivning. Jag kan emellertid inför denna församling nämna att det inom utskottet uppstod en mycket livlig diskussion och att det också blev en votering där en grupp av huvudsakligen utskottets socialdemokratiska ledamöter kom i minoritet med röstetalen 10 mot 9 när de ville göra ett tillägg om att "vidare bör möjligheterna undersökas till ingrepp mot företag som inte uppfyller kompetenskraven".

Jag tillhörde själv minoriteten, men jag har inte avgivit någon reservation inom utskottet och kommer inte heller att begära någon votering här. Jag har bara velat tala om att saken har varit föremål för diskussion och att här föreligger skiljaktliga meningar.

Sedan åter till utskottets skrivning, om vars förutsättning vi alltså är helt eniga.

Enligt utskottets mening bör beviljande av anslag inte vara något hinder för genomförandet inom de fastställda tidsfristerna av de många utredningsuppdrag som omtalas i rapporten. Utredningsetappen bör göras så kort som möjligt, så att målet att avskaffa diverse existerande handlingshinder av teknisk och ekonomisk natur kan uppfyllas.

Utskottets synpunkter angående handlingsprogrammets avsnitt om olja och gas samt nordiskt energipolitiskt samrådsorgan framgår av utskottets betänkande om medlemsförslagen A 355/e, A 356/e och A 382/e, där det föreslås att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda

frågan om en nordisk överenskommelse om energipolitiskt samarbete och att resultatet av utredningen framläggs för Nordiska rådets session år 1974.

Nordiska rådets 22:a session år 1974 kan bli av stor betydelse för det nordiska samarbetet. Utskottet vill därför uttrycka förhoppning om att mycket hinner uträttas av de konkreta projekt och utredningsuppdrag, som omtalas i ministerrådets rapport.

Utskottet har med tillfredsställelse noterat uttalandet om att de nordiska ländernas olika anknytningsformer till Gemensamma marknaden inte antas komma att få inverkan på storleken av deras biståndssamarbete när det gäller utvecklingsländerna.

Det uttalas vidare, att man väntar att samarbetet mellan de nordiska länderna på biståndsektorn skall fortsätta efter samma riktlinjer som de nu gällande.

I fråga om de nordiska ländernas förhandlingar och avtal med Gemensamma marknaden har utskottet uttalat sin tillfredsställelse över att ministerrådet kommer att fortlöpande följa utvecklingen i det europeiska samarbetet och söka lösa problem som uppstår i det nordiska samarbetet.

Slutsatserna och det ekonomiska utskottets konkreta förslag har följande lydelse:

Nordiska rådet förutsätter, att Nordiska ministerrådet företar en fortlöpande revision av handlingsprogrammet och tar upp nya uppgifter efter hand. Betydelsen av ett snabbt genomförande av de föreslagna utredningarna understrykes.

Förhållandet till arbetslivets organisationer är inte omnämnt i berättelsen. Frågan om att etablera ett konsultativt organ bestående av representanter för arbetsgivare och fackföreningar bör utredas.

Möjligheterna att effektivisera samarbetet mellan ministerrådet och ekonomiska utskottet genom att utskottet kommer in i bilden på ett tidigare stadium av beslutsprocessen bör övervägas.

Nordiska rådet stöder beslutet om upprättandet av fonden för teknologi och industriell utveckling. Det förutsätter att ministerrådet framlägger förslag om kapitaltillskott till fonden utöver det som är fastställt i statuterna i den utsträckning detta blir nödvändigt.

Nordiska rådet är enigt i beslutet om

upprättandet av Nordtest och detta organs finansiering.

Rådet stöder åtgärder med sikte på ökad integration av de nordiska byggmarknaderna och förutsätter att det sker i överensstämmelse med samarbetet i internationella organisationer.

Det organ som skall koordinera och genomföra en sådan ökad integration bör utformas som en samsarbetskommitté med representanter för alla berörda parter för att tillföra arbetet praktiska erfarenheter angående de olika problem, som uppstår när byggföretag skall arbeta över gränserna.

Prioriteringslistan över arbetsuppgifter bör även ta upp följande problemområden: frågan om ett samordnande av kraven på arbetskraftens utbildning för olika arbetsuppgifter samt rekrytering och utbildning till byggnadsyrket,

frågan om en kartläggning och eliminering av kartellavtal över gränserna i Norden och andra konkurrensbegränsande åtgärder med sikte på att garantera en effektiv och rationell produktion och distribution samt

frågan om samordning av krav på teknisk och finansiell kompetens rörande byggföretag i Norden.

När det gäller frågan om en nordisk överenskommelse rörande energipolitiskt samarbete hänvisas till medlemsförslag A 382/e och dess behandling i plenum.

Medlemsförslag A 391/e föreslås inte föranleda någon ytterligare åtgärd för rådets del.

Berättelsens kapitel om Ekonomiskt samarbete, Bistånd till utvecklingsländerna och De nordiska ländernas förhandlingar och avtal med Gemensamma marknaden läggs till handlingarna.

Meddelandet om rekommendation nr 22/1972 läggs till handlingarna och frågan anses färdigbehandlad vad rådet beträffar.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja- och nej-röster samt medelst uppresning om avstår beträffande ekonomiska utskottets yttrande till Nordiska ministerrådet.

För ekonomiska utskottets yttrande röstade:

Johannes Antonsson, Hilmar Baunsgaard, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Roald Bye, Eric Carlsson, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Guttorm Hansen, Poul Hartling, Elsi Hetemäki, Svend Horn, Doris Håvik, Paul Jansson, Martha Johannessen, Tage Johansson, Tellervo M. Koivisto, Eric Krönmark, Arne Larsen, Lars Lindeman, R. Lysholt Hansen, Olavi Lähteenmäki, Matthías Á. Mathiesen, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Orla Møller, Arne Nilsen, Anna-Lisa Nilsson, Ove Nordstrandh, Poul Nyboe Andersen, Sture Palm, Gunnar Richardson, Jens Risgaard Knudsen, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Helge Seip, Jón Skaftason, Karl Skytte, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Knud Thestrup, Lars Werner, Folke Woivalin, Egil Aarvik och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Ele Alenius, Tønnes Andenæs, Anders Aune, Trygve Bratteli, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Gunnar Garbo, Arne Geijer, Jóhann Hafstein, Sven Hammarberg, Jørgen Peder Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Mikko Jokela, Björn Jónsson, Osmo Kock, Aili Laitinen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Sven Mellqvist, Cecilia Nettelbrandt, Erling Norvik, Erlendur Patursson, Anna-Greta Skantz, Erland Steenberg, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Kåre Willoch och J. F. Øregaard.

Yttrandet godkändes sålunda med 48 röster.

Ekonomiska utskottets förslag, punkterna 2—4, bifölls.

8

A 359/e: medlemsförslag om nordiskt samarbete rörande marknadsproblem

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd:

1. å nøye følge utviklingen innen De euro-

peiske fellesskap og i god tid behandle de problemer som kan oppstå for det økonomiske samarbeid mellom de nordiske land på grunn av deres ulike tilknytningsformer til EF,

2. å undersøke forutsetningene for en felles nordisk holdning under de kommende GATT-forhandlinger.

Poul Nyboe Andersen (ekonomiska utskottets talesman): Hr. præsident! Medlemsforslaget blev stillet i januar måned i fjor af de daværende medlemmer af Nordisk Råds præsidium. Forslaget indeholder to henstillinger, for det første at man rekommanderer ministerrådet at tage op til behandling de problemer for nordisk samarbejde, som opstår gennem landenes forskellige former for tilknytning til EF, for det andet at man opfordrer ministerrådet til at indrette de hertil nødvendige samarbejdsorganer under ministerrådet.

Det andet af disse to punkter blev imødekømt allerede gennem den beslutning, der blev offentliggjort under sessionen i Helsingfors, om at man ville indrette et nordisk sekretariat. Den første af de to henstillinger besluttede den nordiske komité derimod at beholde på dagsordenen under henvisning til, at markedsproblemerne endnu dengang måtte anses for uafklarede. Det har vist sig nyttigt, at vi har beholdt dette medlemsforslag på dagsordenen, fordi der jo i ministerrådets handlingsprogram ikke er nogen omtale af markedsspørgsmålene, og vi derfor ikke under det, vi lige har taget stilling til fra økonomisk udvalg, på nogen naturlig måde kunne behandle dette spørgsmål.

Selv om markedssituationen ikke endeligt på alle punkter er afklaret, er det dog nu muligt at vedtage en endelig rekommandation på basis af det medlemsforslag, der foreligger her, og det økonomiske udvalg er enedes om at anbefale Nordisk Råd, at man rekommanderer det nordiske ministerråd:

1. nøje at følge udviklingen inden for De europæiske Fællesskaber og i god tid behandle de problemer, som kan opstå for det økonomiske samarbejde mellem de nordiske lande på grund af deres forskellige tilknytningsformer til EF.

De problemer, der her tænkes på, er bl. a. harmonisering af tekniske forskrifter, hindringer af fiskal og retslig natur, fælles regler for multinationale selskaber, miljøpolitik i EF, EFs konkurrenceregler, harmonisering af toldlovgivning og lignende spørgsmål, hvori EFs politik kan få betydning for alle de nordiske lande.

Rekommandationen er jo rettet til det nordiske ministerråd, og ministerrådet må så selv afgøre, i hvor stort omfang selve dette at følge udviklingen inden for De europæiske Fællesskaber, selve informationsproblemet, skal klares på ministerrådets foranledning og i ministerrådets regie, og i hvilken udstrækning det skal klares ved bilaterale kontakter — vel i særlig grad mellem Danmark på de ene side som medlem af EF og de enkelte nordiske lande på den anden side.

Afgørende er imidlertid, at behandlingen af de problemer, der kan opstå for det økonomiske samarbejde mellem de nordiske lande på grund af EFs politik, sker ved fælles rådslagning og i ministerrådets regie.

Det andet punkt i indstillingen er rekommandation til det nordiske ministerråd går ud på, at det skal undersøge forudsætningerne for en fælles nordisk holdning under de kommende GATT-forhandlinger.

I princippet må vi vel sige, at alle de nordiske lande har en fælles holdning til den internationale handelspolitik. Jeg tror, vi alle ønsker, at handelen skal være så åben som mulig, at der skal føres en liberal handelspolitik af alle internationale organisationer, ligesom vi alle ønsker en handelspolitik, der kan støtte og ophjælpe udviklingslandene. I princippet tror jeg at vi alle er enige om sådanne synspunkter i Norden. Spørgsmålet er, hvorledes disse synspunkter fremmes i praksis. Her må Danmark jo fremme dem i kraft af medlemskabet af EF. De 4 øvrige lande har den mulighed under de kommende GATT-forhandlinger, der vel tager deres begyndelse i efteråret, at gøre som man gjorde under Kennedy-runden for 6—7 år siden, nemlig vedtage at man vil have en fælles forhandlingsleder.

Afgørende er, at alle 5 nordiske lande har en mulighed for og bør udnytte mulighederne for i fællesskab at drøfte disse spørgsmål.

Jeg skal hermed indstille til rådet på det økonomiske udvalgs vegne, at denne rekommandation vedtages.

Johannes Antonsson: Herr president! Som en av förslagsställarna vill jag gärna i all korthet peka på några av de praktiska områden där vi har gemensamma nordiska intressen att bevaka i den ekonomiska integrationsprocessen i Europa.

På det ekonomiska området måste vi naturligtvis i första hand söka bevara den tullfrihet som vi har uppnått genom EFTA, eftersom det är den viktigaste förutsättningen för det ekonomiska varuutbytet mellan Nordens länder. Vi känner till det positiva faktum att under de senare åren den nordiska samhandeln har ökat ungefär dubbelt så snabbt som vårt totala varuutbyte med tredje länder. Det blir alltså en riktig uppgift att verka för att inga nya handelshinder uppstår för det fria varuutbytet.

Sedan vill jag gärna mycket starkt understryka att Nordens länder har stort intresse av att i samråd med EG försöka liberalisera och förenkla de tämligen komplicerade ursprungsreglerna, så att dessa inte leder till en snedvridning och en byråkratisering av handeln. Vi har ett väl utbyggt underleverantörsarrangemang exempelvis mellan Sverige, Norge och Finland. Jag uppfattar det så att vi där måste försöka bevaka att inte detta arrangemang bryts upp genom de nya ursprungsreglerna. Vi har en viktig uppgift att fylla genom att registrera de uppkomna svårigheterna och försöka lösa problemen genom de fastställda konsultationsprocesserna med gemenskaperna.

Sedan har vi frågan om de icke tariffära handelshindren och konkurrensreglerna. Den måste också följas noga med tanke på den önskan vi har om en vidare utbyggnad av det nordiska samarbetet. Jag menar att dessa saker får ökad betydelse i och med att vi får en successiv avveckling av tullarna. Jag vill uttala min tillfredsställelse över att ekonomiska utskottet har uttalat sig för en skärpt beredskap på detta område.

Allmänt är att säga att vi här har viktiga områden som vi gemensamt måste bevaka. Vi är medvetna om att Danmark i vissa hänseenden intar en särposition, men det

gäller att försöka finna gemensamma lösningar inom de områden som har nordisk anknäpning och som aktualiseras inom detta mycket vidsträckt integrationsfält.

Till sist, herr president, vill jag bara uttala min tillfredsställelse med den skrivning som ekonomiska utskottet föreslår beträffande de kommande förhandlingarna i GATT.

Poul Nyboe Andersen: Jeg er ganske enig med hr. Antonsson og ønsker blot at føje en enkelt bemærkning til. Hr. Antonsson fremhævede oprindelsesreglerne som et vanskeligt område, hvor det var ønskeligt at der skete fremskridt i retning af en forenkling. Udvalgets beretning er dateret den 17. januar i år, og der står her, at hvis de foreslåede modifikationer i oprindelsesreglerne bliver accepteret af EF-kommissionen, vil de tage vare på de fleste problemer i overgangstiden. Jeg kan tilføje, at i mellemtiden er disse modifikationer blevet vedtaget af EF-kommissionen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja- och nej-röster samt medelst uppresning om avstår beträffande punkt 1.

För rekommendationen röstade:

Ele Alenius, Johannes Antonsson, Anders Aune, Hilmar Baunsgaard, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Trygve Bratteli, Roald Bye, Eric Carlsson, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Poul Hartling, Elsi Hetemäki, Svend Horn, Doris Håvik, Paul Jansson, Martha Johannessen, Tage Johansson, Mikko Jokela, Osmo Kock, Eric Krönmark, Aili Laitinen, R. Lysholt Hansen, Timo Mäki, Gerda Møller, Arne Nilsen, Anna-Lisa Nilsson, Ove Nordstrandh, Poul Nyboe Andersen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Jens Risgaard Knudsen, Salve Salvesen, Helge Seip, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Knud Thestrup, Folke Woivalin, Egil Aarvik och Saimi Ääri.

Mot rekommendationen röstade:

Erkki Tuomioja och Olavi Tupamäki.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Tønnes Andenæs, Poul Dam, Gunnar Garbo, Jóhann Hafstein, Asbjørn Haugstvedt, Björn Jónsson, Tellervo M. Koivisto, Arne Larsen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Lars Lindeman, Olavi Lähteenmäki, Matthías Á. Mathiesen, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Orla Møller, Cecilia Nettelbrandt, Erling Norvik, Gunnar Richardson, Berte Rognerud, Jón Skaf-tason, Erland Steenberg, Lars Werner, Kåre Willoch och J. F. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 50 röster mot 2.

Härefter skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja- och nej-röster samt medelst uppresning om avstår beträffande punkt 2.

För rekommendationen röstade:

Johannes Antonsson, Anders Aune, Hilmar Baunsgaard, Ilkka-Christian Björklund, Trygve Bratteli, Roald Bye, Eric Carlsson, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Elsi Hetemäki, Svend Horn, Doris Håvik, Paul Jansson, Martha Johannessen, Tage Johansson, Mikko Jokela, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Eric Krönmark, Aili Laitinen, Olavi Lähteenmäki, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Anna-Lisa Nilsson, Ove Nordstrandh, Erling Norvik, Poul Nyboe Andersen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Gunnar Richardson, Jens Risgaard Knudsen, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Helge Seip, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Knud Thestrup, Erkki Tuomioja, Folke Woivalin och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Ele Alenius, Tønnes Andenæs, Per Borten, Poul Dam, Gunnar Garbo, Jóhann Hafstein, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Björn Jónsson,

Arne Larsen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Lars Lindeman, R. Lysholt Hansen, Mathías Á. Mathiesen, Sven Mellqvist, Orla Møller, Cecilia Nettelbrandt, Arne Nilsen, Jón Skaftason, Erland Steenberg, Olavi Tupamäki, Lars Werner, Kåre Willoch, Egil Aarvik och J. F. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 51 röster.

9

A 355/e: medlemsförslag om nordiskt energipolitiskt samrådsorgan, A 356/e: medlemsförslag om nordisk samverkan beträffande rörledning för olja och gas och A 382/e: medlemsförslag om nordisk energipolitisk överenskommelse

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit,

1. at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning medlemsforslagene A 355/e og A 356/e,

2. at Nordisk Råd i anledning av medlemsforslag A 382/e vedtar følgende rekommendasjon: Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utrede spørsmålet om en nordisk overenskomst om energipolitisk samarbeid og at resultatet av utredningen legges frem for Nordisk Råds hovedsamling i 1974.

Johannes Antonsson (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Jag tror att vi alla är överens om den stora betydelse som energipolitiken och energiförsörjningen har för den industriella utvecklingen och för samhällsutvecklingen i stort. Det gäller naturligtvis inte minst de nordiska länderna, som är högt utvecklade industristater. Detta har också skyttat bl. a. i generaldebatten, då flera av rådets ledamöter har understrukit energipolitikens stora betydelse.

Bland de nya element som har ändrat den energipolitiska bilden — behöver jag bara nämna olje- och gasförekomsterna som har påträffats på den norska och den danska kontinentalsockeln, de potentiella tillgångarna utanför Nordnorges kust samt möjlig-

heterna för import i första hand av naturgas via rörledningar från Sovjetsamväldet. Man vet ännu inte hur detta kommer att utvecklas, men vi kan slå fast att här finns stora möjligheter. Man kommer dock ingen vart om man inte företar ett omfattande och ingående utredningsarbete om hur den framtida energipolitiken skall läggas upp.

Vi har nu att ta ställning till tre medlemsförslag, nämligen A 355/e om inrättande av ett nordiskt energipolitiskt samrådsorgan, A 356/e om samverkan beträffande rörledning för olja och gas samt A 382/e rörande ingåendet av en energipolitisk överenskommelse.

De båda förstnämnda medlemsförslagen har vid remissbehandlingen fått ett övervägande positivt mottagande. Man finner sålunda över lag att det är väl motiverat att ett kontinuerligt samarbete och utbyte av erfarenheter mellan de nordiska länderna äger rum. Ekonomiska utskottet understryker att det är av särskild betydelse att ett samrådsorgan upprättas innan riktlinjerna för den nationella energipolitiken har fastlagts i de enskilda länderna. Det bör vidare enligt utskottets mening vara en väsentlig uppgift att få belyst problemen som är förknippade med ett samarbete i fråga om rörledningar för olja och gas. En sammanknytning av naturgasledningarna i Öst- och Västeuropa över nordiskt område kan nämnas som en hypotetisk möjlighet från såväl energipolitisk som handelspolitisk synpunkt, även om det är vanskligt att i dag bedöma vilka möjligheter vi där kan ha i framtiden.

Mot bakgrund av vad jag nyss sade har utskottet ställt sig bakom förslaget i ministerrådets program att inrätta ett permanent industri- och energipolitiskt utskott. En betydelsefull uppgift för detta organ blir att tillgodose det stora behovet av samråd inom energipolitikens område, inklusive övervägandena om nordiska rörledningar. Då ministerrådets förslag bedömts väl täcka intentionerna bakom de två förstnämnda medlemsförslagen, har utskottet inte ansett att det behöves lägga fram något särskilt yrkande om ytterligare åtgärder i anledning av dessa förslag.

Vi är några förslagsställare som har menat att det är önskvärt att man söker höja ambitionsnivån på detta område och som en

særskild markering undersøker möjligheterna att få till stånd en nordisk energipolitisk överenskommelse på grundval av Helsingforsavtalet i syfte att nå ett fastare samarbeide på detta område. Vi har tänkt oss att man i en særskild överenskommelse skulle dra opp riktlinjer för samarbeide bl. a. i fråga om gemensamma utredningar, prognoser, gemensamt oppträdande i internasjonella sammanhang och samordning av energipolitiska projekt. Vi har goda erfaringer av tidligere ingånga specialavtal mellan Nordens länder.

Under hänvisning till dessa erfaringer har utskottet ställt sig bakom medlemsforslaget och rekommenderer ministerrådet att utreda frågan om en nordisk energipolitisk överenskommelse och framlägga resultatet av utredningen till Nordiska rådets hovedsession nästkommande år.

Jag ber, herr president, att få yrka bifall till utskottets forslag.

Seip: Jeg vil si meg tilfreds med at utvalget i denne saken innstiller på en utredning av et nærmere energipolitisk samarbeide i Norden, og at saken forutsettes å komme tilbake til Nordisk Råd i neste sesjon. Det er for så vidt en oppfølging av det forslag som jeg er en av medforslagsstillerne til.

Jeg vil gjerne knytte noen ord til denne saken, slik den framtrer i forslaget, og slik den er kommentert av utvalget under punkt 3 på side 16.

Jeg finner det naturlig å ta som et utgangspunkt at vi nå også i de nordiske land som inntil i dag har hatt vannkraft som noe av det vesentlige grunnlaget for energiforsyning, står overfor en periode da alternativene for framtidig dekning av kraftbehov må baseres på enten olje/gass eller atomkraft.

Jeg tror at det er på høy tid at vi i Norden og som en felles nordisk sak tar opp hele spørsmålet om energiforsyningen i større bredde enn vi hittil har gjort. Vi vet at det gjennom det arbeid som Nordel har skapt grunnlaget for, er oppnådd gode resultater i mindre skala og til dels også i et omfang som har forholdsvis betydelig karakter. Men vi vet likeledes at i dagens situasjon

er mulighetene for et vesentlig bredere perspektiv over det nordiske energisamarbeidet til stede. Det er spørsmål om vi ønsker å følge det opp, og om vi makter å følge det opp.

For min del tror jeg det ville være riktig og ønskelig om vi hadde hatt en nærmere vurdering av de nordiske aspektene innen det ble truffet mer vidtgående avtaler og ordninger der vurderingen av hvor olje og gass skal ilandføres, kommer inn. Nå skal jeg ikke her ta opp til diskusjon spørsmål som det norske storting vil bli stilt overfor i løpet av våren. Jeg vil likevel få lov til å komme med en liten kritisk innvending mot et punkt i det som er skrevet fra utvalgets side. Det står her, litt nedenfor midten på side 16:

”På en rekke avgjørende punkter savnes ennå nødvendige fakta for beslutninger kan treffes. F. eks. er det overordentlig viktige spørsmål om ilandføring ikke avgjort.”

Dette synes jeg er å stille saken noe på hodet. Det man burde ha gjort, var å få en utredning, en vurdering av det nordiske perspektiv for man traff en så viktig avgjørelse som om ilandføringen.

Jeg vet ikke om man i dag allerede er forbi det tidspunkt da en slik utredning er mulig. Under alle omstendigheter vil en videre utredning være av stor betydning for mulige olje- og gassfunn lenger nord langs norskekysten. Men jeg vil gjerne også, når det gjelder selve olje- og gass-saken, få lov til å stille et spørsmål til den norske industriminister, siden han er til stede her, nemlig om han kan bekrefte at den norske regjering akter å fremme den saken som en melding til Stortinget, og ikke i proposisjonsform, eller om det er så at man fortsatt baserer seg på proposisjon i første omgang. Når jeg stiller dette spørsmålet, er det fordi meldingsformen jo unektelig vil gi parlamentarikerne en større mulighet for å vurdere saken fritt enn hva den mer bundne proposisjonsformen representerer.

Dette var da en spesiell henvisning til den norske situasjonen akkurat nå. Men rent allment vil jeg gjerne få understreke at jeg tror vi her står overfor et felt der vi har behov for en betydelig mer omfattende samordning av våre lands politikk enn hittil. Vi

går inn i en epoke da det er spørsmål om både atskillig større driftsenheter og dermed større investeringer for hvert nytt anlegg, og vi går inn i en tid da de energiformer som det er tale om å ta i bruk, reiser betydelig større problemer av miljømessig og annen art enn de vi har vært vant til, iallfall i de av våre land der vannkraft har vært den normale kilde for dekning av energibehovet.

Statsråd Skjåk Bræk: Jeg vil gjerne bekrefte overfor hr. Seip at Regjeringen vil fremme spørsmålet om ilandføring som en stortingsmelding, nettopp med den intensjon at Stortinget skal få en fri meningsutveksling og kunne gi en klar og fri uttalelse om hva det ønsker i saken. Så får vi etterpå komme tilbake med de disposisjoner som saken foranlediger.

Jeg vil gjerne også knytte et par ord til spørsmålet om vår energipolitikk og spesielt til de nye ressurser som vi nå har funnet på den norske kontinentalsokkel.

Det er en likhet i strukturen i de skandinaviske land når det gjelder energiforsyning, idet både Finland, Sverige og Norge har brukt opp på det nærmeste sine vannkraftressurser og nå i nær framtid må se seg om etter nye kilder. Danmark har jo ikke noen vannkraftressurser og har alltid vært avhengig av energi fra varmekraftverk, og Island er i den situasjon at de ennå har store uutnyttede vannkraftressurser fra sine varmekilder. Her er problemet at man ikke har den industri man trenger for å utnytte disse store energimengder.

Ser vi på den energimangel som hersker i verden i dag, er prognosene nesten drastiske, hvis det er rett som USA's handelsminister uttrykte det i et stort foredrag like før jul, at i 1980 vil de rike deler av verden — USA, Vest-Europa og Japan — til sammen ha et behov for import av energi til et belöp av 55 milliarder dollar pr. år. Dette kan virke skremmende. Men om tallene kanskje er overdrevet, viser de den situasjon vi går inn i, nemlig at det vil være et skremmende behov for energi i tiden som kommer, og at den sokkel vi har utenfor vår kyst, kan bli en viktig energikilde. Jeg vil gjerne si at når vi skal distribuere disse energimengder, vil det være naturlig for oss

å tenke på de skandinaviske markeder, selv om de i dag representerer visse problemer fordi de er rett små i forhold til de store mengder som skal transporteres. Og vi har tekniske hindringer: For det første kan vi ikke få oljen inn umiddelbart, og dessuten står vi overfor det problem at de konsesjoner som er gitt, innebærer at det er oljeselskapene som eier oljen, uansett hvordan oljen ilandbringes, slik at den videre disposisjon først og fremst er opp til oljeselskapene. Men norsk energipolitikk er nå lagt opp slik at i de funn som blir gjort senere, vil staten forbeholde seg en stor statsandel slik at staten selv vil få disposisjonsrett og mulighet for salg av større energimengder. Og det skandinaviske marked ligger da meget nær i så henseende.

Det vil jeg gjerne bekrefte.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja- och nejroster samt medelst uppresning om avstår.

För rekommendationen röstade:

Johannes Antonsson, Anders Aune, Hilmar Baunsgaard, Ilkka-Christian Björklund, Trygve Bratteli, Roald Bye, Eric Carlsson, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundson, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Svend Horn, Doris Håvik, Paul Jansson, Martha Johannessen, Tage Johansson, Mikko Jokela, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Eric Krönmark, Aili Laitinen, Nathalie Lind, Olavi Lähteenmäki, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Anna-Lisa Nilsson, Ove Nordstrandh, Erling Norvik, Poul Nyboe Andersen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Gunnar Richardson, Jens Risgaard Knudsen, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Helge Seip, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Knud Thestrup, Erkki Tuomioja, Folke Woivalin och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Ele Alenius, Tønnes Andenæs, Per Borten, Poul Dam, Gunnar Garbo, Jóhann Hafstein, Poul Hartling,

Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki, Björn Jónsson, Arne Larsen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, R. Lysholt Hansen, Matthías Á. Mathiesen, Sven Mellqvist, Orla Møller, Cecilia Nettelbrandt, Arne Nilsen, Jón Skaf-tason, Erland Steenberg, Olavi Tupamäki, Lars Werner, Kåre Willoch, Egil Aarvik och J. F. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda anta-gits med 51 röster.

Utskottets förslag, punkt 1, bifölles.

10

D 1973/14/1968/e: meddelande om rekom-mendation nr 14/1968 angående skatteve-tenskapligt samarbete

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

11

D 1973/22/1970/e: meddelanden om rekom-mendation nr 22/1970 angående avskaffan-de av indirekta handelshinder

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

12

D 1973/25/1970/e: meddelande om rekom-mendation nr 25/1970 angående stimule-rande av privata investeringar i u-länderna

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slut-behandlat.

Utskottets förslag bifölles.

13

C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nor-diska rådet i sitt yttrande över berättelsen

1. uttalar sig till förmån för en betydande ökning av de medel som årligen disponeras av Nordiska kulturfonden för utdelning,

2. underrättar Nordiska ministerrådet om vad kulturutskottet i övrigt i sitt yttrande anfört.

Gylfi Þ. Gíslason (kulturutskottets tales-man): En ny fase blev indledt i det nordiske samarbejde, da kulturaftalen trådte i kraft i begyndelsen af 1972. Gennem den er vort kulturfællesskab blevet styrket, nye organer er blevet oprettet og har fungeret med stor succes. I dag kan vi se tilbage på mere end 1 års erfaring på dette område. Kultur-afsnittet i ministerrådets beretning giver os mulighed for at foretage en vurdering af det arbejde, som er blevet udført af kulturaf-talens organer.

Det er forståeligt, at man under dette første år har koncentreret sig om at inventere og systematisere det samarbejde, som man i årenes løb har bygget op. Kulturud-valget har i sin udredning fremhævet, at man hurtigst muligt skal begynde på at realisere de samarbejdsprojekter, som minister-rådet har fremlagt.

Jeg vil gerne have lov til at nævne nogle af de samarbejdsopgaver, som kulturudvalget lægger størst vægt på.

Et forøget televisionssamarbejde bedønnes af udvalget som den vigtigste opgave på kultursamarbejdets område. En forøget støtte til ungdomssamarbejde og folkeop-lysning bliver også betragtet som en meget vigtig opgave. Det er derfor med stor glæde, at kulturudvalget har kunnet konstatere, at ministerrådet har bevilget et beløb på 1 mill. danske kr. for 1972—73 til dette formål.

På uddannelsesområdet er en harmonise-ring af læseplanerne en meget vigtig sag. Vi må også tænke på nødvendigheden af oversættelse af litteratur til grønlandernes sprog.

Det er klart, at forøget kultursamarbejde kræver flere penge. Kulturudvalget vil der-

for understrege, at det nordiske kulturbudget gradvis må forhøjes. Derfor har kulturudvalget i sin udtalelse foreslået, at man forhøjer bidraget til den nordiske kulturfond.

Hr. præsident! Kulturudvalget vil fortsætte behandlingen af beretningen efter denne session.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja- och nejroster samt medelst uppresning om avstår beträffande kulturutskottets yttrande till Nordiska ministerrådet.

För kulturutskottets yttrande röstade:

Ele Alenius, Ilkka-Christian Björklund, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Elsi Hetemäki, Svend Horn, Doris Håvik, Martha Johannessen, Tage Johansson, Mikko Jokela, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Aili Laitinen, Arne Larsen, Bror Lillqvist, Ingemar Mundebo, Gerda Møller, Cecilia Nettelbrandt, Erling Norvik, Poul Nyboe Andersen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Gunnar Richardson, Jens Risgaard Knudsen, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Helge Seip, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Ib Stetter, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Knud Thestrup, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Folke Woivalin och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Tønnes Andenæs, Johannes Antonsson, Anders Aune, Hilmar Baunsgaard, Per Borten, Trygve Bratteli, Roald Bye, Eric Carlsson, Poul Dam, Gunnar Garbo, Arne Geijer, Jóhann Hafstein, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Paul Jansson, Björn Jónsson, Eric Krönmark, Nathalie Lind, Lars Lindeman, R. Lysholt Hansen, Olavi Lähteenmäki, Matthias Á. Mathiesen, Sven Mellqvist, Timo Mäki, Orla Møller, Arne Nilsen, Anna-Lisa Nilsson, Ove Nordstrandh, Erland Steenberg, V. J. Sukselainen, Lars Werner, Kåre Willoch, Egil Aarvik och J. F. Øregaard.

Yttrandet godkändes sålunda med 43 röster.

14

A 390/k: medlemsförslag om ökat nordiskt TV-samarbete

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt

1. vidtaga åtgärder för att öka sebarheten av grannlänternas tv-program i de nordiska länderna,

2. vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av samnordisk distribution och produktion av tv-program och överväga möjligheterna att inrätta en särskild nordisk tv-institution för detta ändamål,

3. utreda de tekniska, ekonomiska och juridiska aspekterna på utbyggnad av kabel-tv-verksamhet i Norden,

4. vidtaga åtgärder för att åstadkomma en överenskommelse mellan berörda parter när det gäller upphovsmännens ersättningsanspråk vid återutsändning av tv-program i annat nordiskt land, samt utreda de ansvarsrättsliga och andra juridiska problem som kan uppstå, i syfte att nå fram till en snabb lösning.

5. vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna att ta in ljudradioprogram från de nordiska grannlänternas,

6. i samverkan med Nordiska rådet överväga en komplettering av det nordiska kulturavtalet med särskilda stadganden om samarbete på televisionens och ljudradios område.

Andenæs (kulturutskottets talesman): Den förste gang det ble satt fram rekommendasjon om samarbeid innen nordisk fjernsyn, var i 1955. Siden den gang er det fremmet 15 rekommendasjoner.

Fjernsyn har hatt en sentral plass i diskusjonen de senere år. Det siste medlemsforslag som skal behandles i dag, er fremsatt så sent som 5. februar 1973. I seks punkter tar det opp i seg tidligere forslag om TV-samarbeid som angår mer enn to land, og som ikke er sluttbehandlet i Rådet. Dersom den nye rekommendasjon blir vedtatt i dag, vil således konsekvensen være at det bare vil hvile to fjernsynsrekommendasjoner i Rådet, den vi nå behandler og re-

kommandasjon nr. 20/1971 om utbygging av TV-samarbeidet mellom Finland og Sverige.

Når det nye medlemsforslaget ble satt fram 5. februar i år og enstemmig tiltrådt av kulturutvalget til fremleggelse ved denne sesjon, skyldes det at kulturutvalget nå mener tida er inne til handling. I løpet av 1972 har vi fått to interessante utredninger om TV-samarbeidet i Norden. Den ene, som er en utredning levert av en komite nedsatt av de nordiske kringkastingssjefer, gir en inngående oversikt over det nåværende samarbeid og en utførlig beskrivelse av alle vansker som kan oppstå ved et utvidet TV-samarbeid i Norden. Utredningen heter "Radio-TV i Norden. Et utvecklingsperspektiv" og er utgitt på Sveriges radios förlag. Den andre utredningen, som er utgitt som nr. 7/1972 i Nordisk Råds utredningsserie, er utarbeidet av en arbeidsgruppe nedsatt av embetsmannskomiteen for nordisk kulturelt samarbeid. På grunnlag av den siste utredning fattet det nordiske ministerråd den 11. desember 1972 beslutning om å prioritere overføring og gjenutsending av nordiske nabolands program høyest ved den fortsatte utbygging av fjernsynssamarbeidet. Overføringen forutsettes gjennomført dels ved tradisjonell eteroverføring, dels ved kabel-TV.

Kulturutvalget sier seg tilfreds med det utredningsarbeid som har foregått, og mener at man i 1973 både må kunne fatte konkrete vedtak om økt fjernsynsspredning på kort sikt og fastsette retningslinjer for utbyggingen av TV-samarbeidet på lang sikt.

Det framgår av utredningsmaterialet at hver fjerde innbygger i Norden bor i områder hvor det er mulig med enkle hjelpemidler å ta inn ett eller flere nordiske program fra naboland. Vi vet også at de som har denne mulighet, mannjevt nytter den. Kulturutvalget ser det som en meget viktig oppgave at en så stor del av innbyggerne i Norden som mulig, får høve til å ta inn en eller helst flere fjernsynsstasjoner fra nordiske naboland. Kulturutvalget er enig med Nordisk ministerråd i at dette arbeid bør prioriteres meget høyt. Første punkt i dagens rekommandasjon går da også ut på å be Ministerrådet om omgående å sette i gang tiltak som vil øke sebarheten av grannelandenes TV-program i de nordiske land.

Parallelt med tiltak for å øke sebarheten av nabolandenes program, går Kulturutvalget inn for å henstille til Ministerrådet om å gå i gang med tiltak for å øke omfanget av samnordisk distribusjon og produksjon av TV-program. Dette kan bl. a. gjøres ved å utvide virksomheten i kringkastingsselskapenes interne serviceorgan — Nordvisjon. Ikke minst vil en slik utbygging være til nytte for Island og Finland, men også i framtida for Færøyane og Grönland. Kulturutvalget er kjent med at de nordiske kringkastingssjefene har satt ned et utvalg som har i mandat å komme fram med forslag til en økning av Nordvisjonen med 25, 50 og 75 pst. Kulturutvalget synes dette er et meget verdifullt initiativ.

Kulturutvalget mener at tida nå er moden for å overveie andre samarbeidsformer, og går inn for at man skal be Ministerrådet overveie mulighetene for å opprette en særskilt nordisk TV-institusjon. TV-Nord eller Nordsyn. Kulturutvalget tar ikke stilling til om denne TV-institusjon skal ha en egen kanal eller om den skal få reservert tid på de eksisterende kanaler. Det kan tenkes at TV-Nord benytter de ekisterende kanaler når det nasjonale selskap ikke selv sender. Det er også en mulighet at TV-Nord bl. a. sendes på det kabelnett som etter hvert kan forventes bygd ut i de fleste land. Kulturutvalget uttaler seg heller ikke om hvor stor dekningsgrad en eventuell nordisk kanal bør ha i de ulike nordiske land, men det er neppe rimelig at en ved kostnadsberegninger legger til grunn en dekningsgrad som er *høyere* enn den de nasjonale kanaler har i dag. En rask utredning av de ulike modeller bør finne sted. Det bør også utredes alternativer som vil kreve endringer i den lovgivning som angår de nasjonale kringkastingsinstitusjoner.

Det er en svakhet ved de kommentarene som hittil er kommet om radiosjefenes utredning at de stort sett baserer seg på en dekningsgrad på 99 pst. for Norges vedkommende. Dette gir et skjevt bilde i og med at Norge på sin egen kanal har en dekning rundt 90 pst. På grunn av Norges geografi er dekingen av de siste proserter meget kostbar. Radiosjefenes utredning opplyser f. eks. at en i Norge må seksdoble det totale antall omformere for å stige fra 95 til

99 pst. Sentrerer en dröftingene rundt tall en kommer fram til ved en dekning i Norge på 99 pst., kan det lett føre til at dröftingene om en nordisk kanal i Norge ikke får den seriøse behandling spørsmålet har krav på. Det hadde også vært en fordel om radiosjefenes utredning hadde hatt kostnadsoverslag for dekningsgrader som ligger mellom 75 og 95 pst.

Kulturutvalget mener at det også må tas initiativ til tiltak som vil øke mulighetene for å ta inn *lydradio fra annet nordisk land*. Selv om ikke nordisk fjernsyn vil nå fram alle steder i Norden i første omgang, så kan nordisk radio gjøre det. Utbyggingen av FM-sendere har i de senere år vanskeliggjort mottaking av lydradio fra annet nordisk land. Dette har vært et kulturtap. Svært mange nordmenn vil f. eks. gjerne høre den svenske musikkradio. Kulturutvalget har en følelse av at vi nå en tid har vært så ensidig opptatt av TV-samarbeidet at en kanskje har glemt de muligheter for kulturkontakt som en utviding av lydradioens hörbarhet kan skape. En antar at en her kan komme i gang med relativt enkle midler.

Den utviding av nordisk TV- og radiosamarbeid som Kulturutvalget går inn for, kan gripe inn i opphavsrett og erstatningsrett. Kulturutvalget går derfor inn for å søke å finne fram til avtaler med rettighetshaverne, og at en utreder de ansvarsrettslige problem.

Kulturutvalget er av den oppfatning at kabel-TV er på vei inn i Skandinavia, og ber om at myndighetene ser til at man får utredet mulighetene for en samordnet utbygging. Det er her naturlig å se kabel-TV og kabellydradio under ett. Dersom Folketinget vedtar de regler om offentlig regulering av kabel-TV som den danske regjering fremmet for et par uker siden, vil forholdene der i landet legges godt til rette for et nordisk samarbeid innen TV-området. En går ut fra at Danmark konsulterer andre nordiske land før de utarbeider de endelige regler.

I siste punkt i vår lange rekommandasjon går vi inn for at den nordiske kulturavtalen bygges ut med særskilte bestemmelser om samarbeidet på fjernsynets og lydradioens område. Vi mener at TV og lydradio er så sentrale kulturspredere at en bør innarbeide disse media i kulturavtalen.

På vegne av Nordisk Råds kulturutvalg foreslår jeg at kulturutvalgets forslag til rekommandasjon om økt nordisk TV-samarbeid — sak A/390/K — godkjennes av plenarforsamlingen.

Ved å vedta denne rekommandasjon vil Nordisk Råds 21. sesjon ha lagt et nytt grunnlag for at menneskene i Norden bedre skal lære hverandre å kjenne. Dette er en forutsetning for videre nordisk samarbeid, ikke minst i denne tid hvor alle har en fornemmelse av at sentrifugalkreftene er sterke.

Tage Johansson: Herr president! Utskottet är, som framgår av betänkandet, enhälligt i sin uppfattning, och jag vill gärna i likhet med Tønnes Andenæs understryka den glädje vi känner över att detta ärendet äntligen har kommit upp till slutbehandling.

Emellertid har fyra ledamöter av utskottet — Anna-Greta Skantz, Forsman, Björklund och jag — till protokollet i utskottet antecknat en något avvikande mening beträffande punkterna 2 och 3 i hemställan. Vi säger beträffande punkt 2 — och det innebär någon liten skillnad jämfört med skrivningen i betänkandet — att vi vill att det skall företas "en utredning av möjligheterna" att öka omfattningen av samnordisk distribution och produktion av tv-program och att man skall överväga "ändamålsenligheten av" att inrätta en särskild nordisk tv-institution för detta ändamål. Vi har med dessa något avvikande formuleringar velat markera att man kanske inte alldeles på en gång skall beställa exempelvis samnordisk produktion utan att det i första hand gäller att öka sebarheten av varandras program i olika länder; man skulle alltså ta något mera försiktigt på exempelvis frågan om samproduktionen.

När det gäller punkt 3 i hemställan har vi sagt att vi önskar utredning av de tekniska, ekonomiska och juridiska aspekterna på utbyggnad av "en under samhällelig kontroll bedriven" kabel-tv-verksamhet i Norden. Jag vill gärna framhålla att vi i utskottets skrivning i premisserna har fått med ett avsnitt om att utbyggnad av kabel-tv skall ske under samhällets kontroll. Vi ville ha med detta även i hemställan, men utskott-

tet gick inte med på en sådan skrivning där. Av den anledningen har vi till utskottets protokoll markerat vår något avvikande mening då det gäller punkt 3 i hemställan.

Vi har inte avgivit någon reservation och kommer inte heller här i plenum att ställa något annat yrkande än det som föreligger från utskottet. Vi har bara på detta sätt velat även till församlingens protokoll notera våra något avvikande meningar, i förhoppning om att någon av dem som i fortsättningen skall handlägga dessa frågor läser vad som har anförts och kanske i någon mån beaktar de små nyanser som finns i dessa avseenden.

Willoch övertog därefter ledningen av förhandlingarna.

Björklund: Herr president! Jag vill bekräfta det som Tage Johansson här just framförde. Beträffande punkt 3 i utskottets rekommendationsförslag — som Mauno Forsman och jag anser vara den aktuella och viktigaste punkten i ställningstagandet — efterlyser utskottet i motiveringarna "en skyndsamt utredning av problematiken kring en under samhällslik kontroll bedriven kabel-tv-verksamhet i Norden".

I detta sammanhang har vi speciellt velat betona den demokratiska samhällskontrollens betydelse. Ty en grundförutsättning för att kabel-tv:n verkligen skall kunna utnyttjas för det nordiska tv-samarbetet—minoritetstjänst, överföring av grannlandsprogram osv. — är just gemensamma nordiska regler för utbyggnaden och för den allmänna "policy" när det gäller anläggning såväl som användning av kabel-tv-nät. Och en logisk följd härav är det självfallet, att utbyggnaden och användningen i alla länderna då sker med samhällslik tillstånd och under samhällslik kontroll.

Ett bredbandigt koaxialkabelnät med bl. a. tv-överföringsmöjligheter bör ses som en del av hela det nationella kommunikationsnätet, på sitt sätt gott och väl jämförbart med t. ex. landsvägsnätet. På grund av samhällets växande kommunikationsbehov bör kabelnätet i fråga ständigt förnyas och utvidgas. De kostnader som såväl detta som framför allt etablerandet av det behövliga nya nätet förutsätter — i Sverige beräknas

ett hela landet täckande kabelnät kosta ca 15 miljarder kronor — samt de gemensamma samhällsintressena i detta kräver en helhetsplanering.

Också för att ett kabelnät skall kunna tjäna det nordiska tv-samarbetet krävs, att näten i alla länderna byggs efter en både nationell och samnordisk helhetsplan. Eftersom det dessutom är fråga om ett nät med många användningsmöjligheter — inte enbart tv-överföring utan även telefon och telex m. m. — verkar det rimligt, att nätet utbyggs av post- och telegrafstyrelserna i de olika länderna.

Dessutom bör speciellt understrykas, att kabel-tv-system i privat ägo och utanför samhällets kontroll alltför lätt leder till kommersiell anarki och avsevärt försvårar möjligheterna för en demokratisk utveckling inom masskommunikationen. Om ett sådant informationsmedium som kabel-tv:n hamnar i privat kommersiell regi, innebär det ovillkorligen, att yttrandefriheten i allt högre grad blir beroende av snäva kapitalintressen.

I Sverige, Norge och Danmark är detta tydligen en självklarhet. Läget i dessa länder är på detta område för närvarande följande. I Sverige och Norge är kabel-tv-verksamhet enligt lag förbehållen de statliga rundradiobolagen. Några planer på lagändringar därvidlag finns vederligen inte i någotdera landet. Specialtillstånd för s. k. "closed circuit-verksamhet" per kabel inom slutna institutioner såsom sjukhus, universitet och skolor kan beviljas.

I Danmark är kabel-tv-verksamheten också enligt gällande lag förbehållen rundradiobolaget, men där har alldeles nyss avlåtits ett nytt lagförslag, enligt vilket kabel-tv skulle läggas på fristående lokala och regionala enheter. Dessa skulle dock vara ägda och styrda av kommuner, inte av privata företagare. Reklamfinansiering har här ej övervägts, lika litet som i Norge och Sverige.

I Finland däremot råder på detta område fortfarande ett "laglöst" tillstånd samtidigt som det finns starka strävanden på borgerligt håll att bygga upp kabel-tv-systemet i privat, kommersiell regi. Utan att här gå in på den interna finländska debatten vill jag helt kort konstatera, att denna fråga tycks

utvecklas till en av de mest centrala stridsfrågorna mellan anhängarna av en demokratisk radio- och tv-verksamhet å ena och förespråkarna för en kommersiell och rent borgerlig anarki på masskommunikationens område å andra sidan.

Herr president! Dessutom vill jag anlägga några synpunkter på punkt 2 i rekommendationsförslaget beträffande en särskild nordisk tv-institution, som förefaller föga realistisk, om man med denna särskilda "Nord-TV" avser en helt oberoende, fristående ny nordisk tv-institution. Det är svårt att se hur en sådan tv-institution skulle kunna etableras och få en självständig ställning utan att ersätta de nationella radiobolagens interna samarbetsorgan Nordvisionen eller göra denna mer eller mindre överflödig.

Möjligheterna att ge en dylik Nord-TV ett eget sändningsnät förefaller i ljuset av gjorda beräkningar närmast utopiska. Ett samordiskt tv-nät enligt konventionella modeller — som är de för närvarande enda möjliga — skulle kosta ca 1,6 miljarder svenska kronor i investeringar. Utom de ekonomiska och juridiska spörsmålen tillkommer de icke helt oväsentliga frågorna vad man önskar fylla detta nät med för program, var produktionskapaciteten skall tas ifrån, hur många människor i Norden som verkligen kan förväntas titta på detta program osv.

Men naturligtvis, herr president, kan man alltid fortsätta att vidare överväga och undersöka möjligheterna åt detta håll, men under alla omständigheter är det dock fråga om ett projekt på mycket lång sikt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande ja- och nej-röster samt medelst uppresning om avstår.

För rekommendationen röstade:

Kristian Albertsen, Tønnes Andenæs, Johannes Antonsson, Anders Aune, Roald Bye, Poul Dam, Gylfi P. Gíslason, Gils Guðmundsson, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki, Svend Horn, Doris Håvik, Paul Jansson, Martha Johannessen, Tage Johansson, Eric Krönmark, Arne Larsen, Bror Lilqvist, Nathalie Lind, Olavi Lähtenmäki, Sven

Mellqvist, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Ove Nordstrandh, Erling Norvik, Poul Nyboe Andersen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Gunnar Richardson, Jens Risgaard Knudsen, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Heige Seip, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Knud Thestrup, Lars Werner, Kåre Willoch, Folke Woivalin och Egil Aarvik.

Mot rekommendationen röstade:

Mikko Jokela.

Ele Alenius, Ilkka-Christian Björklund, Mauno Forsman, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto och Erkki Tuomioja *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Hilmar Baunsgaard, Per Borten, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Bjarne Mørk Eidem, Gunnar Garbo, Arne Geijer, Jóhann Hafstein, Björn Jónsson, Aili Laitinen, Lars Lindeman, R. Lysholt Hansen, Matthías Á. Mathiesen, Gerda Møller, Orla Møller, Cecilia Nettelbrandt, Arne Nilsen, Anna-Lisa Nilsson, Erland Steenberg, Olavi Tupamäki, Saimi Ääri och J. F. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 49 röster mot 1. 6 medlemmar avstod från att rösta.

15

D 1973/12/1967/k: meddelanden om rekommendation nr 12/1967 angående utvidgat TV-samarbete, D 1973/29/1970/k: meddelande om rekommendation nr 29/1970 angående TV-tekniskt samarbete, D 1973/20/1971/k: meddelanden om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige och D 1973/16/1972/k: meddelanden om rekommendation nr 16/1972 angående utbyggnad av det nordiska TV-samarbetet

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit,

1. att rådet lägger meddelandena om re-

kommendationerna nr 12/1967, nr 29/1970 och nr 16/1972 ävensom tilläggsmeddelandet om rekommendationerna nr 12/1967, nr 20/1971 och nr 16/1972 till handlingarna och anser rekommendationerna nr 12/1967, nr 29/1970 och nr 16/1972 för rådets del slutbehandlade,

2. att rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 20/1971 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag, punkterna 1—2, biföljs.

16

C 16/k a: berättelse från Nordiska kulturfonden

Utskottet för granskning av berättelse om Nordiska kulturfonden hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1971 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för år 1971, samt

2. att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag, punkterna 1—2, biföljs.

17

A 342/k: medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för ikonografi

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att utveckla det nordiska samarbetet på ikonografins område.

Jørgen Peder Hansen (kulturutskottets talesman): Hr. præsident! Billeder udgør et vigtigt kildemateriale for næsten alle grene af historien og kulturhistorien. Det gælder ikke blot kunstvidenskaben, teatrets og filmens historie, men også den politiske og sociale historie, den sociale kulturs histo-

rie, idéhistorien, kirke- og religionshistorien og endvidere en række andre historiske og kulturelle videnskaber. Studiet og udnyttelsen af billeder for ud af dem at drage alle de oplysninger, de rummer, er derfor en vigtig hjælpevidenskab. Det er den, man kalder ikonografi. Hvad der efter navnet at dømmes synes at være en højst speciel videnskabsgren, er altså i virkeligheden et forskningsområde af stor interesse for en meget vid kreds af forskere.

Men ikonografien har ikke blot betydning for videnskabsmændene. Med den voksende rolle, billedet spiller i den oplysende almenkulturelle, populærvidenskabelige litteratur, er ikonografien til den største nytte også for den folkelige oplysning.

Det forslag, som her er til behandling, tilsigter et nordisk samarbejde om udnyttelsen af den rige skat af billeder af alle slags, som gennem århundrederne er opsamlet i de nordiske lande. På grund af kulturfællesskabet i Norden kan billeder fra et af landene tjene til at belyse forholdene også i de andre lande. Derfor er det af stor værdi at skaffe sig et samlet overblik over, hvad der findes, og hvor det findes.

Hovedopgaven igennem et samarbejde er derfor at foretage en samlet registrering af, hvad der findes i Norden af billeder i offentlige samlinger og i privat besiddelse. Det er en opgave, som egner sig fortrinligt for praktisk nordisk samarbejde. Gennem en koordineret indsats og ved udnyttelse af moderne datateknik kan man løse den på den mest effektive måde med den mindste anvendelse af penge og kvalificeret arbejdskraft. De allerfleste af de institutioner, som har været hørt om forslaget, udtaler sig positivt om det.

Kulturudvalget erklærer sig enig med remissinstanserne i, at en gennemført registrering af det historiske billedmateriale i de nordiske lande er en hovedopgave for et nordisk samarbejde, og billedregistre vil efter udvalgets opfattelse lette arbejdet for forskerne i de enkelte lande ved at formidle oplysninger om billedmaterialet i samtlige nordiske lande.

Naturligvis har hverken forslagsstillerne, høringsinstanserne eller kulturudvalget

kunnet tage nærmere standpunkt til de præcise arbejdsopgaver, samarbejdet bør omfatte, eller til formerne for selve samarbejdet. Kulturudvalget foreslår derfor, at det overdrages det nordiske ministerråd at undersøge mulighederne for at udvikle det nordiske samarbejde på ikonografiens område.

På kulturudvalgets vegne skal jeg anbefale forslaget til en rekommandation af dette indhold.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja- och nej-röster samt medelst uppresning om avstår.

För rekommandationen röstade:

Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Anders Aune, Hilmar Baunsgaard, Roald Bye, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Poul Hartling, Elsi Hetemäki, Svend Horn, Doris Håvik, Paul Jansson, Martha Johannessen, Tage Johansson, Mikko Jokela, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Eric Krönmark, Aili Laitinen, Arne Larsen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Olavi Lähteenmäki, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Ove Nordstrandh, Erling Norvik, Poul Nyboe Andersen, Sture Palm, Gunnar Richardson, Jens Risgaard Knudsen, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Karl Skytte, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Knud Thestrup, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Egil Aarvik och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Tønnes Andenæs, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Mauno Forsman, Gunnar Garbo, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Jóhann Hafstein, Asbjørn Haugstvedt, Björn Jónsson, Lars Lindeman, R. Lysholt Hansen, Matthías Á. Mathiesen, Sven Mellqvist, Orla Møller, Cecilia Nettelbrandt, Arne Nilsen, Anna-Lisa Nilsson, Erlendur Patursson, Helge Seip, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Erland Steenberg, Carl Olof Tallgren, Lars Werner och J. F. Øregaard.

Rekommandationen hade sålunda antagits med 49 röster.

18

A 354/k: medlemsförslag om samplanering av utbyggnaden av universitet och högskolor i Norden

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommandation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vid utbyggnaden av det nordiska kultursamarbetet ge hög prioritet åt åtgärder för att åstadkomma en gemensam planering av universitets- och högskoleutbyggnaden i hela Norden i syfte att genomföra ökad integration på den högre utbildningens område. Härvid bör särskild vikt läggas vid samplanering på regional bas, t. ex. på Nordkalotten.

Mundebo (kulturutskottets talesman): Herr president! Samplanering av utbyggnaden av universitet och högskolor i Norden är ett spørsmål som vid flera tillfällen behandlats inom Nordiska rådet. I några rekommandationer, bl. a. 1958 och 1961, har också sagts att samarbete bör ske i fråga om högre utbildning och forskning. Detta är även en huvudfråga i Helsingforsavtalet och i det nordiska kulturavtalet.

Det har emellertid hittills endast uppnått begränsade praktiska resultat och detta är bakgrunden till ett medlemsförslag, A 354/k, som går ut på en rekommandation till Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna för en gemensam planering av universitetsutbyggnaden i hela Norden.

Kulturutskottet instämmer i medlemsförslaget syfte och understryker att de generella målsättningarna för samarbetet i fråga om utbyggnaden av universitets- och högskoleväsendet bör uppmärksammas i de nya samsarbetsorganens arbete med att genomföra kulturavtalet. I det arbetet bör man också beakta de synpunkter som har framförts i medlemsförslaget.

Utskottet anser emellertid att någon särskild utredning av detta problemområde inte nu behöver göras. Det kan finnas skäl

att avvakta de resultat som kan nås genom samarbetet i kulturavtalets form.

Jag vill dock understryka att utskottet förväntar sig att dessa frågor behandlas med hög prioritet.

Herr president! På kulturutskottets vägnar föreslår jag att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vid utbyggnaden av det nordiska kultursamarbetet ge hög prioritet åt åtgärder för att åstadkomma en gemensam planering av universitets- och högskoleutbyggnaden i hela Norden i syfte att genomföra ökad integration på den högre utbildningens område. Härvid bör särskild vikt läggas vid samplanering på regional bas, t. ex. på Nordkalotten.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja- och nej-röster samt medelst uppresning om avstår.

För rekommendationen röstade:

Ele Alenius, Johannes Antonsson, Anders Aune, Hilmar Baunsgaard, Ilkka-Christian Björklund, Eric Carlsson, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Gunnar Garbo, Gils Guðmundsson, Sven Hammarberg, Jørgen Peder Hansen, Poul Hartling, Elsi Hetemäki, Doris Håvik, Paul Jansson, Martha Johannessen, Tage Johansson, Mikko Jokela, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Eric Krönmark, Aili Laitinen, Arne Larsen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, R. Lysholt Hansen, Olavi Lähteenmäki, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Anna-Lisa Nilsson, Ove Nordstrandh, Erling Norvik, Poul Nyboe Andersen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Gunnar Richardson, Jens Risgaard Knudsen, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Knud Thestrup, Olavi Tupamäki, Lars Werner, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Egil Aarvik och Saimi Ääri.

Mot rekommendationen röstade: Erkki Tuomioja.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Tønnes Andenæs,

Per Borten, Trygve Bratteli, Roald Bye, Mauno Forsman, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Jóhann Hafstein, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Svend Horn, Björn Jónsson, Lars Lindeman, Matthías Á. Mathiesen, Sven Mellqvist, Orla Møller, Cecilia Nettelbrandt, Arne Nilsen, Helge Seip, Anna-Greta Skantz, Erland Steenberg, Carl Olof Tallgren och J. F. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 53 röster mot 1.

19

A 357/k: medlemsförslag om samverkan beträffande högre skoglig utbildning

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utreda möjligheterna till ökad integration och samverkan vad gäller högre skoglig utbildning och forskning.

Mundebo (kulturutskottets talesman):

Herr president! Vi har sedan länge ett nordiskt samarbete på den skogliga undervisningens och forskningens område. Nu föreligger ett medlemsförslag som går ut på att regeringarna skall verka för en ökad integration och samverkan vad gäller högre skoglig utbildning och forskning. Det sägs i medlemsförslaget att man bör klarlägga hur långt den grundläggande utbildningen och den fortsatta specialutbildningen på det skogliga området kan integreras och att man även bör klarlägga om en motsvarande samordning kan ske beträffande den skogliga forskningen. En naturlig målsättning borde enligt medlemsförslaget vara att samordna hela den skogliga utbildningen i Norden under en gemensam ledning.

Kulturutskottet tillstyrker i allt väsentligt detta medlemsförslag. De många remissinstanser som haft att bedöma förslaget är också i stort sett positiva. Det behövs ett nordiskt samarbete på detta fält och detta behov blir allt större. En samverkan kan innebära förbättrad utbildning,

rationaliseringar och lägre kostnader. Det gäller i första hand fort- och vidareutbildningen samt forskningen.

Kulturutskottet anser därför att en skyndsamt utredning bör göras om möjligheterna till närmare samarbete och integration på den högre skogliga utbildningens och forskningens område. Utskottet menar att denna utredning lämpligen bör anförtros åt en särskild arbetsgrupp, detta bl. a. för att få till stånd en samverkan med näringslivet, fackliga organisationer och skogsförvaltningen i utredningsarbetet.

Herr president! Jag får på kulturutskottets vägnar föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utreda möjligheterna till ökad integration och samverkan vad gäller högre skoglig utbildning och forskning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja- och nej-röster samt medelst uppresning om avstår.

För rekommendationen röstade:

Ele Alenius, Johannes Antonsson, Anders Aune, Hilmar Baunsgaard, Ilkka-Christian Björklund, Eric Carlsson, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Gils Guðmundsson, Gutorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki, Doris Håvik, Paul Jansson, Martha Johannessen, Tage Johansson, Mikko Jokela, Osmo Kock, Eric Krönmark, Aili Laitinen, Arne Larsen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Olavi Lähteenmäki, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Cecilia Nettelbrandt, Anna-Lisa Nilsson, Ove Nordstrandh, Erling Norvik, Poul Nyboe Andersen, Sture Palm, Gunnar Richardson, Jens Risgaard Knudsen, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Helge Seip, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Knut Thestrup, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Lars Werner, Kåre Willoch, Folke Woivalin och Egil Aarvik.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Tønnes Andenæs, Per Borten, Trygve Bratteli, Roald Bye, Mauno

Forsman, Gunnar Garbo, Arne Geijer, Gylfi P. Gíslason, Jóhann Hafstein, Sven Hammarberg, Svend Horn, Björn Jónsson, Tellerlervo M. Koivisto, Lars Lindeman, R. Lys-holt Hansen, Matthías Á. Mathiesen, Sven Mellqvist, Orla Møller, Arne Nilsen, Erlendur Patursson, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Saimi Ääri och J. F. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 51 röster.

20

A 372/k: medlemsförslag om samarbete rörande högre lantbruksundervisning och forskning

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige att utreda möjligheterna för ett fastare nordiskt samarbete inom den högre lantbruksutbildningen och forskningen, i syfte att finna praktiska former för ett bättre utnyttjande av de samlade resurserna.

Berte Rognerud (kulturutskottets talesman): Spørsmålet om å få utredet mulighetene for et fastere nordisk samarbeid innen den høyere landbruksutdannelse og forskning ble tatt opp i juni 1972 i form av et medlemsforslag her i Nordisk Råd. Hensikten med forslaget var å forsøke å finne frem til praktiske former for en bedre utnyttelse av de samlede ressurser vi har i de nordiske land.

De uttalelser som er innhentet, er for de aller flestes vedkommende positive og støtter forslaget. Samtlige institusjoner og organisasjoner understreker betydningen av å intensivere og utvide det nordiske samarbeid når det gjelder videreutdannelse etter kandidat-eksamen, og spesielt forskerutdannelsen.

Derimot hersker det en del tvil om nytten av å gå lenger i integrering av undervisningen frem til kandidateksamen. Årsaken til dette er den ulikhet i undervisningssystem-

menes forskjellige krav som landbrukets naturlige forutsetninger stiller til undervisningen i de forskjellige land.

Norges Landbrukshøyskole og Landbruksdepartementet her i Norge peker også på betydningen av en systematisk utvikling av erfaringer, samarbeid når det gjelder produksjon av læremiddel, muligheter for studenter til å oppholde seg en tid ved tilsvarende høyskole i annet nordisk land og få godskrevet studieprestasjoner ved kurs de tar i denne perioden.

Reformarbeidet innenfor de nordiske lands høyere landbruksundervisning og forskning har pågått i en årrekke, og viktige revisjoner er gjennomført eller står for tur til å bli gjennomført. Allikevel kan det ikke herske tvil om at det lar seg gjøre å få til en bedre utnyttelse av ressurser og muligheter ved et intensivert nordisk samarbeid innenfor den høyere landbruksundervisning og forskning. En utredning her vil kunne gi oss sikre holdepunkter.

Jeg vil gjerne feste oppmerksomheten ved en uttalelse fra Foreningen af Danske Landbrugskonsulenter, som støtter forslaget, men som sier bl. a. følgende:

”... men foreningen finder dog grund til i den forbindelse at gøre opmærksom på, at den del af den højere uddannelse, der tager sigte på senere erhvervsvirksomhed, specielt i form af rådgivnings- og undervisningsarbejde for praktiske jordbrugere, ikke fjerner sig for meget fra de praktiske jordbrugsemner. Vi mener allerede nu at kunne konstatere sådanne virkninger, og vi anmoder om, at målsætningen for denne erhvervmæssige uddannelse ikke tabes af sigte i de nødvendige og anbefalelsesværdige bestræbelser for en bedre grunduddannelse af forskere, som forslaget primært tager sigte på, — herunder også ved øget nordisk samarbejde på området.”

Jeg tror man skal ha dette for øye.

Utdannelsessamfunnet stiller stadig større krav i takt både med den teknologiske utvikling og den alminnelige demokratiseringsprosess. Også den høyere undervisning innen jordbruket har vært og er stilt overfor nye og store utfordringer. Men vi står ganske sikkert bare ved begynnelsen av en utvikling som i årene fremover vil stille på-trengende nye krav.

Jeg tror det vil være av avgjørende betydning at det nordiske samarbeide på dette område intensiveres ved bl. a. ytterligere koordinering av forskningsprogrammer innen jordbruksområdet. Det vil sikkert innebære store muligheter for å oppnå hurtigere og bedre resultater. Det vil kunne fremme muligheter for utveksling av forskere mellom de nordiske lands landbruksforskningsinstitusjoner og man vil kunne få en bedre utnyttelse av de samtlige ressurser.

På vegne av Kulturutvalget tillater jeg meg å anbefale rekommendasjonen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja- och nej-röster samt medelst upp-resning om avstår.

För rekommendationen röstade:

Ele Alenius, Johannes Antonsson, Anders Aune, Hilmar Baunsgaard, Ilkka-Christian Björklund, Eric Carlsson, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Gunnar Garbo, Gils Guðmundsson, Sven Hammarberg, Jørgen Peder Hansen, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki, Svend Horn, Paul Jansson, Martha Johannessen, Tage Johansson, Mikko Jokela, Osmo Kock, Eric Krönmark, Aili Laitinen, Arne Larsen, Nathalie Lind, R. Lysholt Hansen, Olavi Lähteenmäki, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Cecilia Nettelbrandt, Anna-Lisa Nilsson, Ove Nordstrandh, Erling Norvik, Poul Nyboe Andersen, Sture Palm, Gunnar Richardson, Jens Risgaard Knudsen, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Helge Seip, Karl Skytte, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Knud Thestrup, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Lars Werner, Kåre Willoch, Folke Woi-valin och Egil Aarvik.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Tønnes Andenæs, Per Borten, Trygve Bratteli, Roald Bye, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Jóhann Hafstein, Guttorm Hansen, Doris Håvik, Björn Jónsson, Tellervo M. Koivisto, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Matthías Á. Mathiesen, Sven Mellqvist, Orla Møller, Arne Nilsen, Erlendur Patursson, Jón Skaftason, An-

na-Greta Skantz, Erland Steenberg, Saimi Ääri och J. F. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 54 röster.

21

A 358/k: medlemsförslag om stöd till den färöiska litteraturen

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i den nordiska kulturbudgeten upptaga ett belopp som stöd i olika former till färöisk litteratur.

Sundman (kulturutskottets talesman): Herr president! Det här förslaget om stöd till den färöiska litteraturen är inte till någon del kontroversiellt. Tankegångarna i medlemsförslaget omfattas — med vissa smärre justeringar och förbättringar — såväl av praktiskt taget alla de 29 remissinstanserna som av ett enigt kulturutskott.

Av vad som anförts i medlemsförslaget om den färöiska litteraturens situation behöver bara en omständighet påpekas här.

Det färöiska språkområdet omfattar blott cirka 40 000 personer. Detta till trots har det vuxit fram en aktningvärd bokutgivning, skönlitteratur, översättningar och läroböcker. De ekonomiska svårigheterna har alldeles själfvallet varit betydande och de har ökat under senare år. Detta är en självklarhet som det inte finns anledning att utveckla här.

Efter överbägande föreslår kulturutskottet att Nordiska rådet rekommenderar ministerrådet att i den nordiska kulturbudgeten upptaga ett belopp som stöd i olika former till färöisk litteratur.

Ordvalet "ett belopp" kan förefalla något oklart. Innebörden är dock trots allt entydig.

Herr president! På kulturutskottets vägnar ber jag att få yrka bifall till det framlagda förslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat

rörande ja- och nejroster samt medelst uppresning om avstår.

För rekommendationen röstade:

Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Anders Aune, Hilmar Baunsgaard, Ilkka-Christian Björklund, Eric Carlsson, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Gunnar Garbo, Gils Guðmundsson, Sven Hammarberg, Jørgen Peder Hansen, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki, Svend Horn, Paul Jansson, Martha Johannessen, Tage Johannsson, Mikko Jokela, Osmo Kock, Eric Krönmark, Aili Laitinen, Arne Larsen, Nathalie Lind, R. Lysholt Hansen, Olavi Lähteenmäki, Matthias Á. Mathiesen, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Cecilia Nettelbrandt, Anna-Lisa Nilsson, Ove Nordstrandh, Erling Norvik, Poul Nyboe Andersen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Gunnar Richardson, Jens Risgaard Knudsen, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Ib Stetter, V. J. Sukse-lainen, Per Olof Sundman, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Lars Werner, Kåre Willoch, Folke Woivalin och Egil Aarvik.

Frånvarande var:

Tønnes Andenæs, Per Borten, Trygve Bratteli, Roald Bye, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Jóhann Hafstein, Guttorm Hansen, Doris Håvik, Björn Jónsson, Tellervo M. Koivisto, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Orla Møller, Arne Nilsen, Helge Seip, Erland Steenberg, Carl Olof Tallgren, Knud Thestrup, Saimi Ääri och J. F. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 57 röster.

22

A 368/k: medlemsförslag om ett Nordens konsthus i Ålborg

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att upprätta ett nordiskt organisationscentrum för konstförmedling.

Garbo (kulturutskottets talesman): Det nordiske kunstforbund og Utstillingsrådet for vandreutstillinger spiller i dag en betydningsfull rolle, med planlegging og produksjon av nordiske kunstutstillinger, seminarer og konferanser av ulik art.

Det medlemsforslag som her foreligger til behandling, går ut på en vesentlig styrking av innsatsen innenfor dette arbeidsområde. Forslaget tar sikte på et nordisk sentrum for å løse en rekke viktige oppgaver innenfor nordisk kunstformidling. Det dreier seg om slike oppgaver som å utgjøre et midtpunkt for organiseringen av utstillingsvirksomhet, å etablere bibliotek og arkiv for nordisk kunst, å danne basis for studie- og møteaktivitet nordiske kunstnere imellom, og også å gi rammen både om permanente nordiske kunstsamlinger og om skiftende utstillinger.

De bemerkninger som er kommet inn under remissbehandlingen av medlemsforslaget, viser at det gjør seg gjeldende en del tvil om hensiktsmessigheten av en institusjon av denne type. Særlig har flere av de institusjoner og organisasjoner som har uttalt seg, pekt på det grunnproblem at man må overveie omhyggelig om det er riktig å satse større pengemidler på en såkalt institusjonskultur, framfor å nytte midlene til en mer oppsøkende virksomhet som bringer et større publikum i direkte kontakt med kunsten.

Det er også pekt på at et sentrum for faste utstillinger eller for skiftende utstillingsvirksomhet når alt kommer til alt likevel vil ha en begrenset geografisk virkning.

Kulturutvalget har under behandlingen av denne sak funnet at i sin kjerne er det en god og riktig tanke forslagsstillerne har tatt opp. Vi har også sett forslaget i linje med tidligere rekommandasjoner som er avgitt fra Nordisk Råd.

Utvalget har imidlertid ikke funnet å ville anbefale at man bygger opp et sentrum med større egne kunstsamlinger. Derimot har vi ment å anbefale regjeringene at det tas et initiativ til å få etablert et sentrum for organiseringen av kunstformidling innen de nordiske land, med sikte på å gjøre publikum i våre land bedre kjent med skapende kunstners aktivitet over hele Norden.

Et sentrum av denne type vil trenge prak-

tiske og organisatoriske hjelpemidler: Det trengs lokaler for montering og pakking, det trengs et sekretariat, og vi regner også med at det til et slikt sentrum bør knyttes både muligheter for informasjonsvirksomhet og praktiske muligheter for kontakt og studiearbeid nordiske kunstnere imellom.

Vi vil da foreslå at Nordisk Råd slutter seg til en anbefaling til regjeringene gjennom Ministerrådet om å opprette et nordisk organisasjonsentrum for kunstformidling, med den oppgave-ramme som jeg her har skissert.

Kulturutvalget har ikke villet ta standpunkt til stedsvalget. Forslagsstillerne har for sitt vedkommende pekt på at Ålborg skulle være et godt egnet sted for det nye kunstsenteret, både fordi man i Ålborg har fått et vakkert og hensiktsmessig nytt utstillingsbygg, og også fordi Ålborg geografisk skulle ligge hensiktsmessig til.

På den annen side har vi under utvalgets møte i Esbo nylig fått høre fra finsk side sterke anbefalinger av de historiske bygningene i Sveaborg i Helsinki, hvor det skulle være gode praktiske muligheter for også der å etablere en institusjon av den nevnte typen. Dette forslag er også blitt støttet av Det nordiske kunstforbund, og det er da også fra finsk side blitt anført at man i Finland hittil har fått liten del i utbyggingen av de nordiske institusjoner.

Vi vil som sagt ikke i utvalget på dette tidspunkt ta standpunkt til stedsvalget, men anbefaler at dette da blir tatt til nærmere overveieelse av regjeringene under arbeidet for å realisere et nordisk kunstsentrum.

Med disse ord tillater jeg meg å anbefale utvalgets forslag til innstilling.

Meddelande

Det meddelades, att utrikesminister Ahti Karjalainen hade intagit sin plats i rådet.

Undervisningsminister **Sundqvist**: Herr president! Kulturutskottets behandling av medlemsförslaget om ett nordiskt konstcentrum har skett i mycket positiv anda. Utskottet konstaterar i sitt yttrande, att ett centrum för utställningsverksamhet rörande nordisk konst är ett projekt som med det

snaraste borde förverkligas. Rekommendationen till rådet går också ut på att centret borde förverkligas med det snaraste. Utskottet har också konstaterat, att ett sådant centrum vid sidan av rent organisatoriska uppgifter skulle fungera som ett slags PR-centrum för nordisk konst och kultur utåt. Man anser det rimligt att centret även skall verka för att öka kännedomen om nordisk konst både inom och utom Norden genom spridande av informationsmaterial till massmedia. Jag tror att vi är helt eniga om att alltför litet gjorts i den riktningen. Vidare anser utskottet att centret borde fungera som ett organ för åstadkommande av kontakter mellan de nordiska konstnärerna, vilket skulle förutsätta att arbetsutrymmen, ateljéer och verkstäder inryms i centret.

Under remissronden har naturligtvis placeringsfrågan, som alltid då det gäller nordiska institutioner, väckt ett alldeles speciellt intresse. Förslagsställarna anser att Ålborg vore en tänkbar ort, speciellt på grund av att Ålborg skall få ett kulturcentrum, som är planerat av bl. a. de finska arkitekterna Elissa och Alvar Aalto. Vi är naturligtvis smickrade av tanken, att det nordiska konstcentret i det här fallet skulle placeras i ett hus, som på det sättet bär en finsk prägel.

Utän att dock i det här sammanhanget vilja gå händelserna i förväg och föra fram frågan i den mening, att den skulle avgöras, vill jag fästa rådets uppmärksamhet på det faktum, att utskottet under behandlingen av ärendet nämnt också Sveaborg i Helsingfors som en tänkbar placeringsort. Statsminister Kalevi Sorsa var inne på frågan i sitt inlägg i generaldebatten, där han framhöll, att den finska regeringen är intresserad av projektet och är villig att undersöka möjligheterna för att ställa Sveaborg eller en del av Sveaborg till förfogande för ändamålet. Jag vill bekräfta att så är fallet.

Sveaborg är kanske ett av de förnämsta minnesmärken vi har i Norden över vår gemensamma historia. Fästningen, som ligger strax utanför Helsingfors, är i många avseenden unik och förtjänar all uppmärksamhet. Det intressanta med Sveaborg är att fästningen varit bebodd hela tiden och har ända till dags dato inhyst enheter i det fins-

ka försvaret. Försvarsministeriet har i alla fall nu flyttat bort en stor del av sin verksamhet på ön och det betyder, att den nu kan användas för andra ändamål. Bevarandet och restaureringen av Sveaborg har i Finland ansetts vara en stor uppgift, som bör tas på allvar. Samtidigt har det betonats, att Sveaborg också i fortsättningen bör hållas som en levande miljö. Ett förslag har därvidlag varit att inrätta ateljéer och arbetsutrymmen samt bostäder för konstnärer. Därför är den finska regeringen ytterst intresserad av projektet rörande ett nordiskt konstcentrum. Vi vill inte göra det till en prestigefråga men vi anser att Sveaborg kunde vara en utmärkt placeringsort för ett nordiskt centrum av denna typ.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja- och nej-röster samt medelst uppresning om avstår.

För rekommendationen röstade:

Kristian Albertsen, Ele Alenius, Hilmar Baunsgaard, Ilkka-Christian Björklund, Eric Carlsson, Mauno Forsman, Gunnar Garbo, Gils Guðmundsson, Sven Hammarberg, Jørgen Peder Hansen, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki, Svend Horn, Doris Håvik, Paul Jansson, Martha Johannessen, Tage Johansson, Osmo Kock, Eric Krönmark, Aili Laitinen, Arne Larsen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Matthías Á. Mathiesen, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Cecilia Nettelbrandt, Anna-Lisa Nilsson, Ove Nordstrandh, Erling Norvik, Poul Nyboe Andersen, Sture Palm, Erlendur Paturusson, Gunnar Richardson, Jens Risgaard Knudsen, Berte Rognerud, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Knud Thestrup, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Egil Aarvik och Saimi Ääri.

Mot rekommendationen röstade:

R. Lysholt Hansen och Olavi Lähteenmäki.

Frånvarande var:

Tønnes Andenæs, Johannes Antonsson, Anders Aune, Per Borten, Trygve Bratteli, Roald Bye, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Jóhann Hafstein, Guttorm Hansen, Björn Jónsson, Mikko Jokela, Tellervo M. Koivisto, Lars Lindeman, Orla Møller, Arne Nilsen, Salve Salvessen, Helge Seip, Jón Skaftason, Erland Steenberg, Carl Olof Tallgren, Lars Werner och J. F. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 51 röster mot 2.

23

A 361/k: medlemsförslag om arbete på harmonisering av de nordiska läroplanerna

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Tage Johansson (kulturutskottets talesman): Herr president! Kulturutskottet har som framgår av skrivningen inte ansett sig böra rekommendera rådet någon åtgärd i anledning av detta medlemsförslag.

När det gäller harmoniseringen som sådan pågår ett ganska omfattande arbete, som redovisas såväl i medlemsförslaget som i utskottets skrivning.

När det gäller målsättningen — alltså innehållet och värderingarna — för harmoniseringsarbetet har utskottet inte ansett sig böra ge kultursekretariatet några instruktioner. Vi förutsätter nämligen att en harmonisering av läroplaner och lärarutbildning måste beakta respektive länders ambitioner och att man då självfallet också eftersträvar en så kvalitativt god undervisning som möjligt.

Frågan om skolans målsättning och de värderingar som skall ligga till grund för arbetet inom skolan är självfallet av mycket stort intresse, men vi har som sagt inte ansett oss vilja ge sekretariatet några rekommendationer på den punkten.

Utskottet har varit helt enigt i sitt ställningstagande, och jag ber, herr president, att få tillstyrka kulturutskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

24

C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av det till utskottet hänvisade avsnittet måtte antaga följande yttrande:

1. Nordiska rådet tillstyrker det av Nordiska ministerrådet presenterade verksamhetsprogrammet på transportområdet, d. v. s. att ministerrådet prioriterar två projekt, nämligen beräkning av trafikvolymens och axeltryckens inverkan på vägkroppen samt inventering och urvärdering av tänkbara framtida kollektivtrafiksystem för olika nordiska tätortstyper, och som mer långsiktiga projektprogram tar upp riktlinjer för regional planering av flygplatser, perspektivskiss avseende flygets teknisk-ekonomiska utveckling, inventering av åtgärder för att underlätta genomströmning av passagerare och gods i terminal- och anslutningsled, studium av efterfrågans priskänslighet vid persontransporter på järnväg, undersökning av förutsättningarna och utvecklingsmöjligheterna för kombinerade transporter, inventering och utvärdering av transportsystem inom skogsindustrin, samordning av utvecklingsarbetet inom transportstatistikområdet samt utredning av gemensam nordisk dokumentations- och informationstjänst på transportforskningsområdet. Rådet tillstyrker även de projekt på transportområdet, som upptagits i det regionalpolitiska avsnittet i det av ministerrådet presenterade handlingsprogrammet, d. v. s. utbyggnad av nordiska mellanriksvägar, särskilt på Nordkalotten, utbyggnad av flygförbindelserna i utvecklingsområdena samt initiativ till ändringar av tariffsystemet på transportområdet och förutsätter att ministerrådet skall återkomma med konkreta förslag angående genomförandet av dessa arbetsuppgifter.

Trafikutskottet har vidare fäst uppmärksamheten på en inom utskottet uppgjord förteckning över samarbetsuppgifter som avser en utredning av de faktiska samhälls-

ekonomiska kostnaderna för olika trafikmedel, trafiksäkerheten, turismen, Öresundsfrågan, mellanriksvägar, det internordiska flygnätet, fritidsfordon, resebyrålagstiftning, telekommunikationer och transportstatistik. De tre förstnämnda frågorna kommer att bli föremål för utskottets uppmärksamhet under en längre tid, medan övriga punkter betecknar områden där utskottet anser att initiativ bör tas inom en nära framtid.

Trafikutskottet fortsätter sin behandling av dessa samarbetsfrågor med tanke på att de, och eventuellt ytterligare samarbetsuppgifter, bör komma att ingå i verksamhetsprogrammet.

När den nordiska transportöverenskommelsen trätt i kraft gäller enligt artikel 11 att berört organ inom Nordiska rådet skall beredas tillfälle till överläggningar innan ministerrådet fastställer sitt verksamhetsprogram. Nordiska rådets presidium har utpekat trafikutskottet som detta organ. Utskottet och trafikministrarna har enats om att ämbetsmannakommitténs förslag till verksamhetsprogram behandlas vid överläggningar mellan utskottet och trafikministrarna.

2. lägger avsnittet om regionalpolitik i berättelsen C 1, Kapitel I, såvitt gäller turist- och trafikfrågor till handlingarna.

Horn (trafikutskottets talesman): Hr. præsident! I det afsnit i ministerrådets beretning, som drejer sig om trafikproblemerne, er der en række ting, som måske mere eller mindre er udført. Udvalget har beskæftiget sig ret indgående med disse problemer, hvad man også vil kunne se af den ret fyldige betænkning, som udvalget har afgivet.

Vi har i to møder drøftet ministerrådets oplæg og forelagt ministerrådet et virksomhedsprogram, som udvalget selv har opstillet. Ministerrådets virksomhedsprogram drejer sig om punkterne 7 og 8 af de 10 virksomhedsområder, som var nævnt i det bilag, der fulgte med transportoverenskomsten. Udvalget har jo hele tiden, også ved sidste session, givet udtryk for, at man var enig om, at de 10 opgaver var meget aktuelle, men at man måtte finde ud af, hvorledes man skulle prioritere dem. Vi er enige med ministerrådet i, at det kan være ganske

svært nu at foretage en fast prioritering, fordi udviklingen både på dette og på en række andre områder går så hurtigt, og derfor er det nok klogt, at man ikke lægger sig for fast, men at man, som der også er givet udtryk for i ministerrådets beretning, henad vejen finder ud af, hvorledes opgaverne skal placeres i forhold til hinanden.

Trafikudvalgets eget program har også 10 punkter — det er nu en tilfældighed og ikke tilsigtet — nogle af dem er de samme, som indeholdes i ministerrådets virksomhedsprogram, og der vil ingen vanskelighed være ved at samarbejde herom. Det er da også aftalt med kommunikationsministrene, at vi skal samarbejde om disse ting. Vi har forenklet det noget, og det er også sket fra ministerrådets side, idet man har opstillet opgaverne i to grupper, de kortsigtede og de mere langsigtede, og som nævnt er punkterne 7 og 8 i transportoverenskomstens bilag taget frem som de to første.

Jeg skal ikke komme ind på en lang række detaljer i disse sager. Der er mange aktiviteter i begge, men da materialet, der findes både i ministerrådets beretning og i den betænkning, som udvalget har afgivet, er meget fyldigt, vil rådsmedlemmerne kunne sætte sig ind i en række ting, som man vil møde senere.

Jeg skal blot fremhæve, at det, der har været vigtigt for os generelt, har været, at vi på basis af transportoverenskomsten, på basis af de forskellige organer, som nu findes i form af forskellige embedsmandskomiteer og en række specialkomiteer, har mulighed for at opstille et program, som er økonomisk forsvarligt med de billigst mulige omkostninger og det mindst mulige ressourceforbrug. Det er en problemstilling, som alle vore lande, ja, vi kan vel sige, at alle de industrialiserede lande i verden, selv dem, der kalder sig rige, kommer ud for, at man i høj grad må tage højde for, hvad produktionen kan bære, og dernæst, at vi også ved, at ressourcerne er begrænsede på mange, mange forskellige felter. Vi har opfattet ministerrådets betænkning derhen, at ministerrådet er inde på den linje, at det gælder om at skabe den bedst mulige lønsomhed med det mindst mulige ressourceforbrug.

En enkelt ting har vi lagt særlig vægt på i

det verksamhetsprogram, som udvalget selv har opstillet — det har vi også forstået, at ministerrådet er indforstået med — det er trafikikkerhedsproblemet. Vi har dér trafikikkerhedsrådet til disposition. Udvalget går ud fra, at ministerrådet vil benytte trafikikkerhedsrådet i videst muligt omfang. Dette råd har igen en række specialister, som man kan trække på. Vi vil også forudsætte, at den omfattende ekspertise, der findes inden for trafikområdet, vil blive udnyttet, således at vi, efterhånden som vi arbejder os frem med tingene, får opstillet en række tekniske og økonomiske modeller for de problemer, som skal løses, modeller, dvs. programmer, som vi her i rådet kan tage stilling til, men som vi også i vore enkelte landes parlamenter får lejlighed til at tage stilling til.

Vi har netop i vort sidste møde med kommunikationsministrene været enige om, at vi frem ad vejen vil prøve de ting, der er lagt ind i virksomhedsprogrammerne, men også tage en række nye ting ind. Udvalget har også en række særlige opgaver, som ikke er med i virksomhedsprogrammet fra ministerrådet; dem vil vi søge at placere, efterhånden som de bliver aktuelle og det bliver muligt at nå til enighed i ministerrådet om at få disse ting klarat.

Ja, hr. præsident! Med disse bemærkninger vil jeg henstille, at man godkender ministerrådets beretning og håber, at vi i det arbejde, vi videre skal virke med i det kommende år, kan få udbygget vore muligheder på dette specielle felt, hvor vi efter de mange års arbejde fik den transportoverenskomst, som vi gerne skulle have nytte af.

Statsrådet **Norling:** Herr president! Låt mig göra några tillägg till vad Svend Horn nyss sade i denna fråga.

Vid Nordiska rådets session 1971 riktade rådet en rekommendation (*nr 14/1971*) till de nordiska regeringarna om att snarast upprätta en permanent nordisk ämbetsmannakommitté som kunde arbeta i anslutning till det nordiska ministerrådet och som skulle utarbeta förslag till avtal mellan de nordiska länderna om samarbete på transportområdet.

Regeringarna tillsatte på våren 1971 den föreslagna kommittén och denna lade re-

dan i december samma år fram ett förslag till transportöverenskommelse (NU 1971: 18) som behandlades vid Nordiska rådets session år 1972. Vid denna antog rådet en rekommendation till regeringarna att ingå en överenskommelse på transport- och kommunikationsområdet helt eller i huvudsaklig överensstämmelse med det förslag som ämbetsmannakommittén lagt fram. De nordiska länderna har därefter undertecknat en överenskommelse i enlighet med förslaget och även ratificerat överenskommelsen.

Genom överenskommelsen har fullföljts en lång tradition av nordiskt samarbete på transportområdet när det gäller såväl mera principiella och övergripande problem som konkreta samarbetsprojekt. Vid förra årets session framhöll jag, att de nordiska länderna genom överenskommelsen får en fastare ram för sitt samarbete på transportområdet och att jag kände mig övertygad om att det med de nya arbetsformerna skulle bli möjligt att effektivisera samarbetet och att ta initiativ till projekt som kommer att bli till gemensam nytta för de nordiska länderna.

Redan i samband med att förslaget till överenskommelse presenterades lade ämbetsmannakommittén fram exempel på konkreta samarbetsprojekt för att visa värdet av en överenskommelse. Under år 1972 har kommittén arbetat vidare med denna exemplifierande projektlista för att få fram ett konkret handlingsprogram på såväl längre som kortare sikt. Det är därför på sin plats att rekapitulera de tio samarbetsprojekt som nämndes av kommittén i samband med avtalsförslaget.

1. Riktlinjer till ledning för den fortsatta utbyggnaden av regionala flygplatser i de nordiska länderna.

2. Perspektivskiss beträffande flygets teknisk-ekonomiska utveckling för att belysa flygets möjligheter och begränsningar i nordisk inrikestrafik.

3. Inventering av möjliga tekniska och administrativa åtgärder för att förbättra trafikflödet i flygets terminal- och anslutningsled.

4. Studium av vilka faktorer som påverkar efterfrågans priskänslighet vid transporter på järnväg.

5. Undersökning av förutsättningarna och utvecklingsmöjligheterna för kombinerade transporter i inrikes och gränsöverskridande trafik, speciellt med inriktning på piggy-back-trafik.

6. Inventering och utvärdering av olika transportsystem inom skogsindustrin från såväl företagsmässiga som samhällsekonomiska synpunkter.

7. Utveckling av normer för beräkning av trafikvolymens och axeltryckens inverkan på vägkroppen — dvs. vägförslitningen — med hänsyn bl. a. till varierande undergrunds- och klimatförhållanden.

8. Inventering och utvärdering av tänkbara framtida kollektivtrafiksystem för nordiska tätorter.

9. Samordning och harmonisering av de nordiska ländernas utvecklingsarbete på transportstatistikområdet.

10. Utredning av förutsättningarna för en gemensam nordisk dokumentations- och informationstjänst på transportforskningsområdet.

Ämbetsmannakommittén har låtit två av de exemplifierande projekten — vägförslitningsprojektet och kollektivtrafikprojektet — bilda kommitténs program på kortare sikt, som avses påbörjade redan under år 1973. De övriga åtta projekten utgör handlingsprogram på längre sikt.

De båda projekt som ingår i ämbetsmannakommitténs program på kortare sikt rör ämnesområden av central trafikpolitisk betydelse vilka också varit föremål för forskningens intresse. I fråga om vägsplitaget utfördes i USA för ett tiotal år sedan de kända AASHO-undersökningarna, som i viss utsträckning legat till grund för myndigheternas ställningstaganden i väg- och vägtrafikbeskattningsfrågor i olika delar av världen och därvid gett upphov till en rätt omfattande diskussion. Man kan konstatera att AASHO-proven trots den kritik de i en del avseenden utsatts för innehåller mycket material av grundläggande betydelse för den problematik som de avsetts skola belysa. Ämbetsmannakommittén har skisserat ett projekt, där detta material kan kompletteras med erfarenheter från de undergrunds- och klimatförhållanden som vi har på olika håll i Norden. Härigenom kan man få ett avsevärt säkrare underlag för de

nordiska myndigheternas bedömningar på trafikpolitikens område, såväl när det gäller kalkyleringen av väginvesteringar och vägunderhåll som avvägningen av vägtrafikbeskattningen och utformningen av trafikpolitiken i vidare omfattning.

Enighet råder om att dagens intensiva tätortstrafik kräver insatser med en planering av genomgripande art. Många olika förslag om framtida lösningar av dessa problem har presenterats på olika håll i världen. Insatser behövs för utvärdering av det omfattande materialet. Genom det samarbetsprojekt som ämbetsmannakommittén föreslagit på kollektivtrafikens område kan erhållas ett underlag som ger en sammanfattande information om nuläget och utvecklingsmöjligheterna för olika trafikunderlag för de statliga och kommunala system i tätorter och som kan tjäna som beslutsfattarnas långsiktiga bedömningar i fråga om tätorternas trafikförsörjning och fysiska planering.

Ämbetsmannakommitténs program ingår i det större handlingsprogram för det framtida nordiska samarbetet inom olika områden, såsom industri- och energipolitik, regionalpolitik, miljöfrågor och transportfrågor som det nordiska ministerrådet lagt fram under hösten 1972. Ministerrådet har i handlingsprogrammet gett kommittén i uppdrag att utreda ett par transportfrågor med speciell anknytning till Nordkalotten. Det gäller utbyggnaden av mellanriksvägarna och flygförbindelserna där. Ministerrådet har vidare ansett, att ämbetsmannakommittén bör följa frågan om ändringar i tariffsystemet på transportområdet med sikte på att främja trafikströmmarna över de nordiska gränserna.

Såväl det mera långsiktiga som det mera kortsiktiga verksamhetsprogrammet på transportområdet har bedömts positivt av Nordiska rådets trafikutskott. Utskottet har också anfört synpunkter på ytterligare problemområden som bör beaktas i ämbetsmannakommitténs fortsatta arbete; Svend Horn nämnde dem nyss.

Det är ett vittomfattande transportprogram som lagts fram på kort tid. Det ger anledning tro att den inriktning det nordiska samarbetet nu fått på transportområdet skall ge resultat av värde för bedöm-

ningen av väsentliga gemensamma frågor i Norden.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja- och nej-röster samt medelst oppresning om avstår beträffande trafikutskottets yttrande till Nordiska ministerrådet.

För trafikutskottets yttrande röstade:

Kristian Albertsen, Ele Alenius, Hilmar Baunsgaard, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Eric Carlsson, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Gils Guðmundsson, Sven Hammarberg, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki, Svend Horn, Doris Håvik, Paul Jansson, Martha Johannessen, Tage Johansson, Mikko Jokela, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Aili Laitinen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, Olavi Lähteenmäki, Matthías Á. Mathiesen, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Cecilia Nettelbrandt, Arne Nilsen, Anna-Lisa Nilsson, Poul Nyboe Andersen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Gunnar Richardson, Jens Risgaard Knudsen, Berte Rognerud, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Olavi Tupamäki, Kåre Willoch, Folke Woivalin och Egil Aarvik.

Frånvarande var:

Tønnes Andenæs, Johannes Antonsson, Anders Aune, Trygve Bratteli, Roald Bye, Mauno Forsman, Gunnar Garbo, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Jóhann Hafstein, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Poul Hartling, Björn Jónsson, Eric Krönmark, Arne Larsen, Lars Lindeman, R. Lysholt Hansen, Orla Møller, Ove Nordstrandh, Erling Norvik, Salve Salvesen, Helge Seip, Jón Skaftason, Erland Steenberg, Knud Thestrup, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Saimi Ääri och J. F. Øregaard.

Yttrandet godkändes sålunda med 48 röster.

Utskottets förslag, punkt 2, bifölles.

25

D 1973/21/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 21/1969 angående beslut i Öresundsfrågorna och D 1973/15/1971/t: meddelanden om rekommendation nr 15/1971 angående fortsatt handläggning av Öresundsfrågorna

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 21/1969 och rekommendation nr 15/1971 till handlingarna och anse spörsmålerna för rådets del slutbehandlade.

Utskottets förslag bifölles.

26

A 376/e: medlemsförslag om en nordisk industrifond för Färöarna

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Borten (ekonomiska utskottets talesman): Medlemsförslaget er behandlet i ökonomisk utvalg, som uttaler forståelse for forslagsstillerens intensjon om at det er ønskelig og nødvendig med mer målbevisst og hurtigere utbygging av industrien på Færøyene.

Forslaget har vært på vanlig remiss, og uttalelsene er forskjellige. De fleste finner at det ikke er relevant at dette er en nordisk oppgave, og noen mener også at forslaget bør utsettes.

Det økonomiske utvalget har faktisk sluttet seg til disse remissuttalsene og innstiller for Rådet på at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning medlemsforslaget.

Erlendur Patursson: Det er klart at det for de enkelte rådsmedlemmer som ikke på forhånd kjenner de forhold som dette forslaget dreier seg om, vil være vanskelig å bedømme og å ta stilling til forslaget.

Remissuttalelsene er både positive, negative og tvilende.

Det er naturligvis de positive som inte-

resserer meg mest, og jeg kan da som eksempel nevne uttalelsen fra det finske handels- og industriministerium. Under hånden har jeg også fått opplyst at man fra isländsk side hadde vært villig til å støtte forslaget.

I de fremlagte trykte dokumenter i saken savner jeg uttalelsen fra det færøyske landsstyret, hvori det meddeles at landsstyret ser velvillig på en felles nordisk innsats til støtte for utbygging og utvikling av den færøyske industri, og at landsstyret i givet fall er rede til å delta i drøftinger om utformingen av den omhandlede støtten.

Som opplyst i rekommendasjonen, er det på foranledning av den færøyske industriforening — med offentlig støtte — opprettet et sekretariat, som som hovedoppgave har å være rådgivende for den bestående industri, men som dessuten skal medvirke ved opprettelsen av nye industrier.

Dette sekretariatet har uttalt at det "fullt ut tiltrer det fremsatte forslag om opprettelse av et nordisk industrifond på inntil 100 mill. kr. til støtte for den industrielle utbygging på Færøyene.

Det i forslaget anførte tallmateriale er likeledes korrekt, hvorimot behovsprognosen fra 1974 til 1979, ca. 100 mill. kr., faktisk antas å ligge en god del i underkant av det reelle behov. I denne forbindelse er det også viktig å ha helt klart for seg at Færøyene i dag industrielt sett ligger minst 10—15 år etter selv svakt utbygde områder på Island og i Norge, som det er naturlig å dra sammenligninger med."

Noen av remissuttalelsene går ut på at man venter med en endelig vurdering av grunnlaget for et sådant industrifond inntil spørsmålet om Færøyenes stilling til EF er avklaret.

Det er riktig at Færøyenes stilling til EF ennå ikke er avklaret. Vi befinner oss i et slags tomrom, men i løpet av de to neste årene blir dette spørsmål avklaret.

Det synspunkt som her fremføres, at man venter med å ta stilling til det foreliggende forslag inntil vår stilling til EF er avklaret, vil jeg fullt ut tilslutte meg.

Nå foreligger det økonomiske utvalgs innstilling i saken, og den er slik sett negativ, idet den går ut på at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning av forslaget.

Så vidt jeg har forstått, er det især tre uttalelser i saken som har vært bestemmende for utvalgets holdning, nemlig uttalelsen fra det danske rådgivende utvalg i færøyske forhold, uttalelsen fra den danske riksbudsmann på Færøyene, samt uttalelsen fra det danske statsministeriet.

Jeg skal ikke innlede noen diskusjon om disse tre uttalelsene, men bare fastslå som mitt syn at de både i deres begrunnelse og i deres konklusjon er ganske feilaktige, og dette mitt syn støttes av førnevnte uttalelser av det færøyske landsstyre og den færøyske industriforening. Jeg betrakter disse danske uttalelsene som dårlig skjult politisk uvilje mot å hjelpe Færøyene til å komme økonomisk på fote. Dette har jeg notert meg.

Da det her verken er tid eller sted til å tilbakevise disse feilvurderinger, vil jeg avholde meg fra dette, men slutte med å si at jeg når Færøyenes forhold til EF er avklaret, vil forbeholde meg rett til på ny å reise saken i Nordisk Råd, og da med ytterligere opplysninger og argumenter, som da — vil jeg tro — vil virke mer overbevisende enn de nevnte tre danske negative uttalelser i saken.

Jeg vil til slutt takke Per Borten for hans innlegg. Jeg forstår at han har kjempet for denne sak — men forgjeves. Vi kan da bare håpe på et bedre resultat neste gang.

Minister for udenrigsøkonomi Nørgaard: Den danske regering er tilfreds med det økonomiske udvalgs indstilling, at man afviser sagen, og vi mener, at det økonomiske udvalg har gjort rigtigt i i sin begrundelse for afvisningen at henvise til de redegørelser, der er lagt ved som remissudtalelser.

Jeg forstår nu, at hr. Patursson mener, at både begrundelse og konklusion i uttalelserne er fejlagtige, men vi hørte ikke argumenter imod begrundelserne, kun at hr. Patursson havde en anden konklusion.

Det er jo klart, at hr. Patursson og alle andre, sådan som reglerne er her i Nordisk Råd, til hver en tid kan fremsætte et andet forslag, som kan komme til behandling. Jeg finder ikke henvisningen til EF-tilslutningen særlig relevant i denne forbindelse, men skulle der ske det, at man ikke fra Færøernes side vælger at træffe en aftale som med-

lem af EF, kan der jo opstå en helt anden situation på Færøerne.

Jeg håber ikke, det sker, men vi vil fortsat fra dansk side lade dansk lovgivning udbygges til støtte for færøsk industri.

Baunsgaard: Hr. præsident! Hr. Patursson fremsatte en række udtalelser, som jeg, som tilhører den danske opposition, ikke kan lade stå uimodsagt. Jeg er helt uden forståelse for, at hr. Patursson mener at kunne tillade sig at sige til den danske regering og det danske statsministerium, at de hjælpemuligheder, der findes, og den faktiske støtte, der fra dansk side ydes gennem statsministeriet, kun er udtryk for et politisk spil, hvis egentlige formål er at forhindre Færøerne i at udvikle sig. Jeg finder denne udtalelse så grov, at jeg som medlem af oppositionen på det mest indtrængende må anmode Nordisk Råds medlemmer om at sætte sig ind i sagen, hvorefter enhver vil forstå, hvor urimelige hr. Paturssons udtalelser var.

Jeg skal til orientering oplyse — så kan rådets medlemmer også vurdere værdien af hr. Paturssons indlæg — at den årlige støtte, der er tale om fra dansk side til dækning af det budgetunderskud, der bliver på Færøerne, nu er oppe på 93 mill. danske kr.

Jeg kan yderligere oplyse, at så sent som i 1970 oprettede man et færøsk industrifond med tilførsel af kapital fra Danmark med en grundkapital på 4,5 mill. kr. Efter sædvanlig dansk skik for den slags fonde kan der stilles et beløb til rådighed via pengeinstitutter og på anden måde, der mangedobler det beløb, der udgør grundkapitalen.

Jeg kan oplyse, at der fra den færøske investeringsfond — også finansieret af den danske finanskasse — er stillet yderligere 10 mill. kr. til rådighed for industrifonden.

Jeg kan oplyse, at man fra den danske Nationalbank yder statsgaranti for lån på 10 mill. kr. til realkreditinstituttet på Færøerne, og da de obligationer, der udstedes, købes af den danske Nationalbank på særlig favorable vilkår, ligger der samtidig rentesubsidier i ordningen.

Jeg kan endelig oplyse, at der nu er gennemført en ny egnsudviklingslov i Danmark så sent som i sommeren 1972, og den giver væsentligt gunstigere finansieringstilbud end

den tidligere lov. Det er fra den danske regerings side udtalt, at hvis behov opstår på Færøerne, kan man forvente denne nye egnsudviklingslov sat i kraft på Færøerne.

Jeg føler, hr. præsident, det var nødvendigt, at et medlem af oppositionen tilbageviste de urimelige påstande, hr. Patursson fremsatte.

Erlendur Patursson: Som jeg sa i mitt første innlegg, vil jeg ikke innlate meg i noen diskusjon her om denne saken, for jeg tror at de tilstedeværende rådsmedlemmer slett ikke har forutsetninger for å forstå det som saken dreier seg om. Jeg fastholder mine uttalelser fra tidligere; og når hr. Baunsgaard står her og regner op alle de velsignelser som Færøyene har fra Danmark, så er disse tall som han nevnte, naturligvis riktige. Men med hensyn til det tall på 93 mill. kr. som hr. Baunsgaard nevnte som dansk støtte til Færøyene, vil jeg få si at en stor del av dette beløp går med til å opprettholde det danske styre og den danske administrasjon på Færøyene. Dette tall er riktig, og det såkalte underskudd er etter min mening bare et ytterligere bevis på at den politiske status som Færøyene har, ikke er tilfredsstillende.

Når det gjelder det øvrige som hr. Baunsgaard opplyste her, skal jeg tillate meg å lese opp et utdrag av en uttalelse fra den færøyske industriforening med hensyn til den danske riksombudsmanns uttalelser i saken. Her står det:

” — — — er det mildest sagt eiendommelig, at Riksombudsmannen på Færøyene kan gi en slik betenkning som den foreliggende. Desto mere uforståelig er det, som han jo utmerket godt vet, at det danske Egsudviklingsfond praktisk talt konsekvent nekter enhver finansiell støtte til industriell utbygging på Færøyene (det siste lån ble gitt i 1968!). Videre burde han iallfall heller ikke være ukjent med at det nevnte ”industrifond for Færøyene” ” — det som hr. Baunsgaard nevnte var på 4,5 mill. —

”bare har kunnet innfri en meget liten brökdelen av den söknadsmasse som foreligger.”

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölles utskottets förslag.

Presidenten: Debatten er avsluttet. Rådet er dermed ferdig med behandlingen av dagens kart.

För mötet heves vil presidenten gjøre oppmerksom på at saklisten for mötet i morgen blir forandret, idet sak 18 på dagsordenen for fjerde möte, A 257/j som ble

tibakesendt til det juridiske utvalg, vil bli behandlet først. Deretter vil de øvrige saker som står på dagsordenen, bli behandlet i den foreslåtte rekkefølge.

Mötet avslutades kl. 17.40.

Protokoll

6:e mötet

Onsdagen den 21 februari 1973 kl. 09.30

Presidenter: Johannes Antonsson (1—2) och Kåre Willoch (3—18)

Dagordning:

1. A 257/j: medlemsförslag om nordisk äktenskapsrätt

2. A 383/e: medlemsförslag om laxfiske i Atlanten

3. A 347/t: medlemsförslag om ökat turistsamarbete i Norden

4. A 353/t: medlemsförslag om förarskydd vid trafikförsäkring

5. A 369/t: medlemsförslag om enhetliga trafikregler för handikappfordon

6. A 375/t: medlemsförslag om enhetliga bestämmelser för terränggående motorfordon

7. A 374/t: medlemsförslag om en mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet

8. A 377/t: medlemsförslag om utbyggnad av flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige

9. D 1973/10/1966/t: meddelanden om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svenska mellanriksvägar

10. D 1973/10/1972/t: meddelande om rekommendation nr 10/1972 angående ingående av en nordisk transportöverenskommelse

11. B 13/j: regeringsförslag om nordisk kommunal rösträtt och valbarhet

12. A 346/s: medlemsförslag om nordiskt hälsokortsystem

13. A 365/k: medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC)

14. D 1973/31/1968/j: meddelande om rekommendation nr 31/1968 angående revision av den internationella oljeskyddskonventionen

15. D 1973/12/1972/j: meddelande om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam

16. D 1973/26/1963/s: meddelanden om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt

17. Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

18. Mötets avslutande

Ändringar av medlemslistan

Det anmäldes, att Anders Aune lämnat sessionen och ersatts av Einar Førde, att Trygve Bratteli lämnat sessionen och ersatts av Ingvar Bakken, att Erik Adamsson återtagit sin plats i rådet och att Doris Håvik lämnat sessionen att Gunnar Helén återtagit sin plats i rådet och att Gunnar Richardson lämnat sessionen, att Allan Hernelius återtagit sin plats i rådet och att Ove Nordstrandh lämnat sessionen, samt att Arne Geijer och Paul Jansson lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

A 257/j: medlemsförslag om nordisk äktenskapsrätt

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at stræbe efter en udbygning af den ensartede nordiske ægteskabslovgivning og at undersøge alle muligheder for at finde en fælles tilfredsstillende løsning.

Erik Adamsson, Orla Møller och Arne Nilsen hade i reservation 1, fogad till utskottets betänkande, hemställt, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet hemställer till regeringarna att sträva efter en utbyggnad av den ensartade nordiska äktenskapslagstifningen och undersöka alla möjligheter att finna en gemensam tillfredsställande lösning.

Dam, Carl-Henrik Hermansson och Kock hade i reservation II, fogad till utskottets betänkande, hemställt, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at de snarest muligt søger gennemført ensartede love om samlivsforhold, hvorved medborgernes frie ret til at danne familier efter deres egne ønsker og i de former, de selv vælger, og til påny frit at opløse dem, sikres mod enhver form for diskrimination og fordommelse og alene begrænses af hensynet til at beskytte det enkelte individ mod udnyttelse.

Thestrup (juridiska utskottets talesman): Hr. præsident! Det medlemsforslag, vi her behandler, har længe været drøftet i Nordisk Råd. Allerede i 1955 vedtog rådet en rekommendation om bevarelse af den ensartede nordiske ægteskabslovgivning, og i 1967 anbefalede man en række konkrete ændringer i de nordiske ægteskabslove.

Som bekendt skete der derefter det, at der særlig i Danmark og Sverige opstod en debat om principperne for den familieretlige lovgivning, herunder især ægteskabslovgivningen, idet man fra flere sider mente, at der var stor spænding mellem de vurderinger, der ligger til grund for lovgivningen, og det syn på ægteskab, familie og samliv, som stadig voksende grupper af befolkningen havde, ganske særlig ungdommen.

For at uddybe disse spørgsmål blev der først i Danmark og Sverige siden i Finland og nu også i Norge nedsat sagkyndige ko-

miteer, og samtidig blev der i Nordisk Råd fremsat det medlemsforslag, vi nu skal tage endelig stilling til.

Vi drøftede det allerede på sessionen i København for 2 år siden, hvor sagen blev forelagt på udvalgets vegne af justitsminister K. Axel Nielsen, der da var formand for juridisk udvalg. Ved den lejlighed blev der fra mange sider udtalt bekymring for det nordiske samarbejde om reformeringen af ægteskabslovgivningen, idet man særlig pegede på de meget detaljerede direktiver til de svenske sagkyndige, som måtte besværliggøre egentlige forhandlinger om fælles nordiske løsninger. Jeg er klar over, at det er i overensstemmelse med svensk statsskik at udfærdige ret omfangsrige direktiver, men det har dog hidtil ikke været nogen afgørende hindring for, at man nåede frem til fælles nordisk løsning på problemerne.

Det var, som om direktiverne til de ægteskabssagkyndige denne gang var blevet mere omfangsrige og detaljerede end sædvanligt, men der blev her i rådet udtalt håb om, at dette ikke ville besværliggøre det nordiske samarbejde mellem komiteerne.

Den svenske komité har hidtil afgivet 1 betænkning, der kom i maj 1972. Det fremgår heraf, at man foreslår ændringer på væsentlige punkter i den svenske ægteskabslov, også på områder der er af principiel karakter. Jeg tænker i denne forbindelse ikke mindst på den foreslåede afskaffelse af separationsinstituttet, der i visse tilfælde skal erstattes af betænkningstid, samt på de nye regler om skilsmisse.

Situationen i de andre lande er den, at der i Finland for få dage siden er fremkommet en betænkning, hvis indhold jeg ikke har haft lejlighed til at studere nærmere, men som jeg kender fra omtale i dagspressen. Så vidt jeg forstår, foreslår man også i Finland ret vidtgående ændringer i ægteskabslovgivningen.

I Danmark vil de sagkyndige i 1973 afgive en eller flere kortfattede principbetænkninger, som vil kunne danne grundlag for en bredere debat om spørgsmålet.

Den norske komité's arbejde er ikke kommet så langt, men man vil dog snart kunne afgive en indstilling om ophævelse af reglerne om lysning.

Nu er det jo ingen usædvanlig situation,

at betænkningerne i de nordiske lande ikke kommer samtidig, men det har dog i de fleste tilfælde ikke været nogen hindring for, at sagerne blev gennemdrøftet ordentligt, og at man nåede frem til lovforslag, der i videst muligt omfang var ensartede.

Når flertallet i juridisk udvalg denne gang reagerer så stærkt, er det, fordi vi ved, at den svenske regering er indstillet på allerede i løbet af de kommende måneder at føre lovforslag, som i hvert fald på de fleste punkter er i overensstemmelse med betænkningen, igennem i den svenske rigsdag. Der er god grund til at tro, at også de danske sagkyndige finder frem til forslag, der indebærer principielle ændringer i den familieretlige lovgivning. Vi ved nu, at dette også er tilfældet i Finland.

Det er derfor ikke indholdet i det svenske lovforslag, vi i udvalgets flertal har taget stilling til, men vi må reagere mod den fremgangsmåde der har været anvendt. Indtil samarbejdsoverenskomsten måtte blive revideret, er det et erklæret mål for de nordiske lande at stræbe efter ensartede retsregler og størst mulig overensstemmelse på privatrettens område, og vi har derfor svært ved at acceptere, at man i enkelte lande nu gennemfører principielle ændringer af lovgivningen på et vigtigt område, hvor der hidtil har været et praktisk, betydningsfuldt fællesskab.

Flertallets opfattelse er derfor, at der er behov for, at der med åbent sind foretages en fornyet undersøgelse af mulighederne for en fælles nordisk løsning af ægteskabsproblemerne, og vi synes også, det må være rimeligt, at der bliver lejlighed til en bredere debat i offentligheden om disse ting. Der er jo tale om problemer, som de fleste har nær ind på livet. Det må også være i politikernes interesse at kende befolkningens syn på en lovgivning af denne karakter, forinden den endelige afgørelse træffes.

Som det er at læse i den afgivne betænkning, var forholdet det, at flertallet i udvalget derefter indstillede, at man antog følgende rekommandation:

»Nordisk Råd henstiller til regeringerne at stræbe efter udbygning af den ensartede nordiske ægteskabslovgivning og at undersøge alle muligheder for at finde tilfredsstillende løsninger.»

Det er ganske klart, at der herved først og fremmest tænkes på og sigtedes til den del af ægteskabslovgivningen, der behandle reglerne for indgåelse og ophævelse af ægteskab. Det er jo herom, de i præmisserne nævnte betænkninger drejede sig, derimod ikke om ægteskabets retsvirkninger.

Mindretallet afgav en reservation, hvori man gjorde gældende, at der på et justitsministermøde den 30. november 1972 fra norsk side var givet udtryk for, at man ikke ønskede at gennemføre en lovgivning efter den svenske betænkningens principper, og fra finsk side, at man ikke kunne stille i udsigt, at den finske statsmagt skulle være rede til at gennemføre en lovgivning efter disse principper, og så så man fra det svenske ministeriums side ingen mulighed for at nå til ensartede regler i de nordiske lande om ægteskabs indgåelse og opløsning. Men derimod var den svenske minister i spørgsmålet om ægteskabets økonomiske retsvirkninger, altså et helt andet spørgsmål, rede til at fortsætte samarbejdet.

Herefter stillede mindretallet følgende forslag til rekommandation:

»Nordisk Råd henstiller til regeringerne i det fortsatte arbejde på ægteskabsrettens område, særskilt hvad angår ægteskabets økonomiske retsvirkninger, at stræbe efter at opnå så stor retslighed som mulig.»

Som De vil kunne se af tillægsbetænkningen, anmodedes der forleden dag fra mindretallets side om, at sagen måtte blive sendt tilbage til udvalget til fornyet behandling. Under denne fornyede behandling fandt der imidlertid ikke nogen realitetsbehandling sted, det, jeg havde håbet og også givet udtryk for her, men der fremlagdes to mindretalsforslag, og i det ene er præmisserne ganske forskellige fra flertallets forslag. Disse præmisser, altså mindretallets præmisser, regner nemlig med, at der intet er mere at gøre ved reglerne om ægteskabs indgåelse og opløsning.

Derimod er dette forslags konklusion den samme som flertallets, at vi bør stræbe efter en udbygning af den ensartede nordiske ægteskabslovgivning, og at vi skal undersøge mulighederne for at finde en fælles tilfredsstillende løsning.

Mindretallets rekommandation har altså samme ordlyd, men unægtelig et helt andet

indhold end flertallets.

Der er en tredje reservation, som jeg ikke skal komme nærmere ind på her, for den ligger lidt uden for det spørgsmål, som vi her særlig interesserer os for. Jeg skal ikke nægte, at det mindretalsforslag, som jeg her tænker på, altså det mindretalsforslag, der har samme konklusion som flertalsforslaget, men unægtelig helt andre præmisser, er fikst lavet, men det er så fikst, at hvis jeg var gået med det her til rådet uden at have fortalt, hvad det drejer sig om, så ville jeg have følt, at jeg havde ført rådet bag lyset.

Nu bliver rekommandationens ordlyd vel sagtens vedtaget, men det er ud fra to helt forskellige forudsætninger. Følgende medlemmer af Nordisk Råd har bedt mig sige, at de giver deres tilslutning til rekommandationen ud fra samme forudsætninger som flertallet, nemlig, at det, der skal søges opnået overensstemmelse om, først og fremmest er reglerne om ægteskabs indgåelse og opløsning. Det er for Danmarks vedkommende Hilmar Baunsgaard, Poul Hartling, Nathalie Lind, Gerda Møller, P. Nyboe Andersen, Karl Skytte, Ib Stetter og jeg selv.

For Finland er det V. J. Sukselainen, Olavi Lähteenmäki, Elsi Hetemäki, Carl Olof Tallgren, Olavi Tupamäki, Saimi Ääri, Mikko Jokela, Aili Laitinen og Timo Mäki.

For Island Matthías A. Mathiesen, Jóhann Hafstein, og Jón Skaftason.

For Norge Berte Rognerud, Erling Norvik, Kåre Willoch, Helge Seip, Per Borten, Erland Steenberg, Asbjørn Haugstvedt, Gunnar Garbo og Egil Aarvik.

For Sverige Eric Carlsson, Allan Hernelius, Eric Krönmark og Anna-Lisa Nilsson.

Til slut vil jeg sige, at hvis vi i Norden tilsidesætter den fællesnordiske interesse, hver gang der er en lille partipolitisk fordel at hente, så er jeg bange for, at vi ikke kommer ret langt i det nordiske samarbejde. I modsætning til, hvad den svenske statsminister Palme har som opfattelse, at det land, der føler sig længst fremme på fremskridtets bane på et eller andet område, ikke skal vente på de andre, er det min opfattelse, at det er meningen med det nordiske samarbejde, at vi på de områder, der er til behandling, søger at arbejde os frem til fælles løsninger. Arbejdet i Nordisk Råd består jo i, at vi ligesom følger mange små sten sam-

men til en fælles bygning.

Det kan være vanskeligt for udenforstående at se betydningen af det enkelte lille forslag, og heraf kommer megen kritik mod Nordisk Råd. Det plejer vi jo at tage roligt, men når samarbejdet brydes på et af de store betydningsfulde områder, hvor der i mange år har været ensartede regler, så får kritikken mod Nordisk Råd og det nordiske samarbejde virkelig et betydningsfuldt argument i hænde, og dette er vi ikke tjent med, for vort arbejde her i Nordisk Råd er af den største betydning for vore folk.

Garbo: Hr Thestrup nevnte mot slutten av sitt innlegg en rekke navn på personer som hadde sluttet seg til den fremstilling han gav av sitt syn på de to hovedforslag. Jeg vil bare få lov å bemerke at her må formodentlig foreligge en liten kommunikasjonssvikt. Mitt navn var blandet inn i dette. Jeg har overhodet ikke vært forelagt dette spørsmål.

Erik Adamsson: Herr president! När vi i måndags enhälligt beslöt att remittera det föreliggande betänkandet från juridiska utskottet till förnyade överväganden inom utskottet närdes det på sina håll förhoppningar om att man skulle visa vilja till att skriva ihop sig om en rekommendation inom utskottet. Att utsikterna härtill var små framgick emellertid med all tydlighet efter herr Thestrups och herr Hernelius' inlägg redan då. Och i dag kan vi konstatera att inte en bokstav har ändrats i utskotts majoritetens förslag i anledning av ställda yrkanden.

Jag skall inte orda mer om den saken.

Redan under generaldebatten berörde jag kritiken av det nordiska lagsamarbetet på äktenskapsrättens område. Som jag då bl. a. framhöll har viljan från svenskt håll att söka finna vägar att bevara rättsenheten på äktenskapslagstiftningens område icke saknats. Ej heller har man underlåtit att undersöka om det finns förutsättningar för gemensamma lösningar på detta område. Jag skall här nöja mig med att hänvisa till vad jag tillsammans med herrar Møller och Nilsen redovisade i vår gemensamma reservation och vad jag

tidigare anfört i generaldebatten. Jag kan emellertid inte underlåta att erinra om att så sent som den 30 november i följ vid det nordiska justitiemötet nödgades man konstatera att det för närvarande icke synes vara praktiskt möjligt att uppnå ensartade regler i samtliga länder om äktenskapets ingående och upplösning. Det är därför minst sagt uppseendeväckande att utskottsmajoriteten vill förhindra att man nu i Sverige genomför det framlagda förslaget till en modernisering av äktenskapsrätten. Hade det på nordiskt plan funnits en klart definierad målsättning för reformarbetet på äktenskapsrättens område, skulle utskottsmajoritetens ställningstagande ha varit mera förklarligt och förståeligt. Att nu uppmana Sverige att avstå från att genomföra förslaget som en etapp på vägen mot en mera fullständig revision för att avvakta utredningsarbetet i övriga nordiska länder, när det inte föreligger någon klart utformad målsättning för arbetet utöver önskemålet, att de nordiska äktenskapslagarna skall vara så lika varandra som möjligt, det bör väl våra nordiska vänner inse att man inte kan uppfatta som någonting annat än ett åberopande av det nordiska samarbetet som skäl för att hindra genomförandet i Sverige av angelägna reformkrav på äktenskapsrättens område. De olägenheter som kan bli en följd av att skillnaderna mellan de nordiska ländernas lagstiftning ökar är inte stora, och de kan mycket väl avhjälpas genom konventioner. Om önskvärdheten av att största möjliga rättslikhet eftersträvas på äktenskapslagstiftningens område i Norden torde det icke råda några delade meningar i denna sal. Vi nödgas emellertid med beklagande konstatera att den översyn av äktenskapslagstiftningen, som pågår i de nordiska länderna, för närvarande icke synes kunna leda till enhetliga nya regler om äktenskaps ingående och upplösning. Jag ber här att få hänvisa till skrivningen i vår reservation. Vi ger i den en klar och saklig redogörelse för ärendets behandling och anger motiveringen för vår anslutning till utskottsmajoritetens förslag till rekommendation, och vi konstaterar att vad gäller äktenskapets ekonomiska rättsverkningar torde det redan nu föreligga betydligt större möjligheter att här finna samlade lösningar, som kan godtas av alla

de nordiska länderna ungefär samtidigt, än som föreligger när det gäller äktenskapets ingående och upplösning.

Särskilt för det stora antal nordiska medborgare som är bosatta i annat nordiskt land är rättslikheten på detta område av stor praktisk betydelse. Vi måste i vårt arbete se till realiteter och inte hänge oss åt önskedrömmar.

Kravet på fortsatta ansträngningar för att uppnå ensartade bestämmelser och undersöka alla möjligheter att finna en gemensam tillfredsställande lösning behöver därför inte uppges. Vi kan mot den bakgrunden ge vår anslutning till en sådan rekommendation till regeringarna, men delar inte utskottsmajoritetens motiv för rekommendationen.

Så några ord i anledning av den under generaldebatten framförda kritiken mot de svenska reformförslagen. Den bygger i hög grad på missförstånd av vad regeringens förslag innehåller. Låt mig här i klarhetens intresse slå fast att regeringen inte i alla delar följer familjelagssakkunnigas förslag. Bland annat upptar inte regeringens förslag — som det påstås i debatten — frågan om vigselns ersättande med ett registreringsförfarande och inte heller förslaget om att samboende föräldrar, som inte är gifta med varandra, genom en anmälan gemensamt skulle kunna få vårdnaden om barnen. Frågan om äktenskapets ekonomiska verkningar berörs knappast heller. Dessa frågor skall utredas av familjelagssakkunniga i deras fortsatta arbete.

Bakgrunden till reformkraven på detta område är vid det här laget väl känd inom Nordiska rådet. Men låt mig konstatera att giftermålsfrekvensen har sjunkit starkt. Antalet familjer där föräldrarna inte är gifta ökar. Allt större grupper, inte minst bland ungdomen, anser den gällande äktenskapslagstiftningen otidsenlig. Främst har behovet av en översyn av lagreglerna påkallats till följd av denna utveckling. Inte minst för dem som vill slå vakt om äktenskapet som samlevnadsform bör den ökade familjebildningen utanför äktenskapets ram vara ett starkt skäl att reformera lagstiftningen. Icke mindre angeläget är det att barnens intressen *inte* blir sämre tillgodosedda av det skälet att föräldrarna inte är eller har varit gifta med varandra. Att samboende män och

kvinnor som lever under samma sociala och ekonomiska förhållanden skall behandlas lika oberoende av om de har ingått äktenskap eller inte är väl i dagens samhälle en inte alltför revolutionerande tanke. Att alla människor själva skall ha frihet att utforma sitt personliga liv, att välja samlevnadsform och att bestämma de etiska normer som skall gälla för deras samliv ter sig för mig lika naturligt. Enligt min mening bör vi använda lagstiftningen om äktenskapet och familjen som ett av flera instrument i reformsträvandena mot ett samhälle där varje vuxen individ kan ta ansvar för sig själv utan att vara ekonomiskt beroende av anhöriga och där jämlikhet mellan män och kvinnor är en realitet. Det betyder att lagstiftningen på äktenskapsrättens område bör begränsas till praktiska problem och ges en sådan utformning att praktiskt taget alla människor kan acceptera den.

Detta är, i allra största korthet, bakgrunden till och inriktningen av den reformering av äktenskapslagstiftningen som den svenska regeringen kommer att framlägga för riksdagen och som av den svenska pressen och allmänheten fått ett gott mottagande. Jag bortser då från de tidningar som i vått och torrt för moderata samlingspartiets och konservatismens talan, den opinion som herr Hernelius under den gångna generaldebatten gjorde sig till talesman för.

Låt mig till slut slå fast: Målsättningen för den svenska lagstiftningen på äktenskapsrättens område är givetvis att stärka och bevara äktenskapet som den normala och naturliga formen för familjebildning för det helt övervägande flertalet människor; samma samlevnadsform som människorna i våra nordiska grannländer ser som den normala för familjebildningen. Lika naturligt och självklart som att samhällsutvecklingen på alla områden i våra länder påkallar revision av äldre lagar tillkomna under andra samhällsförhållanden är att detta också gäller äktenskapsrättens område. I vart fall kan våra nordiska vänner vara helt övertygade om att revisionen av den svenska äktenskapslagstiftningen inte tillkommit för att i Nordiska rådet inleda en familjeträta eller rent av, som man på sina håll synes tro, en skilsmässa i det nordiska lagsamarbetet på äktenskapsrättens område.

Dam: Hr. præsident! Fremtidens historikere vil få ganske svært ved at finde ud af, hvad der er foregået i denne sag. Det er blevet noget klarere ved den sidste, tredje betænkning fra udvalget. Med nogle enkelte supplerende bemærkninger må det alligevel være mig tilladt væsentligt at henvende mig til fremtiden. De tilstedeværende ved jo godt, hvad det er, der er foregået og ikke mindst, hvornår der skal være valg i Sverige!

Vi havde i 1950'erne et forsøg på et nordisk samarbejde om en revision af ægteskabslovgivningen. Vi fik en række betænkninger i de forskellige lande, og de førte også til lovforslag. De mødte ved deres fremkomst megen og berettiget kritik, fordi de ikke i tilstrækkelig grad havde taget højde for de forandringer, der var sket i samfundet, og ganske særligt inden for vurderingerne på dette område, og det førte så frem til nye forslag og en ny debat navnlig i Danmark og derefter også i Sverige. Der var ved dette oprindelige forsøg på en revision en klart defineret nordisk målsætning, men det var bemærkelsesværdigt — og i og for sig indeholder dette en anklage mod det nordiske samarbejde — at da ønskerne om en mere dybtgående revision fremkom, skete dette i forholdsvis isolerede debatter i de enkelte lande. De mest vidtgående forslag blev fremsat i Danmark. De mødte ikke almindelig tilslutning, men dog så megen interesse, at de indgik i kommissoriet for det ægteskabsudvalg, der arbejder i Danmark. Sverige kom derefter med sin kommission med et meget detaljeret kommissorium, et kommissorium som ikke på noget punkt gik videre, end de mest fremskredne tanker havde været i Danmark.

Det var så tanken, at disse nordiske udvalg skulle arbejde sammen, således at man tilstræbte en vis overensstemmelse. Jeg er ikke i detaljer bekendt med, hvordan dette udvalgssamarbejde er foregået, men man kan i hvert fald konstatere, at det ikke er muligt at se synlige resultater af det. Det synes, som om man fra svensk side på forhånd har opgivet at deltage i den nordiske debat og ikke først efter at have undersøgt, hvad man ville i de andre nordiske lande, men netop givet op på forhånd.

Det er det, der er grundlaget for min

utilfredshed med den svenske regerings holdning. Hvis man fra svensk side havde fulgt med i den danske debat, ville man have forstået, at der foregik så meget i Danmark, at en enighed mellem Danmark og Sverige absolut havde været mulig, hvis man blot havde forsøgt den, blot havde taget diskussionerne.

De forslag, der nu er blevet tilbage i de barberede svenske forslag, er i det store og hele sådanne, som det danske ægteskabsudvalg også vil nå frem til. Der er en enkelt ejendommelig juridisk konstruktion med den såkaldte betænkningstid i det svenske forslag, som vi måske ikke synes er så lykkelig, men det er jo netop den slags konstruktioner, man kan drøfte i et større forum end det, der findes i det enkelte land.

Det er i virkeligheden en meget beskeden reform, der foreslås nu i Sverige, og det er derfor nødvendigt at begynde at tale om realiteterne i de reformer, som efter min og de andre reservanternes mening skal til i den nordiske lovgivning.

Hr. Adamsson var meget ivrig efter at understrege, at han gerne ville stå vagt om ægteskabet, at ægteskabet var den normale og naturlige form, og placerer sig dermed som tilhørende venstrefløjen af det borgerlige samfund, hvad der ikke undrer mig. Sagen er jo, at for stadig større kredse i de nordiske samfund er ægteskabet ikke mere det selvfølgelige, den normale og naturlige samlivsform. Det er for ungdommens vedkommende et meget stort spørgsmål, om man danner familie i ægteskabets form, eller man danner familie på anden måde, og jeg ved — også gennem samtaler med fremragende kolleger i dette råd — at forældrene til de unge ikke sætter noget spørgsmålstejn ved dette. Politikerne gør formelle skrabud for fortidens forestillinger, fordi man er bange for at miste tilslutning i den ældre generation på dette område.

Ægteskabslovgivning er noget, der først og fremmest vedrører ungdommen, og et samfund, der lovgiver på et ungdomsområde, således at det kun kan accepteres af den ældre generation, står i en dødelig fare. Vi er nødt til i vort lovgivningsarbejde at acceptere, at ungdommen er yngre end vi andre, har andre synspunkter, har en anden opfattelse af mange ting, og hvis denne ung-

dom gennem lovgivningen bliver fremmedgjort i forhold til samfundet, så har samfundet svært ved at overleve.

Vi har derfor — de tre medlemmer, der har afgivet mindretalsudtalelse i reservation nr. 2 — ment, at det var nødvendigt at præcisere vore ønsker til en fælles nordisk lovgivning. Vi tror ikke, at forholdene i de nordiske lande er ret meget forskellige. Der er en lidt forskellig udviklingstakt, men ungdommen i de nordiske lande ligner hinanden meget. Vi mener derfor, at et fælles nordisk lovgivningsarbejde bør tage hensyn til den moderne samfundsudvikling og bør indstille sig efter ungdommens ændrede livsmønster, så langt det er muligt. Lovgivningen må søge at beskytte den enkelte og beskytte menneskenes frihed til at vælge deres samlivsformer selv.

Men det er vigtigt, at dette arbejde er et fælles nordisk arbejde. Det er vigtigt, fordi vi ved en bredere debat får større muligheder for at finde de rigtige løsninger. Vi har mulighed for at lære af hinanden. Vi i Danmark, Norge, Finland og Island kan lære meget af Sverige, og jeg måtte måske tillade mig at sige, at man også i Sverige vil kunne lære enkelte ting af de andre nordiske lande, hvis man er villig til at lukke ørene op. Helt afgørende er det, at hvis man gennemfører en liberaliseret lovgivning i et af landene, så stiller man en række mennesker i vanskelige situationer, hvis lovgivningen ikke er blevet liberaliseret på tilsvarende måde i de andre lande. De frie flytninger, det frie arbejdsmarked, de mange blandede ægteskaber bevirker, at mange mennesker bliver stillet vanskeligere, hvis man i et enkelt land er kommet ud af takt.

Derfor burde Sverige have stræbt efter at få de andre lande med på en reformlinje, som efter min mening gerne måtte have fulgt de principper, man i sin tid lagde op til fra den svenske regerings side, og ikke blot de kompromisser, man efterhånden er nået frem til.

Hernelius: Herr president: Låt mig först säga till herr Adamsson att jag inte kan finna att jag i generaldebatten gick in på det sakliga innehållet i äktenskapslagstiftningen. Om herr Adamsson tror sig ha hört någonting i den vägen har det varit en dröm. I

mitt anförande under generaldebatten sysslade jag enbart med procedurfrågan.

Sedan vill jag konstatera att det nog vore ganska lätt att skriva en satir över denna frågas handläggning här vid sessionen. I intervjuer, senast en i Dagbladet i går, har vi läst att juridiska utskottet varit föremål för ett olycksfall i arbetet. Men har någon varit utsatt för olycksfall i arbetet är det inte juridiska utskottet. Det måste förekomma sådana olycksfall på andra håll än i juridiska utskottet.

Vidare har i diskussionen utpekats segrare och förlorare i juridiska utskottet vid dess senaste behandling av frågan. Jag förstår inte heller den diskussionen. Den påminner mig något om den man som hade deltagit i en ishockeymatch. När han kom hem tillfrågades han hur det hade gått. »Jo det gick utmärkt», sade han. »Vi låg över hela matchen.» — »Men resultatet då?» — »Ja, resultatet var att vi vann med 3 mot 6.»

När återremissen beslöts i denna sal diskuterades det om det var fråga om en frälsarkrans, en livboj, eller inte. Efter behandlingen i utskottet kan vi väl konstatera att det blev fråga om en livboj för den eller de inom utskottet som i februari fick ett tillfälle att anmäla en annan mening än de hade framfört i januari. Som resultat av återremissen var detta ganska magert.

Låt mig så komma med en saklig upplysning som jag tycker är ganska viktig.

Både i motiveringen till utskottsutlåtandet och från talarstolen här i dag har man erinrat om vad de nordiska justitieministerrarna sade i november förra året. Jag har gått till ministerrådets rapport. Där konstaterar ministerrådet på sid. 23 att »det f. n. inte synes vara praktiskt möjligt att uppnå ensartade regler i samtliga länder om äktenskapets ingående och upplösning.» Och ministerrådet tillfogar att »mot denna bakgrund» har man gjort detta konstaterande. Vilken bakgrund? Jo, den bakgrund som i stycket ovanför preciseras på följande sätt: »Med hänsyn till att i Sverige enighet vunnits i den parlamentariskt sammansatta kommittén om grundprinciperna i förslaget och att remissinstanserna har anslutit sig till dessa är man på svensk sida inställd på att genomföra förslaget i dess huvuddrag.»

De två uppgifter som här lämnats är inte, herr president, korrekta. Det rådde inte enighet i den parlamentariskt sammansatta kommittén i Sverige, utan det förelåg reservationer i fråga om viktiga grundprinciper. Det förhållandet att någon sådan enighet icke rådde kan ännu mer konstateras i regeringens remiss till lagrådet av ett förslag i ärendet, där man faktiskt tagit upp en av dessa reservationer i fråga om en grundprincip i förslaget.

Att remissinstanserna icke var eniga framgår direkt av sidan 49 i denna remiss där det heter att »de sakkunnigas förslag har fått ett övervägande gynnsamt mottagande». Men sedan redogör man för de invändningar som framförts: att det borde anses stå med reformen tills de sakkunniga hunnit pröva även äktenskapets ekonomiska rättsverkningar och att förslaget inte har tillkommit i nordiskt samarbete.

De två premisser som låg till grund för ministerrådets konstaterande har faktiskt inte förelagat. Jag har ansett det angeläget att detta kommer till protokollet samtidigt som jag måste konstatera att det torde vara rätt ovanligt att ministerrådet, såsom skett i detta fall, bygger en konklusion på förutsättningar som inte existerar. Jag hoppas att det har varit ett olycksfall i arbetet för ministerrådet eller dess informatörer, som det här närmast är fråga om.

Herr president! Jag skall inte ingå på sakfrågan och inte foga ytterligare kommentarer till vad som sagts om det nordiska samarbetet på detta och andra områden. Jag vill sluta med att konstatera att den diskussion som har förts och som förs i denna sak säkerligen är till nytta. Den har utgjort en reagens mot en tendens som man har tyckt sig finna och som har bestått i att någon eller några velat vara seg selv nok i det nordiska samarbetet. På en sådan princip kan man inte bygga ett verkligt samförstånd och gemensamma framsteg. Man bör i stället sträva efter att gå hand i hand.

Jag tror att denna diskussion har varit till nytta för att bryta sådana tendenser för framtiden.

Seip: Denne saken har tatt en noe underlig vending. I den 12te time ble spørsmålet sendt tilbake til utvalget etter at det har

vært til utvalgsbehandling i årevis. Det som har kommet ut av dette, er at det mindretall som tidligere hadde en egen konklusjon, har gått over på utvalgets flertallskonklusjon, men til gjengjeld skrevet noen premisser som på en del punkter er helt andre. Samtidig har i hvert fall en av flertallet gått over på denne skrivningen, mens andre igjen har hoppet i ulike retninger. De fire fraksjoner i det juridiske utvalget gir noe av et bilde på hvor kaotisk det blir når en sak som er så vanskelig og mangesidig, kjøres firkantet og ensidig. En kunne være fristet til å beklage at Ludvig Holberg døde uten å ha etterkommere til å føre sin penn videre, eller en kunne beklage at det ikke finnes noen Wessel til å skrive en komedie med mottoet: Du bliver aldri skilt, hvis det i dag ei skjer, og med Calle lovmaker i den mannlige hovedrollen. Vel, spøk får være spøk.

Det er en alvorlig sak, og det dreier seg om et alvorlig emne som har stor praktisk betydning i nordisk sammenheng fordi så mange nordiske mennesker bor i et av nabolandene. Jeg overdriver ikke når jeg sier at tallet på borgere som bor i et av de nordiske naboland, er over en halv million.

Hvis en går utimatumveien i det en kaller forhandlinger eller samarbeid, kommer en lett opp i vanskelige situasjoner, slik som de vi har i dag.

Jeg tror det er grunn til å peke på at den svenske loven f. eks. vil bety at finner eller nordmenn som registrerer seg som bosatt i et av nabolandene, automatisk vil komme inn under svenske regler. De vil ikke komme inn under en tilsvarende norsk eller finsk lovgivning. Med andre ord, man kommer i den situasjon at med mindre vi vil endre vår nåværende praksis med å godta rettslige avgjørelser i nabolandene, vil vi bli bundet av de regler som gjelder i det land der vedkommende på et bestemt tidspunkt er bosatt. Og når det er slik, synes jeg det er en rimelig sak at man også fikk være med og undersøke hvor langt man kunne komme fram til ensartede regler, for det er slett ikke slik at vi her har å gjøre med fire lands lover som spriker i motsatt retning. Vi har å gjøre med fire land som utreder endringer i sin ekteskapslovgivning, der vi vet at på en rekke felter er intensjonene de samme. På enkelte andre områder kan det være spørs-

mål der meningene står mot hverandre. Men jeg kan ikke se noen saklig grunn til at man ikke så langt det lar seg gjøre og mens det ennå foregår en behandling på et forberedende stadium, kan snakke seg sammen og drøfte problemene konkret. I utvalget har vi ikke behandlet de materielle sider ved denne lovendring. Vi har fått visse kortfattede orienteringer om det arbeid som er gjort i det enkelte land, men vi har ikke drøftet gjennom selve rettsreglene slik at det foreligger noen innstilling om dette. For oss er det spørsmål om man ønsker et lovgivningssamarbeid, og om man når man har en situasjon der fire land arbeider med lovtekster, samtidig bør søke å samkjøre disse slik man har forutsatt, bl. a. i Helsingforsavtalen. Jeg vil gjerne understreke dette fordi jeg har inntrykk av at man av og til bruker som argument at de som ikke finner den fremgangsmåten som her er brukt, tilfredsstillende og riktig, ønsker å stille mennesker i vanskelige situasjoner overfor domstoler osv., at det skulle være et ønske om å beholde en krenkende form i de tilfelle da det er tale om oppløsning av ekteskap. Det forholder seg ikke slik. Det er ganske klart at i disse ømtålige sakene er det en oppgave å unngå at man har former som er personlig krenkende, personlig nedverdiggende i de tilfelle et ekteskap går over styr. Men det er en del av oss som mener at det også må være riktig at det i disse sakene — ikke minst i en tid da så mange merker tidens press og gjennom det kan bli emosjonelt engasjert og kanskje treffe forhastede avgjørelser eller komme med forhastede ord i en gitt situasjon — må være rettsregler som sikrer en tid med ro og ettertanke.

Det skal ikke for noen være den emosjonelle øyeblikkelige reaksjon, men det skal være ettertankens konklusjon som er avgjørende i et slikt spørsmål. Jeg tror også det er et annet punkt en skal være oppmerksom på, nemlig den plikt et samfunn har til å trygge den svakere part i slike saker. Den svakere part kan være den kvinnelige part i ekteskapet, det er slett ikke sjelden det er tilfelle. Den svakere part kan også i atskillige tilfelle være mannen. Men for lovgiveren må det være et poeng å sikre — så langt det lar seg gjøre — at det er interessene til den svakere part man tar hensyn til.

Og jämlikhetskravet betyr ikke at samfunnet skal fraskrive seg enhver rett til å gi regulerende regler. Tvert imot, jämlikhetskravet betyr at man vurderer hvilke muligheter det er for å gi den svakere part den støtte som gir en reell jämlikhet. Og det er der en del av oss mener det er andre spørsmål å tenke gjennom som vi også mener man i nordisk sammenheng måtte kunne ta en dröfting av, för noen går ut med en lovgivning som avviker vesentlig fra det felles grunnlag vi i dag står på.

Det er også i denne sammenheng en bestemt side av saken som er ganske vesentlig, nemlig den økonomiske. Der står det nå i innstillingene fra begge fraksjoner som har felles tilråding, at man regner med gode sjanser for å komme fram til felles lösning. Men denne siden av saken er ennå ikke lagt fram utredet. Burde det ikke være rimelig at man i et slikt sakskompleks hadde også det økonomiske klart? Er ikke den økonomiske side av oppgjöret ved en opplösning av et ekteskap noe av det mest sentrale för hvorledes det skal gå med de mennesker det gjelder, etterpå?

Statsråd Lidbom gav i utskottet og har vel også her i salen gitt uttrykk för at det har ikke vært noen vesentlig meningsforskjell under den svenske remissbehandling. Vel, jeg er oppmerksom på at det er noe delte meninger om det også i Sverige.

Det var et punkt jeg hadde tenkt å spørre Arne Geijer om, men jeg ser at han i dag har forlatt salen. Men er det ikke så at svensk LO hadde henstilt til regjeringen å vente med denne saken inntil man både kunne behandle den økonomiske side av den og den direkte familierettslige? Er det ikke slik at LO i sin remissuttalelse — og jeg vil våge å påstå at LO der står vanlige arbeidsfolk nærmere enn en hvilken som helst statsråd ved sitt skrivebord — hadde bedt om å få det hele lagt fram på en gang, som ett lovverk, som også tok opp det økonomiske?

Jeg skal ikke si mer om dette nå, bare som en konklusjon understreke at vi unngår ikke i Nordisk Råd en prinsipiell avklaring av holdningen til nordisk lovsamarbeid i betydningen nordisk lovharmonisering. Og det som jo interesserer meg spesielt ved skrivningen fra det sosialdemokratiske mindretall nå til dette möte — og det

atskiller seg noe fra det vi hadde på bordet forrige gang — det er at også dette sosialdemokratiske mindretall har reservert seg för så vidt som de i klemmen holder på harmoniseringslinjen. Altså, den bastante form för prinsipperklaring som statsråd Lidbom kom med lördag, har ikke kommet til uttrykk i uttalelsen til det sosialdemokratiske mindretall. På det punkt vil jeg si det er en betydelig vinning för nordisk samarbeid framover at man er kommet fram til en skrivning som avviker fra den opprinnelige dissens.

Så vil jeg peke på, med tilknytning til debatten om nordisk lovgivningssamarbeid, at det har vært foreslått fra juridisk utvalgs side at man får en egen lovavdeling i ministerrådssekretariatet. Jeg tror det er mer og mer nödvendig at man styrker den administrasjon som har med lovsaker å gjøre innenfor de organer som betjener ministrene i deres arbeid i Nordisk Råd. Men vi skal samtidig som parlamentarikere være klar over en ting som jeg för min del har et meget sterkt inntrykk av vil stå som noe av en konklusjon etter denne sesjon i Nordisk Råd, og det er at vi med Ministerrådet, med Ministerrådssekretariatet, ved oppbyggingen av dette elementet som kan bli et meget viktig element i nordisk samarbeid, samtidig har minsket interessen på parlamentarikersiden og för parlamentarikersiden, og jeg ser en ganske sterk utfordring til parlamentarikerne i den situasjon som vi nå går i möte i nordisk samarbeid, i den situasjon som Nordisk Råd kommer opp i, dersom parlamentarikerne ikke greier å gjøre seg tilstrekkelig sterkt gjeldende i en utvikling der Ministerrådet mer og mer förer ordet. Dette sterkere parlamentariske engasjement blir det da de folkevalgte selv som får ta opp og söke å gjennomføre i de kommende sesjoner, og jeg för min del ser bl. a. lovbehandlingen også i nordiske fora som en viktig del av dette, på samme måte som jeg ser spørsmålet om den parlamentariske kontroll og det parlamentariske ansvar innenfor et samarbeid der flere og flere avgjörelser treffes på overnasjonalt plan gjennom Ministerrådet, som et av de spørsmål vi er nödt til å se på i alvor.

Arne Nilsen: Eg må tilstå at eg ikkje er i stand til å mobilisera verken sterke kjensler

eller nokon moralsk harme i samband med den utvikling som denne saka har gjennomgått.

Rett nok er det så at både intensjon og ønskemål for det nordiske samarbeidet peikar i retning av ei koordinering av lovarbeidet, med sikte på felles løysingar, men så opplever vi altså at søkjelyset blir retta mot eitt av dei nordiske landa fordi dette no ønskjer å ta steget mot ei modernisering av lovverket for dei andre landa.

Eg ser for min part ikkje bort ifrå at dei innstillingar som ligg føre for Rådet i dag, saman med den pressedebatt vi har vore vitne til, dessverre lett kan skapa det inntrykket at Nordisk Råd er i ferd med å skru ned ambisjonsnivået i lovharmoniseringa, eller at det så å seia skulle vera tale om skilsmisse på dette samarbeidsområdet.

Det ville vera ille om eit slikt inntrykk er blitt skapt. Men skulle dette vera tilfelle, så er det mi meining at det ikkje er dekning for slike konklusjonar. Det nordiske samarbeidet vil halda fram her som på andre felt. Det er sjølv sagt ikkje tale om å bryta samarbeidet, slik som hr. Thestrup antyda.

La meg i denne samanheng minna om den breide oppslutning det er om sjølve hovudkonklusjonen som Rådet skal ta stilling til i dag, nemleg den at regjeringane framleis må sikta mot ei utbygging av ei einsarta nordisk ekteskapslovgeving. Dette har adresse til oss alle. Men når det er sagt, vil eg gjerne leggja til at verken samarbeidssavtale eller samarbeidsformer i det heile kan legge slike band på handlefridomen til det einskiilde land at ei regjering blir meir eller mindre handlingslamme i arbeidet med reformtiltak som den meiner bør settast ut i livet.

Kanskje det i denne konkrete saka frå norsk side kan vera grunn til å ha for auga at vårt land var det siste som sette ned ein komite til å sjå på spørsmålet om revisjon og eventuelle tiltak i samband med ekteskapslovgevinga. Eg meiner derfor at vi ikkje bør blåsa altfor sterkt i den kritiske luren når vi veit at utgreiingsarbeidet hos oss kom i gang nærpå to år etter svenskane og halvtanna år etter danskane. Vi må vel kunna seia og vedgå at vi kom litt seint i gang.

I debatten om ekteskapslovgevinga er det eitt vesentleg hovudspørsmål som eg synest

er kome meir eller mindre i bakgrunnen, men det høyrer med i totalbiletet, og derfor vil eg understreka det — og det er det same hovudspørsmålet som hr. Seip også nemnde no i sitt inlegg. Det gjeld dei økonomiske rettsverknadene ved ekteskapet. I praksis har det minst like stor betydning at regelverket på dette punkt er mest mogleg likt landa imellom. På dette vesentlege hovudområdet er det jo klart uttala at her er det gode utsikter til å finna felles løysingar nokolunde samstundes.

Eg har lyst til å streka under just denne sida, fordi den etter mitt syn er komen nok så mykje i bakgrunnen for andre problem som er blitt trekte fram.

Men det vi altså må konstatera i dag, er at det for tida ikkje synest å vera mogleg å finna eit felles grunnlag for nye reglar om å inngå og oppløysa ekteskap. Her vil eg gjerne ha sagt at det forhold at eitt land — i dette tilfellet Sverige — ønskjer å gå fortare fram med revisjon av lovverket enn andre land for tida finn å kunna gjera, ikkje på sikt treng innebera nokon vanskar for ei samla rettseining i Norden eller treng vara noko brot med det prinsipielle målet om like rettsreglar. Det prinsipielle siktemålet skal framleis vera uendra, og eg reknar med at Rådet vil slå dette fast i dag. Det er sjølve reformtempoet i lovgevingarbeidet, altså kor fort ein ønskjer å gå fram, som har vist seg å vera av ulik styrke.

Det er just her vi eigentleg står framfor eit dilemma. Eg trur vi må avfinna oss med også i det nordiske samarbeidet at det på ymse område kan oppstå situasjonar då somme land har behov for ei lengre mogningstid for dei kan gjennomføra reformtiltak, enn det som er tilfelle for andre land.

Eg trur ikkje vi kan sjå bort frå eit slikt utgangspunkt, anten det gjeld nordisk eller andre former for internasjonalt samarbeid. Men dette kan ikkje vera noka avgjerande hindring for andre land til å gå fortare fram. Om det landet som då har gått i brodden for nye tiltak, kanskje har staka opp vegen for andre, det vil då med tida visa seg — om det blir den vegen som alle skal følgja.

Så langt eg har forstått det, er det ingen grunn til å sjå bort frå at det både i Norge og i andre nordiske land er i gang ei utvikling stort sett i samsvar med dei svenske

prinsippa, og at ein nok ville kunna oppnå semje — enighet — om ei rekkje av forslaga i den såkalla omstridde svenske utgreininga. Men det er ikkje mi meining her i dag å gå nærmare inn verken på desse prinsipielle spørsmåla eller på det som den svenske regjeringa har lagt opp til; det har etter mitt syn lite for seg no. Vi får no i dei andre nordiske landa gjera det som er råd for å følgja opp med ein nødvendig revisjon av lovverket på dette området, og søkja å påskunda arbeidet med sikte på största moglege einskap i lovopplegget.

Eg vil då til slutt gjerne presisera at den rekommandasjon som eg har slutta meg til, og som har eit solid fleirtal bak seg i juridisk utval, den har som hovudkonklusjon at regjeringane blir oppmoda om å halda fram med å bygga ut ei einsarta nordisk ekte-skapslovgjeving. Dette er det sentrale og vesentlege punkt, og eg er tilfreds med at denne hovudkonklusjonen no bygger på premisser som betre dekkar mitt syn enn det første framlegget frå utvalet gjorde.

La meg då til slutt få seia at Arbeiderpartiets delegasjon vil røysta for fleirtalet sin felles rekommandasjon, men på dei premisser som er skisserte av Erik Adamsson, Orla Møller og Arne Nilsen i innstillinga. Eg bed om at dette blir tilført protokollen.

Berte Rognerud: Jeg tror jeg uttalte meg ganske klart om den foreliggende sak under generaldebatten, og jeg kan for så vidt hen- vise til hva jeg der sa. Jeg står selvsagt fast på hva jeg gav uttrykk for under generaldebatten.

Når jeg finner å kunne stemme for konklusjonen, er det på de premisser som flertallet la frem i sin betenkning av 8. januar, og som det borgerlige flertall gjentar her. På mindretallets premisser derimot kunne jeg under ingen omstendighet ha sluttet meg til konklusjonen.

Når det ellers gjelder den form for nordisk samarbeid og den saksbehandling som her har foregått, stempler den seg selv, og jeg synes ikke den lover godt for fremtiden.

Den måten hele denne sak er blitt behandlet på, har vakt berettiget oppsikt, og den bidrar såvisst ikke til å øke tilliten hverken til det nordiske samarbeid eller til Rådets medlemmer innbyrdes, dessverre.

Egteskapslovgivningen har nu versert som sak i Nordisk Råd i en lang, lang årrekke. At de nordiske sosialdemokrater her i Nordisk Råd allikevel dagen før saken skulle opp i plenum, og efter den langvarige og — jag kan vel si — grundlige behandling, kom med sitt forslag om å sende saken tilbake til juridisk utvalg virket to høyst besynderlig. Men det var jo klart for alle at det var et forsøk på en retningsaksjon.

Nu foreligger da resultatet av denne aksjon. Den sosialdemokratiske gruppe i juridisk utvalg har bestemt seg for å stemme sammen med de borgerlige i konklusjonen, men har laget sine egne premisser, antagelig for å unngå å rette kritikk mot den svenske regjering. Hr. Arne Nilsens innlegg nå nettop syntes jeg også bekreftet dette.

Eric Carlsson: Herr president! I debatten om äktenskapslagstiftningen har det sagts att det i Sverige finns en bred opinion för förenklade regler för äktenskaps ingående och upplösning i enlighet med familjelags-sakkunnigas förslag. Jag kan inte instäm- ma i att det är på det sättet, och det är inte heller så.

För mig liksom för många andra utgör äktenskapet ett av samhällets hörnstenar. Äktenskapet är inte endast en juridisk angelägenhet, en juridisk formalitet. Äktenskapet bygger på en livslång gemenskap mellan man och hustru, en samhörighet som utgör grunden för hela familjebildningen. Äktenskapet är inte endast en avtalsfråga — det måste vila och vilas som regel på en djupare grund och utgör basen för det gemensamma hemmet. Hemmets betydelse kan inte och får inte enligt min mening förringas. I den föränderliga värld som vi lever i är hemmet särskilt betydelsefullt.

Familjelagssakkunnigas majoritet — utredningen var inte enig — har föreslagit reglering i lag av äktenskaps ingående. Vigs- sel behövs inte, utan en registrering till det allmänna blir allt som krävs. Av förhands- uppgifter — som har bekräftats i dag — har emellertid framgått att förslaget på den- na punkt inte kommer att accepteras av den svenska regeringen. Bestämmelserna om vigsel kommer att kvarstå. Däremot kom- mer förenklade regler om skilsmässa att ingå i den nya lagen.

Jag kan inte ansluta mig till regler som innebär långtgående lättnader för oppl sning av äktenskap. Jag har tre skäl f r denna inställning.

För det första: Med den grundinställning jag har till äktenskapets och hemmets betydelse för familj och samhälle finner jeg at ett förenklat skilsm ssosystem kan medföra och medf r instabilitet og otrygghet f r familien. Det kan gälla otrygghet för mannen, det kan gälla otrygghet för hustrun, og det kan gälla otrygghet f r barnen. I en sådan familj finns inte den stabilitet som man strävar efter at erhålla i ett hem.

F r det andra: I en tillvaro som präglas av sterk förändring är det angeläget at hemmets og familjens ställning stärks på allt sätt. Det har s gts at detta mitt synsätt är ett utslag av konservatism. Herr president! Så som utvecklingen ter sig i dag  r det tydeligen verkligt radikalt at värna om hem og familj. Det talas ofta om at vi måste arbeita f r ett bättre samhälle. Grunden för detta samhälle ligger i at vi värnar om hemmet og därmed ökar tryggheten og gemenskapen i familien.

F r det tredje: Menar vi allvar med talet om nordisk samverkan på gräsrotsnivå måste vi syfta till at på grundval av den grundsyn som jeg här har redivisat få en samordnet lagstiftning. Grundl ggende v rderinger i etiske frågor förenar Nordens folk. Därför krävs en ensartad lagstiftning till gagn f r hem og familj og till gagn f r människan.

Med detta inlägg, herr president, har jeg velat framhålla at det i Sverige finns en bred opinio f r det synsätt på familjens og äktenskapets ställning som jeg h r har redivisat. Goda hem  r trygga hem, har jeg sagt. Det måste vara grunden f r de beslut på äktenskapslagstiftningens område som skall fattas i Norden.

Aarvik: Jeg vil stemme for den rekommandasjon som utskottets flertall anbefaler, men jeg gjør det idet jeg beklager at det ikke i dette tilfelle også er anledning til å stemme over premissene. I så fall ville jeg ha stemt for de premisser som utvalgets formann, hr. Thestrup, har formulert.

La meg samtidig få ta avstand fra det syn på og de vurderinger av ekteskap og familie-

liv som synes å ligge bak det svenske forslag til endringer av ekteskapslovgivningen som nå bebudes fremsatt uavhengig av hva andre nordiske land vil gjøre på dette felt. På det grunnlag som der skapes ønsker ikke jeg noen videre harmonisering av nordisk ekteskapslovgivning. Jeg mener også å kunne si at dette er en oppfatning som mitt parti, Kristelig Folkeparti, står for. Dette beh ver imidlertid ikke bety at det ikke kan skje en koordinering på områder av denne lovgivning der det er mulig å nå fram til ensartede løsninger som kan aksepteres av alle. Denne tanke er det da også som kommer til uttrykk i flertallets konklusjon, og på de premisser vil jeg stemme for den.

Mundebo: Herr president! Jeg liksom mina kolleger inom folkpartiet kommer att r sta f r den rekommendation som nu föreligger, og vi g r det med följande kommentar.

Min bestämda oppfatning  r at ett nära nordiskt lagstiftningssamarbete  r värdefullt og at det är en central del av hela det nordiska samarbetet. På privaträttens, bl. a.  ktenskapslagstiftningens, område bör man sträva efter at få ensartade regler. Stora ansträngningar måste därför göras för at vid reformer av de nordiska ländernas lagar på detta område oppnå og bevare största möjliga rättslighet.

I den nu aktuella saken har enligt min oppfatning inte tillräckligt stora ansträngningar gjorts. Jeg har alltså, liksom såvitt jeg kan se hela juridiska utskottet, en kritisk syn på den svenska regeringens handl gning av denna fråga.

Det måste ställas stora krav på förtroende-fullt samarbeite, på ömsesidig information og på vilja at nå resultat. Jeg kan inte finna at denna vilja tillräckligt funnits i denna sak, og därför måste förnyade försök göras för at — som det heter i rekommendationerna — finna en gemensam tillfredsst llende l sning. Jeg vill inte som enskild ledamot av rådet eller av den svenska riksdagen nu ta ställning till vid vilken tidpunkt ett lagförslag b r föreläggas den svenska riksdagen — det  r i första hand regeringens sak at bedöma detta — men jeg

vill understryka att förnyade kontakter mellan de nordiska ländernas regeringar måste tas innan ett lagförslag läggs fram.

Herr president! Jag vill tillägga följande och jag gör det med utgångspunkt från mitt partis syn på äktenskapets centrala roll och att vi ser äktenskapet som den för det överväldigande flertalet naturliga samlevnadsformen. Det lagförslag som nu föreligger är i stort i linje med den syn som jag och stora delar av den svenska opinionen har på äktenskapslagstiftningen. Jag talar alltså inte om utredningsdirektiven och inte om utredningsförslaget utan om det lagförslag som nu remitterats till det svenska lagrådet. Jag talar inte heller om enskildheter i det förslaget — de får bedömas i annat sammanhang. Jag talar om förslagets huvudlinjer och om behovet av en ny svensk lagstiftning.

Sammanfattningsvis: Vi vill ha en reformerad äktenskapslagstiftning, men den skall växa fram efter ett nära och förtroendefullt nordiskt samarbete.

Mellqvist: Jag skall, herr president, inte lägga mig i den principdebatt som här har förts, även om det skulle vara mycket frestande att anföra en del synpunkter inte minst på det inlägg som herr Hernelius höll för en stund sedan.

Jag skall inskränka mig till att säga att Nordiska rådets arbetsordning inte medger någon röstning mellan de olika motiveringar som finns dels för utskottets förslag och dels för reservation 1. Jag vill därför till protokollet få antecknat att den svenska delegationens socialdemokratiska ledamöter stöder den motivering som finns i reservation 1 och att jag och flera socialdemokratiska ledamöter från Sverige instämmer i vad herr Adamsson tidigare har anfört.

Horn: Med de samme motiveringar, som hr. Mellqvist nylig tilkendegav, kan jeg meddele på den danske delegations socialdemokratiske medlemmers vegne, at vi støtter motiveringen i reservation nr. 1 og desuden kan tiltræde de synspunkter, hr. Adamsson har givet udtryk for.

Kock: Herr president! När Nordiska rådet avger sina rekommendationer till regeringarna, bör man utgå från att, efter det en

rekommendation antagits, dröjer det en tämligen lång, flera års, tid innan en motsvarande lagstiftning kan åstadkommas i de olika länderna. Nordiska rådets medlemmar bör av denna anledning inte enbart känna till det nutida samhällets behov av lagstiftning utan även kunna se tydligt in i framtiden.

Enligt min uppfattning är vi ense om att äktenskapslagstiftningen i varje nordiskt land behöver reformer. När man planerar reformerna, bör man emellertid inte inskränka sig enbart till att upphäva sådan lagstiftning som man obestridligen kunnat påvisa som föråldrad och oanvändbar. I rekommendationerna bör man enligt min åsikt inom äktenskapsrätten sträva till att söka nya lösningsalternativ och förslag om hur man löser de centrala och viktigaste problemen som människorna har, både i ekonomiska frågor och i förhållanden människor emellan inom och utom familjen. Bostadsvårigheterna för familjer med barn, den ojämn fördelningen av utkomstskyddet för familjer i olika ställning och av olika struktur, de ekonomiska svårigheterna efter upplösning av äktenskap samt en gift kvinnas möjligheter till förvärsarbete är bara några exempel på de problem, i vilka tillräcklig klarhet bör uppnås med hjälp av lagstiftningen.

En familj i äktenskapsförhållande har sedan gammalt fungerat som en försörjningsinstitution för kvinnan och fungerar fortfarande som sådan för barnens del. Detta har avspeglats i den socialpolitiska lagstiftningen såtillvida, att personer som hör till familjer, som bygger på äktenskap, delvis har annorlunda rättigheter än personer, som tillhör familjer, som inte bygger på äktenskap. Detta är fallet i Finland bland annat i fråga om familjebeskattningen, arbetslöshetsskyddet, familjepensionssystemet och de bostadspolitiska bidragen. Vid sidan av familjer i äktenskapsförhållande finns det, som vi alla vet, även andra familjeformer såsom personer, som lever i äktenskapsliknande förhållande och barnfamiljer med bara en försörjare. Samhället borde inta en neutral ställning till frågan om i vilken familjeform människorna lever och rikta de familjepolitiska bidragen och inkomstöverföringarna till dem som är i behov av dem, oberoende

av civilstånd, och inte ställa en familjeform i en gynnsammare ställning än en annan.

Herr president! Nordiska rådet får inte nöja sig med att enbart ställa krav på harmonisering av lagstiftningen, vilket håller på att ske enligt föreliggande rekommendationsförslag, som juridiska utskottets majoritet antagit. Enligt min åsikt bör rådets medlemmar våga ta ställning till själva saken, äktenskapslagstiftningens innehåll, och sträva till att därigenom säkerställa makarnas fullständiga jämlikhet samt, allmänt taget, en enhetlig behandling av medborgarna, oberoende av till hurdan familjeform de hör och vilken ställning de intar i familjen.

Tellervo M. Koivisto: Herr president! Sedan juridiska utskottet i januari fått sitt rekommendationsförslag i denna fråga färdigt, har det skett en mindre önskvärd utveckling i fråga om rekommendationsförslaget och i synnerhet tolkningen av dess motive-ringstext. Min uppfattning är den, att vi strävat till att samlas kring en samnordisk rekommendation och inte alls velat klandra något enskilt nordiskt land.

Det är helt förståeligt, att arbetet på en reformering av äktenskapslagen i Sverige i detta nu har nått mycket långt. Inom Nordiska rådet har man tillräckligt länge varit medveten om att äktenskapslagstiftningen är i behov av reformer i alla de nordiska länderna. Med fullt skäl kan man säga, att man inte skyndat alltför fort, utan snarare gått alltför långsamt tillväga i frågan.

Den nuvarande äktenskapslagstiftningen och de verkliga formerna för människornas samlevnad motsvarar inte varandra i tillräckligt hög grad. Som en följd härav har ett stort antal av samhällsmedlemmarna, särskilt kvinnorna och barnen, blivit utan det skydd som lagstiftningen borde trygga dem.

Det är skäl att just i fråga om familjelagstiftningen betona den omständigheten att lagen bör anpassa sig efter människornas verkliga beteende och att dess uppgift inte kan vara att tvinga in människor i gamla, för verkligheten främmande mönster. Äktenskapslagstiftningens innehåll måste ses i ljuset av dagens levnadsförhållanden och inte i ljuset av uppfattningar, som inte motsvarar verkligheten.

För oss är det klart, att människorna vill ordna sitt samliv enligt mer än en modell — en trång uppfattning om äktenskapsbegreppet. Da vi här i Nordiska rådet godkänner en rekommendation om utvecklandet av äktenskapslagstiftningen, måste vi förstå, att rekommendationen avser en mycket lång period framåt i tiden. Den borde basera sig på en klar och saklig granskning av nuläget, men samtidigt ge en fingervisning också för det kommande utvecklingsarbetet i de olika länderna.

Finlands och Sveriges äktenskapslagstiftningskommittéer har i sina betänkanden gett sig in på rätt väg. Den finländska kommitténs grundläggande linje innebär inte alls — vilket ju här har framkommit — att man skulle förneka äktenskapsinstitutionens betydelse. Det förhåller sig rakt tvärtom: man vill ge äktenskapet ett allt bättre skydd av lagen och sålunda också en samhällelig in- nebörd åt äktenskapet och familjen. Enligt betänkandet strävar man till att bättre än förut trygga människornas möjligheter att leva tryggt tillsammans — och tryggt också i det fall att det visar sig, att samlevnaden inte kan fortsätta. Poul Dams reservation, som här är uppe till behandling, utgår enligt min uppfattning från samma premisser och syftar till samma mål, men dess formulering kanske inte uttrycker detta riktigt klart. Grundtanken i Finlands äktenskaps- lagskommittés betänkande är att stärka äktenskapets betydelse — och tolkar man det på annat sätt, har man inte uppfattat den verkliga andan i betänkandet.

Vi borde sträva till att ge ett sådant innehåll åt vår rekommendation, att det skulle erbjuda ett rättesnöre för reformarbetet på lång sikt i de nordiska länderna, ett rättesnöre som vart och ett medlemsland kunde tillämpa på sina samhälleliga förhållanden. Det finns stort hopp om att nå fram till en samnordisk lagstiftning just i fråga om äktenskapets ekonomiska verkningar, och detta är det allra viktigaste. Skillnaderna i andra avseenden är inte särskilt betydelsefulla i praktiken.

I alla de nordiska länderna måste man sträva till att reformera äktenskapslagstiftningen på basen av de aktuella förhållandena så, att lagstiftningen i så stor utsträckning som möjligt motsvarar framtidens krav.

Därför borde vi i detta sammanhang vara modiga nog att dra upp riktlinjer för utvecklingen av lagstiftningen, och inte blott nöja oss med en deklARATION, som inte tjänar uppnåendet av en innehållsmässig linje. Förhållandena i de nordiska länderna utvecklas i olika takt, och vart och ett land vill naturligtvis helst utveckla sin lagstiftning så, att samhällsmedlemmarnas behov blir tillfredsställda. Den sammordiska lagstiftningens betydelse är stor, och genom en rekommendation av Nordiska rådet kan vi ge lagstiftningen erforderlig fart och verkligt innehåll. Jag hoppas, att dagens beslut skall tjäna dessa självklara syften.

Statsrådet **Lidbom**: Herr president! Det är inte min tanke att försöka sätta fyr på den stillsamma, puttriga brasa som brinner här i debatten. Jag har inte heller tanken att löpa någon Canossasväng över podiet i ödmjuk förkrosselse inför den kritik som har riktats mot den svenska regeringen eller mig själv för handläggningen av detta ärende. Men apostroferad av rätt många talare bör jag väl ändå svara något på den svenska regeringens vägnar.

Då vill jag säga att här finns en del saker som vi borde kunna vara ense om — för det första att det naturligtvis i och för sig är av ett stort praktiskt värde om vi kan ha likartade regler beträffande äktenskap och familj i de olika länderna; den saken är så uppenbar att den torde vara ställd utom diskussion och för det andra att om på detta eller något annat område uppkommer fråga om en reform i det ena eller det andra landet, så har vederbörande regering själv i första hand att bedöma behovet av reformen i ett läge där kanske de andra länderna inte är mogna att följa med, liksom att bedöma tidpunkten för en sådan reform. För det tredje kan naturligtvis om man i ett land finner starka skäl för att modernisera en gammal lagstiftning men de andra länderna inte för tillfället är så pigga på den saken, det kravet ställas på den regering som vill reformera att den håller goda kontakter med de andra länderna, försöker ta upp en diskussion och undersöker om det ändå inte går att få igång samtidiga utredningar och så småningom ett parallellt lagstiftningsarbete.

Det är på denna punkt, om jag fattat rätt, som kritiken mot den svenska regeringen har satt in. Det är en kritik som delvis riktar sig mot regeringens agerande för rätt länge sedan när familjesakkunniga tillsattes och fick sina direktiv 1969. Kritiken riktar sig också mot handläggningen nu i den svenska regeringen, sedan regeringen för litet sedan offentliggjorde ett lagförslag och förklarade sin avsikt att framlägga det förslaget för riksdagen under våren 1973. Jag skall inte gräva fram 1969 års premisser men låt mig åtminstone säga något om premisserna för vår bedömning nu.

Hade det när vi denna vinter höll på att skriva lagförslaget funnits några rimliga utsikter att inom överblickbar tid få fram någorlunda enhetliga nordiska förslag så är det klart att vi skulle ha väntat. Men vår bedömning var att vi för närvarande inte kan veta vare sig när det kommer att föreliggande förslag om en ny äktenskapslagstiftning i de andra nordiska länderna eller vad de förslagen eventuellt kommer att innehålla. Den bedömningen bygger vi på kontakter, och färskas sådana, med de andra nordiska regeringarna i ministerrådet. Den 30 november förra året hade vi ett sammanträde i Helsingör där saken dryftades ingående och då fick jag på förfrågan den förklaringen från norskt håll, att norska regeringen inte är intresserad av att genomföra en lagstiftning byggd på de principer som man kan utläsa av det svenska utredningsförslaget och som även går igen i regeringens förslag. För övrigt är att märka att också direktiven för den pågående norska utredningen åtminstone delvis tar avstånd från grundtankarna i det svenska förslaget. Den finske justitieministern gav beskedet att han inte kan ställa i utsikt vil någon som helst tidpunkt något förslag till den finska riksdagen som bygger på samma grundtankar som det svenska förslaget. När det gäller Danmark var läget visserligen något anorlunda. K. Axel Nielsen betonade starkt att man i Danmark sannolikt skulle komma att gå liknande vägar som de svenska men att man behövde ytterligare tid på sig. Ett principbetänkande väntades i Danmark till sommaren eller hösten, och det bör ju sedan följas av ett politiskt ställningstagande.

Om situationen i Norge och Finland va-

rit likadan som i Danmark hade naturligtvis frågan legat helt annorlunda till men så är det alltså inte. Det finns ingen som i dag kan säga vad man eventuellt kommer fram till i Norge och Finland; möjligen kan man något bättre bedöma vad som kommer att hända i Danmark. Ingen kan heller säga när hela detta utredningsvarv är färdigt i det sista av de nordiska länderna.

Mot den bakgrunden har vi sagt oss att då är det rätt orimligt att vi skall vänta när vi är helt färdiga med ett förslag och anser detta vara en välbehövlig reform, en reform som krävs för att stärka hem och familj, för att bevara äktenskapet som den naturliga formen av familjesamlevnad. 1910- och 1920-talens äktenskapslagstiftning hos oss framstår som föråldrad och är i behov av en modernisering om inte ungdomen delvis skall vända den ryggen, så att äktenskapsfrekvensen blir alltmer sjunkande, något som vi har sett starka tendenser till i Sverige. Och det är orimligt att vi skulle vänta i det här läget, när det råder praktiskt taget enhällighet om sådana grundtankar som äktenskapets frivillighet, respekten för den enskilda individens vilja om den är väl överväntad och att skuldtänkandet skall utrensas ur lagstiftningen.

Herr Hernelius får ursäkta mig, men kring dessa grundläggande principer har det inte stått någon strid i utredningen eller under remissbehandlingen. Det är tvärtom så att remissbehandlingen visar en utomordentligt bred enighet omkring dessa principer. Makar skall inte vara skyldiga att i skilsmäso-processer ställa ut sitt privatliv inför domstolar som skall bedöma vem som har skulden till att äktenskapet sprack. En make som bestämt vill skiljas skall också ovillkorligen få skilsmässa, eventuellt efter en betänketid.

Dessa principer vann anslutning lika väl från politiska ungdoms- och kvinnoförbund som från ärkebiskopen och domkapiteln i Uppsala och Lund — alltså ett ganska brett spektrum.

Och sedan regeringen putsat litet ytterligare på förslaget och lagrådsremissen förelåg utbröt i Sverige en debatt som praktiskt taget varenda dagstidning deltagit i och som visar att det är en förkrossande samstämmighet också i den svenska dagspressen om de

här grundtankarna. En del förhårdade blad, som kan bokföras i den konservativa gränsens fälla, är väl fortfarande motståndare men på det hela taget råder total samstämmighet.

Detta är bakgrunden till det svenska ställningstagandet, herr president.

Låt mig bara tillfoga att när vi nu går fram med en lagstiftning till den svenska riksdagen i vår så betyder det inte att vi fördenskull har gett upp de nordiska kontakterna eller att vi fördenskull har gett upp tanken på att fortsätta samarbetet inom detta område. För det första har vi, som många talare påpekat, här andra fält av äktenskaps- och familjelagstiftningen att samarbeta på — äktenskapets ekonomiska rättsverkningar osv. — och om de talare har rätt som här i dag siar om att de andra länderna så småningom kommer att följa efter och gå liknande vägar kan vi ju för det andra, i en framtid som jag inte vet hur långt bort den ligger på nytt knyta an till varandra och försöka uppnå rättsenheten igen.

Det är alltså icke någon strid om önskemålet att bevara nordisk rättsenhet. Det borde inte heller vara någon strid om det tämligen självklara förhållandet att en regering skall ha frihet att handla efter att ha tagit alla rimliga kontakter med de andra nordiska länderna, när man ändå vill genomföra en reform som andra länder inte för tillfället reflekterar på.

Hernelius: Herr president! Herr Lidbom har rätt i att det har förelegat enighet om vissa grundprinciper. Men det har också förelegat en betydande oenighet om andra — om vigseln där regeringen gett efter för en reservation, och om möjligheten att få skilsmässa utan en ångervecka eller betänketid över huvud taget.

Herr Lidbom gör här dessutom gällande att den svenska regeringen har hållit alla rimliga kontakter. Det är väl inte sant. Vi är många i denna sal som minns debatten i Köpenhamn för några år sedan då den svenska regeringen visserligen inbjöd till kontakter men förklarade att de premisser som fanns i direktiven för utredningen under alla förhållanden skulle stå fast.

Det var då Danmarks nuvarande justitie

minister, om jag minns rätt sade att detta var en inbjudan av samma slag som när en man inbjöd en annan att spisa fastän bunken var tom.

För att bedöma vilka kontakter som har tagits under sakkunnigarbetet vill jag erinra om vad som står på sid. 19 i det utlåtande som nu ligger på bordet.

Jag skall emellertid inte förlänga denna debatt. Herr Lidbom sade också att det i första hand ankommer på regeringarna att bedöma hur samarbetet skall organiseras och om ett lagförslag skall läggas fram. Det är riktigt. Men det ankommer också på det parlamentariska organ som Nordiska rådet utgör att bedöma hur regeringarna handlar. Och det är detta som vi är i färd med.

Nathalie Lind: Hr. Præsident! Så vidt jeg forstod statsråd Lidboms argumentation for, at det var nødvendigt for Sverige nu at gennemføre en ægteskabslovgivning, byggede den bl. a. på, at dette var nødvendigt, hvis man ville bevare ægteskabet som den naturlige og almindelige samlivsform her i samfundet.

Dette udgangspunkt er efter min mening forkert. Forholdet er det at ægteskabet stadig, også af unge, anses for en ønskværdig ramme om deres samliv. Ikke ved ægteskabslovgivning, men ved andre former for lovgivning er vi med til at undergrave ægteskabet. De unge vender sig ikke mod ægteskabet således som det antydes i den reservation her, de vender sig ikke mod ægteskabslovgivningen, fordi de føler den som en spændetrøje der presser dem ind i et mønster, som er dem fremmed og uønsket. Det er ikke tilfældet. Men på anden måde i form af regler om særlig gunstige forhold for ugifte vedrørende studiestøtte, forhold inden for den sociale lovgivning, børnetilskud m. v. gør vi det til en økonomisk fordel at leve papirløst. Det er derfor disse forhold, vi skal søge ændret, og jeg håber inderligt at man her vil fastholde, at der må være et nordisk initiativ. Der vil være brug for alle gode kræfter for at komme til en løsning her.

Når jeg siger, at præmisserne her er forkerte, ligger der også i dette, at det ikke kan

være rimeligt og begrundet at man på et så vigtigt område som indgåelse og opløsning af ægteskab vil bryde den nordiske retsenhed og ikke tage det efter min mening fornødne hensyn til det betydelige antal nordiske borgere, der vil blive ramt ved denne ensidige holdning fra svensk side.

Thestrup: Hr. præsident! Jeg skal ikke forlænge diskussionen ret meget, men vil bare sige at jeg ikke af hr. Lidboms indlæg kunne undgå at få den opfattelse, at man fra den svenske regerings side ikke regner med, at der er andre meninger, der har nogen betydning end de meninger, de selv har og ikke kan tænke sig, at der på noget som helst område kan være berettigede anskuelser også andetsteds.

Og så vil jeg også gerne sige, at efter min opfattelse har den svenske regering intet alvorligt forsøg gjort på, at vi kunne nå frem til en ordning. Der har intet alvorligt forsøg været gjort på en virkelig drøftelse her i Nordisk Råd af dette vigtige spørgsmål.

Præsidenten: Jag anser att denna sak skall avgöras genom två voteringar. Rekommendationsförslaget av herr Hernelius m. fl., alltså majoritetsförslaget, och reservation av herr Adamsson m. fl. är likalydande. Dessa båda förslag kan således inte ställas mot varandra. Jag kommer därför att i en förberedande votering ställa dessa båda likalydande förslag mot förslaget till rekommendation av herr Poul Dam m. fl.

Därefter kommer det förslag som i den förberedande voteringen har fått de flesta ja-rösterna att underställas rådet för slutligt avgörande. Vinner då ja, har rådet antagit förslaget; vinner nej har rådet förkastat förslaget.

Vid den förberedande voteringen föreslår jag följande voteringsproposition: den som önskar att rådet till huvudförslaget antar rekommendationen av herr Hernelius m. fl. och herr Adamsson m. fl. röstar ja; den det ej vill röstar nej. Vinner nej har rådet till huvudförslag antagit rekommendationen av herr Poul Dam m. fl.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja- och nej-röster samt medelst uppresning om avstår beträffande utskottets förslag till rekommendation och reservation I likalydande förslag till rekommendation mot reservation II förslag till rekommendation.

Omröstningen avbröts på grund av tekniskt fel.

Björklund: Herr president! Får jag be om ordet i procedurfrågan. Då presidenten bad dem som ville rösta emot att trycka på knappen var apparaten i det skedet ännu påkopplad på »för» och det betyder, att flera av dem som velat rösta emot av tekniska skäl upptecknats som ja-röstare. Herr president! Jag yrkar att vi genomför omröstningen genom att resa oss.

Presidenten meddelade, att omröstningen i den förberedande voteringen skulle göras om.

För majoritetens förslag till rekommendation röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Per Borten, Roald Bye, Eric Carlsson, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Einar Førde, Gunnar Garbo, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Gunnar Helén, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Svend Horn, Martha Johannessen, Tage Johansson, Mikko Jokela, Björn Jónsson, Eric Krönmark, Aili Laitinen, Bror Lillqvist, R. Lyscholt Hansen, Olavi Lähtenmäki, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Cecilia Nettelbrandt, Arne Nilsen, Anna-Lisa Nilsson, Erling Norvik, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Helge Seip, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Knud Thestrup, Olavi Tupamäki, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Egil Aarvik och Saimi Ääri.

Mot majoritetens förslag till rekommendation röstade:

Ele Alenius, Ilkka-Christian Björklund, Poul Dam, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Arne Larsen, Erlendur Patursson, Erkki Tuomioja och Lars Werner.

Frånvarande var:

Tønnes Andenæs, Hilmar Baunsgaard, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Jóhann Hafstein, Poul Hartling, Paul Jansson, Nathalie Lind, Lars Lindeman, Matthías Á. Mathiesen, Gerda Møller, Orla Møller, Poul Nyboe Andersen, Erland Steenberg och J. F. Øregaard.

Vid voteringen erhöll majoritetsförslaget 53 röster mot 9.

Härefter skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja- och nej-röster samt medelst uppresning om avstår beträffande utskottets och reservation I förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Tønnes Andenæs, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Per Borten, Roald Bye, Eric Carlsson, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Einar Førde, Gunnar Garbo, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Gunnar Helén, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Svend Horn, Martha Johannessen, Tage Johansson, Mikko Jokela, Björn Jónsson, Eric Krönmark, Aili Laitinen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, R. Lysholt Hansen, Olavi Lähtenmäki, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Cecilia Nettelbrandt, Arne Nilsen, Anna-Lisa Nilsson, Erling Norvik, Sture Palm, Erlendur Patursson, Jens Risgaard Knudsen, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Helge Seip, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Knud Thestrup, Olavi Tupamäki, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Egil Aarvik och Saimi Ääri.

Mot rekommendationen röstade:

Ele Alenius, Ilkka-Christian Björklund, Mauno Forsman, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Arne Larsen, Erkki Tuomioja och Lars Werner.

Frånvarande var:

Hilmar Baunsgaard, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Jóhann Hafstein, Poul Hartling, Paul Jansson, Lars Lindeman, Matthías Á. Mathiesen, Gerda Møller, Orla Møller, Poul Nyboe Andersen, Jón Skaftason, Erland Steenberg och J. F. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster mot 8.

2

A 383/e: medlemsförslag om laxfisket i Atlanten

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Erlendur Patursson: Mitt inlegg skal være ganske kort. Som opplyst i medlemsforlaget, skjedde det i den såkalte laksestrid at de to land USA og England truet visse land, nemlig Danmark og Færøyene, med handels-sanksjoner såfremt disse land ikke fulgte den av de to stormakter dikterte politikk. Siden har det skjedd at både Danmark og Færøyene har böyd seg for disse trusler, dog ikke enstemmig verken i det danske folketing eller det færøyske lagting. Selv om dette nå har skjedd, vil jeg finne det på sin plass at Nordisk Råd protesterer mot disse trusler, og jeg vil da anbefale Rådets medlemmer å stemme for dette forslag.

Willoch overtog därefter ledningen av förhandlingarna.

Udenrigsminister **K. B. Andersen:** Hr. præsident! Jeg skal ikke på dette tidspunkt gå ind på selve den sag, der omhandles i dette forslag — også andre grunde end tidspunktet er årsag hertil — men jeg tror, alle vil forstå, at det er helt nødvendigt for mig at sige, at det er direkte forkert når hr. Patursson siger, at der foreligger trusler fra den amerikanske regering eller fra regeringen i Storbritannien. Jeg skal gerne føje hr. Patursson i at sige at hvis trusler foreligger, så er de så papirløse, at det danske

udenrigsministerium ikke kender dem, men de foreligger altså ikke.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

3

A 347/t: medlemsförslag om ökat turistsamarbete i Norden

Trafikutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at styrke det nordiske turistsamarbejde ved at støtte oprettelsen af et permanent sekretariat for Nordisk Turisttrafik Komité (NTTK), med det formål at øge turismen i Norden.

Samtidig anmelder udvalget, at behandlingen af medlemsforlaget A 347/t fortsættes.

Mellqvist (trafikutskottets talesman): Herr president! Turistsamarbetet mellan de nordiska länderna skulle kunna ge anledning till en mycket lång överläggning från olika synpunkter. Det förekommer redan ett visst samarbete men detta måste ytterligare utbyggas för att man skall kunna nå resultat som verkligen främjar turistlivet i samtliga nordiska länder.

Jag skall emellertid inte här gå närmare in på denna problematik, utan jag hänvisar till medlemsförslaget och utskottets hemställan, till vilken jag, herr president, yrkar bifall.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja- och nej-röster samt medelst uppresning om avstår.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Roald Bye, Eric Carlsson, Bjarne Mørk Eidem, Einar Førde, Sven Hammarberg, Jørgen Peder Hansen, Allan Hernelius, Elsi Hentmäki, Martha Johannessen, Tage Johans-

son, Mikko Jokela, Björn Jónsson, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Eric Krönmark, Aili Laitinen, Arne Larsen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, R. Lysholt Hansen, Olavi Lähteenmäki, Sven Mellqvist, Timo Mäki, Cecilia Nettelbrandt, Erling Norvik, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Salve Salvesen, Helge Seip, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Kåre Willoch, Folke Woivalin och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Tønnes Andenæs, Hilmar Baunsgaard, Poul Dam, Mauno Forsman, Gunnar Garbo, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Jóhann Hafstein, Guttorm Hansen, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Gunnar Helén, Svend Horn, Paul Jansson, Lars Lindeman, Matthías Á. Mathiesen, Ingemar Mundebo, Gerda Møller, Orla Møller, Arne Nilsen, Anna-Lisa Nilsson, Poul Nyboe Andersen, Erlendur Patursson, Berte Rognerud, Jón Skaftason, Erland Steenberg, Knud Thestrup, Lars Werner, Egil Aarvik och J. F. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 47 röster.

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

4

A 353/t: medlemsförslag om förarskydd vid trafikförsäkring

Trafikutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at lade foretage en undersøgelse af det hensigtsmæssige i, og af muligheden for at gennemføre en udvidelse af forsikringer for motor-køretøjer til også at dække ejer/fører ved skadetilfælde i andet nordisk land.

Lillqvist (trafikutskottets talesman): Herr president! Till behandling föreligger med-

lemsförslaget om förarskydd vid trafikförsäkring. Denna fråga har aktualiserats främst av den ökade bilturismen mellan länderna i Norden och i samband därmed inträffade trafikolyckor. Det förhåller sig nämligen så att en i ett nordiskt land tagen försäkring gäller i hela Norden, men vid inträffad trafikolycka erläggs ersättning enligt det lands lagar i vilket olyckan inträffar. Av denna anledning är det synnerligen viktigt att vi har en likartad trafikförsäkringslag i hela Norden. I annat fall finns det risk för att försäkringsersättningen blir en annan än den väntade.

Såsom av medlemsförslaget framgår fördubblades personbilstrafiken över Öresund under 1960-talet och uppgick år 1970 till 1,35 milj. motorfordon. Mellan Sverige och Finland har trafikökningen varit ännu större på grund av den livliga färjtrafiken mellan dessa länder.

Under samma tid steg trafikolyckorna i Finland försakade av utländska bilister med 597 %. Av dessa var största delen hemmahörande i Skandinavien. Man får väl utgå ifrån att utvecklingen i hela Norden gått i samma riktning. Det här ger ett tydligt bevis för viktighetsgraden av en samordnad trafikförsäkringslagstiftning i alla nordiska länder.

Den obligatoriska trafikförsäkringslag, som nu är i kraft i Danmark, Norge och Sverige gäller icke föraren eller ägaren av fordonet. Han är således helt skyddslös vid en trafikolycka ifall han inte tagit en s. k. frivillig försäkring. Däremot inrymmer Finlands obligatoriska trafikförsäkringslag även föraren och ägaren av fordonet. Här i Norge håller man nu som bäst på med att genomföra motsvarande lagändring.

Då trafikförsäkringslagen ändrades i Finland år 1968 att omfatta också föraren och ägaren av fordonet, erfordrades förstas en förhöjning av försäkringspremien. Den uppgick för personbilar till 17 mark per år eller i procent till 4,4—7,5. Trots denna förhöjning uppskattades lagändringen eftersom den gav alla försäkringsskydd och en garanterad inkomst vid en trafikolycka. Och som vi vet kan en olycka alltid hända i trafiksammanhang.

Trafikutskottet anser att det är synnerligen viktigt att alla länder i Norden får en

likartad trafikförsäkringslagstiftning samt att denna även skulle omfatta föraren eller ägaren av fordonet också när det användes i ett annat nordiskt land. Omkostnaderna för en dylik lagändring har visat sig vara relativt små med beaktande av att alla som kan råka ut för en trafikolycka har försäkringsskydd för personskador i hela Norden.

Herr president! Trafikutskottet föreslår, att rådet i ärendet måtte anta en rekommendation om att undersöka möjligheterna för en ändring av gällande trafikförsäkringslagar, så att i ett nordiskt land tecknad obligatorisk trafikförsäkring även skulle innefatta ersättning för personskada, som drabbat ägare eller förare av motorfordon vid tillfälligt bruk av fordonet i annat nordiskt land.

Jag får yrka bifall till utskottets förslag, som är enhälligt. Samtidigt vill jag påtala ett skrivfel i utskottsbetänkandet. I klämman på sista raden står: skadetilfælde i eget og andet nordisk land. Orden "eget og" bör utgå.

Presidenten: Presidenten vil gjerne gjøre oppmerksom på at det er foretatt en korreksjon av medlemsforslaget, idet det foreslås at ordene »eget og» i siste linje av rekommendasjonsforslaget skal strykes. Presidenten går ut fra at man kan legge den korrigerte utgave av rekommendasjonsforslaget til grunn, og anser det enstemmig vedtatt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja- och nej-röster samt medelst uppresning om avstår.

För rekommendationen röstade:

Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Ilkka-Christian Björklund, Roald Bye, Eric Carlsson, Bjarne Mørk Eidem, Einar Førde, Sven Hammarberg, Jørgen Peder Hansen, Allan Hernélius, Elsi Hetemäki, Martha Johannessen, Tage Johansson, Mikko Jokela, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Aili Laitinen, Arne Larsen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, R. Lysholt Hansen, Olavi Lähteenmäki, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Cecilia Nettelbrandt, Anna-Lisa Nilsson, Erling Norvik, Sture Palm, Jens Risgaard Knud-

sen, Salve Salvesen, Helge Seip, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Knud Thestrup, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Lars Werner, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Egil Aarvik och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Erik Adamsson, Tønnes Andenæs, Hilmar Baunsgaard, Per Borten, Poul Dam, Mauno Forsman, Gunnar Garbo, Arne Geijer, Gylfi D. Gíslason, Gils Guðmundsson, Jóhann Hafstein, Guttorm Hansen, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Gunnar Helén, Svend Horn, Paul Jansson, Bjørn Jónsson, Eric Krönmark, Lars Lindeman, Mathias A. Mathiesen, Sven Mellqvist, Gerda Møller, Orla Møller, Arne Nilsen, Poul Nyboe Andersen, Erlendur Patursson, Berte Rognerud, Erland Steenberg, Per Olof Sundman och J. F. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 47 röster.

5

A 369/t: medlemsförslag om enhetliga trafikregler för handikappfordon

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at gennemføre ensartede færdselsregler for el-drevne invalidekøretøjer med speciel hensyntagen til trafikikkerheden.

Härefter skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja- och nej-röster samt uppresning om avstår.

För rekommendationen röstade:

Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Ilkka-Christian Björklund, Roald Bye, Eric Carlsson, Bjarne Mørk Eidem, Einar Førde, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Allan Hernélius, Elsi Hetemäki, Martha Johannessen, Tage Johansson, Mikko Jokela, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Eric Krönmark, Arne Larsen, Bror Lillqvist, Nathalie Lind, R. Lysholt Hansen, Olavi Lähteenmäki, Inge-

mar Mundebo, Timo Mäki, Cecilia Nettelbrandt, Anna-Lisa Nilsson, Erling Norvik, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Salve Salvesen, Helge Seip, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Knud Thestrup, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Lars Werner, Kåre Willoch, Folke Woi-valin. Egil Aarvik och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Erik Adamsson, Tønnes Andenæs, Hilmar Baunsgaard, Per Borten, Poul Dam, Mauno Forsman, Gunnar Garbo, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Jóhann Hafstein, Sven Hammarberg, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Gunnar Helén, Svend Horn, Paul Jansson, Björn Jónsson, Aili Laitinen, Lars Lindeman, Matthías Á. Mathiesen, Sven Mellqvist, Gerda Møller, Orla Møller, Arne Nilsen, Poul Nyboe Andersen, Erlendur Patursson, Berte Rognerud, Erland Steenberg, Per Olof Sundman och J. F. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 47 röster.

6

A 375/t: medlemsförslag om enhetliga bestämmelser för terränggående motorfordon

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige snarest gennem ensartede bestemmelser at begrænse anvendelsen af terrængående motorkøretøjer.

Eric Carlsson (trafikutskottets talesman): Herr president! Med hänsyn till att användningen av terränggående motorfordon har ökat starkt under senare år föreligger ett medlemsförslag att Nordiska rådet skulle rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att snarast genom såvitt möjligt gemensamma bestämmelser begränsa användningen av terränggående fordon.

Dessa nya fordon innebär väsentligt förbättrade kommunikationer för befolkningen i fjälltrakterna både renskötare och and-

ra. Men samtidigt sprider sig användningen även för fritidsändamål, och i släptåget av denna utveckling har följt negativa verkningar. Utöver dessa skador på terrängen och i naturen innebär detta störningar för djurlivet som ger anledning till vaksamhet. Det gäller renskötseln och det gäller fåglar och djur i övrigt. Fordonen underlättar jakt och fiske på större avstånd från hemorten. Tyvärr har också den olaga jakten och fisket kommit att öka, frestelserna har blivit för stora.

Lagstiftningsåtgärder eller förberedande åtgärder har vidtagits i berörda länder. I Norge meddelar direktoratet för statens skogar bestämmelser för motoriserad trafik, som ger möjlighet att ingripa mot onödigt bruk av motordrivna transportmedel utanför väg på statsallmänningar.

Norge har de relativt mest restriktiva bestämmelserna och förbud mot fri körning råder nu i stora delar av Nordnorge. Undantag gäller för nyttotrafik såsom körning i samband med ambulans-, räddnings- och polistjänst samt vid näringsutövning såsom renskötsel.

Enligt en nyligen antagen svensk lag kan, om körning inom visst område medför olägenhet från naturvårdssynpunkt eller annan allmän synpunkt myndighet förbjuda eller meddela föreskrifter för körningen. I medlemsförslaget anförs att gränstrakterna mellan Finland-Norge-Sverige är attraktiva och samtidigt mycket känsliga för terrängfordon. I detta avseende kan Nordkalotten avgjort betraktas som ett enhetligt område. Därför anser vi som står bakom medlemsförslaget att det finns starka skäl som talar för att införa gemensamma bestämmelser i Finland, Norge och Sverige som reglerar användningen i terrängen av terränggående fordon.

Medlemsförslaget har fått en mycket positiv remissbehandling. Alla remissinstanser anser att körning med snöskoter bör tillåtas huvudsakligen för nyttoändamål och att man därvid skall ta hänsyn till naturvårdens, näringslivets och samernas intressen. Man har även pekat på de risker som det ur trafiksäkerhetssynpunkt kan innebära att färder med snöskoter vid dåligt väder och eventuella motorfel ställer krav på räddningsberedskap. Utskottet säger för sin del

att vi i de nordiska länderna måste eftersträva bestämmelser som ger näringsidkare möjligheter att utnyttja snöskotrar i sin verksamhet samtidigt som vi undviker de skadeverkningar och risker som visat sig vara förenade med användning av sådana fordon. Vi bör även tillse att bestämmelserna blir enhetliga, då Nordkalotten i detta avseende bör betraktas som ett enhetligt område, särskilt vad gäller dem som har sin utkomst i området.

Utskottet ansluter sig med hänvisning till vad som anförts i betänkandet till medlemsförslaget och föreslår att Nordiska rådet hemställer till regeringarna i Finland, Norge och Sverige att snarast genom ensartade bestämmelser begränsa användningen av terränggående motorfordon.

Herr president! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja- och nej-röster samt medelst uppresning om avstår.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Ilkka-Christian Björklund, Roald Bye, Eric Carlsson, Bjarne Mørk Eidem, Einar Førde, Sven Hammarberg, Guttom Hansen, Jørgen Peder Hansen, Gunnar Helén, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Martha Johannessen, Tage Johansson, Mikko Jokela, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Eric Krönmark, Aili Laitinen, Arne Larsen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, R. Lysholt Hansen, Olavi Lähtenmäki, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Cecilia Nettelbrandt, Arne Nilsen, Anna-Lisa Nilsson, Erling Norvik, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Salve Salvesen, Helge Seip, Jón Skaftason, Karl Skytte, Erland Steenberg, Ib Stetter, V. J. Sukse-lainen, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Lars Werner, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Egil Aarvik och Saimi Ääri.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Ele Alenius, Tønnes Andenæs, Hilmar Baunsgaard, Per Borten, Poul Dam, Mauno Forsman, Gunnar Gar-

bo, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Jóhann Hafstein, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Svend Horn, Paul Jansson, Björn Jönsson, Nathalie Lind, Matthías Á. Mathiesen, Gerda Møller, Orla Møller, Poul Nyboe Andersen, Erlendur Patursson, Berte Rognerud, Anna-Greta Skantz, Knud Thestrup och J. F. Øregaard.

Rekommendation hade sålunda antagits med 51 röster.

7

A 374/t: medlemsförslag om en mellanriksväg Skjomen—Stora sjöfallet

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Norge og Sverige at foretage en udredning om spørgsmålet om en vej mellem Skjomen og Stora Sjöfallet (Fjellbu—Suorva).

Eric Carlsson hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, hemställt, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Mørk Eidem (trafikutskottets talesman): Nordisk Råd har gjentatte ganger behandlet forslag om mellomriksvegsamband. Grunnene til at denne sak er kommet opp, er ganske spesielle, nemlig at en på norsk side allerede har bygd veg helt inn på svensk område i samband med vassdragsreguleringer i Skjomen-området sør for Narvik. På svensk side foregår også vassdragsreguleringer i samband med kraftutbygging. Også her bygges det veger. Disse to vegsystem vil således ende bare ca. 30 km fra hverandre.

I dette området finnes ingen mellomriksvegsamband. I nord er vegen over Skibotn—Kilpisjärvi nærmeste mulighet. I sør er nærmeste samband Umbuktvegen i Mo i Rana. Avstanden mellom disse samband tilsvarer omtrent strekningen fra Svinesund — altså helt i sør mellom Norge og Sverige — og nordover til grensen mellom Nord-Trøndelag og Nordland fylke. På denne strekningen er det ca. 20 mellomriksvegssamband, mens det på strekningen fra Umbukta til

Skibotn altså ikke er noen.

Ministerrådet har gitt embetsmannskomiteen til oppgave å utarbeide et forslag til bygging av mellomriksveger i Norden — spesielt på Nordkalotten. Det er grunn til å anta at dette arbeid vil ta noen tid. Det er derfor viktig at dette prosjekt — Skjomenprosjektet — tas ut av sammenhengen, da kraftverksarbeidet på norsk side nærmer seg avslutningen. Dette fremgår tydelig av remissmaterialet og medlemsforslaget. Det er derfor viktig at en utredning — og jeg understreker utredning — om dette vegprosjekt foretas så raskt som mulig.

La meg videre understreke at dette eventuelle vegsamband ikke er tenkt som en konkurrent til Narvik-Kiruna-prosjektet, men at en her nytter allerede nedlagte penger på en fornuftig måte. Likevel må en slik utredning også omfatte eventuelle virkninger på Narvik-Kiruna-prosjektet.

Utvalget forutsetter videre at det i utredningen legges særlig vekt på naturvernsprosjekt og reindriftsinteressene.

La meg til slutt understreke at det Nordisk Råd skal ta standpunkt til i dag, er en utredning av mulighetene for et nytt mellomriksvegsamband. Remissuttalelsene er fra Norge overveiende meget positive. Fra svenske remissinstanser er uttalelsene noe mer forbeholdne, men la meg understreke at ingen — verken fra norsk eller svensk side — har gått mot at en utredning foretas.

I utvalget har hr. Eric Carlsson en reservasjon, idet han henstiller til rådet ikke å foreta en utredning. Jeg skal ikke gå nærmere inn på hr. Carlssons motiveringer.

Jeg vil slutte med meget sterkt å anbefale Rådet å slutte seg til trafikktutvalgets flertallsforslag om å la foreta en utredning av spørsmålet om en veg mellom Skjomen og Stora Sjöfallet.

Eric Carlsson: Herr president! Till detta av trafiktskottet tillstyrkta medlemsförslag om en hemställan till regeringarna i Norge och Sverige att utreda frågan om en väg mellan Skjomen och Stora Sjöfallet har jag anmält en reservation med hemställan om att Nordiska rådet inte företager sig något i anledning av medlemsförslaget. Skälen till denna min ståndpunkt är flera.

Man beräknar att Graddisvägen blir fär-

dig under år 1974 — denna efterlängtrade väg som från Arjeplog går västerut ner till det norska riksvägnätet och Europaväg 6. Graddisvägen avses bli helårsväg och har varit under byggnad i många år. När den blir färdig är avsikten att påbörja byggandet av vägen Kiruna—Narvik — också ett stort och omfattande arbete.

Både i Norge och Sverige är anspråken många då det gäller anslag till vägbyggande, samtidigt som medelstillgången är hårt begränsad. Vi lever under »knapphetens kalla stjärna», om man har att se till behov och önskemål — och vad som kan förverkligas.

Den föreslagna vägen Stora Sjöfallet—Skjomen skulle komma att gå fram över områden av högfjällsnatur — och kunna nyttjas under på sin höjd tre månader per år. Vägens praktiska betydelse — jag bortser från turismen — blir därmed starkt begränsad.

Skälet till att frågan om ett vägbygge här aktualiserats är ju kraftverksutbyggnaderna i Ritsem och Skjomen. Väg skall alltså byggas för att tillgodose de behov av väg som finns under byggnadstiden, samt i viss omfattning sedermera. Skulle vägen byggas för allmän trafik fordrar den en högre standard bl. a. med hänsyn till trafiksäkerheten.

Statens vägverk påpekar också i sitt yttrande över medlemsförslaget, att förslaget om denna väg är att uppfatta som ett alternativ till Kiruna—Narvikvägen. Med den aspekten i blickfånget saknas det underlag för att ens utreda denna fråga.

Det föreslagna projektet Stora Sjöfallet—Skjomen innebär nybyggnad i fjället på en sträcka av drygt 40 km norr om sjön Sitasjaure. Den delen kommer att gå genom områden som ur naturvårdssynpunkt bör fredas. Det rör sig om unika vildmarksområden med en flora och fauna som är speciell. Naturens orördhet är lätt att förinta och kan aldrig återställas. Världen över och även i Norden minskar det orörda vildmarkslandskapets areal. Att bevara dessa områden orörda är en angelägenhet för hela vår världsdel och därmed självfallet också för Nordiska rådet.

Slutligen, herr president, den föreslagna vägsträckningen berör tre svenska samebyar, nämligen Sör-Kaitum, Mellanbyn och Norr-Kaitum. Människorna där har redan

tidigare åsamkats svåra intrång i sitt näringsfång renskötseln. Besök på platsen och personlig kontakt med representanter för berörda byar har gett mig en klar bild av hur allvarligt man ser på ett intrång av den art som den föreslagna sträckningen skulle komma att utgöra. I sitt remissvar har också samerna sagt bestämt nej till den föreslagna vägsträckningen.

Med det anförda, herr president, som jag skulle kunna utveckla betydligt mera, yrkar jag bifall till min reservation, innebärande att Nordiska rådet inte företager sig något i anledning av medlemsförslaget.

Cecilia Nettelbrandt Herr president! Jag vill gärna få göra den markeringen i den här debatten att jag självfallet instämmer i de synpunkter som herr Carlsson har anført om största hänsyn till både naturvårdsintressena och den samiska befolkningens intressen. Det är dock för mig omöjligt att gå emot den starka önskan som har framförts inte minst från norsk sida om att få en utredning till stånd. Det kan inte vara felaktigt att i det nordiska samarbetets namn begära fakta på bordet innan man går att slutgiltigt ta ställning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja -och nej-röster samt medelst uppresning om avstår.

För rekommendationen röstade:

Ele Alenius, Ingvar Bakken, Roald Bye, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Einar Førde, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Gunnar Helén, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Martha Johannessen, Tage Johansson, Mikko Jokela, Osmo Kock, Aili Laitinen, Arne Larsen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, R. Lysholt Hansen, Olavi Lähteenmäki, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Cecilia Nettelbrandt, Arne Nilsen, Anna-Lisa Nilsson, Erling Norvik, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Helge Seip, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Lars Werner, Kåre Willoch, Egil Aarvik och Saimi Ääri.

Mot rekommendationen röstade:

Johannes Antonsson, Eric Carlsson, Jørgen Peder Hansen, Svend Horn, Per Olof Sundman och Folke Woivalin.

Frånvarande var:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Tønnes Andenæs, Hilmar Baunsgaard, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Mauno Forsman, Gunnar Garbo, Arne Geijer, Gylfi P. Gíslason, Gils Guðmundsson, Jóhann Hafstein, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Paul Jansson, Björn Jónsson, Tellervo M. Koivisto, Eric Krönmark, Nathalie Lind, Matthías Á. Mathiesen, Gerda Møller, Orla Møller, Poul Nyboe Andersen, Erlendur Patursson, Erland Steenberg, Ib Stetter, Knud Thestrup och J. F. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 44 röster mot 6.

8

A 377/t: medlemsförslag om utbyggnad av flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige snarest at vedtage foranstaltninger for en hurtig etablering af tværgående flyforbindelser i landenes nordlige områder.

Cecilia Nettelbrandt (trafikutskottets talesman): Herr president! Må det tillåtas mig att göra ett litet förnyat påpekande för presidiet att detta inte är första gången som Nordiska rådet i sista minuten tar upp kommunikationsfrågor till en behandling som då med nödvändighet måste bli litet parodisk. Ändå har goda kommunikationer, såsom det har sagts i dag, stor betydelse bl. a. och inte minst för möjligheterna att åstadkomma det äktenskap om vars betydelse så många här har talat under hela förmiddagen. Dessutom har kommunikationsfrågorna fått sådan dignitet genom Nordiska rådet att de behandlas i ett särskilt transportavtal.

Låt mig i största korthet, herr president, få säga att man i dag inte mäter avstånd mellan två platser i mil och kilometer utan i dagar, timmar och minuter. Detta är en sanning som de människor som bor i de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige säkert har haft anledning att fundera över många gånger.

Det medlemsförslag som vi nu går att behandla tar upp just den problematiken. Det kräver att man skall få till stånd tvärgående flygförbindelser i Nordkalottområdet och mellan de nordliga delarna av länderna. Detta måste vara en betydande fråga för de människor som bor i dessa områden. Det har också visat sig vid remissbehandlingen att det är en stark uppslutning kring de krav som upptas i medlemsförslaget.

Det finns under årens gång positiva skrivningar i många varianter som vi här inte hinner gå in på. Dessa skrivningar genom Nordiska rådets försorg är naturligtvis bra men människorna, kan inte närma sig till varandra med hjälp av några positiva skrivningar, utan därtill behövs det också något mer substantiellt.

Några av remissinstanserna har dock tagit upp synpunkter av den typen att vi har olika regler inom våra länder och olika trafikpolitiska målsättningar och att vi därför inte kan lösa de här frågorna. Om man vill åstadkomma någonting genom nordiskt samarbete och närma de nordiska folken till varandra tycker jag det är mycket allvarligt att man på sådana grunder försöker avfärda åtgärder som är i hög grad nödvändiga för de människor som är berörda av dem.

Jag vill alltså slutligen, herr president, instämma i det krav som trafikutskottet i enighet har fört fram om att man skall hemställa till regeringarna i Finland, Norge och Sverige att snabbt få till stånd tvärgående flygförbindelser i de nordligaste delarna av dessa länder. Jag ber, herr president, att få yrka bifall till denna utskottets hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat rörande ja- och nej-röster samt medelst uppresning om avstår.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele

Alenius, Ingvar Bakken, Roald Bye, Eric Carlsson, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Einar Førde, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Gunnar Helén, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Svend Horn, Martha Johannessen, Tage Johansson, Mikko Jokela, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Aili Laitinen, Arne Larsen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, R. Lysholt Hansen, Olavi Lähteenmäki, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Cecilia Nettelbrandt, Arne Nilsen, Anna-Lisa Nilsson, Erling Norvik, Sture Palm, Erlendur Patursson, Jens Risgaard Knudsen, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Helge Seip, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Kåre Willoch, Folke Woivalin och Egil Aarvik.

Frånvarande var:

Tønnes Andenæs, Johannes Antonsson, Hilmar Baunsgaard, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Mauno Forsman, Gunnar Garbo, Arne Geijer, Gylfi P. Gíslason, Gils Guðmundsson, Jóhann Hafstein, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Paul Jansson, Björn Jónsson, Eric Krönmark, Nathalie Lind, Matthías Á. Mathiesen, Gerda Møller, Orla Møller, Poul Nyboe Andersen, Jón Skaftason, Erland Steenberg, Ib Stetter, Per Olof Sundman, Knud Thstrup, Lars Werner, Saimi Ääri och J. F. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 49 röster.

9

D 1973/10/1966/t: meddelanden om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svenska mellanriksvägar

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

10

D 1973/10/1972/t: meddelande om rekommendation nr 10/1972 angående ingående av en nordisk transportöverenskommelse

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

11

B 13/j: regeringsförslag om nordisk kommunal rösträtt och valbarhet

Juridiska utskottet hade anmält, att behandlingen av regeringsförslaget fortsätter i utskottet och kan väntas bli avslutad före 21:a sessionens andra samling.

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

12

A 346/s: medlemsförslag om nordiskt hälsokortsystem

Socialpolitiska utskottet hade anmält, att behandlingen av medlemsförslaget fortsätter i utskottet och kan väntas bli upptaget på saklistan vid 21:a sessionens andra samling.

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

13

A 365/k: medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC)

Kulturutskottet hade anmält, att behandlingen av medlemsförslaget fortsätter i utskottet efter 21:a sessionens första samling.

Jørgen Peder Hansen (kulturutskottets talesman): Hr. præsident! Jeg skal meddele på udvalgets vegne, at kulturudvalget har be-

handlet forslaget om Nordac. Det har vi gjort i en række møder, hvor et omfattende remissmateriale har været forelagt.

Vi har ikke i udvalget afsluttet arbejdet, men efter denne session vil udvalget snarest søge arbejdet færdiggjort, og det er det, jeg gerne vil meddele rådet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, lades utskottets anmälan till handlingarna.

14

D 1973/31/1968/j: meddelande om rekommendation nr 31/1968 angående revision av den internationella oljeskydskonventionen

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

15

D 1973/12/1972/j: meddelanden om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam

Juridiska utskottet hade anmält, att behandlingen av meddelandena fortsätter i utskottet till 21:a sessionens andra samling.

Tupamäki: Herr president! Nordiska rådet antog för ett år sedan i Helsingfors en rekommendation om förbud mot tobaksreklam. Enligt det meddelande i saken som nu är före för behandling skall en samnordisk arbetsgrupp tillsättas för att utreda förbudet mot reklam, informationen om tobaksrökningens faror samt tobakspreparatens varudeklaration. Arbetsgruppens medlemmar representerar juridisk, handelspolitisk och informationsmässig sakkunskap.

Som känt har undersökningarna otvetydigt slagit fast, att tobaksrökningen medför betydande faror för hälsan. Tobaksrökningens samband med framför allt lungcancer och blodkärlssjukdomar har blivit påvisat på ett obestridligt sätt, och dessutom kan man med säkerhet säga, att tobaksrökning-

en gynnar uppkomsten av många andra sjukdomar. Vad borde man då göra? Det är skäl att vidta alla de åtgärder som minskar tobaksrökningens faror för hälsan. Härvid måste man först och främst beakta rökarna själva, men också de s. k. sekundärrökarna, dvs. de som är tvungna att befinna sig i tobaksrök utan att själva aktivt röka (de kallas också passivrökare). Tobaksterrornas allvarligaste följd är inte alls hygieniska eller psykiska, såsom man ännu allmänt tror, utan det är fråga om hälsorisker för omgivningen av samma art som aktivrökarna själva. Vid tobaksrökningen är det ju så, att biröken, alltså den rök som inte alls passerar genom rökarens lungor, utgör hälften av den totala rökmängden, och av den inandade röken återvänder dessutom med utandningsluften halva rökmängden med alla sina gifter till omgivningen.

Av alla länder i världen har Bulgarien hittills vidtagit de överlägset mest effektiva åtgärderna för minskande av tobaksrökningens olägenheter. Bland de åtgärder som riktas mot aktivrökarna kan nämnas ett totalt reklamförbud, en effektiv upplysning, en hälsofostran, som inleds redan på barnstadiet, sporrande av ansatser att sluta röka samt bestämmelser om högsta tillåtna gifthalt i tobaken. Passivrökare påträffar man inte annat än eventuellt i hemmen, ty tobaksrökning är förbjuden på alla arbetsplatser om en person så önskar. Vidare är tobaksrökning förbjuden i alla offentliga lokaler och på alla offentliga platser, på kontor, i restauranger, kommunikationsmedel osv. Detta i Bulgarien, trots att landet är en betydande tobaksproducent.

Av de nordiska länderna har Island i praktiken ett totalt tobaksreklamförbud och i Norge är man på väg att följa Bulgariens exempel i fråga om skydd för ickerökare mot tobaksterrorn. Också i Finland har tobaksdelegationen kommit med förslag, som i stort sett motsvarar dem som nu förverkligas i Norge.

Då man jämför den i meddelandet nämnda arbetsgruppens uppgift med det som man i verkligheten skyndsamt borde göra för att minska tobaksrökningens olägenheter, så kan man bara konstatera, att arbetsgruppen inte sysslar med mer än en liten detalj. Och inte ens i fråga om den är framgången ga-

ranterad, ty tobaksindustrins intressen sammanfaller med statens skenbara ekonomiska intressen. I Finland har man faktiskt inte ens börjat tillämpa bestämmelserna om maximihalten av DDT i tobaksprodukter, trots att tobaken är underställd livsmedelslagen. Alldeles särskilt bekymmersamt är det, att ingen i arbetsgruppen företräder sakkunskap inom medicin eller hälsofostran.

Herr president! Också i denna fråga kan man konstatera ett för Nordiska rådet typiskt drag, det, att rådet främst griper sig an sådana saker, i fråga om vilka man kan anta, att man lätt når resultat, medan de verkligt betydelsefulla och brådskande ärendena i stället lämnas åt sitt öde. Minskandet av de olägenheter tobaksrökningen medför är verkligen en stor och brådskande angelägenhet, som kräver radikala och konkreta åtgärder. De frågor arbetsgruppen har fått sig förelagda är bara de enklaste och minst effektiva. Det är beklagligt, att arbetet inte omfattar ickerökarnas rättsskydd mot tobaksterrorn.

Statsråd Bergfrid Fjose: Jamvel om ein på norsk side kjem til å behandla eit framlegg om ei tobakkslov i den aller næraste framtid, er ein frå norsk side sjølvsagt interressert i at det blir nedsett ei arbeidsgruppe for å arbeida vidare med denne saka. Vi vil med glede ta del i drøftingane om dette viktige helsespørsmål, og vil gjerne peika ut norske medlemmer til denne arbeidsgruppa. Vi vil likevel gjerne få streka under at gruppa bør ha eit medisinsk medlem, som har den nødvendige medisinske og epidemiologiske oversikt over samanhengen mellom tobakksrøyking og helse. Det er trass alt dette som dannar grunnlaget for dei andre ekspertane si verksemd i arbeidsgruppa, og etter mi meining ville derfor gruppa mangla ein vesentleg lekk i si verksemd dersom den medisinske ekspertisen skulle glimra med sitt frávær.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, lades utskottets anmälan till handlingarna.

16
D 1973/26/1963/s: meddelanden om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräkning av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

17
Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

Presidenten: Presidiet foreslår at plenarforsamlingen i overensstemmelse med § 47 i Arbejdsordningen gir presidiet fullmakt til å oppnevne komiteer til å foreta utredning av særskilte saker.

Presidietts förslag bifölls.

18
Mötets avslutning

Presidenten: Når vi nu står ved avslutningen av den 21. sesjons første del, er det naturlig for meg å knytte trådene tilbake til åpningen av sesjonen. I min tiltredelsestale uttrykte jeg håpet om at denne sesjon ville bli et nytt positivt bidrag til den kontinuerlig byggende prosess som utviklingen av det nordiske fellesskap bør være. Gjennom det arbeidet som er utført her i Oslo i disse dager, har Nordisk Råd på viktige punkter konsolidert og ført videre et konstruktivt samarbeid.

Denne samling har markert den nordiske samhörighet — som vi alle har behov for å opprettholde og underbygge — ved å anerkjenne skade ved en omfattende naturkatastrofe i ett av medlemslandene som et anliggende som berører oss alle.

Denne samling har ikke utmerket seg ved overraskende kontroversielle utspill. Vi har heller ikke hatt behov for nye omfattende

fremstøt når det gjelder oppbyggingen av nye samarbeidsformer og samarbeidsorganer. Etterat vi i løpet av de senere år har fått utvidet og forbedret den institusjonelle ramme for det nordiske samarbeid, var det vel helt naturlig at denne sesjon først og fremst har tatt sikte på å virkeliggjøre intensjonene ved den nye oppbygging, gjennom praktiske reformer og initiativ i noe mindre skala. De vedtak som er fattet, og de synspunkter som kom frem under generaldebatten og andre debatter, representerer i stor utstrekning nettopp den konsolidering og videreføring av samarbeidet som vi åpenbart alle ønsker.

Også under denne samling har vi selvsagt sett manifestert kryssende interesser og oppfatninger — både landene imellom og innen de enkelte lands delegasjoner. Vi kan ikke overse mulige beklagelige sider ved slike motsetninger, men må også anerkjenne at uenighet kan være både rimelig og naturlig. Uenighet kan også oppfattes som et tegn på samarbeidets styrke. Det at man i enkelte saker finner grunn til å hevde avvikende meninger med styrke, viser jo også at man regner forhandlingene og beslutningene i Nordisk Råd som vesentlige. Ellers vil det jo ikke være vanskelig å finne frem til tilstrekkelig utvannede formuleringer, som nok kunne samle, men som ikke ville kunne være retningsgivende for den videre utvikling.

Og på tross av de meningsforskjeller man har kunnet registrere, kan man trygt slå fast at de nordiske land fortsatt taler samme språk — i den dypere forstand, hvori dette begrep har sin største betydning. Jeg håper vi kan føre den samme ånd og vilje videre til den annen del av denne sesjon.

Jeg vil få lov til å takke mine kolleger i Presidiet for det gode samarbeid. Jeg vil også takke de deltagende regjeringsmedlemmer og de valgte medlemmer for interessert og interessant deltagelse i Rådets forhandlinger, både i plenum og utvalgene. Det er også naturlig å rette en takk til alle de sakkyndige som har vært til stede her i Oslo og gjort vårt arbeid mulig gjennom sin bistand.

En særlig takk går naturlig nok til alle dem i sekretariatene som har medvirket til så gode arbeidsforhold for Rådets medlem-

mer som forholdene har gjort mulig, og til alle dem som har stått for den tekniske gjennomføring av arrangementet. Jeg har sikkert alle med meg når jeg lar en spesiell takk gå til de ansatte i Stortinget, som har sin store del av æren for at forhandlingene har latt seg avvikle på en så god måte.

Samtidig vil jeg takke presse og kring-

kasting og også alle andre som med interesse har fulgt Rådets forhandlinger.

Med dette erklærer jeg den første del av Nordisk Råds 21. sesjon for avsluttet, og ønsker vel møtt igjen til fortsatte forhandlinger i Stockholm til høsten.

Mötet avslutades kl. 12.25.

Godkännande av protokollen

Foranstående protokoll, som omfatter stenografiske referater av forhandlingene ved Nordisk Råds 21. sesjons første samling i Oslo den 17.—21. februar 1973, er ført av rådets fungerende sekretær under samlingen, sekretær i den norske delegasjon, generalsekretær Gudvin Låder Ve.

I samsvar med § 16 i arbeidsordningen for rådet godkjennes protokollen hermed.

For Nordisk Råds presidium

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

SAKER M. M.

Tilläggsförslag

om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige¹

(Väckt av Hugo Osvald)

För närvarande torde svårigheterna att få till stånd ett effektivt samarbete mellan Finland, Norge och Sverige rörande samespörsmålen delvis bero på de motsättningar, som aktualiserats sedan renbeteskonventionen mellan Norge och Sverige uppsagts att utlöpa med utgången av innevarande år. I denna fråga har Nordiska rådet fått mottaga en hänvändelse från Nordiska samerådet, i vilken samerådet hemställer till Nordiska rådet att verka för att Norge och Sverige gemensamt och i samråd med samerna själva tillgodoser och garanterar de renskötande samernas behov av betesmarker under olika årstider. Vad angår de närmare förhållandena beträffande renbetesspörsmålen kan hänvisas till bifogade promemoria (se 10:e sess., s. 1038). Förutsättningarna synes vara goda att få till stånd en uppgörelse beträffande renbeteskonventionen. De närmast berörda båda regeringarna bör därför uppmanas att nå fram till en överenskommelse. I detta sammanhang är anledning att taga fasta på Nordiska samerådets förslag om att låta samerna själva bliva företrädna på ömse sidor vid dessa förhandlingar. En sådan åtgärd skulle sannolikt underlätta deras förande.

I anslutning till Nordiska samerådets hemställan får jag föreslå,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i Norge och Sverige att i samråd med samernas organisationer träffa överenskommelse om en ny renbeteskonvention.

Stockholm den 8 mars 1962

Hugo Osvald (fp)

¹ Se även Sak D 14|1962, Tilläggsförslag, och jur. utsk. 10|1962 (10:e sess., s. 1037. 1464; behandl. s. 169), Sak A 8|1963 och jur. utsk. 5|1963 (11. sesj., s. 337. 1473; behandl. s. 233) samt A 13|1964 (12:e sess., s. 525).

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist tillæggsforslag om ny renbeteskonvention mellem Norge og Sverige.

Udvalget behandlede forslaget i Helsingfors den 21. marts 1962 og i Oslo den 19. februar 1963 og indstillede i betænkninger af samme dato, at Nordisk Råd udsatte den videre behandling af tillæggsforslaget til næste ordinære session. Dette tiltrådte rådet, som endvidere den 18. februar 1964 uden forudgående behandling i juridisk udvalg udsatte behandlingen af sagen til næste ordinære session.

Efter 12. session 1964 har tillæggsforslaget ikke været behandlet i plenarforsamlingen, men udvalget er med mellemrum blevet orienteret om sagen og har senest drøftet denne på mødet den 19. maj 1972 i Oslo.

1. Tillæggsforslaget

Tillæggsforslaget er fremsat i marts 1962 i tilslutning til de til 10. session modtagne meddelelser om rekommandation nr. 20/1956 angående samarbejde om renskötselen. Det går ud på at anbefale regeringerne i Norge og Sverige sammen med samernes organisationer at træffe aftale om en ny renbeteskonvention.

Tillæggsforslaget har ikke været remissbehandlet.

2. Udvalget

Renbeteskonventionen mellem Norge og Sverige af 1919 blev opsagt fra norsk side den 15. juni 1961, men er senere blevet forlænget i flere omgange.

Efter at der var ført nogle resultatløse forhandlinger, aftalte de to lande i 1963 at nedsætte en norsk-svensk kommission til at undersøge visse spørgsmål i forbindelse med renskötselen. Kommissionens formand var dansk. Betænkningen blev afgivet til regeringerne i 1967 og derefter indledtes forhandlinger mellem disse i 1968. Under alle drøftelserne har der været holdt kontakt med norske og svenske samer.

I juni 1971 forelå der udarbejdet et forslag til en ny renbeteskonvention mellem Norge og Sverige. Samtidigt blev fremlagt en protokol om bygning af renstängsel og en skriftveksling om samernes fremtidige rettigheder samt en fælles rapport om disse forslag. Efter

remissbehandling blev konventionen godkendt af Sveriges riksdag den 12. april og af Norges storting den 20. april 1972 og trådte i kraft den 1. maj samme år. Den gælder i 30 år.

Konventionen medfører blandt andet, at rener fra svenske samebyer nord for Torneträsk i tiden fra den 1. maj til den 14. september kan bete i Norge. For svenske samebyer syd for Torneträsk er den tilsvarende periode fra den 1. juli til den 31. august. De norske samer kan i tiden fra den 1. oktober til den 30. april føre rener på beite i Sverige i visse grænsebestemte områder i Norrbottens og Västerbottens län.

Når udvalget og rådet allerede kort efter fremsættelsen af tillægsforslaget besluttede at udsætte dets behandling, skyldtes dette, at de to landes udenrigsministre havde oplyst, at der var gode udsigter for at nå til enighed om gangen i forhandlingerne. Udvalget har som nævnt senere med jævne mellemrum holdt sig orienteret om forløbet af forhandlingerne, og man har på den ene side ikke fundet grundlag for at indstille, at Nordisk Råd vedtog nogen rekommandation om spørgsmålet, så længe forhandlingerne forløb tilfredsstillende, men har på den anden side heller ikke villet indstille til rådet at afskrive tillægsforslaget, blandt andet fordi sagen har nær sammenhæng med andre problemer for samerne, som Nordisk Råd har behandlet.

Da der nu er indgået en ny konvention mellem Norge og Sverige om renbetet, kan tillægsforslaget ikke længere blive aktuelt.

Udvalget indstiller,

at Nordisk Råd ikke foretager noget i anledning af tillægsforslaget om ny renbeteskonvention mellem Norge og Sverige.

Reykjavík, den 16. august 1972

Erik Adamsson (s) *Ingvar Bakken (A)* *Poul Dam (SF)*

Georg C. Ehrnrooth (Sv) *Allan Hernelius (m)* *Osmo Kock (Skdl)*

Matthias Á. Mathiesen (Sj) *Knud Nielsen (S)* *Helge Seip (V)*

Erland Steenberg (Sp) *Knud Thestrup (KF)* *Pirkko Työläjäarvi (Sd)*
Formand

Lars Werner (vpk)

Medlemsförslag

om fortsatt nordiskt patentsamarbete

(*Väckt av Poul Dam, Lis Groes och Knud Thestrup*)

På grundlag af Nordisk Råds tidligere rekommandationer er der i Danmark, Finland, Norge og Sverige foretaget et grundigt udvalgsarbejde vedrørende den fælles patentlovgivning, som formentlig omkring årsskiftet 1967—68 vil være tilendebragt ved, at praktisk talt ensartede patentlove enten er vedtaget eller står foran vedtagelse i de 4 lande.

Det nordiske samarbejde er i denne lovgivning forankret i de principper, der er beskrevet i lovenes kapitel III. Ved de nordiske patentlove er man dog gået et skridt videre end ved det øvrige ensartede nordiske lovgivningsarbejde derved, at man har tilsluttet sig indførelsen af et system med nordiske patentansøgninger. Dette system, hvis principper er nærmere beskrevet i de nordiske patentlove, savner modstykke såvel i andre landes patentlovgivninger som på andre retsområder.

Samtidig med det nordiske samarbejde har der imidlertid fundet en udvikling sted såvel i enkeltlande som i samarbejde mellem lande på større internationalt plan, og nye principper for patentlovgivning er derved blevet lagt til grund — principper som i særlig grad tilsigter en forenkling og rationalisering til imødegåelse af den overbelastning, patentvæsener verden over lider under.

Den fremgangsmåde, hvorefter andre lande søger en øjeblikkeligt virkende løsning på deres patentvæseners overbelastning, er den såkaldte udskudte prøvning (deferred examination), der principielt hviler på den konstatering, at kun et fåtal patenter, der er udstedt i lande, som har en dybtgående forundersøgelse, forbliver i kraft mere end nogle ganske få år. Man har derfor skønnet det urimeligt at ofre den fuldstændige forundersøgelse (complete examination) på samtlige patentansøgninger og går i stedet for den vej, at et provisorisk patent udstedes uden nogen forundersøgelse, men til gengæld bortfalder efter en kortere årrækkes forløb, såfremt enten ikke ansøgeren eller tredjemand — hvad der kan gøres når som helst — begærer fuldstændig prøvning (complete examination).

Systemet med udskudt prøvning (deferred examination) er gennemført i Holland fra 1963 og i Vesttyskland i efteråret 1967. Endvidere vil

formentlig også Fællesmarkedet bygge på dette system, ligesom USA synes at være positivt interesseret deri.

Det internationale samarbejde er beskrevet i den såkaldte BIRPI-plan, hvori foreslås, at egentlige dybtgående forundersøgelser henlægges til de eksisterende patentinstitutioner i Washington, Haag, München, Moskva og Tokio.

Med henvisning til foranstående tillader vi os at foreslå,

at Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for, hvorledes det nordiske samarbejde på patentområdet bedst muligt kan koordineres med de principper, der er lagt til grund i andre landes patentlovgivning. Som led i undersøgelsen bør indgå mulighederne for en nordisk tilslutning til BIRPI-planen, herunder også muligheden for oprettelse af et fællesnordisk nyhedsprøvningsinstitut, der kan anerkendes på linje med institutterne i Washington, Haag, München, Moskva og Tokio.

København, den 15. december 1967

Poul Dam (SF)

Lis Groes (S)

Knud Thestrup (KF)

Ändringsförslag

om fortsatt nordiskt patentsamarbete

(*Väckt av Tage Johansson och Juha Rihniemi*)

Som en följd av det nordiska samarbetet på patentlagstiftningens område har likformiga patentlagar antagits i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Med undantag av bestämmelserna i 3 kap. om nordisk patentansökan har lagarna trätt i kraft den 1 januari 1968. Frågan om ikraftträdandet av 3 kap. har behandlats vid interdepartementala nordiska överläggningar i september 1968, men något beslut i frågan har ännu inte fattats. Fortsatta överläggningar beräknas äga rum i början av år 1969.

Arbetet med de nordiska patentlagarna har pågått sedan 1954 och utgör en etapp på vägen mot en fortsatt rationalisering och förenkling på detta område. Kapitel 3 om gemensamma nordiska patent är en viktig beståndsdel av det helhetsverk som patentlagarna utgör. Det bör sättas i kraft så snart som möjligt. Ett långvarigt uppskov därmed kan äventyra de betydande rationaliseringsvinster som beräknas uppstå i form av minskad balans hos patentverken. Vidare bör de nya lagarna få en likformig tolkning, vilket skulle säkerställas genom tillkomsten av den nordiska besvärinstansen.

Parallellt med arbetet på ikraftträdandet av de nordiska patentlagarna har vissa andra nordiska patentfrågor blivit aktuella. Ett medlemsförslag om fortsatt nordiskt patentsamarbete väcktes sålunda i december 1967 (A 178/j). Där i pekades på vissa nya principer för patentlagstiftningen, som utvecklats i andra länder och på vissa nya former för internationellt patentsamarbete. Sålunda föreslås att Nordiska rådet skall rekommendera regeringarna att undersöka hur det nordiska samarbetet bäst kan samordnas med andra länders patentlagstiftning. I förslaget hänvisades till den s. k. PCT-planen och möjligheten att upprätta ett nordiskt nyhetsprövningsinstitut.

Av vikt är att klarlägga att dessa olika strävanden icke utesluter varandra. Ett ikraftträdande av 3 kap. i de nordiska patentlagarna och därmed uppkomsten av s. k. nordiska patent inverkar icke på möjligheterna att realisera de tankar, varåt gives uttryck i medlemsförslaget A 178/j. Icke heller påverkas möjligheten för Norden att senare ansluta sig till PCT-planen. Frågan, om de nordiska länderna skall ansluta sig till denna plan, är ett

spörsmål som får ses på längre sikt. En anslutning kan ej bli omedelbart aktuell i våra länder. En undersökning rörande PCT-planen kan mycket väl igångsättas samtidigt med att 3 kap. i patentlagarna sättes i kraft.

Det nordiska patentsamarbetet kan väntas få ökad betydelse också internationellt sett. Som en enhetlig grupp har de nordiska länderna bättre möjligheter att där hävda sig.

I det nu pågående arbetet på en eventuell nordisk ekonomisk union tages även patentsamarbetet upp. Hithörande frågor beräknas komma före vid Nordiska rådets instundande sjuttonde session i mars 1969. Då det synes oss önskvärt att även spörsmålet om införandet av s. k. nordiska patent då blir föremål för rådets uppmärksamhet, får vi föreslå,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att snarast sätta de nordiska patentlagarnas 3 kap. i kraft.

Stockholm och Helsingfors den 15 november 1968

Tage Johansson (s)

Juha Rihtniemi (Kok)

BILAGA 1. Yttranden över medlemsförslaget (se supplementband, s. 5).

BILAGA 2. Yttranden över ändringsförslaget (se supplementband s. 36).

BILAGA 3

Skrivelse från handelsministeriet i Danmark till Nordiska rådets juridiska utskott rörande det av EEC:s ministerråd igångsatta arbetet för att skapa en europeisk patentordning och dess förhållande till BIRPI (PCT)-planen

I denne anledning skal man meddele følgende:

Der har igennem nogle år inden for EEC været arbejdet med spørgsmålet om en fælles patentordning, men arbejdet har ligget stille, bl. a. som følge af uenighed mellem fællesmarkedslandene om, hvorvidt udenforstående lande skulle kunne deltage i et sådant patentsamarbejde.

Der fremkom imidlertid i marts måned 1969 indbydelser fra EEC's ministerråd til et møde i Bryssel den 21. og 22. maj 1969 om en europæisk patentkonvention. Indbydelsen var foruden til Danmark rettet til Grækenland, Irland, Norge, Portugal, Storbritannien, Schweiz, Spanien, Sverige, Tyrkiet og Østrig. Samtlige lande modtog indbydelsen og på mødet vedtog de deltagende stater at arbejde videre med sagen i arbejdsgrupper, således at et nyt plenarmøde påregnes afholdt i december 1969 eller januar 1970.

Den af EEC-landene udformede plan for en europæisk patentordning foreligger kun beskrevet i store træk. Man tænker sig, at systemet skal bygge på to konventioner. Den ene, der skal være åben for tilslutning for europæiske lande, der ikke er medlem af EEC, skal indeholde bestemmelser om indgivelse af patentansøgninger, om forundersøgelse af patentansøgninger, om betingelserne for udstedelse af patent og om udstedelse af det europæiske patent. Konventionen tænkes udformet på grundlag af det af EEC-landene i 1962 udarbejdede udkast til konvention og Europarådets konvention af 27. november 1963 om ensartede bestemmelser i visse dele af patentlovgivningen. Det skal ved forhandling mellem de kontraherende stater afgøres, om andre lande end de, der deltager i det forberedende arbejde, skal have adgang til at tiltræde konventionen. Ifølge Pariserkonventionens artikel 2 skal et europæisk patent kunne meddeles ansøgere fra ethvert land, der giver de kontraherende staters borgere samme rettigheder med hensyn til patentansøgninger som landets egne borgere.

Den europæiske patentansøgning skal indgives til en central patentinstitution og skal forundersøges af det internationale patentinstitut i Haag.

Ansøgningen fører, hvis patent meddeles, til nationale patenter i de kontraherende stater, som ansøgeren har udpeget som genstand for sin ansøgning. Der kan dog ikke udvælges enkelte EEC-lande, men kun alle disse lande under ét, idet hensigten er gennem den anden konvention, der kun skal gælde for EEC-landene, at fastsætte fælles regler om patentets retsvirkning i disse lande. Der tænkes for alle ansøgninger anvendt et system med udskudt prøvning (deferred examination). Ansøgeren eller andre skal dog ved ansøgningens indlevering eller senere kunne begære en fuldstændig undersøgelse foretaget.

Fra EEC-landenes side er der givet udtryk for den opfattelse, at ordningen med et europæisk patent er foreneligt med PCT-planen. Man anser en europæisk patentordning for en betydningsfuld udvidelse, der vil kunne give patentansøgere større fordele end PCT-planen i sig selv. Man har dog gjort opmærksom på, at den europæiske patentinstitution må forbeholde sig en fri bedømmelse af den nyhedsundersøgelse og forbehandling, som skal udføres af de internationale organer, som skal virke i henhold til PCT-planen. Man anser det desuden for nødvendigt at sikre, at bestemmelserne om indgivelse af ansøgninger efter de to ordninger bringes i overensstemmelse med hinanden, ligesom der skal kunne søges et europæisk patent ved at indgive en ansøgning i henhold til PCT-planen.

Spørgsmålet om en europæisk patentordnings forhold til PCT-planen må dog indtil videre anses for uafklaret.

Såfremt planerne om et europæisk patent bliver realiseret, og de nordiske lande tilslutter sig en overenskomst herom, vil forslaget om et nordisk nyhedsprøvningsinstitut og ordningen med nordiske patentansøgninger i patentlovens Kap. III formentlig ikke få nogen betydning for de nordiske lande, idet det må antages, at ansøgere vil vælge at søge europæisk patent i stedet for nordisk patent. Det bemærkes dog i denne forbindelse, at Finland ikke er indbudt til at deltage i de ovennævnte forberedende forhandlinger om et europæisk patent.

Forhandlingerne om PCT-planen er endnu ikke afsluttet, men et traktatudkast er under færdiggørelse med henblik på behandling på en diplomatisk konference i 1970. Forhandlingerne om EEC-landenes planer om en europæisk patentordning er som anført endnu på et forberedende stadium.

Under hensyn hertil må det anses for mest hensigtsmæssigt at behandlingen af de for Nordisk Råd foreliggende medlemsforslag og ændringsforslag vedrørende patentområdet stilles i bero, indtil der foreligger resultater af forhandlingerne vedrørende den europæiske patentordning og PCT-planen.

København, den 20. juni 1969

Knud Thomsen

Georg Jensen

BILAGA 4. Yttranden över medlemsförslaget och ändringsförslaget (se supplementband s. 58).

BILAGA 5

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslagen A 178/j: Nordiskt patentsamarbete, A 244/j: Nordiskt patentråd och ändringsförslaget A 178 Ä/j: Fortsatt nordiskt patentsamarbete

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om fortsat nordisk patentsamarbejde, ændringsforslag om fortsat nordisk patentsamarbejde samt medlemsforslag om nordisk patentråd. Udvalget har siden 16. session 1968, hvortil det blev anmeldt, at man ville fortsætte arbejdet med sagen (se *Nordisk Råd 16. session 1968 s. 1299*), behandlet sagen på møder den 15. juni 1968 i Akureyri, den 29. september 1968 i Göteborg, den 26. november 1968 i Oslo, den 27. januar 1969 i Stockholm, den 27. juni 1969 i Trondheim, den 12. september 1969 i Visby, den 28. november 1969 i Åbo, den 14. august 1970 i Kautokeino, den 21. november 1970 i Jönköping, den 7. maj 1971 i Lathi, den 26. august 1971 i Narssarsuaq, den 19. maj 1972 i Oslo, den 30. november 1972 i Helsingør og den 8. januar 1973 i Stockholm.

I mødet den 15. juni 1968 deltog justitsminister Johann Hafstein, Island. I mødet den 26. november 1968 deltog handelsminister Knud Thomsen, Danmark, og justitieminister Aarre Simonen, Finland. I mødet den 12. september 1969 deltog statsrådet Herman Kling, Sverige. I mødet den 28. november 1969 deltog justitieminister Simonen. I mødet den 14. august 1970 deltog statsråd, fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge. I mødet den 21. november 1970 deltog statsrådet Lennart Geijer, Sverige. I mødet den 7. maj 1971 deltog justitieminister Mikko Laaksonen, Finland. I mødet den 8. januar 1973 deltog statsrådet Carl Lidbom, Sverige.

I forbindelse med mødet den 27. juni 1969 drøftede udvalget sagerne med generaldirektør Göran Borggaard, Kungl. patent- og registreringsverket.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget A 178 om fortsat nordisk patentsamarbejde går ud på at formå regeringerne til at undersøge, hvorledes det nordiske patentsamarbejde bedst muligt kan koordineres med de principper, der er lagt til grund for andre landes patentlovgivning, herunder muligheden for nordisk tilslutning til PCT-planen og oprettelse af et nordisk nyhedsprøvningsinstitut.

Baggrunden for forslaget var de ensartede patentlove, der i 1967 blev

vedtaget i Danmark, Finland, Norge og Sverige. I lovenes kap. III var der regler om nordisk samarbejde ved behandling af patentansøgninger, men forslagsstillerne pegede på, at der havde fundet en udvikling sted i det internationale samarbejde, hvorved nye principper var blevet lagt til grund for patentlovgivning, og man henviste i denne forbindelse særlig til et system med såkaldt udskudt prøvning samt til igangværende overvejelser om et videregående internationalt samarbejde, den såkaldte PCT-plan.

Medlemsforslaget blev fremsat af tre danske medlemmer i december måned 1967.

Ændringsforslaget A 178/Æ om fortsat nordisk patentsamarbejde går ud på, at rådet skal anbefale regeringerne snarest at sætte patentlovenes kap. III (om nordiske patentansøgninger) i kraft.

Også disse forslagsstillere tog udgangspunktet i de ensartede patentlove i Danmark, Finland, Norge og Sverige, men henviste samtidig til, at kap. III ikke var trådt i kraft den 1. januar 1968 sammen med patentlovenes øvrige bestemmelser. Efter forslagsstillernes opfattelse var de igangværende internationale bestræbelser, herunder særlig PCT-planen, ikke nogen hindring for, at kap. III kunne træde i kraft, og man henviste tillige til det da iværksatte arbejde med etablering af en nordisk økonomisk union (NORDEK), hvori også patentsamarbejdet ville indgå.

Ændringsforslaget blev fremsat af et finsk og et svensk medlem i november måned 1968.

Medlemsforslaget A 244 om nordisk patentråd går ud på at formå regeringerne til at indrette et nordisk patentråd, der skal virke som klageinstans i patentsager, således at forslaget i betænkning NU 1968:1 tages som udgangspunkt, men modificeres blandt andet under hensyn til oprettelsen af et nordisk ministerråd og gennemførelse af ensartede regler for nordisk ansat personale.

Forslagsstillerne mente, at det nordiske patentråd burde etableres uafhængigt af, om patentlovenes kap. III blev sat i kraft, idet der herved ville opnås en betydelig rationalisering, ligesom der ville være skabt sikkerhed for, at fortolkningen af de ensartede patentlove ikke udviklede sig forskelligt i praksis.

Dette medlemsforslag blev fremsat af et svensk og et finsk medlem i maj måned 1969.

2. Remissytringer

Medlemsforslag A 178 blev remissbehandlet i begyndelsen af 1968. Der indkom udtalelser fra følgende myndigheder og organisationer:

Danmark

Handelsministeriet.

Industriraadet.

Dansk Forening for Industriel Retsbeskyttelse.

De Danske Patentagenters Forening.

Finland

Patent- och registerstyrelsen.
 Centralhandelskammaren.
 Finlands industriförbund.
 Finska patentombudsforeningen.
 Finlands grossistförbund.

Norge

Departementet for industri og håndverk.
 Styret for det industrielle rettsvern.

Sverige

Patent- och registreringsverket.
 Sveriges industriförbund.
 Svenska patentombudsforeningen.
 Svenska industriens patentingenjörers förening.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Forslaget om yderligere nordisk udredning af patentproblemerne *blev anbefalet af handelsministeriet, Industriraadet, De danske Patentagenters Forening, Dansk Forening for Industriel Retsbeskyttelse, patent- og registerstyrelsen og Finska patentombudsforeningen.*

Forslaget *blev ikke anbefalet af Finlands industriförbund, Centralhandelskammaren, Finlands grossistförbund, Departementet for industri og håndverk, patent- og registreringsverket, Sveriges industriförbund og Svenska industriens patentingenjörers förening.*

Svenska patentombudsforeningen anbefalede, at der foretoges yderligere udredning, inden patentlovenes kap. III blev sat i kraft, ligesom man foreslog indførelse af et system med fremskyndet tvangsnyhedsgranskning som indledning til PCT-systemet i stedet for systemet med udskudt granskning.

Af de foran anførte negative myndigheder og organisationer *anbefalede* følgende, at rådet rekommanderede regeringerne snarest muligt at sætte patentlovenes kap. III i kraft: *Centralhandelskammaren, Finlands grossistförbund og Sveriges industriförbund.*

Ændringsforslaget A 178/Æ blev remissbehandlet i begyndelsen af 1969. Der indkom udtalelser fra følgende myndigheder og organisationer:

Danmark

Handelministeriet.
 Industriraadet.
 Dansk Forening for Industriel Retsbeskyttelse.

Finland:

Patent- och registerstyrelsen.
 Centralhandelskammaren.
 Finlands industriförbund.
 Finska patentombudsforeningen.

Norge:

Departementet for industri og håndverk.
 Styret for det industrielle rettsvern.
 Norges industriforbund.
 Norske patentingeniørers forening.

Sverige:

Patent- och registreringsverket.
 Sveriges industriforbund.
 Svenska industriens patentingenjörers förening.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Ændringsforslaget blev anbefalet af *patent- og registerstyrelsen, central-handelskammaren i Finland, Finlands industriforbund, Styret for det industrielle rettsvern, patent- og registreringsverket, Sveriges industriforbund* og *Svenska industriens patentingenjörers förening*. Såvel de finske som de svenske patentmyndigheder fremhævede, at gennemførelse af det nordiske patentansøgningssystem harmonerede med de igangværende internationale samarbejdsbestræbelser, og at ikrafttræden af kap. III ikke ville hindre de nordiske lande i at slutte sig til PCT-planen. Det måtte herudover antages, at de nordiske lande gennem et nært samarbejde ville have bedre mulighed for at hævde sig udadtil.

Behandlingen af ændringsforslaget burde efter følgende myndigheders og organisationers opfattelse *stilles i bero* indtil videre: *Handelsministeriet, departementet for industri og håndverk* og *Norske patentingeniørers forening*. De to ministerier henviste til NORDEK-forhandlingerne, og patentingeniørernes forening mente, at man indtil videre burde afvente forhandlingerne om PCT-planen. *Finska patentombudsforeningen* kunne heller ikke anbefale, at kap. III blev sat i kraft, før der var foretaget grundige studier af systemet med udskudt prøvning og af PCT-planens udvikling.

Ændringsforslaget blev *afvist* af *Industriraadet, Dansk Forening for Industriel Retsbeskyttelse* og *Norges industriforbund*.

På foranledning af juridisk udvalg blev der i sommeren 1969 indhentet en udtalelse fra *handelsministeriet* i Danmark om det af EF's ministerråd iværksatte arbejde med at tilvejebringe en europæisk patentordning og forholdet til PCT-planen. Handelsministeriet oplyste, at EF's ministerråd i marts måned 1969 havde indbudt blandt andet Danmark, Norge og Sverige til konference om et europæisk patentsamarbejde. Dette skulle bygge på to konventioner, hvoraf den ene skulle være åben for tilslutning for europæiske lande, der ikke er medlem af EF, og skulle indeholde bestemmelser om indsendelse af patentansøgninger, om forundersøgelse af disse, om betingelserne for udstedelse af patent og om udstedelse af det europæiske patent. En europæisk patentansøgning skulle indgives til en central institution, men ville føre til nationale patenter i de kontraherende stater, ansøgeren havde udpeget som genstand for sin ansøgning. Dog kunne der ikke

udvælges enkelte af EF-landene, men kun alle disse under et, idet det var hensigten gennem den anden konvention, som kun skulle gælde for EF-medlemslandene, at fastsætte fælles regler om patentets retsvirkning. Planerne om en europæisk patentordning var formentlig forenelig med PCT-planen. Efter handelsministeriets opfattelse ville forslaget om et nordisk nyhedsprøvningsinstitut og ordningen i patentlovenes kap. III formentlig ikke få nogen betydning for de nordiske lande, hvis planerne om et europæisk patent blev realiseret og de nordiske lande sluttede sig hertil.

I sommeren 1970 blev der endvidere indhentet fornyede remissudtalelser om såvel det oprindelige medlemsforslag A 178 som om ændringsforslaget A 178/Æ fra følgende myndigheder og organisationer:

Danmark:

Handelsministeriet.

Finland:

Patent- och registerstyrelsen.

Norge:

Departementet for industri og håndverk.

Sverige:

Patent- och registreringsverket.

Svenska industriens patentingenjörers förening.

Disse udtalelser kan sammenfattes således:

Fra *dansk* og *norsk* side var man ikke indstillet på at sætte kap. III i kraft på daværende tidspunkt, men ville ikke afvise, at dette kunne ske senere. Det måtte være en forudsætning for endelig stillingtagen til sagen, at de nordiske landes forhold til det europæiske patentsamarbejde var afklaret. Fra *finsk* og *svensk* side anbefalede man fortsat, at kap. III blev sat i kraft, idet hverken PCT-planen eller de europæiske planer havde formindsket betydningen af et system med nordiske patentansøgninger.

Medlemsforslaget A 244 blev remissbehandlet i sommeren 1969. Der indkom udtalelser fra følgende myndigheder og organisationer:

Danmark:

Handelsministeriet.

Industriraadet.

Dansk Forening for Industriel Retsbeskyttelse.

Danske Patentagenters Forening.

Finland:

Patent- och registerstyrelsen.

Centralhandelskammaren.

Finlands industriförbund.

Finska patentombudsföreningen.

Norge:

Departementet for industri og håndverk.
Departementet for handel og skipsfart.
Norges industriforbund.
Norges handelsstands forbund.
Styret for det industrielle rettsvern.
Norske patentingeniørers forening.

Sverige:

Selstændige remissyttringer om medlemsforslaget blev ikke indhentet, men Nordisk Råd modtog en oversigt over remissbehandlingen af betænkningen *NU 1968: 1*.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Medlemsforslaget blev *anbefalet* af *handelsministeriet, Danske Patentagenters Forening, Finska patentombudsföreningen* og *Styret for det Industrielle rettsvern*.

Medlemsforslaget kunne *ikke anbefales* af *Industriraadet, patent och registerstyrelsen i Finland, centralhandelskammaren i Finland, Finlands industriförbund, industridepartementet, handelsdepartementet, Norges industriforbund, Norges handelsstands forbund* og *Norske patentingeniørers forening*. Disse udtalelser fremhævede samstemmende, at der var nær sammenhæng mellem indretningen af den fælles klageinstans og iværksættelsen af ordningen med nordiske patentansøgninger (dvs. patentlovenes kap. III). De nationale patentansøgninger kunne ikke begrunde en løsrevet oprettelse af klageinstansen (patentrådet), som ville være kostbar og lægge beslag på kvalificeret arbejdskraft, og dets indretning ville kun i begrænset omfang være af betydning for ensartet praksis i patentsagerne (der forventedes kun ca. 200 sager årligt i patentrådet ud af et samlet antal på 30 000).

Flertallet af de *svenske remissinstanser* havde udtalt sig positivt om betænkningens forslag; blandt andet blev det fremhævet, at det måtte anses for vigtigt, at den fælles klageinstans fik mulighed for at forme praksis efter patentlovene allerede i det første år, som sandsynligvis ville blive vejledende for den fremtidige retsudvikling. Adskillige af remissinstanserne var af den opfattelse, at det nordiske fællesskab burde have påvirket patentrådets administrative opbygning og virksomhed i højere grad, end det var tilfældet efter forslaget fra flertallet af de sagkyndige.

3. Udvalget

Den 1. januar 1968 trådte nye patentlove i kraft i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Arbejdet med tilvejebringelse af disse love havde da stået på i næsten 20 år og var blandt andet blevet støttet af Nordisk Råd.

Lovene var for så vidt angår reglerne om meddelelse af patent helt ensartede bortset fra en særlig overgangsregel i den danske lov. Også de øvrige civile retlige bestemmelser i lovene var i alt væsentligt ensartede.

Lovenes kap. III om nordiske patentansøgninger tilsigtede at skabe et fællesnordisk administrativt samarbejde, der ikke havde noget sidestykke andre steder i verden eller på andre retsområder. Det var denne tanke om et nordisk patentfællesskab, der oprindeligt havde sat hele arbejdet i gang, og det var derfor noget af en skæbnens ironi, at netop kap. III ikke blev sat i kraft samtidig med den øvrige del af lovene. Ikrafttræden af kap. III forudsatte indgåelse af en særlig konvention, som både i Danmark og i Norge skulle have tilslutning fra de parlamentariske forsamlinger.

Baggrunden for tanken om et nordisk samarbejde vedrørende patenter var den omstændighed, at antallet af patentansøgninger var stadigt stigende i de nordiske lande, hvilket i øvrigt også var tilfældet i alle andre industrielt udviklede lande. Patentmyndighederne havde derfor stadigt større problemer med at behandle sagerne indenfor en rimelig tid, hvilket var utilfredsstillende for erhvervslivet og for ansøgerne, og det ville derfor være en lettelse, hvis den samme patentansøgning ikke nødvendigvis måtte behandles i alle de nordiske landes patentdirektorater, når opfinderens ønske om patentet i disse lande.

Ordningen efter kap. III gik derfor ud på, at den ansøger, der ønskede patentet i Danmark, Finland, Norge og Sverige eller i tre af disse lande, kunne sende ansøgningen til et enkelt af patentdirektoraterne, som skulle behandle ansøgningen og udfærdige patentet med virkning også for de øvrige lande. Efter at patentet var meddelt, havde systemet ingen betydning, idet der var tale om et særligt patent for hvert land for sig, og patenterne var i og for sig lige så uafhængige af hinanden, som om de var blevet meddelt efter ansøgning i hvert land. Ved siden af de nordiske patentansøgninger skulle man fortsat kunne ansøge om patent i et enkelt land. For at forhindre overbelastning af et enkelt lands patentdirektorat var der samtidig regler om overførsel af nordiske ansøgninger fra det ene land til det andet.

For at sikre ensartethed i bedømmelsen blev det fra flere sider anset for en nødvendig forudsætning for ikrafttræden af kap. III, at der blev oprettet en fælles klageinstans i patentsager. Denne nordiske ankeinstans skulle være højeste administrative myndighed vedrørende klager over afgørelser om patentansøgninger.

Ved de første behandlinger af medlemsforslaget A 178 var der stærkt delte meninger i juridisk udvalg. Af en række danske og norske medlemmer var det ønsket, at der blev foretaget yderligere undersøgelser, sådan som foreslået, medens man fra finsk og svensk side var mere opsat på at få sat kap. III i kraft så hurtigt som muligt. Hele sagen kom ind i et nyt leje, da der i sommeren 1968 blev indledt forhandlinger om et vidtrækkende økonomisk samarbejde, idet den embedsmandsgruppe, der forberedte dette samarbejde, også tog problemet om ikrafttræden af kap. III op.

Medens forhandlingerne om NORDEK foregik, var der i udvalget overvejende stemning for at stille behandlingen af de tre medlemsforslag i bero,

idet man anså NORDEK-planen for en helhed, hvoraf enkelte dele ikke kunne brydes ud til behandling. Da håbet om at gennemføre NORDEK-planen definitivt brast i foråret 1970, bestemte udvalget at indhente fornyede udtalelser om medlemsforslagene for at få et mere sikkert grundlag for bedømmelsen af, hvorledes forslagene burde behandles i den nye situation. Det viste sig herved, at de ansvarlige administrative myndigheder fortsat ikke var enige om, hvorvidt kap. III burde sættes i kraft, idet man fra dansk og norsk side nu henviste til de igangværende forhandlinger om en udvidelse af EF, som ville få konsekvenser også for patentlovgivningen i de af de nordiske lande, der eventuelt blev medlem af det europæiske fællesskab. Udvalget drøftede medlemsforslagene med passende mellemrum, men besluttede i alle tilfælde at udsætte behandlingen af forslagene, indtil de nordiske landes forhold til EF var afgjort.

Det kan nu fastslås, at indtil videre alene Danmark er medlem af EF. Også for så vidt angår det videregående internationale patentsamarbejde i henhold til PCT-planen, foreligger der nu en afklaring, og udvalget anser det under disse omstændigheder for rigtigst nu at tilendebringe behandlingen af de tre forslag.

Det europæiske system er baseret på to konventioner. I udarbejdelsen af forslaget til den første, såkaldt ydre konvention har deltaget 21 lande, deriblandt Danmark, Finland, Norge og Sverige. Denne konvention forventes vedtaget på en konference i september—oktober 1973 og vil indebære, at de pågældende lande omfattes af et system, der i visse måder minder om den nordiske løsning i patentlovenes kap. III, idet nyhedsundersøgelsen, bedømmelsen af patenterbarheden og udstedelsen af patentet skal foregå centralt, imedens de fleste materielle regler fortsat skal reguleres af de enkelte lande, hvis domstole også skal bevare jurisdiktionen i patentsøgsmål.

Den anden europæiske konvention skal alene omfatte de ni lande, der er medlem af EF, og for deres vedkommende bliver der tale om et egentligt patentfællesskab, idet også de materielle regler bliver ensartede.

Det er foreløbigt tanken, at begge konventioner skal sættes i kraft den 1. januar 1976. Det centrale patentværk skal placeres i München med en afdeling for nyhedsprøvelse i Haag.

I forbindelse med tilblivelsen af de europæiske konventioner har der været nært samarbejde mellem de nordiske landes delegationer, og dette samarbejde vil fortsætte, også efter at Danmark er blevet medlem af EF. Fra dansk side er man indstillet på at orientere de øvrige nordiske lande om forløbet af forhandlingerne vedrørende den særlige konvention for EF-landene, og man vil indbyde de øvrige nordiske lande til departementale drøftelser om de ændringer i patentlovene, der vil følge af de europæiske konventioner, ligesom man vil stræbe efter at bevare den ensartede nordiske patentlovgivning så langt som muligt.

PCT-planen er et mere verdensomspændende patentsamarbejde, som er

tiltrådt af alle de nordiske lande bortset fra Island. Det bygger i modsætning til de europæiske planer på den tanke, at hvert af landene fortsat skal varetage administrationen af patentbevillingerne, men samarbejde gennem en række centraliserede patentværker, hvor nyhedsgranskningen skal foretages, og hvorfra der eventuelt kan ydes bistand til de nationale patentinstitutioner ved patenterbarhedsbedømmelsen. Af hensyn til konventionen om dette samarbejde skal der i nær fremtid foretages ændringer i de nordiske patentlove, men der er mellem de sagkyndige enighed om fuldstændig enslydende udkast til sådanne ændringer.

Udvalget har fornylig drøftet sagen med justitsministrene i Danmark, Norge og Sverige, og det er herunder blevet bekræftet, at iværksættelse af den ordning, der er indeholdt i de nordiske patentloves kap. III, ikke længere er praktisk politik. Kap. III vil antagelig aldrig blive sat i kraft, og det må forventes, at bestemmelserne af ordensmæssige grunde vil blive ophævet på et eller andet tidspunkt.

Udvalget konstaterer dette med beklagelse, for så vidt som det nordiske patentsamarbejde i henhold til kap. III, hvis det var blevet iværksat på et tidligere tidspunkt, ville have været enestående. Når det særlige nordiske ansøgningssystem nu ikke realiseres, beror dette på, at den internationale udvikling har indhentet den nordiske løsning og gjort den overflødig.

Under de internationale drøftelser har der som nævnt været nær kontakt mellem de nordiske lande. Udvalget anbefaler, at dette fortsætter, ligesom man lægger stor vægt på, at der under den kommende tilpasning af de nordiske patentlove til det europæiske system stræbes efter at bevare ensartetheden i så vidt omfang som muligt. Den omstændighed, at Danmark fra den 1. januar 1973 er medlem af EF, behøver efter de for udvalget foreliggende oplysninger ikke at indebære, at der på nuværende tidspunkt opstår nogen dybtgående uoverensstemmelse mellem lovene på dette område, og det vil være værdifuldt, at de nordiske lande fortsat orienterer og støtter hverandre i dette arbejde.

Udvalget indstiller herefter,

at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslagene og ændringsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne under arbejdet med de europæiske patentkonventioner og realiseringen af PCT-planen at fortsætte samarbejdet og opretholde den gensidige orientering om udviklingen på patentområdet for i videst muligt omfang at bevare den ensartede nordiske patentlovgivning.

Stockholm, den 8. januar 1973

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>Poul Dam (SF)</i>	<i>Georg C. Ehrnrooth (Sv)</i>
<i>Erling Engan (Sp)</i>	<i>Ove Hansen (S)</i>	<i>Carl-Henrik Hermansson (vpk)</i>
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Tellervo Koivisto (Sd)</i>	<i>Matthias A. Mathiesen (Sj)</i>
<i>Arne Nilsen (A)</i>	<i>Helge Seip (V)</i>	<i>Knud Thestrup (KF)</i>

Formand

Medlemsförslag

om Nordiskt patentråd

(Väckt av *Yngve Holmberg och Juha Rihtniemi*)

Nordiska rådet antog 1965 en rekommendation till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige angående utredning om en gemensam nordisk klagoinstans i patentärenden (rek. nr 37/1965). Den i rekommendationen begärda utredningen av spörsmålet om att upprätta en gemensam nordisk klagoinstans har numera verkställts och resulterat i ett betänkande om gemensam nordisk besvärsinstans i patentärenden, avlämnat i mars 1968 under rubriken Nordisk patentråd (*NU 1968:1*). I meddelandet om rekommendationen till Nordiska rådet den 20 december 1968 avgivet av Sveriges regering å samtliga regeringars vägnar uppges det, att betänkandet remissbehandlats och att nordiska departementsförhandlingar i ämnet förts i september 1968. Därvid har enighet nåtts om att tillsätta ett arbetsutskott för att utreda vissa frågor som sammanhänger med inrättande av en gemensam nordisk klagoinstans i patentsaker.

Frågan om den gemensamma klagoinstansen har delvis kommit i ett nytt läge genom den fortsatta händelseutvecklingen. Av vikt är att spörsmålet om den gemensamma klagomyndigheten ses fristående från det delvis kontroversiella temat om ikraftsättande av 3 kap. i de nordiska patentlagarna, d. v. s. bestämmelserna om nordisk giltighet för nationellt beviljade patent. Det måste nämligen vara betydelsefullt att de exakt likalydande patentlagarna erhåller samma tillämpning i alla fyra länderna. Med hänsyn härtill bör det i nyssnämnda betänkande föreslagna Nordiska patentrådet komma till stånd snarast, oavsett när kap. 3 i patentlagarna blir satt i kraft. Det vore olyckligt, om nationellt varierande praxis utvecklades i de olika länderna vid tillämpningen av de i och för sig ensartade fyra patentlagarna. Dessa är nu i sina huvuddelar i kraft och mål börjar komma fram till de ännu fungerande nationella slutinstanserna.

Det finns otvivelaktigt ett betydande intresse för Nordiska patentrådets upprättande. Dess tillkomst skulle nämligen innebära en betydande rationalisering av förhållandena på patentområdet i de nordiska länderna. Uppenbarligen vore det en vinning om en enhetlig kлагоordning utbildades för patentsaker i alla fyra länderna.

Saken måste vidare ses i visst sammanhang med det nu pågående arbetet

syftande till skapande av en nordisk ekonomisk union. Bl. a. bör ett blivande nordiskt patentråd utformas i nära anslutning till de grundsatser, som kommer att bära upp de institutioner som måste inrättas för administrering av en sådan nordisk ekonomisk union. Sålunda bör exempelvis patentrådet tillsättas av den nordiska ministerkommitté, som Nordiska ämbetsmannakommittén har föreslagit skola inrättas som översta organ för ledningen av unionen. Här kan hänvisas till betänkandet om Nordek (*NU 1969: 1*). I detta senare betänkande förutsättes vidare att regler kommer till stånd rörande gemensam personal anställd i en nordisk offentlig institution. En arbetsgrupp under Nordiska organisationskommittén är i färd med att utarbeta förslag till sådana regler. När det gäller frågor av denna art står betänkandet om Nordiska patentrådet på en ståndpunkt, som i dag redan är passerad.

Mot bakgrund av vad här anförts synes angeläget att Nordiska rådet snarast uttalar sig för att Nordiska patentrådet inrättas. I stort torde därvid betänkandet kunna följas men däri framlagda förslag måste överses och föras å jour med hänsyn till de framsteg rörande utformningen av gemensamma nordiska institutioner som gjorts på sistone. Nordiska patentrådet måste från början framstå som ett verkligt nordiskt organ, icke som ett organ sammansatt av delegater från fyra nationella patentinstitutioner.

Med hänvisning till det anförda får vi föreslå,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att inrätta ett nordiskt patentråd enligt förslagen i betänkandet (*NU 1968: 1*) dock med de modifikationer som Nordek-planerna föranleder, t. ex. beträffande patentrådets tillsättande av en blivande nordisk ministerkommitté och införande av gemensamma nordiska tjänstemannaregler för de anställda o. s. v.

Stockholm och Helsingfors i maj 1969

Yngve Holmberg (m)

Juhu Rihniemi (Kok)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband s. 67)

BILAGA 2

**Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslagen
A 178/j: Nordiskt patentsamarbete, A 244/j: Nordiskt patentråd och
ändringsförslaget A 178 Ä/j: Fortsatt nordiskt patentsamarbete**

(Se A 178/j och A 178 Ä/j: Bilaga 5)

Medlemsförslag

om nordisk äktenskapsrätt

(Väckt av Georg C. Ehrnrooth, Erkki Hara, Svend Haugaard och Ingrid Segerstedt Wiberg)

I Sverige har nyligen tillkallats sakkunniga med uppdrag att verkställa utredning angående den familjerättsliga lagstiftningen. Enligt direktiven (*se Tillägg*) skall utredningen avse en genomgripande revision av äktenskapslagstiftningen.

En likartad stor reform av äktenskapslagstiftningen genomfördes i samarbete mellan samtliga nordiska länder under åren 1915—1929. Smärre revisioner av lagstiftningen har därefter ägt rum vid några tillfällen senast 1968. Det nationella revisionsarbetet har hittills skett i samarbete mellan länderna i syfte att bibehålla likformigheten inom äktenskapsrätten. Inom Nordiska rådet har denna fråga behandlats vid olika tillfällen. År 1955 och 1967 antogs av rådet rekommendationerna (*rek. nr 12/1955* och *7/1967*) om likartad nordisk äktenskapslagstiftning. Rekommendationerna har huvudskaligen genomförts.

I direktiven till den i Sverige tillsatta utredningen uttalas beträffande det nordiska samarbetet att det tidigare reformarbetet på familjerätts område i stor utsträckning skett i nordisk samverkan samt att det nu är betydelsefullt att bevara kontakterna och tillvarata möjligheterna att fortsätta det nordiska samarbetet. Vidare hänvisas till att danska folkettinget nyligen uttalat sig för en undersökning av behovet av djupgående reformer av äktenskapslagstiftningen. Beträffande övriga nordiska länder anser man på svensk sida att det finns anledning att räkna med att de vill följa utredningsarbetet i Danmark och Sverige antingen genom observatörer eller genom egna kommittéer. Dock antyds att den föreslagna svenska utredningen ej torde kunna leda fram till ökad rättslikhet mellan de nordiska länderna i vart fall omedelbart.

Det är angeläget understryka vikten av att slå vakt om den enhetlighet, som med viss möda uppnåtts inom Norden på detta betydelsefulla område. Det synes oss självklart att en så genomgripande revision, som de nu aktuella svenska direktiven förutsätter, företages på samnordisk bas. Detta ligger så mycket närmare till hands som frågan om en större reform av äktenskapslagstiftningen är aktuell även i Danmark. Även övriga länder torde ha ett icke obetydligt intresse av att äktenskapsrätten blir enhetlig i Norden. Den ökade integrering, som eftersträvas på

många områden inom Norden och som återspeglas även inom familjebildningen, bör ej hindras av att nuvarande enhetlighet ersättes av besvärande olikheter inom äktenskapsrätten.

Under återopande av vad ovan anförts hemställas,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att eftersträva fortsatt likformighet i ländernas äktenskapslagstiftning på så sätt att behövliga revisioner sker i nära samarbete och med enhetlighetens bevarande.

Helsingfors, København och Stockholm den 8 september 1969

Georg C. Ehrnrooth (Sv) Erkki Hara (Kok) Svend Haugaard (RV)

Ingrid Segerstedt Wiberg (fp)

TILLÄGG**Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Sofiero den 15 augusti 1969**

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet *Kling*, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *översyn av den familjerättsliga lagstiftningen* och anför.

Vår familjerättsliga lagstiftning har i sina huvuddrag kommit till i en tid då de rättigheter och skyldigheter som följer med äktenskapet och släktbanden för flertalet människor var den viktigaste garantin för social och ekonomisk trygghet. Lagen utgår från att äktenskapet i princip är livsvarigt. Enligt lagens bokstav är makarna likställda, men det är tydligt att lagstiftaren förutsatt som det normala en fast rollfördelning mellan makarna med mannen som förvärvsarbetsande familjeför-sörjare och hustrun bunden till sysslor i hemmet. Makarna är gemensamt ansvariga för barnens uppfostran och utbildning. I princip är barnen i sin tur skyldiga att vid behov lämna bidrag till föräldrarnas försörjning på deras ålderdom. Giftermålsbalkens och förädrabalkens regler om egendomsgemenskap mellan makar och om underhållsskyldighet kompletteras av ärvdabalkens regler om arvsrätt, om laglott och om rätt till underhållsbidrag ur kvarlåtenskap.

Äktenskapet är fortfarande den dominerande formen för familjebildning, och även om skilsmässorna är mångfalt fler i dag än vid giftermålsbalkens tillkomst år 1920 är flertalet äktenskap fortfarande livs- variga. Familjerelationerna och familjebandens betydelse som trygghets- faktor förändras emellertid successivt under inflytande av samhällsut- vecklingen i stort. Det blir allt vanligare med äktenskap där båda ma- karna har förvärvsarbete. Ingen betraktar längre jämlikhet mellan män och kvinnor på arbetsmarknaden som en utopi, även om man allmänt inser att det krävs målmedvetna politiska och fackliga ansträngningar och kommer att ta åtskillig tid innan jämlikhetstanken fått full täckning i verkligheten. Samhället har övertagit en väsentlig del av kostnaderna för barnen under uppväxttiden, och barnens utbildningsmöjligheter är inte längre på samma sätt som tidigare beroende av föräldrarnas ekono- mi. Socialförsäkringar och andra trygghetsanordningar ger skydd mot inkomstbortfall vid arbetslöshet, vid sjukdom och invaliditet, efter familjeförsörjares död och på ålderdomen. Allt färre är beroende av under- håll från anhöriga. Sin väsentliga betydelse har den familjerättsliga un- derhållsskyldigheten numera i förhållande till minderåriga barn. Arvs-

rätten är fortfarande ett betydelsefullt rättsinstitut, men efterlevande är sällan beroende av arvet för sin försörjning. Sett från de enskilda människornas synpunkt innebär samhällsordningen fortgående frigörelse och växande trygghet.

Utvecklingen mot nya förutsättningar för familjegemenskapen är ännu långtifrån avslutad. Det finns också stora skillnader mellan olika generationer och mellan olika delar av landet. För det uppväxande släktet är det naturligt att flickor skaffar sig lika god yrkesutbildning som pojkar, och de flickor som nu lämnar skolan torde allmänt vara inställda på att ha förvärvsarbete under större delen av sitt vuxna liv. Bland de nu vuxna generationerna finns emellertid många familjer som inrättat sig efter att hustrun skall ägna sin arbetskraft uteslutande åt hemmet. I vissa delar av landet är arbetstillfällena för få och näringslivet för ensidigt för att man skall kunna bereda sysselsättning åt alla kvinnor som vill gå ut i förvärvsarbete. Familjens valmöjligheter begränsas också ofta av bristen på daghem och barnstugor.

Man kan ha olika meningar om när den lämpliga tidpunkten skall anses ha kommit för att dra konsekvenserna av nya samhällsförhållanden på familjerättens område. Som framgår av prop. 1968: 136 med förslag till vissa ändringar i giftermålsbalken anser jag för min del att en genomgripande revision av bl. a. äktenskapsrätten bör genomföras inom en inte alltför avlägsen framtid. Åtskilligt i gällande lagstiftning ter sig redan nu gammalt och förlegat. Det finns på flera punkter stora spänningar mellan de värderingar som lagstiftningen bygger på och den syn på rollfördelningen mellan makarna i ett äktenskap och på familjebanden som omfattas av växande grupper av vårt folk, framför allt av ungdomen. Familjegemenskap inom äktenskapets ram är fortfarande den naturliga samlevnadsformen för det helt övervägande flertalet människor, men nya rättsregler behövs om äktenskapet skall kunna fylla sin funktion också i framtiden. På detta område liksom på andra gäller f. ö. att lagstiftningen är ett av de viktigaste instrument som samhället förfogar över när det gäller att möta människornas önsningar eller att länka in utvecklingen i nya banor. Jag är medveten om att djupgående reformer inom familjerätten kommer att ge upphov till stora övergångsproblem, men enligt min mening är detta inte något skäl för överksamhet. Övergången från gammalt till nytt bör göras med varsamhet och omtanke om de enskilda människorna, men det finns ingen anledning att avstå från att använda lagstiftningen om äktenskapet och familjen som ett av flera instrument i reformsträvandena mot ett samhälle där varje vuxen individ kan ta ansvar för sig själv utan att vara ekonomiskt beroende av anhöriga och där jämlikhet mellan män och kvinnor är en realitet. Jag föreslår att särskilda sakkunniga nu tillkallas för att företa en allmän översyn av den familjerättsliga lagstiftningen i enlighet med vad som förutskickades i 1968 års proposition.

Det är utan tvekan inom äktenskapsrätten som man finner de mest påtagliga reformbehoven. En revision av äktenskapslagstiftningen måste beröra både reglerna om ingående och upplösning av äktenskap och reglerna om äktenskapets ekonomiska rättsverkningar. I anslutning till ändringar beträffande giftorättsinstitutet kommer man med nödvändighet också in på efterlevande makes arvsrätt och intressekollisioner mellan make och barn. Men även oberoende av detta finns det anledning att ompröva vissa grundläggande arvsrättsliga frågor, bl. a. frågan om hur vidsträckt kretsen av arvsberättigade bör vara. På föräldrabalkens område pågår visst utredningsarbete, och de reformer som bör aktualiseras på det området gäller främst vissa avgränsade frågor. Bl. a. behöver reglerna om förhållandet mellan utomäktenskapliga barn och deras föräldrar modifieras.

Innan jag går in mera i detalj på olika ämnen som bör tas upp av de sakkunniga skall jag i korthet ange vissa allmänna riklinjer för reformarbetet. En ny lagstiftning bör enligt min mening så långt möjligt vara neutral i förhållande till olika samlevnadsformer och olika moraluppfattningar. Äktenskapet har och bör ha en central plats inom familjerätten, men man bör försöka se till att den familjerättsliga lagstiftningen inte innehåller några bestämmelser som skapar onödiga svårigheter eller olägenheter för dem som skaffar sig barn och bildar familj utan att gifta sig. Jag skall strax i annat sammanhang återkomma med exempel på bestämmelser i gällande lagstiftning som inte är tillfredsställande i detta hänseende och som med fördel kan ändras. Beträffande gifta bör generellt gälla att reglerna skall vara utformade så att makarna kan behålla ett stort mått av självständighet under äktenskapet. Formerna för ingående och upplösning av äktenskap bör förenklas. Det minskade ömsesidiga beroende mellan makarna som är en följd av nutida utbildnings-, arbetsmarknads- och socialpolitik måste resultera i att äktenskapets ekonomiska rättsverkningar begränsas i skilda hänseenden. Makarnas rättigheter och skyldigheter i samband med ev. skilsmässa bör inte få påverkas av moraliskt grundade bedömningar av deras personliga relationer till varandra och uppträdande i äktenskapet. Äktenskapet bör, som jag framhöll i prop. 1968: 136, vara en form för frivillig samlevnad mellan självständiga personer. Lagstiftningens funktion i sammanhanget är att lösa praktiska problem, inte att privilegiera en samlevnadsform framför andra.

Giftermålsbalken inleds med bestämmelser om trolovning, äktenskapshinder och vigsel. Trolovningens rättsliga betydelse är redan snävt begränsad, och om riksdagen godtar det förslag om likställighet i arvsrättsligt hänseende mellan barn utom äktenskap och barn i äktenskap som nyligen remitterats till lagrådet återstår mycket få rättsverkningar av trolovningen. Det är i huvudsak fråga om vissa bestämmelser om återlämnande av gåvor och om skadestånd vid bruten trolovning. Skade-

ståndsbestämmelserna kan knappast stå kvar i en ny lag. De sakkunniga bör överväga om institutet trolovning kan utmönstras ur lagstiftningen.

De ändringar i giftermålsbalken som beslöts med anledning av prop. 1968: 136 innebär bl. a. att antalet äktenskapshinder reduceras. Bl. a. skall epilepsi eller könssjukdom hos någon av kontrahenterna inte längre stå i vägen för giftermål. Som jag framhöll i propositionen bör man under det nu förestående utredningsarbetet undersöka om man också kan undvara bestämmelserna i giftermålsbalken om sinnessjukdom och sinnesslöhet som särskilda äktenskapshinder. Även utan dessa bestämmelser gäller på grund av allmänna rättsgrundsatser att den som är så svårt mentalt sjuk eller handikappad att han inte kan förstå innebörden i ett giftermål inte kan ingå äktenskap. Jag vill också i detta sammanhang påpeka att det bör vara möjligt att uppmjuka vissa av de hinder mot äktenskap som har sin grund i att kontahenterna är släkt eller besvägrade med varandra.

Frågan om införande av obligatoriskt civiläktenskap har behandlats av riksdagen vid flera tillfällen under senare år. Förslagsställarna har därvid i allmänhet närmast tänkt sig att den borgerliga vigseln skulle vara obligatorisk för alla. För dem som vill ha kyrklig vigsel skulle det i så fall behövas dubbla ceremonier. Jag är inte övertygad om att detta är en lycklig lösning. För min del är jag benägen att principiellt se det så att själva registreringen hos vederbörande folkbokföringsmyndighet bör vara det konstitutiva momentet för äktenskapets tillkomst. Registreringen måste föregås av prövning av förekomsten av ev. äktenskapshinder, men i övrigt synes inte behöva krävas mer än ett anmälningsförfarande. Om de sakkunniga stannar för ett sådant system, bör det givetvis stå makarna fritt att komplettera registreringen med vigsel. Den kyrkliga vigseln blir — liksom numera lysningen — en frivillig personlig angelägenhet som har sitt stöd i traditionen och inte i lagstiftningen, och kyrkan får själv bestämma i vilken omfattning och under vilka villkor prästerna skall medverka i vigselakten. Det system som jag antytt lämnar också utrymme för att hålla en civil vigsel såsom en frivillig ceremoni. I så fall bör man undersöka möjligheterna att göra den civila vigseln till ett likvärdigt alternativ för dem som önskar en högtidlighet utan kyrklig medverkan i samband med äktenskapets ingående.

Enligt gällande bestämmelser är möjligheterna till skilsmässa begränsade på olika sätt. Makar som är ense om att skiljas kan göra detta men först efter en ganska omständlig procedur med medling, hemskillnad och ett års särlevnad som etapper på vägen mot äktenskapsskillnad. Om bara den ena av makarna vill skiljas är principen att han eller hon inte har obetingad rätt till skilsmässa. Det vanliga är dock att vederbörande kan få hemskillnad. Omedelbar äktenskapsskillnad kan utverkas bara på vissa i lagen angivna grunder. För tillämpningen av skils-

mässoreglerna är det i åtskilliga fall av betydelse vem av makarna som skall anses ha skulden till söndringen i äktenskapet.

Det är uppenbart att regler av denna konstruktion inte står i överensstämmelse med tanken på äktenskapet som en form för frivillig samlevnad mellan självständiga personer. En konsekvent tillämpning av denna tanke kräver att lagstiftningen inte i någon situation tvingar en person att fortsätta att leva i ett äktenskap som han vill frigöra sig från. Det torde emellertid finnas skäl att ha kvar bestämmelser om ett hemskillnadsår som ett medel att förebygga förhastade skilsmässor. En lämplig ordning skulle kunna vara att öppna möjlighet till omedelbar äktenskapsskillnad när makarna är ense om att upplösa äktenskapet men i övrigt ha omgången över hemskillnad som huvudregel. I så fall måste dock huvudregeln kompletteras med en möjlighet till omedelbar äktenskapsskillnad på yrkande av bara den ena maken när omständigheterna visar att söndringen mellan makarna är så djupgående att äktenskapet är definitivt spolerat och en betänketid därför meningslös. Make som inte har rätt till omedelbar äktenskapsskillnad bör alltid kunna få hemskillnad även mot andra makens bestridande. Vad jag nu har sagt innefattar emellertid bara en av flera tänkbara lösningar. De sakkunniga bör vara oförhindrade att pröva också andra alternativ. Så mycket står emellertid redan nu klart som att nya skilsmässoregler måste innebära vidgad frihet för makar att själva bestämma över sina levnadsförhållanden. Skilsmässoreglerna torde vidare böra förenklas betydligt. Man behöver inte som nu, utöver vissa grundläggande bestämmelser i ämnet, ha "privilegerade" skilsmässogrunder av typen otrohet, misshandel eller alkoholmissbruk. Frågan om vem som har skuld till att söndring har uppstått i äktenskapet bör i enlighet med vad jag tidigare anfört i annat sammanhang vara ovidkommande för bedömningen av skilsmässofrågan. I konsekvens härmed bör också nuvarande bestämmelser om skadestånd på grund av otrohet m. m. slopas.

Det är en utbredd åsikt att samhället bör medverka till att förebygga förhastade skilsmässor. Jag delar denna åsikt. Jag anser emellertid i princip att det bör ske med andra medel än restriktiva skilsmässoregler som ibland tvingar makar att fortsätta ett äktenskap som den ena eller båda anser tillspilloivet. Ett institut som står till buds för att motverka onödiga skilsmässor är medlingen. F. n. gäller att medling är processföretsättning i hemskillnadsmål, d. v. s. det får inte dömas till hemskillnad innan medling har ägt rum eller åtminstone ett medlingsförsök har gjorts. Som jag anförde under förarbetena till 1968 års lagstiftning tror jag att medlingen kan vara värdefull i vissa fall. Men jag är tveksam till det ändamålsenliga i medlingens nuvarande konstruktion. Jag tror att en frivillig medling till förfogande för makar som önskar hjälp med att reda ut tvister och misshälligheter med eller utan samband med förestående skilsmässa kan vara ett effektivare familjepolitiskt instrument än en

medling som huvudsakligen är knuten till processer i skilsmässomål och lätt kan uppfattas som en tom formalitet just därför att den är obligatorisk. Beträffande medlingsverksamhetens organisatoriska uppbyggnad bör övervägas en anknytning till den statsunderstödda familjerådgivningen. I varje fall bör en ny organisation bygga på personal vars utbildning är särskilt inriktad på sådant som har betydelse för rådgivning och medling i familjefrågor. Den nuvarande ordningen med kyrkan som i första hand ansvarig för verksamheten är inte lämplig.

I 10 kap. giftermålsbalken regleras en speciell form för upplösning av äktenskap, återgång av äktenskap. Det i praktiken sällan tillämpade återgångsinstitutet används bl. a. om äktenskap ingåtts trots att hinder av visst slag förelegat för äktenskapet. De sakkunniga bör överväga, om det finns behov av att behålla detta speciella institut.

Äktenskapet ger upphov till vittgående ekonomiska rättsverkningar. Det gäller både för bestående äktenskap och vid upplösning av äktenskap.

I 5 kap. giftermålsbalken finns vissa allmänna bestämmelser om makars personliga och ekonomiska förpliktelser gentemot varandra under äktenskapets bestånd. Det är mycket ovanligt att dessa bestämmelser åberopas i rättegång mellan makar utan att det är aktuellt att upplösa äktenskapet. Det händer visserligen någon gång att makar som lever åtskilda på grund av söndring utan att ha begärt hemskillnad eller äktenskapsskillnad processar om rätt till underhåll. Även sådana processer är dock sällsynta. Det kan ifrågasättas, om det finns anledning att i lagen behålla regler som endast i rena undantagsfall ligger till grund för rättsliga avgöranden och bedömningar. Av större betydelse är de s. k. rådhetsinskränkningarna, d. v. s. de regler i giftermålsbalken som begränsar makes rätt att förfoga över egendom, bl. a. fast egendom, utan den andra makens samtycke. Rådighetsinskränkningarna står emellertid åtminstone delvis i mindre god överensstämmelse med önskemålet om självständighet för makarna. Jag finner det naturligt att en make inte utan den andra makens samtycke skall kunna förfoga över den gemensamma bostaden eller det gemensamma bohaget. Däremot är jag inte säker på att det utöver detta behövs andra begränsningar i makes rätt att fritt förfoga över sin egendom. De sakkunniga bör närmare undersöka de nu berörda frågorna.

När äktenskapet upplöses genom skilsmässa kan den ena maken bli ålagd att utge bidrag till den andras underhåll. Enligt gällande rätt skall underhållsbidrag ofta utgå under hemskillnadstiden. Principen är att makar under hemskillnad skall leva på i huvudsak samma standard. Ibland utdöms underhållsbidrag också för tid efter äktenskapsskillnad. Detta förekommer främst om den ena maken på grund av sjukdom eller invaliditet har särskilt behov av underhållsbidrag eller om äktenskapet varat lång tid. Det förekommer emellertid även annars att en frånskild hustru

får underhållsbidrag av mannen efter äktenskapsskillnad om hon har vårdnaden om små barn och inte kan ta förvärvsarbete på grund av att tillfredsställande tillsyn över barnen inte kan ordnas.

Frågan om underhållsbidrag efter skilsmässa måste ses i samband med frågan om rätt till upplösning av äktenskapet. Skyldighet för en make att utge underhållsbidrag till den andra maken kan i praktiken innebära att han hindras från att begära skilsmässa därför att han inte kan klara av underhållsördan. Enligt min uppfattning bör utgångspunkten för utredningsarbetet vara, att underhållsbidrag mellan makar inte skall komma i fråga efter upplösning av äktenskapet. Det kan dock vara svårt att genomföra denna princip fullt ut. Jag vill erinra om vad jag inledningsvis anförde om att utvecklingen i fråga om makars försörjningsmöjligheter gått olika fort i skilda delar av landet och att det finns stora skillnader mellan olika generationer. Praxis beträffande rätt till underhållsbidrag efter äktenskapsskillnad är redan nu jämförelsevis restriktiv. Utvecklingen mot allt större återhållsamhet kommer sannolikt att fortsätta och den bör kunna få stöd i en ny lagstiftning. Men jag räknar knappast med att det skall bli möjligt att helt utesluta rätt till underhållsbidrag från frånskild make. Detta skulle i vissa fall kunna leda till obilliga konsekvenser. Om makarna har små barn är det visserligen naturligt att knyta underhållsbidragen enbart till barnen. Men det kan förekomma fall där barnen är vuxna när skilsmässan äger rum och frånskild make ändå rimligen bör få ett visst underhåll under kortare eller längre tid. Ett exempel kan vara att han eller hon saknar yrkesutbildning och av en eller annan anledning har särskilda svårigheter att få förvärvsarbete.

Giftermålsbalkens regler om giftorättsgemenskap mellan makar går ut på att all egendom som make hade då äktenskapet ingicks eller som han senare förvärvat i princip är underkastad giftorätt. Då äktenskapet upplöses genom skilsmässa eller den ena makens död sker som regel en hälftindelning mellan makarna av deras sammanlagda giftorättsgods. Egendom kan undantas från giftorätt genom äktenskapsförord, testamente eller villkor som är förknippat med gåva.

En begränsning av giftorättsinstitutet ligger i linje med den principiella uppfattning om äktenskapet i det framtida samhället som jag gett uttryck åt. Det är emellertid här frågan om ett utomordentligt invecklat problemkomplex. Jag skall nöja mig med att peka på ett par lösningar som kan övervägas och ev. kan kombineras på ett eller annat sätt. Jag vill då först erinra om det system som f. n. förekommer vid återgång av äktenskap, s. k. återgångsdelning. Det innebär att egendom som make hade före äktenskapet eller förvärvat under äktenskapet genom arv, gåva eller testamente inte ingår i någon delning mellan makarna. Däremot tillämpas även vid återgångsdelning giftorätt i besparingar och i allmänhet i det gemensamma bohaget. En liknande ordning före-

kommer på många håll utomlands. Den har bl. a. den fördelen att den gör det möjligt att komma till rätta med en av det nuvarande giftorättsinstitutets ofta påpekade avigsidor, att make kan "skilja sig till pengar". Detta är en tänkbar lösning. En annan är att begränsa giftorätten till att gälla bara den gemensamma bostaden och bohaget. För min del tror jag det skulle vara att gå för långt om man tillämpade den principen generellt. Men en mycket stark begränsning av giftorätten kan vara rimlig när äktenskapet upplöses efter kort tid. De sakkunniga bör ha full frihet att pröva olika alternativ som harmonierar med den principiella målsättningen för utredningsarbetet. Jag vill bara tillägga att de sakkunniga just i detta sammanhang bör ägna särskild uppmärksamhet åt övergångsproblemen. Om genomgripande reformer skall genomföras beträffande giftorätten kan man kanske inte undgå att få olika förmögenhetsordningar för olika familjer beroende på när äktenskapet ingåtts. Detta är i och för sig inte lyckligt och utredningen bör pröva vilka möjligheter som kan finnas att undvika en sådan ordning. Övergångsbestämmelser i ämnet måste under alla förhållanden utformas så att det inte uppstår brutala och oväntade konsekvenser för personer som har inrättat sig efter den nuvarande lagstiftningen.

Mot bakgrunden av de nya giftorätsregler de sakkunniga kommer att föreslå bör också nuvarande regler om bodelning och äktenskapsförord ses över.

Vid en reform av giftorättsinstitutet kommer man med nödvändighet in på frågan om makes ställning i arvsrättsligt hänseende. Till en början kan konstateras, att den nuvarande ordningen med en kombination av giftorätt och arvsrätt för efterlevande make inte är alldeles självklar. Reduceras giftorättsinstitutets betydelse, skulle det kunna vara tänkbart att slopa bodelningen vid dödsfall och kompensera efterlevande make genom arvsrätt. Därmed är man inne på frågan om man bör ändra den nuvarande ordningen enligt vilken bröstarvingar ärver före efterlevande make.

Normalt sett har efterlevande make stått den döde minst lika nära som den dödes bröstarvingar. Efterlevande maken är ofta gammal då dödsfallet inträffar. Hans eller hennes behov av att få tillgodogöra sig kvarlåtenskapen är i allmänhet större än barnens, eftersom barnen regelmässigt är vuxna och kan försörja sig själva. I de flesta fall betyder arvet inte mycket för barnens försörjning. En undersökning av de under år 1967 inregistrerade bouppteckningarna har sålunda visat, att 60 procent av de dödsbon där efterlevande make finns har en behållning som understiger 40 000 kronor. Även om kvarlåtenskapen inte är stor kan det dock betyda mycket för den efterlevande maken, om han får överta kvarlåtenskapen, eftersom han därmed kan sitta i orubbat bo. Redan nu torde det för övrigt ganska ofta förekomma, att barnen avstår från att ta ut sina arvslotter så att den efterlevande maken skall

kunna komma i åtnjutande av denna förmån. Även om många skäl talar för att efterlevande makes ställning bör förstärkas i arvsrättsligt hänseende kan man knappast gå hur långt som helst härvidlag. En utväg att lösa intressekollisionen mellan make och barn kan vara att bygga vidare på den bodelningsregel som finns i det förslag om arvsrätt för utomäktenskapliga barn som nyligen remitterats till lagrådet. Bodelningsregeln i förslaget innebär att efterlevande make i allmänhet är garanterad att i den mån boet förslår få egendom till ett värde motsvarande fyra basbelopp (för närvarande 24 000 kronor). Vid bestämmande av beloppsgränsen hade jag sympatier för att garantera efterlevande make en större andel, men jag ansåg mig av hänsyn till arvsordningen inte kunna gå längre inom ramen för en så begränsad reform som det då var fråga om. I det sammanhang som nu är aktuellt möter inget hinder att ompröva vare sig beloppet eller andra moment i bodelningsregeln.

Många gånger tar makarna själva genom inbördes testamente ställning till hur egendomen skall fördelas vid den ena makens död. Inbördes testamenten ger större möjligheter att komma fram till en lämplig fördelning av kvarlåtenskapen i det särskilda fallet än arvsrättsliga regler som naturligen måste vara ganska schematiska. Det finns all anledning för samhället att främja ordningen med inbördes testamenten. Emellertid stöter man på en svårighet om makarna har barn. Enligt gällande lag har nämligen bröstarvingar rätt till laglott motsvarande halva arvslotten. Innebörden av laglottsrätten är främst att den laglotsberättigade inte behöver finna sig i att hans laglott kränks genom testamentariska förordnanden. Laglottan kan alltså lägga hinder i vägen för ett fullständigt genomförande av ett inbördes testamente. Vid en reform av laglotsinstitutet måste emellertid ett speciellt problem beaktas. Har den döde minderårigt barn eller vuxet barn som är handikappat bör barnets anspråk på bidrag till kostnader för uppfostran eller uppehälle inte behöva vika för efterlevande makes intressen. De anförda synpunkterna leder till att de sakkunniga bör överväga om man lämpligen kan ersätta laglotsinstitutet med en rätt för vissa kategorier av barn till underhållsbidrag ur kvarlåtenskapen. Sådant underhållsbidrag måste i så fall få en schematisk konstruktion.

Vid behandlingen av frågan om makes arvsrätt måste de sakkunniga även granska det nuvarande systemet med sekundosuccession, d. v. s. rätten för vissa av den först avlidne makens arvingar, de s. k. sekundosuccessorerna att få del i den sist avlidne makens kvarlåtenskap. Systemet är relativt invecklat och leder dessutom inte alltid till det åsyftade resultatet, att trygga sekundosuccessorernas rätt, eftersom den efterlevande maken kan förbruka sitt arv. Mycket talar för att systemet bör utmönstras ur den arvsrättsliga lagstiftningen. De sakkunniga bör vidare undersöka om reglerna om den s. k. istadarätten kan jämkas så

att man undgår sådana från rättvisesynpunkt mindre tilltalande effekter som att exempelvis barnbarn får olika stora arvslotter.

Tidigare framhöll jag att det finns anledning att ompröva även andra grundläggande arvsrättsliga frågor än förhållandet mellan efterlevande makes och bröstarvingars arvsrätt. Jag åsyftade inte en begränsning av arvsrätten som sådan. I den mån det av samhällsekonomiska eller fördelningspolitiska skäl anses önskvärt att arvs- och testamentsrätten begränsas är det adekvata instrumentet arvsbeskattningen och inte ändringar i det successionsrättsliga regelsystemet. Kapitalskatteberedningen håller på med en översyn av bl. a. arvsbeskattningen. Vad jag däremot hade i tankarna var att det finns anledning att uppmärksamma reglerna om kretsen av arvsberättigade. Det finns ett behov av ändringar härvidlag som sammanhänger med att släktbanden tunnats ut och familjebegreppet blivit snävare. Kretsen av arvsberättigade har inte omprövats sedan arvsrätt för kusiner och avlägsnare släktingar togs bort år 1928.

Enligt gällande rätt tillfaller arvet föräldrarna, om arvlåtaren inte efterlämnar bröstarvingar eller make. Är föräldrarna döda delar arvlåtarens syskon arvet. I avlidet syskons ställe träder dess avkomlingar. Efterlämnar arvlåtaren varken föräldrar, syskon eller syskons avkomlingar, går arvet till släktingar i tredje parentelen, d. v. s. far- eller morföräldrar eller, om de är döda, deras barn.

Arvsrätten för släktingar i tredje parentelen torde inte längre ha tillräcklig förankring i det allmänna rättsmedvetandet och den bör därför slopas. I vad mån ytterligare begränsningar kan vara befogade får prövas förutsättningslöst av de sakkunniga. Vid bedömningen av reformbehovet måste man hålla i minnet bl. a. att det här är fråga endast om att begränsa den lagstadgade arvsrätten och inte om att inskränka arvlåtarens frihet att förfoga över sin egendom genom testamente.

På föräldrabalkens område har nyligen genomförts vissa reformer. Under våren beslutades sänkning av myndighetsåldern jämte regler som ger underåriga vidgade möjligheter att själva ingå rättshandlingar av olika slag (prop. 1969: 25, 1LU 32). Jag vill också erinra om att den tidigare nämnda lagrådsremissen om utomäktenskapliga barns arvsrätt innehåller förslag till nya regler om fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap. En särskild utredning ser över förmynderskapslagstiftningen. I syfte att ytterligare understryka familjebanden mellan adoptanten och adoptivbarn företas f. n. inom justitiedepartementet en översyn av reglerna om hävande av adoptivförhållanden. Vad som övervägs är bl. a. att helt eller delvis ta bort rådande möjligheter att häva adoptivförhållande (jfr rskr 1967: 322). Det reformarbete som sålunda pågår i andra sammanhang gör, att de sakkunnigas arbetsuppgifter inom föräldrabalkens område kan hållas inom jämförelsevis snäva gränser. Jag skall här nämna några exempel på bestämmelser som kan behöva revideras.

Enligt föräldrabalken har modern ensam vårdnaden om barn utom äktenskap. Fadern har i praktiken knappast några möjligheter att få vårdnaden om barnet. I många fall är fadern inte heller intresserad av att ta hand om barnet. Det är emellertid en brist att gällande bestämmelser inte tar hänsyn till att det finns utomäktenskapliga barn som växer upp hos båda föräldrarna fastän dessa inte är gifta. I och för sig kan det finnas vissa skäl som talar för att föräldrarna i sådana fall borde ha vårdnaden om barnet gemensamt. Det praktiska behovet av en sådan ordning torde dock inte vara stort eftersom föräldrarna i allmänhet är ense om att uppfostra barnet tillsammans. Däremot är det enligt min mening av betydelse att man liksom vid skilsmässa kan avgöra vårdnadsfrågan fritt utifrån barnets bästa, när en sådan familj splittras. Detta är en av de punkter där jag finner en lagändring påkallad av hänsyn till de s. k. samvetsäktenskapen. En annan punkt gäller rätten till bostad. Vid fast samlevnad utanför äktenskapet finns det inget skydd för den som bäst behöver bostaden, om den fasta samlevnaden upphör. Vid upplösning av samlevnaden bör den gemensamma bostaden i princip kunna tilldelas den av kontrahenterna som har störst behov av bostaden enligt i stort sett samma principer som gäller vid skilsmässa.

Som jag förut nämnde innebär gällande rätt att barn kan åläggas att bidra till sina föräldrars underhåll om dessa är ur stånd att försörja sig. Tilläggs pensioneringen och de förbättrade folkpensionerna har avsevärt reducerat behovet av en sådan underhållsskyldighet. Processer om barns skyldighet att utge bidrag till föräldrarnas underhåll är mycket sällsynta. Mot bakgrund härav synes de sakkunniga böra överväga om det finns något behov av att behålla lagregler om barns skyldighet att bidra till föräldrarnas underhåll.

I fråga om omfattningen av föräldrars skyldighet att bidra till barns underhåll råder en viss oklarhet med hänsyn till den kraftiga utbyggnaden under senare år av det statliga studiestödet. Vid utformningen av nya regler i ämnet bör de sakkunniga ta hänsyn till att barns behov av bidrag från föräldrar för högre studier reducerats genom åtgärder från samhällets sida. En detalj i det nuvarande regelsystemet som också bör uppmärksammas är den särreglering som finns i fråga om underhållsbidrag till utomäktenskapliga barn. Avtal om framtida underhållsbidrag till barn utom äktenskap kan under vissa förutsättningar bli bindande för barnet, medan för barn i äktenskap gäller, att sådana avtal aldrig utgör hinder för barnet att senare göra gällande rätt till högre underhållsbidrag. Denna särreglering kan medföra en viss risk för att det utomäktenskapliga barnets intressen blir lidande. Det finns knappast någon anledning att behålla den. I sammanhanget vill jag beröra ytterligare en underhållsfråga. Den gäller bestämmelserna om underhållsbidrag till utomäktenskapligt barns moder för tiden vid nedkomsten. Numera utgår ekonomiskt stöd från det allmänna i samband med nedkomsten. Det

kan ifrågasättas om ogifta mödrars situation verkligen är sådan att barnets fader bör åläggas att utge underhållsbidrag till modern i samband med nedkomsten. De sakkunniga bör överväga den frågan.

Barnavårdsmannainstitutionen har för några år sedan granskats av familjeberedningen, som år 1967 avlämnade betänkandet "Barnstugor barnavårdsmannaskap barnolycksfall" (SOU 1967: 8). Familjeberedningen tog då upp frågan om det obligatoriska förordnandet av barnavårdsman för barn utom äktenskap kunde anses innebära en opåkallad särbehandling av barn utom äktenskap. Familjeberedningen stannade dock för att rådande ordning borde bibehållas. Själv anser jag att goda skäl talar för den ståndpunkten. Mödrar till barn utom äktenskap är ofta mycket unga. Erfarenheten visar att de många gånger har svårt att utan bistånd tillvarata barnets rätt. I de flesta fall torde mödrarna uppskatta, att samhället automatiskt tillhandahåller den hjälp en barnavårdsman kan ge. Jag vill också erinra om att det till lagrådet nyligen remitterade förslaget till nya regler om fastställande av faderskap till barn utom äktenskap bygger på att barnavårdsman automatiskt förordnas för barn utom äktenskap. De sakkunniga bör därför i sitt arbete utgå från att denna ordning skall bestå. En annan sak är att det i regel inte är nödvändigt att låta barnavårdsmannaförordnandet bestå under barnets hela uppväxttid. För att barnavårdsmannainstitutionen inte skall uppfattas som en diskriminerande kontroll av ogifta mödrars sätt att sköta sina barn bör man överväga att utforma bestämmelserna så att modern i allmänhet kan avstå från barnavårdsman om hon så önskar.

I det föregående har jag i första hand tagit upp stora och principiellt betydelsefulla problem som måste granskas av de sakkunniga. Jag vill emellertid understryka att redogörelsen inte är fullständig. De sakkunniga bör ha fria händer att inom ramen för de allmänna riktlinjerna för utredningsarbetet ta upp även andra familjerättsliga frågor till övervägande. De sakkunniga bör samråda med andra utredningar i den mån det kan ha betydelse för deras arbete. Samråd bör äga rum bl. a. med familjepolitiska kommittén, socialutredningen, pensionsförsäkringskommittén, kapitalskatteberedningen, utredningen om periodiska understöd och förmynderskapsutredningen.

Reformarbete på familjerättens område har tidigare i stor utsträckning bedrivits i nordiskt samarbete. Det danska folketinget har nyligen anslutit sig till en förklaring av den danske justitieministern att man bör undersöka behovet av djupgående reformer av äktenskapslagstiftningen. Beträffande de övriga nordiska länderna är läget mera oklart. Men det finns anledning att räkna med att de vill följa det utredningsarbete som kommer att bedrivas i Danmark och Sverige antingen genom observatörer eller genom egna kommittéer. Även om det visar sig svårt att på nuvarande stadium nå fram till ökad rättslikhet mellan de nordiska länderna, anser jag för min del att det är av vikt att man be-

varar kontakterna och tillvaratar möjligheterna att fortsätta det nordiska samarbetet.

På grundval av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t bemyndigar chefen för justitiedepartementet

att tillkalla högst sju sakkunniga med uppdrag att verkställa utredning angående den familjerättsliga lagstiftningen,

att utse en av de sakkunniga att vara ordförande,

att besluta om experter, sekreterare och annat arbetsbiträde åt de sakkunniga.

Vidare hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreskriver

att de sakkunniga får samråda med myndigheter samt begära uppgifter och yttranden från dem,

att ersättning till sakkunnig, expert och sekreterare skall utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen den 28 juni 1946 (nr 394), om ej annat föreskrivs,

att kostnaderna för utredningen skall betalas från andra huvudtitelns kommittéanslag.

Slutligen hemställer jag, att Kungl. Maj:t medger att statsrådsprotokollet i detta ärende offentliggörs omedelbart.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet

Margit Edström

BILAGA 1, Yttranden över medlemsförslaget (se Nordisk Råd, 19 sess., s. 811—826)

BILAGA 2, Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott (se Nordisk Råd, 19. sess., s. 826—837).

BILAGA 3

Betänkande 2 av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om nordisk ægteskabslovgivning.

Udvalget afgav den 21. november 1970 en betænkning (nr. 1) om medlemsforslaget. Sagen blev herefter drøftet på rådets 19. session 1971 i København.

Siden denne session har udvalget behandlet medlemsforslaget på møder den 7. maj 1971 i Lahti, den 26. august 1971 i Narssarsuaq, den 19. maj 1972 i Oslo, den 17. august 1972 i Höfn, den 30. november og 1. december 1972 i Helsingør og den 8. januar 1973 i Stockholm.

Justitieminister Mikko Laaksonen, Finland, deltog i mødet den 7. maj 1971. Statsråd Oddvar Berrefjord, Norge, deltog i mødet den 19. maj 1972. I mødet den 1. december 1972 deltog justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, statsråd Petter Koren, Norge, samt statsråderne Lennart Geijer og Carl Lidbom, Sverige. Statsrådet Lidbom deltog endvidere i mødet den 8. januar 1973.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget går ud på, at rådet skal anbefale regeringerne at tilstræbe fortsat ligeartet ægteskabslovgivning, således at nødvendige revisioner sker i nært samarbejde og med bevarelse af retsenheden.

Omkring årsskiftet 1969/70 blev der indhentet udtalelser om forslaget fra en række myndigheder og organisationer i de nordiske lande. Herom henvises til *Nordisk Råd 19. session 1971 s. 811—826*. En sammenfatning af remissytringerne findes i udvalgets første betænkning, *samme sted s. 827—829*.

I den første betænkning konstaterede udvalget, at der var eller ville blive etableret komiteer vedrørende familieretslovgivningen, herunder særlig ægteskabslovene, i Danmark, Finland og Sverige, og at arbejdet fra norsk side ville blive fulgt af en observatør og på et senere tidspunkt eventuelt af en udvidet repræsentation og en udredningskomité. Det fremgik af udtalelserne om medlemsforslaget, at komiteerne skulle samarbejde og så vidt muligt stræbe efter at bevare retsenheden. Denne opfattelse havde justitsministrene bekræftet over for udvalget.

Udvalget var indstillet på at afvente resultatet af komiteernes arbejde, før man tog endelig stilling til sagen, men man antog, at det ville være nyttigt med en drøftelse på nordisk parlamentarisk plan. Det blev derfor i betænkningen anmeldt, at man efter debatten i rådet ville fortsætte behandlingen af medlemsforslaget. Udvalgets første betænkning findes i *Nordisk Råd 19. session 1971 s. 826—829*.

Debatten på 19. session findes *samme sted s. 186—208*. Plenarfor-samlingen tog udvalgets anmeldelse til efterretning.

2. Oversigt

Beslutningen om, at der i Sverige skulle tilkaldes særlige sagkyndige til at foretage en undersøgelse af den familieretlige lovgivning, blev truffet den 15. august 1969. Det meget udførlige direktiv for de sagkyndige er gengivet som *Tillæg* til medlemsforslaget, der blev fremsat i Nordisk Råd i september 1969.

I Danmark blev der den 19. december 1969 nedsat et udvalg med den

opgave "at overveje, i hvilket omfang, der på baggrund af de ændrede samfundsforhold, ændringen af kvindens stilling i samfundet og de heraf følgende ændringer af opfattelsen af ægteskabsinstitutionen er behov for revision af reglerne om ægteskabs indgåelse og opløsning, herunder reglerne om fremgangsmåden ved separation og skilsmisse, samt reglerne om ægteskabets retsvirkninger og om børnenes retsstilling under ægteskabet og efter separation eller skilsmisse". Udvalget skulle samtidig overveje, "om der i tilknytning hertil er behov for ændring af regler i den øvrige lovgivning, der har forbindelse med ægteskabslovgivningen, og om nogle af de bestemmelser i lovgivningen, der knytter retsvirkninger til ægteskabet, bør kunne anvendes på visse ægteskabslignende forhold". Udvalget blev bemyndiget til at træde i forbindelse med sagkyndige fra de øvrige nordiske lande.

I Finland blev der den 19. november 1970 tilsat en komité med den opgave "att i nödigbefunna delar i samråd med förmynderskapslagkommittén och andra kommittéer på familjerättens område samt med beaktande av reformarbetet beträffande äktenskapslagstiftningen i Danmark och Sverige utarbета sådana förslag till ändringar i äktenskapslagen och därtill anslutna lagar, som kommittén finner behövliga". Komiteen skulle "vid beredningen av sitt förslag beakta de synpunkter om revidering av äktenskapslagen, vilka kommittén för utredning av kvinnans ställning framställt i sitt betänkande", og skulle tillige "fästa särskild uppmärksamhet vid de under senaste tid färdigställda betänkan- den och förslag, som avser revision av lagstiftningen angående barnskydd, socialvård och pensionsskydd".

Fra norsk side fulgte man som nævnt først arbejdet i de øvrige lande gennem en observatør, men den 25. juni 1971 blev der også i Norge nedsat en komité til at udrede og i givet fald fremkomme med forslag om en revision af ægteskabslovgivningen m. m. Justisdepartementets indstilling om udnævnelsen, hvori mandatet for komiteen findes, gengives som *Bihang 1* til nærværende betænkning.

Arbejdet med ægteskabslovgivningen følges fra islandsk side.

Den svenske komité har i maj 1972 afgivet sin første delbetænkning, der behandler visse principielle spørgsmål i forbindelse med ægteskabet som retlig institution for familien samt reglerne om ægteskabs indgåelse og opløsning, forældremyndigheden over børn født uden for ægteskab og retten til den fælles bolig ved opløsning af ægteskabslignende samlivsforhold. En nærmere redegørelse for indholdet af betænkningen findes i "Från departementer och nämnd" nr. 12—13/72 s. 241—244, der er gengivet som *Bihang 2* til nærværende betænkning. Til orientering kan følgende kortfattede oversigt over flertallets indstilling gives:

- a. Forlovelsesinstitutet ophæves.
- b. Reglerne om forældresamtykke til mindreåriges indgåelse af ægteskab foreslås lempet, således at der ikke kræves samtykke, når den

mindreårige er over 18 år. For den mindreårige under 18 år skal den dispensationsgivende myndighed indhente en udtalelse fra formynderen.

- c. Sindssyges og åndssvages adgang til at gifte sig gøres fri.
 - d. Halvsøskende skal kunne gifte sig med hinanden efter dispensation.
 - e. Besvogredes adgang til at gifte sig med hinanden gøres fri.
 - f. Omstødelsesinstituttet afskaffes, således at ægtefæller må henvises til i stedet at søge skilsmisse.
 - g. Den obligatoriske mægling afskaffes.
 - h. Separationsinstituttet afskaffes.
 - i. De enkelte skilsmissegrunde afskaffes. Når ægtefællerne er enige, meddeles skilsmisse umiddelbart uden krav om forudgående samlivsophævelse. Er ægtefællerne ikke enige, eller er der i ægteskabet fællesbørn under 16 år, kan skilsmisse først meddeles efter en betænkningstid på 6 måneder. Der stilles ikke krav om, at ægtefællerne i betænkningstiden lever adskilt. Har ægtefællerne ikke efter betænkningstidens udløb og senest 1 år fra betænkningstidens begyndelse rejst krav om skilsmisse, bortfalder skilsmissesagen.
- Undtagelse fra hovedreglen om betænkningstid gøres, hvis ægtefællerne har levet adskilt de sidste 3 år, eller hvis ægteskabet er indgået i strid med de indispensable regler om slægtskab og bigami.
- k. Skyldprincippet ophæves overalt i ægteskabslovgivningen.
 - l. Endvidere foreslås indført ændrede regler om forældremyndighed over børn uden for ægteskab og regler om retten til den fælles bolig ved opløsning af ægteskabslignende samlivsforhold.

De øvrige komiteer har endnu ikke afgivet betænkning, men det er oplyst, at den danske komité i løbet af 1973 forventer at kunne afgive en eller flere kortfattede principbetænkninger, som hver behandler et enkelt eller et par enkelte emner, og som er tænkt at danne grundlag for en offentlig debat om spørgsmålene. Den endelige betænkning med lovudkast forventes først at blive afgivet senere.

For den finske komité er der fastsat en termin for den første principbetænkning til årsskiftet 1972/73. Den norske ægteskabskomité's arbejde er endnu ikke kommet langt, og der er ingen frist for arbejdets afslutning. Man påregner dog i løbet af kort tid at kunne afgive en indstilling om ophævelse af reglerne om lysning.

3. Udvalget

Udvalget drøftede sagen med justitsministrene på mødet den 1. december 1972. Af den svenske regerings repræsentant blev det ved den lejlighed oplyst, at den afgivne betænkning "Familj och äktenskap: 1" har været remissbehandlet og at udtalelserne i det store og hele har været positive. Regeringen påregner at fremsætte proposition i rigsdagen i 1973, således at loven skulle kunne træde i kraft den 1. januar 1974.

Som begrundelse for dette standpunkt blev der især henvist til, at udsættelse med at gennemføre de foreliggende lovudkast i Sverige ikke

kan antages at ville skabe bedre politiske muligheder for en ensartet nordisk ægteskabslovgivning. De praktisk-juridiske problemer, som vil følge af uoverensstemmelserne mellem de nordiske landes ægteskabslovgivning, når ændringerne er foretaget i Sverige, vil kunne løses gennem en ændring af den nordiske ægteskabskonvention, men i øvrigt har det i praksis større betydning, at reglerne om de økonomiske retsvirkninger er ensartede, og på dette område er der fortsat håb om at bevare fællesskabet.

I den af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 21. session 1973 afgivne beretning konstaterer ministerrådet, at der for tiden ikke synes at være praktisk mulighed for at opnå ensartede regler i samtlige lande om ægteskabs indgåelse og opløsning.

Udvalget vil indledningsvis minde om, at de nordiske lande i henhold til Samarbejdsoverenskomsten af 23. marts 1962 tilstræber at gennemføre ensartede retsregler i de nordiske lande i så mange henseender som muligt og i henhold til art. 4 skal fortsætte lovgivningssamarbejdet med henblik på at opnå den størst mulige overensstemmelse på privatrettens område. Det kan efter udvalgets opfattelse vanskeligt forenes med samarbejdsoverenskomstens klare målsætning, at man i et enkelt af landene nu ensidigt søger at gennemføre principielle ændringer af lovgivningen om ægteskabet, der gennem mange år har været anset som en af de væsentligste dele i det nordiske retsfællesskab.

Efter udvalgets opfattelse er navnlig den foreslåede afskaffelse af separation og ændringen af grundlaget for skilsmisse af central karakter, men også en række af de øvrige forslag er ganske betydningsfulde. Udvalget kan vanskeligt forestille sig, at samfundsudviklingen og det almindelige syn på ægteskabsinstitutionen skulle være så forskelligt imellem de nordiske lande, at man heri kan finde nogen begrundelse for, at ændringer i et enkelt af landene nødvendigvis må gennemføres nu. Det er også vanskeligt at indse, at andre omstændigheder skulle kunne bevirke, at der er behov for en så omgående reform af ægteskabslovgivningen, at mulighederne for en fællesnordisk løsning ikke forinden kan undersøges til bunds.

I den foreliggende svenske delbetænkning findes der et afsnit om det nordiske samarbejde. Det indledes med en kortfattet konstatering af, at der har været komiteer i tre af de øvrige lande, hvis arbejde ikke har været udført efter anvisning om de mål, hvorpå revisionen skal være indrettet, og lyder i øvrigt således: "Som anvisats i direktiven har vi informerat oss om det arbete som bedrivs av dessa kommittéer. Kontakterna har skett på det sättet att ordförandena och sekreterarna i de nordiska kommittéerna hållit överläggningar i Köpenhamn 20.4.1971, i Stockholm 26.10.1971 och i Helsingfors 29.2.1972. Vad som förevarit vid överläggningarna har därefter sammanfattat redovisats för kommittéerna i deras helhet. Därjämte har arbetshandlingar fortlöpande ut-

växlats mellan kommittéernas sekretariat. — Med hänsyn till det pågående reformarbetet i de övriga nordiska länderna utom Island har vi ansett oss kunna underlåta att redovisa innehållet i dessa länders äktenskapslagstiftning. Redogörelse härför finns i betänkandet 'Äktenskapsrätt (SOU 1964: 35)'. Bortset fra omtale af nogle særlige regler i dansk, finsk og norsk ret, som tilsigter at undgå urimelige følger af lighedelsingsprincippet, findes der i den 290 sider store betænkning herudover ikke nogen henvisning til synspunkterne i det øvrige Norden, og hensynet til nordisk retsenhed har tilsyneladende ikke været taget med i overvejelserne.

Allerede under drøftelsen i rådet i februar 1971 blev der peget på, at noget reelt samarbejde mellem komiteerne vanskeligt kunne komme i stand, fordi de meget detaljerede direktiver til den svenske komité på forhånd næsten umuliggjorde forhandling om lovbestemmelsernes udformning. Den nu foreliggende delbetænkning har bekræftet, at frygten i denne henseende var rigtig.

Efter udvalgets opfattelse bør der foretages en videregående undersøgelse af mulighederne for at bevare retsenheden, før der fremsættes lovforslag i noget af landene. Det må dog være en forudsætning for at dette har nogen nytte, at der fra alle sider er vilje til at søge at nå frem til fælles retningslinier for udformningen af lovreglerne. Hvis dette er tilfældet, bør det ikke være afgørende for noget af landene, om fornyede forhandlinger skulle bevirke en udsættelse af reformen i nogen tid.

Udvalget indstiller herefter,

at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at stræbe efter en udbygning af den ensartede nordiske ægteskabslovgivning og at undersøge alle muligheder for at finde en fælles tilfredsstillende løsning.

Stockholm, den 8. januar 1973

<i>Erling Engan (Sp)</i>	<i>Poul Dam (SF)</i>	<i>Georg C. Ehrnrooth (Sv)</i>
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Ove Hansen (S)</i>	<i>Matthías Á. Mathiesen (Sj)</i>
<i>Arne Nilsen (A)</i>	<i>Tellervo Koivisto (Sd)</i>	<i>Helge Seip (V)</i>
	<i>Knud Thestrup (KF)</i>	
	Formand	

Reservation

Undertecknade medlemmar anser att utskottets yttrande fr. o. m. s. "3. Udvalget" bort ha följande lydelse:

3. Utskottet

Utskottet diskuterade medlemsförslaget med justitieministrarna på mötet i Helsingør den 1 december 1972 och med den svenska ministern på mötet i Stockholm den 8 januari 1973.

I fråga om revisionen av reglerna om äktenskaps ingående och upplösning lämnade ministrarna följande upplysningar: Det svenska betänkandet har remissbehandlats och det stora flertalet remissinstanser har tillstyrkt att en lagstiftning genomförs enligt de grundprinciper som föreslås i betänkandet. Från svensk sida har man vid nordiskt justitieministermöte den 30 november 1972 förklarat att man var inställd på att genomföra en lagstiftning i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget. Man var dock i Sverige beredd att vänta med att lägga fram proposition, om förutsättningar fanns att inom rimlig tid nå fram till nordiskt ensartade lösningar i de principiella frågorna. Den danske ministern omtalade att den danska kommittén hade kommit rätt långt i arbetet och var inställd på lösningar som låg någorlunda i linje med de svenska. Den norske ministern uttalade emellertid att den norska regeringen inte önskade genomföra en lagstiftning enligt principerna i det svenska kommittéförslaget, och från finsk sida anfördes, att man inte kunde ställa i utsikt att de finska statsmakterna skulle vara beredda att genomföra en lagstiftning enligt dessa principer. Mot denna bakgrund enades ministrarna om att i det nordiska lagstiftningsprogram, som då diskuterades och som ingår i nordiska ministerrådets berättelse till Nordiska rådets 21:a session, uttala att det f. n. inte syntes vara praktiskt möjligt att uppnå ensartade regler i samtliga länder om äktenskaps ingående och upplösning.

Den svenske ministern har meddelat att man räknar med att lägga fram proposition till riksdagen år 1973. I fråga om revisionen av reglerna om äktenskapets ekonomiska rättsverkningar har ministrarna uttalat att samarbetet skall fortsätta och att man hoppas att det på detta område skall visa sig möjligt att nå fram till gemensamma lösningar.

Enligt utskottets mening är det beklagligt att det inte visat sig möjligt att bevara den rättsenhet som i allt väsentligt råder f. n. i fråga om reglerna angående äktenskaps ingående och upplösning. De praktiska svårigheter som följer av att olika regler råder i de nordiska länderna på detta område torde visserligen inte vara stora. Från praktiska synpunkter är det av större betydelse att reglerna om äktenskapets ekonomiska rättsverkningar är ensartade och på detta område finns fortfarande hopp om att man skall kunna nå fram till likartade lösningar.

När det nu emellertid inte visat sig möjligt att i alla avseenden bevara rättsenheten på äktenskapslagstiftningens område måste samtidigt konstateras att detta inte beror på att man underlåtit att undersöka om det finns förutsättningar för gemensamma lösningar. Det nordiska samarbetet på en revision av äktenskapsrätten har pågått sedan 1956. När de först tillsatta kommittéernas betänkanden remissbehandlades under mitten av 1960-talet visade det sig att åsikterna om hur en modern äktenskapslagstiftning borde vara utformad gick isär även i väsentliga principfrågor. Medan åtskilliga kritiska synpunkter riktades mot förslagen i Danmark och Sverige såväl i remissyttranden som i den offentliga debatten, en kritik som i Sverige tilltog i styrka under de följande åren, mottogs förslagen i stort sett gynnsamt i Finland och Norge. Att en gemensam nordisk grundsyn beträffande revisionen av reglerna om äktenskaps ingående och upplösning inte finns har ytterligare bekräftats i samband med tillsättandet av de nya kommittéerna, vilket skedde först i Sverige och Danmark och så småningom också i Finland och Norge, liksom under de nordiska överläggningar som därefter har hållits, och senast vid utskottets möte den 1 december.

När såsom i detta fall ett reformbehov gör sig gällande enbart i några av länderna får önskemålet om en enhetlig nordisk lagstiftning enligt utskottets mening inte leda till att det ställs krav på dessa länder att uppskjuta reformen. Ett sådant krav skulle innebära att det land, där samhällsutvecklingen sker långsammast och där kravet på reformer gör sig minst gällande, tillåts bestämma tidpunkten för och innehållet i de reformer som skall genomföras i de övriga länderna. Om man på detta sätt skulle bygga in starkt återhållande moment i det nordiska samarbetet skulle stora grupper av medborgarna i de nordiska länderna snart komma att omfatta det nordiska samarbetet med misstro.

Den omständigheten att man nu nödgas konstatera att det inte finns förutsättningar för gemensamma regler om äktenskaps ingående och upplösning bör emellertid inte föranleda att man ger upp ansträngningarna att försöka nå fram till ensartade lösningar i fråga om äktenskapets ekonomiska rättsverkningar. Särskilt för det stora antalet nordiska medborgare bosatta i annat nordiskt land är rättslikheten på detta område av långt större praktisk betydelse. Utskottet noterar med tillfredsställelse att samarbetet på detta område kommer att fortsätta och att förutsättningar torde finnas att man där skall lyckas nå fram till enighet.

Vi hemställer därför,

att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation.

Nordiska rådet hemställer till regeringarna att i det fortsatta arbetet på äktenskapsrättens område särskilt vad avser äkten-

skapets ekonomiska rättsverkningar sträva efter att uppnå så stor rättslikhet som möjligt.

Stockholm den 8 januari 1973

Erik Adamsson (s)

C.-H. Hermansson (vpk)

BIHANG 1

Kongelig resolusjon om oppnevning av en komite som skal utrede spørsmål om revisjon av ekteskapslovgivningen m. m.

Justisdepartementet vil foreslå at det nedsettes en komite som i samarbeid med tilsvarende komiteer i Danmark, Finland og Sverige skal utrede og i tilfelle legge fram forslag om en revisjon av ekteskapslovgivningen m. m.

Både loven av 1918 om inngåelse og oppløsning av ekteskap og loven av 1927 om ektefellers formuesforhold er et resultat av nordisk lovsamarbeid, og lovgivningen på dette området i de nordiske land bygger i stor utstrekning på ensartete prinsipper. Den har i årens løp vært gjenstand for en del endringer. De seneste endringer i Norge fant sted ved lover av 1969 og 1970, som også var forberedt i nordisk samarbeid.

I Danmark, Finland og Sverige har man besluttet å utrede spørsmålet om en mer omfattende revisjon av den familierettslige lovgivning. I løpet av 1969—70 er det i disse land nedsatt komiteer som skal forberede revisjonsarbeidet. I de direktiver som er utarbeidet for den svenske komite, er det gitt uttrykk for relativt bestemte standpunkter med hensyn til hvilke vurderingsnormer og målsetninger som lovgivningen på dette område bør bygge på. På en del sentrale områder er det også antydning av hvilket innhold rettsreglene bør ha, men for så vidt er direktiven i prinsippet ikke bindende for komiteen.

Justisdepartementet har tidligere antatt at det hos oss for tiden neppe er vesentlig behov for en total revisjon av ekteskapslovgivningen. Man har videre antatt at flere av de reformspørsmål som er tatt opp i den svenske komites direktiver, f. t. ikke er aktuelle hos oss. Da spørsmålet om et nordisk samarbeid om det nå forestående revisjonsarbeid kom opp, innskrenket man seg derfor til å oppnevne en kontaktman som har fått i oppdrag å følge det nordiske samarbeid om revisjon av familieretten, og vurder om det på enkelte områder er grunnlag for en revisjon også for Norges vedkommende. Hensikten har videre vært at man skulle ta opp spørsmålet om en utvidet norsk representasjon i det nordiske samarbeid dersom man fant at det burde bli tale om mer omfattende lovendringer også i Norge.

I Nordisk Råd ble det i 1969 framsatt et medlemsforslag om å tilrå regjeringene i de nordiske land å tilstrebe en fortsatt ensartethet i landenes ekteskapslovgivning ved at revisjonsarbeidet fant sted i nært samarbeid "och med enhetlighetens bevarande". Ekteskapslovgivningen var et hovedemne på Nordisk Råds sesjon i februar 1971, hvor en del prinsipielle synspunkter var gjenstand for alminnelig debatt. Medlemsforslaget er nå under behandling i Juridisk utvalg.

Av hensyn til den vekt som man generelt bør legge på det nordiske samarbeid, og til den betydning det har at man på et så vidt sentralt og viktig område som familieretten søker å bevare den etablerte rettsenhet, er Justisdepartementet kommet til at man bør delta mer aktivt i det nordiske samarbeid på dette område. For at det nordiske samarbeid skal bli mest mulig effektivt, bør det også fra norsk side nedsettes en komite som i likhet med komiteene i de andre nordiske land får som mandat å utrede og eventuelt utarbeide utkast til prinsipielle endringer i ekteskapslovgivningen m. m. Komiteen bør ha nært samarbeid med de oppnevnte komiteer i Danmark, Finland og Sverige. Justisdepartementet legger vekt på at man på denne måte vil få det beste grunnlag for å gjøre sin innflytelse gjeldende under det revisjonsarbeid som pågår i de andre nordiske land, samtidig som man sikrer seg at de aktuelle reformforslag i disse land blir grundig overveid og vurdert også hos oss. Justisdepartementet vil ikke foreslå noen direktiver med hensyn til hvilke generelle vurderingsnormer som den norske komite bør bygge på eller antyde hvilke endringer i rettsreglene som kan komme på tale. Etter omstendighetene finner man imidlertid grunn til å framheve at beslutningen om å delta aktivt i det nordiske samarbeid ved en komite ikke innebærer at man slutter seg de vurderinger som er kommet til uttrykk i direktivene for den svenske komite.

Komiteen bør først og fremst vurdere endringer på de områder som i norsk rett er dekket ved loven av 1918 om inngåelse og oppløsning av ekteskap og loven av 1927 om ektefellers formuesforhold. Komiteen bør imidlertid også vurdere endringer i annen familierettslig lovgivning i den utstrekning den under hensyn til det nordiske samarbeid og de aktuelle revisjonsbehov hos oss finner grunn til det. Den svenske komites mandat omfatter også enkelte spørsmål av spesiell arverettslig natur. Da arvelovgivning hos oss f. t. er gjenstand for en egen revisjon, bør den komite som nå oppnevnes ikke ta opp disse spørsmål. Man vil imidlertid peke på at man under arvelovrevisjonen har vurdert enkelte spørsmål om endringer i formuesordningen mellom ektefeller av særlig betydning for gjenlevende ektefelle (spørsmålet om modifikasjoner i særreieordningen). Det standpunkt som man på dette punkt har tatt under arvelovrevisjonen, er delvis motivert av hensyn til rettssituasjonen i de andre nordiske land. I samband med en mer omfattende revisjon av formuesordningen i nordisk samarbeid må også dens betydning for gjenlevende ektefelle vurderes.

Komiteene i de andre nordiske land vil visstnok overveie om det på en del områder bør gis lovregler av betydning for mer varige samlivsforhold utenfor ekteskap. Komiteen bør da vurdere om tilsvarende regler bør gi hos oss.

Det forutsettes at komiteen i tilfelle vil utarbeide lovutkast med motiver.

I likhet med de andre nordiske komiteer bør også den norske komite gis en bred faglig og politisk sammensetning. Som formann foreslås høyesterettsdommer Lilly *Bølviken*. Som øvrige medlemmer foreslås faglærer Turid *Dankertsen*, konsulent Per *Eggesvik*, universitetslektor Erik *Grønseth*, byråsjef Vera *Holmøy*, direktør Kåre *Kristiansen*, høyesterettsadvokat Signe Marie Stray *Ryssdal*, lege Dagny *Torsnes* og stortingsrepresentant, sokneprest Olav *Totland*.

Justisdepartementet vil oppnevne en sekretær for komiteen.

Deltakelse i møter i de andre nordiske land begrenses i samsvar med vanlig praksis og etter Justisdepartementets nærmere bestemmelse.

Justisdepartementet bør ha fullmakt til om ønskelig å løse medlemmer fra vervet og oppnevne nye medlemmer samt til å tilkalle sakkynndige til komiteen.

Komiteens medlemmer vil få godtgjørelse etter komiteregulativet. Utgiftene ved komiteen forutsettes dekket av bevilgning til nordisk samarbeid under kap. 23 post 21.

Justisdepartementet
t i l r å r:

I. Det oppnevnes en komite som skal utrede og i tilfelle framlegge forslag om revisjon av ekteskapslovgivningen m. m.

II. Som medlemmer av komiteen oppnevnes:

1. Høyesterettsdommer Lilly Bølviken (formann),
2. Faglærer Turid Dankertsen,
3. Konsulent Per Eggesvik,
4. Universitetslektor Erik Grønseth,
5. Byråsjef Vera Holmøy,
6. Direktør Kåre Kristiansen,
7. Høyesterettsadvokat Signe Marie Stray Ryssdal,
8. Lege Lagny Torsnes,
9. Stortingsrepresentant, sokneprest Olav Totland.

III. Justisdepartementet gis fullmakt til å løse oppnevnte medlemmer fra vervet og til å oppnevne nye medlemmer eller tilkalle sakkundige om det skulle vise seg ønskelig.

Ad ref. nr. 15 — 1971.

Resolusjon av 25 juni 1971.

Avgjort av Kongen

BIHANG

Familj och äktenskap

(Ur "Från departement och nämnder" 12—13/1972)

Familjelagssakkunniga¹ har överlämnat delbetänkandet "Familj och äktenskap" (SOU 1972: 41) till statsrådet Carl Lidbom. Det blir enligt förslagen enklare att gifta sig och enklare att skiljas. S. k. fri samlevnad föreslås vidare bli jämställd med äktenskap när det gäller vårdnad om barn och rätt till gemensam bostad.

¹ Hovrättslagman Eskil Hellner, ordförande, riksdagsledamöterna Torsten Gustafsson, Lena Hjelm-Wallén, Lisa Mattson, Gabriel Romanus, Ingrid Sundberg och Bertil Zachrisson. Experter: hovrättsassessor Johan Lind, docent Jan Tros t och professor Hans Åkesson. Sekreterare: hovrättsassessorerna Lars Tottie och Lena Ekman (bitr. sekr.)

Om äktenskapet skall behållas som ett rättsinstitut med en central roll, är det enligt de sakkunnigas mening svårt att konsekvent utforma lagstiftningen på ett sätt som kan anses innebära en långtgående neutralitet till samlevnadsformen. Detta utesluter inte att i vissa hänseenden samma regler kan ges för samlevande, vare sig de ingått äktenskap eller ej. Särskilt inom områden utanför det som äktenskapslagstiftningen reglerar kan sådan jämställdhet komma ifråga.

Äktenskapslagstiftningens uppgift bör vara att lösa praktiska problem som uppkommer till följd av mannens och kvinnans samlevnad med familjefunktioner och att ge sådana lösningar på problemen som både från de enskildas och det allmännas synpunkt är bättre än de lösningar som skulle följa av annars gällande regler.

Rättsverkningar knyts ej till skuld för skilsmässa

De sakkunniga finner att lagstiftningen bör begränsas till den del av samlevnaden, där problemen kan avgränsas och konkreta regler ges för deras lösning, nämligen den ekonomiska delen. Lagens regler på detta område bör grundas på sådana etiska principer som omfattas av den allmänna värdegemenskapen i vårt samhälle och ge uttryck åt bl. a. principen om mannens och kvinnans jämställdhet och åt tanken att den starkare inte får utnyttja den svagare.

Med utgångspunkt i det förda resonemanget konstaterar de sakkunniga att det inte finns utrymme för att i en reviderad familjerättslig lagstiftning knyta rättsverkningar till skuld till familjens upplösning.

De sakkunniga finner att de nuvarande restriktionerna beträffande upplösningsmöjligheterna bör slopas och makes vilja att upplösa äktenskapet i stället alltid respekteras.

Intresset av att motverka förhastade skilsmässor bör emellertid föranleda att principen om respekten för makes vilja får lida inskränkning såtillvida att en betänketid bör föregå äktenskapsskillnaden, när makarna inte är ense om upplösningen eller när de gemensamt har vårdnaden av barn under 16 år.

Trolovningen

Beträffande trolovningen finner de sakkunniga att rättsutvecklingen lett till en alltmer reducerad betydelse av denna.

Envar av de trolovade bör utan risk för rättsliga konsekvenser kunna bryta trolovningen oavsett vilket skälet till brytningen kan vara. Alla regler, som knyter rättsföljder till skuld till brytningen bör därför utgå.

De sakkunniga finner att övriga regler som ger trolovningen rättsverkningar, vilka kommer till synes vid upplösningen, kan undvaras. De föreslår följaktligen att trolovningen avskaffas som särskilt rättsligt institut och får vara bara en faktisk företeelse, låt vara att i lagstiftning utanför giftermålsbalken särskilda rättsverkningar kan vara knutna till denna.

Äktenskapshindren

Ingen ändring i fråga om äktenskapsåldern, som nu är 18 år för både man och kvinna, föreslås. Dispens från ålderskravet meddelas nu av länsstyrelsen, som regelmässigt grundar sitt avgörande på yttranden av barnavårdsnämnden. Härvidlag föreslås den ändringen att avgörandet skall träffas av barnavårdsnämnden.

I fråga om kravet på samtycke av giftoman till äktenskap av underårig eller omyndigförklarad föreslås att omyndigförklarads giftermål allttjämt skall vara beroende av förmyndarens samtycke. I sådana fall är det ådagalagt att mannen eller kvinnan, som vill gifta sig, inte kan ta vård om sina angelägenheter.

Giftermål av den som på grund av underårighet är omyndig skall däremot enligt förslaget inte kräva förmyndarens samtycke. De sakkunniga erinrar här om att underåriga efter fyllda 18 år redan har en så långtgående rättslig självständighet, att det är möjligt för dem att bilda familj oavsett föräldrarnas inställning. Med utgångspunkten att varje tillåten faktisk samlevnad med familjefunktioner i princip också skall kunna utnyttja äktenskapsrättens regelsystem föreslås upphävande av kravet på föräldrasamtycke. Beträffande underåriga under 18 år förutsätts dock att föräldrarna hörs i dispensärendet och att deras inställning därvid tillmäts stor vikt.

Mentala sjukdoms- och abnormtillstånd föreslås vidare upphöra att vara äktenskapshinder. De sakkunniga anför bl. a. att hindret träffar godtyckligt och sätter mentala sjukdomar och defekter i en särställning, som inte kan medicinskt eller arvsbiologiskt motiveras.

För de gravt sjuka eller utvecklingsstörda utesluter redan deras faktiska situation familjebildning och därmed aktualiseras inte heller äktenskap.

De sakkunniga anser att äktenskap mellan halvsyskon bör kunna tillåtas men — med hänsyn till de sociala aspekter på frågan — vara beroende på Kungl. Maj:ts dispens.

Mot äktenskap mellan ett syskon och det andras avkomling anser de sakkunniga inga avgörande medicinska eller sociala skäl kunna anföras och föreslår därför att detta hinder avskaffas.

Detsamma gäller nuvarande dispensabla svågerskapshinder, för vilket några medicinska skäl över huvud taget inte kan anföras.

Liksom hittills skall giftermål föregås av en prövning om något äktenskapshinder föreligger. De sakkunniga föreslår den förenklingen från lagteknisk synpunkt att lagen överlämnar åt Kungl. Maj:t att bestämma vilken myndighet som skall vara prövningsmyndighet.

Äktenskaps ingående

När det gäller formen för ingående av äktenskap förordnar de sakkunniga ett förfarande som i högre grad än nu knyter äktenskapets uppkomst till mannens och kvinnans eget handlande och samtidigt innebär ett enheligt förfarande, nämligen deras anmälan till en företrädare för det allmänna, som är behörig att motta sådana anmälningar.

Enligt förslaget regleras i lagen — i motsats till vad nu är fallet — bara de led i äktenskapets ingående som har betydelse för det rättsliga äktenskapets giltighet, medan vigsel eller annan högtidlig inramning som mannen och kvinnan kan vilja ge sitt giftermål lämnas utanför varje reglering.

Den anmälan, genom vilken äktenskapet ingås, skall vara gemensam och avse att mannen och kvinnan är ense om äktenskapet. Den skall vara skriftlig och lämnas av mannen och kvinnan personligen till en företrädare för det allmänna.

Det ligger närmast till hands att anmälningen skall göras till tjänsteman hos folkbokföringsmyndighet. För att undvika dubbla förfaranden

för dem som vill ge giftermål en religiös eller annan högtidlig inramning, föreslås att till mottagare av anmälningar skall kunna utses också personer som kan ge giftermålet en kyrklig eller annan högtidlig inramning.

Mottagaren skall enligt förslaget inte ta emot anmälningen eller, om den mottagits, omedelbart avvisa den, om frihet från äktenskapshinder inte visas föreligga eller om reglerna om förfarandet inte iakttas av parterna. Avvisning skall också ske om anmälningen är oklar till sin innebörd eller det framgår av omständigheterna att mannen eller kvinnan inte gör anmälningen av fri vilja och med insikt om dess innebörd.

Återgångsinstitutet

Det nuvarande, sällan tillämpade återgångsinstitutet föreslås bli avskaffat. Det innebär nu en särskild form för upplösning av äktenskap som ingått i strid mot vissa äktenskapshinder eller när makes viljeförklaring vid vigseln varit behäftad med brister, såsom att den avgivits under sinnesförvirring eller till följd av vilseledande eller tvång.

Det föreslås att även i de nuvarande återgångsfallen äktenskapsskillnaden skall vara den upplösningsform som skall stå till buds.

Medling och familjerådgivning

De sakkunniga delar uppfattningen att det är ett allmänt intresse att motverka förhastade skilsmässor men ansluter sig till den kritik som riktas mot medlingsobligatoriet.

Medlingen i dess nuvarande utformning är enligt de sakkunnigas mening förenad med negativa effekter.

Efter en redovisning av familjerådgivningens allmänna inriktning och organisatoriska uppbyggnad uttalar de sakkunniga att familjerådgivningen erbjuder det mest ändamålsenliga institutet för att förebygga förhastade skilsmässor. Familjerådgivningen bör emellertid inte göras obligatorisk i något fall utan bibehålla sin nuvarande karaktär.

De sakkunniga konstaterar att familjerådgivningen, som är en frivillig, försöksvis bedriven kommunal eller landstingskommunal uppgift med statsunderstöd, ännu inte blivit så utbyggd att den kan överta medlemsorganisationens uppgifter, även om medlingen blir frivillig.

Det föreslås därför att medlingsorganisationen får finnas kvar intill dess frågan om familjerådgivningens ställning som frivillig eller obligatorisk kommunal eller landstingskommunal uppgift blivit avgjord. Den förändringen föreslås dock att medlare skall utses av länsstyrelsen.

Skilsmässa

I överensstämmelse med den grundläggande tanken att såväl äktenskapets uppkomst som dess bestånd skall bygga på parternas fria vilja att leva tillsammans under äktenskapets regelsystem innebär de sakkunnigas förslag till nya upplösningsregler att makes vilja att upplösa äktenskapet alltid skall respekteras.

Make får således en ovillkorlig rätt till äktenskapsskillnad. Vilka motiv make kan ha för sin vilja att upplösa äktenskapet skall i det nya systemet vara utan betydelse.

De sakkunniga föreslår att det nuvarande förfarandet ersätts med endast ett institut, äktenskapsskillnaden. Sådan skall enligt den föreslagna ordningen enligt huvudregeln kunna meddelas omedelbart utan krav på föregående särlevnad. I vissa situationer skall dock äktenskaps-

skillnad föregås av en betänketid på sex månader från det makarna gemensamt inledde upplösningsförfarandet eller, när bara ena maken vill skiljas, hans ansökan om äktenskapsskillnad delgavs andra maken.

Betänketid, som alltså inte är förenad med krav på särlevnad, skall iakttas, när makarna inte är ense om upplösningen eller när de gemensamt har vårdnaden om barn under 16 år.

Betänketid behöver inte iakttas, om makarna faktiskt lever åtskilda sedan minst tre år. Äktenskapsskillnad skall också meddelas omedelbart på yrkande av make eller allmän åklagare om äktenskapet ingåtts i strid mot indispensabelt släktskaphinder eller om tvegifte föreligger.

Upplösningsförfarandet är enligt förslaget i övrigt så konstruerat att, om betänketid skall löpa, dom på äktenskapsskillnad meddelas först om endera maken framställer särskilt yrkande därom efter betänketidens utgång. Över yrkandet skall andra maken få tillfälle att yttra sig. Denne får då också möjlighet att framställa yrkanden eller väcka talan i frågor som kan ha intresse av att få reglerade i samband med äktenskapets upplösning.

Fullföljer inte någondera maken det inledda upplösningsförfarandet genom att framställa yrkandet, förfaller den väckta talan ett år från det betänketiden började löpa.

Ekonomiska rättsverkningar av äktenskap

Utredningsförslaget innebär att egendomsordningen är densamma som om ingen upplösning varit aktuell i de fall då talan om äktenskapsskillnad förfaller.

Makes arvsrätt skall bestå ända till dess äktenskapet upplöses genom äktenskapsskillnad.

Den föreslagna ordningen medför att de mera restriktiva underhållsreglerna blir tillämpliga utan en omställningsperiod motsvarande hemskillnaden. Reglerna om underhåll efter äktenskapsskillnad är emellertid så utformade, att de medger en sådan anpassning till de förutsebara behoven av ett större bidrag under en tid närmast efter upplösningen.

Regeln om hälftindelning av giftorättsgodset föreslås få ett tillägg, avsett att hindra möjligheten att "skilja sig till pengar". Vid bodelning efter äktenskapsskillnad skall delningen ske efter annan skälig grund om någon ekonomisk gemenskap av betydelse inte uppkommit mellan makarna på grund av äktenskapets kortvarighet.

Vårdnad om barn

I föräldrabalken föreslås den ändringen att inte heller skuld till familjeupplösningen skall påverka frågan vem av föräldrarna som vid lika lämplighet skall få vårdnaden om deras barn. Vårdnadsfrågan bör enligt de sakkunnigas mening alltid kunna avgöras med utgångspunkt bara i barnets bästa.

Beträffande vårdnaden om barn utom äktenskap föreslås mera omfattande ändringar. De innebär att faderns möjligheter att få överta vårdnaden vidgas väsentligt.

Regeln att modern automatiskt blir vårdnadshavare vid barnets födelse bibehålls men på ansökan av fadern skall rätten överföra vårdnaden på honom, om det finnes skäligt med hänsyn till barnets bästa. I första hand syftar regeln till att vid familjens upplösning jämställa

barn utom äktenskap, som levt samman med båda sina föräldrar, med barn i äktenskap.

Vårdsnaden om barn utom äktenskap skall vidare enligt förslaget kunna tillkomma föräldrarna gemensamt. Föräldrarna får då ta initiativ till förändringen genom anmälan till myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. Anmälan om gemensam vårdnad om barn utom äktenskap förutsätter att föräldrarna lever samman.

Rätten till bostaden

För makar gäller särskild lagstiftning om deras gemensamma bostad som gör det möjligt att vid äktenskapets upplösning ge bostaden till den av dem som bäst behöver den. Förslag till lag om rätten till hyres- och bostadsrätt vid upplösning i vissa fall av äktenskapsliknande samlevnad läggs fram i syfte att i möjligaste mån tillgodose samma intressen som motsvarande lagstiftning för makar.

Lagen föreslås vara tillämplig vid upplösning av varaktigt samlevnad mellan ogift man och ogift kvinna, som har eller har haft barn tillsammans.

Utanför den föreslagna lagen faller gemensam bostad i egen fastighet. Härvid ansluter sig förslaget till vad som gäller om makars bostad i fastighet som utgör enderas enskilda egendom.

BILAGA 4

Betänkande 3 av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er påny henvist medlemsforslag om nordisk ægteskabslovgivning.

Udvalget har behandlet forslaget på et møde den 20. februar 1973, hvori udover medlemmerne deltog justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitieminister Matti Louekoski, Finland, og statsrådet Carl Lidbom, Sverige, samt sagkyndige tjenestemænd.

Udvalget fastholder, at sagen bør færdigbehandles i denne samling af sessionen. Et enkelt medlem (Thestrup) tilkendegiver, at han gerne havde set en udsættelse af sagen til en senere session under forudsætning af, at der i mellemtiden kunne foretages en realitetsbehandling, når forslaget fra Finland var blevet kendt, og der forelå nærmere oplysning om udvalgsarbejdet i Danmark og Norge, og at det i Sverige bebudede lovforslag ikke blev vedtaget i Riksdagen, forinden en sådan realitetsbehandling havde fundet sted.

Udvalget fastholder den i betænkningen af 8. januar 1973 givne begrundelse for sit standpunkt og indstiller påny,

at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at stræbe efter en udbygning af den ensartede nordiske ægteskabslovgivning og at undersøge alle muligheder for at finde en fælles tilfredsstillende løsning.

Oslo, den 20. februar 1973

Allan Hernelius (m) *Matthias Á. Mathiesen (Sj)* *Timo Mäki (Kok)*
Helge Seip (FNV) *Erland Steenberg (Sp)* *Knud Thestrup (KF)*
 Formand

Reservation 1

Undertegnede medlemmer mener, at udvalgets udtalelse fra og med pkt. "3. Udvalget" burde have haft følgende affattelse:

3. Utskottet

Utskottet diskuterade saken med justitieministrarna på mötet den 1 december 1972. I fråga om reglerna om äktenskaps ingående och upplösning lämnade ministrarna följande upplysningar: Det svenska betänkan- det "Familj och äktenskap: 1" hade remissbehandlats och yttrandena var i det stora hela positiva. Från svensk sida hade man vid nordiskt justitie- ministermöte den 30 november 1972 förklarat sig beredd att vänta med att lägga fram proposition, om förutsättningar fanns att inom rimlig tid nå fram till ensartade lösningar i de principiella frågorna. Den danske ministern omtalade att den danska kommittén hade kommit rätt långt i arbetet och var inställd på lösningar som låg någorlunda i linje med de svenska. Den norske ministern uttalade, att utredningsarbetet i Norge ännu bara är i sin begynnelse men att det allmänt antas att det f. n. knappast är politiskt underlag i Norge för en reform som är så långtgående som det svenska förslaget. Från finsk sida anfördes, att man inte kunde ställa i utsikt att de finska stasmakterna skulle vara beredda att genomföra en lagstiftning enligt dessa principer.

I det nordiska lagstiftningsprogram som ingår i nordiska ministerrå- dets berättelse till Nordiska rådets 21:a session konstateras att det f. n. inte syns vara praktiskt möjligt att uppnå ensartade regler i samtliga län- der om äktenskaps ingående och upplösning.

Den svenska ministern har meddelat att man räknar med att lägga fram proposition till riksdagen år 1973. I fråga om revisionen av regler- na om äktenskapets ekonomiska rättsverkningar har ministrarna uttalat att samarbetet skall fortsätta och att man hoppas att det på detta område skall visa sig möjligt att nå fram till gemensamma lösningar.

Utskottet nödgas med beklagande konstatera att den översyn av äk-

tenskslagsstiftningen som pågår i de nordiska länderna för närvarande inte synes kunna leda till enhetliga nya regler om äktenskaps ingående och upplösning. Utskottet anser att alla ansträngningar bör göras för att i framtiden knyta samman rättsenheten på detta område. De praktiska olägenheter för de nordiska ländernas medborgare som kan vållas av att skilda rättsregler åtminstone t. v. kommer att gälla i de olika länderna bör överbryggas genom ändringar i den nordiska familjerättskonventionen.

I fråga om äktenskapets ekonomiska rättsverkningar torde redan nu föreligga betydligt större möjligheter att finna samlande lösningar som kan godtas av alla de nordiska länderna ungefär samtidigt. Särskilt för det stora antal nordiska medborgare som är bosatta i annat nordiskt land är rättslikheten på detta område av stor praktisk betydelse. Utskottet hälsar med tillfredsställelse att samarbetet på detta område fortsätter och finner det naturligt att man försöker nå fram till så stor rättslikhet som möjligt.

Med vad nu sagts har utskottet inte tagit ställning till frågan om det befogade i den svenska regeringens bedömning att nya regler om ingående och upplösning av äktenskap bör genomföras i Sverige redan nu utan att man där avvaktar resultatet av det utredningsarbete som pågår i andra nordiska länder.

Utskottet hemställer,

att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation.

Nordiska rådet hemställer till regeringarna att sträva efter en utbyggnad av den ensartade nordiska äktenskapslagstiftningen och undersöka alla möjligheter att finna en gemensam tillfredsställande lösning.

Oslo, den 20. februar 1973

Erik Adamsson (S)

Orla Møller (S)

Arne Nilsen (A)

Reservation 2

Undertegnede medlemmer kan ikke tiltræde udvalgsflertallets indstilling, men ønsker at fremføre følgende:

Samfundsudviklingen har overalt i de nordiske lande medført, at der er en stadig dybere kløft mellem på den ene side ægteskabslovgivningen og på den anden side medborgernes, ikke mindst ungdommens, faktiske samlivsformer. En liberalisering og modernisering af ægteskabslovgivningen, som de foreliggende og bebudede forslag i de enkelte lande til en vis grad tilstræber, kan i nogen måde afhjælpe dette misforhold. Der

er dog efter vor mening behov for en langt mere radikalt progressiv nytænkning inden for dette lovgivningsfelt, hvis medborgerne skal kunne opfatte loven som en støtte i den daglige familietilværelse og ikke som en spændetrøje, der presser de familiestiftende unge ind i mønstre, der er dem fremmede og uønskede.

Det påkrævede reformarbejde må sigte mod den størst mulige frihed for de enkelte til at vælge deres egen livsform og samlivsform, uden at samfundet straffer eller besværer nogen, der ønsker at leve på en anden måde, end tidligere generationer kunne acceptere. Lovene må således også beskytte personer, der lever i familieliv af forskellig art, uden at der foreligger et formaliseret ægteskab, og ganske særligt beskytte børnene i sådanne familier mod omverdenens pres.

I betragtning af de stadig mere almindelige flytninger mellem de nordiske lande, af de mange blandede ægteskaber og af udnyttelsen af det fælles nordiske arbejdsmarked, er det af stor betydning, at et reformarbejde efter de nævnte retningslinier foregår parallelt i de nordiske lande, således at medborgerne frit kan flytte fra et nordisk land til et andet uden risiko for at blive ramt af virkningerne af en fordømt fortidig familielovgivning.

Vi indstiller derfor,

at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at de snarest muligt søger gennemført ensartede love om samlivsforhold, hvorved medborgernes frie ret til at danne familier efter deres egne ønsker og i de former, de selv vælger, og til påny frit at opløse dem, sikres mod enhver form for diskrimination og fordømmelse og alene begrænses af hensynet til at beskytte det enkelte individ mod udnyttelse.

Oslo, den 20. februar 1973

Poul Dam (SF) Carl-Henrik Hermansson (vpk) Osmo Kock (Skdl)

Undertegnede medlem afstår fra at stemme.

Oslo, den 20. februar 1973

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Medlemsförslag

om försörjarbegreppet

(Väckt av Lars Larsson och Gerda Møller)

Ett gemensamt drag i diskussionerna kring försörjarbegreppet är intresset för skillnaden i mäns och kvinnors ställning i samhället och i synnerhet för de problem som sammanhänger med deras ställning som medlemmar av en familjegrupp antingen som äkta makar eller som personer med ansvar för barns uppfostran och utbildning.

Historiskt sett rymmes i begreppet försörjare mannens uppgift som familjens överhuvud, familjens penningförsörjare. Den nordiska familjerättskommissionen byggde emellertid i början av detta århundrade upp ett system som slår fast, att båda makarna är myndiga och självständiga personer, som är likställda vad avser rättigheter och skyldigheter, som var för sig råder över sina inkomster och har samma ansvar för familjens försörjning. Denna likställighetsprincip återfinnes i samtliga nordiska länders äktenskapslagstiftningar. Vid reformering av äktenskapsrätten och annan lagstiftning berörande äkta makars förhållande har tendensen i de nordiska länderna sedan 1920-talet varit att undvika sådana bestämmelser som medför olika behandling av äkta makar. Likställighetsprincipen finns därför uttalad inom olika lagstiftningsområden. Det måste dock noteras, att, även om diskriminering av makar icke görs i lagstiftningen, detta dock blir resultatet vid många tillfällen av den praktiska tillämpningen av bestämmelserna. Makarnas skilda livsmönster, beroende på deras könsmissiga skillnader, är faktorer, som, även om lagbestämmelserna ej diskriminerar någon av parterna, torde påverka myndigheternas ställningstagande. Här kan bl. a. pekas på förhållandena vid skilsmässa.

Likställighetsprincipen är emellertid långt ifrån genomförd i all lagstiftning. I vissa lagar görs skillnad vid behandlingen av gifta män och gifta kvinnor i långt större utsträckning än av män och kvinnor i övrigt. Det finns fortfarande en del rättsregler efter vilka mannen mer eller mindre uttryckligen behandlas som familjens försörjare eller åtminstone dess huvudförsörjare, medan hustrun, även om hon har förvärvsinkomster, ej betraktas som försörjare av familjen eller i vart fall bara som biförsörjare.

Särskilt tydligt framträder detta förhållande inom skattelagstiftningen, som, sådan den nu är utformad, har en klart negativ verkan vad gäller den

gifta kvinnans yrkesverksamhet. Önskvärt synes vara att strävandena går i riktning mot att åstadkomma en individuell beskattning, vilket dock måste ske under en viss övergångstid. I dagens läge beräknas åtminstone för Sveriges del cirka 50 procent av de gifta kvinnorna delta i förvärvsarbete.

Vidare kan pekas på pensionsförhållandena. Av de nordiska länderna har hittills endast Norge infört regler om änklingspension inom den allmänna pensionsordningen. Det synes önskvärt att motsvarande pensionsrätt gäller efter avliden hustru som efter avliden man. Familjens ekonomiska situation avseende familjepension (efterlevandepension) bör ej vara beroende av om det är mannen eller hustrun som avlider. Hustruns bidrag till familjens försörjning bör värderas på samma sätt som mannens och således utgöra försäkringsvärdigt underlag. I reglerna för tjänstepension har denna likställighetsprincip icke helt genomförts i alla nordiska länder. Så gäller t. ex. i Danmark enligt tjenestemannsloven att barn till gift kvinna i princip icke har rätt till pension efter modern.

Vid en genomgång av möjligheterna för en likartad nordisk tillämpning av försörjarbegreppet bör även frågan om beräkning av pension till efterlevande hustru tas upp. Skillnader föreligger i denna fråga i de olika ländernas bestämmelser däruti, att i vissa länder vid bestämmande av efterlevandepensionens storlek hänsyn togs till den efterlevandes egna förhållanden och möjlighet att försörja sig själv genom eget arbete. I andra länder utgår pensionen med ett fixerat belopp oberoende av änkans personliga förhållanden.

Vidare kan pekas på att folkpensionsbelopp till äkta makar, som båda är pensionsberättigade, ej bör, såsom nu i vissa länder sker, fastställas till ett gemensamt grundbelopp. Detta kan ej anses vara i överensstämmelse med principen om äkta makar som två självständiga individer. I Sverige har jämställdhetsbegreppet dock nu introducerats såvitt gäller pensionstillskott till äkta makar. Den praxis som utvecklats i Danmark att utbetalning av grundbeloppet sker i ett gemensamt belopp till mannen, som alltså betraktas som familjens huvudperson, strider likaså mot nämnda princip. I övriga nordiska länder gäller i motsvarande fall att äkta makar erhåller var sin pensionsandel.

Som ovan nämnts har äkta makar enligt äktenskapsrätten samma ansvar för familjens försörjning. Makarnas underhållsskyldighet gentemot varandra kan enligt svensk lag fullgöras genom tillskott av pengar, verksamhet i hemmet eller annorledes. Även om denna bestämmelse skulle kunna tolkas så att även mannen kan fullgöra sin underhållsskyldighet genom arbete i hemmet, torde detta dock ej vara lagstiftarens mening, vilket bl. a. framgår av bestämmelserna inom sjukförsäkringen om hemmafrusjukpenningen men ej sjukpenning till hemarbetande make. Förslag om ändring av dessa bestämmelser har nu framlagts i Sverige.

Vid en diskussion kring försörjarbegreppet kommer spørsmålet om värdet

av den hemarbetande hustruns bidrag till familjens försörjning naturligen in i bilden. Frågan om gift kvinna kan anses vara försörjare, även om hon icke har förvärvsarbete, torde bedömas olika i de nordiska länderna liksom inom ländernas egen lagstiftning. Exempelvis är i Finland helt exceptionellt sådant arbete som utförts av hustru inom hemmet med avseende å utbetalande av en s. k. invalidpenning jämställt med avlönat arbete, men icke då det gäller invalidpensionering generellt. I Danmark har i detta sammanhang särskilt uppmärksammats domstolarnas restriktiva hållning såvitt gäller anspråk på ersättning för förlust av försörjare i anledning av hustruns död. Enligt lagen om äktenskapets rättsverkningar anses kvinnan visserligen som försörjare även genom sitt arbete i hemmet men först på senare tid har ett erkännande av hustruns insats som försörjare genom arbete i hemmet i viss begränsad omfattning kommit till uttryck i domstolspraxis i samband med änkemans anspråk på ersättning för förlust av försörjare. En uppvärdering av hustruns arbetsinsats är här önskvärd för att man och hustru skall anses likställda som försörjare. En revision av bestämmelserna såvitt gäller den hemarbetande kvinnans ställning synes angelägen för att en tidsenlig tillämpning av försörjarbegreppet skall kunna ske. Här aktualiseras en lång rad rättsregler som utgör ramen för familjens dagliga tillvaro och som vid många tillfällen kan få ett ganska betydligt inflytande på deras livsmönster. Det är därför viktigt både för familjen och samhället att dessa regler utformas så att de tjänar både individ, familj och samhälle på bästa möjliga sätt.

Försörjarbegreppet tillkom i syfte att säkerställa kvinnans ställning i tider då hon uteslutande ägnade sig åt arbete inom hemmet. Kvinnans intresse för förvärvsarbete har ökat avsevärt under senare år och förvärvsintensiteten kommer förmodligen att stiga i ännu snabbare takt under de närmaste decennierna på grund av bl. a. under senare år förbättrade utbildningsmöjligheter och utbyggnad av olika serviceinrättningar. Försörjarbegreppet som det nu är utformat synes otidsenligt. Den moderna lagstiftningen bör följaktligen ej längre innehålla sådana regler som fortfarande bygger på uppfattningen om mannen som huvudförsörjare och kvinnan som den hemarbetande och av mannen beroende. En modernisering av lagstiftningen på olika områden i syfte att genomföra likställighetsprincipen för män och kvinnor synes angelägen. I Sverige har nyligen tillsatts en utredning för översyn av den familjerättsliga lagstiftningen. Härvid kommer frågan om äktenskapets ekonomiska rättsverkningar att behandlas och naturligen även många i detta medlemsförslag aktualiserade frågor. Även i Danmark torde en reform av äktenskapslagstiftningen vara aktuell. Med hänsyn till det samarbete som hittills bedrivits inom Norden på familjerättens område och till den ökade integrationen i Norden med återverkningar även inom familjebildningen synes det angeläget att även här aktualiserade frågor löses i samverkan mellan de nordiska länderna.

Kvinnorna begär i dag likställighet med männen i fråga om utbildning, om rätten till arbete m. m. Samtidigt härmed kan ett försörjningsskydd inom äktenskapet ej bibehållas. Det skydd som skall ges åt familjen bör helt knytas till barnen. Det är barnen som har behov av att få sin försörjning tryggad. Motsvarande synpunkter på försörjarbegreppet har även framförts i en till Nordiska rådet riktad skrivelse från Nordiske kvinnoaksforeningers samorganisasjons tolfte möte i Island i juni 1968 (*se Tillägg*). Mötet underströk det omedelbara behovet av en fördomsfri analys av försörjarbegreppet i hela Norden. Målet borde enligt mötet vara en lagstiftning som ger alla vuxna människor möjlighet att planlägga och realisera en självständig ställning med ekonomiskt ansvar för sig själva, varvid försörjarbegreppet i stället kan koncentreras till att omfatta det nödvändiga skyddet av barnen.

Ännu finns i de nordiska länderna ett stort antal icke förvärvsarbetande gifta kvinnor för vilka behov av försörjning i äktenskapet föreligger. Deras förhållanden måste naturligtvis beaktas vid genomförande av en revision av försörjarbegreppet. Dessa kvinnors ekonomiska försörjning kunde förslagsvis säkerställas genom en ersättning som fastställs med hänsyn till mannens inkomst och som skulle motsvara minst den lön som skulle utgå till motsvarande lejd arbetskraft. En förändring av försörjarbegreppet bör ske i takt med kvinnornas inträde på arbetsmarknaden och med samhällsutvecklingen för övrigt.

Under återopande av vad ovan anförts hemställas,

att Nordiska rådet ville rekommendera de nordiska ländernas regeringar att söka få till stånd en likartad tillämpning av försörjarbegreppet i de nordiska länderna.

Stockholm och Köbenhavn den 22 oktober 1969

Lars Larsson (s)

Gerda Møller (KF)

TILLÄGG

**Uttalande av Nordiske kvinnesaksforeningers samorganisasjon vid deras
tolfte möte i Island den 12—16 juni 1968**

I Menneskerettighetenes år, hvor individens likerett uten hensyn til bl. a. rase, nasjonalitet og kjønn står særskilt i søkelyset, vil møtet understreke betydningen av at menn og kvinner i lovgivning og holding betraktes som likeverdige samfunnspartnere med samme økonomiske og sosiale rettigheter og plikter.

Forsørgerbegrepet, slik det finnes i de deler av de nordiske lands lovgivning som angår den gifte kvinne, er blitt til i et samfunn med andre og dårligere muligheter for kvinners yrkesarbeid. Det virker i dagens samfunn yrkeshemmende på kvinnene og pålegger mennene en urettferdig ansvarsbyrde.

Møtet understreker det umiddelbare behovet for en fordomsfri analyse av forsørgerbegrepet i denne sammenheng i hele Norden.

Målet må være en lovgivning som gir alle voksne mennesker mulighet til å planlegge og realisere en selvstendig tilværelse med økonomisk ansvar for seg selv. Forsørgerbegrepet kan dermed konsentreres til å omfatte den nødvendige beskyttelse av barna.

Tingvallir, 14. juni 1968

For Nordiske kvinnesaksforeningers samorganisasjon

Eva Hemmer Hansen

Dansk Kvindesamfund

Lára Sigurðbjörnsdóttir

Kvenréttindafélag Islands

Eva Kolstad

Norsk Kvinnesaksforening

Karin Sonck

Kvinnosaksförbundet unionen

Sigrid Simonsen

Kvinnufelagrig Torshavn
Føroyar

Astrid Schönberg

Fredrika-Bremer-förbundet

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 81).

BILAGA 2, Skrivelse till Nordiska rådet från Landsforeningen af Enlige Skatteborgere, Danmark, Ensliges landsforbund, Norge, och Ensamståendes intresseorganisation, Sverige, angående ensamståendes rättigheter (se supplementband, s. 123).

BILAGA 3, Skrivelse till Nordiska rådet från Ensamståendes intresseorganisation angående ensamståendes rättigheter (se supplementband, s. 124).

BILAGA 4

PM angående försörjarbegreppet, individ och familj

(Upprättad av socialpolitiska utskottets sekreterare)

Äktenskapet har genom århundraden utgjort grundvalen för familjen och också hittills varit utgångspunkten för reglering av skyldigheter och rättigheter inom familjen. En diskussion kring försörjarproblematiken bör därför naturligen utgå från äktenskapet och de regler, som gäller för detta.

De nordiska äktenskapslagarna har tillkommit efter ett omfattande samarbete och bygger alla på grundprincipen om att båda makarna är myndiga och självständiga personer, som är likställda vad gäller rättigheter och skyldigheter, som var för sig råder över sina inkomster och som har lika och gemensamt ansvar för familjens försörjning. Äktenskapslagstiftningen bygger således på principen om parternas självständighet. Denna grundsats bär upp både medlemsförslaget A 263/s om försörjarbegreppet och medlemsförslaget A 269/s om förbättrat socialskydd för husmödrar.

Även om den nu gällande äktenskapslagstiftningen således på väsentliga punkter erkänner makarna som självständiga personer, innebär den omständigheten att de har försörjningsplikt mot varandra under äktenskapet rent praktiskt att familjen kommer att framträda som en ekonomisk enhet. I debatten kring familjen och dess försörjning har också bl. a. kritik rests mot reglerna om den inbördes försörjningsplikten.

Privaträttsligt föreligger enligt alla nordiska länders lagar en skyldighet för makar att under äktenskapet bidra till varandras och till barnens uppehälle. Försörjningsplikt gäller enligt några länders lagar även för barn gentemot föräldrar under vissa förhållanden.

Landsdommer Inger Margrethe Pedersen i Danmark som i olika sammanhang behandlat de här aktualiserade frågorna har bl. a. uttalat att de privaträttsliga reglerna om försörjningsplikten knappast har någon större praktisk betydelse för det sätt varpå man fördelar försörjningsbördan mellan man och hustru. Så kallade "papirløse ægtepar" synes nämligen att inrätta sig i stort sett efter samma mönster som vigda par. "Papirløse" hustrur väljer t. ex. ofta att vara hemmaarbetande för att passa barn.

Av praktisk betydelse är däremot enligt Pedersen de offentlighetsrättsliga reglerna i socialförsäkringslagstiftningen och annorstädes om äkta makars skyldighet att försörja varandra. Som exempel anförs att en gift kvinna, som önskar förvärvsarbete men som är avskuren från sådant på grund av svårighet att få barntillsyn, normalt icke har rätt till socialhjälp såsom den ensamma modern i motsvarande situation. Avskaffas skyldigheten för familjemedlemmar att garantera varandra underhåll, och ges även på denna punkt äkta makar fullt ansvar envar för sig — d. v. s. tillämpar självständighetslinjen — kan likställdhet mellan den gifta och den ogifta modern skapas. Men det torde vara nödvändigt att först ändra äktenskapslagstiftningen på denna punkt, innan grundsatsen kan slå genom i socialhjälp- och socialförsäkringslagstiftning. Principen om äkta makars ansvar för varandras försörjning synes böra vara densamma i privaträtten och inom den offentliga sektorn.

Upphävande av en så grundläggande princip som den om äkta makars inbördes försörjningsplikt torde innebära att komplicerade problem uppstår. Som ett exempel härpå kan nämnas att hemarbetande husmödrar under sådana förhållanden icke kan avvisas av socialväsendet under hänvisning till att de är försörjda av sina män, utan de får anspråk på samma stöd från den offentliga försörjningsapparaten som andra i motsvarande situation. I blickpunkten kommer t. ex. den icke obetydliga grupp gifta kvinnor som måste uppge tanken på självständig förvärvsinkomst, därför att de icke kan ordna tillsynen av barnen.

Fortsätter man att draga ut konsekvenserna, vilket många gör i debatten kring frågorna om försörjningsplikten, kommer sålunda hela familjemönstret in i bilden. Frågan blir om under kommande år äktenskapsinstitutionen skall fundamentalt ändras och begreppet familj i traditionell mening avskaffas.

Den mest radikala uppfattningen i debatten rörande försörjarfrågorna pekar mot att den enskilda individen — icke en av ömsesidiga plikter sammanhållen familj — skall vara grundenheten i samhället. Försörjningsplikt mot enskilda avskaffas. Ansvar för utbildning och försörjning övertas av samhället. Samhället åtager sig en så omfattande husmorshjälp, att inga familjeförhållanden längre binder kvinnor, som sammanbor med mannen och har barn, till hemmet och hämmar deras utbildning, arbete och annan

social verksamhet utanför hemmet. Kvinnan kan då utvecklas genom självständigt skapande arbete. Barnuppfostran överlämnas till stor del till professionella pedagoger.

I de svenska direktiven till den utredning som för närvarande gör en översyn av den svenska äktenskapslagstiftningen sägs, att äktenskapet bör vara en form för frivillig samlevnad mellan självständiga personer. Lagstiftningens funktion i sammanhanget anses vara att lösa praktiska problem, inte att privilegiera en samlevnadsform framför andra.

Även i svenska regeringens rapport till FN angående kvinnans ställning i Sverige, avlämnad 1968, återfinnes motsvarande synpunkter. Här sägs bl. a. att

målsättningen för reformarbetet på detta område måste vara att ändra den traditionella arbetsfördelning, som tenderar att beröva kvinnorna möjligheter att på lika villkor utnyttja sina rättigheter i lagen. Rollfördelningen mellan könen måste ändras, så att både mannen och kvinnan i familjen ges samma praktiska förutsättningar att utöva ett aktivt föräldraskap och att förvärvsarbeta. Om kvinnorna skall kunna nå den ställningen i samhället utanför hemmet som motsvarar deras andel av medborgarna, måste därför mannen åta sig ett större ansvar för uppfostran av barnen och skötsel av hemmet. Föreställningen om att kvinnan bör försörjas genom äktenskapet måste effektivt motarbetas även i lagstiftningen, eftersom den är ett direkt hinder för kvinnans ekonomiska självständighet och hennes möjligheter att konkurrera på lika villkor på arbetsmarknaden. I stället för en ensidig betoning av modersfunktionen har betydelsen av en ökad kontakt mellan fadern och barnen framhållits.

Samtidigt har barnens vård och fostran alltmer kommit att betraktas som ett nödvändigt arbete som i princip borde ersättas kontant i likhet med förvärvsarbete. Den sociala tryggheten för den av föräldrarna som stannar i hemmet för vården av barnen anses böra bli likvärdig de förvärvsarbetandes.

Många av dessa svenska synpunkter lär omfattas även av den danska kvinnokommissionen, inom vilken alla grenar av de danska kvinnoorganisationerna är representerade.

Av det nu sagda framgår att ett principiellt ställningstagande till frågan om försörjningskyldigheterna inom familjen bör tagas, innan man går vidare på det offentliga socialpolitiska fältet. De sociala förmånerna fyller nämligen ut eller ersätter i viss omfattning vad som utgår i form av privat underhåll. Försörjarbegreppet i den offentlighetsrättsliga lagstiftningen speglar blott vad den familjerättsliga lagstiftningen anger. De tankar som förts fram i förslaget om förbättrat socialskydd för husmödrar torde förutsätta ett godtagande av en familjepolitik innebärande upphävande av makars inbördes försörjningsplikt.

Nödvändigt synes vara att få en viss koordinering av det nordiska samarbetet på äktenskapslagstiftningens område och det samarbete med de familjerättsliga problemen som aktualiserats genom medlemsförslagen om för-

sörjarbegreppet och förbättrat socialskydd för husmödrar. Äktenskapslagstiftningen torde ej såsom hittills kunna hållas skild från reglerna om familjens rättsliga problem inom andra lagstiftningsområden.

Förslagsställarna i Nordiska rådet synes i sina resonemang ej klart observerat de samband som föreligger enligt vad här ovan antytts. Förslagen är uppbyggda kring en likställighetsideologi och innehåller kritik mot sådana regler som diskriminerar mannen. Kritiken riktas främst mot vissa regler inom sjukförsäkringen, pensions- och skattelagstiftningen. Försörjningsskyddet skall knytas till barnen enbart, och ej som hittills även till hustrun. Vid den diskussion, som fördes i utskottet vid dess möte i Tavastehus den 19—20 april 1971 med sakkunniga, framgick att en allmän tendens i ländernas lagstiftning var att eliminera skillnader i mäns och kvinnors skyldigheter och rättigheter och att eftersträva likställighet mellan könen. De i detta möte deltagande representanterna för olika kvinnoorganisationer menade dock att i rättstillämpningen en alltför otidsenlig inställning till kvinnans likställighet fortfarande gör sig gällande.

Vid de fortsatta diskussionerna i utskottet har sambandet mellan frågan om försörjarbegreppet i sociallagstiftningen och motsvarande regler i äktenskapslagstiftningen ej observerats. Frågorna har diskuterats på grundval av kvinnors och barns ställning inom socialförsäkring, familjepolitik och arbetsmarknadspolitik. Det är dock ej möjligt att utreda de i samtliga tre förslag aktuella frågorna utan att komma in på de för makars rättsförhållande grundläggande reglerna i äktenskapslagarna såsom gjorts här ovan. Förslagen A 263/s och A 269/s bygger på linjen om en individuell självständighet medan förslaget A 323/s om utredning av familjebegreppet däremot bygger på familjeenheten och kräver stödåtgärder till andra familjebildningar än kärnfamiljen.

Innan socialpolitiska utskottet går vidare med medlemsförslagets behandling bör utskottet ta ställning till de bakomliggande allmänpolitiska frågeställningarna om individens självständighet och familjens betydelse och uppgift. Rådets presidium har beslutat ägna 1972 års rådskonferens åt detta tema, som då kommer att ytterligare belysas.

Stockholm den 27 november 1971

BILAGA 5, Skrivelse till Nordiska rådets presidium från Barnefedrenes Forbund angående försörjarbegreppets roll i dagens samhälle (se supplementband, s. 127).

BILAGA 6, Uttalande av Nordiske Kvinnesaksforeningers Samorganisasjon angående försörjarbegreppet i de nordiska ländernas lagstiftningar (se supplementband, s. 128).

*BILAGA 7***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslagen A 263/s: Försörjarbegreppet, A 269/s: Samarbete om förbättrat socialskydd för husmödrar och A 323/s: Utvidgning av familjebegreppet i lagstiftningen**

Till Nordiska rådets socialpolitiska utskott har hänvisats medlemsförslag dels om försörjarbegreppet dels om samarbete om förbättrat socialskydd för husmödrar och dels om utvidgning av familjebegreppet i lagstiftningen. Utskottet har behandlat medlemsförslagen vid möten den 27—28 april 1970 i Tönsberg, den 24—25 augusti 1970 i Göteborg, den 27—28 november 1970 i Odense, den 19—20 april 1971 i Tavastehus, den 29—30 september 1971 i Oslo, den 18—19 maj 1972 i Mariehamn och den 17—18 november 1972 i Oslo. Vid mötet i Tönsberg var dåvarande socialminister Nathalie Lind, Danmark, dåvarande statsråd Egil Aarvik, Norge, och socialminister Sven Aspling, Sverige, närvarande. Dessutom deltog som sakkunniga vid detta möte kontorschef P. Juhl-Christensen, Danmark, dåvarande överdirektör Veijo Lappalainen och äldre regeringssekreterare Elisabeth Groop, Finland, departementsråd Ottar Lund, departementsråd Birger Ulsaker och konsulent Kari Fyhn Teyesen, Norge, samt dåvarande rättschefen Gunnar Danielson och dåvarande assessorn Björn Sjöberg, Sverige. Vid mötet i Tavastehus deltog ett 20-tal representanter för olika kvinnoorganisationer i de nordiska länderna jämte sakkunniga från berörda departement/ministerier och ämbetsverk i de nordiska länderna.

Rådet höll sin årliga konferens den 24—25 april 1972 i Köpenhamn kring försörjarbegreppsfrågorna. Redovisning beträffande denna och det utvidgade möte som ägde rum i Tavastehus lämnas under rubrikerna 3 och 4 här nedan.

Vid Mariehamnsmötet tillsatte utskottet en arbetsgrupp inom utskottet med uppdrag att värdera vad en rekommendation i ämnet borde innehålla och att framlägga förslag härom. I arbetsgruppen ingick Egil Aarvik, Lars Lindeman, Grethe Lundblad och Gerda Møller. Arbetsgruppens förslag antogs av utskottet vid dess möte i Oslo i november 1972.

1. Inledning

I medlemsförslaget om försörjarbegreppet hemställes att Nordiska rådet måtte rekommendera de nordiska ländernas regeringar att söka få till stånd en likartad tillämpning av försörjarbegreppet i de nordiska länderna. I medlemsförslaget åberopas ett uttalande av Nordiske kvinnesaksforeningers samorganisasjon vid möte i Island i juli 1968. Mötet underströk det omedelbara behovet av en fördomsfri analys av försörjarbegreppet i hela Norden.

Syftet bör vara en lagstiftning som ger alla vuxna människor möjlighet att planlägga och realisera en självständig ställning med ekonomiskt ansvar för sig själva.

I medlemsförslaget om samarbete om förbättrat socialskydd för husmödrar hemställes att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att utreda frågan om husmors socialskydd samt på grundval härav vidtaga erforderliga åtgärder att förbättra och förenhetliga socialskyddet för husmödrarna i de nordiska länderna. I förslaget åberopas en skrivelse i ämnet från Nordens landskvinner till rådet.

I medlemsförslaget om utvidgning av familjebegreppet i lagstiftningen hemställes att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att företa en revidering och utvidgning av familjebegreppet i lagstiftningen på så sätt att det skulle motsvara socialpolitiska ändamålsenlighetsynpunkter.

2. Remissyttrandena

Här bör observeras att remissbehandlingen av medlemsförslagen företogs under 1970 och 1971, vilket medför att vissa uppgifter i remissmaterialet ej är helt aktuella.

A. Yttraden över *medlemsförslaget om försörjARBEGREPPET* har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Danmark

Finansministeriet.
Justitsministeriet.
ArbEjds- og socialministeriernes internationale afdeling.
Ministeriet for statens lønnings- og pensionsvæsen.

Finland

Justitieministeriet.
Social- och hälsovårdsministeriet.
Folkpensionsanstalten.
Finlands demokratiska kvinnoförbund r. f.
Liberala folkpartiets kvinnoförbund r. f.
Samlingspartiets kvinnoförbund r. f.
Socialdemokratiska kvinnoförbundet r. f.
Befolkningsförbundet r. f.
Rädda barnen r. f.

Norge

Finans- og tolldepartementet.
Justis- og politidepartementet.
Sosialdepartementet.
Departementet for familie- og forbrukersaker.
Likelønnsrådet.
Statens pensjonskasse.
Rikstrygdeverket.

Landsorganisasjonen i Norge.
 Det norske arbeiderparti.
 Norske kvinners nasjonalråd.
 Norsk kvinnesaksforening.
 Høyrekvinneres landsforbund.
 Kristelig folkepartis kvinner.
 Senterkvinnene.
 Norges venstrekvinnelag.
 Norges yrkeskvinneres landsforbund.
 Ensliges Landsforbund.

Sverige

Riksförsäkringsverket.
 Arbetsmarknadsstyrelsen.
 Moderata samlingspartiets kvinnoförbund.
 Folkpartiets kvinnoförbund.
 Centerns kvinnoförbund.
 Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund.
 Svenska arbetsgivareföreningen.
 Landsorganisationen i Sverige.
 Tjänstemännens centralorganisation (TCO)
 Sveriges akademikers centralorganisation (SACO)
 Fredrika-Bremer-förbundet.
 Ensamstående intresseorganisation.

Flertalet remissorgan uttalar sig positivt för medlemsforslaget och menar att en enhetlig tillämpning av försörjarebegreppet i Norden bör ses som ett led i ett stärkande av den nordiska arbetsmarknaden ävensom ett led i den gemensamma utveckling som hittills skett inom den nordiska äktenskapslagstiftningen. Remissorganen menar att ämnet bör tas upp till behandling, men är i vissa fall tveksamma till om det är en fråga av nordiskt intresse.

Danmark

Av remissyttrandena framgår att vissa reformer redan företagits i Danmark och att andra planeras för att genomföra likställighetsprincipen mellan äkta makar. *Finansministeriet* framhåller att ikraftträdandet av den danska källskatteordningen från den 1 januari 1970 i stor utsträckning medfört en beskattningsmässig likställighet mellan äkta makar. De nya bestämmelserna innebär bl a att det endast är hustruns förmögenhetsavkastning som numera beskattas hos hennes man. Av praktiska skäl har särbeskattning icke helt genomförts. *Justitsministeriet* framhåller att frågan om ersättning för förlust av försörjare är föremål för överväganden i särskilda utskott i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Justitsministeriet har tillsatt ett utskott med bemyndigande att även ta kontakt med sakkunniga från övriga nordiska länder för att undersöka i vilken omfattning det mot bakgrund av bl a kvinnans ändrade ställning i samhället och ändrad upp-

fattning om äktenskapet som sådant föreligger behov av en revision av reglerna om äktenskapets ingående och upplösning. Enligt Justitsministeriet kan förväntas att frågan om försörjarbegreppet kommer att ingå i utskottets överväganden. *Ministeriet för statens lönnings- och pensionsväsen* uppehåller sig vid tjänstemannapensionerna, där principell likställighet nåtts mellan män och kvinnor.

Arbets- och socialministeriernes internationale afdeling ger en översikt över försörjarbegreppet inom pensions- och sjukförsäkringen och konstaterar att vissa skillnader finns i bestämmelserna för män och kvinnor. Bland annat framhålls att den sociala pensionsordningen i Danmark icke omfattar en allmän änkepension och att frågan om pension till änklingar inom detta område icke tagits upp i Danmark. Gällande änkepensionsordning är relativt begränsad. Enligt lagen om arbetsmarknedets tilläggspension ges änka efter en medlem av tilläggspensionsordningen änkepension, medan däremot änklings efter en kvinnlig medlem icke får pension. Ändring av denna bestämmelse är ej aktuell. Vidare pekas på att enligt lagen om "retsforholdet mellem arbejdsgivere og funktionærer" änka efter funktionär får "efterløn". Däremot får änkemannen efter en kvinnlig funktionär icke "efterløn". Förslag har emellertid framlagts om genomförande av likställighet härvidlag. I fråga om utbetalning av pension enligt folkpensionslagen finns ej föreskrivet på vilket sätt utbetalningen skall ske. Utbetalningen sker för närvarande i ett samlat belopp till makar som båda är pensionsberättigade. Häremot har invändning gjorts i medlemsförslaget. Enligt arbets- och socialministeriernes yttrande anses det dock mest praktiskt för kommunerna att få göra utbetalningen i dessa fall gemensamt. Vidare pekas på att inom sjukförsäkringen görs i fråga om medlemsrätt i de erkända sjukförsäkringskassorna skillnad mellan försörjare och icke försörjare. En ändring torde här komma att ske. Reglerna för dagernsättning till löntagare skiljer likaså på försörjare och andra. Den av danska regeringen nedsatta socialreformkommissionen torde icke ha försörjarbegreppet på sitt program.

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet pekar på bestämmelser inom olika lagstiftningsområden där ändringar borde komma till stånd för att nå likställighet mellan äkta makar. Här pekas bl a på att inom lagstiftningen om pension för arbetstagare äger änklings ej rätt till pension efter sin avlidna hustru. Ministeriet menar att den faktiska situationen ännu icke är sådan att likställighetsprincipen kan införas inom socialförsäkringen. Målsättningen bör dock vara att änkepensionerna helt skall kunna frångås och ersättas av pensioner som betalas enbart till barnen. Ministeriet framhåller att det förhållandet att mannen i regel varit familjens överhuvud och egentliga försörjare medfört regler och tillämpningsföreskrifter som icke omedelbart kan förändras. Likställighet mellan man och kvinna kan icke direkt infö-

ras, men strävandena bör syfta härtill. Ministeriet förordar medlemsförslaget och föreslår tillsättande av en samnordisk arbetsgrupp med uppgift att närmare utreda frågan.

Justitieministeriet framhåller att likställighetsprincipen inte konsekvent är genomförd i lagstiftningen och i rättstillämpningen. Största avsteget från principen återfinnes på pensionslagstiftningens område. Ministeriet framhåller att Finland kommer att delta i det reformarbete inom äktenskapslagstiftningen som pågår i Sverige och Danmark. Ministeriet avstyrker medlemsförslaget i vad det innebär upphävande av försörjarskyddet inom äktenskapet. *Folkpensionsanstalten* finner en vidareutveckling av försörjarbegreppet lagstiftningens väg i den i medlemsförslaget angivna riktningen motiverad. Samtidigt framhålls de ekonomiska följderna av en sådan reform. *Folkpensionsanstalten* pekar även på en hel del bestämmelser inom folkpensionslagen, sjukförsäkringslagen och familjepensionslagen, vilka bygger på tanken att mannen är familjens huvudförsörjare.

De politiska kvinnoförbunden i Finland tillstyrker samtliga medlemsförslaget även om vissa av dem inte direkt berör den nordiska aspekten på frågan. Likställighetsprincipens införande understrykes av samtliga även som en uppvärdering av den hemarbetande kvinnans arbete. *Liberala folkpartiets kvinnoförbund* uttalar sålunda att kvinnan bör garanteras möjlighet till självständig ställning och ekonomiskt oberoende. Likställighet mellan könen innebär att sambeskattningssystemet bör justeras. Äktenskapslagstiftningen bör ge lika rättigheter för män och kvinnor. Familjepensionslagen bör ändras så att erhållandet av förmåner inte är beroende av den efterlevandes kön och hemarbetande partens arbete bör uppfattas som ett yrke och hemarbetet värderas därefter. *Finlands demokratiska kvinnoförbund r. f.* understryker särskilt behovet av ändrade attityder i samhället för att underlätta kvinnans förvärvsarbete: fler arbetstillfällen måste ordnas, dagvård för barn tillgodoses, lönesättningen göras likartad mellan könen, ändrade beskattningsregler och ändrat pensionssystem införas.

Befolkningsförbundet och *Rädda barnen* framhåller i sina positiva yttranden att försörjarbegreppet bör ges likartat innehåll i hela Norden och koncentreras till det nödvändiga skyddet för barnen.

Norge

Flera av de norska remissorganen uppehåller sig särskilt vid frågan huruvida en utredning om försörjarbegreppet skall företagas på nationellt eller nordiskt plan. *Sosialdepartementet* uttalar i denna del att det är av intresse att få till stånd en utredning på såväl nationell som nordisk bas. *Departementet for Familie- og forbrukersaker* har samma uppfattning liksom *Likelønnsrådet*. *Norsk Kvinnesaksforening* däremot menar att saken bäst främjas genom i första hand en utredning i Norge och hänvisar i detta sammanhang till att foreningen redan 1967 föreslagit regeringen tillsättande av ett

råd som bland annat skulle undersöka frågan om en förbättring av kvinnans ställning i Norge. *Norges yrkeskvinnors landsförbund* föreslår i sitt positiva yttrande att en norsk kommitté tillsättes som kan samarbeta med motsvarande redan tillsatta kommittéer i Danmark och Sverige. Flertalet övriga norska remissorgan tillstyrker förslaget som sådant utan att särskilt gå in på frågan om nordisk eller nationell utredning.

Justis- og politidepartementet anser behovet av nordisk enighet på det här området mindre angeläget än önskan om att undvika att lagregler eller praxis i det enskilda landet medför skiljaktigheter i behandlingen av män och kvinnor som försörjare. Det upplyses, att Norge avser att delta i det nordiska samarbetet såvitt gäller en revision av den nordiska äktenskapsligstiftningen. *Socialdepartementet* finner en analys av försörjarbegreppet motiverad mot bakgrund av de förändringar samhället undergått sedan försörjarbegreppet introducerades i lagstiftningen. Man bör eftersträva minsta möjliga olikheter i behandlingen av äkta makar, men härvid kan dock ej bortses från de skillnader som finns i äkta makars livsmönster på grund av könsskillnaden. Det anses därför ej realistiskt för närvarande att begränsa försörjarbegreppet som föreslagits enbart till barnen. *Likelønnsrådet* menar att utvecklingen i Norge visserligen går mot full likställighet mellan män och kvinnor men att det i praktiken är svårt att genomföra denna likställighet bland annat när det gäller utbildning, arbetsmöjligheter och lön. *Rikstrygdeverket*, som inte har någon invändning mot förslaget, påpekar att i den försäkrings- och pensionslagstiftning som administreras av verket gäller med några få undantag rättslig likställighet mellan äkta makar beträffande försäkrings- och pensionsförmåner. *Landsorganisasjonen* tillstyrker förslaget utan närmare motivering.

Samtliga politiska förbund tillstyrker förslaget. *Arbeiderpartiet* understryker att försörjningsskyddet skall knytas till barnen och icke till familjen generellt. Försörjarbegreppet bör tas upp på nordiskt plan med utgångspunkt från principen om äkta makars och föräldrars lika värde som försörjare och samhällsmedborgare. Det bör skapas respekt för den gifta kvinnans självständiga ställning i familjen som likvärdig medförsörjare. *Høyrekvinnors Landsförbund* framhåller likaså betydelsen av att värdet av den hemmavarande hustruns arbetsinsats erkännes.

Sverige

Riksförsäkringsverket finner det önskvärt för underlättande av det nordiska samarbetet att så långt som möjligt åstadkommes en likartad tillämpning av försörjarbegreppet i de nordiska länderna. Riksförsäkringsverket framhåller att utredningsarbete pågår i Sverige i syfte att utjämna olikheterna i fråga om behandlingen av män och kvinnor inom socialförsäkringen. Detta arbete anses ligga i linje med medlemsförslagets tankegångar. *Arbetsmarknadsstyrelsen* ser en likartad lagstiftning på de områden som medlems-

förslaget avser utgöra ett led i en utbyggd nordisk arbetsmarknad. Arbetsmarknadsstyrelsen anser en reformering av försörjarbegreppet, som kan bidra till att stärka den gifta kvinnans ställning på arbetsmarknaden, värdefull. *Arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen, TCO och SACO* tillstyrker förslaget utan att direkt närmare gå in på den nordiska aspekten. *TCO* understryker betydelsen av att försörjarbegreppet knyts till barnen. En lagstiftningsreform, som går ut på att varje vuxen individ är ansvarig för sin egen försörjning, förutsätter en snabb utbyggnad av förskolans heldagstillsyn samt omfattande vuxenutbildnings- och arbetsmarknadspolitiska insatser, så att kvinnorna kan erbjudas samma försörjningsmöjligheter som männen. *SACO* framhåller att ett nordiskt samarbete på området inte får verka fördröjande på det familjepolitiska reformarbetet i Sverige.

De politiska kvinnoförbunden i Sverige är i princip positiva till medlemsförslaget men har dock vissa avvikande synpunkter. *Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund*, som anser att det nuvarande försörjarbegreppet verkar dels yrkeshämmande på kvinnorna dels pålägger männen en orättvis ansvarsbörda, menar att då enighet råder om principerna, likställigheten lättare kan genomföras efter respektive lands riktlinjer. *Folkpartiets kvinnoförbund* menar att varje arbetsför människa bör tjäna in till sin egen pension och inte vara beroende av någon annan för detta. De hemarbetande kvinnorna eller männen bör inplaceras i pensions- och socialförsäkringssystemet. Likaså bör en individuell beskattning genomföras och samhällets skydd helt knytas till barnen. *Centerns kvinnoförbund* påpekar att vissa övergångsbestämmelser för icke förvärvsarbetande gifta kvinnor är nödvändiga vid genomförandet av en revision av försörjarbegreppet och tillstyrker en likartad tillämpning av försörjarbegreppet i de nordiska länderna. *Moderata samlingspartiets kvinnoförbund* är positivt till förslaget men tveksamt till vissa av medlemsförslagets tankar om en samordning och likställighet. Förbundet anser det önskvärt med en uppvärdering av den hemarbetande hustruns arbetsinsats. Det samma bör gälla även för hemarbetande män. Förbundet understryker att en framtidsinriktad familjelagstiftning bör fastslå att båda makarna skall bidra till familjens försörjning men att makarna själva skall komma överens om hur de skall bidra till denna försörjning och hur arbetsfördelningen dem emellan skall vara. Förbundet menar vidare att försörjarbegreppet inte helt torde kunna koncentreras till barnen och således frikopplas från makarnas ömsesidiga försörjningsplikt, eftersom en helt eller delvis hemarbetande makes situation då skulle bli utomordentligt osäker vid vård av barn, sjukdom eller brist på arbetsmöjligheter. *Fredrika-Bremer-förbundet* ställer sig positivt till förslaget men är negativt till förslagets övergångsbestämmelser innebärande att en samhällsgaranterad hustrulön i någon form skulle utgå. Detta måste enligt förbundets mening komma att inverka hämmande på den önskade utvecklingen. Förbundet menar att en rekommendation till regeringarna borde avse att

söka få till stånd en analys av försörjarbegreppet för att upphäva sådana regler och bestämmelser som synes bibehålla det traditionella försörjar-systemet i de nordiska ländernas lagstiftning samt att verka för en likartad utformning och tillämpning av sådana nya regler som härigenom kan komma att utarbetas.

B. Yltrandan över *medlemsförslaget om förbättrat socialskydd för husmödrar* har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Danmark:

Socialministeriet.
Arbejdsministeriet.
Danske Kvinders Nationalraad.
Dansk Kvindesamfund.
Socialdemokratiske Kvinder.
De samvirkende Danske Husholdningsforeninger.
De samvirkende Danske Husmandsforeningers Husholdningsudvalg.
De samvirkende Danske Landboforeningers Husholdningsudvalg.

Finland:

Social- och hälsovårdsministeriet.
Folkpensionsanstalten.
Finlands fackföreningars centralförbund r. f.
Befolkningsförbundet r. f.
Socialdemokratiska kvinnoförbundet r. f.
Centerns kvinnoförbund r. f.
Liberala folkpartiets kvinnor r. f.
Marthaförbundet.
Förbundet för lantbrukscentralerna.

Norge:

Kommunal- og arbeidsdepartementet.
Finans- og tolldepartementet.
Departementet for familie- og forbrugersaker.
Rikstrygdeverket.
Landsorganisasjonen i Norge.
Norges venstrekvinnelag.
Norges bondekvinnelag.
Norske kvinners nasjonaråd.
De norske arbeiderpartis kvinnesekretariat.
Norsk bonde- og småbrugerlags kvinnegrupper.
Høyrekvinnens landsforbund.
Norges husmorforbund.

Sverige:

Riksförsäkringsverket.
Arbetsmarknadens kvinnonämnd.
Fredrika Bremerförbundet och Husmodersförbundet hem och samhälle
Moderata samlingspartiets kvinnoförbund.
Centerns kvinnoförbund.

Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund.
Ensamståendes intresseorganisation.

Av remissyttrandena framgår att ansvariga myndigheter finner ett realiserande av medlemsförslaget icke motiverat med hänvisning till att de regler som gäller för husmödrarnas socialskydd icke nämnvärt skiljer sig från vad gäller för övriga medborgare i detta avseende. Däremot anser flertalet politiska kvinnoförbund och övriga kvinnoorganisationer att husmödrarnas rättsliga ställning bör förbättras i enlighet med förslaget.

Danmark

Socialministeriet ger utan att direkt uttala sig för eller emot förslaget en redovisning för gällande förhållanden av vilken framgår att inom folk-, invalid- och änkepensionslagstiftningen är husmödrarna likställda med förvärvsarbetande kvinnor och män. Enligt sykeförsikringsloven kan husmödrar liksom övriga kategorier bli självständiga medlemmar av sjukförsäkring och likställas med dessa vad avser läkarbehandling och annan sjukbehandling. Såvitt gäller sjukpenning kan husmödrar tillförsäkra sig frivillig sjukpenningförsäkring, vilken dock ger lägre sjukpenning än för övriga kategorier. Ulyckeförsikringsloven omfattar ej husmödrars arbete i hemmet. *Arbetsministeriet* redogör för arbetarskyddslagens bestämmelser som i princip icke omfattar husmödrars arbete i hemmet eller i mannens företag. Vissa särbestämmelser finns dock i arbetarskyddslagen vilka omfattar alla kategorier även husmödrar. Såvitt gäller förslaget om arbetstidsregler för husmödrar anses detta omöjligt att genomföra liksom förslaget att gällande bestämmelser i semesterlagen även skulle omfatta husmödrar.

Danske Kvinders Nationalraad åberopar ett yttrande, skrivet av dess medlem byretsdommer Inger Margrete Pedersen som tidigare gjort en omfattande utredning om försörjningsbegreppet. Pedersen liksom *Arbetsministeriet* anser det orealistiskt att kunna genomföra någon form av arbetstidsbegränsning och lagstadgad rätt till semester för husmödrar, då detta innebär en offentlig kontroll av ett område som bör regleras utav involverade parter själva. Vad gäller rätt till lön för hemarbetande husmödrar, menar Pedersen, att de flesta män icke skulle ha ekonomisk möjlighet att utbetala en "markedslohn" till hustrun. Av *Danske Kvinders Nationalraads* yttrande torde kunna utläsas att anledning icke finns att vidta speciella åtgärder för husmödrar i enlighet med förslaget. *Dansk Kvindesamfund, Socialdemokratiske Kvinder, De samvirkende Danske Husholdningsforeninger, De samvirkende Danske Husmandsforeningers Husholdningsudvalg, De samvirkende Danske Landboforeningers Husholdningsudvalg* ställer sig positiva till förslaget.

Finland

Remissorganen är så gott som genomgående positiva till medlemsförslaget. *Social- och hälsovårdsministeriet* framhåller det vara av största vikt att de föreslagna åtgärderna vidtages, men pekar samtidigt på att husmödrarna utgör en synnerligen heterogen grupp människor och att hänsyn måste tagas därtill. De faktiska grupperingarna bland husmödrarna bör beaktas. Den sociala tryggheten får heller inte göras till en köns- eller civilståndsfråga. Husmorsgruppen bör omfatta samtliga personer som arbetar under likartade förutsättningar som husmödrarna t. ex. hemmaboende barn som handhar omvårdnaden av föräldrar eller syskon. Ministeriet påpekar även svårigheten med att göra en värdering av hushållsarbetet. *Folkpensionsanstalten* pekar på att enligt sjukförsäkringslagen har person som utför arbete i egen eller familjemedlems lant- skogs- hem- eller annan hushållning rätt till dagpenningar under sjukdom. Detta gäller således även husmör-rar. Vidare har enligt folkpensionslagen husmor rätt till ålderdomspension och ålderdomsstöd under samma förutsättning som den som utför förvärvs-arbete.

Befolkningsförbundet, Socialdemokratiska kvinnoförbundet, Förbundet för lantbrukscentralerna betonar vikten av en värdering av hushållsarbetet såsom beskattningsobjekt. Befolkningsförbundet anser att husmors arbete bör vara pensionsgrundande och att genom någon form av poängberäkning husmors pension bör höjas med ett tillägg vars storlek göres beroende av det antal år husmor haft vårdnadsuppgifter. *Centerns kvinnoförbund r. f. och Förbundet för lantbrukscentralerna* betonar hemhushållens nationalekonomiska betydelse och menar att hushållsarbetet icke ges den värdering som den borde ha. En precisering av hushållsarbetets värde jämfört med andra arbetsinsatser bör företas och detta bör ske på enahanda grunder i de olika nordiska länderna för att möjliggöra en likartad nordisk lagstiftning om husmödrars socialskydd. Kvinnoförbundet framhåller att husmödrarna saknar skydd genom arbetstidslagstiftningen, i lag stadgad semester, lön för sitt arbete, tillräckligt moderskaps- och sjukförsäkrings-skydd och arbetspensionsskydd för hushållsarbete. Tanken på en särskild mödralön framförs även. *Marthaförbundet* understryker att förbundet under många år arbetat på att förbättra husmödrarnas pensionsfrågor. *Finlands fackföreningars centralförbund* anser att husmödrarna ej kan jämföras med andra grupper i samhället, vars intressen särskilt måste beaktas, såsom vissa pensionärer och krigsveteraner. Förbundet avstyrker förslaget om därmed avses att införa en husmorslön, men tillstyrker en undersökning om det sociala skyddet för familjer med ringa inkomst och för ensamstående försörjare.

Norge

En positiv inställning till förslaget återfinnes bland remissorganen. *Departementet for familie- og forbrugersager* menar att här aktuella spörsmål bör upptagas i ett särskilt utskott tillsammans med det i rådet aktuella medlemsförslaget om försörjarbegreppet. *Rikstrygdeverket* anför att "trygdelovgivningen" bygger på principen om likställighet mellan äkta makar beträffande rättigheter och skyldigheter. Det påpekas dock att hemarbetande kvinnor i praktiken blir ogynnsamt behandlade enligt tilläggs pensionsbestämmelserna. *LO* är i princip positiv, men motsätter sig helt tanken på husmorslön *Norsk bonde- og småbrugerlags kvinnegrupper* framhåller vissa brister i socialskyddet och pekar bl. a. på att åldersgränsen för folkpension generellt borde sänkas till 67 år och i övrigt göras flexibel, vilket skulle innebära att en sänkning av pensionsåldern även skulle kunna företas ner till 60 år, särskilt för sådana personer som haft ett tungt och slitsamt arbete. Såvitt gäller sjukförsäkring och folkpension påpekas bristerna däri för husmödrarna. Enligt sjukförsäkringsbestämmelsen kan en kvinna som arbetar inom sitt jordbruk icke bli självständig medlem i sjukkassa. Därigenom blir hon avskuren från rätten till löpande dagpenning under sjukdom och havandeskap. Denna brist påpekas även av *Høyrekvinnens landsforbund*. *Norges husmoderforbund* pekar på utredning i ämnet.

Sverige:

Flertalet remissinstanser uttalar sig positivt för förslaget. *Riksförsäkringsverket* har ingen erinran mot förslaget men säger samtidigt att ett direkt behov icke föreligger därav. Det angives att enligt gällande svenska regler grundar en husmors arbete i hemmet för egen och familjens räkning icke rätt till tilläggssjukpenning eller rätt till tilläggs pension utöver folkpension. *Husmodersförbundet hem och samhälle*, *Fredrika Bremerförbundet*, *Moderata samlingspartiets kvinnoförbund*, *Centerns kvinnoförbund* och *socialdemokratiska kvinnoförbundet* föreslår samtliga att vårdnadsbidrag bör tillerkännas föräldrar vid vård av barn i hemmet. Detta vårdnadsarbete bör även vara pensionsgrundande och ge rätt till ATP. Vissa av remissinstanserna understryker värdet av att statsmakterna uppfattar barnvården och hemarbetet som ett yrke som kan ligga till grund för pension och sjukpenning. *Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund* menar att civilstånd och kön icke bör inverka på bedömningen av olika förmåner, men att försörjning av barn i allt högre grad bör falla på hela samhällets ansvar. *Kvinnoförbundet* avstyrker ett speciellt husmorsskydd och förordar i stället ett stöd åt föräldrar och reformer som skapar jämlikhet mellan män och kvinnor. *Moderata samlingspartiets kvinnoförbund* menar, att en undersökning i enlighet med medlemsförslaget icke bör avse enbart husmödrar utan även den växande skara av hemarbetande män. Förbundet påpekar

även att barntillägget inom sjukpenningförsäkringen bör göras betydligt högre än för närvarande för arbetande med småbarn, med hänsyn till att den frivilliga sjukpenningförsäkringen ofta ställer sig tämligen kostsam. *Fredrika Bremerförbundet* uppehåller sig bl. a. vid förhållandena för husmödrar som är verksamma inom familj jordbruk eller familjeföretag och påpekar att förbundet i annat sammanhang krävt rätt för den make som i visst förvärvsarbete har hjälp av den andra maken att göra avdrag för arvode eller lön för denne, vilken den löntagande maken skulle deklarerera som skatt i vanlig ordning. Denna uppfattning delas även av *Husmodersförbundet Hem och samhälle*. De båda förbunden understryker liksom vissa finska remissorgan angelägenheten av att en penningmässig värdering göres av hemarbetet. Vidare framhåller förbunden att en utredning i enlighet med förslaget bör avse alla hemarbetande oavsett kön. *Ensamståendes intresseorganisation* understryker att alla friska och arbetsföra bör ha samma skyldighet att försörja sig själva oavsett civilstånd och även samma skyldighet att själva utföra eller bekosta sitt eget hemarbete. Genom erkännande av hemarbetets ekonomiska värde och genom att följa den individuella linjen med maka/makelön får den hemarbetande sociala förmåner i likhet med en anställd hushållerska och övriga löntagare.

C. Yttranden över *medlemsförslaget om utvidgning av familjebegreppet* i lagstiftningen har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Danmark:

Arbejds- og socialministeriernes internationale afdeling.
 Danske Kvinders Nationalraad (DKN).
 Dansk Kvindesamfund (DK).
 Det Konservative Folkepartis Kvindeudvalg.
 De Samvirkende Danske Husmandsforeningers Husholdningsudvalg.
 De Samvirkende Danske Landboforeninger, husholdningsudvalget.
 Socialdemokratiske Kvinder.

Finland:

Justitieministeriet.
 Social- och hälsovårdsministeriet.
 Befolkningsförbundet r. f.
 Finska Marthaförbundet.
 Finlands svenska Marthaförbund.

Norge:

Justis- og polilidepartementet.
 Sosialdepartementet.
 Kommunal- og arbeidsdepartementet.
 Departementet for familie- og forbrukersaker.
 Arbeidsdirektoratet.
 Helsedirektoratet.

Sverige:

Riksförsäkringsverket.
Familjelagssakkunniga.
Familjepolitiska kommittén.
Fredrika-Bremer-förbundet och Husmodersförbundet hem och samhälle.
Ensamstående intresseorganisation.

Bland remissorganen återfinns olika uppfattningar beträffande behovet av en utvidgning av familjebegreppet i lagstiftningen. Flertalet remissorgan anser att man redan i existerande sociallagstiftning i stor utsträckning tillgodosett de i förslaget framförda tankegångarna. Man pekar också på den tendens i lagstiftningen som numera råder att knyta stödet till den enskilde oberoende av hans familjetillhörighet. Den rättsliga betydelsen av om den enskilde tillhör familj eller annan samlevnadsgrupp minskar då.

Flertalet av de finska remissinstanserna ställer sig positiva till det framlagda förslaget. *Social- och hälsovårdsministeriet* i Finland förordar en revidering och utvidgning av familjebegreppet i lagstiftningen. Det är viktigt att acceptera ett utvidgat familjebegrepp för det lagstiftningsarbete som sker inom barnavården, åldrings- och invalidvården. För dessa grupper är ofta den ersättande familjeenheten av stor betydelse. Familjebegreppet bör i lagstiftningen definieras enligt flexibla normer sålunda att vårdskyldigheten skulle stå som den utvidgade familjens huvudkännetecken. *Befolkningsförbundet* ansluter sig till den i förslaget framförda ståndpunkten att stöd bör beviljas familjer och s. k. ersättande familjer som har barn att sköta eller uppfostra på samma grunder oberoende av på vilket sätt barnets juridiska ställning är reglerad. *Befolkningsförbundet* anser det dock inte motiverat att den i förslaget företagna begreppsändringen genomföres i lagstiftningen. Det åt ersättande familjeenheter för barn beviljade understödet kan vid behov anordnas genom ändring av lagstiftningen utan att man utvidgar familjebegreppet. *Finska Marthaförbundet* understöder initiativtagarnas principiella utgångspunkt beträffande det nuvarande familjebegreppets utvidgande medelst lagstadgade åtgärder. Vård i hemmet är för barn en bättre uppväxtmiljö och den är nationalekonomiskt mer lönande än anstaltsvård oberoende av om det gäller barn, åldringar eller invalider. Även *Finlands svenska Marthaförbund* ansluter sig till förslagsställarna angående vikten av att sådana familjesubstitut som omnämnes i skrivelsen kommer i åtnjutande av de sociala förmåner som tillkommer naturliga familjer.

Positiva till förslaget är också *De Samvirkende Danske Husmandsforningers Husholdningsudvalg* och *Fredrika-Bremer-förbundet och Husmodersförbundet hem och samhälle* i Sverige. Det senare framhåller dock att strävan i princip bör vara att varje individ självständigt skall garanteras social trygghet, oberoende av sin eventuella familjetillhörighet.

Helsedirektoratet i Norge anser att även om familjeenheten föräldrar—barn idag är den vanligaste konstellationen får andra enheter allt större betydelse. Dessa enheter bör därför tillförsäkras de rättigheter men också påläggas ansvar som tillkommer de naturliga familjerna genom lagstiftning.

Av de danska och delvis även de svenska remissvaren framgår att man redan nu i stor utsträckning tillgodoser de i förslaget framförda önskemålen. I Norge förordar man en genomgång av lagstiftningen för att klargöra i vad mån olika behandling förekommer av s. k. naturliga familjer och familjesubstitut. *Danske Kvinders Nationalråd* (DKN) i Danmark menar att de tankegångar som förslagsställarna går in för redan i stor utsträckning givit utslag i dansk lagstiftning och praxis. DKN har dock ingen erinran mot att förslaget behandlas vidare på nordisk bas. Denna uppfattning delas även av *Dansk Kvindesamfund* (DK) som också pekar på risken som kan ligga i en legal utvidgning av försörjningsplikten för familjemedlemmar i andra konstellationer. DK:s uppfattning är att försörjningsplikten mellan vuxna bör helt avskaffas så att det endast talas om försörjningsplikt gentemot barn. Även *Det Konservative Folkepartis Kvindeudvalg* i Danmark är av den uppfattningen att den i Danmark gällande lagstiftningen tillgodoser barns ekonomiska välfärdsintressen oberoende av om de lever i en s. k. naturlig familj eller ej. Man pekar också på att i Danmark finns en tendens att i lagstiftningen lägga större vikt på familjemedlemmars ställning som individer, alltså det motsatta till en utvidgning av familjebegreppet.

Riksförsäkringsverket i Sverige konstaterar att det i gällande lagar om allmän försäkring och yrkesskadeförsäkring redan finns en hel del utvidgningar av familjebegreppet och i pensionsförsäkringskommitténs betänkande förslag till ytterligare utvidgningar. Med hänsyn härtill och under hänvisning till att rättsverkningarna av såväl äktenskapet som andra samlevnadsformer är under utredning av familjelagssakkunniga kan riksförsäkringsverket för sin del inte finna tillräckliga skäl för särskilda åtgärder i enlighet med förslaget.

Familjepolitiska kommittén i Sverige framhåller att det familjebegrepp som tillämpas i svensk lagstiftning om kontantstöd till barnfamiljer omfattar i huvudsak även de s. k. familjesubstitut som nämns i medlemsförslaget. Såvitt angår kontantstödet till barnfamiljer finnes det därför inte någon anledning att vidta några åtgärder med anledning av medlemsförslaget.

Departementet for familie- og forbrukersaker i Norge framför tanken att medlemsförslaget kunde föreläggas den nytillsatta norska kommitté som skall se över spørsmålet om en revidering av äktenskapslagstiftningen i samarbete med övriga nordiska länder. Den tanken avvisas dock av *Justisdepartementet* som anser att denna fråga faller utanför kommitténs upp-

gifter. Justisdepartementet ansluter sig dock till förslaget från Departementet for familie- og forbrukersaker om att man i första hand skall genomgå lagstiftningen för att undersöka i vilken utsträckning olika behandling förekommer i norsk lagstiftning. *Sosialdepartementet* i Norge konstaterar att norsk lagstiftning på det sociala området i första hand tar sikte på att säkra den enskilde individen utan hänsyn till om det är en naturlig familj eller ett familjesubstitut. I övrigt ansluter sig departementet till de synpunkter som framlagts av departementet for familie- og forbrukersaker vilket även *Kommunal- og arbeidsdepartementet* i Norge gör. *Arbeidsdirektoratet* anser det vara svårt att ta upp frågan om att utvidga familjebegreppet i relation till socialförsäkringsstödet utan att samtidigt värdera hur man bör förhålla sig när försörjare och den försörjda inte står i familjeförhållande till varandra.

Ensamståendes intrasseorganisation i Sverige menar att en utvidgning av familjebegreppet i lagstiftningen ej är en tillräckligt effektiv åtgärd för att uppnå full rättvisa vid lämnandet av stöd i olika former på det socialpolitiska området. Enligt deras mening kan alla berörda nås om man i stället följer den individuella linjen vid lagstiftningen på detta område. Nödvändigt stöd knyts då direkt till barn och andra hjälpbehövande.

Arbejds- og socialministeriernes internationale afdeling i Danmark anser att det varken finns behov eller anledning att företaga en generell revision eller utvidgning av familjebegreppet i enlighet med medlemsförslaget. Den sociala lagstiftningen har inte något familjebegrepp men är i någon mån byggd på den i den privaträttsliga lagstiftningen fastsatta försörjningsplikten. Man pekar på svårigheten att avgränsa den krets av personer som kan betraktas som familjesubstitut och därigenom bli berättigade till särskilt stöd om man företar en utvidgning av familjebegreppet.

Familjelagssakkunniga i Sverige framhåller att två grundläggande frågor måste besvaras innan man kan ta ställning till förslaget. Den ena hänför sig till avgränsningen av de familjebildningar som kan komma i fråga för att jämföras med de konventionella familjerna med äktenskap som rättslig form och i vilka hänseenden ett sådant jämförande kan aktualiseras. Utvecklingen går såväl inom sociallagstiftningen som inom annan lagstiftning mot en vidgning av det rättsliga familjebegreppet i de fall då familjsituationen tilläggs betydelse. Den andra frågan rör förslagets förenlighet med den allmänna inriktningen av samhälleligt stöd och hjälp. När det gäller det samhälleliga stödet synes en ledande tankegång numera vara att knyta ekonomiskt stöd till den enskilde individen snarare än till familjen, vilket innebär neutralitet från samhällets sida i fråga om familjebildningen och dess beskaffenhet. Med denna riktpunkt kan den enskildes tillhörighet till familj eller annan samlevnadsgrupp uppenbarligen inte tilläggas samma rättsliga betydelse som tidigare.

Justitieministeriet i Finland finner att det i detta skede är för tidigt att

med säkerhet yttra någonting om huruvida och i vilken omfattning familjebegreppet inom civilrätten kan utvidgas. Man hänvisar till att det i Finland pågår ett kommittéarbete som syftar till en omfattande total reform av familje- och förmynderskapsrätten. Man påpekar även i likhet med Familjelagssakkunniga i Sverige att det torde vara mycket svårt att på sociallagstiftningens olika områden skapa ett enhetligt begrepp för en ersättande familjenhet. En utvidgning av familjebegreppet i den sociala lagstiftningen kan också, menar man, under vissa betingelser minska intresset för att bilda äktenskapsbaserade familjer. En allmän utvidgning av familjebegreppet i lagstiftningen torde delvis också kunna strida mot vissa nya principer som redan accepterats i lagstiftningen, nämligen att olika former av stöd skall inriktas på individen för att tillgodose hans personliga behov.

Socialdemokratiske Kvinder i Danmark liksom *De Samvirkende Danske Landboforeninger*, *Husholdningsudvalget*, har förklarat sig inte ha något att anföra i anledning av medlemsforslaget.

3. Utskottets utvidgade möte i Tavastehus den 19—20 april 1971

Såsom inledningsvis nämnts deltog i rubricerade möte ett 20-tal representanter för olika kvinnoorganisationer och sakkunniga för berörda departement/ministerier och ämbetsverk i de nordiska länderna. De sakkunniga redovisade ländernas bestämmelser såvitt gäller kvinnornas och barnens ställning inom socialförsäkring, familjepolitik och arbetsmarknad mot bakgrund av de frågeställningar som aktualiserats i de tre medlemsförslagen. Framför allt berördes ländernas bestämmelser om pensionsförsäkring och sjukförsäkring, om olika bidragsformer som barnbidrag, bostadsbidrag och bidragsförskott samt om utbildning, omskolning, semester och arbetstid.

Kvinnorganisationerna gjorde följande uttalande till utskottet:

De nordiske kvinneorganisasjoner som etter invitasjon fra Nordisk Råds Sosialpolitiske Utvalg har deltatt i Utvalgets drøftelser på Aulanko, Tavastehus, 19. og 20. april 1971 vil etter gruppemøte på anmodning av Utvalget få uttale følgende:

1. Organisasjonene setter stor pris på den konsultasjonsordning som Utvalget har innført med direkte kontakt till de berørte organisasjoner. Organisasjonene håper at denne ordning vil kunne fortsette i egnede former med sikte på å legge forholdene best mulig til rette for den parlamentariske behandling både på nasjonalt grunnlag og i Nordisk Råd.

2. Når det gjelder medlemsforslaget nr A 263 om forsørgerbegreppet, kan det konstateres at drøftelsene om forsørgerbegreppet ikke er kommet like langt i de nordiske land. Hvorvidt en nordisk samordning når det gjelder lovgivningen på dette område er hensiktsmessig, er det for tidlig å uttale seg om. Selv om en nordisk harmonisering når det gjelder lovgivning og praktisk gjennomføring av et enhetlig forsørgerbegrep senere viser seg ikke

å være nødvendig, vil utveksling av synspunkter på nordisk plan i alle tilfelle kunne utdype og berike saksbehandlingen i det enkelte land.

På bakgrunn av at en nytenkning omkring forsørgerbegrepet i samsvar med den raske samfunnsutvikling er nødvendig og ettersom de løsninger man kommer fram til vil få gjennomgripende innvirkning på morgendagens samfunn, vil de nordiske kvinne-organisasjoner som her er tilstede uttrykke håp om att de konstruktive drøftelser som foreløpig har funnet sted på Aulanko, vil kunne følges opp først gjennom grundige interne drøftelser på nasjonalt plan og deretter i regi av Nordisk Råd på nordisk plan, eventuelt i form av et seminar, slik at både de nordiske myndigheter og de berørte organisasjoner i nær kontakt kan gi saksbehandlingen den nødvendige bredde.

3. Vedrørende medlemsforslaget nr A 269 om socialskydd for husmødre går det klart fram av drøftelsene på Aulanko hvor vanskelig det er å vurdere i hvilken retning utviklingen innenfor familien går i de nordiske land. Der-til synes det som om situasjonen i de nordiske land sett i forhold til ovennevnte forslag er så forskjellig at organisasjonene mener at det ikke på det nåværende tidspunkt er grunnlag for fellesnordisk lovgivning.

(Denne uttalelse i punkt 3 sammenfaller ikke med synspunktene til de tilstedeværende finske kvinneorganisasjoner.)

4. Når det gjelder medlemsforslaget nr A 323 om utvidelse av familiebegrepet i lovgivningen, forutsetter organisasjonene at forslaget på vanlig måte vil bli sendt til uttalelse til de berørte myndigheter og organisasjoner.

Folketingsmedlem Karen Dahlerup,
Socialdemokratiske Kvinder

Cand. jur. Grete Munk,
Dansk Kvindesamfund

Kommunalbestyrelsesmedlem Karen Paludan,
Konservative Kvinders Landsorganisation

Sekretær Sys Thoden
De Samvirkende Danske Husmandsforeninger, Husholdningsudvalget

Socialrådgiver Karen Ytting,
Danske Kvinders Nationalråd

Magister Saara Mikkola,
Samlingspartiets kvinnoförbund

Undervisningsrådet Kerttu Saalasti,
Centerpartiets kvinnor
Funktionär Leena-Maija Sandström,
Finlands socialdemokratiska kvinnoförbund

Jur. sekr. Anna Louise Beer,
Norske kvinners nasjonalråd

1:e länsassessor Karin Ahrland,
Fredrika-Bremer-förbundet

Fru Gullan Brännström,
Husmodersförbundet Hem och samhälle
Kanslichef Anna-Lisa Lagby,
Arbetsmarknadens kvinnoförbund
Konsulent Ingrid Wibell,
Arbetsmarknadens kvinnonämnd

4. Rådets konferens i Köpenhamn den 24—25 april 1972

Rådets presidium anordnade rådets årliga konferens 1972 kring de frågor som aktualiserats i ifrågavarande tre medlemsförslag. Konferensens tema var försörjarbegreppets roll i dagens samhälle. I konferensen deltog utöver rådsmedlemmar representanter för de nationella parlamenten, för berörda myndigheter, för arbetsmarknadens parter, för forskning och undervisning inom berörda områden samt för ungdomsorganisationer, i allt ett 70-tal personer. Redovisning för konferensen återfinnes i Nordisk utredningsserie 1972: 2.

5. Utskottet

Försörjarbegreppet tillkom i syfte att säkerställa kvinnans ställning i tider då hon uteslutande ägnade sig åt arbete i hemmet. Under senare år har i de nordiska länderna pågått en utveckling mot genomförande av likställighet för kvinnor och män i fråga om utbildning, arbetsmöjligheter och sociala rättigheter. Detta har medfört att förvärvsintensiteten hos kvinnor ökat, ett förhållande som gäller även för gifta kvinnor med barn och utan barn. Förvärvsintensiteten kommer förmodligen att stiga i ännu snabbare takt under de närmaste decennierna på grund av bl. a. under senare år förbättrade utbildningsmöjligheter och utbyggnad av olika serviceinrättningar.

Vid Nordiska rådets konferens rörande försörjarbegreppet i Köpenhamn i april 1972 påvisades denna utvecklingstendens i alla de nordiska länderna, mest markant i Finland och Sverige. I Finland uppgick antalet gifta kvinnor med förvärvsarbete till ca 50 % redan 1960 och i Sverige förvärvsarbetade (helt eller delvis) under 1971 genomsnittligt 60 % av kvinnor med barn över 3 år. Att mot bakgrund av dessa fakta bibehålla ett försörjarbegrepp, som betraktar mannen som huvudförsörjare och kvinnan som den hemarbetande och av mannen beroende, synes otidsenligt och icke realistiskt. Bland annat medför detta skillnader i förmåner och skyldigheter, vilka av stora grupper av befolkningen måste betraktas som orättvisa. Den moderna lagstiftningen bör följaktligen ej längre innehålla sådana regler och bestämmelser som innebär skillnader i behandlingen av män och kvinnor i försörjarhänseende. En modernisering av lagstiftningen på olika områden i syfte att avlägsna sådana regler och bestämmelser som medför ett bibehållande av det traditionella försörjarsystemet i de nordiska länderna och att genomföra likställighetsprincipen för män och kvinnor synes angelägen.

Likställighetsprincipen finns uttalad på många lagstiftningsområden. Bland annat bygger de nordiska ländernas äktenskapslagstiftningar, som tillkommit i samarbete, på denna princip. Den är dock ingalunda genomförd i all lagstiftning. Även om likställighet gäller enligt lagstiftningen kan noteras att sådan ej alltid blir gällande vid den praktiska tillämpningen av bestämmelserna. I de nordiska länderna pågår revisioner av de nordiska äktenskapslagarna i samarbete mellan länderna. Bland annat frågan om äktenskapets ekonomiska rättsverkningar behandlas i detta reformarbete. I Sverige har ett delbetänkande nyligen avgivits. Ett svenskt betänkande avgivet av familjepolitiska kommittén i maj 1972, behandlar likaså vissa i föreliggande medlemsförslag aktualiserade frågor.

Mot bakgrund av vad ovan sagts om utvecklingen mot en starkt ökad förvärvsintensitet hos kvinnorna i alla nordiska länder och med hänsyn till det samarbete som hittills bedrivits inom Norden på familjerättens område och till den ökade integrationen i Norden med återverkningar även inom familjebildningen synes det angeläget att även i föreliggande medlemsförslag aktualiserade frågor löses i samverkan mellan de nordiska länderna.

Utskottet menar att i det ovannämnda revisionsarbetet och i ländernas reformarbete över huvud taget bör eftersträvas ett likartat innehåll i försörjarbegreppet och såvitt möjligt ensartad praxis av detta jämte likartad syn på män och kvinnor i försörjarrollen.

Utskottet anser liksom flertalet remissorgan och såsom även klart uttalades vid rådets inledningsvis nämnda konferens i Köpenhamn, att lagstiftningen främst bör säkra barnens rätt till försörjning, däri inbegripet vård, tillsyn och utbildning. Härvid bör ansvaret åvila båda föräldrarna lika. Försörjarbegreppet skall således koncentreras till att omfatta det nödvändiga skyddet för barnen. Äkta makar bör betraktas som ekonomiskt självständiga individer med de övergångsbestämmelser och undantag som är erforderliga för att skydda sådana kvinnor, som inte har möjlighet till förvärsarbete.

Med anledning av medlemsförslaget om husmödrars socialskydd instämmer utskottet i att husmödrars eller andra hemarbetandes sociala trygghet bör ökas inom socialförsäkringssystemen. Utskottet menar dock att ökade förmåner förutsätter arbetsinsatser i form av angelägna vårduppgifter på sådant sätt att den hemarbetande, som kan vara man eller kvinna, i sitt hem utför vård och tillsyn av små barn, sjukliga åldringar, andra sjuka eller handikappade. Vårduppgifterna begränsas således ej till husmödrar utan knyter även an till den växande gruppen hemarbetande män.

Genom en ordning av här skisserad art med en inordning i ländernas socialförsäkringssystem av personer med vissa vårduppgifter synes även i viss mån kunna tillgodoses de önkemål som framförts i medlemsförslaget om utvidgning av familjebegreppet i lagstiftningen. Familjesubstitutet, exempelvis hem med vårdnad av avlägsen släktings barn eller sjuklig åldring,

skulle därigenom helt naturligt falla in under socialförsäkringssystemet. En utvidgning av det konventionella familjebegreppet till att avse olika familjesubstitut anser utskottet ej finns skäl att förorda. Ländernas socialförsäkringsbestämmelser är oftast redan utformade så att de syftar till att utöver familjens ram ge trygghet och stöd åt den försäkrade.

Mot bakgrund av vad ovan anförts föreslår socialpolitiska utskottet att rådet ville antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1. att företaga en genomgång av ländernas rättsregler i syfte att avlägsna sådana bestämmelser som leder till olika behandling av män och kvinnor i försörjarhänseende,
2. att eftersträva ett likartat innehåll i försörjarbegreppet och såvitt möjligt ensartad praxis av detta jämte likartad syn på män och kvinnor i försörjarrollen och därvid knyta försörjningsskyldigheten till barnen, och
3. att utforma socialförsäkringssystemen i de nordiska länderna så att den som i sitt hem har vård och tillsyn av små barn, sjukliga åldringar, andra sjuka eller handikappade kommer att omfattas av systemen.

Oslo den 17 november 1972

<i>Kristian Albertsen (S)</i>	<i>Pentti Antila (Skyp)</i>	<i>Roald Bye (A)</i>
<i>Poul Dalsager (S)</i>	<i>Bjarni Guðnason (SF)</i>	<i>Sven Hammarberg (s)</i>
<i>Lars Lindeman (Sd)</i>	<i>Grethe Lundblad (s)</i>	<i>Gerda Møller (KF)</i>
<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>	<i>Salve Salvesen (A)</i>	<i>Egil Aarvik (Kr. F)</i>
		Förman
	<i>Saimi Ääri (K)</i>	

Medlemsförslag

om samarbete om förbättrat socialskydd för husmödrar

(Väckt av Berte Rognerud, Kerttu Saalasti och Sylvi Siltanen)

I det moderna samhället strävar olika yrkeskategorier att genom sina fackföreningsorganisationer trygga sina intressen i fråga om löne- och semesterförmåner, arbetstidsregleringar och pensionsskydd. Goda resultat har också uppnåtts, speciellt av välorganiserade yrkeskategorier. Även statsmakterna har i alla de nordiska länderna aktivt verkat för att utveckla sociallagstiftningen. Norden kan också i dag betraktas som ett av de ledande områdena i världen i detta hänseende.

Det oaktat finns det även i de nordiska länderna sådana betydande medborgarkategorier, som ännu i dag måste anses vara allvarligt eftersatta i dessa hänseenden. Den största kategorin utgörs utan tvivel av husmödrar, som inte har förvärvsarbete.

I rådgivningsarbetet på den husliga ekonomins område ges begreppet huslig ekonomi numera i de nordiska länderna en mycket vidsträckt innebörd. Det anses omfatta allt som hör till en husmors arbete. Detta anger hur omfattande, ansvarsfullt och ur samhällets synvinkel betydelsefullt husmors arbete är. Mot detta kontrasterar det faktum att hemhushållningsarbetet inte tillerkänts penningmässigt värde. De i den sociala lagstiftningen föreskrivna rättigheterna och förmånerna bygger i allmänhet på förvärvsinkomst, varigenom husmödrar utan sådan t. ex. blir helt utan på arbetsinkomst grundad pension. Husmödrarna är även sämre ställda än andra medborgarkategorier i fråga om sådana rättigheter som arbetslidskydd, semester, lön för utfört arbete och olika former av pension.

Vid representantskapsmöte i Nådendal, Finland, i augusti 1969 har Nordens landskvinnor, som företräder cirka 500 000 kvinnor i alla de nordiska länderna, beslutat rikta en hänvändelse till Nordiska rådet med hemställan om att rådet måtte ta upp frågan om husmors socialskydd och uppnåendet av enhetlig lagstiftning på detta område (se *Tillägg*).

Undertecknade vill för egen del med hänvisning till de i det föregående anförda allmänna synpunkterna om husmödrarnas ställning med avseende å sociala rättigheter helt instämma i att denna fråga upptages till undersökning på nordiskt plan. En utförlig samnordisk utredning om nuläget och behovet av eventuella lagstiftningsåtgärder borde med det snaraste utföras för att skapa en grund för fortsatta åtgärder samt för förenhetligan-

de av bestämmelserna i de olika länderna. Enligt vårt förmenande är det fråga om en ur samhällets synvinkel central uppgift, som berör betydande medborgarkategorier och som bör ägnas allvarlig uppmärksamhet från statsmakternas sida.

Under åberopande av vad ovan anförts föreslås,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att utreda frågan om husmors socialskydd samt på grundval härav vidtaga erforderliga åtgärder för att förbättra och förenhetliga husmödrarnas socialskydd i de nordiska länderna.

Oslo och Helsingfors den 19 december 1969

Berte Rognerud (H)

Kerttu Saalasti (K)

Sylvi Siltanen (Sd)

*TILLÄGG***Skrivelse från Nordens landskvinnor till Nordiska rådet angående socialskydd för husmödrar**

Till Nordiska rådet

Nordens landskvinnor samlade till representantskapsmöte i Nådendal, Finland, har vid sitt möte som huvudtema behandlat husmors socialskydd. Vi hemställer att Nordiska rådet tar upp denna viktiga fråga till behandling och därvid beaktar nödvändigheten av förbättringar liksom angelägenheten av en enhetlig lagstiftning på detta område i de nordiska länderna.

Till Nordens landskvinnor är anslutna följande organisationer, vilka representerar cirka 500 000 kvinnor:

Danmark: De Samvirkende Danske Husholdningsforeninger, De Samvirkende Danske Husmandsforeningers Husholdningsudvalg, De Samvirkende Jydske Landboforeningers Husholdningsudvalg.

Finland: Pienviljelijäin keskusliitto, Maatalousnaisten keskus.

Norge: Norges bondekvinnelag, Norsk bonde- og småbrukerlags kvinnegruppe.

Sverige: Centerns kvinnoförbund.

Nådendal den 14 augusti 1969

Siiri Nieminen

Ordförande

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 131).

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslagen A 263/s: Försörjarbegreppet, A 296/s: Samarbete om förbättrat socialskydd för husmödrar och A 323/s: Utvidgning av familjebegreppet i lagstiftningen.

(Se Sak A 263/s: Bilaga 7)

Medlemsförslag

om utvidgning av familjebegreppet i lagstiftningen

(Väckt av Pentti Antila, Elsi Hetemäki, Antti-Veikko Perheentupa, Sylvi Siltanen och Ulf Sundqvist)

Familjehelheternas bevarande och främjandet av familjens verksamhet hör till socialpolitikens centrala syftemål. Härvid utgår man ifrån, att familjen inom samhället utgör den främsta betydelsefulla grundenheten som erbjuder möjligheter till de intimaste mänskliga relationerna över huvud och särskilt utgör den bästa och naturligaste uppväxtmiljön för barn och ungdomar.

Det socialpolitiska stöd som ges åt familjer är dels ekonomiskt, t. ex. avsett för att bestrida boendekostnader, och dels olika former av sociala tjänster såsom hushållshjälp, dagvård för barn, erbjudande av semester- och rekreationsmöjligheter samt rådgivning och medling i fråga om konflikter inom familjen. Av dylikt stöd blir i allmänhet utan vidare delaktiga naturliga familjer, d. v. s. sådana familjer som består av föräldrar som lever i äktenskap eller den ena av dem samt dessas egna eller adopterade barn. Däremot kan situationen i fråga om beviljandet av understöd vara synnerligen oklar då fråga är om något annat än med familj jämförbart matlag, som kan betecknas såsom familjesubstitut. En dylik familjeenhet kan bestå t. ex. av far- eller morföräldrar samt deras barnbarn, äkta makar eller ensamstående personer, som har ett eller flera fosterbarn, eller sedan föräldrarna dött tillsammans boende syskon, av vilka de äldre kan ha vårdnaden av de yngre.

Den ersättande familjeenheten är i allmänhet mycket värdefull för sådana barn och unga som förlorat sina föräldrar eller som av olika orsaker inte kan bo tillsammans med sina föräldrar. Dylika enheter har emellertid likadana ekonomiska och materiella problem som de naturliga familjerna och deras sammanhållning hotas på samma sätt av många faktorer. Ett problem ligger däri, att familjesubstitutens fortbestånd ej från samhällets sida betraktas som en lika viktig angelägenhet som de naturliga familjernas. De har inte heller stöd i likadana faktorer i lagstiftningen som ett familjesamfund, som byggts upp kring äktenskapet. Fortbeståndet av det inbördes förhållandet mellan de vuxna och minderåriga som hör till den ersättande familjeenheten kan ofta helt och hållet vara beroende av den vilja myndigheter eller utomstående enskilda personer, närmast de biologiska föräldrarna till minderåriga, på

ett sätt som inte i tillräcklig mån fäster uppmärksamhet vid den minderårigas egen vilja eller fördel. Det är skäl att betona att invanda situationer, som kan tillförsäkra den minderåriga fortlöpande trygghet, är av stor betydelse. På grund härav vore det skäl att utvidga familjebegreppet i lagstiftningen på så sätt, att de socialpolitiska stödåtgärderna skulle utsträckas till familjesubstitut på samma sätt som till naturliga familjer, för så vitt ej synnerliga skäl till annat föreligger. Genom samma begreppsutvidgning borde man sträva därhän att man med alla möjliga metoder försöker trygga de för barns och ungas utveckling så viktiga mänskliga relationerna inom en sådan enhet av familjekaraktär.

Förutom med tanke på minderårigas vård och uppväxtmiljö bör också bevaras enheter av familjekaraktär oberoende av deras struktur, emedan de är viktiga ur samhällets synpunkt, icke minst för åldringars och sådana grupperns vidkommande, som är beroende av andra människors hjälp och stöd. Även denna synpunkt borde därför tagas i beaktande vid en precisering av familjebegreppets innehåll i lagstiftningen. Även om anstaltsvård är nödvändig för många åldringar och svårt invalidiserade på grund av den vård de behöver eller på grund av deras anpassnings-svårigheter, borde man dock inom lagstiftningen klart eftersträva att anstaltsvården ej i onödan utvidgas. För en dylik strävan talar både ekonomiska och mänskliga synpunkter.

Med stöd av vad ovan anförts får vi föreslå,

att Nordiska rådet ville antaga en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar om att dessa måtte företaga en revidering och utvidgning av familjebegreppet i lagstiftningen på så sätt, att det skulle motsvara socialpolitiska ändamålsenlighetssynpunkter.

Helsingfors i februari 1971

Pentti Antila (Smp) Elsi Hetemäki (Kok) Antti-Veikko Perheentupa (Sd)

Sylvi Siltanen (Sd)

Ulf Sundqvist (Sd)

BILAGA 1, Yttranden (Se supplementband, s. 164)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslagen A 263/s: Försörjarbegreppet, A 269/s: Samarbete om förbättrat socialskydd för husmödrar och A 323/s: Utvidgning av familjebegreppet i lagstiftningen

(Se Sak A 263/s: Bilaga 7)

Medlemsförslag

om nordisk utlänningslagstiftning

(Väckt av Erik Adamsson, Svend Haugaard, Ingemar Mundebo och Helge Scip)

I en rekommendation år 1966 (*nr 22/1966*) hemställde Nordiska rådet till regeringarna att utreda förutsättningarna för en enhetlig nordisk utlänningslagstiftning och en samstämmig nordisk utlänningspolitik. I anledning av rekommendationen tillsatte regeringarna sakkunniga, som den 16 juni 1970 avgav sitt betänkande om utlänningspolitik och utlänningslagstiftning i Norden (*NU 1970: 16*).

Betänkandet innehåller en rad konkreta förslag till åtgärder för harmonisering av utlänningslagstiftning i de nordiska länderna. Utgående från utlänningslagstiftningens uppbyggnad och funktion i varje land lägger de sakkunniga fram sina förslag. Man tar till en början upp de olika legitimationshandlingarna och tillståndsgivningen vid inresa. Därvid kommer man bl. a. in på reglerna om visumtvånget. Det finns nyanser i ländernas lagstiftning härom liksom då det gäller beviljande av arbetstillstånd. Giltighetstiden för tillstånden varierar från land till land liksom den praktiska tillämpningen.

Icke heller är reglerna helt enhetliga i fråga om avvisning av utlänningslagstiftning och beträffande de medel som står till buds vid avvisningen. Utvisning är ett särskilt institut, som finns i de olika länderna med vissa nyanser vad gäller detaljerna.

Frågan om visumtvånget har upptagits i ett särskilt medlemsförslag i Nordiska rådet som är under behandling i rådet (*sak A 291/j*).

Det synes emellertid naturligt att även de övriga sakkunnigförslagen, som gäller de nordiska utlänningslagstiftningarnas harmonisering, föres vidare. Om det nordiska passområdet skall kunna fungera som en enhet på sikt, är det nödvändigt att utlänningslagstiftning behandlas på samma sätt överallt.

I betänkandet finns ett diagram över invandrings- och utvandringsöverskotten i de olika länderna. Det utvisar att Sverige har ett betydande invandringsöverskott, Norge ett något mindre, medan Danmark och Finland under senare år fått ett utvandringsöverskott. Denna omständighet liksom det förhållandet att även det absoluta antalet utlänningslagstiftning varierar i de olika länderna och därmed deras relativa betydelse för landet bör ej vara avgörande hinder för en harmonise-

ring. Målsättningen måste vara att utlänningar, vilka lagligen inkommit till ett nordiskt land, skall kunna röra sig fritt inom Norden på samma sätt som där hemmahörande nordiska medborgare och vara underkastade i princip samma regler oavsett i vilket land de uppehåller sig. Det bör icke vara omöjligt att samordna den nordiska utlänningspolitiken.

Under åberopande av det anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att genomföra de förslag som framlagts i betänkandet om nordisk utlänningspolitik och nordisk utlänningslagstiftning (NU 1970: 16).

Stockholm, København och Oslo den 15 juni 1971

Erik Adamsson (s) Svend Haugaard (RV) Ingemar Mundebo (fp)

Helge Seip (V)

BILAGA 1, Yttranden (Se supplementband, s. 192)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om nordisk udlændingslovgivning.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 1. november 1971 i Stockholm, den 16. august 1972 i Reykjavik, den 17. august 1972 i Höfn, den 30. november og 1. december 1972 i Helsingør og den 8. januar 1973 i Stockholm.

I mødet den 1. november 1971 deltog statsrådet Carl Lidbom, Sverige. I mødet den 1. december 1972 deltog justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, justisminister Petter Koren, Norge, og statsrådet Lennart Geijer, Sverige.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget går ud på at opfordre regeringerne til at gennemføre de forslag, der er fremsat i betænkningen om nordisk udlændingspolitik og fremmedlovgivning (N.U. 1970: 16) afgivet af et sagkyndigt udvalg nedsat i anledning af Nordisk Råds rekommandation nr. 22/1966, hvori det henstilles til regeringerne at udrede forudsætningerne for en fælles nordisk fremmedlovgivning og en ensartet udlændingspolitik.

Forslagsstillerne anfører blandt andet, at den pågældende betænkning indeholder en række konkrete forslag med henblik på harmonisering af de nordiske landes fremmedlovgivning. Det gælder således reglerne om opholds- og arbejdstilladelse, visumtvang, afvisning og udvisning. En gennemførelse af betænkningens forslag vil bidrage til, at det nordiske pasområde kan fungere som en enhed. Forslagsstillerne mener, at målsætningen for den nordiske udlændingspolitik bør være, at alle udlændinge, der lovligt er kommet ind i et af de nordiske lande, frit kan bevæge sig inden for Nordens grænser på samme måde som nordiske statsborgere og principielt være underkastet de samme regler, uanset i hvilket af landene de opholder sig.

2. Kort redegørelse for de sagkyndiges forslag (NU 1970: 16)

1 Udlændingspolitikken

Betænkningen går ud fra, at der for øjeblikket savnes forudsætninger for en fællesnordisk udlændingspolitik, men at dette ikke udelukker, at hvert af landene stræber efter at følge fælles retningslinier på dette

område. De aktuelle problemer i de nordiske lande er delvis af forskellig karakter, men man har stræbt efter at nærme de nordiske lande til hverandre. Det er nødvendigt, at man med opmærksomhed følger de virkninger, som indvandring af fremmed arbejdskraft har på indenlandske marginalgruppers mulighed for beskæftigelse (ældre og handicappede m. fl.), ligesom man må følge den udenlandske arbejdskrafts fordeling på forskellige fagområder for at forhindre, at indvandrerne koncentrerer inden for lavtlønsområdet. I princippet bør udenlandske arbejdere have tilladelse til at arbejde i et nordisk land i et år, medmindre ansættelsens karakter og varighed eller andre særlige grunde giver anledning til at begrænse tilladelsen for et kortere tidsrum, og arbejdsmarkedets parter bør have betydelig indflydelse ved afgørelser af sager om arbejdstilladelse. Med hensyn til ansættelsesvilkår og mulighed for levestandard er det allerede accepteret i hvert af de nordiske lande, at den udenlandske arbejdstager skal have samme stilling som den hjemlige arbejdskraft.

De sagkyndige mener endvidere, at man må fastholde det princip, at indvandrere skal have mulighed for at få bolig af samme standard som den indenlandske befolkning. Muligheden for at skaffe bolig bør derfor undersøges, inden der gives tilladelse til ophold og arbejde, og provisoriske løsninger bør i almindelighed ikke accepteres, idet man må stræbe efter at forhindre et udenlandsk boligproletariat. Det er også væsentligt, at indvandrernes familie ikke splittes derved, at deres pårørende ikke kan få tilladelse til indrejse.

2 Fremmedlovgivningen

Betænkningen foreslår, at førstegangstilladelse til ophold bør gives for et år, medmindre særlig hensyn taler derimod. Også tilladelse til fortsat ophold bør bevilges for mindst et år. Derefter bør der tages særlig hensyn til det tidsrum, hvori udlændingen har opholdt sig i landet, således at den mere betryggede stilling, som allerede i praksis gives udlændinge med fast tilknytning til landet, bliver garanteret i lov eller på anden tilsvarende måde. Man foreslår, at Danmark, Finland og Norge indfører bestemmelser om opholdstilladelse uden tidsbegrænsning, som i det væsentlige stemmer med de svenske regler på dette område.

Betænkningen antager, at bestemmelserne om afvisning af udlændinge fra et nordisk land bør gøres så ensartede, som det er muligt, og grundlaget for afvisning bør præciseres så nøjagtigt, som det er muligt under hensyn til sagernes summariske karakter. Det foreslås, at en udlænding skal kunne afvises fra indrejse, hvis han savner pas eller opholdstilladelse, undlader at meddele fornødne oplysninger, savner midler til sit ophold, er asocial eller har gjort sig skyldig i forbrydelser m.v. eller er en fare for statens sikkerhed. Det almindelige afvisningsgrundlag, som

for øjeblikket eksisterer i Danmark, Finland og Norge, foreslås ophævet, og afvisning bør i Norge og Sverige kun anvendes som middel til at hindre den pågældende i at indrejse i landet.

Også grundlaget for senere at tvinge udlændinge ud af et af de nordiske lande bør gøres ensartet. Særlig udlændinge, som har opholdt sig i længere tid i et nordisk land, bør nyde større tryghed end andre udlændinge. Man foreslår, at der gennemføres regler om bortvisning af udlændinge, hvilket skal kunne ske inden for tre måneder efter indrejse til et af de nordiske lande, enten på det samme grundlag som kan foranledige afvisning, eller på grund af at den pågældende har skaffet sig adgang til Norden uden om paskontrol. Endvidere bør der gennemføres regler om udvisning, der skal kunne ske som følge af manglende pas eller opholdstilladelse, uefterrettelighed med hensyn til at iagttage bestemmelser og vilkår m.v., asocialitet, forbryderiske handlinger eller som følge af risiko for statens sikkerhed m.v. For så vidt angår nordiske statsborgere bør der gælde den særlige regel, at udvisning fra et andet nordisk land kun kan ske, når der foreligger særlige grunde herfor.

Betænkningen går endvidere ind for, at der ud fra retssikkerhedssynspunkter såvel i Finland som i Sverige gives internerede udlændinge mulighed for at få spørgsmålet om fortsat frihedsberøvelse prøvet ved domstolene. Dette svarer til den tilstand, der allerede er gældende i Danmark og Norge, og spørgsmålet overvejes i Sverige i en særlig udredning. Endelig bør der gives udlændinge i alle de nordiske lande ret til at få aktindsigt i sin egen sag, ligesom det er af stor betydning, at afslag på ansøgninger motiveres. Såvel i Danmark som i Finland og Sverige har udlændinge ikke ubetinget ret til at klage over beslutninger, hvor igennem han nægtes opholds- eller arbejdstilladelse, afvises, bortvises eller udvises, men også på dette punkt bør der ske en ændring, således at det almindeligt anerkendte princip om adgang til klage kommer til at omfatte udlændinge.

3. *Remissytringer*

Udtalelser om forslaget er indkommet fra følgende myndigheder og organisationer i perioden 19. juli—25. oktober 1971:

Danmark:

Justitsministeriet.
 Dansk Arbejdsgiverforening.
 Landsorganisationen i Danmark
 Danmarks Rederiforening.

Finland:

Ministeriet för utrikesärendena.
 Ministeriet för inrikesärendena.

Arbetskraftsministeriet.
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund.
Statens tekniska tjänstemäns centralförbund.

Norge:

Kommunal- og arbeidsdepartementet.
Justis- og politidepartementet.
Arbeidsdirektoratet.
Statens utlendingskontor.
Oslo politikammer.
Bergen politikammer.
Asker og Bærum politikammer.
Tromsø politikammer.
Norsk arbeidsgiverforening.
Landsorganisasjonen i Norge.

Sverige:

Rikspolisstyrelsen.
Arbetsmarknadsstyrelsen.
Statens invandrarverk.
Länsstyrelsen i Stockholms län.
Länsstyrelsen i Malmöhus län.
Länsstyrelsen i Västmanlands län.
Länspolischefen i Stockholms län.
Stockholms polisdistrikt.
Märsta polisdistrikt.
Solna polisdistrikt.
Täby polisdistrikt.
Helsingborgs polisdistrikt.
Landskrona polisdistrikt.
Malmö polisdistrikt.
Trelleborgs polisdistrikt.
Ystads polisdistrikt.
Landsorganisationen i Sverige.
Svenska arbetsgivareföreningen.
Tjänstemännens centralorganisation (TCO).

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Fra *dansk* og *norsk* side var man positivt indstillet over for ønsket om en samordning af de nordiske landes udlændingspolitik, men man pegede på, at forholdet til det europæiske fællesmarked måtte afklares, før man forsøgte på at samordne de nordiske landes udlændingspolitik. Medlemsforslagets vidtgående målsætning ville næppe kunne realiseres på daværende tidspunkt, men adskillige af de konkrete forslag om ændringer i fremmedlovgivningen kunne gennemføres uden hensyn til eventuelle ændringer i udlændingspolitikken. Over for betænkningens forslag om ændring i fremmedlovgivningen indtog man som helhed en positiv stilling. Fra *norsk* side henvistes der for så vidt angår udlændingspolitikken tillige til et særligt nedsat udvalg, hvis indstilling man ville afvente, før der toges stilling til denne side af sagen.

Fra *finsk* og *svensk* side anbefalede remissudtalelserne i altovervejende grad medlemsforslaget, men navnlig i de svenske udtalelser findes der en del kritiske bemærkninger om enkelthederne i de sagkyndiges betænkning. *Statens invandrarverk* var også opmærksom på, at de nordiske landes uensartede forhold til EEC kunne medføre, at det ikke er muligt at opretholde ensartede lovbestemmelser i de nordiske lande, og man mente derfor, at løsningen af markedsproblemerne måtte foreligge, før der blev gjort noget forsøg på yderligere samordning af fremmedlovgivningen i Norden.

De tre landsorganisationer i Danmark, Norge og Sverige, kan vanskeligt akceptere forslag, der fører til beskæftigelsesmæssige problemer for lønmodtagerne i deres eget land. Man var derfor betænkelig over for ændring af reglerne om opholds- og arbejdstilladelse, medmindre der indførtes garantiordninger for den indenlandske arbejdskraft. Man lagde særdeles stor vægt på, at arbejdsmarkedets parter får fornøden indflydelse på behandlingen af sager om opholds- og arbejdstilladelse. Man pegede direkte på, at sådanne afgørelser bør henlægges til kollegiale nævn med repræsentanter fra administrationen samt arbejdsgiveres og arbejdstageres organisationer.

4. Udvalget

Det fremgår af remissytringerne, at de hørte myndigheder og organisationer på stort set alle væsentlige områder kan tiltræde en gennemførelse af de sagkyndiges forslag om en harmonisering af den nordiske udlændingspolitik og udlændingelovgivning.

I flere af remissytringerne tages der dog forbehold over for en endelig stillingtagen til mulighederne for at gennemføre betænkningens forslag på grund af den usikkerhed, der på tidspunktet for afgivelsen af udtalelserne herskede med hensyn til de nordiske landes forhold til de europæiske fællesskaber. Dette forhold er nu afklaret, og resultatet nødvendiggør efter udvalgets opfattelse ikke, at der indhentes yderligere udtalelser, inden der tages stilling til medlemsforslaget.

Som følge af den danske tilslutning til de europæiske fællesskaber skal der gennemføres ændringer i udlændingelovgivningen af hensyn til fællesskabsreglerne om arbejdskraftens frie bevægelighed, fri etableringsret og fri udveksling af tjenesteydelser. Justitsministeriet har fremsat lovforslag herom, som tillige på væsentlige punkter gennemfører betænkningen om nordisk udlændingspolitik og nordisk udlændingelovgivning. Dette gælder således udkastets bestemmelser om afvisning af kriminelle personer og misbrugere af beruselsesmidler samt afskaffelsen af den såkaldte "generalklausul", hvorefter en udlænding kan afvises (udvises), når hans forhold i øvrigt giver anledning dertil. Endvidere indeholder forslaget regler om at der sikres vedkommende udlænding kla-

gemulighed til højere myndighed med ret til at opholde sig i landet, indtil der er truffet en endelig afgørelse.

Danmarks forpligtelser over for de europæiske fællesskaber medfører, at de regler i den gældende lovgivning, der er gennemført som en konsekvens af indgåelsen af den nordiske paskontroloverenskomst af 12. juli 1957, foreslås ophævet i det omfang, de er udtryk for, at Danmark varetager de øvrige nordiske landes indrejseinteresser. Ophævelsen har dog kun virkning i forhold til statsborgere i lande, der er medlemmer af fællesskaberne.

Betydningen heraf i relation til paskontroloverenskomsten har været drøftet på embedsmandsmøder med deltagelse af repræsentanter fra Danmark, Finland, Norge og Sverige. Island er blevet holdt løbende underrettet om forhandlingerne. Under disse drøftelser er der opnået enighed om en tillægsoverenskomst til paskontroloverenskomsten, hvorefter Danmark ved tilslutningen til de europæiske fællesskaber kan fravige paskontroloverenskomstens regler om indrejse og ophold i det omfang, de gældende fællesskabsbestemmelser nødvendiggør det. Som modstykke hertil påtager Danmark sig en udvidet pligt til fra de øvrige nordiske lande at tilbagetage udlændinge, som i kraft af fællesskabsreglerne er indrejst via Danmark i det nordiske pasområde. Denne tillægsoverenskomst forventes undertegnet i begyndelsen af 1973 med ikrafttræden den 1. juli 1973.

Tillægsoverenskomsten medfører ikke ændringer af væsentlig betydning for det nordiske pasområde, således som det har fungeret siden gennemførelsen af paskontroloverenskomsten. Den udlændingspolitik, overenskomsten står som udtryk for, må videreudvikles, og den stadig stigende ind- og udrejse af både nordiske og ikke nordiske statsborgere øger behovet for, at ikke blot de formelle betingelser for ind- og udrejse er ensartede, men at tillige behandlingen af udlændinge ikke bliver forskellig fra om opholdslandet er det ene eller det andet. Skal det nordiske pasområde på længere sigt fungere som en enhed, er det nødvendigt, at udlændinge behandles på samme måde overalt.

Forudsætningerne for at skabe en fællesnordisk udlændingspolitik er i dag ikke til stede. De enkelte landes ud- og indvandringsproblemer er for forskelligartede til, at en snæver samordning er mulig.

De hidtidige bestræbelser for at opstille fælles retningslinjer for udlændingspolitikken bør imidlertid intensiveres. Det er udvalgets opfattelse, at en forudsætning for, at en sådan intensivering kan medføre resultater, er gennemførelse af ensartede regler på fremmedlovgivningens område. Er betingelserne for at nægte udlændinge indrejse, ophold eller ret til fortsat ophold forskellige, vil en samordning ikke være mulig. Reglerne i paskontroloverenskomsten må derfor suppleres med en ensartet fremmedlovgivning. Den øgede retssikkerhed for den enkelte udlænding, som en gennemførelse af betænkningens forslag medfører,

vil på fremmedlovgivningens område realisere en række af de grund-sætninger om respekt og anerkendelse af det enkelte individs frihed og integritet, som netop i de nordiske lande har en så fremtrædende plads. Det er en åbenlys mangel ved den gældende lovgivning, at der hverken er adgang til for domstolene at indbringe spørgsmålet om lovligheden af en frihedsberøvelse i medfør af fremmedlovgivningen eller adgang til at klage over afgørelser truffet i medfør af fremmedlovgivningen i samme omfang, som det er muligt at klage over andre administrative afgørelser.

Under henvisning hertil indstiller udvalget, at Nordisk Råd i anled-ning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige at gennemføre en fremmedlovgivning i hovedsagelig overensstemmelse med de forslag, som indeholdes i betænkningen om nordisk udlændingspolitik og fremmedlovgivning (NU 1970: 16) samt nøje undersøge mulighederne for en yderligere samordning af udlæn-dingspolitikken.

Stockholm den 8. januar 1973.

Erik Adamsson (s) *Poul Dam (SF)* *Georg Ehrnrooth (Sv)*

Erling Engan (Sp) *Ove Hansen (S)* *Carl-Henrik Hermansson (vpk)*

Allan Hernelius (m) *Tellervo Koivisto (Sd)* *Matthías Á. Mathiesen (Sj)*

Arne Nilsen (A) *Helge Seip (V)* *Knud Thestrup (KF)*

Formand

Medlemsförslag

om auktorisation för optiker m. m.

(Väckt av Anna-Lisa Nilsson och Jan-Ivan Nilsson)

År 1965 antog Nordiska rådet en rekommendation (*rek. nr 1/1965*) till de nordiska regeringarna angående auktorisation av optiker av följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för införande av likartade regler angående auktorisation av glasögonoptiker samt att i anslutning härtil undersöka möjligheterna för en gemensam specialutbildning för denna utbildningsgrupp.

I anledning av rekommendationen tillsattes en arbetsgrupp, som i september 1970 framlade förslag till införande av en auktorisationsordning för optiker i Danmark och Norge samt till en nordisk arbetsmarknad för optiker (*NU 1970: 19*).

Frågan om någon form av auktorisation/legitimation för optiker togs upp i rådet mot bakgrund av önskemålet att för optikerna liksom för många andra grupper medicinalpersonal skapa enhetliga nordiska regler. I Finland och Sverige finns legitimationsordningar för optiker, medan Danmark och Norge saknar sådana. Arbetsgruppen noterar att de finska och svenska legitimationsordningarna skiljer sig i vissa delar. De finska legitimerade optikerna har ensamma rätt att utprova och försälja glasögon, alltså en art av monopolställning. Den i Sverige gällande ordningen innebär enbart en garanti för allmänheten att en legitimerad optiker har genomgått en kvalificerad utbildning, som är underkastad offentlig reglering och tillsyn. Enligt arbetsgruppen övervägs för närvarande ej några ändringar av de finska och svenska ordningarna.

Arbetsgruppens förslag går ut på att auktorisationsordningar införes i Danmark och Norge i överensstämmelse med den ordning som gäller i Sverige för legitimation av optiker. Arbetsgruppen konstaterar att ländernas utbildning för optiker innehåller skiljaktigheter på en rad punkter. Trots dessa avvikelser anser den dock att utbildningsformerna i Danmark och Norge uppfyller de krav som bör ställas för att kunna ge en auktorisation för optiker.

Det synes värdefullt att verksamheten för denna betydelsefulla yrkesgrupp kringgärdas med någon form av auktorisation i alla nordiska länder. Även om reglerna för auktorisation i viss mån skiljer sig länderna emellan, torde det väsentliga vara att allmänheten ges garanti för att

erhålla en kvalificerad kunnig service från optiker vilkas utbildning är underställd offentlig reglering och tillsyn.

Arbetsgruppen har funnit att det i likhet med vad som gäller för läkare, tandläkare och sjuksköterskor nu bör vara möjligt att införa en nordisk arbetsmarknad för optiker. Detta synes möjligt under förutsättning att förslaget om auktorisationsordningar genomföres i Danmark och Norge. Härigenom garanteras allmänheten att vederbörande optiker har genomgått en kvalificerad facklig utbildning, även om utbildningens innehåll är olika i länderna.

Under hänvisning till vad ovan anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet måtte rekommendera

1. regeringarna i Danmark och Norge att genomföra en auktorisationsordning för optiker i enlighet med det förslag, som framlagts i Nordisk utredningsserie (*NU 1970: 19*) samt
2. regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att införa en nordisk arbetsmarknad för optiker i enlighet med nämnda förslag.

Stockholm den 13 augusti 1971

Anna-Lisa Nilsson (c)

Jan-Ivan Nilsson (c)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 231)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om auktorisation för optiker m. m. Förslaget har behandlats av utskottet vid dess möten i Umeå den 22—23 augusti 1972 och i Oslo den 17—18 november 1972.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet måtte rekommendera 1) regeringarna i Danmark och Norge att genomföra en auktorisationsordning för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk udredningsserie (*NU 1970: 19*) samt 2) regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att införa en nordisk arbetsmarknad för optiker i enlighet med nämnda förslag. Som underlag för medlemsförslaget ligger ett av en nordisk arbetsgrupp framlagt betänkande om auktorisation för optiker. Arbetsgruppen i sin tur har tillsatts i anledning av en tidigare rekommendation i rådet.

Av de nordiska länderna har endast Finland och Sverige auktorisationsordningar för optiker. Dessa legitimationsordningar skiljer sig i vissa delar. Arbetsgruppens förslag går ut på att auktorisationsordningar införes i Danmark och Norge i överensstämmelse med den svenska ordningen för legitimation av optiker, vilken innebär enbart en garanti för allmänheten att en legitimerad optiker har genomgått en kvalificerad utbildning som är underkastad offentlig reglering och tillsyn.

2. Remissyttrandena

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Nordisk optikerråd.

Danmark

Indenrigsministeriet.
Den Alm. Danske Lægeforening.
Danmarks Specialoptikerforening.
Optikerforeningen af 1958.
Urmager- og Optiker-Forbundet.
Dansk Oftalmologisk Selskab.

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet.
Finlands läkarförbund.
Finlands special-optikerförbund r.f.

Norge

Socialdepartementet.
Den norske lægeforening.
Norges optikerforbund.

Sverige

Socialstyrelsen.
Sveriges läkarförbund.
Sveriges legitimerade optikers riksförbund.
Sveriges urmakare- och optikerförbund.

Bland remissorganen återfinnes — liksom också inom ovan nämnda nordiska arbetsgrupp, som utarbetat betänkandet i frågan — vissa skiljaktiga meningar såvitt gäller i medlemsförslaget aktualiserade frågor.

Införande av en auktorisationsordning för optiker

Socialministerierna i Danmark, Finland och Sverige är positiva till att det införes en ordning som ger garanti för att vederbörande optiker besitter tillfredsställande kvalifikationer för att utöva yrket. *Socialdepartementet* i Norge upplyser att man arbetar på ett lagförslag om auktorisations- eller legitimationsordning inom hälsosektorn avseende vissa kategorier av fackpersonal vars verksamhet inte regleras av särskild lagstiftning. Förslaget tar bl. a. sikte på att skapa auktorisationsordningar för optiker baserade på utbildningskrav. *Den Almindelige Danske Lægeforening* och *Finlands läkarförbund* är positiva till förslaget. *Finlands läkarförbund* uppehåller sig vid de speciella finska bestämmelser som gäller på området, bl. a. beträffande utprovning av kontaktlinser och glasögon till barn. Positiva till förslaget är likaså *Dansk Oftalmologisk Selskab*, *Finlands specialoptikerförbund* och *Sveriges urmakare- och optikerförbund*. *Den norske lægeforening* har hänvisat förslaget för yttrande till *Norsk oftalmologisk forening* som i princip också är positiv.

Indenrigsministeriet i Danmark ställer sig tveksamt till genomförandet av förslaget för närvarande mot bakgrund av inhämtade yttranden från *Danmarks Specialoptikerforening*, *Optikerforeningen af 1958* och *Urmager- og Optiker-Forbundet*, vilka samtliga menar att genomförandet av en auktorisationsordning för optiker bör avvakta Danmarks eventuella inträde i EEC.

Sveriges läkarförbund är negativt till förslaget mot bakgrund av att lägre kunskapskrav för optiker synes föreligga i övriga nordiska länder. *Nordisk optikerråd* är likaså negativt till införandet av en auktorisationsordning som skulle vara likartad med den som gäller i Sverige och som innebär att legitimerad optiker är underkastad vissa restriktioner i sin yrkesutövning, en yrkesutövning som det står envar annan medborgare fritt att utföra. *Sveriges legitimerade optikers riksförbund* uppehåller sig också vid de begränsningar av dess verksamhet som regleras i den svenska instruktionen. Förbundet finner det otillfredsställande att

en legitimerad optiker kommer i en sämre ställning än envar annan medborgare i landet, vilken utan några som helst inskränkningar kan utprova och försälja synhjälpmedel.

Norges optikerförbund stöder den uppfattning som mindretalet i den nordiska arbetsgruppen hävdade beträffande frågan om införande av auktorisationsordningar. Förbundet menar således, att om man skall utfärda en särskild auktorisationsordning bör det vara en förutsättning att endast de som erhåller auktorisation får utöva yrket. Förbundet anser också att bestämmelser som förhindrar försäljning av färdiga glasögon bör tas in i en eventuell auktorisationsordning.

Nordisk arbetsmarknad för optiker

Endast ett fåtal remissorgan uttalar sig särskilt om denna del av medlemsförslaget, som naturligen förutsätter att auktorisationsordningar finns i alla av arbetsmarknaden omfattade länderna. *Social- och hälsovårdsministeriet* i Finland framhåller således att införande av en auktorisationsordning i Danmark och Norge är en förutsättning för att en nordisk arbetsmarknad för optiker skall kunna komma till stånd. Efter att lagstiftning tillkommit i Danmark och Norge kunde enligt ministeriets mening förslagsvis en internordisk kommitté tillsättas för att utreda möjligheterna för att skapa en nordisk arbetsmarknad för optiker. *Sveriges legitimerade optikers riksförbund* tillstyrker att en nordisk arbetsmarknad för optiker införes.

Sveriges läkarförbund motsätter sig en gemensam arbetsmarknad för optiker intill dess enighet uppnåtts om gemensam utbildning och kunskapskontroll i de nordiska länderna.

Nordisk optikerråd framhåller i denna del att sedan många år existerar en nordisk arbetsmarknad på gesällplanet. Detta gäller dock icke för dem som skall vara självständiga yrkesutövare. När utbildningen i alla fyra länderna motsvarar den internationellt gällande miniminormen för optikerutbildning, som är gemensamt mål för de nordiska länderna, finner optikerrådet det enkelt att genomföra en gemensam arbetsmarknad även för optiker.

3. *Utskottet*

Utskottet noterar att auktorisationsordningar för optiker finns för närvarande endast i Finland och Sverige. Dessa auktorisationsordningar företer vissa skiljaktigheter. Efter den finska ordningen intar den legitimerade optikern en särställning i förhållande till andra optiker i det såväl utprovning som detaljförsäljning av glasögon är förbehållet legitimerade optiker samt läkare. Den svenska ordningen ger icke de legitimerade optikerna särskilda fördelar. Ordningen innebär uteslutande att allmänheten genom att hänvända sig till legitimerade optiker får garanti för en kvalificerad fackkunskap. Enligt uttalande av den inled-

ningsvis nämnda nordiska arbetsgruppen syns några ändringar i de gällande ordningarna i Finland och Sverige ej vara aktuella på denna punkt. I Danmark och Norge gäller att vilken som helst person kan utprova och sälja glasögon. En yrkesgrupp, optikermästare, har dock genom offentligt avlagd respektive godkänd examen styrkt att han är speciellt kvalificerad för detta arbete.

De i den nordiska utredningen framlagda förslagen till danska och norska auktorisationsordningar och vars genomförande medlemsförslaget avser är i linje med den svenska. Arbetsgruppens förslag är dock icke entydigt med den svenska ordningen, vilket icke heller var Nordiska rådets önskemål vid tidigare behandling av ämnet. Rådet uttalade vid denna tidpunkt blott att en auktorisationsordning icke bör medföra en monopoliserad ställning för de legitimerade optikerna.

Utskottet anser ändamålet med den till grund för den nordiska utredningen liggande rådsrekommendationen tillgodosett genom utredningens förslag, oavsett den olika utformning auktorisationsordningarna har och efter de framlagda förslagen kommer att få i de olika länderna. Rekommendationens huvudsyfte var att allmänheten i de nordiska länderna skulle genom användande av auktoriserade optiker tillförsäkras en kvalificerad fackmässig betjäning som är underställd offentlig reglering och tillsyn samt garanti för att auktoriserade optiker ej överskrider sin fackliga kompetens genom att påtaga sig uppgifter som tillhör läkarens arbetsområde. Detta enligt utskottets mening värdefulla ändamål synes vara uppnått med genomförande av de framlagda förslagen till auktorisationsordningar i Danmark och Norge. Även om de utbildningar som finns i de nordiska länderna för optiker skiljer sig i vissa avseenden från varandra, syns de dock fylla de krav som bör ställas för att ge en auktorisation. Utskottet vill därför tillstyrka medlemsförslaget såvitt avser genomförandet av auktorisationsordningar för optiker i Danmark och Norge. Auktorisationsordningarnas närmare innehåll med rättigheter och plikter för de auktoriserade optikerna bör däremot kunna anpassas till de villkor som gäller i varje enskilt land.

I likhet med arbetsgruppen och förslagsställarna menar utskottet att de framlagda förslagen till auktorisationsordningar i Danmark och Norge och de gällande svenska och finska ordningarna kan utgöra underlag för en gemensam nordisk arbetsmarknad för optiker efter motsvarande riktlinjer som redan gällande överenskommelser om gemensam arbetsmarknad för läkare, tandläkare och sjuksköterskor. Enligt nämnda överenskommelser tillförsäkras att vederbörande yrkesutövare genomgått en kvalificerad facklig utbildning, medan det närmare innehållet av rättigheter och plikter är utformade olika i de enskilda länderna. Utskottet finner det värdefullt om för optiker liksom skett för andra grupper av medicinalpersonal införes en nordisk arbetsmarknad och vill därför tillstyrka medlemsförslaget även i denna del.

Under åberopande av vad ovan anförts hemställer socialpolitiska utskottet,

att Nordiska rådet ville antala följande rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark och Norge att genomföra en auktorisationsordning för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk utredningsserie (NU 1970: 19)
2. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att införa en nordisk arbetsmarknad för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk utredningsserie (NU 1970: 19)

Oslo den 17 november 1972

<i>Kristian Albertson (s)</i>	<i>Pentti Antila (Skyp)</i>	<i>Roald Bye (A)</i>
<i>Poul Dalsager (S)</i>	<i>Bjarni Guðnason (SF)</i>	<i>Sven Hammarberg (s)</i>
<i>Lars Lindeman (Sd)</i>	<i>Grethe Lundblad (s)</i>	<i>Gerda Møller (KF)</i>
<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>	<i>Salve Salvesen (A)</i>	<i>Egil Aarvik (Kr.F)</i>
		Förman
	<i>Saimi Ääri (K)</i>	

Medlemsförslag

om inrättande av ett nordiskt institut för ikonografi

(Väckt av Niels Eriksen och Niels Matthiasen)

En række værdifulde praktiske resultater af nordisk samarbejde er nået ved oprettelse af fælles institutioner. På det kulturelle område kan således nævnes Nordisk Institut for Teoretisk Atomforskning (NORD-ITA), Nordisk Journalistkursus, Nordisk Institut for Asienforskning, Nordisk Søretsinstitut, Nordisk Folkemindelinstitut. Fordelen ved sådanne nordiske institutioner er, at man på specielle videnskabelige områder, hvor i det enkelte land antallet af studerende og kompetente lærere er begrænset, ved at samarbejde kan skabe et bredere studiemiljø og skaffe en mere kvalificeret stab af undervisere. Dertil kommer de finansielle besparelser, som opnås ved en sådan koncentreret af kræfterne.

Et område, hvor ud fra disse kriterier et nordisk samarbejde frembyder sig som den naturlige løsning, er *ikonografien* eller videnskaben om billeder. Denne beskæftiger sig med, hvad billeder forestiller og udtrykker, ikke med deres æstetik eller ornamentik. Ikonografien er en selvstændig videnskab. Dens udøvere analyserer billeder på samme måde som andre tolker tekster. Hvor materialet er tilstrækkeligt stort og godt, formår forskeren at fremdrage viden om mange ting, man ikke på anden måde kan skaffe oplysninger om.

Billedernes værdi som forskningsobjekter er for længst erkendt. Ved større museer, biblioteker og videnskabelige institutioner findes billedsamlinger, som giver indblik i mange sider af den nordiske kultur. Også private institutioner og personer kan ligge inde med store og værdifulde samlinger. Alt for ofte går dog private samlinger tabt ved dødsfald, ejerskifte, flytninger osv. i stedet for at blive overdraget til biblioteker og museer.

Selv om der således, samlet eller mere spredt, findes betydelige mængder billeder, udnyttes de dog ikke tilstrækkeligt. Kun en begrænset kreds kender og benytter dem, der er offentligt tilgængelige. Det er vanskeligt at skaffe sig et overblik over selv væsentlige billeder fra ældre eller nyere tid, skønt de kan være erhvervet for store summer til museer og andre samlinger. Det er næsten umuligt at finde oplysninger om billeder, der opbevares andre steder end i biblioteker og på museer. Der eksiste-

rer tusindvis af kostbare billeder, man hverken kan skaffe sig oplysninger om eller gode fotografier af, fordi de aldrig er blevet registreret tilstrækkelig grundigt. Endelig må det påpeges, at der hidtil kun er gjort forholdsvis lidt i Norden for systematisk at studere sådanne billeder.

Et institut for ikonografi kan råde bod på alle disse mangler. Det bør imidlertid etableres på nordisk basis. Den kulturelle baggrund er så ens i de nordiske lande, at et samarbejde vil være naturligt og i høj grad frugtbringende. Norden er også et ret overskueligt område. Desuden har adskillige billedformer bredt sig på tværs af de nordiske grænser. Muligheden for sammenligning af materialet vil uddybe kendskabet til de kulturelle kontakter mellem de nordiske lande indbyrdes og til forbindelserne mellem Norden og Europa.

Foruden det fra et videnskabeligt synspunkt sagligt værdifulde ved at betragte Norden som en enhed kommer de i indledningen nævnte fordele af personel og finansiel karakter.

Et nordisk ikonografisk institut kan løse en række betydningsfulde opgaver. Det skal være et aktivt studiecentrum, hvor der samles fotos og oplysninger om væsentlige billeder og billedlige fremstillinger fra alle de nordiske lande, således at det bliver muligt at tilvejebringe et samlet overblik derover. Ved edb-registrering kan det gøres let at fremskaffe oplysninger fra instituttets registranter. Der bør desuden være mulighed for et intensivt billedstudium på instituttet, ligesom det vil være naturligt for dette at udgive publikationer. Som led i dets forsknings- og uddannelsesvirksomhed kan der organiseres årlige studieekskursioner på skift i de nordiske lande. Instituttet kan ligeledes bistå lokale institutioner og samlinger i hele Norden med oplysninger, materiale og vejledning.

Instituttet bør dog ikke begrænse sin virksomhed alene til videnskabelige opgaver. Det skal også have et videre sigte af mere almen og folkeoplysende karakter. Det skal således i almindelighed søge at øge interessen for billeder, som viser typiske træk af nordisk kulturliv i fortid og nutid, og bidrage til at få de offentlige billedsamlinger udnyttet bedre samt forhindre, at repræsentative billedsamlinger i privat eje går tabt. En naturlig opgave vil det være at informere om, hvilke billeder der er indsamlet, hvor de findes, og hvordan man skaffer sig fotos af og oplysninger om disse.

Et nordisk samarbejde om billedstudier behøver ikke at begynde på bar bund. Der findes allerede et grundlag og rige arbejds erfaringer. Udgangspunktet er en registrant over motiverne på Danmarks middelalderlige kalkmalerier, udarbejdet af Danmarks Nationalmuseum og Københavns Universitets Institut for Kirkehistorie. Også kalkmalerierne i Skåne, Halland og Blekinge er fotograferet og registreret. Dette arbejde har været drevet tværvidenskabeligt, idet det er udført af lærere og stu-

derende i kunsthistorie, kirkehistorie og almindelig historie. Registreringen er foretaget på edb med indarbejdelse af alle de konkrete oplysninger, som interesserede forskere behøver.

Med dette studiemateriale som basis har i 1968 og 1970 henholdsvis 30 og 40 nordiske universitetslærere samt nogle studenter været samlet til en uges møder for at drøfte problemer omkring nordisk ikonografi. På mødet i 1970 besluttedes det at udbygge dette oprindeligt mere improviserede samarbejde og navnlig at gøre et fremstød for at indsamle fotos og oplysninger om billeder, som ikke er registreret, så det bliver muligt at studere dem og præsentere dem og andre over for et nordisk og et internationalt forum. I 1971 holdtes i Vadstena et instruktionskursus for studenter fra de nordiske lande, hvor de ca. 30 deltagere prøvede at arbejde sammen i grupper på tværs af nationer og sprog.

Et nordisk ikonografisk institut tænkes opbygget med læsesal, studie-rum og kontorlokaler i tilknytning til et universitet. Biblioteket skal kun indeholde de nødvendige håndbøger, da den specielle litteratur må lånes fra andre biblioteker. Personalet kan forslagsvis bestå af følgende: 1) en bestyrer, der ansættes som tjenestemand og lønnes med professor-gage (ca. 125 000 d. kr.) og har ansvaret for instituttets drift og studier, 2) tre amanuenser, der henholdsvis varetager instituttets indre anliggender, den udadvendte kontakt og edb-registreringen. Disse stillinger besættes for tre år ad gangen med kandidater fra de andre nordiske lande, som er i gang med større ikonografiske studier (lønninger i alt ca. 180 000 d. kr.), 3) fire halvdagsarbejdende kontordamer (lønninger i alt ca. 80 000 d. kr.).

Til instituttet knyttes fem stipendiater, der lønnes med ca. 1 200 d. kr. månedligt i tidsrum fra 3 til 6 måneder. Hertil udpeges studenter fra de nordiske lande eller andre — altså også ikke-akademikere — som har godtgjort tilsvarende kvalifikationer eller studiebehov. Til gengæld for stipendiet arbejder vedkommende to timer dagligt for instituttet med opgaver, som falder inden for hans speciale. Den årlige udgift til stipendier: ca. 72 000 d. kr. Til kontorhold, bibliotek o. l. anslås ca. 40 000 d. kr. årligt. Til rejser, tilskud til ekskursioner, uforudsete udgifter etc. 25 000 d. kr. Hertil kommer beløb til rengøring samt husleje, såfremt et universitet ikke kan stille lokaler til rådighed. I alt kan de årlige udgifter anslås til ca. 525 000 d. kr., eksklusive husleje og rengøring.

Med henvisning til ovenstående foreslår vi,

at Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at undersøge mulighederne for at oprette et nordisk ikonografisk institut.

København, den 15. august 1971

Niels Eriksen (V)

Niels Matthiasen (S)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 243)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförlaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för ikonografi. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 25 november 1971, den 18 januari 1972, den 27 april 1972, den 29 augusti 1972 och den 27 november 1972.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte ge Nordiska ministerrådet i uppdrag att undersöka möjligheterna att inrätta ett nordiskt institut för ikonografi. Som motivering för sin hemställan anför förslagsställarna, att nordiskt samarbete på vetenskapliga specialområden, där antalet studerande och kompetenta lärare är begränsat, kan åstadkomma en vidare studiemiljö och en mera kvalificerad undervisningsstab än vad de enskilda länderna kan erbjuda. Vidare framhåller man, att en koncentration av krafterna kan innebära finansiell besparing. Stora mängder bildmaterial i privat ägo löper risk att gå förlorade vid dödsfall, flyttningar o. d. Även de samlingar som finns deponerade i bibliotek och museer förblir otillräckligt utnyttjade, emedan de i förhållandevis liten utsträckning har blivit grundligt registrerade. En gemensam registrering och ett samlat studium av bildskatten i de nordiska länderna skulle enligt förslagsställarna fördjupa kunskapen om de kulturella kontakterna mellan de nordiska länderna inbördes och om förbindelserna mellan Norden och Europa. Ett nordiskt ikonografiskt institut skulle kunna lösa en rad betydelsefulla uppgifter dels som vetenskapligt studiecentrum och registreringsorgan dels som en institution med ett allmännare folkbildningssyfte att öka kännedomen om bildmaterialet i de nordiska länderna.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och institutioner har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Danmark

Ministeriet for kulturelle anliggender.

Rigsantikvaren.

Rigsbibliotekarembetet.

Nationalmuseet.

Danmarks Lærerhøjskole, Institut for kristendomskundskab.

Danmarks Lærerhøjskole, Formning.

Det nationalhistoriske museum på Frederiksborg.

Rektorkollegiet, sekretariatet.

Roskilde universitetscenter.
 Det kongelige danske kunstakademi, rektor.
 Det kongelige danske kunstakademi, billedkunstskolernes dekan.
 Statens humanistiske forskningsråd.
 Kunstakademiets bibliotek.

Finland

Undervisningsministeriet.
 Helsingfors universitet, konsistoriet.
 Arkeologiska kommissionen.
 Delegationen för vetenskaplig information (TINFO).

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.
 Nasjonalgalleriet.
 Riksantikvaren.
 Universitetet i Oslo, Universitetets oldsakssamling.
 Universitetet i Bergen, Det historisk-filosofiske fakultet.
 Universitetet i Oslo, Institutt for kirkehistorie.
 Universitetet i Oslo, Historisk institutt.
 Universitetet i Oslo, Institutt for kunsthistorie og klassisk arkeologi

Sverige

Riksarkivet.
 Nationalmuseum.
 Universitetskanslersämbetet.
 Uppsala universitet, institutionen för konstvetenskap.
 Lunds universitet, humanistiska fakultetens historisk-filosofiska sektion.
 Göteborgs universitet, historisk-filosofiska sektionen.
 Stockholms universitet, rektorsämbetet.
 Stockholms universitet, historisk-filosofiska sektionen.
 Statens råd för vetenskaplig information och dokumentation (SINF-DOK).

Nationalmuseet i Danmark, med vars yttrande *Rigsantikvaren* för-
 enar sig, finner att det föreligger ett behov av ökat registreringsarbete
 av den typ förslagsställarna hänvisar till, och anser det önskvärt att ett
 nordiskt institut för ikonografi upprättas. Nationalmuseet framhåller
 vidare, att institutet borde sträva till att lösa sina uppgifter i samarbete
 med de redan existerande bildsamlingarna. *Rigsbibliotekarembetet* på-
 pekar, att en ganska omfattande insamlings-, dokumentations- och
 publiceringsverksamhet, med målsättningar som i stort sett sammanfal-
 ler med det föreslagna institutets, redan en lång tid har bedrivits både
 i Danmark och de andra nordiska länderna. Detta arbete har i Dan-
 mark utförts på bred bas, bl. a. genom till allmänheten riktad upplys-
 nings- och propagandaaktivitet. Om det nordiska institutet för ikono-
 grafi förverkligas, borde därför en av dess uppgifter vara att stöda och
 stimulera sådan verksamhet på nationell och lokal nivå i bibliotek, ar-
 kiv, museer, lokalhistoriska föreningar m. m. För övrigt framhåller

Rigsbibliotekarembedet, att det inte förefaller ändamålsenligt, att ett nytt nordiskt institut för ikonografi etablerar en egen större bildsamling. Bland de föreslagna arbetsuppgifterna rekommenderas särskilt central registrering av bildmaterial. Därtill påpekas äldre filmmaterial kunde erbjuda ett viktigt arbetsfält. *Det Nationalhistoriske museum på Frederiksborg* ansluter sig till Rigsbibliotekarembedets yttrande, men framhåller dessutom, att ett naturligt samarbete och en rimlig arbetsfördelning bör åstadkommas mellan det föreslagna institutet och den stora mängd nationella och lokala organ, som redan utför ikonografiskt arbete. I annat fall kan onödiga konkurrensförhållanden, dubbelarbete och därigenom slöseri med resurserna lätt uppkomma. Vidare framhåller museet att den primära insamlingen och registreringen av bildmaterial även framdeles bäst torde kunna skötas på lokal basis. Som en ytterligare arbetsuppgift för institutet, utöver dem som nämns i medlemsförslaget, föreslås utgivandet av en nordisk tidskrift för ikonografi. De två ämnesinstitutioner vid *Danmarks Lærerhøjskole* som har avgivit yttranden, anmäler intresse för upprättande av det föreslagna institutet. *Roskilde universitetscenter* finner att ett nordiskt institut för ikonografi skulle skapa en av de saknade förutsättningarna för två av de planerade utbildningslinjerna vid universitetscentret, nämligen införing i icke-språkliga medier och utbildning till museipedagog. Ett definitivt ståndpunktstagande måste dock bli avhängigt av hur de nämnda utbildningslinjernas planläggning närmare utformas.

Dekanen for Billedkunstskolerne ved det kongelige danske kunstakademi meddelar, att något utlåtande icke har kunnat avges, emedan medlemsförslaget icke synes innehålla tillräcklig beskrivning av ikonografi som vetenskap. *Kunstakademiets bibliotek* har likaså en fråga medlemsförslaget avvikande uppfattning om innebörden av begreppet ikonografi samt understryker, att de historiska ämnenas intressen med avseende på ikonografi på ett fullt tillfredsställande sätt tillvaratas av de redan existerande institutionerna. Biblioteket anser därför, att upprättandet av ett nordiskt institut för ikonografi icke kan anses vara påkallat. Med hänvisning till de två sistnämnda yttrandena meddelar *Kunstakademiets skolers rektor*, att akademien icke kan ge något stöd åt grundandet av det föreslagna institutet. Eftersom sålunda uppfattningarna om behovet av ett nordiskt institut för ikonografi icke är enstämmiga bland de danska läroanstalter som har yttrat sig i frågan, meddelar *Rektorkollegiet*, att någon samlad inställning till saken från kollegiets sida icke har kunnat framställas. Däremot meddelar *statens humanistiske forskningsråd*, att rådet kan rekommendera upprättandet av det föreslagna institutet. *Ministeriet for kulturelle anliggender* i Danmark finner slutligen, att det på basen av de inkomna yttrandena icke kan framkomma med kommentarer till medlemsförslaget, men fäster uppmärksamhet vid den skiljaktighet i meningarna, som kommer till uttryck i de danska remissutlåtandena.

Arkeologiska kommissionen i Finland anser att ett centralt nordiskt institut för ikonografi, som använder sig av en utvecklad modern registreringsmetod och databehandlingsteknik, kunde underlätta enskilda forskares arbete och även vara nyttigt som förmedlare av förfrågningar till de riktiga institutionerna i respektive land. Om en systematisk foto-grafering av bildobjekt i de olika länderna genomförs, borde enligt kommissionens uppfattning originalmaterialet kvarstanna i ursprungslandet och kopior överföras till det nordiska institutet, om så önskas. Kommissionen efterlyser vidare en mera bestämd utformning av institutets forskningsprogram, så att det blir klart vad som i detta sammanhang avses med ikonografi. *Helsingfors universitets konsistorium* framhåller, att det i Finland befintliga historiska bildmaterialet ikonografiskt sett tillhör en gemensam nordisk tradition, men att kännedomen om det finska källmaterialet i de övriga nordiska länderna icke torde vara tillräcklig. Ett gemensamt institut vore därför ägnat att underlätta utbytet av information om bildsamlingar och forskningsresultat. Även i övrigt skulle institutets verksamhet och de kontakter som skulle uppstå kunna vara till fördel för forskningen och minska arbetsbördan i de enskilda länderna. En publicering av forskningsresultaten på olika språk och en vetenskaplig katalogisering av allt tillgängligt ikonografiskt material i de nordiska länderna kunde likaså bli nyttiga resultat av institutets arbete. Konsistoriet anser emellertid, att inrättandet av ett nordiskt institut bör övervägas grundligt. Man framhåller även att en begränsning och precisering av institutets verksamhetsområde samt en noggrann inventering av redan etablerade specialsamlingar i de nordiska länderna borde företas. Slutligen understryker *Helsingfors universitets konsistorium*, att det föreslagna institutet icke borde få konkurrera med de nationella institutionerna om originalmaterial och anslag.

Delegationen för vetenskaplig information (TINFO) har icke ansett sig kunna avge något utlåtande om lämpligheten av att upprätta det föreslagna institutet, men understryker vikten av att samarbete med institutioner som specialiserat sig på databehandling och ADB-informations-service upprättas, om det i förslaget beskrivna dataregistret blir aktuellt. *Undervisningsministeriet* i Finland uttalar, att inrättandet av ett nordiskt institut icke alltid visat sig vara den mest effektiva lösningen, när det gäller samarbetsfrågor av detta slag. Enligt undervisningsministeriets mening behöver förslaget en noggrann övervägning i förhållande till andra förslag om inrättande av nordiska institut. Frågan borde därför behandlas och ställas i prioritetsordning av Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete. Ministeriet anser sig i detta läge icke kunna fatta närmare ståndpunkt i frågan.

Bland de nordiska remissinstanserna framhåller *Nasjonalgalleriet* att ett ikonografiskt institut på nordisk bas utan tvivel kunde vara till nytta. Frågan är dock i vilken utsträckning de föreslagna verksamhetsformer-

na redan handhas av institutioner i de olika länderna, eller i vilken mån existerande organ genom ökade resurser kunde sättas i stånd att utföra de aktuella uppgifterna. Det vore enligt Nasjonalgalleriets uppfattning en lika närliggande uppgift att ge redan verkande institutioner adekvata administrativa och fackliga arbetsförhållanden. Man intar därför en något förbehållsam inställning till ett så stort upplagt nytt institut som det föreslagna. Norska *Riksantikvaren* anser däremot, att ett nordiskt ikonografiskt institut skulle kunna innebära en realisering och vidareutveckling av det ikonografiska registrerings- och forskningsarbete, som har inletts i Norge och utbyggt vid de i förslaget nämnda nordiska mötena. Riksantikvaren ger därför förslaget sitt oförbehållsamma stöd. *Det historisk-filosofiske fakultet vid Universitetet i Bergen* hänvisar till de goda erfarenheterna av det redan inledda samarbetet på ikonografins område, och anser att dessa erfarenheter utgör en god grundval för utbyggt samarbete. Fakulteten påpekar vidare, att de danska erfarenheterna har visat att ikonografiskt material är synnerligen väl lämpat för datamaskinell behandling. Av dessa skäl rekommenderar fakulteten kraftigt inrättandet av det föreslagna institutet.

Historisk institutt vid Universitetet i Oslo anser att en systematisk registrering och användning av bildmaterial t. ex. genom ett nordiskt institut utan tvivel vore värdefull ur den historiska forskningens synpunkt. Eftersom institutets nuvarande personal icke i högre grad har använt ikonografiskt material, anser sig institutet icke kunna avge något fackligt underbyggt utlåtande om vad som bör prioriteras på detta område eller hur arbetet bäst bör organiseras. Oslo-universitetets *Institutt for kirkehistorie* framhåller däremot, att erfarenheterna av det nordiska samarbetet på ikonografins område, i vilket institutet har deltagit, är gynnsamma och att man av denna anledning ger medlemsförslaget sitt stöd. *Institutt for kunsthistorie og klassisk arkeologi* vid samma universitet understöder varmt förslaget om att upprätta ett nordiskt institut för ikonografi. *Universitets oldsakssamling, Oslo* framhåller att en självständig organisation, som till en viss grad kunde kanalisera det ikonografiska forskningsarbetet i de nordiska länderna, är av nöden om det påbörjade samarbetet skall kunna utbyggas. Denna organisation kunde utbilda nya forskare och lära dem samarbete både över ämnes- och nationsgränserna. Man rekommenderar därför varmt upprättandet av det föreslagna institutet. Med hänvisning till de norska remissutlåtandena rekommenderar norska *Kirke- og undervisningsdepartementet* ett närmare samarbete på nordisk bas i fråga om ikonografisk forskning.

Nationalmuseum i Sverige framhåller, att ett realiserande av medlemsförslaget skulle innebära tillkomsten av ett aktivt studiecentrum, där de stora bildsamlingarna i Norden med hjälp av modern databehandlingsteknik kunde underkastas central registrering. Institutet kunde även få betydelse genom att verka för åstadkommande av en enhetlig ikonografisk

terminologi och en samfällid norm för bildbeskrivning i de nordiska länderna. Sveriges *riksarkiv* har icke ansett sig kunna avge yttrande om behovet av det föreslagna institutet eller om dess angelägenhetsgrad i förhållande till andra önskemål. Tillkomsten av en informationscentral som med hjälp av moderna registreringsmetoder kan meddela kunskap om de stora bildsamlingarna på nordiskt område vore dock värdefull. Riksarkivet understryker dock, att institutets planerade arbetsuppgifter förefaller synnerligen omfattande, och att den skisserade organisationen och budgeten på denna grund verkar otillräckliga. *Humanistiska fakultetens vid Lunds universitet historisk-filosofiska sektion* anser att ett ikonografiskt institut av den föreslagna omfattningen skulle vara till stor nytta för forskningen och även av allmänskulturell betydelse. Enligt sektionens uppfattning kunde institutet lämpligen placeras i Danmark, medan det möjligen vore nyttigt att i viss uträkning överföra dubletter av det insamlade materialet till några utvalda, redan existerande institutioner i de övriga nordiska länderna. *Historisk-filosofiska sektionen vid Stockholms universitet*, som livligt tillstyrker förslaget, anser att det med hänsyn till det moderna bildmaterialets väldiga omfång vore motiverat att institutet åtminstone under en inledande period begränsade sitt arbetsfält till tiden före år 1900. Vidare finner sektionen det önskvärt att den föreslagna vetenskapligt skolade medarbetarstabens förstärks med en biträdande föreståndare och att särskilda medel anslås för fotografi-anskaffning. Samtliga dessa synpunkter omfattas även av *institutionen för konstvetenskap vid Uppsala universitet*, som dock påpekar att det föreslagna arbetsområdet är synnerligen vidsträckt. Man rekommenderar därför en koncentration av verksamheten i första hand till den konstvetenskapligt inriktade ikonografin, med senare eventuell utvidgning till en mera allmän bildokumentation.

Rektorsämbetet vid Stockholms universitet har ansett, att förslaget i sin föreliggande form icke ger underlag för ett ställningstagande och rekommenderar därför en förutsättningslös utredning av de vetenskapliga, organisatoriska och ekonomiska förutsättningarna för ett nordiskt ikonografiskt institut. *Universitetskanslersämbetet* finner det uppenbart, att ett nordiskt institut med den skisserade uppläggningsen skulle utgöra ett värdefullt stöd för forskningen på det konstvetenskapliga området och att det även vore av intresse för andra vetenskapsgrenar. Universitetskanslersämbetet förenar sig med institutionen för konstvetenskap vid Uppsala universitet i uppfattningen att verksamheten primärt borde koncentreras på den konstvetenskapligt inriktade ikonografin. Universitetskanslersämbetet finner tanken, att institutet även skulle få ett mera allmänt folkbildningssyfte, tilltalande, men ifrågasätter om inte ett sådant åliggande — för att kunna fyllas på ett meningsfullt sätt och icke endast nominellt — medför mera omfattande kostnader än vad förslagsställarna angivit. Detta spörsmål borde därför belysas i den föreslagna

utredningen, mot vilken universitetskanslersämbetet för övrigt icke har några erinringar. *Statens råd för vetenskaplig information och dokumentation (SINFDOK)* anser sig sakna kompetens att närmare yttra sig i saken.

3. Utskottet

Kulturutskottet har under ärendets behandling konstaterat, att flertalet av remissinstanserna ställer sig positivt till tanken att det inledda nordiska samarbetet på ikonografins område skulle beredas möjlighet till vidareutveckling t. ex. genom upprättande av ett nordiskt institut. Några remissinstanser har däremot icke ansett sig kunna ta ställning till lämpligheten av ett dylikt institut, förrän mera definitivt utformade planer beträffande dess arbetsuppgifter föreligger. Två av remissyttrandena (från *biblioteket* och *rektor* för skolorna vid *danska konstakademiet*) är avstyrkande.

Vissa av remissinstanserna har direkt (*undervisningsministeriet* i Finland) eller implicit (nordiska *Nasjonalgalleriet* och även *rektorsämbetet vid Stockholms universitet*) understrukt, att förslaget om inrättande av ett nordiskt ikonografiskt institut borde ställas i prioritetsordning i förhållande till andra önskemål om upprättande av nordiska institut, respektive utbyggnad av resurserna för redan existerande institutioner.

När det gäller omfattningen av det föreslagna institutets arbetsuppgifter finner utskottet, att en begränsning och precisering av de i medlemsförslaget uppskisserade åliggandena vore att rekommendera. De föreslagna ekonomiska och personella resurserna skulle sannolikt icke vara tillräckliga för att institutet på ett meningsfullt sätt skulle kunna utföra alla de föreslagna uppgifterna. En klar avgränsning vore även nödvändig för att en ändamålsenlig arbetsfördelning och ett gott samarbete skulle kunna åstadkommas mellan det föreslagna centrala institutet och de talrika nationella och lokala institutioner och organ, som redan nu utför ikonografiskt insamlings-, registrerings- och forskningsarbete.

En centralt genomförd inventering och registrering av det historiska bildmaterialet i de nordiska länderna har bland remissinstanserna tämligen allmänt uppfattats som den väsentligaste uppgiften för ett nordiskt ikonografiskt institut. Kulturutskottet finner anledning att omfatta denna ståndpunkt och önskar särskilt framhålla, att de goda erfarenheter, som redan har vunnits i fråga om datamaskinell behandling av nordiskt bildmaterial, därvid kunde utnyttjas. Ett centralt bildregister kunde underlätta arbetet för forskare i de enskilda länderna genom att förmedla information om bildmaterialet i samtliga nordiska länder. Att institutet skulle upprätta en egen större bildsamling vore däremot enligt utskottets uppfattning mindre ändamålsenligt. Detta skulle i så fall, såsom vissa remissinstanser påpekat, kräva särskilda, rätt betydande anslag.

Ett nordiskt institut kunde även spela en viktig roll som kontaktska-

pande, stimulansgivande och i viss mån koordinerande faktor inom den ikonografiska forskningen. Likaså kunde institutet verka som utbildningsanstalt för forskare på det ikonografiska området. En koncentration av fåtaliga lärarkrafterna inom denna forskningsgren vore enligt utskottets uppfattning utan tvivel nyttig.

Även medlemsförslagets tanke, att det nordiska institutet skulle utöva publikationsverksamhet, omfattas av utskottet. Med tanke på det föreslagna institutets kontaktskapande funktion framstår utgivandet av en nordisk ikonografisk tidskrift som särskilt betydelsefull.

Förslagsställarna har tänkt sig, att ett nordiskt ikonografiskt institut utöver den rent vetenskapliga verksamheten även borde tilldelas ett mera allmänt folkbildande syfte att sprida kunskap om den historiska bildskatten i de nordiska länderna. Kulturutskottet finner denna tanke tilltalande, men önskar samtidigt framhålla, att en sådan verksamhet sannolikt skulle kräva betydligt större ekonomiska insatser än vad medlemsförslaget ger vid handen.

Av det ovan framförda framgår, att kulturutskottet med positivt intresse har noterat tillkomsten av ett organiserat nordiskt samarbete på ikonografins område. Denna specialgren inom den humanistiska forskningen har tidigare icke i större utsträckning uppmärksammats i det nordiska samarbetet. Det är enligt utskottets uppfattning av stor vikt att det inledda samarbetet bibehålls och vidareutvecklas.

Upprättandet av ett samnordiskt institut för ikonografi vore utan tvivel ägnat att i synnerligen hög grad stimulera det ikonografiska forskningsarbetet i Norden. Då emellertid remissinstanserna icke är enhälliga i sitt stöd för tanken och då upprättandet av ett ikonografiskt institut bör placeras i prioritetsordning i förhållande till andra tänkbara samnordiska forskningsinstitut på mindre specialiserade områden, vill utskottet för närvarande ej tillstyrka att ett nordiskt institut för ikonografi inrättas. Utskottet menar att även andra möjligheter för att vidareutveckla samarbetet på ikonografins område finns och att därför frågans slutliga lösning bör föregås av en utredning för bedömning av de alternativ som kan tänkas. Enligt utskottets uppfattning bör en sådan utredning kunna företagas av Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete inom ramen för dess resurser.

Hänvisande till vad ovan anförts får utskottet föreslå,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att utveckla det nordiska samarbetet på ikonografins område.

Esbo den 27 november 1972

<i>Jo Benkow (H)</i>	<i>Gunnar Garbo (V)</i>	<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i>
		Förman
<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Poul Hartling (V)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>
<i>Karl-Erik Häll (s)</i>	<i>Tage Johansson (s)</i>	<i>Orla Møller (S)</i>
<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>	<i>Karl Skytte (RV)</i>	<i>Johan Støa (A)</i>
<i>Mirjam Tuominen (Skdl)</i>	<i>Folke Woivalin (AS)</i>	

Medlemsförslag

om nordiskt hälsokortsystem

(Väckt av Pirkko Aro, Roald Bye och Pekka Tarjanne)

Resefrekvensen har ökat under senare år och Norden har blivit ett populärt semester- och turistmål för dess egna invånare. Den nordiska arbetsmarknaden har även bidragit till den ökade rörligheten. Denna ökade rörlighet nödvändiggör olika insatser från samhällets sida. Här avses att peka på en aspekt på de konsekvenser denna rörlighet får beträffande hälsovården.

Frågan om ersättning för kostnader för läkarvård och sjukhusvård har lösts genom den nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen av år 1967. I denna regleras förhållandena vid sjukdom under tillfällig vistelse i annat nordiskt land än hemlandet. Den nordiska socialkonventionen av 1955 ger medborgare i ett av de fördragsslutande länderna, som bosätter sig i annat nordiskt land, samma förmåner från sjukförsäkringen som landets egna medborgare. Frågan om läkarvård och sjukhusvård har således i princip lösts på ett för nordiska medborgare tillfredsställande sätt vid vistelse i annat nordiskt land.

I vissa avseenden finns dock behov av komplettering av gällande ordningar. Här skall pekas på fördelarna av ett nordiskt hälsokortsystem. Inom det egna landet torde det vara möjligt att relativt snabbt och utan större svårighet vinna klarhet i en patients tidigare sjukdomsbild, läkarbehandling etc. för att kunna ge en tillfredsställande behandling. Sådan klarhet torde även skapas beträffande patienter från annat nordiskt land genom inhämtande av uppgifter från hemlandets sjukhus. Naturligtvis blir dock förfarandet betydligt mer komplicerat och tidsödande vid tillfällena, då kontakter och uppgifter skall sökas vid sjukhus eller annorstädes i annat nordiskt land. Svårigheterna torde — om ej undanröjas — dock kunna minskas genom införandet av en ordning med hälsokort.

En form av hälsokort finns bl. a. i Sverige. Dessa utfärdas för nyfödda barn och används vid barnvårdscentraler, där barnens utveckling och hälsotillstånd följs fram till skolpliktig ålder. Erfarenheterna av detta system synes vara mycket goda.

I Finland finns förutom hälsokort av ovannämnda slag även ett enahanda kort som är avsett för skolorgdomen i olika skolformer. Sjukförsäkringsmyndigheterna i Finland har även utfärdat ett speciellt hälsokort för alla medborgare i landet.

Ett nordiskt hälsokortssystem kunde byggas upp så att hälsokortet innehåller de viktigaste uppgifterna om personens hälsotillstånd alltifrån födseln med uppgifter om innehavarens tidigare sjukdomar, allergier, vaccinationer, diabetes, blodgrupp etc. För att fylla sin funktion måste hälsokortet alltid medföras av vederbörande. Härigenom tillgodoses patientens trygghet på ett enkelt sätt. Även diagnostisering och vård torde underlättas genom ett hälsokortssystem av skisserat slag. Som ovan nämnts får systemet särskild betydelse vid överflyttning till annat nordiskt land och vid turistresor. Även vid förflyttningar inom det egna landet torde systemet erbjuda värdefulla fördelar.

Liberala folkpartiets kvinnor i Finland har i skrivelse till Nordiska rådets presidium aktualiserat frågan om ett enhetligt nordiskt hälsokortssystem med personliga hälsokort för medborgare i de nordiska länderna (*se Tillägg*). Vi delar de i skrivelsen anförda synpunkterna och får med åberopande av vad ovan anförts hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för att skapa ett enhetligt nordiskt hälsokortssystem.

Helsingfors och Oslo den 17 september 1971

Pirkko Aro (Lkp)

Roald Bye (A)

Pekka Tarjanne (Lkp)

*TILLÄGG***Skrivelse till Nordiska rådets presidium från Liberala folkpartiets kvinnor rörande hälsokort för medborgare i de nordiska länderna¹.**

Medborgarnas rörlighet mellan de nordiska länderna har under de senaste åren avsevärt ökat som en följd av arbetssökande, studier och turism. Människorna är härvid i behov av även hälsovårdstjänster. För att kunna ge dylika är det mycket viktigt att äga kännedom om vederbörande persons tidigare sjukdomar, eventuell sockersjuka, allergi, överkänslighet för mediciner, erhållna injektioner, blodgrupp etc. Härvid vore det av vikt att det i de nordiska länderna skulle finnas ett enhetligt hälsokortssystem och att varje människa alltid skulle bära på sig sitt personliga hälsokort eller hälsopass, av vilket skulle framgå de viktigaste med hans hälsotillstånd förbundna omständigheterna ända från födelsen och barndomen. På så sätt skulle patienttryggheten på ett avgörande sätt befrämjas. Samtidigt kunde man därmed trygga en så snabb och sakenlig tillgång till hälsovårdstjänster som möjligt, ej allenast i det egna landet utan alldeles särskilt vid överflyttning från ett land till ett annat och i samband med turistresor.

Vid denna omständighet fästes uppmärksamhet redan under den i Rovaniemi i augusti 1970 hållna Nordkalottkonferensen. I konferensens kommuniké godkändes i avsnittet rörande socialutskottet på förslag av riksdagsledamoten Kerttu Hemmi ett förslag om tillskapande av ett samnordiskt hälsokortssystem.

Med hänvisning till vad ovan anförts finner Liberaalisen kansanpuolueen naiset r. y. (Liberala folkpartiets kvinnor) det synnerligen angeläget att ett enhetligt hälsokortssystem införes i alla de nordiska länderna och föreslår vördsamt för Nordiska rådets presidium, att Nordiska rådet skyndsamt måtte vidtaga åtgärder i syfte att åstadkomma ett samnordiskt hälsokortssystem och ett personligt hälsokort eller hälsopass för medborgarna i alla de nordiska länderna.

Helsingfors den 4 juni 1971

Liberaalisen kansanpuolueen naiset r.y.

Anneli Voutilainen

Ordförande

Pirkko Rintamäki

Organisationssekreterare

¹ *Skrivelsen översatt från finska.*

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 268)

BILAGA 2

Betänkande 1 av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om nordiskt hälsokortssystem. Förslaget har behandlats av utskottet vid dess möte i Mariehamn den 18—19 maj 1972.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för att skapa ett enhetligt nordiskt hälsokortssystem. I förslaget åberopas skrivelse till rådets presidium från Liberala folkpartiets kvinnor i Finland rörande hälsokort för medborgare i de nordiska länderna. Förslagsställarna anser att den ökade resefrekvensen och rörligheten på arbetsmarknaden mellan de nordiska länderna motiverar att ett nordiskt hälsokortssystem införs. Ett nordiskt hälsokort skulle innehålla de viktigaste uppgifterna om innehavarens hälsotillstånd alltifrån födseln med uppgifter om blodgrupp, vaccinationer, allergier, diabetes etc. För att fylla sin funktion skulle kortet alltid medföras av innehavaren.

2. Remissyttrandena

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Sjuksköterskors samarbete i Norden (SSN).

Danmark

Indenrigsministeriet.

Den Almindelige Danske Lægeforening.

De Samvirkende Centralforeninger af Sygekasser i Danmark.

De Samvirkende Statskontrollerede Fortsættelsesygekasser i Danmark.

Dansk Sygeplejeråd.

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet.

Folkpensionsanstalten.

Finlands läkarförbund r.f. (FLF).

Finlands Röda Kors (FRK).

Norge

Sosialdepartementet.

Sverige

Nämnden för internationella hälsovårdsärenden.
Svenska landstingsförbundet.
Sveriges läkarförbund.
Svensk sjuksköterskeförening (SSF).

Bland remissorganen återfinnes olika uppfattningar om värdet av medlemsförslaget. I princip ställer sig remissorganen positiva till tanken på ett nordiskt hälsokortssystem. Samtidigt menar dock flertalet remissorgan att erfarenheterna redan visat att praktiska och administrativa skäl gör ett hälsokortssystem mindre användbart. Dessutom menar vissa remissorgan att det inte är möjligt att för närvarande införa ett hälsokortssystem, som kan anses vara helt tillförlitligt ur sjukvårdssynpunkt.

Sjuksköterskors samarbete i Norden (SSN), Dansk sygeplejeråd, Folkpensionsanstalten i Finland, Finlands Röda kors och Svensk sjuksköterskeförening är positiva till förslaget. *SSN* önskar förbättrad kommunikation mellan öppen och sluten vård och menar att ett enhetligt utformat nordiskt hälsokort skulle kunna ses som ett led i strävandena att uppnå ett likartat system för samverkan mellan hälso-, sjuk- och socialvården i Norden. Enligt *SSN* kan dock förverkligande av ett hälsokortssystem vara förenat med vissa praktiska svårigheter. *SSN* menar att det för den enskilde borde vara frivilligt att använda hälsokortet. *Svensk sjuksköterskeförening* anser att genom ett enhetligt hälsokortssystem skulle såväl diagnostisering som behandling av patienter underlättas. Föreningen understryker vidare att erfarenheterna av de hälsokort som används vid barnvårdscentraler i Sverige är utomordentligt goda. *Folkpensionsanstalten* i Finland konstaterar att, med hänsyn till att informationen rörande individens hälsotillstånd inte synes vara tillfredsställande ordnad i något nordiskt land, frågan om ett nordiskt hälsokortssystem bör undersökas. *Folkpensionsanstalten* anser att möjligheten att använda de nordiska ländernas nuvarande sjukförsäkringskort som ett slags hälsokort bör utredas i samband med den föreslagna undersökningen. *Finlands Röda Kors* anser liksom *Folkpensionsanstalten* att det nu använda sjukförsäkringskortet borde utvecklas till ett hälsokort och att om ett hälsokortssystem kommer till stånd detta bör vara obligatoriskt.

Social- och hälsovårdsministeriet i Finland är i princip positivt till förslaget och menar att ett förverkligande av detta skulle fylla en stor funktion. Ministeriet menar dock att frågan inte endast bör begränsas till nordiska förhållanden. Mot bakgrund av att frågan är anhängig i Europarådet, bör enligt ministeriets mening behandlingen där i första hand avvaktas.

Sosialdepartementet i Norge framhåller att man i Norge sökt introducera ett mera generellt hälsokort utan att detta vunnit särskilt stor spridning. Däremot har i Norge liksom i övriga nordiska länder hälso-

kort för barn och skolungdom använts i många år och fått en god spridning. Departementet menar att ett hälsokort för personer som lider av speciella sjukdomar har ett visst berättigande och att man i första omgången bör ta sikte på att täcka behovet för sådana personer, som t. ex. lider av diabetes, epilepsi eller olika sorters allergier. Departementet framför, att det för en sådan mera begränsad kortsiktig målsättning bör tas i betraktande möjligheterna att införa viktiga medicinska data om de enskilda personerna på de centrala databankerna som innehåller andra personliga upplysningar. Det framhålles vidare att medicinska uppgifter från ett nationellt dataregister bör kunna inhämtas även av läkare i annat nordiskt land för behandling av patient. Ett sådant system antas kunna medföra färre felkällor och vara mera säkert än de generella hälsokorten.

Nämnden för internationella hälsovårdsärenden i Sverige är likaså inne på tanken att med hjälp av centrala folkbokföringens dataregister framställa patientkort över Sveriges alla invånare. Nämnden ställer sig mot bakgrund av erfarenheterna av olika typer av hälsokort och de svårigheter och begränsningar som är behäftade med ett hälsokortsystem tveksam till lämpligheten av att införa ett nordiskt hälsokort. Hälsokort enligt det väckta förslaget torde vid manuell registrering medföra ett icke oväsentligt merarbete inom hälso- och sjukvården vartill kommer svårigheten att hålla hälsokort aktuella och därmed användbara. Det föreslagna systemet innebär även att kortet bör medföras av innehavaren. Korten måste innehålla alla de informationer som kan vara nödvändiga för en snabb och riktigt insatt vård av hälsokortbäraren. Socialstyrelsen föreslår att man eventuellt i första hand överväger att sammanställa ett enhetligt nordiskt hälsoformulär att utdelas till personer/patienter som av särskilda skäl önskar eller medicinskt sett bedöms vara i behov att medföra ett slags hälsodokumentation. Man bör avvakta erfarenheterna från ett sådant formulärs användande och över i Norden pågående studier såvitt gäller databehandling innan man även utreder förutsättningar för ett informationssystem gemensamt för de nordiska ländernas invånare avseende dessas hälso- och sjukvårdstillstånd.

Även *Svenska landstingsförbundet* är tveksamt till förslaget och menar att detta skulle vara ekonomiskt och organisatoriskt svårt att genomföra utan att den eftersträlvade tillförlitligheten eftersattes. Landstingsförbundet framhåller att barn- och skolhälsovården i de nordiska länderna är väl katalogiserad och att man i första hand borde söka få till stånd enhetligt utformade nordiska hälsokort inom detta område. Därefter kan man mot bakgrund av erfarenheterna härav bygga ut ett hälsokortsystem gällande den vuxna befolkningen.

Sveriges läkarförbund tvivlar på värdet av det föreslagna hälsokortsystemet och anser sig icke kunna tillstyrka förslaget.

3. Utskottet

Utskottet delar förlagsställarnas uppfattning om att fördelar skulle vinnas genom införande av ett nordiskt hälsokort att användas av alla nordiska invånare. Utskottet ställer sig emellertid liksom vissa remissorgan tveksamt till lämpligheten av ett nordiskt hälsokortsystem med generell giltighet med hänsyn till svårigheterna att skapa tillfredsställande garantier för en ändamålsenlig tillämpning av systemet. Skall systemet fungera tillfredsställande, får det under inga förhållanden vara förenat med några osäkerhetsfaktorer, vilket synes vara svårt att undgå. Svårigheter ligger bl. a. däri att hälsokortet måste innehålla helt aktuella uppgifter och alltid medföras av innehavaren. Enligt utskottets mening kan ej fördelarna med ett nordiskt hälsokortsystem uppväga de med systemet förknippade praktiska och administrativa svårigheterna.

Utskottet anser dock att ett enhetligt nordiskt hälsokortsystem borde utformas för sådana grupper av människor, där behovet synes särskilt påkallat. Härmed avser utskottet i första hand sådana personer som lider av speciella sjukdomar, såsom t. ex. diabetes, epilepsi eller allergi. Här gäller det således personer/patienter som av särskilda skäl önskar eller medicinskt sett bedöms vara i behov av ett slags hälsodokumentation. I första hand borde således frågan om utformningen av ett sådant nordiskt hälsokort utredas.

Utskottet vill också peka på gruppen barn och skolorngdom. Det synes naturligt att bygga vidare på den i alla nordiska länderna väl utvecklade barn- och skolhälsovården och söka få till stånd ett enhetligt nordiskt hälsokort för denna grupp. Ett sådant enhetligt kort är enligt utskottets mening värdefullt vid familjers flyttning från ett land till ett annat i Norden.

Erfarenheterna av användandet av nordiska hälsokort för här nämnda kategorier skulle enligt utskottets uppfattning kunna utvisa huruvida anledning finns att vidareutveckla systemet till att avse alla invånare i de nordiska länderna.

Utskottet har uppmärksammat möjligheterna att för sjukvårdsändamål och patientvård använda ländernas centrala dataregister och utgår från att vid en undersökning om nordiska hälsokort möjligheterna att använda dessa dataregister kommer att beaktas.

Under åberopande av vad ovan anförts hemställas,

att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att utforma nordiska hälsokort att användas

dels av personer som lider av speciella sjukdomar dels av barn och skolungdom.

Mariehamn den 19 maj 1972

<i>Pentti Antila (Skyp)</i>	<i>Roald Bye (A)</i>	<i>Sven Hammarberg (s)</i>
<i>Lars Lindeman (Sd)</i>	<i>Grethe Lundblad (s)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>
<i>Johan Støa (A)</i>	<i>Egil Aarvik (Kr. F.)</i>	<i>Saimi Ääri (K)</i>
Förman		

BILAGA 3, I efterhand inkomna yttranden (se supplementband, s. 279)

BILAGA 4

Betänkande 2 av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Vid sitt möte i Stockholm den 10 januari 1973 erfor socialpolitiska utskottet, att de nordiska hälsovårdsdirektörerna vid sitt möte i Tammerfors i juni 1972 hade uttalat farhågor för att ett nordiskt hälsokortsystem, i överensstämmelse med de intentioner som kommer till uttryck i medlemsförslaget, inte var praktiskt genomförbart. Mot denna bakgrund hemställde utskottet om återremiss av ärendet till förnyad utskottsbehandling.

Ärendet togs upp på nytt i socialpolitiska utskottet vid dess möte i Oslo den 19 februari 1973, varvid medicinalrådet Holger Hultin, Finland, informerade om bakgrunden till hälsovårdsdirektörmötets avstyrkande.

Utskottet fortsätter sin behandling av ärendet, som kan väntas bli upptaget på saklistan vid den 21:a sessionens andra samling.

Detta har utskottet önskat anmäla till rådet.

Oslo den 20 februari 1973

<i>Kristian Albertsen (S)</i>	<i>Roald Bye (A)</i>	<i>Sven Hammarberg (s)</i>
<i>Paul Jansson (s)</i>	<i>Björn Jónsson (SF)</i>	<i>Lars Lindeman (Sd)</i>
<i>Gerda Møller (KF)</i>	<i>Anna-Lisa Nilsson (c)</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen (S)</i>
<i>Salve Salvesen (A)</i>	<i>Carl Olof Tallgren (SV)</i>	<i>Egil Aarvik (Kr.F)</i>
Förman		
<i>Saimi Ääri (K)</i>		

Medlemsförslag

om ökat turistsamarbete i Norden

(Väckt av Eric Carlsson, Veikko Hanhiova, Aksel Larsen, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist och Pekka Tarjanne)

Den lediga tiden under ett år blir tillsammans cirka 130 dagar om semester och fridagar räknas ihop för den som arbetar regelbundet. Det gäller att skapa förutsättningar för alla att utnyttja den lediga tiden så att den ger så stort utbyte som möjligt. Av undersökningar som utförts i Norden kan utläsas att i mycket grova drag befolkningen fördelar sig på tre ungefär lika stora grupper, när det gäller sättet att tillbringa semestern; en del reser utomlands, en del reser i det egna landet och en del reser inte alls.

Semestrande bör ej ses som endast rekreation utan kan i stor utsträckning även omfatta kulturkonsumtion. Detta gäller i synnerhet turistresorna, som förutom att fungera som nöjesresor och en behaglig avkoppling stimulerar intresset för de kulturella yttringar man möter på främmande ort. Ett utvidgat turistutbyte mellan de nordiska länderna bör således medföra en ökning av det kulturella utbytet och ökad känedom om varandras förhållanden.

Ett sätt är att popularisera resandet i det egna landet och i Norden som för de allra flesta kan bli ett naturligt resmål.

Utlandsturismen har haft en stark utveckling, vilket kunnat avläsas bl. a. i uppgifterna över charterresor och paketresor över huvud taget.

IATA beräknar att cirka 45 procent av den totala passagerartrafiken med flyg från Skandinavien 1969 på 2,76 miljoner passagerare var charterresenärer. Antalet charterresenärer var följande: Danmark 563 000, Finland 108 000, Norge 100 000 och Sverige 464 000, totalt 1,2 miljoner passagerare (utom Island). Dessa siffror är höga och följer av att många reser till Medelhavsområdet och andra regioner för sin rekreation. Att betydande summor valuta går ur våra länder denna väg är bara alltför välbekant.

Men charterresenärerna utgör bara 1,2 miljoner av en befolkning på nära 22 miljoner i Norden, d. v. s. något mer än 5 procent. Det allt vanligare färdmedlet för turism och rekreation är bilen. De flesta nordbor som utlandsturister per bil besöker eller passerar genom annat nordiskt land.

Den största gruppen utländska turister i nordiska länder och den som ger de största valutaintäkterna är medborgarna från övriga nordiska län-

der. Den verksamhet som Föreningarna Norden bedriver har betytt mycket för utvecklandet av resandet mellan våra länder. Transportföretag, reseorganisationer m. m. har arrangerat rundresor med olika färdmedel i Norden.

För den stora grupp som turistar i det egna landet har mycket gjorts för att underlätta och stimulera resandet och boendet. Turisttrafikförbund och branschorganisationer har aktivt verkat för att utveckla denna form av turism. Stat och kommun bidrar till uppförande av hotell, stugbyar, vandrarhem, campingplatser och turistleder.

Ansträngningarna att popularisera resandet i det egna landet bör utvidgas att omfatta hela Norden. Därigenom skulle ett alternativ skapas som kunde göras lockande för ett stort antal människor. Norden rymmer en rik variation av natur, klimat, folk, kultur och sysselsättningar som jakt, fiske, vandringar i skog eller fjäll.

Att söka vidareutveckla vad som hittills gjorts för att befrämja resandet i det egna landet till att omfatta hela Norden innebär inte ett försök att konkurrera med de nationella ansträngningarna. Tvärtom är erfarenheten att en ökning av resandet mellan länderna verkar befrämjande på turistnäringen i sin helhet.

Även valutaavtappningen skulle kunna motverkas om en ökande del av tillväxten av turistmarknaden kunde behållas i Norden.

Det centrala organet när det gäller nordiskt samarbete i frågor rörande turism och reseliv är Nordiska turisttrafikkommittén — NTTK. NTTK är gemensamt organ för de nationella turisttrafikorganisationerna — Danmarks Turistråd, Turistrådet i Finland, Islands turistbyrå, Landslaget for reiselivet i Norge och Svenska turisttrafikförbundet. Den har varit verksam under en lång följd av år och har regelbundna styrelse- och direktörmöten. Verksamheten har främst varit inriktad på åtgärder för att stimulera utländska turisters besök i de nordiska länderna. NTTK har därför i första hand sysslat med frågor rörande gemensamt upprättande av turistkontor i europeiska och nordamerikanska centra. Kommittén har också behandlat frågor om gemensamma kampanjer, broschyrer och annat informationsmaterial och uppträdandet i internationella organ, t. ex. OECD:s turistkommitté. När det gäller de nordiska turistkontoren samarbetar NTTK med t. ex. SAS och rederier, som även deltar i finansieringen.

Inom NTTK har diskuterats nya former för nordiskt samarbete. Ett av de områden som varit aktuellt är forskning och statistik rörande turismen. Kunskap härom har bedömts vara en förutsättning för en god planering på detta område. NTTK har upprättat en samarbetsgrupp för nordisk turistforskning och -statistik (SNTF) med stadgar av den 23 februari 1971. Gruppen skall fungera som rådgivande organ till NTTK i frågor rörande statistik, utredningar och annat faktaunderlag inom turism- och fritidssektorn. Samarbetsgruppens uppgifter har angivits

vara att verka för bättre turiststatistik i de nordiska länderna — denna är som bekant mycket bristfällig — verka för samordning av utredningar rörande turism, föreslå åtgärder som kan utveckla fritidsresande till och inom de nordiska länderna och allmänt verka för ökat internordiskt samarbete om forskning och utredningsverksamhet i turism- och reselivsfrågor.

Samarbetsgruppen har den 22 april 1971 lagt fram rekommendationer till NTTK om genomförande av de samarbetsprojekt som ansetts mest angelägna. Undersökningar föreslås rörande bilturismen, som måste kartläggas för att man skall kunna planera och genomföra marknadsföringsåtgärder, och utländska resemarknader t. ex. Västtyskland, Storbritannien, Frankrike, Holland, USA och eventuellt Japan. Vidare föreslås ett ökat nordiskt samarbete i internationella kommittéer rörande turism, t. ex. i OECD. En förbättring föreslås vad gäller löpande statistik, inkvarterings-, resevaluta- och inresestatistik (se *Tillägg*).

Dessa rekommendationer övervägs för närvarande av NTTK.

I detta sammanhang bör även nämnas järnvägsförvaltningarnas samarbete rörande skandinaviska rundtursbiljetter. Dessa har fått en betydande avsättning.

Regionalt samarbete över gränserna, t. ex. mellan Norge och Sverige, förekommer också om än i begränsad omfattning.

Nordiska rådet har tidigare haft uppe turistfrågor. Rådet har antagit en rekommendation (*rek. nr 24/1958*) angående sammanordnad nordisk turiststatistik. När den nordiska passfriheten infördes, bortföll möjligheten att på grundval av kontrolluppgifter vid de inomnordiska gränserna sammanställa statistiska uppgifter om resandeströmmarna. Nordiska rådet har också rekommenderat (*rek. nr 14/1959*) regeringarna i Finland, Norge och Sverige att samverka för utbyggande av turisttrafiken på Nordkalotten. Denna fråga har ett nära samband med utbyggnaden av mellanriksvägarna och tvärgående flygförbindelser på Nordkalotten. Vidare har rådets trafikutskott och presidium behandlat frågan om gemensamma lokaler för och samarbete mellan de nordiska turistkontoren i New York och Islands deltagande i det nordiska turistsamarbetet.

Det torde finnas ett utbrett intresse för att bygga vidare på den grund som lagts av bl. a. Föreningarna Norden för att utveckla den nordiska turismen. En utvidgad samverkan erfordras härför och berör många skilda delar av samhällslivet: turistorganisationerna, turistanläggningarnas ägare, transportörerna, motororganisationerna, planmyndigheter, arbetsmarknadsmyndigheter, kommuner för att nämna några av de viktigaste. Samhället medverkar i betydande grad, inte minst i sysselsättningsvaga landsdelar, vid byggande av turistanläggningar. Vid planeringen av dessa bör möjligheterna att attrahera besökare från övriga nordiska länder tas till vara.

För att kunna erbjuda konkurrenskraftiga resor inom Norden behövs

en inventering av resurserna, en detaljerad planering av färdiga paket och marknadsföring av dessa. Inom NTK har tanken väckts att inleda ett samarbete mellan de nordiska turistráfikorganisationerna å ena sidan och motororganisationerna, turistföreningarna och de nordiska folkrorelseorganisationerna på reseområdet å den andra. Motororganisationerna har närmare 900 000 medlemmar, och turistföreningarna har över 400 000 medlemmar och driver egna anläggningar. Kan paket av intresse för en stor publik komma fram, är det möjligt att göra dessa i långa serier och därigenom hålla kostnaderna nere.

Åt lämpliga nationella organ på turismens område bör uppdras att i samarbete genomföra planläggning och marknadsföring av nordiska resor.

Med hänvisning till vad som anförts föreslås följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att stödja ett ökat samarbete mellan de nordiska turistorganen för att främja turismen inom Norden bl. a. på grundval av de undersökningar som gjorts av samarbetsgruppen för nordisk turistforskning och -statistik (SNTF) samt att ställa resurser till förfogande för ändamålet.

Stockholm, Helsingfors och Köbenhavn den 8 november 1971

Eric Carlsson (c) *Veikko Hanhirova (K)* *Aksel Larsen (SF)*
Bror Lillqvist (Sd) *Sven Mellqvist (s)* *Pekka Tarjanne (Lkp)*

TILLÄGG

Rekommendation beträffande gemensamma nordiska utredningsprojekt inom turismen

Vid sammanträde inom Samarbetsgruppen för nordisk turistforskning och -statistik (SNTF) i Köpenhamn den 22 april 1971 enades gruppen att föreslå NTTK genomförande av följande samarbetsprojekt.

Projektet har valts på tanke på de behov, som bedömts mest angelägna för de nordiska turistorganisationerna och upptar alltså ej vissa i och för sig angelägna utredningsuppgifter beträffande t. ex. turistanläggningars lokalisering, planering, lönsamhet etc.

Undersökningar

1. Bilturismundersökning

Den löpande statistiken beträffande biltrafiken/bilturismen till och inom de nordiska länderna har under 1960-talet försämrats avsevärt bl. a. genom införandet av det nordiska gränstillsamarbetet. Samtidigt vet vi, att bilen är det viktigaste turisttransportmedlet för den nordiska turisttrafiken. Bristen på kunskap om denna trafik utgör ett väsentligt hinder vid planeringen av olika marknadsföringsåtgärder.

Undersökningen föreslås ske i olika etapper:

- a) Sammanställning av tillgängliga statistiska uppgifter för att få fram ett ungefärligt *flödesdiagram* av den aktuella personbiltrafiken.
- b) en *stickprovsundersökning* genomförs under sommarhalvåret i samarbete med rederierna, passpolis och eventuella intresserade utredningsinstitut i syfte att närmare bestämma omfattningen av bilturisttrafiken mellan de nordiska länderna. Denna kvantitativa undersökning kan på det nationella planet med fördel uppföljas med särskilda mätningar av trafiken inom respektive länder (eventuellt i samarbete med vägmynigheter och lokala/regionala turistorgan).
- c) tredje steget skulle bli en *turistundersökning* i form av intervjuer bland utresande utländska bilturister i syfte att utröna deras socio-ekonomiska sammansättning, resebeteende, attityder etc.

2. Marknadsundersökningar på utländska resemarknader

Denna typ av undersökningar, som syftar till att ge underlag för vår bedömning av var, när och hur vi skall satsa våra operativa medel för ett optimalt utbyte i form av utländska turister, innefattar en rad olika delundersökningar. SNTF föreslår, att uppmärksamheten i första hand inriktas på att få fram ett basmaterial lämpligen i form av

a) *s. k. skrivbordsundersökningar* (desk research) på de för Norden viktigaste utlandsmarknaderna, t. ex. Västtyskland, Storbritannien, Frankrike, Holland, USA och, eventuellt, Japan.

Avsikten med en "desk research" — som kan beställas av lämplig konsult inom respektive land till ett ungefärligt pris av ca 5 000 skr. — är att få en allmän resemärknadskartläggning av fritidsresandets struktur och utveckling, bedömning av konkurrensförhållandena, uppgifter om försäljningsorganisation etc. inom respektive marknader. (Detta basmaterial bör i sin tur ligga till grund för eventuell ytterligare, mera djupgående undersökningar för att få fram presumtiva målgrupper, marknadssegment etc.)

b) De olika punktundersökningarna bör emellertid följas upp genom en *löpande marknadsrapportering*, vilket åtminstone delvis bör kunna ske genom de olika utlandskontoren. En plan till sådan marknadsrapportering har redan utarbetats inom Utvalg for reiselivsforskning i Norge och kommer att ställas till övriga medlemsländers förfogande.

c) SNTF föreslår vidare, att ett permanent *samråd* etableras mellan medlemsländerna *beträffande utredningsanbud* från olika utredningsinstitut och konsultföretag, (Ex.: Battelle, Metra, Agra, Wickert Institut Tübingen) som numera löpande inkommer till de nationella turistorganisationerna. Sådant samråd kunde eventuellt ingå i SNTF:s arbetsuppgifter.

3. *Nordisk koordination av statistik- och utredningsfrågor inom internationella arbetsgrupper*

Frågan om ett utökat nordiskt samarbete i de internationella sammanhang (framför allt OECD:s turismkommitté), där de olika nordiska länderna är representerade, har diskuterats inom SNTF. Uppfattningen är att det bör finnas goda möjligheter att från nordisk sida dels bidra till ett mera effektivt arbete i sådana organ, dels får de nordiska synpunkterna bättre företrädda. SNTF vill föreslå, att ett sådant samråd regelmässigt kommer till stånd inför möten på internationell nivå. Detta aktualiseras bl. a. inför ett aktuellt förslag att reorganisera arbetet inom de underkommittéer, som sorterar under OECD:s turismkommitté. Konkret kan ett sådant samarbete bl. a. gälla eventuellt genomförande av de *nationella semesterundersökningar*, som koordineras inom OECD.

Löpande statistik

I SNTF:s uppgifter ingår bl. a. att söka bidra till en förbättring av den löpande turiststatistiken och att därmed söka fullfölja Nordiska rådets rekommendation nr 24/1958, som lämnats utan beaktande av de nordiska regeringarna. SNTF har bedömt följande områden speciellt angelägna.

a) *inkvarteringsstatistik*

Sådan statistik har sedan länge, om än i ofullständig omfattning, funnits i Norge. Hotell- och campingstatistik genomfördes i Danmark under 1969 och är för närvarande under införande i Finland.

Målsättningen bör vara att söka påverka myndigheterna i Sverige att skyndsamt införa central inkvarteringsstatistik och i de andra nordiska länderna att komplettera redan befintlig hotellstatistik.

Möjligheterna att i detta sammanhang få till stånd en gemensam teknisk klassificering har diskuterats.

b) *resevalutastatistik*

Denna statistik, som är väsentlig inte minst som underlag för turistpolitiska åtgärder, uppvisar för närvarande stora brister. Undersökningar pågår respektive har nyligen genomförts på detta område i Danmark och Sverige.

Det bör ligga i de nordiska turistorganisationernas intresse att söka påverka myndigheterna till ett aktivt och samordnat agerande i denna fråga.

c) *inresestatistiken*

till det nordiska passkontrollområdet, som till helt övervägande del belastar den danska passkontrollen, kan av allt att döma inom kort bli föremål för omfattande omläggningar och inskränkningar. Då denna statistik utgör basen för alla de nordiska ländernas inresestatistik, bör den i högsta grad vara en nordisk angelägenhet. NTTK bör därför medverka till att åstadkomma en kontakt mellan berörda myndigheter i de nordiska länderna, innan beslut träffas om eventuella omläggningar.

Stockholm den 28 april 1971

För Samarbetsgruppen för nordisk turistforskning och -statistik

Kurt I. Paulsson
Ordförande

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 286)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag om øget turistsamarbejde i Norden.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 29. november 1971 i København, den 26. april 1972 i Bærum, den 16. august 1972 i Rovaniemi, den 17. november 1972 i København og den 11. januar 1973 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

Forslagsstillerne henviser til de foranstaltninger, som turistforeninger, brancheorganisationer samt stat og kommune gennemfører for at lette og stimulere rejselivet og foreslår, at arbejdet med at popularisere rejser i eget land udvides til at omfatte hele Norden. Et sådant alternativ ville være til gavn og glæde for et større antal mennesker, og man ville på den måde udbygge og videreudvikle det arbejde, som allerede er påbegyndt gennem Foreningerne Norden for at skabe en nordisk turisme.

For at få dette gennemført behøves et udbygget samarbejde mellem blandt andre turistorganisationerne, motororganisationerne, planlægningsmyndighederne, arbejdsmarkedsmyndighederne, stat og kommune og andre.

2. Remissudtalelser

Udtalelser over medlemsforslaget er indhentet fra følgende myndigheder og organisationer:

Nordiske

Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK).
Föreningarna Nordens Förbund.
Nordisk Folke Reso.

Danmark

Handelsministeriet.
Friluftsrådet.
Samvirkende Danske Turistforeninger.
Danmarks Rederiforening.
Danmarks Turistråd.
Kgl. Dansk Automobil Klub.
Danmarks Rejsebureau Forening.
Foreningen af Danske Erhvervs- og Turistchefer.
Maersk Air.

Forenede Danske Motorejere (FDM).
Turistvognmændenes Landsorganisation.

Finland

Handels- och industriministeriet.
Ålands landskapsstyrelse.
Finlands bank.
Järnvägsstyrelsen.
Utvecklingsområdesfonden AB.
Stadsförbundets byrå.
Finlands kommunalförbund.
Finlands kalottkommission.
Lapplands naturskyddsförening.
Renbeteslagens förening.
Turistombudsmän r. f.
Finnair.
Ålands Redareförening.
Linja-autoliitto r. y.
Finlands Hotell- och restaurantsförbund r. f.
Pohjola-Norden.
Samekommittén.

Island

Kommunikationsministeriet.
Islands turistbureau.
Islands turistråd.
De Islandske Turistbureauers Forening.
Det Islandske Dampskibsselskab A/S.
Lofthleidir A. S.

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet.
Samferdselsdepartementet.
Norges statsbaner.
Statistisk sentralbyrå.
Distriktenes utbyggingsfond.
Scandinavian Airlines System (SAS), region Norge.
Landslaget for reiselivet i Norge.
Kgl. Norsk automobilklub.
Foreningen Norden.

Sverige

Statens järnvägar.
Kommerskollegium.
Stockholms handelskammare.
Skånes handelskammare.
Handelskammaren i Göteborg.
Länstyrelsen i Norrbottens län.
Norrbottens läns landsting.
Svenska kommunförbundet.
Svenska turistföreningen.
Svenska resebyråföreningen.

Sveriges hotell- och restaurantförbund.
Norrbottens turisttrafikförbund.
Svenska samernas riksförbund.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Praktisk taget støtter samtlige remissudtalelser grundtanken i medlemsforslaget.

Foreningerne Nordens Forbund støtter forslaget og bekræfter det behov, som er argument i medlemsforslaget om, at konkurrencedygtige rejser inden for Norden må udbydes, og at en undersøgelse af ressourcer og en planlægning af "pakkerejser" og en markedsføring af disse rejser må gennemføres. Et udbygget samarbejde mellem de nordiske turistorganisationer ud fra de allerede foretagne undersøgelser må i henhold til forbundets opfattelse fortjene kraftig støtte fra statsmagtens side.

Handels- og industriministeriet i Finland konstaterer, at de nuværende ressourcer ikke er tilstrækkelige til at gennemføre de rekommandationer, som er foreslået af den under Nordisk Turist-Trafik Komité (NTTK) oprettede samarbejdsgruppe for nordisk turistforskning og -statistik (SNTF) og støtter medlemsforslaget i, at midler udover de nuværende bør stilles til rådighed.

Finlands bank er for sin del beredt til at støtte et øget samarbejde mellem de nordiske turistorganisationer og i muligt omfang hjælpe SNTF i dets udredningsarbejde, eventuelt i form af rejsevalutastatistik.

Kommunal- og arbejdsdepartementet i Norge støtter medlemsforslaget og henviser til udtalelsen fra *Distriktenes utbyggingsfond*, hvor turismens betydning som støtte for næringslivet i svagt udviklede regioner får en særlig omtale.

Samferdselsdepartementet og *Statistisk sentralbyrå* støtter medlemsforslaget i lighed med *Norges statsbaner*, der endvidere foreslår, at den i bilaget til medlemsforslaget omtalte undersøgelse udvides til også at omfatte de turister, som anvender kollektive transportmidler. *SAS, region Norge* støtter forslaget, der ligger helt på linie med dette selskabs egen propaganda for Skandinavien som turistmål.

Kommerskollegium og *handelskamrarna i Stockholm og Göteborg* er i princip positive til det øgede samarbejde mellem de nordiske turistorganisationer, som herved skulle opnå en effektiv udnyttelse af fælles ressourcer og en slagkraftig markedsføring på turismens område. En nærmere præciseret stillingtagen mener kollegiet ikke at kunne indtage til de enkelte projekter i medlemsforslaget, før disse konkretiseres med hensyn til omkostnings- og finansieringsaspekter. Kollegiet prioriterer særligt behovet for en forbedret turiststatistik.

Svenska kommunförbundet anser, at et øget internordisk rejseliv skulle skabe forudsætninger for en videre udbygning af turist- og fritidsområder i Norden. Derved skulle ikke alene den nordiske befolkning få et øget udbud af turistanlæg, men Norden skulle endvidere kunne øge sin kon-

kurrenceevne over for det øvrige Europa på det internationale turistmarked. Forbundet støtter en rekommandation fra Nordisk Råd i overensstemmelse med medlemsforslaget, men forudsætter at de eventuelle omkostninger ved forslagens gennemførelse dækkes af statsmidler.

Svenska resebyråföreningen støtter medlemsforslaget.

Islands turistbureau henviser til det igangværende samarbejde inden for NTTK, som også tilgodeser en udvidelse af den internordiske turisme.

Alands landskapsstyrelse, lantbruksavdelningen, påpeger, at der på Åland investeres stærkt i hotel- og restaurationsbranchen, hyttebyer, forretninger, bil- og passagerfærger og andre servicefag, med den målsætning at gøre turismen til et basiserhverv med helårsbeskæftigelse. Åland hilser derfor med tilfredshed alle forslag som sigter på et øget nordisk turistsamarbejde, og kunne ønske, at landskabet Åland fik repræsentation i de samarbejds- og andre organer som behandler turistspørgsmål i Norden.

Alands redareförening har intet at erindre mod forslaget.

Svenska turistföreningen (STF) tilslutter sig medlemsforslagets hensigter og fremfører, at STF's primære mål er at fremme svenske borgeres rejser inden for eget land, men at det for foreningen er selvfølgeligt, at der i dette også er indeholdt at modtage rejsende fra det øvrige Norden, lige som STF's rejsevirkosomhed også omfatter de nordiske nabolande. STF har fra starten haft et nært samarbejde med de nordiske søsterorganisationer inden for turist- og fritidsliv.

Finlands kommunalförbund mener, at forslaget mangler konkrete forslag om på hvilke områder og med hvilke sager man specielt burde forsøge udviklet et samarbejde, hvorfor den foreslåede rekommandation generelt set kan blive uden betydning. Det skulle i den anledning være ønskeligt om der i det mindste kunne angives de vigtigste af de områder, hvor man kunne tænke sig gennemført en udredning. Forbundet retter endvidere opmærksomheden på behovet for et øget grænsekommunalt samarbejde på turistområdet.

En vis skepsis udtales der af *Finnair*, som anser det at være rigtigt, at de nordiske lande opfordrer egne turistbureauer at udrette virksomheden i nabolandene, men ikke mener at der er behov for at skabe nye samarbejdsformer for at opnå dette.

Et antal remissudtalelser peger på visse detaljer i medlemsforslaget. *Handelsministeriet* i Danmark peger på, at det i medlemsforslaget nævnte undersøgelsesprojekt er under udarbejdelse i en NTTK-arbejdsgruppe og går ud fra, at det vil blive fremmet inden for rammerne af NTTK. *Danmarks Turistråd* peger på, at samarbejdsprojektet er en ganske foreløbig skitse som endnu ikke er godkendt af NTTK, hvorfor det heller ikke kan tillægges nogen autoritativ værdi. Turistrådet anser at det er af stor betydning for en udvidelse af den internordiske turisme såfremt man

kan lette de nuværende meget strenge charterregler. *Handelsministeriet* i Danmark er enig i denne bedømmelse men anfører, at charterpolitikken hviler på en aftale mellem de skandinaviske trafikministre. Charter-spørgsmålet omtales også af *Foreningen af Danske Erhvervs- og Turistchefer* samt *Maersk Air* som peger på de problemer som ligger i forholdet mellem billige charterrejser til syden og de restriktive regler for charterrejser og pakkerejser inden for Norden, der i øvrigt udgør et omfattende potentielt marked.

Pohjola-Norden, Finland, anfører, at den største belastning for rejselivet i Norden er disse rejsers høje pris i forhold til charterrejser til Syd-Europa. Det ville være en fordel om de nordiske flyveselskaber i højere grad end tilfældet er planlagde billige charterrejser, og færdige pakkerejser også inden for Norden. *Foreningen Norden*, Norge, anser, at de regler for turistrejser i Norden som flyveselskaberne praktiserer, diskriminerer den nordiske turisme. *Statens järnvägar* i Sverige henviser til sit samarbejde med de øvrige jernbaneforvaltninger for at fremstille pakkerejser til Norden samt SJ's støtte til Svenska turisttrafikförbundet.

Delforslag om en forbedret turiststatistik støttes særligt af et antal faginstanser som for eksempel *Forenede Danske Motorejere* (FDM), *Stadsförbundets byrå* i Finland og *Finnair*.

Friluftsrådet i Danmark anbefaler en forbedret statistik over udenlandske gæster på campingpladser, helst nationalt opdelt, da dette kan give et grundlag for indretningen af den udenlandske propaganda.

Sveriges hotell- och restaurangförbund påpeger, at der i lang tid har været ført en temmelig udførlig indkvarteringsstatistik på by-hotellerne som primært betjener forretningsrejsende. Videre peger forbundet på at dette arbejde for tiden er genstand for en grundig prøvning af en statslig komité. Man ved således i dag næppe, hvordan et eventuelt svensk turistorgan skal være opbygget, på hvilken måde det skal indrettes dels i Sverige, dels uden for Sverige, hvilke udlandskontakter det skal have, om det skal beskæftige sig med markedsføring og/eller information, og så videre.

Nogle remissudtalelser omfatter ligeledes spørgsmålet om feriestredning.

Samvirkende Danske Turistforeninger ønsker, at de nordiske turistorganisationer måtte tage emnet om en spredning af ferierne op for på den måde at medvirke til en mere jævn belastning af trafik- og overnatningsfaciliteterne. Endelig peges der på behovet for en yderligere liberalisering af grænseformaliteterne, ligesom der henvises til de foranstaltninger der er gjort for at øge den internordiske turisme, herunder et forslag udarbejdet af de *Nordiska turistchefernas samarbetsråd* om et nordisk turistår.

Foreningen af Danske Erhvervs- og Turistchefer anser, at spørgsmålet om feriestredning bør undersøges med sigte på en løsning som kan give

en længere højsæson. Endelig foreslår foreningen, at der nedsættes en ny komité bestående af repræsentanter eksempelvis fra Nordisk Råd, trafikselskaber, rejsebureauer, turistorganisationer samt i branchen beskæftigede turistchefer.

Visse anmærkninger gøres af *Stadsförbundets byrå* i Finland, der foreslår sådanne vedtagelser at man får et initiativ igang til en ændret ferielovgivning i hele Norden, således at *alle* får mulighed for at tilbringe deres lovbestemte ferie spredt på forskellige årstider. Desuden understreges nødvendigheden af en ensartet turiststatistik, en standardisering af normerne for forskning på turistområdet samt en effektivisering af turisterhvervets forskningspolitik som grundlag for en markedsføring på turistområdet. Forbundet peger også på de ulige toldbestemmelser og udskænkingsregler i Norden, som man mener kan virke bremsende på den internordiske turisme.

Særlige forslag om erhvervet indeholdes i et antal remissudtalelser.

NTTK hilser med glæde forslaget om at ressourcer udover den nuværende statslige støtte til de nordiske turistorganisationer skulle stilles til rådighed til de af SNTF foreslåede undersøgelser, og fremfører endvidere at et permanent sekretariat for den nordiske turisme skulle være et afgørende skridt i udviklingen af den nordiske turisme. Sekretariatets nuværende muligheder er for tiden sådan, at kun de løbende ekspeditioner kan udføres medens der savnes midler til udredninger og langtidspanlægning. Et permanent sekretariat kræver således midler udover de statstilskud som de nordiske turistorganisationer for tiden råder over og NTTK udtrykker forhåbninger om, at Nordisk Råd vil støtte disse planer.

Turistrådet i Finland har i sine udtalelser til ministeriet fæstnet opmærksomheden på, at et permanent sekretariat for den nordiske turisme skulle være et betydningsfuldt skridt til udviklingen af nordisk turisme og anfører at turismens hurtige udvikling og de stigende krav om faglig betjening gør uddannelsesspørgsmålet yderligere vigtigt. Et væsentligt skridt fremad ville for dette spørgsmål være, at man på nordisk basis på en allerede eksisterende højskole i Norden kunne tilbyde en højere uddannelse inden for turisme og rejseliv, med en for dette område passende afgangseksamen som mål.

Nordisk Folke Reso understreger behovet for foranstaltninger for udvikling af turistsamarbejdet i Norden. Blandt andet bør indføres fælles hotel- og overnatningsstatistik og trafikbestemmelser koordineres således, at turistbusser frit kan afhente og afsætte rejseselskaber i andre nordiske lande end hjemlandet. Videre peger man på den vanskelighed som ligger i den prismæssige konkurrence med de sydlige lande. I øvrigt anser NFR at medlemsforslaget næppe kan løses uden en bred nordisk konference og anser at Nordisk Råd bør afholde en sådan.

Landslaget for reiselivet i Norge foreslår, at de nordiske rejsebureauer

indbyrdes varetager den gensidige udbredelse af turismen inden for Norden.

Kongelig norsk automobilklub (KNA) foreslår, at Nordisk Råd indbyder til et samarbejds møde med motororganisationerne og turistforeningerne for at udvikle eksisterende samarbejde hvad angår pakkerejser m. m. KNA finder medlemsforslaget meget interessant og håber, at Nordisk Råd anmoder en passende instans om at udføre en omfattende og jordnær udredning om turistspørgsmålene.

Finlands hotell- och restaurangförbund r. f. foreslår, at der udgives en årlig samnordisk håndbog, som skulle give en så fulstændig information som muligt fra hvert enkelt nordisk land opstillet således, at man ved hjælp af denne håndbog kunne planlægge sine rejser.

En særlig gruppe af remissudtalelser hæfter sig specielt ved de nordlige dele af Finland, Norge og Sverige.

Utvecklingsområdesfonden AB i Finland fremfører Nordkalottens betydning som turistområde og føler, at speciel opmærksomhed burde iagttages ved Kalot-turismen, hvor det omfattes af internordisk samarbejde. En betingelse for et øget samarbejde på dette område er statens vilje til gennem stillingtagen og finansiel støtte at give tilstrækkelige arbejdsmuligheder for de samvirkende turistorganisationer.

Finlands kalottkommission tilslutter sig helt forslaget, men opfordrer Nordisk Råd til også at undersøge, hvilke muligheder der findes til at udvide turismen til også at omfatte Sovjetunionen, specielt hvad angår kalotområdet.

Lapplands naturskyddsförening konstaterer, at turismen i finske Lapland er øget kraftigt i de seneste år, og at dette har ført til naturværneproblemer for den lokale befolkning. Foreningen er derfor af den opfattelse, at fremme af turismen må forudsætte en udvidet lovgivning på turistområdet for at kunne kontrollere turismen, og at man i samarbejdet om turismens øgning også bør have som fremtidigt mål at kunne styre og regulere turismen og eventuelt begrænse den gennem fællesnordiske forholdsregler.

Samekommittén i Finland peger på såvel nytte- som skadevirkningen ved turismen set fra et samisk synspunkt. Samekommittén vil i tilslutning til en i Finland igangværende betænkning stille vidtrækkende forslag angående lovgivningen og detaljerede forholdsregler også inden for turismen. Denne betænkning forventes afgjort inden årsskiftet og man henstiller derfor, at der ikke træffes yderligere afgørelser vedrørende medlemsforslaget før betænkningens forslag foreligger.

Länsstyrelsen i Norrbottens län støtter medlemsforslaget og anfører desuden, at turismen kan blive af stor betydning for mange bysamfund i Nordkalottens indre områder og fjelde som en ekstra indtægtskilde. Nedgangen af arbejdspladser inden for jord- og skovbrug har først og fremmest berørt de tyndt befolkede områder, og det har derfor naturligt

indgået i det regionale planlægningsarbejde i Norrbottens län at skabe tilfredsstillende indkomstmuligheder for den tilbageblivende land-befolkning. Problemet er også kendt i de øvrige lande omkring Nordkalotten og vil sandsynligvis få samme betydning der, som det i dag har i Sverige og Norrbotten. Länsstyrelsen anser det derfor for at være vigtigt, at ressourcerne for fremme af turismen på Nordkalotten bringes i paritet med denne opgaves betydning.

Nordkalottkommittén er det organ, der efter länsstyrelsens opfattelse bedst egner sig for opgaven at fremme turismen på Nordkalotten, og länsstyrelsen foreslår at et beløb på mellem 300.000 s. kr. og 500.000 s. kr. stilles til komiteens rådighed for denne opgave.

Norrbottens turisttrafikförbund forventer, at det fremtidige friluftsliv i Norden vil få et ændret adfærdsmønster. De store grupper, som af økonomiske årsager i dag tilbringer ferier hos slægt og venner eller slet ikke har mulighed for at holde ferie, kommer sandsynligvis til i fremtiden at udnytte rekreationstiden til rejser inden for Norden. Nordkalotten har meget at byde disse feriegæster.

Det i medlemsforslaget indeholdte tillæg fra samarbejdsgruppen for nordisk turistforskning og statistik falder helt på linie med *Norrbottens og Västerbottens turistförbunds* retningslinier når det gælder den regionale turiststatistik. Forbundene understreger derfor, at de nordiske regeringer må give deres støtte til et økonomisk samarbejde inden for turistforskning og -statistik, samt støtte forslaget om at skabe et rationelt organ på turismens område for ad den vej at forbedre samarbejdet, først og fremmest planlægningen og markedsføringen af nordiske rejser.

Svenska samernas riksförbund ser turistspørgsmålet ud fra to synsvinkler, dels den direkte belastning som turismen påfører rennæringen og dels turismen som et kombinationserhverv i samerbyernes eget regie. Riksförbundet anser det for at være af overordentlig stor betydning at samernas urgamle ret til deres erhverv bliver respekteret ved udformningen af forskellige udvidelsesforslag for turismen, ikke bare i fjeldområderne, men også i det indre skovland i Norrland. Riksförbundet ønsker desuden at fremføre, at en udbygning af turistlivet i Norrland ikke må føre til indskrænkning af den lokale befolknings muligheder for jagt og fiskeri og andre former for fritluftsliv. Disse sidstnævnte problemer er fælles for både samer og ikke-samer.

3. Udvalget

Trafikudvalget vil indledningsvis udtale en klar positiv stillingtagen til medlemsforslagets generelle målsætning, at fremme turismen i Norden. Som det fremgår af remissudtalelserne stiller praktisk taget alle de hørte sig positive til forslaget hovedtanke, at træffe foranstaltninger for et øget turistsamarbejde i Norden, og et værdifuldt arbejde er på dette område udført af NTKK og lignende organisationer på rejselivets område.

Et nyt indslag er den indsats som man fra samfundets side planlægger for at opnå en udvidelse af turismen blandt andet gennem støtte til større turistanlæg. Det er udvalget magtpåliggende, at en udvikling af folketurismen også stimuleres på nordisk plan.

Når det gælder konkrete indsatser for at opnå det tilstræbte udvidede turistsamarbejde i Norden er der ført diskussioner og fremlagt betænkninger blandt andet inden for NTTK. Forskellige opfattelser har været fremført vedrørende et detailleret forslag om et undersøgelsesprojekt, som er udarbejdet af Samarbejdsgruppen for Nordisk Turistforskning og -Statistik (SNTF), og yderligere et antal detaljerede forslag er fremlagt ved remissbehandlingen. Således har man foreslået, at Nordisk Råd skulle søge gennemført en konference om turistspørgsmål, — skulle søge gennemført en højskoleuddannelse på turistområdet — skulle søge gennemført udgivelsen af en turishåndbog, og skulle søge gennemført et permanent sekretariat for NTTK.

På grund af materiens omfattende natur synes det udvalget mest rigtigt, om alle de i medlemsforslaget fremførte delforslag kunne behandles på den nordiske turistkonference, som NTTK planlægger at afholde i 1973, særligt da konferencen må forventes at tilføre diskussionen omkring de nordiske turistspørgsmål væsentligt og nyt materiale. Dette gælder blandt andet spørgsmål som turiststrømmen til og fra Norden, investeringer indenfor turisterhvervet, statistik og uddannelse på turistområdet samt miljøaspekterne i forbindelse med friluftslivets udfoldelse.

I et enkelt forhold vil udvalget dog konkret foreslå at Nordisk Råd allerede kan afgive en udtalelse, nemlig det nordiske turistsamarbejdes organisatoriske ressourcer.

Nordisk Turist-Trafik Komité (NTTK) har i sin udtalelse hævdet, at oprettelsen af et permanent sekretariat ville være et afgørende skridt i udviklingen af den nordiske turisme. NTTK's sekretariat ambulerer for en treårsperiode mellem de nordiske lande, og omkostningerne for sekretariatets drift belaster værtslandet. Sekretariatets ressourcer er således så begrænsede, at alene de rent ekspeditions-mæssige sager kan behandles, medens der savnes midler for udarbejdelse af betænkninger og langtidspanlægning.

Udover de løbende ekspeditioner som angår NTTK's nuværende virksomhed skulle et fast sekretariat kunne behandle sager vedrørende forskning og planlægning på nordisk plan, forholdsregler for en øgning af den internordiske turisme, samt en koordinering af nordiske opfattelser i internationale turistorganisationer. Et permanent sekretariat vil kræve midler udover de statstilskud, som for tiden står til de nordiske turistorganisationers disposition.

Trafikudvalget finder det nødvendigt, at det nordiske turistsamarbejdes organisation forstærkes for derved at gøre en udbygning af virksomheden mulig. I første omgang synes udvalget, at det vil være rime-

ligt at støtte NTTK's forslag om oprettelsen af et permanent sekretariat. På baggrund af, at Ministerrådet har taget spørgsmålet om konkrete samarbejdsprojekter på turistområdet op, har udvalget den opfattelse, at Ministerrådet og dets sekretariat engagerer sig i dette organisatoriske spørgsmål. En forstærkning på dette område forekommer udvalget at være en forudsætning for en fortsættelse af det nordiske turistsamarbejde i dets nuværende leje.

Ovennævnte synspunkter blev yderligere understreget ved trafikudvalgets møder i Rovaniemi den 16. august 1972 og i København den 17. november 1972, samt i en del af de adspurgte remissinstanser. Udvalget anser det af værdi at støtte disse og foreslår derfor, at Nordisk Råd optager en rekommandation om spørgsmålet.

Nordisk Ministerråd har i sit handlingsprogram regionale afsnit taget spørgsmålet op om konkrete samarbejdsprojekter på turistområdet. Nordisk Råd får anledning til at udtale sig om dette forslag i forbindelse med behandlingen af Ministerrådets beretning C1. Det kan dog allerede i denne forbindelse fremføres, at et samarbejdsprojekt som det anførte er et af de tilfælde, som udvalget ønsker at se realiseret som følge af et udvidet turistsamarbejde.

Under henvisning til ovennævnte indstiller udvalget, at Nordisk Råd på anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at styrke det nordiske turistsamarbejde ved at støtte oprettelsen af et permanent sekretariat for Nordisk Turist-Trafik Komité (NTTK), med det formål at øge turismen i Norden.

Samtidig anmelder udvalget, at behandlingen af medlemsforslaget A 347/t fortsættes.

Stockholm, den 12. januar 1973

Eric Carlsson (c) *Gustav Holmberg* (V) *Svend Horn* (S)

Svava Jakobsdottir (Ab) *Martha Johannessen* (A) *Arne Larsen* (SF)

Bror Lillqvist (Sd) *Sven Mellqvist* (s) *Bjarne Mørk Eidem* (A)

Formand

Cecilia Nettelbrandt (fp)

Erling Norvik (H)

Medlemsförslag

om harmonisering av beskattningsreglerna för andelar i partrederier

(Väckt av Yngve Holmberg)

Partrederi föreligger, enligt den svenska sjölagen, som i huvudsak överensstämmer med de övriga nordiska i detta avseende, då flera slutit sig samman för att driva sjöfart med eget fartyg. Rederiet utgör alltså en ändamålsbestämning knuten till ett visst fartyg. Skulle egendomsgegenskapen ej syfta till att driva sjöfart — t. ex. vara tillfällig eller bestämd av annat ändamål såsom att utnyttja fartyget för fritidsändamål eller som hotell- eller restauranglokal — föreligger inte partrederi utan samäganderätt eller enkelt bolag, förutsatt att inte särskilt rättssubjekt bildats. Partrederiet är ej ett självständigt rättssubjekt och borgenärerna är alltså delägarnas, inte rederiets. Delägarnas ansvarighet är från början delad pro rata parte. Den enes andel kan inte tas i anspråk för rederigäld som belöper på den andre, om inte sådan ansvarighet föreligger på grund av åtagande eller annan omständighet som föranleder solidarisk ansvarighet.

Förr torde partrederiet ha varit den dominerande företagsformen inom sjöfarten både i Norden och annorstädes, men utvecklingen av modern rederirörelse har småningom lett till att företagsformer med begränsad ansvarighet, främst aktiebolaget, blivit vanligast i handelsjöfarten. Inom fiskesjöfarten torde partrederiet ha bevarat sin betydelse och inom handelssjöfarten har det på senaste tid kommit till ökad användning. Med hänsyn bl. a. till de i modern sjöfart alltmer kapitalkrävande fartygen kan denna tendens tänkas bli förstärkt framdeles. Särskilt vad gäller tankfartyg har ofta sålts andelar till andra företag, även sådana som ej i övrigt är verksamma inom sjöfartsnäringsen, som ett sätt att frigöra kapital.

De nordiska sjölagskommittéerna har förordat att partrederiet som en slags speciell sjörättslig bolagsform bevaras. De danska, finska och svenska kommittéerna har därvid inte ansett skäl föreligga till ändringar i dess grunddrag. Den norska kommittén har, mot bakgrund av ett delvis avvikande rättsläge i övrigt, valt att införa en presumtion för solidarisk ansvarighet med möjlighet för partredarna att genom anmälan till skeppsregister etablera ett på avtal grundat prorataansvar. Även anknytningen till ett bestämt fartyg uppges enligt det norska förslaget.

Sjölagskommittéerna har ej behandlat partrederiernas ställning i skattehänseende.

Enligt tillgänglig svensk sjöfartsstatistik ägdes vid slutet av 1969 över 26 procent av det totala antalet fartyg över 100 bruttoton (208 av 795) av partrederier. Dessas andel av det totala tonnaget var dock endast 11,3 procent (536 000 av 7 750 000 bruttoton). Av fartyg mellan 20 och 100 bruttoton ägdes strax under 15 procent av partrederier (av tonnaget c:a 18 procent).

Till Nordiska rådet har i december 1970 inkommit en skrivelse, daterad den 5 augusti 1970, från Oy Fennoscandia Chartering AB, Skepps-mäklare och befraktningsagenter i Helsingfors, vari företaget anför att man i samband med underhandlingar rörande inköp av ett fartyg till Finland konstaterat, att det i fråga om avskrivningsmöjligheter för partrederier förelåg en skillnad mellan skattelagstiftningen i Finland och skattelagstiftningen i Danmark och Sverige. I dessa två länder syn-tes det sålunda möjligt för enskilda, som gemensamt äger ett partrederi, att göra avskrivningar i proportion till sin andel i partrederiet. I Finland var detta inte möjligt. Partrederiet självt kan där göra avskrivningar men inte delägarna i partrederiet. Detta missförhållande borde enligt skrivelsen rättas till, så att den finländska lagstiftningen på detta område kongruerar med de övriga nordiska ländernas. Samtidigt borde lagstiftningen mellan de nordiska länderna samordnas, så att t. ex. ett svenskt företag kan vara delägare i ett finländskt partrederi och ha avskrivningsmöjlighet motsvarande sin andel. I skrivelsen hemställes därför att Nordiska rådet måtte behandla denna fråga och rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att vidtaga nödiga åtgärder.

Sveriges redareförening har vid underhandsförfrågan påpekat att mindre fördelaktiga bestämmelser av samma typ som i Finland gäller även i Norge. Det är sålunda möjligt för enskilda personer och företag att i Danmark — liksom i Sverige — göra avdrag i proportion till sin andel i partrederi, medan detta icke är möjligt i Finland och Norge. I Norge behandlades partrederi i beskattningshänseende ungefär som ett aktieföretag. En framställning i december 1969 från norska redarkretsar om ändring av de norska lagstiftningsreglerna härvidlag hade ännu icke lett till önskat resultat.

Statistiken från Sverige antyder storleksordningen av här berörda sjöfartsintressen. Utvecklingen torde i avsevärd utsträckning gå mot att bruka partrederier med delägare från flera nordiska länder som fartygs-ägare. Det är därför önskvärt att reglerna på detta område är likartade i de nordiska länderna, särskilt vad gäller de skattemässiga reglerna.

Jag får hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att harmonisera bestämmelserna om beskattning av andelar i partrederier efter mönster av de nu i Danmark och Sverige gällande reglerna.

Stockholm i november 1971

Yngve Holmberg (m)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 336)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til Økonomisk utvalg er henvist medlemsforslag om harmonisering av beskatningsreglene for andeler i partrederier.

Medlemsforslaget er behandlet av Nimannskomiteen på møter den 19. november 1972 og den 16. januar 1973 og av Økonomisk utvalg den 17. januar s. å.

1. Medlemsforslaget

Forslaget går ut på å oppfordre Nordisk Ministerråd til å utrede mulighetene for harmonisering av bestemmelsene om beskatning av andeler i partrederier etter mønster av de i Danmark og Sverige gjeldende regler.

Et partrederi foreligger når flere deleiere har sluttet seg sammen for å drive skipsfart med et visst fartøy. Partrederiet er ikke et selvstendig rettssubjekt. Deleiernes ansvar er pro rata fordelt.

Forslagsstilleren peker på at de skattemessige avskrivningsregler for partrederier er forskjellige i de nordiske land. Danmark og Sverige gir muligheter for den enkelte deltager i partrederiet til å foreta avskrivninger i forhold til sin andel i dette. Finske og norske skattebestemmelser gir ikke anledning til slike avskrivninger.

Hensikten med harmonisering av angjeldende skatteregler er å stimulere interessen for partrederi med deleiere fra flere nordiske land for derved å lette mobilisering av kapital til løsning av store samarbeidsoppgaver.

2. Remissytringer

Danmark:

Finansministeriet, skattedepartementet.
Danmarks rederiforening.
Rederiforeningen for Mindre Skibe.
Rederiforeningen af 1895.
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.
Erhvervenes Skatteseekretariat.

Finland:

Finansministeriet.
Handels- og industriministeriet.

Finlands redarförening r.f.
Ålands redarförening r.f.
Finlands sjömans-union r.f.

Norge:

Finans- og tolldepartementet.

Sverige:

Sjöfartsverket.
Kammarrätten.
Riksskatteverket.
Kommerskollegium.
Företagsskatteberedningen.
Stockholms handelskammare.
Gotlands handelskammare.
Skånes handelskammare.
Handelskamrarna i Göteborg, Borås och Karlstad.
Handelskammaren för Örebro och Västmanlands län.
Sveriges industriförbund.
Sveriges redareförening.
Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO).

De fleste remissinstanser i Finland tiltrer medlemsforslaget. Det gjelder *finansministeriet, handels- og industriministeriet, Finlands redarförening r.f.* og *Ålands redarförening*.

Gotlands handelskammare, Skånes handelskammare, handelskammaren i Göteborg, handelskammaren för Örebro och Västmanlands län og *Sveriges redareförening* tiltrer forslaget. Det samme gjør *Sveriges hantverks- og industriorganisation (SHIO)*, som understreker at de nåværende tiltak for harmonisering er helt utilstrekkelige.

Sjöfartsverket i Sverige mener at under den tiltagende og mer kapitalkrevende internasjonale konkurranse vil det være av interesse for svensk sjøfart at samarbeidet mellom de nordiske lands redere blir utvidet. En ensretting av beskatningsreglene for partrederier i nordiske land vil bidra hertil, hvorfor forslaget støttes.

Sveriges industriförbund peker på at det økende behov for kapital medfører at partrederier søker deleiere i flere land. Uensartede beskatningsregler volder ulemper i denne forbindelse. Dette gjelder ikke bare nordiske deltakere, men utviklingen kan føre til at også ikke-nordiske interessenter kommer til å bli deleiere i nordiske partrederier. Forbundet reiser imidlertid spørsmålet om Nordisk Råd er et passende forum for fullføringen av det initiativ som er tatt ved det foreliggende medlemsforslag, i tilfelle dansk og norsk medlemskap i Fellesmarkedet. *Stockholms handelskammare* henviser til uttalelsen fra Sveriges industriförbund.

Erhvervenes Skatteseekretariat i Danmark har ingen innvendinger mot medlemsforslaget. *Finansministeriet, skattedepartementet, Rederifor-*

eningen for Mindre Skibe og Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, alle i Danmark, har intet å bemerke til medlemsforslaget.

Företagsskatteberedningen i Sverige opplyser at den bl. a. har i oppdrag å undersøke virkningene av nåværende beskatningsregler for partrederier og deltakere i slike rederier. På det nåværende tidspunkt er det ikke mulig å angi hvilke forslag som vil bli lagt fram.

Det anføres imidlertid at gjeldende avskrivningsregler for inventarier m. m., samt de gunstige bestemmelser om avskrivning på skipskontrakter, som gjelder for rederivirksomhet i sin alminnelighet og således også deleiere i partrederier, i en senere tid er blitt utnyttet av visse kategorier av skattepliktige uten egentlig tilknytning til rederinæringen.

Finans- og tolldepartementet i Norge tar ikke standpunkt til medlemsforslaget. Det opplyses derimot at Norges rederforbund i brev av 19. desember 1969 har reist spørsmål om en endring av skattelovene, slik at "partrederi skattemessig likestilles med sameie i stedet for som nu med aksjeselskap". Det siktes her til partrederier med proratarisk ansvar. Rederforbundets hovedargument er nødvendigheten av en mobilisering av store selskapskapitaler til løsning av store samarbeidsoppgaver. I denne forbindelse vil partrederiet være en naturlig samarbeidsform.

Direktøren for skattevesenet uttaler at det ut fra administrative ligningsmessige hensyn ikke sees å være noe å innvende mot Rederforbundets forslag til lovendring.

Ligningsutvalget er enig i at regelen om at partrederi skal behandles som et selvstendig rettssubjekt og undergis selskapsbeskatning, ikke svarer med hva eier- og ansvarsforholdene skulle tilsi. Det anfører imidlertid ligningstekniske og rimelighetsmessige betenkeligheter ved de mange små deltakerinteresser som idag gjør seg gjeldende i interessentskap som kommandittselskap, og som Ligningsutvalget antar vil dukke opp ved partrederier om det innføres adgang til separat ligning av partredere. En overgang til oppdelt ligning for partrederier bør etter Ligningsutvalgets oppfatning, ledsages av visse restriksjoner samtidig som det bør foretas visse endringer i de regler som gjelder for sameier og kommandittselskaper i rederinæringen. Dette er av hensyn til behovet for forenkling av ligningen og for å bremse på bruk av de nåværende regler som er utpreget skattemotivert.

Norges rederforbund er ikke enig i alle anførsler fra Ligningsutvalget og understreker at hovedsaken er å få en tilpasning av skattereglene som kan lette norsk skipsfarts deltakelse i store kapitalkrevende prosjekter.

Det er hittil ikke lagt fram noen proposisjon for Stortinget med sikte på endring av skatteloven slik Norges rederforbund har anmodet om.

Danmarks Rederiforening mener at det fra dansk skipsfarts side ikke kan være ønske om å få gjennomført en harmonisering av skattereglene

for andelshavere i partrederier. *Rederiforeningen af 1895* er enig heri, og foreslår utsettelse av saken under henvisning til foreliggende forslag om endring av sjøloven.

Riksskatteverket i Sverige ønsker ensartede skatteregler for andelshavere i partrederier, men spørsmålet om harmonisering bør utstå i påvente av at de svenske skatteregler er utredet nærmere. *Kommerskollegium* har samme oppfatning.

Kammarrätten i Sverige uttaler at spørsmålet om samordning av angjeldende beskatningsregler angår først og fremst det interne finske og norske lovgivningsarbeid, hvorfor Kammarrätten ikke finner å kunne uttale seg om forslaget hensiktsmessighet.

Finlands sjömans-union mener at det nåværende system har virket tilfredsstillende, hvorfor den ikke kan se at noen reform er påkrevet.

3. Utvalget

Utvalget er oppmerksom på at en harmonisering av skattereglene for deltakere i partrederier vil kunne lette samarbeidet mellom de nordiske lands redere med sikte på deltagelse i store kapitalkrevende skipsfartsprosjekter. De nåværende regler i Finland og Norge er en vesentlig hindring i denne forbindelse. Medlemsforslaget angår derfor særlig myndighetene i disse to land.

Finansministeriet og Handels- og industriministeriet i Finland tiltrer medlemsforslaget. Finansdepartementet i Norge uttaler seg ikke om forslaget. Derimot har Norges Rederforbund i desember 1969 henvendt seg til Finansdepartementet og foreslått endringer av skattebestemmelsene slik at partrederi med proratarisk ansvar blir likestillet med sameie istedenfor aksjeselskap. Dette har hittil ikke ført frem.

Utvalget er videre kjent med at Förtagsskatteberedningen i Sverige i et P.M. avgitt i september 1972 har foreslått vesentlig strengere regler for skatteavskrivninger for partrederier.

Det synes således vanskelig på det nåværende tidspunkt å komme frem til harmonisering av skattebestemmelsene for partrederier slik medlemsforslaget tar sikte på.

Forsøk på å harmonisere bestemmelsene innenfor et begrenset felt, som beskatning av partrederier, vil neppe være hensiktsmessig. Etter utvalgets mening bør all beskatning av næringslivet vurderes under ett. Imidlertid har det vist seg at harmonisering av skattelovgivningen i sin alminnelighet er meget vanskelig å gjennomføre, bl. a. fordi skattelovgivningen er nært knyttet til vedkommende lands nasjonale politikk. Harmonisering av skattelovgivningen synes å forutsette en betydelig

koordinering av den økonomiske politikken, som etter utvalgets mening i dag ikke er aktuell.

Utvalget innstiller,

at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslaget.

Stockholm, den 17. januar 1973

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>Johannes Antonsson (c)</i>	<i>Anders Aune (A)</i>
<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>	<i>Arne Geijer (s)</i>
<i>Svend Haugaard (RV)</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)</i>	<i>Gunnar Helén (fp)</i>
<i>Eric Krönmark (m)</i>	<i>Ralph Lysholt Hansen (S)</i>	<i>Olavi Lähteenmäki (Kok)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Ib Stetter (KF)</i>	<i>V. J. Sukselainen (K)</i>
Forman		
<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>	<i>Kåre Willoch (H)</i>	<i>J. Fr. Øregaard (jvfl)</i>

Medlemsförslag

om revision av den nordiska köp- och avtalslagstiftningen

(*Väckt av Georg C. Ehrnrooth, Allan Hernelius, Helge Seip och Knud Thestrup*)

Bland de nordiska lagstiftningssamarbetets tidiga produkter framstår de nordiska köplagarna (1906 i Danmark, 1907 i Norge och 1905 i Sverige) som klassiska. Island fick en motsvarande lagstiftning 1922. I Finland har en statlig kommitté sedan 1961 utrett möjligheterna att knyta an till detta lagstiftningsverk, som åstadkoms innan Finland som självständig stat deltog i samarbetet. Kommittén förväntas avge sitt betänkande jämte förslag till köplag våren 1972.

Denna lagstiftning, som gäller lös egendom, innehåller regler om såväl handelsköp, d. v. s. köp mellan parter som är yrkesmässigt verksamma som köpmän, som vad man skulle kalla konsumentköp, d. v. s. köp mellan konsumenter eller vanligare mellan köpman och konsument.

Köplagstiftningen har sedermera på olika sätt modifierats. Under åren 1915—1917 antogs i de tre förstnämnda länderna en likartad lagstiftning om avbetalningsköp. Denna kan sägas innehålla särregler om vissa typer av köp. Avbetalningslagstiftningen reviderades grundligt åren 1953—1954.

Avbetalningslagen har en klar social motivering. Den bygger på att enligt huvudreglerna säljaren intar en alltför överlägsen ställning i förhållande till köparen. Den förre kan påtvinga denne senare köpevillkor som inte kan anses socialt försvarliga. På senare år har man gått vidare på denna väg och upptagit frågor om ytterligare modifierationer i de allmänna köprättsliga bestämmelserna i syfte att stödja köparen som den svagare parten vid konsumentköp. Senast har på nordiskt plan behandlats en fråga med nära anknytning till avtalslagarna, nämligen spörsmål om betänketid och en ångerfrist för köparen vid vissa slag av köp. I Sverige har redan en sådan lagstiftning genomförts som ger köparen en av sociala skäl betingad förmånlig ställning, vilken avviker från vad som normalt gäller i förhållandet mellan köpare och säljare. Köparen får nämligen rätt att frånträda ett ingånget avtal under viss tid efter dess ingående.

Även i Norge är en speciallag i ämnet att vänta. Däremot har man från dansk sida förklarat sig vilja avstå från att lagstifta på detta område.

Under 1971 har ytterligare i Sverige genomförts en lagstiftning av

enahanda karaktär, nämligen en lag med förbud mot otillbörliga avtalsvillkor. Den är avsedd att på liknande sätt begränsa avtalsfriheten till förmån för den svagare parten i avtalsförhållandet. Lagstiftningen introducerar ett administrativt förfarande, med vars begagnande ett avtalsvillkor kan bli förklarad otillbörligt. Denna lagstiftning, som saknar motsvarighet i andra nordiska länder, gäller dock icke endast köpeavtal utan även t. ex. avtal om tjänster.

Även på andra områden torde olika slag av ingrepp i avtalsfriheten vid köp och andra former av kommersiell verksamhet planeras i syfte att skydda konsumenten som den svagare parten i avtalsförhållandet.

Om denna lagstiftningsmetodik fortsätter att vinna tillämpning, enligt vilken nationellt utformade speciallagar sätter viktiga delar av den ursprungliga i nordiskt samarbete tillkomna lagstiftningen ur kraft, urholkas snabbt den nordiska rättsgemenskapen. Det finns därför anledning att ett ögonblick göra halt och tänka igenom det framtida lagstiftningsarbetets uppläggning på detta område.

Självklart är att den centrala köp- och avtalslagstiftningen måste anpassas till de förändrade villkor under vilka nutidens människor lever. Den tekniska utvecklingen har gjort de produkter som nu säljs mycket mer komplicerade än förr. Säljaren får lätt ett övertag i förhållande till köparen. Vidare har marknadsföringen utvecklats ytterst snabbt. Även inför den moderna reklamens anlopp kan dagens köpare stundom känna sig i underläge.

Tidpunkten synes nu vara inne att söka i ett sammanhang överblicka lagstiftningsarbetet på köp- och avtalsrättens klassiska område. Man bör klargöra i vilken omfattning de allmänna reglerna bör sättas ur kraft av särregler och i vilka fall det skall ske. Måhända krävs i köplagen en särskild avdelning med särregler för dagliglivets köp, framför allt sådana, då en köpman står som säljare och en konsument som köpare. Dessa specialregler bör emellertid utarbetas på nordiskt plan och systematiskt inordnas inom den allmänna köplagens ram. Man skulle då återställa ordning och systematik inom detta rättsområde och tillika bevara och utveckla den nordiska rättsenheten.

I detta sammanhang måste givetvis observeras att en revision av köplagarna i Norden sedan länge förberetts. Till stor del har denna samband med frågan om nordisk ratifikation av 1964 års internationella Haagkonvention om likartade köplagar. De nordiska länder, som ansluter sig till Europeiska gemenskaperna, får räkna med att också acceptera denna internationella köplagstiftning och ratificera Haagkonventionen. Hänsyn härtill måste självfallet tagas vid en förestående nordisk revision av köplagstiftningen. Fortsätter den nuvarande utvecklingen med särregler i varje land kommer inom kort den nordiska enhetligheten på detta lagstiftningsområde att ha gått förlorad.

Under åberopande av vad sålunda nu anförts, hemställer vi,

att Nordiska rådet ville rekommendera Nordiska ministerrådet att inleda ett utredningsarbete syftande till att bibehålla den nordiska rättsenheten på köp- och avtalsrättens centrala områden och att därvid inom denna lagstiftnings ram tillgodose behovet av regler som skyddar köparen/konsumenten i rimlig omfattning.

Helsingfors, Stockholm, Oslo och København i oktober 1971

Georg C. Ehrnrooth (Sv) Allan Hernelius (m) Helge Seip (V)

Knud Thestrup (KF)

BILAGA 1, Ltranden (se supplementband, s. 377)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om revision af de nordiske købe- og aftalelove.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 1. november 1971 i Stockholm, den 21. december 1971 i Helsingfors, den 17. januar 1972 i Stockholm, den 19. maj 1972 i Oslo, den 30. november og 1. december 1972 i Helsingør samt den 8. januar 1973 i Stockholm.

I mødet den 1. november 1971 og den 21. december 1971 deltog statsrådet Carl Lidbom. I sidstnævnte møde deltog tillige justitieminister K. J. Lång, Finland, samt statsråd Oddvar Berrefjord, Norge. I mødet den 17. januar 1972 deltog statsrådet Lidbom og i mødet den 19. maj 1972 statsråd Berrefjord. Justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, statsråd Petter Koren, Norge, samt statsråderne Lennart Geijer og Carl Lidbom, Sverige, deltog i mødet den 1. december 1972. I mødet den 8. januar 1973 deltog statsrådet Lidbom.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget går ud på, at Nordisk Råd skal anbefale Det nordiske Ministerråd at indlede et udredningsarbejde med det formål at bibeholde den nordiske retsenhed på købe- og aftalerettens centrale områder og inden for denne lovgivnings rammer at tilgodese behovet for regler, der beskytter købere og konsumenter i rimeligt omfang.

Medlemsforslaget er fremsat i oktober 1971 af Ehrnrooth, Herneilius, Seip og Thestrup. Forslagsstillernes grundlæggende motiv er ønsket om at imødegå en udvikling inden for den formueretlige lovgivning, hvorved der i de nordiske lande på en række særrområder gennemføres lovgivning, der afviger fra land til land, og som i større eller mindre grad sætter de ensartede centrale formueretlige love ud af kraft. Samtidig peger man på værdien af at bevare retsenheden under det igangværende arbejde med at revidere købe- og aftaleretten.

Forslagsstillerne nævner, at der i Norge og Sverige er gennemført regler om betænkningstid og angrefrist i visse slags køb, og at der i Sverige er gennemført en lov om forbud mod utilbørlige aftalevilkår. Endvidere er der planer om at gennemføre særlovgivning af forskelligt indhold i enkelte af landene. Ved at fortsætte med en sådan metode vil det

nordiske retsfællesskab blive udhulet, og forslagsstillerne anser det derfor som nødvendigt, at man planlægger lovgivningssamarbejdet på hele dette område. Man er klar over, at der er behov for særlige regler til beskyttelse af konsumenterne (dvs. særregler for dagliglivets køb), men disse bør udarbejdes på nordisk plan og systematisk indordnes i den almindelige købelov. Endvidere peges der på den i 1964 vedtagne Haag-konvention om internationale løsøre-køb.

2. *De gældende love og igangværende udredninger*

Den nordiske købelov er gennemført i 1906 i Danmark, 1922 i Island, 1907 i Norge og 1905 i Sverige. Finland har ikke nogen tilsvarende lovgivning, men retspraksis har på grundlag af bestemmelserne i 1734-årsloven og Almén's berømte kommentarer til den svenske købelov udviklet sig således, at der i alt væsentligt har været retsenhed inden for hele Norden i dette århundrede. Købelovgivningen anses for en central del af den juridiske lærdom, idet købelovens regler er udtryk for almindelige obligationsretlige grundsætninger. Lovværket er både sprogligt og indholdsmæssigt af overordentlig høj kvalitet og betragtes som en hovedhjørnesten i det nordiske lovgivningssamarbejde.

I 1961 blev der i Finland nedsat en komité, der skulle forberede en ny finsk købelov. Dette skulle ske i samarbejde med sagkyndige fra de andre nordiske lande og under hensyn til det arbejde, der i 1964 førte til Haag-konventionen om internationale løsøre-køb. Samarbejdet mellem de nordiske eksperter førte nogle år senere til, at man også i Danmark, Norge og Sverige påbegyndte en egentlig kritisk gennemgang af den skandinaviske købelov, og der har særlig i Sverige været udført et meget grundigt og omfattende arbejde. Det fremhæves af de svenske købelovssagkyndige i deres remissudtalelse, at meningen med arbejdet hele tiden har været at bevare den nordiske retsenhed, og at der ikke er fremkommet noget, der tyder på, at dette fælles mål vil blive sat over styr. Det er i denne forbindelse en detalje, at man i Danmark lægger særlig vægt på en hurtig ændring af reglerne om morarente, fordi disse ikke svarer til de senere års abnormt høje renteniveau.

Haag-konventionen af 1964 indeholder forslag til en ensartet lovgivning om internationale løsøre-køb (den kaldes også den "uniforme købelov" eller ULIS). Bestemmelserne er udformet med forbillede i vest-europæisk lovgivning, og den nordiske købelov har i ikke ringe grad præget den internationale lov, også fordi nordiske sagkyndige har været meget aktive under dette arbejde, der har stået på i 30—40 år. Konventionen er ikke ratificeret af noget af de nordiske lande, og der er navnlig i Sverige ingen særlig begejstring for at gennemføre reglerne. Af de seks lande, der hidtil har udgjort fællesmarkedet, har Belgien, Holland, Italien og Luxembourg ratificeret konventionen om den internationale købelov, og dette er i færd med at ske i Frankrig og Tyskland.

Særlige regler om konsumentkøb findes for øjeblikket ikke i noget af landene. I Finland koncentrerer man foreløbig kræfterne om den almindelige købelov, som nu har ladet vente på sig i så mange år. I Danmark overvejes regler om konsumentkøb af forbrugerkommissionen, medens overvejelserne i Norge foretages af den samme komité, som reviderer købeloven. Betænkning forventes i Norge omkring årsskiftet 1972/73. Arbejdet er særlig langt i Sverige, hvor der er udarbejdet en betænkning (SOU 1972: 28) med udkast til en særlig lov om konsumentbeskyttelse. Bestemmelserne skal altså ikke indføres eller komplettere de modsvarende paragraffer i købeloven. Også på dette område holdes der forbindelse mellem de nordiske eksperter, og der er enighed om helhedssynet.

Også *aftalelove* er resultatet af et forudgående nordisk samarbejde udført i årene efter 1910. Så godt som ensartede aftalelove er gennemført i Danmark i 1917, i Finland i 1920, i Island i 1936, i Norge i 1918 og i Sverige i 1915. I forbindelse med konventionen om internationale løsekrøb er tillige vedtaget en Haag-konvention af 1964 om aftaler. Den er ikke ratificeret af noget nordisk land på grund af sin sammenhæng med købskonventionen (ikke fordi dens indhold volder større vanskelighed). I Danmark er der udnævnt en sagkyndig til at undersøge behovet for ændring af *formuerettens generalklausuler*. I Norge og Sverige arbejder udvalg med disse spørgsmål. Der er forbindelse mellem eksperterne. Den i Sverige gennemførte lov om forbud mod utilbørlige aftalevilkår er en næringsretlig regulering, og den civilretlige side er netop overdraget til generalklausuludredningen.

I Finland, Norge og Sverige er eller vil der blive gennemført regler om *betænkningstid ved visse aftaler* (angrefristen). I Danmark er man indstillet på at udvide det gældende forbud i næringsloven mod dørsalg, således at forbudet kommer til at omfatte såvel køb som tegning af abonnementskontrakter.

Lovgivning om *kommission, handelsagenter og handelsrejsende* blev på basis af et fællesnordisk udvalgsarbejde gennemført i Danmark, Norge og Sverige nogenlunde samtidig med den nordiske aftalelov. I de seneste år har der blandt andet på grundlag af en rekommandation fra Nordisk Råd af 1963 været arbejdet med at revidere kommissionslovgivningen. Der har været nær forbindelse mellem de nordiske sagkyndige, og de udarbejdede ændringsforslag er overensstemmende. Det drejer sig i første række om en vis opsigelsesfrist og godtgørelse til agenter. I Finland vil blive gennemført tilsvarende lovregler, der imidlertid i formen adskiller sig noget fra den skandinaviske lov, fordi man i Finland ikke mener at have behov for en regulering af kommissionsforhold.

Endelig kan man i denne forbindelse nævne lovgivningen om *markedsføring* (konkurrencelovgivningen), hvor man så vidt det kan ses

for øjeblikket arbejder henimod en i de grundlæggende principper ensartet lovgivning med forbillede i svensk ret, jfr. den nyligt vedtagne re-kommandation nr. 6/1972, samt de *procesretlige regler* om afgørelse af eventuelle uoverensstemmelser mellem køber og sælger. I Sverige er der udarbejdet et departementalt P.M. om en forenklet fremgangsmåde i sådanne retssager, hvorved konsumenterne vil få bedre mulighed for at hævde deres interesser effektivt ved domstolene. Disse problemer overvejes også i Danmark i forbindelse med den almindelige revision af retsplejeloven samt i forbrugerkommissionen.

3. Remissytringer

Udtalelser om forslaget er indhentet fra følgende myndigheder og organisationer omkring årsskiftet 1971/72:

Danmark

Justitsministeriet.
Provinshandelskammeret.
Industrirådet.
Grosserer-Societetet.
Butikshandelens Fællesraad.
Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger.
Danske Bankers Fællesrepræsentation.
Danmarks Sparekasseforening.
Forbrugerrådet.
Assurandør Societetet.

Finland

Justitieministeriet.
Handels- och industriministeriet.
Konsumentrådet.
Centralhandelskammaren.
Finlands industriförbund.
Vähittäiskaupan — Detaljhandels centralförbund.
Centrallaget för handelslagen i Finland.
Kulutusosuuskuntien keskusliitto (KK) r. y. (Konsumtionsandelslagens centralförbund).

Norge

Justis- og politidepartementet.
Departementet for familie- og forbrukersaker.
Norges industriforbund.
Norske håndverks- og industribedrifters forbund.
Landsorganisasjonen i Norge.
Norges handelsstands forbund.
Den norske advokatforening, hovedstyret.

Sverige

Svea hovrätt.
Generalklausulutredningen.
Köplagssakkunniga.

Kommerskollegium.
Statens konsumentråd.
Stockholms handelskammare.
Skånes handelskammare.
Handelskammaren i Göteborg.
Sveriges grossistförbund.
Sveriges köpmannaförbund.
Svenska arbetsgivareföreningen.
Landsorganisationen i Sverige.
Tjänstemännens centralorganisation (TCO).
Kooperativa förbundet.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Der er *ikke i noget af landene* særlig begejstring for tanken om at iværksætte endnu et udredningsarbejde på dette område. *Alle er enige om*, at det principielt er af stor praktisk betydning og stor ideel værdi, at den nordiske retsenhed på dette område bevares, omend en række af instanserne med rette peger på, at problemet er internationalt. Det mangler derfor ikke på almindelig sympati, og man vurderer problemerne ensartet i alle de nordiske lande, ligesom der er fuld overensstemmelse i grundsynspunkterne og tillige i vidt omfang i de detaljerede reguleringer.

En lang række remissinstanser har enten ingen bemærkninger eller ganske kommentarløse anbefalinger til medlemsforslaget. Andre af remissinstanserne fortaber sig i uvedkommende emner. Fra *dansk og norsk* side fremhævede et antal remissinstanser hensynet til EF, både fordi det var uvist, om Danmark og Norge ville blive medlem, og fordi det ikke er helt klart, hvad fællesmarkedet selv vil på dette område. I *Finland* og *Sverige* fremhævedes det af flere remissinstanser, at arbejdet ikke kan forsinkes ved fornyede overvejelser.

Justitsministeriet henviser til de igangværende reformarbejder og finder det på denne baggrund tvivlsomt, om man skal iværksætte et udredningsarbejde som foreslået i medlemsforslaget. Hensynet til nordisk retsenhed vil bedst kunne tilgodeses i forbindelse med arbejdet i de enkelte sagkyndige udredninger og ved forhandling mellem departementerne.

Justitieministeriet finder ikke anledning til at foretage noget for sit vedkommende på grund af medlemsforslaget.

Justisdepartementet giver udtryk for en meget nøgtern og realistisk vurdering og finder det foreslåede udredningsarbejde problematisk og tidkrævende. Man må gøre sig klart, at nationale uligheder, varierende udredningskapacitet og forskellige udviklingstendenser og vurderinger udelukker, at man til stadighed og på et hvilket som helst tidspunkt kan have fuldt ud ensartede regler eller parallel prioritering i alle de fem nordiske lande. Den nordiske retsenhed varetages bedst i forbindelse med de enkelte udredninger og i fortsat stadig kontakt mellem landenes fagmyndigheder.

Kommerskollegium i Sverige tvivler på behovet for en særlig udredning sådan som foreslået i medlemsforslaget, idet man har svært ved at se, at dette skulle kunne bringe sagen videre. Med den dynamiske udvikling, der karakteriserer det moderne samfund, må hvert enkelt land konstruere sin lovgivning i overensstemmelse med de nationale konsumentinteresser, og kollegiet peger tillige på usikkerheden i forbindelse med fællesmarkedet.

4. Udvalget

Udvalget kan tiltræde, at det set fra et nordisk synspunkt er uheldigt, at der ved tilkomst af en række speciallove foretages udhuling af den nordiske retsenhed. Forslagsstillerne fremhæver med rette, at der på købe- og aftalelovgivningens område har været behov for at tilvejebringe en samlet vurdering og oversigt.

Efter udvalgets opfattelse er ønsket om oversigt til en vis grad imødekommet igennem de remissytringer, medlemsforslaget har givet anledning til. Det fremgår heraf blandt andet, at der på flere forskellige felter inden for det område, købe- og aftalelovene dækker, foretages overvejelser om lovændringer, men det er tillige ved behandlingen af medlemsforslaget godtgjort, at dette arbejde sker på nordisk basis, og at de sagkyndige komiteer og eksperter har nær kontakt med hverandre. Udvalget konstaterer dette med tilfredshed, og man kan efter de nu foreliggende oplysninger være enig med justitsministrene i, at grundlaget for at iværksætte et generelt udredningsarbejde ved siden af de undersøgelser, der allerede foretages på de enkelte områder, ikke er tilstede. Man antager dog tillige, at medlemsforslaget har bidraget til, at de ansvarlige instanser i højere grad er blevet klar over betydningen af den nordiske retsenheds opretholdelse, også når det gælder købe- og aftalelovene.

Når udvalget således ikke finder grundlag for at anbefale Nordisk Råd at foretage videre i anledning af medlemsforslaget, skyldes dette også den omstændighed, at det langsigtede lovgivningsprogram, der nu er fremlagt af ministerrådet, omfatter købe- og aftalelovene. Gennem ministerrådets årlige beretning til Nordisk Råd og den beretning om det nordiske lovsamarbejde, rådet modtager til hver ordinær session, vil man have mulighed for at følge realiseringen af lovgivningsprogrammet, efterhånden som resultatet af de sagkyndiges arbejde foreligger, ligesom man gennem den påtænkte forstærkede kontakt mellem juridisk udvalg og justitsministrene (ministerrådet) får lejlighed til uformelt at drøfte eventuelle problemer, hvis der måtte være behov for det.

Udvalget lægger endelig vægt på, at justitsministrene har oplyst, at harmoniseringen af lovgivningen i EF efter de foreliggende planer ikke berører den nordiske købe- og aftalelov, og at en eventuel dansk ratifikation af Haager-konventionerne af 1964 om en international købe- og aftalelovgivning vil kunne ske med forbehold om, at den gældende fællesnordiske lovgivning opretholdes for de nordiske landes vedkommende.

Udvalget indstiller herefter,

at Nordisk Råd ikke foretager videre i anledning af medlemsforslaget om revision af den nordiske købe- og aftalelovgivning.

Stockholm, den 8. januar 1973

Erik Adamsson (s) *Poul Dam (SF)* *Georg C. Ehrnrooth (Sv)*

Erling Engan (Sp) *Ove Hansen (S)* *Carl-Henrik Hermansson (vpk)*

Allan Hernelius (m) *Tellervo Koivisto (Sd)* *Matthías Á. Mathiesen (Sj)*

Arne Nilsen (A) *Helge Seip (V)* *Knud Thestrup (KF)*

Formand

Medlemsförslag

om förarskydd vid trafikförsäkring

(Väckt av Svend Horn, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist och Pekka Tarjanne)

Den växande motorismen, de förbättrade bilfärjeförbindelserna och människornas ökade möjligheter att företa resor har på ett explosionsartat sätt ökat biltrafiken mellan de nordiska länderna. På sextioalet mer än fördubblades personbilstrafiken över Öresund och uppgick år 1970 till c:a 1 350 000 fordon. Mellan Sverige och Finland har trafikökningen procentuellt varit ännu större som en följd av de mycket snabbt utvecklade färjeförbindelserna mellan dessa två länder.

En oundgänglig konsekvens av den ökade personbilstrafiken mellan de nordiska länderna har också varit en kraftig ökning av antalet trafikolycksfall, tyvärr också sådana med allvarliga personsador eller dödlig utgång som följd. Enligt gällande överenskommelser mellan de nordiska ländernas trafikförsäkringsföreningar gäller en i ett nordiskt land tecknad trafikförsäkring utan vidare inom hela det nordiska trafikförsäkringsområdet, som omfattar Danmark, Finland, Norge och Sverige. Bevis över trafikförsäkringen behöver ej företes vid gränsen och eventuella ersättningsanspråk regleras mellan ländernas trafikförsäkringsföreningar.

Även om trafikförsäkringssystemet i Norden sålunda i hög grad är enhetligt och fungerar smidigt till gagn för bilresenärerna, förefinns likväl betydelsefulla skiljaktigheter mellan länderna i fråga om försäkringsskyddet. I Danmark, Norge och Sverige är motorfordonsförsäkringen till sin natur en ren ansvarsförsäkring i förhållande till tredje person, varför skada på förarens eller försäkringstagarens person eller gods i princip inte täcks av försäkringen. För att uppnå s. k. förarskydd bör en kompletterande s. k. förarplatsförsäkring tecknas. I Finland däremot ersätter den obligatoriska trafikförsäkringen även personskada, som åsamkats fordonets ägare eller förare. Denna skiljaktighet i fråga om förarskyddet torde vara mindre känd bland den stora allmänheten, som fastmer lever i föreställningen att trafikförsäkringen gäller oförändrad i annat nordiskt land med exakt samma förmåner som i hemlandet. Principen i fråga om tillämpningen av försäkringsvillkor vid försäkringsfall i annat land är dock, att det lands lag gäller där man rör sig. En i Finland tecknad försäkring blir sålunda i annat nordiskt land reducerad på så sätt, att ägare av motorfordon eller dess förare vid personskada ej kan erhålla ersättning. I överensstämmelse härmed har

den i Finland gällande trafikförsäkringslagen år 1968 ändrats så att det försäkringsskydd, som utländskt fordonets ägare erhåller vid tillfälligt bruk av fordonet i landet, är reducerat på motsvarande sätt, d. v. s. icke omfattar förarskydd (15 § 2 mom. lag om ändring av trafikförsäkringslagen, FFS 167/68).

Personbilstrafiken mellan de nordiska länderna ökar fortgående och det förekommer allt oftare även allvarliga trafikolyckor med personskaador för fordonets ägare/förare. Till Finland anlände år 1970 sammanlagt 341 791 fordon, av vilka 239 771 var inregistrerade i Sverige. Antalet noterade skador, som förorsakats av de utländska fordonen, var 1 011. Den procentuella ökningen av skadorna i jämförelse med situationen år 1960 var 596,5 procent (55 444 utländska fordon — 145 skador). Flertalet skador orsakas av i de nordiska grannländernas inregistrerade fordon. Av under år 1970 i Sverige noterade sammanlagt 1 722 skador, som förorsakats av utländska fordon, hade 444 skador orsakats av danska, 330 av finska och 240 av norska fordon. Med beaktande av detta synes den skiljaktighet, som förefinns i försäkringsskyddet mellan länderna i fråga om förarskyddet, utgöra en allvarlig lucka i det nordiska trafikförsäkringssystemet. Enligt undertecknades förmenande borde det undersökas, huruvida gällande lagstiftning på området i de länder där förarskydd ännu ej gäller kunde bringas i konformitet med den i Finland gällande skydds nivån, så att skyddet även på denna punkt vore enhetligt i hela Norden. Starka skäl, icke minst av social art, synes tala för denna lösning, som icke skulle lämna försäkringstagaren utan ersättning just i sådana fall då behovet av försäkringsskydd ofta är störst, d. v. s. när mer eller mindre allvarliga personskaador inträffat, inte sällan med långvarig invaliditet och underhållsplikt av varierande omfattning som följd.

Enhetlighet på området skulle även förutsätta, att den i Finland år 1968 ändrade trafikförsäkringslagen skulle ändras så, att trafikförsäkring för i annat nordiskt land inregistrerat fordon ej vore begränsad i fråga om ersättning för personskada till motorfordonets ägare eller förare.

Med hänvisning till vad ovan anförts får undertecknade föreslå,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att undersöka möjligheterna för en ändring av gällande trafikförsäkringslagar så att i ett nordiskt land tecknad obligatorisk trafikförsäkring även skulle innefatta ersättning för personskada, som drabbat ägare eller förare av motorfordon vid tillfälligt bruk av fordonet i annat nordiskt land.

København, Helsingfors och Stockholm den 18 november 1971

Svend Horn (S)

Bror Lillqvist (Sd)

Sven Mellqvist (s)

Pekka Tarjanne (Lkp)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 405)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets trafikuskott över medlemsförslaget**

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag om øget forsikringsmæssig beskyttelse af førere af motorkøretøjer.

Udvalget har behandlet forslaget på møder under Nordisk Råds 20. session samt den 26. april 1972 i Bærum, den 16. august 1972 i Rovaniemi, den 17. november 1972 i København og den 11. januar 1973 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget, som i november 1971 er fremsat af Svend Horn, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist og Pekka Tarjanne, peger på, at der er forskelle mellem de i de nordiske lande gældende obligatoriske forsikringer for motorkøretøjer. I Danmark, Norge og Sverige er forsikringen en ansvarsforsikring i forhold til tredjemand, medens forsikringen i Finland også omfatter personskade, som rammer køretøjets ejer eller fører. Dette forhold indebærer, at en finsk ejer (fører) ikke er dækket af sin forsikring ved kørsel i de øvrige nordiske lande. Det foreslås derfor, at Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at undersøge mulighederne for en ændring af de gældende trafikforsikringslove, således at en i et nordisk land tegnet obligatorisk trafikforsikring også kommer til at omfatte erstatning for personskade, som rammer ejer eller fører af et motorkøretøj ved midlertidig brug af køretøjet i andet nordisk land.

Forslagsstillerne anfører, at dette problem er særlig aktuelt med det stigende samkvem imellem indbyggerne i de nordiske lande, samtidig med, at man kan registrere også et stigende antal alvorlige trafikulykker, hvor biler registreret i et andet nordisk land er impliceret.

2. Remissudtalelser

Udtalelser over medlemsforslaget er indhentet fra følgende myndigheder og organisationer:

Danmark

Justitsministeriet.

Rådet for Større Færdselssikkerhed.

Fællesudvalget for Forenede Danske Motorejere og Kgl. Dansk Automobil Klub.

Advokatrådet.

Assurandør-Societetet.

Automobilforsikringsselskabernes Fællesråd.

Finland

Trafikministeriet, vägtrafikavdelningen.
 Social- och hälsovårdsministeriet.
 Trafikförsäkringsföreningen.
 Trafikskydd — Centralorganisation för trafiksäkerhetsarbete r. f.
 Finska försäkringsbolagens centralförbund.

Norge

Justis- og politidepartementet, Lovavdelingen.
 Samferdselsdepartementet.
 Skadeforsikringsselskapenes forening.

Sverige

Socialstyrelsen.
 Försäkringsinspektionen.
 Statens trafiksäkerhetsverk.
 Statens väg- och trafikinstitut.
 Trafikförsäkringsföreningen.
 Svenska försäkringsbolags riksförbund.
 Folksam.
 Sveriges advokatsamfund.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Justitsministeriet i Danmark meddeler, at den gældende danske færdselslov ikke giver mulighed for at foreskrive en forsikringsdækning af det foreslåede omfang, men at de danske forsikringsselskaber siden 1963 har haft en ordning, hvorefter personskader, der rammer forsikringstageren, dækkes. Forsikringstageren må ikke være fører af køretøjet. Justitsministeriet antager dog, at spørgsmålene, som er indeholdt i medlemsforslaget, i det kommende år vil blive taget op i en bredere sammenhæng, bl. a. i forbindelse med Europarådets arbejde på en konvention om erstatning for skader forvoldt af motorkøretøjer og i forbindelse med de betænkninger om erstatning for invaliditet og for tab af forsørger og retssociologiske undersøgelser af forholdet mellem erstatning og forsikring, som ventes afgivet i nær fremtid.

Justitsministeriet i Danmark finder det på denne baggrund mindre hensigtsmæssigt at indlede nærmere undersøgelser på nuværende tidspunkt af det i medlemsforslaget rejste spørgsmål.

Forenede Danske Motorejere (FDM) og *Kongelig Dansk Automobil Klub* (KDAK) er af den opfattelse, at ordninger af den skitserede art alene bør gennemføres efter behov. For Danmarks vedkommende gælder endvidere, at den ønskede dækning kun vanskeligt kan indpasses i den nuværende forsikringsform, der er en ren ansvarsforsikring.

Såfremt der konstateres et behov i den foreslåede retning, bør ordningen gælde overalt, det vil sige såvel i hjemlandet som i udlandet, og ikke blot i Norden.

Advokatrådets lovudvalg i Danmark meddeler, at der i Danmark alene er pligt til at tegne en ansvarsforsikring med et nærmere bestemt

dækningsområde. Efter denne forsikring er alle, som befordres med et motorkøretøj, dækket med undtagelse af fører og ejer (bruger). Af passagererne er således kun ejeren (brugeren) undtaget, det vil sige at de efterladte ikke kan kræve erstatning for tab af forsørger, men nok erstatning af selskabet for de skader, de selv måtte lide. Der kan heller ikke gives erstatning til passagerer, såfremt der sker en ulykke uden at føreren eller ejeren kan siges at være skyld heri, og ingen andre heller kan siges at være årsag til den indtrufne ulykke. I Sverige og Norge har man lignende retstilstand, medens man i Finland medtager køretøjets ejer eller fører. Dette kan dog begrænses, såfremt forsikringstageren skriftligt anmoder forsikrings-selskabet om dette. (Trafikforsikringslov nr. 279 af 20. juni 1959, med senere ændringer, § 15, 1. stk., 1. punkt). At man i Finland har denne blanding af skadeforsikring og ulykkesforsikring skyldes, at motiverne i loven først og fremmest fremhæver de sociale virkninger som det bærende argument. Det skal bemærkes, at der alene erstattes for forvoldt personskade.

Lovudvalget mener i øvrigt ikke, at der skulle være juridiske hindringer for at indføre den finske ordning i Danmark.

Trafikministeriet, vägtrafikavdelningen, i Finland, betragter en forskellig dækningsgrad af de obligatoriske motorkøretøjsforsikringer i de nordiske lande som uheldig, og kan anbefale den for Finland gældende forsikringslov indført i Norden.

Social- och hälsovårdsministeriet påpeger, at motorkøretøjsforsikringssystemet i Norden er ensartet. Dog erstattes i Finland også den personskade, som rammer køretøjets ejer/fører af den obligatoriske motorforsikring.

I henhold til *lex-loci*-principperne i spørgsmålet om tilpasning af forsikringsvilkår ved forsikrings-sager i de andre nordiske lande er således en finsk ejer eller fører uden erstatning ved en personskade.

I henhold til gældende overenskomst gælder en i ét nordisk land tegnet motorforsikring inden for hele det nordiske forsikringsområde, hvilket omfatter Danmark, Finland, Norge og Sverige. Dette medfører, at der ikke er kontrol af forsikringscertifikater ved internordiske grænseoverskridelser.

Ministeriet kan anbefale, at der med Norden som et fælles forsikringsområde indføres ensartede forsikringsbetingelser, som indeholder dækning af fører og ejer i tilfælde af personskade, og at der ikke skulle opstå hindringer for, at den finske trafikforsikringslovs § 15 stk. 2 kunne ændres således, at der ikke skulle være restriktioner for motor-køretøjer registreret i andet nordisk land.

Trafikförsäkringsföreningen i Finland bekræfter dette forhold og tillægger, at alene ikke-nordisk registrerede køretøjer kan blive udsat for at skulle tegne en samnordisk grænseforsikring ved indkørsel til nordisk område, en såkaldt C-kortforsikring. Foreningen anser det for et

gode, om der fandtes ensartede regler for dækning af ejer/fører i et ulykkesramt køretøj, men mener at afgørelsen her må overlades til det enkelte nordiske land.

Trafikskydd—Centralorganisation för trafiksäkerhetsarbete r.f. og Finska försäkringsbolagens centralförbund støtter ligeledes medlemsforslaget om at undersøge mulighederne for en ensartet forsikringsmæssig dækning, men under forudsætning af, at der ikke indføres ændringer, der forringer det nuværende finske system.

Justis- og politidepartementet, Lovavdelingen, Norge, gør opmærksom på, at "bilansvarslova af 1961" dækker for personskade der rammer ejeren når denne ikke samtidig er fører. Departementet har i øvrigt udarbejdet udkast til en lovændring af lovens § 5, stk. b. således at også føreren er omfattet af den obligatoriske forsikring for et motorkøretøj. Departementet har i brev af februar og marts 1971 udsendt en indstilling fra Erstatningslovkomiteen til høring. Denne indstilling indeholder endvidere forslag om at der skal ydes erstatning for tab af forsørger, og erstatning for tab af erhverv, ligesom man foreslår begrænsningsbeløbet for personskader ophævet. Man kunne fra departementets side ønske, at der, uanset om Norge tilslutter sig den europæiske bilansvars-konvention, blev indbygget denne konventions vigtigste bestemmelser i det norske lovudkast allerede nu.

Samferdselsdepartementet og Skadeforsikringsselskaperens forening henviser til Justisdepartementets skrivelse.

Socialstyrelsen i Sverige bekræfter de indskrænkninger som er fremført i medlemsforslaget og rekapitulerer, at man i Bilskadeudredningens betænkning (SOU 1957: 36) havde dette spørgsmål oppe, og at man dengang fandt frem til, at personskader, som rammer det forsikrede køretøjs fører, ikke kunne dækkes af køretøjets forsikring. Såfremt skadeårsagen kan belastes ejeren, bliver denne erstatningspligtig over for føreren, men uden at køretøjets forsikring dækker for dette ansvar (betænkningens side 46).

De danske, finske og norske forslag var overensstemmende i dette spørgsmål med den svenske opfattelse.

Som det fremgår af medlemsforslaget har Finland siden fraveget dette synspunkt.

I Sverige har man siden den anførte betæknings afgivelse haft en række ændringer på forsikringsområdet, således at førerpladsforsikringer er almindeligt udbredte, ligesom forskellige andre udbygninger har fundet sted, hvorfor en undersøgelse af disse forhold må foretages for at opfylde forslagens hensigt.

Försäkringsinspektionen i Sverige anfører videre, at man i de nordiske lande, med undtagelse af Finland, har valgt at tegne førerpladsforsikringer på privat basis, idet man har anset, at den obligatoriske ansvarsforsikring ikke burde belastes.

Den svenske riksdag behandlede spørgsmålet i 1968 og anså dette at have mere relation til en almen revision af forsikringer for motorkøretøjer, og at beslutning ikke burde tages før resultatet af Europarådets arbejde om samme spørgsmål forelå. Da Europarådets forslag forelå i 1970 fandt man dette så indviklet udformet og betydeligt afvigende fra den svenske bilansvarslov, at inspektionen frarådede Sverige at stille sig positivt til forslaget, som det forelå.

For svenske bilisters vedkommende synes det i medlemsforslaget nævnte problem at have mindre betydning. Mere end 98 % er allerede dækket på privat basis. Problemet synes alene at have betydning for finske bilister på udlandsfærd, og en mulighed for en provisorisk løsning synes at være, at de finske forsikringsselskaber, i lighed med de svenske, hvad angår passagerdækning for en svensk person i udlandstrafik — frivilligt lader de finske forsikringsvilkår, hvad angår førerdækning, gælde også i de lande, der har anden forsikringslovgivning — Försäkringsinspektionen kan ikke støtte forslaget.

Statens trafiksäkerhetsverk tilslutter sig forslagsstillernes ønske om en ensartet lovgivning på området og kan støtte forslaget om at udrede behovet for den anførte forsikringsmæssige dækning.

Statens väg- och trafikinstitut har intet at erindre mod medlemsforslaget, ligesom *Trafikförsäkringsföreningen* tilslutter sig samme opfattelse, men tilføjer, at medlemsforslagets konsekvenser må blive, at en fører af et motorkøretøj på denne måde alene synes at opnå forsikringsmæssig dækning, når han er i et andet nordisk land end sit hjemland, hvilket man må opfatte som værende utilsigtet fra forslagsstillernes side. Man mangler endvidere i medlemsforslaget en formulering af om førerens meddelagtighed i uheldet skal komme i betragtning og vil anføre, at om føreren som skadevolder også skal have erstatning, vil der kunne opstå en speciel situation såfremt bilisten kolliderer med en cyklist og begge skades. Eksempelvis kan man antage at en retslig afgørelse tilkender cyklisten delansvar, hvilket begrænser erstatningen for denne, hvorimod bilisten eventuelt som hovedansvarlig får ubeskåret erstatning.

Betragter man forslaget ud fra et principielt synspunkt, mener foreningen at have visse bemærkninger at fremføre. Af grundlæggende betydning for retten til erstatning må være, at der skal være tale om en skade som tilføjes en anden end skadevolderen selv. Forslaget indeholder her en udvidelse af det normale dækningsomfang, og det synes som om en sådan reform ikke bør gennemføres isoleret. Overvejelsen angående dette i princippet betydningsfulde spørgsmål synes i stedet at høre hjemme i et for tiden værende udrednings- og reformarbejde på skadeserstatningsrettens område. Foreningen forespørger i den anledning om det hensigtsmæssige i at gøre spørgsmålet til genstand for en speciel udredning.

Svenska försäkringsbolags riksförbund henviser til foregående udtalelse.

Folksam stiller sig positivt til tanken om, at en obligatorisk trafikforsikring omfatter personskader, som rammer føreren. Dette vil få betydning for kørsel i eget land, og det forekommer rimeligt at lade forsikringen omfatte også besøg i andet nordisk land. Angående omfanget af dækningsgraden bør dette afvejes med baggrund i at landene kan have forskellige bedømmelsesgrader i spørgsmålet om eventuel egen skyld fra førerens side. Dette spørgsmål er berørt i betænkningen SOU 1971: 83, angående skadeserstatninger. *Folksam* giver udtryk for, at man i Finland har en mere moderne forsikringsform end hvad gælder i de andre nordiske lande og bemærker, at finske trafikanter derfor kan opleve, at deres naturlige dækning ved uhelds indtræffen ikke dækker efter de finske forsikringsbestemmelser. Man er af den opfattelse, at man også i Finland kan tegne sådanne forsikringer, at der ved kørsel i udlandet kan opnås dækning som modsvarer de finske forsikringer.

Folksam har den principielle opfattelse, at føreren i erstatningsmæssige forhold ligestilles med andre skadelidende.

Sveriges advokatsamfund går i sine bemærkninger ud fra at medlemsforslaget har til hensigt også at omfatte ejeren og føreren ved kørsel i køretøjets hjemland.

Man anfører endvidere, at der er en klar forskel mellem finske og svenske retssystemer på dette punkt. Omend det tilsigtede i forslaget kan synes ønskværdigt, kan en førerpladsforsikring som den er konstrueret i henhold til svensk ret ikke umiddelbart indføjes i en trafikforsikring.

Den finske lovgivning indebærer, at trafikforsikringen udgør en slags ulykkesforsikring til fordel for samtlige som kan blive indblandet i trafikulykker i et motorkøretøj, hvilket giver en forskel i forholdet til de retningslinier som har ligget til grund for de svenske love der udgår fra bilskadeudredningens forslag. I henhold hertil er en trafikforsikring en ansvarsforsikring, som dækker ejerens/førerens erstatningsansvar over for tredjemand. Det vil efter styrelsens opfattelse medføre usædvanlige konsekvenser om den svenske trafikforsikring skulle omfatte erstatning til køretøjets ejer/fører, og vil i givet fald føre til ganske gennemgribende lovændringer, hvorfor man ikke ville kunne anbefale at godkende en førerpladsforsikring der har mere omfattende dækning end det som modsvarer den svenske.

3. Udvalget

Udvalget er enigt med forslagsstillerne om det ønskelige i at have ensartede forsikringsregler i de nordiske lande i så vid udstrækning, som det er praktisk gennemførligt, ligesom man er enige om, at der skal være

mulighed for at sikre også føreren og ejeren af et køretøj, også når dette anvendes i andet nordisk land. Hvad angår det sidstnævnte er det udvalget bekendt, at man i de nordiske lande hvor en fører/ejer-forsikring ikke er obligatorisk, for relativt små omkostninger kan udvide sin forsikringsdækning til også at omfatte dette forhold.

Udvalget har ved sine drøftelser af medlemsforslaget især hæftet sig ved, at der synes at være en manglende viden hos forsikringstageren om omfanget af dækning af de obligatoriske køretøjsforsikringer — og ganske specielt vedrørende kørsel i udlandet, — i denne forbindelse specielt de nordiske lande. Man synes her at påregne, at også forsikringsdækninger, udover det minimalt gældende, er obligatorisk for hele Norden.

Da det gennem det indkomne remissmateriale blev udvalget bekendt, at der i de nordiske landes respektive ministerier allerede var igangsat et lovarbejde omkring motorkøretøjsforsikringer vedtog udvalget på sit møde den 26. august 1972 at foreslå Nordisk Råds præsidium, at præsидiet skulle henstille til regeringerne at iagttage de i medlemsforslaget og det indkomne materiale anførte synspunkter, samtidig med at det påpeges, at der synes at være behov for en revision af bestemmelserne inden for de anførte område. Præsидiet har i sin skrivelse til udvalget af 4. juli 1972 meddelt, at remissmateriale er overgivet til ministerierne/ departementerne, og at disse derved er oplyst om trafikudvalgets behandling af spørgsmålet.

Udvalget har senere modtaget meddelelse om det norske lovarbejde, som kan forventes færdigbehandlet inden 1. februar 1973, samt om det danske pågående lovarbejde, der ligesom det norske, tilstræber at opfylde mindst de betingelser der forudsættes indeholdt i Europarådets arbejde på en konvention om erstatning for skader forvoldt af motorkøretøjer, og i forbindelse med de betænkninger om erstatning for invaliditet samt for tab af forsørger, og om retssociologiske undersøgelser af forholdet mellem erstatning og forsikring. Det er meddelt udvalget, at dette arbejde endnu ikke er færdiggjort for Danmarks vedkommende.

Udvalget finder det imidlertid betænkeligt, at der i den overgangstid, hvor dette arbejde finder sted og indtil forhåbentlig ensartede regler for motorkøretøjsforsikring i de nordiske lande påny er gældende, tilsyneladende råder en uklarhed blandt forsikringstagerne om deres motorkøretøjsforsikrings begrænsning dels i hjemlandet, dels ved kørsel i et andet nordisk land, og udvalget skal i den anledning indstille til Nordisk Råd at vedtage følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at lade foretage en undersøgelse af det hensigtsmæssige i, og af muligheden for at gennemføre en udvidelse af for-

sikringer for motorkøretøjer til også at dække ejer/fører ved skadestilfælde i eget og andet nordisk land.

Stockholm, den 12. januar 1973

Eric Carlsson (c) *Gustav Holmberg (V)* *Svend Horn (S)*

Svava Jakobsdottir (Ab) *Martha Johannessen (A)* *Arne Larsen (SF)*

Bror Lillqvist (Sd) *Sven Mellqvist (s)* *Bjarne Mørk Eidem (A)*

Formand

Cecilia Nettelbrandt (fp)

Erling Norvik (H)

Medlemsförslag

om samplanering av utbyggnaden av universitet och högskolor i Norden

(Väckt av Tønnes Andenæs, Jørgen Peder Hansen och Ingemar Mundebo)

Under andra hälften av 1960-talet har i de nordiska länderna en stor utbyggnad av nya universitet, universitetsfilialer och högskolor ägt rum. Bakgrunden till utbyggnaden är den stora ansvällningen av antalet studerande. Antalet studerande vid universitet och högskolor var sålunda 1965 i Danmark c:a 22 500, i Finland 43 000, i Island 1 000, i Norge 19 000 och i Sverige 65 000. Siffrorna för 1970 var respektive c:a 55 000, 58 000, 1 700, 29 000 och 135 000. Förutom strävan att undvika ansvällningen av de existerande universiteten har regionalpolitiska hänsyn spelat stor roll vid utbyggnaden av universitetsfilialer och högskolor respektive nya universitet.

I Danmark fattades 1964 principbeslut om att upprätta ett tredje universitet i Odense vid sidan av universiteten i Köpenhamn och Århus. Det nya universitetet skulle omfatta en medicinsk, en humanistisk och en matematisk-naturvetenskaplig fakultet. Man beslöt vidare inrätta en veterinär- och lantbrukshögskola i Odense. Universitetet i Odense inledde sin verksamhet 1966. För tiden 1970—1978 har undervisningsministeriet bemyndigats använda 385 milj. d. kr. för utbyggnaden av Odenseuniversitetet. År 1970 fattades beslut dels om utbyggnad av Köpenhamns universitet, dels om upprättande av universitetscentra i Roskilde, som skall inleda sin verksamhet i september 1972, och i Ålborg, som skall börja sin verksamhet senast 1975. Man har även fattat beslut att senare upprätta ett universitetscenter i Ribe/Esbjerg-området.

I Finland tillsattes 1963 en kommitté för att undersöka förutsättningarna att öka utbildningskapaciteten vid landets högskolor samt eventuellt inrätta nya högskolor, särskilt i östra Finland. Vid denna tidpunkt fanns universiteten i Helsingfors, Åbo och Uleåborg samt Åbo akademi. År 1965 inrättades i Tammerfors en filial till tekniska högskolan i Helsingfors; denna filial blir självständig högskola hösten 1972. År 1966 ombildades samhällsvetenskapliga högskolan till Tammerfors universitet, vilket i praktiken innebar endast ett konstaterande av att högskolan redan hade universitetsstruktur. Samma år beslöts inrättandet av Villmanstrands tekniska högskola, Kuopio högskola (medicin, odontologi och naturvetenskap) samt Joensuu högskola (humanistiska och naturvetenskapliga ämnen, särskilt lärarutbildning). Högskolorna i Villmanstrand och Joensuu inledde sin verksamhet 1969 medan Kuopio hög-

skola påbörjar undervisning först 1972. Vidare ombildades pedagogiska högskolan i Jyväskylä till Jyväskylä universitet. Därjämte gav regeringen tillstånd att etablera en privat statsunderstödd handelshögskola i Vasa. Genom dessa utökningar uppgår antalet högskolor och universitet i Finland år 1971 till 17.

I Norge fattade Stortinget 1968 beslut att utöver existerande universitet i Oslo och Bergen upprätta ett tredje och fjärde universitet i Trondheim och Tromsø. Universitetet i Trondheim upprättades genom samordning av Norges tekniska högskola, Norges lärarhögskola och Det kongelige norske videnskabers selskabs forskningsavdelningar och bibliotek. Under den första utbyggnadsetappen fram till 1975 avser man att utvidga antalet studieplatser från 5 000 till c:a 7 000 och ungefär 900 tjänster kommer att inrättas. Investeringarna i byggnader, utrustning m. m. kommer att uppgå till 250 milj. n.kr. Universitetet i Tromsø skall fram till 1980 vara utbyggt med en studentkapacitet på 2 200 och personal på 450. Den tredje medicinska fakulteten i Norge förutsattes bli förlagd till Tromsø. År 1968 beslöts även upprättandet av en permanent forskningsstation på Svalbard med huvudsaklig uppgift att göra seismografiska, magnetiska, meteorologiska och oceanografiska observationer och registreringar. Samma år framlades ett kommittéförslag om en ny form av postgymnasial utbildning, s. k. distriktshögskolor, till stor del motiverad av lokaliseringpolitiska skäl. Dessa högskolor avses ge en förhållandevis kort (2 år) utbildning, som kan dels direkt förbereda för yrkesutövning, dels förbereda för senare universitetsstudier. De första tre distriktshögskolorna inledde sin verksamhet hösten 1969, nämligen i områdena Agder, Møre och Rogaland. 1970 upprättades ytterligare tre högskolor, nämligen i regionerna Telemark, Hedmark-Oppland och Nordland. Till en början undervisas vid dessa högskolor i ekonomi och administration, men de har i fortsättningen stor frihet att utvidga antalet undervisningsämnen.

I Sverige fattades 1966 beslut om att humanistisk, samhällsvetenskaplig och naturvetenskaplig utbildning fram till primärexamen skulle anordnas vid fyra nya utbildningsenheter. Sålunda beslöts att till alla de befintliga universiteten utom Umeå, d. v. s. till universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg och Stockholm, knyta utbildningsfilialer förlagda till Örebro, Växjö, Karlstad och Linköping. Vidare beslöts att universitetet i Umeå skulle utökas med en humanistisk utbildnings- och forskningsorganisation, att en ny teknisk högskola skulle byggas upp i Linköping och att även en ny enhet för medicinsk utbildning skulle inrättas i Linköping 1970. Utbildningsenheterna i Linköping har numera sammanslagits till Linköpings högskola. De ovannämnda universitetsfilialerna inledde sin verksamhet höstterminen 1967. Detta år inrättades även en odontologisk fakultet vid Göteborgs universitet och nya lärarhögskolor i Umeå och Linköping för praktisk och pedagogisk utbildning av ämnes-

lärare och hela utbildningen av klasslärare. År 1970 fattade riksdagen principbeslut om förläggning av högre teknisk utbildning till övre Norrland och i enlighet härmed pågår planering av högre teknisk utbildning och teknisk forskning i Luleå och i Skellefteå—Umeå-området. Enligt ett beslut samma år om ökad utbildning av socionomer skall socio-
nomutbildning i betydande utsträckning kunna anordnas på orter som ej har socialhögskola. År 1970 inleddes även försök med s. k. systematiserad universitetsutbildning på tre orter i Norrland (Luleå, Sundsvall och Östersund), främst för att underlätta för vuxna att få högre utbildning.

Enligt principuttalande av svenska regeringen i statsverkspropositionen 1971 bör den fortsatta utbyggnad av det eftergymnasiala utbildningsväsendet, som kan komma till stånd under 1970-talet, i första hand förläggas till orter utanför storstadsregionerna. Både utbildningspolitiska och lokaliseringspolitiska skäl talar enligt regeringen för att den eftergymnasiala utbildningen sprids i ökad omfattning.

Utbyggnaden av den högre utbildningen i de nordiska länderna har under de senaste åren inneburit tillkomsten av ett flertal nya universitet och högskolor eller universitetsfilialer. Denna utveckling har i varje land planerats med utgångspunkt från landets egna behov och med hänsynstagande till de egna resurserna. Väsentliga fördelar borde kunna vinnas, om universitetsutbyggnaden i de olika nordiska länderna i stället följde en gemensam plan.

Vid en sådan utformning skulle man kunna tillgodose särskilda önskemål och få en jämnare geografisk fördelning av de speciellt inriktade utbildningsvägarna. Det totala utbildningsbehovet av vissa specialfack kan bäst tillgodoses, om utbildningen koncentreras till ett ställe.

Vidare kunde regionala synpunkter bättre beaktas i ett nordiskt sammanhang. Här må endast pekas på den betydelse en gemensam universitetsplan skulle ha för Nordkalottområdet och för Norrbotten—Österbottenområdet. Man borde i dessa områden kunna få alla utbildningsvägar representerade. Det kan nämnas, att Umeå redan nu drar ett flertal finländska studerande. Likaså borde Öresundsregionens utbildningskapacitet bedömas i ett sammanhang.

En nordisk samplanering skulle möjliggöra rationellare fördelning av den grundläggande högre utbildningen på olika utbildningsanstalter.

På många områden är utbildningsresurserna i de enskilda länderna begränsade och skulle vid ett gemensamt utnyttjande komma till större nytta än för närvarande. Vid den gemensamma planeringen bör särskild hänsyn tas till Islands behov av specialiserad högre utbildning.

Vi är medvetna om att olikheter i universitetsorganisation och examenssystem kan vålla svårigheter i praktiken. Med de ökade tillgångar som numera ställts till det nordiska samarbetets förfogande bör dock dessa vanskligheter kunna övervinnas.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får vi hemställa,
att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna för en gemensam planering av universitetsutbyggnaden i hela Norden i syfte att uppnå en mer långtgående integration på den högre utbildningens område.

Oslo, København och Stockholm den 6 december 1971

Tønnes Andenæs (A) Jørgen Peder Hansen (S) Ingemar Mundebo (fp)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 425)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om samplanering av utbyggnaden av universitet och högskolor i Norden. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 18 januari 1972, den 27 april 1972, den 29 augusti 1972, den 27 november 1972 samt den 15 och 16 januari 1973.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställes, att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna för en gemensam planering av universitetsutbyggnaden i hela Norden i syfte att uppnå en mera långtgående integration på den högre utbildningens område. Förslagsställarna framhåller att utbyggnaden av den högre utbildningen i de nordiska länderna under de senaste åren har inneburit tillkomsten av ett flertal nya universitet och högskolor eller universitetsfilialer. Denna utveckling har i varje land planerats utgående från landets egna behov och resurser. Enligt förslagsställarnas mening borde väsentliga fördelar kunna vinnas om universitetsutbyggnaden i stället följde en gemensam plan. Bland sådana fördelar anför förslagsställarna bättre tillgodoseende av utbildningsbehovet på speciella fackområden och inom särskilda regioner, t. ex. Nordkalotten och Öresundsområdet, samt rationellare utyttjande av utbildningsresurserna. Förslagsställarna framhåller även att särskild hänsyn borde tas till Islands behov av specialiserad högre utbildning.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Danmark

Undervisningsministeriet.
Akademikernes centralorganisation.

Finland

Finansministeriet, organisationsavdelningen.
Helsingfors universitet, konsistoriet.
Tammerfors universitet.

Svenska social- och kommunalhögskolan.
Finlands akademi, vetenskapliga centralkommissionen.
Uleåborgs universitet.
Jyväskylä universitet.
Joensuu högskola.
Åbo akademi.
Veterinärmedicinska högskolan.
Tammerfors tekniska högskola.
Villmanstrands tekniska högskola.
Kauppakorkeakoulu.
Svenska handelshögskolan.
Turun kauppakorkeakoulu.
Handelshögskolan vid Åbo akademi.
Vaasan kauppakorkeakoulu.
Tekniska högskolan.
Delegationen för teknisk undervisning och handelsundervisning i
högskolorna.
Stadsförbundets byrå.
Finlands kommunalförbund.
Finlands studentkårers förbund.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.

Sverige

Universitetskanslersämbetet.
Svenska kommunförbundet.
Sveriges akademikers centralorganisation (SACO).
Sveriges förenade studentkårer.

Akademikernes centralorganisation i Danmark meddelar, att organisationen i princip understöder strävandena att samordna de nordiska ländernas utbildningssystem, bl. a. med hänsyn till skapande av större rörlighet på den samnordiska arbetsmarknaden. Man erkänner även riktigheten i förslagsställarnas tanke om de fördelar som kan uppnås genom samarbete inom dyra eller mycket specialiserade undervisningsgrenar. Organisationen understryker emellertid de svårigheter som är förknippade med en samplanering av de högre utbildningsanstaltarnas utbyggnad. På denna grund tillstyrker Akademikernes centralorganisation en utredning av frågan, men finner det mest realistiskt, att man i utredningsarbetet koncentrerar sig på att komma fram till konkreta samarbetsområden, där man på bilateral basis kan lösa några av de i medlemsförslaget nämnda problemen. Danska *undervisningsministeriet* framhåller, att de i medlemsförslaget nämnda frågorna sedan tio år tillbaka har varit föremål för nära och fortlöpande samarbete mellan de respektive ländernas undervisningsministerier och planläggande myndigheter. Samarbetet har i stor utsträckning förmedlats genom Nordiska kulturkommissionen. Efter kulturavtalets ikraftträdande fortsättes detta samarbete inom ramen för avtalet och tillmättes hög prioritet i de

nya kultursamarbetsorganen. Ministeriet finner därför, att en rekommendation med det i medlemsförslaget föreslagna innehållet är mindre påkallat just nu, då samarbetet kan förväntas bli ytterligare intensifierat i ministerrådets regi. Vidare framhåller danska undervisningsministeriet bl. a. att ett anslag om 43 000 danska kronor nyligen har ställts till förfogande ur ministerrådets dispositionsmedel till främjande av direkt samarbete mellan de högre utbildningsanstalterna på Nordkalotten.

Organisationsavdelningen vid Finlands *finansministerium* meddelar, att man i detta skede icke har någonting att invända mot medlemsförslaget, men att man kan avge ett mera detaljerat utlåtande först sedan en mer ingående utredning av frågan företagits. *Vetenskapliga centralkommissionen* under *Finlands akademi*, som understöder den föreslagna utredningen, understryker att den vetenskapliga planeringen och koordineringen av forskningen icke får särskiljas från planeringen av högskoleväsendet som helhet, eftersom forskningens stimulerande inverkan på undervisningen och forskarutbildningen vid högskolorna är synnerligen betydelsefull. *Helsingfors universitets* konsistorium understöder förslagsställarnas motiveringar för en gemensam universitetsplanering och framhåller att kulturavtalet ger den formella basen för ett sådant samarbete. Innan en utredning företas, borde enligt konsistoriets uppfattning utredas, vilka de faktiska verkningarna av språkskillnaderna och olikheterna i tentamensfordringar är. Dessutom borde man utreda vilken inverkan olika lösningar av marknadsfrågorna eventuellt kan ha på utbildningsplaneringen i de olika länderna. Konsistoriet framhåller dock, att dessa faktorer och det utredningsarbete som de förutsätter icke får hindra eller väsentligt fördröja inledandet av samarbetet. *Joensuu högskola*, som anser den föreslagna utredningen betydelsefull, framhåller att planeringen och målsättningsproceduren inom högskoleväsendet borde bli mera demokratisk än för närvarande. Vidare nämner högskolan några områden, där nordisk samplanering vore lämplig, bland dem miljövardeforskning, utvecklingsområdesforskning och högskolexperiment.

Jyväskylä universitet anser att frågan om att skapa ett system för utbyte av information borde komma i första rummet då det gäller utvecklandet av samarbetet mellan universiteten och högskolorna i Norden. För detta ändamål och för att främja en gemensam planering föreslår universitetet tillsättandet av en särskild kommitté. *Jyväskylä universitet* framhåller vidare, att en samplanering och koncentrerings av utbildningen inom specialbranscher icke bör tillåtas störa den redan planerade utvecklingen av universitets- och högskoleväsendet i Finland. *Tammerfors universitet*, som intar en positiv hållning till medlemsförslagets målsättningar, föreslår tillsättande av ett centralt samnordiskt organ med uppgift att förbereda och förverkliga en samnordisk högskoleplanering. Detta organ skulle även ges i uppdrag att

utreda finansieringsfrågorna. *Turun yliopisto* (Åbo universitet) påpekar vissa svårigheter som gör sig gällande i fråga om integration av studier i de nordiska länderna, främst inom de juridiska studierna, men anser att sådana svårigheter icke får utgöra ett hinder för förverkligande av medlemsförslaget. *Uleåborgs universitet* understöder etablerandet av ett permanent samarbete mellan de nordiska länderna på högskoleplaneringens område. Däremot kan universitetet icke utan reservation instämma i förslaget att man i framtiden skulle sträva till samplanering av nya universitet och högskolor i Norden, emedan lokaliseringen av studieplatserna inom den högre grundutbildningen enligt universitetets åsikt utgör en så viktig del av den riksomfattande utbildnings- och regionalpolitiken, att de nationella synpunkterna åtminstone för Finlands del är avgörande. Däremot finner man att en koordinering av den akademiska vidareutbildningen vore ett synnerligen lämpligt objekt för samordning på nordisk nivå, icke minst av kostnadsskäl. Slutligen framhåller även *Uleåborgs universitet* behovet av ett effektivt nordiskt centralorgan för universitets- och högskoleplaneringen. *Åbo akademi* anser att en generell samplanering av den högre utbildningen skulle innebära en centralisering och ifrågasätter om detta vore en lycklig utveckling. Man anser även, att en samplanering sannolikt skulle kräva ett svårskött och tungrott maskineri. Däremot är *Åbo akademi* positivt inställt till en viss samplanering mellan närbelägna universitet och högskolor i olika länder på regional bas samt till koncentrerings av den akademiska vidareutbildningen och forskningen till internordiska forskningscentra. Likaså understöder man utökat nordiskt lärar- och forskarutbyte mellan universitet, högskolor och övriga forskningscentra.

Delegationen för teknisk undervisning och handelsundervisning i högskolorna, Finland, anser medlemsförslaget i princip värt understöd, men finner att det är väl allmänt hållet. Delegationen nämner vidare ett antal specialfack, inom vilka en koncentration av utbildningen till ett ställe kunde tänkas. Sådana är t. ex. "big science"-området (rymd-, atomenergi- och flygplansforskning), specialområden inom miljövardeforskningen, management-utbildning samt vidareutbildning inom snäva specialområden. *Tekniska högskolan i Helsingfors* finner det riktigt och ändamålsenligt att koncentrera utbildningen inom särskilda specialområden, framför allt inom den naturvetenskapliga sektorn, till en eller två högskolor i Norden. Man framhåller dock för Finlands del två omständigheter som talar emot en koncentration. Den ena är språksvårigheterna, den andra nivåskillnaderna inom grundundervisningen. Man fråga sig om inte den samnordiska koordineringen det nu är fråga om borde ha skett redan för tio år sedan, men anser att tillräckliga skäl för en utredning alltjämt föreligger. *Tammerfors tekniska högskola* framhåller, att den decentralisering av högskoleundervisningen som har skett samtidigt har inneburit att användningen av medlen inte alltid

har blivit den mest effektiva. Detta kunde i viss mån korrigeras genom specialisering, så att de olika högskolorna fördelar specialområden inom undervisning och forskning sig emellan. Denna arbetsfördelning kunde enligt högskolans mening väl förverkligas även på nordisk nivå. Högskolan ställer sig positiv till medlemsförslaget, förutsatt att det inte innebär allmän koncentrerings till ett fåtal högskolor. *Villmanstrands tekniska högskola* föreslår att den utredning som medlemsförslaget syftar till skulle utföras inom ramen för Nordforsk. Man anser att en gemensam planering borde begränsa sig till högre undervisning än den akademiska grundutbildningen, medan utredningen som sådan kunde omfatta även grundutbildningen.

Handelshögskolan vid Åbo akademi finner den föreslagna utredningen väl motiverad. Man påpekar att det inte enbart gäller lokaliseringsspörsmål, utan även frågan om att ge utbildningen i de olika länderna inom olika specialfack ungefär samma kvalitet och karaktär. *Kauppakorkeakoulu* (Finska handelshögskolan i Helsingfors) anser medlemsförslaget viktigt och befogat. Man framhåller att de nordiska länderna endast genom att sammanslå sina resurser och använda dem koncentrerat och planmässigt kan bibehålla en hög och internationellt konkurrenskraftig nivå hos forskning och högskoleundervisning. En samplanering kunde för handelshögskolornas del lätt förverkligas genom en utbyggnad av det redan hävdvunna samarbetet dem emellan. Bland lämpliga samarbetsprojekt nämner högskolan särskilt företagsledarutbildningen. *Svenska handelshögskolan* i Helsingfors tillstyrker den föreslagna utredningen och anser att redan själva utredningsarbetet kunde medföra betydande vinningar om det utförs på nordiskt plan. *Turun kauppakorkeakoulu* (Finska handelshögskolan i Åbo) finner samarbete inom högskoleväsendet principiellt motiverat, men anser att detta samarbete kunde utvecklas utgående från de samarbetsformer som redan existerar, utan att man i större omfattning behövde befatta sig med organisatoriska problem. *Vaasan kauppakorkeakoulu* (Handelshögskolan i Vasa) finner medlemsförslaget värt övervägande och anser att det borde utvecklas till ett mera detaljerat programförslag. I likhet med vissa tidigare nämnda remissinstanser finner även *Handelshögskolan* i Vasa att en koordinering av resurserna främst borde gälla fortbildning och kompletterande utbildning, medan grundutbildningen sannolikt, bl. a. av språkliga skäl, borde vidareutvecklas separat.

Veterinärmedicinska högskolan i Finland omfattar i princip medlemsförslaget, men påpekar dock att olikheterna i examenssystemen ännu vållar svårigheter, att språksvårigheterna bör beaktas för Finlands del och att gemensam planering särskilt vore lämplig för nya utbildningssektorer, t. ex. miljöhygien och fortbildning av undervisningspersonal för utvecklingsländerna. *Svenska social- och kommunalhögskolan* i Helsingfors förordar medlemsförslaget.

Finlands stadsförbund finner att en växelverkan mellan olika organ när det gäller planeringen av utbyggnaden av universitet och högskolor har stor positiv betydelse, i synnerhet på nordiskt plan. Man framhåller särskilt att den fria nordiska arbetsmarknaden talar för att man borde åstadkomma en möjligast enhetlig högskoleundervisning. Denna synpunkt delas av *Finlands kommunalförbund*, som även tillstyrker att regionala och andra specialbehov bättre kunde tillgodoses genom samplanering. *Finlands studentkårers förbund* framhåller att de centrala principerna för lösandet av universitets- och högskoleutbyggnadens problem ännu är oavgjorda i de flesta nordiska länder och att dessa avgöranden kommer att träffas på politisk väg i de olika länderna. Av denna anledning finner förbundet, att den i medlemsförslaget åsyftade samplaneringen tillsvidare är förhastad. Däremot vore ett utbyte av information i detta skede nyttigt för högskoleplaneringen i samtliga nordiska länder. Förbundet anser vidare att de särproblem till vilka förslagsställarna hänvisar lättast kan lösas genom bilaterala avtal.

Kirke- og undervisningsdepartementet i Norge har efter samråd med de övriga nordiska undervisningsministerierna avgivit ett utlåtande som är i stort sett likalydande med det ovan refererade utlåtandet från *undervisningsministeriet* i Danmark.

Även *universitetskanslersämbetet* i Sverige finner att samarbetet inom ramen för det nordiska kulturavtalet till väsentliga delar kommer att tillgodose de syften som medlemsförslaget avser. Man finner det sålunda naturligt, att erfarenheterna av de nyetablerade kontaktorganen avvaktas, innan beslut fattas om en särskild samarbetsrekommendation beträffande en sektor som täcks av det nya avtalet. Positiv inställning till förslaget anmäls av *Sveriges förenade studentkårer*, som därtill påpekar att en förutsättning för att en samplanering skall kunna ske är att examina i de nordiska länderna ges samma giltighet, i den mån detta är möjligt. Vidare påpekar SFS att en samordning inte får innebära en likriktning. *Svenska kommunförbundet* anser sig med hänsyn till att frågorna om den högre utbildningens organisation, dimensionering och lokalisering i Sverige för närvarande utreds av 1968 års utbildningsutredning inte kunna tillstyrka en ytterligare utredning rörande samplanering av dessa frågor på nordisk bas. *Sveriges akademikers centralorganisation* (SACO) tillstyrker däremot förslaget.

3. Utskottet

Inledningsvis vill utskottet erinra om att frågan om samplanering av utbyggnaden av universitet och högskolor i Norden ända från den tidpunkt då Nordiska rådet inledde sin verksamhet med varierande intensitet har varit aktuell inom rådsarbetet och hos de verkställande myndigheterna på området. Hithörande frågor togs i begränsad omfattning upp redan i den rekommendation angående kulturellt samarbete, som antogs

av Nordiska rådet vid sessionen 1953 (*rek. nr 8/1953*). Frågan aktualiserades på nytt vid sessionen 1958, då en rekommendation om samarbete i fråga om utbyggnaden av universitet och högskolor (*rek. nr 12/1958*) antogs av rådet. Ytterligare antogs 1961 en rekommendation (*rek. nr 10/1961*) ang. samarbete i fråga om högre utbildning och forskning. Samtliga dessa rekommendationer har förklarats slutbehandlade av rådet. Innehållsmässigt var rekommendationen från 1961 mest vittgående. Man rekommenderade där uppgörande av ett treårsprogram för utbyggnad av samarbetet mellan de högre undervisnings- och forskningsinstitutionerna i Norden och tillsättandet av ett organ med uppgift att planlägga en systematisk arbetsfördelning inom alla områden för forskning och vetenskaplig utbildning i Norden.

Några egentliga praktiska resultat uppnåddes emellertid inte genom dessa rekommendationer. Däremot har ett mer eller mindre institutionaliserat samarbete mellan universitet och högskolor i Norden stegvis etablerats på särskilda områden, t. ex. i form av regelbundna rektorskonferenser. Inom Nordiska kulturkommissionen utfördes vid mitten av 1960-talet en undersökning av de områden, på vilka man i framtiden borde få till stånd samnordisk vetenskaplig forskning eller högskoleundervisning, och av i vilken ordning de olika planerna borde realiseras. Utredningen färdigställdes 1966 och publicerades i Nordisk utredningsserie: Nordiskt samarbete inom forskningens och den högre undervisningens område (*NU 1967: 2*). Inom undervisningsministerierna, NKK och övriga planläggande organ har en fortlöpande kontakt sedan 1960-talets början hållits länderna emellan rörande dessa frågor. Sedan det nordiska kulturavtalet trätt i kraft den 1 januari 1972 handhas ledningen av detta samarbete av de nya organ som tillskapats inom ramen för avtalet.

Som riktlinjer för samarbetet då det gäller samplanering av universitets- och högskoleutbyggnaden kan betraktas dels artikel 11 i samarbetsöverenskommelsen mellan de nordiska länderna (Helsingforsavtalet), dels artikel 3 moment f i det nordiska kulturavtalet. Helsingforsavtalets artikel 11 stadgar följande: "På de områden där ett samarbete är ändamålsenligt bör utbyggnaden av utbildningsanstalter samordnas genom fortlöpande samverkan beträffande utbyggnadsplaneringen och dess genomförande". Det ovan nämnda momentet i kulturavtalet innehåller bestämmelsen, att samarbetet på utbildningsområdet skall inriktas på att "inrätta gemensam utbildning eller gemensamma utbildningsinstitutioner, i synnerhet inom de mest avancerade och specialiserade utbildningslinjerna".

Utskottet konstaterar, att medlemsförslagets syften väl överensstämmer med de målsättningar som i Helsingforsavtalet och det nordiska kulturavtalet uppställts med avseende på utbyggnaden av undervisningen och undervisningsanstalterna på det postgymnasiala planet. De re-

gionalpolitiska synpunkter som förslagsställarna anför, liksom den särskilda hänsyn till Islands behov av specialiserad högre utbildning som kommer till uttryck i medlemsförslaget, står likaså i god samklang med de intentioner som Nordiska rådet och dess kulturutskott tidigare i liknande sammanhang gett uttryck för.

Utskottet önskar för egen del kraftigt understryka, att de generella målsättningar med avseende på samarbete i fråga om utbyggnaden av universitets- och högskoleväsendet i de nordiska länderna, vilka ingår i Helsingfors-avtalet och kulturavtalet, noga bör uppmärksammas under de nya samarbetsorganens arbete på genomförande av kulturavtalet. Härvid bör de kompletterande och klarläggande synpunkter som framförts i det här aktuella medlemsförslaget beaktas.

När det gäller förslaget om att föranstalta en särskild utredning av de till problemområdet hörande frågorna, har utskottet däremot i likhet med flera av remissinstanserna funnit, att tidpunkten för en sådan utredning för närvarande inte är den lämpligaste. Utskottet önskar i detta sammanhang framhålla, att regeringsorganen inom kultursamarbetet har uttryckt sin vilja att vidareföra det samarbete rörande reform- och utbyggnadsplaner på det postgymnasiala utbildningsstadiet, som sedan ett antal år har existerat mellan de centrala planeringsorganen i de nordiska länderna. Utskottet finner skäl föreligga att avvakta vilka resultat detta samarbete leder till, innan en rekommendation om en särskild större utredning bör övervägas från Nordiska rådets sida.

Hänvisande till vad ovan anförts får utskottet föreslå,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vid utbyggnaden av det nordiska kultursamarbetet ge hög prioritet åt åtgärder för att åstadkomma en gemensam planering av universitets- och högskoleutbyggnaden i hela Norden i syfte att genomföra ökad integration på den högre utbildningens område. Härvid bör särskild vikt läggas vid samplanering på regional bas, t. ex. på Nordkalotten.

Stockholm, den 16 januari 1973

Tønnes Andenæs (A) Mauno Forsman (Sd) Gunnar Garbo (V)

Gylfi P. Gíslason (A) Jørgen Peder Hansen (S) Poul Hartling (V)
Förman

Svend Haugaard (RV) Elsi Hetemäki (Kok) Tage Johansson (s)

Ingemar Mundebo (fp) Erlendur Patursson (Tvfl) Berte Rognerud (H)

Per Olof Sundman (s) Mirjam Tuominen (Skdl) Folke Woivalin (ÅS)

*BILAGA 3***Skrivelse från Nordiska rådets presidium till Nordiska presidiekonferensen rörande ett utvidgat nordiskt samarbete beträffande den tekniska utbildningen och forskningen**

Ved skrivelse af 8.2.1972 har Nordiska presidiekonferensen foreslået en utredning "av möjligheterna att åstadkomma ett utvidgat nordiskt samarbete beträffande den tekniska utbildningen och forskningen. Vidare föreslås att möjligheterna för upprättande av internordiska tekniska högskolor undersöks."

Henvendelsen har været behandlet i Nordisk Råds Kulturudvalg, som i skrivelse af 28.8.1972 har udtalt følgende:

Kulturutskottet konstaterar, att frågan om samarbete i fråga om högre teknisk utbildning varit anhängig i Nordiska rådet åren 1957—1967 bl. a. genom tre rekommendationer (*rek. nr 17/1957, 21/1959 och 13/1963*). Ett visst samarbete mellan de tekniska högskolorna i Norden har därigenom etablerats, bl. a. regelbundna rektorsmöten och studieplatser för studerande från de övriga nordiska länderna i flera tekniska högskolor. Vidare önskar kulturutskottet framhålla, att frågan om samplanering av utbyggnaden av universitet och högskolor (*sak A 354/k*), som för närvarande behandlas inom kulturutskottet, nära berör de frågeställningar som aktualiserats i skrivelsen.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, finner kulturutskottet att särskilda åtgärder från Nordiska rådets sida med anledning av Nordiska presidiekonferensens skrivelse för närvarande icke torde vara påkallade.

Præsidiets kan tilslutte sig Kulturudvalgets udtalelse.

Til orientering vedlægges i fotokopi udskrift af NU 1971: 14 Nordiska rådets verksamhet 1952—1970 med de omtalte rekommendationer vedføjtet oplysning om regeringernes foranstaltninger (*här ej tryckt*) samt medlemsforslag A 354/k. Dette medlemsforslag forventes behandlet på Nordisk Råds kommende session i 1973.

København, den 19. november 1972

For Nordisk Råds Præsidium

V. J. Sukselainen

Emil Vindsetmo

Medlemsförslag

om nordiskt energipolitiskt samrådsorgan

(Väckt av Erik Adamsson, Anders Aune, Jan-Ivan Nilsson, och Kåre Willoch)

Under senare tid har i de nordiska länderna energipolitiska spörsmål intagit en framträdande plats i den offentliga debatten. Även om den grundläggande betydelse som energipolitiken äger för den ekonomiska samhällsutvecklingen i dess helhet i och för sig motiverar detta intresse, har förmodligen en rad andra faktorer medverkat. Bland dessa kan man särskilt peka på följande. Praktiskt taget alla projekt inom denna sektor, oavsett vilken form av energiproduktion som avses, berör på ett påtagligt ingripande sätt andra samhällsintressen som uppfattas som väsentliga såsom miljöskydd, lokalisering, sysselsättning och industriell utveckling. Ifrågakommande investeringar är av en sådan storleksordning att de har stor samhällsekonomisk betydelse, vare sig investeringarna sker i privat eller offentlig regi eller i en blandad form.

I Norge har självfallet den energipolitiska debatten dominerats av de lovande oljefyndigheterna i Nordsjön. De energipolitiska konsekvenser dessa fyndigheter kan komma att få är emellertid av intresse även för Norges grannländer. I Danmark och Sverige pågår prospektering, men det är ännu ovisst i vad mån exploateringsbara fyndigheter där kan visa sig förekomma. För Finlands del är det i första hand anslutningen till det sovjetiska naturgasledningsnätet som utgör ett nytt element i den energipolitiska bilden. Spörsmålet om naturgasimport och de tekniska formerna härför är emellertid relevanta även i Danmark och Sverige.

I Sverige har under åren 1964—1970 en stor energipolitisk utredning verkställts, Sveriges energiförsörjning (SOU 1970: 13). Ur detta kommitténs slutbetänkande må följande citeras:

Också i övrigt måste det anses angeläget att Sverige aktivt deltar i internationellt samarbete på energiområdet. De flesta av våra energipolitiska problem är inte speciella för Sverige utan återfinns i lika hög grad i andra industriländer. — — — Speciellt intresse har möjligheterna till ökat nordiskt samarbete. Inom Nordeks organisation ingår en särskild permanent samarbetskommitté för industri- och energipolitik. Denna skall ha till uppgift att bl. a. följa utvecklingen på energiområdet i de nordiska staterna och i andra länder samt företa utredningar och göra prognoser av energipolitiskt intresse och vidare undersöka möjligheterna

till och utarbeta förslag om ett närmare energipolitiskt samarbete mellan de nordiska staterna. Nordeks ministerråd förutsätts före den 1 januari 1974 fastställa riktlinjer för det energipolitiska samarbetet med angivande av områden som speciellt lämpar sig för samordnade åtgärder eller gemensamma projekt. Dessutom skall medlemsstat i samarbetskommittén söka samråd med de övriga staterna innan den fattar viktiga beslut på det energipolitiska området.

Som framgått i tidigare kapitel pågår också redan nu ett väl utvecklat samarbete på elkraftområdet genom Nordel, och förslag till ytterligare samarbete har lagts fram inom denna organisation.

Samarbetsfrågor inom atomenergiområdet behandlas i det särskilda nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor. Diskussioner pågår, som nämnts, om ett utvidgat nordiskt samarbete inom detta område.

När den svenska energikommittén avgav sitt slutbetänkande var utbyggnaden av ett ekonomiskt samarbete i Nordeks form ännu aktuellt. Den värdering, som då gjordes beträffande betydelsen av nordiskt samarbete på det energipolitiska området, gäller alltså, oavsett att samarbetet ej kunnat gestaltas i den tilltänkta formen. De motiveringar och riktlinjer för ett sådant samarbete, som drogs upp under Nordek-förhandlingarna, äger tillämplighet även fristående.

Som bekant har Nordiska rådet medverkat vid tillkomsten av två betydelsefulla nordiska samarbetsorgan på energiområdet, nämligen Nordel och Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor. Det synes oss nu lämpligt att inom Norden fortsätta på den inslagna vägen och tillskapa ett fast kontaktorgan för hela det energipolitiska området. För svenskt vidkommande kan erinras om att det synes sannolikt att man i det nya kommerskollegium för första gången får en central energipolitisk instans med kompetens för hela energiområdet. Vad Sverige beträffar torde således företrädare för detta nya organ på ett naturligt sätt böra ingå som den svenska komponenten i ett nordiskt kontaktorgan.

I Nordek-utredningen har uppgifterna och inriktningen av ett nordiskt energipolitiskt samarbete beskrivits i mycket allmänna ordalag. Denna allmänt hållna beskrivning bör emellertid alltså kunna tjäna som underlag för verksamheten inom ett nordiskt energipolitiskt kontaktorgan. Följande må återges ur utredningen (*NU 1969: 11 s. 23—24*):

Målsettingen for energipolitikken er at de nordiske land ved et gradvis utvidet energimessig samarbeid skal kunne dekke sitt voksende energiforbruk på så fordelaktige vilkår som mulig.

Energiolitisk samarbeid er å oppfatte i vid betydning og dekker alle former for energi.

Samarbeidskomiteén for (industri- og) energipolitikk har til oppgave å følge den industrielle, teknologiske og energimessige utvikling så vel innen Norden som i andre land. Den skal foreta utredninger og prognoser m. v. som er av industri- og energipolitisk interesse for de nordiske land. Komiteén skal dessuten undersøke mulighetene til og utarbeide forslag om et nærmere samarbeid.

Samarbeidskomitéen forutsettes å ha et nært samarbeid med næringslivet og de faglige og forskningsmessige organisasjoner og med de samarbeidsorganer som allerede eksisterer på dette felt f. eks. Nordforsk og Nordel.

Det er Ministerrådets ansvar å fastlegge retningslinjene og formene for det (industri- og) energipolitiske samarbeid. Rådet skal også bestemme de prinsipper og metoder som skal følges i det energipolitiske samarbeid. — — —

En gradvis utbygging av de nordiske lands industri- og energipolitiske samarbeid nødvendigjør at landene holder nær kontakt med hverandre om utformningen av sin nasjonale politikk. Traktatutkastet forutsetter derfor at landene søker samråd med samarbeidskomitéen før det fatter viktige vedtak på det (industri- og) energipolitiske område. Med dette sikter man til vedtak av prinsipiell art. Så langt det er praktisk mulig bør også statlige beslutninger om store konkrete prosjekter være gjenstand for samråd.

En fråga som inställer sig i detta sammanhang är givetvis i vad mån EC-förpliktelser på detta område lägger hinder i vägen för ett nordiskt samarbete. Såsom närmare utvecklas i bifogade *Tillägg*, kan några länders anslutning till EC ej anses utgöra hinder för ett nordiskt samarbete av här antytt slag.

Som framgår av ovanstående organisationsskiss har man inte tänkt sig att existerande samarbetsorgan på detta område, i första hand Nordel, skulle på något sätt ersättas av det föreslagna nya samrådsorganet. Det syns riktigt att hålla fast vid denna uppläggningsplan. Det konkreta och praktiska inriktade arbetet som bedrivs inom Nordels ram blir självfallet på intet sätt överflödigt genom tillkomsten av ett samrådsorgan, som skall syssla med planeringen inom hela energipolitiken.

Under återopande av vad som ovan anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att upprätta ett nordiskt organ för samråd och koordinering inom energipolitiken.

Stockholm och Oslo den 7 december 1971

Erik Adamsson (s)

Anders Aune (A)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Kåre Willoch (H)

*TILLÄGG***Energipolitik inom de europeiska gemenskaperna¹***A. Grundlaget*

Uagtet hverken CECA-traktaten, EEC-traktaten eller EURATOM-traktaten indeholder bestemmelser eller afsnit, der specielt tager sigte på udformningen af en fælles energipolitik, besluttede CECA's ministerråd allerede i oktober 1957, at et forberedende arbejde med disse spørgsmål skulle sættes i værk. Efter et meget omfattende arbejde under CECA's Høje Myndigheds auspicer, hvori de daværende EEC- og EURATOM-kommissioner tog del, fordi olie, gas og atomenergi hører under disse fællesskaber, og efter gentagne behandlinger i ministerrådet lykkedes det den 21. april 1964 at nå til enighed om vedtagelse af en protokol vedrørende etablering af et fælles marked for energi.

Ved protokollen forpligter medlemsstaternes regeringer sig til at tage del i udformningen af en fælles politik på energiområdet inden for de rammer, der fastlægges i protokollen. Det erkendes, at yderligere tid er fornøden til udformningen af denne politik, og at den er afhængig af en gennemførelse af sammenlægningen af de tre fællesskaber. En sådan politik skal have til formål at gennemføre en spredning af energiforsyningerne fra tredielande med henblik på at opnå sikre forsyninger til lave og stabile priser, en gradvis substitution af energiformerne, frit forbrugsvalg samt fair konkurrence på det fælles marked for energiprodukter. Energipolitikken vil omfatte handels- og forsyningspolitikken i forhold til tredielande, statsstøtteforanstaltninger samt vilkårene for konkurrencen mellem de forskellige energiformer.

I afsnittet vedrørende kul udtales det, at medlemslandenes regeringer vil tage hensyn til nødvendigheden af gennem statsstøtte at underbygge de rationaliseringsforanstaltninger, som kulindustrien gennemfører med henblik på at tilpasse sig de nuværende markedsvilkår, og herudover at hjælpe kulindustrien gennem beskyttelses- og støtteforanstaltninger, der i almindelighed skal være af degressiv karakter. Sådanne foranstaltninger skal udformes under hensyntagen til de ovenfor nævnte almindelige principper og må først sættes i kraft efter at være godkendt af CECA's ministerråd.

I afsnittet vedrørende olie og naturgas opstilles alene en række principper for den energipolitik, der skal fastlægges. Denne politik skal sikre en spredning af forsyningerne udefra til lave og stabile priser, en økonomisk forsvarlig udvikling af produktionen af disse produkter i

¹ Ovanstående hämtat ur "Danmark og de Europæiske Fællesskaber, Bind II" s. 975—977, såsom varande den mest koncentrerade framställningen. Motsvarande redogörelser återfinnes för Norges del i "Markedsutvalgets rapport IV" s. 52—53, för Sveriges del i "Inför Sveriges EEC-förhandlingar" s. 145—154.

Fællesskabet, gennemførelse af ensartede regler om lagringspligt, afskaffelse af enhver diskrimination mellem medlemslandene samt harmonisering af beskatningen af olie og olieprodukter.

For så vidt angår atomenergien erklærer regeringerne sig rede til at fremme og styrke forskningen og bistanden til udviklingen af atomenergien med henblik på at bringe denne nye energikilde til fuld anvendelse under almindelige økonomiske vilkår.

B. De hidtidige fremskridt

På grundlag af energiprotokollens bestemmelser er der etableret to fællesskabsordninger for subsidier til kulindustrien. Ved beslutning nr. 3/65 (J. O. 480/65 ff) bemyndigedes medlemslandene til at yde kulindustrien støtte til dækning af ekstraordinære sociale udgifter samt udgifter til gennemførelse af rationaliseringsforanstaltninger, medens der ved beslutning nr. 1/67 (J. O. 562/67) åbnedes adgang til ydelse af støtte med henblik på nedbringelse af prisen på leverancer af koks og kokskul til jern- og stålindustrien.

I 1965 androg medlemslandenes støtte til kulindustrien i alt 1 046,3 mill. \$ svarende til 4,68 \$ pr. ton produceret kul. Heraf udgjorde støtten vedrørende sociale ydelser 964,8 mill. \$, medens subsidierne til rationaliseringsforanstaltninger m. v. beløb sig til 81,5 mill. \$.

Kommissionen har på basis af principperne i energiprotokollen af 1964 videreført arbejdet med udformningen af en fælles energipolitik vedrørende olie og naturgas. I et memorandum af 25. februar 1966 fremlagde Kommissionen resultaterne af de indtil da stedfundne overvejelser samt en beskrivelse af de hidtil gennemførte foranstaltninger. Rådet har den 11. juli 1967 taget Kommissionens memorandum til efterretning, således at arbejdet med etableringen af en fælles energipolitik herefter kan fortsættes på basis af de i dokumentet skitserede retningslinier samt en af medlemslandenes faste repræsentanter i tilslutning hertil udarbejdet rapport.

I øvrigt har Rådet som omtalt i kapitel 8, afsnit III. A, punkt 1. b., vedtaget et direktiv om retten til udvinding af olie og naturgas (7. juli 1964), medens et direktivforslag af 5. november 1964 om beredskabslagre endnu ikke er vedtaget.

Arbejdet med harmoniseringen af beskatningen af olieprodukter samt med koordineringen af regeringsforanstaltninger i øvrigt, herunder vedrørende transportproblemerne, befinder sig endnu på et forberedende stade.

En samlet energipolitik på fællesskabsbasis er, som det vil ses, endnu ikke tilvejebragt. Dette skyldes dels, at det forberedende arbejde på en række punkter endnu ikke er tilendebragt, dels at medlemslandenes syn på løsningen af en række spørgsmål stadig afviger betydeligt fra hinanden.

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 452)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslagen A 355/e: Nordiskt energipolitiskt samrådsorgan, A 356/e: Nordisk samverkan beträffande rörledning för olja och gas och A 382/e: Nordisk energipolitisk överenskommelse

(Se Sak A 382/e: Bilaga)

Medlemsförslag

om nordisk samverkan beträffande rörledning för olja och gas

(Väckt av *Eric Krönmark, Olavi Lähteenmäki och Rolf Sellgren*)

Rörledningar har sedan lång tid nyttjats för transport av råolja och raffinerade oljeprodukter i flertalet av världens industriländer. Råoljeledningar anlades redan för över 100 år sedan för uppsamling av oljan från oljefälten i USA. I Västeuropa har rörtransporttekniken använts för långa transporter av oljeprodukter sedan början av 1950-talet. För närvarande transporteras på detta sätt över 200 miljoner m³ årligen genom ledningsnät under jord med en sammanlagd längd av c:a 11 000 km. Allmänt anses i länder med erfarenhet härav, att rörtransport av tillräckligt stora kvantiteter är överlägsen andra transportsystem från såväl säkerhets- som föroreningsynpunkt.

Frågan om rörledningar har i de nordiska länderna aktualiserats på senare tid, dels i förhållandet Finland—Sovjet, dels i anledning av de norska olje- och gasfyndigheterna i Nordsjön.

Ett avtal om naturgasimport från Sovjetunionen till Finland undertecknades den 20 april 1971. Detta innebär att konstruktionen av det första rörledningsnätet i Finland så småningom kan påbörjas. 1970 slutförde en arbetsgrupp en undersökning vari skisseras ett rörledningssystem främst i södra Finland. Med tanke på att en stor del av Finlands råoljeimport kommer från Sovjetunionen, skulle ett alternativ till sjötransporterna kunna övervägas och undersökas i samband med de tekniska lösningar naturgasimporten förutsätter.

Frågan om rörtransport av råolja från Sovjetunionen till Finland var före bl. a. vid diskussioner på statsministernivå i samband med undertecknandet av avtalet mellan Finland och Sovjetunionen om ekonomiskt, tekniskt och industriellt samarbete april 1971. Väsentliga omständigheter som inverkar är bl. a. frågan om när oljeledningsnätet på Sovjetunionens sida utvidgas så långt, att det skulle vara möjligt att från det bygga ut en ledning till Finland, samt frågan, huruvida man den vägen fortgående skulle kunna få så stora oljemängder från Sovjetunionen att rörledningstransporten skulle bli ekonomiskt lönsam.

I Norge har man ännu ej fattat ståndpunkt om och på vilket sätt nordsjöoljan skall föras i land. Från olika politiska håll har hävdats att oljan bör föras i land för vidareförädling i Norge. Norska industride-

partementet har företagit en preliminär kartläggning av ett antal orter på norska västkusten som kan vara lämpade för ilandföring via en olje- eller gasledning samt för anläggning av hamn- och tankanläggningar, raffinaderier och petrokemisk industri. 1970 beviljade stortinget 3 miljoner norska kronor för utredning av frågan om ilandföring av olja. Ett antal undersökningar är under utförande på industridepartementets uppdrag av forskningsråd, konsultfirmor m. fl. Resultatet av utredningsarbetet väntas läggas fram för stortinget i början av 1972.

Sverige tillsatte 1968 en utredning om rörtransport av olja och gas. Utredningen kom i oktober 1970 med sitt första betänkande "Olja i rör" (SOU 1970: 57). Efter en genomgång av de allmänna synpunkter som talar för övergång till rörtransport av olja gör utredningen kostnadskalkyler för ett antal alternativa rörledningar i Sverige. Den stora kostnadsposten befinnes vara kapitalkostnaderna i samband med själva utbyggnaden av rörsystemet. Kostnaden för själva transporten ställer sig gynnsammare gentemot andra transportsätt om de transporterade mängderna blir stora och är dessutom mindre beroende av prisindexutvecklingen. En högkonjunktur med stigande priser och oljekonsumtion skulle sålunda särskilt gynna rörtransporten.

Utredningen kommer till slutsatsen att det kan vara ekonomiskt motiverat att under 1970-talet bygga ut ett rörtransportsystem för tunna oljeprodukter från västkusten till Mälardalen och dess uppland. För att närmare studera detta projekt föreslår utredningen att fortsatta utredningar göres i oljebranschens regi med statlig medverkan. Transport av tjockolja i rör anser utredningen ej för närvarande vara konkurrenskraftig gentemot nuvarande transportsätt.

Den svenska utredningen sammanfattar sina synpunkter i sitt betänkande "Olja i rör" (SOU 1970: 57) med att ett rörledningssystem för transport av olja skulle innebära avsevärda fördelar. Det är den från miljösynpunkt bästa transportmetoden och medför en betydande avlastning av nuvarande tankbilstransporter på längre avstånd. Systemet kan vid beredskapssituationer och under krig bidra till att avlasta de då hårt ansträngda konventionella transporterna.

Med hänsyn bl. a. till finansieringsproblemen för ett rörledningsprojekt anser utredningen det lämpligt att berörda oljeföretag och staten bildar ett transportföretag för att genomföra projektet. Utredningen anser det vidare väsentligt att ett rörledningssystem förbereds även på annat sätt, t. ex. genom ekonomiskt berättigad samordning på depåplatserna, successiv uppbyggnad av lämpligt lokaliserade nya depå- och lagringsplatser samt förläggning av nya beredskapslager i anslutning till de planerade rörledningarna.

I utredningens uppdrag ingår även att studera förutsättningarna för naturgasledningar till Sverige och inom landet mot bakgrund av dels det växande internationella rörledningsnätet, dels de borrhningar efter

olja och naturgas, som förestår i södra Sverige och på den svenska kontinentalsockeln. Den möjliga svenska marknaden för naturgas anses till stor del sammanfalla med nuvarande marknad för oljeprodukter. Om utredningens förestående studium av naturgasfrågorna visar att naturgas kan tänkas bli av betydelse för svensk energiförsörjning, kan slutsatserna om ett rörledningssystem för oljeprodukter behöva omprövas. Ett beslut om att bygga oljeledningar bör enligt utredningens mening därför träffas tidigast när utredningen slutfört sitt uppdrag även vad gäller naturgasledningar.

Det starkaste allmänna skälet för att övergå till rörtransport av olja torde vara hänsynen till miljön. Oljeföroreningarna är ett av de stora miljöproblemen. En inte oväsentlig del av alla oljeutflöden i naturen uppkommer under distributionen, ofta till följd av olyckshändelser och bristande uppsikt. Exempelvis förekommer såväl dikeskörningar och trafikolyckor, där tankbilar är inblandade, som grundstötningar och kollisioner med tankfartyg. Olyckor av detta slag torde knappast kunna helt undvikas.

Genom att en rörledning ligger fast utsätts inte rörtransporter för samma risker för olyckshändelser och haverier och inverkar inte störande på landskapsbilden eller samhällsmiljön.

Antalet olyckor vid rörtransport har hittills också varit få. Man måste dock beakta att en enda olycka kan få allvarliga konsekvenser, varför säkerhetsbestämmelser och kontroll erfordras. Sådana bestämmelser finns ännu inte i Norden men kan utarbetas med ledning av utländska erfarenheter. I Finland har arbetet med utarbetandet av dylika bestämmelser påbörjats. Redan på projekteringsstadiet måste miljöskydds- och säkerhetsfrågorna få högsta prioritet. Av stor betydelse är ledningssträckningens geografiska belägenhet. Områden som bör undvikas vid oljetransporter är sådana som nyttjas eller kommer att nyttjas för vattenförsörjning.

Ett rörledningsnät för distribution av oljeprodukter innebär vidare, att andra transportmedel avlastas och medför en begränsning av trafikökningen på vissa sträckor för de långväga landtransporterna samt för kust- och insjötrafiken. Varje avlastning av oljetransporter på Östersjön måste betecknas som fördelaktig från allmän synpunkt med hänsyn till de risker som tankfartygstrafiken medför såväl för Östersjön som speciellt för skärgården och hamninloppen. Vidare är rörtransport från såväl allmän miljösynpunkt som trafiksynpunkt fördelaktigare än lastbilstransporter. Detta gäller i särskilt hög grad för oljetransporterna genom större tätortsområden, såsom Göteborgsregionen, där koncentrationen av raffinaderier och importhamnar ger upphov till betydande transportproblem. Den långväga lastbilstrafikens minskning genom tillkomsten av ett rörledningssystem anses vara ett av de viktigare argumenten för att bygga ett sådant system.

I Finlands riksdag ställdes i maj 1971 ett spörsmål (nr 150) till regeringen huruvida regeringen ämnade vidtaga åtgärder bl. a. för att inleda samarbete med de övriga nordiska länderna kring planläggningen av rörledningstransporter och för att undersöka möjligheterna att övergå från sjötransport till rörtransport av den råolja, som importerats från Sovjetunionen.

Handels- och industriministern svarade att man vinnlagt sig om att följa med utvecklingen i de nordiska länderna på energiförsörjningens område och i samband därmed också följt med behandlingen av frågor i anslutning till rörledningstransporter av naturgas och olja. Sålunda höll den arbetsgrupp som undersökte naturgasfrågan två gemensamma sammanträden med den kommitté som i Sverige utreder frågan och stod i fortsatt kontakt med denna. Även i samband med kontakterna mellan representanter för de nordiska ländernas industriministerier behandlas naturgas- och olje frågor fortlöpande.

Beträffande ett samnordiskt utredningsarbete på detta område kan enligt ministern stora olikheter konstateras såväl topografiskt som med avseende på bosättningen och transportbehovets fördelning. Då förhållandena på detta sätt skiljer sig från varandra och då de samnordiska utredningarna även eljest brukar gå långsamt framåt, ansåg ministern det vara fördelaktigare att utredningsarbetet utförs skilt för sig i varje land på basis av de egna förhållandena.

Vad gäller en oljeledning för tunna oljeprodukter hade Finland åtminstone inte än så länge i inlandet sådana konsumtionskoncentrationer som skulle ge en ekonomisk grund för rörtransport. Slutligen framhöll ministern att byggandet av ledningsnätet för naturgas i sydöstra Finland var en rätt brådskande uppgift och att andra rörtransportfrågor därför inte kunde avgöras i samband därmed.

På en fråga i svenska riksdagen om regeringen avser att ta något initiativ för en svensk anknytning till det ledningssystem som skall byggas enligt det nyligen ingångna avtalet om naturgasleveranser till Finland från Sovjetunionen, svarade industriministern att det för närvarande pågår utredningar om att införa naturgas i Sverige. Avgörande är frågan huruvida det är möjligt att uppnå en så stor förbrukning, att kostnaderna för inköp och överföring kan hållas på en nivå, som medger konkurrenskraft med andra energislag. När det gäller tillförseln kan olika alternativ komma att föreligga, av vilka import från Sovjetunionen är det mest aktuella. Det är också tänkbart att borrhningarna på svenskt område i Oljeprospekterings regi kan leda till exploateringsbara fyndigheter av naturgas.

Den svenska utredningen avser att vid årsskiftet 1971/72 lägga fram ett betänkande om rörledningar för gas. Det väntas att utredningen ur rent svensk distributionssynpunkt ej kommer att finna det fördelaktigt att bygga ut rörledningar för gas parallellt med oljeledningar, då olja

och gas ej distribueras till samma kunder och då den tekniska utformningen av själva rörledningarna och pumpstationerna blir olikartad. Emellertid har utredningen i en skrivelse till industriministern framhållit att en snabb utveckling på naturgasområdet försiggår i Sveriges grannländer. Möjligheterna att tillförsäkra landet förmånliga naturgasleveranser kan därför vara beroende av ett relativt snabbt handlande. Enligt utredningen har redan framkomna resultat visat, att förutsättningar finns för uppbyggnad av en naturgasmarknad i Sverige, om naturgasen kan importeras till rimligt pris. Detta har bestyrkts vid ett av utredningen arrangerat informationssammanträde med representanter för ett antal större energikonsumenter. Vid detta framkom ett klart dokumenterat intresse för att snarast möjligt söka klarlägga möjligheterna till naturgasimport och de ekonomiska förutsättningarna härför. Utredningen föreslog att frågan om naturgasimport snarast skulle tas upp med möjliga leverantörer.

Den lämnade redogörelsen visar att i Finland och Sverige ett intensivt arbete försiggår med gas- och oljerörledningsfrågorna. Det synes uppenbart att stora fördelar vore att vinna om dessa rörsystem kunde utbyggas efter en gemensam nordisk plan.

Det är uppenbart att rörledningar i framtiden blir en viktig transportform för gas- och oljeprodukter också i Norden. På grund av våra länders utsträckta geografiska förhållanden synes en samfällid planering, där varje tillfälle till gemensamt begagnande av ledningar utnyttjas, kunna ge avsevärda besparingar.

Mot bakgrund av det ovanstående bör frågan om tillförseln av olja och gas till det nordiska området och det därmed sammanhängande behovet av utbyggnad av rörledningar för olja och gas tas upp på nordiskt plan. Ett initiativ bör tas, innan man inom varje land bundit sig för en viss lösning på nationellt plan. Planläggningen för utbyggade av rörledningar skulle även kunna anförtros intresserade kretsar som är representativa för de nordiska länderna.

Med anledning härav får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera Nordiska ministerrådet att påbörja en gemensam planläggning för utbyggnaden av rörledning för olja och gas inom det nordiska området.

Stockholm och Helsingfors den 10 december 1971

Eric Krönmark (m) *Olavi Lähteenmäki (Kok)* *Rolf Sellgren (fp)*

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 481)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslagen A 355/e: Nordiskt energipolitiskt samrådsorgan, A 356/e: Nordisk samverkan beträffande rörledning för olja och gas och A 382/e: Nordisk energipolitisk överenskommelse

(Se Sak A 382/e: Bilaga)

Medlemsförslag

om högre skoglig utbildning

(Väckt av *Eric Carlsson, Poul Hartling, Ingemar Mundebo och Johannes Virolainen*)

Skogsbruket och skogsindustrin intar en central ställning i flera av de nordiska ländernas näringsliv. Norden har också skapat sig en utomordentligt stark ställning på världens och framför allt på Europas exportmarknad.

En förutsättning för ett bibehållande och stärkande av denna position är bl. a. att utbildningen av de inom skogsbruket verksamma står på en i internationella sammanhang hög nivå. Så har hittills varit fallet, vilket bl. a. tagit sig uttryck i att personer med högre skoglig utbildning från de nordiska länderna i betydande utsträckning engageras i internationellt biståndsarbete.

Inom skogsbruket — liksom inom andra näringar — har kraven på utbildningen efter hand skärpts. Detta sammanhänger med bl. a. det ständigt ökande kunskapsförrådet, med skogsbrukets snabba rationalisering och mekanisering under senare år och med de areella näringsgrenarnas ökande betydelse för miljöfrågor och rörligt friluftsliv. Genom denna utveckling har kraven på särskilt de högre skogligt utbildade skärpts på så sätt att ökad specialisering inom utbildningsområdet blivit nödvändig.

Denna specialisering, och därmed mera direkta yrkesinriktning, av den högre skogliga utbildningen ställer allt större krav på t. ex. lärarresurser. I denna situation tvingas man konstatera att förutsättningarna att tillgodose de ökande bildningskraven är i högsta grad begränsade. Utbildningskapaciteten — och därmed de tillgängliga resurserna i form av t. ex. lärarkrafter — är för närvarande dimensionerad för följande nyantagna elever per år:

Danmark	11 elever
Finland	60 elever
Norge	24 elever
Sverige	40 elever

Med detta begränsade elevantal är det uppenbart att möjligheterna inom varje land till linjeuppdelning och ytterligare specialisering är starkt begränsade. I flera av länderna arbetas det för närvarande på re-

vision av studieuppläggnigen i syfte att uppnå den ovannämnda specialiseringen. Situationen är därför nu gynnsam vad gäller möjligheterna till ökat nordiskt samarbete inom den högre skogliga utbildningen i Norden.

Den hittillsvarande utbildningen bedrivs vid följande institutioner:

Danmark:

Veterinær- og landbohøjskolen
med särskild skogsbruksavdelning

Finland:

Agro-forstfakulteten vid Helsingfors universitet

Norge:

Norges landbrukshøgskole
med särskild skogsbruksavdelning

Sverige:

Skogshögskolan

Den skogliga forskningen är i Danmark, Finland och Norge formellt fristående men lokaliseringsmässigt sammanhållen med undervisningen. I Sverige bedrivs både undervisningen och forskningen vid skogshögskolan.

Den högre undervisningens behov av nära samverkan med forskningen är uppenbar. Endast genom ett nära samarbete kan undervisningen få tillgång till senaste forskningsrön och de aktiva forskarnas medverkan i undervisningen bör intensifieras. Samverkan i olika former bör vara möjlig inte bara vad avser grundutbildning (jägmästarutbildning) utan också beträffande forskarutbildning samt fort- och vidareutbildning av redan yrkesverksamma. Forskarutbildningen sker normalt inom den ordinarie forskningsverksamheten, men betydande inslag av kurser och seminarier serier förekommer. Då specialiseringen inom forskarutbildningen kan sägas vara ännu längre driven än inom grundutbildningen, bör samordning av kurser m. m. redan vara både önskvärd och möjlig att genomföra.

Nordisk samverkan inom skogsbrukets område pågår sedan länge, och då särskilt inom forskningen. På basis av en rekommendation i Nordiska rådet (*rek. nr 19/1966*) om skogstekniskt utvecklingsarbete har sålunda samarbete etablerats på detta område. Detta arbete bedrivs sedan 1968 med stor framgång i regi av NSR (Nordiska skogsarbetsstudiernas råd). Innevarande höst har formaliserat samarbete påbörjats beträffande vissa råvarufrågor genom det nybildade Nordiska rådet för virkeslära. Många andra forskningsområden har vidare mer eller mindre formaliserat nordiskt samarbete sedan länge. Dessa samsamarbetssträvanden har varit naturliga och fruktbara på grund av de i stora stycken mycket lika förutsättningarna för skogsbruk inom Norden. Ett förslag till ytterligare formaliserat och intensifierat samarbete inom

den skogliga forskningen har behandlats av ländernas fackdepartement under hösten 1971 och är redan godkänt i några länder. Enligt detta förslag bildas Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SMS) med representanter för såväl skoglig administration som skogsforskning. Samarbetsnämnden skall enligt föreslagna stadgar verka för ytterligare samordning och integration inom forskningen.

Samarbetssträvandena inom såväl utbildning som forskning inom skogsbrukets område åt sålunda väl dokumenterade. Ökad samverkan medför på sikt både möjligheter att upprätthålla hög kompetens och möjligheter till rationaliseringar och kostnadsbesparingar. Det är därför angeläget att dessa samarbetssträvanden på alla sätt underlättas. Eftersom den högre skogliga utbildningen för närvarande är föremål för översyn och revision i flera länder är det viktigt att det icke på nationell nivå träffas beslut som kan försvåra nordiskt samarbete i framtiden.

Tiden torde nu vara inne för regeringarna i de berörda nordiska länderna att pröva lämpligheten av ökad integration och samverkan inom den högre skogliga utbildningen. Stora värden står här på spel och betydande vinster ligger inom räckhåll.

I första hand gäller det att klarlägga hur långt den grundläggande utbildningen och den fortsatta specialutbildningen på det skogliga området kan integreras. I samband därmed bör klarläggas om en motsvarande koordination kan ske vad gäller den skogliga forskningen. En naturlig målsättning synes vara att samordna hela den skogliga utbildningen i Norden under en gemensam ledning, som kan rationellt utnyttja alla tillgängliga resurser. Lokala och nationella faktorer får avgöra hur långt en integration kan drivas organisatoriskt och geografiskt.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att verka för en ökad integration och samverkan vad gäller högre skoglig utbildning och forskning.

Stockholm, København och Helsingfors den 14 december 1971

Eric Carlsson (c)

Poul Hartling (V) *Ingemar Mundebo (fp)*

Johannes Virolainen (K)

TILLÄGG

PM rörande nordiskt samarbete inom skoglig högre undervisning

(Upprättad av professorn vid skogshögskolan Nils-Eric Nilsson)

1. Lüget i grannlánderna

Den högre undervisningen i Norge och Danmark är integrerad med undervisningen vid respektive lantbrukshögskolor. I Finland finns det en agro-forstfakultet vid Helsingfors universitet.

Den skogliga forskningen är i samtliga fall formellt fristående men lokaliseringsmässigt sammanhållen med undervisningen.

Grundutbildningen är i Norge och Danmark femårig med ett inledande praktikorienterat år. Jämfört med Sverige är undervisningen mera sorterad på grundvetenskapliga och tillämpade ämnen. De grundvetenskapliga ämnena läses i största lämpliga utsträckning gemensamt med agronomer, hortonomer och lantmätare. Vissa ämnen (exempelvis kemi och fysik) läses mera ingående än på skogshögskolan. Sommarterminerna är mindre belagda med undervisning. I Danmark examineras cirka 10 elever per år, i Norge drygt 20. I Norge har man de två sista utbildningsåren en specialisering på fem linjer, som givetvis är svår att upprätthålla genom att eleverna är få och varierande i antal.

I Norge och Danmark är man nu mycket angelägen att få till stånd en utredning om förutsättningarna och möjligheterna för ett långtgående nordiskt samarbete. Från båda lantbrukshögskolorna har det i höst ingetts framställningar härom till respektive delegationer i Nordiska rådet. Från lantbrukshögskolan i Norge har dessutom gått en skrivelse i ärendet till lantbruksdepartementet. I Finland föreligger det stort intresse för samarbete i fråga om forskareutbildning samt fort- och vidareutbildning, medan grundutbildningen bedöms mindre lämpad för samarbete på grund av språkförhållandena. Grundutbildningen är sedan länge specialiserad ungefär enligt de riktlinjer som föreslagits av arbetsgruppen U71. Antalet examinerade per år är 60 varav cirka 20 på den merkantila linjen.

2. Hittillsvarande kontakter

Aktiviteter i syfte att vidga och fördjupa nordiskt samarbete inom såväl undervisning som forskning har pågått sedan länge. När det gäller forskningen har som bekant viss formalisering av existerande samarbete nyligen ägt rum.

Samarbete på undervisningssidan har diskuterats vid ett antal möten med representanter för de undervisande institutionerna i respektive länder. De tidigaste kontakterna avsåg främst u-landsundervisning och i någon mån forskarutbildning. Vid det senaste mötet som ägde rum i

Norge 29—30 november 1971 diskuterades förutsättningar och möjligheter till samarbete på hela undervisningsområdet; således inom grundutbildning, forskarutbildning samt fort- och vidareutbildning. Mötet beslöt rekommendera att en arbetsgrupp med en representant från varje land skulle bildas. Arbetsgruppen skulle i första hand utforma en promemoria om förutsättningar och möjligheter för samarbete (på grundval av vid mötet förda diskussioner) och i andra hand ge förslag på ett begränsat konkret försöksprogram under åren 1972 och 1973. Med hänsyn till övriga pågående utredningar skulle arbetsgruppen redovisa sitt arbete successivt och skyndsamt. (Inom U71 pågår arbete med en preliminär promemoria i ärendet, som är avsedd att inges till styrelsen före dess nästa sammanträde).

3. Konsekvenser för arbetet inom U71

Arbetsgruppen U71 har hittills redovisat vissa alternativa förslag till en mera specialiserad (behovsinriktad) grundutbildning. Vid utarbetandet av dessa förslag har möjligheterna till nordiskt samarbete och samordning dock inte beaktats.

Vid norgemötet framkom som en möjlighet att varje land skulle kunna ha sin egen basutbildning men att en arbetsfördelning skulle kunna överenskommas i fråga om den specialiserade delen av utbildningen. En förutsättning härför är givetvis att basutbildningen i stort är organiserad på samma sätt. I samband med att arbetsgruppen U71 anmäler resultatet av norgemötet hos styrelsen kommer arbetsgruppen därför att anhålla om närmare direktiv för sitt fortsatta arbete. I första hand synes det vara aktuellt att utreda förutsättningarna för en praktikorienterad förberedande undervisning samt en med grannländerna överensstämmande basutbildning. Med hänsyn till kostnads- och effektivitetsaspekterna ligger det därvid nära till hands att i första hand utreda ett utbildningsalterantiv som förutsätter integration med undervisningen vid lantbrukshögskolan.

Stockholm den 8 december 1971

Nils-Eric Nilsson

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 526)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om högre skoglig utbildning. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 19 februari, den 27 april och den 29 augusti 1972.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att verka för ökad integration och samverkan vad gäller högre skoglig utbildning och forskning. Förslagsställarna anför såsom motivering för sin hemställan att de nordiska länderna genom samverkan kan tillgodose det ökade kravet på specialisering och även i övrigt ökade krav på utbildning. Genom samarbete på den skogliga utbildningens område kan länderna upprätthålla hög kompetens och få möjligheter till rationaliseringar och kostnadsbesparingar. I förslaget framhålls vikten av att i de enskilda länderna icke vidtas åtgärder som kan försvåra ett nordiskt samarbete i framtiden. Målsättningen för en prövning av ökad integration och samverkan inom skoglig utbildning borde enligt förslagsställarnas mening vara att samordna hela utbildningen i Norden under en gemensam ledning. Även på skogsforskningens område kunde ytterligare samordning ske.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Danmark

Undervisningsministeriet.
Veterinär- och landbohøjskolen, Fagrådet for skovbrugsvidenskab.
Dansk Skovforening.
Danske Forstkandidaters Forening.
Danske Skovteknikerers Landsforening.

Finland

Undervisningsministeriet.
Jord- och skogsbruksministeriet, byrån för internationella ärenden.
Skogsforskningsinstitutet.
Helsingfors universitet, konsistoriet.
Helsingfors universitet, agritektur-forstvetenskapliga fakulteten.
Keskusmetsälautakunta Tapio (Centralskogsnämnden Tapio).

Finska träförädlingsindustriernas centralförbund.
 Finska forstsamfundet.
 Suomen metsänhoitajaliitto — Finlands forstmästareförbund r. y.
 Centralskogsnämnden Skogskultur.
 Finska forstföreningen.

Norge

Landbruksdepartementet.

Sverige

Universitetskanslersämbetet.
 Skogsstyrelsen.
 Domänverket.
 Uppsala universitet.
 Lunds universitet, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten.
 Umeå universitet, rektorsämbetet.
 Professor Mats Hagner och professor Bengt Pettersson, Umeå universitet.
 Tekniska högskolan i Stockholm, rektorsämbetet.
 Tekniska högskolan i Stockholm, sektionen för kemi.
 Tekniska högskolan i Stockholm, sektionen för lantmäteri.
 Skogshögskolan, styrelsen.
 Skogshögskolan, lärarkollegiet och utbildningsnämnden.
 Statens råd för skogs- och jordbruksforskning.
 Skogs- och lantbruksakademien.
 Svenska träforskningsinstitutet (STFI).
 Skogsindustriernas samarbetsutskott.
 Sveriges skogsägareföreningars riksförbund (SSR).
 Sveriges jägmästares och forstmästares riksförbund.
 Skogshögskolans studentkår.

När det gäller samordning av forskning, forskarutbildning samt fort- och vidareutbildning ger remissinstanserna överlag medlemsförslaget sitt stöd. I fråga om den högre grundutbildningen på det skogliga området är de flesta remissinstanser positivt inställda till en utbyggnad av det nordiska samarbetet beträffande specialutbildningsgrenarna, medan däremot en generell samordning enligt vissa remissyttranden kunde stöta på svårigheter, t. ex. av språklig art. Förslaget om att hela den skogliga utbildningen i Norden skulle ställas under gemensam ledning understöds av flera remissinstanser, medan andra förhåller sig tveksamma. Ett flertal instanser betonar vikten av att förutsättningarna för en ökad samverkan på den skogliga utbildningens och forskningens område i Norden skyndsamt utreds.

Undervisningsministeriet i Danmark, som hänvisar till yttrande från *veterinær- och landbohøjskolen*, förordar en undersökning av möjligheterna för en ökad integration inom nordisk skoglig utbildning och forskning, men framhåller att prövningen icke bör förhindra utvecklingen i de enskilda länderna. *Undervisningsministeriet* i Finland, som för- enar sig med *Helsingfors universitets* yttrande, framhåller att de i med-

lemsförslaget framförda ställningstagandena borde bedömas som en del av utvecklandet av högskoleundervisningen som helhet, liksom forskningen på det skogliga området borde ses som en faktor inom hela det vetenskapliga forskningsfältet. Ministeriet anser, att koordineringen av frågan borde handhas av sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete. *Jord- och skogsbruksministeriet* i Finland anser, att en effektivisering av samarbetet mellan de nordiska länderna på den högre skogsutbildningens och forskningens område generellt sett är påkallad, i synnerhet i fråga om vidareutbildningen inom skogsbruket. Enligt ministeriets uppfattning kräver dock förslaget om att ställa hela den högre skogliga utbildningen i de nordiska länderna under gemensam ledning en utredning av frågan, huruvida en sådan samordning ur finsk synvinkel är ändamålsenlig. Norska *Landbruksdepartementet*, som inhämtat yttrande i saken från ett antal institutioner och organisationer, meddelar, att enighet råder bland dessa norska organ om behovet av närmare nordiskt samarbete i fråga om skogsforskning och högre skogsutbildning. Landbruksdepartementet hänvisar vidare till sin skrivelse till Nordiska rådet av den 21 december 1971, där man hemställt om en utredning av möjligheterna för ett nordiskt samarbete i fråga om grund- och vidareutbildning inom jord- och skogsbruk och av de former i vilka ett sådant samarbete kunde etableras.

Universitetskanslersämbetet i Sverige, som inhämtat yttrande från nedan nämnda utbildningsanstalter, hävdar att en utredning på grund av den snabba rationaliseringen och mekaniseringen inom skogsbruket icke bör vara bunden av den skogliga utbildningens nuvarande organisation. Kartläggningen bör enligt UKÄ:s mening främst inriktas på forskarutbildning samt fort- och vidareutbildning. Den bör lämpligen kunna anförtros sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete. *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet* betonar att de enskilda länderna icke bör träffa beslut som försvårar ett framtida nordiskt samarbete på området och finner att tidpunkten nu är lämplig för en snabb utredning i ärendet. *Sektionen för kemi vid tekniska högskolan i Stockholm* finner det vara önskvärt att forskningssamarbetet även vid högskolor och universitet utvidgas till det skogsindustriella området. *Sektionen för lantmäteri* vid samma högskola framhåller behovet av ökad integration mellan lantmäteriutbildning och skoglig utbildning och förklarar sig vara intresserad av att delta i ökad specialisering och integration även på nordiskt plan. *Rektorsämbetet vid tekniska högskolan* hänvisar till ovannämnda sektioners synpunkter. *Rektorsämbetet vid Umeå universitet* hänvisar till *professorerna Mats Hagners och Bengt Petterssons* yttrande, vari framhålls att utbildningen i maskinteknik, skogsodlings- och avverkningsmekanisering är mycket dyrbar och därför borde förläggas till en enda plats i Norden. Där emot kunde enligt sistnämnda yttrande en del av utbildningen ske i form

av decentraliserade kurser i organisation och metodval. *Agrikultur-förstvetenskapliga fakulteten vid Helsingfors universitet*, med vars yttrande universitetets *konsistorium* förenar sig, intar en principiellt positiv hållning till förslaget. Fakulteten framhåller, att språkskillnaderna bör beaktas i fråga om grundutbildningen, men anser att större samarbete och koordination också på denna nivå är eftersträvansvärda. Man understryker vidare, att utbildning och examina i de olika nordiska länderna borde vara så likartade, att avtalet om examensgiltighet kan hållas i kraft. I fråga om vidareutbildningen finner fakulteten, att det finns anledning att gå längre än vad som hittills varit fallet i fråga om nordiskt samarbete. På detta område kunde Finland göra en insats på den merkantila sektorn, eftersom denna i Finland spelar en mera betydelsefull roll inom den högre skogliga utbildningen än i de övriga nordiska länderna. Fakulteten ställer sig även positiv till en utvidgning av forskningssamarbetet. Denna utvidgning förutsätter enligt fakultetens åsikt, att finansieringen på olika delområden ordnas på samma sätt som inom den skogstekniska forskningen på uppdrag av Nordiska rådet. En sådan finansiering borde möjliggöra planering och prognosticering på lång sikt inom forskningen.

Skogshögskolans styrelse i Sverige anser frågan om ökad samverkan på den skogliga utbildningens område vara av en sådan angelägenhetsgrad, att ärendet borde bli föremål för Nordiska rådets överväganden vid session. *Lärarkollegiet och utbildningsnämnden vid skogshögskolan* förklarar att högskolan är beredd att vidta de åtgärder som är nödvändiga för ett intensifierat nordiskt samarbete inom skoglig utbildning och forskning och föreslår tillsättande av en utredning för att klarlägga förutsättningarna för en sådan samverkan. Under utredningsarbetet borde enligt nyssnämnda remissinstansers mening inga sådana nationella beslut fattas som kan försvåra det framtida samarbetet.

Skogsstyrelsen i Sverige, som biträder såväl medlemsförslagets beskrivning av den rådande situationen som de skäl som framförs för ett ökat samarbete, anser att målet för samverkan borde vara att samordna hela den högre skogliga utbildningen och forskningen inom Norden under en gemensam ledning och föreslår att frågan skyndsamt görs till föremål för utredning. Ytterligare betonar styrelsen, att även skogsteknikerutbildningen borde bli föremål för internordiskt samarbete. Även *domänverket* i Sverige finner att frågan om nordisk samverkan på området bör utredas skyndsamt och att beslutet om utlokalisering av den svenska utbildningen i avvaktan på denna utredning inte bör verkställas.

Statens råd för skogs- och jordbruksforskning i Sverige, som uppehåller sig vid det nuvarande nordiska samarbetet på det i medlemsförslaget aktualiserade området, betecknar det som svårt att inom allt för snäva nationella ramar organisera en allt längre driven specialisering

med erforderliga tvärvetenskapliga kontakter. Mot denna bakgrund förordar forskningsrådet förslaget om en skyndsam utredning av möjligheterna för en intensifierad nordisk samverkan. *Skogs- och lanbruksakademien* i Sverige finner att en ökad nordisk samordning, som baserar sig på en inventering av nuläget och en analys av tänkbara utvecklingsvägar, kan komma att medföra ett effektivare utnyttjande av de nordiska resurserna inom högre skoglig utbildning. *Svenska träforskningsinstitutet*, som betecknar det som önskvärt, att en nordisk integration inom skogsforskningen sker parallellt med den pågående integrationen inom nordisk skogsindustriell forskning, finner att den mest effektiva lösningen härvidlag är att få till stånd ökad samverkan inom utbildningen på området. *Skogsforskningsinstitutet* i Finland påpekar, att en samordning av resurserna för specialundervisning och forskarutbildning skulle ge de nordiska länderna en utbildningskapacitet på nivå med de största högskolorna på området i världen. Samarbetet och integrationen på detta område såväl mellan de nordiska länderna som mellan Norden och andra länder borde enligt institutets uppfattning befrämjas med betydligt kraftigare åtgärder än vad som hittills skett. Detta gäller framför allt post graduateutbildning och forskning, där språksvårigheterna inte spelar någon avgörande roll. Däremot har institutet icke velat ta ställning till basutbildningens speciella samordningsproblem. Bland de delområden, där en långt driven samordning vore särskilt nyttig, nämns miljövård och högmekaniserad avverkning. I väntan på en realisering av medlemsförslagets tanke på en gemensam ledning för de nordiska ländernas skogsforskning och högre skogliga utbildning finner skogsforskningsinstitutet det viktigt, att samarbetsorganen Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) utnyttjas för åstadkommande av större integrering.

Finska träförädlingsindustriernas centralförbund föreslår att en arbetsnämnd motsvarande den som föreslagits på skogsforskningens område tillsätts även för den högre skogliga utbildningen. *Skogsindustriernas samarbetsutskott* i Sverige förordar tillsättande av en nordisk grupp av sakkunniga med uppgift att närmare utreda hela frågekomplexet och att lägga fram konkreta förslag. Även *Sveriges skogsägareföreningars riksförbund* förordar tillsättande av en utredning, vars resultat bör föreligga så snart som möjligt. *Centralskogsnämnden Tapio* anser att arbetsmöjligheterna inom den högre forstundervisningen grundligt bör utredas, särskilt när det gäller fortbildning och specialgrenar inom grundutbildningen. *Centralskogsnämnden Skogskultur* i Finland, som i princip är avgjort positiv till medlemsförslaget, finner det vara mest ändamålsenligt att inrätta en gemensam nordisk instans med uppgift att koordinera undervisningen och att åstadkomma maximalt utnyttjande av de tillbuds stående resurserna.

Finska forstsamfundet förenar sig vad den skogliga undervisningen beträffar med yttrandet från agrrikultur-forstvetenskapliga fakulteten vid Helsingfors universitet. I fråga om forskningssamarbetet anser samfundet, att en klarläggande utredning bör företas. Denna utrednings syfte borde vara att undanröja eventuella hinder och skapa bättre förutsättningar än tidigare för en utvidgning av forskningssamarbetet. När det gäller forskningens finansiering, finner samfundet, att grundandet av en samnordisk fond vore värt övervägande. *Finska forstföreningen* deklarerar, att dess inställning till förslaget är uteslutande positiv, och *Dansk Skovforening* understöder likaledes medlemsförslaget.

Sveriges jägmästares och forstmästares riksförbund, som principiellt förordar förslaget, finner det vara av värde att den högre skogliga utbildningen i Norden samordnas så, att den leder fram till en fullt likställd och entydig skogsakademisk examen. Detta skulle leda till en gemensam arbetsmarknad på området med ökat utbyte av erfarenheter. Särskilt borde enligt förbundets mening det nordiska samarbetet inriktas på fortbildning. För detta ändamål kunde ett nordiskt skogligt fortbildningsinstitut inrättas. *Finlands forstmästareförbund* finner, med tanke på det sedan länge existerande nordiska samarbetet på forskningens område, viktigt att erfarenheterna från detta samarbete utnyttjas, då man går att utveckla samarbetet inom den högre skogliga utbildningen. Man påpekar, att en samordning av grundundervisningen kan stöta på svårigheter på grund av de språkliga förhållandena, men rekommenderar samverkan på specialområden, främst inom fortbildningen och forskarutbildningen. *Danske Skovteknikerens Landsforening* ansluter sig till förslaget, men framhåller med hänvisning till det danska skogsbrukets struktur och natur, att ett samarbete bör beakta olikartade förhållanden i Norden. *Danske Forstkandidaters Forening* betecknar medlemsförslaget som något förhastat och föreslår en analys av de olika skogsutbildningssystemen i Norden och av de utbildades placering i förvärvslivet, så att på detta sätt underlag kan erhållas för en prövning av behovet av en integration av utbildningen i Norden. *Skogshögskolans studentkår* i Sverige bedömer möjligheterna som små för skogshögskolorna i Norden att tillgodose behovet av specialisering av utbildningen. Mot denna bakgrund förordar studentkåren ett samarbete mellan de nordiska skogshögskolorna såsom ett alternativ att föredra framför samordning av utbildningen mellan utbildningsinstitutioner i ett enskilt land.

3. Utskottet

Utskottet vill inledningsvis framhålla, att nordiskt samarbete på den skogliga undervisningens och forskningens område sedan länge bedrivs på flera sektorer. Särskilt inom forskningen är samarbetet väl förgrenat. Det år 1953 grundade *Nordiska skogsarbetsstudiernas råd* (NSR) har

sedan 1968 på basen av en rekommendation av Nordiska rådet (*rek. nr 19/1966*) med finansiellt stöd från de olika länderna utfört ett framgångsrikt arbete på det skogstekniska området. År 1969 bildades med utgångspunkt i Nordiska rådets rekommendation nr 32/1968 *Nordiska träskyddsrådet* (NTR) med uppgift bl. a. att samordna och igångsätta forskning på träskyddets område. Innevarande år påbörjar *Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning* (SNS) sin verksamhet. SNS har som uppgift att verka för ytterligare samordning och integration inom forskningen. Mer eller mindre formaliserat samarbete pågår dessutom på många andra forskningsområden. Inom fortbildningssektorn utförs nordiskt samarbete bl. a. i *Nordiska skogsunionens* regi, medan på grundutbildningsplanet bl. a. ett visst studentutbyte har ägt rum.

Den högre skogliga utbildningen omfattar dels grundutbildning dels fort- och vidareutbildning för personer som avlagt skoglig grundexamen dels även forskarutbildning. Såväl medlemsförslaget som ett stort antal remissinstanser framhåller att behovet av nordiskt samarbete på samtliga dessa utbildningssektorer blir allt större i och med att specialiseringen inom skogsutbildningen ökar. En integrering och samordning i syfte att åstadkomma rationalisering och kostnadsbesparing är därför enligt utskottets mening önskvärd. Samtidigt vill utskottet dock fästa uppmärksamhet vid de svårigheter, som kan uppstå, om grundutbildningen i sin helhet förenhetligas. Dessa svårigheter framspringer ur de olikartade förhållandena på skogsbrukets och skogsutbildningens område i de enskilda länderna. För Finlands del tillkommer på grundutbildningens nivå de svårigheter som språkförhållandena medför.

När det gäller samarbetet på skogsforskningens område finner utskottet anledning att betona de möjligheter som föreligger att underlätta och förbättra de existerande samarbetsorganens verksamhetsförutsättningar. Utskottet önskar härvid särskilt fästa uppmärksamhet vid det i remissmaterialet framkomna förslaget, att *Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning* kunde verka som integrerande och samordnande organ på skogsforskningens område, tills en permanent organisation för samarbetet kan åstadkommas.

Utskottet finner anledning att instämma i flera remissorgans åsikt, att en skyndsamt utredning av möjligheterna till närmare samverkan och integration på den högre skogliga utbildningens och forskningens område verkställs. Härvid borde även frågans ekonomiska aspekter grundligt undersökas. Då planer på omorganisering och omlokalisering av den högre skogliga utbildningen för närvarande är aktuella särskilt i Sverige, torde en allsidig utredning av hela det nordiska fältet just nu vara speciellt lämplig. Med tanke på att en samordning av den skogliga utbildningen och forskningen skulle komma att få konsekvenser på ett vidare område än den rent utbildningsmässiga och vetenskapliga sektorn, anser utskottet, att ovannämnda utredning lämp-

ligen borde utföras av en självständig utredningsgrupp. I denna utredningsgrupp borde, förutom utbildnings- och forskningssektorn, även andra berörda områden, t. ex. näringslivet, löntagarnas fackliga organisationer och skogsförvaltningen vara företrädare.

Hänvisande till vad ovan anförts får utskottet hemställa, att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utreda möjligheterna till ökad integration och samverkan vad gäller högre skoglig utbildning och forskning.

Köpenhamn den 29 augusti 1972

<i>Tønnes Andenæs (A)</i>	<i>Mauno Forsman (Sd)</i>	<i>Gunnar Garbo (V)</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i> Förman	<i>Poul Hartling (V)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>
<i>Karl-Erik Häll (s)</i>	<i>Tage Johansson (s)</i>	<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>
<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>	<i>Karl Skytte (RV)</i>
	<i>Per-Olof Sundman (c)</i>	

BILAGA 3

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till Landbruksdepartementet i Norge angående utbyggt nordiskt samarbete rörande utbildning inom jord- och skogsbruksområdet

Ved skrivelse af 21.12.1971 har Det Kongelige Landbruksdepartement påpeget ønskeligheden af et udbygget nordisk samarbejde i spørgsmål vedrørende grund- og videreuddannelse inden for jord- og skovbrugsområdet.

Henvendelsen har været behandlet i Nordisk Råds Kulturudvalg, som ved skrivelse af 28.8.1972 har udtalt følgende:

Kulturudskottet konstaterar, att ett medlemsförslag (*sak A 357/k*) om samarbete i fråga om högre skoglig utbildning har väckts inom Nordiska rådet. Vidare har den 8 juni 1972 ett medlemsförslag (*sak A 372/k*) om samarbete rörande högre lantbruksundervisning och forskning väckts inom rådet.

Då de i skrivelsen nämnda frågorna sålunda numera har anhängigjorts inom Nordiska rådet, finner kulturutskottet, att ytterligare åtgärder från rådets sida för närvarande icke torde vara påkallade.

Presidiet kan tillslutte sig Kulturudvalgets uttalelse.

København, den 19. november 1972

For Nordisk Råds Præsidium

V. J. Sukselainen

Emil Vindsetmo

Medlemsförslag

om stöd till den färöiska litteraturen

(Väckt av Tønnes Andenæs, Erlendur Patursson och Per Olof Sundman)

Det färöiska språkområdet omfattar blott c:a 40 000 personer. Ett så ringa befolkningsunderlag innebär naturligtvis betydande svårigheter för den färöiska litteraturen och de färöiska författarna.

Om den aktuella situationen i dag kan helt kortfattat följande sägas:

Rithövdafelag Føroya, den färöiska författarföreningen, bildades 1958 på initiativ av bl. a. William Heinesen och Heðin Brú. Föreningen har i dag c:a 50 medlemmar (skönlitterära författare, skolboksförfattare, översättare m. fl.). Årligen utkommer c:a 60 böcker; år 1970 var det en topp med c:a 80 titlar.

Förlagsverksamheten är av naturliga skäl av mycket ringa storleksordning. Författaren är oftast sin egen förläggare. Utgivningen ger regelmässigt underskott. Möjligheter finns för författaren/förläggaren att vid utgivning få ekonomiskt stöd från *lagtingets kulturfond*. Av fondens disponibla medel står 30 000 d. kr. per år till förfogande som stöd för utgivning. En författare kan få mellan 2 000 och 3 000 kr. i subvention, vilket naturligtvis inte täcker kostnaderna. Övriga medel skrapas samman genom lån, förhandsbeställningar m. m.

Årligen utbetalas på Färöarna 24 000 d. kr. i *konstnärstipendier*. Av dessa får åtta författare 1 600 kr. årligen och en författare 2 400 kr.

Biblioteken får vidare årligen 10 000 d. kr. att fördelas mellan de 20 mest utlånade författarna. Denna bibliotekersättning utgår med belopp mellan 1 000 kr. och mycket små summor.

Arvoden vid medverkan i färöiska radion är mycket blygsamma. Medverkan i tidskrifter är regelmässigt icke honorerade. Praktiskt taget alla författare måste ha heltidsarbete vid sidan av sitt författarskap.

Trots dessa svåra yttre förhållanden är den litterära aktiviteten på Färöarna anmärkningsvärt stor. Kvalitetsmässigt anses den unga och yngre generationens produktion stå på hög nivå.

Den färöiska litteraturens och de färöiska författarnas situation kan inte betraktas som ett internt färöiskt spørsmål. Tvärtom måste det anses vara en gemensam nordisk angelägenhet att stödja och utveckla en rik litteratur på detta nordiska språk.

En enkel form för direkt ekonomiskt stöd vore att över den gemensamma nordiska kulturbudgeten anvisa ett årligt belopp till förstärkning

av den ovan nämnda lagtingets kulturfond. Åtgärder av detta eller liknande slag är nödvändiga men inte till fyllest. Av ännu större betydelse är att den färöiska litteraturen blir tillgänglig i grannländerna. Med hjälp av en inköpsordning, delvis efter norskt mönster, kan man säkerställa att modern och nyutgiven färöisk skönlitteratur i original finns åtkomlig på något eller några hundratal av de större biblioteken i Norden. Det är vidare angeläget att få till stånd översättningar till annat nordiskt språk av nutida färöisk skönlitteratur. Det torde inte vara svårt att finna lämpliga former för ett sådant översättningsstöd.

Man måste här ha klart för sig att den färöiska litteraturen bör stödjas inte bara för att den existerar under speciellt ogynnsamma ekonomiska villkor utan främst därför att den utgör ett värdefullt och originellt inslag i det nordiska kulturlivet.

På grund av de höga resekostnaderna och sin dubbla yrkesverksamhet drabbas de färöiska författarna av viss isolering. Rithövundafelag Föroya är representerad i Nordiska författarrådet som sammanträder en eller två gånger per år. På grund av föreningens svaga ekonomi kan man delta i dessa fackliga sammankomster endast med mycket stora uppoffringar och man har några gånger tvingats avstå. Förhållandet är ännu sämre vad gäller andra konferenser och symposier av särskilt intresse för författare som anordnas i grannländerna — t. ex. i Lahti eller på Biskops-Arnö; hittills har de färöiska författarna tvingats avstå från deltagande av ekonomiska skäl. Det är nödvändigt att medel anvisas inom den gemensamma nordiska kulturbudgeten för resestipendier för de färöiska författarna — inte främst för de färöiska författarnas skull utan därför att den nordiska litteraturen behöver den färöiska litteraturen.

Under återopande av det anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera Nordiska ministerrådet att i den nordiska kulturbudgeten upptaga ett belopp som stöd i olika former till färöisk litteratur.

Stockholm i december 1971

Tønnes Andenæs (A) Erlendur Patursson (Tvfl) Per Olof Sundman (c)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 554)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om stöd till den färöiska litteraturen. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 18 januari 1972, den 27 april 1972, den 29 augusti 1972 och den 27 november 1972.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att i den nordiska kulturbudgeten uppta ett belopp som stöd i olika former till färöisk litteratur. Som lämpliga stödåtgärder anför förslagsställarna anvisande av ett årligt belopp till förstärkning av Färöarnas lagtings kulturfond, en inköpsordning för färöisk skönlitteratur till de större biblioteken i Norden, stöd för överläggning av nutida färöisk skönlitteratur till andra nordiska språk och resestipendier till färöiska författare för deltagande i nordiska författarmöten.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Föreningarna Nordens Förbund.

Danmark

Statsministeriet.

Ministeriet for kulturelle anliggender.

Rigsombudsmanden på Færøerne.

Føroya Landsstýri.

Mentunnargrunnur Føroya Løgtings (Færøernes Lagtings Kulturfond).

Fróðskaparsetur Føroya (Academia Færoensis).

Danmarks Biblioteksforening.

Forfatterforbundet.

Dansk Forfatterforening.

Rithøvundafelag Føroya (Færøernes Forfatterforening).

Føroya Lærarafelag (Færøernes Lærerforening).

Den Danske Forlæggerforening.

Dansk Oversætterforbund.

Dansk-Færøsk Samfund og Føroyinga-Felag i Keymannahavn.

Finland

Undervisningsministeriet.

Statens litteraturkommission.

Finlands svenska författareförening.

Finlands översättarförening.

Suomen kirjastoseura (Finlands biblioteksforening).

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.

Den norske forfatterforening.

Statens bibliotektilsyn.

Norsk kulturråd.

Instituttet for nordisk språk og litteratur ved universitetet i Oslo.

Foreningen Norden.

Sverige

1968 års litteraturutredning.

Sveriges författarförbund.

Sveriges allmänna biblioteksforening.

Svenska bokförläggareforeningen.

Remissinstansernas inställning till medlemsförslaget kan betecknas som genomgående positiv. De flesta av yttrandena understöder såväl tanken att den färöiska litteraturens situation borde förbättras genom samnordiskt ekonomiskt stöd som de konkreta förslag till åtgärder som förslagställarna har anfört. Finlands *undervisningsministerium* har dock ansett, att frågan primärt borde lösas på dansk-färöisk bas, medan norska *kirke- og undervisningsdepartementet* (med anslutning till *Norsk kulturråds* yttrande) menar, att frågans behandling i Nordiska ministerrådet borde föregås av beredning inom danska och färöiska organ. När det gäller den konkreta utformningen av stödet till den färöiska litteraturen har vissa remissinstanser framfört särskilda invändningar och kompletterande synpunkter.

I det följande refereras först remissinstansernas allmänna inställning till medlemsförslaget. Därefter återges punkt för punkt ställningstagandena till de konkreta åtgärder förslagsställarna uppskisserat. Slutligen ges en redogörelse för de kompletterande synpunkter på frågan, som framkommit i remissmaterialet.

Föreningarna Nordens Förbund, som tillstyrker medlemsförslaget, framför som sin principiella uppfattning, att Färöarna, som en konsekvens av att området erhållit representation i det officiella nordiska samarbetet, borde bli delaktiga av sådant ekonomiskt stöd att kontakterna med det övriga Norden underlättas. Man pekar härvid på de svårigheter som bristen på medel har vållat för Färöarnas deltagande i den kurs- och konferensverksamhet som föreningarna Norden bedriver.

Ministeriet for kulturelle anliggender i Danmark har icke direkt tagit ställning till medlemsförslaget, utan hänvisar till att frågan om en utbyggnad av det nordiska samarbetet på litteraturområdet, däribland möjligheterna för stöd till översättning av bl. a. färöisk litteratur, hör till de spörsmål som för närvarande behandlas inom det nordiska kulturavtalets organ. *Dansk-Færøsk Samfund* och *Føroyinga-Felag i Keypmannahavn*, vilka har avgivit gemensamt yttrande, hälsar medlemsförslaget som ett glädjande initiativ. *Dansk Forfatterforening* framhåller, att de färöiska författarna avgjort är den grupp av skribenter i Norden

som har de största ekonomiska svårigheterna såväl allmänt sett som när det gäller deltagande i nordiska författar- och konstnärskonferenser. Föreningen rekommenderar därför att förslaget genomförs. Även danska *Forfatterforbundet* understöder medlemsförslaget. *Dansk Oversætterforbund* understryker, att översättning av färöisk litteratur till danska och andra nordiska språk skulle få stor betydelse för att bryta Färöarnas isolering. *Danmarks Biblioteksforening* instämmer i medlemsförslagets uppfattning, att det färöiska språkområdet är för litet för att uppbära en bokproduktion på vanlig företagsbasis. Vidare framhåller biblioteksforeningen, att bevarandet av en levande färöisk kultur är en angelägenhet, som de övriga nordiska länderna måste finna betydelsefull. Härvid utgör litteraturen på färöiska en av grundpelarna. Eftersom denna litteratur måste anses leva under de svåraste villkoren i Norden, finner man förslaget om samnordiskt stöd synnerligen rimligt. *Den Danske Forlæggerforening* meddelar att man ser på det framlagda förslaget med sympati.

Fróðskaparsetur Føroya (Academia Færoensis), *Rithøvundafelag Føroya (Færøernes Forfatterforening)* och *Føroya Lærarafelag (Færøernes Lærforening)* biträder till fullo medlemsförslagets hemställan. Lärarföreningen framhåller att den idealism, som hittills har varit drivkraften i den färöiska litteraturproduktionen, i dag befinner sig i en trängd situation, då den skall konkurrera med de ekonomiska vederlag, som välfärdssamhället på andra områden har att bjuda. *Mentunnargrunnur Føroya Løgtings (Færøernes Lagtings Kulturfond)* uttalar, att förslaget kan komma att medföra en stor förbättring av de dåliga arbetsvillkor, som de färöiska författarna har haft och har, och att man därför från färöisk sida bör vara mycket tacksam för det föreliggande värdefulla initiativet. *Føroya Landsstýri (Færøernes landsstyre)* ansluter sig till de refererade yttrandena från de färöiska organisationerna. Landsstyret framhåller vidare att det, om den färöiska litteraturen i större omfattning än hittills skall ha möjlighet att nå en vidare läsekrets än den färöiska, är nödvändigt med ett mera omfattande stöd än det som man från färöisk sida ser sig i stånd att erbjuda. Landsstyret skulle därför sätta stort värde på en samnordisk lösning av problemet. *Rigsombudsmanden på Færøerne* understöder starkt medlemsförslaget.

Undervisningsministeriet i Finland meddelar, att man med glädje har tagit del av de i förslaget väckta planerna på en aktivering av kulturutbytet mellan Färöarna och det övriga Norden. Ministeriet anser dock, att ärendet i första hand rör Danmarks rike och att det primärt borde lösas med utgångspunkt häri. Ministeriet anser vidare att frågan borde utredas och koordineras så att den skulle ingå som ett led i en allmän strävan att främja litteratur på samtliga minoritetspråk i Norden. Slutlig ståndpunkt till ärendet kommer ministeriet att ta i samband med dess behandling inom kulturavtalets samarbetsorgan. *Statens litteratur-*

kommission i Finland, som förordar medlemsförslaget, anser att det vore ändamålsenligt att stöda det färöiska kulturlivet i dess helhet, inte endast litteraturen. *Finlands svenska författareförening* understöder i likhet med *Suomen kirjastoseura (Finlands biblioteks förening)* varmt medlemsförslaget. Biblioteks föreningen framhåller att små litteraturområden i allmänhet har en svag ställning, och att den färöiska litteraturen redan av denna orsak behöver samnordiskt stöd. I utlåtandet från *Finlands översättarförening* belyses med ett flertal exempel den svåra situation som råder då det gäller utgivning av översättningar från färöiska till andra språk och vice versa. Vidare belyses de övriga svårigheter som den färöiska litteraturen och de färöiska författarna har att kämpa med. Översättarföreningen har därför inte endast förordat, utan ytterligare starkt önskat framhålla behovet av stöd i olika former till den färöiska litteraturen.

Den norske forfatterforening framhåller, att inget folk kan existera utan ett språk och inget språk utan en litteratur. För att bevara den färöiska litteraturen är ekonomiskt stöd absolut nödvändigt. Ett sådant stöd är enligt föreningen en angelägenhet som i sista hand inte bara angår Färöarna, utan hela Norden. *Statens bibliotektilsyn* i Norge uttalar sin förståelse för de problem som Färöarnas begränsade befolkningsunderlag medför för den färöiska litteraturen och de färöiska författarna. *Instituttet for nordisk språk og litteratur ved Universitetet i Oslo* ger förslaget sitt fulla stöd och ansluter sig till de intentioner som förslagsställarna ger uttryck för. *Norsk kulturråd* erinrar om att frågan om en gemensam nordisk bokmarknad sedan länge har varit aktuell inom det nordiska kultursamarbetet. Kulturrådet framhåller vidare att de många olika facetterna i språk och kulturtraditioner är en del av den nordiska kulturens rikedom, och att bevarandet av denna mångfald bör ses som en uppgift för det nordiska kultursamarbetet. Man instämmer därför med förslagsställarnas uppfattning att den färöiska litteraturens situation inte kan betraktas som ett internt färöiskt spörsmål eller som en färöisk-dansk fråga. Rådet finner det därför inte orimligt att frågan om upprätthållande av en litteratur på färöiska tas upp av Nordiska ministerrådet. *Norske kirke- og undervisningsdepartementet* hänvisar till de norska instansernas utlåtanden, däribland särskilt till de synpunkter som har anförts av *Norsk kulturråd*. Departementet anser i likhet med kulturrådet, att saken bör tas upp av Nordiska ministerrådet efter förberedande behandling av de danska och färöiska myndigheterna på området.

1968 års litteraturutredning i Sverige meddelar, att man för närvarande inte kan gå närmare in på vilken typ av åtgärder som kan vidtas för att främja det internordiska litteraturutbytet, utan att man kan ta ställning till dessa frågor först i samband med utarbetandet av utredningens slutbetänkande. *Sveriges allmänna biblioteks förening* delar

förslagsställarnas uppfattning om att stöd bör ges till den färöiska litteraturen, både på grund av att denna litteratur existerar under speciellt ogynnsamma villkor och för att den utgör ett värdefullt inslag i det nordiska kulturlivet. *Sveriges författarförbund*, som energiskt tillstyrker det väckta förslaget, hänvisar till en resolution som Nordiska författarrådet vid sitt möte i Oslo 1971 antog beträffande de färöiska författarnas ekonomiska situation. Denna resolution står i överensstämmelse med tankarna i medlemsförslaget. *Svenska bokförläggareföreningen* förordar medlemsförslaget.

Relativt få av remissinstanserna har explicit uttalat sig om tanken på ett årligt belopp till förstärkning av Färöarnas lagtings kulturfond att användas som stöd till litteraturproduktion på färöiska. *Dansk-Færøsk Samfund*, *Føroyinga-Felag i Keypmannahavn* och *Dansk Forfatterforening* har dock i detta sammanhang pekat på behovet av anslag dels för bokutgivning dels för stipendier till uppmuntran för förtjänta författare.

När det gäller förslaget att genom en inköpsordning, delvis efter norskt mönster, säkerställa tillgången till modern färöisk litteratur i original i något eller några hundratal av de större biblioteken i Norden, är remissinstansernas inställning varierande. *Danmarks Biblioteksforening* finner förslaget gott och *statens litteraturkommission* i Finland understöder tanken på ordnad distribution av färöisk litteratur till bibliotek i andra nordiska länder. *Finlands svenska författareförening* omfattar tanken på en inköpsordning efter norskt mönster, garanterad i den nordiska kulturbudgeten, och framhåller att denna ordning även borde omfatta färöiska tidningar och tidskrifter. *Suomen kirjasto-seura (Finlands biblioteksforening)* anser sig däremot inte kunna understöda tanken på en inköpsordning efter norskt mönster, bl. a. med hänvisning till att förmågan att förstå färöisk litteratur på originalspråket torde vara synnerligen begränsad i det övriga Norden. I stället rekommenderar man större översättningsstöd. *Finlands översättarförening* ställer sig också tveksam till en inköpsordning efter norskt mönster. Man framhåller vidare att målsättningen inte bör vara att få litteratur på färöiska spridd till biblioteken, utan att få en nordisk publik för de färöiska författarna. Också *Statens bibliotekstilsyn* i Norge avråder från en inköpsordning efter norskt exempel, med samma motiveringar som de två föregående remissinstanserna. Man finner det mest realistiskt att gå in för en ordning med ökade stipendier.

När det gäller frågan om stöd för översättningar av nutida färöisk skönlitteratur till annat nordiskt språk, erinrar *Föreningarna Nordens Förbund* om det förslag, som Nordiska kulturkommissionen 1968 antog beträffande utgivning av ett nordiskt bibliotek av pocketböcker. Förslaget förutsatte att översättningar av färöisk skönlitteratur skulle ingå i biblioteket. Förslaget har tills vidare icke genomförts. Man fram-

håller dock att realiserandet av detta projekt inte bör få uppskjuta genomförandet av de nu föreslagna åtgärderna. *Danmarks Biblioteksforening* och *Fróðskaparsetur Føroya (Academia Færoensis)* understöder förslaget, medan *statens litteraturkommission* i Finland framhåller, att finska språket inte bör glömmas, då det gäller översättning av färöisk litteratur. *Finlands svenska författareförening* föreslår särskilda stipendier för översättning från färöiska till annat nordiskt språk. *Suomen kirjastoseura (Finlands biblioteksforening)* framhåller, att översättningen av färöisk litteratur till andra nordiska språk borde ökas betydligt. Man hänvisar härvid till det ytterst ringa antal översättningar som utgivits. *Finlands översättarförening* betecknar situationen som eländig, när det gäller utgivningen av översättningar såväl från färöiska till andra språk som vice versa. Man anför därvid exempel på att färdiga översättningar av hög kvalitet förblivit outgivna på grund av bristande ekonomiska resurser. Översättarföreningen meddelar även att endast två färöiska skönlitterära verk blivit översatta till finska. *Statens bibliotekstilsyn* i Norge anser att anslag för översättning av färöisk litteratur borde kunna övervägas, medan *Norsk kulturråd* anser att medel för dylika översättningar borde kunna inrymmas i anslagen för ökad ömsesidig kännedom om grannländernas litteratur.

Tanken på resestipendier till färöiska författare för deltagande i samnordiska författarmöten understöds av *Föreningen Nordens Förbund*, *Dansk-Færøsk Samfund*, *Føroyinga-Felag i Keypmannahavn*, *Dansk Forfatterforening*, *Fróðskaparsetur Føroya (Academia Færoensis)*, *Finlands svenska författareförening*, *Finlands översättarförening*, *statens bibliotekstilsyn* i Norge och *Sveriges författarförbund*. *Finlands svenska författareförening* föreslår dessutom stöd till färöiska författare för vistelse i författarhem i andra nordiska länder.

Danmarks Biblioteksforening har som tilläggsynpunkt framhållit, att utgivningen av facklitteratur på färöiska knappast skulle komma att underlättas genom de i medlemsförslaget uppskisserade åtgärderna. Man anser dock, att facklitteratur såväl på originalspråket som i översättning måste betecknas som oundgänglig för bevarandet av en levande kultur, och föreslår därför att stödordningen utvidgas till att omfatta även facklitteratur på färöiska. *Fróðskaparsetur Foroya (Academia Færoensis)* föreslår avsättande av ett årligt belopp som vederlag för färdiga manuskript (såväl skönlitteratur som läroböcker) på färöiska, vara sig det gäller översättningar eller originalarbeten. *Suomen kirjastoseura (Finlands biblioteksforening)* rekommenderar särskilda stödåtgärder för utgivning av barn- och ungdomslitteratur. *Finlands översättarförening* påtalar färöiska nationalbibliotekets brist på medel för anskaffande av litteratur med anknytning till Färöarna och tar även upp de färöiska kulturtidskrifternas svaga ekonomiska situation.

3. Utskottet

Utskottet finner anledning att instämma i förslagsställarnas bedömning av den färöiska litteraturens och de färöiska författarnas otillfredsställande situation. När det gäller ett så litet språkområde som det färöiska, kräver upprätthållandet av ett fullödigt kulturliv ekonomiska insatser, som relativt sett är avsevärt större än för större länder och språkområden. Detta gör sig särskilt märkbart i fråga om litteraturproduktionen. Av naturliga skäl kan böcker på färöiska utges endast i mycket begränsade upplagor, vilket leder till att kommersiell förlagsverksamhet inte är lönsam. Bokproduktionen på färöiska kan därför upprätthållas endast genom stöd från samhällets och olika institutioners sida. De färöiska författarna kan normalt inte räkna med något ekonomiskt utbyte av sin verksamhet som skriftställare. De begränsade möjligheterna att erhålla stipendier har, jämte de långa avstånden mellan Färöarna och övriga nordiska länder, lett till att de färöiska författarnas medverkan i samnordiska fackliga sammanhang försvårats i avgörande grad.

Kulturutskottet har av ovan anförda skäl funnit, att stödåtgärder till hjälp för den färöiska bokproduktionens och de färöiska författarna beträngda läge utan tvekan är påkallade. Stödande av den färöiska litteraturen framstår därför enligt utskottets mening som en synnerligen lämplig uppgift för det nordiska kultursamarbetet. Åtgärder i detta syfte skulle innebära en vinning inte bara för den färöiska litteraturen, utan även för den nordiska litteraturen som helhet. I detta sammanhang vill utskottet framhålla, att det nu föreliggande medlemsförslaget står i samklang med Nordiska rådets i flera sammanhang manifesterade strävan att öka litteraturutbytet och vidga förståelsen för grannlänternas litteratur i de nordiska länderna. Förslaget ligger även i linje med rådets åtgärder i syfte att understöda de kulturella strävandena hos alla de små folkgrupperna i Norden.

De konkreta förslag till åtgärder, som uppskisserats i medlemsförslaget, finner kulturutskottet i huvudsak lämpliga. När det gäller förslaget om en inköpsordning, enligt vilken de större biblioteken i Norden skulle erhålla anslag för inköp av färöisk litteratur på originalspråket, har utskottet med anledning av vissa i remissmaterialet framförda synpunkter funnit anledning att förhålla sig tveksam.

Enligt utskottets mening borde man i stället överväga stöd för översättning av färöisk litteratur till andra nordiska språk, kombinerad med åtgärder för att underlätta utgivning och spridning av sådana översättningar i de övriga nordiska länderna. Vidare instämmer utskottet i vissa remissinstansers åsikt, att stödåtgärderna inte borde begränsas till enbart skönlitteratur utan även gälla facklitteratur, läroböcker och barnböcker.

Slutligen vill kulturutskottet framhålla, att berörda färöiska myndigheter och organisationer bör få tillfälle att aktivt delta i planeringen och genomförandet av de föreslagna stödåtgärderna.

Hänvisande till vad ovan anförts får utskottet föreslå,

att Nordiska rådet antar en rekommendation av följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i den nordiska kulturbudgeten upptaga ett belopp som stöd i olika former till färöisk litteratur.

Esbo den 27 november 1972

<i>Jo Benkow (H)</i>	<i>Gunnar Garbo (V)</i>	<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i>
		Förman
<i>Guttorm Hansen (A)</i>	<i>Poul Hartling (V)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>
<i>Karl-Erik Häll (s)</i>	<i>Tage Johansson (s)</i>	<i>Orla Møller (S)</i>
<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>	<i>Karl Skytte (RV)</i>	<i>Johan Støa (A)</i>
<i>Mirjam Tuominen (Skdl)</i>	<i>Folke Woivalin (ÅS)</i>	

Medlemsförslag

om nordiskt samarbete rörande marknadsproblem

(Väckt av Johannes Antonsson, Olavi Lähteenmäki, Helge Seip, Jón Skaftason och Ib Stetter)

Alltsedan de nordiska länderna påbörjat sina förberedelser för förhandlingarna om Europeiska gemenskapernas utvidgning har naturligt nog det nordiska samarbetet både under förhandlingsskedet och över huvud i framtiden varit föremål för stor uppmärksamhet såväl inom Nordiska rådet som från de nordiska regeringarnas sida.

Redan vid statsministermötet i Trondheim den 6 augusti 1970 uttalade de nordiska statsministrarna bland annat att de lade vikt vid att man inför och under de europeiska marknadsförhandlingarna bevarar och stärker det nordiska samarbetet, vilket redan givit så många värdefulla resultat.

Denna grundläggande enighet har sedermera bekräftats vid en rad andra tillfällen.

Vid Nordiska rådets nittonde session i februari 1971 utgjorde dessa spörsmål en av de viktigaste dagordningspunkterna. Överläggningarna mynnade ut i att Nordiska rådet i en rekommendation (nr 13) föreslog att dessa väsentliga spörsmål anförtroddes Nordiska ministerrådet som regeringarna genom Helsingforsavtalets revision enats om att upprätta.

Genom sitt beslut i Åbo den 27—28 oktober 1971 att tillsätta ett nordiskt ämbetsmannautskott för ekonomiska samarbetsfrågor med uppdrag att igångsätta ett utredningsarbete syftande till konkreta förslag för att vidareutveckla det nordiska samarbetet i den nuvarande marknadspolitiska situationen har Nordiska ministerrådet gett ett konkret uttryck för sin vilja att föra dessa spörsmål vidare trots de svårigheter som är förbundna härmed.

Vad beträffar nordiskt ekonomiskt samarbete i allmänhet synes således anstalter som är möjliga att göra i rådande läge också ha gjorts, vilket Nordiska rådet säkerligen kommer att notera med tillfredsställelse.

Ett viktigt problem inom den allmänna ramen för nordiskt ekonomiskt samarbete utgör de frågeställningar som aktualiseras när de nordiska ländernas förbindelser med EC ordnas på olika sätt.

I syfte att söka vinna en överblick över dessa problem beslöt Nor-

diska rådets presidium vid möte i augusti 1971 att låta utarbета en översikt häröver trots de vanskligheter som rymmes inom ett sådant uppdrag. Resultatet framgår av promemorior utarbetade av rådets ekonomiska utskotts sekreterare (*se Tillägg*). Det är givet att det nordiska samarbetets ställning i framtiden är svåröverblickbart, så länge samtliga nordiska länder ännu icke slutfört sina förhandlingar med EC och slutligt godkännande av förhandlingsresultatet föreligger. Samarbetet blir i hög grad beroende av faktorer och omständigheter som ännu inte kan helt värderas och mera långsiktiga spekulationer om samarbetets ställning måste därför bli lösliga. Detta förhållande får emellertid ej undanskymma det faktum att en rad problem kan förväntas inställa sig, omedelbart eller på kort sikt, redan när de nordiska länderna avslutat sina förhandlingar. Den ovannämnda utredning som presidiet låtit utföra synes, trots dess preliminära karaktär, utvisa att på en rad områden kommer problem att föreligga som bör behandlas på ett gemensamt plan i syfte att antingen söka finna lösningar eller medel att överbygga svårigheterna.

Den tid som står till buds innan dessa problem inställer sig är emellertid kort. Det syns därför angeläget att de nordiska regeringarna sätter till resurser i sakligt och personellt hänseende att möta dessa problem. Intresset har hittills koncentrerat sig kring slutförandet av förhandlingarna med EC. Nästa fas, förhandlingsresultatets genomförande i verkligheten, blir, särskilt för de nordiska länder som blir medlemmar av EC, en i hög grad krävande uppgift. Vidtas inte anstalter i tid, föreligger risk att de gemensamma nordiska intressen som här berörs blir försummade.

Vi utgår från att de synpunkter som här ovan anförts också delas av de nordiska regeringarna och att dessa också i hög grad är upptagna av det nordiska samarbetets framtidsproblem. En rad uttalanden av ansvariga ministrar pekar i denna riktning. Vi har funnit det angeläget att dessa viktiga spörsmål blir föremål för behandling inom Nordiska rådet.

Enligt rådets ovannämnda rekommendation nr 13/1971 hör dessa spörsmål hemma under Nordiska ministerrådet såsom centralt organ för ekonomiska samarbetsfrågor. Uppenbarligen behöver ministerrådet för lösandet av dessa uppgifter ett permanent samarbetsmaskineri med bestämda arbetsuppgifter och utrustat med nödig personal. Hur detta samarbetsmaskineri i sina enskildheter lämpligast bör utformas, ankommer det på Nordiska ministerrådet att avgöra. Nordiska rådet är för sitt vidkommande berett att framför allt genom sitt ekonomiska utskott taga aktiv del i arbetet i den form som kan finnas lämplig.

Vi får hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera Nordiska ministerrådet att upptaga till behandling de problem för nordiskt samarbete

som uppstår genom ländernas skilda former för anknytning till Europeiska gemenskaperna och att inrätta härför erforderliga samarbetsorgan under ministerrådet.

Stockholm den 14 januari 1972

Johannes Antonsson (c) Olavi Lähteenmäki (Kok) Helge Seip (V)
Jón Skaftason (F) Ib Stetter (KF)

TILLÄGG, Det nordiska samarbetets ställning vid olika lösningar för de nordiska ländernas förbindelser med EC (se *Nordiska rådet*, 20:e sess., s. 593).

BILAGA 1, Skrivelse till Nordiska ministerrådet från Nordiska rådets presidium rörande det fortsatta nordiska samarbetet (se *Nordiska rådet*, 20:e sess., s. 614).

BILAGA 2. Betänkande 1 av Nordiska rådets ekonomiska utskott (se *Nordiska rådet*, 20:e sess., s. 615).

BILAGA 3

Betänkande 2 av Nordiska rådets ekonomiska utskott

Medlemsforslaget ble behandlet av Økonomisk utvalg på et møte under den 20. sesjon. I utvalgets betenkning av 22. februar 1972 uttales det:

Utskottet har därvid konstaterat att genom den organisatoriske förstärkning som er på väg att gjennomføres under Nordiska ministerrådet er ett väsentligt önskemål i medlemsförslaget uppfyllt.

De övriga spørsmål som reses i medlemsförslaget er beroende av den fortsatta utvecklingen i de nordiska ländernas marknadsförhandlingar och utskottet avser därför att fortsätta behandlingen av medlemsförslaget efter sessionen, hvilket utskottet önskat anmäla för rådet.

De spørsmål som således blev henvist til fortsatt behandling etter sesjonen, gjelder problemer for nordisk samarbeid som oppstår som følge av landenes forskjellige tilknytning til De europeiske fellesskap (EF).

Det er fortsatt visse usikkerhetsmomenter forbundet med markeds-situasjonen i Norden. På det nåværende tidspunkt er det ikke mulig å forutse innholdet av den handelsavtale som Norge tar sikte på å oppnå med EF. Det er ventet at forhandlingene vil være ferdig 1. april 1973. Undertegningen av den finske frihandelsavtale med EF er utsatt. For Islands vedkommende er situasjonen komplisert som følge av fiskerigrensekonflikten.

De generelle forutsetninger for den nordiske samhandels fremtidige vilkår, som er nevnt i *Tillägg* til medlemsforslaget, synes ikke å avvike

vesentlig fra det som følger av Sveriges avtale og Finlands paraferte avtalesforslag med EF. De opprinnelsesregler som er tatt inn i nevnte avtaler, kommer til å gjelde også innen rest-EFTA, og dermed mellom Finland, Sverige, Island og Norge. Reglene vil imidlertid i overgangsperioden ha en uønsket effekt på en vesentlig del av handelen mellom de nåværende EFTA land ved tap av muligheten for tollfri adgang. EF-kommisjonen er blitt gjort oppmerksom på disse vanskeligheter. Hvis foreslåtte modifikasjoner blir akseptert av EF-kommisjonen, vil de ta vare på de fleste problemene i overgangstiden.

Utvalget antar at de grunnleggende vilkår for å kunne opprettholde fri handel innen Norden er til stede. Andre problemer som er omtalt i tillegget bør overvåkes og søkes avhjulpet etter hvert som de oppstår.

Områder hvor utviklingen i EF bør følges nøye av hensyn til videreføringen av det nordiske samarbeid, er særlig harmonisering av tekniske forskrifter og ikke-tariffære handelshindringer. Disse spørsmål vil spille en stadig større rolle enn tidligere som følge av den gradvise tollavvikling.

Hindringer av fiskal og rettslig natur, felles regler for multinasjonale foretak og miljøvern er likeledes aktuelle spørsmål.

EF's konkurranseregler (restriktive forretningsmetoder, statlige støtte-tiltak, dumping, etablering of offentlig arbeid) og harmonisering av tollovgivningen er av stor betydning også for de nordiske land.

Foruten EF-aspekter på det økonomiske samarbeid i Norden vil utvalget henlede oppmerksomheten på muligheten av nordisk samarbeid under den forestående GATT-runden. Denne gang er det ikke mulig å inkludere Danmark i en eventuell ordning med fellesforhandler for de nordiske land.

Økonomisk utvalg vil understreke betydningen av at Nordisk Ministerråd nøye følger utviklingen i EF med sikte på å motvirke at de nordiske lands ulike tilknytning til EF fører til nye hindringer i den internordiske handel.

Utvalget vil på bakgrunn av de positive erfaringer fra samarbeidet under Kennedy-runden tilrå at forutsetningene for en felles holdning fra de nordiske lands side under de nye GATT-forhandlingene blir undersøkt.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget,
at Nordisk Råd vedtar følgende rekommendasjon:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd:

1. å nøye følge utviklingen innen De europeiske fellesskap og i god tid behandle de problemer som kan oppstå for det økonomiske samarbeid mellom de nordiske land på grunn av deres ulike tilknytningsformer til EF,

2. å undersøke forutsetningene for en felles nordisk holdning under de kommende GATT-forhandlinger.

Stockholm, 17. januar 1973

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>Johannes Antonsson (c)</i>	<i>Anders Aune (A)</i>
<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>	<i>Arne Geijer (s)</i>
<i>Svend Haugaard (RV)</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)</i>	<i>Gunnar Helén (fp)</i>
<i>Eric Krönmark (m)</i>	<i>Ralph Lysholt Hansen (S)</i>	<i>Olavi Lähteenmäki (Ko)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Ib Stetter (KF)</i>	<i>V. J. Sukselainen (K)</i>
Formann		
<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>	<i>Kåre Willoch (H)</i>	<i>J. Fr. Øregaard (jvfl)</i>

Medlemsförslag

om arbetet på harmonisering av de nordiska läroplanerna

(Väckt av Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Eric Krönmark och Berte Rognerud)

Skolsamarbetet utgör en naturlig grundval för strävandena att stärka den kulturella gemenskapen i Norden. Också med hänsyn till att skolförhållandena är av stor betydelse för alla, som begagnar den nordiska arbetsmarknaden, bör de nordiska länderna effektivisera sina ansträngningar för att bygga ut samarbetet på skolans område.

Redan 1955 underströk Nordiska kulturkommissionen angelägenheten av att den grundläggande skolutbildningen i de nordiska länderna motsvarar de krav som samhällets och produktionslivets utveckling framkallar. Inom den enhet, som de nordiska länderna utgör, sades det vara av vikt, att denna utbildning i alla de nordiska länderna leder fram till samma utbildningsnivå, såväl vad teoretisk som praktisk utbildning beträffar. Kulturkommissionen tillrådde därför, att skolans vidareutveckling i de nordiska länderna sker på sådant sätt, att största möjliga samstämmighet de olika länderna emellan uppnås. Då planerna på en 9-årig obligatorisk skola i Danmark och Finland vid denna tid började ta form, beslöt Nordiska rådet 1967 uppmana regeringarna att så långt som möjligt harmonisera skolordningarna inom Norden. Enligt rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning rekommenderar Nordiska rådet regeringarna att verka för ett ytterligare närmande av skolordningarna i de nordiska länderna till varandra med särskilt beaktande av undervisningens innehåll samt att, i syfte att effektivisera detta samarbete på skolans område, ställa avsevärt ökade medel till förfogande för pedagogisk forskning och försöksverksamhet.

Rekommendationen överlämnades våren 1967 till Nordiska kulturkommissionens (NKK) sektion II, som tillsatte en arbetsgrupp för att bereda frågan. På förslag av arbetsgruppen avgav sektionen 1968 en skrivelse till regeringarna med förslag till hur ärendet skulle handläggas. I skrivelsen framhölls bl. a. att en likhet i skolsystemens yttre struktur medför en rad praktiska fördelar, varför koordineringsarbetet borde fortsättas. Sektionen föreslog att en konkret plan skulle utarbetas för harmoniseringsarbetet under en 3—5 årsperiod. Förslaget godkändes av de nordiska undervisningsministrarna, behövliga medel anvisades och ett särskilt utskott med heltidsanställd sekreterare tillsattes under NKK.

Utskottets förslag lades fram i februari 1970 (*NU 1970: 9*). Det har av NKK överlämnats till regeringarna och behandlas för närvarande inom berörda departement/ministerier. I avvaktan på regeringarnas slutliga ställningstagande till utskottets förslag påbörjades inom NKK harmoniseringsarbetet vad gäller ämnena engelska och matematik.

Kulturkommissionen tillsatte sakkunniga för att utforma förslag till gemensamma läroplaner i engelska och matematik. I rapporten från utskottet för harmonisering av skolordningarna (*NU 1970: 9*) nämns som andra ämnen och ämnesgrupper, som bör ägnas uppmärksamhet i harmoniseringsarbetet, övriga främmande språk (främst tyska och franska), orienteringsämnena och modersmålet.

Arbetet med dessa frågor kommer, sedan NKK vid årsskiftet slutat sin verksamhet, att bedrivas inom skolsektionen i Nordiska kultursekretariatet.

Det måste hälsas med stor tillfredsställelse att arbetet på en harmonisering av läroplanerna börjat avsätta konkreta resultat. I sammanhanget bör erinras om det starkt ökade behovet av kunskaper och färdigheter i moderna språk. Det utvidgade internationella utbytet med länder utanför Norden, näringslivets inriktning på export och den ökade användningen av vetenskaplig litteratur och annat material från utomnordiska länder på forskningens och utbildningens områden gör det nödvändigt att ungdomen i Norden får en kvalitativt tillfredsställande utbildning i åtminstone något främmande språk. Vid en harmonisering av läroplanerna måste man tillse, att undervisningen i alla slag av skolor lyfts upp till en tillfredsställande nivå. För att detta skall bli möjligt får man ställa ökade krav på läromedel och andra pedagogiska hjälpmedel. Även lärarna får ta sin del av ansvaret. Man får ej heller rygga tillbaka för att ställa anspråk på elevernas insatser. Målsättningen måste vara att eleven bibringas kunskaper och färdigheter på en internationellt godtagbar nivå.

Kraven får med andra ord anpassas efter de uppgifter som väntar utanför skolan i förvärvslivet och på det kulturella fältet.

Nordens ställning ute i världen kan icke upprätthållas, om icke ungdomen får en utbildning av sådan kvalitet, att vi behåller vår plats i konkurrensen. En harmonisering måste därför bedrivas på sådant sätt att kraven på ett kvantitativt gott utbildningsresultat icke eftersättes. Harmoniseringen får sålunda icke innebära en sänkning till den lägsta nivån utan alla undervisningsordningarnas placering på högsta tänkbara nivå.

Nordiska kultursekretariatet bör i sitt arbete med denna sak redan från början ges denna målsättning.

Under hänvisning till vad här anförts hemställes,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att instruera Nordiska kultursekretariatet att i sitt arbete med harmonisering av läroplanerna i de nordiska länderna inrikta sig på en ordning, enligt vilken alla elever i Norden bibringas kunskaper i de centrala läroämnena på en så hög nivå som erfordras med hänsyn till de uppgifter de kommer att möta i ett expanderande samhälle.

Helsingfors den 23 februari 1972

Allan Hernelius (m)

Elsi Hetemäki (Kok)

Eric Krönmark (m)

Berte Rognerud (H)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om arbetet på harmonisering av de nordiska läroplanerna. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 27 april 1972, den 29 augusti 1972, den 27 november 1972 och den 15 januari 1973.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställes, att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att instruera Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete att i sitt arbete med harmonisering av läroplanerna i de nordiska länderna inrikta sig på en ordning enligt vilken alla elever i Norden bibringas kunskaper i de centrala läroämnena på en så hög nivå som erfordras med hänsyn till de uppgifter de kommer att möta i ett expanderande samhälle.

2. Remissyttrandena

Nordiska rådets presidium beslöt vid möte den 11 september 1972 att icke utsända medlemsförslaget på remiss.

3. Utskottet

Utskottet vill till en början understryka, att arbetet på harmonisering av de nordiska läroplanerna framstår som en av de viktigaste uppgifterna inom den verksamhet som bedrivs för att genomföra målsättningarna i det nordiska kulturavtalet. Tanken på en harmonisering av skolordningarna togs upp inom Nordiska kulturkommissionen redan 1955. Ett medlemsförslag om frågan väcktes 1964 i Nordiska rådet, och detta ledde till att Nordiska rådet år 1967 antog en rekommendation (*rek. nr 26/1967*) om enhetlig nordisk skolordning. Med utgångspunkt i denna rekommendation tillsattes inom Nordiska kulturkommissionen en ad hoc-kommitté som fick i uppdrag att utarbeta ett förslag till konkret plan för harmoniseringsarbetet och dess organisation. Kommittén framlade sitt betänkande 1970 (*NU 1970: 9*).

Harmoniseringsarbetet fortsatte därefter inom ramen för Nordiska kulturkommissionen. Efter kulturavtalets ikraftträdande den 1 januari 1972 har arbetet vidareförts inom de nya samarbetsorganen, dock så att den av Nordiska kulturkommissionen tillsatta styrningsgruppen för harmoniseringsarbetet har fortsatt sin verksamhet. En plan för vidareföring av harmoniseringsarbetet har utarbetats och under år 1972 förelagts ministerrådet.

När det gäller ämnena matematik och engelska har det konkreta harmoniseringsarbetet redan kommit ett gott stycke på väg. Utkast till ramplaner för undervisningen i dessa ämnen har utarbetats och remissbehandlas för närvarande i de nationella instanserna. Slutliga versioner av dessa ramplaner har meddelats föreligga våren 1973. Utarbetandet av en samnordisk ramplan för undervisningen i ett annat främmande språk än engelska kommer enligt den plan som förelagts ministerrådet att inledas under loppet av år 1973 och ett första utkast beräknas vara färdigställt inom ett år. Förberedande arbete på en ramplan för undervisningen i samhälls- och naturorienterande ämnen i grundskolan, med särskild tonvikt på miljöskydd och ekologi, har inletts och beräknas ta omkring 1 1/2 år.

Den viktiga frågan om harmonisering av lärarutbildningen kommer att bli föremål för särskild planläggning inom de nya samarbetsorganen, men frågans nära samband med läroplansharmoniseringen gör att den på många olika sätt kommer att aktualiseras även vid arbetet på läroplansharmoniseringen, bl. a. när det gäller fortbildning av lärare.

Med hänsyn till att arbetet på harmonisering av de nordiska läroplanerna sålunda enligt utskottets uppfattning bedrivs på ett tillfredsställande sätt, finner utskottet att särskilda skäl för att i detta skede från utskottets sida föreslå en rekommendation med den i medlemsförslaget uppställda syftningen inte föreligger.

Med hänvisning till vad ovan anförts får kulturutskottet föreslå Nordiska rådet

att icke företaga sig något med anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 15 januari 1973

Tønnes Andenæs (A) Mauno Forsman (Sd) Gunnar Garbo (V)

Gylfi Þ. Gíslason (A) Jørgen Peder Hansen (S) Poul Hartling (V)

Förman

Svend Haugaard (RV) Tage Johansson (s) Ingemar Mundebo (fp)

Erlendur Patursson (Tvfl) Berte Rognerud (H) Mirjam Tuominen (Skdl)

Folke Woivalin (ÅS)

Medlemsförslag

om ambulanstjänst inom Nordkalotten

(Väckt av Sven Hammarberg, Lars Lindeman, Jouni Mykkänen, Bjarne Mørk Eidem, Jan-Ivan Nilsson, Erling Norvik, Rolf Sellgren och Paavo Väyrynen)

År 1966 antog Nordiska rådet en rekommendation (*rek. nr 11/1966*) med hemställan till regeringarna i Finland, Norge och Sverige att utreda förutsättningarna för ett samarbete beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten. I anledning av rekommendationen tillsatte regeringarna en arbetsgrupp med uppgift att utreda samarbetsmöjligheterna beträffande ambulanstjänsten i sin helhet, d. v. s. ambulansbiltjänst, ambulansflygtjänst och larmsystem. I juni 1971 avgav arbetsgruppen betänkande med förslag till nordisk samverkan beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten (*NU 1971: 11*). Arbetsgruppen har funnit den väsentliga arbetsuppgiften vara att undersöka hur sjuktransporterna är organiserade i det berörda området samt att åstadkomma ett system för ett närmare samarbete mellan de fungerande enheterna. Huvudfrågan vid effektiveringen av ambulanssamarbetet har ansetts vara att skapa ett funktionsdugligt alarm- och kontaktnät över gränserna, så att vid olyckor och brådskande sjukdomsfall närmaste ambulansbil eller ambulansflyg kan tillkallas och patienten föras till närmaste sjukhus eller annan sjukvårdsenhet där adekvata sjukvårdsresurser finns.

Arbetsgruppen har konstaterat att nu tillgängliga och planerade sjuktransport- och sjukvårdsresurser i sig själva är tillräckliga för att trygga en tämligen snabb och effektiv hjälp vid de flesta olyckor och sjukdomsfall. En redovisning av resurserna för sjukvårdsorganisationen och sjuktransporter inom det berörda området och en närmare beskrivning av alarmsystemen i de olika länderna har arbetsgruppen samordnat i en särskild förteckning, en larmpärm, som föreslås distribueras till samtliga myndigheter som kan komma i fråga.

Arbetsgruppen understryker också vikten av att ländernas ansvariga myndigheter får befogenheter att meddela de administrativa föreskrifter som behövs för att skapa ett smidigt system för rekvisitioner av och ersättning för sjuktransporter över gränserna. För övrigt framhåller arbetsgruppen att beträffande flygtransporter bör, om det hela skall fungera friktionsfritt, lämnas generella tillstånd att i nödfall utan formaliteter flygningar får företagas in i respektive land. En översyn av

gällande regler måste även enligt arbetsgruppens förslag företas av sjukförsäkringsmyndigheterna, som därvid bör ge direktiv, som syftar till att ekonomiska skäl ej skall få hindra att en patient kan transporteras till och få vård på närmaste och mest lämpliga vårdenhet utan hänsyn till riksgränsen.

Det synes angeläget att åtgärder vidtages för att få till stånd en snabb och god ambulanstjänst inom Nordkalotten med hänsyn såväl till den bofasta befolkningen som till den ökande turistströmmen till området och därmed det växande antalet trafikolyckor. Det väsentliga härvid är att det närmast tillgängliga eller mest ändamålsenliga sjuktransportmedlet kan tillkallas och att den skadade eller sjuke snabbt kan föras till närmaste sjukvårdsenhet, där lämplig vård kan erhållas oberoende av riksgränserna. Befintliga sjuktransport- och sjukvårdsresurser torde jämte de av arbetsgruppen framlagda förslagen till praktiska samarbetsåtgärder möjliggöra en effektiv och snabb hjälp vid olyckor och sjukdomsfall.

Under återopande av vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att på grundval av de i Nordisk utredningsserie (NU 1971: 11) framlagda förslagen få till stånd en nordisk samverkan beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten.

Stockholm, Helsingfors och Oslo den 27 mars 1972

Sven Hammarberg (s) Lars Lindeman (Sd) Jouni Mykkänen (Kok)

Bjarne Mørk Eidem (A) Jan-Ivan Nilsson (c) Erling Norvik (H)

Rolf Sellgren (fp)

Paavo Väyrynen (K)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 570)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om ambulanstjänst inom Nordkalotten. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid dess möten i Umeå den 22—23 augusti 1972 och i Oslo den 17—18 november 1972.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att på grundval av de i Nordisk utredningsserie (NU 1971: 1) framlagda förslagen få till stånd en nordisk samverkan beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten.

Den arbetsgrupp som framlagt förslagen i Nordisk utredningsserie har konstaterat att nu tillgängliga och planerade sjuktransport- och sjukvårdsresurser i sig själva är tillräckliga för att trygga en tämligen snabb och effektiv hjälp vid de flesta olyckor och sjukdomsfall. En larmpärm har utarbetats som innehåller en redovisning av resurserna för sjukvårdsorganisationer och sjuktransporter inom det berörda området och en beskrivning av alarmsystemen i de olika länderna. Arbetsgruppen har också framhållit betydelsen av att ländernas ansvariga myndigheter får befogenhet att meddela de administrativa föreskrifter som behövs för att skapa ett smidigt system för rekvisitioner av och ersättning för sjuktransporter över gränserna.

Beträffande flygtransporter föreslås att det lämnas generella tillstånd för att i nödfall utan formaliteter flygningar skall kunna företagas in i respektive land. Vidare bör en översyn göras av gällande regler för att ekonomiska skäl ej skall bli avgörande för var vård kan ges. Vård bör kunna ges på närmaste och mest lämpliga vårdanstalt.

2. Remissyttrandena

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Finland:

- Social- och hälsovårdsministeriet.
- Inrikesministeriet.
- Inrikesministeriets avdelning för polisärendena.
- Inrikesministeriets avdelning för brandärendena.
- Inrikesministeriets avdelning för gränsbevakningen.

Länsstyrelsen för Lapplands län.
Huvudstaben.

Norge:

Sosialdepartementet.
Sosialdepartementets trygdeavdeling.
Justitiedepartementet.
Fylkesmannen i Finnmark.
Sykehusdirektøren i Finnmark.
Fylkeslegen i Finnmark.

Sverige:

Socialstyrelsen.
Riksförsäkringsverket.
Luftfartsverket.
Norrbottens läns landsting.
Svenska landstingsförbundet.

Flertalet remissorgan uttalar sig positivt för medlemsförslaget och finner det värdefullt att en effektivisering av ambulanstjänsten inom Nordkalotten kommer till stånd.

Vissa remissorgan uppehåller sig särskilt vid det förhållandet att den nordiska arbetsgruppen ej föreslagit någon utökning av nu tillgängliga resurser men väl åtgärder för att mer effektivt och oberoende av rikstillhörighet kunna utnyttja befintlig kapacitet. *Inrikesministeriet* i Finland understryker just detta förhållande liksom *Länsstyrelsen för Lapplands län*, vilka båda uttalar att det inte är motiverat att här skapa en särskild organisation. Ifrågavarande ambulanstjänst med därtill anknytande alarmsystem bör läggas till uppgifterna hos redan existerande organisationer. *Socialstyrelsen* i Sverige betonar även detta.

Vissa remissorgan uppehåller sig vid den larpärm som utarbetats och bl. a. innehåller information om tillgängliga resurser, larmsystem m. m., en larpärm som kontinuerligt skall aktualiseras. Pärmens föreslås bli distribuerad till alla berörda organ. *Länsstyrelsen i Lapplands län* liksom *Socialstyrelsen*, *Riksförsäkringsverket* och *Landstingsförbundet i Sverige* framhåller fördelarna med denna larpärm. *Riksförsäkringsverket* uttalar att pärmens utgör ett värdefullt led i arbetet på att förbättra och effektivisera ambulanssamarbetet men understryker särskilt att det är absolut nödvändigt att larpärmen hålles aktuell för att avsett syfte med samverkan skall uppnås.

Frågan om den personkrets som skall omfattas av det föreslagna systemet och vilka som därav kan ha fördelar tas upp av några remissorgan. *Socialstyrelsen* och *Riksförsäkringsverket* i Sverige framhåller att den samverkan som avses med förslaget inte bör begränsas till Nordkalotten utan den bör i stället ges en generell tillämpning. Vidare framhåller *Riksförsäkringsverket* att förslaget uppfattas på så sätt att det omfattar inte bara nordiska medborgare utan alla personer obe-

roende av medborgarskap som under vistelse inom Nordkalotten är i behov av snar hjälp. Riksförsäkringsverket menar att härigenom uppnås en önskvärd harmonisering med den av Sverige ratificerade ILO-konventionen (nr 118) angående utlänningars likställande med ett lands egna medborgare i fråga om social trygghet.

Såvitt gäller frågan om vem som har största fördelarna av den föreslagna samverkan framhåller *Länsstyrelsen för Lapplands län* att resultatet torde innebära att Finland får ge fler tjänster åt Sverige än vice versa, medan efter den norsk-finska gränsen förhållandena synes peka mot att man från finsk sida oftare torde utnyttja norska tjänster än tvärtom. *Fylkesmannen och Fylkeslegen i Finnmark* är inne på samma fråga och menar att det är den norska ambulanstjänsten som kommer att utnyttjas till hjälp för Finland.

Frågan om kostnader för transport och vård behandlas av flera remissorgan. *Socialdepartementets tryggedefdelning* i Norge åberopar uttalande av Rikstrygdeverket som menar att ömsesidighet förutsättes om ändring av gällande regler skall få innebörd att kostnader för sjukhusuppehåll eller läkarhjälp ersätts av det land där sjukhjälpens erhålles, oavsett var vederbörande är försäkrad eller var sjukdomen har uppstått. Utgifterna för transport från hemlandet till annat land för att få sjukhjälp bör under alla omständigheter täckas genom försäkringen eller myndigheterna i det land där vederbörande är försäkrad. *Sykehusdirektøren i Finnmark* framhåller att ska man få till stånd samverkan så är det också viktigt att få avklarat hur finansieringen skall ske. *Social- och hälsovårdsministeriet* i Finland menar att en tillfredsställande ordning för ersättning av kostnaderna kan nås genom ändringar i den nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen eller i de nationella sjukförsäkringsbestämmelserna.

Socialstyrelsen i Sverige understryker att det är angeläget att i försäkringshänseende så enkla samverkansbestämmelser som möjligt utformas. *Riksförsäkringsverket* i Sverige uppmärksammar att förslaget endast synes omfatta de ekonomiska problem som hör samman med en samverkan i fråga om transporterna. De problem som sammanhänger med vårdkostnaderna har däremot ej berörts. En samtidig lösning av dessa problem är enligt Riksförsäkringsverket nödvändig. Finansieringen av ambulanstransporten torde kunna lösas på olika sätt. Bestämmelserna i trygghetskonventionen reglerar inte nämnda fråga. Vid ett möte den 23—24 oktober i år i Stockholm mellan de nordiska sjukförsäkringsmyndigheterna kommer frågan om ersättning för sjuktransportkostnader att beröras. *Svenska landstingsförbundet* förutsätter att frågan om ekonomisk ersättning till vårdgivare utöver vad som kan utgå från allmän försäkring och patient kommer att upptas till prövning vid den fortsatta utvecklingen av formerna för samverkan på ambulanstjänstens område.

Förslaget om generella tillstånd för flygtransporter att i nödfall utan formaliteter få företa flygningar bemöts av vissa myndigheter. *Huvudstaben* och *Inrikesministeriets avdelning för gränsbevakningen* i Finland uppehåller sig vid detta och menar att om flyget befrias från gällande anmälningsskyldighet detta föranleder för övervakningsmyndigheterna onödiga och kostnadskrävande åtgärder. *Luftfartsverket* i Sverige uttalar i detta avseende att kravet på färdplan, som inte kan eftergivnas, innebär inte någon onödig försening av en brådskande flygning utan snarare ett underlättande av flygningens säkra och snabba genomförande. De formaliteter som måste förenklas för ambulansflygtransporterna avser i huvudsak tull- och personalprocedurer.

Luftfartsverket i Sverige uppmärksammar att utkast till avtal mellan Sverige och Norge för underlättande av räddningstjänst i gränstrakter utarbetats. I detta föreslås att flygtransporter i brådskande fall får ske med minsta möjliga formaliteter. Förhandlingar avses upptas även med Finland om ett motsvarande avtal. *Luftfartsverket* finner det naturligt att för de ambulansflygningar som avses i detta medlemsförslag utnyttja de förenklingar i gränsformaliteterna som kan bli en följd av förenämnda avtal om räddningstjänsten. *Inrikesministeriets avdelning för polisärendena* i Finland menar att samarbetet om ambulanstjänsten även bör omfatta räddningstjänstverksamheten i fjällområdena.

Såvitt gäller frågan om rekvisition av ambulansflyg menar *Inrikesministeriets avdelning för polisärendena* i Finland att sådan bör kunna ske förutom av läkare eller annan sjukvårdspersonal också av polismyndighet.

Norrbottnens läns landsting tillstyrker förslaget i dess helhet med framhållande att landstinget medverkat i utarbetandet av arbetsgruppens förslag.

Sosialdepartementet i Norge anmäler att departementet i mars 1972 lagt fram en stortingsmedling om hälsotjänstens transport- och kommunikationsproblem. Departementet anser sig att ej kunna lämna yttrande förrän Stortinget behandlat meddelningen.

3. *Utskottet*

Utskottet finner det angeläget att en effektiv ambulanstjänst skapas inom Nordkalotten med hänsyn både till den bofasta befolkningen och till den till området alltmer ökande turistströmmen. Utskottet delar förslagsställarnas synpunkt att det väsentliga är att det närmaste eller mest lämpliga sjuktransportmedlet kan tillkallas och att närmaste sjukvårdsinrättning kan sökas utan hänsyn till riksgränserna. Genom ett realiserande av den nordiska arbetsgruppens förslag, som inte innebär någon utökning av tillgängliga resurser utan åtgärder för att mer effektivt och oberoende av rikstillhörighet kunna utnyttja befintlig kapacitet, syns det möjligt att skapa en effektiv och snabb hjälp vid olyckor och sjukdomsfall.

Förslaget om en förteckning (larmpärm), som innehåller en kartläggning av resurserna för sjukvårdsorganisationen och sjuktransporten inom Nordkalotten och en redovisning av alarmsystemen i de olika länderna, och som är avsedd att distribueras till alla berörda organ, är värdefullt för arbetet att förbättra och effektivisera ambulanssamarbetet. Här bör dock såsom gjorts av flera remissorgan understrykas att larmpärmen måste hållas absolut aktuell för att åsyftat resultat skall uppnås.

Förslagsställarnas synpunkter på generella tillstånd för att flygtransporter i nödfall skall få företagas in i annat nordiskt land ifrågasättes av vissa remissorgan. Kravet på ingivande av färdplan anses ej kunna eftergivnas utan anses i stället underlätta flygningens snabba genomförande. Utskottet har i detta sammanhang uppmärksammat möjligheten att på här avsedda ambulansflygningar tillämpa de förenklingar i gränsformaliteter som det avtal mellan Norge och Sverige, som är under utarbetande, torde komma att innebära för att underlätta räddningstjänsten i gränstrakterna genom att bl. a. flygtransport i brådskande fall får ske med minsta möjliga formaliteter.

Frågan om möjligheter och former för rekvisition av ambulansflyg eller andra sjuktransportmedel över gränserna är olöst. Administrativa föreskrifter bör enligt utskottets mening meddelas för att för de lokala myndigheterna skapa ett effektivt och smidigt system för rekvisition av och ersättning för sådana sjuktransportmedel.

Utskottet finner att frågan om finansieringen av ambulanstransporterna torde kunna ske på olika sätt. Den nordiska trygghetskonventionen innehåller ej regler härom. Utskottet förutsätter att frågan kommer att tas upp till behandling i samband med en allmän revision av den nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen, vilken kommer att ske på initiativ av cheferna för sjukförsäkringsmyndigheterna i de nordiska länderna. Samtidigt med att kostnaderna för ambulanstransporterna undersöks finner utskottet det önskvärt att också de problem som sammanhänger med vårdkostnaderna, som den nordiska arbetsgruppen inte närmare gått in på i sitt betänkande, utreds. Utskottet understryker det angelägna i att i försäkringshänseende så lika samverkansbestämmelser som möjligt utformas.

Föreliggande förslag avser endast samarbetet inom Nordkalotten. Vissa remissorgan har påpekat behovet av ett motsvarande samarbete inom andra gränsområden, såsom t. ex. Strömstad—Halden-området, och att de bestämmelser som nu utarbetas bör kunna tillämpas även inom dessa områden. Dessa synpunkter bör beaktas, menar utskottet.

Under återopande av vad ovan anförts hemställer socialpolitiska utskottet

att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att på grundval av de i Nordisk utredningsserie

(NU 1971: 11) framlagda förslagen få till stånd en nordisk samverkan beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten.

Oslo den 17 november 1972

<i>Kristian Albertsen (s)</i>	<i>Pentti Antila (Skyp)</i>	<i>Roald Bye (A)</i>
<i>Poul Dalsager (S)</i>	<i>Bjarni Guðnason (SF)</i>	<i>Sven Hammarberg (s)</i>
<i>Lars Lindeman (Sd)</i>	<i>Grethe Lundblad (s)</i>	<i>Gerda Møller (KF)</i>
<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>	<i>Salve Salvesen (A)</i>	<i>Egil Aarvik (Kr.F)</i> Förman
	<i>Saimi Ääri (K)</i>	

Medlemsförslag

om fortbildning av lärare vid socialhögskolorna

(Väckt av Pentti Antila, Johannes Antonsson och Salve Salvesen)

Ett omfattande behov av och intresse för samnordisk socialutbildning har vid olika tillfällen konstaterats inom Nordiska rådet. Senast 1970 antog rådet en rekommendation (*rek. nr 1/1970*) i ämnet med hemställan till de nordiska ländernas regeringar att vidta åtgärder för att få till stånd en gemensam kvalificerad vidareutbildning för lärare till socialhögskolorna och för tjänstemän inom social administration och planläggning. Med anledning av rekommendationen tillsatte regeringarna en nordisk arbetsgrupp med uppgift att utforma förslag till en gemensam vidareutbildning för lärare vid socialhögskolorna och för tjänstemän inom social administration och planläggning. Arbetsgruppen, som antog namnet Nordiska arbetsgruppen för supplerande socialutbildning, beslöt vid ett sammanträde under 1970 att som ett första led i sitt arbete utreda frågan om försöksverksamhet med fortbildning av lärare vid socialhögskolor och motsvarande läroanstalter i Norden.

Behovet av fortbildning av lärare vid socialhögskolor och motsvarande läroanstalter synes uppenbart. Åtskilliga av nu tjänstgörande lärare saknar pedagogisk utbildning och i vissa fall har vederbörande anställts som lärare vid högskolorna utan nämnvärd undervisningserfarenhet. Vidare är underlaget av tänkbara kursdeltagare i respektive land så begränsat att det klart motiverar en gemensam nordisk insats. Dessutom meddelar socialhögskolorna i Norden utbildning av så närbesläktat slag att en för dessa högskolor gemensam fortbildning av lärare med fördel kan anordnas.

Under juni 1971 avgav arbetsgruppen ett första betänkande med förslag rörande fortbildning av lärare vid socialhögskolorna, tryckt i Nordisk udredningsserie (*NU 1971: 12*). Det är arbetsgruppens avsikt att i ett senare betänkande behandla frågan om fortbildning av tjänstemän inom social administration och planläggning. I betänkandet föreslås en tvåårig försöksverksamhet med fortbildning av lärare vid socialhögskolor och motsvarande läroanstalter i Norden omfattande vanligen veckolånga kurser. Lärarfortbildningen bör främst omfatta sådana undervisningsområden som metoder i socialt arbete, familjebehandling, socialt grupparbete, community work samt social planläggning och administration. Ledningen av verksamheten föreslås handhas av en sty-

relse och ett sekretariat, det senare förlagt till Århus, och underordnas Nordiska ministerrådet. Det synes angeläget att verksamheten ges en fast organisation för att kursverksamheten skall kunna få en erforderlig omfattning. Personella resurser vid befintliga institutioner i Norden föreslås utnyttjas. Verksamheten avses sålunda ej leda till inrättande av någon ny permanent utbildningsinstitution.

Mot bakgrund av ovan angivna skäl om behov i alla nordiska länder av fortbildning för ifrågavarande yrkesgrupp och det alltför ringa underlaget för nationell utbildning på området synes det angeläget att de nordiska länderna gemensamt finansierar och organiserar den föreslagna fortbildningsverksamheten.

Under återopande av vad som ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att på grundval av det förslag som framlagts av Nordiska arbetsgruppen för supplerande socialutbildning i NU 1971: 12 igångsätta en två-årig försöksverksamhet med fortbildning av lärare vid socialhögskolor och motsvarande läroanstalter i Norden.

Helsingfors, Stockholm och Oslo den 28 mars 1972

Pentti Antila (Smp) Johannes Antonsson (c) Salve Salvesen (A)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 587)

BILAGA 2, Av social- och hälsovårdsministeriet i Finland, Kirke- og undervisningsdepartementet i Norge och utbildningsdepartementet i Sverige infordrade yttranden i anledning av betänkandet NU 1971: 12 (se supplementband, s. 593).

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om fortbildning av lärare vid socialhögskolorna. Förslaget har behandlats av utskottet vid dess möten i Mariehamn den 18—19 maj 1972, i Umeå den 22—23 augusti 1972, i Oslo den 17—18 november 1972 och i Stockholm den 10 januari 1973.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att starta en tvåårig försöksverksamhet med fortbildning av lärare vid socialhögskolor och motsvarande läroanstalter i Norden. Vidareutbildningen bör baseras på en utredning som framlagts av Nordiska arbetsgruppen för supplerande socialutbildning (*NU 1971: 12*).

Förslagsställarna anför att åtskilliga lärare vid socialhögskolor saknar pedagogisk utbildning och i vissa fall undervisningserfarenhet. Antalet kursdeltagare i varje land är emellertid så begränsat att en insats på nordiskt plan behövs. En gemensam lärarfortbildning kan också med fördel anordnas då utbildningen vid de nordiska socialhögskolorna är så likartad.

Fortbildningen föreslås bli organiserad i form av vanligen veckolånga kurser med cirka 25 deltagare samt i viss utsträckning självstudier och bl. a. omfatta sådana undervisningsområden som metoder i socialt arbete, familjebehandling samt social planläggning och administration. Utbildningen föreslås ledas av en styrelse och ett sekretariat, det senare förlagt till Århus, och underordnas Nordiska ministerrådet.

2. Remissyttrandena

Yttranden över medlemsförslag och över betänkandet om fortbildning av lärare vid socialhögskolorna (*NU 1971: 12*) har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Nordisk Socialhøjskolekomité.

Danmark:

Arbejds- og socialministeriernes internationale afdeling.
 Amtsrådsforeningen i Danmark.
 Københavns Magistrat.
 Frederiksbergs Kommune.
 Dansk Socialrådgiverforening.
 Socialinspektørforeningen i Danmark.
 Socialpædagogisk Samarbejdsudvalg.
 Dansk Sygeplejeråd.
 Danske Fysioterapeuter.
 Samfundet og Hjemmet for Vanføre.

Finland:

Social- och hälsovårdsministeriet .
 Yrkesutbildningsstyrelsen.
 Tammerfors universitet.
 Svenska social- och kommunalhögskolan.

Norge:

Rådet for sosialarbeiderutdanning.
 Norges kommunal- og sosialskole.
 Norske kvinners nasjonalråds sosialskole.

Sverige:

Socialstyrelsen.
 Nämnden för socionomutbildning.
 Socialhögskolan i Stockholm.
 Socialhögskolan i Göteborg.
 Socialhögskolan i Lund.
 Socialhögskolan i Umeå.
 Socialhögskolan i Örebro.
 Socialhögskolan i Östersund.
 Svenska kommunförbundet.
 Socialhögskolornas studentkårers organisation (SSO).
 Sveriges socionomförbund.

Samtliga remissinstanser är positiva till en samnordisk fortbildning av lärare vid socialhögskolor och kan i princip omfatta de allmänna riktlinjerna i förslaget. Ett flertal remissinstanser har dock på enskilda punkter kritiserat det i Nordisk udredningsserie framlagda förslaget.

Arbejds- og socialministeriernes internationale afdeling, Frederiksbergs Kommune, Samfundet og Hjemmet for Vanføre, alla i Danmark, Socialinspektørforeningen i Danmark, Dansk Sygeplejeråd samt socialhögskolan i Östersund tillstyrker förslaget i dess helhet.

Socialpædagogisk samarbejdsudvalg i Danmark meddelar att man inte haft möjlighet att studera det framlagda förslaget i detalj men att man generellt är av den uppfattningen att det vore önskvärt med en vidareutbildning för lärare vid socialhögskolor och för tjänstemän inom social administration och planläggning.

Norske kvinners nasjonalråds sosialskole ansluter sig till förslaget men vill betona att den föreslagna utbildningen skall ses som en "etterutdanning" och inte en "vidareutdanning". Man finner det även angeläget att påpeka att den föreslagna utbildningen inte bör inverka på den vidareutbildning som planeras eller bedrivs på nationell basis.

Rådet for sosialarbeiderutdanning i Norge ställer sig i princip positiv till en samnordisk fortbildning av lärare vid socialhögskolorna. Det konstateras att den här föreslagna utbildningen inte sammanfaller med en i Norge på nationell bas föreslagen vidareutbildning vid Trondheims universitet. Det skulle således inte bli fråga om en "överlappning".

A. Kursverksamhetens form och innehåll

Det framlagda förslaget avser endast lärare vid socialhögskolorna och motsvarande läroanstalter i Norden. Arbetsgruppen har meddelat att man har för avsikt att i ett senare skede behandla frågan om fortbildning av tjänstemän inom social administration och planläggning.

Social- och hälsovårdsministeriet i Finland anser att man borde utreda huruvida det föreligger behov av att anordna en del av utbildningen gemensamt för dessa två kategorier av tjänstemän. Detta skulle vara både praktiskt och öka samverkan mellan dessa centrala grupper inom socialvården. *Sveriges socionomförbund* anser det vara av vikt att man så snart som möjligt tar ställning till frågan om fortbildning av tjänstemän inom social administration och planläggning.

Invändningar har från ett flertal remissinstanser riktats mot att man begränsar fortbildningen till att avse främst lärare i socialmetodik. *Nordisk Socialhøgskolekomité* anser således att det vore önskvärt att en framtida kursverksamhet kommer att omfatta alla fackområden eftersom det föreligger ett behov av fortbildning inom samtliga undervisningsområden vid socialhögskolorna. *Svenska social- och kommunalhögskolan* i Finland menar att eftersom den fortbildningsverksamhet som tidigare bedrivits av Nordiska socialhögskolekommittén främst riktat sig till metodiklärarna vore det angeläget att den nu planerade fortbildningsverksamheten skulle rikta sig till olika kategorier av lärare. Även en viss pedagogisk utbildning borde finnas.

Svenska kommunförbundet anser det vara lika angeläget att lärare vid förvaltningslinjen inom socialhögskolorna omfattas av försöksverksamheten, en uppfattning som *socialhögskolan i Umeå* också har givit uttryck för. *Socialhögskolornas studentkårers organisation (SSO)* finner att möjligheterna till vidareutbildning bör göras bredare än vad arbetsgruppen föreslår. Samtliga fem utbildningslinjer vid socialhögskolorna bör få ta del av fortbildningen. *Socialhögskolorna i Örebro* och *Göteborg* menar att en koncentration av utbildningen till de sociala metodämnena kan medföra att bristen på integration mellan ämnena på socialhögskolorna kvarstår. Det vore därför önskvärt att även lärare i

närgränsande ämnen deltog i de föreslagna kurserna. *Norges kommunal- og sosialskole* delar denna uppfattning och anser dessutom att prakticklärarna borde omfattas av de föreslagna kurserna. Detta med tanke på att socialhögskolorna i dag lägger stor vikt på integrationen mellan praktik och teori. Även *socialhögskolan i Stockholm*, *socialhögskolan i Lund* och *nämnden för socionomutbildning* är kritiska mot att det föreslagna utbildningsprogrammet specialiseras till vissa ämnesområden och till vissa kategorier av lärare vid socialhögskolorna.

Flera remissinstanser har riktat invändningar mot kursernas längd och placering. *Nordisk Socialhøjskolekomité* anser således att längre kurstider behövs om man vill erhålla erfarenheter utöver de man redan har genom den tidigare bedrivna försöksverksamheten. *Yrkesutbildningsstyrelsen* i Finland menar att den korta kurstiden ställer anmärkningsvärda krav på kursprogrammet och på lärarna, varför det inte torde vara lämpligt med enveckorskurser. *Sveriges socionomförbund* anser att den skisserade verksamheten är av mycket begränsad omfattning. Detta medför att lärarna bör få möjlighet att delta i ett flerårigt fortbildningsprogram. Om ett sådant fortbildningsprogram skall fungera tillfredsställande erfordras också att större vikt lägges vid de mellanliggande perioderna än vad arbetsgruppen synes ha gjort. Även *socialhögskolan i Göteborg* och *socialhögskolan i Lund* anser att kurstiden är för kort.

Norges kommunal- og sosialskole menar att det fackliga utbytet måste bli starkt begränsat med tanke på den korta kurstiden. En dylik kurs bör därför inte vara kompetensgivande. Man anser vidare att det vore lämpligare att benämna den föreslagna utbildningen "suppleringskurs for lærere ved de nordiske sosialhøyskolerne". Kurserna uppfyller inte de krav man bör ställa på en fortbildning. Fortbildning kräver en noggrannare studieuppläggning och bör underordnas en institution som handhar utbildning av lärare vid socialhögskolor. Även *socialhögskolan i Stockholm* liksom *nämnden för socionomutbildning* ifrågasätter huruvida kurser av den omfattning det här är fråga om kan betecknas som fortbildning i verklig mening. Möjligheter att anordna längre kurser under terminstid bör därför undersökas.

Socialstyrelsen i Sverige understryker värdet av ett ökat utbyte av kunskaper och erfarenheter mellan socialpersonal från de nordiska länderna. Behovet av fortbildning kan dock inte enbart tillgodoses genom de av utredningen föreslagna kurserna på nordisk nivå utan fortbildningsmöjligheter bör också tillskapas på nationell bas. Arbetsgruppens förslag innebär en motsvarighet till den fortbildningsverksamhet som Nordiska sommarskolan hittills bidrivit. Socialstyrelsen vill därför uttala en viss tveksamhet vad gäller förslaget om en fortsatt tvåårig försöksverksamhet. Enligt deras mening bör först en evaluering av den tidigare

verksamheten genomföras. Om utfallet därav blir positivt bör en i mera fast form bedriven verksamhet övervägas. Även *Svenska kommunförbundet*, som tillstyrker förslaget om en tvåårig försöksverksamhet, understryker nödvändigheten av en utvärdering, för att man i ett senare skede skall kunna ta ställning till fortbildningsverksamhetens slutgiltiga uppläggning, innehåll och omfattning.

B. Fortbildningsverksamhetens ledning och organisation

Svenska social- och kommunalhögskolan i Finland finner det lämpligt att verksamheten underordnas det Nordiska ministerrådet. Vad gäller fortbildningsverksamhetens styrelse anser man det vara av vikt att socialhögskolerepresentationen tryggas. Beträffande fortbildningsverksamhetens sekretariat finner man det ändamålsenligt att det förläggs till en socialhögskoleort men ifrågasätter om det med tanke på kommunikationerna inte vore bättre att sekretariatet lades i en huvudstad i stället för i Århus. Även *Tammerfors universitet* anser att det bör ytterligare utredas huruvida Århus är den lämpligaste orten för sekretariatets placering. *Socialhögskolan i Lund* ifrågasätter likaså lämpligheten av att placera kursverksamhetens sekretariat i Århus. Man anser att en ur nordisk synvinkel mer central plats bör övervägas. *Sveriges socionomförbund* understöder arbetsgruppens förslag att styrelsen skall underordnas Nordiska ministerrådet men anser att det skulle ha varit av värde om arbetsgruppen mera ingående hade redovisat den tänkta styrelsens sammansättning. Man vill understryka att styrelsen inte bör domineras av lärare eftersom fortbildningen i framtiden även kommer att gälla tjänstemän inom social administration och planläggning.

Nordisk Socialhøjskolekomité finner att med tanke på den föreslagna ambulerande kursverksamheten har sekretariatets geografiska placering inte så stor betydelse. Man anser det vara en fördel att sekretariatet förlägges så att man kan utnyttja de erfarenheter man har från Nordiska sommarskolans verksamhet, som varit förlagd till socialhögskolan i Århus. Man föreslår också att Nordiska socialhögskolekommittén blir representerad i fortbildningsverksamhetens styrelse. Även om sekretariatet med fördel kan förläggas till en högskola med social anknytning, exempelvis Århus, anser *socialstyrelsen* i Sverige att olika utbildningsanstalter såsom högskolor eller andra organ med erfarenhet av social utbildning eller socialt arbete alternerande bör svara för kursverksamhetens praktiska genomförande. Därigenom skulle det skapas goda förutsättningar för en tvärvetenskaplig och samordnad syn på de sociala problemen.

Arbetsgruppens förslag om att sekretariatet bör kunna fungera som nordiskt kontaktorgan för fortbildningsfrågor i internationella sammanhang kan enligt *socialhögskolan i Lund* verksamt bidra till önskad internationalisering av den högre utbildningen.

C. Omkostnader

Beträffande de ekonomiska villkoren föreslås i betänkandet att rese- och traktamentskostnader för kursdeltagarna bör täckas nationellt i den ordning som fastställs inom respektive land. *Svenska social- och kommunalhögskolan* i Finland anser att enhetliga grunder borde fastställas och att dessa kostnader helt borde ersättas med statsmedel. *Nordisk Socialhøjskolekomité* föreslår att kursdeltagarnas rese- och uppehållsutgifter tas med i fortbildningsverksamhetens budget så att lärarnas möjligheter att delta i kurserna säkras.

Tammerfors universitet menar att deltagarna själva inte bör stå för kostnaderna. *Yrkesutbildningsstyrelsen* i Finland understryker att kursavgifterna för deltagarna bör utformas så att de inte begränsar deltagarmöjligheterna. *Socialstyrelsen* i Sverige framhåller vikten av att det skapas gemensamma och likartade förutsättningar vad gäller ekonomiska villkor för deltagare från samtliga nordiska länder. Även *Norges kommunal- og sosialskole* anser det vara av stor vikt att kurserna läggs upp på ett sådant sätt att det blir praktiskt och ekonomiskt möjligt för de enskilda lärarna att delta i den föreslagna verksamheten.

Sveriges socionomförbund uttrycker farhågor för att driftskostnaderna för försöksverksamheten är för lågt beräknade när det gäller kostnader för resor och traktamenten. Detta belopp bör höjas om arbetsgruppens intentioner skall kunna genomföras. Även *socialhögskolornas studentkårers organisation* och *nämnden för socionomutbildning* i Sverige liksom *socialhögskolan i Stockholm* framhåller att de föreslagna resurserna rimligen inte räcker till för att uppfylla de intentioner som betänkandet inrymmer.

3. Utskottet

Av det betänkande som den nordiska arbetsgruppen för supplerande socialutbildning lämnat samt av remissuttalandena över betänkandet och nu föreliggande medlemsförslag framgår att behov föreligger av fortbildning för lärare vid socialhögskolorna och motsvarande läroanstalter i de nordiska länderna.

Den föreslagna fortbildningen avser en tvåårig försöksverksamhet främst för lärare i socialmetodik. Fortbildningen kan ses som en uppföljning av den fortbildningsverksamhet som tidigare bedrivits av *Nordisk Socialhøjskolekomité* under namnet *Nordiska sommarskolan* och avser en i mera fast form bedriven kursverksamhet.

Någon särskild utbildning av metodiklärare inom socialhögskolorna finns över huvud inte i de nordiska länderna. Rekryteringen till metodiklärare har därför ofta skett från aktiva socialarbetare som i efterhand och på olika sätt skaffat sig kompletterande teoretisk utbildning i det sociala arbetets metoder. Med hänsyn till att det sociala arbetet och dess metoder för närvarande undergår snabba förändringar finner utskottet

det angeläget att en fortlöpande utbildning organiseras. Den lärargrupp som fortbildningen i första hand vänder sig till är relativt liten i respektive nordiskt land. Gemensamma nordiska insatser syns därför motiverade. En fastare organisation än den som Nordiska sommarskolan haft är enligt utskottet önskvärt för att fortbildningsverksamheten skall få en erforderlig omfattning. Utskottet tillstyrker således att en försöksverksamhet med fortbildning för lärare vid socialhögskolorna i Norden kommer till stånd.

Utskottet har uppmärksammat de invändningar som vissa remissorgan gjort mot att utbildningen främst koncentreras till de sociala metodämnena. Risk anses finnas för att föreliggande brist på integration mellan ämnena på socialhögskolorna kommer att kvarstå. Behov föreligger också av fortbildning på andra undervisningsområden vid socialhögskolorna. Önskvärt är därför enligt utskottets uppfattning, att vid planeringen av utbildningen undersöka om inte kurserna i viss utsträckning kunde omfatta även lärare i ämnen som ligger socialmetodik nära.

Arbetsgruppen har föreslagit att fortbildningen skall ske inom ramen för en tvåårig försöksverksamhet såsom veckokurser, alternativt dubbelkurser av cirka två veckors längd eller som veckolånga kurser med efterföljande självstudier och senare uppföljning med ytterligare en veckokurs för samma fortbildningskurs, allt under sommarmånaderna. Utskottet vill understryka vikten av att kurserna ges sådan längd att eleverna bibringas en verklig fortbildning. Den föreslagna kursverksamheten synes bli i stort överensstämmande med de kurser som hittills drivits av Nordiska sommarhögskolan. Erfarenheterna pekar mot att dessa kurser ej fyllt föreliggande behov. Möjligheterna att ordna längre kurser under terminerna bör därför undersökas.

Utskottet utgår från att en utvärdering göres av försöksverksamheten för att därefter ställning skall kunna tas till fortbildningsverksamhetens slutgiltiga uppläggning, innehåll och omfattning.

Såvitt avser fortbildningens organisation föreslås att den ledes av en styrelse och ett sekretariat, det senare förlagt till Århus, och underordnas Nordiska ministerrådet. Utskottet tillstyrker förslaget om ledningsorganen för fortbildningsverksamheten.

Vissa remissorgan ifrågasätter huruvida inte en ur nordisk synvinkel mera central plats än Århus borde övervägas för sekretariatets placering. Utskottet menar för sin del att med hänsyn till att kursplatserna föreslås variera och kurserna således inte alltid kommer att förläggas till Århus, sekretariatets geografiska placering inte har så stor betydelse. En viss fördel kan tillmätas det förhållandet att om sekretariatet förläggs till Århus kan erfarenheten utnyttjas från Nordiska sommarskolans verksamhet som varit förlagd till socialhögskolan i Århus. Utskottet anser att Nordiska ministerrådet bör med beaktande av de olika synpunkter som framkommit i denna del överväga frågan om sekretariatets geografiska placering.

Beträffande finansieringen av fortbildningsverksamheten vill utskottet uttala att det bör skapas gemensamma och likartade förutsättningar i ekonomiskt avseende för elever från alla nordiska länder att delta i utbildningen.

Mot bakgrund av den i rådet 1970 antagna rekommendationen angående vidareutbildning av socialpersonal (*rek. nr 1/1970*) förutsätter utskottet, att den nordiska arbetsgruppen för supplerande socialutbildning fortsätter sitt arbete och i ett senare betänkande behandlar frågan om fortbildning av tjänstemän inom social administration och planläggning.

Sammanfattningsvis förordrar således utskottet att den föreslagna fortbildningsverksamheten snarast kommer till stånd och föreslår att Nordiska ministerrådet närmare överväger fortbildningsverksamhetens innehåll, uppläggning, omfattning och finansiering samt sekretariatets placering med beaktande av de synpunkter som här ovan anförts.

Under återopande av vad ovan anförts föreslår socialpolitiska utskottet

att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av det förslag som framlagts i Nordisk udredningsserie 1971: 12 igångsätta en tvåårig försöksverksamhet med fortbildning av lärare vid socialhögskolor och motsvarande läroanstalter i Norden.

Stockholm den 10 januari 1973

<i>Pentti Antila (Skyp)</i>	<i>Roald Bye (A)</i>	<i>Sven Hammarberg (s)</i>
<i>Knut Johansson (s)</i>	<i>Lars Lindeman (Sd)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>
<i>Salve Salvesen (A)</i>	<i>Edil Aarvik (Kr.F)</i>	<i>Saimi Ääri (K)</i>
	Förman	

Reservation

Undertegnede medlemmer kan ikke tiltræde forslaget om supplerung af eksisterende uddannelse for lærere ved sociale højskoler, da vi er af den opfattelse, at der ikke er fremført tilstrækkelige argumenter til begrundelse af behovet.

I øvrigt finder vi, at den foreslåede form ikke vil kunne løse problemerne i forbindelse med en videreuddannelse.

Vi foreslår derfor

at Nordisk Råd ikke foretager sig videre i anledning af medlemsforslaget.

Stockholm, den 10. januar 1973

Kristian Albertsen (S)

Gerda Møller (KF)

Medlemsförslag

om nordiskt kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete

(Väckt av Lars Lindeman, Anna-Lisa Nilsson, Jan-Ivan Nilsson och Egil Aarvik)

I Norden torde finnas mer än 100 sjukhuslaboratorier som vart och ett har mer än 100 olika analysmetoder på sitt program. Varje laboratorium utför mellan 300 000 till 2 miljoner bestämningar per år. Härav följer att antalet provbestämningar i hela Norden kanske rör sig kring 100 miljoner om året.

Varje analysresultat bör givetvis kunna fullt utnyttjas för diagnostik och behandling. Därför fordras, att resultatet är direkt jämförbart med tidigare analysresultat, även om analyserna gjorts på annat sjukhus. Analyserna måste med andra ord på olika sjukhus följa exakt samma mönster. Individuella variationer leder till att en säker bedömning av patientens tillstånd icke kan göras. Varje sådant osäkerhetsmoment försvårar självfallet patientens behandling. Härutöver fordras i många fall att de värden, patienten uppvisar, kan jämföras med de värden en likartad normalbefolkning företer. I närvarande stund är läget det att någon fullständig enhetlighet vid analysernas utförande ej föreligger vid alla Nordens laboratorier. Icke heller har man på alla punkter kontrollvärden från en normalpopulation. Det förefinnes sålunda ett klart behov av såväl en samordning av kvalitetskontrollen av sjukhuslaboratoriernas analysmetoder som insamling och bearbetning av normalvärden. Initiativ har tagits på enskilt håll för att tillgodose detta behov.

Nordisk förening för klinisk kemi och klinisk fysiologi, som är ett gemensamt organ för motsvarande nationella föreningar i Danmark, Finland, Norge och Sverige, har nämligen beslutat inrätta ett nordiskt sekretariat för att samordna den fortsatta verksamheten i Norden för kvalitetskontroll och normalvärdesinsamling vid de klinisk-kemiska laboratorier. Preliminära försök med en nordisk kvalitetskontrollundersökning, som genomförts av en arbetsgrupp inom föreningen, har ytterligare understrukt behovet av en fortsatt och utökad kvalitetskontroll samt en enhetlig nordisk utformning av organisationsformer och kvalitetskrav.

För att få fram tillförlitliga normalvärden fordras ofta att man har ett relativt omfattande befolkningsunderlag, innefattande grupper som avviker med avseende på ålder, kön, kostförhållanden m. m. Emellertid

har ettvarrt nordiskt land icke alltid ett befolkningsunderlag som lämpar sig för en undersökning av detta slag. Däremot kan de nordiska länderna tillsammans utgöra ett lagom stort område för att få fram ändamålsenligt sammansatta kontrollgrupper med goda möjligheter att åstadkomma önskad standardisering och kontroll.

Nordisk förening för klinisk kemi har begränsade resurser. Det kan icke utan stöd av allmänna medel effektivt driva verksamheten vid det ovan nämnda nordiska sekretariatet. En nordisk samordning är på detta område en förutsättning för ett rationellt normerings- och kontrollarbete inom de enskilda länderna. Det ekonomiska ansvaret måste länderna själva påtaga sig.

Föreningen har beräknat kostnaderna för det planerade sekretariatet till 111 500 svenska kronor per år. Kostnadsfördelningen framgår av föreningens skrivelse till rådet i ämnet (*se Tillägg*). I första hand avses medel utgå under en försöksperiod om tre år. Beloppet får ses i relation till den totala årskostnaden för Nordens sjukhuslaboratorier, som torde uppgå till sammanlagt 200 miljoner kronor. För en mycket obetydlig marginell merkostnad kan effektiviteten höjas på ett betydelsefullt sätt.

Under hänvisning till vad ovan framförts hemställer vi,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att ställa medel till förfogande till ett nordiskt sekretariat för samordning av kvalitetskontroll och normalvärdesinsamling vid de kliniskt-kemiska sjukhuslaboratorierna i de nordiska länderna.

Helsingfors, Stockholm och Oslo den 21 april 1972

Lars Lindeman (Sd) Anna-Lisa Nilsson (c) Jan-Ivan Nilsson (c)
Egil Aarvik (Kr. F.)

TILLÄGG

Skrivelse till Nordiska rådet från Nordisk förening för klinisk kemi och klinisk fysiologi angående ansökan om bidrag för samordning inom Norden av kvalitetskontroll och normalvärdesinsamling vid kliniskt-kemiska sjukhuslaboratorier

För att en läkare skall kunna fullt utnyttja ett analysresultat för diagnostik och behandling krävs att han direkt kan sätta resultatet i relation till tidigare resultat av samma analys även om analysen gjorts på ett annat sjukhus samt att han kan jämföra patientens resultat med värden för en jämförbar normalpopulation. För detta krävs samordning av kvalitetskontroll vid sjukhuslaboratorierna och insamling och bearbetning av normalvärden.

Det finns i Norden mer än 100 sjukhuslaboratorier som vart och ett har mer än 100 olika analysmetoder på sitt program. Dessa laboratorier utför vardera mellan 300 000—2 miljoner bestämningar per år och har en årlig budget på mellan 1—6 miljoner svenska kronor. Preliminära försök med en nordisk kvalitetskontrollundersökning, som genomförts de senaste åren, har klart visat behovet av en fortsatt och starkt utökad kvalitetskontroll med en enhetlig nordisk utformning av organisationsformer och kvalitetskrav.

Nordisk förening för klinisk kemi och klinisk fysiologi är ett gemensamt organ för motsvarande nationella föreningar i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Till föreningarna, som är vetenskapligt inriktade men även sysslar med organisatoriska frågor, finnes anslutna så gott som samtliga laboratorieläkare i de fyra länderna inom specialiteterna klinisk kemi och klinisk fysiologi.

Föreningen tillsatte i augusti 1969 en arbetsgrupp för kvalitetskontroll och en arbetsgrupp för normalvärden. I vardera arbetsgruppen ingår en dansk, en finländsk, en norsk och en svensk representant. Arbetsgrupperna presenterade sina utredningar vid föreningens möte i Bergen 1971. Föreningen beslöt att grunda ett nordiskt sekretariat, som skulle stå under ledning av ordförandena i de två arbetsgrupperna och under de två första åren vara förlagt till Akademiska sjukhuset, Uppsala. Om så skulle anses önskvärt är föreningen villig att tillsammans med representanter för sjukvårdshuvudmän och sjukvårdsövervakande myndigheter bilda en nordisk nämnd för styrning och ledning av sekretariatets verksamhet.

För att normalvärdena skall bli tillförlitliga och kunna utnyttjas på bästa sätt, måste befolkningsgrupper som avviker med avseende på ålder, kön, kostförhållande, dygnsvariation etc. undersökas. Man måste därvid ha en rad betingelser standardiserade inte minst själva den ke-

miska analysmetodik. Inget av de nordiska länderna är tillräckligt stort för ett sådant projekt. Hela Norden synes däremot vara ett idealiskt område för detta projekt, eftersom vi då har möjlighet att åstadkomma en god standardisering och en god kontroll.

Föreningen föreslår att Nordiska rådet under en tidsperiod av i första hand tre år understöder det planerade sekretariatet och föreningen utlovar därvid att årligen inkomma med verksamhetsberättelse och ekonomisk redovisning. Den årliga budgeten för sekretariatet beräknas till 111 500 svenska kronor med en fördelning som redovisas i bifogad kostnadsplan (*här ej tryckt*).

Även om det är ett förhållandevis stort anslag som sökes skall beloppet ses i relation till de c:a 200 miljoner kronor, som motsvarar den totala årskostnaden för Nordens sjukhuslaboratorier. Beloppet representerar en värdefull investering, då det höjer standarden vid de nordiska sjukvårdsinrättningarna och underlättar bedömningarna av de undersökningar som utföres vid dessa.

Stockholm den 25 november 1971

Kjell Jacobsson

Ordförande
Kliniskt-kemiska
centrallaboratoriet
Lasarettet
255 90 Helsingborg

Carl-Henric de Verdier

Sekreterare
Kliniskt-kemiska
centrallaboratoriet
Akademiska sjukhuset
750 14 Uppsala

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 614)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om nordiskt kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete. Förslaget har behandlats av utskottet vid dess möten i Mariehamn den 18—19 maj 1972, i Umeå den 22—23 augusti 1972 och i Oslo den 17—18 november 1972.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att ställa medel till förfogande till ett nordiskt sekretariat för samordning av kvalitetskontroll och normalvärdesinsamling vid nordiska sjukhuslaboratorier.

I förslaget påpekas att det för närvarande saknas fullständig enhetlighet vid analysers utförande mellan Nordens sjukhuslaboratorier. Inte heller finns på alla punkter kontrollvärden från en normalbefolkning. Det föreligger därför ett klart behov av en samordning av kvalitetskontrollen av sjukhuslaboratoriernas analysmetoder och av insamling och bearbetning av normalvärden. En nordisk samordning på detta område är en förutsättning för rationellt norm- och kontrollarbete inom de enskilda länderna. Det anföres att Nordisk förening för klinisk kemi och klinisk fysiologi beslutat inrätta ett nordiskt sekretariat för en sådan verksamhet, men att detta sekretariat har behov av ekonomiskt stöd för att kunna fungera effektivt.

2. Remissyttrandena

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Nordisk förening för klinisk kemi och klinisk fysiologi

Danmark:

Indenrigsministeriet

Amtsrådsforeningen i Danmark

Foreningen af Sygehusadministratører i Danmark

Den almindelige Danske Lægeforenings Hovedstyrelse

Danske Laboratorielægers Organisation

Finland:

Medicinalstyrelsen

Helsingfors universitet, konsistoriet

Folkhälsolaboratoriets centrallaboratorium

Sairaalaliitto (Sjukhusförbundet)

Norge:

Sosialdepartementet
Universitetet i Oslo, Universitetsdirektøren
Universitetet i Oslo, institutt for klinisk biokjemi
Universitetet i Bergen, Universitetsdirektøren
Universitetet i Bergen, Det medisinske fakultet
Universitetet i Tromsø, Det medisinske fakultet
Statens Institutt for Folkehelse
Den norske lægeforening

Sverige:

Socialstyrelsen
Universitetskanslersämbetet
Uppsala universitet, rektorsämbetet
Uppsala universitet, medicinska fakulteten
Lunds universitet, rektorsämbetet
Lunds universitet, medicinska fakulteten
Göteborgs universitet, medicinska fakulteten
Umeå universitet, rektorsämbetet
Umeå universitet, medicinska fakulteten
Karolinska institutet, rektorsämbetet
Karolinska institutet, medicinska fakulteten
Linköpings högskola, medicinska fakulteten
Statens medicinska forskningsråd
Svenska landstingsförbundet
Sveriges läkarförbund

Samtliga remissorgan ställer sig positiva till ett nordiskt kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete och menar att en nordisk samordning av kvalitetskontrollverksamheten och insamling av normalvärden skulle vara av värde för de nordiska länderna.

Helsingfors universitet, Universitetet i Tromsø samt Den norske lægeforening tillstyrker förslaget i dess helhet utan närmare motivering.

Foreningen af sygehusadministratorer i Danmark anser att förslaget bör stödjas med tanke på att större säkerhet härigenom kan uppnås vid behandlingen av patienter. Den nordiska föreningen för klinisk kemi och klinisk fysiologi har under många år arbetat för att förbättra kvalitetsnivån inom sjukhuslaboratorierna i Norden, framhåller *Sairaaliitto* (Sjukhusförbundet) i Finland, som stöder förslaget dels därför att både teoretiskt och praktiskt sett är kvalitetskontrollen vid sjukhuslaboratorier densamma i alla länder dels därför att det är ekonomiskt ändamålsenligt att utföra utvecklingsarbete i form av samarbete. *Folkhälsolaboratoriets centrallaboratorium* i Finland påpekar att förutsättningen för ett nordiskt samarbete är att frågan är reglerad på nationellt plan, vartill en samnordisk verksamhet kan ansluta sig. Vidare anføres att den ifrågavarande verksamheten inte borde inskränka sig till att avse enbart det kliniskt-kemiska sjukhuslaboratoriesamarbetet, vilket är en rätt begränsad del av laboratorieverksamheten, utan att verksamheten borde

omfatta samtliga till hälsovården hörande laboratorieundersökningar. Liknande synpunkter framföres även av *medicinalstyrelsen* i Finland.

Universitetet i Oslo, Universitetsdirektøren, menar att den kvalitetskontroll som införts vid de nordiska laboratorierna under senare år ökat det analytiska arbetets precision och kvalitet. Då det emellertid finns behov av ytterligare nordiskt samarbete på detta fält för att erhålla standardiserade analysmetoder, ställer man sig positiv till det framlagda förslaget. *Sosialdepartementet* i Norge framhåller, att de kliniskt-kemiska laboratoriernas verksamhet starkt ökat under senare år, en utveckling som förväntas fortsätta. Ökad precision och effektivitet är beroende av ytterligare kvalitetskontroll och standardisering av analysmetoderna. Behov kommer att föreligga av bättre normalvärden för olika befolkningsgrupper så att resultaten kan tolkas så säkert som möjligt. Nordisk samverkan ter sig därför naturlig.

Socialstyrelsen i Sverige åberopar överläggningar mellan cheferna för de nordiska centrala hälsovårdsmyndigheterna i Finland under 1972, varvid konstaterades att den hittills genomförda kontrollverksamheten inom klinisk kemi på nordisk basis varit synnerligen värdefull och att en fortsatt utökad verksamhet i enlighet med förslaget syntes mycket angelägen. *Statens medicinska forskningsråd* i Sverige menar att varje stöd som underlättar ett vidgat samarbete mellan och inom de nordiska länderna med snabbare informationsutbyte mellan de kemiska servicelaboratorierna har en betydande rationaliseringseffekt på sjukvårdsservicen. *Svenska landstingsförbundet* finner förslaget angeläget bl. a. med hänsyn till försöksverksamhetens värde för hälsovården. Förbundet förutsätter dock att i den händelse utvärderingen av försöksverksamheten utmynnar i förslag om ett permanent sekretariat, man bereds möjlighet att ånyo ta ställning i ärendet. *Sveriges läkarförbund* finner det önskvärt med en nordisk samverkan såväl för att få bredare och mer differentierat underlag för referensvärden som för att skapa jämförbarhet och större enhetlighet.

Uppsala universitet, medicinska fakulteten, anser förslaget värdefullt med hänsyn till analysresultatens utnyttjande för diagnostik och terapi. Praktiska fördelar anses kunna vinnas om kvalitetskontrollen organiserades så att man erhåller en för hela Norden såvitt möjligt enhetlig nivå. En gemensam insamling och bearbetning av normalvärden skulle vara ett viktigt led i en sådan utveckling. Då de nordiska ländernas kliniskt-kemiska sjukhuslaboratorier uppvisar stora likheter i organisation och utrustning och preliminära försök med en nordisk kvalitetskontrollundersökning kunnat genomföras, anser *medicinska fakulteten vid Umeå universitet* att en fortsatt och utökad verksamhet är önskvärd. Fakulteten finner det vidare vara viktigt att de samlade resurserna som representeras av de olika kliniskt-kemiska laboratorierna inom Norden utnyttjas så att tillräckligt stora normalmaterial erhålls under standar-

diserade betingelser. *Karolinska institutet, medicinska fakulteten*, finner initiativen av Nordisk forening for klinisk kemi och klinisk fysiologi värdefulla med hänsyn till möjligheterna att härigenom förbättra de kemiska analyserna kvalitativt, vilket höjer den medicinska standarden vid sjukvårdsinrättningarna. Den föreslagna organisationen kan också medverka till en enhetlig nordisk utformning av kvalitetskrav för de olika kemiska och biokemiska analyserna, vilket ger förutsättningar för ett rationellt kontrollarbete inom de enskilda länderna.

Lunds universitet, medicinska fakulteten anser att varje stöd som underlättar ett vidgat samarbete mellan och inom de nordiska länderna med snabbare informationsutbyte mellan de kemiska servicelaboratorierna har en betydande rationaliseringseffekt på sjukvårdsservicen. Fakulteten framför vidare att intensifierat samarbete har aktualiserats genom att en övergång till ett internationellt rekommenderat nytt enhetssystem har påbörjats. Den svåra övergångsfasen kan underlättas genom att stöd ges till den koordinerande verksamhet som här föreslagits.

Vissa remissorgan uttalar sig särskilt över medlemsförslaget i vad det avser de organisatoriska förhållandena med ett nordiskt sekretariat för att samordna den fortsatta verksamheten för kvalitetskontroll och normalvärdesinsamling under en försöksperiod på tre år. Sålunda anser sig *Indenrigsministeriet* i Danmark i princip kunna ansluta sig till att det upprättas ett sådant under förutsättning att syftet med projektet är att fortsätta och utvidga arbetet med kvalitetskontroll samt att organisera insamling och analys av prover. *Danske Laboratorielægers Organisation* framhåller att ett nordiskt sekretariat för kvalitetskontroll och normalvärdesinsamling är av värde för den primära sjukdomsbekämpningen i respektive länder. Förslaget kan få stor praktisk betydelse för driften av sjukhusens centrallaboratorier i Danmark. *Den Almindelige Danske Lægeforenings Hovedstyrelse* instämmer helt i Danske Laboratorielægers Organisations yttrande.

Amtsrådsforeningen i Danmark meddelar att en i Danmark tillsatt arbetsgrupp i februari 1972 framlagt förslag till upprättandet av Dansk Sygehus Institut. Institutets uppgift skall vara att främja och samordna insamling och förmedling av information samt att bedriva forskning och utvecklingsarbete angående planläggning och rationalisering av sjukhusväsendet. Den föreslagna samordningen av kvalitetskontrollen och normalvärdesinsamlingen vid de nordiska kliniskt-kemiska sjukhuslaboratorierna är en uppgift som av naturliga skäl kommer in under det planlagda Dansk Sygehus Instituts arbetsområde. *Universitetet i Bergen* åberopar yttrande från *Det medisinske fakultet*, som anser förslaget vara av stor betydelse och att Norge därför bör ställa medel till förfogande för ett nordiskt sekretariat.

Med hänsyn till försöksverksamhetsn värde för främst hälsovården

tillstyrker *Svenska landstingsförbundet* förslaget att ställa medel till förfogande till ett nordiskt sekretariat. *Göteborgs universitet, medicinska fakulteten*, anser att det skulle vara av stort värde att ett sekretariat för insamling av material, spridande av information etc. etableras i Norden. Under senare år har man blivit alltmer uppmärksam på nödvändigheten av att laboratorieundersökningar utförda vid skilda sjukhus ger likartade resultat.

Linköpings högskola, medicinska fakulteten, finner det synnerligen önskvärt att det föreslagna nordiska sekretariatet tillskapas för att sammanställa och informera om resultat av analyskontroll inom olika sjukvårdsområden. Vissa frågor angående kvalitetskrav löses lämpligast i samarbete med de nordiska länderna vid det föreslagna sekretariatet. Man betonar dock att det föreslagna sekretariatet inte kan ersätta det arbete för kvalitetskontroll inom sjukvårdsregionerna som sjukvårdshuvudmannen för närvarande bekostar. Vad gäller normalvärdesinsamlingen, anser fakulteten, att det föreslagna sekretariatet skulle kunna bidra till att laboratorieläkare enas om användande av gemensamt rekommenderade normalvärdesgränser för de vanligast förekommande analyserna. Ett ökat behov av att erhålla närmare karakteriserade normalvärdesgränser föreligger genom den ökade användningen av klinisk-kemiska analyser inom förebyggande hälsovård.

Kostnaderna för det planerade sekretariatet har i förslaget beräknats till 111 500 svenska kronor per år. I första hand avses medel utgå under en försöksperiod om tre år. Nordisk förening för *klinisk kemi och klinisk fysiologi* framför att då organisationsarbetet för regional kvalitetskontroll redan påbörjats är det föreningens förhoppning att medel ställs till förfogande så tidigt som möjligt för verksamheten. *Foreningen af Sygehusadministratorer* i Danmark menar att förslaget bör stödjas därför att det skulle innebära större säkerhet i patientbehandlingen men också för att det på längre sikt måste innebära en ekonomisk besparing. De myndigheter som ställer medel till förfogande bör dock ha insyn över hur medlen förbrukas.

Universitetet i Oslo, Det medisinske fakultet, anser att det finns ett klart behov av nordiskt samarbete för att erhålla standardiserade analysmetoder. Särskilt viktigt är att det etableras bättre normalvärden för olika befolkningsgrupper för att möjliggöra en riktig tolkning av analysresultaten. Dessa uppgifter ryms emellertid inte inom de nordiska föreningarnas ekonomiska ramar utan ett offentligt stöd erfordras. Det föreslagna samarbetet innebär höjd medicinsk standard vid nordiska sjukhus och medför bättre resultat både ur medicinsk och ekonomisk synpunkt. *Universitetsdirektøren vid Oslo Universitet* ansluter sig till detta uttalande. Även *Institut for klinisk biokjemi vid Oslo universitet* vill starkt understryka att den nordiska föreningen får ekonomiska möjligheter att genomföra dessa uppgifter.

Svenska landstingsförbundet framhåller att förslaget innebär att sjukvårdshuvudmännen påtar sig vissa kostnader för inköp av kontrollserum och för arbetskraft i samband med provtagning och expediering av prover från laboratorierna. Den föreslagna försöksverksamheten medför emellertid förbättringar och fördelar för berörda länder, varför man anser att medel bör ställas till försöksverksamhetens förfogande. *Uppsala universitet, medicinska fakulteten*, finner de beräknade kostnaderna rimliga med hänsyn till de fördelar som kan vinnas.

3. Utskottet

Medlemsförslaget avser en nordisk verksamhet inom det klinisk-kemiska sjukhuslaboratoriesamarbetet. Denna verksamhet har två syften. För det första avser den att åstadkomma en samordning av kvalitetskontrollen av sjukhuslaboratoriernas analysmetoder. En effektiv kvalitetskontroll är betydelsefull med hänsyn till analysresultatens utnyttjande för diagnostik och terapi. För det andra syftar verksamheten till att samordna insamling och bearbetning av normalvärden. För att få fram tillförlitliga normalvärden fordras att man har ett relativt omfattande befolkningsunderlag. Varje nordiskt land för sig anses icke ha ett befolkningsunderlag som lämpar sig för undersökningar av ifrågavarande slag. De nordiska länderna tillsammans skulle däremot kunna utgöra ett lagom stort område för detta ändamål.

Utskottet finner av föreliggande material att ett stort behov föreligger av dels en systematiserad kvalitetskontroll av utförda klinisk-kemiska undersökningar dels ökad kunskap om normalvärden för hit hörande undersökningar. Nordisk förening för klinisk kemi och klinisk fysiologi, som är ett gemensamt organ för motsvarande nationella föreningar i Danmark, Finland, Norge och Sverige, har utfört ett icke obetydligt arbete under senare år på ifrågavarande område. Dessa preliminära försök med en nordisk kvalitetskontrollundersökning har starkt understrukt behovet av en fortsatt och utökad kvalitetskontroll med en enhetlig nordisk utformning av metoder och kvalitetskrav. Det initiativ som Nordisk förening för klinisk kemi och klinisk fysiologi tagit synes vara värdefullt med hänsyn till att härigenom de kemiska analyserna kvalitativt anses kunna förbättras, vilket också höjer den medicinska standarden vid sjukvårdsinrättningarna.

Cheferna för de nordiska centrala hälsovårdsmyndigheterna har vid möte i juni 1972 också konstaterat att den hittills bedrivna kontrollverksamheten på nordisk bas varit synnerligen värdefull och ansett fortsatt ökad verksamhet i den form som föreslagits av föreningen mycket angelägen.

Utskottet finner att en intensifiering av här nämnda samarbete kräver att de nordiska länderna påtager sig ansvaret för driften av det sekretariat som Nordisk förening för klinisk kemi och klinisk fysiologi startat

och för närvarande driver. Utskottet vill således tillstyrka att medel ställs till förfogande till sekretariatet. Kostnaderna beräknas till 111 500 kr. per år under i första hand en försöksperiod om tre år. Erfarenheterna av försöksverksamheten torde utvisa huruvida ekonomiskt stöd erfordras även efter försöksperiodens slut.

Vid bedömning av värdet av nordiskt arbete rörande kvalitetskontroll och normalvärdesinsamling bör uppmärksammas att detta ej endast är betydelsefullt för sjukhusarbetet utan även för den förebyggande hälsovården i respektive land. I de nordiska länderna har under senare år insamlats värdefullt material om befolkningens hälsotillstånd, vilket varit av stor betydelse för den förebyggande hälsovården. Sådana befolkningsundersökningar baseras i väsentlig grad på kliniskt kemiska analyser.

Under återopande av vad ovan anförts föreslår socialpolitiska utskottet att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att ställa medel till förfogande till ett nordiskt sekretariat för samordning av kvalitetskontroll och normalvärdesinsamling vid de kliniskt-kemiska sjukhuslaboratorierna i de nordiska länderna.

Oslo den 17 november 1972

<i>Kristian Albertsen (S)</i>	<i>Pentti Antila (Skyp)</i>	<i>Roald Bye (A)</i>
<i>Poul Dalsager (s)</i>	<i>Bjarni Guðnason (SF)</i>	<i>Sven Hammarberg (s)</i>
<i>Lars Lindeman (Sd)</i>	<i>Knut Johansson (s)</i>	<i>Gerda Møller (KF)</i>
<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>	<i>Salve Salvesen (A)</i>	<i>Egil Aarvik (Kr. F)</i>
		Förman
	<i>Saimi Ääri (K)</i>	

Medlemsförslag

om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC)

(Väckt av Poul Dam, Poul Hartling, Niels Helveg Petersen, Ingemar Mundebo, Orla Møller, Per Olof Sundman och Pekka Tarjanne)

Ett närmare nordiskt samarbete på den teoretiska atomforskningens område har länge ansetts önskvärt både för att undvika dubbelarbete och med hänsyn till de stora investeringar som behövs för forskningsanläggningar. Nordiska rådet har antagit ett antal rekommendationer på detta område. Sålunda ledde rekommendationerna nr 21/1956 och nr 10/1957 angående ökat samarbete beträffande atomforskning och atomenergins fredliga bruk till upprättande av Nordisk institut för teoretisk atomfysik (Nordita). Rådets rekommendation nr 3/1966 angående samarbete på elementarpartikelfysikens område kom emellertid ej att genomföras då man då ansåg sig böra koncentrera sig på samarbetet inom CERN. Det bakomliggande förslaget avsåg en protonaccelerator och kunde därför uppfattas som ett alternativ till CERN. Nyligen har en grupp nordiska forskare framlagt ett förslag om inrättande av en nordisk accelerator av en annan typ som täcker ett forskningsområde som synes ha särskilt goda framtidsutsikter.

Avgörande för utvecklingen av den moderna kärnfysiken är tillgången på accelerators, som kan accelerera partiklar (joner) till en tillräckligt hög energi för att möjliggöra ett detaljerat studium av atomkärnans struktur. Allmänt gäller därvid att ju finare detaljer man vill studera desto högre energi krävs av partikelstrålen. Detta är t. ex. skälet till att man bygger den nya högenergiacceleratorn för protoner (den lättaste jonen) i CERN — man önskar finna ny information om elementarpartiklarnas finare struktur. För den djupare förståelsen av det mångkropparsystem som atomkärnorna utgör, till skillnad från det fåkropparsystem som elementarpartiklarna utgör, är det således nödvändigt att forskare får till sitt förfogande strålar av partiklar av tyngre slag (tungta joner) och av högre energi än vad som i dag finns tillgängligt. Man skall här ha klart för sig vikten av vidgade kunskaper om atomkärnornas struktur, då de ju dels utgör vår vardagliga och omedelbara omgivning och dels på grund härav sådan kunskap kan förväntas få direkt teknisk tillämpning.

Kärnforskningen har under senare år fått nya stora utvecklingsperspektiv till följd av starkt förbättrade tekniska och teoretiska hjälpmedel. I de nordiska länderna finns ett stort behov av en förnyelse och utbygg-

nad av de acceleratorer, som är en förutsättning för deltagande i den internationella forskning, där utvecklingsperspektiven är störst. En sådan utbyggnad skulle emellertid ställa mycket stora krav på de enskilda ländernas budget. Det synes mot denna bakgrund och med hänsyn till det intensiva samarbete som redan äger rum mellan nordiska fysiker naturligt att samordna insatsen så att de vetenskapliga, tekniska och ekonomiska resurserna kan utnyttjas på bästa möjliga sätt.

Mot bakgrund härav har en grupp nordiska forskare framlagt ett förslag om inrättande av Nordisk accelerator centrum (NORDAC), som föreslås förlagt till Risø i nära kontakt med Niels Bohr Institutet och Nordisk institut for teoretisk atomfysik (Nordita) (*se Tillägg*). Härigenom skulle det skapas möjligheter att på ett tekniskt och ekonomiskt försvarbart sätt konstruera en förstklassig accelerator, i vilken de flesta joner accelereras till energier tillräckligt höga för att inducera de kärnreaktioner som kan önskas bli föremål för studium. En dylik accelerator, där de tyngsta joner kan accelereras tillräckligt för att åstadkomma kärnreaktioner i de tyngsta ämnen anses utgöra den i nuvarande läge utan tvekan lämpligaste basutrustningen för ett nordiskt kärnfysikaliskt laboratorium. — Det gäller här alltså frågeställningar av annorlunda natur än den grundforskning som bedrivs i CERN. Etableringskostnaderna beräknas till 100 miljoner danska kronor och de årliga driftskostnaderna till 12 miljoner danska kronor.¹ Förslaget avser även ett samarbete inom ramen för befintliga resurser. För att ytterligare stärka detta har möjligheterna att etablera en officiellt erkänd samarbetskommitté för detta forskningsfält nyligen undersökts. En sådan samarbetskommitté skulle även kunna fungera som förslagsställare och embryo till ett större nordiskt samarbete. I denna senare fråga föreligger ett konkret förslag ställt till Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden, att en sådan kommitté bildas och att respektive forskningsråd utser två ledamöter var att ingå i densamma. Det har beräknats, att en sådan kommitté för sitt arbete kan behöva ett årligt anslag om 250 000 danska kronor för att kunna stödja ett gemensamt utnyttjande av nuvarande installationer.

Bakgrunden till förslaget är dels ett under 1960-talet intensifierat, vetenskapligt samarbete inom experimentell, acceleratorbaserad forskning, dels det faktum att inget av de nordiska länderna rimligen orkar med den investering som krävs för en internationellt sett god ambitionsnivå, medan Norden gemensamt bör ha förutsättningar för detta. Just i Norden finns en internationellt erkänd tradition och vetenskaplig kapacitet inom detta forskningsområde. Det kan vidare påpekas att en placering vid Risø i nära anslutning till Niels Bohr Institutet och Nordita ger särskilt värdefulla möjligheter att utnyttja dessa institutioners omfattande nät av internationella kontakter som ger möjligheter till aktiv medver-

¹ Siffrorna avser 1970 års kostnadsläge.

kan av forskare både från de utvecklade länderna i öst och väst och från utvecklingsländerna.

Förslaget har aktualiserats något olika i de olika länderna, och det kan nämnas att i Danmark har förslaget bemötts mycket positivt och givits hög prioritet. I Sverige har institutionscheferna för de ledande institutionerna inom kärnstrukturforskning i skrivelse till utbildningsdepartementet anhållit om ett ställningstagande.

I skrivelsen framhålles att för Sveriges del situationen tidigare varit tillfredsställande, vilket till en del kan förklara den starka ställning som svensk vetenskap har på detta område, men numera radikalt försämrats. Under hela 1960-talet tillkom endast en accelerator, tandemacceleratorn i Uppsala, och den kan inte längre betecknas som någon modern anläggning. Följden av detta är att svensk kärnfysik i allt mer ökad omfattning står utan möjlighet att följa med i den internationella utvecklingen på sitt område. Dessa svårigheter kommer speciellt att bli besvärande under senare delen av 1970-talet. Samtidigt finns en tendens att de moderna acceleratorerna blir alltmer komplicerade och kostnadskrävande. En naturlig lösning på detta problem, som är gemensamt för många mindre nationer, är internationellt samarbete. I fysikerkreter i de nordiska länderna finns stort intresse för ett nordiskt projekt av detta slag. För Finlands del diskuteras för närvarande uppförande av två mindre accelerators, som dock ej kan ersätta deltagande i ett projekt av den föreslagna storleksordningen, och den norska kärnforskningen är beroende av samarbetet med Danmark och Sverige för tillgång till accelerators.

Förslaget om NORDAC berördes i det danska folketingets debatt om kulturavtalet, varvid det framhölls bl. a. av undervisningsministern, att ett sådant projekt skulle ge kultursamarbetet och kulturavtalet ett stort lyft från starten, om ett så stort projekt skulle bli det första inom ramen för kulturavtalet. Som medlemmar i Nordiska rådet vill vi gärna instämma i denna bedömning.

Mot bakgrund av ovanstående får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ställa erforderliga medel till förfogande för inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC).

København, Stockholm och Helsingfors den 19 april 1972

Poul Dam (SF) Poul Hartling (V) Niels Helveg Petersen (RV)
Ingemar Mundebo (fp) Orla Møller (S) Per Olof Sundman (c)
Pekka Tarjanne (Lkp)

*TILLÆGG***Indstilling om Nordisk Acceleratorfysik***Forord*

Den foreliggende indstilling om nutidig og fremtidig acceleratorfysik i Norden er resultatet af et samarbejde mellem følgende nordiske fysikere:

Bergkvist, Karl-Erik	Forskningsinstitutet för Atomfysik, Stockholm
Bohr, Aage	Niels Bohr Institutet, København
Brenner, Mårten	Abo akademi, Abo
Dubois, Jean	Chalmers tekniska högskola, Göteborg
Elbek, Bent	Niels Bohr Institutet, København
Forkman, Bengt	Lunds universitet/Lunds tekniska högskola, Lund
Graue, Arnfinn	Universitetet i Bergen, Bergen
Hjort, Sven	Forskningsinstitutet för atomfysik, Stockholm
Johansson, Arne	Uppsala universitet, Uppsala
Kantele, Juhanni	Jyväskylän universitet, Jyväskylä
Nathan, Ove	Niels Bohr Institutet, København
Nielsen, Karl Ove	Aarhus universitet, Århus
Ryde, Niels	Chalmers tekniska högskola, Göteborg
Siivola, Antti	Helsingfors universitet, Helsingfors
Simons, Lennart	Helsingfors universitet, Helsingfors
Tangen, Roald	Universitetet i Oslo, Oslo
Tibell, Gunnar	Gustaf Werners institutet, Uppsala
Tjømm, Per Olav	Universitetet i Oslo, Oslo
Wiedling, T.	Aktiebolaget atomenergi, Studsvik
Wene, Clas-Otto	Lunds universitet/Lunds tekniska högskola, Lund

1) Indledning

Denne indstilling indeholder forslag om samordning af den nordiske indsats indenfor de grene af fysiken, som udnytter partikelacceleratorer med lav eller middelhøj energi. Der tænkes her i første række på kernefysiken, men som bekendt har acceleratorer også i stigende grad fundet anvendelse indenfor områder som atomfysik, faststoffysik og biologi. Derimod behandler indstillingen ikke de helt specielle forhold, som knytter sig til anvendelsen af acceleratorer med meget høj energi indenfor elementarpartikelfysiken, og som de nordiske lande deltager i gennem CERN.

På baggrund af de senere års rivende udvikling af nye tekniske hjælpemidler og teoretiske metoder kan man indenfor kernefysiken forvente en række nyopdagelser, som vil udvide kendskabet til materiens opbygning og samtidig belyse fænomener af meget generel fysisk karakter. Det må derfor tillægges stor vægt, at forskningsinstitutionerne i Norden også i fremtiden kommer til at råde over det nødvendige eksperimen-

telle udstyr til kernefysisk forskning. Dette vil i første række sige en moderne accelerator.

Indstillingen tager derfor sigte på en situation, som vil opstå før 1980, på hvilket tidspunkt man må regne med, at de nuværende og hidtil planlagte kernefysiske accelerators ikke vil være konkurrencedygtige på internationalt plan. Dog vil der ved disse anlæg fortsat kunne drives vigtig forskning under forudsætning af, at der sker en specialisering til områder, som ikke stiller særlige krav til acceleratoren.

Når anskaffelsen af en moderne accelerator i denne indstilling tages op på nordisk basis, er det i erkendelse af, at de tiltag der må gøres, kommer til at overstige de enkelte landes budgetrammer indenfor naturvidenskaben, således at indsatsen må samordnes, dersom man fortsat skal være med i udviklingen.

De i det følgende fremlagte planer har et langsigtet aspekt, som består i planlægning og opbygning af en accelerator, som må stå færdig omkring sidste halvdel af syvtitallet, samt et kortsigtet aspekt, som består i at udvikle og intensivere det allerede eksisterende samarbejde i Norden omkring de eksisterende accelerators.

I det følgende skal der først gives en kort oversigt over acceleratorfysikens stilling i Norden i dag (2). Dernæst skal en udbygning af det eksisterende samarbejde behandles (3). De almene fysiske problemstillinger af betydning for den fremtidige forskning ved hjælp af accelerators omtales i (4). I store træk tages der stilling til de problemer, der vil være knyttet til et fremtidigt nordisk samarbejde om bygning og drift af et større acceleratoranlæg (5). Endelig er de økonomiske rammer for dette samarbejde skitseret i (6).

2) *Acceleratorfysik i Norden i 1970*

2.1. *Historisk udvikling*

Set under eet har Norden spillet en betydelig rolle i udviklingen af den moderne atom- og kernefysik. I den sidste menneskealder har milieuet omkring Niels Bohr været det betydeligste. Det af ham skabte institut har også efter Niels Bohrs død opretholdt en internationalt ledende position inden for teoretisk og experimentel kernefysik. Men både Finland, Norge og Sverige deltog tidligt i kernefysisk forskning, og samtlige lande har ydet betydelige bidrag inden for sine arbejdsområder og har en stærk international stilling. Samlet repræsenterer Norden i dag en stærkere gruppe i kernefysik end nogensinde tidligere.

Udover kernefysiken har der i de senere år været en stigende udnyttelse af accelerators til atomfysiske, faststoffysiske og biologiske undersøgelser, og flere forskningsgrupper i Norden arbejder nu med problemer i grænseområderne mellem disse discipliner og kernefysiken.

Ved flere af de nordiske universiteter har den kernefysiske forskning spillet en vigtig rolle for skabelsen af et undervisningsmilieu. En stor del af undervisningspersonalet har gennem kernefysikken deltaget i avanceret forskning lige som et meget stort antal hovedfagsstudenter har fået almen træning i forskningens metoder på kernefysiske institutter og laboratorier. Kernefysisk forskning har været præget af en fremskredet teoretisk forståelse koblet til en kompliceret experimentel virksomhed, og feltet har strakt sig fra den rene kvanteteori over store numeriske beregninger til praktiske ingeniøropgaver og elektroniske eksperimenter. Kernefysikerne har derfor også været pionerer på en række tekniske områder af samfundsmæssig betydning, senest ved brug af elektroniske regnemaskiner direkte koblet til eksperimenterne.

2.2. Eksisterende accelerators og mindre udbygningsplaner

En samlet oversigt over de i 1970 eksisterende acceleratorinstallationer er givet i tabel 1 (se s. 549), mens det tilknyttede personale, hovedfagsstudenter og de med driften forbundne udgifter fremgår af tabel 2 (se s. 550).

Som det ses af tabel 1, er de fleste acceleratorinstallationer i Norden af forholdsvis gammel dato. Det mest tidssvarende instrument er Niels Bohr Institutets nyinstallerede Super FN tandem accelerator, som i en årrække vil være et flexibelt instrument til kernefysiske præcisionsundersøgelser. Niels Bohr Institutets basisudstyr vil i de nærmeste år blive forøget med en til acceleratoren koblet regnemaskine og en stor mangevinkelspektrograf. Også tandem acceleratorene i Århus og Uppsala vil blive værdifulde forskningsinstrumenter, som i kraft af de tilknyttede brugergruppers erfaringer indenfor vidtspredte områder af kernefysikken og atomfysikken vil få en stor bredde i forskningsprogrammerne.

Laboratoriet i Uppsala er af national karakter og kan ligeledes tænkes anvendt på nordisk basis. Det vil blive udstyret med moderne databehandlingsudstyr og et injektorsystem for pulserende ionstråler.

I Sverige findes der to store cyklotroner, en ved forskningsinstitutet för atomfysik i Stockholm og en anden ved Gustaf Werners institutet i Uppsala. Begge steder foreligger der planer for modernisering, som vil gøre begge maskiner til værdifulde forskningsinstrumenter på en række områder, hvor tandem acceleratorenes energi er utilstrækkelig.

Stockholm cyklotronen er på mange områder forældet og råder kun over et meget begrænset laboratorieareal. Ikke desto mindre findes der omkring den et meget aktivt forskningsmilieu, som i de senere år på en række områder har gjort en banebrydende indsats.

Cyklotronens øjeblikkelige udbygning sigter mod en ydre stråle af tunge ioner med relativt god energiopløsning. De videre moderniseringsplaner er afhængige af, hvorvidt et af institutet fremlagt forslag

om en helt ny accelerator gennemføres. En udbygning af forskningsmulighederne ved den gamle cyklotron skønnes at ville kræve yderligere 5 millioner svenske kroner.

I alle tilfælde vil Stockholm cyklotronen på meget væsentlig måde kunne indgå som et led i de fremtidige nordiske planer, da fysikerne herved vil få adgang til tunge ioner med høj energi også i den periode, der ligger forud for færdiggørelsen af en fælles nordisk accelerator.

Synchrocyclotronen på Gustaf Werners institut er planlagt ombygget til en sektorfokuserende synchrocyclotron indenfor de nærmeste år. Udover en proton stråle på 190 MeV vil der også være mulighed for stråler af tungere ioner til og med ^{12}C . Denne accelerator har allerede i lang tid været intensivt udnyttet af nordiske fysikere, hvilket givet også vil blive tilfældet, når de nye, attraktive stråle kvaliteter og -arter bliver realiserede.

Elektronsynchrotronen i Lund udnyttes i stort omfang til kernefysisk forskning, specielt studiet af højenergetiske kernefotoprocesser. Desuden drives der forskning i elementarpartikelfysik ved acceleratoren. Som følge af installationen af en ny injektor er synchrotronens præstationer nu fuldt sammenlignelige med tilsvarende accelerators andesteds. Der er således gode muligheder for at udvide virksomheden også indenfor rammerne af et nordisk samarbejde.

Tabel 1 viser, at der i Norden findes et større antal Van de Graaff accelerators i energiområdet 1—5 MeV. Denne type accelerator har dannet grundlaget for en stor del af den experimentelle kernefysiske forskning på de pågældende institutioner og har desuden spillet en stor rolle i forbindelse med undervisningen af specialestudierende. Tyngdepunktet for virksomheden ved disse maskiner er i de seneste år blevet forskudt fra kernefysisk grundforskning mod andre forskningsfelter såsom atomfysik, faststoffysik og astrofysik.

Van de Graaff accelerators i Göteborg og Oslo er for nylig blevet gennemgribende moderniserede, hvorved man påregner at opnå højere energi og større driftssikkerhed. Samtidig har man lagt stor vægt på udviklingen af avanceret måle- og registreringsteknik og på metoder og udstyr til elektronisk databehandling.

Som et eksempel på de muligheder et lille laboratorium har for at kunne deltage i kernefysisk forskning, kan man betragte den lille cyklotron, som i 1971 installeres på universitetet i Jyväskylä. De totale omkostninger for denne maskine beløber sig til 1,7 millioner finske mark, og den vil muliggøre en række undersøgelser, som ikke kræver for høj energi, men temmelig god opløsningsevne. Desuden vil den være et værdifuldt instrument for udviklingen af nyt instrumentelt udstyr og for undervisningen af studerende.

Det bør dog betones, at denne accelerator ikke er tænkt som en national accelerator, men mere må henregnes til den type basisudstyr,

som naturligt hører til på et universitet, som beskæftiger sig med kernefysisk undervisning og forskning.

3) *Nuværende nordisk samarbejde*

3.1. *Samarbejds mønster*

Der har i flere år været et intensivt samarbejde mellem adskillige af de nordiske acceleratorgrupper. De større og mere avancerede installationer har været udnyttet af grupper fra de mindre institutioner, ligesom der har været bestræbelser imod til et givet experiment at udnytte den accelerator indenfor Norden, som var bedst egnet til formålet. Det eksisterende samarbejde af denne art er skematisk illustreret på fig. 1,¹ som tydeligt understreger, at hovedcentrene for samarbejdet har været forskningsinstituttet för atomfysik i Stockholm og Niels Bohr Institutet i København.

Det samarbejde, der har fundet sted mellem de nordiske acceleratorgrupper, har taget en række forskellige former, men har mere været baseret på personlige kontakter mellem de enkelte forskere end på nogen udtalt politik fra de implicerede institutioner. Arbejdet har derfor også været begrænset til områder, hvor eksisterende apparatur og faciliteter direkte har kunnet anvendes, og udgifterne har i det store og hele kunnet indskrænkes til rejse- og opholdsudgifter, som omend med nogen vanskelighed har kunnet afholdes af institutternes årlige bevillinger.

Som et mål for omfanget af det nuværende samarbejde kan det nævnes, at andelen af samnordiske publikationer i årene 1965—1969 ved Fysisk institutt i Oslo og ved Niels Bohr Institutets tandem laboratorium begge steder har været så høj som 40 procent. Institutterne i Åbo, Bergen, Stockholm og Uppsala har andele, som varierer mellem 10 procent og 20 procent. Den samnordiske publikationsvirksomhed har generelt været stærkt stigende i de senere år.

I en oversigt vedrørende nordisk kernefysisk samarbejde må man også nævne projektet ISOLDE, hvor de nordiske lande og enkelte andre europæiske lande udnytter synchrocyklotronen ved CERN til studium af atomkerner langt fra stabilitetslinien. Denne forskning er af rent kernefysisk karakter og vil fortsat kun udgøre en mindre del af den samlede kernefysiske forskning i Norden. Virksomheden ved ISOLDE finansieres ikke af CERN bevillingerne til elementarpartikelfysiken.

3.2. *Udbygning af eksisterende samarbejde*

Uanset om planerne om en fælles acceleratorinstallation realiseres eller ej, vil det være ønskeligt at fremme det ovenfor beskrevne samarbejds mønster i det næste decennium. Det skal imidlertid fremhæves,

¹ Här ej tryckt.

at samarbejdet nu har nået et omfang, hvor dets videre udvikling vil forudsætte bevillinger øremærket til dette særlige formål. Relativt beskedne midler vil på væsentlig måde kunne fremme den fælles nordiske videnskabelige produktion på dette område, hvis midlerne kan anvendes til ophold af kortere eller længere varighed og til indkøb af apparatur eller materialer, som direkte medgår til de fælles projekter. Udgifter af denne art har det som hovedregel været vanskeligt at få dækket på eksisterende institutbudgetter. I denne forbindelse skal det fremhæves, at der i flere af de nordiske lande nu sigtes mod at lægge uddannelsen af yngre forskere i mere faste rammer (licentiatordning, doktorexamen, etc.). Lettere adgang til udnyttelse af faciliteter i de øvrige nordiske lande vil være af uvurderlig betydning for denne gruppe.

Mens det hidtidige samarbejde i hovedsagen har drejet sig om rent videnskabelige problemer, står man allerede nu foran en periode, hvor alene omfanget af de opgaver, man møder indenfor experimentalfysikken, vil nødvendiggøre et samarbejde også om tekniske problemer. Som et eksempel herpå kan det nævnes, at der for tiden foregår et udviklingsarbejde på Fysisk institutt i Bergen på et apparatur til automatisk registrering af spor i fotografiske plader. Denne indsats må ses som en direkte følge af behovet for hurtig dataanalyse ved Niels Bohr Institutets under konstruktion værende mangevinkelspektrograf. Som et yderligere eksempel kan nævnes, at finske acceleratorteoretikere opholdt sig ved Gustaf Werners institut i den periode, hvor den tidligere omtalte ombygning af synchrocyclotronen blev projekteret.

Af det foregående vil det fremgå, at relativt beskedne midler vil være tilstrækkelige til at opretholde og i nogen grad udvikle det samarbejde, som hidtil er forekommet. Det skal i denne forbindelse understreges, at det for flere af de institutioner, som er deltagere i samarbejdet, har været vanskeligt at opnå bevillinger til rejser og ophold i de andre nordiske lande. Det vil derfor være meget værdifuldt, dersom der på nordisk basis kunne oprettes en fond, hvis midler direkte skulle anvendes til fremme af acceleratorfysisk samarbejde. En sådan fond kunne f. ex. administreres af repræsentanter for de på side 532 nævnte institutioner. Man kunne ved uddeling af fondens midler særlig søge at bedre de mindre institutioners muligheder for at bidrage til den fælles forskningsvirksomhed.

Det skal yderligere fremhæves, at en konkretisering af de i afsnit 5 behandlede planer for et fælles acceleratorcentrum i de indledende faser vil stille krav om beløb til dækning af rejseomkostninger, studieophold og eventuel indkaldelse af udenlandske eksperter.

Uden at opstille noget egentligt budget for en fælles fond vil man skønne, at et samlet beløb på 250 000 danske kroner pr. år vil dække en række af de mest påtrængende behov. Det er tanken uaf-

hængigt af nærværende indstilling at fremlægge forslag om en sådan bevilling.

4) *Almene problemstillinger i kernefysiken*

4.1. *Kernefysiken og dens tilgrænsende forskningsområder*

En række af de forskningsopgaver og problemstillinger, som kan forventes at præge kernefysikens udvikling fremover, er behandlet i appendix. Dette afsnit skal derfor kun fremhæve righoldigheden af de nye fænomener, der vil blive tilgængelige for forskningen, den almene art af de fysiske problemstillinger og sammenhængen med tilgrænsende videnskaber.

Studiet af kvantefænomener er i vor tid især koncentreret om tre forskningsfelter:

1. De atomfysiske fænomener, der er betinget af elektronernes binding i kernerens Coulomb felt (atom-, molekyl- og faststoffysik). Disse fænomener er i det væsentlige karakteriserede ved energikvanter op til en størrelsesorden af nogle keV.

2. De kernefysiske fænomener, der fremkommer som følge af dannelsen af sammensatte systemer af nukleoner bundet ved de stærke vekselvirkninger. Disse fænomener er karakteriserede ved energikvanter af størrelsesorden 100 eV til 100 MeV.

3. De fænomener, der er knyttet til nukleonernes struktur og dennes sammenhæng med existensen af de andre "elementar partikler". Disse fænomener er især karakteriseret ved energikvanter, der overstiger nogle hundrede MeV.

De forskellige områder af kvantefysiken må ses i sammenhæng, og et fælles hovedtema i udviklingen er udforskningen af de lovmæssigheder, der gælder for systemer med mange frihedsgrader. Mange af de problemstillinger, som f. ex. rækkevidden af symmetribetragtninger, kollektive excitationer og koblingen mellem de elementære excitationer, optræder da også i modificeret udformning på de tre nævnte felter, og udviklingen har været præget af et frugtbart vekselspil mellem de forskellige grene af kvantefysiken.

Kernefysiske processer optræder kun yderst sjældent i den os umiddelbart omgivende natur, hvilket hænger sammen med, at vi lever på en planet, hvor overfladetemperaturen svarer til energikvanter på kun brøkdele af elektronvolt. Den overvejende del af stofkoncentrationerne i universet befinder sig imidlertid under så høje temperaturer og tryk, at energiudvekslinger ved kerneprocesser spiller en afgørende rolle. Udforskningen af stjernernes udvikling og problemerne om grundstoffordelingen og isotopsammensætningen af stoffet i de forskellige dele af universet er derfor intimt knyttet til studiet af atomkernerens egenskaber. På dette forskningsfelt, hvor stellarastronomien, kernefysiken, gravitationsteorien og studiet af den primære kosmiske stråling støder op til

hverandre, besidder man fra nordisk side gunstige forudsætninger for en frugtbar indsats.

Den teknik og de målemetoder, som er knyttet til kernefysisk forskning, har i stigende grad fundet anvendelse ved studiet af atom- og faststoffysiske fænomener. På dette felt, hvor der i Norden findes særlige traditioner og interesser, er der i de seneste år sket betydelige fremskridt som f. ex. opdagelsen og udforskningen af strengeffekterne og excitation af optiske tilstande ved hjælp af atomare sammenstød. Det har også vist sig muligt at undersøge kemiske strukturer ved hjælp af elektronspektroskopi med høj opløsningsevne. Adgangen til ionstråler med større ladning og gennemtrængningsevne vil give nye muligheder for at studere disse og beslægtede emner.

Det skal til slut understreges, at stråler af lette ioner med tilstrækkelig energi har været udnyttet til radiobiologisk experimentel forskning og til klinisk arbejde bl. a. ved synchrocyclotronen i Uppsala. Det må forventes, at højenergetiske partikler i fremtiden vil blive af betydning for klinisk radiokemi, radiokirurgi og radioterapi.

4.2. *Den experimentelle udvikling*

På accelerator området er der i de senere år skabt mulighed for at frembringe ionstråler af forbedret kvalitet, af mere varieret art og dækkende større energiområder.

For eksempel var maksimal spændingen for de første tandem maskiner (1960) ca. 6,5 MV, medens man i dag arbejder ved 11 MV terminal spænding, og maskiner i 15—20 MV området er under konstruktion. En tilsvarende udvikling er sket på cyklotron området, hvor fremkomsten af "spiral" cyklotronen har medført en stærkt forbedret kvalitet af den ydre ionstråle. Der er cyklotroner i drift, som kan levere proton ionstråler fra 10 MeV til 60 MeV med en energispredning på 15—25 keV.

Den seneste udvikling har vist, at man af en tandem maskine (injektor) og en åben-sektor cyklotron kan opnå en meget gunstig kombination. Ud fra dette princip kan man projektere (og bygge) accelerators, som på næsten alle punkter tilfredsstiller kravene om energiområde, energipræcision og arsenal af kerneprojektiler, således som de må forventes at stilles af de i appendix skitserede forskningsområder.

De tekniske problemer, der rejser sig i denne forbindelse, er blevet behandlet af en særlig komité af nordiske fysikere, hvilket har resulteret i en betænkning, som skitserer en række alternative muligheder for en accelerator baseret på en tandem-cyklotron kombination.

Sideløbende med acceleratorudviklingen er der sket en række gennembrud i fremstillingen af detektorer og andre kernefysiske måleinstrumenter, i retning af forøget følsomhed, specificitet og nøjagtighed. Mange af disse fremskridt har været knyttet til udviklingen på faststoffysikens område. Som eksempler kan nævnes germanium-lithium tælleren

til registrering af γ -stråling, dE/dx følsomme tællerteleskoper til ladet-partikel spektroskopi, og forbedrede mangevinkel elektromagnetiske spektrografer for tunge partikler.

Mange af disse avancerede målesystemer er næsten fuldstændigt integrerede med elektroniske databehandlingsanlæg. Den explosive udvikling på EDB området har næsten været en forudsætning for brugen af disse målesystemer, men yderligere har den moderne EDB teknik inspireret til udforskningen af nye områder af kernefysikken. Som et eksempel på det sidste kan nævnes den stærkt øgede indsats for undersøgelsen af kernereaktioner med tre slutprodukter, hvor alene kinematikken er så kompliceret, at "on-line" EDB anlæg er nødvendige. Ligeledes benyttes EDB teknik til "off-line" databehandling, og der arbejdes stærkt på at lade regnemaskiner overtage operationen af acceleratoerne.

5) Nordisk fællesaccelerator

5.1. Behov for acceleratorudbygning

Som det fremgik af afsnit 1 er der i hele Norden et stærkt behov for en udbygning af acceleratorkapaciteten ved de institutioner, som driver forskning indenfor kernefysik og en række tilgrænsende discipliner.

Udviklingen er imidlertid karakteriseret ved krav om stadig større og mere kostbare acceleratoer. Kravene til maximal energi, præcision, fleksibilitet og driftsikkerhed har sammen bidraget til at øge omkostningerne ved at drive kernefysisk forskning på de områder, hvor perspektiverne er størst. Dette er også stærkt kommet til udtryk i de adskillige planer, der har været fremlagt for udbygning på de enkelte nordiske forskningscentre. Disse projekter har imidlertid måttet ses i sammenhæng med udviklingen indenfor andre videnskabsgrene, som også er blevet stadig mere pengekrævende, og kun få af de fremlagte planer er indtil nu blevet realiseret.

5.2. Forslag om et Nordisk Accelerator Centrum

I denne situation er det naturligt at overveje en koncentration af den acceleratorfysiske forskning indenfor Norden gennem skabelsen af et Nordisk Accelerator Centrum, for hvilket der foreslås navnet NORDAC. Derved kan de midler, som bliver til rådighed for denne forskning, udnyttes til at fremme en indsats på et centralt fysisk forskningsområde, en indsats som ud fra ethvert synspunkt kan hævde sig. Med en første rangs fælles acceleratorfacilitet til rådighed vil de deltagende institutioner (basislaboratorierne) få mulighed for at drive forskning på et højt internationalt plan. Det er i denne forbindelse af største betydning, at der med de tidligere omtalte tandem-cyklotron kombinationer er skabt mulighed for på en teknisk og økonomisk forsvarlig måde at konstruere en accelerator, som dækker et stort område af energier og partikelarter, og som samtidig vil have fremragende stråleegenskaber. Den

nordiske tekniske acceleratorgruppe konkluderer da også, at en accelerator af denne type i øjeblikket er den mest attraktive mulighed for et fælles nordisk laboratorium.

Selvsagt kan et samarbejde af det omfang, som kræves for at skabe NORDAC, ikke gennemføres, uden at forskerne helhjertet går ind derfor. Som påpeget i afsnit 3 findes der allerede i dag et udstrakt og levende samarbejde indenfor området, som viser, at de problemer, som følger af geografisk placering, forskellig lokal baggrund og undervisningsforpligtelser på hjemmeinstitutionen i mange tilfælde har ladet sig overvinde. Der skal dog ikke lægges skjul på, at det for forskere ved en række institutioner vil være nødvendigt, at der gennem NORDAC skaffes muligheder for stipendier og støtte til kortere og længere ophold ved centret.

5.3. Forholdet mellem NORDAC og basislaboratorierne

I de indledende diskussioner om etableringen af NORDAC har intet problem spillet en større rolle end forholdet mellem basislaboratorierne og fælleslaboratoriet. Det er også klart, at der er en lang række hensyn, som her spiller ind, som f. ex. muligheden for at opretholde levende forskningsmilieuer på basislaboratorierne, problemet med undervisning af studerende og risikoen for, at deltagende institutioner stilles i skyggen af det centrale laboratorium.

Man har fra alle sider stærkt fremholdt nødvendigheden af, at et fælles nordisk accelerator laboratorium ikke bare bliver en konstruktion med radiel opbygning med en eneste accelerator i centrum og ingen accelerators ved de perifere institutioner. Man kan derfor ikke forestille sig en konstruktion, hvor alle grupper rejser til dette centrum for siden ved basisinstitutionerne blot at udføre databehandling, selv om dette er en vigtig del af ethvert experiment. Der må derfor i ethvert tilfredsstillende arbejdsmonster findes rige muligheder for perifer kommunikation.

En sådan plan vil kræve, at basisinstitutionerne gøres funktionsdygtige og attraktive. Det er ikke mindst ud fra et uddannelsessynspunkt nødvendigt, at der findes en acceptabel standard ved de experimentelle hjemmeinstitutioner, selv om uddannelsen, i hvert fald for de mere avancerede studenter vedkommende, sigter mod fortsat virksomhed i tilknytning til det fælles laboratorium.

Med væsentlige experimentelle ressourcer også på basisinstitutionerne vil det nordiske kernefysiske samarbejde få en struktur, som ikke blot indeholder en radiel kommunikation mellem basisinstitutionerne og NORDAC, men også et betydende perifert samarbejde basisinstitutionerne imellem. Denne sidste form vil i mangt og meget være en direkte fortsættelse af det allerede nu etablerede nordiske samarbejde.

I forbindelse med driften af et fælles laboratorium vil melde sig in-

spirerende opgaver med udviklingen af nyt apparatur. Sådanne udviklingsopgaver bør i videst muligt omfang løses på basisinstitutionerne, eventuelt gennem samvirke mellem flere institutioner, hvorved disses arbejde får øget værdi og perspektiv i sig selv og desuden bidrager til at styrke fællesskabet.

5.4. *NORDAC's organisation*

Institutets organisation og ledelse må tilpasses de retningslinier, som er angivet i det foregående afsnit. Således må man forudse et laboratorium, hvor man, når der ses bort fra mere teknisk prægede stillinger, kun har en relativt lille fast ansat stab. Hovedparten af den videnskabelige forskning vil ligge i hænderne på forskere fra de deltagende lande, som besøger laboratoriet i kortere eller længere tidsrum. Den ansatte videnskabelige stab (f. ex. i 3-årige kontraktstillinger) skal kun være stor nok til at sikre en rimelig kontinuitet i forskningen og en effektiv udnyttelse af apparaturet.

Det må endvidere anses for væsentligt, at de enkelte basislaboratorier og disse medarbejdere får let adgang til *NORDAC's* laboratorium eller faciliteter. Et enkelt brev eller en telefonsamtale bør i princippet være nok til at arrangere et besøg, og adgangen til acceleratoren bør så vidt muligt kunne fås med de begrænsninger, som sættes af den totale tid, som er til rådighed.

En traditionel pyramidal opbygning med en styrelse, en direktør, et laboratorienavn og en række afdelinger må anses for mindre hensigtsmæssig for en organisation, hvis primære grundlag er en række uafhængige basisinstitutioner. Yderligere må man tage i betragtning, at universiteternes styreform i disse år undergår store ændringer i retning af større medvirken og medleven af den enkelte ansatte.

Fig. 3¹ skitserer en løsere opbygget organisation, hvor hovedprincippet er, at medarbejderne ved *NORDAC* og basisinstitutionerne i nær kontakt sammensætter et laboratorieråd, hvoraf en ledelse, en videnskabelig leder og en teknisk-administrativ leder udnævnes. Ledelsen har ansvaret for laboratoriets drift. Den videnskabelige lederstilling bør besættes med en højt kvalificeret videnskabsmand, f. ex. for en 3-års periode, og hvervet skal så vidt muligt gå på omgang mellem de deltagende lande. I laboratorieråd og ledelse skelnes iøvrigt ikke mellem teknisk og videnskabeligt personale eller nationalitet.

Til at varetage forbindelserne med de enkelte regeringer (evt. Nordisk Råd) opnævnes af regeringerne efter indstilling fra basisinstitutionerne en styrelse bestående af to medlemmer fra hvert land. Desuden er *NORDAC's* videnskabelige og teknisk-administrative ledere fødte medlemmer af styrelsen. Styrelsen tager stilling til de langsigtede udviklingsplaner for samarbejdet, samt til de økonomiske hoveddrammer.

¹ Här ej tryckt.

Laboratorierådet er ansvarlig overfor styrelsen. Styrelsen vælges for en periode af tre år og sammentræder mindst to gange om året.

5.5. *NORDAC's placering*

Det foreslås, at det fælles acceleratorcentrum NORDAC placeres i Danmark ved Risø. Dette forslag er resultatet af en samlet vurdering af forhold, som må antages at være væsentlige for en frugtbar udvikling af planen.

Man har her lagt afgørende vægt på Niels Bohr Institutets og Nordita's stærke videnskabelige traditioner og omfattende internationale kontakter. En særlig gunstig situation vil kunne opnås ved, at disse to institutioner og NORDAC finder en samlet placering i området ved Risø. Desuden vil der opnås en teknisk forenkling af projektet og store økonomiske besparelser ved at udnytte Niels Bohr Institutets nuværende tandem accelerator som injektortrin for NORDAC's maskine. Endelig skal det påpeges, at placeringen også udfra et geografisk synspunkt er meget hensigtsmæssig.

Da det land, hvori NORDAC placeres, har fået en vis fordel i forhold til de øvrige deltagerlande, må det anses for rimeligt, at der gives visse modydelse, f. ex. afståelse af grund og bygning og drift af et mindre antal gæsteboliger for forskere, som for begrænsede tidsrum virker ved acceleratoren.

6) *Budgetforslag*

6.1. *Omkostninger ved NORDAC's etablering*

Ifølge den tekniske acceleratorgruppes skøn vil totalomkostningerne ved etablering af et accelerator laboratorium ligge omkring 100 millioner danske kroner (1970). De følgende budgetforslag er baseret på dette tal. Byggeperioden anslås at være fem år, hvortil kommer en forhandlings- og projekteringsperiode.

Tabel 3 (se s. 551) angiver en skønnet bevillingstakt for NORDAC's første 10-års periode. Den nøjagtige fordeling af bevillingerne kan dog ikke fastlægges, før projektet er nærmere udformet.

6.2. *Driftsudgifter*

De årlige driftsudgifter for NORDAC vil være stærkt afhængige af den valgte organisationsform, idet lønningerne og de årlige driftsudgifter kan deles mellem NORDAC og basisinstitutionerne på flere forskellige måder. I det i tabel 4 (se s. 551) opstillede budget er der regnet med 50 forskere, hvoraf 16 er tænkt lønnet af laboratoriet, medens de resterende lønnes af hjemmeinstitutionerne, eventuelt med stipendiestøtte fra NORDAC.

Der er i budgettet afsat et betydeligt beløb til kortere eller længere

besøg af udenlandske gæsteforskere, som vil være af stor betydning for at opretholde et levende videnskabeligt milieu.

Det tekniske personale vil i større udstrækning være fast engageret, selv om der bør opmuntres til en udveksling af personale mellem NORDAC og basislaboratorierne også for denne gruppes vedkommende. Der regnes med et forhold mellem teknisk og videnskabeligt personale på 1 : 1.

Ved vurdering af personaleomkostningerne er det danske lønniveau for 1970 lagt til grund.

I budgettet er opført et beløb, som tænkes anvendt til stipendier til yngre videnskabsmænd og til lønsupplement for besøgende nordiske forskere. Derudover vil det være ønskeligt med en rejsekonto til delvis dækning af rejseudgifter mellem NORDAC og basisinstitutionerne og til konferencedeltagelse m. m. for NORDAC's personale.

Det opførte annuum har en sådan størrelse, at det sammen med det til bygningerne afsatte beløb kan dække laboratoriets drift. Derudover skulle der være plads til en del større nyanskaffelser, instrumentudvikling og til mindre forbedringer af acceleratoren.

Det forudsete årlige driftsbudget svarer til 12 procent af de totale investeringer, hvilket er i udmærket overensstemmelse med budgetforslagene for tilsvarende projekter i udlandet.

Ved opstilling af driftsbudgettet har man i høj grad støttet sig til de erfaringer, man gennem snart ti år har samlet ved driften af Niels Bohr Institutets tandem accelerator laboratorium. Det sidste årsbudget fra dette laboratorium er til sammenligning givet i tabel 5 (se s. 551).

6.3. *National fordeling af omkostningerne*

I de indledende drøftelser om NORDAC har den indbyrdes fordeling af omkostningerne mellem de deltagende lande kun været perifert berørt. En række forskellige principper kunne lægges til grund herfor. En ofte anvendt fordelingsnøgle er forholdet mellem bruttonationalindkomsterne, der er anført i tabel 6 (se s. 551), som også viser de på grundlag deraf beregnede udgifter for hvert land i danske kroner og i den nationale møntsort.

7) *Sammenfatning*

På baggrund af en stærk forbedring af de tekniske og teoretiske metoder, som anvendes indenfor kernefysikken, tegner der sig en række spændende nye perspektiver på dette og tilgrænsende forskningsfelter.

I Norden har forskningen på disse områder rige og stærke traditioner, og der findes derfor særlige forudsætninger for på virkningsfuld måde at bidrage til den fremtidige udvikling.

I alle de nordiske lande er der et stærkt behov for en fornyelse og udbygning af de partikelacceleratorer, som er en forudsætning for at del-

tage i forskningen på de områder, hvor perspektiverne er størst. De økonomiske krav, en sådan udbygning vil stille til de enkelte landes statskasser, er imidlertid meget store.

På denne baggrund og i betragtning af det intensive samarbejde, der i forvejen findes mellem nordiske fysikere, er det naturligt at samordne indsatsen, således at videnskabelige, tekniske og økonomiske ressourcer udnyttes bedst muligt.

Indenfor det eksisterende samarbejds mønster foreslås det som en kortsigtet foranstaltning at oprette en nordisk fond på danske kroner 250 000 årligt, som skal styrke den fælles udnyttelse af de nuværende installationer.

Som en mere langsigtet foranstaltning stilles der forslag om skabelse af et fælles nordisk accelerator centrum NORDAC, som skal bygge og drive en moderne accelerator.

Etableringsomkostningerne skønnes at ligge på ca. 100 millioner danske kroner med årlige driftsudgifter omkring 12 millioner danske kroner.

Det foreslås, at NORDAC placeres i Danmark ved Risø i nær kontakt med Niels Bohr Institutet og Nordisk Institut for Teoretisk Atomfysik.

Appendix

Kernekfysiske forskningsopgaver og problemstillinger

I forbindelse med ethvert forsøg på at forudsige de problemer, der vil præge den kommende udvikling af kernekfysikken, må det stærkt betones, at man ud fra de hidtidige erfaringer, må forvente, at nye opdagelser ikke blot vil åbne mulighed for nye veje til belysning af de problemstillinger, der allerede nu frembyder sig, men også vil give forskningen helt nye retninger.

a. Kernernes elementære excitationer

Det har været muligt at få et overblik over kernespektrene ved at beskrive anslagene som sammensat af elementære excitationer (overførsel af kvanter til enkelte partikler eller kvasipartikler, vibrationer, rotationer).

Ved studiet af hvorledes disse excitationer fremkaldes ved de forskelligartede kerneprocesser er der mulighed for i væsentlig grad at øge kendskabet til excitationernes struktur, dels ved kortlægning af enkeltpartikelbevægelsen, dels ved analysen af, hvorledes de kollektive anslag er sammensat af enkeltpartikelkomponenter.

Kernespektrene viser en mangfoldighed af forskellige vibrationer. Foruden de hidtil iagttagne forventer man at finde nye svingninger i kernens form såvel som vibrationer, der involverer nukleonernes spin og isospin, og vibrationer, hvis anslag ændrer kernens nukleonantal. Excita-

tionernes struktur hænger nøje sammen med spørgsmålet om de effektive kræfter, der virker mellem nukleoner, der bevæger sig i kernen.

b. Koblingen mellem excitationerne

De elementære excitationer er kun i første tilnærmelse uafhængige af hverandre. Den kvantitative analyse af kernespektrene viser koblingen mellem kvanterne af forskellig styrke og art (partikel-vibrationskobling, anharmonicitetseffekter, vibrations-rotationskobling etc.). Beslægtede koblingsfænomener optræder i forbindelse med "faseovergange" i kernestrukturen (ændringer i ligevægtsformen, overgang til superfluid fase). Selv de kvalitative træk ved disse koblinger er indtil nu næsten ukendte, og studiet af disse fænomener frembyder et righoldigt forskningsfelt med nær tilknytning til mange af de nedenfor nævnte problemer.

c. Kernespektre ved høj anlagsenergi

Kun for den lavenergetiske del af kernespektrene har man et nogenlunde detaljeret kendskab til de enkelte kvantetilstande. Ved højere anlagsenergi bevirker koblingen mellem de elementære anlagsformer, at de stationære tilstande repræsenterer bevægelsesformer af mere kompliceret art. Kun meget sporadiske oplysninger har hidtil været indhentet vedrørende kernespektrene ved sådanne højere anlagsenergier, men forskningen vil i stigende grad kunne trænge ind på dette felt. Muligheden for at studere individuelle kvantetilstande under betingelser, hvor mange frihedsgrader er koblet til hverandre, kan forventes at føre til nye begrebsdannelser vedrørende beskrivelsen af korrelationsfænomener.

d. Kernereaktionernes specificitet og dynamik

Ved analysen af kernereaktionerne kan man i første tilnærmelse skelne mellem "direkte reaktioner", hvorved de sammenstødende partikler passerer tæt forbi eller gennem hverandre, under udveksling af et eller flere kvanter og "compound reaktioner", hvorved der dannes en metastabil mellemtilstand med anslag af et stort antal frihedsgrader.

Ved de direkte processer kan det dreje sig om overførsel af energi og impulsmoment, om ladningsudveksling, samt om overførsel af en eller flere nukleoner. Store fremskridt er sket i det sidste tiår i analysen af sådanne processer. På grund af deres forholdsvis simple karakter rummer de mulighed for at opnå meget specifikke og nøjagtige oplysninger om de elementære kerneexcitationer.

Omend compound processerne har været kendt siden tretitallet, har man endnu kun ringe indsigt i de forskellige stadier, hvorved compound systemet dannes og henfalder. Det kan forventes i årene fremover, at udviklingen vil tillade en dybere udforskning af disse forhold, såvel som af samspillet mellem de direkte processer og compound processerne.

Beskrivelsen af kernereaktionerne kan betragtes som en del af analy-

sen af kernespektrene ved højere excitationenergier, der muliggør anslag af et stort antal kvanter.

e. Kerne tilstande ved højt impulsmoment

En anden front af kernefysikens udvikling vedrører studiet af kerne tilstande ved højt impulsmoment. Ved acceleration af tunge ioner er det således muligt at tilføre kernen et meget stort antal impulsmoment kvanter (af størrelsesorden 100 for de tunge ioners vedkommende). Under sådanne forhold kan man forvente væsentlige modifikationer i kernestrukturen (stærke deformationer som følge af centrifugalkræfternes indvirkning, omlejring af skalstrukturen, etc.). Studiet af atomare systemers egenskaber som funktion af impulsmomentet (rotationsspektre, Regge trajektorier) rummer generelle kvantemekaniske problemstillinger.

f. Kernernes egenskaber som funktion af neutron- og protontallet. Nye kernearter

De kerner, der hidtil har været tilgængelige for spektroskopiske studier, er beliggende i et snævert område omkring de β -stabile kerner. Muligheden for ved højenergetiske processer og ved reaktioner med tunge ioner at frembringe stærkt β -ustabile, kortlevende kerner og ved en "on-line" opstilling at undersøge deres egenskaber, har åbnet et stort nyt forskningsfelt. Det drejer sig herved om studiet af kernestrukturens afhængighed af det såkaldte isospin, der adskiller neutroner fra protoner.

Kerner langt fra stabilitetslinien synes at spille en vigtig rolle ved grundstoffernes opbygning i stjernerne. Det er også muligt, at kerner ved meget højt neutronoverskud forekommer på sene stadier af stjernernes udvikling, hvor stoffets tæthed er meget større end under hidtil kendte forhold (overgang til "neutronstjerner").

Kernernes bindingsenergi viser periodiske variationer knyttet til skalstrukturen, der blandt andet har stor betydning for hyppigheden, hvormed de forskellige grundstoffer optræder i naturen. En konsekvens af disse kvanteeffekter er den mulige forekomst af grundstoffer med ladnings- og massetal, der er væsentlig større end de hidtil kendte. I de senere år er der sket betydningsfulde fremskridt i den teoretiske behandling af disse problemer. Studiet af tungion reaktioner åbner mulighed for fremstilling af de forventede supertunge grundstoffer, hvis egenskaber vil kunne belyse kernestoffets struktur under nye forhold betinget af de meget stærke Coulomb kræfter.

g. Kernens egenskaber ved stærke deformationer

Ved de hidtidige studier af kernestrukturen har man især haft mulighed for at iagttage de specielle deformationer, der optræder statisk som afvigelser fra en ligevægtsform eller dynamisk som svingninger om en

sådan. Desuden har man ved fissionsprocessen kunnet studere de stærkte deformationer, der optræder dynamisk som mellemstadier i fissionsprocessen. Ved tungion reaktioner åbner der sig mulighed for at fremkalde helt nye deformationer og tilsvarende kollektive bevægelser i kernerne. De nyopdagede fissionsisomere er et fingerpeg om de mange fænomener, der kan fremkomme ved sammenspillet med skalstrukturen og de kollektive deformationer.

h. Kernereaktioner med flere udgående partikler

Analysen af kvantemekaniske spredningsprocesser har hidtil hovedsagelig omhandlet reaktioner med to indgående og to udgående partikler. Fremskridtene indenfor experimentalteknikken og databehandlingen har åbnet mulighed for detaljerede studier af processer med flere partikler i udgangskanalen. Man har herved fået tilgang til en helt ny dimension af korrelationsfænomener af almen kvantemekanisk karakter.

i. Studiet af de elementære vekselvirkninger

Den store detailrigdom af de kernefysiske fænomener og målingernes præcision giver mulighed for gennem kernefysiske forsøg at belyse almene symmetriegenskaber hos de elementære vekselvirkninger. Som eksempler fra de senere år kan nævnes opdagelsen af paritetsbruddet i de svage vekselvirkninger, efterprøvningen af bevarelsessætningen for vektorkomponenten af β -strømmen og påvisningen af rødforskydningen af γ -kvanter i jordens gravitationsfelt. Blandt de aktuelle problemer kan anføres spørgsmålet om tidsinversionens gyldighed for de elektromagnetiske og de stærke vekselvirkninger, og nye problemstillinger af denne art må forventes at melde sig i den videre udvikling.

Beskrivelsen af atomkernerne som sammensatte af protoner og neutroner er kun en første tilnærmelse baseret på kernestoffets forholdsvise svage binding. Kernekrafterne påvirker ikke alene nukleonernes bevægelse, men også deres indre struktur, og studiet af de herved fremkommende fænomener (flerpartikel-kræfter, ændring af nukleonernes elektromagnetiske egenskaber, etc.) giver mulighed for nye oplysninger om nukleonernes struktur og egenskaberne hos de stærke vekselvirkninger.

Tabel 1. Översikt över acceleratorer och isotopseparatorer i Norden.

Institution	Van de Graaff			Cyklotron			Isotopseparator		
	Årgang	E_p MeV	Partikel	Årgang	E_p MeV	Partikel	Årgang	E_p keV	Partikel
<i>Danmark</i>									
Niels Bohr Institutet, Københavns universitet	1970	19	p, d, τ α , C, P, S	1938	5.7	α	1945	120	alle
Fysisk Institut, Aarhus universitet	1956	4	p, d				1968	60	alle
	¹ 1961	14	p, d, τ α , C, O, S				1964	600	alle
	1967	2	e, p, d τ , α , C				1964	100	alle
<i>Finland</i>									
Fysiska institutionen, Helsingfors universitet	1948	2.7	p, d, α				1964	70	alle
Fysiska institutionen, Jyväskylä universitet				1971	20	p, d τ , α	1970		
<i>Norge</i>									
Fysisk institutt, Universitetet i Bergen	1959	1.7	p, d						
Fysisk institutt, Universitetet i Oslo	1954	3	p, d, α						
<i>Sverige</i>									
Forskningsinstitutet för atomfysik, Stockholm	1967	2	e, p, d O, C	1951	11	p, d, α	1951	80	alle
Fysiska institutionen, Lund universitet	1952	2	p, d	1940	3.5	p, d, α			
Gustaf Werners institut, Uppsala				1961	^a 200	e			
Fysiska institutionen, Uppsala universitet	1970	12	p, d, τ α , D, O, S	1950	186	p	1953	50	alle
Institutionen för fysik, Göteborg	1955	4	p, d, α				1953	90	alle
AB Atomenergi, Studsvik	1960	6	p, d, α				1969	100	fiss. prod.

¹ Installerades 1972.^a Elektron energi.

Tabel 2. Oversigt over personale, hovedfagsstudenter og økonomi ved nordiske basislaboratorier

Institution	Hovedfags- studenter pr. 1/1-70	Personale		Løn- udgifter ^a mill. d.kr.	Drifts- udgifter mill.d.kr.
		Videnskabelig	Teknisk		
<i>Danmark</i>	46	63	55	8.4	2.7
Niels Bohr Institutet, Københavns universitet	16	38	35		2.0
Fysisk Institut, Aarhus universitet	30	25	20		0.7
<i>Finland</i>	26	37	19	2.0	1.4
Fysiska institutionen, Helsingfors universitet	13	23	11		0.6
Tekniska högskolan, Helsingfors		3			
Fysiska institutionen, Jyväskylä universitet	10	6	6		0.7
Fysiska institutionen, Uleåborgs universitet		2			
Institutionen för fysik, Åbo akademi	3	3	2		0.1
<i>Norge</i>	41	25	15	2.0	0.9
Fysisk institutt, Universitetet i Bergen	27	8	7		0.3
Fysisk institutt, Universitetet i Oslo	14	17	8		0.6
<i>Sverige</i>	126	110	125	17.6	4.3
Forskningsinstitutet för atomfysik, Stockholm	29	10	34		0.7
Fysiska institutionen, Lunds universitet	31	20	27		0.8
Fysiska institutionen, Uppsala universitet	31	13	18		0.3
Gustaf Werners institut, Uppsala	19	23	25		0.9
Tandem accelerator laboratoriet, Uppsala ^b	2	2	5		0.8
Institutionen för fysik, Göteborg	14	22	5		0.6
AB Atomenergi, Studsvik		20	11		0.2
<i>Norden, total</i>	239	235	214	30.0	9.3

^a De samlede lønudgifter for videnskabeligt og teknisk personale er beregnet på grundlag af omtrentlige gennemsnitslønninger for de enkelte lande.

^b Nationalt laboratorium.

Tabel 3. Skønnede årlige bevillinger i NORDAC's første 10-års periode

År	Konstruktion	Drift
1.	3 ¹	—
2.	12	—
3.	21	—
4.	21	—
5.	22	—
6.	21	5.0
7.	—	11.6
8.	—	11.6
9.	—	11.6
10.	—	11.6
	100	51.4

¹ Gennemsnit 15.1 millioner danske kroner pr. år.

Tabel 4. Skønnede årlige driftsudgifter for NORDAC

1) Løn, videnskabeligt personale (16)	1.4 millioner danske kroner
2) Løn, ingeniører (13)	1.0 "
3) Løn, teknisk og adm. personale (40)	1.8 "
4) Stipendier, nordiske forskere (10)	0.6 "
5) Stipendier, fremmede forskere (5)	0.4 "
6) Rejser	0.4 "
7) Drift af bygninger m. m.	1.0 "
8) Annum incl. større adskaffelser	5.0 millioner danske kroner
	11.6 millioner danske kroner

Tabel 5. Driftsudgifter for Niels Bohr Institutets tandem accelerator laboratorium i 1970

1) Løn, videnskabeligt personale (11)	1.00 millioner danske kroner
2) Løn, ingeniører (8)	0.64 "
3) Løn, teknisk og adm. personale (21)	0.95 "
4) Stipendier, nordiske forskere	— "
5) Stipendier, fremmede forskere (5)	0.25 "
6) Rejser	0.10 "
7) Drift af bygninger m. m.	0.44 "
8) Annum incl. større anskaffelser	1.60 millioner danske kroner
	4.98 millioner danske kroner

Alle lønninger er incl. pension m. m.

Tabel 6. Fordeling af de årlige driftsudgifter for NORDAC i forhold til bruttonationalindkomst

	procent	millioner danske kroner	millioner
Danmark	23.0	2.7	2.7 danske kroner
Finland	17.0	2.0	1.1 finske mark
Norge	15.8	1.8	1.7 norske kroner
Sverige	44.2	5.1	3.5 svenske kroner
	100.0	11.6	

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 631)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC). Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 27 april 1972, den 29 augusti 1972, den 27 november 1972, den 15 januari 1973, den 5 februari 1973 och den 19 februari 1973.

I ärendets behandling i utskottet den 19 februari 1973 deltog kulturminister Niels Mathiasen, Danmark, undervisningsminister Ulf Sundqvist och Marjatta Väänänen, Finland, samt statsrådet Ingvar Carlsson, Sverige.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställes, att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att ställa erforderliga medel till förfogande för inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC). Centret föreslås uppbyggt kring en nykonstruerad accelerator, placerad i anknötning till Niels Bohr-institutet och Nordiskt institut för teoretisk atomforskning (NORDITA) på Risø i Danmark. Forskningen vid centret skulle främst vara inriktad på forskning rörande atomkärnornas struktur. Förslagsställarna framhåller, att inrättandet av ett nordiskt acceleratorcentrum av den föreslagna typen skulle ge den nordiska forskningen på området möjligheter att även i framtiden upprätthålla en internationellt sett konkurrenskraftig nivå. Man understryker vidare, att de nordiska länderna inte var för sig har resurser att bygga upp ett dylikt acceleratorcentrum.

Förslaget avser även ett samarbete inom ramen för redan befintliga resurser på kärnfysikens område. För detta ändamål föreslås en samsarbetskommitté, som skulle få särskilda anslag till sitt förfogande.

2. Utskottet

Ett omfattande remissmaterial har inhämtats rörande medlemsförslaget. Då emellertid ett antal remissyttranden inkommit under ett sent skede av utskottsbehandlingen, delvis först efter mötet i januari 1973, har utskottet, med tanke på ärendets stora ekonomiska och forskningspolitiska konsekvenser, inte ansett sig böra slutbehandla saken före 21:a sessionens första samling.

Utskottet vill dock på grundval av den hittillsvarande behandlingen av ärendet framföra följande synpunkter:

En genomgång av remissmaterialet ger vid handen, att yttrandena från de vetenskapliga institutionerna och statliga organ, som i främsta rummet skulle komma att dra nytta av tillkomsten av ett nordiskt acceleratorcentrum av den föreslagna typen och storleksklassen, uppvisar en avgjort positiv inställning till projektet. Genomgående betonas dock, att en satsning på NORDAC inte bör få genomföras på bekostnad av redan förefintliga anslag till forskning på ifrågavarande område.

De remissinstanser som företräder tillämpad forskning eller utvecklingsarbete intar däremot med få undantag en negativ hållning till medlemsförslaget, med hänvisning till de stora kostnader dess genomförande skulle medföra och till behov av ökade anslag för annan grundforskning och tillämpad forskning.

Kulturutskottet har för avsikt att efter 21:a sessionens första samling fortsätta sakens beredning. Därvid kommer utskottet att dels ta ställning till medlemsförslagens huvudsyfte, inrättandet av ett nordiskt acceleratorcentrum, dels till det delförslag som framförts om en kommitté med uppgift att utveckla det nordiska samarbetet inom kärnfysiken på basen av gemensamt utnyttjande av befintliga acceleratoranläggningar.

Ovanstående har utskottet önskat anmäla för rådet.

Oslo den 19 februari 1973

Tønnes Andenæs (A)

Mauno Forsman (Sd)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Gylfi P. Gíslason (A) *Guttorm Hansen (A)* *Jørgen Peder Hansen (S)*

Förman

Poul Hartling (V) *Elsi Hetemäki (Kok)* *Tage Johansson (s)*

Ingemar Mundebo (fp) *Berte Rognerud (H)* *Anna-Greta Skantz (s)*

Karl Skytte (RV) *Per Olof Sundman (c)* *Folke Woivalin (ÅS)*

Medlemsförslag

om överflyttning av sjukhjälpförsäkring från ett nordiskt land till ett annat land

(Väckt av Kristian Albertsen, Roald Bye, Paul Jansson och Bror Lillqvist)

I Sverige har riks försäkringsverket haft att ta ställning till ett antal finska skogsarbetares begäran om att bli överflyttade från Finlands sjukförsäkring till svensk försäkringskassa. De aktuella finländarna arbetar under veckorna i Sverige men reser hem till Finland under veckosluten där de har sin familj. Ansökningarna avslogs, enär man ansåg att deras anknytning till Finland var så stark att de inte kunde anses vara bosatta i Sverige. Ifrågavarande fall aktualiserar frågan om behovet av en översyn av gällande regler angående överflyttning av sjukhjälpförsäkrade i 1967 års nordiska sjukförsäkringsöverenskommelse.

Enligt den nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen äger den som är sjukhjälpförsäkrad i ett av de nordiska länderna vid flyttning till ett annat av sagda länder under vissa villkor rätt till överflyttning till sjukförsäkring i det andra landet. Villkor för en sådan överflyttning är enligt artikel 3 punkt 1 i överenskommelsen att den sjukhjälpförsäkrade skall ha upphört att vara bosatt i det land, från vilket flyttningen sker, och ha bosatt sig i det land, till vilket han flyttar. Enligt riks försäkringsverket var den nordiska överenskommelsen inte tillämplig på dessa finska medborgare, då de varken upphört att vara bosatta i Finland eller har bosatt sig i Sverige.

Det finns dock en undantagsbestämmelse som medger överflyttning av försäkrad under förutsättning att vederbörande vistas mer än tre månader i följd för att studera eller för att arbeta. Men inte heller undantagsbestämmelsen kunde tillämpas på de aktuella finländarna, emedan det inte var fråga om en sådan fortlöpande vistelse som åsyftas i bestämmelsen. Syftet med undantagsbestämmelsen torde ha varit att åstadkomma skydd för personer som, utan att ha upphört att vara bosatta i sitt hemland, vistas för studier eller arbete i annat land utan avbrott eller med endast något enstaka och kort avbrott. När bestämmelsen kom till åberopades särskilt behovet av skydd för t. ex. sjuksköterskor som ämnar arbeta i Sverige under längre tid utan att därför uppge bosättningen i hemlandet.

Försäkringsdomstolen, som har prövat de aktuella ärendena fann inte skäl föreligga att ändra riks försäkringsverkets beslut.

Frågan om bosättningsbegreppet och därmed försäkringstillhörigheten har uppmärksamrats i Nordiska rådets rekommendation nr 11/1967. Nordiska socialförsäkringsutskottet, som utrett frågan, framförde i sin slutrapport att en stor del av hithörande problem lösts genom sjukförsäkringsöverenskommelsen. Utskottet fann att man genom direkta förhandlingar mellan de för sjukförsäkringen ansvariga myndigheterna i de nordiska länderna angående bosättningsbegreppets tillämpning skulle kunna göra ytterligare framsteg och komma till rätta med hithörande problem.

En översyn av nu gällande regler torde dock vara behövlig så att olägenheter i likhet med vad som ovan relaterats inte uppstår när arbetstagare i ett nordiskt land tar arbete i ett annat nordiskt land. Det faktum att arbetstagaren under sina arbetsfria dagar vistas i hemlandet bör inte inverka på dennes rätt att erhålla sjukförsäkring i det land där han under en längre tid utför en arbetsinsats och där han betalar skatt.

Under hänvisning till vad ovan anförts hemställes

att Nordiska rådet måtte rekommendera de nordiska regeringarna att företaga en översyn av gällande regler angående rätten att överflytta sjukförsäkring från ett nordiskt land till ett annat.

København, Oslo, Stockholm och Helsingfors i mars 1972

Kristian Albertsen (S)

Roald Bye (A)

Paul Jansson (s)

Bror Lillqvist (Sd)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 716).

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om överflyttning av sjukhjälpförsäkring från ett nordiskt land till ett annat land. Förslaget har behandlats av utskottet vid dess möten i Umeå den 22—23 augusti 1972 och i Oslo den 17—18 november 1972.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet måtte rekommendera de nordiska regeringarna att företaga en översyn av gällande regler angående rätten att överflytta sjukförsäkring från ett nordiskt land till ett annat. Medlemsförslaget har aktualiserats av att viss finländsk arbetskraft, som under veckorna arbetat i Sverige men under veckosluten vistats i sina hem i Finland, icke på ett tillfredsställande sätt fått sin sjukförsäkring ordnad.

2. Gällande bestämmelser

Enligt artikel 6 i konventionen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om social trygghet från 1955 gäller för medborgare i nordiskt land i fråga om inträde och förmåner från sjukförsäkring i ett annat av länderna samma villkor och regler som för landets egna medborgare.

Artikel 7 innehåller bl. a. bestämmelser om rätt för en sjukhjälpförsäkrad som flyttar till ett annat nordiskt land att oavsett ålder och hälsotillstånd bli överflyttad till sjukförsäkring i det nya bosättningslandet på de villkor och enligt de regler som fastställts i särskild överenskommelse.

Med överenskommelsen avses överenskommelsen från 1967 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om överflyttning av sjukhjälpförsäkrade samt om sjukhjälp under tillfällig vistelse. Enligt huvudregeln i artikel 3 i överenskommelsen skall för överflyttning gälla att den försäkrade har upphört att vara bosatt i det land från vilket flyttningen sker och ha bosatt sig i det land, till vilket han flyttar. Två undantag från denna huvudregel finns i det att den försäkrade kan begära överflyttning från ett land till ett annat utan att ha bytt bosättningsland. Det ena fallet avser den som skall studera i det andra landet och det andra den som skall arbeta i det andra landet åt arbetsgivare där. I båda fallen krävs att vederbörande av angivna skäl skall vistas i det andra landet mer än 3 månader i följd. (Kravet om tre månaders uppe-

håll utesluter enligt gällande praxis bl. a. en s. k. gränsarbetare, som besöker sitt hem på andra sidan gränsen en gång i veckan, från möjlighet att bli överflyttad).

3. Remissyttrandena

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Danmark

Arbejds- og Socialministeriernes Internationale Afdeling.
De samvirkende Statskontrollerede Fortsættelsesygekasser i Danmark.
De samvirkende Centralforeninger af Sygekasser i Danmark.
Dansk Arbejdsgiverforening.
Landsorganisationen i Danmark.

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet.
Socialstyrelsen.
Folkpensionsanstalten.
Pensionskyddscentralen.
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund.
Tjänstemannaorganisationernas centralförbund.

Norge

Kommunal- og Arbeidsdepartementet.
Sosialdepartementet.
Sosialdepartementet, Trygdeavdelingen.
Arbeidsdirektoratet.
Landsorganisasjonen i Norge.
Norsk Arbeidsgiverforening.

Sverige

Socialstyrelsen.
Riksförsäkringsverket.
Arbetsmarknadsstyrelsen.
Statens invandrarverk.
Hemvistsakkunniga.
Försäkringskassförbundet.
Svenska arbetsgivareföreningen.
Landsorganisationen i Sverige.
Tjänstemännens centralorganisation.
Sveriges akademikers centralorganisation.

Samtliga remissorgan med något undantag är positivt inställda till medlemsförslaget och menar att en översyn av gällande regler i sjukförsäkringsöverenskommelsen bör komma till stånd för att en tillfredsställande ordning skapas för de s. k. gränsgångarna i vad avser sjukförsäkringen.

Särskilt påpekas från flera remissorgan de missförhållanden som för närvarande föreligger i det att i vissa fall gränsgångare helt kan bli utesluta från förmånen av sjukförsäkring medan i andra fall en dubbel-

försäkring kan tänkas ske. *Socialdepartementet* och *Rikstrygdeverket* i Norge liksom *Riksförsäkringsverket* och *Landsorganisationen* i Sverige påpekar just detta förhållande.

Några remissorgan uppehåller sig vid möjligheten att i viss utsträckning överflytta gränsgångares sjukförsäkring till sysselsättningslandet. *Folkpensionsanstalten* i Finland, till vars yttrande *Social- och hälsovårdsministeriet* ansluter sig, framhåller således att man för att avhjälpa här uppmärksammade olägenheter bör justera reglerna i den nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen så att även personer som är bosatta i närheten av riksgränsen och som regelbundet arbetar i annat nordiskt land hos arbetsgivare i detta land, kan bli överflyttade till sjukförsäkringen i ifrågavarande land även om de tillfälligt är bosatta i hemlandet. *Riksförsäkringsverket* i Sverige är inne på samma linje och ser en fördel i om vederbörande vore sjukförsäkrade i sysselsättningslandet, även om verket är medvetet om att vissa olägenheter, bl. a. av administrativ natur, synes kunna uppstå om gränsgångares sjukförsäkring i större utsträckning skulle flyttas över till sysselsättningslandet. Även *Försäkringskassaförbundet* i Sverige ser vissa problem vid genomförandet av medlemsförslaget bl. a. ur sjukkontrollsynpunkt. *Landsorganisationen i Sverige (LO)* menar i denna del att gällande regler innebär att rätten till förmån baseras på bosättningslandet och icke på sysselsättningslandet. LO noterar att medlemsförslaget innebär ändrade principer i detta avseende. LO anser dock att ett avsteg från nu gällande principer för denna begränsade grupp av nordiska medborgare inte står i strid med utan snarare ligger i linje med den nordiska trygghetskonventionens och det nordiska samarbetets anda och mening.

De samvirkende Centralforeninger af Sygekasser i Danmark uppehåller sig vid bostadskriteriets avgörande betydelse för vilket lands sjukförsäkring som blir tillämpligt enligt sjukförsäkringsöverenskommelsen. Förklaringen härtill är att då överenskommelsen ingicks ordnades i allmänhet sjukförsäkring genom medlemskap i en sjukförsäkringsförening, till vilken medlemsbidrag betalades. Då sjukförsäkringen numera i alla nordiska länder finansieras genom bidrag till det offentliga och genom bidrag från arbetsgivare bör överenskommelsens bestämmelser tas upp till närmare övervägande. De Samvirkende Centralforeninger menar att under alla förhållanden bör de s. k. gränsgångarna ha rätt till förmåner antingen från det ena eller andra landets sjukförsäkring. Även om sjukförsäkringens rättigheter i regel inte är beroende av bidragskyldighet, anses det vara mycket som talar för att rättigheterna förvärfvas i det land där det betalas skatt och bidrag och att familjens övriga medlemmar som har fast bostad bevarar rättigheterna i det land där de har sin bostad.

Arbeidsdirektoratet i Norge uppehåller sig också vid bosättningsbegreppet och påpekar att detta icke är klart definierat i nordisk och in-

ternationell socialförsäkring och att det därför ofta är svårt att avgöra vad som skall betraktas som vederbörandes bostad i förhållande till försäkringsbestämmelserna. *Hemvistsakkunniga* i Sverige, som bl. a. har att utreda bosättningsbegreppen inom sjukförsäkringslagstiftningen och skatteväsendet, utgår likaså från bosättningsbegreppet och framhåller att enligt *Hemvistsakkunnigas* direktiv de principer på vilka skattskyldigheten vilar ej bör rubbas. I här aktuellt fall föreligger enligt *Hemvistsakkunniga* för närvarande korrespondens mellan sjukförsäkringens och skattelagstiftningens bosättningsbegrepp. Vederbörande anses således inte bosatt i Sverige vare sig i sjukförsäkringens eller i skattelagstiftningens mening. Arbetstagarna betalar inte skatt såsom här i Sverige bosatta. Enligt dubbelbeskattningsavtalet med Finland torde de anses bosatta i Finland med åtföljande skattskyldighet där. De *Hemvistsakkunniga* menar att om en ordning skall införas som ger gränsgångarna rätt till svensk sjukförsäkring bör detta åstadkommas genom en justering av undantagsbestämmelser i sjukförsäkringsöverenskommelsen artikel 3 punkt 1.

LO i Sverige framhåller att den nordiska trygghetskonventionen ger uttryck för principen om lika behandling av nordiska medborgare inom konventionens ram. Målsättningen för denna form av nordiskt samarbete har varit att så långt som möjligt nå en harmonisering av de olika ländernas bestämmelser i fråga om sjukförsäkringsförmåner så att likställighet för medborgare i samtliga nordiska länder uppnås även inom detta område. *LO* menar att den i medlemsförslaget rekommenderade översynen torde kunna ses mot bakgrund av att skillnaden mellan de olika ländernas förmåner fortfarande kvarstår. En ytterligare harmonisering bör vara den lämpligaste vägen att lösa de i medlemsförslaget påträffade problemen. *LO* menar dock att intill denna jämställdhet kan uppnås, det syns befogat att se över de regler som kan anses otillfredsställande med hänsyn till grundtanken i konventionen.

Arbetsmarknadsstyrelsen i Sverige tillstyrker att den möjlighet som finns till ytterligare samordning och harmonisering på ifrågavarande område bör tillvaratas mot bakgrund av ett effektivt utnyttjande av de fördelar som den gemensamma nordiska arbetsmarknaden erbjuder.

Socialstyrelsen i Sverige anser att den fria nordiska arbetsmarknaden bör medföra att vederbörande tillförsäkras samma sociala förmåner som övriga i det land där han betalar skatt.

Svenska arbetsgivareföreningen anför som ytterligare skäl utöver de i medlemsförslaget nämnda för ett genomförande av förslaget att den till gränsgångarna utbetalda lönen ingår i underlaget för arbetsgivaravgiften till den svenska sjukförsäkringen.

Statens invandrarverk i Sverige uppmärksammar i sitt positiva yttrande betydelsen av att information om gällande bestämmelser når berörda arbetstagare.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund är positivt till att frågan tas upp men ifrågasätter huruvida en ändring i överenskommelsen är nödvändig. Förbundet menar att enbart genom en ändrad verkställighetspraxis kan åsyftat ändamål uppnås.

Arbejds- og Socialministeriernas Internationale Afdeling i Danmark liksom *Arbetsgivareföreningen, Försäkringskasseförbundet* och *Riksförsäkringsverket* i Sverige framhåller att ifrågavarande problem kommer att tas upp vid ett möte mellan de nordiska försäkringsmyndigheterna under hösten 1972 i Stockholm för diskussion om en revision av sjukförsäkringsöverenskommelsen. *Försäkringskasseförbundet* menar att med anledning av denna allmänna översyn av sjukförsäkringsöverenskommelsen bör medlemsförslaget icke föranleda någon åtgärd.

4. Utskottet

I medlemsförslaget har uppmärksammats det otillfredsställande förhållande som gäller s. k. gränsgångares rätt att erhålla sjukhjälpförsäkring. Med gränsgångare avses personer, som är bosatta i kommun i ett land vilken gränsar till riksgränsen mellan två nordiska länder och som utför arbete i kommun i det andra landet. Såsom framgår av ovanstående redovisning över gällande bestämmelser på området förutsätter den nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen för överflyttning av sjukhjälpförsäkrad till annat lands sjukhjälpförsäkring att den försäkrade har upphört att vara bosatt i det land, varifrån flyttningen sker, och har bosatt sig i det land till vilket han flyttar. Denna bestämmelse är ej tillämplig på ifrågavarande personer, som visserligen arbetar utanför hemlandet men som icke uppgivit sin bostad i hemlandet, dit de regelbundet återvänder under veckosluten. Ej heller undantagsbestämmelsen som gäller dels för den som studerar dels för den som arbetar åt arbetsgivare i ett annat nordiskt land blir tillämplig, emedan här uppställs krav på en sammanhängande vistelsetid om tre månader.

Utskottet finner i likhet med förslagsställarna och flertalet remissorgan olägenheter i att gränsgångare i regel inte kan vara sjukhjälpförsäkrade i sysselsättningslandet. Sådana olägenheter kan bestå i att vederbörande i vissa fall kan bli berättigad till dubbla förmåner nämligen från såväl yrkesskadeförsäkringen som sjukförsäkring och i andra till inga förmåner alls.

Gällande regler i trygghetskonventionen och sjukförsäkringsöverenskommelsen bygger på principen att rätten till förmån grundas på bostättningslandet. Medlemsförslaget avser således ändrade principer i detta avseende, nämligen att sysselsättningslandet skall svara för sjukförsäkringen. Även om en ändring i föreslagen riktning skulle innebära ett avsteg från gällande principer, menar utskottet, att en sådan justering bör övervägas med hänsyn till att det här rör sig om en begränsad grupp personer. En sådan ändring måste också anses vara i linje med trygg-

hetskonventionens principer om nordiska medborgares lika behandling inom sjukförsäkringen. Nära till hands synes vara att sammanföra gränsgångarna till de grupper som redan nu i sjukförsäkringsöverenskommelsens artikel 3 punkt 1 är undantagna från huvudregelns krav på utflyttning från hemlandet och bosättning i inflyttningslandet för överföring av sjukhjälpförsäkrad. Även andra möjligheter bör dock undersökas.

Med hänsyn till de svårigheter, bl. a. av administrativ natur, som kan tänkas uppstå vid införande av en automatisk överflyttning för gränsgångare, anser utskottet att det bör prövas om icke överflyttningen kan knytas till sådana gränsgångare som regelbundet arbetar för arbetsgivare i annat nordiskt land. Överflyttning skulle således ej ske vid kortvariga tillfälliga arbetstillfällen.

Utskottet finner behov föreligga av en översyn av reglerna rörande överflyttning av sjukhjälpförsäkrade. Därvid bör gränsgångarnas problem särskilt beaktas. Det förhållandet att arbetstagaren under sina arbetsfria dagar vistas i hemmet, bör inte inverka på hans rätt att erhålla sjukförsäkring i det land där han under en längre tid utför en arbetsinsats.

Av remissmaterialet framgår att representanter för de nordiska sjukförsäkringsmyndigheterna skulle mötas i Stockholm den 23—24 oktober i år för att allmänt dryfta en revision av sjukförsäkringsöverenskommelsen, varvid även här aktualiserad fråga skulle beröras. Under hand har bekräftats att så skett. Utskottet finner det önskvärt att utskottets här anförda synpunkter på frågan kommer att beaktas vid den aviserade revisionen av sjukförsäkringsöverenskommelsen.

Under återopande av vad ovan anförts får socialpolitiska utskottet hemställa

att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att medverka till att problemen med gränsgångares rätt till sjukhjälpförsäkring utredes med sikte på en snar lösning i förbindelse med den förestående revisionen av den nordiska överenskommelsen om överflyttning av sjukhjälpförsäkrade samt om sjukhjälp under tillfällig vistelse.

Oslo den 17 november 1972

<i>Kristian Albertsen (S)</i>	<i>Pentti Antila (Skyp)</i>	<i>Roald Bye (A)</i>
<i>Poul Dalsager (S)</i>	<i>Bjarni Guðnason (SF)</i>	<i>Sven Hammarberg (s)</i>
<i>Knut Johansson (s)</i>	<i>Lars Lindeman (Sd)</i>	<i>Gerda Møller (KF)</i>
<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>	<i>Salve Salvesen (A)</i>	<i>Egil Aarvik (Kr. F)</i> (Førman)
	<i>Saimi Ääri (K)</i>	

Medlemsforslag

om utvidgad og samordnad forskning på handikappvårdens område

(Væckt av Pentti Antila, Roald Bye, Sven Hammarberg, Lars Lindeman, Jan-Ivan Nilsson, Helge Seip, Egil Aarvik och Saimi Aäri)

Det er i løpet av det siste ti år realisert en rekke tiltak for å gi mennesker med psykiske og fysiske handicap muligheter for å delta i det sosiale og kulturelle liv. I første omgang var det nødvendig å bygge ut trygdeordningene med sikte på både å sikre den daglige økonomi og å bistå den yrkesvalghemmede i å finne meningsfylt beskjeftigelse. Senere har det vært en viktig oppgave å lette de handicappedes adgang til de fremskritt samfunnet gjør når det gjelder bolig, kommunikasjoner, utdanning og arbeidsliv.

Fordi det dreier seg om en meget sammensatt gruppe mennesker med funksjonshemninger av en lang rekke typer, er tiltakene spredt over et meget vidt felt, og ikke alltid med oversikt over om man møter behovene på riktig måte og i prioritert rekkefølge. Samfunnet har forsøkt å legge forholdene stadig bedre tilrette for de handicappedes integrasjon i samfunnet bl. a. ved å rette søkelyset på en rekke tekniske detaljer i vår hverdag, som fungerer tilfredsstillende for mennesker uten fysiske hemninger, men som stenger for mennesker med handicap. På dette felt er det tatt gledelige initiativ til samarbeid over landegrensene, som etterhvert kan gi gode resultater. Fundamentale spørsmål i tilknytning til de handicappedes sosiale og psykologiske livssituasjon er imidlertid ennå ikke tatt opp til systematisk forskning i den bredde de har krav på. Den funksjonshemmedes menneskelige trivsel og utvikling er selvsagt avhengig også av andre faktorer enn økonomisk trygghet og teknisk selvhjulpenhet. Sosial og psykisk isolasjon vil allikevel kunne inntreffe, med alvorlige følger for personlighetsutviklingen. Særlig viktig blir dette om man tenker på barns og ungdoms behov for å leve et normalt følelsesliv. Det er klart at forskningsoppgavene innenfor et så vidt felt må bli meget forskjelligartede. Ofte vil de også være preget av problemstillinger som de handicappede har felles med andre grupper mennesker som på grunn av alder, sykdom og økonomi har reduserte trivsels- og utfoldelsesmuligheter. For samfunnet gjelder det at en systematisk forskning vil kunne bidra til å maksimere nytteeffekten av de midler det til enhver tid bruker til formål innen handicapomsorgen, og gi grunnlag for justering av innsatsen i overensstemmelse med den målsetting som fastlegges.

Interessen for dette forskningsområde er økende innenfor flere av de disipliner som er aktuelle, og sosiologer, psykologer, pedagoger og medisinerere o. a. har begynt å ta opp relevante forskningsoppgaver. I det minste ved ett av de nordiske læresteder, Göteborgs universitets medisinske fakultet, er det etablert en avdeling for handicapforskning som knytter til seg nødvendige spesialister innenfor det aktuelle område for hvert enkelt prosjekt.

Antagelig er dette en organisasjonsform som bør kunne utvikles videre, samtidig med at stadig nye sider ved problemkomplekset trekkes inn.

Trivselsproblemene for de psykisk og fysisk handicappede er sannsynligvis stort sett de samme i alle de nordiske land. En selvstendig systematisk handicapforskning i hvert enkelt land vil imidlertid representere et meget stort økonomisk løft og vil på enkelte områder også lide under den avgrensede kompetanse på nasjonal basis. Det synes derfor å foreligge et klart samarbeidsbehov på dette felt de nordiske land imellom. Fellesskapet på det sosialpolitiske område, og når det gjelder arbeidsmarkedet for nøkkelpersoner på sosialomsorgens område, taler også for at det etableres samarbeid om konkrete forskningsprosjekter av denne type.

Vi vil derfor foreslå

at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å tilrettelegge en utvidet forskning på handicapomsorgens område ved å opprette et samarbeidsorgan, eventuelt en institusjon, som får til oppgave å kartlegge og samordne forskningsoppgaver, vurdere resultatene og være rådgivende ved utformingen av konkrete hjelpetiltak.

Helsingfors, Oslo og Stockholm i mai 1972

Pentti Antila (Smp)

Roald Bye (A)

Sven Hammarberg (S)

Lars Lindeman (Sd)

Jan-Ivan Nilsson (C)

Helge Seip (V)

Egil Aarvik (Kr. F.)

Saimi Ääri (K)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 730)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om utvidgad och samordnad forskning på handikappvårdens område. Förslaget har behandlats vid utskottets möte i Stockholm den 10 januari 1973.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att organisera en utvidgad forskning på handikappvårdens område genom att upprätta ett samarbetsorgan, eventuellt en institution, som får till uppgift att kartlägga och samordna forskningsuppgifter, värdera resultaten och vara rådgivande vid utformningen av konkreta hjälpåtgärder.

Inom loppet av den senaste tioårsperioden har en rad åtgärder vidtagits för att bereda människor med psykiska och fysiska handikapp möjligheter till ökat deltagande i kulturell och social verksamhet. Emellertid har fundamentala problem med anknytning till de handikappades sociala och psykologiska situation ännu inte blivit föremål för systematisk forskning i den omfattning, som är motiverad av behoven. En självständig och systematisk handikappforskning i varje enskilt nordiskt land skulle dock medföra alltför stora ekonomiska åtaganden. Därtill kommer att övriga resurser också är begränsade på nationell nivå. Det synes därför föreligga ett klart behov av samarbete mellan de nordiska länderna på handikappforskningens område.

2. Remissyttrandena

Yttranden över förslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Nordiska handikappförbundet.

Danmark:

Undervisningsministeriet.

Indenrigsministeriet.

Socialministeriet.

De Samvirkende Invalideorganisationer.

Finland:

Social- och hälsovårdsministeriet.

Folkpensionsanstalten.

Invalidstiftelsen.

Norge:

Kommunal- og arbeidsdepartementet.
Arbeidsdirektoratet.
Kirke- og undervisningsdepartementet.
Sosialdepartementet.
Helsedirektoratet.
Plan- og utredningsavdelningen.
Universitetet i Oslo.
Universitetet i Bergen.
Universitetet i Trondheim.
Universitetet i Tromsø.
Norges almenvitenskapelige forskningsråd (NAVF).
Norges vanførelag.
Landsnemnda av de funksjonshemmedes organisasjoner.

Sverige:

Socialstyrelsen, avdelningen för långtidsvård.
Universitetskanslersämbetet
Styrelsen för teknisk utveckling.
Statens handikappråd.
Handikappinstitutet.
Svenska centralkommittén för rehabilitering (SVCR).
Uppsala universitet, medicinska fakulteten.
Lunds universitet, medicinska fakulteten.
Karolinska institutet, medicinska fakulteten.
Göteborgs universitet, medicinska fakulteten.
Umeå universitet, medicinska fakulteten.
Linköpings högskola, medicinska fakulteten.
Riksföreningen för trafik- och polioskadade (RTP).
ILCO riksförening för ileo- och colostomiopererade.
Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka (RHL).
Riksförbundet för utvecklingsstörda barn.
Handikappförbundens centralkommitté (HCK).

Remissinstansernas bedömning av medlemsförslaget är inte entydig, utan sönderfaller grovt taget i tre kategorier. Den första kategorien är positiv till medlemsförslaget i dess helhet och förordar inrättandet av en samnordisk institution. Den andra kategorien, som utgörs av flertalet av remissinstanserna, är positiv till tanken på en nordisk samordning av handikappforskningen i institutionaliserade former, men reser invändningar mot etablerandet av en särskild nordisk institution. I stället förordas ett nordiskt samordningsorgan eller i något fall en institution med, i förhållande till medlemsförslaget, något beskurna uppgifter. Inom denna kategori ryms också de som i princip är positiva till förslaget, men vill utreda frågan ytterligare. En tredje kategori ifrågasätter etablerandet av nya samarbetsorgan eller institutioner mot bakgrund av att det redan i nuläget är svårt att överblicka organisationsbilden på handikappområdet. Däremot önskar man att samnordiska symposier kring handikappforskningens olika aspekter kommer till stånd.

A. Remissinstanser som ansluter sig till huvudlinjen i medlemsförslaget

Nordiska handikappförbundet finner det angeläget att ett samarbetsorgan skapas för att lösa de uppgifter som avses i medlemsförslaget. Det är mindre välbetänkt, att de nordiska länderna var och en för sig bedriver en egen forskning, när man genom en samordnad insats skulle kunna uppnå bättre resultat. För att en samordnad forskning skall bli fruktbar fordras emellertid att den har en klar målsättning. Vidare understryker förbundet att det vid sidan av de grupper, som man i dagligt tal kallar handikappade finns andra grupper med likartade problem t. ex. de äldre.

De Samvirkende Invalideorganisationer i Danmark ser med stor tillfredsställelse på att ett nordiskt samarbete kommer till stånd inom handikappforskningen. Man saknar en samordnad vetenskaplig insats, som skulle kunna belysa samhällets möjligheter och förpliktelser rörande de handikappades likaberättigande. De nordiska socialministrarna har tagit upp problematiken, men har endast stannat inför en nordisk koordination av insatserna på det tekniska området. En viktigare aspekt av problematiken är emellertid de handikappades integrering i vid bemärkelse i samhället. Vidare förordar man att de handikappades organisationer blir representerade i det organ, som etableras.

Kommunal- og arbeidsdepartementet i Norge ansluter sig till förslaget om att upprätta ett samarbetsorgan, eventuellt en institution. Departementet hänvisar till ett uttalande av Arbetsdirektoratet, som erinrar om att Nordiska arbetsmarknadsutskottet vid ett möte i januari—februari 1972 tillsatte ett underutskott för yrkesmässig rehabilitering. Direktoratet understryker, att välfärds- och trivselsynpunkter måste ges en större vikt inom handikappvården allteftersom de handikappades ekonomiska och materiella behov säkras.

En dylik socialpolitik kräver dock ökade kunskaper om de samhällsförhållanden, som leder till sociala problem. T. ex.: vilka är verkningarna av snabba samhällsförändringar, vad betyder en ändrad bosättningsstruktur etc.? Arbetsdirektoratet antar, att det är nödvändigt att utvidga forskningsverksamheten till att också omfatta dessa aspekter, när det gäller de handikappades situation. Beträffande organisationsformen vill direktoratet återkomma till frågan senare.

Universitetet i Oslo har inga invändningar mot förslaget. *Universitetet i Trondheim* menar, att de nordiska länderna ställs inför likartade problem inom handikappvården, men att man samtidigt haft något olika utgångspunkter för forskningen inom området. Ett samarbete skulle därför vara av stor betydelse för de enskilda länderna, inte minst när det gäller informationsverksamhet, praktiska åtgärder och samordning av framtida forskning. Universitetet stöder förslaget och särskilt tanken på att upprätta en permanent institution.

Norges vanførelag ansluter sig helt till förslaget, som man anser repre-

sentera ett betydande framsteg inom handikappvården. Sammanslutningen hänvisar till, att man länge varit bekymrad över att de nordiska länderna var och en för sig försökt att bedriva forskning inom de olika sektorerna på handikappområdet. Ett enskilt nordiskt lands forskningsmiljö utgör inte ett tillräckligt underlag för en planmässig och bred forskning och kan ävenledes innebära ett felaktigt utnyttjande av resurserna: parallellforskning. Särskilt framträdande är problemet, när det gäller utveckling av tekniska hjälpmedel eller forskning som har anknytning till transportmedel för handikappade, deras bostadssituation samt den tekniska samhällsplaneringen i stort. Inom dessa områden är problemen gemensamma, varför en samnordisk koordinering av resurserna skulle verka effektivitetshöjande. Att utvecklingen inom handikappvårdens område sker i ett raskare tempo än vad som hitintills varit fallet lägger sammanslutningen stor vikt vid.

Linköpings högskola finner att en nordisk samordning av handikappforskningen är motiverad av flera skäl. Den institution som skisseras i medlemsförslaget måste få tillfälle till breda och täta kontakter med en rad olika forskningsinstitutioner representerande olika ämnesområden i de nordiska länderna. Den bör vara fristående och utan ett allt för starkt engagemang i egen självständig forskning. Framför allt bör en sådan forskning inte ha en för starkt markerad profil. Handikappbegreppet bör ses i vid mening. Institutionen bör bestå av en kärna av kvalificerade forskare representerande de viktigaste forskningsfälten. Högskolan pekar också på att institutionen bör ligga centralt med anknytning till universitet eller högskola, villkor som uppfylls bl. a. av Linköping.

Riksföreningen för ileo- och colostomiopererade (ILCO) i Sverige hälsar ett nordiskt samgående med tillfredsställelse. Vad beträffar de stomi-opererade är f. n. ett allt närmare samarbete under utveckling mellan de nordiska stomiföreningarna. Många aspekter av den stomi-opererades situation är fortfarande inte kartlagda. Föreningen understryker, att alla slags handikapp bör tas med i den nordiska handikappforskningen och att en minskning bör ske av den, enligt föreningens mening, alltför stora slagsidan åt rörelsehinderaspekten. Föreningen föredrar en institution, men vill med tanke på de stora krav som kommer att ställas på denna inte att den knyts till nu redan befintliga inrättningar. *Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka (RHL)* ansluter sig till förslaget. Forskningen inom handikappområdet behöver utvecklas, speciellt inom de socialpolitiska och socialmedicinska fälten. Konkreta behov finns av forskningsprojekt både på nationell och nordisk nivå. Beträffande samordning och utvärdering av pågående forskning är behovet stort. En första uppgift för det föreslagna organet bör därför bli att kartlägga vilka forskningsprojekt som pågår eller planeras i de nordiska länderna. RHL lägger vikt vid sambandet mellan sjukdom—handikapp—rehabilitering och understryker betydelsen av tvärvetenskaplig forskning. Oavsett vilken

form samarbetsorganet får, bör de handikappade genom sina organisationer beredas tillfälle till representation. Därigenom kan angelägna forskningsuppgifter aktualiseras direkt av dem som besitter kunskap om de reella behoven.

Handikappförbundens centralkommitté i Sverige hälsar förslaget med tillfredsställelse och konstaterar att det helt överensstämmer med de krav beträffande forsknings- och utvecklingsarbete, som handikapprörelsen framfört i sitt handlingsprogram. Arbetet bör inte endast inriktas på stora och "tunga" handikappgrupper, utan också beakta mindre gruppers behov. Pågående och planerad forskning bör kartläggas. Oavsett vilken form samarbetet får i organisatoriskt hänseende bör handikapprörelsen få inflytande över detta.

B. Remissinstanser som ansluter sig till delar av medlemsförslaget

Undervisningsministeriet i Danmark erinrar om att Nordiska kulturkommissionen år 1965 tillsatte en kommitté med uppgift att framlägga förslag till samnordisk specialpedagogisk forskning och specialläroarbete. Kommittén avgav sitt betänkande år 1968. Vidare har försök gjorts under en treårsperiod med att bygga upp en gemensam nordisk specialpedagogisk miljö i Göteborg.

Frågan om en gemensam nordisk specialpedagogisk forskning har också behandlats i andra sammanhang. Vid behandlingen av förslaget om en samordning av handikappforskningen i Norden bör också de pedagogiska synpunkterna tas under övervägande.

Indenrigsministeriet i Danmark ser i princip det önskvärda i att en samordning kommer till stånd av handikappforskningen, eventuellt också den nordiska, men vill med hänsyn till prioriteringen av de nödvändiga medlen att saken föreläggas det läkarvetenskapliga forskningsrådet. *Socialministeriet* i Danmark är betänksam mot att etablera en särskild institution för handikappforskningen, men utesluter inte att man med fördel kan bygga upp ett samarbetsorgan. I detta organ önskar i så fall socialstyrelsen gärna medverka. Vidare erinrar ministeriet om den av den socialpolitiska kommittén tillsatta arbetsgruppen för koordinering av forskningen rörande tekniska hjälpmedel, som beslutat att förmedla information om planlagd forskning inom det tekniska området.

Social- och hälsovårdsministeriet finner det angeläget, att det i varje nordiskt land företas sådan forskning som erfordras för handikappvården i de enskilda länderna. För att dubbelarbete skall kunna undvikas och för att vid behov en undersökning också skall kunna omfatta motsvarande vårdområde i de övriga nordiska länderna skulle det föreslagna samarbetsorganet kunna vara nödvändigt. Till de uppgifter som detta samarbetsorgan bör omhänderta hör kartläggning och koordinering av forskningsuppgifterna, medan däremot värdering av resultat och rådgivning vid utformning av konkreta hjälpåtgärder inte lika gärna bör

omhänderhas av ifrågavarande organ. De två senare arbetsuppgifterna bör bli beroende av om något land särskilt efterfrågar detta.

Folkpensionsanstalten finner att forskning på detta område är nödvändig och är redo till konkreta åtgärder inom ramen för sin i Åbo grundade central för rehabiliteringsundersökningar. Problematiken på socialvårdens och socialpolitikens område är likartad i de nordiska länderna och ett samarbete över nationsgränserna torde kunna ge nya impulser. Därför är en koordinering nyttig, men man bör i nuläget snarare inrikta sig på att grunda ett samarbetsorgan än en separat institution, vars kostnader blir av en helt annan storleksordning. Därtill kommer, att en koordinerad, men samtidigt decentraliserad, forskning kan ge flera impulser åt forskarna i de olika nordiska länderna. Folkpensionsanstalten är redo att medverka i det föreslagna samarbetsorganet.

Invalidstiftelsen stöder tanken på en utvidgning av forskningsverksamheten på handikappområdet. Mest ändamålsenligt är det enligt stiftelsen med en decentraliserad organisation med ett koordinerande organ i form av en samnordisk forskningsstyrelse. I detta organ bör varje nordiskt land utse sin representant. Den praktiska forskningen bör följa en av styrelsen uppgjord plan och handhas av en nationell forskningssektion. Denna forskningssektion skulle kunna fördela de inkommande uppgifterna, insamla forskningsresultaten från det egna landet samt vidarebefordra dem till den nordiska forskningsstyrelsen. Det praktiska forskningsarbetet kan utföras vid redan existerande organ. Enligt denna modell kan verksamheten inledas snabbt, och expertisen i varje nordiskt land på bästa sätt utnyttjas. Arrangemanget medger också goda möjligheter till komparativ forskning, varigenom värdefulla tillskott kan inhämtas till handikappvårdens fromma.

Kirke- og undervisningsdepartementet ansluter sig till medlemsförslaget och vill utreda frågan om upprättandet av ett samarbetsorgan eller en institution. *Sosialdepartementet* hänvisar till uttalanden från *Helse-direktoratet* och *Plan- og utredningsavdelningen*. Den förra framhåller, att en samordning på det nordiska planet genom upprättandet av ett samarbetsorgan är både önskvärd och genomförbar, men under den förutsättningen att det föreligger en tillräcklig samordning av handikappforskningen inom de enskilda länderna. Däremot vill direktoratet på nuvarande tidpunkt inte tillråda etablerandet av en institution med de skisserade arbetsuppgifterna. *Plan- og utredningsavdelningen* vill stärka forsknings- och försöksverksamheten med sikte på att få ökad information om de handikappades situation. Det rör sig här om forskning som belyser orsakerna till, utbredningen och fördelningen av handikapp hos befolkningen, hjälpbehov samt inte minst verkningarna av försöken med att tillgodose behoven av behandling, service, kontakt etc. På dessa liksom på andra områden finns behov av en organiserad samordning av forskningen i Norden. Avdelningen stöder förslaget om

att upprätta ett samarbetsorgan, men vill avråda från att tillskapa en institution innan man fått erfarenhet av hur en mindre omfattande samarbetsform fungerar. Samarbetsorganet bör ta initiativ till forskning på områden där denna saknas och bör därför disponera över vissa medel. Vidare menar avdelningen, att ett fast sekretariat bör knytas till samarbetsorganet efter mönster från kriminologi och alkoholforskning.

Rent generellt vill avdelningen emellertid peka på, att tillskapandet av allt flera samarbetsorgan med avgränsade arbetsområden också kan få olyckliga verkningar. Det kan bidra till att nedbrytningen av det "båstänkande", som man menar förekommer i dag, försvåras. De handikappades svårigheter kan ibland återföras till orsaksförhållanden, som enligt en mera strikt definition av handikappbegreppet inte faller inom ramen för detta. Det föreslagna samarbetsorganet bör angripa problemfältet i ett helhetsperspektiv.

Universitetet i Bergen finner att behov föreligger av en samordning inom handikappforskningen. Man finner det naturligt, att stödja en samordning såväl inom landet som mellan de nordiska länderna. Dock saknar man underlag för att bedöma vilken organisationsform, som är den lämpligaste. *Universitetet i Tromsø* hänvisar till ett uttalande från Institutet for samfunnsmedisin. I uttalandet framkommer, att man vid institutet koncentrerat sina arbetsinsatser till frågan om hur de rörelsehindrade själva upplever sin samhällssituation, socialt och psykologiskt. Institutet är intresserat av den föreslagna samordningen och vill delta i samarbetet.

Norges almenvitenskapelige forskningsråd har uppmärksammat de handikappades problem bl. a. genom att ta initiativ till forskning om de handikappades tandhälsa. Inom detta fält har ett gott samarbete etablerats mellan de nordiska länderna. Forskningsrådet finner att de handikappades problem i många avseenden är likartade i Norden och att resurserna bättre skulle kunna utnyttjas vid en nordisk samordning. Sekretariatet for Nordisk samarbeidsnemnd for medisin vill i sammanhanget anhålla om att bli representerat i det föreslagna samarbetsorganet.

Landsnemnda av de funksjonshemmedes organisasjoner önskar att man först skaffar sig en överblick över vad som görs på handikappforskningens område i de nordiska länderna. På längre sikt anser man, att gemensamma nordiska resurser skall ställas till förfogande, eventuellt till en samordnad forskning. Därvid bör preciseras vad som skall tas upp till behandling. Nämnden önskar därvid att uppmärksamheten inte enbart koncentreras till de tekniska aspekterna, utan att också de socialpolitiska sidorna av problematiken kommer med.

Statens handikappråd är positivt till en utvidgad och samordnad forskning på handikappområdet. Handikapp orsakas av många olika slags skador och för att bedöma vilka samhällsinsatser som är behöv-

liga kan en samordnad forskningsinsats ge bättre underlag för beslut. De nordiska ländernas likartade sociala förhållanden och synsätt i handikappfrågor underlättar en samordning liksom det förhållandet att forskningsinstitutionerna är uppbyggda på liknande sätt. Rådet håller med förslagsställarna om, att de handikappade har samma behov som alla andra, men att därtill kommer särskilda behov som sammanhänger med handikappet. De handikappades situation bör därför inte särbehandlas, utan tas upp i samband med varje fråga som rör människors livsvillkor, dvs. där den sakligt och funktionellt hör hemma. Den speciella forskningen om handikapp är i hög grad tvärvetenskaplig, vilket bör beaktas vid en nordisk samordning. Rådet erinrar också om redan befintliga nordiska samarbetsorgan som har intresse för handikappområdet: Sociala rådets arbetsgrupp för tekniska hjälpmedel, Nordiska arbetsmarknadsutskottets expertgrupp för yrkesinriktad rehabilitering, Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelsers handikapputskott. Som ett första steg på vägen mot samnordiska insatser på handikappområdet förordar rådet, att ett nordiskt symposium anordnas. Därvid kan underlag erhållas för hur forsknings- och utvecklingsarbetet skall läggas upp. Frågan om formerna för samarbetet bör däremot utredas närmare.

Svenska centralkommittén för rehabilitering anser att inget nordiskt land kan vara självförsörjande ifråga om forskning i det vida perspektiv som de handikappades situation bör ses. Kommittén hyser uppfattningen, att ett utvidgat samarbete bör koncentreras kring den sociala och psykologiska livssituationen för de handikappade i dagens samhälle. De berörda organisationerna har dock redan i dag svårt att överblicka den forskning som pågår inom området eller planeras inom ett land, varför en särskild utredning krävs för att koordinera och evaluera forskningsinsatserna. Kommittén uttalar avslutningsvis sin uppskattning av medlemsförslagets anda och syfte.

Styrelsen för teknisk utveckling påtalar de brister i jämvikten, som kan iakttas i de satsningar som görs i de nordiska länderna beträffande forskning och utveckling på handikappområdet. Styrelsen understryker att den tekniska utvecklingen bör ses i ett vidare sammanhang. Bristande kunskaper inom områden som styrelsen inte har kompetens att granska: sociologi, psykologi, pedagogik och medicin utgör dock allvarliga hinder för planeringen. Ett angeläget önskemål är att marknaden för de produkter som utvecklas på handikappområdet blir större och mera entydigt bestämd, varvid en samordning av behovsanalys, egenskapsdeklarationer, normer och standards ter sig önskvärd.

Riksföreningen för trafik- och polioskadade pekar på att handikappvården och handikappforskningen redan i nuläget i Sverige är uppdelad på så många institutioner att möjligheterna till en överblick inte är stora. Riksföreningen ställer sig därför tveksam till inrättandet av fler

institutioner, då de som finns, både i Sverige och i de övriga nordiska länderna, enligt föreningens uppfattning fungerar väl. Däremot finns det brister i samordning och kartläggning, varför ett organ för fördelning, insamling, förmedling av information skulle vara önskvärt.

C. Remissinstanser som tar avstånd från huvudpunkterna i medlemsförslaget

Socialstyrelsen noterar, att finansieringen av den forskning som bedrivs vid olika institutioner uppvisar en splittrad bild. Socialstyrelsen anser, att resurserna i första hand bör inriktas på en samordning på nationell nivå. På längre sikt borde dock de nordiska länderna kunna utgöra en naturlig samarbetsenhet. Styrelsen delar förslagsställarnas uppfattning, att ett behov föreligger av ett utökat informationsutbyte rörande avslutad, pågående och planerad forskning inom handikappområdet på det nordiska planet. Denna bör emellertid kunna komma till stånd inom ramen för den nuvarande organisationsstrukturen. På kort sikt hänvisar myndigheten till de vidgade erfarenheter, som skulle kunna vinnas genom en utbyggnad av de nordiska rehabiliteringskonferenserna. Sammanfattningsvis avstyrks förslaget om inrättandet av ett särskilt nordiskt samordningsorgan med särskilda institutionella resurser för handikappforskning.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har, förutom från de sex universitetstyperna, inhämtat yttrande från fakultetsberedningen för medicin, odontologi och farmaci. Fakultetsberedningen förordar i första hand en kartläggning av den pågående verksamheten på handikappforskningens område och ställer sig även positiv till inrättandet av en planeringsgrupp på nordisk bas med huvudsaklig uppgift att samordna pågående forskningsverksamhet. UKÄ anser det vara en angelägen uppgift att kartlägga de befintliga forskningsresurserna inom medicinsk, social och teknisk forskning. Denna kartläggning bör kunna ske vid sekretariatet för nordisk kulturellt samarbete.

Medicinska fakulteten, Umeå universitet ifrågasätter det lämpliga i att bygga upp ett samarbetsorgan av föreslagen typ. Redan nu finns ett flertal institutioner som vid behov kan byggas ut. I sammanhanget påtalar man glesbygdernas handikappproblem. *Medicinska fakulteten, Uppsala universitet* finner att fältet är för stort för ett nordiskt samordningsorgan med representanter för alla intressenter och specialiteter. Samarbetet bör istället utvecklas inom ramen för befintliga organisationer. Bristerna är kända och avhjälpandet hämmas huvudsakligen av bristen på ekonomiska och personella resurser. *Medicinska fakulteten, Karolinska institutet* har i likhet med Uppsala-fakulteten svårt att föreställa sig att all handikappforskning kan sammanföras till ett enda organ. Dock finner man det angeläget att resurserna samordnas. Sannolikt är det mest rationellt med en differentierad forskning utefter

olika linjer. Fakulteten tillstyrker en kartläggning, men vill först där-
efter ta ställning till frågan om inrättandet av ett samarbetsorgan
varvid särskilt bör definieras vad som menas med handikapp. *Medi-
cinska fakulteten, Lunds universitet* anför, att samarbetet inom det
aktuella forskningsfältet endast får avsedd verkan om särskilda medel
ställs till förfogande. Formerna bör utredas under medverkan av före-
trädare för handikappforskningen. *Medicinska fakulteten, Göteborgs
universitet* saknar definitioner av vad som menas med handikapp i
förslaget. De enskilda handikappområdena har ofta en speciell pro-
blematik och därmed också en särskild förankring inom olika medi-
cinska specialiteter. Fakulteten förutsätter att en förbättrad samord-
ning bygger på de resurser och erfarenheter som redan finns vid olika
forskningscentra.

Vidare önskar fakulteten att en eventuell kartläggning av forsknings-
projekt som redan pågår inskränkes till att omfatta vissa uppräknade
områden samt att stipendier för kontaktresor till de nordiska länder-
na inrättas.

Handikappinstitutet finner, att frågan om en samordning av resurser-
na har aktualitet. Främst gäller det att finna former och metoder för
dels en rutinmässig, dels en djupgående samverkan. Emellertid kan sam-
ordning och samverkan också innebära ett hämmande element om en
allt för tung administrativ apparat kommer till. Institutet understryker,
att man endast om det är klart motiverat bör skilja de handikappades
problem från övriga medborgares. Ofta är en helhetssyn på problema-
tiken eftersträvanvärd. Institutet menar sammanfattningsvis, att ett nor-
diskt samarbete för att stödja de handikappade är nödvändigt, att sam-
arbete bör inriktas på sådan forsknings- och utvecklingsverksamhet som
integrerar de handikappade i samhället, att där speciell forskning och
utveckling är ofrånkomlig denna kanaliseras genom redan existerande
nordiska organ samt att vissa gemensamma ekonomiska resurser skapas
i syfte att stödja konkreta nordiska projekt.

Riksförbundet för utvecklingsstörda barn anser att handikappom-
sorgerna måste utformas efter behoven hos olika grupper av kroppsligt
och psykiskt handikappade. Behoven i de nordiska länderna är lik-
artade, men även om man i Sverige nått en bit på väg är det önskvärt
med en nordisk samverkan. Samfällida insatser kan ge ett större utbyte
än enskilda. Förbundet ifrågasätter dock starkt om tiden är mogen för
ett gemensamt nordiskt organ och förordar i stället ett systematiskt
och nära samarbete, som inte får inriktas ensidigt på kroppsliga handi-
kapp och därmed sammanhängande hjälpmedelsfrågor. Ett första steg
vore att ledande medarbetare inom det aktuella forskningsområdet fick
komma samman till ett symposium i syfte att försöka utforma ett
handlingsprogram.

3. Utskottet

På senare tid har de handikappades situation i samhället alltmera kommit att ses utifrån ett helhetsperspektiv. I takt med att de materiella behoven säkrats har välfärd- och trivselsynpunkter kommit att inta en mera framträdande plats. Vid sidan av tekniskt inriktad handikappforskning har socialpolitiska och socialmedicinska aspekter blivit föremål för studium. Emellertid återstår det ännu att klarlägga i vilken utsträckning och på vilket sätt, som olika samhällsförhållanden tenderar att framkalla sociala problem. I detta avseende skiljer sig de handikappade inte på något avgörande sätt från övriga medborgare. Därtill kommer dock de särskilda problem som sammanhänger med handikappet.

En utvidgad handikappforskning bör enligt utskottets mening ta upp psykologiska och socialmedicinska aspekter vid sidan av rent tekniska. Vidare bör mindre gruppers behov beaktas, samtidigt som uppmärksamheten riktas mot de stora handikappgruppernas problem.

De nordiska ländernas likartade sociala förhållande och synsätt i handikappfrågor utgör i förening med det förhållandet att respektive lands forskningsinstitutioner är uppbyggda på liknande sätt en god grund för en samordning på handikappforskningens område.

Mycket dubbelarbete kan undvikas om insatserna koordineras. Det kan ifrågasättas om de nordiska länderna var och en för sig utgör ett tillräckligt underlag för en nationellt bedriven planmässig handikappforskning. Ett felaktigt utnyttjande av de tillgängliga resurserna kan lätt uppstå om insatserna inte samordnas. Vidare kan ett samarbete över de nordiska gränserna tillföra handikappforskningen nya impulser. En samordning på det nordiska planet förutsätter dock att en tillräcklig koordinering föreligger i de enskilda länderna.

Enligt utskottets mening bör ett nordiskt samordningsorgan på handikappforskningens område upprättas. Samordningsorganet bör vid sidan av uppgifterna att kartlägga och samordna handikappforskningen i de nordiska länderna också efter anmaning i varje särskilt fall värdera och verka rådgivande vid utformningen av konkreta hjälpinsatser. På detta sätt kan man enligt utskottets mening snabbt komma igång med samarbetet. Därigenom utnyttjas på bästa sätt de redan befintliga forskningsinstitutionernas resurser samtidigt som man uppnår de fördelar som står att vinna, inte minst i ett komparativt perspektiv, med en central planering och en decentraliserad forskning. I likhet med vad flera remissinstanser framhållit i sina yttranden, menar utskottet, att frågan om tillskapandet av en samnordisk forskningsinstitution på handikappvårdens område bör utredas på grundval av de vunna erfarenheterna.

Under åberopande av vad ovan anförts hemställer utskottet, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att planera en utvidgad forskning på handikappvårdens område genom att upprätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att kartlägga och samordna forskningsuppgifter på handikappvårdens område, värdera resultaten samt verka rådgivande vid utformningen av konkreta hjälpinsatser.

Stockholm den 10 januari 1973

<i>Kristian Albertsen (S)</i>	<i>Pentti Antila (Skyp)</i>	<i>Roald Bye (A)</i>
<i>Sven Hammarberg (s)</i>	<i>Knut Johansson (s)</i>	<i>Lars Lindeman (Sd)</i>
<i>Gerda Møller (KF)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>	<i>Salve Salvesen (A)</i>
<i>Egil Aarvik (Kr.F)</i>	<i>Saimi Ääri (K)</i>	
Förman		

BILAGA 3, I efterhand inkomna yttranden (se supplementband, s. 765)

Medlemsforslag

om ett Nordens konsthüs i Ålbörg

(Väckt av Poul Dam, Poul Hartling, Niels Helveg Petersen, Orla Møller, Ib Stetter och Per Olof Sundman)

Kredse omkring Nordisk Kunstförbund har i et par år arbejdet med planer om at få skabt et nordisk centrum til at løse en række vigtige opgaver inden for nordisk kunstformidling.

I første række skal et sådant center være midtpunkt for organiseringen af den udstillingsvirksomhed rundt i Norden, som i stadig større omfang søger at imødekomme de nordiske folks voksende interesse for den bildende kunst i videste forstand. Tillige bør centret fungere som samordnende organ for arrangement af nordiske kunststillinger uden for Norden.

I nær tilknytning til fremme af udstillingsvirksomheden hjemme og ude står etableringen af et bibliotek og arkiv, der kan danne grundlaget for information om nordisk kunst med sigte såvel på de nordiske lande som på udlandet. Et led i dette arbejde vil være publiceringen på nordiske og fremmede sprog af skrifter om nordiske kunstnere, fremstillingen af farvelysbilleder, films og lignende oplysningsmateriale om nordisk kunst og nordiske kunstneriske aktiviteter i bred forstand.

En vigtig naturlig opgave for et sådant center vil det tillige være at danne rammen dels om en mere permanent samling af nordisk kunst, dels om skiftende udstillinger af nordisk og fremmed kunst.

Det milieu, som på denne måde skabes, kan endelig blive et inspirerende studie- og mødested for nordiske og fremmede kunstnere, kunsthistorikere, kritikere og andre kulturarbejdere, der kan benytte centrets samlinger, bibliotek, arkiv og andet materiale, og for hvem der bør indrettes atelierer og andre arbejdsrum såvel som værelser til indkvartering og samlingslokaler. Til et sådant studiecentrum bør knyttes et antal stipendier på lignende måde som til visse fællesnordiske forsknings- og uddannelsesinstitutioner som f. eks. Nordisk Journalistkursus, Nordisk Søjretsinstitut og Nordisk Marinbiologisk Kollegium.

Placeringen af et sådant Nordens Kunsthus kræver hensyntagen til mange forhold, så vel milieumæssige som trafikale. Antallet af egnede lokaliteter er derfor begrænset. Nordisk Kunstförbund kan tænke sig en forsøgsvirksomhed henlagt til Halmstad. Vi undertegnede foreslår derimod Ålbörg som permanent placering, og gør det med følgende begrundelse:

I juni 1972 åbnes i Ålborg Nordjyllands Kunstmuseum, tegnet af de finske arkitekter Elissa og Alvar Aalto og den danske Jean-Jacques Barué. Dette arkitekturværk af europæisk format og samtidig et moderne og effektivt museum rummer en af Skandinaviens betydeligste kunstsamlinger, omfattende perioden fra ca. 1890 til den allernyeste kunst. Hovedvægten ligger på den danske kunst, men den moderne udenlandske kunst er også rigt repræsenteret.

Udover udstillingslokalerne rummer museet en særlig sal for kammermusik og tre auditorier, og der er til det knyttet et friluftsteater med plads til ca. 50 tilskuere. Derved kan museet fungere som et kulturhus, idet det er hensigten — foruden at drive en omfattende udstillingsvirksomhed — at gøre det til midtpunkt for en række andre kulturelle aktiviteter: foredrag, koncerter, ballet, teater og film. Et indhegnet parkområde omkring museet påtænkes udlagt som en international skulpturpark.

Skaberne af dette kombinerede nordjyske kunstmuseum og kulturhus venter, og sikkert med rette, at det vil tiltrække et stort publikum fra hele Skandinavien og fra Nordtyskland, både på grund af sin kunstneriske kvalitet og på grund af sin beliggenhed.

Trafikalt er Ålborg nemlig overmåde centralt placeret, et mødested for nordiske og europæiske trafikforbindelser til lands, til vands og i luften. Byens store lufthavn har daglig flyvekontakt med Stavanger og Kristiansand og talrige forbindelser med den nordiske centrale flyveplads i Kastrup. Der er direkte skibsrute mellem Oslo og Ålborg eller Frederikshavn. Over Frederikshavn er der et stort antal daglige forbindelser med Göteborg. Byen passeres af mange ekspres- og lyntog til og fra det øvrige Danmark og Nordtyskland. Den ligger endelig på Europavej 3, hovedfærdselsåren gennem Jylland for automobiler mellem Norge og Sverige og Kontinentet ad færgeforbindelserne over Frederikshavn og Hirtshals.

Da Nordjysk Kunstmuseum således både af kunstneriske og af trafikale årsager kan regne med et stort antal besøgende fra de andre nordiske lande, fra Danmark og Kontinentet (om sommeren tillige fra de meget søgte turiststeder på Vendsyssels kyst fra Skagen og sydpå), anser vi undertegnede det for den bedste placering af et nordisk kunstcenter, et Nordens Kunsthús, at lægge dette i umiddelbar tilslutning til Nordjysk Kunstmuseum i Ålborg.

Opført på dette sted vil et nordisk kunstcenter på forhånd være sikret et stort antal besøgende. På en række områder kan det nordiske center samarbejde med museet og være fælles med dette om f. eks. bibliotek, arkiv, cafeteria og andre faciliteter, ligesom museets auditorier kan benyttes i forbindelse med centrets eventuelle foredragsvirksomhed. Tillige vil museet på felter, hvor dette ikke selv er tilstrækkeligt udbygget, kunne samvirke med centret. Alt dette vil både milieumæssigt og som inspi-

rationskilde være en gensidig berigelse for begge institutioner. Det vil også være en naturlig opgave for dem at gå sammen om løsningen af særligt store udstillingsopgaver. Blandt andet kan man tænke sig en fremtidig fællesnordisk Biennale henlagt til Ålborg.

Med henvisning til ovenstående foreslår vi,

at Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at oprette et nordisk Kunstens Hus i Ålborg med den hovedopgave at virke som centrum for kunstformidlingen inden for Norden og i forhold til omverdenen.

København og Stockholm, den 26. maj 1972

Poul Dam (SF) *Poul Hartling (V)* *Niels Helveg Petersen (RV)*

Orla Møller (S) *Ib Stetter (KF)* *Per Olof Sundman (c)*

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 770)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om upprättande av ett Nordens konsthus i Ålborg. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 29 augusti 1972 och den 28 november 1972 samt den 15 och 16 januari 1973. Vid Esbo-mötet hördes som sakkunnig sekreteraren i Nordiska konstförbundet fil. lic. Eric Kruskopf.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att upprätta ett Nordens konsthus i Ålborg med huvuduppgift att verka som centrum för konstförmedlingen inom Norden och i förhållande till omvärlden. Förslagsställarna anknyter till planer som dryftats i kretsar kring Nordiska konstförbundet om skapande av ett nordiskt centrum för att lösa en rad viktiga uppgifter inom nordisk konstförmedling. Bland dessa uppgifter nämner förslagsställarna, att centret skulle utgöra en medelpunkt för utställningsverksamhet runt om i Norden och vara samordnande organ för arrangerande av nordiska konstutställningar i utlandet. Vidare anser förslagsställarna att konshuset borde etablera ett bibliotek och arkiv med sikte på information rörande nordisk konst inom Norden och till omvärlden. Man anser även att konshuset borde få en egen samling av nordisk konst. Konshuset skulle vidare kunna fungera som studie- och mötescenter på konstområdet. Placeringen i Ålborg motiveras av förslagsställarna dels med att ett nordiskt konsthus skulle kunna dra nytta av samarbete med Nordjyllands Kunstmuseum, som nyligen öppnats i Ålborg, dels med stadens geografiska belägenhet, som erbjuder goda trafikmässiga möjligheter för besökare från Norden och kontinenten.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Föreningarna Nordens förbund.
Nordiska konstförbundet.

Danmark

Ministeriet for kulturelle anliggender.
 Danske Museers Fællesråd.
 Foreningen af Danske Kunstmuseer.
 Sammenslutningen af Danske Kunstforeninger.
 Billedkunstneres Forbund.

Finland

Finska konstföreningen.
 Konstnärsgillet i Finland.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.
 Riksgalleriet.
 Nasjonalgalleriet.
 Instituttet for kunsthistorie og klassisk arkeologi ved universitetet i Oslo.
 Norsk kulturråd.
 Norske kunst- og kulturhistoriske museer.
 Bildende kunstneres styre.

Sverige

Nationalmuseet.
 Statens konstråd.
 Akademien för de fria konsterna.
 1965 års musei- och utställningssakkunniga.
 Konstfrämjandet.

Nordiska konstförbundet uttrycker sin glädje över att förbundets initiativ till större satsning på nordiskt konstsamarbete har väckt genklang. Man framhåller att förbundet i många sammanhang har dryftat frågan om tillskapandet av ett centrum för nordiskt konstsamarbete och eventuellt även ett arkiv och museum för nordisk konst. Förbundet har även i detta syfte utfört en viss försöksverksamhet i och i närheten av Halmstad. På basen av sina erfarenheter har Nordiska konstförbundet dock kommit till slutsatsen, att man inte i alltför tidigt skede bör binda sig vid en permanent lokalisering till en enda ort. Förbundet anser att frågan bör bli föremål för ytterligare utredning, och att man under tiden bör bibehålla möjligheterna för flexibel verksamhet på olika orter. Förbundet har ansett att behovet av mellannordisk verksamhet med möjlighet till konstnärskontakter och konstutbyte borde prioriteras före en europavänd representation. Man anser därför att frågan om placeringen av ett nordiskt konstcentrum inte kan avgöras förrän ett klart program för centrets verksamhet har uppgjorts. *Föreningarna Nordens Förbund* understryker betydelsen av det rikt förgrenade nordiska samarbete på konstens område, som har vuxit fram särskilt tack vare Nordiska konstförbundets verksamhet. Man betecknar det som en central kulturpolitisk uppgift att för framtiden säkra ett fastare samarbete på konstens alla områden. När det gäller inrättandet av ett institutionellt konstcentrum påpekar *Föreningarna Nordens förbund*, att

frågan anknyter sig till ett centralt spörsmål inom den nordiska kulturpolitiska debatten, nämligen huruvida man bör satsa medel på den s. k. institutionskulturen eller om anslagen i stället bör användas för att finansiera projekt, som garanterar att en större publik kan ta del av kulturprodukterna. Med hänvisning till att det föreslagna konstcentret skulle komma att bli mycket kostnadskrävande, tvekar Föreningarna Nordens förbund att utan föregående utredning tillstyrka medlemsförslaget. Denna utredning borde innehålla en kartläggning av det mångförgrenade samarbete som redan pågår. Därvid borde övervägas, huruvida en kultursatsning som mera gäller spridning av konstprodukter till en större publik, vore ändamålsenligare.

Ministeriet for kulturelle anliggender i Danmark hänvisar till att frågan om det nordiska samarbetet på bildkonstens och konstförmedlingens område för närvarande behandlas inom kulturavtalets samarbetsorgan i samband med utarbetande av det kulturella handlingsprogrammet. Ministeriet finner att medlemsförslaget borde tas upp som en del av en samlad analys och värdering av området, och att det därför knappast bör främjas som enskilt projekt. *Sammenslutningen af Danske Kunstforeninger* meddelar intresse för upprättandet av ett nordiskt konstförmedlingscentrum och tillstyrker förslaget att detta skulle placeras i Ålborg. *Billedkunstnerne's Forbund* omfattar likaså tanken på ett nordiskt konstcentrum och även dess lokalisering till Ålborg.

Danske Museers Fællesråd anser, att medlemsförslaget borde göras till föremål för en bred nordisk debatt inom kretsen av konsthistoriska museer och att det därefter borde ingå som en del i den helhetsbedömning av musealt samarbete, som för närvarande är under behandling i Rådgivande kommittén för allmänkulturell verksamhet. Fællesrådet rekommenderar av dessa skäl inte ett genomförande av medlemsförslaget för närvarande. *Foreningen af danske kunstmuseer* finner det vara av stor betydelse, att en organisationsform för utställnings- och upplysningsverksamhet skapas, vilken skulle ge konstintresserade i hela Norden bättre möjligheter att stifta bekantskap med och följa utvecklingen inom den bildande konsten i de övriga nordiska länderna. Man understryker särskilt landsortens behov av en sådan verksamhet. Enligt föreningens uppfattning kräver detta, att en institution med egna lokaler och fast personal uppbyggs. Föreningen tillstyrker starkt, att en sådan institution placeras i anknytning till Nordjyllands Kunstmuseum i Ålborg.

Finska konstföreningen stöder varmt initiativet att upprätta ett samnordiskt konstcentrum, men ställer sig kritisk till en placering i Ålborg. Man anser att en sådan lokalisering vore alltför perifer, framför allt när det gäller den viktiga del av verksamheten som skulle inriktas på de nordiska länderna. *Konstnärsgillet i Finland* har i ett första yttrande föreslagit, att det föreslagna centret inte skulle placeras i Ålborg, utan

på någon lämplig ort i Finland. I ett senare inlämnat tilläggsyttrande har Konstnärsgillet, efter överläggningar med Nordiska konstförbundet, preciserat sitt alternativa placeringsförslag till Sveaborg utanför Helsingfors. Man framhåller, att en ledig byggnad där, efter erforderliga inre reparationer, omedelbart kunde tas i bruk som lokal för konstcentret. Man bifogar en detaljerad användningsplan för byggnaden, den s. k. Strandkasernen, som har en våningsyta på 2 000 m². Möjligheter att i ett senare skede disponera över ytterligare utrymmen finns. Konstnärsgillet föreslår även en fast anställd personal på till en början fem personer.

Kirke- og undervisningsdepartementet i Norge, som särskilt hänvisar till *Norsk kulturråds* yttrande, anser att det nordiska samarbetet på den bildande konstens område bör ses i sitt totala sammanhang, innan ståndpunkt tas till enskilda projekt av medlemsförslagens typ. *Norsk kulturråd* framhåller att ett flertal planer för utbyggnad av det nordiska samarbetet på konstens område åren 1957—1971 har lagts fram av Nordiska kulturkommissionen, och att medlemsförslaget om ett nordiskt konstcentrum bör värderas i ett sammanhang med dessa projekt. Kulturrådet finner att Nordjyllands Kunstmuseum äger goda betingelser för att bli ett nordiskt konstcentrum, men att även andra konstinstitutioner i Norden har varit aktiva i arbetet på att skapa en nordisk konstmiljö. *Norska riksgalleriet* hälsar medlemsförslaget om ett nordiskt konsthus i Ålborg med glädje.

Nasjonalgalleriet frågar sig däremot, om man på norskt håll skulle få särskilt stor glädje av ett fixerat konstcentrum, som lätt kan få en begränsad geografisk verkan. Nasjonalgalleriet förklarar sig vara mera böjt för ett samarbete i de former som Nordiska konstförbundet hittills har genomfört, bl. a. nordiska biennaler i olika städer. Man uttalar vidare farhågan att den kontinuerliga bevillning som skulle komma att krävas för att upprätthålla ett fast nordiskt konstcentrum, skulle kunna få menlig inverkan på anslagen för konstverksamheten på nationellt plan. Man menar dessutom, att många av de verksamheter som föreslagits för det nordiska konstcentret, mest effektivt kan utföras av de lokala institutionerna. *Instituttet for kunsthistorie og klassisk arkeologi ved universitetet i Oslo* är benäget att anse, att förslaget bör göras till föremål för en bred nordisk debatt, innan slutlig ståndpunkt tas. *Bildende kunstneres styre* meddelar, att föreningen understöder upprätthållandet av ett nordiskt konsthus och att man även är positivt inställd till att det byggs i Ålborg. *Norske kunst- og kulturhistoriske museer (NKKM)* finner att tillkomsten av ett nordiskt konstcentrum vore av stort värde för de konstnärliga aktiviteterna i de nordiska länderna. NKKM anser sig emellertid inte i detta skede kunna uttala sig om konsthusets placering, eftersom det inte föreligger uppgifter om de organisationsmässiga och ekonomiska aspekterna

på saken. Man anser vidare, att det borde övervägas, huruvida ett nordiskt konsthus bör knytas till ett redan existerande museum eller om det bör etableras som en självständig institution.

Statens konstråd i Sverige instämmer i förslagsställarnas uppfattning, att ett nordiskt konstcentrum har viktiga uppgifter att fylla inom ramen för det nordiska kultursamarbetet. Konstrådet anser dock, att frågorna om verksamhetens målsättning, omfattning och former inte är tillräckligt belysta för att lokaliseringsfrågan skall kunna tas upp till avgörande behandling. Konstrådet föreslår därför en närmare utredning av frågan om ett nordiskt konstcentrum, varvid också lämpliga alternativ för placeringen borde övervägas. Som möjlig lokaliseringsplats framkastar konstrådet Landskrona citadell. *Nationalmuseum* meddelar, att museet helt kan ansluta sig till de syften, som har legat till grund för medlemsförslaget. Däremot ställer man sig tveksam till det konkreta tillvägagångssätt som rekommenderas, inte minst till placeringen i Alborg. Man understryker att konstutvecklingen alltjämt löper i delvis olika banor i de olika länderna och att konstangelägenheterna administreras på olika sätt. Man hänvisar dessutom till att det redan nu existerar organ, exempelvis Nordiska konstförbundet och Nordiska biennalrådet, som handhar nordisk konstförmedlingsverksamhet. 1965 års musei- och utställningssakkunniga (*MUS 65*) i Sverige anser att en institutionalisering, som på andra områden ofta innebär obestriddliga fördelar, på konstområdet dock kan leda till en hämmande och likriktande byråkratisering. Man anser att vägarna bör hållas öppna för olika samsarbetsformer och kontaktvägar, som med tiden otvivelaktigt kommer att växa fram. Av dessa anledningar ställer sig 1965 års musei- och utställningssakkunniga tveksamma till det framlagda förslaget.

Kungl. Akademien för de fria konsterna finner, att det i och för sig vore glädjande om det aktuella projektet kunde genomföras, men att det föreslagna konstcentrets funktioner troligen utan större olägenheter kunde uppdelas på flera håll, t. ex. som delar i en organisation som mera skulle ta sikte på en uppsökande verksamhet. Vidare är akademien oense med förslagsställarna om Alborgs geografiska och trafikmässiga fördelar som placeringsort för ett samnordiskt konstcentrum. Svenska *Konstfrämjandet* instämmer i att ett ökat utställningsutbyte mellan de nordiska länderna är önskvärt, men att detta huvudsakligen borde innebära ökade möjligheter för enskilda konstnärer att ställa ut sina verk i andra länder. Man finner det uppenbart att denna verksamhet bättre kan skötas av varje land för sig. Även samproducerade utställningar kan enligt *Konstfrämjandets* uppfattning delegeras till någon institution i varje land vid varje särskilt tillfälle. Man ställer sig också negativt till en centraliserad utställningsdistribution till samtliga nordiska länder. I stället föreslås att representanter för nationella distributionsorgan knytas till Nordiska konstförbundet eller någon annan samordnande in-

stans, eller att någon annan samarbetsöverenskommelse träffas. Även beträffande de övriga föreslagna uppgifterna för det nordiska konsthuset ställer sig Konstfrämjandet tveksamt. Man ifrågasätter om inte medel i första hand borde sättas in för åtgärder med vars hjälp man kan sprida kännedom om grannländernas konst till en större allmänhet inom den nordiska gemenskapen. Med hänvisning till de refererade argumenten finner Konstfrämjandet sålunda, att förslagsställarnas motiveringar för ett Nordens konsthus i Ålborg inte är övertygande.

3. Utskottet

Utskottet finner anledning att instämma i förslagsställarnas uppfattning, att ett centrum för utställningsverksamhet rörande nordisk konst, vilket samtidigt skulle utgöra ett organ för spridande av upplysning om nordisk konst inom och utom Norden, är ett projekt som inom en nära framtid borde förverkligas. Tanken på ett sådant centrum har under de senaste åren vuxit fram inom nordiska konstnärskretsar, främst inom Nordiska konstförbundet. Medlemsförslaget kan även ses som en precisering och konkretisering av vissa av målsättningarna i den rekommendation ang. ökat samarbete på bildkonstens område (*rek. nr 24/1971*), som Nordiska rådet antog vid sessionen 1971. Det konstförmedlingssamarbete som avses i det nu föreliggande medlemsförslaget omfattar dock även andra konstgrenar än den rena bildkonsten.

Grundtanken bakom förslaget är att man genom inrättande av ett organisationscentrum för konstförmedling skulle få till stånd en uppsökande verksamhet, varigenom publiken i de nordiska länderna i större utsträckning än tidigare på sina hemorter skulle beredas tillfälle att bekanta sig med verk av konstnärer från de övriga nordiska länderna.

Problemen vid genomförande av utställningsutbyte är i stor utsträckning av praktisk och organisatorisk art. Det behövs utrymmen för uppmontering, nedmontering och packning, det behövs ett kansli för de organisatoriska göromålen och det behövs personal för att sköta de tekniska och organisatoriska uppgifterna.

Utskottet finner det rimligt, att ett nordiskt konstcentrum även ges resurser att öka kännedomen om nordisk konst inom och utom Norden genom spridande av informationsmaterial. Centret bör kunna sammanställa utställningsbroschyrer, ombesörja informationsmaterial till massmedia och även ge ut en egen informationsbulletin.

Det är också enligt utskottets mening naturligt, att ett nordiskt konstcentrum ges syftet att verka som ett organ för åstadkommande av ökade kontakter mellan de nordiska konstnärerna. Detta förutsätter att ett antal ateljéer och verkstäder inryms i centret.

Däremot har utskottet inte funnit anledning att i detta skede rekommendera att det nordiska konstcentret bygger upp en egen större konstsamling.

Det bör vara naturligt att i all denna verksamhet samarbeta med de organisationer och institutioner som inom respektive länder arbetar med hithörande uppgifter, och därvid utnyttja de resurser — inte minst beträffande distribution — som redan finns.

När det gäller placeringen av det föreslagna konstcentret, har kulturutskottet inte velat ta ställning i frågans nuvarande skede. Kulturutskottet anser att denna fråga bör göras till föremål för en skyndsam utredning inom ramen för det nordiska kultursekretariatets verksamhet. Vid denna utredning bör bl. a. de två huvudalternativen för placeringen som framkommit i medlemsförslaget (Ålborg) och under ärendets behandling i utskottet (Sveaborg) vägas mot varandra med beaktande av alla relevanta faktorer.

Hänvisande till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att upprätta ett nordiskt organisationscentrum för konstförmedling.

Stockholm, den 16 januari 1973

<i>Tønnes Andenæs (A)</i>	<i>Mauno Forsman (Sd)</i>	<i>Gunnar Garbo (V)</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i>	<i>Jørgen Peder Hansen (S)</i>	<i>Poul Hartling (V)</i>
	Förman	
<i>Svend Haugaard (RV)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Tage Johansson (s)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>
<i>Per Olof Sundman (c)</i>	<i>Mirjam Tuominen (Skdl)</i>	<i>Folke Woivalin (AS)</i>

BILAGA 3, I efterhand inkomma yttranden (se supplementband, s. 784)

Medlemsförslag

om enhetliga trafikregler för handikappfordon

(Väckt av Eric Carlsson och Martha Johannessen)

Enligt en i Sverige 1970 utfärdad kungörelse (nr 500) om klassificering av vissa fordon för handikappade hänföres rullstol, som föres av de åkande och framdrives med elektrisk motor, till cykel, om fordonet är konstruerat för en hastighet av högst 15 kilometer i timmen, och eljest till motordrivet fordon. Om fordon, som enligt dessa föreskrifter hänföres till cykel, framföres med gångfart, får det föras på gångbana och korsa körbana på övergångsställe. När detta sker är den åkande att anse som gående. För fordon som hänföres till cykel gäller, att fordonet skall vara utrustat med dels en effektiv broms, dels — när det framföres under mörker på körbana, cykelbana eller vägren — framtill minst en lykta som visar vitt eller gult sken och kan avbländas snabbt om skenet är bländande, samt baktill reflexanordning som vid belysning återkastar rött sken bakåt (*se Tillägg*).

Enligt tidigare bestämmelser hänfördes alla elektriskt drivna rullstolar till gående och framfördes på gångbana (eller vägens vänstra sida) med en hastighet av högst 5 km/tim.

I övriga nordiska länder saknas för närvarande särskilda bestämmelser om eldrivna rullstolar, och för dessa torde tillämpas samma regler som för handdrivna rullstolar d. v. s. att de anses som gående. Med anledning av att rullstolar med högre hastigheter finns på marknaden har emellertid danska justitsministeriet på förfrågan uttalat att man är beredd att inplacera eldrivna rullstolar i samma kategori som cyklar, förutsatt att de uppfyller de krav på bromsar, belysning och reflexanordningar som gäller för cyklar. Ministeriet tog emellertid ej ställning till rullstolarnas placering i trafiken eller hastighetsgränser. I Finland finns särskilda bestämmelser om invalidcyklar, vilka jämföras med mopeder under förutsättning att de är försedda med förbränningsmotor.

Bakgrunden till de nya svenska bestämmelserna är att man numera konstruerar eldrivna rullstolar som kan uppnå en hastighet av upp till 15 km/tim och är utrustade med bromsar och övriga säkerhetsanordningar.

Med anledning härav inkom Stiftelsen teknisk hjälp åt handikappade med en framställning itil Kungl. Maj:t vari stiftelsen framhöll att erfarenheter av den nykonstruerade elrullstolen talar för att det är olämpligt att elektriska motorstolar jämföras med fotgängare vid färd på väg-

banan. Vid flera tillfällen har allvarliga tillbud inträffat då rullstol med tända lyktor kört på vägens vänstra sida och av mötande trafik uppfattas som fordon körande på vägens högra sida.

Det syntes stiftelsen mer naturligt att jämställa elektrisk motorstol med cykel när den framföres på vägbanan och som gående endast när den framföres på trottoar. Vidare påpekades att de elektriska motorstolar som är byggda för utomhusbruk nu har högre topphastighet än 5 km/tim. Genom ny utväxling har sålunda den ursprungliga Permobilen en topphastighet av ungefär 8 km/tim. Den tyska Meyra 35 och den schweiziska Electrodrive har drygt 10 km/tim. Den nya Permobil Exterior (Permobil X) har i ett utförande en topphastighet på plan mark av omkring 15 km/tim. Stiftelsen teknisk hjälp åt handikappade föreslog därför att elektriska motorstolar betraktas som cykel vid färd på allmän körbana, men det oaktat får framföras på trottoar under förutsättning att hastigheten därvid icke överskrider 5 km/tim och att motorstol som framföres på allmän körbana skall ha minst en framåtriktad strålkastare och bakåt visa rött ljus vid färd i mörker.

Den svenska handikapputredningen framhöll i sitt remissyttrande med anledning av stiftelsens framställning bl. a. att rullstolen i hjälpmedelskungörelsens mening var avsedd att ersätta en nedsatt eller förlorad gångfunktion. Den hastighet med vilken rullstolen kan köras och stolens övriga egenskaper borde följaktligen i stort sett vara avpassade därefter. Utredningen ansåg det dock självklart att de åtgärder skall vidtas som bedöms nödvändiga ur trafiksäkerhetssynpunkt beträffande dessa hjälpmedel. Man utgick därför ifrån att såväl omkonstruktioner av nuvarande rullstolar, som väsentligt förändrar deras egenskaper och funktion, som utvecklingen av nya såsom rullstolar betecknade hjälpmedel med tekniska förutsättningar för avsevärt ökad hastighet särskilt noggrant följs inom såväl trafiksäkerhetsverket som socialstyrelsen och handikappinstitutet.

De nya svenska bestämmelserna möjliggör en klar förbättring av de handikappades transportmöjligheter — eldrivna rullstolar har ju tidigare endast kunnat framföras i gånghastighet medan de nu kan framföras antingen i gånghastighet på gångbana/vägens vänstra sida eller i upp till 15 km/tim enligt bestämmelser som gäller för cykel. Det synes med hänsyn härtill och med hänsyn till den nordiska strävan mot enhetliga trafikregler motiverat att den i Sverige genomförda omklassificeringen av eldrivna rullstolar även genomförs på nordiskt plan.

Vi får därför hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Island och Norge att genomföra bestämmelser som möj-

liggöör att elektriska rullstolar kan framföras både enligt bestämmelser som gäller för gående och enligt bestämmelser som gäller för cykel.

Stockholm och Oslo den 15 juni 1972

Eric Carlsson (c)

Martha Johannessen (A)

TILLÄGG

Kungl. Maj:ts kungörelse

om klassificering av vissa fordon för handikappade;

given Sofiero den 24 juli 1970

Kungl. Maj:t har funnit gott förordna som följer.

Vid tillämpning av vägtrafikförordningen (1961: 648) och med stöd därav meddelade bestämmelser hänföres rullstol, som föres av den åkande och framdrives med elektrisk motor, till cykel, om fordonet är konstruerat för en hastighet av högst 15 kilometer i timmen, och eljest till motordrivet fordon.

Om fordon, som enligt dessa föreskrifter hänföres till cykel, framföres med gångfart, får det föras på gångbana och korsa körbana på övergångsställe. När det sker är den åkande att anse som gående.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 september 1970, då de särskilda bestämmelser för vissa typer av elektriskt drivna rullstolar som Kungl. Maj:t meddelat tidigare skall upphöra att gälla.

I fråga om fordon som enligt kungörelsen hänföres till cykel skall, intill dess statens trafiksäkerhetsverk meddelar närmare bestämmelser om fordonets utrustning enligt 7 § 1 mom. vägtrafikförordningen, i stället för föreskrifterna under punkterna a och b i nämnda moment gälda, att fordonet skall vara utrustat med *dels* minst en effektiv broms, *dels*, när det framföres under mörker på körbana, cykelbana eller vägren, framtill minst en lykta som visar vitt eller gult sken och som kan avbländas snabbt om skenet är bländande, samt baktill reflexanordning som vid belysning återkastar rött sken bakåt.

Sofiero den 24 juli 1970

GUSTAF ADOLF

(L. S.)

(Kommunikationsdepartementet)

BENGT NORLING

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 790).

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag om ensartede regler for invalidekøretøjer.

Udvalget har behandlet forslaget på sine møder den 16. august 1972 i Rovaniemi, den 17. november 1972 i København og den 11. januar 1973 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget går ud på at opfordre regeringerne i Danmark, Finland, Island og Norge at gennemføre bestemmelser som gør det muligt at fremføre el-drevne rullestole efter såvel de bestemmelser der gælder for gående som efter de bestemmelser der gælder for cyklister.

Forslagsstillerne anfører blandt andet, at man i Sverige i 1970 besluttede at klassificere en el-dreven rullestol som cykel, såfremt rullestolens hastighed var begrænset til maksimum 15 km/t og ellers som motorkøretøj. Om sådanne køretøjer fremføres med fodgængerhastighed kan den føres på fortov og krydse kørebaner ved fodgængerovergang. Rullestole der klassificeres som cykler skal være forsynede med bremses, lygter for og bag samt refleks. Disse bestemmelser er en følge af de tidligere svenske regler, der højst tillod en hastighed på 5 km/t. og det er forslagsstillerens ønske at disse bestemmelser, hvorefter en el-dreven rullestol nu i Sverige kun fremføres med ganghastighed enten på fortov eller på kørebanens venstre side eller med en hastighed op til 15 km./t. efter samme regler som gældende for cyklister — også kommer til at gælde for de andre nordiske lande.

2. Remissudtalelser

Udtalelser om medlemsforslaget er indkommet fra følgende myndigheder og organisationer i tiden 30. august til 1. december 1972.

Nordisk Komité for Trafiksikkerhedsforskning.

Nordiska handikappförbundet.

Danmark

Justitsministeriet.

De Samvirkende Invalideorganisationer.

Samfundet og Hjemmet for Vanføre.

Motorudvalget for Invaliderede.

Hjælpeudvalget for Handicappede.

Finland

Ministeriet för inrikesärendena.
Trafikministeriet.
Trafikskydd.
Trafikförsäkringsföreningen.
Automobilförbundet.
Invalideförbundet r.f.

Norge

Samferdselsdepartementet.
Statens vegvesen.
Statens bilsakkyndige.
Landsnemnda av de funksjonshemmedes organisasjoner.

Sverige

Socialdepartementet, avdelningen för långtidsvård.
Statens vägverk.
Statens väg- och trafikinstitut.
Statens trafiksäkerhetsverk.
Handikappinstitutet.
Svenska försäkringsbolags riksförbund.
Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande.
Folksam.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Fra dansk side anføres, at en kørestol eller andet invalidekøretøj, der er indrettet til fremdrift ved håndkraft, anses i relation til færdselsreglerne som gående, efter færdselsloven § 23 stk. 2., medens der ikke i færdselsloven indeholdes bestemmelser for el-drevne kørestole.

Under hensyn til at man i de kommende år må forudse en vækst i antallet af el-drevne rullestole, har man i justitsministeriet og i socialministeriet anset det for hensigtsmæssigt, at der fastsættes bestemmelser som gør det muligt at fremføre el-drevne kørestole efter færdselsreglerne som gælder for cyklister og for gående og må anse det for sandsynligt at man vil indføre færdselsregler på dette område efter retningslinierne i Nordisk Vejtrafik Komité's forslag (*NU 1972: 10*) for gående (§ 26) og for cyklister og knallerter (§ 25). I øvrigt anbefales medlemsforslaget gennemført uden særlig motivering.

Fra finsk side anføres, at invalidekøretøjer er omfattet af særlige færdselsregler, hvad angår de køretøjer der drives med brændstof. Disse sidestilles med knallerter og må have en maksimal egenvægt på 75 kg og en højeste hastighed på 30 km/t. El-drevne køretøjer skulle pr. definition også kunne indkluderes i samme lov, men nogen egentlig vedtagelse herom har ikke fundet sted, idet man i praksis og i relation til en sædvanlig el-dreven invalidestols normale hastighed har tillempt reglerne efter de for fodgængere gældende.

Fra de hørte organisationer fremføres der relativt definerede og underbyggede forslag til brug for medlemsforslagets behandling.

Man gør især opmærksom på den risiko et køretøj af den omtalte art udsætter sig selv og sine medtrafikanter for når køretøjet anvendes på områder, hvor køretøjer med hurtig accelerationsevne og stor egenvægt forefindes. Man gør ligeledes opmærksom på det betænkelige i at føre et invalidekøretøj som det omtalte i kørebanens venstre side, hvor det specielt i lygtetændingstiden — forsynet med et klart fremadrettet og rødt bagudrettet lys, kan forvirre andre trafikanter.

Man peger i den forbindelse på behovet for, at disse køretøjer omfattes af en lovpligtig forsikring, samt at den enkelte fører personligt modtager en færdselsundervisning.

Man foreslår således at rekommandere, at el-drevne rullestole omfattes af færdselsloven for gående, om de fremføres på fodgængerområder og har en hastighed på maksimum 5 km/t. Fremføres køretøjet på kørebanen og har en maksimal hastighed på 15 km/t omfattes det af færdselsreglerne gældende for cyklister, og kan køretøjet bringes til en hastighed på indtil 30 km/t omfattes det af færdselsreglerne gældende for motorkøretøjer. Den tekniske udrustning skal være i overensstemmelse med den kategori af køretøjer, hvorunder det placeres.

Fra norsk side anføres, at man for tiden arbejder med udformningen af nye færdselsregler og at man der — uden i øvrigt at definere omfanget — søger at indpasse de i Nordisk Vejtrafik Komité foreslående bestemmelser. Man nævner — også uden at konkretisere, — at man har haft adskillige vanskeligheder på området ud fra de problemstillinger som er anført i medlemsforslaget, og kan også i denne anledning tilslutte sig forslaget.

Fra svensk side anføres, at man har gode erfaringer med de færdselsregler der siden september 1970 har været gældende for el-drevne rullestole. Der har været enkelte tekniske problemer vedrørende køretøjets udrustning — blandt andet bremserne — og disse er for tiden genstand for en nærmere undersøgelse i Handikappinstitutet. Fra forsikrings-selskabernes side anfører man, at der for flere år siden er oprettet en speciel forsikring for disse køretøjer, og man kan konstatere et meget lavt antal skader.

3. Udvalget

Det fremgår af remissudtalelserne at de hørte myndigheder og organisationer på stort set alle væsentlige områder kan tiltræde en gennemførelse af ensartede færdselsregler i henhold til medlemsforslaget, der baseres på forslaget fra Nordisk Vejtrafik Komité, NVK (*NU 1970: 10*), Vejtrafikregler.

I flere af udtalelserne tages der dog det forbehold, at man forinden bør sikre en trafikikkerhedsmæssig bedre konstruktion af forskellige

komponenter på køretøjet, — der er specielt nævnt bremserne, ligesom man lægger vægt på at sikre føreren af køretøjet gennem en personlig instruktion af de eventuelt nye færdselsregler, samt en forsikringsmæssig beskyttelse overfor eventuelle skader pådraget tredjemand.

Under henvisning hertil indstiller udvalget,

at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at gennemføre ensartede færdselsregler for el-drevne invalidekøretøjer med speciel hensyntagen til trafiksikkerheden.

Stockholm, den 12. januar 1973

Eric Carlsson (c) *Bjarne Mørk Eidem (A)* *Gustav Holmberg (V)*

Svend Horn (S) *Svava Jakobsdottir (Ab)* *Martha Johannessen (A)*

Arne Larsen (SF) *Bror Lillqvist (Sd)* *Sven Mellqvist (s)*

Formand

Cecilia Nettelbrandt (fp)

Erling Norvik (H)

Medlemsförslag

om nordiskt samarbete om njurtransplantationer

Väckt av Pentti Antila, Roald Bye, Sven Hammarberg, Lars Lindeman, Gerda Møller, Egil Aarvik och Saimi Ääri)

En njurtransplantation utföres dagligen i Norden. Några av de njursjuka som väntar på en ny njure kan få sådan genom det samnordiska transplantationsprojektet, Skandiatransplant, som fungerat i tre år.

Under den tid organisationen verkat har c:a 800 njurtransplantationer gjorts. Tendensen är i stigande. Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige och nu även Hamburgsregionen i norra Tyskland samarbetar här. Sammanlagt ett område med c:a 25—30 miljoner människor.

I alla länder föreligger ett behov av en bättre utbyggd njursjukvård. Härmed avses då såväl dialysvård som transplantationer. Inom ramen för Skandiatransplant väntar för närvarande över 500 patienter på lämpliga njurar. I Finland är deras antal över 100. För att täcka behovet skulle behövas c:a 250 transplantationer per år i Finland. Under 1971 gjordes endast 33 st. Man räknar i genomsnitt i Norden med ett behov av c:a 50 st. transplantationer per 1 miljon innevånare per år.

I många fall är det omöjligt att göra en njurtransplantation utan föregående dialysvård. Likaså är dialysbehandling ofta nödvändig en kortare eller längre tid efter transplantationen. Utbyggnaden av dialysvården bör därför gå hand i hand med en utbyggnad av transplantationsverksamheten. Enligt uppgift från en expert i Finland skulle problemet med de c:a 250 personer, som årligen är i behov av vård, praktiskt taget vara ur världen, om man kunde utföra c:a 25 000 dialyser och minst 250 transplantationer per år. De ekonomiska konsekvenserna torde ej vara oöverstigliga. För Finlands del beräknas kostnaden för en tillfredsställande njursjukvård stiga till högst 10 miljoner mark per år.

Det nordiska land som nått längst inom vården av njursjuka synes vara Danmark. Staten ställer där årligen c:a 10 miljoner kronor till förfogande.

Inom Skandiatransplant förekommer som ovan nämnts en livlig verksamhet. Det dagliga samarbetet har hittills fungerat helt informellt och i hög grad varit avhängigt av vederbörande läkares enskilda initiativ och möjligheter att vid sidan av ordinarie sjukhustjänst ägna tid och krafter åt samarbetet på detta område. Det har hittills inte ansetts föreligga behov av en fast nordisk institution för arbetet. Verk-

samheten har emellertid nu antagit sådana proportioner att samarbetet bör ges fastare former.

Det har visat sig nödvändigt att få till stånd en kartläggning av verksamheten med nationella register över njurpatienterna. Genom ett register skulle vinnas att en aktuell förteckning kunde föras över dem som väntar på transplantation, en dirigering av dessa till olika dialys- och transplantationscentra och som ovan nämnts en uppföljning av efterbehandlingen. Bevakningen av en njurpatient förutsätter normalt en mycket höggradig kontinuitet med låta observationer. Med beaktande av det mycket omfattande och detaljerade material som härigenom uppkommer och bör vara ständigt tillgängligt synes de möjligheter databehandlingstekniken erbjuder även böra utredas.

Århus Kommunehospital är centrum för den danska transplantationsverksamheten. Där föres ett register över transplantationspatienterna. Ett sekretariat av blygsam storlek handhar detta register, som används även inom Skandiatransplant. Tanken har framförts att registret i Århus även skulle kartlägga och följa upp verksamheten inom Skandiatransplant.

Ett stort behov av stipendier för yngre forskare på området finns, främst för besök av förslagsvis en månads varaktighet vid transplantationscentra i de olika nordiska länderna. En sådan besöks- och utbytesverksamhet skulle ha särskilt stor betydelse för utvecklingen på ett sådant medicinskt område som det ifrågavarande, som i särskilt hög grad är avhängigt av ett kontinuerligt och nästan dagligt samarbete mellan länderna.

Enligt undertecknades uppfattning är det uppenbart att verksamheten på njurtransplantationsområdet har blivit så omfattande, att den inte längre kan skötas på ett tillfredsställande sätt utan att fastare samarbetsformer än hittills upprättas. Särskilt trängande synes behovet av tillräckliga sekretariatsresurser med tillfredsställande kommunikations- och databehandlingsmöjligheter vara. Även ökade resurser för forskning på basen av det i samband med samarbetet hopbragta sakmaterialet ävensom medel för stipendier till yngre forskare för besök vid nordiska transplantationscentra påkallar allvarlig uppmärksamhet. Naturligt synes att bygga vidare på det samarbete som etablerats inom Skandiatransplant.

Det framstår som klart, att statsmakterna bör inse sitt ansvar på detta område och ställa till förfogande de resurser som erfordras för att skapa förutsättningar för ett effektivt och fast samarbete på njurtransplantationsområdet. Härför talar även den omständigheten, att utvecklingen i fråga om njurtransplantationer nått så långt att majoriteten av transplantationerna numera kan genomföras med gynnsam utgång för patienten. Som känt är situationen i fråga om andra livsviktiga organ än så länge tyvärr närmast den motsatta. Med tanke på ut-

vecklandet av transplantationskirurgin som helhet synes det därför angeläget att skapa möjligheter för en aktivare verksamhet och ett effektivt nordiskt samarbete på njurtransplantationsområdet. Härtill kommer tungt vägande mänskliga synpunkter, som talar för att det borde finnas möjligheter att ge alla de patienter inom den begränsade kategori det är fråga om den vård och behandling de är i behov av, något som i dag inte är möjligt.

Med hänvisning till vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att vidtaga erforderliga åtgärder för att skapa förutsättningar för ett permanent nordiskt samarbete på njurtransplantationsområdet.

Helsingfors, Oslo, Stockholm och Köbenhavn i juni 1972

Pentti Antila (Smp)

Roald Bye (A)

Sven Hammarberg (s)

Lars Lindeman (Sd)

Gerda Møller (KF)

Egil Aarvik (Kr. F.)

Saimi Ääri (K)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 804).

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om nordiskt samarbete om njurtransplantationer. Förslaget har behandlats av utskottet vid dess möten i Umeå den 22—23 augusti 1972, i Oslo den 17—18 november 1972 och i Stockholm den 10 januari 1973.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att vidta erforderliga åtgärder för att skapa förutsättningar för ett permanent nordiskt samarbete på njurtransplantationsområdet.

Förslaget har väckts på basis av de erfarenheter som vunnits inom Scandiatransplant, ett samnordiskt transplantationsprojekt som fungerat i tre år. Samarbetet inom Scandiatransplant har emellertid hittills fungerat helt informellt och varit beroende av enskilda initiativ. Enligt förslagsställarna har verksamheten på njurtransplantationsområdet dock blivit så omfattande att den inte längre kan skötas på ett tillfredsställande sätt om icke fastare samsarbetsformer upprättas.

2. Remissyttrandena

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Nordiska expertkommittén rörande njurtransplantationer (Scandiatransplant).

Danmark:

Indenrigsministeriet.
Amtsrådsforeningen i Danmark.
Københavns Magistrat.
Frederiksberg Kommune.
Den almindelige danske Lægeforening.

Finland:

Social- och hälsovårdsministeriet.
Medicinalstyrelsen.
Njursjukdomsförbundet.

Norge:

Sosialdepartementet.
Universitetet i Bergen, det medisinske fakultet.
Universitetet i Bergen, Haukeland sykehus.

Universitetet i Tromsø, det medisinske fakultet.
Universitetet i Oslo, det medicinska fakultet.
Rikshospitalet.
Rikshospitalets direktør.
Sentralsykehuset i Trondheim.
Norske kommuners sentralforbund.
Den norske lægeforening.

Sverige:

Socialstyrelsen.
Universitetskanslersämbetet.
Uppsala universitet, medicinska fakulteten.
Lunds universitet, medicinska fakulteten.
Karolinska institutet, medicinska fakulteten.
Umeå universitet, medicinska fakulteten.
Göteborgs universitet, medicinska fakulteten.
Linköpings högskola, medicinska fakulteten.
Statens medicinska forskningsråd (MFR).
Svenska landstingsförbundet.
Svenska kommunförbundet.
Sveriges läkarförbund.
Svensk kirurgisk förening.
Svensk intermedicinsk förening.
Svensk förening för nefrologi.

Bland remissorganen återfinnes en alltigenom positiv inställning till ett nordiskt samarbete på njurtransplantationsområdet.

Nordiska expertkommittén rörande njurtransplantationssamarbete, som initierat och aktivt tagit del i det nordiska samarbetet rörande njurtransplantationer (Scandiatransplant), hälsar med tillfredsställelse förslagsställarnas önskemål om stöd för det fortsatta samarbetet på njurtransplantationssamarbetet. Kommittén, som tillkom 1968, möts som regel tre gånger per år och arbetar med en rad problem på ifrågasvarande område. Inom Scandiatransplant har sedan januari 1969 utförts drygt 1 000 njurtransplantationer. I oktober 1972 väntar c:a 620 patienter i Norden på nekronjurtransplantation. Verksamheten har stadigt ökat. Kommittén anser att Scandiatransplant och kommitténs arbete utgör ett betydelsefullt tillskott till det existerande nordiska samarbetet på hälsosektorn som bedrivs vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg, Nordiska institutet för odontologisk materialprovning i Oslo och på strålfysikens område. Kommittén menar att den bör omvandlas till en permanent kommitté med egen budget med uppgift att dels koordinera verksamheten inom Scandiatransplant dels fungera som rådgivande organ för respektive lands hälsomyndigheter beträffande planläggning och resursfördelning inom vården av kroniskt njursjuka patienter dels planera nordiskt samarbete beträffande andra organtransplantationer när sådana blir aktuella och dels koordinera forskningsverksamheten i Norden inom relevanta områden för transplanta-

tionsproblematiken. Kommittén bedömer de årliga kostnaderna för en sådan verksamhet till 856 000 norska kronor.

Kommittén påpekar att 600—800 personer är mer eller mindre verk-samma inom dialys- och transplantationsverksamheten i Norden och att Scandiatransplant idag är den samarbetsorganisation som har det största antalet transplantationer i förhållande till befolkningsunderlaget. Kommittén fäster stor vikt vid möjligheten att sända olika personalgrupper på kortare stipendieuppehåll både inom och utom Norden och har därför i den föreslagna budgeten angivit ett belopp för resestipendier.

Indenrigsministeriet i Danmark är också positiv till ett utvidgat samarbete på dialys- och transplantationsområdet. Närmare ställningstagande till förslaget bör dock avvakta resultaten av arbetet inom en särskild nordisk expertkommitté på transplantationsområdet. *Den almindelige danske Lægeforening* åberopar också arbetet inom expertkommittén och tillstyrker att kommittén göres permanent och får ett fast sekretariat med konkreta arbetsuppgifter. *Amtsrådsforeningen* i Danmark tillstyrker likaså förslaget med hänvisning till de goda resultaten av Skandiatransplants arbete.

Frederiksberg Kommune i Danmark ansluter sig efter hörande av kommunens hospitaldirektorat till förslaget att etablera ett permanent nordiskt samarbete på njurtransplantationsområdet. Man delar även den av förslagsställarna framförda uppfattningen att utbyggnaden av dialysvården bör ske i anslutning till utbyggnaden av transplantationsarbetet. Man saknar emellertid riktlinjer för hur detta ekonomiskt skall genomföras.

Medicinalstyrelsen i Finland framhåller att behovet av njurtransplantationer är för närvarande i Finland 250 per år. 1972 torde utföras endast c:a 50 transplantationer. Medicinalstyrelsen finner mot bakgrund bl. a. av dialysvårdens kostnadskrävande art att transplantationen är det riktiga målet för varje svårt sjuk njurpatient. Dialysvården måste dock finnas som komplement till transplantationen. Transplantationsverksamheten lämpar sig enligt medicinalstyrelsens mening väl för nordiskt samarbete och en utbyggnad av Scandiatransplants verksamhet tillstyrkes därför. Behov av sekreterarorganisation såväl i Finland som vid centralen i Århus är stort. Möjligheter till goda kommunikationer och databehandling borde finnas liksom till studieresor till olika transplantationscentra. *Social- och hälsovårdsministeriet* stöder likaså förslaget.

Njursjukdomsförbundet i Finland framför att ett mera omfattande nordiskt samarbete på njurtransplantationsområdet är ytterst aktuellt och brådskande. Ett stort antal människor dör varje år på grund av att det saknas effektiv vård. Njurtransplantation är en lyckad vårdform då den inte binder patienten vid en apparat. Vidare kan transplantation bota patienten helt, samtidigt som den ekonomiskt är förmånligare än

dialysvård. Det behövs dock ofta dialysvård både före och efter en transplantation varför även denna form av vård bör byggas ut. Med hänsyn till svårigheten att finna lämpliga donatorer är det nödvändigt att registrera njurpatienterna samtidigt som alltmer nordiskt samarbete krävs för att finna lämpliga donatorer. Förbundet anser att förutsättningen för hela denna verksamhet är att det finns både nationell och nordisk sekreterarorganisation, snabba kommunikationer och databehandlingsmöjligheter.

Sosialdepartementet i Norge ansluter sig också till tanken att vidareutveckla det etablerade nordiska samarbetet rörande njurtransplantationer för att värdera bl. a. en utvidgning av informationen rörande transplantationspatienterna och den tekniska utformningen av informationssystemet. En sådan vidareutveckling bör enligt departementets mening helt naturligt bygga vidare på det gynnsamma samarbetet inom Scandiatransplant. *Rikshospitalet och dess direktör* i Norge hänvisar också till arbetet inom Scandiatransplant. Det nordiska samarbetet rörande njurtransplantation, som startade 1969, avser i princip en gemensam registrering av alla njurskadade patienter i respektive land och ett gemensamt utnyttjande av tillgängliga nekronjurar. Samarbetet ökar i omfattning. Hittills har utförts drygt 1 000 nekronjurtransplantationer i Norden, som i dag troligen är att anse som den ledande regionen i världen på detta fält. Det anförs vidare att detta samarbetsprojekt startades av en av de nordiska hälsodirektörerna år 1968 tillsatt expertkommitté (Scandiatransplant). Kommittén har bl. a. medverkat till upprättande av ett vävtyps laboratorium, en nödvändig förutsättning för denna verksamhet.

Universitetet i Bergen, dess medisinske fakultet och Haukeland sykehus stöder förslaget om ett permanent och förstärkt samarbete på njurtransplantationsområdet med särskild vikt fäst vid sekretariatsresurser för kommunikation och databehandling. Samarbetet bör bygga vidare på Scandiatransplant. Även *Den norske lægeforening* menar, att samarbetet nu bör ges fastare former och att det bör utvecklas inom ramen för Scandiatransplants verksamhet.

Universitetet i Tromsø framhåller att vid dess universitetsklirik registreras för närvarande alla kroniska njursjukdomar i Nordnorge. Universitetet understryker särskilt värdet av att stipendier ställs till förfogande för yngre forskare inom området i fråga. *Universitetet i Oslo och Sentralsykehuset i Trondheim* ser med tillfredsställelse att det redan etablerade nordiska samarbetet rörande njurtransplantationer vidareutvecklas.

Norske kommuners sentralforbund inser värdet av förslaget men anser att denna frågas lösning bör anstå i avvaktan på viss nationell utredning.

Socialstyrelsen i Sverige anser att transplantation så långt det är möj-

ligt skall eftersträvas som definitiv behandling och att patienter som inte är lämpade för transplantation överföres i hemdialys i möjligaste utsträckning. Den hittillsvarande transplantationsverksamheten har redan verksamt bidragit till att förbättra situationen inom njursjukvårdsområdet. Härtill har tillkomsten av Scandiatransplant och det därav följande samarbetet bidragit. Bristen på transplantationsnjurar är emellertid för närvarande en besvärande och begränsande faktor inom njursjukvården. Enligt styrelsen har Scandiatransplant medfört ett bättre utnyttjande av inom respektive länder tillgängliga nekronjurar samt i hög grad bidragit till vetenskapliga och terapeutiska framsteg. Socialstyrelsen finner det naturligt att särskilda åtgärder vidtas i syfte att skapa förutsättningar för ett permanent och utvidgat nordiskt samarbete inom njurtransplantationsområdet.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) i Sverige har inhämtat yttranden från medicinska fakulteterna vid *universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg och Umeå, Karolinska institutet* samt *högskolan i Linköping*. UKÄ anser liksom de medicinska fakulteterna att medlemsförslaget är ett exempel på nordiskt samarbete kring ett praktiskt konkret problem och ett initiativ som bör stödjas. Fakulteterna hänvisar i sina alltigenom positiva yttranden till erfarenheterna av samarbetet inom Scandiatransplant, som anses som en väsentlig förutsättning för den ökade verksamheten på njurtransplantationens område under de senaste åren. Fakulteterna anser det önskvärt att ett nordiskt samarbetsorgan får beslutande funktion och särskilda resurser till sitt förfogande. Ett utvidgat internationellt samarbete på området anses också betydelsefullt ur såväl sjukvårdens som forskningens synpunkt.

Statens medicinska forskningsråd i Sverige instämmer i att det finns behov av en permanent och beslutande organisation på föreliggande område. Det anses vara av största betydelse att en central organisation baserad på försäkring av det centrala sekretariatet i Århus upprättas för att ge ett bättre resursutnyttjande. Vidare bör möjlighet ges till stipendier för resor inom Norden för forskare inom transplantationsområdet men också för utbyte av kliniska erfarenheter. Resurstilldelningen vid transplantationscentra bör också ses över. Forskningsrådet menar också att samarbetet mellan Scandiatransplant och övriga transplantationsorganisationer i Europa bör utvecklas och beaktas vid diskussioner angående organisationens uppbyggnad.

Landstingsförbundet i Sverige värdesätter förslagsställarnas strävanden att söka uppnå ett effektivare nordiskt samarbete inom transplantationsområdet. Förslaget anses dock utgöra mera en principidé än en konkret anvisning om de fördelar ett specialiserat och utbyggt samarbete skulle kunna medföra. Förbundsstyrelsen tillstyrker i princip förslaget men anser att frågan ytterligare bör utredas i syfte att erhålla en analys av organisatoriska med flera spörsmål. *Svenska kommunförbundet* är

medvetet om behovet att bygga ut njursjukvårdens resurser beträffande bl. a. njurtransplantationer och dialysbehandling. Möjligheterna till ökad kapacitet inom ett delområde är beroende av vilka omfördelningar som kan göras från övrig verksamhet. Alla prioriteringar bör därför göras på grundval av en samlad bedömning av samtliga vårdgrenars behov. En av orsakerna till den nuvarande problemsituationen inom njursjukvården är bristen på transplanterat. Åtgärder behöver därför vidtagas för att förbättra situationen i detta avseende t. ex. genom en förstärkning av Scandiatransplants resurser. Förslaget tillstyrkes mot bakgrund av dess stora värde för njursjukvården och dess fortsatta utveckling. Först bör dock en samnordisk utredning tillsättas med uppgift att utarbeta detaljerat förslag till ett sådant fördjupat samarbete.

Sveriges läkarförbund, som inhämtat yttranden från *Svensk kirurgisk förening*, *Svensk intermedicinsk förening* och *Svensk förening för nefrologi*, finner medlemsförslaget utomordentligt angeläget. Förbundet anser att formerna för och omfattningen av ett sådant samarbete bör bli föremål för skyndsamt utredning i nära samråd med njurmedicinsk och transplantationskirurgisk expertis från de nordiska länderna. Förbundet är berett att medverka i en sådan utredning.

3. Utskottet

Sedan tre år tillbaka försiggår ett nordiskt samarbete på njurtransplantationens område inom det samnordiska transplantationsprojektet Scandiatransplant. Samarbetsprojektet startades av en av de nordiska ländernas hälsodirektörer år 1968 tillsatt expertkommitté rörande njurtransplantationssamarbete. Denna nordiska kommitté har ägnat sig förutom åt Scandiatransplant åt en rad problem på transplantationsområdet. Samarbetet inom Scandiatransplant avser i princip en registrering av alla njursjuka i respektive land och ett gemensamt utnyttjande av nekronjuror. Samarbetet har ständigt ökat. Hittills har utförts drygt 1 000 njurtransplantationer inom Scandiatransplant. Norden torde nu kunna betecknas som den ledande regionen i världen på detta område.

Samarbetet inom Scandiatransplant har försiggått helt informellt och varit beroende av vederbörande läkares möjligheter att ägna tid däråt. Rent praktiskt fungerar verksamheten på så sätt att man vid Aarhus Kommunehospital, som är centrum för den danska transplantationsverksamheten, dels för register över patienter som väntar på transplantation dels vid förfrågan anvisar lämpliga mottagare av tillgängliga transplantationsorgan. Verksamheten har emellertid nu fått sådan omfattning att den bör ges fastare samarbetsformer. Medlemsförslaget syftar också till ett permanent nordiskt samarbete på njurtransplantationsområdet genom att vidareutveckla och stärka det samarbete som etablerats inom Scandiatransplant. Detta syfte anses kunna nås genom att tillräckliga sekretariatsresurser ställs till förfogande med tillfredsställande kommu-

nikations- och databehandlingsmöjligheter. Därutöver anses behöva resurser för forskning och medel för stipendier till forskare för besök vid nordiska transplantationscentra.

Remissorganen tillstyrker alla förslaget. En vidareutveckling och förstärkning av Scandiatransplants verksamhet anses synnerligen värdefull. Alla nordiska länder torde ha behov av en bättre utbyggd njurvård. Härmed avses då såväl dialysvård som transplantation. Vid val av vårdform synes uppfattningen vara den att behandling bör i första hand av medicinska, humanitära och ekonomiska skäl inriktas på njurtransplantation på alla därtill lämpade. Inom ramen för Scandiatransplant väntas för närvarande över 600 patienter på lämpliga njurar. I genomsnitt beräknas behovet i Norden vara 50 transplantationer per 1 miljon invånare och år.

Förslagsställarna liksom vissa remissorgan understryker att njurtransplantation ofta inte kan utföras utan föregående dialysvård. Sådan vård kan även vara nödvändig omedelbart efter en transplantation. Dialys och transplantation går som något remissorgan uttryckt saken som vårdform hand i hand. Synnerligen svårt är på grund av immunologiska faktorer att finna den lämpliga njurdonatorn. Väntetiden för en patient kan beroende på vävnadstyp bli ett till två år.

Bristen på transplanterat är utan tvekan en av orsakerna till den nuvarande problemsituationen i alla nordiska länder inom njursjukvården. Genom det hittills bedrivna samarbetet inom Scandiatransplant har bristen till vissa delar, dock inte i tillräcklig omfattning, avhjälpits. Ytterligare åtgärder behöver enligt utskottets mening därför vidtas för att förbättra situationen. Naturligt ter det sig därvid att bygga vidare på det redan inledda samarbetet inom den inledningsvis nämnda nordiska expertkommittén rörande transplantationssamarbete och dess verksamhet genom Scandiatransplant.

Scandiatransplant har medfört ett bättre utnyttjande av inom respektive land tillgängliga nekronjurar. Det har emellertid också bidragit till vetenskapliga och terapeutiska framsteg. Det större underlag som de nordiska länderna tillsammans erbjuder av donatorer innebär naturligtvis en fördel för att finna ur immunologisk synpunkt lämplig kombination givare—mottagare.

Det arbete som utförs inom expertkommittén och Scandiatransplant synes utgöra en viktig del av det redan existerande nordiska samarbetet inom hälsosektorn. Expertkommittén, i vars mandat bl. a. ingår att bedöma huruvida behov föreligger av ett organiserat nordiskt samarbete på transplantationskirurgiens område och av en permanent nordisk expertkommitté på området, har i remissyttrandet som sin mening uttalat att kommittén nu bör göras permanent. Enligt utskottets mening torde genom en permanent kommitté av motsvarande typ som den nu arbetande expertkommittén kunna tillgodose föreliggande behov av en fastare organisation för njurtransplantationssamarbetet. Utskottet vill där-

för förorda att expertkommittén omvandlas till en permanent kommitté. Kommitténs huvuduppgift synes utskottet bli att koordinera verksamheten inom Scandiatransplant. Även andra uppgifter på transplantationskirurgiens område bör dock anförtros kommittén.

Expertkommittén har i sitt remissyttrande framlagt förslag till budget. Utskottet anser sig ej ha möjlighet att närmare gå in på denna. Utskottet vill dock framhålla att resurser bör ställas till förfogande för det nordiska njurtransplantationssamarbetet i den omfattningen att förutsättningar skapas för ett permanent och utvidgat sådant samarbete. Härvid bör beaktas att kommittén som central organisation ges möjligheter att mötas regelbundet. Vidare bör förstärkning ske av sekretariatsresurserna dels vid Scandiatransplants centralregister i Århus, i vilket återfinns uppgift på alla tranplanterade patienter i Scandiatransplant, dels vid EDB-anläggningen vid Rikshospitalet i Oslo, vid vilket föreslås att alla patienter som väntar på nekronjuror registreras, dels vid vissa nationella transplantationscentra i de nordiska länderna där transplantationsverksamheten är så omfattande att ajourföring av data och resultat anses nödvändig.

Utskottet menar också att medel bör ställas till förfogande för forskare för besök vid transplantationscentra och för forskning kring bl. a. behandlingsresultaten på området. Därutöver finner utskottet det angeläget att även annan personal med arbetsuppgifter inom njurtransplantationsverksamheten får tillfälle till kortare stipendieuppehåll vid transplantationscentra i andra nordiska länder. Härigenom torde arbetet stimuleras och erfarenhetsutbytet bidra till ett vidareförande av samarbetet.

Sammanfattningsvis konstaterar utskottet att det skulle vara av stort värde för njursjukvården och dess fortsatta utveckling, särskilt på transplantationsområdet, att möjligheter skapas för ett utbyggt effektivt nordiskt samarbete på området.

Under återopande av vad ovan anförts hemställer socialpolitiska utskottet att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga erforderliga åtgärder för att skapa förutsättningar för ett permanent nordiskt samarbete på njurtransplantationsområdet.

Stockholm den 10 januari 1973

<i>Kristian Albertsen (S)</i>	<i>Pentti Antila (Skyp)</i>	<i>Roald Bye (A)</i>
<i>Sven Hammarberg (s)</i>	<i>Knut Johansson (s)</i>	<i>Lars Lindeman (Sd)</i>
<i>Gerda Møller (KF)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>	<i>Salve Salvesen (A)</i>
<i>Egil Aarvik (Kr. F)</i>		<i>Saimi Ääri (K)</i>
Formann		

Medlemsforslag

om samarbeide rörande högre lantbruksundervisning og forskning

(Vkkt av John Austrheim, Eric Carlsson, Ingemar Mundebo, Bjarne Mørk Eidem, Anna-Lisa Nilsson, Jan-Ivan Nilsson, Berte Rognerud og Per Olof Sundman)

Den høyere landbruksundervisning er i likhet med all annen undervisning kommet i støpeskjeen i de senere år. Utdannelsessamfunnet har stillet økende krav i takt med den teknologiske utvikling og den alminnelige demokratiseringsprosess, og også den høyere undervisning innen jord- og skogbruk har vært stillet overfor nye og store utfordringer. Vi må regne med at vi bare er ved begynnelsen av en utvikling som i årene fremover vil reise påtrengende, nye krav. Det dreier seg om en sektor innen utdanning og forskning som vil komme stadig sterkere i søkelyset, etterhvert som sentrale problemstillinger i tilknytning til befolkningsvekst og ernæringsproblemer, forurensninger og andre miljøforstyrrelser, ressursallokering og -disponering presser på.

Høyere landbruksundervisning i de nordiske land preges av visse forskjeller i oppbygning, men av sammenfallende målsetting og innhold, slangt dette er mulig på de varierende naturgitte forutsetninger. Det reformarbeid som har pågått i noen år på nasjonal basis, og de revisjoner som er gjennomført, har vært influert av generelle tendenser vi kjenner fra undervisningssystemene i de strre foregangslandene.

Hovedstrmningen har gått ut på å modernisere studieopplegget for akademisk grunnutdanning, ved å øke tilbudet av faglige kombinasjons- og valgmuligheter, tilbud som samtidig gir solid grunnutdanning for yrkesvirksomhet, spesialisering og videreutdanning. For den høyere landbruksundervisning har dette måttet få til konsekvens at studietilbud og forskning ved lærestedene er utvidet til å omfatte en rekke nye fagområder som grenser inn til de landbruksfaglige, og som lærestedene har faglig kompetanse og miljø for. Det har også fått konsekvenser for studietidens lengde, og studiemetodikk og organisasjon gjennomgår til dels gjennomgripende revisjoner.

De nye fagområder preges bl. a. av forskningsresultater innen biologi og kjemi, og av utviklingen innen næringsmiddel- og legemiddelteknologiene. Studieordningene legger strre vekt på teoretiske studieplaner, mens de anvendte landbruksfag utgjør en relativt mindre andel. Kravet om fleksible studieopplegg og behovet for samspill med andre akade-

miske læresteder har aktualisert vesentlige omlegninger i studieteknikk og -organisasjon.

Ser man på de behov den høyere landbruksutdannelse dekker i vår tid, finner man at de fleste kandidater blir tjenestemenn, og bare et mindretall driftsledere. Behovet for solid grunnutdannelse for forskere, og utvikling av tidsmessige forskningsmiljøer må tillegges prioritert vekt.

Som nevnt har reformarbeidet innenfor de nordiske lands høyere landbruksundervisning og forskning pågått i en årrekke, og viktige revisjoner er gjennomført eller er på trappene. Utredning og planlegning har skjedd i en viss kontakt over landegrensene, og på avgrensede områder skjer det et avtalt samarbeid, bl. a. via Nordiske Jordbruksforskernes Forening (NJF) og Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning. Når det gjelder grunnutdannelsen for veterinærer er det under etablering et fast samarbeid.

For å oppnå en bedre utnyttelse av utdannelsesressursene er det imidlertid ønskelig å bygge ut et langt videregående samarbeid om grunnutdannelse og kanskje spesielt om etterutdannelse innen høyere jord- og skogbruksundervisning. De senere års erfaringer og foreliggende prognoser viser at det ikke er overensstemmelse mellom de utfordringer vi allerede i en tid har stått overfor, og de ressurser det enkelte land synes å være i stand til å sette inn på denne sektor. Blant annet for å sikre oss at vi til enhver tid får en tilfredsstillende søkning til høyere landbruksundervisning og forskning fra kvalifisert ungdom, er det nødvendig å satse på gode studietilbud.

Vi vil derfor foreslå,

at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å utrede mulighetene for et fastere nordisk samarbeid innen den høyere landbruksutdannelse, med sikte på å finne praktiske former for en bedre utnyttelse av de samlede ressurser.

Oslo og Stockholm, 8. juni 1972

John Austrheim (Sp) Eric Carlsson (c) Ingemar Mundebo (fp)
Bjarne Mørk Eidem (A) Anna-Lisa Nilsson (c) Jan-Ivan Nilsson (c)
Berte Rognerud (H) Per Olof Sundman (c)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 848).

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om samarbete rörande högre lantbruksundervisning och forskning. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 29 augusti 1972, den 27 november 1972, den 15 januari 1973 och den 5 februari 1973.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att utreda möjligheterna till ett fastare nordiskt samarbete inom den högre lantbruksutbildningen, i syfte att finna praktiska former för ett bättre utnyttjande av de samlade resurserna på området.

Som motivering anför förslagsställarna bl. a. att den högre undervisningen och forskningen på lantbrukets område befinner sig i början av en utveckling som under de kommande åren kommer att ställa påträngande nya krav, i samband med att problem med anknytning till befolkningstillväxt och försörjning, föroreningar och andra miljöskador, resurslokalisering och -disponering alltmera aktualiseras.

Man framhåller att den högre lantbruksundervisningen i de nordiska länderna uppvisar vissa skillnader i uppbyggnad, men sammanfallande målsättning och innehåll, så långt detta är möjligt med tanke på de naturgivna förutsättningarna. Under senare år har utvecklingen lett därhän, att utbudet på fackliga kombinationer och valmöjligheter har ökats. En rad nya fackområden har inryckts i studieplanerna för den högre lantbruksundervisningen.

Kraven på flexibla studieplaner har därigenom vuxit. Detta har i kombination med den ökade specialiseringstendensen ökat behovet av samordnat utnyttjande av resurserna inom den högre lantbruksundervisningen och forskningen. Enligt förslagsställarnas uppfattning finns det inte längre någon överensstämmelse mellan de krav som redan en tid har ställts på denna undervisnings- och forskningssektor och de resurser som varje enskilt land i Norden synes vara i stånd att sätta in på området.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Nordiske jordbruksforskernes forening.
 Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål.

Danmark

Undervisningsministeriet.
 Landbruksministeriet.
 Landbruksraadet.
 Statens husdyrbruksudvalg.
 Statens planteavljudvalg.
 Statens mejeriudvalg.
 Den Danske Dyrlegeforening.
 De Samvirkende Danske Husmandsforeninger.
 Dansk Mejeriingeniør Forening.
 Foreningen af Danske Landbrugskonsulenter.
 De Studerendes Råd.

Finland

Undervisningsministeriet.
 Jordbruksstyrelsen.
 Helsingfors universitet, kansler.
 Helsingfors universitet, konsistoriet.
 Helsingfors universitet, agrikultur-forstvetenskapliga fakulteten.
 Finlands akademi, statens agronomie- och forstvetenskapliga kommission.
 Statens forskningsanstalt för lantbruksmaskiner — Vakola.
 Lantbruksstudenternas förening Sampsa r.f.
 Agronomernas förening.

Norge

Landbruksdepartementet.
 Miljøverndepartementet.
 Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd.
 Norges landbrukskøleskole.
 Norges landbruksakademikerforbund.
 Kontoret for landbruksforskning.
 Landbrukets sentralforbund.
 Studentsamskipnaden.

Sverige

Universitetskanslersämbetet.
 Lantbruksstyrelsen.
 Skogshögskolan, rektorsämbetet.
 Lantbrukshögskolan.
 Statens råd för skogs- och jordbruksforskning.
 Veterinärhögskolan, utbildningsnämnden.
 Lantbrukarnas riksförbund (LRF).
 Sveriges förenade studentkårer (SFS).

Samnordiska remissyttranden

Nordiske jordbruksforskernes forening (NJF), som intar en positiv hållning till medlemsförslaget, finner att man på grundutbildningsnivån fram till kandidatexamen snarast bör ta sikte på största möjliga koordi-

nering på det nationella planet, medan en samordning av denna utbildningsnivå i hela Norden är föga aktuell för närvarande. Ett utvidgat nordiskt samarbete på den högre lantbruksutbildningens område bör enligt NJF:s uppfattning i främsta rummet inriktas på utbildningen efter kandidatexamen. Man framhåller att den höga graden av specialisering på dessa utbildningsnivåer ställer så stora fackliga krav, att små länder som de nordiska knappast har resurser att var för sig möta behoven på ett tillfredsställande sätt. När det gäller forskarutbildningen framhåller NJF, att den står i nära förbindelse med forskningens nivå på ifrågavarande fält. Jämsides med att samarbetet på forskningens område vidareutvecklas, bör man enligt NJF:s uppfattning även arbeta för att få till stånd ett motsvarande samarbete beträffande den organiserade vidareutbildningen efter kandidatexamen. NJF redogör även för den specialkursverksamhet föreningen har bedrivit på licentiat- och doktorsnivå på nordisk bas. NJF finner erfarenheterna av denna verksamhet goda och anser det väsentligt att den utbyggs. Detta kräver emellertid ökade ekonomiska resurser för NJF.

Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål delar förslagsställarnas uppfattning, att en intensifiering av samarbetet på den högre lantbruksundervisningens område mellan de nordiska länderna bör åstadkommas och att en utredning av frågan bör göras. En sådan utredning bör enligt kontaktorganets uppfattning omfatta såväl den akademiska grundutbildningen som fortbildning, specialistutbildning och forskarutbildning. Kontaktorganet förklarar sig berett att genom en särskild arbetsgrupp verkställa denna utredning. När det gäller samarbetet i fråga om forskning finner man att frågan om samorganisation m. m. för närvarande borde få vila i avvaktan på praktiska erfarenheter av arbetet vid sekretariatet under *Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning (NKJ)*.

Ett uttalande från deltagarna i ett nordiskt utbildningsseminarium för lantbruksstudenter 1972 ingår i yttrandet från *De Studerendes Råd* i Danmark (refererat nedan under danska remissyttrandet).

Danska remissyttrandet

Danska *undervisningsministeriet* finner att en samordning av den högre grundutbildningen på lantbruksområdet inte är aktuell, även om möjlighet finns att låta studenterna få en del av utbildningen i annat nordiskt land. Däremot anser undervisningsministeriet frågan om nordiskt samarbete beräffande vidareutbildning och forskarutbildning väsentligt mera aktuell. Man hänvisar till de goda erfarenheter som licentiatkurser på särskilda specialområden under de senaste åren har givit och framhåller att arrangerandet av dessa kurser hittills har försvårats av otillräckliga anslag dels till kurserna och dels till resorna. *Landbruksministeriet* i Danmark tillstyrker medlemsförslaget.

Landbruksrådet uttalar, att rådet inte har några invändningar mot det framställda medlemsförslaget till den del det gäller forskarutbildningen, men att det däremot enligt rådets uppfattning inte är ändamålsenligt med en alltför stark koordinering av den högre lantbruksutbildningen allmänt taget, med tanke på de väsentliga skillnaderna i de förhållanden, under vilka lantbruket bedrivs i de olika nordiska länderna.

Statens husdyrbrugsudvalg tillstyrker medlemsförslaget, särskilt med avseende på specialiseringskurser och utvidgat forskningssamarbete. Man hänvisar härvid till de tidigare nämnda licentiatkurser som genomförts i NJF:s regi och till samarbetet inom NKJ. *Statens planteavlsudvalg* anser det önskvärt, att det nordiska samarbetet inom den högre lantbruksundervisningen utvecklas så, att man utgående från ett gemensamt grundutbildningsmönster utbygger sådana möjligheter till vidaregående studier, att utbildningsutbudet i de nordiska länderna kan utnyttjas i studenternas ämneskombinationer. *Statens mejeriudvalg* stöder medlemsförslaget för mejeriforskningens del endast till den del det avser bättre utnyttjande av de samlade resurserna.

Den Danske Dyr lægeforening och *De Samvirkende Danske Husmandsforeninger* tillstyrker medlemsförslaget. *Husmandsforeningerne* uttalar dock farhågor för att den högre grundutbildningens förskjutning från praktiska till teoretiska fack efter hand kan göra de utexaminerade kandidaterna mindre väl lämpade som lantbrukskonsulenter.

Foreningen af Danske Landbrugskonsulenter, som tillstyrker medlemsförslaget, uttalar farhågor av samma slag som *De Samvirkende Danske Husmandsforeninger*. Man framhåller därför, att den yrkesmässiga delen av utbildningen inte bör få åsidosättas för de i och för sig rekommendabla strävandena att förbättra grundutbildningen för forskare — icke heller vid ökat nordiskt samarbete. *Dansk Mejeriingeniør Forening* meddelar att de nordiska mejeritekniska föreningarna sommaren 1973 kommer att anordna en kongress, där ett av diskussionsämnena kommer att utgöras av den högre mejerifackliga utbildningen och mejeriforskningen i de nordiska länderna. En rapport om dessa frågor utarbetas för närvarande av en samnordisk kommitté.

De Studerendes Råd har som remissutlåtande avgivit ett uttalande från deltagare i ett nordiskt utbildningsseminarium för lantbruksstudenter vid den Kgl. Veterinær- og landbohøjskole i oktober 1972. Seminariet framhåller bl. a. att särskilda kvoter för intagning av studenter från andra nordiska länder bör tillskapas efter mönster av de regler som råder i Finland. Vidare föreslår man att kurser, inhämtade vid högskola eller universitet i ett annat nordiskt land bör få tillgodoräknas vid avläggandet av grundexamen i hemlandet, att praktik i andra nordiska länder skall jämföras med praktik i hemlandet, att möjligheterna att delta i exkursioner, studieresor m. m. till läroanstalter i andra nordiska

länder utökas och att informationen om sådana möjligheter väsentligt förbättras samt att olika åtgärder för att åstadkomma en gemensam evaluering av studieresultat genomföres.

Finländska remissyttranden

Undervisningsministeriet i Finland finner att samordningen av den högre grundutbildningen på lantbruksundervisningens område utan särskilda åtgärder utvecklats tämligen likartat i de nordiska länderna. Ministeriet finner det eftersträvansvärt att åstadkomma större enhetlighet när det gäller tentamens- och examensgiltighet, men anser att detta problem bäst kan lösas inom ramen för det arbete som bedrivs i kulturavtalets organ med sikte på en generell lösning av dessa frågor på hela utbildningsfältet. När det gäller forskarutbildningen hänvisar man till att Nordiska sommarskolan för forskarutbildning har anvisats betydligt ökade medel för sin verksamhet och att samarbetet för lantbruksutbildningens del kan inryckas i sommarskolans verksamhet. Bl. a. med hänvisning till det samarbete som bedrivs inom Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning (NKJ) och Nordiska jordbruksforskarens förening (NJF) finner ministeriet att det nordiska samarbetet rörande lantbruksundervisning- och forskning redan i nödvändig utsträckning omhänderhas av de nu verksamma organisationerna.

Jordbruksstyrelsen i Finland finner det ändamålsenligt, att samarbetet mellan de nordiska länderna på lantbruksforskningens område intensifieras och att man strävar till en rationell fördelning av forskningsobjekten. Jordbruksstyrelsen understöder även en koncentrerings av lärarresurserna genom gemensamma kurser och seminarier för personer med akademisk grundexamen. *Statens agronomie- och forstvetenskapliga kommission* under *Finlands akademi*, med vars yttrande *kansler, konsistoriet* och *agrikulturforstvetenskapliga fakulteten vid Helsingfors universitet* förenar sig, anser att forskningssamarbetet mellan de nordiska länderna på lantbrukets område, förmedlat genom Nordiska jordbruksforskarens förening (NJF), är rätt tillfredsställande med hänsyn till de nuvarande resurserna. Däremot fordrar en ökning och utbyggnad av samarbetet, vilken enligt kommissionens mening vore viktig inom många specialbranscher, t. ex. naturvården, miljövården, limnologin och livsmedelsforskningen, en ökad finansiering genom forskningsråden. Samarbetet inom den högre lantbruksundervisningen borde enligt kommissionens åsikt betydligt förbättras. Man pekar på behovet av koordinering av tentamens- och examensfordringarna mellan länderna. Därtill framhåller man att en samordning av lärarresurserna på licentiat- och doktorsutbildningens område är en brådskande organisationsuppgift. Sammanfattningsvis framhåller kommissionen, att ett fastare och mera omfattande forskningssamarbete kan åstadkommas inom ramen för existerande samarbetsorgan, förutsatt att dessa erhåller tillräckliga

medel för ändamålet. Samarbetet på utbildningsområdet är däremot ännu till stor del oorganiserat, varför kommissionen understryker vikten av att denna fråga löses, särskilt för licentiat- och doktorsutbildningens vidkommande. Utöver de av Statens agronomie- och forstvetenskapliga kommission framförda synpunkterna har *kansler för Helsingfors universitet* ytterligare framhållit, att Nordiska sommarskolan för forskarutbildning kunde utnyttjas vid utbyggnaden av forskarutbildningen på lantbrukets område. *Statens forskningsanstalt för lantbruksmaskiner — Vakola* finner medlemsförslagets bedömningar riktiga och framhåller behovet av samordning mellan de nordiska länderna när det gäller forskning och högre utbildning över huvud taget.

Maatalousylioppilaiden yhdistys Sampsa r. y. — Lantbruksstudenternas förening Sampsa r. f. hälsar förslaget om en utredning av möjligheterna till ökat nordiskt samarbete inom lantbruksutbildningen med tillfredsställelse, men framhåller att språksvårigheter och skillnader i undervisningens organisatoriska uppbyggnad utgör faktorer som begränsar möjligheterna till ett fastare samarbete särskilt på grundutbildningsnivån. Man framhåller att samarbetet på grund av ländernas begränsade resurser särskilt borde inriktas på gemensamma forskningsprogram, varvid dock de speciella förhållandena i varja land borde beaktas. En längre gående forskningssamverkan förutsätter enligt föreningen god information och fast samarbete inom fortbildningen.

Agronomernas förening framhåller, att den högre lantbruksutbildningen i Finland till sin uppbyggnad skiljer sig från den i de övriga nordiska ländernas, då den är knuten till Helsingfors universitet och inte till en särskild högskola. Även när det gäller de utbildades placering skiljer sig Finland från de andra länderna, emedan i Finland de inom affärlivet och industrin anställda agronomerna utgör den största och snabbast växande gruppen. Detta avspeglas även i större inriktning på merkantila ämnen inom utbildningen. Föreningen är emellertid positivt inställd till samverkan på särskilda fackområden, t. ex. landskapsarkitektur och skifteteknik. När det gäller fortbildning understryker föreningen önskvärdheten av ökat samarbete. Man framhåller att näringslivet (arbetsgivarna) jämte lärare och studenter borde vara starkt företrädade vid utvecklandet av samarbetet, och att undervisningen i högre grad än för närvarande borde anpassas till näringslivets krav.

Norska remissyttranden

Landbruksdepartementet i Norge biträder medlemsförslagets uppfattning om behovet av nordiskt samarbete inom den högre lantbruksutbildningen. Man anser det mest ändamålsenligt att i första skedet prioritera utvecklingen av ett nordiskt samarbete, när det gäller utbildning efter kandidatexamen. På grundutbildningsstadiet förordar landbruksdepartementet, med anslutning till yttrandet från *Norges land-*

brukshøgskole, ett fastare nordiskt samarbete när det gäller systematisk utväxling av erfarenheter och av studiematerial, utarbetande av kompendier och läroböcker samt en viss grad av studentutbyte. Slutligen tillstyrker departementet den föreslagna utredningen.

Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd, med vars yttrande *Kontoret for landbruksforskning* förenar sig, finner att en integrering på grundutbildningsplanet framför allt borde ske på den nationella nivån, medan samordning på nordisk nivå främst kommer att vara aktuellt för vidareutbildning efter kandidatexamen. Behovet av specialiseringskurser särskilt på licentiat- och doktorsnivå är enligt forskningsrådets uppfattning väldokumenterat och erfarenheterna från de i NJF:s regi anordnade kurserna goda. Forskningsrådet ser även positivt på och understryker betydelsen av utvidgat nordiskt samarbete även på lantbruksforskningens område.

Norges landbrukshøgskole redogör för det nordiska samarbetet på vissa områden inom den högre lantbruksutbildningen som redan har etablerats, bl. a. inom husdjursskötsel, landskapsarkitektur och lantbruksekonomi. Därtill analyseras i högskolans yttrande de former som samarbetet inom grundutbildning respektive vidareutbildning efter grundexamen kan ges. På grundutbildningsnivån föreslås bl. a. systematisk utväxling av erfarenheter, samarbete i fråga om utarbetande av kompendier och läroböcker, möjligheter för studenter att en tid vistas vid motsvarande högskola i annat nordiskt land och att få tillgodoräkna sig där uppnådda studieresultat samt tillskapande av kvotordningar för studenter från andra nordiska länder. Norges landbrukshøgskole finner att undervisningen på licentiat- och doktorsnivå långt bättre lämpar sig för ett mera omfattande och förpliktande nordiskt samarbete än grundutbildningen. Tillgången på såväl lärare som intresserade studenter är på många specialområden för litet i de enskilda länderna. Slutligen framhåller högskolan att ökade resurser måste ställas till förfogande om de föreslagna uppgifterna skall kunna genomföras. *Norges landbruksakademikerforbund* och *Studentsamskipnaden* biträder yttrandet från Norges landbrukshøgskole.

Landbrukets sentralforbund är enigt med förslagsställarna om att det vore en klar fördel om man kunde etablera ett samarbete på den högre lantbruksundervisningens område mellan de olika läroanstalterna i de nordiska länderna och åstadkomma en samordning av undervisningsutbudet som skulle tillåta en ändamålsenligt specialisering. Man förutsätter att studenterna får full möjlighet att kombinera studier vid olika läroanstalter utan att detta skapar problem för ett effektivt genomförande av studierna.

Svenska remissyttranden

Universitetskanslersämbetet meddelar principiellt positiv inställning till nordiskt samarbete på den högre utbildningens och forskningens område i de fall där detta kan väntas medföra bättre utnyttjande av gemensamma resurser, men har avstått från att uttala sig om prioriteringen av samordning på lantbruksundervisningens område, emedan ämbetet inte är central myndighet för denna undervisnings- och forskningsgren i Sverige.

Lantbruksstyrelsen bedömer en utredning om samordning av forskning, undervisning och fortbildning på lantbruksområdet som värdefull. Man anser att en sådan utredning borde få till uppgift att dels belysa den nuvarande grundutbildningen på lantbrukets område i de olika länderna, dels att undersöka den högre lantbruksundervisning och forskning, som bedrivs i de nordiska länderna. På basen av detta bakgrundsmaterial borde en bedömning företas för att utröna i vilka avseenden det nu existerande utbildningsutbudet kan och bör samordnas för att man skall kunna genomföra en önskvärd specialisering inom utbildningen och forskningen. Lantbruksstyrelsen pekar på alternativet, att varje land nationellt svarar för utbildningen fram till grundexamen, medan en samordning kan tänkas på nordisk basis beträffande vidareutbildning, forskning och kvalificerad fortbildning.

Rektorsämbetet vid skogshögskolan framhåller betydelsen av att den föreslagna utredningen om samarbete i fråga om högre lantbruksundervisning och forskning koordineras med den utredning rörande motsvarande samarbete i fråga om högre skoglig utbildning, som anhängiggjorts genom medlemsförslag A 357/k i Nordiska rådet. *Lantbrukshögskolan*, som tillstyrker medlemsförslaget, belyser behovet av ökat nordiskt samarbete och den verksamhet som hittills igångsatts på nordisk bas. Högskolan förklarar sig beredd att medverka i arbetet för att finna praktiska former för den föreslagna utredningen.

Statens råd för skogs- och jordbruksforskning förklarar sig till fullo instämma i medlemsförslagets motiveringar och konklusion, medan *utbildningsnämnden vid veterinärhögskolan*, särskilt med tanke på veterinärutbildningens behov av specialiserad undervisning, hälsar förslaget om bättre utnyttjande av de samlade utbildningsresurserna i Norden på lantbruksutbildningens område med största tillfredsställelse.

Lantbrukarnas riksförbund (LRF) delar förslagsställarnas uppfattning att det är önskvärt att bygga ut ett mera långtgående samarbete på de i medlemsförslaget nämnda områdena i syfte att bättre utnyttja tillgängliga resurser. LRF framhåller vidare att medlemsförslaget ligger i linje med de ställningstaganden som gjorts inom Nordens bondeorganisationers centralråd, senast vid centralrådets generalförsamling 1972. Man anser att samarbetet bör gälla både forskarutbildning och grundutbildning och omfatta samtliga högre utbildningsanstalter.

Sveriges förenade studentkårer (SFS) finner det angeläget med ett betydligt intimare samarbete mellan de berörda högskolorna och anser att särskilda resurser bör ges för detta samarbete. För att vinna fördelar i fråga om resurslokaliseringen finner man det eftersträvänsvärt med en profilering av de enskilda högskolorna, vilket skulle medge bättre utnyttjande av de nationellt satsade medlen. Vidare framhåller SFS betydelsen av ökad samordning av studieplanerna till gagn för en nordisk allmängiltig kompetens och därmed för en gemensam nordisk arbetsmarknad. I likhet med flera andra remissinstanser förordar SFS att studievistelse vid annan nordisk högskola skulle få tillgodoräknas i examen vid den egna högskolan.

3. Utskottet

Vid behandlingen av ärendet har kulturutskottet funnit det ändamålsenligt att bortse från de delar av medlemsförslaget, som berör samarbete beträffande högre skoglig utbildning och utbildning på veterinärmedicinens område, emedan dessa nyligen som särskilda saker anhängiggjorts i Nordiska rådet (*Sak A 357/k om högre skoglig utbildning och rek. nr 19/1972* angående samarbete på veterinärmedicinens område). Utskottets överväganden har således gällt samarbete i fråga om högre lantbruksutbildning och forskning.

Ett visst samarbete mellan de universitet och högskolor, som handhar lantbruksundervisningen på akademisk nivå, existerar redan nu. Vissa av utbildningsanstalterna har infört särskilda intagningskvoter för studenter från andra nordiska länder eller jämställer vid intagning studentbetyg (eller motsvarande) från annat nordiskt land med inhemskt studentbetyg. Någon större omfattning har samarbetet på grundutbildningsnivå dock inte erhållit. När det gäller vidareutbildning, fortbildning och forskarutbildning är samarbetet något mera utbyggt. I detta avseende har en förtjänstfull insats gjorts av den redan 1916 grundade och väl inarbetade Nordiska jordbruksforskarens förening (NJF), i vars regi kurser inom olika specialfack för licentiat- och doktorsnivån anordnats under de senaste åren. Verksamheten har givit goda erfarenheter.

Samarbetet när det gäller forskning på lantbruksområdet har likaledes i stor utsträckning förmedlats genom NJF och genom Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning (NKJ), i vilket de nationella forskningsråden på lantbruksforskningens område är representerade.

Utskottet har funnit, att remissinstanserna tämligen enhälligt förordar ett utvidgat nordiskt samarbete inom den högre lantbruksundervisningen till den del det avser samarbete på de undervisningsnivåer som följer efter grundexamen, d. v. s. vidareutbildning, fortbildning och forskarutbildning. Även om behovet av vidgat samarbete på forskningens område råder allmän enighet bland de remissinstanser som uttalat sig om denna delfråga.

Däremot uttrycker de flesta remissinstanser tveksamhet när det gäller längre gående integrering av undervisningen fram till grundexamen. Man åberopar här de tämligen stora olikheter i undervisningssystemens uppbyggnad och de olika krav som lantbrukets naturliga förutsättningar ställer på lantbruksundervisningen i de olika länderna.

När det gäller grundutbildningen finner utskottet anledning att ta fasta på den i vissa remissyttranden framförda uppfattningen, att väsentliga fördelar kunde vinnas genom en större integrering av undervisningen mellan olika utbildningslinjer på det nationella planet. Härvid bör den nordiska aspekten dock beaktas, så att man, där det av personella eller ekonomiska skäl kan anses lämpligt, koncentrerar specialiserad undervisning till en högskola i Norden. Detta gäller särskilt nya undervisningsgrenar.

Utskottet finner även önskvärt, att de synpunkter på samarbete beträffande grundutbildningen som framförts av *Norges landbrukshøgskole* och omfattats av norska *lantbruksdepartementet*, beaktas vid det framtida samarbetet på lantbruksundervisningens område. Förslagen gäller systematisk utväxling av erfarenheter, samarbete om produktion av läromedel samt möjligheter för studenter att vistas en tid vid annan nordisk högskola och få tillgodoräkna sig där avlagda studieprestationer.

Remissbehandlingen av det föreliggande medlemsförslaget har ånyo tydligt klargjort behovet av att åstadkomma användbara regler för evaluering av studieresultat som uppnåtts i annat nordiskt land. Utskottet önskar framhålla vikten av att denna fråga, som behandlas inom kulturavtalets organ, med energi förs vidare mot en acceptabel lösning.

När det gäller frågorna om vidareutbildning, fortbildning, forskarutbildning och forskning på lantbrukets område finner utskottet, att behovet av nordiskt samarbete är väl dokumenterat. Genom dylikt samarbete kan livsdugliga studiemiljöer skapas för specialområden, där de enskilda ländernas personella resurser både i fråga om lärare och studenter inte förslår. Även ekonomiskt kan ett samordnat utnyttjande av resurserna vara fördelaktigt.

Utskottet finner det naturligt, att en utredning med det i medlemsförslaget formulerade syftet utföres inom ramen för det rätt väl utbyggda organisatoriska samarbetsnät som redan existerar. Flera av de berörda organen har förklarat sig beredda att utföra den föreslagna utredningen eller medverka vid dess genomförande.

Hänvisade till vad ovan anförts får utskottet hemställa,

att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige att utreda möjligheterna för ett fastare nordiskt samarbete inom den högre lantbruksutbild-

ningen och forskningen, i syfte att finna praktiska former för ett bättre utnyttjande av de samlade resurserna.

Helsingfors den 5 februari 1973

<i>Tønnes Andenæs (A)</i>	<i>Mauno Forsman (Sd)</i>	<i>Gunnar Garbo (V)</i>
<i>Svend Haugaard (RV)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Karl-Erik Häll (s)</i>
<i>Rune Jonsson (s)</i>	<i>Osmo Kock (Skdl)</i>	<i>Ingemar Mundebo (fp)</i> Vice förman
<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>	<i>Per Olof Sundman (c)</i>
	<i>Folke Woivalin (AS)</i>	

Medlemsforslag

om en mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet

(*Väckt av Karl-Erik Häll, Bjarne Mørk Eidem, Jan-Ivan Nilsson och Erling Norvik*)

Kraftutbyggingen på begge sider av grensen mellom Nordland fylke og Norrbottens län har gitt muligheter for en mellomriksvei i sommerhalvåret.

Muligheten har meldt seg uten å konkurrere med de to større, helårs mellomriksveiprosjekter som enten er under fullføring (over Gradis) eller som er på prosjekteringsplanet (Kiruna/Narvik), og bør derfor kunne utredes med sikte på en prinsippbeslutning meget raskt. Forslaget behøver heller ikke skape nevneverdige problemer for den prioritering de politiske myndigheter nå følger i de to land. Det bør være et hovedpunkt under behandlingen at det her dreier seg om å utnytte investeringer som allerede er foretatt, og som kan gi en tilleggsavkastning av stor betydning for grensetrafikken mellom deler av Nord-Norge og Nord-Sverige.

Både i tilknytning til utbyggingen av *Skjomen*-vassdraget, sør for Narvik, og *Ritsem*-kraftverket, øverst i vassdraget som har utløp ved Luleå, skjer det omfattende veibygging i form av anleggsveier. Disse to veisystemer vil ende bare ca. 30 km fra hverandre.

På den svenske side bygger vattenfallsstyrelsen anleggsvei fra Suorva v/Sjöfallet til Ritsem og videre nordover til et damanlegg ved sørspissen av innsjøen Sitasjaure (616 m. o. h.). Cirka 17 millioner svenske kroner vil, etter de opplysninger vi har fått, da være nedlagt her. Man må gå ut fra at denne vei kommer til å bli holdt vedlike som sommervei også etterat kraftutbyggingen er ferdig. I den nylig publiserte svenske rikspan "Mark och vatten" er det foreslått en utredning om sammenbinding av denne vei med den anleggsvei som kommer fra sjøen i Norge i tilknytning til Skjomen kraftanlegg.

Her går veien frem til Morfasvatn på den svenske side av riksgrensen, et par kilometer nord for Sitasjaures nordre del. Veien er ført frem i tildels vanskelig terreng med omkostninger som har variert mellom norske kroner 130 og norske kroner 400 per meter. Bare en del av veien forutsettes vedlikeholdt under kraftverksdriften. For å gjøre veien farbar for åpen trafikk vil det, i tillegg til innsats av snøryddings-

maskineri i åpnings- og lukningsfasene, kreves visse sikkerhetsforanstaltninger, særlig i stigningen fra Fjellbu opp til fjellplatået, der veien gjør syv hårnålsvinger oppover fjellsiden.

Terrenget i det aktuelle område for en tilknytningsvei bedømmes slik at de gjenværende ca 30 km vil kunne bygges for en relativt lav omkostning, antagelig høyst norske kroner 150 per løpende meter, avhengig av hvilken trasé og standard man velger.

Trafikkutvalget fikk under sin befarings i august 1972 anledning til å studere mulighetene for å forene de to veier, og også til en preliminær drøftelse av de forutsetninger som må tilrettelegges før selve veiprojektet eventuelt kan realiseres. Det gjelder generelle krav til naturvern, og ikke minst tilfredsstillende løsninger for reieiere som blir berørt. Vi vil tro at naturvern hensynene ikke vil bli nevneverdig fordyrende, og har også grunn til å regne med at veibyggningen kan skje i forståelse med reieierne spesielt hva anngår trasévalget.

Det man på den annen side vil oppnå med de rimelige tilleggsinvesteringer det vil dreie seg om, er nye kontaktmuligheter mellom de to landsdelers innbyggere, som vil vise seg å være av stor betydning både for næring og trivsel. Det fremstår som høyst urimelig at vi skal la en slik mulighet gå fra oss.

Det bør derfor snarest fremskaffes en ekspertutredning som belyser den forventede nytte en sammenbinding av de to anleggsveier vil kunne gi, veiens trasé og standard, omkostningene ved tilleggsinvesteringene og ved vedlikehold av åpen vei i perioden mai—oktober, og forholdene til andre interesser, særlig reindrift og naturvern. Først når en slik oversikt foreligger, kan det tas en prinsippbeslutning, som av hensyn til de avsluttende kraftverksarbeider bør fremskyndes så langt det er ansvarlig, helst innen sommeren 1973.

Vi foreslår

at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i Norge og Sverige å utrede spørsmålet om vei mellom Skjomen og Stora Sjöfallet (Fjellbu—Suorva).

Stockholm og Oslo, 5. september 1972

Karl-Erik Häll (s) Bjarne Mørk Eidem (A) Jan-Ivan Nilsson (c)

Erling Norvik (H)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 880).

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag om en mellemrigsvej fra Skjomen i Norge til Stora Sjöfallet i Sverige.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 17. november 1972 i København og den 11. januar 1973 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget går ud på at opfordre regeringerne i Norge og Sverige at udrede spørgsmålet om vej mellem Skjomen og Stora Sjöfallet (Fjellbu—Suorva).

Forslagsstillerne peger på, at der i forbindelse med udbygningen af Skjomen vanddraget og Ritsem-kraftverket pågår en omfattende udbygning af anlægsveje, hvis vejsystem har en indbyrdes afstand på 30 km.

Da man i området opererer med anlægsomkostninger på mellem 130 og 400 norske kr./m. vejstykke er man af den opfattelse, at man med rimelige tillægsinvesteringer (ca. 150 n. kr./m.) vil få dels en bedre udnyttelse af de nødvendige anlægsveje og en udbygning af de meget nødvendige mellemrigsveje i de nordlige områder af Norge og Sverige.

Forslagsstillerne peger på at udredningen også må omfatte hensyn til naturen og de i området værende renejere, men mener at man uden nævneværdige meromkostninger kan tilfredsstille eventuelle forpligtelser på disse områder.

Den væsentlige fordel vil efter forslagsstillerne opfattelse blive åbningen af nye kontaktmuligheder mellem de to landsdeles indbyggere, der også vil være til gavn for næring og trivsel, hvorfor man vil finde det naturligt at benytte den givne mulighed for en forbedring af de bestående forhold.

Forslagsstillerne lægger vægt på, at der må foretages en ekspertundersøgelse som belyser den forventede nytte af en vej mellem de nævnte anlægsveje, hvilken indflydelse det vil få for rendrift og naturværn, vejstandard, og de med disse forhold forbundne omkostninger dels ved selve anlæggelsen, dels ved vedligeholdelse under hensyn til at vejen søges holdt åben i perioden maj—oktober.

Af hensyn til de afsluttende arbejder i forbindelse med udbygningen af

kraftværket bør en sådan undersøgelse søges færdiggjort inden sommeren 1973, mener forslagsstillerne.

2. Remissudtalelser

Udtalelser over medlemsforslaget er indhentet fra følgende myndigheder og organisationer i perioden 5.10.—27.12.1972:

Nordiska turisttrafikkommittén.

Norge

Samferdselsdepartementet.
 Miljøverndepartementet.
 Departementet for industri og håndverk.
 Statens vegvesen, Vegdirektoratet.
 Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.
 Hotell- og turistdirektoratet.
 Fylkesmannen i Nordland.
 Lappfogden i Nordland.
 Vegsjefen i Nordland fylke.
 Nordland fylkes friluftsnemnd.
 Rådmannen i Narvik kommune.
 Ankenes formannskap.
 Norges naturvernforbund.
 Landslaget for reiselivet i Norge.

Sverige

Statens vägverk.
 Statens naturvårdsverk.
 Statens vattenfallsverk.
 Länsstyrelsen i Norrbottens län.
 Statens vägverk, vägförvaltningen i Norrbottens län.
 Norrbottens läns landsting.
 Kiruna kommun.
 Gällivare kommun.
 Svenska samernas riksförbund.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Fra norsk side henvises der til, at der i det fremlagte program fra Nordisk embedsmandskomiteé for transportspørgsmål er taget i betragtning Nordisk Ministerråds ønske om at få en nøje undersøgelse af de økonomiske og tekniske forudsætninger for en fortsat udbygning af de nordiske mellemrigsveje med specielt sigte på Nordkalotten. Det er forudsat i dette program, at samme embedsmandskomiteé skal følge udviklingen på området og tage initiativ til nye projekter, der også skal omfatte hensynet til industriens og turistnæringens langsigtede interesser. Fra *Samferdselsdepartementets* side mener man således, at embedsmandskomiteéen udarbejder en plan og en prioriteringsrækkefølge for den videre udbygning af mellemrigsveje, i første omgang på Nordkalotten, hvorfor der ikke synes at være grund til at tage standpunkt til det i medlemsforslaget specielle vejprojekt.

Videre nævner *Miljøverndepartementet*, at projektet ikke ses at have særlig regional praktisk betydning, hvorfor det da heller ikke er taget op til behandling af landsdelskomiteen for Nord-Norge. Det i medlemsforslaget anførte projekt er allerede fuldført på norsk side, omend man må forudsætte vejstykket bragt i en bedre stand, hvis det skal benyttes som mellemrigsvej om sommeren, og de landskabsmæssige indgreb er således gennemført. De resterende 30 km. ligger derfor på svensk område og vil i nogen udstrækning gennemskære den svenske nationalpark Stora Sjöfallet.

Projektet vil koste ca. 5 mill. n. kr. til nyanlæg, samt et ikke ubetydeligt beløb for at bringe bestående anlægsveje op til en rimelig standard. Da vejen går gennem klimatisk hårdtbelastede områder kan der forventes betydelige udgifter til vedligeholdelse samt oprensning om foråret, når vejen åbnes.

Det kan være tvivlsomt om det ud fra regionale hensyn, behov og naturhensyn er nødvendigt at realisere dette vejprojekt, men man vil ikke modsætte sig at spørgsmålet om anlæggelsen af den i forslaget skitse-rede vej gøres til genstand for en udredning, der da må ske i nær kontakt med de to landes miljøvernsdepartementer og naturvernsmyndigheder.

Hotell- og turistdirektoratet peger på, at den foreslåede vej vil give en aflastning for den bestående E6 ligesom man er af den opfattelse at der vil opstå en bedring på turistområdet.

Statens vegvesen, Vegdirektoratet bemærker, at en forbindelsesvej fra E6 ved Grindfjord via Skjomen til Stora Sjöfallet vil få en total-længde på norsk side på ca. 41 km., hvoraf 29 km. udgør en allerede bestående amtsvej mellem Grindfjord—Skjomen—Bogholm og resten er indeholdt i den anlægsvej som er bygget i forbindelse med kraftudvidelsen. Denne vejstrækning anmeldes at være af en god standard, og alene strækningen mellem Fjellbu og op til fjeldet er stejl og snoet, — der er således 2—3 km. vej med stigning 80—100 ‰ med 7 sving med radier ned til 10 meter.

Såfremt anlægsvejen skal være offentlig tilgængelig må der foretages sikrings- og udbedningsarbejder på amtsvejen for at gøre den brugelig til gennemkørselsvej i sommerhalvåret. Disse arbejder vil andrage ca. 1 million n. kr.

Omkostninger til sommervedligeholdelsesarbejder anslås for anlægs-vejs vedkommende til 100—200 000 n. kr. årligt.

Man anbefaler at man under forudsætning af, at der opnås svensk tilslutning, fremmer sagen som et amtsprojekt.

Statens vegvesen, Vegsjefen i Nordland fylke bemærker til medlemsforslaget, at man har foretaget en inspektion af det norske vejstykke, og at denne på trods af tidspunktet — den 24. oktober 1972 — kunne foretages uden vanskeligheder. Man konstaterer at der bør opsættes ca. 400 m. rækværk, oprettes nogle flere mødepladser og foretages enkelte juste-

ringer af vejstykket, — alt til en anslået pris på ca. 325 000 n. kr. Der bør endvidere foretages udbedringer på amtsvejen Bogholm—Elmgård—Kongsbak, samt opsættes rækværk ved elven m. m. til en omkostning på ca. 600 000 n. kr.

Omkostninger ved at holde vejen åben i sommerhalvåret skønnes at andrage ca. 300 000 n. kr. årligt.

Det anses ikke muligt at holde vejen åben for vintertrafik. Man anser ikke yderligere udrednings- og planlægningsarbejder for særligt påkrævede.

Lappefogden i Nordland bemærker, at en udbygning af en vej i et rendriftsområde altid vil øve forskellige påvirkninger. Renejerne vil dels få bedre mulighed for at færdes i renområdet samt at bringe materialer i forbindelse med renholdet frem.

Men man bemærker også, at et vejanlæg som det foreslåede vil bringe en trafikøgning bestående af biler, mennesker og hunde, hvilket vil give en mangfoldighed af problemer for rendriften og henviser i den forbindelse til tidligere — ikke nærmere konkretiserede eksempler. Man peger på at ikke alene norske men også svenske reninteresser vil blive berørt.

Fylkesmannen i Nordland, Rådmanden i Narvik kommune, Ankenes formannskap, Narvik, samt Norges naturvernforbund, Oslo, og Landslaget for reiselivet i Norge, Oslo, udtaler sig positivt og anbefaler, at der foretages en udredning som angivet i medlemsforslaget, dels ud fra det almindelige behov for flere mellemrigsveje i det konkrete område og dels ud fra ønsket om en øget turisttrafik.

Fra svensk side har man intet at erindre imod, at medlemsforslagets punkter bliver gjort til genstand for en undersøgelse. Således bemærker *statens naturvårdsverk* og tilføjer at der ligeledes bør gives en dokumentation af de botaniske og faunistiske forhold inden for de områder som kan forudses at blive påvirket af projektet. *Statens vattenfallsverk* anmelder, at man i juni 1971 begyndte bygningen af en tilkørselsvej fra Suorva til kraftstationen ved Ritsem, samt at der allerede findes en vej af høj klasse fra Stora Sjöfallet til Suorva på 8 km. Den nye vej bliver 41 km. lang og fortsættes fra Ritsem frem til Sitasjaures østre ende. Vejen beregnes færdig til høsten 1973 og er bygget for at muliggøre transport af personel og materialer til kraftanlæggets forskellige arbejdspladser. *Vattenfallsverket* kan bestyrke at der udføres en udredning om forudsætningerne for bygning af en mellemrigsvej, men føler at disse bør afvente resultatet af de erfaringer man opnår på strækningen Ritsem—Sitasjaure, specielt hvad angår rendriften. *Statens vägverk* anfører, at den i forslaget angivne vej må opfattes som en alternativvej for en stor del af den trafik som danner grundlag for vejprojektet Luleå—Narvik over Kiruna, men vil samtidig forbedre trafikmulighederne for området vest for en linje Gällivare—Jokkmokk.

Man er fra *vägverkets* side indstillet på at deltage i en udredning som skal belyse anlægs- og driftsomkostninger samt forventet trafikunderlag, men ønsker inden denne igangsættes at belyse anlægningen af en vej gennem et vildmarksområde set ud fra et naturværnssynspunkt. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* bemærker, at den foreslåede vej skulle få betydning set ud fra et turistsynspunkt, hvor den ville blive en attraktion, ligesom den skulle gøre et stort fjeldområde lettere tilgængeligt for både den lokale befolkning som den transiterende trafik, men tilføjer at rapporten "Hushållning med mark och vatten" har foreslået begrænsninger over for indtrængen i vildmarksområder. *Länsstyrelsen* giver udtryk for, at en undersøgelse bør igangsættes. *Gällivare kommun, Kiruna kommun* og *Norrbottens läns landsting* udtaler sig alle i lighed med foranstående, idet man kan anbefale en undersøgelse som anført i medlemsforslaget, men samtidig udtrykker ønsket om at bevare naturen i området så uberørt som muligt.

3. Udvalget

Udvalget, med undtagelse af Eric Carlsson, der ønsker at reservere sig i spørgsmålet, udtaler:

Udvalget deler forslagsstillernes opfattelse, når det gælder at give befolkningen på begge sider af den norsk-svenske grænse øgede muligheder for kontakt. Mellemrigsvejene hører til de arbejdsopgaver, udvalget har opstillet som værende blandt de første, der skal behandles, når samarbejdet om transportaftalen skal indledes.

I det handlingsprogram, som er indarbejdet i ministerrådets rapport til 21. session (*C 1/1973*), meddeles det, at ministerrådet har givet embedsmandskomiteen for transportspørgsmål til opgave at udarbejde et forslag til udbygning af mellemrigsveje i Norden, — specielt på Nordkalotten. Dette arbejde skal omfatte en nøje undersøgelse af de økonomiske og tekniske forudsætninger for de nye projekter. Udvalget har med tilfredshed konstateret, at dette projekt skal gives høj prioritet, men regner det for realistisk at påregne, at nogen tid vil gå, før en betænkning herom kan forelægges de politiske beslutningsorganer. Udvalget vil imidlertid understrege, at udarbejdelsen af de nævnte undersøgelser ikke må føre til standsning af andet projektarbejde, eller til udredning af initiativer, som er taget, eller som vil blive taget i mellemtiden. En sådan holdning vil kunne medføre, at det bedste bliver det godes fjende, og at man for altid taber mulighederne for vejkontakter i kontaktfattige distrikter.

Udvalget vurderer det derhen, at det foreliggende medlemsforslag bør have en reel mulighed for at blive prøvet. Det fremgår af forslaget, og det bekræftes endvidere i remissmaterialet, at projektet kun er aktuelt i begrænset tid. Det vil kun vanskeligt kunne realiseres senere, og i så fald ikke med så små tekniske og økonomiske indsatser som i dag.

Den udredning forslaget henstiller må blive foretaget, er yderst afgrænset og overskuelig. Remissmaterialet har ikke afkræftet, at den kan foretages indenfor den angivne tidsramme. Udvalget forudsætter, at de tre punkter, som er specielt fremhævet, nemlig naturværn, ren-driftsinteresserne og virkningen på Kiruna/Narvik-vejen, bliver centrale punkter i udredningsopgaven, samt at de synspunkter, der er fremført fra Svenska samernas riksförbund, vil blive taget i betragtning ved vurderingen.

Under henvisning hertil vil trafikudvalget foreslå,

at Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Norge og Sverige at foretage en udredning om spørgsmålet om en vej mellem Skjomen og Stora Sjöfallet (Fjellbu—Suorva).

Stockholm, den 12. januar 1973

<i>Gustav Holmberg (V)</i>	<i>Svend Horn (S)</i>	<i>Svava Jakobsdottir (Ab)</i>
<i>Martha Johannessen (A)</i>	<i>Arne Larsen (SF)</i>	<i>Bror Lillqvist (Sd)</i>
		Formand
<i>Sven Mellqvist (s)</i>	<i>Bjarne Mørk Eidem (A)</i>	<i>Cecilia Nettelbrandt (fp)</i>
	<i>Erling Norvik (H)</i>	

Reservation

Undertecknad medlem kan ej biträda förslaget att frågan om en väg Skjomen—Stora Sjöfallet skall utredas. Jag delar förslagsställarnas uppfattning vad gäller det önskvärda i utvidgade möjligheter till kontakt för befolkningen på ömse sidor om den norsk-svenska gränsen. Det är emellertid ej styrkt att en utbyggnad av en ny mellanriksväg enligt medlemsförslaget skulle medföra så stor nytta, att den motiverar de kostnader och olägenheter, som skulle vara förenade därmed. De fördelar en vägförkortning skulle innebära för vissa trakter på ömse sidor om gränsen minskar i värde genom att vägen endast skulle kunna utnyttjas sommartid. Därest en betydande del av trafiken sommartid skulle välja den nya vägen skulle detta leda till en minskning av trafikunderlaget för den planerade mellanriksvägen Kiruna—Narvik, vilket innebär att lönsamheten för en investering av Kirunavägen blir försämrad. En utbyggnad av en sommarförbindelse över Ritsem kan nämligen ej ske utan konkurrens med vägen Kiruna—Narvik.

Även ur naturvårdssynpunkt innebär en utbyggnad av vägen från Stora Sjöfallet till Skjomen intrång i områden som ur naturvårdssynpunkt böra fredas. De unika vildmarksområden varom här är fråga med en flora och fauna, som är speciell, bör undantas från de störningar som en vägdragning med åtföljande motorfordonstrafik innebär.

Vidare bör rennäringens intressen beaktas. Redan genom vattenkraftsutbyggnaden i och omkring Stora Sjöfallets nationalpark har rennäringen fått vidkännas omfattande intrång. En ytterligare utbyggnad av en väg kommer att medföra skadeverkningar på rennäringen, som är svåra att nu överblicka för de berörda Kaitumbyarna.

Undertecknad hemställer därför

att Nordiska rådet inte företager sig något i anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 12 januari 1973

Eric Carlsson (c)

Medlemsförslag

om enhetliga bestämmelser för terränggående motorfordon

(Väckt av Eric Carlsson, Martha Johannessen, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist, Erling Norvik och Paavo Väyrynen)

Användningen av skilda slag av terränggående motorfordon har ökat starkt under senare år. Det är i första hand snöskotern som tagits i användning men fordon som kan användas för terrängkörning på barmark är också på stark frammarsch.

För många människor innebär dessa nya fordon väsentligt förbättrade kommunikationer. Det räcker med att hänvisa till vad de betytt för befolkningen i fjälltrakterna, både renskötare och andra. Men samtidigt sprider sig användningen av dessa fordon även för fritidsändamål. I släptåget av denna utveckling har emellertid också följt negativa verkningar.

Bullret av motorerna stör djurlivet. Det gäller både vilda djur och fåglar samt renarna. Särskilt ömtåligt är djurlivet under kalvningsperioderna. På öppna fjällvidder sprider sig motorbullret över stora områden och stör både djur och människor.

Fordonen ger skador på terrängen genom att växande träd, buskar och örter blir påkörda. De spår som göres i naturen, särskilt vår och höst, innebär en naturförstöring.

Terrängfordonen underlättar jakt och fiske som nu kan bedrivas mer intensivt och på större avstånd från hemorten än tidigare. Beklagligtvis har detta tekniska hjälpmedel även underlättat olaga jakt och fiske, vilket nu fått sådan utbredning att motåtgärder är nödvändiga.

Lagstiftningsåtgärder eller förberedande åtgärder har vidtagits i vissa av länderna. I Norge meddelar direktoratet för statens skogar bestämmelser för motoriserad trafik på statsallmänningar baserade på statens äganderätt till marken och utformade som en fullmakt för förvaltare av dessa allmänningar att efter samråd med lokal myndighet ingripa mot onödigt bruk av motordrivna transportmedel vid färdsel utanför väg på statsallmänningar. Motsvarande fullmakt har även givits till förvaltare av statsegendom som inte är statsallmänning. Med stöd av dessa fullmakter har förbud mot snöskoterkörning meddelats i stor omfattning bl. a. på Hardangervidda och i Nordnorge. Undantag har där-

vid gjorts för nyttotrafik såsom körning i samband med ambulans-, räddnings- och polistjänst samt vid näringsutövning såsom renskötsel. Övrig körning är beroende av dispens i särskilda fall. Norges lantbruksminister T. Treholt har förutskickat att en särskild utredning kommer att tillsättas med uppdrag att överväga frågan om lagreglering av snöskoterkörning på såväl allmän som privat mark.

Någon lagstiftning om trafik med snöskoter eller andra terrängfordon har inte genomförts i Finland. För att närmare utreda frågan har en särskild kommitté, den s. k. snöskoterkommittén, tillsatts.

I Sverige kan trafiken med snöskoter och andra motordrivna fordon i vissa fall inskränkas med hänsyn till naturvårdsintresset. Enligt naturvårdslagen kan Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer för varje nationalpark meddela de föreskrifter om rätten att färdas över nationalparken eller annars vistas där som behövs för att trygga ändamålet med nationalparken. Med stöd av denna bestämmelse har i allmänhet i de reglementen som fastställts för parkerna tagits in förbud att där använda motordrivna fordon. De samer som driver renskötsel inom parkerna har ansetts vara undantagna från förbudet. För de områden som enligt naturvårdslagen avsatts som naturreservat kan länsstyrelsen meddela föreskrifter om vad allmänheten har att iakttaga för att ändamålet med reservatet skall tryggas. I alla reservat i norrlands-länen och i Kopparbergs län gäller förbud mot motordrivna fordon. Genom kungörelse om lokala bestämmelser till skydd för djurlivet har vidare länsstyrelsen bemyndigats att utfärda förbud att bl. a. färdas eller uppehålla sig inom visst område. Dessutom innehåller allmänna ordningsstadgan bestämmelser som gör det möjligt för lokal myndighet att från ordningssynpunkt reglera färdselrätten vid sidan om allmänna och enskilda vägar och körleder.

I en den 21 april 1972 framlagd och av riksdagen ännu ej slutbehandlad proposition (1972: 99) föreslås en lag om körning i terräng med snöskoter eller annat motordrivna fordon. Kan sådan körning inom visst område medföra olägenhet från naturvårdssynpunkt eller annan allmän synpunkt, får Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer förbjuda eller meddela föreskrifter för körningen. Förbud eller föreskrifter får inte onödigtvis hindra nyttotrafiken. Med den tolkning lagen tillämnats enligt förarbetena till det svenska lagförslaget torde dock propositionen ej gå tillräckligt långt. Dessutom synes några nordiska kontakter ej ha tagits vid utarbetande av lagförslaget.

Mycket attraktiva och samtidigt mycket känsliga för terrängfordonens framfart är gränstrakterna mellan Finland—Norge—Sverige. I detta avseende kan Nordkalotten avgjort betraktas som ett enhetligt område. Mot bakgrund härav är det starka skäl som talar för att införa gemensamma bestämmelser i Finland, Norge och Sverige som reglerar användningen i terrängen av terränggående fordon. Sådana gemensamma

bestämmelser bör effektivt reglera användningen av de terränggående fordonen så att natur och djurliv skyddas. En skillnad måste göras mellan nyttotrafik och fritidstrafik. Nyttotrafiken bör så långt det är möjligt med hänsyn till naturskydd och trafiksäkerhet få dra nytta av detta nya transportmedel. Däremot är tiden mogen att genomföra en begränsning av möjligheterna att fritt använda fordonen för annat än nyttotrafik.

Vi föreslår,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att snarast genom såvitt möjligt gemensamma bestämmelser begränsa användningen av terränggående fordon.

Rovaniemi den 16 augusti 1972

Eric Carlsson (c) *Martha Johannessen (A)* *Bror Lillqvist (Sd)*
Sven Mellqvist (s) *Erling Norvik (H)* *Paavo Väyrynen (K)*

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 902).

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag om ensartede bestemmelser for terrængående motorkøretøjer.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 16. august 1972 i Rovaniemi, den 17. november 1972 i København og den 11. januar 1973 i Stockholm og på møderne under 21. sessions første del i Oslo 1973.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget går ud på at opfordre regeringerne i Finland, Norge og Sverige til snarest muligt og helst gennem ensartede regler at begrænse anvendelsen af terrængående motorkøretøjer.

Forslagsstillerne anfører, at der i medlemsforslaget primært er tænkt på snescooteren, men at man også har taget i betragtning andre former for terrængående køretøjer, der dels anvendes i skove og fjeldområder, men også på bar mark, og som i de seneste år har fået en betydelig udbredelse. Man er klar over den betydning disse køretøjer har haft for en bedre kommunikation mellem beboerne i vanskeligt tilgængelige områder, såvel som for rensdyrpassningen og andre forhold, men man har samtidigt konstateret en betydelig udbredelse til udelukkende fritidsformål og har her observeret mange negative virkninger. Motorlarm fra køretøjerne har forstyrret dyrelivet, både vilde dyr, fugle og rener, og særlig i kælvningsperioderne er dette uheldigt. På de åbne vidder ødelægger motorlarmen også mulighederne for menneskene, og beklageligvis lettes også mulighederne for ulovlig jagt og fiskeri. Samtidig hermed forårsager køretøjerne imidlertid stor skade på vegetationen, hvilket i relation til de i forvejen dårlige vækstmuligheder må anses for at være uheldigt. Love eller forberedelse af samme er allerede igangsat i flere lande. I Norge har man gennem direktoratet for statens skove gennemført bestemmelser for motoriseret trafik således, at en fuldmagt gives til forvaltere af statens fællesområder til, i samråd med den lokale myndighed, at kunne gribe ind over for unødigt brug af motorkøretøjerne uden for de anlagte veje. Sådanne fuldmagter er endog givet til forvaltere af statsejendom, som ikke kan henføres til fællesområder. Med henvisning til sådanne fuldmagter har man eksempelvis på store områder på Hardangervidda og i Nord-Norge forbud med kørsel med snescootere.

Undtagelser for disse forbud er gjort for erhvervstrafik, såsom ambulance- og polititjeneste samt renpasning. Man har fra norsk side anmeldt, at en undersøgelse vedrørende snescooterkørsel på såvel offentlige som private områder vil blive foretaget. I Finland er man i en særlig nedsat komité — den såkaldte snescooterkomité — ved at foretage en tilsvarende undersøgelse.

I Sverige kan trafikken med snescootere og andre lignende terrængående motordrevne køretøjer allerede på nuværende tidspunkt indskrænkes, såfremt visse forhold — specielt med sigte på naturværnbestemmelserne — gør sig gældende. I henhold til disse bestemmelser kan myndighederne meddele tilladelse til, hvem der må færdes med sådanne køretøjer gennem svenske naturparker. Her har imidlertid sagerne hidtil dannet en undtagelse fra det generelle forbud. I alle reservater i Nordlandslänene og i Kopparbergs län er der forbud mod anvendelse af køretøjerne, men lensstyrelserne er bemyndiget til gennem lokale bestemmelser at udstede generelle forskrifter, som gør det muligt ud fra et naturværn-synspunkt at udstede forbud mod færdsel og ophold — eller at udstede trafiktilladelser til kørsel uden for almindelige veje og stier.

Meget attraktive, men også meget følsomme for kørsel med terrængående motorkøretøjer, er grænseområderne mellem Finland, Norge og Sverige, det vil sige Nordkalotten, som i denne forbindelse kan betragtes under ét. Med baggrund i dette er der mange forhold, der taler for at indføre ensartede bestemmelser i Finland, Norge og Sverige for anvendelsen af terrængående køretøjer. Sådanne fællesbestemmelser bør på effektiv måde regulere anvendelsen af terrængående køretøjer, således at natur og dyreliv beskyttes. En forskel må gøres mellem erhvervs- og fritidstrafik. Erhvervstrafikken bør, så langt det under hensyn til naturen og dyrelivet er muligt, have mulighed for at drage nytte af det nye transportmiddel. Derimod synes tiden moden til at begrænse enhver anden brug af køretøjet, hvis denne ikke kan henføres til nytte- trafik.

2. Remissudtalelser

Udtalelser vedrørende medlemsforslaget er indhentet fra følgende myndigheder og organisationer i perioden 4. oktober 1972 til 3. februar 1973:

Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselrågor.
Nordiska samerådet.
Rennäringsutskottet.
Nordisk Komité for Trafiksikkerhedsforskning (NKT).

Finland

Trafikministeriet, vägtrafikavdelningen.
Jord- och skogsbruksministeriet.

Forststyrelsen.
Delegationen för miljövård.
Delegationen för utvecklingsområdena.
Lapplands länsstyrelse.
Turistrådet.
Lapin luonnonsuojeluyhdistys (Lapplands naturskyddsförening).
Paliskuntain yhdistys (Renägarföreningen).
Lapin moottorikelkkailijat r.y. (Lapplands snöskoterförbund r.f.).

Norge

Miljøverndepartementet.
Miljøverndepartementet, Utvalget for motorisert utmarksferdsel.
Fylgesmannen i Østfold.
Fylkesmannen i Hedmark.
Fylkesmannen i Oppland.
Opplands fylkes friluftsnemnd.
Fylkesmannen i Buskerud.
Fylkesmannen i Telemark.
Fylkesmannen i Aust-Agder.
Fylkesmannen i Rogaland.
Fylkesmannen i Hordaland.
Fylkesmannen i Sogn og Fjordane.
Fylkesmannen i Sør-Trøndelag.
Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, utbyggingsavdelingen.
Fylkesmannen i Nord-Trøndelag.
Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, utbyggingsavdelingen.
Fylkesmannen i Nordland.
Fylkesmannen i Troms.
Hordaland vegkontor.
Lappefogden i Sør-Trøndelag og Hedmark.
Sør-Trøndelag fylkes friluftsnemn.
Turistsjefen i Nord-Trøndelag.
Lappefogden i Nordland.
Fylkesmannen i Finnmark.
Finnmark jordsalgskontor.
Finnmark landbrukselskap.
Lappefogden i Øst-Finnmark.
Aust-Finnmark skogforvaltning.
Norges naturvernforbund.
Landslaget for reiselivet i Norge.
Den norske turistforening.
Norges reindriftsamers landsforening.
Norges jeger- og fiskerforbund.

Sverige

Skogsstyrelsen.
Statens naturvårdsverk.
Länsstyrelsen i Jämtlands län.
Länsstyrelsen i Västerbottens län.
Länsstyrelsen i Norrbottens län.
Lantbruksnämnden i Jämtlands län.
Svenska kommunförbundet.

Svenska naturskyddsföreningen.
Svenska samernas riksförbund.
Svenska jägareförbundet.

Udtalelserne giver en meget bred omtale af alle tænkelige aspekter i forbindelse med anvendelsen af terrængående motorkøretøjer. I en sammenfatning af udtalelserne er der enighed om,

at terrængående motorkøretøjer bør tillades benyttet væsentligst til erhvervsmæssige formål, og i disse tilfælde med hensyntagen til naturen, det være sig vegetation, dyreliv og miljø.

Der er ingen nationale særinteresser, der søges styrket fremfor andre, og problemerne omkring denne trafik føles lige belastende af alle, omend man erkender køretøjernes fordele, når det gælder fremkommelighed i det uvejsomme terræn, der opstår i forbindelse med naturforholdene ved vintertid.

Man er indstillet på, at der ad lovgivningens vej foretages sådanne foranstaltninger, at der indføres indskrænkninger i trafikken med terrængående køretøjer, således at disse primært kan benyttes til erhvervsmæssig virksomhed af den i området boende befolkning, til rednings- og overvågningstjeneste og kun undtagelsesvis i anden virksomhed.

Risikoen ved at fortsætte udbredelsen af disse køretøjer — og der tænkes her, i lighed med forslagsstillerne, på snescooteren — ligger i, at køretøjerne kan forstyrre naturen i de områder, hvor de færdes. I betragtning af køretøjets egenart har det kun et begrænset virksomhedsområde, og man har konstateret, at dyrebestanden, der i disse områder af naturlige årsager er meget følsom for støj og uvant adfærd fra menneskenes side, hurtigt flytter fra området, hvilket kan lede til forstyrrelser i et naturligt generationsskifte. Bestanden kan derved udtyndes og uddø. En anden uheldig indvirkning er den skadevirkning af renlavet, som køretøjerne afstedkommer. Endelig omtales også den store vanskelighed ved at håndtere køretøjerne, og det er ikke ukendt, at man har måttet foretage eftersøgning af sådanne køretøjers førere, der på grund af det turistbetonede ved kørslen ikke har haft tilstrækkelig viden og erfaring om køretøjets behandling og derfor er forulykket.

Som et tillæg kan nævnes, at de angivne forhold er taget op på forskellige steder og af forskellige myndigheder og organisationer. Her kan særligt fremføres:

Nordiska samerådet,
Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel frågor,
Finska renägareföreningen (Paliskuntain yhdistys),
Norges reindrifsamers landsforening og
Svenska samernas riksförbund,

der alle vender sig mod den ukontrollerede udbredelse af snescooteren og klart giver udtryk for dens skadelige indflydelse på disse befolkningsgruppers eksistensmulighed i deres naturlige områder. For eksem-

pel har dette køretøj fremmet krybskytteri og ulovligt fiskeri. Af samme grund lægger sameorganisationerne vægt på at blive tilfredsstillende repræsenteret ved det udvalgsarbejde, som efter deres opfattelse må blive resultatet af det rejste medlemsforslag.

De indhentede udtalelser fra statslige myndigheder, institutioner, turistorganisationer, naturforeninger og jagtforeninger går ud på en kontrol med snescooterens anvendelse, dels hvad angår førerens alder og kvalifikationer, dels de benyttede områder, og dels tiden for anvendelsen. Alle er derfor indstillet på, at der snarest muligt bør foretages en undersøgelse af, på hvilken måde man bedst foretager en begrænsning af anvendelsen af terrængående køretøjer, og således at man undgår de skadevoldende virkninger, det kan påføre mennesker, dyr, natur og miljø.

Udvalget har haft lejlighed til at gøre sig bekendt med medlemsforslaget under dets møder i Stockholm den 12. januar 1973 og endvidere med det indkomne remissmateriale under Nordisk Råds 21. sessions 1. del 1973 i Oslo.

Udvalget har mærket sig de vanskeligheder, som en uhæmmet benyttelse af snescooteren kan påføre samebefolkningen og dens næringsmuligheder.

Udvalget har også bemærket sig, og er enig i, de synspunkter der fremføres fra forskellige autoriteters side om betænkelighederne angående de øgede muligheder for krybskytteri og ulovligt fiskeri, som køretøjets brug kan føre med sig, ligesom den risiko samme køretøj kan volde en ukyndig bruger. Det samme gælder også risikoen for ødelæggelse af natur- og dyreliv, samt støjfaktorernes følgevirkninger i naturområderne.

Trafikudvalget har i sine overvejelser søgt at danne sig et klart billede af de fordele, køretøjet har bragt dels i forbindelse med udførelsen af et arbejde, det være sig renpasning, erhvervsmæssig jagt og fiskeri, politi- og anden overvågningstjeneste samt som transportmiddel i øvrigt; men har også opmærksomheden rettet på de uheldige virkninger på natur og miljø samt de problemer som kan opstå i sameområderne. Udvalget skal med henvisning til det anførte derfor erklære sig enig med foreslagsstillerne og indstiller, at rådet vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige snarest gennem ensartede bestemmelser at begrænse anvendelsen af terrængående motorkøretøjer.

Oslo, den 20. februar 1973

<i>Eric Carlsson (c)</i>	<i>Gils Guðmundsson (Ab)</i>	<i>Svend Horn (S)</i>
<i>Martha Johannessen (A)</i>	<i>Mikko Jokela (K)</i>	<i>Aili Laitinen (Lkp)</i>
<i>Arne Larsen (SF)</i>	<i>Bror Lillqvist (Sd)</i>	<i>Nathalie Lind (V)</i>
	Formand	
<i>Sven Mellqvist (s)</i>	<i>Bjarne Mørk Eidem (A)</i>	<i>Cecilia Nettelbrandt (fp)</i>
	<i>Erling Norvik (H)</i>	

Medlemsforslag

om en nordisk industrifond for Færöarna

(Väckt av Erlendur Patursson)

Det turde være en kjent sak, at erhvervslivet på Færøyene er ret ensidigt sammensat. Noen storindustri finns ikke og annen mindre industri finns bare i liten utstrekning. Det dominerende erhverv er fiske og i forbindelse med dette fiskeforedling, der har utviklet sig ret hurtigt i de siste årene. Desuten finns det noen større og mindre skipsverfter, der både bygger fiskeskipe til det hjemlige fiske og desuten frakt- og andre fartøyer for utlandet, men industrivarer — bortset fra fiskeindustrivarer — teller svært lite i landets samlede eksport. Den øvrige industriproduksjon baseres især på hjemmemarkedet, der jo er ganske lite.

Nedenfor gis en oversikt over bruttonasjonal(bruttofaktor-)inntekten på Færøyene i årene 1962—1969, fordelt på håndverk og industri og annet. Man vil se her av, at håndverkets og industriens andel i den totale bruttoinntekt har ligget mellom 11,0 og 14,0 % med en stigende tendens ide siste årene.

Bruttonasjonal(bruttofaktor-)inntekt

	Håndverk og industri		Annet		Total	
	Milj. kr	%	Milj. kr.	%	Milj. kr.	%
1962	31,5	11,9	233,1	88,1	264,6	100,0
63	34,7	11,0	281,3	89,0	316,0	100,0
64	37,9	11,4	321,4	88,6	332,8	100,0
65	42,4	11,3	331,4	88,7	373,8	100,0
66	50,0	12,1	361,8	87,9	411,8	100,0
67	57,9	13,5	370,6	86,5	428,5	100,0
68	60,4	13,3	393,3	86,7	453,7	100,0
69	68,3	14,0	421,1	86,0	489,7	100,0

Til ytterligere illustrasjon av industriens rolle i det færøyske erhvervsliv gis desuten en oversikt over det private erhvervslivs nyinvesteringer i årene 1962—1972 (for de to siste årene etter skjøn), fordelt på industri, skipe og annet. Som det fremgår av denne oversikt har investeringene i industrianlegg i disse årene vært ret fluktuerende med minst 3,7 milj. kr. i året 1969 og med høyst 24,4 milj. kr. som forventet investering i året 1972.

Private nyerhvervsinvesteringer

	Industri	Milj. kr. Skipe	Annet	Total
1962	10,9	15,6	5,9	32,4
63	7,1	11,6	6,4	25,1
64	6,6	19,3	6,5	37,7
65	15,5	4,4	25,9	45,8
66	11,8	6,9	18,9	37,6
67	9,0	4,0	5,4	18,4
68	5,5	23,3	16,9	45,7
69	3,7	63,1	17,1	83,9
70	6,6	11,0	27,1	43,7
71	15,8	38,6	28,1	82,5
72	24,4	40,4	30,4	95,2

Der finns en industriforening med ca 50 medlemmer, der varetar industriens interesser på forskjellig vis og som med støtte fra den færøyske finanskasse har opprettet et sekretariat (fra 1. august 1972), der som hovedoppgave får å være rådgivende for den bestående industri, men desuten skal medvirke ved opprettelsen av nye industrier.

En hovedforutsetning for at en sådan utbygning skal lykkes vil selvsagt være, at de fornødne finansieringsmuligheter er til stede, at avdragstiden er tilpass lang og renten lav.

For tiden foregår anleggsfinansieringen på den måte, at man mot landskassegaranti oppnår et banklån, dog maksimalt 70 % av anleggsomkostningene. Avdragstiden har vært 10—15 år og den årlige rente 10—11 %.

I året 1970 ble det opprettet et spesielt industrifond, men bare med ret beskjedne midler, nemlig 4,5 milj. kr., i grunnkapital. Fondets oppgave er å yte lån til all annen industri enn fiskeindustri. Avdragstiden for disse lån er normalt 10—20 år og utlånsrenten 9 % p. a.

For finansiering av fiskeindustrianlegg har landsstyret hjemmel til å garantere for bevilgede banklån på samme måte som for andre industri-anlegg. I enkelte tilfelle har man oppnådd danske egnsutviklingslån.

Man har, navnlig i de siste årene påpekt ønskeligheten og nødvendigheten av en mera målbevisst og hurtigere utbygning av industrien på Færøyene.

I henhold til en forsiktig vurdering foretaget av det økonomiske råd er det fremtidige investeringsbehov oppgjort til ca. 20 milj. kr. pr. år til 1975, regnet i 1971-priser.

Av det således opplyste turde fremgå, at vilkårene for finansiering av den færøyske industri er ret trange og slet ikke vil kunne oppfylle kravene for den ønskelige og delvis påtenkte og planlagte industrireising.

Såfremt man går i gang med en gjennomgripende industrialisering, må man etter et foreløpig skjøn regne med et finansieringsbehov — ut over hvad der vil kunne tilveiebringes ved de nåværende muligheter —

på bortimot 100 milj. kr. for en 5 årig periode, regnet fra 1. januar 1974.

I forhold til de øvrige nordiske land er den industrielle utvikling på Færøyene langt tilbake, og det turde være en felles nordisk oppgave å støtte Færøyene i deres bestrebelser for å overvinne de første vanskeligheter på deres vei mot en mere alsidig og tidsvarende ehvervsstruktur. Forholdene på Færøyene i dag minner meget om forholdene i Island ved dets inntreden i EFTA. Ved den leilighet oppnådde Island et fellesnordisk rentefritt lån på 14 milj. \$.

I henhold til det foran anførte stilles følgende forslag:

Nordisk Råd rekkommenderer regjeringene i Finland, Sverige, Danmark, Norge og Island samt landsstyret på Færøyene, at de i fellesskap stiller et beløp på intill 100 milj. danske kr. till rådighet for finansiering av den industrielle utbygning på Færøyene.

Kirkjubøur 15. juli 1972

Erlendur Patursson (Tvfl)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 956).

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag, som er behandlet av Nimannskomiteen på møte den 16. januar og den 16. februar 1973 og av Økonomisk utvalg den 19. og 20. s. m.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslag A 376/e foreslås det at regjeringene i Finland, Sverige, Danmark, Norge og Island samt landsstyret på Færøyene i fellesskap skal stille et beløp på inntil 100 mill. danske kroner til rådighet for finansiering av den industrielle utbygging på Færøyene.

Forslagsstilleren peker på den ensidige sammensetning av ervervslivet på Færøyene, hvor fiske og fiskeforedling er den dominerende næringsvei. Vilkårene for finansiering av den beskjedne færøyske industri er vanskelig og kapitaltilgangen for knapp. Den industrielle utvikling står langt tilbake sammenlignet med forholdene i de øvrige nordiske land. Forslagsstilleren mener at det bør være en felles nordisk oppgave å støtte Færøyene i deres bestrebelser for å overvinne de første vanskeligheter på deres vei mot en mere allsidig og tidsmessig ervervsstruktur. Han viser forøvrig til det felles nordiske rentefrie lån på 14 mill. dollar, som Island oppnådde ved landets inntreden i EFTA.

2. Remissuttalelser

Uttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Danmark.

Statsministeriet.
Grosserer-Societetet.

Finland.

Finansministeriet.
Handels- og industriministeriet.

Norge.

Departementet for handel og skipsfart.
Landsorganisasjonen i Norge.
Norges industriforbund.
Norges handelsstands forbund.

Sverige.

Kommerskollegium.
 Styrelsen för teknisk utveckling.
 Sveriges riksbank.
 Landsorganisationen i Sverige.
 Sveriges industriförbund.
 Sveriges exportråd.

Det er mottatt uttalelser fra fjorten remissinstanser. Av disse er det en som støtter medlemsforslaget, ni avviser det eller finner at saken bør utstå inntil spørsmålet om Færøyenes stilling til EF er avklart, og fire mener at saken ligger utenfor deres virksomhetsområde og tar derfor ikke standpunkt.

Handels- og industriministeriet i Finland mener at opprettelse av et nordisk industriforbund for støtte av industrien på Færøyene vil kunne anses som en mulig oppgave innen det nordiske samarbeid. Ministeriet anser det ønskelig at Finland kunne bidra med et passende beløp til finansieringen av det foreslåtte fond.

Statsministeriet i Danmark meddeler at forslaget har av riksbudsmannen på Færøyene vært forelagt Færøyenes landsstyre, som prinsipielt ser velvillig på en felles nordisk innsats til støtte for utbygging og utvikling av industri på Færøyene.

I tilslutning til landsstyrets uttalelse har riksbudsmannen på Færøyene bl. a. påpekt at forslaget tilsynelatende ikke har tatt i betraktning de allerede etablerte finansieringsmuligheter, herunder den danske egnudviklingslov, forskjellige former for industri- og håndverkslån, samt det i 1970 opprettede industrifond for Færøyene.

Det er riksbudsmannens oppfattelse, at disse ordninger sammen med alminnelig bankfinansiering muliggjør finansiering av en betraktelig del av den ønskede — og mulige — ekspansjon av den færøyske industri. Til belysning av spørsmålet har han lagt ved en oversikt, utarbeidet av det færøyske økonomiske råd, over ervervs- og boliginvesteringer i årene 1967—71, samt investeringsplaner for årene 1972—75.

Forslaget har videre vært forelagt for det rådgivende utvalg som er opprettet i henhold til lov nr. 28 av 29. januar 1964 om et investeringsfond for Færøyene m. v. Dette utvalg sier i sin uttalelse at det ikke kan anbefale opprettelse av det foreslåtte industrifond.

Statsministeriet kan for sitt vedkommende slutte seg til det rådgivende utvalgs oppfattelse, hvoretter det er slike finansieringsmuligheter til rådighet for det færøyske ervervsliv, at kapitalbehovet til den nødvendige utbygging må anses å kunne dekkes i de nærmeste år. Ministeriet kan derfor ikke anbefale medlemsforslaget.

De øvrige instanser som uttaler seg mot forslaget eller mener spørsmålet bør utsettes anfører to hovedargumenter for sine standpunkter. Det ene er at sammenligningen med opprettelsen av et industrifond for

Island ikke er relevant, da sistnevnte fond var ment som en kompensasjon for den gradvise tollfrie adgang til det islandske marked som EFTA-landene, deriblandt nordiske, fikk ved Islands inntreden i EFTA. Det andre argument er at medlemsforslaget bør sees i sammenheng med Færøyenes fremtidige forhold til EF.

Finansministeriet i Finland mener at det islandske industrifond ikke bør bli noe forbilde for opprettelser av fond for andre nordiske land, særlig når det gjelder oppgaver som vedrører regional utvikling. Ministeriet kan derfor ikke støtte forslaget. *Handelsdepartementet* i Norge har vurdert saken i samråd med andre berørte departementer og anfører de to hovedargumenter som er nevnt ovenfor. Departementet mener at den endelige vurdering bør utstå. *Norges industriforbund* har samme oppfatning. *Norges handelstands forbund* kan ikke anbefale at Norge engasjerer seg i et nordisk industriforbund for Færøyene, idet forbundet finner det naturlig at de oppgaver et slikt fond må forutsettes å dekke, bør bli løst av Danmark, eventuelt av EF når Færøyenes forhold til EF er avklaret. *Landsorganisasjonen i Norge* vil ikke på noen måte motsette seg at det generelt gis støtte til industrireisning for Færøyene. Det kan imidlertid reises adskillig tvil om slik støtte er et felles nordisk anliggende.

Sveriges industriförbund mener at Færøyene har mulighet for å få kapital via det danske utviklingsprogrammet. Etter Danmarks inntreden i EF bør Færøyene også kunne få lån og bidrag fra ulike EF-institusjoner. Sammenligningen mellom Islands og Færøyenes situasjon er ikke relevant. Forbundet kan derfor ikke støtte forslaget. *Kommerskollegium* finner ikke noen parallell mellom Island og Færøyene som kan motivere opprettelsen av et industrifond. Færøyenes forhold til EF bør avklares. Det foreslås opprettet en investeringsplan som viser hvilke investeringer som bør gjøres og hvilke muligheter som finnes for å finansiere dem. Hvis en slik plan skulle vise at finansieringsmulighetene ikke er tilstede og at de planlagte investeringene er rimelige, er det anledning til en nærmere vurdering av spørsmålet om opprettelse av et nordisk industrifond for Færøyene.

Grosserer-Societetet i Danmark, *Sveriges exportråd* og *Sveriges riksbank* avstår fra å ta stilling til medlemsforslaget. *Landsorganisationen i Sverige* tar heller ikke standpunkt. Hvis derimot det generelle spørsmål om samnordisk finansieringsstøtte til næringslivet i de ulike regioner i Norden kom opp til behandling, har LO interesse av å føre frem sine synspunkter.

Styrelsen för teknisk utveckling mener at spørsmålet om den industrielle utbygging på Færøyene kan sees fra to synsvinkler. Ut fra den første synsvinkel er industrialiseringsspørsmålet "en Färöisk önskan där ett gemensamt nordiskt resursutnyttjande skulle kunna ifrågakomma mot bakgrund av likartade bedömningar som gjorts gällande i olika nordiska

länder beträffande nationell regionsutbyggnad." Dette er et politisk spørsmål og ikke en sak som i første hånd kan bedømmes fra et generelt teknisk utviklingssynspunkt, hvorfor STU ikke finner det påkrevet å uttale seg om denne del av spørsmålsstillingen. Den andre synsvinkel som kan tenkes å ha en viss aktualitet for spørsmålet, berører eventuell felles interesse for to eller flere nordiske land vedrørende industri- eller tekniske utviklingsspørsmål. Dette gir det foreliggende medlemsforslag ingen opplysning om. For å kunne ta standpunkt er det ønskelig at materiell herom fremlegges gjennom innsats fra færøysk side, Nordisk Ministerråds sekretariat eller Nordforsk. Når slikt materiell foreligger bør det være mulig å ta standpunkt til denne del av spørsmålet.

3. Utvalget

Utvalget er oppmerksom på den ensidige sammensetning av næringslivet på Færøyene, hvor fisk og fiskeforedling er helt dominerende. Bortsett fra fiskeprodukter utgjør industrivarer liten andel av Færøyenes eksport. Utvalget finner det forståelig at forslagsstillerne anser det ønskelig og nødvendig med en mere målbevisst og hurtigere utbygging av industrien.

Av remissuttalelsene fremgår det at et overveiende flertall av de instanser som har uttalt seg, ikke finner å kunne støtte forslaget eller mener spørsmålet bør utsettes. Utvalget viser særlig til de opplysninger som er lagt frem av Statsministeriet i Danmark.

Forslagsstillerens henvisning til det nordiske industrifond for Island på 14 millioner dollar er neppe et relevant argument i nærværende sak, da dette fond var en kompensasjon for EFTA-landenes gradvis tollfrie adgang til Islands marked.

Utvalget innstiller,

at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning medlemsfor-
slaget.

Oslo, 20. februar 1973

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>Johannes Antonsson (c)</i>	<i>Anders Aune (A)</i>
<i>Hilmar Baunsgaard (RV)</i>	<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>
<i>Arne Geijer (s)</i>	<i>Jóhann Hafstein (Sj)</i>	<i>Gunnar Helén (fp)</i>
<i>Eric Krönmark (m)</i>	<i>R. Lysholdt Hansen (S)</i>	<i>Olavi Lähteenmäki (Kok)</i>
<i>Poul Nyboe Andersen (V)</i>	<i>Jón Skaftason (F.)</i>	<i>Ib Stetter (KF)</i>
<i>Sture Palm (s)</i> Formann	<i>V. J. Sukselainen (K)</i>	<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>
<i>Olavi Tupamäki (Skyp)</i>	<i>Kåre Willoch (H)</i>	<i>J. F. Øregaard (Jvfl)</i>

Medlemsförslag

om utbyggnad av flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige

(Väckt av Eric Carlsson, Bror Lillqvist, Jouni Mykkänen, Bjarne Mørk Eidem, Jan-Ivan Nilsson, Erling Norvik och Paavo Väyrynen)

Nordiska rådet fäste redan i ett tidigt skede uppmärksamhet vid behovet av förbättrade flygförbindelser på Nordkalotten. Åren 1958 och 1959 antog rådet två rekommendationer i ärendet (*rek. nr 21/1958 och rek. nr 14/1959*). Efter att ha mottagit utredning om viss utbyggnad av de dåtida förbindelserna, flygfälten, väganläggningar etc. avskrevs rekommendationerna redan åren 1959 och 1962. Någon betydande förbättring av möjligheterna att företa flygresor inom de nordligaste delarna av Finland, Norge och Sverige och mellan dessa hade ej ägt rum.

År 1968 antog rådet en rekommendation om en flygförbindelse mellan Östersund och Trondheim (*rek. nr 10/1968*). Sedan SAS under några månader på prov trafikerat rutten nedlades denna på grund av bristande lönsamhet. Innevarande år antog rådet en rekommendation med anknytning till detta område, nr 8/972, om underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter.

I samband med en resa som rådets trafikutskott i augusti 1972 företog för att göra sig förtrogen med trafikförbindelserna på Nordkalotten kunde utskottet konstatera, att flygförbindelserna i sagda region i dag ej i nämnvärd mån förbättrats sedan slutet av femtiotalet oaktat den utveckling flyget undergått under samma tid. Mellan Norge och Sverige finns inte en enda flyglinje norr om Oslo. Den enda reguljära flygförbindelsen nordligare än Oslo mellan Norge och Finland finns mellan Ivalo och Kirkenes. Mellan Sverige och Finland finns reguljära flygförbindelser vid Kvarken men icke nordligare. De tre ländernas flygnät är sålunda praktiskt taget hermetiskt åtskilda från varandra trots att de är väl utvecklade i syd—nordlig riktning inom respektive länder. Detta medför att den som från ett lands mellersta eller nordliga delar önskar företa en flygresa till ett annat lands nordliga delar så gott som undantagslöst måste resa över ländernas huvudstäder med allt vad detta innebär av kostnader och tidsförlust.

Avsaknaden av flygförbindelser mellan länderna gör sig särskilt gällande inom nordkalottområdet, där inte heller alternativa järnvägs- eller landsvägsförbindelser, frånsett ett fåtal gränspassager, finns att tillgå.

Läget är i dag faktiskt det, att de nationella flygnäten inom Nordkalotten så när som på ett undantag (Ivalo—Kirkenes) saknar kontaktpunkter med varandra. Detta framstår som så mycket märkligare då de nationella flygnäten omhänderhas av nordiska statsdominerade flygbolag, som samarbetar på andra punkter och rutter. Är förhållandet sådant, att dessa flygbolag inte under rådande omständigheter finner dylika mindre, mellan ländernas nordliga delar löpande flyglinjer lönsamma och av den anledningen inte önskar upprätthålla trafik synes det naturligt att vederbörande statliga myndigheter tar upp saken och överväger vilka åtgärder som erfordras för att avhjälpa denna brist i trafikförbindelserna mellan länderna. Även om man kan förstå de enskilda bolagens på räntabilitetskalkyler baserade resonemang, kan detta inte accepteras ur samhällets och trafikpolitisk synvinkel som det enda och utslagsgivande motivet för att lämna viktiga trafikbehov obeaktade. Genom myndigheternas försorg borde en samnordisk utredning utföras om förutsättningarna för att med bortseende från stränga räntabilitetskrav åstadkomma ett tillfredsställande nät av flygförbindelser på Nordkalotten och smidiga tvärgående förbindelser mellan länderna.

Med beaktande av de utomordentligt stora avstånden och de glesa vägförbindelserna på Nordkalotten i förening med det faktiska behov av regelbundna kontakter över gränserna inom denna region som föreligger skulle en sådan utredning vara särskilt angelägen för denna landsdels vidkommande. Den bör bedrivas med särskilt beaktande av de speciella omständigheter som gör sig gällande på Nordkalotten i trafikkalt, befolkningsmässigt och regionalt hänseende. Utredningen bör syfta till att för denna regions del få till stånd ett väl utbyggt och för passagerarna också ekonomiskt fördelaktigt flygnät så att flyget för invånarna på Nordkalotten i framtiden kunde spela en liknande roll som det i dag gör det i Island som ett snabbt och ekonomiskt kommunikationsmedel.

För undertecknade framstår denna sak främst som en central regionalpolitisk angelägenhet. De åtgärder som en utredning av föreslagen art bör överväga måste också främst ses mot denna bakgrund och inte som rent trafiktekniska lösningar. I de tre berörda länderna Norge, Sverige och Finland avsätts i dag ansevärd belopp i form av u-områdesbidrag till stödåtgärder för ländernas nordliga delar. Regionalpolitiska åtgärder med stor bärvidd planeras på det rikspolitiska planet. Klarläggandet av i vilka former och på vilket sätt statsmakterna kunde bidra till att förbättra flygförbindelserna och därmed rörligheten befolkningen, näringslivet och turismen till fromma inom Nordkalotten ansluter sig på ett naturligt sätt till dessa strävanden.

Som praktiska lösningar i förenämnda syfte kunde man överväga stödåtgärder i form av statsgarantier för upprätthållande av flygtrafik i försökssyfte under en tillräckligt lång tidsrymd på linjer som bedöms

som mindre lönsamma. Det har nämligen ofta visat sig, att inköranDET av nya trafikförbindelser fordrar rätt lång tid innan en tillräcklig be-
läggning kunnat uppnås.

Andra frågeställningar av mera trafikpolitisk och -teknisk art kräver även klarläggande. Möjligheterna att i tariffhänseende betrakta Nordkalotten eller Norden som en enhetlig region bör utredas. Vidare bör systemet med landnings- och passageraravgifter överses och förenhetligas mellan länderna.

Med beaktande av trafikbehovets art och omfattning på Nordkalotten, där långa linjer med förhållandevis svag beläggning kan förutses, synes skäl föreligga att basera planeringen på delvis från ländernas övriga reguljära linjenät avvikande tekniska lösningar. Sålunda skulle för ändamålet lämpade mindre flygplan troligen ställa sig ekonomiskt fördelaktigare och även med hänsyn till rådande geografiska förhållanden och väderleksförhållanden lämpligare. Ett nät av mindre, lokala flygfält med god teknisk utrustning borde utbyggas. I sistnämnda hänseenden tilldrar sig en nyligen i Norge färdigställd utredning "Om lokalisering av kortbaneplasser i Finnmark/Nord-Troms, St. meld. nr. 11 (1972—73)" särskilt intresse och förtjänar beaktande med tanke på samnordiska lösningar.

Undertecknade vill fästa allvarlig uppmärksamhet vid förberörda frågeställningar. Med beaktande av dels den spridda bosättningen och dels de speciella geografiska förhållandena i de tre berörda ländernas nordliga delar betraktar vi förbättrandet av flygförbindelserna inom denna region som en brådskande och angelägen uppgift. Effektiva, reguljära flygförbindelser skulle betyda mycket i form av minskade rese-tider och -kostnader både i fråga om resor inom det berörda området och i fråga om resor till och från andra landsdelar. Dess betydelse för turismen får ej heller underskattas.

Med hänvisning till vad ovan anförts får vi föreslå,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att skyndsamt utreda förutsättningarna för en utbyggnad av flygtrafiken inom Nordkalotten och mellan de tre ländernas nordliga delar samt vidtaga härav påkallade åtgärder.

Stockholm, Helsingfors och Oslo i oktober 1972

Eric Carlsson (c) *Bror Lillqvist (Sd)* *Jouni Mykkänen (Kok)*
Bjarne Mørk Eidem (A) *Jan-Ivan Nilsson (c)* *Erling Norvik (H)*
Paavo Väyrynen (K)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 967).

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag om at undersøge forudsætningerne for en udbygning af flytrafikken inden for Nordkalotten og de indeholdte landes nordlige områder.

Udvalget har behandlet forslaget på sine møder den 12. januar 1973 i Stockholm og på møderne under 21. sessions første del i Oslo 1973.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget går ud på at opfordre regeringerne i Finland, Norge og Sverige til snarest muligt at undersøge forudsætningerne for at foretage en udvidelse af flytrafikken inden for Nordkalotten og mellem de tre landes nordlige områder samt vedtage de på grundlag heraf anmodede foranstaltninger.

Forslagsstillerne anfører, at Nordisk Råd allerede på et tidligt tidspunkt har rettet opmærksomheden på behovet for forbedrede flyforbindelser på Nordkalotten. Det skete blandt andet i 1958 og 1959, hvor man vedtog rekommandationerne 21/1958 og 14/1959, som, efter en vis udbygning af de daværende flyforbindelser, flypladser, vejanlæg m. m. havde fundet sted, blev afskrevet i 1959 og 1962. Nogen egentlig forbedring af mulighederne for at foretage flyrejser inden for de nordlige områder af Finland, Norge og Sverige og imellem disse havde dog ikke fundet sted.

Med baggrund i rekommandation 10/1968 oprettede SAS en flyrute mellem Trondheim og Östersund på prøve. Efter nogle måneder blev den dog på grund af dårlig lønsomhed nedlagt. I 1972 vedtog Nordisk Råd rekommandation 8/1972 om støtte af den internordiske flytrafik på de korte ruter.

Forslagsstillerne er af den opfattelse, at flyforbindelserne i det nævnte område ikke i nævneværdig grad er forbedret siden slutningen af halvtredserne, uagtet den udvikling flytrafikken har gennemgået i samme tidsrum. Nord for Oslo findes ingen direkte flyforbindelse mellem Norge og Sverige, og mellem Finland og Norge findes alene Ivalo—Kirkenes ruten. Mellem Finland og Sverige findes ingen nordligere flyforbindelse end ved Kvarken, og de tre landes flynet er således totalt adskilt fra hverandre på trods af de enkelte landes veludviklede Nord-Syd gående flyforbindelser. Et sådant flynet medfører i henhold til forslagsstillernes oplysning, at flytrafik mellem de tre landes nordlige områder stort set

foregår over de respektive hovedstæder med deraf følgende øgede omkostninger og rejsetid.

Forslagsstillerne finder en sådan mangel på tværgående grænsefly-kontakter mærkelig, set i relation til at de tre nævnte landes flyselskaber alle er statsdominerede og kan samarbejde på andre områder og ruter.

Man finder det rimeligt, at ruterne, såfremt de ikke er tilstrækkeligt lønsomme for disse selskaber at trafikere, bliver genstand for en statslig vurdering og en overvejelse om, hvilke forholdsregler der i så fald må tages for at afhjælpe dette, således at ruterne kan opretholdes. Man finder det uacceptabelt ud fra et samfunds- og trafikpolitisk synspunkt at lade lønsomhed alene være den udslagsgivende faktor for at lade vigtige trafikbehov upåagtede. Ved myndighedernes foranstaltning burde der foretages en samnordisk undersøgelse, der uden at tage hensyn til strenge krav om rentabilitet kunne belyse mulighederne for at få et tilfredsstillende rutenet på Nordkalotten og smidige tværgående forbindelser mellem landene.

2. Remissudtalelser

Udtalelser om medlemsforslaget er indkommet fra følgende myndigheder og organisationer i tiden fra den 26. oktober 1972 til den 1. februar 1973:

Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK).
Scandinavian Airlines System (SAS).
Föreningarna Nordens Förbund.

Finland

Statsrådets kansli.
Trafikministeriet.
Turistrådet.
Delegationen för utvecklingsområdena.
Länsstyrelsen i Vasa län.
Länsstyrelsen för Lapplands län.
Stadsförbundets byrå.
Centralhandelskammaren.
Industrikommissionen för Lapplands län.
Konstdelegationen för Lapplands län.
Finnair oy.

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet.
Samferdselsdepartementet.
Luftfartsdirektoratet.
Hotell- og turistdirektoratet.
Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Utbyggingsavdelingen.
Fylkestrafikksjefen i Sør-Trøndelag.
Fylkesmannen i Nord-Trøndelag.
Samferdselskontoret i Nord-Trøndelag fylke.
Fylkestrafikksjefen i Nord-Trøndelag fylke.
Nord-Trøndelag turist- og reiselivslag.

Turistsjefen i Nord-Trøndelag fylke.
 Fylkesmannen i Nordland.
 Fylkesmannen i Troms, Utbyggingsavdelingen.
 Reisetrafikkforeningen for Trondheim og Trøndelag.
 Studieselskapet for Nord-Norsk næringsliv.
 Landslaget for reiselivet i Norge.
 Widerøe's flyveselskap A/S.
 Braathens SAFE.

Sverige

Luftfartsverket.
 Statens planverk.
 Länsstyrelsen i Jämtlands län, planeringsavdelningen.
 Länsstyrelsen i Västerbottens län, planeringsavdelningen.
 Länsstyrelsen i Norrbottens län, planeringsavdelningen.
 Västerbottens läns landsting.
 Norrbottens läns landsting.
 Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare.
 Kiruna kommun, stadsombudsmannen.
 Organisationskommittén för högre teknisk utbildning och forskning
 i övre Norrland.
 Svenska kommunförbundet.
 Tornedalskommunernas förbund.
 Samarbetsnämnden för fyrkanten (Luleå, Piteå, Älvsbyn och Boden).
 Norrbottens företagareförening.
 Föreningen Norden, Norrbotten.
 Handikappförbundens centralkommitté i Norrbotten.
 Jämtlands aero.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Scandinavian Airlines System ønsker at give forslaget om at lade undersøge forudsætningerne for en udvidelse af flytrafikken inden for Nordkalotten og mellem de tre landes nordlige dele sin fulde støtte og erklærer sig til enhver tid parat til at stille hele konsortiets fagkundskab til rådighed for en sådan undersøgelse.

Man har med interesse konstateret, at der i forslaget er indeholdt en overvejelse af statslige støtteforanstaltninger for en eventuel forsøgsvirksomhed, som konsortiet med erfaring fra tidligere forsøgs manglende lønsomhed finder særdeles nødvendige, når man tager i betragtning dels det meget begrænsede trafikunderlag, der er i det pågældende område, dels de betydelige offentlige afgifter, der er pålagt ruteflyene, hvilket har medført, at SAS hidtil ikke har set nogen mulighed for at imødekomme ønsket om internordisk flyvning på Nordkalotten.

Man kan dog oplyse, at SAS for tiden undersøger mulighederne for fra sommeren 1974 at indlede regelmæssig beflyvning af strækningen Kiruna—Tromsø v. v., og på grund af turisttilskuddet i første omgang som sommertrafik, men om muligt i begrænset omfang også som vintertrafik. Herved kan den norsk-svenske indenrigstrafik knyttes sammen og kan eventuelt videreføres til Finland via Finnairs linie Umeå—Vasa og Sundsvall—Vasa.

Konsortiet vil som sin opfattelse fremhæve, at regeringerne nøje må vurdere det eksisterende trafikunderlag før eventuelle investeringer foretages.

Föreningarna Nordens Förbund støtter medlemsforslaget med blandt andet følgende citat:

Kommunikationspolitikken i de nordiska länderna måste få en sådan inriktning att den medverkar till att förverkliga de regionalpolitiska målsättningarna. En trafikpolitik i strid med regionalpolitiska mål medför, att kostnaderna för de regionalpolitiska ansträngningarna blir onödigt höga eller att de regionala problemen inte alls kan lösas. Kommunikationspolitikken bör följljaktligen anpassas till den regionalpolitiska grundsyn som innebär, att den regionalpolitiska målsättningen är en överordnad samhällelig målsättning som står över kommunikationspolitikken och som alla former av delplanläggning bör inordnas under.

Fra finsk side gives der fra samtlige adspurgte stærkt udtryk for behovet for en forbedret flytrafik på de nordlige dele af Finland, Norge og Sverige, men påpeger samtidig behovet for en betydelig reduktion af de bestående billetpriser indenfor de enkeltes landes indenrigsnet.

Trafikministeriet bemærker, at det fremlagte medlemsforslag kan opfattes som værende en del af Nordisk Råds rekommandation 8/1972, og tilføjer, at man for at udvide trafikken i de ovennævnte områder eller blot garantere den nuværende trafiks opretholdelse, må tilvejebringe forudsætninger som på den ene side skulle medføre en takstsænkning og på den anden side forbedre flyselskabernes økonomiske forhold på sådanne ruter.

Man anfører, at der udover de sydlige flyruter mellem Finland og Sverige alene er 4 ugentlige forbindelser mellem Vasa og Umeå og 3 ugentlige forbindelser mellem Vasa og Sundsvall. Mellem Finland og Norge findes i det samme område 4 ugentlige forbindelser mellem Ivalo og Kirkenes, som dog alene trafikeres i sommersæsonen. Det er alene Finnair oy der trafikerer disse ruter.

Finnair støtter i den forbindelse medlemsforslaget og tilbyder ligesom SAS at være behjælpelig med at deltage i undersøgelserne i nødvendigt omfang.

Trafikministeriet fortsætter sine udtalelser med at fremføre, at det er helt klart, at flytrafikken under de forhold som den for tiden afvikles under, er økonomisk mindre lønnende for flyselskaberne, hvilket har indflydelse på passagerantallet, og henfører priserne som et resultat af de afgifter som myndighederne pålægger flyselskaberne og som hele tiden har været mærkbar, men i de seneste år har andraget en betydelig del af billetprisen. Således er afgiftandelen på en rute som Vasa—Umeå og Vasa—Sundsvall steget til 40—75 % af billetprisen, ikke mindst på grund af, at de svenske statsafgifter er mærkbart højere end de modsvarende finske.

Trafikministeriet støtter medlemsforslaget og gør samtidig opmærksom på et forslag af 28. marts 1972 om fremme af den regulære nærtrafik mellem Finland og de øvrige nordiske lande, som Finnair oy har forelagt luftfartsverket i Sverige og luftfartsstyrelsen i Finland.

Da en udbygning af flytrafikken på de korte ruter indenfor de nordiske lande, og her specielt de nordlige områder både med hensyn til det almindelige nordiske samarbejde og ud fra et samfundspolitisk synspunkt, må anses at være ønskelig og endvidere udgør en nødvendig forudsætning for en udvidelse af turismen, og da det på den anden side fornemmes, at de største hindringer herfor synes at være de statsafgifter som belaster flyvetrafikken og dermed påvirker denne virksomhed, burde myndighederne vedtage foranstaltninger for en mærkbar sænkning, og delvis bortfald af disse. Som mål burde således opstilles tilvejebringelse af et veludviklet flynet som skulle være rimeligt lønsomt for flyselskaberne og samtidig modsvare det rådende behov, udtaler Trafikministeriet.

Statsrådets kansli og *handels- og industriministeriet*, *Turistrådet*, støtter forslaget med at tillægge den turistmæssige betydning for et forbedret flynet stor vægt. Manglen på flyforbindelser hæmmer områdets udvikling og muligheder og virker belastende set ud fra et såvel privat- som samfundsøkonomisk synspunkt. Det synes yderligere påkrævet, set ud fra den øvrige mangel på kommunikationsmuligheder, såsom landevej-, jernbane-, post- og telefonforbindelse, der råder i det omtalte område, at der snarest søges gennemført en undersøgelse som den i medlemsforslaget anførte, og finder den nødvendig ud fra et udviklingsområdets politiske synspunkt.

Länsstyrelsen för Lapplands län tilråder, at man ved en undersøgelse af flytrafikken har opmærksomheden rettet mod såvel tekniske som økonomiske og regionale synspunkter. Særligt bør opmærksomheden rettes mod spørgsmålet om, på hvilken måde de tekniske og økonomiske forudsætninger kan forbedres i forholdet til de nuværende, så trafikken kan gøres tilstrækkeligt lønsom for sine udøvere og forbindelserne dermed kan opretholdes.

Også *länsstyrelsen* påpeger behovet for en udbygning af flytrafikken og tillægger behovet for en forbedring af personkontakten stor betydning. Styrelsen peger på den af regeringerne i Finland, Norge og Sverige nedsatte Nordkalotkomité som en mulig instans til at udføre den foreslåede undersøgelse. *Industrikommissionen för Lapplands län* støtter forslaget også ud fra næringslivets behov for bedre kommunikationer og foreslår blandt andet en rute Tromsø—Kiruna—Luleå—Kemi—Rovaniemi—Murmansk, medens *konstdelegationen för Lapplands län* lægger speciel vægt på udviklingen af kulturlivet, og bemærker en tydelig hæmning af samarbejdet på forskellige områder af kulturlivet på grund af dårlige trafikforbindelser, der gør en rejse både kostbar og besværlig og udvider den førnævnte rute med Alta.

Länsstyrelsen i Vasa län anfører også, at medens Finland opkræver en passagerafgift på 5 fmk. har man i Sverige en afgift på 23 sv. kr., og tilslutter sig de øvrige anførte udtalelser. *Stadsförbundets byrå* mener, at man som alternativ til de hidtil anvendte flytyper kunne anvende relativt små maskiner. *Centralhandelskammaren* peger på såvel de trafikmæssige som de regionalpolitiske hensyn til at støtte forslaget og foreslår, at man bør overveje at yde støtteordninger i form af statslig garanti i en forsøgsperiode, at bevare Nordkalotten som et ensartet tarifområde, at søge ensartede landings- og passagerafgifter i det nævnte område, og at basere planlægningen på fra det øvrige tekniske linienet afvigende tekniske løsninger. Man peger endvidere på den af Uleåborgs handelskammare i foråret 1972 iværksatte begrænsede undersøgelse af flyveforbindelserne på Nordkalotten, som dengang viste, at efterspørgselen endnu ikke var tilstrækkelig for åbning af en rentabel trafik. Kammaret foreslår, at man inden åbningen af den foreslåede forsøgstrafik finder sted foretager en grundig undersøgelse af det samnordiske rejsebehov og den forventede udvikling fordelt på besøgssteder, for på basis af dette at afgøre, om der er behov for speciel støtte til en forsøgstrafik, samt på hvilke ruter forsøg bør finde sted, for på den måde at udlede hvor en rentabel linjetrafik kan oprettes. *Nordisk Turisttrafik Komité* (NTTK) anfører at være bekendt med, at de nordiske flyselskaber kontinuerligt undersøger mulighederne for en forbedring af flyveforbindelserne på Nordkalotten, men finder det rimeligt under hensyn til, at det nordiske turistsamarbejde vil blive udviklet på Nordkalotten, at en undersøgelse som nævnt af forslagsstillerne udføres på nordisk basis. Dog bør der i undersøgelsen tages hensyn til de store turistprojekter som er igang i enkelte nordiske lande, således at der i forslaget til rutenettets udbygning kan tages hensyn til, hvorledes turiststrømmen forventes at bevæge sig på Nordkalotten.

De norske udtalelser kan indledes med at citere afsnit af *Kommunal- og arbejdsdepartementets* skrivelse, hvor det blandt andet hedder:

For at en på lengre sikt skal kunne bevare og utvikle servicestandarden i basisområder og vekstsentrer i utviklingsområdene i de nordiske land, synes tilgangen på regulære flyforbindelser å komme til å få en økende betydning. På bakgrunn av at det innenfor ruteflyvningen allerede finnes et vidtgående nordisk samarbeid, synes det naturlig at en på nordisk basis undersøker mulighetene for en utbygging av flyforbindelsene i de aktuelle områdene. Det tenkes i første rekke på Nordkalotten og de øvrige innlandsområdene i nord. Spesielt bør det vurderes hvorvidt en ved å satse på små og mindre kapitalkrevende fly kan skape forutsetninger for en lønnsom drift. Videre bør det vurderes hva en eventuelt kan vinne gjennom en samordning av ruteflyvningen med charterflyvning for turistformål, og eventuelt med flybåren ambulans- og redningstjeneste e. l. Ansvar for en slik utredning bør rimeligvis tildeles den Nordiske embetsmannskomiteen for transportspørsmål etter særskilte direktiver fra ministerrådet.

hvilket er indarbejdet i det forslag som fra det på Nordisk økonomisk samarbejdsudvalgs møde nedsatte regionalpolitiske ad hoc-udvalg den 28. september 1972 blev tilstillet Nordisk Ministerråd.

Senere uformelle undersøgelser, der er gjort i ovenstående regie, har også ført til resultater der er overensstemmende med de opfattelser der er fremført i medlemsforslaget.

Samferdselsdepartementet og Hotell- og turistdirektoratet støtter ligeledes medlemsforslagets synspunkter, der iøvrigt er et led i de undersøgelser, der gennem embedsmandskomiteen for transportspørgsmål skal gennemføres. *Luftfartsdirektoratet* nævner blandt andet også belægningen på Ivalo—Kirkenes ruten, som i tiden 15. juni—28. august 1972 var på 1 300 passagerer, det vil sige ca. 15 passagerer ved hver ankomst eller afgang fra Kirkenes. Ruten var trafikeret 4 gange ugentlig. Man kan støtte forslaget om, at der foretages undersøgelser omkring spørgsmålet, og er af den opfattelse, at der synes at være tilstrækkeligt med flypladser i området for Norges del.

Fylkesmannen i Nordland og Nord-Trøndelag samt Samferdselskontoret samme sted peger samstemmende på, at en flyrute må oprettes for at give området rimelig trafikmæssig dækning, og anbefaler at der etableres en i relation til tidligere mere smidig prøveordning, idet tidligere forsøg aldrig nåede at blive indarbejdet, inden de dømtes for økonomisk tabsgivende, og uden tanke for en regionalpolitisk værdi. Man peger her på oprettelsen af en rute Værnes—Östersund og Östersund—Sundsvall—Hernösand, der alle kan dække relativt store befolkningskoncentrationer, der alle har turist-, industriel og handelsmæssig betydning. I tilslutning hertil udtaler sig *Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Utbyggingsavdelingen* og *Fylkertrafikkjefen* samme sted, ligesom *Fylkesmannen i Troms* understreger behovet for flytransport og påpeger, at der er et foreløbigt rimeligt antal flypladser i Norge for at opnå et passende flynet. Dog må man nok vise mere kundevenlighed i forholdet til flytiderne, end tilfældet var ved ruten Tromsø—Kiruna forsøget.

Braathens og Widerøe's flyselskaber støtter forslaget om at lade foretage en undersøgelse omkring flytrafik-mulighederne som nævnt i medlemsforslaget. Man føler sig overbevist om, at trafikken ikke kan udvikles som foreslået, uden at der gives statslige garantier eller anden støtteordning, men vil samtidig påpege, at det kan tage lang tid inden der er skabt en sådan tradition for trafikken, at trafikunderlaget bliver tilfredsstillende. Begge selskaber, der har erfaring i dels flyvning med mindre maskiner og også flyvning i de omtalte områder, tilbyder sin støtte med oplysninger efter behov, og fremhæver ligesom *Landslaget for reiselivet i Norge, Reisetrafikkforeningen for Trondheim og Trøndelag* og *Studieselskapet for Nord-Norsk næringsliv*, såvel den turist- som næringsmæssige betydning af, at der etableres rimelige tværgående rejsemuligheder i de nordligste dele af de lande.

De svenske udtalelser adskiller sig ikke i hovedtrækkene fra de tidligere refererede. Således erklærer *luftfartsverket* sig i princippet forstående for ønsket om en tilfredsstillende flybetjening af Nordkalotten og er enig med forslagsstillerne om, at støtteordninger under en eller anden form bliver anvendt for opretholdelse af en sådan trafik. Erfaringer fra opbygningen af det svenske indenrigsnet har vist betydningen af et kommunalt og regionalt ansvarstagende, når det gælder bedømmelsen af trafikstandarden som økonomisk engagement gennem garantier for et vist trafikunderlag. Størrelsesordenen af de økonomiske forpligtelser, som det offentlige må påtage sig, kan ikke opgøres på grund af manglende foreløbige planer om trafikens omfang, men man kan påregne betydelige anlægs- og driftsomkostninger i en lang tid fremover. På grund af ensartede trafikpolitiske forudsætninger og en nogenlunde ensartet prisudvikling på jordarealer i Norge og Sverige har man i disse lande nærmet sig hinanden i spørgsmålet om struktur og afgiftsniveau, hvad angår landings- og passagerafgifter. Danmark har på grund af det dér rådende system ingen passagerafgifter i udenrigstrafikken. Luftfartsverket har for tiden undersøgelser igang på dette område og finder derfor ikke tiden belejlig til at sætte nye undersøgelser igang.

Hvad angår behovet for flypladser finder man dette tilstrækkeligt opfyldt inden for de nærmeste år, i det mindste for en igangsætning af en forsøgstrafik som skitseret. Inden en vis forsøgsvirksomhed har fundet sted, finder man det urealistisk at udbygge nettet af flyvepladser, ikke mindst i betragtning af prisen, som er på adskillige millioner kroner pr. stk.: en omkostning der i henhold til statsmagtens beslutninger ikke udredes af luftfartsverket, men de kommunale eller enkelte interessenter. Der må derfor også tages hensyn til, at driften af en flyveplads er kostbar og i en uoverskuelig fremtid vil give et betydeligt underskud. Man henviser endvidere til at LUTAB-rapporten, som er omtalt af forslagsstillerne, ikke med rimelighed direkte kan anvendes i den her foreliggende sammenhæng, idet rapporten som udgangspunkt behandler flyselskabernes muligheder for at drive en sådan trafik, og behandler rent interne norske, respektive svenske, forhold, men dog indeholder en redegørelse af fakta og problemstillinger, som kan være til nytte ved en nærmere undersøgelse af forudsætningerne for en udbygning af de internationale flyforbindelser på Nordkalotten. Af LUTAB-rapporten fremgår det, at forudsætningerne for en udvidelse af den svenske indenrigs-flytrafik i de tyndt befolkede områder kræver overvejelser af forskellige spørgsmål af transportpolitisk, virksomhedsøkonomisk og flyvesikkerhedsmæssig karakter. Valget af flytyper for disse områder er ikke alene et økonomisk spørgsmål og "småfly"-ruter må ud fra et økonomisk synspunkt fremstå som et alternativ af største interesse.

I øvrigt minder luftfartsverket om, at der ultimo 1974 vil blive fremlagt en betænkning over planlægningsnormer samt investerings- og

driftsomkostningsmodeller for regional flytrafik, og er derfor af den opfattelse, at der ikke for Sveriges vedkommende bør igangsættes en speciel undersøgelse som den i medlemsforslaget skitserede, før den svenske betænkning foreligger.

Statens planverk understreger, at andre end økonomiske hensyn bør tages med i overvejelserne, når en udbygning af flypladserne på Nordkalotten skal vurderes, og her må blandt andet de sociale aspekter veje tungt. Flyveforbindelserne må også ses i relation til andre kommunikationsmuligheder. Man kan i denne sammenhæng erindre sig nogle af de konklusioner en arbejdsgruppe ved *Nordiska institutet för samhällsplanering* kom frem til efter studium af kommunikationsforholdene:

Nordkalotten fungerer inte i fråga om kommunikationer som en samverkande region. De enskilda ländernas transportnät är klart åtskilda och fungerar på olika sätt utifrån respektive ländernas förutsättningar, där contreringen på huvudstad är en betydelsefull faktor. — — —

Förbättring av turtätheten och samordning av kollektivtrafiken samt förkortning av restiden minskar skillnaderna i tillgänglighet mellan or— där centreringen på huvudstad är en betydelsefull faktor. — — — med marktransporter erhålla en i väsentlig grad samverkande region ens inom respektive landsdel.

Dersom Nordkalotten i det hele tatt skal kunne fungere som en region vil det være nødvendigt å etablere helårs flykntakter på tværs av landegrensene i følgende riktninger:

Nord Norge/Nord Sverige
 Nord Norge/Nord Finland
 Nord Sverige/Nord Finland

De flyforbindelser som synes å utpeke sig som transportøkonomiske gunstigste er:

Tromsø/Kiruna
 Kirkenes/Ivalo (linjen idag öppen endast sommartid)
 Luleå/Rovaniemi.

Länsstyrelsen i Jämtlands län fremfører, at samarbejde i en årrække har fundet sted med repræsentanter for Nord- og Sør-Trøndelag Fylke på kommunikationsområdet. Man anser det imidlertid for værdifuldt, om der på centralt plan i Finland, Norge og Sverige bliver igangsæt en undersøgelse om forudsætningerne for et mere omfattende trafiksystem over rigsgrænserne og nævner, at dette med fordel kan ske i samråd med de lokale myndigheder i Nord, der har et ikke ringe kendskab til de faktiske forhold. Länsstyrelsen er medvidende om, at der har været igangsæt en prøverute mellem Trondheim og Østersund i 1968, men er af den opfattelse, at disse resultater ikke kan danne grundlag for en vurdering af fremtidens trafikplanlægning og vil derfor støtte medlemsforslaget.

Länsstyrelsen i Norrbottens län, Kiruna kommun, Norrbottens företagareförening, Tornedalskommunernas förbund, Samarbetsnämnden för fyrkanten, tekniska högskolan, Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare, Föreningen Norden samt Handikappförbundens centralkommitté i Norrbotten støtter alle medlemsforslaget med følgende bemærkninger, udover de allerede ovenstående anførte:

Man fremfører, at en på baggrund af en Nordisk Råd-rekommandation i 1966 nedsat Nordkalottkommitté, der holder møde to gange om året, under sin virksomhed har fundet frem til, at der foreligger udmærkede forudsætninger for en udbygning af en række samarbejdsopgaver i området, hvilket skulle øge handelsudviklingen i denne del af Norden. Fælles anstrengelser på det lokaliseringspolitiske område skulle endvidere kunne fremme den industrielle udvikling, ligesom man allerede har konstateret gode resultater på uddannelsesområdet på grund af dannelsen af det fælles arbejdsmarkeds-uddannelsescenter i Över Torneå.

På turistområdet er forskellige former for turistsamarbejde i god gang, ligesom den højere uddannelse ved oprettelsen af et "Nordisk sekretariat for arktisk medicinsk forskning" ved Uleåborgs universitet og den oprettede samarbejdskomité's indsats for universiteterne i Uleåborg, Umeå og Tromsø samt tekniska högskolan i Lund med til opgave at udvikle det videnskabelige samarbejde mellem disse institutioner, gives bedre kår.

En hindring for en rimelig kontinuerlig udvikling er imidlertid manglen på rimelige, helårs- og prisbillige flyforbindelser på langs og tværs af grænserne. Der er allerede nu et rimeligt trafikunderlag, men det er en klar opfattelse, at der også er et betydeligt potentielt behov. For eksempel tager det med i dag værende forbindelse næsten 8 timer at flyve mellem Luleå og Tromsø, der har en luftlinieafstand på 500 km. På grund af det meget svagt udbyggede vej- og banenet forlænges landtransporten i forvejen betydeligt, og den rådende mangel på et rimeligt udbygget flynet besværliggør kontaktmulighederne. Man har i 1961 haft forsøg på oprettelse af en flyrute mellem Luleå—Kemi, der indstilledes på grund af for lav belægning, hvilket også var tilfældet for den i 1968 prøvede rute mellem Trondheim og Östersund. Umeå/Sundsvall og Vasa trafikken oprettedes i slutningen af 1950-tallet og har været igang siden, Ivalo—Kirkenes trafikeres med en rimelig belægning i sommerhalvåret. De gjorte og påny indstillede forsøg synes at have lidt under den korte forsøgsperiode, ligesom de synes at være alene tilpassede efter turistbehovet. Desuden synes der at være en manglende koordinering af person- og godsflytransport. De nævnte styrelser kunne anbefale, at der søges tilvejebragt en sammenbinding af de respektive nationale flynet, som eksempelvis gennemført på ruten Kirkenes—Ivalo, som dog kun beflyves om sommeren. Det finske og svenske net kunne

knyttes ved en rute Luleå—Kemi, det norske og svenske ved en rute Kiruna—Tromsø, men der er også andre muligheder. En rundtursrute kunne tænkes med ruten: Luleå—Kiruna—Tromsø—Rovaniemi—Uleåborg—Luleå. Rundturen flyves i begge retninger. Imidlertid bør der tages vidtrækkende hensyn til takstsætningen, idet denne må opfattes som den betydeligste hindring for at benytte fly og derved skabe et rimeligt trafikunderlag, og de implicerede regeringer må derfor lade udarbejde retningslinier for støtteordningen, således at ikke økonomiske hensyn alene står i vejen for udbygningen af et rationelt kommunikationssystem. Med disse, og flere andre videre udbyggede perspektiver anbefaler de nævnte at lade udføre en undersøgelse i henhold til medlemsforslaget.

3. Udvalget

Udvalget har haft lejlighed til at gennemgå medlemsforslaget på sine møder den 12. januar 1973 samt under Nordisk Råds 21. session i Oslo 1973.

Udvalget konstaterer, at der er meget få internordiske flyforbindelser, som ikke føres gennem de respektive landes hovedstæder, hvilket på grund af landenes geografiske opbygning giver betydelige forlængelser af rejsetiden og øger en tilsyneladende høj billetpris i en sådan grad, at denne alene må formodes at skabe alvorlige hindringer for den i områderne værende befolknings muligheder for kontakt.

Udvalget er også bekendt med, at der har været gjort forsøg på at oprette flyruter, men at disse i stort omfang er indstillet efter kort prøvetid på grund af dårlig lønsomhed og lav belægningsprocent.

Af udtalelserne fremgår det imidlertid, at lønsomheden kunne have været forbedret ved at sænke priserne og dermed have haft mulighed for at opfylde det potentielle behov for flytrafik i området som forefindes. Udvalget er af den opfattelse, at man må være indstillet på en længere prøvetid end hidtil praktiseret og gøre ruterne helårsbetjente for derved at skabe bevidsthed i lokalbefolkningen og de, der skal besøge områderne om, at ruterne forefindes.

Udvalget kan følge såvel forslagsstillerne som remissudtalelsernes givere, når de fremfører, at manglen på rimelige kommunikationer hæmmer — til tider hindrer — såvel den befolkningsmæssige som den industrielle udvikling i et i forvejen af naturen vanskeliggjort område. Udvalget støtter i den forbindelse også de refererede udtalelser fra de komiteer og arbejdsgrupper, der alle har konstateret behovet for en forbedret kommunikation i de nordligste dele af Finland, Norge og Sverige. Betydningen af direkte personkontakter er meget stor for såvel individet som for næringslivet. For næringslivet kan spørgsmålet være helt afgørende ved nylokalisering, og for individet er gode kommunikationer en væsentlig velfærdskomponent.

Trafikudvalget vil påpege, at der allerede nu findes et stort antal fly-

pladser fuldt anvendbare for mindre flytyper, som ud fra et lønsomheds-synspunkt kunne komme på tale. Oparbejdelsen af et sådant tværgående internordisk flynet skulle derfor kunne etableres uden alt for store investeringsomkostninger.

Udvalget er dog fuldt vidende om, at det trods dette kan blive vanskeligt at opnå lønsomhed på ruterne, men da disse er af uvurderlig værdi for befolkningen i Nordkalotområdet, vil udvalget dog anbefale, at berørte lande gennem statslige tilskud gør det muligt at drive denne flytrafik selv i de tilfælde, hvor almindelige lønsomhedskrav ikke bliver opfyldte.

I tilknytning hertil indstiller udvalget, at rådet vedtager følgende re-kommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige snarest at vedtage foranstaltninger for en hurtig etablering af tværgående flyforbindelser i landenes nordlige områder.

Oslo, den 20. februar 1973

<i>Eric Carlsson (c)</i>	<i>Gils Guðmundsson (Ab)</i>	<i>Svend Horn (S)</i>
<i>Martha Johannessen (A)</i>	<i>Mikko Jokela (K)</i>	<i>Aili Laitinen (Lkp)</i>
<i>Arne Larsen (SF)</i>	<i>Bror Lillqvist (Sd)</i> Formand	<i>Nathalie Lind (V)</i>
<i>Sven Mellqvist (s)</i>	<i>Bjarne Mørk Eidem (A)</i>	<i>Cecilia Nettelbrandt (fp)</i>
	<i>Erling Norvik (H)</i>	

Medlemsförslag

om nordisk energipolitisk överenskommelse

(Väckt av Johannes Antonsson, Helge Seip, Jón Skaftason och V. J. Sukselainen)

En utbredd enighet synes föreligga om att ett vidgat nordiskt samarbete på energipolitikens område skulle vara fördelaktigt för Nordens länder. Ett närmare samarbete kunde syfta till att länderna gemensamt följer utvecklingen på energiområdet i Norden och omvärlden, utför utredningar och prognoser av energipolitiskt intresse, genomför samordnade åtgärder rörande energiförsörjningen och inte minst gemensamma projekt på detta område.

Ett värdefullt samarbete pågår sedan länge inom Nordel och en ytterligare utvidgning av denna verksamhet är aktuell. Redan i nuläget uppgår det kommersiella värdet av elleveranserna mellan de nordiska länderna till avsevärda belopp av stor betydelse för samhällsekonomin. Det fredliga utnyttjandet av atomenergin behandlas i ett särskilt nordiskt samarbetsorgan, kontaktorganet för atomenergifrågor. En utvidgning av det officiella och kommersiella samarbetet på atomenergiområdet eftersträvas från många håll. Även på andra områden än elleveranserna är handeln inom Norden med energiprodukter betydande. Norden behandlas som en marknad t. ex. av internationella oljebolag, som sammanfört de Nordiska länderna till en region.

Ett samarbete mellan Nordens stater för att utnyttja gas och olja är av stort intresse genom fyndigheterna i Nordsjön och pågående undersökningar på de nordiska ländernas kontinentalsockel. Även de möjligheter till import österifrån som öppnar sig är av betydelse i detta sammanhang. Det kan bli aktuellt med utbyggnad av rörledningssystem för transport av olja och gas. De goda erfarenheterna av Nordelsamarbetet motiverar att man söker utvidga energisamarbetet i Norden till nya områden.

Nordiska ministerrådet har i det nyligen framlagda handlingsprogrammet för nordiskt samarbete även tagit upp energisamarbetet. Ministerrådet har beslutat att nationella utredningar rörande intresset för en gasledning från norska Vestlandet så långt det är praktiskt möjligt skall bedrivas som ett nordiskt utredningsprojekt. Med hänvisning bl. a. till ett medlemsförslag i Nordiska rådet (*Sak A 355/e*) har ministerrådet vidare beslutat upprätta en permanent ämbetsmannakommitté för industri- och energipolitiska frågor.

För att skapa en ändamålsenlig ram för ett vidgat samarbete på energiområdet bör möjligheten prövas att ingå en nordisk överenskommelse som ansluter till Helsingforsavtalets allmänna bestämmelser. Nordiska rådet har enbart goda erfarenheter av de specialavtal som slutits i Norden, t. ex. om kultursamarbetet och transportsamarbetet och som är under utarbetande för miljöområdet.

I en sådan överenskommelse om energipolitiskt samarbete skulle riktlinjer kunna dragas upp för samarbetet i fråga om gemensamma utredningar, prognoser, uppträdande på internationellt plan, samordnade energipolitiska åtgärder och gemensamma projekt.

De organisatoriska ramarna för energisamarbetet skulle kunna fastläggas i överenskommelsen. Naturligt är att följa den praxis som redan utvecklats i fråga om nordiska specialavtal och under Nordiska ministerrådet inordna behövliga organ på ämbetsmannaplanet och i övrigt. Så t. ex. kunde inom överenskommelsens ram Nordels centrala och självständiga ställning preciseras liksom även kontaktorganet för atomenergifrågor och andra existerande samsarbetsorgan ges en ändamålsenlig ställning.

Det finns redan i samband med tidigare nordiska ekonomiska utredningar ett ganska omfattande material om energisamarbete som bör kunna underlätta arbetet med att få fram ett utkast till energiavtal.

I Nordiska rådet har väckts medlemsförslag om ett nordiskt energipolitiskt samrådsorgan (*Sak A 335/e*) och om nordisk samverkan beträffande rörledningar för olja och gas (*Sak A 356/e*). De synpunkter som anföres i dessa båda förslag bör även beaktas i samband med utarbetandet av ett energiavtal.

Det naturliga synes vara att Nordiska ministerrådet ges uppgiften att föranstalta om en skyndsamt utredning av denna fråga och lägga fram förslag till överenskommelse om nordiskt energipolitiskt samarbete till Nordiska rådets höstsamling 1973 eller huvudsamlingen i början av 1974.

Med hänvisning till vad som anförts ovan föreslås följande:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om en nordisk överenskommelse om energipolitiskt samarbete och att framlägga förslaget till Nordiska rådets höstsamling 1973 eller huvudsamlingen i början av 1974.

Stockholm, Oslo, Reykjavík och Helsingfors den 22 december 1972

Johannes Antonsson (c) *Helge Seip (V)* *Jón Skaftason (F)*
V. J. Sukselainen (K)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslagen A 355/e: Nordiskt energipolitiskt samrådsorgan, A 356/e: Nordisk samverkan beträffande rörledning för olja och gas och 382/e: Nordisk energipolitisk överenskommelse**

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte forslag. Medlemsforslagene er behandlet av nimannskomiteen på møter den 19. november 1972 og den 16. januar 1973 og av økonomisk utvalg den 17. januar s. å.

1. Medlemsforslagene

I medlemsforslag A 355/e oppfordres Nordisk Ministerråd til å opprette et nordisk organ for samråd og koordinering innen energipolitikken.

Forslagstillerne peker på den grunnleggende betydning energipolitikken har for den økonomiske samfunnsutvikling. Uansett hvilken form energiproduksjonene har, vil andre samfunnsinteresser bli sterkt berørt, f. eks. miljøvern, lokalisering, sysselsetting og industriell utvikling. Angjeldende investeringer er av en slik størrelsesorden at de får stor samfunnsøkonomisk betydning. En gradvis utbygging av de nordiske lands energipolitiske samarbeid synes derfor nødvendig for at de nordiske land skal kunne dekke sitt voksende energibehov på så fordelaktige vilkår som mulig.

I medlemsforslag A 356/e henstilles det at Nordisk Ministerråd påbegynner en felles planlegging for utbygging av rørledninger for olje og gass innen det nordiske område.

Forslagsstillerne mener at rørledninger i fremtiden vil bli en viktig transportform for gass og oljeprodukter også i Norden. Som følge av de nordiske lands utstrakte geografiske forhold synes en felles planlegging for utnyttelse av enhver mulighet for felles bruk av rørledninger å kunne medføre betydelige økonomiske besparinger.

Medlemsforslag A 382/e går ut på at Nordisk Ministerråd bør utrede spørsmålet om en nordisk overenskomst om energipolitisk samarbeid og legge frem forslaget til Nordisk Råds høstsamling 1973 eller til hovedsamlingen 1974.

Forslagsstillerne mener at nordisk samarbeid for å utnytte gass og olje er av stor interesse på bakgrunn av resursene i Nordsjøen og de pågående undersøkelser på de nordiske lands kontinentalsokkel. Mulighetene for import østfra er også av betydning. Det kan bli aktuelt å bygge ut et rørledningssystem for transport av olje og gass.

For å skape en hensiktsmessig ramme for et utvidet samarbeid på energiområdet foreslås at mulighetene for inngåelse av en nordisk overenskomst, som slutter seg til Helsingforsavtalens generelle bestemmelser, blir undersøkt nærmere.

2. Remissuttalelser

a) *Medlemsforslag om nordiskt energipolitiskt samrådsorgan (A355/e)*

Remissyttranden har inhämtats från följande myndigheter och organisationer:

Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor.

Nordel.

Danmark:

Handelsministeriet.

Industrirådet.

Oliebranchens Fællesrepræsentation.

Danske Elværkers Forening.

Foreningen af Danske Gasværker.

Danmarks Rederiforening.

Sammenslutningen af danske Havne.

Finnland:

Handels- och industriministeriet, industriavdelningen.

Delegationen för miljövård.

Stadsförbundets byrå.

Finlands industriförbund.

Oljebranchens centralförbund.

Norge:

Departementet for industri og håndverk, utredningsavdelingen.

Departementet for handel og skipsfart.

Direktoratet for sivilt beredskap.

Kraftforsyningsens sivilforsvarsnemnd (KSFN).

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Statens energiråd.

Statens atomenergiråd.

Norske elektrisitetsverkers forening (NEVF).

Institutt for atomenergi.

Norges industriforbund.

Norske håndverks- og industribedrifters forbund (NHIF).

Sverige:

Statskontoret.

Kommerskollegium.

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar.

Statens planverk.

Styrelsen för teknisk utveckling.

Delegationen för atomenergifrågor.

Statsföretag AB.

Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA).
Svenska petroleum institutet (SPI).
Sveriges industriförbund.
Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO).
Svenska elverksföreningen.
CDL-företagens samarbetsorgan.
Svenska gasföreningen (SGF).
Svenska värmeverksföreningen.

Remissyttrandena har här nedan sammanställts dels ur synpunkten hur de olika instanserna ställer sig till spørgsmålet om inrättande av ett kontaktorgan av föreslagen art, dels vad remissinstanser anfört om ett sådant organs funktion och arbetsuppgifter.

Följande remissmyndigheter tillstyrker medlemsförslaget: i Danmark: *Industrirådet, Foreningen af Danske Gasværker*, i Finland: *handels- och industriministeriet, Delegationen för miljövård och Stadsförbundets byrå*, i Norge: *Industridepartementet, Handelsdepartementet, Kraftforsyningens sivilforsvarsnemnd (KSFN), Statens energiråd, Norges industriförbund och Norske håndverks- og industribedrifters forbund (NHIF)* samt i Sverige: *Överstyrelsen för ekonomiskt försvar, statens planverk, styrelsen för teknisk utveckling, statsföretag AB, ingenjörsvetenskapsakademien, Svenska petroleuminstitutet, Sveriges hantverks- och industriorganisationen (SHIO), Svenska elverksföreningen, Svenska gasföreningen (SG) och Svenska värmeverksföreningen.*

Ingen remissmyndighet ställer sig direkt avvisande till medlemsförslaget, däremot anför ett antal av dem tveksamhet respektive olika skäl för att ett avgörande ej för närvarande är påkallat. Några av dessa är dock i princip positiva och tillstyrker att medlemsförslaget genomföres på ett senare stadium. *Handelsministeriet* i Danmark finner sålunda ej att det för närvarande finns behov av att inrätta ett samrådsorgan utöver de existerande Nordel och Kontaktorganet för atomenergifrågor (NKA).

Nordel refererar ganska utförligt det samarbete som för närvarande äger rum inom Nordel och inom andra organ som har anknytning till Nordels verksamhet. Avslutningsvis konstaterar Nordel att med den allmänt hållna utformning, som medlemsförslaget har erhållit, finner Nordel icke möjligt att uttala sig mera ingående om detsamma. Det framgår sålunda ej om samarbetet har förutsatts äga rum på minister-, ämbetsmanna- eller specialistnivå.

Principiellt hälsar Nordel med tillfredsställelse varje åtgärd som kan öka det nordiska samarbetet. Förutsättningen för ett meningsfullt samarbete enligt föreliggande förslag är emellertid, att det i de olika länderna finns centrala energipolitiska organ. Detta är icke fallet i något av länderna, även om det på vissa håll pågår diskussioner och förberedelser i denna riktning. Nordel anser därför, att tiden ännu icke är inne för inrättande av ett sådant nordiskt samråds- och koordineringsorgan för

energipolitiken, som medlemsförslaget avser. *Finlands industriförbund* pekar på det arbete som f. n. bedrivs mellan myndigheter och industriorganisationer samt inom Nordel och NKA och menar att ifall ett organ för koordinering av energipolitiken i de nordiska länderna grundas, föreligger risk för att det nya organet stiftas att handlägga frågor, som redan nu faller inom ramen för nämnda officiella och även inofficiella samarbetsformer.

Oljebranschens centralförbund i Finland påpekar att oljeförsörjningen i de särskilda nordiska länderna i främsta rummet måste ske på nationell bas och genom direkta förhandlingar med leverantörerna och anser att man bör beakta, att till oljeförsörjningen anslutna frågor icke måhända i hela sin vidd lämpar sig för behandling i ett interstatligt rådgivningsorgan. För det fall att samarbetsorgan inrättas hänvisar centralförbundet till oljans dominerande ställning inom energiförsörjningen i samtliga nordiska länder och hemställer att möjlighet beredes att utse en representant i det eventuella samrådsorganet.

De svenska *CDL-företagens samarbetsorgan* instämmer till alla delar i Nordels yttrande.

Yttrandet från *Norges vassdrags- och elektrisitetsvesen* ansluter sig i sak till vad Nordel anfört.

Statskontoret i Sverige anser att det mycket väl kan finnas förutsättningar att ytterligare bredda samarbetet på energiområdet men anser att tiden ännu ej är mogen för en institutionalisering. Statskontoret anser det framför allt är på prognosområdet som det nordiska samarbetet bör ha möjligheter att utvecklas. *Kommerskollegium* i Sverige anser likaledes att samarbetet bör begränsas till prognosverksamhet. Kollegiet tillstyrker att ett nordiskt samrådsförfarande upptas så snart en energipolitisk målsättning utformats i de nordiska länderna. Likartade synpunkter anför *Oliebranchens Fællesrepræsentation* i Danmark.

Styrelsen för teknisk utveckling i Sverige har som ovan nämnts ställt sig positiv till medlemsförslaget men ifrågasätter om inte arbetsuppgiften skulle kunna bearbetas vidare inom ministerrådets sekretariat. *Sveriges industriförbund* förordar ett informellt samarbete mellan berörda myndigheter och organisationer, men att man avvaktar med tillsättandet av ett samrådsorgan.

Svenska petroleum institutet har svårt att inse, att ett nordiskt samarbete på energipolitikens område kan bli verkligt fruktbringande, innan grunddragen i en mera långsiktig svensk energipolitik blivit genomlyst, diskuterad och helst i sina huvuddrag fastlagd av ansvariga svenska myndigheter. Man vill dock ej motsätta sig, att ett samrådsorgan kommer till stånd, då det finns åtskilligt av gemensamt nordiskt intresse på energiförsörjningens område såsom statistik, prognoser, nomenklatur, standardisering, lagstiftning m. m., som redan nu kan göras till föremål för överläggningar inom ett sådant organ.

Svenska gasföreningen har ingen erinran mot ett samrådsorgan men vill avvakta något med själva tillsättandet och understryker att ett sådant organ på intet sätt får ersätta existerande samarbete mellan de nordiska länderna. Ett samrådsorgan bör enligt föreningen vara knutet till det vid Nordiska rådets senaste session föreslagna permanenta nordiska sekretariatet.

Följande remissinstanser har ej tagit direkt ställning till medlemsförslaget: *Direktoratet for sivilt beredskap*, *Statens atomenergigråd* och *Institutt for atomenergi* i Norge samt *delegationen för atomenergifrågor* i Sverige.

Vad beträffar det föreslagna organets funktion och arbetsuppgifter framhäver ett antal remissorgan miljöskyddssynpunkternas betydelse i energisammanhang. Sådana synpunkter har således särskilt framförts av *handels- och industriministeriet* och *delegationen för miljövard* i Finland, *överstyrelsen för ekonomiskt försvar* och *statsföretag AB* i Sverige.

Av vad som anförts i remissyttranden om ett energipolitiskt samrådsorgans uppgifter i övrigt kan följande återges.

Överstyrelsen för ekonomisk försvar nämner särskilt den omstrukturering som kan skönjas med avseende på energiproduktionen, miljövarsproblem och koncessionsfrågor liksom möjligen också energiproduktionsanläggningars lokalisering m. m. På sikt kan även försörjningsfrågor bli aktuella för gemensamma överläggningar, t. ex. inom kärnbränsleområdet bl. a. avseende eventuell anrikningsanläggning på centrifugbas.

Likartade synpunkter anför *statens planverk* i Sverige som uttalar att lokalisering av oljeraffinaderier, kärnkraftverk, vattenkraftverk, oljekraftverk, rörledning för olja och gas, kraftledningsnät m. m. särskilt bör beaktas i den fysiska planeringen. Detta område är väl lämpat för ett närmare samarbete inom Norden. Tillskapandet av ett nordiskt energipolitiskt samrådsorgan kan vara ett lämpligt instrument för ett ökat samarbete inom området.

Styrelsen för teknisk utveckling i Sverige uttalar att nordisk samordning av energipolitiken är en utomordentligt angelägen fråga. Enligt styrelsens uppfattning kan dess betydelse ej nog understrykas. Alla förutsättningar synes föreligga att genom nordisk samordning göra avsevärda vinster, ej minst ekonomiska. Detta gäller energipolitiken lika väl som flera andra områden, kanske framför allt transportpolitiken.

Ingenjörsvetenskapsakademien i Sverige har särskilt uttalat sig om hur man anser att det föreslagna kontaktorganet bör fungera och anför att ett organ av den föreslagna karaktären bör ges en organistorisk form så att det kan arbeta smidigt och snabbt och som kontakt- och informationsförmedlare snarare än som självständigt utredningsorgan. Det bör också ha möjligheter att förmedla uppdrag till befintliga organ. En stor och tung byråkrati måste undvikas. Ett energiorgan planeras i Sverige. Detta kan säkert både dra nytta av och bidra till ett nordiskt samarbete.

Ett hårt institutionaliserat samarbete tycks ej vara aktuellt så länge ett nära ekonomiskt samarbete inom Norden ej kommer till stånd, och betydelsen av ett arbetsorgan beror då mer på dess effektivitet än på tvingande regler.

Vad akademien här anfört ansluter sig nära till hur nordiska kontaktorgan i allmänhet fungerar och torde således ligga väl i linje med förslagsställarnas tankegångar.

Sveriges hantverks- och industriorganisation finner det framlagda förslaget vara av stor principiell betydelse. Under senare år har energibehovet för privat, industriell och transportteknisk förbrukning stigit snabbt, och energipolitiken är en primär faktor i fråga om långsiktplanering för samhälle och näringsliv. Ett fast kontaktorgan av det slag som nu föreslås kan därför förutses få viktiga uppgifter, i första hand för önskvärd koordinering av respektive länders egna utbyggnadsprogram. Även från miljövärdssynpunkt bör ett sådant samrådsorgan kunna bli till stor nytta. Man understryker att frågan om den framtida energiförsörjningen kräver samverkan på internationell basis och att ett aldrig så intimt nordiskt samarbete icke kan ersätta samverkan i större internationella sammanhang. Vidgat nordiskt samarbete innebär emellertid i sig självt så stora värden att det föreslagna kontaktorganet snarast bör komma till stånd; resultaten av arbetet inom ett aktivt sådant organ kommer sedan att inverka fördelaktigt även på internationella strävanden.

Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (NKA) påpekar att det i stigande grad fått anknytning till allmänna energifrågor och bl. a. upprättat ett system med kontaktmän för att undgå dubbelarbete med Nordel. Ifall man beslutar inrätta ett allmänt energipolitiskt samrådsorgan, måste enligt NKA:s uppfattning dess förhållande till NKA och Nordel noga övervägas, så att den samlade nyttan av de olika organen främjas. Särskilt viktigt blir det att skapa effektiva kontaktytor mellan dem.

b) *Medlemsförslag om nordisk samverkan beträffande rörledning för olja och gas (A 356/e)*

Yttrande har inhämtats från följande remissinstanser:

Nordforsk, miljövärdsssekreteriatet.
Nordel.

Danmark:

Handelsministeriet.
Industrirådet.
Oliebranchens Fællesrepræsentation.
Foreningen af Danske Gasværker.
Danmarks Rederiforening.
Danske Elværkers Forening.

Finland:

Trafikministeriet.
Handels- och industriministeriet.
Delegationen för miljövård.
Statens tekniska forskningsanstalt.
Stadsförbundets byrå.
Finlands industriförbund.
Suomen voimalaitosyhdistys ry. (Finlands kraftsverksförening r.f.).
Finlands redareförening.
Ålands redareförening.
Oljebranschens centralförbund.
Olje-eldningstekniska föreningen r.y.
Finlands fastighetsförbund r.f.

Norge:

Forsvarsdepartementet.
Kommunal- og arbeidsdepartementet.
Departementet for handel og skipsfart.
Norges vassdrags- og elektricitetsvesen (NVE).
Norges industriforbund.
Norges rederforbund.

Sverige:

Statens järnvägar (SJ).
Statens vägverk.
Statens naturvårdsverk.
Kommerskollegium.
Överstyrelsens för ekonomisk försvarsberedskap.
Oljelagringsrådet.
Sveriges geologiska undersökning (SGU).
Styrelsen för teknisk utveckling.
Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA).
Svenska petroleuminstitutet.
Sveriges industriförbund.
Svenska hamnförbundet.
Sveriges redareförening.
Svenska gasföreningen.

Remissinstanserna uttrycker olika grad av uppskattning av medlemsförslaget. En betydande grupp stödjer tanken på samarbete om rörledningar för både olja och gas. Genomgående är dock inställningen till tanken på en rörledning för gas mera positiv än vad beträffar olja. Mest negativa ställer sig representanter för hamn- och sjöfartsintressen. En genomgående tendens hos ett flertal remissinstanser är att man anser förslaget värt en närmare utredning.

Till de instanser som ställer sig positiva till rörledningar för både olja och gas hör *Nordforsk* som understryker att en omfattande rörtransport av olja visserligen vore en stor vinning från miljövårdssynpunkt, men att en ökad användning av naturgas skulle erbjuda ytterligare väsentliga fördelar. Detta beror dels på att naturgas, vid eventuellt läckage i rörled-

ningarna, icke medför någon som helst nedsmutsning av omgivningen, men framför allt på att naturgasen är ett fullkomligt rent bränsle i den bemärkelsen att dess användning i värmekraftverk och andra förbränningsanläggningar icke medför något utsläpp av sot och svavelföreningar i den omgivande luften. Dessa miljösynpunkter anser Nordforsk väger så tungt, att de motiverar brådskande åtgärder för övergång till rörtransport av olja och en ökad satsning på naturgaser. Vidare finner Nordforsk det angeläget att samverka mellan de nordiska länderna rörande planläggningen av ett sådant system äger rum så snart som möjligt. En dylik samverkan får dock icke leda till att utbyggnaden blir fördröjd.

Industrirådet i Danmark tillstyrker nordiskt samarbete på rörledningsområdet men anser att man för Danmarks vidkommande måste ta hänsyn till möjligt samarbete även med andra länder t. ex. Västtyskland.

Även *Foreningen af Danske Gasværker* tillstyrker ett genomförande av medlemsförslaget.

Handels- och industriministeriet i Finland, industriavdelningen anser det vara synnerligen önskvärt att tekniskt samarbete särskilt i fråga om den teknik som skall användas vid byggandet av olje- och gasrörledningar ävensom i fråga om därmed anslutna säkerhetssynpunkter skall kunna effektiviseras inom ramen för en arbetsgrupp, som möjligen upprättas och som skulle lyda under Nordiska ministerrådet.

Ett av syftena skulle härvid vara åstadkommande av gemensamma nordiska standarder och säkerhetsfordringar för dessa anläggningar.

Olje-eldningstekniska föreningen i Finland finner det önskvärt och aktuellt att åstadkomma en gemensam planering för de på nordiskt område för transport av olja och gas erforderliga rörledningarna.

Positivt uttalar sig även *trafikministeriet* i Finland som förordar det väckta medlemsförslaget dock under den förutsättningen att de kvantiteter, som skall transporteras, är så stora att transporten gestaltar sig billigare än för närvarande.

Delegationen för miljövård i Finland anser förslaget till åtgärder av Nordiska ministerrådet vara värt att understödas och framhåller för sin egen del ytterligare, att man i planeringen samtidigt måste beakta särdragen av Finlands natur och de med miljövården sammanhängande omständigheterna genom att medelst rörtransportalternativet söka främja miljövårdens mål.

Emedan planerna på gasledningsnätet i södra Finland redan är rätt långt framskridna, borde man enligt delegationens uppfattning med det snaraste genom förhandlingar försöka klarlägga det föreslagna nordiska samarbetets former beträffande eventuella rörtransporter i synnerhet av gas men möjligen också av olja, för att man skall kunna undvika dubbel och isärgående planering i de olika länderna. Enligt delegationens

uppfattning kunde det vara fördelaktigt att påskynda de nordiska utredningarna, för att samarbetet och dess verkningar skall kunna tas i betraktande i genomförandet av de nationella åtgärderna, till exempel i införandet av naturgas.

Styrelsen för teknisk utveckling i Sverige ställer sig något tveksam till vissa av de värderingar och slutsatser av tidigare utförda och pågående utredningar vilka läggs till grund för det förslag som framförs, men bedömer det ifrån sin utgångspunkt som värt att tillstyrka att den i rubricerade medlemsförslag föreslagna gemensamma planläggningen för utbyggnaden av rörledningar för olja och gas inom det nordiska området kommer till utförande. Denna planläggning bör drivas så långt att adekvata underlag för beräkning av kostnader och nytta med eventuella tänkbara alternativa utformningar av rörledningsnätet föreligger.

Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) tillstyrker medlemsförslaget. Förutsättningarna i Norden för rörtransport av olja på längre avstånd är visserligen sämre än t. ex. i många andra europeiska länder, då industrin och därmed oljeförbrukningen inte är koncentrerad.

När det gäller långväga transporter av gas blir dock läget något anorlunda då ett nytt distributionssystem ändå måste byggas upp. Tillväxten av förbrukningen och landtransporten av olja kommer att under vissa betingelser kunna göra också rörtransporter av olja motiverade. Främst på grund av miljösynpunkter anser IVA att starka skäl talar för ett samarbete på nordisk basis. En gasledning över Danmark till Sverige eller en gasledning från Finland till Sverige är på intet sätt otänkbara. Då ju det starkaste skälet mot rörledningar i Norden har varit att transportunderlaget varit för litet är det möjligt att om Norden betraktas som en helhet ekonomin för rörledningarna kan bli bättre.

Statens vägverk har intet att erinra mot det framlagda förslaget.

Statens naturvårdsverk tillstyrker medlemsförslaget och delar den svenska utredningens uppfattning att det ur miljösynpunkt vore en fördel med en avlastning av och begränsning av trafikökningen av de långa landvägstransporterna samt tankfartygstrafiken i vissa kust- och insjövatten. En sådan avlastning skulle kunna ske genom anläggande av rörledningssystem för långa transporter av petroleumprodukter och genom en ökning av järnvägarnas totala andel av transporterad mängd. Fördelarna med ett rörtransportsystem är att det inte inverkar störande på landskapsbilden och samhällsmiljön förutsatt att pumpstationer och terminaler placeras lämpligt. Enligt utländska erfarenheter anses även rörtransport ur såväl säkerhets- som föroreningspunkt överlägset andra transportmedel.

Den andra gruppen av remissinstanser representerad bland annat av *Oljebranschens centralförbund* i Finland anser att den i medlemsförslaget förutsatta rekommendationen borde begränsas att avse utförande av en undersökning om vad slags internordiskt samarbete i fråga om för

transport av naturgas avsedda rörnät som kan anses möjligt och ändamålsenligt. I fråga om rörnät för transport av olja anses internordiskt samarbete på det statliga planet icke i detta skede motiverat.

Oliebranchens Fællesrepræsentation i Danmark, Finlands fastighetsförbund r.y. och Svenska gasföreningen anför liknande synpunkter.

Nordel anser att en gemensam nordisk planläggning av ledningar för olja sannolikt ej har någon högre aktualitet av teknisk-ekonomiska skäl. Vad gäller ledningar för naturgas är förhållandena väsentligt annorlunda. Bilden är emellertid — i varje fall för kraftindustrins del — för närvarande oklar. De i dagens läge erforderliga kontakterna mellan de nordiska länderna har redan etablerats direkt genom berörda företag och institutioner. Mot denna bakgrund finner *Nordel*, att tiden ännu ej synes vara inne att sätta igång en mera aktiv gemensam nordisk planering för naturgasledningar.

Det danska *handelsministeriet* anser vad gäller rörledningar för olja, att olikheter i försörjningsmönstret mellan de nordiska länderna och särskilt för Danmarks vidkommande med hänsyn till dess geografiska läge, sätter snäva gränser för nordiskt samarbete. Vad beträffar naturgasledningar finner ministeriet att det mycket väl kan uppstå situationer som gör ett nordiskt samarbete önskvärt. Behovet av samarbete kan emellertid endast uppskattas i samband med konkreta möjligheter att tillföra naturgas, då man får en bild av införselorter, gasmängder etc.

Beträffande normer och säkerhetsbestämmelser för konstruktion och drift av rörledningar anser handelsministeriet det möjligt att resultat kan uppnås genom nordiskt samarbete.

Svenska petroleuminstitutet delar förslagsställarnas uppfattning att det kan vara befogat och lämpligt att göra en gemensam nordisk uredning rörande tillförsel, lagring, transport och distribution av naturgas. Här rör det sig om en på nordiska marknaderna i princip ny energikälla, där marknadsförings- och distributionssystem kan planläggas och utvecklas utan att ekonomiska och andra hänsyn behöver tagas till tidigare gjorda investeringar i hamnar, lagringsanläggningar, raffinaderier, transport- eller distributionssystem. När det gäller flytande bränslen och drivmedel föreligger ingen motsvarande obundenhet, varför institutet anser, att det med hänsyn till denna utveckling inte finns ekonomiska förutsättningar för gemensam utbyggnad av rörledningar för olja inom det nordiska området.

Finlands industriförbund påpekar att Finland köper en betydande del av sin råolja från Sovjetunionen och att frågan om en utvidgning av rörledningsnätet på den sovjetiska sidan i sådan omfattning att det blir möjligt att bygga en ledning till Finland är av stort intresse för Finlands energiförsörjning. Bland annat av klimatologiska skäl erfordras emellertid ännu ett omfattande tekniskt undersöknings- och utredningsarbete angående sådana rörledningstransporter. Dessutom har alla de nordiska

länderna långa kuster och rörledningstransporter kunde åtminstone inte än så länge konkurrera med tankbåtstransporter. Vidare finns i Finland för närvarande inte tillräckligt stora konsumtionskoncentrationer för att ekonomiskt motivera rörledningstransporter till det inre av Finland. Industriförbundet anser sålunda att samarbete mellan de nordiska länderna i fråga om rörledningar för oljetransport åtminstone i nuvarande skede ej är nödvändigt. Vad gäller transport av gas var dock läget ett annat och genom nordisk samverkan i denna fråga kan de nationella kostnaderna sänkas avsevärt. Industriförbundet anser, att åtminstone ett nordiskt forskningssamarbete på detta område är motiverat. Allra först borde man koncentrera sig på att utreda vilket slags samarbete mellan de nordiska länderna som vore möjligt och ändamålsenligt, då det gäller rörledningstransport av jordgas. Samarbetet kunde även utsträckas till att skapa gemensamma säkerhets- och övervakningsbestämmelser. Behovet av ytterligare utredning framhålles även av *statens tekniska forskningsanstalt* i Finland, som även pekar på behovet av samfälliga säkerhetsföreskrifter och kvalitetsfordringar för konstruktioner.

Stadsförbundets byrå anser att frågan bör ses som en omfattande energipolitisk fråga, varvid man bland annat bör ta hänsyn till arbetsfördelningen mellan olika energiformer och lokaliseringen av anläggningarna i förhållande till förbrukningen och dels som en fråga om optimering av transporter, både beträffande affärsekonomiska synpunkter och miljösynpunkter. Enligt Stadsförbundets byrås åsikt borde frågan ytterligare utredas och för Finlands del borde kraftläggas hur sannolika sådana internordiska projekt angående byggande av rörledningar är, i vilka Finland på ett eller annat sätt skulle delta.

Kommunal- og arbeidsdepartementet i Norge påpekar att man i Norge ännu icke tagit ställning till sättet för ilandförande av nordsjöoljan och att det därför var svårt att ha någon välgrundad uppfattning om det skulle vara ändamålsenligt med en gemensam nordisk utredning om utbyggnad av rörledningar för olja och gas. Man påpekar dock vissa problem i anslutning till oljeledningar. Bland annat skulle rörledningar lägga beslag på arealer av betydande storlek. Ej heller var det klart vilka inskränkningar som måste läggas på jord- och skogsbruket i dessa områden. Anläggande av rörledningar skulle vidare medföra ingrepp i naturen med möjliga konflikter med naturvårds- och friluftssintressen. Olyckor vid rörledningar skulle kunna medföra stora skador bland annat till följd av brand och explosion. Slutligen skulle, om ledningstransporter medförde väsentliga besparingar, detta kunna leda till att användningen av olja och gas i bostads- och industriområden ökade på bekostnad av andra energikällor, något som även måste medräknas i form av ökad luftförorening på grund av oljeeldning. Härav drar Kommunal- og arbeidsdepartementet slutsatsen att ett utredningssamarbete angående rörledningar måste ske i samråd med natur- och miljömyndigheter.

tionellt samarbete igångsätts. Förbundet vill dock ej motsätta sig att gemensamt nordiskt utredningssamarbete på detta område sätts igång — om ock i begränsad omfattning. Här vill förbundet förorda att samråd sker med industrins organisationer. Den arbetsuppgift som ligger närmast till hands synes vara utformande av gemensamma säkerhets- och kontrollbestämmelser. Sistnämnda synpunkt understryks även av *Svenska gasföreningen*. Även *Oljebranschens centralförbund* anser att man på nordiskt plan bör sträva till gemensamma tekniska normer och säkerhetsföreskrifter. I detta sammanhang konstateras, att det redan i världen finnes talrika godkända normer och att det inte i de nordiska länderna föreligger några sådana speciella förhållanden, som skulle nödvändiggöra eller ens försvara från i övriga länder gällande normer helt avvikande bestämmelser.

Till de mer skeptiska remissinstanserna hör *Danmarks Rederiforening* som anser att nordiska samarbetsåtgärder på rörledningsområdet ej är aktuella med hänsyn till Danmarks väntade anslutning till EEC.

Danske Elværkers Forening har inget intresse av rörtransporter för oljeprodukter och finner det ovisst om ett transportnät för naturgas från Nordsjön kommer att kunna upprättas till Danmark.

Det norska *Forsvarsdepartementet* anser att eventuella rörledningar med tillhörande pumpstationer skulle bli mycket sårbara under krig och miljökadliga i fredstid.

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen finner att olje- och gasledning för närvarande saknar intresse ur elkraftproducentsynpunkt.

Norges industriforbund anser det för närvarande ej ändamålsenligt att igångsätta ett omfattande nordiskt utredningsarbete då man ännu ej på norsk sida klarlagt problemen i samband med ilandföringen.

Norges rederforbund har inga kommentarer till förslaget.

Ålands redarförening understryker de risker det skulle innebära att basera hela Finlands oljeimport enbart på rörledningar. Ett brott på ifrågasvarande rörledningar kunde snabbt få direkt katastrofala följder för hela oljeförsörjningen. Även om oljetransporter med fartyg kan medföra vissa nackdelar understryks deras säkerhet och flexibilitet jämfört med transport genom rörledningar.

Svenska hamnförbundet anser att tillkomsten av det ifrågasatta rörledningssystemet skulle för många av de svenska hamnarna få en ur trafikekonomiska synpunkter icke önskad effekt. Den stora trafikinvestering, som bleve följden av ett sådant beslut, skulle även få stor betydelse för den långsiktiga konkurrensen mellan trafikmedlen.

Sveriges redareförening anser att en gemensam planläggning för utbyggnad av rörledningar för olja och gas inom det nordiska området ej bör påbörjas, förrän det från samhällsekonomisk synpunkt klart konstaterats, att en utbyggnad över huvud taget bör komma till stånd.

Finlands fastighetsförbund r.y. anser att oljeskador kan elimineras med mycket mindre kostnader än genom att anlägga rörledningsnät.

Av de svenska remissinstanserna anser *kommerskollegium* de skäl som medlemmarna redovisar för ett bifall till sitt förslag tungt vägande. Kollegiet finner det emellertid tveksamt om det är genomförbart i praktiken. Svårigheterna att samordna de nordiska ländernas olika intressen synes vara mycket stora och att nu påbörja en gemensam planläggning för utbyggnaden av pipelines torde vara omöjligt. Såvitt kollegiet kan bedöma bör först undersökas om förutsättningar för en sådan planläggning verkligen föreligger. En sådan undersökning bör lämpligen anförtros en nordisk expertgrupp.

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar förutsätter att de berörda regeringarna håller fortlöpande kontakt och ömsesidigt orienterar varandra beträffande nationella utredningar avseende rörledningsprojekt och transporter samt de andra faktorer, som har betydelse för ett eventuellt direkt internordiskt samarbete i dylika projekt. Med hänsyn till energiförsörjningens centrala betydelse inom samtliga de nordiska länderna anser överstyrelsen det motiverat att Nordiska rådet till Nordiska ministerrådet avger en rekommendation av denna innebörd.

Sveriges geologiska undersökning (SGU) påpekar att ett rörledningsprojekt på havsbotten förutom att det är förenat med betydligt större tekniska problem än motsvarande ledning på land skulle utgöra en större potentiell risk för skadeverkningar vid läckage. Det är därför av största vikt att ledningssträckningar utreds med avseende på havsbottens geologiska uppbyggnad och morfologi liksom att även studier utförs av bottenströmmar och av dem framkallad bottenströmmar av material.

Statens järnvägar anser att man först bör avvakta senare delen av den svenska utredningen om rörtransporter av olja och gas innan medlemsförslaget föranleder någon åtgärd.

Sveriges industriförbund biträder de allmänna skäl som anföres för en övergång till rörledning för berörda transporter men anser att en övergång till rörledningstransporter för olja och gas fordrar ett omfattande tekniskt utredningsarbete. Transport av tjocka oljor förutsätter en mer avancerad teknik för isolering och värmning av ledningsnätet. Enligt förbundets uppfattning är för Sveriges del förutsättningarna för rörledningstransport av olja fortfarande något oklara. En slutgiltig bedömning är också avhängig av pågående utredningar rörande naturgas.

Industriförbundet hänvisar till en under vintern 1971—72 genomförd marknadsundersökning av 150 oljelagringsskyldiga industriföretag, vilken gjordes för att söka kartlägga den potentiella marknaden för naturgas i Sverige. Denna ger klart vid handen att ett intresse för naturgas föreligger, både som energikälla och råvarukälla. Enligt förbundets uppfattning bör de nationella svenska förutsättningarna för rörledning för såväl gas som olja ytterligare skärskådas innan ett långtgående interna-

c) *Medlemsforslag om energipolitisk överenskommelse (A 382/e)*

Dette medlemsforslag har ikke vært sendt på remiss.

3. Utvalget

Medlemsforslagene A 355/e og A 356/e har vært sendt på remiss og er blitt gjenstand for overveiende positive uttalelser. Flere remissinstanser av sentral betydning i denne forbindelse har, i tillegg til det som er nevnt i medlemsforslagene, kommet med synspunkter på fordeler som kan oppnås gjennom nordisk samarbeid på energiområdet. Medlemsforslag A 382/e ble fremsatt 22. desember 1972.

Etter utvalgets oppfatning er det så nær forbindelse mellom de tre medlemsforslag at de bør behandles under ett.

Av det som er nevnt i medlemsforslagene A 355/e og A 356/e, samt i remissuttalelsene, synes det å fremgå at et kontinuerlig samarbeid og utveksling av erfaringer mellom de nordiske land når det gjelder energipolitikk, er vel motivert.

Noen remissinstanser har anført, at opprettelsen av et samrådsorgan burde utstå inntil respektive land er kommet lengre i spørsmålet om utarbeidelse av nasjonal energipolitikk. Utvalget mener for sin del at det nærmest er gunstig at et samrådsorgan kan etableres før landene har fastlagt retningslinjer for sin nasjonale energipolitikk.

De nye elementer som har endret det energipolitiske bilde i Norden er olje- og gassforekomstene som er påtruffet på den norske og danske kontinentalsokkel, potensielle tilganger utenfor Nord-Norges kyst, samt importmulighetene via rørledninger fra Sovjet-samveldet, i første rekke naturgass, men på lengre sikt muligens endog olje. Disse omstendigheter åpner nye og fascinerende perspektiver. Det er imidlertid flere forhold som må klarlegges. På en rekke avgjørende punkter savnes ennå nødvendige fakta før beslutninger kan treffes. F. eks. er det overordentlig viktige spørsmål om ilandføring ikke avgjort. På den nordnorske kontinentalsokkel er det **hittil** ikke påvist olje eller gass.

Flere sentrale remissinstanser mener at på det nåværende tidspunkt er det ikke mulig eller passende å søke formulere konkrete forslag/eller retningslinjer for samarbeid om nordisk energipolitikk.

En vesentlig samarbeidsoppgave burde etter utvalgets oppfatning være å behandle de spørsmål som er fremsatt i medlemsforslaget A 356/e om nordisk samarbeid vedrørende rørledninger for olje og gass. En sammenknytning av naturgassledningene i Øst- og Vesteuropa over nordisk område kan være en hypotetisk mulighet såvel fra energipolitisk som handelspolitisk synspunkt, selv om forutsetningen herfor er vanskelig å bedømme på det nåværende tidspunkt.

I medlemsforslaget fremholdes at Nordels virksomhet ikke forutsettes berørt om et generelt energipolitisk samrådsorgan etableres. Da Nordel

er et godt eksempel på et betydningsfullt og fremgangsrikt nordisk samarbeid, deler utvalget denne oppfatning.

Det nordiske samarbeid om utnyttelse av atomenergien har hittil vært begrenset til et visst forskningsmessig samarbeid. Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål ivaretar kontakt og koordineringsforhold på myndighetenes side innen atomenergisektoren. Utvalget forutsetter at kontaktorganet ikke blir berørt av de foreslåtte samarbeidsorgan for energipolitikken.

Spørsmålet om dansk medlemskap i EF er en faktor som det må tas hensyn til, er berørt i medlemsforslaget A 355/e (Tillägget) og i noen remissuttalelser.

Det samarbeid som medlemsforslaget tar sikte på å oppnå er ikke bindende for de deltakende nordiske land og hindrer dem heller ikke i å ta hensyn til eventuelle andre forpliktelser. Spørsmålet om ulike former for EF-tilslutninger er etter utvalgets oppfatning ikke av betydning i nærværende sammenheng.

I Ministerrådets handlingsprogram er det bl. a. pekt på det samarbeid som man allerede har i Norden gjennom den virksomhet som drives av Nordel og det opprettede kontaktorgan for atomenergispørsmål. Dette samarbeid mener Ministerrådet bør fortsette.

Ministerrådet har besluttet at det skal opprettes et permanent industri- og energipolitisk utvalg som også skal ta seg av samrådsspørsmål innen energipolitikken.

Økonomisk utvalg vil gi sin tilslutning til opprettelsen av et permanent utvalg for industri- og energipolitikk. Det verdifulle samarbeid som i dag finner sted mellom forskjellige bransjeorganer på det energipolitiske felt bør fortsette. Utvalget anser det for hensiktsmessig at forskjellige nordiske samarbeidsorganer, f. eks. Nordel og Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål, blir representert i utvalget enten ad hoc eller mer permanent. Disse bør være representert på nordisk plan og ikke på nasjonalt for å holde utvalgets omfang på et rimelig nivå.

Økonomisk utvalg er enig med Ministerrådet i at man bør få klarlagt forutsetningene for et nordisk samarbeid vedrørende utbyggingen av rørledninger for gass innen det nordiske område, og vil understreke betydningen av at forutsetningene blir lagt frem snarest mulig.

Utvalget har med tilfredshet notert seg opplysningene i Handlingsprogrammet om at man på svensk side har erklært seg interessert i en studie av en gassledning fra Vestlandet og at det er en dansk og finsk interesse i å følge en slik utredning. Utvalget er videre enig i at nevnte utredning så langt det er mulig drives som et nordisk utredningsprosjekt.

I medlemsforslag A 382/e foreslås det at man bør undersøke mulighetene for å inngå en nordisk energipolitisk overenskomst som slutter seg til Helsingforsavtalens generelle bestemmelser.

Hensikten er å etablere en hensiktsmessig ramme for et utvidet samarbeid på energiområdet.

I en slik overenskomst skulle retningslinjer trekkes opp for samarbeid i spørsmål om felles utredninger, prognoser, opptreden på internasjonalt plan, samordnede energipolitiske tiltak og prosjekter. Likeledes skulle de organisatoriske rammer for energisamarbeidet fastlegges i overenskomsten.

Under henvisning til de positive erfaringer vedrørende de spesialavtaler som er sluttet i Norden, f. eks. om kultursamarbeid og transport-samarbeid, antar Ökonomisk utvalg at mulighetene for inngåelse av en overenskomst om energipolitisk samarbeid bør vurderes nærmere. Inngåelse av en avtale om samarbeid på miljøområdet synes nær forestående. Det fruktbringende Nordelsamarbeidet er også et motiv for å undersøke mulighetene for et utvidet energisamarbeid i Norden.

Utvalget mener at en nordisk energi-politisk overenskomst vil kunne fremme samarbeidet på energiområdet. Det er derfor ønskelig at Nordisk Ministerråd foranlediger at dette spørsmål utredes og at resultatet legges frem for hovedsamlingen i 1974.

Under henvisning til det som er nevnt ovenfor foreslår utvalget:

1. at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning medlemsforslagene A 355/e og A 356/e,
2. at Nordisk Råd vedtar følgende rekommandasjon:
Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utrede spørsmålet om en nordisk overenskomst om energipolitisk samarbeid og at resultatet av utredningen legges frem for Nordisk Råds hovedsamling i 1974.

Stockholm, den 17. januar 1973

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>Johannes Antonsson (c)</i>	<i>Anders Aune (A)</i>
<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>	<i>Arne Geijer (s)</i>
<i>Svend Haugaard (RV)</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)</i>	<i>Gunnar Helén (fp)</i>
<i>Eric Krönmark (m)</i>	<i>Olavi Lähteenmäki (Kok)</i>	<i>Ralph Lysholt Hansen (S)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Ib Stetter (KF)</i>	<i>V. J. Sukselainen (K)</i>
Formann		
<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>	<i>Kåre Willoch (H)</i>	<i>J. Fr. Øregaard (jvfl)</i>

Medlemsförslag

om laxfisket i Atlanten

(*Väckt av Erlendur Patursson*)

I den såkalte laksestrid er det som kjent skjedd det, at USA og Storbritannia har truet med å iverksette handelssanksjoner mot visse land, bl. a. Danmark og Færøyene, såfremt disse ikke følger den av USA og Storbritannia dikterte politikk på laksefiskets område. Man påberoper seg at laksebestanden er i fare — en påstand, som ikke kan sies å være vitenskapelig underbygget.

De nordiske land er rede til å drøfte alle nødvendige tiltak til fiskebestandenes, her under laksebestandens, bevarelse og opprettholdelse, men man bør vende seg mot og direkte protestere mot at stormakter som USA og Storbritannia truer små land med handelssanksjoner, såfremt de ikke følger den av disse dikterte fiskeripolitikk.

I henhold hertil stilles følgende forslag:

Nordisk Råd rekommanderer Nordiska ministerrådet — samtidig som det erklærer at de nordiske land er rede til å drøfte ethvert tiltak til fiskebestandens bevarelse og opprettholdelse — overfor regjeringene i USA og Storbritannia å protestere mot, at disse land truer andre land med handelssanksjoner, såfremt de ikke følger den av USA og Storbritannia dikterte fiskeripolitikk.

Kirkjubøur, 12. desember 1972

Erlendur Patursson (Tvfl)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag, som er behandlet av Nimannskomiteen på møte den 16. februar 1973 og av Økonomisk utvalg den 19. s.m.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslag A 383/e foreslås at Nordisk Ministerråd — samtidig som det erklærer at de nordiske land er rede til å drøfte ethvert tiltak til fiskebestandens bevarelse og opprettholdelse — skal protestere overfor regjeringene i USA og Storbritannia mot at disse land truer andre land med handelssanksjoner, såfremt de ikke følger den av USA og Storbritannia diktete fiskeripolitikk.

2. Utvalget

Medlemsforslag A 383/e har ikke vært sendt på remiss.

Spørsmålet om begrensning av garnfisket etter laks utenfor den nord-amerikanske kyst har vært drøftet mellom de berørte parter i Kommissjonen for fiske i det nordvestlige Atlanterhav (ICNAF). USA, Canada, de fleste vesteuropeiske land, Sovjet-Samveldet og Japan er representert i kommisjonen. Fiskere fra Danmark og Norge har vært meget interessert i det fisket det her dreier seg om.

Under kommisjonens møter i juni 1972 ble det truffet generelle vedtak om en gradvis nedtrapping av angjeldende laksefiske, som skal opphøre pr. 1. januar 1976. Dette er også akseptert av Danmark og Norge.

Under henvisning til de vedtak som er truffet av Kommissjonen for fiske i det nordvestlige Atlanterhav finner utvalget ingen grunn til å foreslå noen rekommandasjon.

Utvalget innstiller

at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning av medlemsfor-
slaget.

Oslo, den 19. februar 1973

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>Johannes Antonsson (c)</i>	<i>Anders Aune (A)</i>
<i>Hilmar Bausgaard (RV)</i>	<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>
<i>Arne Geijer (s)</i>	<i>Jóhann Hafstein (Sj)</i>	<i>Gunnar Helén (fp)</i>
<i>Eric Krönmark (m)</i>	<i>R. Lysholdt Hansen (S)</i>	<i>Olavi Lähteenmäki (Kok)</i>
<i>Poul Nyboe Andersen (V)</i>	<i>Jón Skaftason (F.)</i>	<i>Ib Stetter (KF)</i>
<i>Sture Palm (s)</i> Formann	<i>V. J. Sukselainen (K)</i>	<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>
<i>Kåre Willoch (H)</i>		<i>J. F. Øregaard (Jvfl)</i>

Medlemsförslag

om ökat nordiskt TV-samarbete

(Väckt av Tønnes Andenæs, Mauno Forsman, Gunnar Garbo, Poul Hartling, Svend Haugaard, Elsi Hetemäki, Karl-Erik Häll, Rune Jonsson, Osmo Kock, Ingemar Mundebo, Erlendur Patursson, Berte Rognerud, Karl Skytte, Per Olof Sundman och Folke Woivalin)

Samarbetet mellan de nordiska länderna på televisionens område har varit föremål för Nordiska rådets intresse allt sedan rådets tillkomst. I takt med utbyggnaden av televisionsverksamheten och tillväxten av antalet TV-mottagare har samarbetet på detta fält alltmera vuxit i betydelse. I dagens läge framstår strävandena att ge allmänheten i de nordiska länderna möjligheter att i vidgad omfattning ta del av televisionsutbudet från de övriga länderna som den kanske mest angelägna samarbetsuppgiften på det kulturella området. När det gäller att stärka banden och öka förståelsen mellan folken har massmedia, och särskilt televisionen, en väsentlig roll att fylla. Televisionens betydelse som förmedlare av kulturella och andra kontakter direkt mellan medborgarna i deras vardagsliv kan inte överskattas.

Nordiska rådet har alltsedan 1955 antagit ett flertal rekommendationer i syfte att få till stånd ett ökat televisionssamarbete mellan de nordiska länderna. I detta sammanhang skall endast erinras om de fyra rekommendationer med mera generell syftning i fråga om TV-samarbetet, vilka för närvarande är anhängiga i rådsarbetet, nämligen *rekommendation nr 12/1967* angående utvidgat TV-samarbete, *rekommendation nr 29/1970* angående TV-tekniskt samarbete, *rekommendation nr 20/1971* angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige och *rekommendation nr 16/1972* angående utbyggnad av det nordiska TV-samarbetet. Av dessa sammanfattar rekommendation nr 16/1972 de huvudmålsättningar som Nordiska rådet och dess kulturutskott uppställt i fråga om utbyggnaden av det nordiska televisionssamarbetet, medan rekommendation nr 20/1971 tar upp en viktig delmålsättning, nämligen tillgodoseendet av de språkliga minoriteternas behov av fullgott televisionsutbud på modersmålet.

Vid 20:e sessionen 1972 rekommenderades regeringarna att om möjligt före den 1 januari 1973 lägga fram förslag till en effektiv utbyggnad av det nordiska TV-samarbetet. Undertecknade konstaterar med stor tillfredsställelse att två särskilda utredningar rörande det fram-

tida televisionssamarbetet mellan de nordiska länderna framlagts under år 1972, den ena av en av radiocheferna tillsatt kommitté ("Radio-TV i Norden. Utvecklingsperspektiv") och den andra av en arbetsgrupp för nordiskt TV-samarbete, vilken arbetat under ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete ("Nordiskt TV-samarbete", *NU* 1972: 7). På basen av sistnämnda utredning har Nordiska ministerrådet den 11 december 1972 fattat beslut om att prioritera överföring och återutsändning av grannlandsprogram högst vid den fortsatta utbyggnaden av televisionssamarbetet, att den tekniska utbyggnaden bör baseras på traditionell eterdistribution kombinerad med kabeldistribution samt att omfånget av den tekniska utbyggnaden, dess finansiering och andra praktiska frågor rörande utbyggnaden skall utredas ytterligare i samarbete mellan ministerrådet och radiobolagen.

Mot bakgrund av det omfattande utredningsarbete som nedlagts och den positiva vilja till praktiskt handlande som uttryckts från ministerrådets sida anser vi att tiden nu är mogen att skrida från det nödvändiga förarbetets till de påtagliga åtgärdernas stadium inom det nordiska televisionssamarbetet. Under år 1973 bör man kunna fatta konkreta beslut om ökat televisionsutbyte på kort sikt och fastställa riktlinjer för utbyggnaden av samarbetet på längre sikt.

Vid utformningen av denna praktiska politik bör enligt vår mening följande målsättningar uppställas:

Det framgår av det framlagda utredningsmaterialet, att omkring 6 miljoner av de 22 miljonerna invånare i Norden är bosatta i områden, där det redan nu är möjligt att med enkla tekniska hjälpmedel ta in ett eller flera nordiska grannlandsprogram på TV-mottagarna. Det framstår som en utomordentligt viktig samarbetsuppgift för de nordiska länderna att tillse, att en allt större del av invånarna i Norden får möjlighet att ta in TV-program direkt från ett eller helst flera av de nordiska grannländerna.

Parallellt med åtgärderna för att öka sebarheten för grannlandsprogram bör man utreda och överväga åtgärder i syfte att åstadkomma ökad samnordisk distribution och produktion av TV-program. I detta avseende föreligger flera olika lösningsmodeller. En ökning av den nuvarande Nordvisionsverksamheten är den möjlighet som här ligger närmast till hands. En annan möjlighet, som i flera sammanhang (senast i medlemsförslag *A 314/k*) diskuterats inom Nordiska rådet, är tillskapande av en särskild nordisk TV-institution (Nord-TV). En sådan institution skulle ha till uppgift att välja och samordna utsändning via redan befintliga sändningsnät, av nationella produktioner i grannländerna samt få resurser att producera egna program. I ett längre perspektiv skönjer man möjligheten att låta denna nordiska TV-institution få disponera över ett eget sändningsnät. Den här skisserade nordiska TV-institutionen borde tillerkännas en tillräckligt själv-

ständig ställning och få ett eget styrande organ, lämpligen sammansatt av medlemmar utsedda av Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet.

Man bör vidare skyndsamt klarlägga de tekniska och ekonomiska aspekterna på en utbyggnad av en under samhällelig kontroll bedriven kabel-TV i Norden. Gemensamma regler för denna utbyggnad och för den allmänna politiken när det gäller anläggning av kabeltelevisionsnät bör utarbetas. De olika kabel-TV-anläggningarna bör knytas samman på ett sätt som gör det möjligt att distribuera största möjliga antal nordiska program på alla anläggningar.

De problem som kan uppstå på det juridiska området, särskilt när det gäller programansvarighet, bör lösas genom ömsesidiga överenskommelser eller ändrad lagstiftning. En samnordisk lösning av frågan om upphovsmännens ersättningskrav bör kunna uppnås genom förhandlingar mellan berörda parter.

Möjligheterna att ta in ljudradioprogram från andra nordiska länder har i och med övergången till ultrakortvågssändningar starkt försämrats. Det framstår därför som en synnerligen angelägen uppgift att utan dröjsmål få till stånd ökade möjligheter för nordiskt utbyte även på ljudradios område.

Slutligen vill vi framhålla, att det enligt vår mening är av största vikt att ge samarbetet på televisionens och ljudradios område mellan de nordiska länderna en klart förpliktande formell grundval. Detta kan bäst ske genom att man i det nordiska kulturavtalet inrycker särskilda stadganden om samarbete på televisionens och ljudradios område.

Med hänvisning till de ovan anförda synpunkterna får vi hemställa

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt

1. vidtaga åtgärder för att öka sebarheten av grannländernas TV-program i de nordiska länderna,
2. vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av samnordisk distribution och produktion av TV-program och överväga möjligheterna att inrätta en särskild nordisk TV-institution för detta ändamål,
3. utreda de tekniska, ekonomiska och juridiska aspekterna på utbyggnad av kabel-TV-verksamhet i Norden,
4. vidtaga åtgärder för att åstadkomma en överenskommelse mellan berörda parter när det gäller upphovsmännens ersättningsanspråk vid återutsändning av TV-program i annat nordiskt land, samt utreda de ansvarsrättsliga och andra juridiska problem som kan uppstå, i syfte att nå fram till en snabb lösning,

5. vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna att ta in ljudradio-program från de nordiska grannländerna,
6. i samverkan med Nordiska rådet överväga en komplettering av det nordiska kulturavtalet med särskilda stadganden om samarbete på televisionens och ljudradions område.

Helsingfors den 5 februari 1973

Tønnes Andenæs (A) Mauno Forsman (Sd) Gunnar Garbo (V)
Poul Hartling (V) Svend Haugaard (RV) Elsi Hetemäki (Kok)
Karl-Erik Häll (s) Rune Jonsson (s) Osmo Kock (Skdl)
Ingemar Mundebo (fp) Erlendur Patursson (Tvfl) Berte Rognerud (H)
Karl Skytte (RV) Per Olof Sundman (c) Folke Woivalin (AS)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om ökat nordiskt tv-samarbete. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 17 februari 1973 och den 19 februari 1973.

I ärendets behandling i utskottet deltog den 17 februari 1973 kulturminister Niels Matthiasen, Danmark, och kirke- och undervisningsminister Anton Skulberg, Norge. Vid behandlingen den 19 februari 1973 deltog kulturminister Niels Matthiasen, Danmark, undervisningsminister Ulf Sundqvist och minister Marjatta Väänänen, Finland, samt statsrådet Ingvar Carlsson, Sverige.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att skyndsamt dels vidtaga olika åtgärder för att förverkliga ett ökat televisions- och ljudradiosamarbete mellan de nordiska länderna, dels utreda och överväga vissa med denna utbyggnad sammanhängande frågor.

2. Utskottet

Utskottet konstaterar inledningsvis, att medlemsförslaget om ökat nordiskt tv-samarbete har väckts av ett antal medlemmar i kulturutskottet mot bakgrunden av de diskussioner som under slutet av år 1972 och början av innevarande år förts inom utskottet rörande utbyggnaden av det nordiska televisionssamarbetet, en fråga som kulturutskottet bedömer som den för närvarande viktigaste nordiska samarbetsuppgiften på det kulturella området. De nämnda överläggningarna inom utskottet har aktualiserats av de utredningar, som från radiobolagens och ministerrådets sida lagts fram under hösten 1972 och av det beslut som Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) i december fattat rörande utformningen av det framtida nordiska televisionssamarbetet. Förslagsställarnas mening, vilken delas av utskottet, är att man under år 1973 bör skrida till konkreta åtgärder för att öka televisionsutbytet mellan de nordiska länderna på kort sikt och att riktlinjerna för ett väsentligt vidgat tv-samarbete på längre sikt samtidigt bör kunna dras upp.

Utskottet önskar understryka vikten av att Nordiska rådet i detta

betydelsefulla skede ger uttryck för sin aktiva vilja att föra utvecklingen framåt på ett område, som i hög grad berör den stora allmänheten i de nordiska länderna. Utskottet finner sålunda anledning att för egen del tillstyrka en rådsrekommendation om ökat nordiskt tv-samarbete. Denna rekommendation bör enligt utskottets mening dels innebära en uppmaning till aktivt handlande, dels innehålla ett ståndpunktstagande till målsättningarna för den konkreta utformningen av det kommande utvidgade tv-samarbetet mellan de nordiska länderna. Bägge dessa moment har beaktats i förslagsställarnas rekommendationstext.

Utskottet vill i korthet dröja vid de målsättningar som förslagsställarna uppställt för utbyggnaden av tv-samarbetet.

Den konferens kring det nordiska televisionssamarbetet, som kulturutskottet anordnade i Köpenhamn i oktober 1971, markerade i viktiga avseenden en vändpunkt i de långvariga strävandena att åstadkomma ett fastare nordiskt samarbete på televisionens område. Förhandlingarna vid denna konferens gav nämligen tydligt vid handen, att en positiv utveckling av förutsättningarna för en utbyggnad av tv-samarbetet i Norden har ägt rum sedan föregående tv- och radiokonferens, som hade hållits på Biskops-Arnö 1966. Efter konferensen i Köpenhamn stod det klart, att de tekniska medlen för att få till stånd ökat tv-utbyte står till förfogande och att upphovsrättsfrågorna kan lösas förhandlingsvägen. Den vidare utbyggnaden av tv-samarbetet visade sig sålunda vara beroende av den politiska viljan till åtgärder och ekonomiska satsningar hos parlamenten, regeringarna och radioföretagen. Mot denna bakgrund antog Nordiska rådet vid tjugonde sessionen sin rekommendation om utbyggnad av det nordiska tv-samarbetet (*rek. nr 16/1972*).

Rådsrekommendationen från 1972 avsåg förslag till åtgärder efter alla de tre huvudlinjer som kan följas vid utbyggnaden av det nordiska tv-samarbetet, nämligen ökning av det nordiska inslaget i de nationella tv-sändningarna (nu framför allt förverkligat inom ramen för Nordvisionen), samnordisk produktion och distribution av tv-program samt ökade möjligheter att direkt ta in grannländernas tv-program.

Med utgångspunkt i denna rekommendation har Nordiska ministerrådet föranställt sin tidigare nämnda utredning och i december 1972 fattat beslut om att prioritera den sistnämnda av de tre omtalade utbyggnadsmodellerna, d. v. s. överföring och utsändning av grannlandsprogram, högst vid den fortsatta utbyggnaden av televisionssamarbetet i Norden. Ministerrådet har även skridit till åtgärder för att förverkliga denna målsättning, i och med att man i samverkan med radioföretagen den 5 februari 1973 har tillsatt en kommitté med uppgift att om möjligt före den 1 november 1973 framlägga en första rapport om förslag till åtgärder för att öka möjligheterna att ta in tv-program från de nordiska grannländerna. Kulturutskottet önskar i detta sammanhang uttala sin tillfredsställelse över den positiva vilja till åtgärder som visats från

ministerrådets sida. Den första punkten i förslagsställarnas rekommendationstext innebär således en uppmaning till fortsatt aktivt arbete på denna linje.

Utskottet finner emellertid, att det inte föreligger skäl att avstå från de två andra målsättningar, som ingick i rekommendation nr 16/1972, nämligen ökning av de nordiska inslagen i de nationella tv-sändningarna (därunder främst Nordvisionen) och samnordisk distribution och produktion av tv-program. Cheferna för de nordiska radioföretagen har nyligen tillsatt en kommitté med uppgift att utreda förutsättningarna för en utbyggnad av Nordvisionssamarbetet (med alternativa utbyggnadsnivåer på 25, 50 och 75 %). Det vill därför synas att denna samarbetsform står inför ett nytt utvecklingsskede. Av denna anledning finner utskottet, i likhet med förslagsställarna, att man i en rådsrekommendation om ökat nordiskt tv-samarbete icke har anledning att särskilt nämna en ökning av de nordiska inslagen i de nationella sändningarna. Däremot finner utskottet att den i medlemsförslaget föreslagna uppmaningen till åtgärder och överväganden i syfte att åstadkomma samnordisk distribution och produktion av tv-program, eventuellt under ledning av en särskild nordisk tv-institution (NORD-TV), bör inryckas i den föreslagna rekommendationen. Utskottet understöder således en skrivning i enlighet med punkt 2 i förslagsställarnas rekommendationstext.

När det gäller den tekniska utbyggnad av sändningsnäten, som bl. a. överföring och utsändning av grannlandsprogram förutsätter, finner utskottet, att den modell som Nordiska ministerrådet förordat, d. v. s. en kombination av traditionell eterdistribution och kabelspridning, utan tvivel är lämplig. Utskottet vill dock understryka, att en skyndsamt utredning av problematiken kring en under samhällelig kontroll bedriven kabel-tv-verksamhet i Norden bör företagas. Denna utredning bör omfatta såväl kabel-tv:s användning vid tekniskt genomförande av vidgat nordiskt tv-samarbete som de allmänna riktlinjerna för utbyggnad av kabeltelevisionenät. Kabeltelevisionens frammarsch har redan medfört och kommer inom en nära framtid att ytterligare aktualisera ett behov av klart formulerade regler för verksamheten. Detta kräver med nödvändighet ett ställningstagande från samhällets sida. Det är kulturutskottets uppfattning, att de nordiska länderna bör sträva till att utforma denna politik efter gemensamma grundprinciper.

Utskottet finner anledning att instämma i förslagsställarnas uppfattning, att de juridiska problemen vid utbyggnad av tv-samarbetet i Norden och frågan om upphovsmännens ersättningsanspråk bör föras till en snabb lösning. Radioföretagen har i detta avseende, liksom när det gäller lösandet av de tekniska problemen, visat prov på positiv vilja till åtgärder i och med att arbetsgrupper tillsatts med uppgift att inom år

1973 framkomma med förslag till konkreta åtgärder på dessa delområden.

Förslagsställarna har även tagit upp frågan om förbättrade möjligheter att ta in ljudradioprogram från andra nordiska länder. Detta spörsmål faller formellt utom ramen för en rekommendation om ökat nordiskt tv-samarbete. Utskottet har emellertid bedömt frågan vara av så stor betydelse, att en punkt om vidgade möjligheter att ta in grannlandsprogram i ljudradion väl försvarar sin plats i den rekommendation som åsyftas.

Utskottet delar förslagsställarnas uppfattning, att särskilda stadganden om samarbete på televisionens och ljudradions område bör inryckas i det nordiska kulturavtalet. Det är utskottet bekant, att denna tanke även dryftats inom ministerrådets organ under det utredningsarbete som utförts beträffande televisionssamarbetet.

Av det ovan anförda framgår, att kulturutskottet omfattar medlemsförslaget om ökat nordiskt tv-samarbete. Utskottet får därför hemställa,

att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt

1. vidtaga åtgärder för att öka sebarheten av grannlänternas tv-program i de nordiska länderna,
2. vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av samnordisk distribution och produktion av tv-program och överväga möjligheterna att inrätta en särskild nordisk tv-institution för detta ändamål,
3. utreda de tekniska, ekonomiska och juridiska aspekterna på utbyggnad av kabel-tv-verksamhet i Norden,
4. vidtaga åtgärder för att åstadkomma en överenskommelse mellan berörda parter när det gäller upphovsmännens ersättningsanspråk vid återutsändning av tv-program i annat nordiskt land, samt utreda de ansvarsrättsliga och andra juridiska problem som kan uppstå, i syfte att nå fram till en snabb lösning,
5. vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna att ta in ljudradioprogram från de nordiska grannlänternas,

6. i samverkan med Nordiska rådet överväga komplettering av det nordiska kulturavtalet med särskilda stadganden om samarbete på televisionens och ljudradions område.

Oslo den 19 februari 1973

Tønnes Andenæs (A)

Mauno Forsman (Sd)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Guttorm Hansen (A) Jørgen Peder Hansen (S)

Förman

Poul Hartling (V)

Elsi Hetemäki (Kok)

Tage Johansson (s)

Ingemar Mundebo (fp)

Berte Rognerud (H)

Anna-Greta Skantz (s)

Karl Skytte (RV)

Per Olof Sundman (c)

Folke Woivalin (AS)

Medlemsförslag

om integrationen av de nordiska byggmarknaderna

(Väckt av Arne Geijer och Knut Johansson)

I ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1) ingår förslag om en integration av de nordiska byggmarknaderna. Att möjliggöra en sådan integration är en uppgift, som är lika omfattande och svår som den är önskvärd och nödvändig.

Ministerrådet har ansett att det behövs ett särskilt organ, som skall koordinera och genomföra samarbetet på detta område. Enligt förslaget skulle kommittén vara en renodlad ämbetsmannakommitté. För att få ett snabbt och användbart resultat av samarbetet är det emellertid nödvändigt att förstärka kommittén med personer, som har praktiska erfarenheter av de mångskiftande problem som uppstår när de nordiska byggmarknaderna skall integreras. Alla berörda parter bör därför bli representerade i kommittén.

De arbetsuppgifter, som upptagits i ministerrådets prioriteringslista, är angelägna och viktiga att få genomförda. Men listan bör kompletteras med ytterligare några punkter. Det kan här endast bli fråga om en uppräkningslista av några problemområden, vilka bör närmare undersökas.

En samordning av kraven på arbetskraftens utbildning för olika arbetsuppgifter och en samordning av rekrytering och utbildning till byggyrken i de nordiska länderna är angelägen.

Kartellavtal över gränserna i Norden och andra konkurrensbegränsande åtgärder behöver kartläggas och elimineras i syfte att garantera en effektiv och rationell produktion och distribution.

Byggföretagen i Norden bör ställas inför samordnade krav vad gäller teknisk och finansiell kompetens. Målet bör vara att auktorisera seriösa företag, som är inställda på att arbeta enligt regler och förordningar i det land där arbetet utförs. Samhället bör skydda sig självt, de anställda och de seriösa företagen från företag, som saknar teknisk och finansiell kompetens och som inte har för avsikt att uppfylla arbetsmarknadsmässiga och andra krav, som gäller i det land där arbetet utföres.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får vi föreslå att Nordiska rådet i sitt yttrande över ministerrådets berättelse C 1 beslutar intaga följande:

Handlingsprogrammet. Ökad integration av de nordiska byggmarknaderna

Det organ som skall koordinera och genomföra en ökad integration av de nordiska byggmarknaderna utformas som en samarbetskommitté med representanter för alla berörda parter för att tillföra arbetet praktiska erfarenheter av de många skiftande problem, som uppstår när byggföretagen skall arbeta över gränserna.

Prioriteringslistan över arbetsuppgifter kompletteras med följande problemområden:

- en samordning av kraven på arbetskraftens utbildning för olika arbetsuppgifter samt av rekrytering och utbildning till byggyrkena,
- en kartläggning och eliminering av kartellavtal över gränserna i Norden och andra konkurrensbegränsande åtgärder i syfte att garantera en effektiv och rationell produktion och distribution,
- samordnade krav vad gäller teknisk och finansiell kompetens för byggföretagen i Norden, syftande till auktorisering av seriösa företag, som är inställda på att arbeta enligt regler och bestämmelser i det land där arbetet utförs.

Stockholm den 12 februari 1973

Arne Geijer (s)

Knut Johansson (s)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet, meddelanden om rekommendation nr 22/1972 angående nordiskt tekniskt och industriellt samarbete och A 391/e: medlemsförslag om integrationen av de nordiska byggmarknaderna

(Se sak C 1: Bilaga 7)

Regeringsförslag

om nordisk kommunal rösträtt och valbarhet

(Väckt av Finlands regering)

I de nordiska länderna har under de senaste åren varit före och delvis även avgjorts frågan om möjlighet att även för de medborgare av vederbörande land, som är bosatta utomlands, ordna möjlighet att rösta vid allmänna val. Det har också framförts, att i landet bosatta utlänningar skulle erhålla sådan rätt. Sålunda väcktes vid Sveriges riksdag år 1968 en motion härom.

I Finland har migrantdelegationen nu tagit initiativ till att åt nordiska medborgare, bosatta i annat nordiskt land, borde ges rösträtt och även valbarhet vid kommunala val i sistnämnda land. Detta har i initiativet motiverats särskilt med synpunkter som stöder sig på arbetskraftens obehindrade rörelser i de nordiska länderna och på den i det nordiska samarbetet godtagna målsättningen. Enligt delegationens åsikt borde saken upptagas till behandling i Nordiska rådet, på grund av vars rekommendationer nödiga revisioner av lagstiftningen i de nordiska länderna skulle kunna förverkligas.

Om initiativet har införskaffats utlåtanden av vederbörande finska myndigheter och samfund, vilka i allmänhet understött detsamma.

Med hänvisning till ovanstående får Finlands regering härmed anhålla om Nordiska rådets yttrande om Finlands migrantdelegations initiativ, som berör bringande i kraft av en av nationalitet oberoende kommunal rösträtt och valbarhet.

Helsingfors den 28 juni 1972

Mauno Koivisto

Statsministerns ställföreträdare,
finansminister

*TILLÄGG***Skrivelse från migrantdelegationen till den finska regeringen rörande nordisk kommunal rösträtt och valbarhet¹**

Migrantdelegationen får med stöd av sitt den 10.9.1971 fattade beslut värdsamt hemställa, att statsrådet måtte vidtaga följande åtgärder för att förverkliga en av nationalitet oberoende nordisk kommunal rösträtt och valbarhet.

1. Statsrådet skulle förelägga Nordiska rådet förslag om att rådet måtte upptaga till behandling förverkligandet av en nordisk kommunal rösträtt.

2. Statsrådet skulle förelägga Nordiska rådet förslag om att rådet måtte upptaga till behandling förverkligandet av en nordisk kommunal valbarhet.

Migrantdelegationens ovan anförda framställningar har beretts av en inom delegationen under ordförandeskap av överdirektör Jussi Linnamo verkande sektion för medborgerliga rättigheter, åt vilken delegationen vid sitt sammanträde 30.3.1971 gav i uppdrag att utreda de frågor, som sammanhänger med förverkligandet av en nordisk kommunal rösträtt.

Frågan om utlandsfinnarnas rösträtt i statliga val kommer sannolikt inom en nära framtid att avgöras i enlighet med ett av kommittén för översyn av val- och partilagstiftningen framlagt förslag sålunda, att en utomlands bosatt persons rösträtt i statliga val bevaras så länge som han är finsk medborgare oberoende av hans boningsort. Denna kommitté intog en avvisande hållning till bibehållandet av den kommunala rösträtten efter flyttning till annat land och förordade i stället en av nationalitet oberoende nordisk kommunal rösträtt.

Kravet om en nordisk kommunal rösträtt bör anses befogat, då man beaktar arbetskraftens obehindrade rörlighet mellan de nordiska länderna samt de i det nordiska samarbetet allmänt accepterade målsättningsarna. Förvärvandet av kommunal rösträtt är emellertid inte en tillräcklig förutsättning för samhälleligt deltagande, emedan valbarheten skulle saknas. I synnerhet valbarheten skulle öka invandrarnas samhällspolitiska intresse och ge invandrarna en reell möjlighet att påverka det kommunala beslutsfattandet. I detta nu måste en politiskt aktiv invandrare byta medborgarskap för att kunna ställa upp som kandidat.

¹ *Skrivelsen översatt från finska.*

Förverkligandet av en av nationalitet oberoende nordisk kommunal rösträtt och valbarhet skulle på ett avgörande sätt öka de i Sverige bosatta finska medborgarnas möjligheter att inverka på sin boningskommuns utbildnings-, hälsovårds-, bostads-, fritids- m. fl. förhållanden, av vilka deras anpassning och trivsel är direkt avhängiga. Även om förvärvandet av kommunal rösträtt och valbarhet uppenbarligen inte skulle öka finnarnas i Sverige beredvillighet att återvända till Finland bör det emellertid i gengäld konstateras, att dessa rättigheter sannolikt vore ägnade att minska intresset för byte av medborgarskap. Dessutom kommer bevarandet av rösträtten i statliga val att bidra till att upprätthålla banden med Finland.

Som villkor för erhållande av kommunal rösträtt och valbarhet borde i fråga om medborgare i de nordiska länderna krävas att vederbörande under relativt kort tid varit införd i befolkningsregister. På motsvarande sätt fordras ju mantalsskrivning såsom landets medborgare för att en utlänning, som beviljats finskt medborgarskap, skall kunna få rösträtt i statliga val.

Enligt migrantdelegationens uppfattning borde man inte förverkliga den kommunala rösträtten och valbarheten genom bilaterala överenskommelser, utan saken borde upptagas till behandling i Nordiska rådet, i enlighet med vars rekommendationer samtliga nordiska länder sedan ömsesidigt skulle ändra sina nationella lagar så, att det bleve möjligt för de nordiska ländernas medborgare att, då de är bosatta i annat nordiskt land, delta i kommunala val i ifrågavarande land. För Finlands vidkommande skulle detta förutsätta åtminstone ändring av 15 § 2 momentet i kommunallagen (624/48) samt därjämte eventuella ändringar i den kommunala vallagen (49/64) samt grundlagsändring.

Helsingfors den 10 november 1971

Martti Viitanen

Ordförande

Timo Filpus
Generalsekreterare

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 1015).

BILAGA 2, Sammandrag av finska remissyttranden över migrantdelegationens förslag (se supplementband, s. 1041).

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över regeringsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist regeringsforslag om nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 8. januar 1973 i Stockholm og den 19. og 20. februar 1973 i Oslo.

I mødet den 19. februar 1973 deltog justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitieminister Matti Louekoski og inrikesminister Heikki Tuominen, begge Finland, stats- og justitsminister Olafur Johannesson, Island, statsråd Petter M. Koren og statsråd Johan Skipnes, begge Norge, samt statsrådet Carl Lidbom og statsrådet Eric Holmqvist, begge Sverige.

Regeringsforslaget er fremsat af Finlands regering, der anmoder om Nordisk Råds udtalelse om et forslag fra Finlands migrantdelegation, hvorefter der i de nordiske lande bør gennemføres en af nationalitet uberoende kommunal stemmeret og valgbarhed.

Regeringsforslaget henviser til migrantdelegationens henvendelse, som særlig støttes på hensynet til arbejdskraftens frie bevægelighed mellem de nordiske lande og den i det nordiske samarbejde accepterede målsætning. Regeringen oplyser samtidig, at finske myndigheder og organisationer har udtalt sig om forslaget og i almindelighed understøtter dette.

Nordisk Råd har indhentet remissytringer om forslaget fra myndigheder og organisationer i Danmark, Island, Norge og Sverige. En del af udtalelserne støtter forslaget, medens andre går imod dette. I forbindelse med den endelige betænkning vil man redegøre nærmere for remissytringerne.

Udvalget vil fortsætte behandlingen af regeringsforslaget og herunder eventuelt drøfte dette med sagkyndige og repræsentanter for indvan-

drennes organisationer. Man vil stræbe efter, at behandlingen kan være tilendebragt inden 21. sessions 2. samling i efteråret 1973.

Dette anmelder man herved for rådet.

Oslo, den 20. februar 1973

Erik Adamsson (s) *Poul Dam (SF)* *Carl-Henrik Hermansson (vpk)*

Allan Hernelius (m) *Osmo Kock (Skdl)* *Tellervo M. Koivisto (Sd)*

Matthias A. Mathiesen (Sj) *Timo Mäki (Kok)* *Orla Møller (S)*

Arne Nilsen (A) *Helge Seip (FNV)* *Erland Steenberg (Sp)*

Knud Thestrup (KF)

Formand

Berättelse**rörande det nordiska samarbeidet**

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Ministerråd har den ære, ifølge artikkel 59 i den reviderte samarbeidsavtale av 23. mars 1962, å levere Ministerrådets rapport om nordisk samarbeid til Nordisk Råds 21. sesjon.

Oslo i desember 1972

For Nordisk Ministerråd

Hallvard Eika

Harald Synnes

Innhold

	Sid:
Innledning	698
Kapittel I. Handlingsprogram for industri-, energi-, regional- og miljøpolitikk	699
Innledning	699
Industri- og energipolitikk	701
Regionalpolitikk	707
Miljøvern	712
” II. Juridisk samarbeid	717
” III. Kulturelt samarbeid	729
” IV. Sosialpolitisk samarbeid	752
” V. Økonomisk samarbeid	758
” VI. Samarbeid på transportområdet	763
” VII. Samarbeid om miljøvern	769
” VIII. Bistand til utviklingslandene	771
” IX. De nordiske lands forhandlinger og avtaler med EF	779
a) Danmark	
b) Finland	
c) Island	
d) Norge	
e) Sverige	
” X. Organisasjonsmessige forhold	782
a) Ministerrådet	
b) Stedfortrederkomitéen (Embetsmannskomiteén)	
c) Ministerrådets sekretariat	
d) Rettsstillingen for nordisk ansatt personale	
e) Nordiske institusjoner	

Innledning

I Ministerrådets rapport til Nordisk Råds 20. sesjon ble det gitt en forholdsvis fullstendig oversikt over det nordiske samarbeid på de områder som nevnes i Helsingforsavtalen samt på andre viktige felter som miljøvern, bistand til utviklingslandene og narkotikaproblemene.

I denne rapport har en begrenset omtalen av det pågående samarbeid til en kort redegjørelse for siste års virksomhet. På bakgrunn av de uttalelser som ble avgitt av Nordisk Råd under sesjonen i Helsingfors og de vedtak som samtidig ble truffet i Ministerrådet, har arbeidet i det forløpne år i vesentlig grad vært konsentrert om å legge opp et program for videreføringen av det nordiske samarbeidet med konkrete arbeidsoppgaver, prioritering av oppgavene og tidsplaner for gjennomføringen. Det er redegjort nærmere for handlingsprogrammet i kapittel I.

En annen hovedoppgave har vært å bygge opp et organisasjonsmessig apparat for å føre arbeidet videre. En redegjørelse for arbeidet med dette gis i kapittel X.

De nordiske land har i 1972 ført forhandlinger med De europeiske fellesskap. Resultatet av disse forhandlinger er behandlet i kapittel IX. Ministerrådet anser at en vesentlig oppgave i tillegg til gjennomføringen av handlingsprogrammet blir å klarlegge problemer for det nordiske samarbeid som vil følge av de forskjellige tilknytningsformer de nordiske land får til Fellesskapene.

Kapittel I

Handlingsprogram för industri-, energi-, regional- och miljöpolitik

Inledning

Vid Nordiska ministerrådets första möte i Helsingfors den 8 september 1971 dryftades möjligheterna att utvidga det nordiska samarbetet särskilt beträffande miljövård, narkotikaproblem, transportfrågor och industripolitik.

Från regeringshåll framfördes vid Nordiska rådets 20:e session i Helsingfors 1972 förslag om upprättandet av ett handlingsprogram med konkreta förslag till gemensamma åtgärder för att stärka och utveckla det nordiska samarbetet inom främst näringspolitiken och miljöpolitiken.

Mot bakgrund av dessa uttalanden uppmanade Nordiska rådet ministerrådet att snarast upprätta ett handlingsprogram. Med anledning härav fattade ministerrådet vissa beslut den 23 februari 1972.

I fråga om närings- och regionalpolitiken fick ekonomiska samlagsutskottet i uppdrag att som ett första led i arbetet snarast upprätta en förteckning över samlagsprojekt som två eller flera länder kunde vara beredda att fullfölja. Utskottet skulle göra en preliminär bedömning av möjligheterna att genomföra projekten och av finansieringsfrågor i samband härmed.

När det gäller åtgärder inom miljöpolitiken beslöt ministerrådet, att förslag särskilt skulle utarbetas till en nordisk miljöskyddskonvention och till åtgärder i anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 3/1972 angående vissa luftföroreningar. Vidare beslöts, att möjligheterna skulle undersökas för ytterligare samlagsåtgärder i syfte att förbättra den yttre miljön och arbetsmiljön. Åt ämbetsmannakommittén uppdrogs att lägga fram förslag hur arbetet med ett handlingsprogram skulle bedrivas.

Sedan frågorna beretts i särskilt tillsatta arbetsgrupper och inom ämbetsmannakommittén och ekonomiska samlagsutskottet behandlades handlingsprogrammet vid samlagsministrarnas möte i Oslo den 19 juni 1972. Det förelåg enighet om att programmet skulle omfatta dels projekt som regeringarna var ense om att genast sätta igång eller där samarbete redan påbörjats, dels projekt som skulle utredas närmare innan konkreta beslut fattades. De olika utskotten och kommittéerna fick i uppdrag att under hösten lägga fram utkast till handlingsprogram i enlighet härmed.

Vid det nordiska statsministermötet i Oslo den 1 september 1972 informerades de deltagande ministrarna om läget i arbetet på handlingsprogrammet. De konstaterade att regeringarna i enlighet med Nordiska rådets uppmaning var i färd med att utarbeta ett konkret handlingsprogram för det nordiska samarbetet.

Underutskotten och kommittéerna har därefter presenterat sina förslag i olika rapporter.

Förslagen har sedan behandlats inom ämbetsmannakommittén och ekonomiska samsarbetsutskottet och sammanställts till ett enhetligt handlingsprogram.

Samarbetsministrarna har behandlat programmet vid möten den 13 oktober och den 14 november 1972.

Nordiska rådet har fått tillfälle att lämna synpunkter på handlingsprogrammet bl. a. vid de möten som hållits den 18—21 november, i vilka rådet representerats av presidiet och ekonomiska och socialpolitiska utskotten samt regeringarna av bl. a. statsministrarna och samsarbetsministrarna.

Mot bakgrund av det här redovisade förberedelsearbetet har samsarbetsministrarna vid sitt möte i Stockholm den 11 december 1972 fastställt det handlingsprogram för det nordiska samarbetet som återges i det följande.

Programmet omfattar åtgärder på följande områden: industripolitik, bl. a. upprättande av en nordisk fond för teknologi och industriell utveckling, regionalpolitik och miljöpolitik, inklusive ingåendet av en nordisk miljöskyddsöverenskommelse.

Programmet innefattar dels beslut om omedelbart iverksättande av vissa konkreta projekt, dels beslut om fortsatt utredningsarbete på vissa områden. Med hänsyn till den korta tid som stått till buds för att utarbeta programmet och den osäkerhet som under stor del av denna tid rått beträffande formerna för de nordiska ländernas förhållanden till den utvidgade europamarknaden är det naturligt att åtskilliga av projekten i handlingsprogrammet har karaktären av beslut om fortsatt utredning. I möjligaste mån har dock angetts tidsramar då utredningarna skall vara slutförda.

Handlingsprogram har utarbetats också på lagstiftnings-, kultur- och transportområdena. Dessa program presenteras i kapitel II, III och VI. Det föreligger vidare enighet om att en kontinuerlig översyn av handlingsprogrammet skall ske. Vissa av de projekt som i denna rapport upptas för fortsatt utredning kan således vid tiden för nästa rapport ha förts vidare så långt att beslut om genomförande är möjligt.

För att följa upp genomförandet av handlingsprogrammet och främja nya initiativ har ministerrådet beslutat upprätta vissa permanenta samsarbetsorgan.

Industri- og energipolitikken

Ministerrådet er enig om at et utvidet samarbeid skal søkes oppnådd særlig på følgende områder innen industri- og energipolitikken:

1. Teknisk forskning og utvikling.
2. Materialprøvnings og kontroll.
3. Integrasjon av de nordiske byggemarkeder.
4. Olje og gass.

Programmet omfatter dels samarbeidsprosjekter som kan igangsettes umiddelbart, dels planer for et fortsatt utredningsarbeid med angivelse av tidsfrister for fremlegging av utredningsresultatene på de forskjellige områder.

1. *Nordisk fond for teknologi og industriell utvikling*

Innen teknisk forsknings- og utviklingsarbeid kreves ofte betydelig innsats av kvalifisert personell og kostbar utrustning for at gode resultater skal nås raskt av hensyn til den internasjonale konkurransen. Da dette i nordisk målestokk kan dreie seg om store prosjekt, bør forholdene legges til rette for et samarbeid over landegrensene.

På denne bakgrunn har Ministerrådet besluttet at det opprettes et nordisk fond for teknologi og industriell utvikling.

Ministerrådet har lagt følgende betraktninger til grunn ved utarbeidelsen av de statutter som skal gjelde for fondet:

Støtte fra fondet skal kunne gis til teknisk og dermed sammenhengende forskning og utviklingsarbeid av felles interesse for to eller flere nordiske land.

De alminnelige retningslinjer for fondets virksomhet tar utgangspunkt i en vurdering av aktuelle forskningsoppgaver.

Fondet skal organisatorisk utformes slik at kunnskaper om behov og muligheter i de ulike nordiske land lett kan tilføres fondet.

Ved fastleggingen av størrelsen på fondet skal det åpnes muligheter for å utvide dette hvert som man blir enig om oppgaver som vil kreve større ressurser.

Ved fordeling av fondets midler på ulike prosjekter og program skal tas i betraktning de ressurser og behov innen respektive nordiske land samt de statlige innsatser som gjøres i nasjonal regi.

Et utkast til statutter med kommentarer er vedlagt (se vedlegg 1).

Det tilføres fondet 10 mill. sv. kr ved starten, men det er enighet om at fondet tilføres i alt 50 mill. sv. kr slik at Ministerrådet etter behov kan fatte beslutninger innen denne rammen på grunnlag av konkrete samarbeidsprosjekter.

Utover å yte tilskudd til finansieringen av forskningsprosjekter innenfor fondets virkeområde, skal fondet kunne stille garantier eller yte lån på fordelaktige vilkår og det skal også tilligge fondet å støtte internasjonale prosjekter av fellesnordisk interesse dersom dette anses ønskelig fra et nordisk synspunkt.

Fondet skal ledes av et styre på 6 medlemmer, hvorav hvert av de

nordiske land utpeker 1, mens 1 medlem uten stemmerett utpekes av Nordforsk, som på denne måte får en nær tilknytning til fondet, hvilket vil sikre en samordning mellom fondets og Nordforsks virksomhet.

Beslutninger om fastsettelse av generelle retningslinjer for fondets virksomhet samt om tilførsel av kapital til fondet utover det som er fastsatt i statuttene treffes av Nordisk Ministerråd, som også årlig foretar de generelle prioriteringer med hensyn til fondets virksomhet.

Ministerrådet er oppmerksom på at det kan oppstå problemer når det gjelder å avgrense fondets oppgaver fra de oppgaver som er underlagt andre nordiske samarbeidsorganer. Det presiseres derfor at fondet tar sikte på å fremme en *industriell* utvikling. Grenseproblemerne bør søkes løst gjennom praksis i samarbeid med de organer som er eller vil bli etablert for tilstøtende samarbeidsoppgaver. Spesielt gjelder dette forholdet til Nordforsk og nordiske samarbeidsorganer på kulturområdet.

2. Opprettelse av Nordtest

Forslag om et Nordtest ble fremsatt for Nordisk Råd av Nordisk Samarbeidskomite for Materialforskning og -prøvning (NM) i september 1971.

NM's forslag om Nordtest innebærer at man etablerer et felles nordisk organ på prøvnings- og kontrollområdet med eget budsjett, som innledningsvis foreslås til 600.000 sv. kroner pr. år.

Ministerrådet finner at opprettelse av Nordtest bør vurderes ut fra hensynet til internasjonale forhold på prøvnings- og kontrollområdet og i lys av mulighetene for at man innenfor Norden på felles basis kan utnytte de samlede ressurser bedre.

Internasjonalt pågår et arbeid innenfor forskjellige organer — f.eks. ECE (Den økonomiske kommisjon for Europa), GATT, ISO (Den internasjonale standardiseringsorganisasjon), CEN (Den europeiske standardiseringsorganisasjon, EF + EFTA), CENEL (Den europeiske standardiseringsorganisasjon for elektroteknikk, EF + EFTA) og EF — for å harmonisere bl. a. forskrifter og metoder for prøvning og kontroll. Formålet er i første omgang å unngå tekniske handelshindringer, som har sin opprinnelse i forskjellige nasjonale bestemmelser og praksis. Forskjellen kan f.eks. bero på avvikende geografiske, klimatiske, økonomiske, politiske og sosiale forhold.

Norden danner i disse henseender en relativt homogen gruppe av land. Fra et felles utgangspunkt skulle de nordiske land i det internasjonale harmoniseringsarbeid med hensyn till metoder og fremgangsmåter ved prøvning og kontroll kunne ta initiativer og påvirke dette arbeid i større grad enn det hittil har vært tilfelle. Nordtest skulle kunne være et passende kontaktorgan i denne forbindelse, eventuelt også for lovgivende myndigheter, når behov melder seg.

Ministerrådet har besluttet at det opprettes et Nordtest, sammensatt av de sentrale prøvningsinstitusjoner i de fem nordiske land og med følgende hovedoppgaver:

- å vurdere behovet for å utvikle nye eller bedre prøvningsmetoder med det formål å sikre riktige og sammenliknbare prøvningsresultater,
- å fordele arbeidsoppgavene mellom de nordiske lands prøvningsorganer på en slik måte at arbeidet kan drives samordnet og med full hensyntagen til det internasjonale samarbeid på dette område. Samarbeidet bør begynne innenfor områdene bygg, brann og olje.
- å ha ansvaret for en kontinuerlig nordisk informasjonsutveksling på prøvningsområdet ved litteraturtjeneste, rapportutveksling, oppstilling av normer og prøvningsmetoder etc.,
- å fremme en felles nordisk opptreden i det internasjonale samarbeid vedrørende prøvningsmetoder og prøvning.

Ministerrådet finner at finansieringen av Nordtest vil være en naturlig oppgave for et nordisk fond for teknologi og industriell utvikling.

3. Økt integrasjon av de nordiske byggemarkeder

Ministerrådet er enig om at det er nødvendig å gjennomføre tiltak for å lette en økt integrasjon av de nordiske byggemarkeder. Den første etappe i dette arbeid må være å avskaffe de eksisterende handelshindringer av teknisk og økonomisk art. Blant slike hindringer kan nevnes en rekke byggebestemmelser, som kan hindre samhandelen hvis det ikke blir laget ensartede regler i de samarbeidende land. Videre kan nevnes problemer med ulike anbudsregler, behovet for samordning av prøvningsmetoder, standardisering og samarbeid om byggforskningsoppgaver. En vil peke på det samarbeid som finner sted i internasjonale organisasjoner og innen EF. En økt nordisk integrasjon må skje i nøye samsvar med dette internasjonale samarbeid og bidra til å styrke de nordiske lands deltakelse i dette.

Ministerrådet er oppmerksom på at man i Norden, bl. a. ved det arbeid som har vært utført av Den nordiske komitéen for byggebestemmelser (NKB), har kommet et stykke på vei når det gjelder samarbeid om et nordisk byggemarked.

Ministerrådet er enig om at arbeidet i NKB og i nordiske standardiseringsorganer bør intensiveres. I tillegg til dette er det behov for et organ som har ansvaret for koordinering og gjennomføring av arbeidet på dette område. For dette formål har Ministerrådet besluttet å opprette en særskilt embetsmannskomite bestående av representanter for vedkommende departementer (ministerier) i respektive land. Ministerrådet har videre besluttet at denne embetsmannskomite skal gis utredningsressurser av slik størrelse og kvalitet at gjennomføringen av programmet sikres innen de oppsatte tidsfrister og etter de retnings-

linjer som det er enighet om. Disse utredningsressurser bør i første rekke plasseres ved Ministerrådets sekretariat.

De arbeidsoppgaver som i den første etappe bør prioriteres er:

a) Offentlige byggebestemmelser.

En total koordinering av alle bestemmelser m. m. på dette område vil bli meget tidkrevende, særlig da hvis det siktes på en fullstendig ensartethet. Koordineringen bør derfor i første omgang avgrenses til vesentlige områder og ta sikte på slike tilpasningsbestemmelser som kan samordnes uten at den grunnleggende lovgiving behøver å gjøres ensartet. Oppgaven blir først og fremst å foreta en sammenlikning av de nåværende krav, en avgjørelse av hvilke krav som er nødvendige og hvorledes disse bør formuleres. For å kontrollere at kravene er etterkommet, er det nødvendig at det fins adgang til passende prøvningsmetoder, som bør samordnes parallelt med bestemmelsene. I dette arbeid bør prøveanstalter og standardiseringsorganer medvirke. I tilslutning til formuleringene av kravene bør angis løsninger som oppfyller kravene bl. a. gjennom produktstandarder hvor det blir gjort rede for vesentlige egenskaper.

Disse arbeidsoppgaver er allerede tatt opp i Den nordiske komité for byggebestemmelser (NKB), og Ministerrådet finner det naturlig at denne komité intensiverer og utvider sin virksomhet for suksessivt å nå fram til ensartede bestemmelser på de mest betydningsfulle områder. Virksomheten i Nordtest vil også berøre dette arbeid.

b) Prinsipper vedrørende krav i byggebestemmelser.

Til denne oppgave hører bl. a. å utarbeide prinsipper for formulering av krav slik at disse kan uttrykkes uten at man behøver å angi materialer, form, dimensjon og utførelsesmåter; videre å angi sammenhengen mellom krav, betingelser og prøvningsmetoder. En annen oppgave er å utarbeide prinsipper for angivelse av klimatiske påvirkninger på bygninger samt en generell inndeling av de nordiske land i klimasoner.

Oppgavene omfatter likeledes en undersøkelse av mulighetene for i størst mulig utstrekning å sløyfe eventuelle krav om godkjenning av de yrkeskategorier som medvirker i byggeprosessen samt forenkle eksisterende prosedyrer.

Disse spørsmål er allerede i en viss utstrekning tatt opp innen NKB i samråd med andre berørte organer. Ministerrådet anser at disse oppgaver fortsatt bør tilligge NKB, og er enig om at endelige forslag om prinsipper for utformning av bestemmelser bør foreligge før 1. januar 1975.

c) Måleenheter og betegnelser i bestemmelser m. m.

Ministerrådet anser at det internasjonale system for måleenheter (SI-systemet) bør innføres generelt i alle nye dokumenter fra og med 1. januar 1973. Systemet bør være helt gjennomført i de nordiske land innen 1. januar 1976.

Spørsmålet om å innføre ensartede betegnelser (symboler) for størrelser i byggenormer forberedes for tiden innen NKB i forbindelse med det internasjonale samarbeid innen ISO på dette område. Ministerrådet anser at resultatet av dette arbeid bør foreligge snarest mulig etterat de nødvendige beslutninger i ISO foreligger.

d) Fortegnelse over gjeldende bestemmelser.

Slike fortegnelser bør i første omgang omfatte bestemmelser som inneholder offentlige påbud. Ministerrådet anser at disse fortegnelser kan utarbeides ved medvirking av NKB, og anser at dette bør være en prioritert oppgave som igangsettes så snart som mulig og de første fortegnelser bør kunne foreligge allerede i løpet av 1973.

e) Godkjennings- og kontrollordninger.

Den lokale granskning og kontroll av byggeprosjekter som ifølge byggeforskriftene er det vanlige i Norden, kan i en viss utstrekning lettes ved tilvirkningskontroller som er sentralt godkjent. Disse spørsmål bør behandles i NKB og visse forberedelser for en samordning er gjort.

Ministerrådet anser at likeartede regler for tilvirkningskontroll av industrielt framstilte produkter bør foreligge samtidig i de nordiske land. Det forutsettes at disse regler utformes slik at den kontroll som skjer ved tilvirkningen i et land godtas i de øvrige land. I forbindelse med ovennevnte regler bør det også finnes en passende form for publisering av lister over tilvirkningskontrollerte produkter.

f) Samordning av kontraheringsbestemmelser.

På dette område har det hittil ikke vært noe organisert nordisk samarbeid. Slike bestemmelser omfatter både formelle prosedyrespørsmål av juridisk og økonomisk art og de tekniske spørsmål vedrørende produktenes kvalitet m. m.

Samordningen av de bestemmelser som faller under den første gruppe bør kunne løses gjennom direkte forhandlinger mellom berørte departementer og myndigheter. Ministerrådet anser at disse problemer i prinsippet bør kunne løses i løpet av 1973. Hensyn må tas til de ordninger som er avtalt i internasjonal sammenheng.

De mer teknisk betonte regler inneholder kompletterende kvalitetskrav som byggherren ofte anser nødvendig utover det som reguleres av de offentlige bestemmelser. Normalforslag til slike tekniske bestemmelser utarbeides av ulike institusjoner. Ministerrådet anser det riktig at disse spørsmål tas opp i samarbeid med standardiseringsorganene, og at det i løpet av 1973 finnes passende former for et samarbeid på dette område.

g) Nordisk samordning av mål og standarder for produkter.

Av stor betydning for et utvidet nordisk marked for byggekompo-

nenter er en fullstendig samordning av mål. En betydningsfull samordning har allerede skjedd gjennom medvirkning av NKB og Insta.¹ Det er imidlertid en del spørsmål som ennå ikke er løst, og Ministerrådet anser at disse bør løses snarlig i kontakt med internasjonale standardiseringsorganer.

Ministerrådet anser videre at arbeidet med produktstandarder bør systematiseres og samordnes prosjekt- og tidsmessig med det arbeidet som foregår i NKB om utarbeidelse av byggebestemmelser.

h) Byggeforskning.

Ministerrådet anser det formålstjenlig om NKB utarbeider en oversikt over behovet for forsknings- og utredningsoppgaver i nordisk regi som anses nødvendig for å fremme arbeidet med byggebestemmelser og normer. Denne oversikt bør foreligge i løpet av første halvår 1973.

4. Olje og gass

Det er på den norske og danske kontinentalsokkel påtruffet olje- og gassforekomster. I Sverige foretas leting etter liknende forekomster. Mulige drivverdige gass- og oljefunn i disse områder reiser også spørsmålet om et nordisk samarbeid.

Ministerrådet har drøftet mulighetene for et samarbeid når det gjelder gassfunn på den norske kontinentalsokkel. Det er orientert om at det norske industridepartement nå er i gang med studie av en gassledning fra Vestlandet til Oslofjordområdet. For at en slik gassledning skal være økonomisk gjennomførbart vil de transporterte gassmengder nå opp i et betydelig omfang — f. eks. 8—10 milliarder m³ gass pr. år. Det norske marked er ikke tilstrekkelig stort til å kunne avta slike mengder. Det svenske gassmarked antas i slutten av 1970-årene å kunne absorbere 8 milliarder m³ gass. Det danske marked er på samme tidspunkt anslått til 4—5 milliarder m³ gass.

På bakgrunn av gassmengdene på den norske kontinentalsokkel er det ønskelig å få klarlagt forutsetningene for et nordisk samarbeid på dette område.

Fra svensk side har man erklært seg interessert i å være med i en studie av en gassledning fra Vestlandet. Det er også en dansk og finsk interesse i å kunne følge en slik utredning.

Hvert enkelt av de nordiske land bør utrede hvordan dette har betydning for de enkelte lands gassforsyning og samordne disse utredninger.

Ministerrådet har besluttet at det nevnte utredningsarbeid bør drives i nært samarbeid mellom angjeldende nordiske land.

Det er ennå ikke påvist olje- eller gassfunn på den nordlige kontinentalsokkel. Funn i dette område vil kunne være av interesse som

¹ Internordisk standardisering.

ledd i et eventuelt samarbeid. Ministerrådet vil derfor tilrå at Norge, Finland og Sverige i tide foretar utredninger av hvilke muligheter petroleumsfunn her kan få for utbygging av næringslivet.

5. Nordisk energipolitisk samarbeidsorgan

Spørsmålet om å opprette et nordisk organ for samråd og koordinering innen energipolitikken ble i 1971 tatt opp ved et medlemsforslag i Nordisk Råd (*A 355/e av 7.12.71*). Det forutsattes at allerede opprettede samarbeidsorganer beholdes, herunder NORDEL.

Ministerrådet har kommet fram til at det samarbeid som allerede er opprettet på det faglige plan mellom de nordiske land er verdifullt, og at dette samarbeid bør fortsette. Det pekes i denne forbindelse på det samarbeid man allerede har i Norden gjennom den virksomhet som NORDEL driver, samt det opprettede atomenergisamarbeid. Ministerrådet har besluttet at det skal opprettes en permanent industri- og energipolitisk embetsmannskomite som også skal ta seg av samrådspørsmål innen energipolitikken.

Regionalpolitikken

Ministerrådet har besluttet at et utvidet regionalpolitisk samarbeid skal etableres med sikte på å oppnå:

- økt ensartethet i regionalpolitisk planlegging særlig med sikte på felles faktorer som grunnlag for planleggingen og felles metoder for bl. a. datainnsamling, vurdering av resultater og periodisering av planleggingen,
- gjensidig informasjon på et tidlig stadium om tiltak av betydning for nabolandene,
- samordning når det gjelder de regionalpolitiske virkemidler med sikte på samarbeidet i grenseområder,
- økt konkret samarbeid i grenseområdene, særlig på Nordkalotten og i Øresundsområdet, samt konkrete samarbeidsprosjekter innen ulike sektorer, særlig innen trafikkpolitikk og turisme.

Gjennom opprettelsen av et permanent nordisk ministerrådssekretariat og en avdeling for økonomisk samarbeid innenfor dette skapes det betydelig bedre muligheter for en flersidig informasjon om planlagte regionalpolitiske tiltak. Innenfor avdelingen vil det finnes tjenestemenn som får til oppgave å foreta utredninger og å legge fram forslag vedrørende konkrete samarbeidsprosjekt på bl. a. det regionalpolitiske området.

Ministerrådet har besluttet at det nedsettes en embetsmannskomite for regionalpolitikk.

1. Samordning av metoder og arbeidsmåter samt klargjøring av grunnlaget for planleggingsarbeidet

Innenfor rammen av det forskningsarbeid som drives på det regionalpolitiske område finnes det forutsetninger for vesentlig utvidelse av det nordiske samarbeidet. I dag har den samnordiske forskningen på dette område sitt tyngdepunkt i det arbeid som drives av den Nordiska arbetsgruppen för regionalpolitisk forskning (NordREFO) og Nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan).

Ministerrådet har besluttet at NordREFO henholdsvis Nordplan skal ta opp etterfølgende forskningsprosjekter på sitt program og legge fram innen utgangen av 1973 kostnadsoverslag og forslag til prioritering mellom disse prosjekter og i forhold til allerede pågående arbeid. I den forbindelse vil Ministerrådet også nevne noen forskningsprosjekter som allerede er begynt.

Nordplan begynte i 1971 på et forskningsprosjekt under benevnelsen "Informationssystem och planeringsmetoder för samhällsplaneringen". Formålet er å utvikle et informasjonssystem for samfunnsplanlegging i en mellomstor byregion og utarbeide planleggingsmetoder som gir muligheter for mer rasjonell behandling på det kommunale nivå i de enkelte ledd av planleggingsprosessen. Prosjektet omfatter to eller tre etapper. Første etappe, som ventes fullført i 1974, er kostnadsberegnet til 700 000 sv. kr.

Ministerrådet har besluttet at prosjektet skal gis fortsatt støtte fra Danmark, Finland, Norge og Sverige slik at det kan gjennomføres etter de fastlagte planer. De enkelte lands kommuneforbund bør gis anledning til å delta i arbeidet.

NordREFO har lagt fram for vedkommende departementer forslag til et forskningsprogram om *befolkningens miljøpreferanser og levevilkår i ulike regioner*. Programmet omfatter familiens bosettingspreferanser, tidsanvendelse og levevilkår samt forbruksundersøkelser. Studiene har som en uttalt målsetting å gi grunnlag for regionalpolitiske beslutninger. Kostnadsrammen for første etappe er 25 000 sv. kroner for hver av de fire landene, og arbeidet anslås å ta ett år regnet fra høsten 1972.

På bakgrunn av den betydning denne type kunnskap har for regionalpolitikens utforming vil Ministerrådet støtte prosjektet.

Med det sterkt utvidede omfang samfunnsplanleggingen har fått, har behovet for metoder som muliggjør systematisk og *helhetlig sammenlikning og vurdering av planalternativer* blitt stadig mer åpenbar. Det synes å være et klart behov for koordinering av denne forskningsaktiviteten slik at en hurtigst mulig kan komme fram til praktisk anvendbare metoder.

Ministerrådet har besluttet at det etableres en kontaktgruppe til-

knyttet Nordplan og sammensatt av representanter for de institutter innen Norden som arbeider aktivt innen dette felt. Gruppens oppgave skal være å fremme informasjonsutveksling og metodologisk debatt.

I forhold til de økonomiske ressurser som satses innenfor regional planlegging og utbygging, har en systematisk *etterprøving av gjennomførte planiltak* fått liten oppmerksomhet. Et nærmere nordisk samarbeid synes å være særlig aktuelt når det gjelder etterprøvingen av de lokaliseringspolitiske virkemidler da det er meget stor parallellitet mellom utformningen av disse virkemidlene i Norge og i Sverige, til dels også i Finland. Danmark kommer i en noe annen stilling.

Ministerrådet har besluttet at det med NordREFO som styringsgruppe engasjeres et antall forskere og administratører som skal analysere de erfaringer som er høstet med de viktigste lokaliseringspolitiske virkemidler.

I alle de nordiske land kan man registrere en stigende interesse for en utjevning av ulikheter i levevilkår i de forskjellige regioner. Samtidig har en i dette tidsrom gått inn for generelt å styrke mobilitetsfremmende tiltak, noe som synes å ha forsterket tendensen til konsentrasjon av særlig den yngre og mest mobile del av befolkningen til vekstområdene omkring de større byene. Dette indikerer at disse to distriktpolitiske målsettinger i en viss utstrekning kan være i strid med hverandre. På denne bakgrunn har en sett et behov av en nærmere analyse av slike *målkonflikter i regionalpolitikken*.

Ministerrådet har besluttet at NordREFO gis i oppdrag å utrede et forskningsprosjekt om disse spørsmål.

I Norge pågår et forskningsprosjekt under benevnningen "*Administrative betingelser for regionalpolitisk planlegging*". Formålet er å undersøke bl. a. hvordan ulike organer i planleggingen samordner arbeidet og hvordan de oppfatter målsettingen for planleggingen. Prosjektet er konsentrert om to plannivåer, fylkene og sentraladministrasjonen, og forhold mellom disse to nivåene. Som ledd i prosjektet inngår også en komparativ studie Norge-Sverige hvor hovedvekten ligger på analysen av de administrativpolitiske forhold på fylkesnivå.

Ministerrådet har besluttet at de berørte instanser i de enkelte nordiske land gjennom NordREFO stimulerer til forskning omkring de administrative betingelser for regional planlegging. En særskilt nordisk kontaktgruppe skal etableres blant de forskere som konkret arbeider med disse prosjektene.

2. Samordning av de distriktpolitiske virkemidlene i grenseområdene

Valget av distriktpolitiske virkemidler i et land, så vel som virkemidlenes omfang og omfatning, er resultat av de avveininger som gjøres i det regionale planleggingsarbeidet i prioriteringen mellom ulike handlingsalternativer. På samme måte vil samordningen av virkemidlene ut-

gjøre siste etappe i en trinnvis utviklet samordning av regionalpolitikken i de nordiske land. For å nå fram til denne sluttetappen er det i det foregående angitt en rekke felter der et felles nordisk forsknings- og utredningsarbeid bør innledes.

I påvente av den fortsatte utvikling av dette samarbeidet bør det allerede nå foretas visse forberedende undersøkelser på virkemiddelsiden. Hensikten med disse undersøkelsene bør i første rekke være å belyse forutsetningene for en samordning av det totale støttevolum som ytes på hver side av riksgrensene i områder med likeartede regionale problemer. En slik samordning vil fremme en innbyrdes balansert utvikling i grenseområdene og samtidig skaffe et felles nordisk erfaringsgrunnlag for en generell vurdering av hvilken innsats som er nødvendig for på lengre sikt å bevare livskraften i næringssvake regioner.

Ministerrådet har besluttet at det nedsettes et utvalg under Embetsmannskomiteén for regionalpolitikk som skal ha til oppgave å se på behovet og mulighetene for en samordning av de nordiske lands regionalpolitiske virkemidler med sikte på økt samarbeid i grenseområdene. Som et første ledd i utredningsarbeidet skal man se på mulighetene for å komme fram til en samordning av prinsippene for avgrensning av de geografiske områder som ut fra sin nærings- og sysselsettingsstruktur bør prioriteres ved bruk av støttemidler. Som grunnlag for de videre overveielser skal klarlegges det totale støttevolum som for tiden kan ytes ved investeringer m. m. i de aktuelle utviklingsområdene. I denne sammenheng skal også studeres i hvilken grad et økt nordisk samarbeid kan komme i stand når det gjelder regionalpolitiske støttetiltak som kan få positive effekter på begge sider av et grenseavsnitt. Utredningen bør igangsettes og slutføres så snart som mulig.

3. Videreføring av det konkrete samarbeidet i grenseområdene

Nordkalottkomitéens arbeid

Nordkalottkomitéens arbeid har hittil foregått på den måte at formannsvervet alternerer mellom de tre land i to-årsperioder. Utover de tre medlemmene finnes i hvert land en sekretær, og hovedsekretær er sekretæren i det land som har formannsvervet. Denne arbeidsordning — som for øvrig anvendes i ulike nordiske sammenhenger — er ikke helt tilfredsstillende. Blant annet savnes tilstrekkelige ressurser til å foreta en parallell behandling i de tre land av spørsmål som krever utredning og umiddelbare beslutninger. Videre er det vanskeligheter med finansieringen av aktuelle prosjekter, da Nordkalottkomitéen ikke har eget budsjett. Det er derfor fra komitéens side foreslått at hovedsekretariatet plasseres innen avdelingen for økonomisk samarbeid ved ministerrådssekretariatet. Komitéens sammensetning og mandat bør derimot være uforandret.

Ministerrådet har besluttet at hovedsekretariatet for Nordkalottkommiteén etableres innenfor Ministerrådets avdeling for økonomisk samarbeid.

Øresundsrådets arbeid

Hittil har samarbeidet mellom kommunene i Københavnregionen og Skåne ikke ført til konkrete kommunale tiltak, men har utelukkende konsentrert seg om gjensidig orientering og utveksling av synspunkter.

Det er rådets oppfatning at en lovfestet samrådsorganisasjon vil kunne bli et nyttig talerør for regionen, bl. a. når det gjelder å presentere kommunale synspunkter for statsmyndighetene.

Organisasjonsformen for samarbeidet vil trolig bli tatt opp til ny vurdering etter at administrative endringer for Københavnområdet er gjennomført. På dette tidspunkt vil det også være etablert nye forutsetninger for regionalt samarbeid over sundet.

Uansett mulighetene for å bygge ut det kommunale og regionale samarbeidet over sundet, vil løsninger av felles transportproblemer, faste forbindelser over Øresund og etablering av en ny storlufthavn, fortsatt i hovedtrekk bero på et nærest mulig samarbeid mellom de berørte regjeringsrepresentanter for de to land og mellom de respektive sentrale administrasjoner og planleggingsorganer.

Ministerrådet er enig om at behovet og mulighetene for at det opprettes et lovfestet samrådsorgan for Øresundområdet blir vurdert. Denne vurdering bør imidlertid utstå inntil Nordiska kommunalrättskommiteén har lagt fram sin endelige innstilling hvor den gjør rede for de lovmessige hindringer som for tiden står i veien for intensivering av grensesamarbeidet bl. a. i Øresundsregionen. En regner med at komiteén slutfører sitt arbeid i året 1973.

4. Samarbeidsprosjekter innen samferdsel

Ministerrådet har gitt den Nordiske embetsmannskomiteén for transportspørsmål i oppdrag å utrede følgende spørsmål:

- utbygging av mellomriksveiene i Norden særlig på Nordkalotten,
- utbygging av flyforbindelsene på Nordkalotten og de øvrige innlandsområdene i nord,
- endringer av tariffsystemet på transportområdet med sikte på å fremme trafikkstrømmene over de nordiske grensene, og videre så langt som mulig søke å avvikle de gjenstående ulikheter i tekniske forskrifter som hemmer en rasjonell utnyttelse av transportkapasiteten i Norden.

Utførligere omtale av samarbeidet på transportområdet er gitt i kapittel VI.

Miljöpolitiken

På det miljöpolitiska området omfattar handlingsprogrammet tre huvuddelar, nämligen

1. beslut om ingående av en nordisk miljöskyddsöverenskommelse.
2. samarbetsåtgärder i fråga om den yttre miljön.
3. nordiskt organ för arbetsmiljöfrågor.

1. Nordisk miljöskyddsöverenskommelse

Ministerrådet anser, att ett vidgat och intensifierat nordiskt samarbete rörande föroreningsproblemen och miljöskyddet är utomordentligt angeläget. Det är uppenbart att föroreningsfrågorna ej kan ses enbart ur nationell synvinkel. Internationella överenskommelser och internationell lagstiftning på området erfordras men torde ta lång tid att åstadkomma. Däremot är det möjligt att på relativt kort tid uppnå praktiskt viktiga överenskommelser mellan de nordiska länderna.

Nordiska rådet rekommenderade i rekommendation nr 4/1972 ministerrådet att för Nordiska rådet framlägga förslag till en nordisk miljöskyddskonvention syftande till att i nationell lagstiftning likställa grannländernas miljöskyddsintressen med det egna landets och till en harmonisering av ländernas miljövårdsregler.

Mot bakgrund härav beslöt ministerrådet den 23 februari 1972 att förslag till en nordisk miljöskyddskonvention skulle utarbetas. Ministerrådet uppdrog åt en för ändamålet särskilt tillsatt kommitté — Nordiska miljöskyddskommittén — att utarbeta en preliminär rapport med alternativa förslag till en sådan konvention.

Kommitténs rapport avgavs i september 1972. I denna förordades som ett alternativ att i Helsingforsavtalet införs ett tillägg angående allmänt samarbete på miljövårdsområdet. Som ett andra mera långtgående alternativ föreslogs dels att tillägg görs till Helsingforsavtalet och dels att Danmark, Finland, Norge och Sverige ingår en särskild konvention om ömsesidigt hänsynstagande vid prövning av tillåtligheten av miljöskadlig verksamhet. Ministerrådet har på grundval av rapporten beslutat att en överenskommelse i huvudsaklig överensstämmelse med bilagda förslag skall ingås mellan länderna (*se bilaga 2 och 3*). Förslagen bygger på det mera långtgående av Nordiska miljöskyddskommitténs alternativ, men viss överarbetning har skett av kommitténs förslag vad beträffar tillägget till Helsingforsavtalet.

Ändringarna i Helsingforsavtalet innebär att miljövården tas upp bland de samarbetsområden som anges i artikel 1. Vidare föreslås att tre nya artiklar införs i avtalet efter nuvarande artikel 29. Enligt dessa artiklar åtager sig de fördragsslutande parterna att i största möjliga utsträckning i nationell lagstiftning likställa grannländernas miljöskyddsintressen med det egna landets samt att eftersträva samordning i fråga om sina miljöskyddsregler. Samordning skall också eftersträvas när det

gäller naturvårdsåtgärder, såsom avsättning av naturskydds- och friluftsområden.

Den särskilda miljöskyddskonventionen avses vara tillämplig t. ex. på utsläpp av avloppsvatten i vattendrag samt på användning av mark, byggnad eller anläggning på sätt som kan medföra störning av miljön genom vatten- eller luftförorening, buller m. m. Vid prövning av tillåtligheten av miljöskadlig verksamhet skall störning som sådan verksamhet kan medföra i annat nordiskt land likställas med störning i det egna landet. Den som drabbas av störning från miljöskadlig verksamhet i annat land skall få föra talan hos domstol eller myndighet på samma villkor som rättssubjekt i verksamhetslandet. För att bevaka allmänna miljöskyddsintressen i ett land i samband med miljöskadlig verksamhet i grannland skall varje land utse en bevakningsmyndighet, som bl. a. får rätt att föra talan hos prövningsmyndigheten i det senare landet samt att överklaga dess beslut. Prövningsmyndighet som i ärende om tillstånd till miljöskadlig verksamhet finner att denna kan medföra störning av betydelse i annat fördragsslutande land skall sända handlingarna i ärendet till bevakningsmyndigheten och bereda denna tillfälle att yttra sig. Bevakningsmyndigheten svarar för att meddelanden från prövningsmyndigheten kungörs i det egna landet och verkställer den utredning om verkningarna där som den finner erforderlig. Kostnaderna för bevakningsmyndighetens verksamhet betalas av hemlandet.

Är fråga om tillstånd till miljöskadlig verksamhet, som kan medföra störning av väsentlig betydelse i annat fördragsslutande land, föremål för prövning av regeringen (vederbörande minister, departement eller ministerium) i verksamhetslandet, skall samråd äga rum mellan staterna i frågan, om regeringen i den förra staten begär det. Skall samråd ske, kan endera regeringen påfordra att en kommission, som om annat ej överenskomms skall bestå av ordförande från annan fördragsslutande stat samt tre ledamöter från vardera av de berörda staterna, skall avge yttrande i ärendet, innan detta avgörs.

2. Vissa samarbetsåtgärder i fråga om den yttre miljön.

Föroreningssituationen i Östersjön, Öresund, Skagerrak och Kattegatt

Det redan pågående nordiska samarbetet på detta område bör intensifieras. Härvid bör i första hand eftersträvas en samordning av forsknings- och undersökningsverksamheten. Ministerrådet har uppdragit åt Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor att före utgången av år 1973 lämna förslag om lämpliga åtgärder i detta syfte.

Syftet med det ökade forskningssamarbetet skall bl. a. vara att främja åtgärder på nationellt plan och att möjliggöra en nordisk koordinering av de nationella åtgärderna.

Samarbete bör vidare eftersträvas i fråga om regler för småbåtar samt

camping- och rekreationsområden vad gäller renhållning och avfallshandtering.

Ett bilateralt samarbete mellan Finland och Sverige rörande föroreningsproblemen i Bottenhavet och andra gränsvattenområden bör med det snaraste komma till stånd. Nordiska kontaktorganet för miljövärdfrågor rapporterar härom före utgången av år 1973.

När det gäller Öresund har överläggningar inletts mellan Danmark och Sverige om ett regeringsavtal som kan skapa grundval för en mer effektiv insats mot sundets förorening.

Vad gäller Östersjön avser de berörda nordiska länderna att parallellt med de nationella och samnordiska åtgärderna tillvarata alla möjligheter att få till stånd ett ökat samarbete i lämpliga former med övriga strandstater.

Avfallshandtering

Nordiska kontaktorganet för miljövärdfrågor har tillsatt en arbetsgrupp som under våren 1973 skall framlägga en första rapport om handteringen av olika typer av avfall. Möjligheter har härigenom skapats att få till stånd ett nordiskt samarbete vid destruktion och handtering i övrigt av avfall. Rapportering till ministerrådet skall ske senast den 1 oktober 1973.

Buller

I stor utsträckning saknas nödvändig sakkunskap på detta område. Ett nordiskt samarbete bör därför i första hand inriktas på utbildning av forskare, tekniker, planerare m. fl. Ett forskningssamarbete på bullerområdet är vidare angeläget. Samarbetet på detta område bör i första hand inriktas på bullret på arbetsplatserna. Ministerrådet har därför uppdragit åt ämbetsmannakommittén för arbetsmiljö att utröna samarbetsmöjligheterna närmare. Rapportering skall ske före utgången av år 1973.

Miljövärdutbildning

När det gäller vidareutbildning på hög nivå i miljövärd kan ett nordiskt samarbete innebära betydande fördelar. Ett bättre utnyttjande av ekonomiska och personella resurser skulle härigenom möjliggöras. Förutsättningarna för att bygga upp en gemensam vidareutbildning på hög skolenivå bör därför undersökas närmare. En sådan kunde t. ex. förläggas till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg eller Nordiska institutet för samhällsplanering i Stockholm. Samarbetsmöjligheterna i vad gäller bl. a. grundskole- och gymnasieundervisning samt lärarutbildning bör också undersökas.

Ministerrådet har beslutat att ge Nordiska kontaktorganet för miljövärdfrågor i uppdrag att genom en särskild arbetsgrupp utreda förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete på miljövärdundervisningens område, bl. a. för en sådan gemensam nordisk vidareutbildning

inom miljövårdsområdet. Rapportering skall ske senast den 1 oktober 1973.

Ministerrådet har vidare beslutat, att ett samarbete skall etableras på läromedelsområdet. Såväl grundskolans som universitets- och högskoleutbildningens samt fortbildningens behov bör beaktas. Här bör observeras att för grundskolans del läromedelsfrågor kommer in i det pågående arbetet med harmonisering av skolordningarna i Norden.

Arbetet bör bedrivas i nära samarbete med sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn.

Miljövärdsvård

De nordiska länderna bör fortsätta och intensifiera sitt samarbete på miljövärdsvårdsområdet. Möjligheter kan härigenom skapas till en ökad arbetsfördelning mellan länderna och därmed ett bättre utnyttjande av ekonomiska och personella resurser. Nordiska kontaktorganet för miljövärdsvårdsfrågor skall genom en särskild arbetsgrupp och i nära samarbete med Nordforsk och kultursekretariatet undersöka hur samarbetet inom miljöforskningen bör utformas. Arbetet bör koncentreras på föroreningsproblemen. Förslag skall läggas fram senast den 1 oktober 1973.

Åtgärder för att minska utsläppen av svaveldioxid i luften

I enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 3/1972 planeras eller har åtgärder vidtagits i de nordiska länderna för att hindra ytterligare luftföroreningar och särskilt försämring av lufthavets syrehalt genom det växande utsläppet av svaveldioxid.

Ministerrådet är enigt om att de nordiska länderna bör vidta ytterligare åtgärder för att minska utsläppen av svaveldioxid i luften vid förbränning av eldningsolja. Vidare är ett gemensamt nordiskt uppträdande i internationella organisationer angeläget.

Luftföroreningar genom bilavgaser

Det föreligger enighet i ministerrådet om att de nordiska länderna genom ett gemensamt uppträdande internationellt — särskilt i ECE — aktivt skall verka för en skärpning och samordning av bestämmelserna på bilavgasområdet. Länderna skall vidare söka åstadkomma en ytterligare nedtrappning av blyhalten i bensin eller åtgärder med motsvarande verkan.

Naturfredning och friluftsliv

Med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 29/1964 har tre överläggningar mellan de nordiska ländernas naturvårdsadministrationer avhållits, i Danmark 1966, Norge 1968 och Sverige 1971. Dessa har i huvudsak ägnats åt ömsesidig information om ny lagstiftning och organisation inom naturvårdens arbetsfält samt aktuella naturvårds- och planläggningsfrågor.

Vid møtet i Stockholm 1971 beslöts bl. a. mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation 4/1968 att påbörja ett gemensamt nordiskt arbeid for att utvälja och skydda de viktigaste och mest representativa naturtyperne, biotyperne, av ulike slag i Norden. Arbetet härmed har påbörjats och en arbeidsgrupp har haft sitt första sammanträde i mars 1972 i Stockholm.

Ministerrådet är enig om att de nordiska länderna skall intensifiera samarbeidet på den allmänna naturvårdens område. Arbetet med att utvälja och skydda ulike nordiske naturtyper, biotyper, bör därvid prioriteras.

3. Organ for arbeidsmiljøfrågor

Samarbeidet om arbeidsmiljøproblemene har hatt stor betydning for forholdene på arbeidsplassene i de nordiske land, og samarbeidet for små land som de nordiske har bydd på særlige praktiske fordeler ved at innsikt og erfaring i problemene har kunnet komme til felles nytte og slikt at bl. a. unødvendig dobbeltarbeid har kunnet unngås.

Med sikte på framtiden må det antas at det av mange grunner vil være av betydning at våre land fortsatt følger hverandre når det gjelder utviklingen i arbeidsvilkår, sikkerhet og velferd i arbeidslivet. Behovet for fellesløsninger av arbeidsmiljøproblemer antas å ville øke under en fortsatt teknisk utvikling. Arbeidsmiljøproblemene må videre antas i kommende tid å bli stadig viktigere slik at de vil bli trukket fram både på politisk plan og av offentligheten. Det vil melde seg behov for å supplere det samarbeid som nå faktisk foregår, og det vil også melde seg spørsmål om en nærmere koordinering av oppgavene. Ministerrådet mener derfor at det vil være formålstjenlig med en nordisk komité som etter sin sammensetning vil kunne dekke dette samarbeid.

Ministerrådet har på denne bakgrunn besluttet at det skal nedsettes en nordisk embetsmannskomité som skal ha et samlet overblikk over det nordiske samarbeid på arbeidsmiljøområdet. Komitéen skal videre selv kunne ta initiativ når det gjelder å fremme arbeidsmiljøvernaker av felles nordisk interesse. Det er enighet om at det tradisjonelle arbeidsfelt som hittil har ligget under arbeidstilsyn og arbeidsmedisinske institutter m. v., omfatter arbeidsmiljøproblemer.

Det anses nødvendig at det ministerium i det enkelte land som har hovedtyngden av arbeidsmiljøproblemene har en representant i komiteen. Videre bör den sentrale administrasjon for arbeidstilsynet i vedkommende land ha en representant. Antallet faste representanter fra hvert land bör begrenses til tre, men det bör være adgang til å tilkalle særlige representanter for spesielle saker.

Komiteen skal stå på linje med andre nordiske komiteer som Det nordiske arbeidsmarkedsutvalg og Den sosialpolitiske komite.

Det tidligere underutvalg av 1971 bortfaller idet underutvalgets arbeidsoppgaver dekkes av den nye komite.

Kapittel II

Samarbete på lagstiftningsområdet

Kontaktmännen för nordiskt lagstiftnings-samarbete diskuterade vid ett sammanträde i september 1972 frågan om att upprätta ett nordiskt lagstiftningsprogram beträffande de ämnen som kan tänkas ägna sig för en gemensam nordisk behandling under de kommande åren.

Programmet skulle ge en översikt över hur långt arbetet på olika aktuella samarbetsprojekt hunnit i de olika länderna samt ange vissa riktlinjer för det fortsatta samarbetet. I sammanhanget påpekades emellertid också att programmet inte skulle vara till hinder för berörda ministerrar att ta upp lagstiftningsfrågor med nordisk anknytning utanför programmet eller att genomföra ändrade prioriteringar i de fall då behov därav gör sig gällande. Vid sammanträdet enades kontaktmännen om att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta ett förslag till lagstiftningsprogram.

Gruppen överlämnade i november 1972 sitt förslag till justitieministrarna. Frågan behandlades därefter av justitieministrarna vid ministerrådsmöte den 30 november 1972 varefter man beslutat fastställa följande program.

I. Äktenskapslagstiftning

Den svenska utredningen lade i maj 1972 fram ett delbetänkande med förslag till ändrade regler om äktenskaps ingående och upplösning (SOU 1972: 41). I betänkandet föreslås att instituten trolovning och återgång av äktenskap avskaffas. I fråga om skilsmässoinstitutet föreslås att det nuvarande förfarandet med dom först på hemskillnad, därpå ett års särlevnad och slutligen dom på äktenskapsskillnad avskaffas och ersätts med endast ett institut, äktenskapsskillnaden. I vissa fall skall äktenskapsskillnaden i stället föregås av en betänketid på sex månader. Betänketid, som inte är förenad med krav på särlevnad, skall iaktas när makarna inte är ense om upplösningen eller gemensamt har vårdnaden om barn under 16 år. Vidare föreslås att make får en ovillkorlig rätt till äktenskapsskillnad. Några motiv skall sålunda inte behöva redovisas och prövas av domstolen vid skilsmässa.

Det svenska förslaget har remissbehandlats. Därvid har de grundläggande principerna i förslaget vunnit anslutning.

Den danska kommittén väntas under 1973 avge ett eller flera principbetänkanden med utkast till lagtexter som utöver de frågor som behandlas i det svenska betänkandet också kommer att omfatta förmögenhetsordningen mellan makar.

Den finländska kommittén väntas omkring årsskiftet 1972—73 avge ett principbetänkande beträffande bl. a. de områden som behandlas i det svenska betänkandet.

Arbetet i de danska och finländska kommittéerna skall fortsätta på grundval av reaktionerna på principbetänkandena.

I föregående års berättelse till Nordiska rådet redovisade ministerrådet sin principiella syn på det fortsatta nordiska samarbetet inom äktenskapsrättens område. Därvid framhölls att man i varje land på detta liksom på andra områden måste mot varandra väga, å ena sidan, intresset av att vidmakthålla och utveckla den nordiska rättslikheten och, å andra sidan, önskemålet att i ett snabbt föränderligt samhälle hålla lagstiftningen i takt med samhällsutvecklingen. Det framhölls också att många av de framgångar som kunnat noteras i det nordiska lagstiftningssamarbetet måste tillskrivas det förhållandet att man valt ut sådana områden för samverkan, där arbetet kunnat grundas på en i stort sett gemensam grundsyn. Slutligen uttalades att det fanns tecken som tydde på att det rådde vissa skillnader mellan de nordiska länderna såvitt gäller den takt i vilken grundläggande värderingar i äktenskapsrättsliga frågor förändras.

Nordiska departementsöverläggningar rörande äktenskapslagstiftningen hölls i Stockholm den 13—14 november 1972.

Vid överläggningarna framkom att det är tveksamt om de danska och finländska kommittéerna når fram till samma lösningar som det svenska förslaget innehåller. Det norska utredningsarbetet är ännu bara i sin begynnelse men det antas allmänt i Norge att det f. n. knappast är politiskt underlag för en reform som är så långtgående som det svenska förslaget.

Med hänsyn till att i Sverige enighet vunnits i den parlamentariskt sammansatta kommittén om grundprinciperna i förslaget och att remissinstanserna har anslutit sig till dessa är man på svensk sida inställd på att genomföra förslaget i dess huvuddrag.

Mot denna bakgrund har ministerrådet konstaterat att det f. n. inte synes vara praktiskt möjligt att uppnå ensartade regler i samtliga länder om äktenskaps ingående och upplösning.

Situationen synes däremot vara annorlunda då det gäller reglerna om äktenskapets ekonomiska rättsverkningar. Det är önskvärt att man på detta område kan nå fram till mera likartade regler. Ministerrådet är därför enigt om att möjligheterna härför bör undersökas inom ramen för en samverkan mellan de nordiska kommittéerna.

II. Konsument- och köplagstiftning

I föregående års berättelse till Nordiska rådet uttalade ministerrådet att en utveckling mot ökad satsning på lagstiftning till skydd för konsumenterna kan väntas under 70-talet.

I den vid Nordiska rådets senaste session antagna rekommendationen nr 6/1972 uppmanas ministerrådet "at samordne de igangværende bestræbelser for i tilknytning til lovgivningen om markedsføring at gennemføre en udvidet beskyttelse af forbrugere i de nordiske lande, således at beskyttelsen på dette område i et eller flere af landene ikke bliver ringere end i de øvrige lande".

I syfte att förverkliga de mål som anges i berättelsen och i rådsrekommendationen har man i ministerrådet enats om följande åtgärder.

1. Skydd mot otillbörliga marknadsföringsmetoder

I Sverige har genomförts lag om otillbörlig marknadsföring.

Förutom bestämmelser om straff för vissa marknadsföringsmetoder innehåller lagen en generalklausul, som gör det möjligt att vid vite förbjuda reklam eller annan åtgärd för marknadsföring, som strider mot god affärssed eller på annat sätt är otillbörlig mot konsumenter eller näringsidkare. Bestämmelserna avser marknadsföring av både varor och tjänster. I samband med denna lagstiftning har inrättats ett särskilt organ, konsumentombudsmannen, som har till uppgift att övervaka marknaden och beivra lagöverträdelse, samt ett centralt organ med dömande funktioner, marknadsrådet.¹ En viktig funktion för konsumentombudsmannen är också att genom frivilliga överenskommelser med enskilda företagare eller företagsorganisationer verka för en sanering av marknaden.

I Norge har i juni 1972 antagits en lag om kontroll av marknadsföring, som träder i kraft den 1 januari 1973. Lagens centrala bestämmelse är en generalklausul som förbjuder att det i näringsverksamhet företas handlingar som "strider mot god forretningsskikk næringsdrivende imellom eller er urimelig i forhold til forbrugere". För att tillvarata konsumenternas intressen etablerar lagen en ordning med ett marknadsråd och en konsumentombudsman med i stort sett samma funktioner som enligt den svenska lagen om otillbörlig marknadsföring.

I Danmark utreds frågan om marknadsföringslagstiftningen av den år 1969 tillsatta forbrugerkommissionen under handelsministeriet.

I Finland har man inom justitieministeriet tillsatt en arbetsgrupp som har till uppgift att göra upp en plan för den lagstiftning som krävs för regleringen av förhållandet mellan näringsidkare och konsumenter däribland frågan om regler till skydd mot otillbörliga marknadsföringsmetoder.

Mot bakgrund av vad ovan sagts är de danska och finländska regeringarna inställda på att överväga att också genomföra en lagstiftning som gör det möjligt att ingripa mot och förbjuda otillbörliga förfaran-

¹ I prop. 1972:131 föreslås att marknadsrådets namn ändras till marknadsdomstolen.

den inom reklam och annan marknadsföring. Ensartad lydelse av de olika ländernas lagstiftning är icke erforderlig men det är värdefullt om man kan ge reglerna sådan utformning att syftet med rek. nr 6/1972 uppnås.

2. Missförhållanden i fråga om bruket av avtalsklausuler i standardformulär m. m.

Vid försäljning av varaktiga konsumtionsvaror och vid avtal om tjänster tillämpar näringsidkare ofta standardiserade avtalsvillkor upptagna i formulär till kontrakt, ordersedlar, garantibevis o. dyl. Villkoren innebär för det mesta en försvagning av konsumentens rättsliga ställning i förhållande till vad som eljest skulle gälla. Villkoren kan ibland innebära att konsumenten missgynnas i otillbörlig grad.

Som framgår av föregående års berättelse genomfördes i Sverige under år 1970 en lag om otillbörliga avtalsvillkor. Lagstiftningen gör det möjligt för marknadsrådet att vid vite förbjuda näringsidkare att framtida begagna villkor, som denne använder vid erbjudande av vara eller tjänst till konsument för enskilt bruk, om villkoret med hänsyn till vederlaget och övriga omständigheter är att anse som otillbörligt mot konsumenten och förbud är påkallat från allmän synpunkt. En motsvarande rätt för marknadsrådet att meddela förbud gäller om näringsidkare erbjuder konsument att mot vederlag förvärva nyttjanderätt till lösöre för enskilt bruk. Konsumenternas intresse tillvaratas av konsumentombudsmannen. Även här gäller att konsumentombudsmannen genom frivilliga överenskommelser med enskilda företagare eller företagarorganisationer verkar för att de standardavtal som förekommer utformas på ett sätt som motsvarar konsumenternas intressen.

I Danmark behandlas denna fråga preliminärt i forbrugerkommissionen under handelsministeriet.

I Norge tillsattes år 1971 en särskild kommitté för att utreda bl. a. frågan om reglering och kontroll av standardkontrakt.

I Finland behandlas samma fråga av den tidigare omnämnda arbetsgruppen inom justitieministeriet.

Inom ministerrådet föreligger enighet om att konsumenternas ställning i berörda hänseende bör stärkas. Danmark, Finland och Norge kommer att överväga att genomföra en lagstiftning som gör det möjligt att hindra användningen av avtalsvillkor, vilka med hänsyn till omständigheterna får anses vara otillbörliga. Det är värdefullt om de nordiska ländernas lagstiftning kan utformas på ett sådant sätt att skyddet för konsumenterna får väsentligen samma omfattning i samtliga länder.

Även om en sådan lagstiftning genomförs kan det finnas behov av ökade möjligheter att i det särskilda fallet ogiltigförklara eller jämka avtalsvillkor, vilkas tillämpning framstår som otillbörliga. Denna fråga utreds i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

3. Särskilda köprättsliga regler till konsumenternas skydd

Frågan har övervägts i de nordiska köplagskommittéerna. Den svenska kommittén har redan avslutat sitt arbete på denna punkt och avgav i april 1972 ett betänkande med förslag till en särskild konsumentköplag (SOU 1972: 28).

I Danmark behandlas frågan även av forbrugerkommissionen under handelsministeriet. Det kan antas att forbrugerkommissionen i sitt betänkande, som väntas föreligga under 1973, kommer att ange de riktlinjer, som enligt kommissionens mening bör följas vid en reform av de köprättsliga reglerna. Justitsministeriet och handelsministeriet kommer därefter att gemensamt avtala om det vidare förfarandet.

I Finland behandlas frågan av den ovan omnämnda arbetsgruppen för konsumentlagstiftning.

Den norska köplagskommittén fick i september 1971 i uppdrag att avge ett särskilt betänkande om konsumentköplagstiftning. Betänkandet väntas bli framlagt i december 1972.

Departmentsöverläggningar kommer att äga rum i december 1972 på grundval av det svenska betänkandet och ett preliminärt norskt lagutkast.

Ministerrådet är enigt om att man bör söka genomföra sådana tvingande lagregler som ger konsumenterna ett visst minimiskydd vid köp från näringsidkare i dennes yrkesmässiga verksamhet av varor som är avsedda huvudsakligen för enskilt bruk. Helt ensartade regler kan inte uppnås men det är värdefullt om lagstiftningen i samtliga länder kan utformas så att den ger konsumenterna ett till art och omfattning i huvudsak likartat skydd.

4. Allmän köplagstiftning

Prioriteringen av de köplagsakkunnigas arbete har under det senaste året skilt sig åt i de olika länderna. I Finland har man prioriterat arbetet med att lägga fram förslag till en allmän köplag medan de svenska köplagsakkunniga och den norska köplagskommittén haft i uppdrag att koncentrera arbetet på en särskild konsumentköplagstiftning och att lägga fram delbetänkanden härom.

Den finländska köplagskommittén har i november 1972 avgivit betänkande och kommittén har därmed slutfört sitt uppdrag. Härefter kommer man från finländsk sida att utse en observatör för att följa det vidare nordiska samarbetet om en revision av köplagarna.

Inom ministerrådet är man ense om att arbetet på en revision av de allmänna köplagarna bör återupptas.

5. Översyn av avbetalningslagarna

Utvecklingen under senare år på kreditmarknaden har, då det gäller konsumtionskrediter, lett till att det blivit vanligt att ett i förhållande till

säljaren fristående företag står för krediten till köparen. Detta är förhållandet vid vissa kreditkortssystem och vid s. k. låneköp, där köparen genom säljarens förmedling får ett lån hos ett särskilt kreditinstitut för att finansiera köpet. Det trepartsförhållande mellan köpare, säljare och kreditgivare som uppkommer i dessa fall kan medföra rättsliga komplikationer och få konsekvenser som är stötande.

Den nu angivna utvecklingen fordrar särskild uppmärksamhet och aktualiserar bl. a. frågan om en översyn av avbetalningslagarna, vilka tillkommit i nordiskt samarbete.

I Norge och Sverige har tillsatts särskilda utredningar med uppdrag att lägga fram förslag i dessa frågor. I Danmark väntas en kommitté bli tillsatt inom kort tid. I Finland har lagberedningen påbörjat utredningsarbete rörande kreditkortsproblemet. Arbetet är f. n. huvudsakligen inriktat på att kartlägga problemen.

Ministerrådet är enigt om att det fortsatta utredningsarbetet bör bedrivas i nordiskt samarbete.

6. Civilrättslig lagstiftning till konsumenternas skydd på serviceområdet

De skäl som nyss anförts för att genomföra en särskild lagstiftning om konsumentköp har giltighet också på stora delar av serviceområdet.

I Sverige har man tillsatt en utredning med uppdrag att undersöka hur konsumentköplagstiftningen kan kompletteras med en civilrättslig lagstiftning till konsumentens skydd på serviceområdet. Det svenska utredningsarbetet följs av observatörer från Danmark, Finland och Norge.

Det är förutsatt att de norska observatörerna inom kort skall ta initiativ till ett norskt utredningsarbete i ämnet om de finner skäl till detta.

Ministerrådet är enigt om att det fortsatta utredningsarbetet på detta område bör bedrivas i nordiskt samarbete.

7. Tillverkares och säljares ansvar för skadebringande egenskaper hos försålt gods

Under senare år har frågan om tillverkares och säljares ansvar för skadebringande egenskaper hos försålt gods blivit alltmer aktuell. Frågan om enhetliga skadeståndsregler på detta område studeras exempelvis inom Europarådet. För svensk del har man redan utarbetat förslag till utredningsdirektiv. Frågan om att tillsätta samverkande utredningar med uppgift att föreslå lagstiftning angående ansvar för produkters skadliga verkningar övervägs.

III. Allmän skadeståndsrättsliga frågor

Frågan om lagstiftning på skadeståndsrättens område togs upp i 1946 års nordiska lagstiftningsprogram. En rad skadeståndsrättsliga spörsmål har senare utretts i nordiskt samarbete.

Efter avslutandet av de nordiska departementsöverläggningarna om skadeståndsansvar för stat och kommun, om arbetsgivareansvar och om barns och föräldrars skadeståndsansvar har samarbetet på kommittéplanet fortsatt beträffande frågorna om ersättning för invaliditet och förlust av försörjare och om en allmän regel rörande jämkning av skadeståndsansvar.

Den norska kommittén avgav betänkande angående ersättning för invaliditet och förlust av försörjare i maj 1971 och proposition lades fram i maj 1972. Betänkande från de övriga kommittéerna i denna fråga väntas föreligga i slutet av 1972 eller under första halvåret 1973. Betänkande med förslag till en allmän jämkningsregel avgavs i Sverige i oktober 1971 (SOU 1971: 83).

Ministerrådet är enigt om att samarbetet i fråga om revision av skadeståndslagstiftningen skall fortsätta. Sedan samarbetet beträffande frågorna om ersättning för invaliditet och förlust av försörjare och om en allmän jämkningsregel avslutats skall samarbetet fortsätta på följande områden:

- 1) Skadelidandes medverkan;
- 2) skada vållad av flera; samt
- 3) försäkringsgivares regressrätt.

IV. Integritetsskydd

I berättelsen till rådets 20:e session uttalade ministerrådet att den snabbt ökande användningen av automatisk databehandling och den tekniska utvecklingen på foto- och avlyssningsteknikens område aktualiserar frågan om skyddet av den enskilda människans integritet. I berättelsen anförde ministerrådet vidare att man här står inför ett nytt lagstiftningsområde och att det därför är angeläget att man söker komma fram till enhetliga värderingar angående behovet av skydd för den personliga integriteten och på grund härav strävar efter principiellt enhetliga lösningar.

Vid Nordiska rådets 19:e session antog rådet en rekommendation, nr 27/1971, i vilken regeringarna uppmanas att vidta åtgärder för att åstadkomma ett effektivt skydd av privatlivets fred på de områden där tillfredsställande skydd inte föreligger och vid rådets senaste session antogs ytterligare en rekommendation, nr 13/1972, som rör frågan om regler till skydd för den personliga integriteten. I den sistnämnda rekommendationen uppmanas regeringarna "at stræbe efter, at der opnås enighed om virkningen af de regler, der agtes gennemført om private personregistre".

1. Skydd mot otillbörlig avlyssning och fotografering

I Danmark genomfördes i mars 1972 en lagstiftning om skydd mot otillbörlig avlyssning och fotografering. Lagstiftningen bygger i huvud-

sak på det i föregående års berättelse omnämnda betänkandet av straffelovrådet. Den innehåller regler om straff för den som utan tillstånd med hjälp av en apparat i hemlighet avlyssnar eller tar upp uttalanden som görs i enrum, under telefonsamtal eller annat samtal mellan andra eller vid förhandlingar på slutet möte, som gärningsmannen inte själv deltar i eller vartill han skaffat sig tillträde utan tillstånd. Vidare föreskrivs straff för den som utan tillstånd fotograferar eller med hjälp av kikare eller annan apparat iakttar personer, vilka inte befinner sig på plats som är fritt tillgänglig. Lagstiftningen innehåller också vissa bestämmelser om tystnadsplikt för anställda i företag som sysslar med ADB-verksamhet och om skydd för yrkes- och affärshemligheter.

I Finland har 1972 genomförts straffrättslig lagstiftning om skydd mot obehörig avlyssning med hjälp av teknisk apparatur. Lagstiftningen bygger i väsentliga delar på samma principer som det i föregående års berättelse till Nordiska rådet omnämnda delbetänkandet av den svenska integritetsskyddskommittén.

I Sverige har nämnda betänkande inte lett till lagstiftning, eftersom man beslutat att först avvakta kommitténs slutbetänkande.

Norge har sedan länge lagstiftning till skydd mot obehörig avlyssning. Frågan om eventuella ändringar i denna lagstiftning och om nya regler till skydd mot missbruk av optisk utrustning kommer eventuellt att tas upp sedan den svenska integritetsskyddskommittén har avgett sitt slutbetänkande.

Ministerrådet är enigt om att samtliga länder bör genomföra lagstiftning som effektivt skyddar medborgarnas privatliv mot de faror som uppkommer i förbindelse med den tekniska utvecklingen på foto- och avlyssningsteknikens område. Det är värdefullt om reglerna kan utformas så att de ger likvärdigt skydd i samtliga länder.

2. Integritetsskydd i samband med automatisk databehandling (ADB) av personorienterad information

I Sverige avgav offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén i juni 1972 ett delbetänkande "Data och integritet" (SOU 1972: 47) med förslag till åtgärder för att möta de risker för intrång i integriteten som den automatiska databehandlingsteknikens utveckling medför.

I Danmark är en kommitté sedan ett par år sysselsatt med att utreda de problem angående skydd för privatlivet som är förenade med upprättande och användning av offentliga och privata personregister.

I Finland har en kommitté kartlagt bristerna i den nuvarande lagstiftningen och lagt fram ett betänkande härom. På grundval av kartläggningen har en ny kommitté med preciserade uppgifter tillsatts. Kommittén skall bl. a. dryfta anskaffningen, deponeringen och distributionen av data samt individens integritetsskydd och rättsskydd i samband härmed.

I Norge tillsattes i mars 1972 en kommitté med uppgift att utreda de problem som kan uppstå för privatpersoner i samband med offentliga ADB-system som innehåller personutredningar. Man har bett utredningen att bedriva arbetet så snabbt som möjligt och att söka avge betänkande före utgången av 1973.

Spörsmålet om skydd för den personliga integriteten vid bruk av privata ADB-register behandlas i Norge av en särskild utredning som tillsattes i december 1970 (jfr nedan under avsnitt 3).

I fråga om lagstiftningen till skydd för den personliga integriteten vid automatisk databehandling av personuppgifter är ett samarbete mellan de nordiska länderna av stor betydelse. Här må endast nämnas de möjligheter som till följd av teknikens utveckling i framtiden kan erbjuda sig att via utbyggda terminalsystem i ett land snabbt få fram uppgifter som lagrats och bearbetats i en ADB-anläggning i ett annat nordiskt land.

Mot bakgrund härav har ministerrådet enats om att man om möjligt bör genomföra en till sina verkningar likartad lagstiftning till skydd för den personliga integriteten vid automatisk databehandling av personuppgifter.

3. Kreditupplysningsverksamhet

Den moderna kreditupplysningsverksamheten har framför allt aktualiserat den i föregående avsnitt behandlade frågan om skyddet för den personliga integriteten i samband med ADB-behandling av personinformation. Det kan emellertid finnas skäl att reglera kreditupplysningsföretagens verksamhet även i andra hänseenden.

I Danmark behandlas frågan i ovannämnda kommitté rörande privatlivets skydd i förbindelse med upprättande och bruk av offentliga register. Delbetänkande med utkast till lag om registrering och utlämnande av upplysningar inom privatlivets område beräknas bli avgett i början av 1973. Lagutkastet kommer att innehålla bl. a. detaljerade regler för kreditupplysningsbyråernas verksamhet.

I Finland, Norge och Sverige arbetar utredningar med särskild inriktning på kreditupplysningsverksamhet. I Norge utreds alla frågor som sammanhänger med kreditupplysningsverksamhet av samma utredning som behandlar integritetsskyddet vid bruk av privata ADB-register medan den svenska kommitténs uppdrag endast gäller andra frågor än ADB-frågorna.

Den svenska utredningen — kreditupplysningskommittén — avgav i november 1972 ett betänkande med förslag till lagstiftning om kreditupplysningsverksamhet.

Ministerrådet är inställt på att överväga behovet av en likartad lagstiftning om kreditupplysningsverksamhet i samtliga länder.

V. Transporträtt

1. Sjö rätt

De nordiska sjölagskommittéerna har utarbetat förslag till nya bestämmelser om befordran till sjöss av passagerare, resgods och gods. Förslagen till ändringar i godsbefordringsbestämmelserna är föranledda av 1968 års tilläggsprotokoll till 1924 års internationella konossementskonvention (de s. k. Haag-Visbyreglerna) medan ändringsförslaget beträffande passagerare- och resgodsbestämmelserna bygger på ett inom CMI utarbetat konventionsutkast (det s. k. Tokyoutkastet).

Frågan har behandlats vid nordiska departementsöverläggningar i juni och oktober 1972.

Ministerrådet är enigt om att man på grundval av betänkandena till slutet av år 1973 bör ha genomfört en i allt väsentligt ensartad ny lagstiftning om befordran till sjöss, som skall gälla även vid inrikes fart.

2. Fraktavtal vid godsbefordran på väg

I början av 1960-talet tillsattes i Danmark, Finland, Norge och Sverige samverkande utredningar med uppgift att överväga frågorna om dessa länders anslutning till 1956 års konvention om fraktavtalet vid internationell godsbefordran på väg (CMR) och om översyn av rättsreglerna om det inrikes vägfraktavtalet. Sedan utredningarna avgett delbetänkanden i anslutningsfrågan ratificerades konventionen under senare hälften av 1960-talet av Danmark, Norge och Sverige. De finländska, norska och svenska utredningarna har numera lagt fram slutbetänkanden med förslag till lag om vägfraktavtal. Lagförslaget innehåller bestämmelser om både internationell och inrikes befordran. Reglerna om internationell befordran bygger på CMR. I fråga om inrikes befordran föreslås i allt väsentligt ensartade finländska, norska och svenska lagtexter.

Regeringarna i Finland, Norge och Sverige är ense om att på grundval av betänkandena överväga att genomföra lagstiftning om vägfraktavtal med sikte på att lagstiftningen skall kunna träda i kraft i slutet av 1973 eller början av 1974. I Danmark övervägs frågan alltjämt av utredningen.

3. Lagstiftning om järnvägsbefordran

I Finland och Sverige har man tillkallat sakkunniga med uppdrag att lägga fram förslag till en ny civilrättslig lagstiftning om passagerar- och godsbefordran med järnväg.

Utredningsarbetet följs av en observatör från Norge.

I Danmark kommer att tillsättas en kommitté för att behandla frågan om en eventuell revision av lagen om skadeståndsansvar vid järnvägs drift.

Ministerrådet är enigt om att utredningsarbetet bör ske i nordiskt samarbete med sikte på att undersöka förutsättningarna för en ensartad nordisk lagstiftning på detta område. Lagstiftning på grundval av utredningsarbetet kan väntas vara slutligt genomförd tidigast 1975.

VI. Processrätt

1. Erkännande och verkställighet av nordiska avgöranden rörande privaträttsliga krav

En revision av den nordiska domskonventionen har varit föremål för överläggningar vid nordiska möten under senare år. Vid dessa möten har utarbetats utkast till i stort sett likartade interna lagregler i frågan.

Under det senaste året har dock arbetet legat nere i avbidan på att frågan om utvidgning av EEC skulle avgöras eftersom det mellan EEC-staterna gäller en överenskommelse om verkställighet av förmögenhetsrättsliga domar.

Ministerrådet är enigt om att man bör återuppta arbetet, sedan utvidgningsfrågan numera lösts.

Det föreligger även enighet om att det fortsatta arbetet skall ske under hänsynstagande till internationella överenskommelser på området.

2. Internordisk verkställighet med anledning av beslut rörande vårdnad om barn m. m.

År 1967 avgavs ett gemensamt betänkande om verkställighet av domstolsavgöranden och administrativa beslut rörande vårdnad om och rätt till umgänge med barn (SOU 1967: 4). Betänkandet innehåller bl. a. förslag till konvention om verkställighet av nämnda avgöranden och beslut. Reglerna har sedermera diskuterats vid de överläggningar, som omtalats i föregående avsnitt. Diskussionerna härom skall fortsättas.

3. Samverkan i rättegång

I rekommendationen nr 17/168 uppmanade Nordiska rådet regeringarna "at udrede forudsætningerne for, at der i hvert af landene gennemføres pligt til at give møde som vidne for domstolene i andre nordiske lande".

I samtliga länder har man utarbetat förslag till lagstiftning om vittnesplikt. Förslagen har diskuterats vid nordiska möten, varvid man i allt väsentligt enats om ensartade bestämmelser.

Cheferna för åklagarmyndigheterna i de nordiska länderna har i februari 1970 ingått ett samarbetsavtal om fullföljande av rättegång i ett annat nordiskt land än det där den straffbara handlingen blivit begången.

I flera år har förhandlingar pågått mellan representanter för de

svenska och finska justitieministerierna med syfte att genomföra en lagstiftning, som ger större möjligheter till ömsesidig rättshjälp i brottmål.

I oktober 1971 inleddes nordiska departementsöverläggningar om revision av det skandinaviska rättshjälpsprotokollet av år 1957. Avsikten är att detta protokoll eventuellt skall ersättas av en ramkonvention samt ensartad lagstiftning om samverkan i rättegång såsom komplement till vissa internationella konventioner i ämnet. De planerade reglerna om nordisk vittnesplikt kommer förmodligen att ingå i de nyssnämnda lagarna om samverkan i rättegång.

VII. Straffrätt

I Danmark har en statsadvokat på uppdrag av justitsministeriet genomgått och analyserat ett antal större fall av bedrägeri, trolöshet mot huvudman och förskingring. Undersökningen visade att det förekommer en avancerad ekonomisk kriminalitet som ställer samhällets rättsvårdande organ inför stora svårigheter.

Problem som hänger samman med bekämpandet av avancerad ekonomisk kriminalitet och annan organiserad brottslighet är aktuella även i de övriga nordiska länderna.

I ministerrådet har därför överenskommit att man fortlöpande skall utbyta erfarenheter och upplysningar på detta område med sikte på att uppnå en samordning av sina åtgärder och ett så effektivt utnyttjande som möjligt av tillgängliga utredningsresurser. Som ett första led i detta arbete har man bl. a. enats om att gemensamt kartlägga vilka lagstiftningsåtgärder som vidtagits i andra länder för att möta motsvarande problem.

Kapittel III

Kulturellt samarbete

1. Samarbetets organisation

1.1 *Nordiska ministerrådet*

Genom revisionen av Helsingforsavtalet inrättades ett nordiskt ministerråd med generell kompetens för hela det nordiska samarbetet. Enligt avtalet fattar ministerrådet de beslut som anges i överenskommelser mellan de nordiska länderna. I kulturavtalet, som trädde i kraft den 1 januari 1972, stadgas i anslutning härtil, att ministerrådet fattar de beslut som erfordras för att förverkliga detta avtals syften.

Nordiska ministerrådet med sammansättningen kultur- och undervisningsministrarna har under året sammanträtt fyra gånger. Ministerrådet sammanträdde första gången i samband med Nordiska rådets 20 session i februari 1972 i Helsingfors. Vid mötet i Oslo den 23 mars 1972 godkändes budgetförslaget för 1973. I samband med mötet ägde samråd rum med Nordiska rådets kulturutskott. Vid ministerrådets sammanträde i Köpenhamn den 28 och 29 augusti 1972 diskuterades preliminärt planerna för samarbetet åren 1973—75. Vid ett möte med Nordiska rådets kulturutskott den 29 augusti 1972 bereddets utskottet möjlighet att för ministerrådet framföra sina synpunkter på det diskussionsunderlag, som av sekretariatet utarbetats rörande samarbetet under planeringsperioden.

Huvudlinjerna för det fortsatta samarbetet under den närmaste treårsperioden fastställdes av ministerrådet vid ett möte den 11 december 1972. Vid samma möte fastställdes budgeten för 1973 (*Sammandrag av budgeten s. 56.*)

1.2 *Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete*

I enlighet med kulturavtalets artikel 10 har en ämbetsmannakommitté för nordiskt kulturellt samarbete tillsatts.

Ämbetsmannakommittén har under 1972 haft följande sammansättning:

Danmark

Afdelingschef Bjørn Brynkskov	(Undervisningsministeriet)
Ekspeditionssekretær Jørgen Harder	(Ministeriet for kulturelle anliggender)
Rasmussen	(Undervisningsministeriet)
(Suppleant: Ekspeditionssekretær Jens Peter Ipsen)	

Finland

Avdelningschef Kalervo Siikala	
(Suppleant: Kultursekreterare Matti Gustafson)	

Island

Departementschef Birgir Thorlacius
(Suppleant: Avdelningschef Árni Gunnarsson)

Norge

Departementsråd Olav Hove, ordförande
(Suppleant: Ekspeditionssjef Enevald Skadsem)

Sverige

Statssekreterare Lennart Sandgren
(Suppleant: Expeditionschef Jan Stiernstedt)

Enligt kulturavtalet skall ämbetsmannakommittén förbereda ministerrådets arbete och fullgöra de uppgifter som ministerrådet i övrigt ålägger kommittén. I arbetsordningen av den 13 december 1971 fastställs närmare uppgifterna för ämbetsmannakommittén (NU 1971: 20).

Ämbetsmannakommittén har under 1972 sammanträtt 15 gånger; mötena har sammanlagt omfattat 23 dagar.

1.3 Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete

Som ett led i genomförandet av avtalet inrättades från och med januari 1972 ett sekretariat för nordiskt kulturellt samarbete, som är förlagt till Köpenhamn. Sekretariatet bistår enligt kulturavtalet ministerrådet och ämbetsmannakommittén, men kan efter beslut av ministerrådet också bistå andra nordiska samarbetsorgan. Sålunda har sekretariatet med stöd av ministerrådets beslut sedan 1.4.1972 fungerat som sekretariat för Nordiska kulturfonden.

Sekretariatets uppgifter har fastställts i arbetsordningen av den 13 december 1971 (NU 1971: 20).

Sekretariatet leds av en direktör. Innehavare av denna post är sedan 1.1.1972 avdelningschefen vid skolstyrelsen i Finland Magnus Kull. Sekretariatets personal i övrigt bestod i december 1972 av tre sektionschefer, sju handläggare, sju assistenter och en vaktmästare.

1.4 De rådgivande kommittéerna och övriga samarbetsorgan

Med stöd av artikel 10 i kulturavtalet har ministerrådet tillsatt en rådgivande kommitté för ettvarvt av avtalets områden utbildning, forskning och annan kulturell (allmänkulturell) verksamhet. Kommittéernas ledamöter utsågs av ministerrådet vid möte den 23 mars 1972.

Enligt den instruktion, som ministerrådet fastställt, skall kommittéerna vara rådgivande och initiativtagande gentemot ministerrådet och ämbetsmannakommittén. Det ankommer vidare på kommittéerna att

följa utvecklingen inom sina respektive områden och lägga fram förslag till åtgärder för att främja det nordiska kultursamarbetet.

Kommittéernas ordförande och vice ordförande sammanträdde med ämbetsmannakommitténs ordförande och representanter för sekretariatet den 14 april 1972 för en orientering om kommittéernas arbetsuppgifter och arbetsformer. Under 1972 har kommittéerna i sin helhet sammanträtt enligt följande:

Rådgivande kommittén för forskning	2 gånger
Rådgivande kommittén för utbildning	3 gånger
Rådgivande kommittén för allmänkulturell verksamhet	3 gånger

Kommittéernas arbete har främst omfattat frågor, som av ministerrådet eller ämbetsmannakommittén hänvisats till kommittéerna för beredning. Dessa har sålunda medverkat vid planeringen av riktlinjerna för det kulturella samarbetet under perioden 1973—75. Kommittéerna har även fungerat som remissorgan för Nordiska kulturfonden.

Förutom de rådgivande kommittéerna har i överensstämmelse med avtalets artikel 10 tillsatts kommittéer och arbetsgrupper med särskilda uppdrag. Sådana organ har under 1972 förekommit på ett flertal olika områden och för deras arbete redogörs närmare i samband med översikten över verksamheten under året. Härutöver har sakkunskapen hos olika befintliga organ utnyttjats i samband med sakernas beredning.

1.5 *Kontakterna med Nordiska rådet och dess kulturutskott*

I kulturavtalet stadgas att samarbetet äger rum under medverkan av Nordiska rådet. Dess kulturutskott har av rådspresidiet utpekats som rådets organ i frågor, som gäller kultursamarbetet och kulturavtalets genomförande. Nordiska ministerrådet och Nordiska rådets kulturutskott har mot denna bakgrund enats om att sammanträda regelbundet för att gemensamt dryfta kulturella samarbetsfrågor. Sålunda har gemensamma överläggningar under året ägt rum under Nordiska rådets 20 session i Helsingfors, i mars i anslutning till behandlingen av verksamhetsbudgeten för 1973 samt i augusti för att dryfta planerna för det fortsatta samarbetet. Härutöver har kultursekretariatets direktör på inbjudan deltagit i kulturutskottets sammanträden under året såsom sakkunnig för att lämna erforderliga faktiska upplysningar i anslutning till utskottets arbete.

1.6 *Internationella kontakter*

Sekretariatet har under året etablerat kontakter med vissa internationella organisationer. Samarbetet med dessa organisationer har i första hand tagit sig uttryck i utväxling av informationer och dokument, i synnerhet på utbildningsområdet. Sekretariatet har varit representerat vid den i UNESCOs regi anordnade Eurocult-konferensen i Helsingfors

i juni 1972 samt vid UNESCOs generalkonferens i Paris i november 1972. Kontakt har också etablerats med de nordiska UNESCO-kommissionerna och sekretariatets direktör har deltagit i kommissionernas gemensamma möte i Reykjavik i augusti 1972.

2. Samarbetet under 1972

2.1 Inledning

Det är naturligt att arbetet under det första året med en ny organisationsstruktur och nya verksamhetsformer i hög grad har inriktats på att utforma arbetsmetoder och att planera de kommande årens verksamhet. I och med att man inom avtalets ram på ett helt nytt sätt kan bygga upp ett samarbete som sträcker sig över ett vitt och mångsidigt fält och så småningom bör kunna få en systematisk uppbyggnad har det bedömts som väsentligt att redan från början lägga en fast grund, bl. a. genom att söka få en klar översikt över hela samarbetsområdet som underlag för urval av konkreta samarbetsprojekt och för prioriteringar. Under år 1972 har man inom sekretariatet därför gjort förberedande arbete för de närmaste årens verksamhet. Detta arbete har omfattat inventering och systematisering och behandling av avgränsningsproblem. Som resultat föreligger "Planer för kultursamarbetet 1973—1975". Detta dokument, som fogats till berättelsen som särskild bilaga (*inte tryckt här*),¹ innehåller bl. a. en detaljerad deskriptiv översikt över samarbetsområdet i dag.

2.2 Forskning

Nordiska sommarskolan för forskarutbildning

Inom ramen för Nordiska kulturkommissionens verksamhet etablerades vid mitten av 1960-talet, efter några års försöksverksamhet, en nordisk sommarskola för forskarutbildning. Syftet var att genom gemensamma kurser på utvalda områden främja forskarutbildningen i Norden. Kommissionens sektion I ansvarade för valet av kurser på grundval av förslag från universitet och högskolor och yttranden från de nordiska forskningsråden.

Vid kulturkommissionens upplösning övertogs administrationen av sommarskolans verksamhet av de nya organen under kulturavtalet. Vid möte i ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete i maj 1972 fattades beslut om att tillsätta en styrelse för verksamheten. Samtidigt fastställdes en instruktion för styrelsen.

Avsikten med verksamheten inom sommarskolan är enligt instruktionen att genom gemensamma kurser dels tillgodogöra sig speciella kunskaper eller förfaringssätt och utnyttja speciell apparatur vid vissa institutioner, dels genom samordning av resurserna kunna garantera

¹ *Planerna är tryckta i Nordisk udredningsserie, NU 1972: 8*

medverkan av särskilt framstående forskare från skilda delar av världen. Tyngdpunkten bör innehållsmässigt ligga på frågor som gäller nya eller svårtillgängliga teoretiska eller metodologiska problem och ny avancerad teknik eller på förmedling av starkt specialiserat kunskapsstoff.

Styrelsen planerar och leder verksamheten inom sommarskolan. Styrelsen består av högst två ledamöter från varje land. I styrelsen ingår representanter för såväl aktiva forskare som forskningsadministratörer.

Nordiskt vulkanologiskt institut

I överensstämmelse med Nordiska rådets rekommendation nr 30/1968 beslutade Nordiska ministerrådet vid möte i mars 1972 att ett nordiskt vulkanologiskt institut skulle inrättas under år 1973.

Vid möte i ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete i maj 1972 tillsattes en interimsstyrelse för institutet samtidigt som en instruktion för styrelsen fastställdes. Interimsstyrelsen fick i uppgift att a) utarbeta förslag till statuter för institutet, b) planera och inköpa den inredning och utrustning som inom av ministerrådet angivna ekonomiska ramar bedöms erforderlig för institutets upprättande, c) tillse vidare svara för den ekonomiska förvaltningen i övrigt vid institutet, d) inge anslagsframställningar rörande institutets verksamhet till ministerrådet och ämbetsmannakommittén, e) utarbeta en instruktion för direktören vid institutet samt f) utlysa och till ämbetsmannakommittén lämna förslag till fortsatta åtgärder för tillsättning av tjänsten som direktör vid institutet. För anskaffning av utrustning till institutet har under 1972 beviljats intill Dkr 450 000,—. Institutets statuter fastställdes av Nordiska ministerrådet vid möte den 11 december 1972.

Nordiskt sameinstitut

Med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 33/1968 har Nordiska ministerrådet beslutat, att ett nordiskt sameinstitut skall inrättas 1973. En interimsstyrelse har tillsatts med uppdrag att a) utarbeta stadga för institutet och härvid även närmare definiera institutets syfte och verksamhetsområde, b) föreslå lämplig placeringsort för sekretariatet i Norge, c) utarbeta kostnadsförslag för sekretariatets etablering samt d) utarbeta driftbudget för andra halvåret 1973 och för 1974.

2.3 Utbildning

Förskole- och grundskoleområdet

Med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 27/1970 tillsattes 1970 en arbetsgrupp med skolöverstyrelsen och socialstyrelsen i Sverige som koordinerande myndigheter. Arbetsgruppens huvudupp-

gift är att kartlägga förskoleundervisningen i de nordiska länderna och utarbeta förslag till forsknings- och fortbildningssamarbete.

Det arbete, som med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 26/1967 påbörjades av Nordiska kulturkommissionen rörande harmonisering av de nordiska ländernas skolordningar, har fortsatt inom kulturavtalets organ. Planerings- och utredningsarbetet handhas av en styringsgrupp, som tillsattes av Nordiska kulturkommissionen och som i enlighet med ämbetsmannakommitténs beslut fortsatt inom den nya organisationen för kultursamarbetet. Det konkreta planeringsarbetet har hittills koncentrerats till läroplanerna inom grundskoleutbildningen. Utkast till ramplaner för undervisningen i engelska och matematik har utarbetats och remissbehandling av förslagen pågår. En slutlig version av ramplanerna i dessa båda ämnen väntas föreligga våren 1973.

Som ett led i planeringsarbetet anordnades i Ronneby i oktober 1972 ett symposium med företrädare för harmoniseringsarbetet och utbildningsväsendet i de enskilda länderna. En rapport från symposiet är under utarbetande.

En uppföljning av Sixten Marklunds studie "Den obligatoriska skolan i Norden" (*NU 1968: 14*) har påbörjats. Avsikten är att mot bakgrund av utvecklingstendenserna sedan utredningen färdigställdes skissera perspektiven för den närmaste 5—10-årsperioden.

Inom specialundervisningen har beviljats Dkr 100 000,— till ett samnordiskt försöksprojekt rörande musikterapi. Projektet ger bl. a. möjlighet till utarbetande av samnordisk försöksmateriel.

Högre utbildning

Arbetet med tentamensgiltighetsproblematiken har fortsatt inom kulturavtalets organ.

Den snabba utvecklingen och reformerna inom den högre utbildningen har medfört att de under 1960-talet utarbetade reglerna för nordisk tentamensgiltighet har föråldrats. Enligt Nordiska kulturkommissionens bedömning borde dessa detaljregler för tillgodoräknande av studieprestationer i ett annat nordiskt land ersättas med mer generella regler.

Mot denna bakgrund har ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete tillsatt en expertkommitté bestående av en representant för varje land för att ta ställning till frågan om det fortsatta arbetet med saken. Kommittén har som riktlinjer för sitt arbete beslutat 1) avgränsa arbetsfältet till att omfatta tentamensgiltigheten och 2) ajourföra äldre regler och så långt som möjligt arbeta sig fram till regler, som är mindre detaljerade och mer flexibla än de nuvarande. Utredningen skall basera sig på en bearbetning av insamlat relevant material i de enskilda länderna. Kommitténs rapport väntas föreligga i januari 1973.

Vuxenutbildning

Nordiska kulturkommissionen tillsatte ett nordiskt expertutskott för forskning på vuxenundervisningens område. Expertutskottet föreslog bl. a. inrättande av nationella centra för vuxenpedagogik. Som ett centralt forskningsprojekt nämnde expertgruppen beskrivning och analys av organisation och struktur i vuxenundervisningen i de nordiska länderna.

För att få en grundval för en samnordisk insats på vuxenutbildningens område har det bedömts vara nödvändigt med en kartläggning av området i de enskilda nordiska länderna. Kartlägningsarbetet har påbörjats som enmansutredning.

Över kulturavtalets verksamhetsbudget finansierades 1972 det s. k. NOVU-projektet, som är ett försöks- och utvecklingsprojekt inom vuxenutbildningen. Projektets målgrupp är lågutbildade vuxna i åldern 15—45 år. Projektet omfattar en försöksverksamhet, där man skall försöka påvisa i vilken omfattning det lyckas att få befolkningsgrupper, som inte berörs av de existerande utbildningssystemen, att engagera sig i studier.

Övriga utbildningsfrågor

Ett av Nordiska kulturkommissionen tillsatt expertutskott för utredning av frågan om vidareutbildning av psykologer har avgett sitt betänkande, som sänts på remiss i de nordiska länderna.

Med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 10/1971 har tillsatts en expertgrupp med uppgift att undersöka möjligheterna för samordning inom Norden av såväl grundutbildning som vidareutbildning av konservatorer m. m. Gruppen består av en representant för Danmark, Finland, Norge resp. Sverige samt en representant för Nordiskt Konservatorförbund.

En av Nordiska kulturkommissionen tillsatt kontaktgrupp för samarbete om AV-hjälpmiddel har fortsatt sitt arbete. Gruppen har under 1972 lagt fram förslag om försök med selektiv information om läromedel för universitetsundervisning inom vissa ämnesområden.

Den av Nordiska kulturkommissionen tillsatta arbetsgruppen rörande könsrollerna i undervisningen har avslutat sitt arbete. Arbetsgruppens rapport, som ingår i Nordisk utredningsserie (*NU 1972: 6*), skall remissbehandlas av berörda myndigheter och organ i de enskilda länderna.

Under harmoniseringsarbetet har aktualiserats vissa problem rörande olikheterna mellan de nordiska ländernas styrelseformer inom utbildningen. Mot denna bakgrund har påbörjats en kartläggning, som skall bilda underlag och hjälp i det fortsatta harmoniseringsarbetet och samarbetet i övrigt på utbildningsområdet.

Med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 13/1970 tillsatte de nordiska kultur- och undervisningsministrarna i april 1970 en

nordisk kommitté för att utreda frågan om stöd till studerande, som förlagt sina studier till ett annat nordiskt land än hemlandet. Kommittén avgav sitt betänkande våren 1972. Utredningen har sänts på remiss till berörda instanser i de nordiska länderna.

2.4 *Allmänkulturell verksamhet*

TV-samarbete

TV-samarbetet har på politiskt plan getts hög prioritet inom ramen för samarbetet under kulturavtalet. Vid möte den 22 februari 1972 beslöt Nordiska ministerrådet låta utarbeta förslag till en ordning, som gör det möjligt för regeringarna att medverka till en utbyggnad av samarbetet. Ämbetsmannakommittén tillsatte mot denna bakgrund och med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 16/1972 i april 1972 en arbetsgrupp bestående av representanter för kultur- och undervisningsministerierna samt kultursekretariatet för att behandla frågan om ett utbyggt nordiskt TV-samarbete. Arbetsgruppen avgav sin rapport den 27 november 1972. Den har i sin rapport, som bl. a. behandlar relationerna mellan statsmakterna och radioföretagen och de tekniska utbyggnadsmöjligheterna, föreslagit vissa riktlinjer för fortsatt utrednings- och planeringsarbete. Rapporten behandlades på ministerrådets möte den 11 december 1972.

Litteratur

Genom åtgärder för att främja det nordiska samarbetet på litteraturens område har man hittills dels velat understryka och klargöra den kulturella samhörigheten i Norden, dels önskat skapa en större marknad för litterär produktion än de enskilda ländernas språkområden utgör. Samarbetet har inriktats både på stimulering av intresset för litteratur på originalspråk och på översättning av ett lands litteratur till ett annat nordiskt lands språk.

Det kan i dag konstateras, att läsning av grannländernas skönlitteratur är föga utbredd, samtidigt som sådan litteratur i översättning utges endast i begränsad utsträckning. Dessa frågor har på grundval av ett sekretariatsförslag behandlats inom kulturavtalets organ under 1972.

Scenkonst

På förslag av Nordiska kulturkommissionen beviljade Nordiska kulturfonden 1968 medel för utbyte av teaterföreställningar under en försöksperiod på tre år. Försöksordningen omfattade även opera och ballett. På begäran av kulturkommissionen förlängde kulturfonden försöksperioden med ytterligare två år till utgången av 1972, samtidigt som kulturkommissionen tillsatte ett expertutskott som fick i uppgift att utreda frågan närmare och därtill fungera som kulturfondens remissorgan

i frågor på området. Expertutskottet för gästspelsutbytet avgav sitt betänkande den 14 juni 1971 och kulturfondens styrelse har i huvudsak omfattat expertutskottets förslag. Betänkandet remissbehandlas för närvarande av berörda samnordiska och nationella institutioner och organ.

Musik

Till nordiskt musiksamarbete har sedan början av 1960-talet beviljats mindre belopp över ländernas budgeter. Medlen har disponerats på förslag av nämnderna för nordiskt musiksamarbete (NOMUS-nämnderna), som är en väl fungerande organisatorisk ram för samarbetet på detta område. Nämndernas huvuduppgift är att informera om musiklivet i Norden både på nordiskt och internationellt plan och att utarbeta förslag till och riktlinjer för användningen av de medel som ställs till disposition för nordiskt musiksamarbete. De nationella anslagen till nordiskt musiksamarbete uppgick 1972 till cirka Dkr 160 000,—.

På initiativ av Nordiska kulturkommissionen har Nordiska kulturfonden under den treåriga försöksperioden 1970—72 beviljat Dkr 150 000,— för beställning av musikverk, en försöksordning som administrerats av NOMUS-nämnderna.

Nordiska vandringsutställningar

Vid behandlingen av frågan om nordiska vandringsutställningar av allmänupplysande karaktär tillsatte Nordiska kulturkommissionen ett nordiskt utställningsråd bestående av två representanter för varje land, företrädande folkupplysningsorganisationer, utställningsorganisationer, museer, bibliotek och föreningarna Norden. Utställningsrådet har fortsatt sin verksamhet under kulturavtalet. Rådet har lagt fram förslag till en försöksverksamhet under treårsperioden 1973—75.

Vidareutbildning på filmens område

En organisationskommitté för vidareutbildning på filmens område bestående av en representant för varje land samt en representant för Nordisk Film- och TV-union, har tillsatts av ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete. Kommittén har med utgångspunkt i en utredning under Nordiska kulturkommissionen utarbetat förslag till ett första seminarium, vilket skall anordnas i februari 1973.

4-stadsprojektet

Inom Europarådet har initiativ tagits till en kultursociologisk undersökning rörande tio europeiska städer. Undersökningen har aktualiserats i Norden som ett projekt gällande fyra nordiska städer: Esbjerg, Tammerfors, Stavanger och Örebro. Undersökningen, vars huvudmän är de fyra kommunerna, skall omfatta städernas kulturliv i vid bemärkelse och avsikten är att utredningens resultat skall kunna läggas som bas för

planering av en bredare och mer genomtänkt kulturpolitik. Undersökningen skall sträcka sig över fyra år.

Nordiska ministerrådet har beslutat reservera upp till Dkr 500 00: — av dispositionsmedlen för 1972 för projektet. En kontaktgrupp har tillsatts för att följa projektet.

Kulturförbindelserna med Färöarna

Med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 17/1972 har tillsatts en utredning bestående av en representant för vart av de nordiska länderna samt två för Färöarna för att kartlägga det existerande kulturella samarbetet mellan Färöarna och det övriga Norden samt kartlägga ett eventuellt behov av ett nordiskt kulturcentrum i Tórshavn. Såvida resultatet av utredningens överväganden rörande kulturcentret är positivt bör utredningen i detalj klarlägga vilka aktiviteter som skall förekomma vid institutionen både beträffande lokala färöiska aktiviteter och inslag från det övriga Norden. Utredningen skall vidare föreslå en kostnadsram för institutionens uppförande och en årlig driftbudget.

Ungdomssamarbete

Nordiska rådet har i rekommendation nr 26/1970 påtalat behovet av stöd till nordiskt ungdomssamarbete.

Nordiska ministerrådet har beslutat att av dispositionsmedlen för 1972 bevilja Dkr 1 000 000: — till detta ändamål för åren 1972—73. För utrednings- och planeringsarbetet har tillsatts en arbetsgrupp.

Kulturskriftserie

I Nordisk debattserie har utkommit "Barn och kultur". Under utgivning är "Könsroller i undervisningen", en bearbetad version av den utredning som utförts i Nordiska kulturkommissionens regi. Serien har hittills finansierats av Nordiska kulturfonden, som dock inte kan förvänta stöda projektet under år 1973.

3. Samarbetet under de kommande åren

3.1 Inledande och allmänna synpunkter

Det framgår av den detaljerade översikt över det nordiska kulturella samarbetet idag, som ingår i dokumentet "Planer för kultursamarbetet 1973—1975" (*NU* 1972: 8), att de deltagande länderna på detta område kan hänvisa till en mångårig samverkan.

Kulturavtalet betecknar således inte början på en samarbetsepok, och vid värderingen av de nedan angivna riktlinjerna för de kommande årens samarbete bör man beakta de betydande existerande gemensamma insatser, som kommer att fortsätta och inpassas i den samlade planläggningen och prioriteringen.

Under diskussionerna hittills har ministerrådet i princip godtagit ovannämnda dokument som underlag för det fortsatta planeringsarbetet. Mot bakgrund av diskussionerna har vidare inom ministerrådet dels framförts vissa allmänna synpunkter på det fortsatta arbetet, dels enighet nåtts om vissa prioriteringar inom samarbetsområdet.

Det är viktigt att uppmärksamma att i princip allt mellanstatligt nordiskt kultursamarbete faller inom avtalets målsättning. I de konkreta fallen måste man från projekt till projekt ta ställning till det lämpliga organet för att genomföra arbetet och till den lämpliga metoden. Här kan komma i fråga såväl de organ som upprättats genom avtalet som nationella myndigheter, olika forsknings- och andra institutioner och andra som på fältet berörs av de aktuella sakfrågorna. Det är också av vikt att konstatera att de konkreta projekten givetvis inte alltid måste beröra samtliga fem nordiska länder för att de skall kunna tas upp. Väsentligt är att oberoende av de former man väljer se samarbetet som en helhet.

Av det ovan sagda följer bl. a. också att det nordiska samarbetet inte enbart tar formen av gemensamt bedrivna projekt. Många andra samarbetsformer torde på längre sikt ge väl så stort utbyte även om de inte ger utslag i form av ökade anslag. Här kan nämnas sådana samarbetsformer som arbetsfördelning och utbyte av kunskaper och erfarenheter, samverkan mellan nationellt bedrivna projekt etc. Av betydelse är även den stimulans för fortsatt arbete som t. ex. kontakter mellan forskarna ger. En ren anslagsjämförelse mellan olika områden ger ofta inte någon rättvisande bild av samarbetets omfattning.

Under det fortsatta arbetet bör bl. a. följande beaktas: Olika förhållanden som påverkar det nordiska samarbetet förändras ständigt. Det är av den orsaken inte möjligt att arbeta med en gång för alla fixerade planer, utan man måste vara öppen för av utvecklingen påkallade nya ställningstaganden och omprioriteringar. Därför är det också viktigt att bedriva ett kontinuerligt planeringsarbete, en form av "rullande planering".

Det är väsentligt att formulera mål och kriterier för kultursamarbetet. Med det nu sammanställda planeringsunderlaget som bakgrund kommer det att bli en integrerande del av kommande års verksamhet att söka klart definiera målen för samarbetet och fastställa kriterier. Det är dock viktigt att beakta att det i de flesta fall är nödvändigt att jämsides med vissa generella kriterier söka utarbeta mer speciella kriterier, som växlar från område till område.

För att det nordiska samarbetet skall kvarstå som en levande realitet måste det stå i samklang med den nationella politiken i de deltagande länderna och även beakta den utveckling som sker inom varje land. Likaså måste man ständigt beakta den internationella utvecklingen liksom man i nationella sammanhang söker utnyttja kunskaper från andra länder och deltar i ett internationellt erfarenhetsutbyte.

De ekonomiska och personella resurser som står till buds är begränsade, och man måste därför söka utnyttja dem rationellt. Man måste uppmärksamma den risk som under dessa förhållanden ligger i att splittra resurserna på en rad mindre projekt. Det är därför i regel att föredra att — med beaktande av en balans mellan de skilda huvudområdena — satsa på ett mindre antal utvecklingsbara förslag.

3.2 *Forskning*

3.2.1 Inledning

Det finns idag på forskningsområdet institutionaliserat samarbete i högre grad än på övriga huvudområden inom kultursamarbetet. Förutom ett antal gemensamma institutioner finns en rad samarbetskommittéer m. m., liksom gemensamma nämnder för forskningsråd etc.

Vid sidan av detta finns också ett livligt samarbete i form av direktkontakter och samverkan mellan nationella institutioner och enskilda forskare. Dessa samarbetsformer som har mycket stor betydelse för samarbetet, bör fortsätta, i första hand helt på de direkt berördas ansvar och initiativ, men givetvis bör även fortsättningsvis stimulans till sådant samarbete ges.

Det forskningsarbete som bedrivs inom kulturavtalets ram avser i princip hela forskningsfältet. Renodlat utvecklingsarbete kan emellertid sägas falla utanför avtalets målsättning. Det måste påpekas att klara gränser inte kan dras mellan dessa begrepp. I tillämpningen måste det bli ett praktiskt samarbete och samråd i avgränsningsfrågor med de andra nordiska organ som behandlar forsknings- och utvecklingsfrågor.

För det fortsatta samarbetet på forskningsområdet är det väsentligt att fastställa utgångspunkter för planering och klara kriterier för projektbedömning m. m. På grundval av det under 1972 bedrivna inventerings- och planeringsarbetet kan redan idag preliminärt vissa kriterier ställas upp; under de närmaste åren måste dock arbetet på dessa föras vidare och fördjupas.

F. n. kan bl. a. följande kriterier för att ta upp samarbetsprojekt nordiskt anges:

a) inom bestämda områden med begränsat underlag kan en samordning av resurserna skapa bättre förutsättningar för forskningsarbetet. Detta kan framför allt gälla starkt specialiserade eller exklusiva forskningsområden där nationellt endast begränsade resurser kan avdelas. Vidare kan det gälla nya vetenskapsområden som ännu inte fått en fast plats i de enskilda ländernas forskningsorganisation, där under en etableringsperiod en samordning av tillgänglig expertis och resurser bör ske mellan de nordiska länderna.

b) en samordning av resurserna för särskilt kostsam forskningsverksamhet kan ge bättre resultat eller i vissa fall över huvud möjliggöra

för de nordiska länderna att bedriva forskning på sådana områden. Detta gäller framför allt sådana forskningsgrenar där det krävs dyrbar och specialiserad utrustning.

c) önskan att utnyttja unika resurser inom ett bestämt vetenskapsområde. Det kan här gälla såväl unika naturresurser som t. ex. speciellt framstående sakkunskap eller liknande i ett land.

d) samordning av studium av en nordisk miljö. För vissa forskningsaktiviteter, rörande t. ex. språkliga fenomen, skilda befolkningsgruppers problem, frågor med anknytning till vissa näringsgrenar, natur- och miljöförhållanden m. m., där samma eller likartade problem uppträder i flera nordiska länder, kan man ofta tänkas finna bättre och säkrare lösningar genom samordnade nordiska insatser.

e) önskan att uppnå större tyngd och inflytande i organisationer för internationellt vetenskapligt samarbete genom gemensamt eller samordnat uppträdande. Till detta ansluter sig också möjligheter att samordna nationell forskning m. m. som direkt ansluter sig till internationella vetenskapliga projekt. I valet mellan ett samarbete inom Norden och ett vidare internationellt samarbete bör bl. a. de nordiska ländernas möjligheter att påverka forskningsprogrammen för berörda vetenskapliga organ beaktas. Om båda dessa alternativ framstår som realistiska och jämförbara, bör i allmänhet det nordiska av angivna skäl föredras.

Vid sidan av dessa olika motiveringar måste naturligtvis för åtgärder i det nordiska samarbetet tillämpas de allmänna kriterier som har giltighet för all prövning av förslag till vetenskapliga projekt. Här får man pröva t. ex. den vetenskapliga halten i ett projektförslag, härunder såväl kapacitet som forskningskicklighet hos forskarna, och projektets praktiska genomförbarhet. Vidare måste i bedömningen beaktas den allmänna vikten och nyttan av de resultat som ett föreslaget projekt avses ge och i vilken omfattning dessa tillför nya kunskaper. I dessa avseenden är det väsentligt att få in relevanta fackorgan, såsom forskningsråd m. m., i arbetet för att få sakkunskap och samordning med de bedömningar som görs i övrigt i nordiska sammanhang och nationellt.

3.2.2 Samarbetsprojekt m. m.

De pågående aktiviteterna på forskningsområdet måste föras vidare. Från en rad institutioner och andra organ på detta område föreligger förslag om ökning och utvidgning i verksamheten. Under de kommande åren skall förslagen prövas. Det är angeläget att, innan en fortsatt utbyggnad sker, en analys och en grundlig och inträngande *utvärdering av den nuvarande verksamheten* äger rum. Former för detta måste arbetas fram. Givetvis får här en samordning äga rum så att de kriterier m. m. som man når fram till för forskningsverksamheten även kommer att tillämpas för denna del av samarbetet. Det kan inte uteslutas att i vissa fall en utvärdering kan leda till omprioriteringar, så att t. ex. en

föreslagen utbyggnad för en viss institution inordnas inom de ramar som redan i dag finns för respektive verksamhet. Såvitt möjligt bör såväl relevanta fackorgan som de berörda organen själva medverka i utvärderingen. Naturligen bör en sådan utvärdering även framdeles vara stående uppgift för dessa organ.

Ett område där nordiskt samarbete bör kunna utvecklas åtskilligt längre än i dag är *forskarutbildning*. På en rad forskningsområden är hindret för införande och utvecklande av nya forskningsaktiviteter inte i första hand brist på ekonomiska och materiella resurser utan på vetenskapligt utbildad personal. Samordning på detta område bör i skilda avseenden möjliggöra en effektivisering.

Redan i dag finns Nordiska sommarskolan för forskarutbildning, inom vars ram anordnas kortare kurser framför allt inom specialiserade metodologiskt svåra vetenskapsområden. Verksamheten är framför allt inriktad på yngre forskare. Vid en fortsatt utbyggnad bör man sträva efter att även bredda ämnesurvalet och ta med andra grupper.

Vid sidan härav bör man emellertid söka möjligheter till en vidare samordning och även ta upp den reguljära forskarutbildningen. Med utgångspunkt bl. a. i de motiveringar för samarbete som nämnts ovan kan det bedömas finnas möjligheter för samverkan, t. ex. i sådana fall då man i ett land har särskilda förutsättningar (kvalificerad vetenskaplig expertis, apparatur etc.) på ett visst område.

Under 1972 har ministerrådet beslutat att år 1973 inrätta ett nordiskt vulkanologiskt institut och ett nordiskt sameinstitut (*jfr s. 733*). Avsikten med det *vulkanologiska institutet* är att gemensamt utnyttja de unika förutsättningar på Island för studium av vulkanologiska och därmed sammanhängande frågor som har intresse inte bara i Norden utan även i vidare internationella sammanhang. Inom *sameinstitutet* skall man söka samordna inte bara forskning om problem i anslutning till samiska förhållanden utan även samiskt kulturarbete i vid bemärkelse. Under de kommande åren bör resurser ges så att dessa instituts verksamhet kan byggas upp.

En väsentlig roll inom forskningsområdet spelar *information och dokumentation*. Denna verksamhet har två funktioner: dels att skapa förutsättningar för forskare att snabbt finna tillförlitlig information om uppnådda forskningsresultat på aktuella områden, dels att sprida information i viktiga forskningsfrågor till skilda målgrupper — förutom vetenskapsmän även politiker, tjänstemän m. fl. och den stora allmänheten. Arbetsfältet rymmer dock många komplicerade problem; det är angeläget att genom särskilda insatser söka tillfredsställande lösningar för dessa.

3.3. *Utbildning*

3.3.1 Inledning

På utbildningsområdet har under senare år en rad genomgripande reformer genomförts eller planerats i samtliga nordiska länder. Behovet av och möjligheterna för samarbete på detta område har samtidigt härmed ökat inom en rad utbildningssektorer, där utvecklingslinjerna i de olika länderna närmast sig varandra. Det redan befintliga och delvis omfattande samarbetet på olika nivåer bör föras vidare och ökas.

Särskilt för utbildningsområdet gäller att ett omfattande samarbete pågår direkt mellan skolmyndigheterna, t. ex. i fråga om skolbyggnadsverksamhet och yrkesutbildning. Eftersom dessas medverkan är nödvändig för att genomföra nordiska lösningar i resp. länder bör detta samarbete naturligtvis fortsätta och uppmuntras.

I det pågående samarbetet intar arbetet för en harmonisering av skolordningarna en central plats. En breddning av detta arbete kommer att ske. Vid sidan härom synes vuxenutbildningen, tagen i vid bemärkelse, erbjuda goda samarbetsmöjligheter.

En betydelsefull uppgift för det nordiska samarbetet är de utbildningsproblem som personer, vilka tillsammans med sina familjer bor och arbetar i ett annat nordiskt land än sitt eget, blir utsatta för. Dessa problem bör ses i samband med avtalet om gemensam nordisk arbetsmarknad. Arbetet med att genomföra Kulturavtalets art. 3 i) har redan påbörjats, bl. a. på initiativ av Nordiska rådet, särskilt mellan finska och svenska myndigheter. Detta arbete måste intensifieras samtidigt som kulturavtalsorganen måste ägna uppmärksamhet åt hithörande problem.

Det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet är likaledes ett väsentligt samarbetsområde av tvärgående karaktär. En stor del av projekten på utbildningsområdet torde i sin praktiska tillämpning få form av pedagogiskt utvecklingsarbete eller innehålla moment av denna karaktär. En samordning av arbetet i de nordiska länderna vid sidan av gemensamma projekt kan förutsättas ge ett bättre utnyttjande av personella och ekonomiska resurser.

En förutsättning för en konsekvent planering av samarbetet är att man kan uppställa utformade kriterier för val och prioritering av samarbetsprojekt och arbetsformer. Arbeta med sådana frågor blir en viktig del av de närmast kommande årens verksamhet.

3.3.2 Samarbetsprojekt

Harmoniseringsarbetet

Detta arbete, som i princip berör hela utbildningsområdet är en av de viktigaste uppgifterna inom kultursamarbetet. Syftet är att gemensamt arbeta med utvecklings- och andra projekt såväl inom särskilda

ämnen som av mer övergripande karaktär vilka därefter nationellt kan genomföras och tillämpas för att föra till en ökad innehållslig överensstämmelse mellan ländernas utbildningssystem.

Arbetet med enskilda ämnen kan även under den närmaste tiden väntas bli huvudmomentet i harmoniseringsarbetet. Samtidigt bör dock verksamheten gradvis utvidgas till att omfatta mer övergripande projekt. Projekt inom olika sektorer bör genomföras successivt efter på grundval av översiktlig kartläggning företagna prioriteringar och utan att man binder sig för generella arbetsätt och procedurer. Parallellt härmed måste man samråda om och ta ställning till tillämpning av de resultat man når fram till.

Vid sidan av pågående läroplansprojekt kommer man inom läroplansarbetet att börja arbeta med ett andra främmande språk i grundskolan och undervisning i orienteringsämnena i grundskolan, i första hand naturorienterande.

På grundval av en uppföljning och aktualisering av den under NKK gjorda studien "Den obligatoriska skolan i Norden" (*NU 1968: 14*) kommer man att överväga ytterligare projekt på grundskolenivån.

Som ett första steg i en utvidgning av harmoniseringsarbetet till gymnasieskolnivån bör en kartläggning av den nuvarande situationen inom denna sektor och aktuella utvecklingstendenser företas. Kartläggningen bör få bred uppläggning och omfatta samtliga utbildningsvägar på denna nivå.

En likartad översikt över rådande förhållanden inom specialundervisningen kommer att utarbetas. På grundval av denna kommer konkreta åtgärder att övervägas.

Här bör pekas på att som följd av harmoniseringsarbetet på längre sikt naturligtvis olika problem inom forsknings- och utvecklingsarbete och rörande läromedelsframställning blir aktuella.

Voksenopplæring

I alle de nordiske land arbeides det nå med utviklingen av undervisningstilbudene innenfor voksenopplæringen, når det gjelder både struktur, innhold og finansieringsgrunnlag. På et område der man på den ene siden står overfor en sterk ekspansjon, men der på den andre siden mønster og utviklingslinjer ennå ikke er fastlagt, bør et nærmere nordisk samarbeid etter Ministerrådets oppfatning gi særlige muligheter. Ministerrådet vil derfor vie spørsmålet om samarbeidsformer og samarbeidstiltak innenfor voksenopplæringen — herunder etter- og videreutdanningen — særlig oppmerksomhet. En kartlegging av området er allerede iverksatt (*jfr. s. 735*). Etter en nærmere vurdering av resultatene i kulturavtalens organer, vil Ministerrådet ta stilling til spørsmålet om de nærmere retningslinjer for samarbeidet på dette området.

Högre utbildning

I begreppet högre utbildning ingår i dag inte bara det traditionella universitets- och högskoleområdet. På senare år har ett allt större behov framkommit att nå fram till en helhetssyn på hela den eftergymnasiala utbildningen. Stor betydelse har här det samråd beträffande den högre utbildningen som sedan några år pågår mellan centrala planeringsorgan i de nordiska länderna, och där reform- och utbyggnadsplaner diskuteras gemensamt, ofta på ett mycket tidigt stadium i arbetet.

Inom detta område har hittills konkreta samarbetsprojekt tagits upp huvudsakligen på vissa avgränsade sektorer. Effektivitets- och resursvinster kan uppnås genom en ytterligare arbetsfördelning och specialisering. Detta gäller såväl grundutbildning inom bestämda sektorer som fort- och vidareutbildning. Ett tredje område, dock med delvis andra förutsättningar, är forskarutbildning på olika nivåer (*jfr s. 742*).

Under bl. a. Nordiska kulturkommissionen har arbete pågått med regler för att möjliggöra att tentamina och examina inom främst de filosofiska fakulteterna skall kunna godkännas i övriga nordiska länder. Den snabba utvecklingen under de senaste åren har medfört att reglerna för tentamensgiltighet i viss utsträckning blivit föråldrade. En undersökning har också visat att i praktiken möjligheterna utnyttjats endast i begränsad omfattning. En särskild arbetsgrupp har tillsatts med uppgift att gå igenom de hittillsvarande reglerna och om möjligt komma fram till en lösning som kan leda till ett smidigare och effektivare system än det nuvarande.

Frågor under utredning och prövning

Under detta avsnitt nämns några frågor där konkreta beslut visserligen inte har tagits men där man vill undersöka samarbetsmöjligheterna eller där förslag är under prövning.

Inom såväl *lärarytbildningen* som *läromedelsframställning* kan moment finnas där ett nordiskt samarbete ger klara fördelar. Båda dessa områden torde t. ex. beröras av det pågående harmoniseringsarbetet. En översiktlig kartläggning av resp. område kommer att ge underlag för en bedömning av samarbetsmöjligheterna.

Den tidigare omtalte nordiske *studiesosiale utredningen* (*jfr. s. 735—736*) tar særlig opp spørsmålene om en nærmere utformning og klargjøring av retningslinjer og regelverk — innen rammen av gjeldende nasjonale støtteordninger — for tildeling av lån og stipend til studiesøkende som helt eller delvis tar sin utdanning i annet nordisk land enn hjemlandet. Ministerrådet betrakter denne saken som et viktig ledd i det nordiske samarbeidet under kulturavtalen og vil ta den opp til avgjørelse så snart materialet fra en pågående remissbehandling foreligger.

3.4 Allmennkulturell virksomhet

3.4.1 Innledning

De siste årenes kulturdebatt har i stigende grad gått i retning av å legge et nytt og utvidet innhold i begrepene kultur og kulturpolitikk. Det hører med til dette bildet at det er en markert tendens til å se kulturaktivitetene som en integrerende del av det totale samfunnsmiljø. Det blir lagt vekt på desentralisering av disse aktivitetene og en bredest mulig folkelig medvirkning i virksomheten.

Arbeid med å formulere nye kulturpolitiske målsettinger i samsvar med denne utviklingen, og planlegging med sikte på å omsette dem i praktisk politikk fra det offentliges side, er tatt opp i samtlige nordiske land. Selv om dette arbeidet for tiden befinner seg i noe ulike faser fra land til land, tør det være åpenbart at landene her på mange måter står overfor de samme oppgaver, og at utviklingen i stor grad skjer parallelt i Norden. Dette gir grunnlag for samråd og diskusjon landene imellom om en rekke sentrale kulturpolitiske spørsmål. En slik nordisk vekselvirkning vil kunne være av stor betydning for utformingen av de respektive lands nasjonale kulturpolitikk. Denne løpende kontakt bør derfor være et sentralt siktepunkt på det allmenkulturelle området.

Det er naturlig at den omtalte kulturpolitiske nyorientering etter hvert også gir seg mer markerte utslag i de fellesnordiske tiltak som samarbeidet under avtalen fører til. Imidlertid finnes det allerede i det foreliggende program for videreføring og utvidelse av samarbeidet enkelte oppslag som bl. a. er uttrykk for ønske om å realisere en slik linje. Fjernsynssamarbeidet kommer her i en særstilling på grunn av dette mediets store muligheter både i nasjonal og nordisk sammenheng. Av nye samarbeidsprosjekter i denne forbindelse nevnes forsøket med en særskilt støtteordning for nordisk ungdomssamarbeid og forsøksordningen med nordiske vandrestillinger. I samme forbindelse bør nevnes det tidligere nevnte 4-byprosjektet (*jfr. s. 737—738*).

Det er ingen motsetning mellom de nye kulturpolitiske tendenser og de mer tradisjonelle kulturområder, og samarbeidet på disse områdene vil bli videreført.

På det allmenkulturelle området bør man, både på grunn av områdets sammensatte karakter, og på grunn av den omtalte kulturpolitiske nyorientering søke å komme fram til sikrere kriterier for samarbeidet.

3.4.2 Samarbeidsprosjekt

Fjernsynssamarbeid

Fjernsynets betydning for det kulturelle fellesskap og det kulturelle samarbeid i Norden har ofte vært understreket, bl. a. gjennom en rekke rekommendasjoner fra Nordisk Råds side om nye initiativ på dette om-

rådet. Fjernsynsinstitusjonene selv har også viet spørsmålet om et utvidet fjernsynssamarbeid betydelig oppmerksomhet.

Det er i 1972 avgitt to betenkninger om spørsmålet, den ene fra et utvalg nedsatt av de nordiske radiosjefene, den andre fra et utvalg nedsatt av Embetsmannskomiteén for nordisk kulturelt samarbeid etter vedtak på møtet i Ministerrådet i februar 1972. Det er prinsipiell overensstemmelse mellom de to betenkninger når det gjelder utviklingsmulighetene.

Ministerrådet har på dette grunnlag besluttet

- at tiltak for å fremme overføring og utsending av nabolandsprogrammer bør prioriteres høyest ved den fortsatte utbygging av fjernsynssamarbeidet. Den tekniske utbygging bør baseres på tradisjonell eterdistribusjon og kabelspredning som parallelle modeller;
- at omfanget av den tekniske utbygging, dens finansiering og andre praktiske spørsmål i forbindelse med utbyggingen av fjernsynssamarbeidet utredes ytterligere. Detaljerte forslag til tiltak vedrørende utbyggingen forberedes ved en utredning hvor representanter for regjeringene deltar og hvor radioinstitusjonene innbys til å bli med.

Ministerrådet konstaterer at en samordnet fremgangsmåte fra de enkelte lands side er nødvendig for at samarbeidet skal utvikle seg på en formålstjenlig og effektiv måte. Denne samordning skjer best ved at fjernsynssamarbeidet stilles mot den bakgrunn som kulturavtalen gir.

Ungdomssamarbeid

Ungdomsorganisasjonene i de nordiske land dekker et bredt spektrum av aktiviteter og interesseområder hvor et stort antall ungdommer er engasjert. Organisasjonenes virksomhet utgjør et betydningsfullt innslag i det samlede kulturliv. Ungdomsorganisasjonene har også lagt for dagen stor interesse for nordisk kontakt og samarbeid, ofte som ledd i et videre internasjonalt engasjement.

Både med tanke på den fremtidige utvikling av det nordiske fellesskap og med sikte på å fremme større internasjonal forståelse, anser Ministerrådet det for å være av betydning at ungdomsorganisasjonene i Norden gis muligheter for å utvide og utdype samarbeidet seg imellom.

Bl. a. på denne bakgrunn har Ministerrådet besluttet å iverksette som et forsøk over 3 år en særskilt støtteordning for nordisk ungdomssamarbeid. Med sikte på en aktiv medvirkning fra ungdomsorganisasjonene selv ved utforming og gjennomføring av ordningen, er det etter samråd med hvert lands fellesorganer for ungdomsarbeidet nedsatt et utvalg, som har fått i oppdrag

- å utarbeide forslag til generelle retningslinjer for anvendelsen av de midler som stilles til rådighet,
- å legge fram forslag til anvendelse av de beløp som hvert år bevilges, samt

— å kartlegge eksisterende nordisk samarbeid og vurdere aktuelle tiltak, herunder eventuelle særtiltak for Island.

For 1972—1973 er det avsatt 1 million danske kroner til formålet.

Utdanning for kunstnere og kulturarbeidere

I henhold til kulturavtalen skal avtalepartene samarbeide om bl. a. å tilrettelegge vilkårene for skapende og utøvende virksomhet innenfor alle kunstarter og å fremme kunstneres og kulturarbeidernes muligheter for virksomhet i de nordiske land. En viktig side av disse forhold er utdanningsspørsmålet. For mindre grupper av kunst- og kulturarbeidere er det ofte tale om spesielle utdanningsbehov — særlig etter- og videreutdanning — som med fordel vil kunne dekkes ved nordisk samvirke, også fordi man på disse områdene er mindre bundet av særlige nasjonale forutsetninger enn på mange andre utdanningsområder.

På teaterområdet har det gjennom en årrekke vært arrangert nordiske seminar (de såkalte Vasa-seminarene), særlig for instruktører. Denne virksomheten, som nå er utvidet til å omfatte to seminar pr. år, vil bli videreført. Samtidig vil det bli vurdert hvordan andre kategorier teatermedarbeidere kan trekkes inn i virksomheten.

På bakgrunn av de gode erfaringer med Vasa-seminarene har Ministerrådet vedtatt å ta opp en tilsvarende virksomhet på *filmområdet*, i første omgang som en prøveordning. Det første seminar blir arrangert i 1973. En organisasjonskomité vil arbeide videre med opplegg for 1974 og 1975.

Det tas videre sikte på at det blir åpnet muligheter for adgang til *grunnutdanning innenfor områdene teater, film, radio og fjernsyn* ved institusjoner i annet nordisk land enn hjemlandet, med nærmere fastsatte kvoter. Et forslag om dette er under avsluttende nasjonal behandling.

Etter nærmere vurdering av behovene på andre områder vil ytterligere samarbeidstiltak bli overveiet.

Nordiske vandretstillinger av allmennopplysende karakter

Virksomheten med vandretstillinger av allmennopplysende karakter tar sikte på dels å få en bredere nordisk utnyttelse og distribusjon av utstillinger som produseres av ulike organisasjoner og institusjoner i de enkelte land, dels å fremme nordiske produksjoner. Dette gjelder både mer konvensjonelle utstillinger og utstillinger i større opplag som er egnet til å bidra til større samtidighet i den nordiske kulturdebatten.

Ministerrådet har besluttet å gi sin tilslutning til at det iverksettes forsksvirksomhet etter de foreslåtte retningslinjer, og har avsatt 300 000 danske kroner til formålet for 1973.

Samarbeid på scenekunstens område (*jfr. s. 736—737*)

Ministerrådet har vedtatt å prioritere utvekslingsordningen når det gjelder teatersamarbeidet, og ordningen vil heretter bli finansiert over virksomhetsbudsjettet under kulturavtalen. For året 1973 er det avsatt ca. 650 000 danske kroner til virksomheten mot 550 000 fra Kulturfonden i 1972.

Midlene til utvekslingsordningen vil komme i tillegg til de midler som de enkelte land hittil årlig har stilt til rådighet for nordisk teatersamarbeid — for 1972 totalt ca. 250 000 danske kroner.

Musikksamarbeid (*jfr. s. 737*)

Ministerrådet har besluttet at NOMUS-nemndene skal fortsette sin virksomhet, og at støtten til musikksamarbeidet skal økes. For 1973 vil økningen bli på om lag 240 000 danske kroner. Av dette vil 150 000 kroner gå til videreføring av en ordning med bestilling av musikkverk på nordisk basis, som Nordisk kulturfond har støttet som en forsøksordning i årene 1970—1972.

Samarbeid om bildende kunst

Det har årlig vært gitt en viss offentlig støtte i de nordiske land til samarbeid på den bildende kunsts område, først og fremst til tiltak i Nordisk kunstforbunds regi. De nasjonale bevilgninger til slike tiltak beløp seg i 1972 til 100 000 danske kroner. Det foreligger en rekke forslag til nye samarbeidsformer og samarbeidstiltak på dette området.

De foreliggende forslag bør gjøres til gjenstand for en nærmere utredning og vurdering og ses i sammenheng med den eksisterende virksomhet innen det tas standpunkt til de formål støtten på dette området skal gis i fremtiden. Det er likevel grunn til å øke støtten allerede i 1973, og Ministerrådet har avsatt et beløp på 150 000 danske kroner i tillegg til den støtte som allerede gis. Vedtak om anvendelsen av midlene vil bli gjort etter samråd med bl. a. de berørte organisasjoner.

Litteratursamarbeid (*jfr. s. 736*)

Ministerrådet har besluttet i første omgang å prioritere tiltak som kan stimulere til flere oversettelser av nabolandslitteratur, bl. a. fordi det er grunn til å anta at dette også vil føre til større interesse for lesning av litteratur på originalspråk. Dette gjelder oversettelser mellom alle språk i Norden, men med særlig vekt på oversettelser til og fra finsk, islandsk og — så langt det er praktisk grunnlag for det — færøysk, samisk og grønlandsk. Etter at de praktiske problemer er nærmere utredet og vurdert, vil Ministerrådet gjøre vedtak om å iverksette forsøk med en støtteordning.

Ministerrådet vil også overveie tiltak som mer direkte tar sikte på å stimulere til salg og lesning av nabolandslitteratur på originalspråket.

Saker under utredning og prøvning

Utover de områder og tiltak som er omtalt i det foregående, foreligger det interessante oppslag og forslag som det hittill ikke har vært mulig å ta standpunkt til. Dels krever disse sakene i seg selv nærmere utredning og vurdering, dels må de sees i sammenheng med det tidligere omtalte arbeid med å utforme mål og kriterier for samarbeidet. Av de saker av denne art som inngår i Sekretariatets arbeidsplan, skal nå bare pekes på følgende som bør tas med til observasjon og vurdering i det fortsatte programarbeid:

Spørsmålet om *barns kulturelle miljø* og utviklingsmuligheter har vært oppe til en til dels omfattende nordisk debatt etter et initiativ fra Nordisk kulturkommissjon i slutten av 1960-årene. Debatten har gitt en rekke oppslag som bør overveies. I denne forbindelse kan bl. a. nevnes spørsmålet om nordisk samarbeid om produksjon av barnefilm.

Samarbeid på *idrettens område* omfattes også av kulturavtalen. Formene for initiativ fra avtaleorganenes side på dette området vil bli nærmere overveiet.

Spørsmål i tilknytning til produksjon og utnyttelse av *billedkassetter* vil reise problemer som det offentlige etter hvert må ta standpunkt til. Utviklingen på dette området bør vies oppmerksomhet også i nordisk sammenheng.

3.5 Det fortsatta planeringsarbeidet

De ovan angivna riktlinjerna för samarbetet kommer i första hand att tillämpas under åren 1973—75. Vissa beslut och ställningstaganden har naturligtvis giltighet för en längre period.

Det har på flera punkter framgått att en integrerande del av arbetet måste bli en omfattande utredningsverksamhet. Likaså har det största betydelse att klart formulerade mål och kriterier kan ställas upp.

En följd härav blir att ett kontinuerligt planeringsarbete måste bedrivas parallellt med att planer och beslut genomförs. Allt efter som utrednings- och kartläggningsarbetet fortskrider kan man mer precis formulera en klar policy-inriktning för samarbetet på olika områden, och detta leder med säkerhet till att de redovisade planerna och prioriteringarna måste omprövas. De planer som ingår i dokumenten kommer givetvis att under de kommande åren vara av stor betydelse för det årliga budgetarbetet.

Av yttersta vikt är att olika berörda organ engageras i arbetet. En sådan samverkan är oumbärlig dels för att ge samarbetsorganen den behövliga sakkunskapen och underlaget för planering och prioritering, dels för att möjliggöra en ständig kontakt med utvecklingen i de enskilda länderna och på så sätt få en växelsamverkan mellan nordisk och nationell verksamhet.

Sammandrag

av kulturbudgeten för år 1973

	Dkr
01 Sekretariatet	3.150.000
02 Forskning	10.480.100
03 Utbildning	5.203.100
04 Annan kulturell verksamhet	1.803.700
05 Ministerrådets dispositionsmedel	6.500.000
06 Nordiska kulturfonden	5.000.000
Sammanlagt Dkr	32.136.900

Budgetsammanfattning

01 Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete	
Sekretariatet	3.480.000
erlägges av kulturfonden	./.
bidrag från dispositionsmedel	./.
	180.000
	3.150.000
02 Nordiska samarbetsinitiativ på forskningsområdet	
1 Nordiska institutet för teoretisk atomfysik	4.500.000
2 Nordiska institutet för folkdiktning	207.900
3 Centralinstitutet för nordisk Asienforskning	1.106.200
4 Nordiska institutet för sjöväsen	414.000
5 Nordiskt kollegium för marinbiologi	319.000
6 Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi	435.000
7 Nordiskt kollegium för terrester ekologi	302.000
8 Nordiska exkursioner till Island (geografi, geologi)	122.000
9 Nordiska sommaruniversitet	935.000
10 Nordiska sommarskolan för forskarutbildning	900.000
11 Nordiska samarbetskommittén för forskning i arktisk medicin	255.000
12 Nordiska samarbetskommittén för internationell politik	490.000
	9.986.100
13 NORDDOK	494.000
	10.480.100
03 Nordiska samarbetsinitiativ på undervisningsområdet	
1 Nordens folkliga akademi	1.374.000
2 Harmonisering av skolordningarna i Norden	650.000
3 Nordisk Journalistkursus, Aarhus	313.500
4 Nordiska hushållshögskolan, administrationskostnader	140.000
5 Nordiska institutet för samhällsplanering	1.880.000
6 Nordiska kurser i språk och litteratur	500.000
7 Nordiska universitetskurser i historia	40.000
8 Nordisk federation för medicinsk forskning	155.600
9 Stipendier till isländska elevernas fackutbildning	150.000
	5.203.100
04 Nordiskt samarbete på området för allmänkulturell verksamhet	
1 Tillskott till Nordens hus, Reykjavik	814.300
2 Nordiskt samarbete om bildande konst	107.700
3 Nordiskt musiksamarbete	163.000
4 Nordisk teaterutväxling	250.000
5 Nordiska teaterseminarier	200.000
6 Stipendier till kulturkritiker	82.600
7 Nordiska rådets litteraturpris	60.000
8 Stipendier till författare	126.100
	1.803.700
05 Ministerrådets dispositionsmedel	6.500.000
06 Nordiska kulturfonden	5.000.000

Kapittel IV

Socialpolitisk samarbejde

Det socialpolitiske samarbejde er i året 1972 fortsat efter samme mønster som redegjort for i forrige års rapport.

A. Social tryghed

1. Socialstatistik

Udover den nordiske socialstatistikkomité's normale arbejde, der består i udarbejdelsen af den socialstatistiske redegørelse til de nordiske socialministermøder, foretages der forskelligt undersøgelsesarbejde, som naturligt udspringer af komiteens hovedformål.

Med henblik på de kommende redegørelser overvejes for tiden især spørgsmålet om socialstatistikens afgrænsning samt visse problemer med relation til udarbejdelsen af prognoser og sociale indikatorer.

2. Social sikkerhed

Den nordiske tryghedskonvention.

Den nordiske socialpolitiske komité besluttede på et møde i maj 1972 at nedsætte en arbejdsgruppe med det formål at gennemgå den nordiske tryghedskonvention i lyset af Danmarks og Norges stilling til EF. Arbejdsgruppen har holdt møde i juni og september 1972 og har herunder drøftet, hvorvidt den nordiske tryghedskonvention fortsat kan anvendes efter indførelsen af et optjeningsprincip også i den danske pensionslovgivning, samt om hvorvidt man kan tage forbehold om fortsat anvendelse af den nordiske tryghedskonvention mellem nordiske lande ved antegnelse i annekset til EF-forordning 1408/71. Der hersker enighed i ønsket om at bevare det nordiske samarbejde på området.

Under nordisk socialpolitisk komité's møde i november 1972 blev det, på baggrund af den rapport ovennævnte arbejdsgruppe afgav, besluttet at nedsætte et særligt underudvalg til behandling af spørgsmål vedrørende den nordiske tryghedskonvention. Underudvalget fik til opgave at foretage en almindelig gennemgang af den nordiske konvention om social tryghed navnlig på baggrund af de lovændringer, der i de seneste år er foretaget i de nordiske lande, herunder bl. a. ændringerne i pensionslovgivningen i Danmark og Island, og udvalget skal overveje og stille forslag om de ændringer i konventionen, som denne gennemgang giver anledning til.

Udvalget skal endvidere overveje spørgsmål i forbindelse med de nordiske landes tilslutning til mere omfattende socialforsikringskonventioner.

Det arbejde, som underudvalget skal udføre, anses som vigtigt og presserende.

Inden for udvalgets arbejde vil der ligge spørgsmål av stor betydning for den enkelte nordiske medborgers sociale tryghed ved besøg i andre nordiske lande. Arbejdet vil i øvrigt udgøre en naturlig baggrund for harmoniseringen af de enkelte landes lovgivning på området.

Den nordiske sygeforsikringsoverenskomst.

Nordisk Råds rekommandationer nr. 23/1972 og 24/1972 vedrørende henholdsvis "Ensartede regler for sygehjælp ved besøg i lande uden for Norden" og "Erstatning for pleje ved fødsel i andet nordisk land" har været genstand for drøftelse i Den nordiske socialpolitiske komité. Komiteen besluttede, at begge normalmål burde tages i forbindelse med overvejelser om medgivende i den nordiske sygeforsikringsoverenskomst.

I oktober 1972 afholdtes et møde i Stockholm med repræsentanter for de administrative myndigheder (Direktoratet for sygekassevæsenet i Danmark, Folkepensionsanstalten i Finland, Tryggingastofum Rikisins i Island, Rikstrygdeverket i Norge og Riksförsäkringsverket i Sverige).

Et nyt møde er foreløbig fastsat til den 5.—6. februar 1973 i Oslo. Her skal en på Stockholmsmødet nedsat arbejdsgruppe afgive en redegørelse, ligesom myndighedernes repræsentanter skal rapportere vedrørende andre punkter i sygeforsikringsoverenskomsten, som har været diskuteret.

Information.

De nordiske socialministre behandlede på et møde i sommeren 1971 spørgsmålet om generel informationsvirksomhed på det sociale område. De konstaterede, at der i alle de nordiske lande var behov for en udvidet social information og overdrog til den nordiske socialpolitiske komité at arbejde videre med dette spørgsmål. Komiteen har taget opgaven op og har besluttet, at en arbejdsgruppe skal udarbejde forslag til hvordan samarbejdet på informationssiden bør drives, herunder også en vurdering af behovet for og udformningen af publikationen Nordiske statsborgeres sociale rettigheder.

Forsorg for handicappede.

Den under Den nordiske socialpolitiske komité nedsatte arbejdsgruppe vedrørende hjælpemidler til handicappede har afgivet foreløbig rapport til komiteen. Blandt de af arbejdsgruppen behandlede emner blev specielt spørgsmålet om radiosystemer og radiofrekvenser for handicappede givet høj prioritet, og komiteen besluttede at overlade til arbejdsgruppen at optage kontakt med de berørte telekommunikationsmyndigheder i de enkelte lande til løsning af problemet.

Komiteen har givet arbejdsgruppen i opdrag at arbejde videre med

et af arbejdsgruppen fremsat forslag om en nordisk sociologisk undersøgelse af brugen af høreapparater.

Vedrørende spørgsmålet om efteruddannelse af ortopædiske skomagere og proteseteknikere vil komiteen vende tilbage til dette på et kommende møde. I mellemtiden vil de enkelte lande optage kontakt med de berørte undervisningsmyndigheder med henblik på en nærmere undersøgelse af mulighederne for oprettelse af en fællesnordisk uddannelse.

Seminarvirksomhed.

Den nordiske socialpolitiske komité besluttede i april 1971, at visse sociale problemer i forbindelse med affolkningsområder skulle behandles på et nordisk seminar. Seminaret, der indeholdt en grundig gennemgang af den foreløbige forsøgsvirksomhed med social service i affolkningsområder, blev afholdt i tiden fra 10. april—14. april 1972 i Åre.

Under FN's europæiske program for social udvikling har de nordiske lande påtaget sig i fællesskab at gennemføre et seminar om social planlægning. Seminaret er afholdt i Danmark i tiden 19. november—28. november 1972.

B. Arbejdsmarkedsspørgsmål

På *Det nordiske Arbejdsmarkedsudvalgs* møde i Härnösand den 31. januar—1. februar 1972 blev der truffet beslutning om en række ændringer vedrørende underudvalg og arbejdsgrupper.

Der er herefter følgende underudvalg m.v. under arbejdsmarkedsudvalget:

Underudvalg for harmonisering af de nordiske landes lovgivning om arbejdsløshedsforsikring.

Underudvalg vedrørende indvandring af ikke-nordisk arbejdskraft.

Underudvalg for nordisk samarbejde vedrørende arbejdsmarkedsstatistik og arbejdsmarkedsprognoser.

Underudvalg for arbejdsmarkedsforskning.

Ekspertgruppe vedrørende erhvervsvejledning.

Underudvalg vedrørende erhvervsmæssig revalidering af handicappede.

Ad hoc-arbejdsgruppe vedrørende arbejdsmarkedsinformation.

Arbejdsgruppe vedrørende fælles nordisk videreuddannelse for personale inden for arbejdsmarkedsorganerne.

Ad hoc-arbejdsgruppe for det nordiske arbejdsformidlingssamarbejde.

På mødet drøftedes endvidere bl. a. de enkelte landes erfaringer med hensyn til eksisterende regler om varsler til arbejdsformidlingen i forbindelse med afskedigelser.

Svensk-finskt migrationssamarbete

Den svensk-finska arbetsgrupp, som tillsattes av Sveriges och Finlands arbetsministrar år 1970 för att utreda möjligheterna att utveckla

samarbetet mellan de båda ländernas arbetsmarknadsmyndigheter, närmast med hänsyn till den finländska arbetskraftens utvandring till Sverige, avslutade i december 1971 sitt arbete. På förslag av arbetsgruppen har en gemensam svensk-finsk utbildning för och ett fortlöpande utbyte av arbetsförmedlingstjänstemän kommit till stånd. Vidare äger numera kontinuerliga kontakter rum såväl på verksplanet som mellan departementen i de båda länderna. Två gemensamma temporära arbetsgrupper har tillsatts. Dessa har avlämnat förslag om samarbete betr. migrationsforskning och -statistik resp. arbetsmarknadsutbildning.

C. Arbejderbeskyttelsen

I maj 1972 afholdtes i Stockholm det 9. *nordiske arbejdstilsynsmøde*. Man drøftede bl. a. blyforgiftningsrisici inden for visse industrier, arbejds-hygiejne, samarbejdet mellem tilsynsmyndigheder og standardiseringsorganisationer i de enkelte lande samt arbejderbeskyttelsens relationer til massemedierne.

I juni 1972 afholdt *Nordisk Maskinkomité* møde i Gjøvik i Norge. Her drøftedes bl. a. revision af forskrifterne vedrørende slibemaskiner og slibeskiver.

I tidsrummet juni—september 1972 har en særskilt arbejdsgruppe behandlet spørgsmålet om oprettelsen af et permanent nordisk organ for arbejdsmiljøspørgsmål. Arbejdsgruppen foreslog oprettelse af et sådant organ med repræsentanter fra de ministerier i de nordiske lande, som har hovedansvaret for arbejdsmiljøspørgsmål. Desuden skulle i organet indgå bl. a. repræsentanter for landenes centrale arbejderbeskyttelsesmyndigheder.

Den komité, der således er foreslået oprettet, skulle være ligestillet med Det nordiske arbejdsmarkedsudvalg og Den nordiske socialpolitiske komité.

På sit møde i november 1972 anbefalede Den nordiske socialpolitiske komité oprettelsen af en embedsmandskomité for arbejdsmiljøspørgsmål i overensstemmelse med forslaget fra arbejdsgruppen. En sådan komité vil antagelig blive af stor betydning for koordineringen og udarbejdelsen af det nordiske arbejderbeskyttelsesarbejde. Forslaget er godtaget af Ministerrådet.

Underudvalget under Nordisk sosialpolitisk komite vedrørende harmoniseringsspørgsmål m. v. på *Arbejdervernlovgivningens* område, jfr. Nordisk Råds rekommandasjon nr. 3 og nr. 4/1967, har i 1971 og 1972 avgitt betenkninger.

Ferielovgivningen

Underudvalget under nordisk socialpolitisk komité vedrørende samordning af de nordiske landes ferielovgivning har i 1972 afgivet betækning (Nordisk udredningsserie 15/71).

D. Sundhedsvæsendet

Uddannelse af instruktions-fysioterapeuter.

Efter forslag fra rådets socialpolitiske udvalg besluttede Nordisk Råds præsidium at nedsætte en arbejdsgruppe til behandling af spørgsmålet vedrørende nordisk videreuddannelse af fysioterapeuter.

Arbejdsgruppen bestræber sig på at afslutte sit arbejde ved udgangen af 1972, således som den er blevet anmodet om.

Nordisk lægemiddelsamarbejde (*rekommendation 16/1969*).

En nordisk arbejdsgruppe med repræsentanter fra de forskellige landes helseværnsmyndigheder er nedsat for at udrede de praktiske spørgsmål i forbindelse med rekommandationen. Arbejdsgruppen har i løbet af året udarbejdet et forslag til aftale om nordisk lægemiddelnævn og udarbejder for tiden en rapport som vil blive tilstillet de nordiske regeringer.

Nordisk gyldighed for lægerecepter.

Arbejdsgruppen til harmonisering af visse hovedpunkter i de nordiske landes regler for rekvisition og udlevering af lægemidler udarbejder en rapport som vil bli levert de nordiske regeringer.

Øget samvirke om at modvirke narkotikamisbrug.

Det danske udenrigsministerium holdt fra den 8.—10. maj 1972 et seminar i København om de fællesnordiske problemer, der er forbundet med, at unge fra de andre nordiske lande befinder sig i københavnske narkotikamiljøer. I mødet deltog repræsentanter for de nordiske landes udenrigsministerier og socialmyndigheder.

En række af de praktiske spørgsmål, der blev nævnt på seminaret, er løst af de danske myndigheder i samarbejde med de socialkuratorer, som er udstationeret i København for Finland, Norge og Sverige.

Det danske socialministerium har efter aftale med kontaktudvalget vedrørende ungdomsnarkomanien udsendt en cirkulærskrivelse til socialmyndighederne i Danmark om de nordiske regler om hjemsendelse af og bistand til hjemrejse for nordiske statsborgere.

Socialministeriet vil ligeledes efter aftale med det danske kontaktudvalg udsende en cirkulærskrivelse til visse danske behandlingsinstitutioner, hvorefter institutionerne skal rette henvendelse til de centrale myndigheder i de andre nordiske lande, såfremt institutionerne ønsker at anbringe stofmisbrugere i disse lande som led i en behandling.

De nævnte emner samt andre spørgsmål af betydning for det nordiske samarbejde på narkotikaområdet er blevet drøftet på nordiske kontaktmandsmøder i Oslo og Stockholm.

Kontaktmannsmøtene er kommet inn i en meget tilfredsstillende

form med ett møte pr. semester. Narkotikamisbrukets utvikling i det enkelte nordiske land drøftes og man informerer hverandre om erfaringer og planlagte tiltak. I større grad enn tidligere har man sammenliknet ulike tilnæringsmåter og dette gir større mulighet til øket forståelse av hele narkotikaproblemet. Mellom møtene er det regelmessig kontakt for å løse eller diskutere enkeltsaker, samt gjensidig informere hverandre om viktige vedtak eller hendelser.

Kontaktmannsmøtene har utviklet seg til et viktig instrument for nordisk samarbeid på dette feltet.

"Kontaktmennene" har også deltatt i drøftelser utenom møtene, særlig fremheves det danske Udenrigsministeriums initiativ til seminar i mai 1972, hvor representanter fra fagdepartement og utenrikstjenesten drøftet problemer ved hjemsending av unge stoffmisbrukere innen de nordiske land.

Man kom fram til en rekke konkrete samarbeidsformer som forenkler hjemsendingsordningene og legger forholdene til rette for en mer hensiktsmessig fremgangsmåte sett fra den enkelte unges behov for hjelp.

Videre har det vært mange studiereiser og seminarer innen Norden som bidrar til en meningsfylt diskusjon fagfolk imellom på et bredere og mer nyansert grunnlag enn tidligere.

Både toll- og politietaten har intensivert sitt samarbeid, noe som har ført til løsning av en rekke konkrete saker. Norge, Sverige og Finland har vedtatt en heving av strafferammen for den mer profesjonelt pregede omsetning av narkotika. Arbeidet med harmonisering av lovverket der det vil lette samarbeidet og kontakten på påtalemyndighetsplanet bør utvides.

Samarbeidet om narkotikaforskning er kommet noe lengre enn forrige rapport, idet det første av fire symposier ble avholdt i Uppsala i oktober 1972. Man drøftet metodeproblemer ved terapievaluering og klassifikasjon av narkomane. Neste symposium planlegges i Finland april 1973.

Det internasjonale og europeiske samarbeid om narkotikas spørsmål er tatt opp i en rekke organer. Gjennom kontaktmannsmøtene har det vært mulig å drøfte de nordiske lands syn på de forskjellige forslag, og man tilstreber et enhetlig nordisk standpunkt i disse spørsmål.

Kapittel V

Økonomisk samarbejde

1. Udviklingen i nordisk samhandel i 1971

I ministerrådets forrige beretning blev der redegjort for udviklingstendenserne i nordisk samhandel sammenholdt med den tilsvarende udvikling i samhandelen med den øvrige verden. Det fremgik heraf, at den indbyrdes samhandel i Norden havde haft stigende betydning, idet den i 1970 androg 22,4 % af Nordens samlede vareindførsel imod kun 14 % i 1960 og 12 % i 1955. Også på udførselssiden havde der været en tilsvarende udvikling (26 % i 1970, 17 % i 1960 og 15 % i 1955).

I nedenstående tabel sammenholdes bevægelserne i nordisk samhandel med udviklingen i de øvrige OECD-landes samhandel, herunder EF og EFTA-områdene.

Bevægelserne i udenrigshandelen

	fra 1965—70	1970—1971	1971 mia. dollars
<i>Vareindførsel</i>			
OECD	12,2	10,9	245,5
heraf inden for OECD	13,6	11,3	179,6
heraf udenfor	9,2	10,4	65,9
EF	12,6	12,2	99,4
heraf inden for EF	15,9	13,6	49,6
heraf udenfor	9,9	8,7	49,8
EFTA	9,7	9,4	55,8
heraf inden for EFTA	15,9	11,0	14,1
heraf udenfor	8,0	8,9	41,7
Norden	9,9	6,3	18,7
heraf inden for Norden	13,7	7,5	4,3
heraf inden for øvr. EFTA	13,5	6,3	3,4
heraf udenfor	7,6	5,8	11,0
<i>Vareudførsel</i>			
OECD	12,3	11,6	240,3
EF	13,1	13,6	100,8
EFTA	10,2	12,3	48,4
Norden	10,1	7,3	16,1
heraf inden for Norden	13,5	7,7	4,2
heraf inden for øvr. EFTA	13,3	17,2	3,4
heraf udenfor	7,8	3,7	8,5

Kilde: OECD's handelsstatistik

Anm.: Beregnet på basis af varehandelen udtrykt i dollars

Udviklingen i udenrigshandelen

Som det fremgår af tabellen, har man for såvel vareindførslen som vareudførslen beregnet vækstprocenten for året 1971 i forhold til det foregående år og til sammenligning anført de gennemsnitlige vækstrater for perioden 1965—1970. Når man har medtaget OECD-landenes samhandel, er det for at sætte de nordiske landes udenrigshandel i perspektiv.

Stigningstakten i OECD-landenes totale varehandel var knap så kraftig i 1971, som det var tilfældet med den gennemsnitlige stigningstakt i femårsperioden 1965—1970.

For så vidt angår *vareindførslen* frembyder vækstraten i EF og EFTA nogelunde samme træk. Stigningstakten i EF-landenes import var dog stadig større, end det var tilfældet i EFTA-området. Betragter man *vareudførslen*, oversteg både EF's og EFTA's vækstrater OECD-landenes gennemsnitlige stigningstakt i perioden 1970—71, medens OECD-landene i den forudgående femårsperiode kunne udvise større stigningstakt end EFTA-landene. Også med hensyn til udførslen var EF's vækstrateprocent højere end EFTA's i 1970—71, men forskellen var mindre end i femårsperioden 1965—1970.

OECD-landenes handelsudvikling bygger stadig på en betydeligt større vareudveksling inden for OECD end udenfor, og selv om handelen med ikke-OECD-lande øgedes i 1971, ligger vækstraten for handelen med dette område — ligesom tidligere — på et lavere niveau, end det er tilfældet med væksten inden for OECD-området.

Den hidtil eksisterende tendens til koncentration af varehandelen inden for EF og EFTA har været fortsat. Dog udviste stigningstakten for EFTA's vareindførsel fra landene uden for området i perioden 1970—71 en vis stigning — fra 8,0 % til 8,9 % — mens der i EF's tilsvarende ydre import var en faldende tendens, fra 9,9 % til 8,7 %.

Væksttempoet i *de nordiske landes udenrigshandel* faldt i 1971 til væsentligt under femårsgennemsnittet 1965—1970, og stigningen er for 1971's vedkommende af ringere omfang, end det har været tilfældet med både EF's og EFTA's udenrigshandel. I løbet af de nævnte perioder har vækstraten i den internordiske handel dog været højere end vækstraten for Nordens totale handel.

Vækstraten i den internordiske samhandel er faldet væsentligt set i relation til den angivne femårsperiode, en periode der, som omtalt i sidste års beretning — også selv er karakteriseret ved et fald i forhold til de tidligere år.

Den nordiske *indførsel* fra de andre EFTA-lande prægedes i 1970—71 — i forhold til gennemsnittet for femårsperioden — af et væsentligt fald i væksttempoet, medens stigningstakten i *udførslen* gik op fra 13,3 % til 17,2 %.

Der henvises i øvrigt til tabellen nedenfor.

Nordens varehandelsmønster

	Total mia. S	heraf i procent Norden	EFTA iøvr.	EF	OCED iøvr.	Andre lande
<i>Vareindførsel</i>						
1955	5,05	12,1	21,0	34,8	10,6	21,5
1960	7,28	14,2	16,3	37,4	13,0	19,1
1965	11,18	18,9	15,1	34,2	12,6	19,2
1970	17,89	22,4	17,8	30,8	12,8	16,2
1971	18,73	22,9	18,1	29,7	12,5	16,8
<i>Vareudførsel</i>						
1955	4,23	14,7	23,3	27,5	9,4	25,1
1960	5,96	17,4	20,3	29,1	9,4	23,8
1965	9,25	22,4	17,0	28,6	11,1	20,9
1970	14,98	26,1	19,6	26,1	11,1	17,1
1971	16,12	26,2	21,1	25,1	11,5	16,1

3. Samarbejde om markedsproblemerne

Under forhandlingerne i Bruxelles mellem EF på den ene side og Finland, Island resp. Sverige på den anden side om de frihandelsaftaler, der undertegnedes den 22. juli 1972 (den finske aftale blev dog kun parafareret), var der et nært samarbejde imellem disse tre lande og de to daværende kandidatlande Danmark og Norge, der deltog som observatører ved forhandlingsmøderne og af EF blev konsulteret om EF's forhandlingsmandats udformning.

Fra dansk og norsk side gik man ind for, at de aftaler, som Finland, Island og Sverige opnåede, kom til at indeholde så få undtagelser som muligt fra hovedreglen om en overgangsperiode på 4 1/2 år for den gensidige afvikling af industrivarebeskyttelsen. Endvidere lagde Danmark og Norge megen vægt på, at aftalerne ikke kom til at indebære genindførelse af told i den internordiske samhandel. Dette mål nåedes stort set.

Ved flere lejligheder optrådte Danmark og Norge som formidler under forhandlingerne. Dette gjaldt således under de vanskelige drøftelser med Storbritannien om overgangsordningen i papirsektoren.

Endelig kan det nævnes, at Sverige ved ensidigt på visse betingelser at udstrække EFTA-toldfriheden for frosne fiskefiletter, rejer m. v. og fiskekonserves til hele EF sikrede den danske og norske eksport heraf fortsat toldfrihed i Sverige.

4. Andet handelspolitisk samarbejde

Som allerede anført har de nordiske lande opretholdt et nært samarbejde under markedsforhandlingerne med EF i Bruxelles, ligesom under hele EFTA-samarbejdet. Herudover har de også samarbejdet inden for de forskellige internationale organisationer på det handels-

politiske område som GATT, UNCTAD og OECD. I vid udstrækning koordineres de nordiske landes optræden i disse organisationer, gennem fælles forberedelser af forhandlingerne, ofte i form af fælles udtalelser.

Der blev både til UNCTAD II i New Delhi (1968) og UNCTAD III i Santiago de Chile (1972) udarbejdet nordiske positionspapirer, og på konferencerne holdtes fællesnordiske indlæg om de fleste spørgsmål på dagsordenen.

Samarbejdet på dette område holdes stadig ajour gennem regelmæssige møder mellem cheferne for udenrigsministeriernes handelspolitiske afdelinger, hvorunder der tillige foregår en koordinering med hensyn til bilaterale handelsspørgsmål i forhold til tredielande.

Et samarbejde om særskilte problemer er etableret mellem eksportkreditinstitutterne i de nordiske lande, herunder tosidede aftaler om samordnede kreditgarantier med hensyn til underleverancer fra et andet nordisk land. Også om investeringsgarantier og andre spørgsmål, der er relevante for international kreditgivning, er der samarbejde.

Hvad angår samarbejdet på det eksportfremmende område kan det nævnes, at dette i det forløbne år er blevet intensiveret.

På dette område finder der et ret snævert samarbejde sted mellem det danske udenrigsministeriums handelsafdeling og de øvrige nordiske landes eksportfremmeorganisationer, d. v. s. Finlands Utrikeshandelsförbund, Industriens Exportbureau i Island, Norges Eksportråd og Sveriges exportråd. Desuden er Industrirådet i Danmark inddraget i samarbejdet.

Udveksling af erfaringer og drøftelse af konkrete samarbejdsmuligheder finder sted på et fast årligt møde mellem cheferne for de pågældende organisationer samt i en række komiteer, hvis arbejde koordineres af en såkaldt informationskomité, der holder møde 3—4 gange årligt.

Af konkrete samarbejdsresultater i 1972 kan nævnes:

gennemførelse af en halv snes eksportkampagner på nordisk eller skandinavisk basis i stormagasiner, butikskæder o. l., hovedsagelig i Nordamerika, men også enkelte andre steder

udveksling af større markedsundersøgelser, således at disse stilles til rådighed til intern brug i landenes eksportfremmeorganisationer og på repræsentationer i udlandet

udveksling af markedshåndbøger, herunder fastsættelse af bestillingsprocedure og de priser, som virksomheder i de enkelte lande skal betale for andre landes håndbøger

fastlæggelse af retningslinier for invitation af indkøbschefer fra FN og Verdensbanken til besøg i de nordiske lande

tilrettelæggelse af næste ETPO (European Trade Promotion Organizations) konference i Oslo i juni 1973. De nordiske lande er fælles om værtsskabet.

5. Valutapolitisk samarbejde

Nordiske ministre mødes som regel et par gange hvert år og drøfter valutaproblemer, konjunkturudviklingen, budgetteringsproblemer, beskæftigelsesproblemer m. v., herunder også spørgsmål i sammenhæng med det nordiske toldadministrative råds arbejde.

Også de nordiske centralbankchefer holder regelmæssigt møder.

Det nordiske udvalg for finansielle spørgsmål, der er sammensat af repræsentanter for blandt andet finans- og valutamyndighederne og centralbankerne, mødes med regelmæssige mellemrum og drøfter spørgsmål i relation til Verdensbanken, Valutafonden, OECD og andre internationale økonomiske organisationer, der arbejder med finansielle og valutamæssige spørgsmål. Man udveksler også erfaringer med hensyn til udviklingen i de nordiske landes valutastilling samt om de enkelte landes bestemmelser på dette område.

I den såkaldte 20-lande gruppen som IMF har nedsat med den opgave at tilvejebringe en valutapolitisk reform repræsenteres Norden i ministerkomiteen af Sverige og i stedfortræderkomiteen af Danmark og Norge.

Kapittel VI

Samarbete på transportområdet

Nordiska rådet riktade år 1971 en rekommendation (*nr 14/1971*) till de nordiska ländernas regeringar om samarbete på transportområdet. I rekommendationen uppmanades regeringarna dels att inrätta en permanent nordisk ämbetsmannakommitté, som kunde arbeta i anslutning till det nordiska ministerrådet, dels att utarbete förslag till avtal mellan de nordiska länderna om samarbete på transportområdet.

I enlighet med rekommendationen tillsatte de nordiska regeringarna en särskild ämbetsmannakommitté (Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor). Kommitténs första uppgift var att utarbete förslag till överenskommelse mellan de nordiska länderna om samarbete på transport- och kommunikationsområdet. Förslag (NU 18/71) till sådan överenskommelse överlämnades till ministerrådet i december 1971.

I samband med att rekommendationen om nordiskt samarbete på transportområdet behandlades i Nordiska rådet och dess trafikutskott framgick, att man ville täcka ett samarbete över ett vitt fält, som omfattade hela transport- och kommunikationsområdet, dvs. såväl transporter till lands, till sjöss och i luften som post- och telekommunikationer. Genom det förslag till överenskommelse som ämbetsmannakommittén lade fram tillgodosågs kravet på sådan täckning. Vissa i huvudsak funktionellt betingade avgränsningar måste dock enligt kommitténs mening göras i överenskommelsen. Sålunda skulle överenskommelsen enligt förslaget ej omfatta sådana frågor om säkerhet i landsvägstrafik som anses falla inom Nordiska trafiksäkerhetsrådets verksamhetsområde. Överenskommelsen skulle ej heller omfatta frågor om de nordiska ländernas internationella sjöfartspolitiska och luftfartspolitiska förhållanden.

I fråga om verksamhetens syfte fann ämbetsmannakommittén det angeläget att framhålla, att pågående samarbete mellan olika nordiska myndigheter, organ eller företag inte skall ersättas eller skjutas åt sidan genom överenskommelsen och att detsamma gäller för frågor som kommer upp i framtiden och som lämpar sig för direkt samarbete på sätt nu nämnts. Ämbetsmannakommittén skall däremot vara beredd att främja och stödja sådant samarbete, t. ex. genom kompletterande åtgärder eller genom mera övergripande insatser i de fall det med hänsyn till problemens omfattning och art behövs.

Ämbetsmannakommittén redovisade i avtalsförslaget olika sektorer inom transport- och kommunikationsområdet, där möjligheter till gemensamma nordiska insatser bör föreligga. Därvid angav ämbetsmannakommittén olika slag av trafikekonomiska och trafiktekniska utred-

nings- och utvecklingsinsatser, medverkan vid tillskapandet av samarbetsarrangemang för genomförande av projekt- och systemlösningar, insatser i lämplig utsträckning för trafikpolitisk anpassning, enhetliga författningsbestämmelser och åtgärder för främjande av teknisk standardisering. Vidare angav ämbetsmannakommittén som lämpliga gemensamma uppgifter aktiviteter av olika slag för att åstadkomma ett effektivare forskningssamarbete, gemensam dokumentation och en bättre informationsverksamhet.

Ämbetsmannakommittén skall bestå av en representant för varje land. En viktig uppgift för kommittén blir att ta fram arbetsuppgifter som är lämpliga för samarbete och att foga in dessa i successiva program för verksamheten. Förslag till program skall årligen föreläggas ministerrådet för godkännande. Dessutom skall ämbetsmannakommittén varje år till ministerrådet avge rapport om verksamheten under det gångna året med redogörelse för de resultat som har uppnåtts inom kommitténs verksamhetsområde och för de åtgärder av gemensamt intresse som länderna har vidtagit inom transport- och kommunikationsområdet. Genom programförslagen och verksamhetsrapporterna får ministerrådet möjlighet att följa verksamheten och fastställa prioriteringen av projekten.

I en bilaga till den skrivelse till ministerrådet, varigenom avtalsförslaget överlämnades till rådet, gjorde ämbetsmannakommittén en sammanställning av olika tänkbara utrednings- och arbetsprojekt, som lämpar sig för gemensamma nordiska insatser. Sammanställningen upp- tar tio punkter. Kommittén menade inte att med sammanställningen ange någon prioritering av olika projekt utan endast att exemplifiera lämpliga utrednings- och utvecklingsprojekt inom ramen för det föreslagna transportavtalet. Exempelsamlingen konkretiserar inriktningen av det samarbete som åsyftas genom avtalet och belyser värdet av detta.

Sverige är koordinerande land för ärendet angående nordisk transportöverenskommelse. Den svenska regeringen begärde med anledning härav Nordiska rådets yttrande över det av ämbetsmannakommittén upprättade avtalsförslaget. Nordiska rådet anmodade den 22 februari 1972 (rekommendation nr 10/1972) i enlighet med förslag av sitt trafikutskott de nordiska regeringarna att ingå en överenskommelse om samarbete på transport- och kommunikationsområdet helt eller huvudsakligen i överensstämmelse med det av ämbetsmannakommittén utarbetade förslaget.

Den 14 april 1972 beslöt Nordiska ministerrådet (trafikministrarna), som tillställts Nordiska rådets rekommendation den 22 februari 1972, rekommendera regeringarna att ratificera överenskommelsen utan ändringar. Överenskommelsen har undertecknats den 6 november 1972. Ratifikationsfrågan, som i Danmark och Norge skall underställas vederbörande lands parlament, torde vara klar omkring årsskiftet 1972—73.

Under år 1972 har ämbetsmannakommittén inriktat sitt arbete på att närmare belysa de utrednings- och utvecklingsprojekt som tagits upp i bilagan till den skrivelse, varigenom avtalsförslaget överlämnades till ministerrådet. Det har därvid ansetts vara angeläget att precisera syftet med ettvarit projekt och att ange inriktningen och bredden i det utrednings- och utvecklingsarbete som bör knytas till de olika projekten i den takt och i den utsträckning de efter ministerrådets ställningstaganden kommer till utförande. Av projekten i bilagan har kommittén som tidsmässigt mest angelägna bedömt två projekt, som faller inom områden, där i begränsad omfattning utförts, pågår eller planeras utrednings- och uppföljningsarbete som visar att gemensamma nordiska insatser behövs. Dessa två projekt är de som i nämnda bilaga beskrivs under punkt 7, beräkning av trafikvolymens och axeltryckens inverkan på väggkroppen, och under punkt 8, inventering och utvärdering av tänkbara framtida kollektivtrafiksystem för olika nordiska tätortstyper. Kommittén återkommer till dessa projekt nedan.

De mera långsiktiga projektprogram, som kommittén utgår från, redovisas närmare i bilaga 4 (*punkterna 1—6, 9 och 10 i NU 18/71*).

Rubriksmässigt avser projekten följande.

(1) Riktlinjer för regional planering av flygplatser med hänsyn till bebyggelse- och näringslivsstruktur, transportbehovens art och omfattning och flygplatsens funktion i det totala flygsystemet.

(2) Perspektivskiss avseende flygets teknisk-ekonomiska utveckling med hänsyn till dess möjligheter och begränsningar i fråga om den inrikes trafikavvecklingen och till dess återverkningar på transportstrukturen i övrigt.

(3) Inventering av tekniska och administrativa åtgärder för att underlätta genomströmning av passagerare och gods i flygtransporternas terminal- och anslutningsled.

(4) Studium av efterfrågans priskänslighet under olika förutsättningar vid persontransporter på järnväg.

(5) Undersökning av förutsättningarna och utvecklingsmöjligheterna för kombinerade transporter med speciell inriktning på piggy-backtrafiken och med beaktande av problemställningarna såväl i inrikes som i gränsöverskridande trafik.

(6) Inventering och utvärdering av tillämpade och planerade transportsystem inom skogsindustrin från företagsmässiga och samhällsekonomiska synpunkter.

(9) Samordning av de nordiska ländernas utvecklingsarbete inom transportstatistikområdet i syfte att möjliggöra en önskvärd harmonisering av statistikens uppbyggnad och utformning samt med beaktande av motsvarande utvecklingsarbete inom olika internationella organisationer.

(10) Utredning av förutsättningarna för en gemensam nordisk dokumentations- och informationstjänst på transportforskningsområdet.

Kommittén har på nuvarande stadium inte ansett sig böra fastställa någon inbördes prioritering av dessa projekt. I samband med att kom-

mitténs årliga program läggs fram, får ställning tas till vilka projekt som skall genomföras inom de närmaste åren. De riktlinjer kommittén redovisar för sitt långsiktiga program och som grundar sig på nu tillgängligt material kan genom ett sådant, stegvis upplagt arbetssätt kompletteras med nya erfarenheter och tillföras synpunkter som kan inverka på projekturen och projektuppläggningsen.

Såsom nämnts ovan föreslår kommittén, att två projekt påbörjas under år 1973.

Projektet angående utveckling av för nordiska förhållanden avpassade normer för beräkning av trafikvolymens och axeltryckets inverkan på väggroppen berör ett område, där omfattande forskningsarbete utförts och utförs på olika håll i världen. Diskussionen kring de resultat som kommit fram i detta arbete har varit livlig. I de nordiska länderna har vissa begränsade undersökningar gjorts på området. Såväl dessa undersökningar som debatten i de nordiska länderna har visat, att det finns ett påtagligt behov av vidare forskning på området inom Norden. Vad som behövs är en ökad kännedom om de faktorer som inverkar på vägöverbyggnadens utformning och dimensionering och vägsplitagets omfattning vid olika slag av trafik. Undersökningen har således betydelse såväl för investeringsbedömningarna som för avvägningen av vägtrafikbeskattningen. Mera konkreta planer på forskningsprojekt på området finns enligt vad som upplysts i Finland.

Undersökningsarbetet avses i väsentliga avseenden bli inriktat på en kartläggning av vilken betydelse för de sökta sambanden som varierande egenskaper hos undergrundsmaterialet har.

För planeringen av det fortsatta arbetet får givetvis tillsättas någon form av arbetsgrupp eller ledningsgrupp med representanter för alla de nordiska ländernas fackmän på området, ansvariga departement m. m. I detta planeringsarbete är det viktigt, att pågående eller planerat forskningsarbete kartläggs mera i detalj än vad som nu kunnat ske, så att de olika ländernas forskningsresurser tas till vara och en rationell integrering av dessa sker. Härigenom kan projektet bli av den övergripande och kompletterande art som är nödvändig för att det skall ge rön av samnordiskt intresse.

Undersökningen av vägförslitningsproblematiken har i de preliminära kalkylerna beräknats kosta ca 800 000 skr, fördelade på tre år. Inom denna ram förutsätts, att fältprov av undergrundsmaterial tas på tio provställen. För varje ytterligare provställe tillkommer 52 500 skr.

Projektet angående inventering och utvärdering av tänkbara framtida kollektivtrafiksystem för olika nordiska tätortstyper berör också ett område, där på olika håll i världen forskning pågår och där diskussionen är livlig. Kollektivtrafiken utreds i viss utsträckning även i Norden på såväl statligt som kommunalt plan. Även beträffande detta projekt gäller därför vad som tidigare sagts om nödvändigheten av sam-

ordning av projektet med pågående eller planerade utredningar. Studien bör genomföras på grundval av kartläggning av fakta och erfarenheter från nordiskt och internationellt tekniskt forsknings- och utvecklingsarbete beträffande olika kollektivtrafiksystem. Analys och utvärdering av transportmedlens egenskaper och tänkbara uppgifter kan ske med avseende på en stor och en medelstor modellort, där data och övrigt underlag kan inhämtas från den översiktliga trafik- och bebyggelseplaneringen i två nordiska tätorter. Genom en sådan undersökning ges ett bedömningsunderlag som — eventuellt i form av anvisningar — kan tjäna som ledning för statliga och kommunala beslutsfattare.

Kostnaderna för den mera tekniskt inriktade kartläggningen, som kan genomföras i ett första skede, har beräknats till 800 000 skr, fördelade på två år. En uppföljning av denna kartläggning med utvärdering av transport- och stadsbyggnadsfrågorna i ett senare skede har kostnadsberäknats till 400 000 skr. Med en sådan uppföljning, som man senare kan ta ställning till, skulle projektet totalt kosta 1 200 000 skr. De uppgivna kostnaderna torde komma att reduceras genom att resultaten av pågående utvecklingsarbete tillvaratas.

I fråga om de projekt som sålunda avses påbörjade under år 1973 kommer ämbetsmannakommittén senare i särskild ordning att förelägga ministerrådet förslag avseende finansieringen.

Utöver ovan angivna projekt ingår i kommitténs verksamhetsprogram för år 1973 vissa projekt inom transportområdet, som ministerrådet har tagit upp i det regionalpolitiska avsnittet av det under hösten 1972 beslutade handlingsprogrammet för nordiskt samarbete och som rådet ansett att kommittén bör behandla. Dessa projekt rör utbyggnaden av de nordiska mellanriksvägarna, utbyggnad av flygförbindelserna i de nordiska utvecklingsområdena och en uppföljning inom tariffsystemet på transportområdet.

Ministerrådet har anfört, att det från regionalpolitiska synpunkter synes önskvärt med en fortsatt utbyggnad av de nordiska mellanriksvägarna, framför allt på Nordkalotten. De ekonomiska och tekniska förutsättningarna för en sådan utveckling bör undersökas noga. Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor bör följa utvecklingen på detta fält och i samråd med berörda myndigheter ta initiativ till nya projekt. I detta sammanhang bör man lägga särskild vikt vid industrins och turistnäringens långsiktiga intressen.

Ministerrådet har vidare anfört, att tillgången på reguljära flygförbindelser synes komma att få en ökande betydelse, om man på längre sikt skall kunna bevara och utveckla servicestandarden i basområden och tillväxtcentra. Mot bakgrund av att det inom linjeflyget redan finns ett vittgående nordiskt samarbete, synes det naturligt att man på nordisk basis undersöker möjligheterna till en utbyggnad av flygförbindelserna i de aktuella områdena. I första hand avses Nordkalotten

och de övriga inlandsområdena i norr. Speciellt bör man undersöka om man genom att satsa på små och mindre kapitalkrävande flygplan kan skapa förutsättningar för en lönsam drift. Vidare bör man undersöka vad man eventuellt kan vinna genom en samordning av linjeflyget med charterflyg för turiständamål, och eventuellt med flygburen ambulans- och räddningstjänst eller liknande. Ministerrådet har beslutat, att ämbetsmannakommittén skall utreda de frågor som är knutna till utbyggnaden av flygförbindelserna i utvecklingsområdena i de nordiska länderna.

Ministerrådet har slutligen funnit det vara en uppgift att ta förlöpande initiativ till ändringar i tariffsystemet på transportområdet med sikte på att främja trafikströmmarna över de nordiska gränserna och att så långt som möjligt söka avveckla de existerande olikheterna i tekniska föreskrifter som hämmar ett rationellt utnyttjande av transportkapaciteten i Norden. Rådet har understrukit betydelsen av att ämbetsmannakommittén förlöpande arbetar med frågan om ändringar av tariffsystemet på transportområdet och söker avveckla olikheterna i de tekniska föreskrifterna inom denna sektor.

Ämbetsmannakommittén kommer under år 1973 att planlägga de konkreta projekt och det uppföljningsarbete i övrigt som ministerrådet förelagt kommittén.

Ministerrådet (trafikministrarna) har den 13 november 1972 preliminärt godkänt ämbetsmannakommitténs verksamhetsprogram och beslutat bereda Nordiska rådets trafikutskott tillfälle att yttra sig före det slutliga fastställandet.

Den svenska regeringen har den 1 december 1972 vidtagit åtgärder för att bereda Nordiska rådets trafikutskott tillfälle att yttra sig över verksamhetsprogrammet.

Kapittel VII

Nordiskt miljövårdssamarbete

1. Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor

Verksamheten inom Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor, som är regeringarnas samarbetsorgan på miljövårdsområdet, har under 1972 fortsatt i enlighet med de riktlinjer som gavs vid ett ministermöte i Stockholm i december 1970. Kontaktorganet har sammanträtt i Oslo den 3 maj och den 28 november 1972. Härutöver har ett antal ordförande-sekreteraremöten resp. möten med de nationella delegationerna ägt rum.

Arbetet inom kontaktorganet har i första hand gällt utarbetande av förslag till nordiskt handlingsprogram på miljövårdsområdet (*se s. 17—21*). En redovisning av kontaktorganets verksamhet även i övrigt lämnas i kontaktorganets berättelse över sin verksamhet under 1972.

2. Nordiskt handlingsprogram på miljövårdsområdet

Arbetet med handlingsprogrammet har vad miljöfrågorna beträffar efter beslut av ministerrådet (samarbetsministrarna) och ämbetsmannakommittén i första hand ägt rum inom Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor. Kontaktorganet överlämnade i maj 1972 till ministerrådet ett förslag till handlingsprogram omfattande samarbete rörande föroreningsituationen i Östersjön, Öresund, Skagerrak och Kattegatt, avfallshantering, buller, miljövårdsutbildning, miljövårdsforskning, nordisk miljöskyddskonvention, åtgärder för att minska utsläppen av svaveldioxid i luften, luftföroreningar genom bilavgaser, naturfredning och friluftsliv. Enligt förslaget bör de tre förstnämnda samarbetsområdena ges hög prioritet.

Vid ett ordförandemöte i kontaktorganet i september 1972 beslöts att anbefalla regeringarna att tillsätta tre arbetsgrupper för att diskutera samarbetsmöjligheterna beträffande avfallshantering, miljövårdsundersökning resp. miljövårdsforskning. Verksamheten inom gruppen för avfallshantering borde så vitt möjligt omfatta och bygga vidare på det arbete som påbörjats av de efter förslag av Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor i de nordiska länderna utsedda särskilda kontaktmännen beträffande hantering av industriellt specialavfall. Kontaktmännen har med biträde av annan expertis sammanträtt i Oslo i augusti 1972 och ett nytt möte är planerat till våren 1973.

Ministerrådet har beslutat i enlighet med kontaktorganets förslag. I övrig hänvisas till Kapitel I beträffande handlingsprogrammet.

3. Konvention om förhindrande av havsföroreningar genom dumpning från fartyg och luftfartyg (Oslo-konventionen)

Oslokonventionen om förhindrande av havsföroreningar genom dumpning från fartyg och luftfartyg undertecknades av 12 länder den 15 februari 1972. Island har senare undertecknat konventionen, som hittills ratificerats av Danmark, Norge och Sverige. Den träder i kraft när den ratificerats av 7 länder. Konventionen omfattar Nordsjön och Nordostatlanten inbegripet kuststaternas territorialhav. Enligt konventionen förbjuds dumpning av vissa, särskilt angivna miljöfarliga ämnen medan dumpning av andra ämnen och material får ske endast efter tillstånd av nationell myndighet.

4. Nordiskt samarbete i samband med FN:s miljövärdskonferens 1972 och i andra internationella miljöfrågor

De nordiska utrikesministeriernas arbetsgrupp rörande internationella miljöfrågor har under året haft ett sammanträde i Stockholm. Därutöver har vissa informella möten ägt rum i anslutning till bl. a. FN:s miljövärdskonferens. Arbetsgruppens överläggningar har huvudsakligen gällt förberedelsearbetet inför konferensen samt i övrigt behandlat bl. a. verksamheten i internationella organisationer såsom OECD, ECE och Europarådet. Även Östersjöproblemen och havsföroreningarnas internationella behandling har diskuterats.

5. Allmänna synpunkter

Det nordiska regeringssamarbetet på miljövärdsområdet torde under det kommande året i första hand inriktas på att förverkliga de olika punkterna i det nordiska handlingsprogrammet. Härvid kommer sannolikt det tillvägagångssättet att tillämpas att Nordiska kontaktorganet för miljövärdfrågor successivt tillsätter smärre arbetsgrupper för avgränsade problemområden med uppgift att snabbt lägga fram konkreta förslag till samarbetsåtgärder. Efter behandling i kontaktorganet kommer förslag till åtgärder att föreläggas regeringarna.

Utöver regeringarnas samverkan pågår ett omfattande nordiskt samarbete i miljövärdfrågor mellan statliga ämbetsverk, myndigheter och forskningsinstitutioner av skilda slag. Samarbetet avser såväl forsknings- och undersökningsverksamhet som utrednings- och lagstiftningssamarbete. Även detta samarbete torde successivt komma att intensifieras.

Kapittel VIII

Bistand til utviklingslandene

1. Bakgrunn for og organisasjon av felles nordisk bistand

I årsrapporten for 1971 er det gitt en oversikt over bakgrunnen for felles nordisk bistand og hovedlinjene i utviklingen av bistanden og dens organisasjon.

Island har uttrykt ønske om å få anledning til å delta i det nordiske bistandssamarbeid og en komite vil drøfte hvordan dette best kan skje. De islandske myndigheter vil fremlegge ytterligere opplysninger om landets bistandsplaner og vil delta i komitéens arbeid.

2. De felles nordiske bistandsprosjekter

De felles nordiske prosjekter skal i henhold til overenskomst inngått i 1968 finansieres i ansvar med FN's fordelingsnøkkel. Gjeldende fordeling er: Danmark 23 %, Finland 16 %, Norge 16 % og Sverige 45 %.

Det er på inneværende tidspunkt i gang 4 ellesnordiske bistandsprosjekter:

A. Opplæringscenteret i Kibaha, Tanzania (Kibaha Education Centre)

Den løpende administrasjon vedr. den nordiske bistand til prosjektet forestås av det svenske nasjonale bistandsorgan (SIDA). Prosjektet omfatter i dag en høyere skole, et landbrukscenter, en avdeling for landsbygdutvikling, et helsesenter samt et administrasjonssenter. Fra og med 1. januar 1970 har Tanzania overtatt det administrative og finansielle ansvar for virksomheten. Den nordiske innsats i 1972 har bestått av personellbistand samt et kapitalbidrag til utvidelse av melkeproduksjon og hønserivirksomhet (se nedenfor). Totalt var det 19 engasjerte i nordisk regi ved prosjektet ved begynnelsen av 1972, av disse var majoriteten lærere ved den høyere skolen. De nordiske tjenestemennene er i løpet av året blitt erstattet av tanzanianere. Ved utgangen av 1972 skal det ikke være noen nordisk ansatte ved prosjektet. Selv etter dette tidspunkt, da den nordiske avtale om rekruttering av lektorer og annet fagpersonell utløper, vil det sannsynligvis være behov for utenlandske lærere ved prosjektet. Ytterligere lærere vil troligvis bli stillet til rådighet av SIDA innenfor det to-sidige samarbeid mellom Sverige og Tanzania, men ved rekruttering også i Danmark, Finland og Norge. Det beregnes at ca. 640 elever fordelt på 18 klasser har fått undervisning i 1972 i naturvitenskapelige emner ved den høyere skolen.

Helsesenterets kapasitet er blitt utnyttet fullt ut siden 1968, hvilket innebærer at det er blitt utført ca. 260 000 kurative og preventive behandlinger i året.

Landbrukscenteret har i 1972 gitt undervisning till ca. 1 000 elever i form av kurs av ulik lengde for jordbrukere, forvaltningstjenestemenn og samvirkesekretærer m. v. For demonstrasjon, selvhushold og salg har det vært drevet feavl og jordbruksproduksjon i betydelig omfang. I nært samarbeid med avdelingen for landsbyggdutvikling og helsesenteret er det bygget opp en ernæringsavdeling i løpet av året.

Styret for de felles nordiske bistandsprosjekter har i 1972 behandlet en anmodning fra Tanzania om nordisk støtte til utvidelse av melkeproduksjonen og hønserivirksomheten ved prosjektet. På et møte i Oslo i mai 1972 godkjente Styret et nordisk bidrag på 3,7 mill. sv. kr. til nevnte formål. Skriftveksling med Tanzania om det nordiske bidraget er foretatt i november 1972.

B. Landbruksprosjektet i Mbeya, Tanzania

Den 8. april 1972 ble det undertegnet en avtale mellom Norge, Danmark, Finland og Sverige og Tanzania om gjennomføringen av et nordisk—tanzaniansk landbruksprosjekt i Mbeya. Prosjektet går ut på følgende:

- a) oppføring av et forsknings- og et utdanningsinstitutt på landbrukets område, inkludert serviceinstitusjoner og boliger i Mbeya,
- b) utforming og gjennomføring av forskningsprogram på landsbruksområdet,
- c) utforming av studieplaner for opplæring opp til "certificate"- og "diploma"-nivå innen landbruk, veterinær- og husholdsfag,
- d) organisering og finansiering av opplæring av prosjektets tanzanianske personell, såvel over som under universitetsksamensnivå og
- e) å sørge for nordisk personell til prosjektet i dets tidlige stadier.

Byggeprogrammet ble igangsatt høsten 1972. Arbeidet med å utvikle jordbruksdriften på prosjektets eiendom har fortsatt i løpet av året, likeså det forskningsprogram som allerede tidligere var blitt innledet, og som knytter seg såvel til driften på eiendommen som til feltvirksomheten. Også utviklingen av programmet for den fremtidige opplæring fortsatte i 1972. Ved årets utgang var antallet nordisk engasjerte 13. For studier ved øst-afrikanske universiteter var det gitt stipendier til 16 tanzanianere.

Det finske bistandsorgan ivaretar den løpende administrasjon av prosjektet.

C. Samvirkeprosjektet i Tanzania

Innen utløpet av regjeringsavtalen for perioden 1968—71 mellom Danmark og Sverige på den ene side og Tanzania på den annen side, anmodet Tanzanias regjering om at støtten til samvirkebevegelsen i Tanzania fortsatte over en periode på fire år. Den 13. desember 1971 ble det i Dar-es-Salaam undertegnet en regjeringsavtale mellom Tanzania og de fire nordiske land, Danmark, Finland, Norge og Sverige

om fortsatt nordisk støtte til utviklingen av samvirkebevegelsen i Tanzania inntil 31. desember 1975.

Formålet med prosjektet er å støtte de tanzanianske bestrebelser på å utvikle og forbedre samvirkebevegelsen. Gjennom utsendelse av omkring 40 nordiske samvirkerådgivere samt finansiell bistand til den tanzanianske samvirkeskole og dens lokale avdelinger søker man å intensivere utdanningen og treningen av ansatte og folkevalgte innenfor samvirkebevegelsen i Tanzania.

I perioden 1968—1975 beløper de nordiske utgifter til utviklingen av samvirkebevegelsen i Tanzania seg til 41 mill. d. kr.

Det danske bistandsorgan (DANIDA) ivaretar den løpende administrasjon vedrørende prosjektet.

D. Samvirkeprosjektet i Kenya

Prosjektets formål er å bistå den kenyanske regjering i utviklingen av samvirkebevegelsen. Under en regjeringsavtale for perioden 1967—72 mellom de fire nordiske land, Danmark, Finland, Norge og Sverige, på den ene side og Kenya på den annen side, har ca. 45 nordiske rådgivere hatt oppgaver omfattende dels opplæringsarbeid dels rådgivning i forbindelse med samvirkemessig organisert avsetning av landbruksprodukter samt kredittgivning. Under avtalen har de nordiske land likeledes bistått Kenya i oppførelsen av en ny samvirkeskole med henblikk på en forbedret opplæring av de kenyanere som i fremtiden skal arbeide for samvirkeorganisasjonene.

I mars 1971 anmodet den kenyanske regjering om videreføring av den nordiske støtte for en periode på ytterligere 5 år. Den 20. mars 1972 ble det i Nairobi undertegnet en avtale om fortsatt nordisk støtte til utvikling av samarbeidsbevegelsen i Kenya inntil 30. juni 1977.

I perioden 1967—1977 beløper de nordiske utgifter til utviklingen av samvirkebevegelsen i Kenya seg til 85 mill. d.kr.

Det danske bistandsorgan (DANIDA) ivaretar den løpende administrasjon av prosjektet.

3. Andre nordiske bistandsprosjekter

Under denne kategori kommer prosjekter hvor to eller tre nordiske land samarbeider.

Fordelingen av utgifter mellom landene skjer for disse prosjekter uavhengig av fordelingsnøgkelen for de fellesnordiske bistandsprosjekter.

A. Instituttet for lederutdanning og administrasjon i Morogoro, Tanzania (Institute of Development Management)

Avtale mellom Tanzania og Norge, Danmark og Finland om utbygging og drift av Instituttet for lederutdanning og administrasjon ble undertegnet i Dar-es-Salaam den 23. desember 1971.

Instituttet skal ligge i Mzumbe i Morogoro-distriktet og er tiltenkt en kapasitet på vel 1.000 studenter med en studietid varierende fra kortere treningskurs og opptil 4 år. Det vil bli gitt undervisning på fagområdene bedriftsledelse og administrasjon, regnskap og revisjon, organisasjon og intern administrasjon, lokalforvaltning og rettslære samt distriktsutvikling. Instituttet vil også bli pålagt forskningsoppgaver innenfor de nevnte fagområder samt å yte konsulentbistand til de sentrale og lokale myndigheter og organisasjoner i Tanzania.

Hvert av de tre nordiske lands bidrag skal tilsvare n.kr. 7,9 mill. I tillegg kommer utgifter på i alt ca. 2 mill. n.kroner som skal fordeles forholdsmessig mellom landene.

Hittil har 6 nordiske eksperter tiltrådt engasjementer ved Instituttet. I henhold til foreliggende planer vil totalt 19 nordiske eksperter være engasjert innen utgangen av 1973.

Det norske bistandsorgan (NORAD) ivaretar den løpende administrasjon vedrørende prosjektet.

B. Høyere skoler i Tanzania

Danmark og Norge har gått sammen om en finansiell støtte på 21 mill. kroner over 3 år fra 1970 til oppføring av fire høyere skoler i Tanzania, hvorav en pikeskole. Dette er ledd i et større skoleutbyggingsprogram som Tanzania iverksetter i samarbeid med Det Internasjonale Utviklingsfond (IDA). IDA har ansvaret for administrasjonen av planleggingen og byggearbeidet.

To av skolene er allerede oppført, mens de to siste ventes å ville være ferdige i løpet av første kvartal 1973.

En dansk prosjektarkitekt og to norske byggeledere (fredskorpsdeltakere) var engasjert ved prosjektet i 1972.

C. Journalistskolen ved Nairobi Universitet

Det ble i 1970 opprettet en treårig journalistskole ved Nairobi Universitet, Kenya. Norge, Danmark og Østerrike har sagt seg villig til i fellesskap å finansiere driften i tre år.

Skolen tar imot studenter fra engelsktalende land i Sentral- og Øst-Afrika, og for tiden studerer ca. 30 studenter fra 10 forskjellige land der. Formålet er å utdanne kvalifiserte journalister til stillinger på redaktør- og redaksjonssekretærnivå, og derved hjelpe til med full afrikanisering av pressen.

D. De Forente Nasjoners Organisasjon for ernæring og landbruk (FAO)-samarbeid

I årsberetningen for 1971 ble omtalt delfinansiering av undersøkelser i Zambia i henhold til en avtale mellom FAO og Danmark, Norge og Sverige. Undersøkelsene er blitt sluttført og har resultert i bilateral innsats på forskjellige områder i Zambia.

4. Rekruttering av personell til utviklingsland

Som omtalt i årsrapporten for 1971 skjer rekrutteringen av alt utsendt personell til felles nordiske prosjekter på nordisk basis.

Ovennevnte rekrutteringsvirksomhet er etter hvert blitt komplettert med et samarbeid om rekruttering også på andre områder, fra samordning i internasjonale organer til direkte bistandsvirksomhet. Denne utvikling er blitt fremskyndet ved at de enkelte nordiske lands bistandsvirksomhet har fått en stadig mer likeartet retning. Etter forslag fra det nasjonale svenske bistandsorgan (SIDA), som pekte på mulighetene for på visse yrkesområder å oppnå ett felles rekrutteringsmarked for de fire nasjonale bistandsorganisasjoner, har Styret for nordiske bistandsprosjekter besluttet nedsatt en gruppe der hvert av de fire bistandsorganer er representert. Gruppens mandat er — innenfor rammen av det normale samarbeid mellom de nordiske bistandsorganisasjoners rekrutteringsavdelinger — å utrede hvordan spørsmål av personelladministrativ og lønnsteknisk natur (f.eks. de enkelte lands skattesystem og lønnsfastsettelse ved tjeneste i utviklingsland) påvirker rekrutteringen, og forestå former for et utvidet rekrutteringssamarbeid.

5. Andre former for nordisk samarbeid når det gjelder bistand til utviklingsland

Ved siden av det konkrete samarbeid innenfor rammen av de felles nordiske bistandsprosjekter finner det sted en løpende konsultasjon om generelle bistandsspørsmål.

Et embetsmannsutvalg bestående av representanter for de departementer som i de respektive nordiske land er ansvarlig for utviklingsbistand, holder regelmessige samrådsmøter. Det samme gjør sjefene for landenes bistandsorganer.

De nordiske fredskorps/frivillige holder nær kontakt for å sammenligne erfaringer og vurdere mulige samarbeidsområder. Videre holder informasjonssjefene i de nasjonale bistandsorganer nær kontakt i forbindelse med utgivelse av informasjonsmateriell. Slikt materiell utveksles vederlagsfritt og kan nyttes av alle parter.

Når det gjelder bistandspolitiske spørsmål innenfor rammen av FN, søker de nordiske land gjennom løpende kontakt såvel mellom de nordiske lands respektive FN-delegasjoner som mellom hovedstedene å innta sammenfallende standpunkter.

De nordiske land har nære samråd også når det gjelder spørsmål om nordisk representasjon i ulike FN-komiteer på det økonomiske og sosiale område.

De nordiske land er representert med en felles eksekutivdirektør i styret for Verdensbanken (IBRD) og Utviklingsfondet (IDA). De nor-

diske land har opptrådt i fellesskap i forbindelse med forhandlinger med Den afrikanske utviklingsbank (AFDB) om opprettelse av et afrikansk utviklingsfond under banken.

Til det nordiske medlem i FN's økonomiske og sosiale råd (ECOSOC) har det til enhver tid vært knyttet rådgivere fra de andre nordiske land.

Det omfattende nordiske forberedelsesarbeid forut for FN's 3. Konferanse for Handel og Utvikling (UNCTAD III) ble ført videre ved det samarbeid som fant sted under avviklingen av konferansen. I forbindelse med samordningen av de nordiske lands opptreden på konferansen ble utarbeidet felles nordiske "position papers".

Såvel innen FN, UNCTAD, Verdensbankgruppen og andre internasjonale bistandsorganisasjoner har det vært vanlig å gjøre bruk av felles nordiske innlegg.

6. Fremtidig nordisk samarbeid på bistandssektoren

Samarbeidet mellom de nordiske land på bistandssektoren er ventet å fortsette etter de retningslinjer som gjelder nå, og som er beskrevet ovenfor. De nordiske lands forskjellige tilknytningsformer til De europeiske fellesskap antas ikke å ville få innvirkning på omfanget av deres bistandssamarbeid.

Kapittel IX

De nordiske lands forhandlinger og avtaler med De europeiske fellesskap

a) Danmark

De danske forhandlinger om optagelse i EF, der indledtes den 30. juni 1970, afsluttedes den 22. januar 1972, hvor Danmark tillige med de tre andre ansøgerlande samt de seks EF-lande underskrev tiltrædelsestraktaten i Bruxelles.

Der er i forrige års tillægsberetning givet en redegørelse for det danske forhandlingsresultat.

Efter forhandlingernes afslutning har Danmark på samme måde som de øvrige ansøgerlande deltaget i EF's beslutningsproces i medfør af konsultationsproceduren. Blandt de spørgsmål, som man fra dansk side har haft lejlighed til at udtale sig om, kan nævnes EF's forhandlinger med de EFTA-lande, der ikke har ønsket medlemskab, og hvorom der redegøres nærmere nedenfor, de handelspolitiske og monetære problemer mellem EF og USA samt videreførelsen af EF's økonomiske og monetære samarbejde.

Lovforslaget om Danmarks tiltrædelse af De europæiske Fællesskaber blev vedtaget af Folketinget den 8. september og opretholdt ved folkeafstemningen den 2. oktober, hvorefter traktaten er blevet behørigt ratificeret, således at Danmark pr. 1. januar 1973 er fuldt medlem af EF.

b) Finland

De egentlige forhandlingarna mellan Finland och EEC inleddes den 13 december 1971, men hade föregåtts av sonderande samtal i cirka ett års tid. Det avtal som dessa förhandlingar lett till paraferades den 22 juli 1972 men underskrevs inte, emedan den dåvarande socialdemokratiska minoritetsregeringen i samråd med republikens president ansåg, att endast en parlamentarisk majoritetsregering kunde fatta beslut i en så viktig fråga. Huvuddragen i det paraferade avtalet är följande:

Avtalet är bilateralt och gäller Finland och den utvidgade gemenskapen i dess sammansättning 1.1.1973. Det är till sin natur ett frihandelsavtal i enlighet med GATT-avtalets artikel 24. Avtalet inskränker inte någondera partens självbestämmanderätt. En blandad kommitté, bestående av representanter för vardera parten övervakar att avtalet följs. Kommitténs rätt att fatta beslut och göra rekommendationer är inskränkt till ett minimum. Ytterligare fordras att alla beslut och rekommendationer fattas enhälligt.

Avtalet gäller i princip alla industriprodukter, dvs. de produkter som faller under tullpositionerna 25—99 enligt Brysselomenklaturen. Utanför avtalet lämnas de egentliga lantbruksprodukterna samt de kol- och stålprodukter som faller inom ramen för Europeiska kol- och stålunionens kompetens, vilka produkter berörs av ett särskilt avtal med denna gemenskap. Avtalet med EEC omfattar ytterligare en del förädlade lantbruksprodukter ur tullpositionerna 1—24.

I avtalet förbehålls Finland rätt att med hänsyn till östhandeln upprätthålla sina tidigare kvantitativa importrestriktioner för i främsta hand oljeprodukter.

Enligt huvudregeln skall importtullar och andra hinder för handeln avskaffas före den 1.7.1977. Man har dock i vissa fall avvikit från denna regel. EEC avskaffar tullarna för pappers- och kartongprodukter samt tryckalster under en övergångstid av 11 år. Tullavvecklingen för dessa produkter sker inom ramen för riktgivande importtak. För vissa andra varugrupper av begränsad betydelse är övergångstiden 7 år. Tullfrihet i handeln med de tillträdande EFTA-länderna bibehålles på basen av avtalet. På pappersområdet görs dock ett undantag genom att England och Danmark inför vissa temporära tullar, som stegvis kommer att avvecklas i samma takt som de övriga EEC-ländernas tullar.

Finland å sin sida skyddar vissa produkter som i huvudsak hänför sig till den kemiska industrin, textil- och konfektionsindustrin, den elektriska industrin samt en del av metallindustrin, vilka huvudsakligen blir helt tullfria först den 1.1.1985. Finland har även möjlighet att temporärt höja tullarna för dessa varor i förhållande till Danmark och England samt införa importtak i förhållande till hela Gemenskapen.

Avtalet innehåller även detaljerade ursprungs- och konkurrensregler samt skyddsklausuler.

c) Island

Handelsavtalen mellan Island og EF ble undertegnet 22. juli 1972 i Brussel. Avtalen omfatter ca 70 % av Islands eksport til EF-landene slik den var i 1970. Utenom det er ca. 20 % av eksporten allerede tollfri dvs. klippfisk, tørrfisk og fersk sild.

Avtalen har en bestemmelse om at tollnedtrappingen av fiskeprodukter ikke skal tre i kraft før det oppnås en tilfredsstillende løsning for de EF-land som får vanskeligheter på grunn av utvidelsen av den islandske fiskerigrensen. Den islandske regjering har erklært at ratifikasjon av avtalen vil avhenge av hvorvidt denne klausul blir anvendt av EF.

Avtalen inneholder følgende 7 hovedpunkter:

1. Inn under avtalen kommer alle industrivarer og dessuten de fleste islandske fiskeriprodukter som rammes av Fellesmarkeds-toll.

2. De varer som avtalen omfatter, skal ikke være underlagt importlisens

Fellesskapet vil stort sett oppheve sin toll på disse varer fra Island i fem jevne etapper fra 1. april 1973 til 1. juli 1977, bortsett fra at tollen på aluminium ikke vil bli helt opphevet før 1. januar 1980. Toll på iset fisk og enkelte hermetiske produkter blir betydelig redusert, men ikke helt opphevet.

3. Islandske vernetoll skal oppheves for import fra EF-landene av de samme varer og i samsvar med samme slags tidsplan som nå gjelder overfor EFTA-landene. Den første tollreduksjon blir 30 % den 1. april 1973; denne reduksjon fant sted overfor EFTA-landene den 1. mars 1970. Siden reduseres denne tollen med 10 % årlig fra 1. januar 1974 og faller således helt bort 1. januar 1980. Fiskaltoll behøver ikke endres.

4. EF forbeholder seg rett til ikke å gjennomføre tollbegunstigelser for fiskeriprodukter med mindre det oppnås en tilfredsstillende løsning for EF-landene og Island av de vanskeligheter som utvidelsen av fiskegrigrensen volder. På samme måte forbeholder Island seg rett til ikke å ratifisere avtalen dersom EF anvender denne klausul.

5. Det er adgang til å fortsette med importrestriksjoner for olje og bensin på grunn av handelen mellom Island og Sovjetunionen og for børster på grunn av blindehåndverk.

6. Avtalen inneholder generelle bestemmelser om dispensasjonsregler, opprinnelsesregler, konkurranseregler m. m. Den inneholder ikke bestemmelser om rettigheter til næringsdrift.

7. Det fortutsettes at avtalen skal tre i kraft den 1. januar 1973, men det er adgang til å utsette dens ikrafttreden til 1. januar 1974. Avtalens oppsigelsesfrist er 12 måneder.

d) Norge

De norske forbehandlinger om medlemskap i De Europeiske Fellesskap ble i likhet med de øvrige søkerlands forhandlinger innledet den 30. juni 1970 og avsluttet den 22. januar 1972, da de fire søkerland og de seks EF-land underskrev tiltredelsestraktaten i Brussel.

Ved folkeavstemning den 25. september 1972 ble det flertall mot norsk medlemskap i De Europeiske Fellesskap og den norske regjering meddelte Rådet 6. oktober at den ikke fant å kunne foreslå ratifikasjon av traktaten om norsk tiltredelse til Fellesskapet.

I kommunikéet fra møtet av stats- og regjeringssjefer i det utvidete Fellesskap som ble holdt i Paris i tiden 19.—20. oktober 1972 erklærte Fellesskapet seg rede til å søke en rask løsning for Norge.

Den norske regjering anmodet 25. oktober 1972 under henvisning til de avtaler som er inngått mellom Fellesskapet og EFTA-land om forhandlinger med sikte på inngåelse av en handelsavtale i henhold til art. 113 i Roma-traktaten. Det er den norske regjeringens håp at drøftelsene kan bli fullført i tide til at den gjensidige tollavtrapping kan påbegynnes 1. april 1973 i likhet med hva tilfellet er mellom Fellesskapet og de andre EFTA-land.

e) Sverige

Sveriges överläggninger med de europeiske gemenskaperna inleddes den 10 november 1970 og avslutades den 21 juli 1972. Två avtal, ett med den europeiske økonomiske gemenskapen, EEC, og ett med den europeiske kol- og stål-gemenskapen, CECA, undertegnedes i Bryssel den 22 juli 1972.

Avtalen, som avses træde i kraft den 1 januar 1973, kan nærmest karakteriseres som en plan for bildande av ett frihandelsområde for industrivarer. For hoveddelen av varerne skall den tullfrie handelen være gjennomført den 1 juli 1977. Tullerne avvikles i samme takt som mellom gemenskaperna og de nye medlemmerna Danmark, Irland og Storbritannien. For visse varer finns dock særregler som bl. a. innebærer at overgangstiden for EEC:s tullavvikling mot Sverige förlängs till den 1 januar 1980 (spécialstål m. m.) respektive till den 1 januar 1984 (paper).

Tullfriheten mellom Sverige og de tidligere EFTA-medlemmerna Danmark og Storbritannien kommer i princip att bestå. Från denna huvudregel finns dock ett par undantag.

Jordbruksvarer omfattas inte av frihandelen. For livsmedelsindustri-produkter avskaffas skyddet for den industrielle förädlingen men behålls avgifter som hänger samman med jordbruksregleringerna.

Liksom inom EFTA kommer tullfriheten att regleras av ett system med ursprungsregler. Det nye systemet kommer även att införas i handelen mellom de återstående EFTA-länderna.

Avtalen innehåller vidare visse konkurransregler, bestämmelser om skyddsåtgärder m. m. Det förutses slutligen att samarbeidet i framtiden skall kunne utvidgas till nye områder om parterna är överens därom.

Regeringen har den 3 november 1972 avgett proposition till riksdagen angående godkännande av avtalen. Riksdagen har godkänt regeringens förslag den 12 december 1972.

Ovenfor er det redegjort for situasjonen når det gjelder de enkelte lands forhandlinger eller avtaler med EF.

En av hovedoppgavene i den forløpne fase har vært et samarbeid under forhandlingene for å ta vare på særlige nordiske interesser. Det viktigste mål i denne sammenheng var opprettholdelsen av det frie varebytte mellom de nordiske land. Under forutsetning av at Norge får en avtale med EF, vil det frie varebytte mellom de nordiske land fortsette etter de retningslinjer som gjaldt for EFTA-samarbeidet. De særlige opprinnelsesregler som er forutsatt i avtalene med EF, kan reise problemer for enkelte sektorer av nordisk industri. Ministerrådet vil fortløpende følge utviklingen i det europeiske samarbeidet og søke løsninger på problemer som oppstår for det nordiske samarbeidet.

For øvrig vil alle embetsmannskomiteéene og det permanente sekretariat ha som oppgave å følge det europeiske samarbeid med sikte på å løse eventuelle problemer for samarbeidet på vedkommende fagområde.

Under utarbeidingen av det handlingsprogram som er lagt fram i kapittel I er det foretatt en vurdering av de foreslåtte tiltak i forhold til de forpliktelser de enkelte nordiske land har påtatt seg i sine avtaler med EF og i relasjon til annet internasjonalt samarbeid. Det er Ministerrådets oppfatning at de prosjekter som er lagt fram i programmet kan gjennomføres uavhengig av at de nordiske land får forskjellige tilknytningsformer til EF. Under gjennomføringen av programmet vil man også ta samarbeidet i andre internasjonale organisasjoner i betraktning og søke å samordne nordiske tiltak med arbeidet i slike organisasjoner med sikte på å lette de nordiske lands handel og annet samarbeid med andre land.

Kapittel X

Organisasjonsmessige forhold

a) Ministerrådet (samarbeidsministrene)

Ministerrådet har i 1972 hatt følgende sammensetning:

Danmark:

Udenrigsøkonomiminister Ivar Nørgaard.

Finland:

Utrikeshandelsminister Reino Rossi til februar.
Undervisningsminister Ulf Sundqvist februar—september.
Trafikminister Pekka Tarjanne fra september.

Island:

Statsminister Ólafur Jóhannesson.

Norge:

Handelsminister Per Kleppe til oktober.
Handelsminister Hallvard Eika fra oktober.

Sverige:

Handelsminister Kjell-Olof Feldt.

Ministerrådet har hatt følgende møter i 1972:

18. og 23. februar i Helsingfors, 19. juni i Oslo, 13. oktober i København, 14. november i Stockholm, 20. og 21. november i København og 11. desember i Stockholm.

Dessuten har Ministerrådet hatt fellesmøter med Presidiet i Nordisk Råd i Oslo den 19. juni og i København den 21. november.

b) Embetsmannskomiteén (Stedfortrederkomitéén)

Embetsmannskomiteén (fra høsten 1972 Stedfortrederkomitéén) har i 1972 hatt følgende sammensetning:

Danmark:

Ambassadør Jens Christensen.

Finland:

Minister Reino Honkaranta til juni.
Ambassadør Olli Bergman fra juni.

Island:

Departementssjef Gudmundur Benediktsson.

Norge:

Statssekretær Erik Himle til oktober.
Statssekretær Harald Synnes fra oktober.

Sverige: Statssekreterare Ove Rainer.

Utenom Ministerrådets møter har Embetsmannskomiteén hatt følgende møter i 1972:

10., 17. og 23. februar i Helsingfors, 10. mars i København, 15. mai i Stockholm, 16. juni i Oslo, 28 augusti Reykjavík, 6. oktober i København, 30. oktober i Helsingfors, 13. november i Stockholm, 4. desember i Oslo og 11. desember i Stockholm.

Dessuten har Embetsmannskomiteén hatt fellesmøter med Økonomisk samarbeidsutvalg i Oslo den 16. juni og i Helsingfors den 30. oktober og med Sekretærkollegiet i Nordisk Råd i Oslo den 16. juni og i Helsingfors den 31. oktober.

I løpet av året har Ministerrådets midlertidige sekretariat overtatt sekretærens funksjon i Ministerrådet og Embetsmannskomiteén.

Blant de viktigste saker som har vært på dagsorden ved Ministerrådets og Embetsmannskomiteéns møter i 1972 kan nevnes:

1. Handlingsprogram for industripolitikk, regionalpolitikk og miljøvernpolitikk.
2. Opprettelsen av sekretariat for Nordisk Ministerråd (det midlertidige sekretariat og det permanente sekretariat).
3. Fordelingsnøkkel for nordiske fellesutgifter.
4. Nordiske institusjoner.
5. De nordiske tjenestemenns rettsstilling.

c) **Ministerrådets sekretariat**

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) beslöt vid sitt fjärde möte i Helsingfors den 18 februari 1972 att ett permanent sekretariat för nordiska samarbetsfrågor skulle upprättas. Sekretariatet skall vara underställt ministerrådet men bestå av tjänstemän som är oavhängiga av de nationella förvaltningarna.

Ministerrådet angav följande riktlinjer för sekretariatets verksamhet: Sekretariatet skall biträda ministerrådet vid behandlingen av nordiska samarbetsfrågor. Det har att göra de utredningar som ministerrådet begär och för ministerrådet lägga fram de förslag som föranleds därav. Sekretariatet kan ta upp nya samarbetsprojekt i ministerrådet och göra de mera begränsade utredningar som erfordras som underlag för ministerrådets ställningstaganden.

Samtidigt beslöt ministerrådet att det borde undersökas hur sekretariatet skall inpassas i den nuvarande samarbetsorganisationen. Därvid borde övervägas i vad mån inrättandet av sekretariatet påverkar nordiska ämbetsmannakommitténs och ekonomiska samarbetsutskottets ställning och arbetsformer.

För att utreda frågan om sekretariatets organisation och arbetsuppgifter och för att biträda samarbetsministrarna, ämbetsmannakommittén och det ekonomiska samarbetsutskottet i deras arbete beslöts att varje land omedelbart skulle tillsätta en ämbetsman att ingå i ett interimistiskt sekretariat som skulle fungera intill dess det permanenta sekretariatet etablerats.

Vid sitt femte möte i Helsingfors den 23 februari 1972 godkände ministerrådet vissa riktlinjer för etableringen av det interimistiska sekretariatet som utarbetats inom ämbetsmannakommittén. Enligt dessa skulle det interimistiska sekretariatet placeras i Oslo. Det interimistiska sekretariatet trädde i funktion den 1 juni 1972.

På basen av fortsatta utredningar och överväganden i ställföreträdarkommittén har ministerrådet beslutat att sekretariatet skall ha status som internationell organisation.

Det skall utarbetas ett särskilt löne- och skattesystem för de anställda. Ministerrådet har beslutat tillsätta en arbetsgrupp att närmare utreda denna fråga. Rapport från arbetsgruppen skall föreligga den 1 februari 1973. I enlighet med beslut i ministerrådet bedrivs arbetet på att upprätta det permanenta sekretariatet med sikte på att sekretariatet skall kunna inleda sin verksamhet senast den 1 juli 1973. Det har vidare beslutats att det permanenta sekretariatet skall placeras i Oslo. Det interimistiska sekretariatet fortsätter sin verksamhet som hittills fram till detta datum.

Det är enighet om att det permanenta sekretariatet i Oslo skall bestå av följande avdelningar:

- 1) samordningsavdelningen
- 2) avdelningen för ekonomiskt samarbete, industripolitik och regionalpolitik
- 3) avdelningen för samarbete inom arbetsmarknadspolitik, miljöpolitik och socialpolitik
- 4) avdelningen för samarbete inom transport- och kommunikationsområdet

Kultursekretariatet kommer även i fortsättningen att ligga i Köpenhamn med samma arbetsuppgifter som hittills.

d) Rättsställningen för nordiskt anställd personal

I mars 1967 väcktes ett förslag i Nordiska Rådet (*A 146/j*), där det föreslogs att regeringarna skulle förbereda ingåendet av en överenskommelse mellan de nordiska länderna avseende en gemensam tjänstemanarätt för nordiskt anställd personal. Den vidare behandlingen av frågan anförtroddes den 1 oktober 1967 upprättade nordiska organisationskommittén (Fagerholmkommittén) för vidare utredning. Kommittén tillsatte en arbetsgrupp för det egentliga utredningsarbetet. Sedan

gruppen lämnat sitt förslag till organisationskommittén avgav denna ett betänkande (*NU 1970: 15*).

Vid sin session i Köpenhamn i februari 1971 antog Nordiska rådet följande rekommendation (*nr 28*):

NR anbefaller regeringarna att genomföra en reglering av personalens ställning vid samnordiska institutioner på grundval av organisationskommitténs förslag, sålunda att det toges rimlig hänsyn till de avgivna utlåtandena om förslaget och föres förhandlingar med berörda arbetstagarorganisationer.

I överensstämmelse med rekommendationen tillsattes i februari 1971 en arbetsgrupp på ämbetsmannaplan för att utreda saken vidare. Ett utkast sändes på remiss till vederbörande organisationer. Arbetsgruppens norska, finska och svenska medlemmar har i sina respektive länder dryftat innehållet i det s. k. normalkontraktet med representanter för vederbörande tjänstemannaorganisationer. Arbetsgruppen avgav i oktober 1972 sin rapport till ställföreträdarkommittén, som ännu inte har avslutat sin behandling av rapporten.

e) Nordiske institusjoner

I Nordisk Råds rek. nr. 29/1971 anmodes de nordiske lands regeringer i tilslutning til opprettelsen av Nordisk Ministerråd å utrede spørsmålet om de nordiske institusjoner på ensartet måte kan innordnes under Ministerrådet og rammen for nye nordiske samarbeidsorganer.

I samarbeid med Presidiesekretariatet er det utarbeidet en kartlegging av eksisterende nordiske institusjoner og deres statutter (*NU 5/1972*). Arbeidet med en samordning av statuttene fortsetter på basis av denne utredning.

Et av hovedspørsmålene i denne forbindelse er institusjonenes budsjetter og fordelingen av utgiftene mellom de nordiske land. I de eksisterende institusjoner er det fastlagt sterkt avvikende regler for fordelingen. Dette har medført budsjettmessige vanskeligheter, særlig på kulturområdet.

Ministerrådet har drøftet spørsmålet om en felles fordelingsnøkkel for felles finansierte institusjoner og har på sitt møte 13. oktober 1972 vedtatt en felles nøkkel basert på landenes bruttonasjonalprodukt. Nøkkelen skal revideres hvert tredje år og tas i bruk for budsjettet for 1974.

For årene 1974—76 er fordelingen følgende:

Danmark 22 %, Finland 16 %, Island 1 %, Norge 16 %, Sverige 45 %.

BILAGA 1

Utkast til statutter for et nordisk fond for teknologi og industriell utvikling

Statutter

Danmarks, Finlands, Islands, Norges og Sveriges regjeringer har, som ledd i et utvidet industripolitisk samarbeid, besluttet å opprette et nordisk fond for teknologi og industriell utvikling. For fondet gjelder følgende bestemmelser:

Formål

§ 1

Fondet har til formål å støtte en mer effektiv utnyttelse av nordiske ressurser for teknologi og industriell utvikling ved å fremme et økt samarbeid mellom medlemsstatene samt ved i form av bidrag, lån eller garanti å støtte finansieringen både av prosjekt av interesse for to eller flere nordiske land og internasjonale prosjekt av felles nordisk interesse.

Kommentarer

Det finnes klare forutsetninger og behov for utvidet nordisk samarbeid for å oppnå en mer effektiv utnyttelse av nordiske ressurser for teknologi og industriell utvikling innen industri- og energipolitikken. Industriell utvikling bør tolkes i vid forstand. Grunnforskning og undervisning skal ligge utenfor fondets virkeområde.

For å få til et utvidet nordisk samarbeid på disse områder er det formålstjenlig at regjeringene stiller finansielle midler til rådighet gjennom tilskott til et nordisk fond for teknologi og industriell utvikling. Fondet bør dessuten på ulike måter kunne medvirke til en samordning mellom de nordiske landene, bl. a. i form av samordnede nasjonale prosjekt, som ikke nødvendigvis krever fondets finansielle medvirkning.

I visse tilfelle kan fondet delta i finansieringen av utredninger av særskilt stor betydning for industri- og energipolitikken i de nordiske landene.

Fondet kan videre helt eller delvis svare for den nordiske innsatsen i internasjonale prosjekter når deltakelse i disse er av felles nordisk interesse.

Statutter*Kapital*

§ 2

Fondet finansieres ved tilskott som ved starten utgjør 10 mill. sv. kr hvorav fra Danmark 2,2 mill. sv. kr, fra Finland 1,6 mill. sv. kr, fra Island 0,1 mill. sv. kr, fra Norge 1,6 mill. sv. kr og fra Sverige 4,5 mill. sv. kr.

Beslutning om fortsatt tilførsel av kapital til fondet fattes av Nordisk Ministerråd på grunnlag av forslag fra fondets styre.

Virksomhet

§ 3

Det tilligger fondet i samarbeid med vedkommende nasjonale myndigheter og andre nordiske samarbeidsorganisasjoner å følge utviklingen innen områder hvor det kan oppstå behov av og muligheter for nordisk samarbeid i spørsmål om teknologi og industriell utvikling.

Kommentarer

Det er enighet i Ministerrådet om at fondet tilføres i alt 50 mill. sv. kr slik at Ministerrådet etter behov kan fatte beslutninger innen denne rammen på grunnlag av konkrete samarbeidsprosjekter.

Landenes tilskott fordeles etter den vedtatte generelle nøkkel for fordeling av nordiske fellesfinansierte utgifter.

Det er meget viktig at fondets virksomhet samordnes med de respektive nordiske lands nasjonale industri- og energipolitikk. Dette stiller store krav til fondets nære samarbeid med vedkommende nasjonale myndigheter og andre nordiske samarbeidsorganer, særskilt Nordforsk, samt at det følger utviklingen innen områder der det kan oppstå behov og muligheter for nordisk samarbeid i spørsmål om teknologi og industriell utvikling.

Det forutsettes at det holdes nær kontakt med nordiske samarbeidsorganer på kulturområdet når det gjelder oppgaver som kan berøre forskning på denne sektor.

Ved valg av passende områder for støtte til nordisk samarbeid når det gjelder teknologi og industriell utvikling, bør to spørsmål stå i forgrunnen:

a) På hvilke områder finnes felles samfunnsmessig behov hvor problemstillingen er likeartet og ressurskravene så store at nordisk samarbeid er motivert? Eksempel på slike områder hvor nordisk samarbeid og fellesfinansiering angående *tekniske FoU-spørsmål* bør kunne skje er

Miljøområdet

— arbeidsmiljø

— ytre miljø

Helsetjenesten

— medisinsk teknikk

— handikapteknikk

Teknisk utstyr for undervisning

Transportområdet (inkl. trafikkikkerhet)

Materialanvendelse

Geologiske område

Statutter

§ 4

Fondet kan i overensstemmelse med de i § 1 angitte formål gi bidrag til en medlemsstats myndighet eller en innen medlemsstatens territorium virksom institusjon, sammenslutning eller foretak for å gjennomføre prosjekt av felles interesse for to eller flere av medlemsstatene.

Fondet kan i overensstemmelse med de i § 1 angitte formål også stille garanti eller gi lån på fordelaktige vilkår til en innen medlemsstatens territorium virksom institusjon, sammenslutning eller foretak for å gjennomføre prosjekt av felles interesse for to eller flere av medlemsstatene.

Lån og bidrag kan gis innenfor rammen av de til enhver tid tilgjengelige midler. Garantier kan utover dette årlig gis for inntil et beløp som tilsvarer 20 % av de årlige tilskott. Flerårig støtte kan gis innenfor den ramme som Ministerrådet vedtar.

Fondet kan støtte internasjonale prosjekt av felles nordisk interesse.

Fondet kan videre medvirke til en samordning av nasjonale prosjekt, som utføres i de ulike nordiske landene samt til å iverksette felles nordiske prosjekter som helt eller hovedsakelig finansieres av de deltakende medlemsstater.

Ved fordeling av fondets midler skal iakttas ressurser og behov samt statlige innsatser innen respektive medlemsstater. Anvendning av fondets midler skal skje med utgangspunkt i de samme prioriteringer som de enkelte medlemsstater legger til grunn

Kommentarer

b) På hvilke områder har industriforetak i de forskjellige nordiske land likeartede problem når det gjelder å erverve tilstrekkelig teknisk kunnskap? En av flere utgangspunkter for å bedømme dette spørsmål kan fås gjennom studium av kollektive forskningsinstitutter og deres samarbeidsmuligheter.

Fondet bør også kunne gjøre en innsats ved visse tekniske tjenester så som standardisering, måleteknikk (eks. normaliserings- og kalibreringstjenester) og prøvning. Således bør i prinsippet fondet kunne bidra til finansieringen av Nordtest.

Bruken av fondets midler bør helt styres av respektive prosjekts kvalitet og under hensyntagen til om prosjektet er egnet for deltakelse av fondet.

Fondets finansielle støtte kan ta form av såvel garantistillelse for å lette bankfinansieringen av et prosjekt som bidrag eller lån på fordelaktige vilkår.

Fondets finansielle støtte kan gis såvel til enkelte prosjekt som til større program. Støtten bør kunne gå til både slike prosjekt og program hvor en nordisk fellesfinansiering skjer via fondet og til program og prosjekt hvor flere interessenter fra ulike nordiske land deltar.

Flerårig støtte kan gis dels til enkelte prosjekt, dels til flerårige kollektive program i samsvar med avtale med representanter for grupper av foretak.

Fondet kan også gi støtte til industrielt utviklingsarbeid i form av lån med betinget tilbakebetaling. I slike tilfelle skal dog fondet bare være et supplement til nasjonale statlige organer. Derved kan fondet unngå å bygge opp en egen administrasjon for behandling av patentspørsmål og ulike juridiske spørsmål.

Hovedandelen av fondets støtte får form av bidrag til ulike prosjekter. Lån med betinget tilbakebetaling til utviklingsprosjekter vil antakelig ikke få noe betydelig omfang på grunn av hensynet til konkurransen mellom foretak. I visse situasjoner kan det oppstå behov for garantier eller lån på

Statutter

ved anvendelse av nasjonale statlige midler for tilsvarende formål.

Administrasjon

§ 5

Fondet har et styre og det personale som er nødvendig for virksomheten. Styret er fondets utøvende myndighet.

§ 6

Fondets styre består av seks medlemmer. Ett medlem samt dets varamann utpekes av den danske, av den finske, av den islandske, av den norske og av den svenske regjering. Ett medlem samt varamann for denne utpekes av Nordforsk.

Styret utpeker blant medlemmene en ordfører og en vise-ordfører. Ordførerposten og vise-ordførerposten alternerer mellom representantene for medlemsstatene.

Det av Nordforsk utpekte styremedlem alternerer mellom de nordiske landene.

Styremedlemmene samt varamenn utpekes for en tid av to år.

Nordisk Ministerråd vedtar styremedlemmenes godtgjørelse.

§ 7

Styret trer sammen når ordføreren bestemmer det eller når minst to medlemmer eller ledelsen for fondets administrasjon ønsker det.

Styret er beslutningsdyktig når minst fire medlemmer er til stede. Hvert medlem som

Kommentarer

fordelaktige rentevilkår for temporært å finansiere investeringer ved ikke-kommerisielle forskningsinstitusjoner. I begrenset omfang kan fondet gi liknende garantier og lån når dette bedømmes som hensiktsmessig ut fra et industri- og energipolitisk synspunkt.

Fondet skal ledes av et styre. Fondets administrasjon skal ikke være større enn det som kreves for å kunne utføre kontorfunksjonene og påse at styrets arbeid blir godt forberedt.

De av regjeringene utpekte styremedlemmer skal ha en nær tilknytning til vedkommende departement eller ministerium for å være sikker på at fondets virksomhet samordnes med de respektive medlemslands industri- og energipolitikk. Det er videre hensiktsmessig med en nær og smidig kontakt mellom fondet og den myndighet som under departementet/ministeriet i de respektive land har ansvaret for FoU-politikken. Om en medlemsstats ordinære medlem i fondets styre ikke kommer fra denne myndighet, vil det derfor være hensiktsmessig at varamann kommer fra vedkommende myndighet og samtidig er fondets kontaktmann med denne myndighet. Styret selv bestemmer formene for fondets nære kontakt med vedkommende myndighet.

Det er vesentlig at fondet får en tilknytning til Nordforsk og at det skjer en nær samordning mellom fondet og Nordforsk. I denne anledning inviteres Nordforsk til å utpeke et medlem og en varamann til fondets styre.

Som det fremgår av kommentarene til § 1 kan fondet på forskjellige måter medvirke til en samordning mellom nasjonale prosjekter i de nordiske landene uten at en finansiell medvirkning kreves fra fondets side. I slike tilfelle gjelder som styrets beslutning

Statutter

er utpekt av regjeringene, har én stemme. Nordforsks medlem har ikke stemmerett. Som styrets beslutning gjelder den mening som minst fire av de voterende er enige om.

Som styrets beslutning i spørsmål om prosjekter som ikke krever fondets finansielle medvirkning gjelder den mening som de i prosjektet deltakende medlemsstateres representanter i styret er enige om.

Ledelsen for fondets administrasjon er til stede og har rett til å uttale seg ved styrets møter.

§ 8

Styret utpeker utenom sin krets, ledelsen for fondets administrasjon.

Ved fagmessig forberedelse av saker skal i størst mulig utstrekning utnyttes ressurser ved ulike nordiske organer samt nasjonale organer og myndigheter i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Styret kan i tilfelle behov selv engasjere eksperter.

§ 9

Beslutning om alminnelige retningslinjer for fondets virksomhet fattes av Nordisk Ministerråd på grunnlag av forslag fra fondets styre.

Beslutning om de generelle prioriteringer i fondets virksomhet fattes årlig av Nordisk Ministerråd på grunnlag av forslag fra fondets styre. Styrets forslag skal være lagt fram på det tidspunkt som er fastsatt av Ministerrådet.

Beslutning om bidrag, garanti eller lån som overstiger de beløp som er fastsatt av Nordisk Ministerråd eller er av stor prinsipiell betydning, skal fremlegges for Nordisk Ministerråd til godkjenning.

Kommentarer

den mening som de deltakende medlemsstateres representanter i styret blir enige om.

Ved den fagmessige forberedelse av sakene skal i størst mulig utstrekning utnyttes de ressurser og det kjennskap som finnes samlet innen Nordforsk, først og fremst i dets mange komiteer. Dette kan best skje ved at fondet slutter en langsiktig avtale med Nordforsk om at Nordforsk på konsulentbasis utfører tjenester for fondet. I den utstrekning fondet har å ta stilling til saker som ikke ligger naturlig til rette for Nordforsk, kan fondet få fagmessig assistanse fra andre organer.

Fondets styre kan når det anses nødvendig, gi forslag til Ministerrådet om alminnelige retningslinjer for fondets virksomhet. Utover det skal fondets styre årlig avgi til Ministerrådet forslag om neste års virksomhetsprogram i form av forslag om generelle prioriteringer, eksempelvis når det gjelder ulike teknikkområder. Herved får man gode muligheter til å koordinere fondets virksomhet, dels med den nasjonale industri- og energipolitikken, dels med Nordforsks virksomhet. På grunnlag av Ministerrådets beslutning vedrørende fondets program fatter styret selv beslutning vedrørende ulike prosjekter med unntak av prosjekter der fondets finansielle medvirkning overskrider den av Ministerrådet fastsatte øvre grense samt for prosjekter av stor prinsipiell betydning.

Statutter

§ 10

Fondets økonomiske disposisjoner granskes av Riksrevisjonen i det land der fondet har sitt sete. Fondets styre skal årlig før det tidspunkt som er fastsatt av Ministerrådet, gi Nordisk Ministerråd rapport om virksomheten og økonomisk oversikt samt revisjonens beretning om deres gransking.

Nordisk Ministerråd gir årlig en redegjørelse for fondets virksomhet til Nordisk Råd.

§ 11

Fondets administrasjon skal ha sitt sete der hvor Nordisk Ministerråd bestemmer.

§ 12

Nordisk Ministerråd kan foreta endringer i disse statutter.

Kommentarer

BILAGA 2

Utkast till

Konvention mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om miljöskydd

Regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som anser det utomordentligt angeläget att skydda och förbättra miljön, har enats om följande:

Artikel 1

Med miljöskadlig verksamhet avses i denna konvention utsläppande av fast eller flytande avfall, gas eller annat ämne från mark, byggnad eller anläggning i vattendrag, sjö eller havet samt användning av mark, byggnad eller anläggning på annat sätt som kan medföra störning för omgivningen genom inverkan på vattenstånd, vattenförorening, luftförorening, buller, skakning, temperaturändring, strålning, ljus eller annat sådant.

Konventionen är ej tillämplig på förhållanden som regleras genom svensk-norska vattenrättskonventionen den 11 maj 1929 eller gränsöverskridande överenskommelsen den 10 september 1971 mellan Sverige och Finland.

Artikel 2

Vid prövning av tillåtligheten av miljöskadlig verksamhet skall störning som sådan verksamhet kan medföra i annan fördragsslutande stat likställas med störning i det egna landet.

Artikel 3

Den som drabbats eller kan drabbas av störning från miljöskadlig verksamhet i annat fördragsslutande land får föra talan hos vederbörande domstol eller myndighet i det landet beträffande verksamhetens tillåtlighet, skadeståndstalan däri inbegripet, och överklaga domstolens eller myndighetens beslut i samma utsträckning och under samma förutsättningar som rättssubjekt i verksamhetslandet.

Artikel 4

Varje stat utser en särskild myndighet (bevakningsmyndighet) med uppgift att tillvarata allmänna miljöskyddsintressen i landet i samband med störning från miljöskadlig verksamhet i annan fördragsslutande stat.

För tillvaratagande av sådana intressen äger bevakningsmyndigheten föra talan hos eller bli hörd av vederbörande domstol eller myndighet i annan fördragsslutande stat beträffande tillåtligheten av miljöskadlig verksamhet, om myndighet eller annan företrädare för allmänna miljöskyddsintressen i den staten kan föra talan eller bli hörd i ärenden av det slag varom fråga är, samt överklaga domstolens eller myndighetens beslut enligt den procedur- och instansordning, som i staten i fråga gäller för sådana ärenden.

Artikel 5

Finner domstol eller myndighet som har att pröva fråga om tillstånd till miljöskadlig verksamhet (prövningsmyndighet) att verksamhet var-till tillstånd sökes kan medföra störning av betydelse i annat fördragsslutande land, skall prövningsmyndigheten, om kungörelse- eller utställningsförfarande tillämpas i ärenden av ifrågavarande slag, så snart som möjligt sända ett exemplar av handlingarna i ärendet till bevakningsmyndigheten i det andra landet samt bereda denna myndighet tillfälle att avge yttrande i ärendet. Besked om tid och plats för sammanträde eller besiktning skall i förekommande fall i god tid tillställas bevakningsmyndigheten, som även i övrigt skall hållas underrättad om ärendets gång i den mån det kan ha intresse för denna myndighet.

Artikel 6

På begäran av bevakningsmyndigheten skall prövningsmyndigheten förelägga sökanden att lämna de ytterligare uppgifter, ritningar och tekniska beskrivningar som kan anses erforderliga för att bedöma verkningarna i det andra landet.

Artikel 7

Bevakningsmyndigheten tillkännager i den mån den anser det behövt av hänsyn till allmänna eller enskilda intressen meddelanden från prövningsmyndigheten genom kungörelse i ortstidning eller på annat lämpligt sätt och verkställer i övrigt den utredning om verkningarna i det egna landet som den finner erforderlig.

Artikel 8

Kostnaderna för bevakningsmyndighetens verksamhet betalas av hemlandet.

Artikel 9

Är fråga om tillstånd till miljöskadlig verksamhet, som kan medföra störning av väsentlig betydelse i annan fördragsslutande stat, föremål för prövning av regeringen eller vederbörande minister eller departement (ministerium) i verksamhetslandet, skall samråd äga rum mellan staterna i frågan, om regeringen i den förra staten begär det.

Artikel 10

I fall som avses i artikel 9 äger regeringen i vardera staten påfordra att en kommission, som om annat ej överenskommes skall bestå av ordförande från annan fördragsslutande stat samt tre ledamöter från vardera av de berörda staterna, skall avge yttrande i ärendet. Har så skett, får ärendet ej avgöras, innan yttrandet avgivits.

Vardera staten avlönar de ledamöter som utsetts av den staten. Arvode eller annan ersättning till ordföranden jämte övriga kostnader för kommissionens verksamhet, vilka ej uppenbarligen är att anse som blott endera statens utgifter, skall betalas till lika delar av berörda stater.

Artikel 11

Denna konvention skall ratificeras och ratifikationsinstrumenten deponeras i det utrikesdepartementets arkiv. Utrikesdepartementet skall överlämna bestyrkta avskrifter av konventionen till varje fördragsslutande stats regering.

Konventionen träder i kraft månader efter den dag då samtliga staters ratifikationsinstrument deponerats.

Artikel 12

Önskar fördragsslutande stat säga upp konventionen, skall skriftligt meddelande härom tillställas den regeringen, som ofördröjligen underrättar övriga avtalsslutande stater om uppsägningen och om dagen när meddelandet har mottagits.

Uppsägningen träder i kraft tolv månader efter den dag då meddelandet har mottagits av den regeringen eller vid den senare tidpunkt som uppsägningen anger.

Till bekräftelse härav har de befullmäktigade ombuden för respektive stater undertecknat denna konvention.

Som skedde i den 1973 i ett exemplar på danska, finska, norska och svenska språken, vilka alla har samma vitsord.

*BILAGA 3***Tillägg till Helsingforsavtalet, avsett att införas i detta avtal i tillägg till artikel 1 och efter artikel 29****Artikel 1**

De fördragsslutande parterna skola eftersträva att bevara och ytterligare utveckla samarbetet mellan länderna på det rättsliga, kulturella, sociala och ekonomiska området, ävensom i fråga om samfärdseln och miljövården.

*Samarbete på miljövårdens område***Artikel 30**

De fördragsslutande parterna skola i nationell lagstiftning och vid tillämpningen därav i största möjliga omfattning likställa övriga fördragsslutande parters miljövårdsintressen med det egna landets.

Artikel 31

De fördragsslutande parterna skola eftersträva harmonisering av sina miljöskyddsregler i syfte att uppnå största möjliga överensstämmelse i fråga om normer och riktlinjer för utsläpp av föroreningar, användning av miljögifter och andra störningar av miljön.

Artikel 32

De fördragsslutande parterna skola eftersträva samordning i fråga om avsättning av naturskydds- och friluftsområden samt i fråga om fridlysning och andra åtgärder för skydd av växter och djur.

Efterföljande artiklar i avtalet numreras om.

BILAGA 4

Nordiskt transportsamarbete

FÖRSLAG TILL VERKSAMHETSPROGRAM PÅ LÄNGRE SIKT
(Numreringen hänför sig till bilagan i NU 18/71)

(1) *Riktlinjer för regional planering av flygplatser med hänsyn till bebyggelse- och näringslivsstruktur, transportbehovens art och omfattning och flygplatsens funktion i det totala flygsystemet*

Flyget är den trafikgren som utvecklas snabbare än någon annan trafikgren. På samhället — i vid mening innefattande såväl stat som kommunala/regionala organ — ställs därmed växande och kostsamma krav på insatser för att tillgodose behovet av anordningar på marken. Olika problem av trafikal, teknisk och ekonomisk art gör sig därvid gällande. För de beredande och beslutande organen är det nödvändigt att grunda sina ställningstaganden på ett kvalificerat underlag i dessa hänseenden.

Det är därför av stor vikt att de ansvariga samhälleliga organen vid etablering och lokalisering samt utbyggnad av regionala flygplatser grundar sina överväganden och ställningstaganden på ett underlag, som beaktar

- *omfattningen och arten* av trafikunderlaget,
- *luftfartens rimliga andel* i detta underlag bedömd i förhållande till andra trafikmedel,
- *typ av flygplats*, bedömd med utgångspunkt från trafikunderlaget och förväntad funktion i det integrerade flygsystemet,
- *de ekonomiska betingelserna* för en varaktig drift av luftfartsanläggningarna samt
- *de tekniska och operativa krav* som den ifrågakommande flygtrafiken ställer på flygplatsernas utformning från drift-, miljö- och bullersynpunkter, på deras utrustning i olika hänseenden etc.

Projektet syftar till att ta fram underlag för riktlinjer och normer till vägledning för den fortsatta utbyggnaden av regionala flygplatser i de nordiska länderna.

(2) *Perspektivskiss avseende flygets teknisk-ekonomiska utveckling med hänsyn till dess möjligheter och begränsningar i fråga om den inrikes trafikavvecklingen och till dess återverkningar på transportstrukturen i övrigt*

Flygets tekniska utveckling har under senare år, vad gäller linje- och chartertrafiken, kännetecknats av dels övergångar till jetflygplan,

dels en successiv övergång till tyngre och mer kapitalintensiva flygplan med större lastkapacitet. Dessa flygplan erbjuder i och för sig en bättre transportekonomi, men detta gäller endast under förutsättning att efterfrågan är tillräckligt stor för att lastkapaciteten skall bli tillräckligt utnyttjad. På flyglinjer med redan hög turtäthet kan belägningsproblemet tvinga fram en minskning av turtätheten, vilket i sig innebär en försämrad service för trafikanterna. På flyglinjer till mindre orter med redan låg turtäthet kan denna metod inte tillgripas, och följden blir att de nya, större flygplanen där får dålig lönsamhet. Flygplantyper, som passar vältrafikerade, lönsamma linjer, är bl. a. därför oftast olämpliga för linjer med ett litet trafikunderlag. Flygplanutvecklingen i de ledande tillverkarländerna är för närvarande i fråga om transportflygplan dock huvudsakligen inriktad på stora enheter.

Ett gemensamt nordiskt problem i samband med en framtida utveckling av flygtransportnätet för inrikestrafik är att många av de i routenätet ingående samhällena är så pass små och därmed trafikunderlaget så litet att lönsamhet knappast kan nås med de stora och medelstora flygplantyper, på vilka den internationella utvecklingen främst koncentreras. En bedömning av inrikesflygets framtida möjligheter och begränsningar måste för de nordiska ländernas vidkommande baseras på detta förhållande.

Det synes angeläget att som ett gemensamt nordiskt projekt utarbeta en perspektivskiss på 10—15—20 års sikt, som belyser flygets möjligheter och begränsningar i fråga om den inrikes trafikavvecklingen, på grundval av antagna förutsättningar, dels om den tekniska utvecklingen av flygplantyper, som kan bli relevanta för nordisk inrikestrafik, dels om driftekonomin för det totala flygtransportsystemet.

Tidsperspektivet 10—20 år är valt med tanke på olika samhällsinstansers behov av planeringsunderlag för sitt aktuella handlande. Samtidigt måste noteras att även om flygets utveckling uppfattas som dynamisk, så är konstruktions- och introduktionstiden för nya flygplantyper lång, i all synnerhet om de innefattar så stora nyheter att nya internationella överenskommelser måste upprättas. Samtidigt har de flygplan som tillverkas i dag en lång livslängd. Det tekniska utvecklingsläget om 10 år torde därför vara väl överblickbart redan i dag, och studien bör kunna resultera i en rimlig bedömning även av utvecklingsläget på 15—20 års sikt.

Bland de förhållanden, som bör belysas, är exempelvis hur förväntade start- och landningsprestanda kan beräknas påverka kraven på flygplats storlek. Vidare bör belysas den sannolika utvecklingen av flygplanens bulleralstring och hur denna utveckling kan komma att påverka bedömningarna av flygplatsers lokalisering. I dessa sammanhang är utvecklingen av STOL-flygplan i olika storleksklasser av speciellt intresse bl. a. med tanke på deras reducerade krav på flygplats-

utrymme och hinderfrihet. Det kan i detta sammanhang konstateras, att utvecklingen av STOL-flygplan för civilt bruk hittills gått långsamt, och att många sekundärproblem — t. ex. frågor om lämpliga navigerings- och inflygningshjälpmedel — återstår att lösa.

Mot bakgrund av perspektivskissens bedömning av tillgängliga flygplantyper och dessas ekonomi bör övervägas en strukturering av routenätet i exempelvis stamlinjer, sekundärlinjer och matarlinjer, vilka sannolikt kräver olika flygplankategorier för uppnående av bästa trafikekonomi. En metodik för en samhällsekonomisk optimering av flygtrafikförsörjningen i en sådan routestruktur bör skisseras under hänsynstagande även till behoven av en rimlig flygtransportförsörjning för avlägsna glesbygder.

I studien bör tas hänsyn till påverkan på flyget av den sannolika utvecklingen för andra transportmedel, och även omvänt hur flygets utveckling kan tänkas påverka dessa.

(3) Inventering av tekniska och administrativa åtgärder för att underlätta genomströmning av passagerare och gods i flygtransporternas terminal- och anslutningsled

I den hittillsvarande utvecklingen av flygtransportsystemet har ansvaret för olika led i transportkedjan mestadels varit fördelat på olika instanser såsom flygföretag, luftfartsmyndighet och marktransportföretag. Härtill kommer att vissa åtgärder såsom pass- och tullkontroll m. m. sköts av särskilda myndigheter. Medan stora utvecklingskostnader internationellt lagts ned på att förkorta själva flygresetiden har — sannolikt på grund av den splittrade ansvarsbilden — mycket litet gjorts för att nedbringa terminaltiderna. Tvärtom torde dessa i många fall ha ökat. Följden härav har blivit att de totala restiderna vid korta och medellånga flygresor inte förkortats påtagligt.

Terminalproblemen — inklusive transporter till och från flygplatserna — bör i och för sig analyseras och lösas långsiktigt. Det torde dock vara möjligt att vidta en del omedelbara och kortsiktiga åtgärder för att underlätta genomströmningen av passagerare och gods i flygtransporternas terminal- och anslutningsled. Problemen och möjliga åtgärder torde vara likartade i de nordiska länderna.

En gemensam inventering av möjliga tekniska och administrativa åtgärder för att på kort sikt förbättra flödet i terminal- och anslutningsleden bör därför komma till stånd.

Bland frågor, som bör beröras, torde vara samordningen mellan de olika myndigheter och företag som utövar olika funktioner vid en flygplats, t. ex. biljetthantering, incheckning, bagagehantering, passkontroll, säkerhetskontroll, tullövervakning etc.

Frågan om samordning bör även beröra transporter till och från flygplatsen.

(4) Studium av efterfrågans priskänslighet under olika förutsättningar vid persontransporter på järnväg

Kännedom om vilka faktorer som påverkar efterfrågan på och utnyttjandet av persontransport med järnväg är av största betydelse för såväl järnvägsföretagens som statsmakternas handlande på trafikområdet. Inte minst viktig är därvid tillgång till information om efterfrågans priskänslighet för olika typer av resor under olika förutsättningar beträffande servicenivå och tidsåtgång vid järnvägsresor och konkurrerande transportsätt. Tillgång till, helst fortlöpande, information om efterfrågans priskänslighet är exempelvis av stort värde som underlag för såväl prissättningen på kortare sikt, syftande till bl. a. effektivast möjliga utnyttjande av existerande järnvägsresurser, som för den långsiktiga planeringen av järnvägssystemets utformning.

I första hand synes en studie böra inriktas på att klarlägga efterfrågans priskänslighet för långa och medellånga järnvägsresor, dvs. på avstånd över ca 100—150 km. En sådan studie kan dels utföras som en tvärsnittsanalys, dels som en tidsserieanalys med och utan praktiska försök med varierande pris- och rabattsystem. I samtliga fall är det av stort värde att data kan erhållas från flera länder samtidigt för att ge ett bredare faktaunderlag. Av stor vikt synes även vara att söka klarlägga eventuella skillnader mellan priselasticiteten på kort sikt (upp till ca ett år) och på lång sikt. Vissa utländska studier tyder nämligen på att priskänsligheten på lång sikt skulle vara betydligt större än på kortare sikt. Under alla omständigheter bör det vara av stort värde att få ökad kännedom om efterfrågans priskänslighet och dess variationer med hänsyn till resändamål, tidpunkt på året, veckan, osv. vid olika förutsättningar som gäller i de nordiska länderna beträffande standard och tidsåtgång vid järnvägsresor och konkurrerande transportsätt. Möjlighet finns också att i ett senare skede utvidga en sådan studie till att även omfatta effekten av ändrad restid, komfort, etc.

(5) Undersökning av förutsättningarna och utvecklingsmöjligheterna för kombinerade transporter med speciell inriktning på piggy-back-trafiken och med beaktande av problemställningarna såväl i inrikes som i gränsöverskridande trafik

Behovet av samordning mellan olika transportmedel inom gods-transportområdet — framför allt mellan lastbils- och järnvägstrafik — torde komma att öka i framtiden. Denna samordning kan tänkas ske i olika former, varierande med hänsyn till varuslag, transportrelationer och transportvolym. Den enklaste formen av kombinerade transporter utgör s. k. knutpunktstrafik där gods genom lastbilstransporter transporteras in mot en terminal för att därefter med järnväg sändas till motsvarande terminal i mottagarregionen. Dylik knutpunktstrafik kan gälla såväl enstaka mindre styckeodssändningar som större enheter i

jämna flöden, exempelvis container. Denna form av kombinerade transporter förekommer redan i betydande omfattning samtidigt som de enskilda transportföretagen planerar ytterligare investeringar i terminaler av olika slag. I detta avseende torde följaktligen i flera sammanhang betydande insatser göras för att utveckla kombinationstrafiken såväl tekniskt som ekonomiskt.

Under senare år har i flera länder intresset inriktats mot en annan form av kombinerade transporter, nämligen piggy-back-trafik. I de nordiska länderna bedrivs dock sådan trafik i mycket begränsad skala. Orsakerna härtill är flera, varav kan nämnas vissa tekniska, juridiska, administrativa och taxemässiga förhållanden. Även ägoförhållandena inom lastbilssektorn med stort antal åkerier med få lastbilar försvårar en utbyggnad av piggy-back-trafiken.

Med hänsyn tagen till ett allt större intresse att från en vidare samhällelig synpunkt dels åstadkomma rationella transportlösningar genom att utnyttja nedlagt kapital och befintliga resurser inom järnvägssektorn dels avlasta vägsystemet en del av lastbilstrafiken i syfte att uppnå ökad trafiksäkerhet och förbättrad miljö i stort kan det synas angeläget att söka kartlägga de faktorer som försvårar ett mer allmänt användande av piggy-back-trafik. På grundval av en sådan studie kan i ett senare skede erforderliga åtgärder övervägas. I studien bör även ingå en redovisning av redan tillämpade kombinationslösningar — i första hand med piggy-back-trafik — såväl i de nordiska länderna som i övriga Europa och USA. Utöver nu nämnda studiemoment måste även transportekonomiska priselasticitetsberäkningar utföras för att en totalanalys skall kunna göras över möjligheterna att stimulera piggy-back-trafiken. I detta senare avseende bör studien av arbetstekniska skäl lämpligtvis ske i samarbete med andra liknande undersökningar inom transportområdet.

(6) Inventering och utvärdering av tillämpade och planerade transport-system inom skogsindustrin från företagsmässiga och samhällsekonomiska synpunkter

Den nordiska skogsindustrin, vars huvudmarknad är och kommer att vara Västeuropa, är genom sina tunga slutprodukter en mycket transportintensiv näringsgren. Av försäljningsvärdet svarar transportkostnaderna från fabrik till kund för ca 15 % av försäljningsvärdet. Transporten av papper, massa och trävaror från produktionsställe till kund är ett komplicerat godsflöde, som på bästa sätt måste samordnas med dels produktionsflödet och dels med kundens mottagningsförhållanden och vidareförädling. Godsflödet är ofta sammansatt av olika transportelement och en transportkedja kan t. ex. utnyttja både järnväg, båt, pråm och bil innan slutdestinationen är nådd. För närvarande sker en förändring av försäljningsvillkoren, innebärande ökat åtagande inom

transportsidan. Övergången sker från "CIF" till "Free delivered", vilket innebär att de nordiska producenterna nu tar på sig mera av transportansvaret och transportkostnaderna än tidigare men samtidigt skapas också förutsättningar att rationalisera hela kedjan. Parallellt har den intensiva utvecklingen inom transport- och hanteringsområdet inneburit ett ökat utbud av systemlösningar.

I detta utvecklingsskede har några industrier redan gått över till helt nytt transportsystem eller satsat på rationalisering av olika delmoment i redan befintliga system. För merparten av skogsindustrin är dock valet ännu ej gjort.

Exempel på problemställningar för studium:

Teknisk och ekonomisk bedömning av olika enhetsbildningar för skogsprodukter samt hanterings- och transportteknik kopplade till dessa.

Teknisk och ekonomisk granskning av olika sjötransportsystem Ro-Ro, Lo-Lo, Lash, Artubar m. fl.

Lastnings- och lossningsterminaler. Studium av de landlokaliserade resurser som olika lösningar i ovannämnda punkter kräver.

Studium av samspelet marknadstäckning (antal lossningshamnar), servicefrekvens, fartygsstorlek, transportavstånd och tillgängligt godsunderlag i olika transportsystem.

Teknisk och ekonomisk granskning av systemtransporter på järnväg

Syntes av ovannämnda punkter, innebärande bl. a. en geografisk och kvantitativ gränsdragning mellan de konkurrerande transportmedlen järnväg och båt.

Resultatet bedöms vara av stor betydelse för samtliga nordiska länder. För samhället är det av stort värde att få belyst, dels vilka transportmedel som framför allt kommer att utnyttjas och dels vilka följdinvesteringar som erfordras i t. ex. vägar, hamnar, broförbindelser, omlastningsterminaler etc.

För företagen är det i dag nödvändigt att genom ett rationellt handlande i hela transportledet från produktion till kund sänka transportkostnaderna genom att baserat på just sina speciella förutsättningar välja såväl rätt hanteringsteknik som system. Samtidigt är många företag för små för att ensamma kunna bygga upp ett transportsystem med godtagbar marknadstäckning och servicefrekvens. Ett samarbete mellan näralliggande företag kring gemensam hanteringsteknik i ett gemensamt system blir då nödvändigt. På detta område har den finska industrin kommit längst.

(9) Samordning av de nordiska ländernas utvecklingsarbete inom transportstatistikområdet i syfte att möjliggöra en önskvärd harmonisering av statistikens uppbyggnad och utformning samt med beaktande av motsvarande utvecklingsarbete inom olika internationella organisationer.

Sedan flera år pågår ett samarbete mellan de nordiska länderna på transportstatistikens område syftande till bl. a. enhetlig utformning av

transportstatistikens uppbyggnad och innehåll. År 1970 framlade Nordiska utskottet för samfärdselstatistik ett nordiskt program för transportstatistik, vilket bygger på ett motsvarande europeiskt program för samfärdselstatistik som utarbetats inom ECE:s Inland Transport Committee.

Som underlag för bl. a. ett nordiskt transport- och transportforsknings-samarbete i de nordiska länderna är det angeläget att det nordiska statistikprogrammet fullföljs och att ett fortsatt samordnat utvecklingsarbete kommer till stånd. Det gäller särskilt statistik över vägtrafik, inrikes sjöfart och i viss mån internordiska transporter, där det f. n. finns betydande brister och råder skillnader mellan länderna som försvårar användningen av tillgängliga data.

(10) Utredning av förutsättningarna för en gemensam nordisk dokumentations- och informationstjänst på transportforskningsområdet

I all forskningsverksamhet är det oundgängligen nödvändigt att ha tillgång till möjligast fullständiga kännedom om dels de kunskaper som redan finns, dels pågående och planerad forskning. Härför erfordras en väl fungerande dokumentations- och informationstjänst med en bred täckning av särskilt den internationella litteraturen.

Inom transportforskningsområdet finns i dag ingen fullständig internationell dokumentations- och informationstjänst. Inom vissa transportforskningsområden finns datorbaserade dokumentationssystem. Exempel härpå är det av OECD initierade International Road Research Documentation (IRRD)-systemet, som numera omfattar utförd och pågående väg-, trafik- och trafiksäkerhetsforskning. OECD kommer framtiden att undersöka om inte IRRD bör ingå i ett allmänt system för förmedling av transportforskningsdokumentation. I detta sammanhang bör även omnämnas den inventering av internationell dokumentationsverksamhet inom transportforskningsområdet, som utförs av den amerikanska vägforskningsorganisationen Highway Research Board inom ramen för OECD:s vägforskningsprogram.

Samordning av dokumentations- och informationsverksamheten inom transportforskningsområdet i Norden förekommer i mera begränsad omfattning. En vidare gemensam nordisk dokumentations- och informationsverksamhet skulle kunna medföra fördelar för de olika länderna. Dubbelarbete kan undvikas och kostnaderna för verksamheten torde kunna minskas avsevärt.

En särskild undersökning synes lämplig för klarläggande av i vilken utsträckning det behövs en samordning av dokumentations- och informationsverksamheten inom transportforskningsområdet och i vilka former en samverkan skulle kunna ske.

*BILAGA 5***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1)***1. Inledning*

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet avlämnad berättelse rörande det nordiska samarbetet. Utskottet har anmodats att yttra sig över följande avsnitt i berättelsen: Kapitel I: handlingsprogram för regionalpolitik (utom turist- och trafikfrågor) och miljövård, Kapitel IV: socialpolitiskt samarbete samt Kapitel VII: samarbete om miljövården.

Utskottet har behandlat ministerrådets handlingsprogram för nordiskt samarbete vid sina möten i Oslo den 17—18 november 1972, i Stockholm den 10 januari 1973 samt i Oslo den 17 februari 1973.

Vid utskottets behandling av ministerrådets handlingsprogram i Oslo den 18 november 1972 har närvarit statsråd Hallvard Eika, statsråd Bergfrid Fjose, statsråd Einar Moxnes och statsråd Johan Skipnes, samtliga Norge. Vid samma möte deltog som sakkunniga ekspedisjonssjef Erik Lykke, byråsjef Jan Sandal samt departementsråd Berger Ulsaker, samtliga Norge.

I utskottets behandling av ministerrådets berättelse i Stockholm den 10 januari 1973 deltog kanslirådet Bert Isacsson, Nordisk Ministerråds sekretariat.

Utskottets behandling av ministerrådets berättelse i Oslo den 17 februari 1973 skedde i närvaro av statsråd Bergfrid Fjose, Norge. Vid samma möte deltog som sakkunnig departementssekreterare Sven Holmstedt, Sverige.

2. Utskottet

Socialpolitiska utskottet har med intresse tagit del av ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet i de avsnitt, som berör utskottets kompetensområde. Utskottet finner, i likhet med förra året, det värdefullt att på detta sätt få en samlad redovisning av det nordiska samarbetet. Utskottets yttrande över ministerrådets första berättelse — avgivet till rådets 20:e session i Helsingfors år 1972 — innehöll en passus i vilken utskottet förklarade, att det befanns vara naturligt, att ministerrådet vid detta tillfälle i huvudsak stannade vid en redogörelse för vad som ditintills faktiskt förekommit av nordiskt samarbete. Det av ut-

skottet i detta sammanhang uttalade önskemålet, att kommande berättelser från ministerrådet skulle innehålla också planer för framtida nordisk samverkan, har i betydande utsträckning uppfyllts i och med att ministerrådet utarbetat ett särskilt handlingsprogram.

Innan utskottet i det följande övergår till att mera i detalj kommentera det regionalpolitiska avsnittet och avsnittet om miljövården i handlingsprogrammet finns det enligt utskottets mening anledning att slå fast att utarbetandet av ett handlingsprogram med nödvändighet innebär en prioritering av vissa samarbetsfält framför andra. Det skisserade handlingsprogrammet utgör dock inte bara en sektorsvis fördjupning av det nordiska samarbetet, utan lägger också en grund för kommande nordisk samverkan inom andra samarbetsfält än dem som explicit tas upp i handlingsprogrammet.

Även med beaktande av vad som ovan framhållits beträffande det nordiska handlingsprogrammet finner utskottet, att det utrymme som i berättelsen ägnats åt övriga delar av det socialpolitiska verksamhetsfältet måhända fått en alltför knapp och deskriptiv utformning. Särskilt gäller detta avsnittet om de nordiska arbetsmarknadsfrågorna.

Det regionalpolitiska avsnittet i handlingsprogrammet upptar i första hand ett antal forsknings- och utvecklingsprojekt inom ramen för Nord-REFOs (Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning) eller Nordplans (Nordiska institutet för samhällsplanering) verksamhet. Båda dessa organ har tillkommit på grundval av initiativ inom rådet. Vid sidan av det praktiska samarbete, som redan kommit till stånd inom ARKO-området och i Trøndelag-Jämlandsregionen finner utskottet det önskvärt att ytterligare möjligheter skapas till konkreta samarbetsåtgärder i enlighet med vad Nordiska rådets rekommendation nr 22/1969 om gränskommunalt samarbete syftar till.

Ministerrådet har beslutat att tillsätta ett utskott, som under ämbetsmannakommittén för regionalpolitiska frågor skall se över behovet av och möjligheterna för en samordning av de nordiska ländernas regionalpolitik med sikte på ett ökat samarbete i gränsområdena. Ur rådets synpunkt vore det en fördel att få följa nämnda utskotts arbete genom en årlig berättelse till rådet.

I ministerrådets handlingsprogram för nordiskt miljövårdssamarbete har tonvikten, i högre grad än vad som är fallet beträffande regionalpolitiken, lagts vid konkreta åtgärder. Utskottet noterar med tillfredsställelse, att en miljöskyddskonvention skall ingås mellan regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Överenskommelsen, som bygger på en rådsrekommendation, synes vara helt i överensstämmelse med rådets intentioner. Av konventionen framgår bl. a., att vid bedömning av miljöskadlig verksamhet skall fördragsslutande stater jämföras med det egna landet, att av miljöfarlig verksamhet drabbad person skall kunna föra talan inför domstol eller myndighet och att varje stat ut-

ser en särskild myndighet med uppgift att tillvarata landets allmänna miljöskyddsintressen. Av tillägg till Helsingforsavtalet, föranlett av utkastet till miljöskyddskonvention, framgår också att de fördragsslutande parterna skall eftersträva en harmonisering av sina miljöskyddsregler. Utskottet saknar emellertid närmare informationer om tillvägagångssättet vid denna harmonisering.

Utskottet vill framhålla, att tiden nu är inne för att få till stånd ett avtal med övriga strandstater för att komma till rätta med Östersjöns förorening. Utskottet finner det vidare önskvärt, att frågan om enhetliga nordiska normer för en begränsning av trafikbuller uppmärksammas av ministerrådet. Trafikbullrets skadliga inverkan på livsmiljön tas upp i ett medlemsförslag till rådet, som väckts innevarande år.

I ett uttalande från Nordens Fackliga Samorganisation, som avgivits med anledning av ministerrådets handlingsprogram, fastslås, att arbetsmiljöproblemen kommit att intaga en alltför blygsam plats i handlingsprogrammet. Socialpolitiska utskottet kan ansluta sig till detta synsätt. Arbetslivets miljöproblem bör inte bara inbegripa arbetarskydd och arbetsmedicin, utan också innefatta t. ex. trivseln och demokratin på arbetsplatserna. Forskning om arbetsmiljöproblem bör kunna initieras genom att medel ställs till förfogande ur den nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling.

För att inte behandlingen av arbetsmiljöfrågorna skall komma i skuggan av den allmänna miljövardsdiskussionen vill utskottet för sin del förutskicka, att det i annat sammanhang avser att återkomma till de problem som sammanhänger med arbetsmiljön.

Den i handlingsprogrammet omnämnda miljövårdsutbildningen borde enligt utskottets mening kunna tänkas bli förlagd till Nordiska hälsovårdshögskolan. Socialpolitiska utskottet skulle vidare sätta värde på att direktiven till den föreslagna nordiska arbetsmiljökommittén preciseras, att kontrollen av giftiga ämnen i läkemedel m. m. uppmärksammas samt att frågan om förstärkta sekretariatsresurser till det Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor övervägdes med tanke på de viktiga arbetsuppgifter som förestår på miljövårdsområdet.

Vid sidan av det nordiska handlingsprogrammet vill utskottet fästa uppmärksamheten på narkotikafrågan, som enligt utskottets mening bör ges fortsatt hög prioritet. Utskottet har under behandling ett medlemsförslag angående tvångsmässigt omhändertagande av narkotikamissbrukare för vård m. m. Enligt utskottets mening bör frågan om ett nordiskt samarbetsorgan för forskning om narkotika och andra rusmedel tas upp till prövning.

Avslutningsvis vill utskottet stanna inför två frågor av mera formell eller arbetsteknisk natur. Det förefaller obestridligt att ett inte obetydligt mått av dubbelrapportering förekommer i berättelser och meddelan-

den till rådet. Samma informationer kan inhämtas på flera ställen i rådstrycket. Detta problem bör enligt utskottets mening ses över.

Beträffande de av utkastet till miljöskyddskonvention föranledda förändringarna i Helsingforsavtalet har utskottet i sak ingenting att invända. Emellertid förutsätter utskottet, att de nordiska regeringarna i särskild ordning lägger fram förslag till ändring i Helsingforsavtalet i enlighet med dess artiklar 40, 50, och 63. Utskottet utgår därvid ifrån, att den vid möte mellan de nordiska statsministrarna, samarbetsbetsministrarna och Nordiska rådets presidium i november 1972 beslutade tekniska översynen av Helsingforsavtalet behandlas samtidigt med föreslagna, av miljöskyddskonventionen föranledda kompletteringar. Utskottet avvaktar följaktligen med att ta ställning till frågan om revision av Helsingforsavtalet tills det samlade materialet förelagts rådet.

3. Utskottet föreslår,

1. att Nordiska rådet beträffande de avsnitt i ministerrådets berättelse som hänvisats till utskottet antar följande yttrande:

Nordiska rådet tillstyrker avsnittet i det nordiska handlingsprogrammet om regionalpolitiskt samarbete. De forsknings- och utvecklingsprojekt, som planeras inom ramen för NordREFO:s och Nordplans verksamhet synes ge värdefulla kunskaper, som kan ligga till grund för kommande regionalpolitisk samverkan. Nordiska rådet önskar vidare följa arbetet inom det utskott, underställt nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik, som ministerrådet avser att tillsätta genom att berättelse avges till rådet.

Rådet tillstyrker också ministerrådets beslut avseende handlingsprogrammets miljövårdsavsnitt, att ingå en nordisk miljöskyddsöverenskommelse, vidta samarbetsåtgärder om den yttre miljön samt upprätta ett nordiskt organ för arbetsmiljöfrågor. Tillvägagångssättet vid harmoniseringen av nordiska miljövårdsregler bör emellertid preciseras. Avtal bör ingås med övriga strandstater om vidtagande av åtgärder för bekämpning av föroreningen i Östersjön. Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor bör ges förstärkta sekretariatsresurser. Slutligen konstaterar Nordiska rådet, att arbetsmiljöfrågorna kommit att inta en alltför blygsam plats i det nordiska handlingsprogrammet. De frågor som sammanhänger med arbetsmiljöns problem bör ges hög prioritet i ministerrådets arbete i fortsättningen. De av utkastet till nordisk miljöskyddskonvention föranledda förändringarna i Helsingforsavtalet bör ske efter förslag i särskild ordning från de nordiska regeringarna.

2. att Nordiska rådet lägger de avsnitt i kapitel I i berättelsen som gäller regionalpolitik och miljövård till handlingarna.

Utskottet anmäler att behandlingen av kapitel IV, socialpolitiskt samarbete och kapitel VII: miljövårdssamarbete i berättelsen fortsätter inom utskottet.

Oslo den 17 februari 1973

<i>Kristian Albertsen (S)</i>	<i>Roald Bye (A)</i>	<i>Sven Hammarberg (s)</i>
<i>Knut Johansson (s)</i>	<i>Lars Lindeman (Sd)</i>	<i>Gerda Møller (KF)</i>
<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen (S)</i>	<i>Salve Salvesen (A)</i>
<i>Carl Olof Tallgren (SV)</i>	<i>Egil Aarvik (Kr. F.)</i>	
	Förman	

BILAGA 6

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1)

Til juridisk udvalg er henvist beretning vedrørende det nordiske samarbejde, afgivet af Det nordiske Ministerråd til Nordisk Råds 21. session 1973, for så vidt angår beretningens kap. II og X.

Udvalget har behandlet beretningen på møder den 8. januar 1973 i Stockholm og den 17. februar 1973 i Oslo.

Beretningens kap. II indeholder et program for det nordiske lovgivningssamarbejde på forskellige aktuelle områder, som er vedtaget af justitsministrene den 30. november 1972. Udvalget har gjort sig bekendt med dette afsnit af beretningen, men vil overveje det yderligere og drøfte det med justitsministrene. Derefter vil udvalget i en tillægsbetænkning tage stilling til dette afsnit af beretningen.

Beretningens kap. X indeholder en redegørelse for ministerrådets organisationsmæssige forhold. Herunder gives der oplysning om ministerrådets og embedsmandskomiteens sammensætning og møder i 1972 samt om de igangværende overvejelser med hensyn til retsstillingen for nordisk ansat personale og de nordiske institutioners tilpasning under de ændrede rammer for samarbejdet. Endvidere oplyses det, at ministerrådet har besluttet at indrette et permanent sekretariat for nordiske samarbejdsspørgsmål, som skal bistå ministerrådet blandt andet med udarbejdelse af undersøgelser, men som også kan tage nye samarbejdsprojekter op i ministerrådet. Sekretariatet skal bestå af tjenestemænd, der er uafhængige af de nationale forvaltningsorganer, og det skal have status som international organisation med et særligt løn- og skattesystem. Sekretariatet vil blive placeret i Oslo, hvortil allerede et interimistisk sekretariat er henlagt. Der har i ministerrådet været enighed om, at det permanente sekretariat skal bestå af fire afdelinger, heraf en samord-

ningsafdeling, en afdeling for økonomisk samarbejde, industripolitik og regionalpolitik, en for samarbejde om arbejdsmarkeds-, miljø- og socialpolitik og en for samarbejde på transportområdet. Kultursekretariatet skal forblive i København med de samme opgaver som hidtil.

Det er over for juridisk udvalg oplyst, at samarbejdet på det lovgivningsmæssige område og andet retligt samarbejde tænkes varetaget af samordningsafdelingen.

Udvalget erindrer om, at der på basis af det nære fællesskab i rets- og samfundsopfattelse er en meget lang tradition for samarbejde om juridiske problemer, især med henblik på gennemførelse af ensartede retsregler i de nordiske lande. På dette område er der også i årenes løb opnået betydningsfulde resultater. På denne baggrund er det uforståeligt, at ministerrådet ikke har fundet anledning til at indrette en særlig afdeling i det permanente sekretariat for retligt samarbejde. Hvis samordningsafdelingen i det væsentlige skal beskæftige sig med juridiske samarbejdsproblemer, havde det været naturligt at ændre navnet i overensstemmelse hermed, og hvis samordningsafdelingen hovedsageligt skal løse sekretariatets generelle problemer eller andre opgaver, bør der efter udvalgets opfattelse indrettes en særlig afdeling for det juridiske samarbejde på linie med de fire foreslåede afdelinger.

Udvalget indstiller herefter,

1) at Nordisk Råd i medfør af samarbejdsoverenskomstens art. 51, stk. 3, afgiver følgende udtalelse:

Nordisk Råd henstiller til Det nordiske Ministerråd, at der i ministerrådets permanente sekretariat indrettes en særlig afdeling for lovgivningsamarbejdet.

2) at Nordisk Råd samtidig tager beretningens kap. X: "Organisationsmæssige forhold" til efterretning.

Samtidig anmelder udvalget, at man fortsætter behandlingen af beretningens kap. II: "Samarbejde på lovgivningsområdet".

Oslo, den 17. februar 1973

*Erik Adamsson (s), Poul Dam (SF), Carl-Henrik Hermansson (vpk),
Allan Hernelius (m), Osmo Kock (Skdl), Tellervo M. Koivisto (Sd),
Matthias Á. Mathiesen (Sj), Timo Mäki (Kok), Orla Møller (S),
Arne Nilsen (A), Helge Seip (FNV), Erland Steenberg (Sp),
Knud Thestrup (KF)*

Formand

*BILAGA 7***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), medlemsförslag om integrationen av de nordiska byggmarknaderna (A 391/e) samt meddelanden om rekommendation nr 22/1972 angående nordiskt tekniskt och industriellt samarbete**

Til økonomisk utvalg er henvist beretning C 1 om nordisk samarbeid forsåvidt angår visse deler av Handlingsprogrammet, samt kapitlene Økonomisk samarbeid, Bistand til utviklingslandene og De nordiske lands forhandlinger og avtaler med EF.

Beretningen er behandlet av Nimannskomiteen på møte 16. februar og av Økonomisk utvalg på møter 19. og 20. s. m. i Oslo. Ved behandlingen i utvalget var følgende regjeringsmedlemmer tilstede: statsråd Kjell-Olof Feldt, statsråd Jussi Linnamo og statsråd Ivar Nørgaard.

Handlingsprogrammet

1) Utvalget vil gi honnør til Ministerrådet for at det med den begrensede tid som har stått til rådighet, har kunnet legge fram et såvidt omfattende program. Utvalget går imidlertid ut fra at programmet blir gjenstand for løpende revisjon og at nye oppgaver tas opp etterhvert.

Av den foreliggende rapport framgår at det er få konkrete prosjekter som er forutsatt iverksatt straks. Til gjengjeld er det mange utredningsoppdrag som det er meningen å sette igang. Utvalget vil i denne forbindelse understreke betydningen av at utredningene gjennomføres så hurtig som mulig.

Etterhvert kan det bli behov for en viss prioritering av oppgavene. De foreslåtte nye komiteer for koordinering og prioritering synes derfor berettiget.

2) Utvalget ser det som en mangel at markedsspørsmålene ikke er omhandlet i handlingsprogrammet.

Utvalget vil derfor henlede oppmerksomheten på sin betenkning om medlemsforslag A 359/e om nordisk samarbeid vedrørende markedsproblemer, hvor utvalget foreslår at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å følge nøye utviklingen innen De europeiske fellesskap og i god tid behandle de problemer som kan oppstå for det økonomiske samarbeid mellom de nordiske land på grunn av deres ulike tilknytningsformer til EF, samt å undersøke forutsetningene for en felles nordisk holdning under de kommende GATT-forhandlinger.

3) Utvalget savner en omtale av forholdet til arbeidslivets organisasjoner. Man er kjent med de planer som presidiet har hatt anledning til å drøfte bl. a. med Ministerrådet om enn konferanse med arbeidslivets parter høsten 1973. Utvalget vil henstille om at Ministerrådet tar forholdet til arbeidslivets organisasjoner opp til vurdering i tilknytning til fremdriften av Handlingsprogrammet.

4) Utvalget tillegger effektive organisasjonsformer for det nordiske samarbeid stor betydning. En hensiktsmessig løsning av dette problem vil bidra til å stimulere samarbeidet i Norden.

5) Utvalget vil herved reise spørsmålet om mulighetene for å effektivisere samarbeidet mellom Ministerrådet og Økonomisk utvalg med sikte på å trekke utvalget inn på et tidligere stadium når det gjelder politiske beslutninger.

6) Økonomisk utvalg gir sin fulle tilslutning til opprettelsen av Fondet for teknologi og industriell utvikling. Det relativt beskjedne startbeløp på 10 mill. sv. kroner bør ikke være til hinder for eventuell iverksettelse av høyt prioriterte prosjekter, som det ikke måtte være plass til innenfor den fastsatte rammen for det første år, idet man forutsetter at det er utarbeidet spesifiserte budsjetter for de samlede prosjekter. I så fall bør det være adgang til å få nødvendige tilleggsbevillinger. Utvalget forutsetter at Ministerrådet fremmer forslag om tilførsel av kapital i den utstrekning det blir nødvendig.

Rek. nr. 22/1972 har følgende ordlyd:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ekonomiskt främja nordiskt tekniskt och industriellt samarbete antingen genom inrättande av en särskild nordisk fond eller genom att verka för en utvidgning av Nordforsks mandat och resurser.”

Ved beslutningen om opprettelse av Fondet for teknologi og industriell utvikling er formålet med rekommandasjonen oppfylt, hvorfor utvalget vil innstille at Nordisk Råd tar meldingen om rekommandasjon nr. 22/1972 til etterretning og anser spørsmålet for ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

7) Beslutningen om opprettelse av Nordtest hilses velkommen. Utvalget finner det hensiktsmessig at finansieringen av Nordtest skjer via Fondet for teknologi og industriell forskning.

Ministerrådet har ikke angitt størrelsen på Nordtests årlige budsjett. Det kan være et spørsmål om det av Nordisk samarbeidskomite for materialforskning og prøvning antydde beløp på 600 000 sv. kroner årlig vil være tilstrekkelig.

Utvalget vil henlede oppmerksomheten på det nye medlemsforslag A 388/e om forhandlinger med EF vedrørende gjensidig godkjenning av testresultater, hvor forslagsstillerne tilråder at regjeringen i Finland, Island, Norge og Sverige tar opp slike forhandlinger.

Innenfor EF er arbeidet med felles synspunkter på dette område ikke kommet særlig langt. Det vil derfor kunne gå lang tid innen EF-kommisjonen vil være beredt til å drøfte nevnte spørsmål med de nordiske land. På den annen side foregår allerede innen EFTA et arbeid på dette område, som hittil har resultert i et antall overenskomster om gjensidig godkjenning av tests. Overenskommelsene er åpne for tilslutning fra tredje land. En mulig fremgangsmåte synes derfor kunne

være at det således innledete arbeid innen EFTA utnyttes for fortsatte nordiske initiativ, samtidig som disse presenteres i EF.

8) Bygg og anlegg er et viktig område, idet det utgjør ca. 10 pst. av BNP i Norden. 60—70 pst. av bruttoinvesteringene i 1969 gikk til bygg og anlegg. I 1970 ble det bygget ca. 250 000 leiligheter. Byggesektoren har stor betydning for visse industrier.

Utvalget gir sin tilslutning til nødvendigheten av tiltak med sikte på økt integrasjon av de nordiske byggemarkeder, og er enig i at integrasjonen må skje i nøye samsvar med det samarbeid som finner sted i internasjonale organisasjoner.

Det har vært utført et verdifullt arbeid av NKB med sikte på integrasjon av de nordiske byggemarkeder. Den nødvendige politiske målsetting og koordinering har man imidlertid savnet.

Ministerrådet mener at det er nødvendig med et særskilt organ som skal koordinere og gjennomføre samarbeidet på de nordiske byggemarkeder. For dette formål har rådet besluttet å opprette en særskilt embetsmannskomite. For å få et raskt og anvendelig resultat av samarbeidet er det etter utvalgets oppfatning, påkrevet å forsterke komiteen med personer som har praktisk erfaring når det gjelder de forskjellige problemer som oppstår i forbindelse med integrasjon av de nordiske byggemarkeder.

Listen over prioriterte arbeidsoppgaver bør utvides med ytterligere tre punkter. Det bør således undersøkes nærmere:

Hvorvidt samordning av kravene til arbeidskraftens utdanning for ulike arbeidsoppgaver og samordning av rekruttering og utdanning til byggeyrket bør finne sted.

Hvorvidt kartellavtaler over grensene i Norden og andre konkurransebegrensende tiltak bør kartlegges og elimineres med sikte på å garantere en effektiv og rasjonell produksjon og distribusjon.

Hvorvidt byggeforetakene i Norden bør stilles overfor samordnede krav med hensyn til teknisk og finansiell kompetanse.

Til utvalget er henvist medlemsforslag A 391/e om integrasjon av de nordiske byggemarkeder for behandling. Da forslaget intensjoner i det vesentlige er tatt hensyn til ovenfor, foranlediger forslaget ingen særskilt uttalelse fra utvalget.

Bevilgninger bør etter utvalgets mening ikke være en hindring for gjennomføringen innen de fastsatte frister av de mange utredningsoppdrag som er omtalt i rapporten. Utredningsetappen bør gjøres kortest mulig, slik at målsettingen å avskaffe diverse eksisterende handlingshindringer av teknisk og økonomisk art kan bli oppfylt.

9) Utvalgets synspunkter vedrørende Handlingsprogrammets avsnitt om olje og gass samt nordisk energipolitisk samarbeidsorgan fremgår av utvalgets betenkning om medlemsforslagene A 355/e, A 356/e og A 382/e hvor det foreslås at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utrede spørsmålet om en nordisk overenskomst om ener-

gipolitisk samarbeid og at resultatet av utredningen legges fram for Nordisk Råds hovedsamling i 1974.

10) Nordisk Råds 22. sesjon i 1974 kan bli en viktig korsvei for det nordiske samarbeid. Utvalget vil derfor uttrykke håp om at det da vil vise seg at meget er utrettet med hensyn til gjennomføringen av de konkrete prosjekter og utredningsoppdrag som er omtalt i den foreliggende rapport.

Økonomisk samarbeid

Avsnittet om økonomisk samarbeid omfatter flere underavsnitt som alle er av refererende karakter. Denne fremstilling skulle i og for seg ikke foranledige noen spesiell uttalelse fra utvalget. Med hensyn til samarbeid i markedsspørsmål viser utvalget til sin betenkning angående medlemsforslag A 358/e om nordisk samarbeid vedrørende markedsproblemer, jfr. også punkt 2 ovenfor.

Bistand til utviklingslandene

Avsnittet om bistand til utviklingslandene er en kort beskrivelse av de felles nordiske bistandsprosjekter, andre nordiske prosjekter hvor to eller tre nordiske land samarbeider, rekrutteringen av personell samt andre former for nordisk samarbeid når det gjelder bistand til utviklingsland. Denne beskrivelse foranlediger ingen spesiell reaksjon fra utvalgets side.

Utvalget har med tilfredshet notert seg uttalelsen om at De nordiske lands forskjellige tilknytningsformer til De europeiske fellesskap antas ikke å ville få innvirkning på omfanget av deres bistandssamarbeid.

Det uttales videre at samarbeidet mellom de nordiske land på bistandssektoren er ventet å fortsette etter de samme retningslinjer som de nå gjeldende.

Utvalget savner imidlertid opplysninger om hvor stor andel de felles nordiske og andre nordiske bistandsprosjekter utgjør av den samlede bistand til utviklingslandene.

De nordiske lands forhandlinger og avtaler med De europeiske fellesskap.

Den korte beskrivelse av innholdet i de avtaler som er ferdigforhandlet er av interesse for parlamentarikerne. Utvalget har festet seg ved at Ministerrådet fortløpende vil følge utviklingen i det europeiske samarbeid og søke løsninger på problemer som oppstår for det nordiske samarbeid.

Utvalget foreslår at Nordisk Råd i anledning av de til utvalget henviste avsnitt i beretning C 1 vedtar følgende uttalelse:

1. Nordisk Råd forutsetter at Nordisk Ministerråd foretar en fortløpende revisjon av Handlingsprogrammet og tar opp nye oppgaver etterhvert. Betydningen av en hurtig gjennomføring av de foreslåtte utredninger understrekes.

Forholdet til arbeidslivets organisasjoner er ikke nevnt i beretningen. Spørsmålet om å etablere et konsultativt organ bestående av representanter for arbeidsgivere og fagforeninger bør utredes.

Mulighetene for å effektivisere samarbeidet mellom Ministerrådet og Økonomisk utvalg ved at utvalget trekkes inn på et tidligere stadium av beslutningsprosessen bør vurderes.

Nordisk Råd støtter beslutningen om opprettelsen av Fondet for teknologi og industriell utvikling. Det forutsettes at Ministerrådet fremmer forslag om tilførsel av kapital til fondet utover det som er fastsatt i statuttene, i den utstrekning det måtte bli nødvendig.

Nordisk Råd er enig i beslutningen om opprettelse av Nordtest og dette organs finansiering.

Rådet støtter tiltak med sikte på økt integrasjon av de nordiske byggeområder og forutsetter at det skjer i samsvar med samarbeidet i internasjonale organisasjoner.

Det organ som skal koordinere og gjennomføre en slik øket integrasjon bør utformes som en samarbeidskomite med representanter for alle berørte parter for å tilføre arbeidet praktiske erfaringer vedrørende de forskjellige problemer, som oppstår når byggforetak skal arbeide over grensene.

Prioriteringslisten over arbeidsoppgaver bør suppleres med følgende problemområder for nærmere undersøkelser:

- spørsmålet om en samordning av kravene til arbeidskraftens utdanning for ulike arbeidsoppgaver, samt rekruttering og utdanning til byggeyrket,
- spørsmålet om en kartlegging og eliminering av kartellavtaler over grensene i Norden og andre konkurrencebegrensende tiltak med sikte på å garantere en effektiv og rasjonell produksjon og distribusjon, og
- spørsmålet om en samordning av krav til teknisk og finansiell kompetanse vedrørende byggeforetak i Norden.

Når det gjelder spørsmålet om en nordisk overenskomst vedrørende energipolitisk samarbeid, vises det til medlemsforslag A 382/e og dets behandling i plenum.

2. Medlemsforslag A 391/e foranlediger ingen ytterligere tiltak for rådets vedkommende.

3. Beretningens avsnitt Økonomisk samarbeid, Bistand til utviklingslandene og De nordiske lands forhandlinger og avtaler med De europeiske fellesskap tas til etterretning.

4. Meldingen om rek. nr. 22/1972 tas til etterretning og spørsmålet anses ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, den 20. februar 1973

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>Johannes Antonsson (c)</i>	<i>Anders Aune (A)</i>
<i>Hilmar Baunsgaard (RV)</i>	<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>
<i>Arne Geijer (s)</i>	<i>Jóhann Hafstein (Sj)</i>	<i>Gunnar Helén (fp)</i>
<i>Eric Knönmark (m)</i>	<i>R. Lysholdt Hansen (S)</i>	<i>Olavi Lähteenmäki (Kok)</i>
<i>Poul Nyboe Andersen (V)</i>	<i>Jón Skaftason (F.)</i>	<i>Ib Stetter (KF)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>V. J. Sukselainen (K)</i>	<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>
Formann		
<i>Olavi Tupamäki (Skyp)</i>	<i>Kåre Willoch (H)</i>	<i>J. E. Øregaard (Jvfl)</i>

*BILAGA 8***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över Nordiska minister-
rådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1)***Inledning*

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgiven berättelse rörande det nordiska samarbetet. Utskottet har anmodats av-
giva yttrande över berättelsens tredje kapitel "Kulturellt samarbete".

Utskottet har behandlat berättelsen vid sammanträden i Stockholm
den 15 och 16 januari 1973, i Helsingfors den 4 och 5 februari 1973 (till
den del berättelsen rör televisionssamarbetet) samt i Oslo den 17 och 19
februari 1973.

I ärendets behandling i utskottet deltog den 17 februari 1973 kultur-
minister Niels Matthiasen, Danmark, och kirke- og undervisningsminis-
ter Anton Skulberg, Norge, samt den 19 februari 1973 kulturminister
Niels Matthiasen, Danmark, undervisningsminister Ulf Sundqvist och
minister Marjatta Väänänen, Finland, och statsrådet Ingvar Carlsson,
Sverige.

Utskottet har vid behandlingen av berättelsen jämväl beaktat det
i serien Nordisk udredningsserie (*NU 1972: 8*) tryckta dokumentet
"Planer för kultursamarbetet för åren 1973—1975", vilket minister-
rådet "i princip godtagit — — — som underlag för det fortsatta pla-
neringsarbetet" (cit. ministerrådets berättelse s. 739).

Allmänna synpunkter

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse, att ministerrådets berät-
telse om kultursamarbetet till 21:a sessionen, förutom en redogörelse
för samarbetet under år 1972, i enlighet med som stadgas i § 59 av
Helsingfors-avtalet även innehåller ett avsnitt med riktlinjer för det
fortsatta kultursamarbetet, närmast avsett att tillämpas under åren 1973—
1975. Detta handlingsprogram utgör, i synnerhet om det läses mot
bakgrund av det utförligare dokumentet "Planer för kultursamarbetet
för åren 1973—1975", en god grundval för den närmare utformningen
av samarbetet mellan de nordiska länderna på det kulturella området
under de närmaste åren. Såsom ministerrådet framhåller, är det nöd-
vändigt att planeringsarbetet fortsätter parallellt med att de nu upp-
dragna riktlinjerna förverkligas. Det kommer alltså att bli fråga om en
s. k. rullande planering. Nordiska rådets medverkan vid utformningen
av samarbete på det kulturella området har garanterats i det nordiska
kulturavtalet. De kontinuerliga kontakterna med ministerrådet i detta
avseende handhas för Nordiska rådets del av kulturutskottet.

Med tanke på utformningen av ministerrådets berättelser i framtiden

vill kulturutskottet frambålla, att en högre grad av konkretisering när det gäller planerna för det framtida kultursamarbetet i många fall hade varit att önska. Det är naturligt, att det första arbetsåret efter kulturavtalets ikraftträdande främst ägnas åt en inventering av samsamarbetsfältet och åt initiering av utredningar och kommande samsamarbetsuppgifter. Man bör dock ta sikte på att snarast möjligt gå över till realiserande av de projekt som förbereds.

Samarbetets organisation

Det första avsnittet i kapitlet om kulturellt samarbete i ministerrådets berättelse ägnas åt en redogörelse för det nordiska kultursamarbetets organisation inom ramen för kulturavtalet. Utskottet finner att verksamheten inom kulturavtalets organ har kommit väl i gång och lett till påtagliga resultat, särskilt på inventerings- och utredningsplanet. Detta gäller såväl ämbetsmannakommittén som kultursekretariatet. Däremot förefaller det som om de rådgivande kommittéernas roll inom kultursamarbetet inte helt har stabiliserats. Då dessa organ inrättades, var avsikten bl. a. att man på detta sätt skulle garantera goda och nära kontakter till de aktivt verksamma kulturarbetarna på forskningens, utbildningens och den allmänskulturella verksamhetens område. Eftersom de rådgivande kommittéerna inledde sin egentliga verksamhet först i juni 1972, är det ännu för tidigt att med säkerhet uttala någon mening om de rådgivande kommittéernas möjligheter att fylla nyssnämnda funktion. Utskottet kommer dock att överväga, huruvida det senare finns anledning att återkomma till denna fråga.

Berättelsen redogör även för ministerrådets kontakter med kulturutskottet. Den ingångna överenskommelsen om två årliga gemensamma möten mellan ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) och kulturutskottet trädde i funktion under år 1972, även om den överenskomna tidsordningen för behandlingen av 1973 års nordiska kulturbudget inte fullt ut kunde iakttagas. Kulturutskottet önskar i detta sammanhang understryka sin vilja att komma in i behandlingen såväl av de årliga budgeterna som av handlingsprogram på längre sikt i ett så tidigt skede, att reella påverkningsmöjligheter föreligger. Kulturutskottet avser härvid bl. a. det långsiktiga program för det kulturella samarbetet, vars beredning nyligen har inletts inom regeringsorganen. Skäl kan även föreligga för en översyn av de överenskomna tidpunkterna för de gemensamma mötena med ministerrådet. Utskottet har för avsikt att vid en senare tidpunkt detta år dryfta denna fråga för att eventuellt ta upp den till överläggning med ministerrådet.

Utskottet vill i detta sammanhang uttrycka sin tillfredsställelse över det samarbete som under 1972 etablerats mellan utskottet och sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete. Erfarenheterna av denna kontakt, som främst bestått i att representanter för kultursekretariatet såsom

sakkunniga vid kulturutskottets sammanträden har lämnat erforderliga faktiska upplysningar i olika sakfrågor, bedöms av utskottet som mycket värdefulla.

Samarbetet under 1972

Som tidigare omtalats, har verksamheten inom kulturavtalets organ under år 1972 i främsta rummet inriktats på inventering och systematisering av det existerande nordiska kultursamarbetet och på planläggning av det framtida samarbetet. Kulturutskottet finner att denna verksamhet redan avsatt goda resultat och att ett större antal utredningar rörande särskilda samarbetsprojekt igångsatts under år 1972. Många av dessa utredningar skall färdigställas under innevarande år.

Kulturutskottet konstaterar vidare, att ministerrådet under 1972 vidtagit åtgärder för att förverkliga ett antal nya samarbetsprojekt. Bland dessa bör särskilt nämnas tillkomsten av det vulkanologiska institutet i Island, förberedelserna för att inrätta ett nordiskt sameinstitut, det s. k. NOVU-projektet på vuxenutbildningens område och den avsevärda satsningen på ökat nordiskt ungdomssamarbete.

Ministerrådet har även avsatt medel för ett större kultursociologiskt forskningsprojekt, det s. k. fyrstadsprojektet, som har till syfte att kartlägga kulturlivet i fyra städer i Norden. Projektet ansluter sig till en motsvarande undersökning som har initierats av Europarådet. Kulturutskottet behandlade frågan vid sitt möte i november 1972 och var enigt om att inta en negativ hållning till projektet. Det negativa ställningstagandet bottnade dels i att utskottet bedömde projektet som ur vetenskaplig synpunkt konventionellt och föga givande, särskilt i förhållande till den stora ekonomiska satsning som krävs för dess genomförande, dels i utskottets uppfattning att projektet, i varje fall så som forskningsplanen från början var upplagd, har obetydligt intresse ur rent nordisk synpunkt. Behandlingen av detta spörsmål aktualiserar en principiellt viktig frågeställning, nämligen huruvida man över den nordiska kulturbudgeten bör finansiera projekt, som initierats av internationella organ, i vilka alla eller flera av de nordiska länderna är representerade. Det är kulturutskottets uppfattning, att dylika projekt bör evalueras, prioriteras och finansieras i sitt eget sammanhang, icke i konkurrens med anslag för det nordiska kultursamarbetet.

Samarbetet under de kommande åren

Under det skede, då det nu föreliggande handlingsprogrammet för kultursamarbetet utarbetades, framlade kulturutskottet vid ett gemensamt möte med ministerrådet i augusti 1972 de önskemål, som från utskottets sida förelåg beträffande det konkreta innehållet i handlingsprogrammet. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse, att dessa önskemål i stor utsträckning har beaktats vid utformningen av de nu fram-

lagda planerna. Utskottets ställningstagande från augusti ingår som tillägg till presidietts rapport till 21:a sessionen (*Dokument 1, s. 1472—1476*). Då utskottet vid de regelbundna kontakterna med ministerrådet har möjlighet att fortlöpande framlägga önskemål beträffande den fortsatta planeringen av kultursamarbetet, skall i detta sammanhang endast de viktigaste punkterna i ministerrådets handlingsprogram beröras.

När det gäller forskningssamarbetet observerar utskottet, att en gränsdragning mellan å ena sidan grundforskning och tillämpad forskning och å andra sidan rent utvecklingsarbete företagits. Enligt den tolkning som ingår i berättelsen skulle sistnämnda typ falla utanför det nordiska kulturavtalets målsättning. Ministerrådet framhåller dock att en klar skiljelinje inte kan dras, utan att avgränsningen av kulturavtalets kompetensområde måste ske från fall till fall. Kulturutskottet vill uppmärksamma rådet på att denna fråga har betydande praktiska konsekvenser. Senast har den aktualiserats i samband med inrättandet av Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling, vilken inte ansetts tillhöra kompetensområdet för kulturavtalets organ.

I handlingsprogrammet ingår en rad kriterier, som uppställts för värdering av forskningsprojekt ur nordisk synunkt. Dessa kriterier, som meddelas vara preliminära, förefaller väl genomtänkta. Kulturutskottet vill för sin del tillfoga en aspekt, ur vilken anslagsbeviljning till forskarsamarbete på nordisk bas bör kunna prioriteras, nämligen strävanden att skapa en vidare intellektuell miljö än den som de enskilda länderna kan erbjuda. Utskottet menar, att t. ex. anordnande av symposier och konferenser rörande inomvetenskapliga metodiska spörsmål bör kunna få en kraftigt stimulerande effekt på den vetenskapliga debatten. Goda erfarenheter av dylik verksamhet föreligger redan på flera vetenskapsområden.

Kulturutskottet finner även att föga uppmärksamhet har ägnats åt de problem som uppstår då det gäller att få fram nya idéer till forskningsprojekt som är lämpade för insatser på nordisk bas. En rent passiv inställning, som räknar med att initiativen skall inflyta spontant, är enligt utskottets mening inte tillfyllest. Former för effektiv kanalisering av impulser direkt från de aktivt verksamma forskarna och för uppsökande av lämpliga samarbetsprojekt bör enligt utskottets mening skapas.

Kulturutskottet delar ministerrådets uppfattning att stor vikt bör fästas vid utbyggnad av verksamheten inom ramen för Nordiska sommarskolan för forskarutbildning. Detta förutsätter att dess anslag väsentligt förstärks. Utskottet anser även att samarbetet på forskningens område i högre grad än tidigare bör inriktas på samhällsforskning och på studium av den nordiska miljön i vid bemärkelse. Även på den vetenskapliga dokumentationens område förordar utskottet en utbyggnad i riktning mot samhällsvetenskaperna.

När det gäller handlingsplanerna på utbildningens område finner utskottet det riktigt, att arbetet på harmonisering av de nordiska läroplanerna har fått en dominerande position i det planlagda arbetet. Utskottet önskar dock framhålla, att arbetet på att åstadkomma användbara normer för evaluering av skolbetyg, tentamina och examensfordringar bör få hög prioritet, liksom att åtgärder för att få till stånd samarbete när det gäller framställning av läromedel för alla nivåer av utbildningen bör vidtagas.

Samarbetet på det allmänkulturella området är enligt utskottets uppfattning av särskilt stor betydelse av den anledningen, att samarbetsprojekt inom denna sektor har förmågan att i speciellt hög grad stimulera till ökat intresse och debatt kring det nordiska samarbetet i allmänhet. Det är sålunda med tillfredsställelse utskottet konstaterar att ministerrådets handlingsprogram för denna nya sektor av kultursamarbetet innehåller relativt sett flera nya samarbetsprojekt än de övriga sektorerna. Utskottet vill när det gäller samarbetet på den allmänkulturella sektorn särskilt trycka på behovet av samarbete i fråga om ungdoms- och folkbildningsverksamhet, åtgärder för att åstadkomma ökad språkförståelse och vidgad översättningsverksamhet samt på frågan om ökat nordiskt tv-samarbete.

Sistnämnda fråga bedöms för närvarande av kulturutskottet som den måhända allra viktigaste inom hela det kulturella samarbetsfältet. Då emellertid ett särskilt medlemsförslag (*Sak A 390/k*) om ökat tv-samarbete i Norden väckts och behandlats vid Nordiska rådets session, får utskottet i denna fråga hänvisa till sitt betänkande rörande nämnda medlemsförslag.

Utskottet önskar i sitt yttrande även ta upp en fråga, som inte behandlas i ministerrådets berättelse, men som mycket nära anknyter till utvecklandet av det nordiska kultursamarbetet. Det gäller storleken av det årliga anslaget, som *Nordiska kulturfonden* disponerar till utdelning. Detta anslag, som varit oförändrat till sin storlek under flera år, uppgår för närvarande till 5 miljoner danska kronor. Genom Nordiska kulturfonden, som tillkommit på Nordiska rådets initiativ och i vars styrelse de nordiska parlamenten är representerade, kan nya samarbetsprojekt på ett smidigt sätt snabbt finansieras. I ett senare skede kan sådana nya samarbetsprojekt — Nordiska kulturfonden beviljar normalt anslag till samma ändamål högst tre år i följd — uppföras på permanenta poster i den nordiska kulturbudgeten. En ökning av de medel som disponeras av Nordiska kulturfonden bör enligt utskottets mening vara så stor, att den åtminstone täcker den faktiska minskning av anslaget, som ägt rum på grund av stegringen av den allmänna kostnadsnivån.

Utskottet föreslår

att Nordiska rådet i sitt yttrande över berättelsen

1. uttalar sig till förmån för en betydande ökning av de medel som årligen disponeras av Nordiska kulturfonden för utdelning,
2. underrättar Nordiska ministerrådet om vad kulturutskottet i övrigt ovan anfört.

Utskottet anmäler vidare, att det har för avsikt att efter sessionens första samling fortsätta behandlingen av kulturavsnittet i berättelsen rörande det nordiska samarbetet.

Oslo den 19 februari 1973

Tønnes Andenæs (A) *Mauno Forsman (Sd)*
Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Gylfi Þ. Gíslason (A) *Guttorm Hansen (A)* *Jørgen Peder Hansen (S)*
 Förman

Poul Hartling (V) *Elsi Hetemäki (Kok)* *Tage Johansson (s)*
Ingemar Mundebo (fp) *Berte Rognerud (H)* *Anna-Greta Skantz (s)*
Karl Skytte (RV) *Per Olof Sundman (c)* *Folke Woivalin (AS)*

BILAGA 9

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1)

Till trafikutskottet har hänvisats Nordiska ministerrådets berättelse C 1 rörande det nordiska samarbetet överlämnad av ministerrådet i de delar som avser trafikfrågor. Utskottet har sålunda haft att behandla följande avsnitt: handlingsprogrammet, kapitel I, regionalpolitik såvitt gäller turist- och trafikfrågor samt kapitel VI, samarbete på transportområdet.

Utskottet har behandlat berättelsen vid sina möten i Stockholm den 12 januari 1973 och i Oslo den 19 februari 1973.

Vid sakens behandling i utskottet den 12 januari 1973 har närvarit trafikminister Jens Kampmann, Danmark, kommunikationsminister Hannibal Valdimarsson, Island, samferdselsminister John Austrheim, Norge, samt kommunikationsminister Bengt Norling, Sverige. Den 19 februari 1973 deltog trafikminister Jens Kampmann, trafikminister Pekka Tarjanne och samferdselsminister John Austrheim.

Utskottet vill uttrycka sin stora tillfredsställelse över att den nordiska

transportöverenskommelsen undertecknats den 6 november 1972 och är ratificerad.

Enligt artikel 10 i transportöverenskommelsen skall ministerrådet fatta de beslut som fordras för att förverkliga överenskommelsens syften. Ministerrådet åligger särskilt att fastställa program för ämbetsmannakommitténs verksamhet.

Enligt artikel 11 skall innan ministerrådet fastställer verksamhetsprogram, berört organ inom Nordiska rådet beredas tillfälle till överläggningar. Presidiet har beslutat, att trafikutskottet skall vara det organ som härvid avses.

Betydelsen av stadgandet i artikel 11 underströks av utskottet vid dess möte med danske trafikministern den 17 november 1972. Utskottet vill här åter fästa uppmärksamheten härpå och konstaterar att det innebär en värdefull möjlighet för utskottet att utöva inflytande på utformningen av ministerrådets verksamhetsprogram. Om dessa möjligheter till inflytande skall kunna bli mera än en tom formalitet måste de i artikel 11 stadgade överläggningarna äga rum på ett tidigt och förberedande stadium av ministerrådets arbete. Att programmet denna första gång presenterats vid en alltför sen tidpunkt konstaterades ha berott på att man ännu ej funnit former för utskottets medverkan vid utformningen av programmet, och man enades om att utskottet i fortsättningen skulle få tillfälle till en noggrannare genomgång av verksamhetsprogrammet i samband med överläggningar enligt artikel 11. Detta innebär att utskottet förutom sitt möte med trafikministrarna under sessionen kommer att ha minst ett sammanträffande per år med ministrarna för överläggningar om verksamhetsprogrammet.

Innehållet i verksamhetsprogrammet utgöres av de projekt, som uppräknas i utredningsförslaget till Nordisk transportöverenskommelse som exempel på utrednings- och utvecklingsprojekt inom ramen för transportavtalet (*NU 1971: 18, bilaga*). Ministerrådet har fastställt att två projekt, nämligen beräkning av trafikvolymens och axeltryckens inverkan på vägkroppen samt inventering och utvärdering av tänkbara framtida kollektivtrafiksystem för olika nordiska tätortstyper, skall påbörjas under 1973. Som mer långsiktiga projektprogram betecknas riktlinjer för regional planering av flygplatser, perspektivskiss avseende flygets teknisk-ekonomiska utveckling, inventering av åtgärder för att underlätta genomströmning av passagerare och gods i terminal- och anslutningsled, studium av efterfrågans priskänslighet vid persontransporter på järnväg, undersökning av förutsättningarna och utvecklingsmöjligheterna för kombinerade transporter, inventering och utvärdering av transportsystem inom skogsindustrin, samordning av utvecklingsarbetet inom transportstatistikområdet samt utredning av gemensam nordisk dokumentations- och informationstjänst på transportforskningsområdet.

I verksamhetsprogrammet för 1973 ingår vidare vissa projekt på transportområdet, som upptagits i det regionalpolitiska avsnittet i det av ministerrådet presenterade handlingsprogrammet för nordiskt samarbete. Dessa projekt avser utbyggnad av nordiska mellanriksvägar, särskilt på Nordkalotten, utbyggnad av flygförbindelserna på Nordkalotten och inom övriga inlandsområden i norr, samt ändringar av tariffsystemet på transportområdet för att främja trafikströmmarna över de nordiska gränserna, samt vidare att så långt möjligt söka avveckla de återstående olikheter i de tekniska föreskrifterna som hämmar ett rationellt utnyttjande av transportkapaciteten. Vid genomgången av handlingsprogrammet inför utskottet den 12 januari 1973 omtalades att man skall söka få sistnämnda projekt igångsätta omedelbart efter Nordiska rådets 21:a session.

Utskottet vill uttala sin uppskattning över att ministerrådet konkretiserat samarbetet i en rad väldefinierade projekt vars genomförande skulle innebära ett viktigt steg framåt i samarbetet på transportområdet. Utskottet noterar, att det gäller projekt av utrednings- och forsknings-typ.

I viss utsträckning sammanfaller ministerrådets projektförteckning med en förteckning över aktuella samarbetsuppgifter som utskottet uppgjort. Utskottet har nämligen under hösten 1972 med en särskild arbetsgrupp företagit en inventering av samarbetsuppgifter inom utskottets arbetsområde. På grundval av arbetsgruppens studium har utskottet funnit ett antal samarbetsuppgifter särskilt angelägna, vilka anges nedan utan inbördes prioritering.

Av dessa samarbetsuppgifter bör enligt utskottets mening vissa bli föremål för mer långsiktig planering inom utskottet. Som sådana uppgifter har utskottet angivit:

1. Nordisk utredning av de faktiska samhällsekonomiska kostnaderna vid utnyttjande av olika trafikmedel.
2. Trafiksäkerheten.
3. Turismen, inklusive dess miljöaspekter.

Inom vissa andra samarbetsområden anser utskottet att initiativ bör tas inom en nära framtid.

4. Öresundsregionens trafikförbindelser, inklusive flygplatsfrågan.
5. Mellanriksvägar.
6. Det internordiska flygnätet — biljettpriser — flygplatser och hamnar.
7. Fritidsfordon, inklusive miljöaspekter.
8. Gemensam resebyrålagstiftning.
9. Telekommunikationer.
10. Harmonisering av transportstatistiken.

En jämförelse mellan ministerrådets och utskottets förteckning ger vid handen att av projekten i det regionalpolitiska avsnittet utbyggnaden av mellanriksvägar tillhör de områden där utskottet anser att initiativ bör tas inom en nära framtid (p. 5). Utbyggnaden av flygförbindelserna

på Nordkalotten står på utskottets dagordning som sak A 377/t. Av projekten i ämbetsmannakommitténs förslag till verksamhetsprogram inryms de tre första som avser flygtrafikens utveckling, under p. 6 i utskottets förteckning. Projektet avseende harmonisering av transportstatistiken återfinnes också i utskottets förteckning (p. 10). Vad gäller de enskilda projekten anser utskottet beträffande de tre projekt som avser flygtrafiken att uppläggningsen synes ligga väl i linje med synpunkter som framförts vid utskottets tidigare behandling av flygtrafikens problem. Beträffande studium av efterfrågans priskänslighet vid persontransporter på järnväg har inom utskottet framförts önskemålet att undersökningen även borde kunna omfatta godstransporter.

Utskottet finner de två i verksamhetsprogrammet prioriterade projekten, nämligen **beräkning av trafikvolymens och axeltryckens inverkan på vägkroppen och inventering och utvärdering av tänkbara framtida kollektivtrafiksystem för olika nordiska tätortstyper, välmotiverade**. Utskottet noterar att sistnämnda projekt avser kollektivtrafiksystem inom tätortsområden och vill ifrågasätta om man ej även borde utreda kollektivtrafik mellan olika tätorter.

Beträffande de samarbetsområden som utskottet fört upp på sin egen förteckning vill utskottet vad gäller nr 1, nordisk utredning av de faktiska samhällsekonomiska kostnaderna vid utnyttjande av olika trafikmedel, framhålla det önskvärda i att de nordiska länderna ej drives in på olika linjer i sin transportpolitik, och vill förorda en debatt om ländernas transportpolitiska struktur och målsättningar. Strävan bör vara att nå fram till en om möjligt enhetlig uppfattning i Norden om avvägningen mellan t. ex. järnvägs- och vägtransporter och mellan kollektivtrafik och privatbilism. En sådan diskussion är f. n. aktuell i Sverige inom väggkostnadsutredningen och den trafikpolitiska utredningen. Det är med hänsyn till de nordiska ländernas inbördes beroende önskvärdt att nå fram till en gemensam grundsyn å problem av denna art i syfte att nå likartade framtidslösningar.

Trafiksäkerheten har av Nordiska rådet behandlats i ett antal rekommendationer, senast nr 3/1971 ang. utvidgat trafiksäkerhetssamarbete. Rekommendationen grundas till stor del på de resonemang som framfördes vid Nordiska rådets trafiksäkerhetskonferens 1970. Vid konferensen underströks från forskarhåll bl. a. att hela samhällsplaneringen i högre grad måste inriktas på att främja trafiksäkerheten och i rekommendationen uppmanas regeringarna att på grundval av forskningens senaste resultat företa en värdering och prioritering av arbetet med att skapa en säkrare trafikmiljö. Ett ämne som kunde visa sig väl ägnat för nordisk samverkan synes vara samhällsplanerarnas roll för trafiksäkerheten. En undersökning härav kunde måhända utföras i samråd med Nordiska institutet för samhällsplanering.

Den nordiska turismen är under behandling i utskottet (*sak A 347/t*)

och ett förslag till delrekommendation förelägges den tjugoförsta sessionen. Ämnet avses även att behandlas vid en konferens under 1973 som planeras av NTKK. Utskottets behandling av medlemsförslaget fortsätter efter sessionen. I ministerrådets handlingsprogram ingår konkret samarbete i gränsområdena, särskilt inom trafikpolitik och turism. Sådana konkreta samarbetsprojekt tillhör de frågor som utskottet i sin fortsatta behandling av medlemsförslaget om turismen kommer att beröra. Utskottet är därför intresserat att följa denna frågas vidare behandling inom ministerrådets ram. Utskottet anser det väsentligt att turistfrågorna handläggs under en samlad nordisk huvudman. Ministerrådet bör ta sig an denna uppgift och känna ett ansvar för att man får till stånd en lösning som också genomföres.

Öresundsfrågan dryftades av utskottet med transportministrarna den 12 januari 1973. Utskottet vill här endast erinra om den därvid framförda synpunkten att planerade förbindelser i Öresundsregionen även borde innefatta en järnvägsförbindelse.

Mellanriksvägarna införs som ovan nämnts bland projekten i det regionalpolitiska avsnittet i ministerrådets berättelse. Utskottet anser det av vikt att utredningen härom läggs fram för Nordiska rådet snarast möjligt. Utskottet vill dock framhålla att en samlad utredning av hela frågekomplexet ej får leda till att pågående vägprojekt försenas i väntan på den samlade översikten. Ämnet fritidsfordon har utskottet behandlat dels 1972, då rådet antog en rekommendation (nr 15) om enhetliga bestämmelser angående fritidsbåtar, och inför den pågående sessionen, till vilken utskottet framlägger förslag till rekommendation om enhetliga bestämmelser för terränggående motorfordon.

Enligt vad som framgick i samband med trafikutskottets möte i Rovaniemi återstår en hel del att göra innan telekommunikationerna mellan Finland och de övriga nordiska länderna är tillfredsställande längst upp i norr. Även söderut är förbättringar påkallade. Sålunda är telefontrafiken mellan Finland och övriga Norden ej automatiserad i önskvärd utsträckning.

Sammanfattningsvis vill utskottet uttala sitt stöd för verksamhetsprogrammet som det presenterats i ministerrådets berättelse och uttala förhoppningen att dessa projekt skall genomföras och därmed utgöra ett betydelsefullt steg framåt i det nordiska samarbetet på trafikområdet. Det kan konstateras, att de projekt ministerrådet tagit upp i sitt verksamhetsprogram är utrednings- och forskningsprojekt, men att de avses leda till konkreta åtgärder respektive samarbetsprojekt. Utskottet utgår från att ministerrådet och ämbetsmannakommittén även avser att behandla konkreta samarbetsfrågor på trafikområdet, och vill i detta sammanhang föreslå att ministerrådet överväger att i sitt nästa verksamhetsprogram ta upp de frågor som utskottet satt upp på sin förteckning och som ej medtagits i det nu framlagda handlingsprogrammet.

Utskottet hemställer att Nordiska rådet i anledning av till utskottet hänvisade avsnitt av berättelsen C 1,

1. antar följande yttrande:

Nordiska rådet tillstyrker det av Nordiska ministerrådet presenterade verksamhetsprogrammet på transportområdet, d. v. s. att ministerrådet prioriterar två projekt, nämligen beräkning av trafikvolymens och axeltryckens inverkan på vägkroppen samt inventering och utvärdering av tänkbara framtida kollektivtrafiksystem för olika nordiska tätortstyper, och som mer långsiktiga projektprogram tar upp riktlinjer för regional planering av flygplatser, perspektivskiss avseende flygets teknisk-ekonomiska utveckling, inventering av åtgärder för att underlätta genomströmningen av passagerare och gods i terminal- och anslutningsled, studium av efterfrågans priskänslighet vid persontransporter på järnväg, undersökning av förutsättningarna och utvecklingsmöjligheterna för kombinerade transporter, inventering och utvärdering av transportsystem inom skogsindustrin, samordning av utvecklingsarbetet inom transportstatistikområdet samt utredning av gemensam nordisk dokumentations- och informationstjänst på transportforskningsområdet. Rådet tillstyrker även de projekt på transportområdet, som upptagits i det regionalpolitiska avsnittet i det av ministerrådet presenterade handlingsprogrammet, d. v. s. utbyggnad av nordiska mellanriksvägar, särskilt på Nordkalotten, utbyggnad av flygförbindelser i utvecklingsområdena samt initiativ till ändringar av tariffsystemet på transportområdet och förutsätter att ministerrådet skall återkomma med konkreta förslag angående genomförandet av dessa arbetsuppgifter.

Trafikutskottet har vidare fäst uppmärksamheten på en inom utskottet uppgjord förteckning över samarbetsuppgifter som avser en utredning av de faktiska samhällsekonomiska kostnaderna för olika trafikmedel, trafiksäkerheten, turismen, Öresundsfrågan, mellanriksvägar, det internordiska flygnätet, fritidsfordon, resebyrålagstiftning, telekommunikationer och transportstatistik. De tre förstnämnda frågorna kommer att bli föremål för utskottets uppmärksamhet under en längre tid, medan övriga punkter betecknar områden där utskottet anser att initiativ bör tas inom en nära framtid.

Trafikutskottet fortsätter sin behandling av dessa samarbetsfrågor med tanke på att de, och eventuellt ytterligare samarbetsuppgifter, bör komma att ingå i verksamhetsprogrammet.

När den nordiska transportöverenskommelsen trätt i kraft gäller enligt artikel 11 att berört organ inom Nordiska rådet skall beredas tillfälle till överläggningar innan ministerrådet fastställer sitt verksamhetsprogram. Nordiska rådets presidium har utpekat trafikutskottet som detta organ. Utskottet och trafikministrarna har enats om att ämbetsmannakommitténs förslag till verksamhetsprogram behandlas vid överläggningar mellan utskottet och trafikministrarna

2. lägger avsnittet om regionalpolitik i berättelsen C 1, kapitel I, såvitt gäller turist- och trafikfrågor jämte kapitel VI, samarbete på transportområdet, till handlingarna.

Oslo den 19 februari 1973

<i>Eric Carlsson (c)</i>	<i>Svend Horn (S)</i>	<i>Gils Gudmundsson (Ab)</i>
<i>Martha Johannessen (A)</i>	<i>Aili Laitinen (Lkp)</i>	<i>Arne Larsen (SF)</i>
<i>Bror Lillqvist (Sd)</i>	<i>Nathalie Lind (V)</i>	<i>Sven Mellqvist (s)</i>
Förman		
<i>Bjarne Mørk Eidem (A)</i>	<i>Cecilia Nettelbrandt (fp)</i>	<i>Erling Norvik (H)</i>

Berättelse

från Nordiskt kollegium för viltforskning

(Överlämnad av Danmarks regering)

Kollegiets start

På foranledning af Nordisk Råds rekommandation nr. 1/1968 og skriveelse af 1. juli 1971 fra Landbrugsministeriet i Danmark, etableredes Nordisk Kollegium for Vildtforskning ved et møde på Kalø, Danmark, 20.—21. september 1971. Kollegiet har flg. medlemmer: prof. H. M. Thamdrup, Danmark, prof. P. Grenquist, Finland, dr. Y. Hagen, Norge, prof. I. Ahlén, Sverige og afdelingsdir. J. O. Pettersson, Sverige. Formandskabet varetages i første 3-årsperiode af prof. H. M. Thamdrup, og i forbindelse hermed varetages sekretariatsopgaver af mag. scient. A. H. Joensen.

Kollegiet har foruden første møde afholdt to møder (Stockholm 26.—27. januar 1972 og Lammi, Finland 2.—6. oktober 1972) og herunder udarbejdet arbejdsplaner og budget for kollegiets første 3-årsperiode. 25. februar 1972 fremsendtes til de fire landes finansierende organer en foreløbig redegørelse herfor, og 25. maj 1972 fremsendtes en oversigt over kollegiets funktion og opgaver, samt budget for kalenderårene 1973, 1974 og 1975.

Kollegiets opgaver og budget for 1973, 1974 og 1975

Kollegiet har til opgave,

- 1) at fremme fællesnordiske forskningsopgaver,
- 2) at søge nationale projekter koordineret, og
- 3) at udveksle forskere og afholde kurser og konferencer.

Disse opgaver vil blive varetaget gennem følgende aktiviteter indenfor kollegiets første 3-årsperiode.

Forskning under kollegiet (ad 1) omfatter projekter på felter, hvor der er et akut behov for at iværksætte nye undersøgelser af fællesnordisk interesse herunder udvikling af metoder til gavn for studier, der senere kan videreføres i de enkelte lande som nationale projekter.

Kollegiet har besluttet i de første år at støtte et projekt vedr. primærinventeringer af andefugleproduktionsområderne i Nordkalotten. Baggrunden herfor er 1) at den nuværende viden om andefuglenes udbredelse, antal og øvrige forhold i de vigtige produktionsområder i Nordkalotten er yderst mangelfuld, 2) at en belysning heraf må ses som en

naturlig fortsættelse af de studier over bestandene og bl. a. deres jagtlige udnyttelse på trækveje og i vinterkvarterer, som foregår i de sydlige dele af Norden, og 3) at alle fire lande i disse henseender har betydelig interesse i at få belyst andefuglenes forhold i Nordkalotten.

Symposier og arbejdsgruppemøder (ad 2 og 3) vil blive afholdt indenfor emner, hvor der er behov for koordinering af de enkelte landes forskningsprojekter. Det første symposium med emnet "Bestandsundersøgelser over andefugle" afholdtes på Molslaboratoriet, Danmark, februar 1972. For den nærmeste fremtid er planlagt bl. a. et symposium vedr. hjortevildtforskning specielt koordinering af metoder.

Udveksling af forskere (ad 3). Som led i bestræbelserne for at udbygge det forskningsmæssige samarbejde de nordiske lande imellem vil der blive givet forskere mulighed for under længere ophold i et andet nordisk land at foretage sammenlignende studier indenfor deres emne, ligesom udveksling af ekspertbistand på specielle felter vil kunne realiseres. Udvekslingen vil omfatte både yngre og ældre forskere, som arbejder med opgaver af internordisk karakter.

Orienterende virksomhed

Kollegiet vil forbedre udvekslingen af oplysninger om igangværende og planlagte projekter gennem udgivelse af lister over projekter vedr. vildtbiologiske emner, samt ved at distribuere publikationslister.

Kollegiet har endvidere drøftet udgivelsen af et fællesnordisk tidsskrift vedr. vildtforskning, og en arbejdsgruppe undersøger om dette kan realiseres.

Kollegiet har endvidere optaget kontakt med Nordisk Kollegium for Terrestrisk Økologi og Nordisk Kollegium for Marinbiologi med henblik på et fremtidigt samarbejde indenfor opgaver, som kollegiet har fælles med disse.

Budgettet for Nordisk Kollegium for Vildtforsknings virksomhed i de tre første år, startende 1. januar 1973, er foreslået som følger:

Svenske kroner	Kalenderårene		
	1973	1974	1975
Kollegiets virksomhed (møder, sekretariatsopgaver etc.)	15 000	16 000	17 000
Symposier og arbejdsgrupper	40 000	42 500	45 000
Udveksling af forskere	35 000	38 000	41 000
Forskning under kollegiet	40 000	43 500	47 000
I alt	130 000	140 000	150 000

Stigningen i treårsperioden skyldes alene stigende aktivitet indenfor kollegiet, hvorimod der ikke er taget hensyn til pristalsudviklingen. Fordelingen på de enkelte poster sker efter bedste skøn, idet det fra kol-

legiets side forudsættes, at en vis rokering kan finde sted, såfremt behovet herfor er tilstede. I ovenstående budget er ikke medtaget eventuelle udgifter i forbindelse med udgivelse af et fællesnordisk tidsskrift for vildtforskning under NKV.

Som fordelingsnøgle vedr. de enkelte landes bidrag til ovenstående fællesbudget foreslår kollegiet, at man benytter samme nøgle som indenfor Nordisk Kollegium for Terrestrisk Økologi, dvs. Sverige 40 % og Danmark, Finland og Norge hver 20 %. Landenes andel af budgettet for kalenderåret 1973 vil således være Sverige 52 000 Skr., Danmark 26 000 Skr., Finland 26 000 Skr., Norge 26 000 Skr.

Kalø i december 1972

På kollegiets vegne

H. M. Thamdrup

Prof., dr. phil.

repræsentant for Danmark,

Kollegiets formand

Berättelse

från socialpolitiska kommittén

(Överlämnad av Norges regering)

Den nordiske sosialpolitiske komite har holdt 2 møter i 1972, i Stockholm 4. og 5. mai og i København 16. og 17. november. De viktigste saker til behandling har vært følgende:

1. Den nordiske konvensjon om sosial trygghet

Den nordiske sosialpolitiske komite besluttet på sitt møte i mai 1972 at det skulle nedsettes en arbeidsgruppe med det formål å gjennomgå den nordiske konvensjon om sosial trygghet på bakgrunn av Danmark og Norges eventuelle medlemskap i De europeiske fellesskap.

Arbeidsgruppen har holdt møter i juni og september 1972, og har bl. a. drøftet hvorvidt den nordiske konvensjon om sosial trygghet fortsatt kan anvendes etter innførelsen av et opptjeningsprinsipp også i den danske pensjonlovgivning, samt om hvorvidt deler av den nordiske konvensjon om sosial trygghet kan opptas som anneks til EF-forordning 1408/71. Det hersker enighet i ønsket om å bevare det nordiske samarbeidet på dette området i størst mulig utstrekning.

Under Den nordiske sosialpolitiske komités møte i november 1972 ble det besluttet å nedsette et særskilt underutvalg med den oppgave å foreta en alminnelig gjennomgåelse av den nordiske konvensjon om sosial trygghet, særlig på bakgrunn av de lovendringer som i de siste år er blitt foretatt i de nordiske land, herunder bl. a. endringene i pensjonslovgivningen i Danmark og Island. Utvalget skal overveie og fremsette forslag om de endringer i konvensjonen som denne gjennomgåelse gir anledning til. Utvalget skal videre overveie spørsmål i forbindelse med de nordiske lands tilslutning til mer omfattende konvensjoner om sosial trygghet.

2. Den nordiske overenskomst om sykehjelp m. v.

Nordisk Råds rekommandasjoner nr. 23/1972 og 24/1972 om henholdsvis "Ensartede regler for sykehjelp ved besøk i land utenfor Norden" og "Erstatning for pleie ved fødsel i annet nordisk land" har vært gjenstand for drøftelse i Den nordiske sosialpolitiske komite. Her ble det vedtatt at begge spørsmål burde tas opp i forbindelse med over-

veielser om endringer i den nordiske overenskomst om sykehjelp. Disse overveielser var i første omgang lagt til de nordiske embetsverk for sosialforsikring som drøftet saken på et møte i Stockholm i oktober 1972. Et nytt møte er foreløpig fastsatt til den 5. og 6. februar 1973 i Oslo.

Komiteen ble på sitt møte i november 1972 orientert om disse drøftelsene og vil følge saken videre. Formen — en revidert overenskomst om sykehjelp som er innarbeidet i den nordiske konvensjon om sosial trygghet, eller eventuelt en harmonisering av de nordiske lands lovgivninger — kan behandles av det underutvalg som er nevnt under pkt. 1.

3. *Harmoniseringsspørsmål innenfor arbeidervernet*

Den nordiske sosialpolitiske komite har i 1972 avsluttet behandlingen av to utvalgs-innstillinger på dette området. Den ene gjelder visse generelle harmoniseringsspørsmål innen arbeidervernet, og den andre spørsmålet om ensartede bestemmelser for sysselsetting av unge mennesker i arbeidslivet. Begge utvalgsinnstillinger er vedtatt oversendt de nordiske lands regjeringer.

4. *Arbeidsmiljøproblemer*

Komiteen ble på sitt møte i november 1972 gjort kjent med et forslag om at det skulle opprettes en egen komite for arbeidsmiljøproblemer, under Nordisk Ministerråd. Nordisk sosialpolitisk komite kunne for sin del erklære sin tilslutning til forslaget.

5. *Sosial informasjon*

De nordiske sosialministrene behandlet på et møte sommeren 1971 spørsmålet om generell informasjonsvirksomhet på det sosiale området. De konstaterte, at det i alle de nordiske land var behov for en mer omfattende sosial informasjon, og overlot til Den nordiske sosialpolitiske komite å arbeide videre med dette spørsmål. Komiteen har nedsatt en arbeidsgruppe som skal utarbeide forslag til et utvidet nordisk informasjonsamarbeid. Arbeidsgruppen skal også vurdere behovet for en fortsatt utgivelse av publikasjonen Nordiske statsborgeres sosiale rettigheter, og eventuelt besørge at denne blir utgitt i ajourført utgave.

6. *Tiltak mot narkotika*

Den nordiske sosialpolitiske komite har på sine to møter i 1972 fått rapport om og drøftet virksomheten i det nordiske kontaktutvalg for samarbeid om tiltak mot narkotika.

7. *Tekniske hjelpemidler for funksjonshemmede (handicappede)*

I 1972 har Den nordiske sosialpolitiske komite behandlet rapporten fra den arbeidsgruppe komiteen har nedsatt for å fremme samarbeidet om tekniske hjelpemidler for funksjonshemmede. Av de emner som ar-

beidsgruppen behandlet ble spesielt spørsmålet om radiosystemer og radiofrekvenser for handicappede gitt høy prioritet, og komiteen besluttet å overlate til arbeidsgruppen å ta kontakt med de berørte telekommunikasjonsmyndigheter i de enkelte land til løsning av problemet. Komiteen har også innledet behandlingen av et forslag som arbeidsgruppen har fremsatt om en nordisk sosiologisk undersøkelse av bruken av høreapparater, og likeså av spørsmålet om etterutdanning av ortopediske skomakere og proteseteknikere.

8. *Seminarvirksomhet*

Den nordiske sosialpolitiske komite vedtok i april 1971, at sosiale problemer i forbindelse med utkantstrøk og utflyttingsområder skulle behandles på et nordisk seminar. Seminaret ble holdt i tiden 10. april—14. april 1972 i Åre i Sverige. Det ble her foretatt en grundig gjennomgåelse av den foreløpige forsøksvirksomhet med sosial service i slike områder.

Som ledd i FN's europeiske program for sosial utvikling har de nordiske land påtatt seg i fellesskap å gjennomføre et seminar om sosial planlegging. Seminaret ble avholdt i Danmark i tiden 19. november—28. november 1972.

9. *Nytt ministermøte*

På sitt møte i november 1972 utarbeidet komiteen forslag til program for det neste nordiske sosialpolitiske ministermøte, som skal holdes i Island i juli 1973.

Berättelse

från det tulladministrativa rådet

(Överlämnad av Finlands regering)

Nordiska tulladministrativa rådet har under år 1972 hållit rådsmöte i Lappeenranta (Villmanstrand) den 27—29 juni. Rådets två utskott, allmänna utskottet och tariffutskottet, har dessutom hållit sina möten. En grupp ADB-expertter från de nordiska tullstyrelserna har sammanträtt i Oslo den 1—2 mars. Samarbetet mellan de nordiska ländernas tullväsen rörande bekämpning av smuggling — härunder bekämpning av narkotikasmuggling — har dryftats på möte den 19—21 september i år i Stockholm.

Vid rådsmötet utväxlades information om viktigare ändringar i de nordiska ländernas tullagstiftning och om genomförda och planerade rationaliseringar. Vid mötet diskuterades även möjligheterna för att i början av nästa år kunna hålla ett möte på tullstyrelsenivå i Helsingfors rörande smuggling inom östersjöområdet. För att mötet skulle få åsyftad verkan borde förutom de nordiska länderna även alla de andra östersjöländerna vara representerade i det planerade mötet.

Som diskussionstema hade rådet denna gång tagit upp programbudgeteringen.

Vid rådsmötet i Lappeenranta framlades rapporter om verksamheten i de bägge utskotten, om arbetet med bekämpning av smuggling samt ADB-mötet i Oslo.

Av de lämnade rapporterna framgick det att representanter för de nordiska ländernas tullväsen behandlat en rad frågor, av vilka må nämnas:

1. Kontrollen av utrustningen på TIR-godkända fordon;
2. Provantering av fartyg på vissa kryssningar med obeskattad proviant;
3. Skattefri försäljning från varuhus och andra affärsföretag till utländska turister;
4. Fri gränspassage (*rekommendation nr 1/1969*). Under år 1972 har bl. a. tre orter och en gränssträcka längs finsk-svenska gränsen förklarats utgöra gränsövergångsställen;
5. Tullfrihet för varor från utvecklingsländerna (GSP);
6. Nordiska rådets medlemsförslag om enhetliga bestämmelser i Norden med avseende på fritidsbåtar.

Nästa möte med det Nordiska tulladministrativa rådet kommer att hållas på Island sommaren 1973.

Helsingfors den 30 december 1972

För Nordiska tulladministrativa rådet

Jorma Uitto

Pauli Kekkonen

Berättelse

om samarbeite på lagstiftningens område

(Överlämnad av Norges regering)

Siden overleveringen av siste redegjørelse for det nordiske lovsamarbeidet (se *Nordiska rådet, 20:e sessionen 1972, s. 745*) har de nordiske justisministrene hatt møter i Helsingfors 22 februar 1972 og i Helsingør 30 november 1972. Fra islandsk side møtte statsminister Ólafur Jóhannesson i møtet i Helsingfors 22 februar 1972.

De justisministre som har deltatt i ministermøtene, har i tilslutning hertil deltatt i Nordisk Råds juridiske utvalgs møter i Helsingfors 21 februar 1972 og i Helsingør 1 desember 1972. Statsrådet Carl Lidbom deltok i utvalgets møte i Stockholm 17 januar 1972, den finske justisminister i utvalgets møte i Helsingfors 19 februar 1972 og den norske justisminister i utvalgets møte i Oslo 19 mai 1972.

Kontaktmenn for nordisk lovsamarbeid er fra Danmark departementschef Niels Madsen, fra Finland kanslichef Kai Korte, fra Island departementschef Baldur Møller, fra Norge departementsråd Kristian Bloch i forhold til Nordisk Råd og ekspedisjonsjef Stein Rognlien i forhold til de nordiske ministerier, samt fra Sverige statssekreterare Ove Rainer. Kontaktmennene har holdt møter i Helsingfors 21 februar 1972, på Marienborg, Lyngby, 30 mai 1972, på Skeikampen 3—4 september 1972 og i Helsingør 29—30 november 1972.

Om samarbeidet på en del særlig viktige områder viser man til det nordiske lovgivningsprogram inntatt i avsnittet om rettslig samarbeid i Ministerrådets beretning om det nordiske samarbeidet (*C I*). I tilslutning til tidligere redegjørelser skal man ellers få gi følgende opplysninger om viktigere rettsområder hvor det foregår eller planlegges nordisk lovsamarbeid.

1. Sivilrett

1.1. *Person-, familie- og arverett m. m.*

1.1.1. *Navnelovgivningen*

På grunnlag av nordisk lovsamarbeid i 1950-årene og begynnelsen av 1960-årene ble det vedtatt nye navnelover i Danmark ved lov nr. 140 av 17 mai 1961, i Sverige ved lov 11 oktober 1963 og i Norge ved lov 29 mai 1964 nr. 1. Fra finsk side deltok man ikke i dette samarbeid.

I Sverige er det i mai 1972 utpekt en sakkyndig til å gjennomgå den svenske navneloven. I direktivene nevnes bl. a. at det med hensyn til ektefellers slektsnavn synes å være et naturlig utgangspunkt at ektefellene bør kunne velge mellom å bære samme navn eller hvert sitt navn. De bør ha mulighet for på en enkel måte å ta den enes navn som felles familienavn. Videre bør det stå en ektefelle fritt å bruke den annen ektefelles navn som tilleggsnavn. Blant annet ut fra sammenhengen med det ovennevnte må også reglene om barns navn gjennomgås. Ut over dette skal man undersøke om det er behov for særlige navneregler for personer som lever i fast samlivsforhold. Endelig pekes på en del internasjonalprivatrettslige spørsmål.

Også i Finland er det i mai 1972 utpekt en sakkyndig til å gjennomgå navnelovgivningingen med liknende direktiver som de svenske. Den sakkyndige ventes å avgi sitt forslag i desember 1972, hvoretter forslaget skal remissbehandles.

Fra dansk side er det utpekt en observatør og fra norsk side en kontaktmann til å følge den svenske og finske sakkyndiges arbeid.

1.1.2. *Myndighetslovgivningen*

Det har i Finland, Norge og Sverige vært nedsatt utvalg vedrørende myndighetslovgivningen med særlig henblikk på forvaltningen av umyndiges midler. Utvalgene har holdt fellesnordiske møter som har vært fulgt av en dansk observatør.

Det norske utvalgs innstilling av november 1969 ledet fram til lov 17 mars 1972 nr. 6 om endringer i vergemålsloven.

Det svenske utvalg avga innstilling i august 1970 (SOU 1970: 67).

Den finske komité avga sin innstilling i desember 1971. På grunnlag av den kritikk som framkom i betenkningen, har man funnet å burde foreta en fullstendig og grundig gjennomgåelse av myndighetslovgivningen. Det er derfor nedsatt en ny finsk komité som skal utarbeide forslag til ny myndighetslov. Komitéen skal avslutte sitt arbeid senest 31 desember 1973.

1.1.3 *Eketeskapslovgivningen*

Spørsmålet om revisjon av ekteskapslovgivningen er under komitéutredning i samtlige nordiske land. I Sverige ble de såkalte familjelags-sakkunniga oppnevnt i august 1969 med oppdrag å foreta en gjennomgåelse av den familierettslige lovgivningen. I Danmark ble det i desember 1969 nedsatt et utvalg som skal overveie om det foreligger behov for en revisjon av ekteskapslovgivningen. I Finland ble det i november 1970 nedsatt en komité som skal utarbeide forslag til nødvendige endringer i ekteskapsloven og tilknyttet lovgivning. I Island er den islandske ekteskapslovkomité blitt bedt om å gjenoppta sitt arbeid. I Norge ble det i juni 1971 nedsatt et utvalg som skal utrede og ved behov framlegge

forslag om en revisjon av ekteskapslovgivningen. Komitéene skal samarbeide med komitéene i de øvrige nordiske land, og det har til nå vært holdt tre felles møter.

De svenske familjelagssakkunniga har i juni 1972 lagt fram delbetenkning om ekteskapsbetingelsene, inngåelse av ekteskap, betingelsene for ekteskaps oppløsning og om visse andre spørsmål.

Det danske utvalg ventes i 1973 å avgi en eller flere prinsippbetenkinger med utkast til lovtekster som ut over de spørsmål som behandles i den svenske betenkning, også vil omfatte formuesordningen mellom ektefeller.

Det finske utvalg ventes omkring årskiftet 1972—73 å avgi en prinsippbetenkning bl. a. på de samme områder som den svenske betenkning.

Arbeidet i den danske og finske komitéen vil fortsette på grunnlag av reaksjonene på prinsippbetenkningene.

Det foreligger for tiden ikke bestemte planer om avgivelse av delinnstilling fra det norske utvalg.

Den svenske delbetenkning har vært på høring, og man er innstilt på å fremme proposisjon i begynnelsen av 1973 med sikte på ikrafttredelse 1 januar 1974. I den anledning har det vært holdt nordiske departementsdrøftinger 13—14 november 1972. Man drøftet her bl. a. spørsmålet om eventuelle endringer i den nordiske ekteskapskonvensjon av 6 februar 1931 som følge av den påtenkte lovgivning.

Om det videre nordiske samarbeid om ekteskapslovgivningen vises for øvrig til avsnittet om dette emne i det nordiske lovgivningsprogram inn tatt i Ministerrådets beretning (C I).

1.1.4. Adopsjonsrett

I Sverige gjennomførte man ved lag om ändring i föräldrabalken 17 desember 1970 nr. 840, endringer i adopsjonslovgivningen som bl. a. innebar at reglene om såkalt sterk adopsjon ble gjort anvendelige på alle gjestående såkalte svake adopsjoner. Samtidig avskaffet man mulighetene til å oppheve adopsjonsforhold. Forslaget til endringer ble drøftet på et nordisk embetsmannsmøte i august 1970.

I 1969 nedsatte man i Danmark et utvalg som bl. a. fikk til oppgave å gjennomgå adopsjonsloven med særlig henblikk på eventuell endring av reglene om samtykke til adopsjon. Utvalget inndro også forarbeidene til de ovennevnte svenske lovendringer i sine overveielser, og representanter for utvalget deltok i de nordiske departementsdrøftinger i august 1970. Utvalget avga betenkning i november 1971 og lovendringer ble vedtatt ved adopsjonslov nr. 279 av 7 juni 1972. På et tidligere møte mellom kontaktmennene for nordisk lovsamarbeid var det enighet om at det ikke var grunn til nordiske departementsdrøftinger om betenkningen.

I Finland har man til hensikt å legge fram et forslag om ny adopsjons-

lovgivning i samband med revisjonen av myndighetslovgivningen (*jfr. foran under 1.1.2*), hovedsakelig i overensstemmelse med den svenske lovgivningen på dette område.

Blant annet på bakgrunn av revisjonene i Sverige og Danmark overveier man også i Norge endringer i adopsjonsloven.

Norge og Sverige har ratifisert Europarådskonvensjonen av 1967 om adopsjon av barn. Spørsmålet om dansk tilslutning er tatt opp til overveielse etter gjennomføringen av den nye danske adopsjonslov i 1972.

1.1.5. *Arverett*

På et nordisk justisministermøte i desember 1953 ble det etter innstilling fra utvalget for nordisk lovsamarbeid (NUL-utvalget) besluttet å ta opp arvelovgivningningen til fellesnordisk behandling. Det var deretter i perioden 1955—60 nordisk samarbeid mellom arvelovsutvalg i Danmark, Island og Norge og med familierettskomitéen i Sverige. Fra finsk side ble arbeidet fulgt av en observatør.

I Island ble deretter ny arvelovgivning vedtatt i 1962. På grunnlag av det danske utvalgs betenkning av 1961 gjennomførte man den danske arvelov nr. 215 av 31 mars 1963. Den norske arvelovinnstilling ble avgitt i 1962 og ny arvelov vedtatt ved lov 3 mars 1972 nr. 5. Det har ikke vært fellesnordiske departementsdrøftinger om disse lover.

De svenske familjelagssakkunnigas mandat omfatter også enkelte spørsmål av spesiell arverettslig natur. De øvrige nordiske ekteskapslovutvalg har ikke fått selvstendige oppgaver vedrørende arverettslige spørsmål. I Finland er det imidlertid i juli 1972 nedsatt en egen komité til å forberede en delrevisjon av arvelovgivningningen, hovedsakelig i spørsmålet om reglene om legalarverett og ektefelles arverett. Det er ikke planlagt nordisk samarbeid om de nevnte igangværende overveielser om endringer av arvelovgivningningen.

Under nordiske departementsdrøftinger og kontaktmannsmøter er det oppnådd enighet om en rekke endringer i den nordiske konvensjon av 19 november 1934 om arv og dødsboskifte. Endringer er bl. a. nødvendig for at de nordiske land kan ratifisere Haag-konvensjonen av 1961 om testamenters form og skyldes dels forholdet til den danske arvelov av 1963 og den norske arvelov av 1972. Det er avtalt at endringene i den nordiske dødsbokkonvensjon skal gjennomføres fra 1 januar 1974.

En mer generell revisjon av dødsbokkonvensjonen kan bli aktuell etter avslutningen av overveielser om ekteskaps- og arvelovgivningningen i de nordiske land. Det kan i tilfelle bli aktuelt å erstatte konvensjonen med ensartete nordiske lover.

1.1.6. *Abortlovgivningen*

De danske og finske abortlovgivningskomitéene avga betenkninger i begynnelsen av 1969. Den svenske komitéen avga betenkningen Rätten

till abort (SOU 1971: 58) i august 1971. Fra norsk side har arbeidet i komitéene vært fulgt av en observatør.

Ny lovgivning er gjennomført i Danmark ved lov nr. 120 av 24 mars 1970 og i Finland ved lov nr. 239/70 av samme dag. Den svenske betenkning har vært til høring, og det er nå nedsatt en særskilt utredning til å overveie konsekvensene av gjennomføringen av en ny abortlovgivning for sykehus- og helsestellorganisasjonen. I Norge har man arbeidd med å kartlegge hvordan den gjeldende lov 11 november 1960 (i kraft fra 1 januar 1964) virker i praksis, med sikte på en eventuell senere revisjon av loven. I Danmark er det i desember 1972 framsatt forslag til ny lov om svangerskapsavbrytelse.

1.2. *Avtale-, obligasjons- og tingsrett*

1.2.1. *Rett til å fragå avtaler (angrefrist)*

Nordisk Råds rekommandasjon nr. 15/1967 om å undersøke behovet for og overveie innholdet av en beskyttelsesregel særlig i de tilfelle hvor avtale inngås eller bestilling skjer under den ene parts uanmodete henvendelse på den annen parts bopel eller likestilt sted, ble avskrevet på sesjonen i 1972. Det ble bl. a. vist til den allerede gjennomførte eller planlagte lovgivning i de enkelte land, samt til at spørsmålet om en særlig regel om angrefrist var en del av problemene i forbindelse med markedsføringslovgivningen. En ny rekommandasjon om utbygging av forbrukerbeskyttelsen i tilknytning til markedsføringslovgivningen ble samtidig vedtatt (*rek. nr. 6/1972*).

Spørsmålet om en særskilt beskyttelsesregel ved dørsalg o.l. har vært utredet i nordisk samarbeid av danske og norske utvalg og finske og svenske sakkyndige.

I Sverige og Norge er det gjennomført særskilt og i det vesentlige likeartet lovgivning overensstemmende med rek. nr. 15/1967 ved henholdsvis lag av 4 juni 1971 nr. 238 om hemförsäljning m. m. (i kraft 1 juli 1971) og ved lov nr. 11 av 24 mars 1972 om angrefrist ved forbrukerkjøp (i kraft 1 juli 1972).

Liknende lovgivning på grunnlag av den finske betenkning av juni 1971 planlegges i Finland. Reglene overveies tatt inn i en eventuell samlet lov om konsumentbeskyttelse. En særlig arbeidsgruppe under Justitieministeriet arbeider for tiden med å gjøre opp en plan for den lovgivning som trengs for reguleringen av forholdet mellom næringsdrivende og konsument.

Det danske utvalg frarådde i sin betenkning av 1970 en særregulering i den sivilrettslige lovgivning og foreslo å utvide de eksisterende forbud mot dørsalg m. m. i næringslovgivningen. Justitsministeriet og Handelsministeriet har funnet at de alternativer til en sivilrettslig lovgivning om angrefrist som utvalget har pekt på i næringslovgivningen, bør

søkes gjennomført. Inntil videre vil det derfor ikke bli fremmet forslag om sivilrettslige regler om tilbaketreden ved avtaler inngått på kjøperens bopel m. m. Man har imidlertid funnet at spørsmålet om tilbaketredelsesrett bør undersøkes i forbindelse med avbetalingskjøp. Spørsmålet er derfor bedt behandlet av det utvalg som i desember 1972 ble nedsatt til å overveie kredittkjøp (*jfr. 1.2.5.*).

1.2.2. Generalklausuler og kontroll av standardformular.

I Sverige utpekte man i 1970 en sakkyndig til å foreta en utredning om generalklausulene i den formuerettslige lovgivningen, særlig med sikte på bedret forbrukervern. Nordisk samarbeid er forutsatt å skulle finne sted. Fra finsk side er såleis oppnevnt sakkyndige til å delta i det nordiske samarbeid. I Danmark er utpekt en sakkyndig til å følge den svenske sakkyndiges arbeid og på bakgrunn av dette overveie eventuelle endringer i dansk lovgivning. I Norge utredes spørsmålet av standardkontraktutvalget, *jfr. neste avsnitt*. Nordiske overlegninger er planlagt i begynnelsen av 1973.

Særlig med henblikk på inngrep overfor standard formular har man i Sverige gjennomført en lov (1971: 112) om förbud mot otillbörliga avtalsvillkor. I Norge utredes spørsmålet om regulering og kontroll av standardkontrakter av et særskilt utvalg oppnevnt i 1971. I Danmark behandles spørsmålet foreløpig av Forbrugerkommissionen under Handelsministeriet og i Finland av en særskilt arbeidsgruppe under Justitieministeriet med oppgave å gjøre opp en plan for forbrukerlov-givningen (*jfr. 1.2.1.*).

For øvrig vises til omtalen av disse emner i det nordiske lovgivnings-program.

1.2.3. Markedsføringslovgivningen

I Sverige er ny lovgivning vedtatt ved lov (1970: 412) om otillbörlig marknadsföring og i Norge ved lov 16 juni 1972 nr. 47 om kontroll med markedsføring.

I Danmark behandles spørsmålet for tiden av Forbrugerkommissionen under Handelsministeriet og i Finland av den under avsnitt 1.2.1. og 1.2.2. nevnte arbeidsgruppe.

For øvrig vises til omtalen av dette emne i det nordiske lovgivnings-program.

1.2.4. Kjøpslovgivningen

I Finland ble i 1961 nedsatt en komité med oppdrag å utarbeide forslag til lov om kjøp av løsøre. I Danmark, Norge og Sverige ble det utpekt sakkyndige til å følge arbeidet i den finske komité. I 1967 ble de danske og svenske sakkyndiges oppdrag endret til å foreta en partiell revisjon av de gjeldende kjøpslover. I Norge ble de sakkyndige samme

år avløst av en komité med tilsvarende oppdrag. Ved utformingen av reglene skal bl. a. tas hensyn til Haag-konvensjonen av 1964 om likartete kjøpslover.

Den finske kjøpslovskomiteé avga innstilling i november 1972. Etter avgivelse av den finske komitéinnstilling vil det fra finsk side bli oppnevnt en observatør til å følge det videre nordiske samarbeid om revisjon av kjøpslovene.

Både de svenske kjøpslovsakkyndige og det norske kjøpslovutvalg har fått i oppdrag å prioritere arbeidet med særskilt konsumentkjøpslovgivning og avgi delinnstilling om dette. Svensk delinnstilling om dette er avgitt april 1972 (SOU 1972: 28) og i Norge i desember 1972. I Danmark behandles visse spørsmål om forbrukerkjøp av Forbrukerkommissionen under Handelsministeriet, og i Finland behandles spørsmålet om konsumentkjøpslovgivning av den foran nevnte arbeidsgruppe for konsumentlovgivning under Justitieministeriet. Den svenske innstilling har vært på høring, og nordiske departementsdrøftinger på grunnlag av det svenske materiale og et foreløpig norsk utkast fant sted 18—19 desember 1972.

For øvrig vises til avsnittene om kjøpslovgivningen i det nordiske lovgivningsprogram.

1.2.5. *Avbetalingskjøp m. m.*

I Sverige utpekte man i juli 1971 sakkyndige til å utrede spørsmål om den rettslige reguleringen av avbetalingskjøp og andre former for forbrukerkreditt. Et utvalg med tilsvarende oppdrag ble nedsatt i Norge i februar 1972. I Danmark nedsatte man i desember 1972 et kredittkjøpsutvalg til bl. a. å overveie endringer i avbetalingsloven. I Finland har lagberedningen begynt et utredningsarbeid vedrørende kredittkortproblemet.

For øvrig vises til avsnittet om disse spørsmål i det nordiske lovgivningsprogram.

1.2.6. *Konsumentbeskyttelse vedrørende tjenesteytelser*

I Sverige er i juni 1972 nedsatt en utredning med oppdrag å undersøke hvordan konsumentkjøpslovgivningen kan kompletteres med en sivilrettslig lovgivning om konsumentbeskyttelse ved privat servicevirksomhet. Det svenske utredningsarbeid følges av observatører fra Danmark, Finland og Norge.

For øvrig vises til avsnittet om dette emne i det nordiske lovgivningsprogram.

1.2.7. *Morarenter*

Spørsmålet om morarenter har vært særskilt behandlet av de danske, finske og svenske kjøpslovsakkyndige. I Norge ble det i 1970 nedsatt

et særskilt utvalg til å overveie en revisjon av bestemmelsene om morarente.

Spørsmålet har dels vært drøftet mellom de nordiske kjøpslovsakkyndige og dels på et særskilt nordisk møte om lovgivningen om morarente i februar 1972. Fra dansk side har det vært lagt avgjørende vekt på at utredningsarbeidet framskyndes, og dansk betenkning er avgitt i september 1972 (nr. 652/1972). Betenkningen har vært på høring, og det har vært holdt nordiske forhandlinger i oktober. Dansk lovforslag er framsatt i desember 1972. Lovforslaget er begrenset til en endring av morarentesatsene, hvor behovet for en reform er særlig påtregende. Man vil fra dansk side delta i de fortsatte overveielser om andre sider av problemet.

Etter at den finske kjøpslovkomitéen avsluttet sitt oppdrag i november 1972, har man i Finland til hensikt å gi en sakkyndig i oppdrag videre å utrede spørsmålet om morarenter. I Norge vil morarenteutvalget avgi innstilling i desember 1972. I Sverige ventes utredningsforslag høsten 1973.

1.2.8. *Preskripsjon av fordringer*

Nordisk Råd har vedtatt rekommandasjon nr. 13/1965 om spørsmålet:

”Nordisk Råd henstiller til regeringerne at indføre en fælles nordisk lovgivning om forældelse af fordringer baseret på en længere almindelig forældelsesfrist på 10 år og en kortere frist for forældelse af dagliglivets krav.”

Norge er koordinerende land for rekommandasjonen.

Bakgrunnen for rekommandasjonen var bl. a. at de i 1957 avgitte nordiske betenkninger med forslag til nye lover om fordringspreskripsjon (i Danmark betenkning nr. 174, i Finland n:o 15—1957, i Norge avgitt i april 1957 og i Sverige SOU 1957: 11), ikke ble ansett å kunne legges til grunn for ensartet nordisk lovgivning.

Etter drøftelser på grunnlag av et svensk lovutkast i 1966, oppnådde man preliminær enighet om hovedprinsippene for det fortsatte arbeidet. Kontakter som man deretter tok med næringslivet i de enkelte land, ga grunnlag for å fortsette arbeidet.

Ved kontaktmannmøtet i oktober 1967 ble man enig om at det nordiske samarbeidet skulle stilles i bero i påvente av det pågående arbeid innen Europarådet om en harmonisering av lovgivningen om fordringspreskripsjon. Europarådets ekspertkomité for dette spørsmål har holdt 6 møter om saken, det siste i september 1970. Ekspertkomitéen utarbeidet på dette møte et utkast til rekommandasjon om europeiske preskripsjonsregler med motiver. Europarådets komité for juridisk samarbeid (CCJ) har ikke tatt endelig standpunkt til utkastet, men gikk på sitt møte i juni 1972 inn for å nedsette en underkomité til å vurdere forholdet til et konvensjonsutkast fra UNCITRAL om

foreldelse ved internasjonale kjøp. Det kan bli tale om endringer i det europeiske regelutkastet eller utarbeidelse av en europeisk konvensjon på et saklig begrenset område — istedenfor eller i tillegg til alminnelige regler.

Da det neppe kan ventes vedtatt noen generell konvensjon om en ensartet foreldelseslovgivning innen Europarådet i de nærmeste år, er de nordiske departementsdrøftinger gjenopptatt for om mulig å nå fram til ensartete nordiske foreldelseslover. Det har vært holdt møter i Stockholm i september 1971 og i Helsingfors i mars 1972.

Det er eller vil bli utarbeidd lovutkast som med visse unntak er basert på en foreldesesfrist på 3 år reknet fra fordringens forfall og en subsidiær frist på 10 år reknet fra fordringens stiftelse. Disse lovutkast vil bli sendt på høring i de respektive land. I Norge er lovutkast sendt på høring i november 1972 med frist 1 mars 1973.

Når høringsbehandlingen er avsluttet, vil det bli vurdert om det foreligger grunnlag for å fremme lovforslag.

1.2.9 *Kommisjon, handelsagentur og handelsreisende*

Nordisk Råd har vedtatt rekommandasjon nr. 32/1962 om spørsmålet:

”Nordisk Råd henstiller til regeringerne i fælleskab at optage spørgsmålet om en revision af lovgivningen om kommission, handelsagentur og handelsrejsende.”

Finland er koordinerende land for rekommandasjonen.

I Finland ble i 1961 nedsatt en komité med oppdrag å utarbeide forslag til lovgivning om handelsrepresentanter, i hovedsak svarende til kommisjonslovens kapitler om handelsagenter og handelsreisende. Arbeidet har vært fulgt av sakkyndige fra Danmark, Norge og Sverige. I 1966 nedsatte man i Norge en komité til å foreta en partiell revisjon av kommisjonsloven, først og fremst med sikte på å forbedre oppsigelsesvernet for handelsagenter. Ønske om slike lovendringer ble fremmet også i Sverige og Danmark.

Norsk og svensk betenkning om en partiell revisjon av kommisjonslovgivningen ble avgitt i slutten av 1970. Finsk betenkning med forslag til lov om handelsrepresentanter er avgitt i 1972. I Danmark ventes betenkning avgitt innen nærmeste framtid.

Nordiske departementsdrøftinger på grunnlag av de avgitte betenkninger og et foreløpig dansk lovutkast ble holdt i Oslo 16—17 november 1972. Etter dette tar man sikte på å fremme lovproposisjoner i Finland i januar 1973, i Norge i første halvdel av 1973 og i Sverige i løpet av 1973.

1.2.10 *Godtroerverv av løsøre*

Nordisk Råd har vedtatt rekommandasjon nr. 13/1967 om spørsmålet:

”Nordisk Råd henstiller til regjeringerne på bakgrunn af de foreliggende betænkninger og det norske departementsudkast at søge gennemført ensartet nordisk lovgivning om erhvervelse af løsøre i god tro, der bortset fra tilfælde af tyveri, røveri eller voldelig tvang som udgangspunkt bygger på en almindelig ekstinktionsregel.

Nordisk Råd henstiller endvidere, såfremt helt ensartede regler ikke kan opnås i tilfælde af tyveri, røveri eller voldelig tvang, at lovforslagene affattes på en sådan måde, at man ved retsanvendelsen i videst muligt omfang kommer til det samme resultat.”

Norge er koordinerende land for rekommandasjonen.

Nordiske departementsdrøftinger har funnet sted på grunnlag av danske, finske og svenske komitéforslag (i Danmark betenkning nr. 370, i Finland n:o 1965: A3 og i Sverige SOU 1965: 14) samt et norsk departementsforslag av oktober 1966.

På justisministermøtet i Stockholm i oktober 1967 var det enighet om at lovgivningen burde utformes i overensstemmelse med de retningslinjer som angis i Nordisk Råds rekommandasjon nr. 13/1967.

Vid nordiske departementsdrøftinger er det oppnådd enighet om hovedpunktene i et lovforslag som bygger på ekstinksjonsprinsippet. Fra svensk side var standpunktet at dette prinsipp burde legges til grunn i sin helhet, mens de øvrige land var av den oppfatning at det burde gjøres unntak med hensyn til gjenstander som er bortkommet ved tjueri, ran eller grov tvang og som ikke omsettes fra fast forretningssted m. v. eller på offentlig auksjon.

Etter en tid å ha avventet det arbeid som pågår om godtroende kjøpers stilling innenfor Romainstituttet for ensartet privatrett (UNIDROIT) var det under et kontaktmannmøte i mai 1971 enighet om å forsøke å framsette proposisjon om saken i løpet av 1972. Saken har avventet en endelig dansk avklaring. Det danske lovutkast har vært drøftet med representanter for næringslivet og forbrukerorganisasjoner i november 1972. Næringsorganisasjonene henviste her til de negative uttalelser de tidligere har avgitt til utvalget, og forbrukerorganisasjonene holdt seg nøytrale. Etter at spørsmålet har vært drøftet på et felles møte mellom Nordisk Råds juridiske utvalg og justisministrene, har man i Danmark besluttet seg til ikke å framsette lovforslag nå.

1.3 Forsikrings- og erstatningsrett

1.3.1 Forsikringsavtalelovene

Et i 1969 framsatt medlemforslag (A 253/j) om å henstille til regjeringene i fellesskap å foreta en gjennomgåelse og modernisering av den gjeldende lovgivning om forsikringsavtaler, ble avskrevet på Nordisk Råds sesjon i 1972.

Det går fram av Juridisk utvalgs betenkning at ministrene under drøftelsene bl. a. hadde framhevd at det for tiden neppe er noe sterkt

behov for å foreta en omfattende revisjon av forsikringsavtalelovene og at igangsetting av et slikt arbeid kunne forsinke andre og mer påkrevde reformer av lovgivningen.

Utvalget sa seg enig i dette, men tilføyde at det var dokumentert at det kan være behov for å overveie enkelte av reglene og at regjeringene ved planleggingen av det nordiske lovsamarbeid bør ta hensyn til dette. Utvalget henstilte derfor til Nordisk Råds presidium å anbefale regjeringene å iaktta de i medlemforslaget og i det innkomne materiale anførte synspunkter, samtidig som det pekes på at det synes å være behov for en revisjon av bestemmelsene på visse områder. Presidiet sluttet seg til Juridisk utvalgs standpunkt, og henstilte til Nordisk Ministerråd i brev 16 november 1971 å overveie på hvilken måte behovet for en partiell revisjon av de nordiske forsikringsavtalelover hensiktsmessig kan tilgodeses, under hensyn til det av Juridisk utvalg anførte.

Nordisk Ministerråd har inntil videre særlig funnet å burde konsentrere arbeidet med dette emne om de spørsmål som faller innenfor eller har sammenheng med det pågående nordiske samarbeid om erstatningsretten. Man viser her særlig til de igangsatte undersøkelser om forholdet mellom erstatning og forsikring (*jfr nedenfor under avsnitt 1.3.2*) og arbeidet med en alminnelig regel om lemping av erstatningsansvar samt endring av forsikringsavtalelovenes § 25 om forsikringsgivers regressrett (*jfr nedenfor under avsnitt 1.3.3.*). Ytterligere samarbeidsoppgaver med hensyn til en partiell revisjon av forsikringsavtalelovene er foreløpig ikke planlagt, men vil bli tatt opp til drøftelse på et kontaktmannmøte i første halvår av 1973.

1.3.2 *Forsikrings innvirkning på erstatningsrettslovgivningen*

Nordisk Råd har vedtatt rekommandasjon nr. 5/1966 om spørsmålet:

”Nordisk Råd henstiller til regjeringerne at lade foretage en rets-sociologisk undersøgelse af forsikrings virkninger på erstatningslovgivningen.”

Norge er koordinerende land for rekommandasjonen.

På bakgrunn av rekommandasjonen ble det i 1966 som et første skritt oppnevnt sakkyndige i Danmark, Finland, Norge og Sverige til i samarbeid å vurdere mulighetene for å gjennomføre en undersøkelse som nevnt i rekommandasjonen og eventuelt utarbeide et opplegg som kan følges ved gjennomføringen av undersøkelsen. De sakkyndige holdt sitt siste felles møte i København i mars 1968. Den norske sakkyndige avga rapport i februar 1969 og den svenske i desember 1969 (SOU 1969: 58). Rapport fra den danske sakkyndige ventes i løpet av 1973.

I både den norske og svenske rapport tilrås videre rettsosiolgiske

undersøkelser av forholdet mellom forsikring og erstatning. Forslagene om metode og opplegg avviker imidlertid noe. I den svenske rapport anbefales i første omgang å foreta en generell undersøkelse av de faktiske erstatningsforhold ved personskader, mens det i den norske rapport anbefales å begynne med mindre undersøkelser som direkte kan gi vegledning for konkrete lovgivningsprosjekter. I den norske rapport uttales for øvrig at det under samarbeidet mellom de nordiske sakkyndige har vist seg at de rettslige og faktiske skilnader mellom systemene i de nordiske land er betydelige. Problemstillinger og metode må derfor variere fra land til land. Med hensyn til framdriften av eventuelle videre undersøkelser skal også nevnes at slike undersøkelser krever spesiell forskningsmessig kompetanse som ikke uten videre dekkes av regjeringenes vanlige utredningsapparat.

I Norge har Justisdepartementet forsøkt satt i gang visse empiriske undersøkelser om forholdet mellom erstatning og forsikring og engasjert en egen forsker som har arbeidd med dette i kontakt med en arbeidsgruppe, men arbeidet har av ymse grunner måttet innstilles uten resultat.

1.3.3 *Alminnelig erstatningslovgivning*

De nordiske departementsdrøftinger om statens og kommunenes erstatningsansvar, om arbeidsgiveransvaret og om barns og foreldres erstatningsansvar er avsluttet (jfr betenkninger i Danmark nr. 214 og 352, i Finland N:o 14-1958 og 1965: A 4, i Norge avgitt i desember 1958, i april 1964 og i desember 1964 samt i Sverige SOU 1958: 43, 1963: 33 og 1964: 31). I Norge er nye regler om disse emner gjennomført i lov nr. 26 av 13 juni 1969 om skadeserstatning i visse forhold. I Sverige er ny lovgivning gjennomført ved skadeståndslagen (1972: 207). I Finland har laggranskningsrådet avgitt uttalelse om et forslag til erstatningslov i mai 1971. Proposisjon ventes fremmet i begynnelsen av 1973. I Danmark vil de omhandlede erstatningsrettslige lovforslag neppe bli framsatt, da de etter dansk rett i det alt vesentlige bare vil bety en kodifikasjon av gjeldende rett.

Det nordiske samarbeid om alminnelige erstatningsrettslige emner omfatter også spørsmålene om erstatning for invaliditet og forsørgertap og om en alminnelig regel om lemping av erstatningsansvar. Spørsmålene utredes av nordiske komitéer oppnevnt i 1966.

Den norske komité avga betenkning om erstatning for invaliditet og forsørgertap i mai 1971 og proposisjon er fremmet i mai 1972. Betenkninger fra de øvrige komitéer om dette emne ventes å foreligge i slutten av 1972 eller i første halvdel av 1973.

Betenkning med forslag til en alminnelig lempingsregel er avgitt i Sverige i oktober 1971 (SOU 1971: 83).

For øvrig vises til avsnittet om erstatningslovgivningen i det nordiske lovgivningsprogram.

1.3.4 *Personskader voldt av internerte m. m. og voldsskader*

Nordisk Råd har vedtatt rekommandasjon nr. 19/1968 om spørsmålet:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne

a) at tilvebringe nærmere opplysning om, hvorvidt og i bekræftende fald på hvilket grunnlag og i hvilket omfang offentlige myndigheter i de nordiske lande udbetaler erstatning for skader, der er forvoldt af personer, over for hvilke samfundet ved anbringelse på anstalt eller institution eller på anden måde har truffet foranstaltninger af kriminalretlig eller i øvrigt af forsorgsmæssig karakter, og

b) at undersøge mulighederne for fastsættelse af fællesnordiske ensartede principper, hvorefter der administrativt kan udbetales billigheds-erstatning af offentlige midler for sådanne skader.

Norge er koordinerende land for rekommandasjonen.

Innen de enkelte departementer har man foretatt innsamling og kartlegging av materiale som nevnt under bokstav a i rekommandasjonen. Til å gjennomføre utredningsarbeidet i samsvar med rekommandasjonens bokstav b, er det nedsatt departementale arbeidsgrupper eller oppnevnt sakkyndige i de enkelte land. Det har vært holdt nordiske drøftelser om saken i Stockholm 3 februar 1970, i Oslo 29 mai 1970 og i København 16 desember 1971. Den finske arbeidsgruppe har avgitt betenkning i mai 1972.

1.3.5 *Atomansvar*

På grunnlag av et i nordisk samarbeid utarbeidd forslag er det gjennomført lover om atomansvar i Danmark ved lov nr.170 av 16 mai 1962, i Sverige ved lov av mars 1968 (SFS 1968: 45), i Norge ved lov nr. 27 av 12 mai 1972 og i Finland ved lov 484 av 8 juni 1972. Framsetting av ny dansk lov om nukleare anlegg, som var planlagt høsten 1972, er utsatt. Lovforslag kan nå ventes fremmet høsten 1973. Lovgivningen bygger på Pariskonvensjonen av 1960 om erstatningsansvar på atomenergiens område og senere tilleggskonvensjon av 1963. Begge konvensjoner er endret i 1964.

Videre pågår nordisk lovsamarbeid med sikte på ratifikasjon av 1971 års konvensjon om sjøtransport av nukleart materiale.

Endelig overveier man nordisk samarbeid med sikte på å førebu eventuell ratifikasjon av 1962 års atomskipskonvensjon.

1.4 *Transportrett*

1.4.1 *Sjørett*

Lovgivning på grunnlag av de nordiske sjølovkomitéers forslag til nye regler om registrering av skip, partrederi og pant i skip er gjennomført i Norge ved lov nr. 13 av 7 april 1972, som trer i kraft 1 januar

1973. I Sverige er tilsvarende forslag oversendt lagrådet våren 1972. Proposisjon vil bli forelagt riksdagen i løpet av våren 1973.

Sjølovkomitéene har videre i slutten av 1971 og første halvår av 1972 avgitt betenkninger med forslag til nye bestemmelser om befordring av passasjerer og reisegods samt befordring av gods. Forslaget til endringer i godsbefordringsbestemmelsene er foranlediget av tilleggsprotokoll av 1968 til den internasjonale konnossementkonvensjon av 1924, mens endringsforslaget vedkommende passasjer- og reisegodsbestemmelsene bygger på et innen CMI utarbeidd konvensjonsutkast. Forslagene har vært behandlet ved nordiske departementsdrøftinger i juni og oktober 1972. Proposisjoner skal framsettes så snart som mulig med sikte på å gjennomføre nye lovregler om befordring av gods og passasjer til sjøs — som også skal gjelde innriks fart — innen utløpet av 1973.

Videre samarbeider man om forberedelsen av nødvendig lovgivning til ratifikasjon av en konvensjon fra 1969 om ansvar for skader voldt av oljesøl og en konvensjon fra 1971 om opprettelse av et internasjonalt fond for erstatning av oljeskader.

For øvrig vises til avsnittet om dette emne i det nordiske lovgivningsprogram.

1.4.2 Fraktavtaler ved godsbefordring på veg

Etter nordisk samarbeid har man i Danmark i 1965 samt i Norge og Sverige i 1969 gjennomført lovgivning på grunnlag av CMR-konvensjonen av 1956 om fraktavtaler ved internasjonal godsbefordring på veg.

Samarbeidet har også omfattet en gjennomgang av reglene om vegfraktavtaler ved innlands godsbefordring. Den norske komité har i første halvår av 1972 lagt fram sluttbetenkninger med forslag til lov om vegfraktavtaler. Lovforslagene inneholder bestemmelser om både internasjonal og innlands transport. Det danske utvalg overveier for tiden spørsmålet om lovgivning om innlands godstransport. Utvalgets arbeid kan tidligst ventes avsluttet i 1973.

For øvrig vises til avsnittet om dette emne i det nordiske lovgivningsprogram.

1.4.3 Jernbanebefordring

I Finland og Sverige er i 1972 sakkyndige oppnevnt med oppgave å legge fram forslag til ny sivilrettslig lovgivning om passasjer- og godstransport med jernbane. Utredningsarbeidet følges av observatører fra Norge. I Danmark vil det bli nedsatt et utvalg til å behandle spørsmålet om en eventuell revisjon av loven om erstatning for jernbane-drift.

Det vises ellers til avsnittet om dette emne i det nordiske lovgivningsprogram.

1.4.4 *Luftrett*

Det planlegges nordisk samarbeid på departementsplanet om endringer i luftfartslovgivningens regler om befordring av passasjerer og reisegods med sikte på ratifikasjon av Guatemalaprotokollen.

1.5 *Selskaps-, firma- og opphavsrett*

1.5.1 *Aksjeselskapslovgivning*

Overlegningene mellom komitéene i Danmark, Finland, Norge og Sverige med formål å nå fram til ensartet lovgivning om aksjeselskaper ble avsluttet i 1969. Betenkningsforslag med forslag til i hovedsak ensartete aksjeselskapslover har deretter vært avgitt av den danske komitéen i september 1969, av den finske i desember 1969, av den norske i mars 1970 og av den svenske komitéen i januar 1971 (SOU 1971: 15). Drøftelser på departementsnivå ble innledet i desember 1971 og har fortsatt ved møter i februar, juni og oktober 1972. Noe nytt møte er ikke fastlagt, men det er enighet om å holde et ytterligere møte på våren 1973 om det viser seg behov herfor. Man sikter i Danmark og Norge på å fremme proposisjoner i første halvår 1973, i Finland i slutten av 1973 og i Sverige i 1974.

En bearbeiding av de framlagte komitéforslag har vært foretatt i de enkelte land under departementsbehandlingen. For Danmarks vedkommende har man ut over en rekke tilnærmelser til de øvrige nordiske komitéforslag innarbeidd det av EF utferdigte første direktiv om harmonisering av visse deler av medlemslandenes selskapslovgivning.

1.5.2 *Bokføringslovgivning*

I Sverige utpekte man i mars 1971 sakkyndige med oppdrag å foreta en fortsatt gjennomgåelse av bokføringslovgivningen. Den svenske sakkyndige samarbeider med utredninger i Finland og Norge samt med en observatør fra Danmark.

Finsk proposisjon med forslag til ny bokføringslovgivning ble avgitt til riksdagen i mai 1972. Den norske utredning ble avgitt til Handelsdepartementet i februar 1972. Et norsk proposisjonsutkast om lov om regnskapsplikt er for tiden til høring. Den svenske betenkning ventes ferdig i 1973.

1.5.3 *Firmalovgivning*

Komitéforslag til ny firmalovgivning er på grunnlag av nordisk samarbeid avgitt i Danmark (nr. 613), Finland (1969: B 102), Norge (i desember 1969) og i Sverige (SOU 1967: 35). Nordiske departementsdrøftinger har vært holdt i oktober 1971 og februar 1972. Finsk proposisjon i saken planlegges avgitt samtidig med proposisjonen om aksjeselskapslovgivning. I Sverige forberedes proposisjon til 1973.

1.5.4 Patentlovgivning og annen opphavsrett

Gjennom komitéer som er oppnevnt i Danmark, Finland, Norge og Sverige for behandling av bl. a. en ordning med internasjonale patentsøknader (PCT-planen), har man innledet et samarbeid om å utrede de endringer i den nordiske patentlovgivningen som blir nødvendige i tilfelle ratifikasjon av nevnte internasjonale overenskomst. Komitéenes siste samnordiske møte har vært holdt i Helsingfors 7—9 mars 1972, og neste møte er berammet til våren 1973. Komiteene behandler også spørsmål som henger sammen med arbeidet med en konvensjon om europeisk patent.

I Danmark, Norge og Sverige er avgitt innstillinger om endringer i åndsverk- og fotografilovgivningen av hensyn til ratifikasjon av den reviderte Bernkonvensjon. Det har vært holdt kombinerte nordiske komité- og departementsdrøftinger om saken. I Sverige ventes proposisjon fremmet våren 1973.

En felles nordisk komité med oppdrag å forberede en revisjon av de nordiske lands lovgivning om opphavsrett til åndsverk og om rett til fotografi ble oppnevnt i 1970. En hovedoppgave for komitéen er bl. a. å førebu endringer som kan bringe lovgivningen bedre i takt med de senere års tekniske utvikling. Felles delinnstilling fra komitéen om kopieringsproblemer, lydbåndopptak m. m. kan ventes avgitt i 1973.

2. Prosessrett

2.1 Nordisk vitneplikt og samvirke i rettergang

Om nordisk vitneplikt har Nordisk Råd vedtatt rekommandasjon nr. 17/1968:

”Nordisk Råd henstiller til regeringerne at udrede forudsætningerne for, at der i hvert af landene gennemføres pligt til at give møde som vidne for domstolene i de andre nordiske lande.”

Danmark er koordinerende land for rekommandasjonen.

Nordiske departementsdrøftinger har vært holdt i februar 1969, september 1970, mai 1971 og i mai 1972. Det er i alle land utarbeidd i det alt vesentlige ensartete lovutkast som innfører en plikt for personer over 18 år til å møte som vitne for domstolene i annet nordisk land, når vitneforklaring antas å kunne få vesentlig betydning for saken og det er særlig viktig at forklaringen avgis i domstolslandet. Etter utkastene foreslås også en begrenset møteplikt for parter i visse familierettslige saker. Arbeidet med regler om nordisk vitneplikt er i 1971 koplet sammen med en lovregulering av visse nordiske rettshjepsregler — særlig om forkynning og bevisopptak, jfr neste avsnitt.

I oktober 1971 ble det innledet departementsdrøftinger om revisjon av den skandinaviske rettshjepsprotokollen av 1957. Hensikten er at denne protokollen eventuelt skal erstattes av en rammekonvensjon samt

ensartet lovgivning om samvirke i rettergang som supplement til visse internasjonale konvensjoner på området. Ventelig vil de planlagte regler om nordisk vitneplikt bli tatt inn i slike ensartete lover om samvirke i rettergang.

Etter remissbehandling av det svenske lovutkast skal det holdes et nytt nordisk møte i 1973.

I flere år har forhandlinger pågått mellom representanter for det finske og svenske justisdepartement om å gjennomføre lovgivning som gir større mulighet for gjensidig rettshjelp i straffesaker. Lederne for påtalemyndighetene i de nordiske land har i februar 1970 inngått en samarbeidsavtale om gjennomføring av rettergang i et annet nordisk land enn der den straffbare handlingen er begått. Eventuelle samarbeidsoppgaver vil kontinuerlig bli vurdert av påtalemyndighetene bl. a. i forbindelse med de årlige møter mellom riksadvokatene i de nordiske land.

For øvrig vises til avsnittet om dette emne i det nordiske lovgivningsprogram.

2.2 Anerkjennelse og fullbyrding av nordiske avgjørelser om privatrettslige krav

Revisjon av den nordiske domskonvensjonen har vært gjenstand for drøftelser ved nordiske møter i mars 1966, november 1967, mars 1968, september 1968, mai 1969 og januar 1971. Ved disse møter er det utarbeidd utkast til stort sett ensartete interne lovregler om spørsmålet. Siste år har arbeidet avventet en avklaring av forholdet til EF, idet det mellom EF-landa foreligger en særskilt overenskomst om fullbyrding av formuerettslige dommer.

Det vises ellers til avsnittet om dette emne i det nordiske lovgivningsprogram.

2.3 Internordisk fullbyrding av avgjørelser om foreldremyndighet til barn m. m.

I 1967 ble det avgitt en felles betenkning om fullbyrdelse av domstolsavgjørelser og administrative beslutninger om foreldremyndighet og samværsrett til barn (*NU 1967: 4*). Betenkningen inneholder bl. a. forslag til konvensjon om fullbyrding av nevnte avgjørelser og beslutninger. Reglene har senere vært diskutert ved de drøftinger som er omtalt i avsnitt 2.2 foran.

Det vises ellers til avsnittet om dette emne i det nordiske lovgivningsprogram.

2.4 Voldgift

Den i Danmark i 1962 oppnevnte komité til å overveie lovgivning om voldgift avga betenkning i 1966 (nr. 414). Betenkningen ble forelagt

retsplejerådet, som utarbeidde et endret lovutkast. Et lovforslag på grunnlag av retsplejerådets utkast er senere gjennomført ved lov nr. 181 av 24 mai 1972 om voldgift.

Representanter for de finske, norske og svenske justisdepartementer har fulgt med i det danske arbeid. På grunnlag av forslag fra de svenske sakkyndige er i Sverige den 17 desember 1971 vedtatt en lov om endring i loven om utlandske voldgiftsavgifter og voldgiftsdommer. Endringene var foranlediget av svensk tilslutning til FN-konvensjonen av 1958 om anerkjennelse og fullbyrding av utlandske voldgiftsdommer. Konvensjonen er tidligere tiltrådt av Norge.

Det er for tiden ikke aktuelt med noe samarbeid om eventuell tilslutning til Europarådskonvensjonen om ensartet voldgiftslov.

2.5 Skifte av dødsbo

I Danmark ble i 1963 oppnevnt en komité til å utarbeide forslag til ny skiftelov. Utredningsarbeidet ventes å bli slutført i 1972. Komitéen vil ventelig bare fremme forslag til noen mindre endringer i skifteloven.

I Norge ble i 1965 oppnevnt et utvalg for å utrede en del spørsmål om endringer i skifteloven, særlig med henblikk på en forenkling og rasjonalisering av den offentlige skiftebehandling. Utvalget avgav innstilling i 1967 og lovgivning er senere gjennomført ved lov nr. 51 av 19 juni 1970.

Ved oppnevningen av det danske utvalg i 1963 var det ikke interesse for nordisk samarbeid, men en svensk observatør ble utpekt til å følge arbeidet. Det har vært holdt et nordisk møte mellom det danske og norske skiftelovutvalg og den svenske observatør. Det danske utvalg har ved utarbeidelsen av sin betenkning tatt hensyn til de ovennevnte endringer i den norske skiftelov.

2.6 Konkurs- og akkordlovgivning

Det nordiske konkurslovsamarbeid er nå avsluttet på komitéplanet. I Danmark er sluttbetenkning avgitt i februar 1971 (nr. 606/1971). Betenkningen har vært til høring, og dansk lovforslag planlegges til høsten 1973. I Sverige har lagberedningen i september 1970 lagt fram betenkningen Utsökningsrätt X (SOU 1970: 75) om konkursgrunnene, skyldnerens legitimasjon, motregning, solidariske skyldforhold m. m. I Norge har konkurslovutvalget avgitt endelig innstilling i mars 1972. Innstillingen er sendt til høring med frist 1 mars 1973. Det er foreløpig ikke tatt standpunkt til det videre samarbeid på departementsplanet.

I forbindelse med revisjonen av konkurslovgivningen har konkurslovkomitéene i Danmark, Finland (fra 1969 den finske lagberedningen) og Norge samt den svenske lagberedningen også gjennomgått de gjeldende regler om akkord. På grunnlag av en betenkning avgitt av den svenske lagberedning i 1968 (SOU 1968: 41) med forslag til lov om

akkordforhandling, er det i Sverige vedtatt en ny akkordlov (1970:847).

Om fortrinnsrett i konkurs har Nordisk Råd vedtatt rekommandasjon nr. 12/1970:

“Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge gennemført ensartede bestemmelser om beskyttelse af arbejdstageres krav på løn og dermed ligestillede ydelser i tilfælde af konkurs, således at retsstillingen for alle grupper af arbejdstagere bliver den samme, dog bortset fra visse ledende stillinger, og at lønkrav, der er forfaldet inden for det sidste år forud for konkursbegæringen, får fortrinnsstilling i konkursordningen umiddelbart efter massekravene og krav der må sidestilles hermed, om fornødent også forud for panterettigheder, der ikke har separatiststilling. Det forudsættes dog at retsstillingen for arbejdstagerne ikke i noget af landene forringes i forhold til de gældende regler.”

Norge er koordinerende land for rekommandasjonen. Nye regler om fortrinnsrett i konkurs har vært behandlet av konkurslovkomitéene i Danmark og Norge og den svenske lagberedningen samt en særskilt komité i Finland. På grunnlag herav er i Norge vedtatt nye regler ved lov 31 mai 1963 nr. 2, i Finland ved lov 4 november 1966 (536/66), i Danmark ved lov nr. 332 av 18 juni 1969 og i Sverige gjennom fortrinnsrettsloven av 10 desember 1970 (1970: 979) og senere endringslov av 17 desember 1971. I Finland er spørsmålet om en ytterligere revisjon av prioritetsreglene i konkurs utredet av en komité som avleverte innstilling i desember 1972. Innstillingen vil bli sendt på høring omkring årsskiftet 1972—73. I Norge omfatter den ovennevnte innstilling som ble avgitt av konkurslovutvalget i mars 1972, også et utkast til lov om fordringshaveres dekningsrett, der reglene om prioritet i konkurs er innarbeidd. I Finland og Norge vil således prioritetsreglene i konkurs, herunder om arbeidstakeres krav på lønn m. m., bli gjenstand for fortsatt vurdering i forbindelse med den videre behandling av de i 1972 avgitte komitéinnstillinger.

2.7. Lønnsgaranti ved konkurs

Nordisk Råd har vedtatt rekommandasjon nr. 30/1971 om spørsmålet:

“Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island og Norge at gjennomføre et tilfredsstillende løngarantisystem ved konkurs.”

Norge er koordinerende land for rekommandasjonen. Rekommandasjonen er ikke rettet til Sverige, der det i desember 1970 er vedtatt en lov om statlig lønnsgaranti ved konkurs.

Anbefalingen er gjennomført i Danmark ved lov nr. 116 av 13 april 1972 om Lønmodtagernes Garantifond. Ordningen omfatter i prinsippet alle lønsmottakere og tar sikte på tilfelle av arbeidsgivers konkurs m. m., så vel som på tilfelle hvor en virksomhet for øvrig opphører og det godtgjøres at arbeidsgiveren er ute av stand til å betale kravet.

Garantien omfatter stort sett alle de krav som har fortrinnsrett etter konkursloven. I Finland har lagberedningen utredet spørsmålet om i hvilken form og omfang det i rekommandasjonen omhandlede system bør innføres og har utarbeidd nødvendige lovforslag som ventes forelagt riksdagen i begynnelsen av 1973. I Norge er et departementsutkast om statsgaranti for lønnskrav ved arbeidsgiverens insolvens sendt ut på høring til berørte institusjoner og organisasjoner i november 1972 med svarfrist 1 februar 1973.

3. Strafferett m. m.

3.1. Den nordiske strafferettskomité

Strafferettskomitéen har avsluttet sitt arbeid om fradrag for varetektfengsling og avgitt betenkning i juni 1971 (*NU 1971: 9*). Lovforslag om endring av reglene om fradrag for varetektfengsling på grunnlag av betenkningen er framsatt i Danmark og Sverige i slutten av 1972 og ventes framsatt i Finland og Norge tidlig i 1973.

Strafferettskomitéen behandler for tiden spørsmålet om bøtestraff og de strafferettslige regler om psykisk abnorme lovovertredere. Komitéen skal videre behandle visse spørsmål om prøveløslating.

3.2. Konfiskasjon m. m.

Den nordiske strafferettskomité avga i 1963 en betenkning om konfiskasjon med sikte på å oppnå mer ensartete regler på dette område i de nordiske lands strafferettslovgivning. I Danmark har strafferettskomitéens forslag ledet til ny lovgivning i 1965 og i Sverige i 1968. I Norge har Straffelovrådet avgitt betenkning om spørsmålet i 1970 og proposisjon er framsatt i februar 1972. I Finland vil spørsmålet bli behandlet av den våren 1972 nedsatte komité til revisjon av strafferettslovgivningen.

3.3. Strafferettslig preskripsjon m. m.

I juni 1966 avga den nordiske strafferettskomitéen en betenkning med forslag til mer ensartete nordiske regler om strafferettslig preskripsjon. I Danmark har Straffelovrådet avgitt en betenkning om strafferettslig preskripsjon (nr. 433/1966) som bygger på Den nordiske strafferettskomitéens forslag. Ny lovgivning på grunnlag av betenkningen trådte i kraft 1 juli 1967. I Finland er betenkning om revisjon av den strafferettslige preskripsjon avgitt på grunnlag av strafferettskomitéens betenkning i 1968. Lovforslag er framsatt i juni 1972. I Norge avga Straffelovrådet betenkning om spørsmålet i november 1969, og ny lovgivning er vedtatt ved lov nr. 15 av 14 april 1972. I Sverige er visse endringer i preskripsjonsreglene trådt i kraft 1 januar 1972 på grunnlag av strafferettskomitéens betenkning.

3.4 Økonomisk kriminalitet

Særlig med utgangspunkt i dansk materiale og erfaringer har man på flere justisminister- og kontaktmannmøter i 1972 drøftet problemer som henger sammen med bekjempelsen av forskjellige former for avansert økonomisk kriminalitet og annen organisert kriminalitet.

For øvrig vises til avsnittet om dette emne i det nordiske lovgivningsprogram.

3.5 Integritetsbeskyttelse

Nordisk Råd har vedtatt rekommandasjon nr. 27/1971 om spørsmålet:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at fortsætte og bevare kontakter for at tilvebringe en effektiv beskyttelse af privatlivets fred på de områder, hvor denne ikke allerede er værnet forsvarligt, således at der med vejledning i de foreliggende udtalelser og sakkyndige betænkninger snarest tilstræbes gennemførelse af så vidt muligt ensartede regler herom. Rådet henstiller endvidere at regeringerne er opmærksomme på de problemer, der foreligger imod uretmæssig eller forvansket anvendelse af dataregistrerede oplysninger.

Endvidere bør det nærmere undersøges, om der kan fastsættes bestemmelser til regulering af radioens og fjernsynets gengivelse af optaget materiale, således at det sikres, at anvendelsen ikke krænker de medvirkendes personlighed.

Danmark er koordinerende land for rekommandasjonen.

I Sverige ble det i 1966 oppnevnt sakkyndige til å utre spørsmålet om en forsterket integritetsbeskyttelse på personrettens område. De sakkyndige har avgitt delbetenkning i 1970 med forslag til lovgivning om vern mot utilbørlig avlytting ved hjelp av teknisk apparatur (SOU 1970: 47). Man har besluttet å avvente de sakkyndiges sluttbetenkning om vern mot optisk utsyr før man framsetter lovforslag. I Danmark er det på grunnlag av Straffelovrådets betenkning om privatlivets fred avgitt i januar 1971 (nr. 601/1971) og det såkalte registreringsutvalgs delbetenkning av juli 1971 om taushetsplikt for ansatte ved EDB-servicebyråer og andre som behandler opplysninger fra det offentlige, gjennomført ny lovgivning om utvidd beskyttelse av privatlivets fred ved lov nr. 89 av 29 mars 1972. Loven omhandler både spørsmålene om vern mot uberettiget avlytting og om vern mot uberettiget fotografering og annen utspeiding. I Finland er fra 1 september 1972 ny lovgivning trådt i kraft om vern mot uberettiget avlytting ved hjelp av teknisk apparatur. Loven bygger i vesentlige deler på samme prinsipper som forslaget i den svenske integritetsbeskyttelseskomité's delbetenkning. I Norge har man siden 1958 hatt særlig lovgivning til vern mot uberettiget avlytting. Spørsmålet om eventuelle endringer i denne lovgivning og om nye regler til vern mot misbruk av optisk utstyr vil eventuelt bli tatt opp når den svenske integritetsbeskyttelseskomité har

avgitt sin sluttbetenkning. Utformingen av den nye lovgivning ble drøftet på et møte i juni 1971 mellom representanter for det danske, finske, norske og svenske justisdepartement.

Nordisk Råds forannevnte rekommandasjon nr. 27/1971 retter seg dels også mot beskyttelse av individets rettigheter overfor urettmessig eller forvansket anvendelse av dataregistrerte opplysninger. Med hensyn til bruk av private personregistre har Nordisk Råd vedtatt rekommandasjon nr. 13/1792:

”Nordisk Råd anbefaler regeringerne i de nordiske lande at stræbe efter, at der opnås enighed om virkningen af de regler, der agtes gennemført om private personregistre.”

Danmark er koordinerende land for rekommandasjonen.

Den i Sverige i 1969 nedsatte offentlighets- og sekretesslagstiftningskommittén avga i juni 1972 en delbetenkning ”Data och Integritet” (SOU 1972: 47) med forslag til tiltak for å møte risikoen for inngrep i den personlige integriteten som EDB-teknikkens utvikling medfører.

Betenkningen har vært på høring, og proposisjon ventes fremmet i 1973. I Finland har en komité som blev nedsatt høsten 1971 søkt å kartlegge reglene i den nåværende lovgivning og framlagt en betenkning om dette. På grunnlag av kartleggingen er en ny komité nedsatt. Komitéen skal bl. a. drøfte anskaffelsen, oppbevaringen og distribusjonen av data samt individets integritets- og rettsbeskyttelse i denne sammenheng. I Danmark ble i september 1970 nedsatt en komité med oppgave å overveie problemene vedrørende privates rettsbeskyttelse som er forbundet med opprettelse og bruk av offentlige og private registre, særlig under hensyn til den tekniske utvikling på dette område. Komitéen har avgitt delbetenkning i juli 1971 med forslag til endringer i straffeloven om taushetsplikt for ansatte i EDB-servicebyråer og andre som behandler opplysninger for det offentlige. Denne delbetenkningen er inngått i behandlingen av lovforslaget om privatlivets fred, jfr. foran. Delbetenkning med lovutkast om registrering og videregivelse av opplysninger innenfor den private sektor ventes avgitt i begynnelsen av 1973. Det kan på det nåværende tidspunkt ikke sies noe om når utvalgets arbeid kan ventes avsluttet. I Norge ble i mars 1972 nedsatt et utvalg med oppgave å utre de problemer som kan oppstå for privatpersoner i samband med offentlige EDB-system som inneholder personopplysninger. Utvalget er bedt om å påskynde arbeidet mest mulig og å søke å avgi innstilling innen utgangen av 1973.

Spørsmålet om vernet for den personlige integriteten ved bruk av private EDB-registre, behandles i Norge av et særskilt utvalg nedsatt i desember 1970 til å overveie de problemer som henger sammen med kredittopplysningsvirksomhet. I Sverige er det nedsatt en egen kredittopplysningsutredning, som avga delbetenkningen ”Kreditupplysning och integritet” (SOU 1972: 79) med forslag til lov om kredittopplysning og

endringer i trykkefrihetsforordningen i oktober 1972. Spørsmål som omhandler kredittopplysning behandles i Finland av en særskilt arbeidsgruppe innen den komité som er nevnt ovenfor.

Det er enighet om at det skal holdes nordiske drøftinger om offentlig og privat EDB-bruk etter høringsbehandlingen av den svenske betenkning "Data och Integritet" (SOU 1972: 47).

For øvrig vises til avsnittet om disse emner i det nordiske lovgivningsprogram.

3.6 Kriminologisk samarbeid

Nordisk Råd har vedtatt rekommandasjon nr. 32/1971 om spørsmålet:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at foretage en udbygning af det kriminologiske samarbejde i overensstemmelse med regeringsforslaget (sak B 7/j: Tillæg) og indstillingen i sagen fra Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi af 30. juni 1970, samtidigt med at forudsætningerne for et effektivt udbytte af samarbejdet bør tilvejebringes i hvert af landene.

Sverige er koordinerende land for rekommandasjonen.

I Finland har justitieministeriet gjort opp en plan om opprettelsen av et særskilt rettspolitisk forskningsinstitutt for justitieministeriets sakområde. Det nåværende kriminologiske forskningsinstituttet forutsettes knyttet til det rettspolitiske forskningsinstituttet. Man forutsetter at det nordiske rettspolitiske — og dermed også det kriminologiske — forskningsarbeides organisasjon og utvikling blir gjenstand for en grundlig gjennomgåelse ved opprettelsen av det rettspolitiske forskningsinstitutt.

Ved utbyggingen av samarbeidsrådets ressurser har man utvidd rammen for forskning på samnordisk basis i de enkelte land. I Norge har såleis Institutt for kriminologi og strafferett begynt undersøkelser om omfanget av skader voldt ved volds- og formueforbrytelser.

I Sverige har komitéen for kriminologisk behandlingsforskning, som har i oppdrag å utføre en systematisk forskningsplanlegging på kriminalvernets område, gjort en undersøkelse av den kriminologiske behandlingsforskningen for å få en oppfatning av omfanget av og formen for slik forskning ved ulike institusjoner.

Ovennevnte svenske komité kan ventes å avgi sluttbetenkning i løpet av første halvår 1973. Deretter bør spørsmålet om en samordning av de nordiske forskningsinnsatsene tas opp til fornyet vurdering.

3.7 Tilsyn med betinget dømte m. m.

Ved departementsdrøftinger i Oslo i 1965 diskuterte man spørsmålet om tilslutning til Europarådskonvensjonen av 1964 om tilsyn med betinget dømte og prøveløslatte. De danske, norske og svenske representanter var enige om at man burde tiltre den del av konvensjonen som gjelder tilsyn, men ikke den del som gjelder fullbyrding av dommer.

Videre skal konvensjonen ikke gjelde mellom de nordiske land innbyrdes. Konvensjonen er foreløpig bare undertegnet av Danmark. På kontaktmannsmøte i september 1972 ble besluttet at man fra svensk side skal innby til nordiske departementsdrøftinger om konvensjonen våren 1973.

3.8 *Lovgivning om fullbyrding av europeiske straffedommer*

Det er enighet om å gjennomføre samnordisk lovgivning for å muliggjøre tilslutning til den europeiske konvensjon om straffedommers internasjonale retssvirkninger av 1970. Departementsdrøftinger om dette har funnet sted senest i juni 1970. Etter dette er nødvendig lovgivning gjennomført i Danmark i desember 1970 og konvensjonen er ratifisert i januar 1971. I Norge vil proposisjon med lovforslag bli fremmet våren 1973. I Sverige er lovgivning gjennomført i to etapper i løpet av 1972.

3.9 *Overføring av straffesaker*

Innen Europarådet er utarbeidd en konvensjon om overføring av straffesaker for å sikre at medlemlanda mest mulig effektivt kan utnytte sine ressurser i straffeforfølgningen. Konvensjonen er undertegnet av bl. a. Danmark, Norge og Sverige. Spørsmålet om ratifikasjon av konvensjonen har vært gjenstand for nordiske departementsdrøftinger. Ytterligere drøftinger vil bli holdt våren 1973. I samband med dette har man også diskutert spørsmålet om formene for det nordiske samarbeidet om overføring av straffesaker innen rammen av europarådskonvensjonen, jfr. samarbeidsavtalen mellom lederne for påtalemyndighetene i de nordiske land, nevnt under avsnitt 2.1 foran.

3.10 *Lovgivning om trafikkovertrедelser begått i utlandet*

På departementsplanet har det dels vært drøftinger om ratifisering av den europeiske konvensjon om straff for vegtrafikkovertrедelser og dels om en ensartet nordisk lovgivning om trafikkovertrедelser begått i utlandet. Det er oppnådd enighet om at de nordiske land bør ratifisere konvensjonen, dog med visse forbehold og med erklæring om at konvensjonen ikke skal gjelde i det innbyrdes forhold mellom dem. De internordiske spørsmål om straff for trafikkovertrедelser begått i utlandet har man til hensikt å regulere ved ensartete regler i de enkelte land. I Danmark har dette skjedd ved lov nr. 223 av 4 juni 1969 om endring av færdselsloven. I Sverige er nødvendig lovgivning vedtatt ved lov (1971: 965) om straff for trafikkovertrедelser begått i utlandet. Den europeiske konvensjon er trådt i kraft for Danmarks del 18 juli 1972 og for Sverige 1 august 1972. I Finland behandles spørsmålet av en komité. I Norge er lovheimelen for ordningen i orden ved § 32 i vegtrafikkloven av 18 juni 1965, men det står igjen å utarbeide administrative bestemmelser.

3.11 Utleveringslovgivningen

I tiden 1966 til 1968 har det vært holdt nordiske departementsdrøftinger om utleveringslovgivningen. Man har særlig drøftet mulighetene for å gjennomføre mer ensartete lovregler om utlevering av lovovertredere til ikke-nordisk land og spørsmålet om en endring av de nordiske utleveringslover med henblikk særlig på å lette det praktiske samarbeid mellom de nordiske land. I Danmark ble en alminnelig utleveringslov gjennomført i 1967. I Finland ble det i juli 1970 vedtatt en ny lov (456/70) om utlevering til ikke-nordisk land. I Norge vil saken bli tatt opp i Justisdepartementet til videre overveielse i 1973. I Sverige forberedes en departementspromemoria med forslag til visse endringer i den alminnelige utleveringslov av 1957.

Lovforslag om mindre tekniske endringer i de nordiske utleveringslover er under overveielse i Sverige, noe som vil kreve samtidige endringer i de andre land.

4. Annet nordisk lovsamarbeid

4.1 Utlendingslovgivning og passlovgivning

I rekommandasjon nr. 22/1966 henstilte Nordisk Råd til regjeringene å undersøke forutsetningene for en ensartet nordisk utlendingslovgivning og en samordnet nordisk utlendingspolitikk. Spørsmålene i rekommandasjonen ble behandlet av et sakkyndig internordisk utvalg som avga betenkning i juni 1970 (*NU 1970: 16*). Utvalget gjennomgikk de nordiske utlendingslover og framsatte en rekke forslag til harmonisering av lovgivningen. Det gjaldt bl. a. spørsmål om oppholdstillatelse, avvisnings- og utvisningsgrunner, domstolkontroll med fribetsberøvelse etter utlendingslovgivningen, klageadgangen m. m. I et nytt medlemsforslag framsatt i juni 1971 (*A 334/j*) henstilles det til Nordisk Råd å anbefale regjeringene å gjennomføre utvalgets forslag. Det vises for øvrig til departementenes uttalelser om medlemsforslag A 334/j i 1971 og til beretningen fra Det nordiske utlendingsutvalg.

Med hensyn til passlovgivningen er, i samsvar med Nordisk Råds rekommandasjon nr. 14/1965, de svenske passregler med virkning fra 1 april 1971 endret slik at gyldighetstiden for vanlige pass utferdiget for voksne er utvidd til 10 år. Den samme gyldighetstid har vært gjeldende i Danmark siden 1 april 1963 samt i Norge og Island siden 1 januar 1966. I Finland er det ennå ikke tatt avgjørelse om slik forlengning av gyldighetstiden.

Om sløyfing av utgående passkontroll har Nordisk Råd vedtatt rekommandasjon nr. 2/1969:

”Nordisk Råd henstiller til regjeringerne at afskaffe regelmæssig udgående paskontrol i lufthavne samt at overveje afskaffelse af udgående paskontrol ved andre grænseovergangssteder.”

Danmark er koordinerende land for rekommandasjonen. Spørsmålet har været behandlet av det ovennevnte utvalg til å behandle rekommandasjon nr. 22/1966 om ensartet utlendingslovgivning. Utvalget avga betenkning om spørsmålet sommeren 1970, som ble sendt til de respektive fagdepartementer. I et møte i oktober 1971 i komitéen til å gjenomgå den nordiske passoverenskomst, ble det vedtatt en felles uttalelse om at spørsmålet ikke i øyeblikket skulle tas opp til behandling.

4.2 Statsborgerlovgivningen

Nordisk Råd har vedtatt to rekommandasjoner om emnet.

Rekommandasjon nr. 6/1970 om statsborgerskap for barn:

“Nordisk Råd anbefaler regeringerne at undersøge, om der ved afgørelsen af statsborgerskabet i videregående omfang kan tages hensyn til princippet om barnets interesse og således, at spørgsmålet eventuelt senere kan aktualiseres på internationalt plan.”

Rekommandasjon nr. 7/1970 om likestilling ved naturalisasjon:

“Nordisk Råd anbefaler regeringerne at søge reglerne om naturalisation i forbindelse med ægteskab tillempet, således at der ikke generelt gøres forskel mellem mand og kvinde.”

Det har vært holdt nordiske møter om spørsmålene i april 1971 og desember 1971. For øvrig vises til meldingene om rekommandasjonene.

Finland är koordinerende land for rekommandasjonene.

4.3 Transplantasjonslovgivningen

Nordisk Råd har vedtatt rekommandasjon nr. 12/1969 om spørsmålet:

“Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för antagande av likartade lagregler om transplantation.”

Sverige er koordinerende land for rekommandasjonen.

På bakgrunn av rekommandasjonen ble det i 1969 nedsatt en nordisk arbeidsgruppe som holdt sitt avsluttende møte i juni 1970. Under arbeidet i gruppen viste det seg at det lovteknisk er betydelige forskjeller i de nordiske lands lovgivning. I Danmark omfatter lov av 9 juni 1967 om uttak av menneskelig vev m. m. både døde og levende givere. I Finland gjelder lov av 8 juli 1957 om anvendelse av vev fra avdød person til sykehusformål. I Norge har man ikke lovregler om transplantasjoner. På grunnlag av en innstilling avgitt av Transplantasjonskomitéen i februar 1971 er proposisjon med forslag til lov om transplantasjon, sykehusobduksjon og avgivelse av lik m. m. fremmet i mars 1972. Lovforslaget omfatter både levende og døde givere. I Sverige gjelder lov av 14 mars 1958 om tillvaratagande av vävnader och annat biologiskt material från avliden person. Den svenske socialstyrelsen har utarbeidd et forslag til ny lov om transplantasjon som gjelder både levende og avdød giver.

For Sveriges vedkommende er i de senere år visse problem angående sykehusobduksjoner blitt aktualisert. Det gjelder bl. a. spørsmålet om måten å underrette slektningene til en avdød ved en påtenkt obduksjon. Tilsvarende problem foreligger ved transplantasjon. En vitenskaplig undersøkelse, som ventes å gi verdifulle opplysninger om obduksjonsspørsmålet, pågår for tiden ved Serafimerlasarettet i Stockholm. Det er meningen å avvente resultatet av denne undersøkelsen før endelig stilling tas til socialstyrelsens forslag.

Den nordiske arbeidsgruppen har holdt to møter, det første i Stockholm i desember 1969 og det andre i Oslo i juni 1970. Drøftingene førte til langtgående enighet om det saklige innhold av transplantasjonslovgivningen. Man var samtidig enig om at det ikke skulle legges avgjørende vekt på å nå fram til likelydende lovtekster. Under lovforslagenes videre behandling søker man i Norge og Sverige så langt som mulig å samordne de kommende lovregler både innbyrdes og i forhold til gjeldende dansk rett.

4.4 Transformasjon av traktater

I Danmark nedsatte man i 1965 det såkalte Lovtidendeudvalget med oppgave å overveie en revisjon av bestemmelsene om offentliggjøring av lover og andre rettsforskrifter samt om gjennomføring av traktater m. m. i intern rett. I Sverige nedsatte man en komité i 1967 med oppgave å utre spørsmålet om publisering av lover og traktater, og i 1969 ble oppdraget utvidd til også å omfatte spørsmålet om transformasjon av traktater. I Finland og Norge har man i 1969 henholdsvis oppnevnt sakkyndige og et utvalg til å utre spørsmålet om transformasjon av traktater.

Spørsmålet om transformasjon av traktater har vært utredd i samarbeid mellom nevnte utredninger. Det har vært et felles møte mellom utredningene i september 1970. Det norske utvalg har avgitt innstilling i mars 1972. Det danske utvalg ventes å avgi delbetenkning om gjennomføring og kunngjøring av traktater i begynnelsen av 1973. Den svenske komité ventes å avgi betenkning om transformasjon av traktater omkring årsskiftet 1973—74.

4.5 Internasjonalt lovsamarbeid

Som tidligere har justisdepartementene hatt nær kontakt vedrørende forskjellige internasjonale lovgivningsspørsmål som behandles innen rammen for FN og dets underorganer, Europarådet, Haagkonferansen for internasjonal privatrett, Romainstituttet for ensartet privatrett (UNIDROIT), Den internasjonale sivile luftfartsorganisasjon (ICAO) og Den internasjonale sjørettsorganisasjon (IMCO) m. fl.

Justisdepartementet, 29. desember 1972

Stein Rognlien

Innholdsfortegnelse

Innledning

1. Sivilrett

1.1 Person-, familie- og arverett m. m.

- 1.1.1 Navnelovgivningen
- 1.1.2 Myndighetslovgivningen
- 1.1.3 Ekteskapslovgivningen
- 1.1.4 Adopsjonsrett
- 1.1.5 Arverett
- 1.1.6 Abortlovgivningen

1.2 Avtale-, obligasjons- og tingsrett

- 1.2.1 Rett til å fragå avtaler
- 1.2.2 Generalklausuler og kontroll av standardformular
- 1.2.3 Markedsføringslovgivningen
- 1.2.4 Kjøpslovgivningen
- 1.2.5 Avbetalingskjøp m. m.
- 1.2.6 Konsumentvern vedrørende tjenesteytelser
- 1.2.7 Morarenter
- 1.2.8 Preskripsjon av fordringer
- 1.2.9 Kommisjon, handelsagentur og handelsreisende
- 1.2.10 Godtroerverv av løssøre

1.3 Forsikrings- og erstatningsrett

- 1.3.1 Forsikringsavtalelovene
- 1.3.2 Forsikrings innvirkning på erstatningsrettslovgivningen
- 1.3.3 Alminnelig erstatningslovgivning
- 1.3.4 Personskader voldt av internerte m. m. og volds-skader
- 1.3.5 Atomansvar

1.4 Transportrett

- 1.4.1 Sjørett
- 1.4.2 Fraktavtaler ved godsbefordring på veg
- 1.4.3 Jernbanebefordring
- 1.4.4 Luftrett

1.5 Selskaps-, firma- og opphavsrett

- 1.5.1 Aksjeselskapslovgivning
- 1.5.2 Bokføringslovgivning
- 1.5.3 Fimalovgivning
- 1.5.4 Patentlovgivning og annen opphavsrett

2. Prosessrett

- 2.1 Nordisk vitneplikt og samvirke i rettergang
- 2.2 Anerkjennelse og fullbyrding av nordiske avgjørelser med privatrettslige krav

- 2.3 Internordisk fullbyrding av avgjørelser om foreldremyndighet til barn m. m.
 - 2.4 Voldgift
 - 2.5 Skifte av dødsbo
 - 2.6 Konkurs- og akkordlovgivning
 - 2.7 Lønnsgaranti ved konkurs
3. Strafferett m. m.
- 3.1 Den nordiske strafferettskomité
 - 3.2 Konfiskasjon m. m.
 - 3.3 Strafferettslig preskripsjon m. m.
 - 3.4 Økonomisk kriminalitet
 - 3.5 Integritetsbeskyttelse
 - 3.6 Kriminologisk samarbeid
 - 3.7 Tilsyn av betinget dømte m. m.
 - 3.8 Lovgivning om fullbyrding av europeiske straffedommer
 - 3.9 Overføring av straffesaker
 - 3.10 Lovgivning om trafikkovertrедelser begått i utlandet
 - 3.11 Utleveringslovgivningen
4. Annet nordisk lovsamarbeid
- 4.1 Utlendingslovgivningen og passlovgivningen
 - 4.2 Statsborgerlovgivningen
 - 4.3 Transplantasjonslovgivningen
 - 4.4 Transformasjon av traktater
 - 4.5 Internasjonalt lovsamarbeid

Berättelse

från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål om renskötsel frågor

(Överlämnad av Sveriges regering)

1. Sammansättningen av den finska delegationen har varit densamma 1972 som 1971. De norska och svenska delegationerna har fått ändrade sammansättningar bl. a. genom delegationsordförandena Henry Nærstads och Karl-Olof Wahlfisks avgång. Dessa delegationer består nu av följande medlemmar.

Från Norge:

ekspedisjonssjef Helge Christensen, delegationens ordförande, byråsjef Erland Aalde, veterinær Paul Fjellheim, f. d. konsulent Hans J. Henriksen, kontorsjef Harald Samuelsberg.

Från Sverige:

expeditionschefen Berndt Erneholm, delegationens ordförande, departementsrådet Manfred Ribbing, professor Israel Ruong, departementssekreteraren Ulla B. Silén, renägaren Lars Utsi, avdelningsdirektören Åke Wikman.

Såsom ordförande i samarbetsorganet har under tiden 1 januari—14 december fungerat ordföranden i den norska delegationen och under tiden därefter ordföranden i den svenska delegationen.

2. Kulturutskottet har sammanträtt i Oslo den 31 maj. Ett samman satt kultur- och rennäringsutskott har sammanträtt i Oslo den 30 maj. Rennäringsutskottet har sammanträtt i Oslo den 30 maj och i Stockholm den 6 november och den 14 december. Samarbetsorganet har sammanträtt i Stockholm den 15 december.

Följande frågor har behandlats av samarbetsorganet.

1. Nordisk redaktionskommitté

Samarbetsorganet har tillsatt en redaktionskommitté för att utarbeta en ordbok för rennäringsutövare. I kommittén ingår från Finland fil. mag. Pekka Sammallahti, från Norge överläraren Per Holm Varsi och från Sverige assistenten Bror Saiton.

Sverige är koordinerande land.

2. Korm och svalgbroms

Från svensk sida har framlagts ett av veterinären Magnus Nordkvist utarbetat förslag till bekämpningsprogram mot korm och svalgbroms. Frågan vidareutreds inom rennäringsutskottet.

3. Nordisk renskötareutbildning

Ett från svensk sida framlagt förnyat förslag om en samnordisk renskötareutbildning vidareutreds inom rennäringsutskottet.

4. Övrigt

Organet har avgivit yttrande över Nordiska rådets medlemsförslag A 375/t om enhetliga bestämmelser för terränggående motorfordon samt behandlat skilda problem rörande same- och rennäringsfrågor såsom bl. a. samnordisk samisk folkhögskola och en nordisk samespråklig tidskrift.

Stockholm den 16 december 1972

Bernt Erneholm

Berättelse

från Nordiska arbetsmarknadsutskottet

(Överlämnad av Danmarks regering)

Nordisk Arbejdsmarkedsudvalg holdt ekstraordinært møde i København den 20. december 1972.

På mødet drøftedes en redegørelse om det nordiske arbejdsformidlings samarbejde, afgivet af den på Nordisk Arbejdsmarkedsudvalgs møde i Härnösand den 31. januar—1. februar 1972 nedsatte arbejdsgruppe.

Endvidere drøftedes rammerne for det fremtidige nordiske samarbejde inden for OECD.

Nordisk Arbejdsmarkedsudvalgs næste møde vil blive holdt i Danmark i 1973, formentlig i september måned.

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

(Överlämnad av Norges regering)

Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørsmål har hatt 2 møter i 1972, et den 16. februar i København og et den 1. september i Reykjavik. Dertil har en av Kontaktorganet nedsatt kontaktmannsgruppe, bestående av en representant fra hvert av landene (med unntakelse av Island), hatt 3 møter. Kontaktmannsutvalget forbereder Kontaktorganets møter og sørger for iverksettelse av dets beslutninger.

I likhet med tidligere år har Kontaktorganet behandlet en rekke internasjonale spørsmål. Herunder er bl. a. drøftet de nordiske lands stilling til safeguardspørsmålene i forbindelse med ikke-spredningsavtalen og andre spørsmål vedrørende Det internasjonale atomenergibyrå (IAEA). Situasjonen for OECD's Atomenergibyrå (NEA) er blitt endret på grunn av utvidelsen av fellesmarkedet og ikke-europeiske lands tilslutning til NEA. Kontaktorganet har drøftet de nordiske lands stillings- tagen til de endringer som er foreslått for NEA's virksomhet. Når det gjelder NEA's prosjekt EUROCHEMIC i Mol i Belgia, som driver rensing av brukt reaktorbrensel i halvkommerciell målestokk samt forskning på rensområdet, er det planer om avvikling av virksomheten. Kontaktorganet har behandlet en rekke spørsmål som reiser seg i denne sammenheng, samt foreliggende planer om europeisk industrielt samarbeid om uranrensing. De fire nordiske land har deltatt i 14 år i Halden-prosjektet, som er et NEA-prosjekt. En ny 3-års avtale er nettopp inngått for perioden 1973—75. Halden-programmet omfatter brenselsteknologi og prosesskontroll og instrumentering. Disse områdene er av sentral betydning i alle de nordiske lands nasjonale programmer.

Videre er behandlet spørsmålet om fortsettelse av det nordiske atomenergisamarbeid dersom ett eller to av landene ble medlemmer av Euratom. Det synes ikke å være noen formell hindring for dette og samarbeidet vil derfor kunne fortsettes og eventuelt utbygges etter de former som det hittil har hatt.

Den nordiske atomkoordineringskomité (NAK) ble i 1968 nedsatt etter initiativ fra Kontaktorganet. Den består av instituttlederne ved de nordiske institutter for atomenergi, samt av et fellesnordisk medlem. Komitéen har et arbeidsutvalg sammensatt av tekniske og vitenskapelige

ledere ved institusjonene. Komitéen har hatt to møter og arbeidsutvalget fem møter i løpet av 1972.

Samarbeidet i NAK har vært videreført i de siste år etter samme retningslinjer som tidligere og under hensyntagen til den ulike struktur de nasjonale institutter og arbeidsprogrammer har. Den realitet at bare to av de nordiske land, Sverige og Finland, har praktiske utbyggingsprogrammer av kjernekraftverk igang, fører til forskjellige prioriteringer av de foreliggende mulige samarbeidsoppgaver. Ikke desto mindre har man i de senere år tatt opp en rekke samarbeidsprosjekter som alle er blitt gjennomført med gode resultater.

I den praktiske utbyggingsfase er det også å vente at kommersielle interesser og hensyn vil gjøre seg gjeldende. Komitéen har lagt vekt på å få utredet nøyere hvilke eventuelle problemer i samarbeidet dette kan medføre. Retningslinjer for behandling av patentspørsmål er trukket opp, og rettigheter til know-how etablert som resultat av fellesprosjekter er gjort til gjenstand for særlige vurderinger.

Forskning og utvikling av en trykktank i forspent betong som alternativ til de ståltanker som idag benyttes i vannreaktorer, har vært gjenstand for et omfattende nordisk samarbeid i en rekke år. Den første fase i dette samarbeid, som ledet til felles konstruksjon, bygging og utprøving av en større modelltank, ble avsluttet i 1970. En videre forsøksserie (II) ble avsluttet i 1972, og det foreligger nå forslag om en videreføring av dette arbeid i 1973 og 1974. I dette arbeidet har alle de nordiske institutter deltatt sammen med industribedrifter og kraftindustri. Resultatene har vært meget interessante og har også vakt stor internasjonal interesse.

Et annet større fellesprosjekt, Delkanal-prosjektet, ble påbegynt i 1970 og vil bli slutført i 1973. Det eksperimentelle arbeidet utføres parallelt i Danmark, Norge og Sverige, i tillegg til at man har en felles teoretisk analyserende gruppe i Danmark. Prosjektet går ut på å måle strømningsforholdene i detalj i brenselementer av ulike konstruksjoner.

De sikkerhetsteknologiske problemstillinger representerer et område som ligger godt til rette for nordisk samarbeid. Det største fellesprosjekt som er i gang nå, er utnyttelsen av Marviken-anlegget for sikkerhetstekniske forsøk. Brudd på hoveddampledningen fra trykktanken blir foretatt, og forløpet av prosessen med nedblåsing av damp til vannbassenget i inneslutningen blir studert. En rekke vellykkede eksperimenter er allerede gjennomført. Det avtalte program, som er gjennomført i samarbeid mellom de nordiske land og interessenter i Tyskland, vil bli videreført og avsluttet i 1973.

Innenfor sikkerhetsteknologien har man videre satt igang samarbeid vedrørende analyser av antatte uhellsforløp. Det tas sikte på en viss arbeidsdeling mellom instituttene for utarbeidelse av beregningsprogram-

mer som tilsammen skal kunne gi et bredt grunnlag for analyse av større uhellsforløp. Det analytiske verktøy man på den måte oppnår, vil være særlig nyttig i forbindelse med sikkerhetsvurderinger av kjerne-kraftverk.

Det nordiske samarbeid som skjer ved Nordisk arbeidsgruppe for reaktorsikkerhet (NARS) er intensivert i 1972. NARS ble opprettet ved en regjeringsavtale av 2. juli 1970 og skal gi anbefalinger vedrørende innhold m. v. i sikkerhetsredegjørelser for nukleære anlegg, samt sikkerhetskriterier for slike anlegg.

NARS har i 1972 hatt 9 møter. Den har nedsatt en rekke spesialist-grupper, hvorav 12 har vært i arbeid i 1972. På grunn av oppståtte forsinkelser i arbeidet har NARS foreslått at avtaleperioden som utløper 31. desember 1972, blir forlenget med ca. 1/2 år. Kontaktorganet har anbefalt forlengelsen overfor avtalepartene. Kontaktorganet mener at NARS-samarbeidet bør fortsettes når det pågående arbeid er gjennomført og har satt igang en nærmere utredning om formene for dette.

Behandling av radioaktivt avfall fra atomforskningsinstitutter, sykehus, industri og atomanlegg er et felt i utvikling og hvor det vil være hensiktsmessig med et nordisk samarbeid. Kontaktorganet har besluttet nedsatt et utvalg for å ta seg av et slikt samarbeid. Arbeid med utarbeidelsen av et mandat er tatt opp.

Samarbeidet mellom atomforskningsinstituttene biblioteker (NALJS) har resultert i felles prosedyrer i relasjon til IAEA's informasjonssystem. Samarbeidsavtalen mellom Den amerikanske atomenergikom-misjon (USAEC) og NALJS er i 1972 blitt forlenget ytterligere to år.

Den kontaktmannsordning som kontaktorganet i 1971 innledet med Nordel har ført til gjensidig informasjon bl. a. om sikkerhetsarbeid vedrørende atomkraftanlegg og om anvendelse av pålitelighetsteknikk.

De nordiske land presenterte seg under en felles ramme "Nuclear Scandinavia" på Nuclex-messen i Basel i oktober 1972. Dette er tredje gang på rad at de nordiske land gjennom sine institutter, enkelte industribedrifter og kraftindustri, presenterte seg i fellesskap. Den nordiske stand var i likhet med de foregående meget vellykket og vakte berettiget interesse.

Berättelse

om de nordiska språknämndernas samarbete 1972

(Överlämnad av Norges regering)

Samarbeidet mellom dei nordiske språknemndene har halde fram etter dei same retningslinjene som før. Nemndene har utveksla publikasjonar og meldingar om rådgjevingsarbeidet. I mange tilfelle har nemndene rådført seg med kvarandre før dei har svara på spørsmål, og lagt vinn på å koma fram til eit mest mogleg felles standpunkt til spørsmåla.

Utgjevinga av det felles årsskriftet "Språk i Norden" held fram. "Språk i Norden 1972" er på 129 sider og inneheld bl. a. artiklar om arbeidet til dei nordiske språknemndene, om samarbeidet mellom dei, om arbeidet med fagspråk i dei nordiske landa og om eit eventuelt samarbeid mellom fagspråksinstitusjonane og språknemndene. Dessutan har årsskriftet oversikter over litteratur av interesse for arbeidet til språknemndene og lister over nyare nordiske fagordbøker og ordlister.

Sekretærene i nemndene hadde sitt årlege møte i Helsingfors 21.—22. april.

Komitéen for utvida nordisk språksamarbeid hadde eit møte i København 29. april. Komitéen har bl. a. teke opp spørsmålet om samarbeid med det nordiske kultursekretariatet, og sende 15. mars eit brev til Kultursekretariatet om dette. Brevet er trykt i "Språk i Norden 1972".

I tilknytning til det som vart sagt på Nordisk råds 18. sesjon om at språknemndene bør få større økonomiske ressursar slik at dei kan tilsetje folk som har til hovudoppgåve å ta seg av det nordiske språksamarbeidet, har Norsk språknemnd/Norsk språkråd og Nämnden för svensk språkvård søkt styremaktene om pengar til slike stillingar.

Det 19. nordiske språknemndmøtet vart halde i Bergen 6.—8. oktober. Med på møtet var 32 representantar for dei nordiske språknemndene, 6 frå Danmark, 4 frå Finland, 1 frå Island, 8 frå Sverige og 13 frå Noreg.

Dei viktigaste sakene på møtet var:

1. Orientering om fellesnordiske språkprosjekt som er i arbeid

Desse prosjekta vart drøfta: nyordsundersøkinga, lista over familienamn, samnordisk ordbok, nordisk politisk ordbok, norsk-svensk ordbok, liste over nasjonalitetsord og namn på statar, årsskriftet.

Det vart vedteke å gje ut ei ajourført liste over nasjonalitetsord og namn på statar, men bl. a. av økonomiske grunnar vedtok møtet å leggja ned arbeidet med den samnordiske ordboka.

Under dette punktet drøfta ein også samarbeidet med det færøyske akademiet og den samiske språknemnda.

2. Samarbeidet med det nordiske kultursekretariatet

Representantar for Dansk Sprognævn hadde eit møte med seksjons-sjef Ivar Eskeland i Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid 1. juni, og dei andre nemndene hadde fått ei orientering om møtet.

Språknemndmøtet vedtok at ein skulle søkja Kultursekretariatet om økonomisk stønad til nordiske samarbeidsprosjekt.

3. Orientering om planane for ei omorganisering av dei finlandske språknemndene

4. Orientering om overgangen norsk språknemnd—norsk språkråd

5. Språknemndene og lovspråket/administrasjonsspråket

Etter ei dansk, norsk og svensk innleiing drøfta møtet dette spørsmålet. Det vart vedteke å oppmoda styremaktene om å syta for betre undervisning i morsmålet ved universitet og faghøgskolar, med sikte på å betra kommunikasjonen mellom administrasjonen og ålmenta.

Vidare vart det vedteke å førebu ein konferanse mellom språkmenn og representantar for statsmaktene for å drøfta desse spørsmåla.

Oslo, 18. januar 1973

Arnulv Sudmann

Berättelse

om Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg

(Överlämnad av Sveriges regering)

Verksamhetsberättelse

1.7.1971—30.6.1972

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHH) är en för de nordiska länderna gemensam institution för vidareutbildning av befattningshavare på den allmänna hälsovårdens område (läkare, veterinärer, tandläkare, sjuk-sköterskor, sjukhusadministratörer, civilingenjörer och hälsovårdsinspektörer).

I slutet av 1940-talet väcktes tanken på en samnordisk vidareutbildning av hälsovårdspersonal. Att sända nordiska läkare till utomnordiska Schools of Public Health för erhållande av Diploma of Public Health (D.P.H.) eller graden Master of Public Health (M.P.H.) ansågs vara en alltför dyrbar lösning. Å andra sidan ansågs behovet av utbildning i varje nordiskt land för sig ej tillräckligt stort för anordnande av utbildning på detta område. De nordiska ländernas gemensamma behov borde därför täckas genom en samnordisk hälsovårdshögskola.

En utbildning började 1953 med en årlig tvåmånaders kurs för nordiska ämbetsläkare. År 1956 tillkom en kurs i vattenhygien på en månad för sanitäringenjörer. Verksamheten fick stöd bl. a. från Nordiska rådet och Världshälsoorganisationen. Sedan den nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning år 1957 hade avgivit ett betänkande, ingicks år 1962 ett avtal mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om en hälsovårdshögskola. Island kan sända deltagare till kurserna på samma villkor som de avtalsslutande länderna. Verksamheten utökades 1963 genom tillkomsten av ytterligare en enmånads kurs i fysiologisk hygien för ingenjörer och halvmånads kurser för hälsovårdsinspektörer. Läsåret 1967/68 gavs för första gången en kurs på en månad i sjukhusadministration, utökad 1970/71 till två månader. En kurs i socialodontologi avhölls för första gången vårterminen 1971.

Högskolan som tidigare varit inrymd i provisoriska lokaler på olika platser i Göteborg, kunde under vårterminen 1970 flytta in i för dess verksamhet ändamålsenliga lokaler i för högskolan och institutionen för hygien vid Göteborgs universitet gemensam byggnad.

Högskolans styrelse består av en representant med personlig suppleant för vart och ett av de fyra avtalsslutande länderna. Under verksamhetsåret 1971/72 var sammansättningen av styrelsen följande:

Danmark

Læge Axel Mahneke
Kontorchef Jørgen H. Koch, suppleant

Finland

Överläkaren Mauri Parmala
Medicinalrådet Holger Hultin, suppleant

Norge

Medisinalråd Jon Bjørnsson, vice ordförande
Overlege Terje Due Strand, suppleant

Sverige

Professor Bo E. Ingelmark, ordförande
Överdirektören Sven-Olof Hedengren, suppleant

Sekreterare och redogörare

Utredningssekreteraren Gunnar Bävman

Styrelsen har under verksamhetsåret sammanträtt tre gånger, den 18 augusti 1971, den 11 november 1971 och den 15 februari 1972.

En av styrelsen den 18 augusti 1971 tillsatt arbetsgrupp arbetar på utveckling av högskolans framtida verksamhet såväl beträffande undervisningen som forskning.

Personal

Högskolan har under läsåret disponerat tjänster enligt följande uppställning:

Lärarpersonal

Föreståndare	1
Studierektor	1
Assistent	1

Kontorspersonal

Kontorsskrivare	2
Kontorist	1

Föreståndare: Professor, med. dr Bengt Lambert
Studierektor: Med. lic. Sixten Haraldson
Assistent: Med. lic. Ingela Övermark, fr. o. m. 1.11.1971
Kansli: Fru Rut Ljungquist
Fröken Gunilla Waselius

Dessutom har extra personal och AMS-anställda anlitats.

En universitetslektorstjänst hålles vakant så länge studierektor är kontraktsanställd.

Undervisningen meddelas i stor utsträckning av timanställda lärare, som tillhör de främsta specialisterna inom respektive ämnesområde i Norden. Även gästföreläsare från utomnordiska länder engageras. Under läsåret 1971/72 har sålunda c:a 400 timlärare deltagit i undervisningen.

Kursverksamhet

Läkarkurserna är i första hand avsedda för läkare i offentlig tjänst samt, beträffande vissa delar av utbildningen, för veterinärer och sjuksköterskor.

Ingenjörskurserna är i första hand avsedda för ingenjörer i offentlig tjänst, som arbetar på miljövårdens område.

Sjukhusadministratörskursen är avsedd för sjukhuspersonal i administrativ ställning, läkare, sjuksköterskor m. fl.

Hälsovårdsinspektörskurserna avser vidareutbildning i livsmedelshygien och fysiologisk hygien för hälsovårdstjänstemän.

Kursen i socialodontologi är avsedd för tandläkare i offentlig tjänst, framför allt för dem, som innehar eller avser att söka ledande administrativ befattning.

Stipendier utgår med 1 300 svenska kronor per kursmånad.

Undervisningen höstterminen 1971

Läkarkurs (två månader) i biostatistik, epidemiologi, vatten- och livsmedelshygien under tiden 16.8—15.10.

Ingenjörskurs (sex veckor) i vattenhygien under tiden 16.8—30.9.

Hälsovårdsinspektörskurs (två veckor) i livsmedelshygien under tiden 4—16.10.

Hälsovårdsinspektörskurs (två veckor) i fysiologisk hygien under tiden 18—30.10.

Sjukhusadministratörskurs (förra delen) under tiden 1—27.11.

Undervisningen vårterminen 1972

Läkarkurs (två månader) i fysiologisk hygien under tiden 31.1—30.3.

Ingenjörskurs (sex veckor) i fysiologisk hygien under tiden 31.1—10.3.

Läkarkurs (två månader) i socialmedicin under tiden 5.4—2.6.

Sjukhusadministratörskurs (senare delen) under tiden 12.4—10.5.

Tandläkarkurs (en månad) i socialodontologi under tiden 15.5—16.6.

Läkarkurser

Utbildningen har under läsåret omfattat sex månaders undervisning uppdelad på tre huvudområden:

- kurs I biostatistik, epidemiologi, vatten- och livsmedelshygien
- kurs II fysiologisk hygien
- kurs III socialmedicin

Antalet kursdeltagare sedan verksamhetens början 1953 har varit 724. Antal elever som genomgått sex månaders utbildning är 130. Fördelningen nationsvis av elever som genomgått läkarkurser framgår av *Bilaga 1*.

Ingenjörskurser

Utbildningen inom miljövårdsområdet, innebärande behandling av hela föroreningsproblemet — vattenförorening, luftförorening och andra emissioner — eftersträvas. Undervisningen var under verksamhetsåret liksom tidigare uppdelad på en vattenvårdskurs och en kurs omfattande övriga delar av omgivningshygien. Den senare behandlade följande avsnitt: klimathygien, lufthygien, ljus- och ljudhygien, strålningshygien samt bostadshygien och samhällsplanering.

Vid slutet av vårterminen 1972 har totalt 302 ingenjörer från de nordiska länderna genomgått kursen i vattenhygien medan kursen i omgivningshygien har haft sammanlagt 157 deltagare. (*se Bilaga 2*)

Kurs för sjukhusadministratörer

En första kurs för sjukhusadministratörer avhölls i maj 1968 med 25 deltagare. Läsåret 1970/71 ökades kursen till att omfatta två månader. Deltagarna i de fem hittills givna kurserna fördelade efter grundutbildning (medicinskt utbildade administratörer, sjuksköterskor och övriga administratörer) framgår av *Bilaga 3*.

Kurser för hälsovårdsinspektörer

Sedan år 1962 har tvåveckors kurser anordnats för hälsovårdsinspektörer. Vid de två första kurserna meddelades undervisning i olika ämnesområden. Man fann emellertid, att undervisningen var alltför koncentrerad, varför utbildningen fr. o. m. våren 1966 uppdelades på två specialkurser. Hittills har kurser i livsmedelshygien och fysiologisk hygien anordnats. Elevernas antal fördelade nationsvis framgår av *Bilaga 4*.

Kurser för tandläkare

Den första kursen i socialodontologi avhölls under vårterminen 1971. I år var kursen uppdelad på två avsnitt, varav det första på tre veckor för nordiska tandläkare och det andra (en s. k. internationell del) på två

veckor anordnad i samarbete med Internationella tandläkarfederations regionala organisation för Europa. Fördelningen nationsvis av nordiska tandläkare som genomgått kursen framgår av *Bilaga 5*.

Samundervisning

Hälsovårdshögskolans undervisningsverksamhet omfattade läsåret 1971/72 tretton kursmånader, med totalt 1897 undervisningstimmar. Kurserna för de olika yrkeskategorierna samordnades i vissa fall i tiden så, att kurserna löpte parallellt. Man sökte på detta sätt utnyttja möjligheterna till samundervisning inom vissa ämnesområden.

Den totala antalet samundervisningstimmar var 146 under *höstterminen 1971*. Vid ingenjörs- och läkarkurserna gavs 99 timmar, vid läkar- och hälsovårdsinspektörskurserna 33 timmar och vid läkar- och tandläkarkurserna 14 timmar.

Under *vårterminen 1972* hölls sammanlagt 149 samundervisningstimmar under kurserna för läkare och ingenjörer.

Totala antalet kursdeltagare och kursmånader under verksamhetsåret framgår av *Bilaga 6*.

Bokförda kostnaderna för budgetåret 1971/72 har varit 1 550 340: 45 svenska kronor, varav 36 179: 50 hänför sig till budgetåret 1970/71. De deltagande ländernas kostnad för budgetåret blir sålunda:

Danmark	36,0 elevmånader à 5 699: 78 Skr.	205 192: 10
Finland	65,0 elevmånader à 5 699: 78 Skr.	370 485: 80
Island	5,5 elevmånader à 5 699: 78 Skr.	31 348: 80
Norge	64,0 elevmånader à 5 699: 78 Skr.	364 785: 90
Sverige	101,5 elevmånader à 5 699: 78 Skr.	578 527: 85
Summa	272 elevmånader	1 550 340: 45

Göteborg den 30 november 1972

På styrelsens vägnar:

Jon Björnsson

Ordförande

Bengt Lambert

Föreståndare

G. Bävman

Redogörare

BILAGA 1

Läkarkurser

Antalet kursdeltagare sedan verksamhetens början 1953 har varit 724. Fördelningen nationsvis framgår av nedanstående tabell:

	Kurs I	Kurs II	Kurs III	Summa
Danmark	43	30	34	107
Finland	68	49	48	165
Island	5	5	3	13
Norge	63	53	49	165
Sverige	94	87	93	274
Summa	273	224	227	724

Antal personer, som genomgått läkarkurser vid högskolan är 409, av vilka 130 genomgått tre kurser, 55 två kurser och 224 en kurs.

Fördelningen av elever, som genomgått tre kurser, på yrkesgrupp och nation, framgår av nedanstående tabell:

	Läkare	Tandläkare	Sjuk- sköterskor	Summa
Danmark	4	—	6	10
Finland	17	1	6	24
Island	3	—	—	3
Norge	39	—	1	40
Sverige	50	—	3	53
Summa	113	1	16	130

*BILAGA 2***Ingenjörskurser**

Antal deltagare, fördelade nationsvis, framgår av följande tabell:

	1956—61 och 1963—71 Kurs I	1961—72 Kurs II	Summa
Danmark	39	10	49
Finland	84	49	133
Island	1	—	1
Norge	75	22	97
Sverige	103	76	179
Summa	302	157	459

Kurs I vattenhygien

Kurs II fysiologisk hygien

Antal personer, som genomgått ingenjörskurser vid högskolan är 407, av vilka 245 genomgått enbart kursen i vattenhygien och 110 enbart kursen i fysiologisk hygien. Hela utbildningen har genomgåts av 52 elever, varav 2 från Danmark, 14 från Finland, 4 från Norge och 32 från Sverige.

*BILAGA 3***Sjukhusadministratörskurser**

Deltagarna i de fem hittills givna kurserna fördelade efter grundutbildning: medicinskt utbildade administratörer, sjuksköterskor och övriga administratörer, framgår av nedanstående tabell:

Läsåren 1968/69—1969/70 (enmånads kurs)

	Läkare	Sjuk- sköterskor	Sjukhusadmi- nistratörer	Summa
Danmark	5	3	11	19
Finland	8	3	7	18
Island	1	—	1	2
Norge	10	2	6	18
Sverige	6	3	9	18
Summa	30	11	34	75

Läsåren 1970/71—1971/72 (tvåmånaders kurs)

	Läkare	Sjuk- sköterskor	Sjukhusadmi- nistratörer	Summa
Danmark	2	2	5	9
Finland	4	5	4	13
Island	1	—	—	1
Norge	5	—	6	11
Sverige	7	1	6	14
Summa	19	8	21	48

BILAGA 4**Hälsovårdsinspektörskurser**

Antal kursdeltagare, fördelade nationsvis, framgår av följande tabell:

	1962— vt 1971	livsm.hygien ht 1971	fys.hygien vt 1972	Summa
Danmark	30	2	2	34
Finland	52	5	5	62
Island	—	2	2	4
Norge	69	5	5	79
Sverige	131	6	6	143
Summa	283	20	20	322

BILAGA 5**Tandläkarkurser**

Antal kursdeltagare, fördelade nationsvis, framgår av följande tabell:

	1971	1972	Summa
Danmark	6	6	12
Finland	6	8	14
Norge	6	5	11
Sverige	7	8	15
Summa	26	27	53

BILAGA 6

Antal kursdeltagare (a) och kursmånader (b) under tiden 1.7 1971—30.6 1972

Kurser	Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige		Summa	
	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b
Läkare I	3	6,0	5	10,0	—	—	5	10,0	8	16,0	21	42,0
Läkare II	3	6,0	3	6,0	—	—	5	10,0	7	14,0	18	36,0
Läkare III	4	8,0	5	10,0	—	—	5	10,0	7	14,0	21	42,0
Ingenjörer I	1	1,5	3	4,5	1	1,5	5	7,5	10	15,0	20	30,0
Ingenjörer II	1	1,5	7	10,5	—	—	3	4,5	9	13,5	20	30,0
Hv.insp. livsmedel	2	1,0	5	2,5	2	1,0	5	2,5	6	3,0	20	10,0
Hv.insp. fys.hygien	2	1,0	5	2,5	2	1,0	5	2,5	6	3,0	20	10,0
Sjukhusadm. I	3	3,0	6	6,0	1	1,0	6	6,0	8	8,0	24	24,0
Sjukhusadm. II	2	2,0	5	5,0	1	1,0	6	6,0	7	7,0	21	21,0
Tandläkare	6	6,0	8	8,0	—	—	5	5,0	8	8,0	27	27,0
Summa	27	36,0	52	65,0	7	5,5	50	64,0	76	101,5	212	272

BILAGA 7

Anslagsredovisning 1971/72

V G 14 Nordiska hälsovårdshögskolan

Anslagspost	Anvisat	Redovisat belopp enl. räkenskaperna (netto)
1 Lönekostnader	763 000	1762 270: 11
2 Sjukvård, f-vis	1 000	—
3 Reseersättningar	122 000	1111 872: 73
4 Lokalkostnader, f-vis	84 000	154 540: 29
5 Expenser	210 000	1179 589: 32
därav representation	(3 000)	(2 312: 54)
6 Stipendier till elever, f-vis	380 000	338 000: —
7 Retroaktivt tillägg		4 068: —
Summa kr.	1 560 000	1 550 340: 45
¹ Härav nettoutgift som hänför sig till budgetåret 1970/71		
1 Avlöningar		24 475: —
Lönekostnadspålägg		5 896: —
3 Reseersättningar		2 307: 53
5 Expenser		3 500: 97

Ovanstående redovisning överensstämmer med av mig granskade räkenskaper.

Stockholm i oktober 1972

Erik Johansson

*BILAGA 8**Revisionsberättelse*

Undertecknad som av Kungl. Maj:t förordnats att vara revisor för den nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg får efter verkställd revision för tiden 1 juli 1971—30 juni 1972 avgiva följande berättelse.

Bokföringen har under verksamhetsåret i likhet med vad fallet varit under senare år handhåfts av socialstyrelsen i Stockholm. Räkenskaperna för högskolan har härvid i viss utsträckning integrerats med räkenskaperna för rent svenska institutioner som sorterar under socialstyrelsen. Denna anordning är väl inte helt invändningsfri, eftersom högskolan som en institution gemensam för de nordiska länderna principiellt torde bära ha självständig ekonomisk förvaltning även beträffande redovisningen. Ett visst dubbelarbete har också organisationen medfört i det att högskolans redogörare i Göteborg inte ansett sig kunna undvara kopior av samtliga utgiftsverifikationer. Samtidigt har originalverifikationerna förvarats avskilt från socialstyrelsens räkenskaper i övrigt i Stockholm. Från och med 1972-07-01 har socialstyrelsen övergått till automatisk databehandling av allt bokföringsmaterial. Räkenskaperna för högskolan kommer härigenom formellt att än hårdare integreras med socialstyrelsens räkenskapssystem. Verifikationsmaterialet för högskolan kommer sålunda i fortsättningen inte att hållas avskilt från övrigt bokföringsmaterial tillhörigt socialstyrelsen. Å andra sidan kommer dataredovisningen att medföra större överskådlighet. Det förtjänar också påpekas att organisationen med socialstyrelsen som räkenskapsförare är mycket förmånlig för högskolan i ekonomiskt hänseende i det att socialstyrelsen hittills inte debiterat någon ersättning för sitt arbete. Att åstadkomma en lika god produkt i räkenskapshänseende som socialstyrelsen producerar i högskolans egen regi måste antas bli relativt kostnadskrävande även om påtalat dubbelarbete härigenom skulle elimineras. Då fördelarna med nuvarande organisation får anses överväga nackdelarna, synes ändring inte bära övervägas. Vid fullgörande av mitt uppdrag har jag i övrigt tagit del av högskolans redovisningshandlingar och styrelsens protokoll samt i viss utsträckning verkställt siffergranskning. Anledning till anmärkning mot redovisningshandlingarna eller högskolans förvaltning i övrigt föreligger inte.

Stockholm i oktober 1972

Erik Johansson

BILAGA 9

**Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om forskning vid Nordiska
hälsovårdshögskolan**

(Se Sak E 8, s. 1396)

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål

(Överlämnad av Islands regering)

Kontaktudvalget holdt möde i Reykjavík den 3. juli 1972. Forud for mødet har der været afholdt formandsmøde i Stockholm den 24. januar 1972 og et andet den 23. oktober i Helsingfors.

Danmarks, Norges og Islands landbrugsministre deltog i mødet i Reykjavík.

Af de spørgsmål, som har været taget op til behandling, kan særlig nævnes:

1. Produktions- og eksportforholdene

För mödet fremlagde hvert land en skriftlig redegørelse for produktions- og eksportforholdene.

På grundlag af disse redegørelser har man diskuteret udsigterne for samhandelen med landbrugsvarer inden for de nordiske lande, samt handelen med tredje land.

2. Vigtige landbrugspolitiske ændringer

På mödet gav delegationerne oplysninger om vigtige landbrugspolitiske forandringer i de enkelte lande.

3. Luftforureningens skadevirkning på jord og skov

Der blev givet oplysninger om luftforureningens skadevirkninger på jord, vand og skov og sagen drøftet videre.

4. EEC, EFTA, GATT og OECD

Udviklingen inden for EEC og udsigterne til en nærmere tilknytning af de nordiske lande til EEC blev indgående behandlet.

Ligeledes blev det givet oplysninger om sager vedrørende EFTA, OECD og GATT.

5. Samarbejde på landbrugsforskningens område

Denne sag har stadig været på kontaktorganets dagsorden. I denne forbindelse påtog den svenske delegation sig at undersøge mulighederne for at oprette et fælles dokumentationsystem for landbrugsliteratur m. m.

6. De nordiske landbrugsorganisationers virksomhed

Kontaktorganet blev orienteret om landbrugsorganisationernes virksomhed inden for NBC, CEA og IFAP.

Kontaktudvalgets næste möde skal holdes i København den 21. marts 1973.

Reykjavík, den 20. december 1972

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål

(Överlämnad av Finlands regering)

1. Representanterna för de nordiska länderna till kontaktorganets möten under 1972 framgår av *Tillägg*.

2. *Kontaktorganet har under 1972 hållit två möten, på Vagar, Färöarna 20—21.4.1972 och i Reykjavík 17.10.1972. Som ordförande fungerade överinspektör Gösta Bergman, Finland.*

3. Vid kontaktorganets sammanträden har följande ärenden behandlats:

3.1. *Rapportering rörande fisket i de nordiska länderna.* Rapporter har lämnats vid mötena rörande fiskets avkastning, omsättning av fisk och fiskprodukter, fiskimport och -export samt utvecklingstendenser inom fiskerinäringen i de nordiska länderna.

3.2. *EEC.* De olika länderna har framlagt synpunkter på önskemål och förberedelser för inträde i resp. avtal med den gemensamma marknaden. Särskilt har frågor om marknadsordningen och prisnivån för fisk och fiskprodukter varit föremål för diskussion.

3.3. *Frågor i anslutning till FAO, NEAFC och ISNAF.* Rapportering har skett om organisationernas arbete. I fråga om såväl utnyttjandet som skyddet av fiskbestånden i Nordsjön och Nordatlanten har situationen för olika fiskbestånd dryftats ingående och likaså effekten av genomförda och planerade regleringsåtgärder.

3.4. *Fisket i Östersjön.* Denna fråga har diskuterats av representanterna för berörda stater bl. a. med anledning av Östersjökonferensen i Stockholm 28—30.6.1972 och det därvid framlagda förslaget till en konvention om fisket i Östersjön. Enighet har rått om att åtgärder bör vidtas för att skydda fiskbestånden i Östersjön mot överfiskning.

3.5. *Utvidgning av fiskerigränserna.* Frågan har gett upphov till en grundlig behandling vid kontaktorganets båda möten. Från isländsk sida har redogörelser lämnats över motiven för en utvidgning av Islands fiskerigräns till 50 sjömil från och med den 1.9.1972. Från dansk, finländsk och svensk sida har redogjorts för de preliminära ställningstagandena till spörsmålet rörande fiskerigränserna i Östersjön, och i anslutning härtill har jämväl de rättsliga förutsättningarna för en eventuell utvidgning av resp. gränser belysts.

3.6 *Fiskerilagstiftningen i Skagerack och Kattegatt.* Frågan har efter förhandlingar mellan de berörda fiskerierorganisationerna avancerat så långt, att enighet inom kort torde kunna uppnås.

3.7. *Nordiska fiskerikonferensen.* Den 13:e nordiska fiskerikonferensen hölls den 2—4.8.1972 i Tórshavn. Vid kontaktorganets möte på Vagar i april drogs riktlinjerna för konferensen upp och programmet fastställdes preliminärt.

3.8 *Nordiskt samarbete i fråga om export av fisk.* I enlighet med beslut vid nordiska fiskerikonferensen i Tórshavn har frågan om ett utvidgat nordiskt samarbete vid export av fisk diskuterats. Frågan är under fortsatt behandling inom kontaktorganet.

4. *Kontaktorganets presidium.* Kontaktorganet har vid årets utgång verkat i 10 år och ordförandeskapet har under tvåårsperioder handhåfts av Danmark, Sverige, Norge, Island och Finland. Vid årsskiftet 1972/73 övertog Danmark på nytt nämnda uppdrag.

Helsingfors den 7 februari 1973

Gösta Bergman

*TILLÄGG***Vid Nordiska kontaktorganets för fiskerispörsmål möten under år 1972 har följande ordinarie representanter och sakkunniga deltagit***Danmark*

Kontorchef Jørgen Hertoft, Fiskeriministeriet
Kontorchef Knud Løkkegaard, Fiskeriministeriet
Fiskeskipper Søren Knudsen, Dansk Fiskeriforening
Fiskeskipper Henry Sørensen, Danmarks Havfiskeriforening
Fiskeskipper Frederik Lodberg, Danmarks Havfiskeriforening
Landsstyremand Eli Nolsøe, Færøernes Landsstyre
Kontorchef Johan Djurhuus, Færøernes Landsstyre
Kontorchef Jens P. Ellendersen, Færøernes Landsstyre
Fuldmægtig Gunnar Gunnarsson, Færøernes Landsstyre
Fuldmægtig Esbern Zachariassen, Færøernes Landsstyre
Fiskeribiolog Jákup Sv. Joensen, Færøernes Landsstyre
Formand Ole Jacobsen, Færøernes Fiskeriforening
Formand Svend Thuresen, Færøernes Rederiforening

Finland

Överinspektör Gösta Bergman, jord- och skogsbruksministeriet
Inspektör Pekka Niskanen, jord- och skogsbruksministeriet
Fiskerikonsulent Magnus Westling, Ålands landskapsstyrelse

Island

Departementschef Jón L. Arnalds, Fiskeriministeriet
Kontorchef Tórdur Ásgeirsson, Fiskeriministeriet
Fiskeridirektör Már Elísson, Fiskifélag Íslands
Kontorchef Jónas Blöndal, Fiskifélag Íslands
Direktör Sigurdur H. Egilsson, L. Í. Ú.
Avdelningschef Stefan Gunnlaugsson, Handelsministeriet

Norge

Underdirektör Carl Bjørge, Fiskeridepartementet
Byråchef Kjell Raasok, Fiskeridepartementet
Konsulent Edvard Stang, Fiskeridirektoratet
Dierktör Olav Lund, Fiskeridirektoratet
Kontorschef Aslak Aasbø, Fiskeridirektoratet
Generalsekretare Arnulv Midtgaard, Norges Fiskarlag
Fiskare Ole M. Nakken, Norges Fiskarlag

Sverige

Statssekreterare Ivan Eckersten, Jordbruksdepartementet
Kansliråd Claes Senning, Jordbruksdepartementet
Departementssekreterare Sven Holmstedt, Jordbruksdepartementet
Överdirektör Jöran Hult, Fiskeristyrelsen
Direktör Evert Lilja, Svensk andelsfisk
Ombudsman Thure Mattsson, Skånes fiskareförbund

Berättelse

från Nordiska hushållshögskolan

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Styrelsens berättelse för verksamhetsåret 1 juli 1971—30 juni 1972

I. Styrelsens sammensætning og drift

Danmark:

Seminarierektor Gustav Nedergaard og
professor Fritz Schønheyder

Finland:

Professor Paavo Roine og
professor Unto Vartiovaara

Island:

Forstanderinde Vigdis Jonsdottir

Norge:

Byråsjef Hans Sørbø og
institutsjef Bergliot Q. Werenskiold

Sverige:

Laboratoriechef Marit Neymark og
byrådirektör Ebba Virgin.

Efter de nordiske undervisningsministres beslutning er formandskabet for styrelsen pr. 1. juli 1971 overgået til Danmark. Den danske undervisningsminister har i overensstemmelse hermed udpeget kontorchef Kjeld Gleerup, undervisningsministeriet i København, til hvervet som formand for styrelsen for perioden 1. juli 1971 til 30. juni 1974. Styrelsen har for samme periode antaget sekretær Sten Grambye, undervisningsministeriet i København, som sekretær for styrelsen.

Styrelsen har i beretningsåret afholdt 3 møder, nemlig:

30. september og 1. oktober 1971 i København,
15. og 16. december 1971 i København og
9. og 10. marts 1972 i Stockholm.

I overensstemmelse med styrelsens beslutning har forstanderne for NHHs igangværende og planlagte linier og kurser samt en repræsentant for NHHs studenterforening i henholdsvis Göteborg (Textilia) og Oslo (Nutritia) deltaget i styrelsens møder.

I forbindelse med styrelsesmødet i København den 30. september og 1. oktober 1971 var den danske undervisningsminister vært ved en middag for styrelsens afgående formand överdirektör Birger Öhman. Styrelsen finder anledning til i nærværende årsberetning at takke överdirektör Öhman for hans energiske arbejde og aldrig svigtende interesse for NHH gennem hans 6-årige formandsperiode.

Danmark, Finland, Norge og Sverige har hver bidraget med 24 000 sv. kr. til styrelsens drift i beretningsåret. Udgifterne til driften af de enkelte kurser og linier er — bortset fra dietetikerkursus, jf. nedenfor punkt II. C — i overensstemmelse med NHHs statutter afholdt af det land, hvor den pågældende uddannelse er placeret.

II. Den i beretningsåret gennemførte undervisningsaktivitet

A. *Textillinien* ved Chalmers tekniska högskola i Göteborg (CTH).

Studiet ved linien, der er normeret till 2 1/2 år, omfatter undervisning i matematik, fysik, kemi, mekanik, nationaløkonomi samt visse andre fag med relation til tekstiler og konfektion. Der afsluttes med et eksamensarbejde. Den studerende skal under studiet have haft mindst 2 måneders industripraktik.

Linien ledes af professor i textilmekanik ved CTH Tryggve Eeg-Olofsson. Herudover er 2 heltidsassistenter, 1 deltidsspeciallærer i kemi og et antal øvelsesassistenter beskæftiget ved linien. En del af undervisningen varetages i øvrigt i forbindelse med CTHs ordinære undervisning af lærerkræfter under CTH.

Der optages normalt højst 5 studerende hvert år, idet man dog i undervisningsår, hvor ansøgningerne har oversteget 5, efter aftale med CTH har forhøjet optagelsesgrænsen til 8 studerende. Linien har siden oprettelsen i efteråret 1963 optaget i alt 42 studerende, nemlig 7 norske, 6 finske og 29 svenske studerende. 10 af disse studerende er optaget i 1970/71 og 1971/72 og kan derfor endnu ikke have gennemført studierne. 15 studerende har gennemført studierne, og heraf har 11 modtaget diplom som NHH-kandidat. 16 fortsætter studierne og af de resterende 11 er 1 overgået til seminarieuddannelse, 2 til uddannelse ved en anden linie under CTH, medens 8 har måttet afbryde studierne.

I forbindelse med optagelsen af nye studerende har man i de senere år kunnet konstatere, at antallet af studerende, der i forvejen har lærereksamen, synes at tendere mod en stigning. I beretningsåret har således 2 af de i alt 4 optagne lærereksamen.

B. *Ernæringslinien* ved universitetet i Oslo.

Studiet ved linien, der er normeret till 2 1/2 år, omfatter undervisning i hovedfagene kemi, biokemi, fysiologi og ernæringslære. Endvidere undervises bl. a. i anatomi, statistik og mikrobiologi.

Linien ledes af professor Ragnar Nicolaysen. Herudover er 3 docenter, 3 lektorer, 4 amanuenser og 2 videnskabelige assistenter beskæftiget ved linien. Ud over det til dækning af liniens udgifter særskilt bevilgede beløb afholder Johan Throne Holsts institut for ernæringsforskning, hvortil ernæringslinien er knyttet, visse driftsudgifter for linien, ligesom personalet ved instituttet medvirker ved undervisningen på linien.

Antallet af pladser ved laboratorierne er begrænset således, at der kan optages indtil 16 studenter hvert år. Der kan således studere indtil 48 studenter på 3 forskellige trin. I tilfælde af ledig plads kan kvalificerede ansøgere optages i studiets 2., 3. eller 4. termin. Siden oprettelsen i 1966 har linien optaget i alt 104 studerende, nemlig 3 danske, 1 finsk, 1 islandsk, 84 norske og 15 svenske. 52 studenter har fuldført studierne, heraf har 12 modtaget diplom som NHH-kandidat. 21 studenter følger fortsat undervisningen. Af samtlige optagne studenter har 29 afbrudt studierne, medens 2 har fuldført studierne i ernæring i Stockholm.

Man har måttet konstatere, at tilgangen af læreruddannede svigter. Af de i beretningsåret optagne 16 studerende var således ingen læreruddannede.

I skrivelse af 23. maj 1972 har kirke- og undervisningsdepartementet meddelt, at departementet med hjemmel i § 2 i reglement om matematisk-naturvidenskabelig embedseksamen fastsætter, at der ved universitetet i Oslo kan aflægges cand. real.-eksamen med ernæringsfysiologi som hovedfag. Ernæringslinien indgår i øvrigt også i cand. mag.-graden (lavere grad) med 1 grundfag og 1 mellemfag eller 45 vægttal.

Ernæringsinstituttet/ernæringslinien har i indeværende undervisningsår 1 hovedfagsstudent i ernæringsfysiologi, 3 hovedfagsstudenter i biokemi og 2 hovedfagsstudenter i zoofysiologi.

C. Dietetikerkursus ved Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg.

Kurset, der løber over 5 måneder, omfatter undervisning i sygdomslære med patologi, diætetik og praktisk virksomhed og er tænkt som en direkte fortsættelse af uddannelsen på NHHs ernæringslinie for de dimittender, som vil specialisere sig i diætspørgsmål på højt niveau. Der fordres derfor normalt eksamen som NHH-kandidat og mindst 2 måneders praktik i sygehuskøkken.

Kurset er under ledelse af professor i klinisk næringslære ved universitetet i Göteborg Björn Isaksson gennemført i 1969 og 1971 med henholdsvis 6 og 12 studerende fra Finland (5), Norge (6) og Sverige (7). Af disse 18 var 11 forudgående uddannet ved ernæringslinien, medens de resterende 7 havde tilsvarende forkundskaber gennem uddannelse fra andre akademiske institutioner. På kurset, der starter i

efteråret 1972, er optaget 9 studerende (3 finske, 4 norske og 2 svenske), hvoraf 6 er udgået fra NHHs ernæringslinje.

Midlerne til kurssets drift er ydet af Nordisk Kulturfond, men da yderligere støtte herfra ikke har kunnet forventes, har styrelsen ansøgt det svenske undervisningsministerium om bevilling til en permanent kursusvirksomhed. En sådan bevilling har imidlertid ikke kunnet tilvejebringes til drift af kurset i efteråret 1972, og dette vil herefter blive gennemført for midler, der af rammebevillingen under den nordiske kulturaftale efter anmodning velvilligt er stillet til rådighed af det nordiske ministerråd.

Styrelsen har fornyet sin ansøgning til det svenske undervisningsministerium om bevilling til formålet fra og med budgetåret 1973—1974.

III. *Planlagt undervisningsaktivitet*

A. *Konsumentøkonomisk linie ved Handelshøjskolen i København.*

Studiet ved linien, der er normeret til 3 år, omfatter undervisning i erhvervs- og nationaløkonomi, samfundsbeskrivelse, civil- og handelsret, konsument- og husholdningsøkonomi samt sociologi, socialpolitik, matematik, bogføring og statistik. Efter de vedtagne læseplaner læses 2/3 af fagene sammen med handelshøjskolens HA-studerende.

Linien ledes af rektor for Handelshøjskolen i København, professor Jan Kobbarnagel. Der er ikke fastsat begrænsninger i antallet af optagne elever. Da der hverken ved liniens oprettelse i efteråret 1970 eller i 1971 meldte sig det for gennemførelsen forudsatte antal ansøgere, som opfyldte betingelserne for efter bestået eksamen på linien at modtage diplom som NHH-kandidat, måtte undervisningen aflyses.

Man har gjort et forsøg på at få linien i gang i efteråret 1972, men da der heller ikke i år har meldt sig tilstrækkeligt mange kvalificerede ansøgere, har handelshøjskolen i skrivelse af 21. juni 1972 meddelt styrelsen for NNH, at man betragter sig som løst fra løftet om at påbegynde uddannelsen i konsumentøkonomi for husholdningslærerinder, og at man ikke vil gøre flere forsøg på at få uddannelsen etableret.

Styrelsen vil i løbet af det kommende beretningsår undersøge alternative muligheder for etablering af uddannelse i konsumentøkonomi, idet man er af den opfattelse, at der er et udækket behov for undervisning på dette fagområde.

B. *Arbejds- og tekniklinje ved Chalmers tekniska högskola i Göteborg.*

Den 15. april 1971 har styrelsen til den svenske regering fremsendt andragende om oprettelse af en arbejds- og tekniklinje fra og med budgetåret 1972—73. I forslaget til studieplaner er studiet, der afsluttes med et eksamensarbejde, normeret til 2 1/2 år + 2 måneders praktik. Studiet omfatter foruden den for teknologer grundlæggende undervisning i matematik, fysik, mekanik, statistik og nationaløkonomi sådanne

tekniske fag, som er af betydning for denne linie. De væsentligste områder er redskabs- og maskinlære samt arbejdsfag og den moderne arbejdsforsknings metodik. Fagene samlæses i vidt omfang med NHHs tekstil-linie og med andre studieretninger ved CTH. I forslaget er linien dimensioneret til optagelse af højst 12 studerende hvert år.

Den for oprettelsen af linien nødvendige bevilling er ikke optaget på den svenske stats budgetforslag for budgetåret 1972—73, hvor man har henvist til, at forslaget bør prøves inden for rammerne af den nordiske kulturaftale.

C. Kurser i familiekundskab og kommunikationslære ved Helsingfors universitet samt i konsumentøkonomi ved Svenska handelshögskolan i Helsingfors.

Gennem de seneste år har styrelsen haft planer om oprettelse af kursusvirksomhed i Finland. Da den finske regering har budgetteret med den for oprettelsen nødvendige bevilling, og da studieplaner stort set er udfærdiget, foranledigede styrelsen i foråret 1972, at der i de relevante faglige tidsskrifter i de nordiske lande blev optaget annoncer for og artikler om kurserne.

Kurserne, der var planlagt igangsat ca. 10. september 1972, er normeret til et halvt år for hvert kursus, idet det forudsættes, at de studerende deltager i to af kurserne, kombineret efter frit valg. Adgangen er betinget af husholdningslærer-/skolekøkkenlærereksamen *eller* studentereksamen og gennemførelse af uddannelsen på en af NHHs linier samt for konsumentøkonomis verkommende forkundskaber i driftsøkonomi og bogføring.

Til kurserne meldte sig 11 ansøgere. Fra Danmark (1), Norge (3) og Sverige (7) samt et ikke oplyst antal fra Finland. De 11 ansøgere opfyldte de fastsatte adgangsbetingelser, idet dog kun 1 ansøger havde gennemført uddannelsen på en af NHHs linier (ernæringslinien). Ansøgerne fordelte sig endvidere jævnt på de enkelte kurser, således at en af styrelsen opstillet forudsætning om mindst 5 deltagere i hvert kursus var opfyldt.

Efter at det finske undervisningsministerium havde konsulteret de planlagte kursers tiltænkte ledere og anden sagkundskab på området, konstaterede ministeriet i en skrivelse af 5. maj 1972, at der bl. a. under hensyn til de til kurserne anmeldtes antal og niveau ikke fandtes tilstrækkelige grunde eller praktiske muligheder for at påbegynde de tre kurser i efteråret 1972. Man henviste endvidere til uklarheden omkring NHHs status inden for rammerne af den nordiske kulturaftale.

De 11 ansøgere, som er styrelsen bekendt, har fået meddelelse om, at styrelsen ikke på nuværende tidspunkt ser sig i stand til at udtale sig om mulighederne for, at kurserne gennemføres i undervisningsåret 1973—1974.

IV. Styrelsens virksomhed i øvrigt

I forbindelse med sin tiltrædelse har styrelsens formand besøgt de igangværende linier og dietetikerkursus samt haft orienterende drøftelser med enkelte styrelsesmedlemmer, universitetskansleren i Stockholm, embedsmænd fra de finske, norske og svenske undervisningsministerier og direktøren for sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde. Flere styrelsesmedlemmer har endvidere i forbindelse med konkrete sager afholdt møder, dels indbyrdes, dels med embedsmænd i de respektive ministerier.

Styrelsesmedlemmer og forstandere har i beretningsåret foranlediget annoncering for NHHs undervisningstilbud og har i øvrigt — i samarbejde med studerende og andre med tilknytning til NHH — i udstrakt grad søgt at sprede kendskab om institutionen og dimittendernes kvalifikationer. I forbindelse hermed har styrelsen bevilget et beløb på 10 000 sv. kr. til afholdelse af en af studenterforeningen "Textilia" foreslået PR-dag i Göteborg. Af flere grunde har man dog måttet udsætte PR-dagen indtil videre.

Professor Ragnar Nicolaysen har i oktober 1971 i forbindelse med konferencer i WHO i Geneve og FAO i Rom for styrelsen foretaget undersøgelser med hensyn til anvendelsen af NHH-kandidater fra ernæringslinien og dietetikere i disse organisationer.

Formanden deltog i oktober 1971 i en konference, afholdt i Helsingør af Nordisk Samarbejdskomité for Husholdningsundervisning og bidrog her med et indlæg om nordisk samarbejde inden for undervisning og forskning og NHHs stilling heri.

Licentiat Marianne Thorén deltog i marts 1972 for styrelsen i Föreningen konsumentrådgivares årsmøde i Stockholm.

Styrelsen har i mindre grupper og på de i beretningsåret afholdte styrelsesmøder taget initiativ til en *generaldebat* om NHHs fremtidige status og virksomhed bl. a. i lyset af den nordiske kulturaftale. Disse generelle overvejelser, der også omfatter spørgsmålet om NHH-kandidaternes uddannelsesniveau og anvendelighed, forventes *tilendebragt i løbet af 1972*, hvorefter styrelsen til sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde vil fremsende en redegørelse herfor.

København, den 8. august 1972

Kjeld Gleerup
Formand

Berättelse**från Nordens Hus i Reykjavik 1972**

(Berättelse ej överlämnad i tid till sessionen.)

Berättelse

från Nordiska utlänningsutskottet

(Överlämnad av Danmarks regering)

Udvalget har i 1972 holdt 2 møder, nemlig i København den 29. februar—1. marts 1972 og i Reykjavik den 29.—30. august 1972.

På mødet i København drøftedes spørgsmålet om anerkendelse af identitetskort som gyldig rejselegitimation for statsborgere i lande, der er tilsluttet De europæiske Fællesskaber, og som udsteder identitetskort til egne statsborgere. Identitetskort udstedt til tyske og franske statsborgere har allerede i flere år været godkendt som gyldig rejselegitimation for indrejse i det nordiske paskontrolområde, medens identitetskort udstedt af myndighederne i Holland, Belgien, Luxembourg og Italien ikke hidtil har været godkendt. England og Irland udsteder ikke identitetskort. Der opnåedes enighed om, at identitetskort udstedt af myndighederne i Belgien, Holland, Luxembourg og Italien til egne statsborgere vil kunne godkendes som gyldig rejselegitimation ved indrejse i det nordiske paskontrolområde.

På mødet opnåedes endvidere enighed om at anbefale, at visumtvangen ophæves for statsborgere i Andorra og Zambia.

På udvalgets møde i Reykjavik drøftedes spørgsmålet om indgåelse af viseringsfrihedsaftaler med Thailand og Bangla Desh.

På begge udvalgets møder er drøftet forudsætningerne for eventuel indgåelse af viseringsfrihedsaftaler med Polen, Tjekkoslaviet og Ungarn samt en række spørgsmål af mere teknisk karakter, bl. a. spørgsmålet om anerkendelse af libyske pas med udelukkende arabisk tekst og spørgsmålet om at tillade private fly at starte fra ikke godkendt grænseovergangssted for at flyve til godkendt grænseovergangssted i Norden.

Endvidere har medlemmerne holdt hinanden orienteret om aktuelle spørgsmål indenfor udlændingspolitikken i de enkelte lande.

Udvalgets næste møde holdes i Oslo i maj 1973.

Berättelse

om Nordiska kulturfonden 1971

1. Styrets sammensetning

Styret for Nordisk kulturfond har i 1971 hatt følgende medlemmer (og suppleanter), oppnevnt av henholdsvis Nordisk Råd og regjeringene for to-årsperioden 1971—1972:

Danmark

Folketingsmedlen Niels Matthiasen
(Folketingsmedlem Grethe Philip)¹
Ekspeditionssekretær J. Harder Rasmussen
(Kontorchef K. Glerup)

Finland

Generaldirektören V. J. Sukselainen
(Redaktör Georg Backlund)
Regeringsrådet Ragnar Meinander
(Kultursekreteraren Matti Gustafson)¹

Island

Alltingsrepresentant Ólafur Björnsson
(Alltingsrepresentant Birgir Finnson)
Dipartementechef Birgir Thorlacius
(Avdelningschef Arni Gunnarson)

Norge

Odelstingspresident Håkon Johnsen
(Stortingsrepresentant Berte Rognerud)
Departementsråd Olav Hove
(Byråsjef Hans Sørbo)

Sverige

Riksdagsledamoten Ingrid Segerstedt Wiberg
(Riksdagsledamoten Dagmar Ranmark)
Repartementsrådet Roland Pålsson
(Departementssekreteraren Carl-Johan Kleberg)¹

Niels Matthiasen er ved sin utnevnelse til kulturminister trådt ut av styret. I hans sted er oppnevnt folketingsmedlem Poul Hartling.

Under hensyn til den forestående reorganisering av det nordiske kultursamarbeidet på grunnlag av den nordiske kulturtraktat, fant styret at det ville være upraktisk å foreta et skifte av formannskap og sekre-

¹ Har deltatt i styremøter.

tariat for året 1971. Det tidligere formannskaps funksjonstid ble derfor forlenget med 1 år, dvs. at Håkon Johnsen og Olav Hove har fungert som formann og nestformann i 1971.

2. Sekretariatet

Sekretariatet har i 1971 vært plassert i Norge. Som sekretærer har fungert Kåre Engan, Steffen Johanssen og Olav Nyhamar.

3. Arbeidsordning

Arbeidet i fondet har i 1971 fulgt de samme retningslinjer som tidligere, slik disse er fastlagt i statuttene og forretningsordenen. Som forretningsordenen forutsetter har styret avholdt tre møter i 1971, nemlig i Oslo 23. og 24. februar, i Trondheim 30. juni og 1. juli, og i Oslo 8. og 9. desember.

Melding om disponible midler av Nordisk kulturfond og betingelser for støtte fra fondet ble som vanlig kunngjort i de nordiske lands presse i mai, med søknadsfrist 15. august. Innen styremøtet i desember var det innkommet omkring 260 søknader. Av disse ble 36 avvist på formelt grunnlag. De øvrige søknader ble på vanlig måte forelagt de respektive seksjoner av NKK til uttalelse, med unntak av noen få som på grunn av tidsnød ble avgjort av styret ved skriftlig behandling, eller — hvis de var innkommet umiddelbart før et styremøte — ble avgjort direkte av fondsstyret på møtet.

Årsberetning og regnskap for 1970 ble vedtatt på februar møtet og ble umiddelbart etter oversendt Nordisk råd sammen med revisjonsberetningen.

Styret har fortsatt sine bestrebelse for å finne fram til en praktisk ordning for en evaluering av fondets virksomhet. Etter oppdrag utarbeidet medlemmene Olav Hove og J. Harder Rasmussen et notat som trekker opp retningslinjene for en slik evaluering. Styret sluttet seg til forslaget og har bevilget nødvendige midler for å få realisert en evaluering etter disse retningslinjer. Det ble vedtatt å innlede forhandlinger med Institutt for anvendt sosialvitenskapelig forskning, Oslo. Instituttet viste seg interessert i å påta seg oppdraget, og enighet er oppnådd om betingelsene. Arbeidet er ved utgangen av 1971 ennå i den innledende fase.

Styret har tidligere pekt på det uheldige i den sekretariatsordning man hittill har hatt, nemlig at fondets sekretariat er knyttet til formannskapet og følgelig går på omgang mellom medlemslandene i 2-års perioder. Med den omfang fondets administrasjon etter hvert har fått, vil de hyppige flyttinger medføre betydelige praktiske vanskeligheter. Styret besluttet derfor at formannen skulle ta kontakt med Organisasjonskomiteen

téen for nordisk kulturelt samarbeid (komité oppnevnt av kultur- o. undervisningsministrene for å forberede iverksettelse av den nordiske kulturavtalen) for å undersøke mulighetene for sekretariatsfelleskap med det planlagte Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid.

Etter forhandlinger med Organisasjonskomitéen ble det oppnådd enighet om en forsøksordning der Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid skal overta sekretariatsfunksjonene for Nordisk kulturfond når fondets årsmelding for 1971 er vedtatt og regnskapet avsluttet, mot en godtgjørelse på dkr 70 000,— for den resterende del av året 1972. Beløpet kan justeres ved årsskiftet 1972—73 på grunnlag av de erfaringer man da har.

Nyorganiseringen av det nordiske kultursamarbeidet på grunnlag av kulturavtalen vil også nødvendiggjøre enkelte endringer i overenskomsten om Nordisk kulturfond. Styret har drøftet dette spørsmålet og er kommet fram til visse forslag, som vil bli lagt fram for Nordisk ministerråd og Nordisk råd.

Om virksomheten med gjestespillstøtte, se punkt 5 nedenfor.

4. Fondets kapital og forvaltning

Fondet hadde for 1971 følgende midler til rådighet:

Overført fra 1970	dkr 245 968,—
Medlemslandenes bidrag	dkr 5 000 000,—
	<hr/>
	dkr 5 245 968,—

Fondet mottok 295 søknader om støtte av 1971-midlene med et samlet søknadsbeløp på ca. 15 millioner danske kroner.

Samlet ble det av midlene for 1971 bevilget dkr 5 085 200,— fordelt på 91 prosjekter, jfr. fortegnelsen i bilag I. Bevilgningene fordeler seg slik på fondets styremøter:

Desembermøtet 1970	58 prosjekter med dkr 3 806 200,—
Februarmøtet 1971	10 prosjekter med dkr 547 000,—
Julimøtet 1971	18 prosjekter med dkr 684 200,—
Skriftlige avgjørelser etter julimøtet	5 prosjekter med dkr 47 800,—
	<hr/>
	91 prosjekter med dkr 5 085 200,—

Den del av kulturfondets midler som i 1971 gikk til flerårige prosjekter, viser nedgang i forhold til 1970. I 1971 ble det gitt støtte til 8 prosjekter som etter forutsetningen skulle strekke seg over flere år. Den samlede støtte til slike prosjekter beløp seg i 1971 til kr 789 100,— mot dkr 1 313 000,— i 1970 (se bilag II). To av prosjektene ble avsluttet i 1971. Det gjaldt et treårig medisinsk forskningsprosjekt og et prosjekt vedrørende oversettelse av nordisk lyrikk til islandsk.

Summen av utbetalte tilskudd utgjorde	dkr 4 616 793,60
og tilbakebetalte tilskudd	dkr 77 264,77
Pr. 31.12.71 utgjorde saldo	dkr 1 341 669,88
Av dette beløp fragår bevilgede, men ikke utbetalte tilskudd	<u>dkr 796 550,00</u>
Overført til 1972	dkr 545 119,88

5. Forsøk med støtteordning for utveksling av teater-, opera- og ballettgjestespill mellom de nordiske land

Styret satte i møte i desember 1970 av dkr. 550 000, men fant senere, i møte juni/juli 1971 i Trondheim, å måtte sette av ytterligere dkr. 40 400, til sammen *dkr. 590 400 i 1971*. Det var i 1971, i likhet med tidligere år, søkt om et adskillig større beløp enn det avsatte, nærmere bestemt dkr. 1 361 000 fordelt på 38 søknader. Av disse ble 17 avslått. Ytterligere 5 søknader ble fremmet, men seinere trukket tilbake. Det vises forøvrig til oversikten i bilag III og bilag IV.

Etter det opprinnelige vedtak i styremøte i desember 1967 skulle forsøksordningen gjennomføres over en periode på tre år, 1968—70. I møte i mai 1970 vedtok styret imidlertid å forlenge forsøksperioden med to år, dvs. til og med 1972, idet man fant at man ennå ikke hadde det tilstrekkelige erfaringsmateriale for en endelig vurdering av støtteordningen. Samtidig anmodet styret NKKs seksjon III om å utrede spørsmålet om hvorledes ordningen bør praktiseres gjennom den utvidede forsøksperioden og videre hva som bør gjøres når disse to år er omme. NKKs seksjon nedsatte en ekspertkomite til å utrede saken. Komitéens innstilling, datert 14. juni 1971, ble avgitt i september 1971. Et sammendrag av innstillingen følger årsmeldingen som bilag VI.

Styret har i møte i desember 1971 besluttet å sende innstillingen til Ministerrådet, idet man i det vesentlige slutter seg til hovedpunktene i innstillingen.

NKKs ekspertkomite har også tjent som Kulturfondets remissorgan for søknader om gjestespillstøtte 1971.

Styret har satt av dkr 550 000,— til gjestespill i 1972.

6. Informasjon om fondet

Den viktigste form for informasjon om Nordisk kulturfond har også i 1971 vært den vanlige utlysning av fondets midler i mai måned i samtlige nordiske lands presse. Dertil kommer kunngjøring av fondets midler til gjestespillstøtte på samme måte i januar i juli måned. Dessuten har det også i 1971 vært sendt ut pressemeldinger i forbindelse med styremøtene i februar, juni/juli og desember måned.

Oslo, 9. februar 1972

Håkon Johnsen

Formann

BILAGA 1**Fondmedel beviljade ur Nordiska kulturfonden av under 1971 disponibla medel****A. Vitenskap**

	dkr
Nordisk Videnskabeligt Bibliotekarforbund til avsluttende utredning og planlegging av en nordisk samkatalog for tidsskrifter på EDB-basis	157 500
Norsk Filosofisk Tidsskrift v/red.sekr. Stein Rafoss, til kongress for nordiske filosofer over emnet "Strukturalismen"	15 000
Henri Desfeuilles, Paris, til trykning av doktoravhandling på fransk om karakteristiske trekk ved den parlamentariske kontroll i de nordiske land	25 900
Dýralæknafélag Islands (Islands Veterinærforening) til arrangement av den 12. nordiske veterinærkongress i Reykjavík i 1974	20 000
Professor Einar Kringlen, Psykiatrisk klinikk, Bergen, til en nordisk psykiatrisk forskningskonferanse 26.—29. mai 1971	40 000
Professor Nils Oker-Blom, Virologiska institutionen, Helsingfors universitet, til et nordisk virologsymposium i Helsingfors mars 1971	80 000
Barnepsykiatrisk forening, Norge, til et nordisk ekspertsymposium om omsorgen for psykotiske barn, februar 1971	54 600
Professor Olli V. Lounasmaa, Tekniska högskolan, Otnäs, Finland, til 4 nordiske stipendiaters opphold og deltakelse i institusjonens forskningsprosjekter i 1 år	136 000
Docent Jan Ericsson, Stockholm, med. lic. Heikki Helminen, Åbo, og dosent Rolf Seljelid, Oslo, til fortsettelse av et påbegynt forskningsprosjekt, tidligere støttet av Nordisk kulturfond	110 000
Nordisk sommeruniversitet til publisering av forskningsresultater, "Studier av de nordiske lands kulturelle og estetiske liv"	125 000
Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning, professor Ole Wasz-Höckert, Uleåborg, til arrangement av The Second International Symposium om Circumpolar Health	130 000
NEFA-Norden til et nordisk etnografisk symposium omkring studiet av øy-samfunn	10 000
Nordisk demografisk förening v/byråchef Erland Hofsten til nordisk sommerkurs i demografi	101 400
Professor Gotthard Nygren, Åbo, til nordisk luthersk-ortodokst symposium	19 000
Konservator Donald Provan, Stavanger, til dannelse av en regional gruppe for Norden av "International Institute for Conservation of Historic and Artistic Works"	4 600
Dr. Knud Banning, Københavns universitets institut for	

dansk kirkehistorie, til ikonografisk kurs for 16 nordiske studenter	dkr
Nordiska hushållshögskolan, Stockholm, til kurs for dietetikere i Göteborg våren 1971	21 700
University College, London, til fellesnordisk lektorat i moderne nordisk historie	108 000
Nordiska IBP/HA seksjonen til bearbeidelse og publisering av Enareekspedisjonens funn	45 000
Cand. mag. Kristian Hvidt, licentiat Reino Kero, professor Ingrid Semmingsen, til nordisk komparativt forskningsprosjekt i emigrasjonshistorie (1865—1915) med anvendelse av EDB på det statistiske grunnmateriale	103 300
Til samme formål ble bevilget	59 800
dkr 94 500 for 1972 og	
dkr 89 000 for 1973	
Professor Rolf Vik på vegne av IBP i Norden til internordisk planleggingskonferanse med sikte på koordinering av nordisk innsats for kontroll av globale forurensningsvirkninger på økosystemene	79 000
Professor Elbek, dr. Tjøm, professor Kantele og dr. Ryde til utbyggingen av det nordiske samarbeidet innenfor akseleratorfysikkens område	50 000
Samarbeidskommittén för nordisk hydrologisk förening til publisering av foreliggende materiale fra en nordisk hydrologisk konferanse i Stockholm i august 1970	26 800
Professor Pekka Tienari ved psykiatriske kliniken, Uleåborgs universitet, til et nordisk symposium om "Värderingar och psykoterapeutisk metod" ved Helsingfors oktober 1971, som forberedelse til den internasjonale psykoterapikongressen i Oslo juni 1973	51 000
Leo Kari til innsamling av materiale til bok om skandinavisk deltakelse i den spanske borgerkrig. For 1970—1972	24 000
Universitetsstipendiat Gunnar Handal, Pedagogisk forskningsinstitutt, Universitetet i Oslo, til en undersøkelse av gjensidig forståelse av talt språk i tre nordiske land (Danmark, Norge, Sverige)	9 300
Juridiska föreningen i Lund til seminar om begrepet "privatlivets fred"	1 400
	<hr/>
	1 608 300
B. Utdanning	
Rektorkomiteén for de nordiske journalistkolene til seminar for lærerne ved de statlige journalistutdanningsinstitusjonene i de nordiske land	58 000
Sveriges psykologförbund, Stockholm, til symposium for nordiske skolepsykologer angående skolepsykologiens struktur og funksjon	30 400
Landslaget Kunst i skolen, Oslo, til et kurs for nordiske lærere om kunstpedagogiske spørsmål, Stockholm, april 1971	7 100
	<hr/>
Sum utdanning	95 500

C. Folkeopplysning

	dkr
Danmarks socialdemokratiske Ungdom, København, til sosialpedagogisk konferanse	24 000
Förbundet nordisk vuxenupplysning, Södertälje, om støtte til nordisk konferanse	25 000
Nordiske katolske ungdomsforbund til nordisk ungdomsleir ved Linköping, bl. a. med det siktemål å drøfte nordisk katolsk ungdoms rolle innenfor kirken og samfunnet	13 300
Arbetarnas konstkommitté i Finland til et kunstopplysningskurs som reisekurs til Sverige og Norge	4 200
Den skandinaviske museumforening, Den islandske avdeling, om støtte til et møte i Reykjavík	31 500
Nordiska samarbetsrådet for kristelige studentorganisasjoner til nordisk sommermøte 1971	10 500
Nordens liberale og radikale ungdomsforening til to seminar høsten 1971 om Nordens forhold til henholdsvis Europa og den tredje verden	20 000
Nordiska metallarbetarefederationen til dekning av utgiftene for fire særskilte inviterte deltagere fra Island ved ungdomskurs i Sverige og tillitsmannskurs i Norge 6.—11. juni 1971 som arrangeres av federationen. Federationens kurs er årlig tilbakevendende, men det er med dette første gang man søker å trekke Island inn i dette samarbeidet	6 000
Nordiske ungdomsorganisasjoner til publikasjonen OUTLOOK i en forsøksperiode	97 700
Sveriges socionomförbund til arrangement av samnordisk seminar over emnet "Samhällsarbete som metod — teori och praktik i relation till invandrarfrågor"	7 200
Sum folkeopplysning	239 400

D. Kunst og det frie kulturliv*a) Litteratur*

Amtsbiblioteket, Akureyri, Island, til innkjøp av skandinaviske skjønnlitteratur og standardverker	31 500
Hannes Sigfússon, Stavanger, til antologi av nordiske dikt	8 000
Nordisk Sameråd, til samisk barnebokkonkurranse	47 200
Nordisk Bøgekunst, Danmark, til nordisk bokuke	25 000
NKK, seksjon III, til utgivelse av nordisk dramaserie på engelsk, ytterligere (Det er tidligere bevilget i alt dkr 112 000).	61 800
Andreas Fynning til samnordisk ordbok, ytterligere (Det ble i 1970 bevilget dkr 28 000 til formålet).	15 000
Sum litteratur	188 500

b) Musikk

Norges organistforbund til nordisk kirke-musikk-seminar i Oslo i august 1971	21 000
Nordiska körkommittén, Lidingö, til nordisk korfestuke	12 000

	dkr
Molde Internasjonale Jazzfestival, til nordisk jazzorkester som, idet vesentligste med nordisk musikk, skal delta ved nordiske festivaler i 1971	126 000
Ny musikk, Oslo, til fire konserter ved Nordlyd-seminar 1971, med temaet "Musikken i Samfunnet,"	34 000
Musikkselskabet "Harmonien", Bergen, til en reise til England i forbindelse med framstøtet "Scandinavian Music in Britain Year, June 1971—June 1972"	63 000
Roland Thomsen, Færøyene, til en turné til Norge, Island og Færøyene med nordiske visesangere	8 000
Norges landssangerforbund til nordisk seminar i Bergen	5 000
Tønsberg kunstforening o. a. til arrangementet "Treklang" med nordisk billedkunst, musikk og lyrikk som skal utvikles i Tønsberg i august 1971 som et ledd i byens 1100-årsjubileum	27 000
Landslaget musikk i skolen, Norge, til musikkleir for nordkalottungdom i august 1971	26 000
Stiftelsen Elektronmusikstudion, Stockholm, til nybegynnerkurs for blivende nordiske komponister av elektronmusikk	113 400
Författarcentrum, Stockholm, til nordisk jazz- og poesifestival på Hässelby i september 1971	58 000
Stiftelsen Institutet för rikskonserter, Stockholm, til konferanse om mulighetene for nordisk samarbeid innenfor skolekonsertvirksomheten	45 000
Nordisk Amatørmusikkunion til nordisk kurs for utdanning av lærere og dirigenter	20 000
Dansk Jazzmusikerforening, turné, ekstraordinært tilskott	1 300
Nordiske musikkonkurranser	293 500
Bestillingsverk av nordiske komponister	150 000
Viseregister for Norden	30 000
Sum musikk	1 033 200

c) Teater, opera, ballett, dans

Finlands amatørteaterforbund, Helsingfors, om støtte til kurs og instruksjonsarbeid på Nordkalott-området	3 600
Skolteaterförbundet, Helsingfors, til dramapedagogisk kurs for lærere og ungdomsledere	18 900
Nordisk Amatørteaterråd om støtte til nordisk/internasjonal teaterleir for ungdom i juli/august 1971	10 000
Nordisk Teaterunion til informativ publikasjon på engelsk om Nordens teater	14 500
Nordisk Teaterlederråd til bestilling av nordisk operaverk	63 000
Gjestespillstøtten	590 400
Sum teater, opera, ballett, dans	700 400

d) Bildende kunst

Kirsten Dehlholm, Danmark, om støtte til transport og forsikring av utstillingsgjenstander fra Helsingfors til København og videre til den enkelte deltagende kunstner i utstillingen "Eksperimentell nordisk tekstil"	18 600
--	--------

	dkr
Grete Balle o. a. om støtte til transport og forsikring av utstillingsgjenstander fra Göteborg til København	2 100
Göteborgs museer, Sverige, om støtte til nordisk brukskunstutstilling, inklusive Island	25 000
Nordiske Tegnere om støtte til utdannelsesseminar i grafisk formgivning	157 600
Foreningen kunst på arbeidsplassen, Danmark, o. a. om støtte til nordisk vandreutstilling	88 000
Nordisk konstförbund om å få bruke den udisponerte rest av tidligere bevilgning til ungdomsbiennale i Oslo 1970, til forsøksvirksomhet våren og sommeren 1971 i Halmstad, Sverige, for å skape et samnordisk kunstsenter et eller annet sted i Norden	44 300
Galleri F 15, Moss, til en nordisk konferanse med utstillingsarrangører, kritikere og kunstsribenter, mars 1971, i Galleri F 15	25 200
Sum bildende kunst	360 800

e) Film og TV

Tampereen Elokuvataide r.y. om støtte til barnefilmseminar	18 000
Nordisk Film og TV Union om støtte til nordisk kortfilmforum	40 000
Sum film og TV	58 000

E. Andre formål

Halden kommunale kulturutvalg til "Nordisk Aften" i forbindelse med Halden-festivalen 1971	2 100
Moderata ungdomsförbundet o. a. om støtte til nordisk kulturpolitisk symposium oktober 1971 i Göteborg	25 000
Dansk Ungdoms Fællesråd, København, om støtte til ungdomsseminar om miljøspørsmål	50 700
Islands FN-forening o. a. om støtte til nordisk kurs i Island om miljøvern	10 500
Arkitekt SAR Jan Berg, Lund, o. a., om støtte til utstilling om nytt "barnmiljö" i boligområder	275 300
Fredskontoret, Oslo, om støtte til nordisk seminar om forholdet til den 3. verden	22 800
Sveriges ungdomsorganisationers landsråd o. a. om støtte til nordisk utredning om koordinering av nordisk ungdoms-innsats i internasjonal sammenheng	62 000
Föreningarna Nordens Förbund om støtte til nordisk konferanse om språkfelleskap	40 000
Föreningarna Nordens Förbund om støtte til nordisk konferanse om "den enskilde, demokratin och de större beslutsenheterna"	50 000
Noregs ungdomslag, Oslo, om støtte til nordisk konferanse om folkekunsten	48 700
KFUM-spejderne i Danmark, o. a. om støtte nordisk kurs i fritidsvirksomhet for handicappede barn	8 000

	dkr
NKK, seksjon IIIs videre arbeid med nordisk kulturskriftserie	61 000
ICOMOS til internasjonalt symposium sommeren 1971 om nordiske trebyer ¹	145 000
Sum andre formål	801 100

Samlet oversikt for 1971:

A. Til vitenskap	1 608 300
B. Til utdanning	95 500
C. Til folkeopplysning	239 400
D. Til kunst og det frie kulturliv	2 340 900
E. Til andre formål	810 100
Sum	5 085 200

*BILAGA 2***Översikt över beviljade medel under 1971 till projekt som förutsättes sträcka sig över mer än ett år****A. Prosjekter innledet før 1971:**

University College, London, fellesnordisk lektorat i historie	45 000	(2. bev. av 3)
Dosent Jan Ericsson m. fl. til medisinsk forskningsprosjekt	110 000	(3. bev. av 3)
NKKs seksjon III til en nordisk dramaserie på engelsk	61 800	(ekstra bevilgning)
Hannes Sigfússon til oversettelse til islandsk	8 000	(3. bev. av 3)
Nordiske musikkonkurranser	293 500	(2. bev. av 5)
Prøveordning med bestilling av musikkverk	150 000	(2. bev. av 3)
NKKs seksjon III til nordisk kulturskriftserie	61 000	(2. bev. av 3)
	729 300	

Prosjekter innledet i 1971:

Ingrid Semmingsen m. fl. Emigrasjonshistorie — EDB	59 800	(1. bev. av 3)
	789 100	

¹ Hvorav utbetalt forskuddsvis i 1970 dkr 20 000.

BILAGA 3

Specifikation över bidrag utdelade enligt förordningen om stöd till utbyte av teater-, opera- och balettgästspel 1971

	dkr
Göteborgs teater- och konsertaktiebolag til gjestespill fra Den norske opera til Stora teatern, Göteborg, med "Jeppe" av Geir Tveitt og Gluck's "Ifegenia på Tauris"	43 000
Trøndelag teater til gjestespill fra Stockholms stadsteater med "Ivar Kreugers svindlande affärer"	15 700
Trøndelag teater til gjestespill fra Cullbergbaletten	11 500
Kuopio dansar-kommittén til gjestespill fra Cramérbaletten	61 300
Garantiföreningen för Rovaniemi teater til gjestespill til Nord-Finland og Nord-Norge med "Isak Juntti hade många söner" av Björn-Erik Höjer	13 800
Studioteatern, Finska föreningen i Stockholm til gjestespill fra Rapanila amatörteater, Finland, med "Viitespöydän nuoripari" og "Spoon River Antologia"	8 700
Festspillene i Bergen til gjestespill fra Norrköpings orkesterförening med Sven-Erik Bäck's kammaropera "Tranfjädrarna"	88 800
Kungliga dramatiska teatern til gjestespill på Det Kongelige Teater med "Brända tomten" av August Strindberg i iscenesettelse av Alf Sjöberg	43 300
Det norske teater til gjestespill ved Det Kgl. Teater, København, med "Hedda Gabler" av Henrik Ibsen	10 000
Riksförbundet finska föreningar i Sverige til gjestespill fra finske teatre til Sverige	30 000
Lilla teatern AB, Helsingfors, til gjestespill i Stockholm i mars 1971 med "Lika för lika" av William Shakespeare, Sonja Henies og Niels Onstads stiftelser til teaterfestival på Høvikodden ved Oslo i april 1971	58 000
Trøndelag teater til gjestespill fra Stockholm stadsteater med "Hemmet"	30 000
Teateramatörernas samarbetskommitté til gjestespill av Sundbybergs stads barn- og ungdomsteater med I. Bergmans "Tråmålning"	46 000
Tampereen yliopiston karjalaiset til gjestespill i Sverige med "Hair"	13 200
Den lille teaterklubben, Island, til gjestespill ved Nordisk Teateruke i Göteborg	12 500
Nationaltheatret, Oslo, til gjestespill fra teatret Banden, København, med "Cirkus Mili"	18 000
Vasa opera om støtte til gjestespill i Umeå med operan "Tosca"	8 400
Collegium Artium-puhekuoron kannatusyhdistys ry — til turné til Danmark og Sverige	12 900
	22 800

	dkr
Leikfélag Reykjavíkur til turné av "Havnar Sjonleikarafélag" (Færøer Teater) til Island	31 500
Skolteaterforeningen, Helsingfors, til gjestespill i Stockholm og Jämtland med et stykke for folkeskolen	11 000
Til sammen	590 400

*BILAGA 4***Gästspelsstöd — översikt över totala antalet ansökningar och totala antalet beviljningar med beloppsangivelser**

	Totalt antall söknader	Beløp	Antall söknader innvilget	Beløp
1. utlysing 1968	11	639 550	4	246 800
2. utlysing 1968	10	293 500	6	167 000
1. utlysing 1969	13	*513 100	8	259 500
2. utlysing 1969	13	791 990	6	267 740
1. utlysing 1970	8	563 425	6	239 425
2. utlysing 1970	19	845 200	9	321 150
1. utlysing 1971	19	871 000	8	286 100
2. utlysing 1971	19	*490 000	13	304 300
Sum	112	5 007 765	60	2 092 015

* Noen av søkerne hadde ikke angitt beløp

*BILAGA 5***Översikt över beviljningar av Nordisk kulturfond under 1972, beslutade på fondens ordinarie styrelsemöte i december 1971 eller vid tidigare möten****A. Vitenskap**

Nordisk sommeruniversitet, København, til utviklingsspill om nordisk utdanningspolitikk	101 400
Professorene E. Fjeld Halvorsen, Oslo, G. Holm, Lund, og C.-E. Thors, Helsingfors, til symposium på Færøylene for yngre nordiske språkforskere	70 000
Professor Gun Widmark og docent Sture Allén, Institutionen för nordiska språk, Göteborg, til planleggingskonferanse om forskningsprosjekt innenfor emnet nordiske språk	30 300

	dkr
Islands farmaceutforening til dekning av foreningens utgifter til arrangement av Nordisk Farmaceutunions møte i Reykjavík 1972	7 200
Avdelingsleder Odd Preben Lind, Tandlægehøjskolen, Århus, til nordisk seminar om sosialodontologi	20 000
Jan-Olof Schill, Stockholm, om støtte til tidsskriftet "Häften för kritiska studier"	7 000
Nordiska samarbetskommittén för latinamerika-forskning, Stockholm, til nordisk konferanse om latinamerika-forskning	60 000
Sten Österlöf, Ringmärkningscentralen vid naturhistoriska museet, Stockholm, på vegne av nordiske zoologiske museer til undersøkelse av sjøfuglers vandring ved informasjonskampanje og godtgjørelse for rapportering av funn av merket fugler	18 000
Dansk epilepsiforenings videnskabelige seksjon, til det første skandinaviske epileptologiske årsmøte	30 000
Nordiska IBP/HA-seksjonen, v/professor H. Forsius, Uleåborg, til medisinske og populasjonsbiologiske undersøkelser i Húsavíksområdet i Island	249 500
Docent Bernt Schiller, historiska institutionen, Göteborg, og forskningsstipendiat Abraham Hallenstvedt, Institutt for statsvitenskap, Blindern, m. fl. til forskningsprosjektet "Interesseorganisasjonene og det nordiske samarbeidet"	80 000
Førstekonservator Martin Blindheim, Universitetets oldsaksamling, Oslo, på vegne av en norsk arbeidsgruppe, til nordisk tverrfaglig symposium i Trøndelag august 1972 for å studere ikonografiske problemer i nordisk billedkunst	34 000
Jarl Nordbladh, Göteborgs universitet, til nordiske kontaktseminarer angående problembeskrivning, problemanalyse og fortolkninger i arkeologisk forskning	30 100
Barnepsykiatrisk forening, Norge, ved formannen, overlege Hasse Linaae, til trykning av rapport fra tidligere støttet nordisk symposium om omsorg for psykotiske barn	12 900
Nordisk förening för parasitologi, ved formannen dr. Odd Halvorsen, Zoologisk museum, Oslo, til et symposium for nordiske forskere samt medisinske og veterinære myndigheter om spredning av parasitter	12 200
University College, London, til nordisk lektorat i moderne historie	45 000
Nordisk sommeruniversitet til publisering av forskningsresultater	50 000
Nordisk arbeidsgruppe til komparativt forskningsprosjekt med anvendelse av EDB på det statistiske grunnmateriale	94 500
Sum vitenskap	952 100

B. Utdanning

Landslaget teater i skolen ved Nils Braanaas, til nordisk tidsskrift for dramatisk virksomhet i skolen — utsendelse av et prøvenummer	32 900
---	--------

	dkr
Norges standardiseringsforbund for å fastsette dansk-norsk-svensk fysikkterminologi på basis av rekommandasjoner fra den internasjonale standardiseringsorganisasjon ISO	28 000
Nordisk samarbeidsråd för lärarstudierende, Stockholm, til utarbeidelse av en plan for utveksling av lærerstudenter og en oversikt over nordiske lærerutdanningsinstitusjoner	6 300
Sibelius-Akademien, Helsingfors, til rådslagningsmøte i Helsingfors høsten 1972 av ansvarlige for utdanning av skolenes musikkklærere i de nordiske land	6 200
Sum utdanning	73 400

C. Folkeopplysning

Redaksjonsutvalget for kulturskriftserien i 1972, samt at tidligere bevilgede, men foreløpig udisponerte midler dkr 61 000.— <i>overføres</i> til 1972	61 000
NKK, seksjon III, til symposium i 1972—73 om barnkultur i massmedia	126 500
Tromsø Husflidslag til nordisk brukskunst- og husflidsutstilling i anledning lagets 50-årsjubileum, september 1972	3 700
Museet på Sønderborg Slot, Danmark, til en utstilling, "Folkekultur ved Nordens yderpunkter", med dkr 9 500 i 1972 og dkr 54 000 i 1973.	9 500
Nordiske Kvinnesaksforeningers Samorganisasjon til et kollokvium om "Forsøgebegrepet i nordisk lovgivning, rettspraksis og fremtidig utforming", mai 1972, med et redusert beløp	30 000
Stiftelsen kursverksamheten vid Uppsala universitet til utgivelse av en bok om samene	23 200
Arbetarnas bildningsförbund, Sverige, o. a. til et skrift om voksenopplæring tiltenkt de nordiske arbeidsbevegelsers organisasjoner	20 000
Statens historiska museum, Stockholm, til vandreutstilling om Island, "Is och eld, Island i forntid och nutid", til Danmark, Norge, Finland, Island, samt i Sverige, totalt over to år, 1972—73.	193 000
Arbetarnas bildningsförbund i Finland til nordisk-sovjetisk seminar i 1972	15 800
Arbetarnas bildningsförbund, Sverige, o. a. for å kunne få Island med i møter mellom nordiske arbeidsorganisasjoner om samarbeidsspørsmål på utdannelsesektoren	12 000
Föreningarna Nordens Förbund til symposium om "Vad får vem veta?", senvåren eller høsten 1972	55 000
Föreningarna Nordens Förbund til oppslagsbok om samfunnets organisasjon i Norden	70 000
Landsforeningen Ungdomsringen, Danmark, til nordisk seminar om narkotikaproblemet, sommeren 1972	70 000
Sveriges dövas riksförbund til ungdomsfestival i Göteborg i juli 1972	36 200
Svenska nationalkommittén av ICOMOS til internasjonalt symposium om utstilling om "Den nordiska trästaden" i	

	dkr
Stockholm sommeren 1972, et redusert beløp i tillegg til tidligere bevilgede dkr 145 000 (24—III/15—70)	168 000
Nordiske ungdomsorganisasjoner til prøveeksemplar av tidskriftet OUTLOOK	<u>100 000</u>
Sum folkeopplysning	993 900

D. Kunst og det frie kulturliv

a) Litteratur

Mål og mening, Reykjavík, til utgivelse av antologi av moderne nordiske dikt oversatt til islandsk av Hannes Sigfússon	17 500
Islands Forfatterunion til nordisk forfatterting i Reykjavík i juni 1972, et redusert beløp	20 000
Professor Mogens Brønsted til utgivelse av verket "Nordens litteratur"	110 000
Sum litteratur	<u>147 500</u>

b) Musikk

Föreningarna Nordens Förbund til musikkonkurransen 1972 for pianister	300 000
NKK, seksjon III til bestilling av nordiske musikkverk i 1972	150 000
De förenade nordiska samfunden av Visans vänner til nordisk visebok, et redusert beløp	100 000
Nordisk Jazz Workshop 1972 til ny etablering (som i 1971) av nordisk jazzorkester sommeren 1972	147 000
Finlands ungdomsförbund til internasjonalt folkedans- og folkemusikkurs i juli 1972 og til besøk av norsk barnegruppe i juni 1972, med et redusert beløp	10 000
Umeå musikskola til Nord-skandinavisk sommerorkester för Ungdom 1972 og Nordisk ungdomskör 1972	72 500
Folk Music Festival Kaustinen til nordisk folkemusikk-seminar for lærere i forbindelse med festivalen 1972	60 000
Festspillene i Reykjavík i juni 1972 for å sikre bredere nordisk deltagelse ved festivalen	46 000
Landslaget musikk i skolen til nordisk musikktreff for ungdom, Bergen sommeren 1972	<u>105 000</u>
Sum musikk	990 500

c) Teater, opera, ballett, dans

Nordisk amatørteaterråd til oversettelse av finsk dramatik til andre nordiske språk	8 500
Wig-Wam/Lysholm Mortensen til turné med multi-medi forestillingen "Norden rundt i 30 dage"	44 000
Sällskapet Stockholms kyrkoopera til nordiske konferanser våren og høsten 1972 i samarbeid med Rikskonserter	11 600
Nordiska teaterledarrådet til nordiska operaverk i 1972, slik rådet mottok i 1971	63 000
Odin Teatret til utgivelse av bok, "Gruppeteater i Norden"	25 500

dkr

Finlands amatörteaterförbund til nordisk seminar for amatørteaterinstruktører i juli 1972, til gjestespill under seminariet og til nordisk kurs i ungdomsdramatik i juni 1972, tilsammen	20 200
Gjestespillstøtten	550 000
Sum teater, opera, ballett, dans	722 800

d) Bildende kunst

Redaksjonsutvalget for diapositivserien om nordisk billedkunst, <i>ytterligere</i>	10 500
Nordisk kunstforbund til nordisk kunstnerkonferanse i Reykjavik i forbindelse med nordisk kunstutstilling ved festspillene i juni 1972	65 200
Sum bildende kunst	75 700

e) Film og TV

Nordisk Film og TV Union til nordisk seminar om scenografi og atelierproblemer innen film, TV og teater i Norden, høsten 1972	44 000
Föreningen Filmcentrum o. a. til turné med svenske og finske filmer i Island,	25 000
Sum film og TV	69 000

Disponert av 1972-bevilgningen pr. 9 februar 1972:

A. Vitenskap	952 100
B. Utdanning	73 400
C. Folkeopplysning	993 900
D. Kunst og det frie kulturliv	2 005 500
Sum	4 024 900

*BILAGA 6***Sammandrag av PM från expertutskottet för nordiskt gästspelsutbyte med förslag till former för fortsatt utbyte**

(Med "teater" forstås nedenfor også ballett og opera).

I. Utvalget kan etter en rundspørring blant mottagere av gjestespillstøtte konstatere fullstendig enighet om at ordningen bør fortsette. Utvalget slutter seg til denne oppfatning og nevner særskilt de stimulerende og informative virkninger av slike gjestespill. Det pekes også på en pedagogisk effekt av slike kontakter. Som en forutsetning for et slikt utbyte settes imidlertid et absolutt krav om kunstnerisk kvalitet

og om grundige forberedelser med tanke på f. eks. informasjon og praktisk gjennomføring av gjestespillet. Ellers bør man etter utvalgets oppfatning legge vekt på å søke frem til forestillinger som viser særdeles inspirerte prestasjoner eller som representerer noe nytt og/eller eksperimentelt.

Utvalget understreker sterkt at man i det følgende ikke i første rekke bør satse på utveksling i tradisjonell forstand. Man bør derimot søke frem til en integrering og kombinasjon med andre kulturaktiviteter og forsøke å utnytte det gjestende ensemble eller enkelte kunstnere utover selve gjestespillet. Utvalget hevder at dette vil være en hensiktsmessig utnyttelse ikke bare kunstnerisk, men også økonomisk og rasjonelt. Som eksempel på slik utnyttelse nevnes seminar, pedagogisk innsats, skoleteater og annen oppsøkende virksomhet — ennsi forestillinger kombinert med andre kunstformer som f. eks. utstillinger eller konserter. Pakkeløsninger av denne art vil etter utvalgets oppfatning også gi gjestespillet mer publisitet.

Utvalget anbefaler dessuten at man alltid søker å finne muligheter for gjestespill på flere steder når en trupp først legger i vei.

II. Utvalget foreslår videre øket støtte til utveksling av mindre teatergrupper og amatørteatre. Om de små gruppene sier utvalget at disse har sin særlige misjon fordi de i stor utstrekning — på grunn av sin enkle og rimelige form — kan gi forestillinger i skolen.

III. Utveksling av barne- og skoleteater bør etter utvalgets oppfatning vies særskilt oppmerksomhet — også under spesiell henvisning til et forslag fra Foreningen Norden. Utvalget antar at man gjennom en forsøksperiode bør gå noe forsiktig frem og da i det vesentlige satse på distrikter med en viss nasjonal tradisjon på dette området, for så etter hvert eventuelt å oppsøke mer jomfruelig terreng.

Utvalget antar at riksteatrene i Sverige og Norge bør kunne ta seg av dette arbeidet, mens det i Danmark vil være naturlig å satse på Samarbejdsudvalget for turnevirksomhet (i samråd med Det Danske Teater). I Finland må det antagelig opprettes et særskilt organ.

IV. Utvalget forutsetter at det nye nordiske samarbeidsorgan bør ta hånd om den videre støtteordning for gjestespillutveksling — dog slik at det vil betjene seg av en rådgivende ekspertkomité. Utvalget tenker seg tre utdelinger pr. år med en viss adgang for ekspertkomitéen til å avgjøre søknader utenom disse utdelingene der det vil være påkrevet. Med dette mener man å kunne gi ordningen den nødvendige smidighet.

V. Det er lagt frem spesielle forslag vedrørende Nordkalotten og de finskspråklige minoriteter i Sverige. Det er foreslått at ordinære gjestespill uten adresse til særskilte befolkningsgrupper, skal vurderes på vanlig måte. Utover dette bør gjestespill til f. eks. finsk- eller samisk-

talende befolkningsgrupper på Nordkalotten eller finsktalende ellers i Sverige støttes ved særskilte nasjonale bevilgninger.

VI. Utvalget regner med at behovet for bevilgning til gjestespillstøtten vil ligge på ca. 1 370 000,— dkr, d. v. s. omtrent 570 000,— dkr mer enn de samlede nasjonale bevilgninger til slikt nordisk samarbeid i dag. Utvalget foreslår at de særskilte bevilgninger som det enkelte land i dag disponerer og som kommer i tillegg til støtten gjennom Nordisk kulturfond, sløyfes og for fremtiden trekkes inn i sammenhengen.

VII. I tillegg til det som er nevnt ovenfor tar utvalget også opp to særskilte spørsmål. For det første foreslås felles nordisk støtte til Odin Teatret i Holstebro med totalt 600 000,— dkr pr. år til drift av dette som kalles Nordisk teaterlaboratorium for skuespillerkunst, og for det annet foreslås at det av den felles nordiske pott som er nevnt ovenfor (punkt VI) i en gitt situasjon også kan gis støtte til ikke-nordiske gjestespill av særlig interesse. En forutsetning for støtten — og et mål — i sistnevnte situasjon må selvsagt være at gjestespillet kan plasseres i flest mulig av de nordiske land. Når det gjelder Odin Teatret legger utvalget avgjørende vekt på at det her ikke bare dreier seg om et ensemble med nordisk sammensetning, men også og særlig at dette er et aktivt arbeidende teater med en erklært nordisk-rettet målsetting.

BILAGA 7

Räkenskaper för 1971

	Utgifter dkr	Inntekter dkr
Medlemslandenes bidrag		
Danmark	1 150 000,00	
Finland	1 100 000,00	
Island	50 000,00	
Norge	850 000,00	
Sverige	1 850 000,00	5 000 000,00
Renter av bankinnskudd		70 049,94
Utbetalte tilskudd	4 616 793,60	
Tilbakebetalte tilskudd	77 264,77	4 539 528,83
Administrasjon:		
Honorarer og lønninger	68 118,78	
Reiseutgifter og dagpenger	38 872,90	

Andre utgifter	36 571,77	143 563,45	
Mindreutgift		421 451,40	
Kursdifferanse			34 493,74
		5 104 543,68	5 104 543,68

Omregning 100 norske kr = 105,87 danske kr

Status pr. 31 desember 1971

	Aktiva dkr	Passiva dkr
Kassebeholdning pr. 31 desember 1971:		
Separatkonto og foliokonto i Christiania Bank og Kredittkasse og postgiro	1 341 669,88	
Overført til 1972:		
Saldo pr. 1. januar 1972	920 218,48	
Mindreutgifter	421 451,40	1 341 669,88
	1 341 669,88	1 341 669,88

Godkjent på styremøte 9. februar 1972

Håkon Johnsen
Formann

Kåre Engan

Foranstående driftsregnskap og status for Nordisk kulturfond er revurdert og funnet i orden.

Oslo, den 3. mars 1972

Lars Breie

Erling Norvik

BILAGA 8

Revisionsberättelse för Nordiska kulturfonden 1971

Ved Nordisk Råds 19. sesjon 13.—18. februar 1971 ble undertegnede valgt til revisorer for Nordisk kulturfond for regnskapsårene 1971 og 1972. Fondets regnskap og årsmelding for 1971 er godkjent på styremøte 9. februar 1972 og oversendt revisorene med brev av 15. februar 1972.

Revisjonen har vært utført løpende, med fullstendig tallmessig og

kritisk kontroll av fondets inntekter og utgifter. Det er herunder påsett at forvaltningen har skjedd i samsvar med overenskomsten av 3. oktober 1966 og forretningsordenen for styret.

Økende kapital og saksmengde har medført større utgifter til kontorhold og skrivehjelp. Stigningen i administrasjonsutgiftene, fra kr 128 901,— i 1970 til kr 143 563,— i 1971, skyldes for øvrig vesentlig justering av honorarsatsene i samsvar med den alminnelige regulering av bistillingsgodtgjørelsene i statstjenesten i Norge.

Ved kontroll av fondets beholdninger i bank og på postgirokonto har det ikke vært noe å bemerke.

Enkelte bevilgningsmottakere som har oversittet fristen for innsendelse av rapport og regnskap, er purret av sekretariatet. Etter foretatt revisjon har vi gitt regnskapet følgende påtegning:

Foranstående driftsregnskap og status for Nordisk kulturfond er revidert og funnet i orden.

Oslo, 3. mars 1972

Lars Breie

Erling Norvik

BILAGA 9

Betänkande av Nordiska rådets utskott för granskning av berättelse om Nordiska kulturfonden över berättelsen

Till utskottet har hänvisats berättelse om Nordiska kulturfonden 1971.

Utskottet har genomgått berättelsen och inte funnit anledning till anmärkningar rörande densamma. Utskottet får därför föreslå,

1. att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1971 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för år 1971, samt
2. att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Stockholm den 16 januari 1973

Per Bergman (s)

Mauno Forsman (Sd)

Gunnar Garbo (V)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Jørgen Peder Hansen (S)

Förman

Berättelse

om Nordiska kulturfonden, 1972

1. Styrets sammensetning

Styret for Nordisk kulturfond har i 1972 hatt følgende medlemmer (og suppleanter), oppnevnt av Nordisk Råd og regjeringene for 2-års perioden 1971—72:

Danmark

Folketingsmedlem Poul Hartling
(Folketingsmedlem Grethe Philip)
Expeditionssekretær J. Harder Rasmussen
(Kontorchef K. Glerup)

Finland

Talmannen V. J. Sukselainen
(Redaktören Georg Backlund)
Regeringsrådet Ragnar Meinander
(Kultursekreteraren Matti Gustafson)

Island

Alltingsrepresentant Ólafur Björnsson
(Altingsrepresentant Birgir Finnsson)
Departementschef Birgir Thorlacius
(Afdelingschef Arni Gunnarsson)

Norge

Odeltingspresident Håkon Johnsen
(Stortingsrepresentant Berte Rognerud)*
Departementsråd Olav Hove
(Byråsjef Hans Sørbø)

Sverige

Riksdagsledamoten Ingrid Segerstedt Wiberg
(Riksdagsledamoten Dagmar Ranmark)
Expeditionschefen Jan Stiernstedt
(Departementssekreteraren Carl-Johan Kleberg)*

Som formann har fungert Ingrid Segerstedt Wiberg og som nestformann Jan Stiernstedt.

2. Sekretariatsarbeidet

I henhold til den inngåtte avtale med Organisasjonskomiteen ble fondssekretariatet pr. 1. april 1972 flyttet fra Oslo til København og overført til Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid, som har stått

* Har deltatt i styremøter.

for fondets sekretariatsfunksjoner siden denne dato. Den stipulerte godtgjørelse for dette — dkr. 70 000 ble på fondsstyrets desembermøte vedtatt forhøyet til dkr. 100 000. Samtidig ble det vedtatt å forlenge ordningen for 1973.

3. *Arbeidsordning m. v.*

Styret har i 1972 avholdt fire møter. De møter som er forutsatt i fondets forretningsorden ble holdt i Oslo 9.2.1972, i København 24.5.1972 og i Stockholm 12—14.12.1972. Dessuten er det holdt et ekstraordinært møte i København 7.9.1972.

Melding om disponible midler av Nordisk kulturfond og betingelser for å oppnå støtte av fondsmidler ble gjort kjent på vanlig måte gjennom kunngjøringer i nordisk presse, med søknadsfrist 15. august. I alt innkam 285 søknader om støtte av fondsmidlene for 1972. Av disse ble 45 avvist på formelt grunnlag.

Årsberetning og regnskap for 1971 ble vedtatt på styremøte 9.2.1972 og oversendt Nordisk råd sammen med revisjonsberetningen.

Resultatet av den evaluering av Nordisk kulturfonds virksomhet som var satt i gang i 1971, forelå 15. augusti 1972 i publikasjonen "Nordisk kulturfond. En vurdering av virksomheten 1966—71", av mag. art. Harald Koht.

Evalueringsrapporten har vært gjort til gjenstand for nærmere analyse i et utvalg på 3 medlemmer innen fondsstyret, med sikte på å komme fram til konkrete forslag til endringer av arbeidsgangen i fondet. Det var enighet i utvalget om ønskeligheten av å oppnå bl. a. bedre informasjon om fondets virksomhet, skarpere definerte retningslinjer for tildeling av bevilgninger, bedre rapportering fra bevilgningsmottakere, og bedre oppfølging av tiltak som er satt i gang ved hjelp av fondsmidler.

På grunnlag av evalueringsrapporten og arbeidsgruppens analyser har styret overveid flere endringer i den hittidige arbeidsordning. Det viktigste i denne forbindelse er at man vil søke å overgå til to hovedutdelinger av fondsmidler hvert år fra 1974 av. Styret vil også på flere punkter endre den praksis som hittil har vært fulgt for utdeling av midlene, f. eks. når det gjelder støtte til dekning av reiseutgifter for deltakere i nordiske konferanser m. v. Det er vedtatt å innføre et nytt søknads-skjema, som tar sikte på å gi grunnlag for en mer ensartet praksis for tilskudd til nordiske møter, konferanser, seminarer, o. l. Styret har også utarbeidet nye retningslinjer for bevilgningsmottagernes innsending av regnskap og rapport, først og fremst for å skaffe til veie et mer enhetlig rapportmateriale og for bedre å sikre seg mot at det gjøres avvik fra det opprinnelige prosjekt uten styrets godkjenning.

Videre har styret vedtatt å fremme forslag om visse endringer i overenskomsten om Nordisk kulturfond, artiklene 2 og 3.

4. Remissbehandling av søknader

Etter at nordisk kulturkommissjon opphørte, har samtlige søknader til Nordisk kulturfond vært forelagt til uttalelse for Ministerrådets tre rådgivende komiteer for forskning, utdanning og allmennkulturell virksomhet. I tillegg til dette har styret også sendt en rekke av søknadene på remiss til andre nordiske spesialorganer. Denne remissordning som forsøksvis har vært fulgt i siste halvår 1972, har stort sett fungert godt og vil i hovedtrekk bli fulgt også neste år.

5. Fondets kapital og forvaltning

Fondet hadde for 1972 følgende midler til rådighet:

	dkr.
Overført fra 1971	545 119,88
Medlemslandenes bidrag	<u>5 000 000,00</u>
	5 545 119,88

Fondet mottok 285 søknader om støtte av 1972-midlene, med et samlet søknadsbeløp på ca. 16. mill. dkr.

I alt ble det av midlene for 1972 bevilget dkr. 5 042 588,14 fordelt på 105 forskjellige prosjekter, jfr. fortegnelsen i bilag I. Bevilgningen fordeles seg slik på de enkelte styremøter:

		dkr.
Desember 1971	61 prosjekter	3 639 400,00
Februar 1972	13 prosjekter	746 200,00
Mai 1972	27 prosjekter	617 988,14
September 1972	3 prosjekter	23 300,00
Skriftlig behandling etter sept.-møtet	<u>1 prosjekt</u>	<u>15 700,00</u>
	105 prosjekter	5 042 588,14

Den del av fondets midler som er bundet i flerårige prosjekter ble redusert fra dkr. 789 100 i 1971 til dkr. 510 000 i 1972, samtidig med at tallet på slike prosjekter ble redusert fra 8 til 3. Det gjelder nordiske musikkonkurranser (300 000), bestilling av musikkverk (150 000) og et historisk forskningsprosjekt (60 000).

	dkr.
Summen av utbetalte tilskudd utgjorde	4 708 967,45
Tilbakebetalte tilskudd utgjorde	83 329,41
Pr 31.12.1972 utgjorde saldo	1 548 454,81
Av dette beløp fragår bevilgede, men ikke utbetalte tilskudd	<u>974 600,00</u>
Overført til 1973	573 854,81

6. Særskilte prosjekter

Den støtteordning for utveksling av nordiske gjestespill som kulturfondet har finansiert i en 3-årig forsøksperiode, ble avsluttet i 1972.

Ordningen har dekket et behov og har etter styrets vurdering vist seg å være vellykket, og den er i 1973 overført til Ministerrådet.

Fondsstyret har vedtatt å støtte en tilsvarende forsøksordning for utveksling av kor og orkestre i 3-årsperioden 1973—75. På styrets anmodning har NOMUS utarbeidet retningslinjer for en slik konsertutveksling. NOMUS vil også stå for den praktiske administrasjon av ordningen og fungere som remissorgan. For det første forsøksår (1973) har fondsstyret vedtatt å bevilge dkr. 350 000 til konsertutvekslingen.

7. Informasjon

For å øke den alminnelige kunnskap om fondets virksomhet og den støtte som tilbys nordiske kulturtiltak, har fondsstyret drøftet forskjellige muligheter for å aktivisere fondets informasjon. Foreløpig vil styret utgi en 16-siders informasjonsfolder om Nordisk kulturfond til bruk i dette opplysningsarbeidet, bl. a. for distribusjon direkte til potensielle søkere.

København, 12. februar 1973

Ingrid Segerstedt Wiberg
Formann

Olav Nyhamar
Sekretær

BILAGA 1

Fondmedel beviljade ur Nordiska kulturfonden av under 1972 disponibla medel

A. Vitenskap

	dkr
Nordisk sommeruniversitet, København til utvekslingsspill om nordisk utdanningspolitikk	101 400
Professorene E. Fjeld Halvorsen, Oslo, G. Holm, Lund, og C.-E. Thors, Helsingfors, til symposium på Færøyene for yngre nordiske språkforskere	46 800
Professor Gun Widmark og docent Sture Allén, Institutionen för nordiska språk, Göteborg, til planleggingskonferanse om forskningsprosjekt innenfor emnet nordiske språk	30 300
Islands farmaceutforening til dekning av foreningens utgifter til arrangement av Nordisk Farmaceutunions møte i Reykjavík 1972	7 200
Avdelingsleder Odd Preben Lind, Tandlægehøjskolen, Århus, til nordisk seminar om sosialodontologi	20 000
Jan-Olof Schill, Stockholm, støtte til tidsskriftet "Häftet för kritiska studier"	7 000
Nordiska samarbetskommiteen för Latinamerika-forskning, Stockholm, til nordisk konferanse om latinamerika-forskning	60 000
Sten Österlöf, Ringmärkingscentralen vid Naturhistoriska museet, Stockholm, på vegne av nordiske zoologiske museer til undersøkelse av sjøfuglers vandring ved informasjonskampanje og godtgjørelse for rapportering av funn av merkete fugler	18 000
Dansk epilepsiforenings videnskabelige sektion, til det første skandinaviske epileptologiske årsmøte	30 000
Nordiska IBP/HA-seksjonen, v/professor H. Forsius, Uleåborg, til medisinske og populasjonsbiologiske undersøkelser i Húsavíksområdet i Island	249 500
Docent Bernt Schiller, Historiska institutionen, Göteborg, og forskningsstipendiat Abraham Hallenstvedt, Institutt for statsvitenskap, Blindern, m. fl. til forskningsprosjektet "Interesseorganisasjonene og det nordiske samarbeidet"	80 000
Førstekonservator Martin Blindheim, Universitets oldsaksamling, Oslo, på vegne av en norsk arbeidsgruppe, til nordisk tverrfaglig symposium i Trøndelag august 1972 for å studere ikonografiske problemer i nordisk billedkunst	34 000
Jarl Nordbladh, Göteborgs universitet, til nordiske kontaktseminarer angående problembeskrivning, problemanalyse og fortolkninger i arkeologisk forskning	30 100

	dkr.
Barnepsykiatrisk forening, Norge, ved formannen, overlege Hasse Linaae, til trykning av rapport fra tidligere støttet nordisk symposium om omsorg for psykotiske barn	12 900
Nordisk Förening för Parasitologi, ved formannen dr. Odd Halvorsen, Zoologisk museum, Oslo, til et symposium for nordiske forskere samt medisinske og veterinære myndigheter om spredning av parasitter	12 200
University College, London, til nordisk lektorat i moderne historie	45 000
Nordisk sommeruniversitet til publisering av forskningsresultater	50 000
Nordisk arbeidsgruppe til komparativt forskningsprosjekt med anvendelse av EDB på det statistiske grunnmateriale	94 500
Överbibliotekarie Lars Erik Sanner, Lantbrukshögskolan, Uppsala, til utarbeidelse av fortegnelse over nordiske landbruksbibliotekers beholdning av tidsskrifter og serier	40 700
Institutionen för musikvetenskap, Göteborgs universitet, ved docent Jan Ling, til musikksociologisk konferanse	14 500
Emigrantinstituttet Växjö, til symposium for nordiske emigrasjonsforskere	19 700
Professor Olli V. Lounasmaa, Tekniska Högskolan, Otnäs, til forlenget studieopphold for en av de nordiske stipendiatene ved högskolen ut året 1972	10 800
Stockholm skoldirektion til konferanse om forskning på yrkesutdannelsens område	22 900
Sum vitenskap	1 037 500

B. Utdanning

Landslaget Teater i Skolen ved Nils Braanaas, til nordisk tidsskrift for dramatisk virksomhet i skolen — utsendelse av et prøvenummer	32 900
Norges Standardiseringsforbund for å fastsette dansk-norsk-svensk fysikkterminologi på basis av rekommandasjoner fra den internasjonale standardiseringsorganisasjon ISO	28 000
Nordisk samarbeidsråd för lärarstudierende, Stockholm, til utarbeidelse av en plan for utveksling av lærerstudenter og en oversikt over nordiske lærerutdanningsinstitusjoner	6 300
Sibelius-Akademien, Helsingfors, til rådslagningsmøte i Helsingfors høsten 1972 av ansvarlige for utdanning av skolenes musikk lærere i de nordiske land	6 200
Landslaget Teater i Skolen, til oversettelse til finsk av enkelte artikler av det nordiske teaterpedagogiske tidsskrift "Drama"	1 400
Forsøkgymnasene i Norden til konferanse	15 700
Sum utdanning	90 500

C. Folkeopplysning

Redaksjonsutvalget for Kulturskriftserien i 1972	61 000
Nordisk arbeidsgruppe til symposium om barnekultur i massemedia	126 500

	dkr*
Tromsø Husflidslag til nordisk brukskunst- og husflidsutstilling i anledning lagetets 50-årsjubileum, september 1972	3 700
Museet på Sønderborg Slot, Danmark, til en utstilling, "Folkkultur ved Nordens yderpunkter", med dkr. 9 500 i 1972 og dkr. 54 000 i 1973.	9 500
Nordiske Kvinnesaksforeningers Samorganisasjon til et kollokvium om "Forsørgerbegrepet i nordisk lovgivning, rettspraksis og fremtidig utforming",	30 000
Samarbeidsutvalget for nordiske publikumsorganisasjoner ved Arte Teater- og Musikkorganisasjon til konferanse	5 788,14
Stiftelsen Kursverksamheten vid Uppsala universitet til utgivelse av en bok om samene	23 200
Arbetarnas bildningsförbund, Sverige, o. a. til et skrift om voksenopplæring tiltenkt de nordiske arbeidsbevegelsers organisasjoner	20 000
Statens historiska museum, Stockholm, til vandretstilling om Island, "Is och eld, Island i forntid och nutid", til Danmark, Norge, Finland, Island, samt i Sverige,	193 000
Arbetarnas bildningsförbund i Finland til nordisk-sovjetisk seminar i 1972	15 800
Arbetarnas bildningsförbund, Sverige, o. a. for å kunne få Island med i møter mellom nordiske arbeiderorganisasjoner om samarbeidsspørsmål på utdannelsessektoren	12 000
Föreningarna Nordens Förbund til symposium om "Vad får vem veta?", senvåren eller høsten 1972	55 000
Föreningarna Nordens Förbund til oppslagsbok om samfunnets organisasjon i Norden	70 000
Landsforeningen Ungdomsringen, Danmark, til nordisk seminar om narkotikaproblemet, sommeren 1972	70 000
Sveriges dövas riksförbund til ungdomsfestival i Göteborg i juli 1972	36 200
Svenska nationalkommittén av ICOMOS til internasjonalt symposium om utstilling om "Den nordiska trästaden" i Stockholm sommeren 1972, (i tillegg til tidligere bevilgede dkr. 145 000)	168 000
Nordiske ungdomsorganisasjoner til prøveeksemplar av tidskriftet OUTLOOK	100 000
Nordisk arbeidsgruppe til symposium om barnekultur i massemedia	10 000
Svenska hemslöjdföreningarnas riksförbund, til utstilling av Svensk hemslöjd i Reykjavík	2 900
De blindas förening, Stockholm, til internasjonal ungdomsleir for blinde	5 800
Norsk Designcentrum o. a. til felles nordisk deltagelse ved Triennalen i Milano 1972	200 000
Sveriges ungdomsorganisationers landsråd til nordisk seminar om miljøvern	123 000
Arbetarnas bildningsförbund til vandretstilling om arbeiderbevegelsens utdanningsinstitusjoner i Norden	95 000

Sum folkeopplysning 1 436 388,14

dkr.

D. Kunst og det frie kulturliv**a) Litteratur**

Mál og menning, Reykjavík, til utgivelse av antologi av moderne nordiske dikt oversatt til islandsk av Hannes Sigfússon	17 500
Dansk forfatterforening til nordisk forfatter- og kunstnermøte	50 000
Islands Forfatterunion til nordisk forfatterting i Reykjavik i juni 1972,	20 000
Professor Mogens Brönsted til utgivelse av verket "Nordens litteratur"	110 000
Norsk litteraturkritikerlag til nordisk seminar om litteraturkritikkens funksjon i 1970-årene	26 300
R. Broby Johansen og forlaget Fremad til fargegjengivelser i boken "Dagens dont i Norden"	65 000
Den danske boghandlermedhjælperforening til nordisk kurs for yngre bokhandlermedhjelpere	25 000
	<hr/>
Sum litteratur	313 800

b) Musikk

Föreningarna Nordens Förbund til musikkonkurransen 1972 for pianister	300 000
NKK, seksjon III til bestilling av nordiske musikkverk i 1972	150 000
De förenade nordiska samfunden av Visans Vänner til nordisk visebok, et redusert beløp	100 000
Nordisk Jazz Workshop 1972 til ny etablering (som i 1971) av nordisk jazzorkester sommeren 1972	147 000
Finlands ungdomsförbund til internasjonalt folkedans- og folkemusikkurs i juli 1972 og til besøk av norsk barnegruppe i juni 1972,	10 000
Umeå Musikkola til Nord-skandinavisk Sommerorkester för Ungdom 1972 og Nordisk Ungdomskör 1972	72 500
Folk Music Festival Kaustinen til nordisk folkemusikk-seminar for lærere i forbindelse med festivalen 1972	60 000
Festspillene i Reykjavík i juni 1972 for å sikre bredere nordisk deltagelse ved festivalen	46 000
Landslaget Musikk i skolen til Nordisk musikktreff for ungdom, Bergen sommeren 1972	105 000
Studentkören Brahe Djäknar til turne til Island	9 500
Florakören vid Åbo akademi til konsertturne til Göteborg, Århus, Ålborg og København	2 400
Nordiska arbetarsångarförbundet til Nordiska sång- og musikkfesten i Stockholm	58 700
Unge Akademikers Kor, København, til turne til Island	40 000
Symfoniorkesteret, Trondheim, til turne til Danmark og Sverige	58 000
	<hr/>
Sum musikk	1 159 100

	dkr.
<i>c) Teater, opera, ballet, dans</i>	
Nordisk Amatørteaterråd til oversettelse av finsk dramatik til andre nordiske språk	8 500
Wig-Wam/Lysholmortensen til turné med multi-medi fore- stillingen "Norden rundt i 30 dage"	44 000
Sällskapet Stockholms kyrko-opera til nordiske konferanser våren og høsten 1972 i samarbeid med Rikskonserter	11 600
Finlands amatørteaterforbund til kursvirksomhet innen Nordkalottområdet ved regissören Risto Taivanen	7 300
Nordisk amatørteaterråd, til pedagogisk kurs	48 500
Nordiska Teaterledarrådet til nordiske operaverk i 1972, slik rådet mottok i 1971	63 000
Odin Teatret til utgivelse av bok, "Gruppeteater i Norden"	25 500
Finlands amatørteaterförbund til nordisk seminar for ama- tørteaterinstruktører i juli 1972, til gjestespill under semi- naret og til nordisk kurs i ungdomsdramatikk i juni 1972, tilsammen	22 700
Festspillene i Reykjavík til engasjement av norsk instruktør (Kirsten Sørлие) for oppsetting av "Mumitrollet"	18 900
Støtte til utveksling av gjestespill (se spesifikasjon bilag II)	<u>610 600</u>
Sum teater, opera, ballet, dans	860 600
 <i>d) Bildende kunst</i>	
Redaksjonsutvalget for Diapositivserien om nordisk billed- kunst	10 500
Nordisk Kunstforbund til nordisk kunstnerkonferanse i Reykjavík i forbindelse med nordisk kunstutstilling ved festspillene i juni 1972	<u>62 200</u>
Sum bildende kunst	75 700
 <i>e) Film og TV</i>	
Nordisk Film og TV Union til nordisk seminar om scenog- rafi- og atelierproblemer innen film, TV og teater i Nor- den, høsten 1972	44 000
Föreningen film centrum o. a. til turné med svenske og fins- ke filmer i Island	<u>25 000</u>
Sum film og TV	69 000
 <i>Samlet oversikt for 1972:</i>	
A. Vitenskap	1 037 500
B. Utdanning	90 500
C. Folkeopplysning	1 436 388
D. Kunst og det frie kulturliv	<u>2 478 200</u>
SUM	5 042 588

BILAGA 2

Specifikation över bidrag utdelade enligt förordningen om stöd till utväxling av gästspel 1972

	dkr.
Festspillene i Reykjavík til gjestespill fra Lilla Teatern i Helsingfors med "Jorden runt på 80 dagar"	40 000
Svenska riksteatern til gjestespill i Mellom-Sverige fra Komteatern Helsingfors med "Suomen Kuningas"	25 000
Täby teaterförening til gjestespill fra Åbo svenska teater med "Yvonne, prinsessa av Burgund" av Witold Gombrowicz	8 700
Sonja Henies og Niels Onstads Stiftelser Oslo, til gjestespill fra Nationalteatern, Göteborg med "Lev hårdt"	4 000
Stockholms stadsteater til gjestespill fra Tammerfors arbetarteater med "Stockflottarna"	20 000
Nordisk amatørteaterråd til utveksling av amatørteatergrupper mellom de nordiske land	40 000
Festspillene i Bergen til gjestespill fra Stora teatern i Göteborg med Rossinis "Barbereren i Sevilla"	50 000
Garantiföreningen för Rovaniemi teater til gjestespill i Nord-Sverige og Nord-Norge med Strindbergs "Dödsdansen"	12 000
Svenska riksteatern til gjestespill i Reykjavík med "Myten om Minotaurus"	20 000
Centralförbundet för svenska teateramatörer i Finland til gjestespill i Sverige, Norge og Danmark med W. Chorells "Lågorna"	46 300
Finlands nationalopera til gjestespill av Operan i Stockholm (Drottningholmteatern) med Mozarts "Cosi fan tutte"	40 000
Stockholms parkteater til gjestespill av Joker-Teatret i København	15 000
Fiolteateret, København, til gjestespill av den oppsøkende gruppe ved Nationalteatret i Oslo, med "Svartkatten" og "Pendlerstykket"	8 200
Festspillene i Reykjavík til gjestespill av Den kgl. danske ballet,	40 000
Collegium Artium, Helsingfors, til turné i Norge med "Dödspolka"	11 800
Riksförbundet finska föreningar i Sverige til turné av Collegium Artium med "Verinen poika"	19 100
Stockholm skolteater til gjestespill av Skolteaterföreningen i Helsingfors med "Alldeles vanliga Ville", i Oslo, Sollen-tuna og Stockholm.	27 500
Det norske teatret, Oslo, til gjestespill fra Kungl. Dramatiska teatern i Stockholm med Ingmar Bergmans oppsetning av Ibsens "Vildanden"	58 000
Sonja Henies og Niels Onstads Stiftelse til gjestespill fra Nelli-Belli Teatret, København, med "UNICUS"	8 000

	dkr.
Det Danske Teater, til gjestespill av Cramérballetten i tilknytning til Musik- og Ballet-festivalen i København, samt turné i provinsen	46 600
Garantiföreningen för Svenska Teatern i Helsingfors til gjestespill av Uppsala stadsteater med Strindbergs "Stora landsvägen"	15 000
Stockholms stadsteater til gjestespill på Det kgl. Teater i København med Bergqvist og Bendriks "Mr. President"	9 400
Trøndelag Teater, Trondheim, til gjestespill av Stockholm stadsteater med "Mr. President".	46 000
SUM	610 600

BILAGA 3

Översikt över beviljningar av Nordisk kulturfonds medel för 1973, beslutade på fondstyrelsens decembermöte eller tidligere

A. Vitenskap

Lektor Arnt Bakke, Tromsø museum, til innsamling av samisk folkemusikk; etablering av kontakt med institusjoner i Finland og Sverige med forskning på dette område	15 900
Professorene Egil Kragerud og Egil A. Wyller, Oslo, til utgivelse av en bibliografi over skandinavisk litteratur som berører emnet "den platonske kjærlighetsidé."	3 000
Nordiske Jordbruksforskernes Forening, Seksjon III, Hagebruk: til opprettelse og drift i tre år av et nordisk samarbeidsorgan for samarbeid vedrørende "Elitmaterial av vegetativt formade trädgårdsplantor." Treårig forsøksperiode, første år	25 200
Institutionen för politisk historia ved Åbo universitet til å avslutte et bibliografisk arbeid vedrørende russiske/sovjetiske publikasjoner og artikler om nordisk politikk fra midten av 1800-tallet	5 900
Nordiska samarbetskommiten för namnforskning (NORNA) til symposium over ABD i de nordiske navnearkiv	16 100
Tromsø Seminars in Biology. Avansert kurs i cellebiologi for yngre forskere fra Norden og Europa	52 900
Amanuensis Knud Prange, København, til seminar for nordiske historikere om emnet "Lokalhistorie de seneste 100 år."	20 000
Overlæge Bent Borup Svendsen til symposium om rettspsykiatri i Norden	50 000
Nordiska rådet för antropologisk forskning til symposium i Norge.	30 000
Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi til bidrag til en internasjonal konferanse om sagastudier i Reykjavík 73	34 400

	dkr.
Professor Ingrid Semmingsen m. fl. til emigrasjonsforskningsprosjekt (tilleggsbevilgning)	40 000
Den litteraturvitenskaplige institusjon ved Islands Universitet til Internasjonal Association for Scandinavian Studies X. konferanse om skandinavisk litteratur. Bevilgning av fondets midler for 1974)	<u>60 000</u>
Sum vitenskap	293 400

B. Utdanning

Nordiska textilläraryrforbundet til kongress i Stockholm for nordiske tekstil- og håndarbeidslærere	24 800
Medborgar- og arbetarinstitutens förbund, til seminar om voksenopplæring på Nordkalotten	12 700
Utbildningssociologiska kommittén inom Nordiska sociologförbundet, Uppsala, til utdanningssociologisk symposium	32 000
Kommittén för atlasen "Norden i text och kartor", Stockholm, til utgivelse av atlasen i Danmark, Finland og Norge	90 000
Skoledirektøren i Rogaland til undersøkelse av undervisningen i andre skandinaviske lands språk og litteratur i Danmark, Sverige og Norge, og til en skandinavisk konferanse om samme emne etter endt undersøkelse og bearbeiding av resultatene	240 100
Nordisk Forbund for spesialpedagogikk til en nordisk kongress i spesialpedagogikk	38 300
Nordisk forbund for spesialpedagogikk, Oslo, til jubileumsnummer av Nordisk Tidsskrift for Spesialpedagogikk i anledning forbundets 50-års jubileum	<u>18 500</u>
Sum utdanning	556 400

C. Folkeopplysning

Arbetarnas bildningsforbund, Stockholm, på vegne av alle nordiske arbeideropplysningsforbund, til konferanse om utviklingslinjer og prioriteringer i utdanningspolitikken	60 700
Roland Thomsen, Torshavn, til Nordisk kulturuke på Færøyene 1973	25 000
Arbejdernes Oplysningsforbund i Danmark på vegne av tilsvarende nordiske organisasjoner til to konferanser om harmonisering av de nordiske lands lovgivning når det gjelder tilskuddsmuligheter til organisasjonenes arbeid	50 000
Arbejdernes Oplysningsforbund Danmark på vegne av de øvrige nordiske lands opplysningsforbund til ukekurs for å utveksle erfaringer om arbeidet	68 200
Häftan för Kritiska Studier, Stockholm, til kontaktseminar for nordiske medarbeidere	8 600
Finlands fotografiske museum, Helsingfors, til nordisk symposium om fotomuseer	30 000
Foreningerne Nordens Forbund til foreningernes seminarvirksomhet	100 000

	dkr.
Biblioteksdirektør E. Allerslev Jensen, København, på vegne av kolleger i øvrige nordiske land til konferanse om barnebiblioteksarbeid i landdistrikt	50 000
Nordisk Amatørteaterråd ved Landslaget Teater i Skolen, Oslo, til symposiet "Ungdom og kunstformidling, nye veier"	56 600
Høje Taastrup kommunes kultur- og fritidscenter, Danmark, til arrangement av nordisk kulturuke	20 000
Karl H. Bolay, Helmer Lång, Bo Skøld, Malmö, til utgivelse av et nytt nordisk kulturtidsskrift	36 200
Sum folkeopplysning	505 300

D. Kunst og det frie kulturliv

a) Litteratur

Mag. art. Per Olsen, Søborg, Danmark til publisering av materiale fra et internordisk seminar om "Børnebogen idag"	15 000
Finlands svenska författareförening rf. Helsingfors, til samnordisk kurs i faglig kunnskap for forfatter: "Författarens villkor i Norden"	35 000

b) Musikk

Nordiske konservatorierådet til nordiske konservatorieseminarier	127 500
Foreningene Nordens Forbund, Stockholm, til arrangement av 1973-års nordiske musikkonkurranse for organister	300 000
Nordisk Amatør Musik Union, Køge, Danmark, til konferanse/kurs med henblikk på videregående instruksjon for orkesterledere som arbeider på amatørbasis i de nordiske land	30 000
Den danske Jazzkreds på vegne av jazzforbund i Finland, Norge og Sverige til samnordisk jazzkomposisjonskonkurranse	125 000
Kongsberg Jazzfestival 1973 til nordisk samarbeidssymposium	20 000
Arbeidernes Opplysningsforbund, Norge, på vegne av tilsvarende organisasjoner i Danmark, Finland og Sverige til produksjon av en long-playing plate med nordiske arbeidsanger	26 000
Festspillene i Bergen til et nordisk celloseminar.	15 700
NOMUS til nordiske konsertutvekslinger	350 000

c) Teater, opera, ballet, dans

Forente islandske teaterselskaper, til oversettelse av 20 nordiske skuespill til islandsk	40 000
Nordisk Amatørteaterråd, Danmark, til kongress i Reykjavík mai 1973	19 200

d) Bildende kunst

Nordisk kunstforbund til utgivelse av en informasjonspublikasjon om nordisk billedkunst i en 2-årig forsøksperiode	98 000
--	--------

e) *Film og TV*

Nordisk Film og Tv-Union til nordisk seminar om kreativitet og teknikk	35 000
Nordens smalfilmförbund, Bromma, Sverige, til egen filmkonkurranse for ungdom i forbindelse med XXII Nordiske smalfilmskonkurranse 1973	24 800

f) *Andre formål*

De nordiske døveforbunds samarbeidsorganisasjon, København, til tre nordiske seminarer om døves problemer (kulturproblemer/tegn- og tolkeproblemer)	109 400
Samisk språknemnd, til arbeid med samiske kulturord og nydannelser	29 900
Sum kunst og det frie kulturliv	1 400 500

Disponert av 1973-bevilgninger pr. 12 februari 1973

A. Vitenskap	293 400
B. Utdanning	556 400
C. Folkeopplysning	505 300
5. Kunst og det frie kulturliv	1 404 300
Sum	2 759 400

dkr.

BILAGA 4

Räkenskaper för 1972

			Aktiva Dkr	Passiva Dkr
<i>Medlemlandenes bidrag:</i>				
Danmark	1 150 000,00			
Finland	1 100 000,00			
Island	50 000,00			
Norge	850 000,00			
Sverige	<u>1 850 000,00</u>			
		5 000 000,00		
Renter av bankinnskudd		80 531,52		
Utbetalte tilskudd	4 708 967,45			
Tilbakebetalte tilskudd	<u>83 329,41</u>	4 625 638,04		
<i>Administrasjon:</i>				
Kultursekretariatet, lønninger	127 645,36			
Reiseutgifter og dagpenger	44 988,56			
Andre utgifter	<u>37 102,76</u>	209 736,68		
Evalueringsutgifter		36 730,07		
Kursdifferanse		1 641,80		
Mindre utgifter		<u>206 784,93</u>		
		5 080 531,52	5 080 531,52	
			Innestående i Privatbanken, København	623 454,81
			Ikke innbetalt bidrag	
			Overført til 1973:	
			Saldo pr. 1/1—72:	
				1 341 669,88
			Mindre utgifter	<u>206 784,93</u>
				1 548 454,81
				<u>1 548 454,81</u>
			Foranstående driftsregnskap og status for Nordisk kultur-	
			fond er revidert og funnet i orden.	
			Oslo, 15. mars 1973	
			<i>Lars Breie</i>	<i>Erling Norvik</i>

*BILAGA 5***Revisionsberättelse för Nordiska kulturfonden 1972**

Ved Nordisk Råds 19. sesjon 13.—18. februar 1971 ble undertegnede valgt til revisorer for Nordisk kulturfond for regnskapsårene 1971 og 1972.

Fondets regnskap og årsmelding for 1972 er godkjent på styremøte 12. februar 1973 og oversendt revisorene med brev av 1. mars 1973. Mens sekretariatet var i Norge, ble den fullstendige revisjon utført løpende.

Etter overføringen av sekretariatet til Danmark 1. april 1972, har den tallmessige og kassemessige kontroll etter avtale vært underlagt revisjonen ved Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid.

Den kritiske revisjon av fondets inntekter og utgifter har imidlertid i hele perioden tilligget de valgte revisorer.

Det er påsett at forvaltningen har skjedd i samsvar med overenskomsten av 3. oktober 1966 og forretningsordenen for styret. Ved kontroll av fondets beholdninger i bank og på postgiro har det ikke vært noe å bemerke.

Til bruk for de nyvalgte revisorer er det utarbeidet fortegnelse over bevilgningsmottakere som ikke har sendt inn rapport og regnskap for beløp som var utbetalt pr. 31. desember 1972, samt oppgave over eldre, ikke utbetalte bevilgninger som er tillatt disponert i 1973.

Etter foretatt revisjon har vi gitt regnskapet følgende påtegning:

”Foranstående driftsregnskap og status for Nordisk kulturfond er revidert og funnet i orden”.

Oslo, 15. mars 1973

Lars Breie

Erling Norvik

Berättelse

om Nordens folkliga akademi

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

(Verksamhetsåret 1 juli 1971—30 juni 1972)

Styrelsen

Styrelsen för Nordens folkliga akademi får härmed avge följande berättelse för sin verksamhet under tiden 1 juli 1971—30 juni 1972.

Styrelsen har under året bestått av följande ledamöter.

Utsedda av Danmarks regering:

Professor Roar Skovmand, ordförande.

Administrationschef Harald Engberg-Pedersen.

Utsedda av Finlands regering:

Kanslichefen Heikki Hosia.

Skolrådet Klas Wallin.

Utsedd av Islands regering:

Sekreterare Árni Gunnarsson.

Utsedda av Norges regering:

Professor Sigmund Skard.

Tilsynsmann Stein Fossgard.

Utsedda av Sveriges regering:

Undervisningsrådet Gösta Vestlund, styrelsens vice ordförande.

Kanslirådet Carl-Erik Virdebrant.

Styrelsens sekreterare har varit rektor Björn Höjer. Till styrelsen har under året adjungerats fritidskonsulent Edith Loiborg, Danmark, opplysningssjef Knut Fjæstad, Norge, rektor Martti Kojonen, Finland och studierektor Ulla Poppus, Sverige, representanter för studieorganisationernas samarbetsorgan i respektive land.

För styrelsens verksamhet gäller av de berörda ländernas regeringar i januari 1966 fastställda ”Bestämmelser för Nordens folkliga akademi i Kungälv”.

Akademins uppgift är enligt bestämmelserna att vara ett centrum för studium av frågor som är väsentliga för det nordiska folkbildningsarbetets utveckling och förnyelse. Akademien skall främst rikta sig till lärare och ledare inom folkhögskolan samt det fria och frivilliga folkbildnings- och ungdomsarbetet.

Med anledning av att akademins försöksperiod utgår 30 juni 1973 beslöt det nordiska ministerrådet vid sammanträde den 22 februari 1972 i Helsingfors att akademins verksamhet skall fortsätta tills vidare efter nuvarande riktlinjer i avvaktan på att ställning tas till frågan om en integration med Nordiska folkhögskolan i Kungälv, och att ytterligare utredning görs om den föreslagna integrationen, inbegripet konkret förslag till målformulering, principskiss till verksamhetsplan och genomgång av de juridiska och ekonomiska frågorna.

Styrelsen har under året sammanträtt två gånger. Styrelsen har inom sig utsett ett arbetsutskott med följande medlemmar: Heikki Hosia, Finland, Roar Skovmand, Danmark, ordförande, Knut Fjæstad, Norge och Gösta Vestlund, Sverige. Arbetsutskottet har sammanträtt en gång. Revisorer för akademien förordnade av Kungl. Maj:t i Sverige har varit Karl-Bertil Synnergren och Sten G. Olsson och revisorssuppleanter Algot Hedfalk och Gösta Jacobsson.

Akademins personal

Rektor Björn Höjer, Sverige.

Lektor Ove Elvekjær, Danmark

Lektor Wilhelm Otnes, Norge, till 1 mars 1972.

Lektor Ola Jonassen, Norge, från 1 april 1972.

Bibliotekarie Caroline Smedal Haslund, Norge, till 1 september 1971.

Bibliotekarie Kari Schei, Norge, från 17 januari 1972.

Sekreterare Ole Backström, Finland, tjänstledig från 17 januari 1972.

Kansliskrivare Miriam Holm, Sverige, upprätthöll sekreterartjänsten från 17 januari 1972.

Kansliskrivare Gunnevi Hellsten, Finland, upprätthöll kansliskrivartjänsten från 10 januari 1972.

Biblioteksassistent Bente Elvekjær, Danmark, på deltid, upprätthöll bibliotekarietjänsten från 1 september 1971 till 17 januari 1972.

Dessutom har Tom Lubbock, M.A. Berkeley, USA, under vårterminen vistats på akademien och medverkat som gästlektor i akademins verksamhet och bibliotekarie Rurik Rancken, Ekenäs, Finland, har under sex veckor av hösten varit finländsk gästlektor vid akademien.

Kursverksamhet

Under verksamhetsåret 1971—1972 arrangerades 13 kurser i akademins egen regi och 7 kurser i samarbete mellan akademien och olika nordiska bildningsorganisationer.

Deltagarstatistik vid NFA — verksamhetsåret 1971—1972.

Datum		S	DK	N	SF	Övr.	Summa
1—7.8	Nordiskt konsulentmöte (i samarbete med de nordiska organisationerna för amts- och vuxenopläringskonsulenter)	3	16	9	4	—	32
9—15.8	Folkhögskolan som arbetsplats	16	13	7	2	1	39
22—31.8	Kreativitet och skaparglädje	10	16	16	12	—	54
13—23.9	Miljövärdspedagogik	13	2	5	2	1	23
26.9—2.10	Dansk, finländsk och svensk litteratur (i samarbete med Olso lærerskole)	—	—	32	—	—	32
10—15.10	Nordisk konferens om utbildning av lärare i vuxenundervisning (i samarbete med Pedagogisk Seminar i Oslo)	5	3	6	3	—	17
1—11.11	Modern vuxenpedagogik	7	7	11	5	—	30
15—25.11	Litteratur och politik	5	9	7	3	—	24
8—10.12	Litteraturkritikerkonferens (i samarbete med Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning)	17	7	5	1	1	31
17—23.1	Kina i brännpunkten	14	7	7	11	—	39
24—25.1	Nordisk studierektorkonferens om akademins plats i det nordiska folkbildningsarbetet	5	4	5	6	—	20
31.1—10.2	Kropp och artikulation	8	13	7	2	—	30
8—10.3	Två etermediaprojekt (i samarbete med TRU, Sverige)	11	3	12	4	—	30
12—18.3	Internationell konferens-teknik	2	9	4	7	—	22
10—16.4	Att undervisa i idéhistoria	13	5	9	4	—	31
20—26.4	Gruppträning	7	9	11	2	1	30
27.5—4.6	Den nordiska folkhögskolan i Genève (Kungälvperioden)	12	10	11	6	1	40
4—10.6	Gymnastik och idrott på folkhögskolan	8	7	15	3	—	33
5—17.6	Filmverkstad	3	6	5	4	1	19
12—18.6	Vem har makten över media?	6	13	6	3	—	28
	Deltagare totalt 1971—1972	165	159	190	84	6	604
	(Deltagare totalt 1970—1971)	215	193	164	86	33	691

Under verksamhetsåret har av de 22 planerade kurserna en fått inställas vardera terminen p. g. a. brist på deltagare. De övriga har genomförts med ett genomsnitt av 30 deltagare per kurs.

Sammanlagt deltog alltså vid akademins 20 kurser 604 deltagare. Deltagarna kom från följande länder: Norge 190 (32 procent), Sverige 165 (27 procent), Danmark 159 (26 procent), Finland 84 (14 procent), Island 4 och övriga länder 2 (tillsammans 1 procent).

Av de 604 deltog 212 i de 7 kurser, som rekryterades och arrangerades i nära samarbete med olika organisationer och institutioner och alltså inte presenterades i akademins terminsprogram. Dessa 212 deltagare var alla lärare, journalister, studieorganisatörer eller föreningsaktiva. Man kan utgå från att de flesta av dessa fått sin lön och sina kurs- och resekostnader täckta av respektive organisation.

De övriga 392 deltagarna deltog alltså i de 13 kurser som rekryterades genom akademins terminsfoldrar och stod öppna för alla. 30 procent av dessa var folkhögskollärare, 13 procent arbetade inom studieorganisationerna och de övriga fördelade sig på en stor mängd olika yrken och hade varierande organisationsbakgrund. Av dessa uppgav endast en tredjedel att de fått lön under kursen eller bidrag till resa och kursavgift.

Åldersfördelningen bland dessa närmare 400 var följande: 20—30 år = 35 procent, 30—40 år = 31 procent, 40—50 år = 19 procent och över 50 år = 15 procent. En genomsnittsålder alltså mellan 30 och 40 år.

Ove Elvekjær har varit kursledare för följande kurser: Folkhögskolan som arbetsplats, Litteratur och politik, Litteraturkritikerkonferens, Kropp och artikulation, Gruppträning, Vem har makten över media.

Björn Höjer har varit kursledare för Nordiskt konsulentmöte, Dansk, finländsk och svensk litteratur för norrmän, Nordisk konferens för utbildning av lärare i vuxenundervisning, Nordisk studierektorkonferens, Två etermediaprojekt, Internationell konferensteknik.

Wilhelm Otnes har varit kursledare för Kreativitet och skaparglädje, Miljövårdspedagogik, Modern vuxenpedagogik, Kina i brännpunkten, Att undervisa i idéhistoria, Filmverkstad.

Ola Jonassen hade huvudansvaret för Gymnastik och idrott på folkhögskolan.

Tom Lubbock har varit biträdande kursledare under kurserna Internationell konferensteknik och Vem har makten över media.

Akademins egna lärarkrafter har föreläst vid ett flertal kurser, Ove Elvekjær bl. a. om Danska språket och litteraturen, Bert Brecht och Wolf Bierman. Han har dessutom medverkat i danskundervisningen vid skolor i Kungälv och Göteborg. Björn Höjer har bl. a. föreläst om Folkbildnings- och folkhögskolepedagogik och Svenska språket och litteraturen, Wilhelm Otnes om bl. a. Gruppmetodik och Kreativitet.

Beträffande gästföreläsare vid akademins kurser se *Bilaga 1*.

Mötesplats för nordiska folkbildningsorganisationer

Under perioder då akademien inte själv arrangerat kurser har anläggningen disponerats av andra organisationer. De flesta av följande kurser har haft nordisk eller ännu vidare rekrytering och ett innehåll med an-

knytning till ungdoms- eller folkbildningsproblem. Sådana nordiska kurser har prioriterats vid inbokningen och för dem har samma låga inackorderingsavgift tillämpats som för akademins egna kurser. Vid många av dem utnyttjas akademins personal för föreläsningar, praktisk handräckning, hjälp vid programplanering m. m.

- 16—23.8 Unga forskare. Internationellt symposium. 40 delt.
- 25—26.9 Nordiska folkhögskolans elevförbund, Kamratmöte. 30 delt.
- 2—3.10 Scandinavian Seminar. Amerikanska folkhögskolelever i Västsverige. 6 delt.
- 25—30.10 Sveriges Ungdomsorganisationers Landsråd. Europeiskt seminarium om värdet av u-landshjälp. 40 delt.
- 25—29.1 Riksförbundet Sveriges Hemgårdar. Sensitivitetsträning. 30 delt.
- 11—13.2 Nordiska folkhögskolerådet. Kulturellt samarbete i Norden och Europa. 16 delt.
- 14—17.2 Danmarks Lærerhøjskole. Konferens för praktikledare vid fritidspedagogiska seminarier. 22 delt.
- 18—20.2 Tjänstemännens bildningsförbund. Psykodrama. 15 delt.
- 25—27.2 Tjänstemännens bildningsförbund. Psykodrama. 15 delt.
- 25—27.2 Föreningen Norden Nordiskt vänortsmöte. 15 delt.
- 28.2—2.3 Europeiska kulturfonden. Lantbruk år 2000. 25 delt.
- 3—5.3 Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Ungdomsledarkurs. 23 delt.
- 19—23.3 De nordiska kyrkornas fritidskommitté. 50 delt.
- 17—20.4 Kontaktseminarium för nordiska arkeologer. 50 delt.
- 27—28.4 Göteborgs universitet. Sektionen för pedagogiskt utvecklingsarbete. 20 delt.
- 14—19.5 Internationella folkhögskolan i Kungälv. U-världen i I-världen. 25 delt.
- 23—27.5 Nordens husmodersförbund. Nordisk 1900-talskonst. 30 delt.
- 19—25.6 Nordiska folkhögskolans 25-årsjubileum. 40 delt.

Nordens folkliga akademi har blivit alltmer eftersökt som kursplats för folkbildnings- och ungdomsorganisationer, och plats kan inte tillnärmelsevis beredas alla organisationer som önskar det. Som framgår av ovanstående har utöver akademins egna kursdeltagare 492 inackorderade kurs- eller konferensdeltagare gästade akademien under verksamhetsåret. Tillsammans med akademins egna kursdeltagare är det alltså 1 096 människor, de flesta verksamma inom folkbildningsarbetet, som utnyttjat akademien som nordisk mötesplats under året.

Utöver dessa internatkurser har akademins lokaler ofta utnyttjats för möten och sammankomster av organisationer i Kungälv, Göteborg och det övriga västsverige.

En studiedelegation från Migros Klubschule i Schweiz har besökt akademien den 22 oktober och en sovjetisk kvinnodelegation den 10 december. Dessutom har många enskilda forskare, lärare och vuxenpedagoger, företrädesvis från Norden men också från England och USA, gästade akademien under kortare perioder.

Organisationskontakter etc.

För att akademien skall kunna spela en roll som idécentrum för folkhögskola och folkbildning i Norden är det av stor betydelse att dess anställda regelbundet deltar i centrala nordiska kurser och konferenser även på andra håll och noggrant följer utvecklingen på detta område. Rektor och lärare har företrätt akademien i följande sammanhang.

- 8.8 Björn Höjer deltar i Svenska folkhögskolläraryöreningens årsmöte på Fellingsbro folkhögskola.
- 28—29.8 Ove Elvekjær deltar i Generalforsamling i Forening for Folkehøgskoler på Rødding højskole i Danmark.
- 15—28.9 Ove Elvekjær gör en studieresa till norska folkhögskolor.
- 29—30.9 Björn Höjer deltar i Svenska Folkbildningsförbundets årsmöte i Södertälje.
- 30.9 Ove Elvekjær besöker Hans Magnus Enzensberger i Berlin.
- 9—10.10 Bente Elvekjær deltar i västsvenskt biblioteksmöte i Strömstad.
- 22.10 Ove Elvekjær deltar i västsvenska folkhögskoledistriktets pedagogdag på Färgelanda folkhögskola.
- 27.10 Akademiens lärare besöker Blågård Seminarium, Köpenhamn.
- 3.12 Styrelsens ordförande Roar Skovmand och Björn Höjer uppvaktar undervisningsminister Knud Heinesen, Köpenhamn.
- 29.1 Akademiens lärare besöker Skjebergs folkhögskola, Norge.
- 6—12.1 Kari Schei deltar i Samnemndas for Studiearbeid studiekurs i Dombås, Norge.
- 15—16.2 Björn Höjer deltar i de nordiska folkbildningsorganisationernas ordförande- och sekreterarkonferens i Helsingfors.
- 21.2 Roar Skovmand och Björn Höjer besöker det Nordiska kultursekretariatet i Köpenhamn.
- 22.3 Akademiens personal deltar i västsvenska folkhögskoledistriktets pedagogdag i Vara.
- 4—6.4 Kari Schei studerar Norsk Pedagogisk Studiesamling i Oslo.
- 15.4 Akademiens lärare deltar i västsvenskt folkhögskolemöte på Billströmska folkhögskolan, Tjörn.
- 17—21.4 Kari Schei deltar i kurs för bibliotekarier och fritidsledare på Tollare folkhögskola, Sverige.
- 19.4 Ove Elvekjær besöker Birkagården och skolöverstyrelsen i Stockholm i samband med de svenska folkhögskoleelevernas strejkaktion.
- 21.4 Akademiens personal besöker Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.
- 28—29.4 Björn Höjer deltar som nordisk representant i årsmötet för Volkshochschuleverband Schleswig-Holsteins i Husum, Schleswig.
- 7.5 Akademiens personal deltar i barnbibliotekariemöte på Billströmska folkhögskolan, Tjörn.
- 29.5—2.6 Ola Jonassen deltar i svenska skolöverstyrelsens kurs Folkhögskolans undervisnings- och utbildningsplanering i Bollnäs.
- 28.5—2.6 Björn Höjer deltar i det nordiska folkbildningsmötet på LO-skolan i Helsingør.

- 8—23.6 Björn och Inga-Britt Höjer deltar i årsmöte för Scandinavian Seminar i New York och besöker skolor och kulturella institutioner i USA.
- 24.6 Roar Skovmand högtidstalar vid Nordiska folkhögskolans 25-årsjubileum i Kungälv.
Björn Höjer har dessutom under året varit ledamot av det svenska folkbildningsförbundets styrelse, ledamot av styrelsen för Göteborgs journalisthögskola, sakkunnig i kulturfonden Sverige—Finland samt ordförande i den svenska kommittén för Scandinavian Seminar.

Kontakt med pressen

Under året har fyra gånger utsänts pressinformation om avslutade eller kommande kurser till c:a 250 tidningar och tidskrifter i Norden. Genom pressbevakning har det kunnat konstateras att pressinformationen utnyttjas, kanske speciellt i de mindre dagliga tidningarna och i folkbildningstidskrifter av olika slag. Dessutom har ett stort antal specialartiklar skrivits om akademien och dess kurser.

Trycksaker etc.

Två programfolders har tryckts under året, en för vårterminen 1972 (röd) och en för höstterminen 1972 (grön). Båda trycktes med en norsk och en finsk upplaga. Den sammanlagda upplagan för varje termin var 30 000 ex. Genom ett särskilt bidrag från skolöverstyrelsen i Stockholm kunde en utförlig rapport från tre kurser tryckas i serien Pedagogiskt utvecklingsarbete för folkhögskolan (PUFF), nämligen Nordisk konferens för utbildning av lärare i vuxenundervisningen (Ivar Grotnæs), Kropp och artikulation (Mogens Skjøth) och Två etermediaprojekt (Gun Björkman).

Ett adressregister med stansade plåtar upprätthålls för utsändning av kursprogram m. m. Registret omfattar hittills de flesta av Nordens folkhögskolor, seminarier, gymnasier, ungdomsorganisationer, folkbildningsorganisationer, tidningar och tidskrifter.

Biblioteket

Biblioteket är gemensamt för Nordens folkliga akademi och Nordiska folkhögskolan och har tillsammans ca 13 000 band. Under årets lopp har akademien inköpt 1 912 band med huvudvikten på nordisk kultur, samhällsliv, folkbildning och vuxenpedagogik. Till alla kurser på akademien arrangerar biblioteket en specialutställning av aktuell litteratur — en del lånas från andra bibliotek, särskilt Göteborgs och Kungälv's stadsbibliotek. Innan kursen börjar sändes oftast förslag ut till kursdeltagarna och förhandsläsning, och till vissa kurser har också utarbetats mera omfattande litteraturlistor.

Biblioteket abonnerar på 95 tidskrifter och får c:a 145 som gåva. Dessutom håller biblioteket c:a 30 dagstidningar.

Biblioteket har under året blivit tämligen fullt, och det har varit nödvändigt att fylla alla fria väggytor med hyllor samt planera för ett utnyttjande av akademins dagrum för biblioteksändamål. Akademins styrelse har även låtit utarbeta en plan och skisser för en utbyggnad av biblioteks- och magasinsutrymmen, vilken kostnadsberäknats till c:a 500 000 svenska kronor.

Studiebesök och övriga kulturarrangemang

Tack vare stort tillmötesgående från institutioner i Göteborgsområdet och övriga Bohuslän har akademins kurser under året regelbundet kunnat komplettera undervisningen med studiebesök. Bland institutionerna märks Göteborgs stadsbibliotek, Göteborgs konstmuseum, SKF:s klubb-skola, Göteborg, Göteborgs stadsteater, Göteborgs universitets pedagogiska institution, Göteborgs vuxengymnasium, Göteborgs fritidsgårdar, Kungälv's stadsbibliotek och gymnasium samt dessutom Bohus fästning, Kungälv's kyrka och Marstrand med omgivande övärld och Volvo Torslandaverken, Väröbacka industriområde och Stenungsunds industriområde.

Akademien har i samarbete med Kungälv's kulturnämnd genomfört ett antal arrangemang öppna för akademins och folkhögskolans kursdeltagare såväl som för intresserade i Kungälv. Bl. a. märks besök av Reykjaviks kammarkör den 27 september, Collegium artium, Helsingfors, den 15 september och konsertpianist Mogens Dahlsgaard, Köpenhamn, den 4 november.

Ekonomi

I driftsbidrag för verksamheten 1 juli 1971—30 juni 1972 har akademien tilldelats 790 800 svenska kronor fördelat på Danmark, Finland, Norge och Sverige enligt kvoten 25—10—25—40 procent.

I extra bidrag för genomförande av Nordisk konferens angående utbildning av lärare för vuxenundervisning 10—15 oktober i samarbete med Pedagogisk Seminar i Oslo har akademien tilldelats 3 608 svenska kronor av Kirke- og undervisningsdepartementet i Oslo.

Till litteraturkritikerseminariet 8—10 december i samarbete med Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning har tidningen bidragit med 5 000 svenska kronor.

I extra bidrag för genomförande av konferensen Kulturellt samarbete i Norden och Europa 11—13 februari i samarbete med Nordiska folkhögskolerådet har akademien tilldelats 5 539 svenska kronor av skolöverstyrelsen i Stockholm.

Kungälv's kommun har liksom tidigare år anslagit ett bidrag på 10 000

kronor till akademien för förbättring av park och vägar omkring skolanläggningen.

För övrigt hänvisas beträffande ekonomin till *Bilaga 2* (Balansräkning den 30 juni 1972) och *Bilaga 3* (Revisionsberättelse).

Akademiens plats i det nordiska folkbildningsarbetet

Efter studierektorskonferensen 24—25 januari 1972 angående akademins plats i det nordiska folkbildningsarbetet vidtog ingående diskussioner mellan akademien och folkbildningsorganisationernas nordiska samarbetsorgan. Vid den nordiska ordförande- och sekreteraröverläggningen i Helsingør anslöt man sig enhälligt till bl. a. följande uttalande:

Efter inrättandet av Nordens folkliga akademi har det alltmer betraktats som angeläget att integrera akademien i det nordiska samarbetet. Akademien har betraktats som en betydelsefull resurs och åtgärder har vidtagits för att informera om dess kurser och att förlägga planerad verksamhet dit. I det följande föreslås att akademien svarar för en ökad service till de nordiska samarbetsorganen inom områden av samarbets- och informationskaraktär.

Akademiens styrelse har beslutat att ställa sig bakom de föreslagna åtgärderna, och att i mån av personella och ekonomiska resurser fördjupa samarbetet med folkbildningsorganisationerna och deras nordiska samarbetsorgan.

Slutord

Nordens folkliga akademi har under sitt fjärde fullständiga verksamhetsår stabiliserat sin ställning som mötesplats och studiecentrum för lärare och övriga medverkande i folkbildningsarbetet i Norden. Över tusen personer har under året deltagit i kortare eller längre internatkurser på akademien. Deltagargenomsnittet per kurs är 30, vilket ur pedagogisk synpunkt är en lämplig storlek. Med nuvarande personella och ekonomiska resurser kan akademien knappast i högre grad utöka sin verksamhet.

En viss balans råder mellan de kurser som är helt öppna och arrangeras i akademins egen regi (c:a 400 deltagare), de kurser som arrangeras i samarbete mellan akademien och olika organisationer (c:a 200 deltagare) och de kurser som arrangeras på initiativ utifrån helt i annan regi (c:a 500 deltagare). De senare är ofta kortare veckoslutskurser. De förra i regel veckokurser.

Den nationella fördelningen av deltagarna har också stabiliserat sig på samma sätt som nästföregående år eller med närmare 30 procent från vardera Danmark, Norge och Sverige och 14 procent från Finland. Att fyra islänningar kunnat delta är en följd av att Islands undervisningsministerium beslutat anslå 50 000 isländska kronor årligen till resesti-

pendier för landets kursdeltagare vid akademien. Islands deltagande kan väntas stiga under kommande år. Akademins styrelse har också under året anhållit om en ökning av antalet resestipendier från Finland för att försöka uppnå en ännu bättre nordisk balans vid akademins kurser. En glädjande förbättring av akademins möjligheter att spegla Finlands kulturliv innebär beslutet att från och med nästkommande verksamhetsår en lektor från Finland skall knytas till akademien.

Enligt de uppgifter som deltagarna vid akademins öppna kurser lämnar i samband med kurserna har endast en tredjedel av dem lön under kursen, och endast en tredjedel får sina rese- och kurskostnader täckta av arbetsgivare, organisationer eller dylikt. Det är alltså med stora personliga insatser som de flesta deltagare kommer till akademien. Akademins styrelse önskar under kommande år verka för att kursdeltagarna vid akademien i ekonomiskt avseende inte skall bli sämre ställda än de som deltar i kurser i de nordiska länderna, anordnade av landets egna institutioner.

Styrelsen vill slutligen rikta ett varmt tack till de myndigheter, institutioner och organisationer, som givit bidrag direkt till akademien eller som givit kursdeltagarna möjlighet att med bibehållen lön och bidrag till omkostnaderna delta i akademins kurser och konferenser.

Ett särskilt tack riktas också till Nordiska folkhögskolan i Kungälv som bedriver sin verksamhet i samma anläggning och vars välvilliga samarbete är en förutsättning för akademins framgång.

Kungälv den 1 december 1972

Roar Skovmand
Ordförande

Björn Höjer
Sekreterare

*BILAGA 1***Gästföreläsare vid kurser arrangerade av NFA hösten 1971—våren 1972***Nordiskt konsulentmöte 1—7 augusti*

Ove Stenroth, Helsingfors: Nordiska kultursekretariatets uppgifter.

Kjell Rotnes, Oslo: Hur sker dokumentationen?

Roland Johansson, Uppsala: Aktuell vuxenpedagogisk forskning.

Lars Bäckström, Uppsala: Kombinerade undervisningssystem.

Hemming Madsen och Ole Drejer, Köpenhamn: ITV-s användning i lärarutbildningen.

Pertti Hemánus, Helsingfors: Objektivitet i radio-TV-undervisningen.

Per Himmelstrup, Köpenhamn: Nytt om "life-long education".

Folkhögskolan som arbetsplats 9—15 augusti

Paul Franér, Stockholm: Det terapeutiska samhället.

Ingrid Bjørndal, Kristiansand: Internat — studentbostad eller hem?

Harry Johansson, Ljungby och Steen Longfors, Roskilde: Vaktmästare och kontorspersonal — serviceorgan?

Jens Bak, Helsingør: Läraren — undervisare eller psykoterapeut?

Olav Akerlie, Seljord, Sten-Erik Fagerlund, Åland och Kr. Schultz-Petersen, Krabbesholm: Rektor — ledare eller medarbetare?

Karl-Erik Pettersson, Sala och Roger Jönsson, Göteborg: Eleven — var går gränsen för medinflytande?

Kreativitet och skaparglädje 22—31 augusti

Kotty Fritzner, Fredrikstad: Rörelser.

Britta Strömquist, Göteborg: Material från stranden.

Brad Absetz, Viittakivi: Foto söker dikt.

Inger Almind, Søborg, Färgerna på Tjörn.

Grete Krøncke, Köpenhamn: Arbetsterapi för äldre.

Astrid Westergren, Stockholm: Estetiska experiment på folkhögskolan.

Carl-Göran Ander, Göteborg: Formgivningens natur.

Gunnar Fagerås, Skjeberg: Filmarbete på folkhögskolan.

Sigurd Zetterquist, Oskarshamn: Filmarbete på folkhögskolan.

Jonas Bilting och Lennart Carlsson, Göteborg: Konstruktiv lek och komposition.

Miljövårdspedagogik 13—23 september

Bengt Lambert, Göteborg: Miljövård — ett globalt problem.

Tor Smedjer, Wendelsberg: Miljövårdskurs på folkhögskolan.

Olav Carlsen, Oslo: PR för miljövård.

Bengt Lambert, Göteborg: Luftföroreningar från bilism och industri.

Edward Kulka, Stenungsund: Stenungsunds planering.

Nils-Erik Landell, Stockholm: Fågeldöd — fiskhot.

Nils-Erik Landell, Stockholm: Om den urbana ekologien.

Johan Söderström, Göteborg: Människans plats i det ekologiska systemet.

Carl Guldagger Hansen, Kungälv: Bilder från Grönland.

Nalle Valtiala, Helsingfors: Tekniskt framsteg — en explosiv bumerang?

Nalle Valtiala, Helsingfors: Atomkraft och människor.

Björn Andersen, Köpenhamn: Populariseringsproblem i massmedia.

Dansk, finländsk och svensk litteratur för norrmän 26 september—2 oktober

Harri Edgren, Helsingfors: Det moderna genombrottet i finlands-svensk litteratur.

Därutöver sköttes all undervisning av de ordinarie lärarna vid Nordens folkliga akademi och Nordiska folkhögskolan.

Nordisk konferens om "Utbildning av lärare för vuxenundervisning" 10—15 oktober

Egil Nilsen, Köpenhamn: Utbildning av lärare för vuxenundervisning.

Ivar Grotnæs, Oslo: Universitetspedagogik.

Modern vuxenpedagogik 1—10 november

Wilfred Werner, Oslo: Från folkbildning till vuxenundervisning.

Wilfred Werner, Oslo: Metoder och teknik i vuxenundervisningen.

Jonas Bilting, Göteborg: Film som medium.

Niels-Henry Mörck, Göteborg: Affischkonst.

Jonas Bilting, Göteborg: Bild och budskap.

Sven Björklund, Stockholm: Det kommunikativa rummet.

Raili Kilpi-Hynynen, Helsingfors: Vuxenundervisning — en omdanande samhällsfaktor.

Poul Haahr, Herning: Undervisning och ideologi.

Litteratur och politik 15—25 november

Jørgen K. Bukdahl, Aarhus: Reifikation och varufetischism.

Jørgen K. Bukdahl, Aarhus: Lukács' estetik och hans oenighet med Brecht.

Per Øhrgaard, Köpenhamn: Kritisk teori och kulturindustri.

Per Øhrgaard, Köpenhamn: Ren eller engagerad konst.

Atle Kittang, Bergen: Litteratur och ideologi.

Carl Adam Nycop, Stockholm: "Nyfiken med sting".

Arne Skovhus, Köpenhamn: Teater och politik.

Christer Kihlman, Helsingfors: Konstens kritiska funktion.

Sven Willner, Ekenäs: Politik och god smak.

Jan Stolpe, Stockholm: Folket i Bild/Kulturfront.

Hanni Agerberg, Göteborg: Möte med Wolf Biermann.

Ejvind Larsen, Köpenhamn: Demokratisering av en dagstidning — Information.

Jörn Donner, Helsingfors: "Jag har gått mot höger!"

Ejvind Larsen, Köpenhamn: Bakgrunden till upprättandet av Nordens folkliga akademi.

Samtal med författarna Georg Johannesen, Tromsø, Jan Myrdal, Stockholm och Erik Knudsen, Humlebæk.

Nordisk litteraturkritikerkonferens 8—10 december

Vid konferensen medverkade Benny Andersson (Här i reservatet), Espen Haavardsholm (Zink) och Staffan Seeberg (Lungfisken), vilkas

böcker jämte Pentti Saarikoskis Jag blickar ut över huvudet på Stalin utgjorde underlag för konferensen.

Kina i brännpunkten 17—23 januari

Harald Munthe-Kaas, Oslo: Kulturrevolutionens verkningar.

Erik Nord, Oslo: Kinas industrialisering.

Johan Mannerheim och Anders Lennartsson, Stockholm: Delegation i Kina.

R. Broby-Johansen, Köpenhamn: Kinesisk konst.

Bengta Broby Nielsen, Köpenhamn: Språk och skrift i Kina.

Kropp och artikulation 31 januari—10 februari

Aase Dyrting, Ystad: Jazzbalett.

Ladislav Fialka, Prag: Pantomim.

Kotty Fritzner, Fredrikstad: Grahamskolan.

Helle Gotved, Köpenhamn: Gymnastik.

Erik Larsen, Oslo: Beröring.

Yves Lebreton, Holstebro: Abstrakt mim.

Curt Ohlson, Sigtuna: Ljud.

Lilli Pugholm, Odense: Gymnastik.

Steen Eiler Rasmussen, Köpenhamn: Rummet.

Astri Eidseth Rygh, Volda: Fri rörelse.

Torild Skard, Tromsø: Beröring.

Mogens Skjøth, Herning: Kroppsspråk.

Två etermediaprojekt 7—11 mars

John Robnsson, London: Open University — needs, purposes and organisation.

Ingemar Petri, Stockholm: TRU — målsättning och organisation.

Derek Rowntree, London: The learning system.

Frans-Olof Brunzell, Stockholm: Läromedel i samverkan.

Lars-Erik Amling, Stockholm: Organisationskontakter, samarbetsformer, rekryteringsvägar.

Internationell konferensteknik 12—18 mars

Sven-Arne Stahre, Stockholm: Internationell konferensteknik i praktiken.

Svein Erik Odden, Oslo: Internationell konferensteknik i praktiken.

Leonard Larsen, Oslo: Europeiska och andra ungdomskontakter.

Att undervisa i idéhistoria 10—16 april

Göte Rudwall, Malmö: Olika ideologiers syn på historien.

Nils-Erik Landell, Stockholm: Människan och miljön.

Björn Andersen, Köpenhamn: Populariseringsproblem.

Jon Tvinnereim, Volda: Kan idéhistoria förnya samhällsämnen?

Tore Almer, Trelleborg: Metodiska problem i idéhistorieundervisning.

Göran Forsberg, Lund: Från kemins historia.

Gruppträning 20—26 april

Ole Østerby, Skive: En veckas övningar, instruktion och teori om gruppträningens pedagogik.

Nordiska Folkhögskolan i Genève 1972 27 maj—4 juni

Sven-Arne Stahre, Stockholm: ILO, UNESCO och internationell folkbildning.

Jan Bergqvist, Göteborg: Multinationella företag — rationell arbetsfördelning eller utpressning?

För språkundervisningen ansvarade akademins lärare och för övrig undervisning Genèvekolans egen ledning.

Gymnastik och idrott på folkhögskolan 4—10 juni

Yrjö Launonen, Järvenpää: Bollspel.

Astri Eidseth Rygh, Volda: Dramatik, rytm, mim.

Bent Brier, Sønderborg: Gymnastik, idrott och folkhögskola.

Monica Beckman, Stockholm: Jazzgymnastik.

Lars Hermansen, Oslo: Fysisk prestationsförmåga hos norska skolbarn.

Torbjörn Stockfeldt, Stockholm: Idrott och samhälle.

Filmverkstad 5—17 juni

Lars Forsberg, Göteborg: Klipp- och manusteknik.

Jonas Bilting, Göteborg: Filmens rytm.

Eino Ruutsalo, Helsingfors: Experimentfilm.

Jørgen Sejr, Herning och Gunnar Fagerås, Skjeberg: Filmpedagogik.

Vem har makten över media? 12—18 juni

Hans Magnus Enzensberger, Berlin: En veckas föreläsningar om materialistiska försök till mediateori, begreppsanalys, organisationsmöjligheter och estetiska problem. Dessutom ledde han praktiskt arbete såsom produktion av en alternativ dagstidning, analys av TV-nytt, försök med alternativt ljudspår och anti-reklam.

BILAGA 2

Balansräkning den 30 juni 1972

Aktiva					
<i>Ordinära tillgångar</i>				<i>Främmande kapital</i>	
<i>Finansieringstillgångar</i>				<i>Kortfristig</i>	
Kassakonto	1 879,08			Interimskonto	
Postgiro	15 148,30			folkhögskolan	
Bankkonto (SE-banken)	47 028,33			Obetalda kursavgifter	44 512,50
Bankkonto (Christiania bank)	2 683,05			Obet. kost o. logiavg.	<u>7 890,—</u> 52 402,50
Diverse fordringar	<u>1 561,10</u>	68 299,86		Diverse skulder	6 367,20
<i>Anläggningstillgångar</i>				Skuldkonto, anlägg. (Kungälv stad)	13 462,52
<i>Materiella</i>				Skuldkonto, Norsk kulturfond (för bokinköp)	2 351,92
Inventarier o. inredning i skolhuset	13 155,69			Skuldkonto, norska staten (driftsbidrag)	17 136,92
Inventarie avskrivn.	<u>4 948,56</u>	8 207,13		<i>Resultatregleringsposter</i>	
Undervisningsinventarier	16 372,31			Resultatregleringsskulder	
Und.inv. avskrivn.	<u>5 081,41</u>	11 290,90		Obet. preliminärskatt	25 535,—
Böcker				Extra kursavgifter	<u>9 384,—</u> 34 919,—
Uppskrivning av bibl.	<u>74 743,14</u>	94 241,17		<i>Eget kapital</i>	
<i>Resultatregleringsposter</i>				Överskott	
Resultatregleringsfordringar				Räkenskapsperiodens överskott	15 135,43
Räntefordringar		3 608,49		Uppskrivn. av biblioteket	<u>74 743,14</u> 89 878,57
<i>Underskott</i>					
Underskott fr. tidigare räkenskapsperioder		50 369,11			
		Skr. 216 518,63		Skr 216 518,63	

Köpenhamn den 13 september 1972

För styrelsen för Nordens folkliga akademi

Roar Skovmand

Ordförande

*BILAGA 3***Revisionsberättelse**

Undertecknade, av Kungl. Maj:t utsedda att revidera Nordens folkliga akademis i Kungälv förvaltning och räkenskaper för budgetåret 1971/72, får härmed efter fullgjort uppdrag avlämna berättelse.

De till oss överlämnade protokollen med bilagor samt verksamhetsberättelsen ha vi genomgått.

Vi ha granskat akademins handlingar angående anslag till driftsutgifter ävensom handlingar avseende driftsutgifterna. Räkenskaperna har siffergranskats genom Kårebys Revisionsbyrå AB utan anmärkning.

Vår granskning har icke givit anledning till erinringar.

Göteborg den 11 december 1972

K. B. Synnergren

Av Handelskammaren i Göteborg
auktoriserad revisor

Sten G. Olsson

Berättelse**om samarbeide på livsmedelslagstiftningens område***(Överlämnad av Norges regering)*

Ved Nordisk Råds 20. sesjon i Helsingfors 1972 ble rekommandasjon nr 11/1962 ansett som sluttbehandlet. Det sosialpolitiske utskott uttalte at det fra det nedsatte embetsmannsutvalg ville bli sendt årlige beretninger til rådet.

Embetsmannsutvalget har avgitt følgende beretning:

I melding for 1971 til Nordisk Råd ble rådet underrettet om at det er nedsatt et embetsmannsutvalg med representanter fra hvert av de nordiske land, som har som mandat å klargjøre de forskjeller som er til stede i den nordiske næringsmiddeloggivning for derved i størst mulig grad å kunne innta en felles stilling til den internasjonale harmonisering som foregår på dette felt.

Utvalget består av følgende medlemmer:

Danmark

Kontorchef Johs. Jensen
Direktør N. J. Blom-Hanssen

Finland

Överinspektören Vilho Aalto
Inspektör Aatos Länsisyrja

Norge

Professor dr. med. Haakon Natvig
Veterinærdirektør Reidar Vollan
(for den tid professor Anton Skulberg fungerer som statsråd)

Sverige

Generaldirektören G. Björkman
Rättschefen Berndt Erneholm

Embetsmannsutvalget har funnet frem til felles definisjoner av følgende begreper i næringsmiddeloggivningen:

1. næringsmiddel
2. tilsetningsstoffer
3. berikningsmiddel
4. dypfrossen vare
5. romstemperatur
6. lett bederverlig vare
7. ferdigpakket næringsmiddel
8. forurensning

Utvalget har holdt 2 møter. Neste møte vil bli holdt 5. desember 1972.

Oslo, 1. desember 1972

Etter fullmakt

Jon Bjørnsson

Inger-Margrethe Onsum

Berättelse**från Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning**

(Överlämnad av Finlands regering)

NM, Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning

Kommittén har sammanträtt i Helsingfors 1972-09-28. Föregående sammanträde hölls i Lyngby 1971-08-31.

Vid sammanträdet i Helsingfors lämnades redogörelser för utvecklingen av verksamheten vid provnings- och forskningsanstalterna i de nordiska länderna samt för aktiviteter inom NM:s specialkommittéer. Föredragningslistan återges i Bilaga 1.

NM har under år 1972 haft tre specialkommittéer: NM-Bygg, NM-Brand och NM-Olja. För verksamheten inom specialkommittéerna redogörs i Bilagorna 2—4.

Vid sammanträdet i Helsingfors diskuterades också formerna för nordiskt samarbete. Det konstaterades att NM:s förslag om Nord-test är under utredning. Hittills har alla instanserna varit positivt inställda till förslaget.

Ytterligare diskuterades provningsanstalternas ställning och neutralitet samt de krav som skall ställas på en officiell neutral provningsanstalt, t. ex. i fråga om lämplig utrustning och personalens kompetens. Frågan skall behandlas vidare. Det ansågs också att det inom landet inte borde finnas konkurrens inom officiell provning utan eventuella klagomål borde utredas i utlandet.

Det ansågs viktigt att komma överens om en tidtabell för övergången till SI-systemet vid provning och rapportering samt om principerna för erkännande av en utländsk provningsanstalt.

I samarbetet mellan de stora europeiska provningsanstalterna skall Statens tekniska forskningscentral, Finland och Statens provningsanstalt, Sverige representera de nordiska länderna och informera NM:s övriga medlemmar om det.

Till ordförande för NM valdes generaldirektör Ove Norell för perioden 1972—1973.

Helsingfors den 17 november 1972

Pekka Jauho
Ordförande

Kaisa-Leena Riipola

*BILAGA 1***Sammanträde med NM i Helsingfors 1972-09-28**

Föredragningslista

- 1 Referat från NM:s sammanträde i Lyngby 1971-08-31
- 2 Redogörelse för vad som hänt sedan det senaste sammanträdet
 - 2.0 Allmänt
 - 2.1 Rapport från
 - Danmark
 - Finland
 - Island
 - Norge
 - Sverige
 - 2.2 Samarbetsgrupperna
 - NM-Brand (NBS)
 - NM-Bygg
 - NM-Olja
- 3 Långtidsprogram
- 4 Nordtest
- 5 EM
- 6 Provningsanstalternas ställning och neutralitet
- 7 NM:s ordförande för tiden 1972—1973
- 8 Övrigt
- 9 Nästa sammanträde

*BILAGA 2***NM-Bygg, Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning på byggområdet***Allmänt*

Kommittén har haft sammanträde i Helsingfors 1972-09-27. Föregående sammanträde hölls i Lyngby 1971-08-30.

En arbetsfilosofi har utarbetats som skall tjäna som bakgrund för NM-Byggs verksamhet.

Arbetsgruppernas arbetsuppgifter och program kommer att detaljeras.

Vid mötet i Helsingfors diskuterades NM-Byggs roll i det nordiska samarbetet. Det finns på flera håll behov av provnings- och utvärde-

ringsmetoder. Det konstaterades att det är viktigt för NM-Bygg att i förväg veta vilka uppgifter som kan komma fram, t. ex. inom NKB:s arbete, ER-verksamheten och inom byggstandardiseringen, så att de i NM-Byggs arbete deltagande institutionerna kan ordna sina program med hänsyn härtill.

Arbetet med inventering och registrering av de provningsmetoder som används i de nordiska länderna fortsätter. Beskrivningar av interna, icke-standardiserade metoder utarbetas och utges. Metodsamlingen utges som lösbladsbok för att det skall vara lättare att komplettera den med nya metoder och byta ut reviderade beskrivningar. Metoderna klassificeras för byggvarans del enligt SfB-systemet (CIB Report no 6, 1969) och för egenskapens del enligt CIB Master listorna (CIB Report no 18, 1972). Beskrivningarna utges på originalspråk.

NM-Bygg kommer att ägna speciellt intresse för utveckling av utvärderings- och transformeringsteknik för att underlätta likartad tolkning av provningsresultat.

NM-Bygg skall försöka ordna ett gemensamt deltagande i internationellt samarbete. Det vore önskvärt att kunna ge någon nordisk representant i internationella kommittéer och arbetsgrupper till uppgift att dels informera NM-Bygg och intresserade nordiska specialister, dels framlägga nordiska synpunkter.

Arbetsgrupper

För närvarande har NM-Bygg fyra arbetsgrupper:

Golvutskottet, NM-Bygg-Dörr, NM-Bygg-Fog och NM-Bygg-λ

Golvutskottet

Utskottet har under år 1972 haft fyra sammanträden.

Provningsmetoder för golv som används i de nordiska länderna har jämförts. Man kan nästan genomgående hävda att om inte samma metoder används kan resultaten inte utan vidare jämföras. Även till synes obetydliga detaljskillnader minskar jämförelsemöjligheterna. I vissa fall kan man dock med kännedom om dessa skillnader jämföra resultaten.

Golvutskottets ordförande deltar i arbetet inom den svenska byggstandardiseringens kommitté SK 80 Golv och inom ISO/TC 140 Floorings.

Arbete med klassificering av rum och krav på golv fortsätter. Resultaten avses bli till hjälp för tolkning av provningsresultat och för val av golv.

För vissa egenskaper, t. ex. halksäkerhet, vidhäftning och rengörbarhet kommer metodförslag att utarbetas.

Golvutskottet kommer på uppmaning av NM-Bygg att utvidga sitt arbetsfält till att omfatta alla invändiga ytskikt.

NM-Bygg-Dörr

Gruppen har under år 1972 haft ett möte.

Vid Norges byggforskningsinstitut har arbetet med provningsmetoder för dörrar fortsatts. Följande metoder har behandlats: mätning av mått, kantrakhet, krokighet, skevhet, motståndsförmåga mot vertikal-last, motståndsförmåga mot vridning. Det är meningen att man skall ta upp undersökning av följande egenskaper: motståndsförmåga mot slag, lufttätethet, påverkan av fukt och temperatur.

NM-Bygg-Fog

Gruppen har under år 1972 haft ett möte.

Tidigare har gruppen utarbetat tretton metoder för provning av fogmassor som publicerats (ER-nämndens rapport 1: 71). Det finns ytterligare ett tiotal färdigbearbetade metoder för utskrivning som NM-Bygg-metoder.

Gruppen skall fortsätta med att utveckla metoder för utmattningsprovning och att undersöka om det finns någon relation mellan utmattningsprov och dragprov.

NM-bygg- λ

Gruppen har under år 1972 haft ett möte.

Vid mötet konstaterades att gruppens målsättning är att komma fram till bästa möjliga grundlag för jämförelse av värmeledningstal för bygg- och isoleringsmaterial genom att man söker nå största möjliga likformighet och jämförbarhet både när det gäller konditionering av material, använd apparatur och mätmetoder samt rapportering av resultat.

Jämförelse och kontroll av mätnivån skall fortsätta och utvidgas till att omfatta λ -området upp till och med 0,25 W/mK. Man kommer att skaffa kalibreringsskivor för denna nivå.

Apparatur för mätning av luftgenomsläpplighet kommer att förenhetligas.

BILAGA 3**NM-Brand, Nordiska Brandlaboratoriernas Samarbetskommitté (NBS)**

Kommittén har under år 1972 hållit sitt ordinarie sammanträde i Aalborg den 29—31 maj och ett extra sammanträde i Stockholm den 9 och 10 oktober.

Vid sammanträdet i Aalborg diskuterades provningsmetoder och till-

verkningskontroll. Det framkom att god enighet föreligger då det gäller provningsmetoder. Förslag till rutiner beträffande tillverkningskontroll framlades för vidare diskussion. Det konstaterades att bristfälligheter förelåg i den statistiska bearbetningen av provningsresultaten.

Vid sammanträdet i Stockholm diskuterades förslag till fortsatta försök med förtätad småhusbebyggelse.

Målsättningen med den teoretiska bearbetningen och de planerade fullskaleförsöken ansågs vara att dels få fram realistiska laboratoriemetoder för bedömning av ut- och invändiga vägg- och takbeklädnaders förhållande vid brand i småhus, dels få fram avståndsregler för ifrågavarande byggnader.

Vid sammanträdet i Stockholm diskuterades också förslag till statistisk bearbetning av resultat i anslutning till rutinprovning och tillverkningskontroll. Förslaget skall bearbetas ytterligare.

BILAGA 4

NM-Olja, Nordiska samarbetskommittén för forskning och provning på bränsle- och smörjmedelsområdet

Inom ramen för arbetsgruppens verksamhet har samarbetet mellan Danmark och Finland varit tämligen livligt i oljebekämpningsfrågor. Resultat, som erhållits vid bekämpningsförsök ute till havs ävensom information om bekämpningsmedel och -apparatur har utbyttts. Dessutom har de båda medlemsländerna utbytt information om bestämmelser i respektive länder rörande oljeföreningar. Ovannämnda resultat från försöksverksamheten har delgivits även Norge och Sverige.

Finland har även diskuterat med Norge vevhusoljeundersökningar med testmotorer och vederbörliga offerter har givits.

Vid mötet i Helsingfors 1971-05-11 granskades NM-Oljas gemensamma arbetsformer och projekt inom ramen för ett eventuellt Nordtest. Härvid kom man till följande ämnen:

1 Utveckling av gemensamma specifikationer för oljeprodukter (i första hand brännolja) i de nordiska länderna

2 Utveckling av oljeanalytiska metoder (IR, AA, gaskromatografi etc.) samt jämförande försök; i första hand jämförande försök med ny flampunktsapparat

3 Utveckling av avgasanalytiken

4 Utveckling av oljespillanalytiken

5 Litteraturtjänst på oljeområdet

Var och en av dessa samarbetsformer skulle emellertid fordra en fastare kontakt mellan medlemsländerna och mellan de enskilda forskarna. En utgångspunkt för ett konkret samarbete vore ordnandet av finansieringen av resekostnaderna i samband med upprätthållandet av dessa kontakter.

Den erfarenhet, som man i över fyra års tid fått av det i många fall synnerligen positiva samarbetet inom NM-Olja har emellertid visat att intressena inom forskningen i medlemsländerna är till den grad olikartade, att man till en början kanske borde nöja sig med att försöka förena två länders intressen beträffande något projekt. Däremot torde standardiseringsarbetet och litteraturtjänsten inom oljeområdet intressera alla medlemsländer.

Berättelse

från det utvidgade hälsodirektörmötet i Tammerfors

(Överlämnad av Finlands regering)

De årliga utvidgade mötena med cheferna för de nordiska centrala hälsovårdsmyndigheterna tillkom genom ett medlemsförslag (A 154/s) vid Nordiska rådets 16:e session, 1968.

Islands representant, departementschefen Pall Sigurdsson var på grund av sjukdom förhindrad att närvara vid mötet.

Deltagarförteckning för mötet bifogas (*se Tillägg*).

Hälso- och sjukvårdens utveckling 1971

Norge. HelseDirektör Karl Evang nämnde i sin översikt, att helsestationerna är i stöpsleven i Norge, likaså sjukhemmen, vilka är ett mellanling mellan plejehem och långtidssjukhus. I fråga om infektionssjukdomar nämnde Evang, att syfilis minskar i Norge men gonorrén går uppåt, dock inte så mycket som i Sverige och Danmark. Sjukhuslagen av 1969 ger mycket nya problem. Den för med sig en utgiftsökning på 23 % per år. Läkarrekryteringen till avsides belägna orter har kontinuerligt förbättrats, bl. a. i Finnmarken är det nu full besättning. Unga läkares intresse för att arbeta ute i öppen vård är stort. Klientelet på helsestationerna för mor och barn har stadigt ökat under 1971, och är nu c:a 85 %. Införandet av folkhälsolagen i Norge sker först 1974 sade Evang till slut.

Sverige. Generaldirektör Bror Rexed rapporterade först om hälso- och sjukvårdskostnaderna och omnämnde sjukhuskostnaderna, vilka i fråga om sjukhusbyggen fyrdubblats under några få år vid övergången från 1950-talet till 1960-talet. Driftkostnaderna för sjukhusen har stigit 15—20 % per år under 1960-talet. C:a 75 % av driftkostnaderna utgörs av personalkostnader. Ett nytt sjukhus har visat sig kosta tre gånger så mycket att driva som det gamla. Denna kontinuerliga höga stegring av driftkostnaderna har föranlett finansdepartementet (Sträng) att på basen av utredningar göra en överenskommelse om en begränsning av kostnadsökningen sålunda, att under de närmast följande två åren får skatten på kommun- och landstingsidan sammanlagt stiga 2 kronor, d. v. s. 1 krona per år, vilket innebär en kostnadsökning på 5 %, för både hälso- och sjukvårds- och socialutgifter. Totalkostnaden för hälso-

och sjukvården under 1971 låg på c:a 11 000 miljoner kronor. Rexed nämnde sedan sjukvårdsdelegationens, ett samarbetsorgan på högsta nivå, arbete. Investeringen för sjukhus är under långsam minskning, och i sjukvårdsplaneringen har man prioriterat den öppna vården, psykiatri och långtidssjukvården.

Psykiatri inbegriper också den utvecklingsstörda. Långtidssjukvården kommer att öka med c:a 30 % under de närmaste 5 åren. Tillskottet av 25 000 personer årligen vilka passerat pensionsåldern ligger till grund för denna beräkning.

Rexed nämnde sedan nivåstruktureringen i planeringen. Detta innebär en fyra-nivå-struktur, med ett regionsjukhus, ett läns- eller central-sjukhus, ett normalsjukhus och en primärvårdszon. Primärzonen innehåller den förebyggande hälsovården, företagshälsovården och skolhälsovården. SPRI har 1971 gett en rapport om långtidsprogramplanering, den s. k. principbibeln, som understryker betydelsen av bl. a. struktur-analyser av personalbehovet, målstrukturundersökningar o. s. v. För att ovannämnda fyra-nivåers-strukturen skall ha betydelse, bör vården av de sjuka inom en sådan struktur vara rationell. Man måste kunna veta att läkare och sjuksköterskor och alla andra som tar ställning till patienten har klart för sig vad man kan göra, vad man bör göra och vad man inte får göra med patienterna på de olika ställena för att nivå-strukturen skall fungera. Rexed dröjde sedan vid AGS (arbetsgruppen för sjukvårdsplanering) rapporten och nämnde LEO-principen ("lägsta effektiva omhändertagandet"). Socialstyrelsen i Sverige anser det uteslutet att man skulle kunna fortsätta att med några lagar, regler eller fakta stipulera hur patienterna skall behandlas. Det är läkarna som skall taga ställning till hur patienterna skall behandlas, under ansvar och med tanke på vad man i Sverige kallar för vetenskap och beprövad erfarenhet. I samarbete med vetenskapsmän och erfarna överläkare kan man tänka sig utarbeta generella påståenden om vad för vård patienter med olika sjukdomar skall ha, man kan sålunda enas om en sjukvårds- och behandlingsfilosofi, som alla har accepterat och som är mycket följsam just för att den inte är nedskriven. Rexed berörde även frågan om ett eventuellt höjande av patientens avgift i sjukvården från nuvarande 7: — Skr till 12: — Skr beroende på den kostnadsbegränsning som överenskommit i fråga om allmänna medel för hälso-, sjuk- och socialvården. Regeringen har inte för avsikt att utarbeta några detaljerade regler för hälso- och sjukvårdens strukturering, utan endast att ge allmänna ekonomiska ramar för utvecklingen, så att den sammanfaller med landets ekonomiska utveckling i stort.

I fråga om primärvården eller närvården kommer hela öppnavårdsfrågan upp i riksdagen i en nära framtid. Närvården kommer att innefatta både allmänläkeri och specialläkeri. Förutom smärre läkarstationer kommer man att bygga ut mera utvecklade stora vårdcentraler,

med upp till 10—20 läkare. I genomsnitt kommer läkarstationerna att ha 3—4 läkare och enläkarstationerna kommer att successivt avvecklas. Utvecklingen kommer också att gå mot kombinerade hälso- och sjukvårds- och socialvårdscentraler, socialcentraler. Rexed nämnde den Gröna boken som innehåller hälso-, sjuk- och socialvårdsplaneringen under 1970- och 1980-talen. Boken har distribuerats genom landstingens försorg. Den utkom 1972.

Finland. Generaldirektör Leo Noro nämnde diskrepansen mellan befolkningens hälsotillstånd och de penningbelopp som använts för hälsovården. Orsakerna till detta motsatsförhållande utreds som bäst, men de undersökningar som gjorts skulle tyda på, att det behövs mera effektiv information samt att det finns brister i den regionala hälso- och sjukvårdsorganisationen. Under redogörelseåret gav regeringen sitt förslag till folkhälsolag i augusti 1971. Lagen blev godkänd i januari 1972 och trädde i kraft 1.4.1972. Lagens huvudsyfte är att överföra tyngdpunkten för hälsopolitiken på förebyggande hälsovård och öppen sjukvård genom att skapa administrativa och ekonomiska förutsättningar för ett snabbt och planmässigt utvecklande av ett kommunalt system för primärvård.

Beträffande det allmänna hälsotillståndet i Finland meddelade Noro, att ehuru situationen för infektionssjukdomarnas del varit relativt god, det dock hade funnits ett stort antal fall av influensa i slutet av år 1971. Antalet anmälda gonorrhéfall hade ytterligare ökat. Nya tuberkulosfall registrerades c:a 4 500. På omgivningshygienens fält hade undersökningarna riktats på skydd av vattendragen och livsmedlen. Medicinalstyrelsen har bestämt såsom högsta tillåtna mängd kvicksilver i fisk, vilken används som föda, 1 mg/kg. På medicinalstyrelsens initiativ har man förberett ett nytt förslag till mentalhälsolag. Ökningen av vårdplatser på sjukhusen ökade med 350 under år 1971. Totalantalet vårdplatser var vid årets slut 69 728, vilket motsvarar 14,9 platser per tusen invånare. Vid årets slut fanns det 5 112 läkare och 2 803 tandläkare i Finland, motsvarande respektive 1 per 915 invånare och 1 per 1 670 invånare. Hälsovårdskostnaderna för 1971 uppgick till 910 miljoner mark. Sjukvårdens andel var 813 miljoner mark, hälsovårdens 92 miljoner mark och administrationskostnaderna utgjorde 5 miljoner mark.

Danmark. Medicinaldirektør Esther Ammundsen berörde i sitt anförande den nya Miljøstyrelsen, underlydande Ministeriet for forureningsbekæmpelse. Hon nämnde de planer för ett koordinerande av sundhetsväsendet och socialväsendet som också i Danmark blivit aktuellt. Den ny sygesikringslov vil træde i kraft den 1.4.1973 og vil betyde en ændring af sygesikringssystemet, således at alle sygesikringsydelse fremtidig betales over skatterne. Amterne vil få ansvaret for tilrettelæggelsen

af lægetjeneste og anden sundhedstjeneste uden for sygehusene (såvel som af sygehusvæsenet). En revidering av hemsjukvården och sundhetsplejerskevården blir också aktuell. Sundhedsstyrelsen står också inför en reorganisation.

Till slut berördes förslag till "Lov om svangerskabshygiejne og fødselshjælp" som baserar sig på betänkandet om Fødselshjælpens tilrettelæggelse" (Betänkning nr. 633/1972).

Läkarutbildningen

Sverige hade tagit upp denna fråga. De nya studieplanerna i de fyra nordiska länderna ventilerades. Ingenting väsentligt nytt hade hänt i detta avseende i Sverige under 1971. I Finland hade betänkandet om den medicinska utbildningen (Hallman-kommittéen) avgivits 13.4.1971. Vidareutbildningen och specialistutbildningen diskuterades sedan, och till sist togs de nordiska kompetenskraven upp, speciellt differenserna och likheterna i behörigheten att utöva läkarpraktik, enkannerligen allmänpraktik.

Företags- och allmän hälsovård

Frågan hade tagits upp av Finland. I nämnda land har under redogörelseåret bedrivits ett intensivt planeringsarbete på arbetshygienens område som avser ett förnyande av lagstiftning och administration. Arbetsmarknadsorganisationerna har fattat beslut om utvecklandet av företagshälsovården. Frågan om företags- och allmänna hälsovårdens integrerande belystes från de enskilda ländernas synpunkt, likaså övergången från privat företagshälsovård till kommunalt och statligt dirigerad. Utbildningen av läkare vilka skall arbeta i företagshälsovården diskuterades, ävenså utbildningen av ingenjörer, helst vid samma institutioner. Nordiska rådets rekommendation om samarbete på arbetshygienens område (Finland koordinerande land) berördes.

Tendenser i Norden inom den förebyggande barnhälsovården

Från Sveriges sida föreslogs ett intensifierat samarbete i fråga om hälsovården för barn. Enhetliga förfaranden vid hälsoövervakningen av barn samt uppspårandet av hälsoavvikelser och registrerandet av desamma diskuterades. De s. k. 4-års- och 7-årsundersökningarna i Sverige samt till dem anslutna hälsokort, blanketter och ADB-behandling presenterades. De nya födelsemeddelandebblanketterna som tagits i bruk i Sverige diskuterades. Mötet enades om, att man även i fortsättningen skulle sträva till att harmonisera den förebyggande barnhälsovården samt registreringen av densamma, i den mån personalresurserna det medger och med beaktande av att en enhetligare vitalstatistik även på detta område är i alla nordiska länders intresse.

Vaccinationsfrågor

Finland tog upp frågan om enhetligt förfarande i fråga om revaccineringarna utförs enligt WHO:s instruktioner. Enligt WHO:s bestämmelser kontrolleras förnyade smittkoppsvaccineringar inte. Emedan revaccinationen ofta misslyckas och hela vaccineringen sålunda är ineffektiv, invaggas den vaccinerade i en falsk säkerhetskänsla. Från Finlands sida framställdes därför till diskussion huruvida det vore skäl, att kontrollera revaccinationen i de länder, vilka hör till det nordiska karantänområdet. Finland vore redo därtill. Mötet ansåg efter diskussionen, att ett sådant utvidgande av WHO-bestämmelserna i ett begränsat område inte vore välbetänkt utan att höra det gemensamma nordiska vaccinationsutskottet i denna fråga. Därefter presenterade Finland sin detaljerade plan för påbörjandet av vaccination mot mässling 1973. Mötet uttryckte sin uppskattning över det framförda förslaget.

Läkemedelskontrollen inom Europa

Mötet diskuterade mycket ingående de stora förändringar som kommer att ske i läkemedelskontrollen ifall Danmark och kanske också Norge går med i EEC. Trots att Sverige och Finland går en annan väg kommer de också att influeras av de nämnda omställningarna. De direktiv som EEC gav redan 1965 angående harmoniseringen av reglerna för läkemedelsregistrering har varit mycket svåra att genomföra. Man skulle här kunna tänka sig en gemensam nordisk insats för att försöka hävda de nordiska kvalitetskraven på läkemedelsregistrering. Diskussionen berörde också den nordiska farmakopéns framtida öde, ifall Danmark och Norge går med i EEC. De gemensamma nordiska insatserna borde kanske läggas över på den europeiska farmakopén, i synnerhet som Danmark varit primus motor i den nordiska farmakopén.

Abortfrågan

Ur tre översikter om förhållandena i Finland efter det den nya abortlagstiftningen trädde i kraft (1970), framgick det, att de stigande abortsiffrorna utgör ett problem. Antalet legala aborter var under redogörelseåret 20 603 (eller 335,8 per 1 000 barnaföderskor). Motsvarande tal i Norge var 10 397 och 157. År 1971 hade Sverige 25 000 legala aborter. I Finland beräknar man, att aborterna kostar sjukhusen c:a 7 milj. mark om året. Å andra sidan skulle gratis distribution av P-piller kosta c:a 3 milj. mark. Denna möjlighet att reducera aborter och kostnader övervägs som bäst. I Norge har man konstaterat, att medan man diskuterat eventuell liberalisering av abortlagstiftningen har en liberalisering de facto skett. Tolvveckorstidsgränsen diskuteras ingående, samt möjligheterna att fastställa en övre gräns efter vil-

ken tidpunkt endast medicinsk indikation beaktas. Denna tidsgräns är nu i Finland 16 veckor, i Norge och Danmark 12 veckor och i Sverige inte kategoriskt fastställd. Danmark hade tidigare som gräns 16 veckor och Finland är också berett att sänka sin gräns till 12.

Mötet konstaterade, att det för närvarande knappast finns förutsättningar för ett samordnande av abortlagstiftningen i de nordiska länderna, men ett kontinuerligt utbyte av erfarenheter ansågs enhälligt som mycket värdefullt. Frågan om en intensifierad preventivrådgivning samt åtföljande preventivåtgärder diskuterades livligt. Tidningarnas skrämselfartiklar emot P-piller ansågs obefogade, då å ena sidan i det närmaste riskfria P-piller redan framställs och å andra sidan risken av P-piller alltid är mindre än risken vid graviditet eller abort.

Transplantationer och hjärndöd

Från finskt håll togs frågan upp, då man redan 1963 vid Helsingfors universitets centralsjukhus' neuro-kirurgiska klinik hade fastslagit definitionen av hjärndöd. År 1971 har medicinalstyrelsen i Finland i sitt cirkulär, som ansluter sig till lagen om vävnadstransplantation av år 1957, fastställt regler för tillvaratagande av vävnader från döda och därmed också kriterierna för dödförklaring: 1) Varaktigt upphävd hjärnfunktion och 2) Varaktigt upphävd hjärtfunktion. Därmed var hjärndöden i samband med transplantationer legaliserad.

Under diskussionen framkom det, att varken Danmark eller Sverige avser att ändra sin lagstiftning. I Norge har man en regeringsproposition till ny lag som dock inte går in på dödsbegreppet. I Finland har en generalplan för dialys- och transplantationsverksamheten utarbetats av en kommitté tillsatt av medicinalstyrelsen. Kommittén utgav sitt betänkande i början av år 1971. Scandiatransplants verksamhet berördes. (Från januari 1969 till februari 1971 utväxlades totalt 254 njurar). Transplantationsfrekvensen i Norden är en per dag.

Införande av nya enheter och kvantiteter i klinisk kemi och fysiologi i enlighet med internationell rekommendation

År 1966 framlades efter många års gemensamt utredningsarbete för IFCC (International Federation for Clinical Chemistry) och IUPAC:s commission on Clinical Chemistry ett förslag angående nya analysbeteckningar och enheter. Förslaget rekommenderas av de båda organisationerna och vid en kongress i Helsingfors 1969 beslöt även den Nordiska föreningen för klinisk kemi och klinisk fysiologi att tillstyrka att förslaget genomfördes i Norden.

Under år 1971 har de nya enheterna och analysbeteckningarna genomförts vid de flesta laboratorier i Danmark och efter den finländska

medicinalstyrelsens rekommendation vid laboratorierna i Finland, och övergång till det nya systemet förbereds i Norge. Mötet beslöt att man skulle nominera en kontaktgrupp, vars uppgift skulle vara, att följa upp utvecklingen i denna fråga samt medverka till att rekommendationer och instruktioner för användandet av det nya systemet kommer till stånd. Till denna kontaktgrupp utsågs medicinalrådet Kurt Roos (Sverige), professor Nils-Erik Saris (Finland), professor Per Lous (Danmark) och professor Lorenz Eljarn (Norge).

Nordiska rådets rekommendationer

Mötet diskuterade främst rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam för vilken rekommendation Finland är koordinerande land. Mötet konstaterade att kontaktmännen i denna fråga senare skulle utnännas. Frågan om ett gemensamt nordiskt hälsokort togs upp i detta sammanhang, men mötet kom till den slutsatsen, att ett sådant inte var praktiskt att genomföra.

WHO-frågor

Mötet diskuterade frågor i anslutning till generalförsamlingen och vad executive board därefter beslutat. Det rådde enighet om, att arbetet i generalförsamlingen torde effektivieras. C:a en tredjedel av tiden hade gått åt till politiska frågors ventilerande.

Europarådets frågor

Mötet diskuterade Public Health Committee's verksamhet samt speciellt Partial Agreements frågor.

Plats och tid för nästa möte

Efter inbjudan av helsedirektør Karl Evang beslöts att nästa möte skulle äga rum i Oslo den 25—26 april 1973.

TILLÄGG

Deltagare*Danmark*

Indenrigsministeriet	Kontorchef Folmer Nielsen
Socialministeriet	Kontorchef Tut Loft
Sundhedsstyrelsen	Medicinaldirektør Esther Ammundsen Overlæge Jørgen Worm-Petersen

Norge

Helsedirektoratet	Helsedirektør Karl Evang Ekspedisjonssjef Knut Munch-Søegaard Medisinalråd Jon Bjørnson
-------------------	---

Sverige

Socialdepartementet	Rättschefen Gunnar Danielson Expeditionschefen Bengt Söderqvist Kanslirådet Sten-Eric Heinrici Kanslirådet Ingemar Nygren
Socialstyrelsen	Generaldirektör Bror Rexed Överdirektör Sven-Olof Hedengren Avdelningschef Åke Liljestrand Avdelningschef Gunnar Wennström Medicinalrådet Kurt Roos Medicinalrådet Malcolm Tottie

Finland

Social- och hälsovårds- ministeriet	Regeringsrådet Risto Jaakkola
Medicinalstyrelsen	Generaldirektör Leo Noro Medicinalrådet Holger Hultin Överläkare Inkeri Kettunen Överläkare Ilkka Raivio Överläkare M. Parmala Överläkare Juhana Idänpään-Heikkilä Inspektör Reijo Salonen Sekreterare Auli Hämesalo
Helsingfors universitets centralsjukhus	Professor Niilo Hallman Bitr. professor O. Widholm Professor Nils-Erik Saris Docent Henry Troupp
Institutet för arbetshygien	Bitr. överläkare Kaj Ahlman
Statens samhällsvetenskapliga kommission	Juris licentiat Raimo Lahti

Berättelse

från Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning

(Överlämnad av Danmarks regering)

Komiteens sammensætning har i årets løb været:

Danmark:

Afdelingschef P. Eefsen
Civilingeniør N. O. Jørgensen
Civilingeniør H. V. Lund

Finland:

Professorn Otto Wahlgren
Rektorn Anders Tallqvist
Överinspektören Jarmo Hirsto

Norge:

Kst. instituttsjef Karsten Krogsæter
Kontorsjef Sven Lødrup
Overingeniør Ove Liavaag

Sverige:

Kanslirådet Gösta Backman
Kanslichefen Hans Hansson
Fil. lic. Lars-Bruno Kritz

Ifølge gensidig overenskomst har hvert af medlemslandene på skift formandskabet og sekretariatet for en toårig periode. Formandskabet og sekretariatet overgår fra Danmark til Finland ved årets slutning.

Komiteen har i årets løb holdt to møder, et i Stockholm d. 4. og 5. maj og et i Trondheim d. 5. og 6. oktober. Komiteen har endvidere deltaget i et fællesmøde ved NKTF d. 4. maj i Stockholm.

Komiteens aktiviteter har som hidtil haft til formål gensidigt at informere om forskningsaktiviteterne i de fire lande, at medvirke til at et praktisk forskningssamarbejde formidles og at bidrage til, at forskningsresultater gøres alment kendte. Disse formål er søgt opnået på 3 måder. Ved komiteens møder udveksles oplysninger om planlagt og igangværende forskning i de nationale forskningsorganisationer. Komiteen lader udarbejde en bibliografi over trafiksikkerhedslitteratur og et katalog over planlagte eller igangværende forskningsprojekter i Norden. Endelig har komiteen nedsat arbejdsgrupper af eksperter fra de fire

lande til nærmere at behandle særlige problemer.

I 1972 udsendes ny udgave af projektkataloget. Denne udsendelse forestås af Danmark. I 1973 agtes udsendt ny udgave af både bibliografi og projektkatalog. Disse udgivelser forestås af Danmark.

Der er i årets løb nedsat en ekspertgruppe, som beskæftiger sig med de af den svenske arbejdsgruppe SCAFT udarbejdede Riktlinier för stadsplanering med hänsyn till trafiksäkerhet. Gruppen vil formentlig afgive rapport i 1973.

De tidligere nedsatte grupper har beskæftiget sig med henholdsvis sikkerhedsseler og med særligt farlige steder på vejnettet "black spots". Begge har afgivet rapport til NKT.

Lyngby, den 1. november 1972

På NKT's vegne

P. Eefsen

Formand

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor

(Berättelse ej överlämnad, då kontaktorganet ej sammanträtt under året.)

Berättelse**från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning**

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

*Medlemmar**Danmark:*

Professor Bent Harvald, Odense
Doktor Leif Vanggaard, Hellerup (fr. o. m. 5.4.1972)

Finland:

Professor Henrik Forsius, Uleåborg
Professor Jorma Hirvonen, Uleåborg
Professor Ole Wasz-Höckert, Helsingfors

Norge:

Överläkare Andreas de Graaf, Tromsö
Professor Kåre Rodahl, Oslo
Länsläkare Kolbjørn Øygard, Vadsö

Sverige:

Professor Håkan Linderholm, Umeå
Docent Bertil Wedin, Stockholm

Sekretariatet

Sekretariatet har förfogat över samma lokaler som tidigare. Bitr. professor Ilmari Palva har varit deltidanställd generalsekreterare. Kanslipersonalen har bestått av kanslisten Raili Mäkinen och studentmerkonom Kirsti Niva. Sakkunniga har använts t. ex. vid översättningar. Kommittén höll sitt första möte under året i Tromsö den 13—14 mars 1972. Det andra mötet hölls i Godthåb på Grönland den 1—5 september 1972. I samband med kommitténs möte i Godthåb anordnades en två dagars rundabordskonferens mellan grönländska läkare och kommitténs ledamöter om aktuella medicinska forskningsproblem på Grönland. En särskild rapport om denna konferens bifogas (*här ej tryckt*).

Därtill har arbetsutskottet haft två möten under året, i Uleåborg den 10—11 februari 1972 och i Stockholm den 8—9 december 1972 samt två telefonsammanträden, den 24 augusti 1972 och den 26 oktober 1972.

Medlemmarnas och generalsekreterarens resor

Ordföranden samt de finska medlemmarna jämte generalsekreteraren har haft ett informellt möte med Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning i Helsingfors den 25 april 1972.

Ordföranden har tillsammans med generalsekreteraren besökt Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn den 18 oktober 1972.

Kommitténs ledamot professor Ole Wasz-Höckert har tillsammans med generalsekreteraren varit inbjuden till Nordiska rådets kulturutskotts möte i Helsingfors den 21—22 februari 1972.

Generalsekreteraren har besökt WHO:s byrå i Köpenhamn.

Dessa sammanträffanden med olika organisationer har företagits med syfte att skapa personliga kontakter och undersöka förutsättningar för samarbete i frågor rörande arktisk medicinsk forskning.

Verksamhetsårets uppgifter

Den mest resurskrävande uppgiften under år 1972 har varit publiceringen av de vetenskapliga artiklarna från The Second International Symposium on Circumpolar Health, som kommittén anordnade i Uleåborg år 1971. De flesta föredragen har publicerats i olika vetenskapliga tidskrifter. Symposiets program samt litteraturreferenser till föredrag publicerade i andra tidskrifter jämte en del socialmedicinska artiklar har publicerats i Acta Sociomedica Scandinavica supplement nummer 6, 1972.

En sammanfattning av symposiet under år 1971 och av den samma år av kommittén publicerade projektkatalogen, avsedd för information till myndigheter m. m., har sammanställts av ordföranden.

Efter inventeringen av pågående forskningsprojekt och symposiet har kommittén kunnat sammanfatta de mest aktuella och viktiga målen för arktisk medicinsk forskning i Norden inom de närmaste åren i följande punkter:

1. Utredning av särdrag inom sjuklighet och hälsovård i de arktiska och subarktiska områdena i Norden.
2. Utredning av problem, som anknyter sig till förändringarna i befolkningens fördelning (glesbygdsproblem) och strukturuomvandling av samhällslivet (urbanisering) i arktiska och subarktiska områden i Norden.
3. Utredning av människans adaptation till förhållanden, som råder i de arktiska och subarktiska områdena.
4. Utredning av genetiska problem bland etniska minoriteter i arktiska och subarktiska områden i Norden.

Dessa problem är gemensamma för arktiska och subarktiska områden i Norden. Kommittén har som målsättning att koordinera i de olika nordiska länderna pågående forskningsprojekt rörande dessa problem samt att initiera samnordiska forskningsprojekt inom ovannämnda områden där forskning saknas.

Kommitténs ledamöter och sekretariatet har på ett avgörande sätt medverkat till att initiera en utredning om särdrag inom sjuklighet och dödlighet i arktiska och subarktiska delar av Norden och en forskar-

grupp i Uleåborg arbetar nu med dessa problem. Denna utredning bör vara betydelsefull för senare utveckling av arktisk medicinsk forskning genom att visa på medicinska problem, som är viktiga för befolkningen inom dessa områden.

På initiativ av kommittén har även anordnats ett arbetsmöte (workshop) mellan forskare, engagerade i forskning rörande laktos-malabsorption bland arktiska populationer. Denna rubbning är vanlig bland grönländare och förekommer även sannolikt i hög frekvens bland samebefolkningen. En rapport från detta möte är under utarbetande.

Finansiering av verksamheten

För sekretariatets uppgifter hade de nordiska regeringarna i sina budgeter beviljat Fmk 132 000 för verksamhetsåret.

Planer för framtiden

Kommitténs verksamhet under de närmaste åren skall först och främst koncentrera sig på initiering, samordning och stöd av forskningsprojekt inom ovannämnda områden. Samtidigt skall uppgifter, som nu har tillfällig karaktär, stabiliseras. Till dessa hör en mera omfattande löpande information om arktisk medicinsk forskning, aktualisering av projektkatalog om pågående forskning, information om resultat av genomförd forskning för forskare men också för myndigheter och hela befolkningen jämte anordnande av konferenser för initiering av ny forskning eller för koordinering av pågående forskning. Allt detta kräver större ekonomiska resurser än de kommittén tills vidare har tilldelats.

Umeå den 29 december 1972

Håkan Linderholm

Professor, ordförande

för Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning

Uleåborg den 22 december 1972

Ilmari Palva

Biträdande professor, generalsekreterare

för Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning

Berättelse

från Centralinstitutet för nordisk asienforskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

1. Styrelse

Professor Göran Malmqvist, Sverige (formand)
Dr. Philos. Otto Chr. Dahl, Norge (næstformand)
Professor Jussi Aro, Finland
Professor Mogens Boserup, Danmark
Professor Kristof Glamann, Danmark
Professor Henry Henne, Norge
Professor Karl Gustav Izikowitz, Sverige
Professor Aulis Joki, Finland

2. Forstander

Professor Søren Egerod, Danmark

3. Personale (Ansættelsesdato i parentes)

Amanuenser:

Eric Douglas Grinstead, M. A. (1/7 1972)
Karl Reinhold Haellquist, fil. lic. (1/5 1969)
Benedicte Hjejle, mag. art., D. Phil. (Oxon) (1/8 1967—31/3 1972)
Trygve Løvteit, mag. art., Ph. D. (1/1 1971)
Poul Mohr, cand. jur. (1/7 1967) (Daglig leder)
Asko Parpola, fil. dr. (1/9 1968—31/8 1972)
Per Sørensen, mag. art. (1/4 1968)
Desuden har Dr. Caroline Ralston og Dr. R. Panneerselvam været knyttet til instituttet. (Henholdsvis 1/1 1971—31/3 1972 og 1/8 1972).

Sekretærer:

Setsuko Bergholdt (1/4 1970)
Margit Friis-Andersen (1/9 1972—31/10 1972)
Susanna Harald Hansen (1/5 1970)
Ulla Kasten (15/10 1970—31/5 1972)
Lise Sode-Mogensen (1/12 1971)

Bibliotekspersonale (udstationeret af Det Kongelige Bibliotek):

Bibliotekar Kirsten Olesen, mag. art. (1/2—1/10 1972) (vikar)
Bibliotekar Carl Steenstrup, cand. jur. et mag. (15/10 1972)
Bibliotekar Lis Stecher (1/4 1971—1/6 1972)
Assistent Ib Norel (1/10 1967)
Civil værnepligtig Erik Skaaning, stud. mag. (1/6 1972)

4. Instituttets målsætning

I henhold til statutterne har instituttet til formål at befordre, koordinere og stimulere den i de nordiske lande stedfindende Asienforskning

og virke for tilvejebringelsen af de fornødne hjælpemidler til forskningen og undervisningen inden for de her henhørende fagområder såvel indenfor humaniora som inden for samfundsvidenskab.

Instituttets virksomhed er koncentreret om *forskning, dokumentation og information*.

5. Instituttets virksomhed

1. Forskning

Koordineringen af asienforskningen i de nordiske lande er i årets løb foregået dels ved informationskonferencer i forbindelse med enkelte forskeres studieophold ved instituttet og dels ved forstanderens og det videnskabelige personales deltagelse i forskerkonferencer samt ved hjælp af instituttets forskerkartotek og "Current Research on Asia"-listen.

I tilslutning til forskningsvirksomheden har instituttet indsamlet og formidlet information om, hvad der er foregået ved universiteter, institutter, museer og biblioteker i og udenfor Skandinavien.

Forskerkartotek. Det af instituttet førte kartotek over asienforskere er i årets løb blevet benyttet til at kontakte skandinaviske forskere og kolleger udenfor Skandinavien.

Forskerlister. "Scandinavian Scholars List", som er en fortegnelse over aktive Asienforskere i Skandinavien, disses fagområder samt igangværende forskningsprojekter og "Current Research on Asia"-listen er revideret og ajourført.

Gæsteforelæsninger. Instituttet har arrangeret forelæsninger af førende forskere for universiteter og forskningsinstitutter i Skandinavien.

Kontaktseminarer. Instituttet har haft besøg af flere danske og svenske universitetsgrupper.

Forskerbesøg. Et stort antal fremtrædende forskere fra Asien og fra amerikanske og europæiske universiteter og institutter har besøgt CINA. I forbindelse med disse besøg har man arrangeret mindre symposier og formidlet kontakter mellem de besøgende forskere og kolleger ved skandinaviske universiteter.

Forskervejledning. Instituttets amanuenser har i stigende grad påtaget sig vejledning af yngre forskere og studenter fra skandinaviske universiteter. Dette er dels sket i forbindelse med besøg og studier ved instituttet og dels gennem brevveksling. Instituttets amanuenser har også deltaget i konferencer med lærere og studenter fra skandinaviske institutter. En del universitetsinstitutter har opfordret CINA til at medvirke ved tilrettelæggelse af seminarer og kursuslitteratur.

Deltagelse i forskersymposier. Som et indslag i egen forskning har flere af instituttets amanuenser deltaget i symposier og kongresser.

Forskningsstation. Instituttets forskningsstation i Lampang, Thailand, står under ledelse af forskningsleder Per Sørensen. Der har ikke i 1972

været nogen stabsmæssige ændringer i forhold til forrige års beretning.

I den udstrækning, hvori der har været økonomisk mulighed for det, er alle stationens faciliteter, både indkvarteringsmæssige og forsknings-tekniske, blevet udbyggede og forbedrede. Væsentlige bidrag hertil er stillet til rådighed fra A/S Det Østasiatiske Kompagni, Bangkok.

Bogbestanden i stationens håndbogsbibliotek er blevet forøget og omfatter nu ialt over 300 titler. Heri er ikke medregnet en række publikationer modtaget som gaver fra thailandske institutioner, f.eks. "Bangkok Bank Ltd.", "Monthly Review", "Semi-annual Report" og "Economic Survey".

I årets løb er der optaget kontakt med yderligere en hel række thailandske institutioner, især de, som har direkte relation til Nordthailand, herunder specielt med "Lanna Thai Research Center" under "Chiang Mai University". Allerede eksisterende kontakter er i årets løb blevet udbyggede.

Professor Søren Egerod har fortsat det forskningsprojekt, studier af Akha sproget, som han i samarbejde med cand. philol. Viggo Brun, Oslo, og Fil. kand. Inga-Lill Hansson, Sverige, er beskæftiget med. De første resultater af dette forskningsprojekt: "Grammatikalske Studier over Akha", blev af professor Egerod fremlagt på den Internationale Kongres for Sino-Tibetansk Lingvistik i Bloomington, Indiana, USA, i oktober 1971. Arbejdet er nu i trykken. Andre delresultater er fremlagt i Videnskabernes Selskab og i Lingvistkredsen.

Professor Egerod fremlagde på Viggo Bruns vegne på den Internationale Kongres for Sino-Tibetansk Lingvistik, Ann Arbor, Michigan, USA, Viggo Bruns arbejde: "An English—Akha Vocabulary", hvilket arbejde nu er i trykken i "Acta Orientalia", vol. 35.

Ved stationens planlægning var optimalt påregnet at ville komme 20 forskere hertil, fordelt over hele 5-års perioden. Ialt var der den 1. april 1972 påbegyndt og delvis afsluttet 12 forskningsprojekter, omfattende ialt 19 forskere. Projekterne fordeler sig som følger: 4 etnografiske, 3 lingvistiske, 1 arkæologisk, 1 folkloristisk, 1 samfundsvidenskabelig og 2 historiske. Målsætningen er således opfyldt allerede efter halvdele af perioden.

Stud. mag. scient.erne Kirsten Ewers Andersen og Anders Baltzer Jørgensen, Københavns Universitet, og stud. mag. Mikael Gravers, Århus Universitet, fortsatte deres i oktober 1970 indledte social-antropologiske studier over P'wo Karén stammerne i Uthaitani provinsen.

Universitetslektor Niels Ege og stud. mag. Margit Ege indledte i februar 1972 et socio-lingvistisk forskningsprojekt over Lawa (Lua) stammerne i Nordthailand. Undersøgelserne forventes fortsat senere.

Cand. mag. John Dag Hutchison, Oslo, indledte i midten af februar

1972 samtidshistoriske studier over perioden fra 1958 (Saritkuppet) og frem til promulgationen af forfatningen af 1968.

Stud. mag. Birgitte Bukh, Odense Universitet, indledte i begyndelsen af marts sine historiske studier over det 17. årh. i "National Archives & Library" i Bangkok.

Stud. mag. Arne Kalland, Oslo, der på et UNESCO stipendium studerede social-antropologi ved Chulalongkorn University i Bangkok, opholdt sig på stationen med henblik på indsamling af data til en speciel afhandling om evaluering af den thailandske regerings udviklings- og hjælpeprogrammer for bjergstammerne.

Det permanente arkæologiske projekt, der gennemføres af stationens leder, amanuensis Per Sørensen, CINA, er blevet fortsat på trods af meget store administrative arbejdsbyrder. Der er gennemført udstrakte rekognosceringer, hvorunder en række fundpladser er blevet lokaliserede. Ingen har dog hidtil vist sig at være egnede udgravningsobjekter. Et videnskabeligt arbejde om nogle bronzetrommer fra Kanchanaburi provinsen er afsluttet, ligesom et andet videnskabeligt arbejde om forhistoriske jernredskaber.

Den det arkæologiske projekt tilknyttede konservator har udført løbende konserveringsmæssige opgaver både over arkæologiske og etnografiske genstande.

Derudover har der været mange besøgende på stationen, dels skandinaviske forskere og studenter, der har undersøgt mulighederne for eventuelle senere projekter, dels interesserede thailændere, som i vid udstrækning har villet undersøge mulighederne for koordinerede projekter eller for tilknytning til igangværende og kommende forskningsprojekter.

Stipendier. Følgende forskerstipendier er bevilget i løbet af året:

1. Stud. mag. Vagn Plenge, København. (Studier af thailandsk litteratur)	10 000 dkr.
2. Stud. mag. Ronald J. Ohavv, København. (Studier af buddhistisk meditation)	14 000 dkr.
3. Dr. Peter Århem, Stockholm. (Studier af folkemedicin i Nordthailand)	5 000 dkr.
4. Fil. kand. Inga-Lill Hansson, København. (Studieophold i Lampang, Thailand, for deltagelse i et lingvistisk projekt)	4 500 dkr.
5. Fil. lic. Kristina Lindell, København. (Studier af buddhistiske templer og det religiøse liv i Lampang, Thailand)	12 000 dkr.
6. Dr. Matti Sarmela, Helsinki. (Social-antropologiske studier i Thailand)	8 500 dkr.
7. Stud. mag. Hans Peter Larsen, København. (Musiketnologiske studier i Nordthailand)	15 000 dkr.

8. Fil. kand. Håkan Wahlquist, Stockholm. (Socialantropologiske studier i Nepal)	12 000 dkr.
9. Lektor Else Glahn, Århus. (Arkitekturhistoriske studier i Kina/Japan)	12 000 dkr.
10. Kand. mag. Mette Siggstedt, Oslo. (Studier i kunsthistorie i Taiwan)	12 000 dkr.
11. Amanuensis Faruk Abu-Chacra, Göteborg. (Dialektforskning i Libanon)	1 000 dkr.
12. Stud. psych. Niels Mohr, København. (Studierejse til Kina/Japan)	2 000 dkr.
13. Stud. psych. Preben Føltved, København. (Studierejse til Kina/Japan)	2 000 dkr.
14. Stud. psych. Finn Zenius, København. (Studierejse til Kina/Japan)	2 000 dkr.
15. Stud. psych. Karen Nyberg, København. (Studierejse til Kina/Japan)	2 000 dkr.
16. Stud. psych. Aase Mei-Mei Mortensen, København. (Studierejse til Kina/Japan)	2 000 dkr.
17. Stud. psych. Henning Pape, København. (Studierejse til Kina/Japan)	2 000 dkr.

Udrustning. Institutet disponerer över 5 läseapparater till microfilm, microcard og microfiche, samt en fotokopieringsmaskine. Institutets flexowriter er taget i brug till både forsknings- og dokumentationsvirksomhed.

2. Dokumentation

Bibliotek. Uppbyggnaden av institutets bibliotek fortsätter i nära samarbete med Det Kgl. Bibliotek i København. Institutets amanuenser är i viss utsträckning fagreferenter för Det Kgl. Bibliotek, varigenom onödiga dubbelinköp kan undvikas. För att biblioteket skall kunna fungera trots otillräckliga resurser, har institutets bokinköp företrädesvis inriktats på bibliografiskt material, samlingar av källmaterial, tidskrifter, specialarbeten som krävs för pågående forskningsprojekt i anslutning till institutet samt i någon mån på handbokslitteratur, under året med viss koncentration på Sydasién. Eftersom biblioteksresurserna vad Asien beträffar är mycket ofullständiga vid flertalet samhällsvetenskapliga universitetsinstitutioner har vid bokinköp litteratur inom de samhällsvetenskapliga och modernhistoriska områdena speciellt beaktats. Institutets referenslitteratur om speciellt det moderna Östasien och Oceanien har utökats. Därjämte har institutets bestånd av den väsentligaste referenslitteraturen om övriga Sydasién kompletterats. Xeroxkopior av material på kinesiska om kommunismen i Kina på 1930- och 1940-talen har inköpts i Stanford, USA. och arrangerats i likhet med Stanford-systemet. Sju

magnetband med Vedatekster av Jaiminiya Samhita har kopierats. Institutets mycket anlitade samling av microfiche har på anfordran av forskare kompletterats.

Institutets samling av Annual Reports, Bulletins och Newsletters från universitetsinstitutioner och forskningsinstitut inom och utom Europa har utökats avsevärt under året.

Dokumentationssamarbete. Institutet har under året stått i nära samarbete med Mellemlfolkeligt Samvirke, SIDA och andra organ när det gäller dokumentation och service. Institutet samarbetar med flera universitetsinstitutioner och forskningsinstitut inom och utom Skandinavien när det gäller dokumentation. Till stor del sker arbetet med hjälp av ADB.

"Union Catalogue". Arbetet på en "union catalogue" över litteratur om Asien i nordiska bibliotek fortskrider och inriktas på utnyttjande av automatisk databehandling.

Bibliografier, kataloger, index. Institutets personal har utarbetat flera kommenterade litteraturlistor för utbildning av biståndsexperter för lärarkurser som anordnats i samarbete med skolmyndigheter i Skandinavien samt för speciella publikationer.

3. Information

Kurser och konferenser. I samarbete med Mellemlfolkeligt Samvirke, UNESCO-råd och FN-förbund i skandinaviska länder samt fortbildningsavdelningen i Umeå och länskolnämnder i Sverige har institutets personal på olika sätt deltagit i kurser som behandlat Asien.

Massmedia. Till radio- och TV-medarbetare i Skandinavien har lämnats informationer om Asien och om institutet som underlag för radio- och TV-program. Tidskrifter i Skandinavien, Storbritannien, USA, Thailand och Indien har mottagit och publicerat artiklar om CINA.

Studiebesök. Studiegrupper från Danmark och Sverige har besökt institutet och därvid orienterats om asiatiska förhållanden och om institutets arbete.

4. Publikationer

Publikationer utgivna i 1972

"Monograph Series":

No. 8. Klas Markensten: "Foreign Investment and Development. Swedish Companies in India."	294 pp.
No. 9. Birger Möller: "Employment Approaches to Economic Planning in Developing Countries."	305 pp.
No. 10. Eric Grinstead: "Analysis of the Tangut Script."	376 pp.
No. 11. Eric Grinstead: "Guide to the Archaic Chinese Script."	22 pp.

"Special Publications":

- No. 4. Caroline Ralston: "Pacific Research in Scandinavia." 71 pp.

"Joint Reprint Series":

- No. 6. Søren Egerod: "Phonation Types in Chinese and South East Asian Languages." 13 pp.
 No. 7. Søren Egerod: "An English-Atayal Vocabulary." 18 pp.
 No. 8. Søren Egerod: "Word Order and Word Classes in Atayal." 24 pp.
 No. 9. Søren Egerod: "Distinctive Features and Phonological Reconstructions." 7 pp.

Andre publikationer:

- Karl Reinhold Hællquist: "Indien. Beskrivning av ett u-land." (I samarbejde med "Utbildningsförlaget" og SIDA). 154 pp.
 Karl Reinhold Hællquist: "Asien. En kommenterad litteraturlista." (I samarbejde med "Utbildningsförlaget" og "Skolöverstyrelsen"). 63 pp.
 "Newsletter" No. 5. (Marts 1972) 40 pp.

Endvidere er flere publikationer under udarbejdelse.

København, den 21. december 1972

Søren Egerod
 Forstander

Berättelse

från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning

(Överlämnad av Danmarks regering)

Årsberetning for komiteens virksomhed for perioden 1. januar til 31. december 1972.

Komiteens medlemmer har været:

Danmark

Økonomisk konsulent Jørgen L. Halck, formand,
Ministeriet for offentlige arbejder.
Universitetslektor H. P. Myrup,
Aarhus Universitet.

Finland

Avdelningschefen Antero Aarvala, viceformand,
Trafikministeriet.
Byråchefen Aarno Soivio,
Statistikcentralen.

Norge

Ekspedisjonssjef Ole Vatnan,
Samferdselsdepartementet.
Instituttjef Viggo Johannessen, (fra 1.1.72 til 10.11.72)
Transportøkonomisk institutt.
Instituttjef Karsten Krogsæter, (fra 10.11.72 til 31.12.72)
Transportøkonomisk institutt.

Sverige

Departementsrådet Lennart Johansson,
Kommunikationsdepartementet.
Överingenjören Stig Samuelson,
IVAs Transportforskningskommission.

Sekretariatet for komiteen har været Transportøkonomisk Forening, Danmark. med konsulent Hubert Jensen som sekretær.

Komiteens virksomhed

Komiteen har i sin helhed i 1972 afholdt fem møder for tilrettelæggelse af aktiviteter og øvrige spørgsmål i forbindelse med komiteens sagsområde. Møderne fandt sted den 11. februar i Oslo, den 4.—5. maj i Stockholm, den 16. juni i København, den 10. oktober i Helsingfors og den 12. december i Oslo.

Endvidere har der været afholdt fire møder i særlige arbejdsgrupper, som under ledelse af en eller flere af komiteens medlemmer sammen med særlige sagkyndige uden for NKTF's medlemskreds har udarbejdet program for forskerkonferencerne.

I forbindelse med mødet den 4.—5. maj i Stockholm havde komiteen et fællesmøde med Nordisk Komité for Trafiksikkerhedsforskning (NKT), hvis formand, afdelingschef P. Eefsen og NKTF's formand, økonomisk konsulent Jørgen L. Halck, gav en orientering om de respektive komiteers virksomhedsområde. Man drøftede herefter komiteernes indbyrdes afgrænsninger af arbejdsområdet og mulighederne for samarbejde om konkrete opgaver såsom omkostninger ved færdselsuheld, trafikafvikling og andre.

Komiteerne vedtog at udveksle rapporter, likesom man gennem sekretærene i de to komiteer skulle holde indbyrdes kontakt ved blandt andet udveksling af arbejdsprogram, dagsordener for møder og lignende foranstaltninger.

Det blev vedtaget, at man efter en passende tid skulle søge arrangeret et nyt fællesmøde for drøftelse af mulige berøringsflader.

Forskerkonferencer

Komiteen afholdt i tiden den 23.—25. februar 1972 i Hanstholm, Danmark, en forskerkonference under titlen:

”Transportstandarder i tyndt befolkede egne”

De forskere og eksperter på dette område, som deltog i konferencen, havde til opgave gennem fremlæggelse af de til konferencen udarbejdede papirer at drøfte mulighederne for at give de bevilgende myndigheder inden for området et forbedret beslutningsgrundlag til vurdering af transportbehovet.

Endvidere drøftede man transportstandard set ud fra et samfundsplanlægningssynspunkt og som et udtryk for levestandard og fandt, at der endnu var betydelige uafklarede spørgsmål inden for dette område. Kommunikationssystemet, transporterne og trafikken måtte anses for at være nogle af de midler, hvormed man kunne opnå en højere levestandard. Forskerkonferencen havde samlet 19 deltagere.

Komiteen afholdt endvidere i dagene den 6.—8. september 1972 i Jyväskylä, Finland, en forskerkonference med titlen

”Kommunikationerne — et virkemiddel i lokaliseringspolitikken?”

Der blev på konferencen fremlagt papirer dels af mere teoretisk art og dels med det formål at gøre rede for indvundne erfaringer ved gennemførelsen af forskellige planlægningsprojekter og ved gennemførelse af vedtagne foranstaltninger.

Konferencen tog sit udgangspunkt i det i 1969 afholdte nordiske se-

minar om "Regionalpolitikens mål og midler" for at sikre en passende vid baggrund for sammenligning mellem kommunikationsudbygning som virkemiddel og andre regionalpolitiske virkemidler.

De teoretisk prægede indlæg beskæftigede sig dels generelt med problemerne omkring, hvilke udviklingstendenser der kan tænkes at blive af væsentlig betydning for anvendeligheden af kommunikationsudbygning som regionalpolitisk virkemiddel, og dels mere specielt med udviklingsmønstret for henholdsvis transport af gods og transport af mennesker eller meddelelser.

Der blev i de øvrige indlæg gjort rede for bl. a. norske og finske planlægningserfaringer og for indvundne svenske erfaringer ved administration af subsidier til transport af bearbejdede produkter fra det nordlige Sverige.

Diskussionsindlæg m. v. pegede i høj grad på, at det som regel kun vil være muligt at vurdere kommunikationspolitiske foranstaltninger i det omfang, hvori der for det pågældende område foreligger en ganske omfattende samfundsplanlægning.

Konferencen havde samlet 21 deltagere.

Indholdet af begge konferencer vil blive udsendt i NKTF's sædvanlige publikationsserie.

NKTF-publikationer

Sekretariatet har i 1972 fra det tidligere svenske sekretariat (1969 og 1970) modtaget følgende publikationer til udsendelse:

- Nr. 6: Ekonomisk värdering av trafikolyckor och trafikens miljöeffekter.
- Nr. 7: Samhällsekonomiska kalkyler vid trafikinvesteringar.
- Nr. 8: 1970-talets transportmarknad i Norden.
- Nr. 9: Transportarbetet i Norden 1955—1980.
- Nr. 10: Närtrafik i tätorter.

I det danske sekretariat er følgende publikationer under udarbejdelse og snarlig udsendelse:

- Flypladsers lokalisering og dimensionering.
- Nærtrafik i store og mellemstore provinsbyer.
- Transportstandard i tyndt befolkede egne.
- Kommunikationerne — et virkemiddel i lokaliseringspolitikken.

Publikationerne udsendes til myndigheder, institutioner, forskningscentre og andre efter angivelse af de nationale medlemmer af NKTF i et oplag på ca. 500 eksemplarer pr. publikation og uden omkostninger for modtageren.

Dispositionsfond

Til dækning af omkostningerne ved afholdelse af forskerkonferencer, seminarer, arbejdsgrupper, trykning af papirer til disse samt publika-

tioner har komiteen hidtil fra hvert af medlemslandene kunnet disponere over et beløb på indtil kr. 20.000.—.

Fordelt på nedennævnte aktiviteter har komiteens omkostninger for 1972 pr. medlemsland været:

Publikationer	d. kr. 3.604,60
Forskerkonference i Hanstholm	„ 7.656,07
Forskerkonference i Jyväskylä	„ 5.484,96
Arbejdsgrupper — Vejslitage — Bilbeskatning	„ 975,41
	<hr/>
	Ialt d. kr. 17.721,04

Det skal til dette regnskab bemærkes, at d. kr. 3.604,60 hidrører fra omkostninger, der kan henføres til de i den svenske sekretariatsperiode udarbejdede publikationer (1969—1970), medens det samtidig skal erindres, at omkostningerne for de i den danske sekretariatsperiode skyldige publikationer — 4 stk. — endnu ikke er indgået. Disse omkostninger vil andrage ca. d. kr. 10.000 pr. medlemsland.

Det må heraf udledes, at det i 1969 til rådighed for komiteen stillede beløb n. kr. 20.000.— fra hvert af medlemslandene ikke forventes at kunne dække de aktiviteter, komiteen er pålagt. Det må antages, at beløbet skal forhøjes med n. kr. 5.000.— — n. kr. 10.000.— pr. medlemsland under årene 1973—1974.

Komiteens nærmeste program

Komiteen har udarbejdet et forslag til et arbejdsprogram for en periode af fire år — fra 1973 til og med 1976.

På baggrund af den mellem de nordiske lande indgåede overenskomst om samarbejde på samfærdselområdet påregner komiteen at få anledning til snarest at kunne drøfte programmet med den af ministerrådet nedsatte embedsmandskomité. Programmet indeholder ligeledes en oversigt over de aktiviteter, komiteen siden sin oprettelse har udøvet samt en redegørelse for, under hvilke former disse aktiviteter er udøvet af de medlemslande, der indtil 1972 har haft sekretariat og formandskab.

Komiteen gør i sit forslag rede for de forskerkonferencer og seminarer, man fra komiteens side kan foreslå gennemført samt de former og de økonomiske rammer, man på baggrund af de indvundne erfaringer kan anbefale.

Forslaget vil omkring årsskiftet 1972/73 blive udsendt som et særligt papir.

Foranlediget af dette har komiteen, indtil dette forslags drøftelse er afsluttet, alene på sit program at lade gennemføre en forskerkonference over emnet ”Trafikmodeller” — opdelt i en model for bytrafik og modeller for trafik over længere distancer.

Forskerkonferencen tænkes afviklet i marts 1973.

Der er flere grunde til at tage dette emne op netop nu. Den vigtigste er, at forslag om den fremtidige trafikudvikling indgår som et væsentligt led i næsten alle undersøgelser om transportforholdene. Den kritiske holdning til anvendte metoder og prognoser er blevet stadig mere udpræget siden NKTF i 1967 afholdt et seminar om "Fremtidens transportefterspørgsel".

Komiteen har derfor anset emnet for at være velegnet til en forskerkonference og har midlertidigt nedsat en intern arbejdsgruppe til at udarbejde et udkast til komiteen over forskerkonferencens indhold.

København, den 29. november 1972

Jørgen L. Halck

Formand

Hubert Jensen

Sekretær

Berättelse

från finsk-svenska utbildningsrådet

(Överlämnad av Sveriges regering)

Med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 27/1967 till-
satte Sveriges och Finlands regeringar sommaren 1967 ett samarbets-
organ bestående av tre finska och tre svenska representanter med upp-
gift att verka för att underlätta den i Sverige bosatta finskspråkiga be-
folkningens utbildningsproblem. Förändringar har under den gångna
femårsperioden skett i sammansättningen av den finska delegationen,
medan den svenska till utgången av 1972 varit oförändrad. Förteckning
utvisande rådets nuvarande sammansättning bifogas (*se Tillägg*).

Samarbetsorganet, som antagit namnet finsk-svenska utbildningsrå-
det, bedriver sitt arbete i mycket nära samverkan med de centrala skol-
myndigheterna i Finland och Sverige, i Sverige dessutom med statens
invandrarverk. Beträffande vissa frågor sker samråd med delegationen
för emigrationsfrågor i Finland och med Nordiska kultursekretariatet
i Köpenhamn.

Sin uppgift har utbildningsrådet formulerat i följande fyra punkter:

att överväga och föreslå åtgärder inom främst utbildningsområdet för
att underlätta en anpassning till svenska förhållanden,

att överväga och föreslå åtgärder med syfte att bevara kontakten med
Finland och underlätta en återanpassning till finska förhållanden,

att kartlägga vilka resurser som fordras för förverkligande av nyss-
nämnda åtgärder och framlägga förslag till hur dessa resurser skall
framskaffas, och

att som underlag för ovannämnda överväganden och förslag låta verk-
ställa erforderliga undersökningar.

Beträffande utbildningsrådets verksamhet under åren 1967—1971
hänvisas till dess föregående år avgivna berättelser.

Arbetsformer

Under år 1972 har verksamheten, liksom tidigare år, bedrivits i mycket
nära samarbete med skolöverstyrelsen i Sverige och skolstyrelsen i Fin-
land, där en särskild grupp under ledning av överinspektören Eero
Lemola handlagt vissa meritvärderingsfrågor beträffande sökande till
lärartjänster i Sverige. I Sverige har överläggning på våren med skol-
överstyrelsens generaldirektör och en på hösten med överstyrelsens

överdirektör jämte experter ägt rum. Särskilt samråd beträffande vissa gemensamma frågor har ägt rum med Nordiska kultursekretariatet i Köpenhamn där även vissa gränsdragningsproblem diskuterats. Då nya bestämmelser varit aktuella beträffande studiesociala förmåner enligt såväl finska som svenska bestämmelser och förberedelser företagits för slutande av ett internordiskt avtal, har samråd även med Studiestödscentralen i Finland ägt rum. Den fortsatta starka återinvandringen till Finland har påkallat särskild uppmärksamhet på återanpassningsfrågorna. Samråd beträffande dessa har skett med skolstyrelsen i Finland och med den av Finlands regering tillsatta delegationen för emigrationsfrågor, till vilken rådets finske sekreterare är knuten som permanent expert. Kontakt har även förevarit med Finlands ambassad i Stockholm och Sveriges beskickning i Helsingfors beträffande bl. a. bevakning av och information till press och massmedia.

Förskolundervisning

Socialstyrelsen i Sverige bedriver försöksverksamhet med språkträning i förskolan för invandrarbarn. I de flesta försöksenheter har språkträningen avsett träning i svenska språket, medan en grupp i Norrköping under 1972 års verksamhet åtnjöt organiserad träning i det finska modersmålet. Rådets svenska sekreterare har medverkat i ledningsgruppens arbete som företrädare för statens invandrarverk.

Utbildningsrådet har funnit att dess tidigare i annat sammanhang framförda synpunkter i huvudsak tillgodosetts i ett betänkande som avgivits av 1968 års barnstugeutredning (SOU 1972: 26—27), som framlagts under året och i ett särskilt kapitel behandlar invandrarbarnens situation i förskolan.

Läraryrket

Den under sommaren 1968 inledda rekryteringen av tvåspråkiga lärare för grundskolan har fortsatt 1972. Samarbete har här skett mellan utbildningsrådet samt de centrala skol- och arbetsmarknadsmyndigheterna i Finland och Sverige.

Ett sådant samarbete förutses fortsätta även under 1973, då eventuellt nya lärarkategorier kan komma att rekryteras. Hitintills har huvudsakligen s. k. stödlärare rekryterats. Förslag om anställning av flera modersmållärare för såväl grundskolans som gymnasieskolans behov har diskuterats med skolöverstyrelsen. Förslag har också framförts om förstärkning av lärarutbildningsmöjligheterna, exempelvis genom svenskfinskt samarbete mellan vissa lärarhögskolor i Sverige och Finland.

Under 1970 påbörjade skolöverstyrelsen kursverksamhet med utbildning av tvåspråkiga lärare. För de i Finland rekryterade lärarna har sedan dess årligen anordnats en internatkurs med särskild veckoslutskonferens som uppföljning. Åren 1971 och 1972 förstärktes kursverk-

samheten med en folkhögskolekurs i svenska och svensk samhällsorientering såsom en förberedelse för tjänstgöring i Sverige.

Frågan om de tvåspråkiga finska lärarnas arbets- och anställningsvillkor har nu helt överförts till vederbörande myndigheter och förhandlande organ i Sverige och Finland.

Läromedelsfrågor

Det av utbildningsrådet år 1969 initierade utvecklingsarbetet avseende läromedel fortsätter inom skolöverstyrelsen. Bl. a. har under året utkommit en ny, utökad och reviderad svensk-finsk skolterminologi och nya läromedelsförteckningar. Sveriges Radio har utarbetat ett läromedelspaket för undervisning i svenska i grundskolan.

Utbildning efter grundskolan

Skolöverstyrelsen fortsätter med försöksverksamheten med särskilda gymnasieenheter för invandrarelever i Västerås, Malung, Olofström m. fl. orter. Överstyrelsen har fått bemyndigande att anordna särskilda yrkesinriktade grundkurser för invandrarelever i gymnasieskolan. Vidare medgavs våren 1972 på ansökan från skolöverstyrelsen att invandrar elever i gymnasieskola får byta ett främmande språk mot modersmålet. Även om en glädjande tendens har kunnat märkas mot större frekvens bland invandrarungdom att söka sig till den gymnasiala utbildningen kvarstår många olösta problem. Bland dessa kan särskilt nämnas behovet av stödundervisning i svenska och andra ämnen. Man kan konstatera, att många elever brutit sina studier i gymnasieskolan på grund av studiesvårigheter. Skolans otillräckliga möjligheter att ge det erforderliga stödet har påtalats av skolöverstyrelsen, som i sin petitaframställning äskat ökade resurser.

De tidigare nämnda överläggningarna med skolöverstyrelsen har behandlat frågan om vilka stödåtgärder som är möjliga att vidta inom ramen för gällande bestämmelser. Bland åtgärder som diskuterats kan nämnas anpassning av läroplanerna, bättre utnyttjande av olika möjligheter till stödundervisning samt en undersökning av förutsättningarna för en särskild elevområdesindelning vad beträffar de finsktalande eleverna. Tanken om en särskild elevområdesindelning väcktes i syfte att åstadkomma ett bättre underlag för skapande av särskilda undervisningsgrupper och därmed för ett effektivare insättande av olika stödåtgärder. Från skolöverstyrelsens sida har man förklarat sin avsikt vara att närmare undersöka de olika förslagen.

Försöksverksamheten med särskilda folkhögskolekurser av några vecors längd startade på initiativ av utbildningsrådet sommaren 1968. Den bedrivs numera av skolöverstyrelsen som i riksstaten för bå 1972/73 anvisats särskilda medel för verksamheten. Årligen förekommer ett varierat utbud av kurser, varav de flesta är s. k. familjekurser. Barntillsy-

nen omfattar på vissa skolor ett kompletterande inslag av språkträning för de mindre barnen. Kursernas innehåll är i regel svenska och svensk samhällsorientering. En särskild kurs för i Sverige anställda tvåspråkiga lärare har nämnts ovan.

Biblioteksfrågor

Utbildningsrådet har följt utvecklingen av den biblioteksservice som erbjuds de finsktalande i Sverige. Ett kartläggningsarbete har genomförts av föreningen Norden. Frågan har ägnats intresse i ett antal bibliotekariekonferenser som skolöverstyrelsen anordnat. Rådets svenska sekreterare har deltagit i överstyrelsens arbetsgrupp, som under året utarbetat ett förslag till en generell upprustning av lokala och centrala bokbestånd samt av övrig biblioteksservice för invandrare.

Skolinformation m. m.

Skolöverstyrelsen har tillhandahållit informationsmaterial på finska om grundskolan och gymnasieskolan samt låtit utarbeta studie- och yrkesorienterande material för finsktalande elever. På initiativ av utbildningsrådet har skolstyrelsen i Finland och skolöverstyrelsen i Sverige gemensamt utarbetat särskilda tvåspråkiga elevkort för ömsesidig information om emigrerande elevers skolsituation. Förslag till ett tvåspråkigt blankettsystem har med bidrag från statens invandrarverk överlämnats till skolöverstyrelsen. Information om grannlandets utbildningssystem har också tillhandahållits genom arbetsförmedlingarna i Finland och Sverige.

Elevvård och studiesociala frågor

Bristen på tvåspråkiga skolpsykologer och skolkuratorer har inte möjliggjort elevvårdande åtgärder för de finsktalande eleverna på sätt som sker i förhållande till de svenska eleverna. Utbildningsrådet har i överläggning med skolöverstyrelsen framfört förslag till en central och/eller regional upprustning av elevvården. Skolöverstyrelsen har i sin petition framställning äskat medel för anställning av regionala konsulenter, delvis för dessa uppgifter, och överväger ytterligare åtgärder.

En förlängning av kvalifikationstiden för svenska studiesociala förmåner har för vissa finska studerande försvårat försörjningssituationen. Omläggningen av studiestödssystemet i Finland och rätten att under viss tid medföra hemlandets studiestöd vid inflyttning till Sverige verkar å andra sidan underlättande. Rådet har i denna sak haft kontakter med studiestödscentralen i Finland och med centrala studiehjälpsnämnden i Sverige och avser att bevaka den fortsatta utvecklingen. främst vad beträffar informationen om rätt till studiestöd från endera landet. Ett nordiskt avtal förutsätts reglera frågan om nordisk studerandes rätt till studiestöd under studier i annat nordiskt land.

Grannlandsbesök m. m.

En studieresa till östra Finland har genom utbildningsrådets försorg erbjudits ett antal skolledare och företrädare för skolmyndigheter i Sverige. Denna resa utgjorde en upprepning av det av utbildningsrådet under 1971 anordnade studiebesöket för svenska skolmyndigheter och avsåg särskilt belysa de finska utflyttningsorternas förhållanden. Deltagarnas uppskattning av studieresorna pekar på att de fyller ett viktigt informationssyfte och rådet avser därför att fortsätta med verksamheten.

Helsingfors den 8 december 1972

Manfred Ribbing

Leena Sparring

TILLÄGG**Finsk-svenska utbildningsrådets sammansättning***Finska delegationen*

Bitr. avdelningschefen Veli Nurmi, vice ordförande
Skolrådet Klas Wallin
Länsskoleinspektören Lauri Ollila
Sekreterare:
Docenten Artturi Similä

Svenska delegationen

Departementsrådet Manfred Ribbing, ordförande
Undervisningsrådet Ragnar Israelsson
Skoldirektören Sven Huselius
Sekreterare:
Byrådirektören Leena Sparring

Berättelse

från Nordiskt kollegium för marinbiologi

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Rapport nr. 17

(16. verksamhetsåret)

1. januar—31. desember 1972

1. Virksomheten ved de biologiske stasjonene

Som vanlig skal det først sies noen ord om virksomheten ved de samarbeidende stasjonene i 1972.

Danmark, Marinbiologisk laboratorium, Helsingør

For laboratoriets vedkommende har 1972 endnu været præget af visse indkørvingsvanskeligheder, der navnlig har berørt styringen af saltvands-pumperne og termostatrummene. Problemerne ventes endeligt løst i nærmeste fremtid.

Stillingen som professor er endnu ikke besat.

Af større apparatur er der i årets løb anskaffet et Radiometer PHM 7.

Kutteren "*Ophelia*" blev i foråret gennemgribende ombygget og moderniseret efter opnåelse af specialbevilling hertil.

Der er i årets løb publiceret 5 afhandlinger af laboratoriets medarbejdere, herunder et arbejde for hvilket lektor Claus Nielsen erhvervede doktorgraden. Disse og 7 andre afhandlinger udkom i vol. 9, No. 2, og vol. 10, No. 1, af laboratoriets tidsskrift "*Ophelia*".

Af kurser er der i årets løb afholdt 5 på hver 12 dage for ialt 68 studenter fra Københavns Universitet, 3 kurser á 10 dage for Lunds Universitet og et nordisk kursus (marin økofysiologi) med 12 deltagere i 12 dage.

To udenlandske gæsteforskere har i årets løb arbejdet ved laboratoriet.

Finland, Tvärminne zoologiska station

Professor Pontus Palmgren, som 1971 blivit emeritus, avgick med utgången av 1971 som prefekt för stationen och efterträddes från 1.1.1972 av professor Ernst Palmén.

Kampen för bevarande av stationens miljö och arbetsmöjligheter mot den hotande etableringen av ett oljeraffinaderi i stationens närhet fortgick under den förra hälften av året tills regeringen i juni 1972 beslöt att raffinaderiet icke skall placeras på Hangöudd. Till detta beslut in-

verkade utan tvivel även den på stationens försorg utarbetade och av Helsingfors universitet med donerade medel utgivna broschyren "Vad är sanning om Tvärminne?". Den utgjorde svar på oljebolaget Nestes broschyr, i vilken zoologiska stationens verksamhet och vetenskapliga betydelse i mycket hög grad ringaktats. Regeringens beslut är även ur allmän miljöpolitisk synpunkt av största betydelse.

1972 var det andra fulla verksamhetsåret i de nya laboratorie- och bostadsutrymmen stationen erhållit. Den tydliga verksamhetsstegringen har haft som följd att bristen på laboratoriepersonal blivit alltmer iögonfallande. Till en del har bristen avhjälpits genom att stationen från 1.9.1972 fått en ny amanuensbefattning. Assistentbefattningen har från 1.3.1972 ändrats från tillfällig till extra befattning. Med universitetets medel har från början av maj avlönats en laboratorietekniker, för sommarmånaderna därtill en apparatdiskerska. De två sistnämnda befattningarna skall 1973 bli permanenta.

Under årets lopp har på stationen arbetat sammanlagt 96 äldre och yngre forskare (inkl. studenter och assistenter med forskningsuppgift). Forskningsaktiviteten har fortfarande varit högst under sommarhalvåret då tidvis alla arbetsplatser varit reserverade. Under stillsammare tider upplåts stationens utrymmen nu även för utomstående, t. ex. för konferenser och symposier.

På stationen hölls sommaren 1972 9 kurser för biologer (totalantalet kursister 105), av dessa 2 rent hydrobiologiska (15 deltagare).

Under årets lopp har 13 publikationer utgivits, som bygger på i Tvärminne utförda undersökningar. Biblioteket har vuxit med ca 1 500 nyförvärv, som skaffats genom köp, gåvor eller byte. Dessutom har från Vetenskapliga samfundens bibliotek i Helsingfors utöver de tidigare 60 ytterligare 30 naturvetenskapliga serier deponerats i Tvärminne.

Den vetenskapliga utrustningen har ökat bl. a. med följande nyförvärv. 1 ballistisk bombkalorimeter (CB-370b) försedd med brikettpress (CB-340b) syreflaska med reduceringsventil samt centrifugkvarn (Retsch), 1 "optisk bänk" (Spindler & Hayer) med trekantskena, kondensorlinser, ställbara stativ m m samt en serie monokromatiska filter (DIL), 1 oskilloskopkamera (CR 9), 1 syreanalysator med 7,5 m kabel (Delta Scientific), 1 salinometer (RS 53) med 90 m kabel, 1 osmometer (M 3 A Advanced Instr.), 1 mikropump (Bühler), 1 pulshöjdsanalysator (Wallac AS 11) med countdetector och försedd med "proset time & count" och bakgrundseliminators, 1 laboratorieskrivare (Honeywell electronic 19), 2 värmeskåp (Heraeus FT 420), 1 torkskåp för glasvaror (Salvis), 1 semimikrovåg (Mettler H 54), 2 forskningsmikroskop (Wild M 11) med faskontrastoptik, 1 konverseringstub för mikroskop (Wild), 1 högtrycks kompressor (Daufin E) för fyllning av lufttuber, 2 flytkvävebehållare (Union Carbon LD-25 N och LR-10A). Av övriga anskaffningar kan nämnas följande: 1 räknemaskin (Monroe 1330), 1

skrivmaskin (Adler Special), 1 elektronisk kopieringsmaskin (Savin 220), 1 värmekopieringsmaskin (3 M), 1 dupliceringsmaskin (Rex Rotary R—**), 1 ljusbord (AP), 10 kylskåp (170—1 200 l), 1 hydrokopter (Arkö) samt en liten utombordsmotorbåt med 3 hkr. motor (Sea-Gull). Stationens personal har vid stationens strand uppfört en ny motorbåtsbrygga för 8 båtar.

Norge, Biologisk stasjon, Universitetet i Bergen

Stasjonen har fortsatt stor mangel på plass og sekretær- og laborant-hjelp, og dette har hemmet virksomheten. En del ominredninger har lettet noe på plass-situasjonen, som imidlertid fra neste år blir prekær, dersom man ikke får mere plass. Det er søkt om å få satt opp en provisorisk brakke for hovedfagsundervisningen.

Den nye boligen for den nordiske stipendiaten ble endelig ferdig i 1972 og er tatt i bruk, men myndighetene har satt leien så høy at det er tvilsomt at stipendiatene vil ha råd til å bruke leiligheten.

Stasjonen har fått en ny besetningsmann, ellers ingen ny stilling, men for et prosjekt i Ryfylkefjordene i forbindelse med kraftutbygging har stasjonen kunnet engasjere to vitenskapelige assistenter, og en besetningsmann. Den har dessuten hatt en del tilfeldig engasjert arbeids-hjelp.

I 1971 fikk stasjonen to nye plastbåter med påhengsmotor, den ene for kursvirksomheten på Herdla, den andre for fjordundersøkelsene. "Fridtjof Nansen" har fått installert radar og "August Brinkmann d. e." radiotelefon. Av annet nytt utstyr kan nevnes: 1 multiple corer, 1 reke-trål, to bunnskraper, 1 Radiometer pH-meter, 1 Radiometer skriver, 4 Radiometer O₂-elektroder, 1 Haake dyppekjoler, 1 Haake termostat, 2 IBM og 2 Facit skrivemaskiner.

Biblioteket har fortsatt vokst sterkt og en del eldre mindre brukte tids-skrifter er blitt arkivert for å skaffe plass til aktuell litteratur. Kartoteket er delvis omarbeidet. I 1971 er det trykt 49 publikasjoner som helt eller delvis bygger på undersøkelser utført ved stasjonen eller på materiale derfra.

Det er holdt 9 kurser, derav 2 nordiske, med i alt 148 deltakere. 7 hovedfagsstudenter tok eksamen i marinbiologi og 8 nye begynte høsten 1972.

Foruten de 15 fast ansatte eller engasjerte forskere og stipendiater har 24 gjestende forskere og 20 hovedfagsstudenter hatt arbeidsplass ved stasjonen i lengre eller kortere perioder.

Sverige, Kristinebergs zoologiska station

Stationen har under året fått sin søtvattensforsörjning tryggad genom att samtliga fastigheter anslutits till det kommunala nätet. Också av-loppsledningarna har anslutits till kommunala avloppsnätet.

Bland de instrument som under året inköpts märks 1 st Tensiometer, 1 st Tesso-var-Makro-Fotoinstrument, 1 st Colora Doppkyltermometer, utrustning för sterilfiltrering av havsvatten och en Rollei Universalprojektor.

Stationen har under året mottagit 85 gästforskare.

Universiteten i Uppsala, Göteborg och Kiel har förlagt kurser i ämnen med marin anknytning till stationen. Dessutom har Nordiska hälsovårdsskolan i Göteborg förlagt kursavsnitt i vattenhygien till Kristinebergs zoologiska station.

En av FAO organiserad kurs med förläggning till Göteborg har arbetat en vecka vid stationen.

2. Nordisk kollegium för marinbiologi

Kollegiets ordinære medlemmer har i 1972 vært: For *Danmark*: lektor Claus Nielsen; for *Finland*: professor Ernst Palmén; for *Norge*: professor Egil Baardseth; for *Sverige*: dr. Bertil Swedmark. Som ny suppleant er blitt utsett fil. mag. Susan Smith, Kristinebergs zoologiska station. Professor Brattström har fortsatt fungert som generalsekretær.

Professor Pontus Palmgren, som den 31/12 1971 sluttet i sin stilling, gikk samtidig ut av Kollegiet, som han var med om å starte og siden hele tiden har vært medlem av. Kollegiet takker ham for hans store innsats.

Årsmötet ble holdt den 22. og 23. april på Biologisk stasjon ved Universitetet i Bergen (Espegrend og Herdla).

Det danske bidraget til det nordiske samarbeidet har i året vært 86 500 kr., det finlandske 37 400 mk (6 000 mk høyere enn 1971), det norske 75 000 kr. og det svenske 58 500 kr.

3. Nordiske stipendiater

Følgende har hatt stipendier i 1972:

I Danmark:

Cand. mag. Odd Ulvatne, Norge, 1/1—30/11

Fil. lic. Laszlo Sasdy, Sverige, 1/12—31/12

I Finland:

Cand. real. Brage Rygg, Norge, 1/1—31/12

I Norge:

Stud. scient. Keld Rasmussen, Danmark, 1/1—31/12

I Sverige:

Cand. mag. Geir Jörgensen, Norge, 1/1—31/12

Stipendiatene har for sin egen utdannelse deltatt i forskjellige arbeidsoppgaver ved stasjonene samtidig som de har arbeidet med egne forskningsoppgaver. Om disse kan følgende opplysninger gis:

Geir Jørgensen har fortsatt sine studier av krillens biologi.

Keld Rasmussen har fortsatt sine undersøkelser over settlingsøkologi hos serpulider.

Brage Rygg har fortsatt sine studier over biotopvalg hos 5 gamma-rider og av de mekanismer ved hvilke skillnaden opprettholdes.

Odd Ulvatne har studert hjerterytmikk hos reken *Crangon vulgaris* ved varierende temperatur og saltholdighet.

Siden stipendiatutvekslingen begynte i 1957 har 69 marinbiologer vært stipendiater fra et par måneder inntil 2 år.

4. Nordiske spesialkurser i marinbiologi

Det er 1972 holdt fire ordinære spesialkurser med i alt 45 deltakere.

Danmark: "Ekofysiologiske aspekter på brackvattensmiljøen", 21. augusti—2. september, med 12 deltagere, hvoraf 1 fra Danmark, 1 fra Finland, 6 fra Norge og 4 fra Sverige. Kurset ble ledet af lektor Lars Hagerman, Marinbiologisk laboratorium, Helsingør.

Finland: "Brackvattnets fytoplankton, ekologi, taxonomi samt primærproduksjon", 30 juli—16 augusti, med 10 deltagere, varav 2 från Danmark, 2 från Finland, 4 från Norge och 2 från Sverige. Kursen lededes av fil. lic. Åke Niemi med assistans av nat. kand. Guy Hällfors, båda Esbo.

Norge: "Sampling design i marinbiologi", 13.—26. juli, med 14 deltagere, hvorav 3 fra Danmark, 3 fra Finland, 5 fra Norge og 3 fra Sverige. Kurset ble ledet av dosent Ulf Lie, med assistanse av vit. ass. Tore Høisæter, begge fra Biologisk stasjon, Espeland og fil. lic. Ann-Sofi Matthiessen, Stockholm.

Sverige: "Gullmarsfjordens fauna", 26 juni—8 juli, med 9 deltagere, varav 4 från Finland, 1 från Norge och 4 från Sverige. Kursledare var docent Åke Franzén, Zoologiska institutionen, Uppsala.

Siden kursvirksomheten tok til i 1958, er det blitt holdt 59 kurser, 14 i Danmark, og 15 i de andre land, med i alt 666 deltakere. Etterfølgende tabell viser deltakernes fordeling på de forskjellige stasjonene og hvilke land de er kommet fra:

Deltakere	Danske	Finlendare	Norske	Svenske	Sum
Kurs i:					
Danmark	33	33	68	31	165
Finland	38	38	37	50	163
Norge	40	53	50	40	183
Sverige	29	41	38	47	155
	140	165	193	168	666

5. Mobilt kurs

Et "mobilt" kurs ble i 1972 arrangert ved Havbiologisk laboratorium i Frederikshavn, Danmark, i tiden 3.—14. september. Emne for kurset

var "Algevegetationen ved kysterne af det nordligste Jylland". Det deltok 10 personer, hvoraf 3 fra Finland, 3 fra Norge og 4 fra Sverige. Kurset ble ledet av afdelingsleder Tyge Christensen, København, med assistanse av lektor Ida Nicolaisen, København og kandidatstipendiat Ruth Nielsen, Hjørring. Ved dette nye tiltak har Kollegiet i det forløpne år for første gang kunnet holde kurs på et annet institutt enn de som deltar direkte i samarbeidet, noe som hilses med glede.

6. Nordisk repetisjonskurs for biologilektorer m. fl.

Årets kurs "Dyrelivet fra fjære til fjorddyp" ble holdt på Herdla 29. juli—11. august med 17 deltakere, hvorav 5 fra Danmark, 6 fra Finland, 1 fra Norge og 5 fra Sverige. Kurset ble ledet av forskningsstipendiat Wim Vader og universitetsstipendiat Audun Fosshagen, Biologisk stasjon, Espevrend. Professor Brattström og dr. Sunniva Vader holdt forelesninger.

Siden repetisjonskursene begynte i 1960 har 233 lektorer og andre lærere deltatt, fordelt på land som følger. Danmark 52, Finland 79, Norge 46 og Sverige 56. Det har vært holdt i alt 13 kurser, 1 i Helsingør, 3 på Kristineberg og 9 på Espevrend eller Herdla.

7. Nordiske forskningsoppgaver

Arbeidet med fauna- og florakartotekene ved de fire stasjonene er et arbeide på lang sikt, og det står meget igjen å gjøre. Dessuten trengs stadige eredisjoner av allerede tidligere bearbejdet grupper. Kartotekene er av stor betydning som et arbeidsredskap ved stasjonene.

Finland. Fil. mag. Bernhard Lindeberg har fortsatt kartotekarbetet rörande brackvattnets chironomider, nat. kand. Guy Hällfors kartoteket över hällkarens trådalger. Nordiske stipendiaten Brage Rygg har påbörjat registreringen i kartoteket av litteraturuppgifter från Tvärminneområdet.

Norge. Amanuens A. Warén, Göteborg, og flere av stasjonens gjesteforskere og ansatte har bidradd med opplysninger til kartoteket. Vitenskapelig assistent T. Höisæter har forestått kartotekarbeidet.

Sverige. I det faunistisk-floristiska arbetet deltog bl. a. fil. mag. A. Eliassen (polychaeter).

8. Utrvekslingsstipendier med tropisk Amerika

Konservator Marit Christiansen, Oslo var Kollegiets stipendiat 1972. Hun oppholdt seg dels 3 måneder ved Duke University Marine Laboratory i Beaufort, dels 3 måneder ved Institute of Marine and Atmospheric Science i Miami. Hun arbeidet begge steder med kulturer av decapode-larver og forbereder nå to vitenskapelige publikasjoner over resultatene.

9. Annen virksomhet

Tekniske assistenter Leif Fagerbakke og Ådne Liland fra Biologisk stasjon, Espevrend har avlagt studiebesök ved stasjonene i Helsingør og Kristineberg, og vaktmester J.-H. Green, skipper Christer Gren og kontorsassistent Gunvor Karlsson har foretatt en studiereise til Marin-biologisk laboratorium, Helsingør.

Blomsterdalen, 18. januar 1973

På vegne av Kollegiet

Hans Brattström

Generalsekretær

Berättelse

från Nordiska institutet för samhällsplanering

(Överlämnad av Sveriges regering)

Nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan) har till uppgift att dels anordna vidareutbildning av samhällsplanerare företrädesvis från de nordiska länderna, dels bedriva och främja forskarutbildning inom samhällsplaneringens område.

Organisation

Institutet är gemensamt för Danmark, Finland, Norge och Sverige. Det inrättades enligt statsmakternas beslut den 1 juli 1968 och har enligt en överenskommelse mellan berörda länder ställning som svensk statlig myndighet.

Institutet ledes av en styrelse med företrädare för de fyra länderna samt av ett lärarråd och en föreståndare. Lärarrådet består av institutets tre professorer samt de två professorerna vid Konsthögskolans arkitekturskola. Som föreståndare tjänstgör en av institutets professorer.

Styrelse

Avdelningschef Vagn Rud Nielsen, civilingenjör Svend Jensen, Danmark.

Byggnadsråd Mikko Mansikka, avdelningschef Magnus Kull, Finland. Arkitekt Sven Erik Lundby t. o. m. 72.02.29, professor Erik Lorange fr. o. m. 72.03.01, professor Ragnvald Sagen, Norge. Professor Lennart Holm (ordförande), fil. dr Rudolf Meidner, Sverige.

Lärare

Per Andersson, professor	Fysisk planering
Åke E. Andersson, fil. lic. (som bitr. professor t. o. m. 72.08.31)	Regional och kommunal ekonomi
Kertsin Bohm, fil. lic.	Sociologi
Erik Kaufmann, civilingenjör	Fysisk planering
Göran Lindahl, professor	Arkitekturhistoria
Bertil Marksjö, tekn. lic.	Tillämpad matematik
Stig Nordqvist, professor	Kommunikationsteknik
Jörgen Nue Möller, cand. scient. pol. fr. o. m. 72.06.01	Samhällsplaneringens rätt och administration
Tor Fr. Rasmussen, professor	Ekonomisk geografi med samhällsplanering

John Sjöström, professor	Arkitektur
Håkan Stenram, amanuens	Naturresurshushållning
Paavo Uusitalo, forskarasistent	Sociologi
fr. o. m. 72.02.28	

Assistenten

Åsa Ekman, fil. kand., Göran Friberg, civ. ing., Carin Wåger-Hörlén, arkitekt.

Forskare

Henrik O. Andersson, arkitekt, Bengt Holmberg, civ. ing., Agneta Rönnerberg fr. o. m. 72.03.01, fil.kand., Krister Selander, fil. kand. Owe Salomonsson, fil. mag.

Kansli

Föreståndare	Professor Stig Nordqvist
Biblioteksassistent	Brita Larsson
Administrativ assistent	Birgit Hultman
Sekreterare	Hedda Falck
	Ann Johansson
	Lena Persson, tjänstledig
	Susanne Torén, t. f.

Vidareutbildningen

Vidareutbildningen är ett-årig och organiserad med tre kursperioder om vardera en månad då kursdeltagarna är samlade till gemensam undervisning medan övrig tid upptas av litteraturstudier och vissa andra arbetsuppgifter på hemorten. Av de tre månaderna med gemensam undervisning är den första och den sista förlagda till Stockholm medan den mellersta är förlagd till någon annan ort i Norden — under första året Århus, andra året Åbo, tredje året Oslo och i år Nordkalotten. Under de två närmaste åren räknas med att kursen skall förläggas till Öresundsregionen och för året därefter planeras en förläggning till Stavanger.

Under den första kursmånaden i Stockholm behandlas i huvudsak planeringsprocessens olika moment såsom problemanalys, målformulering, alternativsökning, värderingsmetoder, kommunikation och delaktighet. Likaså behandlas problem som sammanhänger med planeringens kontinuitet, samordning och genomförandemöjligheter.

Den månad då kursen är förlagd utom Stockholm upptas av arbete i tvärfackligt sammansatta grupper med olika uppgifter som väljs i samråd med kursdeltagarna. Problemen behandlas dels principiellt dels med tillämpning på de konkreta förhållandena på den ort dit kursen är förlagd. Problem som tidigare behandlats i sådant grupparbete är bl. a. Jyllands planering, Regionplan för Århusregionen, Att bo i Åbo innerstad, Skär-

gårdsplanering, Samhälleliga konsekvenser av lokalisering av en större industri, Samordningsproblem i den kommunala långsiktplaneringen, Flygplats i Osloregionen, Trafikpolitik för en medelstor stad, Rullande planering — en diskussion av planering i befintlig bebyggelse.

Under 1972 har fältperioden ägnats en analys av planeringsproblem på Nordkalotten, vari innefattats Finnmarks, Troms och Nordlands fylken i Norge, Norrbottens län i Sverige och Lapplands län i Finland. Arbetet har främst ägnats näringsliv, turism, kommunikationer och tätortsplanering.

Under den sista kursmånaden i Stockholm behandlas tema som utvalts i samråd med kursdeltagarna, gärna med anknytning till grupparbetena från fältperioden. Dessa har redovisats också vid seminarier i denna period. De tema som behandlats under år 1972 är: Program- och prestationsbudgetering, Staden (sociala mål, sociala strukturer, välfärdsmätningar, segregation-integration, luftföroreningar, naturslitage, ekonomi och trafikplanering), Tvärfacklighet-grupparbete, Planering i andra länder. Alla kursdeltagare följer hela undervisningen och undervisningen har inriktats på tvärfacklig överblick och tvärfackligt samarbete. En kritisk syn på planeringssituationen och en fördjupad kunskap om planeringsprocessen eftersträvas.

För att bli antagen som kursdeltagare krävs akademisk grundexamen eller motsvarande och några års erfarenhet av praktisk samhällsplanering eller verksamhet som väsentligt berör samhällsplaneringen. En så rik sammansättning som möjligt efter yrke och utbildning eftersträvas. Utbildningens kvalitet avgöres i hög grad av deltagarna själva genom deras bidrag i diskussioner, grupparbeten och rapporter. Ett brett spektrum av kunskaper och erfarenheter hos kursdeltagarna är därför önskvärdt.

Varje år antas 50 kursdeltagare. Antalet sökande har varit drygt 100 per år. Deltagarna har fördelat sig på nationalitet, yrke och ålder enligt följande:

	1968/69 procent	1969/70 procent	1970/71 procent	1972 procent
Danmark	12	4	16	17
Finland	15	17	10	8
Island	—	2	2	—
Norge	23	24	26	29
Sverige	50	53	44	44
Utom Norden	—	—	2	2
	100	100	100	100
Samhälls- och naturvetare	23	25	26	29
Arkitekter, ingenjörer, lantmätare, agronomer, jägmästare	77	75	74	71
	100	100	100	100

	1968/69 procent	1969/70 procent	1970/71 procent	1972 procent
Under 30 år	12	17	14	12
30—39 år	58	56	68	63
40 år och äldre	30	27	18	25
	100	100	100	100

Forskning och forskarutbildning

Den fördjupning inom delområden som den ettåriga vidareutbildningen inte ger möjlighet till ges inom doktorandutbildningen. Då den nuvarande stadgan för Nordplan skrevs utelämnades bestämmelser rörande doktorandutbildningen med hänvisning till att man borde invänta resultatet av den svenska forskarutbildningsutredningen. I väntan på att formerna för doktorandutbildningen skall fastställas har en studieplan utarbetats och en kurs med doktorandseminarier påbörjats. Under året har åtta seminarier om vardera 3—4 dagar genomförts.

Forskningen har under året omfattat tre projekt samtliga finansierade med särskilda anslag.

Arkitekt Henrik O. Andersson arbetar med ett projekt som avser markklassificering, en analys och systematisk utveckling av markegenskapsredovisning för fysisk planering. Projektet finansieras av statens råd för byggnadsforskning i Sverige.

Civilingenjör Bengt Holmberg leder ett projekt avseende samhällsplanering med hänsyn till kollektiv trafik, f. n. med inriktning på en modell för beskrivning av kollektiv resstandard inom en tätortsregions olika delområden. En särskild studie av bussgator i centrala stadsområden ingår också i projektet. Även detta arbete finansieras av statens råd för byggnadsforskning i Sverige.

Ett tredje projekt avser utvecklingen av ett informationssystem för översiktlig samhällsplanering i en medelstor nordisk tätortsregion. Projektet ledes av Owe Salomonsson och bekostas med anslag från Boligministeriet i Danmark, Miljöverndepartementet i Norge och statens råd för byggnadsforskning i Sverige. Arbetet syftar till att rationalisera och förbättra kvaliteten i datahanterings- och analysmomenten i samhällsplaneringen. Som försöksort har hittills valts Linköping i Sverige. Möjligheterna att inkludera också en dansk och en norsk försöksort undersöks för närvarande.

Publikationer

En årsrapport har utarbetats med bl. a. redovisning av programmet för vidareutbildningen samt sammanfattning av resultaten från grupp-arbeten och vissa tema som behandlats i undervisningen.

Vidare föreligger utförliga rapporter över grupparbeten, ett antal forskningsrapporter samt vissa uppsatser skrivna av kursdeltagare. Dessa publikationer kan beställas från Nordplan.

Stockholm den 5 december 1972

Stig Nordqvist

Berättelse

från Nordiskt kollegium för terrester ekologi

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Perioden 1971-09-01—1972-12-31

Kollegiet har under ovan nämnda period justerat sitt budgetår i enlighet med önskemål från Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och efter överenskommelse med universitetskanslersämbetet så att detta nu löper per kalenderår. I detta sammanhang har överenskommit att perioden 1972-09-01—1972-12-31 indrages i berättelse och redovisning för budgetåret 1971-09-01—1972-08-31.

Kollegiets verksamhet har under den redovisade perioden bibehållits vid den nivå som på grund av ökningen av disponibla medel uppnåddes budgetåret 1970/71. Till den ökning av verksamheten som sammanhänger med att den redovisade perioden uppgår till 16 månader tages därvid ej hänsyn.

Styrelsen har under perioden avhållit fyra sammanträden, 1971-11-27 i Köbenhavn, 1972-04-7/8 i Oslo, 1972-08-29/31 i Abisko/Umeå, samt 1972-12-18/19 i Helsingfors.

Kollegiet har under perioden initierat och finansierat åtta stycken nordiska kurser varav två i Norge, en i Finland och fem i Sverige. Intresset för kurserna har i flera fall varit så stort att en dubbling har skett. Då kollegiets kurser numera får inräknas i den svenska doktorandundervisningen kan ett ökat intresse för kursdeltagande från svensk sida noteras och flertalet kurser är numera översökta.

Inom ramen för kollegiets symposieverksamhet har fyra symposier anordnats behandlande ämnesområdena småfågelekolgi, renens ekologi, högfjällsforskning och smågnagarpopulationers ekologi.

Under perioden har kollegiet understött både korttids- och långtidsstipendiater för arbete eller kortare besök vid skilda nordiska fältstationer och institutioner.

De nordiska grupparbeten som under perioden erhållit anslag från kollegiet behandlar smågnagardynamik och därmed sammanhängande parasitproblem.

Den av kollegiet initierade arbetsgruppen för smågnagarekologi har erhållit anslag för arbetsgruppsammanträde och symposier. Arbetsgruppen för undersökning av flyttfåglarnas roll som smittospridare har under perioden fortsatt sitt arbete.

Planeringen av den av kollegiet initierade dokumentära undersökningen av Saltholm har fortskridit.

Under perioden har ytterligare en kontaktkonferens (ämne "Dygn- och årsrytmik i djurvärlden") avhållits (Oulanka ekologiska station, Finland). Formen för kontaktkonferenserna har nu genom vunna erfarenheter stabiliserats.

Ytterligare har fjorton yngre forskare erhållit anslag för projekt i annat nordiskt land.

Kontakter har under perioden tagits med Nordiskt kollegium för viltbiologi i och för samarbete på näraliggande arbetsfält.

Kollegiet har under perioden planlagt kommande kompletteringskurser i ekologi för lärare vid högstadium och gymnasium samt inlett samarbete med berörda organ i de nordiska länderna (skolöverstyrelsen och liknande) i och för avhållande av kurserna.

Kollegiet har under perioden genomfört en enkät avseende nordiska fältstationer för att sprida kännedom om arbets- och förläggingsmöjligheter etc.

Lund den 31 december 1972

Per Brinck

Pehr H. Enckell

Berättelse

från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

(Överlämnad av Finlands regering)

Verksamhetsberättelse för år 1972

1. Organisation och arbetsformer

1.1 Sammansättning

Nordiska samarbetsrådet för kriminologi består av 13 medlemmar. Regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige utnämner av dessa tre var för tre år i sänder, medan en medlem utnämns av Islands regering.

Under verksamhetsåret har samarbetsrådet bestått av följande personer:

Danmark:

Fængselsdirektør H. H. Brydenscholt,
Lektor, cand. psych. Berl Kutschinsky och
Professor Knud Waaben.

Finland:

Professor Inkeri Anttila,
Docent Kettil Bruun (1.1.—30.6.1972),
Överdirektör K. J. Lång (1.7.—31.12.1972),
Specialforskare Patrik Törnudd (1.7.—31.12.1972) och
Bitr. överläkare Achilles Westling (1.1.—30.6.1972),

Norge:

Første amanuensis Ragnar Hauge,
Ekspedisjonssjef Helge Røstad och
Universitetslektor Tove Stang-Dahl.

Sverige:

Överdirektör Sven Fischier,
Avdelningsdirektör Sven Rengby och
Professor Knut Sveri.

Island:

Islands regering har inte utnämnt någon medlem.

Professor Inkeri Anttila har under verksamhetsåret verkat som rådets ordförande, medan professor Knut Sveri har verkat som dess viceordförande.

1.2. Rådsmöten

Samarbetsrådets ordinarie rådsmöte hölls den 23 februari 1972 i Helsingfors. I mötet deltog följande rådsmedlemmar: Inkeri Anttila, H. H. Brydensholt, Kettil Bruun, Karl Otto Christiansen, Ragnar Hauge, Sven Rengby, Helge Röstad, Tove Stang-Dahl och Knud Waaben, samt därtill kanslirådet Johan Leche som suppleant för Sven Fischier, specialforskare Patrik Törnudd som suppleant för Achilles Westling, samarbetsrådets administrativa sekreterare Per Ole Träskman och forskningsledare Preben Wolf.

Samarbetsrådet sammanträdde till ett extraordinarie rådsmöte den 19 september 1972 i Malmö. I mötet deltog följande rådsmedlemmar: Inkeri Anttila, H. H. Brydensholt, Sven Fischier, Ragnar Hauge, Sven Rengby, Helge Röstad, Tove Stang-Dahl, Knut Sveri och Patrik Törnudd, samt därtill professor Karl Otto Christiansen som suppleant för Knut Waaben, fil. lic. Kerstin Elmhorn från United Nations Social Defence Research Institute, samarbetsrådets administrativa sekreterare Per Ole Träskman och forskningsledare Preben Wolf.

1.3. Arbetsutskottsmöten

En arbetsgrupp bestående av rådsmedlemmarna Inkeri Anttila, Sven Rengby, Knut Sveri och Helge Röstad samt samarbetsrådets dåvarande vetenskapliga konsulent Patrik Törnudd, administrativa sekreterare Per Ole Träskman och forskningsledare Preben Wolf, sammanträdde den 14 januari 1972 i Stockholm till ett möte för att utarbeta ett förslag till ändring av samarbetsrådets stadgar, genomgå planerna för brotts-skadeprojektet för år 1972, samt förbereda rådets ordinarie möte i Helsingfors i februari 1972.

En arbetsgrupp bestående av rådsmedlemmarna Inkeri Anttila, Berl Kutschinsky, Sven Rengby, Knut Sveri och Tove Stang-Dahl, samt redaktionssekreteraren för Scandinavian Studies in Criminology, Nils Christie, medlemmarna i redaktionsrådet Karl Otto Christiansen och Patrik Törnudd, samt därtill rådets administrativa sekreterare Per Ole Träskman sammanträdde den 4—5 april 1972 i Stockholm till ett möte för att behandla samarbetsrådets forskningsverksamhet under år 1972—1973, förbereda forskningsseminariet i Sverige 1972 och diskutera volym IV av Scandinavian Studies in Criminology.

En arbetsgrupp bestående av rådsmedlemmarna Sven Rengby och Knut Sveri samt rådets administrativa sekreterare Per Ole Träskman sammanträdde den 13 juni 1972 i Stockholm till ett möte för att fastställa programmet för forskningsseminariet i Sverige 1972.

En arbetsgrupp bestående av rådsmedlemmarna Inkeri Anttila, Ragnar Hauge, Berl Kutschinsky och Sven Rengby, samt fil. lic. Kerstin Elmhorn från United Nations Social Defence Research Institute, samarbets-

rådets administrativa sekreterare Per Ole Träskman och forskningsledare Preben Wolf sammanträdde den 27 november 1972 i Köpenhamn till ett möte för att diskutera samarbetsrådets forskningsverksamhet under år 1973 och rådssekretariatets placering.

1.4. Sekretariatet

Samarbetsrådets sekretariat har under verksamhetsåret verkat i Helsingfors där Kriminologiska forskningsinstitutet upplåtit nödiga arbetsutrymmen till dess förfogande. Sekretariatets arbete har letts av rådsordföranden Inkeri Anttila, jur. kand. Per Ole Träskman har verkat som administrativ sekreterare, medan korrespondens och löpande kontorsutgifter under tiden 1 januari—15 augusti 1971 handhafs av hum. kand. Gunborg Gayer och därefter av pol. stud. Mona Lagerbohm.

1.5. Vetenskapliga sekreterare och vetenskaplig konsulent

Som rådets kontaktsekreterare har i Danmark under tiden 1 januari—1 september 1972 verkat lektor, cand. jur. Svend Gram Jensen, medan lektor, cand. psych. Berl Kutschinsky därefter handhaft denna uppgift vid sidan av sitt rådsmedlemskap. Som kontaktsekreterare i Norge har cand. polit. Hedda Giertsen verkat och i Sverige pol. mag. Gunilla Cedermark. Pol. lic. Patrik Törnudd har verkat som samarbetsrådets vetenskapliga konsulent ända tills han den 1 juli 1972 blev utnämnd till rådsmedlem.

1.6. Forskningsledare

Avdelningsleder, lektor Preben Wolf har under verksamhetsåret verkat som samarbetsrådets forskningsledare med huvudsaklig uppgift att leda forskningsprojektet beträffande skadorna av brott.

1.7. Övriga

Som revisor för samarbetsrådet har avdelningchef Pentti Lahtela verkat. Prof. Nils Christie har varit redaktionssekreterare för Scandinavian Studies in Criminology medan dess redaktionsråd består av prof. Karl Otto Christiansen, prof. Knut Sveri och pol. lic. Patrik Törnudd.

2. Verksamhet

2.1. Seminarier

Kontaktseminariet i Krogerup

Den 29—31 maj 1972 arrangerades ett kontaktseminarium för kriminologiska forskare och representanter för fängelsemyndigheterna i Norden på Krogerup Høgeskole i Danmark. I seminariet deltog inalles 45 personer och vid detta behandlades följande frågor:

Personalen i ett fängelsesystem,
Rekrytering och utbildning av samt inställningen hos fängelsepersonalen,

Hur kan vi förminska ungdomskriminaliteten,
 Hur kan vi förminska fängelsebeläggningen,
 Hur långt går frihetsberövandet,
 Utlänningarna i fängelserna,
 Fångvårdens behov av forskning,
 Socialiseringsprocesser vid olika anstalter,
 Livstida fängelse i Danmark 1933—57,
 En strukturundersökning i Vridsløselille, samt
 Aktuell allmän kriminologisk forskning och aktuell fängelseforskning.

En rapport över seminariet har utarbetats av sekretariatet och kommer att bli publicerad under våren 1973.

Forskarseminariet i Vittsjö

Den 18—21 september 1972 arrangerades ett seminarium för inbjudna kriminologiska forskare från Norden. I seminariet deltog inalles 53 personer och vid detta behandlades följande ämnen:

Polisforskning:

Polisens attityder till sin egen verksamhet,
 Polisen i en förort,
 Polisorganisation och kriminalitet,
 Kontroll av kontrollörerna,
 Polisen som sociologiskt forskningsobjekt.

Marxistisk kriminologi:

Straffsystemets samhälleliga uppgifter,
 Vad är kännetecknande för den kriminologiska forskning,
 som utgår från socialistisk samhällsteori,
 Kritiska synpunkter på möjligheten av en socialistisk-marxistisk kriminologisk forskning.

Allmän kriminologisk forskning:

Effektiviteten av förvaring, särfängelse m. fl.: resultat från § 17-undersökningen i Danmark,
 Kriminalitet hos manliga kriminella adoptivpersoners biologiska fäder och adoptivfäder,
 Forskning rörande brott mot arbete,
 En undersökning av norsk fängslingspraxis.

En rapport över seminariet har utarbetats av sekretariatet och kommer att bli publicerad under våren 1973.

Seminarium för frågor i samband med forskning av brottskador

Den 4—5 december 1972 arrangerades i Köpenhamn ett seminarium för behandling av aktuella frågor i samband med forskningen av brottskador. I seminariet deltog sammanlagt 10 personer och vid detta behandlades följande frågor:

Det samnordiska projektet beträffande skadorna av brott,
 Forskningen av våldsbrott,
 Skadorna av egendomsförbrytelser,
 Registrering och statistikförvaring av brottskador,
 Övriga undersökningar av betydelse för brottskadeproblematiken.

2.2. *Forskningsverksamhet*

Under verksamhetsåret 1971 inledde samarbetsrådet forskning beträffande skadorna av brott. Avsikten med forskningen är att klarlägga arten och innebörden av skadorna av brott, och därvid beakta möjligheten av att komplettera nuvarande brottslings-, brotts- och åtgärdsstatistikserier med en samnordisk brottskadestatistikserie. Forskningsresultaten bör såvitt möjligt ge grundlag för fattandet av samhälls-politiska beslut beträffande dispositionen av medlen för kriminalitetskontroll.

Samarbetsrådets forskningsverksamhet har letts och koordinerats av forskningsledaren Preben Wolf, med vilken samarbetsrådet slutit ett forskningsavtal. Avtalet utgick ursprungligen den 31 mars 1972, men förlängdes på samarbetsrådets möte i februari 1972 att utgå först 31 mars 1973.

Redan i planläggningsskedet stod det klart att brottskadeprojektets genomförande var beroende av relativt omfattande nationell forskning. Vid uppläggningsen av forskningsprojektet utgick man från ett så effektivt utnyttjande som möjligt av redan tillbuds stående forskningsresultat, samt av resultat av forskning som inletts eller planerats vid de nationella forskningsinstituten. Som led i brottskadeprojektet ingår en serie undersökningar beträffande vålds- och förmögenhetsbrott, med särskild hänsyn till brottskadornas omfång samt brottsoffrens frekvens i befolkningen.

Redan år 1971 genomfördes i Finland en gallupundersökning beträffande offer för och skador av våldsbrott (undersökningen rapporterad i Kriminologiska forskningsinstitutets publikationsserie 1971/11). Motsvarande undersökning genomfördes därefter i Danmark på hösten 1971, i Norge i december 1971 (rapporterad i Lov og Rett 1972 s. 259 ff.) och slutligen i Sverige hösten 1972. En jämförande analys av resultaten i den finska och danska undersökningen har genomförts av forskningsledaren Preben Wolf och publicerats i forskningsrapport nr 1 till Nordiska samarbetsrådet för kriminologi 1971/72.

Vid kriminalvetenskapliga institutet vid Stockholms universitet har en undersökning av våldsbrotten i Stockholm år 1969 genomförts. I undersökningen strävar man bl. a. genom genomgång av polis- och domstolsakter samt genom verkställd undersökning av på sjukhusens förstahjälpsstationer under viss tid intagna patienter till att få en klarare uppfattning om våldsbrottslighetens omfattning och skadeverkningar. Motsvarande undersökningar genomföres vid Institutt for kriminologi og strafferett i Oslo samt vid Kriminalistisk institut ved Københavns Universitet.

En gallupundersökning beträffande offer för och skador av vissa förmögenhetsbrott genomfördes i Norge i december 1971 (undersök-

ningen rapporterad i Nordisk Tidskrift for Kriminalvidenskab 1972 s. 127 ff.). Motsvarande undersökning genomfördes i Danmark i september 1972 och i Finland i november 1972. På grund av den höga kostnadsnivån har undersökningen ej kunnat bli genomförd i Sverige.

Av betydelse för brottsskadeprojektet är därtill bl. a. de undersökningar beträffande kriminalitetsutgifter som enskilda forskare utfört i Danmark och Sverige en undersökning i Finland om registrering och statistikföring av brottsskador samt forskningsledarens egna undersökningar dels om förhållandet mellan brottsskadans storlek och recidiv samt brottsoffren och deras sociala bakgrund.

Samarbetsrådet har deltagit i finansieringen av våldsbrottsundersökningarna i Norge och Sverige, samt helt finansierat gallupundersökningarna beträffande offer för och skador av vissa förmögenhetsbrott i Danmark och Finland samt gallupundersökningen beträffande offer för och skador av våldsbrott i Sverige.

Kartläggning av våldsbrotten i Norden på basen av tidningsnotiser

Vid årsskiftet 1971—1972 inleddes i samtliga nordiska länder förutom Island en insamling av tidningsnotiser om mord och dråp. Samtliga notiser av detta slag under årets lopp i åtminstone en riksomfattande tidning i varje undersökningsland har insamlats. Det insamlade materialet kommer att analyseras och resultaten därav att bli publicerade under år 1973.

Undersökningen av ungdomskriminaliteten i Norden

Undersökningen av kriminaliteten i Norden kan för samarbetsrådets del anses avslutad. På grund av den långa tid som förflutit sedan de första undersökningarna genomfördes, kan det inte anses motiverat att längre, såsom ursprungligen planerades, utarbета och utge en samnordisk rapport över vederbörande undersökningar i de olika nordiska länderna. För att delvis kompensera detta har samarbetsrådet beviljat cand. polit. Per Stangeland ett stipendium för att omarbета den stencilerade rapport han och förste amanuensis Ragnar Hauge utgivit beträffande dold brottslighet i Norge (Tolv års jakt på mörketall) i en form, som motiverar rapportens tryckning samt därvid även beakta de övriga nordiska undersökningarna beträffande detta ämne.

2.3. Publikationsverksamhet

Scandinavian Studies in Criminology

Under verksamhetsåret inleddes arbetet på volym IV av Scandinavian Studies in Criminology. Volymen beräknas utkomma i tryck under föråret 1973.

Nordisk kriminologisk bibliografi

Arbete på den kriminologiska bibliografin har fortsatt i Sverige. På grund av den långa tid som förflutit sedan arbetet på den finska och danska delen av bibliografin slutfördes förefaller det dock ej längre aktuellt att utge bibliografin i den tidigare planerade samlade utgåvan.

2.4. Internationellt samarbete

Samarbetet med Europarådets avdelning för brottslighetsproblem och med National Council of Crime and Delinquency i USA har fortsatt som tidigare. Till Europarådet har samarbetsrådet översänt en förteckning över aktuella kriminologiska forskningsprojekt i Norden. Till NCCD har samarbetsrådet åter översänt sammandrag på engelska av artiklar i kriminologiska ämnen ursprungligen publicerade på ett skandinaviskt språk. Under verksamhetsåret har samarbetsrådet därtill övervägt möjligheterna att inleda forskningssamarbete med United Nations Social Defence Institute i Rom.

3. Stipendier

Samarbetsrådet har under verksamhetsåret beviljat cand. polit. Per Stangeland och pol. lic. Patrik Törnudd forskningsstipendier medan univ. lektor Tove Stang-Dahl och Lars D. Eriksson erhållit resestipendier.

4. Övrigt

Då samarbetsrådet verksamhetsåret 1971 inledde en mer omfattande forskningsverksamhet än tidigare, fattade man samtidigt beslut om att sträva till att tillsammans med de kriminalpolitiska beslutsfattarna försöka utarbeta en förteckning över kriminologiska forskningsprojekt, i vilken de olika projekten prioriterats i enlighet med den kriminalpolitiska relevans dessa ansetts ha. Till samnordiskt forskningsprojekt skulle samarbetsrådet därefter välja det forskningsprojekt som för tillfället hade den högsta prioriteringen.

Utarbetande av denna projektförteckning har emellertid visat sig vara förknippat med stora problem. För att dock erhålla viss uppfattning om vilka ämnen som för tillfället är av praktisk betydelse för beslutsfattarna, har samarbetsrådet under verksamhetsåret stått i kontakt med Nordiska straffrättskommittén och med den överenskommit om kontinuerligt samarbete. Straffrättskommittén har erbjudit sig att informera samarbetsrådet om vilka ämnen de för tillfället behandlar, medan samarbetsrådet å sin sida beaktar möjligheterna av forskning i dessa ämnen vid uppgörandet av sina forskningsplaner.

För att erbjuda enskilda forskare att påverka samarbetsrådet vid fattandet av beslut om nya forskningsprojekt, har samarbetsrådet därtill vänt sig till de enskilda kriminologiska forskarna i Norden. Genom en

inbjudan till forskningssamarbete har samarbetsrådet berett enskilda forskare möjlighet att inkomma med förslag till nya forskningsprojekt eller förslag till forskningsplaner beträffande vissa av samarbetsrådet tidigare som intressanta uppskattade projekt.

På grund av samarbetsrådets ökade verksamhet har även sekretariatets uppgifter ökat. Samtidigt med denna ökning har även samarbetsrådets arkiv och inventarier ökat. På denna grund har samarbetsrådet till övervägande upptagit frågan om sekretariatets permanenta placering i ett av medlemsländerna. Något beslut i frågan har dock ej fattats.

5. Räkenskap

Samarbetsrådets verksamhet har under verksamhetsåret finansierats genom anslag av de nordiska regeringarna och från tidigare verksamhetsår överförda medel. Anslaget storlek var 55.750 per medlemsland, med undantag för Island, som är befriat från anslag. Av dessa anslag har samarbetsrådet nyttjat 68.701,53 till administration, 101.369,52 till forskning, 49.248,80 till övrig verksamhet medan 66.315,00 reserverats för kostnader för verksamhet under år 1972, vilka ej förfallit till betalning vid utgången av detta år och 40.475,32 mark överförts till verksamhetsåret 1973.

Helsingfors den 1 februari 1973

Inkeri Anttila

Per Ole Träskman

Berättelse

om Nordiskt institut för folkdiktning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Under Nordiska institutets för folkdiktning (NIF) fjortonde verksamhetsår är det tre omständigheter, som har satt sin prägel på institutets aktiviteter, nämligen flyttningen från Köpenhamn till Åbo, effektiveringen av informations- och publikationsverksamheten samt utvecklandet av forskningsprojekt- och konferensverksamheten så att denna skulle tjäna såväl rent vetenskapliga syften som undervisningen på olika håll i Norden.

NIF grundades år 1959 och placerades i Köpenhamn, där det verkade i samband med Dansk Folkemindesamling. En nära kontakt med någon folkloristisk institution i domicillandet ansågs från början vara att rekommendera bl. a. med tanke på en större smidighet i NIF:s organisation, skötseln av utrymmesfrågan samt förmedlandet av lokal information. I de år 1968 förnyade stadgarna har denna princip utformats på följande sätt:

§ 4 Afgørelsen af hvor instituttet skal have hjemsted træffes af styrelsen. Såvidt muligt bør instituttet knyttes til en folkloristisk institution i et deltagerland, som har erklæret sig villig til at afholde udgifterne til leje af lokaler, lys, varme, rengøring m. v.

Frågan om den s. k. rotationsprincipen, eller det att NIF efter vissa överenskomna tidsintervaller skulle flytta från ett land till ett annat inom Norden, hade redan tidigare behandlats i styrelsen, men år 1971 togs den under noggrant övervägande. Många olika alternativ diskuterades, men rätt snart beslöt man som ny placeringsort föreslå Åbo, där Turun yliopistos institution för religionsvetenskap och folkloristik kunde erbjuda NIF moderna utrymmen på sådana villkor, som förutsättes i stadgarnas 4 paragraf. Härtill kom att det i Åbo fanns ytterligare ett universitet, den svenskspråkiga Åbo akademi, där det vid institutionen för musikvetenskap och folkdiktsforskning också meddelades undervisning och bedrevs forskning i folkloristik. Förutom av den lokala aktiviteten inom folkloristisk forskning och undervisning påverkades vallet av det faktum att professorn i folkloristik och religionsvetenskap vid Turun yliopisto, Lauri Honko, åtagit sig att verka som NIF:s institutsledare. Tidigare (under åren 1959—1968) hade denna uppgift varit huvudtjänst, men fr. o. m. 1968 gjordes den till bitjänst, vilket innebar en

lättnad för lönebudgeten och medgav en möjlighet att överföra medel från lönemoment till sådana forskningsprojekt som huvudsakligen utfördes på andra platser än NIF:s hemort.

NIF:s arbetsutskott sammanträdde i Åbo den 10 februari 1972 och förberedde förslaget till NIF:s flyttning för styrelsen, som vid sitt sammanträde i Oslo den 9 mars 1972 fattade definitivt beslut i frågan. Fr. o. m. den 1 april 1972 började NIF småningom flytta över verksamheten från Köpenhamn till Åbo. Institutets bibliotek, arkiv och andra inventarier anlände till Åbo i juli. Flyttningen har för NIF:s del inneburit en tudelad arbetssituation: dels har man under år 1972 företagit en mångsidig inventering och löst rent praktiska problem, dels har man strävat till att inte låta flyttningen inverka störande på NIF:s egentliga verksamhet och inte heller förhindra igångsättande av några delvis nya verksamhetsformer. Eftersom det var svårt att på förhand budgetera kostnaderna för flyttningen, särskilt som de lokala behoven har förutsatt vissa apparatanskaffningar, har denna fråga ordnats genom att man gjort tillfälliga inbesparingar på lönemomenten (institutsledaren arbetade ett halvt år utan arvode, institutsassistenttjänsten lämnades vakant för Åbos vidkommande år 1972 o. s. v.) Vid utgången av budgetåret 1972 kan övergångsperioden anses vara förbi och fr. o. m. den 1 januari 1973 arbetar NIF med Åbo som högkvarter, enligt de riktlinjer som redogörs för i institutets nya informationsblad NIF Newsletter nr 1/1972, s. 2—6.

NIF:s styrelse har år 1972 haft följande sammansättning; från Danmark; professor Gustav Albeck, Århus, arkivar Iørn Piø, Köpenhamn, och professor Nils Schiørring, Köpenhamn; från Finland: professor Lauri Honko, Åbo, professor John Rosas (viceordförande), Åbo, och arkivföreståndare Urpo Vento, Helsingfors; från Norge; docent Brynjulf Alver, Bergen, fhv. statsråd Kjell Bondevik, Oslo, och universitetslektor Reimund Kvideland, Bergen; från Sverige: professor Gösta Berg, Stockholm, professor Nils Arvid Bringéus, Lund, docent Bengt Jonsson, Stockholm, och generaldirektör Edv. Reuterswärd (ordförande), Stockholm. Arbetsutskottet har bestått av docent Brynjulf Alver, professor Gösta Berg, professor Nils Schiørring (ordförande) och arkivföreståndare Urpo Vento. Styrelsen har sammanträtt 2 gånger (9 mars och 11 oktober) och likaså arbetsutskottet (10 februari och 10 oktober). Sammanträdena har i medeltal räckt 6 timmar och 20—25 ärenden har behandlats vid varje sammanträde. Härutöver har institutsledaren, sekreteraren, styrelseordföranden, arbetsutskottets medlemmar o. s. v. fortlöpande haft kontakt sinsemellan.

Amanuens Bengt Holbeck, Köpenhamn, har varit NIF:s institutsledare t. o. m. den 31 mars 1972 och därefter professor Lauri Honko i Åbo. Ministersekreterare Hans Jacob Kjær, Köpenhamn, har varit NIF:s sekreterare. Vid behov har dessutom annan personal avlönats, dels för

att slutföra vissa uppgifter i Köpenhamn, dels för att sätta i gång verksamheten i Åbo.

NIF:s mest centrala forskningsområde är de nordiska befolkningsgruppernas verbala folktradition. Som samnordiskt institut strävar det till att skapa kontakter och förmedla information om nordiskt material, nordiska forskningsmöjligheter, forskningsuppgifter och forskare till alla dem som är intresserade av detta forskningsfält både inom och utom Norden. Särskilt funktionen som informationscentrum är en av de bestående uppgifter vilkas ställning har betonats i NIF:s verksamhet år 1972. Detta kommer till synes genom utgivningen av det nya engelskspråkiga informationsbladet NIF Newsletter, som sprids till c:a 1 500 forskare, forskningsanstalter, bibliotek o. s. v. I sista hand är det den vetenskapliga nivån hos den nordiska folkloristikens och traditionsforskningens olika grenar som garanterar denna informationsverksamhet en internationell betydelse. Ett av den nordiska folkloristikens kännetecken är dess tvärvetenskaplighet. I själva verket är det riktigare att tala om en holistiskt, kulturanthropologiskt orienterad traditionsvetenskap än om en forskning, som håller fast vid konventionella traditionsformer. Från denna synpunkt blir en analys av den verbala traditionens funktioner i kulturkommunikationen just folkloristikens uppgift. Forskningsresultat, som uppstått på detta sätt har haft och kommer att ha betydelse för flera grannvetenskaper som t. ex. historien, lingvistik, etnologin, litteraturvetenskapen, religionsvetenskapen, socialpsykologin o. s. v.

Publikationsverksamhetens effektivisering kommer till synes bl. a. i grundandet av serien NIF Publications. År 1972 utkom som nr 1 i denna serie Nordisk folkedigtning og folkemusik, Inventering af originalmateriale i nordiska institutioner (192 s., offset, upplaga 1 000 exemplar). Denna omfattar den i sitt slag första detaljerade undersökningen av nordiska forskningsinstitutioner, arkiv och i övrigt mera betydande samlingar inom traditionsforskning och folkmusik. I den redogörs för sammanlagt 84 institutioners organisation, verksamhetsfält, arkivmaterial samt för omfånget och arten av de olika register, servicemöjligheter vid distributionen av material och publikationer, som dessa institutioner representerar. Verkets utgivande innebar samtidigt ett färdigblivande av det projekt, som NIF prioriterat för åren 1969—1971. Verket har presenterats i NIF Newsletter 1/1972, s. 8—9.

Det andra numret i NIF Publications, Vibeke Dahlls "Nordiske sagnregistre og sagnsystematik" (206 s., stencil, upplaga 240 exemplar) är också det slutresultatet av ett projekt inom NIF. Verket utgör grundläggande utredning av de arter av sägensystematik, som tillämpas av nordiska forskare och arkiv. Det kommer att ha betydelse både som hjälpmedel för forskare och som en källa för eventuell koordinering (se NIF Newsletter 1/1973).

Det är troligt, att både NIF Newsletter, ett informationsblad, som ut-

kommer 4 gånger per år och NIF Publications, en monografiserie, som utkommer vid behov, utgör en praktisk lösning i fråga om skötseln av informationstjänsten och sådana publikationsbehov, som inte kan kanaliseras på andra vägar. Framtidsutsikterna är lovande speciellt för den internationella informationen, som sträcker sig också utanför Norden.

Inom NIF:s verksamhet har konferenserna en central betydelse. Arbetskonferenser med högst 15—25 deltagare har visat sig vara den mest effektiva verksamhetsformen. Större konferenser kan NIF stöda enbart som medarrangör. NIF spelar också här en roll som initiativtagare, informatör och sakkunnig; en del av konferenserna har ända från början planerats på initiativ som kommit från dess organ, en del åter har fått sin början via utomstående impulser. Typologin för de konferenser, som stöds av NIF är i stort sett följande a) forskarutbildnings- och ämneskonferenser, b) konferenser med inriktning på arkivverksamhet och dokumentation samt c) deltagande i anordnandet av större eller mindre forskarseminarier. Till den sistnämnda kategorin hör dels forskarmöten för specialområden, dels möten för de arbetsgrupper, som är sysselsatta med NIF:s egna projekt. År 1972 hölls av kategori a en konferens i Lund och av kategori c tre mindre möten (i Åbo, Sönderborg och Lund).

Ämneskonferensen i Lund den 12—13 oktober 1972 var början till en tätare växelverkan mellan NIF och de nordiska undervisningscentra för folkloristik. Närvarande var 21 lärare från de flesta universitet som undervisar i folktraditionsforskning (bl. a. Aarhus, Bergen, Helsingfors, Köpenhamn, Lund, Oslo, Stockholm, Åbo (Turku), Uppsala). Vid konferensen behandlades 1) den folkloristiska forskningens och undervisningens ställning i olika universitet i Norden 2) målsättningen för det av NIF startade terminologiprojektet 3) frågor rörande läroböcker och undervisningsmaterial samt 4) behovet och karaktären av samnordiska ämneskonferenser. NIF Newsletter 1/1972 s. 7—8 redogör för konferensens resultat. Härvid framkom att deltagarna ansåg en dylik rådplågning vara nödvändig åtminstone vartannat år och att NIF har en viktig uppgift genom att ge information och verka som förmedlare mellan olika undervisningscentra. Dessutom har många av NIF:s nuvarande forskningsprojekt omedelbar betydelse för undervisningsarbetet.

År 1972 har den redan tidigare bildade arbetsgruppen på 7 personer för utarbetandet av terminologilexikonet sammanträtt 2 gånger, nämligen den 9—10 februari i Åbo och 21—24 augusti i Sönderborg. Den 23—24 november sammanträdde arbetsgruppen för det s. k. genrebok-projektet första gången, denna gång sammankom man i Lund.

Inom projektverksamheten har man följt den principen, att under ett år ett projekt stöds allra starkast samtidigt som det projekt som prioriterades under föregående år håller på att färdigställas och det nya projektet för följande år startas. Genom denna koncentration förhindras en spridning av projektmedel på alltför många objekt och/eller alltför långa

tidsperioder. Avslutandet av inventeringsprojektet gjorde det möjligt att starkt stöda terminologiprojektet; samtidigt håller man på att starta ett nytt projekt, som skall utreda de olika traditionsarternas forskningsproblematik. En del andra projekt, som nordisk folkvisebibliografi och skämtságornas systematisering har avancerat under år 1972 utan att alltför mycket anstränga NIF:s budget.

En princip för projektverksamheten har varit den, att ett projekt som stöds av NIF skall vara av allmän, samnordisk betydelse. Detta kan komma till synes t. ex. så att arbetet utförs av representanter för flere nordiska länder, (t. ex. medlemmarna i arbetsgruppen för terminologiprojektet fördelar sig så att 2 är från Danmark, 2 från Finland, 2 från Norge och 1 från Sverige; i genrebok-projektet, vars mål i första hand är ett c:a 300 sidors verk om sagoforskning, deltar 12 författare, 3 från Danmark, 1 från Finland, 3 från Norge och 5 från Sverige). Härutöver har varje projekt sin egen ansvariga ledare.

Åbo den 25 januari 1973

Lauri Honko

Professor, institutsledare

Berättelse

från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning

(Överlämnad av Norges regering)

Institutets styre som består av et medlem og en varamann fra hvert deltakerland er oppnevnt for 4 år og har følgende sammensetning:

Danmark

Professor dr. odont. Knud Dreyer Jørgensen, medlem
Overtannlæge dr. odont. Sven Helm, varamann

Finland

Bitr. professorn dr. odont. Aimo V. Rantanen, medlem
Medicinalrådet Helmer Nordling, varamann

Norge

Fylkestannlege Bjørn L. Flatebø, formann
Professor dr. med og cand. odont. Torvald Stokke, varamann

Sverige

Överingenjören Gösta Perla, viseformann
Medicinalrådet John Hedlin, varamann.

Styrets første formann, overtannlege Sivert Bryhn-Ingebrigtsen, fra trådte ved oppnådd aldersgrense. Som nytt norsk medlem ble oppnevnt fra 1. juni 1972 fylkestannlege Bjørn Flatebø, som av styret ble valgt til ny formann.

Det er avholdt 3 styremøter i Oslo i 1972 samt 1 utvalgsmøte i Stockholm.

Styret har ansatt kontorsjef som tiltrådte 1. april 1972, samt institutt-sjef som samtidig skal lede den biologisk/kliniske avdeling, og avdelings-sjef for den fysikalsk/kjemiske avdeling.

Etter forhandling mellom de berørte tjenestemannsorganisasjoner og den norske statsadministrasjon er oppnådd enighet om lønns- og arbeidsvilkår for lederstillingene, og kontrakter er inngått i samsvar med forhandlingsresultatet.

Det er fastsatt instruksjer for stillingene i medhold av bestemmelse i statuttens § 16.

Som instituttsjef er ansatt den norske professor dr. odont. Ivar A. Mjør, Det odontologiske fakultet, Universitetet i Oslo, og som av-

delingssjef dansk tannlege Søren E. Sørensen, for tiden professor ved State University of New York, Buffalo.

Stillingene påregnes tiltrådt fra januar 1973.

Styret har utarbeidet arbeidsprogram for instituttets 2 avdelinger med sikte på at virksomheten skal ta til fra januar 1973 og har kunngjort 2 forskerstillinger i samtlige nordiske land. Videre vil foreløpig 4 stillinger for teknisk laboratoriepersonale bli kunngjort.

Oslo, 4. desember 1972

For styret

Bjørn L. Flatebø

Formann

Berättelse

om Nordel

(Överlämnad av Finlands regering)

Nordel har hållit sitt ordinarie möte den 17—18 augusti 1972 i Köpenhamn och ett extra möte den 1 mars 1972 i Oslo.

Utredningsarbete avseende de nordiska kraftnätens framtida utbyggnader har pågått. Nordels planeringsutskott har utarbetat en rapport om gemensamma dimensionsregler för de samkörande nordiska näten. Nordel har rekommenderat att de nordiska kraftföretagen tillämpar dessa regler för beslut om utbyggnader av såväl de egna näten som samkörningsförbindelser med andra företag. En enhetlig nätdimensionering innebär att Nordel-systemet kan betraktas som ett enda elektriskt integrerat system. I fortsättningen kommer man på planeringssidan att ägna sig åt utredningsarbete om elförbrukningsprognoser och reservkapacitetsfrågor i det nordiska systemet.

Utvecklingen av gemensamma driftregler har pågått inom Nordels driftutskott. Nordel har rekommenderat de nordiska kraftföretagen att dessa eftersträvar att koordinera åtgärder vid störningssituationer i syfte att lämna största möjliga hjälp mellan olika områden. Liksom tidigare har man rutinmässigt behandlat aktuella samkörningsfrågor utgående från kraftläget i de olika länderna. Som bäst undersöker man utvecklingsmöjligheter för datorkommunikation mellan driftledningscentraler.

Verksamheten vid de nordiska erfarenhetscentra på kärnenergiområdet har fortgått genom att ingenjörer från olika Nordel-företag har tjänstgjort vid aktuella utbyggnadsprojekt i Ringhals och Barsebäck, Sverige. En särskild arbetsgrupp har tillsatts att behandla ett kommande förslag av Nordiska arbetsgruppen för reaktorsäkerhet för koncessionsansökningar beträffande kärnkraftverk.

En särskild arbetsgrupp för informationsfrågor har utarbetat en film och en broschyr om det nordiska elkraftsamarbetet. Filmen premiärvisades vid Nordiska rådets session i Helsingfors den 18—24 februari 1972. Broschyren har delgivits vida kretsar inom Norden på de nordiska språken. Med att distribuera en engelsk version av broschyren via ambassader och större fackorganisationer har man medverkat till ökad kännedom om Nordel.

I Nordels regi anordnades en nordisk samkörningskonferens i Ronneby den 3—4 maj 1972. Konferensen syftade till att informera vidare kretsar om samarbete, drift och utveckling inom det nordiska elkraftssystemet. I konferensen deltog 150 personer.

Förenta Nationernas ekonomiska kommission för Europa arrangerade ett symposium "Long term prospects of the electric power supply" i Stockholm den 11—13 september 1972. Nordel medverkade i symposiet genom att delta i det praktiska organisationsarbetet och genom att tillsätta generalrapportörerna till sessionerna. Nordel framlade även till symposiet två rapporter: den långsiktiga elnätplaneringen och elförbrukningsprognosen i de nordiska länderna.

Berättelse

från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inrättades av regeringarna 1966, med syftet att främja forskningen inom området internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning genom olika typer av aktivitet som koordinering av forskningsverksamhet, arrangemang av nordiska seminarier och konferenser, organisation av gästföreläsarbesök och främjande av nordisk publikationsverksamhet. En utförlig redogörelse för kommitténs bakgrund och utveckling avgavs i berättelse till Nordiska rådets 19:e session.

Kommitténs sammansättning

Under 1972 har kommittén i enlighet med gällande instruktioner be-
träffande antal ledamöter från de respektive nordiska länderna samt
representation av olika ämnesområden haft följande sammansättning:

Danmark

Professor Erling Bjøl, Århus (internationell politik)
Professor Isi Foighel, København (folkrätt)
Professor Sven Henningsen, København (historia)

Finland

Professor Pekka Ahtiala, Tammerfors (nationalekonomi)
Professor Jan-Magnus Jansson, Helsingfors (statskunskap)
Professor Juhani Paasivirta, Åbo (politisk historia)

Island

Ambassadör Hans G. Andersen, (folkrätt)

Norge

Professor Fredrik Barth, Bergen (socialantropologi)
Professor Stein Rokkan, Bergen (jämförande politik)
Professor John Sanness, Oslo (historia)
Professor Johan Galtung, Oslo (fredsforskning), suppleant t. o. m.
1.6.72

Sverige

Professor Hilding Eek, Stockholm (internationell rätt)
Professor Ulf Himmelstrand, Uppsala (sociologi)
Professor Birgitta Odén, Lund (historia)
Universitetslektor Östen Johansson, Stockholm (nationalekonomi),
suppleant.

Ordförande har under 1972 varit professor Hilding Eek. Till ordförande för 1973 har valts Jan-Magnus Jansson. Under 1972 har fil. kand. Cecilia Molander fungerat som kommitténs sekreterare.

Kommitténs verksamhet 1972

I syfte att klargöra kommitténs ställning samt att få den fortsatta verksamheten konkretiserad och vidareutvecklad, hölls i Köpenhamn i februari 1972 ett utvidgat kommittésammanträde dit även utomstående som antingen var direkt berörda av kommitténs verksamhet eller hade erfarenheter från liknande arbete kallades.

Vid överläggningarna diskuterades med utgångspunkt dels från den del av kommitténs verksamhet som tillvaratas av sekretariatet, och dels den verksamhet som kommittén ger bidrag till.

Bland de närvarande från institutioner och grupper som direkt kan betraktas som 'avnämare' av kommitténs tjänster rådde enighet om att kommitténs hittillsvarande arbete hade varit av utomordentligt stor betydelse för främjandet av en gemensam forskningsmiljö i Norden och att de former för kontakt och samverkan kommittén möjliggjort genom sina anslag knappast skulle ha kommit till stånd kommittén förutan.

Med undantag för de relativt stora bidrag som lämnats till vissa tidskrifter rådde också enighet om att kommitténs prioritering av bidragen följt en riktig politik.

Slutligen framhölls att en avgörande förutsättning för de resultat som uppnåtts genom de anslag kommittén ställt till förfogande hade varit organisationen av kommitténs sekretariat med det utrymme som där hade givits för informations-, rådgivnings- och planeringsarbete.

En given förutsättning för kommitténs fortsatta verksamhet var därför att de hittillsvarande aktiviteterna skulle upprätthållas i minst oförändrad omfattning och att detta måste gälla såväl den verksamhet som tillvaratogs av sekretariatet som de former för verksamhet kommittén gav ekonomiskt bidrag till. Mot bakgrund av vad som anförts ovan samt de mera konkreta diskussionerna vid mötet enades man dessutom om att det vore meningsfullt och fanns underlag för att låta kommitténs verksamhet expandera i första hand på följande punkter:

Initiering — koordinering: Då det med nuvarande budgetram inte var möjligt att finansiera större forskningsprojekt borde i stället stor vikt läggas vid forskningsinitierande och -genererande insatser. Kommittén

borde inrikta sig på att finansiera planerings- och samordningsstadiet i nordiska forskningsprojekt och för övrigt stå i närmare kontakt än tidigare med de nationella forskningsråden.

Inventering: Kommittén borde initiera och/eller arrangera större konferenser inom sitt område som kunde skapa förutsättningar för utvecklingen av nordiska projekt samt kunde ligga till grund för en mera kontinuerlig och utförlig probleminventering.

Utbildning — rekrytering: Som ett led i rekryteringen och utbildningen av forskare inom kommitténs arbetsområde kunde det vara av intresse att organisera en eller flera sommarskolor eller specialistseminarier under förutsättning att det vid en undersökning visade sig att behovet och möjligheterna fanns.

Kontakter: Med tanke på de svårigheter som den nordiska forskningsmiljön har att hävda sig internationellt borde kommittén i ökande utsträckning stimulera utväxling och kontakter genom att erbjuda möjligheter för utländska forskare att komma till nordiska institutioner som gästforskare. Inom den nordiska miljön borde också kontakter mellan de nordiska institutionerna stimuleras genom ett ökat utbyte av gästföreläsare och forskare.

Publikationer: En generösare prövning borde ske av ansökningar som bidrag till publicering och översättning av forskningsrapporter. Eftersom kommitténs tidigare sekreterare Christian Lange under 1972 delvis varit tjänstledig och från och med 1 juni avgått för tillträdande av annan tjänst och Cecilia Molander under hela tiden ensam skött alla sekretariatsfunktioner har inte verksamheten i någon större utsträckning kunnat utvecklas i den riktning man visade sig intresserad av vid mötet i Köbenhavn. För den fortsatta verksamheten har man emellertid beslutat att utvidga och differentiera funktionerna vid sekretariatet, och i detta syfte har man inrättat en deltidstjänst för en forsknings- och planeringssekreterare. Till denna tjänst har utsetts Carl Einar Stålvant från Statsvetenskapliga institutionen vid Stockholms universitet. Vidare har en tjänst som informations- och administrationssekreterare inrättats. Cecilia Molander kommer att inneha denna tjänst från och med den tidpunkt när Carl Einar Stålvant tillträder som forskningssekreterare.

Vad som hittills vuxit fram ur de förslag som lades fram och den dialog som fördes i Köbenhavn är i första hand en utredning om behov av och intresse för en stor nordisk konferens i internationell politik, med den bakomliggande tanken att denna typ av konferens skulle kunna institutionaliseras och organiseras med jämna mellanrum. Utredningen genomfördes på uppdrag av kommittén av en arbetsgrupp vid statsvetenskapliga institutionen i Stockholm. Utredningen fann att det på nuvarande stadium var svårt att sammanföra de disparata nordiska intressena och behoven i en sådan mera översiktlig och svårstrukturerad stor konferens och att förefintliga medel bättre kunde kanaliseras på

annat sätt för att uppnå det önskade syftet. Utredningen pekade emellertid på att ett mycket stort intresse tycktes finnas för insatser från kommitténs sida dels när det gällde verksamhet av typen specialistseminarier eller sommarskolor för forskare inom området, dels för en utveckling av kontaktnätet både nordiskt och internationellt genom en utvidgad och organiserad gästföreläsar- och forskarutbytesverksamhet.

Under året har ytterligare ett sammanträde hållits i Helsingfors den 25 oktober. Förutom den sedvanliga behandlingen av ansökningar anställdes Carl Einar Stålvant vid det tillfället slutgiltigt som forskningssekreterare.

Slutligen har under 1972 två nummer av kommitténs informationskrift "Newsletter, International Studies in the Nordic Countries" sammanställts och utgivits.

Beviljade anslag

Under 1972 har kommittén sammanlagt beviljat 150 000 skr till olika ändamål. Av detta belopp hänför sig emellertid 107 000 till 1973. Den totala anslagssumman för 1972 har dock varit ca 200 000 skr, varav större delen följaktligen beviljades 1971.

De anslag som beviljats 1972 har fördelats över kommitténs prioriteringsområden på följande sätt:

Forskningsprojekt och projektförberedelse	36 000
Konferenser och seminarier i Norden	42 000
Resor och stipendier	13 000
Gästföreläsare och -forskare	11 000
Publikationer, information etc.	48 000

I det följande presenteras ett urval av de aktiviteter till vilka kommittén beviljat anslag under 1972.

Forskningsprojekt

Forskningsprojekt om *de nordiska ländernas politik när det gäller internationella transportfrågor*. Anslaget som uppgick till 8 000 skr gällde forskningsassistans, resor, litteratur och administration av projektet, som genomförs i samarbete mellan flera forskare på *Institut for Fredsforskning i Oslo*. Syftet är dels att analysera de nordiska ländernas politik med hänsyn till internationella transportfrågor, dels att analysera olika internationella organisationers roll och slutligen att se på dessa aktörers verksamhet i ljuset av de underutvecklade ländernas intressen. Projektets studieområde är internationell skeppsfart och luftfart.

Projektet "*The Multinational Corporations as a Political Actor in Scandinavia*". En undersökning av de innovativa, integrativa och disintegrativa effekterna av de multinationella företagen på organisationen

av det politiska livet i Norden samt av politiska organisationers och gruppers reaktion på "hotet" från de multinationella företagen.

Anslaget uppgick till 3 000 skr och gällde studie- och datainsamlingsresor för projektledaren Helga Hernes från Institutt for Sosiologi i Bergen.

Projekt om handelsströmmar i Norden, med sikte på att beräkna den nordiska kulturella samhörighetens betydelse för handeln i relation till rent ekonomiska variabler, samt att värdera den nordiska samhandelns utvecklingsmöjligheter som alternativ till en närmare anknötning till den europeiska marknaden. Bidrag på 13 500 skr till forskarlön, databehandling och administration av projektet till Norsk Utenrikspolitisk Institutt.

Seminarier och konferenser

Två forskarmöten i samband med det nordiska projektet "Intresseorganisationer och det nordiska samarbetet". Augusti 1972 i Helsingfors, 12 deltagare, 4 300 skr. April 1973 i Köbenhavn, 10 deltagare, 4 000 skr.

Samarbete inleddes 1971 mellan fyra separata forskningsprojekt i Helsingfors, Köbenhavn, Göteborg och Oslo. Samtliga projekt var samsatta med olika aspekter av intresseorganisationerna och deras nordiska och internationella samarbete. Mötena har syftat till att koordinera projekten och utveckla ett samarbete man funnit vara lönsamt. Forskargruppen kallar sig numera "Nordiska Organisationsforskningsgruppen".

Forskningskonferens omkring nordiskt samarbete i framtiden. December 1972 i Oslo, ca 20 deltagare, 10 000 skr. arrangeras av Institutt for Fredsforskning i Oslo i samarbete med Tampere Peace Research Institute och Avdelningen för freds- och konfliktforskning i Uppsala. Syftet med konferensen är att stimulera pågående forskning omkring nordiska samarbetsfrågor bl. a. mot bakgrund av de olika ländernas anknötning till EEC.

Nordisk konferens om latinamerikaforskning i Köbenhavn, maj 1973. Tema för konferensen är "Tvärvetenskaplig forskning kring Latinamerikas agrara struktur". Arrangör är Nordiska samarbetskommittén för latinamerikaforskning. Kommitténs anslag på 6 500 skr gäller resestipendier för studenter från de nordiska länderna.

Resor och stipendier

Grete Ueland, Institutt for Statsvitenskap, Oslo, 1 000 skr. Resa till Stockholm för utnyttjande av Nordiska rådets pressarkiv i samband med projekt om *debatten kring det nordiska ekonomiska samarbetet 1966 och debatten kring NORDEK*.

Veslemøy Gee, Historiska institutionen, Stockholm, 3 000 skr. Resor

till Oslo för genomgång av material vid Utenriksdepartementets arkiv, Hjemmefrontsmuséet och Forsvarets krigshistoriske avdelning i samband med avhandlingsarbetet kring *svensk-norskt militärpolitiskt samarbete under den norska ockupationen 1940—45*.

Lars Dencik, Arbetsgruppen för freds- och konfliktforskning i Lund, 2 000 skr. Resa till USA för *deltagande i International Studies Association Convention samt för gästföreläsningar i freds- och konfliktforskning* vid olika universitet.

Bertel Heurlin, Institut for Samfundsfag, København, 2 200 skr. Bidrag till studieresa i USA för *forskning om rustning och nedrustningsproblem och deltagande i tre vetenskapliga konferenser kring dessa ämnen*.

Gästföreläsare och -forskare

Avdelningen för freds- och konfliktforskning i Uppsala, 5 000 skr. Bidraget avser att täcka en *två veckors föreläsningsserie i Skandinavien för Dr. James Petras*, känd expert på latinamerikafrågor och utvecklingsproblem från New York State University.

De utrikespolitiska instituten i Stockholm och Oslo, 3 000 skr. *Forskarutbyte mellan de två instituten*.

Publikationer, information

Tidskriften *Cooperation and Conflict*. Bidrag till utgivning, 30 000 skr. Redigeringen av tidskriften sköts sedan 1971 från Norsk utenrikspolitisk Institutt. Den är en gemensam nordisk tidskrift för publicering av artiklar inom kommitténs område.

Tidskriften *Bulletin of Peace Proposals*. Bidrag till utgivning 15 000 skr. Tidskriften utges av Institutt for Fredsforskning i Oslo.

Professor Juhani Paasivirta, Institutionen för politisk historia, Åbo. Bidrag på 3 600 skr. till granskningsarbete för slutförande av en *bibliografi avseende rysk/sovjetiska tidningsartiklar och publikationer om de nordiska ländernas politik sedan mitten av 1800-talet*.

Kommitténs anslag

Kommitténs anslag från de nordiska regeringarna har under 1972 uppgått till 325 000 skr.

Berättelse

från Nordiska kommittén för konsumentfrågor

(Överlämnad av Norges regering)

I løpet av året 1972 er det holdt 2 Komitemøter for samtlige komiteemedlemmer, ett i juni i Island og ett i desember måned i Norge. Det var Komiteens 26. og 27. møte. Formennene i de nasjonale delegasjoner treffes før hvert Komitemøte for å tilrettelegge dette. Det er derfor holdt to slike formannsmøter også i 1972, pluss et ekstraordinært i forbindelse med ansettelse av ny sekretær for komiteen.

Til alle Komitemøtene utarbeider komiteens sekretariat møtepapirer og saksdokumenter samt "Konsumentnytt fra Norden". Det er et hefte på ca. 70 sider med bidrag fra konsumentinstitusjoner og -organisasjoner, varedeklarasjons- og standardiseringsorganer i de nordiske land. Konsumentnytt fra Norden gir informasjon om aktiviteter som det kan være av interesse å få kjennskap til for dem som i sitt daglige virke arbeider med forbrukerspørsmål. Siste nummer er det 16. i rekken og dekker perioden 1. april—30. september 1972.

Konsumentnytt fra Norden diskuteres og suppleres på Komitemøtene. Den aktuelle orientering anses for å være viktig. På møtene gis det videre regelmessige rapporter fra virksomheten i diverse arbeidsgrupper.

I tillegg til nevnte faste poster, har Komiteen på alle møter i de senere år, også de to i 1972, ført opp et hovedtema på dagsordenen.

Det vanlige er at Komiteen inviterer foredragsholdere til å innlede til debatt om emnet, og Komiteen har også bedt spesielle gjester om å være tilstede, både for å bli gjort kjent med problemene og for å delta i diskusjonen.

På Komitemøtet i Island var "Forbrukersynpunkter på pris- og kartellovgivningen" ført opp som hovedtema på dagsordenen. Professor Olafur Björnsson innledet til debatt om emnet.

Den nyutnevnte første forbrukerombudsman i Norge, Inger Louise Valle, holdt foredraget på Komiteens desembermøte i Norge. Titelen på hennes foredrag var "Forbrukerpolitikk i velferdssammenheng". Etter foredraget fulgte en engasjert diskusjon om blant annet forbrukernes muligheter for å påvirke produksjon og markedsføring i en forbrukerriktig retning.

Som tidligere meddelt har Komiteen foretatt en kartlegging av det samarbeidet som foregikk mellom de nordiske land m. h. t. vare- og tjenesteundersøkelser og undersøkt mulighetene for en utvidelse av virksomheten. Komiteen var av den oppfatning at et økt undersøkelses-samarbeid på noe sikt utvilsomt ville føre til fordeler. Dobbeltarbeid kunne unngås og samarbeidet føre til en rasjonell fordeling av arbeidsoppgavene og en bedre utnyttelse av ressursene på området. Nordisk Komites initiativ førte til at det nordiske undersøkessamarbeidet nå er kommet inn i fastere former.

Det skjer i første rekke ved at sjefene for de nordiske forbrukerinstitusjoner og organisasjoner nå møtes regelmessig to ganger i året til såkalte Sjefsmøter for å drøfte og treffe beslutninger som angår vare- og tjenesteundersøkelser i Norden. Det 4. Sjefsmøte i Island i juni 1972 utarbeidet utkast til vedtekter som ble sendt de berørte departementer og ministerier i hvert av de nordiske land for godkjenning. Det er inntil nå kommet formell godkjenning fra Handelsministeriet i Danmark og fra Forbruker- og administrasjonsdepartementet i Norge. Som en 3-årig forsøksordning har de nordiske lands myndigheter samtykket i og bevilget penger til opprettelse av en egen sekretærstilling for Sjefsmøtet. Sekretærens oppgave skal først og fremst være å koordinere undersøkelsene rent praktisk og legge forholdene til rette for en utvidelse av det nordiske samarbeidet på dette området. Sekretæren er knyttet til Nordisk Komites sekretariat i Oslo. På islands møtet ble sivilingeniør Gorm Syversen ansatt i stillingen.

Nordisk Komites virksomhet mellom møtene foregår for en stor del i arbeidsgrupper, hovedsaklig bestående av Komiteens egne medlemmer med en representant fra hvert av landene Danmark, Finland, Norge og Sverige. Island har hatt vanskeligheter med å klare de store reiseutgifter som er forbundet med deltakelse i arbeidsgruppene.

For tiden er følgende saker gjenstand for behandling i arbeidsgrupper:

Som tidligere meddelt foretok en arbeidsgruppe vedrørende konsumentundervisning i skolen en kartlegging av konsumentundervisningens plass i læreplanene for de 9 første skoleår. Rapporten ble trykt i Nordisk Utredningsserie 1969: 5. For å føre arbeidet videre på dette felt, ble det arrangert en kontaktkonferanse mellom representanter for skolemyndigheter og konsumentinstitusjoner og -organisasjoner i Norden. Kontaktkonferansen ble holdt i Vedbæk i Danmark i april 1969. Referat fra konferansen ble trykt i Nordisk Utredningsserie 1970: 6. Etter kontaktkonferansen ble det utarbeidet et forslag til et felles nordisk pedagogisk forskningsprosjekt med sikte på å få undersøkt hvordan forbrukerundervisningen bør legges opp dersom man skal oppnå det man mener er vesentlig.

Det er nedsatt et nordisk undervisningsutvalg med representanter

fra både skolesiden og fra Nordisk Komite for å arbeide videre med saken og støtte forskeren. En svensk forsker, fra Lärarhögskolan i Malmö, er engasjert for oppdraget som leder av det 3-årige forskningsprosjektet. Han påbegynte arbeidet sommeren 1972. Arbeidet finansieres ut året av nasjonale midler som er skaffet tilveie. Nordisk Komite har rettet en henvendelse til Nordisk Ministerråd med søknad om nordiske midler for gjennomføring av prosjektet. Komiteen mottok i desember 1972 et foreløpig avslag på søknaden og forsøker nå å skaffe tilveie nasjonalt.

I november 1969 ble det nedsatt en arbeidsgruppe for å undersøke på hvilken måte det kunne utarbeides et PM om synspunkter på forbrukerundersøkelser av tjenester. Mandatet er senere utvidet og gjelder nå *forbrukerens stilling på tjenesteområdet* og diverse forbrukerpolitiske tiltak og virkemidler. Oppgaven har vist seg å være større enn opprinnelig antatt, og arbeidsgruppen arbeider fortsatt med sin rapport. Den ventes avgitt på nyåret 1973, og Komiteen regner med å få den offentliggjort, f. eks. i Nordisk Utredningsserie.

Etter at spørsmål i tilknytning til konsumenten, boligen og boligmiljøet var behandlet som hovedemne på flere komitemøter, ble det nedsatt en arbeidsgruppe med sikte på å forberede et seminar om brukerinteressene i forbindelse med bygging av *boliger og utforming av miljøet* omkring dem.

På Nordisk Komites møte i Island behandlet man et forslag fra bolig/miljøgruppen til en rammeplan for en konferanse om bolig- og miljøspørsmål som etter forslaget skulle arrangeres i samarbeid mellom Nordisk Råd og Nordisk Komite. Komiteen sa seg enig i forslaget, og det ble etter møtet rettet en henvendelse til Nordisk Råd i sakens anledning. Det er i desember 1972 opplyst at en slik konferanse ikke kan finne sted i 1973.

Medlemmer av Komiteen arbeider med å koordinere forbrukersynspunkter med hensyn til *rettsregler ved forbrukerkjøp*. Arbeidsgruppen hadde et møte i Danmark i september der deltakerne diskuterte det foreliggende svenske forslag til konsumentkjøpslov. Samtidig ble det gjort rede for det pågående kjøpslovsarbeidet også i de øvrige nordiske land.

Nordisk Komite har utpekt en kontaktperson fra hvert land for saker som vedrører *forbruksundersøkelser og statistikk*. Fra komitemøtet i desember 1972 retter man en henvendelse til de statistiske sentralbyråene med anmodning om at de nordiske land i fellesskap legger opp til en analyse av ulykkesstatistikken. Kjennskap til ulykkers årsak er viktig for arbeidet for økt sikkerhet.

Det kan nevnes at det innenfor Komiteens ramme også skjer drøftelser med sikte på en eventuell koordinering av nordiske synspunkter på diverse forbrukerproblemer i en videre *internasjonal* sammenheng. Etter

at såvel Europarådet som OECD har igangsatt arbeid på dette felt ,har Komiteens drøftelser fått økt aktualitet og betydning.

Formannsvervet i Nordisk Komite går på omgang mellom landene. Det gikk over fra Norge til Danmark ved årsskiftet 1971/72 og forstander Elisabeth Reinstrup ved Statens Husholdningsråd ble valgt til formann for årene 1972 og 1973.

Komiteens virksomhet finansieres dels ved at de 3 komiteemedlemmer pluss sekretær fra hvert land får sine utgifter til reiser m. v. betalt direkte nasjonalt. Hertil kommer midlene til driften av det felles nordiske sekretariat i Oslo, som betales med 1/5 av hvert av landene Danmark, Finland og Norge og med 2/5 av Sverige. I 1972 var det bevilget ialt n.kr. 145 000 til Komiteen.

Cand. oecon. Liv Kielland har vært Komiteens sekretær fra juni 1966. Hun fratrer ved årsskiftet. På Komitemøte i desember ble Lars-Ola Hansson ansatt som ny komitesekretær fra 1. januar 1973. Da vedkommende er svensk, må sekretariatet flyttes til Stockholm.

Med ovenstående beskrivelse håper vi at Nordisk Råds medlemmer har fått et inntrykk av Komiteens virksomhet. Dersom noen måtte ønske ytterligere opplysninger, står Komiteen gjerne til tjeneste med dette. Eventuell kontakt kan tas enten med Komiteens nasjonale medlemmer eller med sekretariatet.

Nordisk Komite for Konsumentspørsmål

Elisabeth Reinstrup

Formann

Liv Kielland

Sekretær

Berättelse

från Nordisk federation för medicinsk undervisning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Symposier

Nordisk federation för medicinsk undervisning har under 1972 arrangerat följande symposier:

1. Den svenska utredningen "De tre första åren i läkarutbildningen" ventilerades i Federationens regi i februari i Stockholm. Diskussionerna kom till stor del att beröra behovet av morfologi och kemi, där diskussionen blev synnerligen livlig. Förslaget att ge beteendevetenskaperna ett större utrymme under detta utbildningsskede föreföll dock ej vara särdeles kontroversiellt. Möjligheterna för enskilda fakulteter att ha större frihet efterlystes: Sverige är det nordiska land som har den mest likformade läkarutbildningen vid samtliga medicinska fakulteter.

2. *Psykiatrins målsättning, innehåll samt undervisningsmetodik* berördes vid ett symposium i Kungsbacka i februari. En stor del av diskussionerna berörde gränsdragning mellan psykiatri och t. ex. allmänpraktik och rörde utbildningen i psykiatri för icke-specialisterna. Man dryftade möjligheterna till ett fördjupat samarbete mellan psykiatri och beteendevetenskaper för att ge läkarutbildningen en socialpsykiatrisk inriktning. Undervisningsteknologi berördes dessutom, bl. a. i form av demonstrationer av video-band för träning i samtalsteknik.

3. Den medicinska fakulteten i Tromsø och Federationen har i Tromsø i september anordnat ett symposium betitlat *Integration in Medical Education*. En serie internationella experter merverkade därvid med inledningsföredrag och i grupparbete.

4. Skandinavien gästades i oktober av Dr Charles F. Bridgman, som är chef för National Medical Audiovisual Center i Atlanta. "Open house" anordnades i Stockholm för att diskutera *illustrationsteknik i den medicinska undervisningen* samt utställning.

5. *Informationsbehandling i läkarutbildningen* oktober i Stockholm. Konferensen omfattade nulägespresentationer av utvecklingen på området, redovisning av hittills förefintliga erfarenheter samt ett försök att i grupper formulera utbildningsmål i läkarutbildningen rörande användningsområden för medicinsk informationsbehandling.

6. *Ernäringens plass i den medisinske undervisning* Oslo i november. En arbetsgrupp bestående av nutritionsexpertis från hela Norden har under 1972 arbetat med att formulera ett utbildningsmål i närings-

lära, vilket tillställts berörda lärare för synpunkter under sommaren. Vid symposiet diskuterade deltagarna i vilken omfattning det uppsatta målet blir behandlat i läkarutbildning. Symposiets deltagare framlade en resolution, där man underströk behovet av en fortsatt precisering av utbildningsmålet. Symposiets organisationskommitté tillsammans med fackpedagogisk expertis åtog sig därvid att konkretisera målen, under förutsättning att Federationen kunde skapa resurser för detta arbete. Under symposiet togs vidare frågan om en nordisk lärobok i näringslära upp. Behovet av en sådan bok bedömdes som stort och organisationskommittén bedömer det som sannolikt att detta projekt kan genomföras.

Planerade symposier för 1973

1. Uppföljning av Kungälv-symposiet om målformulering, frågan om lärarkarriär för läkare, klinisk immunologi — vem skall undervisa och vad och var?
2. Barnpsykiatrins ställning i läkarutbildningen
3. Workshop i samarbete med Svenska läkaresällskapet med professor George Miller om evalueringsproblematik i läkarutbildningen
4. Federationens generalförsamling kommer att äga rum i Ålborg och behandla *Differentiering i läkarutbildningen*

Publikationer

Etablering av nya medicinska fakulteter, Odense 1968
 Administration av de medicinska fakulteterna, Åbo 1969
 Den kliniska farmakologins ställning i undervisning och sjukvård, Stockholm 1969
 Om Modern Medical Teaching, rapport från WHO-seminariet i Madrid 1970
 Genetik i medicinstudierna, Århus 1970
 Målsättningsfrågor inom läkarutbildningen, Helsingfors 1970
 Lægeutdannelse til U-landstjenste, Århus 1970
 Beteendevetenskapernas ställning inom läkarutbildningen
 Utdannelse i almenpraksis, Oslo 1970
 Oversigt over De aktuelle medicinske studieplaner i Norden
 Reorganization of Medical Education in Finland

Övrigt

Nordiskt samarbete

Docent Næraa har 1972 koordinerat ett projekt rörande evaluering av undervisning i fysiologi. Programmet ger möjlighet att jämföra utbildningen på skilda studieorter med olika utbildningsprogram och har i första omgången prövats i Århus, Oslo och Göteborg.

Våren 1972 framlade en arbetsgrupp tillsatt under Federationens symposium i Århus november 1970 ett förslag till nordisk utbildning av läkare för tjänstgöring i u-länder. Förslaget bygger på den kurs, som den svenska socialstyrelsen beräknas anordna som en del av den svenska bistånds- och katastrofutbildningen. Det baseras på att en viss överkapacitet vid den svenska kursen skulle kunna utnyttjas för andra nordiska deltagare. Federationen bevakar ärendet, men har ännu ej kunnat ta ställning till uttagning av deltagare etc. då kursen ännu ej är helt färdigplanerad.

Styrelsen har ett intensivt samarbete med tidskriften *Nordisk Medicin*, som 1972 utgavs i helt ny form och generalsekreteraren har som styrelseobservatör deltagit vid utformningen av tidskriften.

Styrelsen tillsatte vid sitt sammanträde i Tromsø en arbetsgrupp med uppgift att undersöka vilka möjligheter Federationen har för att effektivisera ett nordiskt samarbete inom specialistutbildningen. Arbetsgruppen som har påbörjat sitt uppdrag i december beräknar avlägga besök vid samtliga de institutioner i de nordiska länderna som är ansvariga för vidareutbildningens utformning.

Internationellt samarbete

Federationen har aktivt bidragit att igångsätta Association for Medical Education in Europe, som bildades i Köpenhamn september 1972. AMEE har till uppgift att samordna information om medicinsk utbildningsproblematik i Europa, ta initiativ till vetenskapliga projekt, förbättra kommunikationer, skapa gemensamma evalueringsmetoder m. m.

AMEE beräknar kunna ge Federationen den internationella anknytning, varom Federationens stadga talar, samt ge rika tillfällen att förmedla kontakter mellan Norden och Europa på den nordiska undervisningens område.

Federationen har vidare observerat tillkomsten av en internationell organisation World Federation for Medical Education som formellt söker samordna regionala projekt, då WHO på grund av sin struktur saknar möjlighet att ta initiativ i brist på "governmental requests". WFME, som sannolikt får sitt säte i Villa Nobel, San Remo, kan ävenledes ge nordiska medicinska utbildare värdefulla kontakter och information, särskilt beträffande möjligheterna till fortsatt utbildning utomlands inom pedagogik etc. i medical education.

Styrelsen

Styrelsen har följande sammansättning:

	<i>Ordinarie</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Danmark</i>	Noe Næra, dr. med.	Professor Tyge Søndergaard
<i>Finland</i>	Professor Kaj Dammert	Professor Lars Holsti
<i>Island</i>	Professor Johann Axelsson	Dr Arinbjörn Kolbeinsson
<i>Norge</i>	Dr Bjørn Østberg	Dosent Sverre Halvorsen
<i>Sverige</i>	Professor Bernt Hökfelt	Professor Bengt Pernow
<i>Studenter</i>	MK O Anders Bodén	MK Richard von Wendt
	Stud. med. Asbjørn Sigfusson	Med stud Jørgen Nystrup

Generalsekreterare Dr Stephan Rössner

Styrelsen har sammanträtt:

25 februari i Göteborg

30 juni i Stockholm

21 september i Tromsø

Arbetsgrupper inom styrelsen dessutom i anslutning till symposier

Stockholm den 30 november 1972

Stephan Rössner

Generalsekreterare

Berättelse

om Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Medlemskap/möter

Der har ikke vært endringer i Kollegiets sammensetning i 1971. Det bestod derfor ved årets utgang av følgende:

Danmark:

professor dr. N. Jerlov (formann)

Finland:

professor dr. I. Hela
professor dr. H. Simojoki

Norge:

professor dr. H. Mosby

Sverige:

professor dr. B. Kullenberg

Kollegiet holdt møte i Bergen 12. januar 1971 hvor samtlige medlemmer var tilstede. På møtet ble bl. a. behandlet stipendiatsituasjonen og statutter og møtet ble kombinert med et avsluttende planmøte for Middelhavs-ekspedisjonen. Professor Jerlov blev valgt til ny formann etter professor Mosby. Sekretariatet ble fortsatt i Bergen ut året på grunn av avviklingen av Middelhavs-ekspedisjonen 1971.

Budsjettforslaget for 1973 (1972/73) vedlagt forslag for 1974 (1973/74) ble vedtatt pr. korrespondanse og av professor Jerlov sendt til de respektive undervisningsdepartementer samt Universitetet i Bergen i september og til det nyopprettede Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid, København, innen utgangen av 1971.

Symposium

På grunn av Middelhavs-ekspedisjonen har det ikke vært mulig for de vitenskapelige tjenestemenn å arrangere symposium i 1971. Forberedelsene til et symposium som vil bli holdt i september 1972 over transportprosesser i fjorder og estuarier er midlertid i full gang. Likeledes vil det bli ydet støtte til deltagelse i Bornø-symposiet om oceanisk turbulens og i et ICES symposium i Århus om "The physical processes responsible for the dispersal of pollutant in the sea with special reference to the

nearshore zone" samt til deltagelse i et seminar om bølgeteori på Voss og et symposium om "Optical aspects in oceanography" i København.

Utteksling

I forbindelse med januarmøtet i Nordisk Kollegium blev der holdt et avsluttende planmøte for Middelhavs-ekspedisjonen. Foruten Kollegiets 5 medlemmer deltok professor Sælen, Oslo, amanuensene Kullenberg og Nygård, København, samt bl. a. dosent Gade, lektor Foldvik og amanuensene Bøyum og Kvinge fra Bergen.

Til utprøving av instrumentutstyr for Middelhavs-ekspedisjonen besøkte bl. a. forskningsingeniør Petrén og stipendiat Westerberg, Göteborg, samt lektor Kullenberg, København, Bergen.

I forbindelse med samme ekspedisjon blev der bl. a. bevilget til deltagelse i den danske del for cand. real. Aas, Oslo, og i den norske del for mag. scient. Nielsen, København. Likeledes ble der bevilget for reise fra København til Bergen for amanuensis Kullenberg og tekniker Holck i forbindelse med demontering og returnering av dansk utstyr fra M/S "Helland Hansen" ved ekspedisjonens slutt.

Stipendiat Leinebø fikk bevilgning til å delta i en konferanse i Kristiansand S om forurensning av hav og havn.

Dosent Gade og universitetslektor Foldvik, Bergen, fikk bevilgning for å gjesteforelese henholdsvis i København og Göteborg. Lektor Foldvik oppholdt seg forøvrig som biträdande professor i Göteborg i det akademiske år 1970/71.

Amanuensis Kullenberg, København, fikk bidrag til deltagelse i ICES-møtet, Helsingfors, samtidig som han konfererte med kolleger ved Havsforskningsinstituttet samme sted.

Stipendiat Lundgren, København, fikk bidrag til reise til Oslo for å drøfte Middelhavs-data med cand. real. Aas, Institutt for geofysikk.

Dr. Jung og mag. scient. Nielsen, København, besøkte Bergen for å konferere med kolleger.

Stipendiater

I beretningsåret har følgende 9 stipendiater vært engasjert: siv.ing. Bo Lundgren, mag. scient. Niels Højerslev og stud. scient. Niels Berg Olsen, København, fil. cand. Henrik Cronström, Helsingfors, samt cand. real. Reidar Leinebø, fil. lic. Håkan Westerberg, fil. lic. Bert Rudels, cand. mag. Helge Thomsen og cand. mag. Nils P. Fjeldstad, Bergen. Stipendiatene Berg Olsen, Thomsen og Fjeldstad har vært engasjert på halv dag.

Siv.ing. Lundgren har i begynnelsen av 1971 gjort ferdig forbedringer av det instrument til måling av stråling og polarisasjon, som han tidligere har konstruert. På ekspedisjonen til Middelhavet foretok han i juni—

juli måned målinger i strålingsfeltet i vannet og dets polarisasjon ved forskjellige solhøyder og farver til en maksimal dybde på 275 m. I den siste del av året har Lundgren skrevet ferdig rapporten: "On the polarization of daylight." Den inngår som rapport nr. 17 fra Institutt for Fysisk Oceanografi i København. Denne rapport behandler målinger i Stillehavet som er foretatt i 1969 og som svarer til de som det nå arbeides med i Middelhavet. Dette arbeidet ble godkjent som spesialoppgave til den magisterkonferanse i fysisk oceanografi som Lundgren fullførte i desember. Mag. scient. Lundgren sluttet som stipendiat 1. november 1971.

Mag. scient. Højerslev har i 1971 ferdigarbeidet data fra en ekspedisjon i september 1970. Dette har resultert i en rapport: "Tyndall and Fluorescence Measurements in Danish and Norwegian Waters Related to Dynamical Features". Tyndall data fra Det Caribiske Hav og østlige Pacific oppnådd fra en ekspedisjon sommeren 1970 er utsendt som data-rapport. Utviklingen av et absorpsjons-meter, som ble påbegynt i 1970, ble avsluttet i 1971. Dette instrument ble benyttet av Højerslev på Middelhavs-ekspedisjonen sommeren 1971. Materialet herfra er ferdigbehandlet. Sluttelig har han sist på året fullført sin utdannelse som mag. scient.

Stud. scient. Berg Olsen har i 1971 kalibrert Farve- og Q-meter til anvendelse på Middelhavs-ekspedisjonen med M/S "Helland-Hansen", hvor han var deltaker i perioden 10/6 til 14/7. Han har påbegynt behandlingen av E- og Q-data fra denne tur, har kalibrert 3 Q-metre for K. Nygård og sammen med Bo Lundgren arbeidet med et program til beregning av spredningsfunksjoner for sfæriske partikler.

Fil. cand. Cronström har fortsatt utarbeidelse og prøving av kjemiske bestemmelsesmetoder for konsentrasjon av metaller i havvann.

Cand. real. Leinebø var ansatt som stipendiat til 1. august 1971 da han tiltrådte som leder for det nyopprettede Norske Oceanografiske Datasenter i Bergen. Han deltok i februar i et møte i Kristiansand S om forurensing av hav og havn og var norsk utsending til et møte i Paris i mai i EEC prosjekt 43's regionalgruppe for Atlanterhavet. Leinebø har fortsatt arbeidet med studiet av den norske Kyst- og Atlanterhavsstrøm og kollokvert den i Bergens Geofysikeres Forening.

Fil. lic. Westerberg var engasjert til 30. juni 1971. Det arbeid som især ble utført i dette tidsrom bestod i konstruksjon og klargjøring av instrumenter for bruk på Middelhavs-ekspedisjonen. Disse instrumenter var: a) En kombinasjon av to Aanderaa-strømmålere med ca. 40 cm vertikal separasjon, synkrone måleintervall og med retningsmåling på samme tids- og vertikalskala som hastighetsmålingen. b) En eldre vet kabelwinch for mikrostruktursonder. c) En kombinert temperatur-, konduktivitet- og dypmåler med kontinuerlig registrering og vertikal-oppløsning ned til ca. 10 cm. Denne ble utviklet i samarbeid med siv.-

ing. Petrén ved Oceanografiska institutionen i Göteborg. Samtlige instrumenter ble brukt på ekspedisjonen.

Fil. lic. Rudels ble engasjert fra 1. september 1971 med arbeidsplass ved Geofysisk institutt i Bergen. Han har hovedsakelig studert vertikale transportprosesser i områder hvor man kan se bort fra mekanisk blanding såsom påvirkning av vind og kraftige tidevannstrømmer, og hvor det forekommer betydelige gradienter i temperatur og/eller salt. Hensikten er å studere hvor stor betydning molekyllære diffusjonsprosesser har i disse områder, spesielt for dannelsen av den observerte lagstrukturen i sprangskiktet.

Cand. mag. Thomsen var engasjert til 30. august 1971 og bearbeidet i denne tid materialet fra mikrostrukturundersøkelsene som ble utført i 1970. En del av dette materialet blev anvendt i hans hovedfagsoppgave "En undersøkelse av mikrostruktur", som ble innlevert i juni 1971.

Cand. mag. Fjeldstad har fortsatt bearbeidelsen av strømmålingsdata for å klarlegge drivmekanismene ved den estuarine sirkulasjon i fjorder.

Prosjekter

Partikkel/vertikal utveksling 1971 — Under Middelhavs-ekspedisjonen i mai—august 1971 ble det gjennomført partikkelstudier i det vestlige Middelhavet. Lysspredningen ble studert *in situ* og *in vitro*. Partikkelmengden og størrelsesfordelingen i intervallet $2\mu\text{m}$ til $11\mu\text{m}$ blev studert med Coulter counter teknikken. Målingene er bearbeidet og gis ut i rapport No. 19 fra Institut for Fysisk Oceanografi. En datarapport der alle primærverdier inngår kommer også til å bli utgitt. I tidsrommene 8/5—22/5 og 23/7—2/8 ble det gjennomført et antall rodamineksperimenter i det vestlige Gibraltarstredet og i vestre Middelhavet. Målingene i Gibraltarstredet var svært vanskelige på grunn av strøm- og densitetsforholdene der. Resultatene er usikre. Målingene i vestlige Middelhavet var imidlertid vellykkede. Noen eksperimenter ble utført under ideelle værforhold. Resultatene indikerer at blandingene er styrt av lignende prosesser i Middelhavet som i Østersjøen og visse fjorder. Rodaminfordelingen er svært lik den som ble observert tidligere i sistnevnte områder. Målingene er bearbeidet og blir presentert dels i rapport fra Institut for Fysisk Oceanografi, dels med symposier i Liège (mars 1972) og Århus (juli 1972). Under senere halvdel av 1971 ble det utført planeringsarbeider på den observasjonsmast som senere ble brukt i Kattegat (april—mai 1972). Masten blir en ideell plattform hvor bunnstrøm, partikkelfordeling, strømstruktur og vindvirkning kan studeres.

Bunnstrøm — Konstruksjon av instrumentutstyr og observasjonsmast ble påbegynt i 1971 og undersøkelsene ble gjennomført fra M/S "Helland-Hansen" i Kattegat i april/mai 1972.

Middelhavet

De siste planer for den dansk/norske Middelhavs-ekspedisjon ble utarbeidet på et møte i Bergen 12. januar 1971. Selve ekspedisjonen fant sted i tiden 20. april til 3. september 1971. Egen rapport er vedlagt.

Regnskapsutdrag

Beholdning pr. 1. januar 1971		N. kr. 282 327,58
Bevilgninger for 1971 (1970/71)		
Norges bidrag	63 400,—	
Danmarks bidrag	65 204,62	
Sveriges bidrag	120 955,20	
Finlands bidrag	60 393,—	309 952,82
Statens Naturvit. forskningsråd bidrag Middelhavseksp.		207 493,—
Renter 1. januar—6. desember 1971		6 036,16
		<u>N. kr. 805 809,56</u>

Utgifter

a) Kollegiet		
Kollegiet (adm.)	12 704,79	
Utvexling	18 830,35	
Symposium	—	
Stipendiater	250 811,51	
Prosjekter		
Bunnstrøm	—	
Vert/Part/Øres.	76 338,97	358 685,62
b) Middelhavsbevilgning		
Instrumentering	5 821,30	
Reiser	22 570,75	
Drift tokt	153 491,54	
Tilbakeføre Statens Naturvid. f.råd	25 614,41	207 498,—

Beholdning pr. 30. desember 1971, overført til Kollegiets formann, professor Jerlov		N. kr. 239 625,94
---	--	-------------------

Beholdningen skyldes dels som det fremgår ovenfor at der ikke har vært arrangert symposium i 1970 og 1971, dels at selve Bunnstrøm-prosjektet blev gjennomført først våren 1972. Av de akkumulerte midler til stipendiatlønn gjenstod ved utgangen av 1971 ca. 41 000 n. kroner. Disse ventes oppbrukt ved utgangen av 1972.

Oslo, 13. juli 1972

Berättelse

om Nordiska sommarskolan för forskarutbildning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Efter några års försöksverksamhet inrättades inom ramen för Nordiska kulturkommissionen vid mitten av 1960-talet en nordisk sommarskola för forskarutbildning. Syftet var att genom gemensamma kurser på utvalda områden främja forskarutbildningen i Norden. Kommissionens sektion I ansvarade för valet av kurser på grundval av förslag från universitet och högskolor och yttranden från de nordiska forskningsråden.¹

Vid kulturkommissionens upplösning övertogs administrationen av sommarskolans verksamhet av de nya organen under kulturavtalet. Vid möte i ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete i maj 1972 fattades beslut om att tillsätta en styrelse för verksamheten. Samtidigt fastställdes en instruktion för styrelsen (*se Bilaga*).

Syfte

Avsikten med verksamheten inom sommarskolan är enligt instruktionen att genom gemensamma kurser dels tillgodogöra sig speciella kunskaper eller förfaringssätt och utnyttja speciell apparatur vid vissa institutioner, dels genom samordning av resurserna kunna garantera medverkan av särskilt framstående forskare från skilda delar av världen. Tyngdpunkten bör innehållsmässigt ligga på frågor, som gäller nya eller svårtillgängliga teoretiska eller metodologiska problem och ny avancerad teknik eller på förmedling av starkt specialiserat kunskapsstoff.

Organisation

Den högsta beslutande myndigheten för sommarskolan utövas av Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) och på ministerrådets vägnar av ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete.

Verksamheten planeras och leds av en styrelse på upp till tio medlemmar, högst två från vardera av de fem nordiska länderna. I sty-

¹ En redogörelse för sommarskolans bakgrund ingår i berättelsen över verksamheten 1970; *Se Nordisk Råd, 19, sess., s. 1224.*

relsen ingår representanter för såväl aktiva forskare som forskningsadministratörer. Styrelsen utses av ämbetsmannakommittén för tre år i sänder.

Styrelsen har följande sammansättning:

Danmark

Professor Peder Olesen Larsen (ordförande)
Kontorchef Jytte Kvorning

Finland

Professor Helge Gyllenberg
Vetenskapssekreterare Matti Lähdeoja

Island

Professor Thorbjörn Sigurgeirsson

Norge

Professor Svein Nordbotten
Underdirektør Arvid Siljan

Sverige

Byråchef Hans Poppius (vice ordförande)
Professor Georg Lundgren

Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete fungerar som styrelsens sekretariat.

Verksamheten 1972

För verksamheten under 1972 disponerade sommarskolan över 754 400 danska kronor i statsmedel. Följande kurser har anordnats under året: latinsk paleografi (Sverige), språklig databehandling (Sverige), konstsociologi och konstpsykologi (Sverige), organisationsteori (Danmark), verifikationsproblem inom rättsvetenskapen (Sverige), reproduktiv biologi (Sverige), kvantkemi (Sverige), fasta tillståndets fysik (Norge) och experimentell mikrobiologisk ekologi (Sverige).

Kursprogrammet 1973

Anslaget för sommarskolans verksamhet under 1973 har föreslagits höjt till 900 000 danska kronor. Vid möte den 30 oktober 1972 fastställde styrelsen följande program för kursverksamheten 1973:

1. kognitiv antropologi och generativ semantik (Danmark)
2. datamaskinell språkbehandling (Norge)
3. rättsociologi (Danmark)
4. forskning om forskning (Finland)
5. scheduling theory and techniques (Finland)
6. regionalvetenskap (Sveige)
7. försöksdjursvetenskap (Finland)

8. klinisk cirkulations- och lungfysiologi (Danmark/Sverige)
9. teorin för operatoralgebra och dess användning i kvantteorin (Danmark)
10. membranbiofysik (Sverige)
11. förädlingsmetoder (Finland)
12. finansiering, investering och cost/benefit-analyser (Norge)

BILAGA

Instruktion för styrelsen för Nordiska sommarskolan för forskarutbildning

(Fastställd av ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete 25 maj 1972)

Inledande bestämmelser

1 §. Nordiska sommarskolan för forskarutbildning har till syfte att genom gemensamma kurser på utvalda områden främja forskarutbildningen i Norden.

Avsikten är därvid att dels tillgodogöra sig speciella kunskaper eller förfaringsätt och utnyttja speciell apparatur vid vissa institutioner, dels genom samordning av resurserna kunna garantera medverkan av särskilt framstående forskare från skilda delar av världen. Innehållsmässigt bör tyngdpunkten ligga på frågor som gäller nya eller svårtillgängliga teoretiska och metodologiska problem och ny avancerad teknik eller på förmedling av starkt specialiserat kunskapsstoff. Stark vikt bör läggas på arbete i grupp och i seminarieform.

Organisation

2 §. Högsta beslutande myndighet för sommarskolan för forskarutbildning utövas av Nordiska ministerrådet (utbildnings- och kulturministrarna) samt på dettas vägnar av ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete.

3 §. Verksamheten inom sommarskolan för forskarutbildning planeras och leds av en styrelse på upp till tio ledamöter, högst två från vardera av de fem nordiska länderna. Det förutsätts att styrelsen får representation för såväl aktiva forskare som forskningsadministratörer.

Styrelsen utses för tre år i sänder av ämbetsmannakommittén. Den utses själv inom sig ordförande och vice ordförande.

Sekretariatsfunktionerna för styrelsen utförs av sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete.

Uppgifter

4 §. Styrelsen har inseende över all verksamhet inom sommarskolan för forskarutbildning.

Det åligger styrelsen särskilt

att efter förslag från universitet och högskolor och andra berörda organ besluta om kursprogram,

att varje år inge anslagsframställning och andra framställningar rörande sommarskolans verksamhet till ministerrådet och ämbetsmannakommittén,

att tillse att verksamheten kontinuerligt evalueras samt

att meddela de föreskrifter och anvisningar som verksamheten fordrar.

Handläggning

5 §. Styrelsen sammanträder på kallelse av ordföranden.

6 §. Styrelsen är beslutför när ordföranden eller vice ordföranden och minst fem övriga ledamöter är närvarande. Som beslut gäller den mening varom de flesta förenar sig; vid lika röstetal gäller den mening som ordföranden biträder.

7 §. Styrelsen får uppdra åt enskild ledamot, sekretariatspersonal eller kursföreståndare att avgöra ärende eller viss grupp av ärenden, som inte är av sådan beskaffenhet att prövningen bör ankomma på styrelsen.

Berättelse**från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning***(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

Sammensætning: (mandatperioden er angivet i parentes)

Danmark

Povl Riis (1/1 1971—31/12 1973) ordfører

J. Chr Siim (samme periode)

Statens lægevidenskabelige forskningsråd

*Finland*Bror-Axel Lamberg (1/1 1971—31/12 1973) viceordfører 1/1—30/6
1972

Esko Tähti (1/12 1971—31/12 1973)

Statens medicinska kommission

Norge

Jon Jonsen (1/1 1971—31/12 1972)

A. Sandbo (1/1 1971—31/12 1973)

Norges almenvitenskapelige forskningsråd

Sverige

Bengt Gustafsson (1/1 1971—31/12 1973)

Rolf Zetterström (1/1 1971—30/6 1973) viceordfører 1/7—31/12
1972

Statens medicinska forskningsråd

Island

Ólafur Bjarnason (observatør)

Sekretærer:

Danmark

Kontorchef Jytte Kvorning, SLF

Finland

Sekreterare mag. Anja Arstila-Paasilinna, SMK

Norge

Fagrådssekretær Gyrd Erikson, NAVF

Sverige

Byrådirektör Ingvar Lennerfors, SMF

Nordisk sekretariat:

Forskningssekretariatet (Jytte Kvorning) St. Kongensgade 45, 1. sal, 1264 København K. telefon (01) 11 43 00, fungerer i perioden 1. januar 1971—31. december 1973 som samarbejdsnævnets sekretariat.

Udgifterne hertil afholdes af det danske lægevidenskabelige forskningsråd, jfr. Arbejdsordnings § 4.

Møder:

I beretningsperioden har været holdt 2 møder: 25. april 1972 i Helsingfors og 25. september 1972 i Reykjavik.

Desuden var Danmark, Norge og Sverige repræsenteret ved det 2. internationale møde mellem medicinske forskningsråd, der holdtes i London den 14. juli 1972, og det 3. møde, der holdtes i Bryssel den 15. december 1972, se nedenfor.

Nordiske forskerstipendier:

Som anført i forrige beretning bekendtgøres stipendiemulighederne i de enkelte lande og bedømmes af ansøgers nationale råd. Der er utalt tilfredshed med denne stipendievirksomhed, og flere af landene har eller påtænker at udvide aktiviteten i overensstemmelse med det øgede antal kvalificerede ansøgninger, der modtages. Rådene anser det for særdeles udviklende, såvel for stipendiaten som den arbejdsplads, den pågældende vender tilbage til, at der gennem ordningen sker en udveksling af viden, herunder metodologi, på et højt fagligt plan.

Om de enkelte landes stipendier kan kort oplyses:

Danmark

Steen Fibiger-Dagnæs: 1 års ophold ved Institutionen för Talöversföring, Stockholm, med henblik på fysiologiske undersøgelser af taleapparatfunktionen hos personer med manifesteret stammesyndrom.

Bent Stigsby: 6 måneders ophold ved Lunds Universitet med henblik på datamaskinel EEG-kvantitering.

Hans Lyon: 6 måneders ophold ved Helsingfors Universitet med henblik på arbejde med fluorescensmikroskopisk og elektronhistokemisk påvisning af katekolaminer.

Finland

Marjut Ranki: 6 måneder ved Aarhus Universitet med henblik på forskning om arbo A virus.

Svante Stenmann: 10 måneder ved Karolinska institutet, Stockholm, med henblik på studier om præmatur kromosomkondensation i interfaseceller.

Norge

Gudvin Sydnes: 6 ophold à 14 dage ved A/B Bofors Nobel Pharma, Göteborg vedrørende faktorer, der har indflydelse på varigheden af dental lokalanæstesi.

Said Elsayed: 1 år ved Uppsala Universitet med henblik på arbejde

med sammenhængen mellem klinisk-allergiske tilstande og de anti-stoffer, som kan påvises.

Det norske forskningsråd har foretaget en opgørelse for 5-året 1969—1973. Det fremgår heraf, at NAVF som led i det nordiske stipendieprogram har givet bevillinger til i alt 11 forskere, heraf 4 svenske forskere til studier i Norge og 7 norske forskere til studier i andre nordiske lande, heraf 5 i Sverige og 2 i Danmark. De svenske forskere har i Norge arbejdet med hjerneforskning, bakteriologi og immunologi ved reumatiske sygdomme, alle ved Oslo-institutter. En af de svenske stipendiater er i 1973 ansat som docent ved Institutt for medisinsk biologi, Universitetet i Tromsø.

De norske forskere har i Sverige arbejdet med neurokirurgi, metode-lære og udvikling i mikrobiologi, morfologi og allergiske sygdomme ved universiteterne i Lund, Stockholm (Karolinska institutet), Uppsala og Umeå. I Danmark har de 2 norske stipendiater ved Københavns Universitet arbejdet med studieplaner for biofysik og medicinsk uddannelse.

Sverige

Christer Köhler: 12 måneder ved Universitetet i Bergen med henblik på studier om hippocampus' rolle for pattedyrs adfærd.

Karl-Erik Olsson: 2 måneders studier ved Reumatism Foundation Hospital, Heinola, Finland, vedrørende silasticendoproteser for fingerled og metoder til behandling af fejlstillinger i knæled i forbindelse med reumatoid arthritis.

Internationalt samarbejde: På dansk initiativ indledtes i maj 1971 en række møder af uformel art mellem repræsentanter for en række europæiske medicinske forskningsråd og med observatører fra WHO og NIH (National Institutes of Health, USA). Det første møde, der holdtes i København i forbindelse med NOS-Ms ordinære møde i maj 1971, havde deltagere fra alle nordiske lande, hvorimod de følgende møder, i London i juli 1972, i Bryssel i december s. å. og i Washington D. C. i april 1973, kun havde deltagere fra Danmark, Norge og Sverige. Det har til stadighed været fremhævet fra de nordiske lande, at også Finland bør indbydes, ligesom Island bør have mulighed for at sende observatør. Der er grund til at tro, at en sådan ordning vil blive gennemført fra efteråret 1973.

Formålet med disse uformelle møder er at vedligeholde en gensidig orientering mellem forskningsrådene, at have mulighed for at iværksætte multinationale undersøgelser, hvis dette viser sig påkrævet, og at bidrage til samarbejdet mellem forskere i de repræsenterede lande. De første felter, der er udpeget som egnede til samarbejde, er toksikologi, hvor der under svensk ledelse nedsættes en snæver arbejdsgruppe til at kortlægge feltet og eventuelt fremlægge handlingsprogrammer for gruppen, og kontrollerede kliniske undersøgelser ("clinical trials"), hvor der indtil videre er tale om udveksling af erfaringer og overvejelser af metodologisk, økonomisk o. a. art.

Da de nordiske landes stilling i Fællesmarkedet ikke er sammenfaldende, anser man det for væsentligt, at Norden er dækkende repræsenteret i denne gruppe, som må forventes at give gode muligheder for øget forskningsrådssamarbejde over landegrænserne.

Island

Som nævnt i tidligere beretninger lægger NOS-M stor vægt på til stadighed at have Island inddraget i det nordiske samarbejde og finder det meget ønskeligt, at der snarest etableres et medicinsk forskningsråd i Island.

Island sender fortsat en observatør til samarbejdsnævnets møder og underrettes løbende om arbejdet i publiceringsnævnet (NOP-M).

I forbindelse med mødet i Reykjavik i september 1972 drøftedes indgående forholdene for forskningen i Island og landets muligheder for at udforme en forskningspolitik inden for medicin, odontologi og farmaci. Dette behov er accentueret ved iværksættelsen af et stort anlagt projekt "The Icelander in the Changing World", som forudsætter kontakt med forskergrupper i andre nordiske lande. Der henvises til samarbejdsnævnets som bilag vedlagte skrivelse af 24. august 1972 til undervisningsminister Ólafsson (*se Bilaga*). Nævnet er bekendt med, at der f. t. arbejdes med sagen, men endnu ikke foreligger en afklaring.

Samarbejde med andre nordiske organer: Efter at Sekretariatet for nordisk kulturelt Samarbejde i løbet af efteråret 1972 er blevet fuldt etableret, synes mulighederne for en samarbejdsordning med NOS-M at være afgørende forbedret. Man forventer, at NORDKULT fremtidigt løbende gør brug af den betydelige ekspertise, som dette navn — og andre forskningsråds samarbejdsorganer — råder over. Udover den faglige bistand, man kan yde, vil en vurdering af ansøgninger vedrørende forskningsopgaver til Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde efter samme kriterier som de nordiske landes forskningsråd være af afgørende betydning for en sagligt set ensartet fordeling af offentlige midler til nordiske forskningsopgaver. Det samme gælder nævnets forhold til Nordisk Samarbejdskomité for arktisk Forskning. Ved mødet i Helsingfors i april 1972, hvor man mødtes med repræsentanter for komiteen, fremhævede man, at forskningsrådene er opmærksomme på de samfundsmæssige hensyn, der taler for at prioritere arktisk medicinsk forskning højt, men at der måtte stilles samme høje saglige kvalitetskrav til projekter på dette felt som til andre. Nævnet kunne ikke tiltræde komiteens forslag om at stille en særlig pulje til rådighed for dette forskningsområde, men var parat til at modtage ansøgninger på dette som på andre relevante felter.

Forskeruddannelse: Man har drøftet, om der er behov for at supplere de muligheder, der er skabt gennem Nordisk Sommerskole for Forskeruddannelse, hvis årsbudget f. t. er på 900.000 d.kr. Forskningsrådene følger udviklingen på dette felt, men vil muligvis på et senere tids-

punkt overveje mulighederne for på nordisk basis at bistå ved en nordisk samordning af specialist- og forskeruddannelse på egnede felter.

Nordisk Publiceringsnævn for Medicin: Indtil 1. juli 1973 er formandskab og sekretariat for NOS-M fortsat sammenfaldende (P. Riis og J. Kvorning, Danmark). Der er løbende orientering, og de nationale råds støtte til nordiske tidsskrifter ydes som hidtil efter indstilling fra NOP-M i forholdet 1 : 1 : 1 : 2 (Sverige yder 2/5). Publiceringsnævnet arrangerede i juni 1972 en konference på Lysebu om "Enheltiga Manuskript" (beretning foreligger), og man håber med bistand fra Biomedicinska Dokumentationscentralen i Stockholm at kunne videreføre de bestræbelser for større ensartethed ved udarbejdelse af nordiske tidsskrifter, som man arbejdede med på dette møde. Dokumentationssspørgsmål: Samtlige råd lægger stor vægt på at opmuntre forskerne til øget brug af dokumentationssystemer som Medlars og Medline, som er etableret i Stockholm. For nogle landes vedkommende har det vist sig vanskeligt at gøre optimal brug af disse systemer på grund af ekspeditionsmæssige forhold, som søges ændret.

Sammenfattende kan anføres om arbejdet i samarbejdsnævnet, at de nordiske lande her har etableret et værdifuldt forum til udveksling af erfaringer, overvejelser af tværnationale aktiviteter, såvel i som uden for Norden, koordinering af synspunkter vedrørende større, internationale projekter og fremme af nordisk samarbejde inden for rådernes omsorgsområde. Det er en generel opfattelse, at den nationale forskning bør have fortrin frem for internationale projekter, med mindre disses lødighed klart ligger på linje med eller over tilsvarende nationale aktiviteter. De nordiske lande er således tøvende over for det internationale Cancercenter i Lyon, ligesom man er tilbageholdende med hensyn til EMBO-planerne og til en forceret indsats på medicinske felter inden for U-landsforskning, hvor de store lande, USA, England, Frankrig m. fl., bl. a. i kraft af deres tidligere stilling som kolonimagter har talrige og kostbare aktiviteter i gang. Gennem ovennævnte uformelle møder mellem de europæiske forskningsrådsrepræsentanter m. fl. holdes de nordiske lande løbende orienteret om udviklingen på sådanne felter.

Økonomi: Som i tidligere år er der ikke behov for en økonomisk plan for samarbejdsnævnet, da man ikke har tværnationale projekter, og sekretariatsudgifter afholdes af værtslandet, rejseudgifter til møder af de nationale råd.

København, i april 1973

Povl Riis

Jytte Kvorning

*BILAGA***Skrivelse till den isländske undervisningsminister Magnús Torfi Ólafsson från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning rörande etablerandet av ett medicinskt forskningsråd på Island.**

De lægevidenskabelige forskningsråd i Danmark, Finland, Norge og Sverige etablerede i 1968 et samarbejdsnævn, Nordisk Samarbejdsnævn for medicinsk Forskning. Nævnet mødes én til to gange årligt til drøftelse af problemer af fælles interesse.

Til møderne har repræsentanter fra Island til stadighed været indbudt, og glædeligvis har islandsk repræsentation kunnet gennemføres ved hovedparten af møderne. Nævnets ønske om kontakt med Island understreges ved afholdelsen af næste møde i nævnet 23. og 24. september 1972 i Reykjavik.

Uanset denne uofficielle kontakt har såvel samarbejdsnævnet som de islandske mødedeltagere følt det som et savn, at Island ikke har etableret et lægevidenskabeligt forskningsråd, således at man havde et forum for såvel løbende spørgsmål angående de nationale forskningsaktiviteter som for drøftelse af nordisk stillingtagen til internationale projekter, institutioner o. l. Danmark, Finland, Norge og Sverige har vedtaget via samarbejdsnævnet at drøfte og om muligt koordinere de 4 landes stillingtagen i sådanne sager af vidtrækkende økonomiske, arbejdsmæssige og andre relationer.

Ved det seneste møde i nævnet, der holdtes 25. april 1972 i Helsingfors, drøftedes et stort anlagt fællesnordisk projekt under IBP, HA (International Biological Programme, Human Adaptability), der gennemføres i Island i årene 1972—1976. Herved accentueredes på ny behovet for Islands direkte medlemskab af samarbejdsnævnet, hvilket forudsætter, at der i Island på linie med de øvrige nordiske lande etableres et lægevidenskabeligt forskningsråd. I det foreliggende og lignende tilfælde kunne rådet have fungeret som høringsinstans og via samarbejdsnævnet have sikret projektet kvalificeret islandsk deltagelse allerede i planlægningsfasen.

Samarbejdsnævnet vedtog på denne baggrund at anbefale undervisningsministeren at overveje etableringen af et lægevidenskabeligt forskningsråd i Island. Indtil dette sker, vil man naturligvis fortsætte samarbejdet efter de hidtidige retningslinier.

København, den 24. august 1972

P. n. v.

Povl Riis

Jytte Kvorning

Berättelse

från Nordiska trafiksäkerhetsrådet

(Överlämnad av Norges regering)

Nordisk Trafikksikkerhetsråd (NTR) har siden forrige beretning holdt følgende møter:

Stockholm den 2 november 1971
København den 4 februar 1972
Stockholm den 3 mai 1972
Helsingfors den 24 august 1972
Bergen den 15 november 1972

Rådet har i første rekke søkt å få organisert det nordiske samarbeid innenfor de forskjellige fagområder vedrørende trafikksikkerheten gjennom de forutsatte underorganer. Nordisk komite for vegtrafikklovgivning er således etablert i samsvar med Rådets statutter, og har kommet igang med arbeidet. NKV har i 1972 holdt 4 møter. Videre er Nordisk komite for trafikksikkerhetsforskning (NKT) etablert som et samarbeidsorgan under Nordisk Trafikksikkerhetsråd og har videreført sin virksomhet i 1972, bl. a. ved avholdelse av 3 møter. Endelig har rådet besluttet å opprette en bilteknisk arbeidsgruppe (NBA), som holdt sitt konstituerende møte 12.—13. september 1972 i København. Alle de nevnte organer er søkt organisert på samme måte ved at formannsverk og sekretariatsoppgavene for en to-års periode går på omgang mellom de nordiske land, med mandat i samsvar med Nordisk Trafikksikkerhetsråds statutter og med rapportplikt til rådet. For tiden har Danmark ledelsen av NKT og NBA, mens Sverige leder NKV. Norge har formannsverk og sekretariat i NTR. Island er holdt orientert om samarbeidet, men har foreløpig ikke meldt seg som aktiv deltaker.

Når det gjelder samarbeidsorganenes virksomhet for øvrig, viser man til årsberetninger fra NKV og NKT for 1972, som følger som trykte vedlegg (*se Bilaga*). NBA er nylig konstituert og har derfor ikke gitt en egen årsberetning.

Rådet har for øvrig særlig arbeidet med spørsmål i forbindelse med gjennomføringen av forslaget til ensartede nordiske trafikregler. Man har hatt oppmerksomheten spesielt rettet mot samordningen av ikrafttredelsen av og den nødvendige informasjon om de nye regler i de nordiske land. Det er i den forbindelse nedsatt et ad hoc organ med representanter for de 4 land til å utarbeide utkast til en felles nordisk publi-

kasjon som skal gi et konsentrat av de nye regler i en praktisk form.

Rådet har også viet andre sider av informasjonsproblemet oppmerksomhet. Man vil her utgi en egen publikasjonsserie under NTR for forskningsrapporter, utredninger, regelverk m.v. Det er holdt kontakt med Nordisk Råds sekretariat i saken.

Av de arbeidsoppgaver som ble antydnet i forrige årsberetning har rådet funnet det påkrevd å opprette en egen samordnings- og styringsgruppe for gjennomføring eller eventuell videreutredning av spørsmål vedrørende utstedelse, gyldighet og inndragning av førerkort i de nordiske land. Rådet tar sikte på å studere spørsmålet videre om den trafikksikkerhetsmessige virkning av ferdsel med langsomme kjøretøy, særlig vogntog, i forhold til annen trafikk.

Etter oppdrag av de ministre som er ansvarlige for trafikksikkerhetsarbeidet i Danmark, Finland, Norge og Sverige har Rådet satt ned et utredningsutvalg som innen 1. juli 1973 skal utrede visse spørsmål om sikkerhetsbelter, herunder obligatorisk bruk av slike belter, og legge frem forslag til ensartede nordiske regler. En utredning skal også gjøres om bruk av styrhjelm ved ferdsel på motorsykkel og moped.

Rådet søker ellers å holde seg løpende orientert om trafikksikkerhetsarbeidet i de nordiske land, og likeledes med tilsvarende arbeid som pågår på internasjonalt plan for øvrig, med sikte på å høste erfaringer for koordinering av arbeidet. Rådet ser det som særlig viktig at planlegging og gjennomføring av tiltak på trafikksikkerhetsområdet skjer etter visst mønster, og vil legge stor vekt på utveksling av erfaringer mellom de nordiske land. Rådet har med tilfredshet notert en betydelig økt interesse for trafikksikkerhetsarbeidet, ikke minst på et tverrpolitisk plan i alle landene, og en økt vilje til sterkere innsats fra myndighetenes side, i et samarbeid med interesserte private instanser og massemedia.

Oslo, 15. desember 1972

For Nordisk Trafikksikkerhetsråd

R. N. Torgersen

Formann

*BILAGA***Årsberättelse från Nordisk kommitté för trafiklagstiftningen**

Nordiskt trafiksäkerhetsråd (NTR) har som permanent samarbetsorgan Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning (NKV). Enligt stadgan för NTR har NKV till uppgift att bistå rådet i dess verksamhet för enhetlig utformning och tillämpning av vägtrafiklagstiftningen och för samordning av nordiska ståndpunkter i internationellt samarbete på området.

Vid konstituerande sammanträde i Köpenhamn den 25—27 januari 1972 beslöt NKV att ordförandeskapet i kommittén för perioder om två år skall cirkulera mellan länderna och att det land som svarar för ordförandeskapet skall ombesörja sekretariatsarbetet åt kommittén. Sverige åtog sig ordförandeskapet för året 1972 och 1973.

Efter förslag av NKV medgav NTR den 4 februari 1972 att NKV inrättade ett arbetsutskott för väg- och trafiktekniska frågor, vilket utskott skulle få närmare riktlinjer för sitt arbete av och redovisa arbetet till NKV. Arbetsutskottet har av NKV fått i uppdrag att behandla de frågor som NKV hänskjuter till utskottet. NKV har vidare uttalat att arbetsutskottet, om särskilda skäl föreligger, är oförhindrat att ta upp annan fråga men att anmälan i sådant fall skall göras till NKV om förhållandet. Arbetsutskottet har svensk ordförande under den tid Sverige svarar för ordförandeskapet i NKV.

NKV har hittills under år 1972 hållit fyra sammanträden, nämligen
i Köpenhamn den 25—27 januari
i Stockholm den 18—20 april
i Helsingfors den 29 augusti—den 1 september
i Oslo den 4—6 oktober.

Arbetsutskottet har sammanträtt i Oslo den 31 maj—den 2 juni 1972.

En stor del av NKV:s arbete har gällt en uppföljning av NVK:s betänkande NU 1970: 10 med förslag till gemensamma nordiska trafikregler. Arbetet med att genomföra förslagen inom de olika länderna har visat att olika justeringar och modifieringar är påkallade. Det har gällt både problem som är gemensamma för alla eller några av länderna och sådana som är betingade av nationella avvikelser i fråga om t. ex. trafikförhållanden, angränsande lagstiftning m. m. Som ett led i strävandena att fullfölja de tidigare intentionerna i fråga om enhetliga trafikregler har NKV gått igenom de olika problemen. Enighet har i princip uppnåtts på punkter, där nationella särregler inte ansetts möjliga att acceptera. Bland de frågor som diskuterats i detta sammanhang kan nämnas förutsättningarna för att körning på vägren skall tillåtas, där den olika praxis som utvecklats inom resp. land nödvändig-

gjort anpassningar i olika avseenden. Vidare har vägbegreppet diskuterats bl. a. med hänsyn till lämpliga avgränsningar mellan vägtrafik och terrängtrafik.

När det gäller vägmärken har NKV, efter förarbete av arbetsutskottet, enats om åtskilliga ändringar och tillägg främst i anslutning till Wienkonventionen och Europaöverenskommelsen. Bl. a. har enighet nåtts om att använda ortnamnsmärken för att ange början och slut på tätbebyggt område, vilket begrepp har betydelse för olika trafikregler. Vidare har diskussionerna gällt den för regleringen av tätortstrafiken väsentliga frågan om utmärkning av kollektivtrafikfält. Arbetet fortsätter i denna del med sikte även på ett gemensamt nordiskt agerande inom CENT och ECE, där frågan f. n. står på dagordningen. I övrigt har överläggningarna om vägmärkesfrågor gällt utformningen av olika märken.

NKV har enats om ett rapporteringsförfarande, att tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1973, när fordon som är registerat i ett av länderna registreras i ett annat nordiskt land.

NKV har följt arbetet i ECE och CEMT och enats om gemensam ståndpunkt i frågor som förekommit. Här vill NKV meddela att den nordiska ståndpunkten att man bör ha två färger för vägmärkeringar — gul för att visa att motgående trafik kan förekomma och vit i andra fall — ej vann gehör i ECE sedan åtskilliga stater, som tidigare intagit samma ståndpunkt som NKV, ändrat uppfattning.

NKV har enats om vilka reservationer som preliminärt krävs till Wienkonventionerna och Europaöverenskommelserna.

NKV avser att fortsätta sitt arbete med föreliggande problem i fråga om trafikregler, vägmärken och vägmärkeringar. NKV kommer därvid att lägga stor vikt vid att bistå de olika länderna i det pågående arbetet med anpassning av de nationella trafikreglerna till NU 1970: 10. Arbetsutskottet fortsätter förbereda vägmärkesfrågorna och sysslar därvid bl. a. med utmärkning av körfält för kollektivtrafik och med sättet för ortnamnsmärkets användning och utmärkning av fritidsområden och liknande.

Oslo 6 oktober 1972

Bertil Holmquist
Ordf i NVK

Berättelse

från Nordiska sommaruniversitetet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse för arbetsåret 1971—1972

Nordiska sommaruniversitetet (NSU) har under verksamhetsåret september 1971—augusti 1972 dels bedrivit sin verksamhet i former som under en 22-årig verksamhet har befunnits ändamålsenliga, dels strävat fram mot nya aktivitetsformer, i syfte att intensifiera och effektivisera studieverksamhet och resultatredovisning.

Denna verksamhetsberättelse inleds med en redogörelse för den nyformulering av NSU:s syfte som antogs av NSU:s generalförsamling vid sommarsessionen i Trondheim augusti 1969.

NSU:s syfte

NSU:s ursprungliga, tvärvetenskapliga syfte — som ännu har full giltighet — återspeglas i den första punkten i ändamålsparagrafen i de stadgar som antogs av generalförsamlingen vid sommarsessionen i Trondheim, augusti 1969:

NSU vill verka för att utvidga de akademiska studiernas perspektiv genom att sammanföra akademiker med olika bakgrund och genom att främja en kritisk insikt i gemensamma vetenskapliga grundproblem, tvärvetenskapliga frågeställningar, de olika vetenskapernas metodiska egenart och vetenskapernas ställning i samhället.

Genom dessa stadgar har det tidigare starka inslaget av tvärvetenskapliga frågeställningar i NSU:s arbete kompletterats med en inriktning på **s a m h ä l l s k r i t i k**:

NSU ser som sin huvuduppgift att fortlöpande verka för ändring av de högre läroanstalterna i Norden — såväl vad beträffar deras organisation som deras utbildnings- och forskningsverksamhet — efter följande riktlinjer:

- a) genom att igångsätta sådana relevanta aktiviteter som av ett eller annat skäl ej funnit sin plats vid de högre läroanstalterna.
- b) genom att NSU:s medlemmar arbetar på att läroanstalterna övertager av NSU igångsätta värdefulla aktiviteter.
- c) genom att i sitt arbete förhålla sig kritisk till de vid den givna tidpunkten existerande samhällsförhållandena inom och utom Norden.
- d) genom att underställa samtliga vetenskapliga discipliner en kontinuerlig kritisk granskning.

*Verksamheten under arbetsåret 1971—1972*a) *Studiekretsar*

Kärnpunkten i NSU:s verksamhet är arbetet i de studiekretsar som fungerar på universitetsorterna under vinterhalvåret, framför allt under vårterminen. Under arbetsåret 1971—1972 har sammanlagt 160 lokala studiekretsar varit i verksamhet, fördelade på alla universitetsorter (lokalavdelningar) i Norden. Sammanlagt beräknas bortemot 4 000 studerande, universitetslärare och andra ha deltagit i studiekretsarbetet. Studiekretsämnena — som bör ses i belysning av ovan citerade formulering av NSU:s syften — har varit följande:

1. Vad är dialektiken?
2. Karl Marx: *Das Kapital*
3. Massmedieforskning
4. Litteratur och samhälle
5. Sociala faktorerers inverkan på barns språkutveckling
6. Uppfostran och samhälle
7. Kritiska strömningar inom psykiatri och psykologi
8. Vetenskapen som produktiv kraft och förmedlingen av dess roll som sådan
9. Human ekologi
10. Världens matvaruproblem
11. Medicinens samhällsansvar (medicinsk etik)
12. Monopoler og multinasjonale selskaper
13. De nordiska länderna och imperialismen
14. Undervisningsprocessen vid universitet och högskolor mot bakgrund av olika målsättningar

b) *Sommarsessionen*

Vid sommarsessionen sammanfattas arbetet i de lokala studiekretsarna under vinterhalvåret och man planerar för en eventuell vidareföring av studierna inom respektive ämne. Sommarsessionen 1972 ägde rum i Askov med 360 deltagare, som representerade alla aktiva studiekretsar i lokalavdelningarna i alla de nordiska länderna.

Vid sidan av arbetet i de 14 studiekretsarna lades vikt vid s. k. minisymposier, där deltagare från olika studiekretsar möttes i samtal, avsedda att främja den integrering av olika studieområden som är ett centralt intresse inom NSU. Följande sådana symposier ägde rum:

Klassanalyse — udviklingen af klasseforholdene i de nordiske lande
 Ekologi
 Ideologikritik
 Pedagogik och samhällsförändring

Det övergripande temat för sommarsessionen — liksom för hela verksamheten arbetsåret 1971—1972 var:

V e t e n s k a p o c h s a m h ä l l e t

Sommarsessionen i Askov erbjöd också sedvanlig presentation av natur och miljö i den landsdel, där mötet hölls.

c) *Arbetsgrupper*

Följande arbetsgrupper har varit i verksamhet, för att vidareföra arbetet inom en studiekrets i riktning mot en publikation:

Cybernetiska modeller av levande varelser
Grannspråksproblematik i Norden
Tvärvetenskaplig rytmforskning

Särskilt må nämnas, att arbetsgruppen över temat *Grannspråksproblematik* vid sommarsessionen genomförde korta kurser för deltagarna för förståelse av grannspråken.

d) *Symposier*

Under arbetsåret har avhållits följande symposier:

i oktober 1971 över ämnet 'Semiotik och marxism'
i december 1971 över ämnet 'Nordisk forsknings- och utbildningspolitik'
i maj 1972 över ämnet 'Louis Althusser'

Resultaten från dessa symposier kommer att redovisas i särskilda publikationer.

e) *Forskningsprojekt*

Nordiska sommaruniversitetets forskningsprojekt "Studier i de nordiska ländernas kulturliv och estetiska liv" — bekostat genom speciell bevilning från Nordiska kulturfonden — är med år 1972 i sin avslutande fas, som också innebär, att de redovisade forskningsresultaten skall sammanfattas i 5 volymer som för närvarande är under utarbetande.

f) *Planläggningsgrupper*

är en väsentlig arbetsform i förbindelse med NSU:s strävan att kritiskt granska och nyplanera forskning och högre utbildning i Norden och därvid ge förslag till studiekretsämnen, symposieämnen och andra studieaktiviteter. Under arbetsåret 1971—1972 arbetade följande planläggningsgrupper:

Forskningspolitik
Semiotik
Kvindeundertryckelse

g) *Konferenser*

Den sedvanliga planeringskonferensen med blivande kretsledare avhölls 23—24 oktober 1971 på Skokloster vid Stockholm med deltagande av 150 kretsledare från alla lokalavdelningar.

h) *Publikationer*

NSU:s tidskrift 'Information fra nordisk sommeruniversitet' utkom under 1971—1972 med 5 nummer, som tillsammans ger en bild av

arbetet inom NSU för att infånga och formulera nya studieämnen inom forskning och högre utbildning.

Bland publikationer från NSU bör också nämnas 'Nordisk Forum, Tidsskrift for universitets- og forskningspolitik'. Tidsskriften har finansierats genom speciella bevilningar från de nordiska länderna och utkommer med 6 nummer för varje år.

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamheten inom kontaktorganet, som är regeringarnas samarbetsorgan på miljövårdsområdet, har under 1972 fortsatt i enlighet med de riktlinjer som gavs vid ett ministermöte i Stockholm i december 1970.

Kontaktorganet har under 1972 sammanträtt i Oslo den 3 maj och 28 november. Härutöver har ett antal ordförande-sekreterarmöten resp. möten med de nationella delegationerna ägt rum.

Arbetet inom kontaktorganet har i första hand gällt det miljöpolitiska avsnittet i det nordiska handlingsprogrammet. Förslag härtill utarbetades vid kontaktorganets möte den 3 maj och överlämnades till Nordiska ministerrådet.

Vid ett ordförandemöte i Stockholm den 20 september 1972 beslöts att anmoda regeringarna att utse representanter till tre arbetsgrupper under kontaktorganet, varav en för avfallshantering (koordineras av Norge), en för miljövårdsutbildning (koordineras av Danmark) och en för miljövårdsforskning (koordineras av Sverige). Representanterna har sedermera utsetts.

Vid kontaktorganets möte i Oslo den 28 november 1972 beslöts att arbetsgrupperna skall lämna en preliminär redogörelse till kontaktorganets möte våren 1973 och avge slutrapport till kontaktorganet före den 1 september 1973. Kontaktorganet godkände ett program för samarbetet om specialavfall. Kontaktorganet beslöt vidare att ett möte skulle hållas mellan representanter för miljövårdsmyndigheterna i Danmark, Norge och Sverige för att diskutera ett vidgat nordiskt forsknings- och utredningssamarbete rörande föroreningen av Öresund, Skagerack och Kattegatt.

Kontaktorganets nästa möte äger rum i Köpenhamn den 26 april 1973.

Berättelse

från Nordiskt institut för sjörett

(Överlämnad av Norges regering)

Virksomheten ved Nordisk institutt for sjørett har i 1971 — instituttets niende driftsår — faglig og ellers vært på linje med virksomheten i tidligere år. I den foreliggende årsberetning skal det gjøres nærmere rede for:

- I. Styret
- II. Budsjett
- III. Personale
- IV. Stipendier
- V. Bibliotek
- VI. Forskning, undervisning og annen faglig virksomhet ved instituttet

I. Styret

Instituttets styre har i 1970 bestått av:

for Danmark:

professor, dr. jur. Allan Philip, København
(varamann: professor, dr. jur. Stig Jørgensen, Århus)

for Finland:

tillförordnad professor, jur. dr. Olof Riska, Helsingfors
(varamann: bitr. professor, jur. dr. Esko Heikki Hoppu, Helsingfors).

for Norge:

høyesterettsadvokat Per Gram, Oslo
(varamann: høyesterettsadvokat Alex. Rein, Oslo)

for Sverige:

professor, jur. dr. Kurt Grönfors, Göteborg
(varamann: advokaten Claës Palme, Stockholm)

samt ifølge Statuttene § 2:

Instituttets bestyrer, professor, dr. jur. Sjur Brækhus, som også er valgt til styrets formann.

Funksjonstiden for samtlige styremedlemmer og varamenn løper frem til utløpet av 1972. Ved denne tid vil også instituttets første ti-årsperiode være avsluttet, og reglene om oppsigelsesadgangen i vedtektenes § 13 trer i kraft. Fra og med 1973 må det også oppnevnes nye styremedlemmer og varamenn, jfr. vedtektenes § 13.

Det ordinære styremøte ble holdt i Oslo 8. februar 1971. En del saker er i årets løp forelagt styret og avgjort pr. korrespondanse. Dette gjelder særlig stipendieansøkninger "utenfor tur".

II. Budsjett

Instituttets budsjett for 1971 har vært på n. kr. 425 000. I henhold til Stauttenes § 10 dekkes dette beløp etter følgende forholdstall:

Danmark 20 %	85 000
Finland 10 %	42 500
Norge 35 %	148 750
Sverige 35 %	148 750

Av de budsjetterte beløp var 175 000 til stipendier og n. kr. 250 000 til driftsudgifter, serunder avlønning av en amanuensis, en vitenskapelig assistent og kontorhjelp.

Utenom budsjettet dekker Norge utgiftene til lokaler og administrasjon. Videre bestrider Norge lønnsutgifter til de fire professorer ved instituttet samt avlønning av en vitenskapelig assistent og en kontor-dame.

Instituttet har i år som tidligere mottatt generøs økonomisk hjelp fra Anders Jahres Fond til vitenskapens fremme, spesielt til avlønning av vitenskapelige assistenter i deltidsstillinger.

III. Personale

Foruten bestyreren, professor, dr. jur. Sjur Brækhus og hans varamann, professor dr. jur. Erling Selvig har følgende personale vært knyttet til instituttet i 1971:

Professor, dr. jur. Thor Falkanger
 Professor, dr. jur. Peter Lødrup
 Amanuensis, cand. jur. Kai Krüger

To nordiske forskningsstipendiater har vært knyttet til instituttet:

Cand. jur. Hans Jacob Bull, Oslo
 Cand. jur. Ole Steen-Olsen, København

Fast arbeidsplass ved instituttet har videre:

Forskningsstipendiat NAVF Louis Kamber, Ll.B. LL.M. Barrister at Law.

Vitenskapelige assistenter i deltidsstilling:

Stud. jur. Nicholas Hambro (ansatt fra 15. mai 1970)

Stud. jur. Leif Holm (ansatt fra 1. september 1970)

Stud. jur. Trygve Honne (ansatt fra 1. januar 1971)

Stud. jur. Peter Gjerull Nitter (ansatt fra 1. september 1970, sluttet 31. desember 1971)

Kontorpersonale i deltidsstilling:

Kontorfullmektig, fru Else Torgersen

Kontorfullmektig, fru Frøydis Rothé

Kontorfullmektig, fru Inger Smith-Simonsen

Forøvrig har 27 stipendiater oppholdt seg og arbeidet ved instituttet i kortere eller lengere perioder (se under IV). Instituttet har også i 1971 hatt en rekke besøk av praktiserende sjørettsjurister. Cand. jur. Sven Rosenmeyer Paulsen, København, har oppholdt seg ved instituttet fra høsten 1971 med et dansk statsstipendium.

Fakultetsbibliotekar Kaare Haukaas har vært instituttets bibliotekar. Fra august 1971 og året ut har instituttet haft særskilt bibliotekshjelp av bibliotekar-assistent Trygve Vindegg. Universitetets bokholder har ført instituttets regnskap.

IV. Stipendier

For 1971 var det avsatt kr. 175 000 til stipendier.

Kunngjøring om ledige stipendier ble i oktober 1970 sendt til alle nordiske universiteter og høyskoler, og til de nordiske advokatforeninger og sjørettsforeninger — med ansøkningsfrist 4. januar 1971. Det innløp ialt 23 ansøkninger, herunder ansøkninger fra de to forskningsstipendiater Hans Jacob Bull og Ole Steen-Olsen om fornyelse for 1971. I løpet av året er det innløpt ytterligere 5 stipendieansøkninger som er avgjort pr. korrespondanse. Det samlede antall ansøkninger for 1971 var 28 hvorav instituttet har innvilget 24.

De innvilgede ansøkninger fordeler seg slik på land og stipendiekategorier:

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	Ialt
Forskningsstipendier	1			1		2
Kandidatoppholdsstipendier	1	1	2	2	2	8
Studentoppholdsstipendier	2	2			10	14
Sum	4	3	2	3	12	24

Nedenfor er inntatt en oversikt over årets stipendiat, med angivelse av hvilke beløp som er tildelt, hvorledes beløpene fordeler seg på de enkelte stipendiekategorier samt til hvilke tider de forskjellige stipendiat har oppholdt seg ved instituttet:

Navn og stipendiekategori	Beløp	Ankom	Reiste
1. Forskningsstipendier			
Cand. jur. Hans Jacob Bull, Oslo 1.kl.17.II lønn 39 723,60 sos.utgifter <u>4 960,00</u>		Et studieopphold i London i tiden april -oktober. Ellers ved instituttet hele året	
Cand. jur. Ole Steen-Olsen, København 1.kl.17.I lønn <u>38 649,80</u>		Ved instituttet hele året	
Forskningsstipendier alt	83 333,40		
2. Kandidat oppholdsstipendier			
Assistent, cand. jur. Sven Axel Bergstrand, Göteborg	2 500	21.4.	22.4.
Sekretær, cand. jur. Jørgen Bredholt, København	6 500	4.8.	30.9.
Hæstarettarløgmadr Logi Gudbrandsson, Reykjavik	7 000	5.7.	25.8.
T. f. prof., jur. dr. Olof Riska, Helsingfors	3 500	25.1.	12.2.
Cand. jur. Páll Sigurdsson, Reykjavik	4 000	6.10.1969	28.2.
Professor, jur. dr. Jacob W. Sundberg, Stockholm	2 300	29.3.	2.4.
Universitetslektor Nicolas Wilmot, Bergen	2 000	4.1.	15.1.
Kandidat oppholdsstipendier ialt	27 800,00	21.4.	22.4.
3. Student oppholdsstipendier			
Jur. stud. Jarl Ragnar Bergström, Åbo	5 000	22.3.	12.6.
Jur. stud. Hans-Chr. Elowsson, Lund	4 500	5.2.	25.5.
Jur. stud. Martin Forssell, Lund	4 500	16.6.	13.10.
Stud. jur. Kai Fredriksen, København	4 500	15.3.	10.5.
Jur. stud. Karl-Johan Gombrii, Uppsala	4 500	19.4.	28.6.
Jur. stud. Bo Hammengren, Stockholm	3 000	17.4.	28.5.
Jur. kand. Harry Olai Hedman, Helsingfors	5 000	30.8.	4.12.
Jur. stud. Bengt-Åke Johnsson, Lund	4 500	30.8.	11.12.
Jur. stud. Per Kjellström, Stockholm	4 500	13.4.	24.6.
Stud. jur. Viggo Knude, Århus	4 500	13.9.	28.12.
Jur. stud. Göran Lundgren, Lund	4 930	8.6.	3.9.
Jur. stud. Gunilla Possenius, Stockholm	4 500	29.9.	31.1.72
Jur. stud. Lars Tenow, Lomma	4 500	10.3.	1.6.
Student oppholdsstipendier ialt	58 430,00		
Stipendier ialt	169 563,40		

Følgende stipendier innvilget i 1971 eller tidligere år er ikke benyttet ved utgangen av 1971, eller bare delvis benyttet:

Advokat Gunnar Nerdrum, Arendal	Har frasagt seg stipendium innvilget 1971.
Hovrättsfiskal Bill Dufwa, Bromma	Stipendiet ikke benyttet.
Jur. lic. C.-H. Lundell, Grankulla Univ. lektor Nicolas Wilmot, Bergen	Stipendiet delvis benyttet i 1971. Stipendiet delvis benyttet i 1971.
Jur. kand. Lars Holm, Malmø Stud. jur. Niels Korup, København	Stipendiet ikke benyttet. Stipendiet ikke benyttet.
Stud. jur. Kai Fredriksen, København	Stipendiet delvis benyttet i 1971.
Jur. kand. Johnny E:son Wallin	Stipendiet ikke benyttet.

Følgende stipendiater med stipendier innvilget i tidligere år har benyttet sine stipendier i 1971:

Navn og stipendiekategori	Ankom	Reiste
<i>1. Kandidat oppholdsstipendier</i>		
Jur. kand. Lars Gorton, Göteborg	11.1. 21.4.	15.1. 22.4.
<i>Docenten, jur. dr.</i>		
Zacharias Sundström, Helsingfors	2.3.	13.3.
<i>2. Student oppholdsstipendier</i>		
Stud. jur. Erik Svarrer, Århus	13.1. 21.10	13.3. 20.12.

V. Bibliotek

Instituttets bibliotek besto pr. 1. januar 1971 av ca 6 400 bind og 800 småtrykk. I tillegg til dette kommer ca. 500 bind som Universitetsbiblioteket har deponert i instituttet. Biblioteket har i 1971 hatt en tilvekst på ca. 400 bind. Instituttet har mottatt flere generøse bokgaver. Det er utarbeidet tilvekstlister og en biblioteksveiledning for instituttet med systematisk oversikt over instituttets serier, tidsskrifter og domssamlinger.

VI. Forskning, undervisning og annen faglig virksomhet ved instituttet

1. Undervisning

Professor Sjur Brækhus foreleste med to timer pr. uke i høstsemesteret om reisebefraktning og over reglene om skip og sjøpant (på grunnlag av Innstilling VIII fra Sjølovkomitéen). Han foreleste også to timer pr. uke over kjøp og salg av skip. Brækhus foreleste også på et kurs arrangert av Norges juristforbund i skipsfinansiering på Kongsberg i

dagene 17.—19. februar over emnene "Panthaverens forsikringsdekning" og "Sikkerhet i fraktinntekter". På et kurs om Ny sjørett på Holmenkollen i dagene 2.—3. desember foreleste han over emnene "Sjøpant og kontraktspant i skip" og om "nye regler om tvangsauksjon over og tvangsbruk av skip". Brækhus er av Københavns universitet oppnevnt som veileder for nordisk forskningsstipendiat Ole Steen-Olsen som i København er registrert som licenciatgrads-studerende.

Professor Thor Falkanger foreleste i vårsemesteret om befraktningsrett med to timer pr. uke.

Falkanger foreleste også på et kurs arrangert av Norges juristforbund om Ny sjørett på Holmenkollen i dagene 2.—3. desember over emnet "Nye regler om nasjonalitet og fremmed kapital". I Sjørättsforeningen i Göteborg holdt han den 13. oktober et foredrag om "Bortskafning av sterkt beskadiget last".

Professor Peter Lødrup foreleste over luftrett med en dobbelttime i uken både i vår- og høstsemesteret. I dagene 5.—7. september arrangerte han en ekskursjon for spesialfagsstudenter i luftrett til Stockholm, bl. a. med besøk og forelesninger i Scandia-konsernet og SAS.

Professor Erling Selvig foreleste i vårsemesteret om rederansvar og sammenstøt med to timer pr. uke, og i høstsemesteret om transportdokumentenes kjøpsrettslige funksjoner, også med to timer pr. uke. På et kurs arrangert av Norges juristforbund på Holmenkollen 2.—3. desember foreleste Selvig om befraktningsrett (Haag—Visby-reglene). Han deltok også som foredragsholder på et seminar av Juridiska föreningen i Göteborg og holdt her den 28. april et foredrag om "Norsk sjøfart". I september holdt han et foredrag i Stockholm ved Institutionen för sjö rätt och annan transporträtt: "Om konnossementsansvaret". Dette foredraget holdt Selvig også for Den norske sjørettsforening i Oslo den 15. desember.

2. Sjørättsseminaret

Instituttet har også i 1971 avholdt en rekke sjørettsseminarer, der man som deltagere har hatt Instituttets vitenskapelige stab, forskere, praktiserende sjørettsjurister fra inn- og utland samt studenter med sjørett som spesialfag. Deltagerantallet ved hvert seminar — bortsett fra postseminar — har ligget på ca. 25. Professorerne Brækhus, Falkanger og Selvig har forestått ledelsen av seminarene.

Man arbeidsgrunnlag har man benyttet skrevne innledninger av vekslende lengde, tilsendt deltagerne i stensilert stand ca. en uke før seminaret. Seminarene, som har vært avviklet i instituttets messe, ble i vår- og høstsemesteret avsluttet med et tradisjonelt "postseminar" i selenskapelige former, henholdsvis med og uten ektefeller. Oppslutningen om seminarene var i 1971 større enn noensinne tidligere.

Innledere og senimaremner var i 1971:

10. februar: Professor, dr. juris Peter Lødrup: "Tolkning og innarbeidelse av lover som har sitt utsprung i internasjonale konvensjoner."
24. februar: Nordisk forskningsstipendiat, cand. jur. Hans Jacob Bull: "Forsettskravet ved partikulære redningsforanstaltninger i sjøforsikring."
10. mars: Universitetsstipendiat: lic. jur. Henning Jakhelln: "Enkelte spørsmål i forbindelse med arbeidsavtaler inngått med en annen arbeidsgiver enn skipets reder/eier."
31. mars: Nordisk forskningsstipendiat, cand. jur. Ole Steen-Olsen: "Forsikringsoppjøret ved salg av skip med ureparerte skader."
21. april: Amanuensis Kai Krüger: "Om bortfrakterens rett til å deviere for å berge menneskeliv og gods."
29. september: Høyesterettsadvokat Hans Peter Michelet: "Oppfyllelse av kontrakter under forbehold — særlig i sjøfartsforhold."
20. oktober: Mr. Michael Mustill, Q. C.: Frustration of Maritime Contracts under English Law."
10. november: Forskningsstipendiat NAVF Louis Kamber, Ll. M. B. L.: "Protection against Maritime Liens: The Non-Liens Clause."
1. december Direktør Kurt Schalling: "Varuförsäkring och transportansvar."

3. *Forskning m. v.*

Professor Sjur Brækhus har i 1971 revidert stensilutgaven av første del av sine forelesninger i sjørett. Han har som formann i den norske sjølovkomité fortsatt arbeidet med revisjon av sjøloven. Komitéen avga i 1971 sin innstilling IX om befordring av passasjerer og reisegods, og har forøvrig arbeidet med befraktningsretten, især med spørsmål om innarbeidelsen av Haag-Visby reglene i sjøloven. Det sistnevnte emne ble diskutert på et fellesmøte av de nordiske sjølovkomitéer i Oslo 25.—28. oktober 1971. Brækhus har også deltatt som medlem i en sakkyndig komité nedsatt for å bedømme spørsmålet om kallelse av professor, jur. dr. Kurt Grönfors til Torsten Petterssons professor i sjörrätt och annan transporträtt.

Professor Thor Falkanger har også i 1971 vært redaktør av Arkiv for sjørett, som i løpet av året er kommet ut med heftene 1—3 av Bind 11. I hefte 3 er inntatt i bearbeidet stand fem av innledningsforedragene fra Det fjerde nordiske sjørettsseminar på Hindsgavl i 1970.

Professor Peter Lødrup har i 1971 vært redaktør av Arkiv for luftrett, som er kommet ut med ett hefte (Bind 4 hefte 4).

Professor Erling Selvig har i 1971 publisert en artikkel i 1971 Journal

of Maritime Law and Commerce pp. 383—98 om "Towards Strict Shipowner Liability: Recent Trends in Norwegian Law on Maritime Torts." Selvig har i 1971 deltatt som norsk representant i IMCO/ECE Joint Committee on Combined Transports og i UNCTAD's Committee on International Shipping Legislation. Han er viseformann i Den norske sjørettsforening og dessuten medarbeider i tidsskriftene European Transport Law (Antwerpen) og Journal of Maritime Law and Commerce (New York).

Amanuensis Kai Krüger har i 1971 fortsatt sitt arbeid med avhandlingen "Transportomlegning — særskilt om deviasjon i sjøtransport". Et kapitel av avhandlingen ble fremlagt til diskusjon på sjørettsseminaret den 21. april, se under 2.

Nordisk forskningsstipendiat Hans Jacob Bull har i 1971 fortsatt sine studier omkring redningsforanstaltninger i sjøforsikring. Som et ledd i sitt arbeid oppholdt han seg i tiden maj—oktober ved kontoret i London for å samle praktisk erfaring og innsikt i engelsk sjøforsikringspraksis. Et utkast til et kapitel av hans avhandling ble fremlagt på instituttets sjørettsseminar den 24. februar, se under 2.

Nordisk forskningsstipendiat Ole Steen-Olsen har fortsatt sitt arbeid med en avhandling om kondemnasjon i sjøforsikring. Han har videre drevet studier i andre sjøforsikringsrettslige emner, og har arbeidet med en artikkel om salg av skip med ureparerte skader. Et utkast til artikkelen ble fremlagt på sjørettsseminaret den 31. mars, se under 2.

Forskningsstipendiat Louis Kamber har arbeidet med en avhandling om kontraktspant i skip, og fremla som et ledd i sitt arbeid et utkast til et kapitel fra avhandlingen på instituttets sjørettsseminar den 10. november, se under 2.

Flere av instituttets vitenskapelige assistenter har i løpet av året arbeidet med særavhandlinger med sjørettslige emner. Stud. jur. Nicholas Hambro har arbeidet med en avhandling om "Employment and Indemnity"-klausulen i tidscertepartier, stud. jur. Peter G. Nitter med en avhandling om begrensingsfeltet i reglene om globalbegrensning og stud. jur. Leif Holm med en avhandling om erstatningsberegningen ved certepartibrudd.

Det kan også nevnes at en tidligere stipendiat ved instituttet, jur. kand. Lars Gorton, Göteborg, i mai i 1971 forsvarte sin avhandling om "The Concept of the Common Carrier in Anglo-American Law" for den juridiske doktorgrad (Sjörättsföreningen i Göteborg. Skrifter 43 (1970)). Ved disputasen i Stockholm deltok fra instituttet professor Erling Selvig og amanuensis Kai Krüger.

En rekke av årets stipendiater har arbeidet med avhandlinger med sjørettslige eller transportrettslige emner:

	Emne
Cand. jur. Sven-Axel Bergstrand, Göteborg	Skipsbegrepet
Cand. jur. Páll Sigurdsson, Reykjavík	Utenkontraktrettslig rederansvar. Sjølovens reisebegrep
Universitetslektor Nicolas Wilmot, Bergen	Kompendium i sjøforsikringsrett
Jur. stud. Jarl Ragnar Bergström, Abo	Risikobegrepet i sjøforsikring
Jur. stud. Hans-Chr. Elowsson, Lund	Navigering i trange farvann — sjøveisreglenes art. 25
Jur. stud. Martin Forssell, Lund	Avlasterens rettslige stilling
Stud. jur. Kai Fredriksen, Køben- havn	Forsikringsproblemer i luftfart
Jur. stud. Karl-Johan Gombrii, Uppsala	Overleveringen av godset avlaster- transportør-varemottager
Jur. Stud. Bo Hammengren, Stockholm	Ansvarsproblemer i forbindelse med slepning
Jur. stud. Bengt-Ake Johnsson, Lund	Hevning av tidscerteparti på grunn av feil i beskrivelsen av skipet
Jur. stud. Per Kjellström, Stock- holm	Sjøpant i lystfartøyer
Jur. stud. Göran Lundgren, Lund	Eiendomsretten til og ansvaret for vrak
Jur. stud. Gunilla Possenius, Stockholm	Losens rettslige stilling
Stud. jur. Erik Svarrer, Aarhus	Off hire i tidsbefraktning, spesielt om Produce-certepartiets off hire klausul
Jur. stud. Lars Tenow, Lund	Radarkollisjoner

For de svenske studenters vedkommende er avhandlingene skrevet som et ledd i de "tillämpade studier" i privatrett. Flere av arbeidene er derfor fremlagt til seminardiskusjon ved svenske universiteter. Instituttet har mottatt og arkivert eksemplarer av avhandlinger som er fullført i løpet av 1971.

Berättelse

från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete

(Överlämnad av Sveriges regering)

1. Historik

Samarbete inom den skogliga driftstekniken över nationsgränserna i Norden ansågs redan tidigt vara önskvärd. Frågan om hur ett sådant samarbete borde organiseras diskuterades 1948 och 1949 mellan representanter för skoglig arbetsforskning i de fyra nordiska länderna. 1953 tillskapades på svenskt initiativ Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) med följande uppgifter

1. att genomföra utbyte av facklitteratur
2. att årligen förmedla utbyte av arbetsplaner mellan medlemsinstitutionerna i de fyra länderna samt i anslutning härtill söka samordna verksamheten så, att onödigt dubbelarbete kunde undvikas
3. att verka för en i möjligaste mån enhetlig terminologi och undersökningsmetodik, så att resultaten från olika undersökningar kunde rätt jämföras
4. att tillse att ett möte (kongress) i skogliga arbetsstudie- och rationaliseringsfrågor anordnades i något av de fyra länderna minst vartannat år samt
5. att i övrigt verka för att intima och fruktbringande kontakter upprätthållas mellan de institutioner och enskilda personer, som vetenskapligt eller praktiskt sysslar med arbetsstudier och rationalisering inom skogsbruket i Norden.

Redan från starten anslöt sig samtliga organisationer med skogstekniska arbetsuppgifter i de fyra länderna, såväl statliga som enskilda, till den nya sammanslutningen. För närvarande är antalet anslutna institutioner följande: Danmark 3, Finland 6, Norge 4 och Sverige 4 eller totalt 17 st. Den uppställda målsättningen har i stort sett uppfyllts. Intresset för samverkan har successivt stegrats och resulterat i allt bättre kontakter organisationer och personer emellan.

Rådsmöten har avhållits årligen. I stort sett vartannat år har särskilda exkursioner anordnats växelvis mellan länderna.

Ordförandeposten har alltifrån starten bestritts av Sverige. Sekretariatet har varit förlagt till ordförandens organisation.

Den allt klarare trenden mot en fullständig mekanisering av skogsarbetet ledde till att man inom NSR år 1962 tog upp frågan om icke ut-

vecklingen av högmekaniserade avverkningsmetoder borde tagas upp som en samarbetsuppgift.

Marken var sålunda väl beredd när i maj 1965 ett medlemsförslag om skogstekniskt utvecklingsarbete väcktes i Nordiska rådet från finskt och svenskt håll. Förslaget ledde till att Nordiska rådet i januari 1967 utfärdade följande rekommendation (*nr 19/1966*) "Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att årligen bevilja medel till Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) för nordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete". I anslutning härtill enades representanter för regeringarna om, att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

I november 1966 framlade NSR ett förslag till verksamhetsprogram med ett totalbelopp om 1 miljon svenska kronor per år. Ländernas bidrag skulle utgå i proportion till årligen avverkad virkeskvantitet, för närvarande innebärande följande andelstal

Danmark	2 %
Finland	40 %
Norge	9 %
Sverige	50 %

Vid diskussioner på departementsnivå om samarbetsformer och anslagsbelopp, som fördes under första hälften av 1968, enades man om en reduktion av NSR-förslaget med cirka 50 %. Staternas satsningar har sedermera trappats upp, innebärande att Sveriges bidrag årligen ökats med 50 000: — kronor och övriga i proportion härtill.

Emellertid presterade Norge redan från starten full täckning av sin bidragsandel. Danmark har sedermera uppnått 100 % täckning, medan Finland och Sverige, som av naturliga skäl är de största bidragsgivarna, för 1972 uppvisar en bidragstäckning med 81 % av den ideala (= NSR-förslaget). Totalt satsas under 1972 cirka 830 000 Skr såsom anslag direkt över vederbörande statsbudget eller såsom anslag från forskningsråd och liknande organ.

2. Verksamhet

Denna kom över hela linjen i gång i början av 1969.

NSR:s styrande organ benämnt arbetsutskott fungerar i hithörande frågor som *projektutskott* med uppgift

att årligen sammanställa förslag till gemensamma forskningsprojekt och därvid fördela tillgängliga medel mellan dessa

att nominera projektledande institutioner och fastställa sammansättningen av vederbörliga projektråd enligt nedan

att fastställa arbetsplaner för de olika projekten och

att kontrollera att verksamheten bedrivs på ett ändamålsenligt sätt.

Projektutskottet står under ledning av NSR:s ordförande och sammansättes av två representanter för vardera landet, varav den ene ut-

ses av de statliga medlemsorganisationerna och den andre av de enskilda eller delstatliga medlemsorganisationerna i respektive land.

För varje projekt finnes *ett nordiskt projektråd* med en eller flera representanter från varje land, utsedda av landets medlemsorganisationer. Dessas uppgift är att vara initierande och rådgivande. Projekträden sammankallas minst en gång per år, varvid en redovisning och en plan för projektet framlägges av den projektledande institutionen.

Denna upprättar en arbetsplan och en budget, som årligen revideras. Ledning och administration handhas av projektledaren.

Verksamheten har alltsedan starten omfattat följande fem fleråriga forskningsprojekt.

A. Förhållandet mellan man och maskin för skogsbrukets maskiner

Projektledare: Det norske skogsforsøksvesen, Vollebekk.

Ordf. i projektråd: Professor Ivar Samset, Norge.

Projektet har hög aktualitet i nuvarande läge då arbetsprocesserna i skogsbruket i allt snabbare takt mekaniseras. Det gäller att utreda, vilken inverkan på människans fysiska och psykiska hälsa, som denna drastiska förändring av hennes arbetsmiljö kan medföra. Som exempel på negativa faktorer kan nämnas buller, vibrationer, stress, skiftarbete och arbete i artificiell belysning. På basis av inhämtad kunskap om människans reaktioner måste man därefter söka finna sådana motmedel, som är ägnade att eliminera eller mildra konstaterade skadeverkningar, exempelvis genom bättre utformning av arbetsplatsen, manöverreglagen och arbetsmetoden samt genom utbildning av förarpersonalen.

Forskningsrådet är synnerligen omfattande och svårbehandlat och kan förväntas kräva betydande insatser under lång tid.

Samtliga fyra länder har aktivt engagerat sig i arbetet.

Publicerade skrifter

Aho, Kauko. 1970. Från värdering av skakning på skogstraktorer. Det norske skogsforsøksvesen. Driftsteknisk rapport nr 9. Vollebekk.

Aho, Kauko. 1971. Method of measuring the vibration of chain saws and evaluating the results. Study report 8/1971. Finnish Research Institute of Engineering in Agriculture and Forestry. Helsingfors.

Aho, Kauko och Kättö, Juha. Experiment for developing a method how to measure and evaluate the rocking of the forest tractor. Study report 9/1971. Finnish Research Institute of Engineering in Agriculture and Forestry. Helsingfors.

Glømme, J. og Lange Andersen, K. 1969. Behovet for arbeidsmedisinske og biologiske undersøkelser av skogsarbeidere. Tidsskrift for Skogsbruk 77 (1). Oslo.

Heide, Jens. 1969. Muskelhukommelse efter kraftmobilisering. Avdelingen for mekanisk teknologi. Danmarks tekniske højskole. Rapport nr 69.08. Lyngby.

Hellstrøm, B. og Vik, T. 1969. Temperaturreguleringen under langvarig muskelarbeid. Tidsskrift for Skogsbruk 77 (1). Oslo.

- Hellström, B. og Vik, T. 1970. "Hvite fingre" hos norske skogsarbeidere. Foreløpig arbeidsrapport. Det norske skogsforsøksvesen. Driftsteknisk rapport nr 9. Vollebekk.
- Lange Andersen, K., Myhre, K. og Vik, T. 1969. Likevekten i det indre kroppsmiljø ved langvarig muskelarbeide. Tidsskrift for Skogsbruk 77 (1). Oslo.
- Levanto, Seppo. 1970. The effect of work pace on logger stress. Arbets-effektivitetsföreningen. Rapport nr 148. Helsingfors.
- Levanto, Seppo och Melkiä, Esko. 1971. The influence of work variation on physiological strain in loggers. Arbets-effektivitetsföreningen. Rapport nr 152. Helsingfors.
- Levanto, Seppo och Mälkiä, Esko. 1971. The physical straining of limbing by powersaw and by axe when maximum pace is used. Arbets-effektivitetsföreningen. Rapport nr 156. Helsingfors.
- Pettersson, Bo. 1970. Utbildningsprogram för förare till Kockum Processor 78 ATK. Forskningsstiftelsen Skogsarbeten. Stencil. Stockholm.
- Pettersson, Bo. 1971. Uppföljning av processorförutbildning. Forskningsstiftelsen Skogsarbeten. Stencil. Stockholm.
- Schartum, S. 1969. Skogsarbeidernes helse. Tidsskrift for Skogbruk 77 (1). Oslo.
- Skogsstyrelsen. 1971. Läroplan för skogsyrkesutbildning. Utbildning av förare av avverkningsmaskinen Kockum Processor 78 ATK. Stencil. Stockholm.
- Teljstedt, Håkan. 1970. Arbetsplatsbelysning vid lastningsarbete med hydraulisk griplastare. Det norske skogforsøksvesen. Driftsteknisk rapport nr 9. Vollebekk.
- Teljstedt, Håkan. 1971. Maskinellt skogsarbete i artificiell belysning, I. — en ergonomisk studie av griplastningsarbete. Intern rapport vid institutionen för Skogsteknik. Skogshögskolan. Stockholm.
- Teljstedt, Håkan. 1971. Maskinellt skogsarbete i artificiell belysning, II. — en ergonomisk studie av skotningsarbete. Arbetsmedicinska institutet och institutionen för Skogsteknik. Skogshögskolan. Stockholm.
- Teljstedt, Håkan. 1971. Maskinellt skogsarbete i artificiell belysning, III. — prov med bredstrålande lampor vid maskinellt avverknings- och skotningsarbete. Arbetsmedicinska institutet och institutionen för Skogsteknik. Skogshögskolan. Stockholm.
- Vik, T. och Lange Andersen, K. 1969. Individuell variasjon i enkelte antropometriske og fysiologiske egenskaper hos skogsarbeidere. Tidsskrift for Skogbruk 77 (1). Oslo.
- Vik, T. og Aalvik, M. 1969. Arbeidstyngden ved hogst og stammelunning. Tidsskrift for Skogbruk 77 (1). Oslo.

B. Teknik och verktyg för kvistning av träd eller delar av träd

Projektledare: Forskningsstiftelsen Skogsarbeten, Stockholm

Ordf. i projektråd: Professor Anders Staaf, Sverige.

Projektet avses i huvudsak komma att genomföras i Sverige och i samverkan mellan projektledaren, skogshögskolan och svenska träforskningsinstitutet. Medverkan från övriga länder erfordras främst i vad gäller insamling av träd-, kvist- och terrängdata samt prestations- och kvalitetsdata över inhemska kvistningsmaskiner. Delprojekten "Insam-

ling av data för bedömning av hur bortförande av respektive kvarlämnande av kvisten påverkar primärproduktionen" samt "Insamling av data för bedömning av kvistens råvaruvärde" har samordnats med det femte NSR-projektet (se E. nedan) och genomföres i finsk regi.

En fullständig kartläggning av alla i de nordiska länderna förekommande kvistningsmaskiner och/eller kvistningsprinciper har genomförts. Kvistningsresultat och uppkomna skador har uppmätts vid användning av dessa i praktisk drift. En provbänk för kvistning i laboratorium har tagits i bruk med vilken erforderlig kvistningskraft fastställts vid användning av fasta knivverktyg. Under 1971 påbörjades undersökning av rullmatning i kvistningsmaskiner. Laboratorieförsök för utformning av kvistningsverktyg för björk kommer att genomföras, då knivverktyg visat sig vara olämpliga. Genom provsågning avses den ekonomiska betydelsen av virkesskador vid maskinkvistning att fastställas.

Finland, Norge och Sverige deltaga aktivt, Danmark som observatör.

Publicerade skrifter

- Ager, Bengt. 1971. Träd- och kvistdata för utveckling av kvistningsmaskiner. Under utgivning i skogshögskolans serie Rapporter och uppsatser. Stockholm.
- Eriksson, G. och Thunström, G. 1970. Studier av kvistningsresultat och tekniska skador efter bearbetning i kvistningsmaskiner. Stencil. Forskningsstiftelsen Skogsarbeten. Stockholm.
- Finne, Björn. 1971. Provning av Tampella kvistare-kapare prototyp. Forststyrelsens utvecklingssektion. Provningsmeddelande nr 55. Hirsvas.
- Kahala, Mikko. 1971. Griplastare utrustad med kapsåg vid virkesbehandling av hela stammar på avlägg. A bucking saw mounted on a grapple loader for handling tree lengths at skidding landings. Metsätehos översikt 10/1971. Helsingfors.
- Myhrman, Dag. 1970. Kvistningsmaskiner, tekniska data. Forskningsstiftelsen Skogsarbeten. Redogörelse nr 14. Stockholm.
- Palm, Ingemar och Wiklund, Martin. 1970. Bearbetningsoperationer vid mekaniserad skogsavverkning. Svenska Träforskningsinstitutet. Meddelande serie B nr 16. Stockholm.
- Pölkki, Voitto och Salminen, Jaakko. 1970. Pika 50 processor. Metsätehos meddelande 298. Helsingfors.
- Säteri, Lasse. 1970. Reparations- och produktionsstatistik över Pika 50 processor. Repair and output statistics on the Pika 50 processors. Metsätehos översikt 17/1970. Helsingfors.
- Säteri, Lasse. 1971. Reparations- och produktionsstatistik över Pika 50 processor II. Repair and output statistics on the Pika 50 processor II. Metsätehos översikt 13/1971. Helsingfors.
- Tenhola, Juhani. 1971. Undersökning över Pika 50 kvistare-kapare i äldre gallringar. Study of the use of a Pika 50 limbing-bucking machine in thinning in older stands. Metsätehos meddelande 307. Helsingfors.
- Tuovinen, Arno. 1970. Skador orsakade av kapning med skärstål. Pika 50. Wood damage resulting from bucking by shear blades Pika 50 processor. Metsätehos meddelande 300, Helsingfors.

Tuovinen, Arno. 1971. Kvistningens kvalitet med processorerna Logma T-300 och Pika 50. The quality of limbing with Logma T-300 and Pika 50 processors. Metsätehos meddelande 306. Helsingfors.

Western, Halvor. 1971. Tre- og kvistdata. Det norske skogforsøksvesen. Driftsteknisk rapport nr 10. Vollebekk.

C. Huggning och transport av lövvirke

Projektledare: Skovteknisk Institut, Köpenhamn.

Ordfr. i projektråd: Skovrider V. Bruun de Neergaard, Danmark.

Genom studieresor i början av 1969 i Danmark, Sverige och Tyskland samt genom litteraturstudier kartlades dittills allmänt använda arbetsmetoder. Under vårvintern 1969 tidsstuderades i Danmark huggning, terrängtransport med traktor och fjärrtransport med lastbil av gallringsvirke från unga bokbestånd. I slutet av 1969 och början av 1970 genomförde Danmark och Sverige gemensamt tidsstudier av huggning och terrängkörning i medelålders skånska bokbestånd åtföljd av lastbilstransport av utfallande virke. Denna undersökning upprepades senare under danska förhållanden. Betydande ekonomiska vinster vid övergång till aptering i fallande längder kunde konstateras genom förenämnda undersökningar.

Under 1971 har motsvarande undersökningar vid slutavverkning genomförts i Danmark. Inledande försök med central upparbetning av lövvirke har även genomförts. Dessa avses att fullföljas under 1972 i Danmark och Sverige.

I Sverige har under 1971 intresset koncentrerats på att studera motagningsproblemen vid förädlingsindustrien vid en eventuell övergång till leverans av bokråvara i fallande längder mellan 3,5 och 6 meter. Projektet beräknas kunna avslutas under 1972. Danmark och Sverige deltaga aktivt, övriga som observatörer.

Publicerade skrifter

Heding, Niels. 1969. Skovning og transport af bøg. Rejseindtryk fra Tyskland og Sverige. Dansk Skovforenings Tidsskrift nr 54. Köpenhamn.

Heding, Niels. 1970. Resultater fra NSR-undersøgelsen "Huggning och transport av lövvirke" udført i Sverige i 1969 og 1970. Skovteknisk Institut. Stencil. Köpenhamn.

Heding, Niels. 1971. Resultater fra NSR-undersøgelsen "Huggning och transport av lövvirke" udført i Danmark i 1970. Stencil. Köpenhamn.

Heding, Niles och Mossberg, Carl-Gustaf. 1971. Huggning och transport av lövvirke. Forskningsstiftelsen Skogsarbeten. Redogörelse nr 1/1971. Stockholm.

D. Terrängklassificering

Projektledare: Helsingfors universitets skogsteknologiska institution, Helsingfors.

Ordfr. i projektråd: Professor Kalle Putkisto, Finland.

Det har förelegat behov sedan länge att kunna kvantifiera den inverkan på prestationen vid virkestransport med olika slag av traktorer, som det aktuella markunderlaget utövar. Kunskap härom är nödvändig, exempelvis vid jämförelse mellan transportmaskiner av tekniskt olika utförande, för uppgörande av transportkalkyler och för fastställande av betalningsnormer. I Finland har omfattande fältundersökningar genomförts, vid vilka man med ett mycket stort antal körprov under varierande klimatbetingelser med ett antal olika lunnare och skotare sökt finna transportprestationens beroende av terrängförhållandena. Som karaktäristika användes därvid dels fordonets hastighet, dels lassets storlek. Fältstudierna avslutades under 1970. Dessa studier har senare kompletterats med resultat från svensk traktorkörningsstatistik. Från svensk sida har under 1970—71 vissa studier av hjulfordons bärighet genomförts. Dessa avslutas under 1972.

Under 1972 beräknas den finska delen av projektet komma att avslutas. I Sverige avses att via statistik över traktorkörning i praktisk drift framtaga material till en analys över samspelet mellan terräng och fordon. Om möjligt skall därjämte nu använt terrängklassificeringssystem omprövas.

Finland, Norge och Sverige deltaga aktivt, Danmark som observatör.

Publicerade skrifter

- Asserståhl, Roger. 1971. Terrängens inverkan på transportmaskinens framkomlighet och prestation. Forskningsstiftelsen Skogsarbeten. Ekonomi nr 9/1971. Stockholm.
- Haarlaa, Rihko. 1971. Terrängtransport av virke med traktor. En kostnadsberäkningsteknisk granskning. Timber skidding by tractor. A study on calculation of costs. Skogsteknologiska institutionen vid Helsingfors universitet. Meddelande nr 7. Helsingfors.
- Haarlaa, Rihko. 1971. Terrängens och lassets inverkan på skogstraktorerens körhastighet. Effect of terrain and load on the driving speed of logging tractors. Skogsteknologiska institutionen vid Helsingfors universitet. Meddelande nr 9. Helsingfors.
- Haarlaa, Rihko. 1971. Några förhandsuppgifter angående den regionala variationen hos skogsterrängen i Finland. A preliminary report on areal differences in Finnish forest terrain. Skogsteknologiska institutionen vid Helsingfors universitet. Meddelande nr 11. Helsingfors.
- Haarlaa, Rihko. 1971. Resultat från undersökningar gjorda med några inventeringsmetoder för stora områden. Some results of the terrain difficulty of large areas gained by using different inventory methods. Skogsteknologiska institutionen vid Helsingfors universitet. Meddelande nr 12. Helsingfors.
- Kärkkäinen, Matti. 1971. Terränginventering av G. A. Serlachius AB:s skogar år 1968. The forest terrain inventory of G. A. Serlachius Company. Skogsteknologiska institutionen vid Helsingfors universitet. Meddelande nr 2. Helsingfors.
- Kärkkäinen, Matti. 1971. Undersökning angående terrängens svårighetsklassificering i Padasjoki. An investigation of terrain-classification

in Padasjoki. Skogsteknologiska institutionen vid Helsingfors universitet. Meddelande nr 8 . Helsingfors.

Scholander, Jan. 1970. Ett hjulfordons slitage på organiska jordar. Institutionen för skogsteknik, Skogshögskolan. Rapport nr 40. Stockholm.

Silvennoinen, U. och Haarlaa, R. 1971. The mobility of logging tractors on snow. Silva Fennica vol. 5. Helsingfors.

E. Metoder för utnyttjande av de delar av träd, som för närvarande icke finner användning

Projektledare: Skogsforskningsinstitutet, avd. för skogsteknologi, Helsingfors.

Ordf. i projektråd: Professor Veijo Heiskanen, Finland.

Verksamheten har sin tyngdpunkt i Finland och inleddes med utredningar angående mängden grenar och toppar, som med nu praktiserade avverkningsmetoder kvarlämnas i skogen respektive ansamlas vid upp-
arbetningsverk. Därjämte har hyggesavfallets tekniska egenskaper undersökts och dess industriella utnyttjande för framställning av sulfatmassa, wallboard och spånskivor studerats i laboratorium.

Under 1970 har ved från stubbar undersökts på motsvarande sätt. Studier av metoder att tillvarataga stubbar har påbörjats. Projektet har mötts med stort intresse av den finska förädlingsindustrin, som satsat betydande belopp för byggande av ett renseri för stubbved i anslutning till en större massafabrik.

I Sverige genomfördes en undersökning av lunningens inverkan på kvistkvantiteten. Denna avses att upprepas på snöföre under 1972. Därjämte kommer svenskbyggda mobila huggmaskiner att studeras vid flisning av kvistavfall.

I projektet deltaga Finland och Sverige aktivt, övriga som observatörer.

Publicerade skrifter

Ahonen, Matti. 1971. Studies on the harvesting of stumps and roots in Finland. I. Experiment with the felling of trees with their rootstock. Folia Forestalia nr 103. Helsingfors.

Hakkila, Pentti. 1969. Weight and composition of the branches of large Scots pine and Norway spruce trees. Skogsforskningsinstitutet, Avdelningen för skogsteknologi. Rapport 67.6. Helsingfors.

Hakkila, Pentti. 1971. Branches stumps and roots as a future raw-material source in Finland. XV IUFRO Congress in Gainesville, USA.

Hakkila, Pentti. 1971. Utnyttjande av hyggesavfall med förenade nordiska ansträngningar. Svensk Papperstidning. Stockholm.

Hakkila, Pentti. 1971. Coniferous branches as raw material source. Communicationes Institut. Forestalia Fenniae 75.1. Helsingfors.

Hakkila, Pentti och Rikkonen, Pentti. 1970. Spruce saw logs as raw material of pulp. Folia Forestalia nr 92. Helsingfors.

Hakkila, Pentti och Palenius, Ilpo. 1971. Total chips as raw material of pulp. Papper och trä nr 11. Helsingfors.

- Hosia, Matti, Lindholm, Carl-Anders, Toivanen, Pekka och Nevalainen, Kauko. 1971. Undersökningar rörande utnyttjandet av barrträdsgrannar som råmaterial för kemisk massa och hård fiberskiva I. Tekniska högskolan. Helsingfors.
- Koivulehto, Pentti. 1969. On the extraction of stumps and roots. Skogsforskningsinstitutet. Folia Forestalia nr 73. Helsingfors.
- Rheborg, Hans. 1972. Kvistkvantiteter vid helträdslunning. Institutionen för skogsteknik. Skogshögskolan. Rapporter och uppsatser nr 48. Stockholm.
- Starch, P. och Palenius, I. 1970. Det med bark och barr flisade gallringsvirkets användbarhet vid kokning av sulfatcellulosa. Centrallaboratoriets rapport 1005. Helsingfors.

Härutöver en mängd tidskriftsartiklar främst på finska.

Bromma i februari 1972

Nordiska skogsarbetsstudiernas råd

N S R

Ulf Helmers

Ordförande

Berättelse

från Nordiska publiceringsnämnden för medicin

(Överlämnad av Danmarks regering)

Sammensætning:

Danmark

Povl Riis (formand)
J. Chr. Siim
Statens lægevidenskabelige Forskningsråd (SLF)
Jytte Kvorning (sekretær)
Forskningssekretariatet, København

Finland

Lauri Saxén
Lyly Teppo (1/7 1971—31/3 1972)
Timo Kosunen (fra 1/4 1972)
Statens medicinska kommission

Norge

E. Kvamme (næstformand)
Egil Gjone
Norges almenvitenskapelige Forskningsråd

Sverige

Ragnar Romanus
Gunnar Ström
Statens medicinska forskningsråd

Møder

Nævnet har i perioden haft møde i Helsingfors den 12. oktober 1971 og i København den 1. marts 1972.

Se desuden nedenfor om konferencen på Lysebu, Oslo, den 15.—16. juni 1972.

Organisation

For perioden 1. juli 1970—30. juni 1973, jfr. instruktionens § 4, er sekretariatet for Nordisk Samarbejdsnævn for medicinsk Forskning henlagt til Forskningssekretariatet, St. Kongensgade 45, 1. sal, DK-1264 København K. (tlf. (01) 11 43 00).

Nævnets stilling og hovedopgaver

Som nævnt i beretningen for perioden 16. juni 1969—30. juni 1970, jfr. instruktionens § 1, er nævnets hovedopgave at fremme udgivelse af nordiske medicinske tidsskrifter, herunder at tilstræbe en såvel økonomisk som administrativt rationel udgivelse af sådanne tidsskrifter.

Bedømmelse af ansøgninger fra nordiske medicinske tidsskrifter om økonomisk støtte

Arbejdet i nævnet er tilrettelagt således:

Hvert forår bekendtgøres i de 4 landes biomedicinske tidsskrifter m. fl. muligheden for støtte; der søges på specielt (ensartet) ansøgningsskema. Ansøgning *indsendes* af hovedredaktøren til hans nationale forskningsråd *inden 15. september* samme år.

Indkomne ansøgninger behandles i de enkelte råds sekretariater og fremsendes til det nordiske sekretariat først i oktober. De rettidigt indkomne ansøgninger behandles i et publiceringsnævnsmøde i oktober—november. Sagerne forbehandles og forelægges nævnet af medlemmer fra det land, hvori tidsskriftredaktøren bor. Nævnets indstillinger forelægges herefter de nationale råd, og der gives via fællessekretariatet i København meddelelse til tidsskrifterne om vedtagelserne.

Anvisning af støttebeløbene sker direkte fra de enkelte landes forskningsråd til redaktionerne. Normalt benyttes delingsnormen 1 : 1 : 1 : 2 (Sverige bærer 2/5), uanset i hvilket omfang de enkelte lande yder sidetalmæssigt bidrag til tidsskrifterne.

Principielle spørgsmål

For at et tidsskrift kan regnes for nordisk, kræves, *at* abonnementskredsen udviser nordisk spredning, *at* tidsskriftet i væsentlig grad indeholder nordiske bidrag og *at* der er en redaktør for hvert land i hovedredaktionen. Nævnet finder, at der som betingelse for optagelse i et nordisk tidsskrift af ikke-skandinaviske arbejder må stilles særligt høje krav til originalitet og videnskabelig kvalitet. Desuden understreges nødvendigheden af et obligatorisk referee-system, f. eks. et krav om 2 referees fra andre lande end forfatterens eget. Nævnet ønsker løbende kontakt med redaktionerne.

Særtryk

Nævnet har ikke hidtil ført en restriktiv politik med hensyn til antallet af frie forfattereksemplarer.

Supplementer

Man har i beretningsperioden arbejdet videre imod en fællesnordisk indstilling til denne form for offentliggørelse, så at kravene til redaktionel vurdering og tilrettelæggelse er de samme som for tidsskrift-artikler.

Disputatsordninger

Flere landes ordninger er under omdannelse, og man er i nævnet af den opfattelse, at forskningsrådene kan blive nødsaget til at yde

øget støtte til de videnskabelige tidsskrifter til særtryk, page charge, oversættelser og måske visse supplementer.

Codex for direkte anvendelse af andres resultater

Efter en foreløbig drøftelse af de problemer, der kan opstå ved artikler, hvori specielle — af andre end forfatteren udførte — undersøgelser indgår, dels ved manglende henvisninger, dels ved undladelse af forhåndsmeddelelse til ophavsmanden om den planlagte inkorporering, påtænker nævnet ved et fremtidigt symposiearrangement at bidrage med et sæt regler for sådan anvendelse af ikke-forfatteres resultater.

Vedtagen støtte

Der henvises til vedlagte oversigt for 1972 over bevilget støtte (*Bilaga 1*).

Konference på Lysebu 15.—16/6-72 om udformning af tidsskrifter: "Enhellige manuskript":

Ved økonomisk støtte fra de 4 lande afholdtes efter planerne en 2 dages konference på Lysebu i dagene 15.—16. juni 1972. Der henvises til vedlagte beretning fra konferencen (*här ej trykt*).

Det forventes, at arbejdet vil blive søgt videreført, om muligt med støtte fra Nordisk Kulturaftale. Forslag herom forelægges de nationale forskningsråd via NOP-M i efteråret 1972.

Nævnet anser konferencen for et særdeles væsentligt resultat af samarbejdet, såvel på grund af de rekommandationer, der vil fremkomme, som på grund af de personlige kontakter til tidsskriftredaktører, forlagsrepræsentanter m. v., der blev tilvejebragt ved konferencen. Man håber at kunne følge arbejdet op ved en lignende konference om få år.

Islands deltagelse

Da der i beretningsperioden fremdeles ikke er oprettet et medicinsk forskningsråd, har man som hidtil holdt Island orienteret om arbejdet ved fremsendelse af protokoller til professor O. Bjarnason, Reykjavík.

Kontakter med øvrige organer

Nævnets protokol med bilag tilsendes foruden medlemmerne landenes forskningsrådssekretariater. Kontakt med Nordisk Publiceringsnævn for Naturvidenskab er opretholdt på sekretariatsplan.

For Nordisk Publiceringsnævn for Medicin

Povl Riis

/Jytte Kvorning

BILAGA

Stöd till vetenskapliga tidskrifter på medicinens område under kalenderåret 1972

(Hvor intet andet er anført, deles det samlede tilskud med 1/5 fra hvert af landene Danmark, Finland og Norge og 2/5 fra Sverige)

Acta odontologica scandinavica 15.000 sv. kr

Nævnet tager forbehold angående fremtidig støtte, idet man anser det for naturligt at bringe tidsskriftets økonomi i balance via forhøjet abonnementspris.

Acta allergologica scandinavica 13.000 d. kr.

Nævnet har hæftet sig ved den høje forlagsafgift. Man gentager krav om indsendelse af forlagskontrakt.

Acta ophthalmologica scandinavica 15.000 d. kr.

Fordelt med 5.000 kr. til hvert af landene Danmark, Norge og Sverige som tilskud til en forventet udgift på 20.000 kr. til trykning af kongresberetning fra Reykjavik. Afgørelsen — der ikke er præjudicerende — blev truffet ud fra det synspunkt, at Island — i modsætning til de 4 lande, der deltager i NOP-M — ikke er i stand til at afholde denne udgift. Man anerkender Islands betydelige interesse i at være vært for et fagligt møde af denne art. Den normale fremgangsmåde er fortsat, at værtslandets forskningsråd må søges i tilfælde, hvor kongresgebyret ikke kan dække udgiften til kongrespublikationen.

Acta paediatrica scandinavica 5.000 sv. kr.

Nævnet fremhæver, at tilskud er unødvendigt ved en moderat forhøjelse af prænumerationsprisen.

Scandinavian Journal of Gastroenterology 60.000 n. kr.
(hvortil kommer et ekstra tilskud fra NAVF på 2.430 n. kr.)

Nævnet udtrykte forventning om, at underskuddet søges nedbragt ved bedre salgsorganisation og ved stabilisering af sidetallet.

Scandinavian Journal of Immunology 50.000 n. kr.

Fordelt med 10.000 n. kr. fra Danmark og 20.000 n. kr. fra Norge og Sverige. Bevillingen er givet under forbehold af, at der ikke skabes vanskeligheder for det eksisterende tidsskrift: *Acta pathologica et microbiologica scandinavica*. Tidsskriftet bør i løbet af få år tilrettelægge sin økonomi, så at tilskud fra NOP-M er unødvendigt. Sagen genoptages til drøftelse i nævnet om ca. 2 år.

<i>Acta veterinaria scandinavica</i>	24.000 d. kr.
<i>Scandinavian Journal of Infectious Diseases</i>	15.000 sv. kr.
<i>Scandinavian Journal of Rehabilitation Medicine</i>	15.000 sv. kr.

I forbindelse med bevillingen har nævnet udbedt sig en redegørelse om overvejelserne om tidsskriftets fremtid, herunder hvilken type artikler man agter at bringe.

Meddelande

om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regjeringene å foreta en nærmere utredning av spørsmålet om et nordisk samvirkesenter for landbruket.

Nordiska ministerrådet meddelar i december 1972:

Det nordiske utvalg som utarbeider forslag på grunnlag av rekommendasjonen har ikke hatt møter i 1972. Utvalgets formann har i løpet av 1972 omarbeidet utkastet til innstilling og dette vil bli behandlet på et møte i januar 1973. Den endelige innstilling ventes følgelig å bli lagt frem tidlig i 1973.

Meddelande

om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i fællesskab at optage spørgsmålet om en revision af lovgivningen om kommission, handelsagentur og handelsrejsende.

F i n l a n d s regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 22 november 1972 å *samtliga regeringars vägnar*:

Kommittén i Finland har avgivit sitt betänkande med förslag till lag om handelsrepresentanter i mitten av år 1972. I Sverige, Norge och Finland pågår utarbetandet av regeringarnas propositioner, vilka man önskar i ettvarvt av dessa länder kunna förelägga riksdagen till godkännande under förra hälften av år 1973. Kommittén i Danmark fortsätter beredningsarbetet.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist den til rådets 21. session 1973 af Finlands regering på samtlige regerings vegne afgivne meddelelse om rek. nr. 32/1962.

Af meddelelsen og de for udvalget i øvrigt foreliggende oplysninger fremgår, at der i Finland, Norge og Sverige er udarbejdet betænkninger om revision af lovgivningen om kommissionen, handelsagentur og handelsrejsende. I Danmark er arbejdet i komiteen afsluttet, og betænkningen er under udarbejdelse og trykning. Komiteernes udkast til ændringer er ensartede. På basis heraf kan der i Finland, Norge og Sverige forventes fremsat lovforslag i løbet af 1973.

Udvalget konstaterer, at rekommandationen herefter er imødekommet og indstiller,

at rådet tager meddelelsen om rek. nr. 32/1962 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 8. januar 1973

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>Poul Dam (SF)</i>	<i>Georg C. Ehrnrooth (Sv)</i>
<i>Erling Engan (Sp)</i>	<i>Ove Hansen (S)</i>	<i>Carl-Henrik Hermansson (vpk)</i>
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Tellervo Koivisto (Sd)</i>	<i>Matthias Á Mathiesen (Sj)</i>
<i>Arne Nielsen (A)</i>	<i>Helge Seip (V)</i>	<i>Knud Thestrup (KF)</i>
		Formand

Meddelande

om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Island, Norge og Sverige, at der i jagt- og fredningslovgivningen lægges det princip til grund, at pattedyr og fugle er totalfredede, for så vidt der ikke udtrykkeligt i lovgivningen er gjort undtagelser herfra.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar i december 1972:

En viser til Norges melding til 20. sesjon¹ hvor en anser rekommendasjonen for avsluttet og avløst av rek. nr. 2/1968.

¹ Se Nordiska rådet, 20:e sess., s. 979.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet

Til juridisk udvalg er henvist den til rådets 21. session 1973 af Norges regering afgivne meddelelse om rek. nr. 7/1963.

Af meddelelsen fremgår, at den norske regering er indstillet på at tage stilling til rekommandationen i forbindelse med rådets rek. nr. 2/1968, der indeholder en række lignende problemer i jagt- og fredningslovgivningen.

Under denne forudsætning har udvalget ingen indvendinger imod, at nærværende rekommandation, hvis behandling tidligere er afsluttet for så vidt angår Danmark, Island og Sverige, også afsluttes for Norges vedkommende.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelsen om rek. nr. 7/1963 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 8. januar 1973

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>Poul Dam (SF)</i>	<i>Georg C. Ehrnrooth (Sv)</i>
<i>Erling Engan (Sp)</i>	<i>Ove Hansen (S)</i>	<i>Carl-Henrik Hermansson (vpk)</i>
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Tellervo Koivisto (Sd)</i>	<i>Matthias Á Mathiesen (Sj)</i>
<i>Arne Nielsen (A)</i>	<i>Helge Seip (V)</i>	<i>Knud Thestrup (KF)</i>
		Formand

Meddelande

om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringene i de nordiske land

1. å påskynde utredningen av planene om grunnleggende utdanning på nasjonal basis av personell innen teater, film, radio og fjernsyn og at man ved utarbeidelsen av disse planer stadig har for øye nordiske løsninger når det gjelder videregående utdanning;

2. at de i påvente av mer langsiktige løsninger arrangeres kurser for viderekomne instruktører, regissører og annet kunstnerisk og teknisk personell på disse områder, etter mønster av den planlagte kursvirksomhet i Nordisk Kulturkommissjons regi, beregnet på teaterinstruktører.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

1. Som framgår av det meddelande som lämnats till Nordiska rådets 20. session¹ har svenska utbildningsdepartementet tillställt berörda departement/ministerier i övriga länder förslag till bestämmelser om nordiskt samarbete i fråga om utbildning för teater, film, radio och television. Sedan samtliga regeringar yttrat sig över föreliggande förslag kommer frågan att beredas vidare i ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete med sikte på att förelägga ministerrådet slutligt förslag till bestämmelser.

2. Verksamheten med de årliga seminarierna för teaterregissörer (Vasa-seminarierna) har fortsatt och kompletterats med årliga seminarier även för andra kategorier inom teatern. En organisationskommitté för vidareutbildning på filmens område har tillsatts. Kommittén har med utgångspunkt i en utredning under Nordiska kulturkommissionen utarbetat förslag till ett seminarium, vilket anordnas i februari 1973.

¹ Se Nordiska rådet, 20:e sess., s. 982.

Meddelanden

om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta utarbeta samt antaga en överenskommelse mellan länderna, enligt vilken en i offentlig tjänst anställd och till den statliga pensionsordningen anknuten arbetstagare berättigas att i pensionshänseende tillgodoräkna anställningstid, som enligt annat nordiskt lands statliga pensionssystem berättigar till pension.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 5 december 1972:

Hänvisande till sina tidigare ställningstaganden konstaterar Finlands regering, att en samnordisk arbetsgrupp har framlagt ett principiellt förslag i saken (Den statliga personalpensioneringen i Norden *NU 1966:8*), och att på grundval av detta har utarbetats en överenskommelse mellan samtliga nordiska länder om samordning av pensionsrättigheter enligt statliga pensionssystem.

Finland förhåller sig alltså positivt till denna sak, för vilken Sverige är koordinerande land. Finlands regering konstaterar ytterligare, att ett utkast till överenskommelse, vilket har beretts genom Sveriges försorg, i sakligt hänseende är godtagbart och möjligt att förverkliga.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 20 november 1972:

Representanter för Danmark, Finland, Norge och Sverige har enats om text till överenskommelse/konvention mellan dessa länder om samordning av pensionsrätt enligt statliga pensionsordningar. Konventionen i frågan förbereds.

*BILAGA 1***Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om tillgodoräknande av pension vid offentlig tjänst i ett nordiskt land***(Se Sak E 1, s. 1388.)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats av Sveriges regering på Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringars vägnar till den 21:a sessionen avgivet meddelande om rekommendation nr 26/1963. Till utskottet har också hänvisats ett av Finlands regering i samma ärende avgivet meddelande.

Utskottet har tagit del av dessa meddelanden liksom en vid den 21:a sessionen av Gerda Møller till Sveriges regering ställd fråga om tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt samt regeringens svar på denna fråga.

Av svaret på frågan framgår, att kontakter pågår mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om ett vidtagande av erforderliga formella åtgärder sedan alla sakfrågor nu blivit lösta. I svaret förutsickas vidare, att den nordiska pensionsamordningen torde kunna börja fungera redan innevarande år. För svenskt vidkommande gäller, att alla av denna pensionsordning berörda ärenden under åren 1972 och 1973 kommer att handläggas i överensstämmelse med intentionerna i den kommande överenskommelsen. Utskottet förutsätter för sin del, att detta förfarande kommer att tillämpas också i Danmark, Finland och Norge och lägger utomordentligt stor vikt vid att överenskommelsen ingås under innevarande år.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Oslo den 20 februari 1973

Kristian Albertsen (S) *Roald Bye (A)* *Sven Hammarberg (s)*

Paul Jansson (s) *Bjørn Jónsson (SF)* *Lars Lindeman (Sd)*

Gerda Møller (KF) *Anna-Lisa Nilsson (c)* *Jens Risgaard Knudsen (S)*

Salve Salvesen (A) *Carl Olof Tallgren (SV)* *Egil Aarvik (Kr.F)*
Förman

Saimi Ääri (K)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid mötet i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att årligen ställa envar ett belopp — i Sverige 100 000 svenska kronor och i de övriga nordiska länderna av motsvarande storleksordning — till förfogande för lärarutbyte mellan skolor i de nordiska länderna, och

2. att årligen bevilja ett lika stort belopp för utbyggande av reselektorverksamheten mellan skolorna i de nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

På grundval av Nordiska rådets rekommendation angående lärarutbyte och det tidigare arbetet inom Nordiska kulturkommissionen med utbytesverksamhet har ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete tillsatt en arbetsgrupp som skall utreda frågan om lärar- och elevutbyte inom såväl den obligatoriska skolan som inom gymnasieskolan mot bakgrund av erfarenheterna av nuvarande verksamhet.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder i och för anordnande av nordiska universitetskurser för studerande i arkeologi och folklivsforskning.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Den ekspertkomité som ble nedsatt i 1965, Nordisk ekspertkomité vedrørende universitetskurser i arkeologi og folkelivsforskning, har tidligere innstilt at NEFA arrangerer kurser i folkelivsforskning.

Høsten 1971 arrangerte NEFA i henhold til dette et folkelivsforskningsseminar i Oslo "Barn i By". I september 1972 forelå det en rapport fra dette seminarium.

Med støtte fra ministerrådets disposisjonsmidler arrangerte NEFA sommeren 1972 et seminar i Helsingfors om feiringen av midtsommerfesten i Finland.

Ekspertkomitéen har fremdeles ikke tatt standpunkt til arrangement av kurser i arkeologi.

Meddelanden**om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.**

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att utreda förutsättningarna för en specialiserad vidareutbildning av arkitekter på nordisk bas,
2. att undersöka möjligheterna för tillskapande av en enhetlig benämning för kvalificerade utövare av arkitektyrket i Norden, samt

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Ad pkt 1: Efter at sagen har været drøftet på møde i Nordisk Råds socialpolitiske udvalg i august måned 1972 har man fra arkitektside rejst spørgsmålet om indkaldelse af den komité, som de nordiske lande har nedsat til behandling af rekommandationen, og hvis arbejde har været stillet i bero på nationalt udredningsarbejde vedrørende generelle arkitektuddannelsesproblemer.

Den videre behandling af rekommandationen, herunder spørgsmålet om den nævnte komité skal indkaldes uanset at de nationale undersøgelser ikke er afsluttet, vil blive overvejet af kulturaftaleorganerne i sammenhæng med de øvrige tiltag på uddannelsesområdet.

Danmarks regering (boligministeriet) meddelar den 20 december 1972 å samtliga regeringars vägnar:

I sin meddelelse af 4. december 1969 til Nordisk Råds 18. session meddelte den danske regering (ministeriet for kulturelle anliggender),¹ at man i overensstemmelse med meddelelsen til Nordisk Råds 17. session havde anmodet de faglige organisationer om at gøre sagen til genstand for nærmere behandling, inden sagen eventuelt på ny forelægges regeringerne.

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 1945.

De faglige arkitektforbund: Danske Arkitekters Landsforbund, Arkitektafelag Islands, Finlands arkitektförbund, Norske arkitekters landsforbund og Svenska arkitekters riksförbund har herefter behandlet sagen, og i en skrivelse af 16. august 1972 til Nordisk Råds socialpolitiske udvalg meddelt (*se Bilaga, Bihang*), at forbundene har indgået en aftale, som bl. a. går ud på, at den fælles nordiske betegnelse for kvalificerede udøvere af arkitektvirksomhed skal være "registreret arkitekt" eller sammensætninger med denne betegnelse, at der i hvert af de nordiske lande oprettes et nationalt register med offentlig status, således at de nationale registre tilsammen danner et nordisk register, der bestyres af en bestyrelse på 5 medlemmer, hvortil hvert af de 5 fagforbund udpeger 1 medlem, og at kriteriet for optagelse i dette nordiske arkitektregister og dermed retten til at føre titlen "registreret arkitekt" er kompetence på højeste uddannelsesniveau eller dermed ligestillet kompetence, som giver adgang til optagelse i et af de 5 nordiske arkitektforbund.

De nordiske arkitektforbund fremhæver, at de problemer, som søges løst gennem registreringen, i de fleste andre udviklede lande er løst i en eller anden officiel form, og at forbundene håber, at aftalen vil kunne udgøre grundlaget for spørgsmålets løsning på nordisk plan med international virkning.

Arkitektforbundene henstiller derfor, at Nordisk Råd genoptager rekommandationen til fornyet behandling og søger spørgsmålet løst hovedsagelig i overensstemmelse med principperne i den af forbundene truffede aftale.

Arkitektforbundenes skrivelse er blevet behandlet af Nordisk Råds socialpolitiske udvalg, som fandt det presserende, at spørgsmålet tages op til snarlig behandling af regeringerne. Nordisk Råds præsidium har med bemærkning, at man er enig i udvalgets synspunkter, oversendt sagen til Nordisk Ministerråd.

Den danske og den finske regering har endnu ikke afsluttet sine overvejelser om sagen, som i begge lande er til behandling i de relevante departementer.

I Island har man — som det eneste land i Norden — allerede siden 1937 lovbeskyttet arkitekttitlen.

Den norske regering har meddelt, at man intet har at indvende mod de nordiske arkitektforbunds aftale om registrering af arkitekter og har oplyst, at Norske arkitekters landsforbund har oprettet et arkitektregister pr. 1. januar 1973 i overensstemmelse med denne aftale, men med hensyn til spørgsmålet om en officiel godkendelse af betegnelsen "nordisk registreret arkitekt" og af reglerne om optagelse i registeret og administrationen af dette mener den norske regering, at sagen bør undersøges nærmere og bl. a. forelægges andre berørte faggrupper og forbrugergrupper, før standpunkt kan tages.

Den svenske regering har bemærket, at det aktuelle problem nærmest

er et fagligt spørgsmål, som bedst synes at kunne løses gennem aftale mellem de nordiske arkitektforbund. Registrene synes at kunne føres af de respektive forbund på samme måde som medlemsregistrene føres nu. Ved internordisk samordning af vilkårene for optagelse i registrene må den tilsigtede virkning af registreringen kunne opnås, uden at registreringen skal ske ved en officiel instans. Den betegnelse, som vælges for de i registeret optagne personer, vil i Sverige kunne opnå lovbeskyttelse i medfør af kollektivmærkeloven ved anmeldelse af titlen til varemærke-registeret, og en mere omfattende autorisation eller legitimering synes ikke at være hensigtsmæssig og må i alt fald kræve yderligere undersøgelser og visse lovændringer.

BILAGA**Skrivelse till Nordiska rådets presidium från socialpolitiska utskottet angående enhetlig benämning för kvalificerade utövare av arkitekturket i Norden**

Till rådets socialpolitiska utskott har hänvisats bifogade skrivelse den 16 augusti 1972 från de nordiska ländernas arkitektförbund angående rekommendation nr 5/1962 mom. 2 om en enhetlig benämning för kvalificerade utövare av arkitekturket i Norden (*se Bihang*). Regeringen i Danmark som koordinerande land har uppdragit åt arkitektförbunden att uppta närmare förhandlingar om frågans lösning på ett nordiskt plan innan den på nytt upptages av regeringarna.

Arkitektförbunden har avslutat sitt arbete och ingått ett avtal, som bl. a. innebär att den enhetliga nordiska benämningen på kvalificerade utövare av arkitekturket skall vara "registrerad arkitekt" eller sammansättning med denna beteckning, att ett nordiskt arkitektregister etableras genom tillskapande av likvärdiga nationella register med offentlig status (utanför skolor och organisationer); de nationella registren bildar tillsammans det nordiska registret, att det nordiska registret står under överinseende av en nordisk registerstyrelse, att kriteriet för intagning i nationellt register skall vara kompetens på högsta utbildningsnivå (högskola/universitetet) eller därmed jämförlig kompetens; de närmare reglerna för intagning i registret utformas av respektive land.

Utskottet finner det angeläget att frågan tas upp till snar behandling av regeringarna och föreslår att presidiet överlämnar skrivelsen till regeringarna för att ingå i det material som skall utgöra underlag för regeringarnas vidare behandling av rekommendationen nr 5/1965 mom. 2.

Umeå den 23 augusti 1972

För Nordiska rådets socialpolitiska utskott

Egil Aarvik

BIHANG**Skrivelse till Nordiska rådets socialpolitiska utskott från Svenska arkitekters riksförbund angående enhetlig benämning för utövare av arkitekturket**

Efter ett omfattande utredningsarbete inom de nordiska arkitektförbunden antog Nordiska rådet 1965 en rekommendation om att utreda möjligheterna att tillskapa en enhetlig benämning för kvalificerade utövare av arkitekturket i Norden (*rek. nr 5/1965 mom 2*). Frågan hän-

sköts till det danska kulturministeriet som i skrivelse den 8 maj 1969 (3 kt j nr 3301-4-68), förelagd Nordiska rådets 17:e session, uppdragit åt arkitektförbunden att uppta närmare förhandlingar om frågans lösning på ett nordiskt plan innan den på nytt föreläggs regeringarna.

De nordiska arkitektförbunden har med anledning av det givna uppdraget fortsatt och fördjupat överläggningarna i ärendet i syfte att nå en gemensam nordisk uppfattning om hur frågan bör lösas. Genom kontakter med Nordiska kultursekretariatet i september 1971 och maj 1972 har förbunden informerat om överläggningarnas fortskridande och avsedda resultat samt aviserat att förbundens förslag i ärendet var att vänta under innevarande år. Överläggningarna har nu slutförts och resultatet har tills vidare givits formen av ett avtal mellan förbunden om upprättande av ett gemensamt nordiskt arkitektregister.

Under överläggningarna har förbunden varit eniga om att den av tradition integrerade utbildningen och arbetsmarknaden för kvalificerade arkitekter inom Norden är av stort värde för utvecklingen av byggandet, planeringen och den fysiska miljöutformningen som helhet. Det internordiska samarbetet i skilda delar av byggprocessen är ägnat att stärka det kulturella utbytet och sociala kontakterna länderna emellan.

Förbunden anser det vara av största vikt att internationellt verksamma nordiska arkitekter ges möjlighet att verka med stöd av en definierad och internationellt känd kvalifikationsnivå. Med den ökade biståndsverksamhet och ökad grad av industrialiserat byggande som kännetecknar utvecklingen i de nordiska länderna är den internationella aspekten på frågans lösning nu av än större vikt än när ärendet senast behandlades av Nordiska rådet. Även ett säkerställande av den nordiska arbetsmarknaden är angeläget med tanke på ländernas olikartade relationer till EEC och de konsekvenser detta kan komma att få för arkitektyrkets utövande i Norden och övriga Europa.

Det träffade avtalet (se *Bihangstillägg*) skall i första hand ses som de nordiska arkitektförbundens gemensamma deklaration i sakfrågan. Avtalet ger också en praktisk möjlighet att påbörja de administrativa förberedelserna till ett nordiskt arkitektregister och söka genomföra detta i en form som kan vinna officiellt godkännande såväl nationellt som nordiskt och internationellt. Förbunden är införstådda med att frågan är en mellanstatlig angelägenhet och att avtalet kan behöva revideras sedan ärendet beretts i olika instanser.

Avtalet stipulerar bland annat

att den enhetliga nordiska benämningen på kvalificerade utövare av arkitektyrket skall vara "registrerad arkitekt" eller sammansättning med denna beteckning,

att ett nordiskt arkitektregister etableras genom tillskapande av likvärdiga nationella register med offentlig status (utanför skolor och organisationer); de nationella registren bildar tillsammans det nordiska registret,

att det nordiska registret står under överinseende av en nordisk registerstyrelse,

att kriteriet för intagning i nationellt register skall vara kompetens på högsta utbildningsnivå (högskola/universitet) eller därmed jämförlig kompetens; de närmare reglerna för intagning i registret utformas av respektive land.

Avtalet innebär i sig naturligtvis inga förpliktelser för Nordiska rådet eller ländernas myndigheter. Registreringssystemet innebär inte någon

form av ensamrätt att bruka titeln ”arkitekt” eller auktorisation som skulle kunna begränsa rätten att bedriva arkitektverksamhet. De internordiska och internationella aspekterna på frågan är helt avgörande. Det bör framhållas att de problem registreringen syftar till att lösa i de flesta andra utvecklade länder redan lösts i en eller annan officiell form. Det är förbundens förhoppning att avtalet skall kunna utgöra grunden för frågans lösning även på nordiskt plan med internationell verkan. Förhållandena i omvärlden kräver nu att problemet med den enhetliga benämningen löses och vinner internationell spridning.

Förbunden hemställer med stöd av det anförda att Nordiska rådet återupptar rekommendation nr 5/1965 till förnyad behandling och medverkar till att frågan i rekommendationens mom 2 ges en lösning huvudsakligen i överensstämmelse med principerna i det av förbunden träffade avtalet. Vidare hemställer förbunden att rådet rekommenderar regeringarna att officiellt sanktionera beteckningen ”nordiskt registrerad arkitekt” samt de regler som kan läggas till grund för upptagning i registret och dess administrativa skötsel.

Förbunden står självfallet till förfogande för att genom representant föredra detta ärende för utskottet vid dess sammanträde den 22—23 augusti 1972 och i övrigt komplettera med erforderligt material.

Denna skrivelse har tillkommit efter samråd mellan de nordiska arkitektförbunden. Inom det svenska förbundet handläggs frågan av förre generalsekreteraren, arkitekten Tom Rosander, tel: 08/54 09 40 (arb), 756 30 51 (bost).

Stockholm den 16 augusti 1972

På uppdrag av
 Arkitektafélag Islands (AI)
 Danske Arkitekters Landsforbund (DAL)
 Norske arkitekters landsforbund (NAL)
 Finlands arkitektförbund (SAFA)
 Svenska arkitekters riksförbund (SAR)

Anna Dehlin
 Generalsekr. i SAR

BIHANGSTILLÄGG

Avtal om nordisk registrering av arkitekter

I fortsättning av tidigare avtal mellan de nordiska arkitektförbund i Helsingfors i 1956 och Stockholm och Helsingfors 1962, samt i överensstämmelse med Nordisk Kulturavtale av 24. juni 1971, pkt. 3. g., har de nordiska arkitektförbund:

Arkitektafélag Islands
 Danske Arkitekters Landsforbund
 Suomen Arkkitehtiliitto — Finlands Arkitektförbund
 Norske Arkitekters Landsforbund
 Svenska Arkitekters Riksförbund

inngått nedenstående avtale om en nordisk registreringsordning for arkitekter, samtidig som forbundene erklærte seg enige om at en arkitekt som har høyskoleutdannelse eller motsvarende yrkeskompetanse og som er medlem av ett nordisk forbund, skulle ha rett til å bli medlem av et annet lands forbund når han har fast bopel i landet.

§ 1.

Formålet med den nordiske registreringsordning for arkitekter er særlig:

å fastsette et nivå for kvalifiserte utøvere av arkitektyrket i Norden,
 å styrke Nordens arkitekter i et felles arbeid for å videreutvikle byggekunst og planlegging i de nordiske land, og befeste det samvirke, som eksisterer mellom arkitektene i de nordiske land på det faglige og kollegiale område,

å fremme og lette nordiske arkitekters virke i de øvrige nordiske land og andre land i verden, hvor nordiske arkitekter søker deres virke.

§ 2.

I de nordiske land, Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, etableres et Nordisk arkitektregister fra 1. januar 1973.

§ 3.

Berettiget til opptakelse i det Nordiske arkitektregister og dermed til å benytte betegnelsen nordisk registrert arkitekt er

a. den arkitekt, som har kompetanse på høyeste utdannelsesnivå (universitetsnivå) og som i et nordisk land enten har rett til å benytte lovbeskyttet arkitektittel eller er registrert i et offentlig arkitektregister.

b. den arkitekt med tilsvarende kompetanse, som i et nordisk land uten lovbestemmelser av nevnte art, oppfyller betingelsene for i sitt hjemland å oppnå medlemskap i vedkommende arkitektorganisasjon (AI, DAL, NAL, SAFA eller SAR).

For de nordiske statsborgere skal registrering skje i hjemlandet, andre statsborgere kan kun registreres i det nordiske land hvor de har tatt fast bopel.

§ 4.

De nevnte organisasjoner er pliktige til å virke for fjernelse av restriksjoner, som hindrer en nordisk registrert arkitekt i

å etablere seg i et annet nordisk land enn det, hvor han er registrert,
 å ha ansettelse, det være seg offentlig eller privat, i et annet nordisk land enn det hvor han er registrert,

å utføre oppgaver i et annet nordisk land enn det, hvor han er registrert,
 på like vilkår med landets egne registrerte arkitekter.

§ 5.

De underskrivende organisasjoner er pliktige til å virke for, at prinsippene i denne avtale tiltredes av myndighetene i de respektive hjemland, i overensstemmelse med rekommandasjon nr. 5/1965 fra Nordisk Råd.

§ 6.

En nordisk registrert arkitekt mottar et registreringsbevis utstedt av registerets styre.

Registreringsbeviset avfattes i de nordiske språk samt minst fire språk for øvrig.

Styre

§ 7.

1. Til å styre den nordiske registreringsordning utpeker hver av de nevnte organisasjoner et medlem og en suppleant.

2. Styret er underkastet de bestemmelser som gjelder for de enkelte organisasjoner, og de bestemmelser som gjelder for de enkelte lands registreringsordninger.

3. Styret kan stille forslag om den nordiske registreringsordnings samordning med andre lands eller grupper av lands ordninger.

4. Styret kan gi innstilling med hensyn til registrerte arkitekters slettelse av registret.

§ 8.

1. Medlemmene utpekes for to år av gangen.

2. Styret utpeker for ett år av gangen sin formann.

3. Styret fastsetter selv de nærmere regler for sitt virke i en forretningsorden.

4. Alle vedtak i styret krever minst fire stemmer for vedtagelsen. Styret er beslutningsdyktig når møtet er innkalt med tre ukers skriftlig varsel, og minst fire av de tilsluttede organisasjoner er representert.

Administrative bestemmelser

§ 9.

1. De underskrivende organisasjoner plikter å medvirke til å føre det nordiske arkitektregister overensstemmende med forskrifter fastsatt av styret.

2. Organisasjonene holder det nordiske register tilgjengelig for offentligheten i sine sekretariater.

§ 10.

Styret kan fastsette avgift for registrering.

§ 11.

Utgiftene i forbindelse med den nordiske registreringsordning bæres av de underskrivende organisasjoner, idet utgiftene fordeles i et forhold som svarer til det antall arkitekter som hver organisasjon hadde registrert den 1. januar i regnskapsåret.

§ 12.

Denne avtale kan sies opp av hver av de underskrivende organisasjoner med 6 måneders valser til utløp av et kalenderår.

Avtalen er utarbeidet i Oslo 10. mars 1972, og vil bli forelagt de respektive forbund til vedtakelse for 1. juli 1972.

For styret i
Arkitektafélag Islands:
Gudrun Jonsdottir
Formann

For styret i
Suomen arkkitehtiiliitto — Fin-
lands arkitektförbund:
Pekka Ojonen
Ordförande

For styret i
Danske Arkitekters Lands-
forbund:
Jacob Blegvad
Formann

For styret i
Norske arkitekters lands-
forbund:
P. A. M. Mellbye
President

For styret i
Svenska arkitekters riksförbund:
Ronny Reinholdsson
Viceordförande

*BILAGA 2***Skrivelse till Nordiska ministerrådet från Nordiska rådets presidium angående enhetlig benämning för kvalificerade utövare av arkitektyrket i Norden**

Med hänvisning till Nordiska rådets rekommendation nr 5/1965 mom. 2 har de nordiska ländernas arkitektförbund tillställt Nordiska rådet bifogade skrivelse den 16 augusti 1972 angående enhetlig benämning för kvalificerade utövare av arkitektyrket i Norden (*se Bilaga 1, Bihang*). Av skrivelsen framgår att Danmarks regering som koordinerande land hade uppdragit åt arkitektförbunden att uppta närmare förhandlingar om denna frågas lösning på nordiskt plan innan den på nytt upptages av regeringarna.

Arkitektförbunden har avslutat sitt arbete och ingått ett avtal, som bl. a. innebär att den enhetliga nordiska benämningen på kvalificerade utövare av arkitektyrket skall vara "registrerad arkitekt" eller sammansättning med denna beteckning, att ett nordiskt arkitektregister etableras genom tillskapande av likvärdiga nationella register med offentlig status (utanför skolor och organisationer); de nationella registren bildar tillsammans det nordiska registret, att det nordiska registret står under överinseende av en nordisk registerstyrelse, att kriteriet för intagning i nationellt register skall vara kompetens på högsta utbildningsnivå (högskola/universitet) eller därmed jämförlig kompetens; de närmare reglerna för intagning i registret utformas av respektive land.

Arkitektförbundets skrivelse har behandlats av Nordiska rådets socialpolitiska utskott, som fann det angeläget att förevarande fråga tas upp till snar behandling av regeringarna. Med instämmande häri får presidiet överlämna skrivelsen till Nordiska ministerrådet för att ingå i det material som skall utgöra underlag för regeringarnas vidare behandling av rekommendation nr 5/1965 mom. 2.

Köpenhamn den 11 september 1972

För Nordiska rådets presidium

V. J. Sukselainen

Emil Vindsetmo

Meddelande

om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at indføre en fælles nordisk lovgivning om forældelse af fordringer baseret på en længere almindelig forældelsesfrist på 10 år og en kortere frist for forældelse af dagliglivets krav.

Nordiska ministerrådet meddelar den 29 december 1972:

Bakgrunnen for rekommandasjonen var bl. a. at de i 1957 avgitte nordiske betenkninger med forslag til nye lover om fordringspreskription (i Danmark betenkning nr. 174, i Finland n:o 15—1957, i Norge avgitt i april 1957 og i Sverige SOU 1957: 11), ikke ble ansett å kunne legges til grunn for ensartet nordisk lovgivning.

Etter drøftinger på grunnlag av et svensk lovutkast i 1966 oppnådde man preliminær enighet om hovedprinsippene for det fortsatte arbeidet. Kontakter som man deretter tok med næringslivet i de enkelte land, ga grunnlag for å fortsette arbeidet.

Ved kontaktmannmøtet i oktober 1967 ble man enig om at det nordiske samarbeidet skulle stilles i bero i påvente av det pågående arbeid innen Europarådet om en harmonisering av lovgivningen om fordringspreskription. Europarådets ekspertkomité for dette spørsmål har holdt 6 møter om saken, det siste i september 1970. Ekspertkomitéen utarbeidde på dette møtet et utkast til rekommandasjon om europeiske preskripsjonsregler med motiver. Europarådets komité for juridisk samarbeid (CCJ) har ikke tatt endelig standpunkt til utkastet, men gikk på sitt møte i juni 1972 inn for å nedsette en underkomité til å vurdere forholdet til et konvensjonutkast fra UNCITRAL om foreldelse ved internasjonale kjøp. Det kan bli tale om endringer i det europeiske regelutkastet eller utarbeidelse av en europeisk konvensjon på et saklig begrenset område — istedenfor eller i tillegg til alminnelige regler.

Da det er sannsynlig at det ikke i nær framtid vil bli vedtatt noen generell konvensjon om en ensartet foreldelseslovgivning innen Europarådet, er de nordiske departementsdrøftinger gjenopptatt for om mulig å nå fram til ensartete nordiske foreldelseslover. Det har vært holdt møter i Stockholm i september 1971 og i Helsingfors i mars 1972.

Det er eller vil bli utarbeidd lovutkast som med visse unntak er basert på en foreldelsesfrist på 3 år reknet fra fordringens forfall og en subsidiær frist på 10 år reknet fra fordringens stiftelse. Disse lovutkast vil bli sendt på høring i de respektive land. I Norge er lovutkast sendt på høring i november 1972 med frist 1 mars 1973.

Når høringsbehandlingen er avsluttet, vil det bli vurdert om det foreligger grunnlag for å fremme lovforslag.

Meddelanden

om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av semesterlagstiftningen

(Överlämnade av Finlands och Islands regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att så långt som möjligt samordna de nordiska ländernas lagstiftningar om semester.

Finlands regering (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 5 december 1972 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det av Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatta underutskottet för samordning av de nordiska ländernas semesterlagstiftning har avgivit sin slutrapport (*NU 1971: 15*) till den Nordiska socialpolitiska kommittén i januari 1972.

Rapporten redovisar en genomgång av de praktiskt sett mera betydelsefulla skillnader med avseende på den enskildes ställning, som råder mellan semesterreglerna i de olika länderna, och mynnar ut i förslag om att ändringar i lagstiftningen på ett antal angivna punkter bör övervägas i ett eller flera av länderna.

Nordiska socialpolitiska kommittén har vid sitt möte i Stockholm den 4—5 maj 1972 beslutat tillstyrka underutskottets förslag till punkter där en harmonisering borde kunna ske och överlämnat förslaget till regeringarna för beaktande.

Islands regering (Félagsmálaráðuneytið) meddelar den 7 december 1972:

På den nordiske socialpolitiske komités vegne blev der nedsat et udvalg for at behandle dette spørgsmål. Udvalget har afgivet en betænkning. Der var ingen repræsentant fra Island i udvalget. For nylig sendte ministeriet en dansk oversættelse af love og reglementer om ferie til Nordisk Råds islandske delegation.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandena**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets tjugoförsta session av Finlands och Islands regeringar avgivna meddelanden om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av semesterlagstiftningen.

Av meddelandet från Finlands regering framgår, att det av Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatta underutskottet för samordning av de nordiska ländernas semesterlagstiftning avgivit sin slutrapport — NU 1971: 15 — till Nordiska socialpolitiska kommittén i januari 1972. Rapporten mynnar ut i förslag till ändringar i sju punkter, vilka bör övervägas av regeringarna i ett eller flera av de fyra länderna Danmark, Finland, Norge och Sverige.

De förändringar som föreslås i rapporten har inriktats på att få till stånd att de i praktiken rådande, och för den enskildes ställning mera betydelsefulla, skillnaderna i semesterreglerna utjämnas.

Utskottet utgår ifrån att de av Nordiska socialpolitiska kommittén och dess underskott föreslagna förändringarna kommer att genomföras och finner det därför ej för närvarande påkallat för rådet att fortsättningsvis följa rekommendationen.

Utskottet finner rekommendationen nr 20/1965 vara slutbehandlad för rådets del och föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser rekommendationen nr 20/1965 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 10 januari 1973

<i>Kristian Albertsen (S)</i>	<i>Pentti Antila (Skyp)</i>	<i>Roald Bye (A)</i>
<i>Sven Hammarberg (s)</i>	<i>Knut Johansson (s)</i>	<i>Gerda Møller (KF)</i>
<i>Lars Lindeman (Sd)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>	<i>Salve Salvesen (A)</i>
	<i>Egil Aarvik (Kr.F.)</i>	<i>Saimi Ääri (K)</i>
	Förman	

Meddelande

om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskeriutbildning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att på lämpligt sätt samverka för att klarlägga förutsättningarna för inrättandet av en nordisk fiskeriutbildnings- och forskningsanstalt på universitetsnivå, förslagsvis i anknytning till den aktuella norska utredningen angående en fiskerihögskola.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Stortinget behandlet saken 2. og 3. mars 1972 og bifalt enstemmig innstilling fra den forsterkede Kirke- og undervisningskomité om høgere fiskeriundervisning (Innst. S. nr. 137, jfr. St.prp.nr. 133 for 1970—71).

Komiteen hadde innstilt:

I. Stortinget samtykker i at det blir etablert høgere fiskeriundervisning i samsvar med de retningslinjer som er trukket opp i departementets tilråding av 7. mai 1971.

II. Fellesinstitusjonen for høgere fiskeriundervisning får benevnelsen Norges fiskerihøgskole.

Fiskerihøgskolens styre ble oppnevnt ved kongelig resolusjon 11. august 1972.

Styret hadde sitt første møte i Oslo 20. oktober 1972.

Det er forutsatt at undervisningen vil bli satt i gang så snart som mulig ved universitetene i Bergen, Trondheim og Tromsø samt Norges handelshøgskole i Bergen, men den vil neppe få noe stort omfang i det nærmeste år. Undervisningen vil kunne søkes av alle, også studenter fra de øvrige nordiske land. Stipendplasser derimot som blir opprettet, må etter nærmere avtale fordeles på de respektive land og bekostes av samme. Noen kontakt med de øvrige nordiske land er hittil ikke blitt tatt.

Det vil imidlertid bli tatt kontakt vinteren 1973 når styret har utarbeidet de første planer for undervisningsvirksomheten.

BILAGA**Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om högre fiskeriutbildning**

(Se Sak E 2, s. 1389.)

Meddelande**om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att

1. utreda förutsättningarna för att utvidga den nordiska tentamensgiltigheten att gälla härför lämpade studieområden,
2. verka för att genom ett väl utbyggt stipendiesystem samt nödiga åtgärder på det studentsociala området underlätta de studerandes möjligheter att utnyttja de fördelar, den nordiska tentamensgiltigheten erbjuder, samt
3. vidtaga åtgärder i syfte att sprida kännedom bland studenterna i Norden om de möjligheter att förlägga studierna till annat nordiskt land än hemlandet, som den nordiska tentamensgiltigheten öppnar.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Pkt. 1

Embetsmannskomitén för nordisk kulturellt samarbete nedsatte sommeren 1972 et ekspertutvalg med en representant fra hvert av de nordiske land for å ta seg av spørsmålet om nordisk tentamensgyldighet, og for å ta stilling til den videre prosedyre i saken.

Utvalget vil i sitt arbeid med disse spørsmål bygge på de eldre (nåværende) regler om nordisk tentamensgyldighet, ajourføre dem, og så langt som mulig arbeide seg fram til regler som er mindre detaljerte og mer fleksible enn de nåværende.

Utvalgets endelige rapport vil foreligge 1973.

Pkt. 2

Se meddelelse om rekommandasjon nr 7/1969 og 13/1970.¹

Pkt. 3

Håndboken "Att studera i Norden" er kommet ut høsten 1972 i en revidert utgave, som er betydelig fyldigere enn den forrige.

¹ Se s. 1184 och 1231.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftelsen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 31 januari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade foretage en retssociologisk undersøgelse af forsikrings virkninger på erstatningslovgivningen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 29 december 1972:

På bakgrunn av rekommandasjonen ble det i 1966 som et første skritt oppnevnt sakkyndige i Danmark, Finland, Norge og Sverige til i samarbeid å vurdere mulighetene for å gjennomføre en undersøkelse som nevnt i rekommandasjonen og eventuelt utarbeide et opplegg som kan følges ved gjennomføringen av undersøkelsen. De sakkyndige holdt sitt siste felles møte i Köbenhavn i mars 1968. Den norske sakkyndige avga rapport i februar 1969 og den svenske i desember 1969 (SOU 1969: 58). Rapport fra den danske sakkyndige ventes i løpet av 1973.

I både den norske og svenske rapport tilrås videre rettssosiologiske undersøkelser av forholdet mellom forsikring og erstatning. Forslagene om metode og opplegg avviker imidlertid en del. I den svenske rapport anbefales i første omgang å foreta en generell undersøkelse av de faktiske erstatningsforhold ved personskader, mens det i den norske rapport anbefales å begynne med mindre undersøkelser som direkte kan gi vegledning for konkrete lovgivningsprosjekter. I den norske rapport uttales for øvrig at det under samarbeidet mellom de nordiske sakkyndige har vist seg at de rettslige og faktiske skilnader mellom systemene i de nordiske land er betydelige. Problemstillinger og metode må derfor variere fra land til land. Med hensyn til framdriften av eventuelle videre undersøkelser skal også nevnes at slike undersøkelser krever spesiell forskningsmessig kompetanse som ikke uten videre dekkes av regjeringenes vanlige utredningsapparat.

I Norge har Justisdepartementet forsøkt satt i gang visse empiriske undersøkelser om forholdet mellom erstatning og forsikring og engasjert en egen forsker som har arbeidd med dette i kontakt med en arbeidsgruppe. Arbeidet har imidlertid av forskjellige grunner måttet innstilles uten resultat.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna och formerna för ett nordiskt samarbete i fråga om utbyggnad av utbildningen på vuxenundervisnings område i radio och TV.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Läromedelsproblematiken, däribland användning av radio och TV, förutsätts bli aktualiserad av samarbetsorganen i samband med att verksamhetsplaner görs upp för de olika utbildningssektorerna. På vuxenutbildningsområdet, där radio och TV spelar en särskilt väsentlig roll, har man sålunda, vid sidan av en allmän kartläggning över vuxenutbildningen i Norden, som en konkret åtgärd under 1972 beviljat ekonomiskt stöd till ett pedagogiskt utvecklingsprojekt med anknytning till radio och TV i vuxenutbildningen, det s. k. NOVU-projektet. Projektet avser bl. a. utprövning av metoder för anpassning av utbildningsinnehåll och mediaval till en given målgrupps behov och intressen, i det aktuella fallet kortutbildade i åldern 15—45 år. Projektet drivs av fyra samverkande forskningsgrupper i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Ämbetsmannakommittén har tillsatt en ledningsgrupp för projektet.

For Danmarks vedkommende kan oplyses, at Radiokommissionen i sin betænkning har anbefalet en udbygning af voksenundervisningen i radio og fjernsyn, og at man i denne forbindelse har foreslået overgang til statslig finansiering af Danmarks Radios samlede undervisningsvirksomhed. Radiorådet har tilsluttet sig kommissionens forslag, som er indgået i regeringens overvejelser i forbindelse med udarbejdelse af forslag til ny lov om radio- og fjernsynsvirksomhed.

I Norge har stortinget 1972 sluttet seg til et forslag om opprettelse av en egen institusjon for undervisning i radio og fjernsyn m. m. Det er under behandlingen av saken understreket — også fra stortingets side — at det først og fremst på institusjonsplanet bør tas sikte på et praktisk nordisk samarbeid bl. a. når det gjelder utvikling og produksjon av undervisningsmidler.

För Sveriges del kan — med hänvisning till det meddelande som avgivits till Nordiska rådets 20. session¹ — nämnas att den nya kommitté, som tillkallats för att leda den fortsatta verksamheten med radio och TV inom utbildningsväsendet, enligt direktiven främst skall vara inriktad på vuxenutbildning på alla utbildningsnivåer och på förskolan. I kommitténs uppgift ingår att lägga fram förslag om hur radio- och TV-inslag m. m. skall utnyttjas på dessa områden, varvid även andra distributionsformer än eterdistribution skall beaktas. Kommittén har vidare i uppdrag att lägga fram förslag om en framtida mer definitiv organisation av verksamheten och därvid bl. a. analysera de konsekvenser olika organisationsformer kan få för radiolagstiftningen m. m. I sitt arbete på vuxenutbildningsområdet strävar kommittén bl. a. efter att producera kurser för grupper med olika utbildningsbehov och utbildningsbakgrund med huvudvikten lagd på kortutbildade. Kommittén kommer innevarande budgetår att inleda försök med regional kontaktverksamhet för att stimulera användningen av programutbudet. Kommittén arbetar också med ett projekt för utbildning av studiecirkelledare i användning av moderna läromedel. Sändningsvolymen för kommitténs vuxenutbildningsprogram uppgår innevarande budgetår till 76 timmar TV-sändning och 106 timmar radiosändning.

¹ Se Nordiska rådet, 20:e sess., s. 1008.

Meddelanden

om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svenska mellanriksvägar

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål:

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Norge og Sverige

- a) snarest muligt at bygge Graddis- og Umbukta-vejene og
- b) at fremskynde den igangværende udredning af problemerne i forbindelse med bygning af en vej mellem Kiruna og Nordnorge mest muligt med henblik på, at der snarest kan træffes principbeslutning om bygning af denne mellemrigsvej.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 28 november 1972:

Arbeidene på mellomriksveg over Graddis ble startet opp med en førstegangsbevilgning i 1971. Det er hittil bevilget 9,13 mill. kroner til anlegget, og for 1973 er foreslått 7 mill. kroner. Det er forutsatt sluttbevilgning 1974. Ca. halvparten av vegen på norsk side er ferdigplanert. Det gjenstår 3,5 km frem til grensen som ikke er påbegynt. En regner å være ferdig med grovplaneringen her i 1973, og anlegget bør kunne avsluttes i 1974.

Utbygging av riksveg 77 Mo—riksgrensen ventes ferdig i 1973. Den forutsettes å inngå som E-veg i Europavegnettet som del av "Blå vägen".

For mellomriksveg Narvik—Kiruna er opptatt samarbeid med svenske myndigheter om hvor en slik veg skal krysse grensen. Fra norsk side er en innstilt på at anlegget skal stå ferdig samtidig som man på svensk side avslutter arbeidene. Ettersom det på svensk side kreves de langt største investeringer er det på norsk side ikke ført opp bevilgninger til prosjektet i de to første 4-års perioder i forslaget til Norsk vegplan. Bevilgningsplanen vil dog om nødvendig kunne revideres.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 27 november 1972:

Arbetet med utbyggnad av mellanriksvägarna över Umbukta och Graddis pågår enligt tidigare skisserat program.

På *Umbuktavägen* har hösten 1972 påbörjats arbeten på återstående del mellan Strimasund och riksgränsen. Av hela vägen Storuman—riksgränsen om 204 km är 187 km ombyggda.

På *Graddisvägen* har hösten 1972 påbörjats arbeten på återstående sträckan Kuolletesjaure—riksgränsen. Av hela vägen Arjeplog—riksgränsen om 137 km är nu c:a 119 km om- eller nybyggda.

I fråga om utbyggnad av vägen *Kiruna—Nordnorge* pågår upprättande av arbetsplan.

För de mellannordiska kontakterna i här berörda frågor och för den successiva uppföljningen av dem har man numera ett naturligt organ i den nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor, som bl. a. har i uppdrag att följa upp utbyggnaden och utvecklingen av de nordiska mellanriksvägarna.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena**

Til trafikudvalget er henvist meddelelser til 21. session om rekommandation nr. 10/1966 — mellemrigsveje mellem Norge og Sverige — afgivet af Norges og Sveriges regeringer.

Det fremgår heraf, at de i rekommandationen anførte veje, hvad angår Graddis- og Umbuktavejene, nu er så langt fremskredne, at de kan forventes færdige i 1974, og at man hvad angår Narvik—Kiruna-vejen har påbegyndt udarbejdelsen af en arbejdsplan.

Udvalget forudsætter, at regeringerne fortsætter bestræbelserne på, at den endelige færdiggørelse af Graddis- og Umbuktavejene udføres i henhold til det anførte og på, at bygningsarbejdet på Narvik—Kiruna-vejen snart skal kunne påbegyndes.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, den 17. februar 1973

<i>Eric Carlsson (c)</i>	<i>Bjarne Mørk Eidem (A)</i>	<i>Gils Guðmundsson (Ab)</i>
<i>Svend Horn (S)</i>	<i>Martha Johannessen (A)</i>	<i>Olaf Knudson (H)</i>
<i>Aili Laitinen (Lkp)</i>	<i>Arne Larsen (SF)</i>	<i>Bror Lillqvist (Sd)</i>
		Formand
<i>Sven Mellqvist (s)</i>	<i>Cecilia Nettelbrandt (fp)</i>	

Meddelande

om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ingå en överenskomst om gemensamma principer för läkares vinnande av specialistkompetens inom olika medicinska specialiteter.

Nordiska ministerrådet meddelar den 30 november 1972:

Sosialdepartementet har anmodat det norske Utenriksdepartement om å ta de nødvendige skritt med sikte på en snarlig undertegnelse og ratifikasjon av avtalen. Sverige er rede til så snart som mulig å undertegne avtalen. Fra og med 1. januar 1973 kommer videre avtalens innhold til å gjelde i Sverige, idet dens bestemmelser da er innarbeidet i den interne svenske lovgivning.

Meddelande

om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 3 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne gennem en undersøgelse af de praktiske og økonomiske problemer at udrede forudsætningerne for indgåelse af en konvention, som omfatter alle de nordiske sprog, og hvorefter enhver nordisk borger har ret til uden særlige omkostninger at anvende det nordiske sprog, som han anser for sit eget, ved henvendelse til domstol eller anden offentlig myndighed i Norden, forudsat at han har vanskelighed ved at bruge myndighedens eget sprog.

Nordiska ministerrådet meddelar den 17 januari 1973:

Den svenska invandrarutredningen avgav i november 1972 ett delbetänkande om samhällets tolkservice med förslag om utbildning och auktorisation av tolkar. Utredningen redovisar i betänkandet även en undersökning av förutsättningarna från svensk synpunkt för ingående av en nordisk språkkonvention av det slag som föreslagits i Nordiska rådets rekommendation.

I betänkandet uttalar invandrarutredningen att flera skäl talar för att Sverige ansluter sig till tanken på en nordisk språkkonvention.

I sina överväganden beträffande möjligheterna att genomföra en sådan konvention har utredningen kommit till den slutsatsen att ett förverkligande av de åtgärder i fråga om förbättrad tolkservice som utredningen föreslår i betänkandet utgör en förutsättning för att man skall kunna garantera att de åtaganden som följer av konventionen kan uppfyllas av svenska myndigheter. Härutöver fordras emellertid enligt utredningens mening ytterligare åtgärder i syfte att bl. a. säkra tillgången på tolkar och översättare i alla delar av landet.

Förutsättningarna för att ingå en språkkonvention kan sålunda bedömas först sedan man för svensk del tagit ställning till om invandrarutredningens förslag beträffande förbättrad tolkservice kan genomföras. Utredningens betänkande remissbehandlas för närvarande.

Meddelanden

om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringene

A. å utrede og undersøke mulighetene for en trinnvis avskaffelse eller lempning av krav om særskilt tillatelse (bevilling/løyve/tillstånd) for godstransport med lastebiler i og mellom de nordiske land,

B. å utrede og undersøke mulighetene for å lempe restriksjonene for akseltrykk/boggitrykk, kjøretøydimensjoner samt totalvekt på de viktigste veger for gjennomgangstrafikken i og mellom de nordiske land, etter en raskest mulig tempoplan,

C. å utrede og undersøke mulighetene for iverksettelse av ensartede bestemmelser om arbeidstid, kjøre- og hviletid samt kontroll av slike bestemmelser, for visse grupper av tunge motorvogner.

D a n m a r k s r e g e r i n g (justitsministeriet) meddelar den 6 december 1972:

ad punkt B:

Overvejelserne angående udvidelse af det særlige 32- og 38-tons vejnet er endnu ikke afsluttede, men reglerne herom samt om ændrede regler om længde og højde for vogntog på det særlige vejnet vil blive udsendt i begyndelsen af 1973.

D a n m a r k s r e g e r i n g (arbejdsministeriet) meddelar den 2 januari 1973:

ad pkt. C.:

Det af direktoratet for arbejdstilsynet nedsatte udvalg til udarbejdelse af særlige regler om hvileperioder og kørselsperioder m. v. ved transportarbejde har besluttet at indstille sit arbejde.

Denne beslutning må ses i lyset af, at dansk medlemskab af De europæiske Fællesskaber indebærer, at de inden for Fællesskabet på det omhandlede område fastsatte bestemmelser får virkning for Danmark pr. 1. januar 1973 for så vidt angår international transport og pr. 1. januar 1976 for så vidt angår indenlandsk transport.

Danmarks regering (ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 5 december 1972:

ad punkt A:

Efter ikrafttrædelsen af overenskomsten af 3. maj 1971 mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige om person- og godskørsel ad landevej skønnes der ikke at være behov for gennemførelse af yderligere foranstaltninger, for så vidt angår de i rekommandationens punkt A nævnte forhold.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 1 december 1972:

De av Nordiska rådet fastställda målsättningarna i de nordiska länderna och i trafiken mellan dessa, vilka åsyftar att avskaffa eller åstadkomma lättnader av krav på särskilt tillstånd för godstransport med lastbilar, lättnader i restriktionerna beträffande fordonens axeltryck, totalvikt och dimensioner på de viktigaste vägarna för genomgångstrafik, samt förenhetligandet av bestämmelser angående chaufförers arbets-, kör- och vilotider och kontroll av dessa, förutsätter lagstiftningsformer. Sedan rekommandationen givits har i Finland i detta avseende inträffat följande:

12 kapitlet i motorfordonsförordningen innefattande stadganden angående trafikillstånd har upphävts och ersatts med en ny förordning om yrkesmässig motorfordonstrafik (646/70), som trädde i kraft 1 januari 1971. Denna reform avskaffade visserligen inte och åstadkom inte heller lättnader i själva trafikillståndssystemet, men däremot utvidgades därigenom de trafikeringsrättigheter som ingår i trafikillstånden bl. a. genom att förstora trafikområdena och utöka rättigheterna att begagna bilparken.

Högsta totalvikten för fordonskombination med påhängsvagn har genom ändringen av motorfordonsförordningen (673/71) höjts från 30,0 ton till 32,0 ton och största längden från 15,0 meter till 16,0 meter. I detta sammanhang har ytterligare fastställts att på vägar som särskilt bestämmas av ministeriet får högsta totalvikten av såväl fordonskombinationer med påhängsvagn som andra slags fordonskombinationer utgöra högst 35,0 ton. Det finns dock inte ännu någon väg i bruk som allmänt skulle tillåta en totalvikt om 35,0 ton, utan de har alla undersökts på anhallan och fastställts skilt för varje fall.

I fråga om särskilda bestämmelser angående chaufförers arbets-, kör- och vilotider och kontroll av dessa har nyligen kommittén för arbetsförhållanden i vägtrafiken färdigställt ett betänkande, vilket innehåller ett förslag till ändring av arbetstidslagen med avseende på vägtrafiken sålunda, att internationellt godtagna principer beaktas däri. Nordiska rådets rekommandation angående enhetlighet i detta avseende torde sålunda kanske redan inom en nära framtid förverkligas åtminstone för

Finlands del, ifall regeringens proposition till riksdagen beträffande detta godkännes. De nya stadgandena kommer, ifall de godkännes i enlighet med propositionen, att i viss mån ändra även på arbetsskiftsregleringen för chaufförer som tjänstgör i linjetransportuppdrag i statsjärnvägarnas biltrafik.

Den gällande överenskommelsen om vägtransport mellan Finland, Norge, Sverige och Danmark från år 1959 har förnyats och godkänts 3 maj 1971, men den träder i kraft först då en förordning därom blivit given. Den nya överenskommelsen avskaffar helt kravet på trafiktillstånd i trafiken mellan dessa länder sålunda, att trafikidkare bör ha ett tillstånd som är beviljat endast för inrikes transport.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 1 december 1972:

1. I løpet av 1972 er det foretatt en nyklassifisering av riksvegene med hensyn til den maksimalt tillatte bredde, slik at det idag kan gis dispensasjon for anvendelse av motorvogner med 2.50 meters bredde på 93 % av riksvegnettet. Riksvegene utgjør 33.5 % av de offentlige veger.

2. Bestemmelser om kjøre- og hviletid ved kjøring med tunge kjøretøyer i nasjonal transport trådte i kraft 1. februar 1972.

Norge har ratifisert AETR-avtalen som er undertegnet av en rekke land tilsluttet FN's økonomiske kommisjon for Europa, men ennå ikke ratifisert av et tilstrekkelig antall stater til at den kan tre i kraft. Det er ventet at det nødvendige antall på minst 8 stater, vil ratifisere i 1973, og at avtalen så vil kunne tre i kraft ved årsskiftet 1973/74. En vil på dette grunnlag kunne få overensstemmelse i kjøre- og hviletidsbestemmelsene imellom de nordiske land som da har ratifisert AETR-avtalen for internasjonal transport.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 4 december 1972.

A. Överenskommelsen mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om person- och godsbefordran på väg trädde i kraft för Danmarks, Norges och Sveriges vidkommande i augusti 1972 och för Finlands del i oktober 1972.

B. Av Nordiska ministerrådets meddelande den 30 november 1972 framgår att överenskommelse om samarbete på transport- och kommunikationsområdet numera undertecknats samt att Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor förelagt Nordiska ministerrådet förslag till program för kommitténs verksamhet dels på längre sikt, dels på kortare sikt. Sistnämnda verksamhetsprogram innefattar bl. a. projekt som avser utveckling av för nordiska förhållanden avpassade normer för beräkning av trafikvolymens och axeltryckens inverkan på väg-

kroppen. Åtgärd för att underställa verksamhetsprogrammet Nordiska rådets trafikutskott för yttrande har vidtagits.

C. Proposition om godkännande för svenskt vidkommande av den inom FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE) utarbetade europeiska överenskommelsen om arbetsförhållanden för fordonsbesättningar vid internationella vägtransporter (AETR) avses att föreläggas riksdagen under vårsessionen 1973.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1967 angående samarbete på operakonstens område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att företaga en allsidig utredning om förutsättningarna för ett utökat nordiskt samarbete på operakonstens område.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Nordiska kulturfonden beviljade 1968 på förslag av Nordiska kulturkommissionen medel för utbyte av teaterföreställningar under en tre-årig försöksperiod. Försöksordningen omfattade också opera och balett. Kulturfonden förlängde försöksperioden med två år till utgången av 1972. Ett expertutskott, som tillsattes av Nordiska kulturkommissionen, fick i uppgift att utreda frågan närmare och därtill fungera som kulturfondens remissorgan i frågor på området. Expertutskottet för gästspelsutbytet avgav sitt betänkande sommaren 1971. Kulturfondens styrelse har i huvudsak omfattat expertutskottets förslag. Betänkandet har sänts på remiss i de nordiska länderna.

Ministerrådet har beslutat prioritera utbytesordningen beträffande teaterföreställningar. Utbytet kommer härefter att finansieras över verksamhetsbudgeten under kulturavtalet. För verksamheten under 1973 har reserverats c:a 650 000 danska kronor mot 550 000 danska kronor från kulturfonden under 1972.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets tjugoförsta session av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 2/1967 angående samarbete på operakonstens område.

Av meddelandet framgår att en försöksordning med anslag för utbyte av teater-, opera- och balettföreställningar under åren 1968—1972 finansierats av Nordiska kulturfonden. Vidare framgår att ett expertutskott under Nordiska kulturkommissionen utarbetat ett betänkande rörande gästspelsutbyte, vilket färdigställts sommaren 1971 och i huvudsak omfattats av kulturfondens styrelse. Betänkandet remissbehandlas för närvarande på nationellt plan.

Vidare framgår av meddelandet, att Nordiska ministerrådet har beslutat prioritera utbytesordningen för teatergästspel. Ordningen omfattar även utbyte på operakonstens område. Utbytet finansieras från och med 1973 över den nordiska kulturbudgeten. För ändamålet har i 1973 års budget reserverats 650 000 danska kronor mot 550 000 danska kronor i kulturfondsbeviljning under år 1972.

Utskottet finner att åtgärder i det syfte som avsågs i rekommendationen har vidtagits och att utskottet har möjlighet att följa utvecklingen på det berörda området i förbindelse med det fortlöpande samarbete som äger rum med ministerrådet inom kulturavtalets ram.

Med hänvisning till vad ovan anförts får utskottet föreslå

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 2/1967 för rådets del slutbehandlad.

Helsingfors den 5 februari 1973

<i>Tønnes Andenæs (A)</i>	<i>Mauno Forsman (Sd)</i>	<i>Gunnar Garbo (V)</i>
<i>Svend Haugaard (RV)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Karl-Erik Häll (s)</i>
<i>Rune Jonsson (s)</i>	<i>Osmo Kock (Skdl)</i>	<i>Ingemar Mundebo (fp)</i> Vice förman
<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>	<i>Per Olof Sundman (c)</i>
	<i>Folke Woivalin (AS)</i>	

Meddelande

om rekommendation nr 3/1967 angående förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka förutsättningarna för ett förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete.

Finlands regering (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 5 december 1972 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det av Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatta underutskottet för behandling av frågor rörande förenhetligandet av arbetarskyddet har hållit tre möten, det första i Helsingfors den 18—19 januari 1971, det andra i Stockholm den 14—15 september samt det tredje på Voksenåsen i Oslo den 5—6 april 1972.

Underskottets rapport angående rekommendationen har färdigställts och överlämnats till Nordiska socialpolitiska kommittén som vid sitt sammanträde den 16—17 november 1972 godkänt rapporten och överlämnat den till de nordiska regeringarna.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1967 angående utvidgat samarbete på arbetarskyddets område

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att åstadkomma en snabb och effektivt verkande gemensam ordning för tillgodoseende av arbetarskyddet beträffande maskiner, redskap och andra liknande tekniska anordningar.

Finlands regering (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 5 december 1972 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det av Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatta underskottet för behandling av frågor rörande förenhetligandet av arbetarskyddet har sammanträtt i Helsingfors den 18—19 januari 1971 och i Stockholm den 14—15 september 1971.

Underutskottets rapport angående rekommendationen har färdigställt och avlåtits vid den Nordiska socialpolitiska kommitténs möte den 25—26 november 1971. Rapporten har godkänts av kommittén vid dess möte i Köpenhamn den 16—17 november 1972 och överlämnats till de nordiska regeringarna.

*BILAGA***Betänkande över Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett till rådets tjugoförsta session av Finlands regering avgivet meddelande om rekommendation nr 4/1967 angående utvidgat samarbete på arbetsskyddets område.

Av meddelandet framgår, att det av Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatta underutskottet slutfört sin behandling av frågan och avgivit rapport till Nordiska socialpolitiska kommittén. Rapporten godkändes av kommittén vid dess möte i november 1972 och överlämnades därefter till de nordiska regeringarna.

Utskottet utgår ifrån att rapporten kommer att följas upp av regeringarna. Utskottet finner i detta läge ytterligare åtgärder i anledning av denna rekommendation ej påkallade.

Utskottet anser därför rekommendation nr 4/1967 vara slutbehandlad för rådets del och föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 4/1967 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 10 januari 1973

<i>Kristian Albertsen (S)</i>	<i>Pentti Antila (Skyp)</i>	<i>Roald Bye (A)</i>
<i>Sven Hammarberg (s)</i>	<i>Knut Johansson (s)</i>	<i>Lars Lindeman (Sd)</i>
<i>Gerda Møller (KF)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>	<i>Salve Salvesen (A)</i>
	<i>Egil Aarvik (Kr.F.)</i>	<i>Saimi Ääri (K)</i>

Meddelanden

om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet

(Överlämnade av Danmarks och Islands regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att komplettera den nordiska konventionen av år 1955 om social trygghet med ett stadgande om att nytillkomna förmåner inom ländernas sociallagstiftning automatiskt utgår till medborgare från grannländerna vid stadigvarande vistelse i förmånslandet.

Danmarks regering (socialministeriet) meddelar den 6 december 1972 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det blev under nordisk socialpolitisk komités møde i november 1972 besluttet at nedsætte et særligt underudvalg til behandling af spørgsmål vedrørende den nordiske tryghedskonvention. Underudvalget fik til opgave at foretage en almindelig gennemgang af den nordiske konvention om social tryghed, navnlig på baggrund af de lovændringer, der i de seneste år er foretaget i de nordiske lande, herunder bl. a. ændringerne i pensionslovgivningen i Danmark og Island, og udvalget skal overveje og stille forslag om de ændringer i konventionen, som denne gennemgang giver anledning til.

Udvalget skal endvidere overveje spørgsmål i forbindelse med de nordiske landes tilslutning til mere omfattende socialforsikringskonventioner.

Det arbejde, som underudvalget skal udføre, anses som vigtigt og presserende.

Inden for udvalgets arbejde vil der ligge spørgsmål af stor betydning for den enkelte nordiske medborgers sociale tryghed ved besøg i andre nordiske lande. Arbejdet vil i øvrigt udgøre en naturlig baggrund for harmoniseringen af de enkelte landes lovgivning på området.

Islands regering (Félagsmálaráðuneytið) meddelar den 7 december 1972:

På den nordiske socialpolitiske komités sidste möde besluttede man

at nedsætte et udvalg for at gennemgå den nordiske konvention om social tryghed. Danmark har på samtlige nordiske landes vegne afgivet en rapport om spørgsmålet til Nordisk Råd.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna, att vidtaga åtgärder för att så långt möjligt samordna eller förenhetliga de nordiska ländernas lagstiftningar om pensionsförsäkring såvitt avser dels fråga om tillgodoräknande av rätt till tilläggspension vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat, dels fråga om slopande av karenstid för rätt till ålderspension vid flyttning till hemlandet, dels fråga om uttag av reducerad ålderspension i ett land och därefter uttag av full pension i annat land, dels ock i fråga om reduktion av ålderspension, när andra maken uppstår utländsk pension.

Danmarks regering (socialministeriet) meddelar den 6 december 1972 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det blev under nordisk socialpolitisk komités møde i november 1972 besluttet at nedsætte et særligt underudvalg til behandling af spørgsmål vedrørende den nordiske tryghedskonvention. Underudvalget fik til opgave at foretage en almindelig gennemgang af den nordiske konvention om social tryghed, navnlig på baggrund af de lovændringer, der i de seneste år er foretaget i de nordiske lande, herunder bl. a. ændringerne i pensionslovgivningen i Danmark og Island, og udvalget skal overveje og stille forslag om de ændringer i konventionen, som denne gennemgang giver anledning til.

Udvalget skal endvidere overveje spørgsmål i forbindelse med de nordiske landes tilslutning til mere omfattende socialforsikringskonventioner.

Det arbejde, som underudvalget skal udføre, anses som vigtigt og presserende.

Inden for udvalgets arbejde vil der ligge spørgsmål af stor betydning for den enkelte nordiske medborgers sociale tryghed ved besøg i andre nordiske lande. Arbejdet vil i øvrigt udgøre en naturlig baggrund for harmoniseringen af de enkelte landes lovgivning på området.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna, att vidtaga åtgärder för att så långt möjligt samordna eller förenhetliga de nordiska ländernas lagstiftningar om sjukförsäkring såvitt avser dels fråga om sjukförsäkringens storlek och varaktighet, dels fråga om sjuktransportkostnader, dels fråga om sjukpenning vid vistelse utom landets gränser, dels ock fråga om bosättningsbegrepp och därmed försäkringstillhörighet.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 11 december 1971 å *samtliga regeringars vägnar*: De forslag som ble satt fram i rek. nr. 11/67 er behandlet i det nordiske sosialforsikringsutvalgs rapport av mars 1971 til den nordiske sosialpolitiske komite i forbindelse med en alminnelig gjennomgåelse av den nordiske konvensjon om sosial trygghet.

Under den nordiske sosialpolitiske komites møte i november 1972 ble det besluttet å nedsette et særskilt underutvalg til å behandle spørsmål vedrørende den nordiske konvensjon om sosial trygghet. Underutvalget fikk til oppgave å foreta en alminnelig gjennomgåelse av den nordiske konvensjon om sosial trygghet, spesielt på bakgrunn av de lovendringer som i de siste år er foretatt i de nordiske land, herunder bl. a. endringene i pensjonslovgivningen i Danmark og Island, og utvalget skal overveie å sette fram forslag om de endringer i konvensjonen som denne gjennomgåelse gir anledning til.

Utvalget skal videre overveie spørsmål i forbindelse med de nordiske lands tilslutning til mere omfattende sosialforsikringskonvensjoner.

Det arbeid som underutvalget skal utføre, anses som viktig og preserende.

Innenfor utvalgets arbeid vil ligge spørsmål av stor betydning for den enkelte nordiske borgers sosiale trygghet ved opphold i andre nordiske land. Arbeidet vil for øvrig utgjøre en naturlig bakgrunn for harmoniseringen av de enkelte lands lovgivning på området.

Den nordiske overenskomst av 1967 om overflytting av sykehjelps-trygdede samt om sykehjelp under midlertidig opphold er tatt opp til revisjon i et utvalg som består av representanter for trygdeadministrasjonene i de fem land. Utvalget er i gang med sitt arbeid, og vil bl. a. ta opp til vurdering enkelte av forslagene i rekommandasjon nr. 11/1967.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1967 angående utvidgat TV-samarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att

I. framlägga förslag till ett avsevärt utbyggt nordiskt TV-samarbete såväl med utgående från erfarenheterna av Nordvisionssamarbetet som med beaktande av de nya möjligheter den snabba tekniska utvecklingen kommer att erbjuda,

II. avlägsna hindren för en ökad sebarhet för TV-program mellan de nordiska länderna, särskilt i fråga om dessas gränstrakter, samt

III. verka för att möjliggöra att Island aktivt kan ta del i det nordiska TV-samarbetet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Under 1972 har avgetts två betänkanden, som behandlar det nordiska TV-samarbetet. Det ena har avgetts av en av de nordiska radiocheferna tillsatt utredning (TV — radio i Norden, Sveriges radios förlag, Stockholm 1972), det andra av en arbetsgrupp, som tillsatts av ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete i enlighet med beslut vid ministerrådets möte i februari 1972 (NU 1972: 7). En stor överensstämmelse mellan de båda betänkandena råder beträffande utvecklingsmöjligheterna.

Ministerrådet har mot denna bakgrund beslutat

— att åtgärder för att främja överföring och utsändning av grannlandsprogram bör prioriteras högst vid den fortsatta utbyggnaden av TV-samarbetet. Den tekniska utbyggnaden bör baseras på traditionell eterdistribution och kabelspridning som parallella modeller,

— att omfånget av den tekniska utbyggnaden, dess finansiering och andra praktiska frågor i samband med utbyggnaden av TV-samarbetet skall utredas ytterligare. Detaljerade förslag till åtgärder skall förberedas av en utredning, som består av representanter för regeringarna och radioföretagen.

Ministerrådet konstaterar, att ett samordnat handlande från de enskilda ländernas sida är nödvändigt för att samarbetet skall utveckla sig på ett ändamålsenligt och effektivt sätt. Denna samordning kan bäst ske genom att TV-samarbetet ställs mot den bakgrund kulturavtalet ger.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 5 februari 1973:¹

Ministerrådet har beslutat

- att tillsätta en kommitté rörande nordiskt TV-samarbete bestående av en representant för berört ministerium/departement i varje land och en representant för varje nordiskt radioföretag jämte personlig suppleant för varje medlem,
- att kommittén, bl. a. under beaktande av de av de nordiska radiocheferna tillsatta utredningsgruppernas arbete, skall lägga fram förslag till åtgärder för att öka möjligheterna att mottaga TV-program från de nordiska grannländerna,
- att kommittén före den 15 mars 1973 till ministerrådet bör inlämna en plan för sitt arbete, samt
- att kommittén om möjligt före den 1 november 1973 skall lägga fram en första rapport, som kan redovisas för Nordiska rådets ordinarie session 1974.

Kommittén har följande sammansättning:

Danmark

Kontorchef Hans Vilstrup
 Suppleant: Sekretær Bent Linstow
 Programdirektør Laurits Bindsløv
 Suppleant: Programchef Henrik Antonsen

Finland

Regeringsrådet Ragnar Meinander
 Suppleant: Kultursekretärer Margaretha Mickwitz
 Bitr. direktör Matti Anderzén
 Suppleant: Vicehäradshövding Tom Grönberg

Norge

Ekspedisjonssjef Enevald Skadsem
 Suppleant: Byråsjef Thomas Mauritzen
 Direktør Torbjørn Navelsaker
 Suppleant: Sjefssekretær Sverre Smeland

Sverige

Direktör Paul Lindblom
 Suppleant: (utses senare)

¹ Meddelandet gäller även rekommendationerna nr 20/1971 ang. utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige, nr 16/1972 ang. utbyggnad av det nordiska TV-samarbetet.

Direktör Nils-Petter Lindskog
Suppleant: Fil. lic. Olof Hultén

Till kommitténs ordförande har utsetts direktör Paul Lindblom och till dess vice ordförande teknisk direktør Torbjørn Navelsaker.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelanden om rekommendation nr 12/1967 angående utvidgat TV-samarbete, rekommendation nr 29/1970 angående TV-tekniskt samarbete, rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige, rekommendation nr 16/1972 angående utbyggnad av det nordiska TV-samarbetet samt över tilläggsmeddelande om rekommendationerna nr 12/1967, nr 20/1971 och nr 16/1972

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets 21:a session av Nordiska ministerrådet avgivna meddelanden om rekommendationerna nr 12/1967, nr 29/1970, nr 20/1971 och nr 16/1972 jämte tilläggsmeddelande om rekommendationerna nr 12/1967, nr 20/1971 och nr 16/1972. Utskottet har behandlat meddelandena om rekommendation nr 12/1967, nr 20/1971 och nr 16/1972 vid sammanträden den 16 januari 1973, den 4 och 5 februari 1973 och den 17 februari 1973. Meddelandet om rekommendation nr 29/1970 och tilläggsmeddelandet har behandlats vid sammanträde den 17 februari 1973.

Vid behandlingen av sakerna i utskottet den 17 februari 1973 har deltagit kulturminister Niels Matthiasen, Danmark och kirke- og undervisningsminister Anton Skulberg, Norge.

Av meddelandena framgår, att ministerrådet på basen av två under år 1972 färdigställda TV-utredningar den 11 december 1972 har fattat beslut om att prioritera överföring av grannlandsprogram högst vid den fortsatta utbyggnaden av TV-samarbetet i Norden, varvid den tekniska utbyggnaden bör baseras på en kombination av traditionell eterdistribution och kabelspridning. Av tilläggsmeddelandet framgår vidare, att ministerrådet vid möte den 5 februari 1973 tillsatt en kommitté bestående av företrädare för de berörda ministerierna och radioföretagen, vilken har fått i uppdrag att lägga fram förslag till åtgärder för att öka möjligheterna att mottaga TV-program från de nordiska grannländerna. Kommittén skall om möjligt före den 1 november 1973 lägga fram en första rapport om sitt arbete.

Kulturutskottet konstaterar, att ett medlemsförslag om ökat nordiskt TV-samarbete (*Sak A 390/k*) har väckts av medlemmar i kulturutskottet den 5 februari 1973.

Kulturutskottet finner, att den rekommendation som föreslås i Sak A 390/k dels sammanfattar sakinnehållet i rekommendationerna nr 12/1967, nr 29/1970 och nr 16/1972, dels sammanfaller med kulturutskottets nuvarande ståndpunkt i fråga om det nordiska TV-samarbetets utveckling. Om Nordiska rådet antar den föreslagna rekommendationen om ökat nordiskt TV-samarbete, finner utskottet det naturligt, att rådet avskriver de tre nyssnämnda rekommendationerna.

När det gäller rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige finner utskottet, att denna fråga, som rör endast två av de nordiska länderna, inte medtagits i det förslag till rekommendation som ingår i medlemsförslag A 390/k. Då utskottet emellertid bedömer det som en väsentlig delmålsättning för det nordiska TV-samarbetet att tillgodose de språkliga minoriteternas behov av fullgott TV-utbud på modersmålet, anser utskottet att skäl inte föreligger för närvarande att avskriva denna rekommendation. Utskottet önskar i detta sammanhang erinra om att kostnaderna för att utbygga ett sändningsnät som täcker de områden i Sverige som har en mera betydande finskspråkig befolkning av radiochefernas TV-utredning har beräknats till 24 miljoner skr. Motsvarande sändningsnät för täckande av den svenskspråkiga befolkningens bosättningsområden i Finland skulle enligt samma utredning belöpa sig till 13 miljoner Skr (11,9 miljoner FMk).

Utskottet föreslår

1. att rådet lägger meddelandena om rekommendationerna nr 12/1967, nr 29/1970 och nr 16/1972 ävensom tilläggsmeddelandet om rekommendationerna nr 12/1967, nr 20/1971 och nr 16/1972 till handlingarna och anser rekommendationerna nr 12/1967, nr 29/1970 och nr 16/1972 för rådets del slutbehandlade.
2. att rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 20/1971 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Oslo, den 17 februari 1973

Tønnes Andenæs (A)

Mauno Forsman (Sd)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Gunnar Garbo (V) *Gylfi Þ. Gíslason (A)* *Guttorm Hansen (A)*

Förman

Jørgen Peder Hansen (S) *Poul Hartling (V)* *Elsi Hetemäki (Kok)*

Tage Johansson (s) *Ingemar Mundebo (fp)* *Erlendur Patursson (Tvfl)*

Berte Rognerud (H) *Anna-Greta Skantz (s)* *Per Olof Sundman (c)*

Folke Woivalin (ÅS)

Meddelande

om rekommendation nr 13/1967 angående gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne på baggrund af de foreliggende betænkninger og det norske departementsudkast at søge gennemført ensartet nordisk lovgivning om erhvervelse af løsøre i god tro, der bortset fra tilfælde af tyveri, røveri eller voldelig tvang som udgangspunkt bygger på en almindelig ekstinktionsregel.

Nordisk Råd henstiller endvidere, såfremt helt ensartede regler ikke kan opnås i tilfælde af tyveri, røveri eller voldelig tvang, at lovforslagene affattes på en sådan måde, at man ved retsanvendelsen i videst muligt omfang kommer til det samme resultat.

Nordiska ministerrådet meddelar den 29 december 1972:

Nordiske departementsdröftningar har funnet sted på grundlag av danske, finske og svenske komitéforslag (i Danmark betenkning nr. 370, i Finland n:o 1965: A3 og i Sverige SOU 1965: 14) samt et norsk departementsforslag av oktober 1966.

På justisministermötet i Stockholm i oktober 1967 var det enighet om att lovgivningen burde utformas i överensstemmelse med de retningslinjer som angis i Nordisk Råds rekommendation nr. 13/1967.

Ved nordiske departementsdröftningar er det oppnådd enighet om hovedpunktene i et lovforslag som bygger på ekstinksjonsprinsippet. Fra svensk side var standpunktet at dette prinsipp burde legges til grunn i sin helhet, mens de øvrige land var av den oppfatning at det burde gjøres unntak med hensyn til gjenstander som er bortkommet ved tjveri, ran eller grov tvang og som ikke omsettes fra fast forretningssted m. v. eller på offentlig auksjon.

Etter en tid å ha avventet det arbeid som pågår om godtroende kjøpers stilling innenfor Romainstituttet for ensartet privatrett (UNIDROIT), var det under et kontaktmannmøte i mai 1971 enighet om å forsøke å framsette proposisjon om saken i løpet av 1972. Saken har

avventet en endelig dansk avklaring. Det danske lovutkast har vært drøftet med representanter for næringslivet og forbrukerorganisasjoner i november 1972. Næringsorganisasjonene henviste her til de negative uttalelser de tidligere har avgitt til utvalget, og forbrukerorganisasjonene holdt seg nøytrale. Etter at spørsmålet har vært drøftet på et felles møte mellom Nordisk Råds juridiske utvalg og justisministrene, har man i Danmark besluttet seg til ikke å framsette lovforslag nå.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet

Til juridisk udvalg er henvist den til rådets 21. session 1973 af Det nordiske Ministerråd afgivne meddelelse om rek. nr. 13/1967.

Af meddelelsen fremgår, at der i en årrække har været arbejdet i departementerne med at imødekomme rekommandationen. Næringslivet og forbrugerorganisationerne i Danmark har imidlertid ikke anbefalet en lovgivning, der var udformet med en almindelig ekstinktionsregel som udgangspunkt, og man er derfor fra dansk side ikke indstillet på at fremsætte et sådant lovforslag på nuværende tidspunkt.

Udvalget drøftede sagen med justitsministrene på mødet den 1. december 1972, og der var herefter enighed om, at en fællesnordisk ensartet lovgivning i overensstemmelse med rekommandationen ikke kan realiseres i løbet af de nærmeste år.

Udvalget indstiller herefter,

at rådet tager meddelelsen om rek. nr. 13/1967 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 8. januar 1973

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>Poul Dam (SF)</i>	<i>Georg C. Ehrnrooth (Sv)</i>
<i>Erling Engan (Sp)</i>	<i>Ove Hansen (S)</i>	<i>Carl-Henrik Hermansson (vpk)</i>
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Tellervo Koivisto (Sd)</i>	<i>Matthias Á Mathiesen (Sj)</i>
<i>Arne Nielsen (A)</i>	<i>Helge Seip (V)</i>	<i>Knud Thestrup (KF)</i>
		Formand

Meddelande

om rekommendation nr 19/1967 angående högre utbildning av sjuksköterskor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för åtta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka förutsättningarna för en samnordisk högre utbildning av sjuksköterskor.

Nordiska ministerrådet meddelar den 30 november 1972:

Utvalget som i henhold til Nordisk Råds rekommandasjon nr. 19/1967 skal undersøke forutsetningene for en samnordisk høyere utdannelse av sykepleiere har hatt møte i Oslo 23. og 24. november 1972. Utvalget har berammet nytt møte i januar 1973 og tar sikte på å avgi sin innstilling i løpet av første halvår 1973.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparat

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder i syfte att möjliggöra ett effektivt samnordiskt utnyttjande av dyrbar, specialiserad apparatur och utrustning för forskning.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Enligt ministerrådets bedömning bör en fortsatt utvidgning och intensifiering av det nordiska forskningssamarbetet grundas på en planmässig värdering av enskilda projekt. För att samarbetet skall få en ändamålsenlig uppbyggnad bör utgångspunkter för samarbetet preciseras, varvid hänsyn bör tas till att resurserna inte splittras på för många områden och till att samarbetet sker i nära kontakt med centrala nationella forskningsplaneringsorgan. För att samarbetet skall kunna koncentreras på projekt, som är speciellt lämpliga att koordinera på nordisk bas, har det bedömts vara värdefullt med utformning av vissa kriterier, som samarbetsprojekt bör uppfylla (*se Sak C 1*).

Planläggning av samarbetet under beaktande av ovannämnda synpunkter har påbörjats av kulturavtalets organ. I samband med det fortsatta planeringsarbetet kommer ovannämnda av Nordiska rådet aktualiserade samarbetsfrågor att prövas ytterligare innan eventuellt beslut om att realisera dem kan fattas.

Meddelanden

om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i de nordiske lande — under rimelig hensyntagen til de selskaber, som driver ruteflyvning — at virke for indførelse af ensartede bestemmelser vedrørende charterflyvning og at fastsætte disse bestemmelser så liberale som muligt og tilfredsstillende ud fra et sikkerhedssynspunkt.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 1 december 1972:

Trafikministeriet hänvisar till utlåtande i saken av den 14 december 1970¹, efter vilken tidpunkt situationen inte nämnvärt förändrats. Dock vore ett fastare samarbete inom charterpolitiken mellan de nordiska länderna att rekommendera och är trafikministeriet redo till ett sådant samarbete. Det kan nämnas, att frågor av olika slag i samband med charterpolitiken under de senaste åren ofta förekommit inom European Civil Aviation Conference (ECAC). Vid behandlingen av dessa frågor inom ECAC har de nordiska länderna i mycket varit på samma linje, men har ock meningsskiljaktigheter förekommit.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 27 november 1972 å Danmarks, Norges och Sveriges regeringars vägnar:

Under år 1972 har trafikministrarna i Danmark, Norge och Sverige gemensamt tillsatt ett departementalt arbetsutskott för översyn av de skandinaviska charterbestämmelserna. Utskottet beräknas avsluta sitt arbete under år 1973.

¹ Se Nordisk Råd. 19. sess., s. 2388.

Meddelande

om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att verka för ett ytterligare närmande av skolordningarna i de nordiska länderna till varandra med särskilt beaktande av undervisningens innehåll samt att, i syfte att effektivisera detta samarbete på skolans område, ställa avsevärt ökade medel till förfogande för pedagogisk forskning och försöksverksamhet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Vidareförandet av harmoniseringsarbetet överfördes vid årsskiftet 1971/72 till kulturavtalets organ. Arbetet har under 1972 fortsatt enligt de riktlinjer som uppdragits av Nordiska kulturkommissionens sektion II¹.

Ett första förslag till gemensamma nordiska läroplaner i ämnena engelska och matematik färdigställdes under våren 1972. (Harmonisering av skoleordningene i de nordiske land. Foreløpige utkast til rammeplaner for den obligatoriske undervisning i fagene engelsk og matematikk; Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid, København mars 1972).

Läroplansförslaget utsändes i april 1972 på remiss till berörda institutioner, organisationer o. s. v. i de nordiska länderna. Remissyttrandena beaktas av de sakkunniga i det fortsatta arbetet med färdigställandet av de slutgiltiga förslagen, vilka beräknas föreligga under våren 1973.

Som ett led i det fortsatta harmoniseringsarbetet anordnades hösten 1972 ett symposium kring samnordiskt läroplansarbete med representanter för nordiska skolmyndigheter, lärarorganisationer, elevorganisationer o.d.

¹ *Se Nordiska rådet, 20:e sess., s. 1050.*

Syftet med symposiet var dels att ge de engagerade experterna tillfälle att med fackrepresentanter dryfta innehållet i de framlagda läroplansförslagen, dels att få synpunkter på samnordiskt harmoniseringsarbete generellt.

En plan för utvidgat harmoniseringsarbete på längre sikt har framlagts för ministerrådet.

Meddelanden

om rekommendation nr 29/1967 angående Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att genomföra förslaget till Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige med anknypning till Åland i enlighet med arbetsgruppens förslag (NU 1966: 5).

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 1 december 1972:

ECE:s inlandstransportkommittés vägtrafikarbetsgrupp har vid möte 30 oktober—3 november 1972 konstaterat att beträffande ruttbeskrivningen godkändes Åbo på finska sidan och att godkännandet av de beslut som fattats på mötet år 1970 saknas av två länder. Sekretariatet för ECE har uppmanats att påskynda avgivandet av utlåtandena.

Vid nämnda möte godkändes även Nådendal som ändpunkt på finska sidan därför att trafikministeriet den 31 december 1971 hade anhållit om utrikesministeriets i Finland skyndsamma åtgärder för komplettering av E 3-vägens ruttbeskrivning på finska sidan sålunda att sträckningen skulle lyda: "Åland (färja)—Nådendal—Åbo—Helsingfors—Vaalimaa." Som motivering för detta är uttryckligen färjförbindelsens tudelning i ändpunkterna i Sverige och Finland. Om planeringen av ruttbeskrivningen på E 3-väg har brevväxlats med statens vägverk i Sverige och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i Finland. På väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har man påbörjat förberedningen av ruttbeskrivningens förverkligande.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 27 november 1972:

I bilaga 1 till deklARATIONEN rörande byggande av internationella huvudtrafikleder (s. k. europavägar) ingår numera väg E 3 med sträckan

Stockholm—Helsingfors—Vaalimaa. Nordiska rådets rekommendation i denna del får därför anses ha uppfyllts.

Frågan om utbyggnad av vägen Frötuna—Kapellskär till en högre standard prövas vid den pågående revideringen av flerårsplanerna för vägbyggandet.

Under år 1972 har Stockholms läns landsting vid Kapellskär förvärvat markområden som bl. a. omfattar nuvarande hamn.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at de gældende bestemmelser om jagt og fredning af dyr og fugle, i det omfang dette ikke allerede er sket, indrettes i overensstemmelse med følgende principielle grundsætninger:

a. at alle dyr og fugle, herunder også de, der traditionelt karakteriseres som skadelige, som et minimum bør fredes i yngletiden.

b. at ingen i de nordiske lande hjemmehørende dyre- eller fugleart må udryddes totalt, og at der derfor bør træffes effektive foranstaltninger til bevarelse af et antal forplantningsdygtige stammer af de dyr og fugle, som er eller kommer i fare for at uddø i Norden.

c. at der bør indføres forbud mod anvendelse af fangstredskaber og metoder, hvorved der påføres dyr eller fugle unødigt lidelse eller efterstræbelse, og

d. at udbetaling af skydepenge som præmie for nedskydning eller fangst af i hvert fald sådanne dyr og fugle, som er i fare for at uddø, bør være forbudt.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar i december 1972:

Komiteen som har til oppdrag å utrede spørsmål om revisjon av jaktloven og hundeloven — herunder å endre grunnprinsippene for å bringe lovgivningen i samsvar med de øvrige nordiske lands jaktlovgivning — har fremdeles ikke avgitt sin innstilling. Komiteen har hatt flere møter i løpet av 1972, men på grunn av arbeidets omfang vil komiteens innstilling foreligge tidligst ved utgangen av 1973.

*BILAGA***Skrivelse till Nordiska ministerrådet från Nordiska rådets presidium
angående likartade regler rörande djurskyddslagstiftning**

Ved skrivelse af 29.11.1971 har Nordiska Djurskyddsrådet opfordret Nordisk Råd til at træffe foranstaltninger med henblik på gennemførelse af ensartede regler om dyrebeskyttelse og jagt i de nordiske lande.

Henvendelsen har været behandlet i Nordisk Råds Juridiske Udvalg, som har indstillet, at Præsidiets henleder Djurskyddsrådets opmærksomhed på rådets rekommandationer nr. 7/1963 og 1—4/1968, hvoraf det fremgår, at rådet allerede har anmodet regeringerne om at træffe foranstaltninger med hensyn til ensartede regler om jagt og fredning.

Præsidiets har fulgt udvalgets indstilling og tilskrevet Nordiska Djurskyddsrådet i overensstemmelse hermed.

Under henvisning til, at Djurskyddsrådet i skrivelsen af 29.11.1971 har oplyst, at reformerne vedrørende dyrebeskyttelse kun til dels er gennemført, oversendes den nævnte skrivelse til Nordisk Ministerråd, idet man samtidig vedlægger kopi af Præsidiets skrivelse af d.d. til Nordiska Djurskyddsrådet (*här ej tryckt*).

København, den 19. november 1972

For Nordisk Råds Præsidium

V. J. Sukselainen

Emil Vindsetmo

Meddelande

om rekommendation nr 4/1968 angående upprättande av en naturpark för de stora rovdjurens bevarande

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige at udersøge, om det er muligt at oprette én eller flere vidtstrakte naturparker på finsk, norsk og svensk område, hvori de store rovdyr i Norden skal være fredet.

Finlands regering (jord- och skogsbruksministeriet) meddelar den 4 december 1972:

I regionplaneringen beaktas numera i allt större utsträckning miljö- vårds- och naturskyddssynpunkter inklusive rovdjurens bevarande. Som bäst är under utarbetning ett förslag till ett vidsträckt naturskyddsområde i östra Lappland vari rovdjursfrågan ingår som en komponent. Jaktlagen är föremål för ändringsförslag, vilka bl. a. är ägnade att främja de stora rovdjurens bevarande. Utvecklingen går sålunda framåt i den anda rekommendationen åsyftar och i den mån de reella möjligheterna medgiver. Mot denna bakgrund och med beaktande av det uttalande som gjordes vid ett nordiskt expertmöte i Helsingfors år 1970 rörande rekommendationen, varvid "mötet fastslog att det på kort sikt icke är möjligt och icke heller torde vara realistiskt att upprätta natur- eller nationalparker, som kan få avgörande betydelse för fredningen av de stora rovdjuren i de tre länderna", kan det anses att rekommendationens syften uppfyllts.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist den til rådets 21. session 1973 af Finlands regering som koordinerende land afgivne meddelelse om rek. nr. 4/1968.

Af meddelelsen fremgår, at man ved regionplanlægningen i stadig stigende omfang tager hensyn til miljø- og naturbeskyttelsessynspunkter, herunder også bevarelse af de store rovdyr, og i jagtlovgivningen vil man stræbe efter bestemmelser, der fremmer rovdyrenes bevarelse. På kort sigt er det ikke muligt at oprette vidtstrakte natur- og nationalparker, der kan få afgørende betydning for rovdyrenes fredning i Finland, Norge og Sverige.

Udvalget kan tiltræde, at rekommandationen har virket i overensstemmelse med sin hensigt, og at der under de foreliggende omstændigheder ikke er anledning til for øjeblikket at foretage yderligere fra rådets side.

Herefter indstiller udvalget,

at rådet tager meddelelsen om rek. nr. 4/1968 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 8. januar 1973

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>Poul Dam (SF)</i>	<i>Georg C. Ehrnrooth (Sv)</i>
<i>Erling Engan (Sp)</i>	<i>Ove Hansen (S)</i>	<i>Carl-Henrik Hermansson (vpk)</i>
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Tellervo Koivisto (Sd)</i>	<i>Matthías Á Mathiesen (Sj)</i>
<i>Arne Nielsen (A)</i>	<i>Helge Seip (V)</i>	<i>Knud Thestrup (KF)</i>
		Formand

Meddelande

om rekommendation nr 6/1968 angående yrkeslärarutbildning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att inrätta ett permanent samarbetsorgan för att samordna den nordiska yrkeslärarutbildningen enligt de riktlinjer, som framlagts i Nordiska kommitténs för yrkeslärarutbildning slutrapport.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Det er etablert nær kontakt mellom de sentrale myndigheter innenfor yrkesutdanningen i de nordiske land, bl. a. i form av årlige eller halvårlige møter hvor også representanter for yrkeslærerorganisasjonene deltar. Samarbeidet omfatter bl. a. arrangement av fellesnordiske kurs og seminar for spesielle grupper yrkeslærere og tilbud om deltakelse fra nabolandene i nasjonale etter- og videre-utdanningskurs for yrkeslærere.

På bakgrunn av dette direkte samarbeid mellom de berørte myndigheter, som på en hensiktsmessig måte kompletterer samarbeidet gjennom kulturavtalens organer, anses det ikke for å være aktuelt å opprette et eget nordisk organ for yrkeslærerutdanningen.

Meddelanden

om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltnings- tjänstemän

(Överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att vidtaga åtgärder i syfte att bereda möjlighet för tjänstemän även inom regional och lokal förvaltning att tjänstgöra i annat nordiskt land än det egna.

Danmarks regering (økonomi- og budgetministeriet, løn- og pensionsdepartementet) meddelar den 15 december 1972:

Om det i sagen foreliggende materiale og om de for en nyordning på området fremførte synspunkter er der givet nærmere redegørelse i tidligere meddelelser¹.

Der har siden 1969 været overvejelser i gang om en omfattende ændring af den administrative struktur i Danmark, således at flest mulige opgaver bl. a. inden for områder vedrørende undervisning, sygehusvæsen og socialforsorg overføres fra statsligt til kommunalt regie.

Den danske regering har nu udarbejdet forslag til lov om social bistand, hvori det bl. a. vil blive fastslået, hvilke områder inden for den sociale sektor der skal overgå til kommunal og amtskommunal administration, og hvilke der foreløbig skal forblive under statslig administration. Lovforslaget ventes fremsat i folketinget i begyndelsen af 1973 med planlagt ikrafttræden den 1. april 1974.

I de af decentraliseringsplanerne omfattede hidtidige statslige områder beskæftiges et meget betydeligt antal tjenestemænd eller tjenstemandslignende ansatte inden for personalekategorier, hvorfra de fleste ønsker om tjenstgøren i et andet skandinavisk land er fremkommet.

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 2087, Nordisk Råd 19. sess., s. 2411, og Nordiska rådet 20:e sess., s. 1062.

På grund af den således herskende uvished om disse personalegruppers fremtidige tilhørsforhold og ansættelsesvilkår har man ikke set sig i stand til at videreføre forberedelserne til en henvendelse til de øvrige skandinaviske lande vedrørende den Danmark ved ovennævnte rekommandation pålagte opgave.

Så snart der — formentlig i løbet af få måneder — er blevet større klarhed i situationen, vil arbejdet med den Danmark pålagte opgave blive genoptaget og søgt bragt til snarlig afslutning.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 4 december 1972:

Hänvisande till sina tidigare ställningstaganden anser Finlands regering, att tjänstemannautbyte över huvud är att rekommendera, men att det för Finlands del kan uppstå besvärligheter på grund av eventuella språksvårigheter. Placerandet av en person, som saknar kunskap i finska språket, är med beaktande av kundbetjäningen omöjligt åtminstone inom den lokala förvaltningen.

Med anledning av skrivelsen från Nordiska rådets presidium, daterad den 7 september 1970, meddelas att tjänstemannakåren kontinuerligt kommer att informeras om möjligheterna att under en viss tid tjänstgöra inom annat nordiskt lands centrala förvaltning.

Meddelanden

om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim.

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norge och Sverige

1. att medverka till att diskussioner inleds rörande möjligheterna att utvidga transittrafiken över Trondheimsleden,
2. att träffa avtal om Muruvikanläggningens utnyttjande som reservhamn för transittrafiken av torrgods.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 28 november 1972:

Det er på norsk side ingen endringer i situasjonen.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 27 november 1972:

Den svenska hamnutredningen har lagt fram betänkande med förslag om vintersjöfartens ändamålsenliga bedrivande på Norrland. Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande inom kommunikationsdepartementet.

En landsomfattande regional trafikplanering pågår för närvarande genom länsstyrelsernas försorg. Planeringen bedrivs med sikte på att utarbetade förslag till länsvisa regionala trafikplaner, vilka skall omfatta både gods- och persontransporter, skall föreligga till hösten 1974. Genom planeringen kommer underlag att tas fram för bl. a. transportlösningar, som bygger på ett lämpligt samspel mellan olika trafikmedel. I planeringen kommer också hamnarna i deras egenskap av knutpunkter mellan land- och sjötransporter in i bilden.

Eventuella överläggningar om utbyggnad av transittrafiken över Trondheim mellan de norska och svenska regeringarna bör tas upp först när resultatet av den regionala trafikplaneringen föreligger.

För de mellannordiska kontakterna i frågan och för den successiva uppföljningen av denna har man numera ett naturligt organ i den nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor, som bl. a. har i uppdrag att följa upp utbyggnaden och utvecklingen av de nordiska mellanriksvägarna.

BILAGA

**Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om transittrafiken över
Trondheim**

(Se Sak E 3, s. 1390.)

Meddelanden

om rekommendation nr 12/1968 angående posttaxor m. m.

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Finlands regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i de nordiske lande,

a) at tilstræbe anvendelsen af indenrigs porto i den nordiske udveksling af breve mellem 500 og 1 000 g,

b) at overgå til benyttelse af indenrigs porto inden for Norden ved postbefordring af aviser og tidsskrifter, der udgives i et af de nordiske lande (postabonnement og udgiverkorsbånd),

c) i det nordiske postale samarbejde at tilstræbe fuldstændig ensartethed både for så vidt angår reglerne om, hvilke forsendelsesarter der modtages til befordring, og for så vidt angår bestemmelserne om tilladt størrelse, vægt og indhold m. m. for hver forsendelsesart,

d) at fastsætte ensartede regler om postvæsenets ansvar for forsendelser,

e) at undersøge mulighederne for at opnå administrative lettelser i det nordiske postsamarbejde gennem større ensartethed i de interne bestemmelser vedrørende postvæsenets virksomhed og

f) at fremskynde gennemførelsen af en fællesnordisk ordning for postgiroudbetaling.

Nordiska ministerrådet meddelar den 30 november 1972:

Punkt a) Den i meddelandet den 3 december 1971 tilli Nordiska rådet¹ angivna beloppen för ett särskilt porto för brev i viktgruppen 500—1 000 gram är för närvarande följande: i Danmark 8 danska kronor, i Finland 7 mark (båda beloppen oförändrade), i Island 160 isländska kronor, i Norge 10 norska kronor (oförändrat) och i Sverige 9 svenska kronor.

Punkt c) Frågan om möjligheterna att samordna bestämmelserna om brevfrösendelsers form och beskaffenhet, bl. a. med tanke på maskinell behandling, behandlades ånyo vid den nordiska postkonferensen i Stavanger i juni 1972. Konferensen uppdrog åt en arbetsgrupp att göra vissa ytterligare utredningar (*jfr ovannämnda meddelande den 3 december 1971*).

Punkt d) Den i meddelandet den 14 december 1970² till Nordiska rå-

¹ Se Nordiska rådet, 20:e sess., s 1065.

² Se Nordisk Råd, 19. sess., s. 2417.

det angivna nordiska arbetsgruppen, som behandlar frågan om en nordisk samordning av ansvarighets- och ersättningsreglerna i de olika nordiska länderna, har numera kartlagt dessa regler. En närmare analys kommer att göras vid ett kommande sammanträde med gruppen.

Punkt f) De nordiska länderna har aktivt deltagit i det arbete som pågått inom den europeiska post- och teleorganisationen CEPT (arbetsgrupp PO/GT 9) för att skapa grundvalar för en utveckling av in- och utbetalningar i postgironörelsen mellan Europas länder. Gruppens arbete har resulterat i en resolution, som antagits vid CEPT:s senaste plenarmöte i Haag i september 1972. Resolutionen innehåller ett detaljerat förslag till avtalstext och expeditjonsföreskrifter.

De nordiska postförvaltningarna har velat avvakta detta resultat och undersöker för närvarande i vilka former det nordiska samarbetet nu lämpligen bör ske för att såvitt möjligt integreras i den större inter-europeiska utlandsrörelsen.

I fråga om *punkter b) och e)* har redogörelse lämnats i förut angivna meddelande den 14 december 1970. Någon ändring av läget har inte inträffat under år 1972.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 1 december 1972:

I en artikel i de nordiska ländernas postavtal framgår att uppbäringen av transitavgifter är fakultativ. Enligt arbetsgruppens åsikt kunde utgivningslandet avstå från transitavgiften, men möjligheter härtill föreligger ej innan en väsentligt bättre täckning av kostnaderna för den inhemska tidningstrafiken nås.

År 1971 meddelades att en arbetsgrupp tillsatts för att undersöka bestämmelserna beträffande brevfräsändelsers form och beskaffenhet, bl. a. med tanke på maskinell behandling. Arbetsgruppen har år 1972 fått ytterligare uppgifter.

Den nordiska arbetsgrupp som tillsatts för detta ärende fortsätter med att koordinera bestämmelserna beträffande ansvarighets- och ersättningsfrågor. Våren 1972 undertecknades ett reviderat avtal angående Nordiska postföreningen, som särskilt tar sikte på nämnda samarbete.

*BILAGA***Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om inrikes posttaxa för
tidningar och tidskrifter inom Norden**

(Se Sak E 4, s. 1392.)

Meddelande

om rekommendation nr 14/1968 angående skattevetenskapligt samarbete

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i samarbete med berörda forskare och institutioner undersöka möjligheterna för att upprätta ett nordiskt skattevetenskapligt forskningsråd.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 4 december 1972 å samtliga regeringars vägnar:

Den 6 och 7 november 1972 avhölls i Helsingfors ett nordiskt tjänstemannamöte om nordiskt samarbete på skatteforskningens område. I överläggningarna deltog representanter för regeringarna i de nordiska länderna utom Island.

Vid mötet konstaterades att regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige hade omfattat det tidigare utarbetade förslaget till överenskommelse mellan de nordiska länderna om inrättande av ett nordiskt skattevetenskapligt forskningsråd samt att regeringarna beslutat anslå medel för forskningsrådets verksamhet. Från isländsk sida hade man ställt sig positiv till forskningsrådet men meddelat att man i detta skede inte kunde delta i rådets arbete. Då förutsättningarna för forskningsrådets grundande sålunda var uppfyllda beslöt mötet att hänskjuta ärendet till Finlands utrikesministerium i och för slutande av vederbörligt avtal mellan de nordiska länderna.

Vid mötet beslöts att forskningsrådets verksamhet skulle inledas den 1 januari 1973. Forskningsrådets uppgift är att främja nordiskt samarbete inom skatteforskningen med inriktning särskilt på frågeställningar av gemensamt nordiskt intresse. Mötet beslöt att i början av år 1973 lediganslå anslag för forskningsprojekt, som faller inom ramen för rådets verksamhet.

Den ekonomiska ramen för forskningsrådets verksamhet har fastställts till 300 000 svenska kronor per år. Enligt uppgift från Nordiska rådets sekretariat i Helsingfors torde kostnaderna för forskningsrådet bestridas

enligt följande: Sverige 45 procent, Danmark 22 procent, Finland och Norge 16 procent var samt Island 1 procent av kostnaderna. Då emellertid Island tills vidare inte deltar i forskningsrådets verksamhet omfattar mötet förslaget att Islands andel av kostnaderna skulle fördelas lika mellan de övriga länderna.

Till interimistisk ordförande för forskningsrådet för tiden fram till rådets första ordinarie möte den 15 mars 1973 valdes professor Edward Andersson från Finland.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet

Til Økonomisk utvalg er henvist den til rådets 21. sesjon 1973 av Finlands regjering på samtlige regjeringers vegne avgitte melding om rekommandasjon nr. 14/1968 angående skattevitenskapelig samarbeid.

Av meldingen fremgår at regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige har godkjent det tidligere utarbeidede forslag til overenskomst mellom de nordiske land om opprettelse av et skattevitenskapelig forskningsråd, samt at regjeringene har besluttet å stille midler til disposisjon for forskningsrådets virksomhet. Fra islandsk side har man stillet seg positivt til opprettelsen av forskningsrådet, men på det nåværende tidspunkt har Island ikke funnet å kunne delta i rådets arbeid.

Da rekommandasjonen således er etterkommet foreslår utvalget,

at rådet tar meldingen til etterretning og anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, den 19. februar 1973

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>Johannes Antonsson (c)</i>	<i>Anders Aune (A)</i>
<i>Hilmar Baunsgaard (RV)</i>	<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>
<i>Arne Geijer (s)</i>	<i>Jóhann Hafstein (Sj)</i>	<i>Gunnar Helén (fp)</i>
<i>Eric Krönmark (m)</i>	<i>R. Lysholt Hansen (S)</i>	<i>Olavi Lähteenmäki (Kok)</i>
<i>Poul Nyboe Andersen (V)</i>	<i>Jón Skaftason (F.)</i>	<i>Ib Stetter (KF)</i>
<i>Sture Palm (s)</i> Formann	<i>V. J. Sukselainen (K)</i>	<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>
<i>Kåre Willoch (H)</i>	<i>J. F. Øregaard (Jvfl)</i>	

Meddelanden

om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i samråd med de för sjukvården ansvariga utreda förutsättningarna för en överenskommelse avseende den slutna sjukvården i Tornedalen innebärande att befolkningen i området får valfri möjlighet till sjukhusvård på båda sidor av gränsen.

Finlands regering (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 6 februari 1973:

Social- och hälsovårdsministeriet har den 21 januari 1973 tillsatt en arbetsgrupp för att utreda förutsättningarna för sjukvårdssamarbetet i Tornedalen, kartlägga det nuvarande behovet av samarbete och för att uppgöra ett utkast till samarbetsavtal under året 1973. Finland representeras i arbetsgruppen av överläkaren R. Westerlund, medicinalstyrelsen och avdelningschefen M. Onnela, länsstyrelsen i Lapplands län. Representanterna för Norrbottens landsting är kanslidirektören S. Dahberg, socialdirektören S. Lövgren och överläkaren A. Rolander.

Sveriges regering meddelar i december 1972 å Finlands och Sveriges regeringars vägnar:

I meddelande den 17 december 1969 anmälde Sveriges regering att överläggningar ägt rum mellan företrädare för svenska socialstyrelsen och representanter för Norrbottens läns landsting angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen. En redogörelse för överläggningarna hade den 25 februari 1969 överlämnats till Finlands social- och hälsovårdsministerium för yttrande.

Därefter har Finlands social- och hälsovårdsministerium i skrivelse den 29 oktober 1970 föreslagit, att en arbetsgrupp skall tillsättas för att

kartlägga det nuvarande behovet av sjukvårdssamarbete i Tornedalen, möjligheterna att tillfredsställa detsamma och om så anses påkallat på grundval av utredningen uppgöra ett utkast till samarbetsavtal. I arbetsgruppen skulle ingå representanter för både Finland och Sverige.

Från svensk sida har man hänskjutit ärendet till sjukvårdshuvudmannen i området Norrbottens läns landsting, som för sin del utsett representanter för diskussioner i ärendet med berörda finska myndigheter. Länsstyrelsen i Lapplands län i Finland har tillställt social- och hälsovårdsministeriet ett förslag till finsk representation i arbetsgruppen. Social- och hälsovårdsministeriet behandlar för närvarande frågan om arbetsgruppens sammansättning och mandat.

Meddelande

om rekommendation nr 17/1968 angående nordisk vittnesplikt

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at udrede forudsætningerne for, at der i hvert af landene gennemføres pligt til at give møde som vidne for domstolene i de andre nordiske lande.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 januari 1973:

Der har været holdt nordiske departementsforhandlinger i februar 1969, september 1970, maj 1971 og maj 1972. Der er i alle lande udarbejdet i det væsentligste ensartede lovudkast, som indfører en pligt for personer over 18 år til at møde som vidne for domstolene i et andet nordisk land, når vidneforklaring antages at kunne få væsentlig betydning for sagen, og det er særlig vigtigt at forklaringen afgives i domstolslandet. Efter udkastene foreslås også en begrænset mødepligt for parter i visse familieretlige sager. Arbejdet med regler om sentlig betydning for sagen, og det er særlig vigtigt at forklaringen afvisse nordiske retshjælpsregler — særlig om forkyndelse og bevisoptagelse.

I oktober 1971 blev der indledt departementsforhandlinger om revision af den skandinaviske retshjælpsprotokol af 1957. Hensigten er at denne protokoll eventuelt skal erstattes af en rammekonvention samt ensartet lovgivning om retshjælp som supplement til visse internationale konventioner på området. De planlagte regler om nordisk vidnepligt vil antagelig blive indarbejdet i sådanne ensartede love om retshjælp.

Efter at der er indhentet udtalelser om det svenske lovudkast skal der holdes et nyt nordisk møde i 1973.

I flere år har der været ført forhandlinger mellem repræsentanter for det finske og svenske justitsdepartement om at gennemføre en lovgivning, som giver større mulighed for gensidig retshjælp i straffesager. Lederne af anklagemyndighederne i de nordiske lande har indgået en

samarbejdsaftale i februar 1970 om gennemførelse af retshjælp i et andet nordisk land end der, hvor den strafbare handling er foregået. Eventuelle samarbejdsopgaver vil kontinuerlig blive vurderet af anklagemyndighederne bl.a. i forbindelse med de årlige møder mellem rigsadvokaterne i de nordiske lande.

I øvrigt henvises til afsnittet om samvirke ved retssager i det nordiske lovgivningsprogram.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1968 angående personskador vållade av internier m. m.

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle var koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne

a) at tilvejebringe nærmere oplysning om, hvorvidt og i bekræftende fald på hvilket grundlag og i hvilket omfang offentlige myndigheder i de nordiske lande udbetaler erstatning for skader, der er forvoldt af personer, over for hvilke samfundet ved anbringelse på anstalt eller institution eller på anden måde har truffet foranstaltninger af kriminalretlig eller i øvrigt af forsorgsmæssig karakter, og

b) at undersøge mulighederne for fastsættelse af fællesnordiske ensartede principper, hvorefter der administrativt kan udbetales billigheds-erstatning af offentlige midler for sådanne skader.

Nordiska ministerrådet meddelar den 29 desember 1972:

Innen de enkelte departementer har man foretatt innsamling og kartlegging av materiale som nevnt under bokstav a i rekommandasjonen. Til å gjennomføre utredningsarbeidet i samsvar med rekommandasjonens bokstav b er det nedsatt departementale arbeidsgrupper eller oppnevnt sakkyndige i de enkelte land. Det har vært holdt nordiske drøftinger om saken i Stockholm 3 februar 1970, i Oslo 29 mai 1970 og i København 16 desember 1971. Den finske arbeidsgruppe har avgitt betenkning i mai 1972.

Meddelanden

om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet, Danmarks och Islands regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer regjeringene å gi økt støtte til de nordiske standardiserings- og materiellkontrollanstalter og fremme arbeidet for gjennomføring av internasjonale standarder på bredest mulig felt i de nordiske land.

Nordiska ministerrådet meddelar i december 1972:

Nordiska rådets rekommendationer

Nordiska rådet har, utöver sin resolution nr 23/1968 som rekommenderar regeringarna att ge ökat stöd till standardiseringsorganen för tillämpning på bredast möjliga bas av internationella standarder i de nordiska länderna, också tillställt regeringarna i de nordiska länderna en rekommendation nr 22/1970 angående avskaffande av indirekta handels hinder.

I anledning av ovan nämnda initiativ har de nordiska standardiseringsorganen planerat och vidtagit konkreta åtgärder som kan påskynda det önskade harmoniseringsarbetet.

Nordiskt standardiseringssamarbete

Sedan en följd av år har de nationella standardiseringsorganen i de nordiska länderna haft ett omfattande och djupgående samarbete. Detta samarbete följer sedan 1971 "Retningslinjer for nordisk samarbeid på standardiseringsområdet — INSTA", vilka riktlinjer antagits och godkänts av 16 nationella standardiseringsorgan och biträtts av 5 andra nationella organ berörda av det internordiska standardiseringsarbetet. I riktlinjerna understryks att avsikten med detta samarbete icke är att skapa "nordisk standard" men däremot att så långt möjligt harmoni-

sera de nationella standarderna och att säkerställa en likformig tillämpning av internationella standarder i de nordiska länderna samt att undvika dubbelarbete inom de berörda standardiseringsorganisationerna.

Under åren 1971 och 1972 har samarbetet varit inriktat på *tekniska samordningsfrågor* i standardiseringsarbetet inom bygg-, el-, mekan- och metallområdena, för måttenheter, miljömätteknik, personlig säkerhetsutrustning samt förpackning och varudistribution,

samråd i frågor rörande

formell behandling av standardförslag,

kvalitetsmärkning av standardiserade produkter,

information om standarder och standardisering,

gemensam katalogdel i de nordiska standardiseringstidskrifterna,

försäljning av standardiseringspublikationer.

För genomgång och uppföljning av det hittillsvarande samarbetet anordnas ett möte för samtliga organ som godkänt eller biträtt INSTA-riktlinjerna i Köpenhamn den 12 december 1972.

Danmarks regering (boligministeriet) meddelar den 19 oktober 1972:

I sin meddelelse af 16. december 1971¹ bemærkede den danske regering, at der kunne konstateres et voksende behov for en egentlig koordinering af det arbejde, som med byggeriets kvalitet som formål drives gennem ingeniørforeningernes normarbejde og gennem standardiseringsarbejdet.

Siden da er det nordiske samarbejde mellem såvel standardiseringsorganerne (INSTA) og de normudstedende organisationer yderligere blevet udvidet. Helt konkret er det vedtaget, at normer vedrørende konstruktionsberegning skal udarbejdes i nordisk fællesskab i nær tilknytning til det internationale standardiseringsarbejde inden for ISO.

Internt i Danmark er der indledt forhandlinger mellem Dansk Ingeiørforening og Dansk Standardiseringsråd om en integrering af norm — af standardiseringsarbejdet.

Det oplystes endvidere i meddelelsen af 16. december 1971, at der er oprettet et Byggeriets Udviklingsråd, som bl. a. har til opgave at virke for, at der gennemføres teknisk, økonomisk og andet forsknings- og udviklingsarbejde samt norm-, standardiserings-, typiserings-, prøvnings- og godkendelsesarbejde vedrørende byggeriet, og at dette Byggeriets Udviklingsråd ville afgive indstilling bl. a. om fordelingen af den samlede bevilling, hvormed standardiserings- og normarbejde støttes.

Byggeriets Udviklingsråd har i juni 1972 over for boligministeriet udtalt, at norm-, standardiserings- og godkendelsesarbejde er et arbejdsområde, som rådet anser for at være særdeles vigtigt — ikke mindst i forbindelse med eksportarbejdet, som i væsentlig grad synes at forud-

¹ Se *Nordiska rådet*, 20:e sess., s. 1076.

sætte, at der på det omhandlede område gennemføres en harmonisering mellem landene. Byggeriets Udviklingsråd havde derfor planlagt at påbegynde et underudvalgsarbejde vedrørende norm-, standardiserings- og godkendelsesarbejde, og før dette udvalgsarbejde var afsluttet, kunne rådet ikke tage principiel stilling til størrelsen og fordelingen af de midler, der af boligministeriet bør søges til dette arbejde på forslaget til finansloven.

Boligministeriet har derfor ligesom tidligere selv foretaget fordelingen af den samlede bevilling til ajourføring og udbygning af de teknisk-konstruktive byggeforskrifter, som i 1972/73 udgjorde 1 950 000 kroner mod 1 900 000 kroner i 1971/72.

Forhøjelsen fordeltes ligeligt mellem Dansk Standardiseringsråd og Dansk Ingeniørforenings normarbejde, således at de to institutioner i 1972/73 fik henholdsvis 625 000 kroner og 675 000 kroner mod henholdsvis 600 000 kroner og 650 000 kroner året før.

Boligministeriet vil fortsat i overensstemmelse med den af Byggeriets Udviklingsråd foran nævnte udtalelse om normarbejdets vigtighed være mest muligt interesseret i at søge Nordisk Råds rekommandation nr. 23/1968 fremmet.

D a n m a r k s r e g e r i n g (handelsministeriet) meddelar den 7 november 1972:

Statens støtte til Dansk Standardiseringsråd ydes fortsat med et beløb svarende til, hvad der ydes i private tilskud. Herudover yder staten bidrag til dækning af udgifterne i forbindelse med det internationale samarbejde om afskaffelse af tekniske handelshindringer (EFTA, ECE, GATT og EF) og kontingenterne til International Organization for Standardization (ISO) og Comité Européen de Coordination des Normes (CEN); desuden er der i en overgangstid skabt mulighed for at dække visse udgifter til sekretariatsarbejdet for de internationale standardiseringsorganisationer.

I sin meddelelse af 25. november 1971 har den danske regering meddelt, at man overvejede ændringer i materialprøvningens organisation på baggrund af den i januar 1971 afgivne betænkning om statsprøveanstaltens fremtid m.v. samt de fremkomne kommentarer til denne. Handelsministeriet ventes i nær fremtid at fremsætte forslag til lov om oprettelse af et teknisk prøvenævn til afløsning af statens materialprøveråd. Den væsentligste ændring i forhold til den gældende ordning vil bestå i, at der under statslig kontrol og administration foreslås indført en autorisationsordning, hvortil kommer, at det i forbindelse hermed er tanken, at prøvenævnet skal gennemføre en samordning af prøvningsaktiviteterne, der bl. a. kan skabe grundlag for, at Statsprøveanstalten placeres hensigtsmæssigt inden for den samlede prøvningsstruktur.

Spørgsmålet om en koordinering af det brandtekniske område er for tiden under overvejelse i et særligt udvalg.

Handelsministeriets udvalg vedrørende teknologisk servicevirksomhed har i 1972 afsluttet sit arbejde med afgivelse af betænkning. Betænkningen foreslår, at statens tilskud til teknologisk servicevirksomhed ydes under tre former: programbudgetterede basistilskud, projekttilskud og lån til delvis finansiering af anlæg og udstyr. Desuden foreslås en samlet planlægning af strukturudviklingen og en fælles og ensartet styring af den offentlige indsats.

Den gældende ordning for ydelsen af statstilskud til standardiserings- og prøvningsvirksomhed er efter udvalgets mening uhensigtsmæssig og bør omlægges, så den følger reglerne for finansiering af anden teknologisk servicevirksomhed.

D a n m a r k s r e g e r i n g (ministeriet for offentlige arbejder) meddeler den 6 december 1972:

Arbejdet med standardisering af el- og gasmateriel er fortsat i det omfang, det forhåndenværende personale og hensynet til varetagelsen af de pågældende institutioners øvrige opgaver har gjort det muligt.

I s l a n d s r e g e r i n g (Idnadarmaladunetid) meddeler den 12 december 1972:

Man har udgivet ca. 20 islandske standarder, 10 standarder og 8 standardforslag trykkes for tiden og knap 10 standardforslag er under forberedelse. Disse standarder og standardforslag er om forskelligartede spørgsmål. Forbillederne søges som oftest i de andre nordiske landes standarder i så stor grad som muligt.

Som det fremgik af vor skrivelse af den 4. februar 1969 er instituttet stemt for det nordiske standardiseringsarbejde og det skulle være ønskeligt at Island kunne tage en mere aktiv del i dette arbejde så at vi tidligere kunne overføre nye nordiske standarder. Det er også rigtigt her at nævne NKB's arbejde angående samordning af landenes bygningsvedtagelser. Det er ikke sandsynligt at dette arbejde fører til det ønskede resultat hvad Island angår uden en forøget deltagelse i det nordiske standardiseringsarbejde.

I de nordiske lande arbejder samarbejdsudvalg på de nordiske INSTA standardiseringsorganisationers vegne. Vor deltagelse i dette samarbejde har hidtil kun været pr. korrespondance. Her må der ske ændringer hvis det er meningen at vi på dette område kan opnå en ønskelig ligestilling med vore brødrefolk.

Det vil være ønskeligt at indføre nordiske standarder på bestemte områder som f.eks. i skibsbyggeri, d. v. s. standarder der gælder i alle de nordiske lande.

Standardisering er dyr og man har fra begyndelsen manglet midler til dette arbejde.

Større pengetilskud fra det offentlige er en forudsætning for en fornuftig fortsættelse af dette arbejde.

Det skal nævnes at sidste år betalte interesserede parter ca. 20 % af den kapital der gik til standardiseringsarbejde. Man agter i større grad end før at forsøge at stimulere denne udvikling.

Bygningsmyndighederne drøfter for tiden at sætte som vilkår for udstedelse af bygningstilladelser at man anvender anerkendte islandske standarder. Endvidere overvejer Boligstyrelsen at sætte brugen af modulordningen som vilkår for lån til bestemte projekter.

Vi, der arbejder med disse spørgsmål, anser at man kan se optimistisk mod fremtiden hvis en voksende forståelse for et større behov for pengemidler fører til at man kan udføre dette arbejde på den måde, at standardiseringsarbejdet fører til større gavn for investering og virksomhed, for det er vanskeligt at se, hvordan et lille samfund kan bære en varig velstand uden en fornuftig organisation.

Meddelande

om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att så snart som möjligt genomföra en gemensam trafiklagstiftning på grundval av Nordisk vägtrafikkommittés förslag.

Nordiska ministerrådet meddelar den 13 december 1972:

Arbejdet med tilvejebringelse af en fællesnordisk færdselslovgivning fortsætter og koordineres gennem Nordisk Trafiksikkerhedsråd.

I *Danmark* påregnes forslag til ændrede færdselsregler fremsat i folketinget i efteråret 1973.

I *Finland* er arbejdet med en reform af trafiklovgivningen overdraget til den parlamentariske trafikkomité.

For *Norges* vedkommende påregnes nye regler udsendt i løbet af 1973.

I *Sverige* forventes nye trafikregler udsendt inden 1. januar 1973.

I øvrigt henvises til beretningen fra Nordisk Trafiksikkerhedsråd.¹

¹ Se Sak. C 40/t s. 1047.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om gemensamma trafikregler

(Se Sak E 5, s. 1393.)

Meddelande

om rekommendation nr 28/1968 angående iberio-amerikanskt institut

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka förutsättningarna för att inrätta ett nordiskt iberio-amerikanskt institut.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Frågan om nordiskt samarbete om iberio-amerikansk forskning behandlades av Nordiska kulturkommissionen bl. a. på grundval av en rapport från en kommitté, som tillsatts av det norska rektorsmötet. Kulturkommissionen anslöt sig till kommitténs uppfattning att det tills vidare inte finns förutsättningar för inrättande av ett nordiskt iberio-amerikanskt institut. De begränsade disponibla resurserna borde i stället användas för att bygga ut de nationella institutionerna på området. Kulturkommissionen förordade dock att möjligheterna för samarbete inom latinamerikaforskningen ökas mot bakgrund av det stigande intresset för denna forskning och behovet av kontakter och utbyte mellan de nationella institutionerna. Kommissionen fann det inte vara orimligt att samarbetet på sikt kan resultera i fastare samarbetsformer.

Initiativ till ett mer organiserat samarbete på området har tagits av representanter för nordisk latinamerikaforskning, vilka vid en konferens i Åbo 1970 bildade Nordiska samarbetskommittén för latinamerikaforskning (NOSALF). Nordiska kulturkommissionen fann det vara viktigt att det skapas förutsättningar för en organiserad kontakt och utväxling mellan forskare och institutioner i de nordiska länderna. Kommittén beviljades mot denna bakgrund av kulturkommissionen ett anslag på 6 000 svenska kronor för verksamheten under år 1971. För kommitténs verksamhet 1972 har över verksamhetsbudgeten under det nordiska kulturavtalet anvisats ett belopp på 17 000 danska kronor. Nordiska kulturfonden har beviljat ett anslag på 60 000 danska kronor för en nordisk konferens om latinamerikaforskning 1973.

Meddelande

om rekommendation nr 29/1968 angående parasitologisk forskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för inrättande av ett nordiskt kollegium för parasitologi för att åstadkomma ett effektivare samarbete på den parasitologiska forskningens och undervisningens område.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Enligt ministerrådets bedömning bör en fortsatt utvidgning och intensifiering av det nordiska forskningssamarbetet grundas på en planmässig värdering av enskilda projekt. För att samarbetet skall få en ändamålsenlig uppbyggnad bör utgångspunkter för samarbetet preciseras, varvid hänsyn bör tas till att resurserna inte splittras på för många områden och till att samarbetet sker i nära kontakt med centrala nationella forskningsplaneringsorgan. För att samarbetet skall kunna koncentreras på projekt, som är speciellt lämpliga att koordinera på nordisk bas, har det bedömts vara värdefullt med utformning av vissa kriterier, som samarbetsprojekt bör uppfylla (*se Sak C I*).

Planläggning av samarbetet under beaktande av ovannämnda synpunkter har påbörjats av kulturavtalets organ. I samband med det fortsatta planeringsarbetet kommer ovannämnda av Nordiska rådet aktualiserade samarbetsfrågor att prövas ytterligare innan eventuellt beslut om att realisera dem kan fattas.

Meddelande

om rekommendation nr 30/1968 angående vulkanologiskt institut i Island

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för upprättande av ett nordiskt vulkanologiskt institut i Island.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Den av de nordiska undervisningsministrarna tillsatta expertkommittén avgav sitt betänkande i mars 1971.¹ I betänkandet föreslås inrättande av ett nordiskt vulkanologiskt institut i anslutning till Islands universitet. Vid Nordiska ministerrådets möte i Oslo den 23 mars 1972 var det enighet om att ett nordiskt vulkanologiskt institut skulle upprättats 1973. Vidare beslöts reservera intill 450 000 danska kronor för inredning och utrustning av nämnda institut. Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete gavs samtidigt i uppdrag att utse styrelse för institutet och förbereda förslag till statuter.

Vid möte i ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete i maj 1972 tillsattes en interimstyrelse, vars instruktion samtidigt fastställdes. Interimstyrelsen fick i uppgift att a) utarbeta förslag till statuter för institutet, b) planera och inköpa den inredning och utrustning som inom av ministerrådet angivna ekonomiska ramar bedöms erforderlig för institutets upprättande, c) tills vidare svara för den ekonomiska förvaltningen i övrigt vid institutet, d) inge anslagsframställningar rörande institutets verksamhet till ministerrådet och ämbetsmannakommittén, e) utarbeta en instruktion för direktören vid institutet samt f) utlysa och till ämbetsmannakommittén lämna förslag till fortsatta åtgärder för tillsättning av tjänsten som direktör vid institutet.

På grundval av interimstyrelsens förslag godkände ämbetsmannakommittén i november 1972 utrustningsplan för institutet. Institutets stadga fastställdes av Nordiska ministerrådet vid möte den 11 december 1972.

¹ Se Nordiska rådet, 20:e sess., s. 1085—1087.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets tjugoförsta session av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 30/1968 angående vulkanologiskt institut i Island.

Av meddelandet framgår, att Nordiska ministerrådet den 23 mars 1972 fattat beslut om att upprätta ett nordiskt vulkanologiskt institut i anknötning till Islands universitet. Samtidigt reserverades ett anslag om 450 000 DKr till inredning och utrustning av detta institut, vars verksamhet inleddes 1973.

Av meddelandet framgår vidare, att en interimsstyrelse för institutet med uppgift att bl. a. utarbeta statuter och anskaffa inredning och utrustning för institutet tillsatts i maj 1972. På basis av interimsstyrelsens förslag har ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete framställt en utredningsplan för institutet. Nordiska ministerrådet fastställde den 11 december 1972 institutets stadga.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse, att rekommendationens syfte har uppnåtts och föreslår därför,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 30/1968 för rådets del slutbehandlad.

Helsingfors den 5 februari 1973

<i>Tønnes Andenæs (A)</i>	<i>Mauno Forsman (Sd)</i>	<i>Gunnar Garbo (V)</i>
<i>Svend Haugaard (RV)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Karl-Erik Häll (s)</i>
<i>Rune Jonsson (s)</i>	<i>Osmo Kock (Skdl)</i>	<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>
		Vice förman
<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>	<i>Per Olof Sundman (c)</i>
	<i>Folke Woivalin (AS)</i>	

Meddelande

om rekommendation nr 31/1968 angående revision av den internationella oljeskyddskonventionen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge den internationale konvention til undgåelse af forurening af havet med olie ændret således, at det principielt bliver totalt forbudt at udtømme olie eller olieholdige blandinger i havet, og at der skabes forøget mulighed for en effektiv kontrol med overholdelse af konventionen. Endvidere henstiller rådet, at regeringerne overvejer, om det tillige er muligt, at retshåndhævelsen ved overtrædelse af konventionen kan overgå til en international domstol.

Nordiska ministerrådet meddelar den 4 januari 1973:

De ændringer, som IMCO's 6. generalforsamling i oktober 1969 vedtog i konventionen til undgåelse af forurening af havet med olie, 1954, indebærer et stort skridt mod et fuldstændigt forbud mod olieforurening fra skibe.

Ændringerne er til dato tiltrådt af 15 lande, deriblandt Danmark, Island, Norge og Sverige. Finland og Sverige har allerede sat nationale regler i kraft i overensstemmelse med ændringerne.

De på IMCO's 7. generalforsamling i oktober 1971 vedtagne ændringer i ovennævnte konvention vedrørende begrænsning af størrelsen af tanke i store tankskibe og til særskilt beskyttelse af barrieren ud for Australien er til dato tiltrådt af 3 resp. 2 lande.

I IMCO forberedes for tiden udkast til en international konvention til forebyggelse af havforurening fra skibe. Den ovennævnte konvention af 1954 med senere ændringer er herunder taget op til samlet revision. Der vil endvidere blive foreslået regler til forebyggelse af havforurening fra skibe med andre skadelige stoffer end olie. De nordiske lande tager aktivt del i konventionsarbejdet. Udkast til ny konvention vil komme til forhandling på en diplomatisk konference, der agtes afholdt i oktober 1973. Desuden vil man på denne konference tage

spørgsmålet om udvidelse af den internationale konvention vedrørende indgreb på det åbne hav i tilfælde af olieforureningsulykker, 1969, op med henblik på udvidelse af konventionen til at dække også andre skadelige stoffer end olie.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist den til rådets 21. session 1973 af Nordisk Ministerråd afgivne meddelelse om rek. nr. 31/1968.

Udvalget har behandlet meddelelsen på et møde den 17. februar 1973 i Oslo.

Af meddelelsen og de om denne rekommandation tidligere modtagne meddelelser fremgår blandt andet, at der i 1969 er vedtaget en række ændringer i den internationale konvention af 1954 til undgåelse af forurening af havet med olie. Herved er der i realiteten gennemført totalt forbud imod udtømning af olie i havet, ligesom der er skabt øget mulighed for en mere effektiv kontrol med overholdelsen af konventionen. Ændringerne er nu tiltrådt af 15 lande, deriblandt alle de nordiske lande, og i Finland og Sverige er de nationale regler i overensstemmelse med ændringerne allerede sat i kraft. I 1971 er der vedtaget endnu en række ændringer i konventionen, som blandt andet vedrører begrænsning af størrelsen af tanke i store tankskibe.

Det er endvidere tidligere oplyst, at spørgsmålet om at lade retshåndhævelsen ved overtrædelse af konventionen overgå til en international domstol har været behandlet i IMCO, som til sin tid vil tage problemerne om kyststaternes ret til overvågning og kontrol op.

Endelig oplyser ministerrådet, at konventionen af 1954 er taget op til samlet revision som led i udarbejdelsen af en ny international konvention til forebyggelse af havforurening fra skibe, herunder også andre skadelige stoffer end olie. De nordiske lande deltager aktivt i dette arbejde.

Efter udvalgets opfattelse er rekommandationen herefter på de væsentligste punkter opfyldt, idet der nu er gennemført et så godt som totalt forbud mod olieforurening fra skibe. Også spørgsmålet om at lade retshåndhævelsen overgå til en international domstol har som nævnt været genstand for regeringernes opmærksomhed, og udvalget er klar over, at der må foretages omfattende undersøgelser, før der kan blive tale om at oprette en international domstol på dette område.

Der sker stadig omfattende forurening af kyststrækninger som følge af ulovlig udtømning af olie. En sådan fremfærd er hensynsløs, og arbejdet med at forhindre disse overtrædelser bør fra staternes side fortsættes og intensiveres. Når udvalget nu indstiller, at meddelelsen tages til efterretning, og rekommandationen anses for opfyldt, er dette ikke

udtryk for, at man anser forureningsproblemerne i forbindelse med olie-
udtømmning i havet for at være løst.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelsen om rek.nr. 31/1968 til efterretning og
anser rekommandationen for færdigbehandlet for rådets ved-
kommende.

Oslo, den 17. februar 1973.

Erik Adamsson (s) Poul Dam (SF) Carl-Henrik Hermansson (vpk)
Allan Hernelius (m) Osmo Kock (Skdl) Tellervo M. Koivisto (Sd)
Matthías Á. Mathiesen (Sj) Timo Mäki (Kok) Orla Møller (S)
Arne Nilsen (A) Helge Seip (FNV) Erland Steenberg (Sp)
Knud Thestrup (KF)
Formand

Meddelande**om rekommendation nr 33/1968 angående sameinstitut***(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige

1. att vidtaga åtgärder för inrättande av ett nordiskt sameinstitut samt
2. att utreda frågan om institutets verksamhet och placering.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Vid Nordiska ministerrådets möte i Oslo den 23 mars 1972 fattades beslut om att ett nordiskt sameinstitut skall upprättas 1973. Frågan om de organisatoriska förberedelserna behandlades på nytt vid ministerrådets möte i Köpenhamn den 28 och 29 augusti 1972 på grundval av förslag, som förberetts av ämbetsmannakommittén och kultursekretariatet.

Sameinstitutet avses bli organiserat med en styrelse som ansvarar för riktlinjerna för verksamheten och ett sekretariat som förestår det dagliga arbetet och har verkställande funktioner.

Institutet förutsätts etablera goda kontakter med de tre universiteten på Nordkalotten och med andra relevanta institutioner och organisationer inom institutets verksamhetsområde.

Institutet skall finansieras över verksamhetsbudgeten under det nordiska kulturavtalet och kostnaderna fördelas mellan Finland, Norge och Sverige i relation till den samiska befolkningen i de tre länderna.

För att förbereda institutets upprättande har tillsatts en interimsstyrelse med följande av ministerrådet utsedda medlemmar:

föredragande Fredrik Forsberg,
direktör Johan Teigland,
landshövding Gösta Elfving,

Finland
Norge
Sverige

samt följande av Nordiska samerådet utsedda medlemmar:

student Pekka Aikio,
lektor Nils-Henrik Valkeapää,

Finland

veterinær Paul Fjellheim,
 lærer Nils Jernsletten,
 magister Alf Isak Keskitalo,
 avdelingsingeniør Aslak Niels Sara,
 nomadskolelärare Nils-Eric Spiik,
 studerande Per Mikael Utsi,
 samekonsulent Ingvar Åhrén,

Norge

Sverige

Sekreterare är konsulent Svein Nossen, Kirke- og undervisningsdepartementet, Norge.

Med utgångspunkt i förslag av den 3 juni 1970 från Nordiska samarbetsorganet för same- och renskötselråg och inkomna yttranden över förslaget och under beaktande av vissa generella bestämmelser rörande sameinstitutet fick interimsstyrelsen i uppgift

- a) å utarbeide forslag til statutter for Nordisk sameinstitut — og herunder definere nærmere formål og virkeområde for instituttet — samt å legge fram forslag til instruks for sekretariatet,
- b) å legge fram forslag om hensiktsmessig plassering i Norge av sekretariatet, samt å vurdere spørsmålet om lokaler for sekretariatet,
- c) å legge fram kostnadsoverslag for etablering av sekretariatet,
- d) å legge fram forslag til driftsbudsjett for annet halvår 1973 samt for 1974 for instituttet, idet det forutsettes at sekretariatet om mulig etableres 1. juli 1973.

Interimsstyrelsen sammanträdde till konstituerande möte i Oslo den 23 och 24 oktober 1972. Interimsstyrelsens förslag väntas föreligga — eventuellt som delförslag — i februari 1973.

Meddelanden

om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre en ensartet nordisk lovgivning om rejsebureauvirksomhed.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 20 december 1972:

Handelsministeriet kan henholde sig til den af ministeriet senest under 9. december 1971 afgivne udtalelse vedrørende det i sagen omhandlede spørgsmål.¹

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 2 januari 1973:

I Finland har idkandet av resebyrå rörelse genom förordning den 9 juli 1968 om resebyråer blivit en reglementerad näring som är beroende av ett av handels- och industriministeriet meddelat näringstillstånd. En förutsättning för beviljandet av näringstillstånd är att ansökande tillställer ministeriet en bankgaranti av fordrad storlek, med vars belopp penninganstalten som givit garantin förbinder sig att, ifall resebyrå rörelsens egna medel inte är tillräckliga, gentemot köpare av resor och övriga resetjänster svara för de ersättningskyldigheter, som kan komma att åläggas ifrågavarande resebyrå rörelse i följd av av den samma anordnade, sålda eller förmedlade resor. Det följer av bankgarantins ordalydelse, att dess innehåll inte kan användas till betalning av resebyrå rörelsens övriga skulder.

Utbetalningar på grundval av bankgaranti har för första gången ägt rum år 1972. Erfarenheterna av systemet är i detta avseende ringa, men de kan betraktas som positiva.

¹ Se Nordiska rådet, 20:e sess., s. 1092.

Den i samband med handels- och industriministeriet verksamma delegationen för resebyråärenden har godkänt anvisningar för broschyr och annonsering av sällskapsresor, vilka anvisningar ministeriet meddelat vidare till resebyrårelserna såsom anvisningar från början av år 1973 i fråga om vad som i ifrågavarande verksamhet bör anses som den i förordningen om resebyråer avsedda goda affärsseden.

I Sverige har den i det till rådets session av år 1972 givna meddelandet nämnda utredningen slutfört sitt arbete. Det har givit en ny lag, resegarantilagen. Den trädde i kraft den 1 juli 1972, vid utgången av den tidigare lagens giltighetstid. Den nya lagen är inte gällande för en viss tid, men dess innehåll är i huvuddrag detsamma som innehållet i den tidigare, med en viss tid bundna lagen.

Även om man i Finland kommer att fortsätta med justeringen av reglerna i förordningen om resebyråer, kan man redan på grundval av de hittills erhållna erfarenheterna inom loppet av år 1973 anordna en samnordisk rådplågning, om man ock samtidigt måste konstatera, att systemen inom resebyråbranschen i de olika nordiska länderna i rätt betydande grad avviker från varandra och sålunda försvårar åstadkommandet av ett gemensamt system.

Islands regering (Samgönguráðuneytið) meddelar den 19 december 1972:

I Island gælder nu en lov om turisme, deriblandt om rejsebureauer, der først blev sat i 1964 og endnu er i kraft (samlet udgave 1969) med ændringer 1968.

På basis af erfaringen i Island har man revideret loven i dens helhed og man forudsætter, at et nyt lovforslag om turisme snart bliver forelagt i Altinget. Det nye forslag omfatter administrationen af turismens organisation og private foretags tilknytning til den offentlige administration. Der findes også bestemmelser om vilkår for at kunne drive turistbureauer, krav om minimumgarantibeløb, pligt til at forevise årsopgør og indkaldelse af tilladelse til at drive rejsebureauer.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 4 december 1972:

Det er i 1972 ikke foretatt endringer i den norske reisebyrålov av 4. desember 1948.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 2 februari 1973:

Under henvisning til tidligere meddelelse av 4. desember 1972 og meddelelse avgitt av Finlands regjering 20. november 1972 på vegne av samtlige regjeringer, underretter en herved om at den norske reisebyrålov som er 22 år gammel, nå vil bli tatt opp til revisjon da den anses foreldet. Samferdselsdepartementet har til hensikt å sette igang arbeidet med slik revisjon så snart som mulig.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1969 angående slopande av utgående passkontroll

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at afskaffe regelmæssig udgående paskontrol i lufthavne samt at overveje afskaffelse af udgående paskontrol ved andre grænseovergangssteder.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 januari 1973:

Spørgsmålet har været behandlet i den komité, der har gennemgået den nordiske pasoverenskomst, og en betænkning blev i sommeren 1970 sendt til de pågældende fagministerier. På et møde i oktober 1971 vedtog komiteen en fælles udtalelse om, at spørgsmålet ikke i øjeblikket skal tages op til behandling.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1969 angående tullbehandlingen av postpaket

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at gennemføre en ordning, hvorefter ledsagepapirerne for postpakker fra udlandet straks ved ankomsten gennemgås af toldvæsenet med henblik på at frigive de pakker til udlevering, som derved kan undtages fra egentlig toldbehandling, og at fritage disse pakker for særlige gebyrer.

S v e r i g e s r e g e r i n g (finansdepartementet) meddelar den 20 november 1972:

I samband med ikraftträdande av ny tulllag, vilket beräknas ske den 1 januari 1974, avses nya regler om tullbehandling av postpaket bli genomförda. Vid utarbetandet av de nya reglerna kommer ställning att tas till rekommendationen.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skyndsamt utarbeta automatiskt tillämpbara evalveringsnormer för nordiska skol- och studentbetyg.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Arbetet med de frågor rekommendationen aktualiserar har diskuterats i samband med behandlingen av harmoniseringsspörsmålet och tentamensgiltighetsproblematiken. Förutsättningar har hittills inte funnits för konkreta åtgärder.

Den kommitté, som tillsattes hösten 1971 för att utreda frågor i samband med beviljande av studiestöd till elever och studenter för utbildning i annat nordiskt land än hemlandet, avgav sitt betänkande våren 1972. Betänkandet sändes sommaren 1972 på remiss till berörda instanser i de nordiska länderna. Sedan remissbehandlingen avslutats kommer frågan att beredas vidare i samarbetsorganen med sikte på att förslag skall kunna läggas fram för ministerrådet under 1973.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att *S v e r i g e* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen hade följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att länderna inte var för sig utan i samråd tar ställning till reklam i televisionen.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

I meddelande till Nordiska rådets 20:e session¹ gavs en kort redogörelse för läget i berörda länder i fråga om ställningstagande till reklam i televisionen.

For Danmarks vedkommende kan oplyses at hverken Radiokommissionens eller Radiorådets flertal har kunnet anbefale, at nogen del af Danmarks Radios virksomhed finansieres ved hjælp af reklameudsendelser. Dette synspunkt er lagt til grund ved regeringens udarbejdelse af forslag til ny lov om radio- og fjernsynsvirksomhed.

I Norge har stortinget bifallit stortingsmelding från Kirke- og undervisningsdepartementet (1969/70: 58) i vilken föreslås att reklam i TV och radio tills vidare inte skall införas.

I Sverige avvaktas alltjämt resultatet av arbetet inom 1966 års reklamutredning, vars betänkande väntas bli framlagt under 1973.

¹ Se Nordiska rådet, 20:e sess., s. 1108.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att vidga möjligheterna för en gemensam skeppsmedicinsk forskning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 1 december 1972:

Som meddelt i rådets 20. sesjon¹ er rådsresolusjonen om felles skipsmedisinsk forskning oversendt Hovedkomiteen for norsk forskning, som i samråd med forskningsinstitusjoner i de andre nordiske land vil vurdere saken og fremme forslag til hvordan resolusjonens intensjoner best kan realiseres.

Man avventer forskningsinstitusjonenes vurdering og uttalelse om saken.

¹ Se Nordiska rådet, 20. sess., s. 1109.

Meddelande**om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus***(Överlämnat av Danmarks regering)*

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna,

1. att vidtaga åtgärder för en utbyggnad av den samnordiska fortbildningen av journalister vid Nordisk Journalistkursus enligt de förslag, som framlagts av den för utredning av frågan tillsatta kommittén (NU 1969: 4) samt
2. att öka antalet stipendier till deltagare i den nordiska fortbildningen för journalister.

Danmarks regering (statsministeriet) meddelar den 5 december 1972:

I tilslutning til den den 6. december 1971 til Nordisk Råds 20. session afgivne meddelelse¹ kan det oplyses, at bestyrelsen for Nordisk Journalistkursus har vedtaget at ansøge om en fordobling af Nordisk Journalistkursus' budget fra begyndelsen af regnskabsåret 1. januar—31. december 1974 med henblik på iværksættelse af den omdannelse og udbygning af kurset, som er behandlet i rekommandation nr. 11/1969 fra Nordisk Råd. I overensstemmelse hermed har kursusledelsen i august 1972 indsendt budget for 1974 til sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde.

Bestyrelsen for Nordisk Journalistkursus har endvidere nedsat et udvalg med den opgave at udarbejde konkrete forslag til undervisningsplaner for det omdannede og udbyggede kursus, idet man erkendte, at ændringer af det i 1968 udarbejdede forslag ville være nødvendige. Udvalget forventer at afgive indstilling til Nordisk Journalistkursus' bestyrelse i december 1972 og har til brug for sit arbejde indhentet udtalelser fra pressens organisationer i de nordiske lande samt fra tidligere deltagere i Nordisk Journalistkursus.

¹ Se Nordiska rådet, 20. sess., s. 1110.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för antagande av likartade lagregler om transplantation.

Nordiska ministerrådet meddelar i december 1972:

Den nordiska arbetsgrupp som tillsattes 1969 för att behandla den i rekommendationen berörda frågan har visat att det lagtekniskt råder stora skiljaktigheter mellan lagstiftningen i de nordiska länderna. I Danmark gäller sålunda en lag av den 9 juni 1967 om uttagande av mänsklig vävnad m. m. Denna lag omfattar såväl döda som levande givare. I Finland gäller en lag av den 8 juli 1957 om användning av vävnader från avliden person för sjukvårdsändamål. I Norge har under våren 1972 ett förslag till lag om transplantation förelagts Stortinget. Det avser såväl levande som döda givare. Lagförslaget väntas bli behandlat i Stortinget under innevarande session. I Sverige slutligen gäller en lag av den 14 mars 1958 om tillvaratagande av vävnader och annat biologiskt material från avliden person. Den svenska socialstyrelsen har utarbetat ett förslag till ny lag om transplantation som avser såväl levande som döda givare.

För Sveriges vidkommande har under senare år aktualiserats vissa problem angående sjukhusobduktioner, bl. a. frågan om sättet för att underrätta de anhöriga till en avliden om en tilltänkt obduktion. Motsvarande problem föreligger vid transplantation. En vetenskaplig undersökning som kan väntas ge värdefulla upplysningar i obduktionsfrågan pågår för närvarande vid Serafimerlasarettet i Stockholm. Det är avsikten att resultatet av denna undersökning skall avvaktas innan slutlig ställning tas till socialstyrelsens förslag.

Den nordiska arbetsgruppen har hållit två möten, ett i Stockholm den 10 december 1969 och det andra i Oslo den 4 juni 1970. Överlägg-

ningarna ledde till långtgående enighet om det sakliga innehållet i transplantationslagstiftningen, men man var samtidigt överens om att avgörande vikt inte skulle läggas vid att nå fram till likalydande lagtexter. Under lagstiftningsärendenas handläggning strävar man såväl i Norge som i Sverige efter att så långt möjligt samordna de kommande lagarna dels inbördes dels med redan gällande dansk rätt.

Meddelande

om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

I. att skyndsamt inleda samarbete för åstadkommande av en effektiv trafikundervisning på skolans alla stadier,

II. att stödja den samnordiska produktionen av läromedel för denna undervisning samt

III. att vidta åtgärder för åstadkommande av en organiserad fortbildning av vederbörande lärare.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Frågan om samarbete kring en effektiviserad trafikfostran faller inom ramen för läroplansarbete inom de ämnen eller ämnesgrupper där trafikundervisningen ingår.

Inom det pågående harmoniseringsarbetet och det därunder planerade läroplansarbetet har man för närvarande inte funnit skäl föreligga att ännu ta upp frågan om trafikundervisning.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om trafikundervisning

(Se Sak E 6, s. 1394.)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna

1. att ingå en konvention om riktlinjer för harmonisering av de nordiska ländernas regler om farmaceutiska specialiteter samt för samarbete beträffande kontrollen av dessa,

2. att upprätta en nordisk läkemedelsnämnd som ett normgivande, rådgivande och kontrollerande organ, samt

3. att instifta en nordisk läkemedelsfond för forskning, utbildning och information.

F i n l a n d s r e g e r i n g (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 5 december 1972 å *samliga regeringars vägnar*:

En nordisk arbetsgrupp med representanter från de olika ländernas hälsovårdsmyndigheter har tillsatts för att utreda de praktiska frågorna i samband med rekommendationen. Arbetsgruppen har under året uppgjort ett förslag till avtal rörande den tilltänkta läkemedelsnämnden.

Arbetsgruppen utarbetar för närvarande en rapport, som kommer att överlämnas till regeringarna.

Meddelande

om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapiens område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för dels nordiskt samarbete beträffande forskning på det musikterapeutiska området, dels ett nordiskt samgående för framställning av undervisningsmaterial i form av böcker, instrument m. m.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Ett gemensamt nordiskt försöksprojekt inom musikterapiens område har under en längre tid behandlats av en nordisk projektgrupp.

I Norge har utarbetats ett musikfunktionstest vilket beräknas kunna ge god diagnostik beträffande dels kartläggningen av individens musikaliska förutsättningar, dels hans förmåga att tillgodogöra sig musikterapi.

Nordiska ministerrådet beslutade i augusti 1972 bevilja 100 000 danska kronor till genomförande av förförsök med musikfunktionstestet i Norge under läsåret 1972/73.

Resultatet av förförsöket skall enligt projektgruppen värderas med hänsyn till möjligheterna att senare standardisera testet i de nordiska länderna och utnyttja det inom det musikterapeutiska området liksom även i musikskolor och inom det allmänna skolväsendet.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda möjligheterna för ett ökat nordiskt musiksamarbete vad gäller informationer om samt produktionen och distributionen av nordisk musik på grammofonskiva samt att därvid beakta behovet av statsunderstöd till denna produktion.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

De medel för nordiskt musiksamarbete, som sedan början av 1960-talet beviljats över ländernas budgeter, har disponerats på förslag av nämnderna för nordiskt musiksamarbete (NOMUS-nämnderna). Nämnderna, som visat sig vara en välfungerande organisatorisk ram för samarbetet på musikområdet, har som huvuduppgift att informera om musiklivet i Norden både på nordiskt och på internationellt plan och att utarbeta förslag till och riktlinjer för användningen av de medel, som ställs till disposition för nordiskt musiksamarbete. De nationella anslagen till detta samarbete uppgick 1972 till c:a 160 000 danska kronor.

Ministerrådet har beslutat, att NOMUS-nämnderna skall fortsätta sin verksamhet och att stödet till musiksamarbetet skall ökas. Av ökningen under 1973 på c:a 240 000 danska kronor kommer 150 000 danska kronor att användas för vidareföring av den ordning med beställning av musikverk, som Nordiska kulturfonden har stött som försöksordning åren 1970—1972.

De i rekommendationen aktualiserade frågorna har behandlats av NOMUS-nämnderna, som 1970 föreslog inrättande av en samnordisk kommitté för att utarbeta och ajourföra en katalog över mer betydande nordisk musik samt för att tillvarata inspelningar av mer betydande nordiska musikverk på grammofonskiva. Förslagets realiserande förutsätter årliga anslag på 400 000 danska kronor. Förslagen kommer att prövas i samband med andra samarbetsprojekt inom ramen för de medel som står till disposition på detta område.

*BILAGA***Skrivelse från Nordiska rådets presidium till Nordisk Komponistråd rörande utdelning av nordiskt komponistpris**

Ved skrivelse af 5. november 1971 har Nordisk Komponistråd henstillet til Nordisk Råd at finde mulighed for uddeling af den nordiske komponistpris hvert år fra og med 1972.

Henvendelsen har været behandlet i Nordisk Råds Kulturudvalg, der har udtalt som sin opfattelse, at man fremfor at udvide omfanget af prisen bør undersøge mulighederne for andre former for det fremtidige nordiske samarbejde til fremme af de forskellige kunstarter. Udvalget har i denne forbindelse henvist til Nordisk Råds rekommandation nr. 18/1969 angående nordisk musiksamarbejde vedrørende information om samt produktion og distribution af nordisk musik på grammofonplader, herunder behovet for statsstøtte hertil.

Nordisk Råds Præsidium kan tilslutte sig Kulturudvalgets opfattelse.

Til orientering vedlægges i fotokopi udskrift af NU 14/1971 med gengivelse af den omtalte rekommandation vedføjet oplysning om regeringernes foranstaltninger (*här ej tryckt*).

Præsidiet anser samtidig skrivelse af 28.11.1972 fra Nordisk Komponistråd for besvaret.

København, den 22. januar 1973

For Nordisk Råds Præsidium

V. J. Sukselainen

Emil Vindsetmo

Meddelanden

om rekommendation nr 21/1969 angående beslut i Öresundsfrågorna

(Överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller

a. til Danmarks og Sveriges regeringer, at de i samråd med de andre nordiske lande før den 15. juli 1969 træffer de fornødne beslutninger vedrørende storlufthavn på Saltholm og anlæg af den første faste forbindelse over Øresund, og

b. til Danmarks regering at give den svenske regering tilsagn om, at denne lufthavn vil blive benyttet på en sådan måde, at uacceptable forstyrrelser for svensk område undgås.

D a n m a r k s r e g e r i n g (ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 12 december 1972 å *Danmarks och Sveriges regeringars vägnar*:

I 1972 har der været ført fortsatte forhandlinger mellem Danmark og Sverige om trafikproblemerne i Øresundsområdet. Som led i disse forhandlinger har den svenske regering i november 1972 tilbudt at finansiere og udføre en vejforbindelse i København—Malmö-linjen, og den danske regering har besluttet at optage realitetsforhandlinger med den svenske regering på basis af dette tilbud. De to regeringer har herefter overdraget det til særlige embedsmandsdelegationer at udarbejde forslag til en overenskomst om spørgsmålet. Dette forslag forventes at foreligge i løbet af april måned 1973.

Den danske og den svenske regering har endvidere vedtaget at overdrage det til de to landes jernbanestyrelser inden den 1. februar 1973 yderligere at overveje rentabilitetsberegningerne for en jernbanetunnel mellem Helsingør og Helsingborg.

Endelig er det danske og det svenske trafikministerium enige om at søge indgået en overenskomst i løbet af foråret 1973 om luftrums-, flyveledelses- og støjproblemerne i forbindelse med anlæg af en dansk lufthavn på Saltholm. Den danske regering har til hensigt i begyndelsen af 1973 at fremsætte lovforslag om Saltholm-lufthavnen.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 1 december 1972:

Trafikministeriet hänvisar till sitt utlåtande av den 4 december 1970¹ och konstaterar att ingenting sådant har framkommit i ärendet, som skulle givit anledning till nya åtgärder.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena om rekommendation nr 21/1969 angående beslut i Öresundsfrågorna och rekommendation nr 15/1971 angående fortsatt handläggning av Öresundsfrågorna

Til trafikudvalget er henvist meddelelser til 21. session om rekommendation nr. 21/1969 — beslutninger i Øresundsspørgsmålene — og om rekommendation nr. 15/1971 — fortsat behandling af Øresundsspørgsmålene — afgivet af Danmarks og Sveriges regeringer.

Meddelelserne om de i rekommendationerne indeholdte punkter er senest behandlet i trafikudvalgets møde med de nordiske landes trafikministre i Stockholm den 12. januar 1973 og i Oslo den 17. og 19. februar 1973.

Af meddelelserne fremgår blandt andet, at forhandlingerne om Øresundsspørgsmålene nu er igangsat, og at forslag til regeringsoverenskomster forventes at foreligge i løbet af foråret 1973.

Trafikudvalget finder, at de med rekommendationerne tilsigtede mål hermed er opfyldt.

Trafikudvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, den 19. februar 1973

Eric Carlsson (c) *Gils Guðmundsson (Ab)* *Svend Horn (S)*

Martha Johannessen (A) *Aili Laitinen (Lkp)* *Arne Larsen (SF)*

Bror Lillqvist (Sd) *Sven Mellqvist (s)* *Bjarne Mørk Eidem (A)*
Formand

Cecilia Nettelbrandt (fp) *Erling Norvik (H)*

Meddelanden

om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Islands regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att utreda behovet av och möjligheterna för sådana ändringar i kommunallagstiftningen och annan lagstiftning att fasta legala former skapas för samarbetet mellan kommuner över riksgränserna.

Nordiska ministerrådet meddelar den 27 november 1972:

En kommitté, bestående av representanter för berörda departement i Danmark, Finland, Norge och Sverige har bildats och bedriver sitt arbete enligt de riktlinjer som tidigare meddelats.

Kommittén har under tiden november 1971—oktober 1972 hållit fem sammanträden.

I anslutning till dessa sammanträden har kommittén haft överläggningar med representanter för kommuner och andra organ i gränstrakterna i Arvika-Kongsvinger-regionen, i Tornedalen och i Karasjok.

Under våren 1973 beräknas kommittén avge rapport över en första etapp i utredningsarbetet.

Islands regering (Félagsmálaráðuneytið) meddelar den 7 december 1972:

Denne rekommandation angår ikke Island, idet den omhandler kommuner med fælles grænser ved rígsgrænserne.

Meddelande

om rekommendation nr nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att främja samverkan i syfte att förbättra zigenarnas levnadsförhållanden i dessa länder och att öka dessas möjligheter till anpassning i samhället.

Finlands regering (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 5 december 1972 å *Finlands och Sveriges regeringars vägnar*:

Ett tjänstemannamöte för utbyte av information om zigenarfrågor sammanträdde i Helsingfors den 10 mars 1972. För Sveriges del redogjordes vid mötet för arbetet av den av inrikesdepartementet tillsatta expertgruppen som har till uppgift att utreda vissa zigenarfrågor. Härvid konstaterades att de finländska zigenarna i Sverige — c:a 800—1 000 personer — numera betraktas som vanliga finska invandrare. Vad beträffar de svenska zigenarna, är de nästan alla fast bosatta och deras grundskolning har genomförts, men deras sysselsättningsproblem är fortsättningsvis aktuella.

För Finlands del redogjordes för betänkandet som Delegationen för zigenarärenden avgivit angående allmänna principer vid lösandet av zigenarnas problem. Dessutom redogjordes för de förslag som gjorts för förbättrandet av zigenarnas bostadsförhållanden, för utredningen angående sysselsättningen av zigenarbefolkningen samt för zigenarnas utbildningsförhållanden.

Statsrådet i Finland har den 10 februari 1972 utsett en ny Delegation för zigenarärenden för treårsperioden 1972—1974. Delegationen har i uppgift att följa och övervaka utvecklingen av zigenarbefolkningens sociala förhållanden och göra förslag till myndigheterna om förbättringar.

Tjänstemannamötet beslöt fortsätta samarbetet. Nästa sammanträde kommer att hållas i Stockholm i december 1972.

*BILAGA 1***Skrivelse till Nordiska rådets presidium från Nordiska rådets socialpolitiska utskott rörande zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige**

Till socialpolitiska utskottet har från presidiet hänvisats skrivelse den 26 juni 1972 från Stockholms finska zigenarförening angående rådets rekommendation nr 23/1969 om zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige. Utskottet har behandlat skrivelsen vid sitt möte i Umeå den 22—23 augusti 1972.

I skrivelsen anföres att det samarbete i zigenarfrågan som rådet rekommenderat regeringarna inte har förverkligats. Problemen har tvärtom på många sätt förvärrats. Fortfarande saknas instans som är direkt ansvarig för att en samordning sker så att finska zigenare inte förblir en ambulera grupp mellan Finland och Sverige, en grupp som inte får sina problem lösta någonstans. Stockholms finska zigenarförening hemställer att Nordiska rådet på nytt skall ta upp denna fråga och överväga vilka åtgärder som är nödvändiga för att ett nordiskt samarbete, som leder till förbättringar för samtliga finska zigenare, skall komma till stånd.

Utskottet noterade att i betänkandet över det till grund för rekommendationen liggande medlemsförslaget uttalats att kunskap om zigenarnas tidigare och nuvarande levnadsförhållanden synes utgöra en förutsättning för att nå resultat i ett arbete på ifrågavarande område och att det därför var önskvärt med en närmare undersökning av på vilket sätt kontakterna mellan Finland och Sverige såvitt rörde zigenarnas förhållanden kunde underlättas. Ett centralt kontaktorgan ansågs kunna vara till praktisk fördel vid en sådan undersökning. Det framhölls vidare att som förhållandena nu är, splittras åtgärderna på skilda organ, ett förhållande som gäller allt socialvårdsarbete, men framträder särskilt starkt vad gäller zigenarna. Därför borde möjligheterna övervägas att genom kontaktorgan på det regionala eller kommunala planet underlätta arbetet.

Utskottet har vid behandlingen av den nu aktuella skrivelsen och det meddelande som lämnats angående rekommendationen till rådets 20:e session funnit att intentionerna i 1969 års rekommendation såvitt gällde kontaktorgan inte uppfyllts på ett tillfredsställande sätt. Av meddelandet framgår visserligen att en förteckning numera finns över personer som sköter zigenarfrågor i de centrala ämbetsverken. En sådan förteckning kan ej anses motsvara rådets önskemål om kontaktorgan. Enligt utskottets mening bör i den centrala administrationen finnas en tjänsteman med uppgift att uteslutande handlägga de finska zigenarnas

problem. Genom en sådan ordning med en tjänsteman — konsulent — i ländernas socialstyrelser eller motsvarande centrala verk skulle kommunernas behov av kontakt för erhållande av centralt dirigerade direktiv kunna tillgodoses. Som förhållandena nu är saknas enhetlighet i kommunernas behandling av de finska zigenarna. Rådets önskemål om regionala eller kommunala kontaktorgan synes enligt utskottets mening avgjort kunna underlätta arbetet. Utskottet anser dock att i första hand kontakterna med det centrala planet böra ordnas. Genom den föreslagna ordningen skulle även kontakterna mellan länderna underlättas.

Utskottet får därför hemställa att presidiet ville mot bakgrund av rådets rekommendation nr 23/1969 föreslå regeringarna i Finland och Sverige att tillsätta en tjänsteman med placering i socialstyrelse eller hos annan ansvarig myndighet i respektive land med uppgift att svara för de finska zigenarnas förhållanden.

Oslo den 25 september 1972

För Nordiska rådets socialpolitiska utskott

Egil Aarvik

Utskottets förman

BIHANG

Skrivelse till Nordiska rådets socialpolitiska utskott från Stockholms finska zigenarförening rörande zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige

Vid Nordiska rådets 17:e session i Stockholm 1969 antogs en rekommendation till regeringarna i Sverige och Finland att främja samverkan i syfte att förbättra zigenarnas levnadsförhållanden i dessa länder och att öka dessas möjligheter till anpassning i samhället.

Denna rekommendation resulterade i att det svenska inrikesdepartementet 1970 lät göra en kartläggning av finska zigenares förhållanden i Sverige. Rapporten "Undersökning rörande finländska zigenares förhållanden i Sverige" överlämnades till inrikesministern i oktober 1970. Den visade klart att den då till c:a 1 000 personer uppgående finsk-zigenska invandrargruppen i Sverige hade stora problem, främst beroende på bristfällig utbildning. C:a 25 procent av de i undersökningen intervjuade personerna hade aldrig gått i skola. Försök hade på flera orter gjorts att placera zigenarna i svenskundervisning men i de flesta fall hade zigenarna ej kunnat följa undervisningen på grund av bristande läs- och skrivkunnighet.

Medlemsförslaget i Nordiska rådet om en rekommendation till de svenska och finska regeringarna om samverkan i zigenarfrågan väcktes av Georg Backlund, Tyyne Leivo-Larsson och Ingrid Segerstedt

Wiberg. Motionärerna skrev bl. a. följande: "Utländska zigenare som stadigvarande bor i landet har samma utbildningsmöjligheter som svenska zigenare". Detta är tyvärr inte förhållandet i dag. Sedan några år tas finska zigenare ej emot i de svenska zigenarskolorna som ju för övrigt torde avvecklas om ett år. De finska zigenarna omfattas inte heller av de åtgärder som vidtas för utomnordiska zigenare.

I Sverige finns i dag tre olika grupper zigenare: svenska, utomnordiska och finska zigenare. De sistnämnda betraktas som vanliga nordiska invandrare och står helt utanför de specialåtgärder som vidtas för de två förstnämnda grupperna trots att de har i stort sett samma problem som dessa. De flesta zigenarna i Sverige har ingen eller ringa utbildning, saknar gångbar yrkeskunskap och har anpassningssvårigheter i samhället.

Sedan den nämnda motionen väcktes i Nordiska rådet har Sverige beslutat om en reglerad invandring av utomnordiska zigenare och man har också tagit ansvar för dessa genom t. ex. speciella utbildningsåtgärder. Redan när beslut om detta fattades fanns i Sverige ett betydande antal finska zigenare. Men dessa har konsekvent ställts vid sidan om alla åtgärder som syftar till eliminerande av zigenares speciella problem. Man kan utan överdrift säga att de finska zigenarnas förhållanden i Sverige sedan 1969 klart försämrats. I Finland har visserligen en del förbättringar skett för zigenarna men ännu har inte bostadsproblemen lösts och när det gäller vuxenutbildning för zigenare finns det ännu inte i Finland några sådana skolor som i Sverige. Finska zigenare söker sig därför fortfarande gärna över till Sverige i hopp om bättre villkor.

Motionärerna i Nordiska rådet skrev att "ett samarbete mellan de båda ländernas ansvariga organ torde vara på sin plats" och vidare att det vore önskvärt med kontaktorgan i Finland och Sverige för att handlägga de olika problem som uppstår i samband med inflyttning av zigenare.

Dessa förslag har ännu större aktualitet i dag. Visserligen har en grupp finländska och svenska tjänstemän fått i uppdrag att följa frågan och diskutera situationen sinsemellan men det finns ingen instans som har ansvaret när problem skall lösas praktiskt.

En rad olika socialbyråer i stockholmsområdet och på andra håll i Sverige har stora svårigheter när det gäller att hjälpa finska zigenare. De efterlyser centrala direktiv och kunskap om de finska zigenarnas situation i stort. Haninge kommun utanför Stockholm kan nämnas som exempel. Där bor i dag c:a 150 finska zigenare.

Något nordiskt samarbete på det sociala området förekommer inte när det gäller zigenare.

Så länge det var möjligt för finska zigenare att bli elever i de svenska zigenarskolorna förekom heller inget som helst svenskt-finländskt samarbete skolmyndigheterna emellan. Inga finskspråkiga läroböcker fanns i skolorna trots att det var fråga om elever som i hög grad var i behov att utveckla sitt finska modersmål för att bli i stånd att lära sig ett främmande språk, i detta fall svenska. Svensk-finska utbildningsrådet fann aldrig anledning att bevaka de finska zigenarnas utbildningsintressen trots att rådet underrättades om problemen 1969 av skolkonsulent Margareta Ek vid skolöverstyrelsen.

Det nordiska samarbetet i zigenarfrågan som Nordiska rådet rekommenderade 1969 har alltså inte förverkligats. Problemen har tvärtom

på många sätt förvärrats och fortfarande finns ingen instans som är direkt ansvarig för att en samordning sker så att finska zigenare inte förblir en ambulering mellan Sverige och Finland, en grupp som inte får sina problem lösta någonstans.

Stockholms finska zigenarförening som bildades i april 1972 väddar till Nordiska rådet att på nytt ta upp denna fråga och överväga vilka åtgärder som är nödvändiga för att ett nordiskt samarbete i denna fråga verkligen skall komma till stånd, ett samarbete som leder till förbättringar för samtliga finska zigenare.

Stockholm den 26 juli 1972

För Stockholms finska zigenarförening

Seija Ketola

Viceordförande

BILAGA 2

Skrivelse till regeringarna i Finland och Sverige från Nordiska rådets presidium rörande zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige

Ved skrivelse af 26. juli 1972 har Stockholms finska zigenarförening henledt opmærksomheden på, at det nordiske samarbejde i zigeuner-spørgsmål, som anbefales i Nordisk Råds rekommandation nr. 23/1969, ikke er blevet virkeliggjort. Zigeunerforeningen mener, at problemerne for zigeunerne på mange måder er blevet forværret, påpeger, at der endnu ikke findes nogen instans, som er direkte ansvarlig for en samordning af finske og svenske foranstaltninger vedrørende zigeunernes forhold, og henstiller til Nordisk Råd på ny at tage spørgsmålet op.

Henvendelsen har været behandlet i Nordisk Råds socialpolitiske udvalg, som ved skrivelse af 25. september 1972 har udtalt følgende:

Utskottet noterade att i betänkandet över det till grund för rekommandationen liggande medlemsförslaget uttalats att kunskap om zigenarnas tidigare och nuvarande levnadsförhållanden synes utgöra en förutsättning för att nå resultat i ett arbete på ifrågasvarande område och att det därför var önskvärdt med en närmare undersökning av på vilket sätt kontakterna mellan Finland och Sverige såvitt rörde zigenarnas förhållanden kunde underlättas. Ett centralt kontaktorgan ansågs kunna vara till praktisk fördel vid en sådan undersökning. Det framhölls vidare att som förhållandena nu är, splittras åtgärderna på skilda organ, ett förhållande som gäller allt socialvårdsarbete, men framträder särskilt starkt vad gäller zigenarna. Därför borde möjligheterna övervägas att genom kontaktorgan på det regionala eller kommunala planet underlätta arbetet.

Utskottet har vid behandlingen av den nu aktuella skrivelsen och det

meddelande som lämnats angående rekommendationen till rådets 20:e session funnit att intentionerna i 1969 års rekommendation såvitt gällde kontaktorgan inte uppfyllts på ett tillfredsställande sätt. Av meddelandet framgår visserligen att en förteckning numera finns över personer som sköter zigenarfrågor i de centrala ämbetsverken. En sådan förteckning kan ej anses motsvara rådets önskemål om kontaktorgan. Enligt utskottets mening bör i den centrala administrationen finnas en tjänsteman med uppgift att uteslutande handlägga de finska zigenarnas problem. Genom en sådan ordning med en tjänsteman — konsulent — i ländernas socialstyrelser eller motsvarande centrala verk skulle kommunernas behov av kontakt för erhållande av centralt dirigerade direktiv kunna tillgodoses. Som förhållandena nu är saknas enhetlighet i kommunernas behandling av de finska zigenarna. Rådets önskemål om regionala eller kommunala kontaktorgan synes enligt utskottets mening avgjort kunna underlätta arbetet. Utskottet anser dock att i första hand kontakterna med det centrala planet böra ordnas. Genom den föreslagna ordningen skulle även kontakterna mellan länderna underlättas.

Utskottet får därför hemställa att presidiet ville mot bakgrund av rådet rekommendation nr 23/1969 föreslå regeringarna i Finland och Sverige att tillsätta en tjänsteman med placering i socialstyrelse eller hos annan ansvarig myndighet i respektive land med uppgift att svara för de finska zigenarnas förhållanden.

Nordisk Råds Præsidium kan anbefale gennemførelse af rådets socialpolitiske udvalgs forslag og oversender hermed til regeringerne i Finland og Sverige skrivelsen af 26. juli 1972 fra Stockholms finska zigenarförening til brug ved behandlingen af rekommendation nr. 23/1969 (*se Bilaga 1, Bihang*).

København, den 22. januar 1973

For Nordisk Råds Præsidium

V. J. Sukselainen

Emil Vindsetmo

Meddelande

om rekommendation nr 24/1969 angående tillgången till källmaterial för samtidshistorisk forskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

I. att gemensamt utreda förutsättningarna för att bereda nordiska forskare ökad tillgång till källmaterial för samtidshistorisk forskning och för att få till stånd en internordisk praxis rörande utlämnande av sådant material, som finns hos myndighet, samt

II. att vidtaga åtgärder för att i varje enskilt nordiskt land likställa forskare från ett annat nordiskt land med inhemska forskare vad gäller tillgången till offentliga myndigheters arkiv.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Beträffande rekommendationen hänvisas till meddelanden, som avgivits till Nordiska rådets 19:e¹ och 20:e sessioner.² Enligt riksarkivariernas bedömning är ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen inte erforderliga från riksarkivens sida i detta skede. Behandlingen av frågan fortsätter inom kulturavtalets organ.

¹ *Se Nordisk Råd, 19. sess., s. 2520.*

² *Se Nordiska rådet, 20:e sess., s. 1126.*

Meddelande

om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radio-
utsändningar

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att besluta om införande av ett gemensamt nordiskt system för stereofoniska radioutsändningar.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Det har ikke skjedd endringer siden forrige meddelelse. Danmark og Finland har innført Pilottenesystemet mens Norge og Sverige ennå ikke har fattet noen avgjørelse.

Meddelande

om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att vidtaga åtgärder för åstadkommande av ett ökat samarbete mellan de nordiska språklektorerna bl. a. i form av regelbundna ämneskonferenser samt

2. att utreda förutsättningarna för en fastare organisation av den nordiska lektoratsverksamheten vid universitet och högskolor.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Något möte inom det av de nordiska lektoratsutskotten tillsatta kontaktmannaorganet har av praktiska skäl inte kunnat äga rum under 1972. Det danska lektoratsudvalget har inbjudit kontaktmännen till ett möte i januari 1973.

Meddelanden

om rekommendation nr 28/1969 angående samarbetskommitté för utvecklingsforskning

(Överlämnade av Danmarks och Islands regeringar)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att närmare utreda frågan om att tillsätta en samarbetskommitté för utvecklingsforskning.

Danmarks regering (udenrigsministeriet) meddelar den 22 december 1972 å Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringars vägnar:

I arbejdet med en kortlægning af den forskning vedrørende udviklingslandene, der foregår i Danmark, Finland, Norge og Sverige, er man i alle lande ved at udarbejde eller ajourføre oversigter over den forskning, der støttes af landenes statslige bistandsorganer. For Sveriges vedkommende er der desuden tilvejebragt oversigt over forskning på dette område, som finder sted ved universiteter og andre højere læreanstalter. Ligeledes foregår der i Finland udarbejdelse af en tilsvarende oversigt. Det har i øvrigt vist sig vanskeligt at identificere andre forskningsopgaver, som man har kendskab til, som egentlig forskning vedrørende udviklingslandene.

Rekommandationen vil blive drøftet på det nordiske bistandschefsmøde i Stockholm i marts 1973, og man vil i lyset af drøftelserne på dette møde behandle det foreliggende materiale i samarbejdskomitéen samt drøfte retningslinierne for et videregående kortlægningsarbejde.

Islands regering (Idnadarmáláduneytid) meddelar den 12 december 1972:

Ministeriet er af den opfattelse, at det ikke indgår i dets arbejdsområde at behandle spørgsmålet om at nedsætte en komité, der især skal arbejde for at bistå udviklingslandene.

Meddelande

om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för nordiskt samarbete på yrkesvägledarutbildningens område, särskilt vad gäller kvalificerad fortbildning av yrkesvägledare.

Nordiska ministerrådet meddelar den 11 december 1972:

Frågan har tagits upp inom det nordiska arbetsmarknadsutskottet. Vid ett möte med utskottet i början av år 1971 uppdrogs åt en expertgrupp att utarbeta ett förslag om gemensam yrkesvägledarutbildning. Gruppens förslag har överlämnats till utskottet och behandlades vid utskottets möte i början av år 1972. Utskottet anslöt sig härvid i princip till den av expertgruppen framförda tanken på en gemensam nordisk vidareutbildning för personal inom arbetsmarknadsorganen. Det beslöts därför att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att med utgångspunkt från de framlagda förslagen utarbeta en konkret plan, eventuellt alternativa planer, med kostnadsförslag för perioden 1973—1975. Betänkandet från arbetsgruppen borde läggas fram så att det snarast möjligt kunde behandlas av utskotten. Gruppen har konstituerats och dess arbete pågår.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att vidtaga åtgärder för att få till stånd en gemensam kvalificerad vidareutbildning för lärare till socialhögskolorna och för tjänstemän inom social administration och planläggning.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Sommaren 1970 tillsattes en arbetsgrupp för att utreda de frågor som aktualiserades i rekommendationen. Arbetsgruppen avgav i juni 1971 sitt betänkande "Fortbildning av lärare vid socialhögskolorna" (NU 1971: 12). I betänkandet, vars remissbehandling ännu inte avslutats, föreslås bl. a. att en tvåårig försöksordning med fortbildning av ifrågasvarande lärare skall igångsättas. Förslaget tas efter avslutad remissbehandling i början av 1973 upp till behandling inom kulturavtalets organ.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1970 angående nordisk arbetsmarknad för psykologer

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skapa förutsättningar för införande av en nordisk arbetsmarknad för psykologer genom att utfärda bestämmelser för psykologverksamheten och genom att göra psykologutbildningen likvärdig.

Nordiska ministerrådet meddelar den 30 november 1972.

Embetsmannsmøte ble holdt i Oslo 27. januar 1972, og representantene fra hvert land ga en orientering om hvorledes spørsmålet om regler for psykologvirksomhet lå an i det enkelte land.

Det er i de nordiske land ulike syn på nødvendigheten av spesielle lover eller bestemmelser for å regulere psykologers virksomhet. I Finland og Norge foreligger forslag til slike bestemmelser. I Danmark og Sverige er spørsmålet ennå under vurdering.

For tiden synes betingelsene ikke å foreligge for i noenlunde nær framtid å kunne fremme forslag om felles nordiske regler for psykologers yrkesutøvelse, og dermed om etablering av et felles nordisk arbeidsmarked.

Det synes således for tiden ikke som om det foreligger grunnlag for å arbeide videre med det forslag til overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked som de nasjonale utredningskomitéer ble enig om og som fulgte som vedlegg til Nordisk Råd sak A 149 T/s "Tillæggsforslag om enhetlige regler om legitimation for psykologer m. m".¹

Ved kongelig resolusjon av 28. april 1972 fremmet Norge Odeltingsproposisjon nr. 69 (1971—72) om "Lov om godkjenning m. v. av psykologer". Det er ventet at denne vil bli behandlet av Stortinget i vårsesjonen 1973.

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess., s. 421.

Det synes å foreligge et visst ønske om å få etablert et felles nordisk arbeidsmarked for psykologer. Saken vil bli holdt under observasjon og når forholdene i de enkelte land er mer avklart, vil det kunne vurderes om det foreligger grunnlag for å ta saken opp på nytt.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att föranstalta om åtgärder för att mot bakgrund av de i betänkandet om nordisk utbildning av sjukhusadministratörer (NU 1965: 6) framlagda förslagen och av erfarenheterna av försöksverksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan få till stånd en permanent nordisk vidareutbildning av sjukhusadministratörer vid nämnda högskola.

Nordiska ministerrådet meddelar i december 1972:

Verksamhetsåret 1970/71 förlängdes den vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg bedrivna försökskursen för vidareutbildning av sjukhusadministratörer från en månad till två månader. En sådan kurs har anordnats även under verksamhetsåret 1971/72. 2-månaderskursen för sjukhusadministratörer avses komma att anordnas även under verksamhetsåren 1972/73 och 1973/74.

Erfarenheterna av dessa kurser bör avvaktas, innan en bedömning av frågan om ytterligare utvidgning av utbildningsprogrammet skall ske.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1970 angående ökad samverkan vid utbildningsanstalter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att under upprätthållande av nära kontakter och ett kontinuerligt informationsutbyte mellan de nordiska länderna fortsätta arbetet på införande av en ökad samverkan vid utbildningsanstalterna mellan lärare, elever och övriga kategorier av där verksamma.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

I överensstämmelse med artikel 14 i det nordiska kulturavtalet har ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete infört en ordning för kontinuerligt informationsutbyte länderna emellan om pågående och planerat nationellt reformarbete inom de områden som omfattas av kulturavtalet. Man har även enats om att sakkunniga från övriga nordiska länder vid behov kan kallas att delta i sammanträden med nationella utredningsgrupper.

For *Danmarks* vedkommende kan følgende oplyses: Undervisningsministeren er ved at nedsætte en kommission, der skal have til opgave at undersøge demokratiseringsspørgsmålene inden for uddannelsessektoren.

Inden for folkeskoleområdet er der i forslaget til en ny folkeskolelov i § 16 optaget en bestemmelse om, at planlægning og tilrettelæggelse i de enkelte klasser af undervisningen — herunder valget af undervisningsformer, -metoder og -stof — i videst muligt omfang skal foregå i samarbejde mellem læreren og eleverne. Tilsvarende bestemmelser findes i lovene om gymnasieskolen og højere forberedelseseksamen.

Det formaliserede samarbejde mellem elever, lærere og andre grupper er reguleret i skolestyrelsesloven, som forventes revideret i det kommende år.

För *Finlands* del kan följande meddelas:

Lagen om läroverksråd (829/71) stadfästes den 10 december 1971 och trädde i kraft den 1 augusti 1972. Enligt ikraftträdelsestadgandet skulle det första läroverksrådet väljas sålunda att mandatperioden skulle börja redan den 15 oktober 1972 (och ej den 1 januari 1973).

Förordningen om läroverksråd gavs den 5 maj 1972 (324/72) innehållande närmare bestämmelser om läroverksrådets uppgifter, val av medlemmar och adjungerade medlemmar, ärendenas behandling och verkställighet av fattade beslut. I förordningen stadgades att till medlemmar och adjungerade medlemmar i läroverksrådet blir de kandidater som bland lärarna respektive eleverna erhållit mest röster. Då mot detta stadgande väcktes missnöje, tillsatte undervisningsministeriet i juni 1972 en arbetsgrupp med uppdrag, att avgiva förslag till erforderliga stadganden för införande av proportionellt valsätt vid val av läroverksråd.

Den 8 september 1972 avgav regeringen en proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 11 § lagen om läroverksråd, vilken proposition behandlades i riksdagen exceptionellt raskt. Lagen angående ovannämnda ändring stadfästes redan den 29 september 1972. Enligt lagändringen uppsköts valet av det första läroverksrådet sålunda att därom stadgas senare genom förordning. Eftersom införandet av proportionellt valsätt var under utarbetande ansåg man det ej ändamålsenligt att ens det första valet skulle förrättas såsom "majoritetsval".

Den 20 oktober 1972 avgav så regeringen en proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring av lagen om läroverksråd. I propositionen föreslås införande av proportionellt valsätt vid val av läroverksråd, vilket motiveras med att detta valsätt följes vid allmänna val. Riksdagen har den 5 december 1972 godkänt lagändringen. Efter det att denna lag stadfästs av presidenten kommer en förordning angående närmare bestämmelser om verkställande av valen att avges. Avsikten är att det första valet av läroverksråd äger rum i mitten av februari 1973 och att den första mandatperioden börjar den 1 mars 1973.

Demokratisträvandena inom högskoleförvaltningen är just nu föremål för riksdagsbehandling. Regeringen avgav nämligen den 8 juni 1972 till riksdagen en proposition med förslag till lagstiftning om grunderna för högskolornas inre förvaltning. I propositionen ingår bland annat följande lagförslag:

1) förslag till lag om grunderna för högskolornas inre förvaltning (förvaltningslagen); och

2) förslag till lag om rättsskydd vid högskolor (rättsskyddslagen);

Målet för den föreslagna reformen av högskolornas inre förvaltning är att skapa ett förvaltningssystem som bland annat tillgodoser kraven på demokrati och rättsskydd. Beslutanderätten i alla viktigare frågor föreslås därvid tillkomma kollegiala förvaltningsorgan, vilkas medlemmar väljs av och bland dem som tillhör högskolesamfundet.

I Norge skal det med utgangspunkt i Innstilling om samvirke i skolen av 1971 fra den såkalte Samvirkekomitéen utarbeides instruksjer for elevråd, foreldreråd, råd for de tilsatte m. v. og samarbeidsutvalg i grunnskolen og det videregående skoleverk i henhold til gjeldende lover for skoleslagene. Det tas sikte på at de nye bestemmelsene skal gjøres gjeldende i skoleåret 1973/1974. Ved de fleste norske universiteter og høyskoler arbeides det med endringer i organisasjonsformen. Ved to av de høyere utdanningsinstitusjonene er det de siste årene innført representasjon for studenter og ikke-vitenskapelige tjenestemenn i de besluttede organer.

I anslutning till förevarande rekommendation kan för Sveriges del nämnas, att centrala frågor om beslutsrätt och samverkan inom skolan ingår i direktiven för en av regeringen år 1970 tillsatt utredning om skolans inre arbete. Utredningen beräknas ha slutfört sitt arbete vid årsskiftet 1973/74. Vidare pågår sedan läsåret 1969/70 enligt regeringens bemyndigande försöksverksamhet med nya former för samarbete mellan studerande, lärare och övrig personal vid universitet och högskolor. Försöksverksamheten beräknas pågå intill dess att förändringar i den högre utbildningens institutionella organisation genomförs på grundval av de förslag från 1968 års utbildningsutredning som väntas föreligga i början av 1973.

På nordiskt plan kan frågan komma att aktualiseras inom ramen för arbetet med harmonisering av de nordiska skolordningarna.

Meddelanden

om rekommendation nr 5/1970 angående nordiskt varudeklarations-samarbete

(Överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att öka bidragen till de nordiska varudeklarationsorganen i syfte att stärka det nordiska varudeklarationssamarbetet samt att anmoda de nordiska varudeklarationsorganen att redovisa sin planläggning av det fortsatta nordiska varudeklarationssamarbetet samt att i ljuset härav överväga vilka ytterligare åtgärder som eventuellt påfordras från regeringarnas sida för att säkerställa ett effektivt nordiskt varudeklarationssamarbete.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 4 december 1972 å samtliga regeringars vägnar:

I tillslutning til den til Nordisk Råds 20. session afgivne meddelelse¹ angående nordisk varedeklarationssamarbejde kan oplyses, at den i ovennævnte meddelelse omhandlede, af varedeklarationsorganerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige nedsatte nordiske samarbejds-komité, senest har holdt møde i Oslo den 27. november 1972. På dette møde har man drøftet et forslag til indstilling om og rapport vedrørende fremtidigt udvidet samarbejde angående varedeklarationer. Da et sådant samarbejde formentlig bør koordineres med det samarbejde af tilsvarende art, der i øvrigt foregår på nordisk basis, blev det besluttet, at spørgsmålet, inden endeligt forslag afgives, måtte drøftes nærmere med Nordisk Komité for Konsumentspørgsmål.

Hvis der inden den 21. session måtte blive udarbejdet endeligt forslag om samarbejdet, vil supplerende meddelelse herom blive fremsendt.

Den islandske regering er fortsat interesseret i, at der gennemføres nordisk samarbejde om varedeklarationer.

¹ Se Nordiska rådet, 20:e sess., s. 1135.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 29 november 1972:

Med anledning av denna rekommendation har Varudeklarationsförbundet hållit gemensamma möten med andra motsvariga nordiska organisationer. Legislativa åtgärder har inte ännu vidtagits.

Meddelande

om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at undersøge, om der ved afgørelsen af statsborgerskabet i videregående omfang kan tages hensyn til princippet om barnets interesse og således, at spørgsmålet eventuelt senere kan aktualiseres på internationalt plan.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 7 december 1972 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den arbetsgrupp på tjänstemannanivå som sammanträtt i Köpenhamn den 10 december 1971 förbereder fortsättningsvis ärendet och håller på med att skaffa material för utredning av det. Arbetsgruppen har inte haft några egentliga sammanträden under år 1972.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 14 februari 1973:¹

Den arbetsgrupp som tillsatts med anledning av rekommendationerna har till sitt förfogande fått en i statens invandrarverk i Sverige utarbetad kartläggning av medborgarskapslagstiftningen i ett tjugotal länder.

Denna utredning och av arbetsgruppen införskaffat övrigt material kommer att behandlas vid arbetsgruppens följande möte, som är avsett att äga rum i Helsingfors under mars månad 1973. Härvid kommer man också att ta ställning till huruvida utredningarna kan anses tillräckliga för slutliga överväganden i ärendet eller om ytterligare utredningar erfordras.

¹ Meddelandet avser även rek. nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation.

BILAGA

E 7: Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om barns medborgarskap och naturalisation

(Se Sak E 7, s. 1395.)

Meddelande

om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at søge reglerne om naturalisation i forbindelse med ægteskab tillempet, således at der ikke generelt gøres forskel mellem mand og kvinde.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 7 december 1972 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den arbetsgrupp på tjänstemannanivå som sammanträtt i Köpenhamn den 10 december 1971 förbereder fortsättningsvis ärendet och håller på med att skaffa material för utredning av det. Arbetsgruppen har inte haft några egentliga sammanträden under år 1972.

BILAGA

**Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om barns medborgarskap
och naturalisation**

(Se Sak E 7, s. 1395.)

Meddelande

om rekommendation nr 8/1970 angående samarbete på rymdområdet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna,

1. att i det internationella rymdsamarbetet uppträda med en gemensam linje och skapa lämpliga former för en nordisk samordning på detta område,
2. att slå vakt om informationsfriheten i samband med utvecklingen av rymdkommunikationerna,
3. att tillvarata möjligheterna till gemensamma nordiska projekt rörande rymden på forskningens och industrins områden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 15 januari 1973:

I den europeiska rymdkonferensen, som är ett samrådsorgan för rymdfrågor, där Danmark, Norge och Sverige är medlemmar och Finland observatör förekommer ett kontinuerligt informellt samråd mellan de nordiska länderna. Detsamma gäller beträffande European Space Research Organisation (ESRO) där Danmark och Sverige är medlemmar och Norge observatör.

Från den 1 juli 1972 har Sverige genom ett särskilt avtal med ESRO, övertagit ansvaret för sondraketförsöksplatsen Esrange. Samtidigt härmed har avtal träffats om samarbete mellan norska sondraketförsöksplatsen Andöya och Esrange. Vidare har avtal slutits mellan ESRO och vissa av dessa medlemsländer, nämligen förutom Sverige, Belgien, Frankrike, Nederländerna, Schweiz, Storbritannien och Tyska förbundsrepubliken, om genomförande av ett s. k. specialprojekt för uppsändande av sondraketer. Sverige åtar sig enligt det senare avtalet att upprätthålla driften på Esrange under avtalets giltighetstid, d. v. s. fem år räknat fr. o. m. den 1 juli 1972. De medlemsstater i ESRO som i övrigt är parter i avtalet har å sin sida åtagit sig att lämna vissa bidrag under samma femårsperiod.

Ett informellt samarbete förekommer även inom ramen för Skandinavisk arbetsgrupp för rymdforskning (SAR), som är ett forum för samarbete mellan universitetsinstitutioner och forskningsinstitut vad gäller rymdforskning. Framför allt är det här fråga om informationsutbyte och forskningssamarbete rörande plasmafysikaliska processer i samband med norrsken. Direkta samarbetsprojekt vad gäller sondraketförsök pågår såväl mellan Norge och Sverige som mellan Danmark och Sverige. Den vetenskapliga satelliten GEOS, som ESRO planerar uppsända under 1976, kommer under viss tid att befinna sig i ett område av stort intresse för rymdforskare i Skandinavien. I samband därmed kommer ett intensifierat rymdforsknings-samarbete att bedrivas omfattande sondraketexperiment och samordnade markobservationer. Planeringen av detta samarbete pågår för närvarande inom SAR.

Den gemensamma nordiska markstationen i Tanum i Bohuslän, som invigdes i december 1971, har under året drivits med en tillgänglighet av 99,99 procent. Tanum-stationen är via 26 kanaler förbunden med den amerikanska stationen Etam och via 9 kanaler med den kanadensiska stationen Mill Village. Stationen är fullt utrustad för mottagning och transmission av TV-program.

Island har under året anslutit sig till Nordiska telesatellitkommittén (NTSK). Kommittén har under 1972 speciellt intresserat sig för maritima satellitsystem.

De nordiska radiocheferna har hösten 1972 beslutat tillsätta en nordisk tvärfacklig samrådsgrupp, bestående av en delegat från varje nordiskt rundradioföretag. Gruppen skall ha till uppgift att kontinuerligt bevaka och för radiocheferna redovisa den nationella och internationella utvecklingen av distributionsmetoder som kabelsystem, satellitsystem och videosystem, med hänsyn till deras betydelse för rundradioverksamheten.

Rekommendationens andra del manar regeringarna att slå vakt om informationsfriheten i samband med utvecklingen av rymdkommunikationerna. Denna fråga har varit föremål för behandling såväl i Förenta Nationernas rymdkommitté som i UNESCO. Den senare organisationen har under året i viss mån avslutat sitt arbete med denna fråga. Inför behandlingen i repektive internationella organ har regelmässigt samråd ägt rum mellan de nordiska ländernas delegationer.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i samband med den nationella utbyggnaden av produktionen av material för undervisningen i radio och TV verka för en fastare organisation av den samnordiska produktionen på området.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Läromedelsproblematiken, däribland användning av radio och TV, förutsätts bli aktualiserad av samarbetsorganen i samband med att verksamhetsplaner görs upp för de olika utbildningssektorerna. På vuxenutbildningsområdet, där radio och TV spelar en särskilt väsentlig roll, har man sålunda, vid sidan av en allmän kartläggning över vuxenutbildningen i Norden, som en konkret åtgärd under 1972 beviljat ekonomiskt stöd till ett pedagogiskt utvecklingsprojekt med anknytning till radio och TV i vuxenutbildningen, det s. k. NOVU-projektet. Projektet avser bl. a. utprövning av metoder för anpassning av utbildningsinnehåll och mediaval till en given målgrupps behov och intressen, i det aktuella fallet kortutbildade i åldern 15—45 år. Projektet drivs av fyra samverkande forskningsgrupper i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Ämbetsmannakommittén har tillsatt en ledningsgrupp för projektet.

For Danmarks vedkommende kan oplyses, at Radiokommissionen i sin betænkning har anbefalet en udbygning af voksenundervisningen i radio og fjernsyn, og at man i denne forbindelse har foreslået overgang til statslig finansiering af Danmarks Radios samlede undervisningsvirksomhed. Radorådet har tilsluttet sig kommissionens forslag, som er indgået i regeringens overvejelser i forbindelse med udarbejdelse af forslag til ny lov om radio- og fjernsynsvirksomhed.

I Norge har stortinget 1972 sluttet seg til et forslag om opprettelse av en egen institusjon for undervisning i radio og fjernsyn m. m. Det er under behandlingen av saken understreket — også fra stortingets side — at det først og fremst på institusjonsplanet bør tas sikte på et praktisk nordisk samarbeid bl. a. når det gjelder utvikling og produksjon av undervisningsmidler.

För Sveriges del kan — med hänvisning till det meddelande som avgivits till Nordiska rådets 20 session¹ — nämnas att den nya kommitté, som tillkallats för att leda den fortsatta verksamheten med radio och TV inom utbildningsväsendet, enligt direktiven främst skall vara inriktad på vuxenutbildning på alla utbildningsnivåer och på förskolan. I kommitténs uppgift ingår att lägga fram förslag om hur radio- och TV-inslag m. m. skall utnyttjas på dessa områden, varvid även andra distributionsformer än eterdistribution skall beaktas. Kommittén har vidare i uppdrag att lägga fram förslag om en framtida mer definitiv organisation av verksamheten och därvid bl. a. analysera de konsekvenser olika organisationsformer kan få för radiolagstiftningen m. m. I sitt arbete på vuxenutbildningsområdet strävar kommittén bl. a. efter att producera kurser för grupper med olika utbildningsbehov och utbildningsbakgrund med huvudvikten lagd på kortutbildade. Kommittén kommer innevarande budgetår att inleda försök med regional kontaktverksamhet för att stimulera användningen av programutbudet. Kommittén arbetar också med ett projekt för utbildning av studiecirkelledare i användning av moderna läromedel. Sändningsvolymen för kommitténs vuxenutbildningsprogram uppgår innevarande budgetår till 76 timmar TV-sändning och 106 timmar radiosändning.

¹ Se Nordiska rådet, 20:e sess., s. 1142.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1970 angående samnordisk massmediaforskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att tillsätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att samordna och effektivisera massmediaforskningen i Norden samt att ställa behövliga medel till förfogande för detta samarbete.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Arbetet på forskningsområdet har under 1972 präglats av utrednings- och planeringsarbete, varvid speciell vikt har lagts på frågan om utformning av kriterier för prioritering av samnordiska forskningsprojekt. Vid sidan härav har givetvis vidtagits åtgärder för att igångsätta nya aktiviteter. Bland dessa kan nämnas den nordiska dokumentationscentralen för masskommunikationsforskning, vars inrättande ministerrådet efter ansökan från centralens interimsstyrelse beslutat stödja under en försöksperiod på tre år. För ändamålet har ministerrådet beslutat bevilja intill 172 000 danska kronor för verksamhetsåret 1973 under förutsättning att för koordinering med övrigt nordiskt dokumentationsarbete NORDDOK ges representation i dokumentationscentralens styrelse och att NORDDOK fungerar som ledningsorgan för projektet och därvid biträder med erforderlig sakkunskap, bl. a. i fråga om den systemtekniska planering, och utvärderar verksamheten under försöksperioden.

Meddelanden

om rekommendation nr 12/1970 angående förenhetligande av reglerna om förmånsrätt i konkurs

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Islands regering)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge gennemført ensartede bestemmelser om beskyttelse af arbejdstageres krav på løn og dermed ligestillede ydelser i tilfælde af konkurs, således at retsstillingen for alle grupper af arbejdstagere bliver den samme, dog bortset fra visse ledende stillinger, og at lønkrav, der er forfaldet inden for det sidste år forud for konkursbegæringen, får fortrinnsstilling i konkursordenen umiddelbart efter massekravene og krav, der må sidestilles hermed, om fornødent også forud for panterettigheder, der ikke har separatiststilling. Det forudsættes dog at retsstillingen for arbejdstagerne ikke i noget af landene forringes i forhold til de gældende regler.

Nordiska ministerrådet meddelar den 29 december 1972:

Det vises til tidligere meldinger om rekommandasjonen.¹ Som det framgår der, har nye regler om fortrinnsrett i konkurs vært behandlet av konkurslovkomitéene i Danmark og Norge og den svenske lagberedningen samt en særskilt komité i Finland. På grunnlag herav er i Norge vedtatt nye regler ved lov 31 mai 1963 nr. 2, i Finland ved lov 4 november 1966 (536/66), i Danmark ved lov nr. 332 av 18 juni 1969 og i Sverige ved fortrinnsrettsloven av 10 desember 1970 (1970: 979) og senere endringslov av 17 desember 1971. I Finland er spørsmålet om en ytterligere revisjon av prioritetsreglene i konkurs utredet av en komité som avleverte innstilling i desember 1972. Innstillingen vil bli sendt på høring omkring årsskiftet 1972—73. I Norge omfatter konkurslovutvalgets endelige innstilling (avgitt i mars 1972) også et utkast til lov om fordringshaveres dekningsrett hvor reglene om prioritet i konkurs er innarbeidd. Innstillingen er sendt på høring med frist 1 mars 1973. De spørsmål rekommandasjonen reiser, vil såleis i Finland og Norge bli gjenstand for fortsatt vurdering i forbindelse med den videre behandling av de i 1972 avgitte komitéinnstillinger.

¹ Se Nordiska rådet, 20:e sess., s. 1149.

I s l a n d s r e g e r i n g (Félagsmálaröuneytið) meddelar den 7 december 1972:

I regeringens programerklæring står der, at et af regeringens formål på det sociale og kulturelle område er at garantere ved lovgivning at arbejds løn betales til trods for arbejdsgiveres konkurs. Man har under hensyntagen til de nordiske landes lovgivning udarbejdet et lovforslag om dette spørgsmål og det er nu til overvejelse hos regeringen.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att under medverkan av de studerande utreda möjligheterna att avlägsna föreliggande hinder för nordiska studerande att i ett annat nordiskt land än hemlandet vinna inträde till utbildningslinjer, för vilka likartade intagningsvillkor råder i samtliga nordiska länder,
2. att under medverkan av de studerande utreda möjligheterna att avlägsna föreliggande hinder för nordiska studerande att i ett annat nordiskt land än hemlandet vinna inträde till utbildningslinjer, för vilka olika intagningsvillkor råder i de nordiska länderna, samt
3. att under medverkan av de studerande utreda förutsättningarna för ett förenhetligande av beviljandet av studiesociala förmåner i de nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Arbetet med de frågor rekommendationen aktualiserar har diskuterats i samband med behandlingen av harmoniseringsspörsmålet och tentamensgiltighetsproblematiken. Förutsättningar har hittills inte funnits för konkreta åtgärder.

Den kommitté, som tillsattes hösten 1971 för att utreda frågor i samband med beviljande av studiestöd till elever och studenter för utbildning i annat nordiskt land än hemlandet, avgav sitt betänkande våren 1972. Betänkandet sändes sommaren 1972 på remiss till berörda instanser i de nordiska länderna. Sedan remissbehandlingen avslutats kommer frågan att beredas vidare i samarbetsorganen med sikte på att förslag skall kunna läggas fram för ministerrådet under 1973.

Meddelanden

om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor

(Överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en nordisk samverkan på framtidsforskningens område, däri inbegripet frågan om upprättande av ett nordiskt institut eventuellt med avdelningar förlagda till olika nordiska städer.

Danmarks regering (undervisningsministeriet) meddelar den 8 december 1972 å *samtliga regeringars vägnar*:

Statens samfundsvidenskabelige forskningsråd er fortsat af den opfattelse, at der ikke er basis for at oprette et selvstændigt nordisk institut for fremtidsforskning. Det skal tilføjes, at rådet er af den opfattelse, at forskning på området bedst vil kunne fremmes ved at udnytte de ved universiteterne og højere læreanstalter til rådighed værende ressourcer, idet man finder det vigtigt, at fremtidsforskning drives i snæver tilknytning til de enkelte fagområders forskning i øvrigt.

Der vil dog være behov for organer med en vis koordinerende opgave, bl. a. med henblik på at fremme det tværfaglige samarbejde. På nationalt dansk plan vil dette spørgsmål i den kommende tid blive drøftet såvel i statens samfundsvidenskabelige forskningsråd som i planlægningsrådet for forskningen.

Sveriges regering (utbildningsdepartementet) meddelar den 26 december 1972:

För svenskt vidkommande kan nämnas, att statsministern i juni 1971 utsett en arbetsgrupp för att behandla frågor om framtidsstudier i Sverige. Arbetsgruppen har i augusti 1972 överlämnat betänkandet Att välja framtid — ett underlag för diskussion och överväganden om framtidsstudier i Sverige. Betänkandet är för närvarande föremål för remissbehandling.

Meddelanden

om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at bygge en bro over Muonio elv ved Karesuando.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 1 december 1972:

I början av år 1972 påbörjades ett utredningsarbete om biltrafikförbindelser mellan Sverige och Finland, vilket arbete utförs av nominerade kontaktmän vid centrala vägämbetsverk i Sverige och Finland i samarbete mellan ifrågavarande vägdistrikt. Utredningen avser i första hand vägförbindelser över gränsen mellan Torneå—Kilpisjärvi. Under år 1972 har vid gränsöverskridningsställena utförts en trafikundersökning. År 1973 uppgörs trafikprognoser samt lönsamhetsutredningar om eventuella åtgärder. I utredningarna inrymmer bl. a. byggandet av bro vid Karesuando.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 27 november 1972:

Frågan om byggande av bro över Muonio älv vid Karesuando prövas vid den revidering av flerårsplanerna för vägbyggandet som sker under år 1972. De nya flerårsplanerna fastställs vid årsskiftet.

För de mellannordiska kontakterna i frågan och för den successiva uppföljningen av denna har man numera ett naturligt organ i den nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor, som bl. a. har i uppdrag att följa upp utbyggnaden och utvecklingen av de nordiska mellanriksvägarna.

Meddelanden

om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Sverige og Norge i fællesskab at foretage en henvendelse til Europavejkommissionen om, at Europavej 79 fra Helsingfors til Vasa forlænges over Kvarken med den nuværende "Blå vägen" fra Holmsund over Umeå (svensk lensvej 362) til Storuman (nuvarande rigsveje 92 og 93), fra Storuman til rigsgænsen (svensk lensvej 361) ved Umbukta og derfra til Mo i Rana (norsk rigsvej 77) og videre til Nesna.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 1 december 1972:

Sverige har i samråd med Norge och Finland gjort ändringsförslag till ECE angående förlängningen av väg E 79 till Europaväg.

På ECE:s inlandstransportkommittés vägtrafikarbetsgrupps möte 30 oktober—3 november 1972 har godkänts i förteckningen över E-vägar följande ändringsförslag:

E 79: "Helsingfors—Tammerfors—Vasa—Umeå—Storuman—Umbukta—Mo i Rana."

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 4 december 1972:

Riksveg 77 Mo—Umbukta er i forståelse med svenske og finske myndigheter foreslått som E-veg som ledd i E-veg fra Helsingki til Mo i Rana, ved endring i Annex 1 i "Declaration on the construction of main international traffic arteries (1950)".

Deretter er den samlede vegforbindelse av FN's økonomiske kommisjon for Europa, i dokument W/TRANS/SC1/435/Add. 1 av 14. september 1972, foreslått for de deltakende stater å skulle inngå i Europa-

vegnettet som E 79 Helsinki—Tampere—Vasa—Umeå—Storuman—Umbukta—Mo i Rana.

”Blå vägen” ventes å kunne få status som europaveg 1973. Den norske strekning Mo—riksgränsen ventes ferdig utbygget 1973.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 27 november 1972:

Sverige har i samråd med Norge och Finland till FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE) anmält frågan om förändring av Blå vägen till Europaväg. Förslaget har godtagits utan erinringar vid mötet den 30 oktober—den 2 november 1972 i ECE:s arbetsgrupp för vägtransporter. Beslut i frågan beräknas kunna föreligga under första halvåret 1973.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 31 januari 1973:

I beslut den 26 januari 1973 förklarade Kungl. Maj:t att väg 362 Holmsund—Umeå, väg 93 Umeå—Lycksele—Storuman och väg 361 Storuman—riksgränsen vid Umbukta skall utgöra fortsättning i Sverige av väg E 79 från Finland via färjeleden Vasa—Holmsund. Vägen Holmsund—Umeå och vägen Storuman—riksgränsen vid Umbukta skall anses såsom riksvägar.

Meddelanden

om rekommendation nr 22/1970 angående avskaffande av indirekta handelshinder

(Överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skall vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en ordning, innebärande alternativ tillämpning i varje land av de olika nordiska ländernas bestämmelser beträffande standardnormer och deras övriga säkerhets- och kontrollföreskrifter samt att i första hand inrikta utredningsarbetet på ett antal ekonomiskt betydelsefulla sektorer, där det kan förväntas att berörda parter hyser ett positivt intresse för ett genomförande av ordningen, t. ex. verkstadsindustrin och byggnads-materielindustrin.

D a n m a r k s regering (handelsministeriet) meddelar den 20 november 1972:

Nordisk Maskinkomité har, som anført i den danske regeringsmeddelelse af 9. december 1971,¹ udtalt, at den mellem de nordiske arbejdstilsynsmyndigheder den 9. oktober 1968 indgæede aftale om granskning af og udtalelse om maskiner, for hvilke der foreligger fællesnordiske anvisninger, vil være at foretrække fremfor at søge at skabe muligheder for alternativ anvendelse af de nordiske landes bestemmelser vedrørende sikkerheds- og kontrolforskrifter. Dette forslag er det på et møde i Stockholm den 13. september 1971 mellem de nordiske arbejdstilsynschefer vedtaget at henstille godkendt af de nordiske arbejdstilsyn. Inden udgangen af november 1972 vil der formentlig finde en drøftelse sted mellem de nordiske arbejdstilsynschefer om Nordisk Maskinkomité's organisation og virksomhed set i lyset af den anbefalede udvidede granskningsaftale.

Inden for byggesektoren er, som anført i den danske regeringsmeddelelse af 9. februar 1972, Nordisk Komité for Bygningsbestemmelser kommet til den konklusion, at en alternativ anvendelse af byggebestemmelser enten er for kompliceret eller overflødig.

¹ Se *Nordiska rådet, 20:e sess., s. 1159.*

Under hensyn til disse redegørelser fra NMK og NKB er der mellem handelsministeriet og handels- og industriministeriet, Finland, handelsministeriet, Island, Departementet for handel og skipsfart, Norge samt industridepartementet, Sverige, opnået enighed om, at der ikke vil være anledning til at fortsætte arbejdet med rekommandation nr. 22/1970. Undersøgelserne vedrørende alternativ anvendelse af forskrifter be-
tragtes hermed som afsluttet for bygning- og maskinsektorernes vedkommende. Erfaringerne fra de to undersøgte sektorer giver ikke anledning til at anbefale, at der anstilles tilsvarende undersøgelser for andre sektors vedkommende.

Finlands regering (handels- og industriministeriet) meddelar den 22 december 1972:

Handels- og industriministeriet refererar till det utlåtande som NKB givit i saken och ansluter sig till de anförda åsikterna.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandena**

Til Økonomisk utvalg er henvist de til rådets 21. sesjon 1973 av Danmarks og Finlands regjeringer avgitte meldinger om rekommandasjon nr. 22/1970 angående avskaffelse av indirekte handelshindringer.

Av meldingen fra Danmarks regjering fremgår at på bakgrunn av redegjørelser fra Nordisk maskinkomite og Nordisk komite for bygningsbestemmelser, er det mellom Handelsministeriet, Danmark, Handels- og industriministeriet, Finland, Handelsministeriet, Island, Handelsdepartementet, Norge samt Industridepartementet, Sverige, oppnådd enighet om at det ikke vil være anledning til å fortsette arbeidet med rekommandasjon nr. 22/1970. Det meddeles videre at undersøkelsen vedrørende alternativ anvendelse av forskrifter betraktes som avsluttet for bygnings- og maskinsektorenes vedkommende. Erfaringene fra de to undersøkte sektorer gir ikke anledning til å anbefale at det foretas tilsvarende undersøkelser for andre sektors vedkommende.

Under henvisning til ovenstående er det utvalgets oppfatning at det dessverre ikke synes å være grunnlag for fortsatt arbeid med rekommandasjonen.

Utvalget innstiller,

at rådet tar meldingen om rekommandasjon nr. 22/1970 til etterretning og anser spørsmålet for ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, den 19. februar 1973

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>Johannes Antonsson (c)</i>	<i>Anders Aune (A)</i>
<i>Hilmar Baunsgaard (RV)</i>	<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>
<i>Arne Geijer (s)</i>	<i>Jóhann Hafstein (Sj)</i>	<i>Gunnar Helén (fp)</i>
<i>Eric Krönmark (m)</i>	<i>R. Lysholt Hansen (S)</i>	<i>Olavi Lähteenmäki (Sd)</i>
<i>Poul Nyboe Andersen (V)</i>	<i>Jón Skaftason (F.)</i>	<i>Ib Stetter (KF)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>V. J. Sukselainen (K)</i>	<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>
Formann		
<i>Kåre Willoch (H)</i>		<i>J. F. Øregaard (Jvfl)</i>

Meddelande

on rekommendation nr 23/1970 angående information om nordiskt samarbete

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ställa erforderliga medel till förfogande för information om det nordiska samarbetet i enlighet med förslaget från den av de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium tillsatta arbetsgruppen för nordisk information.

Danmarks regering (udenrigsministeriet) meddelar den 21 december 1972:

På fællesmødet mellem de nordiske samarbejdsministre og Nordisk Råds presidium i København den 21. november 1972 besluttedes det at anmode ministerrådets sekretariat og præsidiets sekretariat om i fællesskab at udarbejde forslag til koordinering af den fremtidige informationsvirksomhed under hensyntagen til andet nordisk informationsarbejde.

De af arbejdsgruppen for nordisk information fremsatte informationsforslag er stort set ved at blive gennemført.

Nordisk Råds informationskomité har foreslået præsidiets en undersøgelse af de nordiske folks kendskab og holdning til nordisk samarbejde.

En publikation om nordisk kulturelt samarbejde er under forberedelse i samarbejde med det nordiske kultursekretariat.

Der har været afholdt et seminar om nordisk samarbejde for nordiske parlamentsjournalister.

Der er i samarbejde med den interparlamentariske gruppe i Finland planlagt et seminar om nordiske spørgsmål for de udenlandske journalister, der opholder sig i Helsingfors i januar 1973 i forbindelse med den interparlamentariske unions sikkerhedskonference.

Det kan også nævnes, at regeringerne har stillet midler til rådighed for de nordiske nyhedsbureauer til udsendelse af journalister på speciel reportageopgave i andet nordisk land.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets tjugoförsta session av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 23/1970 angående information om nordiskt samarbete.

Av meddelandet framgår att Nordiska rådets presidium och de nordiska samarbetsministrarna vid ett gemensamt möte i Köpenhamn den 21 november 1972 beslutat ge presidiesekretariatet och ministerrådets sekretariat i uppdrag att gemensamt utarbeta förslag till koordinering av den framtida informationsverksamheten.

Vidare framgår att de förslag som framlagts av arbetsgruppen för nordisk information är på god väg att bli genomförda. I meddelandet redogörs för en rad åtgärder som utförts och förslag som framlagts under år 1972.

Utskottet finner att syftet med rekommendationen i tillfredsställande omfattning blivit förverkligat och föreslår därför,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 23/1970 för rådets del slutbehandlad.

Helsingfors den 5 februari 1973

<i>Tønnes Andenæs (A)</i>	<i>Mauno Forsman (Sd)</i>	<i>Gunnar Garbo (V)</i>
<i>Svend Haugaard (RV)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Karl-Erik Häll (s)</i>
<i>Rune Jonsson (s)</i>	<i>Osmo Kock (Skdl)</i>	<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>
		Vice förman
<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>	<i>Per Olof Sundman (c)</i>
	<i>Folke Woivalin (AS)</i>	

Meddelande

om rekommendation nr 25/1970 angående stimulerande av privata investeringar i u-länderna

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige

I. att snarast företaga den utredning av möjligheterna för ett närmare nordiskt samarbete om de nordiska ländernas finansiella bistånd till utvecklingsländerna som anbefalles i Nordiska ämbetsmannakommitténs rapport (NU 1969: 11) samt

II. att därvid pröva förutsättningarna för nordiskt samarbete för att stimulera investeringar i utvecklingsländerna av företag i de nordiska länderna.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 8 december 1972 å Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringars vägnar:

I meddelelse av 11. januar 1972¹ ble pekt på at det generelle bistandssamarbeid mellom de nordiske land er blitt videreført og utbygget, når det gjelder samarbeid om finansiell bistand særlig på det multilaterale område, selv om de nordiske land hittil har fulgt ulike linjer i sin bilaterale utlånsvirksomhet såvel med hensyn til omfang og vilkår som binding og prioritetsland. Det ble gitt omtale av nordiske konsultasjoner og samarbeid på det finansielle område herunder multilateral finansiell bistand, som følger av landenes deltakelse i virksomheter i og under Verdensbanken, Det internasjonale utviklingsfond og de regionale utviklingsbanker og nordisk deltakelse i OECD's komité for utviklingshjelp (DAC). Videre ble vist til avtalen av 1968 mellom de fire land hva angår samfinansiering av felles-nordiske bistandsprosjekter. Med hensyn til rekommendasjonens punkt II ble bemerket at landene allerede har uttalt visse reservasjoner til det opprinnelige medlemsfor-slag (Sak A 251/e).

¹ Se Nordiska rådet, 20:e sess., s. 1168.

Vedkommende myndigheter i de respektive land undersøker og samrår kontinuerlig om mulighetene for øket samordning av virksomheten, herunder finansiell bistand, og det antas at det for tiden ikke foreligger noe behov for å foreta en særlig utredning om mulighetene for et nærmere samarbeid om de nordiske lands finansielle bistand til utviklingslandene. På denne bakgrunn finner man således intet grunnlag for å sette i verk noen spesielle tiltak som følge av rekommandasjonen.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet

Til Økonomisk utvalg er henvist den til rådets 21. sesjon 1973 av Norges regjering på vegne av regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige avgitte melding om rekommandasjon nr. 25/1970 angående stimulering av private investeringer i utviklingsland.

Av meldingen fremgår at vedkommende myndigheter i de respektive land undersøker og samrår kontinuerlig om mulighetene for øket samordning av u-hjelpvirksomheten, herunder finansiell bistand, og det antas at det for tiden ikke foreligger noe behov for å foreta noen særlig utredning av mulighetene for et nærmere samarbeid om de nordiske lands finansielle bistand til utviklingslandene. På denne bakgrunn finner vedkommende myndigheter således intet grunnlag for å sette i verk noen spesielle tiltak som følge av rekommandasjonen.

Under henvisning til ovenstående antar utvalget at det ikke synes hensiktsmessig å fortsette arbeidet med rekommandasjonen.

Utvalget innstiller,

at rådet tar meldingen til etterretning og anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, den 19. februar 1973

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>Johannes Antonsson (c)</i>	<i>Anders Aune (A)</i>
<i>Hilmar Baunsgaard (RV)</i>	<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>
<i>Arne Geijer (s)</i>	<i>Jóhann Hafstein (Sj)</i>	<i>Gunnar Helén (fp)</i>
<i>Eric Krönmark (m)</i>	<i>R. Lysholt Hansen (S)</i>	<i>Olavi Lähteenmäki (Kok)</i>
<i>Poul Nyboe Andersen (V)</i>	<i>Jón Skaftason (F.)</i>	<i>Ib Stetter (KF)</i>
<i>Sture Palm (s)</i> Formann	<i>V. J. Sukselainen (K)</i>	<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>
<i>Kåre Willoch (H)</i>		<i>J. F. Øregaard (Jvfl)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att utreda förutsättningarna för tillskapandet av en ordning — t. ex. genom en nordisk fond — som ekonomiskt tryggar genomförandet av samnordiska ungdomsarrangemang och som särskilt tar sikte på att stöda gemensamma nordiska ungdomsorganisationers verksamhet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Ministerrådet har beslutat å iverksette som et forsøk over 3 år en særskilt støtteordning for nordisk ungdomssamarbeid. Med sikte på en aktiv medvirkning fra ungdomsorganisasjonene selv ved utforming og gjennomføring av ordningen, er det etter samråd med hvert lands fellesorganer for ungdomsarbeidet nedsatt et utvalg, som har fått i oppdrag

— å utarbeide forslag til generelle retningslinjer for anvendelsen av de midler som stilles til rådighet,

— å legge fram forslag til anvendelse av de beløp som hvert år bevilges, samt

— å kartlegge eksisterende nordisk samarbeid og vurdere aktuelle tiltak, herunder eventuelle særtiltak for Island.

For 1972—1973 er det avsatt 1 million danske kronor til formålet.

Meddelande

om rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på förskolans område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda möjligheterna till ett nordiskt samarbete på förskolans område speciellt beträffande forskning om förskolans problem samt förskollärarnas fortbildning.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

För nordiskt samarbete på förskolans område finns med anledning av rekommendationen tillsatt en arbetsgrupp med skolöverstyrelsen och socialstyrelsen i Sverige som koordinerande myndigheter.

Det rör sig för gruppens del om ett avgränsat uppdrag med huvuduppgift att kartlägga förskoleundervisningen i de nordiska länderna och presentera förslag till forsknings- och fortbildningssamordning.

*BILAGA***Skrivelse till Nordiska ministerrådet från Nordiska rådets presidium angående anhållan från de nordiska förskolläraryrkesförbunden att vara representerade i vissa nordiska samarbetsgrupper**

Ved skrivelse af 13. september 1971 har Sveriges förskollärares riksförbund efter anmodning fra deltagerne i nordisk samrådskonference for repræsentanter for forskolelærerorganisationerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige den 10.—12. september 1971 i København fremsendt en skrivelse, hvori de nævnte repræsentanter bl. a. udtaler:

Vi, deltagere i nämnda konferens, vill till Nordiska rådet framföra vår kritik mot att inte de nordiska förskolläraryrkesförbunden beretts möjligheter att bli representerade i vare sig den gemensamma nordiska samarbetskommitté, som på rådets initiativ nyligen tillsatts, rörande forskning å förskolans område eller i de kring denna problematik redan tillsatta arbetsgrupper i respektive land.

Enligt vår bestämda uppfattning bör de nordiska förskolläraryrkesorganisationerna beredas tillfälle att bli representerade såväl i övergripande samnordiska kommittéer och arbetsgrupper rörande förskolefrågor som i dylika tillsatta i respektive nordiskt land, och i synnerhet om dessa är finansierade av allmänna medel.

Henvendelsen har været behandlet i Nordisk Råds kulturudvalg, som har foreslået, at de nordiske forskolelærerorganisationer retter deres henvendelse til de nordiske landes regeringer, som i anledning af Nordisk Råds rekommandation nr. 27/1970 behandler spørgsmålet om nordisk samarbejde på forskolens område.

Under henvisning hertil oversendes hermed den nævnte skrivelse med bilag til Nordisk Ministerråd (*här ej tryckt*).

Stockholm den 13 oktober 1972

For Nordisk Råds Præsidium

V. J. Sukselainen

Emil Vindsetmo

Meddelande

om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för en utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan till en institution också för forskning inom högskolans ämnesområden med bl. a. fast anställd personal.

Nordiska ministerrådet meddelar i december 1972:

I meddelande den 22 december 1970¹ anmälde Sveriges regering att rekommendationen överlämnats till hälsovårdshögskolans styrelse för fortlöpande prövning av frågan.

BILAGA**Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om forskning vid
Nordiska hälsovårdshögskolan**

(Se Sak E 8, s. 1396.)

Meddelande

om rekommendation nr 29/1970 angående TV-tekniskt samarbeite

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna att på varje enskilt nordiskt lands område tillåta placering av frekvensomformare i gränstrakterna för återsändning av radio- och TV-program till det ursprungliga sändarlandet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 6 februari 1973:

De berörte myndigheter har opprettholdt kontakt om saken.

Det vises ellers till ministerrådets meddelelse av den 11. desember 1972 om rekommandasjon nr 16/1972 angående utbygging av det nordiske TV-samarbeid. I den planlagte utredning som der er omtalt, vil man også få anledning til å ta opp slike spørsmål som den foreliggende rekommandasjon reiser.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelanden om rekommendation nr 12/1967 angående utvidgat TV-samarbete, rekommendation nr 29/1970 angående TV-tekniskt samarbete, rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige, rekommendation nr 16/1972 angående utbyggnad av det nordiska TV-samarbetet samt över tilläggsmeddelande om rekommendationerna nr 12/1967, nr 12/1971 och nr 16/1972.

(Se rek. 12/1967/k: Bilaga)

Meddelande

om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland och Sverige

1. att gemensamt verka för en samordning av de olika forskningsprojekt beträffande Östersjöns vattensituation, vilka redan påbörjats, och
2. att taga ett förnyat initiativ till samarbete mellan Östersjöns strandstater angående Östersjöns föroreningar.

Nordiska ministerrådet meddelar den 1 december 1972:

Rekommendationen har behandlats av ministerrådet och Nordiska kontaktorganet för miljövärdfrågor inom ramen för det nordiska handlingsprogrammet.¹

Ett avtal på myndighetsnivå mellan Finland och Sverige om forskningssamverkan beträffande föroreningsförhållandena i Bottniska viken undertecknades i Helsingfors den 1 december 1972. Denna samverkan har till syfte att skapa underlag för framtida överenskommelser om havsområdenas skydd mot föroreningar.

Det bilaterala samarbetet mellan Sovjetunionen och Finland rörande Finska vikens föroreningsproblem, som inleddes 1969, har fortskridit. Tills vidare har tre symposier anordnats. Ett möte, som hölls i Helsingfors den 13—15 december 1972, resulterade i att båda parterna beslöt att särskilt aktivera forskningssamarbetet rörande Finska vikens nuvarande fysikaliska, kemiska och biologiska förhållanden samt att samordna mätmetoderna. Vid ett symposium, som kommer att anordnas i november 1973, kommer den biologiska forskningen att behandlas.

Enligt överenskommelse mellan Sverige och Sovjetunionen har inrättats en permanent blandad svensk-sovjetisk arbetsgrupp för samarbete på miljövärdområdet. Arbetsgruppens första sammanträde ägde rum i Stockholm den 18—25 april 1972. Man enades därvid om ett antal konkreta samarbetsprojekt, varav flera avser Östersjön. Samarbetet avses

¹ Se Sak C 1, s. 712.

bedrivs genom utbyte av föredragshållare, utbyte av publikationer och utbyte av studiebesökare.

Ett första bilateralt sovjetiskt-svenskt symposium om Östersjöns föroreningsproblem hölls i Sverige i september 1971. Till symposiet hade Finland inbjudits som observatör. Vid symposiet beslöts att forskningsarbetet skulle föras vidare i samverkan mellan Finland, Sovjetunionen och Sverige. För ändamålet beslöts om upprättandet av en samrådsgrupp mellan de tre länderna.

Ett andra sovjetiskt-svenskt symposium om Östersjöns föroreningar skall hållas i Sovjetunionen 1973. Samtliga östersjöstater kommer att inbjudas till symposiet.

Vidare har Sverige tagit initiativ till en konferens 1973 rörande samordning av provtagnings- och analysmetoder. Även till denna kommer samtliga östersjöstater att inbjudas.

Finland avser inbjuda samtliga östersjöstater till en konferens om Östersjöns förorening. Konferensen skall äga rum så snart som möjligt, förhoppningsvis redan 1973.

Meddelande

om rekommendation nr 31/1970 angående förenhetligande av handelsdokument

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att vidtaga nödvändiga åtgärder för att FN:s Europeiska ekonomiska kommissions (ECE:s) modellblankett för handelsdokument snart läggs till grund för offentliga handelsdokument i Norden,

2. att vidtaga lämpliga åtgärder för ett fortsatt samarbete mellan de nationella handelsdokumentkommittéerna i Norden, bl. a. genom att utreda behovet av ett permanent sekretariat, samt

3. att gemensamt taga initiativ till en förstärkning av ECE:s resurser vad gäller arbetet med standardisering av handelsdokument, varvid målsättningen bör vara en världsvid tillämpning av uppnådda resultat.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 8 december 1972 på samtliga regeringars vägar:

På et fællesnordisk møde den 6. december 1971 i København var der bl. a. tilslutning til, at det nordiske samarbejde fortsat bør bygge på de nationale handelsdokument-komiteer med deltagelse af såvel embedsmænd som erhvervsrepræsentanter. Samarbejdets fremtidige form og omfang, herunder behovet for oprettelse af et permanent sekretariat, skulle undersøges af de nationale komiteer (jfr. Nordiska rådet, 20:e sess., s. 1178).

Som et led i dette arbejde har de nationale komiteer afholdt fællesnordiske møder, senest den 14. november 1972 i Stockholm, hvor man bl. a. drøftede det nordiske samarbejde i forhold til arbejdet i de internationale organisationer, herunder arbejdet i ECE, samt spørgsmålet om oprettelse af et permanent sekretariat. Det blev besluttet at overveje mulighederne for at fordele aktuelle arbejdsopgaver i de internationale organisationer mellem landene. På baggrund heraf fandtes, at der for tiden ikke er behov for oprettelse af et permanent fællesnordisk sekretariat. Spørgsmålet om samarbejdets form vil blive drøftet nærmere på et kommende møde.

Udredningsarbejdet vil blive fortsat. De nationale komiteers næste fællesnordiske møde er planlagt at blive afholdt i Oslo i marts 1973.

Meddelande**om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturlexikon**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att **D a n m a r k** skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att på grundval av ett reviderat kostnadsförslag genomföra det av Nordiska kulturkommissionens sektion I utarbetade förslaget till ett nordiskt litteraturlexikon.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Ministerrådet har foranlediget en undersøkelse av forutsetningene for å utgi et 6-binds nordisk litteraturleksikon over en 10-års periode og er kommet til at det underskudd som vil måtte dekkes av nordiske statsmidler i denne periode antakelig vil beløpe seg til ca. 4,9 millioner danske kroner. Ministerrådet har for tiden ikke funnet å kunne binde så store midler i et enkelt prosjekt, særlig på bakgrunn av at det også innen nordisk litteratursamarbeid finnes tiltak som må prioriteres høyere.

Meddelande

om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikersamarbete

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att vidtaga åtgärder för att realisera de i Nordisk utredningsserie 1969:8 framlagda förslagen om nordiskt sjukhusfysikersamarbete.

Finlands regering (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 5 december 1972 å *samtliga regeringars vägnar*:

Arbetsgruppens betänkande av den 12 november 1971 har remissbehandlats i de nordiska länderna.

Med hänsyn till sakens komplicerade natur har social- och hälsovårdsministeriet ytterligare föreslagit att vissa principiella tekniska och finansiella frågor ännu skulle utredas innan den tilltänkta kommittén tillsätts. De frågor som borde utredas innan ett slutligt beslut om samarbete kan fattas, är av sådan art att de eventuellt kunde hänskjutas till samma arbetsgrupp, som avgjort formerna för den tilltänkta kommitténs verksamhet. Det anses dock att arbetsgruppen borde utökas med till exempel en juristmedlem från något av de nordiska länderna. De utredningsfrågor arbetsgruppen skulle ges i uppdrag att behandla vore följande:

1. Uppgörandet av ett förslag till kostnadsberäkning för en femårsperiod.

a) härvid skulle beaktas kostnaderna för de enskilda projekten samt för ett eventuellt sekretariat

b) kostnadsberäkningen skulle innehålla ett förslag till prioriterings- och verkställighetsprogram för de tilltänkta projekten under den aktuella femårsperioden. Samtidigt skulle också göras en värdering av behovet att verkställa projekten samnordiskt samt en värdering av projektens nytta. Programmet skulle även innefatta en bedömning av längden i tid för verkställigheten av projekten, deras årliga samt slutliga kostnader.

2. Uppgörandet av ett förslag till vid vilka nordiska institutioner de enskilda projekten lämpligen kunde verkställas.

3. Uppgörandet av ett förslag till samarbetsavtal. Avtalet skulle bland annat innehålla bestämmelser om kommitténs rapporteringsskyldighet.

En utredning av dessa frågor skulle göra det lättare för de beslutsfattande myndigheterna att ta ställning till det föreslagna samarbetet på sjukhusfysikens område.

Social- och hälsovårdsministeriets förslag är föremål för behandling i vederbörande ministerier.

Meddelanden

om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre de af Nordisk embedsmandsudvalg om nordisk gyldighed for førerbeviser i betænkning af 23. januar 1969 (NU 1969: 7) stillede forslag, således at de i et nordisk land udstedte førerbeviser til motorkøretøjer får samme gyldighed i de øvrige nordiske lande.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 1 december 1972:

Rekommendationen har tagits i beaktande i förordningen om körkort, vilken trätt i kraft den 1 juli 1972.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 5 december 1972:

Saken er fortsatt under behandling i adminstrasjonen.

Meddelande

om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade foretage en udredning af spørgsmålet om ensartet uddannelse af og ensartede prøver for førere af motorkøretøjer.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 5 december 1972:

Saken er fortsatt under behandling i administrasjonen.

Meddelande

om rekommendation nr 36/1970 angående samarbete på arbets- medicinens område

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att vidtaga åtgärder för att skapa ett permanent nordiskt samarbete på arbetsmedicinens område.

Finlands regering (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 5 december 1972 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den arbetsgrupp, som haft till uppgift att utreda i vilken utsträckning ett nordiskt samarbete vore ändamålsenligt, har i år sammanträtt tvenne gånger, i Köpenhamn den 26 maj och i Stockholm den 2 november 1972. På basen av diskussionen har arbetsgruppen uppgjort ett förslag till betänkande, vilket densamma har för avsikt att avge under år 1972.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Enligt ministerrådets bedömning bör en fortsatt utvidgning och intensifiering av det nordiska forskningssamarbetet grundas på en planmässig värdering av enskilda projekt. För att samarbetet skall få en ändamålsenlig uppbyggnad bör utgångspunkter för samarbetet preciseras, varvid hänsyn bör tas till att resurserna inte splittras på för många områden och till att samarbetet sker i nära kontakt med centrala nationella forskningsplaneringsorgan. För att samarbetet skall kunna koncentreras på projekt, som är speciellt lämpliga att koordinera på nordisk bas, har det bedömts vara värdefullt med utformning av vissa kriterier, som samarbetsprojekt bör uppfylla (*se Sak C 1*).

Planläggning av samarbetet under beaktande av ovannämnda synpunkter har påbörjats av kulturavtalets organ. I samband med det fortsatta planeringsarbetet kommer ovannämnda av Nordiska rådet aktualiserade samarbetsfrågor att prövas ytterligare innan eventuellt beslut om att realisera dem kan fattas.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1971 angående ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att *I s l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att i anslutning till behandlingen av rådets rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete även överväga möjligheterna för ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Kulturavtalet omfattar även samarbete på idrottens område. Inom det frivilliga idrottsarbetet har kontakterna mellan de nordiska länderna länge varit goda. Samarbete har likaledes etablerats mellan de offentliga organen på området, i Finland, Island och Norge statliga myndigheter, i Sverige kommunförbundet och i Danmark Idrætsforbundet. Det kan emellertid visa sig vara önskvärt med en mer ingående prövning på nordiskt plan av mer generella och principiella frågor inom idrottsarbetet. Åtgärder på området bör förberedas mycket grundligt för att ge goda resultat. Kulturavtalets organ kommer under 1973 att närmare behandla frågan om organisatorisk ram för det fortsatta planeringsarbetet rörande samarbetet på idrottens område.

Meddelanden

om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland og Norge snarest at undersøge mulighederne for at bygge en mellemrigsvej mellem Virtaniemi og Tjærebukten.

F i n l a n d s r e g e r i n g (trafikministeriet) meddelar den 1 december 1972:

De finska vägmyndigheterna har ej vidtagit åtgärder för förverkligande av vägprojektet Virtaniemi—Tjærebukten med beaktande av vägens relativt ringa betydelse jämfört med kostnaderna. vilka meddelats Nordiska rådet år 1971.¹

N o r g e s r e g e r i n g (Samferdselsdepartementet) meddelar den 4 december 1972:

Den foreslåtte vegforbindelse Virtaniemi—Tjærebukt forutsettes tatt opp til utredning av Nordisk embetsmannskomite for transportspørsmål, sammen med andre vegprosjekter på Nordkalotten. Et slik arbeid for utbygging av vegsamband i nord er inkludert i embetsmannskomiteens virksomhetsprogram.

¹ Se Nordiska rådet, 20:e sess., s. 1191.

BILAGA

**Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om mellanriksväg
Virtaniemi—Tjærebukten**

(Se Sak E 9, s. 1397.)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att införa nordisk giltighet för recept utfärdade av läkare, tandläkare och veterinärer i nära anslutning till det förslag som framlagts av Nordisk reseptkomité i dess utredning (NU 1969: 18).

Finlands regering (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 5 december 1972 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den arbetsgrupp, som har berett de av ärendet påkallade praktiska arrangemangen, har bestått av representanter för de nordiska ländernas medicinalstyrelser.

Arbetsgruppen utarbetar för närvarande en rapport, som kommer att överlämnas till regeringarna.

Meddelanden

om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att gemensamt överse gällande bestämmelser rörande temporär tullfrihet och tullrestitution i syfte att förbättra och förenkla möjligheterna till förhyrning särskilt i vad avser maskiner för skogs- och jordbruksändamål.

Danmarks regering (finansministeriet, departementet för told- och forbrugsafgifter) meddelar den 6 december 1972:

Man har ikke oplysninger at give vedrørende denne rekommandation.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 5 december 1972:

Enligt gällande stadganden kan skogs- och jordbruksmaskiner, avsedda att användas här i landet, tillfälligt importeras tullfritt endast ifall det gäller i 91 och 92 § 1 mom. 1 punkten tullagen avsedda mindre maskiner eller apparater, som utländsk utövare av vetenskap, konst eller yrke medför eller som sändes till honom för eget bruk. På dessa maskiner eller apparater i samband med import eventuellt uppburen tull kan på ansökan returneras. I andra än ovannämnda fall förutsätter tillfällig import av skogs- och jordbruksmaskiner förtullning i stadgad ordning samt erläggande av gällande importskatter. De uppburna skatterna kan i sådana fall icke ens delvis returneras efter det att maskinerna utförts ur landet.

Enligt stadgandena om beskattningsvärde bestämmes varans normalpris enligt samma principer för såväl normal handelsvara som hyrd vara. Sålunda uppbäres stadgeenliga importskatter i samband med införseln även på importerad vara som införts inom ramen för ett kortvarigt hyreskontrakt. Detta gäller också skogs- och jordbruksmaskiner, och skatterna returneras icke senare.

I den nuvarande lagen om omsättningsskatt ingår icke heller något stadgande, som skulle erbjuda en grund för skattefrihet på vara importerad för uthyrning, om ock partiskattskyldig äger rätt att importera varor, som är avsedda att vidare uthyras i form av affärsverksamhet.

De hyrda maskiner som de senaste åren importerats har i allmänhet utgjorts av väg-, husbyggnads- eller industrimaskiner. Tullstyrelsen har icke heller under det gångna året förelagts ett enda ärende som skulle ha inneburit klagomål eller ansökan angående skatt på hyrd, importerad skogs- eller jordbruksmaskin, fastän ansevärd stormskador inträffade på sensommaren i landets sydöstra delar. Från lokalförvaltningens sida har meddelats, att idkare av jord- och skogsbruk icke verkar vara intresserade av att hyra maskiner från utlandet. Uthyrningsverksamhet idkas icke ens i Tornedalen, där det med betraktande av fraktsynpunkter torde finnas goda förutsättningar för sådan verksamhet.

Sålunda tycks det i praktiken icke finnas behov att förändra eller justera de gällande stadgarna i fråga om den i rekommendationen avsedda tillfälliga importen. Saken har icke heller varit uppe i Nordiska tulladministrativa rådet. Den är dock fortfarande under prövning i Finland.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 20 november 1972:

Bestämmelserna om temporär tullfrihet och tullrestitution är för närvarande föremål för översyn av 1972 års tullagstiftningssakkunniga. Förslag i frågan kommer att framläggas våren 1973. Lagstiftning rörande denna och andra frågor avses träda i kraft den 1 januari 1974.

Meddelanden

om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor

(Överlämnade av Finlands och Islands regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att ta initiativ till en samordning av ländernas installationsföreskrifter även på sådana områden, som saknar eller endast delvis har samband med kontrollbestämmelser rörande elmateriel men som likväl har betydelse för den nordiska samhandeln med elmateriel.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 31 december 1972 å *samtliga regeringars vägnar*:

Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor (NSS) har under år 1972 hållit sammanträden i Stockholm den 5—7 april, i Noresund den 7—9 juni och i Helsingfors den 29—30 november och 1 december.

Kommittén har fortsatt sitt arbete med att undanröja sådana krav i gällande anläggningsföreskrifter inom de nordiska länderna, att därav föranledda avvikelser i kontrollbestämmelserna för elektriska materiel kan elimineras. Därvid har liksom tidigare varit en målsättning, att i största möjliga utsträckning försöka undvika avvikelser från de kontrollbestämmelser, som utarbetas inom CEE (International Commission on Rules for the Approval of Electrical Equipment). Arbetet har hänfört sig till under året väckta frågor av denna art. Beroende på nya eller reviderade kontrollbestämmelser synes fortlöpande sådana frågor kräva behandling. Nordiska rådets rekommendation nr 2/1963 ligger till grund för detta arbete.

Kommitténs arbete har emellertid, liksom under föregående verksamhetsår, till största delen avsett områden, som endast delvis har samband med kontrollbestämmelser rörande elmateriel, men som likväl har stor betydelse för den nordiska samhandeln med elmateriel. Bland annat fortsätter det tidigare rapporterade arbetet med att försöka skapa gemensamma nordiska bestämmelser eller riktlinjer för elektriska in-

stallationer i prefabricerade bostadshus. Jämsides med detta arbete fortsätter det likaledes tidigare rapporterade arbetet med nordisk standardisering av grupp- och mätarcentraler, företrädesvis avsedda för installationer i bostäder. Detta arbete bedrivs i de nordiska standardiseringsorganens regi.

Det med viss prioritering bedrivna arbetet rörande anläggningsföreskrifter för strålvärmeanläggningar med värmeelement, utformade som mattor, plattor eller liknande, avsedda att täckas med byggplattor eller att placeras i kassetter eller liknande, kan tills vidare anses slutfört, i så måtto att rekommendation i saken givits. Utarbetandet av kontrollbestämmelser för strålvärmeelementens konstruktion och provning pågår inom de nordiska elektriska materielkontrollanstalterna (EMKO).

Bland andra ärenden som behandlats må nämnas, föreskrifter och normer rörande belastning och säkring av ledningar, bestämmelser om överspänning och tillåtna temperaturstegringar vid EMKO-provning av elektriska bruksföremål, användning av strömkännande jordfelskydd som huvudbrytare i central, krav om beröringsskydd för glödlampsarmatur med inbyggd transformator, föreskrifter beträffande arbete under spänning, vilka föreskrifter är av betydelse för eventuellt nordiskt montörsutbyte för sådana arbeten samt nordiskt installatörsutbyte.

Vidare har i anslutning till det internationella arbetet inom IEC TC64 (International Electrotechnical Commission, Technical Committee No. 64: Electrical Installations of Buildings) diskuterats vissa inom denna kommitté behandlade frågor.

Den isländska föreskriftsmyndigheten på elområdet var representerad vid kommitténs sammanträde i Stockholm och har i övrigt fortlöpande hållits underrättad om kommitténs arbete.

Isländs regering (Iðnaðarmálaöuneytið) meddelar den 12 december 1972:

Ifölge Nordisk Råds resolution fra 19. februar 1963, rekommandation nr. 2/1963, begyndte NSS sit arbejde i begyndelsen af 1964.

Komiteen var fra begyndelsen enig om, at man burde lægge hovedvægten på at samordne gældende bestemmelser i medlemslandene for elektriske anlæg, definitioner af elektriske anlæg og andet desangående.

På grund af uensartede elektriske system i de nordiske lande har affattelsen af samordnede bestemmelser om deres elektriske anlæg vist sig at være et stort og vanskeligt arbejde og sværere at løse end man i begyndelsen troede. Landenes geografiske beliggenhed og forskellige sociale forhold og krav har endvidere forøget vanskelighederne.

I overensstemmelse med denne hovedretning har man dog forsøgt at finde frem til koordinerede bestemmelser for elektriske anlæg i de nordiske lande. Komiteen har også arbejdet for de nordiske landes samhold indenfor internationale sammenslutninger på dette område,

f. eks. indenfor CEE-organisationen. (CEE-organisationen kaldes på engelsk: International Commission on Rules for the Approval of Electrical Equipment). Dette samarbejde har styrket de nordiske landes position indenfor CEE og bevirket, at de nordiske lande med få undtagelser uden nævneværdige ændringer har kunnet optage CEEs vedtagelser i sine bestemmelser, hvilket er ensbetydende med samordnede kontrolkrav og bidrager til en samordnet anerkendelse af elektrisk materiale.

I fjor (1970) behandlede man som i de forudgående år mange spørgsmål, som foruden at angå bestemmelser i høj grad angår de nordiske landes indbyrdes samhandel. I det år arbejdede man således bl. a. for fælles regler, eller rammeregler, om elektrisk installation i fabriksbyggede beboelseshuse og dele af huse, hvor husenes producent helt eller delvis installerer elektriciteten.

Så skal nævnes, at man har arbejdet med regler for og standardisering af tilladt strömbelastning på sikringer og ledninger. Endvidere standardisering af tabeller og målere etc.

Det ovenanførte kan siges at være i overensstemmelse med rekommandation nr 7/1971.

Statens Elektricitetstilsyn anser derfor, at komiteens arbejde allerede har givet gode resultater og at den ændring i dens arbejdsområde, som fremgår af Nordisk Råds resolution fra 16. februar 1971, rekommandation nr. 7/1971, er ønskelig og i overensstemmelse med den udvikling der har fundet sted i komiteens arbejde.

Angående Statens Elektricitetstilsyn og NSSs samarbejde henvises til hoslagte skrivelse.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1971 angående nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att intensifiera samarbetet för narkotikabrottslighetens bekämpande samt därvid eftersträva en likartad tillämpning av narkotikalagarna och tillgodose behovet av åtgärder av social natur i syfte att minska narkotikamissbruket.

Nordiska ministerrådet meddelar den 30 november 1972:

Det nordiske kontaktorgan, *Kontaktmannsmøtet*, er kommet inn i en tilfredsstillende form med ett møte pr. semester, og direkte henvendelser kontaktmennene imellom i løpende saker. Kontaktmennene legger vekt på å drøfte narkotikamisbrukets utvikling i de enkelte land med henblikk på å sammenlikne ulike tilnæringsmåter for å løse og forebygge narkotikaproblemene.

Kontaktmannsmøtene har utviklet seg til et viktig instrument for narkotikasamarbeidet på dette felt.

Det nordiske kontaktmannsmøtet har på sitt første møte i år gitt sin tilslutning til arrangementet av fire narkotikasymposier, i hvert av landene Danmark, Finland, Norge og Sverige. Samtidig har kontaktmannsmøtet fremhevet at gjennomføring av disse symposier ikke må forhindre arbeidet med å styrke narkotikaforskningen. Kontaktmannsmøtet har i denne sammenheng henvist til det initiativ som ble tatt på Nordisk Råds 15. sesjon i 1967 som førte til nedsettelse av et internordisk utvalg som i mars 1970 avga en innstilling: "Narkotikaforskning" (NU 1970:11) i nordiske innstillinger.

Hermed har kontaktmannsmøtet ytterligere anmeldt at utvalgets innstilling er behandlet og i prinsippet godkjent ved det første møtet i Köbenhavn i mars 1971 og at det danner et godt grunnlag for det videre arbeid.

Arbeidet med å få etablert felles nordisk narkotikaforskning fortsetter. Fra dansk side er det tatt kontakt med Sekretariatet for nordisk

Kultursamarbeid, som opplyser at narkotikaforskning vil kunne falle innenfor sekretariatets arbeidsfelt. Til neste kontaktmannsmøte i januar 1973 vil det søkes brakt på det rene hva Kultursekretariatet konkret kan tilby.

Det første nordiske narkotikasymposium ble avholdt i oktober i år i Uppsala, og man drøftet terapievaluering, prediksjons- og klassifikasjonsproblemer.

Neste symposium planlegges i Finland våren 1973 og vil ta for seg kontrollpolitiske spørsmål. Høsten 1973 avholdes symposiet i Norge og vies frekvensundersøkelser og miljøstudier. Våren 1974 vil Danmark arrangere symposiet — emnet står foreløpig åpent.

Socialrådgivertjenesten i København fortsetter stort sett etter de samme linjer som tidligere. Norge og Sverige har hver to sosialarbeidere plassert i København. Finland har siden august i år hatt en sosialarbeider i København. De nordiske sosialarbeiderne har knyttet virksomheten etter hvert mer til København kommunes oppsøgende sociale hjelpe-tjeneste på Halmtorvet.

Etter et seminar i mai i år, arrangert av det danske Udenrigsministerium, har det fra dansk side vært gjennomført en rekke praktiske forandringer hva angår hjemsending av unge stoffmisbrukere. Dette har forenklet arbeidet for socialrådgiverne.

Både innen politi- toll- og behandlingssektoren har det vært gjennomført studiebesøk hos kolleger i de andre nordiske land.

Forskjellige sider ved narkotikaproblemene har vært drøftet på en rekke seminarer og møter med representanter fra de nordiske land, som følger:

Mars	— Møte om norsk/svensk grensetollsamarbeid,
April	— Samarbeidsseminar mellom de norske og svenske sosialarbeidere i København samt danske medarbeidere ved den før nevnte institusjon (Halmtorvet) som tjenesten praktisk er knyttet til,
April	— Møte i Sverige mellom representanter for politiet i Danmark, Sverige og Norge for å drøfte narkotikasituasjonen,
Mai	— Det tidligere nevnte seminar mellom de nordiske lands ambassader og representanter fra behandlingssektoren,
Juni	— Møte i nordisk tolladministrativt Råd,
Juni	— Seminar i Norge om evaluering av norske behandlingsforsøk for unge stoffmisbrukere — representanter fra Danmark, Sverige og Finland,
August	— Seminar i dansk regi (Ungdomsringen) med representanter fra Ungdomsarbeid, behandling, sentraladministrasjon og parlamentarikere,
September	— Nordisk tollmøte om smuglingsbekjempelse,
September	— Nordisk stadslegemøte,
Oktober	— Nordisk narkotikasymposium i Uppsala,
Oktober	— Nordisk møte mellom lærere i de nordiske land.

I desember er det planlagt nordisk konferanse i Helsingfors om lærerutdanning og undervisningsopplegg i alkohol og narkotika.

Disse studiebesøk, møter og seminarier synes å ha bidratt til en meningsfylt diskusjon fagfolk imellom på et bredere og mer nyansert grunnlag enn tidligere.

Gjennom kontaktmannsmøtene har det vært mulig å drøfte de nordiske lands syn på det internasjonale og europeiske samarbeid om narkotikaspørsmål, og man tilstreber et enhetlig nordisk standpunkt i disse spørsmål. Særlig gjelder dette de rekommandasjoner som ble anbefalt ved Europarådets tverrfaglige narkotikasymposium i mars i år (Finland er ikke medlem av Europarådet), samt spørsmål i regi av FN og WHO.

I Norge har man i 1972 vedtatt endring i den alminnelige borgerlige straffelov § 162 hvorved strafferammen for ulovlig overdragelse, under særlig skjerpene omstendigheter, av stoff som ved lov eller regler fastsatt ved lov, er å anse som narkotika, heves fra 6 til 10 år.

I Danmark har kontaktudvalget vedrørende ungdomsnarkomanien afgivet "Redegørelse III om prævention af stofmisbrug". Indenrigsministeren har på fem ministres vegne meddelt, at en række af forslagene i redegørelsen allerede er eller vil blive gennemført. Det forventes, at kontaktudvalget snart vil kunne afgive en rapport om spørgsmålet om etablering af et centralregister for stofmisbrugere. Udvalget har nedsat en særlig arbejdsgruppe til at drøfte problemerne omkring behandling med metadon. Spørgsmålet om intensivering og koordinering af den danske narkotikaforskning er blevet drøftet med de videnskabelige forskningsråd og forventes behandlet på et dansk forskningssymposium i efteråret 1973.

På grundlag af de nye principper i den danske socialreform og erfaringerne fra det hidtidige behandlingsarbejde har kontaktudvalget fremsat forslag om etablering af tværfaglige amtsungdomscentre, der kan koordinere en række forebyggende og behandlingsmæssige foranstaltninger. Et par af centrene er etableret, og der foreligger planer om tilsvarende centre i flere af de øvrige amter.

I Sverige har 3 § i narkotikastrafflagen och 3 § i lagen om straff för varusmuggling under år 1972 ändrats på liknande sätt som Norge. Maximistraffet för grova narkotikabrott höjdes därigenom från 6 till 10 år (jfr. Prop. 1972: 67). Samtidigt skärptes reglerna om korttidspermission och villkorlig frigivning m. m. för bl. a. narkotikabrottslingar som döms till minst 2 års frihetsstraff.

Sverige kommer från och med den 1 januari 1973 att för en tid av ytterligare tre år representera Norden i FN:s narkotikakommission.

Även i Finland har narkotikalagstiftningen ändrats. I narkotikalagen som antogs den 21.1.1972 dömes numera för grovt narkotikabrott till tukthus i högst tio år eller fängelse i minst ett år.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1971 angående samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att samordna utbildningen för bibliotek, arkiv och informatik, särskilt beträffande fortbildningen och produktionen av läromedel på dessa områden.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Problem rörande nordiskt samarbete om efter- och vidareutbildning och läromedelsproduktion behandlas i "Planer för kultursamarbetet för åren 1973—1975" (NU 1972: 8). Det har ansetts vara riktigt att avvakta resultaten av en kartläggning och helhetsvärdering av dessa frågor, innan ställning tas till de förslag som ingår i rekommendationen.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1971 angående samnordisk utbildning av konservatorer

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att undersöka förutsättningarna för en gemensam produktion av läromedel för utbildningen av konservatorer,
2. att årligen ställa ett antal stipendier till förfogande för konservatorselever och yrkesverksamma konservatorer för studievistelse i de nordiska grannländerna, samt
3. att framlägga förslag till en permanent samnordisk fortbildning och specialutbildning av konservatorer.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete tillsatte våren 1972 en samnordisk expertgrupp för konservatorutbildning m. m. Gruppen, som inledde sitt arbete i augusti 1972, består av en representant från vart och ett av de nordiska länderna undantaget Island, samt en företrädare för förbundsrådet för Nordiska konservatorförbundet.

Expertgruppens mandat är identiskt med Nordiska rådets rekommendation nr 10/1971 med undantag för att under punkt 3 även införts begreppet grundutbildning.

Under hösten 1972 har expertgruppen hållit dels några interna arbetsmöten, dels ett större sammanträde i vardera Helsingfors, Stockholm och Oslo där man med nationella representanter för de olika grenarna inom konservering diskuterat arbetsuppgifterna och inhämtat synpunkter för det fortsatta arbetet.

Expertgruppen har för avsikt att före utgången av 1972 framlägga ett förslag rörande stipendiemöjligheter, inrättande av kortare kurser av fortbildningskaraktär, spridande av information etc.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att efter nödiga utredningar utforma gemensamma principer för inlevereringen till och förvaringen hos myndighet av samnordiska organs handlingar samt att utfärda enhetliga regler för dylika handlingars offentlighet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Den av de nordiska riksarkivarierna tillsatta utredningen rörande samnordiska institutioners arkiv¹ väntas avge sitt betänkande 1973.

¹ Se Nordiska rådet, 20:e sess., s. 1204.

Meddelanden

om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Islands regeringar)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna

1. att i samarbete genomföra erforderliga ändringar och komplettering av gällande lagstiftning i syfte att vid en och samma tidpunkt under 1970-talets första hälft införa måttenheter enligt SI-systemet i de nordiska länderna samt

2. att i samband därmed även överväga förutsättningarna för vidgat nordiskt samarbete i spörsmål som anknyter till SI-systemets införande.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 30 november 1972:

Som anfört i meddelelse af 3. december 1971¹ arbejdes der på adskillige områder med indførelsen af SI-enhederne, og bestræbelserne er blevet fortsat og intensiveret i 1972.

Som et eksempel herpå kan nævnes, at SI-betegnelserne er anvendt i Bygningsreglementet 1972 under henvisning til NKB-skrift nr. 16 "Måttenheter enligt SI".

På luftfartsområdet har den arbejdsgruppe, der behandler spørgsmålet inden for ICAO, endnu ikke afsluttet sit arbejde.

Ligeledes arbejder den internationale jernbaneunion (UIC) fortsat med indførelsen af SI-systemet, men der må forudses vanskeligheder, før der kan opnås enighed om systemets indførelse.

På gasområdet vil Dansk Gasmateriel Prøvning inden for et relativt kort tidsrum i forbindelse med en igangværende revision af gasreglementet indføre de pågældende måleenheder i dette.

Inden for det meteorologiske område vil SI-systemets indførelse ikke skabe større problemer. På dette felt kan desuden henvises til forhandlinger inden for World Meteorological Organization, hvor man er kommet langt med hensyn til internationale måleenheder.

De øvrige danske ministerier og styrelser henholder sig til de i meddelelsen af 3. december 1971 afgivne udtalelser.

¹ Se Nordiska rådet, 20:e sess., s. 1205.

Handelsministeriet har rettet henvendelse til de øvrige nordiske regeringer.

Departementet for Handel og Skipfart, Norge, udtaler, at man ikke vil modsætte sig, at der etableres en nærmere speciel kontakt mellem de nordiske landes justervæsenere om revision af mål- og vægtlovgivningen, hvis dette er et almindeligt ønske fra de andre nordiske landes side. Positiv indstilling hertil er tidligere tilkendegivet fra svensk og dansk side.

Fra det svenske industridepartement foreligger vedlagte skrivelse af 2. november 1972 (se *Bilaga*).

Finlands regering (handels- og industriministeriet) meddelar den 22 december 1972:

Medvetna om att det med hänsyn till det internationella samarbetet är nödvändigt att övergången till det nya måttenhetssystemet SI sker samtidigt i alla länder, har Finlands standardiseringsförbund, Suomen teknillinen seura, Akademin för tekinska vetenskaper och Tekniska föreningen i Finland, med beaktande av de beslut som redan fattats i andra länder, utarbetat en plan för övergången till SI-systemet i Finland. Nämnda samfund rekommenderar alla finska myndigheter, institutioner, företag, samfund och organisationer att i samarbete med Finlands standardiseringsförbund medverka till en samordnad övergång till SI i Finland. En tidtabell för övergången till SI och jämförelser med andra länders tidtabeller bifogas (se *Bilaga 2*). Ett eventuellt samarbete kan förverkligas genom existerande informationskanaler och samfund.

Islands regering (Dóms- og kirkjumálaráðuneytið) meddelar den 31 augusti 1972:

Sidste år sendte ministeriet Nordisk Råds resolution af 1971 vedrørende SI-systemet til forskellige parter til udtalelse, bl. a. til handelsministeriet, kommunikationsministeriet, industriministeriet og justervæsenet. Sammenfattet var udtalelserne følgende:

Islands handelskammer giver sin tilslutning til resolutionen.

Justervæsenet påpeger, at loven om måle- og vejerredskaber af 1924 og loven om metermål og vægt af 1907 for længe siden er forældede og anser det for at være en selvfølge at de nye love baseres på SI-systemet. Hovedsagen er at man vedtager en ny lov. Derimod spiller det mindre rolle om harmoniserede love vedtages samtidig i de nordiske lande.

Islands industriinstitut siger at det har taget i betragtning at udgive SI-systemet som islandsk standard. På grund af omkostninger blev det udsat. Det kan derimod næppe undgås i fremtiden. Institutet erklærer sig rede til at dröfte spørgsmålet. Problemet drejer sig blot om hvordan man skal indføre systemet.

Ministeriet vil fremhæve, at det støtter Nordisk Råds resolution Nr. 2/1972.

*BILAGA 1***Skrivelse till handelsministeriet i Danmark från industridepartementet i Sverige angående SI-systemets införande**

Handelsministeriet i Köpenhamn har i skrivelse den 2 augusti 1972 (dnr 698-9-70) till de svenska finans- och industridepartementen hemställt om departementens redogörelse för det gångna året över SI-systemets införande mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation i frågan.

Den redogörelse för förhållanden och ståndpunkter som gavs i departementens skrivelse av den 26 november 1971¹ är i tillämpliga delar fortfarande aktuell. Det gradvisa och områdesvisa införandet av SI-systemet, som skisserades i skrivelsen, pågår planenligt.

Den 1 juli 1972 blev statens provningsanstalt central myndighet för metrologi i Sverige och har i sin organisation numera ett mätcentrum där bl. a. frågor om SI bearbetas. Industridepartementet har inhämtat provningsanstaltens yttrande med anledning av danska handelsministeriets skrivelse.

Provningsanstalten framhåller i sitt yttrande att förberedelser pågår för en upplysningskampanj, som skall bedrivas de närmaste åren i samarbete mellan ingenjörsvetenskapsakademien, Sveriges standardiseringskommission, Svenska teknologföreningen och provningsanstalten. Med nämnden för samhällsinformation förbereds en informationskampanj för allmänheten om SI.

Provningsanstalten meddelar vidare att SI kommer att införas i de nya justeringsbestämmelser som skall träda i kraft den 1 juli 1973.

Provningsanstalten framhåller att ett nordiskt möte i början av år 1973 mellan närmast berörda instanser på danskt initiativ vore önskvärt för att diskutera koordinering och tidtabeller när nu SI i Norden införs med bransch- och sektorvisa tidtabeller och med bransch- och sektorvisa undantag.

Sedan provningsanstalten blivit central förvaltningsmyndighet för metrologi har dessa frågor överförts från finans- till industridepartementet. Något svar från finansdepartementet med anledning av Er skrivelse är därför inte att vänta.

Stockholm den 2 november 1972

Tony Hagström
Departementsråd

¹ Se Nordiska rådet, 20:e sess. s. 1209.

BILAGA 2

Tidtabell för övergång till SI och jämförelser med andra länders tidtabeller

Nr	Åtgärd	Tidsplan					
		1972	1973	1974	1975	1976	1977
1	ALLMÄN INFORMATION	FINLAND					
2	SI-STANDARDER	FINLAND					
3	UNDERVISNING, DOKUMENTATION OCH INFORMATION	FINLAND					
4	LAGSTIFTNING	FINLAND					
5	SKALOR I MÄTUTRUSTNING	FINLAND					
		SVERIGE					
6	INDUSTRIN						
		SVERIGE					
7	ÖVERGÅNGS-PERIODENS UTGÅNG	SVERIGE					
		EEC-LANDERNA					
		STORBRITANNIEN					
		SEV-LANDERNA					

Meddelanden

om rekommendation nr 15/1971 angående fortsatt handläggning av Öresundsfrågorna

(Överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler,

1. at Danmarks regering foranlediger, at der så snart som muligt træffes endelig beslutning med angivelse af de nødvendige tidsfrister om anlæg af storlufthavnen på Saltholm, og
2. at Danmarks og Sveriges regeringer snarest derefter tilendebringer forhandlingerne om bygning af den faste forbindelse mellem København og Malmö og indgår aftale om bygningen.

Danmarks regering (ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 12 december 1972:

I 1972 har der været ført fortsatte forhandlinger mellem Danmark og Sverige om trafikproblemerne i Øresundsområdet. Som led i disse forhandlinger har den svenske regering i november 1972 tilbudt at finansiere og udføre en vejforbindelse i København—Malmö-linjen, og den danske regering har besluttet at optage realitetsforhandlinger med den svenske regering på basis af dette tilbud. De to regeringer har herefter overdraget det til særlige embedsmandsdelegationer at udarbejde forslag til en overenskomst om spørgsmålet. Dette forslag forventes at foreligge i løbet af april måned 1973.

Den danske og den svenske regering har endvidere vedtaget at overdrage det til de to landes jernbanestyrelser inden den 1. februar 1973 yderligere at overveje rentabilitetsberegningerne for en jernbanetunnel mellem Helsingør og Helsingborg.

Endelig er det danske og det svenske trafikministerium enige om at søge indgået en overenskomst i løbet af foråret 1973 om luftrums-, flyveledelses- og støjproblemerne i forbindelse med anlæg af en dansk lufthavn på Saltholm. Den danske regering har til hensigt i begyndelsen af 1973 at fremsætte lovforslag om Saltholm-lufthavnen.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 27 november 1972:

Vid ett danskt-svenskt trafikministermöte i Köpenhamn den 17 februari 1972 enades ministrarna om att låta experter från de båda länderna överarbeta och komplettera det föreliggande utredningsmaterialet rörande öresundsspörsmålen. Det nya materialet skulle utgöra underlag för fortsatta regeringsöverläggningar om öresundsfrågorna hösten 1972.

På grundval av särskilda direktiv har utredningsarbetet bedrivits i fyra dansk-svenska expertgrupper, nämligen en teknisk grupp, en persontrafikgrupp, en grupp för luftrums- och bullerfrågor samt en godstrafikgrupp. Det omfattande material som tagits fram av expertgrupperna ligger till grund för fortsatta regeringsöverläggningar. Vid ett dansk-svenskt trafikministermöte i Köpenhamn den 21 november 1972 förklarades från svensk sida att den svenska regeringen var beredd att ensamt ta ansvaret för finansieringen och byggandet av en vägförbindelse mellan Köpenhamn och Malmö, men att den inte avsåg att delta i finansieringen av en ny flygplats på Saltholm.

Regeringsöverläggningarna kommer att fortsätta.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena om rekommendation nr 21/1969 angående beslut i Öresundsfrågorna och rekommendation nr 15/1971 angående fortsatt handläggning av Öresundsfrågorna

(Se rek. 21/1969/t: Bilaga)

Meddelanden

om rekommendation nr 16/1971 angående förbud mot överljudsplan i Norden

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne

1. i fællesskab snarest at udstede uvilkårligt forbud mod, at civile overlydsfly flyver over land på en sådan måde, at lydknaldene når jorden,
2. at virke for igangsættelse af internationale undersøgelser *dels* vedrørende virkningen af lydknald over hav og *dels* vedrørende den mest hensigtsmæssige måde til regulering af benyttelse af overlydsfly over hav og
3. at lade eksperter fra de nordiske lande deltage i ICAO's fortsatte udredningsarbejde vedrørende overlydsfly.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 1 december 1972:

Luftfartsstyrelsen har med stöd av luftfartsförordningens bemyndigande den 3 mars 1972 avgivit en resolution, enligt vilken flygning med överljudshastighet är tillåten för civila luftfartyg endast med specialtillstånd av luftfartsstyrelsen. Ett sådant tillstånd kan beviljas endast i de fall, då användande av överljudshastighet inte kan väntas inkräkta på allmän fördel eller enskild rätt.

Luftfartsstyrelsen anser, att denna resolution tills vidare i tillräcklig mån hindrar användandet av överljudshastighet över finskt territorium. Frågan om avgivandet av mera detaljerade resolutioner torde kunna tas under övervägande efter det att ytterligare information om civila luftfartyg med överljudshastighet och större erfarenhet av dem erhållits.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 27 november 1972 å *Danmarks, Norges och Sveriges regeringars vägnar*:

Under år 1972 har Danmark, Norge och Sverige genomfört lagstiftning om förbud mot civil luftfart i överljuds fart över respektive lands område. Dispens kan medges i Danmark "i ganske særlige tilfælde", i Norge "når særlige grunner taler for det" och i Sverige "när synnerliga skäl föreligga". Överträdelse av förbuden är förenat med straffansvar.

Inom ICAO:s kommitté för frågor om överljudsflyg har Sverige verkat för att frågan om ljudknallens effekt över havet får en allsidig belysning och en ändamålsenlig lösning.

Meddelanden

om rekommendation nr 17/1971 angående åtgärder mot flygkapning

(Överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne

1. snarest muligt at ratificere Haag-konventionen mod kapring af fly,
2. internationalt at virke for, at andre stater snarest muligt ratificerer konventionen, samt
3. at støtte forslag, som tilsigter en hurtigere procedure for ratifikationen af konventioner på luftfartens område.

Danmarks regering (ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 13 december 1972 å *samtliga regeringars vägnar*:

ad 1: Haag-konventionen er ratificeret af Danmark, Finland, Norge og Sverige. For Islands vedkommende forventes Haag-konventionen ratificeret snarest efter gennemførelsen af nødvendige ændringer af straffeloven, antagelig før sommeren 1973.

De nordiske lande arbejder endvidere med sigte på en relativt snarlig ratifikation tillige af Montreal-konventionen fra 1971 om bekæmpelse af ulovlige handlinger imod den civile luftfart (undertegnet af Danmark den 17. oktober 1972) og deltager aktivt i arbejdet inden for ICAO og andre internationale organisationer på at få tilvejebragt mere effektive metoder til at hindre kapringer og andre ulovlige handlinger mod den civile luftfart.

ad 2: Vigtigheden af ratifikationen af bestående konventioner vedrørende flyvesikkerheden (Tokyo-, Haag- og Montreal-konventionerne) fremhæves til stadighed fra de nordiske landes side bl. a. i de internationale organisationer, hvor styrelsen af den civile lufttrafiks sikkerhed drøftes, således i Europarådet og ved FN's 27. generalforsamling.

ad 3: Der foreligger ikke fra de nordiske regeringers side yderligere at tilføje til det tidligere herom meddelte.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 1 december 1972:

Finland har den 15 december 1971 ratificerat konventionen, som avslutades i Haag i december 1970, angående bekämpande av olaga besittningstagande av luftfartyg. Konventionen trädde för Finlands del i kraft den 14 januari 1972. Detta har föranlett ändringar i strafflagen, i vilken stadgandena om domstolarnas befogenhet har kompletterats genom att i lagens 34 kapitel införts paragraf 14 a om flygplanskapning. Enligt denna paragraf kan för till sin natur grov kapning av luftfartyg, t. ex. kapning under skjutvapenhot dömas 2—12 års tukthus och för till sin natur lindrigare besittningstagande av luftfartyg fängelse. Lagen trädde i kraft den 1 januari 1972.

Dessutom föreslås, att följande tillägg skulle upptas i meddelandet:

De nordiska länderna försöker att så snart som möjligt ratificera även Montrealkonventionen angående bekämpande av olaga handlingar mot den civila luftfarten och strävar även i övrigt inom ICAO och andra internationella organisationer att få till stånd ännu effektivare metoder för hindrande av kapningar och andra olagliga handlingar som äventyrar flygtrafiken.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1971 angående de finska invandrarnas anpassning i Sverige

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringen i Sverige att i samråd med Finlands regering vidtaga ytterligare åtgärder i syfte att främja de finska invandrarnas anpassning till det svenska samhället och den svenska arbetsmarknaden samt att i ökad omfattning tillgodose de finska invandrarnas sociala och kulturella behov på deras modersmål.

Sveriges regering (inrikes- och utbildningsdepartementen) meddelar den 1 december 1972 å *Finlands och Sveriges regeringars vägnar*:

I meddelanden till Nordiska rådets 20:e session¹ redovisades åtgärder som vidtagits från svensk och finsk sida för att förbättra de finska invandrarnas anpassning i Sverige. För Sveriges del kan följande tillfogas.

Frågan om de finska invandarnas anpassning till det svenska samhället och den svenska arbetsmarknaden följs kontinuerligt med uppmärksamhet av regeringen. Ett omedelbart ansvar för anpassningsverksamheten åvilar statens invandrarverk, som enligt sin instruktion bevakar behovet av åtgärder för att främja invandrades anpassning samt efter samråd med berörda myndigheter föreslår behövliga åtgärder och verkar för samordning av dessa. Invandrarverkets initiativtagande och samordnande verksamhet kompletteras av övriga myndigheters ansvar, var på sitt område, för förverkligande av de föreslagna åtgärderna. Denna ansvarsfördelning syftar till att åstadkomma likabehandling av invandrare och svenska medborgare.

Riktlinjerna för den långsiktiga politiken beträffande invandrarnas anpassning i det svenska samhället utreds av den år 1968 tillkallade parlamentariska invandrarutredningen. På grundval av utredningens första delbetänkande har en proposition framlagts för riksdagen med förslag till lag om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskunder-

¹ Se *Nordiska rådet, 20:e sess., s. 1230.*

visning för invandrare. Enligt lagförslaget åläggs arbetsgivare skyldighet att bereda anställda invandrare ledighet i 240 timmar för att delta i undervisning i svenska språket med samhällsorientering samt att betala den lön för deltagande i 240 timmars undervisning. Lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1973 och tillämpas på arbetstagare som börjat sin första anställning i Sverige efter utgången av år 1972.

I propositionen föreslås att lagen skall gälla i Sverige bosatt utländsk arbetstagare som har arbetstillstånd eller, om han såsom exempelvis medborgare i nordiskt land inte är skyldig att ha arbetstillstånd, är kyrkobokförd i landet, och som har behov av elementär undervisning i svenska. Lagen föreslås icke gälla arbetstagare som har svenska, danska eller norska språket till modersmål eller som har sådana kunskaper i något av dessa språk att svensk undervisning inte kan anses erforderlig. Härav följer bl. a. att invandrare från Finland, som anställs i Sverige efter utgången av år 1972 och som saknar grundläggande kunskaper i svenska, kommer att omfattas av den nya lagen.

Invandrarutredningens andra delbetänkande har i dagarna överlämnats till inrikesdepartementet och kommer att remissbehandlas. Utredningen föreslår bl. a. förbättringar av den samhälleliga tolkservicen för invandrare samt anordningar för utbildning och auktorisation av tolkar. Vidare har den utrett förutsättningarna för att Sverige skall kunna biträda en nordisk språkkonvention (Jfr rek. 29/1966/j om nordisk språkkonvention).

Åtgärder på utbildningens område redovisades relativt utförligt i föregående års meddelande angående de finska invandrarans anpassning i Sverige. Här kan tilläggas att under år 1972 har bl. a. möjligheterna till studier i det finska modersmålet på grundskolans högstadium stärkts genom att det fritt valda arbetet får utnyttjas för undervisning i hemlandets språk. Fr. o. m. läsåret 1972/73 kan vidare det finska språket läsas på alla studievägar i gymnasieskolan där det förekommer ett främmande språk.

Arbetsmarknadsstyrelsen har sedan 1971 anordnat särskilt beredskapsarbete för finländska ungdomar som biträdande ungdomsledare inom lokal- och distriktsföreningar av Riksförbundet finska föreningar i Sverige. I beredskapsarbetet ingår en finskspråkig yrkesteoretisk kurs.

Arbetskraftsmyndigheterna i Sverige och Finland följer genom regelbundna kontakter upp utvecklingen i fråga om migrationen. Två gemensamma arbetsgrupper har tillsatts för samarbete i frågor som rör arbetsmarknadsutbildning respektive migrationsforskning och statistik. Grupperna har framlagt förslag som kommer att behandlas på ett svenskt-finskt arbetsministermöte i december. Sedan ungefär ett år tillbaka pågår vidare ett fortlöpande utbyte av arbetsförmedlingstjänstemän mellan länderna.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i samråd verka för att den till Sverige inflyttade finskspråkiga befolkningens kulturella och övriga kontakter med hemlandet effektivt upprätthålles.

Sveriges regering (utbildnings- och inrikesdepartementen) meddelar den 11 december 1972 å Finlands och Sveriges regeringars vägnar:

I meddelande till Nordiska rådets 20:e session¹ redovisades åtgärder som vidtagits från svensk och finsk sida för att underlätta den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningens kontakter med Finland.

Utöver dessa insatser kan för Sveriges del följande tillfogas:

Ytterligare möjligheter till undervisning i finska språket under ordinarie skolgång har tillskapats. Förutom att undervisning i finska kan ges under 2 timmar per vecka i varje årskurs i grundskolan, finns numera även möjlighet att utnyttja det fritt valda arbetet på grundskolans högstadium (2 timmar per vecka) till studier i finska. Fr. o. m. läsåret 1972/73 kan vidare finska språket läsas på alla studievägar i gymnasieskolan där främmande språk förekommer.

De finska invandrarnas studiebetingelser i Sverige följs kontinuerligt av skolöverstyrelsen, invandrarverket och andra berörda svenska myndigheter samt av svensk-finska utbildningsrådet.

Slutligen kan nämnas, att en särskild folkhögskola, förlagd till Harparanda, kommer att inrättas för de finska invandrarna i Sverige under budgetåret 1973/74.

¹ Se Nordiska rådet, 20:e sess., s. 1235.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att vidtaga åtgärder för att möjliggöra en utbyggnad av TV-samarbete mellan länderna för att tillgodose den i Sverige bosatta finskspråkiga och den i Finland bosatta svenskspråkiga befolkningens intresse att tillgodogöra sig aktuella och mångsidiga program på sitt modersmål

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Under 1972 har avgetts två betänkanden, som behandlar det nordiska TV-samarbetet. Det ena har avgetts av en av de nordiska radiocheferna tillsatt utredning (TV — radio i Norden, Sveriges radios förlag, Stockholm 1972), det andra av en arbetsgrupp, som tillsatts av ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete i enlighet med beslut vid ministerrådets möte i februari 1972. (NU 1972: 7). En stor överensstämmelse mellan de båda betänkandena råder beträffande utvecklingsmöjligheterna.

Ministerrådet har mot denna bakgrund beslutat

— att åtgärder för att främja överföring och utsändning av grannlandsprogram bör prioriteras högst vid den fortsatta utbyggnaden av TV-samarbetet. Den tekniska utbyggnaden bör baseras på traditionell eterdistribution och kabelspridning som parallella modeller.

— att omfånget av den tekniska utbyggnaden, dess finansiering och andra praktiska frågor i samband med utbyggnaden av TV-samarbetet skall utredas ytterligare. Detaljerade förslag till åtgärder skall förberedas av en utredning, som består av representanter för regeringarna och radioföretagen.

Ministerrådet konstaterar, att ett samordnat handlande från de enskilda ländernas sida är nödvändigt för att samarbetet skall utveckla sig på ett ändamålsenligt och effektivt sätt. Denna samordning kan bäst ske genom att TV-samarbetet ställs mot den bakgrund kulturavtalet ger.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 5 februari 1973:¹

Ministerrådet har beslutat

- att tillsätta en kommitté rörande nordiskt TV-samarbete bestående av en representant för berört ministerium/departement i varje land och en representant för varje nordiskt radioföretag jämte personlig suppleant för varje medlem,
- att kommittén, bl. a. under beaktande av de av de nordiska radiocheferna tillsatta utredningsgruppernas arbete, skall lägga fram förslag till åtgärder för att öka möjligheterna att mottaga TV-program från de nordiska grannländerna,
- att kommittén före den 15 mars 1973 till ministerrådet bör inlämna en plan för sitt arbete, samt
- att kommittén om möjligt före den 1 november 1973 skall lägga fram en första rapport, som kan redovisas för Nordiska rådets ordinarie session 1974.

Kommittén har följande sammansättning:

Danmark

Kontorchef Hans Vilstrup
Suppleant: Sekretær Bent Linstow
Programdirektør Laurits Bindsløv
Suppleant: Programchef Henrik Antonsen

Finland

Regeringsrådet Ragnar Meinander
Suppleant: Kultursekreterare Margaretha Mickwitz
Bitr. direktör Matti Anderzén
Suppleant: Vicehäradshövding Tom Grönberg

Norge

Ekspedisjonssjef Enevald Skadsem
Suppleant: Byråsjef Thomas Mauritzen
Direktør Torbjørn Navelsaker
Suppleant: Sjefssekretær Sverre Smeland

Sverige

Direktör Paul Lindblom
Suppleant: (utses senare)
Direktör Nils-Petter Lindskog
Suppleant: Fil. lic. Olof Hultén

Till kommitténs ordförande har utsetts direktör Paul Lindblom och till dess vice ordförande teknisk direktør Torbjørn Navelsaker.

¹ Meddelandet gäller även rekommendationerna nr 12/1967 ang. utvidgat TV-samarbete och nr 16/1972 ang. utbyggnad av det nordiska TV-samarbetet.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelanden om rekommendation nr 12/1967 angående utvidgat TV-samarbete, rekommendation nr 29/1970 angående TV-tekniskt samarbete, rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige, rekommendation nr 16/1972 angående utbyggnad av det nordiska TV-samarbetet samt över tilläggsmeddelande om rekommendationerna nr 12/1967, nr 12/1971 och nr 16/1972

(Se rek. 12/1967/k: Bilaga)

Meddelande

om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att *S v e r i g e* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att i samverkan bekämpa föroreningarna i Kattegatt, Skagerack och Öresund och därvid samordna nödiga miljövårdande åtgärder.

Nordiska ministerrådet meddelar den 1 december 1972:

Rekommendationen har behandlats av ministerrådet och Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor inom ramen för det nordiska handlingsprogrammet.¹

Vid kontaktorganets möte i Oslo den 28 november 1972 beslöts att ett möte skall hållas under början av år 1973 mellan representanter för miljövärdmyndigheterna i Danmark, Norge och Sverige för att diskutera ett vidgat nordiskt forsknings- och utredningssamarbete rörande föroreningen av Öresund, Skagerack och Kattegatt.

¹ Se Sak C 1, s. 713.

Meddelande

om rekommendation nr 22/1971 angående enhetliga principer för lagstiftning om engångsförpackningar

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att tillämpa enhetliga principer för lagstiftning och i sina strävanden i övrigt för att komma till rätta med de problem i olika hänseenden, som engångsförpackningarna medför.

Norges regering (Miljøverndepartementet) meddelar den 5 januari 1973 å samtliga regeringars vägnar:

I melding til Nordisk Råd — melding fra Norges regjering (Sosialdepartementet) på samtlige regjeringers vegne — om rekommandasjon nr. 5/1969 (se Nordisk Råd, 19. sesj., s. 2477) om anvendelse av engangsemballasje, ble det blant annet gitt uttrykk for at det utvilsomt ville reise store økonomiske og administrative problemer å nå fram til en felles politikk på området og at det ville ta tid å utrede disse. Videre ble det gitt uttrykk for at behandlingen av saken på det nordiske plan ikke burde stille seg hindrende i veien for at det i de enkelte land i mellomtiden ble vedtatt lover som søker å motvirke de omfattende problemer som bruken av engangsemballasje til dels reiser.

I Norge ble lov om adgang til å forby bruken av visse slag engangsemballasje ved markedsføring av forbruksvarer vedtatt 19. juni 1970. Loven gir Kongen fullmakt til å forby visse slag engangsemballasjer. Fullmakten er hittill ikke brukt.

I Danmark er gjennomført en lov av 9. juni 1971 om beholdere til øl og leskedrikker som gir innenriksministeren — nå ministeren for bekjempning av forurensninger — hjemmel til å treffe foranstaltninger til å hindre at øl og kullsyreholdige leskedrikker detaljforhandles i engangsemballasje. Hjemmelen er foreløpig ikke benyttet.

I de øvrige nordiske land finnes det ikke særskilt lovgivning på dette felt. Den finske regjering har imidlertid under behandling en betenk-

ning fra komiteen for behandling av avfall. Betenkningen omhandler forbud mot visse slag engangsemballasje samt hjemmel for å kunne pålegge en avgift som motsvarer ekstraomkostningene ved behandling av avfall og en forskjønnelse av naturen.

Den norske regjering (Miljøverndepartementet) har nå under arbeid et utkast til lov om forsøpling av naturen som vil inneholde forbud mot visse slag engangsemballasje.

Under Nordisk kontaktorgan for miljøvernsspørsmål er det etablert en arbeidsgruppe som skal drøfte mulige nordiske samarbeidstiltak vedrørende avfallsdisponering

Problemene omkring bruk av engangsemballasje vil kunne tas opp til drøftelse i gruppen.

Meddelande

om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för ett ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område, bl. a. genom stipendiatutbyte, gemensamma seminarier och en rationalisering och effektivisering av utställningssamarbetet, samt att ställa medel till förfogande för detta samarbete.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Offentligt stöd till samarbete på bildkonstens område har årligen beviljats i de nordiska länderna. Anslagen har först och främst gått till samsarbetsåtgärder i Nordiska konstförbundets regi. De nationella anslagen till sådant samarbete uppgick 1972 till c:a 100 000 danska kronor.

Ett antal förslag till nya samsarbetsformer på detta område har framlagts. Förslagen bör göras till föremål för en närmare utredning och prövning och ses i samband med den existerande verksamheten innan ställning tas till de ändamål för vilka stöd på detta område i framtiden skall ges. Ett ökat stöd bör emellertid ges redan 1973 och ministerrådet har sålunda reserverat 150 000 danska kronor i tillägg till de medel som redan beviljats. Beslut om användningen av medlen kommer att fattas efter samråd med bl. a. berörda organisationer.

Meddelande

om rekommendation nr 25/1971 angående ökat nordiskt samarbete på scenkonstens område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete på scenkonstens område, särskilt i form av stipendiatutbyte och utväxling av teaterföreställningar.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Nordiska kulturfonden beviljade 1968 på förslag av Nordiska kulturkommissionen medel för utbyte av teaterföreställningar under en treårig försöksperiod. Försöksordningen omfattade också opera och balett. Kulturfonden förlängde försöksperioden med två år till utgången av 1972. Ett expertutskott, som tillsattes av Nordiska kulturkommissionen, fick i uppgift att utreda frågan närmare och därtill fungera som kulturfondens remissorgan i frågor på området. Expertutskottet för gästspelsutbytet avgav sitt betänkande sommaren 1971. Kulturfondens styrelse har i huvudsak omfattat expertutskottets förslag. Betänkandet har sänts på remiss i de nordiska länderna.

Ministerrådet har beslutat prioritera utbytesordningen beträffande teaterföreställningar. Utbytet kommer härefter att finansieras över verksamhetsbudgeten under kulturavtalet. För verksamheten under 1973 har reserverats c:a 650 000 danska kronor mot 550 000 danska kronor från kulturfonden under 1972.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets tjugoförsta session av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 25/1971 angående ökat nordiskt samarbete på scenkonstens område.

Av meddelandet framgår, att en försöksordning med anslag för utbyte av gästspel mellan de nordiska länderna under åren 1968—1972 finansierats av Nordiska kulturfonden. Vidare framgår att ett expertutskott under Nordiska kulturkommissionen utarbetat ett betänkande rörande gästspelsutbyte, vilket färdigställts sommaren 1971. Detta betänkande har i huvudsak omfattats av kulturfondens styrelse och remissbehandlas för närvarande i nationella instanser.

Meddelandet ger ytterligare vid handen, att Nordiska ministerrådet har beslutat prioritera utbytesordningen för teatergästspel. Utbytet finansieras från och med 1973 över den nordiska kulturbudgeten. För ändamålet har i 1973 års budget reserverats 650 000 danska kronor mot 550 000 danska kronor i kulturfondsbevilning under år 1972.

Utskottet önskar fästa uppmärksamhet vid att särskilda åtgärder för åstadkommande av stipendieutbyte på scenkonstens område bör vidtagas.

Utskottet finner att åtgärder för att förverkliga rekommendationens huvudsyfte har vidtagits och att utskottet har möjlighet att följa den fortsatta utvecklingen på det berörda området i förbindelse med det samarbete som äger rum med regeringsorganen inom kulturavtalets ram.

Med hänvisning till vad man som ovan anförts får utskottet föreslå,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 25/1971 för rådets del slutbehandlad.

Helsingfors den 5 februari 1973

Tønnes Andenæs (A) Mauno Forsman (Sd) Gunnar Garbo (V)

Svend Haugaard (RV) Elsi Hetemäki (Kok) Karl-Erik Häll (s)

Rune Jonsson (s) Osmo Kock (Skdl) Ingemar Mundebo (fp)
Vice förman

Erlendur Patursson (Tvfl) Berte Rognerud (H) Per Olof Sundman (c)

Folke Woivalin (AS)

Meddelande

om rekommendation nr 26/1971 angående översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en organisatorisk utbyggnad av översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur till nordiska språk samt formerna för finansieringen av denna verksamhet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Läsning av grannlänternas litteratur på originalspråk är i dag föga utbredd, samtidigt som sådan litteratur i översättning utges endast i begränsad utsträckning. Det finns skäl att anta att flera översättningar kunde stimulera intresset för nordisk litteratur på originalspråket. Ministerrådet har därför beslutat prioritera åtgärder för att främja en ökad översättningsverksamhet rörande sådan litteratur. Detta gäller översättningar mellan alla språk i Norden, men särskilt översättningar till och från finska, isländska och — så långt det är praktiskt möjligt — färöiska, samiska och grönländska. Sedan de praktiska problemen närmare har kartlagts och prövats kommer ministerrådet att fatta beslut om försöksverksamhet.

Vid sidan härav kommer ministerrådet att även överväga åtgärder som mera direkt tar sikte på att stimulera till försäljning och läsning av grannlandslitteratur på originalspråk.

*BILAGA***Skrivelse till Nordiska ministerrådet från Nordiska rådets presidium angående skrivelse från Bedömmelsekomiteen for Nordisk Råds litteraturpris**

Ved skrivelse af 2.2.1972 har Bedømmelseskomiteen for Nordisk Råds litteraturpris fremhævet behovet for øgede bevillinger til oversættelse af nordisk litteratur til nabolandenes sprog, øgede stipendier til litteraturkritikere med henblik på artikler og gæsteforelæsnings om nordisk litteratur samt andre foranstaltninger til fremme af nordisk udveksling på litteraturområdet.

Henvendelsen har været behandlet i Nordisk Råds kulturudvalg, som i skrivelse af 28.8.1972 har anført følgende:

Kulturutskottet finner anledning att omfatta de i skrivelsen framförda synpunkterna och önskar framhålla, att skrivelsens syften står i samklang med ställningstaganden som i olika sammanhang tagits av Nordiska rådet, bl. a. rekommendation nr 26/1971 angående översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur.

Kulturutskottet föreslår med hänvisning till vad som ovan anförts, att skrivelsen från Bedömningskommittén för Nordiska rådets litteraturpris överlämnas till Nordiska ministerrådet för vidare åtgärder.

Nordisk Råds Præsidium kan tilslutte sig kulturudvalgets synspunkter og forslag og oversender hermed til Nordisk Ministerråd ovennævnte skrivelse (*här ej tryckt*).

København, den 19. november 1972

For Nordisk Råds Præsidium

V. J. Sukselainen

Emil Vindsetmo

Meddelande

om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at fortsætte og bevare kontakter for at tilvejebringe en effektiv beskyttelse af privatlivets fred på de områder, hvor denne ikke allerede er værnet forsvarligt, således at der med vejledning i de foreliggende udtalelser og sagkyndige betænkninger snarest tilstræbes gennemførelse af så vidt muligt ensartede regler herom. Rådet henstiller endvidere at regeringerne er opmærksomme på de problemer, der foreligger imod uretmæssig eller forvansket anvendelse af dataregistrerede oplysninger.

Endvidere bør det nærmere undersøges, om der kan fastsættes bestemmelser til regulering af radioens og fjernsynets gengivelse af optaget materiale, således at det sikres, at anvendelsen ikke krænker de medvirkendes personlighed.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 januari 1973:

I Sverige blev der i 1966 udpeget sagkyndige til at udrede spørgsmålet om en forstærket integritetsbeskyttelse på personrettens område. De sagkyndige har afgivet delbetænkning i 1970 med forslag til lovgivning om beskyttelse mod uberettiget aflytning ved hjælp af teknisk apparatur (SOU 1970: 47). Man har besluttet at afvente de sagkyndiges slutbetænkning om beskyttelse mod optisk udstyr, før man fremsætter lovforslag. I Danmark har man på grundlag af straffelovrådets betænkning om privatlivets fred, afgivet i januar 1971 (nr. 601/1971), og det såkaldte registerudvalgs delbetænkning fra juli 1971 om tavshedspligt for ansatte ved EDB-servicebureauer og andre som behandler oplysninger fra det offentlige, gennemført en ny lovgivning om udvidet beskyttelse af privatlivets fred ved lov nr. 83 af 29. marts 1972. Loven omhandler både spørgsmålet om beskyttelse mod uberettiget aflytning og om beskyttelse mod uberettiget fotografering og anden udspjdnng. I Finland er en ny lovgivning trådt i kraft fra 1. septem-

ber 1972 om beskyttelse mod uberettiget aflytning ved hjælp af teknisk apparatur. Loven bygger i væsentlige dele på samme principper som forslaget i den svenske integritetsbeskyttelseskomité's delbetænkning. I Norge har man siden 1958 haft en særlig lovgivning til beskyttelse mod uberettiget aflytning. Spørgsmålet om eventuelle ændringer i denne lovgivning og om nye regler til beskyttelse mod misbrug af optisk udstyr vil eventuelt blive taget op, når den svenske integritetsbeskyttelseskomité har afgivet sin slutbetænkning. Udformningen af den nye lovgivning blev drøftet på et møde i juni 1971 mellem repræsentanter for det danske, finske, norske og svenske justitsministerium.

Spørgsmålet om fastsættelse af bestemmelser til regulering af radioens og fjernsynets gengivelse af optaget materiale, således at det sikres, at anvendelsen ikke krænker de medvirkendes personlighed, er taget op af de nordiske radiofonier, som i fællesskab har udarbejdet et forslag til regler til beskyttelse af privatlivet ved optagelse og fremvisning af fjernsynsbilleder. Forslaget er i øjeblikket til behandling i Sveriges Radios publiceringskomité, hvor der vil foregå en omarbejdning af reglerne, der vil indgå i et større kompleks af programregler. Arbejdet i publiceringskomiteen forventes afsluttet i løbet af 1973.

Danmarks Radio har besluttet, at man, forinden man foretager videre i sagen, vil afvente udfaldet af arbejdet i Sveriges Radios publiceringskomité.

I Norge har radioen gennemført reglerne i maj 1972.

Der henvises tillige til meddelelse om rekommandation nr. 13/1972 og til afsnittet om integritetsbeskyttelse i det nordiske lovgivningsprogram.

Meddelanden

om rekommendation nr 28/1971 angående personalens ställning vid gemensamma institutioner

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Finlands regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre en regulering af personalets stilling ved fællesnordiske institutioner på grundlag af Nordisk Organisationskomité's forslag (NU 1970: 15), således at der tages rimeligt hensyn til de fremkomne udtalelser om forslaget og føres forhandling med vedkommende arbejdstagerorganisationer.

Nordiska ministerrådet meddelar den 20 december 1972:
(Se Sak C 1, kapitel X d) Retsstillingen for nordisk ansat personel).

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 5 december 1972:

Finlands regering konstaterar, att ett genom Norges försorg berett utkast till överenskommelse mellan statliga nordiska länder om personalens ställning vid samnordiska institutioner samt ett utkast till normalkontrakt för anställda i sakligt hänseende är godtagbara och möjliga att förverkliga.

Meddelande

om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i forbindelse med etableringen af et Nordisk Ministerråd at udrede, hvorledes de fællesnordiske institutioner på ensartet måde kan indordnes under ministerrådet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 20 december 1972:
(Se Sak C 1, kapitel X e) Nordiske institutioner.)

Meddelande

om rekommendation nr 30/1971 angående löneskydd vid konkurs

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island og Norge at gennemføre et tilfredsstillende løngarantisystem ved konkurs.

Norges regering (Justis- og politidepartementet) meddelar den 29 december 1972 å *samtliga regeringars vägnar*:

Anbefalingen er gjennomført i Danmark ved lov nr. 116 av 13 april 1972 om Lønmodtagernes garantifond. Ordningen omfatter i prinsippet alle lønsmottakere og tar sikte på tilfelle av arbeidsgivers konkurs m. m. så vel som på tilfelle hvor en virksomhet for øvrig opphører og det godtgjøres at arbeidsgiveren er ute av stand til å betale kravet. Garantien omfatter stort sett alle de krav som har fortrinnsrett etter konkursloven. I Finland har lagberedningen utredet spørsmålet om i hvilken form og omfang det i rekommandasjonen omhandlede system bør innføres og har utarbeidd nødvendige lovforslag som ventes forelagt riksdagen i begynnelsen av 1973. I Norge har man i november 1972 sendt ut et departementsutkast om statsgaranti for lønnskrav ved arbeidsgiverens insolvens til berørte institusjoner og organisasjoner med svarfrist 1 februar 1973.

Meddelanden

om rekommendation nr 31/1971 angående analysattester rörande fröer

(Överlämnade av Danmarks och Islands regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna dels att genomföra sådana ändringar av gällande bestämmelser att internationellt certifikat för utsäde utställt i annat nordiskt land accepteras som underlag för klassificeringen i importlandet, dels att etablera ett samarbete syftande till att åstadkomma mera likartade kvalitetskrav för utsäde.

Danmarks regering (landbruksministeriet) meddelar den 7 december 1972:

Ved rekommendationen er anbefalet regeringerne i de nordiske lande dels at gennemføre sådanne ændringer af gældende bestemmelser, at internationale frøcertifikater, som er udstedt i et andet nordisk land, kan godkendes som grundlag for klassificeringen i importlandet, dels at iværksætte et samarbejde med det formål at tilvejebringe mere ensartede kvalitetskrav for frø.

For så vidt angår rekommendationens første led gælder det, at rekommendationen er opfyldt af Sverige og Danmark, idet internationale frøcertifikater fra de andre nordiske lande anerkendes i disse lande. For Norges vedkommende er gennemført den nødvendige lovændring til imødekomme af rekommendationen, og det oplyses, at der i nær fremtid forventes nye ministerielle bekendtgørelser i overensstemmelse med den nye lov. Fra Finland oplyses, at spørgsmålet om gennemførelse af lovændring i overensstemmelse med rekommendationen er taget op til overvejelse.

Med hensyn til rekommendationens andet led — muligheden for fastsættelse af ensartede kvalitetskrav inden for de nordiske lande — gælder, at Danmark efter tilslutning til EF er i færd med at udarbejde nærmere regler for handel med frø i overensstemmelse med de fælles regler, der er gældende i EF, herunder med hensyn til kvalitetskrav, men at spørgsmålet i øvrigt endnu ikke har fundet nogen afklaring.

I s l a n d s r e g e r i n g (Landbúnaðarráðuneytið) meddelar den 18 december 1972:

Ministeriet henviser til sin rapport af den 10. januar 1972 til Nordisk Råds 20. session om dette spørgsmål¹.

Meddelande

om rekommendation nr 32/1971 angående kriminologiskt samarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at foretage en udbygning af det kriminologiske samarbejde i overensstemmelse med regeringsforslaget (sak B 7/j: Tillägg) og indstillingen i sagen fra Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi af 30. juni 1970, samtidigt med at forudsætningerne for et effektivt udbytte af samarbejdet bør tilvejebringes i hvert af landene.

Nordiska ministerrådet meddelar den 13 december 1972:

I Finland har man i justitieministeriet gjort upp en plan angående inrättande av ett särskilt rättspolitiskt forskningsinstitut för justitieministeriets verksamhetsområde. Det nuvarande kriminologiska forskningsinstitutet skulle anslutas till det rättspolitiska forskningsinstitutet. Man förutsätter att det nordiska rättspolitiska och därmed också det kriminologiska forskningssamarbetets organisation och utveckling blir föremål för en grundlig översyn vid grundandet av sistnämnda institut.

Vid utbyggnaden av samarbetsrådets resurser har man utvidgat ramen för forskning på samnordisk bas i de enskilda medlemsländerna. I Norge har sålunda Institutet för kriminologi och straffrätt påbörjat undersökningar beträffande omfånget av — och skador vållade vid — vålds- och förmögenhetsbrott.

I Sverige har kommittén för kriminologisk behandlingsforskning, som har i uppdrag att utföra en systematisk forskningsplanering på kriminalvårdens område, gjort en inventering av den kriminologiska behandlingsforskningen för att få en uppfattning om omfattningen och inriktningen av sådan forskning vid olika institutioner.

Kommittén torde komma att avge sitt slutbetänkande under första halvåret 1973. Därefter bör frågan om en samordning av de nordiska forskningsinsatserna tas upp till förnyat bedömande.

Meddelande

om rekommendation nr 33/1971 angående stipendier för medarbetare vid massmedia

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att tills vidare för en femårsperiod ställa 10 stipendier och friresor i vart land, i Island dock färre, till disposition för medarbetare vid massmedia för studieresor på minst en månad i de andra nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Möjligheter till en prövning av den i rekommendationen aktualiserade frågan har inte funnits under 1972.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att främja det inledda samarbetet beträffande harmonisering av bestämmelser och normer rörande tryckkärl och ångpanneanläggningar, samt att ställa erforderliga ekonomiska resurser till förfogande härför.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 20 december 1972:

I det nordiska samarbetsorgan som tillsattes den 29 oktober 1971 för behandling av tryckkärlsnormer och -bestämmelser representeras Finland av en delegation som är sammansatt av personer från handels- och industriministeriet, tryckkärlsinspektoratet och tryckkärlsnämnden. De övriga nordiska länderna har i organet haft en representation från motsvarande kretsar inom handläggningen av tryckkärlsärenden. Vid samarbetsorganets möte i Stockholm den 9—10 oktober 1972 beslöts bl. a. inofficiellt att med anledning av Nordiska rådets ovannämnda rekommendation nr 1/1972 stifta en arbetsgrupp för harmonisering av tryckkärlsbestämmelser i de nordiska länderna, s. k. NGT (Nordiska gruppen för tryckkärlsbestämmelser). Meningen är att NGT stiftas officiellt vid dess första möte i Oslo i februari 1973.

Vid ovannämnda möte i Stockholm uppgjordes också ett förslag till NGT:s stadga samt ett utkast till dess arbetsprogram. NGT kommer senare att vända sig till Nordiska rådet för att få erforderliga medel till sitt arbete för en effektiv och snabbast möjlig harmonisering av nordiska tryckkärlsbestämmelser.

Meddelanden

om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta närmare utreda lämpliga former för nordisk samverkan på det mättekniska området i syfte att stärka detta samarbete.

Nordiska ministerrådet meddelar den 7 december 1972:

Det danske handelsministerium, der er koordinerende land for rekommendationen, har anmodet de danske organisationer og myndigheder, der beskæftiger sig med måletekniske problemer, om at besvare en række spørgsmål. Samtidig har man anmodet de tilsvarende ministerier i de andre nordiske lande om at lade foretage en tilsvarende undersøgelse.

Da handelsministeriet endnu ikke har modtaget svar på disse henvendelser, kan man på nuværende tidspunkt ikke udtale sig om resultatet af undersøgelsen.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 1 december 1972:

Handels- och industriministeriet anser det icke nödigt att nya samlarbetsinstitut skulle inrättas i detta skede, men anser det däremot nödvändigt att den nordiska informationsverksamheten och det pågående samarbetet mellan de institut som redan existerar skall kunna effektivieras.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att medverka till att de nordiska ländernas regeringar snarast vidtager åtgärder för att minska utsläppen av svaveldioxid i luften i Norden och för att dämpa skadeverkningarna av dessa, samt

2. att utforma en gemensam nordisk ståndpunkt i denna fråga till FN:s konferens om den mänskliga miljön i Stockholm 1972.

Nordiska ministerrådet meddelar den 20 december 1972:

(Se Sak C1, kapitel 1 d) Miljøvern).

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelanden om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar och rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelandena om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar och om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention. I meddelandena refereras till den redovisning som ges i Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet: kapitel 1 d. Miljøvern. Socialpolitiska utskottet ber i sammanhanget att få hänvisa till sitt betänkande över ministerrådets berättelse.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena om rekommendation nr 3/1972 och nr 4/1972 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålen till nästa ordinarie session.

Oslo den 17 februari 1973

<i>Kristian Albertsen (S)</i>	<i>Roald Bye (A)</i>	<i>Sven Hammarberg (s)</i>
<i>Knut Johansson (s)</i>	<i>Lars Lindeman (Sd)</i>	<i>Gerda Møller (KF)</i>
<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>	<i>Jens Risgaard Knudsen (S)</i>	<i>Salve Salvesen (A)</i>
<i>Carl Olof Tallgren (SV)</i>	<i>Egil Aarvik (Kr.F)</i>	Förman

Meddelande

om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att för Nordiska rådet framlägga förslag till en nordisk miljöskyddskonvention syftande till att i nationell lagstiftning likställa grannlänternas miljöskyddsintressen med det egna landets och till en harmonisering av ländernas miljövårdsregler.

Nordiska ministerrådet meddelar den 20 december 1972:

(Se Sak C1, kapitel I d) Miljøvern).

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelanden om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar och rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention

(Se rek. 3/1972/s: Bilaga)

Meddelanden

om rekommendation nr 5/1972 om stöd till samerna

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att gemensamt och i samråd med samerna ge dem och deras organisationer omedelbart ekonomiskt stöd i tjänliga former, allt i syfte att understödja samernas ansträngningar att bevara sin ställning som etnisk grupp, samt att ställa medel till förfogande för de ytterligare utredningar som kan erfordras för att finna bestående lösningar på samernas problem.

Finlands regering (statsrådets kansli) meddelar den 21 december 1972:

Nordiska samerådet understöds ekonomiskt genom undervisningsministeriets försorg. Beloppet utgjorde år 1972 3 575 svenska kronor. Likaledes beviljar undervisningsministeriet årligen medel för Nordiska samerådets finska sektion. Beloppet var år 1972 9 800 mark.

Nationella sameorganisationer stöds av undervisningsministeriet genom olika kanaler beroende på huruvida fråga är om ungdoms-, idrotts-, konst- eller vetenskaplig verksamhet.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar i december 1972 å Norges och Sveriges regeringars vägnar:

I Sverige pågår för tiden en sameutredning, som har til formål å legge frem forslag om hvordan sameenes språk og kultur skal bevaras. Utredningen som ble påbegynt i 1971, synes å ville pågå hele 1973.

Svenska samernas riksförbund får økonomisk dekning for sin virksomhet over samefondet. Bevilgningen for 1972 er på 300.000 svenske kroner.

Den norske regjering står som koordinator når det gjelder utredning om organiseringen av et nordisk sameinstitutt, som skal avgjøres før 1. februar 1973.

Den norske regjering bevilger årlig tilskudd til Norges samers riksförbund, Norske reindriftssamers landsforening og Norges seksjon av Nordisk sameråd.

Når det gjelder eventuell utvidelse av de bevilgninger som allerede ytes til samene og det arbeid som utöves for å finne hensiktmessige løsninger på samenes problemer, bör dette skje etter vurdering av og i samråd med det nordiske samarbeidsorgan for same- og reindrifts-spørsmål.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om stöd till samerna

(Se Sak E 10, s. 1398.)

Meddelande

om rekommendation nr 6/1972 angående samverkan angående utbyggnad av konsumentskyddet

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Det nordiske Ministerråd at samordne de igangværende bestræbelser for i tilknytning til lovgivningen om markedsføring at gennemføre en udvidet beskyttelse af forbrugerne i de nordiske lande, således at beskyttelsen på dette område i et eller flere af landene ikke bliver ringere end i de øvrige lande.

Norges regering (Forbruker- og administrasjonsdepartementet) meddelar den 12 december 1972 å samliga regeringars vägnar:

I tilknytning til lovgivning om markedsføring har det funnet sted en rekke aktiviteter i de nordiske land med sikte på utvidet beskyttelse av forbrukerne.

En kan nevne disse områdene:

Beskyttelse mot utilbørlige markedsføringsmetoder.

Beskyttelse mot utilbørlige avtalevilkår og regulering av og kontroll med standardkontrakter.

Spesielle kjøpsrettslige regler til vern om forbrukeren.

Forbrukerkreditt og avbetalingslover.

Beskyttelse av forbrukerne på serviceområdet.

Forbud mot visse slag éngangsemballasje.

I Nordisk Ministerråds rapport til Nordisk Råds sesjon i februar 1973 gis det i kap. II¹ en utførlig omtale av det nordiske juridiske samarbeidet på forbrukerområdet. Da denne omtalen dekker det samme felt som det er naturlig å rapportere om i tilknytning til rekommendasjon nr. 6/1972, tillater en seg å vise til ovennevnte rapport.

For Islands vedkommende kan det spesielt opplyses at det i oktober 1971 på Handelsministeriets vegne ble utformet et utkast til lov om forbrukerbeskyttelse. Utkastet ble ikke fremlagt. I november 1972 ble det nedsatt en arbeidsgruppe av Handelsministeren. Arbeidsgruppen har til oppgave å granske hvilke regler det er riktig og mulig å innføre vedrørende beskyttelse av forbrukernes rett.

¹ Se s. 717.

I tillegg kan det opplyses at det i Norge ble vedtatt en lov 19. juni 1970 som gir adgang til å sette forbud mot visse slag éngangsemballasje ved markedsføring av forbruksvarer. Slike forbud er ennå ikke gitt.

Tilsvarende lover er ikke gitt i de øvrige nordiske land.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda spørsmålet om konsumentpolitikens utformning och innehåll i fråga om personbilar samt att därvid beakta möjligheterna till nordiskt samarbete.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 4 december 1972 å samtliga regeringars vägnar:

Regeringerne er med medlemsforslaget enige i, at det ved køb af personbiler er særligt nødvendigt, at der foreligger sådanne oplysninger med hensyn til disses egenskaber og kvalitet, sikkerhedsmæssige foranstaltninger, pris m. v., at forbrugeren får mulighed for at foretage sammenligning med henblik på et sådant køb. Forbrugeren har normalt ikke den nødvendige tekniske viden, og køb foregår som oftest med års mellemrum. Disse problemer foreligger for den enkelte forbruger såvel ved køb af nye som brugte biler. I de enkelte lande gives bl. a. af de motorkørendes egne organisationer løbende oplysninger om nye automobiler. Disse oplysninger er bl. a. af økonomiske grunde næppe helt fyldestgørende, og er kun i begrænset omfang, om overhovedet, egnet som sammenligningsgrundlag for en forbruger i købsøjeblikket.

De tekniske krav, der i de nordiske lande stilles til personbiler såvel med henblik på typegodkendelsen af nye biler som efterkontrollen med brugte biler, er fortsat forskelligartede. Stort set ensartede minimumskrav for typegodkendelse af nye biler, herunder ensartede sikkerhedskrav, samt krav med hensyn til kontrollen med brugte biler, må imidlertid være en forudsætning for en fællesnordisk konsumentoplysning på dette område. Da disse problemer behandles i Nordisk Trafiksikkerhedsråd, har spørgsmålet om fællesnordisk konsumentoplysning på dette område på dansk foranledning været forelagt på Nordisk Trafiksikkerhedsråds møde i Bergen den 15. november 1972. Rådet var enig i, at fællesnordisk konsumentoplysning om personbiler bl. a. hænger sammen med

ensartede biltekniske krav m. v. Spørgsmålet om tekniske krav til personbiler og om samarbejde mellem de nordiske lande om typegodkendelse vil blive behandlet af en særlig arbejdsgruppe, Nordisk Bilteknisk Arbejdsgruppe, der imidlertid også har mange andre problemer at skulle behandle. Nordisk Trafiksikkerhedsråd har derfor foreslået, at man følger udviklingen med hensyn til, hvorledes spørgsmålet om konsumentoplysning vedrørende personbiler i Sverige vil blive gennemført, idet man i Sverige som bekendt fra 1. januar etablerer en særlig konsumentstyrelse.

Regeringerne i de enkelte lande er enige i betydningen af fællesnordisk konsumentoplysning på dette område, men mener efter det ovenfor oplyste i øjeblikket at måtte stille spørgsmålet i bero i den forhåbning, at der til Nordisk Råds 22. session vil være realistisk mulighed for at kunne fremsætte et egentligt forslag om nordisk samarbejde på dette område.

Meddelanden

om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at virke for lettelse for den regelmæssige internordiske flyvetrafik på korte ruter og at skabe forudsætninger for en udvidet nærtrafik på et økonomisk rentabelt grundlag.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 1 december 1972 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den i rekommendationen angivna frågan kommer att tas upp till överläggning mellan de berörda trafikministrarna.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 4 december 1972:

I virksomhetsprogrammet for Nordisk embetsmannskomiteé for transportspørsmål, som preliminært ble godkjent av Nordisk Ministerråd 13. november 1972, er forutsatt at mulighetene for utbygging av flyforbindelsene skal undersøkes, i første rekke på Nordkalotten.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at tage spørgsmålet om flyvetrafikken mellem landskapet Åland og stockholmsområdet op til fornyet undersøgelse.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 1 december 1972 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den i rekommendationen angivna frågan kommer att tas upp till överläggning mellan de berörda trafikministrarna i samband med behandlingen av rekommendation nr 8/1972.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1972 angående ingående av en nordisk transportöverenskommelse

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i de nordiske lande at indgå en overenskomst om samarbejde på transport- og kommunikationsområdet helt eller hovedsageligt i overensstemmelse med det af Nordisk Embedsmandskomité for Transportspørgsmål udarbejdede forslag (NU 1971: 18).

Nordiska ministerrådet meddelar den 30 november 1972:

Representanter för de nordiska regeringarna har den 6 november 1972 undertecknat en överenskommelse om samarbete på transport- och kommunikationsområdet i överensstämmelse med det av Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor utarbetade förslaget. Ratifikationsfrågan, som i Danmark och Norge skall underställas vederbörande lands parlament, beräknas vara klar före årsskiftet 1972—73.

Ämbetsmannakommittén har under år 1972 upprättat förslag till verksamhetsprogram dels på längre sikt, dels på kortare sikt. Verksamhetsprogrammet på kortare sikt består av de projekt som angetts i NU 1971: 18 under punkt 7 (utveckling av för nordiska förhållanden avpassade normer för beräkning av trafikvolymens och axeltryckens inverkan på vägkroppen) och punkt 8 (inventering och utvärdering av tänkbara framtida kollektivtrafiksystem för nordiska tätorter).

Ministerrådet har preliminärt godkänt verksamhetsprogrammet.

I verksamhetsprogrammet ingår också vissa projekt som tagits upp i det regionalpolitiska avsnittet av det handlingsprogram för nordiskt samarbete som ministerrådet lagt fram under hösten 1972. Dessa projekt rör utbyggnaden av de nordiska mellanriksvägarna, utbyggnad av flygförbindelserna i de nordiska utvecklingsområdena och en uppföljning inom tariffsystemet på transportområdet.

TILLÄGG

Kungl. Maj:ts skrivelse till Nordiska rådets presidium om inhämtande av yttrande från rådets trafikutskott över ett av Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor till Nordiska ministerrådet framlagt förslag till program för kommitténs verksamhet; given Stockholms slott den 1 december 1972

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden, anhålla att Nordiska rådets presidium bereder rådets trafikutskott tillfälle att yttra sig över ett av Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor till Nordiska ministerrådet framlagt förslag till program för kommitténs verksamhet.

GUSTAF ADOLF

Bengt Norling

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 1 december 1972

Närvarande: Statsministern Palme, statsråden Sträng, Andersson, Johansson, Holmqvist, Aspling, Nilsson, Lundkvist, Myrdal, Odhnoff, Moberg, Norling, Löfberg, Carlsson, Feldt.

Chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Norling, anmäler fråga om *inhämtande av yttrande från Nordiska rådets trafikutskott över ett av Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor till Nordiska ministerrådet framlagt förslag till program för kommitténs verksamhet* och anför.

Nordiska rådet har enligt rekommendation nr 10/1972 anmodat regeringarna i de nordiska länderna att ingå en överenskommelse om samarbete på transport- och kommunikationsområdet helt eller i huvudsaklig överensstämmelse med det av Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor utarbetade förslaget (NU 1971: 18).

Sverige är koordinerande land för rekommendationen.

Överenskommelse i överensstämmelse med ämbetsmannakommitténs förslag har undertecknats den 6 november 1972.

Enligt artikel 5 i överenskommelsen åligger det ämbetsmannakommittén särskilt bl. a. att varje år förelägga Nordiska ministerrådet för godkännande ett program för kommitténs verksamhet med angivande av arbetsuppgifter och sättet för deras genomförande och finansiering. I artikel 11 i överenskommelsen stadgas att berört organ inom Nordiska rådet skall beredas tillfälle till överläggningar, innan ministerrådet fastställer verksamhetsprogram.

I skrivelse den 6 november 1972 till ministerrådet har ämbetsmannakommittén framlagt program dels för kommitténs verksamhet på längre sikt, dels för kommitténs verksamhet under år 1973. Kommittén har hemställt att ministerrådet måtte fastställa 1973 års verksamhetsprogram.

Ministerrådet (trafikministrarna) har vid möte den 13 november 1972 behandlat ämbetsmannakommitténs förslag till 1973 års verksamhetsprogram. Ministerrådet, som preliminärt godkänt förslaget, har beslutat att före den slutliga fastställelsen av programmet bereda Nordiska rådets trafikutskott tillfälle att yttra sig.

Ämbetsmannakommitténs skrivelse och protokoll från ministerrådets möte torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *Bilaga 1 och 2*.

Med hänvisning till ministerrådets beslut hemställer jag att Kungl. Maj:t i skrivelse till Nordiska rådets presidium anhåller att presidiet bereder rådets trafikskott tillfälle att yttra sig över det av Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor till ministerrådet framlagda förslaget till program för kommitténs verksamhet.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till Nordiska rådets presidium skall avlätas skrivelse av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

BILAGA 1 till statsrådsprotokollet

Ämbetsmannakommitténs skrivelse till Nordiska ministerrådet

Nordiska rådet riktade år 1971 en rekommendation (*nr 14/1971*) till de nordiska ländernas regeringar om samarbete på transportområdet. I rekommendationen uppmanades regeringarna dels att inrätta en permanent nordisk ämbetsmannakommitté, som kunde arbeta i anslutning till det nordiska ministerrådet, dels att utarbeta förslag till avtal mellan de nordiska länderna om samarbete på transportområdet.

I enlighet med rekommendationen tillsatte de nordiska regeringarna en särskild ämbetsmannakommitté (Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor). Kommitténs första uppgift var att utarbeta förslag till överenskommelse mellan de nordiska länderna om samarbete på transport- och kommunikationsområdet. Förslag (*NU 18/71*) till sådan överenskommelse överlämnades till ministerrådet i december 1971.

I samband med att rekommendationen om nordiskt samarbete på transportområdet behandlades i Nordiska rådet och dess trafikutskott framgick, att man ville täcka ett samarbete över ett vitt fält, som omfattade hela transport- och kommunikationsområdet, dvs. såväl transporter till lands, till sjöss och i luften som post- och telekommunikationer. Genom det förslag till överenskommelse som ämbetsmannakommittén lade fram tillgodosågs kravet på sådan täckning. Vissa i huvudsak funktionellt betingade avgränsningar måste dock enligt kommitténs mening göras i överenskommelsen. Sålunda skulle överenskommelsen enligt förslaget ej omfatta sådana frågor om säkerhet i landsvägstrafik som anses falla inom Nordiska trafiksäkerhetsrådets verksamhetsområde. Överenskommelsen skulle ej heller omfatta frågor om de nordiska ländernas internationella sjöfartspolitiska och luftfartspolitiska förhållanden.

I fråga om verksamhetens syfte fann ämbetsmannakommittén det angeläget att framhålla, att pågående samarbete mellan olika nordiska myndigheter, organ eller företag inte skall ersättas eller skjutas åt sidan genom överenskommelsen och att detsamma gäller för frågor som kommer upp i framtiden och som lämpar sig för direkt samarbete på sätt nu nämnts. Ämbetsmannakommittén skall däremot vara beredd att främja och stödja sådant samarbete, t. ex. genom kompletterande åtgärder eller genom mera övergripande insatser i de fall det med hänsyn till problemens omfattning och art behövs.

Ämbetsmannakommittén redovisade i avtalsförslaget olika sektorer inom transport- och kommunikationsområdet, där möjligheter till gemensamma nordiska insatser bör föreligga. Därvid angav ämbetsmanna-

kommittén olika slag av trafikekonomiska och trafiktekniska utrednings- och utvecklingsinsatser, medverkan vid tillskapandet av samarbetsarrangemang för genomförande av projekt- och systemlösningar, insatser i lämplig utsträckning för trafikpolitisk anpassning, enhetliga författningsbestämmelser och åtgärder för främjande av teknisk standardisering. Vidare angav ämbetsmannakommittén som lämpliga gemensamma uppgifter aktiviteter av olika slag för att åstadkomma ett effektivare forskningssamarbete, gemensam dokumentation och en bättre informationsverksamhet.

Ämbetsmannakommittén skall enligt avtalsförslaget bestå av en representant för varje land. En viktig uppgift för kommittén blir att ta fram arbetsuppgifter som är lämpliga för samarbete och att foga in dessa i successiva program för verksamheten. Förslag till program skall årligen föreläggas ministerrådet för godkännande. Dessutom skall ämbetsmannakommittén varje år till ministerrådet avge rapport om verksamheten under det gångna året med redogörelse för de resultat som har uppnåtts inom kommitténs verksamhetsområde och för de åtgärder av gemensamt intresse som länderna har vidtagit inom transport- och kommunikationsområdet. Genom programförslagen och verksamhetsrapporterna får ministerrådet möjlighet att följa verksamheten och fastställa prioriteringen av projekten.

I en bilaga till den skrivelse till ministerrådet, varigenom avtalsförslaget överlämnades till rådet, gjorde ämbetsmannakommittén en sammanställning av olika tänkbara utrednings- och arbetsprojekt, som lämpar sig för gemensamma nordiska insatser. Sammanställningen upptar tio punkter. Kommittén menade inte att med sammanställningen ange någon prioritering av olika projekt utan endast att exemplifiera lämpliga utrednings- och utvecklingsprojekt inom ramen för det föreslagna transportavtalet. Exempelsamlingen konkretiserar inriktningen av det samarbete som åsyftas genom avtalet och belyser värdet av detta.

Sverige är koordinerande land för ärendet angående nordisk transportöverenskommelse. Den svenska regeringen begärde med anledning härav Nordiska rådets yttrande över det av ämbetsmannakommittén upprättade avtalsförslaget. Nordiska rådet anmodade den 22 februari 1972 (*rekommendation nr 10/1972*) i enlighet med förslag av sitt trafikutskott de nordiska regeringarna att ingå en överenskommelse om samarbete på transport- och kommunikationsområdet helt eller huvudsakligen i överensstämmelse med det av ämbetsmannakommittén utarbetade förslaget.

Den 14 april 1972 beslöt Nordiska ministerrådet (trafikministrarna), som tillställts Nordiska rådets rekommendation den 22 februari 1972, rekommendera regeringarna att ratificera överenskommelsen utan ändringar. Överenskommelsen har undertecknats den 6 november 1972. Ratifikationsfrågan, som i Danmark och Norge skall underställas vederbörande lands parlament, torde vara klar före årsskiftet 1972—73.

Under år 1972 har ämbetsmannakommittén inriktat sitt arbete på att närmare belysa de utrednings- och utvecklingsprojekt som tagits upp i bilagan till den skrivelse, varigenom avtalsförslaget överlämnades till ministerrådet. Det har därvid ansetts vara angeläget att precisera syftet med ettvarit projekt och att ange inriktningen och bredden i det utrednings- och utvecklingsarbete som bör knytas till de olika projekten i den takt och i den utsträckning de efter ministerrådets ställningstaganden kommer till utförande. Av projekten i bilagan har kommittén som tidsmässigt mest angelägna bedömt två projekt, som faller inom områden, där i begränsad omfattning utförts, pågår eller planeras utrednings- och uppföljningsarbete som visar att gemensamma nordiska insatser behövs. Dessa två projekt är de som i nämnda bilaga beskrivs under punkt 7, beräkning av trafikvolymens och axeltryckens inverkan på väggkroppen, och under punkt 8, inventering och utvärdering av tänkbara framtida kollektivtrafiksystem för olika nordiska tätortstyper. Kommittén återkommer till dessa projekt nedan.

De mera långsiktiga projektprogram, som kommittén utgår från, redovisas närmare i *Bilaga 1* till denna skrivelse (*punkterna 1—6, 9 och 10 i NU 18/71*).

Rubriksmässigt avser projekten följande.

- (1) Riktlinjer för regional planering av flygplatser med hänsyn till bebyggelse- och näringslivsstruktur, transportbehovens art och omfattning och flygplatsens funktion i det totala flygsystemet.
- (2) Perspektivskiss avseende flygets teknisk-ekonomiska utveckling med hänsyn till dess möjligheter och begränsningar i fråga om den inrikes trafikavvecklingen och till dess återverkningar på transportstrukturen i övrigt.
- (3) Inventering av tekniska och administrativa åtgärder för att underlätta genomströmning av passagerare och gods i flygtransporternas terminal- och anslutningsled.
- (4) Studium av efterfrågans priskänslighet under olika förutsättningar vid persontransporter på järnväg.
- (5) Undersökning av förutsättningarna och utvecklingsmöjligheterna för kombinerade transporter med speciell inriktning på piggy-backtrafiken och med beaktande av problemställningarna såväl i inrikes som i gränsöverskridande trafik.
- (6) Inventering och utvärdering av tillämpade och planerade transport-system inom skogsindustrin från företagsmässiga och samhällsekonomiska synpunkter.
- (9) Samordning av de nordiska ländernas utvecklingsarbete inom transportstatistikområdet i syfte att möjliggöra en önskvärd harmonisering av statistikens uppbyggnad och utformning samt med beaktande av motsvarande utvecklingsarbete inom olika internationella organisationer.

(10) Utredning av förutsättningarna för en gemensam nordisk dokumentations- och informationstjänst på transportforskningsområdet.

Kommittén har på nuvarande stadium inte ansett sig böra fastställa någon inbördes prioritering av dessa projekt. I samband med att kommitténs årliga program läggs fram, får ställning tas till vilka projekt som skall genomföras inom de närmaste åren. De riktlinjer kommittén redovisar för sitt långsiktiga program och som grundar sig på nu tillgängligt material kan genom ett sådant, stegvis upplagt arbetssätt kompletteras med nya erfarenheter och tillföras synpunkter som kan inverka på projekturvalet och projektuppläggnen.

Såsom nämnts ovan föreslår kommittén, att två projekt påbörjas under år 1973.

Projektet (*punkt 7 i bilagan i NU 18/71*) angående utveckling av för nordiska förhållanden avpassade normer för beräkning av trafikvolyms och axeltryckets inverkan på vägkroppen berör ett område, där omfattande forskningsarbete utförts och utförs på olika håll i världen. Diskussionen kring de resultat som kommit fram i detta arbete har varit livlig. I de nordiska länderna har vissa begränsade undersökningar gjorts på området. Såväl dessa undersökningar som debatten i de nordiska länderna har visat, att det finns ett påtagligt behov av vidare forskning på området inom Norden. Vad som behövs är en ökad kännedom om de faktorer som inverkar på vägöverbyggnadens utformning och dimensionering och vägslitagets omfattning vid olika slag av trafik. Undersökningen har således betydelse såväl för investeringsbedömningarna som för avvägningen av vägtrafikbeskattningen. Mera konkreta planer på forskningsprojekt på området finns enligt vad som upplysts i Finland.

I bilaga 2 till denna skrivelse lämnas närmare beskrivning av projektets uppläggning. Som framgår av bilagan avses undersökningsarbetet i väsentliga avseenden bli inriktat på en kartläggning av vilken betydelse för de sökta sambanden som varierande egenskaper hos undergrundsmaterialet har.

För planeringen av det fortsatta arbetet får givetvis tillsättas någon form av arbetsgrupp eller ledningsgrupp med representanter för alla de nordiska ländernas fackmän på området, ansvariga departement m. m. I detta planeringsarbete är det viktigt, att pågående eller planerat forskningsarbete kartläggs mera i detalj än vad som nu kunnat ske, så att de olika ländernas forskningsresurser tas till vara och en rationell integrering av dessa sker. Härigenom kan projektet bli av den övergripande och kompletterande art som är nödvändig för att det skall ge rön av samnordiskt intresse.

Undersökningen av vägförslitningsproblematiken har i de preliminära kalkylerna beräknats kosta ca 800 000 skr, fördelade på tre år. Inom

denna ram förutsätts, att fältprov av undergrundsmaterial tas på tio provställen. För varje ytterligare provställe tillkommer 52 500 skr.

Projektet (*punkt 8 i bilagan i NU 18/71*) angående inventering och utvärdering av tänkbara framtida kollektivtrafiksystem för olika nordiska tätortstyper berör också ett område, där på olika håll i världen forskning pågår och där diskussionen är livlig. Kollektivtrafiken utreds i viss utsträckning även i Norden på såväl statligt som kommunalt plan. Även beträffande detta projekt, som redovisas i *Bilaga 3* till denna skrivelse, gäller därför vad som tidigare sagts om nödvändigheten av samordning av projektet med pågående eller planerade utredningar. Studien bör genomföras på grundval av kartläggning av fakta och erfarenheter från nordiskt och internationellt tekniskt forsknings- och utvecklingsarbete beträffande olika kollektivtrafiksystem. Analys och utvärdering av transportmedlens egenskaper och tänkbara uppgifter kan ske med avseende på en stor och en medelstor modellort, där data och övrigt underlag kan inhämtas från den översiktliga trafik- och bebyggelseplaneringen i två nordiska tätorter. Genom en sådan undersökning ges ett bedömningsunderlag som — eventuellt i form av anvisningar — kan tjäna som ledning för statliga och kommunala beslutsfattare.

Kostnaderna för den mera tekniskt inriktade kartläggningen, som kan genomföras i ett första skede, har beräknats till 800 000 skr, fördelade på två år. En uppföljning av denna kartläggning med utvärdering av transport- och stadsbyggnadsfrågorna i ett senare skede har kostnadsberäknats till 400 000 skr. Med en sådan uppföljning, som man senare kan ta ställning till, skulle projektet totalt kosta 1 200 000 skr. De uppgivna kostnaderna torde komma att reduceras genom att resultaten av pågående utvecklingsarbete tillvaratas.

I fråga om de projekt som sålunda avses påbörjade under år 1973 kommer ämbetsmannakommittén senare i särskild ordning att förelägga ministerrådet förslag avseende finansieringen.

Utöver ovan angivna projekt, som hänför sig till bilagan i NU 18/71, ingår i kommitténs verksamhetsprogram för år 1973 vissa projekt inom transportområdet, som ministerrådet har tagit upp i det regionalpolitiska avsnittet av det under hösten 1972 beslutade handlingsprogrammet för nordiskt samarbete och som rådet ansett att kommittén bör behandla. Dessa projekt rör utbyggnaden av de nordiska mellanriksvägarna, utbyggnad av flygförbindelserna i de nordiska utvecklingsområdena och en uppföljning inom tariffsystemet på transportområdet.

Ministerrådet har anfört, att det från regionalpolitiska synpunkter synes önskvärt med en fortsatt utbyggnad av de nordiska mellanriksvägarna, framför allt på Nordkalotten. De ekonomiska och tekniska förutsättningarna för en sådan utveckling bör undersökas noga. Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor bör följa utvecklingen

på detta fält och i samråd med berörda myndigheter ta initiativ till nya projekt. I detta sammanhang bör man lägga särskild vikt vid industrins och turistnäringens långsiktiga intressen.

Ministerrådet har vidare anfört, att tillgången på reguljära flygförbindelser synes komma att få en ökande betydelse, om man på längre sikt skall kunna bevara och utveckla servicestandarden i basområden och tillväxtcentra. Mot bakgrund av att det inom linjeflyget redan finns ett vittgående nordiskt samarbete, synes det naturligt att man på nordisk basis undersöker möjligheterna till en utbyggnad av flygförbindelserna i de aktuella områdena. I första hand avses Nordkalotten och de övriga inlandsområdena i norr. Speciellt bör man undersöka om man genom att satsa på små och mindre kapitalkrävande flygplan kan skapa förutsättningar för en lönsam drift. Vidare bör man undersöka vad man eventuellt kan vinna genom en samordning av linjeflyget med charterflyg för turiständamål, och eventuellt med flygburen ambulans- och räddningstjänst eller liknande. Ministerrådet har beslutat, att ämbetsmannakommittén skall utreda de frågor som är knutna till utbyggnaden av flygförbindelserna i utvecklingsområdena i de nordiska länderna.

Ministerrådet har slutligen funnit det vara en uppgift att ta fortlöpande initiativ till ändringar i tariffsystemet på transportområdet med sikte på att främja trafikströmmarna över de nordiska gränserna och att så långt som möjligt söka utveckla de existerande olikheterna i tekniska föreskrifter som hämmar ett rationellt utnyttjande av transportkapaciteten i Norden. Rådet har understrukit betydelsen av att ämbetsmannakommittén fortlöpande arbetar med frågan om ändringar av tariffsystemet på transportområdet och söker utveckla olikheterna i de tekniska föreskrifterna inom denna sektor.

Ämbetsmannakommittén kommer under år 1973 att planlägga de konkreta projekt och det uppföljningsarbete i övrigt som ministerrådet förelagt kommittén.

Ämbetsmannakommittén får härmed hemställa att ministerrådet måtte fastställa 1973 års verksamhetsprogram såsom det redovisats ovan.

Köpenhamn, Helsingfors, Reykjavik, Oslo och Stockholm den 6 november 1972

Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor

Palle Christensen

Reino J. Auvinen

Brynjólfur Ingólfsson

Erik Ribu

Nils-Olov Hasslev

Ordförande

BILAGA 1 till ämbetsmannakommitténs skrivelse till Nordiska ministerrådet

Förslag till verksamhetsprogram på längre sikt

(Numreringen hänför sig till bilagan i NU 18/71)

(1) Riktlinjer för regional planering av flygplatser med hänsyn till bebyggelse- och näringslivsstruktur, transportbehovens art och omfattning och flygplatsens funktion i det totala flygsystemet

Flyget är den trafikgren som utvecklas snabbare än någon annan trafikgren. På samhället — i vid mening innefattande såväl stat som kommunala/regionala organ — ställs därmed växande och kostsamma krav på insatser för att tillgodose behovet av anordningar på marken. Olika problem av trafikalk, teknisk och ekonomisk art gör sig därvid gällande. För de beredande och beslutande organen är det nödvändigt att grunda sina ställningstaganden på ett kvalificerat underlag i dessa hänseenden.

Det är därför av stor vikt att de ansvariga samhällsliga organen vid etablering och lokalisering samt utbyggnad av regionala flygplatser grundar sina överväganden och ställningstaganden på ett underlag, som beaktar

- *omfattningen och arten* av trafikunderlaget,
- *luftfartens rimliga andel* i detta underlag bedömd i förhållande till andra trafikmedel,
- *typ av flygplats*, bedömd med utgångspunkt från trafikunderlaget och förväntad funktion i det integrerade flygsystemet,
- *de ekonomiska betingelserna* för en varaktig drift av luftfartsanläggningarna samt
- *de tekniska och operativa krav* som den ifrågakommande flygtrafiken ställer på flygplatsernas utformning från drift-, miljö- och bullersynpunkter, på deras utrustning i olika hänseenden etc.

Projektet syftar till att ta fram underlag för riktlinjer och normer till vägledning för den fortsatta utbyggnaden av regionala flygplatser i de nordiska länderna.

(2) Perspektivskiss avseende flygets teknisk-ekonomiska utveckling med hänsyn till dess möjligheter och begränsningar i fråga om den inrikes trafikavvecklingen och till dess återverkningar på transportstrukturen i övrigt

Flygets tekniska utveckling har under senare år, vad gäller linje- och chartertrafiken, kännetecknats av dels övergångar till jetflygplan, dels

en successiv övergång till tyngre och mer kapitalintensiva flygplan med större lastkapacitet. Dessa flygplan erbjuder i och för sig en bättre transportekonomi, men detta gäller endast under förutsättning att efterfrågan är tillräckligt stor för att lastkapaciteten skall bli tillräckligt utnyttjad. På flyglinjer med redan hög turtäthet kan beläggningsproblemet tvinga fram en minskning av turtätheten, vilket i sig innebär en försämrad service för trafikanterna. På flyglinjer till mindre orter med redan låg turtäthet kan denna metod inte tillgripas, och följderna blir att de nya, större flygplanen där får dålig lönsamhet. Flygplantyper, som passar vältrafikerade, lönsamma linjer, är bl. a. därför oftast olämpliga för linjer med ett litet trafikunderlag. Flygplanutvecklingen i de ledande tillverkarländerna är för närvarande i fråga om transportflygplan dock huvudsakligen inriktad på stora enheter.

Ett gemensamt nordiskt problem i samband med en framtida utveckling av flygtransportnätet för inrikestrafik är att många av de i routenätet ingående samhällena är så pass små och därmed trafikunderlaget så litet att lönsamhet knappast kan nås med de stora och medelstora flygplantyper, på vilka den internationella utvecklingen främst koncentreras. En bedömning av inrikesflygets framtida möjligheter och begränsningar måste för de nordiska ländernas vidkommande baseras på detta förhållande.

Det synes angeläget att som ett gemensamt nordiskt projekt utarbeta en perspektivskiss på 10—15—20 års sikt, som belyser flygets möjligheter och begränsningar i fråga om den inrikes trafikavvecklingen, på grundval av antagna förutsättningar, dels om den tekniska utvecklingen av flygplantyper, som kan bli relevanta för nordisk inrikestrafik, dels om driftekonomin för det totala flygtransportsystemet.

Tidsperspektivet 10—20 år är valt med tanke på olika samhällsinstansers behov av planeringsunderlag för sitt aktuella handlande. Samtidigt måste noteras att även om flygets utveckling uppfattas som dynamisk, så är konstruktions- och introduktionstiden för nya flygplantyper lång, i all synnerhet om de innefattar så stora nyheter att nya internationella överenskommelser måste upprättas. Samtidigt har de flygplan som tillverkas i dag en lång livslängd. Det tekniska utvecklingsläget om 10 år torde därför vara väl överblickbart redan i dag, och studien bör kunna resultera i en rimlig bedömning även av utvecklingsläget på 15—20 års sikt.

Bland de förhållanden, som bör belysas, är exempelvis hur förväntade start- och landningsprestanda kan beräknas påverka kraven på flygplatsstorlek. Vidare bör belysas den sannolika utvecklingen av flygplanens bulleralstring och hur denna utveckling kan komma att påverka bedömningarna av flygplatsers lokalisering. I dessa sammanhang är utvecklingen av STOL-flygplan i olika storleksklasser av speciellt intresse bl. a. med tanke på deras reducerade krav på flygplatsutrymme och hinderfrihet.

Det kan i detta sammanhang konstateras, att utvecklingen av STOL-flygplan för civilt bruk hittills gått långsamt, och att många sekundärproblem — t. ex. frågor om lämpliga navigerings- och inflygningshjälpmedel — återstår att lösa.

Mot bakgrund av perspektivskissens bedömning av tillgängliga flygplantyper och dessas ekonomi bör övervägas en strukturering av routenätet i exempelvis stamlinjer, sekundärlinjer och matarlinjer, vilka sannolikt kräver olika flygplankategorier för uppnående av bästa trafikekonomi. En metodik för en samhällsekonomisk optimering av flygtrafikförsörjningen i en sådan routestruktur bör skissas under hänsynstagande även till behoven av en rimlig flygtransportförsörjning för avlägsna glesbygder.

I studien bör tas hänsyn till påverkan på flyget av den sannolika utvecklingen för andra transportmedel, och även omvänt hur flygets utveckling kan tänkas påverka dessa.

(3) Inventering av tekniska och administrativa åtgärder för att underlätta genomströmning av passagerare och gods i flygtransporternas terminal- och anslutningsled

I den hittillsvarande utvecklingen av flygtransportssystemet har ansvaret för olika led i transportkedjan mestadels varit fördelat på olika instanser såsom flygföretag, luftfartsmyndighet och marktransportföretag. Härtill kommer att vissa åtgärder såsom pass- och tullkontroll m. m. sköts av särskilda myndigheter. Medan stora utvecklingskostnader internationellt lagts ned på att förkorta själva flygresetiden har — sannolikt på grund av den splittrade ansvarsbilden — mycket litet gjorts för att nedbringa terminaltiderna. Tvärtom torde dessa i många fall ha ökat. Följden härav har blivit att de totala restiderna vid korta och medellånga flygresor inte förkortats påtagligt.

Terminalproblemen — inklusive transporterna till och från flygplatserna ; bör i och för sig analyseras och lösas långsiktigt. Det torde dock vara möjligt att vidta en del omedelbara och kortsiktiga åtgärder för att underlätta genomströmningen av passagerare och gods i flygtransporternas terminal- och anslutningsled. Problemen och möjliga åtgärder torde vara likartade i de nordiska länderna.

En gemensam inventering av möjliga tekniska och administrativa åtgärder för att på kort sikt förbättra flödet i terminal- och anslutningsleden bör därför komma till stånd.

Bland frågor, som bör beröras, torde vara samordningen mellan de olika myndigheter och företag som utövar olika funktioner vid en flygplats, t. ex. biljetthantering, incheckning, bagagehantering, passkontroll, säkerhetskontroll, tullövervakning etc.

Frågan om samordning bör även beröra transporterna till och från flygplatsen.

(4) *Studium av efterfrågans priskänslighet under olika förutsättningar vid persontransporter på järnväg*

Kännedom om vilka faktorer som påverkar efterfrågan på och utnyttjandet av persontransport med järnväg är av största betydelse för såväl järnvägsföretagens som statsmakternas handlande på trafikområdet. Inte minst viktig är därvid tillgång till information om efterfrågans priskänslighet för olika typer av resor under olika förutsättningar beträffande servicenivå och tidsåtgång vid järnvägsresor och konkurrerande transportsätt. Tillgång till, helst fortlöpande, information om efterfrågans priskänslighet är exempelvis av stort värde som underlag för såväl pris-sättningen på kortare sikt, syftande till bl. a. effektivast möjliga utnyttjande av existerande järnvägsresurser, som för den långsiktiga planeringen av järnvägssystemets utformning.

I första hand synes en studie böra inriktas på att klarlägga efterfrågans priskänslighet för långa och medellånga järnvägsresor, d. v. s. på avstånd över ca 100—150 km. En sådan studie kan dels utföras som en tvärsnittsanalys, dels som en tidsserieanalys med och utan praktiska försök med varierande pris- och rabattsystem. I samtliga fall är det av stort värde att data kan erhållas från flera länder samtidigt för att ge ett bredare faktaunderlag. Av stor vikt synes även vara att söka klarlägga eventuella skillnader mellan priselasticiteten på kort sikt (upp till ca ett år) och på lång sikt. Vissa utländska studier tyder nämligen på att priskänsligheten på lång sikt skulle vara betydligt större än på kortare sikt. Under alla omständigheter bör det vara av stort värde att få ökad kännedom om efterfrågans priskänslighet och dess variationer med hänsyn till resändamål, tidpunkt på året, veckan, o. s. v. vid olika förutsättningar som gäller i de nordiska länderna beträffande standard och tidsåtgång vid järnvägsresor och konkurrerande transportsätt. Möjlighet finns också att i ett senare skede utvidga en sådan studie till att även omfatta effekten av ändrad restid, komfort, etc.

(5) *Undersökning av förutsättningarna och utvecklingsmöjligheterna för kombinerade transporter med speciell inriktning på piggy-back-trafiken och med beaktande av problemställningarna såväl i inrikes som i gränsöverskridande trafik*

Behovet av samordning mellan olika transportmedel inom godstransportområdet — framför allt mellan lastbils- och järnvägstrafik — torde komma att öka i framtiden. Denna samordning kan tänkas ske i olika former, varierande med hänsyn till varuslag, transportrelationer och transportvolym. Den enklaste formen av kombinerade transporter utgör s. k. knutpunktstrafik där gods genom lastbilstransporter transporteras in mot en terminal för att därefter med järnväg sändas till motsvarande terminal i mottagarregionen. Dylik knutpunktstrafik kan gälla såväl enstaka mindre styckegodssändningar som större enheter i

jämna flöden, exempelvis container. Denna form av kombinerade transporter förekommer redan i betydande omfattning samtidigt som de enskilda transportföretagen planerar ytterligare investeringar i terminaler av olika slag. I detta avseende torde följaktligen i flera sammanhang betydande insatser göras för att utveckla kombinationstrafiken såväl tekniskt som ekonomiskt.

Under senare år har i flera länder intresset inriktats mot en annan form av kombinerade transporter, nämligen piggy-back-trafik. I de nordiska länderna bedrivs dock sådan trafik i mycket begränsad skala. Orsakerna härtill är flera, varav kan nämnas vissa tekniska, juridiska, administrativa och taxemässiga förhållanden. Även ägoförhållandena inom lastbilssektorn med stort antal åkerier med få lastbilar försvårar en utbyggnad av piggy-back-trafiken.

Med hänsyn tagen till ett allt större intresse att från en vidare samhällelig synpunkt dels åstadkomma rationella transportlösningar genom att utnyttja nedlagt kapital och befintliga resurser inom järnvägssektorn dels avlasta vägsystemet en del av lastbilstrafiken i syfte att uppnå ökad trafiksäkerhet och förbättrad miljö i stort kan det synas angeläget att söka kartlägga de faktorer som försvårar ett mer allmänt användande av piggy-back-trafik. På grundval av en sådan studie kan i ett senare skede erforderliga åtgärder övervägas. I studien bör även ingå en redovisning av redan tillämpade kombinationslösningar — i första hand med piggy-back-trafik — såväl i de nordiska länderna som i övriga Europa och USA. Utöver nu nämnda studiemoment måste även transportekonomiska priselasticitetsberäkningar utföras för att en totalanalys skall kunna göras över möjligheterna att stimulera piggy-back-trafiken. I detta senare avseende bör studien av arbetstekniska skäl lämpligtvis ske i samarbete med andra liknande undersökningar inom transportområdet.

(6) Inventering och utvärdering av tillämpade och planerade transport-system inom skogsindustrin från företagsmässiga och samhällsekonomiska synpunkter

Den nordiska skogsindustrin, vars huvudmarknad är och kommer att vara Västeuropa, är genom sina tunga slutprodukter en mycket transportintensiv näringsgren. Av försäljningsvärdet svarar transportkostnaderna från fabrik till kund för ca 15 % av försäljningsvärdet. Transporten av papper, massa och trävaror från produktionsställe till kund är ett komplicerat godsflöde, som på bästa sätt måste samordnas med dels produktionsflödet och dels med kundens mottagningsförhållanden och vidareförädling. Godsflödet är ofta sammansatt av olika transportelement och en transportkedja kan t. ex. utnyttja både järnväg, båt, pråm och bil innan slutdestinationen är nådd. För närvarande sker en förändring av försäljningsvillkoren, innebärande ökat åtagande inom

transportsidan. Övergången sker från "CIF" till "Free delivered", vilket innebär att de nordiska producenterna nu tar på sig mera av transportansvaret och transportkostnaderna än tidigare men samtidigt skapas också förutsättningar att rationalisera hela kedjan. Parallellt har den intensiva utvecklingen inom transport- och hanteringsområdet inneburit ett ökat utbud av systemlösningar.

I detta utvecklingskede har några industrier redan gått över till helt nytt transportsystem eller satsat på rationalisering av olika delmoment i redan befintliga system. För merparten av skogsindustrin är dock valet ännu ej gjort.

Exempel på problemställningar för studium:

Teknisk och ekonomisk bedömning av olika enhetsbildningar för skogsprodukter samt hanterings- och transportteknik kopplade till dessa.

Teknisk och ekonomisk granskning av olika sjötransportsystem Ro-Ro, Lo-Lo, Lash, Artubar m. fl.

Lastnings- och lossningsterminaler. Studium av de landlokaliserade resurser som olika lösningar i ovannämnda punkter kräver.

Studium av samspelet marknadstäckning (antal lossningshamnar), servicefrekvens, fartygsstorlek, transportavstånd och tillgängligt godsunderlag i olika transportsystem.

Teknisk och ekonomisk granskning av systemtransporter på järnväg.

Syntes av ovannämnda punkter, innebärande bl. a. en geografisk och kvantitativ gränsdragning mellan de konkurrerande transportmedlen järnväg och båt.

Resultatet bedöms vara av stor betydelse för samtliga nordiska länder. För samhället är det av stort värde att få belyst, dels vilka transportmedel som framför allt kommer att utnyttjas och dels vilka följdinvesteringar som erfordras i t. ex. vägar, hamnar, broförbindelser, omlastningsterminaler etc.

För företagen är det i dag nödvändigt att genom ett rationellt handlande i hela transportledet från produktion till kund sänka transportkostnaderna genom att baserat på just sina speciella förutsättningar välja såväl rätt hanteringsteknik som system. Samtidigt är många företag för små för att ensamma kunna bygga upp ett transportsystem med godtagbar marknadstäckning och servicefrekvens. Ett samarbete mellan närliggande företag kring gemensam hanteringsteknik i ett gemensamt system blir då nödvändigt. På detta område har den finska industrin kommit längst.

(9) *Samordning av de nordiska ländernas utvecklingsarbete inom transportstatistikområdet i syfte att möjliggöra en önskvärd harmonisering av statistikens uppbyggnad och utformning samt med beaktande av motsvarande utvecklingsarbete inom olika internationella organisationer*

Sedan flera år pågår ett samarbete mellan de nordiska länderna på transportstatistikens område syftande till bl. a. enhetlig utformning av transportstatistikens uppbyggnad och innehåll. År 1970 framlade Nordiska utskottet för samfärdselstatistik ett nordiskt program för transportstatistik, vilket bygger på ett motsvarande europeiskt program för samfärdselstatistik som utarbetats inom ECE:s Inland Transport Committee.

Som underlag för bl. a. ett nordiskt transport- och transportforsknings-samarbete i de nordiska länderna är det angeläget att det nordiska statistikprogrammet fullföljs och att ett fortsatt samordnat utvecklingsarbete kommer till stånd. Det gäller särskilt statistik över vägtrafik, inrikes sjöfart och i viss mån internordiska transporter, där det f. n. finns betydande brister och råder skillnader mellan länderna som försvårar användningen av tillgängliga data.

(10) *Utredning av förutsättningarna för en gemensam nordisk dokumentations- och informationstjänst på transportforskningsområdet*

I all forskningsverksamhet är det oundgängligen nödvändigt att ha tillgång till möjligast fullständiga kännedom om dels de kunskaper som redan finns, dels pågående och planerad forskning. Härför erfordras en väl fungerande dokumentations- och informationstjänst med en bred täckning av särskilt den internationella litteraturen.

Inom transportforskningsområdet finns i dag ingen fullständig internationell dokumentations- och informationstjänst. Inom vissa transportforskningsområden finns datorbaserade dokumentationssystem. Exempel härpå är det av OECD initierade International Road Research Documentation (IRRD)-systemet, som numera omfattar utförd och pågående väg-, trafik- och trafiksäkerhetsforskning. OECD kommer framdeles att undersöka om inte IRRD bör ingå i ett allmänt system för förmedling av transportforskningsdokumentation. I detta sammanhang bör även omnämnas den inventering av internationell dokumentationsverksamhet inom transportforskningsområdet, som utförs av den amerikanska vägforskningsorganisationen Highway Research Board inom ramen för OECD:s vägforskningsprogram.

Samordning av dokumentations- och informationsverksamheten inom transportforskningsområdet i Norden förekommer i mera begränsad omfattning. En vidare gemensam nordisk dokumentations- och informationsverksamhet skulle kunna medföra fördelar för de olika länderna. Dubbelarbete kan undvikas och kostnaderna för verksamheten torde kunna minskas avsevärt.

En särskild undersökning synes lämplig för klarläggande av i vilken utsträckning det behövs en samordning av dokumentations- och informationsverksamheten inom transportforskningsområdet och i vilka former en samverkan skulle kunna ske.

BILAGA 2 till ämbetsmannakommitténs skrivelse till Nordiska ministerrådet

Axeltryck, vägdimensionering och vägförslitning — förslag till forskningsprojekt

1. Projekt

I bilaga till förslaget till nordiskt transportavtal anges under punkt 7 följande:

”Utveckling av för nordiska förhållanden avpassade normer för beräkning av trafikvolymens och axeltryckens inverkan på vägkroppen, detta som underlag för bedömning av vägöverbyggnadens utformning och dimensionering och av väglitaget omfattning (motsvarighet till den amerikanska AASHO-undersökningen).”

I denna PM presenteras ett första utkast till program för genomförande av ett projekt med angivna målsättning.

2. Kort redogörelse för den amerikanska AASHO-undersökningen

Frågan om vägens dimensionering för olika axeltryck liksom förslitningseffekter av olika antal passager vid dessa axeltryck har i en rad länder blivit alltmer aktuell efter andra världskriget med hänsyn till den allt större användningen av tunga fordon och de allt högre krav, som i detta samband ställs på vägarnas bärighet.

I syfte att skapa ett bättre underlag för myndigheternas ställningstagande i fråga om tillåtet axeltryck m. m., för arbetet med dimensioneringsnormer, för beskattningsåtgärder m. m. har flera stora vägundersökningar utförts framför allt i Förenta Staterna men också i Västtyskland. Några begränsade körförsök har också gjorts i Sverige.

AASHO Road Test kallas de mycket omfattande vägprovningar, som utfördes vid Ottawa, Illinois, i Förenta staterna åren 1958—1961. American Association of State Highway Officials (AASHO) tog initiativet till försöken och utarbetade genom arbetsutskott och kommittéer programmet för deras genomförande. För att belysa provningarnas omfattning kan nämnas, att de kostade 27 milj. dollar, att 126 lastbilar körde 27,5 milj. km och passerade mer än en milj. gånger över 716 provsektioner konstruerade på 157 olika sätt och att 300 milj. data tabulerades och analyserades. Syftet med försöken kan kort sägas ha varit att kartlägga och kvantifiera sambandet mellan å ena sidan trafikflödet (vid enhetlig trafik) och fordonens axeltryck samt å andra sidan vägöverbyggnadens utformning och dimensionering och vägförslitningens omfattning.

Försöken gav mätresultat som omsattes i formler och kurvor, vilka gav de samband som man sökte mellan körteknisk kvalitet (PSI-värde),

trafikflöde (antal axelpassager), axeltryck (vid de angivna passeringarna av enhetlig trafik) och överbyggnadens konstruktion. Ur en sådan formel kan bl. a. härledas samband mellan axeltryck och antal axelpasseringar som orsak till visst slitage. För en given väg kan nedslitningen till ett visst PSI-värde ske på olika sätt, t. ex. genom passering av ett litet antal stora axeltryck eller ett mycket stort antal små axeltryck. Formeln anger det numeriska sambandet mellan dessa variabler. Enligt AASHO ökar vägförslitningen med fjärde potensen av axeltrycket. Detta samband, den s. k. fyrpotensregeln, tillhör de mest omdiskuterade och kontroversiella av AASHO-resultaten. Det bör märkas att sambandet enligt försöksresultaten är oberoende av vägöverbyggnadens konstruktion och varierar föga med hur långt nedslitningen av vägen drivs. Försöken ger också ett samband från förslitningssynpunkt mellan enkelaxel och boggiaxel. Detta samband är sådant att man får samma förslitningseffekter av en enkelaxel och en boggiaxel, om boggitrycket förhåller sig till axeltrycket som 1,85/1.

3. Kritik av AASHO-undersökningen

Då AASHO-undersökningen egentligen är det enda i mycket stor skala och systematiskt genomförda vägprov, som förekommit, är det naturligt att den också i Norden liksom i flera andra europeiska länder blivit föremål för intensiva studier och gett upphov till en livlig diskussion. En mycket väsentlig aspekt har därvid varit resultatens användbarhet för europeiska förhållanden.

I fråga om tillvägagångssättet — dvs. att i stor utsträckning underdimensionera överbyggnaden och utan egentliga underhållsåtgärder genom upprepad axeltrycksbelastning utmatta denna till brott — s. k. accelererat försök — har det uttryckts tvivel om att de resultat som därvid erhålls är tillämpliga på verkliga förhållanden. Vid försöket är det sålunda inte möjligt att registrera inverkan av underhållsåtgärder. De långsiktiga nedbrytande verkningarna av klimat och väderlek faller likaledes utanför undersökningens ram.

Vidare har det ifrågasatts om riktiga slutsatser kan dras i fråga om trafikens inverkan, då denna i verkligheten praktiskt taget alltid är blandad och diskontinuerlig, medan försöksvägarnas trafik var homogen och kontinuerlig.

Slutligen skall här beröras möjligheterna att extrapolera resultaten. Det har rests tvivel om det korrekta i att använda dem vid fall där geografiska, geotekniska och klimatologiska förhållanden och undergrundens beskaffenhet är andra än vid vägförsöken.

I syfte att belysa långtidsverkningar av underhåll, väderlek och klimat (liksom verkningarna av blandad trafik) utförs för närvarande sedan början och mitten av 1960-talet vissa kompletterande studier i andra delar av Förenta staterna, s. k. Satellite Tests. Man räknar med en tidsrymd

på 10—15 år innan resultaten kan föreligga, eftersom försöken inte är accelererade och utförs på allmänna vägar med ordinarie trafik. Resultaten av dessa försök föreligger därför icke ännu annat än i ringa omfattning. Delrapporter föreligger sålunda från satellitförsök i Minnesota (1969). Försök av liknande slag har dessutom påbörjats i Sydafrika (1972) och av Road Research Laboratory i England, det s. k. Alcornbury Hill-experimentet (1972).

Av de sparsamma resultat, som hittills föreligger, synes framgå att försöksresultaten inte omedelbart kan tillämpas vid annan undergrund och annat klimat än de vid AASHO-försöken rådande. De flesta anser emellertid att resultaten kan användas i modifierad form, fastän tillräckligt underlag för sådana modifikationer ännu inte tycks föreligga.

4. Tillämpning av AASHO-testen

Trots den kritik som sålunda riktats mot resultaten av AASHO-försöken har de eller modifikationer av dem använts i en rad länder vid utformning av dimensioneringsregler och bestämning av kostnadsansvar vid beskattning m. m.

I gällande svenska vägtrafikbeskattning har hänsyn tagits till AASHO-resultaten. De har dock modifierats med hänsyn till egenskaperna hos svenska jordarter, sådana de framkommit vid laboratorieförsök vid dåvarande statens väginstitut. Beräkningsmetoderna finns beskrivna i betänkandet "Fordonsbeskattningen", SOU 1969: 45.

Också norska skatteförslag har beaktat AASHO. Detta skedde i en Innstilling av 1965 och baserades på två av Transportøkonomisk Institutt utförda undersökningar, "Kostnadsorienterte bilavgifter" av forskningsleder O. Hiorth samt "Notat om anvendelse av resultatene fra The AASHO Road Test ved beregning av marginale vegvedlikeholdsutgifter" av sivilingenjör T. Wetteland. Också i de norska förslagen har viss modifiering av AASHO-resultaten skett med hänsyn till norska förhållanden. Dessa förslag har dock endast delvis genomförts.

I sammanhanget bör också erinras om de delstudier som utförts i Nordiska vägtekniska förbundets regi.

Inom kommissionen för den gemensamma marknaden, EEC, har sedan flera år pågått fordonsskattestudier, där uppenbarligen AASHO-testen intar en central plats, när det gäller bestämning av kostnadsansvar för tung trafik. Se René Malcor: "Fragen in Zusammenhang mit der Anwendung eines Systems zur Abgeltung der Benutzung der Strassen".

Nära anslutning till den syn på beskattningsfrågorna, som där finns, kommer till uttryck i franska skatteutredningar, de s. k. "Laval-rapporterna". I gällande franska skattesystem sker beskattning på grundval av bl. a. axelarrangemangen varvid hänsyn tas till AASHO-resultaten.

Senare engelsk skattelitteratur såsom "Road Track Costs" beaktar AASHO-testen liksom tyska och schweiziska skatteutredningar.

5. *Nordisk uppföljning av resultat*

Som framgår av ovanstående redogörelse fyller AASHO-undersökningen ett stort behov inom vägtekniken. Trots att påtagliga brister hos undersökningarna kunnat påvisas, har man i brist på annat använt AASHO:s resultat eller modifieringar av dessa i stor utsträckning.

I följande avsnitt lämnas ett förslag till breddning och fördjupning av de ovan nämnda, av statens väginstitut genomförda laboratorieförsöken. Avsikten är att få mer noggranna resultat i fråga om undergrundsmaterialets inverkan och olika klimatiska företeelsers effekt på de sökta sambanden. Till skillnad från 1969 års försök bör studierna omfatta alla de nordiska länderna.

6. *Förslag till utredningsprojekt*

Målsättning

Den dominerande faktorn hos trafiklasten när det gäller vägförlitning och vägdimensionering är hjullasten eller axellasten. Undersökningens målsättning bör därför vara att i första hand bidra till klarläggande av axellastens inverkan på dimensioneringen och livslängden hos vägnätet. Undersökningen bör ha en liknande målsättning som AASHO-försöket, nämligen att studera lastens inverkan på vägens nedbrytning. Man kan därvid utnyttja det försöksmaterial, som framkom vid AASHO-försöken, om möjligt pröva dessa på nordiska förhållanden men framför allt söka klarhet i de två faktorer, som icke omfattades av AASHO-försöken, nämligen inverkan av olika undergrundsegenskaper samt inverkan av klimatet.

Metoder

Undersökningen bör gå ut på att vinna tillförlitlig information genom någon form av modellförsök, som från ekonomisk synpunkt är rimliga att genomföra. När det gäller inverkan av undergrundens mekaniska egenskaper, vore det fördelaktigast om man kunde finna någon eller några karakteristiska egenskaper, vars inverkan man kunde bestämma genom beräkningar, varigenom den experimentella delen skulle inskränka sig till bestämning av sådana parametrar för nordiska undergrundsmaterial.

Undersökningen kan tänkas utföras genom ett enda inledande körförsök med ett fordon på en rundbana med ett mindre antal överbyggnader på en undergrund. Man kan t. ex. välja de sex olika överbyggnader som tillhör en av de fem undergrundstyperna i vägverkets byggnadstekniska anvisningars (BYA) dimensioneringstabell. Vid körförsöket skulle man mäta de för dimensionering avgörande storheterna, framför allt rörelserna i och närmast under terrassytan. Genom prövning och anpassning till den elastiska överbyggnadsmodellen med flera elas-

tiska skikt med hjälp av tillgängliga datorprogram kan man bestämma de olika överbyggnadskomponenternas egenskaper. Man kan sedan med ledning av mätningarna bestämma påkänningarna i väggkroppen och framför allt undergrunden i andra konventionella vägkonstruktioner, t. ex. de andra tabellerna i BYA, motsvarande andra undergrunder än dem som ingått i körförsöket. Sådan beräkning fordrar kännedom om andra undergrunders egenskaper, såsom elasticitet och hållfasthet.

Fastställandet av hållfastheten är ett bland de dunklaste kapitlen i hela dimensioneringsproceduren, både den empiriska och den analytiska. Även i de modernaste analytiska förfarandena har man måst gå omvägar och vanligtvis grundat sina hållfasthetskriterier på försämring av vägytan till något godtyckligt valt körbarhetsvärde. Något brott i undergrunden i ordets ursprungliga mening har man icke observerat. Hållfasthetskriteriet är snarast grundat på en viss uppnådd permanent deformation. Å andra sidan anger man från AASHO-försöken att det uppnådda spårdjupet vid helt nedkörd väg aldrig till mer än en tiondel utgjorts av nedsjunkning i undergrunden. Man kan därför tänka sig att som hållfasthetskriterium på undergrunden eller undergrundsmaterialet använda antalet belastningar fram till en viss permanent deformation, varvid provningen skett i form av ett kompressionsförsök. Man kan alternativt utföra laboratorieförsök, som på annat sätt stimulerar trafikbelastningen på undergrunden, varvid brott inträffar, och vägkonstruktionens nedbrytning kan simuleras i form av en utmattningsprocess.

Nästa etapp efter det kartläggande körförsöket skulle då bli att bestämma de elastiska egenskaperna och hållfastheten hos förekommande undergrundsmaterial. Detta kan ske laboratiemässigt men bör utföras på undergrundsprover som tagits på platsen med där förekommande vattenhalt. Vattenhalten hos undergrunden varierar starkt med årstiden och är speciellt hög vid tjällossningen hos tjälfarliga undergrundsmaterial. Man bör därför välja ett antal undergrundsmaterial vid olika årstider, och undergrundsmaterialen bör vara representativa för det vägnät som studierna avser.

Bestämning av de elastiska egenskaperna hos dessa material på laboratorium bör kompletteras med bestämning av motsvarande egenskaper i fält, så att laboratorieresultaten får en riktig förankring i verkligheten. Det kan hända att t. ex. elasticitetsmodul bestämd på laboratorieprov kan skilja sig från samma egenskap bestämd på marken, men ett samband mellan dessa två mätningar bör föreligga.

Man får alltså sammanfattningsvis följande undersökningar:

1. Förberedande körförsök för bestämning av överbyggnadsmodellen.
2. Provtagning i fält bestående i insamling av prover från ett lämpligt urval undergrunder vid olika årstider (vattenhalter).
3. Laboratorieprovning av dessa prover.

4. Mätning av elastiska egenskaper hos de undergrunder där proverna tagits. Elastiska egenskaperna bör bestämmas genom dynamisk mätmetod.

5. Beräkningsmässig analys och sammanställning av försöksresultaten. Analysen bör leda till ett samband mellan axeltryck eller hjultryck och vägens livslängd (antalet överfarter).

Tidsplan

Undersökningarna under punkt 1 ovan bör kunna starta och eventuellt slutföras under första året. Samtidigt kan provtagningen under punkt 2 påbörjas. Troligen kan den icke slutföras förrän under andra året. Laboratorieprovningen, punkt 3, kan taga sin början så snart proverna från fältet kommit in, under förutsättning att lämplig provningsapparat finns tillgänglig. Apparatur för cyklisk provning under angivna betingelser finns på statens väg- och trafikinstitut, men kapaciteten är ganska låg, då den möjliga pulsfrekvensen är högst 10 belastningar per sekund. Apparaturen är dessutom en laborieuppställning, som icke med säkerhet klarar lång tids provning utan reparationer, varför tidsfördröjningar av ansevärd längd kan komma att uppstå. Det vore därför fördelaktigt om en ny provningsapparat kunde förvärfvas. Sådan apparatur har en viss leveranstid och en viss intrimningstid. Apparatur av detta slag finns på väglaboratoriet i Roskilde och kan tänkas vara användbar för ändamålet. Tidsåtgången för dessa mätningar är helt beroende av hur stort antal prover försöket skall omfatta, men den kan uppskattas till ett år efter det proverna börjat flyta in och mätapparaturen blivit iståndsatt. Mätningarna bör vara klara under andra året. Mätningar av elasticitetsmoduler hos undergrunden kan utföras i fält i anslutning till provtagningen och utsträcker sig därför över samma tid.

Analysen av försöksresultaten kan taga sin början under andra året och bör kunna vara slutförd under detta eller tredje året. Om verksamheten kan starta i början av 1973, kan således resultatet föreligga i slutet av 1974 eller början av 1975, delvis beroende på hur intensiv insats som kan göras, t. ex. i personal och i beläggning av försöksapparaturen. Leveranstider av instrument kan också påverka tids-schemat.

Resursbehov och kostnader

1. Kör försök. För dessa kan användas exempelvis den rundbana, som användes 1968—70 för studier av dubb slitage, belägen på Bromma flygplats. Kostnaden för byggande av provgravar, instrumentering, fordon, drivmedel samt mätning uppskattas till 200 000 kr. Även den försöksväg för bärighetsundersökningar som skall byggas upp i Finland torde vara lämplig för sådana körförsök som enligt ovan skulle ingå i undersökningen.

2. Provtagning i fält omfattar utrustning för provtagning, som kan förvärfvas eller hyras, resor över ett stort område, omfattande hela Norden, samt transport och lagring av prover. En provtagningsutrustning med alla tillbehör kostar ca 40 000 kr. Med den omfattande provtagning som det här blir fråga om kommer sannolikt hyresalternativet att bli lika dyrt som inköp. Materialkostnaderna för provtagningen uppskattas till 50 000 kr.

3. Laboratorieprovningen är den personellt mest tidsödande delen av projektet. Apparatköp uppskattas till 200 000 kr. Vid användning av befintlig apparatur blir kostnaden beroende av prissättningspolicyn hos ägaren. Det troliga är att en enda apparat icke kan utföra alla de provningar som erfordras för hela Norden inom rimlig tid. Personalbehovet är helt beroende av graden av automatisering hos apparaten och provberedningsutrustningen. Kostnaden är dessutom starkt beroende av provningens omfattning (antalet prover, vattenhalter, dubbelprover etc.). Kostnaden uppskattas till 300 000 kr. för 10 olika undergrunder och 10 provtagningsstillfällen per år.

4. Provningen av dynamiska elasticitetsmoduler på platsen kan lämpligen kombineras med provtagningen under (2). Reslängden och restiden blir omfattande. Mätningar av dynamisk elasticitetsmodul kan utföras med fallviktmotoden, vartill utrustning finns i flera exemplar i Norden eller med vågutbredningsmetoden, som i Norden veterligen utförs endast av statens väg- och trafikinstitut i Stockholm. Med resor och utrustning, inklusive resekostnader för provtagningspersonal under (2), uppskattas kostnaden till 150 000 kr. per 10 provtagningsställen.

5. Utvärderingen omfattar personaltid och datortid. Verksamheten pågår hela tiden med mellanrum allteftersom fältdata och laboratoriedata framkommer. Tidsåtgången är mycket svår att uppskatta men anges till 50 000 kr. i taxekostnad. Datamaskintid utanför ramen för taxepåslaget kan komma att uppgå till 25 000 kr. Summa under (5) alltså 75 000 kr. för 10 undergrunder.

De på detta sätt gjorda uppskattningarna adderar sig till ett belopp på 775 000 kr. för angivet antal provtagningsställen. För varje ytterligare provtagningsställe (undergrundstyp) tillkommer 52 500 kr. Med hänsyn till oförutsedda fördröjningar kan det vara skäl att avrunda beloppet till 800 000 kr. Kostnaden blir sålunda beroende av hur många undergrundsprover som skall ingå i undersökningen och det antal vattenhalter vid vilka varje prov skall undersökas.

Arbetsfördelning

Försöksprojektet bör på lämpligt sätt fördelas mellan de nordiska länderna. Hänsyn bör därvid tas till utrustning och anläggningar, som redan finns i respektive länder.

Laboratorieprovningen fördelas mellan länderna med hänsyn till till-

gängliga mättekniska resurser. Provtagningen bör planeras och utföras av respektive land för sig. Den ovanstående texten anger, att mätningen av dynamisk elasticitetsmodul bör ske i anslutning till provtagningen. Detta förutsätter att varje land har erforderlig utrustning. Bearbetningen får också fördelas med hänsyn till databehandlingsresurserna i respektive land.

7. Slutsats

Ett genomförande av de föreslagna proven skulle leda till att man fick ett gott underlag för tillämpningen av AASHO-testen i Norden. Den nordiska undersökningen blir nämligen ett komplement till de Satellite Tests som pågår på andra håll och täcker ett område — nordiska klimat- och undergrundsförhållanden — som av naturliga skäl inte kommer att studeras inom andra länder. Utan en sådan undersökning måste möjligheterna att mera exakt dra slutsatser från AASHO-testen för nordiska förhållanden bedömas som mycket begränsade.

BILAGA 3 till ämbetsmannakommitténs skrivelse till Nordiska ministerrådet

Kollektivtrafiksystem för olika nordiska tätortstyper

1. Projekt

I bilaga till förslaget till nordiskt transportavtal anges under punkt 8 följande:

”Inventering och utvärdering av tänkbara framtida kollektivtrafiksystem som är avpassade för olika nordiska tätortstyper och som i tillräcklig utsträckning beaktar trafikavvecklingens, miljöns och trafiksäkerhetens krav.”

2. Bakgrund

Svårigheterna att särskilt i större tätorter bygga ut en transportapparat som till övervägande del baseras på bilburna transporter har under 1960-talet aktualiserat behovet av att förbättra de kollektiva transporterna så att dessa skall kunna erbjuda ett konkurrenskraftigt alternativ till de individuella transportmedlen.

Inom stads- och trafikplaneringen kan för närvarande två skilda utvecklingslinjer skönjas beträffande den kollektiva trafiken.

1) Åtgärder som på kort och medellång sikt syftar till att genomföra olika förbättringar i existerande trafiksystem i form av reserverade körfält, separata bussvägar/gator, modifierade fordonstyper, rationaliserad biljettupptagning m. m.; regleringar för den individuella trafiken genom trafiksanerande åtgärder t. ex. avstängningar och/eller tidsmässiga begränsningar av biltrafik på vissa gator; taxepolitiska åtgärder t. ex. parkeringsavgifter, 50-kort för den kollektiva trafiken samt s. k. roadpricing.

Vissa åtgärder enligt 1) har igångsatts och/eller planeras i de större nordiska städerna.

2) Utveckling av nya kollektiva trafiksystem som både kan erbjuda en tillfredsställande rörlighet inom olika tätortsområden (inner- och ytterstad) och samtidigt tillgodose säkerhets- och miljömässiga krav.

3. Nya system för kollektivtransporter

För inomurbana transporter har under 1960-talet nya kollektivtransportssystem med ett flertal varianter utvecklats framför allt i USA, Frankrike, England, Tyskland och Japan. Utvecklingen av de nya systemen följer i huvudsak två linjer.

a) System med mindre automatstyrda enheter för 4—10 personer framförda på separat spårana i markplan, med pelarkonstruktion eller i tunnel, beroende på möjligheterna att bereda utrymme i tätbebyggelse. Spårbanorna förutsätts kunna byggas ut i ett relativt tätt nätverk och med passagemöjligheter för genomgående fordon vid stationer där av- eller påstigning ej skall ske.

b) System med kopplade fordonsenheter på separata bansystem med en kapacitet ungefär motsvarande konventionell busstrafik med god framkomlighet. Dessa system planeras kunna byggas med icke alltför utrymmeskrävande spåranslagningar och med möjligheter att tillgodose krav på miljömässig inpassning i tätbebyggelsen. Dessa system avses främst ombesörja transporter i större tätorter.

Under de senaste åren har i utlandet några olika provbanor och fordonsprototyper byggts ut. I Sverige har i mer översiktliga studier undersökts möjligheterna att betjäna vissa tätortsområden med bl. a. spårtaxisystem inom Göteborg och Stockholm. Erfarenheterna har dock visat att flera väsentliga frågor beträffande systemens funktion, egenskaper och tekniska komponenter återstår att lösa. Detta gäller bl. a. utbyggnadsmöjligheter i befintlig bebyggelse samt olika systems transportuppgifter, kapacitet och kostnader i olika tätortstyper samt framdrivnings-, styr-, informations- och säkerhetssystem.

En faktor som ej tillräckligt uppmärksammats i utvecklingsarbetet beträffande nya kollektiva trafikmedel är vilken uppgift de individuella fordonen i framtiden kan tänkas få. Detta förutsätter att man samtidigt studerar de tekniska möjligheterna att utveckla resp. modifiera existerande individuella fordon för att bl. a. framtida krav på säkerhet och miljö skall tillgodoses.

4. Förslag

De relativt sett likartade förhållanden som föreligger beträffande såväl trafikförsörjning som bebyggelsestruktur inom tätortsområdena i Norden talar för att ett gemensamt utvecklingsarbete för att kartlägga förutsättningarna för nya eller modifierade kollektiva trafiksystem bör övervägas inom ramen för det nordiska transportsamarbetet. Genom en sådan gemensam insats skulle man på ett effektivt sätt kunna ta fram kunskaper och samordna de olika ländernas forsknings- och utvecklingsarbete.

Studien bör behandla möjligheterna att förbättra och modifiera nuvarande bussystem. Ett viktigt led i arbetet blir vidare att kartlägga utvecklingen även utanför de nordiska länderna och tekniskt utvärdera både de kollektivsystem och individuella fordonssystem som där är under utveckling. Därefter bör sådana miljökrav och stadsbyggnadsmässiga förutsättningar analyseras som kan antas bli bestämmande för den framtida utvecklingen i nordiska tätortsområden.

5. *Arbetets principiella uppläggning*

Mål. Utvecklingsarbetet skall syfta till att kartlägga tekniska utvecklingsmöjligheter och utvärdera sådana kollektivtransportsystem som med beaktande av bebyggelsestruktur, säkerhets- och miljökrav i framtiden är lämpliga för att tillgodose transportförsörjningen i tätorter. Arbetet skall även innefatta bedömningar av de tidsmässiga förutsättningarna beträffande utvecklingsmöjligheter för nya kollektivsystem.

Metod. Studien bör genomföras på grundval av kartläggning av fakta och erfarenheter från nordiskt och internationellt tekniskt forsknings- och utvecklingsarbete beträffande olika kollektivsystem. Därefter analyseras och utvärderas transportmedlens egenskaper och tänkbara uppgifter i nordiska tätorter. Samtidigt bör en översiktlig kartläggning ske beträffande de individuella fordonens tekniska utveckling och framtida roll i transportförsörjningen. Dessa undersökningar bör bedrivas i avgränsade delprojekt. Studien i sin helhet kan förslagsvis genomföras med en utvärdering av tänkbara transportsystem för en stor och en medelstor modellort där data och övrigt underlag kan inhämtas från den översiktliga trafik- och bebyggelseplaneringen i två nordiska tätorter. (Jfr Bilaga A.)

Organisation. Undersökningen kräver att sakkunskap från trafikföretag, stads- och trafikplanering, industri och forskningsorgan i samtliga nordiska länder kan medverka i projektet. För att begränsa resursinsatser och kostnader krävs en effektiv projektadministration under ledning av en styrgrupp med en representant från vart och ett av de i projektet deltagande länderna. Under styrgruppen tillsätts särskilda expertgrupper vars 4—5 ledamöter sammansätts efter fackkunskap. I vissa fall bör samma expert kunna ingå i olika expertgrupper. För såväl styrgruppen som de olika expertgrupperna tillsätts en gemensam heltidsanställd sekreterare. (Jfr Bilaga A.)

I expertgrupperna I och II bör sakkunskap ingå från statliga och kommunala myndigheter, trafikföretag samt fordons- och elektronisk industri. Forskningsuppdrag i dessa nämnder bör kunna anknytas främst till tekniska högskolor i resp. länder samt TØI i Oslo. Utvecklingsarbetet i expertgrupp III, där transport- och stadsbyggnadsfrågor skall sammankopplas och utvärderas, bör kunna bedrivas under medverkan av kommunal och statlig plan- och trafikexpertis, nordiska institutet för samhällsplanering i Stockholm samt de tekniska högskolorna i Norden.

Tidsplan och etapper. Studien bör genomföras i tre klart avgränsade etapper, vilket underlättar att fastlägga expertgruppernas arbetsuppgifter och att administrera arbetet inom given tidsram. Projektet avses kunna slutföras inom loppet av ca tre år (Jfr Bilaga A.)

Kostnader. Beträffande kommittéernas arbete har förutsatts 12 sammanträden i ledningsgruppen resp. 8 sammanträden i var och en av

expertgrupperna. Projektet beräknas kosta uppemot 1,2 milj. kr. Av dessa beräknas de egentliga kommittékostnaderna (arvoden och resor) uppgå till ca 180 000 kr., lön, resor m. m. för sekreterare 220 000 kr., forsknings- och utvecklingsarbete som läggs ut i form av särskilda uppdrag 600 000 kr. som studieresor 175 000 kr. (*Jfr Bilaga B.*)

6. *Genomförande*

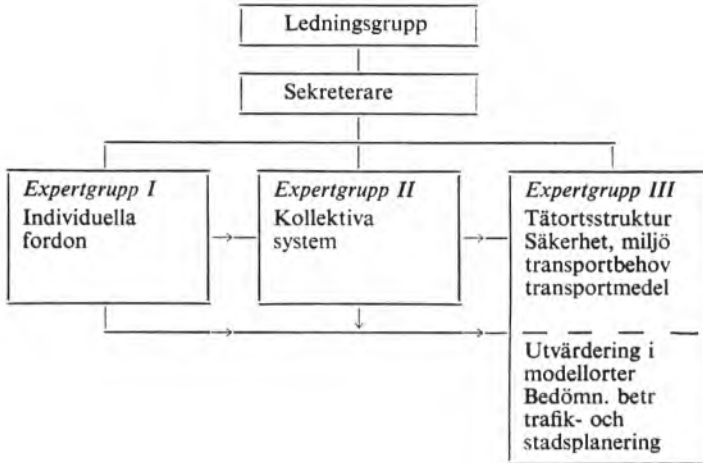
För närvarande pågår ett utvecklingsarbete inom i första hand Göteborgsområdet, som syftar till att översiktligt inventera och jämföra tänkbara kollektivsystem. En rapport skall publiceras i slutet av december månad 1972 för att behandlas inom kommunens förvaltning.

Denna studie kommer i väsentliga delar att behandla liknande problem som ovan diskuterats för ett tänkbart nordiskt samarbetsprojekt. Ett väsentligt bättre underlag kan därvid erhållas för att precisera samarbetsprojektets omfattning och uppläggning samtidigt som dubbelarbete kan undvikas. Här redovisade kostnader torde också kunna icke oväsentligt reduceras beträffande insatser i delstudier.

Projektet kan även organiseras så att man i ett första skede enbart genomför etapperna 1 och 2 och senare tar ställning till hur etapp 3 skall genomföras. Kostnaderna för detta första skede skulle då belöpa sig till uppemot 800 000 kr., fördelade på två år. Hänsyn har ej tagits till de kostnadsreduktioner som kan bli följden av minskade utredningsbehov beroende på resultatet av ovannämnda Göteborgsundersökning.

BILAGA A

Organisation

Tidplan

Etapp 1 (1/2 år)

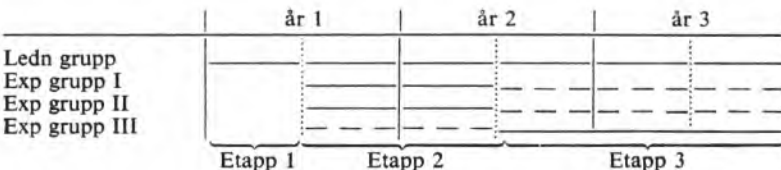
Ledningsgrupp jämte heltidsanställd sekreterare tillsätts. — Mål och delmål. — Tillsättning av expertkommittéer. — Projektplanering. — Utläggning av uppdrag.

Etapp 2 (1 år)

Planering av delprojekt inom samtliga expertgrupper. — Inventeringsarbete och studieresor. — Analys och värdering betr individuella fordon och kollektiva system (expertgrupp I och II).

Etapp 3 (1 1/2 år)

Standardkrav i miljö- och transportförsörjning (expertgrupp III). — Olika trafiksystems egenskaper och uppgifter. — Utvärdering av alt system i två modellorter. — Sammanfattande bedömning betr. trafik- och stadsplanering.

— — — avser förberedande eller avslutande verksamhet.

*BILAGA B**Sammandrag kostnader*

Ledningsgrupp	60 000
Expertgrupp I arvode + resor	40 000
Expertgrupp I studieresa	70 000
Expertgrupp I FoU	200 000
Expertgrupp II arvode + resor	40 000
Expertgrupp II studieresa	70 000
Expertgrupp II FoU	200 000
Expertgrupp III arvode + resor	40 000
Expertgrupp III studieresa	35 000
Expertgrupp III FoU	200 000
Sekreterare	<u>220 000</u>
Totala projektkostnader	1 175 000

D. v. s. 1,2 Mkr.

*BILAGA 2 till statsrådsprotokollet***Protokoll från möte den 13 november 1972 med Nordiska minister-
rådet (trafikministrarna)**

I mötet deltog

Danmark

Minister for offentlige arbejder og for forureningsbekæmpelse Jens
Kampmann
Departementschef Palle Christensen

Finland

Trafikminister Pekka Tarjanne
Kanslichef Reino J. Auvinen

Island

Social- og samferdselsminister Hannibal Valdimarsson
Departementschef Brynjólfur Ingólfsson

Norge

Samferdselsminister John Austrheim
Departementsråd Erik Ribu

Sverige

Kommunikationsminister Bengt Norling
Statssekreterare Nils-Olov Hasslev

Behandlades 1973 års verksamhetsprogram för Nordiska ämbets-
mannakommittén för transportfrågor.

Programförslag

Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor har med skri-
velse den 6 november 1972 förelagt ministerrådet program (*bilaga*)¹ dels
för kommitténs verksamhet på längre sikt, dels för dess verksamhet un-
der år 1973. Kommittén har hemställt, att rådet måtte fastställa 1973
års verksamhetsprogram. Detta program innehåller tre punkter.

(1) Utveckling av för nordiska förhållanden anpassade normer för
beräkning av trafikvolymens och axeltryckens inverkan på väggroppen,
detta som underlag för bedömning av vägöverbyggnadens utformning
och dimensionering och av vägslitagets omfattning (motsvarighet till
den amerikanska AASHO-undersökningen).

Ämbetsmannakommittén har anfört, att omfattande forskning utförts
och utförs på området på olika håll i världen. Diskussionen kring de
resultat som kommit fram i forskningsarbetet har varit livlig. I de
nordiska länderna har vissa begränsade undersökningar gjorts på om-
rådet. Såväl dessa undersökningar som debatten i de nordiska länderna
har visat, att det finns ett påtagligt behov av vidare forskning på områ-

¹ Se bil. 1—3 till ämbetsmannakommitténs skrivelse till Nordiska ministerrådet.

det inom Norden. Enligt kommittén behövs en ökad kännedom om de faktorer som inverkar på vägöverbyggnadens utformning och dimensionering och vägslitagets omfattning vid olika slag av trafik. Kommittén anser att undersökningen har betydelse såväl för investeringsbedömningarna som för avvägningen av vägtrafikbeskattningen.

Projektet har preliminärt kostnadsberäknats till 800 000 svenska kronor, fördelade på tre år.

(2) Inventering och utvärdering av tänkbara framtida kollektivtrafiksystem som är avpassade för olika nordiska tätortstyper och som i tillräcklig utsträckning beaktar trafikavvecklingens, miljöns och trafiksäkerhetens krav.

Ämbetsmannakommittén har anfört, att även detta projekt berör ett område, där på olika håll i världen forskning pågår och diskussionen varit livlig. Kollektivtrafiken utreds i viss utsträckning även i Norden såväl på statligt som kommunalt plan. Studien bör enligt kommittén genomföras på grundval av kartläggning av fakta och erfarenheter från nordiskt och internationellt tekniskt forsknings- och utvecklingsarbete beträffande olika kollektivtrafiksystem. Analys och utvärdering av transportmedlens egenskaper och tänkbara uppgifter kan ske med avseende på en stor och en medelstor modellort, där data och övrigt underlag kan inhämtas från den översiktliga trafik- och bebyggelseplaneringen i två nordiska tätorter. Genom den föreslagna undersökningen ges ett bedömningsunderlag som — eventuellt i form av anvisningar — kan tjäna som ledning för statliga och kommunala beslutsfattare.

I fråga om kostnaderna för projektet anför kommittén, att dessa för den mera tekniskt inriktade kartläggningen, som kan genomföras i ett första skede, preliminärt beräknats till 800 000 svenska kronor fördelade på två år. En uppföljning av denna kartläggning med utvärdering av transport- och stadsbyggnadsfrågorna i ett senare skede har kostnadsberäknats till 400 000 svenska kronor. Med en sådan uppföljning, som man senare kan ta ställning till, skulle projektet totalt kosta 1 200 000 svenska kronor. De uppgivna kostnaderna kan enligt kommitténs mening i viss utsträckning reduceras genom att resultaten av pågående utvecklingsarbete tillvaratas.

(3) I ämbetsmannakommitténs förslag till verksamhetsprogram för år 1973 ingår även tre projekt, som ministerrådet har tagit upp i det regionalpolitiska avsnittet av det under hösten 1972 beslutade handlingsprogrammet för nordiskt samarbete och som rådet ansett att kommittén bör behandla.

Det ena projektet rör utbyggnaden av de nordiska mellanriksvägarna. Kommittén bör enligt ministerrådets uttalande följa utvecklingen på detta fält och i samråd med berörda myndigheter ta initiativ till nya projekt.

Det andra projektet rör utbyggnaden av flygförbindelserna i de nordiska utvecklingsområdena, i första hand Nordkalotten och de övriga inlandsområdena i norr. Ministerrådet har ansett, att kommittén bör utreda de frågor som är knutna till nu avsett projekt.

En tredje uppgift är enligt ministerrådets uttalande i nämnda handlingsprogram, att ta fortlöpande initiativ till ändringar i tariffsystemet på transportområdet. Rådet har understrukit betydelsen av att kommittén kontinuerligt arbetar med denna fråga och söker avveckla olikheterna i de tekniska föreskrifterna inom denna sektor.

Finansiering

Ämbetsmannakommittén uttalar, att den senare i särskild ordning kommer att förelägga ministerrådet förslag avseende finansieringen av de projekt som avses påbörjade under år 1973.

Ministerrådets beslut

Enligt artikel 11 i det av ämbetsmannakommittén upprättade förslaget till nordisk transportöverenskommelse skall ministerrådet före fastställelse av verksamhetsprogram för kommittén bereda berört organ inom Nordiska rådet tillfälle till överläggningar.

Ministerrådet som preliminärt godkänner ämbetsmannakommitténs förslag till verksamhetsprogram beslutar, att före den slutliga fastställelsen av programmet bereda Nordiska rådets trafikutskott tillfälle att yttra sig.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena**

Til trafikudvalget er henvist meddelelser til 21. session om rekommandation nr. 10/1972 — en nordisk transportoverenskomst — afgivet af Nordisk Ministerråd.

Meddelelserne om det i rekommandationen anførte punkt er senest behandlet i trafikudvalgets møde med de nordiske landes trafikministre i Stockholm den 12. januar 1973.

Trafikudvalget og ministrene havde her lejlighed til at gennemgå den af de nordiske lande vedtagne transportaftale på basis af en betænkning afgivet af Nordisk Embedsmandskomité for Transportspørgsmål (*NU 18/1971*).

Trafikudvalget finder, at denne aftale opfylder den af Nordisk Råd afgivne rekommandation, og indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, den 17. februar 1973

Eric Carlsson (c) *Bjarne Mørk Eidem (A)* *Gils Guðmundsson (Ab)*

Svend Horn (S) *Martha Johannessen (A)* *Olaf Knudson (H)*

Aili Laitinen (Lkp) *Arne Larsen (SF)* *Bror Lillqvist (Sd)*
Formand

Sven Mellqvist (s)

Cecilia Nettelbrandt (fp)

Meddelande

om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at foretage en undersøgelse af, hvorledes trafikforbindelserne mellem Island, Færøerne, Grønland og det øvrige Norden kan udbygges og billiggøres.

Danmarks regering (ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 1 december 1972:

Der er ikke taget skridt til gennemførelse af en samlet undersøgelse af det i rekommandationen nævnte spörsmål.

Derimod kan der med hensyn til detailspörsmål, der indgår i den samlede problematik, oplyses følgende for Danmarks vedkommende:

Ministeriet for offentlige arbejder har nedsat et udvalg, der ud fra trafikale, samfundsmæssige og miljømæssige synspunkter skal udrede spörsmålet om placering og størrelse af en eventuel ny lufthavn på Færøerne samt de hermed forbundne finansieringsproblemer. Halvdelen af udvalgets medlemmer er udpeget af det færøske landsstyre.

SAS har fra 1. april 1972 indført en udvidet rabatordning for rejser mellem Grønland og Syd-Danmark. Spörsmålet om priserne på selskabets ruter til Grønland er i øvrigt fortsat genstand for overvejelse hos vedkommende danske myndigheder.

Meddelanden

om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam

(Överlämnade av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at indføre forbud mod tobaksreklame og at iværksætte en effektiv information om tobaksrygningens skadelige virkninger, særlig over for ungdommen og gennem bestemmelser om udtømmende varedeklaration på tobaksemballage.

Finlands regering (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 5 december 1972 å *samtliga regeringars vägnar*:

Finland har i saken föreslagit de övriga regeringarna i Norden, att en arbetsgrupp skulle tillsättas. Arbetsgruppen skulle ha i uppdrag, att undersöka möjligheterna för införandet av förbud mot tobaksreklam och genomförandet av en effektiv information om tobaksrökningens skadliga verkningar särskilt för ungdomen, samt att föreslå bestämmelser om noggranna varudeklarationer på tobaksförpackningar.

Till ovannämnda datum har följande myndigheter i de nordiska länderna yttrat följande i saken:

Handelsdepartementet, Sverige, har intet att erinra emot att förhållandena i Norden kartläggs i en gemensam arbetsgrupp. För svensk del synes ett fruktbart samarbete främst kunna avse frågan om varudeklarationer.

Sosialdepartementet, Norge, ville bli representerat i den föreslagna arbetsgruppen som skulle koordinera det praktiska genomförandet av saken.

I denrigsministeriet, Danmark, tar avstånd från social- och hälsovårdsministeriets förslag om tillsättandet av en samnordisk arbetsgrupp som skulle behandla Nordiska rådets rekommendation, men föreslår i stället att regeringarna skulle ge redogörelser i saken åt social- och hälsovårdsministeriet i Finland, vad de har genomfört eller vad som skall genomföras beträffande tobaksreklamen, upplysningsverksamheten och varudeklarationerna.

Heilbrigðis og tryggingamálaráðuneytið, Island, har meddelat att all tobaksreklam är förbjuden i dagstidningar, tidskrifter, radio, television, biografer och ute i naturen. På grund härav finner ministeriet inte anledning till att utse representanter till sagda arbetsgrupp. Ministeriet följer gärna med sakens vidare utveckling.

Saken remissbehandlas av social- och hälsovårdsministeriet, Finland.

Finlands regering (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 7 januari 1973.

Sedan saken remissbehandlats av social- och hälsovårdsministeriet har ministeriet den 6 januari 1973 föreslagit för vederbörande myndigheter i de nordiska länderna att den arbetsgrupp, vars tillsättande myndigheterna i fråga har förordat, omedelbart skulle påbörja sin verksamhet. Arbetsgruppens sammansättning har föreslagits bestå av högst tre representanter från varje land, vilka skulle representera exempelvis följande sakkunskap:

Juridisk kunskap i tryckfrihets- och reklamfrågor
Kunskap i handelspolitik och varukännedom
Kännedom om informationsverksamhet.

Ministeriet har därtill föreslagit, att arbetsgruppens mandattid skulle vara ett år.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena**

Til juridisk udvalg er henvist den til rådets 21. session 1973 af Finlands regering på samtlige regerings vegne afgivne meddelelse om rek. 12/1972.

Udvalget har behandlet meddelelsen på møder den 8. januar 1973 i Stockholm og den 17. februar 1973 i Oslo.

Af meddelelsen og en senere afgivet tillægsmeddelelse fremgår, at mulighederne for indførelse af forbud mod tobaksreklame og gennemførelse af en effektiv information om tobaksrygningens skadelige virkninger særlig for ungdommen foreslås undersøgt i en arbejdsgruppe, der forventes nedsat i begyndelsen af 1973. Arbejdsgruppen, der endvidere skulle udarbejde forslag til varedeklARATIONER på tobaksindpakninger, vil efter forslaget komme til at bestå af repræsentanter fra Danmark, Finland, Norge og Sverige. I Island gælder der allerede et generelt forbud mod tobaksreklame i aviser, tidsskrifter, radio, fjernsyn, biografier og ude i naturen.

Udvalget vil overveje sagen yderligere og eventuelt drøfte denne med ministrene eller andre sagkyndige inden rådets anden samling til efteråret 1973.

Dette anmelder man herved for rådet.

Oslo, den 17. februar 1973

Erik Adamsson (s) *Poul Dam (SF)* *Carl-Henrik Hermansson (vpk)*

Allan Hernelius (m) *Osmo Kock (Skdl)* *Tellervo M. Koivisto (Sd)*

Mattias Å. Mathiesen (Sj) *Timo Mäki (Kok)* *Orla Møller (S)*

Arne Nilsen (A) *Helge Seip (FNV)* *Erland Steenberg (Sp)*

Knud Thestrup (KF)

Formand

Meddelande

om rekommendation nr 13/1972 angående samordning av regler rörande privata personregister

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i de nordiske lande at stræbe efter, at der opnås enighed om virkningen af de regler, der agtes gennemført om private personregistre.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 januari 1973:

Den i Sverige i 1969 nedsatte offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén afgav i juni 1972 en delbetänkning "Data och Integritet" (SOU 1972: 47) med förslag till föranstaltningar för att imödegå risikoen för ingrepp i den personlige integritet, som EDB-teknikkens udvikling medfører. Betänkningen har været til høring, og lovforslag ventes fremsat i 1973. I Finland har en komité, som blev nedsat i efteråret 1971 søgt at klarlægge manglerne i den nuværende lovgivning og fremlagt en betänkning om dette. På grundlag af kortlægningen er en ny komité nedsat. Komiteen skal bl. a. drøfte anskaffelsen, opbevaringen og distributionen af data samt individets integritets- og retsbeskyttelse i denne sammenhæng. I Danmark blev der i september 1970 nedsat en komité med den opgave at overveje problemerne vedrørende privates retsbeskyttelse, som er forbundet med oprettelse og brug af offentlige og private registre, særlig under hensyn til den tekniske udvikling på dette område. Komiteen har afgivet delbetänkning i juli 1971 med forslag til ændringer i straffeloven om tavshedspligt for ansatte i EDB-servicebureauerne og andre som behandler oplysninger for det offentlige, som er indgået i behandlingen af lovforslaget om privatlivets fred. Delbetänkning med lovudkastet om registrering og videregivelse af oplysninger inden for den private sektor ventes afgivet i begyndelsen af 1973. Der kan på nuværende tidspunkt ikke siges noget om, hvornår udvalgets arbejde kan ventes afsluttet. I Norge blev der i marts 1972 nedsat et udvalg med den opgave at udrede de problemer,

som kan opstå for privatpersoner i forbindelse med offentlige EDB-systemer, som indeholder personoplysninger. Udvalget er bedt om at fremskynde arbejdet mest muligt og at søge og afgive indstilling inden udgangen af 1973.

Spørgsmålet om beskyttelse af den personlige integritet ved brug af private EDB-registre behandles i Norge af et særskilt udvalg nedsat i december 1970 til at overveje de problemer, som hænger sammen med kreditoplysningsvirksomhed. I Sverige er der nedsat en særlig kreditoplysningsutredning, som afgav delbetænkningen "Kreditoplysning och integritet" (SOU 1972: 79) med forslag til lov om kreditoplysning og ændringer i trykkefrihedsforordningen i oktober 1972. Spørgsmål, som omhandler kreditoplysning, behandles i Finland af en særskilt arbejdsgruppe under den ovennævnte komité.

Der er berammet nordiske forhandlinger om offentlige og private EDB-registre den 22. januar 1973 i Stockholm.

Der henvises tillige til meddelelsen om rekommandation nr 27/1971¹ og til afsnittet om integritetsbeskyttelse i det nordiske lovgivningsprogram optaget i ministerrådets beretning.

Meddelande

om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en kommitté för att utarbeta ett förslag till utgivande av en översiktsframställning av de nordiska ländernas historia samt att därefter genomföra planen.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Rekommandationen er til behandling i kulturaftalens organer og er oversendt til vurdering i den af ministerrådet nedsatte rådgivende komité for undervisning.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om utgivande av en nordisk historia

(Se Sak E 11, s. 1399.)

Meddelanden

om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar

(Överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre ensartede bestemmelser i Norden vedrørende småbåde og trafikken med disse.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 5 december 1972:

Spørgsmålet om ensartede bestemmelser vedrørende lystfartøjer er taget op til behandling med Finland som koordinerende land. Udveksling af nationale bestemmelser har fundet sted mellem nogle af landene med henblik på afholdelse af et nordisk embedsmandsmøde i begyndelsen af 1973.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 7 december 1972:

Handels- och industriministeriet har ålagt sjöfartsstyrelsen handhavandet av ärendet i Finland. Vid sjöfartsstyrelsen har utarbetats en detaljerad analys av projektets innebörd samt ett verksamhetsprogram för hösten 1972. I enlighet härmed har de olika länderna utbytt lagstiftnings- och annat material i ämnet. Från finskt håll hade ytterligare distribuerats ett förslag till dagordning för ett första möte, ursprungligen avsett att hållas i december 1972, samt utarbetats en kortare inledande promemoria i varje ärende som där skulle behandlas. På grund av ett dröjsmål med förberedelserna samt att i Helsingfors under första hälften av december månad hålls ett annat möte angående fritidsbåtar (Nordiska båtrådet) har det planerade första sammanträdet dock skjutits upp till år 1973.

Meddelanden

om rekommendation nr 16/1972 angående utbyggnad av det nordiska TV-samarbetet

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att om möjligt före den 1 januari 1973 lägga fram förslag till en effektiv utbyggnad av det nordiska TV-samarbetet i fråga om det nordiska inslaget i de nationella TV-sändningarna, produktion och distribution av TV-program på samnordisk nivå samt möjligheterna att direkt ta in TV-program från de övriga nordiska länderna, dock så att under utredningsarbetet aktivt stöd ges olika initiativ att snabbt öka möjligheterna att se grannländernas TV-program.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Under 1972 har avgetts två betänkanden, som behandlar det nordiska TV-samarbetet. Det ena har avgetts av en av de nordiska radiocheferna tillsatt utredning (TV — radio i Norden, Sveriges radios förlag, Stockholm 1972), det andra av en arbetsgrupp, som tillsatts av ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete i enlighet med beslut vid ministerrådets möte i februari 1972 (*NU* 1972: 7). En stor överensstämmelse mellan de båda betänkandena råder beträffande utvecklingsmöjligheterna.

Ministerrådet har mot denna bakgrund beslutat

— att åtgärder för att främja överföring och utsändning av grannlandsprogram bör prioriteras högst vid den fortsatta utbyggnaden av TV-samarbetet. Den tekniska utbyggnaden bör baseras på traditionell eterdistribution och kabelspridning som parallella modeller.

— att omfånget av den tekniska utbyggnaden, dess finansiering och andra praktiska frågor i samband med utbyggnaden av TV-samarbetet skall utredas ytterligare. Detaljerade förslag till åtgärder skall förberedas av en utredning, som består av representanter för regeringarna och radioföretagen.

Ministerrådet konstaterar, att ett samordnat handlande från de enskilda ländernas sida är nödvändigt för att samarbetet skall utveckla sig på ett ändamålsenligt och effektivt sätt. Denna samordning kan bäst ske genom att TV-samarbetet ställs mot den bakgrund kulturavtalet ger.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 5 februari 1973:¹

Ministerrådet har beslutat

- att tillsätta en kommitté rörande nordiskt TV-samarbete bestående av en representant för berört ministerium/departement i varje land och en representant för varje nordiskt radioföretag jämte personlig suppleant för varje medlem,
- att kommittén, bl. a. under beaktande av de av de nordiska radiocheferna tillsatta utredningsgruppernas arbete, skall lägga fram förslag till åtgärder för att öka möjligheterna att mottaga TV-program från de nordiska grannländerna,
- att kommittén före den 15 mars 1973 till ministerrådet bör inlämna en plan för sitt arbete, samt
- att kommittén om möjligt före den 1 november 1973 skall lägga fram en första rapport, som kan redovisas för Nordiska rådets ordinarie session 1974.

Kommittén har följande sammansättning:

Danmark

Kontorchef Hans Vilstrup
Suppleant: Sekretær Bent Linstow
Programdirektør Laurits Bindsløv
Suppleant: Programchef Henrik Antonsen

Finland

Regeringsrådet Ragnar Meinander
Suppleant: Kultursekreterare Margaretha Mickwitz
Bitr. direktör Matti Anderzén
Suppleant: Vicehäradshövding Tom Grönberg

Norge

Ekspedisjonssjef Enevald Skadsem
Suppleant: Byråsjef Thomas Mauritzen
Direktør Torbjørn Navelsaker
Suppleant: Sjefssekretær Sverre Smeland

Sverige

Direktör Paul Lindblom
Suppleant: (utses senare)
Direktör Nils-Petter Lindskog
Suppleant: Fil. lic. Olof Hultén

Till kommitténs ordförande har utsetts direktör Paul Lindblom och till dess vice ordförande teknisk direktør Torbjørn Navelsaker.

¹ Meddelandet gäller även rekommendationerna nr 12/1967 ang. utvidgat TV-samarbete, nr 20/1971 ang. utbyggd TV-samarbete mellan Finland och Sverige.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelanden om rekommendation nr 12/1967 angående utvidgat TV-samarbete, rekommendation nr 29/1967 angående TV-tekniskt samarbete, rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige, rekommendation nr 16/1972 angående utbyggnad av det nordiska TV-samarbetet samt över tilläggsmeddelande om rekommendationerna nr 12/1967, nr 12/1971 och nr 16/1972

(Se rek. 12/1967/k: Bilaga)

Meddelande

om rekommendation nr 17/1972 angående nordiskt kulturcentrum i Tórshavn

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda frågan om inrättande av ett nordiskt kulturcentrum i Tórshavn.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Embetsmannskomiteén för nordisk kulturellt samarbete har nedsatt en särskilt komité för att utreda frågan om etablering av ett nordiskt kultursentrum i Tórshavn. Komiteén, som består av en representant för hvert av de nordiska länderna, två representanter för Færøyerne och en från Sekretariatet för nordisk kulturellt samarbete, har i 1972 haft 3 möten. Komiteéns mandat är

att kartlegga det existerande kulturella samarbete mellan Færøyerne och det övriga Norden.

att kartlegga ett eventuellt behov för ett nordiskt kultursentrum i Tórshavn och på det grundlag ta ställning till själva rekommendationens idé.

Om komitéens ställningtagen till uppföring av ett kultursentrum blir positiv:

att kartlegga detaljerat vilka kulturaktiviteter det antas att vara behov för att kultursentret skall rumma och ta sig av, både vad som gäller innslag från det övriga Norden och lokala færøyske aktiviteter.

Efter denna kartläggning analyserar komitéen och tar ställning till inkommande behovsutsagn om önskemål och skisserar sentrets (husets) optimala omfang.

Med grundlag i funktionsanalysen och upplysningar om sannsynlig publikumsunderlag för de påtänkta aktiviteter, föreslår komitéen

- a) en kostnadsramme för bygging av själva huset.
- b) ett årligt driftsbudsjett.

Det regnes med att komitéen kan lägga fram sin inställning sommaren 1973.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt utreda förutsättningarna för ett effektivt nordiskt samarbete om biologisk bekämpning av skadedjur och att därvid för att undvika dubbelarbete även undersöka behovet av en samordning av forskningen på berörda naturvetenskapliga områden.

Nordiska ministerrådet meddelar i december 1972:

Rekommandasjonen inneholder to hovedspørsmål, nemlig

— å utrede fortusettingene for et effektivt nordisk samarbeid om biologisk bekjempelse av skadedyr.

— å undersøke behovet for en samordning av forskningen på de berørte naturvitenskapelige områder.

Det vil bli tatt initiativ til å nedsette et utvalg for å utrede disse spørsmål.

Meddelanden

om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Islands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete på veterinärmedicinens område, särskilt beträffande forskning och specialiserad utbildning för veterinärer.

Nordiska ministerrådet meddelar den 4 december 1972:

Rekommendationen har behandlats vid ett nordiskt ämbetsmannamöte i Stockholm den 22 november 1972.

Vid mötet konstaterades att grundutbildningen för veterinärer i de nordiska länderna i allt väsentligt är likvärdig och att en gemensam arbetsmarknad för yrkesgruppen i fråga inom kort kommer att genomföras. Mot denna bakgrund ansågs några särskilda åtgärder beträffande grundutbildningen obehövliga. Enligt mötets uppfattning borde emellertid veterinärhögskolornas rektorer vid sina regelbundna sammankomster uppmärksamma de samarbetsmöjligheter som kan erbjudas.

Vad gäller fortbildning, specialistutbildning och forskarutbildning på det veterinära området rådde enighet om att det finns ett klart behov av och goda förutsättningar för ett ökat samarbete mellan länderna, bl. a. i form av gemensamt arrangerande av kurser m. m. Mötet beslöt föreslå regeringarna att tillsätta en nordisk kommitté med uppgift att kartlägga såväl den kursverksamhet m. m. som pågår i respektive land som möjligheterna till ett ökat nordiskt samarbete. Kommittén borde även söka bedöma de kostnader respektive besparingar ett ökat samarbete kan väntas medföra. En slutlig rapport borde föreläggas regeringarna inom högst två år, en preliminär rapport inom högst ett år.

Beträffande forskningsverksamhet i övrigt var det mötets uppfattning att ett väl fungerande samarbete redan sker, dels genom personliga kontakter mellan enskilda forskare, dels genom löpande kontakter mellan såväl veterinärhögskolorna som de veterinärmedicinska anstalterna i Norden. Mötet ansåg därför att det, i varje fall för närvarande, inte var

lämpligt att formalisera samarbetet mellan länderna. Även på detta område borde emellertid veterinärhögskolornas rektorer uppmärksamma de samarbetsmöjligheter som kan erbjudas.

Islands regering (Landbúnadarráðuneytid) meddelar den 18 december 1972:

Ministeriet henviser til Nordisk Råds rekommandation nr. 19/1972 angående samarbejde på veterinærmedicinens område.

Overveterinær Páll Á. Pálsson har givet ministeriet følgende udtalelse om spørgsmålet:

Landbrugsministeriet sendte mig i sin tid til udtalelse Nordisk Råds rekommandation nr. 19/1972 angående undersøgelse af mulighederne for et forøget samarbejde mellem de nordiske lande på veterinærmedicinens område, især om forskning og veterinærers specialuddannelse.

Som bekendt har islandske veterinærstuderende været nødt til at søge deres uddannelse i andre lande især i Danmark og i Norge. Vi står i en stor taknemmelighedsgæld til de institutioner, der har uddannet vore veterinærer. Hidtil har islandske veterinærer kun i meget ringe grad drevet fortsatte studier eller fået specialuddannelse. Det er dog klart, at specialuddannelse for veterinærer allerede er blevet en nødvendighed, både hvad angår forskellig forskning og arbejde i forbindelse med sundhedskontrol af alle slags animalske fødemidler, sundhedstilsyn med husdyr, der i stigende grad bliver almindeligt, epidemiologi, fiskesygdomme etc.

Man kan også nævne nødvendigheden af at de veterinærer som først og fremmest arbejder med at helbrede og behandle syge dyr, vedligeholder deres uddannelse og kompletterer den med deltagelse i kursus om bestemte fag eller med længere studieophold i læreanstalter. Dette forudsættes da også i vor lovgivning om veterinærvesenet.

Jeg anser derfor, at det er glædeligt at man nu har påbegyndt drøftelser om samarbejde mellem de nordiske lande om disse spørgsmål. På den måde vil man sikkert få et bredere grundlag for undervisningen end hvis hver enkelt forsøger at løse sagen for sig selv. Efter min mening råder der ingen tvivl om, at vi i Island bør støtte at et sådant samarbejde etableres.

Hvad Island angår er det øjensynligt, at vi ikke kan bidrage ret meget i den nærmeste fremtid. Dog kunne det tænkes, at vort kendskab om og erfaring af fåresygdomme kunne blive vort beskedne bidrag til fælles fortsat uddannelse af nordiske veterinærer.

Landbrugsministeriet godkender denne udtalelse fra overveterinæren og henviser i øvrigt til det svenske landbrugsministeriums rapport om dette spørgsmål.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt

(Överlämnat av Islands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at fortsætte og udbygge samarbejdet om problemerne i forbindelse med lovgivningen om havet, således at der tilstræbes international enighed om udstrækningen af søterritoriet og fiskerigrænserne, om specielle rettigheder for kyststater eller områder, hvis økonomi i særlig grad er afhængig af havet og om foranstaltninger til forhindring af forurening.

Islands regering (Utánríksráðuneytið) meddelar den 13 december 1972 á samtliga regeringars vagnar:

Under de to mødesamlinger, som har været afholdt i 1972 i FN's havrettskomité til forberedelse af den til 1973 planlagte havrettskonference, har de nordiske delegationer haft løbende konsultationer om de i komiteen behandlede spørgsmål vedrørende retsordenen på havet, herunder om de i rekommandation nr. 20/1972 nævnte spørgsmål.

Mellem de nordiske delegationer har der kunnet konstateres enighed om at støtte de i komitéen fremlagte forslag om at få fastslået 12 sømil som ydergrænse for kyststaternes ydre territorial-farvand. Det er da en forudsætning at spørgsmålet om fiskerigrænser må løses ved specielle bestemmelser.

Endvidere har de nordiske delegationer i indlæg under debatten om en international regulering af fiskeriet på det åbne hav været fælles i ønsket om, at der sikres særlige rettigheder for kyststater eller områder, hvis økonomi i særlig grad er afhængig af havet. Ingen af de nordiske delegationer har endnu taget endelig stilling til noget enkelt af de i komiteen fremlagte konkrete forslag til en international regulering af fiskeriet, som det må forventes vil blive yderligere udbygget i lyset af de i komiteen fremsatte synspunkter. Det må i øvrigt antages, at bred enighed om en international regulering af fiskeriet på det åbne hav kun vil være mulig som led i en samlet løsning af havretsproblemerne.

Også for havforureningens vedkommende har de nordiske lande såvel i FN's havretskomiteé som under internationale konferencer uden for denne bl. a. vedrørende dumpning af farlige stoffer i havene haft mulighed for at samordne deres holdning til en lösning af forureningsproblemerne på det globale og regionale plan.

Meddelanden

om rekommendation nr 21/1972 angående nordiskt deltagande i Internationella naturvårdsunionen (IUCN) och World Wildlife Fund

(Överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Island og Norge at blive medlem af Den internationale Naturfredningsunion (IUCN) og til regeringerne i Danmark og Finland at stille sig velvilligt til dannelsen af nationale afdelinger of World Wildlife Fund.

Danmarks regering (ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 15 september 1972:

Der er oprettet en dansk stiftelse for "World Wildlife Fund", med navnet "Verdensnaturfonden, World Wildlife Fund, Denmark".

Fondens fundats er den 11. juli 1972 konfirmeret af ministeriet for kulturelle anliggender. I fundatsens formålsparagraf hedder det:

Der er fondens formål at støtte World Wildlife Fund's bestræbelser for at bevare truede naturværdier og truede dyre- og plantearter over hele verden.

Hans kongelige højhed Prins Henrik er fondens præsident. Formand for præsidiets er lensgreve Tido Wedell og generalsekretær er direktør, dr. phil. Arne Schiøtz.

Fonden præsenteredes for offentligheden ved et møde den 15. maj 1972 på Fredensborg Slot.

Finlands regering (jord- och skogsbruksministeriet) meddelar den 4 december 1972:

Den finländska fonden för World Wildlife Fund grundades den 16 oktober 1972 i Helsingfors, varvid rekommendationen för Finlands del förverkligades.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist de til rådets 21. session 1973 af Danmarks og Finlands regeringer afgivne meddelelser om rek. nr. 21/1972.

Af meddelelserne fremgår, at der i Danmark og Finland er oprettet nationale afdelinger af World Wildlife Fund. Herefter er rekommandationen opfyldt for disse to landes vedkommende.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne om rek. nr 21/1972 til efterretning for så vidt angår Danmark og Finland og afventer nye meddelelser til næste ordinære session fra regeringerne i Island og Norge.

Stockholm, den 8. januar 1973

Erik Adamsson (s) *Poul Dam (SF)* *Georg C. Ehrnrooth (Sv)*

Erling Engan (Sp) *Tellervo Koivisto (Sd)* *Carl-Henrik Hermansson (vpk)*

Allan Hermelius (m) *Ove Hansen (S)* *Matthías Á. Mathiesen (Sj)*

Arne Nielsen (A) *Helge Seip (V)* *Knud Thestrup (KF)*

Formand

Meddelanden

om rekommendation nr 22/1972 angående nordiskt tekniskt och industriellt samarbete

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ekonomiskt främja nordiskt tekniskt och industriellt samarbete antingen genom inrättande av en särskild nordisk fond eller genom att verka för en utvidgning av Nordforsks mandat och resurser.

Nordiska ministerrådet meddelar i december 1972:

På Nordiska ministerrådets möte i Helsingfors den 23 februari 1972 fattades beslut om att upprätta ett nordiskt handlingsprogram såvitt angår industri- och energipolitik. Samma dag antog Nordiska rådet en rekommendation enligt vilken rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ekonomiskt främja nordiskt tekniskt och industriellt samarbete antingen genom inrättandet av en särskild fond eller genom att verka för en utvidgning av Nordforsks mandat och resurser.

Ministerrådet beslutade den 19 juni 1972 bl. a. att ett utökat tekniskt-industriellt samarbete skulle ske inom ramen för tidigare nämnda handlingsprogram, samt att detta samarbete i fråga om teknisk forskning och utveckling borde ske genom inrättandet av en särskild fond.

Inom ramen för ministerrådet utarbetades ett förslag till arbetsordning för en fond för teknologi och industriell utveckling.

Enligt detta förslag skall fondmedlen användas för att finansiera dels projekt som är av intresse för två eller flera nordiska länder, dels och internationella projekt av samnordiskt intresse. Fonden avses även verka som koordinator för projekt som inte nödvändigtvis kräver dess finansiella medverkan.

Förutom att i form av direkta bidrag tillskjuta medel till projekt inom fondens verksamhetsområde, skall denna även kunna ställa garantier eller bevilja lån på fördelaktiga villkor. Detta stöd — som kan utgå för fleråriga perioder — kan beviljas till myndigheter, institutioner eller företag i berörda nordiska länder och kan avse såväl enskilda projekt som större program.

Vid val av lämpliga finansieringsprojekt såvitt angår ifrågavarande fond skall hänsyn tagas till områden där ett samhällsbehov föreligger i de nordiska länderna och som kräver stora resurser. Därvid har nämnts: miljöområdet, sjukvården, undervisningsmedel, transportmedel, materialanvändning och geologi.

Slutligen kan nämnas att fondmedel torde kunna användas vid finansieringen av vissa tekniska tjänster som: standardisering, mätteknik och materialprovning.

I fråga om kapital är målet begränsat till 50 miljoner svenska kronor. I utgångsläget avses fonden emellertid tillföras 10 miljoner svenska kronor, varav från Danmark, Finland, Island, Norge samt Sverige respektive 2,2, 1,6, 0,1, 1,6 och 4,5 miljoner svenska kronor. Beslut om utökning av fondmedlen avses kunna fattas av ministerrådet på förslag av fondstyrelsen.

Fonden skall ledas av en styrelse om sex personer, varvid varje nordiskt land samt Nordforsk tillsätter en representant vardera.

Beslut om allmänna riktlinjer för fondens verksamhet fattas av ministerrådet.

Under statsministermötet i Köpenhamn den 21 november 1972 godkändes handlingsprogrammet i sin helhet.

F i n l a n d s r e g e r i n g (handels- och industriministeriet) meddelar den 1 december 1972:

Finlands regering anser det viktigt att frågan om en i rekommendationen avsedd fond för tekniskt forsknings- och utvecklingsarbete utreds vidare. Vid det förberedande arbetet kommer Finland att fortfarande representeras av ämbetsmän från handels- och industriministeriets industriavdelning.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över C 1: berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet, meddelanden om rekommendation nr 22/1972 angående nordiskt tekniskt och industriellt samarbete och A 391/e: medlemsförslag om integrationen av de nordiska byggmarknaderna

(Se sak C 1: Bilaga 7)

Meddelande

om rekommendation nr 23/1972 angående enhetliga regler för sjukhjälp vid vistelse i länder utom Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna för införande av en enhetlig nordisk ordning för sjukhjälp vid tillfällig vistelse i länder utom Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar i december 1972:

Vid sitt sammanträde i Stockholm den 4—5 maj 1972 rekommenderade Nordiska socialpolitiska kommittén cheferna för de nordiska sjukförsäkringsadministrationerna att uppmärksamma denna fråga i samband med de planerade överläggningarna om en översyn av den nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen.

Verkschefernas första sammanträde ägde rum i Stockholm den 23—24 oktober 1972. Vid sammanträdet beslöts att tillsätta en arbetsgrupp för översynen av överenskommelsen. Arbetsgruppens första sammanträde ägde rum i Köpenhamn i slutet av november.

Meddelande

om rekommendation nr 24/1972 angående ersättning för vård vid barns- börd i annat nordiskt land än hemlandet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige att i den nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen av 1967 införa bestämmelser om ersättning i vissa fall för förlossningsvård.

Nordiska ministerrådet meddelar i december 1972:

Vid ett sammanträde i Stockholm den 23—24 oktober 1972 mellan cheferna för de nordiska sjukförsäkringsadministrationerna diskuterades denna och andra frågor sammanhörande med den nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen.

Verkscheferna beslöt att tillsätta en arbetsgrupp för en översyn av överenskommelsen.

Arbetsgruppens första sammanträde ägde rum i Köpenhamn i slutet av november.

Meddelande

om rekommendation nr 25/1972 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att i de nordiska länderna genomföra de i Nordisk utredningsserie (NU 1970: 7) framlagda förslagen om märkning av brand- och hälsofarliga ämnen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 30 november 1972:

Saken har vært utsatt noe i påvente av en avklaring i spørsmålet om de nordiske lands tilknytning til de europeiske fellesskaper. Utredningen omfatter tre hovedgrupper som det gjelder særlige merkebestemmelser for, nemlig brannfarlige varer, plantevernmidler, gifter og helsefarlige stoffer. Spørsmålet om en best mulig koordinering av det videre arbeid tatt opp.

Meddelande

om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Det nordiske Ministerråd inden for rammerne af kulturaftalen at etablere en fællesnordisk institution for sammenlignende retsvidenskab, der i princippet er indrettet i overensstemmelse med det udarbejdede forslag, men som bør tilpasses de ændrede forhold efter oprettelsen af ministerrådet og aftalen om ansættelse af personale ved fællesnordiske institutioner.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 11 december 1972:

Enligt ministerrådets bedömning bör en fortsatt utvidgning och intensifiering av det nordiska forskningssamarbetet grundas på en planmässig värdering av enskilda projekt. För att samarbetet skall få en ändamålsenlig uppbyggnad bör utgångspunkter för samarbetet preciseras, varvid hänsyn bör tas till att resurserna inte splittras på för många områden och till att samarbetet sker i nära kontakt med centrala nationella forskningsplaneringsorgan. För att samarbetet skall kunna koncentreras på projekt, som är speciellt lämpliga att koordinera på nordisk bas, har det bedömts vara värdefullt med utformning av vissa kriterier, som samarbetsprojekt bör uppfylla (*se Sak C 1*).

Planläggning av samarbetet under beaktande av ovannämnda synpunkter har påbörjats av kulturavtalets organ. I samband med det fortsatta planeringsarbetet kommer ovannämnda av Nordiska rådet aktualiserade samarbetsfrågor att prövas ytterligare innan eventuellt beslut om att realisera dem kan fattas.

Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om tillgodoräknande av pension vid offentlig tjänst i ett nordiskt land*Til Sveriges regering*

Rådets 11. session i 1963 vedtog en rekommandation til regeringerne om at indgå en overenskomst vedr. pension for personer ansat i offentlig tjeneste og for arbejdstagere knyttet til statslige pensionsordninger.

Rekommandationen henstillede, at de pågældende ved beregning af deres pension skulle få ret til at medregne den anciennitet, de havde indtjent i pensionssystemet i et andet nordisk land.

Til rådets 20. session meddelte Sveriges regering, der er koordinerende i sagen, at repræsentanter for Danmark, Finland, Norge og Sverige var blevet enige om teksten til en overenskomst om samordning af pensionsretten efter statslige pensionsordninger.

Af meddelelse til rådets 21. session fremgår nu, at den pågældende overenskomst fortsat er under forberedelse. Samtidig oplyser Finlands regering, at det udkast til overenskomst, der er udformet fra svensk side, er akseptabelt og muligt at gennemføre.

På baggrund af det her anførte tillader jeg mig at stille følgende spørgsmål til Sveriges regering:

Hvilke skridt agter de nordiske regeringer at tage for omsider at gennemføre den 10 år gamle rekommandation om tilgode-regning af statslig pensionsret fra et nordisk land ved fastsættelsen af pensionsancienniteten i et andet nordisk land?

København, den 26. januar 1973

Gerda Møller (KF)

Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om högre fiskeriutbildning*Til Nordisk Ministerråd*

I 1965 vedtok Nordisk Råd som rekommandasjon nr. 29 en henstilling til regjeringene om å samarbeide på egnet måte for å undersøke forutsetningene for å opprette en institusjon på universitetsnivå for nordisk fiskeriutdannelse og fiskeriforskning, for eksempel i forbindelse med den påtenkte norske fiskerihøgskole.

Nordisk Råd har interessert seg meget for denne rekommandasjons behandling. Så vel ved rådssesjonen i 1969 som i 1971 ble det stilt spørsmål om den til Norges regjering.

Av melding fra Nordisk Ministerråd til dette års sesjon fremgår det at det norske Storting i 1972 besluttet å opprette Norges fiskerihøgskole. Av meldingen ses videre at det er utnevnt styre for høgskolen. at dette har holdt sitt første møte, og at undervisningen vil bli satt i gang så snart som mulig i Bergen, Trondheim og Tromsø. Dessuten blir det meddelt at fiskerihøgskolen skal kunne motta studenter fra alle de nordiske land.

Det er imidlertid ikke opprettet noen stipendieordning eller fastsatt særskilte kvoter for disse studenter. Av meldingen fremgår at det ennå ikke, skjönt det flere ganger har vært bebudet i meldingene til rådet, er etablert noen kontakt med de andre nordiske land i denne sak. Det er således ikke blitt tatt hensyn til Nordisk Råds rekommandasjon, som gikk ut på en felles klarlegging av forutsetningene for en nordisk institusjon.

På denne bakgrunn vil jeg gjerne stille følgende spørsmål til Nordisk Ministerråd:

Hvilke tiltak akter Nordisk Ministerråd å iverksette for å gi studenter og forskere fra de andre nordiske land mulighet for å få undervisning og drive forskning ved den nyopprettede norske fiskerihøgskole?

København, 26. januar 1973

Erlendur Patursson (Tvfl)

Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om transittrafiken över Trondheim

Til den norske og den svenske regjering

Ved flere tilfelle er det her i Nordisk Råd tatt opp spørsmål som har vært knyttet til transitt-trafikken mellom Nord-Sverige og Trøndelag i Norge. Trass i disse initiativ — supplert med henvendelser til de respektive regjeringer — eksisterer skjevhetene fortsatt. Jeg kan heller ikke se at man kan vente noen snarlig løsning.

At spørsmålet fortsatt er meget aktuelt, er imidlertid utvilsomt. Jeg kan bla. vise til at i Sverige har Norrlandsförbundet ofret saken stor oppmerksomhet, senest på sitt forbundsmøte i Østersund, i juni 1972, samt at saken også ble reist i form av et spørsmål i den svenske Riksdag siste høst.

Fra norsk side er det forutsetningen å gi transitt-trafikken høy prioritet i det arbeid som forestår gjennom det grenseregionale utvalg som fra årsskiftet er etablert mellom Jämtland og Trøndelagsfylkene.

Jeg er klar over at transitt-trafikken som helhet har mange problemer i seg, både hva angår Norden som geografisk område, såvel som de forskjellige former for trafikk. Likevel mener jeg at det burde være mulig å få en hurtig løsning for enkelte sider av helheten. Et slikt område — som utvilsomt vil bidra til en utvikling og forbedring av trafikken — er en harmonisering og likestilling når det gjelder jernbanens tariffer for frakt på begge sider av grensen. Når jeg her sier tariffer for frakt, så tenker jeg naturligvis også på de forskjellige former for transportstøtte som også bidrar til en forvridding av trafikkstrømmen.

Den nordiske transportavtalen vil naturligvis omfatte oppgaver som den jeg her har nevnt og som spesielt synes å ha stor interesse for Nord-Sverige og Trøndelag. Jeg er også klar over at Ministerrådet har gitt den nordiske embetsmannskomiteen i oppdrag — blandt mange andre — å utrede evt. endringer i tariffsystemet på transportområdet. Likevel er jeg redd for at denne gjengangeren blandt Nordisk Råds saker fortsatt må vente temmelig lenge på sin løsning. Jeg mener at de krav som foreligger på dette felt måtte kunne løses uten ytterligere utredninger og vurderinger.

Jeg vil derfor spørre den norske og svenske regjering om de nå snarest vil ta initiativet for å prioritere og snarest oppnå en

harmonisering av jernbanketakstene, slik at trafikken på jernbanen kan skje ut fra naturlige geografiske forhold, og ikke — slik som nå — ut fra de enkelte lands tariffpolitikk.

Oslo, 25. januar 1973

Roald Bye (A)

Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om inrikes posttaxa för tidningar och tidskrifter inom Norden

Till Nordiska ministerrådet

Nordiska rådet antog 1968 en rekommendation (*rek. nr 12/1968/t*) med hemställan bl.a. om att övergå till inrikes porto inom Norden vid postbefordran av tidningar och tidskrifter utgivna i något av de nordiska länderna (postabonnemang och utgivarkorsband). I sitt meddelande till årets session hänvisar Nordiska ministerrådet på denna punkt till det meddelande som avgavs den 14 december 1970 till Nordiska rådets 19:e session. Även vid rådets 20:e session hänvisades till samma meddelande. Detta innebär att varken 1972 eller 1971 någon åtgärd vidtagits för att fullfölja rekommendationens syftemål på denna punkt.

I det meddelande som avgavs 1970 sägs, att frågan kan komma i ett nytt läge den 1 januari 1972. Så har dock tydligen inte skett.

Det ökade kultursamarbetet i Norden medför, att intresset för tidningar och tidskrifter från grannländerna ökar. Därtill finns det i dag också på flera fackområden samnordiska tidskrifter, som trycks och distribueras i något av länderna och som, trots att det är fråga om en samnordisk produkt, är dyrare i grannländerna. Fördyringen på grund av den högre portosatsen varierar men stiger i varje fall till tiotals procent på prenumerationskostnaderna i ursprungslandet. Det säger sig självt att en så stor prisstegring verkar negativt på möjligheterna för gemene man att hålla sig med tidningar och tidskrifter från grannländerna. Det kringskär också möjligheterna för specialtidskrifter att öka sina upplagor.

Med hänvisning härtill riktar jag följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder ämnar Nordiska ministerrådet vidta för att påskynda tillämpningen av inrikes posttaxa för nordiska tidningar och tidskrifter vid postbefordran till de nordiska grannländerna?

Helsingfors den 26 januari 1973

Bror Lillqvist (Sd)

Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om gemensamma trafikregler

Til Nordisk Ministerråd

Grenseovergangene mellom de nordiske land betyr ikke noen særlige vansker i dag for veitrafikken. For de fleste kategorier kjøretøyer er det ingen spesielle formaliteter som må ordnes for kjøring fra et nordisk land til et annet. Dette er et gledelig resultat av det nordiske samarbeidet, og vi er vel alle interessert i at samarbeidet på dette felt fortsettes.

En forutsetning for at den internordiske vegtrafikken skal gå relativt problemfritt er imidlertid også at trafikkreglene er noenlunde ensartede i de berørte land. Dette er av den største betydning også for trafikk-sikkerheten. I erkjennelse av dette har Nordisk Trafikksikkerhetsråd opprettet et permanent samarbeidsorgan, Nordisk komite for veitrafikk-lovgivning. Denne komite skal bistå rådet i dets virksomhet for en enhetlig utformning av trafikkreglene og en samordnet av de nordiske lands standpunkter i videre internasjonalt samarbeid på området.

I årets meddelelse fra Nordisk Ministerråd om rek. nr. 27/1968 om "felles trafikklovgivning" opplyses det at arbeidet med en reform av trafikklovgivningen i Finland er overtatt av en parlamentarisk komite. For Danmarks vedkommende opplyses det i samme meddelelse at forslag om nye trafikkregler vil bli forelagt Folketinget høsten 1973.

På denne bakgrunn tillater jeg meg å stille følgende spørsmål til Nordisk Ministerråd:

Pågår reformarbeidet i de 4 aktuelle land som forutsatt på grunnlag av Nordisk Veitrafikkomites forslag, i et tempo som gir håp om felles lovgivning i nær fremtid, og hva betyr det for fremdriften at arbeidet i Finland nylig er overdratt til en parlamentarisk trafikkomite?

Oslo, 24. januar 1973

Martha Johannessen (A)

Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om trafikundervisning

Til Nordisk Ministerråd

Trafikksikkerhet er et stadig mer aktuelt problem i våre samfunn og det er med glede at vi kan notere at våre myndigheter såvel som private organisasjoner i de senere år har intensivert sin innsats for å redusere ulykkesfrekvensen og skadevirkningene. Dette er spørsmål som i en årrekke har vært til behandling i Nordisk Råd, og det med rette ettersom Norden i stor grad må kunne sees som en trafikal helhet. Problemkompleksets mangslungenhet vises også ved at så mange av de faste utvalg i Nordisk Råd har hatt og har saker av lignende art til behandling. Som medlem av Kulturutvalget vil jeg særlig henlede oppmerksomheten på betydningen av en nordisk samordning av trafikkundervisningen for de yngste årsklasser.

Rådet vedtok ved rekommandasjon nr. 14/1969 en henstilling til regjeringene om å effektivisere trafikkundervisningen i Norden, samt støtte en fellesnordisk produksjon av læremidler og organisere videreutdannelsen av lærere på dette området. I fjorårets meddelelse om denne rekommandasjon ble det pekt på at spørsmålet naturlig måtte tas opp i det generelle nordiske harmoniseringsarbeidet for læreplaner, som er tatt opp av Nordisk Kulturkommisjon. I årets meddelelse om samme rek. 14/1969 finnes imidlertid liten grunn til optimisme om at dette arbeid vil gå fort fremover.

Under fjorårets sesjon uttalte statsråd Reilulf Steen bl. a. følgende på et spørsmål om muligheten for et spesielt "trafikksikkerhetsår": "Nordisk trafikksikkerhetsråd har også drøftet de viktigste arbeidsoppgaver når det gjelder trafikksikkerheten i de nordiske land i tiden framover. Rådet finner at en hovedoppgave må være en bred og effektiv informasjon og skoloring av alle trafikantgrupper i samband med iverksettelsen av de nye vegtrafikkregler". På denne bakgrunn vil jeg gjerne stille følgende spørsmål til Nordisk Ministerråd:

Hvilke grunner har man for at samarbeidet om trafikkundervisningen i skolen ikke synes å være drevet framover helt med den prioritet som fjorårets rådssesjon ga håp om? Hvilke planer har man i dag for det fortsatte samarbeidet på dette punkt?

Oslo, 23. januar 1973

Berte Rognerud (H)

Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om barns medborgarskap och naturalisation

Til Nordisk Ministerråd

For tre år siden anbefalede Nordisk Råd regeringerne at undersøge spørgsmålet om statsborgerskab for børn i såkaldt blandede ægteskaber (*rek. nr. 6/1970*) samt at lempe reglerne om naturalisation i forbindelse med ægteskab, således at der ikke generelt blev gjort forskel mellem mænd og kvinder (*rek. nr. 7/1970*). Disse spørgsmål havde været genstand for interesse i Nordisk Råd og havde også været behandlet i Sveriges rigsdag.

I 1971 og 1972 fik rådet meddelelser om, at de to rekommandationer havde været overvejet af en række tjenestemænd, som havde holdt møder i april og september 1971. Allerede under sessionen i 1970 blev der fra rådets side givet udtryk for, at det var utilfredsstillende, at arbejdet gik så langsomt.

Af de meddelelser, Nordisk Råd nu har modtaget om rekommandationerne, fremgår det, at sagen fortsat forberedes, idet man er i færd med at indsamle materiale til udredningen. Den fællesnordiske arbejdsgruppe har ifølge meddelelserne ikke haft nogle "egentlige møder" i det forgangne år.

Efter min opfattelse er denne sag ikke blevet behandlet på en rimelig måde. De to meddelelser er helt intetsigende, og arbejdet er tilsyneladende slet ikke kommet i gang endnu. Hvis regeringerne eller nogle af dem ikke kan eller vil gå ind på de af rådet foreslåede tanker, var alle parter utvivlsomt bedst tjent med, at dette blev sagt tydeligt og uden unødigt splid af tid og kræfter. Hvis regeringerne akcepterer tankegangen i rekommandationerne, er det uforståeligt, at de ikke sætter mere ind på at få sagerne løst.

Nordisk Råd er interesseret i at høre regeringernes stilling til sagernes realitet. Rådet kan ikke være tilfreds med at få ligegyldige meddelelser om, hvor mange ekspertmøder der har været afholdt, og hvornår de næste er planlagt.

På denne baggrund spørger jeg:

Er regeringerne indstillet på at søge at ændre reglerne om børns statsborgerskab og om naturalisation i overensstemmelse med de rekommandationer, Nordisk Råd vedtog herom i 1970?

København den 24. januar 1973

Knud Thestrup (KF)

Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan

Till Nordiska ministerrådet

Vid rådets 18:e session år 1970 rekommenderades de nordiska regeringarna att undersöka möjligheterna till en utvidgning av Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet till att också omfatta forskning inom dess arbetsområde bl. a. genom att särskild personal anställdes. Vid rådets 19:e session meddelade Sveriges regering å samtliga regeringars vägnar att rekommendationen överlämnats till hälsovårdshögskolans styrelse för prövning. Samma upplysning lämnas i meddelande från Nordiska ministerrådet till rådets 20:e och 21:a session.

Socialpolitiska utskottet framhöll år 1970 i sitt betänkande över medlemsförslaget, att fast anställda icke-vetenskapligt verksamma lärare inte kunde ersätta de högt kvalificerade lärare och forskare från olika institutioner i Norden, som anlitats av högskolan, utan att man riskerade en försämring av undervisningens kvalitet. Vidare anförde utskottet, att man vid grundandet av Nordiska hälsovårdshögskolan torde ha avsett att också forskning skulle ingå som ett led i dess verksamhet.

I berättelsen från Nordiska hälsovårdshögskolan för tiden 1 juli 1971—30 juni 1972 meddelas, att skolans styrelse den 18 augusti 1971 tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att utreda högskolans framtida verksamhet vad avser både forskning och undervisning. Med tanke på hälsovårdshögskolans framtida utveckling är det av största betydelse att denna utredning sker så fort som möjligt. Under hänvisning till vad som ovan anförts ber jag att få rikta följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Har ministerrådet för avsikt att påskynda den tillsatta arbetsgruppens arbete och när kan arbetsgruppens utredning förväntas föreligga samt i vilken utsträckning är det enligt ministerrådets uppfattning sannolikt att Nordiska rådets rekommendation nr 28/1970 kommer att tillmötesgås?

Helsingfors den 26 januari 1973

Lars Lindeman (Sd)

**Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om mellanriksväg
Virtaniemi—Tjærebukten**

Til Finlands regering

Ved rekommandasjon nr. 4/1971 har Nordisk Råd anbefalt regjeringene i Finland og Norge snarest å undersøke muligheten for å bygge en mellomriksvei mellom Virtaniemi og Tjærebukten.

Intensjonen med denne rekommandasjonen er helt i tråd med Rådets øvrige arbeid for en utbygging av mellomriksveinettet. Særlig er det grunn til å peke på mellomriksveiene på Nordkalotten, hvor avstandene er så store mellom de eksisterende forbindelseslinjer.

I årets meddelelse om denne spesielle rekommandasjon opplyses det fra norsk hold at man forutsetter at også veiforbindelsen Virtaniemi—Tjærebukt vil bli tatt opp til utredning av Nordisk embetsmannskomite for transportspørsmål, og det pekes på at veiprojektene på Nordkalotten er inkludert i embetsmannskomiteens virksomhetsprogram. Meddelelsen fra den finske regering om samme sak synes imidlertid å legge opp til en noe annen vurdering. Den uttaler:

”De finska vägmyndigheterna har ej vidtagit åtgärder för förverkligande av vägprojektet Virtaniemi—Tjærebukten med beaktande av vägens relativt ringa betydelse jämfört med kostnaderna, vilka meddelats Nordiska rådet år 1971.”

På denne bakgrunn vil jeg få rette følgende spørsmål til den finske regering:

Innebærer Finlands meddelelse om mellomriksvei Virtaniemi—Tjærebukt at den finske regering ikke vil gi dette veiprojekt vanlig prioritet i det videre arbeidet med mellomriksveiene på Nordkalotten?

Oslo, 23. januar 1973

Erling Norvik (H)

Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om stöd till samerna

Till Finlands, Norges och Sveriges regeringar

Vid sessionen i Helsingfors 1972 antog Nordiska rådet en rekommendation om stöd till samerna. Häri rekommenderas regeringarna i Finland, Norge och Sverige att gemensamt och i samråd med samerna ge dem och deras organisationer omedelbart ekonomiskt stöd i tjänliga former, allt i syfte att understödja samernas ansträngningar att bevara sin ställning som etnisk grupp, samt att ställa medel till förfogande för de ytterligare utredningar som kan erfordras för att finna bestående lösningar för samernas problem.

Årets meddelanden i anledning av denna rekommendation ger dock ej vid handen att regeringarna tagit några initiativ som följd av rekommendationen. Finlands regering meddelar sålunda att Nordiska samerådet understöds ekonomiskt med ett visst belopp, att undervisningsministeriet årligen beviljar medel för Nordiska samerådets finska sektion och att nationella sameorganisationer stöds av undervisningsministeriet genom olika kanaler. Norges regering ger motsvarande upplysningar samt hävdar att en eventuell utvidgning av dessa anslag måste övervägas inom samarbetsorganet för same- och renskötselåtgärder. Den svenska regeringen hänvisar till en utredning som väntas pågå hela 1973.

Denna passivitet på regeringssidan synes så mycket mer anmärkningsvärd som rekommendationen vid Helsingforssessionen föregåtts av en omfattande utredning och grundats på ett stort remissmaterial där ett antal problem för samerna påpekats. Juridiska utskottet hade också understrukt att skyndsamma åtgärder var av nöden. Jag får därför ställa följande fråga till Finlands, Norges och Sveriges regeringar:

Vilka initiativ avser regeringarna att ta för att stödja samerna i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 5/1972?

Stockholm den 26 januari 1973

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om utgivande av en nordisk historia

Till Nordiska ministerrådet

Vid sessionen i Helsingfors 1972 antog Nordiska rådet en rekommendation där rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en kommitté för att utarbeta ett förslag till utgivande av en översiktlig framställning av de nordiska ländernas historia samt att därefter genomföra planen.

Tanken på utgivande av en nordisk historia aktualiserades i Nordiska rådet vid behandlingen av rekommendation nr 2/1965 angående universitetskurser i de nordiska ländernas historia. Kulturutskottet framhöll redan då bristen på tidsenliga läroböcker i nordisk historia. Sedan en årlig kursverksamhet på området etablerats, avskrevs rekommendationen. Planen på utgivande av en kursbok i historia har emellertid inte förverkligats, trots att ett avsevärt förarbete gjorts. I ett medlemsförslag hemställdes därför om genomförande av en för cirka 15 år sedan uppgjord plan om en samlad framställning av de nordiska ländernas historia avsedd för universitetsundervisningen.

Vid behandlingen av förslaget befanns att det för närvarande saknas en modern framställning, som behandlar de nordiska ländernas historia ur komparativ synpunkt. Det förelåg ett starkt behov av ett arbete som kunde användas som kurslitteratur vid universiteten, men det borde även kunna utnyttjas för andra ändamål och rikta sig till kretsar utanför universitetsundervisningen.

Av det meddelande som inkommit till denna session framgår att rekommendationen är under behandling inom ministerrådets underorgan men att inga åtgärder vidtagits för att påbörja ett förverkligande av denna rekommendation. Jag får därför ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka planer har Nordiska ministerrådet på att förverkliga de beslut som angivits i rekommendation 14/1972?

Stockholm den 26 januari 1973

Sture Palm (s)

Rapport

från Nordiska rådets presidium

I enlighet med 22 § arbetsordningen för Nordiska rådet får presidiet, som mellan sessionerna handhar rådets löpande angelägenheter, avge rapport om sin verksamhet mellan rådets tjugonde och tjugoförsta sessioner. Även utskottens och informationskommitténs arbete mellan sessionerna redovisas i rapporten.

Översikt

Förberedelserna av det nordiska handlingsprogrammet, varom beslut fattades på Nordiska rådets tjugonde session 1972, rådsutskottens kontakter med Nordiska ministerrådet och förstärkningen av det nordiska samarbetets organisatoriska resurser har utgjort huvudfrågor för presidiets verksamhet. De ställningstaganden som skett under 1972 beträffande förhållandet till De Europeiska gemenskaperna har inneburit att det nordiska samarbetet nu kan föras vidare med en säkrare kunskap om de nordiska ländernas förpliktelser till det europeiska samarbetet.

Nordiska samarbetsfrågor

Det nordiska handlingsprogrammet om utvidgat nordiskt samarbete i fråga om industri- och energipolitik, regionalpolitik, miljöpolitik och transportpolitik har varit föremål för överläggningar mellan å ena sidan presidiet och utskotten och å andra sidan Nordiska ministerrådet. Presidiet har i olika sammanhang understrukit vikten av att det nordiska samarbetet vidareutvecklas på skilda områden och att det finns goda möjligheter för en sådan utbyggnad. Ett handlingsprogram för det nordiska lagstiftningssamarbetet har diskuterats mellan juridiska utskottet och justitieministrarna.

De inledda kontakterna med ministerrådet rörande kultursamarbetet har fortsatt både vad gäller det nordiska kultursamarbetet på längre sikt, där ministerrådet framlagt vissa riktlinjer, och när det gäller de närmaste årens kulturbudget. Trafikutskottet har haft överläggningar med transportministrarna rörande ett verksamhetsprogram på transportområdet i överensstämmelse med den nordiska transportöverens-

kommelsen, som är undertecknad och inom kort väntas träda i kraft. Ett utvidgat miljösamarbete och ingående av en nordisk miljökonvention har varit föremål för överläggningar mellan socialpolitiska utskottet och ministerrådet.

Vid sidan av det nordiska handlingsprogrammet har rådets organ varit engagerade i behandlingen av bl. a. följande frågor: förslag till ett utvidgat nordiskt TV-samarbete, frågor rörande försörjarbegreppets utformning, varom även en konferens hållits, åtgärder för en ökad turism inom Norden och reformarbetet på de nordiska äktenskapslagarna.

Inom presidiet har tanken tagits upp om att undersöka möjligheterna för ingående av en särskild nordisk energipolitisk överenskommelse. Efter överläggningar med Nordiska ministerrådet i frågan har medlemsförslag väckts (*A 382/e*) som föreläggs rådet genom betänkande från ekonomiska utskottet.

Organisatoriska frågor

Diskussionerna om kontakterna mellan rådsutskotten och Nordiska ministerrådet har lett till att ett mönster håller på att utvecklas för dessa kontakter, innebärande regelbundna gemensamma möten för överläggningar rörande inriktningen av det kommande nordiska samarbetet på olika områden. Beslut har fattats om upprättande av ett permanent ministerrådssekretariat i Oslo innehållande avdelningar för samordningsfrågor, socialpolitiska, transportpolitiska samt ekonomiska och energipolitiska frågor. Överläggningar pågår rörande reglering av detta sekretariats samt det nordiska kultursekretariatets och presidiesekretariatets ställning och förhållande till respektive värdland.

Efter överläggningar med Nordiska ministerrådet har Nordiska rådets presidium med instämmande av delegationerna stannat för att föreslå att man på prov delar sessionen 1973. Förslag till formellt beslut härom kommer att föreläggas plenarförsamlingen.

Presidiet och ministerrådet har beslutat göra en utredning rörande offentlighetsprincipens tillämpning vid nordiska organ.

Ansvarighetsfrågorna inom det nordiska samarbetet, bl. a. ministerrådets ansvar för behandlingen av nordiska samarbetsfrågor, har efter beredning i rådets juridiska utskott diskuterats med Nordiska ministerrådet. Därvid pekades på möjligheten att regeringarna ger varje lands parlament en årlig rapport rörande nordiskt samarbete, som kan läggas till grund för en parlamentsdebatt om dessa frågor på liknande sätt som nu sker med rapporterna från de nationella delegationerna.

Utskottens antal och verksamhetsområden har under hösten 1972 utretts grundligt. Efter tillstyrkan från alla utskott har presidiet fastställt vissa ändringar av verksamhetsområdena, bl. a. att de regional-

och sysselsättningspolitiska frågorna flyttas från socialpolitiska till ekonomiska utskottet, medan utskottens antal och namn förblir oförändrade.

Som led i en planering av utskottens framtida verksamhet har analyser gjorts av möjligheterna att vidareutveckla det nordiska samarbetet, bl. a. med beaktande av förhållandet till EG. Avsikten är att fortlöpande se över planerna för utskottens verksamhet.

Förhållandet mellan det officiella nordiska samarbetet och parterna på arbetsmarknaden kommer att behandlas på en konferens som presidiet planerar hålla andra halvåret 1973 rörande aktuella arbetsmarknadsfrågor.

Med stöd av arbetsordningen för Nordiska rådet har presidiet fastställt en särskild arbetsordning för Nordiska rådets gemensamma sekretariat, d. v. s. sekreterarkollegiet, presidiesekretariatet och utskottssekretariaten. Frågan om förvaltningsdemokrati inom rådets sekretariat har tagits upp till behandling.

Innehåll

1. Presidiets sammansättning, möten m. m.
2. Åtgärder i anledning av rådets beslut
3. Nordiska samarbetsfrågor
4. Möten med de nordiska statsministrarna, Nordiska ministerrådet m. m.
5. Utskottens verksamhet
6. Organisatoriska och finansiella förhållanden
7. Informationsfrågor
8. Publikationsverksamhet
9. Delegationerna och parlamenten
10. Förberedelser för rådets 21:a session
11. Kontakter med andra internationella organisationer. Delta-gande i konferenser

Tillägg 1

Budgetutfallet för 1972 samt budget för 1973 och 1974

Tillägg 2

Personalförteckning

Tillägg 3

Presidiets skrivelser till Nordiska ministerrådet och till de nordiska regeringarna

Tillägg 4

Behandlingen av inkomna skrivelser

Tillägg 5 och 6

Protokoll från möten mellan de nordiska statsministrarna, samarbetsministrarna och Nordiska rådets presidium den 21 februari och den 21 november 1972

Tillägg 7 och 8

Protokoll från möten mellan Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) den 19 juni och den 21 november 1972

Tillägg 9

Juridiska utskottets yttrande (nr 2) den 1 december 1972 rörande berättelsen om det nordiska samarbetet C 1/1972

Tillägg 10

Promemoria av den 28 augusti 1972: Nordiska kultursamarbetsfrågor. Kulturutskottets syn.

Tillägg 11

Juridiska utskottets yttrande till presidiet den 19 oktober 1972
rörande ansvarighetsfrågor i det nordiska samarbetet

Tillägg 12

Analys av utskottens tidigare verksamhet: kulturella, social-
politiska och ekonomiska frågor

Tillägg 13

Promemoria rörande nordiskt samarbete

Tillägg 14

Rapport om utskottens antal och verksamhetsområden

Tillägg 15

Arbetsordning för Nordiska rådets sekretariat

1. Presidiets sammansättning: möten m. m.

1.1 *Medlemmar*

Vid rådets tjugonde session utsågs till medlemmar av presidiet talman V. J. Sukselainen, Finland, som rådets president, samt folketingsmand Ib Stetter, Danmark, altingsmand Jón Skaftason, Island, stortingsrepresentant Helge Seip, Norge, och riksdagsman Johannes Antonsson, Sverige, som rådets vice presidenter.

Till suppleanter för presidiets medlemmar utsågs samtidigt riksdagsman Bror Lillqvist, Finland, folketingsmand Svend Horn, Danmark, altingsmand Matthías Á. Mathiesen, Island, stortingsrepresentant Guttorm Hansen, Norge, och riksdagsman Sven Mellqvist, Sverige.

I samband med nyval av den norska delegationen har stortingsrepresentant Kåre Willoch utsetts till vice president med stortingsrepresentant Trygve Bratteli som suppleant från den 1 januari 1973.

1.2 *Möten*

Presidiet har sammanträtt i Helsingfors den 23 februari 1972 och den 16 maj 1972, i Oslo den 19 juni 1972, i Reykjavik den 18 augusti 1972, i Köpenhamn den 11 september och den 19—20 november 1972 samt den 22 januari 1973.

Vid mötet den 16 maj 1972 var Ib Stetter frånvarande. Stetter ersattes av Niels Helveg Petersen. Vid mötet den 19 juni 1972 var Jón Skaftason och Johannes Antonsson frånvarande. Antonsson ersattes av Sven Mellqvist. Vid mötet den 11 september var Ib Stetter och Jón Skaftason frånvarande. Stetter ersattes av Svend Horn och Skaftason av Matthías Á. Mathiesen.

Vid följande möten deltog på presidiets inbjudan även suppleanter, nämligen den 16 maj 1972 riksdagsman Bror Lillqvist, den 19 juni 1972 riksdagsman Allan Hernelius och den 19—20 november 1972 folketingsmand Svend Horn.

1.3 *Möten med de nordiska statsministrarna och Nordiska ministerrådet*

Under rådets tjugonde session i Helsingfors ägde möte rum mellan de nordiska statsministrarna, de nordiska samarbetsministrarna och Nordiska rådets presidium den 21 februari 1972.

Den 19 juni 1972 ägde möte rum i Oslo mellan Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet. På mötet enades man om att det sedvanliga höstmötet mellan de nordiska statsministrarna, presidiet och samarbetsministrarna borde hållas i slutet av november 1972. Detta möte ägde rum i Köpenhamn den 21 november 1972. Samma dag ägde även möte rum mellan presidiet och Nordiska ministerrådet.

2. Åtgärder i anledning av rådets beslut

2.1 *Rekommendationernas fördelning på koordinerande land*

Med stöd av beslut vid möte mellan de nordiska statsministrarna, Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) i Helsingfors den 21 februari 1972 har Nordiska samarbetsministrarnas ämbetsmannakommitté och Nordiska rådets sekreterarkollegium enats om fördelning på koordinerande land av de rekommendationer, för vilka ansvaret ej åvilar organ under Nordiska ministerrådet. Dessa har fördelats mellan länderna på följande sätt:

Rekommendation nr 1 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar	Finland
Rekommendation nr 2 angående samverkan på det mättekniska området	Danmark
Rekommendation nr 3 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar	—
Rekommendation nr 4 angående nordisk miljöskyddskonvention	—
Rekommendation nr 5 angående stöd till samerna	Norge
Rekommendation nr 6 angående samverkan angående utbyggnad av konsumentskyddet	Norge
Rekommendation nr 7 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar	Danmark
Rekommendation nr 8 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter	Finland
Rekommendation nr 9 angående flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet	Finland
Rekommendation nr 10 angående ingående av en nordisk transportöverenskommelse	Sverige
Rekommendation nr 11 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden	Danmark
Rekommendation nr 12 angående förbud mot tobaksreklam	Finland
Rekommendation nr 13 angående samordning av regler rörande privata personregister	Danmark
Rekommendation nr 14 angående utgivande av en nordisk historia	—
Rekommendation nr 15 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar	Finland
Rekommendation nr 16 angående utbyggnad av det nordiska TV-samarbetet	—
Rekommendation nr 17 angående nordiskt kulturcentrum i Tórshavn	—
Rekommendation nr 18 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur	Norge
Rekommendation nr 19 angående samarbete på veterinärmedicinens område	Sverige
Rekommendation nr 20 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt	Island

Rekommendation nr 21 angående nordiskt deltagande i Internationella naturvårdsunionen (IUCN) och World Wildlife Fund	Island
Rekommendation nr 22 angående nordiskt tekniskt och industriellt samarbete	Sverige
Rekommendation nr 23 angående enhetliga regler för sjukhjälp vid vistelse i länder utom Norden	Sverige
Rekommendation nr 24 angående ersättning för vård vid barnbörd i annat nordiskt land än hemlandet	Sverige
Rekommendation nr 25 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen	Norge
Rekommendation nr 26 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap	—
Yttrande nr 1 över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet	

Rekommendationerna och yttrandet med därtill hörande handlingar överlämnades av presidiet till regeringarna och Nordiska ministerrådet den 7 respektive 5 april 1972.

3. Nordiska samarbetsfrågor

3.1 Juridiska samarbetsfrågor

Vid tjugonde sessionen antog plenarförsamlingen yttranden till Nordiska ministerrådet på grundval av utskottets förslag. Beträffande bl. a. rättsligt samarbete anmälde juridiska utskottet att behandlingen fortsätter.

Juridiska utskottet antog den 1 december 1972 ett uttalande (nr 2) rörande C 1, vilket av presidiet överlämnats till ministerrådet (*Tillägg 9*). I uttalandet anslöt utskottet sig till ministerrådets värdering av lagstiftningssamarbetets betydelse och man konstaterade med tillfredsställelse att ministerrådet anser det vara en viktig uppgift att samarbetet fortsättes och vidareutvecklas. Enligt utskottets uppfattning är det i överensstämmelse med Helsingforsavtalet, särskilt artiklarna 2—7, en grundläggande princip för det fortsatta samarbetet på det juridiska området att man eftersträvar att uppnå en allt större rättslikhet mellan de nordiska länderna, inte endast i lagstiftningen utan också i domstolarnas och administrationens praxis. När det gäller samarbetsformerna instämde utskottet i den betydelse som bör tilläggas justitieministrarnas strävanden att samordna lagstiftningen. Utskottet förklarade sig inställt på att medverka positivt till lagstiftningssamarbetet och stödja ministrarnas arbete på att främja nordisk rättsenhet. Man lade vikt vid att Nordiska rådet i större omfattning än hittills ges möjlighet att uttala sig om viktiga nordiska samarbetsfrågor. Utskottet uttalade också att samarbetet mellan de nordiska länderna inte kan stå isolerat och att det är önskvärt att lagstiftningen anpassas till den samlade europeiska utvecklingen. Detta gäller icke minst näringslagstiftningen då en harmo-

nisering på detta område underlättar det ekonomiska samarbetet som alla de nordiska länderna är intresserade av.

3.2 Nordiska kulturavtalet och övriga kulturfrågor

Nordiska rådets medverkan i det samarbete som baserar sig på det nordiska kulturavtalet, vilket trädde i kraft den 1 januari 1972, har generellt fastslagits i avtalets artikel 8. Vidare stadgas i artikel 15 att berört organ inom Nordiska rådet skall beredas tillfälle till överläggningar innan Nordiska ministerrådet låter utarbeta budgetförslag för kultursamarbetet. Nordiska rådets presidium har utpekat kulturutskottet som det i artikel 15 åsyftade organet.

Med utgångspunkt i ovanstående formella grundval träffade kulturutskottet och Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) vid ett gemensamt möte den 13 december 1971 överenskommelse om två gemensamma årliga överläggningar utöver dem som äger rum under sessionen. Vid det första av dessa gemensamma möten, vilket skall äga rum i början av varje kalenderår, skall den samnordiska kulturbudgeten för följande år dryftas, medan det andra skall gälla generella frågor rörande planläggningen av kultursamarbetet.

Under perioden mellan 20:e och 21:a sessionerna har tre gemensamma möten mellan kulturutskottet och Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) hållits. Vid det första mötet i Oslo den 23 mars 1972 gällde förhandlingarna den nordiska kulturbudgeten för år 1973. På grund av praktiska svårigheter i budgetförberedelserna presenterades från ministerrådets sida ett preliminärt budgetförslag för år 1973 först inför detta möte. Med anledning härav uttalades från utskottets sida förståelse för svårigheterna att under år 1972, som är att betrakta som ett övergångsår, i full utsträckning iakttaga den överenskomna ordningen beträffande samarbetet i fråga om budgetbehandlingen. Utskottet framhöll dock att man emotser en budgetbehandling enligt den överenskomna ordningen fr. o. m. år 1973. Kulturutskottet underströk vidare, att det föreliggande budgetförslaget för år 1973 uppvisade en anspråkslös ökning av anslagen jämfört med samarbetsanslagen för år 1972 och efterlyste ökad satsning särskilt när det gäller att åstadkomma en breddning och fördjupning av det nordiska kultursamarbetet på det folkliga planet. Utskottet framhöll, med utgångspunkt bl. a. i Nordiska rådets rekommendation nr 16/1972, att åtgärder för att utbygga det nordiska TV-samarbetet bör ges hög prioritet inom kultursamarbetet.

Vid det andra mötet mellan kulturutskottet och Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) under år 1972, vilket hölls i Köpenhamn den 29 augusti, ägnades förhandlingarna åt diskussion kring planerna för utbyggnaden av det nordiska kultursamarbetet under de närmaste åren. Som underlag för diskussionerna förelåg bl. a.

ett utkast till handlingsprogram för kultursamarbetet under åren 1973—1975 som utarbetats av nordiska kultursekretariatet (*se NU 1972: 8*). Kulturutskottet framförde vid mötet sitt ställningstagande när det gäller de samarbetsprojekt, som enligt utskottets mening under den närmaste framtiden bör tillmätas den högsta angelägenhetsgraden. (Kulturutskottets ståndpunktstagande återgivet i en aide-mémoire, som överlämnades till mötesdeltagarna, *se Tillägg 10*)

Den 5 februari 1973 hölls i Helsingfors ett gemensamt sammanträde mellan kulturutskottet och Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna), varvid den nordiska kulturbudgeten för år 1974 behandlades.

3.3 Nordiska transportöverenskommelsen och övriga trafikfrågor

Den nordiska transportöverenskommelsen, som undertecknades den 6 november 1972, håller för närvarande på att ratificeras. Transportöverenskommelsen innehåller i artikel 11 bestämmelse om att ministerrådet innan verksamhetsprogram för transportområdet fastställs skall bereda berört organ inom Nordiska rådet tillfälle till överläggningar. Presidiet har beslutat att trafikutskottet skall vara det organ som avses i transportöverenskommelsens artikel 11.

Med skrivelse den 1 november 1972 har svenska regeringen till Nordiska rådet överlämnat ett förslag till verksamhetsprogram på transportområdet. Huvuddelen av detta förslag till verksamhetsprogram har även upptagits i ministerrådets berättelse C 1. Trafikutskottet har den 12 januari 1973 haft en överläggning med de nordiska transportministrarna rörande det framlagda förslaget till verksamhetsprogram. Dessförinnan hade den danske trafikministern Jens Kampmann lämnat en preliminär redogörelse för handlingsprogrammet för utskottet den 18 november 1972. Utskottet uttalade sin allmänna tillfredsställelse över att ett verksamhetsprogram framlagts på transportområdet och hade inga invändningar mot de projekt som ministerrådet angivit skulle tas upp i första hand, nämligen beräkning av trafikvolymens och axeltryckens inverkan på vägkroppen samt inventering och utvärdering av tänkbara framtida kollektivtrafiksystem för olika nordiska tätortstyper. Trafikutskottet önskade dock i framtiden erhålla materialet rörande verksamhetsprogrammet på en tidigare tidpunkt före överläggningarna med trafikministrarna.

Trafikutskottet hade under hösten 1972 genom en särskilt tillsatt arbetsgrupp företagit en inventering av samarbetsuppgifter inom utskottets arbetsområde. På grundval av arbetsgruppens rapport framhöll utskottet vissa samarbetsuppgifter som särskilt angelägna. De samarbetsuppgifter som enligt utskottets mening bör ägnas stor uppmärksamhet under lång tid framöver och som kommer att följas i utskottets kommande arbete är nordisk utredning av de faktiska samhällsekonomiska kost-

naderna vid utnyttjande av olika trafikmedel, trafiksäkerheten och turismen inklusive dess miljöaspekter. På vissa andra samarbetsområden ansåg utskottet att initiativ borde tas inom en nära framtid. Utan inbördes prioritering nämndes öresundsregionens trafikförbindelser, inklusive flygplatsfrågan, mellanriksvägar, det internordiska flygnätet, bl. a. biljettpriserna, flygplatser och hamnar, fritidsfordon inklusive miljöaspekter, gemensam resebyrålagstiftning, telekommunikationer och harmonisering av transportstatistiken. Trafikutskottet framförde dessa synpunkter till transportministrarna på mötet den 12 januari 1973.

3.4 Regionalpolitik och miljöfrågor. Socialpolitik

Socialpolitiska utskottet hade inbjudit den nordiska samarbetsministern i Norge till utskottets möte i Oslo den 17—18 november 1972 för att utskottet redan under hösten 1972 skulle få tillfälle till diskussion angående det till rådets tjugoförsta session förväntade handlingsprogrammet rörande nordiskt samarbete i de delar programmet rörde miljö- och regionalpolitiska frågor. Utskottet hade även inbjudit berörda norska fackministrar att delta i detta möte. Vid mötet diskuterades förutom handlingsprogrammet utskottets framtida verksamhet och dess kontakter med regeringsorganen.

Vid mötet framfördes vissa synpunkter på handlingsprogrammet. På det regionalpolitiska området påpekades dels att det var av intresse att få belyst vad som kan företagas av konkreta åtgärder inom ARKO-området, Trøndelag—Jämtland m. fl. områden dels önskemål om att följa arbetet inom ämbetsmannakommittén för lokaliseringpolitiken dels att programmet innehöll stor satsning på forsknings- och utvecklingsarbete och betydligt mindre av konkreta åtgärder. Från regeringshåll delades uppfattningen att satsningarna i första hand avsåg forsknings- och utvecklingsarbete. Syftet var att på grundval av resultaten av dessa arbeten få underlag för konkreta regionalpolitiska åtgärder. Såvitt gällde vidareutveckling av redan igångsatta regionalpolitiska samarbetsprojekt inom ARKO-regionen m. fl. områden menade man från regeringshåll att ämbetsmannakommittén för regionalpolitiken skulle komma att åta sig detta arbete.

Såvitt gällde handlingsprogrammets avsnitt om miljöpolitiken påpekades från utskottet att kommentarer saknades till hur harmoniseringen av ländernas miljövårdsregler skall ske. Vidare efterlystes bilateralt avtal mellan Danmark—Sverige beträffande föroreningsproblemen. Tidpunkten ansågs nu vara förestående för att få till stånd avtal med övriga strandstater kring olika frågor avseende Östersjön. Det framhölls att trafikbullret borde uppmärksammas genom t. ex. enhetliga normer, vidare att miljövårdsutbildning borde knytas till Nordiska hälsovårdshögskolan. Direktiv efterlystes för den föreslagna arbetsmiljökommittén. Behov av samordning av kontrollverksamhet kring giftiga ämnen,

läkemedel, narkotika m. m. liksom forskning på nordisk bas kring dessa ämnen påpekades. Vidare ifrågasattes om sekretariatsresurserna för Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor är tillräckliga för genomförande av handlingsprogrammets olika projekt. Utskottet påpekade också betydelsen av kontakt mellan den föreslagna arbetsmiljökommittén och socialpolitiska utskottet, liksom mellan utskottet och kontaktorganet för miljövårdsfrågor.

Beträffande utskottets framtida verksamhet framlade utskottet en förteckning över ämnen på det socialpolitiska fältet, som utskottet beslutat prioritera. Först nämndes organisatoriska frågor, varvid framhölls att det är betydelsefullt att ett system utarbetas för utskottets fortlöpande kontakter med Nordiska ministerrådet och regeringarna på liknande sätt som redan ägt rum i fråga om kulturutskottet och för närvarande planeras för trafikutskottet. Utskottet fäste särskilt stor vikt vid nära kontakt med de nordiska ämbetsmannakommittéerna. Vidare framhölls att tidigare på det socialpolitiska området ingångna överenskommelser bör överses så att de harmonierar med Helsingforsavtalet och minister rådssystemet. Som andra punkt nämndes miljövården som skall prioriteras mycket högt och utgöra ett centralt arbetsfält inom utskottet. Aktuella frågor är miljövårdsutbildning och trafikbuller. Därefter nämndes särskilda samarbetsområden, under vilken rubrik ryms arbetsmiljö och därmed sammanhängande frågor, missbruk av rusmedel, sjukvårdsplanering, handikappvård i vid mening, kontrollverksamhet, försörjarfrågan, njurtransplantation, gränskommunalt samarbete och särskilda socialvårdsfrågor på Nordkalotten. Socialministern noterade här de olika samarbetsfälten och menade att fördelarna av nordiskt samarbete borde i möjligaste mån utnyttjas.

3.5 Ekonomiska frågor

Presidiet och ekonomiska utskottet hade en överläggning med Nordiska ministerrådet rörande utkastet till handlingsprogram den 20 november 1972 i Köpenhamn. På mötet berördes bl. a. nedan angivna frågor. Beträffande förhållandet mellan ministerrådets beslut, t. ex. rörande handlingsprogrammet, och de nationella parlamentens lagstiftnings- och bevillningsmakt förklarades från ministerrådets sida att beslut rörande en sak som enligt författningen i ett eller flera av länderna kräver godkännande av parlamentet icke är bindande förrän vederbörande riksdag godkänt beslutet. I fråga om den vidare behandlingen av handlingsprogrammet förklarades att avsikten är att successivt komplettera handlingsprogrammet med nya initiativ beträffande nordiskt samarbete. Presidiet hade tagit upp frågan om ingående av ett särskilt samarbetsavtal rörande energipolitik. Från ministerrådets sida förklarades att handlingsprogrammet visade vad som i dag anses uppnåeligt och att det senare efter utredningsarbetet blir tal om att gå vidare. När det

gäller den nordiska fonden för teknologisk och industriell utveckling klargjordes att avsikten är att stödja både större och mindre projekt från fonden. Fonden avses inte användas till stöd för grundforskning men till teknisk och därmed sammanhängande forskning och utvecklingsarbete. Det förutsattes att stödet skall kunna medföra en industriell utvecklingseffekt. Beträffande Grönland framhölls att det regionalpolitiska samarbetet tar sikte på att täcka gränsområden som är gemensamma för minst två av de nordiska länderna. I fråga om Östersjön framkom att de berörda nordiska länderna avser att parallellt med nordiska och nationella initiativ utnyttja alla möjligheter för att få till stånd ett ökat samarbete i lämpliga former med andra strandstater vid Östersjön.

3.6 *Försörjarbegreppsfrågor*

På förslag av socialpolitiska utskottet ordnades rådets konferens i april 1972 kring försörjarbegreppets roll i dagens samhälle. Ämnet var aktuellt i utskottet genom medlemsförslagen A 263/s om försörjarbegreppet, A 269/s om förbättrat socialskydd för husmödrar och A 323/s om utvidgning av familjebegreppet i lagstiftningen. I konferensen deltog utöver rådsmedlemmar representanter för de nationella parlamenten, för ministerier och departement, för berörda myndigheter, för arbetsmarknadens parter, för forskning och undervisning inom berörda områden samt för ungdomsorganisationer. Konferensen leddes av rådets president.

Konferensen behandlade frågan om försörjningsplikt eller icke mellan sammanlevande och för barn, om samhällets ansvar på socialförsäkringens område och rörande familjepolitik och sociala bidragsformer samt om hur lagstiftningen skall dirigera den mänskliga samlevnaden.

Många av de synpunkter och förslag som framkom vid konferensen kom att ligga till grund för utskottets ställningstagande till medlemsförslagen, beträffande vilka betänkande med förslag om rekommendation har framlagts. Utskottet utgick vid sina överväganden från den stigande förvärvsintensiteten hos kvinnorna under senare år och den därav ändrade synen på försörjarbegreppet. Redovisning för konferensen återfinnes i Nordisk udredningsserie 1972: 2.

3.7 *Analys av rådets och utskottens verksamhet*

Som ett led i planeringen av utskottens och hela rådets arbete har på presidets initiativ utskotten genomgått den hittillsvarande verksamheten. Syftet med genomgången har varit att analysera i vilken mån rådets rekommendationer och presidets framställningar bidragit till ett ökat nordiskt samarbete och att undersöka möjligheterna att vidareutveckla det nordiska samarbetet på olika områden. Därvid skulle även beaktas skilda anslutningsformer till EG.

Analyserna har hittills färdigställts för kulturutskottet, socialpolitiska utskottet och ekonomiska utskottet (*Tillägg 12*).

På uppdrag av presidiet har regeringsrådet Gustaf Petrén utarbetat en promemoria rörande nordiskt samarbete (*Tillägg 13*). Presidiet har utan eget ställningstagande överlämnat detta material till utskotten med tanke på dess användning i utskottens fortsatta planeringsarbete.

3.8 Övrigt

Bedømmelseskomiteen for Nordisk Råds Litteraturpris har i skrivelse af 2.2.72 fremhævet behovet for øgede bevillinger til oversættelse af nordisk litteratur til nabolandenes sprog, øgede stipendier til litteraturkritikere med henblik på artikler og gæsteforelæsninger om nordisk litteratur samt andre foranstaltninger til fremme af nordisk udveksling på litteraturområdet. Henvendelsen har været behandlet i Kulturudvalget, som har fundet den i samklang med den stilling, som Nordisk Råd har taget i forskellige sammenhænge bl. a. ved rekommandation nr. 26 angående oversættelse af nordisk skønlitteratur. Præsidiets har tilsluttet sig Kulturudvalgets synspunkt og under henvisning hertil den 19.11.72 oversendt bedømmelseskomitéens henvendelse til Nordisk Ministerråd.

En henvendelse fra SCAN—AOPA, sammenslutningen af flyejere og piloter i Danmark, Norge og Sverige, om de vanskeligheder, der opstår som følge af bestemmelserne om, at et fly ved flyvning mellem de nordiske lande skal toldklarere både ved afrejsen og ved ankomsten er behandlet i trafikudvalget, som har foreslået, at det nærmere bør undersøges, om den kontrol, som af hensyn til flyvesikkerheden føres med al flyvning, måtte kunne anses for tilstrækkelig til at afskaffe eller væsentlig lempe de nuværende formaliteter. I overensstemmelse med trafikudvalgets udtalelse har Præsidiets den 19.11.72 over for Nordisk Ministerråd foreslået, at Nordisk toldadministrativt Råd anmodes om at foretage den nævnte undersøgelse.

Nordiske Lærerorganisationers samråd har den 24.5.71 fremsat forslag om, at Nordisk Råd tager spørgsmålet op om en samnordisk produktion af undervisningsmateriale. Kulturudvalget og rådets informationskomité har anbefalet nærmere foranstaltninger med henblik på fremstilling af fællesnordisk undervisningsmateriale. Under henvisning hertil har Præsidiets den 19.11.72 med tilslutning til de fremførte synspunkter oversendt henvendelsen fra Nordiske Lærerorganisationers samråd til Nordisk Ministerråd.

På grundlag af henvendelse fra Stockholms finske zigeunerforening vedr. gennemførelse af rekommandation nr. 23/1969 om zigeunernes forhold i Finland og Sverige, som har været behandlet i socialpolitisk udvalg, har Præsidiets den 22.1.73 i skrivelse til regeringerne i Finland og Sverige anbefalet gennemførelse af et forslag fra socialpolitisk ud-

valg om, at der i hvert af de 2 lande udpeges en tjenestemand, som skal have til opgave at tage sig af de finske zigeuneres forhold.

Præsidiets øvrige henvendelser til Nordisk Ministerråd og til de nordiske landes regeringer fremgår af fortegnelsen i *Tillägg 3*.

Skrivelser, der er indgået til Rådet, er besvaret af Præsidiets efter behandling i sekretærkollegiet og normalt efter høring i vedkommende udvalg således som det fremgår af *Tillägg 4*, der også indeholder fortegnelse over skrivelser, som fortsat er under behandling.

4. Kontakter med de nordiska statsministrarna, samarbetsministrarna m. m.

4.1 Förhållandet mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet

De kontakter som inleddes under 1971 mellan presidiet och sekretærkollegiet å ena sidan och ministerrådet (samarbetsministrarna) och dess ämbetsmannakommitté å den andra har fortsatt under 1972. Bland de frågor som behandlats kan nämnas Nordiska rådets kommande session, kontakterna mellan rådsutskotten och ministerrådet eller fackministrar, uppbyggnaden av ministerrådets sekretariat och dess förhållande till presidiesekretariatet och enhetlig uppbyggnad och inordnande av nordiska samarbetsorgan under ministerrådet. Genom att ett nära och förtroendefullt samarbete etablerats med ministerrådet och dess organ på olika nivåer har förutsättningar skapats för en integrerad behandling av nordiska samarbetsfrågor mellan de centrala samarbetsorganen.

De sedvanliga höstmötena mellan de nordiska statsministrarna och presidiet har fortsatt med deltagande av samarbetsministrarna. Efter ministerrådets tillkomst har mötena med statsministrarna kunnat koncentreras till frågor om det nordiska samarbetets fortsatta utbyggnad och angränsande spörsmål av politisk karaktär.

Utformningen av utskottens kontakter med ministerrådet är av stor betydelse för möjligheterna att på ett tidigt stadium kunna påverka inriktningen av det nordiska arbetet. Efter överläggningar som presidiet haft med de nordiska statsministrarna och samarbetsministrarna har de olika utskotten med respektive ministrar enats om lämpliga former för dessa kontakter. Närmare upplysningar om kontakternas utformning har lämnats bl. a. ovan under punkt 3.

Ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet och det nordiska handlingsprogram som ingår däri har diskuterats med tanke på den fortsatta behandlingen i Nordiska rådet. Den ordningen har tillämpats att vederbörande utskott informerats av ministerrådet eller respektive fackministrar om det avsedda innehållet i handlingsprogrammet och berättelsen. Presidiet utgår från att denna praxis kan följas i framtiden.

4.2 *Möten med statsministrarna och samarbetsministrarna*

Resultatet av mötena den 21 februari 1972 i Helsingfors i samband med 20:e sessionen och den 21 november 1972 i Köpenhamn framgår av bifogade protokoll (*Tillägg 5 och 6*). Vid det senare mötet utfärdades en presskommuniké som även redovisade resultatet av presidiets möte samma dag med samarbetsministrarna.

4.3 *Möten med de nordiska samarbetsministrarna*

Protokoll från mötena den 19 juni 1972 och den 21 november 1972 bifogas (*Tillägg 7 och 8*).

4.4 *Kontakter på ämbetsmannanivå*

Möten har hållits mellan sekreterarkollegiet och samarbetsministrarnas ämbetsmannakommitté i Helsingfors i samband med 20:e sessionen, den 16 juni 1972 i Oslo och den 31 oktober 1972 i Helsingfors. Presidiesekretariatet och ministerrådssekretariatet har bl. a. haft överläggningar om organisatoriska frågor och presidiets framställningar till ministerrådet. Presidiet utgår från att dessa kontakter alltmer kommer att gälla nordiska samarbetsfrågors behandling allteftersom ministerrådssekretariatet utbygges.

4.5 *Vulkanutbrottet på Heimaey*

Med anledning av vulkanutbrottet på Heimaey har presidiets medlemmar tagit kontakt med sina respektive regeringar och uttalat önskemål om en nordisk aktion för att lindra följderna av naturkatastrofen under förutsättning av att den isländska regeringen bedömer en sådan insats som önskvärd. Presidiet har därutöver i skrivelse till de nordiska statsministrarna den 30 januari 1973 föreslagit att möjliga gemensamma åtgärder för att bistå de drabbade diskuteras i samband med den tjugoförsta sessionen så att resultatet av överläggningarna kan meddelas vid sessionens början.

5. **Utskottens verksamhet**

5.1 *Juridisk udvalg*

Medlemmer og møder

I overensstemmelse med samarbejdsoverenskomstens art. 48 havde delegationerne før 20. session valgt følgende personer til medlemmer af Nordisk Råds juridiske udvalg:

Danmark:

Folketingsmedlemmerne Poul Dam, Orla Møller og Knud Thestrup

Finland:

Riksdagsmedlemmerne Iikka-Christian Björklund, Georg C. Ehrnrooth og Tellervo Koivisto

Island:

Altingsmand Matthías Á. Mathiesen

Norge:

Storingsrepresentanterne Erling Engan, Guri Johannessen og Helge Seip

Sverige:

Riksdagsmedlemmerne Erik Adamsson, Carl-Henrik Hermansson og Allan Hernelius.

Siden 20. session er der sket følgende forandringer i udvalgets sammensætning: Efter at stortingsrepresentant Guri Johannessen var afgået ved døden, blev stortingsrepresentant Arne Nilsen valgt som medlem af juridisk udvalg.

Til formand har udvalget den 19. februar 1972 udset Knud Thestrup og til viceformand Matthías Á. Mathiesen. Udvalgets sekretær har været kontorschef O. Perch Nielsen, Danmark, og siden den 1. juli 1972 tillige sekretær Peter Lilholt, Danmark.

Udvalget har foruden under 20. session holdt møder den 19. maj 1972 i Oslo, fra den 16. til den 18. august 1972 i Reykjavík og Høfn, den 30. november og 1. december 1972 i Helsingør og den 8. og 9. januar 1973 i Stockholm.

I disse møder har de ordinære medlemmer deltaget med følgende undtagelser:

Under sessionen i februar 1972 erstattedes Orla Møller af folketingsmand Knud Nielsen, og Tellervo Koivisto var forhindret i at deltage i mødet den 19. februar 1972.

I Oslo i maj 1972 erstattedes Guri Johannessen af Yngve Bakken og Erling Engan af Johan Vikan. Poul Dam, Orla Møller og Matthías Á. Mathiesen var forhindret i at være til stede.

I Reykjavík og Høfn i august 1972 erstattedes Orla Møller af Knud Nielsen, Ilkka-Christian Björklund af Osmo Kock, Tellervo Koivisto af Pirkko Työläjärvi, Guri Johannessen af Yngve Bakken, Erling Engan af Erland Steenberg og Carl-Henrik Hermansson af Lars Werner.

I Helsingør i november/december 1972 erstattedes Allan Hernelius af Astrid Kristensson og Carl-Henrik Hermansson af Lars Werner. Tellervo Koivisto og Helge Seip var forhindret i at være til stede.

I Stockholm i januar 1973 erstattedes Orla Møller af Ove Hansen. Ilkka-Christian Björklund var forhindret i at være til stede den 8. januar, og Georg C. Ehrnrooth var forhindret i at være til stede den 9. januar 1973.

I en del af udvalgets møder under sessionen i Helsingfors deltog justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitieminister K. J. Lång, Finland, stats- og justitsminister Olafur Jóhannesson, Island, statsråd Oddvar Berrefjord, Norge, og statsrådet Carl Lidbom, Sverige.

I udvalgets møde i maj 1972 deltog statsråd Oddvar Berrefjord, Norge.

I udvalgets møde i august 1972 deltog departementschef Baldur Møller, Island, som repræsentant for Islands justitsminister.

I udvalgets møde i november/december 1972 deltog justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, statsråd Petter Koren, Norge, statsrådet Lennart Geijer og statsrådet Carl Lidbom, Sverige.

Virksomhed

Udvalget har behandlet de til dette henviste medlemsforslag, beretninger og meddelelser samt en række henvendelser til Nordisk Råd.

I overensstemmelse med den af rådet på 20. session givne bemyndigelse har udvalget på møderne i maj og august 1972 besluttet at tage følgende beretninger til efterretning: C 5 om lovsamarbejdet, C 15 fra nordisk udlændingeudvalg og C 30 fra nordisk samarbejdsråd for kriminologi. På de samme møder har man taget meddelelserne om følgende rekommandationer til efterretning: Rek. 32/1962, 7/1963, 13/1965, 5/1966, 29/1966, 13/1967, 2/1968, 4/1968, 17/1968, 19/1968, 31/1968, 6/1970, 7/1970, 12/1970, 27/1971, 28/1971, 29/1971, 30/1971 og 32/1971. På mødet den 1. december 1972 tog udvalget beretningen C 1 om det nordiske samarbejde til efterretning, for så vidt angik afsnit 2: Retsligt samarbejde. Samtidig henstillede udvalget til præsidiet, at ministerrådet blev gjort bekendt med udvalgets udtalelse om dette afsnit af beretningen. (*Tillæg 9.*)

Til mødet i januar 1973 havde udvalget indbudt et antal sagkyndige til at deltage i drøftelsen om medlemsforslag A 348 om nordisk aktieselskabslovgivning.

5.2 Kulturutskottet

Medlemmar och möten

Före tjugonde sessionen hade delegationerna valt följande personer till medlemmar av rådets kulturutskott:

Danmark:

folketingsmedlemmarna Jørgen Peder Hansen, Poul Hartling och Karl Skytte samt lagtingsmedlemmen Erlendur Patursson

Finland:

riksdagsmedlemmarna Elsi Hetemäki, Sylvi Siltanen och Mirjam Tuominen samt talmannen i Ålands landsting Alarik Häggblom

Island:

altingsmand Gylfi Þ. Gíslason

Norge:

stortingrepresentanterna Tønnes Andenæs, Gunnar Garbo, Guttorm Hansen och Berte Rognerud

Sverige:

riksdagsmedlemmarna Per Bergman, Tage Johansson, Per Olof Sundman och Ingemar Mundebo.

Till förman har utsetts Gylfi Þ. Gíslason och till vice förman Ingemar Mundebo. Utskottets sekreterare har intill utgången av mars månad varit fil. kand. Ove Stenroth och därefter fil. mag. Dag Lindberg.

Sedan tjugonde sessionen har följande förändringar skett i utskottets sammansättning. Riksdagsmedlemmen Sylvi Siltanen, som lämnat riksdagen, har den 11 april 1972 ersatts av riksdagsmedlemmen Mauno Forsman. Talmannen i Ålands landsting Alarik Häggblom, som lämnat

landstinget, har den 2 maj 1972 ersatts av landstingets nye talman Folke Woivalin.

Utskottet har förutom under 20:e sessionen hållit möten i Oslo den 22 och 23 mars 1972, i Svendborg den 27 april 1972, i Köpenhamn den 27, 28 och 29 augusti 1972, i Esbo den 27 och 28 november 1972, i Stockholm den 15 och 16 januari 1973 samt i Helsingfors den 4 och 5 februari 1973.

I dessa möten har de ordinarie medlemmarna deltagit med följande undantag:

I Oslo i mars 1972 ersattes Alarik Häggblom av Folke Woivalin och Mirjam Tuominen av Osmo Kock. Jørgen Peder Hansen, Poul Hartling, Karl Skytte, Elsi Hetemäki och Sylvi Siltanen var förhindrade att närvara.

I Svendborg i april 1972 ersattes Karl Skytte av Niels Helveg Petersen, Alarik Häggblom av Folke Woivalin, Mirjam Tuominen av Lauri Kantola och Per Bergman av Karl-Erik Häll. Jørgen Peder Hansen och Guttorm Hansen var förhindrade att närvara.

I Köpenhamn i augusti 1972 ersattes Per Bergman av Karl-Erik Häll. Jørgen Peder Hansen var förhindrad att närvara.

I Esbo i november 1972 ersattes Jørgen Peder Hansen av Orla Møller, Tønnes Andenæs av Johan Støa, Berte Rognerud av Jo Benkow och Per Bergman av Karl-Erik Häll. Ingemar Mundebo var förhindrad att närvara.

I Stockholm i januari 1973 ersattes Karl Skytte av Svend Haugaard. Mauno Forsman, Elsi Hetemäki, Mirjam Tuominen, Guttorm Hansen och Per Bergman var förhindrade att närvara.

I Helsingfors i februari 1973 ersattes Karl Skytte av Svend Haugaard, Mirjam Tuominen av Osmo Kock, Per Bergman av Karl-Erik Häll och Tage Johansson av Rune Jonsson, medan Jørgen Peder Hansen, Poul Hartling och Gylfi P. Gíslason var förhindrade att närvara.

Verksamhet

Utskottet har behandlat de till detsamma hänvisade medlemsförslagen. På utbildningens område har utskottet föreslagit rekommendationer om hög prioritering för åtgärder i syfte att åstadkomma en gemensam planering av universitets- och högskolebyggnaden i Norden (*A 354/k*), en utredning av möjligheterna att åstadkomma ökad integration och samverkan i fråga om högre skoglig utbildning och forskning (*A 357/k*), och en utredning av möjligheterna till fastare nordiskt samarbete inom den högre lantbruksutbildningen och forskningen (*A 372/k*). Utskottet har även föreslagit rådet att inte företa sig någonting med anledning av ett medlemsförslag om arbetet på harmoniseringen av de nordiska läroplanerna (*A 361/k*). Utskottet har vidare inom utbildningssektorn behandlat ett medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt språk- och informationscentrum i Helsingfors (*A 384/k*). På forskningens område har utskottet föreslagit en rekommendation om en utredning av möjligheterna att utveckla det nordiska samarbetet på ikonografins område

(A 342/k). Utskottet har vidare behandlat medlemsförslag om nordiskt forskningsprogram (A 360/k) och om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (A 365/k). På den allmänkulturella sektorn har utskottet föreslagit en rekommendation om stöd till den färöiska litteraturen (A 358/k) och en rekommendation om upprättande av ett nordiskt organisationscentrum för konstförmedling (A 368/k). Utskottet har därtill behandlat ett medlemsförslag om ökat nordiskt TV-samarbete (A 390/k).

Med stöd av rådets bemyndigande har utskottet beslutat lägga följande till rådets tjugonde session avgivna meddelanden och berättelser till handlingarna: meddelanden om rekommendation nr 14/1962, 21/1963, 3/1965, 29/1965, 1/1966, 7/1966, 2/1967, 20/1967, 26/1967, 6/1968, 28/1968, 29/1968, 30/1968, 7/1969, 8/1969, 11/1969, 14/1969, 18/1969, 24/1969, 25/1969, 27/1969, 4/1970, 9/1970, 10/1970, 13/1970, 23/1970, 27/1970, 32/1970, 1/1971, 9/1971, 10/1971, 11/1971, 24/1971, 25/1971, 26/1971, 33/1971 samt Berättelse från Nordiska ministerrådet, kulturavsnittet (C 1), Berättelse från Nordiska kulturkommissionen (C 2/k), Berättelse från Nordiska hushållshögskolan (C 13/k), Berättelse från Nordens Hus i Reykjavik (C 14/k), Berättelse om Nordens folkliga akademi (C 17/k), Berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor (C 22/k), Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (C 23/k), Berättelse från Centralinstitutet för nordisk asienforskning (C 24/k), Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi (C 27/k), Berättelse från Nordiskt kollegium för terrester ekologi (C 29/k), Berättelse från Nordiska institutet för folkdiktning (C 31/k), Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning (C 34/k), Berättelse från Nordiska federationen för medicinsk undervisning (C 36/k), Berättelse från Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi (C 37/k), Berättelse om Nordiska sommarskolan för forskarutbildning (C 38/k), Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (C 39/k) och Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet (C 41/k).

Utskottet har även behandlat ett antal från presidiet hänvisade skrivelser.

Om utskottets kontakter med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) inom ramen för det nordiska kulturavtalet, se *ovan punkt 3.2*.

Inom utskottet tillsattes vid mötet i Svendborg den 27 april 1972 en beredningsgrupp, bestående av förmannen Gylfi Þ. Gíslason och vice förmannen Ingemar Mundebo, vilken för utskottets räkning företog en genomgång av på kulturområdet aktuella eller aktualiserbara samarbetsprojekt och utgående från denna genomgång förberedde utskottets ställningstagande till prioriteringsfrågorna rörande det nordiska kultursamarbetet inför mötet med ministerrådet den 29 augusti 1972. Som sekreterare i beredningsgruppen, vilken sammanträdde i Köpenhamn den 30 juni och i Stockholm den 1 augusti 1972, verkade utskottets sekreterare.

5.3 Socialpolitiska utskottet

Före 20:e sessionen hade delegationerna valt följande personer till medlemmar av rådets socialpolitiska utskott:

Medlemmar och möten

Danmark

folketingsmedlemmarna Kristian Albertsen, Poul Dalsager och Gerda Møller

Finland

riksdagsmedlemmarna Pentti Antila, Lars Lindeman och talmannen V. J. Sukselainen

Island

altingsmand Bjarni Guðnason

Norge

stortingsrepresentanterna Roald Bye, Salve Salvesen och Egil Aarvik

Sverige

riksdagsmedlemmarna Sven Hammarberg, Knut Johansson och Jan-Ivan Nilsson.

Till förman har utskottet utsett Egil Aarvik och till vice förman Lars Lindeman.

Utskottets sekreterare har t. o. m. 30 november 1972 varit Birgitta Malmros, Sverige, och därefter Claes Wiklund, Sverige.

Salve Salvesen har på grund av sjukdom varit frånvarande från utskottsmötena under tiden 20.3.1972—28.9.1972 och har under denna tid ersatts av stortingsrepresentant Johan Støa. V. J. Sukselainen, som den 26 september 1972 övergått till ekonomiska utskottet, har nämnda dag ersatts i socialpolitiska utskottet av Matti Ruokola. Bjarni Guðnason har den 21 december 1972 lämnat den isländska delegationen och ersatts av Björn Jónsson.

Utskottet har förutom under 20:e sessionen hållit möten i Mariehamn den 18—19 maj 1972, i Umeå den 22—23 augusti 1972, i Oslo den 17—18 november 1972 och i Stockholm den 10 januari 1973.

I dessa möten har ordinarie utskottsmedlemmar deltagit med följande undantag:

Under 20:e sessionen deltog Anna-Greta Skantz som ersättare för Sven Hammarberg.

I Mariehamn i maj 1972 ersatte Grethe Lundblad Knut Johansson. De danska medlemmarna liksom den isländske var förhindrade att delta.

I Umeå i augusti 1972 ersattes Kristian Albertsen av Ove Hansen, Poul Dalsager av Grete Hækkerup och V. J. Sukselainen av Saimi Ääri. Bjarni Guðnason och Lars Lindeman var förhindrade att delta.

I Oslo i november 1972 ersatte Saimi Ääri Matti Ruokola. Grethe Lundblad ersatte Knut Johansson under första mötesdagens förmiddag.

I Stockholm i januari 1973 ersatte Saimi Ääri Matti Ruokola. Poul Dalsager var förhindrad att delta.

Verksamhet

Utskottet har behandlat de till utskottet hänvisade medlemsförslagen, berättelserna och meddelandena samt ett antal skrivelser till rådet.

Utskottet har såsom föregående år ägnat särskild uppmärksamhet åt medlemsförslagen A 263/s om försörjarbegreppet, A 269/s om förbättrat socialskydd för husmödrar och A 323/s om utvidgning av familjebegreppet i lagstiftningen. På förslag av utskottet ägnades rådets årliga konferens åt försörjarbegreppet. Betänkande har framlagts över medlemsförslagen med förslag om rekommendation (*se punkt 3.6 ovan*).

Vid mötet i Mariehamn den 18—19 maj 1972 hörde utskottet sakkunnig rörande det nordiska njurtransplantationssamarbetet. Härvid framkom att behov föreligger av stöd till detta samarbete. I anslutning till den sakkunniges redogörelse väcktes ett medlemsförslag om njurtransplantationssamarbete (*A 370/s*). I anledning av detta medlemsförslag har betänkande framlagts till 21:a sessionen med förslag till rekommendation om nordiskt transplantationssamarbete.

Vid mötet i Umeå den 22—23 augusti hördes sakkunniga angående frågan om utbildning av arkitekter m. m. i anledning av rekommendation i ämnet (*rek. nr 5/1965*) jämte en från presidiet till utskottet hänvisad skrivelse från de nordiska arkitektförbunden. En av de sakkunniga ingick som medlem i en nordisk arbetsgrupp som utreder frågan om vidareutbildning av arkitekter. Utskottet uttalade önskemål om att den sakkunnige skulle hänvända sig till Danmark som koordinerande för handläggningen av rekommendationen med begäran om en snabbare behandling av frågan om vidareutbildning. Såvitt gällde den till utskottet hänvisade skrivelsen, som avsåg frågan om enhetlig benämning på kvalificerade utövare av arkitekturket och etablering av ett nordiskt arkitektregister föreslog utskottet, som ansåg det angeläget att frågan togs upp till behandling, att presidiet skulle överlämna skrivelsen till regeringarna att ingå i det material som skulle utgöra underlag för regeringarnas vidare behandling av rekommendationen nr 5/1965 i berörda avseende.

Vid utskottets möte i Oslo den 17—18 november 1972 behandlades ministerrådets handlingsprogram i de delar det berörde socialpolitiska utskottet, nämligen beträffande regionalpolitik och miljöpolitik. I utskottets möte deltog den norske samarbetsministern statsråd Halvard Eika samt de norska statsråden Bergfrid Fjose, Einar Moxnes och Johan Skipnes (*se punkt 3.4 ovan*).

Vid utskottets möte i Stockholm den 10 januari 1973 hörde utskottet sakkunnig angående det regionalpolitiska avsnittet i ministerrådets handlingsprogram.

Med stöd av rådets bemyndigande har utskottet beslutat lägga följande till rådets tjugonde session avgivna meddelanden och berättelser till handlingarna, 26/1963, 5/1965, 20/1965, 21/1966, 3/1967, 4/1967, 9/

1967, 10/1967, 11/1967, 19/1967, 8/1968, 10/1969, 16/1969, 17/1969, 22/1969, 23/1969, 29/1969, 1/1970, 2/1970, 3/1970, 28/1970, 30/1970. 33/1970, 36/1970, 2/1971, 5/1971, 8/1971, 21/1971, 22/1971 samt Berättelse om Nordiska socialpolitiska kommittén (C 3/s), Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (C 10/s), Berättelse från det utvidgade hälsodirektörmötet i Linköping (C 20/s), Berättelse från Nordiska institutet för samhällsplanering (C 28/s) och Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (C 32/s).

5.4 Trafikudvalget

Medlemmer og møder

I overensstemmelse med samarbejdsoverenskomstens art. 48 havde delegationerne før 20. session valgt følgende rådsmedlemmer til medlemmer af Nordisk Råds trafikudvalg:

Danmark:

folketingsmedlemmerne Kresten Damsgaard, Svend Horn og Arne Larsen

Finland:

rigsdagsmedlemmarna Bror Lillqvist, Pekka Tarjanne og Paavo Väyrynen

Island:

altingsmand Gils Guðmundsson

Norge:

stortingsrepresentantene Martha Johannessen, Bjarne Mørk Eidem og Erling Norvik

Sverige:

rigsdagsmedlemmarna Eric Carlsson, Sven Mellqvist og Cecilia Nettelbrandt.

Den samme dag valgte udvalget Pekka Tarjanne til formand og Svend Horn til næstformand.

Efter den 20. session er der sket følgende ændringer i trafikudvalgets sammensætning. Ved det danske folketings åbning den 3. oktober 1972 blev Kresten Damsgaard erstattet af Gustav Holmberg. Ved dannelsen af den nye regering i Finland blev pr. 19. september 1972 Pekka Tarjanne erstattet af Aili Laitinen. Ved udvalgets møde den 17. november 1972 valgte udvalget Bror Lillqvist som formand for udvalget.

Udvalget har foruden under 20. session holdt møder i Bærum den 26. april 1972, i Kiruna den 12. august 1972, i Rovaniemi den 16. august 1972, i København den 17.—18. november 1972 og i Stockholm den 11.—12. januar 1973.

I udvalgets møder har de ordinære medlemmer deltaget med følgende undtagelser:

I Helsingfors under 20. session (19.—23. februar 1972) deltog Gustav Holmberg som suppleant for Kresten Damsgaard, Bjarne Mørk Eidem var forhindret den 19. februar 1972.

I Bærum den 26. april 1972 deltog Jo Benkow som suppleant for Erling Norvik. Arne Larsen var forhindret i at møde.

I Kiruna den 12. august 1972 og i Rovaniemi den 16. august 1972 deltog Svava Jakobsdóttir som suppleant for Gils Guðmundsson.

I København den 17.—18. november 1972 var Paavo Väyrynen forhindret i at møde begge dage, Martha Johannessen den 18. november 1972.

I Stockholm den 11.—12. januar 1973 var Aili Laitinen og Paavo Väyrynen forhindret i at møde.

På udvalgets møde den 16. august 1972 nedsattes en arbejdsgruppe til fremlæggelse af forslag om et program for udvalgets kommende samarbejdsopgaver. Udvalget holdt møder i København den 14. oktober 1972, i Helsingfors den 3. november 1972 og i København den 16. november 1972. I møderne deltog Svend Horn (arbejdsgruppens formand), Bror Lillqvist, Svava Jakobsdóttir (ikke 16. november 1972), Erling Norvik og Sven Mellqvist.

Virksomhed

Trafikudvalget har behandlet de til dette henviste medlemsforslag, beretninger og meddelelser samt en række henvendelser til Nordisk Råd.

I overensstemmelse med den af rådet på 20. session givne bemyndigelse har udvalget på sit møde den 26. april 1972 taget de afgivne beretninger samt meddelelser om rekommandationerne:

10/1966, 1/1967, 25/1967, 29/1967, 9/1968, 12/1968, 27/1968, 35/1968, 2/1969, 3/1969, 21/1969, 8/1970, 15/1970, 16/1970, 34/1970, 35/1970, 4/1971, 15/1971, 16/1971, 17/1971 til efterretning og afventer nye meddelelser til 21. session.

Trafikministrene i Danmark, Island, Norge og Sverige deltog i udvalgets møde i Stockholm den 12. januar 1973 og gav redegørelse for Nordisk Ministerråds handlingsprogram i forbindelse med transportaftalens indgåelse. Den 6. november 1972 har samtlige nordiske lande underskrevet aftalen.

I tiden 12.—17. august 1972 deltog udvalgets ordinære medlemmer med undtagelse af Gils Guðmundsson, der som suppleant havde Svava Jakobsdóttir, i en befaringsrejse, der med udgangs- og afslutningspunkt havde Arlanda, med fly til Kiruna, med tog til Narvik, med bus til Elvegården, med helikopter over Sørdalslinjen til Kilpisjärvi, med bus langs Torneälv til Rovaniemi, Tornio, Haparanda, Luleå og fly til Arlanda.

Udvalget havde ved denne befaringsrejse lejlighed til at følge forholdene omkring udbygningen af mellemrigsvejene, turistspørgsmål og miljøaspekterne på Nordkalotten og havde udover de ordinære møder, der holdtes under befaringsrejsen, også lejlighed til at drøfte specifikke forhold

omkring til eksempel rådets rekommandationer 10/1966, 1/1967, og 15/1970 samt medlemsforslagene A 338 og A 347 med en række indkaldte sagkyndige på dette område, dels på mødet i Kiruna, dels på mødet i Rovaniemi, dels under togrejsen Kiruna—Narvik og endvidere under ophold på flere af strækningerne.

Udvalget har i den forløbne periode udarbejdet et rammeforslag til et handlingsprogram for udvalget og vil i tiden umiddelbart efter 21. session udfylde dette forslag med konkrete arbejdsopgaver.

Udvalgets sekretær har indtil 1. april 1972 været konsulent Axel Gormsen, Danmark, der denne dato blev afløst af konsulent Hubert Jensen.

5.5 Økonomisk udvalg

Medlemmer og møter

Under sin 20. sesjon valgte Nordisk Råd følgende medlemmer til rådets Økonomiske udvalg:

Danmark

folketingsmedlemmerne Hilmar Baunsgaard, R. Lysholt Hansen, Poul Nyboe Andersen, Ib Stetter og J. F. Øregaard

Finland

riksdagsmedlemmarna Ele Alenius, Olavi Lätheenmäki, Erkki Tuomioja, Veikko Vennamo og Johannes Virolainen.

Island

Altingsmennene Jóhann Hafstein og Jón Skaftason

Norge

stortingsrepresentantene Anders Aune, John Austerheim, Lars Korvald, Arne Nilsen og Kåre Willoch

Sverige

riksdagsmedlemmarna Arne Geijer, Eric Krönmark, Sture Palm, Johannes Antonsson og Gunnar Helén.

Utvalget har valgt Sture Palm og Anders Aune til henholdsvis formann og viseformann. Utvalgets sekretær har vært underdirektør Gudmund Saxrud, som ble avløst 1. juli 1972 av byråsjef Lars Blaaflat, Norge. Avdelingsdirektør Hans-Olle Olsson, Sverige, har vært utvalgets assisterende sekretær inntil 31. august 1972.

Etter 20. sesjon er følgende endringer foretatt i utvalgets sammensetning. Da Lars Korvald og John Austerheim har trått inn i den nye norske regjering, utpekte Den norske delegasjon den 16. november 1972 Asbjørn Haugstvedt og Per Borten til deres etterfølgere i utvalget. Likeledes vedtok delegasjonen at Trygve Bratteli skulle gå inn som medlem av utvalget istedenfor Arne Nilsen. Etter Johannes Virolainens inntreden i den finske regjering, besluttet Den finske delegasjon 19. september 1972 at V. J. Sukselainen skulle inntre som medlem av utvalget.

Foruten møtene under 20. sesjon har utvalget hatt møte i København 20. november 1972 og i Stockholm 17. januar 1973. I København i november 1972 deltok stortingsrepresentant Olaf Knudsen som stedfortreder for Kåre Willoch, og Arne Gadd som stedfortreder for Arne Geijer. Johan Hafstein og Gunnar Helén var forhindret fra å delta. Fra Presidiet deltok — foruten de utvalgsmedlemmene som er medlem av Presidiet — Helge Seip. Under et fellesmøte om ettermiddagen mellom Økonomisk utvalg, Presidiet og Ministerrådet, deltok foruten nevnte representanter utenriksøkonomiminister Ivar Nørgaard, trafikkminister Pekka Tarjanne, statsminister Ólafur Jóhannessen og handelsminister Kjell-Olof Feldt.

I Stockholm i januar 1973 deltok Svend Haugaard som stedfortreder for Hilmar Baunsgaard. Poul Nyboe Andersen, de finske og islandske medlemmer var forhindret fra å delta.

Under sesjonen i Helsingfors besluttet utvalget at for tiden frem til 21. sesjon skulle en nimannskomité assistere utvalget ved å forberede sakene før utvalgets behandling av dem. Nimannskomitéen fikk dessuten fullmakt til å ta til etterretning slike meldinger og beretninger som ikke var oppført på sakslisten for 20. sesjon.

Til medlemmer av komitéen ble utpekt Henry Christensen, Poul Dalsager, Olavi Lähteenmäki, Ulf Sundqvist, Johann Hafstein, Anders Aune, John Austerheim, Eric Krönmark og Sture Palm. John Austerheim er erstattet med Per Borten og Ulf Sundqvist med Tuomioja. Henry Christensen ersattes den 4 oktober 1972 av Poul Nyboe Andersen.

Nimannskomitéen har hatt møte i København 23. mai og 19. november 1972 og i Stockholm 16. januar 1973.

Virksomhet

På møtet den 20. november drøftet utvalget hovedpunktene i Handlingsprogrammet og fremla for Ministerrådet en rekke konkrete spørsmål som ble besvaret av samarbeidsministrene.

Nimannskomitéen har behandlet medlemsforslag, beretninger og meldinger, samt innkomne skrivelser.

I henhold til rådets bemyndigelse har utvalget besluttet å ta til etterretning følgende til 20. sesjon avgitte beretninger og meldinger: C 1, C 4/e, C 8/e, C 11/e, C 12/e, C 19/e og C 33/e, samt melding om rekkommandasjon nr. 23/1968/e, 28/1969/e, 5/1970/e, 14/1970/e, 22/1970/e, 25/1970/e, 31/1970/e, 6/1971/e, 7/1971/e, 12/1971/e og 31/1971/e.

5.6. Utskottet för granskning av Berättelse om Nordiska kulturfonden Medlemmar

Vid sin tjugonde session valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar av utskottet för granskning av berättelsen om Nordiska kulturfonden:

Danmark:

folketingsmedlemmen Jørgen Peder Hansen med Niels Helveg Petersen som suppleant

Finland:

riksdagsledamoten Sylvi Siltanen med Elsi Hetemäki som suppleant

Island:

altingsmand Gylfi Þ. Gíslason med Bjarni Gudnason som suppleant

Norge:

stortingsrepresentant Gunnar Garbo med Martha Johannessen som suppleant

Sverige:

riksdagsmedlemmen Per Bergman med Johannes Antonsson som suppleant.

Till förman har utskottet utsett Gylfi Þ. Gíslason och till vice förman Gunnar Garbo.

Efter tjugonde sessionen har följande förändring skett i utskottets sammansättning:

Riksdagsledamoten Sylvi Siltanen, som lämnat riksdagen, har den 2 maj 1972 ersatts av riksdagsledamoten Mauno Forsman.

Verksamhet

Utskottet har den 16 januari 1973 behandlat berättelsen över Nordiska kulturfondens verksamhet under år 1971 samt revisionsberättelsen rörande Nordiska kulturfondens räkenskaper för tiden 1 januari—31 december 1971.

6. Organisatoriska och finansiella förhållanden*6.1 Delegationernas sammansättning*

Ordinarie val har under tiden sedan tjugonde sessionen förrättats till rådets nationella delegationer. Resultatet av de senaste valen framgår av medlemslistan vid rådets tjugoförsta session.

Följande förändringar i delegationernas sammansättning efter tjugonde sessionen, vilka ej framgår av medlemslistan till tjugoförsta sessionen, skall här antecknas.

I Danmarks delegation: Gustav Holmberg valdes den 4 oktober 1972 till medlem i stället för Kresten Damsgaard som avgått. Till nya suppleanter utsågs Johan Nielsen i stället för Moses Olsen som lämnat delegationen, Sigurd Ømann i stället för Aage Frandsen samt Nathalie Lind i stället för Gustav Holmberg. Jørgen Peder Hansen har varit tillfälligt ledig från Folketinget på grund av deltagande i FN och i hans

ställe har Robert Dalskov Andersen varit medlem i rådet under tiden den 7 november 1972—4 januari 1973. Risgaard Knudsen har den 23 januari 1973 utsetts till ordinarie medlem i stället för Poul Dalsager.

I Finlands delegation: Mauno Forsman valdes den 11 april 1972 till medlem i stället för Sylvi Siltanen, som utsetts till landshövding. Till ny suppleant efter Forsman utsågs Aimo Ajo. Ulf Sundqvist har utträtt ur rådet då han utnämndes till undervisningsminister. Till medlem efter Sundqvist utsågs den 21 april 1972 Erkki Tuomioja och till ny suppleant efter Tuomioja Jacob Söderman. Folke Woivalin valdes den 2 maj 1972 till medlem i stället för Alarik Häggblom. Till ny suppleant efter Woivalin utsågs Nils Dahlman. Medlemmarna Pekka Tarjanne och Johannes Virolainen samt suppleanten Kristian Gestrin lämnade den 4 september 1972 delegationen för att ingå i regeringen. Den 19 september 1972 invaldes Matti Ruokala i stället för Virolainen, Aili Laitinen i stället för Tarjanne samt Henrik Westerlund i stället för Gestrin.

I Norges delegation: Trygve Bratteli utsågs till ny medlem den 13 november 1972 i stället för Guri Johannessen som avlidit. Samma dag utsågs Asbjørn Haugstvedt till medlem i stället för Lars Korvald, som utnämnts till statsminister och Per Borten i stället för John Austrheim.

6.2. *Kontakterna mellan Nordiska rådet och arbetsmarknadens parter*

Frågan om kontakterna mellan det officiella nordiska samarbetet och arbetsmarknadens parter har tagits upp av presidiet, bl. a. med anledning av en framställning från Nordens fackliga samorganisation den 5 december 1972.

Efter att saken behandlats på mötet med statsministrarna den 21 november 1972 (*se Tillägg 6 § 2*) har presidiet beslutat anordna en konferens om nordiska arbetsmarknadsfrågor där en av huvudpunkterna blir den av Nordens fackliga samorganisation resta frågan.

Kontakt har tagits även med de nordiska arbetsgivarorganisationerna, som jämte ministerrådssekretariatet och fackföreningarna kommer att medverka vid konferensens planläggning.

Presidiet hade den 22 januari 1973 en överläggning med ordföranden i Nordens fackliga samorganisation Thomas Nielsen och generalsekreterare John Svenningsen i anledning av ovannämnda skrivelse.

6.3 *Offentlighets- och ansvarighetsfrågor*

Presidiet har behandlat frågan om handlingars offentlighet vid Nordiska rådets organ och ansvarighetsfrågor i det nordiska samarbetet, bl. a. mot bakgrund av en framställning från rådsmedlemmen Allan Hernelius. Rådets juridiska utskott har avgivit yttrande över framställningen. Presidiet har tagit upp de båda frågorna med ministerrådet (samarbetsministrarna) (framställningen och juridiska utskottets yttrande, *se Tillägg 11*).

I fråga om handlingars offentlighet har presidiet och ministerrådet enats om tillsättande av en arbetsgrupp med uppgift att utreda och framlägga förslag till gemensamma regler om handlingars offentlighet vid nordiska samarbetsorgan. I avvaktan på att sådana regler fastställes konstaterades att ministerrådet och presidiet såvitt gäller respektive sekretariat har att besluta om vilka handlingar som skall vara offentliga. För presidiesekretariatet har som preliminär ståndpunkt i avvaktan på en allmän lösning fastslagits följande: i första instans avgör presidie-sekreteraren om en handling skall utlämnas eller ej. I tveksamma fall hänskjuts frågan till sekreterarkollegiet. Det slutliga avgörandet ligger hos presidiet.

När det gäller ansvarighetsfrågorna har presidiet föreslagit ministerrådet att man inom regeringarna skulle överväga att för respektive lands parlament lägga fram en årlig rapport om nordiskt samarbete på motsvarande sätt som nu sker från delegationernas sida.

Därigenom skulle ökade möjligheter skapas för insyn och debatt beträffande regeringarnas nordiska arbete. Presidiet och ministerrådet har enats om att återkomma till denna fråga, som även diskuterats i Stortinget.

6.4 Översyn av Helsingforsavtalet

På förslag av presidiet beslöts på mötet med statsministrarna den 21 november 1972 att Helsingforsavtalets bestämmelser om det nordiska samarbetets sakliga innehåll skulle genomgå och anpassas till den utveckling som ägt rum sedan avtalet ingicks. Genomgången, som skall vara av teknisk karaktär, skall utföras av samarbetsministrarnas ämbetsmannakommitté och sekreterarkollegiet utan att den i handlingsprogrammet föreslagna kompletteringen av Helsingforsavtalet med bestämmelser rörande samarbete på miljövärdens område försenas.

6.5 Utskottens antal och verksamhetsområden

Presidiet uppdrog den 19 juni 1972 åt sekreterarkollegiet att utreda frågan om fördelningen av olika sakområden mellan utskotten och att i samband därmed överväga frågan om inrättande av ett särskilt miljöutskott. Bakgrunden var bl. a. att frågan om inrättande av ett sjätte utskott för miljöfrågor aktualiserats vid presidets överläggningar med Nordiska ministerrådet. Dessutom fann presidiet det motiverat att allmänt se över utskottens kompetensområden med tanke på att Nordiska rådets och utskottens arbete tillförts nya moment genom ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet, det nordiska kulturavtalet m. m. Sekreterarkollegiets rapport av den 30 oktober 1972 om utskottens antal och verksamhetsområden (*Tilläg 14, se Dokument 1, supplement 3*) har överlämnats till utskotten för yttrande. Samtliga utskott har tillstyrkt rapportens förslag, som fastställts av presidiet den 22

januari 1973. Beslutet innebär att utskottens antal blir oförändrat fem med i stort samma kompetensområde som för närvarande med följande undantag.

Lokaliseringspolitik och sysselsättningsfrågor överföres från socialpolitiska utskottet till ekonomiska utskottet, som därigenom ges möjlighet att samlat behandla näringspolitik, lokaliseringspolitik och sysselsättningsfrågor. Miljöfrågorna ges en central plats i socialpolitiska utskottet, men miljöfrågor med stark anknytning till visst verksamhetsområde kan behandlas i annat utskott. Ungdomsfrågorna behandlas huvudsakligen i kulturutskottet. Utskottens nuvarande namn bibehålles. Den nyheten införes att utskott till vilket sak hänvisats ges möjlighet att föreslå presidiet att bereda annat utskott som är berört av frågan tillfälle att yttra sig över hela eller vissa delar av saken.

6.6 Budgetfrågor

6.6.1 *Utfallet av budgeten för 1972*

Den budget för 1972 som presidiet fastställde den 14.1.1972 omslöt 3 050 000 sv. kronor. På grund av beslutad omorganisation av utskottssekretariaten beslöt presidiet den 19.6.1972 revidera budgeten innebärande en höjning av anslaget för Arvoden och löner med 172 000 sv. kronor. Utfallet för 1972 har blivit 2 665 000 sv. kronor. Underskridandet beror i huvudsak på dels att inkomsterna blivit större än beräknat (c:a 70 000), dels att lönekostnaderna blivit mindre på grund av att full personalstyrka uppnåddes först den 1.11.1972 och att vissa informationsprojekt blivit försenade bl. a. en kortfilm.

6.6.2 *Reviderad budget för 1973*

Presidiet fastställde den 14 januari 1972 budget för 1973 med en omslutning av 3 350 000 sv. kronor. Därvid framhölls att budgeten var försedd med reservationer på grund av flera osäkra faktorer under inkörsperioden. Sedan ny utskottssekretariatsorganisation fastställdes av presidiet den 19 juni 1972, innebärande kostnadsökning 1973 med c:a 170 000 sv. kronor, har det blivit nödvändigt att företa en revision av budgeten för 1973. Presidiet har fastställt en reviderad budget den 19—20 november 1972 med en omslutning av 3 624 000 sv. kronor, varvid även beaktats ökade kostnader för resor och Nordisk Kontakt.

6.6.3 *Budget för 1974*

I likhet med föregående år har presidiet trots föreliggande osäkerhetsfaktorer beträffande löne- och kostnadsutveckling fastställt budget för 1974.

Beloppet för rådets tryck har räknats upp med 130 000 för att möjliggöra en vidgad användning av Nordisk udredningsserie för ministerråds-

sekretariatets och kultursekretariatets utredningar. En vidgad verksamhet förutses även på informationssidan. Budgeten för 1974 faställdes den 19—20 november 1972 och omsluter 3 940 000 sv. kronor (*Tillägg 1*).

För tidskriften *Nordisk Kontakt* har uppgjorts en särskild detaljbudget, som ingår i budgeten.

Fördelningen av gemensamma kostnader sker enligt presidiets beslut för femårsperioden 1972—1976 efter följande procenttal: Danmark 22 %, Finland 16 %, Island 1 %, Norge 16 % och Sverige 45 %.

6.7 *Arbetsordning för rådets gemensamma sekretariat*

Presidiet har den 19 november 1972 fastställt en arbetsordning för Nordiska rådets sekretariat med tillämpning av 34 § i Nordiska rådets arbetsordning, enligt vilken presidiet fastställer närmare bestämmelser om sekretariatets befogenheter och verksamhet. Förslaget till arbetsordning för sekretariaten hade diskuterats med berörd personal.

Arbetsordningen behandlar sekreterarkollegiets, presidiesekretariatets och utskottssekretariatens ställning och uppgifter. Arbetsordningens lydelse framgår av *Tillägg 15*.

6.8 *Presidiesekretariatets ställning och uppbyggnad*

Presidiesekretariatets personal blev fulltalig under andra halvåret 1972 då bl. a. stf. presidiesekreterare Niels Ove Gottlieb tillträdde. Personalförteckningen för presidiesekretariatet upptar fjorton tjänster varav en halvtidstjänst vartill kommer sju befattningshavare vid utskottssekretariaten, varav en heltids-, en trekvarts- och två halvtidsanställda (*Tillägg 2*).

Personliga kontrakt på grundval av Nordiska organisationskommitténs förslag till normalkontrakt har efter hand ingåtts med de anställda. Presidiet har vid kontakterna med ministerrådet framhållit betydelsen av att den föreslagna överenskommelsen om nordiska tjänstemäns rättsställning ingås snarast, varigenom pensionsfrågorna vid presidiesekretariatet skulle få en lösning (*se Tillägg 7 § 8 och Tillägg 8 § 4*).

För närvarande saknas närmare bestämmelser om presidiesekretariatets ställning i värdlandet Sverige ur rättslig synpunkt utöver vad som framgår av allmänna stadganden i Helsingforsavtalet (artikel 49) och Nordiska rådets arbetsordning (33—35 §§). Mot bakgrund av att ministerrådet funnit det nödvändigt att i särskilt avtal mellan länderna fastlägga bestämmelser om ministerrådssekretariatets ställning har presidiet med samarbetsministrarna tagit upp motsvarande fråga även för presidiesekretariatets del. På mötet den 21 november 1972 (*se Tillägg 8 § 3*) framhöll presidiet att man finner det nödvändigt att ministerrådssekretariatets och presidiesekretariatets ställning anpassas till vad som gäller för internationell organisation främst av rekryteringskäl. Kontakterna rörande denna fråga med ministerrådets organ fortsätter syftande till en snar lösning.

6.9 *Utskottssekretariatens organisation*

Den s. k. Thestrup-gruppens rapport om utskottssekretariatens organisation (*se Nordiska rådet, 20:e sess., s. 1292*) innebar att utskotten successivt skulle få halvtidsanställda sekreterare med undantag av kulturutskottet som redan hade heltidsanställd sekreterare. Efter att utskotten tillstyrkt detta förslag beslöt presidiet godkänna rapporten. Under 1972 har den nya ordningen successivt genomförts. I enlighet med vad som förutsattes vid beslutet har någon förändring inte skett i juridiska utskottet utom att en biträdande sekreterare anställts.

Presidiet har beslutat att med de anställda vid utskottssekretariat som har minst halvtidstjänst ingå kontrakt i enlighet med vad som gäller för presidiesekretariatets anställda.

Presidiet har den 19—20 november 1972 beslutat företa en genomgång av utskottssekretariatens organisation och placering, bl. a. mot bakgrund av ministerrådssekretariatets tillkomst och byten på utskottssekreterarposter.

6.10 *Remissyttrandena i Nordiska rådet*

I föregående presidierapport anmäldes att en arbetsgrupp framlagt en promemoria den 8 december 1971 om remissförfarandet i Nordiska rådet (*Nordiska rådet, 20:e sess., s. 1364*). Arbetsgruppen föreslog att de nationella delegationerna liksom hittills skulle svara för remitteringen i respektive land, att presidiesekretariatet skulle svara för remisser till nordiska organ och att utskottssekretariatet skulle dras in i planeringen av remissernas omfattning. Efter att ha diskuterat remissordningen med samarbetsministrarnas ämbetsmannakommitté beslöt presidiet den 23 februari 1972 godkänna arbetsgruppens förslag.

7. Information

7.1 *Informationskommittén*

Nordiska rådet utsåg vid sin 20:e session i Helsingfors följande medlemmar i informationskommittén (tidigare informations- och redaktionskommittén):

Danmark:

Henry Christensen och Orla Møller

Finland:

Johannes Virolainen och Ilkka-Christian Björklund

Island:

Gylfi Þ. Gíslason och Gils Guðmundsson

Norge:

Guttorm Hansen och Berte Rognerud

Sverige:

Sture Palm och Per Olof Sundman

Johannes Virolainen har den 26 september efterträtt av Paavo Väyrynen och Henry Christensen den 4 oktober av Nathalie Lind.

Som kommitténs ordförande har fungerat Guttorm Hansen, som viceordförande Per Olof Sundman. Sekreterare har varit informationschef Sten-Olof Westman.

Kommittén har sammanträtt den 23 februari i Helsingfors, den 17 april i Oslo, den 24 augusti i Laugarvatn och 28—29 november i Esbo. I dessa möten har kommitténs medlemmar deltagit med följande undantag:

Henry Christensen, Orla Møller, Gylfi P. Gislason, Gils Guðmundsson och Johannes Virolainen var förhindrade att delta i mötet i Helsingfors, Orla Møller, Johannes Virolainen, Gylfi P. Gislason, Gils Guðmundsson och Sture Palm kunde inte delta i mötet i Oslo, Henry Christensen och Johannes Virolainen hade förhinder för mötet i Laugarvatn samt Gylfi P. Gislason, Gils Guðmundsson, Berte Rognerud och Sture Palm för mötet i Esbo.

Kommittén har handlagt frågor som gäller Nordisk Kontakt samt för presidiet berett ärenden rörande rådets information.

7.2 Informationspersonal

Några förändringar i informationssektionens personal har inte inträffat under året. Den består av en informationschef, en halvtidsanställd informationssekreterare (samtidigt halvtidsanställd av svenska delegationen) och en assistent.

7.3 Nordisk Kontakt

Rådets tidskrift Nordisk Kontakt utkom 1972 med sin 17:e årgång. Numrens antal var 16, vilket i stort sett motsvarar ett nummer varannan vecka under parlamentssessionerna. Antalet sidor var 1 104 mot 1 112 år 1971. Redaktionen bestod av Carl Kauffeldt, Danmark, Harry Elg, Finland, Björn Johannsson, Island, Oddvar Hellerud, Norge, Åke Malmström, Sverige (ansvarig utgivare) samt Erling Larsson, Sverige, redaktionssekreterare.

Förutom orientering om skeendet i de nordiska parlamenten gav tidskriften information om verksamheten inom Nordiska rådet och dess utskott. Ett visst samarbete etablerades under året med kultursekretariatet i Köpenhamn i och med att spaltutrymme ställdes till förfogande även för nyheter på det kulturella fältet.

Prenumerationspriset 12 skr är oförändrat sedan 1966. Upplagan steg under året till i genomsnitt 8 000 exemplar per nummer.

7.4 Broschyrer

Av broschyren Nordiskt samarbete trycktes nya reviderade upplagor på svenska och engelska samt tilläggsblad till den dansk-norska, tyska och franska upplagan. Även på finska utgavs en ny upplaga.

Till FN:s miljövårdskonferens i Stockholm utgavs på svenska och engelska i samarbete med Nordforsk en broschyr om nordiskt miljö-vårdssamarbete.

Texten för en broschyr om det nordiska samarbetet på det kulturella fältet färdigställdes i samarbete med kultursekretariatet i Köpenhamn för i första hand versioner på svenska-danska-norska och på finska.

7.5 Bildband

Av rådets bildband Nordisk samverkan har under året färdigställts en version på engelska, avsedd att som diaserie med ljud spridas i utlandet, främst med bistånd av de nordiska ambassaderna.

7.6 Press i Norden

En pressöversikt Press i Norden har utgetts sporadiskt under året. Där har samlats klipp ur nordisk press kring speciella frågor.

7.7 Rådets kalendarium

Rådets kalendarium över nordiska möten utkom 1972 med 14 nummer i en genomsnittlig upplaga på 1 000 exemplar. Kalendariet tillställs myndigheter, pressen och intresserade personer.

7.8 Nyhetsbyråkorrespondent

Presidiet föreslog den 2 november 1970 (*jfr Nordiska rådet 19. sess. s. 2660*) regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att de skulle anslå medel för en ettårig försöksverksamhet med en nordisk nyhetsbyråkorrespondent placerad i Stockholm med uppgift att till de övriga nordiska grannländerna sända nyheter av nordiskt intresse. Under 1972 ställdes medel till förfogande för en försöksverksamhet. Enligt nyhetsbyråernas önskemål, som presidiet vidarebefordrat till regeringarna, skulle Ritzaus Bureau, Finska notisbyrån, Norsk telegrambyrå och Tidningarnas telegrambyrå för kortare tid hos varandra placera nordiska korrespondenter. Denna försöksverksamhet har inletts.

7.9 Seminarier

Ett seminarium för parlamentariska journalister i Norden ordnades i Stockholm den 26—27 oktober 1972. I seminariet deltog ett drygt 40-tal journalister. Man behandlade bl. a. frågor rörande offentlighetsprincipen, förhållandet mellan journalister och politiker samt det nordiska samarbetets publicitet. Seminariets föredrag och diskussioner har tryckts i NU-serien (*NU 1972: 10*).

För främst utomnordiska journalister, som kommit till Helsingfors för att täcka Interparlamentariska unionens konferens om samarbete och säkerhet i Europa den 26—31 januari 1973, ordnades den 29 januari ett seminarium om nordiskt samarbete.

7.10 *Nordisk kortfilm*

Arbetena på en kortfilm om nordiskt samarbete har inletts under året. För frågans beredning har presidiet tillsatt en arbetsgrupp bestående av Per Olof Sundman, svenska delegationens sekreterare Christer Jacobson och informationschef Sten-Olof Westman.

7.11 *Artikeltjänst*

Inom ramen för en artikeltjänst som man planerar att bygga ut under 1973 har under det förflutna året bara två större artiklar anskaffats och distribuerats, nämligen om Nordiska rådets litteratur- och musikpristagare. Därutöver har pressmeddelanden utsänts om väckta medlemsförslag, möten i rådets regi samt andra viktigare frågor.

Inför sessionen i Helsingfors sammanställdes på svenska och engelska en översikt av de frågor som behandlades på sessionen. En liknande översikt har framställts inför sessionen i Oslo. På engelska och franska har ytterligare distribuerats en översikt av rådets arbete, ursprungligen skriven för *European Yearbook*. I informationssektionens rutin har ingått besvarande av ett stort antal förfrågningar om nordiskt samarbete samt distribution av informationsmaterial till organisationer, myndigheter och enskilda personer.

7.12 *Informationsplan för 1973*

Inom informationskommittén har ett förslag till informationsplan för 1973 uppgjorts på basen av den budget som presidiet godkänt. Bland aktuella informationsåtgärder kan nämnas ytterligare ett seminarium för parlamentariska journalister, ett för journalister vid fackorganisationernas press, utgivning av en broschyr om trafiksamarbetet och tryckt information om arbetsmarknaden och flyttning i Norden.

Informationskommittén föreslår också en brett upplagd undersökning av kunskaperna om och attityderna till det nordiska samarbetet. Undersökningsresultaten skulle främst tjäna som vägledare när det gäller framtida informationsåtgärder.

7.13 *Informationsverksamhetens organisation*

Samordningen av den nordiska informationsverksamheten mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet har behandlats på mötet i Köpenhamn den 21 november mellan rådets presidium och ministerrådet (samarbetsministrarna). Man enades där om att ministerrådets sekretariat och presidiesekretariatet skall företa en utredning av frågan med beaktande av även annan nordisk informationsverksamhet, bl. a. den som bedrivs av Föreningarna Norden.

8. Publikationsverksamhet

8.1 Förhandlingarna

Förhandlingarna vid tjugonde sessionen har redigerats av redaktör Åke Edwall och redaktörsassistent Ingegerd Wahrgren.

Förhandlingarna har i år enligt presidiets beslut på möte den 2—3 juli 1971 uppdelats i två band, ett huvudband samt ett supplementband i vilket remissyttranden och promemorior samlats. Dessa har tryckts vid Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner, Stockholm, och har inbundits av Normans Bokbinderi AB, Hägersten. Huvudbandets upplaga har uppgått till 2 050 exemplar och supplementbandets till 1 700 exemplar. Utsändningen ägde rum med början första veckan i september 1972. Förhandlingarna utdelas till delegationernas medlemmar och suppleanter samt överlämnades till parlamenten i de nordiska länderna, ministerier, departement, Nordiska ministerrådet, Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och olika ämbetsverk, offentliga bibliotek och politiska partier, folkhögskolor, tidningar m. fl. institutioner samt vissa enskilda personer i de nordiska länderna. Vidare har förhandlingarna tillställts andra parlament, utländska bibliotek, vetenskapliga institutioner i utlandet, internationella organisationer m m.

8.2 Rationalisering av rådets tryck

I samband med beslutet att uppdelat 20:e sessionens förhandlingar på två band beslöt presidiet utreda frågan om tryckning av remissmaterialet. En särskild arbetsgrupp framlade i rapport den 8 december 1971 förslag om att förtrycket till sessionerna uppdelas på två häften, varav det ena, huvudhäftet, innehåller förslag och utskottsbetänkanden medan det andra innehåller remissmaterialet. Arbetsgruppen föreslog vidare att endast förtryckets huvudhäfte utdelas till medlemmarna på sessionen, medan häftet med remissmaterialet tillhandahålls på begäran (*se Nordiska rådet, 20:e sess., s. 1357*).

Vid möte den 23 februari 1972 beslöt presidiet godkänna förslagen i rapporten om tryckning av remissuttalandena. Presidiet hade dessförinnan beslutat uppdra åt sekreterarkollegiet att lägga fram förslag om ytterligare rationaliseringar.

Vid möte den 16 maj 1972 beslöt presidiet

1. att tillstyrka åtgärder för att begränsa utsändningen av remissmaterialet, vilket kunde ske genom att plenarförsamlingen med 2/3 majoritet bemyndigar presidiet att avgöra vilken utredning som skall sändas ut till medlemmar etc. enligt 44 § i rådets arbetsordning. Denna ordning skulle tillämpas redan beträffande materialet till tjugoförsta sessionen under förutsättning att delegationernas godkännande inhämtades i förväg med formell bekräftelse vid sessionens första möte.

2. att stjärnmärkta saker ej automatiskt skulle sändas ut före sessionen.

3. att remissuttalanden även fortsättningsvis skulle tryckas. Därvid framhölls betydelsen av att utskottssekretariaten gör en utförlig remiss-sammanställning i vilken alla synpunkter av någon vikt redovisas om möjligt i en systematisk uppställning.

4. att dokumentationstjänsten vid 21:a sessionen på prov skulle ordnas som en, eventuellt två betjänade dokumentationscentraler där samtliga dokument, inklusive ej utsänt remissmaterial och stjärnmärkta saker jämte tal, kan utlämnas.

5. att förtrycket i pärmar vid sessionen för pressen skulle tillhandahållas i behövligt antal exemplar i pressrummet och personliga exemplar utlämnas på begäran.

6. att rationalisering av sakernas behandling borde ske enligt följande:

a) beträffande utredningsförslag bör i större utsträckning möjligheten till framställning från presidiet enligt artikel 51 i Helsingforsavtalet utnyttjas,

b) beträffande äldre ej genomförda rekommendationer bör möjligheterna att påskynda genomförandet tas upp med Nordiska ämbetsmannakommittén,

c) D-sak (meddelande) i vilken fråga ställts bör efter besvarande i plenarförsamlingen uppföras på plenarförsamlingens dagordning endast om vederbörande utskott finner särskilda skäl tala härför.

Med hänvisning till beslutet om begränsning av utsändningen av remissmaterial rörande A- och B-saker avser presidiet att lägga fram följande förslag till beslut vid plenarförsamlingens första möte vid sessionen:

”Presidiet har i samråd med delegationerna beslutat begränsa utsändningen till 21:a sessionen av remissmaterial rörande A- och B-saker. Presidiet föreslår att plenarförsamlingen godkänner att ifrågavarande förslag kan behandlas fastän remissmaterial ej utsänts i enlighet med 44 § i rådets arbetsordning. För beslutet kräves 2/3 majoritet enligt 48 § i arbetsordningen.”

8.3 Nordisk utredningsserie

Under 1972 har följande nummer utkommit i den av presidiet utgivna ”Nordisk utredningsserie”, vari sedan 1960 samnordiska betänkan- den löpande publiceras. Upplagans storlek anges inom parentes.

Nr

1. Nordic Cooperation in a European Perspective (2 635 ex.)
2. Forsørgerbegrebets rolle i dagens samfund. Conference 1972 (1 700 ex.)
3. Pressjuridiska lagar i Norden (5 600 ex.)
4. Pressen och de finska invandrarna (2 200 ex.)
5. Nordiska institutioner (1 800 ex.)
6. Könsroller och utbildning (2 800 ex.)
7. Nordiskt TV-samarbete (2 100 ex.)

8. Planer för kultursamarbetet åren 1973—1975 (2 250 ex.)
9. Norddel-rapport om planerings-samarbete och kraftutbyggnadsplaner (1 400 ex.)
10. Seminarium för riksdagsjournalister (1 800 ex.)
11. Nordisk statsutställning (2 300 ex.)
12. Yearbook of Nordic Statistics 1972 (Nordisk statistisk årsbok) (10 000 ex.)

För utgivningen svarar presidiese-kretariatets redaktion.

Enligt beslut av presidiet skall tryckning av utredning, som föranletts av ett initiativ av rådet, ske i serien. Enligt överenskommelse mellan Nordiska rådet och Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete skall sekretariatets skrifter ingå i utredningsserien. Andra nordiska utredningar kan också tryckas i serien på villkor att vederbörande intressent betalar grundläggande sättnings- och tryckningskostnader.

8.4 *Nordisk Statistisk Årsbok*

Nordisk Statistisk Årsbok har enligt presidiebeslut utkommit årligen sedan 1962. Årsboken för 1972 har redigerats av Harry de Sharengrad vid Nordiskt statistiskt sekretariat i Köpenhamn och utkommer i februari (*NU 1972: 12*) i 10 000 exemplar. Årsboken har tryckts i Stockholm av AB P. A. Norstedt & Söner. Från och med denna årgång utges årsboken gemensamt av Nordiska rådet och Nordiskt statistiskt sekretariat.

8.5 *Översikten över nordiskt samarbete*

Översikten utkom i februari 1972 (*NU 1971: 14*) i en upplaga av 4 000 exemplar och har distribuerats på samma sätt som rådsboken.

8.6 *Register över rådsförhandlingarna*

Redaktör Olof Wallmén fortsätter arbetet på att uppgöra ett kortregister över rådsförhandlingarna från 1965 och har nu hunnit fram till år 1971.

8.7 *Porträttmatrikeln*

Till tjugoförsta sessionen utges en ny upplaga av porträttmatrikeln över de vid sessionen närvarande valda rådsmedlemmarna och regeringsrepresentanterna. Publikationen redigeras av presidiese-kretariatets informationssektion och tryckes i Stockholm i en upplaga av 1 200 exemplar.

8.8 *Nordisk statsutställning*

Fr. o. m 1970 utges enligt beslut av Nordiska rådets presidium en årlig publikation i NU-serien upptagande stadgar, instruktioner, reglementen och andra bestämmelser som avser nordiska institutioner och samarbetsorgan eller annan samnordisk verksamhet. Redaktör för statut-

samlingen är departementssekreterare Björn Thomasson. Nordisk statutsamling utkommer i februari 1973 i 2 300 exemplar (*NU 1972: 11*).

9. Delegationerna och parlamenten

9.1 Beretning fra Nordisk Råds danske delegation angående rådets 19. og 20. session er under trykning.

9.2 Berättelse för Finlands delegation till riksdagen avgavs den 21 december 1971 för den nittonde sessionen och den 18 januari 1973 för den tjugonde sessionen. Berättelserna har ännu ej behandlats av riksdagen.

9.3 Norges delegasjon til Rådets 20. sesjon avga rapport 4. mai 1972. Sammen med de vedtatte rekommandasjoner er rapporten gjengitt i Dokument nr 12 (1971—1972). Etter enstemmig vedtak i Stortinget ble rapporten vedlagt protokollen 7. desember 1972.

9.4 Sveriges delegation överlämnade den 19 april 1972 skrivelse till riksdagen med redogörelse för rådets tjugonde session.

Utrikesutskottet har behandlat skrivelsen (betänkande nr 12) och därvid uttalat att utskottet finner det angeläget, inte minst i betraktande av olikheter i de nordiska ländernas anknytning till Europamarknaden, att understryka nödvändigheten av att alla möjligheter tillvaratas för att fördjupa det nordiska samarbetet på olika områden. Riksdagsbehandlingen av utrikesutskottets betänkande ägde rum den 22 november 1972. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag att delegationens skrivelse skulle läggas till handlingarna.

10. Förberedelser för rådets tjugoförsta session

10.1 Vid sin tjugonde session beslöt rådet den 24 februari 1972 att hålla nästa ordinarie session i Oslo 1973. Tidpunkten för sessionen skulle senare bestämmas av presidiet. Presidiet beslöt den 19 juni 1972 att den tjugoförsta sessionen skulle inledas i Oslo den 17 februari 1973. I enlighet med 3 § rådets arbetsordning har underrättelse om tid och plats för sessionen utsänts till regeringarna m. fl. med skrivelse den 16 oktober 1972.

10.2 Frågan om avhållande av en extrasession hösten 1972 i samband med att Nordiska rådets utskott håller samtidiga möten diskuterades av statsministrarna och presidiet den 21 februari 1972 under tjugonde sessionen. Bakgrunden var situationen på olika nordiska samarbetsområden, främst marknadsfrågan läge. Efter att presidiet berett denna fråga konstaterades på mötet mellan presidiet och samarbetsministrarna den 19 juni 1972 att enighet förelåg om att ej hålla extra session med Nordiska rådet hösten 1972.

10.3 Frågan om delning på prov av 1973 års session togs av presidiet upp med samarbetsministrarna den 19 juni 1972 efter att spørsmålet

beretts i de nationella delegationerna. Sedan ministerrådet uttalat att beslut i saken närmast ankom på presidiet konstaterades att enighet rådde om att på prov dela rådssessionen 1973.

Förslag till formellt beslut om delningen kommer att föreläggas plenarförsamlingen. Efter delegationernas positiva ställningstagande till en delning har presidiet i sin planering utgått från att plenarförsamlingen kommer att biträda förslag härom vid tjugoförsta sessionens första möte. Genom delningen hoppas presidiet att effektivisera rådets arbete, inte minst kontakterna mellan ministerråd och utskott, samt stärka sessionens karaktär av arbetsmöte.

Med anledning av förslaget om delning har bl. a. följande förändringar i förhållande till tidigare sessioner planerats.

Sessionens första del avkortas med en dag och slutar därigenom onsdagen den 21 februari 1973 mitt på dagen.

Behandlingen av ministerrådets berättelse C 1, som innehåller det nordiska handlingsprogrammet på industripolitikens, regionalpolitikens och miljövårdens områden, får en central plats vid överläggningarna. Förutom att C 1 jämte presidiets rapport lägges till grund för generaldebatten planeras debatter i anslutning till de olika utskottens förslag till yttranden över C 1.

Mindre utrymme än tidigare kan vid februarimötet ägnas berättelser och meddelanden som i de flesta fall skjutes till höstsamlingen. Presidiet eftersträvar att medlems- och regeringsförslag som färdigbehandlats av utskott skall kunna slutbehandlas av plenarförsamlingen.

Sessionen fortsättes på hösten 1973 på tidpunkt som bestämmes senare. Höstmötet beräknas, inklusive de utskottsmöten som redan nu hålles under hösten, pågå två och en halv dagar. Därvid kan behandlas färdiga medlems- och regeringsförslag, berättelser, bl. a. icke slutbehandlade avsnitt av C 1, och meddelanden.

10.4 I skrivelse den 11 september 1972 framställde presidiet till Nordiska ministerrådet vissa allmänna synpunkter och önskemål beträffande förberedelserna för tjugoförsta sessionen.

Önskemål framställdes om berättelser från ett 40-tal nordiska samarbetsorgan.

Till ministerrådet överlämnades en förteckning över samtliga rekommendationer som ännu icke slutbehandlats av rådet. Ministerrådet och i vissa fall regeringarna har avgivit meddelanden om de åtgärder som har vidtagits med anledning av rådets rekommendationer.

Beträffande frågeinstitutet uttryckte presidiet önskemål om att före sessionen få upplysning om vilken regeringsrepresentant som avses skola besvara de olika frågorna och om att frågeställaren tillställles svaret i förväg.

Den vidare planläggningen av sessionen skedde vid de överläggningar som presidiet hade med de nordiska ländernas statsministrar och Nor-

diska ministerrådet i Köpenhamn den 21 november 1972 (*se punkt 4 ovan och Tillägg 6*).

10.5 I likhet med tidigare år har rådets presidium inbjudit de politiska ungdomsorganisationer, som har anknytning till politiska partier, vilka är representerade i de nordiska ländernas parlament, att sända observatör till rådssessionen. I anledning av att Föreningarna Nordens Förbund genom sitt ungdomsrepresentantskap arrangerar ett seminarium för dessa observatörer under sessionen har presidiet beslutat ställa 30 000 nkr till förfogande för förbundet att användas som stipendier till deltagarna i ett sådant seminarium.

10.6 I enlighet med tidigare praxis har presidiet inbjudit EFTA:s sekretariat att sända en observatör att övervara rådets tjugoförsta session. EFTA-sekretariatet har till observatör utsett generalsekreteraren Bengt Rabaeus, assisterad av herr Erik Stackelberg.

10.7 I enlighet med 42 § rådets arbetsordning hänvisar presidiet sakerna till utskotten. Denna befogenhet har presidiet delegerat till sekretärarkollegiet, som under året fördelat inkomna saker på utskotten. Från den 19 november 1972 gäller enligt arbetsordningen för rådets sekretariat att presidiesekreteraren hänvisar sakerna till utskotten enligt presidiets riktlinjer.

Förberedelserna av sakerna har omhänderhafts av vederbörande utskott. Enligt 42 § arbetsordningen har presidiet att besluta om införskaffande av utredning om väckta förslag vilket skett genom utsändande till myndigheter och organisationer för uttalande. Utskotten har efter hand som beredningsarbetet av de till dem hänvisade sakerna avslutats avgivit sina betänkanden till rådet. Utskotten har också för presidiet föreslagit vilka saker som bör uppföras på saklistan för sessionen, varefter presidiet uppgjort förslag till saklista som enligt 3 § arbetsordningen utsänts den 1 februari 1973. Enligt 7 § arbetsordningen fastställs saklistan vid sessionens första möte.

Vid införskaffande av utredningar har presidiet i stor utsträckning haft bistånd av ministerrådets sekretariat, det nordiska kultursekretariatet, myndigheter och organisationer. Därjämte har material sammanställts inom rådets sekretariat.

10.8 Enligt 32 § andra stycket i rådets arbetsordning skall arbetsutskotten avge förslag beträffande de val som förrättas av plenarförsamlingen och utskotten. Presidiet har förberett dessa valfrågor.

På Nordiska rådets samlade arbetsutskotts möte i Helsingfors den 18 februari 1972 diskuterades i samband med förberedelsen av val av nytt presidium tillämpningen av Helsingforsavtalets artikel 47. Denna artikel innehåller bl. a. att olika politiska meningsriktningar såvitt möjligt bör bli representerade i presidiet och bland suppleanterna. Mötet var enigt om att presidiet till nästa session borde överväga situationen. Under debatten hänvisades till möjligheten att till presidiets möten inkalla suppleant.

Suppleanter har under 1972 deltagit i vissa presidie­möten som be­dömts vara så viktiga att utökning av presidiet med en suppleant varit motiverat (*se ovan punkt 1.2*). I övrigt har presidiet diskuterat andra utgångspunkter vid val av presidium än nuvarande ordning enligt vilken delegationernas förmän utsetts till medlemmar av presidiet. Den fortsatta behandlingen av denna valfråga kommer att äga rum på de samlade arbetsutskottens möte före inledandet av tjugoförsta sessionen.

Presidiet har planlagt de yttre arrangemangen vid sessionen.

11. Kontakter med andra internationella organisationer. Deltagande i konferenser

11.1 Benelux

Nordiska rådet uppehåller regelbundna kontakter med Benelux inter­parlamentariska rådgivande församling. Tidigare har denna församlings presidium inbjudits att övervara Nordiska rådets sessioner, men språk­svårigheter m. m. har lett till en omprövning av formerna för kontakt. Överläggningarna avses i fortsättningen ske vid särskilda möten. Det första ägde rum i Reykjavík den 18—20 augusti 1972.

Benelux representerades av rådgivande församlingens president René van den Bulcke, vicepresident Aloïs Sledsens, förutvarande presidenten M. J. Geelkerken och presidenten i de Holländska generalstaternas första kammare De Niet biträdda av sitt sekretariat.

Under överläggningarna lämnades en redogörelse för nyheter i det nordiska samarbetet och i Beneluxsamarbetet. Vidare diskuterades fort­sett samarbete inom en region av länder inom ramen för det europeiska samarbetet och det parlamentariska inflytandet på internationellt sam­arbete. Från isländsk sida redogjordes för aktuella politiska frågor, bl. a. fiskegränsproblem och förhållandet till EEC. Presidiet bedömer resul­tatet av överläggningarna positivt och finner det lämpligt att fortsätta denna form av kontakter med Benelux-parlamentarikerna.

11.2 Internationell konferens

Konferenser för representanter för internationella organisationer har tidigare hållits 1965, 1967, 1969 och 1971. Den senaste konferensen ägnades temat det nordiska samarbetet i ett europeiskt perspektiv. Pre­sidiet har beslutat att 1973 års konferens skall förläggas till Island andra halvåret 1973 och har uppdragit åt sekretariatet att utarbeta förslag till program.

11.3 Nordiskt kontaktmannamöte

Finlands regering har inbjudit till ett fjärde nordiskt kontaktmanna­möte den 11—12 april 1973 i Mariehamn på Åland. Temat blir de kon­kreta formerna för det nordiska samarbetet på 1970-talet. Presidiet och rådets sekretariat kommer att vara representerade vid mötet.

11.4 *Deltagande i konferenser*

Vid Nordiska socialförsäkringsmötet i Helsingfors i maj 1972 deltog som rådets representant presidenten V. J. Sukselainen och sekreteraren i socialpolitiska utskottet Birgitta Malmros.

Vid öppnandet av Nordforsks 25-årsjubileum 2 juni 1972 representrades rådet av sekreterarkollegiets medlemmar.

Vid FN:s miljövärdskonferens i Stockholm den 5—16 juni 1972 deltog som observatörer rådets president V. J. Sukselainen, biträdd av bl. a. presidiesekreterare Emil Vindsetmo och socialpolitiska utskottets sekreterare Birgitta Malmros. Informationssektionen förfogade över ett utrymme i Gamla riksdagshuset, där material om Nordiska rådet distribuerades till delegaterna och massmedia.

Vid UNESCO-konferensen "Intergovernmental Conference on Cultural Policies in Europe" i Helsingfors den 19—28 juni 1972 representerades rådet av Elsi Hetemäki och kulturutskottets sekreterare Dag Lindberg.

Jón Skaftason och Fridjón Sigurdsson deltog i den XII:e Nordiska forskollärarkongressen i Reykjavík den 31 juli—6 augusti 1972.

Vid Nordkalottkonferensen i Tromsö den 18—20 augusti 1972 deltog riksdagsledamöterna Mikko Jokela, Jouni Mykkänen, Paavo Väyrynen och Eric Carlsson, stortingsrepresentant Anders Aune och kulturutskottets sekreterare Dag Lindberg.

København, Helsingfors, Reykjavik, Oslo och Stockholm den 8 februari 1973

Ib Stetter

V. J. Sukselainen

Jón Skaftason

Kåre Willoch

Johannes Antonsson

TILLÄGG 1

Nordiska rådets gemensamma kostnader
Budgetutfall 1972. Budget 1973 och 1974

	Utfall 1.1 – 31.12. 1972	Reviderad budget 1973	Budget 1974
A. Arvoden och löner			
1. Anställd personal	817 183: 86		
a. Presidiesekretariatet		845 000	910 000
b. Utskottssekretariaten		260 000	280 000
2. Diverse utredningsuppdrag	67 228: 90	120 000	120 000
3. Lönekostnadspålägg	195 910: 53	317 000	340 000
	1 080 323: 29	1 542 000	1 650 000
B. Förvaltningskostnader			
1. Sjukvård	1 084: 80	2 000	2 000
2. Lokalkostnader			
a. Kontorslokaler	58 900: —	62 000	62 000
b. Presidiets våning	30 637: —	25 000	27 000
3. Expenser			
a. Skrivmateriel, emballage	39 169: 64	50 000	60 000
b. Telefon, telegram etc.	16 287: 52	15 000	25 000
c. Porto	40 060: 85	70 000	60 000
d. Adressering, transporter	15 734: 62	10 000	20 000
e. Kontorsmaskiner, inventarier (inköp och underhåll)	31 853: 13	50 000	20 000
Möbler (presidiets våning)	10 810: 18	—	—
f. Böcker, tidningar	8 679: 65	10 000	14 000
g. Representation	17 587: 78	28 000	30 000
h. Övriga utgifter	10 960: 11	50 000	30 000
	281 765: 28	372 000	350 000
C. Resekostnader	204 330: 85	200 000	210 000
D. Rådets tryck			
1. Rådsförhandlingarna	423 413: 15	480 000	550 000
2. Nordisk utredningsserie	329 356: 70	400 000	450 000
3. Nordisk Statistisk Årsbok	84 607: 70	80 000	85 000
4. Diverse (porträttmatrikel, stadga o. dyl.)	49 432: 60	25 000	30 000
	886 810: 15	985 000	1 115 000
E. Information			
1. Nordisk kontakt	330 675: 14	390 000	410 000
2. Informationsverksamhet	63 238: 80		
a. Broschyrer m. m.		50 000	100 000
b. Seminarier		50 000	75 000
c. Kortfilm (kopior) ¹			
d. Artikeljtjänst		10 000	10 000
e. Till presidiets förfogande		100 000	100 000
	393 913: 94	600 000	695 000
F. Konferenser	43 546: 85	100 000	120 000
	2 890 690: 36	3 799 000	4 140 000
Intäkter	224 940: 65	175 000	200 000
Kostnader netto	2 665 749: 71	3 624 000	3 940 000

¹ Om aktuella planer att framställa en film förverkligas tillkommer för 1973 150 000 kr och för 1974 75 000 kr.

Revisionsrapport för 4:e kvartalet 1972

TILLÄGGSBIHANG 1

Härmed överlämnas revisionsavdelningens rapport över verkställd revision av de vid Nordiska rådet, presidiesekretariatet, förda räkenskaperna avseende tiden 1.10.—31.12.1972.

I bifogade resultaträkning för tiden 1.1.—31.12.1972 samt i balansräkningen per den 31.12.1972 upptagna summor överensstämmer helt med de av sekretariatet förda räkenskaperna. Av slutredovisningen (bilaga 1 till balansräkningen) framgår delegationernas definitiva procentandelar av nettokostnaderna för året samt per den 31.12.1972 påförda kostnader för erhållet rådstryck. Samtliga till nämnda tid hänförliga men ännu ej reglerade poster — med undantag för inkomsträntor på det räntebärande postgirokotot — har bokförts som resultatregleringsposter.

Som framgår av resultaträkningen ligger årets utfall under den fastställda budgetens ram, vilket i första hand gäller kontona Arvoden och löner samt Information. Orsakerna härtill är främst att personaluppsättningen först i slutet av verksamhetsåret blev fulltalig samt att en del kostnadskrävande informationsverksamhet ej kommit till utförande. Även lägre kostnader för konto Konferenser samt vissa ökade intäkter har bidragit. Mot detta går dock en ökning av resekostnaderna. De efter budgeten beräknade och uttagna förskottsinbetalningarna har härigenom kommit att överstiga kostnaderna. Presidiesekretariatets sålunda uppkomna skuld till de olika delegationerna framgår av bilaga 1 till balansräkningen.

Beträffande konto Lokalkostnader kan nämnas att hyran för kontorslokalerna omfattar tiden 1.7.1971—31.12.1972 samt hyran för presidiet våning tiden 1.1.1972—31.3.1973. Av beloppet på konto Möbler, presidiet våning, avser kronor 9 187: 68 restbelopp på 1971 års anslag härför.

Kontantkassa och innehav av utländska valutor har inventerats varjämte behållningarna på postgiro och checkräkning avstämts, allt utan anmärkning. Samtliga verifikationer har siffergranskats.

Jag har även tagit del av de förda protokollen — från presidiet t. o. m. nr 8 den 11 september 1972 samt från sekreterarkollegiet t. o. m. nr 13 den 6 oktober 1972 — och får härmed meddela, att den av revisionsavdelningen för nämnda tid utförda revisionen icke givit anledning till anmärkning.

Stockholm den 12 januari 1973

Riksgäldskontoret
Revisionsavdelningen

Ch. Reuterwald

Detaljbudget för Nordisk Kontakt 1973 och 1974

	1973	1974
1. <i>Arvoden</i> (inkl. socialavgifter)		
Redaktion	79 500: —	79 500: —
2. <i>Övriga redaktionella kostnader</i>		
Författar- och tecknararvoden	11 000: —	12 500: —
Korrekturläsning	5 000: —	5 500: —
Översättningar	10 000: —	13 000: —
	26 000: —	31 000: —
3. <i>Tryckningskostnader</i>	210 600: —	224 000: —
4. <i>Expenser</i>		
Distribution	15 900: —	17 000: —
Portokostnader	29 000: —	29 000: —
Övriga kostnader	5 000: —	5 000: —
	49 900: —	51 000: —
5. <i>Reskostnader</i>	19 000: —	19 500: —
6. <i>Öförutsedda kostnadsstegringar</i>	5 000: —	5 000: —
Totalkostnader	Skr 390 000: —	410 000: —

Kommentar: Redaktörernas årsarvode fr. o. m. 1.1.1973 13 200: —, den isländska redaktörens 9 900: — och redaktionssekreterarens 11 000: —. Reskostnaderna innefattar redaktörernas resor till två redaktionsmöten årligen samt ev. resor till sessionerna.

TILLÄGG 2

Personalförteckning för Nordiska rådets presidiesekretariat 1973

	Lgr	Arvoden och löner (1973 års löneläge)	
<i>Presidiesekretariatet</i>			
Presidiesekreterare	C 4	122 000 ¹	
Stf. presidiesekreterare (2)	C 1	210 000 ¹	
Informationschef	C 1	105 000 ¹	
Redaktör för förhandlingarna och utredningsserien	A 28	65 000	
Informationssekreterare (1/2-tid)	A 27	31 000	
Assistent till redaktören för förhandlingarna	A 20	45 000	
Kamrer	A 20	45 000	
Handsekreterare till presidiesekreteraren	A 17	44 000 ²	
Assistenter(3)	A 15	108 000	
Vaktmästare	A 14 A 15	70 000	845 000
<i>Utskottssekretariatet</i>			
Juridiska utskottet		24 500	
Kulturutskottet		36 000	
Socialpolitiska utskottet		40 800	
Trafikutskottet		57 350	
Ekonomiska utskottet		51 350	
Extra arbetskraft för utskotten		50 000	260 000
Diverse utredningsuppdrag			120 000
Lönekostnadspålägg			317 000
			1 542 000

¹ I beloppen ingår tillägg med 20 000 kr för år } som utgår till anställd från annat nordiskt land än Sverige
² I beloppet ingår tillägg med 5 000 kr för år }

TILLÄGG 3

Förteckning över presidieskrivelser

Nr	Datum	Til	Angående
P 1972: 1	06.06	Regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige	Ændring af den planlagte forsøgsordning vedr. udveksling af nordiske nyhedsbureau-korrespondenter
P 1972: 2	19.06	Nordisk Ministerråd	Forslag til ny formulering af § 7 i instruks for Bedømmelseskomiteen for Nordisk Råds Litteraturpris
P 1972: 3	19.06	Nordisk Ministerråd	Forslag til ny formulering af § 7 i instruks for Bedømmelseskomiteen for Nordisk Råds Musikpris
P 1972: 4	11.09	Nordisk Ministerråd	Nordisk Råds 21. session
P 1972: 5	11.09	Nordisk Ministerråd	Ensartet betegnelse for kvalificerede udøvere af arkitekt erhvervet i Norden (se rek. 5/1965/s mom 2)
P 1972: 6	19.11	Nordisk Ministerråd	Ensartede regler om dyrebeskyttelse og jagt i de nordiske lande (se rek. 7/1963/j, 1/1968/j, 2/1968/j, 3/1968/j og 4/1968/j)
P 1972: 7	19.11	Nordisk Ministerråd	Foranstaltninger til fremme af nordisk udveksling på litteraturområdet (se rek. 26/1971/k)
P 1972: 8	19.11	Nordisk Ministerråd	Undersøgelse af mulighederne for lempelse af toldklarering for små fly ved internordisk flytrafik (se rek. 29/1963/t)
P 1972: 9	19.11	Nordisk Ministerråd	Fællesnordisk produktion af undervisningsmateriel
P 1973: 1	22.01	Nordisk Ministerråd	Undervisning i oftalmiatrik ved de medicinske fakulteter
P 1973: 2	22.01	Regeringerne i Finland og Sverige	De finske zigeuneres forhold (se rek. 23/1969/s)
P 1973: 3	24.01	Nordisk Ministerråd	Oversendelse af udtalelse af juridisk udvalg over beretningen vedr. det nordiske samarbejde C 1/1972
P 1973: 4	30.01	Statsministrene i Danmark, Finland, Norge og Sverige	Møde om fælles foranstaltninger i anledning af den katastrofe, som ramte Island ved vulkanudbruddet på Heimaey

TILLÄGG 4

Behandling av inkomna skrivelser

1. Ferdigbehandlede og besvarte skrivelser siden 20. sesjon

Skrivelsens dato	Fra	Angående	Vedtak
16.05.1968	Nordisk Arbejdslederunion	Arbejdslederets retsstilling i de nordiske lande	Præsidiets henviste i skrivelse af 22.1.1973 til, at der allerede på de væsentligste områder er overensstemmelse mellem de nordiske landes regler og praksis og til at de endnu eksisterende forskelle er ved at blive udjævnet
07.01.1969	Nordiska Sportfiskareunionen	Ökonomisk stötte til undersökelse av sport- og fritidsfiskets rekreasjonsverdi	Præsidiets viste i svar 18.2.1972 til pågående og planlagte undersøkelser i emnet i Norge og Sverige
29.–30.8.1969	Nordens Liberala och Radikala Ungdomsförbundet	Industrielt demokrati	Præsidiets meddelte 19.11.1972 at spørsmål vedr. arbeidsmiljø forventes tatt opp i Nordisk Ministerråds handlingsprogram til 21. sesjon
18.10.1969	Kunstmaler Lars Thirslund	Dobbelt omsetningskatt på medbrakt flyttegods fra ett nordisk land til ett annet	Præsidiets viste i svar 18.2.1972 til rek nr 15/1959 ang. opphevelse av dobbelt omsetningskatt på flyttegods
25.03.1970	Nordiska Förbundet Psykisk Utvecklingshämning	Spesialpedagogisk forskning	Præsidiets meddelte 20.6.1972 at medlemsforslag (A 367/s) var stilt i saken
04.05.1970	Overingenjör Stig Samuelson	”Nordic” i internasjonalt språkbruk	Præsidiets besluttet 18.8.1972 å henlegge saken
16.08.1970	Vanföres Nordiske Invalideorganisasjons Ungdomsting i Kolmiranta 1970	Resolusjon ang. visse handikappspørsmål	Præsidiets viste i svar 18.2.1972 til rek nr 18/1956 ang. samarbeid om invalideomsorg, rek nr 17/1967 ang. fritagelse for handikappede av toll m. m. ved innkjöp av motorvogn samt til Nordiska socialpolitiske kommitténs behandling av spm. ang. tekniske hjelpemidler for handikappede
09.–11.10.1970	Det nordiska språkmötet i Helsingfors 1970	Resolusjon ang. visse områder av det nordiske språksamarbeid	Præsidiets viste i svar 19.11.1972 til Kulturavtalens art. 3 om fremme av undervisningen i bl. a. nabolandenes språk, til behandlingen av Sak C 9/k. Berättelse om de nordiska språknämndernas samarbeide ved 20. sesjon, til rek nr 11/1963 ang. kursvirksomhet for universitetsstudierende i nordiske språk m. m., nr 23/1964 ang. ut-

Skrivelsens dato	Fra	Angående	Vedtak
			bygging av folkskoleseminarienes undervisning i nordiske språk, nr 27/1967 ang. undervisning for finsktalende i Sverige og til Kulturutvalgets inventering av kulturelle samarbeidsspørsmål sommeren 1972
23.10.1970	De Nordiske Døveforbunds Samarbejdsorganisation	Særlig TV-service for døve	Præsidiets har i skrivelse af 22.1.1973 henledt de nordiske radiocheferes opmærksomhed på de rejste spørgsmål
08.12.1970	Socialinspektør Gustav Griehsel	Lønnsgradplassering for finske sosionomer sysselsatte i Sverige	Presidiet meddelte 18.2.1972 at skrivelsen ikke hadde ledet til initiativ i Nordisk Råd
20.01.1971	Nordiska konstförbundet	Redegjørelse for forbundets virksomhet; forslag ang. opprettelse av et nordisk kunstsenter i Halmstad	Presidiet viste i svar 19.11.1972 til medlemsforslag A 368/k om opprettelse av et nordisk kunstsenter i Aalborg
03.02.1971	Karl Hyldgaard-Jensen	Ansettelsesforhold ved danske universitet for professorer fra øvrige nordiske land	Presidiet viste i svar 18.2.1972 til rek nr 26/1963 ang. tilgode-regning av offentlig tjeneste i et nordisk land i spørsmål om pensjonsrett og til sin skrivelse 3.7.1971 til Nordisk Minister-råd ang. nordisk tjenestemannsrett
03.02.1971	Föreningen Nordens Ungdomsrepresentantskap	Materiell fra formanns- og sekretærmøte 10.1.1971	Presidiet meddelte 19.11.1972 at Ökonomisk Utvalgs Ni-mannskomiteé og Sosialpolitisk Utvalg hadde tatt del av det oversendte materiell
Primo februar 1971	Erik S. Neergaard	Trykking på engelsk av den årlige rapport fra Nordisk Råds danske delegasjon; harmonisering av de nordiske lands lovgivning om offentlighet i forvaltningen	Presidiet viste i svar 18.2.1972 til den videre overveielse av spm. om utgivelse på engelsk av en årlig virksomhetsrapport for Nordisk Råd samt til behandlingen av A 242/j ved 19. sesjonen
17.02.1971	Anders Nyborg A/S	Forhåndstegning på opplag av en planlagt publikasjon "This is Scandinavia"	Presidiet meddelte 18.2.1972 at Nordisk Råd ikke har midler til rådighet for dette formål
16.04.1971	Bildende Kunstneres Styre, Oslo	Museum for nordisk kunst i Ålborg	Presidiet meddelte 19.11.1972 at medlemsforslag var stilt i saken (A 368/k)
20.04.1971	Socialarbeidareforeningarnas nordiska samarbetskommitté	Adgang til möter i Nordisk Råds Sosialpolitiske Utvalg	Presidiet viste i svar 18.2.1972 til Arbeidsordningens bestemmelser om lukkede utvalgsmøter samt om adgang til mötene for sakkyndige representanter (§ 27)

Skrivelsens dato	Fra	Angående	Vedtak
03.05.1971	Nordiske Elektronikfabrikanter Forbund	Ensartede metoder for måling av støystråling	Presidiet viste i svar 20.6.1972 til rek. nr. 2/1963 ang. samordning av kontrollbestemmelser for elektrisk materiell
21.05.1971	SCAN-AOPA-The Scandinavian General Aviation Body	Tollklarering av småfly ved internordisk trafikk	Presidiet oversendte skrivelsen til Nordisk Ministerråd 19.11. 1972 med forslag om en undersøkelse av mulighetene for lempelse på bestemmelsen om tollklarering av små fly ved internordisk trafikk
24.05.1971	Nordiska Lærerorganisasjoners Samråd	Samnordisk produksjon av undervisningsmateriell	Presidiet oversendte skrivelsen til Nordisk Ministerråd 19.11. 1972
Juni 1971	Landsforeningen af Enlige Skatteborgere, Danmark, Ensliges Landsforbund, Norge, Ensamståendes Intresseorganisasjon, Sverige	Ensartet behandling av gift og ugift i stat og kommune	Presidiet meddelte 18.2.1972 at henvendelsen vil bli behandlet i tilknytning til sak A 263/s og sak A 269/s
30.06.1971	Professor Gunnar von Bahr på vegne af nordiske professorer i oftalmiatrik	Undervisningen i oftalmiatrik ved de medicinske fakulteter	Præsidiets har den 22.1.1973 oversendt henvendelsen til Nordisk Ministerråd
02.08.1971	Björn S. Stefánsson	Utvikling av et system for kollektive avgjørelser under matematisk fordelt innflytelse	Presidiesekretæren meddelte 2.3.1972 at Nordisk Råd ikke har midler til rådighet for fremme av forskningsprosjekt e. l.
17.08.1971	Landslaget for rådgivning i skolen, Bergen	Økonomisk bidrag til konferanse om samarbeid på skolerådgivningens område	Presidiesekretæren henviste i svar 21.12.1972 til Nordisk Kulturfond
13.09.1971	Sveriges Förskollärares Riksförbund	Representation i komitéer og arbeidsgrupper vedr. forskoleproblemer	Præsidiets har den 22.1.1973 henvist til, at udpegning af medlemmer henhører under de enkelte landes regeringer
24.09.1971	Nordiska Hantverksrådet	Harmonisering af håndværkerlovgivningen i de nordiske lande	Præsidiets har den 22.1.1973 svaret, at de foreslåede harmoniseringsbestræbelser enten er iværksat eller må forudses gjennomført i nordisk samarbejde
27.09.1971	Nordiska skogsbrukets frö- och plantoråd	Økonomisk bidrag til møteriser og trykking av foredrag	Presidiet viste i svar 20.6.1972 til Nordisk Ministerråds videre behandling av rek. nr. 22/1972 om nordisk teknisk og industrielt samarbeid
29.09.1971	Företagslokalisering AB	Forslag til samordning av investeringer og industriutvikling i Norden	Presidiet meddelte 18.2.1972 at materialet var stilt til rådighet for Økonomisk Utvalgs Nimannskomiteé

Skrivelsens dato	Fra	Angående	Vedtak
14.10.1971	Nordiskt planmöte	Samordnet utvikling ang. bostadssanering i de nordiske land	Presidiet meddelte 18.2.1972 at det p. t. ikke finner grunnlag for nordisk initiativ i saken
05.11.1971	Australian Association of Social Workers	Undersøkelse av utenlandske sosialarbeideres yrkeskompetanse	Sosialpolitisk Utvalgs sekretær redegjorde i skrivelse 14.2.1972 for initiativ i Nordisk Råd ang. utdannelse av sosialarbeidere
05.11.1971	Nordisk Komponistråd	Uddeling af den nordiske komponistpris hvert år	Præsidiets har den 22.1.1973 svaret, at der bør undersøges andre former for fremme af de forskellige kunstarter end udvidelse af eksisterende priser
25.11.1971	Nordisk förening för klinisk kemi och klinisk fysiologi	Ensartede regler for kvalitetskontroll og innsamling av referensdata ved klinisk-kjemiske sykehuslaboratorier i Norden	Presidiet meddelte 19.11.1972 at medlemsforslag var stilt i saken (A 364/s)
29.11.1971	Nordiska Djurskyddsrådet	Ensartede regler om dyreværn og jakt i de nordiske land	Presidiet besvarte skrivelsen 19.11.1972 med henvisning til rek. nr. 7/1963 og 1-4 1968 samt oversendte skrivelsen til Nordisk Ministerråd
21.12.1971	Det Kgl. Landbruksdepartement	Høyere landbruksutdannelse i de nordiske land	Presidiet viste i svar 19.11.1972 til sak A 357/k og sak A 372/k
02.02.1972	Bedömningskommittén för Nordiska rådets litteraturpris	Fremme av litterært samarbeid i Norden	Presidiet oversendte skrivelsen til Nordisk Ministerråd 19.11.1972
08.02.1972	Nordiska Presidiekonferensen	Utvidet nordisk samarbeid ang. teknisk utdannelse og forskning	Presidiet viste i svar 19.11.1972 til rek nr 17/1957 ang. samarbeid for utdanning av teknisk personal, rek nr 21/1959 ang. samarbeid vedr. høyere teknisk utdannelse, rek nr 13/1963 ang. samarbeid mellom de tekniske høyskolene samt til sak A 354/k om samplanering av utbygging av universiteter og høyskoler i Norden
10.04.1972	Ensliges Landsforbund, Oslo	Ensliges stilling i stat og kommune	Presidiet meddelte 20.6.1972 at spørsmålet vil bli behandlet i tilknytning til sakene A 263/s, A 269/s og A 323/s
26.07.1972	Stockholms finska zigenarförening	De finske zigeuneres forhold	Præsidiets har den 22.1.1973 oversendt skrivelsen til regjeringerne i Finland og Sverige med anbefaling af, at der på grundlag af rekommandation nr. 23/1969 oprettes særlige stillinger til varetagelse af de finske zigeuneres forhold

Skrivelsens dato	Fra	Angående	Vedtak
16.08.1972	Danske Arkitekters Landsforbund, Finlands Arkitektforbund, Arkitektafelag Islands, Norske Arkitekters Landsforbund, Svenska Arkitekters Riksforbund	Ensartet benevning for kvalifiserte utovere av arkitektyrket i de nordiske land	Presidiet oversendte skrivelsen til Nordisk Ministerråd 11.9.1972 for hensyntagen under den videre behandling med rek nr 5/1965 mom 2
15.09.1972	Föreningen Chalmers Skeppsbyggare	Ökonomisk bidrag til gjennomføring av Nordens Tekniska Högskolors Skeppsbyggares kongress 1973	Presidiesekretæren meddelte 10.11.1972 at Nordisk Råd ikke har midler til rådighet for dette formål
20.10.1972	Nordisk Flyveforbund	Grenseformaliteter ved internordisk flytrafikk	Presidiet oversendte 19.11.1972 henvendelsen til Nordisk Ministerråd
29.10.1972	Företagsekonomiska institutionen, Uppsala Universitet	Ökonomisk bidrag til gjennomføring av en nordisk forskerkonferanse i internasjonal bedriftsøkonomi 1973	Presidiesekretæren meddelte 19.11.1972 at Nordisk Råd ikke har midler til rådighet for dette formål
06.11.1972	Union Internationale de la Marionnette v/UNIMA—SVERIGE	Ökonomisk bidrag til gjennomføring av en internasjonal festival for dukketeater 1973	Presidiesekretæren henviste i svar 17.11.1972 til Nordisk Kulturfond
15.11.1972	Institutionen för kvantkemi, Uppsala Universitet	Ökonomisk bidrag til nordiske forskere for deltagelse ved et internasjonalt sommerinstitutt for kvantumkemi og faste legemers fysikk 1973	Presidiesekretæren henviste i svar 21.12.1972 til Nordisk Kulturfond
20.11.1972	Föreningarna Nordens Förbund	Ökonomisk bidrag på nkr 46 837,20 til gjennomføring av Ungdomens nordiska råds-seminarium 1973	Presidiet bevilget 19.11.1972 nkr 30 000,— til formålet
november 1972	Föreningen Svenska Tonsättare	Uddeling af den nordiske komponistpris hvert år	Præsidiets har den 22.1.1973 svaret i overensstemmelse med ovennævnte besvarelse af henvendelse af 5.11.1971 fra Nordisk Komponistråd

2. Skrivelser under behandling

Skrivelsens dato	Fra	Angående	Behandlende instans
21.09.1970	Läroverksadjunkt Bridken Malmberg	Finansiering av svenska elevers studier ved private undervisningsinstitusjoner i Danmark	Sekretærkollegiet
08.02.1971	Föreningen Nordens centralstyrelse	Resolusjoner fra Nordkalottkonferansen i Rovaniemi 21.–23.8.1970	Sekretærkollegiet
28.07.1971	Lutherska Världsförbundets svenska sektion	Tilbakesending av flyktninger fra Sverige til Danmark	Sekretærkollegiet
28.02.1972	Nordisk Union for alkoholfri trafikk	Merking av trafikkfarlige medisiner	Trafikkutvalget
03.03.1972	Ungdomens Nordiska rådsseminarium i Helsingfors 21.–23.2.1972	Dansk og norsk medlemsskap i EF Nordisk ungdomssamarbeid	Økonomisk Utvalg Kulturutvalget
22.04.1972	Barnefredes forbund, Oslo	Bidragspliktige barnefredes rettslige stilling	Sosialpolitisk Utvalg
12.05.1972	Nordiske kvinnesaksforeningers samorganisasjon	Forsørgerbegrepet i lovgivningen	Sosialpolitisk Utvalg
15.05.1972	Arbeidsgruppen for samordning av utdannelsen av radioterapeuter/onkologer i Norden	Fellesnordisk spesialistutdanning i radioterapi	Sosialpolitisk Utvalg
26.05.1972	Nordiska nämnden för alkoholforskning	Organisasjonsformer for nordisk samarbeid ang. rusmiddeforskning	Sosialpolitisk Utvalg
14.07.1972	Motorförernes Avholdsforbund	Nordisk Trafikhöyskole	Sekretærkollegiet
12.08.1972	Ungdomsledarkonferansen i Villmanstrand 6.–12.8.1972	Nordisk arbeidsgruppe for behandling av ungdomens narkotikaproblem	Sosialpolitisk Utvalg
02.09.1972	Jakobstads Juniorhandelskammare, Junior Chamber, Bodö, Skellefteå Juniorhandelskammare	Rekommandasjoner til Nordisk Råd ang. turisme, handel og transport	Trafikutvalget/Økonomisk Utvalg
15.09.1972	De nordiske skomagemesterforbund	Samnordisk utdanning av ortopediskomakere	Sosialpolitisk Utvalg
22.09.1972	Skånska Trafiksäkerhetsförbundet	Ensartede ferdselsregler i rundkjøringer i Danmark og Sverige	Sekretærkollegiet
26.09.1972	Nordiska Studentjuristrådet	Resolusjoner fra 15. rådsmøte ang. demokrati i universitetsforvaltningen; juristutdanningen	Kulturutvalget

Skrivelsens dato	Fra	Angående	Behandlende instans
04.10.1972	Statens trafiksäkerhetsverk	Importavgift på turistinformasjonsmaterieil	Sekretærkollegiet
11.10.1972	Sterling Airways A/S	Selskapsreiser med charterfly i Norden	Sekretærkollegiet
24.10.1972	Nordiska Fackpressrådet	Ensartet behandling av fag- og dagspresse på div. områder	Sekretærkollegiet
november 1972	Föreningen Svenska Ton-sättare	Årlig utdeling av Nordisk Råds musikkpris	Sekretærkollegiet
november 1972	Nordiska Studentjuristrådet	Resolusjon fra 16. rådsmöte ang. nordisk rett og europa-retten	Juridisk Utvalg
14.11.1972	Föreningarna Nordens Förbund	Videreföring av nordisk samarbeid etter landenes ulike tilknytningsformer til EF	Samtlige utvalg
25.11.1972	Diplomingenjör Kai-Edwin Holmlund	Utviklingsselskap for kollektivtrafikkteknikk	Sekretærkollegiet
05.12.1972	Nordens Fackliga Samorganisation	Samarbeid mellom Nordisk Råd og arbeidsmarkedets parter	Sekretærkollegiet
08.12.1972	Foreningen af Møbelarkitekter & Indretningsarkitekter i Danmark, Foreningen af Møbelarkitekter og Indretningsarkitekter i Island, Svenska Inredningsarkitekters Riksförbund	Nordisk register for interiörarkitekter	Sosialpolitisk Utvalg
21.12.1972	Pohjola-Norden r.y.	Uttalelse fra årsmöte 13.12. 1972 ang. visse nordiske samarbeidsspörsmål	Sekretærkollegiet
28.12.1972	Juridiska Föreningen i Göteborg	Resolusjon fra Nordiska Studentjuristrådets 16. rådsmöte ang. nordisk rett og europa-retten	Juridisk Utvalg
15.1.1973	Svenska Aktiva Fastighetsmäklareförbundet	Yrkesmessig fastighetsförmedling	Juridisk Utvalg
19.1.1973	Ytkemiska institutet, Stockholms Tekniska Högskola	Stöd vid etablering av ett nordiskt institut för vitenskapleg yt- och kolloidforskning	Sekretærkollegiet
24.1.1973	Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka	Kommunikasjonene på Nordkalotten	Trafikkutvalget

*TILLÄGG 5***Protokoll fört vid möte mellan de nordiska statsministrarna, de nordiska samarbetsministrarna och Nordiska rådets presidium i Finlandia-huset, Helsingfors den 21 februari 1972***Närvarande:**För regeringarna:**Statsministrarna*

Statsminister Jens Otto Krag, Danmark
Statsminister Teuvo Aura, Finland
Statsminister Olafur Jóhannesson, Island
Statsminister Trygve Bratteli, Norge
Utrikesminister Krister Wickman, Sverige

Samarbetsministrarna

Minister for udenrigsøkonomi Ivar Nørgaard, Danmark
Utrikeshandelsminister Reino Rossi, Finland
Handelsminister Per Kleppe, Norge
Handelsminister Kjell-Olof Feldt, Sverige

Nordiska rådets presidium:

Folketingsmand Ib Stetter, Danmark
Riksdagsmedlem V. J. Sukselainen, Finland
Altingsmand Jón Skaftason, Island
Stortingsrepresentant Helge Seip, Norge
Riksdagsman Johannes Antonsson, Sverige

För Nordiska rådets sekretariat:

Presidiesekreterare Emil Vindsetmo
Generalsekretær Frantz Wendt, Danmark
Generalsekreterare Eiler Hultin, Finland
Generalsekretær Gudvin Låder Ve, Norge
T. f. kanslichef Hans-Olle Olsson, Sverige
Stf. presidiesekreterare Pär Kettis.

För Nordiska ämbetsmannakommittén:

Ambassadør Jens Christensen, Danmark
Minister Reino Honkaranta, Finland
Departementschef Gudmundur Benediktsson, Island
Statssekretær Erik Himle, Norge
Statssekreterare Ove Rainer, Sverige

Mötet leddes av statsminister Teuvo Aura.

Vid mötet följdes följande av deltagarna godkända dagordning:

1. Förbindelserna mellan Nordiska rådets organ och Nordiska ministerrådets (samarbetsministrarna) sekretariat.

2. Förbindelserna mellan Nordiska ministerrådet och Nordiska rådets juridiska, socialpolitiska, trafik- och ekonomiska utskott.
3. Marknadssituationen sommaren och hösten 1972.
4. Eventuell extra session hösten 1972.
5. Enhetlig uppbyggnad och funktion av nordiska samarbetsorgan.
6. Fördelningen av rekommendationer vid 20:e sessionen på koordinerande land.

§ 1

Med hänvisning till Nordiska ministerrådets beslut den 18 februari 1972 att upprätta ett permanent sekretariat för nordiska samarbetsfrågor endades mötet om att Nordiska ämbetsmannakommittén under utredningsarbetet rörande sekretariatets uppgifter, arbetsordning och organisationsplan skall samråda med Nordiska rådets sekreterarkollegium och att presidiet bereds tillfälle att uttala sig innan ministerrådet fastställer arbetsordningen.

§ 2

Anmälde att Nordiska rådet avser att ta upp frågan om kontakterna mellan rådets juridiska, socialpolitiska, trafik- och ekonomiska utskott å ena sidan och Nordiska ministerrådet å andra sidan i tillämpliga delar med ordningen på kulturområdet som förebild. Enighet rådde om att frågan lämpligen diskuteras av de nämnda utskotten med vederbörande ministrar.

3 §

Mot bakgrunden av situationen på olika nordiska samarbetsområden, främst marknadsfrågans läge diskuterades spørsmålet om eventuellt hållande av en extra session under hösten 1972 i samband med att Nordiska rådets utskott håller samtidiga möten. Enighet rådde om att presidiet förbereder denna fråga såvitt gäller tid och plats, dagordning m. fl. praktiska spørsmål för behandling på ett möte mellan presidiet och de nordiska samarbetsministrarna under sommaren 1972 innan beslut fattas huruvida extra session skall hållas.

§ 4

Beträffande enhetlig uppbyggnad och funktion av nordiska samarbetsorgan under Nordiska ministerrådet anmälde att Nordiska rådets sekreterarkollegium överlämnat en preliminär kartläggning av spørsmålet till Nordiska ämbetsmannakommittén. Enighet rådde om att samråd med Nordiska rådet skall ske under det fortsatta utredningsarbetet rörande denna fråga på motsvarande sätt som angetts under § 1 ovan.

§ 5

Mötet uppdrog åt Nordiska ämbetsmannakommittén och Nordiska rådets sekreterarkollegium att gemensamt fördela rådets rekommendationer på koordinerande land på vägnar av rådets presidium och Nordiska ministerrådet.

Vid protokollet:

Pär Kettis

*TILLÄGG 6***Protokoll fört vid möte mellan de nordiska statsministrarna, samarbetsministrarna och Nordiska rådets presidium på Christiansborg, Köpenhamn tisdagen den 21 november 1972***Närvarande:**Statsministrarna*

Statsminister Anker Jørgensen, Danmark
Statsminister Kalevi Sorsa, Finland
Statsminister Ólafur Jóhannesson, Island
Statsminister Lars Korvald, Norge
Statsminister Olof Palme, Sverige

Nordiska rådets presidium

Folketingsmand Ib Stetter, Danmark
Talman V. J. Sukselainen, Finland, president
Altingsmand Jón Skaftason, Island
Stortingsrepresentant Helge Seip, Norge
Riksdagsman Johannes Antonsson, Sverige

Samarbetsministrarna

Udenrigsøkonomiminister Ivar Nørgaard, Danmark
Trafikminister Pekka Tarjanne, Finland
Statsminister Ólafur Jóhannesson, Island (se ovan)
Handelsminister Hallvard Eika, Norge
Handelsminister Kjell-Olof Feldt, Sverige

(Övriga deltagare: se Tilläggsbihang 1)

Mötet leddes av statsminister Lars Korvald.

Följande dagordning godkändes:

1. Det nordiska samarbetets fortsatta utbyggnad
2. Nordiska rådets konferens 1973: Aktuella arbetsmarknadsfrågor och förhållandet mellan det officiella nordiska samarbetet och arbetsmarknadens parter.

3. Nordiska rådets 21:a session
4. Uppbyggnaden och placeringen av ministerrådets sekretariat
5. Nordiska rådets utskotts kontakter med ministerrådet
6. Kommuniké
7. Godkännande av protokoll
8. Eventuellt

§ 1

En redogörelse lämnades för arbetet med det handlingsprogram, varom beslut fattades på Nordiska rådets 20:e session i Helsingfors och som behandlar det framtida nordiska samarbetet i fråga om industri- och energipolitik, regionalpolitik, miljöpolitik och transportpolitik. Ministerrådet hade behandlat programmet tillsammans med Nordiska rådets ekonomiska utskott och även socialpolitiska utskottet hade genomgått programmet och framlagt sina synpunkter på detta. De framförda synpunkterna skulle tas i beaktande vid handlingsprogrammets fastställande i början av december 1972.

Mötet konstaterade att handlingsprogrammet utgör en värdefull påbyggnad av det nordiska samarbetet.

Mötet beslutade att genomgå och anpassa Helsingforsavtalets bestämmelser om det nordiska samarbetets sakliga innehåll till den utveckling som har ägt rum sedan avtalet ingicks. Man var enig om att genomgången, som skulle vara av teknisk karaktär, utföres av ämbetsmannakommittén och sekreterarkollegiet på sådant sätt att den föreslagna kompletteringen av Helsingforsavtalet med bestämmelser rörande samarbete på miljövårdens område ej försenas.

§ 2

Mötet tillstyrkte att en konferens anordnas under 1973 i Nordiska rådets regi rörande aktuella arbetsmarknadsfrågor och förhållandet mellan det officiella nordiska samarbetet och parterna på arbetsmarknaden.

§ 3

Beträffande förberedelserna för Nordiska rådets 21:a session hänvisades till frågans behandling på mötet mellan Nordiska rådets presidium och de nordiska samarbetsministrarna samma dag.

§ 4

Ministerrådets ordförande handelsminister Hallvard Eika redogjorde för läget beträffande uppbyggnaden och placeringen av ministerrådets sekretariat enligt följande:

- inom ministerrådssekretariatet inrättas avdelningar för respektive samordningsfrågor, ekonomiska och energipolitiska frågor, socialpolitiska frågor och kommunikationsfrågor, vilket innebär att avdelningsindelningen i ministerrådssekretariatet följer i huvudsak uppdelningen i utskott i Nordiska rådet;

- centralisering av ministerrådets sekretariatsfunktioner eftersträvas;
- sekretariatet erhåller internationell status;
- tjänstemännen vid sekretariatet erhåller inte diplomatisk immunitet;
- ställföreträdarkommittén svarar för utredningen av de praktiska problem som anslutar sig till etableringen av det permanenta sekretariatet;
- samarbetsministrarna har blivit eniga om att kultureksekretariatets placeringsort blir i Köpenhamn och att de fyra ovannämnda avdelningarna av ministerrådssekretariatet placeras i Oslo;
- samarbetsministrarna har vidare blivit eniga om, att så snart som möjligt överväga frågan om utarbetande av riktlinjer för placeringen av samnordiska institutioner överhuvudtaget.

Från presidiets sida välkomnades beslutet att förlägga huvuddelen av ministerrådets sekretariat till en ort. Vidare underströks värdet av ett så nära samarbete som möjligt mellan ministerrådets sekretariat och presidiesekretariatet.

§ 5

Anmälades att diskussionerna mellan Nordiska rådets utskott och fackministrarna rörande kontakterna mellan utskotten och ministerrådet fortsätter och att ett mönster håller på att utveckla sig för dessa kontakter.

§ 6

Genomgicks och godkändes presskommuniké från mötet (bifogas).

§ 7

Mötet konstaterade att man under mötet mellan samarbetsministrarna och presidiet kommit överens om en ordning för godkännande av protokoll från de gemensamma mötena.

Vid protokollet:

Gudmund Saxrud

Pär Kettis

Justerat:

Lars Korvald

V. J. Sukselainen

TILLÄGGSBIHANG 2

Kompletterande deltagarförteckning

För presidiesekretariatet:

Presidiesekreterare Emil Vindsetmo
 Stf. presidiesekreterare Pär Kettis
 Stf. presidiesekreterare Niels Ove Gottlieb
 Informationschef Sten-Olof Westman

För Nordiska rådets sekretariat:

Generalsekretær Frantz Wendt, Danmark
 Kontorchef Axel Gormsen, Danmark
 Generalsekretärer Eiler Hultin, Finland
 Sekreterare Håkan Branders, Finland
 Kontorschef Friðjón Sigurðsson, Island

Generalsekretær Gudvin Låder Ve, Norge
 Konsulent Olav Vefald, Norge
 Fil. dr. Christer Jacobson, Sverige
 Avdelningsdirektör Birgitta Malmros, Sverige

För ämbetsmannakommittén:

Ambassadør Jens Christensen, Danmark
 Departementschef Eigil Jørgensen, Danmark
 Konsulent Lars Blinkenberg, Danmark
 Konsulent Henning Gottlieb, Danmark
 Ekspeditionssekretær Tage Leth, Danmark
 Ministersekreter Børge Ebbesen, Danmark
 Sekretær Sven B. Bjerregaard, Danmark
 Ambassadör Olli Bergman, Finland
 Kanslichef Kai Korte, Finland
 Överdirektör Pekka Rekola, Finland
 Bitr. avdelningschef Heikki Kalha, Finland
 Sektionschef Tero Lehtovaara, Finland
 Statsministerns sekreterare Jermu Laine, Finland
 Statsrådets informationssekreterare Jukka Rusi, Finland
 Ambassadsekreterare Sakari Nurmi, Finland
 Attaché Caj Söderlund, Finland
 Sekreterare Maire Munkki, Finland
 Departementschef Guðmundur Benediktsson, Island
 Statssekretær Harald Synnes, Norge
 Ekspedisjonssjef Arnfinn Guldvog, Norge
 Byråsjef Maren Hertzberg Erichsen, Norge
 Statssekreterare Ove Rainer, Sverige
 Statssekreterare Bengt Dennis, Sverige
 Departementsråd Ragnar Sohlman, Sverige
 Hovrättsassessor Bengt Nilsson, Sverige

Ministerrådets sekretariat:

Direktør Gudmund Saxrud
 Ambassaderåd Herluf Hansen
 Sekreterare Stig Holmqvist
 Kansliråd Bert Isacson
 Sekretær David Stefansson

Pressmeddelande

TILLÄGGSBIHANG 3

De nordiske stats- og samarbejdsministre samt Nordisk Råds præsidium afholdt et fællesmøde i København den 21. november 1972. I mødet, som blev ledet af statsminister Lars Korvald, deltog desuden statsminister Olof Palme, Sverige
 statsminister Olafur Johannesson, Island
 statsminister Kalevi Sorsa, Finland
 statsminister Anker Jørgensen, Danmark
 udenrigsøkonomiminister Ivar Nørgaard, Danmark
 trafikminister Pekka Tarjanne, Finland

handelsminister Hallvard Eika, Norge
handelsminister Kjell-Olof Feldt, Sverige
folketingsmand Ib Stetter, Danmark
talmand V. J. Sukselainen, Finland
altingsmedlem Jon Skaftason, Island
stortingsrepresentant Helge Seip, Norge
riksdagsman Johannes Antonsson, Sverige

Ved mødet drøftede man den videre udvikling i det nordiske samarbejde, og man understregede vigtigheden af at udbygge samarbejdet på forskellige områder. Der var enighed om de retningslinier, som bør følges, og ministrene mente, at der var gode muligheder for at udbyde samarbejdet yderligere.

Ved mødet fremlagde Det nordiske Ministerråd et forslag til det handlingsprogram, som det blev besluttet at udarbejde på Nordisk Råds 20. session i Helsingfors. Programmet vedrører det fremtidige nordiske samarbejde inden for områderne industri- og energipolitik, regionalpolitik, miljøpolitik og transportpolitik. Ministerrådet drøftede programmet med Nordisk Råds økonomiske udvalg om mandagen, og også det socialpolitiske udvalg har gennemgået programmet og fremlagt sine synspunkter på det.

Handlingsprogrammet omfatter bl. a.:

etableringen af en nordisk fond for teknologi og industriel udvikling, der tilføres sammenlagt 50 mill. sv.kr., heraf 10 mill. sv.kr. i begyndelsen.

oprettelsen af et samarbejdsorgan, Nordtest, for materielprøvning og kontrol,

integration af de nordiske byggemarkeder,

undersøgelse af samarbejdsmulighederne vedrørende olie og gas,

anmodning til de nordiske regionalpolitiske institutioner om forskningsprojekter.

fælles forskning vedrørende kollektiv trafik,

beslutning om indgåelse af en miljøværnsoverenskomst baseret på princippet om gensidig hensyntagen ved afgørelsen af, om en miljøskadelig virksomhed er tilladelig samt om at indføre et tillæg om miljøværn til Helsingforsaftalen,

kraftigere forholdsregler mod forureningen i Østersøen, Øresund, Skagerrak og Kattegat

samt nedsættelsen af en nordisk komité for arbejdsmiljøspørgsmål.

Handlingsprogrammet skal udgøre grundlaget for det fortsatte nordiske samarbejde på de angivne områder og skal fortløbende gennemgås og udvikles. Lignende handlingsprogrammer er under udarbejdelse inden for kultur- og lovgivningssamarbejdet. Handlingsprogrammet på disse områder vil blive fremlagt for Nordisk Råd i december 1972, samtidig med at Ministerrådets årlige beretning om det nordiske samarbejde afleveres. Med hensyn til handlingsprogrammets nærmere indhold henvises der til vedlagte referat deraf.

Under mødet med samarbejdsministrene meddelte Nordisk Råds præsidium, at man ønsker at tage spørgsmålet op om en nordisk energipolitisk overenskomst.

Ministerrådet har besluttet, at det nordiske sekretariat, som skal bistå Ministerrådet i det nordiske samarbejde, skal etableres i Oslo. Arbejdet

med oprettelsen af sekretariatet fortsætter, med henblik på at beslutning om organisation og arbejdsopgaver skal kunne træffes før Nordisk Råds næste session.

Der var enighed om, at handlingsprogrammet og etableringen af et permanent nordisk sekretariat indebærer betydelige fremskridt for det nordiske samarbejde på forskellige områder.

Mødet gennemgik programmet for Nordisk Råds 21. session i Oslo i februar 1973. Ministerrådets handlingsprogram bliver hovedemnet ved den kommende session. Blandt øvrige vigtige spørgsmål på sessionen kan nævnes TV-samarbejdet, forsørgerbegrebet, turismen i Norden samt nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed.

Præsidiet informerede mødet om, at det havde til hensigt at arrangere en konference om nordiske arbejdsmarkedsspørgsmål for at etablere nærmere kontakt mellem det officielle nordiske samarbejde og arbejdsmarkedernes parter.

På mødet besluttede man at gennemgå og tilpasse Helsingforsaftalens bestemmelser om det nordiske samarbejdes saglige indhold til den udvikling, som har fundet sted, siden aftalen blev indgået.

Som en forsøgsordning gennemføres der i 1973 en deling af Nordisk Råds session. Hovedsamlingen holdes den 17.—21. februar i Oslo, og under mødet var man enige om at foreslå, at sessionen fortsætter i slutningen af oktober 1973 i Stockholm.

København, den 21. november 1972

TILLÄGG 7

Protokoll fört vid möte mellan Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) i Oslo den 19 juni 1972

Närvarande:

Nordiska rådets presidium:

Talman V. J. Sukselainen, rådets president
Folketingsmand Ib Stetter, Danmark
Fhv. minister Svend Horn, Danmark
Stortingsrepresentant Helge Seip, Norge
Riksdagsman Sven Mellqvist, Sverige
Riksdagsman Allan Hernelius, Sverige

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna):

Minister for udenrigsøkonomi Ivar Nørgaard, Danmark
Utbildningsminister Ulf Sundqvist, Finland
Statsminister Olafur Jóhannesson, Island
Handelsminister Per Kleppe, Norge, ministerrådets förman
Handelsminister Kjell Olof Feldt, Sverige

(Övriga deltagare: se Tilläggsbilag 3.)

§ 1

Godkändes följande dagordning för mötet:

1. Spørsmålet om eventuell ekstrasesjon i Nordisk Råd høsten 1972

2. Spørsmålet om en prøveordning med delt rådssesjon fra 1973
3. Møte mellom Presidiet/statsministrene og Ministerrådet høsten 1972
4. Kontakten mellom Nordisk Råds utvalg, Ministerrådet og fagministrene
5. Forberedelsene til Rådets 21. sesjon
6. De nordiske institusjoners stilling
7. De nordiske tjenestemenns rettsstilling

§ 2

Sedan det av presidiet utarbejdet materialet förelagts konstaterades att enighet förelåg om att ej hålla extra session med Nordiska rådet hösten 1972.

§ 3

Efter att presidiets material rörande delning av Nordiska rådets ordinarie session framlagts och från ministerrådets sida uttalats att beslut i frågan närmast ankom på presidiet rådde enighet om att på prov dela råds-sessionen från 1973. Praktiska frågor i samband med delningen av Nordiska rådets 21:a session, som enligt beslut av presidiet inleds den 17 februari 1972, skall diskuteras på nästa möte mellan presidiet och ministerrådet.

§ 4

Enighet rådde om att det sedvanliga höstmötet mellan de nordiska statsministrarna, presidiet och samarbetsministrarna bör avhållas i slutet av november 1972 med hänsyn till arbetet med ministerrådets berättelse (dokument C 1).

§ 5

Beträffande kontakterna mellan rådsutskotten, ministerrådet och fackministrarna förklarade sig ministerrådet berett att i samband med höstmötet med presidiet överenskomma om ett ändamålsenligt kontaktsystem som kunde börja tillämpas 1973. Vad gäller detta år var ministerrådet berett att på tjänstemannaplanet lämna upplysningar om arbetet med handlingsprogrammet till vederbörande rådsutskott.

§ 6

Ministerrådet lämnade en redogörelse för arbetet med det handlingsprogram rörande nordiskt samarbete som skall läggas fram till 21:a sessionen. Enighet rådde om att fortsätta diskussionen rörande ministerrådets berättelse (C 1) och handlingsprogrammet vid mötet hösten 1972.

§ 7

Ministerrådet överlämnade en kartläggning över nordiska institutioner, som utarbetats av hovrättsassessor Bengt Nilsson, och meddelade att

ministerrådets sekretariat skall fortsätta arbetet i syfte att lägga fram förslag till reglering av institutionernas ställning. Från presidiets sida anmäldes att man överväger att föreslå parlamentarisk representation i styrelsen för enstaka institutioner.

Enighet rådde om att ministerrådet och Nordiska rådets sekretariat samarbetar under det fortsatta utredningsarbetet och att presidiet bereds tillfälle uttala sig före ministerrådets slutliga ställningstagande.

§ 8

Med anledning av ett utkast till överenskommelse om nordiska tjänstemäns rättsställning och normalkontrakt, som utarbetats av en ämbetsmannakommitté, uttalade presidiet att Nordiska rådets gemensamma personal bör omfattas av överenskommelsen. Enighet rådde om motsvarande behandling av denna fråga som angivits ovan i § 7.

§ 9

Ett notat om ministerrådets sekretariats nuvarande uppbyggnad överlämnades till presidiet.

§ 10

Sedan presidiet tagit upp frågan om undertecknande och ratifikation av den nordiska transportöverenskommelsen med hänvisning till svar på ett spörsmål härom i Stortinget meddelade ministerrådet att frågan skulle undersökas.

Vid protokollet:

Pär Kettis

Justerat:

V. J. Sukselainen

Per Kleppe

TILLÄGSBIHANG 4

Kompletterande deltagarförteckning

För Nordiska rådets sekretariat:

Presidiesekreterare Emil Vindsetmo

Stf. presidiesekreterare Pär Kettis

Informationschef Sten-Olof Westman

Generalsekretær Frantz Wendt, Danmark

Kontorchef Axel Gormsen, Danmark

Generalsekreterare Eiler Hultin, Finland

Sekreterare Håkan Branders, Finland

Kontorchef Fridjon Sigurdsson, Island

Generalsekretær Gudvin Låder Ve, Norge

Fil. dr. Christer Jacobson, Sverige

För ämbetsmannakommittén:

Ambassadør Jens Christensen, Danmark
Konsulent J. Blinkenberg, Danmark
Ekspeditionssekretær Tage Leth, Danmark
Sekretær J. Örström Möller, Danmark
Minister Reino Honkaranta, Finland
Sektionschef Tero Lehtovaara, Finland
Chargé d'affaires a.i. Arto Mansala, Finland
Ambassadekreterare Sakari Nurmi, Finland
Departementschef Guðmundur Benediktsson, Island
Statssekretær Erik Himle, Norge
Ekspedisjonssjef Arnfinn Guldvog, Norge
Byråsjef M. Hertzberg Erichsen, Norge
Statskreterare Ove Rainer, Sverige
Statskreterare Bengt Dennis, Sverige
Hovrättsassessor Bengt Nilsson, Sverige

Ministerrådets sekretariat:

Direktör Gudmund Saxrud
Labour Relations Manager Stig Holmqvist
Kanslirådet Bert Isacsson

*TILLÄGG 8***Protokoll fört vid möte mellan Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) i Köpenhamn den 21 november 1972***Närvarande:**Nordiska rådets presidium:*

Folketingsmand Ib Stetter Danmark
Talman V. J. Sukselainen, Finland, rådets president
Altingsmand Jón Skaftason, Island
Stortingsrepresentant Helge Seip, Norge
Riksdagsman Johannes Antonsson, Sverige

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna):

Udenrigsøkonomiminister Ivar Nørgaard, Danmark
Trafikminister Pekka Tarjanne, Finland
Statsminister Ólafur Jóhannesson, Island
Handelsminister Hallvard Eika, Norge, ministerrådets ordförande
Handelsminister Kjell-Olof Feldt, Sverige

(Övriga deltagare: se Tilläggsbihang 4.)

Mötet leddes av handelsminister Hallvard Eika.

Följande dagordning godkändes:

1. Ordning för godkännande av protokoll

2. Nordiska rådets 21:a session
3. Uppbyggnaden och placeringen av ministerrådets sekretariat
4. Nordisk tjänstemannarätt
5. Offentlighetsprincipens tillämpning
6. Inordnandet av nordiska institutioner och samarbetsorgan under ministerrådet
7. Nordiska rådets utskotts kontakter med ministerrådet
8. Dagordning för mötet statsministrarna, samarbetsministrarna och presidiet
9. Eventuellt

§ 1

Mötet godkände en ordning för justering av protokoll innebärande att utkast gemensamt upprättas av presidiesekretariatet och ministerrådssekretariatet och därefter tillställs deltagarna för kommentarer. Efter behövliga justeringar föreläggs protokollet presidenten respektive ministerrådets ordförande för godkännande (justering).

§ 2

I anslutning till presidiets skrivelse till ministerrådet av den 11 september 1972 lämnades en redogörelse för förberedelserna för Nordiska rådets 21:a session.

Mötet var enigt om att huvudämne vid den kommande sessionen blir Nordiska ministerrådets handlingsprogram som utarbetats enligt beslut vid Nordiska rådet 20:e session i Helsingfors. Programmet omfattar det framtida nordiska samarbetet i fråga om industri- och energipolitik, regionalpolitik, miljöpolitik och transportpolitik. Bland övriga viktiga frågor på den kommande sessionen nämndes TV-samarbetet, försörjarbegreppet, turismen i Norden samt nordisk kommunal rösträtt och valbarhet.

Under diskussionen framförde presidiet önskemålet att få höra ministerrådets syn på ett eventuellt medlemsförslag rörande en nordisk energipolitisk överenskommelse av samma typ som kulturavtalet och transportöverenskommelsen. Från ministerrådets sida meddelades, att ministerrådet kommer att ta ställning till spörsmålet vid mötet i Stockholm den 11.12.1972 och underrätta presidiet före sessionen 1973.

Mötet tog del av programmet för 21:a sessionens första samling som äger rum 17—21 februari 1973 i Oslo. Vad gäller tidpunkt för sessionens fortsättning på hösten enades man om att föreslå slutet av oktober 1973 i Stockholm (varvid nämndes dagarna 25—27 respektive 26—28 oktober).

Presidiet meddelade att slutligt förslag till dagordning kommer att överlämnas efter utskottsmötena i januari 1973, men att redan nu kunde sägas att avsikten är att på sessionens huvudsamling behandla ministerrådets berättelse samt medlemsförslag, regeringsförslag och frågor (*C 1, A-, B- och E-saker*). Övriga berättelser (*C-saker*) och meddelanden (*D-saker*) uppföres på dagordningen endast om särskilda skäl

föreligger att behandla saken på februarimötet, t. ex. att fråga ställts i ärendet eller att saken föreslås avskrivnen.

Presidiet meddelade beträffande andra samlingens dagordning att avsikten är att efter en allmän debatt och besvarande av frågor behandla återstående C-saker, bl. a. ministerrådets berättelse C 1, och D-saker samt brådskande medlems- eller regeringsförslag.

Presidiet redogjorde för behandlingen på den kommande sessionen av ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1).

§ 3

Ministerrådets ordförande redogjorde för förberedelserna för uppriktande av ministerrådets sekretariat (se § 4 i protokoll från mötet mellan statsministrarna, samlingsministrarna och presidiet 21.11.1972).

Presidiet framhöll att man finner det nödvändigt att ministerrådssekretariatet och presidiesekretariatets status anpassas till vad som gäller för internationell organisation främst av rekryteringsskal. Mötet var enigt om att ministerrådets sekretariat och presidiesekretariatet samarbetar vid framläggandet av behövliga förslag för genomförande av ovanstående.

Beträffande sekretariatets placering framhöll presidiet att man anser det önskvärt att de olika avdelningarna vid ministerrådets sekretariat centraliseras till en plats, dock att kultursekretariatet oberoende av övriga avdelningars placering kvarligger i Köpenhamn.

§ 4

Från ministerrådets sida konstaterades, att det föreliggande förslaget till överenskomst rörande den nordiska tjänstemannarätten ej slutbehandlats av samlingsministrarna. Man var enigt om, att sekretariaten skall samarbeta under det fortsatta utredningsarbetet och att presidiet skall beredas tillfälle att uttala sig före ministerrådets slutliga ställningstagande.

Presidiet framhöll att i en blivande överenskommelse bör införas bestämmelser om att den beslutsrätt som tillagts ministerrådet utövas av presidiet såvitt gäller Nordiska rådets organ.

§ 5

Mötet konstaterade att ministerrådet och presidiet såvitt ministerrådets sekretariat respektive presidiesekretariatet har att besluta om vilka handlingar som skall vara offentliga. Mötet godkände tillsättande av en arbetsgrupp i vilken även presidiesekretariatet blir representerat med uppgift att utreda och framlägga förslag till gemensamma regler om handlingars offentlighet vid nordiska organ.

§ 6

Presidiet föreslog ministerrådet att man inom regeringarna skulle överväga att för respektive lands parlament lägga fram en årlig rapport

om nordiskt samarbete, på motsvarande sätt som nu görs från delegationernas sida, varigenom ökade möjligheter bereds för insyn och debatt beträffande regeringarnas nordiska arbete. Det var enighet om att återkomma till denna fråga på ett senare möte.

§ 7

Mötet konstaterade att den fortsatta behandlingen av NU 1972: 5 Nordiska institutioner sker under medverkan från Nordiska rådets sida.

Med hänvisning till dels tidigare uttalande om styrelserepresentation (se § 7 i prot. från mötet i Oslo 19.6.1972) dels sammansättningen av Nordiska kulturfondens styrelse framförde presidiet till ministerrådets övervägande förslag om att Nordiska rådet skall utse en medlem i styrelsen för den nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling.

§ 8

Mötet konstaterade att som följd av de pågående diskussionerna mellan Nordiska rådets utskott och fackministrarna ett mönster håller på att utvecklas för de framtida kontakterna mellan utskotten och ministerrådet i nära anknytning till vad som gäller på kulturområdet.

§ 9

Genomgicks utkast till dagordning för mötet samma dag mellan de nordiska statsministrarna, samarbetsministrarna och Nordiska rådets presidium.

§ 10

Som ett led i övervägandena rörande den nordiska informationsverksamhetens utformning enades mötet om att ministerrådets sekretariat och presidiesekretariatet företar en utredning om informationsverksamheten vid dessa sekretariat, varvid även bör beaktas övrig nordisk informationsverksamhet, bl. a. genom kontakt i behövlig utsträckning med Föreningarna Nordens Förbund.

Vid protokollet:

Gudmund Saxrud

Pär Kettis

Justerat:

Hallvard Eika

V. J. Sukselainen

TILLÄGGSBIHANG 5

Kompletterande deltagarförteckning

För presidiesekretariatet:

Presidiesekreterare Emil Vindsetmo

Stf. presidiesekreterare Pär Kettis

Stf. presidiesekreterare Niels Ove Gottlieb

Informationschef Sten-Olof Westman

För Nordiska rådets sekretariat:

Generalsekretær Frantz Wendt, Danmark
 Kontorchef Axel Gormsen, Danmark
 Generalsekreterare Eiler Hultin, Finland
 Sekreterare Håkan Branders, Finland
 Kontorchef Fridjón Sigurðsson, Island
 Generalsekretær Gudvin Låder Ve, Norge
 Konsulent Olav Vefald, Norge
 Fil. dr. Christer Jacobson, Sverige
 Avdelningsdirektör Birgitta Malmros, Sverige

För ämbetsmannakommittén:

Ambassadør Jens Christensen, Danmark
 Konsulent Lars Blinkenberg, Danmark
 Ekspeditionssekretær Tage Leth, Danmark
 Sekretær Sven B. Bjerregaard, Danmark
 Ambassadör Olli Bergman, Finland
 Överdirektör Pekka Rekola, Finland
 Bitr. avdelningschef Heikki Kalha, Finland
 Sektionschef Tero Lehtovaara, Finland
 Ambassadekreterare Sakari Nurmi, Finland
 Attaché Caj Söderlund, Finland
 Sekreterare Maire Munkki, Finland
 Departementschef Guðmundur Benediktsson, Island
 Statssekretær Harald Synnes, Norge
 Ekspedisjonssjef Arnfinn Guldvog, Norge
 Byråsjef Maren Hertzberg Erichsen, Norge
 Statssekreterare Ove Rainer, Sverige
 Statssekreterare Bengt Dennis, Sverige
 Departementsråd Ragnar Sohlman, Sverige
 Hovrättsassessor Bengt Nilsson, Sverige

Ministerrådets sekretariat:

Direktør Gudmund Saxrud
 Ambassaderåd Herluf Hansen
 Sekreterare Stig Holmqvist
 Kansliråd Bert Isacson
 Sekretær David Stefansson

TILLÄGG 9**Uttalande 2 av Nordiska rådets juridiska utskott över berättelsen om det nordiska samarbetet (C 1/1972)**

Til juridisk udvalg er henvist beretning om det nordiske samarbejde afgivet af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 20. session 1972, for så vidt angår beretningens afsnit 1 og 2.

Udvalget afgav den 21. februar 1972 en udtalelse om beretningen, hvori det indstilledes, at afsnit 1: "Oprettelsen af Nordisk Ministerråd" blev taget til efterretning. Samtidig anmeldte udvalget, at man ville fortsætte behandlingen af beretningens afsnit 2: "Retsligt samarbejde".

Siden sessionen har udvalget behandlet beretningen på møder den 19. maj 1972 i Oslo, den 17. august 1972 i Höfn samt den 30. november og 1. december 1972 i Helsingør.

I mødet den 1. december 1972 deltog justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, kanslichef Kai Korte, Finland, departementschef Balduur Møller, Island, statsråd Petter Koren, Norge samt statsrådet Lennart Geijer og statsrådet Carl Lidbom, begge Sverige.

1. Det fremhæves i indledningen til beretningens afsnit om det retslige samarbejde, at der i hele dette århundrede har været ydet en betydningsfuld indsats for at tilvejebringe fællesnordisk lovgivning på en række områder, først og fremmest inden for civilretten. Det antages, at den derved opnåede omfattende retsenhed udgør en værdifuld basis for udvidelse af kontakterne over grænserne på f. eks. det økonomiske område og tillige har gjort det muligt for de nordiske lande udadtil at optræde i fællesskab, hvilket har vist sig at være værdifuldt, når det gjaldt om at vinde tilslutning til nordiske synspunkter.

Udvalget kan helt tiltræde denne vurdering af lovgivningssamarbejdets betydning, og man konstaterer med tilfredshed, at ministerrådet anser det for en vigtig opgave, at dette samarbejde fortsættes og udvikles videre. Efter udvalgets opfattelse må det i overensstemmelse med Helsingfors-aftalen, særlig art. 2—7, være et grundlæggende princip for det fortsatte samarbejde på det juridiske område, at der stræbes efter at opnå stadig større retsenhed mellem de nordiske lande, ikke blot i lovgivningen, men også i domstolenes og administrationens praksis.

Udvalget ønsker dog at understrege, at ønsket om retsenhed som et principielt mål ikke bør stå i vejen for, at der under forberedelsen af de enkelte forslag arbejdes individuelt i hvert af landene. Forudsat at der opretholdes fornøden kontakt også på dette stadium, kan større frihed under udvalgsarbejdet, eventuelt i forbindelse med en fordeling af arbejdet, medvirke til at inspirere og uddybe synspunkterne. Derimod er det væsentligt, at der efter afslutningen af udredningsarbejdet foretages en samordning med henblik på lovgivningsinitiativer, der ligger så tæt op ad hinanden som muligt.

2. Med hensyn til samarbejdets form siges det i beretningen blandt andet, at der ikke er anledning til at ændre de institutionelle grundvolde, hvorefter de afgørende beslutninger ligesom hidtil bør træffes på nordiske justitsministtermøder på grundlag af kontaktmændenes anbefalinger.

Udvalget kan være enig i den store betydning, der må tillægges justitsministrenes og kontaktmændenes bestræbelser med at samordne lovgivningen og vil fortsat være indstillet på at medvirke positivt i lovgivningssamarbejdet samt støtte ministrenes arbejde med at fremme nor-

disk retsenhed. Man vil lægge vægt på, at der ligesom hidtil — men gerne i større omfang — gives Nordisk Råd lejlighed til at udtale sig om de nordiske samarbejdsspørgsmål af større betydning, justitsministrene lægger vægt på at fremme, hvilket også er i overensstemmelse med Helsingfors-aftalens art. 41.

Efter udvalgets opfattelse har også det samarbejde, der i Nordisk Råd hidtil har fundet sted mellem justitsministrene og juridisk udvalg om en række lovgivningsspørgsmål været værdifuldt, og man har på baggrund af de gennem årene vundne erfaringer nu i fællesskab drøftet planerne for fremtiden. Hvis de retningslinier, hvorom der er opnået foreløbig enighed, bliver virkeliggjort, vil man antagelig have fundet en form for lovgivningssamarbejdet, som kan tilfredsstille alle parter.

3. Efter omtale af nogle vigtige retsområder, hvor samarbejde af særlig interesse for fremtiden allerede er i gang, eller som der findes anledning til i de nærmeste år at tage op på nordisk plan, giver ministerrådet en bedømmelse af det nordiske lovgivningssamarbejdes udviklingsmuligheder på baggrund af landenes forhandlinger med EF; det antages, at et eventuelt dansk og norsk medlemskab i hvert fald indtil videre kun vil få en ganske begrænset virkning for det nordiske lovgivningssamarbejde.

Det er nu en kendsgerning, at Danmark bliver medlem af EF fra den 1. januar 1973 at regne, og at dette i hvert fald indtil videre ikke bliver tilfældet for noget af de øvrige nordiske lande.

Udvalget kan tiltræde ministerrådets bedømmelse af lovgivningssamarbejdets fremtidige muligheder. Samarbejdet mellem de nordiske lande kan ikke stå isoleret, og det vil være ønskeligt for dem alle at lovgivningen indrettes under hensyn til den samlede europæiske udvikling. Dette gælder ikke mindst den erhvervsretlige lovgivning, da en harmonisering på dette område letter det økonomiske samarbejde, som alle de nordiske lande er interesseret i.

Fra dansk side tillægger man det stadig overordentlig betydning, at det nordiske samarbejde — også på lovgivningens område — fortsætter og udvides så langt som muligt. Dette anerkender man i de øvrige nordiske lande. Gennem en forstærket indsats blandt andet i Nordisk Råd vil det være muligt at skabe en gensidig orientering og påvirkning, som vil kunne bidrage til at fastholde de nordiske synspunkter også i det europæiske samarbejde. Udvalget ønsker i denne forbindelse at understrege vigtigheden af, at Nordisk Råd på et så tidligt tidspunkt som muligt orienteres om planerne med hensyn til samordning af lovgivningen imellem EF's medlemslande, og at rådet inddrages i den drøftelse mellem landene, som følger heraf.

Juridisk udvalg tager herefter i henhold til den på 20. session 1972

givne bemyndigelse beretningens afsnit 2: "Retsligt samarbejde" til efterretning.

Helsingør, den 1. december 1972

Erik Adamsson (s) Ilkka-Christian Björklund (Skdl) Poul Dam (SF)

Georg C. Ehrnrooth (Sv) Erling Engan (Sp) Astrid Kristensson (m)

Matthias Á. Mathiesen (Sj) Orla Møller (S) Knud Thestrup (KF)

Lars Werner (vpk)

TILLÄGG 10

Promemoria av den 28 augusti 1972

Nordiska kultursamarbetsfrågor

Kulturutskottets syn

Allmänna synpunkter

Formerna för samarbetet på kulturens område mellan de nordiska länderna befinner sig för närvarande på grund av kulturavtalets ikraftträdande och tillkomsten av de nya samarbetsorganen inom regeringssektorn delvis i ett experimentskede, innan etablerade arbetsformer för samverkan mellan Nordiska rådet, särskilt kulturutskottet, och de nya samarbetsorganen har hunnit utformas.

När det gäller initiativ till nya verksamhetsformer och utbyggnad av existerande samarbete på det kulturella området har Nordiska rådet hittills spelat en central roll. Medlemsförslag som lett till betydelsefulla åtgärder har väckts av rådsmedlemmar, dels på dessas eget initiativ, dels genom att parlamentarikerna från olika håll gjorts uppmärksamma på behov av rådsinitiativ till förmån för nordiskt kultursamarbete inom skilda sektorer. Det är naturligt, att denna initiativtagande funktion även under de nya förutsättningarna kommer att utgöra en väsentlig uppgift för Nordiska rådet. I frågor, där ministerrådet eller regeringarna framlägger planer av större räckvidd, kan rådet framställa supplerande förslag. Utrymme för självständiga initiativ från Nordiska rådets sida kommer dock även att finnas i framtiden, icke minst därför att Nordiska rådets medlemmar såsom folkvalda parlamentariker ser som sin uppgift att verka som språkrör för den stora allmänhetens önskemål och opinioner.

Nordiska rådet — i detta fall framför allt representerat av kulturutskottet — har även utfört ett viktigt arbete som kontrollerande och pådrivande kraft då det gällt förverkligandet av rekommendationer på kultursamarbetets område. Kulturutskottets funktion har därvid icke be-

gränsat sig till passivt övervakande, utan utskottet har även verkat aktivt, bl. a. som initiativtagare till rådskonferenser i särskilda frågor och genom föranstaltande av egna utredningar.

Då ju kulturavtalet kan förväntas innebära ökade initiativ från ministerrådets och regeringarnas sida, torde denna övervakande och pådrivande funktion hos Nordiska rådet och dess kulturutskott snarast bli ännu mer betydelsefull än tidigare. En ny form för denna aktivitet från Nordiska rådets sida är de direkta överläggningarna mellan kulturutskottet och kultur- och undervisningsministrarna, vid vilka kulturutskottet fäster stora förhoppningar för framtiden. Detsamma gäller den under år 1972 etablerade kontakten med Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete.

Kulturutskottet har tidigare framhållit, och önskar även nu understryka, att den viktigaste förutsättningen för att utskottet med framgång skall kunna uppfylla den roll som tilldelats det vid genomförandet av kulturavtalet är att utskottet kontinuerligt erhåller information om vad som är att vänta i fråga om initiativ från ministerrådets och regeringarnas sida samt att det i ett så tidigt skede som möjligt får tillfälle att uttala önskemål om innehållet i den samnordiska kulturbudgeten och om de anslag för nordiskt kultursamarbete som ingår i de nationella budgeterna. Dessa önskemål gäller såväl behandlingen av de årliga budgeterna som budgeterings- och handlingsprogram på längre sikt. Överenskommelse om en fast ordning för samarbetet vid budgetbehandlingen har träffats mellan kulturutskottet och Nordiska ministerrådet, även om denna ordning under innevarande år icke fullt ut har kunnat iakttagas. Kulturutskottet ser emellertid fram emot en normal budgetbehandling enligt den överenskomna ordningen fr.o.m. nästa år.

I detta sammanhang önskar kulturutskottet understryka, att den omständigheten att vissa kultursamarbetsfrågor i några eller samtliga länder omhänderhas av andra ministerier än undervisnings- eller kulturministerierna icke bör utgöra hinder för effektiv behandling av dessa frågor.

Centrala kultursamarbetsprojekt

Kulturutskottet har under sommaren 1972 företagit en genomgång av det nordiska kulturella samarbetsfältet för att utröna vilka frågor som för närvarande bör tillmätas den högsta angelägenhetsgraden. Härvid har utskottet för det första beaktat frågor som är anhängiga i Nordiska rådet i form av medlemsförslag eller icke slutbehandlade rådsrekommendationer som helt eller delvis har förblivit ogenomförda. Slutligen har kulturutskottet vid sin genomgång i viss utsträckning även beaktat tänkbara nya initiativ i kultursamarbetsfrågor. Som ett resultat av denna inventering har kulturutskottet stannat vid ett antal samarbetsfrågor, som utskottet anser böra prioriteras i första rummet.

Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden har medfört en kraftigt ökad flyttning mellan de nordiska länderna. Detta har i sin tur lett till att anpassningsproblemen för skolbarn som fortsätter sin skolgång i ett annat nordiskt land har vuxit till en fråga av största betydelse. Samtidigt har behovet av samordning inom Norden i fråga om undervisningens innehåll, mål och medel tilltagit på grund av det fortgående reformarbetet när det gäller skolsystemens uppbyggnad och lärostoffets innehåll. En likarad utbildningsstruktur i de nordiska länderna stärker på längre sikt den nordiska kulturgemenskapen samtidigt som de praktiska fördelarna på både längre och kortare sikt är uppenbara.

Med hänsyn till denna målsättning bedömer kulturutskottet det pågående arbetet på en *harmonisering av de nordiska läroplanerna* (igångsatt med utgångspunkt i Nordiska rådets rekommendation nr 26/1967 om enhetlig nordisk skolordning) som den för närvarande mest angelägna uppgiften inom utbildningssektorn. Under detta arbete bör man ta sikte på att ömsesidigt dra nytta av de erfarenheter som gjorts och görs i de olika länderna. Eftersom utvecklingen på skolområdet i samtliga länder är en fortlöpande process, måste spelrum för variationer alltid finnas. Till harmoniseringsarbetet ansluter sig nära frågorna om *skolbetygs jämförbarhet och giltighet* (Rek. nr 7/1969 och nr 13/1970). Även när det gäller dessa frågor har problemen fått allt större omfattning på grund av den ökade flyttningen mellan de nordiska länderna.

När det gäller den högre utbildningen har på senare tid ett allt större behov av samordning av de ekonomiska och personella resurserna gjort sig gällande, särskilt i fråga om utbildningsområden som kräver dyrbar eller starkt specialiserad undervisning. Bland dessa önskar kulturutskottet särskilt framhålla den *högre skogliga utbildningen* och den *högre lantbruksutbildningen*, vilka för närvarande är anhängiga inom kulturutskottet i form av medlemsförslag (Sak A 357/k om högre skoglig utbildning och Sak A 372/k om högre lantbruksundervisning och forskning) samt den *veterinärmedicinska utbildningen*, som vid 20:e sessionen föranledde en rekommendation (Rek. nr 19/1972/k ang. samarbete på veterinärmedicinens område).

På forskningsområde bör enligt kulturutskottets uppfattning de samnordiska insatserna i främsta rummet inriktas på forskning som gäller den *nordiska miljön* i vid bemärkelse (natur, samhälle, språk, minoriteter m. m.) och på forskning, där de nordiska länderna erbjuder *unika forskningsobjekt*. Utskottet vill understryka att samverkan inom forskningen kan innebära betydande ekonomiska besparingar t. ex. på områden där dyrbar utrustning behövs eller där dubbelarbete förekommer.

Inom forskningssektorn existerar redan nu institutionaliserat samarbete på många områden i form av gemensamma nordiska forskningsin-

stitut, sekretariat, regelbundet återkommande möten o. s. v. Utskottet önskar understryka att sådana verksamheter bör understödjas och att nya initiativ till samarbete bör uppmuntras.

Beträffande enskilda samarbetsprojekt inom forskningssektorn vill utskottet särskilt framhålla vikten av att det planerade *vulkanologiska institutet* i Island och det nordiska *sameinstitutet* kommer till stånd och får tillräckliga ekonomiska resurser. Vidare anser utskottet att det samnordiska *sekretariatet för arktisk medicin* borde ges avsevärt ökade anslag. Ett forskningsfält, där en samnordisk insats kunde medföra betydande vinningar, är en *utforskning av de nordiska naturresurserna*. Forskarutbildningen bör så långt som möjligt samordnas och den tillgängliga expertisen utnyttjas effektivt. Den *nordiska sommarskolan för forskarutbildning* utgör ett steg i rätt riktning och dess verksamhet bör utbyggas.

Kulturutskottet vill även fästa uppmärksamhet på behovet av en utbyggnad av det nordiska samarbetet i fråga om *vetenskaplig dokumentation*, särskilt inom samhällsvetenskap och humaniora.

För övrigt gäller för forskningssektorn detsamma som för den högre utbildningen, nämligen att en koncentration av resurserna är önskvärd. Speciellt inom forskningsgrenar som kräver stora ekonomiska insatser eller där de personella resurserna är begränsade. Medlemsförslagen om samarbete beträffande högre skoglig utbildning och högre lantbruksutbildning och forskning samt rekommendationen om veterinärmedicinskt samarbete har samtliga en syftning som även omfattar forskningen på dessa områden.

Inom sektorn *allmänkulturell verksamhet* prioriterar utskottet för närvarande *utbyggnaden av det nordiska televisionssamarbetet* högst. Möjligheten för den stora allmänheten i de nordiska länderna att själv välja bland största möjliga utbud av nordiska TV-program är en kontaktskapande och förenande faktor vars betydelse inte kan överskattas. För de språkliga minoriteterna inom Norden är ett ökat TV-utbyte dessutom en fråga om grundläggande kulturell service på modersmålet. Ett annat centralt frågekomplex inom den allmänkulturella sektorn är strävandena att *stärka och bredda kulturkontakterna* mellan de nordiska länderna *på bred folklig bas*. Målet måste vara att åstadkomma en möjligast vid yta för direkta kontakter mellan medborgarna i de nordiska länderna. Man bör alltså vinnlägga sig om att kontakterna förbättras på ett brett plan, mellan så stora medborgargrupper som möjligt. I detta sammanhang vill kulturutskottet — utöver en utbyggnad av de samarbetsformer som tidigare existerar — särskilt poängtera betydelsen av *ökat stöd till ungdoms- och folkbildningsorganisationer* för internordisk kontakt på bred bas, en *stipendieordning för ungdom* för resor inom Norden och *vidgat stöd till samnordiska vetenskapliga och kulturella tidskrifter*.

Översättningsverksamheten, särskilt beträffande finsk, färöisk, grönländsk och samisk litteratur, hör enligt kulturutskottets uppfattning till de områden, där kraftiga stödåtgärder borde vidtas. Kulturutskottet önskar särskilt framhålla betydelsen av *stöd till den färöiska litteraturen*. Denna fråga har nyligen aktualiserats genom ett medlemsförslag i Nordiska rådet (*Sak A 358/k*). De erfarenheter som kan vinnas av en stödverksamhet till den färöiska litteraturen, torde med fördel kunna utnyttjas vid planläggningen av liknande åtgärder för andra språks litteratur.

För den nordiska kulturgemenskapen är det av fundamental betydelse att *språkförståelsen* mellan länderna upprätthålls och förbättras. Utskottet vill därför fästa uppmärksamhet på behovet av språkkurser i televisionen och vuxenundervisning i språk, särskilt mellan de centrala centralskandinaviska språken å ena sidan och finska, isländska och färöiska å den andra. Särskilt bör man tillse, att de finskspråkiga skolbarnens utbildningsbehov på modersmålet i Sverige tillgodoses samtidigt som deras möjligheter att erhålla undervisning i svenska ordnas på ett effektivt sätt.

När det gäller samarbetet på det konstnärliga området vill kulturutskottet särskilt framhålla behovet av ett vidgat samarbete på *bildkonstens* och *scenkonstens* områden (Rek. nr 24/1971/k och Rek. nr 25/1971/k), varvid även medlemsförslaget om inrättande av ett *nordiskt konsthus* (*Sak A 368/k*) bör beaktas. Med tanke på de goda erfarenheterna av Nordens hus i Reykjavik vill kulturutskottet understryka vikten av att rekommendation nr 17/1972/k om ett *nordiskt kulturcentrum i Tórshavn* snabbt genomförs. Kulturutskottet önskar även uttala sitt stöd för ett snabbt förverkligande av planerna på ett *nordiskt designcentrum*.

Kulturutskottet anser, att man vid urvalet av samarbetsprojekt dels bör satsa på projekt som fyller konkreta samarbetsbehov, dels på frågor som därtill fyller uppgiften att stimulera till ökat intresse och debatt kring det nordiska kultursamarbetet. Samarbetsprojekt inom den allmänkulturella sektorn är enligt kulturutskottets uppfattning väl ägnade för detta syfte.

Avslutningsvis önskar kulturutskottet starkt understryka vikten av att tidigare rådsrekommendationer, som förblivit helt eller delvis ogenomförda, i största möjliga utsträckning genomförs. Detta gäller såväl rekommendationer som är anhängiga i Nordiska rådet som rekommendationer vilka slutbehandlats i rådet.

*TILLÆG 11***Juridiska utskottets yttrande till presidiet rörande ansvarighetsfrågor i det nordiska samarbetet**

Vedlagt tilbagesendes det med præsidiets skrivelse af 18. maj 1972 til udvalgets udtalelse fremsendte promemoria af 24. april 1972 fra riksdagsman Allan Hernelius om visse ansvarsspørgsmål i forbindelse med det nordiske samarbejdes nye organisation.

Udvalget har behandlet skrivelserne med bilag på sit møde den 18. august 1972 i Island. Ved denne lejlighed havde medlemmerne af udvalget tillige modtaget et af riksdagsman Hernelius udarbejdet promemoria af august 1972, hvoraf et eksemplar vedlægges til orientering for præsidiets. Da det sidste dokument henviser til udvalgssekretærens bemærkninger om sagen, vedlægges endvidere disse.

Under drøftelsen i udvalget bemærkede riksdagsman Hernelius blandt andet, at der efter hans opfattelse bør tages stilling til følgende tre problemer: Det nordiske Ministerråds ansvar (politisk og/eller juridisk), særligt i relation til de forpligtelser, der i henhold til den nordiske samarbejdsoverenskomst og andre aftaler påhviler ministerrådet; kontrollen med den nordiske embedsmandskomiteé, det nordiske kultursekretariat samt andre nordiske tjenstemænd og deres ansvar set på baggrund af det øgede antal nordiske tjenstemænd; samt spørgsmålet om offentlighed i den nordiske forvaltning, særligt adgangen til at blive bekendt med ministerrådets protokol.

Endvidere blev det oplyst, at visse spørgsmål vedrørende adgangen til aktindsigt og offentlighed allerede har været drøftet mellem præsidiets og ministerrådet, og at der for tiden foretages en kortlægning af lovgivningen om offentlighedsprincippet i de nordiske lande.

Der var i udvalget enighed om at anbefale, at Nordisk Råds præsidium drøfter de pågældende problemer med Det nordiske Ministerråd, og at problemerne herunder bør søges nærmere klarlagt i det omfang, dette må anses for fornødent og hensigtsmæssigt. I denne forbindelse bemærker man, at der efter udvalgets mening ikke kan blive tale om, at Nordisk Råd skal kunne drage ministerrådet til ansvar eller indbringe dette spørgsmål for et nævn med repræsentanter for alle landene, med mindre samarbejdsoverenskomstens bestemmelser om Nordisk Råd og Det nordiske Ministerråd ændres.

København, den 19. oktober 1972

Knud Thestrup

Ole Perch Nielsen

TILLÄGGSBIHANG 6

PM angående ansvarighetsfrågorna inom den nya nordiska samarbetsorganisationen

Överlämnande av tidigare nationella befogenheter från en nationell instans till ett överstatligt organ innebär vanligtvis att det system för kontroll av befogenhetens utövande som utvecklats på nationellt plan sätts ur spel helt eller delvis. I nationella författningar är i allmänhet principen den att parlamentariska organ i en eller annan form utövar kontroll över regeringsmakten och andra exekutiva organ. Stundom är också domstolarna inbyggda i kontrollsystemet både som kontrollerande och som kontrollerad part.

Vid utbyggnad av en mera utvecklad nordisk organisation med ett ministerråd såsom ett å regeringarnas vägnar beslutande organ och med Nordiska rådet med bibehållna rådgivande funktioner uppstår problemet om hur kontrollen över den regeringsmakt skall utövas, som övertages av ministerrådet.

Problemet är icke nytt. Samma frågeställning har gjort sig påmind inom Europeiska Gemenskapen (EEC). Beslutanderätten ligger enligt Romtraktaten hos ministerrådet, men det finns icke någon instans i EEC, inför vilka dess medlemmar kan ställas till ansvar. Ministrarna som formar EEC:s beslut ansvarar allenast inför sina nationella parlament. Dessa kan utkräva ett ansvar för ministerns andel i ministerrådsbeslutet. Denna har kanske efter hård mangling gått med på en framkommen kompromisslösning som han ej ansett sig kunna stjälpas. Dock finns inom EEC den kontrollanordningen att även ministerrådet kan, om det skulle överträda eller icke fullfölja Romtraktatens bestämmelser, bli ålagd av EEC:s domstol att fullgöra sina skyldigheter enligt traktaten.

Inom den nordiska organisation, som nu är under uppbyggnad, har Nordiska ministerrådet fått vissa beslutsfunktioner. Enligt kulturavtalet äger ministerrådet besluta om åtgärder som erfordras för detta avtals genomförande. Bl. a. ingår i ministerrådets uppgifter att utarbeta förslaget till nordisk kulturbudget och att inom de ramar för denna, som fastställs av de nationella parlamenten, besluta och genomföra denna budget.

Inom det gällande avtalet om nordiskt samarbete beträffande bistånd till u-länderna har ministerrådet vissa funktioner. Enligt Helsingforsöverenskommelsen i sin nu gällande lydelse skall ministerrådet fatta vissa, dock mest formella beslut. Av politisk betydelse kan bli uppgiften att besluta om ministerrådets rapport, vilken är ett politiskt dokument innehållande regeringarnas programförklaring. Även enligt det blivande transportavtalet förutsättes ministerrådet få beslutuppgifter.

I den mån fråga uppstår om att anvisa medel får de nationella parlamenten en given kontrollmöjlighet. Beträffande den nordiska kulturbudgeten kan de nationella parlamenten vägra att besluta om nödiga anslag till budgeten eller sätta ned dessa om de är missnöjda med ministerrådet. Möjligheten härtill är dock i sak begränsade. Någon annan rapportskyldighet från ministerrådet till nationella parlament som skulle kunna ligga till grund för att utkräva ansvar finns icke.

För att över huvud någon kontroll av ministerrådets förehavanden skall kunna utövas, måste möjlighet finnas till insyn i vad som sker

på ministerrådsplanet. Det är härvidlag att notera att ministerrådet uttryckligen vägrat Nordiska rådets presidium tillgång till ministerrådets protokoll. Detta kan tolkas så att ministerrådet uppfattar sig själv som en diplomatisk konferens och som sådan undandragen insyn av annan. Denna grundsyn synes vara principiellt felaktig. Ministerrådets beslut borde icke anses som hemliga avgöranden avsedda för medlemsregeringarnas interna arbete. Givet är att ministerrådet utåt bör stå för sina ståndpunkttaganden. Ett behov av att i särskilda fall träffa hemliga beslut kan tänkas föreligga men normalt sett måste ministerrådets beslut kunna offentliggöras omgående. Från parlamentariskt håll bör alltså krävas offentlighet kring ministerrådet.

Ansvar kan ifrågakomma i form av dels *politiskt* ansvar dels *juridiskt* ansvar.

Naturligt synes att någon form av politiskt ansvar skulle kunna från Nordiska rådets sida utkrävas av ministerrådet för dess verksamhet. Ministerrådets rapport är den naturliga utgångspunkten härför. Det torde dock vara önskvärt att en viss formalisering av en sådan procedur åstadkommer. I vad mån rådets sammansättning kan utgöra hinder för en formell övervakning av ministerrådet får övervägas. Säkra garantier för att alla meningsriktningar är proportionellt representerade i rådet föreligger icke enligt nuvarande regler.

Än vanskligare synes vara att finna formen för den juridiska kontrollen över ministerrådet. Efterhand som ministerrådet får vidgade uppgifter, torde vara erforderligt att något organ upprättas, som äger tillse att gällande traktater följs. Rättsliga möjligheter för att förmå de exekutiva organen att fullgöra traktatenliga förpliktelser synes önskvärda.

I detta sammanhang måste tillkomsten av en nordisk administration beaktas. Enligt kulturavtalet finns en nordisk ämbetsmannakommitté och ett nordiskt kultursekretariat. Transportavtalet förutsätter att en nordisk ämbetsmannakommitté skall utföra det huvudsakliga arbetet. Ministerrådet är nu i färd med att insätta ett eget koordinerande sekretariat med betydelsefulla funktioner. Ett statistiskt sekretariat är redan upprättat o. s. v.

I den mån offentlighetsrättsliga funktioner övertas av organ av denna typ från de nationella sätts därmed ur spel de rättssäkerhetsgarantier som är inbyggda i kontrollen av varje nationell förvaltning. Sett ur svensk synpunkt kan man nämna offentlighetsprincipen såvitt gäller dokument som organet handlägges, ämbetsmansansvaret för de anställda, den tillsyn som riksdagens ombudsmän utövar, för att nu nämna några av viktigaste. Alla dessa garantier faller bort i och med att tjänstemännen flyttas över på ett nordiskt plan, utanför de nationella rättsordningarna.

Det behövs här ett system av normer under vilka den nordiska förvaltningen och dess tjänstemän hör och som ger möjlighet till insyn i och kontroll av deras verksamhet. Tanken på något slag av opartiskt domstolsorgan, som kan konstatera om någon brutit mot gällande normer, kommer åter fram här.

Enligt min mening bör Nordiska rådets presidium snarast upptaga hithörande spörsmål med Nordiska ministerrådet. Lämpligt vore måhända att presidiet och ministerrådet gemensamt tillsätter en utredning med det begränsade uppdraget att klarlägga ansvars- och kontrollsystemet vid ett utbytt nordiskt offentligt samarbete.

*TILLÄGG 12***Analys över utskottens tidigare verksamhet****PM****om kulturella samarbetsfrågor**

Presidiet har i skrivelse av den 30 augusti 1971 hemställt om att utskotten måtte genomgå vidtagna rådsrekommendationer och skrivelser från presidiet. Syftet med genomgången skulle vara att analysera i vilken mån de bidragit till att öka det nordiska samarbetet samt att undersöka möjligheterna att komma vidare på de olika områdena, med beaktande bl. a. av olika anslutningsformer till EC för de nordiska länderna.

Den föreslagna översikten omfattar på kulturområdet ca 150 rekommendationer av sammanlagt 483 och ett tiotal presidieskrivelser åren 1952—70. Man kan ifrågasätta ändamålsenligheten av en noggrann genomgång av och redogörelse för de resultat som uppnåtts i anledning av rådets rekommendationer. Dessa har i stor utsträckning åsyftat "punktinsatser" och kommit till på grundval av spontana initiativ på begränsade områden. Att i en undersökning av rådsrekommendationerna inrikta sig på förslag som endast delvis eller inte alls realiserats kunde leda till att uppmärksamheten på nytt fästes på smärre frågor. I synnerhet med beaktande av att kulturavtalet, som trätt i kraft fr. o. m. 1972, ger den allmänna ramen för mera övergripande insatser och att samlingsorgan skapas, som är bättre rustade än sina föregångare att ta itu med nordiska samlingsuppgifter, bör en analys av rådsrekommendationerna ta fasta på möjligheterna till initiativ av mer generell karaktär inom det nordiska kultursamarbetet. Syftet med undersökningen har därför blivit att mot bakgrund av rådets agerande på det kulturella samlingsområdet hittills peka på sektorer, där möjligheter finns för mera samlade insatser från rådets sida i kraft av kulturavtalet. Enskilda rekommendationer behandlas endast i den utsträckning de belyser tidigare samlingsförsök på de olika områdena. Översikten gör inte anspråk på fullständighet såtillvida att samtliga möjligheter till initiativ skulle redovisas.

Det från ingången av år 1972 gällande nordiska kulturavtalet innebär en långtgående förpliktelse för de avtalslutande parterna beträffande en fortsatt integration på det kulturella området i Norden. Kulturavtalet saknar direkt motsvarighet i Romtraktaten.

Utbildning

I anledning av rådets rekommendation nr 26/1967 om enhetlig nordisk skolordning pågår arbete för att närma de nordiska ländernas skolordningar till varandra på grundskolestadiet. En naturlig fortsättning av arbetet på detta stadium är motsvarande arbete för en mera likartad struk-

tur även på andra utbildningsnivåer. Motiveringarna för ett dylikt arbete är desamma som för de harmoniseringsförberedelser som nu pågår. Utbildningssystemen undergår kontinuerliga reformer och i samband med dessa föreligger möjligheter att beakta önskemål om och behov av samordning mellan länderna. Samarbetet inom den pedagogiska forskningen är ägnat att ge impulser till reformer av liknande slag. Arbetet har främst inriktats på undervisningens innehåll, men en viss enhetlighet i utbildningsstrukturen på alla plan kan underlätta och påskynda reformarbete i de enskilda länderna. Den nordiska arbetsmarknaden har lett till en kraftig migration i Norden och harmoniseringen underlättar anpassningen för elever vid överflyttning till skolform i ett annat nordiskt land.

På det *gymnasiala skolstadiet* kan förutom ovannämnda omständigheter som motivering för en större enhetlighet anföras att man därmed skulle få till stånd ökade möjligheter för nordiska studerande att på lika villkor vinna tillträde till högre undervisning. Nordiska rådet har bl. a. i rekommendation nr 13/1970 pekat på behovet av mera likartade intagningsvillkor när det gäller universitets- och högskoleundervisningen. Däri fästs uppmärksamhet särskilt vid de spärrade utbildningslinjerna. I övrigt har rådets agerande hittills när det gäller harmonisering av den gymnasiala utbildningen i huvudsak gått ut på strävanden att skapa former för evaluering av skol- och studentbetyg (*jfr rek. nr 7/1969*). Att angripa problemet utgående från de nordiska ländernas examenssystem torde dock ge till resultat endast temporära lösningar. En mera realistisk utgångspunkt vore en översyn av ländernas utbildningsstruktur och en prövning av möjligheterna att i harmoniseringsarbetet få till stånd en större enhetlighet beträffande utbildningens innehåll, mål och medel.

Tentamensgiltigheten har varit en av huvudfrågorna inom det nordiska samarbetet rörande den högre utbildningen. Bestämmelser om internordisk tentamensgiltighet har införts på vissa områden, men förändring av studiestrukturen i något nordiskt land har försvårat den avsedda automatiska tillämpningen av överenskomna regler. Avsikten med arbetet rörande tentamensgiltighetsproblematiken har varit att skapa samnordiska evalueringsprinciper för examina och tentamina i de enskilda länderna. Systemet har i praktiken visat sig vara ganska ringa. Den rörlighet på studiemarknaden som de facto förekommer mellan de nordiska länderna och de krav som framförts från studenternas sida om en fri nordisk studiemarknad talar dock starkt för åstadkommande av en större enhetlighet i utbildningsgången i de olika nordiska länderna på det *postgymnasiala stadiet*. Delvis kan problemen angripas genom att man söker göra utbildningsstrukturen likartad i ökad utsträckning. Det förefaller knappast ändamålsenligt att enbart bygga vidare på tanken om en internordisk tentamensgiltighet. Erfarenheterna har visat att införda bestämmelser efter en kort tid måste revideras, ett arbete som är tidskrävande och dessutom leder till svårtillämpbara evalueringsordningar.

Den internationella termen "lifelong education" antyder en ökad integration mellan de olika utbildningsformerna och -stadierna. I kulturavtalet behandlas analogt härmed utbildningen såsom en helhet, medan t. ex. vuxenundervisningen hittills inom det nordiska kultursamarbetet behandlats skilt från annan utbildning. Nordiska rådet har i rekommendation nr 7/1966 påtalat önskvärdheten av nordiskt samarbete kring frågan om vuxenundervisningen i radio och TV. Vuxenundervisningen har inte i något nordiskt land ännu fått någon definitiv utformning, medan försöksverksamheten på sina håll redan pågått en längre tid. I detta skede vore det därför värdefullt att länderna i samarbete och mot bakgrund av likheterna i utbildningsstruktur och harmoniseringssträvandena på andra utbildningsområden strävade att i samarbete planera en *organiserad vuxenundervisning*.

Strukturförändringarna på arbetsmarknaden har ökat behovet av *omskolning* av arbetskraften. Den nordiska arbetsmarknaden och likheterna i utbildnings- och social struktur ger goda förutsättningar för ett nordiskt samarbete även inom denna utbildningssektor.

Tendensen mot ökad integration inom utbildningen aktualiserar även förskolestadiets inordnande i utbildningssystemet. Förskolans fostran har av Nordiska rådet uppmärksamats i rekommendation nr 27/1970, vari särskilt åsyftas förskolläraernas utbildning och forskning om förskolans problem. Detta initiativ borde utvecklas vidare till att omfatta en samnordisk prövning av *förskolans ställning* i relation till utbildningen i övrigt bl. a. som en följd av arbetet med harmonisering av skolordningarna.

Folkhögskolan är en speciell nordisk företeelse, som har tillmätts en stor betydelse inom folkbildningsarbetet. Vid reformer av den grundläggande utbildningen har folkhögskolan ställts inför stora anpassningssvårigheter. En fortsatt harmonisering av utbildningsvägarna i Norden bör innefatta en prövning av folkhögskoleutbildningens bevarande och eventuella omstrukturering. I detta sammanhang bör även erinras om den stora roll det fria bildningsarbetet med studiecirklar och föreläsningens verksamhet spelat i de nordiska länderna. Ett ökat samarbete mellan *folkbildningsorganisationerna* i Norden kunde bidra till att stärka banden mellan de nordiska länderna genom att stora befolkningskategorier på detta sätt engageras i det nordiska samarbetet.

En form för samarbetet inom den högre undervisningen har varit tillskapandet av gemensamma utbildningsinstitutioner såsom Nordplan, Nordiska hälsovårdshögskolan och Nordiska hushållshögskolan samt nordisk kursverksamhet såsom Nordisk Journalistkursus och Nordiska sommarskolan för forskarutbildning. Med dessa samnordiska företag har man kunnat tillgodose behovet av specialiserad utbildning och vidareutbildning på vissa områden. Samarbetet har betingats av att de olika länderna taga vart för sig är för små för att kunna anslå tillräckliga resur-

ser för vidareutbildning och specialisering på områden med ett fåtal företrädare i de enskilda länderna. De nordiska ländernas resurser på både det personella och ekonomiska planet kunde i många fall utnyttjas mera rationellt genom att satsas på *gemensam specialutbildning på post graduate-stadiet*.

Utbyggnaden av den högre utbildningen i de nordiska länderna har under de senaste åren inneburit tillkomsten av ett flertal nya universitet och högskolor resp. "universitetsfilialer". Denna utveckling har planerats utgående från en bedömning av de enskilda ländernas behov. Väsentliga praktiska fördelar kunde emellertid vinnas genom en *samplanering av universitetsbyggnaden*. Här må endast pekas på den betydelse ett gemensamt universitet eller en gemensam högskola skulle ha för utbildningen i Nordkalottområdet eller Norrbotten — Österbotten-området (Umeå drar redan nu ett inte obetydligt antal finländska studerande). En dylik samplanering skulle även möjliggöra en *koncentrering av den grundläggande högre utbildningen på områden med ett begränsat utbildningsbehov* i de enskilda länderna.

En förutsättning för att rörligheten på studiemarknaden skall få den omfattning som betingas av praktiska behov är att *studiesociala förmåner såsom statsstöd och stipendier beviljade i hemlandet kan utnyttjas för studievistelse i övriga nordiska länder*. Denna fråga har vid olika tillfällen varit aktuell i Nordiska rådet, senast i rekommendation nr 13, 1970. I vissa nordiska länder är bestämmelserna redan sådana, att hemlandets studiesociala förmåner kan tas med till ett annat nordiskt land. De gällande reglerna borde emellertid förenhetligas så att studerande ungdom i samtliga nordiska länder har så likartade studiesociala villkor som möjligt. En omständighet som särskilt borde beaktas är att studiemedel i hemlandet beviljas även för studerande som vill påbörja (inte endast fortsätta) sina studier i ett annat nordiskt land, eftersom studerande i regel inte kan påräkna studiemedel i ett nordiskt land som inte är deras hemland.

Insatser har alltsedan Nordiska rådets tillkomst gjorts från parlamentarisk sida för ett *ökat nordiskt inslag i undervisningen*. Motionerna har varit splittrade och i de flesta fall lett till mycket blygsamma resultat. De har knappast i någon nämnvärd utsträckning bidragit till att öka förståelsen och gemenskapen mellan de nordiska länderna. Den nordiska aspekten i undervisningen borde av de nya kultursamarbetsorganen tas upp i ett sammanhang och möjligheterna prövas att stärka det nordiska inslaget framförallt genom följande åtgärder:

- ökat utbyte av lärare på samtliga utbildningsnivåer
- effektivisering av språk- och reselektorernas verksamhet bl. a. genom förbättrade anställnings- och arbetsvillkor
- elev- och studentutbyte i större skala än hittills (den nordiska orienteringen grundläggs i ungdomen och mot denna bakgrund borde nordiska ungdomar få ökade möjligheter till resor och studievistelse i de nordiska länderna)

- förstärkning av undervisningen i de nordiska ländernas språk, kultur och samhällsförhållanden, särskilt i skolundervisningen och lärarutbildningen
- kurser i grannländerna som obligatoriska inslag i utbildningen (t. ex. historia och nordiska språk)

De enskilda nordiska länderna använder årligen stora summor på produktion av läromedel. Dessa har under de senaste åren i allt större utsträckning disponerats för framställning av AV-materiel för undervisningen. En stor del av denna undervisningsmateriel med illustrationer, grafiska framställningar osv. kunde med fördel användas i samtliga länders undervisning t. ex. i naturvetenskapliga ämnen. I synnerhet för undervisningen för språkliga minoriteter och för specialundervisningen ställer sig nationell produktion av AV-läromedel alltför kostsam. Redan nu men särskilt med beaktande av att utbildningssystemen planeras få en mer enhetlig utformning såsom resultat av harmoniseringsarbetet förefaller det naturligt och rationellt med *gemensam produktion av undervisningsmateriel*. Förberedelserna härför är tidskrävande och bör därför inledas snarast och samordnas med harmoniseringsarbetet.

Forskning

Nordiska rådets initiativ på forskningsområdet har berört samtliga samarbetsformer från gemensamma institutioner och samplanering till utbyggnad av kontakterna mellan enskilda forskare. Motionerna har i allmänhet gjorts mot bakgrund av att en forskargrupp eller vetenskapsgren fäst uppmärksamhet på behovet av en koordinering av verksamheten på ett visst vetenskapsområde. Som resultat av dessa initiativ har bl. a. åstadkommit några gemensamma institutioner som helt eller delvis sysslar med forskningsverksamhet och flera tiotal nordiska samarbetsorgan och -organisationer. Denna utbyggnad av forskningsarbetet har skett utan någon helhetsplanering och prioritering av samarbetsuppgifterna. Behovet av en helhetssyn på forskningsarbetet har påtalats av Nordiska rådet bl. a. i medlemsförslag A 119/k, vars behandling resulterade i två rekommendationer (*nr 14/1967 och nr 13/1968*). Sedan regeringarna förklarat att de ville ta upp dessa frågor inom ramen för kulturavtalet avskrevs rekommendationerna av Nordiska rådet.

Forskarna har hittills i allmänhet ställt sig positiva till inrättandet av samarbetsorgan eller samnordiska institutioner emedan man på detta sätt kunnat utnyttja resurserna gemensamt till fördel för verksamheten på motsvarande områden i de olika länderna. På senaste tid har emellertid pekats på behovet av en omrationalisering av forskningsarbetet och en sammanslagning av vissa verksamhetsformer till större fält för att undvika en splittring av resurserna. Vid inrättandet av nya samarbetsorgan löper man även risk att åstadkomma dubblering av forskningsverksam-

heten inom närbesläktade områden (jfr t. ex. remissmaterialet i Sak A 329/k om Nordiskt kollegium för biologisk bekämpning av skadedjur). Det är emellertid uppenbart att man på forskarhåll principiellt förordar en sammanslutning av forskningsresurserna t. ex. på specialiserade områden där de enskilda länderna saknar möjlighet till en effektiv utbyggnad. För att det nordiska samarbetet i detta avseende skall få en ändamålsenlig utveckling borde uppgöras en *prioriteringsplan för inrättande av gemensamma forskningsinstitutioner eller gemensam forskningsverksamhet i övrigt på specialiserade områden*. En dylik helhetsplanering av forskningssamarbetets utbyggnad kan försvåras av konflikter mellan forskarambitioner och de administrativa organens prioriteringar. Politiska ställningstaganden blir därför avgörande för forskningssamarbetets inriktning.

Som tidigare nämnades gör otillräckliga nationella resurser det omöjligt att tillgodose expansionsbehovet i de enskilda länderna på ett flertal forskningsområden. Dessa svårigheter har man i viss utsträckning lyckats övervinna på det teknisk-naturvetenskapliga området inom ramen för NORDFORSK, som årligen av medlemsorganisationerna, bl. a. de nationella forskningsråden på motsvarande område, erhåller medel för finansiering av verksamheten. Genom att på liknande sätt i ökad utsträckning *samordna utnyttjandet av forskningsanslag* kunde länderna lösa kostsamma forskningsuppgifter av gemensamt intresse. Med hänsyn till de små ekonomiska möjligheterna för ettvarvt av de nordiska länderna på begränsade vetenskapsområden borde även *nationella forskningsmiljöer med specialföresättningar genom gemensam finansiering kunna utnyttjas samordiskt*. Nordiska rådet har tidigare förordat dylika lösningar, t. ex. beträffande asienforskning och sjörätt.

Av central betydelse för modern forskning är dokumentationen. I rekommendation nr 12/1963 pekade rådet på behovet av en samordning på den vetenskapliga dokumentationens område. Rekommendationen avskrevs vid senaste session med hänvisning till att ett nordiskt samarbetsorgan inrättats för ändamålet. En fortsatt bevakning av dokumentations-samarbetet är nödvändig för att de *behövliga internordiska dokumentationsnäten med internationella anknytningar* skall kunna åstadkommas.

Litteratur, musik och bildkonst

En av de centrala uppgifterna på dessa områden har varit att finna vägar för att *öka kännedomen om nordisk konst*. Frågan har för litteraturens och musikens del uppmärksammats i ett flertal rekommendationer, senast i rekommendation nr 24/1971 om samarbete på bildkonstens område och rekommendation nr 26/1971 om organiserad översättningsverksamhet rörande nordisk skönlitteratur till nordiska språk. En uppsummering av rådets agerande ger till resultat följande möjligheter att stimulera intresset för litteratur, musik och bildkonst i Norden:

- ökat intresse för läsning av nordisk litteratur på originalspråk genom effektiv litteraturinformation
- organiserad översättning av nordisk litteratur till nordiska språk med speciell hänsyn till litteratur på finska, isländska och färöiska (beträffande facklitteratur förekommer organiserad översättningsverksamhet såsom resultat av rek. nr 3/1957)
- utgivning av nordisk litteratur i billiga serier
- utgivning av nordisk musik på grammofonskiva
- organiserad nordisk utställningsverksamhet, som tar sikte på att nå ut till publik även utanför huvudstadsområden
- bildband om nordisk konst särskilt för undervisningsbruk

För litteraturens del har Nordiska rådets litteraturpris säkert spelat en betydande roll för att öka intresset för nordiska författare. Däremot kan ifrågasättas om övriga initiativ, bl. a. rekommendation nr 30/1958 om nordisk bokmarknad, haft någon större betydelse för kännedom om nordisk litteratur. En manifestation på litteratursamarbetets område vore utgivande av ett *nordiskt litteraturlexikon* avsett såväl för allmänheten som för forskningen och universitetsundervisningen (*rek. nr 33/1970*). På musikens område har de nordiska musikedagarna och de nordiska musiktävlingarna för unga konstnärer verkat för att öka intresset för nordiskt musikliv. Nordiska rådets musikpris har varit av betydelse för att öka kännedomen om nutida musik i Norden. I likhet med försöksordningen med utbyte av teaterföreställningar kunde musikpriset ytterligare ökas genom organiserande av *nordiska orkesterturnéer*. *Utställningssamarbetet* är av central betydelse på bildkonstens område. Förslag har inom Nordiska konstförbundet lagts fram om tillskapande av ett *nordiskt museum för konst*.

Bland konstnärerna finns ett stort intresse för ökade kontakter på nordiskt plan. Erfarenheterna är positiva av dylik kontaktverksamhet på teaterns område, där de s. k. Vasa-seminarierna för regissörer blivit regelbundet återkommande. Möjligheterna borde övervägas att få till stånd *ökat stipendiatutbyte samt seminarie- och kursverksamhet på litteraturens, musikens och bildkonstens område*. Här må erinras om att artikel 5 i kulturavtalet stadgar om tillrättaläggande av villkoren för skapande och utövande verksamhet inom alla konstarter samt om främjande av konstnärernas och kulturarbetarnas möjligheter till verksamhet i de nordiska länderna. Verksamheten borde särskilt inrikta sig på yngre konstnärer och kritiker, som är i behov av nya intryck och erfarenheter och som på detta sätt kunde få impulser till en starkare nordisk orientering. Konstnärernas villkor kunde främjas genom att de nordiska länderna tillskapade *inköpsordningar för nordisk konst*.

Teater

I det tidigare har nämnts den pågående försöksordningen rörande *utväxling av teaterföreställningar*, som även omfattar opera. Vidare har *Vasa-seminarierna* för nordiska regissörer omtalats. Vid senaste session

antog Nordiska rådet en rekommendation (nr 25/1971) om utredning av förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete på scenkonstens område, särskilt i form av *stipendiatutbyte* och teatergästspel. Denna rekommendation kunde kompletteras med önskemål om *utbyggnad av teaterseminarierna* och *nordisk utbildning för scenkonstnärer*. Samnordisk utbildningsverksamhet kunde kombineras med inrättande av *en nordisk scen för experimentell teater*.

Film

En stor del av det som ovan sagts om teatersamarbetet kan upprepas beträffande filmen. Nordiska rådets initiativ har emellertid hittills på filmens område i huvudsak gällt tullfrihet och tullgranskning, särskilt rörande barn- och upplysningsfilm. För att främja det nordiska samarbetet för filmkonstnärer kunde uppmärksamheten i framtiden fästas på behovet av eller intresset för *seminarier och stipendier*. Produktionen av undervisningsfilm bör räknas in under rubriken utbildning, framställningen av läromedel. En aktuell fråga i samtliga nordiska länder är filmgranskningen. Överensstämmelserna i de nordiska ländernas lagstiftning kunde motivera försök att *förenhetliga censurlagstiftningen*.

Radio och TV

Mot bakgrund av massmedias stora betydelse som opinionsskapare har radio- och TV-verksamhetens möjligheter att främja gemenskapen mellan de nordiska folken påtalats i en lång rad rekommendationer och skrivelser. Dessa har dels gällt speciella frågor såsom införande av färg-TV (skrivelse 8.8.1967), gemensamt system för stereofoniska radioutsändningar (rek. nr 25/1969), reklam i TV (rek. nr 8/1969) och TV-tekniskt samarbete i gränstrakterna (rek. nr 29/1970), dels generella samarbetsfrågor såsom i rekommendationerna nr 6/1955, nr 4/1957, nr 6/1962, nr 21/1964, nr 22/1964 och nr 12/1967. I anledning av Sak A 314/k om samnordiskt TV-program kommer samtliga *möjligheter att öka det nationella utbudet av TV-program med inslag från övriga nordiska länder eller samnordisk produktion* att beaktas. Radio- och TV-kommunikationerna i relation till den internationella utvecklingen är aktuella på samnordiskt plan i anledning av rekommendation nr 8/1970 om *nordiskt samarbete på rymdområdet*. I syfte att öka det nordiska inslaget i de nationella programmen har Nordiska rådet förordat (rek. nr 33/1971) *nordiska stipendier* för medarbetare vid massmedia för studieresor. Gemensam utbildning för medarbetare i radio och TV har varit aktuell i anledning av rekommendation nr 21/1963. Arbetet med denna rekommendation har ännu inte slutförts. Med tanke på radions och TV:s roll som opinionsbildare kunde övervägas möjligheterna att satsa kraftigare

på *samnordisk utbildning* för medarbetare i massmedia för att därmed främja den nordiska orienteringen.

Övriga frågor

Enligt kulturavtalet skall länderna samarbeta om information på internationellt plan om nordiskt kulturliv. Här erbjuder sig flera olika möjligheter, av vilka några redan prövats. Ett länge diskuterat förslag är utgivandet av en *nordisk kulturtidskrift avsedd för internationell publik*. Frågan har beretts ingående, bl. a. inom Nordiska kulturkommissionen, och projektet borde kunna realiseras i en snar framtid. *Översättningar av nordisk litteratur* har givits ut på engelska och tyska och nya utgåvor planeras. I rekommendation nr 3/1955 föreslog Nordiska rådet en gemensam nordisk paviljong på Biennalen i Venedig, ett förslag som förverkligades i början av 1960-talet. Detta samarbete kunde föras vidare på internationellt plan genom anordnande av *gemensamma utställningar*. De nordiska ländernas utlandsrepresentation kunde på det kulturella området rationaliseras genom inrättande av *samnordiska kulturattachéposter*, en fråga som redan diskuterats inom Nordiska kulturkommissionens sektion III.

De nordiska kulturfonderna har spelat en betydande roll för att främja det nordiska kultursamarbetet. *Nordiska kulturfonden* kan bli aktuell i anledning av kulturavtalet såtillvida att dess ställning kan anses böra omprövas med hänsyn till de medel som i kraft av avtalet anslås för samarbetet och till att dess sekretariatsfunktioner kommer att samordnas med kultursekretariatets. Fonden tillkom på parlamentariskt initiativ och dess fortsatta tillvaro bör bevakas av Nordiska rådet. Som komplement till Nordiska kulturfonden vore det önskvärt med ett fullt utbyggt system av *bilateral kulturfonder* i Norden. För närvarande saknas t. ex. fonder för samarbete mellan Island och vissa andra länder.

En särskild uppmärksamhet borde av Nordiska rådet ägnas *kulturella behov hos språkliga och etniska minoriteter*, såsom de finskspråkiga i Sverige och samerna, trots att önskemål beträffande dessa åtminstone delvis hör hemma under rubriker behandlade ovan.

En betydande insats för att stärka gemenskapen mellan de nordiska länderna kunde göras av *föreningar och organisationer*. Deras behov av och önskemål om internordisk kontaktverksamhet borde undersökas och stimuleras.

Översikten har utarbetats inom utskottets sekretariat och behandlats vid utskottets sammanträden den 25 och 26 november 1971, den 18 januari 1972 och den 27 april 1972.

PM

angående socialpolitiska samarbetsfrågor

I skrivelse den 30 augusti 1971 har presidiet hemställt till utskotten att företa en genomgång av antagna rådsrekommendationer och skrivelser från presidiet för att därigenom få en analys av vad dessa givit för resultat i fråga om utvidgat nordiskt samarbete med hänsyn bl. a. till de nordiska ländernas olika anslutningsformer till EEC. Vid genomgången skulle även övervägas om något kunde göras för att genomföra sådana rekommendationer som icke lett till konkreta resultat.

Socialpolitiska utskottet har uppdragit åt sin sekreterare att utföra den begärda genomgången, som utförts på grundval av den översikt över Nordiska rådets verksamhet 1952—1970 som tryckts i *Nordisk udredningsserie nr 14/1971*.

Av översiktens ca 480 rekommendationer avser omkring 115 socialpolitiska fältet. Ett 10-tal presidieskrivelser avser socialpolitiska frågor. Genomgången av rekommendationerna har skett efter den uppdelning efter vilken utskottet i stort sett arbetar, nämligen en uppdelning på arbetsmarknadsfrågor, sociallagstiftningsfrågor, hälso- och sjukvårdsfrågor, miljövårdsfrågor, lokaliseringspolitik och ungdomsfrågor. Därtill kommer en punkt organisatoriska frågor.

1. Organisatoriska frågor

Det nordiska samarbetet på det socialpolitiska området har sedan länge funnit vissa fasta former. Här kan bara pekas på att de nordiska socialministrarna sedan 1926 samlats till regelbundna möten. Från rådets sida har initiativ tagits för att etablera ett fastare samarbete mellan hälsovårdsmyndigheterna. Regelbundna möten med de nordiska hälsodirektörerna, s. k. utvidgade hälsodirektörmöten, hålles nu sedan 1969.

Från utskottets sida har uttryckts önskemål om regelbunden kontakt mellan utskottet respektive arbets- och socialministrarna liksom mellan utskottet och Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor. Initiativ är att förvänta från utskottets sida för att få till stånd sådana kontakter. Tack vare utskottets agerande har den ordningen följts sedan några år att utskottets sekreterare som observatör deltar i nordiska socialpolitiska kommitténs arbete.

2. Arbetsmarknadsfrågor

Ett av de mest påtagliga resultaten av nordiskt samarbete är den *nordiska arbetsmarknaden*. Rådet har följt upp denna på en rad spe-

cialområden, där särskilda regler gäller som hindrat genomförande av en fri arbetsmarknad. Sålunda gäller nu nordisk *läkarmarknad*, *tandläkarmarknad* och arbetsmarknad för *sjuksköterskor*. För *apotekare* och *veterinärer* är en arbetsmarknad att förvänta inom en snar framtid. Med hänsyn till *sjukgymnaster*ns relativt stora rörlighet har en arbetsmarknad för dessa ansetts behövlig. En rekommendation i ämnet har slutbehandlats av rådet, men det i anledning av rekommendationen framlagda avtalsförslaget har ännu ej undertecknats. Frågans vidare behandling i departementen bör följas upp.

På andra specialområden har det ej lyckats skapa en nordisk arbetsmarknad. Frågan om *arbetsmarknad för psykologer*, som aktualiserades i rådet första gången redan 1958, är sålunda ännu olöst. Frågan bör emellertid kunna drivas på från rådets sida. På grundval av nationellt företagna utredningar har betänkanden framlagts innehållande likalydande förslag till överenskommelser om gemensam nordisk arbetsmarknad. Utbildnings- och legitimationsfrågan för psykologerna är under behandling i flera av länderna. För Sveriges del har en föreslagen psykologutbildning med en tudelning av psykologgruppen kommit att bli föremål för stor debatt. Mot bakgrund av att psykologerna utnyttjas i allt större utsträckning inom olika grenar av samhället och att deras arbete ofta är närliggande läkarnas, synes det ligga nära till hands att en nordisk arbetsmarknad uppnås även för denna yrkesgrupp.

Rekommendationen om *specialistbehörighet för läkare* är likaså av den art att här bör initiativ kunna tas för att påskynda genomförandet av ett framlagt förslag i frågan, vilket för närvarande synes hindras av nationell utredning i Sverige.

Frågan om *gemensam arbetsmarknad för sjöfolk* har ägnats stor uppmärksamhet under åren genom olika rekommendationer. Rekommendationernas syften har ej uppnåtts i alla avseenden, men det kan dock konstateras att även om formellt ett avtal om arbetsmarknad ej undertecknats, en sådan dock förekommer i praktiken för bl. a. visst nautiskt befäl och fartygstelegrafister. Över huvud taget har svårigheter visats föreligga då det gäller nordiska samarbetsformer för sjöfolket, både sociala och arbetsmarknadsmässiga. En presidieskrivelse om införande av *enhetlig terminologi* beträffande beteckningen för *styrmän* har sålunda ej heller lett till resultat.

Ett förslag i rådet om *arbetsmarknad för revisorer* avlogs 1967 med hänvisning till att resultaten av pågående utredningsarbete rörande aktiebolagslagstiftningen i Norden borde avvaktas. Här bör en undersökning göras om icke tiden är inne för att på nytt taga upp denna fråga.

Rekommendationen om *zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige* har medfört framför allt vissa konkreta åtgärder till zigenarnas fromma i Finland. Lämpligt torde vara att avskryva denna rekommendation vid 1973 års session.

Handelsminister Feldt uttalade vid Helsingfors-sessionen 1972 beträffande den *nordiska arbetsmarknadens* situation vid eventuellt medlemskap av ett eller flera länder till EEC: "De nordiska regeringarna är överens om att Danmarks och Norges medlemskap i EEC inte kommer att hindra nordiska medborgares rätt att i framtiden fritt söka anställning i andra nordiska länder. När det gäller samarbetet mellan de centrala arbetsförmedlingsmyndigheterna i de nordiska länderna kan vi dock se att det kan uppstå problem för detta samarbete till följd av Danmarks och Norges inträde i EEC. En särskild arbetsgrupp har fått i uppdrag av Nordiska arbetsmarknadsutskottet att se över tillämpningsföreskrifterna om det interna nordiska förmedlingssamarbetet. Det är den svenska regeringens förhoppning att den nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen skall kunna upprätthållas."

Tidigare framförd tveksamhet och osäkerhet om den nordiska arbetsmarknadens fortbestånd vid en eller flera länders anslutning till EEC synes således i stort ha eliminerats.

Redan etablerade nordiska specialarbetsmarknader (läkare, tandläkare, sjuksköterskor) synes kunna upprätthållas även vid olika anslutningsformer till EEC.

Vad angår frågan att gå vidare på nya specialområden kan återopas vad som anförts i den svenska EEC-utredningen (Inför Sveriges EEC-förhandlingar — fakta och överväganden s. 171 ff) och även i *tilläggsbilag till A 359/e*: "Inom EEC förbereds vidare en harmonisering av utbildningsnivåerna som syftar till att möjliggöra för yrkesutbildade i ett land att arbeta på samma villkor i de övriga medlemsländerna. Harmoniseringen avses omfatta bl. a. EEC-ländernas gemensamma beskrivningar av minimikrav på kunskaper och färdigheter inom olika yrken. Det har framhållits att det kanske inte ens är önskvärt att själva utbildningen är enhetlig i de olika länderna utan att harmoniseringen närmast bör avse värderingen av utbildningsresultaten. Det har vidare betonats att harmoniseringen på detta område är en fråga på mycket lång sikt. För närvarande föreligger förslag till direktiv i fråga om fri etableringsrätt och fritt utövande av tjänster, erkännande av diplom och certifikat samt samordning av lagbestämmelser beträffande bl. a. arkitekter, barnmorskor, ingenjörer, läkare, optiker, sjuksköterskor, tandläkare och veterinärer. Det rör sig i samtliga fall om *icke* löntagande yrkesutövare. Om dessa förslag går igenom innebär det att berörda yrkesutövare från något EEC-land i princip skulle ha rätt att utöva sina yrken inom annat EEC-land på samma villkor som gäller för dess egna medborgare."

Vid vidare arbete med nordiska arbetsmarknader på specialområden torde beaktas ovannämnda harmoniseringssträvanden inom EEC. Observeras bör att inom EEC förbereds arbetsmarknader endast för fria yrkesutövare.

Under arbetsmarknadsfrågorna har förts arbetarskyddsfrågorna även om dessa lika väl kan höra hemma under rubrikerna hälso- och sjukvårdsfrågor och sociallagstiftningsfrågor. Rekommendationen om *utvidgat samarbete på arbetarskyddets område*, som framför allt går ut på en intensifiering av Nordiska maskinkommitténs arbete men också ett eventuellt skapande av ett övernationellt organ på området, har lett fram till att en arbetsgrupp under Nordiska socialpolitiska kommittén i november 1972 framlagt ett betänkande i saken. Detta förslag innebär i och för sig icke några vittgående nyheter eller förändringar. Dock kan man se att rådets rekommendation medverkat till att arbetet inom Nordiska maskinkommittén uppmärksammats, att en intensifiering av arbetet redan kommit till stånd, och att de nationella myndigheterna är medvetna om behovet att inom myndigheten ställa resurser till förfogande, vilket då också kommer den samnordiska verksamheten tillgodo genom bl. a. beredande av arbetet i Nordiska maskinkommittén. Här bör avvaktas socialministrarnas reaktion på de av arbetsgruppen till Nordiska socialpolitiska kommittén framlagda förslaget. Mycket pekar mot att rekommendationen torde komma att avskrivas vid 1973 års session. Rekommendationen om *de ungas användande i arbete* är för närvarande föremål för behandling inom en arbetsgrupp under Nordiska socialpolitiska kommittén.

Frågan om *permanent nordiskt samarbete på arbetsmedicinens område* behandlas av en särskilt tillsatt nordisk arbetsgrupp, som avser avlämna rapport under 1972. Arbetsmedicinen närastående är den — åtminstone i Sverige — aktuella företagshälsovården. Av intresse kunde vara att ta ett nordiskt initiativ på företagshälsovårdens område. Rekommendationerna om arbetarskydd och arbetsmedicin är emellertid samtliga hänförliga under begreppet arbetsmiljö, ett ämne som enligt Nordiska ministerrådets uttalande vid sessionen i år skall ingå i det handlingsprogram ministerrådet skall framlägga till rådets session 1973. För rådet synes det därför lämpligast att avvakta de initiativ som på området kommer att tas från ministerrådets sida. (Vissa förberedande undersökningar angående utformningen av ländernas bestämmelser om företagshälsovård har redan gjorts inom utskottssekretariatet.)

Beträffande *samordning av semesterlagstiftningen* har ett betänkande framlagts vilket i och för sig innehåller några mindre förslag. En uppföljning av betänkandet bör företas.

Frågan om *sommartiden* har varit uppe vid ett par olika tillfällen i rådet men har inte hittills lett till resultat. Ämnet aktualiseras emellertid då och då framför allt i pressen, senast i norsk sådan. Intressena står emot varandra, medicinska och turistmässiga gentemot lantbruks- och kommunikationsmässiga. Nytt initiativ kan övervägas.

3. Sociallagstiftningsfrågor

Frågan om *harmonisering av sociallagstiftningen* har behandlats ingående i rådet i anledning av ett medlemsförslag i ämnet men endast givit mindre resultat. Rekommendationen om *nordisk minimistandard rörande sociala förmåner* är en delfråga ur nämnda harmoniseringsförslag, vilken dock ej genomförts. Nordiska socialpolitiska kommittén avstyrkte frågan mot bakgrund bl. a. av de av Europarådet och ILO utarbetade instrumenten om olika sociala förmåner, vilka tillförsäkrar de av instrumenten omfattade en hög social standard. Inom socialpolitiska utskottet fanns det dock en viss opinion för att en nordisk minimistandard borde genomföras.

I anslutning till förslaget om harmonisering av sociallagstiftningen antogs också vissa rekommendationer om *pensionsförsäkring och sjukförsäkring*. Dessa är under fortsatt behandling hos regeringarna, sedan socialpolitiska kommittén i rapport 1971 angående en revision av den nordiska trygghetskonventionen framlagt olika förslag i frågorna.

En delfråga i ovannämnda rekommendation om sjukförsäkring är frågan om *ersättning för sjuktransportkostnader* mellan de nordiska länderna. Denna fråga diskuterades i samband med den nämnda revisionen av trygghetskonventionen, varvid konstaterades att frågan inte kunde lösas genom ändringar i trygghetskonventionen. Mot bakgrund av frågans praktiska betydelse bör nya initiativ i saken från rådets sida övervägas.

Med hänsyn till att i den danska och norska sociallagstiftningen vid en anslutning av länderna *till EEC* torde nödgas genomföras vissa justeringar, har de nordiska regeringarna vid 1972 års rådsession på en fråga i ämnet uttalat att det är angeläget att så snart som möjligt få till stånd förberedande överläggningar för att diskutera vilka ändringar i den nordiska *trygghetskonventionen* som blir nödvändiga om något land blir medlem av EEC. Tekniska problem uppkommer därigenom att de nordiska och kontinentala trygghetssystemen är uppbyggda efter olikartade principer. Enligt det nordiska systemet utgår socialförmåner, t. ex. folkpension, i det land där vederbörande bor vid pensionstillfället och efter det landets regler och utan krav på arbetsprestation. Enligt det kontinentala systemet däremot är folkpensionen knuten till arbetsanställning och exportabel. Skillnaden i de olika systemen kan även sammanfattas på följande sätt såsom gjordes av rättschefen Gunnar Danielson vid Nordiska kontaktmannamötet i Røros 1970:

"I Norden med våra gamla nordiska system ger man först alla en grundpension och ovanpå denna grundpension ger man en särskild pension till dem som har haft förvärvsarbete. I de kontinentala systemen däremot ger man i första hand alla som är förvärvsarbetande pension,

sedan fyller man ut med förmåner till dem som inte har tjänat in till någon pension.”

Mot bakgrund av trygghetskonventionens betydelse för det nordiska samarbetet bör ovan nämnda överläggningar följas av rådet för bevakning av att de resultat som uppnåtts genom trygghetskonventionen inte nu går förlorade.

Rekommendationen angående *harmonisering av arbetslöshetsförsäkringslagstiftningen* har ej lett till åsyftat resultat. Ett av Nordiska arbetsmarknadsutskottet tillsatt underskott fann visserligen skäl för en viss harmonisering men Nordiska arbetsmarknadsutskottet avlog arbetsgruppens förslag. Den nordiska arbetsmarknaden kan synas motivera en harmonisering på området. Politiska och ekonomiska hänsyn synes emellertid försvårat genomförandet.

Rekommendationen om *socialhjälpstiftningen* har ej heller lett till resultat annat än i någon mindre del. Möjligt är att en förnyad undersökning i ämnet skulle nå bättre lösningar.

Rekommendationerna om *likställighet beträffande sjöfolkets sociala förmåner* bör följas upp bl. a. såvitt gäller det konsulära samarbetet, sedan resultat av den pågående revisionen av de nordiska ländernas sjömanslagar kan studeras. Över huvud taget är såsom nämnts under arbetsmarknadsfrågorna sjömännens förhållande värda att studeras. De nya eller förväntade sjömanslagarna i de nordiska länderna bör bli föremål för jämförande studier.

De handikappades förhållanden har uppmärksammats i en del olika rekommendationer under åren. En allmänt hållen rekommendation om samarbete om invalidvård har resulterat i olika samnordiska seminarier, en publikation om arbetsvård i Norden och tillsättande av en nordisk arbetsgrupp för att undersöka möjligheterna för närmare samarbete mellan sådana institutioner som sysslar med frågan om tekniska hjälpmedel för handikappade. Betydande liberaliseringar har kommit till stånd vad gäller *tullbestämmelserna för hjälpmedel för vanföra*. Rekommendationen om *befrielse för handikappade av tull vid motorfordonsköp* har dock visat sig svår att genomföra. Frågan om *reseersättning åt handikappade vid flygresor* är under utredning inom SAS i anledning av en presidieskrivelse. Många är utan tvekan de områden inom handikappvården där nordisk samverkan skulle vara till gagn. Frågan är dock om ej samverkan och samarbete på de många gånger ganska speciella områdena kan nås — i många fall åtminstone — utan direkt medverkan av rådet.

4. Hälso- och sjukvårdsfrågor

Vid bedömning av denna ämnesgrupp har en uppdelning gjorts efter frågor om sjukvårdssamarbete, samarbete beträffande sjukvårdspersonal och övriga hälso- och sjukvårdsfrågor.

a) *Sjukvårdssamarbete*

Ett påtagligt resultat av rådets arbete utgör *Nordiska hälsovårdshögskolan*, vars verksamhet rådet i olika sammanhang strävat efter att stimulera och effektivisera. För närvarande är under beredning en rekommendation om *forskning* vid Nordiska hälsovårdshögskolan. Hälsovårdshögskolans verksamhet bör för att kunna utvecklas kontinuerligt följas och stödjas av rådet.

Rekommendationen om *samarbete i fråga om sjukvårdsplanering*, antagen på grundval av ett förslag av Sveriges regering, avskrevs vid 1972 års session med hänvisning till att det förslag i ämnet som framlagts från svenska regeringens sida ej längre ägde aktualitet. Förslaget gick bl. a. ut på permanenta samrådsgrupper i respektive land, årliga konferenser, gemensam sjukhus- och sjukvårdsstatistik samt litteraturcentral. Samarbete på berörda punkter synes kunna ge resultat. Nytt initiativ i saken är enligt uppgift under beredning i socialdepartementet i Sverige.

Frågan om *samarbete beträffande medicinsk laborativverksamhet* togs upp i en rekommendation 1954. Rekommendationen har inte genomförts. Ämnet kommer emellertid upp i ny version i ett nyligen väckt förslag om nordiskt kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete.

Samarbetet på *sjukhusfysikens område* är föremål för särskild utredning i en arbetsgrupp, vars arbetsresultat torde vara att förvänta till 1973 års session.

Frågan om *vård på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet* har lösts genom att kostnad för sådan sjukhusvård ersätts genom den särskilda nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen av 1967.

För befolkningen i gränstrakterna har sjukvårdssamarbetet i vissa delar utvecklats i en praktisk riktning. Sålunda gäller t. ex. att *gränsdistriktsläkarna* är behöriga att verka över gränserna inom den öppna vården. Frågan om sjukhussamarbete inom den slutna vården har tagits upp i en rekommendation som avser *sjukvårdssamarbetet i Tornedalen*. Med hänsyn till att det är landsting och kommunförbund som svarar för sjukhusvården i respektive land har det visat sig svårt att genom en rekommendation till regeringarna nå resultat som icke överensstämmer med planeringen inom respektive region. Sjukvården i de nordligaste delarna i respektive Finland och Sverige har nämligen utvecklats mot en centralisering till regionssjukhus som icke ligger direkt inom gränsområdet. En avskrivning av rekommendationen torde kunna förutses vid nästa session. Däremot har det visat sig att rekommendationen om samarbete i fråga om *ambulanstjänst inom Nordkalotten* har ett praktiskt ändamål att fylla. Ett nytt förslag med hemställan om genomförande av i särskild utredning framlagda förslag har sålunda väckts.

b) *Samarbete beträffande sjukvårdspersonal*

Utbildningen av en rad olika grupper hälso- och sjukvårdspersonal är eller har varit under behandling i rådet. Utbildningsfrågorna kommer oftast in som en självklar del i de ovannämnda rekommendationerna om arbetsmarknad, som i regel förutsätter en likartad utbildning. *Instruktionssjukgymnaster, optiker, sjuksköterskor, socialpersonal och sjukhusadministratörer* är yrkeskategorier, vars utbildningssituation är föremål för beredning i anledning av rådsrekommendationer. Vissa rekommendationer avser högre utbildning, som ter sig naturlig mot bakgrund av begränsat elevantal i respektive land på områdena i fråga. Behandlingen av flera av rekommendationerna har fördröjts på grund av utredningar om olika personalgrupper inom vårdsektorn som pågår i Sverige sedan en längre tid. Nordiska initiativ i anledning av rekommendationerna har från regeringshåll ansetts ej kunna tas innan utredningarna är klara.

c) *Övriga hälso- och sjukvårdsfrågor*

Inom denna rubrik ryms en hel del olikartade ämnen. Bland annat återfinns här frågan om *likartad livsmedelslagstiftning* — ett ämne som efter tio års hantering i rådet avskrevs vid 1972 års session med hänvisning till att det arbete som nu kommer att utföras av den nordiska ämbetsmannakommitté, som särskilt tillsatts för att utreda frågan, kan följas genom årlig berättelse till rådet. Av intresse är naturligtvis möjligheterna att nå fram till en likartad nordisk livsmedelslagstiftning mot bakgrund av de olika anslutningsformer till EEC som kan bli aktuella. Enligt uttalande av dansk regeringsrepresentant i socialpolitiska utskottet vid 1972 års session innehåller den nya danska livsmedelslagstiftningen sådana regler som är förenliga såväl med övriga nordiska livsmedelslagar som med EEC:s regler på området.

Inom *EEC* finns ett direktiv av 1968 om konserveringsämnen i livsmedel beträffande vilket förslag till en femte ändring framlagts. Ministerrådet antog den 28 maj 1969 en resolution, som innehåller ett program för undanröjande av tekniska handelshinder inom livsmedelssektorn. Programmet upptar en tidtabell med fem etapper. Varje etapp avslutas genom rådsbeslut (före 1 juni 1969, 1 oktober 1969, 1 januari 1970, 1 juli 1970 respektive 1 januari 1971). Endast under den första etappen har kommissionen framlagt förslag beträffande alla de livsmedel som i programmet hänförts till denna etapp. I fråga om följande tre etapper råder viss eftersläpning och vad gäller den sista etappen har några för denna förutsedda förslag ännu inte framlagts. De förslag till direktiv som föreligger omfattar bl. a. dietiska livsmedel, kasein och kaseinater, mjölkkonserver, honung, icke alkoholhaltiga drycker, mineralvatten, öl, majonnäser och andra emulgerande kryddsåser samt glass.

Initiativ från rådet i fråga om *samarbete beträffande odontologisk materialprovning* har resulterat i att ett avtal träffats mellan de nordiska länderna om upprättande av ett nordiskt institut för odontologisk materialprovning i Norge.

På initiativ av rådet har frågan om enhetliga regler för *märkning av brand- och hälsofarliga ämnen* utretts. Utredningens resultat innehållande vissa konkreta förslag har rekommenderats regeringarna för genomförande. Frågan har praktisk betydelse ej enbart för Norden utan även för handel, turistutbyte m. m. med länder utom Norden. Förslagen har därför utarbetats med hänsyn till det arbete som bedrivs på internationellt plan för en harmonisering av märkningsbestämmelserna, framför allt sådant som det bedrivs inom *EEC* för att uppnå största möjliga europeiska enhetlighet.

Samarbete beträffande *läkemedel* har försiggått mellan de nordiska länderna sedan många årtionden tillbaka. 1948 tillkom den *nordiska farmakopénämnden* och i anledning av en rekommendation från rådet föreligger nu beslut även om en *nordisk läkemedelsnämnd*. Läkemedelsnämnden kommer att behandla harmonisering av receptgiltighetsbestämmelserna, läkemedelsinformation, samarbete i fråga om läkemedelsövervakning, harmonisering av läkemedelsregistrering, undersökning av medicinernas biverkningar, upprätthållande av läkemedelsstatistik samt samarbete i internationella frågor. Genom en sådan nämnds arbete torde på ett tillfredsställande sätt det nordiska läkemedelssamarbetet kunna utvecklas.

Nordisk giltighet för recept är under beredning i en nordisk arbetsgrupp.

Frågan om likartad lagstiftning om *transplantation* är en såväl delikat som svårlöst fråga, icke minst mot bakgrund av att man i Finland sedan 1971 accepterar hjärndöden. Från regeringshåll har uttalats att det inte finns något behov av fortsatta möten mellan en i anledning av rekommendation i ämnet tillsatt arbetsgrupp. Med hänsyn till att nya transplantationslagar är under förberedande i Norge och Sverige, har dock rekommendationen stått kvar. Frågan om samarbete beträffande njurtransplantationer har perifert berörts i samband med behandlingen av frågan om transplantation. Möjligt är att denna fråga kommer att tas upp i rådet, varvid dödsbegreppet på nytt blir aktualiserat.

Behov av nordiskt samarbete på *narkotikaområdet* har kunnat konstateras i olika sammanhang. *Narkotikaforskningen* är i anledning av rådsrekommendation föremål för behandling inom Nordiska socialpolitiska kommittén. Som ett resultat av dess arbete kommer att anordnas samnordiska symposier, det första under hösten 1972 för utvärdering av olika former av vård och behandling av narkomaner. Av ministerrådsrapporten till 1972 års session framgick att vid en

vidareutveckling av det nordiska samarbetet uppmärksamheten borde fästas bl. a. på narkotikaproblemet. Socialpolitiska utskottet har vid sin behandling av rapporten starkt understrukt nödvändigheten av en intensifiering av samarbetet. Mot bakgrund av initiativ från rådet tillsattes under 1970 nordiska kontaktmän för samarbetet på narkotikaområdet. Resultaten av deras arbete har såvitt hittills kunnat noteras i rådet varit relativt blygsamma. Nya initiativ på narkotikaområdet är under förberedelse i socialpolitiska utskottssekretariatet på initiativ av rådsmedlem.

Samarbetet beträffande *sjömannens hälsotjänst* och *skeppsmedicinsk forskning* har ej kommit särskilt långt trots olika påtryckningar från rådets sida. Frågan om skeppsmedicinsk forskning är för närvarande aktuell i rådet i anledning av en rekommendation. Beträffande denna har från regeringshåll uttalats att frågan möjligtvis främjas bäst genom nationella initiativ. Från rådets sida har man haft en motsatt uppfattning. Nya initiativ torde bli behövligen från rådshåll för genomförande av rekommendationen. Ovan antydda svårigheter att få till stånd nordiskt samarbete för sjöfolket gör sig påmind även här.

5. Föreningensfrågorna

Alltsedan rådets miljövärdskonferens i Lidingö hölls 1967 har stor uppmärksamhet ägnats *miljövärdfrågorna* från rådets sida. Som ett resultat av rådets allmänt hållna rekommendation om samarbete på miljövärdens område, som antogs på grundval av Nordforsks miljövärdsutredning, kan ses det nordiska kontaktorganet för miljövärdfrågor. Kontaktorganet avser att pröva de allmänna samarbetsåtgärder som föreslagits i nämnda rekommendation. Kontaktorganet tar likaså upp rekommendationen om *samarbete angående åtgärder mot Östersjöns föreningar* och vidare rekommendationen angående *samverkan vid bekämpning av föreningar i Skagerack, Kattegatt och Öresund*. De vid 1972 års session antagna rekommendationerna om *miljövärdskonvention* och *samarbete för bekämpning av luftföreningar* är redan föremål för behandling inom kontaktorganet. En viss oro kan befaras för att kontaktorganet, mot bakgrund av de resurser som hittills ställts till kontaktorganets förfogande, kan få svårigheter att bereda alla till organet hänvisade frågor.

Frågan om *användning av engångsförpackningar* har diskuterats i rådet mot bakgrund av två rekommendationer. Det är tveksamt huruvida det är möjligt att här komma fram till en nordisk lösning med enhetliga principer för lagstiftningen på området. Medan man i Danmark och Norge gått in för en förbudslinje, har man i Sverige valt andra vägar med bl. a. skärpta bestämmelser mot nedskräpning. En rekommendation kvarstår men fråga är om icke denna kommer att avskrivas vid nästa session.

Mot bakgrund av det handlingsprogram som från ministerrådets sida är att förvänta till 1973 års session såvitt rör bland annat miljöpolitiken synes icke vara lämpligt att för närvarande ta större initiativ på miljövårdsområdet. Socialpolitiska utskottet synes i tid före 1973 års session kunna få tillfälle att ta del av handlingsprogrammet och avge sina synpunkter därpå, innan ministerrådet tar slutlig ställning i frågan.

6. Lokaliseringspolitik

Samarbetet på *lokaliseringspolitikens* område har varit ett ämne i rådet som givit konkreta resultat. En lång rad av samarbetsprojekt utefter gränsregionerna har kommit till stånd. Detta gäller särskilt gränsregionerna mellan Norge och Sverige men även Öresundsregionen inom vilket *Öresundsrådet* tillkommit för att bedriva ett fast organiserat danskt-svenskt samarbete. För samarbetet inom *Nordkalottområdet* finns numera ett permanent samarbetsorgan, vilket också är ett resultat av rådets rekommendation, liksom de årliga Nordkalottkonferenserna. En särskild arbetsgrupp med eget sekretariat bedriver *forskning* kring och en inventering av de allmänna förutsättningarna för en nordisk lokaliseringpolitik.

Frågan om *gränskommunalt samarbete* är under utredning och torde, om den ger åsyftat resultat, utgöra förutsättning för ytterligare samarbetsformer mellan kommunerna över riksgrensarna.

På regionalpolitikens område liksom här ovan nämnts beträffande miljöpolitiken är ett handlingsprogram att förvänta från ministerrådet till rådets nästa session. Även här bör en viss återhållsamhet visas med initiativ från rådets sida i avvaktan på handlingsprogrammet. Utskottet bör få möjlighet att ta del av handlingsprogrammet, innan ministerrådet tar slutlig ställning till detta.

7. Ungdomsfrågor

Ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete torde ej såsom föreslagits från rådets sida kunna ges inom ramen för en särskild nordisk ungdomsfond. De uttalanden som hittills gjorts från regeringshåll pekar mot att ett sådant stöd bör lämnas från kulturfonden eller inom kulturavtalets ram. Vissa uttalanden antyder även att arbetet inom Europarådet på en europeisk ungdomsfond bör avvaktas. Från utskottets sida har hävdats att det europeiska arbetet ej får hindra nordiska initiativ på området och att, om icke någon särskild fond inrättas, ungdomstödet bör ges hög prioritet inom Nordiska kulturavtalet eller Nordiska kulturfonden. Rekommendationens behandling bör följas mot bakgrund av det starka politiska intresse som visats för frågan. Rekommendationen om *stöd till nordiskt idrottsutbyte* behandlas i samband med ungdomssamarbetet.

Slutord

Genomgången av rekommendationer och presidieskrivelser gör inte på något sätt anspråk på att vara fullständig. Försök har gjorts att ge en bild av de väsentligaste frågor som tagits upp i rådet på det socialpolitiska området oavsett om åsyftat resultat uppnåtts eller ej. Mot bakgrund av de erfarenheter, som arbetet inom socialpolitiska utskottet givit, har bedömts i vad mån nya initiativ på olika områden bör tas eller ej. De flesta initiativen synes kunna tas inom ramen för sedvanligt utskottsarbete.

En naturlig reflexion vid en genomgång som denna blir i vad mån s. k. "småfrågor" — typ ersättning för förlossningsvård i annat nordiskt land — har större möjlighet att leda till resultat än mera omfattande frågor — typ harmonisering av sociallagstiftningen. Erfarenheten pekar — tyvärr — mot att "småfrågorna" oftare vinner framgång. "Småfrågorna" bör dock i många fall kunna föras fram till regeringarna i enklare form än genom medlemsförslag och rekommendationer såsom hittills skett.

Genomgången ger också vid handen att slumpen ofta blir avgörande för vilka ämnen som kommer upp i rådet och som ges förmånen av nordiskt stöd. Varför t. ex. stöd till sjukhusfysikerssamarbete och ej till reumatikersamarbete? Här borde en planering ske över hela fältet av tänkbara samarbetsområden.

Slutligen skall här — såsom gjorts ovan under avsnitten om föreningsfrågor och lokaliseringspolitik — framhållas att rådet bör avvakta det handlingsprogram beträffande samarbete om miljöpolitik och regionalpolitik som är att förvänta till 1973 års session från ministerrådet, innan nya initiativ tas på dessa områden. Inom utskottssekretariatet hålles dock viss kunskapsberedskap på områdena i fråga.

PM

om ekonomiska samarbetsfrågor

Presidiet har i skrivelse den 30 augusti 1971 till utskotten hemställt om en genomgång av antagna rådsrekommendationer och skrivelser från presidiet med syfte att analysera vad dessa har lett till i fråga om utvidgat nordiskt samarbete och möjligheterna att komma vidare på respektive sakområden under hänsynstagande till de förpliktelser länderna må komma att påtaga sig gentemot ett utvidgat EEC. Vid en dylik genomgång borde även övervägas om något kunde göras för att få genomfört rekommendationer, vilka ej lett till konkreta resultat.

Vid ekonomiska utskottets niomannakommittés möte den 21 oktober 1972 uppdrog kommittén åt sin sekreterare att göra den begärda genomgången för utskottets vidkommande.

För ekonomiska utskottets del ställer sig detta uppdrag väsentligt anorlunda än för övriga rådets utskott. Av de ärenden ekonomiska utskottet behandlat dominerar, naturligt nog, totalt de stora ekonomiska samarbetsfrågorna i Norden och Västeuropa. Redan vid tiden för Nordiska rådets första session 1953 förelåg resultatet av fyra års utredningsarbete inom det 1948 inrättade Gemensamma nordiska utskottet för ekonomiskt samarbete. På något enstaka undantag när har alltsedan dess Nordiska rådets sessioner och därmed ekonomiska utskottets verksamhet dominerats av dessa centrala spörsmål. Resultaten av denna verksamhet är välkända och faller utom ramen för denna genomgång.

Dispositionen här nedan följer indelningen i 20-årsöversikten över Nordiska rådets verksamhet (*NU 1971: 14*).

Gränshandel

Rekommendation nr 5/1958 angående ömsesidig konsultation i gränshandelsfrågor. Till följd av rekommendationen har Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar åtagit sig att ömsesidigt konsultera varandra angående planerade åtgärder som berör gränshandeln. Detta konsultationsåtagande kan få ökad betydelse vid danskt EEC-medlemskap.

Exportdokument

Rekommendation nr 24/1959 angående enhetlig utformning av exportdokument och rekommendation nr 31/1970 angående förenhetligande av handelsdokument. Sedan det visat sig omöjligt att uppnå full enighet inom Norden beträffande exportdokumentens utformning tillsatte rege-

ringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige 1960 en särskild inter-nordisk kommitté med uppgift att framlägga förslag beträffande nordisk samverkan på exportdokumentområdet, Nordiska kommittén för handelsdokumentfrågor. Arbetet inom kommittén inriktades främst för att få till stånd en nordisk samverkan vid en dokumentutredning som på internationellt plan igångsatts inom FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE).

Offentliga exportdokument. Sedan man i oktober 1963 inom ECE enats om en internationell modellblankett har de nordiska länderna successivt anpassat sig till ECE:s dokumentsystem med resultat att numera flertalet dylika dokument föreligger i en enhetlig form.

Enskilda exportdokument. Ett gemensamt dokumentsystem har utformats som utvisar hur ifrågavarande dokument kan utformas. Förutsättningar har därmed skapats för ett enhetligt nordiskt system. Det är emellertid de enskilda företagens sak att ta ställning till huruvida de önskar använda det nordiska systemet eller inte.

I enlighet med vad som framgår av meddelandet till 20:e sessionen pågår arbetet med att vidareföra rekommendationen 31/1970. De resultat som på detta område uppnåtts inom ECE är till icke ringa del en följd av samnordiska insatser. Vidareförandet av rekommendationen är ej beroende av olikartad marknadsanslutning.

Produktionssamarbete

Få kraftområdet har Nordiska rådet engagerat sig dels för ett ökat samarbete beträffande atomforskning och atomenergins fredliga bruk dels för ett gemensamt utnyttjande av vattenkrafttillgångarna, dels ock för ett ökat nordiskt elkraftsutbyte. Rådet har vidare antagit rekommendationer om ett ökat industriellt respektive skogstekniskt samarbete.

Rekommendation nr 10/1957 angående ökat samarbete beträffande atomforskning och atomenergins fredliga bruk, Rekommendation nr 31/1961 angående samarbete på atomenergins område. Båda dessa rekommendationer är slutbehandlade av rådet. Till följd av förstnämnda rekommendation är ett till synes väl fungerande samarbete etablerat inom ramen för Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor.

Kontaktorganet fungerar bl. a. som förmedlare av direkt samarbete mellan nordiska forskningslaboratorer. Detta samarbete har haft ett betydande uppsving på senare år sedan kontaktorganet låtit upprätta en permanent samordningskommitté mellan de nationella forsknings- och utvecklingsinstitutionerna. Samarbetet har lett till genomförande av en rad gemensamma program, särskilt med anknytning till reaktorteknologi. Både samordningskommittén och kontaktorganet har i samband härmed sökt utnyttja de möjligheter som finns att få med industriella intressenter i projekt som är av intresse för dem. Som exempel härpå anför kon-

taktorganet ett löpande samarbete om reaktortrycktankar, där privata intressenter medverkar. Kontaktorganet har även medverkat till att främja samarbete mellan nordiska myndigheter avseende reaktorsäkerhetsfrågor, bl. a. i samband med den av de nordiska regeringarna tillsatta Nordiska arbetsgruppen för reaktorsäkerhetsfrågor (NARS) och experiment utförda vid Marvikenanläggningen i samarbete med Väststyskland för att undersöka verkningarna av vissa typer av reaktorhaverier.

Enligt kontaktorganets uppfattning har erfarenheterna av nordiskt samarbete inom dess område varit goda och det faktum att de möjligheter till ett nära samarbete inom reaktorindustrin som övervägdes i samband med Nordek (se rek. nr 19/1970) ej kom att förverkligas, har ej medfört något avbräck i samarbetet mellan forskningsinstituten.

Det kan enligt kontaktorganets uppfattning knappast i alla hänseenden överblickas, huruvida danskt medlemskap i Euratom och övriga nordiska länders lösare anknytning till gemenskapen kommer att påverka de praktiska och/eller formella möjligheterna att fortsätta och utvidga det nordiska samarbetet på atomenergiområdet. Men samarbetets karaktär och det faktum att EEC- och Euratom-avtalen ej synes ha hindrat EEC-länder att delta i projekt med länder utanför EEC-kretsen får kontaktorganet att anse att även de nordiska länder, som får fullt medlemskap i EEC kommer att kunna delta i det nordiska atomenergisamarbetet och en eventuell utvidgning av detta.

Beträffande möjligheterna att vidareföra det nordiska samarbetet på detta område kan vidare hänvisas till medlemsförslag om nordiskt energipolitiskt samrådsorgan och medlemsförslag om ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC).

Elkraftsarbete. Rekommendation nr 23/1959 angående samarbete i fråga om produktion och utbyte av elkraft, rekommendation nr 27/1963 angående inrättande av ett permanent organ för elkraftsproduktion. De nordiska elkraftsproducenternas samlingsorganisation, Nordel, får otvivelaktigt anses utgöra ett av de bästa exemplen på praktiskt nordiskt samarbete. Av de verksamhetsberättelser som Nordel överlämnar framgår att samlingsorganisationens möjligheter i intet avseende är uttömda på detta område, utan kan förväntas vidareföras och vidareutvecklas. En olikartad marknadsanslutning saknar betydelse på förevarande område.

Beträffande ytterligare samlingsmöjligheter kan även i detta sammanhang erinras om ovannämnda medlemsförslag om nordiskt energipolitiskt samrådsorgan.

Industriellt samarbete. Inom ramen för den tullfrihet som etablerats inom EFTA har som bekant genom näringslivets egna initiativ ett betydande produktionssamarbete utvecklats. Genom att tullfriheten bibehålls inom Norden även vid olika marknadsanslutning och förutsatt att ursprungskontrollfrågan får en positiv lösning föreligger de primära förutsättningarna för ett vidareförande av detta samarbete.

På uppmaning av Nordiska rådet skall som bekant Nordiska ministerrådet till den 21 sessionen upprätta ett handlingsprogram på det näringspolitiska området. I enlighet med ministerrådets beslut den 23 februari 1972 skall ekonomiska samarbetsutskottet som ett första led i arbetet snarast upprätta en förteckning över samarbetsprojekt som ett eller flera länder kan vara beredda att fullfölja. Samarbetsutskottet skall göra en preliminär bedömning av möjligheten att genomföra de på förteckningen upptagna samarbetsprojekten och i samband härmed uppkommande finansieringsfrågor samt redovisa resultat härav för samarbetsministrarna. I detta sammanhang må också nämnas rekommendation nr 22/1972 angående en fond för nordiskt, tekniskt och industriellt samarbete.

Skogstekniskt samarbete. Rekommendation nr 19/1966 angående samarbete om skogstekniskt utvecklingsarbete, presidieskrivelse 4/11 1969. Denna rekommendation har det begränsade syftet att ställa medel till förfogande till det samarbete som initierats under ett flertal år inom Nordiska skogsstudiernas råd (NSR). Regeringarnas arbete med nämnda rekommendation förde emellertid till ett längre gående resultat. Rekommendationen har således lett till etablerandet av ett permanent samarbetsorgan, Nordiskt skogsforsknings samarbete (NSS), som inlett ett till synes lovande samarbete på det skogstekniska utvecklingsområdet. Detta berörs ej av olika marknadsanslutningar.

Materialprovning, normering och standardisering

(tekniska handelshinder)

På detta område har Nordiska rådet utvecklat en ganska omfattande aktivitet. I flertalet fall har samma ämnesområde eller problemkomplex behandlats i flera på varandra följande rekommendationer och presidieskrivelser beroende på att rådet till synes varit otillfredsställt med framstegstakten. Erfarenheterna inom andra internationella organisationer inbegripet EEC visar också otvetydigt att ämnesområdet tekniska hinder är svårbemästrat och tidskrävande.

Särskilt påfallande är att de konkreta framstegen inom EEC hittills varit mycket begränsade (t. o. m. 1971).

För nordiskt vidkommande kan sammanfattningsvis följande resultat noteras. Av ovan antydda skäl redovisas här de individuella rekommendationerna och presidieskrivelserna endast när så är särskilt motiverat.

Materialforskning och -provning Den ursprungliga rådsrekommendationen på detta område antogs 1962 (*rek. nr 4/1962*), vilken ledde till upprättandet av Nordiska samarbetskommittén för materialprovning och forskning (NM). Verksamheten inom NM har emellertid begränsats på grund av bristande ekonomiska resurser. Senast under det gångna året

(1971) har NM varit föremål för utförlig behandling inom ekonomiska utskottets niomannakommitté vilket resulterat i en presidieskrivelse den 16 november 1971 vari föreslås att NM avlöses av en ny organisation, Nordtest, med samma arbetsområde och uppgifter men med en egen fristående budget enligt modell från Nordforsk. Ekonomiska utskottet torde ha anledning att vidare följa ministerrådets handläggning av nämnda presidieskrivelse.

Elmaterielkontroll. Nordiskt samarbete på detta område har en lång och komplicerad bakgrund som ej här bör rekapituleras utan det hänvisas till *NU 1971: 14 s. 575—577*. Efter de modifieringar som genomförts 1969 i tidigare gällande nordiska avtal på detta område (Granavtalet) har för ett stort antal elektriska produkter uppnåtts att nationell provning automatiskt medför godkännande i de övriga nordiska länder där fabrikanter önskar marknadsföra sin produkt.

Säkerhetsföreskrifter beträffande elmateriel. Detta område har självfallet ett nära samband med det ovannämnda. Med anledning av en rekommendation (2/1963) har tillsatts Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsföreskrifter, NSS, med uppgift att utarbeta förslag till samordning av de nordiska ländernas säkerhetsföreskrifter till den del samnordiskt godkännande av elektriskt materiel kräver detta.

Förslag av nämnda art har behandlats och samstämmighet mellan ländernas ståndpunkter har uppnåtts på en lång rad områden. Det har, där detta har varit aktuellt, tagits nödvändig hänsyn till eventuella internationella standards, d. v. s. sådana som är antagna av "International Commission on Rules for the Approval of Electrical Equipment" (CEE) och av "International Electrotechnical Commission" (IEC).

På hemställan från NSS antog Nordiska rådet 1971 (*rek. nr 7/1971*) en ny rekommendation som utvidgar mandatet för NSS även till sådana områden som saknar eller endast delvis har samband med kontrollbestämmelser rörande elmateriel.

Såvitt kan utläsas ur NSS' berättelser har organet utvecklats till gott typfall för praktiskt nordiskt samarbete.

Samarbete rörande byggnadsbestämmelser

På grundval av överväganden inom Nordiska ekonomiska samarbetskommittén upprättades 1955 Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser, NKB, som är ett samarbetsorgan för de fem nordiska ländernas centrala husbyggnadsmyndigheter. NKB koordinerar gällande tekniska normer, anvisningar och föreskrifter inom husbyggnadsfacket. I en rekommendation (*nr 3/1962*) förordade Nordiska rådet åtgärder för en förstärkning av samarbetet bl. a. inom NKB. NKB:s berättelser synes utvisa en hög grad av aktivitet av stor praktisk innebörd. Att döma av olika uttalanden under senare tid från företrädare för de i NKB ingående myndigheternas sida synes man anse att Norden tenderar att vara

ett alltför begränsat samarbetsområde och man eftersträvar ett utvidgat samarbete inom FN:s ekonomiska europakommission, ECE. Detta är emellertid helt i linje med NKB:s arbetsprogram, senast fastställt 1970, där det uttalas: "Samordningen av bygningsbestemmelse i de nordiske landena bør sees som en del av det videre internasjonale samarbeidet, først og fremst arbeidet med å fjerne tekniske handelshindre. Det er derfor av betydning at man i NKB-arbeidet tar sikte på løsninger som kan lette samarbeidet med land utenfor Norden. NKB skal søke å fremme et utvidet internasjonalt samarbeide for å koordinere bygningsbestemmelser som er riktige for handel over grensene." Se även den generella kommentaren här nedan. NKB satte 1971 upp ett särskilt tekniskt sekretariat för att effektivisera verksamheten. NKB har också i sitt program från 1970 angett att utgivningen av nya bestämmelser efter 1975 skall ske efter samordning mellan länderna.

Standardiseringssamarbete. Rådet antog 1968 en rekommendation (*nr 23/1968*) angående samarbete om standardiseringen. Det nordiska standardiseringssamarbetet sker i första hand på internationellt plan inom ramen för Internationella standardiseringsorganisationen, ISO samt inom International Electrotechnical Commission IEC. För det nordiska samarbetet har vidare inrättats samarbetsorganet INSTA, internordisk standardisering. Vid ett s. k. INSTA-chefsmöte i Köpenhamn 1969 erhöi de fyra nordiska standardiseringscheferna i uppdrag att utarbeta ett förslag till samarbetsavtal mellan de nordiska standardiseringsorganen. I december 1970 godkände representanter för tjugo standardiseringsorgan ett förslag till riktlinjer för det fortsatta samarbetet. Där understryks att avsikten med samarbetet är, inte att skapa en "nordiska standard", utan att så långt som möjligt harmonisera de nationella standarderna och säkerställa en likformig tillämpning av internationella standarder i de nordiska länderna. Avtalet har trätt i kraft under år 1971. Standardiseringssamarbete pågår även utanför INSTA t. ex. inom Scantest, som avser provningsmetoder för pappersmassa och papper. Möjlighet finns för organ inom andra områden, t. ex. tryckkärlskommissionerna, att ansluta sig till INSTA-avtalet.

Slutligen må nämnas en rekommendation med ambitiös målsättning som antogs 1970 (*rek. nr 22/1970*), vari föreslås, efter förebild från Benelux, en ordning med alternativ tillämpning i varje land av de olika nordiska ländernas bestämmelser beträffande standardnormer och övriga säkerhets- och kontrollföreskrifter i första hand inom verkstads- och byggnadsindustrin.

Rekommendationen antogs under intryck av arbetet på Nordek-traktaten men, såsom ekonomiska utskottet framhöi i sitt betänkande, är dess genomförande ej beroende av Nordek utan kan genomföras fristående. Rekommendationen har behandlats inom NKB. NKB:s bedömning är i princip att alternativ användning av byggbestämmelser inte är

den lämpligaste metoden att undanröja tekniska handelshinder. Enligt NKB:s uppfattning är en direkt harmonisering av byggbestämmelserna i enlighet med NKB:s arbetsprogram det mest ändamålsenliga sättet för att undanröja sådana hinder. Inom NKB har man också prioriterat samordning av godkännande- och kontrollordningar för byggkomponenter och monteringsfärdiga hus m. m. som enligt NKB bör kunna reducera komplikationerna med de tekniska handelshindren innan bestämmelserna hunnit harmoniseras.

Som inledningsvis antytts har de här ovan förtecknade nordiska samarbetsresultaten ej varit lättvunna. Sedda mot bakgrund av det nordiska samarbetets avsaknad av institutionaliserad överbyggnad och vad som uppnåtts inom ramen för övrigt internationellt samarbete med större institutionell styrka än det nordiska, framstår de nordiska resultaten icke såsom obetydliga. Spörsmålet i vad mån dessa samarbetsresultat påverkas av en dansk anslutning till EEC är självfallet relevant.

Ett någorlunda precist svar på denna fråga, i den mån det f. n. över huvud taget är möjligt att formulera ett sådant, kan endast ges av de samsarbetsorgan själva som här ovan omnämnts. Tillspetsat uttryckt kan man emellertid säga att ur nordisk synpunkt är det ett angeläget slutmål att göra nordiskt samarbete på här berörda områden överflödigt i den bemärkelsen att vidast möjliga samarbete otvivelaktigt gagnar smärre länder som de nordiska, ehuru ett nordiskt samarbete för överskådlig framtid är önskvärt för att gemensamt diskutera frågor som är aktuella inom de internationella organen och inlägg från de nordiska länderna förberedas.

Till skillnad från vad många tror, såväl anhängare som motståndare till EEC, har såsom inledningsvis antytts framstegen hittills inom EEC varit synnerligen begränsade.

I maj 1969 antog ministerrådet ett allmänt program med tidsetapper för undanröjande av tekniska handelshinder. Dettas genomförande har emellertid släpat efter tidsmässigt och EEC:s utvidgning kan knappast accelerera programmets genomförande. Den nya situation som uppkommit med en utvidgning av EEC från sex till nio länder påverkar arbetet inom samsarbetsorganen på standardiseringsidan. Förslag har framförts till omorganisation innebärande att endast standardiseringsorganen i de länder som tillhör den gemensamma marknaden skall få vara fullvärdiga medlemmar i dessa samsarbetsorgan. Efter diskussioner har emellertid överenskommit att bibehålla nuvarande struktur med fullt medlemskap för samtliga länder. Härigenom har Sverige och övriga länder som står utanför den gemensamma marknaden fortfarande möjlighet att på likaberättigad bas aktivt delta i harmoniseringsarbetet inom standardiseringsområdet.

Sett i ett kort tidsperspektiv vågar man således påståendet att det nordiska samarbetet som det här ovan relaterats ej omedelbart påver-

kas. Tvärtom torde det alltså finnas nya områden där samarbete kan drivas vidare.

Såväl EFTA som EEC som ECE har rekommenderat principen "reference to standards" när det gäller att undanröja tekniska handels hinder. Genom att samtliga INSTA-länder även fortsättningsvis kan vara med på likaberättigad bas såväl i det regionala som globala standardiseringsarbetet kan dubbelarbete undvikas och fördelning av arbetsuppgifter mellan de fyra länderna ske effektivt.

I detta sammanhang förtjänar emellertid Nordiska rådets här tidigare ovan nämnda rekommendation nr 22/1972 att särskilt omnämnas då den bl. a. särskilt tar sikte på att ekonomiskt stödja nordiskt norm- och standardiseringsarbete. Sett i kort perspektiv är förmodligen möjligheterna att få ekonomiskt stöd för här berörd verksamhet en väl så betydelsefull faktor för möjligheterna för nordiskt samarbete som EEC-frågans lösning.

Som ett exempel på möjligheterna att vidareföra nordiskt samarbete inom denna sektor må även nämnas rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar vilken mottagits mycket positivt av berörda organ särskilt då rekommendationens uttalande om angelägenheten av ekonomiskt stöd för verksamheten. Tryckkärl hör till de områden där EEC i enlighet med ovannämnda program har att undanröja tekniska handelshinder. Det förhållandet att under 1971 en rad berörda nordiska fackorgan, offentliga som enskilda, gemensamt etablerat ett förstärkt samarbete på detta område bör rimligtvis ses som ett bevis för att man bedömt de framtida samarbetsmöjligheterna som goda. Att samma resonemang gäller för andra sakområden i fråga om normproducerande verksamhet etc. finns även belägg för. Det har också varit ekonomiska utskottets förhoppning att dessa samarbetsmöjligheter på ett generellt sätt skulle kunna tillgodoses genom den här nämnda fonden.

I sammanhanget bör nämnas det beslut som nyligen träffats inom GATT att ägna särskild uppmärksamhet i den kommande nya förhandlingsronden åt tekniska handelshinder. Syftet är här att få en s. k. "kod för gott uppförande" antagen beträffande tekniska handelshinder. Blir denna förhandling framgångsrik kan den bidra till att eliminera problem på hithörande områden som eljest skulle kunna uppstå till följd av de nordiska ländernas eventuellt olikartade marknadslösningar. Slutligen må nämnas att samtidigt som GATT-coden omnämnes bör motsvarande standardiseringspolitiska samarbete i ECE uppmärksammas. Särskilt kan hänvisas till de av ECE i april 1970 antagna sju rekommendationerna i standardiseringsfrågor i vilka framhålls behovet av ökat stöd från myndigheterna för standardiseringsarbetet, betonas vikten av att nationella standarder harmoniseras och baseras på de interna-

tionella rekommendationer som utarbetas av ISO och IEC, och förordas tillämpning av principen "reference to standards" m. m.

Konsumentupplysning

På detta område har Nordiska rådet antagit tre rekommendationer. I anledning av rekommendation nr 8/1957 bildades 1968 Nordiska kommittén för konsumentfrågor som har sitt sekretariat i Oslo. Kommittén har till uppgift att verka för ett samarbete vid och koordination av konsumentupplysningen och konsumentforskningen inom Norden. Vidare har rådet antagit två rekommendationer, nr 31/1967 och nr 5/1970 angående samarbete om varudeklarationer. Den senare rekommendationen har samma materiella innebörd som den föregående men avsåg att utgöra en påtryckning för en ytterligare intensifiering av samarbetet. Rekommendationen hade så till vida effekt att varudeklarationsorganen i Danmark, Finland, Norge och Sverige under 1970 ingick ett avtal om samarbete med sikte på att genomföra likartade varudeklarationsnormer i Norden och stärka den samnordiska insatsen inom det internationella deklARATIONSSAMARBETET. I initialskedet hämmades emellertid detta arbete på grund av finansiella svårigheter, vilka emellertid nu synes ha lösts. Bland annat mot bakgrund av det reformarbete som skett i Sverige på detta område och mot bakgrund av att det svenska handelsdepartementet nyligen tillkallat en särskild sakkunnig att utreda principiella spörsmål rörande varudeklarationer synes det föreligga skäl för utskottet att närmare orientera sig om läget beträffande fortsatt nordiskt samarbete på detta område.

Romfördraget innehåller inga bestämmelser på detta område.

Samarbete på jordbrukets och fiskets område

De samarbetsresultat som finns att förteckna på dessa områden är upprättandet av Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor respektive för fiskerispörsmål. Dessa samrådsorgan synes kunna få en ny och ökad betydelse när Danmark blir medlem i EEC.

Inom ekonomiska utskottets verksamhetsområde synes det ej realistiskt att tänka sig nya rådsinitiativ inom dessa sektorer vid danskt EEC-medlemskap. Inom andra utskotts verksamhetsområden, t. ex. beträffande forskning och utbildning, är detta emellertid fullt tänkbart och är också under arbete.

Finansiellt arbete

Inom detta område har Nordiska rådet antagit rekommendationer om nordisk investeringsbank, liberalisering av kapitalrörelser samt en rad skattefrågor. Med undantag av att utsikterna synes goda att ett

Nordiskt skattevetenskapligt forskningsinstitut upprättas har rådets initiativ på dessa områden icke lett till några nämnvärt påtagliga resultat. Med hänsyn till Danmarks medlemskap i EEC torde det väl ej heller i varje fall på kort sikt vara realistiskt att tänka sig nya rådsinitiativ på dessa sektorer.

Utrikesfrågor

Som en följd av en rekommendation angående vidgat nordiskt konsulärt samarbete (nr 4/1967) fastställs en modellinstruktion för nordiskt konsulärt samarbete innebärande i korthet att nordisk medborgare alltid kan påräkna konsulärt bistånd från annan nordisk konsulär myndighet därest hans hemland saknar konsulär representation. Instruktionen har senare utvidgats att omfatta bistånd till sjömän i vissa specificerade fall. Till följd av en rekommendation angående samarbete beträffande utrikestjänster (nr 6/1969) har etablerats ett fast samråd mellan de nordiska utrikesministeriernas/departementens administrationschefer. Nämnda samarbete påverkas inte av EEC-medlemskap.

En rådsrekommendation nr 8/1959 angående samverkan i fråga om specialattachéposter har ej vunnit efterföljd och förutsättningar torde ej heller föreligga att upptaga spörsmålet på nytt.

Bistånd till utvecklingsländerna. Som följd av rådsrekommendationer om samordning av hjälpen till utvecklingsländerna har upprättats Nordiska samarbetskommittén för samordning av hjälpen till u-länderna, vars funktion numera övertagits av Nordiska ministerrådet. Vidare har etablerats ett antal samnordiska biståndsprojekt i Kenya och Tanzania. Ett danskt EEC-medlemskap lägger inga formella hinder i vägen för ett fortsatt nordiskt samarbete om konkreta samarbetsprojekt av denna typ. Förutsättningarna för ett allmänt biståndpolitiskt samarbete påverkas emellertid av danskt EEC-medlemskap. Som en följd av en rekommendation nr 9/1960 angående specialutbildning av experter för underutvecklade länder har ett visst mått av praktiskt utbildningssamarbete etablerats. En rekommendation nr 16/1967 angående nordiskt fredkärssamarbete har däremot inte genomförts. De skäl som därvid redovisats från regeringarnas sida syns ej heller aktualisera en omprövning av rekommendationen.

Slutord

Som nämnts i inledningen har här ej medtagits de största delarna om ekonomiska utskottets verksamhet d. v. s. utskottets agerande i de stora ekonomiska spörsmålen i Europa och Norden. Även i övrigt har ej helt 100-procentigt behandlats de rekommendationer som är förtecknade i 20-årsöversikten. Ett mindre antal fall, där vad som utsägs i nämnda

översikt ej synts tarva ytterligare utläggning eller kommentar, har här förbigåtts.

I ett fåtal fall här ovan har särskilt nämnts saker där aktivitet från utskottets sida synts påkallad. Dessa åtgärder ligger emellertid helt inom ramen för normalt utskottsarbete och synes ej behöva föranleda presidets uppmärksamhet.

En generell summering av vad som här ovan anförts syns mig ej heller görlig utan det är min förhoppning att analysen skall tala för sig själv.

TILLÄGG 13

*Till Nordiska rådets juridiska utskott
kulturutskott
socialpolitiska utskott
trafikutskott
ekonomiska utskott*

På initiativ av presidiet utarbetar utskotten analyser av möjligheterna att vidareutveckla det nordiska samarbetet på respektive områden. Analyserna kommer att läggas till grund för planering av utskottens framtida verksamhet. Utan eget ställningstagande får presidiet härmed översända bifogade promemoria rörande nordiskt samarbete att ingå i övrigt material för utskottens fortsatta planeringsarbete.

Köpenhamn den 11 september 1972

För Nordiska rådets presidium

V. J. Sukselainen

Emil Vindsetmo

Till Nordiska rådets presidium

Nordiska rådets presidium uppdrog vid sitt möte den 14 januari 1972 åt mig att på grundval av 20-årsöversikten över de av Nordiska rådet uppnådda resultaten (NU 1971: 14) och de utskottsvis gjorda analyserna av rådets rekommendationer utarbeta en samlad analys av nordiskt samarbets framtida möjligheter täckande hela Nordiska rådets arbetsfält. Till efterkommande av detta uppdrag får jag härmed till presidiet överlämna bifogade program för nordiskt samarbete. Av de utskottsvis gjorda analyserna har jag blott kunnat beakta dem, som i nuvarande stund varit färdigställda.

Det är min personliga förhoppning att en uppsummering av detta slag skall kunna vara till någon nytta i framtiden för det nordiska arbete, som Nordiska rådet bedriver.

Stockholm den 14 juni 1972

Gustaf Petrén

F.d. kanslichef i Nordiska
rådets svenska delegation

Program

för nordiskt samarbete

Det nordiska samarbetets framtida gestaltning ter sig i dagens situation oviss. Osäkerhetsfaktorerna är många. Samarbetet kan komma att utvecklas på vissa områden, stå stilla eller gå tillbaka på andra. Ett program för nordiskt samarbete bör i dagsläget taga sikte på det maximalt möjliga. Vad som går att förverkliga därav i en framtid blir beroende av den politiska viljan. Är den stark, kan man nå fram till positiva resultat. Är den svag, blir utbytet magert.

I det följande skall ges en allmän översikt över olika områden, där ett utvidgat nordiskt samarbete kan tänkas och hur långt det där hittills drivits och framgent kan drivas. I ett andra led får man undersöka i vad mån ett dylikt program kan uppfyllas med hänsyn till de åtaganden som de nordiska länderna gör i samband med att de ordnar sina relationer till Europeiska gemenskaperna (EG) på skilda sätt. Frågan gäller främst i vilken utsträckning Danmarks och Norges kommande medlemskap i EG påverkar dessa länders möjlighet att fullfölja och utvidga ett nordiskt samarbete. Men även Finlands, Islands och Sveriges blivande förpliktelser till EG kan komma att inverka. En sak torde vara säker, nämligen att resultat icke kommer att nås, om icke den nordiskt sinnade opinionen utövar ett oavslått tryck för att få till stånd framsteg. De faktorer, som håller mot och leder till att nationella lösningar prioriteras framför nordiska, är ofta av överväldigande styrka och svåra att betvinga.

I det följande behandlas område för område. Till vägledning har därvid kunnat tjäna de översikter som på uppdrag av Nordiska rådets presidium utarbetats inom rådets utskottssekretariat till belysning av det nordiska samarbetets utvecklingsmöjligheter inom vederbörande utskotts verksamhetsfält.

A. Fortsatt utveckling av samarbetsformerna m. m.

I och med att revisionen av överenskommelsen den 13 mars 1962 om samarbete mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, den s. k. Helsingforsöverenskommelsen, trädde i kraft den 1 juli 1971, förändrades i ett slag den formella grunden för det nordiska samarbetet på offentlig grund. Genom Nordiska ministerrådets tillkomst skapades ett gemensamt överorgan, under vilket ett med tiden vildvuxet fält av sam-

arbetsinstanser kunde inordnas. Arbetet härmed har emellertid ännu icke mer än påbörjats. Under alla omständigheter kommer det att ta avsevärd tid och kräva en målmedvetenhet, varav man hittills sett blott föga.

1. Samarbetsavtalen

En allmän revision av den nyssnämnda 1962 års Helsingforsöverenskommelses materiella regler är i hög grad av behovet och bör snarast genomföras. Sedan 1962 har landvinningar gjorts på många nya områden, vilket bör markeras i avtalet. Tillika måste på åtskilliga punkter tiden nu anses mogen för en större fasthet i formuleringen av avtalets förpliktelser än vad detta nu förete. Vad som konkret skulle kunna stadgas i olika artiklar kan utläsas av innehållet i detta programutkast. De olika programrubrikerna och vad som anföres under dem kan tjäna till vägledning, då det gäller att utforma mera preciserade riktlinjer för det nordiska samarbetets framtida utveckling.

En viktig fråga är i vad mån mera utmejslade programpunkter bör införas i Helsingforsavtalet eller om sådana i stället bör upptagas i specialavtal. En avvägning mellan vad som skall inflyta i det allmänna avtalet och vad som skall hänvisas till specialavtal måste sålunda företagas. I nuläget framstår t. ex. Helsingforsöverenskommelsens kulturella avsnitt (art. 8—13) delvis som en dubblir i förhållande till nordiska kulturavtalet. Motsvarande torde komma att gälla om relationen mellan transportkapitalet i Helsingforsöverenskommelsen (art. 26—29) och det blivande nordiska transportavtalet. En överarbetning av atvals-systemet efter vissa principiella riktlinjer är ofrånkomlig.

Alla nu förefintliga nordiska samarbetsöverenskommelser har, med undantag för kulturavtalet, tillkommit vid en tidpunkt då den nuvarande nordiska samarbetsorganisationen med Nordiska ministerrådet i toppen icke existerade. Som exempel kan nämnas Nordiska trygghetskonventionen. I dess art. 27 finns ett stadgande om vissa högsta myndigheter som skall verka enligt konventionen. Likaså kan konventionen om gemensam arbetsmarknad nämnas. I art. 5 i denna finns regler om en gemensam arbetsmarknadsnämnd. Som redan nämnts bör vid en översyn av konventionerna organ av denna typ antingen ersättas med ministerrådet eller på ett eller annat sätt inordnas under detta. Naturligt vore att i äldre konventioner uppta regler enligt vilka Nordiska ministerrådet tillägges kompetens att utfärda alla nödiga tillämpningsföreskrifter inom konventionens område. Nordiska ministerrådet borde också bli den instans som tillsätter de permanenta samarbetsorgan, vilka exempelvis enligt de båda nyssnämnda överenskommelserna trygghetskonventionen och arbetsmarknadskonventionen skall upprättas. Sådana organ bör också ha skyldighet rapportera till ministerrådet om sin verksamhet.

2. Institutionerna

a) *Nordiska ministerrådet m. fl. regeringsorgan*

Man kan för närvarande tala om en allmän prøvotid för de nya institutionerna. Ministerrådet är i färd med att långsamt konsolidera sina närmast underlydande organ. Det är emellertid, som ovan påpekats, en lång och omständlig procedur som förestår, enbart innan alla existerande statliga samarbetsorgan på regeringsnivå inordnats under ministerrådet. Efter hand kommer turen till många andra organ av skilda slag. Klart är dock att, skall ministerrådet över huvud bli en realitet och icke en pappersorganisation, det måste få ett permanent och något sånär välbe-
mannat eget sekretariat som kan förbereda och verkställa ministerrådets beslut och i det dagliga ombesörja ministerrådets koordinerande funktion. Planer härom är nu på väg.

I den mån man utöver nu berörda samordningsåtgärder vill överväga en verklig förstärkning av de nordiska institutionerna kan helt visst åtskilligt än ytterligare göras på det organisatoriska planet. Sådana utbyggnader är emellertid helt avhängiga av vad man vill åstadkomma i sak. Att ägna arbete åt förstärkta organ om man icke är beredd att ge det nordiska samarbetet ett vidgat innehåll är självfallet utan mening och kan bli till skada för samarbetssträvandena.

b) *Nordiska rådet*

Nordiska rådet självt, dess konstruktion och funktioner måste också ställas i blickpunkten.

Tanken på *direkta val* av rådsmedlemmarna har framförts på sistone. Sådant val finge sannolikt ske i direkt anslutning till de allmänna parlamentsvalen i varje land för sig. En ordning kunde tänkas enligt vilken varje parti ställde upp en särskild rikslista för val av medlemmar i Nordiska rådet och partierna tilldelades platser i Nordiska rådet proportionellt efter valutgången, vilka besattes med namn från partiets nyssnämnda rikslista. Det kan diskuteras om väljarna skulle vid valtillfälle ha möjlighet att avge en separat röst på medlem i Nordiska rådet eller om de i det allmänna valet avgivna rösterna skulle automatiskt tillgodoräknas partiet vid fördelning av platserna i Nordiska rådet. En valordning med någon form av direktval skulle emellertid omedelbart aktualisera rådets sammansättning bl. a. ur nationell synpunkt. Ländernas olika väljargrupper har nu mycket olika inflytande på sammansättningen. Minst tyngd har varje svensk röst; störst inflytande har väljarna på Färöarna och Åland (som för övrigt är dubbelrepresenterade i det både deras röster vid folketings/riksdagsval och deras röster vid lagtings/landstingsval leder till representation i Nordiska rådet). En omfördelning av rådsplatserna i proportion till befolkningstalen men med visst

garanterat minimiantal medlemmar för de befolkningsmässigt mindre enheterna kunde möjligen vara en framkomlig väg.

Nordiska rådets *funktioner* behöver också överses. Man kommer då icke från diskussion om i vilken utsträckning rådet skall tilläggas beslutande myndighet. Sådan rätt skulle till en början kunna ges rådet inom begränsade sektorer. Innebörden av rådets granskande funktion kräver också närmare belysning. Något nordiskt fungerande system för kontroll av ministrarna i Nordiska ministerrådet och av nordisk byråkrati överhuvud finns icke. På sikt måste denna lucka fyllas ut på något vis. Än viktigare är kanske att rådet kan fylla sin rådgivande uppgift på sådant sätt att dess meningsyttringar tillmätas verklig betydelse.

Genom ministerrådets utbyggnad och en tilltagande byråkratisering blir parlamentarikernas rådgivning sannolikt försvårad och ineffektiv och i sämsta fall i längden betydelselös. Parlamentarismen kan verka i samma riktning. Ser parlamentarikerna som sin huvuduppgift i rådet icke att ge råd i nordiska frågor utan främst att alltefter det inhemska läget stödja eller angripa regeringsrepresentanterna från hemlandet, förlorar rådet mycket av sina opinionsbildande möjligheter. Rådets förhandlingar blir då lätt blott ett återsken av de nationella partiträtona.

3. Samarbetsformerna

Den omständigheten att Nordens länder är fem suveräna stater medför att nordiskt samarbete oftast tynges av alla de formella regler, som traditionellt gäller för kontakt mellan främmande länder, om annat icke avtalats. Vidare har varje land sina administrativa rutiner och traditioner för offentlig verksamhet, vilka man icke är beredd att offra på det nordiska samarbetets altare. Samarbetet i Norden löper därför ofta tungt. En viktig fråga är i vad mån och på vad sätt de allmänna samarbetsformerna kan mjukas upp och förenklas. Beträffande åtskilliga sidor av den offentliga verksamheten kan här framsteg göras. Det är Nordiska ministerrådets sak att gripa sig an denna arbetsuppgift, som är viktigare än den utomstående kanske i förstone vill tro.

Vad gäller den löpande administrationen kan man peka på betydelsen av en fullt fri *direkt skriftväxling* mellan myndigheterna i Norden. Några större begränsningar härutinnan torde redan nu icke behöva finnas, därest stadgandet härom i Helsingforsavtalet (art. 38) tolkas vidsträckt. En ytterligare utvidgning av bestämmelsens tillämpningsområde kan dock troligen genomföras i praktiken.

Viktigare är kanske att det etableras ett löpande nära *samarbete över riksgrensarna mellan nationella administrationsgrenar med näralligande uppgifter*. Man kan exempelvis nämna det polisiära samarbetet, som är nödvändigt för brottslighetens effektiva bekämpande. En ytterligare intensifiering av det framgångsrika samarbetet mellan tullpersonal och

tullmyndigheter är möjlig. De principer, som varit vägledande bilateralt vid upprättande av gemensamma norsk-svenska, norsk-finska etc. tullstationer, borde kunna få vidgad tillämpning.

Icke minst då det gäller *verkställighet av beslut* fattat i ett nordiskt land i ett annat erfordras en ökad samordning myndigheterna emellan. Beslut av denna karaktär kan gälla ingrepp såväl mot person som mot sak. För närvarande lämnas hjälp för administrativ verkställighet blott i de specialfall, då en överenskommelse härom förefinnes, t. ex. förande återtransport av vissa kategorier av för vård omhändertagna, som avvikit från vårdanstalt i hemlandet till ett grannland. Bestämmelserna på detta fält torde kunna ges en generell utformning, såsom fallet redan är beträffande verkställighet av domstols dom.

Vid några tillfällen tidigare har frågan om gemensamma *nordiska beslutsmyndigheter* för avgörande av vissa specialfrågor kommit upp. Nordiska rådet har exempelvis uttalat sig för en gemensam nordisk luftfartsmyndighet och för en gemensam myndighet på det tulltekniska området.

Rörande inrättandet av en nordisk patentbesvärsinstans finns en omfattande nordisk utredning, vars förslag hittills icke blivit förverkligade. En samnordisk nämnd med uppgift att besluta rörande frågor om tillämpningen av gemensamma arbetstidsbestämmelser för luftfarten torde komma att föreslås. Om hindrande nationell slentrian kan brytas, blir det möjligt att på detta sätt under Nordiska ministerrådet inrätta gemensamma förvaltningsorgan på begränsade specialområden, där rationaliserings- och integrationseffekter står att vinna härigenom.

Också på regional nivå kan gemensamma beslutsmyndigheter tänkas, t. ex. för gränssjukvård eller för skolverksamhet över gränserna. I Örestadsregionen föreligger redan nu behov av dylika myndigheter, t. ex. för vattenvården i Öresund, och vid en framtida utbyggnad måste man antagligen inrätta organ av denna art med begränsad rätt att besluta, t. ex. rörande broar och andra gemensamma kommunikationsleder.

Både på nationell och regional nivå bör en mera genomförd arbetsfördelning kunna åstadkommas, också vad gäller beslutsfattandet, inom hela sektorn för offentlig kontroll. Sådan verksamhet har stor omfattning både i fråga om maskiner och tekniska produkter av olika slag och beträffande närings- och livsmedel, läkemedel, växter m. m. Nu arbetar kontrollorganen nationellt, varje land med sin egen organisation. De borde kunna samordnas område för område under en gemensam arbetsledning, som fördelade uppgifterna mellan de nationella organen. Mera kostsamma uppgifter kunde lösas gemensamt och andra funktioner decentraliseras. Gemensamma karantänanstalter borde t. ex. kunna åstadkommas för djurkontrollen. Varje system av denna art fordrar dock att länderna först gör lagstiftningen på de berörda områdena helt likformig och att de är villiga att godta och ettvart inom sitt territorium

tillämpa beslut härrörande antingen från ett för alla nordiska länder gemensamt organ eller från kompetent nationellt organ i ett nordiskt grannland (*se vidare s. 47—49*).

Även inom en annan del av den offentliga sektorn finns stort utrymme för ett vidgat nordiskt samarbete, där arbetsdelningstanken kan göras fruktbringande. Här åsyftas *materialsamlade och utredande verksamhet*. Betydande rationaliseringsvinster kunde göras, om utredningsapparaterna i de nordiska länderna kunde effektivt samköras. Under senare år har gemensamma nordiska utredningar, vid en tidpunkt icke alldeles ovanliga, snarast förekommit mindre än förut. Regelmässigt igångsättes i varje land utredningar enbart med tanke på rent nationella behov. Till parallella behov och strävanden i grannländerna tages vanligen ej hänsyn. En bestämd ordning borde kunna etableras, enligt vilken viktigare planerade utredningar på centrala områden alltid skulle anmälas i Nordiska ministerrådet på förberedelsestadiet med möjlighet för de länder, som vill medverka, att delta i ett blivande gemensamt utredningsarbete.

Informationssamlande är kostsamt. Samnordisk planläggning och verkställighet på områden, där länderna har likartade intressen och syften med insamlandet, skulle kunna leda till stora besparingar. Icke minst gäller det nu sagda om insamling och bearbetning av *statistiskt material*. En mera genomförd samordning av den offentliga statistikens olika grenar skulle även ge ett bättre underlag för ett gemensamt beslutsfattande på de områden, där ett sådant i någon form kan ifrågakomma. Uppgiftslämnande inom verksamhetsfält, där nordiska kontakter är vanliga och ett naturligt led i arbetet, borde kunna ske efter identiskt lika mönster överallt i Norden. Så kunde det ordnas exempelvis vid insamlande av uppgifter för befolkningsstatistiken, vid anskaffande av basinformationen om det ekonomiska livet, beträffande turiststatistiken, medicinsk statistik osv. Nordiska statistiska sekretariatet i Köpenhamn är ett embryo, som skulle kunna byggas ut och ges en långt centralare ställning än det nu har och få till uppgift att samordna verksamheten hos alla statistikmyndigheter i de nordiska länderna.

Till behovet av gemensamma *utrednings- och forskningsinstitutioner* blir det anledning återkomma senare.

4. Upplysningen om Norden

Kunskapen om Norden i utlandet är begränsad. Ett av skälen härtill är att så litet offrats på att skapa ökad kännedom om Norden i främmande länder. Tillgångarna har hittills reserverats för rent nationellt upplysningsarbete.

Möjligheterna att göra några insatser av större format är begränsade, men en viss vardagsupplysning behövs och måste intensifieras. I före-

drag vid Nordiska rådets presseminarium hösten 1966 (*NU 1966: 9*) gavs en översikt över det dåvarande läget, som visserligen något förbättrats men knappast på ett avgörande sätt. Olika förslag till åtgärder framkom också vid seminariet, vilka det är anledning aktualisera.

Upplysningen om Norden utåt sker i huvudsak i tre dimensioner: kulturupplysning, exportinformation och turistupplysning. Organ och metoder blir delvis olika beroende på vad för slag av information som skall spridas och till vem den riktas.

Som enhet har Norden mycket att erbjuda omvärlden kulturellt. En viss koordination av *det nordiskt inriktade kulturella upplysningsarbetet*, som hittills i allt väsentligt varit nationellt uppbyggt och styrt, har försökts men utan större resultat. Existerande utlandsupplysningsorgan arbetar i huvudsak för det egna landet, men de är oftast tillika replipunkter för den nordiskt inriktade verksamheten. Detta system borde kunna ges en mycket större utbredning. Ett intensivt samarbete borde etableras redan mellan de ländernas hemmamyndigheter, som arbetar med utlandsupplysning, och därpå vidareföras till de utomlands stationerade posterna. Lektoratsverksamhetens betydelse är erfarenhetsmässigt stor. Denna borde kunna inordnas i upplysningssystemet och samarbetet inom denna effektiviseras.

Turistupplysningen, som ofta går hand i hand med kulturupplysningen, har fått en viss nordisk touche inom ramen för SAS' verksamhet, SAS:s utländska kontor har nämligen kunnat utnyttjas för skandinavisk turistupplysning. De nationella turistorganisationerna har också i några fall kunnat samsas om gemensamma arrangemang. Exempel härpå är det nordiska turistkontoret i New York. Även här kan dock nationella konkurrensintressen vålla svårigheter i det praktiska utförandet, vilka endast kan motverkas genom noggrann planering, för olika tänkbara situationer väl avpassade regler och en förnuftig personalpolitik.

Exportinformationen är svårare att ordna nordiskt. Här framträder de konkurrerande nationella intressena starkare. En inventering av arbetsuppgifterna skulle dock visa att åtskilligt praktiskt kan uträttas även på detta fält.

Det samnordiska upplysningsarbetets *organisatoriska uppbyggnad* är oklar och ansvarsfördelningen otillfredsställande. Uppdelningen av uppgifter mellan Nordiska rådets organ och de nationella utrikesdepartementala organen har exempelvis aldrig formellt ordnats. Nordiska ministerrådet har här ett ansvar och bör ta ställning till hur de organisatoriska problemen bäst löses.

Vad gäller medlen för utlandsinformationen blir det lätt så, att man tyr sig till traditionella metoder. Uppslag och nya idéer är därför välkomna. Produktion av gemensam film har försökts av Nordel. Erfarenheterna härav inbjuder till fortsättning. Det krävs vidare både fristående utställningar och nordiskt deltagande i mässor. Norden bör vid dessa

visa upp en samlad yttre bild, icke blott vid världsutställningar som i Montreal och Osaka utan även vid evenemang i mindre skala. Nordisk design har visat sig i hög grad säljande och är ett viktigt propagandamedel. Aktiviteter av andra slag kan få formen av t. ex. broschyrer. Sådana borde utarbetas för alla viktiga områden av nordiskt samarbete och översättas till ett lämpligt antal språk.

Sammanfattande synpunkter

Vid andra världskrigets slut fanns icke några fasta organisatoriska former för det offentliga nordiska samarbetet. Däremot förefanns ett starkt politiskt intresse för detta samarbets fortsatta utveckling. På grund av den allmänna tröghet, som präglar mellanfolkliga relationer, dröjde det ända till början av 1970-talet innan det nordiska samarbetet länderna emellan givits en fast organisatorisk ram genom revisionen av Helsingforsöverenskommelsen. I detta skede hade emellertid den politiska viljan att utnyttja förefintliga organisatoriska resurser försvagats. Organisationsramen hotar nu att bli ett köttlöst skelett.

Splittringen i den europeiska marknadspolitiken har visat sig ha förödande verkningar för det nordiska samarbetet. Varje land har naturligt nog helt inriktat sig på att lösa de egna problemen. Kraft och intresse har inte räckt till för de nordiska aspekterna. Man kan befara, att det i dag knappast finns någon ledande nordisk politiker, för vilken en snabbt fortskridande nordisk integration utgör ett centralt moment i hans politiska målsättning. Det synes därför föga troligt att man har att i den närmaste framtiden emotse någon egentlig utbyggnad av den nordiska samsarbetsorganisationen, därest ej läget drastiskt ändras.

Upplysningsarbetet om Norden utåt har ombesörjts främst av Nordiska rådet. Med de mycket begränsade resurser som stått till förfogande har förvånansvärt goda resultat kunnat uppnås. De vidare utvecklingsmöjligheterna är självfallet beroende av att det kommer att göras sådana framsteg i nordiskt samarbete att det kommer att finnas något, som kan vara värt att rapportera. Utvecklingsmöjligheterna för upplysningsarbetet sammanhänger därmed i hög grad med om samarbetet över huvud åter skjuter fart.

B. Rättsligt samarbete

Det rättsliga området har länge varit ett av de fält där nordiskt samarbete haft sina största framgångar. Trots att under snart ett sekel mycket gjorts, återstår dock många uppgifter att lösa. Vi lever icke heller i ett statiskt samhälle. Nya lagstiftningsbehov uppkommer oavslutligen och pockar på nationella åtgärder. Nordens rättsliga enhet står därför inför ett kontinuerligt hot. Dess bevarande kräver ständig uppmärksamhet.

De resurser, som kan avdelas för nordiskt lagstiftningsarbete, är begränsade. Deras insättande måste vara frukten av en ständigt fortgående omprövning. Till ledning härvidlag erfordras ett nytt allmänt program för det nordiska lagstiftningsarbetets fortsatta bedrivande. Sådana program har av och till upprättats, bl. a. 1901 och 1946. För närvarande saknas ett sådant fast rättesnöre till ledning för arbetet och för nödig resursallokering. De programmatiska uttalanden, som förekommer i Nordiska ministerrådets rapport till Nordiska rådet 1972, ger dock vissa anvisningar.

Tyvärre har det mera sällan blivit tid för allmänna resonemang om lagstiftningsarbetets långsiktiga målsättning. I stället har, allt efterhand som olika uppgifter dykt upp, några av dem valts ut — ofta rätt planlöst — och upptagits till nordisk bearbetning. Något systematiskt och målmedvetet arbete i syfte att förenhetliga den nordiska rätten eller centrala delar av den har inte förekommit på senare tid. Det kan nu fordras att den ansvariga högsta instansen, d. v. s. Nordiska ministerrådet, samlar sig till att utforma ett konkret lagstiftningsprogram präglad av en klar målsättning. Nuvarande på tillfälliga avgöranden grundade arbetsmetod bör överges.

Ett allmänt lagstiftningsprogram måste inkludera en prioritering av uppgifterna. Dessa är nämligen många. En lång lista blir rätt meningslös, om den icke kombineras med ett angivande av vilka frågor som bör tas upp i första hand.

För att ge exempel på vad som kan uppföras på ett nordiskt lagstiftningsprogram skall i det följande några viktigare rättsfält genomgå.

1. Allmänt

Organisatoriskt bör övervägas om man ej generellt bör inrätta rådgivande organ av den typ som Nordisk Straffelovråd utgör för det straffrättsliga området. Dylika råd skulle permanent arbeta med nordiska problem, ettvarit inom sitt bestämda rättsområde, och utrustas med tillräcklig arbetskraft. På detta sätt skulle det bli möjligt att snabbt förverkliga av Nordiska rådet eller Nordiska ministerrådet uppställda arbetsprogram.

Vidare bör, då fråga är om åtgärder av mer allmän betydelse till stärkande av den nordiska rättsenheten, observeras behovet på alla områden av en förenhetligad rättspraxis. För att resultat i denna riktning skall nås fordras till en början att kännedom om rättspraxis i grannländerna vidgas. De nordiska rättsfallssamlingar som redan existerar bör ges ökad spridning. Härutöver behöver nya sådana samlingar planläggas, t. ex. på straffrättens område. Även beskattningsavgöranden av nordiskt intresse borde samlas och utges.

Förslag har framlagts om att kommentarer till i nordiskt samarbete

tillkommen lagstiftning skall utarbetas gemensamt och ta sikte på förhållandena inom hela det nordiska området. En sådan kommentar har funnits för köprätten. Tanken kan knappast förverkligas utan stöd från officiellt håll. Sådant bör lämnas.

Över huvud är det av vikt att det komparativa rättsstudiet ökar i Norden över hela fältet. Det planerade nordiska institutet för komparativ rätt, vid vilket en gemensam nordisk forskning på centrala rättsområden skulle kunna organiseras, bör snarast bli verklighet.

2. Internationellt samarbete

Stor uppmärksamhet bör ägnas behovet av nordisk samverkan beträffande rättsfrågor som behandlas på internationell nivå. Redan de förpliktelser, som medlemskap i EG kan väntas pålägga vissa nordiska länder, gör det nödvändigt att överväga på vad sätt rättsenheten kan bevaras i hela Norden på centrala fält. Men även i globala sammanhang är samverkan aktuell. Norden har, om länderna håller ihop, stora förutsättningar att hävda sin egen linje i internationella sammanhang. Nya initiativ bör Norden också kunna taga internationellt, t. ex. inom miljörätten, konsumenträtten och den humanitära rätten i krig samt över huvud inom de olika rätts säkerhetsområdena. En inventering av uppgifter, som lämpligen bör aktualiseras på internationell nivå, måste göras snarast möjligt, så att friska initiativ kan tas.

Bland de aktuella internationellt betonade rättsfrågorna kan det vara anledning att dröja något vid de, som sammanhänger med miljöskyddet. Hithörande spörsmål har behandlats vid FN:s miljöskyddskonferens i Stockholm i juni 1972. Det är oundgängligt att frågor inom denna sektor föres vidare till lösningar på internationellt plan. Några exempel på frågor, som Norden lämpligen kan driva, bör nämnas här. De från Centraleuropa över Norden indrivande luftföroreningarna förorsakar problem, vilka fordrar en samlad insats av de nordiska länderna bl. a. för att hävda våra intressen gentemot den kontinentala industrins önskemål. De nordiska länderna bör vidare gå i spetsen för skärpta åtgärder till förhindrande av oljeskador på haven. Nordiska rådet har på denna punkt uttalat sig för upprättandet av ett organ med internationell jurisdiktion, som äger rätt ingripa vid oljeutsläpp på internationellt vatten. För denna tankes förverkligande borde de nordiska staterna kunna göra en insats. Nordiska rådets rekommendation om förhindrande av överljudsflug över nordiskt territorium kräver också aktiva insatser på regeringsplanet för att realiseras. En viktig sida av miljöskyddet är att förstärka resurserna för naturvården. Norden har inom sina gränser några av Europas sista stora vildmarker. Detta faktum pålägger Norden ett speciellt ansvar för dessa naturtillgångars bevarande och de kvarlevande djurstammarnas överlevande. Flera tycks vara stadda i utdöende i Europa.

Ett annat internationellrättsligt spörsmål av hög aktualitet gäller fiskerigränsen. Inom Norden finns varandra delvis motstridande intressen på denna punkt. Man borde dock kunna enas om att de internationella rättsreglerna rörande fiskerigränserna bör utvecklas. Utnyttjandet av havsbotten, bl. a. för exploatering av oljefyndigheter, är ett annat rättsområde, där ett samfällt nordiskt uppträdande bör eftersträvas. Principen om havens frihet har med styrka brukat förfäktas av de nordiska länderna. Spörsmålet är bl. a. hur långt inskränkningar i denna grundsats måste tolereras. Icke minst för sammanhållningen inom Norden är av betydelse att gemensamma ståndpunkter eftersträvas på nu angivna fält. Enahanda synpunkter kan anläggas på rymdrätten, där tekniken ställer de internationella juristerna inför många nya och svår-lösta problem.

Den internationella medborgarskapsrätten erbjuder i dag ett flertal problem föranledda av den ökade migrationen mellan länderna och rörligheten över gränserna. Nuvarande regler är ofta alltför stela och beaktar i allmänhet mera staternas intressen än människornas. Här finnes utrymme för nordiska initiativ.

Ett betydelsefullt ämne på längre sikt är hur den interna rätten skall ställa sig i förhållande till internationella rättsavgöranden som binder landet måhända i strid med den interna rätten. På vad sätt skall de internationella avgörandena få genomslagskraft på nationell grund? Frågan har varit uppe i Norden, men en gemensam nordisk lösning har hittills saknats. Med rättslivets ökande internationalisering blir en sådan önskvärd.

3. Offentlig rätt

Denna del av rätten har efterhand fått vidgad betydelse som en följd av den offentliga sektorns dominans på nationellt plan. Först skall några statsrättsliga frågor beröras.

Den ökade migrationen mellan Nordens länder leder till krav på att enskilda människor ges möjlighet att utöva sina politiska rättigheter oavsett i vilket land de vistas. Frågan om *rösträtt* för de nordiska medborgare, som uppehåller sig i annat nordiskt land än hemlandet, måste därför finna en eller annan lösning. Eventuellt kan den sökas i en ordning, genom vilken folkbokföringen blir gemensamt nordisk, vilket också skulle ha datatekniska fördelar, och rösträtt kan utövas i hemlandet, oavsett i vilket land den röstberättigade bosatt sig. En annan väg är att göra medborgarskapslagstiftningen mera flexibel än nu. Kommunal rösträtt bör i vart fall tilldelas alla i kommunen boende nordbor oavsett deras medborgarskap.

Även i och för sig — utan samband med rösträttsfrågan — finns behov av en mindre ortodox syn på *medborgarskapsfrågorna*. Problemmkomplexet borde upptagas till allmän genomgång med sikte på att byte av

medborgarskap blir en relativt enkel sak inom Norden. Alltför stränga krav exempelvis på fläckfri vandel bör icke uppställas då en nordbo vill byta medborgarskap. En kommun är ju som bekant skyldig att mottaga en ditflyttad ny medborgare, även om tidigare brottslighet i någon form skulle ligga honom till last. Också andra spörsmål inom medborgarskapsrätten bör överses, t. ex. reglerna om hur äktenskaps ingående och upplösning bör inverka på medborgarskap.

En annan sida av saken är möjligheterna att erhålla *offentlig anställning* i nordiskt land oavsett medborgarskap. Nordbor bör i allmänhet vara likställda då de söker offentlig tjänst. Absoluta krav på inhemskt medborgarskap bör uppställas blott för det mycket begränsade antal tjänster, vid vilkas utövande fråga är om att direkt företräda landet. Utövande av myndighet i annan form, särskilt då det sker i begränsad omfattning, bör icke nödvändigtvis vara förbehållet den som innehar landets nationalitet. Med detta synsätt bör det också vara möjligt att få till stånd ett utvidgat tjänstemannautbyte såväl tillfälligt som inom ramen för integrerade personalkårer, där sådana kan etableras (företrädesvis inom kommunikationsverken).

Nordisk samverkan då det gäller spörsmål avseende *de mänskliga rättigheterna* har hittills prövats i blott ringa grad. Internt har de nordiska länderna valt delvis olika tekniska lösningar av hithörande konstitutionella problem, vilket försvårar ett samarbete. Individens skydd mot ett ofta nära nog övermäktigt tryck från det offentliga, som inom åtskilliga sektorer ställer krav på att få utöva ett maktmonopol, är dock även i en nordisk demokrati en fråga av central vikt. Ett livligt erfarenhetsutbyte borde kunna ge åtskilligt på sikt.

Det nordiska samarbetet på området bör utsträckas att omfatta också ett internationellt hävdande av de rättsstatliga idealen. De nordiska länderna bör generellt arbeta för system med internationellt fristående kontrollorgan av den typ som Europarådet etablerat genom sin kommission och domstol för de mänskliga rättigheterna.

All offentlig verksamhet försiggår i princip på *landets språk*. För nordiskt samarbete är viktigt att varje land klarlägger i vad mån övriga nordiska språk kan godtas i offentlig verksamhet vid sidan av det egna. Teoretiskt sett är detta spörsmål gemensamt för alla nordiska länder, men i praktiken gäller det framför allt frågan om finskans användning i Norden utanför Finland och reciprokt de nordiska språkens ställning i Finland. De stora olikheterna, som föreligger mellan finskan och de övriga nordiska språken, skapar överhuvud betydande praktiska svårigheter. Officiell tolkning och en ökad service i form av tvåspråkiga myndigheter är aktuella krav som på längre sikt måste bli tillgodosedda.

Till den offentliga rättens konstitutionellt färgade sektor hör reglerna om *yttrandefriheten* i massmedia. Då dessas sändningar når ut över gränserna, kan variationer i reglerna om vad som får sägas vålla olä-

genheter. I samband med programutbyte radioföretagen emellan har redan nu inträffat att hinder mot att återutsända program från ett land till ett annat förelegat på grund av att yttrandefrihetens gränser är dragna på olika sätt i de båda länderna. Rätten att få felaktigheter i massmedia beriktigade är icke heller densamma i de olika nordiska länderna. Lagfäst sådan rätt saknas t. ex. i Sverige. En samordning härvidlag ter sig naturlig.

Vad som sagts om yttrandefriheten kan ses som blott en del av ett nytt stort rättsområde som fordrar ökad uppmärksamhet, nämligen rätten till *integritetsskydd*. Skydd för den personliga integriteten beredes dels genom rent straffrättsliga bestämmelser, som kriminaliserar såväl ingrepp i den enskildes kroppsliga frihet som olika former av ärekränkning och andra intrång i individens psykiska frihetssfär, dels också genom skadeståndsrättsliga regler. Möjligheterna att få ersättning av dem, som av kommersiella skäl eller eljest i vinstsyfte kränker annan persons frihetssfär, är dock i Norden ringa. Våra länder är på detta område föga utvecklade, och en ökad lagstiftningsinsats är i hög grad påkallad. Datateknikens vådor ur integritetssynpunkt är välkända men svåravhjälpta. Nordiskt samarbete är här redan på gång.

Tjänstemannarätten är av tradition starkt nationell. Ett praktiskt intresse finns av att etablera en nordisk arbetsmarknad även för offentliga tjänster. En förutsättning bland andra för att resultat skall nås är att en samordning av reglerna om pension i offentlig tjänst kommer till stånd. Dessa är olika i de olika länderna. Utan lösning av detta problem är det svårt att få igång ett mera omfattande utbyte av tjänstemän inom den offentliga sektorn.

Självfallet föreligger på flertalet administrativa områden, som präglas av nationella traditioner, mindre utrymme för ett nordiskt samarbete. Åtskilligt torde dock kunna göras. I det följande nämnes några på måfå valda exempel med nordisk anknytning.

En harmonisering av den egentliga *polisrätten* skulle exempelvis kunna tänkas. Detta rättsområde erbjuder många intressanta frågeställningar, som är desamma i alla de nordiska länderna. Rätten för polisen att ingripa och förutsättningarna för bruket av polisiärt våld kan mycket väl behandlas från gemensamma nordiska utgångspunkter.

Vidare kan nämnas *trafiklagstiftningen*, som efterhand fått stor betydelse för våra samhällen. Med den ökande internordiska trafiken är det uppenbart, att enhetliga regler bör gälla på detta område. Det har gått mycket långsamt att nå fram till slutmålet; helt enhetliga regler för all nordisk vägtrafik. Hög prioritering bör ges arbetet att nå en fullständig harmonisering på detta fält. Även reglerna om motorfordonens utrustning, t. ex. med säkerhetsbälten och avgasrenare, borde vara lika i Norden. (*Se härom vidare s. 52—53.*)

Ökad praktisk betydelse har de problem fått, som uppstår då en per-

son avlider i annat nordiskt land än hemlandet. Återtransporten av den avlidnes kropp till hemlandet är nu en invecklad administrativ angelägenhet. Förenklade och likartade regler borde kunna omgående genomföras till fromma för alla de anhöriga, som i en svår situation drabbas av nuvarande reglers rigiditet.

4. Privaträtt

Den civilrättsliga sektorn har varit den, inom vilken nordiskt lagstiftningssamarbete hittills nått längst. Det är nu tid att göra en noggrann inventering av de återstående arbetsuppgifterna liksom av de efterhand nytillkomna.

Äktenskapsrätten har stått på dagordningen för nordiskt samarbete sedan 1900-talets början. Just nu går emellertid uppfattningarna i Norden isär beträffande hur långt man kan gå i upplösning och förändring av de traditionella familjebanden. Skiljelinjerna delar icke endast de olika nordiska länderna utan splittrar också inom varje nation. På detta fält pågår för närvarande ett omfattande utredningsarbete. Det är emellertid otillräckligt koordinerat. Nordens länder borde kunna samla sig till ett principiellt ställningstagande till hur de vill för framtiden bestämma de juridiska formerna för sammanlevnaden i familjen. Om varje land för sig sysslar med olika detaljer i detta stora komplex, blir det svårt att nå ett ur samarbetssynpunkt acceptabelt slutresultat. Först sedan man blivit ense om de grundläggande principerna, kan man avgöra vilka nationella variationer rörande detaljspörsmål som kan tolereras utan att det enhetliga mönstret brytes.

I centrum för civilrätten står *avtals- och köplagstiftningen*. Där rör man sig på det nordiska lagstiftningssamarbetets klassiska mark. För 50 år sedan nådde man här fram till identiskt lika lagar. Inom detta centrala fält har utvecklingen under senare tid starkt påverkats av strävan till ett ökat hänsynstagande till den svagare parten i avtalsrättsliga förhållanden. Som exempel kan nämnas den svenska lagstiftningen om otillbörliga avtalsvillkor. Det är en öppen fråga, huruvida hela avtalslagen bör revideras från dessa nya utgångspunkter.

Tydligare torde vara att köplagstiftningen är mogen för en allmän reformering i nyss nämnd riktning. Den nuvarande köplagen kom till för att reglera förhållandena mellan i huvudsak likställda parter. I mindre grad tänkte man på relationerna mellan yrkesmässigt verksamma köpmän och konsumenter. Tiden är sannolikt nu inne för en konsumentköplag, i vilken dessa relationer behandlas. I denna bör reglerna om exempelvis avbetalningsköp ingå, liksom vissa andra särregler till konsumentens skydd. Närbesläktade områden, där en gemensam nordisk lagstiftning bör tillskapas, utgör reglerna om sättet att säkra lika villkor för konkurrensen och om en effektiv monopolövervakning. Ett hithörande

mera speciellt ämne, där en revision av äldre regler behövs, utgör lagstiftningen om kommission och handelsagenturer.

I detta sammanhang bör även reglerna kring marknadsföringen av varor och tjänster observeras. Tidigare rörde man sig på detta rättsområde kring begreppet illojal konkurrens. Hela problemet sågs då från synpunkten av de säljande företagarnas inbördes intressen. Perspektivet har nu förändrats därhän att den enskilde köparen, vardagskunden, i stället träder i förgrunden. Han får ej utsättas för otillbörlig påverkan i sitt val mellan olika produkter. Tvånget att förse en vara med varudeklaration bör regleras enhetligt i Norden, liksom kraven på en varudeklarations innehåll. Marknadsföringen av många varor sker numera nordiskt i växande grad. Reklambyråerna har t. ex. i stor omfattning etablerat sig i alla de nordiska länderna. Det är i detta läge av vikt att reglerna blir likartade och att marknadsföraren icke av lagregler som varierar i de olika länderna tvingas till en kostnadskrävande differentiering av sina reklam- och säljmetoder.

Betänkligt är att man hittills inte lyckats nå fram till full enhetlighet i Norden vad gäller *skadeståndsrätten*. Trots att grundsynen i mångt och mycket är densamma på detta fält, har en samfällid nordisk lagstiftning icke varit möjlig att åstadkomma. Man har inte kommit längre än att enas om att göra en allmän rättssociologisk undersökning om försäkringsens betydelse som ersättare för skadeståndet.

Svårigheterna sammanhänger med att äldre uppfattningar om skadeståndets roll icke längre håller. Den gamla culpa-regeln, som ålägger den som av oaktsamhet vållat någon skada, att gottgöra den skadelidande vad han förlorat, är svår att fullt ut tillämpa i dagens samhälle. Skadorna till följd av ett ögonblicks oaktsamhet blir ofta så stora, att den som skall betala ersättningen icke har tillgångar därtill. Den som skall mottaga skadeersättning får då inte någon gottgörelse på grund av skadevållarens bristande betalningsförmåga. Den senare blir ruinerad utan att den skadelidande blir tillgodosedd. Båda parter drabbas. Försäkringslinjen har därför vunnit fler och fler anhängare.

Inom civilrätten finns också mera *speciella samarbetsfrågor*, som förblivit olösta. Hit hör t. ex. reglerna om godtrosvörvärv, d. v. s. reglerna om vem som skall ha bättre rätt till egendom som avhänts någon genom brott eller på annat liknande sätt: den ursprunglige ägaren av föremålet eller den som senare i god tro förvärvat detta. De nordiska länderna har här valt olika vägar. Av liknande karaktär är olikheterna i reglerna om fordringspreskription, d. v. s. bestämmelserna om när en fordran förfaller på grund av sin ålder och ej mer kan göras gällande. Här kräver det moderna livets snabba rytm andra regler än de hittills tillämpade, som nu varierar i Nordens skilda länder.

Inom *fastighetsrätten* kan man peka på reglerna om förvärv av fast egendom i Norden som borde kunna närmas till varandra, i vart fall de

bestämmelser som behandlar frågan om vem som får förvärva fast egendom. Nordiskt samarbete begränsas dock här av de band, som medlemskap i EG kan komma att pålägga främst Danmark och Norge. Fritt förvärv av fast egendom, som inte sker enbart i syfte att skaffa bostad, är en viktig förutsättning för marknadsgemenskapen inom EG.

Sedan gammalt utgör *immaterialrätten* nordisk lagstiftningsterräng. Företagsrätten fick redan i slutet av 1800-talet en gemensam nordisk utformning. Samarbetet har kommit att efterhand vidgas att omfatta reglerna om patent, arbetstagares uppfinningar, mönster, upphovsrätt och rätt till fotografisk bild m. m. En kontinuerlig omdaning av dessa lagregler försiggår, delvis på grund av internationella impulser. Detta lagstiftningsarbete bör självfallet fortsatt hållas samman på nordisk nivå.

Av betydelse för internordiska kontakter av skilda slag, i affärlivet, i föreningslivet o. s. v. är att reglerna om *juridiska personer* är relativt likartade. Så långt EG:s bestämmelser det tillåter, bör därför exempelvis aktiebolagslagstiftningen göras likformig i Norden. Ett stort nordiskt utredningsförslag föreligger här, som bör kunna förverkligas. Men även reglerna om rederier, om andra bolag och om stiftelser hör hit. Behovet av nordisk harmonisering växlar från grupp till grupp. Föreningsrätten har med tiden fått ökad praktisk betydelse, icke minst vad angår ekonomiska föreningar. Man behöver här blott tänka på kooperationen, som traditionellt arbetar i föreningsform.

Under långa perioder har de rättslärdade hållit idén om en *gemensam nordisk lagbok* levande. Det man då åsyftat har nämast varit en kodifiering av den nordiska civilrätten i ett enda monumentalt verk. Enstaka försök att skapa ett sådant lagverk har även gjorts. Minnesvärd är framför allt Fr. Vinding Kruses prestation att på egen hand utarbeta utkast till en sådan lagbok. Det är kanske icke alltför djärvt att hoppas att denna stora tanke vid något tillfälle i framtiden åter skall få livskraft och skänka lagstiftaren något av den inspiration som behövs för att åter få fart på nordiskt civilrättsligt samarbete.

5. Straff- och processrätt

Straffrätten tillhör de mest nationellt präglade rättsområdena. Integrationen på "brottsmarknaden" gör det dock önskvärt att inleda en harmonisering av reglerna även på detta fält, såväl vad gäller lagstiftningen om de särskilda brotten som reglerna beträffande brottsföljderna. Den gemenskap, som i Norden råder beträffande straffverkställigheten, gör också ett sådant harmoniseringsarbete angeläget.

Åtskilligt har redan uppnåtts. I senare tid har t. ex. narkotikabrotten kriminaliserats efter liknande grunder. Beivrandet av miljöskyddskränkningar är ett annat straffrättsligt område, där Norden borde samarbeta intimt.

Inom den processuella lagstiftningen är det svårt att åstadkomma

någon egentlig samordning. Domstolsorganisationen är starkt nationellt betingad. Emellertid bör reglerna om vissa processuella funktioner kunna harmoniseras. Därvid träder vittnesfunktionen i förgrunden. En internordisk vittnesplikt likformig till sin karaktär bör, sedan den för närvarande pågående utredningen härom slutförts, kunna införas. Även advokats rätt att procedera i nordiskt grannland kan behöva lagfästas. Vidare bör en allmän offentlig rättshjälp stå öppen icke blott för de egna medborgarna utan för alla nordbor.

På verkställighetsplanet bör åstadkommas en högre grad av likformighet. Vidare bör konkurslagstiftningen med tillhörande bestämmelser harmoniseras.

6. Näringsrätt

På näringslagstiftningens område har man sedan gammalt eftersträvat att uppnå gemensamma nordiska regler. Syftet därmed har varit att underlätta för en nordbo att driva näring i annat nordiskt land än det egna. Den fortsatta utvecklingen av samarbetet på detta lagstiftningsområde i Norden blir uppenbarligen starkt beroende av ländernas anslutning till EG och de förpliktelser länderna därvid påtager sig. Norden blir härigenom direkt eller indirekt beroende av hur hithörande frågor slutligen löses i EG.

Emellertid finnes det i Norden också ett starkt regionalt intresse av större likformighet beträffande de allmänna reglerna på området. Likformighet erfordras i fråga om både rätten att driva näring som hantverkare och rätten att vara egen företagare i större skala. Jordbrukarna står, ehuru företagare, i stort sett utanför den rent näringsrättsliga regleringen. Hittills har på detta område en ordning motsvarande den nordiska arbetsmarknaden för löntagare ej kunnat etableras på grund av framför allt nationella särintressen.

För många slag av näringsverksamhet gäller specialregler. Inom åtskilliga av dessa näringsgrenar finnes betydande utrymme för ett ökat nordiskt samarbete. Som exempel kan nämnas idkande av rörelse inom transportväsendet, där själva yrkesutövningen ofta innebär ett överskridande av landgränser. Trots detta faktum kvarstår även på detta fält åtskilliga nationella hinder mot en fri nordisk näringsutövning. Så är t. ex. fallet beträffande rätten att driva kustfart och rätten att ombesörja lastbilstrafik och annan yrkesmässig landsvägsbunden trafik. Rätten att bedriva trafik med luftfartyg är också nationellt förankrad. Vidare kan nämnas att rätten att bedriva yrkesfiske åtnjuter ett starkare nationellt skydd än flertalet andra näringsgrenar. Rädslan för vad nordiska grannar kan ställa till med vid en fri konkurrens borde kunna övervinnas.

En stor del av näringslagstiftningen handlar numera om kontroll och standardisering.

Den föreskriver t. ex. materialprovning i olika fall. Fördelarna med

nordiskt samarbete härvidlag har redan berörts, liksom att en harmonisering av hithörande lagstiftning är ett sine qua non för verkliga framsteg i praktiken. Det är högeligen önskvärt att en kontroll som företagits i ett land omedelbart kan godtas i grannländerna utan förnyat kontrollförfarande. En total samordning exempelvis av all elmaterielkontroll i Norden skulle innebära sammanslagning av de nationella kontrollorganen till en enhetlig kontrollanstalt med underlydande filialer i varje land, vilka kunde rationellt fördela arbetet mellan sig. Även kontrollen av ädelmetaller borde på liknande sätt kunna förenhetligas, förutsatt att länderna successivt kan enas om vad det är som skall kontrolleras och om syftet med kontrollen.

Lika viktigt är att en vittgående nordisk standardisering kan genomföras. Stor betydelse skulle det ha ur bl. a. produktionssynpunkt, om de nordiska länderna finge enhetliga normer för hela byggnadsområdet, såväl när det gäller de för all byggnadsverksamhet uppställda kraven i fråga om konstruktionen av byggnader och byggnadsdetaljer (dörrar, fönster etc.) som beträffande speciella krav t. ex. rörande de olika materialens hållfasthet och användbarhet, standardisering av prefabricerade byggnadselement etc. Långtgående förenklingar på dessa områden skulle ge ett ekonomiskt tungt vägande utbyte.

Samma synpunkter gör sig gällande beträffande kraven på standardisering och kontroll av en lång rad andra industriella kapitalvaror. Som exempel kan nämnas tryckkärl.

7. Skatterätt

Skattelagstiftningen har visat sig vara den ur nordisk synpunkt kanske mest svårbehandlade materian inom hela det juridiska fältet. Detta förhållande sammanhänger självfallet med att skattelagstiftningen oftast blott speglar vederbörande lands ekonomiska politik. Den är ett huvudinstrument i den nationella politiken. En nordisk samordning av de skatterättsliga reglerna låter sig därför svårligen åstadkommas utan att också den ekonomiska politiken koordineras. Denna utveckling ter sig självfallen för medlemsländerna i EG, men det är knappast troligt att vi når därhän inom överskådlig tid i Norden. På åtskilliga punkter borde dock nordiska samarbetsåtgärder kunna övervägas.

Mellan alla Nordens länder borde man t. ex. kunna få till stånd enhetliga dubbelbeskattningsregler. Ett multilateralt nordiskt dubbelbeskattningsavtal har påyrkats men hittills avisats. Den tanken borde åter närmare övervägas. En arbetstagares överflyttning från ett nordiskt land till ett annat med skilda beskattningssystem kan drabba honom såsom skattskyldig hårt. Att utjämna orättvisor härvidlag är viktigt särskilt av hänsyn till den inomnordiska migrationen.

Om icke ett samordnat skattesystem i Norden är möjligt, bör dock en

gemensam forskning rörande de praktiska verkningarna av olika beskattningsåtgärder vara genomförbar. En rationell planering på nordisk nivå av en sådan forskningsverksamhet med praktisk inriktning är ett naturligt första steg. På det hela taget är nämligen skatteproblemen ganska likartade i alla de nordiska länderna. Därför borde också likartade lösningar kunna övervägas. Skatteskalor och skatteuttag måste alltid variera, men en successiv anpassning till en gemensam huvudlinje borde vara möjlig. Även här binder dock EG-direktiv gemenskapens medlemsländer.

På sikt är skatteområdet viktigt. Skatterna styr på många sätt den ekonomiska verksamheten och utgör en betydelsefull konkurrensfaktor. Genom en viss gemenskap i skattepolitiken kan mycket göras för att underlätta samarbetet mellan de nordiska länderna och för att göra dem i konkurrensavseende mera jämställda. Det sist sagda gäller särskilt företagsbeskattningen.

Störst omedelbar effekt för samarbetet får olikheter beträffande omsättningsskatterna. Stora variationer mellan länderna särskilt beträffande s. k. punktskatter leder till en snedvridning av detaljhandeln i gränzonerna rörande de varor, som berörs av punktbeskattningens olikheter. Omsättningsskatterna borde kunna utformas i princip likformigt överallt i Norden och drabba varor och tjänster på ett i huvudsak likartat sätt. Undantagen från skatteplikt borde t. ex. kunna vara desamma. Skiljaktigheterna borde kunna begränsas till områden, där nationella avvikelser framstår som motiverade.

Vad gäller särskilt punktskatterna kan antecknas, att man på sistone i flertalet nordiska länder eftersträvat att minska deras finansiella betydelse, bortsett från den traditionella beskattningen av öl, sprit, tobak etc. Svårigheten ur nordisk synpunkt är att ett land i statsfinansiella svårigheter ofta har svårt att motstå lockelsen att införa en speciell punktskatt, som ter sig särskilt åtråvärd. I Sverige har man t. ex. 1972 infört en speciell skatt på reklam som saknar motsvarighet i de övriga nordiska länderna. Då punktskatterna som nämnts ofta är en finansministers sista utväg att reda upp en besvärlig ekonomisk situation, kan hoppet om att få till stånd någon nordisk samordning på detta område ej vara stort. Denne vill nämligen ej vara bunden av ett tvång att företaga nordiska konsultationer innan han slår till med en ny skatt. Detta oaktat borde vid de tidpunkter, då på lång sikt planerade och mera principiella omläggningar skall göras av punktskattesystemet i ett land, vissa nordiska hänsyn kunna tagas.

Efterhand som skattetaket nås, blir avgiftspolitikerna alltmer intressant. Ur nordisk synpunkt har hittills de avgifter, som belastar trafiken, kanske haft störst betydelse. Då det gällt beskattningen av flygstarter och flygplatsbesök, av anlopp i hamnar och av den landsvägsbundna motortrafiken, har reglerna starkt varierat. En något så när likartad lagstiftning om avgiftssättningen i dessa fall borde icke ligga utom det möjligas

gränser. Beskattningen av drivmedel måste också nämnas här. Dessa frågor sammanhänger dock nära med trafikpolitiken, till vilken vi återkommer senare (*se s. 50—51*).

Jordbruksavgifterna bör även uppmärksammas i detta sammanhang. De förbigås emellertid här, då de i så hög grad är exponenter för varje lands jordbrukspolitik. (*Se också s. 67.*)

Sammanfattande synpunkter

Det nordiska lagstiftningsarbetet har — om perspektivet begränsas till efterkrigsperioden — under 1950- och större delen av 1960-talen upplevt sin kanske mest intensiva period. Det fanns denna tid en stark politisk vilja — delvis inspirerad av enstaka personligheter i ansvariga positioner men framför allt uppbyggt av en mäktig allmän opinion — att nå resultat i lagstiftningsarbetet och att föra våra länder närmare varandra i rättsligt avseende, att nå en nordisk rättsenhet.

En klart märkbar avmattning har sedan inträffat. Den har flera orsaker, som emellertid i flertalet fall kan föras tillbaka på i huvudsak samma faktor, nämligen att den nordiska rättsenheten fått en allt lägre prioritering i det nationella lagstiftningsarbetet. En anledning härtill är att de europeiska hänsynen, särskilt EG-aspekten, efterhand fått växande betydelse. I vissa sammanhang gör sig också de globala synpunkterna starkt gällande. Rättslivets internationalisering har sålunda lett till att den nordiska synpunkten framstått som provinsial och relativt likgiltig. En annan faktor av vikt är den ökade takt i samhällsombildningen, som präglat den senaste femårsperioden och som är en följd av den radikala våg som svept över hela världen. Det nordiska lagstiftandet har för våra samhällsombildare sett sig som en fördröjande faktor som man måste eliminera. Inget land får låta sig hejdas i sin marsch mot lyckosamheten av en eftersläpande nordism. En omständighet av betydelse har också varit att de nordiska länderna icke använt den bindande konventionsformen i sitt samarbete utan nöjt sig med oförbindande underhandsöverenskommelser, vilka det efter någon tid varit lätt att överge.

Sannolikt är att vågrörelserna i historien kan leda till att det nordiska lagstiftningsarbetet framdeles kan återvinna något av sin tidigare ställning. Så kan de hoppas som tror på att soliditeten i ett utvecklingsarbete bygger på att man går från lägre enhet till högre enhet i en lugn takt. För den återstår bara att verka härför.

Likheten i fråga om sociala och ekonomiska förhållanden och beträffande samhällsuppfattning i de nordiska länderna inger också optimism för framtiden. Dessa faktorer utgör naturliga hörnstenar för arbetet och är, såvitt kan överblickas, av bestående natur.

C. Kulturellt samarbete

Sedan Nordiska kulturavtalet trätt i kraft med ingången av 1972, har helt nya förutsättningar skapats för det nordiska kultursamarbetet. För närvarande pågår sålunda inom Nordiska kultursekretariatet en omfattande inventering av nordiska samarbetsprojekt på kulturområdet. En sådan genomgång kan få en kasuistisk prägel, men den kan även ges en mera principiell inriktning. Vinner den senare metoden tillämpning, kunde vi få en översiktlig kartläggning av de fält på vilka ett utvidgat nordiskt kulturellt samarbete skulle kunna bära rikast frukt.

Historiskt sett har kultursamarbetet utvecklats relativt fritt, nästan slumpartat och utan egentlig styrning. Under 1800- och 1900-talen har ett nära samarbete inom litteraturen, på teaterns område och beträffande universitetsutbildning och forskning vid skilda tidpunkter blomstrat upp i Norden men åter vissnat bort. Det kulturella samarbetet har sålunda haft sina upp- och nedgångsperioder. Vunna framsteg måste ständigt försvaras, om de skall kunna bevaras.

Vid den följande granskningen av de olika sektorerna inom kulturområdet är det naturligt att följa kulturavtalet, som måste bli utgångspunkten för huvuddelen av det framtida arbetet. Det har emellertid karaktären av en katalog med ringa konkretion. Avtalet tjänar därför närmast som en disposition, och det blir nödvändigt att gå vida utöver denna ram.

1. Universitetsplaneringen

Norden har ett tätmaskigt nät av universitet och specialhögskolor. Det är i huvudsak format efter nationella hänsyn. Varje land för sig har strävat efter att möta sina särskilda behov. Innan den nationella planeringen fortsättes, bör man emellertid försöka få fram en allmän uppfattning om behovet av universitets- och annan postgymnasial utbildning för alla Nordens 21 miljoner invånare. Dessa kan nämligen av många skäl i detta avseende betraktas som en relativt enhetlig grupp.

Nordens länder för en likartad utbildningspolitik. Behovet av arbetskraft med postgymnasial utbildning växer i alla länderna efter ett tämligen likartat mönster. Överallt möter problemen i vad mån högre utbildning skall vara yrkesmässigt inriktad och i vilken grad länderna har resurser att bygga upp en utbildningskapacitet med syfte att helt allmänt höja den allmänna kulturella standarden i landet. Några klara svar på dessa frågor har ännu icke givits, men nationella utredningar av stor betydelse för framtiden pågår.

Man har att räkna med att vad gäller de stora utbildningsgrupperna de från tid till tid varierande behoven kan tillgodoses inom varje land för sig. För nordiskt samarbete är däremot särskilt utbildningsbehoven intressanta på en växande rad av specialfält, där nationella resurser är

otillräckliga. Det är här delvis fråga också om vidareutbildning. Denna måste i stor omfattning fördelas mellan de existerande utbildningsanstalterna. I den mån vidareutbildningen hänföres till ett nordiskt plan, blir det därför erforderligt att även av hänsyn till denna skaffa sig en överblick över de högre utbildningsanstalterna och deras fördelning över Norden. Det senaste decenniet har präglats av en snabb utveckling av universitetsväsendet i ett vart nordiskt land. Därvid har det nordiska perspektivet knappast någonstades observerats. Det torde nu vara tid att anlägga ett sådant.

Tiden är sålunda kommen för en samfäll detaljplanering beträffande den mera kvalificerade fortbildningen på alla områden. Det är en stor och arbetskrävande uppgift som förestår. Genomgången bör också omfatta de situationer då det inom ett och samma fackområde, t. ex. inom kemien, föreligger starkt specialiserade behov av särutbildning inom många grenar av ämnet. Genom nordiskt samarbete bör utbildningen på de olika delområdena inom ämnet kunna fördelas mellan olika universitetsinstitutioner i Norden. Även inom mera elementär utbildning kan en arbetsfördelning vara erforderlig. På många specialfält är det totala elevantalet i Norden så ringa, att endast en utbildningslinje eller en lärostol är motiverad i hela Norden; i andra fall räcker det med två. En fördelning länderna emellan blir då nödvändig.

Stora besparingar ligger inom räckhåll vid en systematisk arbetsfördelning av den art, som här anges. Självfallet kommer intressemot-sättningar att uppstå. Förekomsten av ett opartiskt utredningsorgan som Nordiska kultursekretariatet borde dock underlätta arbetet och möjliggöra nödiga kompromisser.

2. Forskningen

Forskningen drar i varje nordiskt land mycket stora kostnader. De statliga medlen till forskningen kanaliseras på olika sätt, i huvudsak antingen till universitets- och forskningsinstitutionerna direkt eller till medelsfördelande forskningsråd.

En huvudfråga nordiskt sett är i vilken utsträckning de till forskningsråden i de olika länderna anvisade anslagen skall kunna koordineras och eventuellt samlas i en gemensam pott. De i varje land anvisade beloppen står för närvarande icke i något proportionellt förhållande till landets storlek eller befolkning. Ett sammanförande av anslagen befaras därför innebära att det land, som hittills anvisat proportionellt minst, gynnas på övrigas bekostnad. Även den omständigheten att forskningsorganisationen är olikartad i Nordens länder har ansetts utgöra ett hinder. På sina håll finns speciella forskningsråd för avgränsade delar av det vetenskapliga området (för medicin, teknik etc.). På andra håll har inrättats allmänvetenskapliga forskningsråd, som täcker

hela fältet. Trots de nämnda skiljaktigheterna torde förutsättningar finnas att utbygga nödiga kontakter mellan forskningsråden, särskilt för de naturvetenskapliga, medicinska och tekniska forskningsområdena, där värderingarna är likartade.

Att oaktat olika hinder mycket kan åstadkommas har Nordforsk visat. Dess verksamhet är förtjänt av fortsatt stöd. Undersökningar bör göras i vad mån denna typ av forskningskoordination, varav man nu har mångårig erfarenhet, kan tillämpas även på andra områden, och vidare om andra och mer långtgående samordningsformer kan införas.

I varje fall föreligger det ett klart uttalat samordningsbehov, t. ex. inom det samhällsvetenskapliga och det socialvetenskapliga området. Forskningen om massmedia och dess inverkan på allmänheten kan nämnas som ett sådant fascinerande specialområde, där ett nordiskt samarbete och meningsutbyte skulle vara givande.

Till särskilt övervägande bör upptagas vad som ur rationaliserings-synpunkt kan göras beträffande den praktiska, mera målinriktade forskningen, t. ex. forskningen inom huvuddelen av jordbrukssektorn och den skogliga sektorn, träskyddsforskningen, annan teknisk forskning av typ byggnadsforskning, rostskyddsforskning etc. Särskilt inom denna form av forskningsverksamhet uppkommer ofta som en praktisk fråga spörsmålet i vilken omfattning ett gemensamt nordiskt forskningsinstitut är den lämpligaste formen för samarbete. Som redan nämnts är på många områden resurserna för en långt driven specialforskning så begränsad i Norden, att de räcker till att bemanna endast en forskningsinrättning inom hela territoriet. Vi har sett ansatsen till en sådan nordisk koncentration av tillgångarna i några fall, men ofta nog leder konkurrensen mellan nationella intressen — ej sällan markerad av professorliga manövrar — till att resurssplittringen består och den behövliga koncentrationen går om intet.

Vissa begränsade resultat har uppnåtts, t. ex. institutet för teoretisk atomfysik i Köpenhamn och institutet för sjörätt i Oslo. Enighet tycks också ha vunnits om att ett vulkanologiskt institut lämpligen bör lokaliseras till Island. Exempel på en mindre pretentiös lösning ger forskningen i arktisk medicin, som fått nöja sig med ett koordinerande sekretariat i Uleåborg. Av specifik typ är samarbetet inom marinbiologisk forskning, vilken fördelats på fyra självständiga nordiska forskningsinstitutioner, placerade i olika länder, var och en med sitt eget marinbiologiska program men alla sammanhållna i ett integrerat forsknings-system. Som exempel på områden där ett gemensamt nordiskt institut skulle varit önskvärt kan nämnas oceanografin.

Andra lösningar fordras då forskningen är så dyrbar, att Norden är en alltför liten enhet för att bära upp en egen institution. Så är fallet t. ex. beträffande vissa slag av atomforskning, rymdforskning och forskning rörande havsbotten och dess utvecklingsmöjligheter. Men även

denna forskning, där det krävs insatser i globala eller i europeiska sammanhang, har sina nordiska aspekter. De nordiska länderna bör nämligen samordna sina intressen i de större organisationerna för att i dessa kunna hävda sina önskemål.

Av stor vikt för forskningen är ett nordiskt samarbete på bred basis vad gäller dokumentationsservicen. Den internationella tidskriftsfloran växer raskt. Det blir alltmera kostsamt och arbetskrävande att få en överblick över den samlade vetenskapliga litteraturen på ett visst område. Ett nordiskt försök till praktisk lösning av problemet på ett fält är Skandoc i New York. Flera liknande centraler borde kunna inrättas för ett bättre utnyttjande av våra blygsamma resurser inom dokumentationen. (*Se också s. 70.*)

Av liknande art är bibliotekens Skandiplan. Den syftar till att de stora forskningsbiblioteken specialiserar sig ett vart på vissa områden. Inget bibliotek kan längre anskaffa allt, men tillsammans bör Nordens bibliotek kunna åstadkomma god täckning av världens vetenskapliga litteratur.

Konklusionen blir att det på forskningsområdet fordras omedelbara prioriteringsöverväganden, om hur långt en sammanslagning av de nationella forskningsresurserna är möjlig och rationell. Därmed sammanhänger behovet av en uttömmande inventering av alla de områden, där institutionerna för specialforskning lämpligen kan fördelas mellan länderna. Under årens lopp har Nordiska rådet pekat på många sådana forskningsområden, t. ex. framtidsforskningen, utvecklingsforskningen, integrationsforskningen, konfliktforskningen och forskningen om Asien och om Afrika. Vidare kan nämnas åtskilliga rättsliga forskningsområden (kriminologi, internationell rätt och skatterätt). På motsvarande sätt kan man inom naturvetenskap, teknik, samhällsvetenskap etc. taga fram en rad fält, där samnordiska institut för specialforskning eller någon annan samarbetsform sannolikt skulle verka stimulerande och leda till ett bättre utbyte av investerade medel.

3. Undervisningen

Uppenbart är att den grundläggande undervisningen i varje land måste byggas upp med hänsyn till landets interna behov. Detta faktum utesluter emellertid inte att i stor utsträckning undervisningens innehåll och metoder kan anpassas till ett nordiskt utformat mönster.

Beträffande det *allmänna skolväsendet* har en viss organisatorisk likformighet eftersträfvats, ursprungligen i form av en obligatorisk nioårig bottenskola. Efterhand har målen något differentierats. Ur nordisk synpunkt är viktigt att ett barn, som flyttar från ett nordiskt land till ett annat, på sin nya hemort kan komma in i ett skolsystem, som organisatoriskt sett inte avviker alltför mycket från systemet i det land, som

barnet just lämnat. Någon total likformighet ligger ej inom det möjligas rana, därför att de skolorganisatoriska problemen i så hög grad inrymmer politiska värderingsfrågor, på vilka de makthavande partierna i de olika länderna kan se olika. Trots detta borde en gemensam deklARATION om den allmänna skolans mål och medel kunna göras. Utifrån ett sådant aktstycke skulle sedan det praktiska harmoniseringsarbetet kunna bedrivas. Man skulle därvid kanske kunna börja med förskolan, som ännu befinner sig i sin linda och just därför bör kunna organisatoriskt få en enhetlig form i hela Norden.

Av särskild betydelse är att det sakliga innehållet i undervisningen i bottensskolan blir så likformigt, som det med hänsyn till anmärkta skillaktigheter är möjligt. Särskilt när det gäller de icke nationellt betingade ämnena bör en i det närmaste total likformighet vad gäller undervisningens innehåll kunna åstadkommas. I det hittillsvarande utredningsarbetet har man också börjat med ämnena matematik och engelska. Det går dock långsamt med att realisera framlagda förslag.

En fråga, som också rör undervisningens innehåll, är i vad mån skolan skall ge undervisning i sådana speciella ämnen som trafiksäkerhet, konstnärlig formgivning, miljövård, sexualkunskap m. m. Det kan vara svårt att i dessa frågor nå fram till en enhetlig nordisk syn. Värderingarna är olika och det torde ta tid att harmonisera undervisningens innehåll i så delvis kontroversiella ämnen.

Praktiskt viktigt är att de fördelar, som kan vinnas genom samverkan rörande produktionen av läromedel, blir klarlagda. Läroböcker kan givetvis produceras i större upplagor och därmed billigare, om man kan räkna med avsättning för dem i mer än ett nordiskt land. Framför allt får en samproduktion betydelse för sådan materiel som har formen av film och TV-kassetter. Om detta kunde utformas relativt enhetligt i Norden, skulle stora belopp kunna inbesparas.

Ett viktigt led i skolväsendet utgör betygssystemen. Uppfattningarna om betygens uppgift varierar, liksom betygsskalorna skiftar från land till land. Betyg utfärdade i olika länder blir därför svårjämförbara. Eftersom fordringarna i de olika ämnena inte heller är desamma, låter sig inte heller ett betyg i ett visst ämne i en viss årskurs från ett land utan vidare överföras till ett grannlands skala. Högsta betyget i ett ämnes årskurs, meddelat i ett land, innebär icke garanti för att den som fått detta betyg har samma kunskaper som innehavaren av motsvarande betyg i ett annat land. Även examenssystemet skiljer sig inom ländernas skolväsende. I Sverige har studentexamen avskaffats, medan dess motsvarighet finns kvar på andra håll i Norden. Dessa och liknande problem har stor betydelse för alla de ungdomar, som flyttar från ett land till ett annat. Trots detta har man ännu inte vågat att verkligen ta itu med betygs- och examensproblemens nordiska aspekter.

Oavsett de allmänna spörsmål som hittills berörts måste från nordiskt

håll alltid krävas, att barnen i skolan får en god undervisning rörande grannländernas språk och dessa länders allmänna förhållanden. Detta krav kan tillgodoses på olika sätt.

Lärarnas kvalifikationer att meddela en så beskaffad nordisk undervisning måste höjas. De blivande lärarna måste ha själva fått mottaga en gedigen undervisning i grannländernas språk. Till den ändan bör lektoratsundervisningen vid universitetet och lärarhögskolor förstärkas. Fortbildning bör ordnas genom särskilda kurser för sådana lärare, som är sysselsatta med att undervisa i något grannlands språk. Det bör också finnas språklektorer, som cirkulerar mellan skolorna och där ger lärarna nödiga repetitionskurser inom respektive språkområden. Förslag av denna art har framlagts men hittills genomförts i blott alltför ringa grad. Det fordras en målmedveten satsning på en förbättrad lärarutbildning.

Parallellt med en förstärkning av lärarutbildningen bör man inrikta sig direkt på eleverna. Nordiska rådet har t. ex. strävat efter att få till stånd ett så utbyggt skolutbyte, att varje elev någon gång under sin skoltid skall ha besökt ett nordiskt grannland. Skolresor till grannländerna kan i viss mån fylla denna funktion. Utvecklingen av lägerskolor möjliggör ett vidaregående. Gästande skolklasser kan under varmare årstider utan alltför stora kostnader enkelt anbringas där under exempelvis en besöksvecka i ett grannland.

Av stor betydelse är givetvis också att innehållet i de allmänna orienteringsämnen, som berör grannländernas geografi, historia och samhällsförhållanden, över huvud taget är tillräckligt instruktivt och medryckande. Kursfordringarna torde i allmänhet vara tillfredsställande, men spørsmålet är hur långt de efterleves i verkligheten.

Folkhögskolan är en genuint nordisk institution; den har alltid varit nordiskt sinnad. Ett systematiskt utbyte av elever och lärare inom folkhögskoleväsendet ter sig därför självfallet. En sådan ordning skulle på ett effektivt sätt sprida kunskaper om Norden i de breda kretsar, som frekventerar folkhögskolan.

Nordens Folkliga Akademi i Kungälv var tänkt som en centralpunkt för nordiskt folkbildningsarbete och för fortbildning av sådana lärare, som avser att verka eller verkar inom folkhögskolan. Denna utbildningsanstalt har kommit bra i gång men bör kunna utvecklas vidare i den planerade riktningen.

Yrkesutbildningen är nu till stor del integrerad i den allmänna skolundervisningen. Men även utanför denna bedrivs en mycket omfattande ofta högt kvalificerad och specialiserad utbildning avsedd för olika yrkesutövare. Delvis omhändertas denna av industrin eller av fackliga branschorganisationer. En viss arbetsfördelning mellan länderna härvidlag förekommer redan och kan i vidgad form ge betydande utbyte. Information t. ex. från den mekaniska industrin pekar i denna riktning.

Beträffande den *postgymnasiala utbildningen* kan ett ökat nordiskt samarbete nås på skilda vägar.

En metod har varit att förmå studenterna att i ökad utsträckning förlägga någon del av sina studier till universitetet i ett nordiskt grannland. Skall studentvandringar åstadkommas i större skala, fordras emellertid en långtgående harmonisering av studiesystemen och examensordningarna liksom en koordinering av stipendieordningar och övriga system för att ge understöd till studenterna under utbildningstiden. Trots ett omfattande utredningsarbete och utfärdade bestämmelser på området har några större framsteg ännu inte gjorts på denna väg. Sannolikt är en ytterligare förutsättning att ländernas universitetsväsenden över huvud taget successivt integreras med varandra på sätt här ovan föreslagits. Medicinarutbildningen borde t. ex., med tanke på att vi har en gemensam nordisk läkarmarknad, kunna helt harmoniseras.

Pågående nationellt reformarbete synes närmast vidga klyftorna inom examensväsendet. Nordiskt kulturellt samarbete äventyras, om stora nationella nivåskillnader beträffande akademiska examina tillåtes uppkomma.

I detta sammanhang kan också nämnas planerna på att skapa likartade studieordningar i alla nordiska länder för en viss typ av specialutbildning. Ett intressant exempel erbjuder det förslag till utbildning av kemiingenjörer efter enhetligt mönster av alla Nordens tekniska högskolor, som en arbetsgrupp framlade 1971.

En framkomlig möjlighet är vidare att förlägga avgränsade delar av en i övrigt nationell utbildning till ett nordiskt grannuniversitet. Man har slagit in på denna väg, då det anordnats kurser i nordisk historia, nordisk arkeologi, nordisk geologi och vissa andra ämnen i ett nordiskt land avsedda för studenter från hela Norden. Även större delar av utbildningen i ett visst ämne kan göras samnordiska och förläggas till ett lärosäte, dit alla som vill gå kursen i fråga då är välkomna. En utbyggnad av undervisningen efter dylika linjer skulle på ett naturligt sätt i praktiken leda till ett utvidgat studentutbyte.

Viss effekt kan också nås genom att i ökad omfattning ordna tjänstebyten mellan universitetslärare. Studenterna skulle på detta sätt få kontakt med lärarpersonligheter från grannländerna. I princip finns redan nu en gemensam nordisk arbetsmarknad för universitetslärare. Den fungerar nu endast delvis i praktiken men borde bli en realitet både på professorsnivå och på universitetslektorplanet.

Akademiska läroböcker borde i långt större utsträckning än för närvarande är fallet kunna skrivas för gemensamt nordiskt bruk. Åtskilliga sådana finns redan nu, t. ex. inom medicin och teknik. En nordisk historiebok och en nordisk litteraturhistoria är på väg. En systematisk planläggning på alla områden behövs här. Ekonomiska bidrag borde sättas in i lämplig form för att verka stimulerande. Även andra åtgärder kan tänkas i syfte att underlätta ett gemensamt läroboksutgivande.

Ovan har pläderats för att delar av vidareutbildningen och utbildningen på specialområden bör göras samnordisk. Försök i denna riktning har då och då gjorts men blott i några fall krönts med framgång. För närvarande finns exempelvis Nordiska hälsovårdsskolan i Göteborg. Vidare kan nämnas Nordisk Journalistkursus i Århus, som ger en kortvarig vidareutbildning för journalister. De nordiska teaterseminarierna är icke oviktiga. Nordiska kurser har planerats t. ex. för utbildningen av högre socialvårdspersonal och för lärare vid socialhögskolorna. För sjukhusadministratörer krävs en flerårig utbildning, som skulle kunna göras helt nordisk. Specialutbildning inom de olika scenfacken är andra områden, som i sak ligger väl till för en gemensam nordisk utbildningsinsats. Ännu har man ej heller fått fram gemensam utbildning av navigationsskolelärare, sjuksköterskor på akademisk nivå, protestekniker och trädgårdsarkitekter för att nu blott taga några exempel ur högen av aktuella projekt. Mycket återstår alltså att göra. Främst avvaktas nu Nordiska kultursekretariatets initiativ.

Särskilt betydelsefullt vore om det kunde lyckas att få några större nordiska utbildningsinstitutioner på fötter, vilka kunde utöva en verklig attraktionskraft både på lärare och på elever. Nordiska hushållshögskolan, som är av "immateriell" art, är nu av så blygsam omfattning med sina filialer spridda över hela Norden, att den saknar sådan attraktionsförmåga. Nordiska institutet för samhällsplanering i Stockholm har kanske förutsättningar att byggas ut och bli ett verkligt nordiskt centrum i framtiden. Klart är att en nordisk fiskerihögskola, för vilken Nordiska rådet hittills kämpat förgäves, skulle på utbildningsområdet kunna bli betydelsefull och verka som en nordisk magnet inom en sektor, där nationalismen för närvarande är stark. Det är därför icke överraskande att nationella intressen intill nu omöjliggjort tankens förverkligande. Den av berörda parter med iver omfattade idén om en gemensam nordisk skogshögskola har rönt samma öde. Likaså har planer på en nordisk mejerihögskola för utbildning av mejeriteknisk personal väckts men ej kunnat realiseras.

Vuxenundervisningen står högt på dagens prioritetlista. Även för den måste varje land lägga upp en egen grundorganisation. Det oaktat bör exempelvis hjälpmedlen inom denna viktiga sektor i betydande utsträckning kunna framställas gemensamt. Inte minst audiovisuella hjälpmedel, som är dyrbara, borde kunna produceras efter en gemensam plan och på detta sätt förbilligas.

4. Språkvården

Grundförutsättningen för det nuvarande nordiska samarbetet är den språkliga gemenskapen. Det offras idag alltför litet intresse och kraft på att vårda denna. Utvecklingen driver fastmera språken mer och mer i sär.

Nordiska språknämnden, som arbetar på att motverka denna utveckling, borde ges ett långt kraftigare stöd än den får. Av vikt är dess strävanden att på områden, där nya ord krävs, införa en enhetlig nordisk nomenklatur. Ett annat sätt att bibehålla språkförståelsen är att tillhandahålla enkla ordlistor över ord, som är olika och därför svåra att inlära. Förteckningar måste vidare finnas att tillgå på benämningar på t. ex. växter och djur. Namn på dessa varierar starkt från land till land.

Finskans särställning är en viktig faktor. Man får ej glömma att av Nordens 21 miljoner människor, 4 talar ett från de övrigas modersmål helt avvikande språk. Någon annan lösning på de problem, som vållas härigenom, än en satsning på ökad tvåspråkighet på *alla* håll där det är möjligt torde icke finnas.

5. Radio och TV samt pressen

För spridning av kunskaper om Norden och i nordiska frågor är sjöfallet radio och TV de bästa hjälpmedlen. Fiera nordiska konferenser har ägnats detta tema. Så småningom har vissa huvudlinjer utkristalliserat sig. En linje är att i grannländerna förbättra hör- och sebarheten av de olika nationella programmen. En annan är att få till stånd ett vidgat programutbyte mellan de nationella sändningsföretagen. Ytterligare en linje är att samfällt producera program av något slag. Alla dessa vägar måste beträdas. Trots många diskussioner i ämnet och ansatser till handlande har någon verkligt aktiv planering hittills icke kommit till stånd. Existerande samarbete har bibehållit en tillfällig karaktär.

Pressens betydelse i nordiskt samarbete skall icke underskattas. Det är framför allt genom den vi får de dagliga meddelandena från grannländerna. Bäst är om vi kunde direkt utbyta tidningar i ökad grad. Den inhemska pressen i ett land är det bästa hjälpmedlet då det gäller att öka kunskaperna om landet i fråga. Subventioner genom speciellt låga tidningsfrakter kan vara en metod för presstöd syftande till att underlätta spridningen av tidningar över hela Norden. Ihågkommas bör att Grönland härvidlag befinner sig i särställning; 40 000 människor är där utan egen daglig press. Flygfrakten för tidningar till Grönland bör därför sättas så lågt att den dagliga tidningen blir ekonomiskt överkomlig för dem där, som kan läsa ett nordiskt språk.

För alla massmedia är behovet av en nordisk nyhetsförmedling gemensamt. Den internationella nyhetsförmedlingen sker i stor utsträckning via internationella, ibland av stormaktspolitiken bundna byråer, vilka till grund för sitt nyhetsurval lägger andra värderingar än de i våra länder gängse. Härigenom kan tyngdpunkten i den kunskap om omvärlden som förmedlas till oss komma att ligga där vi egentligen icke skulle vilja ha den. Genom en samordning av de nordiska resurserna på ny-

hetsområdet skulle vi kunna lägga grunden till en nordisk nyhetstjänst i utlandet helt opåverkad av stormaktsvärderingar och inriktad på att belysa vad som är intressant för oss nordbor.

6. Kulturpolitiken för minoriteterna

Speciella kulturella insatser måste i alla nordiska länder göras för minoritetsgrupperna. Vissa av dessa är rent nationella, andra är gemensamma, bland dem framför allt samerna. För bevarandet av deras kultur har alla de nordiska länderna, som har samiska minoriteter, ett stort ansvar. Samerna borde t. ex. få en egen gymnasieutbildning på samiska i nordisk regi. För samerna avsedda radio- och TV-program borde sändas i ökad omfattning. Samiskans ställning som litterärt språk borde stärkas.

För alla minoritetsgrupper är skolfrågorna brännande. Nordens länder har råd att på detta område inta en frisinnad hållning.

7. Allmänt kulturellt samarbete

Kännedomen om de nordiska grannländernas konst och litteratur behöver överallt fördjupas. Det gäller här att förbättra kontaktmöjligheterna. Konstutställningar bör ordnas och förflyttas ut även till mera avlägsna delar av Norden. Även på andra sätt bör de enskildas uppmärksamhet inriktas på de värden som nordisk konst har att erbjuda. Nordiska rådet har i sådant syfte instiftat ett litteraturpris och ett musikpris. I vad mån denna form för kulturell aktivitet skall utbyggas, så att pris kan utgå också till utövare av andra konstarter, är en öppen fråga. Inköp av nordisk konst till offentliga institutioner bör uppmuntras.

Vad särskilt gäller litteraturen utgjorde Norden tidigare ett enhetligt område i långt högre grad än vad det gör idag. Många förslag har framkommit om att återuppliva dessa äldre förhållanden, då en ny bok i Kristiania var en händelse också i Köpenhamn och Stockholm, men endast föga har kunnat realiseras härav. En mera kraftfull satsning på spridningen av nordisk skönlitteratur skulle sannolikt ge resultat.

Motsvarande problem möter på musikområdet. Förhållandena är där litet annorlunda. Framför allt skulle en upptagning av seriös nordisk musik på grammofonskiva kunna betyda mycket för att berika nordiskt musikliv, om distributionen av skivorna kunde ordnas på ett förnuftigt sätt. Ett årligt utdelande av Nordiska rådets musikpris har också diskuterats. Viktigare är dock att orkester- och körturnéer kan ordnas i ökad omfattning.

Inom filmen har sporadiskt förekommit ett långtgående samarbete. Åtgärder har vidtagits för att inte beskattningsregler skall lägga svårigheter i vägen för en utvidgning av detta samarbete. I övrigt är man här beroende av enskilda initiativ.

Den offentliga filmgranskningen bör, i den mån den bibehålles, följa enhetliga principer i Norden beträffande åldersgränser m. m. Spridning av nordisk film skulle härigenom underlättas.

Teatersamarbetet är väl i gång men kan givetvis utbyggas. Turnéer är här det klassiska sättet för vidgade kontakter. Även opera bör då och då kunna sändas ut på turné.

Nordiska centra av typen Hindsgavl, Biskops Arnö, Hässelby, Voksenåsen, Bohusgården och Hanaholmen har visat sig vara oerhört betydelsefulla för det praktiska samarbetet. Icke minst för geografiskt mera avskilt belägna orter kan nordiska kulturcentra av denna art spela en stor roll. Nordens hus i Reykjavík har varit en succé och exemplet manar till efterföljd. Ett sådant hus planeras nu till Tórshavn. Ytterligare platser i andra delar av Norden borde kunna berikas på liknande sätt.

Det nordiska ungdomsarbetet får ej underskattas. För några år sedan anordnades ett nordiskt ungdomsår med mycket livlig anslutning. Ungdomarna själva fann detta initiativ nyttigt. Verksamheter av detta slag bör fortsättas och förnyas. Framför allt finnes anledning befrämja utbyte och kontakter mellan grupper med samma speciella intressen (idrott, schack, naturvård etc.). Som resultat av sådant arbete kan nämnas att samverkan mellan de nordiska scoutförbunden redan kommit till stånd i syfte att gemensamt ordna nästa världsjamboree i södra Norge i mitten av 70-talet.

Sammanfattande synpunkter

Den kulturella samverkan kan sägas utgöra det nordiska samarbetets själva kärna och ursprung. Det är ur den kulturella gemenskapen som hela samarbetstanken sprungit fram. Det är också detta samarbete som på sitt sätt är minst opåverkbart av utifrån kommande störningar.

Just därför att samarbetet på kulturområdet pågått under så lång tid, borde man nu kunna påvisa vittgående resultat. Sådana finns också. Totalt sett torde det dock vara korrekt att karakterisera utvecklingen under detta sekel framför allt som en breddning av samarbetet, så att detta nu når ut till befolkningarna i deras helhet, men samtidigt som en påtaglig försvagning i intensitet. Orsakerna till denna utveckling är uppenbara.

Moderna massmedia har möjliggjort att det nordiska budskapet numera kan uppfattas av alla. Våra nationer har därigenom kommit varandra närmare. Mycket större grupper i varje land känner nu genom självsyn ett eller flera av grannländerna. Tidigare var ett ganska litet skikt av folket, till stor del en intellektuell elit, bärare av det nordiska kulturarvet. Norden upplevdes av dem intensivt som en kulturell enhet. Dagens nordiskt kulturellt verksamma grupper, som rekryteras av hela befolkningen, har icke samma starka bindning till en nordisk kulturgemenskap.

Att utveckla och förstärka den språkliga förståelsen framstår idag som den viktigaste omedelbara samarbetsuppgiften. Starka krafter borde kunna engageras för dennas lösande. Skolan och massmedia måste vara huvudinstrumenten i denna kamp. På båda dessa fronter har insatserna hittills varit klart otillräckliga. Nordiska rådets idé om att varje skolbarn under sin skoltid genom skolan skulle komma till ett nordiskt grannland och där få personliga intryck och kontakter har exempelvis aldrig tagits riktigt på allvar. I radio och TV har det nordiska samarbetet givits ett i det närmaste marginellt utrymme. Några reella försök att via dessa massmedia medverka till en verklig nordisk kulturell integration har aldrig gjorts.

Det är svårt att bedöma vilka förutsättningar det nordiska kultursamarbetet har att på sikt utvecklas vidare. Läget torde vara olika på skilda områden.

Inom skolan förhåller det sig otvivelaktigt så att länderna var för sig blivit mer och mer uppmärksamma på vilka styrningsmöjligheter skolan erbjuder. Det svenska skolmonopolet är ett typiskt exempel härpå: staten förbehåller sig att dirigera skolväsendet för att hålla det uppväxande släktets allmänna inriktning under klar offentlig kontroll. Därav följer att regeringarna kan förmodas bli mer och mer ovilliga att av nordiska hänsyn jämka på en utbildningspolitik som de från en ideologisk eller annan liknande synpunkt bedömer som väsentlig.

Den ledande tanken om en långtgående utjämning av olikheterna i de skilda befolkningselementens utbildningsstandard kan icke realiseras utan en betydande sänkning av tidigare gynnade gruppers relativt höga nivå. I de olika nordiska länderna torde finnas skilda meningar om hur långt denna politik skall förverkligas. Dessa ståndpunktstaganden påverkar på ett avgörande sätt det nordiska samarbetets framtidsmöjligheter, särskilt inom det högre utbildningsväsendet.

På forskningens område borde förutsättningarna för ett vittgående samarbete vara större. Behovet av att genomdriva en nationell politik torde på detta område vara mindre starkt uttalat än inom utbildningssektorn.

Om man inom den fria kultursektorn kunde ge tämligen fritt spelrum för alla krafter, borde också inom denna framtidsutsikterna för nordiskt samarbete te sig relativt gynnsamma. Starka personliga insatser inom radio och TV skulle kunna föra samarbetet på det fältet långt.

Hur framtiden kommer att forma sig beror i mångt och mycket på vilken styrka de sammanhållande krafterna, icke minst inom Nordiska kultursekretariatet, kommer att kunna utveckla inför det massiva tryck som alltid kommer att finnas att i varje uppkommen fråga finna en nationell lösning med bortseende av frågans nordiska aspekt.

D. Socialpolitiskt samarbete

Under denna rubrik behandlas i det följande en rad ganska heterogena samarbetsområden. De klassiska fälten har varit arbetsmarknad och socialförsäkring men efterhand har nya tillkommit som hälso- och sjukvård, kontroll- och granskningsverksamhet, arbetarskydd och över huvud arbetsmiljön, kampen mot narkotikan samt slutligen miljöskyddet i hela dess vidd. Först skall emellertid något allmänt sägas om regelsystemet.

1. Avtals- och regelsystem

Inom nordiskt socialpolitiskt samarbete finns sedan 1950-talet två grundläggande överenskommelser, nämligen konventionen om social trygghet (*se NU 1971: 20 s. 106*) och överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad (*se NU 1971: 20 s. 166*). Dessa grundläggande dokument borde så snart som möjligt inpassas som specialavtal inom Helsingforsavtalets ram såväl i vad gäller överenskommelsernas materiella stadganden som rent organisatoriskt. I det senare avseendet bör exempelvis Nordiska ministerrådet inkopplas som beslutande organ och de i avtalen omförmälda ämbetsmannakommittéerna få samma plats som dylika organ har på andra samarbetsområden enligt där gällande traktater.

Också konventionernas sakliga innehåll bör genomgåas och överses mot bakgrund av den nya situation, som inträder då några av de nordiska länderna blir bundna av EG:s regler på berörda områden. Nya nordiska avtal, som avpassats till det nya läget, torde då få träffas.

Av betydelse är att nya avtal blir utvecklingsbara. Organisationen bör ges sådan form, att samarbetet utan särskilda initiativ kontinuerligt vidareföres efter hand som nya behov anmäler sig.

2. Internationellt samarbete

Det internationella socialpolitiska samarbetet utanför Norden har betydande omfattning både i FN och dess organ och på andra håll som i Europarådet. Det är viktigt för de nordiska länderna, som i allmänhet samverkar väl och nära i dessa organ, att där kunna fullfölja sin politik gemensamt. Som exempel på organ, där ett sådant samarbete förekommer, kan nämnas Världshälsoorganisationen (WHO) och Internationella arbetsorganisationen (ILO). Denna form av samarbete torde kunna utbyggas ytterligare och göras mer eller mindre obligatoriskt. Särskild aktualitet har miljöskyddsområdet där ett betydande internationellt samarbete är under utveckling och Norden kan ha åtskilligt att ge.

De resultat som Europarådet åstadkommit är beaktansvärda. Bl. a. genom sin sociala charta har Europarådet spelat en betydelsefull roll för att harmonisera de nationella socialförsäkringssystemen och arbetsvillko-

ren i Europa. Syftet har varit att över huvud taget höja den sociala standarden överallt i medlemsländerna.

De nordiska länderna borde överväga att uppgöra ett gemensamt program för sina insatser i det internationella socialpolitiska arbetet. De har där goda förutsättningar att spela en ledande roll och visa vägen för den framtida utvecklingen.

3. Gemensam arbetsmarknad

Den gemensamma *nordiska arbetsmarknaden* har ansetts utgöra ett av de hittills väsentligaste resultaten av nordiskt samarbete. Den är emellertid inte genomförd fullt ut på alla områden. Inom ett flertal kvalificerade yrken, för vilkas utövande det uppställts speciella förutsättningar, råder ännu inte fullständig likställighet nordiska medborgare emellan oavsett i vilket land arbetet utföres.

För dessa specialområden finns nu överenskommelser rörande nordisk arbetsmarknad beträffande läkare — även frågan om läkares behörighet som specialister väntas snart bli löst — tandläkare och sjuksköterskor samt för veterinärer och apotekare. Yrken, som ännu icke blivit definitivt avtalsreglerade ur nordisk synpunkt, är exempelvis barnmorskor, sjukgymnaster, optiker och psykologer. Behörighetsreglerna för offentliga tjänster t. ex. som överläkare och som sjukhuschef är icke heller harmoniserade.

Ett viktigt yrkesområde, inom vilket det alltjämt finns ett stort antal internationella särregler som motverkar en fri nordisk arbetsmarknad, utgör sysselsättningarna till sjöss. Sjöbefälet utbildas efter skilda regler. Bemanningsreglerna ombord på fartyg är alltjämt olika i Norden. Kompetensreglerna för telegrafister och navigatörer är icke heller helt harmoniserade. Enhetliga nordiska regler borde gälla inom ett arbetsområde, som är så internationellt betonat som sjöfarten.

I andra fall, t. ex. beträffande lärare och bibliotekarier, gäller visserligen i princip en gemensam arbetsmarknad, men denna fungerar icke fullt ut i praktiken på grund av den indirekta effekt, som olika specialregler utövar. Här åsyftas för varje land gällande särregler om t. ex. tjänsteårsberäkning och intjänande av pensionsunderlag, vilka skapar sådana olikheter att den fria arbetsmarknaden realiter sättes ur funktion. Det behövs fortsatta insatser för att komma till rätta med dessa hinder. I detta sammanhang måste också observeras de generella, delvis grundlagfästa förbudena mot att i offentlig tjänst bruka andra än egna medborgare. Dessa föreskrifter sätter ibland effektivt stopp för medborgare från ett nordiskt land att få anställning i ett annat (*se härom s. 18 och 19*). Än mer svårbemästrade är de krav om insikter i landets språk, som i många fall av praktiska skäl måste ställas på den som skall arbeta i landet. Regler av denna art kan dock också användas i diskriminatoriskt syfte.

En fri nordisk arbetsmarknad kan icke fungera effektivt utan en gemensam administration. Förslag har framförts om en samfällad nordisk arbetsmarknadsstyrelse, som skulle kunna överblicka hela arbetsmarknaden. Om länderna är mogna att samordna sin arbetsmarknadspolitik så långt som ett sådant steg skulle fordra är måhända tveksamt. I vart fall borde en gemensam arbetsförmedling kunna genomföras. På en gemensam nordisk arbetsmarknad måste nämligen tjänster kunna förmedlas snabbt och effektivt över hela Norden. Den som vill komma i fråga till ett visst jobb, oavsett var i Norden det erbjudes, bör ha reell möjlighet att få kännedom om alla arbetstillfällen av det slag han söker. För att underlätta arbetsförmedlingens nordiska verksamhet har visserligen en gemensam nomenklatur med enhetliga koder för olika slag av tjänster genomförts i Norden, men en ytterligare integration av den offentliga arbetsförmedlingen i Norden erfordras för att arbetsmarknaden skall bli i egentlig mening gemensam.

På sikt måste en samfällad sysselsättningspolitik eftersträvas. Ländernas arbetsministrar har här en stor arbetsuppgift att gripa sig an (*beträffande regionalpolitiken se s. 52*).

Praktikantutbytet bör också ägnas ökad uppmärksamhet. Utbildningsplatser inom näringslivet borde systematiskt kunna besättas till viss del med ungdomar från grannländerna. Myndigheterna bör här utbygga nödig serviceorganisation.

Slutligen bör också minoriteternas speciella arbetsmarknadsproblem beaktas. Zigenarna utgör en sådan grupp med internordisk anknytning, beträffande vilken krävs samfällda åtgärder.

I detta sammanhang fordrar också *arbetslöshetsförsäkringen* beaktande. Den är ännu ordnad på olika sätt i Norden. Strävandena till harmonisering på detta område borde intensifieras och överflyttbarheten mellan arbetslöshetskassorna förbättras.

En betydelsefull aspekt inom denna sektor av socialpolitiken är *tryggheten på arbetsplatsen*. Den skall säkras av bl. a. arbetarskyddet, vars effektivitet måste kontinuerligt höjas. I denna process bör nordiskt samarbete kunna tjäna som en medverkande faktor. Därvid bör tillses att de regler, som i varje land utfärdas i arbetsskyddande syfte, blir så likformiga som möjligt. När en standardisering av reglerna skall ske, måste denna läggas upp så att de regler som är strängast blir normgivande. Nordisk samarbete kan här verka standardhöjande.

Godkännande av säkerhetsanordningar för farliga maskiner och farlig apparatur bör beslutas av gemensamma nordiska organ. Det är av vikt att man kan åstadkomma en likformig tillämpning i alla de nordiska länderna av de harmoniserade kontrollföreskrifterna. Därigenom vinner man också den handelspolitiska fördelen att en efter vederbörlig nordisk säkerhetsprövning godkänd produkt kan serietillverkas och försäljas på hela den nordiska marknaden i samma utförande.

En viktig faktor för skapande av en god arbetsmiljö är arbetstiden. I detta avseende företer de nordiska ländernas lagstiftning allttjämt olikheter. Åtskilliga differenser återstår att utjämna. Ett betydelsefullt moment är semestertiderna, deras intjänande och placering under året och naturligtvis deras längd. Vissa arbetstidsfrågor är av den art att de regleras av arbetsmarknadens parter genom avtal, men åtskilligt är bundet till offentligrättslig lagstiftning och bör bli föremål för harmonisering, bl. a. frågan om vilka dagar som skall vara helgdagar.

De rent arbetsmedicinska aspekterna kräver också ökad uppmärksamhet. Luftföroreningarna och bullerstörningarna måste bl. a. elimineras. Viktiga specialområden utgör skeppsmedicinen och flygmedicinen, där samarbete är nyttigt.

Starkt motstånd har tidigare mött, då man velat till diskussion uppta frågan om en harmonisering av *arbetsrätten*. Detta för dagens samhälle centrala rättsområde är i alla de nordiska länderna präglad av starkt nationellt färgade regler. Varje försök att anlägga ett nordiskt perspektiv på dessa har hittills strandat. För arbetsfredens bevarande och för utformning av de stridsmedel, som parterna får använda i arbetstvister, har varje land skapat sitt eget nät av regler.

Dock är det ett faktum att den fackliga rörelsen har nära nordiska kontakter på alla nivåer. De stora nordiska löntagarorganisationerna är till och med sammanslutna i en facklig union. Detta förhållande kan ses som uttryck för att arbetsmarknadsorganisationernas reella intressegemenskap är betydande. Samarbetet mellan organisationerna sträcker sig också till sympatiåtgärder vid arbetskonflikter.

Ett nytt försök borde göras att klarlägga på vilka punkter arbetsrätten skulle kunna göras till föremål för nordiskt lagstiftningssamarbete. Vissa delar av arbetsrätten borde kunna harmoniseras. Här kan nämnas det skadeståndsrättsliga och det straffrättsliga ansvar, som en arbetsledare har att i sin verksamhet bära för det av honom ledda arbetet. Väl till för ett nordiskt samarbete ligger också de immaterialrättsliga frågorna inom arbetsrätten, framför allt reglerna om arbetstagarens rätt till sina uppfinningar. Vidare borde vissa pensionsproblem av betydelse för den som bor och arbetar på olika sidor av en riksgrens få en likartad lösning.

Det envetna fasthållandet vid en nationell linje i alla arbetsrättsliga frågor borde kunna uppmjukas. Den nordiska arbetsmarknaden gör en sådan utveckling naturlig. De omvandlingar, som kontakterna med EG kan komma att framtvinga, påskyndar sannolikt också den interna nordiska utvecklingen på området.

4. Socialpolitik och socialstatistik

Samarbetet beträffande sociala förmåner har förts relativt långt. I detta arbete har man följt två linjer. Dels har det gällt att nordiska medborgare vid vistelse i annat nordiskt land än hemlandet alltid skall

få åtnjuta samma förmåner, som de i vistelselandet stadigvarande bosatta invånarna erhåller, dels har hävdats att man successivt bör harmonisera bestämmelserna rörande de olika förmånerna, så att dessa efterhand blir likartade i hela Norden. Den första aktionslinjen är i stort sett uppföljd i den tidigare nämnda allmänna nordiska trygghetskonventionen. Den senare handlingslinjen kräver att man avancerar framåt steg för steg. Man kan börja med att eftersträva att de för erhållande av en förmån uppställda villkoren och fastställda förutsättningarna görs likartade. På detta vis får man en för alla socialförsäkringar gemensam referensram i Norden. Ännu har vi långt kvar till detta etappmål. Först på ett senare stadium kan det bli fråga om att gå vidare och exempelvis försöka harmonisera även beloppen, med vilka de olika förmånerna utgår. För att detta skall vara möjligt krävs en likartad social och ekonomisk utveckling i alla länderna.

Vissa socialförsäkringsförmåner skiljer sig till sin konstruktion från det ena landet till det andra. Det blir då svårt att säga hur reglerna skall harmoniseras. Ett allmänt spørsmål i detta sammanhang är i vad mån Nordens alla länder kan bli nödsakade att harmonisera sina socialförsäkringsanordningar enligt EG:s direktiv. Redan nu gäller för Norges del på vissa punkter andra regler än i Norden i övrigt. De norska bestämmelserna har nämligen från början närmare anknutits till EG:s regelsystem än till de nordiska grannarnas.

Man har hittills kommit en bra bit på väg med det nordiska harmoniseringsarbetet vad gäller reglerna om änke- och invalidpensioner, om tjänstepension, om arbetslöshetsförsäkring och om allmän socialhjälp. Folkpensionen och sjukförmånerna är redan i någon mån koordinerade i Norden.

Särskilda problem erbjuder sjöfolkets socialförsäkringsfrågor. Beträffande dem har ännu icke en önskvärd likformighet uppnåtts.

Ett nära samarbete förekommer för närvarande inom socialstatistiken. Detta torde kunna utbyggas ytterligare, om Nordiska statistiska sekretariatet kunde anförtros en allmänt koordinerande funktion på detta fält. Fortlöpande komparativa undersökningar rörande levnadskostnaderna — såväl avseende mat som bostad — och beträffande löner borde företagas i nordisk regi.

En samnordisk folkräkning upplagd efter samma principer i hela Norden skulle ge oss ett utomordentligt värdefullt material fruktbarande på många områden. Nordiska statistiska sekretariatet borde åläggas att förbereda en sådan och framkomma med förslag till de frågor, som borde ställas vid en dylik räkning.

5. Handikappvård

De stegrade kraven på den betalda arbetskraftens effektivitet leder till att fler och fler människor slås ut ur det normala arbetslivet på grund av något handikapp. Därför blir handikappvården ett område

som måste tillmätas successivt ökad betydelse. De partiellt arbetsföras ställning på arbetsmarknaden har också under senare år tilldragit sig stegrat intresse.

Det gäller på detta fält i huvudsak nationella problem, som varje land får lösa för sig. Dock kan åtskilligt göras genom nordiskt samarbete utöver ett rent utbyte av erfarenheter. Som exempel kan nämnas blindvård och dövstumsvård. Nordiskt samarbete synes praktiskt rörande utbildning av lärare inom dessa vårdområden liksom beträffande produktion av sådana hjälpmedel som blindskrift. Böcker i sådan skrift skulle kunna anskaffas i större omfattning, om Norden utgjorde en gemensam marknad för dem. Tillverkning av proteser och andra hjälpmedel kan även billiggöras, om marknaden blir större.

En allmän nordisk invalidvårdslag bör vara en målsättning på längre sikt.

6. Hälso- och sjukvård

Inom hälsovårdssektorn har de nordiska insatserna hittills varit begränsade. Nordiska hälsovårdshögskolan har observerat samarbetsmöjligheterna, men där uppgjorda planer har icke blivit förverkligade. Högskolan borde kunna utnyttjas i långt högre grad än som skett, då det gäller att finna lösningar på gemensamma nordiska problem inom den förebyggande hälsovården. Den oerhörda belastningen på våra vårdresurser måste mötas genom att söka hindra vårdbehovets uppkomst. Ympningarna mot poliomyelit (barnförlamning) har t. ex. stoppat denna sjukdom, som tidigare drog enorma vårdkostnader.

På sjukvårdsområdet måste behovet av ett vidgat nordiskt samarbete beträffande sjukhusplanering observeras. Tillvaratagandet av de erfarenheter, som gjorts i de nordiska länderna, skulle under gynnsamma omständigheter kunna leda till avsevärda besparingar. Icke minst skulle gemensam forskning rörande sjukhusproblemen kunna medföra att småningom de snabbt växande kostnaderna för sjukvården kan nedbringas.

Inom hälso- och sjukvården finns även många gemensamma nordiska utbildningsproblem, t. ex. utbildningen av sådana specialgrupper av personal som sjukhusfysiker och laboratoriespecialister. Sjukhusadministratörerna är en annan grupp på vilkas utbildning de nordiska länderna hittills satsat förvånansvärt litet. Bristande effektivitet inom denna grupp har redan kostat skattebetalarna stora belopp.

En direkt samverkan över gränserna mellan sjukhus kräver i allmänhet geografisk närhet. Ett sjukvårdssamarbete av denna art är påkallat inom stora områden på Nordkalotten, vars ambulansproblem exempelvis är brännande och kräver en gemensam lösning. Även inom Öresundsregionen kan en koordinerad utbyggnad av specialkliniker över nationsgränsen vara till gagn för den totala sjukvården i regionen.

Det bör undersökas vad som här kan göras utöver redan genomförda reformer för att förbättra de regionala vårdmöjligheterna.

Någon enhetlig nordisk lagstiftning, som kan bilda lagligt underlag för upprättande av organbanker, d. v. s. upplag av mänskligt transplantationsmaterial för användning i medicinska sammanhang, finns icke. Vissa av dessa "banker" har redan nu nordisk omfattning. Redan av detta skäl bör även lagstiftningsfrågan lösas på nordisk nivå.

Speciella sjukvårdsproblem föreligger för sådana grupper som sjöfolk och fiskare, vilka vistas utanför miljöer med omedelbar tillgång till normala samhällsresurser, t. ex. i form av gemensamma läkarstationer vid högsjöfiske. Inlett samarbete härom synes emellertid ha avstannat men borde kunna förnyas.

7. Giftmissbruket

Stora sociala problem skapas i dag av det tilltagande missbruket av stimulerande medel såsom alkohol och narkotika. Det industrialiserade samhället utlöser stress effekter för fler och fler människor, som ej orkar med tempot. Deras missanpassning yttrar sig i vissa fall i att de tar sin tillflykt till berusningsmedel av olika slag. Beroende på medlens farlighetsgrad och individens konstitution brytes dessa människor ned fysiskt och psykiskt fortare eller långsammare. I den sociala misärens spår följer ofta kriminalitet. En annan kriminalitet i sammanhanget är den, vartill giftleverantörerna gör sig skyldiga.

Det är ett gemensamt nordiskt intresse att i möjligaste mån bekämpa missbruk med så förödande verkningar. Ett samarbete i sådant syfte kan inriktas både på förhindrande av berusningsmedlens spridning och på vård och rehabilitering av missbrukarna.

På dessa fält erfordras ett samarbete såväl vid lagstiftningens utformning som ute på fältet vid dess tillämpning. Det behövs likartade regler som möjliggör att samma slag av ingripanden kan göras överallt i Norden. Då det gäller samarbetet på lagstiftningsstadiet, ankommer det främst på de politiska instanserna att handla. I verkställighetsskedet gäller det att effektivisera kontakterna mellan tull och polis i alla länderna samt att säkra ett intimt samarbete mellan sociala och vårdande myndigheter både för erfarenhetsutbyte och för behandling av det enskilda fallet.

Viktigt är också med ett gemensamt uppträdande utåt i förhållande till sådana länder, där alkohol- och narkotikaleverantörerna till den underjordiska marknaden i Norden hämtar sina varor eller planlägger sin verksamhet. Vi måste arbeta på att våra värderingar accepteras i den omvärld, som utövar inflytande på våra förhållanden.

Ytterst gäller det här också arbetsmarknadspolitiska insatser. Man måste skapa fram arbetsplatser, där åtminstone en del av dessa missbrukare kan finna en för dem meningsfull sysselsättning. Det behövs

i detta syfte forskning av olika art. Det erfordras vidare samverkan mellan företrädarna för den medicinska vården och den omhändertagne själv för att få en verklighetstrogen bedömning av dennes situation. I vad mån den öppna arbetsmarknaden kan medverka eller om samhället helt måste svara för dessa arbetsplatser återstår att se.

Inom denna tyvärr allt viktigare sektor borde de nordiska länderna kunna ta betydelsefulla gemensamma initiativ. Möjligen borde de markera sitt intresse för att finna lösningar på dessa samhällsproblem genom att ingå en särskild traktat om utbyte av erfarenheter, om utformande av ett forskningsprogram på detta område och om de åtgärder, som kan ifrågakomma.

8. Miljövård

Det starka intresse som miljövårdsproblemen tilldragit sig under det senaste decenniet läser icke komma att minska. Snarare tvärtom. Frågan gäller nu ej endast skydd för vår livsmiljö utan över huvud taget tillräckligheten av jordens naturresurser. Man har anledning tro att centralt för all politisk verksamhet småningom blir spörsmålet om de återstående naturresursernas utnyttjande i människans tjänst. Nordens geografiska belägenhet och de där boende människornas likartade behov gör det naturligt att politikerna tar upp dessa frågor på nordiskt plan, då de på allvar griper sig an problemen.

Det står nu helt klart att åtskilliga naturresurser, som människan för närvarande utnyttjar och som inte förnyas, framför allt oljor och andra mineral, småningom måste ta slut. Vissa av dem räcker ännu blott en relativt sett mycket kort tid med nuvarande höga utnyttjningsgrad. Sedan är de slut, liksom den teknik, som bygger på detta utnyttjande, blir meningslös. Det gäller här ett globalt problem som givetvis inte kan lösas på nordisk nivå, men de nordiska länderna borde gemensamt verka för att dessa problem blir effektivt behandlade i behöriga internationella organ. Det svenska miljövårdsinitiativet, som ledde till FN:s miljövårdskonferens i Stockholm 1972, bör följas upp av en nordisk samverkan för realiserande av de många initiativ, vartill denna konferens ledde. Bl. a. gäller det att förmå världens länder till ett samlat bedömmande av naturresursförbrukningen och dess konsekvenser för vår andliga och materiella kultur på längre sikt. Även inom mera speciella delar av miljövården är ett nordiskt samarbete påkallat. Några exempel kan nämnas här.

På sina håll i Norden finns gränsregionala problem av lokal karaktär, vilka endast kan lösas genom samverkan över riksgränserna. Det räcker här att, såvitt gäller vattenvården, nämna Öresund, Svinesund och Torne älv. Men även vattenreningsproblemen i Skagerack och Östersjön fordrar nordiskt samarbete av rent lokala orsaker. Om exempelvis

förbud mot dumpning av avfall i Östersjön borde strandstaterna snarast överenskomma.

En än större utmaning för nordiskt samarbete är nödvändigheten att gemensamt möta utifrån kommande luftimmissioner. Ett aktuellt exempel är den nedsotade luft, som från Mellaneuropas industriområden driver in över Norden och som utövar en skadlig inverkan på både människor och växande skog. Endast ett intensivt diplomatiskt och handelspolitiskt samarbete kan skaffa Norden någon lindring härvidlag. Olika former för anslutning till EG får ej hindra ett nordiskt samarbete i detta syfte.

Förslag har framlagts, bl. a. i Sveriges riksdag, om ett nordiskt miljö-vårdsinstitut. Det skulle särskilt ägna sig åt forskning kring för Norden gemensamma miljöproblem. När länderna blivit eniga om målsättningen för nordiskt samarbete på området, kan tidpunkten vara inne att förverkliga detta uppdrag.

En annan aspekt, som tvingar fram en nordisk miljöskyddssamverkan, är den som måste anläggas av hänsyn till interna konkurrensvillkor. Det förhåller sig som bekant så att miljöskydd i allmänhet kostar pengar. I den mån industrier genom lagstiftning ålägges att vidtaga dyrbara åtgärder i miljöskyddande syfte — och det måste göras — bör man i Norden utforma dessa regler likformigt. Bördorna för skyddet bör fördelas på de betalande (industrier, skattebetalare etc.) efter ett likartat mönster. Om exempelvis massaindustrin i Finland i dag får vissa ålägganden beträffande sina utsläpp i rinnande vatten, bör motsvarande förpliktelser läggas också på de nordiska grannländernas massaindustrier. Eljest kommer konkurrensförhållandena att avsevärt förskjutas.

Över huvud är principerna för fördelningen på olika betalande av alla de skilda kostnader, som nödiga miljöskyddande åtgärder kommer att draga med sig, en viktig politisk fråga. Den har hittills ägnats alltför litet intresse. Den bör nu tas upp samtidigt i alla de nordiska länderna. Effektiva försök måste göras att finna ett likartat svar på frågan, som är väsentlig för vårt välstånds vidare utveckling.

9. Kontrollverksamhet

Det snabbt stigande utbudet av olika tekniskt avancerade produkter som brukas i det dagliga livet, såsom livsmedel eller läkemedel eller eljest i hemmen eller på platser där många människor samlas, har framtvingat regler om säkerhetskontroll beträffande mängder av produkter.

Den kontroll, som föranledes av rena hälsoskäl, är nu mycket omfattande och bygger på allehanda regler om livsmedel, läkemedel, giftiga ämnen etc. Kontrollen är också dyrbar och betungande. Då standardkraven rimligtvis bör vara desamma överallt i Norden, när det

gäller att möta riskerna för människors hälsa och liv, borde de behövliga kontrollbestämmelserna kunna harmoniseras och även tillämpas likformigt. Vi borde t. ex. kunna få en enhetlig nordisk livsmedelslagstiftning.

Man arbetar för närvarande ofta på lösningar av hithörande problem på de mest skilda nivåer, t. ex. globalt, europeiskt och nationellt, ett arbete som givetvis bör fortsättas. Ibland kan härigenom ett arbete på nordisk nivå bli helt onödigt. Men ofta nog visar det sig att en samordning just på nordiskt plan går att snabbast förverkliga. Det krävs här oavlåtliga prioriteringsbedömningar. Då det finns goda skäl att tro att resultat kan nås nordiskt, bör icke en samordning på detta plan uppskjutas i hopp om framtida globala eller europeiska framsteg utan i stället skyndsamt genomföras.

De myndigheter, som i praktiken utövar kontrollen inom ett bestämt område, borde bilda en samfällid nordisk organisation. Enligt nuvarande ordning har varje land sina egna prövningsinstanser. Testningen och godkännande av olika produkter borde liksom motsvarande förbud få internordisk giltighet.

En förutsättning härvidlag är att, då bedömningar och graderingar hänförs till uppmätningar, skalorna och mätmetoderna är desamma. Betydelsen härav är större för vissa varugrupper än för andra. Mejeri-produkterna kan nämnas som exempel på en känslig varugrupp.

En annan sida av samma sak är reglerna om märkning av brandfarliga och av giftiga ämnen. Även här gäller det att skydda människor. Också dessa föreskrifter borde kunna harmoniseras i Norden. Den danska fenololyckan vintern 1972 har riktat uppmärksamheten på behovet av skärpta regler rörande transport av farliga ämnen. Dessa bör vara enhetliga i Norden.

Tyvärr kan de berörda kontrollföreskrifterna också användas i handelspolitiskt syfte. Man kan t. ex. förbjuda införsel av rödfärgad korb av hälsoskäl, medan den reella avsikten är att av handelspolitiska grunder hindra att korven kommer in i landet. Inom Norden borde man kunna avstå från att bruka dylika metoder gentemot varandra. De skulle också förhindras, om den nyss återgivna tanken på ett gemensamt kontrollmaskineri förverkligades.

Ofta kan beslut på detta område beröra stora ekonomiska intressen. Så är t. ex. fallet vid avgöranden om jordbrukets och skogsbrukets bekämpningsmedel. På dessa fält har det ofta varit svårt att nå fram till nordisk enighet. De ekonomiska intressena av att bruka ett visst medel kan väga olika tungt i olika länder. De omedelbara riskerna för människan kan också variera från ett land till ett annat beroende på t. ex. befolkningstätheten. Trots dessa svårigheter bör en målsättning vara att få till stånd ett nära nordiskt samarbete vad gäller det löpande arbetet med kontroll av att gällande bestämmelser iakttages. I vart fall är ett

sådant samarbete ofrånkomligt vad gäller kontrollen av internordiska transporter och av varor, som går i transit genom flera nordiska länder.

På särskilda områden uppkommer specialproblem. Olikheter i läkemedelspolitiken kan t. ex. spela en roll. Det är för närvarande så att antalet tillåtna, för en viss sjukdom avsedda farmaceutiska specialiteter medvetet ransoneras i Norge, medan man på andra håll i Norden låter olika läkemedel i princip konkurrera fritt med varandra och blott förhindrar att farliga läkemedel sprides.

Svårigheterna att i samband med kontroll av detta slag utesluta att konkurrensintressen kommer in i bilden belyses av händelserna i samband med tillkomsten av Nordiska institutet för odontologisk materialprovning. Konkurrensen mellan olika typer av amalgam för tandfyllnad var en påtaglig faktor, och uppenbarligen kunde en kontroll av amalgamet ur hälsosynpunkt lätt få stor inverkan också på konkurrensläget olika amalgamproducenter emellan. Kontroll av medicinska materiel är över huvud av så speciell natur, att det måste krävas en hög grad av vetenskaplig skicklighet och opartiskhet för en rättvis bedömning av de olika materialen och deras brukbarhet för de avsedda medicinska ändamålen. Olika sakkunniga kan ha skilda meningar. I vad mån ovidkommande nationella synpunkter inverkar är ofta omöjligt för en lekman att avgöra.

Sammanfattande synpunkter

I detta avsnitt har behandlats förhållanden inom en rad delvis tämligen olikartade områden av nordiskt samarbete. Vissa av dessa är sådana, där nordiskt samarbete sedan länge varit mycket framgångsrikt. Det nu sagda gäller bl. a. om den gemensamma nordiska arbetsmarknaden och om arbetet på att bereda alla invånare i Norden del av vistelselandets socialförmåner. På andra fält står man däremot ännu bara i början av ett samarbete, t. ex. inom hälso- och sjukvården, miljövården och kontrollsamarbetet. De framtida utvecklingsmöjligheterna måste bedömas för vart område för sig.

En just nu allt överskuggande frågeställning är hur långt ländernas olika anknytningsformer till EG kommer att inverka på nordiskt samarbete på de behandlade områdena. Det är sannolikt realistiskt att föreställa sig att beträffande åtskilligt av vad som behandlats i detta avsnitt en vittgående integration i EG av Danmark och Norge och ett mera lösligt anknytningsförhållande till organisationen för de övriga nordiska länderna kommer att på enstaka punkter leda till att gjorda vinster i nordiskt samarbete får uppges. Viktigare är troligen dock att utgångsläget för vidare framsteg blir ganska dåligt. Skall exempelvis ett intimt nordiskt samarbete inom socialförsäkringen kunna upprätthållas, får det sannolikt bli på det huvudvillkoret, att samtliga nordiska länder antager det inom EG gällande socialförsäkringssystemet. Man

kan nämligen räkna med att de nordiska EG-medlemsländerna kommer att successivt nödgas anpassa sig till EG-systemet, efterhand med uppgivande av tidigare nordiska anordningar. Vad beträffar hela kontrollsystemet, som nära angår varuutbytet inom EG, torde också medlemsländerna komma att hysa ett starkt intresse av samverkan med övriga EG-länder och ett ganska svalt intresse för att på någon punkt rätta sig efter de andra nordiska ländernas önsknings.

I hela Norden har man rätt att även framgent räkna med god vilja att bevara och utveckla den nordiska arbetsmarknaden. De psykologiska förutsättningarna för en sådan politik kan också synas goda. Den geografiska närheten och den inomnordiska migrationen, som sannolikt blir större än motsvarande folkrörelse mellan Danmark och Norge, å ena sidan, och övriga EG-länder, å andra sidan, kommer tillhoppa att utgöra den bästa garantin för den gemensamma arbetsmarknadens fortbestånd och kanske även vidareutveckling.

Miljövården bör med all sannolikhet kunna i framtiden formas till ett fruktbringande nordiskt samarbetsområde. På detta fält krävs nämligen en rad internationella initiativ, där de nordiska länderna på ett naturligt sätt kan samverka. Därtill kommer att en rad miljövårdsproblem, som direkt berör våra länder, måste lösas med utgångspunkt från den regionala enhet som Norden utgör. Norska regeringen pekar också i sin melding till stortinget om Norges avtal med EG på de utvecklingsmöjligheter för nordiskt samarbete som miljövården erbjuder.

De i detta avsnitt behandlade samarbetsområdena är till stor del av den art att målmedvetna politiska insatser kan leda till betydande framsteg. Om å andra sidan den mera slappa anda präglad av likgiltighet och bristande engagemang, som ej sällan möter i nordiskt samarbete, får göra sig bred, kan det nordiska samarbetet på hithörande områden snart hotas av kräftgång. Resultaten blir därför, kanske mera här än i många andra fall, beroende av vilka personer som råkar komma i ansvarig position i de olika länderna, av deras vilja och förmåga till nordiskt handlande.

E. Trafiksamarbete

Nordens geografiska belägenhet utgör den självklara utgångspunkten för allt trafikalt samarbete. Under ovanstående huvudrubrik tas också upp ett antal andra spørsmål relaterade till turism och resandetrafik. Även regionalpolitiken har diskuterats i detta huvudavsnitt.

1. Transportpolitik

Norden utgör geografiskt ett tämligen vidsträckt område. Den kontinental delen av Norden (från Nordkap till Sønderjylland) täcker ganska exakt halva Europas distans räknat i nord-sydlig riktning. Härtill

kommer de atlantiska och arktiska delarna av det nordiska territoriet, som komplicerar bilden i transporthänseende. Självfallet spelar möjligheterna till kommunikation inom detta vidsträckta område en stor roll för politiskt nordiskt samarbete. Bland annat utgör transportpolitiken i de fem länderna en av hörnstenarna för det ekonomiska livet i den region av Europa, som Norden bildar.

Redan dessa rent geografiska skäl gör det önskvärt att transportpolitiken i alla nordiska länder följer ett enhetligt mönster, så att länderna icke motverkar varandra genom att vidta helt olikartade transportpolitiska dispositioner.

I transportpolitiken blir det ofta i första hand fråga om att företa en avvägning mellan olika trafikmedel. Spörsmålet är då huruvida samhället bör förhålla sig neutralt till konkurrensen dem emellan eller om och i vilken mån det skall ingripa för att styra utvecklingen. Till undvikande av att de nordiska länderna drives in på olika linjer i sin transportpolitik erfordras till en början en allmänt samordnande debatt om ländernas transportpolitiska strukturer och målsättningar. Det nya nordiska transportavtalet kan erbjuda en lämplig ram för sådana överläggningar.

Strävan bör vara att nå fram till en om möjligt enhetlig uppfattning i Norden om avvägningen mellan mark-, luft- och sjötransporter. Vad gäller marktransporterna erfordras i sin tur en avvägning mellan järnvägs- och vägtransporter. Framför allt gäller det om och i vilken utsträckning man bör påverka konkurrensen mellan de skilda transportmedien genom statliga och kommunala ingripanden av olika slag. Huvudvägarna för ingripanden är lagstiftning, offentligt ingripande i taxerättningen, avgiftspolitikerna samt utbyggnad av trafikprojekt.

Nordiska rådet har exempelvis försökt förmå regeringarna att föra en likartad politik beträffande lastbilstrafiken. Svårigheterna har därvid visat sig vara betydande beroende på nationella särdrag i olika avseenden, såväl vad gäller geografiska förutsättningar som t. ex. beträffande social struktur. Möjligen kan det visa sig lättare att nå resultat rörande enskildheterna, om länderna kunde enas kring de principiella linjerna. Bland annat gäller det ett ställningstagande till hur långt grundsatsen om att varje transportgren skall bära sina egna kostnader skall drivas och vilka undantag från en dylik regel som bör medges. Kunde de nordiska länderna enas om en gemensam grundsyn på problem av denna art, skulle sannolikt därefter många resultat kunna uppnås på det praktiska fältet.

Det gäller vidare offentliga investeringar av miljardstorlek i olika trafikapparater. De nordiska ländernas transportsystem hänger så nära samman, att det fulla utnyttjandet av ett lands investeringar är beroende av att ett annat land gör reciproka investeringar. En samordnad stomplan för de stora investeringarna i nordiska trafikprojekt, d. v. s. sådana som har återverkningar över riksgrensarna, borde snarast uppgöras.

2. Regionalpolitik

I hela Norden spelar regionalpolitiken en framträdande roll. De ekonomiska krafternas fria spel leder i betydande omfattning till en koncentration av verksamhet och ekonomiskt liv till vissa regioner. Några kan tydligt urskiljas såsom Öresundsregionen, Oslo, Göteborgsområdet, Stockholmsområdet med Mälardalenområdet, Helsingforsregionen och för Islands del Reykjavík-området. Alla länders regeringar är upptagna av problemet att få en rimlig fördelning av verksamhet och företagsamhet över landet i dess helhet.

Även på detta område är ett samfällt övergripande nordiskt perspektiv på sikt ofrånkomligt. Det berättigade i denna tes följer redan därav att några av de mest expansiva områdena i Norden i själva verket spänner över de nationella gränserna men även och framförallt därav att effektiva resultat icke kan nås på längre sikt om icke åtgärder och ingripanden styres efter gemensamma huvudlinjer. Ett omfattande arbete har också inletts mellan berörda ministerier/departement och myndigheter för att utveckla ett regionalpolitiskt samarbete. Detta måste emellertid intensifieras. Nordiska ministerrådet har här några av sina allra viktigaste uppgifter som koordinator av nordisk politik.

Då regionalpolitiken nämnes i detta sammanhang, beror det på att den i så stor utsträckning bygger på transportpolitiska ingripanden av olika slag. Möjligheterna att utveckla en viss bygd eller att bevara bosättning inom mera avsidade belägna områden är att transportproblemen löses på ett sätt som möjliggör fortsatt näringsdrivande i området.

Lokaliseringen av industriell företagsamhet kommer i framtiden i än högre grad än hittills att bestämmas av tillgången till arbetskraft och närheten till antingen råvarukällorna som sådana eller till platser dit råvaror kan föras med minsta kostnad. Särskilt har välbelägna kustområden visat sig eftersökta överallt i Norden. Båda de nämnda faktorerna påverkas av transportpolitiken på ett avgörande vis. Reglerande planläggning och stödåtgärder av olika innebörd erfordras.

Särskilt blir det här fråga om Nordkalotten. Dess fortsatta utveckling är ett av Nordens mest betydelsefulla regionproblem. De stora avstånden gör spörsmålet i hög grad till ett transportproblem. Samfälliga nordiska lösningar erfordras. Utvecklingen i Öresundsregionen beror likaså av ställningstaganden till olika trafikprojekt.

3. Trafiklagstiftning och trafiksäkerhet

Enhetliga trafikregler har länge stått som ett självskrivet önskemål för nordiskt samarbete. I de nordiska länderna försiggår en livlig genomgångstrafik, likaså finns en omfattande turisttrafik mellan länderna. För dessa och andra trafikanter är det en stor fördel, om bestämmelserna om trafiken är desamma oavsett i vilket nordiskt land trafikanten befin-

ner sig för tillfället. När det här talas om trafikbestämmelser åsyftas inte endast föreskrifter om själva trafiken utan även exempelvis regler om utmärkning av leder och rörande de tekniska krav som ställs på de trafikmedel som skall brukas i Norden.

Vad nu sagts har kanske i första hand betydelse för den landsvägsbundna trafiken. Här behövs enhetliga regler rörande såväl vägmärkningen som motorfordonens utrustning och allmänna kondition. Framför allt bör de regler, efter vilka föraren av ett fordon har att rätta sig vid färd på vägarna, vara likformiga.

Motsvarande synpunkter gör sig gällande beträffande sjötrafiken. Denna är redan i stor utsträckning internationellt reglerad och trafikbestämmelserna därmed förenhetligade. Många nationella variationsmöjligheter finns dock kvar, vilka bör tillvaratas inom ramen för en nordisk harmonisering. Enhetliga regler är vidare önskvärda för utmärkning av farleder, beträffande kraven på fartygsutrustning och i fråga om fartygssäkerheten över huvud.

När det gäller luftfarten är behovet av internationell samordning så självfallet, att ett specifikt nordiskt samarbete i realiteten i huvudsak begränsar sig till tillämpningen av de internationellt antagna reglerna. Dessa behöver dock kompletteras på flera punkter på nordisk nivå, t. ex. beträffande arbetstiden ombord på flygplan. En likformig tolkning av hela detta regel nät befordras bäst av att en gemensam nordisk instans ges beslutanderätt i fråga om kontroll av att säkerhetsbestämmelserna följs, att regler om utrustning m. m. av luftfartyg tillämpas likformigt samt att arbetstidsbestämmelserna och andra liknande föreskrifter för luftfarten noggrant iakttages. På detta i huvudsak tekniska område skulle politiska invändningar mot inrättandet av en nordisk beslutsinstans knappast behöva resas.

Vid avvägning mellan olika trafikmedel inverkar stundom de olika trafikmedlens större eller mindre trafiksäkerhet. Särskild uppmärksamhet har ägnats landsvägstrafikens säkerhetsproblem, eftersom de berör så gott som alla människor. Likformiga föreskrifter för trafiken i Norden är i och för sig en säkerhetsfaktor. Icke minst inom trafiksäkerhetsforskningen har nordiskt samarbete givit goda resultat genom både komparativa analyser och fördelning av forskningsuppgifter. Detta samarbete bör utbyggas. Oerhörda värden står här på spel.

4. Farleder och förbindelser

Som inledningsvis angivits är det för nordiskt samarbete viktigt att de konkreta förbindelserna både mellan Nordens länder inbördes och mellan Norden och den omkringliggande världen utbygges. Det gäller mellanriksleder av olika slag, inklusive de atlantiska lederna, samt farlederna från Norden till den europeiska kontinenten men också till de

översjöiska områdena. Av de inomnordiska lederna med kontinental betydelse kan nämnas de fasta förbindelserna över Öresund och över Stora Bält, som indirekt leder till kontinenten.

Transportbehovet avser både passagerare och gods. Farleder finns till lands, till sjöss och i luften. De olika grenar av transportapparaten, som täcker dessa behov och begagnar dessa leder, följer envar sitt system. En koordination dem emellan är nödvändig. Då det gäller persontrafiken har det alltid varit så, att en passagerare enkelt kunnat byta från ett färdmedel till ett annat. Lederna måste dragas så att en dylik övergång underlättas. Härför erfordras en koordinering i stort, som spänner över de nordiska riksgränserna. I och med containeriseringen av godstrafiken har även i fråga om godset dess överföring från ett trafikmedel till ett annat blivit något alldagligt. Godset, en gång placerat i en container, kan luftbäras, föras ombord på fartyg eller ombord på lastbil eller järnväg utan någon omlastning av själva godset. Trafiksystemen till lands och till sjöss och i luften måste därför ha tillräckligt många inbördes kontaktpunkter — t. ex. så att järnvägs- och landsvägsnät sammanstrålar i en stor hamnstad med flygplats — för att kunna tillgodose befraktarnas alla önskemål om godstransporternas utförande.

Norden är en naturlig enhet för en trafikplanering av denna art.

a) *Förbindelserna mellan Norden och omvärlden*

Rent allmän måste man till en början hålla i minnet att Norden är ett relativt begränsat marknadsområde med ofta få personer och små varumängder som skall transporteras. Utvecklingen har överallt gått mot större enheter, vad gäller transportmedlen. Därav följer att det krävs större passagerarantal och större varumängder för varje transport, vilket i sin tur leder till behov av ett allt större uppland. Både personer och varor måste därför samlas till några få platser i Norden för fortsatt transport till mer avlägsna destinationer. En samnordisk planering erfordras därför av hur på längre sikt förbindelserna till en mera avlägsen yttervärld skall kunna byggas ut bäst och mest ekonomiskt. Kan icke tillräckliga person- och godsmängder samlas till någon centralpunkt i Norden, försvinner möjligheten att från Norden få direkta linjer till ett stort antal utländska destinationer. Vi får då gå över kontinentens transportcentra med fördyrade omlastningar som konsekvens. Dessa problem har belysts i Nordiska rådets utredning Nordtrans (*NU 1969: 13 och 1971: 4*).

För *lufttrafiken* gäller att Norden uppenbarligen endast kan ha underlag för en stor centralflygplats, till vilken matarlinjer får dragas fram. Att denna flygplats måste vara belägen i Öresundsområdet torde också följa av geografiska och ekonomiska betingelser. Matarlinjerna till de nordiska huvudstäderna bör kunna få en täthet av en förbindelse i timman under dagtid. En sådan koncentration av trafiken innebär själv-

fallet icke att, i den mån underlag för direkttrafik finns, förbindelser icke skulle kunna etableras t. ex. mellan Norge och England och mellan Sverige och Tyskland utan att centralflygplatsen angöres. Även i andra fall måste givetvis direkta förbindelser kunna etableras, när så är praktiskt, utan mellanlandning på centralflygplatsen. Men sker icke tillräcklig koncentration till den nordiska huvudflygplatsen, har man att räkna med att exempelvis Hamburgs nya storflygplats övertar Kastrups nuvarande roll i Nordeuropa.

Vad beträffar den *sjögående trafiken* får man också tänka sig en koncentration till ett fåtal hamnar i Norden. Som exempel kan nämnas att den svenska massaindustrin, i stället för att som tidigare lasta sina exportprodukter i ett flertal hamnar längs norrlandskusten, nu koncentrerar hela sin godstrafik till ett par hamnar på denna kust. På motsvarande sätt får man tänka sig en fortsatt koncentration av den in- och utgående sjötrafiken till ett fåtal stora hamnar i Norden. De stora transportenheterna framtvingar ett frångående av de små lastageplatserna till förmån för hamnar med stor kapacitet, såvitt gäller den utomnordiska trafiken.

Vad nu sagts innebär självfallet icke att all slags trafik skall koncentreras till en hamn. En uppdelning mellan olika hamnar måste ske av många skäl. Delvis kan därvid speciella slag av laster gå till särskilda hamnar. Det har talats om en spannmålshamn i Sydnorge och om en oljehamn på Sveriges västkust. Beslutet att förlägga den norska oljemyndigheten till Stavanger kan påverka denna placering.

Centralhamnar för andra godsslag kan tänkas på andra håll. På detta vis kan också en medveten fördelning av uppgifterna mellan olika regioner i Norden åstadkommas. Väsentligt är i sammanhanget att man kan utgå från att huvuddelen av det nordiska territoriet står till förfogande som uppland för en centraliserad trafik av detta slag. Som redan nämnts blir alternativet, om icke den nordiska trafiken kan genom koncentration få ett trafikunderlag av tillräcklig storlek på översjöiska linjer, att den transoceana godstrafiken kommer att via olika mindre ilastningshamnar i Norden utgå från de stora centraleuropeiska hamnarna, varifrån de mera långtgående linjerna utgår. I Centraleuropa pågår på detta område en snabb koncentration till hamnarna i Rhen-deltat (främst Antwerpen och Rotterdam). Norden kommer, om man icke förmår att här bringa samman ett tillräckligt stort fraktunderlag, att dras in som en liten bit i dessa jättehamnars trafikunderlag. För sjöfarande nationer som de nordiska kan konsekvenserna härav för rederinäringen och för sjöfartsnärningarna över huvud på sikt bli mycket allvarliga.

Rent praktiskt kan också marknadssplittringen i Norden här få följdverkningar. De länder, som blir medlemmar av EG, kan förmodas visa större benägenhet att följa gemenskapens transportpolitiska mönster än de länder som får lösare anknytning till EG. Även en ökad industri-

lokalisering till EG-länderna kan påverka transportförhållandena i Norden.

Sjötrafiken förutsätter förekomsten av andra trafikmedel än de stora lastfartygen. Från en storhamn måste godset föras vidare till sjöss, per lastbil eller på järnväg. *Järnvägsnätet och landsvägsnätet* måste därför på ett naturligt sätt knyta an till systemet av hamnar, där godset omlastas från sjögående till markgående transportmedel eller vice versa. Svårigheterna att uppnå erforderlig koncentration av godset till vissa hamnar sammanhänger med att hamnarna betraktas såsom en kommunal angelägenhet och konkurrerar inbördes med varandra även inom varje land. I själva verket borde det vara så, att placeringen av storhamnar och mindre hamnar vore en uppgift för nationell planering. För att komma fram till realistiska lösningar av hur transportbehovet bäst kan täckas krävs ingående resonemang mellan både centrala, regionala och lokala organ i de nordiska länderna.

b) *Inomnordiska leder*

Förbindelserna mellan Nordens skilda delar är i ständigt behov av utbyggnad. Olika nordiska krav anmäler sig här. Nyttotrafiken från ett land till ett annat träder självfallet i förgrunden. Men vissa länder framför allt Sverige och Danmark är också transitländer för trafik från och till andra nordiska länder på väg till och från det Europa som ligger utanför Norden. Vidare måste man beakta utvidgningen av turisttrafiken, vilken i mycket stor utsträckning — både vad gäller utomnordiska och egna turister — försiggår tvärs över riksgränserna. Som viktigt exempel kan nämnas behovet för Kiruna-Gällivare-regionen av att få förbindelse med norska Atlantkusten inte endast per järnväg utan också per landsväg. På samma sätt finns intresse för att förbindelserna från det nordnorska och nordfinska inlandet till norska ishavskusten ytterligare förbättras.

En enhetlig nordisk vägplan bör vara ett mål för de nordiska vägmyndigheternas planeringsarbete. Ländernas vägnät utbygges för närvarande utifrån nationella utgångspunkter. De nationella vägplanerna borde avstämmas mot varandra och på sikt inordnas i ett Norden-regionalt mönster. Inom ramen för det nordiska transportavtalet bör man kunna finna formen för ett sådant omfattande planeringsarbete.

En rad specialfrågor blir i detta sammanhang aktuella. En viktig sådan fråga gäller sträckningen av huvudleden mellan Finland och Sverige över Ålands hav. Det är här fråga om Finlands viktigaste vägbundna utfartsväg. Saken kräver omsorgsfulla överväganden. Även för Sverige, som är ett genomfartsland för Finlandstrafiken mot kontinenten, är det betydelsefullt att kanalisera denna trafik inom det svenska vägsystemet på ett ändamålsenligt sätt.

Mellanriksvägarna över norsk-svenska, finsk-svenska och finsk-norska riksgränserna ger anledning till ständiga problem. Det förefinnes ett konstant behov av att förbättra mellanriksvägnätet, icke minst för att öka de lokala bygdernas utvecklingsmöjligheter. Dessa måste ges företräde framför t. ex. militära önskemål om att en landsända för underlättande av dess försvar skall göras så otillgänglig som möjligt.

Trafikproblemen i Öresundsregionen är alltjämt olösta. Ett system av broar över sundet måste komma till stånd för att kapaciteten inom denna Nordens växande storregion skall kunna utnyttjas på bästa sätt.

Sist men icke minst måste de atlantiska och arktiska delarna av Norden få hjälp med sina trafikproblem. Genom ett än mer utvecklat charterflyg till Grönland och Island kan vissa framsteg göras. Problemen är dock så stora, att de icke kan helt lösas på vanligt kommersiellt sätt. Det transporterade godset och de transporterade människorna kan ofta ej betala så mycket, att de reella kostnaderna för dessa mycket långa transporter blir täckta. Frågan blir därför närmast hur subventioneringen skall tillgå och vem som skall betala tillskotten, ett icke oväsentligt nordiskt problem.

Även luftfartsförbindelserna kräver uppmärksamhet. Linjenätet bör byggas ut så att de icke stannar vid riksgränserna. Tyvärr har det visat sig att flera internordiska linjer, som bundit samman de nationella trafiknäten med varandra, måst läggas ned på grund av bristande lönsamhet. Ett nytt försök bör göras att samordna hela det nordiska flyglinjesystemet. Planeringen av flygplatser bör också ske under beaktande av varje flygplats' betydelse i det nordiska trafiksystemet.

5. Särskilda trafikfrågor

Varje slag av färdmedel har sina speciella problem av vilka åtskilliga är av nordiskt intresse. Några skall här redovisas.

a) Landsvägstrafiken

Inom denna sektor bör uppmärksammas att i Norden olika regler gäller på flera fält. För tillståndsgivningen vad gäller yrkesmässig trafik finns skiljaktiga bestämmelser. Rätten att under transit uppta gods eller att på returferd avleverera gods är icke heller allmänt erkänd i Norden. Skiljaktigheter i systemen för beskattning av de tunga lastfordonen skapar betydande nordisk irritation. Vidare inverkar reglerna för trafikförsäkringen, som borde kunna helt harmoniseras. Ännu har trots långvarigt utredningsarbete icke överallt införts likformiga regler för avtal om transport av gods på landsväg, ett praktiskt viktigt rättsområde.

b) *Järnvägstrafiken*

Inom järnvägssektorn är det frågan om en gemensam nordisk taxerättsordning som varit huvudproblemet. De nationella järnvägstaxorna är vanligtvis regressivt utformade. Utvecklingen av en internordisk gods- trafik har hämmats av att passage av riksgräns innebär att taxan nollställs och att man måste börja om från början på en ny regressiv taxeskala. Ett enhetligt taxerättsordning har försökts på vissa nordiska delsträckor t. ex. på Trondheims-leden. Det borde kunna utbyggas systematiskt över hela Norden.

Samtrafiken över riksgränserna försvåras av den olika spårvidden i Finland och i det övriga Norden. En omställning av godsvagnar med hänsyn till spårvidden skulle göra omlastningar från en godsvagn till en annan obehövliga.

Ett praktiskt samarbete kan åstadkommas genom en gemensam materialanskaffning till statsjärnvägarna och en rationalisering av vagnbeståndet. Sådana åtgärder, som verkar besparande, bör kunna genomföras oberoende av skiljande riksgränser och olika järnvägsföretag.

c) *Sjöfarten*

För sjöfarten har nordiskt samarbete åstadkommit åtskilligt, då det gäller vissa former av speciell service.

Vad beträffar isbrytarverksamheten har man genom en särskild nordisk överenskommelse fått till stånd en gemensam handlingsberedskap. En ytterligare integration är måhända möjlig.

Ett näraliggande område är sjöräddningen. Den borde åtminstone i gränsregionerna kunna helt samordnas. Ett enhetligt handlingsschema för de åtgärder, som påkallas vid fartygskatastrofer, skulle vara till nytta. En ordning, enligt vilken alla tillgängliga resurser kunde samlas i dylika lägen, skulle lända samtliga länder till godo.

d) *Luftfarten*

Först kan nämnas, att IATA (International Air Transport Association) i januari 1971 gjorde för Nordiska rådets räkning en intressant analys av villkoren för internationella lufttransporter i Norden. Tyvärr synes ännu icke IATA:s synnerligen värdefulla påpekanden ha kunnat tillvaratas i internationell nordisk luftfartspolitik.

Överhuvud är relationerna mellan de nordiska länderna i internationella luftfartspolitiska frågor ej de bästa. De isländska flygbolagens speciella intressen liksom Finlands intresse av att bygga upp en internationell trafik har lett till spänningar mellan de nordiska länderna. På sikt ter det sig angeläget att en samordning av de olika luftfartspolitiska intressena kan komma till stånd och att en acceptabel fördelning av den internationella luftfartens intäkter mellan de nordiska länderna kan åstadkommas.

För luftfartens vidare utveckling är avgiftspolitikerna av stor betydelse. I den allmänna planeringen i Norden ingår att få till stånd ett utbyggt nät av flygplatser, som tillgodoser trafikbehoven, även de internordiska. I vad mån detta resultat kan uppnås beror i hög grad av den inhemska avgiftspolitikerna gentemot luftfarten. De statliga avgifterna på flygplatser i ett land kan sättas så högt, att en snedvridning uppkommer i förhållande till grannländerna. Avgiftsproblem kan också få betydelse för be-
gagnande av den nordiska centralflygplats, som redan tidigare har nämnts. Problemet är av särskild vikt för de korta flygrutterna. Om icke avgifterna i någon mån proportioneras i förhållande till resans längd, omöjliggöres i realiteten trafik på kortare flygrutter.

Den viktigaste frågan i nordisk luftfart just nu gäller relationen mellan charterflyg och linjefart. Mot varandra står här intresset att så många som möjligt kan transporteras så billigt som möjligt och tvånget att upprätthålla en regelbunden och lönsam trafik mellan olika orter, som skall trafikeras oavsett antalet passagerare eller godsmängd. Ett nordiskt avgörande av detta spörsmål måste träffas snarast.

Flygledarutbildningen har länge diskuterats skola genomföras på nordiskt plan. Den är kostsam för varje nation, och en sammanslagning eller i vart fall en samordning skulle ge besparingseffekter. Hittills har föga gjorts häråt.

6. Vädertjänst

Naturligt är ett nära samarbete beträffande vädertjänsten. Ett utbyte av väderdata sker sedan länge på internationellt plan, men även prognosverksamheten borde kunna byggas ut nordiskt. Utbildningen av meteorologer borde även kunna ordnas samnordiskt.

Också annan service på vädertjänstens område skulle kunna ges på nordisk bas, om lämpliga samnordiska myndighetsorgan kunde överta uppgifterna. Utvecklingen på detta område sammanhänger nära med koordinationstendenserna inom nordisk sjöfart och nordisk luftfart, för vilka transportgrenar vädertjänsten är livsviktig. I den mån dessa näringar samordnas, kan också serviceorganen ges nordisk status och ställas direkt under Nordiska ministerrådet. Kustradions samordning kan också bli aktuell.

7. Post- och telesamarbete

Traditionellt har nordiskt samarbete inom post- och televäsendet varit omfattande. En likformig taxesättning har eftersträvats. Taxorna har ansetts icke böra förhöjas, därför att ett brev eller ett telemedelande passerar en riksgrens. Helt är grundsatsen ej genomförd inom telesektorn. Likformighet bör också eftersträvas beträffande de olika typerna av postförsändelser och telemedelanden, som expedieras i Norden. En genomförd organisatorisk samordning av verksamheten på dessa bå-

da kommunikationsområden har diskuterats, men tiden är ännu knappast kommen för att upprätta t. ex. ett nordiskt postverk.

Frimärksutgivningen är ett ur propagandasynpunkt viktigt samarbetsområde. En gemensam frimärksutgivning har förekommit blott i begränsad omfattning. Intressanta uppslag att vidga denna har framkommit. Man kunde t. ex. utge för alla länderna gemensamma serier med porträtt av framstående författare och konstnärer eller med intressanta natur- och kulturminnesmärken som motiv.

På telesidan kan bli fråga om en förstärkning av de i den internationella trafiken fungerande telelänkarna. Målet bör bl. a. vara att göra hela den nordiska telefontrafiken helautomatisk.

Teletekniken gör utomordentligt snabba framsteg. Nya kommunikationsvägar tillkommer fortlöpande. Vid införande av sådana är det av vikt att televerken noggrant undersöker möjligheterna att utnyttja de nya hjälpmedlen i internordisk trafik och från början dimensionerar anläggningarna för ett sådant utnyttjande samt fastställer taxor, som gör det möjligt för kunderna att begagna dem internordiskt.

Stort intresse tilldrar sig tråd-TV, som på många håll ses som det hjälpmedel som kommer att inom ett årtionde revolutionera bl. a. vardagslivets inköpsmetoder och ev. även nyhetsförmedling. De nordiska telemyndigheterna bör hålla nära kontakt med varandra, då det gäller ställningstagandena till detta nya kommunikationsmedel både vad angår de politiska frågorna om vem som skall äga begagna tråd-TV och beträffande tråmlinjenätets utbyggande.

8. Turism

Nordbornas turistintresse har efterhand kommit att koncentreras till sydligare och mera avlägsna länder. Därtill har medverkat framför allt klimatiska faktorer men också det faktum att levnadskostnaderna söderut vanligen är så mycket lägre än i Norden. Det har därför varit svårt att "sälja" Norden som turistområde både till våra länders egna medborgare och till främlingar.

Att öka kännedomen om grannländerna måste alltid vara ett viktigt moment i en nordisk politik. Vidgad uppmärksamhet bör därför ägnas åt strävandena att förmå invånarna i våra länder att turista i Norden. Delvis gäller det här offentliga insatser, delvis gäller det att kanalisera och stödja enskilda initiativ. Nordiska ministerrådet borde med hänsyn till frågans vikt snarast starta en för länderna gemensam utredning om vad som kan åtgöras i denna viktiga fråga.

Gentemot omvärlden framstår Norden som ett område. Många turister, som kommer hit upp, gör det i avsikt att besöka flera av de nordiska länderna under samma resa. Turistpropagandan utåt borde i högre grad bygga på detta förhållande. Sannolikt skulle man få större

utbyte av de knappa medlen till turistupplysningen i utlandet, om denna kunde samordnas under en nordisk ledning. Olika nationella intressen behöfve för den skull icke bli lidande (*se vidare s. 13*).

9. Pass- och tullfrågor

Den av de nordiska reformer, vilken gemene man snabbast uppfattade under efterkrigsåren, var bildandet av det nordiska passområdet: han kunde utan vidare passera alla nordiska gränser. Norden utgör som bekant en enhet i passavseende. Däremot äger varje land alltjämt att var för sig föra sin speciella visumpolitik. Tiden är nu inne för att få fram ett enhetligt visum gällande hela det nordiska territoriet.

Som en konsekvens av att Norden är ett passområde borde också en fri gränsövergång kunna ordnas, så att internordiska gränser kan överskridas var som helst i stället för som nu blott vid bestämda gränsövergångsställen. Tull- och avgiftskontrollen har utgjort ett hinder för en sådan reform. Det borde dock ur kontrollsynpunkt vara till fyllest, att en person själv under straffansvar uppger sig icke medföra några skattepliktiga varor, för att han skulle få rätt att passera de inomnordiska riksgränserna, där han själv önskar, på samma sätt som man nu kan gå över en kommungräns i ett land utan att behöva särskilt kontrolleras. Tull- och avgiftskontrollen vid en reform av detta slag borde i stället koncentreras till dem som medför avgiftspliktiga varor och för övriga bli en stickprovskontroll.

Svårare är måhända att ordna så, att en i Norden registrerad flygmaskin får rätt passera över nordisk riksgräns utan att tullen utklarerat planet från en station i avgångslandet och inklaterar den vid en annan station i mottagarlandet. En individuell behandling borde dock kunna etableras så att flygplan i daglig gränstrafik kunde få en enklare behandling ur kontrollsynpunkt än okända flygare, som kommer utifrån.

Tullgranskningen av person vid gränspassage har på de flesta håll redan förenklats men kan ytterligare avbyråkratiseras. Valutakontrollen och spritkontrollen nödvändiggör tyvärr sannolikt vissa ingripanden även vid internordiska gränser, så länge reglerna om valutor och vissa varuslag är olika. Narkotikasmugglingens bekämpande måste också beaktas. Kontrollföranstaltningarna bör emellertid överses och göras enklare. Motsvarande gäller beträffande kontrollen av bilförsäkringar och andra vid gränsöverskridande fördröjande åtgärder. Så mycket som möjligt av kontroll bör avlastas själva gränspasserandet och företas i andra sammanhang.

Tidpunkten torde nu vara kommen att vidga den tullfrihet som gäller för medhavda reseffekter. För de personliga ägodelar som den resande själv medför bör en relativt vidsträckt tullfrihet kunna medgivas. Vad beträffar reglerna om införsel av sprit och tobak är det önskvärt,

att vi kommer tillbaka till ett enhetligt system för hela Norden, även såvitt angår åldersgränserna för rätt till tullfri införsel. Regionala svårigheter har lett till den nu rådande splittringen av bestämmelserna på hela detta område. För närvarande varierar reglerna avsevärt från land till land.

Gällande speciella föreskrifter om införsel av vapen och av djur — särskilt hundar och katter — samt av växter borde överses. Förbud och kontrollåtgärder beträffande grupper av objekt av denna art är hindersamma för många enskilda resenärer. Det skydd man vill åstadkomma borde kunna ordnas på annat sätt än genom att resa murar vid de nordiska gränserna. Bestämmelserna om karantän för djur sammanhänger exempelvis direkt med den veterinärmedicinska politik som varje land för. Denna bör samordnas och huvudbestämmelserna om denna politik förenhetligas, så att man kan bryta ned en besvärande gränskontroll.

Målsättningen borde vara att inom en viss tidsrymd kunna avlägsna all gränskontroll. I Benelux gjorde man, då denna målsättning ställdes upp, en förteckning över alla de olika kontroller, som utövades vid Benelux' interna gränser. Därefter undersökte man dessa kontroller en efter en, för att se om de ej kunde avvecklas, vilket i stor utsträckning skett. Nordiska ministerrådet borde omgående kunna starta en liknande undersökning här i Norden.

Sammanfattande synpunkter

Nordiskt samarbete på trafikområdet har säkerligen goda framtidsutsikter. Denna optimism grundar sig framför allt på det rent geografiska faktum att länderna ligger där de ligger. Det kommer alltid — så länge icke radikala ändringar i de politiska systemen reser några Berlinmurar mellan länderna — att finnas ett starkt behov, både allmänskligt och kommersiellt, av goda förbindelser mellan länderna. Det sagda gäller såväl den rent lokala trafiken över gränserna, som i många regioner är mycket stark, som den långa trafiken bl. a. mellan huvudstäderna.

Ur detta kommunikationsbehov kommer med den tekniska utvecklingen, som just då det gäller kommunikationsmedlen kanske går snabbare än på något annat område, att successivt växa fram krav på olika åtgärder. Dessa krav kommer icke att kunna avvisas, lika litet som det t. ex. gick att upprätthålla fordran på innehav av pass vid gränsöverskridande i Norden under den omedelbara efterkrigstiden.

Frågan är endast hur stort motstånd nationella instanser kommer att göra och hur mycket utvecklingen därigenom kan fördröjas.

Som exempel kan nämnas den otroliga långrotning som Öresundsfrågan fått utstå. Den upptogs som ett av huvudämnen vid Nordiska

rådets första session 1953 och har nu snart 20 år senare trots ett flertal utredningar och allehanda principbeslut icke kommit så mycket närmare sin lösning i sinnevärlden. Huvudorsaken är ett kortsynt nationalistiskt tänkande på svensk sida under lång tid och inrikespolitiska manipulationer på danskt håll. I den mån dylika krafter även i fortsättningen får avgörande inflytande, kan utvecklingen komma att gå långsamt till förfång för hela Norden utan att fördenskull de slutliga resultaten kommer att kunna i längden förhindras.

Intresset knyter sig i hög grad till vilket reellt innehåll Nordiska ministerrådet kommer att ge det nordiska transportavtalet, då detta småningom träder i kraft. Svårigheten ligger bl. a. däri att med alla kommunikationsfrågor är förenade en mängd lokala och regionala särintressen och gruppintressen, vilka beslutande politiker ofta måste på ett eller annat sätt honorera på bekostnad av den sakligt sett bästa lösningen av frågan.

Trycket att något måste ske är emellertid vanligen så starkt på detta område, att det trots de anförda svårigheterna finns utrymme för rätt mycken optimism och hopp om en lyckosam utveckling av nordiskt samarbete på trafikområdet. Detta är också viktigt. Flertalet av de åtgärder som skall på sikt göra Norden till en enhetlig och ekonomiskt stark region i norra Europa ligger nämligen inom trafiksektorn. En överksamhet här kommer att få så allvarliga följder för Nordens ekonomiska ställning i världskonkurrensen, att även splittrade eller eljest kanske föga handlingskraftiga regeringar kommer att tvingas handla. Helst icke för sent.

F. Ekonomiskt samarbete

Då man går att behandla det ekonomiska samarbetsfältet, kan det vara nyttigt att för ett ögonblick stanna vid de direktiv, som de fyra nordiska regeringarna 1968 uppgjorde för det arbete som småningom resulterade i Nordek-utredningen.

Regeringarna var då eniga om att frigöra handeln utan att fördenskull skada tredje lands intressen. I stället skulle man bidra till u-ländernas utveckling. Man önskade att det jordbrukspolitiska och fiskeripolitiska samarbetet skulle utvecklas. Fiskexporten liksom likställighet för fiskare var ett av problemen i detta sammanhang. Fria kapitalrörelser i Norden ingick bland önskemålen. Upprättande av en finansieringsfond för utbyggandet av nordiskt näringsliv var en nyckelfråga i direktiven. Det var också mycket tal om en fortsatt harmonisering av näringsrätten, t. ex. av reglerna om monopol tillsyn, subsidieordningar, illojal konkurrens och upphandling. Ett annat område som nämndes var industripolitiken, som skulle föra fram till en likartad snabb industriell utveckling i hela Norden. En samordning av energipolitiken stod också på programmet liksom samverkan beträffande teknisk forskning.

Mycket av det som 1968 trängdes på önskelistan har hög aktualitet även i dag. Nyanseringen är kanske nu litet annorlunda, men själva problemen — om ock utredda under Nordek-förhandlingarna — kvarstår i huvudsak olösta. Den allt överskuggande synpunkten är just nu givetvis den inverkan olika anslutningsformer till EG får på det nordiska samarbetet på de behandlade fälten. Oavsett hur därmed förhåller sig, kan en kort översikt över de nordiska önskemålen vara nyttig. Mycket som kanske först ter sig omöjligt går att förverkliga, om viljan att finna lösningar är tillstädes.

En genomgång av olika områden måste bli i hög grad översiktlig och utan större djup. Det gäller att på många punkter hänvisa till Nordek-utredningen (*NU 1969: 11*).

1. Handelspolitik

Spörsmålet om en nordisk *tullunion* i någon form, som sysselsatt nordiska utredare sedan slutet av 1940-talet, har förlorat sin aktualitet genom att Danmarks och Norges regeringar ingått avtal med EG om de båda ländernas anslutning till organisationen, vilket bl. a. innebär inträde i den i EG-systemet inbyggda tullunionen. De övriga tre länderna kommer sannolikt att ingå frihandelsavtal med EG. Nya tullmurar införes därmed i viss mån åter i Norden, om än i begränsad omfattning. Hithörande frågor kommer att förbli i fokus under lång tid framåt. Ett återförande till det under EFTA-epoken uppnådda tillståndet av full frihandel med industrivaror måste givetvis vara ett mål för nordisk politik.

Betydande möjligheter till resultat föreligger sannolikt på sikt beträffande *öst-västhandeln*. Norden bör på detta handelspolitiska område kunna inta en förmedlande hållning mellan de europeiska handelsblocken. I denna del kan erinras om de synpunkter som framkom vid Nordiska rådets konferens i Røros i september 1971 (*NU 1971: 13 och 1972: 1*). Från dessa utgångspunkter bör man noggrant överväga i vad mån östhandeln kan utvidgas. Nordens förmedlande ställning mellan öst och väst på det handelspolitiska området bör utnyttjas för aktioner i syfte att minska klyftorna och vidga kontakterna i första hand mellan Norden och länderna med statshandel. Särskilt om den handelspolitiska blockbildningen skulle skärpas och en starkare polarisering ske kring å ena sidan EG och å andra sidan Rådet för ömsesidigt ekonomiskt bistånd (SEV), behövs Nordens förmedlande insatser. Dessa kan delvis ges en praktisk inriktning. Varuutbytet hämmas exempelvis nu av att olika standardiseringsnormer gäller inom metallindustrin i Öst- och Väst-europa. Dylika tekniska problem borde kunna upptas till omedelbar behandling och lösning.

Nordens *ulandshandel* borde kunna utformas efter enhetliga riktlinjer. Om de nordiska länderna vill föra en likartad och samordnad politik till hjälp för uländerna, bör de lägga samma principer till grund för sin handel med dessa länder. Dessa linjer bör följas inte blott i varje lands egen u-landspolitik utan även i den nordiska u-landshjälpen och framför allt i alla de internationella organ som sysslar med hithörande problem, t. ex. UNCTAD.

Gränshandeln förblir betydelsefull. Inte minst bör Öresundsregionens gränshandelsfrågor uppmärksammas, då området kommer att omfatta flera millioner människor i nära kontakt med varandra. Gränshandeln inom en för alla berörda länder så ekonomiskt betydelsefull region kan icke negligeras. Den kan göra att en harmonisering av en rad bestämmelser blir nödvändig med giltighet icke blott inom regionen utan för ländernas hela territorier. Också i de många mera glesbygdsbetonade gränsregionerna måste gränshandeln utvecklas och styrkas på olika sätt. Arkoregionen på gränsen mellan Norge och Sverige bör få tillfälle att praktiskt utvecklas.

Det bör kvarstå möjligheter att även efter skilda marknadsanslutningar uppta mera tekniska problem till särbehandling. De *tulltekniska reglerna* i Norden bör exempelvis harmoniseras. Det kan här uppnås stora fördelar, om bestämmelserna bleve likartade. Föreskrifterna om tullrestitution är nu komplicerade och i behov av översyn. De borde kunna bli nordiskt enhetliga.

Tullagstiftningen har överhuvud länge stått i skottgluggen. Med ökad samfärdsel och vidgat handelsutbyte blir önskemålet om att hela tullagstiftningen i Norden förenhetligas mer och mer angeläget. Hur stort utrymme som finns för ett specifikt nordiskt samarbete är i dag icke helt klart med hänsyn till EG. Bland annat kan det dock bli tal om att mellan de nordiska länderna tillämpa ett i förhållande till vad som gäller i handeln med övriga EG-länder förenklat system för ursprungskontrollen vid överförande av varor från frihandelsområdet runt om EG, dit Finland, Island och Sverige kan väntas höra, till de nordiska medlemsländerna i EG:s tullunion Danmark och Norge.

Et speciellt problem gäller *standardiseringen av exportdokumentationen*. På denna punkt har Norden gått i spetsen för en europeisk standardisering. Man bör fortsätta och intensifiera arbetet för att få en likformig utformning över allt i världen av exportdokumenten.

I sammanhanget bör också nämnas reglerna om *upphandling* (licitation). Det har alltid varit ett nordiskt önskemål att alla nordbor bör likställas vid anbudsgivning avseende leveranser till offentliga myndigheter. Det kravet bör fortsatt upprätthållas. Även arkitektävlingar bör i viktigare fall stå öppna för alla nordiska arkitekter.

2. Samarbete om den ekonomiska politiken

De nordiska länderna har aldrig vant sig vid att i högre grad beakta synpunkten nordiskt samarbete då det gällt ställningstaganden i den interna ekonomiska politiken. Dessa har dikterats av den nationella politikens krav. Marknadssplittringen kommer sannolikt att leda till ökad segregation på denna punkt.

Detsamma kan det bli anledning uttala om möjligheterna för ökad frihet för *kapitalrörelserna* över de nordiska gränserna. Ett nordiskt frigörande av kapitalrörelserna borde i och för sig kunna gå i relativt rask takt. Det är uppenbarligen ett egenintresse för alla nordiska länder att kapitalet bör kunna komma till användning på den punkt i Norden varest det bäst behövs. EG, som kan väntas utvecklas till en monetär union, kommer då att styra Danmarks och Norges beslut i dessa frågor, så att nordiskt samarbete degraderas till att avse blott andrahandsprojekt. Blir EG den valutaunion som planerats, försvinner förutsättningarna för ett speciellt nordiskt samarbete.

Även om sålunda utsikterna till en helt fri kapitalmarknad i Norden, vilket är det naturliga målet, ter sig små i nuläget, bör vissa åtgärder vara möjliga. För aktiemarknaderna bör enhetliga bestämmelser kunna åstadkommas. Bland annat bör aktier från grannländerna kunna förvärfvas relativt fritt. Även bestämmelserna om fondbörsernas funktioner och arbetssätt borde kunna samordnas.

Gemensam nordisk finansiering genom särskilda *nordiska fonder* och genom en Nordisk investeringsbank var ett av huvudnumren i Nordek. Fondbildningen m. m. inom EG torde utgöra hinder för ett land, som är medlem i EG, att delta i andra sådana finansieringssystem utanför EG.

Vad gäller *konjunkturpolitiken* har de nordiska länderna försökt att etablera ett samarbete beträffande införskaffandet av de för konjunkturbedömningen nödvändiga upplysningarna. Härvidlag borde en viss arbetsfördelning även framgent vara möjlig. Också vid bedömningen av det inkomna materialet kunde en samordning och ett erfarenhetsutbyte ske. Konjunkturbedömningen i varje enskilt land skulle då kunna göras med ett större mått av säkerhet.

För den ekonomiska politiken är *skattepolitiken* central. Hittills har som förut nämnts alla försök att koordinera skattepolitiken i Norden slagit slint. I den mån den industriella integrationen mellan länderna blir mera omfattande, kan det emellertid icke undvikas att man måste söka också göra skattetrycket på industrin likformigt i de olika länderna. Främst gäller det den direkta beskattningen av juridiska personer (inklusive den s. k. bolagsbeskattningen), som överallt bör befinna sig på likartad nivå och följa likartade bestämmelser. Men även direkt beskattning av enskilda fysiska personer och indirekt beskattning av pro-

duktionsmedel och marknadsföring måste beaktas såsom påverkande konkurrensförhållandena i Norden.

Av vikt är självfallet att också de allmänna indirekta skatterna, framför allt den allmänna omsättningsskatten, vilken påverkar hela kostnadsläget i ett land, tas med i övervägandena. Om dessa skatter kan hållas på ungefär samma nivå, underlättas en koordinering av den ekonomiska politiken. (*Jämför härom även s. 24—26.*)

Ett permanent nordiskt organ för utförande av komparativa analyser beträffande skatterna i Norden och deras verkningar borde upprättas. Ländernas fortlöpande skattereformer borde också diskuteras, innan de beslutas, i ett sådant organ eller inför annat forum.

3. Särskilda näringsgrenar

Näringslivet är uppdelat på många sektorer envar med sina problem. Inom Nordek hade föreslagits upprättande av ett system av ekonomiska organ för att täcka in behandlingen av alla dessa. Även om nu denna samarbetsform fallit bort, återstår själva problemen. Man får därför överväga vad som kan göras inom en mera begränsad ram. För ändamålet har hösten 1971 ett ekonomiskt sekretariat beslutats av Nordiska ministerrådet. Dess verksamhet lär böra samordnas med arbetet i de kontaktorgan för jordbruksfrågor och för fiskerifrågor som redan finns. Dessa bör i sin tur, i den mån de fortsätter som självständiga organ, få rapportera till Nordiska ministerrådet, som är satt att övervaka hela fältet av nordiskt samarbete.

a) Jordbrukspolitik

Hela lantbrukspolitiken kretsar kring frågorna om gemensam prisättning på produkterna och om fördelning av investeringsresurserna m. m. Inom denna sektor blir det i huvudsak nödvändigt att acceptera lösningarna inom EG. Föga återstår att göra på nationellt plan, och de nordiska samarbetssträvandena torde på detta fält bli utan större betydelse.

b) Skogstekniskt samarbete

För de nordiska ländernas framtida ekonomiska standard är det av stor betydelse att skogen som råvarukälla bevarar sitt värde. Träindustrin och massaindustrin måste fortsätta att utvecklas på sådant sätt, att den härifrån härrörande exporten från Norden kan tillväxa. För att de nordiska länderna skall kunna bibehålla sin nuvarande ställning i konkurrens med utomnordiska länder, måste rationaliseringen inom skogsbruket drivas vidare med stor kraft.

Skogstekniskt utvecklingsarbete är viktigt. Ett utnyttjande av våra samlade möjligheter härvidlag borde vara möjligt och skulle bidra till

att stärka Nordens samlade konkurrensförmåga på världsmarknaden för massa, papper och trä. Den nordiska industri, som bygger på skogen som råvara, bör erhålla allt stöd den kan få genom nordisk samverkan.

c) *Fiskeripolitik*

Med samarbetet i Norden på detta område har det hittills varit klen. Även om också här EG:s direktiv griper in, borde utrymme likväl finnas även framgent för nordiska samarbetsåtgärder. Det kan gälla fiskerättsliga problem men också överenskommelser om begränsningar i fångster och över huvud taget om utnyttjande av fiskemöjligheterna. Det är ett starkt nordiskt intresse att dessa icke spolieras genom rovdrift och överutnyttjande.

Vidare bör på lång sikt likställighet kunna uppnås mellan nordiska fiskare beträffande rätt till landning och transitering av fisk, bunkring och proviantering av fångstfartyg och bearbetning av ilandförd fisk m. fl. liknande frågor.

Hur långt ett effektivt nordiskt samarbete beträffande exporten av fisk är möjligt synes ovisst. Om man på gemensamma exportmarknader utanför EG kan samordna utbudet, skulle fördelar nås.

4. Energipolitiskt samarbete

Naturliga gemensamma uppgifter föreligger för nordiskt samarbete på energipolitikens område. Det gäller här i första hand att planlägga hur det växande kraftbehovet skall tillgodoses inom nordiskt territorium. Året 1970/71 konsumerades inom Norden 164 miljarder kWh jämfört med t. ex. 130 miljarder i Frankrike. Elförbrukningen i Norden väntas 1980 ha stigit till 330 miljarder kWh (7 % årlig ökning).

Vattenkraftutbyggnaden är nu en snart avslutad epok. Det gäller då att avgöra i vilken mån konventionella oljekraftanläggningar, atomkraftanläggningar eller eventuellt andra kraftkällor skall fylla ut gapet mellan en växande efterfrågan och tillgången på kraft.

Det avstannande arbetet på ett nordiskt samgående för behandling av atomenergifrågor bör ges ny fart. Problemen är på detta område stora och torde lättare lösas i nordisk samverkan. Det redan existerande Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor får på ett eller annat sätt inordnas i det nya organisationsmönstret under Nordiska ministerrådet.

Kraftproducenternas samarbetsorgan Nordel har byggt upp en effektivt samarbetsapparat och varit i stånd att oavslåligen realisera nya samarbetsprojekt. Man kan nu tala om en verklig integration av den nordiska elproduktionen. Detta samarbete kan tjäna som förebild för ett utvidgat samarbete på andra delar av kraftområdet.

Inom ramen för energipolitiken ligger specialfrågor som spörsmålet om ett enhetligt oljelednings- och gasledningssystem i Norden. Särskilt

om det visar sig att det finns oljekällor på nordiskt område — fynden på de norska oljefälten pekar i denna riktning — ökar behovet av ett välplanerat nordiskt oljeledningssystem. Ett sådant kan ej byggas upp utan att samtidigt behovet av gasledningar beaktas. Det kan visa sig funktionellt att bygga ut ett gemensamt ledningsnät för olja och gas. Detta bör från början utformas på sådant sätt att man får ett rationellt system av stamlinjer i Norden med lokala anslutningslinjer. Vidare måste anknytning till såväl västsidans oljeledningssystem och gasledningssystem som det östeuropeiska nätet ordnas från början.

5. Industripolitiskt samarbete

Nordisk industri bygger i huvudsak på enskilt initiativ. Det offentliga verkar därför främst genom att söka förmå det enskilda näringslivet att utveckla industrin på ett sätt som är till gagn för hela samhället.

Ett nordiskt samarbete beträffande industripolitiken måste framförallt syfta till att förbättra förutsättningarna för en ökad produktion. Ordningen med en central industri i ett land och underleverantörer i andra länder har sådant ändamål. Den fungerar redan väl på sina håll men kan utbyggas, i den mån icke marknadssplittringen och skärpta regler om ursprungsbevis inom EG kommer att lägga hinder i vägen. Det finns också metoder med sammansättningsfabriker i ett land, som får halvfabrikat från ett annat land. Idén om en underleverantörsbörs, som tillämpas inom mekanisk industri i Norden, bör kunna utbyggas och finna användning även på andra industriområden, där förutsättningar därför föreligger.

Särskilt den mindre industrin har behov av ett effektivt exportkreditsystem. Den mindre företagsenheten, som ej alltid har så stora erfarenheter av försäljning på export, bör få det stöd som erfordras för att den skall få ut sina produkter på utlandsmarknaderna. Förslag om en särskild lånefond som skulle kunna gå i spetsen och hjälpa företagen med deras marknadsföring på utlandsmarknaderna har framlagts. Ett nordiskt samarbete härvidlag borde kunna befördra det allmänna nordiska intresset att öka utrikeshandeln.

Över huvud taget måste ett ökat intresse ägnas åt nordiska exportvarors marknadsföring. Det är visserligen viktigt att varor av god kvalitet produceras billigt, men lika viktigt är att varorna blir sålda. Ett nordiskt industrisamarbete måste därför taga sikte även på den hittills försummade marknadsföringspolitiken. Man kan här tänka sig gemensamma nordiska handelskamrar, eventuellt även gemensamma handelssekreterare, i varje fall på marknader, där konkurrensen på nationell bas ej är alltför uttalad. De enskilda företagen uppfattar varandra vanligen som konkurrenter, oavsett om de ligger i samma eller i olika länder. Vid offentliga åtgärder på nordisk nivå för att underlätta marknads-

föring bör man kunna bortse från dylika konkurrenshänsyn och i stället ta fasta på behovet av samverkan inom den ram som nordisk produktion utgör.

Viktigt är det industriella utvecklingsarbetet. Det offentliga kan här bistå bl. a. genom förnuftiga skatteregler och genom speciella stödföranstaltningar från fall till fall. Bland annat bör åtskilligt kunna göras för förbättrad dokumentation om industriell forskning och om teknikens utveckling. I den väldiga mängd av tidskrifter och annat tryck, som i dag produceras, är det icke lätt för den enskilde producenten att överblicka och vaska fram vad som är av intresse i hans sammanhang. Det offentliga kan tillhandahålla en service med specialdokumentalister, som bringar ordning i materialet och systematiserar detta, så att den som letar efter uppgifter och nyheter utan större omgång kan finna vad han söker. Tidsödande och kostsamt arbete av denna art bör kunna lösas på gemensam nordisk bas. Exemplet Scandoc i USA bör följas upp (*Se härom också s. 30.*)

För det industriella samarbetet är av vikt att särskilda tullar och avgifter t. ex. på anläggningsmaskiner och annan utrustning, som tillfälligt förs från ett land till ett annat i produktionssyfte, icke tillåtes hindra eljest förnuftiga arrangemang. Likaså bör dubbelbeskattningen av enskilda vid överföring från ett land till ett annat av en innehavd, mer varaktig konsumtionsvara, t. ex. en bil, avskaffas. Den, som har betalt full konsumtionsskatt i ett land vid köp av en vara därstädes, bör inte åläggas betala full skatt även i det land, dit varan införes, endast därför att brukaren flyttar över till det andra landet. Det kan räcka med att betala den eventuella skillnaden mellan skatten i det ursprungliga inköpslandet och skatten i det nya landet. Skatteregler av denna och liknande art verkar ofta snedvridande även på produktionen.

Ett samarbete kan också ha förhållandena i en viss bransch till föremål. Det kan då gälla särskilt stöd till nödvändigt utvecklingsarbete. På ett sådant område som varvsindustrin, vilken är starkt kostnadskrävande, har stora fördelar befunnits stå att vinna genom ett nordiskt samarbete beträffande forskning, bestämmande av standards och maskinell behandling av data.

6. Utnyttjande av naturresurser

Norden är ett territorium utrustat med många olika naturtillgångar. Dessa är icke likformigt fördelade på de fem suveräna staterna. Envar av dem har byggt upp sin ekonomi på de resurser som funnits inom landet, skog, jord, mineral, fisk etc. Om nordiskt ekonomiskt samarbete skall bli en bestående realitet, måste de nordiska länderna se till att de samlade resurserna bevaras och vidareutnyttjas i ett gemensamt perspektiv. Exploateringen av naturtillgångarna bör ske med blick på de egna

utvecklingsmöjligheterna men också med hänsyn tagen till alla nordiska länders samlade behov.

Som exempel kan tagas de nordiska vattentillgångarna. Det moderna välfärdssamhället förbrukar vatten i en ständigt stegrad takt. Vattentäckernas tillgångar är emellertid begränsade. Deras utnyttjande borde därför föregås av en gemensam nordisk planläggning. Mest trängande torde en sådan planläggning vara inom Öresundsregionen. Här om kan hänvisas till bl. a. utredningar från Nordiska rådets Öresundskonferens (*NU 1964: 5*).

Detta samnordiska perspektiv bör icke endast avse det produktiva utnyttjandet av resurserna, utan även bruket av dessa för fritidsändamål måste planeras med hänsyn till alla nordbors totala behov av fritidsmark. Särskilt i trakter som exempelvis Skåne med stora befolkningscentra i landskapet och i dess närhet, får detta synsätt praktiska konsekvenser. Vad åter gäller de stora områdena på Nordkalotten får man räkna med att dessa måste vara gemensamma fritidsområden för hela Europa. Exploatering måste ske under beaktande av de stora krav ur naturvårds- och fritidssynpunkt, som kan komma att ställas på dessa sista stora ödemarksområden i ett eljest uppodlat Europa.

En tanke har i detta sammanhang varit att anlägga gemensamma naturparker inom de områden i norr, där det finns möjligheter härtill. Det vore tänkbart att ställa ett sådant system av naturparker under en gemensam administration underlydande Nordiska ministerrådet. De samfälliga intressena kunde då bli väl tillvaratagna.

Likartade synpunkter som de nyss anförda gör sig gällande då fråga är om bevarande av djur och växtarter. Det säger sig självt att exempelvis fridlysningsbestämmelser bör utformas efter enhetliga grunder i Norden, så att inte en djurart utrotas i ett land, medan den skyddas i ett annat. Man bör i Norden komma fram till en enhetlig syn på naturvården och också på de konkreta åtgärder som vidtas i dennas intresse. Det gäller att tillse att sällsynta djurarter och växtarter inte utrotas. Oersättliga förluster måste undgås. Även här kan man tänka sig att Nordiska ministerrådet får en samnordisk administration under sig med ansvar för dessa frågors handläggning i hela Norden.

Sammanfattande synpunkter

Under hela efterkrigsperioden har det nordiska ekonomiska samarbetet stått i centrum för det nordiska intresset. När Nordiska rådet inledde sitt arbete i början av 1950-talet befann sig just den första stora utredningsomgången på området i sitt slutskede. Det gällde då att branschvis få till stånd nordiska varumarknader. Vid sin session 1954 i Oslo beslöt Nordiska rådet att detta arbete skulle föras över från ett tekniskt plan till ett politiskt för tankens slutliga realiserande. För detta arbete utfärdades hösten 1954 de s. k. Harpsunds-direktiven. Vid Kung-

älv-mötet sommaren 1959 avslutades denna epok, då det nordiska ekonomiska samarbetet skrinlades till förmån för EFTA-samarbetet. Det dröjde sedan till 1968, då vid mötet i maj på Fredriksberg det utredningsarbete som skulle få benämning Nordek inleddes, innan en ny stor nordisk förhandlingsomgång åter kom igång. Dess förslag havererade våren 1970, då arbetet redan var så långt framme att avtalstexterna var klara för underskrift, i och med att Finland i sista omgången fann sig icke vara i stånd att medverka.

Vi befinner oss nu i vad som ter sig som slutfasen på efterkrigsperiodens nordiska förhandlande och som sannolikt får till resultat att Norden, som under EFTA-perioden nått relativt långt i marknadspolitiskt samarbete, ånyo splittras. Verkningarna härav kan icke i dag överblickas. Bakom denna utgång ligger ytterst de nordiska ländernas olika lösning av sina säkerhetspolitiska problem. Huruvida olikheterna därvidlag ödesbestämt måste leda till dagens nordiskt sett nedslående resultat eller om detta är en följd av en rad felbedömningar samt bristande handlingskraft och förutseende hos beslutande politiker kan vara osagt. Båda faktorerna finns med i bilden.

Framtidsutsikterna är ovissare än någonsin. Norden kan icke göra sig oberoende av utvecklingen i världen. Framför allt beröres vi av de europeiska förhållandena, i första hand av EG. Ingen kan i dag säga hur EG kommer att utveckla sig vidare, om det av nuvarande embryo blir en fast ekonomisk europeisk gemenskap eller om de starka nationella elementen som dominerar organisationen i sig bär fröet till organisationens överbyråkratisering, stagnation och regress. Båda utvecklingslinjerna är möjliga. Tillkomsten av fyra nya medlemmar, vilkas inträde är motiverat främst av nationella intressen och blott i smärre grad av någon europeisk integrationsvilja, gör det icke lättare att förutsäga något om framtiden.

Den sannolika utvecklingen torde vara att, om EG utvecklar sig i integrationistisk riktning, organisationen kommer att utöva en stark dragningskraft på de nordiska länder, som i första omgången bestämt sig för att stanna utanför. Går det andra vägen i EG, kan man tänka sig många olika alternativ för utvecklingen i Norden.

Det sagda torde vara nog för att illustrera det meningslösa i att nu spekulera i det nordiska ekonomiska samarbetets framtid. Man försummade att slå till 1969/70, då det ännu fanns en sista chans att lägga en nordisk lösning i botten på ländernas marknadspolitik. I och med att den möjligheten försatts, är hela frågan om Nordens ekonomiska samarbete skjuten på en rätt oviss framtid. Det förutsattes då att icke folkomröstningar och parlamentsbeslut i Danmark och Norge hösten 1972 leder till att Danmark och Norge ej blir medlemmar i EG. Skulle ett sådant läge inträffa, som kommer att innebära stora påfrestningar, blir sannolikt nordiska åtgärder av någon art akuta.

Någon tröst i dagens läge erbjuder det faktum att det livaktiga nordiska ekonomiska samarbete, som förekommer utanför ramen för Romtraktatens regler, med all sannolikhet kan väntas fortsätta och ytterligare utvecklas t. ex. vad gäller energiförsörjning och industripolitik. Det kommer att hålla kontakterna levande. Även om dessa måste sättas på parlåga, finns dock underlag för en snabb utveckling om de yttre betingelserna åter skulle ljusna.

G. Utrikespolitiskt samarbete

Det har länge ansetts som ett axiom att utrikespolitiken skulle hållas utanför nordiskt samarbete. Det har nu aldrig varit meningen. Det har blott gällt att spörsmål om säkerhetsfrågor och försvarsfrågor förutsätts varje land behandla för sig. Det återstår emellertid mycket stora områden av utrikespolitiken, där ett nordiskt samarbete redan finns och bör vidareutvecklas. Samarbetet på de olika fackområdena har berörts i det föregående. Här skall några allmänna spörsmål tas upp.

1. Utrikestjänsten

Förslag om samarbete inom utrikestjänsten föres fram gång efter annan. De avvisas i allmänhet av utrikesförvaltningarna. Blott på det konsulära området har påtagliga resultat nåtts. Om man verkligen vill, kan ett vidgat samarbete inom utrikestjänsten utan större svårighet genomföras. Nordiska ministerrådet kan här tjäna som nödig koordinator.

Ett område är specialattachéfältet. Varje nordiskt land har inte möjlighet att utsända sådana attachéer för socialpolitik, kulturfrågor, idrottsfrågor, ekonomisk rådgivning, dokumentation etc. Med en genomförd nordisk planering och specialisering skulle en utvidgad utrikestjänst avseende olika slag av specialister kunna realiseras och bli till betydande nytta för samtliga nordiska länder.

Gemensamma ambassadbyggnader har diskuterats, men intet har gjorts för att förverkliga tanken på grund av de administrativa svårigheter som mött. Nordiska ministerrådet borde kunna övervinna dylika hinder och genomföra praktiska arrangemang på denna punkt. Ambassadbyggnaderna är en kostsam utgiftspost för alla nordiska länder.

2. Hjälp- och utryckningsstyrkor

Det nordiska samarbetet för deltagande i FN:s fredsbevarande operationer bör resultera i att en speciellt utbildad nordisk FN-styrka sätts upp. Den bör icke vara nationell utan nordisk med Nordiska ministerrådet som huvudman. De nordiska länderna har ett gemensamt intresse av att öka effektiviteten hos FN och skulle som ett led i dessa strävanden

dens förverkligande kunna medverka till att FN får effektiva fredsstyrkor.

Aven för rent humanitära uppgifter borde Nordiska ministerrådet i samråd med Röda korset upprätta uttryckningsstyrkor som med viss alarmberedskap kunde skickas till delar av världen, där en humanitär insats erfordras. Lager av hjälpmateriel bör på samma sätt samlas.

3. U-landsbiståndet

Alla de nordiska länderna lägger ut betydande medel på biståndet till u-länderna. Delvis följer man därvid olika politiska linjer. Det direkta u-landsbiståndet utgör en betydelsefull sektor för nordiskt samarbete. Hittills har detta avsatt relativt begränsade resultat. Enligt gällande överenskommelse har Nordiska ministerrådet ansvaret för detta arbete.

Spörsmålet är på vilka punkter en fördelning de nordiska länderna emellan av uppgifter inom u-landsbiståndet kan medföra ökad effektivitet och bättre resursutnyttjande. Vissa projekt är ekonomiskt och personellt så krävande att de nordiska ländernas samlade resurser fordras för deras lösande.

Viktigt är att man ekonomiserar genom att gemensamt ordna utbildning av personal som skall sändas ut. Experterna som kan brukas som lärarpersonal är så fåtaliga, att deras arbetskraft bäst utnyttjas vid gemensamma nordiska kurser.

4. Särskilda frågor

Det kan vara överflödigt att här erinra om att det försiggår ett fortlöpande nordiskt samarbete beträffande särskilda frågor. Vid de nordiska utrikesministermötena genomgås regelbundet sådana. Här åsyftas sådana spörsmål som har ett speciellt nordiskt intresse, icke de allmänna utrikespolitiska frågor, i vilka det enligt dagens sed hör till att varje regering skall med jämna mellanrum uttala en mening.

Det kan gälla luftfartpolitiska spörsmål som berör Norden. Frågan om fiskerigränsens utsträckning är ett annat dylikt spörsmål, där flera nordiska länders vitala intressen varit involverade. Vidare bör de nordiska länderna arbeta för att nå fram till en gemensam sjöfartspolitik. Bland annat gäller det att undanskaffa den för all nordisk sjöfart farliga flaggdiskrimineringen.

Uppenbarligen är det värdefullt ju längre samarbetet i frågor av denna art kan drivas och intressesätningar mellan de nordiska länderna avslipar, innan frågorna tas upp internationellt.

5. Minoritetspolitiken

Minoritetsfrågorna bör upptagas till gemensamt nordiskt beaktande. Det är önskvärt att de nordiska länderna för en likartad minoritetspolitik särskilt beträffande de stora invandrargrupperna. Dessa bör överallt

i Norden röna ett ensartat mottagande. Även ursprungliga minoriteter i våra länder bör få en likformig kulturell och ekonomisk autonomi. Det gäller exempelvis samerna, de tyskspråkiga i Sønderjylland och grön-länningarna.

Sammanfattande synpunkter

Så länge nuvarande allmänpolitiska förhållandena råder ute i världen, får förutsättningar för ett tämligen nära utrikespolitiskt samarbete anses föreligga. Gjorda utredningar visar att de nordiska länderna, oaktat deras olika placering med hänsyn till de stora säkerhetspolitiska blocken, i stort sett röstar på samma sätt i Förenta Nationernas generalförsamling. Detta förhållande får tagas som ett tecken på att de allmänna bedömningarna i utrikespolitiska frågor i de olika länderna överensstämmer i betydande omfattning. Utåt uppfattas också Norden i många sammanhang som en statsgrupp. Ofta får ett nordiskt land representera hela Norden i sådana FN-organ, i vilka företrädare för blott ett begränsat antal medlemsländer ingår.

Detta samarbete bör kunna utvecklas och fördjupas, särskilt om hittillsvarande system med regelbundna konferenser mellan ledande tjänstemän inom utrikesförvaltningarnas olika avdelningar bibehålles och intensifieras.

Det är för nordiskt samarbete ett livsvillkor att de säkerhetspolitiska olikheterna icke tillåtes spela en dominerande roll. Tvärtom bör man på så många fronter som möjligt söka komma förbi de svårigheter som härrör från dessa olikheter. Därigenom vidgas möjligheterna till fortsatt allmänt nordiskt samarbete.

H. Slutkommentar

Här redovisade programpunkter är av mycket skiftande beskaffenhet. De kan sägas representera olika nivåer under utvecklingen av ett alltmer avancerat nordiskt samarbete. Vissa ovan behandlade programpunkter kan överhuvud ej bli aktuella förrän hela samarbetsnivån höjts upp ett flertal steg på skalan. Från denna utgångspunkt måste Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet rekommenderas att inleda en allmän diskussion om var man skall besluta just nu lägga denna ambitionsnivå samt om när och hur den skall kunna successivt höjas.

En programgenomgång av den art, som här företagits, ger anledning till den reflexionen att det nordiska samarbetet i sin hittillsvarande utveckling i hög grad präglats av tillfälligheter. Någon klar linje går sällan att finna. Avgörande har ofta visat sig vara om intresserade människor i inflytelserik position drivit på en sak. I sådana fall har även betydande svårigheter kunnat övervinnas och långsiktande resultat åstadkommas. I andra fall har näraliggande landvinningar icke kunnat

göras, därför att en fråga till följd av allmän obeslutsamhet eller likgiltighet blivit liggande.

Det vore därför av vikt, som nyss sagts, därest vid något tillfälle de ansvariga företrädarna för länderna kunde slå fast vilken nivå som borde eftersträvas för nordiskt samarbete. En naturlig tidpunkt för ett sådant ståndpunktstagande kommer, då slutresultaten av efterkrigstidens europeiska marknadspolitik i den nu föreliggande fasen föreligger vid årsskiftet 1972/73. Då blir de allmänna förutsättningarna för det fortsatta samarbetet kända.

Tiden intill dess kan lämpligen utnyttjas för att klarlägga de olika nivåer, som är tänkbara alternativ vid ett ståndpunktstagande av det slag, som här förordats. Nordiska ministerrådet kan, med de sekretariatsresurser som efterhand ställts till dess förfogande, naturligen anförtros uppgiften att förbereda besluten.

Stockholm i juni 1972.

Innehållsförteckning

Skrivelse till Nordiska rådets utskott	1512
Skrivelse till Nordiska rådets presidium	1512
Program för nordiskt samarbete	1513
A. Fortsatt utveckling av samarbetsformerna m. m.	1513
1. Samarbetsavtalen	1514
2. Institutionerna	1515
3. Samarbetsformerna	1516
4. Upplysningen om Norden	1518
Sammanfattande synpunkter	1520
B. Rättsligt samarbete	1520
1. Allmänt	1521
2. Internationellt samarbete	1522
3. Offentlig rätt	1523
4. Privaträtt	1524
5. Straff- och processrätt	1528
6. Näringsrätt	1529
7. Skatterätt	1530
Sammanfattande synpunkter	1532
C. Kulturellt samarbete	1533
1. Universitetsplaneringen	1533
2. Forskningen	1534
3. Undervisningen	1536
4. Språkvården	1540
5. Radio och TV samt pressen	1541
6. Kulturpolitiken för minoriteterna	1542
7. Allmänt kulturellt samarbete	1542
Sammanfattande synpunkter	1543
D. Socialpolitiskt samarbete	1545
1. Avtals- och regelsystem	1545

2. Internationellt samarbete	1545
3. Gemensam arbetsmarknad	1546
4. Socialpolitik och socialstatistik	1548
5. Handikappvård	1549
6. Hälso- och sjukvård	1550
7. Giftmissbruket	1550
8. Miljövård	1552
9. Kontrollverksamhet	1553
Sammanfattande synpunkter	1555
E. Trafiksamarbete	1556
1. Transportpolitik	1556
2. Regionalpolitik	1558
3. Trafiklagstiftning och trafiksäkerhet	1558
4. Farleder och förbindelser	1559
5. Särskilda trafikfrågor	1563
6. Vädertjänst	1565
7. Post- och telesamarbete	1565
8. Turism	1566
9. Pass- och tullfrågor	1567
Sammanfattande synpunkter	1568
F. Ekonomiskt samarbete	1569
1. Handelspolitik	1570
2. Samarbete om den ekonomiska politiken	1572
3. Särskilda näringsgrenar	1573
4. Energipolitiskt samarbete	1574
5. Industripolitiskt samarbete	1575
6. Utnyttjande av naturresurser	1576
Sammanfattande synpunkter	1577
G. Utrikespolitiskt samarbete	1579
1. Utrikestjänsten	1579
2. Hjälp- och utryckningsstyrkor	1579
3. U-landsbiståndet	1580
4. Särskilda frågor	1580
5. Minoritetspolitiken	1580
Sammanfattande synpunkter	1581
H. Slutkommentar	1581

*TILLÄGG 14***Rapport****om utskottets antal och verksamhetsområden**

Nordiska rådets presidium uppdrog den 19 juni 1972 åt sekreterarkollegiet att utreda frågan om fördelningen av olika sakområden mellan utskotten och att i samband därmed överväga frågan om inrättandet av ett särskilt miljöutskott. Bakgrunden till beslutet var bl. a. att frågan om inrättande av ett sjätte utskott för miljöfrågor aktualiserats vid presidiets överläggningar med Nordiska ministerrådet. Dessutom fann presidiet det motiverat att allmänt se över utskottens kompetensområden med tanke på att Nordiska rådet och dess utskotts arbete tillförts nya moment genom ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet, det nordiska kulturavtalet m. m. Sekreterarkollegiet får härmed framlägga en rapport i frågan.

1. Gällande bestämmelser

Enligt Helsingforsavtalet ingår bland rådets organ utskotten, vars antal och verksamhetsområden bestäms av plenarförsamlingen (*Art. 45 och 48*). Plenarförsamlingen fastställer också hur många medlemmar från varje delegation som skall ingå i utskotten.

I Fagerholm-kommitténs rapport (*NU 1969: 20, s. 42*) uttalas att reglerna om utskottens antal, kompetensområden och sammansättning inte bör finnas i Helsingforsavtalet, eftersom detta skulle försvåra en successiv anpassning av dessa regler till ändrade förhållanden inom det nordiska samarbetet.

I Nordiska rådets arbetsordning 24 § slås fast att i rådet skall finnas ett juridiskt utskott ($13 = 3 + 3 + 1 + 3 + 3$), ett kulturutskott ($17 = 4 + 4 + 1 + 4 + 4$), ett socialpolitiskt utskott ($13 = 3 + 3 + 1 + 3 + 3$), ett trafikutskott ($13 = 3 + 3 + 1 + 3 + 3$) och ett ekonomiskt utskott ($22 = 5 + 5 + 2 + 5 + 5$) (antalet medlemmar och länderfördelning inom parentes). I Fagerholm-kommitténs betänkande om Nordiska rådets arbetsordning (*Nordisk Råd 1971 s. 461*) förslogs att de dåvarande reglerna om de fem rådsutskotten och deras sammansättning skulle överföras till den nya arbetsordningen.

Med iakttagande av den allmänna riktning som ligger i arbetsordningens benämningar av utskotten är det presidiet som hänvisar förslag, berättelser och meddelanden till utskotten efter hand som de inkommer till rådet (*arbetsordningen 42 §*). Härigenom har presidiet givits en ganska omfattande möjlighet att skönsmässigt avgöra till vilket utskott

ett förslag etc. skall hänvisas. Sedan länge har hänvisningen till utskott i största utsträckning varit delegerad till sekretariatet. Beslut om hänvisning till visst utskott tar sig vanligen i praktiken det uttrycket att medlemsförslag etc. åsättes en bokstav (j, k, s, t och e) som anger respektive utskott.

När tveksamhet uppstår till vilket utskott en sak skall hänvisas finns inga fastställda bestämmelser utan ledning får hämtas ur tidigare praxis. Det vanliga är att valet står mellan två utskott, mera sällan är det fråga om att välja mellan tre eller flera möjligheter. Ett specialfall är ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (*C I*) som fördelas på samtliga utskott efter sakinnehållet.

Förutom att beakta tidigare praxis när det gäller hänvisning av förslag har emellanåt även andra faktorer kommit att påverka fördelningen. Om ett förslag väckts av en eller flera medlemmar i ett utskott, särskilt om det är resultatet av en frågas behandling i utskottet, har det oftast tett sig givet, inte minst för förslagsställarna, att ärendet hänförs till samma utskott. Härigenom får även hänvisningen till utskott för yttrande av inkommande presidieskrivelser betydelse. Det har också förekommit att hänsyn tagits till utskottens olika arbetsbelastning. När det gäller ekonomiska utskottet har dess ställning och sammansättning — ibland förstärkt med företrädare för partier som eljest ej varit representerade i detta utskott — medfört att dit hänvisats frågor av allmänpolitisk innebörd eller som normalt inte behandlas av Nordiska rådet, t. ex. säkerhetsfrågor.

2. Hittillsvarande fördelning av saker mellan utskott

I översikten över Nordiska rådets verksamhet 1952—1970 (*NU 1971: 14*) har gjorts en uppdelning av sakmaterialet som bygger på utskottsindelningen: juridiska frågor, kulturella frågor, sociala frågor, trafikfrågor och ekonomiska frågor. Dessutom finns en avdelning för Nordiska rådets och det nordiska samarbetets organisation m m., som behandlats i juridiska utskottet, och allmän upplysningsverksamhet, vilka frågor handlägges av presidiet under medverkan av rådets informationskommitté.

I översikten har man inte helt följt utskottstillhörigheten utan på en del punkter har frågor som upptagits under t. ex. juridiska frågor behandlats av annat utskott. Översiktens disposition bifogas (*se Bihang*).

Följande huvudgrupper förekommer i översikten: (inom parentes har angivits när ett ämnesområde behandlas av utskott med annan beteckning än ärendegruppen i översikten; juridiska utskottet = j, kulturutskottet = k, socialpolitiska utskottet = s, trafikutskottet = t, ekonomiska utskottet = e)

- I. Juridiska frågor**
- A. Nordiskt lagstiftnings-samarbete
 - B. Internationell rätt. Folkrätt
 - C. Statsrätt
 - D. Familjerätt
 - E. Allmän civilrätt
 - F. Immaterialrätt
 - G. Straffrätt
 - H. Processrätt
 - I. Allmän förvaltningsrätt
 - J. Tjänstemannarätt
 - K. Näringsrätt
 - L. Skatterätt (De flesta skattefrågor behandlade i e, sjömansbeskattning i s och passageraravgifter på flygplatser i t)
- II. Kulturella frågor**
- A. Kultursamarbetets organisation
 - B. Forsknings-samarbete (Frågor om forskning och utbildning med stark anknytning till ett praktiskt verksamhetsområde har normalt hänförs till samma utskott som behandlar verksamhetsområdet)
 - C. Samarbete beträffande den högre undervisningen
 - D. Skolfrågor, folkbildning och yrkesutbildning
 - E. Vidgat bokutbyte
 - F. Musiksamarbete
 - G. Filmsamarbete
 - H. Radio- och televisionssamarbete
 - I. Kulturupplysning i utlandet
 - J. Annan kulturell verksamhet (Ungdomssamarbete även behandlat i s)
- III. Sociala frågor**
- A. Organisatoriska spörsmål
 - B. Arbetsmarknadsfrågor
 - C. Sociallagstiftningsfrågor
 - D. Hälso- och sjukvårdsfrågor m. m.
 - E. Lokaliseringspolitiskt samarbete m. m. Miljövårdsfrågor
- IV. Trafikfrågor**
- A. Organisatoriska spörsmål
 - B. Trafiklagstiftning och trafiksäkerhet
 - C. Vägtrafik
 - D. Järnvägstrafik
 - E. Sjötrafik
 - F. Flygtrafik
 - G. Meteorologiskt samarbete
 - H. Posttrafik
 - I. Teletrafik
 - J. Passfrågor
 - K. Gräns- och tullkontrollfrågor
 - L. Tullfri införsel av personliga tillhörigheter m. m.
 - M. Valutakontroll

V. Ekonomiska frågor

- N. Turisttrafik
- O. Trafikförbindelserna med Island
- P. Samarbete på rymdområdet
- A. Allmänt ekonomiskt samarbete
- B. Skilda handelsproblem
- C. Produktionssamarbete
- D. Materialprovning och standardisering
- E. Konsumentupplysning
- F. Samarbete på jordbruksområdet
- G. Samarbete på fiskets område
- H. Finansiellt samarbete
- I. Skatte- och avgiftsfrågor
- J. Statistiskt samarbete
- K. Utrikesfrågor
- L. Samespörsmål och renskötselåfrågor (behandlade i j)
- M. Övrigt (formgivningssamarbete behandlat i k)

3. Förhållandet till Nordiska ministerrådet och dess organ

För förverkligandet av nordiska samarbetsprojekt är en nära kontakt mellan rådsutskotten och ministerrådet och dess organ av stor betydelse. För kulturutskottets del har formerna för denna kontakt klarlagts medan frågan förbereds för övriga utskotts del. Det är viktigt att de olika utskotten får verksamhetsområden som underlättar kontakterna med ministerrådet, ämbetsmannakommittéer och andra samarbetsorgan samt ministerrådets sekretariat (inklusive kultursekretariatet). Från Nordiska rådets sida har tagits upp både frågan om kontakterna mellan utskotten och ministerrådet samt spörsmålet om samarbetsorganens och sekretariatets funktion under ministerrådet. Diskussioner pågår inom ministerrådets organ om en uppdelning av det nordiska samsarbetsfältet i stort sett enligt samma mönster som utskotten följer. Det synes vara en angelägen uppgift för Nordiska rådet att eftersträva en samordning på detta område med Nordiska ministerrådet.

4. Aktuella samsarbetsområden

Inom alla utskott pågår nu arbete med planeringen av utskottens verksamhet. Tanken är att få in mer av planmässighet i utskottsarbetet. Detta gäller både de områden där särskilda samsarbetsavtal finns eller förberetts — kulturavtalet och transportöverenskommelsen — och på övriga områden. En koncentration avses ske kring större projekt och samsarbetsområden eller att inordna flera mindre projekt i en plan.

Det nordiska handlingsprogram som Nordiska ministerrådet fått i uppdrag att framlägga innebär ett första steg från regeringssidan till en planerad utbyggnad av nordisk samverkan. Det koncentreras i första hand till industripolitiken, lokaliseringpolitiken och miljöfrågorna vari ingår arbetsmiljön.

På *juridiska utskottets* område är tanken att tyngdpunkten skall läggas vid genomförandet av ett nordiskt lagstiftningsprogram. För *kulturutskottet* är ramen given genom kulturavtalet och det kulturpolitiska handlingsprogram som förbereds. *Socialpolitiska utskottet* har inom sitt område den sociala trygghetskonventionen med dess organ på regeringssidan och arbetsmarknadsöverenskommelsen med tillhörande regeringsorgan. Genom handlingsprogrammet får utskottet också vidgade uppgifter i fråga om miljöfrågor och lokaliseringpolitiken. *Trafikutskottet* kan koncentrera verksamheten inom den ram som anges i transportöverenskommelsen med tillägg av vissa viktiga områden som lämnats utanför överenskommelsen t. ex. trafiksäkerheten, turistsamarbetet och flygsamarbetet. Bilden för *ekonomiska utskottet* kommer att förändras under påverkan av ländernas olika anslutningsformer till de europeiska gemenskaperna. Det blir en viktig uppgift att föra nordiskt ekonomiskt samarbete vidare i den nya situationen. I första hand är handlingsprogrammets avsnitt rörande industripolitik aktuell. Man torde kunna utgå från att blickfältet snabbt kommer att vidgas till övriga ekonomiska samarbetsområden. Det nära sambandet i regeringsarbetet i varje land mellan industripolitik, lokaliseringpolitik och arbetsmarknadspolitik kommer här in i bilden. Biståndssidan kan behandlas med utgångspunkt i den särskilda överenskommelsen härom.

5. Rådsmedlemmarna och antalet utskott

Alla ordinarie medlemmar i rådet tilldelas en utskottsplats. Valet förrättas av de nationella delegationerna. Den nuvarande fördelningen av medlemmar på utskott bestämdes efter utvidgningen av antalet rådsmedlemmar för att bereda Färöarna och Åland möjlighet att utse egna representanter till Nordiska rådet inom ramen för Danmarks rikets respektive Finlands delegation. När medlemsantalet höjdes till 78 saknades anledning att överväga frågan om utskottens antal. Eftersom det nya antalet inte var jämnt delbart med fem kunde alla utskott inte få samma antal medlemmar. Den nuvarande uppdelningen (j 13, k 17, s 13, t 13 och e 22) innebär att möjlighet skapats att bereda plats för Färöarnas representanter i både kulturutskottet och ekonomiska utskottet samt för Ålands representant i ett av dessa utskott. Island kan också placera två representanter i ekonomiska utskottet. Behovet av att inkalla representanter för ytterligare partier till ekonomiska utskottets viktigare möten ("förstärkt utskott") har minskat genom att medlemsantalet höjts. Å andra sidan har ekonomiska utskottet genom utvidgningen blivit så stort att svårigheter uppstått att få alla samlade till ordinära möten. Detta har lett till att ekonomiska utskottet tillsatt en niomannakommitté för förberedande behandling av utskottets ärenden.

Ett eventuellt inrättande av ett sjätte utskott medför att rådsmedlemmarna kan fördelas lika på alla utskott med 13 i varje. Alla delegationer

utom Island skulle i så fall få 3 medlemmar per utskott och Island 1 medlem. En nackdel med denna lösning är att konkurrensen om platserna i ekonomiska utskottet torde komma att bli stor och att önskemålen om representation inte kan tillgodoses. Därigenom ökas behovet av att hålla "förstärkta möten" med ekonomiska utskottet för att bereda de grupperingar som normalt inte är företrädde i utskottet möjlighet att delta vid diskussionen av centrala ekonomiska samarbetsfrågor.

Om man vid ett utskottsantal av sex önskar ge möjlighet för Island och Färöarna att bli representerat i ekonomiska utskottet av två respektive en medlem måste man gå upp till minst 18 medlemmar (4+4+2+4+4). Detta i sin tur innebär att vissa utskott får endast 9 medlemmar (2+2+1+2+2).

När delegationerna utser medlemmar till utskottsplatser tas hänsyn till partipolitisk fördelning i första hand och till vederbörandes intresse för och kunskap om sakfrågorna i andra hand. Kunskaperna inom ett utskott om dess saker kommer på detta sätt när det gäller medlemmarna att finnas hos dem som tjänat länge i samma utskott. I förhållandevis många fall lyckas ändå delegationerna och partierna placera sina medlemmar i utskott där vederbörande har specialkunskaper och -intresse för frågorna. De sakliga upplysningarna i en fråga skall presenteras genom den utredning som presidiet ombesörjt och genom sekreterarens eller sakkunnigas medverkan. Utskottsmedlemmarnas uppgift är främst att bedöma hänvisade saker ur politisk synpunkt. Ur medlemmarnas synpunkt kan det därför ofta vara av underordnad betydelse i vilket utskott en fråga kommer att behandlas. I de flesta fall är det ändå den kunskap som förvärvas om saken genom behandlingen i utskottet som måste läggas till grund för ställningstagandet. Dessa förhållanden bör hållas i minnet med tanke på de tendenser som ibland uppstår att överföra en fråga från ett utskott till ett annat, vilken fråga kommer att behandlas mer utförligt i nästa avsnitt.

6. *Behandlingen av saker som berör två eller fler utskott*

Två olika situationer bör urskiljas när det gäller behandlingen av saker som berör två eller flera utskotts verksamhetsområden. Den ena är att sådana omständigheter framkommit som kanske inte var uppenbara vid remitteringen till utskott som motiverar att ett ärende flyttas över till annat utskott för att uteslutande behandlas där. Detta problem bör lösas genom att utskottet föreslår presidiet att överföra ärendet till annat utskott. Skälen för sådan överföring bör dock vara starka och klara. Enbart det förhållandet att frågan ligger i gränsområdet mellan två utskott bör inte föranleda överflyttning.

Den andra situationen är att ett utskott behandlar en sak som innefattar frågeställningar som är eller varit behandlade inom annat utskott

utan att fördenskull huvudspörsmålet bör överflyttas. I sådant fall bör en framkomlig väg vara att det utskott till vilket saken hänvisats föreslår presidiet att annat utskott som är berört av frågan bereds tillfälle att yttra sig över hela eller vissa delar av saken. Sådant yttrande kan vid behov infordras från fler utskott. Dessa yttranden bör därefter fogas som bilaga till utskottets eget betänkande i saken.

Det formellt riktiga vore att införa särskild bestämmelse om förfarandet med yttrande från annat utskott i arbetsordningen. Det skulle närmast ha sin plats i 43 §, som i så fall får omformuleras. Inget torde emellertid hindra att ordningen efter godkännande av presidiet och arbetsutskotten tillämpas även utan formell föreskrift i arbetsordningen.

7. Förslag

Den nuvarande fördelningen av de ordinarie medlemmarna på fem utskott tillkom i samband med utvidgningen av antalet valda medlemmar för att bereda Färöarna och Åland plats att delta i Nordiska rådets arbete. Vid fastställandet av antalet hade hänsyn även tagits till utskotts-fördelningen av de nya platserna. En eventuell ändring av gällande ordning bör kunna motiveras med vägande sakliga skäl.

De nuvarande utskotten har både beträffande ämnesområden och arbetsbelastning fungerat i stort sett tillfredsställande.

Det främsta motivet som nämnts för inrättande av ett sjätte utskott är miljövärdsfrågornas framtida betydelse inom det nordiska samarbetet. Genom att inrätta ett sjätte utskott skulle ökat arbetsutrymme kunna beredas åt miljöfrågorna och deras vikt markeras.

Socialpolitiska utskottet som preliminärt diskuterat denna fråga har klart uttalat sig för att miljövärdsfrågorna även i fortsättningen behandlas i detta utskott. Ökat utrymme för detta ämnesområde kan enligt utskottets mening skapas genom att andra sakområden överföres från socialpolitiska utskottet till annat utskott. Man har därvid pekat på lokaliseringens och arbetsmarknadspolitikens nära samband med de ekonomiska samarbetsfrågorna överhuvud och särskilt närings- och industrifrågorna. Socialpolitiska utskottet har även pekat på att ungdomsfrågorna faller under det nordiska kulturavtalet varför kan övervägas en överflyttning av socialpolitiska utskottets ungdomsfrågor till kulturutskottet.

Vad som framkommit talar för *bibehållandet av fem utskott* i Nordiska rådet med samma medlemsantal som för närvarande.

När det gäller utskottens verksamhetsområden synes hittills tillämpad praxis kunna följas med nedan angivna undantag. Detta innebär att den i Nordiska rådets tjugooårsöversikt använda indelningen i huvudrubriker blir tillämplig, medan de ämnen som anges i underrubrikerna i flera fall bör hänvisas till annat utskott än vad huvudrubriken anger. Den tidigare tillämpade fördelningen bör normalt följas. Då fråga är om gräns-

fall där någon klar praxis ej utvecklats bör även andra förhållanden beaktas, t. ex. om initiativ i ärendet kommit från medlemmar av ett utskott eller olika arbetsbelastning mellan de utskott som kan komma i fråga.

Juridiska utskottets verksamhet bör koncentreras kring ett föreslaget nordiskt lagstiftningsprogram, vilket kan komma att beröra följande lagstiftningsområden: internationell rätt, folkrätt, statsrätt, familjerätt, allmän civilrätt, immaterialrätt, straffrätt, processrätt, allmän förvaltningsrätt, tjänstemannarätt och näringsrätt. Därutöver bör utskottet som hittills behandla Nordiska rådets och det nordiska samarbetets organisation samt same- och viltfrågor.

Kulturutskottets verksamhetsområde sammanfaller praktiskt taget med det nordiska kulturavtalets omfattning. Att så är fallet är en avgjord fördel för frågornas behandling. Förutom kultursamarbetets organisation bör kulturutskottets område omfatta forskningssamarbete (allmänna frågor), högre undervisning, skolfrågor, folkbildning och yrkesutbildning, litteraturutbyte, musik, film, radio- och TV-samarbete, kulturspridning och upplysning samt annan kulturell verksamhet, bl. a. ungdomsfrågor, vilka som regel bör behandlas i kulturutskottet. Forsknings- och utbildningsfrågor med stark anknytning till ett praktiskt verksamhetsområde bör liksom hittills hänföras till samma utskott som detta verksamhetsområde. Formgivningssamarbetet bör behandlas i kulturutskottet.

Socialpolitiska utskottet bör koncentrera sin verksamhet till sociallagstiftningsfrågor, hälso- och sjukvårdsfrågor samt miljöfrågor. De sistnämnda bör beredas en framträdande plats i utskottets arbete. Även om en koncentring sker till socialpolitiska utskottet bör möjligheten finnas att behandla miljöfrågor med stark anknytning till andra verksamhetsområden i annat utskott, t. ex. trafikmiljön i trafikutskottet och industriförorening i ekonomiska utskottet. Sådana gränsfall får avgöras från fall till fall med hänsyn till föreliggande omständigheter. En ytterligare markering av miljöfrågornas roll kan ske genom namnändring till "social- och miljöutskottet".

I fråga om arbetsmarknadsfrågorna bör utskottet behålla de ärenden som har social prägel eller rör arbetsmarknadsöverenskommelser. Systsättningsfrågorna föreslås flyttade till ekonomiska utskottet jämte lokaliseringspolitiken. Ungdomsfrågorna föreslås i princip flyttade till kulturutskottet.

Trafikutskottets verksamhetsområde bör av samma skäl som angivits för kulturutskottet nära överensstämma med de ämnesområden som omfattas av den föreslagna nordiska transportöverenskommelsen. Därutöver kan nämnas trafiksäkerhet, flygfrågor, passfrågor, gräns- och tullkontroll, tullfri införsel, valuta m. m. i resandetrafik, turisttrafik och rymdsamarbete. Ovan har angivits att möjligheten bör hållas öppen att i trafikutskottet behandla miljöfrågor med nära trafikanknytning, t. ex. flygbuller och avgasrening.

Ekonomiska utskottet bör samman med näringsfrågorna kunna behandla lokaliserings- och sysselsättningsfrågor, vilka därför föreslås överflyttade från socialpolitiska utskottet. En stor del av det nordiska handlingsprogrammet hänföres därigenom till ekonomiska utskottet. Genom de nordiska ländernas skilda anknytningar till EEC får utskottet ägna särskild uppmärksamhet åt förhållandet mellan nordiskt ekonomiskt samarbete och EEC-samarbetet.

8. *Sammanfattning*

På grundval av den genomgång av utskottens verksamhetsområden som företagits föreslås,

1. *att* utskottens antal förblir fem med samma medlemsantal som för närvarande,

2. *att* lokaliseringspolitik och sysselsättningsfrågor överföres från socialpolitiska utskottet till ekonomiska utskottet, som därigenom ges möjlighet att samlat behandla näringspolitik, lokaliseringspolitik och sysselsättningsfrågor,

3. *att* miljöfrågorna ges en central plats i socialpolitiska utskottet, men att miljöfrågor med stark anknytning till visst verksamhetsområde kan behandlas i annat utskott,

4. *att* ungdomsfrågorna huvudsakligen behandlas i kulturutskottet,

5. *att* utskottens namn bibehålles, eventuellt med undantag av att namnändring sker till "social- och miljöutskottet" för att markera miljöfrågornas betydelse,

6. *att* i övrigt hittillsvarande praxis beträffande utskottens verksamhetsområden följs,

7. *att* utskott till vilket sak hänvisats ges möjlighet att föreslå presidenten att bereda annat utskott som är berört av frågan tillfälle att yttra sig över hela eller vissa delar av saken.

Helsingfors den 30 oktober 1972

Översikt över nordiska samarbetsområden

De små bokstäverna i kanten anger att frågan behandlas i annat utskott än huvuddelen av sakerna under samma kapitelrubrik. j=juridiska utskottet, k=kulturutskottet, s=socialpolitiska utskottet, t=trafikutskottet, e=ekonomiska utskottet.

I. Juridiska frågor

- A. Nordiskt lagstiftningssamarbete
1. Formerna för lagstiftningssamarbetet
 2. Norden och det europeiska samarbetet
 3. Nordisk rättsfallssamling
 4. Komparativ rätt
- B. Internationell rätt. Folkrätt
1. Mest-gynnad-nations-klausulens betydelse för likställighetsfrågornas lösning
 2. Motverkande av oljeskador
 3. Radioutsändning i strid mot det internationella radioreglementet
 4. Skriftväxling mellan myndigheter
 5. Islands fiskerigräns
 6. Fiskerigränserna i Skagerack och Kattegatt
 7. Upphuggning av gränsgator
- C. Statsrätt
1. Bibehållande av rörrätt vid bosättning i annat nordiskt land
 2. Sänkt rörrättsålder
 3. Statstjänst
 4. Medborgarskap
 5. Utlänningslagstiftning
 6. Nordisk språkkonvention
- D. Familjerätt
1. Äktenskapslagstiftning
 2. Sjömansprästs vigselrätt
- E. Allmän civilrätt
1. Förvärv av fast egendom
 2. Sportfiske
 3. Godtrosförvärv av lös egendom
 4. Betänketid i avtalslagen
 5. Preskription
 6. Skadeståndslagstiftning
 7. Ersättning för personskador vållade av interner
- F. Immaterialrätt
1. Patentlagstiftning
 2. Rättsskydd för växtförädlingsprodukter
 3. Rätten till arbetstagares uppfinningar
- G. Straffrätt
1. Straffrättsarbetets allmänna utformning
 2. Polisärt samarbete
 3. Vidgad domsrätt
 4. Utlämning
 5. Straffverkställighet i annat nordiskt land än hemlandet
 6. Konfiskationslagstiftning
- H. Processrätt
1. Rättegångsombud
 2. Vittnesplikt
 3. Direkt skrivväxling rörande rätts hjälp
 4. Straffregisterutdrag
 5. Verkställighet av tvångsmedelsbeslut
 6. Indrivning av underhållsbidrag
 7. Förenhetligande av reglerna om förmånsrätt i konkurs
- I. Allmän förvaltningsrätt
1. Verkställighet av administrativa beslut
 2. Internordiska flyttningsbetyg
 3. Bostadsanmälan vid vistelse i annat nordiskt land än hemlandet
 4. Mark för fritidsändamål
 5. Rätt att anordna offentlig föreställning
 6. Åtgärder för undvikande av dubbel värnplikt
 7. Fridlysnings- och jakttider för vilt m. m.
 8. Boxningens skadeverkningar
 9. Radions juridiska ansvar

10. Beriktigande i rundradion
11. Filmens inverkan på åskådarna
12. Förhandlingsgranskning av film . .
- J. Tjänstemannarätt
1. Gemensamma nordiska institutioner
2. Pensionsrätt
3. Utbyte av förvaltningstjänstemän
- K. Näringsrätt
1. Aktiebolagslagstiftning och allmänna regler om rätt att driva näring
2. Kommissionslagstiftning
3. Ekonomiskt stöd till jordbrukare
4. Rätten att driva kustfart t
5. Internordisk buss- och lastbilstrafik e
6. Luftfartsfrågor
7. Kontroll av konkurrensbegränsningar
- L. Skatterätt
1. Dubbelbeskattningsfrågor e
2. Avdragsrätt för utomlands erlagda skatter
3. Avdragsregler vid inkomstbeskattning
4. Beskattning av forskningsstipendiater
5. Sjömansbeskattning
6. Konsumtionsskatt
7. Stämpelavgift för utländska handelsresande t
8. Hamnavgifter i Sverige för motorfordon t
9. Passageraravgift på flygplatser . . t
4. Vetenskaplig dokumentation
5. Vetenskaplig specialapparatur . .
6. Samarbete inom teknisk-naturvetenskaplig och jordbruksvetenskaplig forskning
7. Forskningsinstitut för framtidsfrågor e
8. Nordiskt Asien-institut
9. Ibero-amerikanskt institut
10. Utvecklingsforskning e
11. Integrationsforskning e
12. Konfliktforskning
13. Nordiskt sjörättsinstitut
14. Kriminologisk forskning j
15. Skatteforskning e
16. Alkoholforskning s
17. Samtidshistorisk forskning
18. Transportekonomisk forskning . . t
19. Teoretisk atomforskning
20. Forskning angående radioaktiv strålning
21. Viltforskning j
22. Exkursioner till Island
23. Vulkanologiskt institut
24. Fiskeribiologisk forskning
25. Djuphavsforskning
26. Nordiskt institut för arktisk medicin
27. Näringsforskning s
28. Parasitologisk forskning
29. Jordbruksforskning
30. Husdjursforskning e
31. Vattenvårdsforskning
32. Byggnadsforskning e
33. Träskyddsforskning
34. Massmediaforskning
- C. Samarbete beträffande den högre undervisningen
1. Internordisk tentamensgiltighet
2. Stipendiefrågor
3. Utbyte av universitetslärare
4. Högskola för journalistutbildning
5. Utbildning av deltagare i internationellt samarbete e
6. Utbildning av socialpersonal . . s
7. Yrkeslärarutbildning
8. Utbildning av navigationsskollärare s
9. Nordisk hälsovårdshögskola s
10. Utbildning av läkare och tandläkare s
- II. Kulturella frågor
- A. Kultursamarbetets organisation
1. Nordiska kulturkommissionen . .
2. Nordiskt kulturavtal
3. Allmänna åtgärder för samordning av forskningen och den högre utbildningen
- B. Forsknings-samarbete
1. Samarbete mellan forskningsråden
2. Samarbete mellan forskare
3. Statistik över högre utbildning och forskning

- 11. Utbildning av apotekare och farmaceuter s
 - 12. Utbildning av veterinärer
 - 13. Utbildning av sjukgymnaster s
 - 14. Utbildning av sjuksköterskor .. s
 - 15. Utbildning av barnmorskor s
 - 16. Utbildning av sjukhusadministratörer s
 - 17. Utbildning av tekniker
 - 18. Utbildning av yrkesvägledare ..
 - 19. Högre fiskeriutbildning
 - 20. Nordisk hushållshögskola
 - 21. Utbildning av arkitekter s
 - 22. Högskola för trädgårdskonst
 - 23. Utbildning av samhällsplanerare
 - 24. Universitetskurser i de nordiska ländernas historia
 - 25. Universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning
 - 26. Universitetskurser i nordiska språk
 - 27. Nordiska språklektorer
- D. Skolfrågor, folkbildning och yrkesutbildning
- 1. Nordisk skolordning
 - 2. Skol- och studentbetygs jämförbarhet
 - 3. Nordisk stoff i skolundervisningen
 - 4. Läroboksgranskning
 - 5. Kursverksamhet för lärare
 - 6. Lärarutbyte
 - 7. Skolfilm- och skol-TV-samarbete
 - 8. Undervisning i nordiska språk ..
 - 9. Matematikundervisning
 - 10. Studentutbytesresor
 - 11. Skolresor
 - 12. Fackutbildning för isländsk ungdom
 - 13. Folkhögskolesamarbete
 - 14. Stöd åt Nordiska folkhögskolan i Kungälv
 - 15. Nordens folkliga akademi
 - 16. Folkbildningsarbete
 - 17. Vuxenundervisning i radio och TV
 - 18. Undervisning för finskspråkiga i Sverige
 - 19. Trafikundervisning
 - 20. Konstundervisning
 - 21. Utbildning av ortopediska handskomakare m. fl.
- E. Vidgat bokutbyte
- 1. Nordisk bokmarknad
 - 2. Ökad kännedom om grannlandslitteratur
 - 3. Nordiskt litteraturpris
 - 4. Nordisk litteraturhistoria
 - 5. Biblioteksersättning åt författare
 - 6. Avskaffande av tull- och importrestriktioner för böcker m. m. ..
 - 7. Översättning av facklitteratur ..
- F. Musiksamarbete
- 1. Nordiskt musikpris
 - 2. Nordiskt samarbete på operakonstens område
 - 3. Nordisk musik på grammofonskiva
- G. Filmsamarbete
- 1. Samnordisk filmproduktion
 - 2. Nordisk barnfilmnämnd
 - 3. Utbildning för teater, film, radio och television
 - 4. Tullfrihet för upplysningsfilm ..
 - 5. Befrielse från tullgranskning av upplysningsfilm
 - 6. Frihet från tull och nöjesskatt för barnfilm
 - 7. Befrielse från tullgranskning av barnfilm
- H. Radio- och televisionssamarbete
- 1. Mottagning av radio- och televisionsprogram från grannländerna
 - 2. Programsamarbete inom ljudradion
 - 3. Stereofoniska radioutsändningar
 - 4. Programsamarbete inom televisionen
 - 5. Införande av färgtelevision
 - 6. Reklam i televisionen
 - 7. Nyhetstjänsten i utlandet
- I. Kulturupplysning i utlandet
- 1. Upplysningsverksamhetens organisation
 - 2. Översättning av nordisk skönlitteratur
 - 3. Utställningssamarbete
- J. Annan kulturell verksamhet
- 1. Kulturfonder
 - 2. Stöd till föreningarna Norden ..

3. Stöd till nordiskt ungdomssamarbete
4. Skoldemokrati
5. Språknämndernas samarbete
6. Namnlista över växter och djur ..
7. De kulturella förbindelserna med Island
8. Nordens hus i Reykjavik
9. Språkproblem inom Nordkalotten
10. Teatersamarbete inom Nordkalotten
1. Nordisk kulturvecka i samband med Nordiska rådets session
12. Nordisk nyhetsförmedling

III. Sociala frågor

A. Organisatoriska frågor

1. Nordiska hälsovårdsministermöten
2. Samarbete inom Världshälsovårdsorganisationen

B. Arbetsmarknadsfrågor

1. Gemensam nordisk arbetsmarknad för löntagare
2. Utvidgning av den fria nordiska arbetsmarknaden till alla förvärvsarbetande
3. Behörighet att utöva sådant yrke, vartill avlagd examen kvalificerar
4. Gemensam arbetsmarknad för intellektuella yrken
5. Gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier
6. Gemensam arbetsmarknad för psykologer
7. Gemensam arbetsmarknad för lärare
8. Gemensam arbetsmarknad för läkare
9. Gemensam arbetsmarknad för tandläkare
10. Specialistbehörighet för läkare ..
11. Gemensam arbetsmarknad för apotekare och farmaceuter
12. Gemensam arbetsmarknad för veterinärer
13. Gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster
14. Gemensam arbetsmarknad för sjuksköterskor

15. Gemensam arbetsmarknad för hälsosystrar
16. Gemensam arbetsmarknad för barnmorskor
17. Gemensam arbetsmarknad för sjöfolk
18. Gemensam arbetsmarknad för revisorer
19. Gemensam arbetsmarknad för arkitekter
20. Zigenarnas förhållanden
21. Samarbete beträffande arbetarskyddet
22. Ungas användande i arbete
23. Semesterlagstiftning
24. Nordisk yrkesklassificering
25. Upplysningsmaterial för utvandringsintresserade
26. Ratifikation av ILO-konventioner
27. Sommartid

C. Sociallagstiftningsfrågor

1. Allmän nordisk socialkonvention
2. Kontaktmyndighet för socialvårdsfrågor
3. Upplysningsskrift om socialförmåner
4. Ålderspension
5. Tjänstepensionsförmåner i Sverige
6. Änke- och invalidpensionering ..
7. Arbetslöshetslagstiftning
8. Socialhjälpstiftning
9. Pensionsförsäkring
10. Sjukförsäkring
11. Likställighet beträffande sjöfolkets sociala förmåner
12. Invalidvård
13. Tullfrihet för hjälpmedel för vanföra
14. Reseersättning åt handikappade vid flygresor
15. Ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk
16. Transport av avlidna

D. Hälsa- och sjukvårdsfrågor m. m. ..

1. Allmän utredning om samarbetsmöjligheterna inom hälso- och sjukvården
2. Sjukvårdsplanering
3. Samordning av medicinalstatistiken
4. Nordisk sjukhustidskrift

5. Lagstiftning om transplantation
 6. Samarbete beträffande medicinsk laboratorieverksamhet
 7. Samarbete beträffande livsmedelskontrollen
 8. Samarbete beträffande odontologisk materialprovning
 9. Märkning av brand- och hälsofarliga ämnen
 10. Sjukhusfysikerssamarbete
 11. Samarbete beträffande läkemedel
 12. Behörighet att utöva läkarkonsten
 13. Auktorisation av optiker
 14. Legitimation m. m. för psykologer
 15. Vård på sjukhus i annat nordiskt land än hemlandet
 16. Gränssjukvård
 17. Ambulanstjänst inom Nordkalotten
 18. Hälsotjänst för sjöfolk
 19. Gemensam hälsotjänst för fiskare
 20. Skeppsmedicinsk forskning
 21. Samarbete på musikterapiens område
 22. Företningsfrågor
- E. Lokaliseringspolitiskt samarbete m. m.
1. Lokaliseringspolitiskt samarbete
 2. Gränskommunalt samarbete
 3. Ekonomiskt samarbete i norr .. e
 4. Nordkalottkonferenser
 5. Utbyggnaden i Öresundsregionen
- IV. *Trafikfrågor*
- A. Organisatoriska spörsmål
- B. Trafiklagstiftning och trafiksäkerhet ..
1. Trafiklagstiftningens förenhetligande
 2. Nordisk transportpolitik
 3. Högertrafik
 4. Nordisk giltighet för körkort
 5. Trafiknykterhetslagstiftning
 6. Trafiksäkerhetsforskning
 7. Medicinsk undersökning av trafikskador
- C. Vägtrafik
1. Vägförbindelserna mellan Norden och kontinenten
 2. Vägförbindelserna inom Nordkalotten
 3. Öresundsförbindelsen
 4. Norsk-svenska mellanriksvägar
 5. Norsk-finska mellanriksvägar ..
 6. Bilfärjeförbindelserna mellan Finland och Sverige
- D. Järnvägstrafik
1. Samordning av taxor och beföringsregler
 2. Rabatterade järnvägsbiljetter
 3. Transittrafiken över Trondheim
 4. Anskaffande av järnvägsvagnar..
- E. Sjötrafik
1. Enhetliga sjötrafikregler
 2. Sjövägsregler för stora fartyg ..
 3. Utprickning av farvatten
 4. Beredskap mot fartygskatastrofer
 5. Sjöräddning i Nordsjön
 6. Isbrytarsamarbete
- F. Flygtrafik
1. Nordisk luftfartsteknisk myndighet
 2. Charterflyg
 3. Flyplatsproblemen i Öresundsregionen
 4. Flygnätet på Nordkalotten
 5. Flygförbindelse Östersund—Trondheim
- G. Meteorologiskt samarbete
- H. Posttrafik
1. Allmänt postsamarbete
 2. Brevportot
 3. Korsbandsportot
 4. Paketportot
 5. Postabonnemang och utgivarkorsband
 6. Postgirot
- I. Teletrafik
1. Allmänt samarbete på teleområdet
 2. Inrikes telegramtaxor
 3. Enhetstaxor för viss nordisk telegramtrafik
 4. Telex- och teleprinteravgifter ..
 5. Telefonavgifter

- J. Passfrågor
1. Fullständig passfrihet för nordbor
 2. Passfrihet för icke-nordbor
 3. Giltighetstid för resepass
 4. Visumfrihet för flyktingar
 5. Utgående passkontroll
- K. Gräns- och tullkontrollfrågor
1. Tulltekniskt samarbete
 2. Gemensamma tullstationer
 3. Fri gränspassage
 4. Lättnader i tullbehandlingen av resande
 5. Befrielse från tullkontroll beträffande inskrivet resgods
 6. Gränsformaliteter vid nordisk flygtrafik
 7. Lättnader i tullkontroll för Nordkalottens flygresenärer
 8. Delegation av tullgranskningsmyndighet
 9. Tullgranskning av myndighetsförsändelse
 10. Tullbehandling av postpaket
 11. Varuanmälan för gåvopaket från Danmark
 12. Tullklarering av lustfartyg
 13. Lättnader i tullkontrollen av motorfordon
 14. Avskaffande av tullpassersedlar för motorfordon
 15. Nordiskt carnet-område
 16. Nordiskt bilpass
 17. Tullexpeditionsavgift för motorfordon
 18. Försäkring av icke-nordiska fordon
 19. Åtgärder mot narkotikainförsel..
- L. Tullfri införsel av personliga tillhörigheter m. m.
1. Höjning av värdegränsen för resenärs tullfria införsel
 2. Införsel av sprit och tobak
 3. Införsel av verktyg
 4. Införsel av vapen och ammunition
 5. Införsel av levande växter
 6. In- och utförsel av hundar och katter
- M. Valutakontroll
1. Norden som enhetligt valutakontrollområde
 2. Avskaffande av passet som valutadokument
 3. Tilldelning av resevaluta
 4. In- och utförsel av norska 100-kronorssedlar
- N. Turisttrafik
1. Samarbete mellan turistkontor m. m. i utlandet
 2. Resebyråverksamhet
 3. Nordisk turiststatistik
 4. Turisttrafiken inom Nordkalotten
- O. Trafikförbindelserna med Island
- P. Samarbete på rymdområdet
- V. *Ekonomiska frågor*
- A. Allmänt ekonomiskt samarbete
1. Allmänt ekonomiskt samarbete 1953—1959 (gemensam nordisk marknad)
 2. Allmänt ekonomiskt samarbete 1959—1966
 3. Allmänt ekonomiskt samarbete 1966—1970 (Nordek)
 4. Samarbete under marknadsförhandlingarna
 5. Samarbete inom EFTA
- B. Skilda handelsproblem
1. Europeiskt frihandelsområde
 2. Handelsförbindelserna mellan Island och Skandinavien
 3. Handelsutbyte med öststaterna ..
 4. Gränshandel
 5. Exportdokument
 6. Numrering av veckor
- C. Produktionssamarbete
1. Atomenergi
 2. Vattenkraft
 3. Elkraftsamarbete
 4. Industriellt samarbete
 5. Skogstekniskt samarbete
- D. Materialprovning och standardisering
1. Materialprovning och standardisering

- 2. Ädelmetallkontroll
- E. Konsumentupplysning
- F. Samarbete på jordbruksområdet
 - 1. Nordiskt kontaktorgan för jordbruksfrågor
- G. Samarbete på fiskets område
 - 1. Likställighet i fråga om yrkesfiske
 - 2. Nordiskt kontaktorgan för fiskerispörsmål
 - 3. Samverkan i fråga om fiskexport
 - 4. Laxfisket i Östersjön
 - 5. Dansk subvention till fiskefartygsbygge
- H. Finansiellt samarbete
 - 1. Nordisk investeringsbank
 - 2. Liberalisering av kapitalrörelser ..
- I. Skatte- och avgiftsfrågor
 - 1. Samarbete vid skatteutredningar ..
 - 2. Harmonisering av bolagsbeskattningen
- 3. Harmonisering av den indirekta beskattningen
- 4. Harmonisering av den direkta beskattningen
- 5. Skatternas fördelning
- 6. Tullar och avgifter för motorfordon
- 7. Införsel av anläggningsmaskiner
- J. Statistiskt samarbete
- K. Utrikesfrågor
- 1. Samarbete beträffande utrikes-tjänsten
- 2. Hjälpen till utvecklingsländerna ..
- 3. Utbildning av biståndsexperter ..
- 4. Nordiskt fredskårssamarbete
- 5. Nordiska FN-styrkor
- L. Samespörsmål och renskötselrörelser j
- M. Övrigt
- 1. Gemensam konjunkturbevakning ..
- 2. Formgivningssamarbete k

*TILLÄGG 15***Arbetsordning för Nordiska rådets sekretariat**

(Antagen av Nordiska rådets presidium den 19 november 1972)

1 §

Denna arbetsordning gäller för Nordiska rådets sekreterarkollegium, presidiesekretariat och utskottssekretariat.

2 §

Nordiska rådets gemensamma sekretariatsuppgifter handhas av sekreterarkollegiet, presidiesekretariatet och utskottsekretariatet.

Sekreterarkollegiet

3 §

I sekreterarkollegiet ingår presidiesekreteraren och delegationernas sekreterare eller ersättare för dem (*jfr Nordiska rådets arbetsordning 33 §, första stycket*).

4 §

Sekreterarkollegiet har följande uppgifter:

1. Förberedelse av presidiummöten, främst behandlingen i presidiet av gemensamma frågor av större räckvidd eller av särskilt intresse för de nationella delegationerna.
2. Tillsättning av tjänster i högst svensk lönegrad A 19 eller motsvarande.
3. Beslut i övrigt rörande gemensam personal som ej ankommer på presidiet eller presidiesekreteraren.
4. Beslut rörande utnyttjande av beviljade anslag inom de ramar som angetts av presidiet.
5. Beslut rörande kontakter med andra internationella organisationer i den mån de ej ankommer på presidiet.
6. Beslut rörande tillämpningen av presidiets riktlinjer för ärendenas fördelning mellan utskotten.
7. Beslut i övriga frågor som presidiet hänskjuter till sekreterarkollegiet för avgörande.

5 §

Sekreterarkollegiet är beslutfört när minst fem medlemmar eller ersättare för dem är närvarande.

Sekreterarkollegiet fattar beslut med enkelt flertal, dock att varje medlem har rätt att begära att en fråga skall hänskjutas till presidiet för avgörande. Frånvarande medlem kan utöva denna rätt intill dess protokoll innefattande beslutet justerats.

6 §

Förslag till dagordning och erforderliga handlingar för sekreterarkollegiets möten utsändes i god tid före mötet av presidiesekreteraren.

7 §

Protokoll från sekreterarkollegiets möten justeras av presidiesekreteraren efter godkännande av sekreterarkollegiets övriga medlemmar.

Presidiesekretariatet

8 §

Presidiesekreteraren leder presidiesekretariatet som är beläget i Stockholm (*jfr Nordiska rådets arbetsordning 33 §, andra stycket*).

9 §

Presidiesekreteraren har följande uppgifter:

1. Förberedelse av presidiemöten och möten med sekreterarkollegiet.
2. Verkställande av presidiets och sekreterarkollegiets beslut.
3. Beslut i frågor rörande presidiesekretariatets och utskottssekretariatens personal som ej ankommer på annan.
4. Handhavande av rådets gemensamma ekonomiska angelägenheter, bl. a. budgetfrågor, utbetalningar enligt beslut av presidiet eller sekreterarkollegiet, löpande utgifter, representation och gemensam personals resor inom Norden.
5. Handhavande av löpande ärenden rörande rådets tryck.
6. Ledningen av rådets gemensamma informationsverksamhet.
7. Kontakter med Nordiska ministerrådet och dess organ.
8. Biträdande av presidiet i dess internationella kontaktverksamhet.
9. Hänvisning till utskott av saker och framställningar.
10. Kontrasignering av rekommendationer, yttranden och andra framställningar.
11. Deltagande, eventuellt genom ersättare, i utskottsmöten och andra möten inom Nordiska rådets ram vid behov.

10 §

I presidiesekretariatet ingår ställföreträdande presidiesekreterare, informationschef och övrig personal enligt personalförteckning som presidiet fastställt.

Personalens huvudsakliga arbetsuppgifter framgår av 11—19 §§.

11 §

Ställföreträdande presidiesekreterare åligger:

1. att enligt beslut av presidiesekreteraren ersätta denne
2. att i övrigt fullgöra uppgifter inom presidiesekretariatet enligt presidiesekreterarens bestämmande.

12 §

Informationschefen åligger:

1. att leda informationssektionens verksamhet
2. att vara sekreterare i informationskommittén
3. att handlägga ärenden rörande information inom och utom Norden om Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt, Nordisk Kontakt, Nordiska rådets kalendarium och pressmeddelanden
4. att följa massmedias behandling av nordiska frågor och vid behov informera rådsmedlemmar och rådets sekretariat härom
5. att svara för presstjänsten vid Nordiska rådets sessioner och övriga möten
6. att ha överinseende över presidiesekretariatets handbibliotek och informationsmaterial samt informationsenhetens arkiv.

13 §

Informationssekreteraren åligger att biträda informationschefen med utförandet av de uppgifter som anges i 12 §.

14 §

Redaktören åligger:

1. att handha utgivningen av rådsförhandlingarna, NU-serien och rådets övriga publikationer enligt anvisningar av presidiesekreteraren
2. att handlägga ärenden rörande rådets tryck som ej innefattar ekonomiska åtaganden.

15 §

Redaktörsassistenten åligger:

1. att biträda med de arbetsuppgifter som anges i 14 §
2. att handha redaktionens arkiv.

16 §

Kamrern åligger:

1. att handha Nordiska rådets gemensamma bokföring, kassa, bankböcker, postgiro och andra värdehandlingar
2. att efter utgången av varje kvartal uppgöra resultaträkning som tillställs de nationella sekretariaten och revisor
3. att enligt närmare anvisningar uppgöra utkast till budget för Nordiska rådets gemensamma kostnader

4. att föra inventarieförteckning
5. att föra protokoll över beslut i personalärenden och administrativa frågor
6. att handha personalredovisning

17 §

Handsekreteraren till presidiesekreteraren åligger:

1. att fullgöra sekreteraruppgifter
2. att öppna och registrera inkommande post till presidiesekretariatet
3. att handha presidiesekretariatets arkiv med undantag av informationssektionens och redaktionens arkiv.

18 §

Assistenter åligger:

1. att fullgöra sekreteraruppgifter
2. att enligt anvisningar delta i arbetet med presidiesekretariatets arkiv.

19 §

Vaktmästare åligger att under ledning av svenska sekretariatets övervaktmästare

1. handha den gemensamma expeditionen
2. biträda vid möten
3. handha rådets tryck enligt anvisningar från redaktören
4. handha informationsmaterial enligt anvisningar från informationschefen
5. medverka vid upphandling av skrivmateriel, emballage etc. enligt fastställda regler.

20 §

Revision

Revision av presidiesekretariatets räkenskaper utföres av riksgäldskontoret i Sverige, som tillställer Danmarks folketing, Finlands riksdags, Islands alltings och Norges stortings revisionsorgan vederbörliga revisionsrapporter.

Utskottssekretariaten

21 §

Utskottssekreterare och annan tjänsteman hos utskott anställas av presidiet efter hörande av vederbörande utskott.

I personaladministrativt avseende är utskottssekretariaten underställda presidiesekreteraren.

22 §

Utskottssekretariatens verksamhet bedrivs enligt vederbörande utskotts anvisningar och under överinseende av utskottets förman.

Utskottssekretariat kan efter samråd med utskottets förman bistå presidiet, sekreterarkollegiet och presidiesekretariatet med utredningar inom utskottets verksamhetsområde. Frågan om utredningsuppdragets omfattning kan underställas utskottet för avgörande.

23 §

Presidiet fastställer utskottssekretariatens placering och tillser att de erhåller erforderliga lokaler, skrivhjälp o. dyl.

24 §

Utskottssekretariatens uppgifter är att

1. förbereda behandlingen i utskottet av väckta förslag genom sammanställning av remissyttranden, utförande av erforderliga kompletterande utredningar och utformning av förslag till betänkanden
2. förbereda behandlingen i utskottet av berättelser och meddelanden genom att vid behov införskaffa ytterligare informationer samt att utforma förslag till yttrande över ministerrådets berättelse och till övriga betänkanden
3. följa behandlingen av rekommendationer, yttranden och övriga framställningar till Nordiska ministerrådet och regeringarna
4. i samråd med presidiesekretariatet hålla kontakt med organ under ministerrådet och med ministerier/departement som berörs av utskottets verksamhetsområde
5. följa utvecklingen inom utskottets verksamhetsområde och vid behov informera utskottet härom
6. bistå utskottets medlemmar, bl. a. vid utarbetandet av medlemsförslag, frågor m. m. och i förekommande fall hålla förteckning över lämpliga ämnen för medlemsförslag aktuell
7. förbereda behandlingen av hänvändelser till rådet, bl. a. genom att utforma förslag till yttrande
8. medverka vid presidiesekretariatets planering av remittering av till utskottet hänvisade förslag och i fråga om rådets tryck såvitt gäller utskottet
9. föra protokoll vid utskottens möten med angivande av tidpunkt för mötets början och slut, namnen på närvarande medlemmar, regeringsrepresentanter, tillkallade sakkunniga och sekreterare samt utskottets beslut; protokollet utsändes om möjligt senast fjorton dagar efter mötet
10. sända kallelse till utskottsmöte senast en månad i förväg och tillse att övrigt material utsändes senast fjorton dagar före mötets början, om detta inte är ogörligt

11. medverka vid planläggning och genomförande av utskottets resor och av konferenser inom utskottets verksamhetsområde

12. i samråd med informationssektionen medverka vid kontakter med pressen i samband med utskottsmöte, vid behov genom att utarbeta presskommuniké

13. enligt beslut av presidiet och utskottets förman på rådets vägnar delta i möten, konferenser o. dyl. med anknytning till utskottets verksamhetsområde.

Allmänna bestämmelser

25 §

Tjänstemännens ställning

De anställda vid presidiesekretariatet och utskottssekretariaten är nordiska tjänstemän.

Villkoren för anställning vid Nordiska rådet fastställs i kontrakt mellan Nordiska rådet och arbetstagaren.

26 §

Arkiv

Presidiesekretariatet och vart och ett av utskottens sekretariat skall förvara sina arkivhandlingar på betryggande sätt.

Vid presidiesekretariatet förvaras bl. a. protokoll från möten med plenarförsamlingen, presidiet, utskotten, informationskommittén, sekretärkollegiet och kommittéer som presidiet tillsatt.

27 §

Resebestämmelser

Beslut om resa inom Norden som skall bekostas av gemensamma medel fattas av presidiesekreteraren när det gäller anställd vid presidiesekretariatet eller utskottens sekretariat. För utskottssekreterarens resa till eget utskotts möte erfordras ej särskilt beslut.

Ersättning för resa utgår med motsvarande tillämpning av de bestämmelser som gäller för statsanställda i det land förrättningsmannen har sitt tjänsteställe, för flygresor inom Europa dock endast i turistklass. I den mån sådana bestämmelser innehåller föreskrift om att överordnad myndighet kan besluta om avsteg från gällande regler tillkommer sådan beslutsrätt presidiet.

28 §

Avvikelse och ändring

Berörda anställda skall om det ej är ogörligt beredas tillfälle att uttala sig om förslag till avvikelse från eller ändring av denna arbetsordning.

Rapport

om det nordiska samarbetet under år 1972

Rapporten, som avser att ge en sammanfattande översikt över viktigare resultat av det nordiska samarbetet under år 1972, har sammanställts på grundval av material som lämnats av ministerier, departement och vissa myndigheter i de nordiska länderna, kompletterat med upplysningar hämtade ur andra dokument m. m. I rapporten upptas i huvudsak bara fattade beslut och vidtagna åtgärder, däremot i allmänhet inte igångsatta utredningar o. likn. Vissa punkter behandlas utförligt i Nordiska ministerrådets berättelse till Nordiska rådets 21:a session (en hänvisning görs i sådana fall med beteckningen C 1 inom parentes).

Samarbete inom lagstiftning m. m.

Nordiskt lagstiftningsprogram

Den 30 november 1972 fastställde Nordiska ministerrådet (justitieministrarna) ett program för det nordiska lagstiftningsarbetet under de närmaste åren (C 1).

Förmynderskapslagstiftning

I Norge har utfärdats en lag (nr 6 den 17 mars 1972) om ändringar i lag den 22 april 1927 om förmynderskap. Ändringslagen gäller framför allt förvaltning av omyndigas medel och trädde i huvudsak i kraft den 1 juli 1972. Lagen har föregåtts av nordiskt samarbete mellan utredningar i Finland, Norge och Sverige; arbetet har följts av dansk observatör.

Adoptionslagstiftning

I Danmark har utfärdats en adoptionslag (nr 279 den 7 juni 1972). Under förarbetena för lagen beaktades de år 1970 genomförda svenska lagändringarna rörande adoption. Nordiska överläggningar har ägt rum.

Ångerfrist vid köp

I Norge har utfärdats en lag (nr 12 den 24 mars 1972) om ångerfrist vid vissa köpeavtal; lagen trädde i kraft den 1 juli 1972. Enligt lagen skall köparen inom en frist av 10 dagar på vissa villkor kunna säga upp köpeavtal som ingåtts utanför säljarens fasta försäljningsställe. Lagen går bl. a. tillbaka på Nordiska rådets rek. 15/1967. Frågan har utretts i samarbete mellan utredningar i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

I Sverige genomfördes år 1971 en i allt väsentligt likartad lagstiftning (SFS 1971: 238, se föregående års rapport s. 1391), och liknande lagstiftning förbereds i Finland. I Danmark utreds frågan vidare.

Skadeståndslag

Den 2 juni 1972 utfärdades i Sverige en skadeståndslag (SFS 1972: 207) som har tillkommit efter nordiskt samarbete. Lagen innehåller bl. a. regler om skadeståndsansvar för barn, om skyldighet för arbetsgivare att ersätta skada som hans arbetstagare vållar i tjänsten och om skadestånd i offentlig verksamhet. Den trädde i kraft den 1 juli 1972. Nya regler beträffande dessa frågor har tidigare genomförts i Norge (lag nr 26 den 13 juni 1969). I Finland väntas proposition bli förelagd riksdagen i början av 1973.

Atomansvar

På grundval av ett i nordiskt samarbete utarbetat förslag om atomansvar har lagstiftning genomförts i Finland (lag 484 den 8 juni 1972) och i Norge (lag nr 28 den 28 maj 1972). Motsvarande lagstiftning har tidigare genomförts i Danmark 1962 och i Sverige 1968.

Sjöfartslagstiftning

I Norge har utfärdats en lag (nr 13 den 7 april 1972) om ändring av 1893 års sjöfartslag. Lagen, som trädde i kraft den 1 januari 1973, behandlar registrering av fartyg, partsrederier m. m. och utgår från 1967 års Brysselkonvention. Lagen har förberetts i nordiskt samarbete. I Sverige översändes motsvarande lagförslag till lagrådet våren 1972. I huvudsak liknande utredningsförslag har lagts fram i övriga nordiska länder.

Straffrättslig preskription

På grundval av ett förslag av nordiska straffrättskommittén angående enhetligare regler om straffrättslig preskription har en lag (nr 15 den 15 april 1972) utfärdats i Norge om ändring i 1902 års strafflag. Motsvarande lagstiftning genomfördes i Danmark 1967 och i Sverige 1971 (SFS 1971: 964, se Nordiska rådet, 20 sess., s. 1391), och ett lagförslag lades fram i Finland år 1972.

Tillgodoräknande av straffprocessuella frihetsberövanden

Den 24 november 1972 framlades i Sverige en proposition om ändring av brottsbalken m. m. (prop. 1972: 146). Propositionen innehåller förslag till ändrade bestämmelser om tillgodoräknande av straffprocessuella frihetsberövanden. Lagförslaget bygger på ett av Nordiska straffrättskommittén i oktober 1971 avlämnat betänkande (NU 1971: 9) om avräkning av häktningstid m. m. Den nya lagstiftningen föreslås träda i

kraft den 1 april 1973. Motsvarande lagförslag har framlagts i Danmark och Finland i slutet av 1972 och väntas bli framlagt i Norge i början av 1973.

Verkställighet av brottmålsdom

En lag om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom (SFS 1972: 260) utfärdades i Sverige den 2 juni 1972. Lagen föranleddes av Sveriges tillträde till 1970 års europeiska konvention om brottmålsdoms internationella rättsverkningar. Lagstiftningen hade föregåtts av nordiska överläggningar beträffande de nordiska ländernas tillträde till konventionen och om de lagstiftningsåtgärder som krävdes därför, varvid man enats om vissa gemensamma riktlinjer i nämnda hänseenden.

Avgränsning av kontinentalsockeln mellan Finland och Sverige

Den 29 september 1972 undertecknades i Stockholm en överenskommelse mellan Finland och Sverige om avgränsning av kontinentalsockeln i Bottenviken, Bottenhavet, Ålands hav och den nordligaste delen av Östersjön. Överenskommelsen skall ratificeras.

Samarbete inom forskning, utbildning och annan kulturell verksamhet

Nordiskt kulturavtal

Angående organisatoriska åtgärder med anledning av det nordiska kulturavtalets ikraftträdande se nedan avsnittet Nordiska samarbetets organisation (jfr Nordiska rådet, 20 sess., s. 1392).

Nordiskt vulkanologiskt institut

Nordiska ministerrådet/undervisnings- och kulturministrarna har den 22 februari 1972 beslutat att ett nordiskt vulkanologiskt institut skall inrättas i Island (jfr Nordiska rådets rek. 30/1968). Institutet skall etableras under år 1973. Verksamheten, som förbereds inom en interimistiskt tillsatt styrelse, kommer att bedrivas i samverkan med Islands universitet. Stadga för institutet fastställdes den 11 december 1972 (se Nordisk statsamling 1972 *NU* 1972: 11).

Nordiskt sameinstitut

Nordiska ministerrådet (undervisnings- och kulturministrarna) har den 23 mars 1972 beslutat att ett nordiskt sameinstitut skall inrättas i Norge (jfr Nordiska rådets rek. 33/1968). Verksamheten förutsätts bli inledd under år 1973. En interimstyrelse, bestående av representanter utsedda av Nordiska ministerrådet resp. Nordiska samerådet, förbereder verksamheten. Avsikten är att inom institutet samordna såväl forskning om problem i anslutning till samiska förhållanden som samiskt kulturarbete i vid bemärkelse.

Nordiska sommarskolan för forskarutbildning

För Nordiska sommarskolan för forskarutbildning, som har permanent ställning sedan år 1969 och t. o. m. år 1971 varit underställd Nordiska kulturkommissionen, har tillsatts en styrelse för att leda och planera verksamheten. Instruktion för styrelsen fastställdes den 25 maj 1972 (se Nordisk statsamling 1972 *NU* 1972: 11).

Dokumentationssamarbete

Vid möte den 11 december 1972 beslöt Nordiska ministerrådet/undervisnings- och kulturministrarna att under en treårig försöksperiod stödja en nordisk dokumentationscentral för masskommunikationsforskning. Centralen är organiserad som samarbete mellan fyra nationella institutioner i Danmark, Finland, Norge och Sverige. För år 1973 har anvisats 172 000 danska kronor.

Rymdsamarbete

Den 30 maj 1972 undertecknades i Oslo ett samarbetsavtal mellan Sveriges regering som huvudman för sondraketförsöksplatsen ESRANGE i Kiruna och Norges teknisk-naturvetenskapelige forskningsråd som huvudman för Andøya raketskjutfält.

Harmonisering av skolordningarna i de nordiska länderna

Det arbete rörande en harmonisering av skolordningarna i Norden (jfr Nordiska rådets rek. 26/1967) som sedan år 1971 interimistiskt bedrivits under Nordiska kulturkommissionen har förts in under de nya samarbetsorganen på kulturområdet. Vid ett symposium i oktober 1972 har man summerat erfarenheterna av det hittills gjorda arbetet. En plan för harmoniseringsarbetet under de närmaste åren har den 28 augusti 1972 i princip godkänts av Nordiska ministerrådet (undervisnings- och kulturministrarna) (C1).

TV-samarbete

Efter beslut av Nordiska ministerrådet (undervisnings- och kulturministrarna) den 22 februari 1972 och med utgångspunkt bl. a. i Nordiska rådets rek. 16/1972 har en utredning under året undersökt möjligheterna att bygga ut det nordiska TV-samarbetet. Mot bakgrund av utredningens rapport och av en på uppdrag av de nordiska radiocheferna utförd utredning har Nordiska ministerrådet den 11 december 1972 beslutat att i den fortsatta utbyggnaden prioritera åtgärder som främjar överföring och utsändning av grannlandsprogram. En särskild utredning med medlemmar utsedda av ministerrådet och radiocheferna kommer att arbeta vidare med utgångspunkt i detta ställningstagande (C1).

Ungdomssamarbete

Efter beslut av Nordiska ministerrådet (undervisnings- och kulturministrarna) den 28 augusti 1972 har en försöksverksamhet för tre år med stöd till nordiskt ungdomssamarbete igångsatts. Stödet avser i första hand ungdomsorganisationernas nordiska samarbete, bl. a. som ett medel att fördjupa den nordiska gemenskapen och främja internationell förståelse. För åren 1972—73 har ministerrådet anvisat 1 000 000 danska kronor (C1).

Vandringsutställningar av allmänupplysande karaktär

Nordiska ministerrådet (undervisnings- och kulturministrarna) har den 11 december 1972 beslutat bevilja ekonomiskt stöd till en försöksordning med nordiska vandringsutställningar av allmänupplysande karaktär. Syftet med vandringsutställningarna är bl. a. att genom bredare nordiskt utnyttjande av i de enskilda länderna eller särskilt producerade utställningar av allmänupplysande karaktär stimulera kulturdebatten. Verksamheten, som baserar sig på ett förslag av Nordiska kulturkommissionen, kommer under 1973 att disponera över 300 000 danska kronor.

Utbyte av teater-, opera- och balettgästspel

Det av Nordiska kulturfonden under en försöksperiod understödda utbytet av teater-, opera- och balettgästspel kommer fr. o. m. 1973 att finansieras över verksamhetsbudgeten under kulturavtalet. Anslaget för verksamheten, som under år 1972 var 550 000 danska kronor från kulturfonden, uppgår år 1973 till 650 000 danska kronor.

Musik- och konstsamarbete

Nordiska ministerrådet (undervisnings- och kulturministrarna) har under år 1972 beslutat utöka stödet till nordiskt musiksamarbete och till nordiskt samarbete om bildande konst. Anslagen till dessa ändamål ökas därvid betydligt.

4-stadsprojektet

I anslutning till ett Europarådsprojekt för kultursociologiska undersökningar i ett antal europeiska städer har startats ett projekt med parallella undersökningar i fyra nordiska städer: Esbjerg, Tammerfors, Stavanger och Örebro. Undersökningarnas huvudmän är de fyra kommunerna. Nordiska ministerrådet (undervisnings- och kulturministrarna) har den 28 augusti 1972 beslutat stödja projektet.

Socialpolitiskt samarbete m. m.

Nordiska hälsovårdshögskolan

Den 9 november 1972 undertecknades i Stockholm en överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om ändring av avtalet den 26 juni 1962 om nordisk hälsovårdshögskola. Överenskommelsen trädde i kraft den 9 december. Den nya överenskommelsen innebär att det i en tidigare ändringsöverenskommelse år 1966 fastställda och i praktiken inte längre tillämpade taket för kostnaderna under ett år inte längre gäller.

Den nordiska socialkonventionen

Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatte i november 1972 ett särskilt underutskott som skall företa en allmän genomgång av den nordiska socialkonventionen, särskilt mot bakgrund av de lagändringar m. m. som ägt rum under de senaste åren i de nordiska länderna, och lägga fram förslag om de ändringar som genomgången kan föranleda.

Samarbete på narkotikaområdet

På initiativ av de av de nordiska länderna utsedda kontaktmännen för narkotikafrågor har en serie symposier om samarbete rörande narkotikaforskning inletts. Det första symposiet hölls i Uppsala i oktober 1972, och det följande planeras i Finland till april 1973.

Den 8—10 maj 1972 hölls ett nordiskt seminarium om frågor rörande de ungdomar från andra nordiska länder som befinner sig i narkotikamiljöer i Köpenhamn. En rad av de problem som togs upp vid seminariet har behandlats vid kontakter mellan ländernas myndigheter.

Seminarie- och konferensverksamhet

Ett nordiskt seminarium rörande social service i avfolkningsområden hölls på initiativ av Nordiska socialpolitiska kommittén i Åre den 10—14 april 1972.

Inom ramen för FN:s europeiska program för social utveckling anordnade de nordiska länderna gemensamt ett seminarium om social planering i Danmark den 19—28 november 1972.

En nordisk konferens anordnades den 14—15 september 1972 i Oslo av det norska Statens Velferdsråd for Handelsflåten i samarbete med motsvarande organ i Danmark, Finland och Sverige.

Under konferensen behandlades bl. a. "Internasjonalt samarbeide", "TV-kassetter om bord i skip" och en rad andra praktiska samarbetsfrågor.

Samarbete om arbetsmiljöfrågor

Inom ramen för det nordiska handlingsprogram som antagits av Nordiska ministerrådet har man beslutat utöka samarbetet rörande arbets-

miljöfrågor. En särskild ämbetsmannakommitté för detta område skall tillsättas.

Samarbete rörande arbetsmarknadsfrågor, regionalpolitik m. m.

Nordiskt handlingsprogram

Inom ramen för det nordiska handlingsprogram som antagits av Nordiska ministerrådet upptas även utvidgat samarbete om regionalpolitik.

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter

Verksamheten inom Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter, som inleddes 1970, fortsätter. Under 1972 har ca 75 elever från vardera Finland, Norge och Sverige genomgått utbildning. Kurser har anordnats för utbildning till reparatörer, smeder, svetsare, verkstadsmekaniker, fordonsmekaniker, industrielektriker och industriplåtslagare. Kursernas längd varierar från 14 dagar till två år.

Svensk-finskt migrationssamarbete

Inom ramen för den gemensamma nordiska arbetsmarknaden pågår ett kontinuerligt samarbete mellan arbetsmarknadsmyndigheterna i Sverige och Finland. Under 1972 har bl. a. förslag lagts fram om samarbete på arbetsmarknadsutbildningens område och beträffande migrationsforskning och -statistik. Den år 1971 inledda försöksverksamheten med utbyte av arbetsförmedlingstjänstemän (se Nordiska rådet, 20 sess., s. 1394) fortsätter.

Nordkalottkommittén

Den av arbetsministrarna i Finland, Norge och Sverige år 1971 tillsatta Nordkalottkommittén har under sitt första verksamhetsår särskilt behandlat frågor rörande turismen och industrisamarbetet på Nordkalotten. Kommittén har beslutat utge en turishandbok, som omfattar Nordkalottområdet och riktar sig till resebyråer och turistföretag. Kommittén har även beslutat ge ut en skrift, vari det regionalpolitiska stöd, som är tillgängligt på Nordkalotten presenteras. En gemensam förteckning över på Nordkalotten befintliga företag är under utarbetande.

Samarbete på transport- och kommunikationsområdet

Överenskommelse om samarbete på transport- och kommunikationsområdet

Den 6 november undertecknades i Stockholm överenskommelsen mellan de nordiska länderna om samarbete på transport- och kommunikationsområdet. Överenskommelsen hade vid årsskiftet 1972/73 ratificerats av Danmark och Sverige; övriga länder beräknas ratificera den under tidigare delen av år 1973 (jfr *NU 1971: 18*, Nordiska rådets rek.

10/1972, Nordiska ministerrådets meddelande om rekommendationen till Nordiska rådets 21:a session; Nordisk statsamling 1972, *NU* 1972: 11; C1).

Riksgaranti för SAS

Den i föregående års rapport (s. 1395) nämnda överenskommelsen den 15 januari 1971 mellan Danmark, Norge och Sverige om riskgaranti till Scandinavian Airlines System (SAS) sades upp den 10 december 1971 och upphörde att gälla den 31 december. Den 28 februari 1972 undertecknades en ny överenskommelse i Stockholm om krigsriskgaranti till SAS. Överenskommelsen upphörde att gälla den 10 juni 1972 då SAS anmälde att man erhållit täckning för krigsrisker på den vanliga försäkringsmarknaden.

Lagstiftning om överljudsflyg

För den civila flygtrafiken har under år 1972 Danmark, Norge och Sverige gemensamt utarbetat lagbestämmelser om överljudsflygning. För norsk del har bestämmelserna gjorts giltiga genom lag den 28 juli 1972 om ändringar i lag den 16 december 1960 om luftfart.

Trafiklagstiftning

I Sverige har den 1 december 1972 utfärdats en ny vägtrafikkungörelse (SFS 1972: 603) som med vissa undantag träder i kraft den 1 maj 1973. Kungörelsen bygger bl. a. på de förslag (NU 1966: 2—3 och 1970: 10) om gemensamma nordiska trafikregler som Nordisk vägtrafikkommitté lagt fram.

Överenskommelsen om person- och godsbefordran på väg

Den senast i föregående års rapport (s. 1395) omnämnda överenskommelsen mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om person- och godsbefordran på väg, vilken trädde i kraft den 3 augusti 1971 för danskt, norskt och svenskt vidkommande, trädde i kraft för Finlands del den 26 november 1972.

Vägtekniskt samarbete

Det omfattande samarbetet på vägväsendets område fortsätter inom det senast i föregående års rapport (s. 1395) omnämnda Nordiska Vägtekniska Förbundet (NVF).

Bland förbundets aktuella arbetsuppgifter kan nämnas utarbetande av a) rapport angående vägplanläggningsprocessen, b) rapporter rörande fotogrammetri och databehandling (bildtolkning, terminaler, utsättning och vägdatbanker), c) sammanställning av de inom de nordiska länderna gällande bestämmelserna för dimensionering av vägöverbyggnader, d) nordiska bestämmelser för vägbroar, rekommendationer för utförande

av bronderbyggnader samt rapporter avseende vissa övriga frågor rörande broars dimensionering, utförande och kontroll samt e) testnormer för trafikräkningsapparatur.

Mellanriksvägen mellan Kiruna och Narvik

Arbetet med att upprätta en arbetsplan för den planerade mellanriksvägen mellan Kiruna och Narvik (se föregående års rapport s. 1395—1396 samt meddelande om Nordiska rådets rek. 10/1966) har under år 1972 fortsatt under fortlöpande samråd mellan norska och svenska vägmyndigheter. Förberedande arbetsplan beräknas föreligga under år 1973.

Utredning om vägtrafikförbindelser mellan Finland och Sverige och om gemensamma broföretag

Under år 1972 har vägmyndigheterna i Finland och i Sverige gemensamt påbörjat en utredning om vägtrafikförbindelser mellan de båda länderna. Utredningen skall därvid göra trafikprognoser för biltrafiken och en översiktlig bedömning av det totala behovet av förbindelser mellan Finland och Sverige. Inom utredningens ram kommer också de trafikekonomiska förutsättningarna för föreslagna fasta förbindelser vid Kolari, Muonio och Karesuando att studeras.

Isforsknings-samarbetet

Det i föregående års rapport (s. 1396) omnämnda, under år 1971 inledda samarbetet mellan sjöfartsmyndigheterna i Finland och Sverige om gemensam is- och vintersjöfartsforskning har lett fram till avtal den 19 april 1972 mellan nämnda myndigheter om samverkan vid forskning rörande förutsättningar för vintersjöfart. En styrelse har konstituerats och program för forskningens bedrivande har utarbetats. Samrådsgrupper har tillsatts. En havsiskonferens, ingående såsom ett delprojekt i vintersjöfartsforskningen, hölls i Stockholm den 3—4 oktober 1972.

Järnvägssamarbetet

Det i föregående års rapport (s. 1396) angivna nordiska järnvägarnas forsknings- och utvecklingsråd (NOJFU; jfr Nordisk statsamling 1970 NU 1970: 22) anordnade under år 1972 ett symposium i bl. a. logistik, lastbärare och kombinerade transporter.

Radioamatöravtal mellan Sverige och Island

Genom notväxling i april 1972 ingicks avtal mellan Sverige och Island om rätt för medborgare i ett av länderna att bedriva radioamatör-sändningar i det andra landet.

Avtal om Nordiska postföreningen

Ett nytt avtal om Nordiska postföreningen trädde i kraft den 1 april 1972 och ersatte 1960 års motsvarande avtal (jfr Nordisk statsamling 1972 NU 1972: 11).

Postala säkerhetsfrågor

Inom de nordiska postförvaltningarna har etablerats en särskild kontaktmansgrupp för postala säkerhetsfrågor. Gruppen möttes första gången i oktober 1972.

Samarbete inom jordbruk och fiske m. m.

Renbeteskonvention mellan Sverige och Norge

En ny norsk-svensk renbeteskonvention samt ett protokoll om uppförande och underhåll av spärrstängsel för renar undertecknades i Oslo den 9 februari 1972. Den nya konventionen, som ersätter 1919 års konvention, ratificerades den 28 april 1972 och trädde i kraft den 1 maj 1972 (SFS 1972: 114). I konventionen regleras de svenska samernas rätt till renbete i Norge och de norska samernas rätt till renbete i Sverige. I samband med ratifikationen företogs en skriftväxling om samernas framtida rätt till renbetning.

Norsk-svenskt protokoll om renstängsel

Den 13 december 1971 undertecknades i Stockholm ett protokoll mellan Norge och Sverige om uppförande och underhåll av renstängsel utmed vissa delar av riksgränsen (Jämtlands län och Nord-Trøndelag och Sör-Trøndelag fylker). Protokollet trädde i kraft genom utväxling av ratifikationsinstrument den 16 juni 1972.

Överläggningar mellan Finland och Sverige om handeln med jordbruksprodukter

I samband med EG-förhandlingarna ägde preliminära överläggningar rum mellan Finland och Sverige rörande handeln med jordbruksprodukter, varvid Sverige förklarade sig berett att under hösten 1972 inleda överläggningar med sikte på att ömsesidigt inom ramen för importbehoven tillgodose varandras intressen. Man borde dessutom beakta möjligheterna att främja handeln med jordbruksprodukter inom en vidare krets länder genom överenskommelser inom ramen för EFTA. Överläggningarna har inletts.

Miljövårdssamarbete

Nordiskt handlingsprogram

Samarbete rörande miljövårdspolitik är ett av huvudområdena i det nordiska handlingsprogram som antogs av Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) den 11 december 1972 (C1).

Nordisk miljöskyddsöverenskommelse

Som en del av det nordiska handlingsprogrammet på miljövårdsområdet har ministerrådet beslutat att ett tillägg angående samarbete på miljövårdsområdet skall införas i Helsingforsavtalet och att en särskild överenskommelse skall ingås mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om ömsesidigt hänsynstagande vid prövning av tillåtligheten av miljöskadlig verksamhet (C1).

Avtal om föroreningsförhållandena i Bottenviken och Bottenhavet

Ett avtal på myndighetsnivå mellan Finland och Sverige om forskningssamverkan beträffande föroreningsförhållandena i Bottenviken och Bottenhavet undertecknades i Helsingfors den 1 december 1972 och gäller tills vidare till den 31 december 1975. Denna samverkan har till syfte att skapa underlag för framtida överenskommelser om havsområdenas skydd mot föroreningar.

Ekonomiskt och handelspolitiskt samarbete*Nordiskt handlingsprogram*

Inom ramen för det nordiska handlingsprogram som fastställts av Nordiska ministerrådet behandlas samarbete rörande industri- och energipolitik. Särskilt skall man ta upp samarbete om teknisk forskning och utveckling, materialprovning och materialkontroll, integration av de nordiska byggmarknaderna samt om olja och gas (C1).

Fond för teknologi och industriell utveckling

Inom ramen för det nordiska handlingsprogrammet har Nordiska ministerrådet beslutat upprätta en nordisk fond för teknologi och industriell utveckling. Fonden skall vid starten tillföras ett belopp av 10 milj. sv. kr. (C1).

Organ för materialprovning och materialkontroll

Nordiska ministerrådet har beslutat att inom ramen för det nordiska handlingsprogrammet upprätta ett gemensamt organ för materialprovning och materialkontroll, Nordtest. Organet skall vara sammansatt av de centrala provningsorganen i de fem nordiska länderna (C1).

De nordiska ländernas förhandlingar med gemensamma marknaden

Under förhandlingarna mellan gemensamma marknaden och Finland, Island och Sverige förekom ett nära samarbete mellan dessa tre länder och de två dåvarande kandidatländerna Danmark och Norge (C1).

Samarbete vid UNCTAD III

På samma sätt som inför FN:s andra konferens om handel och utveckling, UNCTAD II (1968), utarbetades också inför den tredje, UNCTAD II i Santiago de Chile 1972, gemensamma nordiska dokument. Under konferensen hölls gemensamma nordiska inlägg om flertalet frågor på dagordningen.

Gemensamma exportkampanjer m. m.

Under 1972 har det genomförts ett tiotal gemensamma exportkampanjer på nordisk eller skandinavisk bas, huvudsakligen i Nordamerika.

Skattesamarbete

Handräckning i skatteärenden

Den 9 november 1972 undertecknades i Stockholm ett avtal mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om handräckning i skatteärenden. Avtalet skall ratificeras.

Skattevetenskapligt forskningsråd

Den 1 februari anslöt sig den danska regeringen — på linje med de övriga nordiska regeringarna — till att det i överensstämmelse med Nordiska rådets rek. 14/1968 upprättas ett nordiskt skattevetenskapligt forskningsråd.

Biståndssamarbete

Utbildningscentrum i Tanzania

Styrelsen för gemensamma nordiska biståndsprojekt godkände i maj 1972 — på anhållan från tanzaniansk sida — ett nordiskt bidrag på 3,7 milj. sv. kr. till utvidgning av mjölkproduktion och hönsavel vid Kibaha Education Centre i Tanzania, som tidigare startades med nordiskt stöd.

Lantbruksprojekt i Mbeya, Tanzania

Den 8 april 1972 undertecknades ett avtal mellan Tanzania och Danmark, Finland, Norge och Sverige om att genomföra ett nordiskt-tanzanianskt lantbruksprojekt i Mbeya, Tanzania.

Utveckling av Kooperationen i Kenya

Inom ramen för ett avtal mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige samt Kenya har de nordiska länderna under åren 1967—72 stött utvecklingen av den kooperativa rörelsen i Kenya. Den 20 mars 1972 undertecknades ett avtal om fortsatt nordiskt stöd till detta ändmål in- till den 30 juni 1977.

Institutet för management-utbildning i Tanzania

Ett avtal mellan Tanzania och Danmark, Finland och Norge om uppbyggnad och drift av ett institut för management-utbildning och administration i Morogoro, Tanzania, undertecknades den 23 december 1971.

Samarbete i internationella sammanhang m. m.*Deltagande i FN:s aktioner*

Det sedvanliga samarbetet i frågor som rör FN:s fredsbevarande aktioner har under året bedrivits vidare mellan försvarsministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige och respektive militära myndigheter. Den gemensamma utbildningen av personal för tjänst inom FN har fortsatt. Sådan utbildning har ägt rum inom områdena stabstjänst, observationstjänst samt transportlednings- och militärpolitistjänst.

Nedrustningssamarbete

Det under 1969 inledda samarbetet på nedrustningsområdet har fortsatt. Ett expertmöte ägde rum i Oslo den 9 oktober 1972, varvid från svensk sida redogjordes för erfarenheter från nedrustningskonferensen i Genève. Vidare diskuterades uppläggningsen av nedrustningsdebatten vid det 27:e mötet med FN:s generalförsamling. Även det nordiska samarbetet på detektionsseismologiens område behandlades.

Nordiska samarbetets organisation*De nordiska samarbetsministrarna*

Nordiska ministerrådet/samarbetsministrarna har den 18 februari beslutat att ett permanent sekretariat för nordiska samarbetsfrågor skall upprättas. Enligt senare beslut skall sekretariatet placeras i Oslo och ha status som internationell organisation. Sekretariatet avses inleda sin verksamhet senast den 1 juli 1973.

Kultursamarbetets organisation

I enlighet med art. 10 i det den 15 mars 1971 undertecknade nordiska kulturavtalet, som trädde i kraft den 1 januari 1972, har tillsatts en ämbetsmannakommitté för nordiskt kulturellt samarbete, underställd Nordiska ministerrådet. Vidare har i enlighet med avtalets art. 12 fr. o. m. den 1 januari 1972 upprättats ett sekretariat för nordiskt kulturellt samarbete som efter beslut av de nordiska länderna förlagts till Köpenhamn. Efter beslut av Nordiska ministerrådet (undervisnings- och kulturministrarna) den 11 december 1972 skall sekretariatet ha sam-

ma status som internationell organisation som det till Oslo förlagda ministerrådssekretariatet.

Ministerrådet har den 23 mars 1972 tillsatt tre fasta rådgivande kommittéer för vart och ett av områdena utbildning, forskning och allmänkulturell verksamhet. Kommittéerna skall fungera som rådgivande och initiativtagande organ under ministerrådet och ämbetsmannakommittén.

Nordiskt handlingsprogram

I enlighet med beslut av Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) den 23 februari 1972 har under år 1972 utarbetats ett handlingsprogram omfattande i första hand närings- och regionalpolitik samt miljöpolitik. Programmet fastställdes vid möte i ministerrådet (samarbetsministrarna) den 11 december 1972 (C1).

Ett program för lagstiftningssamarbetet har fastställts av ministerrådet (justitieministrarna) den 30 november 1972 (C1).

Ett program för kultursamarbetet har godkänts av ministerrådet (undervisnings- och kulturministrarna) den 11 december 1972 (C1).

Ett verksamhetsprogram för ämbetsmannakommittén för transportfrågor har preliminärt godkänts av Nordiska ministerrådet (trafikministrarna) den 13 november 1972.

Avtal om samarbete på transport- och kommunikationsområdet

Överenskommelse om samarbete på transport- och kommunikationsområdet undertecknades den 6 november 1972. Överenskommelsen hade vid årsskiftet 1972/73 ratificerats av Danmark och Sverige (se ovan avsnittet Samarbete på transport- och kommunikationsområdet; C1).

BESLUT

Rekommendationer

	Koordinerande ¹
Nr 1. <i>Försörjarbegreppets utformning</i>	Norge
Nr 2. <i>Auktorisation av optiker</i>	Danmark
Nr 3. <i>Nordisk arbetsmarknad för optiker</i>	Danmark
Nr 4. <i>Ambulanstjänsten på Nordkalotten</i>	Sverige
Nr 5. <i>Fortbildning av lärare vid socialhögskolor</i>	Nordiska ministerrådet
Nr 6. <i>Kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete</i>	Danmark
Nr 7. <i>Överflyttning av sjukhjälpförsäkring</i>	Norge
Nr 8. <i>Forskning på handikappvårdens område</i>	Nordiska ministerrådet
Nr 9. <i>Permanent samarbete om njurtransplantationer</i>	Danmark
Nr 10. <i>Samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik</i>	Sverige
Nr 11. <i>Patentsamarbete</i>	Sverige
Nr 12. <i>Samarbete rörande marknadsproblem</i>	Nordiska ministerrådet
Nr 13. <i>Samarbete rörande GATT-förhandlingar</i>	Nordiska ministerrådet
Nr 14. <i>Utredning om energipolitisk överenskommelse</i>	Norge
Nr 15. <i>Ökat nordiskt TV-samarbete</i>	Nordiska ministerrådet
Nr 16. <i>Samarbete på ikonografins område</i>	Nordiska ministerrådet
Nr 17. <i>Samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor</i>	Nordiska ministerrådet
Nr 18. <i>Högre skoglig utbildning</i>	Finland
Nr 19. <i>Högre lantbruksundervisning och forskning</i>	Sverige
Nr 20. <i>Stöd till den färöiska litteraturen</i>	Nordiska ministerrådet
Nr 21. <i>Centrum för konstförmiddling</i>	Nordiska ministerrådet
Nr 22. <i>Likartad äktenskapslagstiftning</i>	Danmark
Nr 23. <i>Ökad turism i Norden och stöd till NTK</i>	Finland
Nr 24. <i>Förarskydd vid trafikförsäkring</i>	Norge
Nr 25. <i>Trafikregler för handikappfordon</i>	Sverige
Nr 26. <i>Likartade bestämmelser om terränggående motorfordon</i>	Finland
Nr 27. <i>Utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet</i>	Norge
Nr 28. <i>Flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige</i>	Finland

Yttranden

- Nr 1. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (socialpolitiska utskottet)*

¹ Med stöd av beslut vid möte mellan de nordiska statsministrarna, Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) i Helsingfors den 21 februari 1972 har Nordiska samarbetsministrarnas ställföreträdarkommitté och Nordiska rådets sekreterarkollegium enats om fördelning på koordinerande land av de rekommendationer, för vilka ansvaret ej åvilar organ under Nordiska ministerrådet.

- Nr 2. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådet berättelse om det nordiska samarbetet (juridiska utskottet)*
- Nr 3. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (ekonomiska utskottet)*
- Nr 4. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (kulturutskottet)*
- Nr 5. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (trafikutskottet)*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående försörjarbegreppets utformning.

REKOMMENDATION nr 1/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 263/s, A 269/s och A 323/s) med 49 röster. 29 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1. att företaga en genomgång av ländernas rättsregler i syfte att avlägsna sådana bestämmelser som leder till olika behandling av män och kvinnor i försörjarhänseende,
2. att eftersträva ett likartat innehåll i försörjarbegreppet och såvitt möjligt ensartad praxis av detta jämte likartad syn på män och kvinnor i försörjarrollen och därvid knyta försörjningsskyldigheten till barnen, och
3. att utforma socialförsäkringssystemen i de nordiska länderna så att den som i sitt hem har vård och tillsyn av små barn, sjukliga åldringar, andra sjuka eller handikappade kommer att omfattas av systemen.

De 49 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Heremäki, Elsi</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Johannessen, Martha</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Johansson, Knut</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Johansson, Tage</i>
<i>Aune, Anders</i>	<i>Jónsson, Björn</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Kock, Osmo</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Koivisto, Tellervo M.</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Laitinen, Aili</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Lind, Nathalie</i>
<i>Geijer, Arne</i>	<i>Lindeman, Lars</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Mathiesen, Matthías Á.</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>

<i>Møller, Gerda</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Møller, Orla</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Nilsen, Arne</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>
<i>Nyboe Andersen, Poul</i>	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Palm, Sture</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Richardson, Gunnar</i>	<i>Aarvik, Egil</i>
<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>	<i>Ääri, Saimi</i>
<i>Rognerud, Berte</i>	

Oslo den 19 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

N o r g e är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark och Norge nedanstående rekommendation angående auktorisation av optiker.

REKOMMENDATION nr 2/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 341/s) med 49 röster mot 1. 28 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark och Norge att genomföra en auktorisationsordning för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk utredningsserie (NU 1970: 19)

De 49 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Mathiesen, Matthías Á.</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Aune, Anders</i>	<i>Møller, Orla</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Nyboe Andersen, Poul</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Richardson, Gunnar</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Seip, Helge</i>
<i>Johansson, Knut</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Steenberg, Erland</i>
<i>Jónsson, Björn</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Kock, Osmo</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Koivisto, Tellervo M.</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
<i>Laitinen, Aili</i>	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Larsen, Arne</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Lind, Nathalie</i>	<i>Aarvik, Egil</i>
<i>Lindeman, Lars</i>	<i>Ääri, Saimi</i>
<i>Lähteenmäki, Olavi</i>	

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Hilmar Baunsgaard.*

Oslo den 19 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

D a n m a r k är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *nordisk arbetsmarknad för optiker*.

REKOMMENDATION nr 3/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 341/s) med 48 röster. 30 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att införa en nordisk arbetsmarknad för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk udredningsserie (NU 1970: 19)

De 48 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Mathiesen, Matthias A.</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Aune, Anders</i>	<i>Møller, Orla</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Nyboe Andersen, Poul</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Richardson, Gunnar</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Johansson, Knut</i>	<i>Seip, Helge</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Skaftason, Jón</i>
<i>Jónsson, Björn</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Laitinen, Aili</i>	<i>Steenberg, Erland</i>
<i>Larsen, Arne</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Lind, Nathalie</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Lindeman, Lars</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
<i>Lähteenmäki, Olavi</i>	<i>Thestrup, Knud</i>

Willoch, Kåre
Woivalin, Folke

Aarvik, Egil
Ääri, Saimi

Oslo den 19 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

D a n m a r k är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående ambulanstjänsten på Nordkalotten.

REKOMMENDATION nr 4/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 362/s) med 52 röster. 26 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att på grundval av de i Nordisk udredningsserie (NU 1971: II) framlagda förslagen få till stånd en nordisk samverkan beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Laitinen, Aili</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Larsen, Arne</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Lind, Nathalie</i>
<i>Aune, Anders</i>	<i>Lindeman, Lars</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Lysholt Hansen, R.</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Mathiesen, Matthías Á.</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Hafstein, Jóhann</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Møller, Orla</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Nyboe Andersen, Poul</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Johansson, Knut</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Seip, Helge</i>
<i>Jónsson, Björn</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Kock, Osmo</i>	<i>Steenberg, Erland</i>
<i>Koivisto, Tellervo M.</i>	<i>Stetter, Ib</i>

Sukselainen, V. J.
Tallgren, Carl Olof
Thestrup, Knud
Tuomioja, Erkki

Willoch, Kåre
Woivalin, Folke
Aarvik, Egil
Ääri, Saimi

Oslo den 19 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

S v e r i g e är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *fortbildning av lärare vid socialhögskolor*.

REKOMMENDATION nr 5/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 363/s) med 40 röster mot 15. 23 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av det förslag som framlagts i Nordisk udredningsserie 1971: 12 igångsätta en tvåårig försöksverksamhet med fortbildning av lärare vid socialhögskolor och motsvarande läroanstalter i Norden.

De 40 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Mathiesen, Matthías Á.</i>
<i>Aune, Anders</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Patursson, Erlendur</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Seip, Helge</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Skaftason, Jón</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Steenberg, Erland</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Sukselainen, V.J.</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
<i>Jónsson, Björn</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>
<i>Kock, Osmo</i>	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Koivisto, Tellervo M.</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Laitinen, Aili</i>	<i>Aarvik, Egil</i>
<i>Larsen, Arne</i>	<i>Ääri, Saimi</i>

De medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Kristian Albertsen, Jørgen Peder Hansen, Allan Hernelius, Svend Horn, Eric Krönmark, Nathalie Lind, R. Lysholt Hansen, Timo Mäki, Gerda Møller, Orla Møller, Poul Nyboe Andersen, Jens Risgaard Knudsen, Karl Skytte, Ib Stetter och Knud Thestrup.*

Oslo den 19 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete*.

REKOMMENDATION nr 6/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 364/s) med 52 röster. 26 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att ställa medel till förfogande till ett nordiskt sekretariat för samordning av kvalitetskontroll och normalvärdesinsamling vid de kliniskt-kemiska sjukhuslaboratorierna i de nordiska länderna.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Koivisto, Tellervo M.</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Laitinen, Aili</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Larsen, Arne</i>
<i>Aune, Anders</i>	<i>Lind, Nathalie</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Lysholt Hansen, R.</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Mathiesen, Matthías Á.</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Møller, Orla</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Nyboe Andersen, Poul</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Patursson, Erlendur</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Jónsson, Björn</i>	<i>Seip, Helge</i>
<i>Kock, Osmo</i>	<i>Skaftason, Jón</i>

Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl
Tallgren, Carl Olof
Thestrup, Knud

Tuomioja, Erkki
Willoch, Kåre
Woivalin, Folke
Aarvik, Egil

Oslo den 19 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

D a n m a r k är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *överflyttning av sjukhjälpförsäkring*.

REKOMMENDATION nr 7/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 366/s) med 47 röster. 31 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att medverka till att problemen med gränsgångares rätt till sjukhjälpförsäkring utredes med sikte på en snar lösning i förbindelse med den förestående revisionen av den nordiska överenskommelsen om överflyttning av sjukhjälpförsäkrade samt om sjukhjälp under tillfällig vistelse.

De 47 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Larsen, Arne</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Lind, Nathalie</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Lysholt Hansen, R.</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Aune, Anders</i>	<i>Mathiesen, Matthias A.</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Møller, Orla</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Patursson, Erlendur</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Seip, Helge</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Skaftason, Jón</i>
<i>Jónsson, Björn</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Kock, Osmo</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Koivisto, Tellervo M.</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
<i>Laitinen, Aili</i>	<i>Thestrup, Knud</i>

1638

Rekommendation nr 7

Tuomioja, Erkki
Willoch, Kåre
Woivalin, Folke

Aarvik, Egil
Ääri, Saimi

Oslo den 19 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

N o r g e är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstått Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående forskning på handikappvårdens område.

REKOMMENDATION nr 8/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 367/s) med 60 röster. 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att planera en utvidgad forskning på handikappvårdens område genom att upprätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att kartlägga och samordna forskningsuppgifter på handikappvårdens område, värdera resultaten samt verka rådgivande vid utformningen av konkreta hjälpinsatser.

De 60 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Johansson, Tage</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Jónsson, Björn</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Kock, Osmo</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Koivisto, Tellervo M.</i>
<i>Aune, Anders</i>	<i>Laitinen, Aili</i>
<i>Baunsgaard, Hilmar</i>	<i>Larsen, Arne</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Lindeman, Lars</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Lysholt Hansen, R.</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Mathiesen, Matthías Á.</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Geijer, Arne</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Møller, Orla</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Nyboe Andersen, Poul</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Patursson, Erlendur</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>

Rognerud, Berte
Salvesen, Salve
Seip, Helge
Skaftason, Jón
Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl
Steenberg, Erland
Stetter, Ib

Sukselainen, V. J.
Tallgren, Carl Olof
Thestrup, Knud
Tuomioja, Erkki
Willoch, Kåre
Woivalin, Folke
Aarvik, Egil
Ääri, Saimi

Oslo den 19 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstått Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *permanent samarbete om njurtransplantationer*.

REKOMMENDATION nr 9/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 370/s) med 60 röster. 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga erforderliga åtgärder för att skapa förutsättningar för ett permanent nordiskt samarbete på njurtransplantationsområdet.

De 60 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Kock, Osmo</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Laitinen, Aili</i>
<i>Aune, Anders</i>	<i>Larsen, Arne</i>
<i>Baunsgaard, Hilmar</i>	<i>Lind, Nathalie</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Lindeman, Lars</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Lysholt Hansen, R.</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Mathiesen, Matthías Á.</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Geijer, Arne</i>	<i>Møller, Orla</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Nyboe Andersen, Poul</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Patursson, Erlendur</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Richardson, Gunnar</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Rognerud, Berte</i>

Salvesen, Salve
Seip, Helge
Skaftason, Jón
Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl
Steenberg, Erland
Stetter, Ib

Sukselainen, V. J.
Thestrup, Knud
Tuomioja, Erkki
Willoch, Kåre
Woivalin, Folke
Aarvik, Egil
Ääri, Saimi

Oslo den 19 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

D a n m a r k är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik*.

REKOMMENDATION nr 10/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 334/j) med 47 röster mot 1. 30 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige at gennemføre en fremmedlovgivning i hovedsagelig overensstemmelse med de forslag, som indeholdes i betænkningen om nordisk udlændingspolitik og fremmedlovgivning (NU 1970: 16) samt nøje undersøge mulighederne for en yderligere samordning af udlændingspolitikken.

De 47 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Koivisto, Tellervo M.</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Laitinen, Aili</i>
<i>Aune, Anders</i>	<i>Larsen, Arne</i>
<i>Baunsgaard, Hilmar</i>	<i>Lind, Nathalie</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Lindeman, Lars</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Lysholt Hansen, R.</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Mathiesen, Matthías Á.</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Nyboe Andersen, Poul</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Richardson, Gunnar</i>
<i>Johansson, Knut</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Kock, Osmo</i>	<i>Seip, Helge</i>

Skaftason, Jón
Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl
Stetter, Ib
Sukselainen, V. J.

Tallgren, Carl Olof
Willoch, Kåre
Woivalin, Folke
Aarvik, Egil

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Saimi, Ääri.*

Oslo den 19 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

S v e r i g e är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *patent-samarbete*.

REKOMMENDATION nr 11/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 178/j, A 178 Ä/j och A 244/j) med 48 röster mot 3. 27 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne under arbejdet med de europæiske patentkonventioner og realiseringen af PCT-planen at fortsætte samarbejdet og opretholde den gensidige orientering om udviklingen på patentområdet for i videst muligt omfang at bevare den ensartede nordiske patentlovgivning.

De 48 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Lysholt Hansen, R.</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Aune, Anders</i>	<i>Mathiesen, Matthias Å.</i>
<i>Baunsgaard, Hilmar</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Nyboe Andersen, Poul</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Richardson, Gunnar</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Seip, Helge</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Skaftason, Jón</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Johansson, Knut</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Laitinen, Aili</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
<i>Lillqvist, Bror</i>	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Lind, Nathalie</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Lindeman, Lars</i>	<i>Aarvik, Egil</i>

De medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Ele Alenius, Osmo Kock* och *Erkki Tuomioja*.

Oslo den 19 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

S v e r i g e är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *samarbete rörande marknadsproblem*

REKOMMENDATION nr 12/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (359/e) med 50 röster mot 2. 26 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å nøye følge utviklingen innen De europeiske fellesskap og i god tid behandle de problemer som kan oppstå for det økonomiske samarbeid mellom de nordiske land på grunn av deres ulike tilknytningsformer til EF.

De 50 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Alenius, Ele</i>	<i>Johansson, Tage</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Jokela, Mikko</i>
<i>Aune, Anders</i>	<i>Kock, Osmo</i>
<i>Baunsgaard, Hilmar</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Laitinen, Aili</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Lysholt Hansen, R.</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Nordstrandh, Ove</i>
<i>Geijer, Arne</i>	<i>Nyboe Andersen, Poul</i>
<i>Gíslason, Gylfi P.</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Patursson, Erlendur</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Seip, Helge</i>
<i>Hartling, Poul</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Håvik, Doris</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>

Thestrup, Knud
Woivalin, Folke

Aarvik, Egil
Ääri, Saimi

De medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Erkki Tuomioja* och *Olavi Tupamäki*.

Oslo den 20 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

Nordiska ministerrådet är koordinerade för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *samarbete rörande GATT-förhandlingar*.

REKOMMENDATION nr 13/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 359/e) med 51 röster. 27 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke forutsetningene for en felles nordisk holdning under de kommende GATT-forhandlinger.

De 51 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Koivisto, Tellervo M.</i>
<i>Aune, Anders</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Baunsgaard, Hilmar</i>	<i>Laitinen, Aili</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Nordstrandh, Ove</i>
<i>Geijer, Arne</i>	<i>Norvik, Erling</i>
<i>Gíslason, Gylfi Þ.</i>	<i>Nyboe Andersen, Poul</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Patursson, Erlendur</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Richardson, Gunnar</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Håvik, Doris</i>	<i>Seip, Helge</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Jokela, Mikko</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Kock, Osmo</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>

1650

Rekommendation nr 13

Tallgren, Carl Olof
Thestrup, Knud
Tuomioja, Erkki

Woivalin, Folke
Ääri, Saimi

Oslo den 20 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

Nordiska ministerrådet är koordinerade för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstått Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *utredning om energipolitisk överenskommelse*.

REKOMMENDATION nr 14/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 382/e) med 51 röster. 27 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utrede spørsmålet om en nordisk överenskomst om energipolitisk samarbeid og at resultatet av utredningen legges frem for Nordisk Råds hovedsamling i 1974.

De 51 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Aune, Anders</i>	<i>Laitinen, Aili</i>
<i>Baunsgaard, Hilmar</i>	<i>Lind, Nathalie</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Nordstrandh, Ove</i>
<i>Geijer, Arne</i>	<i>Norvik, Erling</i>
<i>Gíslason, Gylfi Þ.</i>	<i>Nyboe Andersen, Poul</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Patursson, Erlendur</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Richardson, Gunnar</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Håvik, Doris</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Seip, Helge</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Jokela, Mikko</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Kock, Osmo</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Koivisto, Tellervo M.</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>

1652

Rekommendation nr 14

Tallgren, Carl Olof
Thestrup, Knud
Tuomioja, Erkki

Woivalin, Folke
Ääri, Saimi

Oslo den 20 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

N o r g e är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *ökat nordiskt TV-samarbete*.

REKOMMENDATION nr 15/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 390/k) med 49 röster mot 1. 6 medlemmar avstod från att rösta och 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt

1. vidtaga åtgärder för att öka sebarheten av grannlänternas TV-program i de nordiska länderna,
2. vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av samnordisk distribution och produktion av TV-program och överväga möjligheterna att inrätta en särskild nordisk TV-institution för detta ändamål,
3. utreda de tekniska, ekonomiska och juridiska aspekterna på utbyggnad av kabel-TV-verksamhet i Norden,
4. vidtaga åtgärder för att åstadkomma en överenskommelse mellan berörda parter när det gäller upphovsmännens ersättningsanspråk vid återutsändning av TV-program i annat nordiskt land, samt utreda de ansvarsrättsliga och andra juridiska problemen som kan uppstå, i syfte att nå fram till en snabb lösning,
5. vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna att ta in ljudradioprogram från de nordiska grannlänternas,
6. i samverkan med Nordiska rådet överväga en komplettering av det nordiska kulturavtalet med särskilda stadganden om samarbete på televisionens och ljudradions område.

De 49 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Albertsen, Kristian
Andenæs, Tønnes
Antonsson, Johannes
Aune, Anders
Bye, Roald
Dam, Poul
Gislason, Gylfi Þ.
Guðmundsson, Gils

Hammarberg, Sven
Hansen, Guttorm
Hansen, Jørgen Peder
Hartling, Poul
Haugstvedt, Asbjørn
Hetemäki, Elsi
Horn, Svend
Håvik, Doris

<i>Jansson, Paul</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Krönmark, Eric</i>	<i>Seip, Helge</i>
<i>Larsen, Arne</i>	<i>Skaftason, Jón</i>
<i>Lillqvist, Bror</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Lind, Nathalie</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Lähteenmäki, Olavi</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Mellqvist, Sven</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Mundebo, Ingemar</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Mäki, Timo</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
<i>Nordstrandh, Ove</i>	<i>Thestrup, Knud</i>
<i>Norvik, Erling</i>	<i>Werner, Lars</i>
<i>Nyboe Andersen, Poul</i>	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Palm, Sture</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Patursson, Erlendur</i>	<i>Aarvik, Egil</i>
<i>Richardson, Gunnar</i>	

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var *Mikko Jokela*.

De 6 medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Ele Alenius, Ilkka-Christian Björklund, Mauno Forsman, Osmo Kock, Tellervo M. Koi-visto och Erkki Tuomioja*.

Oslo den 20 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställ
Nordiska ministerrådet ne-
danstående rekommendation
angående *samarbete på ikono-
grafins område*.

REKOMMENDATION nr 16/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 342/k) med 49 röster och 29 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att utveckla det nordiska samarbetet på ikonografins område.

De 49 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Laitinen, Aili</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Larsen, Arne</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Aune, Anders</i>	<i>Lind, Nathalie</i>
<i>Baunsgaard, Hilmar</i>	<i>Lähtenmäki, Olavi</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Nordstrandh, Ove</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Norvik, Erling</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Nyboe Andersen, Poul</i>
<i>Hartling, Poul</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Richardson, Gunnar</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Håvik, Doris</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Jokela, Mikko</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Kock, Osmo</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Koivisto, Tellervo M.</i>	<i>Thestrup, Knud</i>
<i>Krönmark, Eric</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>

1656

Rekommendation nr 16

Tupamäki, Olavi
Willoch, Kåre
Woivalin, Folke

Aarvik, Egil
Ääri, Saimi

Oslo den 20 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor*.

REKOMMENDATION nr 17/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 354/k) med 53 röster mot 1. 24 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vid utbyggnaden av det nordiska kultursamarbetet ge hög prioritet åt åtgärder för att åstadkomma en gemensam planering av universitets- och högskoleutbyggnaden i hela Norden i syfte att genomföra ökad integration på den högre utbildningens område. Härvid bör särskild vikt läggas vid samplanering på regional bas, t. ex. på Nordkalotten.

De 53 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Alenius, Ele</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Laitinen, Aili</i>
<i>Aune, Anders</i>	<i>Larsen, Arne</i>
<i>Baunsgaard, Hilmar</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Lind, Nathalie</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Lysholt Hansen, R.</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Nordstrandh, Ove</i>
<i>Hartling, Poul</i>	<i>Norvik, Erling</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Nyboe Andersen, Poul</i>
<i>Håvik, Doris</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Patursson, Erlendur</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Richardson, Gunnar</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Jokela, Mikko</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Kock, Osmo</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Koivisto, Tellervo M.</i>	<i>Skaftason, Jón</i>

Skytte, Karl
Stetter, Ib
Sukselainen, V. J.
Sundman, Per Olof
Thestrup, Knud
Tupamäki, Olavi

Werner, Lars,
Willoch, Kåre
Woivalin, Folke
Aarvik, Egil
Ääri, Saimi

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Erkki Tuomioja*.

Oslo den 20 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *högre skoglig utbildning*.

REKOMMENDATION nr 18/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 357/k) med 51 röster. 27 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utreda möjligheterna till ökad integration och samverkan vad gäller högre skoglig utbildning och forskning.

De 51 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Alenius, Ele</i>	<i>Lähtenmäki, Olavi</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Aune, Anders</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Baunsgaard, Hilmar</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Nordstrandh, Ove</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Norvik, Erling</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Nyboe Andersen, Poul</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Richardson, Gunnar</i>
<i>Hartling, Poul</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Håvik, Doris</i>	<i>Seip, Helge</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Jokela, Mikko</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
<i>Kock, Osmo</i>	<i>Thestrup, Knud</i>
<i>Krönmark, Eric</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>
<i>Laitinen, Aili</i>	<i>Tupamäki, Olavi</i>
<i>Larsen, Arne</i>	<i>Werner, Lars</i>
<i>Lillqvist, Bror</i>	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Lind, Nathalie</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
	<i>Aarvik, Egil</i>

1660

Rekommendation nr 18

Oslo den 20 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

Finland är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *högre lantbruksundervisning och forskning*.

REKOMMENDATION nr 19/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 372/k) med 54 röster. 24 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige att utreda möjligheterna för ett fastare nordiskt samarbete inom den högre lantbruksutbildningen och forskningen, i syfte att finna praktiska former för ett bättre utnyttjande av de samlade resurserna.

De 54 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Alenius, Ele</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Laitinen, Aili</i>
<i>Aune, Anders</i>	<i>Larsen, Arne</i>
<i>Baunsgaard, Hilmar</i>	<i>Lind, Nathalie</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Lysholt Hansen, R.</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Nordstrandh, Ove</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Norvik, Erling</i>
<i>Hartling, Poul</i>	<i>Nyboe Andersen, Poul</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Richardson, Gunnar</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Seip, Helge</i>
<i>Jokela, Mikko</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Kock, Osmo</i>	<i>Stetter, Ib</i>

Sukselainen, V. J.
Sundman, Per Olof
Tallgren, Carl Olof
Thestrup, Knud
Tuomioja, Erkki

Tupamäki, Olavi
Werner, Lars
Willoch, Kåre
Woivalin, Folke
Aarvik, Egil

Oslo den 20 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

S v e r i g e är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *stöd till den färöiska litteraturen*.

REKOMMENDATION nr 20/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 358/k) med 57 röster. 21 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i den nordiska kulturbudgeten upptaga ett belopp som stöd i olika former till färöisk litteratur.

De 57 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Larsen, Arne</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Lind, Nathalie</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Lysholt Hansen, R.</i>
<i>Aune, Anders</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Baunsgaard, Hilmar</i>	<i>Mathiesen, Matthías Á.</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Nordstrandh, Ove</i>
<i>Hammarberg Sven</i>	<i>Norvik, Erling</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Nyboe Andersen, Poul</i>
<i>Hartling, Poul</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Patursson, Erlendur</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Richardson, Gunnar</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Skaftason, Jón</i>
<i>Jokela, Mikko</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Kock, Osmo</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Krönmark, Eric</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Laitinen, Aili</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>

Sundman, Per-Olof
Tuomioja, Erkki
Tupamäki, Olavi
Werner, Lars

Willoch, Kåre
Woivalin, Folke
Aarvik, Egil

Oslo den 20 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *centrum för konstförmidling*.

REKOMMENDATION nr 21/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 368/k) med 51 röster mot 2. 25 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att upprätta ett nordiskt organisationscentrum för konstförmidling.

De 51 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Baunsgaard, Hilmar</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Nordstrandh, Ove</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Norvik, Erling</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Nyboe Andersen, Poul</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Patursson, Erlendur</i>
<i>Hartling, Poul</i>	<i>Richardson, Gunnar</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Håvik, Doris</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Kock, Osmo</i>	<i>Thestrup, Knud</i>
<i>Krönmark, Eric</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>
<i>Laitinen, Aili</i>	<i>Tupamäki, Olavi</i>
<i>Larsen, Arne</i>	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Lillqvist, Bror</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Lind, Nathalie</i>	<i>Aarvik, Egil</i>
<i>Mathiesen, Matthías Á.</i>	<i>Ääri, Saimi</i>
<i>Mellqvist, Sven</i>	

De 2 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *R. Lys-holt Hansen* och *Olavi Lähteenmäki*.

Oslo den 20 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *likartad äktenskapslagstiftning*.

REKOMMENDATION nr 22/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 21 februari 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 257/j) med 55 röster mot 8. 15 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at stræbe efter en udbygning af den ensartede nordiske ægteskabslovgivning og at undersøge alle muligheder for at finde en fælles tilfredsstillende løsning.

De 55 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Laitinen, Aili</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Andenæs, Tønnes</i>	<i>Lind, Nathalie</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Lysholt Hansen, R.</i>
<i>Bakken, Ingar</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Førde, Einar</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Norvik, Erling</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Patursson, Erlendur</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Helén, Gunnar</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Scip, Helge</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Jokela, Mikko</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Jónsson, Björn</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
<i>Krönmark, Eric</i>	<i>Thestrup, Knud</i>

Tupamäki, Olavi
Willoch, Kåre
Woivalin, Folke

Aarvik, Egil
Ääri, Saimi

De 8 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Ele Aalenius, Ilkka-Christian Björklund, Mauno Forsman, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Arne Larsen, Erkki Tuomioja och Lars Werner.*

Oslo den 21 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

D a n m a r k är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *ökad turism i Norden och stöd till NTTK*.

REKOMMENDATION nr 23/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 21 februari 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 347/t) med 47 röster. 31 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at styrke det nordiske turistsamarbejde ved at støtte oprettelsen af et permanent sekretariat for Nordisk Turist-Trafik Komité (NTTK), med det formål at øge turismen i Norden.

De 47 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Laitinen, Aili</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Larsen, Arne</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Bakken, Ingvar</i>	<i>Lind, Nathalie</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Lysholt Hansen, R.</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Førde, Einar</i>	<i>Norvik, Erling</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Seip, Helge</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Jokela, Mikko</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Jónsson, Björn</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Kock, Osmo</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Koivisto, Tellervo M.</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>

1670

Rekommendation nr 23

Tuomioja Erkki
Tupamäki, Olavi
Willoch, Kåre

Woivalin, Folke
Ääri, Saimi

Oslo den 21 februari 1973

Kåre Willoch

Em'l Vindsetmo

F i n l a n d är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *förarskydd vid trafikförsäkring*.

REKOMMENDATION nr 24/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 21 februari 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 353/t) med 47 röster. 31 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at lade foretage en undersøgelse af det hensigtsmæssige i, og af muligheden for at gennemføre en udvidelse af forsikringer for motorkøretøjer til også at dække ejer/fører ved skadestilfælde i andet nordisk land.

De 47 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Lind, Nathalie</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Lysholt Hansen, R.</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Bakken, Ingvar</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Norvik, Erling</i>
<i>Førde, Einar</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Seip, Helge</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Skaftason, Jón</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Jokela, Mikko</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Kock, Osmo</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Koivisto, Tellervo M.</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
<i>Laitinen, Aili</i>	<i>Thestrup, Knud</i>
<i>Larsen, Arne</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>
<i>Lillqvist, Bror</i>	<i>Tupamäki, Olavi</i>

i672

Rekommendation nr 24

Werner, Lars

Aarvik, Egil

Willoch, Kåre

Ääri, Saimi

Woivalin, Folke

Oslo den 21 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

N o r g e är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående trafikregler för handikappfordon.

REKOMMENDATION nr 25/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 21 februari 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 369/t) med 47 röster. 31 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at gennemføre ensartede færdselsregler for el-drevne invalidekøretøjer med speciel hensyntagen til trafiksikkerheden.

De 47 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Lind, Nathalie</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Lysholt Hansen, R.</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Bakken, Ingvar</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Norvik, Erling</i>
<i>Førde, Einar</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Seip, Helge</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Skaftason, Jón</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Jokela, Mikko</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Kock, Osmo</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Koivisto, Tellervo M.</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
<i>Krönmark, Eric</i>	<i>Thestrup, Knud</i>
<i>Larsen, Arne</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>
<i>Lillqvist, Bror</i>	<i>Tupamäki, Olavi</i>

1674

Rekommendation nr 25

Werner, Lars

Aarvik, Egil

Willoch, Kåre

Ääri, Saimi

Woivalin, Folke

Oslo den 21 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

S v e r i g e är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *likartade bestämmelser om terrängående motorfordon*.

REKOMMENDATION nr 26/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 21 februari 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 375/t) med 51 röster. 27 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige snarest gennem ensartede bestemmelser at begrænse anvendelsen af terrængående motorkøretøjer.

De 51 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Lindeman, Lars</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Lysholt Hansen, R.</i>
<i>Bakken, Ingvar</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Førde, Einar</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Norvik, Erling</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Helén, Gunnar</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Seip, Helge</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Skaftason, Jón</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Jokela, Mikko</i>	<i>Steenberg, Erland</i>
<i>Kock, Osmo</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Koivisto, Tellervo M.</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Krönmark, Eric</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Laitinen, Aili</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
<i>Larsen, Arne</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>
<i>Lillqvist, Bror</i>	<i>Tupamäki, Olavi</i>

1676

Rekommendation nr 26

Werner, Lars

Aarvik, Egil

Willoch, Kåre

Ääri, Saimi

Woivalin, Folke

Oslo den 21 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

F i n l a n d är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet*.

REKOMMENDATION nr 27/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 21 februari 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 374/t) med 44 röster mot 6. 28 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Norge og Sverige at foretage en udredning om spørgsmålet om en vej mellem Skjomen og Stora Sjöfallet (Fjellbu—Suorva).

De 44 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Alenius, Ele</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Bakken, Ingvar</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Førde, Einar</i>	<i>Norvik, Erling</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Helén, Gunnar</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Seip, Helge</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Skaftason, Jón</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Jokela, Mikko</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Kock, Osmo</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Laitinen, Aili</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
<i>Larsen, Arne</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>
<i>Lillqvist, Bror</i>	<i>Tupamäki, Olavi</i>
<i>Lindeman, Lars</i>	<i>Werner, Lars</i>
<i>Lysholt Hansen, R.</i>	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Lähteenmäki, Olavi</i>	<i>Aarvik, Egil</i>
<i>Mellqvist, Sven</i>	<i>Ääri, Saimi</i>

De medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Johannes Antonsson, Eric Carlsson, Jørgen Peder Hansen, Svend Horn, Per Olof Sundman och Folke Woivalin.*

Oslo den 21 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

Norge är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige.

REKOMMENDATION nr 28/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 21 februari 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 377/t) med 49 röster. 29 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige snarest at vedtage foranstaltninger for en hurtig etablering af tværgående flyforbindelser i landenes nordlige områder.

De 49 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Larsen, Arne</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Lindeman, Lars</i>
<i>Bakken, Ingvar</i>	<i>Lysholt Hansen, R.</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Førde, Einar</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Norvik, Erling</i>
<i>Helén, Gunnar</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Patursson, Erlendur</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Seip, Helge</i>
<i>Jokela, Mikko</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Kock, Osmo</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Koivisto, Tellervo M.</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Laitinen, Aili</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>

1680

Rekommendation nr 28

Tuomioja, Erkki
Tupamäki, Olavi
Willoch, Kåre

Woivalin, Folke
Aarvik, Egil

Oslo den 21 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

F i n l a n d är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet.*

YTTRANDE nr 1/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1973 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i socialpolitiska utskottets betänkande, som härmed överlämnas. 51 medlemmar röstade för yttrandet. 27 medlemmar var frånvarande.

De 51 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Laitinen, Aili</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Lind, Nathalie</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Lindeman, Lars</i>
<i>Aune, Anders</i>	<i>Lysholt Hansen, R.</i>
<i>Baunsgaard, Hilmar</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Mathiesen, Matthías Á.</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Møller, Orla</i>
<i>Geijer, Arne</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Gíslason, Gylfi Þ.</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Nyboe Andersen, Poul</i>
<i>Hafstein, Jóhann</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Patursson, Erlendur</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Richardson, Gunnar</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Johansson, Knut</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>
<i>Jónsson, Björn</i>	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Kock, Osmo</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Koivisto, Tellervo M.</i>	<i>Aarvik, Egil</i>
<i>Krönmark, Eric</i>	

Oslo den 19 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*.

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1973 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i juridiska utskottets betänkande, som härmed överlämnas. 57 medlemmar röstade för yttrandet. 21 medlemmar var frånvarande.

De 57 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Mathiesen, Matthías Á.</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Aune, Anders</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Møller, Orla</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Geijer, Arne</i>	<i>Nyboe Andersen, Poul</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Richardson, Gunnar</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Risgaard, Knudsen, Jens</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Seip, Helge</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Johansson, Knut</i>	<i>Steenberg, Erland</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Kock, Osmo</i>	<i>Sukseläinen, V. J.</i>
<i>Koivisto, Tellervo M.</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
<i>Krönmark, Eric</i>	<i>Thestrup, Knud</i>
<i>Laitinen, Aili</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>
<i>Larsen, Arne</i>	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Lillqvist, Bror</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Lind, Nathalie</i>	<i>Aarvik, Egil</i>
<i>Lysholt Hansen, R.</i>	<i>Ääri, Saimi</i>
<i>Lähteenmäki, Olavi</i>	

Oslo den 19 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*.

YTTRANDE nr 3/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari 1973 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i ekonomiska utskottets betänkande, som härmed överlämnas. 48 medlemmar röstade för yttrandet. 30 medlemmar var frånvarande.

De 48 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Baunsgaard, Hilmar</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Møller, Orla</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Nordstrandh, Ove</i>
<i>Gíslason, Gylfi Þ.</i>	<i>Nyboe Andersen, Poul</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Richardson, Gunnar</i>
<i>Hartling, Poul</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Håvik, Doris</i>	<i>Seip, Helge</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Skaftason, Jón</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Koivisto, Tellervo M.</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Krönmark, Eric</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Larsen, Arne</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
<i>Lindeman, Lars</i>	<i>Thestrup, Knud</i>
<i>Lysholt Hansen, R.</i>	<i>Werner, Lars</i>
<i>Lähteenmäki, Olavi</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Mathiesen, Matthías Á.</i>	<i>Aarvik, Egil</i>
<i>Mundebo, Ingemar</i>	<i>Ääri, Saimi</i>

Oslo den 20 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet.*

YTTRANDE nr 4/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari 1973 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i kulturutskottets betänkande, som härmed överlämnas. 43 medlemmar röstade för yttrandet. 35 medlemmar var frånvarande.

De 43 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Alenius, Ele</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Norvik, Erling</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Nyboe Andersen, Poul</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Gíslason, Gylfi P.</i>	<i>Patursson, Erlendur</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Richardson, Gunnar</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Seip, Helge</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Skaftason, Jón</i>
<i>Håvik, Doris</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Jokela, Mikko</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Kock, Osmo</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
<i>Koivisto, Tellervo M.</i>	<i>Thestrup, Knud</i>
<i>Laitinen, Aili</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>
<i>Larsen, Arne</i>	<i>Tupamäki, Olavi</i>
<i>Lillqvist, Bror</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Mundebo, Ingemar</i>	<i>Ääri, Saimi</i>
<i>Møller, Gerda</i>	

Oslo den 20 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*.

YTTRANDE nr 5/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari 1973 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i trafikutskottets betänkande, som härmed överlämnas. 48 medlemmar röstade för yttrandet. 30 medlemmar var frånvarande.

De 48 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Mathiesen, Matthías Á.</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Baunsgaard, Hilmar</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Nyboe Andersen, Poul</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Patursson, Erlendur</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Richardson, Gunnar</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Håvik, Doris</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Jokela, Mikko</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Kock, Osmo</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Koivisto, Tellervo M.</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
<i>Laitinen, Aili</i>	<i>Tupamäki, Olavi</i>
<i>Lillqvist, Bror</i>	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Lind, Nathalie</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Lähteenmäki, Olavi</i>	<i>Aarvik, Egil</i>

Oslo den 20 februari 1973

Kåre Willoch

Emil Vindsetmo

Övriga beslut

(Se 21:a sessionens andra samlings huvudband)

Riktlinjer för utskottsarbetet

1. Utskottets första möte vid ordinarie session öppnas av den som står först på den i bokstavsordning uppgjorda förteckningen över utskottets medlemmar.

Vid detta möte

- a) väljes förman och en vice förman,
 - b) inbjudes de rådsmedlemmar, som är regeringsrepresentanter, att, i den mån inte annat särskilt beslutas, delta i utskottets förhandlingar,
 - c) bemyndigar utskottet förmannen att inbjuda vald rådsmedlem och suppleant i rådet att övervara utskottets förhandlingar,
 - d) bemyndigar utskottet förmannen att inkalla sakkunniga som enligt 27 § andra stycket arbetsordningen för rådet skall biträda utskottet beträffande de olika sakerna (presidiet har fastställt en förteckning på personer som enligt dess mening kan ifrågakomma som sådana sakkunniga under sessionen),
 - e) bestämmer utskottet i vilken omfattning observatörer vid sessionen får övervara utskottets förhandlingar,
 - f) fastställer utskottet en preliminär plan för sitt arbete under sessionen.
2. Utskottsmöte är icke offentligt.
 3. Presidiets och sekretariatets medlemmar samt utskottssekreteraren har rätt att närvara och yttra sig vid utskottets överläggningar.
 4. Tillträde till utskottets förhandlingar har, utöver vad som framgår av punkt 1 och 3 ovan, de som utskottet eljest enligt 27 § arbetsordningen beslutat tillkalla.
 5. Utskottet har att behandla varje till utskottet hänvisad sak. Vid mötena under session skall behandlas varje på saklistan för sessionen uppförd sak, i vilken utskottet icke avgivit betänkande före sessionen.
Varje sak föredrages i utskottet av en utskottsmedlem, utskottssekreteraren eller tillkallad sakkunnig.
 6. Efter slutad behandling avger utskottet betänkande till rådet angående saken.

För varje sak kan utses en talesman med uppgift att framlägga saken för plenarförsamlingen. I fråga om en sak av större betydelse på saklistan kan utskottet förbereda debatten i plenarförsamlingen.

7. Utskottets betänkande skall innehålla upplysningar om vilka som har deltagit i eller varit närvarande vid sakens behandling i utskottet, hänvisningar till de dokument m. m., som har förelagts utskottet, referat av förslaget samt av inhämtade yttranden och annan utredning, motivering för utskottets konklusion, själva konklusionen och eventuella reservationer (minoritetsförslag).
8. I fråga om medlems- och regeringsförslag, inklusive ändringsförslag, bör utskottets förslag till konklusion gå ut på något av följande tre alternativ: antagande av rekommendation, avslag (ej företaga sig något) eller anmälan att arbetet med saken fortsättes. Utskottets förslag kan även mynna ut i uppdrag till presidiet att å rådets vägnar företa sig något.
9. Beträffande Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet bör utskottet såvitt avser till utskottet hänvisade delar antingen avge förslag till rådets yttrande till ministerrådet och föreslå att berörda delar av berättelsen lägges till handlingarna, eller anmäla att arbetet med saken fortsätter.
10. Beträffande berättelser i övrigt och meddelanden bör utskottet antingen föreslå att de lägges till handlingarna eller anmäla att arbetet med saken fortsätter. När det gäller meddelande bör även anges om rekommendationen anses slutbehandlad eller om nya meddelanden avvaktas till senare session.
11. Utskottet bestämmer om möjligt vid varje möte tid och plats för utskottets nästa möte.

**PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA**

Presidium

Kåre Willoch, Norge, president
 Ib Stetter, Danmark, vicepræsident
 V. J. Sukselainen, Finland, vicepresident
 Jón Skaftason, Island, vice president
 Johannes Antonsson, Sverige, vice president

Suppleanter för presidiemedlemmarna

Svend Horn, Danmark
 Bror Lillqvist, Finland
 Matthías Á. Mathiesen, Island
 Trygve Bratteli, Norge
 Sven Mellqvist, Sverige

Arbetsutskott*Danmark*

Hilmar Baunsgaard
 Poul Dam
 Poul Hartling
 Svend Horn, næstformand
 Karl Skytte
 Ib Stetter, formand

Finland

Ele Alenius
 Aili Laitinen
 Bror Lillqvist, viceordförande
 Olavi Lähteenmäki
 V. J. Sukselainen, ordförande
 Carl Olof Tallgren
 Olavi Tupamäki

Island

Gylfi Þ. Gíslason
 Matthías Á. Mathiesen
 Jón Skaftason, ordförande

Norge

Trygve Bratteli, viseformann
 Helge Seip
 Kåre Willoch, formann

Sverige

Johannes Antonsson, ordförande

Allan Hernelius

Tage Johansson

Sven Mellqvist, vice ordförande

Ingemar Mundebo

Presidiesekretariat

Vindsetmo, Emil, presidiesekretær

Kettis, Pär, ställföreträdande presidiesekreterare

Gottlieb, Niels Ove, stedfortrædende presidiesekretær

Westman, Sten-Olof, informationschef

Edwall, Åke, redaktör för förhandlingarna

Nationella sekretariat

Wendt, Frantz, generalsekretær, sekretær for den danske delegation

Gormsen, Axel, kontorschef, Danmark

Hultin, Eiler, generalsekreterare, Finlands delegations sekreterare

Branders, Håkan, sekreterare, Finland

Sigurðsson, Friðjón, kontorchef, isländska delegationens sekreterare

Ve, Gudvin Låder, generalsekretær, hovedsekretær og sekretær for den norske delegasjon

Vefald, Olav, konsulent, Norge

Jacobson, Christer, fil. dr, kanslichef, svenska delegationens sekreterare

Malmros, Birgitta, avdelningsdirektör, biträdande sekreterare, Sverige

Utskottssekretariat

Perch Nielsen, Ole, juridiska utskottets sekreterare

Lillholt, Peter, juridiska utskottets biträdande sekreterare

Lindberg, Dag, kulturutskottets sekreterare

Wiklund, Claes, socialpolitiska utskottets sekreterare

Jensen, Hubert, trafikutskottets sekreterare

Blaaflat, Lars, ekonomiska utskottets sekreterare

Sakkunniga*Danmarks rige*

Bitsch, N. C., afdelingschef.
 Bjerregaard, Sven B., sekretær.
 Blinkenberg, Lars, konsulent.
 Brockmeyer, V., konsulent.
 Brynskov, Bjørn, afdelingschef.
 Christensen, Jens, departementschef, ambassadør.
 Danielsen, Svend, fuldmægtig.
 Djurhuus, Johan, kontorchef.
 Ebbesen, Børge, ministersekretær.
 Forsting, Ole, ministersekretær.
 Gersing, Jørgen, departementschef.
 Gottlieb, Henning, konsulent.
 Halck, J. L., departementschef.
 Harkjær, Ole, direktør.
 Harder Rasmussen, J., ekspeditionssekretær.
 Hartman, Fanny, ekspeditionssekretær.
 Ipsen, J. P., ekspeditionssekretær.
 Knipschildt, H. E., stadslæge, dr. med.
 Leth, Tage, ekspeditionssekretær.
 Madsen, Niels, departementschef.
 Mersing, Jette, sekretær.
 Møller, K. O., kommitteret.
 Nehring, N. J., ministersekretær.
 Steffensen, Torben, sekretær.
 Westerbye-Juul, Karen, fuldmægtig.

Finland

Auvinen, Reino, t.f. kanslichef.
 Bergman, Olli, ambassadör.
 Groop, Elisabeth, äldre regeringssekreterare.
 Gustafson, Matti, kultursekreterare.
 Hultin, Holger, medicinalråd.
 Ivars, Klas, lagstiftningsråd.
 Kalha, Heikki, bitr. avdelningschef.
 Kalliala, Osmo, regeringsråd.
 Karsma, Veikko, verkställande direktör.
 Korte, Kai, kanslichef.
 Lahtinen, Alli, generaldirektör.
 Laine, Jermu, vicehäradshövding.
 Lehtovaara, Tero, sektionschef.
 Lindfors, Jan-Erik, kanslichef.
 Lindroos, Reino, kanslichef.

Nordell, Henrik, magister.
 Nordman, Håkan, magister.
 Numminen, Jaakko, kanslichef.
 Nurmi, Sakari, legationssekreterare.
 Ojala, Olli, forskare.
 Ojala, Pekka, avdelningschef.
 Paavela, Paul, statssekreterare.
 Pihlström, Bengt, t.f. byråchef.
 Rekola, Esko, generaldirektör.
 Rekola, Pekka, överdirektör.
 Savisaari, Runo, avdelningschef.
 Siikala, Kalervo, avdelningschef.
 Söderlund, Caj, attaché.
 Temmes, Kaarlo J., generaldirektör.
 Tuovinen, Matti, avdelningschef.
 Uusivirta, Pentti, minister.
 Wahlroos, Bror, kanslichef.
 Adahl, Henry, lagstiftningsdirektör.

Island

Benediktsson, Guðmundur, departementschef.
 Eysteinsson, Jonas, direktör.
 Ingólfson, Brynjólfur, departementschef.
 Snævarr, Arni, departementschef.
 Thorlacius, Birgir, departementschef.

Norge

Arnesen, Gerhard, direktør.
 Bjørnsson, Jon, medisinalråd.
 Bloch, Kristian, departementsråd.
 Brinch, Chr., departementsråd.
 Broch, Lars Oftedal, ekspedisjonssjef.
 Brun, Bue, ekspedisjonssjef.
 Bugge, Hans-Chr., byråsjef.
 Erichsen, Maren Hertzberg, byråsjef.
 Gisvoll, Kåre, statssekretær.
 Guldvog, Arnfinn, ekspedisjonssjef.
 Gøthe, Odd, ekspedisjonssjef.
 Hammer, Helge, underdirektør.
 Holmøy, Vera, byråsjef.
 Hove, Olav, departementsråd.
 Lund, Ottar, departementsråd.
 Lykke, Erik, ekspedisjonssjef.
 Mauritzen, Thomas, byråsjef.

Nyhagen, Bernt, konsulent.
 Paxal, John H., byråsjef.
 Ribu, Erik, departementsråd.
 Ringen, Asbjørn, politisk sekretær.
 Skadsem, Enevald, ekspedisjonssjef.
 Storhaug, Haakon H., konsulent.
 Synnes, Harald, statssekretær.
 Ulsaker, Berger, departementsråd.

Sverige

Aldestam, Arne, statssekreterare.
 Andersson, Arne, direktör.
 Barenthin, Willie, departementssekreterare.
 Bekeris, Ilmar, kansliråd.
 de Besche, Hubert, ambassadör.
 Björklund, Leo, departementssekreterare.
 Dennis, Bengt, statssekreterare.
 Ekéus, Rolf, departementssekreterare.
 Ekström, John, departementssekreterare.
 Hagström, Tony, statssekreterare.
 Hammarstedt, Bertil, informationssekreterare.
 Hasslev, Nils-Olov, statssekreterare.
 Holmstedt, Sven, departementssekreterare.
 Karlsson, Jan, departementssekreterare.
 Lundvik, Jan, departementssekreterare.
 Lönnqvist, Ulf, kansliråd.
 Marklund, Lennart, departementssekreterare.
 Nilsson, Bengt, assessor.
 Nilsson, Manfred, kansliråd.
 Nordenson, Ulf, tf. statssekreterare.
 Peterson, Thage, statssekreterare.
 Rainer, Ove, statssekreterare.
 Sandgren, Lennart, statssekreterare.
 Senning, Claes, kansliråd.
 Sohlman, Ragnar, departementsråd.
 Stiernstedt, Jan, expeditionssjef.
 Sturkell, Carl-Edvard, rättschef.
 Tiby, Ivar, departementssekreterare.
 Thomasson, Björn, departementssekreterare.
 Unger, Lisbeth, departementssekreterare.
 Vängby, Staffan, rättschef.
 Wennerhorn, K. O., departementsråd.
 Åström, Sverker, kabinettssekreterare.

SUPPLEMENT:
UTDELNING AV NORDISKA RÅDETS
LITTERATURPRIS

Oslo Rådhus
den 18 februari 1973

Tal vid utdelingen av Nordiska rådets litteraturpris

Oslo bys ordfører Brynjulf Bull:

Herr president. Ekselenser. Mine damer og herrer.

Det er en stor glede for meg å kunne hilse medlemmer og medarbeidere i Nordisk Råd hjertelig velkommen til Oslo Rådhus. Siden Nordisk Råd ble opprettet og begynte sin virksomhet har vi kunnet glede oss ved å se presidiet, medlemmene og alle medarbeidere her i Rådhuset til en — la oss iethvertfall håpe det — avslappet sammenkomst innimellom de anstrengende møter, når de har vært lagt til byen vår.

Vi er også glade for å konstatere at Nordisk Råd i sine siste sesjoner i Oslo har lagt en av høydepunktene under sammenkomstene nemlig utdelingen av litteraturprisen, hit til Rådhuset.

Når jeg sier at vi er glade for å se Rådets medlemmer her i Rådhuset er det mere enn en høflighetsfrase. Det er et uttrykk for en alminnelig følelse hos svært mange. En følelse av at det arbeid som utføres av Nordisk Råd er av meget stor viktighet og et uttrykk for en sterk tro på at de resultater som etterhvert oppnåes vil være av sentral betydning for oss i den videre utvikling av den kompliserte verden vi lever i. En komplisert verden, som både når det gjelder motsetninger og samarbeid har sprengt alle tidligere hevdvunne grenser. Hvor man både lokalt og internasjonalt har søkt hen til de større enheter for å finne frem til større effektivitet, større økonomisk tyngde. Men hvor man samtidig har vært engstelige for at vi gjennom denne effektiviseringsprosess skal tape noe av vårt særpreg, vår egenart i en uniformert verden.

I en slik sammenheng vil den nordiske tanke kunne flamme. Sammen er vi store nok til å kunne nå de store mål. Og det skulle være mulig i et samarbeid, kulturelt, økonomisk, politisk nettopp å utvikle og sette pris på hverandres egenart på en slik måte at det blir en styrke.

Vi har hatt en historie som har vært preget av tider med samarbeid og unioner, men også med harde motsetninger og rivninger. Vi har våre vittigheter, hvor vi spøker med hverandres særegenheter, vi har gjennom årene bygget opp unødvendige barrierer mellom våre land i alle det moderne samfunds aktiviteter, ikke minst på det kulturelle felt.

Men forholdene ligger meget vel tilrette for en utvikling av samarbeide. Det er så mange likhetspunkter i geografi, økonomi, folkelynne, sprog at selv om det også finnes forskjeller, skulle disse bare virke

inspirerende i arbeidet på skapningen av en fullkommen nordisk enhet.

Det norske folk ser med stor forventning på det arbeid som år om annet gjøres av Nordisk Råd for å skape denne enhet. Og vi ønsker alle hell og lykke i det videre arbeid.

La oss hilse rådet med noen linjer i Hans Hartig Seedorffs dikt "Svanerne fra Norden":

"Og tusind år gik hen . . . De mødtes atter,
de vilde svaner under Nordens kyst,
i suset af den blæst, hvis hænder glatter
det hårde fjæld og fuglens bløde bryst.
De bruste endnu stolt af svanemod,
skønt vinges fjer bar stænk af størknet blod.
De havde kæmpet, løftet sig i vrede, —
de havde blødt for retten til en rede.

Men tvættet blev påny de røde bringer.
Og mægtigt klang igennem Nordens dag.
det høje sus av fem par svanevinger,
der toned sammen som een harpes slag.
Fem skæbner sang i denne fulde lyd
om sejr og nederlag, om sorg og fryd.
Dog var det, som hver lyst og runden smerte
blev følt og vugget af ett enkelt hjerte."

Når Nordisk Råd samles i disse dager foreligger en stor oppgave som er vel egnet til å omskape konklusjoner til praktiske tiltak. Den oppgave som er skapt av den naturkatastrofe som har rammet en av våre land. Det er en oppgave som det er verd å prøve seg på, til å prøve holdbarheten av den nordiske ide. Står vi i slike tilfelle skulder ved skulder, en for alle og alle for en? Svaret kan bare bli ja eller nei. Ikke både og.

Så har jeg den glede å overlate forhandlingene til Det nordiske Råd selv, og dets president, samtidig som jeg — mens jeg ennå har ordet — inviterer til en uformell sammenkomst etterpå i lokalene nedenunder. Hjertelig velkommen.

Nordiska rådets president Kåre Willoch:

Hr. ordfører, mine damer og herrer. For Nordisk Råd er den årlige utdeling av Nordisk Råds litteraturpris en stor begivenhet. Vi er meget glad for at vi kan markere denne höytid her i Norges hovedstads storstue.

Jeg skal få takke Oslo by ved ordföreren hjertelig både for dette og for det ytterligere bidrag til en festlig ramme omkring denne begivenhet, som ligger i den mottagelse kommunen vil gi oss etterpå.

Vi har lenge kunnet tale om en felles litteratur for store deler av Norden. Den er en helt fundamental del av den felles nordiske kulturarv.

Til forskjellige tider har skillelinjene mellom våre nordiske land vært mer eller mindre tydelige, men vi kan i etterhånd påvise at den felles kulturarv har bestått prøven gjennom århundrer.

Det er vel denne felles kulturarv som har vært og fremdeles er den sterkest bærende kraft i det nordiske samarbeid. Den er en viktig — ja, grunnleggende — bestanddel av det fundament hvorpå nordisk fellesskap og for så vidt også Nordisk Råd er bygget. Arbeid for å fremme det gjensidige kjennskap til hverandres nasjonale litteratur er samtidig et arbeid for å styrke en del av fundamentet for den nordiske samfølelse og den gjensidige forståelse.

Heldigvis er det slik at store deler av Norden har en slik grad av språklig homogenitet at en fri utveksling av litteratur i original språkdrakt er mulig. Denne utveksling bör kunne vokse ytterligere ved en pågående ökning i kjennskapet til hverandres varianter av den nordiske språkstamme. Imidlertid må vi innrømme at enkelte språkgrupper i Norden i denne henseende står i en spesiell stilling, både rent språklig og derfor også innenfor nordisk litteratur. Skadene ved disse stengsler er det en viktig oppgave å böte på.

Vi kan ikke regne med å kunne overvinne disse problemene bare ved arbeid for å utbre det gjensidige kjennskap til hverandres språk, men må også støtte oversettelser og utgivelser av böker fra de forskjellige nordiske land. Dette er alt sammen forhold som allerede er tatt opp i Nordisk Råd, og som må prioriteres sterkt. Det vil ventelig bli arbeidet aktivt videre med dette i årene fremover. Men samtidig som vi utbrer kjennskapet til den litteratur vi har, må vi söke å stimulere det forfatterskap som gör kulturarven levende, får den til å vokse og förer den videre.

Ett av midlene for dette er den årlige tildeling av Nordisk Råds litteraturpris. Det er vårt håp at denne litteraturpris vil anspore forfattere i alle våre land.

I år er det 12. gang denne pris utdeles. Det har gjennom årene vært diskusjon om prisen. Det er vel nettopp et bevis på den betydning den tillegges og den interesse den vekker. Taushet og glemselens slör ville drepe idéen, men denne idé, denne tradisjon, har ikke lidt denne skjebne — tvert imot.

Med disse ord vil jeg få overlate ordet til Bedömmelseskomiteens formann, dosent Karl Erik Lagerlöf, som vil presentere årets prisvinner for oss.

Docent Karl Erik Lagerlöf, Sverige:

Det sägs att Veijo Meri skriver om vanliga människor och att dessa människors bedrifter inte springer ur heroism utan snarare sker av misstag. Det är nog alldeles riktigt i en rad fall. Men det är fel samtidigt, för några av de människor han skildrat i sina böcker är veritabla hjältar, inte hjältar i vanlig mening kanske, men i alla fall hjältar.

Titta t. ex. på Joose Keppilä i Meris välkända roman från 1957, Manillarepet. Joose är menig soldat i det finska fortsättningskriget mot Sovjet 1941—44. Han hittar ett långt, fint och användbart manillarep mitt på etappvägen. Joose är bonde och skall just hem till sin gård på permission. Manillarepet är det enda användbara föremål han hittat under hela kriget — över huvud taget det enda vettiga han sett under kriget. Han får hjälp av sina kamrater i baracken att surra repet runt överkroppen. Det gäller att smuggla repet förbi den vaksamma militärpolisen, som ser efter om soldaterna tar stövlar, mössor eller annat med sig hem för att avvyttra. Han ber sina kamrater litet övermodigt att dra till ordentligt så att det långa repet ska sitta prydligt dolt under skjortan hela vägen hem till frun.

Så börjar hans resa. Den sker i trängseln av soldater; och om soldater handlar nästan alla Veijo Meris romaner, om soldater, krig och militärliv.

Den här färden västerut med tåget är den röda tråden i Manillarepet. Den löper genom en sannskyldig svärm av roliga historier, anekdoter, hemska berättelser också, som ställer fram kriget i ett brett, absurt, komiskt men framför allt vidrigt panorama. Soldaterna berättar burleskt och mustigt, med många fyndiga vändningar — och *nu* ser vi Joose med deras främmande ögon, en anonym figur som man inte kommer in på livet. Det är ett väldigt fint kompositionsdrag att flytta ut huvudpersonen från centrum till periferin — han finns där i alla fall, syns hela tiden men är plötsligt en bifigur; och likväl är det berättelsen om honom som förs vidare. Han sitter där som ett tyst paket bland historieberättarna.

Till de anekdoter han tvingas lyssna till hör en lång historia om en soldat som försökte smuggla med sig ett rep hem till gården genom att linda det kring överkroppen, hur denne permittent plötsligt segnade ner halvdöd och med knapp nöd räddades av någon som upptäckte repet och skar av det längs mannens rygg punkt efter punkt, alltså förstörde det. Joose lämnar snabbt det sällskap där detta berättas. Han är själv ganska hindrad av repet, han börjar ragla och skildras med de främmande soldaternas ögon som ett omtöcknat fyllo, en asberusad kompis, som man gång på gång måste hjälpa på fötter. Han raglar omkull, de hjälper honom upp, han står där som ett kolli ute i tågkorridoren. Tydligen finns det ingenting som kan förmå honom att

riskera det värdefulla repet. Till slut, efter timmar långa som år, efter oändliga dagar av halvt omtöcknad uthållighet, stupar han in på hemmets gård bland de häpna barnen och räddas av hustrun som snabbt skär av repet längs ryggen på honom, alltså förstör det.

Det är ett hjältemod i komisk inramning, men lika fullt ett dåd utöver vanliga mått.

Eller ta huvudpersonen i *Lika mot lika*, den roman Veijo Meri gav ut 1961. Det är också en man av svårbegripligt mått, en riktig hjälte, en seg soldat som ingenting tycks bita på, en av de okuvliga. Även han förblir halvt anonym, ett slags levande äreminne över den okände soldaten, alla dessa som gick i kriget bland de många men behöll sitt huvud för sig.

Var den förre hjälten en smugglare så är den här ingenting mindre än en desertör. Men är de här männen brottslingar så beror det på att de med självklart och sunt egensinne sätter sina personliga värderingar före etablissemangets och krigsapparatusens. Undersergeanten som schappar från kriget i *Lika mot lika*, han ger sig iväg för att han tycker att man svikit honom. Han går hela vägen från fronten hem till gården och tar hand om slåttern. Här gör han stor nytta. Han har stuckit från fronten, han har svikit sitt land för ett tag. Javäl, men man hade svikit honom, menar han. Hade inte löjtnanten lovat dyrt och heligt att man skulle återvända med båtarna och rädda även honom och hans trupp! Hade man inte övergett och sedan skjutit på dem när de försökte ta sig över floden på egen hand! Hade inte alla vänt ryggen till och struntat i honom! Men sviker man honom så sviker han tillbaka, han är — upplever han — i sin fulla rätt.

Kriget förhöjer naturskildringen i *Lika mot lika*. Slätteridyllen skjuts fram med febrig intensitet och detaljrikedom. Fanflyktingen ser himlen speglas i Kymmene älv och har svårt att slita sig från synen. Han vårdar sig om de sina, han visar omtanke och fin inlevelse inför den kvinna han älskar. Men han är trots allt inte idealiserad.

Han tycks ha en nära nog total trygghet i sin känsla att ha handlat rätt. På något annat sätt kan man knappast förstå hans orädda för att inte säga utmanande uppträdande när han hämtas tillbaka till regementet och döms att gräva en grav lagom stor åt honom själv. Han vet att desertörer kan skjutas men låter inte någon major sätta sig på honom. När han sedan undslipper dödsstraff och uppmanas fylla igen graven vägrar han göra det. "Ni är då en besynnerlig karl", säger majoren. "Ni borde vara nöjd över att få göra det." "Jaha, men jag fyller den int, förslår det int att jag har grävt den, Herr Major."

Man begriper honom inte, det slaget av mod och seghet. Han framstår som ett fullständigt obegripligt fenomen när man läser boken. Det är svårt också att förstå soldaten som riskerar sitt liv för ett manillarep. Ändå står de där båda två fullt levande.

Man begriper dem inte, det finns inte heller någon psykologi hos Veijo Meri varmed begripandet kan fuska. Människorna är hos honom givna i kraft av scenernas livlighet och replikernas äkthet. Man får bara konstatera att de finns där. Han har med sitt författarskap inte valt att förklara men att åskådliggöra. Tolkandet lämnar han åt läsaren. Men i hans prosa ligger många djupa insikter förborgade.

Man förstår inte heller Anna, den unga pigan i Meris roman *Rötter* i vinden. Inte heller får man lektorn, hennes fine husbonde, förklarad för sig. Inte heller Vasili, den unge ryske soldaten som hon älskar. Den här romanen utspelar sig i tiden före 1918 då det fanns ryska soldater i Finland. Inte heller begriper man kaptenen, Vasilis husbonde.

Men vad man får och tvingas att begripa om man läser *Rötter* i vinden, Meris kanske märkligaste roman, det är ett socialt mönster. Om man tog det högtidligt skulle man kunna kalla denna roman för en skildring av omedvetna men absurda klasskillnader. Och allt i boken framstår som oerhört levande, med stor skärpa. Somliga scener har stumfilmsfarsens plastik och pregnans. Man ser att Anna och Vasili älskar varandra. Man ser också hur deras kärlek, som verkligen är allvarlig och som leder till att Anna blir med barn, inte räknas vid sidan av herrskapets liv. De kastas hit och dit på herrskapets nycker, de är inte fullt verkliga för de etablerade människorna. Lektorn avskedar Anna därför att hon är med barn. Han hör henne gråta i natten. Han är en sensibel och väluppfostrad ungtkarl, känslig för alla brott mot etiketten, men sitt ansvar för Anna inser han inte.

Det finns scener i boken som fint kontrasterar hans oförstående hållning till Anna mot hans känsla för etiketten. Det är när han håller på att lära sig hur man skall ta socker med en sockertång då han besöker en kollega. Skildringen av hans övningar med sockertången är lång och ingående. Men ansvaret för en människa som egentligen står honom nära, som sköter om hans liv och lagar hans mat, det inser han inte.

Folket räknas lika litet i det samhället som den här romanen skildrar som i den franskklassiska tragedin, där representanter för vanligt folk bara kunde förekomma som komiska bifigurer. Detta är Finland före 1918.

Rötter i vinden är en militant roman om man följer den här tolkningen. Men det kan hända att det inte är en riktig tolkning, Meri har måhända inte velat skjuta fram i förgrunden den sociala skildringen utan han har liksom i nästan alla sina övriga romaner velat visa hur svårt människor har att komma varandra nära, vilket avstånd det är mellan dem. Men samtidigt ser man hur han genom sitt sätt att skriva för läsaren närmare människorna i böckerna.

Meri berättar bara. Han förklarar ingenting. Hans prosa är som en glatt yta, ett slipat golv, ett kompakt och fast stycke trä. De levande

kroppar som stiger ur den rör sig och ropar mot en bakgrund utan urskiljbart djup, som utgjorde Meris berättelser, alla hans otaliga historier, världens väggar — som fanns det bara berättelser i världen och utanför dem och deras värme blott en avgrund.

Det vore frestande att här också gå in på en rad andra romaner av denna bländande skickliga berättare, denna lysande humorist som Meri är. Man kunde tala om hans roman från inbördeskriget. Det hände år 1918, eller en av hans få romaner med rent civila motiv, *Kvinnan i spegeln*. Veijo Meri har en mycket omfattande produktion bakom sig och en stor del av den finns översatt. Jag tror att hans romaner är översatta till 15 språk; 10 av dem är översatta till svenska.

Jag skall emellertid nu ägna resten av den här presentationen åt den bok som Veijo Meri i dag mottar Nordiska rådets litteraturpris för.

Det är *Sergeantens pojke* och den handlar om honom själv. Meri är född 1928 i Karelen. Hans farfar var soldat, och soldat blev också tidigt hans far. Fadern tog redan som minderårig del i strider under inbördeskriget; mellan krigen var han underofficer och deltog sedan både i finska vinterkriget och i fortsättningskriget. "I sjutton år var mitt hem beläget inom ett kasernområde" berättar Veijo Meri i den norska upplagan av *Manillarepet*. Elva av dessa år tillbragte familjen i gränsgarnisonen på Karelska näset. Det är ett område som nu tillhör Sovjet.

Det är tidiga erfarenheter från detta område som utgör stoffet i *Sergeantens pojke*. Det är inte alls minnesbilder i vanlig mening man möter här. Det rör sig snarare om ett slags återgestaltade scener och Meri själv skulle kanske inte vilja gå med på beteckningen självbiografi. Här lika litet som i hans övriga böcker är det fråga om att förklara någonting, allra minst att förklara författaren själv. Vad det här går ut på är snarare att levandegöra scener och i dem ingjuta väsentlig närvaro, som sökte Meri i själva åskådliggörandet en djup hemlighet, som låge livets förklaring i själva scenernas klarhet, som kunde man genom själva berättelsen genombryta den spegel som berättelsen själv sätter upp mot världen.

Han berättar inga märkliga saker. Allt är sett ur den elvaårige pojken ögon, och det görs ingenstans någon poäng av det faktum att det här är den sista sommaren före vinterkriget. Däremot gör Veijo Meri en poäng av en lång promenad som elvaåringen tvingas göra med en liten flicka som ännu inte kan tala rent. Det är en kärleksfullt detaljerad skildring sida upp och sida ner, en berättelse som blir viktig och väsentlig i kraft av sin exakthet. Man får känslan att författaren är besatt av de här scenerna, inte på grund av något annat än just deras egenskap att via detaljerna komma en förlorad verklighet nära.

En annan central scen i *Sergeantens pojke* är den när pojken och hans äldre kamrat Alpo i smyg lyssnar till en ung soldathoras lärorika berättelse om sitt elände och hur hon hamnade i det. Inte heller i det samman-

hanget ger Meri någon vink om sin egen reaktion. Men berättelsen är omsorgsfullt avlyssnad, full av bilder av soldatlivet och samhället 1939.

Där finns också en scen där Alpo samma kväll får stryk av sin far. Hans pappa slår honom med gevärsputsaren av stål och Meris alter ego iakttar paralyserad Alpos pappas förberedelser. De är minutiöst återgivna liksom effekten på omgivningen av Alpos outhärdliga skrik som aldrig vill sluta.

En utflykt till Terijoki vid havet nära ryska gränsen sätter punkt för romanen. Här förebådas kriget i en folkligt mustig tolkning av avlägsna stora fågelflockars rörelser över havshorisonten.

Det är med pojkens ögon vi får uppleva dessa olika saker. Han mänger berättelsen med ovidkommande iakttagelser som förhöjer berättelsens klarhet. Dess förgrunds alla detaljer framstår i förstoring och avtecknar sig liksom mot ett tomrum, som om ingenting annat än det som omgav pojken och hans intensiva upplevelse existerade. Verklighetsprägel är så stark att den paradoxalt får en drömartad karaktär, och liksom i Meris övriga böcker förstår man ingenting, förstår inte människorna och deras handlingar — och deras handlingars djup. Det är som om enbart berättandet uppehöll världen och som om allt synligt vilade i en stor rymd. Meris romaner saknar den intellektuellt systematiserande upplevelsens djupdimension med dess ofta falska ”genomskinlighet”. Dråplig och hemsk är sagan i Sergeantens pojke om den ryske fursten som bodde i denna trakt och som övergav godset och gemålen när han sett livets botten. Han kan ingenting förklara, men allt är genomlevt, den gobeläng av upprepningar som betyder allt men ingenting förklarar. Han har sett sin tioårige son och förstått att också denne skall dö. Furstens upplevelse står parallell i boken med pojkens plötsliga upplevelse av skräck när han leker bland vedstaplarna. Allt lyfts upp i ett ljus av total och hotande aktualitet.

Veijo Meri förklarar inte; han lyssnar. Veijo Meris författarskap är ett stort och utomordentligt instrument för lyssnande. Däri finns världen förstorad, där klingar i rik instrumentering med plötslig närvaro annars förlorade röster och scener. Och för de politiker och andra människor som inte vill få sitt ansikte söndertrasat av kortsynta och jäktade beslut kan det vara värdefullt att lära sig av Veijo Meri hur man *ser* människorna. Politiken handlar ju liksom litteraturen om människans villkor.

Nordiska rådets president Kåre Willoch:

Jeg vil gjerne først få takke dosent Karl Erik Lagerlöf for den innføring i Veijo Meris forfatterskap som han nå har gitt oss, med glimt som i sum både overbevisende begrunnet valget, og stimulerte oss til den lesning vi nå har foran oss.

Årets prisvinner er altså fra Finland. Det er annen gang i denne litteraturpris' historie at prisen er tildelt en finsk forfatter.

Det er et sammentreff som vi i Norge setter pris på, at også den første finske vinner av Nordisk Råds litteraturpris, Väinö Linna, fikk sin pris overrakt her i Oslo, for nesten nøyaktig 10 år siden, under sesjonen 1963.

Jeg vil gjerne få lese fra det dokument som skal være forfatterens synlige minne om denne begivenhet:

"Sergeantens pojke inneholder en konstnærligt betydende gestaltning av ett barns opplevelsesverld. Samtidig återspeglar berättelsen ett hotfullt historiskt läge strax före andra världskriget. Meri ger liksom i sitt tidigare författarskap en detaljrik, humoristisk och sensuell skildring av natur och människor."

Jeg skal få be Veijo Meri komme frem hit.

Författaren Veijo Meri, Finland:

Jag tackar för det pris som beviljats mig: för äran och för pengarna. Uppriktigt sagt, jag har varit glad och lycklig, intill denna stund. Jag är glad också för den skull att priset gick till Finland och att det var en författare som debuterat på 1950-talet och som blivit både nedskälld och prisad som modernist, som fick det.

I tjuugo års tid har högerkretsarna stått misstänksamma mot och förtryckt min generation. Nu angriper man oss häftigt också från vänster. Anhängarna av den socialistiska realismen anklagar oss för just det samma som högeranhängarna, för en alltför kraftig subjektivism, individualism och för en negativistisk livsinställning. Vi utgör en mjuk generation som hamnat i kläm mellan två aktiva och aggressiva släktled. Man har sagt, att vi öppnade dörren mot Europa och den övriga världen, men att vi inte själva gick ut genom den. Vi har slagit sönder gamla myter och nationella klichéer men vi har inte byggt upp och fabulerat fram nya i deras ställe. Detta har varit vårt största fel. De nya stora myterna är nu internationellt gods, det känns därför förryckt att slå sönder dem i Finland. Och vi är inte heller längre de rätta att slå dem sönder. Vi själva har gått sönder. Det ödet min generation haft har varit tragiskt. Vi har inte riktigt stått ut med belastningarna och kampen. Många av oss har blivit högerns oavlönade eller välavlönade hjälpreddor. Några få försöker alltjämt bevara den borgerliga liberalismens principer, men man har ingen användning för dem i dagens Finland. Några har radikaliserats utan att de märkt det själva, de skriver som vore de radikala men talar likt de ultrakonservativa. Detta ådagalägger riktigheten i påståendet, att författaren aldrig skall förklara och kommentera sin egen produktion. Några av oss väntar och hoppas på att ungdomen snart skulle få uppleva sin egen stora desillusion. De hoppas på den reaktionära segern. Efter det skulle man kunna påbörja de-

batterna med de unga. På detta sätt tänker endast en desperado. En taktiker får aldrig tänka sig katastrofen som en del av taktiken. Det är omoraliskt. Historien utvisar att det inte finns någon återvändo till gårdagen. Ingen föråldrad litterär riktning kommer som sådan åter i maktposition och om en återkomst sker är männen aldrig desamma. Vi kan försöka stödja och hjälpa de unga, utan att vänta oss att de observerar detta, och alla minst att de skulle tacka oss för detta. Inte har vi heller någonsin tackat dem, som hjälpte oss.

För första gången i Finland förs där en viktig allmänlitterär diskussion innanför kommunistpartiet. Det visar oss, att den kraftiga frigörelseprocess och den radikaliserings som började under början av 1960-talet har fört långt mot vänster, rentav så långt, att också de socialistiska partierna har börjat frukta och bygga upp barrikader på denna den intellektuella frigörelsens väg. Naturligtvis är denna frigörelse i mycket skenbar. Den verkliga makten och ansvaret ligger förskansade i gamla institutioner och där byggs hela tiden nya skansar. Men i varje fall har denna nya radikalism nedsyrat förvånansvärt breda lager av intelligentian. Nästan alla finnar under 35-årsåldern har blivit anstuckna härav. I det hänseendet är de lyckliga människor, att de inte lider av den trauma, som de båda krigen och den halvfascistiska förvaltningen födde inom äldre årgångar. På ett genant sätt uppträder cheferna för våra statsdirigerade företag — också de, alltjämt, som någotslags miniatyrführers. Det visar bara, att vårt andliga arv härstammar från 1930-talet och att det alltjämt utgör en belastning för oss. De unga har inte upplevt hungersnöd, inte brist på materiella och andliga förnödenheter och inte en odemokratisk och ledardominerad administration. Det är inte lika lätt att skrämja dem och återföra dem till disciplinen och in i ledet, som det är att göra det med äldre generationer, inom vilka man instinktmässigt svarar på de signaler och kommandon, som man en gång i tiden lärde sig att lyda. Lik en sådan välinlärd hund känner också jag mig och mina böcker har varit ett uppror mot detta mitt öde.

När författaren Toivo Pekkanen, som hörde hemma i arbetarklassen, på 1930-talet beklagade sig över den dåliga försäljningen av hans böcker, den låg i medeltal på 1 000 exemplar, sade förläggaren till honom att han gott kunde hjälpa sig själv. Han borde, när han skrev sina romaner, placera in en huvudperson, böckerna fick inte vara skildringar av ett kollektiv. Av denna huvudperson skulle där göras en individ som var större till växten, vackrare, mera framgångsrik och skickligare än det normala och en ovillkorligen i varje avseende positiv individ, med ett ord sagt: en hjälte med vilken varje läsare gärna skulle jämföra sig.

De hjältar som jag och min generation har haft har varit antihjältar, inte Danton, Robespierre eller Napoleon utan Talleyrand och Fouché,

inte Mannerheim utan Paasikivi. Vi upplevde i vår mest känsliga ålder den hurra-mentalitet som hörde krigstiden till och den desillusion som följde på detta. Vi såg vart hjältedådet ledde, hurudana de spår var som Hitler, Stalin och Tojo åstadkom. Vi är inte det minsta intresserade av hjältar, varken av Che Guevara eller av Jordaniens kung Hussein. På vår vägg hänger inte ens en bild av Lenin. Jag säger detta som ett lovprisande av min egen generation. Och till vår ära bör där också sägas det, att vi aldrig har varit populära. Vi har aldrig skrivit en litteratur, som slår an på och underhåller andra än dem, som tänker och känner på samma sätt som vi. Vi har inte velat förenkla bilden av verkligheten och göra människan enbart till härolder eller symboler för någon samhällsklass eller dess strävanden. Till vår ära hör, kan man säga, alla de sanningar, som vi har skrivit. Man har kunnat anse dem alla vara negativa sanningar. Av dem har inte en enda tagits in i läroböcker i moral eller i medborgarskolning och inte heller i parlamentariska kommittébetänkanden som rör pedagogiska eller skolfrågor. Enligt vår åsikt är människan just så stor som hennes värld är, därför felas där hos de människor vi tecknat en liten solid storhet.

Jag är glad över att det nordiska litteraturpriset tillföll mig. Jag är glad också därför, att jag är den enda människan som inte behöver fundera över, i varje fall inte offentligt, om jag har förtjänat priset eller inte. Jag kan då genast medge att ifråga om finskspråkiga författare är det mera än i de andra fallen en fråga om tur och praktisk organisation. Den finska litteraturen kan representeras endast av de arbeten, som är översatta till svenska eller något annat skandinaviskt språk. Av finskspråkiga böcker översätts där årligen endast tre fyra. Under de senaste åren har man översatt ännu färre än så. Tyngdpunkten har förskjutits, liksom i all förlagsverksamhet, till bestsellerlitteraturen. Senaste höst översattes en romantisk, historisk kärleksroman, en deckare och två romaner som beskriver det rikssvenska samhället. Det är fullkomligt möjligt att man om något år överhuvud inte översätter en enda finskspråkig bok till de skandinaviska språken. Då ligger det i förläggarnas intresse att låta översätta någon kraftig favoritbok enbart för att den skulle få tillfälle att tävla om detta nordiska pris. Sålunda kan detta pris få en ny uppgift och en ny betydelse. Jag tror, att detta pris speciellt i Finland, känns viktigt. Vi befinner oss bakom språkmuren, den omgärdar oss från alla håll.

Jag är tacksam över att jag fick komma just till Norge för att tacka för detta pris. Norge är det land i Skandinavien, där man förmått skriva en verklig prosa, en realistisk prosa, som inte briljerar med lyriska, essäistiska, polemiska och aktuella element utan förlitar sig på det normala vardagsspråket och dess logik, dess byggnadselement. Ett hjärtligt tack till er alla.

REGISTER

(Slutliga register redovisas i huvudbandet från andra samlingen.)

Översikt

över sakernas behandling

nr	S a k
	r u b r i k
<i>A. Medlemsförslag</i>	
A 5 T/j	Tilläggsförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige
A 178/j	Medlemsförslag om fortsatt nordiskt patentsamarbete
A 178 Å/j	Ändringsförslag om fortsatt nordiskt patentsamarbete
A 244/j	Medlemsförslag om Nordiskt patentråd
A 257/j	Medlemsförslag om nordisk äktenskapsrätt
A 263/s	Medlemsförslag om försörjarbegreppet
A 269/s	Medlemsförslag om samarbete om förbättrat socialskydd för husmödrar
A 323/s	Medlemsförslag om utvidgning av familjebegreppet i lagstiftningen
A 334/j	Medlemsförslag om nordisk utlänningslagstiftning
A 341/s	Medlemsförslag om auktorisation för optiker m. m.
A 342/k	Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för ikonografi
A 346/s	Medlemsförslag om nordiskt hälsokortsystem
A 347/t	Medlemsförslag om ökat turistsamarbete i Norden
A 349/e	Medlemsförslag om harmonisering av beskattningsreglerna för andelar i partrederier
A 350/j	Medlemsförslag om revision av den nordiska köp- och avtalslagstiftningen
A 353/t	Medlemsförslag om förarskydd vid trafikförsäkring
A 354/k	Medlemsförslag om samplanering av utbyggnaden av universitet och högskolor i Norden
A 355/e	Medlemsförslag om nordiskt energipolitiskt samrådsorgan
A 356/e	Medlemsförslag om nordisk samverkan beträffande rörledning för olja och gas
A 357/k	Medlemsförslag om samverkan beträffande högre skoglig utbildning
A 358/k	Medlemsförslag om stöd till den färöiska litteraturen
A 359/e	Medlemsförslag om nordiskt samarbete rörande marknadsproblem
A 361/k	Medlemsförslag om arbetet på harmonisering av de nordiska läroplanerna
A 362/s	Medlemsförslag om ambulanstjänst inom Nordkalotten
A 363/s	Medlemsförslag om fortbildning av lärare vid socialhögskolorna
A 364/s	Medlemsförslag om nordiskt kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete
A 365/k	Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC)
A 366/s	Medlemsförslag om överflyttning av sjukhjälpförsäkring från ett nordiskt land till ett annat land
A 367/s	Medlemsförslag om utvidgad och samordnad forskning på handikappvårdens område
A 368/k	Medlemsförslag om ett Nordens konsthús i Ålborg
A 369/t	Medlemsförslag om enhetliga trafikregler för handikappfordon
A 370/s	Medlemsförslag om nordiskt samarbete om njurtransplantation
A 372/k	Medlemsförslag om samarbete rörande högre lanbruksundervisning och forskning
A 374/t	Medlemsförslag om en mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet
A 375/t	Medlemsförslag om enhetliga bestämmelser för terränggående motorfordon
A 376/e	Medlemsförslag om en nordisk industrifond för Färöarna
A 377/t	Medlemsförslag om utbyggnad av flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige
A 382/e	Medlemsförslag om nordisk energipolitisk överenskommelse
A 383/e	Medlemsförslag om laxfisket i Atlanten
A 390/k	Medlemsförslag om ökat nordiskt TV-samarbete
A 391/e	Medlemsförslag om integrationen av de nordiska byggmarknaderna

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
269	189				utan åtgärd	A 5 T/j
{272}						A 178/j
{274}	190		11	1645		A 178 Å/j
{287}						A 244/j
290	187	236	22	1667		A 257/j
{322}						A 263/s
{352}	170		1	1625		A 269/s
{356}						A 323/s
359	189		10	1643		A 334/j
368	175		2—3	1627—1629		A 341/s
375	220		16	1655		A 342/k
387	62	262			fortsatt behandling	A 346/s
395	254		23	1669	fortsatt behandling	A 347/t
						A 349/e
412	185				utan åtgärd	
420	191				utan åtgärd	A 350/j
430	255		24	1671		A 353/t
						A 354/k
440	221		17	1657		
453	210				utan åtgärd	A 355/e
						A 356/e
459	210				utan åtgärd	
465	222		18	1659		A 357/k
479	224		20	1663		A 358/k
489	208		12—13	1647—1649		A 359/e
495	227				utan åtgärd	A 361/k
500	177		4	1631		A 362/s
508	178		5	1633		A 363/s
518	181		6	1635		A 364/s
529	262				fortsatt behandling	A 365/k
						A 366/s
554	182		7	1637		
						A 367/s
562	183		8	1639		
576	225		21	1665		A 368/k
586	256		25	1673		A 369/t
594	184		9	1641		A 370/s
						A 372/k
605	223		19	1661		
618	258		27	1677		A 374/t
627	257		26	1675		A 375/t
636	232				utan åtgärd	A 376/e
						A 377/t
643	260		28	1679		
658	210		14	1651		A 382/e
676	254				utan åtgärd	A 383/e
679	215		15	1653		A 390/k
688	205				utan åtgärd	A 391/e

S a k

nr	r u b r i k
	<i>B. Regeringsförslag</i>
B 13/j	Regeringsförslag om nordisk kommunal rösträtt och valbarhet
	<i>C 1973. Berättelser</i>
1	Berättelse rörande det nordiska samarbetet
*2/j	Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning
*3/s	Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén
*4/e	Berättelse från det tulladministrativa rådet
*5/j	Berättelse om samarbete på lagstiftningens område
*6/j	Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel-frågor
*7/s	Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet
*8/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor
*9/k	Berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete 1972
10/s	Berättelse från Nordiska hälsovårdshögskolan
*11/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål
*12/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål
*13/k	Berättelse från Nordiska hushållshögskolan
*14/k	Berättelse från Nordens Hus i Reykjavík 1972
*15/j	Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
16/k a	Berättelse från Nordiska kulturfonden, 1971
*16/k b	Berättelse från Nordiska kulturfonden, 1972
*17/k	Berättelse från Nordens folkliga akademi
*18/s	Berättelse om samarbete på livsmedelslagstiftningens område
*19/e	Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning
*20/s	Berättelse från det utvidgade hälsovårdsdirektörmötet i Tammerfors
*21/t	Berättelse från Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning
*22/k	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor
*23/k	Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
*24/k	Berättelse från Centralinstitutet för nordisk asienforskning
*25/t	Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning
*26/k	Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet
*27/k	Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi
*28/s	Berättelse från Nordiska institutet för samhällsplanering
*29/k	Berättelse från Nordiskt kollegium för terresteer ekologi
*30/j	Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi
*31/k	Berättelse från Nordiska institutet för folkdiktning
*32/s	Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning
*33/e	Berättelse om Nordel
*34/k	Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning
*35/e	Berättelse från Nordiska kommittén för konsumentfrågor
*36/k	Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning

Tryckt	Behandling		Rekommendation/ yttranden		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
691	262				fortsatt behandling	B 13/j
696	64 166 186 205 214 228		yttranden 1—5	1681—1685	delvis fortsatt behandling	1
826	60				(fortsatt behandling)	*2/j
829	60				(fortsatt behandling)	*3/s
832	60				(fortsatt behandling)	*4/e
834	60				(fortsatt behandling)	*5/j *6/j
863	60				(fortsatt behandling)	
865	60				(fortsatt behandling)	*7/s
866	60				(fortsatt behandling)	*8/e
869	60				(fortsatt behandling)	*9/k
871	159				(fortsatt behandling)	10/s
882	60				(fortsatt behandling)	*11/e
883	60				(fortsatt behandling)	*12/e
886	60				(fortsatt behandling)	*13/k
892	60				(fortsatt behandling)	*14/k
893	60				(fortsatt behandling)	*15/j
894	219				styrelsen beviljad ansvars- frihet; till handlingarna	16/k a
914	60				(fortsatt behandling)	*16/k b
930	60				(fortsatt behandling)	*17/k
946	60				(fortsatt behandling)	*18/s *19/e
948	60				(fortsatt behandling)	
954	60				(fortsatt behandling)	*20/s
962	60				(fortsatt behandling)	*21/t
964	60				(fortsatt behandling)	*22/k *23/k
965	60				(fortsatt behandling)	
968	60				(fortsatt behandling)	*24/k
975	60				(fortsatt behandling)	*25/t
980	60				(fortsatt behandling)	*26/k
986	60				(fortsatt behandling)	*27/k
993	60				(fortsatt behandling)	*28/s
998	60				(fortsatt behandling)	*29/k
1000	60				(fortsatt behandling)	*30/j
1008	60				(fortsatt behandling)	*31/k
1013	60				(fortsatt behandling)	*32/s
1015	60				(fortsatt behandling)	*33/e *34/k
1017	60				(fortsatt behandling)	
1023	60				(fortsatt behandling)	*35/e
1027	60				(fortsatt behandling)	*36/k

S a k	
nr	r u b r i k
*37/k	Berättelse om Nordiskt kollegium från fysisk oceanografi
*38/k	Berättelse om Nordiska sommarskolan för forskarutbildning
*39/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning
*40/t	Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet
*41/k	Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet
*42/s	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor
*43/k	Berättelse från Nordiskt institut för sjö rätt
*44/e	Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete
*45/k	Berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin
<i>D 1973. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer</i>	
*14/1962/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation
32/1962/j	Meddelande om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen
7/1963/j	Meddelande om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen
*21/1963/k	Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television
26/1963/s	Meddelanden om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt
*24/1964/k	Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte
*3/1965/k	Meddelande om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning
*5/1965/s	Meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.
*13/1965/j	Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för ford-ringspreskription
20/1965/s	Meddelanden om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av semesterlagstiftningen
29/1965/k	Meddelande om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskeriutbildning
*1/1966/k	Meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet
*5/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen
*7/1966/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV
10/1966/t	Meddelanden om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svensk mellan-riksvägar
*21/1966/s	Meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare
*29/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention
*1/1967/t	Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik
2/1967/k	Meddelande om rekommendation nr 2/1967 angående samarbete på operakonstens område

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1031	60				(fortsatt behandling)	*37/k
1036	60				(fortsatt behandling)	*38/k
1041	60				(fortsatt behandling)	*39/k
1047	60				(fortsatt behandling)	*40/t
1051	60				(fortsatt behandling)	*41/k
1055	60				(fortsatt behandling)	*42/s
1056	60				(fortsatt behandling)	*43/k
1065	60				(fortsatt behandling)	*44/e
1074	60				(fortsatt behandling)	*45/k
1079	60				(fortsatt behandling)	*14/1962/k 32/1962/j
1080	61				slutbehandlad	7/1963/j
1082	61				slutbehandlad	*21/1963/k
1084	60				(fortsatt behandling)	26/1963/s
1085	158	264			nya meddelanden	
1087	60				(fortsatt behandling)	*24/1964/k *3/1965/k
1088	60				(fortsatt behandling)	*5/1965/s
1089	60				(fortsatt behandling)	*13/1965/j
1099	60				(fortsatt behandling)	20/1965/s
1101	61				slutbehandlad	
1103	202				fortsatt behandling	29/1965/k *1/1966/k
1105	60				(fortsatt behandling)	*5/1966/j
1106	60				(fortsatt behandling)	*7/1966/k
1107	60				(fortsatt behandling)	10/1966/t
1109	261				slutbehandlad	*21/1966/s
1112	60				(fortsatt behandling)	*29/1966/j
1113	60				(fortsatt behandling)	*1/1967/t
1114	60				(fortsatt behandling)	2/1967/k
1118	61				slutbehandlad	

S a k	
nr	r u b r i k
*3/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1967 angående förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete
4/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 4/1967 angående utvidgat samarbete på arbetarskyddets område
*9/1967/s	Meddelanden om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet
*10/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring
*11/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 11/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring
12/1967/k	Meddelanden om rekommendation nr 12/1967 angående utvidgat TV-samarbete
13/1967/j	Meddelande om rekommendation nr 13/1967 angående gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro
*19/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1967 angående högre utbildning av sjuksköterskor
*20/1967/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparat
*25/1967/t	Meddelanden om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg
*26/1967/k	Meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning
*29/1967/t	Meddelanden om rekommendation nr 29/1967 angående Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige
*2/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser
4/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 4/1968 angående upprättande av en naturpark för de stora rovdjurens bevarande
*6/1968/k	Meddelande om rekommendation nr 6/1968 angående yrkeslärarutbildning
*8/1968/s	Meddelanden om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän
9/1968/t	Meddelanden om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim
12/1968/t	Meddelanden om rekommendation nr 12/1968 angående posttaxor m. m.
14/1968/e	Meddelande om rekommendation nr 14/1968 angående skattevetenskapligt samarbete
*16/1968/s	Meddelanden om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen
*17/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 17/1968 angående nordisk vittnesplikt
*19/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 19/1968 angående personskador vållade av interner m. m.
*23/1968/e	Meddelanden om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering
27/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning
*28/1968/k	Meddelande om rekommendation nr 28/1968 angående iberio-amerikanskt institut
*29/1968/k	Meddelande om rekommendation nr 29/1968 angående parasitologisk forskning

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1120	60				(fortsatt behandling)	*3/1967/s
1121	61				slutbehandlad	4/1967/s
1123	60				(fortsatt behandling)	*9/1967/s
1125	60				(fortsatt behandling)	*10/1967/s
1126	60				(fortsatt behandling)	*11/1967/s
1128	219				slutbehandlad	12/1967/k
1133	61				slutbehandlad	13/1967/j
1136	60				(fortsatt behandling)	*19/1967/s
1137	60				(fortsatt behandling)	*20/1967/k
1138	60				(fortsatt behandling)	*25/1967/t
1139	60				(fortsatt behandling)	*26/1967/k
1141	60				(fortsatt behandling)	*29/1967/t
1143	60				(fortsatt behandling)	*2/1968/j
1145	61				slutbehandlad	4/1968/j
1147	60				(fortsatt behandling)	*6/1968/k
1148	60				(fortsatt behandling)	*8/1968/s
1150	196				fortsatt behandling	9/1968/t
1152	198				fortsatt behandling	12/1968/t
1155	213				slutbehandlad	14/1968/e
1158	60				(fortsatt behandling)	*16/1968/s
1160	60				(fortsatt behandling)	*17/1968/j
1162	60				(fortsatt behandling)	*19/1968/j
1163	60				(fortsatt behandling)	*23/1968/e
1168	199				fortsatt behandling	27/1968/t
1170	60				(fortsatt behandling)	*28/1968/k
1171	60				(fortsatt behandling)	*29/1968/k

S a k	
nr	r u b r i k
30/1968/k	Meddelande om rekommendation nr 30/1968 angående vulkanologiskt institut i Island
31/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 31/1968 angående revision av den internationella oljeskyddskonventionen
*33/1968/k	Meddelande om rekommendation nr 33/1968 angående sameinstitut
*35/1968/t	Meddelanden om rekommendation nr 35/1968 angående gemnsam resebyrå-lagstiftning
*2/1969/t	Meddelande om rekommendation nr 2/1969 angående slopande av utgående passkontroll
*3/1969/t	Meddelande om rekommendation nr 3/1969 angående tullbehandlingen av postpaket
*7/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet
*8/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV
*10/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning
*11/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus
*12/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation
14/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran
*16/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete
*17/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikerterapiens område
*18/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete
21/1969/t	Meddelanden om rekommendation nr 21/1969 angående beslut i Öresundsfrågorna
*22/1969/s	Meddelanden om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete
*23/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige
*24/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 24/1969 angående tillgången till källmaterial för samtidshistorisk forskning
*25/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar
*27/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna
*28/1969/e	Meddelanden om rekommendation nr 28/1969 angående samarbetskommitté för utvecklingsforskning
*29/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildningen
*1/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal
*2/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 2/1970 angående nordisk arbetsmarknad för psykologer
*3/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1172	61				slutbehandlad	30/1968/k
1174	262				slutbehandlad	31/1968/j
1178	60				(fortsatt behandling)	*33/1968/k *35/1968/t
1180	60				(fortsatt behandling)	*2/1969/t
1182	60				(fortsatt behandling)	*3/1969/t
1183	60				(fortsatt behandling)	*7/1969/k
1184	60				(fortsatt behandling)	*8/1969/k
1185	60				(fortsatt behandling)	*10/1969/s
1186	60				(fortsatt behandling)	*11/1969/k
1187	60				(fortsatt behandling)	*12/1969/s
1188	60				(fortsatt behandling)	14/1969/k
1190	200				fortsatt behandling	
1192	60				(fortsatt behandling)	*16/1969/s *17/1969/k
1193	60				(fortsatt behandling)	
1194	60				(fortsatt behandling)	*18/1969/k 21/1969/t
1196	232				slutbehandlad	*22/1969/s
1199	60				(fortsatt behandling)	*23/1969/s
1200	60				(fortsatt behandling)	*24/1969/k
1206	60				(fortsatt behandling)	*25/1969/k
1207	60				(fortsatt behandling)	*27/1969/k
1208	60				(fortsatt behandling)	*28/1969/e
1209	60				(fortsatt behandling)	*29/1969/s
1210	60				(fortsatt behandling)	*1/1970/s
1211	60				(fortsatt behandling)	*2/1970/s
1212	60				(fortsatt behandling)	*3/1970/s
1214	60				(fortsatt behandling)	

S a k	
nr	r u b r i k
*4/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 4/1970 angående ökad samverkan vid utbildningsanstalter
*5/1970/e	Meddelanden om rekommendation nr 5/1970 angående nordiskt varudeklarationssamarbete
6/1970/j	Meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn
7/1970/j	Meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation
*8/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 8/1970 angående samarbete på rymdområdet
*9/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV
*10/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 10/1970 angående samnordisk massmediaforskning
*12/1970/j	Meddelanden om rekommendation nr 12/1970 angående förenhetligande av reglerna om förmånsrätt i konkurs
*13/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet
*14/1970/e	Meddelanden om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor
*15/1970/t	Meddelanden om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando
*16/1970/t	Meddelanden om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg
22/1970/e	Meddelanden om rekommendation nr 22/1970 angående avskaffande av indirekta handelshinder
23/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 23/1970 angående information om nordiskt samarbete
25/1970/e	Meddelande om rekommendation nr 25/1970 angående stimulerande av privata investeringar i u-länderna
*26/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete
*27/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på förskolans område
28/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan
29/1970/k	Meddelanden om rekommendation nr 29/1970 angående TV-tekniskt samarbete
*30/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening
*31/1970/e	Meddelande om rekommendation nr 31/1970 angående förenhetligande av handelsdokument
*32/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturllexikon
*33/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikersamarbete
*34/1970/t	Meddelanden om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort
*35/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1215	60				(fortsatt behandling)	*4/1970/k
1218					(fortsatt behandling)	*5/1970/e
1220	165				fortsatt behandling	6/1970/j
1222					fortsatt behandling	7/1970/j
1224	60				(fortsatt behandling)	*8/1970/t
1226	60				(fortsatt behandling)	*9/1970/k
1228	60				(fortsatt behandling)	*10/1970/k
1229	60				(fortsatt behandling)	*12/1970/j
1231	60				(fortsatt behandling)	*13/1970/k
1232	60				(fortsatt behandling)	*14/1970/e
1233	60				(fortsatt behandling)	*15/1970/t
1234	60				(fortsatt behandling)	*16/1970/t
1236	213				slutbehandlad	22/1970/e
1239	61				slutbehandlad	23/1970/k
1241	213				slutbehandlad	25/1970/e
1244	60				(fortsatt behandling)	*26/1970/k
1245	60				(fortsatt behandling)	*27/1970/k
1247	159				fortsatt behandling	28/1970/s
1249	219				slutbehandlad	29/1970/k
1251	60				(fortsatt behandling)	*30/1970/s
1253	60				(fortsatt behandling)	*31/1970/e
1254	60				(fortsatt behandling)	*32/1970/k
1255	60				(fortsatt behandling)	*33/1970/s
1257	60				(fortsatt behandling)	*34/1970/t
1258	60				(fortsatt behandling)	*35/1970/t

S a k	
nr	r u b r i k
*36/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 36/1970 angående samarbete på arbets- medicinens område
*1/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forsk- ning och undervisning om Östeuropa
*2/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 2/1971 angående ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte
4/1971/t	Meddelanden om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten
*5/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept
*6/1971/e	Meddelanden om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbe- handlingen av skogs- och jordbruksmaskiner
*7/1971/e	Meddelanden om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elek- triska säkerhetsfrågor
*8/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1971 angående nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk
*9/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1971 angående samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik
*10/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 10/1971 angående samnordisk utbild- ning av konservatorer
*11/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv
*12/1971/e	Meddelanden om rekommendation nr 11/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet
15/1971/t	Meddelanden om rekommendation nr 15/1971 angående fortsatt handlägg- ning av Öresundsfrågorna
*16/1971/t	Meddelanden om rekommendation nr 16/1971 angående förbud mot över- ljudsplan i Norden
*17/1971/t	Meddelanden om rekommendation nr 17/1971 angående åtgärder mot flyg- kapning
*18/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 18/1971 angående de finska invandrar- nas anpassning i Sverige
*19/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invand- rarnas kontakter med Finland
20/1971/k	Meddelanden om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-sam- arbete mellan Finland och Sverige
*21/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid be- kämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kategatt och Öresund
*22/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 22/1971 angående enhetliga principer för lagstiftningen om engångsförpackningar
*24/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samar- bete på bildkonstens område
25/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 25/1971 angående ökat nordiskt sam- arbete på scenkonstens område
*26/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 26/1971 angående översättningsverk- samteten rörande nordisk skönlitteratur
*27/1971/j	Meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd
*28/1971/j	Meddelanden om rekommendation nr 28/1971 angående personalens ställning vid gemensamma institutioner

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
						*36/1970/s
1259	60				(fortsatt behandling)	*1/1971/k
1260	60				(fortsatt behandling)	*2/1971/k
1261	60				(fortsatt behandling)	4/1971/t
1262	202				fortsatt behandling	*5/1971/s
1264	60				(fortsatt behandling)	*6/1971/e
1265	60				(fortsatt behandling)	*7/1971/e
1267	60				(fortsatt behandling)	*8/1971/s
1270	60				(fortsatt behandling)	*9/1971/k
1273	60				(fortsatt behandling)	*10/1971/k
1274	60				(fortsatt behandling)	*11/1971/k
1275	60				(fortsatt behandling)	*12/1971/e
1276	60				(fortsatt behandling)	15/1971/t
1280	232				slutbehandlad	*16/1971/t
1283	60				(fortsatt behandling)	*17/1971/t
1285	60				(fortsatt behandling)	*18/1971/s
1287	60				(fortsatt behandling)	*19/1971/s
1289	60				(fortsatt behandling)	20/1971/k
1290	219				nya meddelanden	*21/1971/s
1293	60				(fortsatt behandling)	*22/1971/s
1294	60				(fortsatt behandling)	*24/1971/k
1296	60				(fortsatt behandling)	25/1971/k
1297	62				slutbehandlad	*26/1971/k
1299	60				(fortsatt behandling)	*27/1971/j
1301	60				(fortsatt behandling)	*28/1971/j
1303	60				(fortsatt behandling)	

S a k	
nr	r u b r i k
*29/1971/j	Meddelande om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning
*30/1971/j	Meddelande om rekommendation nr 30/1971 angående löneskydd vid konkurs
*31/1971/e	Meddelanden om rekommendation nr 31/1971 angående analysattester rörande fröer
*32/1971/j	Meddelande om rekommendation nr 32/1971 angående kriminologiskt samarbete
*33/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 33/1971 angående stipendier för medarbetare vid massmedia
*1/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar
*2/1972/e	Meddelanden om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området
3/1972/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar
4/1972/s	Meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskydds-konvention
5/1972/j	Meddelanden om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna
*6/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 6/1972 angående samverkan angående utbyggnad av konsumentskyddet
*7/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsument-upplysning om personbilar
*8/1972/t	Meddelanden om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter
*9/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet
10/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 10/1972 angående ingående av en nordisk transportöverenskommelse
*11/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden
12/1972/j	Meddelanden om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaks-reklam
*13/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 13/1972 angående samordning av regler rörande privata personregister
14/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia
*15/1972/t	Meddelanden om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar
16/1972/k	Meddelanden om rekommendation nr 16/1972 angående utbyggnad av det nordiska TV-samarbetet
*17/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1972 angående nordiskt kulturcentrum i Tórshavn
*18/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur
*19/1972/k	Meddelanden om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område
*20/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
						*29/1971/j
1304	60				(fortsatt behandling)	
1305	60					*30/1971/j
					(fortsatt behandling)	*31/1971/e
1306	60				(fortsatt behandling)	
						*32/1971/j
1308	60				(fortsatt behandling)	
						*33/1971/k
1309	60				(fortsatt behandling)	
						*1/1972/e
1310	60				(fortsatt behandling)	
						*2/1972/e
1311	60				(fortsatt behandling)	
						3/1972/s
1312	170				nya meddelanden	
						4/1972/s
1314	170				nya meddelanden	
1316	161				fortsatt behandling	5/1972/j
						*6/1972/j
1319	60				(fortsatt behandling)	
						*7/1972/e
1321	60				(fortsatt behandling)	
						*8/1972/t
1323	60				(fortsatt behandling)	
						*9/1972/t
1324	60				(fortsatt behandling)	
						10/1972/t
1325	262				slutbehandlad	
						*11/1972/t
1361	60				(fortsatt behandling)	
						12/1972/j
1362	262				fortsatt behandling	
						*13/1972/j
1365	60				(fortsatt behandling)	
						14/1972/k
1367	163				fortsatt behandling	
						*15/1972/t
1369	60				(fortsatt behandling)	
						16/1972/k
1370	219				slutbehandlad	
						*17/1972/k
1373	60				(fortsatt behandling)	
						*18/1972/k
1374	60				(fortsatt behandling)	
						*19/1972/k
1375	60				(fortsatt behandling)	
						*20/1972/j
1377	60				(fortsatt behandling)	

S a k	
nr	r u b r i k
21/1972/j	Meddelanden om rekommendation nr 21/1972 angående nordiskt deltagande i Internationella naturvårdsunionen (IUCN) och World Wildlife Fund
22/1972/e	Meddelanden om rekommendation nr 22/1972 angående nordiskt tekniskt och industriellt samarbete
*23/1972/s	Meddelande om rekommendation nr 23/1972 angående enhetliga regler för sjukhjälp vid vistelse i länder utom Norden
*24/1972/s	Meddelande om rekommendation nr 24/1972 angående ersättning för vård vid barnsbörd i annat nordiskt land än hemlandet
*25/1972/s	Meddelande om rekommendation nr 25/1972 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen
*26/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap

E. Frågor

1. Fråga till Sveriges regering om tillgodoräknande av pension vid offentlig tjänst i ett nordiskt land /26/1963/s/
2. Fråga till Nordiska ministerrådet om högre fiskeriutbildning /29/1965/k/
3. Fråga till Norges och Sveriges regeringar om transittrafiken över Trondheim /9/1968/t/
4. Fråga till Nordiska ministerrådet om inrikes posttaxa för tidningar och tidskrifter inom Norden /12/1968/t/
5. Fråga till Nordiska ministerrådet om gemensamma trafikregler /27/1968/t/
6. Fråga till Nordiska ministerrådet om trafikundervisning /14/1969/k/
7. Fråga till Nordiska ministerrådet om barns medborgarskap och naturalisation /6/1970/j och 7/1970/j/
8. Fråga till Nordiska ministerrådet om forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan /C 10/s och 28/1970/s/
9. Fråga till Finlands regering om mellanriksväg Virtaniemi—Tjærebukten /4/1971/t/
10. Fråga till Finlands, Norges och Sveriges regeringar om stöd till samerna /5/1972/j/
11. Fråga till Nordiska ministerrådet om utgivande av en nordisk historia /14/1972/k/

Översikt över behandlingen av dokumenten

nr Dokument rubrik	Tryckt s.	Behandl. s.	Beslut innehåll
1. Rapport från Nordiska rådets presidium	1400	64	till handl.
2. Rapport om nordiskt samarbete under år 1972	1607	64	till handl.

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1379	62				fortsatt behandling	21/1972/j
1381	205				slutbehandlad	22/1972/e
1384	60				(fortsatt behandling)	*23/1972/s
1385	60				(fortsatt behandling)	*24/1972/s
1386	60				(fortsatt behandling)	*25/1972/s
1387	60				(fortsatt behandling)	*26/1972/j
1388	158					1
1389	202					2
1390	196					3
1392	198					4
1393	199					5
1394	200					6
1395	165					7
1396	159					8
1397	202					9
1398	161					10
1399	163					11

Personregister

(Siffrorna hänvisar till sidor)

Adamsson, Erik, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utlänningslagstiftning: 359

Energipolitiskt samrådsorgan: 453

Yttranden:

Generaldebatt: 108

Nordisk äktenskapsrätt: 189, 238

Albertsen, Kristian, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Överflyttning av sjukhjälpförsäkring: 554

Yttranden:

Generaldebatt: 152

Fortbildning av lärare vid socialhögskolorna: 179, 180

Överflyttning av sjukhjälpförsäkring: 182

Alenius, Ele, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 73

Andenæs, Tønnes, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utbyggnaden av universitet och högskolor: 440

Stöd till den färöiska litteraturen: 479

TV-samarbete: 679

Yttranden:

Generaldebatt: 144

Ökat nordiskt TV-samarbete: 214

Andersen, K. B., Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Laxfisket i Atlanten: 254

Antila, Pentti, Finl. del. (Skyp)

Vald medlem till 7 februari 1973 därefter suppleant

Medlemsförslag:

Familjebegreppet i lagstiftningen: 356

Fortbildning av lärare vid socialhögskolorna: 508

Forskning på handikappvården: 562

Njurtransplantation: 594

Antonsson, Johannes, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samarbete rörande marknadsproblem: 489

Fortbildning av lärare vid socialhögskolorna: 508

Energipolitisk överenskommelse: 658

Yttranden:

Generaldebatt: 64

Samarbete rörande marknadsproblem: 208

Energipolitiskt samrådsorgan, rörledning för olja och gas och energipolitisk överenskommelse: 210

Aro, Pirkko, Finl. del. (Lkp)

Suppleant till 8 februari 1972

Medlemsförslag:

Hälsokortssystem: 387

Aspling, Sven, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan (fråga): 160

Aune, Anders, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Energipolitiskt samrådsorgan: 453

Austrheim, John, Norska del. (Sp)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 16 november 1972

Medlemsförslag:

Högre lantbruksundervisning och forskning: 605

Yttranden:

Transittrafiken över Trondheim (fråga): 196, 197

Baunsgaard, Hilmar, Danm. riges del. (RV)

Vald medlem

Yttrande:

Industrifond för Färöarna: 233

Ejörklund, Ilkka-Christian, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 126

Ökat nordiskt TV-samarbete: 217

Borten, Per, Norska del. (Sp)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 111

Industrifond för Färöarna: 231

Bratteli, Trygve, Norska del. (A)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 75

Bræk, Ola Skjåk, Norska del. (V)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Energipolitiskt samrådsorgan, rörledning för olja och gas och energipolitisk överenskommelse: 210

Bye, Roald, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Hälsokortssystem: 387

Överflyttning av sjukhjälpförsäkring: 554

Forskning på handikappvården: 562

Njurtransplantation: 594

Yttranden:

Hälsokortssystem: 62

Forskning på handikappvården: 183

Transittrafiken över Trondheim (fråga):

195, 196

Carlsson, Eric, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ökat turistsamarbete i Norden: 395

Högre skoglig utbildning: 465

Enhetliga trafikregler för handikappfordon: 586

Högre lantbruksundervisning och forskning: 605

Enhetliga bestämmelser för terränggående motorfordon: 627

Utbyggnad av flygtrafiken i de nordliga delarna: 643

Yttranden:

Transittrafiken över Trondheim (fråga): 197

Nordisk äktenskapsrätt: 246

Bestämmelser för terränggående motorfordon: 257

Mellanriksväg Skjomen—Stora sjöfallet: 259

Carlsson, Ingvar, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 139

Dam, Poul, Danm. riges del. (SF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiskt patentsamarbete: 272

NORDAC: 529

Nordens konsthuss i Ålborg: 576

Yttranden:

Generaldebatt: 83, 141

Revision av köp- och avtalslagstiftningen: 191

Nordisk äktenskapsrätt: 240

Ehrnrooth, Georg C., Finl. del. (Sv)

Vald medlem till 7 februari 1973

Medlemsförslag:

Nordisk äktenskapsrätt: 290

Revision av köp- och avtalslagstiftningen: 420

Eidem, Bjarne Mørk, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ambulansjänst inom Nordkalotten: 500

Högre lantbruksundervisning och forskning: 605

Mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet: 618

Utbyggnad av flygtrafiken i de nordliga delarna: 643

Yttrande:

Mellanriksväg Skjomen—Stora sjöfallet: 258

Eika, Hallvard, Norska del. (V)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 70

Eriksen, Niels, Danm. riges del. (V)

Vald medlem till 19 oktober 1971

Medlemsförslag:

Institut för ikonografi: 375

Feldt, Kjell-Olof, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 101

Fjose, Bergfrid, Norska del. (Kr.F.)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Förbud mot tobaksreklam: 263

Forsman, Mauno, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

TV-samarbete: 679

Garbo, Gunnar, Norska del. (V)

Vald medlem

Medlemsförslag:

TV-samarbete: 679

Yttranden:

Generaldebatt: 138

Nordens konsthushus i Ålborg: 225

Nordisk äktenskapsrätt: 238

Geijer, Arne, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Integrationen av de nordiska byggmarknaderna: 688

Gíslason, Gylfi P., Isl. del. (A)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 116

Berättelse från Nordiska ministerrådet: 213

Groes, Lis, Danm. riges del. (S)

Vald medlem till 7 februari 1968

Medlemsförslag:

Nordiskt patentsamarbete: 272

Hafstein, Jóhann, Isl. del. (Sj)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 86

Hammarberg, Sven, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ambulanstjänst inom Nordkalotten: 500

Forskning på handikappvården: 562

Njurtransplantation: 594

Hanhirova, Veikko, Finl. del. (K)

Vald medlem till 8 februari 1972

Medlemsförslag:

Ökat turistsamarbete i Norden: 395

Hansen, Guttorm, Norska del. (A)

Vald medlem

Yttranden:

Val av presidium: 55

Generaldebatt: 131

Hansen, Jørgen Peder, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utbyggnaden av universitet och högskolor: 440

Yttranden:

Institut för ikonografi: 219

NORDAC: 262

Hara, Erkki, Finl. del. (Kok)

Vald medlem till 4 februari 1971

Medlemsförslag:

Nordisk äktenskapsrätt: 290

Hartling, Poul, Danm. riges del. (V)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Högre skoglig utbildning: 465

NORDAC: 529

Nordens konsthushus i Ålborg: 576

TV-samarbete: 679

Haugaard, Svend, Danm. riges del. (RV)

Vald medlem till 4 oktober 1972, därefter suppleant

Medlemsförslag:

Nordisk äktenskapsrätt: 290

Utlänningslagstiftning: 359

TV-samarbete: 679

Haugstvedt, Asbjørn, Norska del. (Kr. F.)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 129

Helen, Gunnar, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 88

Helveg Petersen, Niels, Danm. riges del. (RV)

Vald medlem till 19 oktober 1971, därefter suppleant

Medlemsförslag:

NORDAC: 529

Nordens konsthuis i Ålborg: 576

Hermansson, Carl-Henrik, Sv. del. (vpk)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 133

Stöd till samerna (fråga): 161, 162

Hernelius, Allan, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Revision av köp- och avtalslagstiftningen: 420

Harmonisering av de nordiska läroplanerna: 495

Yttranden:

Generaldebatt: 145

Nordisk äktenskapsrätt: 188, 241, 251

Hetemäki, Elsi, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Familjebegreppet i lagstiftningen: 356

Harmonisering av de nordiska läroplanerna: 495

TV-samarbete: 679

Yttrande:

Generaldebatt: 112

Holmberg, Yngve, Sv. del. (m)

Vald medlem till 13 januari 1972

Medlemsförslag:

Nordiskt patentråd: 287

Beskattningsregler för partrederier: 412

Horn, Svend, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Förarskydd vid trafikförsäkring: 430

Yttranden:

Berättelse från Nordiska ministerrådet: 228

Nordisk äktenskapsrätt: 248

Häll, Karl-Erik, Sv. del. (s)

Suppleant

Medlemsförslag:

Mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet: 618

TV-samarbete: 679

Jansson, Paul, Sv. del. (s)

Suppleant

Medlemsförslag:

Överflyttning av sjukhjälpförsäkring: 554

Johannessen, Martha, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Enhetliga trafikregler för handikappfordon: 586

Enhetliga bestämmelser för terränggående motorfordon: 627

Yttranden:

Gemensamma trafikregler (fråga): 198, 199

Jóhannesson, Ólafur, Isl. del. (F)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 71

Johansson, Knut, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Integrationen av de nordiska byggmarknaderna: 688

Yttrande:

Generaldebatt: 93

Johansson, Tage, Sv. del. (s)

Vald medlem

Ändringsförslag:

Fortsatt patentsamarbete: 274

Yttranden:

Generaldebatt: 149

Ökat nordiskt TV-samarbete: 216

Harmonisering av de nordiska läroplanerna: 227

Jónsson, Björn, Isl. del. (SF)

Vald medlem

Yttrande:

Kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete: 181

Jonsson, Rune, Sv. del. (s)

Suppleant

Medlemsförslag:

TV-samarbete: 679

Jørgensen, Anker, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 68

Kampmann, Jens, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Berättelse från Nordiska ministerrådet:
168

Kock, Osmo, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

TV-samarbete: 679

Yttranden:

Utlänningslagstiftning: 189
Nordisk äktenskapsrätt: 248

Koivisto, Tellervo M., Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Yttrande:

Nordisk äktenskapsrätt: 249

Kolstad, Eva, Norska del. (V)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Försörjarbegreppet: 173

Korvald, Lars, Norska del. (Kr. F.)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 83

Krönmark, Eric, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samverkan beträffande rörledning för olja
och gas: 459
Harmonisering av de nordiska läroplaner-
na: 495

Larsen, Aksel, Danm. riges del. (SF)

Vald medlem till 10 januari 1972

Medlemsförslag:

Ökat turistsamarbete i Norden: 395

Larsson, Lars, Sv. del. (s)

Vald medlem till 30 april 1971

Medlemsförslag:

Försörjarbegreppet: 323

Lidbom, Carl, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 80. 83
Nordisk äktenskapsrätt: 250

Lillqvist, Bror, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ökat turistsamarbete i Norden: 395
Förarskydd vid trafikförsäkring: 430
Överflyttning av sjukhjälpsförsäkring: 554
Enhetliga bestämmelser för terränggående
motorfordon: 627
Utbyggnad av flygtrafiken i de nordliga
delarna: 643

Yttranden:

Generaldebatt: 146
Posttaxa för tidningar och tidskrifter (frå-
ga): 197
Förarskydd vid trafikförsäkring: 255

Lind, Nathalie, Danm. riges del. (V)

Suppleant

Yttrande:

Nordisk äktenskapsrätt: 252

Lindeman, Lars, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ambulanstjänst inom Nordkalotten: 500
Kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesam-
arbete: 518
Forskning på handikappvården: 562
Njurtransplantation: 594

Yttranden:

Generaldebatt: 143
Forskning vid Nordiska hälsovårdshög-
skolan (fråga): 159, 160
Berättelse från Nordiska ministerrådet:
166
Ambulanstjänst inom Nordkalotten: 177

Lähteenmäki, Olavi, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samverkan beträffande rörledning för
olja och gas: 459

- Samarbete rörande marknadsproblem:
489
- Löfberg, Bertil*, Sv. del. (s)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
Tillgodoräknande av pension vid offentlig tjänst (fråga): 158, 159
- Matthiasen, Niels*, Danm. riges del. (S)
Regeringsrepresentant
Suppleant till 19 oktober 1971
Medlemsförslag:
Institut för ikonografi: 375
Yttrande:
Generaldebatt: 122
- Matthiesen, Matthias, Á.*, Isl. del. (Sj)
Vald medlem
Yttrande:
Generaldebatt: 148
- Mellqvist, Sven*, Sv. del. (s)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Ökat turistsamarbete i Norden: 395
Förarskydd vid trafikförsäkring: 430
Enhetliga bestämmelser för terränggående motorfordon: 627
Yttranden:
Nordisk äktenskapsrätt: 248
Ökat turistsamarbete: 254
- Mundebo, Ingemar*, Sv. del. (fp)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Utlänningslagstiftning: 359
Utbyggnaden av universitet och högskolor: 440
Högre skoglig utbildning: 465
NORDAC: 529
Högre lantbruksundervisning och forskning: 605
TV-samarbete: 679
Yttranden:
Generaldebatt: 123
Utbyggnaden av universitet och högskolor: 220
Samverkan om högre skoglig utbildning: 221
Nordisk äktenskapsrätt: 247
- Mykkänen, Jouni*, Finl. del. (Kok)
Suppleant
Medlemsförslag:
Ambulanstjänst inom Nordkalotten: 500
Utbyggnad av flygtrafiken i de nordliga delarna: 643
- Mäki, Timo*, Finl. del. (Kok)
Vald medlem
Yttrande:
Generaldebatt: 91
- Møller, Gerda*, Danm. riges del. (KF)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Försörjargreppet: 323
Njurtransplantation: 594
Yttranden:
Tillgodoräknande av pension vid offentlig tjänst (fråga): 158
Njurtransplantation: 184
- Møller, Orla*, Danmark (S)
Vald medlem
Medlemsförslag:
NORDAC: 529
Nordens konsthushus i Ålborg: 576
Yttranden:
Nordisk äktenskapsrätt: 187, 188
- Nettelbrandt, Cecilia*, Sv. del. (fp)
Vald medlem
Yttranden:
Mellanriksväg Skjomen— Stora sjöfallet: 260
Utbyggnad av flygtrafiken: 260
- Nielsen, K. Axel*, Danm. riges del. (S)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
Gemensamma trafikregler (fråga): 199
- Nilsen, Arne*, Norska del. (A)
Vald medlem
Yttrande:
Nordisk äktenskapsrätt: 244
- Nilsson, Anna-Lisa*, Sv. del. (c)
Suppleant
Medlemsförslag:
Auktorisation för optiker: 368

Kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete: 518
 Högre lantbruksundervisning och forskning: 605
 Yttrande:
 Auktorisation för optiker: 175

Nilsson, Jan-Ivan, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Auktorisation för optiker: 368
 Energipolitiskt samrådsorgan: 453
 Ambulansstjänst inom Nordkalotten: 500
 Kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete: 518
 Forskning på handikappvården: 562
 Högre lantbruksundervisning och forskning: 605
 Mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet: 618
 Utbyggnad av flygtrafiken i de nordliga delarna: 643

Norling, Bengt, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Posttaxa för tidningar och tidskrifter (fråga): 198
 Berättelse från Nordiska ministerrådet: 229

Norvik, Erling, Norska del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ambulansstjänst inom Nordkalotten: 500
 Mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet: 618
 Enhetliga bestämmelser för terränggående motorfordon: 627
 Utbyggnad av flygtrafiken i de nordliga delarna: 643

Yttrande:

Mellanriksväg Virtaniemi—Tjærebukten (fråga): 201

Nyboe Andersen, Poul, Danm. riges del. (V)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 77
 Samarbete rörande marknadsproblem: 207, 209

Nørgaard, Ivar, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 109
 Industrifond för Färöarna: 232

Osvald, Hugo, Sv. del. (fp)

Vald medlem till 16 januari 1964

Tilläggsförslag:

Renbeteskonvention Norge—Sverige: 269

Palm, Sture, Sv. del. (s)

Vald medlem

Yttranden:

Utgivande av en nordisk historia (fråga): 163, 164
 Nordiska ministerrådets berättelse: 204

Palme, Olof, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 117

Patursson, Erlendur, Danm. riges del. (Tvfl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Stöd till den färöiska litteraturen: 479
 Industrifond till Färöarna: 636
 Laxfisket i Atlanten: 676
 TV-samarbete: 679

Yttranden:

Generaldebatt: 152
 Högre fiskeriutbildning (fråga): 202, 203
 Industrifond för Färöarna: 231, 233
 Laxfisket i Atlanten: 254

Perheentupa, Antti-Veikko, Finl. del. (Sd)

Vald medlem till 8 februari 1972

Medlemsförslag:

Familjebegreppet i lagstiftningen: 356

Rihtniemi, Juha, Finl. del. (Kok)

Vald medlem till 12 januari 1971

Medlemsförslag:

Nordiskt patentråd: 287
 Ändringsförslag:
 Nordiskt patentsamarbete: 274

Rognerud, Berte, Norska del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Socialskydd för husmödrar: 352
 Harmonisering av de nordiska läroplanerna: 495

- Högre lantbruksundervisning och forskning: 605
TV-samarbete: 679
- Yttranden:
Generaldebatt: 125
Trafikundervisning (fråga): 199, 200
Samarbete rörande högre lantbruksundervisning och forskning: 222
Nordisk äktenskapsrätt: 246
- Saalasti, Kerttu*, Finl. del. (K)
Vald medlem till 21 mars 1970
Medlemsförslag:
Socialskydd för husmödrar: 352
- Salvesen, Salve*, Norska del. (A)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Fortbildning av lärare vid socialhögskolorna: 508
Yttranden:
Fortbildning av lärare vid socialhögskolorna: 178, 180
- Segerstedt Wiberg, Ingrid*, Sv. del. (fp)
Vald medlem till 31 december 1971
Medlemsförslag:
Nordisk äktenskapslagstiftning: 290
- Seip, Helge*, Norska del. (V)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Utlänningslagstiftning: 359
Revision av köp- och avtalslagstiftningen: 420
Samarbete rörande marknadsproblem: 489
Forskning på handikappvården: 562
Energipolitisk överenskommelse: 658
Yttranden:
Generaldebatt: 95
Nordisk äktenskapsrätt: 188, 242
Patentsamarbete: 190
Energipolitiskt samrådsorgan, rörledning för olja och gas och energipolitisk överenskommelse: 211
- Sellgren, Rolf*, Sv. del. (fp)
Suppleant
Medlemsförslag:
Samverkan beträffande rörledning för olja och gas: 459
Ambulanstjänst inom Nordkalotten: 500
- Siltanen, Sylvi*, Finl. del. (Sd)
Vald medlem till 11 april 1972
Medlemsförslag:
Socialskydd för husmödrar: 352
Familjebegreppet i lagstiftningen: 356
- Skaftason, Jón*, Isl. del. (F)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Samarbete rörande marknadsproblem: 489
Energipolitisk överenskommelse: 658
Yttranden:
Generaldebatt: 98
Stöd till Island i samband med naturkatastrofen på Heimaey: 195
- Skulberg, Anton*, Norska del. (Sp)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
Generaldebatt: 113
Stöd till samerna (fråga): 161, 163
Utgivande av en nordisk historia (fråga): 163, 164
Trafikundervisning (fråga): 200, 201
Högre fiskeriutbildning (fråga): 202
- Skytte, Karl*, Danm. riges del. (RV)
Vald medlem
Medlemsförslag:
TV-samarbete: 679
- Sorsa, Kalevi*, Finl. del. (Sd)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
Generaldebatt: 104
- Steenberg, Erland*, Norska del. (Sp)
Suppleant
Yttrande:
Renbeteskonvention Norge och Sverige: 189
- Stetter, Ib*, Danm. riges del. (KF)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Samarbete rörande marknadsproblem: 489
Nordens konsthushus i Ålborg: 576
Yttrande:
Val av presidium: 56

Sukselainen, V. J., Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Energipolitisk överenskommelse: 658

Yttrande:

Öppningsanförande: 52

Sundman, Per Olof, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Stöd till den färöiska litteraturen: 479

NORDAC: 529

Nordens konsthuss i Ålborg: 576

Högre lantbruksundervisning och forskning: 605

TV-samarbete: 679

Yttranden:

Generaldebatt: 136

Stöd till den färöiska litteraturen: 224

Sundqvist, Ulf, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 23 februari 1972

Medlemsförslag:

Familjebegreppet i lagstiftningen: 356

Yttrande:

Nordens konsthuss i Ålborg: 225

Tarjanne, Pekka, Finl. del. (Lkp)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 19 september 1972

Medlemsförslag:

Hälsokortsystem: 387

Ökat turistsamarbete i Norden: 395

Förarskydd vid trafikförsäkring: 430

NORDAC: 529

Yttrande:

Mellanriksväg Virtaniemi—Tjærebukten (fråga): 201

Thestrup, Knud, Danm. riges del. (KF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiskt patentsamarbete: 272

Revision av köp- och avtalslagstiftningen: 420

Yttranden:

Barns medborgarskap och naturalisation (fråga): 165, 166

Berättelse från Nordiska ministerrådet: 186

Nordisk äktenskapsrätt: 188, 236, 254

Tuominen, Heikki, Finl. del.

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Barns medborgarskap och naturalisation (fråga): 165

Tuomioja, Erkki, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 154

Tupamäki, Olavi, Finl. del. (Skyp)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 150

Förbud mot tobaksreklam: 262

Willoch, Kåre, Norska del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Energipolitiskt samrådsorgan: 453

Yttranden:

Inledningsanförande: 57

Stöd till Island i samband med naturkatastrofen på Heimaey: 194

Avslutningsanförande: 264

Virolainen, Johannes, Finl. del. (K)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 19 september 1972

Medlemsförslag:

Högre skoglig utbildning: 465

Woivalin, Folke, Finl. del. (ÅS)

Vald medlem

Medlemsförslag:

TV-samarbete: 679

Väyrynen, Paavo, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ambulanstjänst inom Nordkalotten: 500

Enhetliga bestämmelser för terränggående motorfordon: 627

Utbyggnad av flygtrafiken i de nordliga delarna: 643

Väänänen, Marjatta, Finl. del. (K)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 135

Aarvik, Egil, Norska del. (Kr. F.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete: 518

Forskning på handikappvården: 562

Njurtransplantation: 594

Yttranden:

Försörjarbegreppet: 170

Nordisk äktenskapsrätt: 247

Ääri Saimi, Finl. del. (L)

Vald medlem till 8 februari 1972, därefter
suppleant

Medlemsförslag:

Forskning på handikappvården: 562

Njurtransplantation: 594

Yttrande:

Försörjarbegreppet: 172

Øregaard, J. Fr., Danm. riges del. (jvfl)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 155

Ämnesregister

(De kursiverade saknumren hänvisar till översikten över sakernas behandling s. 1713—1731 övriga siffror hänvisar till sidor. Med * markerade saker upptogs ej till behandling under sessionens första samling. NU hänvisar till ett nummer i "Nordisk udredningsserie")

- Abortlagstiftning: 837
 Acceleratorcentrum, nordiskt (NORDAC):
A 365/k, 529
 ADB: se EDB
 Adoptionsrätt: 836
 Af: se Av
 Afbetalingsköb: 840
 Akademi, folklig, berättelse om: **C 17/k, 930*
 Aktiebolagsbeskattning: NU 1963: 5
 Ambulanstjänst inom Nordkalotten: *A 362/s, 500, NU 1971: 11*
 Analysattester rörande fröer: **D 31/1971/e, 1306*
 Ansvarighetsfrågor i det nordiska samarbetet: 1477
 Arbeider-: se Arbetar-
 Arbetskraft, ung: **D 3/1967/s, 1120*
 Arbetsmarknad
 nordisk: 106, 119
 för optikere: *A 341/s, 368, NU 1970: 9*
 för psykologer: **D 2/1970/s, 1212*
 Arbetsmarknadsutskottet, Nordiska: **C 7/s, 865*
 Arbetsmedicinens område, samarbete på:
 **D 36/1970/s, 1259*
 Arbetskydd, samarbete om: *D 4/1967/s, 1121*
 Arkeologi, universitetskurser i: **D 3/1965/k, 1088*
 Arkitekter, utbildning av: **D 5/1965/s, 1089*
 Arkiv, bibliotek och informatik, utbildning för: **D 9/1971/k, 1273*
 Arkiv, samnordiska: **D 11/1971/k, 1275*
 Arktisk medicinsk forskning, samarbetskommittén för: **C 23/k, 965*
 Arkæologi: se Arkeologi
 Artikeltjänst: 1434
 Arvsrätt: 837
 Asieninstitut: **C 24/k, 968, NU 1965: 5*
- Atomansvar: 648
 Atomenergifrågor, Kontaktorganet för:
 **C 8/e, 866, NU 1968: 15*
 Automobile: se Motorfordon
 Avbetalningslagarna, översyn av: 721
 Avbetalingskjøp: 840
 Avlyssning och fotografering, skydd mot otillbörlig: 723
 Avtal, rätt att frånträda: 838
 Avtalerett: 839
 Avtalslagstiftningen, revision av: *A 350/j, 420*
- Barn
 beslut rörande vårdnad av: 727
 medborgarskap för: *D 6/1970/j, 1220, E 7 (fråga), 1395*
 Barnlagstiftning: NU 1967: 4
 Barnsbörd, ersättning för vård i annat nordiskt land än hemlandet: **D 24/1972/s, 1385*
- Beskattning: se även Skatter
 av andelar i partsrederier: *A 349/e, 412*
 bolagsbeskattning: NU: 1963: 5
 sjömansskattelagstiftningen: NU 1969: 10
 Skattekonferens i København 1966: NU 1966: 4
 skattevetenskapligt samarbete: *D 14/1968/e, 1155*
- Bibliotek, arkiv och informatik, utbildning för: **D 9/1971/k, 1273*
- Bilar: se Personbilar
 Bildband om nordisk samverkan: 1433
 Bildkonst, samarbete om: **D 24/1971/k, 1296; se även Konst*
 Biologisk bekämpning av skadedjur: **D 18/1972/k, 1374*
 Biståndssamarbete: 771; se även Utvecklingsländerna

- Blå vägens utbyggnad till Europaväg: *D 16/1970/t, 1234
- Bokningens medicinske skadevirkninger: NU 1967: 16
- Bolagsbeskattning: NU 1963: 5
- Boxning: se Bokning
- Brand- och hälsofarliga ämnen, märkning av: *D 25/1972/s, 1386, NU 1970: 7
- By-: se Stad
- Byggnaderna, integration av: A 391/e, 688, 703
- Byplanlegging: se Stadsplanering
- Børn: se Barn
- Børnehave: se Förskola
- Charterflyg: *D 25/1967/t, 1138
- Civilrätt: 834
- Dampkedler: se Ångpanne-
- Databehandling av personorienterad information, integritetsskydd: 724
- Djurskyddslagstiftning, principer för: D 7/1963/j, 1082
- Dollarkrisen: 96
- Dyr-: se Djur-
- Dyrefredning: se Fridlysning, World Wildlife Fund
- Dyrlæger: se Veterinär
- Dödsbo, skifte av: 851
- EDB-teknik, integritetsbeskyttelse i förbindelse med användelse af: 724
- EEC: se EG
- EF: se EG
- EG: 57; se även Generaldebatten
- frihandelsavtal för Finland: 73
- nordiska förhandlingar och avtal: 777
- samarbete rörande marknadsproblem: A 359/e, 489
- Ekonomiskt samarbete: C 1, 758, NU 1969: 1—2, 11, 15, 17, 21; se även Generaldebatten
- marknadsproblem: 760
- samhandel 1971: 758
- utrikeshandel: 758
- valutapolitiskt: 762
- övrigt handelspolitiskt: 760
- Eksamen: se Tentamen
- Eksamenskarakter: se Studentbetyg
- El-samarbejde: se Nordel
- Elektriska säkerhetsfrågor, samordning av: *D 7/1971/e, 1267
- Embedsmands-: se Ämbetsmänna-
- Energi: se också El
- Energipolitisk överenskommelse: A 382/e, 658
- Energipolitiskt samrådsorgan: A 355/e, 453
- Engångsförpackningar, lagstiftning om: *D 22/1971/s, 1294
- Erhvervs-: se Yrkes-
- Erstatnings- og forsikringsret: 643; se även Skadestånd
- Europeiska ekonomiska gemenskapen: se EG
- Europaväg, Blå vägens utbyggnad till: *D 16/1970/t, 1234
- Europavägförbindelse Finland—Sverige: *D 29/1967/t, 1141
- Europeisk säkerhetskonferens: 118
- Fagerholm-kommittén: se Nordiska organisationskommittén
- Faglærere: se Yrkeslärare
- Familjebegreppet i lagstiftningen, utvidgning av: A 323/s, 356
- Fast förbindelse Danmark-Sverige: se Öresundsfrågorna
- Fellesmarked: se EG
- Ferie: se Semester-
- Film, uddannelse for: *D 21/1963/k, 1084; se även Kortfilm
- Finsk-svenska utbildningsrådet, berättelse från: *C 26/k, 980
- Finska invandrarna
- anpassning i Sverige: *D 18/1971/s, 1287
- kontakter med Finland: *D 19/1971/s, 1289
- och pressen: NU 1972: 4
- Finska, undervisning i Sverige: 112, 135, 137, NU 1971: 8
- Firestadsprojekt: 737
- Firmalagstiftning: 848
- Fiskegränser: 73, 77, 86, 100, 110, 116, 148, 152
- Fiskerispörsmål, kontaktorganet för: *C 12/e, 883
- Fiskeriutbildning: D 29/1965/k, 1103, E 2 (fråga) 1389
- Fjernsyn: se TV
- Flyg: se även Charterflyg, Flygtrafik, Inrikesflyg och Överljudsplan
- Flygkapning, åtgärder mot: *D 17/1971/t, 1285

Flygtrafik

underlättande av den internordiska på korta rutter: *D 8/1972/t, 1323
mellan Åland och stockholmsområdet: *D 9/1972/t, 1324

Flygtrafiken mellan de nordiska delarna av Finland, Norge och Sverige, utbyggnad av: A 377/t, 643

Flygkapring: se Flygkapning

Flyve: se Flyg

Folkdiktning, Nordiskt institut för: *C 31/k, 1008

Folklivsforskning: *D 3/1965/k, 1088

Fond

industrifond för Färöarna: A 376/e, 636
nordisk, för industriellt och tekniskt samarbete: D 22/1972/e, 1381
för teknologi och industriell utveckling: 701

— utkast till statutter för: 786

For-: se För-

Forbrugerspørgsmål: se Konsumentfrågor

Fordringspreskription: se Preskription

Forsikrings- og erstatningsret: 643

Forskarutbildning, Nordisk sommarskola för: 732. *C 38/k, 1036

Forskeruddannelse: se Forskarutbildning

Forskning

— arktisk medicinsk, Nordisk samarbetskommitté för *C 23/k, 965

— handikappvårdens område: A 367/s, 562
— vid hälsovårdshögskolan, Nordiska: D 28/1970/s, 1247

— jordbrukskooperativ: *D 14/1962/k, 1079

— källmaterial för samtidshistorisk: *D 24/1969/k, 1206

— lantbruksundervisning och forskning, samarbete om: A 372/k, 605

— massmedia: *D 10/1970/k, 1228

— materialforskning, Nordisk samarbetskommitté för: *C 19/e, 945

— med relation till utbildning för åldersklasserna 16—19 år: NU 1971: 1

— medicinsk, Nordiska samarbetsnämnden för: *C 39/k, 1041

— parasitologisk: *D 29/1968/k, 1171

— skeppsmedicinsk: *D 10/1969/s, 1186

— transportekonomisk, Nordiska kommittén för: *C 25/t, 975

— trafiksäkerhetsforskning, Nordiska kommittén för: *C 21/t, 962

— uddannelses- og forskningspørgsmål: NU 1970: 2

— utvecklingsforskning, samarbetskommitté för: *D 28/1969/e, 1209

— om Östeuropa: *D 1/1971/k, 1260

Forskningscentrum för jordbrukskooperation: *D 14/1962/k, 1079

Forskningsinstitut för framtidsfrågor: *D 14/1970/e, 1232

Forureningsbekæmpelse: se Förorening och Miljøvård

Forældelse i nordiske strafferet: NU 1967: 15; se även Preskription

Forældremyndighed: NU 1967: 4

Fotografering och avlyssning, skydd mot otillbörlig: 723

Framtidsfrågor, forskningsinstitut för: *D 14/1970/e, 1232

Fredsforskning, Nordisk samarbetskommitté för: *C 34/k, 1017

Fridlysningsbestämmelser för djur: *D 2/1968/j, 1143, NU 1967: 7

Fritidsbåtar, enhetliga bestämmelser för: *D 15/1972/t, 1369

Frågor vid 21:a sessionens 1:a samling: 1388

Frøer, analysattester: *D 31/1971/e, 1306

Fyr-stadsprojekt: 737

Fælles: se även Gemensamma

Fællesmarkedet: se Ekonomiskt samarbete

Fængsling: se Häktning

Færdsel-: se Trafik-

Færdselsregler: se Vägtrafikregler

Färöarna

— industrifond för: A 376/e, 636

— kulturcentrum i Tórshavn: *D 17/1972/k, 1373

— kulturförbindelse med: 738

— trafikförbindelse med det övriga Norden: *D 11/1972/t, 1361

Färöiska litteraturen, stöd till: A 358/k, 479

Förare av motorfordon, utbildning av: *D 35/1970/t, 1258

Förarskydd vid trafikförsäkring: A 353/t, 430

Førerbevis: se Körkort

Författningar, publicering av: se Statutsamling

Förorening av Östersjön, åtgärder mot: D 30/1970/s, 1251, NU 1967: 13, NU 1969: 3

Föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund, bekämpning av: 713, *D 21/1971/s, 1293

Föroreningensfrågorna, samarbete om: NU 1967: 13, NU 1969: 3; se även Engångs-

- förpackningar och Luftföreningar
Föreningssituationen i Östersjön, Öresund,
Skagerack och Kattegatt: 713
Förskola, samarbete om: *D 27/1970/k, 1245
Försäkring: se även Trafikförsäkring
— pensions-: *D 10/1967/s, 1125
— sjuk-: *D 11/1967/s, 1126
Förvaltningstjänstemän, utbyte av: *D 8/
1968/s, 1148
Försörjargreppet: A 263/s, 323. NU
1972: 2
- Gas och olja, rörledning för: A 356/e, 459.
706
GATT: se Generaldebatten
Gemensamma marknaden: se EG
Godsbefordran på väg: 726, 847
Godtrosförvärv av lösöre: se Lösöre
Gränsbyggsproblem, seminarium om: NU
1968: 8
Gränsestudier ved Tornedalen: NU 1971: 7
Gränskommunalt samarbete: 710, *D 22/
1969/s, 1199
Gränsregion, miljövård och urbanisering:
NU 1970: 5
Gränsälvsamarbete mellan Finland och
Sverige: NU 1968: 16—17
Grönland, trafikförbindelse med det övriga
Norden: *D 11/1972/t, 1361
- Hage: se Trädgårds-
Handelsdokument, förenhetligande av:
*D 31/1970/e, 1253, NU 1968: 5
Handelshinder, indirekta, avskaffande av:
D 22/1970/e, 1236
Handelspolitik: se EG, Ekonomiskt sam-
arbete och Generaldebaten
Handelspolitiskt samarbete: 760
Handikappfordon, trafikregler för: A 369/t,
586
Handikappvårdens område, forskning på:
A 367/s, 562
Have: se Trädgårds-
Havsrätt, samarbete om: *D 20/1972/j, 1377
Heimaey, vulkanutbrott: 52, 64, 69, 71, 117.
194
Helsingfors-avtalet, utkast till tillägg: 795
Hindsgavlseminar för internationella orga-
nisationer: NU 1969: 21. NU 1970: 4
Historia, nordisk, översikt över: D 14/1972/k,
1367, E 11 (fråga), 1399; se även Sam-
tidshistorisk
- Hushållningshögskolan, Nordiska: *C 13/k,
886
Husmödrar, socialskydd för: A 269/s, 352
Häkningstid, avräkning av: NU 1971: 9
Hälsosofarliga ämnen, märkning av: D 25/
1972/s, 1386, NU 1970: 7
Hälsokortsystem: A 346/s, 387
Hälsovårdsdirektörmötet i Tammerfors:
*C 20/s, 954
— deltagare: 961
Hälsovårdshögskolan, Nordiska: C 10/s, 871,
E 8 (fråga), 1396
forskning vid: D 28/1970/s, 1247, E 8
(fråga), 1396
Hässelbykonferens för internationella orga-
nisationer: NU 1965: 9, NU 1966: 1
Högskolor och universitet i Norden, utbygg-
nad av: A 354/k, 440
- Ibero-amerikanskt institut: *D 28/1968/k,
1170
Idrottsutbyte, ekonomiskt stöd: *D 2/1971/k,
1261
Ikonografi, institut för: A 342/k, 375
Imatrakonferens för internationella organi-
sationer: NU 1968: 9, 18
Industri- och energipolitik: 701
Industriellt och tekniskt samarbete, nordisk
fond för: D 22/1972/e, 1381
Industrifond för Färöarna: A 376/e, 636
Indvandring: se Migration
Informatik, bibliotek och arkiv, utbildning
för: *D 9/1971/k, 1273
Information om nordiskt samarbete: D 23/
1970/k, 1239
Informationsfrågor: 1431
Institutioner, nordiska: NU 1972: 5
— gemensamma, personalens ställning vid:
*D 28/1971/j, 1303
— ställning: *D 29/1971/j, 1304
Integritetsbeskyttelse: se Integritetsskydd
Integritetsskydd: 723, 854
Internationale organisationer, seminar for:
se Hindsgavlkonferensen, Hässelbykonfe-
rensen, Imatrakonferensen och Røros-
konferensen
Internationell politik, inklusive konflikt- och
fredsforskning, Nordiska samarbetskom-
mittén för: *C 34/k, 1017
Internt, personskador, vållade av *D 19/
1968/j, 1162
Island, trafikförbindelse med det övriga
Norden: D 11/1972/t, 1361

- Jagt- og viltvårdskonference: NU 1967: 7
 Jakt- och fridlysningsbestämmelser: *D 2/1968/j, 1143
 Jaktlagstiftning, principer för: D 7/1963/j, 1082
 Jernbanebefordring: 726, 847
 Jord-: se Mark-
 Jordbrukskooperation, forskningscentrum för: *D 14/1962/k, 1079
 Jordbruksmaskiner, tullbehandling av: D 6/1971/e, 1265
 Jordbruksspörsmål, Kontaktorganet för: *C 11/e, 882
 Journalister, riksdags-, seminarium för: NU 1972: 10
 Journalistkursus: *D 11/1969/k, 1187
 Järnvägsbefordran. lagstiftning om: 726, 847
- Kalendarium över nordiska möten: 1433
 Karesuando, bro vid: *D 15/1970/t, 1233
 Kattegatt, bekämpning av föroreningarna i: 713, *D 21/1971/s, 1293
 Kenya, bistånd till: 773
 Kernekraftsamarbejde, utvidet: NU 1968: 15; se även Atomenergifrågor
 Kjønnssrollene i undervisningen: NU 1972: 6
 Kommissionslagstiftning: 862, D 32/1962/j, 1080
 Kommunalt, se også grænsekommunalt
 Kommunikations- och transportområdet, överenskommelse om samarbete på: D 10/1972/t, 1325
 Komparativ rätt, institut för: NU 1970:7
 Konferenser, Nordiska rådets: 1441; se även under Nordiska rådet
 — deltagande i: 1442
 — se också under Nordiska rådet, internationella konferenser
 Konflikt- och fredsforskning, Nordiska samlagskommittén för: *C 34/k, 1017
 Konkurs, förmånsrätt i: *D 12/1970/j, 1229
 — lagstiftning: 851
 — löneskydd vid: 852, *D 30/1971/j, 1305
 Konservatorer, utbildning av: *D 10/1971/k, 1274
 Konst, ökat samarbete på bildkonstens område: 749, *D 24/1971/k, 1296
 Konsthus i Ålborg: A 368/k, 576
 Konsument- och köplagstiftning: 718
 Konsument- och marknadsföringsfrågor: NU 1971:3
 Konsumentfrågor, Nordiska kommittén för: *C 35/e, 1023, NU 1968:6, NU 1969:5, NU 1970:6
 Konsumentskydd, utbyggnad av: *D 6/1972/j, 1319
 Konsumentupplysning om personbilar: *D 7/1972/e, 1321
 Kontaktmandsseminar: 1441
 — i Hindsgavl: NU 1966: 6
 — i Røros: NU 1970: 12
 — i Storlien: NU 1969: 12
 Kooperation, forskningscentrum för jordbruks-: *D 14/1962/k, 1079
 Kortfilm, nordisk: 1434
 Kraftsamarbejde, se El
 Kreditupplysningsverksamhet: 725
 Kriminologi, Nordiska samarbetsrådet för: *C 30/j, 1000
 Kriminologiskt samarbete: *D 32/1971/j, 1308
 Kringkasting: se Radio
 Kulturavtalet, nordiska och övriga kulturfrågor: 1408, NU 1970: 20, NU 1971: 17
 Kulturcentrum i Tórshavn: *D 17/1972/k, 1373
 Kulturellt samarbete, organisationskommittén för, rapport till Nordiska ministerrådet: NU 1971: 17
 Kulturfonden, Nordiska
 — berättelse 1971: C 16/k a, 894
 — berättelse 1972: *C 16/k b, 914
 — utskott för granskning av berättelse: 1425
 — val: 60
 Kulturformidling, konference om: NU 1968: 12
 Kulturkommissionen, Nordiska, slutrapport: NU 1971: 10
 Kultursamarbete: 122, 123, 136, 729, 1472, NU 1969: 20, NU 1972: 8
 Kultursekretariatet: NU 1971: 17
 — budget 1973: 751
 Kulturskriftserie: 737
 Kunst: se Konst
 Kvinnornas jämställdhet: 120
 Købelovgivning: 420, 718, 839
 Københavns lufthavns fremtid: NU 1968: 4
 Könsroller och utbildning: NU 1972: 6
 Köp- och avtalslagstiftningen, revision av: A 350/j, 420, 718, 839
 Körkort, nordisk giltighet för: *D 34/1970/t, 1257, NU 1969: 7

- Lagstiftningssamarbete: 80, 83, 128, *C 1*, 717, **C 5/j*, 834
- Laks, se Lax
- Landbrug: se Jordbruk
- Lantbruksundervisning och forskning, samarbete om: *A 372/k*, 605
- Laxfisket i Atlanten: *A 383/e*, 676
- Legitimation av optiker: NU 1970: 19
- Lektorer: se Språklektorer
- Levnedsmedel: se Livsmedels-
- Litteratur: 736, 749; se även Skönlitteratur — stöd till den färöiska: *A 358/k*, 479
- Litteraturllexikon, nordiskt: **D 32/1970/k*, 1254
- Litteraturpris, Nordiska rådets, utdelning av: 1697
- Livsmedelslagstiftning, berättelse om: **C 18/s*, 946
- Lovgivning-: se Lagstiftnings-
- Luftföroreningar, åtgärder mot: *D 3/1972/s*, 1312
- Lufthavne: se Köbenhavns lufthavn, Salt-holmsudvalget och Öresundsfrågorna
- Läkarspecialistkompetens: **D 21/1966/s*, 1112
- Läkemedelssamarbete: 756, **D 16/1969/s*, 1192, NU 1968: 7
- Lärare vid socialhögskolorna, fortbildning av: NU 1971: 12, *A 373/s*, 508
- Lärarytbyte: **D 24/1964/k*, 1087
- Läroplanerna, harmonisering av: *A 361/k*, 495
- Löneskydd vid konkurs: **D 30/1971/j*, 1305
- Lösöre, godtrosvörvär: *D 13/1967/j*, 1133
- Marinbiologi, Nordiskt kollegium för: **C 27/k*, 986
- Mark- och vattenföreningsskonferens: NU 1967: 13
- Markedsföringslovgivning: 839
- Marknadsföringsformer, otillbörliga: 719
- Marknadsproblem, samarbete rörande: *A 359/e*, 489
- Massmedia, stipendier för medarbetare: **D 33/1971/k*, 1309
- Massmediaforskning, samnordisk: **D 10/1970/k*, 1228
- Matematikundervisning — harmonisering av: NU 1971: 2 — modernisering av: NU 1967: 9—12
- Materialforskning och -provning, Nordisk samarbetskommitté för: **C 19/e*, 945
- Materialprovning, odontologisk, Nordiskt institut för: **C 32/s*, 1013
- Medborgarskap — för barn: *D 6/1970/j*, 1220, *E 7* (fråga), 1395 — lagstiftning: 859, NU 1965: 8
- Meddelanden, Nordiska ministerrådets och nordiska regeringars om rekommendationer: 1079
- Medicin, publiceringsnämnden för: **C 45/k*, 1074
- Medicinaldirektör: se Hälsodirektör
- Medicinsk forskning: se även Arktisk medicinsk forskning — Nordiska samarbetsnämnden för: **C 39/k*, 1041
- Medicinsk undervisning, Nordisk federation för: **C 36/k*, 1027
- Mellanriksvägar — norsk-svenska: *D 10/1966/t*, 1109 — Skjomen—Stora Sjöfallet: *A 374/t*, 618 — Virtaniemi—Tjærebukten: *D 4/1971/t*, 1262, *E 9* (fråga), 1397
- Migrationen Sverige—Finland: NU 1970:14
- Migrationssamarbete, svenskt-finskt: 754
- Miljöpolitiken: 712
- Miljöskyddsöverenskommelse, nordisk: 712
- Miljövård och urbanisering, nordisk gränsregion: NU 1970: 5
- Miljövårdsfrågor: se även Generaldebatten — kontaktorgan för: **C 42/s*, 1055
- Miljöskyddskonvention, nordisk: *D 4/1972/s*, 1314 — utkast till: 792
- Miljövårdssamarbete: 769 — handlingsprogram: 769
- Miljövårdsutredning, Nordforsks: NU 1969: 3
- Ministerrådet, Nordiska: 53, NU 1969: 21 — arbetsformer: NU 1971: 5 — handlingsprogram: 699 — möten med: 1405 — nordiska institutioner: 785, NU 1972: 5 — organisationsmessige forhold: 782 — rättsställningen för nordiskt anställd personal: 784 — sekretariat: 783
- Motorfordon förare, utbildning av: **D 35/1970/t*, 1258 terränggående, bestämmelser för: *A 375/t*, 627

- Musiksamarbete: 737, *D 18/1969/k, 1194,
se också under Opera
- Musikterapi. samarbete om *D 17/1969/k,
1193
- Myndighetslaggivning: 835
- Mättekniskt institut. gemensamt: *D 2/
1972/e, 1311
- Måle: se Mät
- NATO: 116
- Naturalisation, jämlikhet vid: D 7/1970/j,
1222, E 7 (fråga) 1395
- Naturpark för de stora rovdjurens bevaran-
de: D 4/1968/j, 1145
- Naturvårdsunionen, internationella, delta-
gande i: D 21/1972/j, 1379
- Navnelovgivningen: 834
- Njurtransplantationer, samarbete om:
A 370/s, 594
- NM-Brand: 951
— Bygg: 949
— Olja: 952
- NORDAC, nordiskt acceleratorcentrum:
A 365/k, 529
- Nordek: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 21; se även
Generaldebatten och Ekonomiskt sam-
arbete
- Nordel: *C 33/e, 1015
— samordnad utbyggnadsplanering inom:
NU 1970: 1
— rapport om planeringssamarbete och
kraftutbyggnadsplaner: NU 1972: 9
- Nordens faglige Samorganisation: 69, 1427
- Nordens folkliga akademi: *C 17/k, 930
- Nordens Hus i Reykjavík: *C 14/k, 892
- Nordforsk, långtidsplan för: NU 1968: 11
— miljövårdsutredning: NU 1969: 3
- Nordic Cooperation, Organisation of: NU
1970: 13
- Nordisk journalistkursus: *D 11/1969/k,
1187
- "Nordisk Kontakt": 1432
— detaljbudget: 1445
- "Nordisk statistisk årsbok": 1437, NU 1962:
10, 1963: 8, 1964: 10, 1965: 14, 1966:
10, 1967: 17, 1968: 19, 1969: 22, 1970:
23, 1971: 21, 1972: 12
- "Nordisk statutsamling": 1437, NU 1970:
22, 1971: 20, 1972: 11
- "Nordisk udredningsserie": 1436
- Nordisk ungdomsfond: se Ungdomssamar-
bete
- Nordiska ekonomiska samarbetet: se Ekono-
miskt samarbete
- Nordiska institutioner: NU 1972: 5
— gemensamma, personalens ställning vid:
*D 28/1971/j, 1303
— ställning: *D 29/1971/j, 1304
- Nordiska kulturfonden
— berättelse 1971: C 16/k a, 894
— berättelse 1972: *C 16/k b, 914
— utskott för granskning av berättelse:
1425
— val: 60
- Nordiska kulturkommissionens slutrapport:
NU 1971: 10
- Nordiska ministerrådet: se Ministerrådet,
nordiska
- Nordiska organisationskommittén: NU
1969: 20
— nordisk tjänstemannarätt, förslag till:
NU 1970: 15
- Nordiska rådet
arbetsordning för Nordiska rådets sekre-
tariat: 1600
Arbetsutskott: 1691
Bildband: 1433
Broschyr: 1432
Budget 1973/74 och utfallet för 1972:
1443
Delegationerna och parlamenten: 1438
Delegationernas sammanträden: 1426
Ekonomiska frågor: 1411
Ekonomiska utskottet: 1424
Frågor vid 21:a sessionens 1:a samling:
1388
Gemensamma kostnader, budget: 1443
Information: 1431
Informationskommittén: 1431
Inkomna skrivelser: 1448
Internationella organisationer
— konferens för: NU 1965: 9, 1966: 1,
1968: 9, 18, 1969: 21, 1970: 4, 1971:
13
— kontakter med: 1441
Juridiska utskottet: 1415
Kalendarium: 1433
Kostnader, gemensamma, budget: 1443
Kulturfonden, se Nordiska kulturfonden
Kulturutskottet: 1417
Litteraturpris: 1697
Medlemmar: 9
Möten med statsministrarna och Nor-
diska ministerrådet: 1405,
och Nordiska ministerrådet: 1414

- Nordiska samarbetsfrågor: 1407
- Organisatoriska och finansiella förhållanden: 1426
- Personregister: 1732
- Porträttmatrikel: 1437
- Presidiesekretariat: 1446
- Presidiets sammansättning: 55, 1405
- Presidiemöten: 1405
- Presidierapport: 1400—1606
- Presidieskrivelser till de nordiska regeringarna och Nordiska ministerrådet: 1447
- Protokoll
- från möte med statsministrarna, samarbetsministrarna, presidiet i Helsingfors 21 februari 1973: 1455
 - i Köbenhavn 21 november 1972: 1457
 - från möte med presidiet och Nordiska ministerrådet
 - i Oslo 9 juni 1972: 1462
 - i Köbenhavn 21 november 1972: 1465
- Publikationsverksamhet: 1435
- Rapport från presidiet: *Dokument 1*, 1400
- Rapport om det nordiska samarbetet: *Dokument 2*, 1606
- Regionalpolitik: 1410
- Rekommendationer
- framställning avseende fullföljande av: 1406
 - meddelanden om: 1079
 - översikt över 1972 års: 1406
- Rådsförhandlingar: 1435
- Sekretariat, arbetsordning för: 1600
- Seminarier: 1433
- Skrivelser, inkomna: 1448
- Socialpolitiska utskottet: 1420
- Trafikutskottet: 1422
- Trycket, rationalisering av: 1435
- Utskotten
- antal och verksamhetsområden: 1584
 - tidigare verksamhet, analyser om: 1480
 - verksamhet: 1415
- Verksamhet 1952—1970: NU 1971: 14
- 21:a sessionens 1:a samling
- arrangemang, särskilda: 48
 - avslutninganförande, presidentens: 264
 - berättelser till: 696
 - förberedelser för: 1438
 - generaldebatt vid: 64—156
 - kallelse till: 7
 - litteraturpris, utdelning av: 1697
 - medlemslista vid: 9
 - namnupprop: 54
 - presidierapport till: 1400—1606
 - presidium vid: 55
 - protokoll vid: 64—266
 - rekommendationer vid: 1623
 - sakkunniga vid: 1693
 - saklista vid: 22
 - sekretariat vid: 1692
 - sessionssal, placering av regeringsrepresentanter och rådsmedlemmar: 1755
 - utskott: 63
 - öppningsanförande, presidentens: 52
 - översikt över: 47
 - övriga beslut: 1686
- "Nordiska rådet — 21:a sessionen" (porträttmatrikel): 1437
- Nordiska ämbetsmannakommittén: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17
- Nordiskt ekonomiskt samarbete: se Ekonomiskt samarbete
- Nordiskt litteraturrexikon, utgivande av: **D 32/1970/k*, 1254
- Nordiskt samarbete under 1972: *Dokument 2*, 1606
- Nordkalotten,
- ambulanstjänst inom: *A 362/s*, 500, NU 1971: 11
 - flygtrafiken inom, utbyggnad av: *A 377/t*, 643
- Nordkult: se Kultursamarbete
- Nordtest: 702
- NORDTRANS: NU 1969: 13, NU 1970: 21, NU 1971: 4
- Nordøk: se Nordek
- Nyhetsbyråkorrespondent: 1433
- Nyre: se: Njure
- Obligasjonsrett: 838
- Oceanografi, fysisk, Nordiskt kollegium för: **C 37/k*, 1031
- Odontologisk materialprovning, Nordiskt institut för: **C 32/s*, 1013
- OECD: se Generaldebatten
- Olja och gas, rörledning för: *A 356/e*, 459, 706
- Oljeskyddskonvention, revision av: *D 31/1968/j*, 1174

- Operakonsten, samarbete: *D 2/1967/k*, 1118
 Ophavsret: se Upphovsrätt
 Oplysning: se Upplysning
 Optiker, auktorisation för: *A 341/s*, 368
 Optikerlegitimation: NU 1970: 9
 Organisationskomiteen for nordiskt kultu-
 relt samarbejde, rapport til Nordisk Mi-
 nisterråd: NU 1971: 17
 Organisationskommittén, Nordiska: NU
 1969: 20
 — nordisk tjänstemannarätt, förslag till:
 NU 1970: 15
 Överlydsfly: se Överljudsflygplan
 Översættelse, se: Översättning
- Parasitologisk forskning: **D 29/1968/k*,
 1171
 Partrederier, beskattning av andelar i:
A 349/e, 412
 Paslovgivning: 858
 Passkontroll, utgående, slopande av:
**D 2/1969/t*, 1182
 Passlagstiftning: 858
 Patentlagstiftning: NU 1963: 6, NU 1968: 1
 Patentråd: *A 244/j*, 287
 Patentsamarbete: *A 178/j*, 272, *A 178 Å/j*,
 274
 Pensionering
 statlig i Norden: NU 1966: 8
 tjänstepension: **D 26/1963/s*, 1085, *E 1*
 (fråga), 1388, NU 1970: 15
 Pensionsförsäkring, förenhetligande av
**D 10/1967/s*, 1125
 Personal, nordisk anställd, se Nordiska insti-
 tutioner
 Personbilar, konsumentupplysning om:
**D 7/1972/e*, 1321
 Personregister, privata: **D 13/1972/j*, 1365
 Personskador: se även Skadestånd
 — vållade av interner m. m.: 846, **D 19/*
1968/j, 1162
 Petréns program rörande det nordiska sam-
 arbetet: 1512
 Politik, internationell, inklusive konflikt- och
 fredsforskning: **C 34/k*, 1017
 Porträttmatrikel: 1437
 Postpaket, tullbehandling av: **D 3/1969/t*,
 1183
 Posttaxor: *D 12/1968/t*, 1152, *E 4* (fråga)
 1390
 Preskription: se även Forældelse
 — av fordran: 841, **D 13/1965/j*, 1099
 — strafferettslig: 853
- Press i Norden: 1433, NU 1972: 3, NU
 1972: 4
 Presseminarium
 på Hässelby slott: NU 1966: 9
 i Århus: NU 1971: 19
 Pressens indhold af nordisk stof: NU
 1967: 6
 Privatlivets helgd: **D 27/1971/j*, 1301; se
 även Integritetsskydd
 Processrätt: 727, 849
 Provnig och materialforskning, Nordisk
 samlagskommitté för: **C 19/e*, 948
 Prøveløsladelse: NU 1970: 3
 Psykologer, arbetsmarknad för: **D 2/1970/s*,
 1212
 Publiceringsnämnden för medicin: **C 45/k*,
 1074
 Publikationsverksamhet: 1435
 Pædagogisk: se Pedagogisk
- Radio, utbildning för: **D 21/1963/k*, 1084
 Radio och TV
 — frågor, Kontaktorganet för **C 22/k*, 964
 — konferens: NU 1966: 7
 — material till undervisningen i: **D 9/*
1970/k, 1226
 — vuxenutbildning: **D 7/1966/k*, 1107
 Radioutsändningar, stereofoniska: **D 25/*
1969/k, 1207
 Recept, giltighet för: 756, **D 5/1971/s*, 1264,
 NU 1969: 18
 Rejse, se Rese-
 Regionalpolitikken: 707
 Reklam: se Tobaksreklam
 Reklamsändningar i TV: **D 8/1969/k*, 1185
 Renbeteskonvention: *A 5 T/j*, 269
 Renskötselfrågor, samlagsorganet för:
**C 6/j*, 863
 Resebyrålagstiftning: **D 35/1968/t*, 1180
 Resepter: se Recept
 Rets-: se Rätts-
 Reykjavík, Nordens Hus i: **C 14/k*, 892
 Riksdagsjournalister, seminarium för: NU
 1972: 10
 Rovdjurens bevarande, naturpark för: *D 4/*
1968/j, 1145
 Rumsamarbete: se Rymdområdet
 Rymdområdet, samarbete på: **D 8/1970/t*,
 1224
 Rättsvetenskap, jämförande nordiskt insti-
 tut för: **D 26/1972/j*, 1387 NU 1970: 17
 Røroskonferansen for internasjonale organi-
 sasjoner: NU 1971: 13

- Rösträtt och valbarhet, nordisk kommunal:
B 13/j, 691
- Saltholm, storflygplats: NU 1967: 14, NU 1968: 2—4
- Samarbete, nordiskt under 1972: 1607
- Sameinstitut, inrättande av: 733, **D 33/1968/k*, 1178
- Samekonferens
i Hetta: NU 1969: 6
i Tana: NU 1965: 13
- Samerna, stöd till: *D 5/1972/j*, 1316, *E 10* (fråga) 1398
- Samespörsmål, samarbetsorganet för: **C 6/j*, 863
- Samfærdsel, se: Kommunikation
- Samhällsplanering: NU 1964: 2
— Nordiskt institut för: **C 28/s*, 993, NU 1967: 1
- Sammenlignende: se Komparativ
- Samtidshistorisk forskning, källmaterial för: **D 24/1969/k*, 1206
- Scenkonstens område, samarbete på: 736, *D 25/1971/k*, 1297
- Semesterlagstiftning: *D 20/1965/s*, 1101
- SI-systemet, införande av: **D 12/1971/e*, 1276
- Sigøjner, se: Zigenare
- Sikkerhed: se Säkerhet
- Sjukförsäkring, förenhetligande av: **D 11/1967/s*, 1126
- Sjukhjälp, enhetliga regler för vid vistelse utom Norden: **D 23/1972/s*, 1384
- Sjukhjälpförsäkring, överflyttning från ett nordiskt land till annat: *A 366/s*, 554
- Sjukhusadministratörer, utbildning av: **D 3/1970/s*, 1214, NU 1969: 8
- Sjukhusfysikersamarbete: **D 33/1970/s*, 1255, NU 1969: 8
- Sjukhuslaboratoriesamarbete, kliniskt-ke-miskt: *A 364/s*, 518
- Sjuksköterskor, högre utbildning: *D 19/1967/s*, 1136
- Sjukvård: se även Hälso-
- Sjukvårdssamarbete i Tornedalen: **D 16/1968/s*, 1158
- Sjömansskattelagstiftningen: NU 1969: 10
- Sjörätt: 726, 846
— Nordiskt institut för: **C 43/k*, 1056
- Skadedjur, nordiskt kollegium för biologisk bekämpning av **D 18/1971/k*, 1374
- Skadeerstatning: se Skadestånd
- Skadestånd: 722
- för personskador vållade av interner: **D 19/1968/j*, 1162
- Skadeståndslagstiftning, försäkrings inverkan på: **D 5/1966/j*, 1106
- Skagerack, bekämpning av föroreningarna i: 713, **D 21/1971/s*, 1293
- Skattekonferens, nordisk i Köbenhavn 1966: NU 1966: 4
- Skatter: se även Beskattning
- Skatteregler för bolag: NU 1963: 5
- Skattevetenskapligt samarbete: *D 14/1968/e* 1155
- Skeppsapotek, nordiska bestämmelser för NU 1967: 8
- Skeppsmedicinsk forskning: **D 10/1969/s* 1186
- Skiljedom: 850
- Skjomen—Stora Sjöfallet, mellanriksväg *A 374/t*, 618
- Skoglig utbildning, högre: *A 357/k*, 465
- Skogs- och jordbruksmaskiner, tullbehandling av: *D 6/1971/e*, 1265
- Skogsarbetsstudiernas råd och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete: **C 44/e*, 1065
- Skol- och studentbetygs giltighet: **D 13/1970/k*, 1231
jämförbarhet: **D 7/1969/k*, 1184
- Skolordning, nordisk: **D 26/1967/k*, 1139, NU 1965: 12, NU 1968: 14
- Skolordningarnas harmonisering: NU 1970: 9
- Skov: se Skog
- Skönlitteratur: se även Litteratur
— översättning av nordisk: **D 26/1971/k*, 1299
- Social trygghet, konvention om: **D 9/1967/s*, 1123
- Socialhögskolorna, fortbildning av lärare vid: *A 373/s*, 508, NU 1971: 12
- Socialpersonal, vidareutbildning av: **D 1/1970/s*, 1209
- Socialpolitiska kommittén, Nordiska: **C 3/s*, 829
- Socialpolitiskt samarbete: 752
— arbetarskydd: 755
— arbetsmarknadsfrågor: 754
— hälso- och sjukvård: 756
— social trygghet: 752
— sundhetsvæsendet: 756
- Socialskydd för husmödrar: *A 269/s*, 352
- Sommarskola för forskarutbildning, Nordisk: 732, **C 38/k*, 1036

- Sommaruniversitetet, Nordiska: *C 41/k, 1051
- Specialapparatur, vetenskaplig: *D 20/1967/s, 1137
- Specialistkompetens för läkare: *D 21/1966/s, 1112
- Sprog: se Språk
- Språkkonvention, nordisk: *D 29/1966/j, 1113
- Språklektorerna, samarbete rörande: *D 27/1969/k, 1208
- Språknämndernas samarbete: *C 9/k, 869
- Spørgsmål: se Frågor
- Stadsplanerare, utbildning av: NU 1964: 2
- Standardisering, samarbete om: *D 23/1968/e, 1163
- Standardiseringskonferens i Oslo: NU 1969: 14
- Statistisk årsbok, nordisk: 1437, NU 1962: 10, 1963: 8, 1964: 10, 1965: 14, 1966: 10, 1967: 17, 1968: 19, 1969: 22, 1970: 23, 1971: 21, 1972: 12
- Statsborger-: se Medborgar- och Naturalisation
- Statsministermöten: 1405
- Statutsamling, Nordisk: 1437, NU 1970: 22, 1971: 20, 1972: 11
- Stereofoniska radioutsändningar: *D 25/1969/k, 1207
- Stipendier för medarbetare vid massmedia: *D 33/1971/k, 1309
- Strafferet, nordisk forældelse i: NU 1967: 15
- Straffrätt: 728, 853
- Studentbetygs giltighet: *D 13/1970/k, 1231
— jämförbarhet: *D 7/1969/k, 1184
- Sundheds-: se Hälso-
- Svangerskabsafbrydelse: se Abort
- Syge-, Syke-: se Sjuk-
- Säkerhetskonferens, europeisk: 118
- Sø-: se Sjö-
- Tanzania, bistånd till: 771, 792
- Teater, utbildning för: *D 21/1963/k, 1084;
se även Scenkonst
- Tekniskt och industriellt samarbete, nordisk fond för: D 22/1972/e, 1381
- Teknologisk och industriell utvecklingsfond: 701
— utkast till statuter för: 786
- Television: se TV
- Tentamensgiltighet, nordisk: *D 1/1966/k, 1105, NU 1970: 18
- Terrester ekologi, Nordiskt kollegium för: *C 29/k, 998
- Terränggående motorfordon, bestämmelser för: A 375/t, 627
- Tjänstemannarätt för nordiskt anställd personal: NU 1970: 15
- Tjänstemän, förvaltnings-, utbyte av: *D 8/1968/s, 1148
- Tjänstepension: D 26/1963/s, 1085, NU 1966: 8, E 1 (fråga), 1388, NU 1970: 15
- Tjærebukten—Virtaniemi, väg mellan: D 4/1971/t, 1262, E 9 (fråga), 1397
- Tobaksreklam, nordiskt förbud mot: D 12/1972/j, 1362
- Told-, Toll-: se Tull-
- Tornedalen
— sjukvårdssamarbete i: *D 16/1968/s, 1158
— studier kring gränsen: NU 1971: 7
- Tórshavn, kulturcentrum i: *D 17/1972/k, 1373
- Trafik, se också Kommunikation
- Trafikfostran, effektiviserad: D 14/1969/k, 1190, E 6 (fråga), 1394
- Trafikförbindelserna mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden: *D 11/1972/t, 1361
- Trafikförsäkring, försäkydd vid: A 353/t, 430
- Trafiklagstiftning, gemensam: D 27/1968/t, 1168, E 5 (fråga), 1393, NU 1966: 2—3
- Trafikregler för handikappfordon: A 369/t, 586
- Trafiksäkerhetsforskning, Nordiska komitén för: *C 21/t, 962
- Trafiksäkerhetskonferens i Stockholm: NU 1970: 8
- Trafiksäkerhetsrådet, Nordiska: *C 40/t, 1047
- Transittrafiken över Trondheim: D 9/1968/t, 1150, E 3 (fråga), 1390
- Transplantation, likartad lagstiftning om: 859, *D 12/1969/s, 1188
- Transportekonomisk forskning, Nordiska kommittén för: *C 25/t, 975
- Transportområdet, samarbete på: 763, NU 1969: 13, NU 1970: 21, NU 1971: 4,
— förslag till verksamhetsprogram på längre sikt: 796
- Transportpolitik, gemensam nordisk: *D 1/1967/t, 1114
- Transporträtt: 726, 846

- Transportöverenskommelse: *D 10/1972/t*, 1325
 — och övriga trafikfrågor: 1409, NU 1971: 18
 Trondheim, transittrafik: *D 9/1968/t*, 1150, *E 3* (fråga), 1390
 Tryckkärl och ångpanneanläggningar, bestämmelser och normer: **D 1/1972/e*, 1310
 Trygghetskonvention, komplettering av: **D 9/1967/s*, 1123
 Trädgårdskonst, utbildning i: NU 1967: 5
 Tulladministrativa rådet: **C 4/e*, 832
 Tullbehandling
 av postpaket: **D 3/1969/t*, 1183
 av skogs- och jordbruksmaskiner: *D 6/1971/e*, 1265
 Tullharmonisering: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17
 Tullsamarbete, nordiskt: se Tullharmonisering
 Turistsamarbete i Norden: *A 347/t*, 395
 Turnéopera: *D 2/1967/k*, 1118
 TV
 — reklamsändningar i: **D 8/1969/k*, 1185
 — samarbete. ökat: 113, 140, 144, *A 390/k*, 679, 736, 746, *D 12/1967/k*, 1128, *D 16/1972/k*, 1370, NU 1972: 7
 — samarbete mellan Finland och Sverige: *D 20/1971/k*, 1290
 — utbildning för: **D 21/1963/k*, 1084
 — vuxenutbildning i: **D 7/1966/k*, 1107
 TV och radio
 — frågor, Kontaktorganet för **C 22/k*, 964
 — konferens: NU 1966: 7, NU 1971: 16
 — material till undervisningen i: **D 9/1970/k*, 1226
 TV-tekniskt samarbete: *D 29/1970/k*, 1249
 U-länderna, privata investeringar i: *D 25/1970/e*, 1241; se även Utvecklingsländerna
 Ud(en)-: se Ut-
 Uddannelse: se även Utbildning
 Uddannelses- og forskningsspørgsmål: NU 1970: 2
 Udredningsserie, Nordisk: 1436
 Udvandring: se Migration
 Udveksling: se Utbyte
 Undervisning
 i finska i Sverige: NU 1971: 8
 lantbruks-, högre: *A 372/k*, 605
 medicinsk: **C 36/k*, 1027
 för vuxna i TV: **D 7/1966/k*, 1107
 om Östeuropa: **D 1/1971/k*, 1260
 Se också Skol-
 Ung arbetskraft: **D 3/1967/s*, 1120
 Ungdomsfond, nordisk: se Ungdomssamarbete
 Ungdomssamarbete, nordiskt, ökat stöd till: 747, **D 26/1970/k*, 1244
 Universitet och högskolor i Norden, utbyggnad av: *A 354/k*, 440
 Universitetsexamen: se Tentamensgiltighet
 Universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning: **D 3/1965/k*, 1088
 Upphovsrätt: 848
 Utbildning: 733
 — av arkitekter: **D 5/1965/s*, 1089
 — för bibliotek, arkiv och informatik: **D 9/1971/k*, 1275
 — af byplanläggare: NU 1964: 2
 — för film: **D 21/1963/k*, 1084
 — för fiskeri: *D 29/1965/k*, 1103, *E 2* (fråga), 1389
 — av förare av motorfordon: **D 35/1970/t*, 1258
 — för havekunst: NU 1967: 5
 — av konservatorer: **D 10/1971/k*, 1274
 — och könsroller: NU 1972: 6
 — för radio: **D 21/1963/k*, 1084
 — av sjuksköterskor, högre: *D 19/1967/s*, 1136
 — av sjukvårdsadministratörer: **D 3/1970/s*, 1214
 — skoglig, högre: *A 357/k*, 465
 — av socialpersonal, vidare: **D 1/1970/s*, 1211
 — av stadsplanerare: NU 1964: 2
 — för teater: **D 21/1963/k*, 1084
 — för television: **D 21/1963/k*, 1084
 — i trädgårdskonst: NU 1967: 5
 — för yrkeslärare: **D 6/1968/k*, 1147
 — för yrkesvägledare: **D 29/1969/s*, 1210
 Utbildningsanstalter, ökad samverkan vid: **D 4/1970/k*, 1215
 Utbildningsrådet, finsk-svenska: **C 26/k*, 980
 Utbyte av lärare och skolungdom: se Lärarutbyte
 Utlämningslagstiftning: 858
 Utlämningslagstiftning: *A 334/j*, 359, 858, NU 1970: 6
 Utlämningsutskottet, Nordiska: **C 15/j*, 893

Utställningar av allmänupplysande karaktär: 737

Utställningssamarbete, bildkonst: *D 24/1971/k, 1296

Utvecklingsforskning, samarbetskommitté för: *D 28/1969/e, 1209

Utvecklingsländerna

— biståndssamarbete: 771

— information till om den nordiska marknaden: NU 1971: 6

— journalistiska, University of Nairobi: 774

— Kenya: 773

— privata investeringar i: D 25/1970/e, 1241

Valbarhet och rösträtt, nordisk kommunal: B 13/j, 691

Vandforurening i Kattgatt och Skagerack: *D 21/1971/s, 1293

Vandringsutställningar: 737, 748

Varudeklarationssamarbete: *D 5/1970/e, 1218

Veje-: se Väg-

Vetenskaplig specialapparatur, utnyttjande av: *D 20/1967/k, 1137

Veterinärmedicin, samarbete om: *D 19/1972/k, 1375

Vidne-: se Vittnes-

Vidnesbyrd: se Studentbetyg

Vietnam: 134

Villkorlig frigivning: se Prövelösladelse

Viltforskning, Nordiskt kollegium för: *C 2/j, 826

Viltvårdskonferens: NU 1967: 7

Virtaniemi—Tjærebykuten, väg mellan: D 4/1971/t, 1262, E 9 (fråga) 1397

Vitnesplikt, nordisk: *D 17/1968/j, 1160

Voldgift: se Skiljedom

Voksen: se Vuxen

Vulkanologiskt institut i Island: 723, D 30/1968/k, 1172

Vulkanutbrott på Heimaey: 52, 64, 69, 71, 117, 194

Vuxenundervisning i radio och TV: *D 7/1966/k, 1107

Väg

Blå vägens utbyggnad till Europaväg: *D 6/1970/t, 1234

Europavägförbindelse Finland—Sverige: D 29/1967/t, 1141

mellanriks-, norsk—svenska: D 10/1966/t, 1109

Se också: Mellanriksvägar

Vägtrafikregler: NU 1966: 2—3, NU 1970: 10

World Wildlife Fund, deltagande i: D 21/1972/j, 1379

Yrkeslärarutbildning, samarbete om: *D 6/1968/k, 1147

Yrkesvägledarutbildningen, samarbete om: *D 29/1969/s, 1210

Zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige: *D 23/1969/s, 1200

Ålborg, nordiskt konsthus i: A 368/k, 576
Ångpanneanläggningar och tryckkärl, bestämmelser och normer för: *D 1/1972/e, 1310

Ægteskab-: se Äktenskap

Ätenskapslagstiftning: 125, 187, 235, 717, 835

Äktenskapsrätt: A 257/j, 290

Ämbetsmannakommittén, Nordiska, rapport från: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17

Ämbetsmannamöte

i Hindsgavl: NU 1966: 6

i Røros: NU 1970: 12

Storlien: NU 1969: 9

Ämbetsmannarapporten: se Ämbetsmannakommittén

Økonomisk: se Ekonomisk

Öresund

bekämpning av föroreningarna i: 713, *D 21/1971/s, 1293

faste förbindelser över: NU 1967: 14

Öresundsfrågorna: 119, NU 1968: 2—4

— beslut i: D 21/1969/t, 1196

— fortsatt handläggning av: D 15/1971/t, 1280

Östersjöns förorening, åtgärder mot: 107, D 30/1970/s, 1251, NU 1967: 13, NU 1969: 3

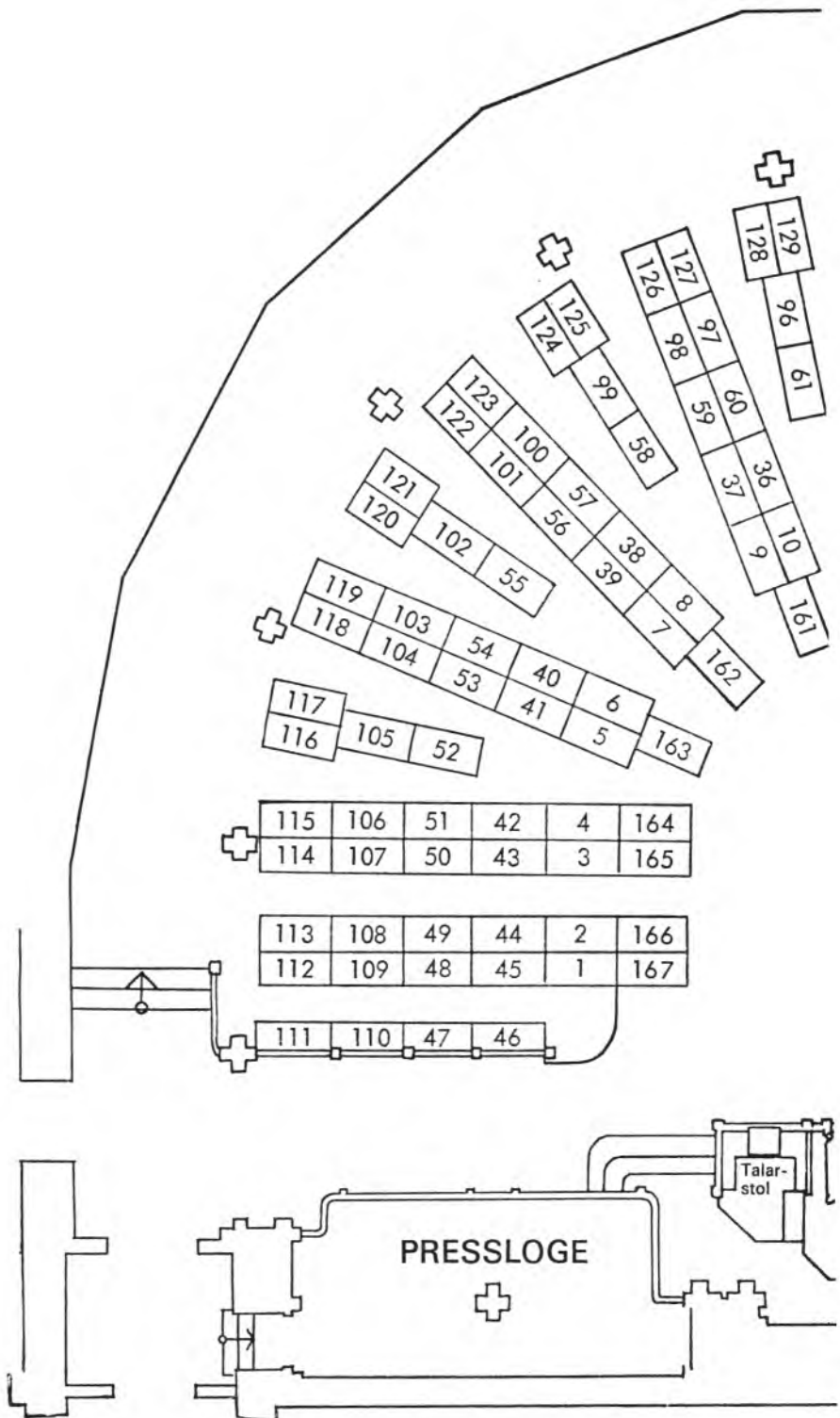
Östeuropa, forskning och undervisning om: *D 1/1971/k, 1260

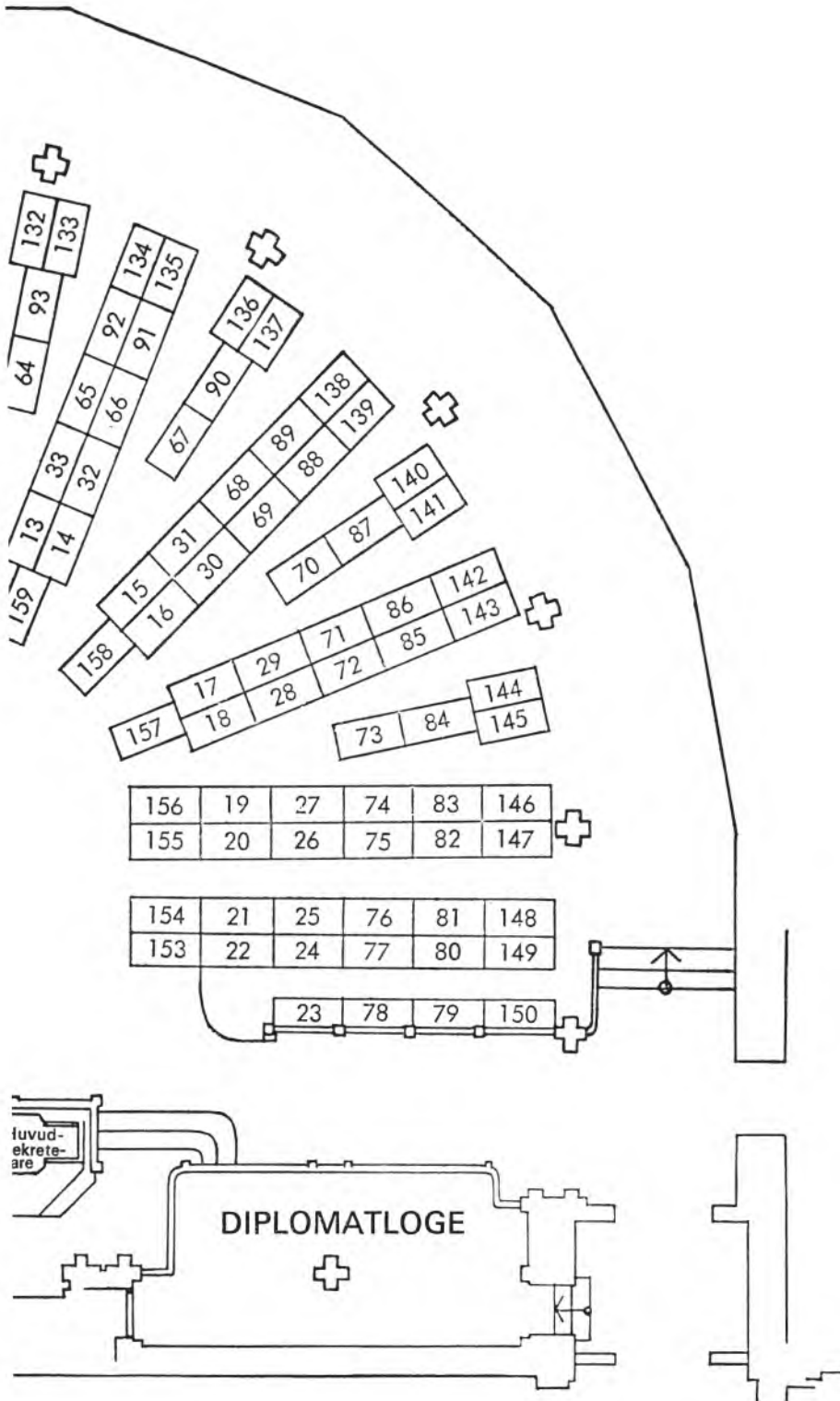
Överljudsplan, förbud mot: *D 16/1971/t, 1283

Översättning av nordisk skönlitteratur:

*D 26/1971/k, 1299

**Regeringsrepresentanternas och rådsmedlemmarnas
placering i sessionssalen**

REGERINGSREPRESENTANTER

153. <i>Andersen, K. B.</i>	42. <i>Koren, Petter</i>
154. <i>Aspling, Sven</i>	43. <i>Korvald, Lars</i>
155. <i>Austrheim, John</i>	44. <i>Lidbom, Carl</i>
156. <i>Bræk, Ola Skjåk</i>	45. <i>Linnamo, Jussi</i>
157. <i>Carlsson, Ingvar</i>	46. <i>Louekoski, Matti</i>
158. <i>Christiansen, Peter F.</i>	47. <i>Löfberg, Bertil</i>
159. <i>Eika Hallvard</i>	48. <i>Matthiasen, Niels</i>
160. <i>Feldt, Kjell-Olof</i>	49. <i>Nielsen, K. Axel</i>
161. <i>Fjose, Bergfrid</i>	50. <i>Norling, Bengt</i>
162. <i>Gredal, Eva</i>	51. <i>Nørgaard, Ivar</i>
163. <i>Haugeland, Trygve</i>	52. <i>Odhnoff, Camilla</i>
164. <i>Haukipuro, Erkki</i>	53. <i>Ólafsson, Magnús Torfi</i>
165. <i>Häggbloom, Alarik</i>	54. <i>Palme, Olof</i>
166. <i>Heinesen, Knud</i>	55. <i>Skipnes, Johan</i>
167. <i>Holmqvist, Eric</i>	56. <i>Skulberg, Anton</i>
1. <i>Jansson, Jan-Magnus</i>	101. <i>Sorsa, Kalevi</i>
2. <i>Jensen, Egon</i>	102. <i>Sundqvist, Ulf</i>
3. <i>Jensen, Erling</i>	103. <i>Tarjanne, Pekka</i>
4. <i>Johannesson, Ólafur</i>	104. <i>Thomsen, Chr.</i>
5. <i>Johansson, Rune</i>	105. <i>Tuominen, Heikki</i>
6. <i>Jørgensen, Anker</i>	106. <i>Virolainen, Johannes</i>
7. <i>Kampmann, Jens</i>	107. <i>Väänänen, Marjatta</i>
39. <i>Karjalainen, Ahti</i>	108. <i>Värvik, Dagfinn</i>
40. <i>Karkinen, Seija</i>	109. <i>Wickman, Krister</i>
41. <i>Kjartansson, Magnús</i>	

VALDA MEDLEMMAR

8. <i>Adamsson, Erik</i>	65. <i>Larsen, Arne</i>
9. <i>Albertsen, Kristian</i>	66. <i>Lillqvist, Bror</i>
10. <i>Alenius, Ele</i>	67. <i>Lindeman, Lars</i>
11. <i>Andenæs, Tønnes</i>	68. <i>Lysholt Hansen, R.</i>
12. <i>Antonsson, Johannes</i>	69. <i>Lähtenmäki, Olavi</i>
13. <i>Aune, Anders</i>	70. <i>Mathiesen, Matthias A.</i>
14. <i>Baunsgaard, Hilmar</i>	71. <i>Mellqvist, Sven</i>
15. <i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	72. <i>Mundebo, Ingemar</i>
16. <i>Borten, Per</i>	73. <i>Mäki, Timo</i>
17. <i>Bratteli, Trygve</i>	74. <i>Møller, Gerda</i>
18. <i>Bye, Roald</i>	75. <i>Møller, Orla</i>
19. <i>Carlsson, Eric</i>	76. <i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
20. <i>Dam, Poul</i>	77. <i>Nilsen, Arne</i>
21. <i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	78. <i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
22. <i>Forsman, Mauno</i>	79. <i>Norvik, Erling</i>
23. <i>Garbo, Gunnar</i>	80. <i>Nyboe Andersen, Poul</i>
24. <i>Geijer, Arne</i>	81. <i>Palm, Sture</i>
25. <i>Gislason, Gylfi P.</i>	82. <i>Patursson, Erlendur</i>
26. <i>Guðmundsson, Gils</i>	83. <i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
27. <i>Hafstein, Jóhann</i>	84. <i>Rognerud, Berte</i>
28. <i>Hammarberg, Sven</i>	85. <i>Salvesen, Salve</i>
29. <i>Hansen, Guttorm</i>	86. <i>Seip, Helge</i>
30. <i>Hansen, Jørgen Peder</i>	87. <i>Skaftason, Jón</i>
31. <i>Hartling, Poul</i>	88. <i>Skantz, Anna-Greta</i>
32. <i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	89. <i>Skytte, Karl</i>
33. <i>Helén, Gunnar</i>	90. <i>Steenberg, Erland</i>
34. <i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	91. <i>Stetter, Ib</i>
35. <i>Hernelius, Allan</i>	92. <i>Sukselainen, V. J.</i>
36. <i>Hetemäki, Elsi</i>	93. <i>Sundman, Per Olof</i>
37. <i>Lind, Nathalie</i>	94. <i>Tallgren, Carl Olof</i>
38. <i>Horn, Svend</i>	95. <i>Thestrup, Knud</i>
57. <i>Johannessen, Martha</i>	96. <i>Tuomioja, Erkki</i>
58. <i>Johansson, Knut</i>	97. <i>Tupamäki, Olavi</i>
59. <i>Johansson, Tage</i>	98. <i>Väyrynen, Paavo</i>
60. <i>Jonsson, Björn</i>	99. <i>Woivalin, Folke</i>
61. <i>Kock, Osmo</i>	100. <i>Willoch, Kåre</i>
62. <i>Koivisto, Tellervo M.</i>	129. <i>Ääri, Saimi</i>
63. <i>Krönmark, Eric</i>	130. <i>Øregaard, J. F.</i>
64. <i>Laitinen, Aili</i>	131. <i>Aarvik, Egil</i>

Nordiska rådet

21:a sessionen, 2:a samlingen

1973

Stockholm

Stockholm 1973

Kungl. Boktryckeriet P A Norstedt & Söner

Redaktör Åke Edwall

Innehållsöversikt

Inledning	1765
Kallelse till sessionen	1767
Medlemslista	1769
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	1771
Saklista för 21:e sessionens andra samling	1781
Översikt över sessionen	1787
Protokoll	1788
Saker m. m.	1893
Medlemsförslag (A-saker)	1895
Regeringsförslag (B-sak)	1974
Berättelser (C-saker)	1991
Meddelanden (D-saker)	2036
Frågor (E-saker)	2063
Beslut	2069
Rekommendationer	2071
Yttranden	2080
Övriga beslut	2084
Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	2097
Register	2105
Översikt över sakernas behandling	2107
Personregister	2126
Ämnesregister	2138
Plan över sessionssalen	2156

INLEDNING

Till Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar,
Nordiska ministerrådet, Färöarnas landsstyre, Ålands landskapsstyrelse
och valda medlemmar och suppleanter i Nordiska rådet.

Sedan Nordiska rådets presidium med stöd av plenarförsamlingens
bemyndigande fattat beslut om tidpunkten för fortsättningen av rådets
tjugoförsta session, får presidiet härmed meddela, att rådets tjugoförsta
sessions andra samling äger rum i Stockholm, Gamla riksdagshuset den
25—27 oktober 1973.

Oslo den 15 juli 1973

Kåre Willoch

Pär Kettis

Medlemslista

(Upprättad enligt § 4 arbetsordningen och godkänd vid mötet den 26 oktober 1973 med ändringar vid mötet den 27 oktober 1973)

Lista godkänd den 26 oktober 1973

Regeringsrepresentanter m. fl.

<i>Aspling, Sven</i>	<i>Lorentzen, Annemarie</i>
<i>Bjerregaard, Ritt (närv. 26/10)</i>	<i>Louekoski, Matti (närv. 27/10)</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Ludvigsen, Sonja</i>
<i>Carlsson, Ingvar</i>	<i>Lundkvist, Svante</i>
<i>Christiansen, Peter F.</i>	<i>Löfberg, Bertil</i>
<i>Feldt, Kjell-Olof</i>	<i>Matthiasen, Niels</i>
<i>Gredal, Eva</i>	<i>Moberg, Sven</i>
<i>Hjortnæs, Karl (intog ej sin plats i rådet)</i>	<i>Norling, Bengt</i>
<i>Holmqvist, Eric</i>	<i>Nørgaard, Ivar</i>
<i>Häggbloom, Alarik</i>	<i>Odhnoff, Camilla</i>
<i>Jansson, Jan-Magnus</i>	<i>Ólafsson, Magnús Torfi</i>
<i>Jensen, Erling (närv. 26/10)</i>	<i>Palme, Olof</i>
<i>Jóhannesson, Ólafur</i>	<i>Sorsa, Kalevi</i>
<i>Johansson, Rune</i>	<i>Tarjanne, Pekka</i>
<i>Jørgensen, Anker</i>	<i>Tuominen, Heikki</i>
<i>Kampmann, Jens</i>	<i>Ulveseth, Ingvald</i>
<i>Karjalainen, Ahti (närv. 26/10)</i>	<i>Wickman, Krister (intog ej sin plats i rådet)</i>
<i>Kjartansson, Magnús</i>	<i>Väänänen, Marjatta (närv. 26/10)</i>
<i>Lidbom, Carl</i>	

Valda medlemmar

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Gíslason, Gylfi Þ.</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Guðmundsson, Gils</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Gustavsen, Finn</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Hagen, Arnt</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Hammarberg, Sven</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Hansen, Guttorm</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Hansen, Jørgen Peder</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Hartling, Poul</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Helén, Gunnar</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Helveg Petersen, Niels</i>

Henriksen, Arent
Hentze, Demmus
Hermansson, Carl-Henrik
Hernelius, Allan
Hetemäki, Elsi
Holmberg, Gustav
Horn, Svend
Jansson, Paul
Johansson, Knut
Johansson, Tage
Kainulainen, Heikki
Knudson, Olaf
Kock, Osmo
Koivisto, Tellervo M.
Kristiansen, Kåre
Krönmark, Eric
Kyllingmark, Håkon
Laitinen, Aili
Larsen, Arne
Lillqvist, Bror
Lind, Nathalie
Lindeman, Lars
Lund, Thor
Lysholt Hansen, R.
Lähteenmäki, Olavi
Mathiesen, Matthías Á.
Mellqvist, Sven
Mundebo, Ingemar

Mäki, Timo
Møller, Gerda
Nettelbrandt, Cecilia
Nielsen, K. Axel
Nilsen, Arne
Nilsson, Anna-Lisa
Nilsson, Jan-Ivan
Nordli, Odvar
Palm, Sture
Risgaard Knudsen, Jens
Ruokola, Matti
Skaftason, Jón
Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl
Steenberg, Erland
Stetter, Ib
Stubberud, Liv
Sukselainen, V. J.
Sundman, Per Olof
Tallgren, Carl Olof
Thestrup, Knud
Thoroddsen, Gunnar
Tuomioja, Erkki
Valdimarsson, Hannibal
Willoch, Kåre
Woivalin, Folke
Väyrynen, Paavo
Øregaard, J. Fr.

Ändringar den 27 oktober

Bland de valda medlemmarna ersattes för denna dag Carl-Henrik Hermansson av *Lars Werner*, Eric Krönmark av *Astrid Kristensson* samt för första delen av denna dag Anna-Greta Skantz av *Doris Håvik* och för senare delen av denna dag Knut Johansson av *Doris Håvik*.

Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämte suppleanter efter länder och partier

(Vid sessionens andra samlings början)

Danmarks riges delegation

Regeringsrepresentanter m. fl.

(Utsedda den 9 oktober 1973)

Jørgensen, Anker, f. 22. Statsminister, København (S).

Nørgaard, Ivar, f. 22. Udenrigsøkonomiminister, Bagsværd. (S).

Hjortnæs, Karl, f. 34. Justitsminister, Hørning. (S).

Bjerregaard, Ritt, f. 41. Undervisningsminister, Hjallesø. (S).

Matthiasen, Niels, f. 24. Minister for kulturelle anliggender, København. (S).

Kampmann, Jens, f. 37. Minister for offentlige arbejder, Charlottenlund. (S).

Gredal, Eva, f. 27. Socialminister, København. (S).

Jensen, Erling, f. 19. Handelsminister, Helsingør. (S).

(Utsedd av Føroya landsstyre den 10 augusti 1973)

Christiansen, Peter F., f. 23. Varaløgmaður (vice-lagmand), Tórshavn. (sb).

Valda medlemmar

(Utsedda av Folketinget den 3 oktober 1973)

Socialdemokratiet (S)

Medlemmer

Albertsen, Kristian, f. 17. Forretningsfører, Frederiksberg.

Risgaard Knudsen, Jens, f. 25. Fhv. minister, Søborg.

Hansen, Jørgen Peder, f. 23. Toldkontrollør, Thurø.

Lysholt Hansen, Ralph, f. 19. Overlærer, Væggerløse.

Horn, Svend, f. 06. Fhv. minister, Nyborg.

Nielsen, K. Axel, f. 04. Fhv. minister, Hadsund.

Stedforträdere

Hansen, Ove, f. 09. Fhv. minister, Ballerup.

Pedersen, Robert, f. 21. Fhv. højskoleforstander, Ilskov.

Nielsen, Johan, f. 19. Sognepræst, Ørsted.

Nielsen, Knud, f. 28. Adjunkt, Hørup Hav.

Søgaard, Poul, f. 23. Kommitteret, Odense.

Thomsen, Chr., f. 09. Fhv. minister, Viborg.

Det konservative Folkeparti (KF)*Medlemmer*

Stetter, Ib, f. 17. Direktør, Ålborg.

Thestrup, Knud, f. 00. Fhv. minister, København.

Møller, Gerda, f. 14. Oberstinde. København.

Stedfortrædere

Juul-Madsen, Ejvind, f. 21. Proprietær, Fagerholt, Skibby.

Munck, Clara, f. 14. Rådmand, Frederiksberg.

Simonsen, Palle, f. 33. Direktør, Charlottenlund.

Venstre (V)*Medlemmer*

Nyboe Andersen, Poul, f. 13. Fhv. minister, Humlebæk.

(Førfall vid 21:a sessionens andra samling; ersatt av Nathalie Lind; se under Stedfortrædere)

Hartling, Poul, f. 14. Fhv. udenrigsminister, Charlottenlund.

Holmberg, Gustav, f. 11. Gårdejer, Ålestrup.

Stedfortrædere

Lind, Nathalie, f. 18. Fhv. minister, København.

(Intog ej sin plats i rådet)

Østergaard, Kristen, f. 15. Gårdejer, Krogsdal, Holstebro.

Guldborg, Ove, f. 18. Fhv. minister, Charlottenlund.

Det radikale Venstre (RV)*Medlemmer*

Skytte, Karl, f. 08. Folketingets formand, fhv. minister, Højrup.

Helveg Petersen, Niels, f. 39. Cand. jur., Frederiksberg.

Stedfortrædere

Overgaard Nielsen, Poul, f. 11. Redaktør, København.

Haugaard, Svend, f. 13. Fhv. forstander, Resen, Skive.

Socialistisk Folkeparti (SF)*Medlemmer*

Dam, Poul, f. 21. Højskoleforstander, Birkerød.

Larsen, Arne, f. 17. Statsrevisor, Valby.

Stedfortrædere

Ømann, Sigurd, f. 23. Ekspeditionssekretær, Birkerød.

Lange, Morten, f. 19. Professor, dr. phil., Holte.

(Valda av Føroya lagting den 17 augusti 1973)

Føroya javnaðarflokkurin (Socialdemokratiet) (jvfl)*Medlem*

Øregaard, J. Fr., f. 06. Løgtingsformaður, stjóri (lagtingsformand, direktør), Gøtu.

Stedfortræder

Olsen, Poul Jacob, f. 17. Fiskiskipari (fiske-skipper), Klaksvig.

Folkaflokkurin (Folkeflokken) (Fkfl)*Medlem*

Hentze, Demmus, f. 23. Landsrættarsakfórari, (landsretssagfører), Tórshavn.

Stedfortræder

Sundstein, Jógvan, f. 33. Statsaut. grannskofari (statsaut. revisor), Tórshavn.

Finlands delegation**Regeringsrepresentanter m. fl.**

(Utsedda den 19 oktober 1973)

Sorsa, Kalevi, f. 30. Statsminister, Helsingfors. (Sd).

Karjalainen, Ahti, f. 23. Utrikesminister, Helsingfors. (K).

Tuominen, Heikki, f. 20. Inrikesminister, Helsingfors.

Louekoski, Matti, f. 41. Justitieminister, Gäddvik. (Sd).

Tarjanne, Pekka, f. 37. Trafikminister, Finnå. (Lkp).

Väänänen, Marjatta, f. 23. Minister, Helsingfors. (K).

Jansson, Jan-Magnus, f. 22. Handels- och industriminister, Helsingfors. (Sv).

(Utsedd av Ålands landskapsstyrelse den 3 januari 1973)

Hägglom, Alarik, f. 14. Lantråd, Mariehamn.

Riksdagen

(Valda av riksdagen den 7 februari 1973 för tiden intill nästa val)

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (Finlands Socialdemokratiska parti) (Sd)*Medlemmar*

Forsman, Mauno, f. 28. Folkskollärare, Helsingfors.

Koivisto, Tellervo Maria, f. 27. Politics kandidat, Tammerfors.

Lillqvist, Bror, f. 18. Montör, Jakobstad.

Lindeman, Lars, f. 20. Socialchef, Helsingfors.

Tuomioja, Erkki, f. 46. Politics kandidat, Helsingfors.

Suppleanter

Ajo, Aimo, f. 32. Pastor, forstmästare, Rovaniemi.

Työläjärvi, Pirkko, f. 38. Diplomekonom, Raumo.

Knuuttila, Sakari, f. 30. Ingenjör, Jyväskylä.

Liihanen, Erkki, f. 50. Politics studerande, S:t Michel.

Söderman, Jacob, f. 38. Juris licentiat, Grankulla.

Suomen Kansan Demokraattinen Liitto (Demokratiska förbundet för Finlands folk) (Skdl)*Medlemmar*

- Alenius, Ele*, f. 25. Politices doktor, Helsingfors.
Björklund, Ilkka-Christian, f. 47. Politices kandidat, Helsingfors.
Kock, Osmo, f. 29. Vicehäradshövding, Lahti.

Suppleanter

- Kantola, Lauri*, f. 08. Redaktör, Esbo.
Kivistö, Kalevi, f. 41. Politices licentiat, Jyväskylä.
Tuominen, Mirjam, f. 19. Generalsekreterare, Helsingfors.

Keskustapuolue (Centerpartiet) (K)*Medlemmar*

- Ruokola, Matti*, f. 23. Medicine licentiat, Uleåborg.
Sukselainen, V. J., f. 06. Riksdagens talman, förutv. statsminister, kansler, Hagalund.
Väyrynen, Paavo, f. 46. Politices magister, Kemi lk.

Suppleanter

- Ääri, Saimi*, f. 31. Husmor, Punkalaidun.
Jokela, Mikko, f. 28. Politices kandidat, vicehäradshövding, Rovaniemi lk.
Saukkonen, Juhani, f. 37. Pastor, Parikkala.

Kansallinen Kokoomus (Nationella samlingspartiet) (Kok)*Medlemmar*

- Hetemäki, Elsi*, f. 29. Lektor, Esbo.
Lähteenmäki, Olavi, f. 09. Andre vicetalmän, professor, Åbo.
Mäki, Timo, f. 14. Vicehäradshövding, Tavastehus.

Suppleanter

- Lankinen, Sirkka*, f. 16. Medicine licentiat, Lahti.
Mykkänen, Jouni, f. 39. Politices magister, Sodankylä.

Suomen Kansan Yhtenäisyyden Puolue (Finlands Folks Enhets Parti) (Skyp)*Medlem*

- Tupamäki, Olavi*, f. 44. Diplomingenjör, Petäjävesi.

Suppleanter

- Kainulainen, Heikki*, f. 17. Jordbrukare, Sulka.
Antila, Pentti, f. 26. Agronom, jordbrukare, Lavia.

Svenska Folkpartiet (Sv)*Medlem*

- Tallgren, Carl Olof*, f. 27. Politices kandidat, Åbo.

Suppleant

- Westerlund, Henrik*, f. 26. Agrolog, jordbrukare, Pernå.

Liberaalinen Kansanpuolue (Liberala Folkpartiet) (Lkp)*Medlem*

Laitinen, Aili, f. 35. Medicine licentiat, Ny-slott.

Suppleant

Westerlund, Seppo, f. 30. Diplomingenjör, Esbo.

(Valda av Ålands landsting den 6 november 1972)

Åländsk samling (ÅS)*Medlem*

Woivalin, Folke, f. 28. Bonde, landstingets talman, Finström.

Suppleant

Dahlman, Nils, f. 14. Borgmästare, landstingets förste vicetalman, Mariehamn.

Islands delegation**Regeringsrepresentanter**

(Utsedda den 1 februari 1973)

Jóhannesson, Ólafur, f. 13. Forsätisráðherra (statsminister), Reykjavík. (F).

Ólafsson, Magnús Torfi, f. 23. Menntamálaráðherra (undervisningsminister), Reykjavík. (SF).

Kjartansson, Magnús, f. 19. Heilbrigðis- og tryggingamálaráðherra (sundheds- og forsikringsminister), Reykjavík. (Ab).

Alþingi (altinget)

(Valda den 21 december 1972 för tiden intill nästa val)

Efri deild (överste afdeling) E; neðri deild (nederste afdeling) N.

Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighetspartiet) (Sj.)*Fulltrúar (medlemmer)*

Mathiesen, Matthías Á., f. 31. Hæstaréttarlögmaður (höjesteretssagfører), Hafnarfjörður, N.

Hafstein, Jóhann, f. 15. Fyrrv. forsätisráðherra (Fhv. statsminister), Reykjavík. N.

(Förfall vid 21:a sessionens andra samling; ersatt av Gunnar Thoroddsen; se under Varafulltrúar)

Varafulltrúar (stedfortrædere)

Thoroddsen, Gunnar, f. 10. Prófessor (professor), Reykjavík. N.

Hallgrímsson, Geir, f. 25. Fyrrv. borgarstjóri (Fhv. borgmester), Reykjavík. E.

Framsóknarflokkurinn (Fremskridtspartiet) (F.)*Fulltrúi (medlem)*

Skaftason, Jón, f. 26. Hæstaréttarlögmaður (höjesteretssagförel), Kópavogur. N.

Varafultrúi (stedfortræder)

Bjarnason, Ásgeir, f. 14. Óðalsbóndi (odelsbonde), Ásgarði, Dalasýslu. E.

Alþýðubandalagið (Folkeforbundet) (Ab.)*Fulltrúi (medlem)*

Guðmundsson, Gils, f. 14. Rithöfundur (forfatter), Reykjavík. N.

Varafultrúi (stedfortræder)

Jakobsdóttir, Svava, f. 30. Rithöfundur (forfatter), Reykjavík. N.

Alþýðuflokkurinn (Det socialdemokratiske parti) (A.)*Fulltrúi (medlem)*

Gíslason, Gylfi Þ., f. 17. Fyrirv. ráðherra (fhv. minister), Reykjavík. N.

Varafultrúi (stedfortræder)

Þorsteinsson, Eggert G., f. 25. Fyrirv. ráðherra (fhv. minister), Reykjavík. E.

Samtök frjálslyndra og vinstri manna (Liberale og venstres forbund) (SF.)*Fulltrúi (medlem)*

Jónsson, Björn, f. 16. Félags- og samgönguráðherra, (social- og trafikminister), Reykjavík. E. Sedan 22 október 1973 *Valdimarsson, Hannibal*, f. 03. Fyrirv. ráðherra (fhv. minister), Selárdalur. N.

Varafultrúi (stedfortræder)

Pálmason, Karvel, f. 36. Kennari (lærer), Bolungarvík. N.

Norges delegation**Regeringsrepresentanter**

(Utsedda av regeringen den 19 oktober 1973)

Bratteli, Trygve, f. 10. Statsminister, Oslo. (A)

Lorentzen, Annemarie, f. 21. Statsråd, sjef for Samferdselsdepartementet, Hammerfest. (A)

Ulveseth, Ingvald, f. 24. Statsråd, sjef for Industri- og håndverksdepartementet, Ølveset. (A)

Ludvigsen, Sonja, f. 28. Statsråd, sjef for sosialdepartementet, Vestby. (A)

Valda medlemmar

(Utsedda av Stortinget den 18 oktober 1973)

Det norske arbeiderparti (A)*Medlemmer*

Nordli, Odvar, f. 27. Distriktsrevisor, Tangen.

Christiansen, Ragnar, f. 22. Jernbanefullmektig, Solbergelva.

Varamenn

Bakken, Ingvar, f. 20. Skogsarbeider, Marker.

Myklevoll, Kirsten, f. 28. Lærer. Tovik.

Hansen, Guttorm, f. 20. Stortingspresident, Namsos.

Lund, Thor, f. 21. Mekaniker, Eydehavn.

Nilsen, Arne, f. 24. Jernbanefullmektig, Voss.

Stubberud, Liv, f. 30. Husmor, Rakkestad.

Eidem, Bjarne Mørk, f. 36. Lærer, Gladstad, Nordland.

Andenæs, Tønnes Madsson, f. 23. Universitetsforlegger, cand. jur., Jar.

Stokkeland, Kåre, f. 18. Politioverbetjent, Molde.

Andersen, Liv, f. 19. Husmor, kontordame, Gjøvik.

Kvalø, Steiner, f. 22. Fiskeskipper, Vikna.

Lie, Engly, f. 19. Oppmåler, Vennesla.

Høyre (H)

Medlemmer

Willoch, Kåre, f. 28. Cand. oecon., Oslo.

Kyllingmark, Håkon, f. 15. Major, Oslo.

Knudson, Olaf, f. 15. Gårdbruker, Sigdal.

Benkow, Jo, f. 24. Fotografmester, Bærum.

Varamenn

Buvik, Martin, f. 23. Fylkessekretær, Tromsø.

Utkilen, Sigrid, f. 16. Husmor, Fjell.

Gjertsen, Astrid, f. 28. Husmor, Tvedestrand.

Vattekar, Odd, f. 18. Direktør, Holmestrand.

Senterpartiet (Sp)

Medlemmer

Steenberg, Erland, f. 19. Registrert revisor, Nedre Eiker.

Borten, Per, f. 13. Odelstingspresident, Melhus.

Austrheim, John, f. 12. Bonde, Sandane.

(Förfall vid 21:a sessionens andra samling; ersatt av Arnt Hagen; se under Varamenn)

Varamenn

Hagen, Arnt G., f. 28. Disponent, Molde.

Sælthun, Ambjørg, f. 22. Husmor, Lærdal.

Vikan, Johan, f. 12. Bonde, Stjørdal.

Kristelig folkeparti (Kr.F.)

Medlemmer

Korvald, Lars, f. 16. Rektor, Råde.

(Förfall vid 21:a sessionens andra samling; ersatt av Kåre Kristiansen; se under Varamenn)

Haugstvedt, Asbjørn, f. 26. Sosialsjef, Bergen.

Varamenn

Kristiansen, Kåre, f. 20. Jernbanedirektør, Nesoddtangen.

Myrstad, Knut, f. 13. Kretssekretær, Selje.

Sosialistisk Valgforbund (SV)*Medlemmer*

Gustavsen, Finn, f. 26. Journalist, Oslo.

Larsen, Reidar T., f. 23. Redaktør, Oslo.

(Förfall vid 21:a sessionens andra samling; ersatt av *Arent Henriksen*; se under *Varamenn*)

Varamenn

Henriksen, Arent, f. 46. Lærer, Trondheim.

Kvanmo, Hanna, f. 26. Husmor, Rana.

Sveriges delegation**Regeringsrepresentanter**

(Utsedda av regeringen den 9 februari 1973)

Palme, Olof, f. 27. Statsminister, Vällingby.
(s).

Wickman, Krister, f. 24. Minister för utrikes ärendena, Solna. (s).

Johansson, Rune, f. 15. Statsråd och chef för industridepartementet, Stockholm. (s).

Holmqvist, Eric, f. 17. Statsråd och chef för inrikesdepartementet, Solna. (s).

Aspling, Sven, f. 12. Statsråd och chef för socialdepartementet, Stockholm. (s).

Lundkvist, Svante, f. 19. Statsråd och chef för civildepartementet, Eskilstuna. (s).

Odhnoff, Camilla, f. 28. Statsråd, Bromma.
(s).

Moberg, Sven, f. 19. Statsråd, Vällingby.
(s).

Norling, Bengt, f. 25. Statsråd och chef för kommunikationsdepartementet, Rotebro.
(s).

Löfberg, Bertil, f. 23. Statsråd, Stockholm.
(s).

Lidbom, Carl, f. 23. Statsråd, Vällingby. (s).
Carlsson, Ingvar, f. 34. Statsråd och chef för utbildningsdepartementet, Tyresö. (s).

Feldt, Kjell-Olof, f. 31. Statsråd och chef för handelsdepartementet, Nacka. (s).

Valda medlemmar

(Utsedda av riksdagen den 16 januari 1973 för tiden intill nästa val)

Sveriges socialdemokratiska arbetarparti (s)*Medlemmar*

Geijer, Arne, f. 10. Landsorganisationens i Sverige ordförande, Stockholm.

(Förfall vid 21:a sessionens andra samling; ersatt av *Paul Jansson*; se under *Suppleanter*)

Bergman, Per, f. 15. Direktör, Göteborg.

(Förfall vid 21:a sessionens andra samling; ersatt av *Anna-Greta Skantz*; se under *Suppleanter*)

Suppleanter

Skantz, Anna-Greta, f. 23. Ombudsman, Malmö.

(Förfall vid 21:a sessionens andra samling under del av 27/10; ersatt av *Doris Håvik*; se nedan)

Jansson, Paul, f. 24. Elektriker, Moholm.

Adamsson, Erik, f. 16. Expeditör, Malmö.
Mellqvist, Sven, f. 12. Expeditör, Falun.
Johansson, Tage, f. 21. Assistent, Jönköping.
Palm, Sture, f. 19. Redaktör, Sollentuna.

Hammarberg, Sven, f. 12. Ombudsman,
 Västerås.

Johansson, Knut, f. 11. Förbundsordförande,
 Johanneshov.

(Förfall vid 21:a sessionens andra samling under del av 27/10; ersatt av *Doris Håvik*; se under *Suppleanter*)

Lindahl, Essen, f. 16. Direktör, Lidingö.

Jonsson, Rune, f. 29. Elektriker, Husum.

Håvik, Doris, f. 24. Assistent, Göteborg.

Lundblad, Grethe, f. 25. Socialinspektör,
 Helsingborg.

Gadd, Arne, f. 32. Revisionsdirektör, Uppsala.

Häll, Karl-Erik, f. 29. Ombudsman, Gällivare.

Centerpartiet (c)

Medlemmar

Antonsson, Johannes, f. 21. Hemmansägare.
 Heberg, Falkenberg.

Nilsson, Jan-Ivan, f. 24. Lantbrukare, Tvärålund.

Carlsson, Eric, f. 14. Lantbrukare, Vikmanshyttan.

(Förfall vid 21:a sessionens andra samling; ersatt av *Anna-Lisa Nilsson*; se under *Suppleanter*)

Sundman, Per Olof, f. 22. Författare,
 Stockholm.

Suppleanter

Fälldin, Torbjörn, f. 26. Lantbrukare, Ramvik.

Nilsson, Anna-Lisa, f. 24. Handelsträdgårdsmästare, Kristianstad

Dahlgren, Anders, f. 25. Lantbrukare, Valdemarsvik.

Folkpartiet (fp)

Medlemmar

Helén, Gunnar, f. 18. Fil. dr. Saltsjö-Duvnäs.

Mundebo, Ingemar, f. 30. Avdelningsdirektör, Lidingö.

Nettelbrandt, Cecilia, f. 22. Andre vice talman, Solna.

Suppleanter

Richardson, Gunnar, f. 24. Lektor, Skara.

Sellgren, Rolf, f. 17. Transportplaneringschef, Örnsköldsvik.

Aberg, Ch. Georg, f. 12. Fiskeriombudsman, Partille.

Moderata samlingspartiet (m)

Medlemmar

Krönmark, Eric, f. 31. Lantbrukare, Södra Vi.

(Förfall vid 21:a sessionens andra samling 27/10; ersatt av *Astrid Kristensson*; se under *Suppleanter*)

Suppleanter

Burenstam Linder, Staffan, f. 31. Docent,
 Djursholm.

Hernelius, Allan, f. 11. F. d. chefredaktör,
bankofullmäktige, Stockholm.

Kristensson, Astrid, f. 17. Förbundsdirektör,
Stockholm.

Nordstrandh, Ove, f. 12. Teol. dr, fil. mag.,
lektor, Göteborg.

Vänsterpartiet kommunisterna (vpk)

Medlem

Hermansson, Carl-Henrik, f. 17. Chefredaktör, Stockholm.

(Förfall vid 21:a sessionens andra samling 27/10; ersatt av Lars Werner; se under Suppleant)

Suppleant

Werner, Lars, f. 35. Ombudsman, Tyresö.

Förteckning

över i Nordiska rådet anhängiga saker

(Nedan upptages i nummerföljd alla den 26 oktober 1973 i rådet anhängiga saker. På förslag av presidiet har enligt rådets beslut den 26 oktober 1973 å saklistan för sessionens andra samling av dessa saker uppförts alla utom dem, som här nedan försetts med*.)

A. Medlemsförslag

- *A 243/t Medlemsförslag om nordisk flygarbetstidslag (väckt av Birger Lundström).
- *A 338/t Medlemsförslag om byggande av en trafikförbindelse mellan Vasa och Umeå (väckt av Sakari Knuutila, Bror Lillqvist, Jan-Ivan Nilsson och Pekka Tarjanne).
- A 346/s Medlemsförslag om nordiskt hälsokortssystem (väckt av Pirkko Aro, Roald Bye och Pekka Tarjanne).
- *A 347/t Medlemsförslag om ökat turistsamarbete i Norden (väckt av Eric Carlsson, Veikko Hanhiova, Aksel Larsen, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist och Pekka Tarjanne).
- *A 348/j Medlemsförslag om nordisk aktiebolagslagstiftning (väckt av Georg C. Ehrnrooth, Allan Hernelius och Victor Procopé).
- *A 352/s Medlemsförslag om nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter (väckt av Sven Hammarberg, Lars Korvald och Saimi Ääri).
- A 360/k Medlemsförslag om nordiskt forskningsprogram (väckt av Svend Haugaard och Gunnar Helén).
- A 365/k Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC) (väckt av Poul Dam, Poul Hartling, Niels Helveg Petersen, Ingemar Mundebo, Orla Møller, Per Olof Sundman och Pekka Tarjanne).
- *A 371/j Medlemsförslag om enhetlig lagstiftning om fastighetsförmedlare (väckt av Georg C. Ehrnrooth, Pertti Salo-lainen och Helge Seip).
- A 373/s Medlemsförslag om omhändertagande av narkotikamissbrukare för vård m. m. (väckt av Allan Hernelius, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Berte Rognerud och Egil Aarvik).
- *A 378/s Medlemsförslag om nordisk specialistutbildning på radioterapins område (väckt av Kristian Albertsen, Bjarni Guðnason, Sven Hammarberg, Lars Lindeman, Jan-Ivan Nilsson och Salve Salvesen).
- *A 379/s Medlemsförslag om nordisk rusmedelsforskning (väckt av Kristian Albertsen, Guttorm Hansen, Lars Lindeman, Grethe Lundblad, Cecilia Nettelbrandt, Jan-Ivan Nilsson, Salve Salvesen och Egil Aarvik).
- *A 380/e Medlemsförslag om organisatorisk samordning av de nordiska samarbetsorganen på konsumentområdet (väckt av Johannes Antonsson, Grethe Lundblad, Ingemar Mundebo och Sture Palm).

- *A 381/j Medlemsförslag om likartade principer för lagstiftning om kriminalrättslig sanktionspolitik och kriminalvård (väckt av Erik Adamsson, Ilkka-Christian Björklund, Georg C. Ehrnrooth, Erling Engan, Astrid Kristensson, Matthías Á. Mathiesen, Orla Møller, Knud Thestrup och Lars Werner).
- *A 384/k Medlemsförslag om ett nordiskt språk- och informationscentrum i Helsingfors (väckt av Aimo Ajo, Tønnes Andenæs, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Poul Hartling, Elsi Hetemäki, Erlendur Patursson, Berte Rognerud och Per Olof Sundman).
- *A 385/t Medlemsförslag om vidareutbildning inom hotell- och restaurangfacket (väckt av Martha Johannessen, Bror Lillqvist, Bjarne Mørk Eidem och Erling Norvik).
- *A 386/t Medlemsförslag om begränsning av trafikbuller m. m. (väckt av Sven Hammarberg, Doris Håvik, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Grethe Lundblad, Gerda Møller och Berte Rognerud).
- *A 387/s Medlemsförslag om nordisk samverkan för att finna lämpliga metoder att motverka stress i arbetsmiljön (väckt av Roald Bye, Bror Lillqvist, Ingemar Mundebo, Arne Nilsen och Sture Palm).
- *A 388/e Medlemsförslag om överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat (väckt av Johannes Antonsson, Eric Krönmark, Ingemar Mundebo och Sture Palm).
- *A 389/e Medlemsförslag om samråd rörande exportkrediter i bl. a. öst-västhandeln (väckt av Johannes Antonsson, Per Borten, Gunnar Helén och Sture Palm).
- *A 392/j Medlemsförslag om nordisk lagstiftningsplan (väckt av Poul Dam, Allan Hernelius, Matthías Á. Mathiesen, Timo Mäki och Helge Seip).
- *A 393/t Medlemsförslag om sammankoppling av inrikesflyget i Finland, Norge och Sverige (väckt av Martha Johannessen, Cecilia Nettelbrandt och Rolf Sellgren).
- *A 394/j Medlemsförslag om tryggnad av underentreprenörs fordringar vid huvudentreprenörs konkurs (väckt av Mikko Jokela och Aili Laitinen).
- *A 395/s Medlemsförslag om inrättande av en patientombudsmannainstitution (väckt av Eric Carlsson, Ingemar Mundebo, Lars Lindeman, Anna-Lisa Nilsson, Matti Ruokola och Carl Olof Tallgren).
- *A 396/s Medlemsförslag om en nordisk rehabiliteringsanstalt i Rovaniemi (väckt av Mikko Jokela, Aili Laitinen och Saimi Ääri).
- *A 397/t Medlemsförslag om motverkande av användningen av rusgivande och bedövande ämnen i trafiken (väckt av Eric Carlsson, Allan Hernelius, Martha Johannessen, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist, Bjarne Mørk Eidem och Paavo Väyrynen).
- *A 398/t Medlemsförslag om byggande av en bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby (väckt av Eric Carlsson, Svend Horn, Bror Lillqvist och Paavo Väyrynen).

- *A 399/s Medlemsförslag om nordiskt miljövårdsinstitut på Åland (väckt av Eric Carlsson, Allan Hernelius, Bror Lillqvist, Ingemar Mundebo, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren och Folke Woivalin).
- *A 400/k Medlemsförslag om ett nordiskt utredningsinstitut för freds- och konfliktforskning (väckt av Jørgen Peder Hansen, Gunnar Helén, Karl Skytte och Paavo Väyrynen).
- *A 401/t Medlemsförslag om obligatorisk användning av skyddshjälm (väckt av Gustav Holmberg, Svend Horn, Arne Larsen, Cecilia Nettelbrandt och Erling Norvik).
- *A 402/t Medlemsförslag om obligatorisk användning av säkerhetsbälte (väckt av Gustav Holmberg, Svend Horn, Arne Larsen, Cecilia Nettelbrandt och Erling Norvik).
- *A 403/e Medlemsförslag om nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer (väckt av Hilmar Baunsgaard, Arne Larsen, Bror Lillqvist och Cecilia Nettelbrandt).
- *A 404/t Medlemsförslag om byggande av en landsvägsbro vid Kolari (väckt av Eric Carlsson, Bjarne Mørk Eidem, Bror Lillqvist, Cecilia Nettelbrandt, Erling Norvik och Paavo Väyrynen).
- *A 405/j Medlemsförslag om införande av möjlighet till omröstning beträffande motivering för rekommendation i Nordiska rådet (väckt av Erik Adamsson och Knud Thestrup).
- *A 406/j Medlemsförslag om samnordisk insats för skydd av miljö i samernas kärnområden (väckt av Eric Carlsson, Svend Haugegaard, Jouni Mykkänen, Helge Seip, Rolf Sellgren, Knud Thestrup och Paavo Väyrynen).
- *A 407/k Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning (väckt av Tønnes Andenæs, Poul Dam, Sture Palm, V. J. Sukselainen och Per Olof Sundman).
- A 408/j Medlemsförslag om nordisk samverkan för förebyggande av våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område (väckt av Eric Carlsson, Poul Dam, Svend Horn, Astrid Kristensson, Helge Seip och Knud Thestrup).
- *A 409/k Medlemsförslag om instiftande av Nordiska rådets idrottspris (väckt av Anders Aune, Mauno Forsman, Svend Horn, Essen Lindahl, Bror Lillqvist, Matthías Á. Mathiesen, Sven Mellqvist, Arne Nilsen och Jón Skaftason).
- *A 410/j Medlemsförslag om nordiskt förbud mot alkoholreklam (väckt av Ele Alenius, Ilkka-Christian Björklund, Mauno Forsman, Svend Horn, Osmo Kock, Aili Laitinen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Ingemar Mundebo, Anna-Lisa Nilsson, Matti Ruokola, Erkki Tuomioja, Paavo Väyrynen och Egil Aarvik).
- *A 411/s Medlemsförslag om förbud mot utsläpp av avfall i Bottniska viken (väckt av Jan-Ivan Nilsson, Rolf Sellgren och Paavo Väyrynen).

- A 412/s Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för livsmedelsforskning (väckt av Sven Hammarberg, Doris Håvik och Grethe Lundblad).
- A 413/k Medlemsförslag om gemensamt alfabet och lika bostavsföljd (väckt av Tønnes Madsson Andenæs, Ilkka-Christian Björklund, Gunnar Garbo, Elsi Hetemäki, Ingemar Mundebo, Per Olof Sundman och Folke Woivalin).
- A 414/k Medlemsförslag om privata skolors och utbildningsinstitutioners fortbestånd och utbyggnad (väckt av Per Borten, Jo Benkow, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki, Eric Krönmark, Gerda Møller och Karl Skytte).
- A 415/k Medlemsförslag om en nordisk språknämnd (väckt av Tønnes Madsson Andenæs och Ingemar Mundebo).
- A 416/e Medlemsförslag om företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag (väckt av Tønnes Madsson Andenæs och Ingemar Mundebo).
- A 417/k Medlemsförslag om fasta korrespondenter i de nordiska huvudstäderna från de nationella radio- och TV-bolagen (väckt av Tønnes Madsson Andenæs).
- A 418/j Medlemsförslag om en fredszon i Nordostatlanten (väckt av Ele Alenius, Ilkka-Christian Björklund, Poul Dam, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Arent Henriksen, Carl-Henrik Hermansson, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Arne Larsen och Lars Werner).

B. Regeringsförslag

- B 13/j Regeringsförslag om nordisk kommunal rösträtt och valvarhet (väckt av Finlands regering).

C 1973. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- 1 Tilläggsberättelse rörande trafikaneläggningar i öresundsregionen (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- 5/j Berättelse om samarbete på lagstiftningens område (överlämnad av Norges regering).
- 7/s Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (överlämnad av Danmarks regering).
- 9/k Berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete 1972 (överlämnad av Norges regering).
- 16/k b Berättelse från Nordiska kulturfonden, 1972.
- 21/t Berättelse från Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning (överlämnad av Danmarks regering).
- 22/k Berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor (överlämnad av Sveriges regering).
- 23/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet).
- 25/t Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (överlämnad av Danmarks regering).
- 31/k Berättelse från Nordiska institutet för folkdiktning (överlämnad av Nordiska ministerrådet).

40/t Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet (överlämnad av Norges regering).

D 1973. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 5/1965/s Meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m. (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Danmarks regering).
- 29/1965/k Meddelande om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskeriutbildning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 29/1966/j Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention (överlämnat av Finlands regering).
- 10/1967/s Meddelande om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring (överlämnat av Danmarks regering).
- 20/1967/k Meddelande om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 6/1968/k Meddelande om rekommendation nr 6/1968 angående yrkeslärarutbildning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *16/1968/s Meddelanden om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- 28/1968/k Meddelande om rekommendation nr 28/1968 angående ibero-amerikanskt institut (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 29/1968/k Meddelande om rekommendation nr 29/1968 angående parasitologisk forskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 2/1969/t Meddelande om rekommendation nr 2/1969 angående slopande av utgående passkontroll (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 14/1969/k Meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 22/1969/e Meddelanden om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Islands regering).
- 25/1969/k Meddelande om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 2/1970/s Meddelande om rekommendation nr 2/1970 angående nordisk arbetsmarknad för psykologer (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 8/1970/t Meddelande om rekommendation nr 8/1970 angående samarbete på rymdområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 32/1970/k Meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturrexikon (överlämnat av Nordiska ministerrådet).

- 16/1971/t Meddelanden om rekommendation nr 16/1971 angående förbud mot överljudsplan i Norden (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- 17/1971/t Meddelanden om rekommendation nr 17/1971 angående åtgärder mot flygkapning (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).
- 22/1971/s Meddelande om rekommendation nr 22/1971 angående enhetliga principer för lagstiftningen om engångsförpackningar (överlämnat av Norges regering).
- 14/1972/k Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia (överlämnat av Nordiska ministerrådet).

E. Frågor

12. Fråga till Nordiska ministerrådet om den nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen (ställd av Knut Johansson) /C 7/s/
13. Fråga till Nordiska ministerrådet om stereofoniska radioutsändningar (ställd av Tønnes Andenæs) /25/1969/k/
14. Fråga till Nordiska ministerrådet om revision av den nordiska trygghetskonventionen (ställd av Kristian Albertsen) /D 10/1967/s/

Översikt över sessionen

Rådets plenarmöten hölls i Gamla riksdagshuset, andra kammarens plenisal. Platsfördelningen i salen framgår av planen sist i bandet. För utskottens, delegationernas och presidiets sammanträden, för sekretariatens och pressens arbete m. m. disponerades olika lokaler i samma byggnad.

Plenarmöten

Fredagen den 26 oktober kl. 09.30—12.20 och 14.30—18.05

Lördagen den 27 oktober kl. 09.30—13.15

Utskottsmöten

Juridiska utskottet

Torsdagen den 25 oktober kl. 09.30—11.45

Kulturutskottet

Torsdagen den 25 oktober kl. 09.35—11.50 och 15.10—16.20

Socialpolitiska utskottet

Torsdagen den 25 oktober kl. 09.35—12.30 och 15.05—15.30

Trafikutskottet

Torsdagen den 25 oktober kl. 09.30—12.45, 15.00—17.15 och 17.20—18.30

Ekonomiska utskottet

Torsdagen den 25 oktober kl. 09.30—11.30 och 15.00—15.45

Särskilda arrangemang

Torsdagen den 25 oktober: Lunch i Gamla riksdagshuset, sammanbindningsbanan (värd: Nordiska rådets svenska delegation)

Fredagen den 26 oktober: Mottagning i Gamla riksdagshuset, sammanbindningsbanan (värd: Nordiska rådets presidium)

PROTOKOLL

Protokoll

1:a mötet

Fredagen den 26 oktober 1973 kl. 09.30

Presidenter: Kåre Willoch (1—6), Ib Stetter (6) och Kåre Willoch (6—7)

Dagordning

1. Öppningsanförande av presidenten Kåre Willoch
2. Namnupprop: godkännande av medlemslista
3. Anmälan om förändringar i presidentiets, utskottens och informationskommitténs sammansättning
4. Fastställande av saklista för sessionens andra samling
5. Meddelande om voteringsordningen
6. C 1: berättelse rörande det nordiska samarbetet (Allmän debatt)
7. C 1: tilläggsberättelse rörande trafik-anläggningar i Öresundsregionen
8. C 21/t: berättelse från Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning
9. C 40/t: berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet
10. C 25/t: berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning
11. D 1973/8/1970/t: meddelande om rekommendation nr 8/1970 angående samarbete på rymdområdet
12. D 1973/16/1971/t: meddelanden om rekommendation nr 16/1971 angående förbud mot överljudsflygplan i Norden

1

Öppningsanförande av presidenten

Ærede rådsmedlemmer, mine damer og herrer! Siden sist Rådet var samlet, er to av Rådets medlemmer gått bort.

Martha Johannessen var vararepresentant fra 1954 og stortingsrepresentant siden 1957. I stortingsarbeidet engasjerte hun seg særlig under behandlingen av skole spørsmål i videste forstand, skolering i sosialt arbeid samt omsorgen for de eldre og funksjonshemmede.

Etter mange år i kommune- og rikspolitikk kom Martha Johannessen med i den norske delegasjon til Nordisk Råd fra 1964. Her ble det trafikkutvalget som ble hennes viktigste arbeidsplass, en plass hun fylte med engasjert interesse og varm menneskelighet.

Johan Støa gikk plutselig bort like før han skulle begynne på sin tredje periode i Stortinget. Bortsett fra et år i finanskomiteen var Støa i alle år et fremtredende medlem av Stortingets kommunal- og miljøvernkomite og førte ordet for komiteen i Stortinget ved behandlingen av en rekke store saker. Hans innlegg ble alltid påhørt med særlig interesse.

Før han rykket opp som medlem, var Støa i en rekke år 1. suppleant for Arbeiderpartiets delegasjonsmedlemmer og kom som sådan til å møte i samtlige utvalg. Hans vennekrets i Rådet var stor og bygget på dyp respekt for en allsidig og grundig arbeidende politiker.

Vi minnes Martha Johannessen og Johan Støa for deres innsats i Rådet.

Denne samling er en fortsettelse av den 21. sesjon, som ble åpnet i Oslo den 17. februar i år. I Presidietts premisser for å foreslå sesjonen delt på to samlinger heter det at dette skal være en prøveordning, og at delingen skjer for å aktivisere Rådets arbeid.

Den endelige vurdering av delingen må selvsagt utstå til denne samling er gjennomført. Det kan imidlertid sies allerede nå at for Rådets fortløpende arbeid, og da fortrinnsvis det som skjer i utvalgene, har fordelingen allerede virket stimulerende og har ført til en grundigere og mer oversiktlig gjennomgåelse av de saker som foreligger til behandling. Jeg har inntrykk av at dette også i høy grad gjelder de beretninger og meddelelser som kommer fra ministerrådene og de felles institusjoner.

Forsåvidt foreligger det allerede nå en viss erfaring som peker i retning av at Rådets muligheter til å fylle sin parlamentariske kontroll-funksjon, er bedret ved sesjonsdelingen. På sikt er det grunn til å håpe at dette fører til øket effektivitet også i de rapporterende organers virksomhet.

Det gjenstår å se om plenarforsamlingens annen samling vil funksjonere slik vi har håpet. Utkastet til dagsorden og program skulle gi plenarforsamlingen muligheter til å slutføre den saksbehandling som ble påbegynt under første samling, — det gjelder særlig enkelte deler av Ministerrådets beretning, og å avslutte generaldebatten om det nordiske samarbeids situasjon og endelig behandle enkelte nye saker som ikke bør vente til neste sesjon.

Det er altså ingen ny sesjon vi åpner, ingen ny protokoll som begynner på side 1. Tvertimot er det allerede foretatt en grundlig analyse av samarbeidssituasjonen i løpet av februar-dagene i Oslo, som vi nå kan komplettere med nye trekk i utviklingen.

Første samling ble på mange måter preget av begivenhetene på Vestmann-øyene like før vi møttes.

Jeg vil gjerne benytte anledningen til — ved åpningen av annen samling, å si til våre islandske rådskolleger at vi i de måneder som er gått, med økende beundring har fulgt den innsats som Vestmann-øyenes egen befolkning, de islandske myndigheter og Katastrofefondets medarbeidere har

gjort for å vinne tilbake hva katastrofen tok.

Presidiet fikk igår del i en rapport om hvordan oppryddings- og gjenreisningsarbeidet har gått fremover. Igjen er vi blitt slått av beundring over den sterke vilje og systematiske evne som setter sitt preg på gjenvinningen av samfunnet ute på Heima-øy.

Jeg skal fra presidentplassen ellers innskrenke meg til å omtale ganske kort enkelte av de generelle temaer som har preget det interne arbeid i presidium og utvalg i tiden etter første samling, i et par tilfeller også i våre hjemlige nasjonalforsamlinger.

Året 1973 vil vel i det nordiske samarbeids historie bli stående som det år da regjeringene skaffet seg det verktøy de trengte for å leve opp til de mål Helsingfors-avtalen satte. Fra Rådets side har vi sett tilkomsten av ministerråds-sekretariatene som viktige skritt i retning av et mer planmessig arbeid med de problemer vi har å løse i fellesskap.

Da nasjonalforsamlingene behandlet avtalen av 12. april i år om sekretariatenes rettslige stilling, fremkom det imidlertid til dels sterk kritikk mot et par av artiklene. Jeg går ut fra at Rådet ved en senere anledning og i tilfelle på grunnlag av en beretning fra Ministerrådet vil kunne komme tilbake til spørsmålet om hvordan vi ønsker at nordiske institusjoner skal fungere og hvilke forhold og regler de skal arbeide under. Imidlertid kan jeg ikke unnlate å nevne for Rådet at Rådets organer ikke kan sies å ha hatt anledning til på noen tilfredsstillende måte å utøve sin funksjon etter Helsingfors-avtalens "samarbeids-artikkel" nr. 41, for avtalen ble undertegnet og oversendt parlamentene.

Eksemplet med sekretariatsavtalen er kanskje tross alt likevel ikke så alvorlig, men det kan tjene som illustrasjon av problemer som vi bør ta opp til fortløpende drøftelse for å unngå misforståelser innad og utad.

Nødvendigheten av å sikre de folkevalgte medvirkning i det løpende nordiske samarbeid har manifestert seg også på andre felter. Med den sterke økning av regjeringsorganer, spesielt embedsmannskomiteer og ministerrådssekretariatene, merker vi allerede en viss uro for en byråkratisering av

samarbeidet, som igjen kan føre til en svekkelse av den parlamentariske og folkelige innflytelse. Generaldebatten i februar utkrystalliserte dette spørsmål som meget viktig, og Rådets utvalg har senere hatt anledning til å følge det opp i praktisk arbeid.

Det faller naturlig for meg, innenfor den samme problemstilling, å fremheve offentlighetsprinsippets betydning både for Rådets og Ministerrådets arbeid. Tillempningen av offentlighetsprinsippet er for tiden til utredning, men det bør ikke forhindre at vi fra begge sider bevisst og raskere enn hittil nærmer oss den praksis som etterhvert er blitt felles for våre land. Den uhyre interessante undersøkelse av almenhetens kunnskaper om og holdning til nordisk samarbeid har først og fremst understreket nødvendigheten av at folk får rede på hva vi arbeider med innen den offentlige del av det nordiske samarbeid. I vår tid skjer det ikke først og fremst via pressekommunikasjon når sakene er løst, men også ved åpenhet om de alternative løsninger som kan tenkes, og om den debatt som vi fører underveis.

Kanskje et av de største problemer vi vil stå overfor, etterhvert som vi traktatfester stadig nye samarbeidsområder, knytter seg til den parlamentariske kontroll av de nordiske bevilgninger. Dette er et vanskelig problem å løse, når man f. eks. tenker på det nordiske kulturbudsjett på 34 millioner danske kroner, og fondet for industriell forskning og utvikling som det er politisk enighet om å tilføre 50 millioner svenske kroner. En normal budsjettkontroll på nasjonal basis er ikke lett å gjennomføre på tilfredsstillende måte når det gjelder slike poster. Det danske folketings utenriksutvalg har i en betenkning så sent som for 14 dager siden behandlet dette spørsmål og har bl. a. uttalt følgende, som jeg gjerne vil sitere:

”Den fellesnordiske anvendelse av midlene bør formentlig underkastes en form for kontroll, likeledes på nordisk basis. Nordisk Råd vil være det naturlige organ for en sådan parlamentarisk finanskontroll.”

— Så langt Det danske folketings utenriksutvalg.

Det sier seg selv at den dag vi har et felles nordisk budsjett for alle aktiviteter under Ministerrådet, blir dette spørsmål enda viktigere.

Jeg går ut fra at regjeringene er like opptatt som parlamentarikerne av å finne frem til holdbare, nordiske løsninger på problemer av denne art, og som vi antagelig må regne med blir forfleret etterhvert som nye saker kommer opp til felles løsning. Fra Rådets side tror jeg vi kan si at vi er opptatt av at disse ting ses i sammenheng, som ledd i et forsøk på å vurdere hvordan hovedmålene i den reviderte Helsingforsavtale blir fulgt opp, og hvordan de nye samarbeidsformer fungerer også i relasjon til våre nasjonalforsamlinger. Hvordan en slik gjennomgåelse bør foretas, vil det kanskje være naturlig å ta opp til fordomsfri drøftelse.

I tillegg til de problemstillinger jeg nå har berørt, vil man se at Rådet som vanlig har en rekke praktiske spørsmål av større og mindre rekkevidde til behandling. Vi er som alltid midt oppe i en fortløpende samarbeidsprosess med sikte på løsning av stadig flere oppgaver i fellesskap, der hvor vi finner at oppgaver kan løses best gjennom fellesskap.

Plenarforsamlingen til Nordisk Råds 21. sesjon er klar til å begynne sin høstsamling.

På Presidietts vegne har jeg den glede å ønske delegasjonene fra regjeringer og nasjonalforsamlinger, deres sekretariater og sakkyndige, og pressens og andre massemediers utsendte medarbeidere vel møtt til to dagers forhandlinger, og erklærer høstsamlingen for åpnet.

2

Namnupprop: godkännande av medlemslista

Namnupprop företogs enligt följande medlemslista, upprättad enligt § 4 arbetsordningen:

Regeringsrepresentanter

Aspling, Sven
Bjerregaard, Ritt¹
Bratteli, Trygve
Carlsson, Ingvar
Christiansen, Peter F.
Feldt, Kjell-Olof
Gredal, Eva¹

¹ *Ej närvarande vid uppropet.*

Hjortnæs, Karl¹
 Holmqvist, Eric
 Häggblom, Alarik
 Jansson, Jan-Magnus¹
 Jensen, Erling
 Jóhannesson, Ólafur
 Johansson, Rune
 Jørgensen, Anker
 Kampmann, Jens¹
 Karjalainen, Ahti
 Kjartansson, Magnús
 Lidbom, Carl
 Lorentzen, Annemarie
 Louekoski, Matti¹
 Ludvigsen, Sonja
 Lundkvist, Svante
 Löfberg, Bertil
 Matthiasen, Niels¹
 Moberg, Sven
 Norling, Bengt
 Nørgaard, Ivar
 Odhnoff, Camilla
 Ólafsson, Magnús Torfi
 Palme, Olof
 Sorsa, Kalevi
 Tarjanne, Pekka
 Tuominen, Heikki
 Ulveseth, Ingvald
 Wickman, Krister¹
 Väänänen, Marjatta

Valda medlemmar

Adamsson, Erik
 Albertsen, Kristian
 Alenius, Ele
 Antonsson, Johannes
 Benkow, Jo
 Björklund, Ilkka-Christian
 Borten, Per
 Christiansen, Ragnar
 Dam, Poul
 Eidem, Bjarne Mørk
 Forsman, Mauno
 Gíslason, Gylfi Þ.
 Guðmundsson, Gils
 Gustavsen, Finn
 Hagen, Arnt
 Hammarberg, Sven
 Hansen, Guttorm
 Hansen, Jørgen Peder
 Hartling, Poul
 Haugstvedt, Asbjørn

Helén, Gunnar
 Helveg Petersen, Niels
 Henriksen, Arent
 Hentze, Demmus
 Hermansson, Carl-Henrik
 Hernelius, Allan
 Hetemäki, Elsi
 Holmberg, Gustav
 Horn, Svend
 Jansson, Paul
 Johansson, Knut
 Johansson, Tage
 Kainulainen, Heikki¹
 Knudson, Olaf
 Kock, Osmo
 Koivisto, Tellervo M.
 Kristiansen, Kåre
 Krönmark, Eric
 Kyllingmark, Håkon
 Laitinen, Aili
 Larsen, Arne
 Lillqvist, Bror
 Lind, Nathalie¹
 Lindeman, Lars
 Lund, Thor
 Lysholt Hansen, R.
 Lähteenmäki, Olavi
 Mathiesen, Matthías Á.
 Mellqvist, Sven
 Mundebo, Ingemar
 Mäki, Timo
 Møller, Gerda
 Nettelbrandt, Cecilia
 Nielsen, K. Axel
 Nilsen, Arne
 Nilsson, Anna-Lisa¹
 Nilsson, Jan-Ivan
 Nordli, Odvar
 Palm, Sture
 Risgaard Knudsen, Jens
 Ruokola, Matti¹
 Skaftason, Jón
 Skantz, Anna-Greta
 Skytte, Karl
 Steenberg, Erland
 Stetter, Ib
 Stubberud, Liv
 Sukselainen, V. J.
 Sundman, Per Olof
 Tallgren, Carl Olof
 Thestrup, Knud
 Thoroddsen, Gunnar

¹ *Ej närvarande vid uppropet.*

Tuomioja, Erkki
 Valdimarsson, Hannibal
 Willoch, Kåre
 Woivalin, Folke
 Väyrynen, Paavo
 Øregaard, J. Fr.

3

Anmälan om förändringar i presidiets, utskottens och informationskommitténs sammansättning

Presidenten: Det finnes utdelt på plassene en fortegnelse over de forandringar som er skjedd siden forrige samling vedrørende presidiets, utvalgenes og informasjonskomiteens sammensetning. Denne foreslås tatt til etterretning.

Presidiet

Som suppleant till den norske presidie-medlemmen har intrått Odvar Nordli efter statsminister Trygve Bratteli.

Informationskommittén

Till nya medlemmar i informationskommittén har norska delegationen utsett Jo Benkow efter Berte Rognerud och danska delegationen utsett K. Axel Nielsen efter försvarsminister Orla Møller.

Juridiska utskottet:

Danmark:

Poul Dam (SF)
 K. Axel Nielsen (S)
 Knud Thestrup (KF)

Finland:

Osmo Kock (Skdl)
 Tellervo M. Koivisto (Sd)
 Timo Mäki (Kok)

Island:

Matthías Á. Mathiesen (Sj)

Norge:

John Austrheim (Sp)
 Olaf Knudson (H)
 Thor Lund (A)

Sverige:

Erik Adamsson (s)
 Carl-Henrik Hermansson (vpk)
 Allan Hernelius (m)

Kulturutskottet:

Danmark:

Jørgen Peder Hansen (S)

Poul Hartling (V)
 Niels Helveg Petersen (RV)
 Demmus Hentze (Fkfl)

Finland:

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)
 Mauno Forsman (Sd)
 Elsi Hetemäki (Kok)
 Folke Woivalin (ÅS)

Island:

Gylfi Þ. Gislason (A)

Norge:

Jo Benkow (H)
 Per Borten (Sp)
 Guttorm Hansen (A)
 Liv Stubberud (A)

Sverige:

Per Bergman (s)
 Tage Johansson (s)
 Ingemar Mundebo (fp)
 Per Olof Sundman (c)

Socialpolitiska utskottet:

Danmark:

Kristian Albertsen (S)
 Gerda Møller (KF)
 J. Risgaard Knudsen (S)

Finland:

Lars Lindeman (Sd)
 Matti Ruokola (K)
 Carl Olof Tallgren (Sv)

Island:

Hannibal Valdimarsson (SF)

Norge:

Finn Gustavsen (SV)
 Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)
 Arne Nilsen (A)

Sverige:

Knut Johansson (s)
 Sven Hammarberg (s)
 Jan-Ivan Nilsson (c)

Trafikutskottet:

Danmark:

Gustav Holmberg (V)
 Svend Horn (S)
 Arne Larsen (SF)

Finland:

Aili Laitinen (Lkp)
 Bror Lillqvist (Sd)
 Paavo Väyrynen (K)

Island:

Gils Guðmundsson (Ab.)

Norge:

Bjarne Mørk Eidem (A)
Håkon Kyllingmark (H)
Reidar Larsen (SV)

Sverige:

Eric Carlsson (c)
Sven Mellqvist (s)
Cecilia Nettelbrandt (fp)

Ekonomiska utskottet:

Danmark:

R. Lysholt Hansen (S)
Poul Nyboe Andersen (V)
Karl Skytte (RV)
Ib Stetter (KF)
J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Finland:

Ele Alenius (Skdl)
Olavi Lähteenmäki (Kok)
V. J. Sukselainen (K)
Erkki Tuomioja (Sd)
Olavi Tupamäki (Skyp)

Island:

Jóhann Hafstein (Sj.)
Jón Skaftason (F.)

Norge:

Ragnar Christiansen (A)
Lars Korvald (Kr. F.)
Odvar Nordli (A)
Erland Steenberg (Sp)
Kåre Willoch (H)

Sverige:

Johannes Antonsson (c)
Arne Geijer (s)
Gunnar Helén (fp)
Erik Krönmark (m)
Sture Palm (s)
Utskottens förmän och vice förmän är följande:

juridiska utskottet:

förman: Knud Thestrup
vice förman: Matthías Á. Mathiesen

kulturutskottet:

förman: Gylfi Þ. Gíslason
vice förman: Ingemar Mundebo

socialpolitiska utskottet:

fungerande förman: Lars Lindeman

trafikutskottet:

förman: Bror Lillqvist
vice förman: Svend Horn

ekonomiska utskottet:

förman: Sture Palm
vice förman: Ragnar Christiansen
ekonomiska niomannakommittén: förman: Ragnar Christiansen

Anmälan lades till handlingarna.

4

Fastställande av saklista för sessionens andra samling

Presidenten: Presidiet foreslår at på sakliste for sesjonens annen samling skal opp-tas de saker som ikke er merket med stjerne i den omdelte fortegnelse over de saker som ligger i Rådet, med tillegg. — Ingen har ytret seg mot dette, og saklisten anses godkjent.

Saklista for sessionens andra samling fastställdes i enlighet med presidets förslag.

5

Meddelande om voteringsordningen

Presidenten: Som man vil ha lagt merke til, finnes det ikke lenger noe voterings-apparat i denne sal. Av den grunn må de i arbeidsordningens § 11 2. ledd omtalte voteringsforetas ved navnopprop.

Presidenten henviser videre til § 11, 5. ledd, som bestemmer følgende:

Bortsett fra avstemning ved valg kan medlemmene stemme 'ja' eller 'nei' eller avholde seg fra å stemme.

6

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (allmän debatt)

Stetter: Hr præsident! Internationalt politisk samarbejde kræver tålmodighed. Fremskridt og resultater er ofte få og små. Dette karaktertræk gælder også for det nordiske parlamentariske samarbejde.

På ét bestemt felt er det gået stærkt. Efter at de nordiske lande har truffet beslutning om tilhørsforholdet til De europæiske Fællesskaber, har vore lande i fællesskab opbygget en temmelig omfattende administration og ramme omkring det nordiske regeringssamarbejde. Vi har etableret egentlige overnordiske samarbejdsorganer.

Er der nu også brug for denne omfattende administration? Har de nordiske regeringer og parlamenter etableret alt dette for at berolige sig selv og hinanden med, at hermed er det nordiske regeringssamarbejde i orden?

Jeg kan ikke give et entydigt eller endeligt svar, men vore nordiske samfund gennemgår netop i disse år en rivende udvikling, og jeg er tilbøjelig til at mene, at der i fremtiden vil opstå mangfoldige spørgsmål af fælles interesse.

Det konservative Folkeparti i Danmark er imidlertid sikker på, at skal der komme praktiske og jordnære resultater ud af dette regeringssamarbejde, er det påkrævet at styrke det nordiske parlamentariske arbejde.

Nordisk Råd har forstærket sin organisatoriske stilling ved at oprette et fast sekretariat for rådets præsidium, men det er nødvendigt at styrke rådets politiske indflydelse og kompetence.

Rådet er i dag et fælles nordisk debatforum, og denne status har forsamlingen her ingen magt til at ændre. Det kan kun ske ved, at vore respektive parlamenter overlader Nordisk Råd f. eks. kontrollen med initiativerne på den stærkt udbyggede regeringsside.

Denne målsætning kan i realiteten kun nås ved at etablere et stærkere partisamarbejde over landegrænserne. De partier, som har indflydelse i deres hjemlige parlamenter, vil meget naturligt kun overlade mere kompetence til Nordisk Råd, såfremt disse partier har sikkerhed for, at den samme balance er til stede her i denne organisation.

Nordisk Råds medlemmer har hidtil fortrinsvis samlet sig i nationale grupper og delegationer. Tiden er løbet fra den nationale organisationsform, og nordiske parlamentarikere må i stadig højere grad indrette sig på at arbejde ud fra partigrupper og partipolitiske sammensætninger. Det er fremført i det danske folketing, at disse to organisationsformer, den partimæssige og den nationale, kan supplere hinanden. Mit parti tror ikke på denne opfattelse. En sammenblanding vil i det lange løb skabe forvirring.

De nordiske befolkninger har i dag stort set opdelt sig i fem eller seks politiske ho-

vedretninger, nemlig venstrepartier, socialdemokrater, centerpartier, liberale, konservative og kristelige. Disse retninger er alle repræsenteret her i plenarforsamlingen.

Jeg skal ikke bevæge mig ind på tekniske ræsonnementer vedrørende partigruppernes sammensætning, indflydelse og kompetence. Jeg skal nøjes med at fremføre den hovedbetragtning, at partigrupper af en nærmere aftalt størrelse må have repræsentation i rådets organisatoriske udvalg og komiteer, herunder i præsidiet, og at indflydelse i politiske spørgsmål og afgørelser må afhænge af gruppernes tilslutning i de nordiske befolkninger eller mere præcist, afhænge af antallet af valgte medlemmer i plenarforsamlingen.

Det er partigrupperne, der skal indstille deres repræsentant i præsidiet. Det er partigrupperne, som skal vælge deres repræsentanter i rådets fem udvalg.

Det er partigrupperne, som skal vælge ordførere i konkrete sager og til de generelle debatter. Det er partigrupperne, som i højere grad skal varetage ansvaret for, at det nordiske fællesskab udvikler sig efter de nordiske befolkningers ønsker og behov.

Med denne sammensætning og ændring af grundlaget styrker vi rådet og rådets udvalg. Vi lægger ikke skjul på, at vi arbejder for, at politiske udvalg under Nordisk Råd behandler både de konkrete og finansielle aspekter i fællesnordiske forslag. Den parlamentariske kontrol med ministerrådets initiativer og virksomhed og de bevillinger, som de enkelte lande har stillet til rådighed, bør foregå her. De nationale parlamenter kan — efter vor erfaring — ikke løse opgaven.

Vi mener samtidig, at vi gennem et nordisk partimæssigt samarbejde skaber et sidestykke til det voksende politiske fællesskab i Europa. Europaparlamentets stilling vil blive stadig stærkere uanset alle vanskeligheder og eventuelle tilbageslag. Det er påkrævet sideløbende at forstærke det regionale politiske samarbejde i Norden.

Endelig vil vi med en partimæssig opdeling i Nordisk Råd skabe større interesse i den nordiske offentlighed. Vi kan i det lange løb kun fange massemediernes opmærksomhed — og dermed befolkningens bevågenhed — såfremt Nordisk Råd i hø-

jere grad beskæftiger sig med faktiske problemer og opgaver.

Den attitudeundersøgelse, som er iværksat af præsidenten, og som behandler den nordiske offentligheds kendskab til nordisk samarbejde, viser, at der er en beskedent viden og en svigtende interesse for nordiske forhold især blandt de unge. Dette er en uheldig udvikling, som maner til eftertanke og opfordrer til handling. Det er ingen garanti for fremtiden, at fortiden kan fremvise gode resultater.

Mit parti ved, at det bliver vanskeligt at vinde tilslutning til disse tanker i vore landes parlamenter. Den første betingelse for at det kan lykkes er, at medlemmer af denne forsamling vil samarbejde om at styrke Nordisk Råds identitet.

Vi ved, at udviklingen kun langsomt lader sig bevæge i den skitserede retning, og at der er mange vanskeligheder.

Vi er klar over, at udvalgenes sekretariatsopbygning og placering må tages op til overvejelse. Vi er også på det rene med, at delegationernes sekretariater i løbet af en årrække vil skifte karakter og betydning. For blot at nævne nogle af de praktiske vanskeligheder.

Vi ved med andre ord, at gamle og indarbejdede traditioner og mønstre kun langsomt lader sig ændre, men vi mener, at det er nødvendigt at løse vanskelighederne og påtage os byrderne for at bevare den overordnede målsætning, nemlig at styrke det nordiske politiske samarbejde.

Statsrådet Feldt: Herr president! Vid Nordiska rådets möte i Oslo i februari i år lämnade handelsminister Eika en presentation av ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet, där bl. a. det nordiska handlingsprogrammet utförligt redovisades. Jag kommer därför vid detta tillfälle att inskränka mig till att på ministerrådets vägnar redogöra för vissa viktigare punkter i utvecklingen sedan dess.

Arbetet inom ministerrådet har varit inriktat på två huvudfrågor — för det första på att genomföra en utbyggnad av organisationen och för det andra på att få i gång det praktiska arbetet med det nordiska handlingsprogrammet. När det gäller organisationen kan vi konstatera att den nu bör-

jar ta en alltmer konkret och detaljerad form. För kultursamarbetet har ministerrådet som bekant sedan den 1 januari 1972 ett sekretariat i Köpenhamn. Den 1 juli i år började ministerrådssekretariatet i Oslo sin verksamhet. Det har f. n. 13 personer anställda och viss ytterligare personalförstärkning förutses under nästa år. Ett antal nya nordiska ämbetsmannakommittéer har inlett sin verksamhet — för arbetsmiljöfrågor, för byggsektorn och för industri- och energipolitiken, för att nämna några av dem. I vissa fall har redan existerande samarbetsorgan — t. ex. kontaktorganet för miljöfrågor — omvandlats till ämbetsmannakommittéer.

Ministerrådssekretariatet i Oslo har fyra avdelningar, samordningsavdelningen, avdelningen för ekonomiska frågor, industri, energi och regionalpolitik, avdelningen för arbetsmarknads-, arbetsmiljö-, miljöfrågor och sociala frågor samt slutligen avdelningen för transportfrågor som även behandlar turistfrågor. Arbetet vid de tre förstnämnda avdelningarna har kommit väl i gång och de har nu efter hand börjat fullgöra sina funktioner som serviceorgan åt ämbetsmannakommittéerna när det gäller sekretariatsgöromål, utredningsuppgifter etc. Vid avdelningen för transportfrågor har en chef nyligen utsetts. Han kommer att tillträda tjänsten vid årsskiftet.

När det gäller det konkreta innehållet i samarbetet och främst då uppföljningen av det nordiska handlingsprogrammet har det gått alltför kort tid sedan rådet senast var samlat för att någon utförligare redovisning skall vara motiverad. En sådan kommer att ske i ministerrådets berättelse till 1974 års session i Stockholm. Jag skall här nöja mig med att kommentera samarbetet på några enskilda områden.

Jag tänkte börja med att nämna något om det handelspolitiska samarbetet, vilket i första hand omfattar EG-frågorna samt de kommande GATT-förhandlingarna.

På EG-området har samarbetet tagit sig uttryck bl. a. i fortlöpande kontakter mellan länderna under förhandlingarna, senast under de norska förhandlingarna om ett handelsavtal.

Vidare har i vissa konkreta frågor ett samarbete på expertplanet etablerats. På kol-

och stålområdet innebär de avtal som Sverige, Norge och Finland slutit med CECA, att det s. k. Parisfördragets prisregler kommer att tillämpas av gemenskapsföretag vid försäljning inom dessa länder och av svenska, norska och finska företag på respektive hemmamarknad och i fråga om leveranser till gemenskapen. Detta åtagande kräver att en rad föreskrifter av teknisk karaktär utarbetas autonomt inom varje nordiskt land. Det har därvid ansetts önskvärt att om möjligt få till stånd ett enhetligt regelsystem inom Norden. I detta syfte har ett informellt samarbete etablerats mellan berörda svenska, norska och finska myndigheter. Samarbetet väntas resultera i att reglerna får i stort sett samma innehåll och utformning i de olika länderna. I detta samarbete har även Danmark deltagit som observatör.

Trafikförsäkringskontrollen är en annan fråga som är föremål för expertöverläggningar. Norden betraktas i dag som *ett* område i trafikförsäkringshänseende. Det innebär att utomnordiska fordon endast kontrolleras vid de nordiska yttergränserna. Det finns emellertid risker för att Danmarks medlemskap i EG — och deltagande i det försäkringssamarbete som bedrivs mellan EG-länderna — kan komma att medföra att trafikförsäkringskontroll måste återinföras mellan Danmark och övriga nordiska länder. Diskussioner har därför inletts mellan Sverige, Norge och Finland å ena sidan och EG å andra sidan om lämpliga arrangemang för att förhindra att detta behöver ske.

Ett nordiskt samarbete beträffande EG-frågorna är sålunda redan i gång på flera områden. Ministerrådet anser det angeläget att fortsätta och bygga ut detta samarbete. Vederbörande ämbetsmannakommittéer och ministerrådssekreterariat har redan tidigare i uppdrag att följa det europeiska samarbetet med sikte på att lösa de eventuella problem som kan uppstå i samarbete mellan de nordiska länderna.

När det gäller GATT-förhandlingarna har sedan i april i år möten regelbundet ägt rum i en särskild nordisk samrådsgrupp. Den består av de tjänstemän i administrationerna som förbereder GATT-förhandlingarna. Vid dessa möten har strävan varit att i största möjliga utsträckning samordna

de nordiska ländernas förhandlingsuppläggning och att nå fram till inbördes avstämda förhandlingspositioner. I de fall skillnader i de olika ländernas utgångspunkter för förhandlingarna är för stora för att en harmonisering skall kunna uppnås är ömsesidig information och samråd av stort värde för att undgå att inbördes motsättningar mellan de nordiska länderna framhävs när förhandlingsuppläggningsen presenteras i andra fora.

De nu aktuella förhandlingarna befinner sig ännu i det inledande skedet och det är därför för tidigt att uttala sig om vad det nordiska samarbetet kan komma att leda till. Skillnaden i förhållande till det nordiska samarbetet under Kennedy-ronden är i första hand att Danmark nu är bundet av EG:s gemensamma handelspolitik. Det kan därför inte bli fråga om danskt deltagande i en gemensam nordisk förhandlingsdelegation, om det senare skulle visa sig önskvärt att upprätta en sådan. I andra avseenden har emellertid det danska medlemskapet i EG tillfört samarbetet nya värdefulla impulser. En annan väsentlig skillnad i förhållande till Kennedy-ronden är att tullfrågorna inom Europa nu är lösta för industrivarorna.

På grund av skiljaktigheter i tullstruktur samt i produktions- och handelsmönster går de nordiska länderna på vissa områden in i GATT-förhandlingarna med olika förutsättningar. På andra områden, exempelvis när det gäller arbetet på att avskaffa de icke tullmässiga handelshindren, kommer de nordiska länderna att i fortsättningen kunna göra en betydande gemensam insats. Ministerrådet kommer att sörja för att det i alla frågor där det kan ha praktisk betydelse hålls fortlöpande och nära kontakter såväl mellan huvudstäderna som mellan förhandlingsdelegationerna i Genève.

Den förestående havsrättskonferensen behandlades av de nordiska utrikesministrarna vid ett möte i Stockholm den 30 augusti. I kommunikén från detta möte underströk utrikesministrarna som ett gemensamt nordiskt önskemål att denna konferens hålls som planerats. De framhöll särskilt betydelsen av att konferensen når enighet om utsträckningen av ländernas sjöterritorier och om tillfredsställande lösningar när det gäller kuststaternas rätt till naturresurserna i angränsande områden och med hänsyn till sjöfar-

tens frihet och rätten till genomfart över sjöterritoriet. Utrikesministrarna framhöll i detta sammanhang betydelsen av att konferensen bekräftar att den internationella delen av havsbotten bör utnyttjas till det gemensamma bästa och att yttergränser för nationell jurisdiktion bör fastställas. I detta senare sammanhang gav utrikesministrarna uttryck åt förståelse för motiven bakom Islands beslut att utvidga sin fiskegräns och uttryckte förhoppningen att Islands och övriga nordiska staters väsentliga intressen skulle komma att tillgodoses vid konferensen.

Konsumentfrågorna kommer i fortsättningen att ägnas ökad uppmärksamhet. Det är min uppfattning att det finns ett brett intresse i de nordiska länderna för ett utvidgat samarbete på detta område. Jag är också övertygad om att det finns stora möjligheter att uppnå betydande fördelar för konsumenterna i de nordiska länderna genom ett sådant samarbete. Vad vi närmast siktar till på detta område är att skapa en lämplig organisation för samarbetet.

Samarbetet inom byggsektorn ägnades särskild uppmärksamhet vid Nordiska rådets session i februari. Kontakter har ägt rum mellan ämbetsmannakommittén för byggfrågor och NKB — den nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser — samt Insta — internordisk standardisering — och en planering av de konkreta arbetsprojekten på detta område har påbörjats under hösten.

Den nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling har börjat sin verksamhet. Ministerrådet har fastställt generella prioriteringar för verksamheten. För närmaste verksamhetsår har följande programområden tagits upp, nämligen miljöteknik och yttre miljö, arbetsmiljö, hälsovårdsteknik, transportteknik samt materialteknik. Medel har avsatts för Nordtest — det nordiska samarbetsorganet för materialprovning och kontroll — som alltså nu kan börja fungera. I övrigt är man inom fonden i färd med att studera inkomna projektförslag. Industriministrarna har diskuterat en ytterligare tillförsel till fonden på 10 miljoner kronor utöver den grundplåt på 10 miljoner kronor som beslöts i samband med att fonden upprättades. Avsikten är som bekant att fonden sammanlagt skall tillföras 50

miljoner kronor.

Den nordiska miljöskyddskommitténs slutrapport med förslag till nordisk miljöskyddskonvention föreligger i dagarna. Efter viss ytterligare beredning av frågan på tjäns-temannaplanet är avsikten att konventionen skall kunna undertecknas vid ett minister-rådsmöte i samband med Nordiska rådets session i februari 1974. Konventionen bör i så fall kunna träda i kraft vid årsskiftet 1974/75.

I en rapport som lagts fram av Nordiska kommunalrättskommittén har en inventering gjorts av det gränskommunala samarbetet i Norden. Med utgångspunkt från denna rapport övervägs nu den fortsatta behandlingen av dessa frågor på nordiskt plan. I samband härmed övervägs bl. a. ett förslag om att låta ministerårssekretariatet utarbeta ett utkast till en nordisk konvention om gränskommunalt samarbete.

Vid råds-sessionen i februari i år konstaterades att det på ett område förelåg särskilt behov av ytterligare arbete och diskussioner mellan regeringarna för att vidareutveckla och konkretisera det nordiska handlingsprogrammet. Det gällde samarbetet för en bättre miljö och bättre förhållanden i arbetslivet. En särskild ämbetsmannakommitté har, som jag tidigare nämnt, tillsatts för att föra handlingsprogrammet vidare på detta område.

På initiativ av Nordens fackliga samorganisation har ministerrådet övervägt frågan om hur kontakterna bör ske med olika intressegrupper i våra länder. Vår uppfattning är att de grundläggande kontakterna självfallet måste ske på nationell nivå, dvs. direkt mellan varje regering och nationella intressegrupper. Samtidigt finns det emellertid ett behov av liknande kontakter på ett nordiskt plan. Ministerrådet har därför i en skrivelse till Nordens fackliga samorganisation uttryckt sin önskan att utveckla det nordiska samarbetet i samverkan med parterna på arbetsmarknaden. Ministerrådet har vidare förklarat att man har för avsikt att hålla samorganisationen orienterad om frågor av särskilt intresse och öppna möjlighet för att organisationens synpunkter kan framföras vid behandlingen av sådana frågor i arbetsgrupper och ämbetsmannakommittéer. En samverkan av angivet

slag har redan inletts på bl. a. arbetsmiljöområdet. Ministerrådet har vidare uttalt at man anser det lämpligt, at ministerrådets sekretariat och Norges fackliga samorganisations sekretariat håller direkt informationskontakt i frågor av gemensamt interesse. Sådan kontakt har i praktiken redan etablerats i ett flertal frågor.

I en skrivelse till de nordiska arbetsgivarorganisationerna har ministerrådet förklarat at man ställer sig positiv till ett motsvarande samarbeite med dessa.

Från transportområdet kan rapporteras at projektledare nu anstälts för två konkrete projekt som vi inom ministerrådet anser vara mycket angelägna. Det ena är ett projekt angående inventering och utvärdering av tänkbara framtida kollektivtrafiksystem för olika nordiska tätortstyper. Det andra projektet har till syfte at utveckla för nordiska förhållanden avpassade normer för beräkning av trafikvolymens och axeltryckets inverkan på väggroppen.

På kulturområdet har man inom samarbeitsorganen arbeitat vidare med bl. a. de konkrete projekt som ministerrådets berättelse till senaste rådssessionen redogjorde för. Så har t. ex. de två nya nordiska instituten, det vulkanologiska och det samiska, konkret etablerats. Beslut om en försöksordning med stöd till översättning av nordisk litteratur till andra nordiska språk har fattats. Inom arbeitet med harmonisering av skolordningarna har verksamheten breddats betydeligt, så at den framdeles kommer at i større utstrækning än nu inriktes på forsknings- og utvecklingsarbeite. Som en direkt fortsætning av den förra året företagna förberedande utredningen om nordiskt TV-samarbeite har en ny kommitté, i vilken även radioföretagen aktivt deltar, arbeitat vidare; en interimrapport väntas under hösten.

I enlighet med uttalandena i ministerrådets berättelse till Nordiska rådets senaste session har samarbeitsorganen också påbörjat en omfattande utvärdering av den pågående verksamhet som finansieras över kulturbudgeten.

Frågan om rättsstillingen för de anställda i nordiska institutioner har länge varit föremål för övervägande, bl. a. med utgångspunkt från Nordiska rådets rekommendatio-

ner i ämnet. Ministerrådet behandlade vid sitt senaste möte ett förslag till en överenskommelse som reglerar denna rättsstilling. Nordiska rådets presidium samt arbeidsmarknadens parter kommer nu at beredas tillfälle at yttra sig över förslaget. Avsikten är sedan at en överenskommelse skall kunna undertecknas i början av december i år.

Herr president! Jag har med detta endast velat ge några exempel på hur det nordiska samarbeitet förts vidare under året. Den närmare redivisningen måste — som jag redan nämnt — av naturliga skäl anstå till sessionen i februar næsta år. Vad vi emellertid redan i dag med tillfredsställelse kan konstatera är förnyelsen av det nordiska samarbeitets organisation nu i det vésentlige är genomförd. Därmed har en fast grund lagts för den fortsatta utvecklingen av det nordiska samarbeitet.

Meddelanden

Det meddelades, at socialminister Eva Gredal og handels- og industriminister Jan-Magnus Jansson intagit sina plater i rådet.

Nordli: Etter min oppfatning er det etter statsråd Feldts redegjørelse grunnlag for å gi uttrykk for en anerkjennelse for det praktiske nordiske samarbeid som tar en stadig mer markert form på grunnlag av Ministerrådets arbeid og Ministerrådets ledelse av de praktiske tiltakene innenfor samarbeidsprosjektene i Norden. Jeg tror at vi her har skapt et grunnlag for en utvikling av dette nordiske samarbeidet, dersom vi er i stand til politisk å kunne gi det det innhold som gjør det mulig å regne med en utviklende fremtid for nordisk samarbeid. Og jeg tror at det på bakgrunn av dette også er rimelig på det nåværende tidspunkt å stille seg det konkrete spørsmål: Hvor står nå egentlig allikevel det nordiske samarbeid slik vi ser det i dag, slik vi kan plassere det ut fra våre nasjonale politiske interesser, hvordan står det i det bilde vi tegner opp av internasjonalt engasjement fra de nordiske lands side? Og jeg er redd for at vi i utgangspunktet må erkjenne at sannsynligvis er det så at de politiske spenningsfeltene, slik de fortøner seg for de

enkelte nordiske land, ligger i stor utstrekning utenfor de nordiske lands grenser. Jeg tror at dette er en av hovedårsakene til at f. eks. unge mennesker i Norden ikke i den grad som de var tidligere, er engasjert i og opptatt av det nordiske samarbeid slik som vi gjerne skulle ønske de var det. Vi har bak oss en periode der diskusjonen om de nordiske lands plassering i større grad har dreid seg om deres plass i Europa enn det har dreid seg om hvilken plass de skal ha i det nordiske bilde og hvilken plass det nordiske samarbeid skal ha i de samarbeidsformer som tegner seg opp i vår egen verdensdel Europa. Jeg tror imidlertid at vi allerede nå kan slå fast at det mange frykter for, at denne ulike formen for tilknytning til samarbeidsorganene i Europa skulle rive opp det nordiske samarbeid, det har iallfall hittil ikke gitt slike resultater. Tvert imot er det tegn som tyder på at nettopp dette europeiske samarbeid og nettopp denne situasjon at de nordiske land har valgt ulike former for tilknytning til disse samarbeidsorganer, har gitt et nytt praktisk grunnlag for samarbeid mellom de nordiske land. Ikke som alternativ til det videre samarbeid i Europa, men som et supplement til dette, der de nordiske land ut fra felles tradisjon og også ut fra felles praktiske arbeidsoppgaver finner et naturlig samarbeidsgrunnlag. Men likevel tror jeg vi gjør rett i å se i øynene den fare for det nordiske samarbeid som ligger i at politisk interesse og politisk engasjement i større grad går ut over Nordens grenser, mer retter seg mot det internasjonale samfunn, mer retter seg mot samarbeidsformer og problemer som ligger utenfor grensene til det nordiske samarbeid. Og jeg tror vi her som et utgangspunkt bør slå fast at vi vil ikke være i stand til å konstruere opp noe mer eller mindre kunstig grunnlag for et nordisk samarbeid dersom dette ikke kan finnes i den praktiske politiske hverdag som vi møter i våre egne land og i de samarbeidsbehov vi har over våre landegrenser. Men her tror jeg at vi ganske særlig bør notere oss at spørsmålet om nordisk samarbeid i dag og i fremtiden ikke bare er et spørsmål om disse ytre forutsetningene som vi finner i samarbeidsmönstrene internasjonalt sett. Spørsmålet er i mye større grad hvordan vi vil

være i stand til å skape en plass for nordisk samarbeid i de enkelte menneskers bevissthet i våre respektive land. Det er mange veier å gå, det er mange spørsmål som kan tas opp i den sammenheng. Jeg tror noe av det første er dette: Hvilken arbeidsform er det vi har valgt for Rådets arbeid bredest sett? Det har bygd på det vanlige mønster i samarbeid mellom parlamentene, i samarbeid mellom regjeringene. Dette er selvfølgelig et viktig og avgjørende grunnlag for vårt samarbeid slik vi har etablert det. Men har dette kanskje ført til at nordisk samarbeid i noe for sterk grad har manglet kontakten nedover mot det enkelte menneske i de nordiske land? Jeg er redd for at vi finner noe av svaret på det manglende engasjement nettopp her, og jeg tror at en av veiene å gå for å bøte på dette, er å ta opp til diskusjon Rådets egen arbeidsform, Rådets egen organisasjonsform. Og videre: Jeg tror vi her må beflitte oss på å føre de politiske hovedstrømmer, slik vi møter dem i våre respektive land, inn i det nordiske samarbeid, inn i Nordisk Råd, og på den måten gjøre dette mer levende og mer nær den politiske hverdag enn vi ellers kan make å gjøre det. Vi bør videre på grunnlag av dette engasjere nordisk samarbeid på felter som vi vet i meget sterk grad opptar brede lag av folket i våre egne land. Miljøproblemene er et av disse. Det er tatt opp. Man må engasjere seg sterkere i å løse disse. Jeg vil i denne forbindelse peke på hele problematikken omkring miljø på arbeidsplassene, et felles problem vi møter i industrialiserte nordiske land, et typisk arbeidsfelt for nordisk samarbeid. Det dreier seg om det rene miljøspørsmål, det dreier seg om spørsmålene om samarbeidsforholdene på arbeidsplassene, det dreier seg om spørsmålet om demokratisering av vårt arbeids- og næringsliv. Her står vi ikke engang i hovedsak overfor et spørsmål om et teknisk lovsamarbeid, vi står overfor et spørsmål om gjennom diskusjoner og arbeid i Nordisk Råd å harmonisere politiske hovedsyn på disse meget viktige spørsmål i våre forskjellige nordiske land og også i nordisk sammenheng. Og her igjen må vi reise spørsmålet: Har vi da en tilstrekkelig kontakt med f. eks. arbeidslivets organisasjoner når vi tar opp disse spørsmålene?

Har Ministerrådet en tilstrekkelig kontakt med arbeidslivets organisasjoner, har Nordisk Råd og dets utvalg en tilstrekkelig kontakt? Jeg er redd for at vi må beflitte oss på å gjøre denne bedre. Jeg håper dette skal lykkes i tiden fremover.

Gjennom lang tid har Nordisk Råd diskutert spørsmålet om grensekommunalt samarbeid. Vi bør vel kunne slå fast at vi ikke har nådd så langt som vi gjerne kunne ønske på dette felt. Jeg håper at det arbeid som er tatt opp for å skape en nordisk samarbeidsavtale for dette grensekommunale samarbeid, skal føre frem. For også her har vi da mulighet til å ta opp de praktiske arbeidsoppgavene som vi møter på dette feltet. Vi har muligheter til å engasjere et noe bredere sjikt av politikere i et nordisk samarbeid. I det hele tatt tror jeg at hvis man her lykkes i å organisere arbeidet i Nordisk Råd på en slik måte at de politiske hovedstrømninger sterkere kommer til uttrykk i Rådets diskusjoner og arbeid, hvis vi makter på en bedre måte å knytte kontakten mot folkeorganisasjonene, i første rekke da mot arbeidslivets organisasjoner, hvis man lykkes i å engasjere et bredere lag av politikere i et grensekommunalt samarbeid og derfra videre i et regionalt samarbeid, da har vi tatt noen skritt i retning av å føre arbeidet i Nordisk Råd nærmere i retning det enkelte menneske, og dermed har man i større grad mulighet for å engasjere mennesker i nordisk samarbeid.

Helén: Herr president! De sikkerhetspolitiske skiljaktigheterna i Norden består, och till det kommer nu den handelspolitiske splittningen. Det är ännu inte helt klart vilket faktisk utgångsläge som kommer att finnas för det ekonomiska samarbetet — det står och väger mellan dåligt väder och gott väder, mellan stiltje och lätt bris i förlig riktning.

Samtidig har valutslagen skapat tre till numerären — i fråga om det parlamentariska underlaget — svaga regeringar i Sverige, Norge och Danmark. De blir lätt fullt upptagna med att klara sig på hemmaplan. Här finns ett särskilt problem för det nordiska samarbetet. Det nordiska samarbetet är ju numera så klart koncentrerat till ministerrådet och dess olika organ att det läg-

ger ett särskilt ansvar på regeringarna för att samarbetet drivs vidare. Men det rymmer också risker. En regering har nästan med nödvändighet det nationella perspektivet för ögonen. Den är fullt upptagen med praktiskt vardagsarbete i det egna landet. Det nordiska samarbetet kan då lätt komma att uppfattas som ett påhäng, som för formens skull måste hållas i gång, men knappast mer.

Till det som herrar Stetter och Nordli nu har sagt om vårt eget ansvar skulle jag vilja lägga några reflexioner om parlamentariker-nas skyldigheter.

Regeringar med en minoritet av väljarna bakom sig måste ha särskilt stor skyldighet och särskilt stort behov av att samråda och att kanalisera bredare opinioner än de själva representerar. Det har inte varit så helt med den saken. Jag lyssnade med stort allvar på kulturutskottets klagomål över att ministerrådet inte låter utskottet komma med i budgetplaneringen förrän på ett stadium då allt i sak är fastlagt. Jag är glad över att ministrarna under de senaste dagarna tycks ha visat en annan inställning och tar allvarligt på klagomålen. Det betyder att man har kommit en bit på väg.

Vi känner juridiska utskottets speciella synpunkter på sina möjligheter att medverka i lagstiftningsarbetets uppläggning och planering. Vi vet också att trafikutskottet borde ha fått större möjligheter att göra sig gällande i Öresundsfrågan under ett avgörande skede.

Mot denna bakgrund är jag särskilt glad över att handels- och ekonomiministrarna i ekonomiska utskottet visade en så öppen och samarbetsvillig inställning. Herr Feldts föredragningar där var föredömliga.

Man får väl ta detta som ett uttryck för att det sker en omställning, som ger goda förhoppningar om att utskotten skall kunna komma med i ekonomi, budgetarbete och planering. Om vi tolkar det så, som ett bevis för en ny attityd från regeringens sida, är det utmärkt.

Men Nordiska rådet har ju inom sina begränsade verkningsramar ett visst eget handlingsutrymme. Förutsättningen är då att parlamentarikerna har hjälp av skickliga tjänstemän som kan bevaka ministerrådets arbete, informera huvudmännen och ge dem

uppslag för att i tid påverka ärendenas fortsatta utveckling. Då behövs det människor som verkligen tänker nordiskt — annars blir de återhållande krafterna alltför starka. Det är glädjande att Helge Seip — med sin breda erfarenhet av såväl parlamentariskt arbete som regeringsarbete — nu är beredd att satsa sig själv på just det nordiska arbetet i presidiesekretariatet. Vi hälsar honom välkommen!

Men ansträngningarna måste nu sättas in på att ta fram ett heltäckande nordiskt handlingsprogram. Det är väsentligt för att markera de nordiska ländernas vilja och förmåga att också i fortsättningen uppträda som en samverkande grupp. Det borde vara möjligt att följa Helsingforsavtalets uppställning, och målet borde vara att på varje punkt konkretisera vad som kan göras för att förverkliga ändamålsbestämmelser, som det avtalet innehåller, och inordna dem i ett samlat program. Här finns ett betydande förarbete att knyta an till.

Jag går sedan, herr president, över till en konkret och för vår framtid avgörande fråga, som jag menar att vi här i Norden bör möta gemensamt: hur vi skall klara vårt behov av energi. Jag gör detta för att stryka under betydelsen av Nordiska rådets egen rekommendation till ministerrådet men också därför att nytt stoff har tillkommit här sedan vi träffades senast. Vi vet att de nordiska länderna länge har varit gynnade i fråga om energiförsörjningen. Norge, Sverige, Finland och Island har kunnat producera billig energi och värme med hjälp av vattenkraft. Det har varit en av förutsättningarna för hela den ekonomiska utvecklingen.

Men nu är läget ett annat — både på kort och på lång sikt. Vattenkraftsutbyggnaden är i stort en avslutad epok. Men kraftbehovet stiger snabbt. Bara elförbrukningen i Norden beräknas mellan 1970 och 1980 stiga till det dubbla. Och energikrisen, som omfattar så mycket mera, är ju inte förlagd till någon oviss framtid. Det finns här nu — mitt i människors vardagekonomi.

Ingen av de energiformer som vi måste förlita oss på de närmaste decennierna är problemfri. Världens tillgångar på olja och gas är begränsade och det som vi gladeligen förbrukar på en generation tar det flera hundra miljoner år för naturen att åter-

skapa. Kärnkraften blir av allt att döma inte heller den bekymmersfria lösning på energiförsörjningen som många tidigare förutsatte.

Frågetecknen är många och delvis nya. Det blir för oss politiker inte lättare att råta ut dem när den ena framstående forskaren efter den andra sätter sitt ord mot kollegernas. Vi måste här få ett bättre faktaunderlag i fråga om både möjligheterna att producera och att spara energi. En arbetsgrupp inom mitt eget parti här i Sverige har visat i en rapport att vi skulle kunna spara mer än hälften av den energi som i dag går åt för att värma upp bostäder och andra fastigheter om man satsade ordentligt på bl. a. en bättre värmeisolering. De skulle innebära en besparing på nästan 1/4 av den totala oljekonsumtionen.

Vi måste också se oss om efter nya energiformer och undvika att bli beroende av en enda energikälla. Det finns fantastiska, eggande men ändå realistiska tankar om utnyttjande av värmen i jordens inre och ett mer direkt tillvaratagande av solenergi. Vätekraftens tämjande innehåller det mest förlösande svaret på detta. Forskningen på det området måste få det stöd som den behöver.

Men det finns också frågor som kräver ett mer omedelbart svar. Hur skall man hitta nya, mer människovärdiga metoder både för att bryta kol och använda kol? Kan vi bygga gemensamma nordiska anläggningar? Kan vi göra det även för avsvavling av olja då det nu blir ännu svårare att få tillgång till naturlig lågsvavlig olja? Och hur skall man i Norden — utan att bryta mot nationernas förstfödsrätt — bäst ta vara på den väldiga tillgång nordsjöoljan visat sig vara?

Jag skall inte gå in på delfrågor utan vill bara peka på två centrala slutsatser.

De nordiska länderna möter på energiområdet gemensamma, för hela den framtida samhällsutvecklingen avgörande problem som med fördel kan lösas i nära samverkan. Den rekommendation som jag nysst pekade på är ett steg på vägen men den måste leda till en nordisk överenskommelse om energipolitiskt samarbete och detta kan inte få dröja så länge.

Det andra är att vi behöver ett energi-

institut med selvstændig stilling i forhold til nationale myndigheder, foretag og organisationer. Dette institut skal kunne udføre prognoser, utredninger og fremtidsstudier. Det skal ikke ha nogen anden maktposition än den som skapas av de kunskaper och fakta som det tar fram, men institutet måste ha stark anknytning till praktiska energiproblem, till frågan om hur man skall kunna spara energi på olika områden, vilka produktions- och överföringsalternativ som är att föredra.

Detta är, herr president, ett område där de faktiska förutsättningarna i ett visst läge ger bestämda ramar för de politiska besluten. Men det beror på oss själva om vi kan vidga de ramarna genom att med kloka beslut öka själva handlingsutrymmet i framtiden. Och då måste vi som politiker känna förutsättningarna, farorna och möjligheterna. Därför är det livsnödvändigt att forskare och politiker här möts på halva vägen. Forskarna skulle uppleva det som en betydande förstärkning av sin situation om vi på det nordiska planet skapade de praktiska samarbetsförutsättningar som jag nämmt.

Thestrup: Hr. præsident! På sidste sessionsmøde gjorde jeg opmærksom på nogle udtalelser på det nordiske juristmøde i 1972 af professor von Eyben, hvori han med det mål at intensivere det nordiske lovsamarbejde fremsatte den tanke at samle til en fælles indsats de mange kræfter, der arbejder med på nordisk retsfællesskab: justitsministrene i de nordiske lande, kontaktmændene for lovgivningsanliggender, Nordisk Råd og Nordisk Råds juridiske udvalg, men også den nordiske retsvidenskab.

Det der lå bag denne tanke var, at vi står over for en international integration på lovreglernes område, og at denne nødvendigvis vil stille det nordiske lovsamarbejde i et nyt perspektiv. Ikke mindst vil Danmarks indtræden i EF stille betydelige krav til nordisk lovsamarbejde, hvis dette samarbejde ikke blot skal bestå, men yderligere udvikles.

På det nordiske kontaktsmandsmøde i april i år i Mariehamn blev fra flere sider fremdraget spørgsmålet om det nordiske lovsamarbejde i fremtiden, idet man — så

vidt jeg har forstået — fra alle sider forudså, at der som følge af forholdet til EF ville blive betydeligt mere at gøre end hidtil, og at dette lovsamarbejde ville blive stillet over for vanskeligheder, vi ikke tidligere havde kendt. Jeg tror, at denne betragtning er rigtig. Vi vil få mere at gøre som følge af, at vi foruden det lovsamarbejde, vi allerede har, og som vi ikke tænker på at forringe, snarere tværtimod, skal gøre os vor nordiske stilling klar i de lovsørgsmål, der måtte komme frem i EF, og for Danmarks vedkommende søge at opnå sådanne ordninger, der er mest rimelige for hele Norden.

Inden for juridisk udvalg har vi ved behandlingen af forslaget om nordisk lovsamarbejde — A 392 — drøftet den tanke, at nordisk lovsamarbejde i de senere år i for ringe grad har beskæftiget sig med større almene lovarbejder — således som det var tilfældet i slutningen af forrige århundrede og den første halvdel af dette — vekselloven, købeloven, aftaleloven og familieretslovene.

Juridisk udvalg har derimod for størstedelen af tiden været beskæftiget med at behandle forslag om enkeltproblemer, der i den udvikling, der er sket efter den anden verdenskrig, har trængt sig på, og vi har ligesom hverken haft kræfter til mere eller følt, at der har været trang til eller ønsket om mere.

Men nu rejser sig spørgsmålet om disse større og mere almene lovarbejder. Jeg tror, at der er 2 grunde hertil. Dels er der gået en så lang tid og sket en så stor udvikling, at de store lovarbejder, vi i tidligere tid har løst i fællesskab, trænger til at reformeres.

Dels er der tilkommet en række nye områder, hvor en større samlet lovgivning ville være en fordel. — Jeg nævner som eksempler: ophavsretslovgivningen og lovgivning vedrørende det enkelte menneskes stilling over for det offentlige — bl. a. de offentlige registre og datacentraler.

Her er det, jeg igen vil pege på, hvor betydningsfuldt det ville være, om vi i højere grad end nu og på mere direkte måde end nu kunne drage retsvidenskaben ind i lovsamarbejdet.

Jeg har ingen recept på, hvordan det kan

ske, men jeg vil bede præsidiets sammen med de nordiske justitsministre overveje problemet og eventuelt — hvis man finder nogen rimelighed i, hvad jeg har anført — samle alle os, der er involveret i det nordiske lovsamarbejde — ministrene, kontaktmændene, Nordisk Råds juridiske udvalg — til et møde, hvor man søger at få den nordiske retsvidenskab, eventuelt repræsenteret ved de nordiske universiteters juridiske fakulteter, til at være med til at drøfte synspunkter og linier, ja, måske metoder for et fremtidigt samarbejde.

Trafikminister **Tarjanne:** Herr president! Statsrådet Feldt har gett oss en översikt över vad som skett inom det nordiska samarbetet sedan sessionen i Oslo och härvid redogjort för den organisatoriska uppbyggnaden av ministerrådssekretariatet och de nya ämbetsmannakommittéerna samt dessutom för vad som hänt rörande det nordiska handlingsprogrammet. I anslutning till detta vill jag för Finlands regerings del blott säga, att vi anser att utvecklingen framskridit på ett tillfredsställande sätt, men att såväl dagens läge som den organisatoriska uppbyggnaden förutsätter ett hårt arbete för att förverkliga de idéer och planer som man enats om. Det är otvivelaktigt så, att trots att såväl nya idéer som konstruktiv kritik rikligt förekommer vid Nordiska rådets möten, så är det ju ändå under mellantiden som det verkliga arbetet göres för att visa att det nordiska samarbetet verkligen är något påtagligt och positivt.

Jag vill gärna med några ord beröra vår inställning till integrationsfrågorna. För Finlands del har jämfört med mötet i Oslo i februari den förändringen ägt rum att vi nu undertecknat frihandelsavtalet med de europeiska gemenskaperna. Frågan har dragit ut på tiden på grund av olika inrikespolitiska uppfattningar samt på grund av den utdragna behandlingen av de ekonomiska skyddslagarna. Det undertecknade avtalet skall nu behandlas på normalt sätt av riksdagen innan ratificering kan äga rum. Denna väntas dock ske inom den närmaste tiden. För Finlands del må det påpekas, att avtalet inte innehåller någon utvecklingsklausul utan att vi för vår del betraktar

det som ett rent tullavtal. Man har från såväl regeringens som riksdagens sida starkt understrukit, att avtalet inte får utgöra något hinder för utvecklandet av våra relationer med andra handelspartners och att vi är fast beslutna att förhindra eventuella snedvridningar. En ur nordisk synvinkel viktig följd av att vi undertecknat detta avtal är att den internationella frihandeln även för Finlands del kan fortsätta utan avbrott. Denna handel är av stor ekonomisk betydelse för oss och vi avser att även i fortsättningen utöka och fördjupa denna handel. Jag vill dock i detta sammanhang påpeka, att frihandelsavtalet med de europeiska gemenskaperna blott bör ses som en del av vår handelspolitiska helhetsbild. Vi har eftersträvat en lösning, i vilken även ingår ett avtal om samarbete med de socialistiska ländernas ekonomiska samlagsorganisation SEV. Dessutom förhandlar vi om bilaterala avtal med de östeuropeiska länderna, fränsett Sovjetunionen, om avskaffande av handelshinder. Likaså ser vi i de påbörjade GATT-förhandlingarna ett viktigt element i vår handelspolitik.

Beträffande frågor rörande den nordiska arbetsmarknaden kan man konstatera, att det fortsättningsvis förekommer en livlig migration av finländare både till och från Sverige. Antalet som återvänt till Finland har under de två senaste åren varit större än antalet utflyttade, men om man ser detta mot den bakgrunden, att nettoflyttningsförlusten för Finland under 1960-talet var 142 000 personer enligt en i dagarna publicerad undersökning, så har den aktuella strömkantringen icke i större grad ändrat på antalet finländare i Sverige. Enligt samma undersökning hör ca 70 % av de finländare i relativt arbetsför ålder, som under 1960-talet flyttade till Sverige, fortfarande till den svenska arbetarstammen. För att förhindra ett onödigt kringströvande för arbetssökande har man gått in för att i högre grad än hittills använda sig av den officiella arbetsförmedlingen i bägge länder, som ju har de bästa förutsättningarna för att kunna styra strömmen av arbetssökande utan onödiga utgifter för vare sig personerna i fråga eller för samhället. Både arbetstagar- och arbetsgivarorganisationerna har insett det nyttiga i ett vidare utnyttjan-

de av arbetsförmedlingens resurser om och det förekommit en viss friktion i en del fall.

En fråga, som sammanhänger med det stora antalet invandrare i Sverige är den kommunala rösträttens och valbarhetens utsträckande till nordiska medborgare. Ehuru man i Finland är medveten om att frågan inte är lättlost på grund av många skäl, hoppas vi också att denna för våra i Sverige bosatta landsmän så viktiga fråga skall kunna lösas på ett sätt, som ger dem möjlighet att delta i det kommunala politiska livet. Den bosatta befolkningens medverkan i det politiska livet på lokalplanet är ju något som har gammal hävd i alla nordiska länder och som därför gör att avsaknaden av kommunal rösträtt och valbarhet känns speciellt nedsättande och irriterande.

Såsom trafikminister har jag med speciell tillfredsställelse kunnat konstatera, att det nordiska transportsamarbetet har kunnat aktiveras och effektivieras genom vår nya transportöverenskommelse, som genast har börjat få liv i konkreta beslut. Allting är dock inte bara solsken. Jag har t. ex. funnit det mycket beklagligt att flygförbindelserna över Kvarken varit avbrutna, närmast på grund av att de stora kostnader, som varit förbundna härmed, inte gjort det lönsamt för flygbolagen att upprätthålla denna trafik. Nu har dock ingåtts en överenskommelse om sänkning av de avgifter som flygbolagen bör erlagga till berörda myndigheter, varför det torde vara klart att flygförbindelserna över Kvarken ånyo öppnas senast nästa vår. Jag hoppas att dessa förbindelser, och också kalottförbindelserna som för närvarande studeras av en arbetsgrupp, tillsatt av ministerrådet, skall kunna utbyggas ännu mera i framtiden, så att det inte blott är mellan södra delen av Finland och Sverige och Norge som trafiken fungerar tillfredsställande.

Till våra isländska bröder vill vi gärna framhålla, att vi hoppas att man nu nått möjlighet att lösa de med fiskegränsen sammanhängande problemen på ett fredligt och för alla parter tillfredsställande sätt. Finland har full förståelse för fiskets vitala betydelse för Island och har vid olika tillfällen stött den isländska politiken. Samtidigt har vi givetvis uppriktigt önskat, att

man förhandlingsvägen skulle komma fram till en fredlig lösning.

En annan fråga, som även är av nordiskt intresse, är konferensen rörande skydd av Östersjöns marina miljö. Regeringsrepresentanter för berörda länder kommer att mötas i Helsingfors under tiden 5—16 november för att planera den slutliga konferensen och komma överens om de preliminära riktlinjerna. Vi ser det som en fråga av största vikt att denna konferens sammankallas och att den skall kunna nå fram till nyttiga resultat.

Herr president! Till slut vill jag återvända till en organisatorisk fråga, som har att göra med arbetseffektiviteten i Nordiska rådet. Det gäller samarbetet mellan parlamentarikersidan och regeringssidan. Man kan säga, att tidigare har kontakten varit friktionsfri, men att det nu har höjts en del röster från Nordiska rådets utskott, att det är svårt att följa med vad som händer i ministerrådet och ämbetsmannakommittéerna. Man har till och med påstått, att både initiativfunktionen och kontrollfunktionen är på väg att försvinna ur parlamentarikernas händer. Detta är naturligtvis en grov överdrift men sanningen är att nu när regeringssidan med ministerrådssekretariatet och ämbetsmannakommittéerna står starkare än någonsin tidigare, nu behövs mera arbete, mera koncentrerat arbete på parlamentarikersidan, och att det också behövs bättre och intimare organisatoriskt samarbete mellan dessa två sektorer. Med god vilja lyckas vi säkert och jag har förstått att man igår åtminstone i något utskott gjort vissa framsteg. Det är att hoppas, att vi får nya framsteg i fortsättningen och att vi slipper ifrån att få ännu mera byråkrati än vi redan har — och som säkert räcker.

Meddelanden

Det meddelades, att ministeren för offentliga arbeten Jens Kampmann intagit sin plats i rådet.

Kåre Kristiansen: Siden Nordisk Råd sist var samlet har vi igjen hatt rikelig anledning til å konstatere at interessen for politiske spørsmål er uhyre stor — og tilsynelatende økende — i alle nordisk land.

Ikke minst gjelder dette de unge. I det siste decennium har vi på dette området kunnet registrere en fullstendig endret holdning til politisk virksomhet hos mange mennesker. Fra å være et kjedelig område for mennesker som allerede hadde sin ungdoms idealer og ofte sin kreative periode bak seg, er politikken blitt et felt som synes å appellere særlig til idealisme og skapertrang. Jeg skulle anta at vi alle uten unntak ser denne utvikling som meget verdifull og ønsket. Men da bör vi også i et forum som dette stille oss selv det spørsmål som for övrig representanten Nordli allerede har vært inne på, om vi har maktet å kanalisere denne interesse og denne idealisme til Nordisk Råd og dets arbeid. Er det slik at samfunnsbevisste og interesserte mennesker i Norden i dag har sine öyne vendt mot Nordisk Råds möte her i Stockholm og med spenning venter på de vedtak som blir gjort, og de uttalelser som avgis? Jeg skulle tro at vi alle vet at svaret på dette spørsmål i hvert fall ikke er udelte positivt.

Noe av forklaringen på dette er selvsagt at mye nyttig og nödvendig politisk arbeid ikke kan bli så spennende at det påkaller de store fölelser. Men hele forklaringen rommer et slikt svar neppe. Jeg tror vi også bör reise spørsmålet om de problemer vi arbeider med, egentlig er de som föles som de mest vesentlige for våre folk, eller om vi til dels arbeider med saker som nærmest holder i sig på grunn av treghetens lov. Som mer eller mindre profesjonelle politikere som langt på vei har fått politikken som "fag" står vi alltid i fare for å bli så opptatt av våre egne sirkler at vi lett kan overse at utviklingen har gjort våre problemstillinger mindre interessante og i stedet presentert helt nye som kaller på oss. Som andre såkalte 'fagfolk' står vi med andre ord i fare for å overvurdere betydningen av det vi for öyeblikket holder på med, og på tilsvarende måte undervurdere det som skjer utenom vårt område. Vår dansk venn Piet Hein har en gang gitt en treffende karakteristikk av den fare slike eksperter står i fare for — som han sier — å bli "fagidioter innen sitt felt — og riktige idioter utenfor det".

Det kan ikke i dette korte innlegg bli mulig å gå i dybden i denne problematikken, men jeg vil gjerne trekke frem et forhold som jeg synes er ganske illustrerende, og som går på den rent generelle holdning til og motivering for politisk arbeid: Jeg tenker på at den nye og stigende interesse for politisk virksomhet tydeligvis vokser frem på et samfunnsetisk — altså moralsk — grunnlag. Det er ikke lenger krav om større muligheter for realisering av egne personlige önskemål av privat- eller klasse-ökonomisk karakter som er drivkraften, i hvert fall ikke hos de unge. Det spørres ikke så mye om: hvorledes skal jeg få det bedre ökonomisk, men heller: Hvorledes bör samfunnet være for å gi like kår og like utviklingsmuligheter for alle? Jeg er selvsagt klar over at avstanden mellom teori og praksis her kan være betydelig. Likevel blir den kjensgjerning stående at politisk interesserte mennesker — og jeg gjentar: særlig de unge — krever en etisk, en moralsk begrunnelse for sitt politiske engasjement. På den annen side er det vel like klart at de mer profesjonelle politikere har vært tilbøyelige til å hevde etisk nöytralitet innen politikken. Jeg tror dette er en holdning hvor vi bör revurdere hvis vi önsker å være på linje med den politiske opinion som er i ferd med å vokse frem i våre nordiske land. Jeg tror en vesentlig del av forklaringen på valgresultatet i Norge ligger her. Av våre politiske partier var det nemlig på den ene siden de venstresosialistiske og på den annen side Kristelig Folkeparti som klarest begrunnet sin politikk ut fra samfunnsetiske motive- ringer, de förstnevnte partier ut fra et marxistisk grunnsyn, Kristelig Folkeparti ut fra sitt kristne samfunnsetiske. Det er neppe noen tilfeldighet at nettopp disse partier — eller partigrupperinger — fremstod som valgets mest fremgangsrike. Jeg synes det er verd å merke seg at vi her finner en klar parallell mellom marxistiske og kristelige partier når det gjelder holdning til problemene, men en klar konfrontasjon når det gjelder ideologi.

Herbert Tingsten forkynte i et foredrag i Oslo for ca. 10 år siden sin tro på den rent pragmatiske holdning i politikken. Noe bombastisk erklærte han den gang at ide-

ologiene var avgått ved døden innen politikken. I dag skulle jeg heller våge den påstand at det er pragmatikken som er — om ikke døende — så i hvert fall helsemessig sterkt svekket.

Når jeg har trukket frem betydningen av en samfunnsetisk holdning i politikken, er det fordi denne holdning har spesiell aktualitet i forbindelse med noen av de nyere og viktigste av de sakskomplekser som Nordisk Råd og Ministerrådet for tiden beskjeftiger seg med. Jeg tenker her på distrikts- eller regionalpolitikken, og jeg tenker på miljøvern- og ressursproblematikken. Vi vil aldri kunne oppnå å gi disse problemer den prioritet de fortjener, dersom vi ikke gir vårt arbeid med dem en etisk begrunnelse. Det hviler et moralsk ansvar på oss til å ha utkantstrøkernes interesse for øye innen all vår politiske virksomhet, også i nordisk sammenheng. Vi når aldri frem til en tilfredsstillende løsning hvis vi fortsetter å betrakte distriktspolitikken som et isolert politisk område. Enda klarere er dette når vi kommer over i miljøvern- og ressursproblematikken. Bare hvis vi er villig til i langt større grad å orientere all vår politiske aktivitet ut fra hensynet til disse livsviktige problemer, kan vi gjøre oss håp om å løse dem. Det er derfor helt nødvendig at vår økonomiske politikk utformes ut fra hensynet til disse problemområder, og ikke bare slik at vi gir den økonomiske politikk en viss distrikts- og miljøvennlig make-up. Vi må innebygge disse hensyn i hele vår økonomiske planlegging som retningsgivende målsetting av like stor betydning som vekst-målsettingen. En fornuftig distrikts- og miljøpolitikk er også en god økonomisk politikk. Vi venter fremdeles på den sosialøkonom som kan gi oss nøkkelen til en slik syntese av teoriene til Keynes på den ene og Galbraith på den annen side.

La meg også når det gjelder miljø- og ressursproblemene, peke på hvor sterke de etiske utfordringer er for opplegget av vår økonomiske politikk på dette felt. Vårt overdrevne ressursbruk er moralsk sett kritikkverdig fordi det både går utover verdens fattige folk og over de kommende generasjoner.

Men spørsmålet om etisk begrunnelse for

politisk handling er etter min oppfatning i dag særlig aktuelt innen samlivsspørsmålene. Rapporten fra Ministerrådet minner oss igjen om at enkelte av de nordiske land arbeider seg stadig lenger bort fra det felles kulturgrunnlag som det kristne monogame ekteskap har utgjort i mange hundre år her i Norden. Jeg finner igjen grunn til å minne om at årsaken til dette er det prinsippstandpunkt den svenske regjering tok uten å gi tid til drøftelser med de øvrige nordiske land da de ga utredningsutvalget dets mandat. Jeg beklager de endringer som Sverige har gjennomført i denne del av sin lovgivning, og jeg tviler sterkt på at de nye regler vil vise seg å være til lykke for det svenske folk. Når fellesskapet innen familier svekkes økonomisk og ellers, når man nærmest gjør det til en formalitet å kvitte seg med ansvar for ektefelle og barn, ja, så må resultatet bli stadig flere oppløste ekteskap. Er så samfunnet og de berørte mennesker tjent med det? Tilsier ikke hensynet til barna at samfunnet gir lovregler som pålegger ektefellene en grundig gjennomtenkning før de går til et så alvorlig skritt som å oppløse familieheden? Kan det være galt å kreve at voksne mennesker skal vise det ansvar å holde sammen i hvert fall for barnas skyld, selv om dette skulle medføre en selvdisiplin og en smule resignasjon av egne lyster og ønsker? Kan det være riktig at samfunnets ledere ikke skal gjøre seg opp noen mening om hvorledes disse spørsmål bør løses, og så innrette lovgivningen deretter? Jeg vet at mange mennesker stiller disse spørsmål i dag, og jeg vet at mange av dem kommer til helt andre løsninger enn den svenske regjering.

La meg også i denne sammenheng si noen ord om abortlovgivningen, som jo er en høyaktuell sak i flere av våre nordiske land. Igjen må jeg spørre: Er det mulig å finne en rett løsning på dette spørsmål uten å se det i lys av et etisk grunnsyn? Jeg vil hevde at den liberaliseringslinje flere av de nordiske land har slått inn på i denne sak, går på tvers av det moralsyn som er det alminnelige hos meget store befolkningsgrupper i de nordiske land, også utenom de som har et personlig forhold til kristendommen. Jeg tror bl. a. resultatet av

årets stortingsvalg i Norge er en indikation på det.

Meddelanden

Det meddelades, att Heikki Kainulainen och Matti Ruokola intagit sina platser i rådet.

Udenrigsøkonomiminister **Nørsgaard**: Hr. præsident! Som medlem af både det nordiske ministerråd og EFs Ministerråd har jeg særlig hæftet mig ved det, ministerrådets formand, handelsminister Feldt, sagde om det nordiske samarbejde og EF-spørgsmål. Jeg kan fuldt ud tilslutte mig de synspunkter, der blev fremsat af ministerrådets formand, men jeg vil gerne gøre nogle supplerende bemærkninger til denne sag.

Forhandlingssituationen mellem Norden og EF er nu næsten helt afklaret, og efter Finlands nylige undertegnelse af aftalerne med EF, som forhåbentlig ratificeres inden fristens udløb, står Island alene med et uløst problem i forhold til Fællesskaberne. Det drejer sig som bekendt om spørgsmålet om adgangen til at opnå toldbegunstigelser for fiskeriprodukter, som jo er kædet sammen med en løsning af fiskerikonflikten.

Det har i denne sag været magtpåliggende for den danske regering i størst muligt omfang at støtte forståelige islandske interesser, og der er vel håb om, at den seneste tids positive udvikling i konflikten også vil muliggøre en løsning, der kan tilfredsstille Island.

En af de sager, vi har overvejet inden for EF, er en ordning af de særlige fiskeriproblemer, der findes i og omkring de nordatlantiske områder. Til løsning af denne sag har Danmark stillet et konkret forslag i EFs Ministerråd. Vi har naturligvis i første række tænkt på Færøerne og Grønland, men har også peget på Islands og Nordnorges særlige problemer.

I dette halvår har Danmark som bekendt formandskabet i EF, og som formand for ministerrådet i Bruxelles og som medlem af det nordiske ministerråd har jeg derfor haft rig lejlighed til at følge arbejdet inden for begge samarbejdsområder. Det har slået mig, at der er en vis lighed på flere punkter. Således vedtog man både i EF og i nordisk regie i 1972 en række principbeslutninger,

der skulle gennemføres inden for en nærmere fremtid. Jeg tænker her på resultatet af topmødet i Paris og på det nordiske handlingsprogram. Begge dele søges gennemført i indeværende og næste år.

Det er endnu svært at overskue, hvorvidt de fleste spørgsmål, der blev besluttet i Paris i oktober 1972, kan blive gennemført inden for de fastsatte frister, men der kan næppe være tvivl om, at vi snart vil kunne iværksætte størsteparten af det, der var indeholdt i det nordiske handlingsprogram. Det var måske heller ikke så ambitiøst som Paristopmødets beslutninger, men har dog betydet et afgørende fremskridt i det nordiske samarbejde.

Samtidig har de manglende tidsfrister afdramatiseret det nordiske samarbejde, og mange ting, f. eks. industrifonden, er allerede blevet etableret. Dette gælder som bekendt også oprettelsen af ministerrådets sekretariat, der har fået fortrinlige rammer for sin virksomhed i Oslo, og som vi håber vil vise sig at være til gavn ikke alene for samarbejdsministrene, men i lige så høj grad for fagministrene.

Jeg vil gerne benytte lejligheden her til at minde om, at flertallet af samarbejdsministrene gerne ser, at kultursekretariatet i København og sekretariatet i Oslo samordnes, således at der med tiden kan blive tale om én institution, der er fælles for alle ministerråd og med veldefinerede afdelinger for de respektive faggrupper. Når man f. eks. drøfter spørgsmål som sekretariatets informationsvirksomhed, ser man jo, hvor nødvendigt det er med en samordnet indsats og ét fælles budget.

Det handlingsprogram, vi fremlagde under hovedsessionen, er som nævnt ved at blive gennemført, og vi kan vel snart tage spørgsmålet op om yderligere at udbygge det. Der må være flere områder, hvor det vil lønne sig at løfte i flok fremfor at sprede indsatsen. På områder, hvor de enkelte lande har svært ved at gennemføre et bestemt projekt, kan en fælles nordisk indsats muliggøre dets gennemførelse. På længere sigt tror jeg, det vil blive sådanne aktiviteter, der vil komme til at præge det nordiske økonomiske samarbejde.

Jeg vil gerne vende tilbage til spørgsmålet om foreneligheden af det nordiske

samarbejde med det, vi deltager i inden for EF. Det er vor hidtidige erfaring, at vor oprindelige forventning om, at der ikke ville opstå mange problemer, fuldt ud er blevet bekræftet. Vi søger at holde nær kontakt med hinanden i Norden, også med hensyn til hvad der sker i Fællesskaberne.

Hvordan man end betragter EF, kan man næppe med rimelighed ignorere, hvad der foregår i Bruxelles, og det er i denne forbindelse, vi føler, at vi fra dansk side kan gøre en indsats for at gøre det lettere for vore nordiske nabolande at blive orienteret. Vi håber, at den iværksatte ordning viser sig tilfredsstillende og til gensidig gavn.

Under første samling blev der som bekendt vedtaget en rekommandation til Nordisk Ministerråd om nøje at følge udviklingen inden for De europæiske Fællesskaber og i god tid behandle de problemer, der kan opstå for det økonomiske samarbejde mellem de nordiske lande på grund af deres forskelligartede tilknytningsformer til EF.

Vi føler i høj grad, at ministerrådet har efterlevet denne rekommandation, og som det allerede er fremhævet, har regeringerne søgt at tage en række problemer op med EF. Som eksempel inden for det handelspolitiske område kan jeg nævne bestræbelserne for at bevare den hidtidige EFTA-toldfrihed mellem de nye EF-lande og bl. a. de nordiske lande for en række varer, der ikke har opnået frihandelsstatus i aftalerne med EF.

Hr. præsident! På mange områder hører de vesteuropæiske og navnlig de nordiske lande til blandt de mest privilegerede lande i verden. Alligevel rejser der sig problemer i vore moderne industrisamfund. Blandt dem er især miljøproblematikken af væsentlig betydning. Disse problemer skal løses, men det sker bedst i fællesskab. Mange af disse problemer er man i gang med at finde konstruktive løsninger på både i EF og i nordisk regie. Forsøg på europæiske og nordiske løsninger kan derfor både komplettere og gensidigt stimulere hinanden, og det finder jeg overordentlig positivt og frugtbart.

Kristian Albertsen: Hr. præsident! Mine bemærkninger her skal ikke betragtes som et

skrig i ørkenen eller et fortvivlet nødråb fra en ulykkelig dansker i det pæne nordiske selskab, Nordisk Råd. Men det er betragtninger, som på mange områder er sammenfaldende med det, som vor norske kollega Nordli fremførte. Det er et beskedent forsøg på at sætte mig i den menige borgers sted i et af de nordiske lande. Vi har jo nys modtaget den tykke bog, der fortæller et og andet om borgernes viden om og syn på det nordiske samarbejde.

Det er imidlertid klart, at efter de første stolte tanker om pasfrihed, nordisk socialkonvention og fælles nordisk arbejdsmarked ikke alene er blevet fremsat, men også realiseret, måtte der komme en mere afdæmpet og mindre engageret periode. Derfor skal man altså ikke fortvivle over, at procenten af engagerede nordisk tænkende medborgere synes relativt beskedent.

Tilbage står vi alligevel med en fornemmelse af, at andre og stærkere kræfter tiltrækker opmærksomhed og engagement. Når der er revolution i Chile, kender alle navnet på præsidenten i Chile, og når den ulykkelige konflikt i Mellemosten udvikler sig til krig, så kender alle navnet på Israels forsvarsminister. Hvem af menige mennesker i Norden kender egentlig navnene på de forskellige ministre i de øvrige nordiske lande? Ingen!

Vi kender de mange forskellige former for kontakt mellem organisationer, politikere, eksperter osv., der foregår i nordisk regie. Men den ikke organisatorisk tænkende og engagerede dansker, finne, islænding, nordmand eller svensker er ikke særligt inddraget i disse samarbejdsbestræbelser og føler vel ikke særlig meget derfor. Når ulykker eller sorger melder sig hos vore nordiske venner, fornemmer man helt klart den nordiske solidaritet. Sidst oplevede vi det ved begivenhederne på Island, men i hverdagen er det ligesom andre ting, der påkalder interessen og drager den væk fra de øvrige nordiske lande.

Fornemme hædersbevisninger som litteraturpris, musikpris osv. stimulerer ikke i større grad menigmands fantasi eller engagement. Det appellerer til, at man fornemmer rådet, altså Nordisk Råd, som noget meget stilfærdigt, i det beskedne virkende, ud fra samme motto, som der står på de danske

hospitaller: "Gå stille, tal sagte, væk ikke de sovende".

Vi kommer for lidt sammen, simpelt hen — vi kommer ikke hinanden nok ved — ja, det gælder selvfølgelig ikke os privilegerede i Nordisk Råd, politikere, administratorer og organisationsfolk i samme omfang, som det gælder andre. Jeg tænker her på menigmand, manden på arbejdspladsen, bonden, funktionæren, forretningsmanden osv. Vi kan spørge ham — det har Gallup allerede gjort, og vi kender det halvtriste svar — han eller hun ved lidt om os, har ikke noget imod arbejdet, men større interesse — nej. Den samme svensker, nordmand, finne osv., der svarer på disse spørgsmål, er mere fortløbig med at rejse til Mallorca, Sicilien eller Jugoslavien. Det er billigere, synes mere attraktivt og mere spændende. Kunne vi gøre noget virkelig reelt her, for at vi besøgte hinanden mere? Ja, hvis vi vil, og hvis vi må. Vi har jo om ikke et nordisk, så dog et skandinavisk begreb, der hedder SAS, det burde egentlig helst begynde med N og have været et nordisk luftfartsselskab og helst også have omfattet Finland og Island. Hvad kunne et sådant selskab ikke sammen med de nordiske turistorganisationer fremme ved at tage udfordringen fra de sydeuropæiske og vel snart også fra de afrikanske lande op, således at det kunne blive betydelig billigere end nu og lidt nemmere at besøge vore nordiske broderlande? Der er flere danskere, der besøger Mallorca end de øvrige nordiske lande tilsammen uanset vore relationer i øvrigt.

Eller for at tage et andet eksempel: Hvorfor kan vi ikke i stedet for at uddele fornemme nordiske belønninger i højere grad lade de nordiske kunstnere besøge nabolandene? Kunstnere som ungdomsorkestre, solister af forskellig art, radioorkestre eller kongelige kapelmusikere. Med større vilje og bedre økonomi kan det nemt realiseres, ikke mindst koster det en større indsats gennem radio- og tv-samarbejdet.

I afvigte år oplevede den jævne dansker fire store nordiske begivenheder: den svenske konges død, bankforbrydelsen på Norrmalms Torg, Anders Langes valgsejr i Norge og Ingmar Bergmans tv-spil "Scener fra et ægteskab". For så vidt hver for sig en form for tragedier. Det huskede den menige

dansker af begivenheder fra Norden i 1973; det var ikke Nordisk Råd eller vort virke, det var ikke besøg i de øvrige nordiske lande, der påkaldte opmærksomheden.

I den foranderlighedens verden vi lever i, hvor fritiden og kulturlivet spiller en stedse stigende rolle, må vi bestandig tage vore egne initiativer eller mangel på samme op til analyse og selvkritik.

Mine bemærkninger her må ses i lyset af noget sådant, og mit spørgsmål er: hvad kan vi gøre for at vække opmærksomhed? Eventuelt tale højere og få de slumrende vakt for nordisk samarbejde i hverdagen?

Stetter övertog därefter ledningen av förhandlingarna.

Mørk Eidem: En hovedforudsætning for og en drivkraft til alt nordisk samarbejde er den lighed, den fællesskaps følelse som er tilstede mellem våre land. Dette med lighets- og fællesskapsfølelse kan en se på en række områder og det er vel ikke for mye sagt når en antyder at de aller fleste konkrete resultater en ser av dette samarbejde mellom landene nettopp har sin bakgrunn i dette.

Men denne positive lighed er ikke det hele bilde. Der finnes også mellom de ulike land en negativ lighed, som vi gjennom vårt arbeid kan være med på å endre i positiv lei. I de nordlige deler av Finland, Sverige og Norge har en hatt en utvikling som en vel knapt kan karakterisere som gunstig. En har her vært vitne til at fra för av spredt befolkede områder, er blitt enda tynnere befolket. Den bevegelse som her har skjedd, ser jeg på som uheldig for hele Nordkalotten. Kan vi så gjennom et internordisk samarbejde på Nordkalotten være med på å endre dette bilde? Jeg er ganske sikker på at så er tilfelle, dersom vi har vilje og evne til å samarbeide om konkrete tiltak for å styrke næringsgrunnlaget, øke trivselen, gi nye arbeidsplasser.

En taler idag om ressursknapphet. Det er av stor betydning at en derfor i større grad ser Kalottområdet som et hele også mot denne bakgrunn. I det nordlige Norge stilles det store forventninger til eventuelle olje- og gassfunn på den nordnorske kontinentalsokkel. Skulle disse forhåpninger

bli til virkelighet, vil det kunne skape ny vekst og fremgang i denne landsdel. Det er da et spørsmål om en med et kalott samarbeid kan medvirke til at disse eventuelle nye ressurser kan få virkninger for hele kalottområdet. En bör allerede på det nåværende tidspunkt foreta utredninger omkring dette, slik at en har oversikt over hvilke tiltak som eventuelt kunne settes i verk i tilfelle av en fremtidig oppdagen av olje og gass på den nordnorske kontinental-sokkel.

På et annet område er der allerede i dag muligheter for skapning av nye arbeidsplasser i samtlige nordiske land. Jeg tenker på en utbygging av turistsamarbeidet. Men for at dette skal kunne skje i en målestokk som vil få større betydning, er der en rekke forutsetninger som må oppfylles. Jeg vil nøye meg med å trekke frem et par.

Turisttrafikk krever gode kommunikasjoner. Idag er de tverrgående forbindelser på Nordkalotten ikke bygd ut i tilstrekkelig grad. Idag finnes ikke en eneste mellomriksvei mellom Umbukta og Kilpisjärvi. Det sier kanskje ikke så mye, men når en vet at på den tilsvarende grensestrekning mellom Norge og Sverige i sør, er det mellom 20 og 30 mellomriksveier, ja, da forstår en hvor vanskelig et samarbeid over grensene i nord er.

Enda verre blir bildet når en vet at dersom en skal reise med fly fra Tromsø til Rovaniemi, så må en reise via Oslo og Helsingfors. Jeg er derfor tilfreds med at Ministerrådet allerede på innværende års virksomhetsprogram har tatt opp spørsmålet om tverrgående flyforbindelser i de nordlige områder av vårt land. Jeg er klar over at det økonomisk sett vel er heller tvilsomt om slike eventuelle forbindelser vil være rentable, men dersom en samtidig fikk en utbygging av turistnæringen, ville kanskje bildet bli et annet. Det er uten videre klart at skal en få til en positiv utvikling, vil det trengs ganske betydelige økonomiske uttelling. Med de begrensede ressurser hvert enkelt land har, har vi kanskje en for sterk tendens til i alt vesentlig grad å bruke midlene hver for oss. Jeg føler meg imidlertid overbevist om at vi i fremtiden vil bli nødt til å se dette i en større sammenheng. Det er derfor interessant å legge merke til

den meget brede omtale Nordkalott-samarbeidet har fått i den utredning som er lagt frem om en utbyggingsplan for Nord-Norge. En finner i denne utredning tanker og problemstillinger som det er vel verdt å studere nøyer.

Jeg tror at den beste måte vi kan styrke fellesskapet mellom de nordiske land på, er ved konkrete samarbeidsprosjekter. Ved å vise i handling at vi mener noe med det vi sier, har vi muligheten til å gi det enkelte menneske større muligheter til utfoldelse og trivsel. Et verbalt samarbeid vil i lengden ta slutt, dersom de praktiske resultater lar vente på seg. Jeg ser nordisk samarbeid som de små, konkrete skritts politikk. På Nordkalotten vil slike små samarbeidsopplegg ha en meget gunstig virkning. Vi vil på denne måten være med på å gjøre hverdagen for den enkelte lettere.

Det vanlige menneske vil se at vi mener noe med nordisk samarbeid. Jeg tror at vi i den fremtid vi går i møte, vil kunne klare å utvikle nordisk samarbeid gjennom praktiske tiltak.

Men skal dette være mulig, må vi i langt større grad enn hittil være villige til å se på tvers av opptrukne grenselinjer. Vi må se helheten og ikke bare deler av denne. Er vi i stand til å se helheten og helhetsløsninger, ligger Nordkalotten der som en helhet som trenger helhetsløsninger.

Steenberg: Hr. president, ærede forsamling! Det nordiske samarbeid vil for lang tid fremover bli påvirket av den markedsavklaring som kom i 1972, og som medførte at Danmark, som det eneste nordiske land, sluttet seg til Det Europeiske Fellesskap, Under Nordisk Råds 20. sesjon i Helsinki ble det fra mange hold understreket at det nordiske samarbeid etter dette er kommet inn i en ny fase, og jeg vil for mitt vedkommende slutte meg til en slik vurdering.

Ved tidligere anledninger er det her i Nordisk Råd blitt gitt uttrykk for en viss uro med hensyn til de langsiktige virkninger som følger av de nordiske lands forskjellige EF-tilknytninger. Jeg tror ikke denne uro først og fremst gjelder markedsforholdene i seg selv. Saken er jo at de svenske, finske, islandske og norske handelsavtaler med EF på litt sikt vil fjerne de tollmessige handels-

hindringer. Og dermed vil hele Norden bli innbefattet i et felles handelsområde. Derimot er det grunn til å feste seg ved den indre utvikling i EF.

Dersom de langsiktige planer for unionsdannelse blir fulgt opp, såvel på det økonomiske som det politiske området, er det klart at også den nordiske utvikling vil bli berørt. I det tilfelle vil Danmarks forhold til det øvrige Norden kunne bli adskillig mer komplisert enn det er i dag.

Denne usikkerhet, som riktignok går på det langsiktige, er noe vi selvsagt må leve med. Jeg er glad for at det i alle de nordiske land, og i de politiske miljøer, er en klar vilje tilstede når det gjelder å gjøre det beste ut av den nye situasjon det nordiske samarbeid befinner seg i. Denne vilje har manifestert seg på så mange måter. Med utgangspunkt i materiale som ble skaffet tilveie gjennom Nordøk-forhandlingene, er det blitt utarbeidet et felles nordisk handlingsprogram.

Jeg legger også vekt på at det har skjedd en sterk utvikling av felles-nordiske institusjoner. Her er det grunn til å nevne spesielt kultur-, presidie- og ministerrådssekretariatene. Dermed vil det finnes institusjoner som får ansvaret for en mer umiddelbar oppfølging av handlingsprogrammene, noe som vil gjøre det nordiske samarbeid adskillig mer systematisk og effektivt enn tidligere.

Endelig finner jeg, på linje med andre talere her i dag, grunn til å minne om at denne nye høstsesjon i Nordisk Råd nettopp er uttrykk for en øket ekspansjon i det nordiske samarbeid.

Denne utvikling er naturlig nok også problematisk. Når det gjelder de fellesnordiske sekretariater og institusjoner, blir oppgaven etter min oppfatning å holde disse innenfor de tradisjonelle samarbeidsformer vi i lengre tid har bygget på. I dette legger jeg en forhåpning om at nordisk samarbeid også i fortsettelsen forankres i nasjonalforsamlingene i våre land. Det særegne ved våre internordiske forbindelser er nettopp det nettverk av samarbeidsavtaler som er kommet istand med bibehold av hvert enkelt lands suverenitet. Jeg kan ikke se at det er ønskelig å etablere enslags overnasjonal nordisk "kommisjon".

Når jeg nevner dette, er det fordi dette perspektiv ble trukket frem på det siste råds-møte i Oslo. Ifølge referatene ble det bl. a. uttalt at siktemålet måtte være å frigjøre de nordiske tjenestemenn fra de nasjonale hensyn, slik at disse kunne begynne å tenke og handle nordisk. Vi kan vel være enige om at behovet for å tenke og handle nordisk er meget stort. Men på den annen side må ikke det nordiske samarbeidet rives løs fra de nasjonale hensyn. Tvert om er det slik at de nasjonale hensyn tjener som den sterkeste begrunnelse for et nordisk samarbeid. Vi må holde fast på at det er riktig å starte det internasjonale samarbeid gjennom utbygging av kontaktene med de nærmeste naboer. Sekretariatene bør derfor søke å finne sin arbeidsramme i nært samarbeid med de nasjonale regjeringer og parlamenter, og selvsagt med den mer direkte oppdragsgiver: Nordisk Råd og dets institusjoner.

Jeg skulle tro at det er nettopp dette som vil skje i praksis. Vi må imidlertid ikke glemme at samarbeidsbestrebelsene må tillegges en dypere betydning, og at de må skje for å tjene visse overordnede mål. Derfor er det naturlig å stille følgende spørsmål: Tar vi i våre bestrebelse f. eks. sikte på å utvikle og ivareta en felles nordisk livsform, et felles kulturområde? Eller er det slik at nordisk samarbeid mer og mer er med på å fremme ordninger om gjør Norden-området stadig mer likt f. eks. de vest-europeiske industri-nasjoner?

Hvis det siste skulle være tilfelle, vil det være grunn til å slå alarm. De nordiske land er små samfunn i internasjonal sammenheng, de har en — etter måten — desentralisert oppbygning, og de har alle muligheter for å utvikle gode lokalsamfunn.

Det er dette samfunnsmønster vi må bygge videre ut, og det må være disse mål det nordiske samarbeid bør tjene.

Det er ut fra denne synsvinkel Senterpartiet i Norge vil bedømme handlingsprogrammet, det er på dette grunnlag vi vil bidra til å få programmet gjennomført.

Det har vært og det bør fortsatt bli slik at Norden kan øve innflytelse på de internasjonale spørsmål i langt større grad enn folketall og andre ressurser skulle tilsi.

Norden blir respektert og sett opp til. Norden har noe å kunne gi det internasio-

nale samfunn, sålenge vi bevarer vårt særpreg og opptrer som brobygger i det mellomfolkelige samarbeid.

De nordiske land har mer enn de fleste nasjoner virkeliggjort sosial likhet mellom individer, grupper og distrikter. Veien videre må bygge på et samarbeid om prinsippene nærmiljø, sosial rettferdighet, livsstandard og selvråderett.

Det som bl. a. nå ligger nær av konkrete oppgaver, er en beslutning om kommunal stemmerett for nordiske statsborgere som oppholder seg i et av de nordiske nabolandene.

Men også i et videre internasjonalt sammenheng har vi behov for å gå videre og være med på å prege utviklingen. Den europeiske avspenningen bringer også Norden inn i sentrum av en fremtidig europeisk sikkerhets- og samarbeidsordning. Vi må være villige til å yte vårt bidrag for at disse anstrengelser kan føre frem.

Dessverre kaster situasjonen i Midt-Østen mørke skygger over den vei som inntil nå syntes så lys og håpefull. Vi vet ikke hva utgangen på den nåværende spente situasjon kan bli. Den svinger jo fra dag til dag. Men ett er sikkert: Vi plikter å gi vårt bidrag til å gjenskape fred i Midt-Østen. At Sverige og Finland nå har blitt bedt om å bidra med vaktstyrker, viser at vi i Norden har tillit og har noe å gi de store folkefelleskapet.

Av andre spørsmål som kaller på nordisk solidaritet, er bl. a. konferansen om havets folkerett. I dette spørsmål må vi finne frem til en felles holdning, fordi denne sak er av så vital betydning for enkelte av de nordiske land.

Det samme kan sies om den nye GATT-runden med internasjonale handels- og tollforhandlinger. At Danmark har kommet i en særstilling som medlem av EF, må ikke hindre at de øvrige nordiske land gjennom EFTA gjør de største anstrengelser med sikte på å fjerne tekniske hindringer for handelen innenfor Europa. Derfor må også de nordiske land på dette området stå sammen.

Til slutt: Det er samarbeidsoppgaver nok, det er behov for en nordisk samhørighet og et Norden som et fellesskap med verdifulle kjennetegn og særpreg. Det er opp til oss selv å avgjøre om vi vil oppfylle målsettingene for dette arbeid.

Jeg nevnte innledningsvis at det har skjedd en sterk utvikling av felles nordiske institusjoner. Det vil forhåpentlig føre til et mer systematisk og intensivt arbeid i det nordiske Rådet. Men på den annen side må dette ikke bli noen sovepute for parlamentarikerne. Det må heller ikke bli en hindring for parlamentarikernes egne initiativ og virkeslyst. Det må ikke kunne godtas en utvikling i retning av et stadig økende byråkrati og en stadig større styring fra regjeringenes side på bekostning av rådsmedlemmenes og de nasjonale parlamenters innflytelse.

Men når dette er sagt, er det mitt håp at det nordiske samarbeid nå må kunne intensiveres, slik at de store siktemål kan bli nådd, og at tempoet i retning av disse mål kan være noe raskere enn hittil. Det er ofte noe nedslående å se hvordan enkelte utvalg i år etter år har saker gående på 'gress', uten at definitive avgjørelser treffes. Det må være mulig å få visse saker unna noe raskere, ikke minst med det siktemål å styrke Nordisk Råds anseelse og tillit ute blant de nordiske lands befolkningsgrupper, og jeg erklærer meg enig i hva hr. Nordli og andre talere har sagt tidligere i dag, om at det nå må være en viktig oppgave å skape et langt større engasjement og en større interesse for det nordiske samarbeid blant de brede folkegrupper. Norden-samarbeidet må ikke lenger være et felt som ligger helt utenfor eller på siden av alt øvrig politisk engasjement. Et politisk samarbeidsfelt som ikke har forankring i befolkningen eller i de store organisasjoner i arbeids- og næringslivet, vil være vanskelig å føre frem til gode og hurtige resultater.

Jeg tror disse aspekter bør ha presidiets spesielle oppmerksomhet i tiden fremover.

Willoch övertog därefter ledningen av förhandlingarna.

Dam: Hr. præsident! Jeg må bekende, at jeg er en varmhjertet tilhænger af det nordiske samarbejde, idet jeg kun én gang — nu to gange — om året bliver svækket i min tro på det nordiske, nemlig til Nordisk Råds sessionsmøder. Her kan man godt begynde at tvivle. Her kan man godt få en fornemmelse af, at der ikke er det rette forhold mellem formerne og indholdet, at

formerne i så høj grad er blevet et formål i sig selv, at vi er ved at glemme indholdet. Flere af de tidligere talere har talt meget om organisation, om former og lignende sager og meget lidt om, hvad vi skal bruge det nordiske samarbejde til. Jeg lagde mærke til, at minister Feldt i slutningen af sin tale konstaterede, at fornyelsen af det nordiske samarbejdes organisation nu omsider er gennemført, og konkluderede: dermed er der lagt en fast grund for en fortsat udvikling af det nordiske samarbejde. Nej, så let går det ikke. Det er ikke institutioner, der lægger en fast grund; det er noget at bruge institutionerne til, og det er en folkelig tilslutning og opbakning bag disse institutioner.

Om kontakten med folket har vi jo fået ubehagelige oplysninger i den store attitudeundersøgelse, der nylig er blevet offentliggjort. Vi ved, at det nordiske forfærdelig mange mennesker er en smuk frase uden megen forbindelse med verden og virkelig forståelse og uden et virkeligt engagement. Vi ved også, at foreningerne Norden, som gør et så fortjenstfuldt arbejde, ikke har den folkelige tilslutning, som de burde have, og som de en gang imellem giver det udseende af at de har, når de optræder officielt.

En af grundene til, at der ikke er så forfærdelig megen tillid til Nordisk Råd og til vore mange institutioner, findes naturligvis i den mistillid, der i det moderne samfund i det hele taget eksisterer over for det bureaukratiserede, institutionaliserede samfund. Det er blevet så etableret, så konformt alt sammen, at mange vælgere, og ganske særlig de unge vælgere, føler, at dette ikke vedkommer dem, at dette ikke i tilstrækkelig grad drejer sig om ting, der har noget at gøre med deres hverdag, og som kan være med til at forme et bedre samfund i den retning, som de ønsker det. Hr. Kåre Kristiansen har her tidligere talt noget om det etiske som noget væsentligt ved det nye politiske engagement, og jeg er ganske enig med ham — ikke når han sætter en modsætning op mellem det marxistiske og det kristelige, som efter min mening er to sider af samme sag, men det bliver en helt anden diskussion. Det er det etiske, som i stigende grad gør sig gældende hos de nye

vælgergrupper, og det tror jeg også, man må tage højde for i nordisk samarbejde.

Det må være tiden nu at få indhold i det nordiske; formerne er i orden, nu skal vi til at fylde dem.

Vi kunne måske her kaste et enkelt blik tilbage i historien til en periode, da de politisk engagerede mennesker i de forskellige nordiske lande var i stand til at inspirere hinanden i en helt anden grad, end det sker i dag. Jeg tænker på den periode i slutningen af forrige århundrede, da venstrepartierne kom frem i Danmark, Norge og Sverige, og hvor den levende, personlige kontakt mellem de ledende personligheder i disse venstrepartier, i høj grad inspireret af en mand som Bjørnson, var med til at vi fik en parallel inspiration i retning af det samfund, vi efterhånden har fået skabt i Norden. Når Bjørnson skrev en sang for frihedsfolket i Norden, så var det ikke bare ord, det var noget, som han mente noget med, og som man mente noget med i en række lande. Der er ingen, der har skrevet slagsang for Nordisk Råd; der er heller ingen, der vil komme til at gøre det, førend vi bliver noget mere spændende, og førend vi vil noget mere.

Vekselvirkningen mellem de nordiske landes politikere i forrige århundrede har skabt de frie velfærdssamfund, som vi med fuld ret er stolte af. Vi ved ganske vist, at både friheden og velfærdens stadig er truet selv i vore lande. Selv i vore lande og netop i denne tid er politistaten og reaktionen jo noget, som en gang imellem stikker hovedet frem. Måske kan man også sige, at vi er på vej bort fra det frie velfærdssamfund over til det bureaukratiske velfærdssamfund, hvor vi laver mange gode ting til glæde for mennesker, men sådan at de ikke føler, de har nogen frihed.

Vi står nok ved et afgørende punkt i de nordiske landes politiske udvikling. Nogle af os mener, at det skridt, vi står over for at skulle tage, er skridtet over i den frie socialisme — et samfund, som bevarer friheden, som bevarer velfærdstanken, men som på en helt anden måde drager folket med ind i beslutningsprocessen. Jeg tror, det er vigtigt, at vi også i Nordisk Råd er med til at føre debatten om, hvordan dette frie, fremtidige samfund skal se ud.

Nordisk Råd bør vel også kunne gøre sig gældende på anden måde. Vi har lidt for megen mindreværdsfølelse i Norden, hvor den stadige talen om, at vi er små lande, får os til at glemme, at vi har noget at være stolte af — ikke alene høj levestandard og andre ikke ubetinget heldige sider, men en kulturel indsats og en politisk indsats, som vi godt kan gøre os gældende med i verdensmålestok. Det burde give os en sikkerhed til at tale i verdenssammenhængen, en sikkerhed til at tage standpunkter — ikke bare dele en fredspris i to dele, så man ikke fornærmer nogen og ikke glæder nogen.

Må jeg nævne i en bisætning, at hvis jeg siger ubehagelige ting om andre nordiske lande, er det fordi jeg føler, at alle nordiske landes fejl er Danmarks fejl. Vi har alle ansvar for alle de fejl, der begås, og vi er interesseret i, at vore venner gør så få fejl som muligt, ligesom vi er interesseret i, at vi selv gør så få fejl som muligt.

Vi har også lidt for meget af tilskuermentaliteten. Hvor meget har vi fra nordisk side sat ind over for udviklingen i Chile og over for andre tilbageslag for friheden i verden, og hvor stærkt har de andre nordiske lande og Nordisk Ministerråd egentlig ført sig frem i spørgsmålet om Islands fiskerigrænse? Det drejer sig jo ikke alene om Islands interesser — velforståede og rimelige interesser — men det drejer sig også om et spørgsmål af international rækkevidde, et spørgsmål om alle kyststaters interesser, et spørgsmål om miljøbeskyttelse, et spørgsmål om beskyttelsen af fiskebestanden i verdenshavene, hvor de nordiske lande helt bortset fra vore følelser for Island burde gøre en indsats.

Vi har inden for de socialistiske grupperinger i Nordisk Råd diskuteret dette spørgsmål, og vi er af den opfattelse, at de nordiske stater samlet bør understøtte kyststaternes forslag inden for FN om en økonomisk jurisdiktion bestemt af kyststaternes økonomiske behov, helt op til 200 sømil, for at få løst nogle verdensspørgsmål og nogle miljøspørgsmål, som man måske netop i denne sal, hvor miljøkonferencen foregik, burde kunne erindre sig.

Det nordiske samarbejde har store opgaver, det gælder blot om, at man tager dem op.

Kock: Herr president! Jag vill här i generaldebatten ta upp en speciell form av nordiskt samarbete — den nordiska medverkan i Chilefrågan.

En delegation, bestående av representanter för Finlands alla riksdagspartier besökte Chile den 16—21 innevarande månad. Enligt riksdagspartiernas enhälliga beslut hade delegationen i uppdrag att bekanta sig med det rådande läget i Chile samt vädja om att de politiska fångarna måtte friges och våldet i landet upphöra. Delegationen träffade under sitt besök företrädare för juntan, som tagit makten. Diskussioner fördes också med ledarna för den katolska och den lutherska kyrkan samt med FN-myndigheterna. Delegationen hade tillfälle att samtala med partiledare och ministrar i den störtade regeringen, vilka ansökt om och beviljats asyl i de nordiska ländernas ambassader.

Delegationen kom till slutsatsen, att det i landet råder en sträng militärdiktatur, vilket lett till upprörande kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Svårast är läget för de politiska fångarna och deras familjer samt för de politiska flyktingarna. Dessutom utgör de avrättade eller dödade personernas familjers situation ett stort socialt problem. Om dessa grupper ställning skall kunna förbättras, måste man ge Chile humanitär hjälp och i fråga om flyktingarna ordna rätt till asyl utanför landets gränser. På de nordiska länderna ankommer att utvidga de hittillsvarande samarbetsformerna. De nordiska regeringarna borde ge ambassaderna i Santiago de Chile möjligheter att i större omfattning än hittills mottaga personer, som söker politisk asyl. Sveriges ambassadör väckte bland våra delegationsmedlemmar beundran och respekt med anledning av det sätt, på vilket han skött sina åligganden.

Det vore önskvärt att de övriga nordiska länderna skulle följa Sveriges goda exempel i detta avseende. De socialistiska grupperingarna i Nordiska rådet har på sitt gemensamma möte i går diskuterat den nordiska Chile-solidaritetsverksamheten och vädjar till de nordiska regeringarna att skyndsamt vidta åtgärder som skulle göra det möjligt att ta emot betydligt flera flyktingar än vad man hittills har varit beredd att mottaga.

Jag är övertygad om att det blodiga stөр-

tandet av demokratin och parlamentarismen i Chile inte har kunnat undgå att djupt beröra varje medlem i Nordiska rådet.

Debatten förklarades härefter avslutad.

7.

C1: Tilläggsberättelse rörande trafikaneläggningar i Öresundsregionen

Trafikutskottet hade föreslagit,

att Nordiska rådet lägger Nordiska ministerrådets tilläggsberättelse om trafikaneläggningar i Öresundsregionen till handlingarna.

Cecilia Nettelbrandt har i anslutning till utskottets betänkande fogat ett särskilt yttrande:

Med hänsyn till att berörda avtal inom kort skall bli föremål för detaljbehandling i de danska och svenska riksdagarna anser jag att något ställningstagande i sak icke nu bör göras.

Horn (trafikutskottets talesman): Hr. præsident! På trafikudvalgets vegne vil jeg gerne sige tak for, at præsidiat har givet os lejlighed til at fremkomme med nogle betragtninger som supplement til den beretning, der er kommet i forbindelse med Öresundsproblemerne. Jeg tror, at alle i de nordiske lande glæder sig over, at vi nu er nået så langt, at vi kan se hen til den dag, hvor Skandinavien er bundet sammen og tillige bindes landfast til kontinentet ved en fast forbindelse over Store Bælt.

Vi tager næppe fejl, når vi fornemmer, at der hos vore folk er kommet en vis usikkerhed, når det gælder de praktiske resultater af arbejdet i Nordisk Råd, som hr. Poul Dam også var inde på.

Den nu afsluttede undersøgelse vedrørende "den nordiske almenhed og nordisk samarbejde" viser, at vi nok bør anstrenge os for at vise, at vi mener noget alvorligt med det nordiske samarbejde. Det er ikke nok at tale om det.

Med løsningen af Öresundsanelæggene tror jeg, vi får mulighed for at markere, at vi virkelig kan udrette et arbejde til gavn for vore lande. Vi ved udmærket, at det siden pasfriheden og det frie arbejdsmarked

blev gennemført har knebet lidt med rigtig at være nordisk. Det er ligesom, det enkelte land kryber i skjul, når det koster noget at være med. Vi ved ganske vist, at der er ting på vej. Jeg tænker her specielt på den fælles samfærdelseslovgivning, som er lagt frem til forberedelse og godkendelse, men den enkelte borger venter at se noget ganske konkret. Nu har vi i mere end 20 år talt om de faste forbindelser i Öresundsregionen og om en ny storlufthavn. Derfor ville det være en stor skuffelse for vore folk, om ikke vi nåede til et resultat. Vi ved, at der i Nordens forbund og sammenslutninger og i foreningerne Norden vil være tale om en meget stor skuffelse, om ikke Nordisk Råd og de nordiske parlamenter har mod til at vise, at det nordiske samarbejde også kan omsættes i praktiske resultater. Det er sket for Danmarks vedkommende med tilslutningen i folkettinget i juni måned til den aftale, som er truffet mellem den danske og svenske regering om gennemførelsen af de faste forbindelser og om storlufthavnsprojektet på Saltholm.

Öresundsproblemerne består jo af to hovedelementer. For det første ønsket om at skabe en lettere adgang til samkvem mellem de skandinaviske folk og for det andet spørgsmålet om Öresundsregionens placering i nordisk og i europæisk sammenhæng.

Jeg har tidligere givet udtryk for, at denne region er Nordens kraftcenter. Vi ved godt, at der findes egne i Sverige, hvor man ikke vil acceptere dette forhold, men man kan ikke ændre dette geografiske forhold, selv om man taler aldrig så meget om det og stritter imod og dermed skaber vanskeligheder for det nordiske samarbejde. Vi ved, at vi møder en stor konkurrence med andre kraftcentre i Europa, der igen møder en stigende konkurrence med kraftcentre uden for det europæiske kontinent. Vi mærker tydeligt, hvordan samkvemmet mellem de øvrige verdensdele er aktualiseret og udvidet gennem det samarbejde, som SAS, Aeroflot og andre luftfartsselskaber har skabt imellem de europæiske lande og de oversøiske lande.

For at styrke Öresundsregionens fysiske muligheder er det nødvendigt at skabe de faste forbindelser, der nu er truffet aftale om, og som vi forventer ratificeret i parlamenterne i den nærmeste tid.

Jeg skal ikke begynde en optrævelse af alt det, der er nævnt i det udsendte supplement til beretningen, men jeg skal minde om, hvorledes der ved sessionen i Reykjavik i 1965 var bred enighed om, at nu måtte man løse disse problemer. Ikke mindst fra svensk side — jeg tænker på Ohlin og Cassel — kastede man sig ind i debatten om virkelig at opnå resultater.

Jeg skal nævne et par enkelte afgørende ting fra den overenskomst, som blev aftalt mellem Danmarks og Sveriges regeringer. Vi kan være tilfreds med, at der kommer en fast forbindelse i KM-linjen som den første, fordi det har sammenhæng med den store nordiske lufthavn, som alle vore lande får nytte af. Jeg ved godt, at der er nogle, der har hævdet, at Saltholm lufthavn er en ren dansk lufthavn, men det er ikke rigtigt; den er i lige så høj grad nordisk lufthavn, hvilket også blev anerkendt ikke mindst fra norsk side. Vi har fra dansk side, som jeg også tidligere har fremført i Nordisk Råd, lagt vægt på, at de første anlæg konstrueres således, at der ad åre bliver mulighed for at anlægge jernbanespor for at kunne udnytte de muligheder, der ligger i at sammenknytte den sporbundne trafik på begge sider af Øresund; om det bliver før år 2000 eller lidt senere, kan ingen vide noget om, vi ved blot, at ingen kan standse udviklingen i dette område.

Trafikudvalget er endvidere tilfreds med, at man har fastholdt det grundsynspunkt, som blev proklameret fra svensk side i 1963, at hvert enkelt transportområde skal dække sine egne omkostninger. Det er et synspunkt, som vi også fra dansk side har lagt til grund for vores transportpolitik. Vi kan også være enige om, at aftalen mellem Danmark og Sverige forudsætter, at vi i Danmark anlægger en fast forbindelse over Store Bælt og derved gør Skandinavien landfast med kontinentet. Det er store opgaver, Danmark har påtaget sig, en stor belastning for vor økonomi på næsten samme tid at skulle bygge en storlufthavn og den faste forbindelse over Store Bælt samt en halv forbindelse i HH-linjen, når tidspunktet for anlægget af denne forbindelse er inde.

Trafikudvalget kan erklære sig enigt og tilfreds med den aftale, som er indgået mellem de danske og svenske regeringer om

også at anlægge en forbindelse i Helsingør—Helsingborg-linjen. Vi ved, at der er problemer for den nord—sydgående trafik, og vi kan være lykkelige for, at det hidtil har været muligt at undgå ulykker. Udviklingen går så hurtigt, at det bliver nødvendigt inden for et kortere tidsrum at udskifte færgerebetskabet med faste forbindelser. Jeg skal heller ikke forbigå et problem, som indgående har været behandlet af arbejdsgrupperne, nemlig at flyoperationerne fra Saltholm forudsætter udnyttelsen af svensk luftrum. Jeg vil gerne rette en tak til Sverige, fordi man har vist forståelse, så denne nordiske lufthavn kan komme til at virke efter sin hensigt.

Endelig må jeg fra dansk side udtrykke tilfredshed med, at aftalen forudsætter, at Danmark bliver medejer af den faste forbindelse i KM-linjen, når dette anlæg til sin tid er afskrevet. Det er vel en ganske logisk slutning, eftersom det navnlig bliver danskerne, der som forbrugere kommer til at yde det største bidrag. Vi ved jo godt, at der også er en række følgevirkninger af dette som af andre anlæg. Det er kun et spørgsmål om at planlægge på rette tid og anvende de ressourcer, der skal til, for at miljøet kan bevares bedst muligt. Vi ved, at der i øjeblikket er meget hysteri verden over, når det drejer sig om miljø, det er, som om man overhovedet ikke kan tale om andet. Miljøbevarelse forudsætter, at man har vilje til at indrette sig, og de tekniske muligheder herfor er ubegrænsede, det er blot et spørgsmål om at skaffe de nødvendige økonomiske ressourcer og sætte dem ind på det rigtige tidspunkt.

Hr. præsident! Jeg kan slutte med at sige tak til alle, som har holdt ud i denne sag, så at vi nu kan se en løsning gennemført. Jeg er ligesom trafikudvalget overbevist om, at vi i Skandinavien vil føle gennemførelsen af disse trafikopgaver som en ny stor bekræftelse på nordisk samhørighed. Til sene tider vil disse anlæg stå som monumenter for de nordiske folks tekniske og økonomiske formåen på en tid, hvor verden mere end nogen sinde havde brug for samarbejde. Lad vor tilslutning til den dansk-svenske aftale være eksemplet for kommende slægter i Norden.

Dermed kan jeg anbefale det, som udtales i den omtalte betænkning:

Nordisk Råd tager Nordisk Ministerråds tillægsberetning om trafik anlæg i Øresundsregionen til efterretning.

Statsrådet Norling: Herr president! Øresundsfrågene har ju utgjort ett stående tema vid de kontakter som de svenska och danska trafikministrarna under gångna år haft med Nordiska rådet och dess trafikudvalg. Och det är naturligt, att så varit fallet. Vad frågan har gällt är ekonomiskt och resursmässigt mycket betydande trafikinvesteringar. För de nordiska ländernas trafik inbördes och med kontinenten är ju goda kommunikationer också av väsentlig betydelse. För de regionala och kommunala myndigheterna på båda sidor Öresund är det viktigt att genom ställningstaganden få utgångspunkter för den fortsatta samhällsplaneringen.

Nordiska rådet och dess trafikudvalg har också utövat en mycket stark och målmedveten press på de svenska och danska regeringarna att nå en uppgörelse. Från mera allmänna krav på utredningar har de av rådet antagna rekommendationerna efter hand mera konkret avsett krav på att beslut träffas om en vägförbindelse mellan Köpenhamn och Malmö. Och sedan frågan på dansk sida mognat fram om anläggande av en storflygplats på Saltholm, har rekommendationerna utvidgats att parallellt föra fram bro- och flygplatsprojekten till beslut. Och i detta har givetvis legat en riktig tanke.

Mot denna bakgrund är det med mycket stor tillfredsställelse som trafikminister Kampmann och jag vid detta möte kan konstatera, att — sedan Nordiska rådets senaste session i Oslo — de svenska och danska regeringarna har kunnat nå enighet om trafikinvesteringarna i Öresundsområdet.

Som alla här känner till är det fråga om två regeringsöverenskommelser, en om de fasta förbindelserna över Öresund och en om de lufttrums- och bullerproblem som aktualiseras vid tillkomsten av en storflygplats på Saltholm.

Det kan konstateras att ungefär samtidigt som trafikminister Kampmann och jag un-

dertecknade dessa båda överenskommelser — det var i Köpenhamn i början av juni månad — så antog det danska folketinget två lagförslag som framlagts av den danska regeringen. Jag tänker på bemyndigandena för denna att dels anlägga en flygplats på Saltholm, dels anlägga en kombinerad väg- och järnvägsbro över Stora Bält. Dessa två projekt hade förutsatts i den svensk-danska regeringsöverenskommelsen om fasta förbindelser över Öresund. Det kan också konstateras att de båda regeringsöverenskommelserna i sin tur utgjorde en förutsättning för det danska folketingets ställningstaganden till Saltholmsprojektet. Det danska folketinget hade sålunda — före under-tecknandet — fått en ingående redovisning av innebörden av överenskommelserna med hänsyn till dessas återverkningar på Saltholms kapacitet och trafikförsörjning. Det är alltså fråga om en i hög grad integrerad lösning på de gemensamma svensk-danska trafikproblemen.

Innehållet i regeringsöverenskommelserna är ju väl känt för Nordiska rådets ledamöter. Jag skall här begränsa mig till att understryka de trafikpolitiska fördelar som ligger i den samlade lösning som de svenska och danska regeringarna kan nå för de olika trafikprojekten. Vi får en KM-led som närmare binder samman den svenska och den danska sidan av Öresundsregionen. Vi får en ny dansk storflygplats på Saltholm som bättre än den nuvarande på Kastrup kan klara de skandinaviska ländernas internationella flygtrafikavveckling.

KM-leden kan samordnas med anläggandet av flygplatsen, vilket innebär anläggningstekniska fördelar och samtidigt möjliggör en samordnad lösning för den genomgående Öresundstrafiken och lufthamnstrafiken. I nära anslutning till KM-leden får vi en järnvägsled mellan Helsingborg och Helsingör. Den är ägnad att vidmakthålla järnvägens konkurrenskraft. Slutligen får vi på dansk sida en väg- och järnvägsförbindelse över Stora Bält, vilken innebär fördelar för Sverige och övriga länder i Norden med hänsyn till transittrafiken på väg och järnväg genom Danmark.

Det kan här inte nog understrykas att de båda ifrågasvarande regeringsöverenskom-

melserna representerar en paketlösning. Genom den har en riktig avvägning skett mellan olika svenska och danska önskemål, mellan olika finansiella, trafik-, miljö- och planeringsmässiga samt tekniska synpunkter.

Ser vi på de finansiella aspekterna så har den svenska regeringen haft förståelse för danska svårigheter att i ett sammanhang klara finansieringen av de olika i Danmark aktuella trafikprojekten — förutom Öresundsförbindelserna Saltholms flygplats och Stora Bältbron. Det var mot den bakgrunden Sverige förklarade sig berett att ensamt svara för finansieringen och byggandet av KM-förbindelsen. Härigenom blev det — åtminstone som jag ser det — möjligt för det danska folketinget att ta beslut om både Stora Bält och Saltholm i ett sammanhang.

Skulle vi — kanske i en dimridå av ytterligare utredningar — skjuta KM-förbindelsen på framtiden, då skjuts också Saltholm på framtiden. Och Saltholm är inte bara en dansk flygplats i största allmänhet. Det blir vår nya nordiska storflygplats. Den blir i hög grad nödvändig för att kapacitetsmässigt klara avvecklingen av den fortsatta nordiska internationella flygtrafiken. Den är sedd ur dansk synpunkt också nödvändig för att klara av de starkt växande miljöproblem som Kastrup representerar. Och vi skall, som jag tidigare sagt, vara medvetna om att det finns en vidare balans — både politiskt och trafikmässigt — mellan KM-förbindelsen, Saltholm och Stora Bält.

Det går alltså inte, herr president, att alltefter tycke och smak göra en ändring här och där i avtalstexten för att tillgodose speciella synpunkter. Avtalskomplexet måste antas i sin helhet eller förkastas i sin helhet.

Den svenska propositionen om överenskommelserna ligger nu på riksdagens bord för godkännande. Och jag är optimist härvidlag.

Ingen trafikfråga har nämligen utretts så mycket och så länge. En lösning av Öresundsfrågorna har efterlysts sedan länge. Regeringsöverenskommelserna är uttryck för en samnordisk lösning av viktiga trafikfrågor, och samnordiska lösningar är ju det man eftersträvar i Nordiska rådet.

Förs inte överenskommelserna i hamn är den svenska regeringen mycket orolig för återverkningarna. Regeringen tänker då på den rubbade tilltron till meningsfullheten i det nordiska samarbetet och till de nordiska politikernas förmåga att ena sig i konkreta frågor av väsentligt gemensamt intresse. Vi är emellertid som sagt optimister. Ett godkännande av överenskommelserna blir ett uttryck för vad vi kan åstadkomma i nordiska sammanhang.

Låt mig till slut, herr president, framföra den svenska regeringens tack till Nordiska rådet för det mångåriga, intensiva och sakligt korrekta sätt på vilket rådet behandlat frågan om Öresundsförbindelserna. Det har varit ett värdefullt och nödvändigt stöd i de danska och svenska regeringarnas arbete att lösa frågan.

Minister for offentlige arbejder **Kampmann**: Hr. præsident! Må jeg først takke statsråd Norling for det indlæg, vi lige har hørt, og samtidig takke for det ud fra danske synspunkter fremragende og aldeles lydefri samarbejde, som har fundet sted som optakt til de aftaler, der nu ligger på de to rigsdages bord med henblik på en ratifikation.

Jeg vil også takke hr. Svend Horn for hans indlæg og sige, at de perspektiver, hr. Svend Horn ser i anlægget, kan jeg fuldt ud tiltræde.

Jeg havde også selv tænkt mig at bygge min tale op over disse perspektiver på baggrund af de dansk-svenske Øresunds-aftaler fra juni i år, og jeg havde forberedt et indlæg, hvor jeg, ligesom hr. Horn og statsråd Norling gjorde det, ville have peget på det glædelige i, at vi omsider har nået et resultat. Jeg ville, som det er sket, have mindet om sagens meget lange forhistorie og ville især have beskæftiget mig med de fremtidsperspektiver for os her i Norden, som på denne baggrund synes at aftegne sig efter min og den danske regerings opfattelse. I lyset af Nordisk Råds mangeårige arbejde netop med disse spørgsmål i form af de mange rekommandationer, og i bevidstheden om den drivende kraft, som rådet har været i disse store sager, kunne vist intet forum være mere velvalgt for en sådan fremstilling.

Det kan imidlertid somme tider være lidt svært at fastholde denne linje og holde den nævnte tale efter fremkomsten af vedholdende forlydender om, at der muligvis skulle være problemer i forbindelse med ratifikationen af regeringsaftalerne af 8. juni 1973 med Danmark. Nu kan jeg ganske vist meget vanskeligt forestille mig, at det skulle gå således, at disse forlydender skulle vise sig at være sande, og begivenhederne i de sidste døgn og de sidste timer synes også at tyde på, at forlydenderne ikke står til troende, når afgørelsens dag kommer. Alligevel synes jeg, det er rigtigt at benytte denne lejlighed — for at undgå, at der hos nogle af de ansvarlige skulle herske den mindste tvivl om, hvorledes vi fra dansk side bedømmer en sådan eventualitet og dens konsekvenser — til at tale ganske klart ud herom. Som jeg var inde på før, kan næppe nogen lejlighed være mere velegnet end netop Nordisk Råds session, særlig når den finder sted på dette tidspunkt.

Det forhandlingsresultat, som forelå med regeringsaftalerne af 8. juni d. å., og som de to landes parlamenter nu skal tage stilling til, som statsråd Norling har været inde på det, udgør absolut en helhed. Det betyder, at man ikke kan pille nogen del af dette aftalekompleks ud eller ændre ved de enkelte komponenter, f. eks. i tidsmæssig henseende, uden at forstyrre den indre balance i aftalekomplekset med den konsekvens, at grundlaget for aftalerne som helhed falder bort.

Nogle vil måske spørge: hvorfor er nu denne indre balance så afgørende? Svaret er enkelt: det aftalekompleks, som foreligger, er resultatet af mange års undersøgelser, efterfulgt af langvarige og til tider meget vanskelige forhandlinger. Synspunkterne har vekslet en del i tidligere år, og det har aldrig været nogen hemmelighed, at interesserne i vore to lande har været forskellige på mange punkter. Vi har med andre ord i de to lande af ganske naturlige årsager ikke lagt ganske den samme vægt på Saltholmlufthavnen, på den faste forbindelse for vejtrafikken og på den tilsvarende jernbaneforbindelse. Også de økonomiske krav, der i denne forbindelse stilles til de to landes økonomi, og den takt, hvori der er mulighed for at indfri disse

krav, har været forskellige. Samtidig har der i begge lande været en vital interesse i at få løst disse problemer og få løst dem nu. Det er derfor i denne omgang omsider lykkedes at nå frem til et positivt resultat — et resultat, som selvfølgelig er et kompromis mellem danske og svenske idealmålsætninger. Spillerummet for opnåelse af dette kompromis har efter min bedømmelse været meget snævert. I denne kreds af parlamentarikere behøver jeg vist ikke nærmere forklare, hvorfor man ikke kan begynde at ændre ved et sådant forhandlingsresultat, uden at aftalekomplekset som helhed bliver uacceptabelt for den ene eller den anden af parterne.

Jeg har forstået, at man fra visse sider i Sverige argumenterer som følger: lad os udsætte vor stillingtagen til KM-forbindelsen og gennemføre flere undersøgelser, eller lad os droppe den helt, og lad os samtidig satse på hurtigst muligt at få bygget en jernbaneforbindelse i HH-linjen. Ja, nogle fører, hvis jeg er rigtigt underrettet, endog tanken om en kombineret vej- og jernbaneforbindelse i HH-linjen frem igen.

Lad mig sige om disse tankegange: en udsættelse af KM-forbindelsen, hvad enten den begrundes med yderligere undersøgelser eller ej, er for mig ensbetydende med, at man som helhed siger nej.

Som alle ved, er KM-forbindelsen og Saltholmlufthavnen både fysisk og tidsmæssigt to meget nøje koordinerede projekter; skaber man uklarhed om KM-forbindelsen ved at skabe tvivl om, hvornår den kommer, eller om den overhovedet kommer, sætter man automatisk Saltholmlufthavnsprojektet i stå. Man må forstå, at dette er uacceptabelt fra et dansk synspunkt. Som alle i Norden ved, er den nuværende lufthavn i Kastrup, som statsråd Norling ligeledes var inde på det, som en permanent foreteelse uacceptabel i miljømæssig henseende. Den eneste udvej, som ikke vil indebære en katastrofal begrænsning for dansk og skandinavisk luftfart, hedder Saltholm. Sagt med andre ord: man må ikke tro, at går det ikke med Saltholm, så bliver man bare i Kastrup og bygger videre ud dér. Den mulighed foreligger helt enkelt ikke, og jeg gjorde dette helt klart i september sidste år forud for den afgørende

forhandlingsrunde, da jeg havde lejlighed til over for Øresundsrådet i Malmø at tale om disse problemer.

Som jeg nævnte før, har jeg forstået, at der i Sverige er nogle, som stiller sig skeptiske eller negative til KM-forbindelsen, men som samtidig siger: lad os til gengæld hurtigt få bygget jernbaneforbindelsen i HH-linjen. Nogle søger endda at fremstille dette standpunkt som en speciel imødekommelse af danske synspunkter. Det fremgår af, hvad jeg har været inde på, at dette er forkert. Danmark er stærkt interesseret i HH-forbindelsen, og derfor indgår den som et vigtigt element i det samlede aftalekompleks, som foreligger; men at ville hævde, at en gennemførelse af HH-projektet på bekostning af KM-linjen og dermed på bekostning af Saltholmprojektet skulle være en dansk interesse, det har intet med virkeligheden at gøre. For fuldstændighedens skyld skal jeg blot tilføje, at en kombineret vej- og jernbaneforbindelse eller en selvstændig vejforbindelse i HH-linjen er uden dansk interesse.

Jeg håber og tror, at jeg med disse ord har gjort det tydeligt for enhver, hvorledes vi fra dansk side må bedømme den eventuelitet, at der ikke skulle være flertal for Øresundsftalerne i den foreliggende form.

Jeg har berørt de konsekvenser for trafikken mellem de nordiske lande og mellem

Norden og kontinentet, som en sådan udgang på Øresundssagen ville få, og statsråd Bengt Norling var jo inde på de samme tanker. Jeg kan ikke forestille mig, at vi skulle komme i den situation, og det sidste døgnns begivenheder synes også at tyde på, at vi ikke kommer i den situation, at aftalen ikke kan gennemføres. Men jeg skal til slut pege på, at næst efter Nordek, som desværre forliste, er den sag, vi her taler om, vel klart den største samarbejdsopgave i Norden i nyere tid. Hvis vi også lider skibbrud her, vil mange med rette spørge: kan vi overhovedet her i Norden i enighed og i samarbejde løse større opgaver? Jeg håber ikke, vi skal svare nej hertil.

Presidenten: I samsvar med det opsatte program vil presidenten foreslå at Rådet nå avbryter sine forhandlinger, og at nytt møte settes kl. 14,30 presis. Presidenten vil ikke unnlate å gjøre oppmerksom på at klokken her i huset stort sett går galt, og at han derfor ikke vil følge noen av dem.

Presidenten vil da i neste møte først ta opp til behandling spørretime, og deretter fortsatt behandling av de i dette møte ikke ferdigbehandlede saker.

Sedan debatten avbrutits avslutades mötet kl. 12.20.

Protokoll

2:a mötet

Fredagen den 26 oktober 1973 kl. 14.30

Presidenter: Kåre Willoch (1—11) och Johannes Antonsson (11—27)

Dagordning

1. E 12: fråga till Nordiska ministerrådet om den nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen (C 7/s)
2. E 13: fråga till Nordiska ministerrådet om stereofoniska radioutsändningar (D 1973/25/1969/k)
3. E 14: fråga till Nordiska ministerrådet om revisionen av den nordiska trygghetskonventionen (D 1973/10/1967/s)

4. C 1: tilläggsberättelse rörande trafik-anläggningar i Öresundsregionen (fortsatt behandling)
5. C 21/t: berättelse från Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning
6. C 40/t: berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet
7. C 25/t: berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning
8. D 1973/8/1970/t: meddelande om rekommendation nr 8/1970 angående samarbete på rymdområdet
9. D 1973/16/1971/t: meddelanden om rekommendation nr 16/1971 angående förbud mot överljudsplan i Norden
10. C 1: berättelse rörande det nordiska samarbetet (*kulturutskottets betänkande nr 2*)
11. A 360/k: medlemsförslag om nordiskt forskningsprogram
12. A 365/k: medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC)
13. C 1: berättelse rörande det nordiska samarbetet (*socialpolitiska utskottets betänkande nr 2*)
14. A 346/s: medlemsförslag om nordiskt hälsokortsystem
15. C 9/k: berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete 1972
16. C 16/k b: berättelse från Nordiska kulturfonden 1972
17. C 22/k: berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor
18. C 23/k: berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
19. C 31/k: berättelse från Nordiska institutet för folkdiktning
20. D 1973/20/1967/k: meddelande om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur
21. D 1973/14/1969/k: meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran
22. D 1973/32/1970/k: meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturllexikon
23. D 1973/14/1972/k: meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia
24. D 1973/29/1965/k: meddelande om

rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskeriutbildning

25. D 1973/6/1968/k: meddelande om rekommendation nr 6/1968 angående yrkeslärarutbildning

26. D 1973/28/1968/k: meddelande om rekommendation nr 28/1968 angående ibero-amerikanskt institut

27. D 1973/29/1968/k: meddelande om rekommendation nr 29/1968 angående parasitologisk forskning

1

E 12: fråga till Nordiska ministerrådet om den nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen (C 7/s)¹

Knut Johansson: Herr president! Jag har hemställt att få ställa en fråga till ministerrådet gällande den nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen.

Några av de mest betydelsefulla överenskommelserna har träffats de nordiska länderna emellan på vad som i vid mening kan betecknas som det socialpolitiska samarbetsfältet: 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse, 1955 års socialkonvention samt den miljöskyddskonvention som kan väntas bli undertecknad vid årsskiftet 1973/74.

Nordiska rådets uppgift är inte bara att ta initiativ t. ex. i form av rekommendationer, utan också att kontrollera vad som händer med rekommendationerna. Denna kontroll, som måste anses vara lika viktig som den initiativtagande funktionen, sker genom granskning av till rådet ingivna berättelser och meddelanden. Uppföljningen av hur på nordisk nivå redan ingångna avtal påverkas av överenskommelser slutna med utom-nordiska länder liksom av i nationell lagstiftning vidtagna förändringar blir därmed av central betydelse.

När regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige år 1954 ingick överenskommelsen om en fri nordisk arbetsmarknad skedde det under två huvudförutsättningar: dels att den fulla sysselsättningen skulle upprätthållas i respektive land, dels att möjligheten för arbetskraften till fri rörlighet mellan de nordiska länderna ansågs vara till gagn för den ekonomiska och so-

ciala utvecklingen i respektive länder.

Nordiska arbetsmarknadsutskottet, som Nordiska rådet mottager en årlig berättelse ifrån, inrättades för att handha uppgifter i anslutning till överenskommelsen. För den som önskar följa utvecklingen på den nordiska arbetsmarknaden ger emellertid 1973 års berättelse mycket litet ledning.

Det danska inträdet i De europeiska gemenskaperna torde komma att ha återverkningar på den nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen, men också andra faktorer än det danska EG-inträdet kan tänkas spela in.

Avtal har slutits mellan arbetsgivare- och arbetstagarorganisationer samt berörda myndigheter i Finland och Sverige rörande kanaliseringen av de finländsk-svenska arbetskraftsförflyttningarna genom arbetsförmedling. En överenskommelse som tillkom mot bakgrund av att särskilda problem uppstått dels för Finland genom att landet fått sin ekonomiska och sociala utvecklingspotential hämmad genom en betydande utflyttning till Sverige och dels för Sverige genom att den invandrande arbetskraften ofta varit bristfälligt informerad om läget t. ex. på den svenska bostadsmarknaden.

Mot bakgrund av vad som ovan sagts tillåter jag mig att till Nordiska ministerrådet ställa följande spörsmål:

På vilket sätt kommer 1954 års överenskommelse om en fri nordisk arbetsmarknad att påverkas av å ena sidan åtaganden gentemot utomnordiska länder och å andra sidan av inom Norden uppkomna obalanser sammanhängande med olikartade ekonomiska och sociala förhållanden? Vilka åtgärder har Nordiska ministerrådet för avsikt att vidtaga, som ännu inte har kommit till Nordiska rådets kännedom, för att lösa dessa problem? När kan resultatet av Nordiska ministerrådets åtgärder inom området väntas föreligga?

Meddelande

Det meddelades, att undervisningsminister Ritt Bjerregaard intagit sin plats i rådet.

Statsrådet **Holmqvist:** Herr president! I anledning av herr Knut Johanssons fråga vill jag anföra följande:

¹ Frågan tryckt s. 2063.

Frågan huruvida Danmarks inträde i EG gör det nödvändigt att vidta någon ändring i överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad dryftades senast vid det nordiska arbetsministermötet i augusti 1973 i Danmark. Det rådde där principiell enighet om att samarbetet med förmedling av arbetskraft mellan de nordiska länderna i praktiken tills vidare kan fortsätta som hittills. Inom Nordiska arbetsmarknadsutskottet föreligger ett förslag till revidering av de nordiska riktlinjerna för arbetsförmedlings-samarbetet mellan medlemsländerna. Detta förslag kommer att slutbehandlas vid arbetsmarknadsutskottets möte i Norge den 12—13 november 1973.

Sådana mera uttalade obalanser som nämns i frågan har hittills visat sig endast i förhållandet mellan Finland och Sverige. Med anledning härav har överläggningar under de senaste åren ägt rum mellan länderna. Överläggningarna har resulterat i det finsk-svenska samarbetsavtal som omnämns av frågeställaren och som syftar till att mildra obalansproblemen. Avtalet innebär att avtalsparterna — arbetsmarknadsmyndigheterna och arbetsmarknadsorganisationerna — skall vidta åtgärder för att arbetskraftsrörelserna i överensstämmelse med överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad i största möjliga omfattning skall kanaliseras genom den offentliga arbetsförmedlingen. Härigenom får arbetssökande en bättre överblick av bl. a. arbetsmarknadssituationen, lönevillkoren och bostadsförhållandena. På sikt kan detta väntas bidra till en bättre balans i arbetskraftsrörelserna mellan Finland och Sverige. En särskild arbetsgrupp följer kontinuerligt utvecklingen och tillämpningen av avtalet.

Det finsk-svenska avtalet dryftades också på arbetsministermötet i augusti 1973. Arbetsministrarna fann att avtalet innebär en praktisk lösning på de problem som har uppstått.

Det är självfallet att utvecklingen på en för flera länder gemensam arbetsmarknad — likaväl som arbetsmarknadsutvecklingen inom ett land — måste följas fortlöpande. Det sker i fråga om den gemensamma nordiska arbetsmarknaden inom Nordiska arbetsmarknadsutskottet, som fortlöpande avger rapporter till Nordiska ministerrådet.

Knut Johansson: Herr president! Jag ber att få tacka statsrådet Holmqvist för svaret, som utgör ett mycket värdefullt komplement till 1973 års berättelse från nordiska arbetsmarknadsutskottet. Svaret var positivt, och jag har ingen invändning att göra och heller ingenting att tillägga till det.

Låt mig emellertid erinra om att i den allmänna debatten motivet för frågan har framställts på ett något underligt sätt. För undvikande av missförstånd rörande min avsikt med frågan vill jag med hänvisning till vad som har anförts säga följande.

Två huvudförutsättningar låg till grund för 1954 års överenskommelse, nämligen att den fulla sysselsättningen skulle upprätthållas i länderna och att arbetskraften skulle vara fritt rörlig mellan de nordiska länderna, vilket ansågs vara till gagn för den ekonomiska och sociala utvecklingen. Detta är enligt min uppfattning fortfarande grundvalarna för den gemensamma nordiska arbetsmarknaden, och jag hoppas att de kommer att bli bestående.

Frågan är sålunda inte alls föranledd av något nationellt begränsat synsätt, innebärande att den nordiska arbetsmarknaden endast skulle angå den svenska fackföreningsrörelsen och dess medlemmar. Om man nu, nära 20 år efter det att överenskommelsen träffades, aktualiserar frågan om en översyn och en anpassning av reglerna till vad som nu gäller, är det motiverat av vad som har ägt rum under denna tidsperiod, och syftet är givetvis att anpassa reglerna till nutidens förhållanden. Frågan skall alltså ses från en positiv synpunkt och ingalunda som någonting negativt eller som ett försök att åstadkomma begränsningar, som det har antytts i den allmänna debatten. Jag tror att en bra och värdefull sak kan göras bättre.

Härefter förklarades diskussionen avslutad.

2

E 13: fråga till Nordiska ministerrådet om stereofoniska radioutsändningar (D 1973/25/1969/k)¹

Liv Stubberud: Det har mellan de nordiska land i flere år foregått et ganske om-

¹ Frågan tryckt s. 2065.

fattende TV-samarbeid så vel teknisk som programmessig. Samarbeidet er utviklet bl. a. for å kunne nyttiggjøre seg de tekniske erfaringer fra alle de nordiske land innen etermedienes teknikk.

Den tekniske samkjøringen mellom de nordiske land er imidlertid kommet atskillig kortere når det gjelder stereofoniske radioutsendinger. To systemer for slike radioutsendinger er for tiden utviklet. Det er det amerikanske, såkalte "pilottonsystemet" og det svenske "Berglundssystemet". Grunnprinsippet for begge systemer er det samme, men forskjellene er likevel så store at utsendinger i det ene systemet ikke uten atskillige tekniske komplikasjoner kan mottas med mottakere bygd etter det andre systemet. Mens det for TV-samarbeidet i Norden er visse naturgitte hindringer, er det altså i ferd med å skapes tekniske hindringer for et samarbeid innen stereofoniens område.

Ut fra tanken om at størst mulig ensartethet bør etterstrebnes på etermedienes område i Norden, ble det i 1968 reist et medlemsforslag i Nordisk Råd om at man burde innføre samme system for stereofoniske radioutsendinger. En rekommandasjon i overensstemmelse med dette ble vedtatt på rådets 17. sesjon.

Danmark og Finland har, i likhet med flertallet av europeiske stater, innført pilottonsystemet. I Norge og Sverige er det iflg. den melding Nordisk Ministerråd den 11. desember 1972 har avgitt, ennå ikke tatt noen beslutning om hvilket system som skal tillempes. Årets meddelelse er i så måte nesten ordrett den samme som de tidligere meldinger vi har fått om samme sak. På denne bakgrunn tillater jeg meg å stille følgende spørsmål til Nordisk Ministerråd:

Hvor langt er man i Norge og Sverige kommet med den tekniske vurdering av ulike systemer for stereofoniske radioutsendinger, og kan man gå ut fra at man i Norden finner frem til en samordning som gjør det mulig for alle innbyggere her å ta inn stereoutsendinger fra andre nordiske land uten tekniske vansker?

Statsrådet **Ingvar Carlsson**: Herr president! Såsom ministerrådet meddelat till 21:a sessionens första samling har man i Dan-

mark och Finland infört pilottonsystemet för stereofoniska radioutsändningar.

I Norge har man ansett det vara beklagligt om olika normer skulle läggas till grund för stereoutsändningar mellan grannländer. Man har från norsk sida därför ställt sig avvaktande beträffande val av teknisk lösning. De norska försökssändningarna har emellertid baserat sig på pilottonsystemet, som har den största internationella utbredningen. Man räknar i Norge med att ta ställning i frågan om stereosystem relativt snart efter det att frågan avgjorts i Sverige.

För svensk del kan sägas att frågan om stereofoniskt radiosystem har behandlats av 1969 års radioutredning. I ett i år avgivet betänkande, "Radio i utveckling", tar utredningen upp frågan och föreslår att pilottonsystemet väljs för svenska stereoutsändningar. Betänkandet remissbehandlas f. n. Någon exakt tidsplan för den fortsatta behandlingen av utredningens olika förslag finns ännu inte.

Härefter förklarades diskussionen avslutad.

3

E 14: fråga till Nordiska ministerrådet om revisionen av den nordiska trygghetskonventionen (D 1973/10/1967/s)¹

Kristian Albertsen: På Nordisk Råds 15. session i 1967 vedtog rådet en rekommandation, hvori man henstillede til de nordiske regeringer, at der, så langt det er muligt, træffes foranstaltninger til en samordning af de pensionsforsikringsbestemmelser, der gælder i Norden, for så vidt angår følgende fire punkter:

1. Godskrivning af ret til tillægspension ved flytning fra et nordisk land til et andet.
2. Afskaffelse af karenstid for ret til alderspension ved flytning til hjemlandet.
3. Adgangen til at oppebære reduceret alderspension i et land og derefter oppebære fuld pension i et andet land samt
4. reduktion af alderspension, hvis ægtefællen modtager udenlandsk pension.

I februar 1973 meddelte Danmarks regering på samtlige regeringers vegne til Nor-

¹ *Frågan tryckt s. 2067.*

disk Råds 21. session, at Nordisk socialpolitisk Komité har nedsat et underudvalg til behandling af spørgsmål med tilknytning til den nordiske tryghedskonvention. Underudvalget fik til opgave dels at foretage en almindelig gennemgang af den nordiske tryghedskonvention på baggrund af de i de nordiske lande gennemførte ændringer i national pensionslovgivning, dels at behandle problemer, der hænger sammen med ændringer forårsaget af nordiske landes tilslutning til mere omfattende socialforsikringskonventioner. Det gælder her især Danmark, men vel også i nogen grad de ændringer, der er sket på pensionsforsikringslovgivningens område i Island. Ifølge ordlyden af meddelelsen må denne gennemgang anses for at være af stor betydning for den enkelte nordiske statsborgers sociale tryghed, og det er på denne baggrund, jeg tillader mig at stille følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Hvor langt er den nedsatte arbejdsgruppe nået i sit arbejde med at undersøge den nordiske tryghedskonvention i relation dels til ændringer foretaget i national lovgivning, dels til nordiske landes tilknytning til mere omfattende socialforsikringskonventioner? Hvornår kan udredningsarbejdet forventes afsluttet, og hvilke mere omfattende ændringer kan forventes som et resultat af gennemgangen?

Statsrådet **Aspling:** Herr president! På förslag av Nordiska socialpolitiska komittén har under början av detta år ett nordiskt utskott tillsatts för att företa en allmän genomgång av 1955 års nordiska trygghetskonvention med särskild hänsyn till de lagändringar som under de senaste åren företagits i de nordiska länderna, häri inbegripet bl. a. ändringarna i pensionslagstiftningen i Danmark och Island. Utskottet har i uppgift att överväga och lämna förslag till de ändringar i konventionen som denna genomgång ger anledning till. I utskottets mandat ingår vidare att överväga frågor i förbindelse med de nordiska ländernas anslutning till mera omfattande socialförsäkringskonventioner.

Utskottet som antagit namnet Nordiska socialkonventionsutskottet har enligt vad jag erfarit under året hittills sammanträtt tre

gånger och därvid i första hand behandlat pensionsområdet. Utskottets arbete kommer att fortsätta in på nästa år men man räknar inom utskottet med att under andra halvåret 1974 lägga fram en rapport med förslag till revision av trygghetskonventionen. När utskottet avslutat sitt arbete blir det anledning att ta närmare ställning till de viktiga frågor som gäller den nordiska trygghetskonventionen.

Härefter förklarades diskussionen avslutad.

4.

C 1: Tilläggsberättelse rörande trafikantläggningar i Öresundsregionen (fortsatt behandling)

Cecilia Nettelbrandt: Herr president! Det känns naturligtvis frestande för en som är livligt engagerad i de frågeställningar, som ligger inom ramen för Öresundsprojektet, att gå in i debatten här om själva sakfrågorna. Jag skall dock söka avhålla mig från det. Motiveringen är att den slutsats jag kommit fram till är att själva sakbehandlingen just i dag knappast hör hemma i Nordiska rådet. Det är givet att den föreliggande tilläggsberättelsen skall behandlas i vanlig ordning, men samtidigt är det enligt mitt förmenande viktigt att den behandlingen till sin utformning blir så neutral, att man inte binder de båda parlament som just nu har frågan på bordet, eller snart får den på bordet.

Jag vill emellertid, herr president, begagna detta tillfälle att beklaga att det inte förekommit någon form av samråd i själva förhandlingsomgångarna. Åtskilliga ledamöter i Nordiska rådets trafikutskott läste med stora och förvånade ögon i pressen om den preliminära uppgörelse som var träffad och de åtaganden som från dansk och svensk sida var gjorda, utan att det hade funnits någon information och diskussion kring just detta i utskottet. Det är svårt att finna lämpliga former och tidpunkter för sådant samråd, men jag tror att det skulle ha varit värdefullt inte minst för den behandling av själva sakfrågan, som nu kommer att äga rum i parlamenten, om några möjligheter hade funnits att följa arbetet före det utspel som gjordes.

Sedan kan vi inte blunda för att det i dag i alla länderna finns ett tänkande som inte fanns vid den tidpunkt då Öresundsfrågorna initierades från Nordiska rådets sida. Och jag tycker att man ändå måste få ta hänsyn till ett sådant nytänkande och också ge uttryck för sin mening i fråga om t. ex. miljöfrågor eller trafikpolitiska frågor, där det framför allt skett en stark utveckling.

Nu är klämman i det föreliggande betänkandet neutral — yrkandet går bara ut på att handlingarna skall läggas ad acta — men motiveringarna är sådana att man i realiteten gör ett ställningstagande om man biträder förslaget. Detta betyder att det även för den, som är starkt positiv till frågan som sådan, är svårt att ansluta sig till förslaget, om man nu anser att handlingsfriheten skall bevaras till parlamenten.

Avtalet är enligt min mening mycket skickligt skrivet. Artikel 3 och artikel 32 som handlar om tidsprioriteringarna för KM- och HH-förbindelserna, innehåller egentligen något som kan synas vara exakt identiskt och inte innebär andra skiljaktigheter än vad som ibland betingas av önskemålet om varierande formuleringar. Men i realiteten är det kanske en stor skillnad mellan innehållet i de båda paragraferna. Det ser ut att vara nästan samma sak och är det ändå inte. Så som läget nu är, hoppas jag att det i varje fall skall bli möjligt att utröna vid de gemensamma sammanträden, som kommer att hållas av Danmarks och Sveriges båda trafikutskott, vad som ryms i de här formuleringarna och även i vad mån det finns möjligheter att göra de förändringar som trafikutskotten kan finna önskvärda. Det är såvitt jag förstår en ytterst unik handläggning av ett riksdagsärende, att två länders riksdagsutskott träffas på det här sättet. Jag tycker att det är en bra ordning. Och det är bra att en ordentlig penetrering av detta ärende kommer till stånd just där.

Men här gäller det alltså frågor för de enskilda parlamenten, och jag kan inte hjälpa, herr president, att jag har den meningen att i detta läge när vi har kommit förbi det stadium där viljeyttringar i vissa riktningar givits till känna och förslag till avtalstexter mellan två länder föreligger bör de båda ländernas parlament stå fria även

efter behandlingen i Nordiska rådet och så att där blir tillfälle att behandla frågorna utan några bindningar.

Det sagda är skälet till att jag inte kan biträda utskottets betänkande. Jag tvekar något, herr president, om vilken formulering jag skall använda för att uttrycka att jag inte vill delta i beslutet. Eftersom beslutet innebär att berättelsen skall läggas till handlingarna blir det naturligtvis litet egendomligt. Men jag får kanske i alla fall göra den markeringen, att därest det skulle bli votering i ärendet kommer jag att avstå från att rösta i den.

Carl-Henrik Hermansson: Herr president! De framtida förbindelserna över Öresund är utan tvekan en stor fråga för hela Skandinavien. Den har blivit föremål för en växande folklig diskussion. Den berör nästan alla de stora samhälleliga problemen: trafik, miljö, regional utveckling, fördelningen mellan klasserna o. s. v. I motsatts till fru Nettelbrandt anser jag det därför alldeles nödvändigt att här gå in på en diskussion av sakfrågan.

Vårt parti har sökt överväga alla dessa viktiga aspekter på frågan. Vi kan inte acceptera de svenska och danska regeringarnas förslag till lösning. På en rad centrala avsnitt framstår förslaget för oss som både otidsenligt och socialt reaktionärt.

Vår första invändning är trafikpolitisk. Det borde vara uppenbart för var och en att privatbilismen passerat kulmen i sin utveckling. Framtidens transportmedel både ur effektivitets- och miljösynpunkter är obestridligen järnvägen. Likväl premierar regeringsförslaget bilbron. Det ekonomiskt viktiga motivet för en fast förbindelse över Öresund är intresset för kontinentala långdistansförbindelser. Likväl premierar regeringarna en bro, som främst gynnar lokaltrafiken med bil. Varje människa vet också vilka problem som uppstår för befolkningen, lika väl som för trafiken, om man drar stora trafikleder genom tätbebyggda områden. Ändå är det just detta som regeringarna gör. Detta är en kortsynt politik. Man kan också med skäl fråga om det inte strider mot de nya signaler den svenska kommunikationsministern givit för framtida svensk trafikpolitik.

Vår andra invändning är regionpolitisk. Som socialister har vi alltid kritiserat koncentrationen, liksom avfolkningen i stora delar av vårt land. Folkopinionen i dessa frågor har tvingat riksdag och regering till medgivandet att samhällsplaneringen bör sikta på en dämpning i storstädernas tillväxt. I Öresundsgruppernas utredningar förutses dock att effekterna av Malmö—Köpenhamnsbron blir ökad koncentration till de två storstäderna. Den svenska propositionen talar i positiva termer om fördelen med "integration" mellan två redan överexploaterade stadsområden. Såvitt jag förstår strider detta mot den svenska riksdagens riktlinjer för regionpolitiken. Vi kan aldrig godta skärpt koncentration och ökad utflyttning från Norrland och sydöstra Sverige.

Vår tredje invändning är miljöpolitisk. Malmö- och Köpenhamnsområdena är Nordens hårdast exploaterade. Malmö är Sveriges högst exploaterade stad. Bullernivåerna, inte minst i många utpräglade arbetarstadsdelar, överskrider gällande normer. Befolkningens rekreationsområden är små, nerslitna och ständigt hotade av exploateringstrycket. I ett sådant svårt utgångsläge kan vi inte ta på vårt ansvar att ytterligare försämra befolkningens levnadsmiljö.

Vår fjärde invändning är fördelningspolitisk. Hela den filosofi som ligger bakom brotänkandet är ett brott mot jämlikhetstanken. En bilbro i Malmö—Köpenhamnsleden missgynnar människorna i de bullerstörda arbetarstadsdelarna, missgynnar en utveckling av järnvägen och kollektivtrafiken. Den missgynnar t. o. m. de produktionsföretag, vilkas främsta intresse är en effektiv varudistribution och som därför är beroende av att järnvägen och inte biltrafiken premieras. De som tjänar på bilbron är byggherarna, åkerägarna och markspekulanterna, som repar extra profiler från överexploateringen. Ingen socialist bör stödja en sådan fördelningspolitik.

Slutligen har vi också ett par reservationer av utrikespolitisk natur. Naturligtvis är vi inte motståndare till vidgat varuutbyte. Socialister har i alla tider varit frihandelsvänner. Men vi anser det vara emot de nordiska folkens intresse att binda ländernas ekonomi och samhällsförhållanden till EG:s mönster och värderingar. En funktionell

och planeringspolitisk integration mellan storstadsområdena i två länder, varav det ena är medlem i EG, ligger inte i Sveriges och det övriga Nordens politiska intresse. Men den lokala bilbron stimulerar just denna typ av omotiverad integration.

Öresundsfrågan har också en folkrättslig sida. Det finns en storpolitisk garanti för den fria sjöfarten i Sundet. Denna Sundets frihet är en internationell tillgång. Det vore värdefullt om de ansvariga regeringarna ville offentligt klargöra, i vad mån den lösning de presenterar för de fasta förbindelserna är förankrad hos regeringarna i de länder utanför den nordiska kretsen, vilka sedan gammalt har intresse i den fria Sundsfarten.

Sammanfattningsvis vill jag säga: I alla viktiga aspekter strider regeringsförslaget mot ett progressivt tänkande och mot folkmajoritetens intressen. Därför förkastar vänsterpartiet kommunisterna den presenterade lösningen. Vi anser inte att den projekterade bilbron i Malmö—Köpenhamnsleden skall byggas. Tyngdpunkten i förbindelserna över Öresund bör ligga i Helsingborg—Helsingörleden och ha formen av järnvägsförbindelse. Denna bör ges en transportkapacitet, som gör den lämpad i det långsiktiga perspektivet. Hur järnvägsförbindelsen tekniskt bör utformas bör bli föremål för vissa kompletterande undersökningar. Dessa bör avse effekterna på vattenföringen i Sundet, de nya stora färjetypernas möjligheter som alternativ till fast förbindelse samt den folkrättsliga aspekten. Utredningarna bör slutföras under 1974.

Detta är innebörden i de förslag vänsterpartiet kommunisterna ställer i den svenska riksdagen. Vi anser detta vara den funktionellt riktiga och den politiskt progressiva utformningen när det gäller att lösa frågan om Öresundsbron.

Utifrån denna inställning är det självklart att jag inte kan godkänna trafikutskottets betänkande. Formellt utmynnar detta visserligen endast i ett förslag att tilläggsberättelsen från ministerrådet skall läggas till handlingarna. Men betänkandet är i sak ett bestämt ställningstagande för en bro Malmö—Köpenhamn. Det kan jag inte instämma i.

Trafikutskottets betänkande innebär också ett försök till påtryckning på bl. a. den

svenska riksdagens ledamöter, som jag bestämt vill protestera mot.

Nu säger man i debatten att Nordiska rådet så många gånger uttalat sig för fasta förbindelser över Öresund att de danska och svenska regeringarnas överenskommelse inte får ifrågasättas. Detta argument kan inte godkännas. Det är nu det konkreta förslaget kommit fram. Det är nu man skall ta ställning till det. Det är nu man har rätt och skyldighet att diskutera.

Vi är för övrigt icke motståndare till fasta förbindelser mellan Sverige och Danmark, såsom framgått av det föregående. Vi är motståndare till en speciell form för sådana förbindelser, nämligen Malmö—Köpenhamnslinjen.

Jag måste också vända mig mot den tendens till politisk utpressning som framkommit i uttalanden från de bägge regeringarna, när man säger att hela detta paket måste antas eller förkastas i sin helhet. Denna ståndpunkt är ett försök att stoppa en allsidig och objektiv debatt om denna stora fråga.

Vad gäller argumentet om Saltholm och dess förbindelser, som nu tycks vara det avgörande argumentet från de bägge regeringarna, så kan givetvis dessa förbindelser ordnas på annat sätt än genom en sexfilig bro väsentligen för privat biltrafik.

Till sist vill jag också understryka att man kan vara en varm vän av nordiskt samarbete utan att därför behöva älska den planerade Malmö—Köpenhamnsleden. Det finns andra typer av även fasta förbindelser.

Herr president! Den enda formella möjlighet jag har att markera min inställning är att yrka återremiss av ärendet till utskottet, vilket jag härmed ber att få göra.

Mellqvist: Herr president! Det är med stor tillfredsställelse som vi hälsar den överenskommelse som regeringarna i Danmark och Sverige träffat om fasta förbindelser över Öresund. Genom denna överenskommelse har äntligen ett gammalt medlemsförslag i Nordiska rådet från år 1953 kunnat infrias. Nordiska rådet har varit pådrivande i denna fråga ända sedan sin tillkomst och antagit ett stort antal rekommendationer allteftersom arbetet på regeringssidan har fortskridit.

Regeringarna har också tillsatt flera utredningar, både nationella och gemensamma för Danmark och Sverige. Särskilt förtjänar att nämnas de s. k. Öresundsdelegationerna som arbetade från 1954 till 1962 och Öresundsgrupperna som överarbetade deras material och som framlade sitt betänkande 1968.

På dansk sida har stora utredningar måst företas då man där också har andra omfattande planer som äger intimt samband med Öresundsförbindelserna, nämligen bron över Stora Bält och flygplatsen vid Saltholm. Det rör sig om utomordentligt stora investeringar och stora insatser av tekniskt kunnande och arbetskraft. Det är därför naturligt att de utredningar som företas måste vara mycket noggranna och omfattande.

Sedan själva utredningsarbetet kommit tillräckligt långt fram har intensiva förhandlingar förts mellan den danska och den svenska regeringen. Dessa förhandlingar har också lett fram till det avtal om Öresundsförbindelserna som undertecknades den 8 juni i år. En redogörelse för detta avtal har lämnats i den tilläggsberättelse som trafikutskottet behandlade vid gårdagens möte. Trafikutskottet har, såsom dess talesman framhållit, med stor enighet lagt Nordiska ministerrådets tilläggsberättelse om trafikfrågorna i Öresundsregionen till handlingarna.

Det kan vara fullt på sin plats att vid denna session till alla de många som under årens lopp arbetat med detta stora projekt framföra ett uppriktigt tack. Detta tack går helt naturligt även till de ministrar som varit pådrivande i det arbete som föregått själva undertecknandet av överenskommelsen.

Att bygga broar mellan folken är en konstruktiv uppgift som skall syfta till att stärka samhörigheten och framför allt till att underlätta samarbetet här i Norden. Den ekonomiska betydelsen av de fasta förbindelserna över Öresund kommer säkert att bli mycket stor då den kommer att tillåta en regional utveckling i hela Själland-Skåneområdet som vi hittills inte sett någon motsvarighet till. Tillkomsten av en stor samnordisk region i syd kan också bli incitamentet till ett ännu närmare samarbete mellan länderna och kan komma att främja det

ekonomiska framåtskridandet inom hela Norden. Och den stora flygplatsen på Saltholm som är en integrerande del av hela Öresundsprojektet och som planeras vara färdig senast 1985 kommer säkerligen att bli av avgörande betydelse för utbyggnaden av flygförbindelserna mellan Norden och den övriga världen.

Jag skall inte på något sätt ta upp till bemötande de inlägg som här hållits från svensk sida av fru Nettelbrandt och herr Hermansson. Det blir tillfälle att göra detta när frågan skall behandlas och avgöras av den svenska riksdagen vilket beräknas ske den 12 december.

Det är riktigt som fru Nettelbrandt säger att den svenska och danska riksdagens trafikskott skall i november månad ha ett gemensamt sammanträde för att närmare diskutera den stora angelägenhet som frågan om de fasta Öresundsförbindelserna utgör. Fru Nettelbrandt har självfallet också rätt i att detta i och för sig är ett ganska säreget förhållande, men jag tror liksom fru Nettelbrandt att det är fråga om ett initiativ som vi bör hälsa med stor tillfredsställelse.

Herr Hermansson radade upp en mängd problem som motivering för det ställningstagande som han här deklarerade, nämligen att hans parti kommer att rösta emot den proposition som den svenska kommunikationsministern har lagt på riksdagens bord. Det är beklagligt att vänsterpartiet kommunisterna har kommit till den slutsatsen, men jag vågar i alla fall hoppas — och jag gör det på grundval av en viss erfarenhet — att vi skall kunna samla en betydande majoritet i den svenska riksdagen omkring det stora projekt det här gäller. Inte minst för det nordiska samarbetet och för Nordiska rådets egen skull är det nödvändigt att äntligen komma fram till en lösning. Jag är övertygad om att det svenska parlamentet med bred marginal kommer att anta den föreliggande propositionen.

Arne Larsen: Hr. præsident! Tillad mig nogle bemærkninger i forbindelse med den tillægsberetning, som ministerrådet har afgivet i forbindelse med trafik anlæggene i Øresundsregionen og den betænkning, Nordisk Råds trafikudvalg har afgivet.

Jeg hilser med tilfredshed, at vi nu omsider efter 20 års arbejde i Nordisk Råd er kommet til vejs ende med disse problemer. Det har været en lang og trang vej, masser af udredninger og undersøgelser har været iværksat, og man har vel lov at påstå, at arbejdet har været grundigt, og at Nordisk Råd under hele udviklingsprocessen har drevet på for at nå frem til resultater. Derfor er det glædeligt, at hele det forberedende arbejde nu kan afsluttes, og at vi om kort tid kan gå over til næste fase, nemlig projektering og udførelse af disse trafik anlæg, som er så betydningsfulde for Danmark og Sverige.

Spørgsmålet er så, om vi er nået frem til acceptable løsninger. Vi kan vel have forskellige meninger herom, som det tidligere er fremhævet. Den tekniske udvikling løber stærkt, og befolkningens holdning og indstilling over for store trafik anlæg af den karakter ændrer sig også hen ad vejen.

Jeg må sige, at jeg for min part kunne have tænkt mig en tunnelloøsning i hele København—Malmö-forbindelsen. Vi agter jo at klare forbindelsen mellem Amager og Saltholm til den nye storlufthavn som en tunnelloøsning, og ligeledes er man enig om, at Helsingør—Helsingborg-linjen skal være et tunnelanlæg. Jeg tror for min part, at det er den rigtige form for løsningen af faste forbindelser.

Jeg kunne også have tænkt mig, at den faste forbindelse mellem København og Malmø blev forsynet med en sporbunden kollektiv trafik fra starten af. Det er jo sådan, at i 1985, når vi efter al sandsynlighed kan ibrugtage den nye storlufthavn på Saltholm, så skal der efter prognoserne ekspederes ca. 20 mill. mennesker dette år, og det er klart, at det bliver et trafikproblem af store dimensioner. Det kunne i øvrigt imødekomme de synspunkter, som jeg i og for sig også deler, at man skal gøre alt, hvad man overhovedet kan for at føre mest mulig af trafikken bort fra vejene, bort fra den private trafik og over på den kollektive trafik. Den er jo mindre miljøforstyrrende, og jeg tror, det er til gavn for os alle, at vi lægger den størst mulige vægt på den kollektive trafik. Derfor kunne det have været ønskeligt, om vi allerede fra starten havde den kollektive løsning i KM-

linjen, og her er jeg i og for sig enig med hr. Carl-Henrik Hermansson, som netop var inde på dette spørgsmål, men jeg vil have lov til at sige, at den overenskomst, som vi jo snart skal behandle i den danske og den svenske rigsdag, siger noget konkret om disse spørgsmål, og den udelukker jo ikke en løsning på den måde, som også hr. Hermansson var inde på, og som jeg selv taler for. Det ligger i artikel 5 — hvis præsidenten tillader, at jeg citerer:

”Kollektive persontransporter på KM-forbindelsen forudsættes indført med bus. Ved reserverede kørebaner eller ved andre trafiktekniske foranstaltninger skal der tilstræbes god fremkommelighed mellem de centrale dele af København og Malmø for busser i rutetrafik.

For at gøre det muligt i fremtiden at anvende et andet kollektivt trafiksystem træffer Sverige og Danmark særskilt overenskomst om udførelse af foranstaltninger i tilslutning til KM-forbindelsen, som letter overgangen til et sådant system.”

Hvilket i realiteten må indebære, at teknikerne på forhand må tage hensyn til, at de før eller senere får en sporbunden trafik i KM-forbindelsen. At jeg så synes, at det var ønskeligt, at vi fik den fra starten af, er en anden side af sagen.

Vi fra dansk side må sige i forbindelse med den miljødebat, som naturligt er opstået her omkring disse store trafik anlæg, at det jo netop er ud fra et miljøsynspunkt, at vi har ønsket den løsning, som nu foreslås.

Vi ved alle, at vi har en meget stor lufthavn liggende på Amager i Kastrup, og vi ved, at den er omgivet af tæt bebyggelse på flere sider. Vi ved, at skal vi fortsætte med udbygningen af Kastrup lufthavn, dér hvor den ligger, må vi bogstavelig talt belægge resten af Amager med beton, og det vil sige, at vi må nedlægge yderligere mange bebyggelser, at vi må inddrage rekreative områder, at vi må foretage så dybe indgreb, at det næsten bliver uudholdeligt at leve der. Derfor har naturen skænket os Saltholm som en naturlig løsning, og jeg må sige til hr. Hermansson, at desværre kan vi ikke flytte Saltholm, jeg tror ikke, det lader sig gøre. Hvis vi derfor laver en storluft-

havn på Saltholm, er det også nødvendigt at lave nogle faste forbindelser til Saltholm, og de må naturligt udgå fra København og Malmø. Det er altså rent geografisk ikke andre løsninger, men man kan beklage — og det gør jeg også — at det kan forvolde skade på forskellig måde.

Vi siger i trafikudvalgets betænkning, hvad jeg beder om, at man lægger nøje mærke til, at trafikudvalget forudsætter, at der ved detailprojekteringen og ved gennemførelsen af projekterne tages de mest vidtrækkende hensyn til de berørte områders befolkning og landskaber, således at de miljømæssige og andre forhold i mindst muligt omfang belastes. Jeg synes, det er rigtigt. Vi har den samme diskussion i Danmark, vi har de samme problemer i Danmark, i Københavnsområdet og andre storbyområder, og det er klart, at der bør og skal tages hensyn til disse problemer. Folk skal kunne leve med disse trafik anlæg. Derfor må de udformes på en sådan måde, at de generer mindst muligt, at man altså iagttaget de støjgener og de møggener, som opstår ved sådanne trafik anlæg.

Også for Helsingørs vedkommende er det et miljømæssigt problem at få løst spørgsmålet om den faste forbindelse her. Vi har en overfyldning av denne by med biler, som skal videreekspederes til Sverige, vi har det sådan, at byen rent udviklingsmæssigt er ved at gå i stå. Den kan ikke klare sit byplanproblem, hvis vi ikke snart finder en løsning. Finder vi ikke en løsning i form af en tunnel eller en anden fast forbindelse, skal vi flytte den nuværende trafikhavn syd for byen, inddrage nye områder, rekreative områder, lave nye vejanlæg o. s. v. Det bliver et kolossalt indgreb i omegnen omkring Helsingør. Altså også ur fra et miljømæssigt hensyn vil en tunnelloøsning så hurtigt som muligt være den rigtige. At vi så samtidig måske kunne løse problemet med biltransporten gennem dette tunnelrør ville jeg anse for ganske gunstigt. Det er jo sådan, man løser disse problemer andre steder i verden.

Alt taget i betragtning må jeg sige, at den overenskomst, som de to regeringer er nået frem til, er acceptabel, at der åbnes mulighed for at arbejde videre med problemerne i henhold til artiklen i overenskom-

sten, og at det selvfølgelig vil være naturligt og godt, hvis de to landes rigsdages trafikudvalg satte sig ned sammen og gennemdrøftede problemerne. Måske ville de kunne foreslå nogle tekniske løsninger, som var bedre end dem, man hidtil er nået frem til. Jeg vil tro, at de to landes rigsdages trafikudvalg fortsat med interesse vil følge udviklingen, vil følge med i projekteringsarbejdet og få lejlighed til at udtale sig hen ad vejen, således at vi får de bedst mulige løsninger på disse problemer.

Med disse ord vil jeg sige, at jeg også håber, at såvel den svenske som den danske rigsdag med stor majoritet vil tilslutte sig disse regeringsoverenskomster. Jeg synes, det ville være en værdig måde at slutte denne sag på, og jeg vil også mene, at det vil gavne den nordiske sag væsentligt, hvis der bliver stor opbakning af disse løsninger.

Krönmark: Herr president! Det parti som jag representerar har under de gångna åren energiskt verkat inom Nordiska rådets ram för att åstadkomma fasta förbindelser över Öresund. Herr Cassels insats härvidlag har tidigare i dag apostroferats av herr Horn. För min del vill jag nu bara uttala tillfredsställelse över att frågan vid det här laget har kommit in i ett konkret stadium.

Det kan i och för sig vara beklagligt att det hela har dröjt så länge. Alla är väl överens om att det hade varit lyckligt om det under senare år funnits en fast förbindelse över Öresund. Men man skall inte gråta över spilld mjölk, och jag måste säga att utan det arbete och de påtryckningar som skett inom Nordiska rådets ram hade vi nog inte varit så långt framme som vi är i dag. Det är nu en gång för alla väldigt svårt att sammanjämka olika nationella intressen. Därför finner jag det också naturligt att frågan för närvarande ligger för sakbehandling i två parlament liksom att Nordiska rådet i dag har en debatt om frågan och på det sättet fullföljer det arbete som tidigare nedlagts inom rådet.

Sedan avtalet väl undertecknats i juni månad har det uppstått en livlig debatt i Sverige, en debatt som i många avseenden varit rik på sakskalet men där det samtidigt förekommit övertoner. Det har även spe-

kulerats en hel del, i synnerhet under senare tid, om moderata samlingspartiets ståndpunkt och man har antytt att partiet eventuellt skulle vara med om att kullkasta avtalet. Jag vill begagna tillfället att säga att inom mitt parti har det icke rått någon tveksamhet om att vi skulle understödja överenskommelsen. Det förhållandet att vi inte förrän i går har lämnat det definitiva beskedet sammanhänger med att vårt parti liksom andra partier följer en viss beslutsordning som innebär att en del organ skall behandla ett förslag. När denna behandling nu är avslutad kan jag meddela att moderata samlingspartiet kommer att stödja överenskommelsen och att vi är införstådda med att det här gäller en pakettlösning som måste accepteras i sin helhet.

Vi vill emellertid anföra några reservationer. Det är ju alltid problem med tolkningen av ett avtal. Jag vill inte förorda att man på något oansvarigt sätt skall så att säga tänja innehållet i det föreliggande avtalets olika paragrafer, men när det gäller att motivera moderata samlingspartiets kommande ställningstagande i riksdagen så vill jag framhålla att avgörande för oss har varit sammankopplingen av den fasta bron mellan Malmö—Köpenhamn och Saltholmsprojektet. Vi anser det för hela Skandinavien utomordentligt väsentligt att frågan om en storflygplats blir löst. Vi i Sverige kan rimligtvis inte kräva att Danmark åtar sig de mycket betydande investeringar som en storflygplats på Saltholm innebär om vi inte gör vår insats genom att finansiera den fasta vägförbindelsen.

Såvitt jag förstår torde inte heller avtalet hindra att man, om man så vill, påbörjar järnvägstunneln så pass snart att den kan vara färdig vid samma tidpunkt som bron. Detta är för oss i moderata samlingspartiet, om inte ett krav så det närmaste ett krav man kan komma. Numera är väl de flesta överens om att man måste eftersträva att åtminstone de tunga varustransporterna skall följa den spårbundna trafiken, och om Malmö—Köpenhamnsleden skulle färdigställas ett eller annat år innan järnvägstunneln tas i bruk finns det uppenbar risk för att varuströmmarna kommer att kanaliseras via landsvägen i stället för via järnvägen. Och erfarenhetsmässigt vet

vi att om en varuström börjat gå efter ett visst mönster är det utomordentligt besvärligt att återföra den till ett annat mönster, exempelvis till spårbunden trafik.

Detta är inte bara ett trafikpolitiskt problem, utan också ett miljöpolitiskt problem i vidaste bemärkelse för Sverige. Jag tar därför för givet att Sveriges riksdag — och jag hoppas även danska folketinget — skall visa sig positiv och undersöka möjligheterna huruvida det finns tillräckliga resurser för att genomföra båda projekten vid samma tidpunkt.

Därutöver finns det vissa interna miljömässiga problem som närmast berör Malmöområdet. Det parti som jag representerar är givetvis berett medverka till att det inte sker en alltför stark bebyggelsekoncentration till Malmöområdet. Vi har den principiella uppfattningen att en stark koncentration av bebyggelse och människor inte är till fördel vare sig för samhället eller individerna. Därför är det väsentligt att svenska samhället använder de instrument som den fysiska riksplaneringen och regionplaneringen erbjuder för att bromsa upp expansionen i det mest överhettade området söderut. Med nuvarande kommunikationsteknik bör det vara lämpligt och naturligt att liksom sprida bebyggelsen inte bara en bit bort från Malmö utan kanske ända till östra delarna av Skåne. Broprojektet är en faktor som borde underlätta en sådan framtida lösning.

Såsom framhållits här tidigare i debatten innebär broprojektet att man tar i anspråk delar av den bästa åkerjord som finns här i landet. I nuvarande försörjningsläge kan det inte vara klokt att använda den bästa åkerjorden för bebyggelse- och vägändamål. Men vägar måste man ju ändå ha och därför är det oundvikligt att ta i anspråk mark för detta ändamål, även om det ibland kan förefalla som om den borde användas för andra ändamål.

Även i detta avseende har vi emellertid i Sverige instrument för att i ganska stor utsträckning komma till rätta med problemen. Jag vill för mitt partis vidkommande stödja en sådan planering och sådana beslut som gör att den utomordentligt goda jordbruksmark som finns i Malmöregionen även i framtiden kommer att utnyttjas för jord-

bruksändamål. Men detta är som sagt ett internt svenskt problem.

En av de största framgångarna inom det nordiska samarbetet är väl ett sådant gigantiskt samordiskt projekt som här föreligger. Ur många synpunkter är detta ett utomordentligt värdefullt förslag, inte bara därför att det underlättar och förbättrar förbindelserna mellan de nordiska grannländerna utan framför allt därför att det knyter Skandinavien närmare till kontinenten.

Men även goda förslag och åtgärder har sina baksidor och det finns givetvis vissa negativa konsekvenser av projektet; jag har här försökt belysa en del av dem. Det är emellertid politikernas uppgift att rätta till eller förebygga missförhållanden och jag är i det fallet optimist. Jag räknar med att svenska politiker även i framtiden skall se till att de miljömässiga nackdelar som ett brobygge kan medföra neutraliseras i så hög grad som möjligt. Därför ansluter jag mig till de talare som uttryckt en förhoppning om att avtalet skall kunna antas med bredast möjliga majoritet i de båda parlamenten.

Jan-Ivan Nilsson: Herr president! Det är tillfredsställande att den sedan länge diskuterade och i flera omgångar utredda frågan om fasta förbindelser över Öresund närmar sig en lösning. Det är emellertid enligt vår mening mycket viktigt att det beslut som kommer att fattas innebär den bästa totallösningen såväl ur trafiksynpunkt som ur regionalpolitisk och miljömässig synpunkt. På längre sikt kan ett beslut som inte är väl övervägt i alla kända hänseenden framstå som en misslyckad nordisk politik trots att avsikterna i dag är obetingat goda.

De många utredningarna och överläggningarna har i allt väsentligt berört de tekniska och ekonomiska frågorna i direkt samband med själva bron Köpenhamn—Malmö och tunneln Helsingör—Helsingborg. I dag utgör miljöfrågorna och de regionalpolitiska målsättningarna förstahandsfrågor för beslutsfattarna i samhället. De har alltmer kommit i förgrunden och måste beaktas.

Berättigade frågor på den svenska sidan av Sundet är enligt vår mening: Vad be-

tyder beslutet om fasta förbindelser över Öresund för en fortsatt stark befolkningskoncentration i ett tidigare mycket tätbefolkat område? Vilka blir verkningarna på miljön i området? En mycket stor del av den bästa åkerjorden i Sverige kan eventuellt sparas eller å andra sidan behöva exploateras för vägar och bebyggelse, beroende på vilka lösningar som väljs. Prioriteringen av spårbinden kollektiv trafik måste också göras främst i starkt trafikerade områden som den här berörda regionen.

Den svenska riksdagen fattade i december i fjol beslut om regionalpolitiska målsättningar för hela riket och antog en fysisk riksplan med målsättningen att åstadkomma en bättre befolkningsmässig och miljömässig balans i vårt land, innebärande bl. a. en dämpning av expansionsregionernas tillväxt och bevarande av värdefulla naturmiljöer för att möjliggöra största möjliga välfärd för människorna.

Hur påverkas dessa målsättningar av nu föreliggande förslag? Frågor av den art jag nu anfört är inte tillräckligt övervägda och ännu mindre utredda trots den långa utredningstiden, utan man förutsätter bara att också dessa problem skall kunna lösas på ett rimligt sätt i framtiden.

Detta förhållande kan förefalla anmärkningsvärt. Jag skall emellertid inte lägga skulden härför på någon, eftersom väl ingen kan fränkänna sig ansvaret. Men är vi *nu* beredda att ta ansvaret utan något sådant övervägande före beslutet?

Dessa frågor ställs inom det parti jag representerar. Av många olika skäl tillåter vi oss att allvarligt överväga, om prioriteringen av de två lederna är den riktiga. Att nu fatta beslut om dem utan att vidare ha övervägt svaren på de frågor jag anfört kan i framtiden visa sig något lättsinnigt med hänsyn till de värden och värderingar som riskeras.

Enligt vår mening är det endast skäl av mycket akut art, som orsakar stor skada för frågans lösning, som möjligen skulle kunna motivera ett beslut nu utan att miljöfrågorna och de regionalpolitiska frågorna har närmare övervägts. Dessa frågor är för denna del av Sverige mycket känsliga och svårösta och har dessutom konsekvenser även för övriga delar av Sverige.

Jag har, herr president, med det anförda

avsett att redovisa de väsentliga värderingarna och målsättningarna som utgör grunden för det ställningstagande centern i Sverige kommer att göra i denna fråga. Ännu återstår några dagar av motionstiden i anslutning till propositionen om fasta förbindelser över Öresund.

Meddelandet från trafikutskottet är så utformat, att det ger ett visst förord för att avtalet ratificeras av de berörda parlamenten i nu föreliggande form. Detta kan innebära en bindning från Nordiska rådet i förhållande till behandlingen i de nationella parlamenten, som gör att centerns representanter från Sverige inte i dessa delar i dag kan instämma i innehållet i utskottsutlåtandet.

Statsrådet Norling: Herr president! Får jag börja med att läsa upp rekommendation nr 15/1971, som Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark och Sverige angående fortsatt handläggning av Öresundsfrågorna:

”Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 17 februari 1971 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (A 318 T/t) med 64 röster. 14 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse: Nordisk Råd anbefaler,

1. at Danmarks regering foranlediger, at der så snart som muligt træffes endelig beslutning med angivelse af de nødvendige tidsfrister om anlæg af storlufthavnen på Saltholm, og

2. at Danmarks og Sveriges regeringer snarest derefter tilendebringer forhandlingerne om bygning af den faste forbindelse mellem København og Malmö og indgår aftale om bygningen.”

Jag skall, herr president, inte trötta med att räkna upp namnen på de 64 medlemmar som röstade för rekommendationen, utan jag nöjer mig med att nämna två: Carl-Henrik Hermansson och Jan-Ivan Nilsson.

Detta betyder att C.-H. Hermansson och hans parti dagen efter — den 18 februari — på en gång drabbades av den rädsla herr Hermansson talade om, rädsla för trafik-

politiska konsekvenser, ekonomiska konsekvenser, miljöpolitiska konsekvenser, storpolitiska konsekvenser och socialistiska och kapitalistiska konsekvenser av det avtal som här föreligger.

Jag tycker, herr president, att det må vara tillräckligt att säga detta till herr Hermansson. Visst skall man ha rättighet att ändra sig, och visst skall man kunna förfäktas en mening i går och en annan mening i dag, men låt mig travestera en känd svensk politiker och säga: Någon ordning får det ändå vara!

Låt mig sedan gå till de frågor som har att göra med den debatt som hittills har förts och som närmast har rört sig kring samhällsmiljö. Tyvärr har det varit en viss obalans i debatten, eftersom man har talat mycket litet om vad följden blir om vi *inte* bygger ut förbindelserna. Jag tänker på den kraftiga ökning av tonnage för färjtrafik över Öresund som då måste bli följden. Den ökningen skulle leda till väsentligt större olägenheter och större risker för sjöfarten. Det skulle också bli nödvändigt med betydande investeringar i terminalorterna, där hamnanläggningar, terminalanordningar och uppställningsplatser får byggas ut och betydande ingrepp göras i de kringliggande stadsmiljöerna. Vi måste vara medvetna om att trafiken under alla förhållanden växer starkt, vilket nödvändiggör en utbyggnad av vägkapaciteten.

Vi skall givetvis ta allvarligt på frågan om förbindelsernas och den därtill knutna trafikens återverkningar på samhällsmiljön. Jag vill gärna kommentera det på följande sätt.

Ett mycket stort värde ligger givetvis i att man genom överenskommen kunnat undanröja den hittillsvarande långvariga osäkerheten om förbindelserna, deras sträckning och utformning, och ge fasta utgångspunkter för det fortsatta planeringsarbetet — jag nämnde det tidigare, under förmiddagen i dag.

Vi har också planeringsinstrument som ger oss möjligheter att styra utvecklingen. Vi har i första hand en regional utvecklingsplanering, som bedrivs i nära kontakt mellan de båda Skånelänen. Det är angeläget att detta samarbete nu intensifieras och utsträcks även till angränsande län.

Självfallet skall denna planering ske i nära kontakt med motsvarande ansvariga planeringsinstanser i Danmark.

Utöver detta vill jag hänvisa till de möjligheter som den fysiska planeringen ger att påverka utformningen av miljön och innehållningen med naturresurserna inom regionen — herr Jan-Ivan Nilsson var också inne på detta. Med de riktlinjer som den svenska riksdagen fastställt kommer möjligheter att finnas att exempelvis göra avvägningar mellan å ena sidan intresset av att bevaka goda jordbruksmarker och å andra sidan tätorternas behov av mark för bostadsbyggande, industriändamål o. s. v. Också naturvårdens och fritidslivets intressen kommer att ägnas uppmärksamhet i programarbetet.

Jag vill erinra om att tidsprogrammet för de fasta förbindelserna över Öresund ger god tid för fortsatt planerings- och utredningsarbete på central, regional och lokal nivå. Jag är övertygad om att de problem och de konflikter mellan olika intressen som kan uppstå skall kunna bemästras.

I debatten har det gjorts gällande att betydande delar av den bästa skånska åkerjorden skulle komma att spolieras om KM-förbindelserna byggs. Detta är utan tvivel en grov överdrift. Åkerjord kommer givetvis att tas i anspråk i viss utsträckning för tillfartsvägarna till bron och för de anordningar som kommunerna kommer att behöva i anslutning till brofästet. Det torde dock röra sig om relativt begränsade arealer. Dessutom skall man, i enlighet med vad jag nyss sade, ha i minnet att även utan en bro kommer det att krävas trafikleder, terminalanordningar och uppställningsplatser, vilka också tar i anspråk åkermark.

Innan jag slutar vill jag, herr president, också säga några ord om tidsprogrammet, som herr Krönmark berörde. Frågan har väckts om det inbördes tidsförhållandet mellan färdigställandet av broförbindelsen Malmö—Köpenhamn och tunnelförbindelsen Helsingborg—Helsingör.

Först vill jag då konstatera att KM-förbindelsen både nu och tidigare prioriterats av de svenska och danska regeringarna. Den har också alldeles klart prioriterats av Nordiska rådet och dess trafikudvalg.

Jag skall inte upprepa den danska motiveringen för att KM-leden måste stå färdig 1985. Jag har tidigare i dag på den svenska regeringens vägnar instämt i den danska tolkningen och låter mig nöja med det.

Samtidigt, herr president, måste det stå klart att vår ambition är att ta till vara alla möjligheter att få fram HH-projektet. Detta återspeglas i avtalsutkastet, där det står att anläggandet av HH-tunneln skall påbörjas så snart som möjligt och drivas i den takt som ländernas resurser tillåter med hänsyn särskilt till åtagandena för att få till stånd KM-leden och en flygplats på Saltholm. En riktpunkt för planeringen bör vara att HH-tunneln färdigställs omkring 1985, heter det.

Att vi sedan har ansett oss kunna ange årtalet 1985 beror på att vi är mycket seriöst inriktade på att försöka fasa ihop slutskedet av KM-arbetena med inledningsskedet av HH-arbetena. På det viset kan vi få ner tiden för färdigställandet av HH-projektet.

Kåre Kristiansen: Jeg har stor forståelse for de synspunkter som representanten Nettelbrandt ga uttrykk for her, når hun antydte at dette i grunnen er en sak som i dag hører hjemme i henholdsvis det svenske og det danske parlament. Men når saken først er brakt inn for Nordisk Råd og vi har det under diskusjon og skal ha en avstemning her, håper jeg hun og for øvrig mine medrepresentanter fra Sverige og Danmark unnskylder at jeg tar ordet til den avstemning som skal finne sted. Vi står i den situasjon at representanten Hermansson har fremsatt et forslag om at saken skal tilbakesendes til Trafikkutvalget i Nordisk Råd. Jeg må for min del stemme mot det forslaget. Jeg tror ikke det overhodet innebærer noen løsning på problemet. Jeg kunne for min del tenkt meg å avstå fra å stemme nettopp ut fra de synspunkter at dette i grunnen ikke er en sak som først og fremst vedkommer mitt eget land. Men jeg ser det slik at en avståelse fra avstemning her kan føre til nettopp dette at saken blir sendt tilbake til utvalget, og jeg finner det da riktig å være med på avstemningen slik den blir lagt opp av presidenten. Men det er nokså påkrevd for meg å påpeke at det i min stemmegivning ikke ligger noen stillingta-

gen til de realiteter i spørsmålet flere av representantene har brakt frem. Jeg har for min del stor forståelse for de problemer av distriktpolitisk og miljøvernemessig karakter som er trukket frem av flere debattanter. Og ganske særlig tror jeg det er grunn til å ta i betraktning problematikken vei/jernbanetrafiikk og kollektiv kontra egen biltransport i denne sak. Min avstemning går altså ikke på stillingtagen til disse vesentlige spørsmål, men jeg stemmer for utvalgets innstilling fordi jeg tror at å legge denne saken ved protokollen nå er den eneste måte som står igjen for Nordisk Råd å behandle denne saken på. Og jeg legger i det ikke annet enn at vi nå sier oss ferdige med denne saken og overlater til de respektive lands parlamenter å avgjøre ut fra de vurderinger som bl. a. er kommet frem under debatten.

Horn: Hr. præsident! Jeg finder, at det var meget korrekt, det, statsråd Norling her gav udtryk for ved at citere det, der skete i 1971. Det er det samme, det er sket, hver gang vi har drøftet det siden 1965. Jeg erindrer om, at det ikke mindst var på svensk foranledning, borgerlig foranledning man gik ud fra, at det måtte ske ved en sammenkobling af disse anlæg. Det er rigtigt, at det er de to parlamenter, der bestemmer, men hvilken mening har Nordisk Råd, hvis ikke de 2 parlamenter lytter til, hvad majoriteten her har sagt?

Må jeg dernæst gøre nogle enkelte betragtninger over nogle misopfattelser, hr. Hermansson gør sig skyldig i, og som andre også har været inde på.

Hvad er årsagen til, at der er et behov for at få en fast forbindelse over Øresund i KM-linjen? Er det den, som hr. Hermansson gav udtryk for både her og i Tidningen, at nogle storkapitalister i Danmark og EF skal udnytte KM-forbindelsen? Nej, hr. Hermansson. Hvem er det, der har bilerne, der skal over? Det er da lykkeligvis svenske, danske, norske, finske, tyske og hollandske arbejdere, som har råd til at have biler, der skal over. Det er KM, de ønsker for ved hjælp af deres biler at komme over at besøge familie og venner.

En anden misforståelse — den gør sig for øvrigt gældende i flere lande, også i Dan-

mark — er, at man forestiller sig, at man ved en øget kollektiv trafik kan flytte en masse biler bort fra vejene. Det er en total misforståelse. Den kollektive trafik tager den store portion på visse tider af døgnet, hvor man skal bringes fra sin bopæl til sin arbejdsplads, men ud over den tid er de destinationer, man skal besøge med sine biler, så forskellige, at transporten ikke uden videre lader sig henlægge til de kollektive trafikmidler. Det er en fuldstændig overdrivelse at tro, at man ved yderligere at udbygge den kollektive trafik kan undvære KM-forbindelsen.

En anden ting, som jeg synes er højst ejendommelig, er, at hr. Hermansson kommer ind på, at bygningen af en fast forbindelse i KM-linjen skulle have en særlig relation til EF. Det samme måtte da være tilfældet med HH-linjen. Jeg kan ikke se, hvad forskellen skulle være.

Endelig til sidst. Man vil i hele den industrialiserede verden gerne skabe et godt miljø, og man vil undgå de store befolkningsskoncentrationer, men det er en misforståelse at tro, at en fast forbindelse i KM-linjen eller HH-linjen giver anledning til, at der kommer en voldsom koncentration. Det er rigtigt, at inden 1960 kunne man registrere, at det var gode trafikforbindelser, som var afgørende for befolkningens placering og for industrialiseringen. Det er anderledes i dag, i Europa i alt fald og ikke mindst i de nordiske lande; men hertil kommer, at hvis vi mener noget med, at vi vil føre regionalpolitik, hvis staten og kommunerne har mod til at foretage en fornuftig regionalplanlægning, bliver der ingen miljøproblemer, og forbruget af jord er jo nøjagtigt det samme, hvad enten man placerer forbindelsen det ene eller det andet sted. Det er helt urimeligt at give en sådan fremstilling af disse problemer, som hr. Hermansson gjorde. Jeg har også set, at der i svenske aviser er givet udtryk for en total misforståelse af trafikproblemerne.

Carl-Henrik Hermansson: Herr president! Statsrådet Norlings huvudargument mot den diskussion som jag förde i mitt inlägg beträffande den sakliga innebörden av att bygga KM-leden var, att jag i februari 1971 inte hade röstat mot trafikutskottets rekom-

mendation. I samma veva sade han emellertid, att visst har man rätt att ändra sig; och det anser jag att man skall ha. Jag var 1971 otillräckligt informerad om konsekvenserna av den trafikpolitik som de svenska och danska regeringarna nu vill genomdriva. Och har man ändrat sig så tycker jag att det skulle vara oärligt att inte redovisa detta och söka få till stånd en förändring av de ställningstaganden som nu skall göras. — Jag hoppas naturligtvis att även regeringsledamöter skall ha förmågan att ändra sig, om de finner att tidigare ståndpunkter inte styrks vid ett närmare studium av fakta och tendenser.

Därför beklagar jag att herr Norling inte ville ta upp en diskussion om de kritiska synpunkter som jag anförde mot regeringarnas förslag när det gällde de trafikpolitiska, regionalpolitiska, miljöpolitiska och fördelningpolitiska konsekvenserna och beträffande de folkrättsliga aspekterna. Möjligen ville herr Norling ta upp de frågorna vid debatten i den svenska riksdagen; och jag hoppas att det i varje fall där skall bli en sakk Diskussion om alla dessa problem.

Då uppskattade jag mera det anförande som hölls av herr Horn, trafikutskottets ordförande.

Han menade att mitt inlägg på några punkter var uttryck för missförstånd om konsekvenserna av att man bygger KM-leden. Det jag påpekade var att jag har kommit fram till den uppfattningen, att anläggandet av KM-leden understödjer de mycket kraftiga koncentrationstendenserna i det kapitalistiska samhället. Och det är väl så i Danmark, liksom det fortfarande är i Sverige, att regeringarna arbetar i ett kapitalistiskt ekonomiskt system. KM-bron är naturligtvis inte grundorsaken till koncentrationsprocessen, men bron byggande kommer att understödja hela denna process. Det ville herr Horn bestrida. Därmed kommer han in på mycket grundläggande frågor som måste analyseras ordentligt innan man tar ställning till ett stort projekt av detta slag. Men eftersom skilda slutsatser här har dragits från olika håll om konsekvenserna i detta avseende, tycker jag att det styrker mitt förslag om en återremiss.

Sedan är det väl ett något billigt argument — måste jag tillägga — då man säger att

det finns arbetare som åker bil. Det finns också arbetare som inte åker bil eller som till och med avstår från att åka bil. Och vi har i Sverige en mycket stor debatt just om kollektivtrafiken kontra privatbilismen, en debatt som jag tror kommer att fortsätta under de närmaste åren. På den punkten har jag kunnat noterat att statsrådet Norling undan för undan intagit en i mitt tycke bättre ståndpunkt i försvaret av den kollektiva trafiken. Och det är väl ingen tvekan om att här i landet alltså finns människor — de torde också finnas i Danmark — som klarar sina trafikbehov med kollektivtrafikens hjälp, även om de behöver åka till en rad olika platser både på arbetstid och under sin fritid.

Det finns i vårt land, herr president, en växande folkopinion mot bygget av KM-leden. Man kan beklaga att denna folkopinion har vaknat mycket sent — det beklagar jag också — men opinionen finns där, och den växer. Jag tror att regeringarna och parlamenten gör sig skyldiga till en stor felsyn om de inte tar hänsyn till denna växande folkopinion.

Jan-Ivan Nilsson: Herr president! Statsrådet Norling hänvisade till en omröstning i Nordiska rådet 1971 om de fasta förbindelserna till Danmark. Försöker vi se till sakförhållandet, så har en del faktiskt hänt sedan 1971. Miljöfrågorna har på ett helt annat sätt kommit i förgrunden och bedöms av människor i allmänhet och av politiker på ett mera seriöst sätt än för ett par tre år sedan. De regionalpolitiska bedömningarna här i Sverige har också klarnat på ett annat sätt; i varje fall upplever jag det så. I dag är det högst befogat att ta hänsyn till dessa fakta, inte minst då det gäller att besluta om så stora frågor som den här föreliggande. I modern samhällsplanering bör det numera vara självklart att samordna den tekniska, den ekonomiska och den fysiska planeringen, som tillsammans konstituerar helheten och den miljö för människorna som blir följden av besluten.

Det är riktigt som herr Hermansson nyss påpekade, att vi alla i dag är bättre informerade i dessa frågor än bara för ett par år sedan. Och politiker kan inte undgå att ta hänsyn till detta faktum.

I Sverige har vi efter 1971 tagit två mycket viktiga beslut om den regionala och den fysiska riksplaneringen, vilka båda syftar till bättre balans i olika avseenden här i landet. Ett bland syftena är att dämpa expansionsregionernas tillväxt. Hur påverkas det syftet av den prioritering som föreliggande förslag innebär? Vad centern har hävdad i diskussionerna hittills är att vi måste få ett rådrum så att vi hinner tänka oss för innan beslutet skall fattas.

Samma synpunkter tyckte jag mig finna i det herr Krönmark sade, att han är något tveksam om huruvida förslaget innebär en riktig prioritering och huruvida inte olika trafikströmmar kommer att gå i en riktning som ingen av oss önskar.

Det upplevs ganska allmänt inom det berörda området. Den ekonomiska, sociala och fysiska planeringen har inte samordnats i det föreliggande förslaget. Jag anser att vi behöver ett visst rådrum för att kunna göra det innan vi fattar beslutet. Jag skulle tro att statsrådet Norling inte vill förmäna något parti i den svenska riksdagen att under motionstiden och den förestående utskottsbehandlingen göra de bedömningarna och fatta den ståndpunkt, som partiet i fråga anser vara den riktiga.

Minister for offentlige arbejder Kampmann: Hr. præsident! Nu er forum'et for eftermiddagens diskussion jo Nordisk Råd, og selv om man som dansk trafikminister somme tider kan føle, at man fra en række af de svenske taleres side ligesom varmer op til den debat, der skal foregå i den svenske rigsdag i dagens anledning, må det jo være en anden tilladt at blande sig lidt i koret.

Jeg forstod på Jan-Ivan Nilssons sidste betragtninger, at der ikke skulle være foretaget tilstrækkelig mange udredninger. Nu har jeg ikke forberedt mig på at tage de sidste 20 års udredninger om Øresundsspørgsmålene med. Hvis man skulle have gjort det og anbragt dem på en hylde her på væggen, havde de formentlig fyldt flere meter.

Derfor er det lidt upræcist blot at sige, at der ikke er udredt tilstrækkeligt uden nogen særlig angivelse af, hvad der mangler i disse udredninger. Jeg må sige fra den

danske regerings side, at der er ikke substansielle mangler i disse udredninger, og vi var naturligvis ikke indgået i en overenskomst, hvis vi havde fundet substansielle mangler i de foretagne udredninger.

Dernæst spørgsmålet om miljøforhold. Jeg har beskæftiget mig lidt med disse spørgsmål tidligere og må meget advare imod et ideal omkring aktiviteter fra trafik og fra erhvervsliv, og hvad det ellers måtte være, som har en miljøgene på nul. Det eksisterer simpelthen ikke. Det, man kan, og det, der bør tilstræbes, er jo at adskille miljøgenerne fra de sensible områder, og det er noget af det centrale i de overenskomster, som foreligger her, at overenskomsterne er en afgørende forudsætning for, at Saltholm lufthavn kan bygges, og et af de afgørende argumenter for Saltholm lufthavn er netop hensyn til miljøet; så at fremføre en argumentation i retning af, at den løsning, der som konsekvens har Saltholm lufthavn, skulle være miljøvenlig, er ikke særlig logisk.

Det næste, der fremføres særlig af Hermansson, er, at aftalens løsning ikke forudsætter et særlig stort islæt af kollektiv trafik. Også det, mener jeg, er en forkert argumentation. Det er forkert alene at opfatte kollektiv trafik som sporbunden trafik. Busstrafik og rutebiltrafik er også kollektiv trafik. Her er der taget ganske betydelige forbehold for at sikre den kollektive busstrafik i forhold til den individuelle trafik. Der er reserveret kørefelter o. s. v., og der er mulighed for at inddrage flere ting til fordel for den kollektive trafik, således som hr. Arne Larsen også var inde på, ting som man kan tage stilling til inden sommeren 1975. Det vil altså sige, at man kan operere med ganske betydelige kollektive muligheder, såfremt det er det, man ønsker, og det er også indbygget i overenskomsten.

På samme måde kan man vel ikke sige, at den løsning, der forudses for HH-linjen, ikke er nogen løsning af den kollektive transport. Tværtimod vil den blive favoriseret meget stærkt i forhold til, hvad der er tilfældet ved den HH-løsning, vi kender i dag. Hvis vi lægger en realisering af de forslag, der er indeholdt i overenskomsten, til grund, vil der blive tale om forbedrede muligheder for den kollektive trafik under

Øresund, og jeg føler mig ganske overbevist om, at vi dermed fremmer det islæt af forbedring i den kollektive trafik, som mange udtrykkeligt har ønsket i denne sag.

I forlængelse af de rekommandationer, der hidtil har været fremlagt og vedtaget i Nordisk Råd, må det vel også, som statsråd Norling var inde på, være en konsekvens, at afstemninger kan ske i Nordisk Råd såvel som i de nationale parlamenter, hvis ikke man vil trække tæppet væk under fødderne på Nordisk Råd. Hvis vi betragter den særudtalelse, fru Nettelbrandt har fremsat, gående ud på, at så længe der foregår en detailforhandling i den danske og den svenske rigsdag, skulle man ikke kunne ytre sig her i Nordisk Råd, mener jeg, at det er en så kolossal svækkelse af Nordisk Råds muligheder, at man med rette kan stille det spørgsmål, hvilke overvejelser man overhovedet har gjort sig om Nordisk Råds fremtid. Hvis det skal være sådan, at ethvert spørgsmål, som behandles i de nationale parlamenter, ikke kan behandles nogenlunde samtidig her i Nordisk Råd, er konsekvensen i virkeligheden, at Nordisk Råd overhovedet ikke kunne diskutere Øresundsspørgsmålet i dag, men måtte vente, til en beslutning var truffet i den danske og den svenske rigsdag, og derefter tage disse beslutninger til efterretning. Hvis det er den måde, man ønsker, at Nordisk Råd skal få indflydelse på, er ens idealer omkring Nordisk Råd relativt mikroskopiske.

Härefter förklarades diskussionen avslutad.

Presidenten: Utvalget har innstilt til Nordisk Råd at Nordisk Ministerråds innstilling blir tatt til etterretning.

Representanten Hermansson har foreslått at saken sendes tilbake til utvalget.

Presidenten oppfatter hr. Hermanssons forslag som alternativ til utvalgets flertallsinnstilling, og antar at det derfor bør foretas alternativ votering.

Ettersom her ikke er spørsmål om rekommandasjon eller uttalelse i den betydning disse begrep er brukt i § 12 i arbeidsordningen, antar presidenten at votering vil kunne skje uten navneoppop, medmindre

medlemmer av Rådet skulle ønske navnpropp. Ønske om navnpropp er ikke fremsett.

Carl-Henrik Hermansson: Jag önskar namnpropp.

Presidenten: Hr. Hermansson har bedt om navnpropp, og det må da i samsvar med arbeidsordningen foretas navnpropp.

Presidenten minner om arbeidsordningens § 11:

”Bortsett fra avstemning ved valg kan medlemmene stemme 'ja' eller 'nei' eller avholde seg fra å stemme.”

De som stemmer for utvalgets flertallsinnstilling, at Nordisk Råd tar Nordisk Ministerråds beretning om trafikk i Øresund til etterretning, svarer ”ja”. De som stemmer for hr. Hermanssons forslag om å sende saken tilbake til utvalget, svarer ”nei”.

Härefter skedde votering medelst namnpropp.

För utskottets förslag röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Jo Benkow, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Niels Helveg Petersen, Demmus Hentze, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Svend Horn, Paul Jansson, Knut Johansson, Tage Johansson, Olaf Knudson, Kåre Kristiansen, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Aili Laitinen, Arne Larsen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Thor Lund, R. Lysholt Hansen, Olavi Lähtenmäki, Sven Mellqvist, Timo Mäki, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Arne Nilsen, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Ib Stetter, Liv Stubbered, Carl Olof Tallgren, Knud Thestrup, Kåre Willoch og J. Fr. Øregaard.

För Carl-Henrik Hermanssons förslag röstade:

Ele Alenius, Ilkka-Christian Björklund, Finn Gustavsen, Carl-Henrik Hermansson, Osmo Kock, Arent Henriksen og Erkki Tuomioja.

Johannes Antonsson, Per Borten, Poul Dam, Arnt Hagen, Gunnar Helén, Ingemar Mundebo, Cecilia Nettelbrandt, Jan-Ivan Nilsson, Jón Skaftason, Erland Steenberg, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Gunnar Thoroddsen, Hannibal Valdimarsson, Folke Woivalin og Paavo Väyrynen *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Heikki Kainulainen, Tellervo M. Koivisto, Nathalie Lind, Matthias Á. Mathiesen, Anna-Lisa Nilsson, Odvar Nordli og Matti Ruokola.

Utskottets förslag hade sålunda bifallits med 48 röster mot 7. 16 medlemmar avstod från att rösta.

5

C 21/t: Berättelse från Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning

Trafikutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

6

C 40/t: Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet

Trafikutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

7

C 25/t: Berättelse från Nordiska kommittén för transportteknisk forskning

Trafikutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

8

D 1973/8/1970/t: meddelande om rekommendation nr 8/1970 angående samarbete på rymdområdet

Trafikutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till

handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

9

D 1973/16/1971/t: meddelanden om rekommendation nr 16/1971 angående förbud mot överljudsflygplan i Norden

Trafikutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

10

C 1: berättelse rörande det nordiska samarbetet

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet

1. uttalar sig till förmån för en avsevärd successiv höjning av bevilningen för den nordiska kulturbudgeten, med början från budgeten för år 1975,

2. lägger kapitel III i ministerrådets berättelse till handlingarna.

Gylfi Þ. Gíslason (kulturutskottets talesman): Herr president! Kulturutskottet tog i sitt första betänkande om ministerrådets berättelse — det betänkande som avgavs till sessionens första samling — ståndpunkt till det närmare sakliga innehållet i berättelsen, till den del det gäller kultursamarbetet. Utskottet vill i detta skede framför allt fästa rådets uppmärksamhet på en särskilt betydelsefull faktor då det gäller kultursamarbetet, nämligen den nordiska kulturbudgeten.

Sedan rådet sammanträdde i februari har ministerrådet fastställt sitt förslag till samnordisk kulturbudget för år 1974. Förslaget har behandlats i de nationella parlamenten och kan betraktas som i praktiken slutligt. Det innebär att den samnordiska kulturbudgeten för 1974 kommer att uppta en bevilning till kultursamarbetet på 34 800 000 danska kronor. Årets budget slutar på drygt 32.1 miljarder danska kronor. Ökningen är således drygt 8 procent. Med hänsyn till att den allmänna kostnadsnivån kommer att

stiga, betyder detta att kulturbudgeten för 1974 på sin höjd kommer att visa oförändrad ambitionsnivå jämfört med 1973.

Kulturutskottet ser med allvarliga bekymmer på denna budgetutveckling. Enligt vår uppfattning borde kulturavtalet förplikta våra länder till en väsentlig utbyggnad av samarbetet på kulturens område, inte till stagnation. Kulturutskottet medverkar som känt på Nordiska rådets vägnar i utformningen av kulturbudgeterna, vilket sker vid två årliga möten med Nordiska ministerrådet. Vid ett möte som hölls i Köpenhamn den 8 oktober, liksom även under utskottsmötet i går i närvaro av ministrarna, har utskottet framfört det önskemålet att kulturbudgetens storlek skall höjas avsevärt, vilket kan ske successivt med början redan 1975.

Utskottet finner att denna fråga är av central betydelse för kultursamarbetet och vill därför föreslå rådet att genom ett uttalande till förmån för en positiv utveckling av kulturbudgeten stödja utskottets strävanden i detta avseende.

Kulturutskottet berör i sitt betänkande också frågan om utskottets egen medverkan i utformningen av samarbetet enligt kulturavtalet, närmast just samarbetet med ministerrådet i fråga om de årliga budgeterna och handlingsprogrammen på längre sikt. Vid de samråd som ägt rum mellan utskottet och ministerrådet den 8 oktober och i går har man enats om en delvis ny procedur för utskottets traktatfästa medverkan i budgetarbetet. Utskottet hoppas att denna förändrade procedur och den anda av samförstånd, som har rått under diskussionerna, skall leda till att det parlamentariska inflytandet på ett effektivare sätt än hittills kan göra sig gällande inom det nordiska samarbetet under kulturavtalet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande kulturutskottets yttrande till Nordiska ministerrådet.

För kulturutskottets yttrande röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Ragnar Christiansen, Mauno Forsman, Gylfi Þ.

Gíslason, Gils Guðmundson, Arnt Hagen, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Gunnar Helén, Niels Helveg Petersen, Demmus Hentze, Allan Herneilius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Svend Horn, Paul Jansson, Knut Johansson, Tage Johansson, Olaf Knudson, Osmo Kock, Kåre Kristiansen, Eric Krönmark, Aili Laitinen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, R. Lysholt Hansen, Olavi Lähtemäki, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, V. J. Sukselainen, Pel Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Knud Thestrup, Gunnar Thoroddson, Erkki Tuomioja, Hannibal Valdimarsson, Kåre Willoch, Folke Woivalin och J. Fr. Øregaard.

Mot kulturutskottets yttrande röstade:

Poul Dam.

Frånvarande var:

Bjarne Mørk Eidem, Finn Gustavsen, Arent Henriksen, Carl-Henrik Hermansson, Heikki Kainulainen, Tellervo M. Koivisto, Håkon Kyllingmark, Arne Larsen, Nathalie Lind, Thor Lund, Matthías Á. Mathiesen, Cecilia Nettelbrandt, Arne Nilsen, Anna-Lisa Nilsson, Odvar Nordli, Matti Ruokola, Ib Stetter, Liv Stubberud och Paavo Väyrynen.

Yttrandet godkändes sålunda med 58 röster mot 1.

Utskottets förslag, punkt 2, godkändes.

11

A 360/k: medlemsförslag om nordiskt forskningsprogram

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Gylfi Þ. Gíslason (kulturutskottets talesman): Herr president! Forskningen är ett av de tre huvudområden som täcks av det nordiska kulturavtalet. Våra länder har alltså förbundit sig att utveckla samarbetet på

detta område i alla de avseenden där det kan anses vara fördelaktigt.

Kulturavtalet har medfört en ny organisation för samarbetets utveckling. Denna organisation handhar också ledningen av forskningssamarbetet. Vid kultursekretariatet finns en särskild sektion för forskning, och det har tillskapats en rådgivande kommitté för forskning som främst består av företrädare för de aktiva forskarna.

Inom kulturutskottet har man därför ansett, att det inte för närvarande är aktuellt att inrätta nya administrativa organ för forskningssamarbetet, utan att man först bör avvakta de resultat som nås inom de nya organ jag tidigare nämnde. Dessa organ är sysselsatta med att verkställa en värdering av det forskningssamarbete som pågår och av de åtgärder som kan behövas för att effektivisera och utbygga detta.

Utskottet har av den anledningen föreslagit att Nordiska rådet inte skall besluta någon rekommendation med anledning av medlemsförslaget om ett nordiskt forskningsprogram. Utskottet har dock i sitt betänkande om medlemsförslaget tagit fram och särskilt understrukit en rad värdefulla synpunkter och förslag, som ingår i det omfattande remissmaterialet. Det är utskottets förhoppning att kulturavtalets organ i sitt fortsatta arbete på att utveckla forskningssamarbetet mellan de nordiska länderna tar dessa synpunkter i beaktande.

Johannes Antonsson övertog därefter ledningen av förhandlingarna.

Helén: Herr president! Jag vill tacka utskottet för alla vackra ord om detta medlemsförslag och beklaga, att utskottet saknat mod att bifalla förslaget!

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

12

A 365/k: medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC)

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska

ministerrådet att inrätta ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC).

Aimo Ajo, Karl-Erik Häll, Tage Johansson och Johan Støa hade i reservation. fogad till utskottets betänkande, hemställt, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

1. vidtaga åtgärder för att åstadkomma ett kring befintliga anläggningar och under gemensam ledning bedrivet intensifierat nordiskt samarbete på den acceleratorbaserade fysikens område,
2. inom ramen för den nordiska kulturbudgeten ställa de medel som kan bli erforderliga till förfogande för detta ändamål.

Jørgen Peder Hansen (kulturutskottets talesman): Her i Nordisk Råd har vi ved flere lejligheder diskuteret et nærmere samarbejde inden for atomforskningens område. Disse drøftelser førte i 1956 og 1957 til oprettelsen af NORDITA, Nordisk Institut for Teoretisk Atomfysik. Formålet hermed var det helt naturlige at undgå dobbeltarbejde og endvidere hensyntagen til de meget betydelige investeringer, der her var tale om. Også ved senere lejligheder har vi i Nordisk Råd arbejdet for en videre udbygning af dette samarbejde. Det foreliggende medlemsforslag om indrettelse af et nordisk acceleratorcentrum, NORDAC, er jo udtryk herfor. Baggrunden for forslaget er et klart formuleret ønske fra en gruppe nordiske forskere om indrettelse af en nordisk accelerator af en helt anden og ny type, som skulle give gode forudsætninger for en fortsættelse og videreudvikling af dette forskningsområde.

Der er med det foreliggende medlemsforslag ikke tale om at opbygge et alternativ til det internationale samarbejde, som finder sted inden for CERN. På baggrund af et mangeårigt og intensivt forskningssamarbejde i Norden forekommer det naturligt at samordne indsatsen således, at de videnskabelige, tekniske og økonomiske ressourcer kan udnyttes på den bedst tænkelige måde.

Gruppen af nordiske forskere foreslår NORDAC henlagt til Risø i nær kontakt

med Niels Bohr instituttet og Nordisk institut for teoretisk atomfysik. Det er åbenlyst, at man herigennem er i stand til at skabe muligheder for konstruktion af en højt udviklet accelerator og endvidere et forskningsmiljø, der vil kunne nyde international anerkendelse.

Som det fremgår af medlemsforslaget, er omkostningerne stipuleret til at andrage 100 mill. kr., for så vidt angår etableringen, og det er tilsigtet at anvende dette beløb over en 10-årig periode. Hertil kommer årlige driftsomkostninger på 12 mill. kr., således at de samlede etablerings- og driftsomkostninger over en 10-årig periode er opgjort til 151 mill. kr.

Forslaget er blevet modtaget på forskellig vis i de forskellige nordiske lande, hvilket også afspejler sig i udvalgets stillingtagen, hvor et flertal på 10 medlemmer varmt anbefaler forslaget, medens et mindretal på 4 medlemmer ikke har kunnet gå ind for den af kulturudvalget til Nordisk Råd foreslåede rekommandation.

I mindretallets reservation redegør man for sine forbehold, som min kollega Tage Johansson nærmere vil redegøre for om lidt. Jeg vil dog gerne understrege, at så vidt jeg kan læse teksten, indeholder mindretallets reservation flere positive synspunkter.

Medlemsforslaget omhandler et projekt, der er særdeles omkostningskrævende, som jeg har nævnt det. Det lægger vi altså ikke skjul på; men det skal samtidig understreges, at vi også her står med et helt usædvanligt og betydningsfuldt nordisk projekt. Når mindretallet derfor så stærkt understreger sine økonomiske betænkeligheder, kan det på en måde ikke virke voldsomt overraskende, men det bør dog klart understreges og forstås, at gruppen af nordiske videnskabsmænd, der står bag forslaget, påpeger nødvendigheden af, at vi her i Norden går i gang med en videreudvikling af samarbejdet snarest muligt, da man forudser, at man i 1980 vil have udtømt de foreliggende forskningsmuligheder på grundlag af det acceleratormateriale, der nu foreligger.

Denne henstilling til parlamentarikerne synes jeg forekommer særdeles rimelig ikke mindst på baggrund af, at dette projekt ikke kan gennemføres af et enkelt land alene,

men udelukkende kan gennemføres i et nordisk samarbejde.

Man må også have lov til ved en lejlighed som denne at fremhæve de stærke traditioner på kernefysikkens område, som har præget nordisk forskning gennem en menneskealder. Det er en tradition, som har fundet stærkt udtryk i hvert af de nordiske lande, og som har betydet, at Norden i dag står med en stab af forskere, som nyder virkelig international anseelse; ikke mindst et fælles nordisk samarbejde igennem mange år har placeret Norden i denne fremskudte position.

En gennemgang af det foreliggende medlemsforslag og supplementet hertil giver os en åbenbar fornemmelse af, at det er inden for de nærmeste år, et nordisk samarbejde på acceleratorområdet skal og bør gennemføres, såfremt de nordiske lande fortsat skal kunne hævde sig på dette vigtige forskningsområde, og såfremt vi ikke ønsker at placere kerneforskningen i et afhængighedsforhold til internationale organisationer, som vi jo ikke vil have tilsvarende indflydelse på som på et nordisk organiseret samarbejde. Jeg kan ikke lade være med at betragte den foreliggende sag som en virkelig prøvsten i det nordiske samarbejde.

Hvis det nordiske skib sejl under nordisk flag, må vi også være parate til at laste dette skib på en måde, som gør det realistisk at tale om et nordisk samarbejde. Jeg skal derfor på udvalgsflertallets vegne med baggrund i de oplysninger, der er knyttet til det foreliggende forslag, samt de bemærkninger, jeg hermed har gjort, henstille, at Nordisk Råd antager følgende rekommandation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at indrette et nordisk acceleratorcentrum (NORDAC).

Tage Johansson: Herr president! I det medlemsforslag som nu behandles foreslås en rekommandation som innebærer at erforderliga medel skall ställas till förfogande för att inrätta ett nordiskt acceleratorcentrum på Risø i Danmark. De erforderliga medlen beräknas i medlemsförslaget till 100 miljoner danska kronor i anläggningskostnader och till 12 miljoner danska kronor i årliga driftkostnader.

Utskottsmajoriteten har i sitt förslag — försiktigtvis — utelämnat den mening som handlar om att erforderliga medel skall ställas till förfogande och föreslår bara att man skall inrätta ett nordiskt acceleratorcentrum.

Från reservanternas sida menar vi att man inte kan komma förbi kostnadsfrågan, och numera är väl alla överens om att kostnaderna blir av en helt annan storleksordning än den som nämnts i medlemsförslaget. Sakunniga remissorgan anger helt andra siffror.

För Sveriges del anges en årlig driftkostnad på över 10 miljoner svenska kronor i stället för de 3,5 miljoner som enligt medlemsförslaget skulle komma på Sveriges del.

Utskottsmajoriteten säger att huvudparten av remissinstanserna är klart positiva till förslaget. Den som gjort sig besväret att läsa den mycket digra samlingen av remissvar finner emellertid att detta är en sanning med modifikation. Många remissorgan anser att de kan tillstyrka förslaget endast under förutsättning att nu pågående forskning också i fortsättningen får anslag. NORDAC skall alltså inte ersätta den verksamhet som redan bedrivs. Även statens forskningsråd för atomforskning, som utskottet särskilt åberopar, säger att NORDAC inte får genomföras på bekostnad av andra internationella engagemang, t. ex. CERN. Såvitt jag förstår är det inte heller utskottsmajoritetens mening att så skulle bli fallet, men det betyder också väsentliga kostnader för respektive länder.

Att starta ett NORDAC och lägga detta så att säga ovanpå den forskning som nu pågår finner inte vi reservanter rimligt. Vi tror inte heller att det är välbetänkt eller möjligt att dra in anslagen till nuvarande forskning på området. I reservationen föreslår vi — och det överensstämmer med en del av medlemsförslaget — att man skall vidta åtgärder för att åstadkomma "ett kring befintliga anläggningar och under gemensam ledning bedrivit intensifierat nordiskt samarbete på den acceleratorbaserade fysikens område" och att "inom ramen för den nordiska kulturbudgeten ställa medel till förfogande som kan bli erforderliga för detta ändamål".

Detta är en från ekonomiska utgångspunkter framkomlig väg enligt vår mening

och den bör dessutom kunna leda till goda resultat. De nordiska länderna bör över huvud taget mer utnyttja just denna väg att samordna befintlig verksamhet och att ta del av och utnyttja varandras erfarenheter och rön på forskningens område.

Vi reservanter förnekar inte att ett NORDAC-projekt, sådant som föreslås från utskottets sida, skulle kunna vara ett lämpligt samarbetsprojekt, men vi tror inte att det är ett realistiskt förslag som nu föreligger. Man kan givetvis säga — såsom tidigare har framskyttat i debatterna här — att det inte är Nordiska rådets sak att diskutera frågan om kostnaderna. Det blir respektive länders regeringar och parlament som får klara den problematiken. Nordiska rådet skulle alltså kunna nöja sig med att tycka någonting på det rent principiella planet.

Vi anser inte ett sådant resonemang hållbart. För det nordiska samarbetets egen skull är det viktigt att rådet inte rekommenderar olika projekt som i och för sig kan te sig intressanta men som vid närmare bedömning är alltför kostsamma. Vi som är med i Nordiska rådet kan som representanter i våra respektive parlament inte komma förbi det ekonomiska ansvaret.

Självklart inrymmer frågan om ett acceleratorcentrum en problematik, som det är svårt för oss lekmän att ta ställning till. Vi måste i mycket stor utsträckning lita på vad sakkunniga remissinstanser har att säga. Det skulle vara värdefullt för utskottet att i ännu högre grad ta del av forskarnas och andras synpunkter innan man går till ett avgörande i den här frågan. Men det gäller även att ta ställning till de ekonomiska frågorna och detta har inte minst varit bestämmande för reservanternas ståndpunkt att inte tillstyrka det föreliggande medlemsförslaget.

Herr president! Jag hemställer om bifall till den reservation som är undertecknad av ledamöter från Finland, Norge och Sverige.

Statsrådet **Ingvar Carlsson**: Herr president! Ministerrådet har liksom kulturutskottet vid flera tillfällen haft möjlighet att ingående diskutera den fråga som nu står på dagordningen. Jag vill gärna bekräfta att samma tveksamhet som herr Tage Johansson gav uttryck åt har i ännu större ut-

sträckning präglat ministerrådets diskussioner.

Det är framför allt de ekonomiska aspekterna som förorsakat denna tveksamhet till projektet. Såsom tidigare här i dag påpekats belöper sig den nordiska kulturbudgeten i sin helhet till cirka 35 miljoner danska kronor. NORDAC-projektet skulle orsaka betydande snedvridningar och balansstörningar mellan olika delar av kulturbudgeten. Även om vi skulle lyckas med den ambition som Gylfi Gíslason här tidigare givit uttryck åt kommer det att vara svårt att åstadkomma en så kraftig ökning av kulturbudgeten att kostnaderna för NORDAC inte skulle menligt påverka andra kostnader i kulturbudgeten.

Detta har varit bakgrunden till att ministerrådet för sin del uttalat positivt intresse för ett alternativ med lägre ambitionsnivå. Vi har med Norge som koordinerande land beslutat undersöka om man inte skulle kunna få till stånd en organisation som innebär ett effektivare utnyttjande av de resurser som redan finns i våra respektive länder. Vi har därför engagerat forskarna för en diskussion om en sådan samordning av resurserna. Avsikten är naturligtvis att om möjligt komma fram till en gemensam ståndpunkt på forskarnivå innan man tar steg nummer två, som innebär en överläggning med administratörerna om samarbetet.

Med anledning av de två tidigare inläggen vill jag passa på att nämna att det har framkommit att man inom CERN har börjat diskutera hur där befintlig utrustning skulle kunna utnyttjas för kärnfysiken. Dessa frågor kommer att bli föremål för vidare diskussion i Genève i november månad.

Det vore kanske olyckligt att låsa positionerna genom en formell omröstning i ett läge då det på fackmannahåll pågår en mycket intressant diskussion om olika möjligheter till forskningsaktiviteter på området med insatser av utomordentligt framstående forskare.

Herr president! Jag tror att vi inom en inte alltför avlägsen framtid kommer att ha bättre underlag för beslutsfattandet i den föreliggande frågan än vad vi har i dag.

Jørgen Peder Hansen: Hr præsident! Jeg vil gerne takke for de indlæg, der er kom-

met, og de bemærkninger, der er faldet i forbindelse med mit eget indlæg her. Tak til Tage Johansson og også til statsråd Ingvar Carlsson.

På mit papir her har jeg gjort en række notater vedrørende synspunkter, som jeg i og for sig mente skulle frem i debatten, men så vidt jeg forstod på statsråd Carlsson — som afgav sin udtalelse på ministerrådets vegne, sådan måtte jeg forstå det — nærrede man på baggrund af den diskussion, der foregår blandt forskere, en diskussion som skal tages op her i løbet af nogle få måneder, i virkeligheden et ønske om at få lejlighed til at drøfte dette spørgsmål nærmere igennem.

Jeg er i den situation her under debatten, at jeg er ude af stand til at rådføre mig med kulturudvalget, men det er jo en god parlamentarisk skik, at når man anmoder om, at et forslag går tilbage til et udvalg på den baggrund, der er fremført her, så erklærer man sig indforstået dermed fra udvalgets side. Jeg kan derfor anbefale dette for mit vedkommende, naturligvis under forudsætning af, at hr. Tage Johansson som talsmand for mindretallet har den samme opfattelse. Hvis det er tilfældet, har jeg ikke noget imod, at sagen går tilbage til udvalget.

Tage Johansson: Herr president! Vi fick redan i går under kulturutskottets sammanträde en rapport som antydde de förhållanden, som statsrådet Carlsson här erinrade om. Det är alltså tydligt att en aktivitet pågår bland forskarna för att komma fram till en ståndpunkt som givetvis — jag framhöll det även i mitt förra inlägg — måste vara av stort intresse för oss och betyda mycket för vårt ställningstagande.

Naturligtvis är det svårt för mig att ta tillbaka reservanternas yrkande utan att jag rådgjort med övriga reservanter, men jag vågar i alla fall säga att därest utskottsmajoriteten tar tillbaka sitt yrkande om bifall till utskottets förslag och ansluter sig till ett återremissyrkande så vill också jag från min sida, herr president, yrka på att ärendet återremitteras till utskottet för en ny prövning, varvid vi även kan ta del av de resultat forskarna kommer fram till i sina nu pågående debatter.

Guttorm Hansen: Jeg har ikke vært med på sluttbehandlingen av denne sak i Kulturutvalget, men ville kommet til å stemme for reservantenes forslag i dag. Imidlertid synes jeg at den redegjørelse som ble gitt på fellesmøtet mellom Kulturutvalget og ministrene i går, og det statsråd Carlsson nå sa, gjør det riktig at man sender denne sak tilbake til Kulturutvalget til återremiss uten at man får noen votering her i dag, og jeg vil slutte meg til det.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *beslöt rådet återremittera saken till kulturutskottet.*

13

C 1: berättelse rörande det nordiska samarbetet

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, 1. att Nordiska rådet beträffande kapitel IV: socialpolitiskt samarbete och kapitel VII: miljövårdssamarbete i ministerrådets berättelse som hänvisats till utskottet antar följande yttrande:

Nordiska rådet tillägger arbetsmiljöfrågorna stor vikt och önskar följa behandlingen av dessa genom att en årlig berättelse avges till rådet av den nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor. Kontakterna mellan socialpolitiska utskottet och av utskottets arbete berörda ministrar och ämbetsmannakommittéer bör vidareutvecklas. Lika så bör Nordiska rådets möjligheter till kontakter med intresseorganisationer i Norden, och därvid i första hand arbetsmarknadens parter tas upp till behandling.

Effekten av eventuella förändringar i den nordiska trygghetskonventionen och den nordiska överenskommelsen om en fri arbetsmarknad bör klarläggas snarast.

Rådet hälsar med tillfredsställelse, att den nordiska miljöskyddskonventionen sannolikt kommer att kunna undertecknas vid årsskiftet 1973/74, att undertecknandet av ett avtal mellan Danmark och Sverige i syfte att bekämpa föroreningar i Öresund är nära förestående samt att ett avtal om en miljöskyddskonvention mellan samtliga strandstater avseende

Östersjön synes kunna komma till stånd under våren 1974.

2. att Nordiska rådet lägger kapitel IV och VII i ministerrådets berättelse till handlingarna.

Hammarberg (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president! När socialpolitiska utskottet vid första samlingen i Oslo avgav ett yttrande över berättelsen C 1 framhöll utskottet att man ville fortsätta behandlingen av kapitel IV och kapitel VII och återkomma med ett betänkande till rådets innevarande samling. Jag vill med några ord kommentera socialpolitiska utskottets nu föreliggande betänkande.

Miljöfrågorna har kommit att utgöra en alltmer växande andel av socialpolitiska utskottets arbetsområde. De har också i mycket hög grad kommit att prägla såväl detta betänkande som utskottets arbete i övrigt.

Vi vill ytterligare understryka det vi framhöll i vårt första betänkande, att arbetsmiljöfrågorna bör ges en mera framträdande och framskjuten plats än som kanske hittills varit fallet i det nya ministerrådets handlingsprogram och i utskottets arbete.

Mot bakgrunden av det stora intresse som socialpolitiska utskottet har för arbetsmiljöfrågorna var det glädjande att höra handelsminister Feldts redogörelse i dag. Av den framgick att ministerrådet vid prioriteringen av verksamheten för nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling har tagit med och prioriterat miljötekniken och den yttre miljön, lika väl som man gett prioritet åt arbetsmiljön. Det är med tillfredsställelse vi gör det konstaterandet.

Lika tillfredsställande är det väl inte att behöva konstatera att det enligt handelsminister Feldts redogörelse kanske blir en viss tidsförskjutning i underskrivandet och antagandet av den nordiska miljökonventionen. Vi hade nog haft vissa förhoppningar om att den skulle kunna träda i kraft litet tidigare än som i dag signalerats från denna talarstol, alltså först vid årsskiftet 1974/75.

På andra sidan i utskottets betänkande sägs att rådets relationer till arbetsmarknadens parter bör klarläggas. Min avsikt hade

varit att något mer utförligt redovisa bakgrunden till denna korta mening i vårt betänkande, men jag kan avstå från detta och i stället hänvisa till handelsminister Feldts redogörelse på förmiddagen, av vilken det framgår att ministerrådet har frågan under bevakning och även har vidtagit en del åtgärder och vissa dispositioner när det gäller kontakten med arbetsmarknadens parter. Det är också med glädje vi kunnat konstatera, att vi bara för några dagar sedan fick meddelandet att Nordens fackliga samorganisation kommer att bli remissorgan för ett antal fackliga organisationer på nordisk basis.

Till sist vill jag understryka den stora vikt och betydelse socialpolitiska utskottet fäster vid att ha goda kontakter och bra informationskanaler såväl med berörda ministrar i ministerrådet som med berörda ämbetsmannakommittéer. Jag tror att det är av stort värde att vi har en ordentlig kontakt mellan å ena sidan ämbetsmannakommittéer och ministerråd och å andra sidan Nordiska rådets olika organ.

Med det anförda hemställer jag, herr president, om bifall till socialpolitiska utskottets betänkande nr 2 över ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande socialpolitiska utskottets yttrande till Nordiska ministerrådet.

För socialpolitiska utskottets yttrande röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Ragnar Christiansen, Poul Dam, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Gunnar Helén, Niels Helveg Petersen, Arent Henriksen, Demmus Hentze, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Svend Horn, Paul Jansson, Knut Johansson, Tage Johansson, Olaf Knudson, Osmo Kock, Kåre Kristiansen, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, R. Lysholt Hansen, Olavi Lähteenmäki, Sven Mellqvist, Ingemar Munde-

bo, Gerda Møller, Cecilia Nettelbrandt, K. Axel Nielsen, Arne Nilsen, Jan-Ivar Nilsson, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz. Karl Skytte, Erland Steenberg, Ib Stetter, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Knud Thestrup, Gunnar Thoroddsen, Erkki Tuomioja, Hannibal Valdimarsson, Kåre Willoch, Folke Woivallin och J. Fr. Øregaard.

Frånvarande var:

Per Borten, Bjarne Mørk Eidem, Arnt Hagen, Poul Hartling, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Heikki Kainulainen, Teller-vo M. Koivisto, Aili Laitinen, Arne Larsen, Nathalie Lind, Thor Lund, Matthías Á. Mathiesen, Timo Mäki, Anna-Lisa Nilsson, Odvar Nordli, Matti Ruokola, Liv Stubberud och Paavo Väyrynen.

Yttrandet godkändes sålunda med 59 röster.

Utskottets förslag, punkt 2, bifölles.

14

A 346/s: medlemsförslag om nordiskt hälsokortsystem

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna för att skapa ett enhetligt nordiskt hälsokortsystem för vissa ålders- och sjukdomskategorier.

Tallgren (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president! I juni 1971 tillskrev Liberala folkpartiets i Finland kvinnoorganisation Nordiska rådets presidium och gjorde ett förslag om att skapa ett enhetligt nordiskt hälsokortsystem. I september 1971 följde rådsmedlemmarna Pirkko Aro, Roald Bye och Pekka Tarjanne upp ärendet genom ett medlemsförslag om ett nordiskt hälsokortsystem.

Socialpolitiska utskottet har vid möten i maj 1972, februari 1973 och maj 1973 behandlat denna fråga och har med anledning av medlemsförslaget äran hemställa att rå-

det måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att skapa ett enhetligt nordiskt hälsokortsystem för vissa ålders- och sjukdomskategorier.

Utskottet har varit enigt med förslagsställarna att man kunde uppnå vissa fördelar genom ett sådant system, men man har i alla händelser, såsom vissa remissinstanser, ställt sig tveksam till lämpligheten av ett nordiskt hälsokortsystem med generell giltighet med hänsyn till svårigheterna att skapa tillfredsställande garantier för en ändamålsenlig tillämpning av systemet. Om systemet skall fungera tillfredsställande, får det under inga förhållanden vara förenat med några osäkerhetsfaktorer, vilket synes vara svårt att undgå. Det har den medicinska sakkunskapen liksom också utskottet ansett. Man har ansett att ett enhetligt hälsokortsystem borde utformas för sådana grupper av människor, där behovet synes vara särskilt påkallat och med det menar utskottet att det i första hand skulle gälla personer som lider av någon speciell sjukdom såsom diabetes, epilepsi eller allergi. Fråga är om sådana personer, som av särskilda skäl önskar eller bedöms vara i behov av ett slags hälsodokumentation. I första hand bör alltså frågan om utveckling av sådana hälsokort utredas och det är det som den mycket korta klämman innebär. Utskottet har inte helt gått in för ett förkastande.

Kristian Albertsen: Den danske repræsentation i socialudvalget har under hele denne sags behandling været overmåde skeptisk med hensyn til indførelse af et hälsokortsystem, men det, indstillingen gik ud på, var også alene at undersøge mulighederne for, at det overhovedet blev realiseret. Vi har altså ikke villet modsætte os, at en sådan undersøgelse finder sted, men vi er fortsat skeptiske over for tanken som sådan. Vi må til sin tid tage stilling til sagen, når denne undersøgelses resultat fremkommer.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Jo Benkow,

Ilkka-Christian Björklund, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Gils Guðmundsson, Sven Hammarberg, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Asbjörn Haugstvedt, Gunnar Helén, Niels Helveg Petersen, Arent Henriksen, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Svend Horn, Paul Jansson, Knut Johansson, Tage Johansson, Olaf Knudson, Osmo Kock, Kåre Kristiansen, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, R. Lysholt Hansen, Olavi Lähteenmäki, Matthías Á. Mathiesen, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Cecilia Nettelbrandt, K. Axel Nielsen, Arne Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Erland Steenberg, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Gunnar Thoroddson, Erkki Tuomioja, Hannibal Valdimarsson, Kåre Willoch, Folke Woivalin och Paavo Väyrynen.

Mot rekommendationen röstade:

Poul Dam, Arne Larsen, Karl Skytte, Ib Stetter och Knud Thestrup.

Frånvarande var:

Per Borten, Gylfi Þ. Gíslason, Finn Gustavsen, Arnt Hagen, Poul Hartling, Demmus Hentze, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Heikki Kainulainen, Tellervo M. Koivisto, Aili Laitinen, Nathalie Lind, Thor Lund, Anna-Lisa Nilsson, Odvar Nordli, Matti Ruokola, Liv Stubberud och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster mot 5.

15

C 9/k: berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete 1972

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Sundman (kulturutskottets talesman): Herr president! Nordiska rådets kulturutskott har behandlat berättelsen om de nordiska språknämndernas samarbete 1972. Språknämndernas arbete är något som ome-

delbart och direkt angår inte minst oss alla som är verksamma inom det nordiska samarbetet. Under en följd av år har de skandinaviska språken allt mer avlägsnat sig från varandra. Jag skall inte fördjupa mig i ämnet, men detta förhållande har naturligtvis varit till skada för samarbetet och gemenskapen. Jag kan erinra om att de nordiska språknämnderna tillskapades på initiativ av föreningarna Norden just i syfte att förhindra att de nordiska språken onödigtvis fjärmade sig från varandra.

I sitt betänkande över språknämndernas berättelse vill kulturutskottet understryka behovet av ökat ekonomiskt stöd till nämndernas arbete. Under innevarande år har förslag väckts på olika håll i syfte att underlätta språkförståelsen nordiska länder emellan. Förslagen berör språknämnderna. Det är sannolikt att ytterligare initiativ kommer att tas för att stärka den nordiska språkgemenskapen. Man kan förutse att språkvårdsfrågorna inom en inte alltför avlägsen framtid kommer att bli aktuella i ett större sammanhang inom Nordiska rådet.

Herr president! Kulturutskottet föreslår att berättelsen om de nordiska språknämndernas samarbete 1972 läggs till handlingarna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag.*

16

C 16/k b: berättelse från Nordiska kulturfonden 1972

Utskottet för granskning av berättelse om Nordiska kulturfonden hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet måtte godkänna Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1972 och bevilja fondens styrelse ansvarsfrihet för år 1972, samt

2. att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag biföljs.

17

C 22/k: berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nor-

diska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Mundebo (kulturutskottets talesman): Herr president! Kulturutskottet föreslår att Nordiska rådet skall lägga denna berättelse till handlingarna men utskottet gör det med tillägg av några kritiska kommentarer till berättelsen.

Detta organ tillsattes i början av 1968. Dess uppgift var att få till stånd en effektiv organisatorisk form för samarbete på radions och televisionens områden. Till en början arbetade detta kontaktorgan också på ett effektivt sätt, men sedan minskade arbetsintensiteten och arbetsförutsättningarna. Det har inte förekommit något dokumenterat arbete sedan 1970, alltså under de tre senaste åren. Detta är märkligt inte minst med hänsyn till det starka intresse som från många håll bl. a. inom Nordiska rådet, har visats för samarbete på radions och televisionens område.

Nu vill kontaktorganet bli befriat från sitt uppdrag. Vi säger inom kulturutskottet att ministerrådet måste bestämma sig för i vilka former det fortsatta nordiska radio- och TV-samarbete skall bedrivas. *Antingen* måste kontaktorganet återigen börja arbeta — och arbeta på ett effektivt sätt — och då kan det bli aktuellt med att se över sammansättningen bl. a. för att få med företrädare för de nordiska radiobolagen *eller* måste man få ett annat och effektivt fungerande organ för radio- och TV-samarbete. Ministerrådet måste bestämma sig för de fortsatta arbetsformerna och göra det snart.

Det finns en av ministerrådet tillsatt kommitté som behandlar tekniska, ekonomiska och juridiska frågor i samband med ett utbyggt nordiskt TV-samarbete. Den kommittén kommer att lämna en preliminär rapport om ungefär en månad. Vi vet ännu inte hur mycket den rapporten för arbetet vidare, hur mycket mer vetande den kommer att ge oss. *Ett* vet vi: att den är en förrapport, att den är en kartläggning, att den inte innehåller några förslag om hur man skall lösa dessa frågor. Den betyder inte att vi nu kan besluta om formerna för ett fortsatt samarbete på radions och televisionens område. Det arbetet återstår att göra — det kan inte vänta längre.

Herr president! Vi är otåliga inom kulturutskottet. Nu måste någonting konstruktivt hända på det nordiska radio- och televisionssamarbetets område. Ministerrådet måste bedriva utredningsarbetet intensivare så att vi kan komma till ett konstruktivt beslut och nå konstruktiva resultat.

Med dessa kommentarer föreslår jag att berättelsen läggs till handlingarna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag.*

18

C 23/k: berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Sundman (kulturutskottets talesman): Herr president! Kulturutskottet har behandlat berättelsen från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning, dagtecknad Umeå och Uleåborg i december förra året. Trots den sena timmen tänkte jag uppehålla mig ungefär 80 sekunder — kanske 85 — vid ämnet.

Begreppet arktisk medicinsk forskning kan tyckas tyda på att det är fråga om en mycket smal och teoretisk forskning av betydelse och intresse för bara en liten grupp specialister. Själva termen arktisk kan dessutom verka missledande. Den forskning det här är fråga om omfattar inte bara de arktiska utan också de subarktiska regionernas befolkning. Den berör därmed inte bara hela Grönland och Island utan också Färöarna och i stort sett norra hälften av Norge, Finland och Sverige.

Forskningsplanerna avser för människorna ytterligt betydelsefulla problem och frågeställningar. Samarbetet befinner sig ännu i ett initialstadium, där man främst katalogiserar forskningsobjekt och beskriver de mest närliggande målen för verksamheten. Bland sina arbetsuppgifter nämner kommittén ett antal utredningsprojekt, t. ex. särdrag inom sjukligheten i de nordliga områdena, människornas anpassning till sina klimatiska och andra livsvillkor — det gäller problem som anknyter till någonting så konkret och påtagligt som inverkan på människor av förändringar i befolkningsstrukturen, alltså ut-

tuning av glesbygderna och urbanisering. Kommitténs uppgift är bl. a. att koordinera kunskap, erfarenhet och forskning i de nordiska länderna kring dessa viktiga och vitala spörsmål.

Vid den senaste sessionen i Helsingfors fick kulturutskottet en omfattande och grundlig information vid en muntlig föredragning. Utskottet övertygades då om det synnerligen betydelsefulla i kommitténs verksamhet. Den nu föreliggande verksamhetsberättelsen har under innevarande år diskuterats på inte mindre än fyra av kulturutskottets sammanträden.

Kommitténs arbete befinner sig som sagt fortfarande i ett initialstadium. Kulturutskottet vill i sitt betänkande med skärpa understryka betydelsen av att kommittén får avsevärt förbättrade ekonomiska förutsättningar att genomföra sitt forskningsprogram.

Herr president! Nordiska rådets kulturutskott föreslår att berättelsen från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning läggs till handlingarna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

19

C 31/k: berättelse från Nordiska institutet för folkdiktning

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölles.

20

D 1973/20/1967/k: meddelande om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Mundebo (kulturutskottets talesman): Herr president! Ett utbyggt nordiskt samarbete kostar i många fall pengar. Det behövs pengar för att bygga ut samarbetet, för att göra nya insatser, ta nya initiativ. Ofta

kan sådana satsningar medföra besparingar och ett effektivare utnyttjande av satsade pengar.

Någon gång kan satsningarna medföra omedelbara besparingar. Här har vi ett exempel på detta. Ett samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur skulle kunna medföra betydande rationaliseringsvinster. Bl. a. skulle man kunna använda apparaturen oftare och på ett bättre sätt.

Det är därför förvånande att inte mer har hänt i denna fråga under drygt sex år. Det var 1967 som Nordiska rådet sade att regeringarna borde vidta åtgärder i syfte att möjliggöra ett effektivt samnordiskt utnyttjande av dyrbar specialiserad apparatur och utrustning för forskning.

Nu — 1973 — har man inom kulturavtalets organ börjat planlägga samarbetet. Det är verkligen hög tid efter sex år. Kulturutskottet uttalar att ministerrådet och berörda nationella myndigheter bör vidta åtgärder för att i brådskande ordning förverkliga rekommendationen från 1967.

Herr president! Med denna kommentar föreslår jag att meddelandet läggs till handlingarna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

21

D 1973/14/1969/k: meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Björklund: Herr president! När rådet för snart fem år sedan avfattade sin rekommendation om effektiviserad trafikfostran i skolorna, uppmanades regeringarna att skyndsamt vidta åtgärder, bl.a. att organisera fortbildningen av vederbörande lärare samt att stödja en samnordisk produktion av nödiga läromedel.

Nu konstaterar ministerrådet i ett meddelande, daterat i december i fjol, att "man för närvarande inte funnit skäl föreligga att ännu ta upp frågan om trafikundervisning". Därmed basta.

Berte Rognerud ställde vid sessionens första del i våras minister Skulberg till svars för denna lakoniska och tyvärr så typiska kommentar från ministerrådets sida, men ingenting nytt framgick då heller.

Kulturutskottet anser att frågan om effektiviserad trafikfostran skall tillmätas högre prioritet inom läroplansarbetet än hittills varit fallet och finner ministerrådets meddelande vara otillfredsställande.

Fyratusen personer omkommer årligen i trafikolyckor i Norden. Sammanlagt skadas åttiotusen varje år. Av dessa blir tiotusen invalider för resten av sitt liv.

Dessa siffror återkallar jag i minnet för att de visar kanske något av trafiksäkerhetsproblemets storlek och allvar i Norden. Visserligen är skillnaderna mellan våra länder i vissa hänseenden kanske överraskande stora. Det må nämnas att trafikdöden i Finland under de senaste åren relativt sett varit dubbelt så stor som i Norge eller i Sverige, oberoende om man jämför antalet dödsolyckor i förhållande till bilbeståndet eller till antalet vägkilometer i våra länder. Finland är minsant något av ett nordiskt u-land vad trafiksäkerheten beträffar.

Men inget av de nordiska länderna kan skryta med att ha löst problemet. Och för alla våra dystra statistiker är åtminstone ett drag gemensamt. Både bland offren och bland dem som föranlett vägolyckorna är de unga människornas andel oproportionellt stor. För ungdomen är trafikolyckorna dominerande dödsorsak. För 15—24-åringar rör sig siffran mig veterligen f. n. vid 40 %.

Exempelvis i USA satsade man under skolåret 1972/73 330 miljoner dollar enbart på trafikundervisningen i skolorna. För att uppnå samma nivå i Norden, borde våra regeringar här ställa årligen sammanlagt ca 35 miljoner dollar till förfogande för detta ändamål. 35 miljoner dollar är naturligtvis en enorm summa, den motsvarar 130 miljoner Fmk eller nästan 200 miljoner Dkr. Det är för resten lika med byggnadskostnaderna för 52 km motorväg enligt gängse genomsnittspris 2,5 miljoner Fmk/km.

Men med tanke på sparade människoliv och ett minskat antal invalider i framtiden är det trots allt knappast någon särskilt dålig investering för samhället.

Här måste man visserligen påpeka, att

vissa rätt auktoritativa undersökningar, genomförda bl. a. av National Highway Traffic Safety Administration i USA, dvs. de amerikanska trafiksäkerhetsmyndigheterna, framvisar resultat som ifrågasätter effektiviteten av trafikundervisningen och attitydfostran som riskminskande faktorer, jämfört med de åtgärder som direkt påverkar motorfordonens och vägarnas säkerhet.

Även sådana kritiska kommentarer måste naturligtvis beaktas när man gör upp en helhetsstrategi för att gemensamt bekämpa trafikolyckorna i våra länder. Men samtidigt får man inte glömma den centrala utgångspunkten för detta arbete, som t. ex. Leif Cassel så väl formulerade när han i april 1970 öppnade den nordiska trafiksäkerhetskonferensen här i Stockholm med att konstatera: "... det finns inga enstaka åtgärder som i och för sig, hur välmotiverade de än må vara, får någon spektakulär effekt. Man måste därför i kampen mot trafikolyckorna gå fram med ett mycket brett register av åtgärder".

Även kultur- och undervisningsministrarna bär en del av ansvaret i verksamheten för att minska trafikolyckornas antal och svårighetsgrad i de nordiska länderna.

Herr president! Jag yrkar bifall till utskottets förslag att inte anse saken slutbehandlad utan att lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden från ministerrådet till nästa ordinarie session.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

22

D 1973/32/1970/k: meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturrexikon

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

23

D 1973/14/1972/k: meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

24

D 1973/29/1965/k: meddelande om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskeriutbildning

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Hentze (kulturutskottets talesman): Hr. präsidant! I 1965 vedtog Nordisk Råd som rekommendation nr. 29 en henstilling til regeringerne om at samarbejde på egnet måde for at undersøge forudsætningerne for oprettelse af et institut på universitetsniveau for nordisk fiskeriuddannelse og fiskeriforskning, f. eks. i forbindelse med den påtænkte norske fiskerihøjskole.

I 1972 vedtog stortinget at oprette Norges fiskerihøjskole, og i meddelelse til sessionen i februar i år afgivet af ministerrådet blev det oplyst, at man var gået i gang med at etablere undervisning i Bergen, Trondheim og Tromsø, men at nogen kontakt med de øvrige nordiske lande endnu ikke var optaget. Der blev derefter ved samme session rejst det spørgsmål til ministerrådet, hvilke skridt man agtede at foretage for at give studenter og forskere fra de andre nordiske lande mulighed for at få undervisning og drive forskning ved den nyoprettede norske fiskerihøjskole.

Statsråd Skulberg gav et udførligt svar på, hvad der var sket i sagen, og hvor langt man var nået med etableringen af højskolen og med tilrettelæggelsen af undervisningen, men af meddelelsen og svaret fremgik, at den i rekommendationen forudsatte samvirken for at klarlægge forudsætningerne for etableringen af et nordisk fiskeriuddannelses- og forskningsinstitut på universitetsniveau ikke havde fundet sted.

Kulturudvalget har behandlet meddelelsen og vil udtale, at det finder det glædeligt, at en specialskole har påbegyndt sin virksomhed i et nordisk land, men må med beklag-

else konstatere, at der ikke er taget hensyn til det i rekommendationen forudsatte nordiske samarbejde med hensyn til højere fiskeriuddannelse ved oprettelsen af denne højskole. Således som sagen nu foreligger, finder kulturudvalget, at et udvidet nordisk samarbejde om højere fiskeriuddannelse næppe kan opbygges på grundlag af den gjorte rekommendation og vil derfor foreslå, at den for rådets del anses færdigbehandlet.

Kulturudvalget vil dog samtidig pege på, at den nyetablerede fiskerihøjskole på forskellig måde kan få betydning for studerende fra de andre nordiske lande, og udvalget henstiller, at oplysningen om den nye højskole og dens undervisning på en effektiv måde tilgås og udbredes i alle de nordiske lande. Også burde man få etableret særlige studiestipendier for studerende fra de øvrige nordiske lande, som ønsker at deltage i undervisningen ved Norges fiskerihøjskole. Endelig burde der træffes en overenskomst om, at sluteksaminer og andre studiepræstationer, som er gennemført ved højskolen af studerende fra et andet nordisk land, skal ligestilles i hjemlandet og give samme retigheder som studieresultater opnået i hjemlandet.

Hr. präsidant! Forinden jeg slutter vil jeg ikke undlade at berøre et spørgsmål, som har en vis tilknytning til den foreliggende sag. For ca. 14 dage siden havde nordisk kontaktudvalg for fiskerispørgsmål møde på ministerrådsplan i Oslo, og der blev på dette møde fra færøsk side rejst det spørgsmål, om man ikke burde overveje at oprette et nordisk havforskningsinstitut med en fælles nordisk ledelse og et fælles budget. eventuelt gennem Nordisk Råd, og der blev ved forslagens fremsættelse givet motivering for at oprette et sådant nordisk havforskningsinstitut på Færøerne.

Jeg vil ikke i dag komme nærmere ind på de tanker, der ligger bag det i nordisk kontaktudvalg for fiskerispørgsmål fremsatte forslag, men kun meddele, at man overvejer, at forslag om et sådant havforskningsinstitut bliver fremsat i Nordisk Råd.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

25

D 1973/6/1968/k: meddelande om rekommendation nr 6/1968 angående yrkesläro-utbildning

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

26

D 1973/28/1968/k: meddelande om rekommendation nr 28/1968 angående iberio-amerikanskt institut

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nor-

diska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

27

D 1973/29/1968/k: meddelande om rekommendation nr 29/1968 angående parasitologisk forskning

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

Mötet avslutades kl. 18.05.

Protokoll

3:e mötet

Lördagen den 27 oktober 1973 kl. 09.30

Presidenter: Kåre Willoch (1—2, 6—11) och Johannes Antonsson (3—5)

Dagordning

1. C 1: berättelse rörande det nordiska samarbetet (*juridiska utskottets betänkande nr 2*)

C 5: berättelse om samarbetet på lagstiftningens område

2. B 13/j: regeringsförslag om nordisk kommunal rösträtt och valbarhet

3. A 408/j: medlemsförslag om nordisk samverkan för förebyggande av våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område

D 1973/17/1971/t: meddelanden om rekommendation nr 17/1971 angående åtgärder mot flygkapning

D 1973/2/1969/t: meddelande om rekommendation nr 2/1969 angående slopande av utgående passkontroll

4. D 1973/29/1966/j: meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention

5. A 373/s: medlemsförslag om omhändertagande av narkotikamissbrukare för vård m. m.

6. D 1973/5/1965/s: meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.

7. D 1973/2/1970/s: meddelande om rekommendation nr 2/1970 angående nordisk arbetsmarknad för psykologer

8. D 1973/22/1971/s: meddelande om 4—720210. Nordiska rådet. 2:a samlingen

rekommendation nr 22/1971 angående enhetliga principer för lagstiftningen om engångsförpackningar

9. D 1973/22/1969/e: meddelanden om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete

10. Tid och plats för nästa ordinarie session

11. Sessionens avslutning

Meddelande

Det meddelades, att Anna-Lisa Nilsson intagit sin plats i rådet.

Ändringar av medlemslistan

Det anmäldes, att Carl-Henrik Hermanson lämnat sessionen och ersatts av Lars Werner, att Eric Krönmark lämnat sessionen och ersatts av Astrid Kristensson samt att Anna-Greta Skantz lämnat sessionen för del av denna dag och ersatts av Doris Håvik.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

C 1: berättelse rörande det nordiska samarbetet och C 5: berättelse om samarbetet på lagstiftningens område

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga ministerrådets berättelse rörande det nordiska sam-

arbetet (C 1/1973 kap. II: Samarbete på lagstiftningens område) och ministerrådets berättelse på lagstiftningens område (C 5/j/1973) till handlingarna.

Thestrup (juridiska utskottets talesman): Hr. præsident! Juridisk udvalg har behandlet beretningen vedrørende det nordiske samarbejde, C 1, siden 1967, og behandlingen om samarbejdet på lovgivningens område, C 5, fra 1973 og foreslår, at Nordisk Råd tager begge disse beretninger til efterretning.

Juridisk udvalg har imidlertid nogle bemærkninger at gøre hertil. Under drøftelsen af de to beretninger — de indeholder jo oplysninger om vigtige retsområder, hvor der foregår eller planlægges nordisk samarbejde — har udvalget behandlet et medlemsforslag, A 392/j, om et nordisk lovgivningsprogram. Dette medlemsforslag henstiller, at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne at pålægge Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds session 1975 at fremlægge en langsigtet plan for det nordiske lovgivningssamarbejde.

Det havde været udvalgets mål inden afslutningen af 21. session at kunne forelægge rådet en samlet vurdering og stillingtagen til de to beretninger og medlemsforslaget, selv om det nok stod os klart, at en langsigtet plan, et lovgivningsprogram, ville tage længere tid at udarbejde. Udvalget fandt det imidlertid nødvendigt forinden en sådan forelæggelse for rådet at få en indgående drøftelse med justitsministrene om principerne for det fremtidige lovsamarbejde og om, hvilket indhold dette samarbejde skulle have, altså hvad programmet skulle omfatte, og udvalget forelagde derfor for justitsministrene på et møde i juridisk udvalg den 21. september 1973 en pro memorie indeholdende udvalgets foreløbige overvejelser, og den er vedlagt indstillingen.

Ministrene gav tilslutning til en sådan drøftelse, men havde for Norges og Sveriges vedkommende på grund af de afholdte valg ikke haft tid til gennemgang af materialet og foreslog, at udvalget i et senere møde drøftede sagen med dem, og at spørgsmålets behandling udsattes til rådets session i 1974. Dette fandt udvalget at måtte efterkomme, men fandt, at en principiel debat inden for

rådet ikke nødvendigvis måtte afvente justitsministrenes drøftelser med udvalget. Når jeg siger inden for rådet, ligger ikke deri, at vi ikke gerne ser, at justitsministrene deltager i debatten, naturligvis vil det kun glæde os, om dette skulle være tilfældet.

Derfor har udvalget fundet anledning til her på denne session at opfordre til en diskussion om det nordiske lovgivningssamarbejdes fremtid og de retningslinjer for dette samarbejde, der er indeholdt i Helsingforsaftalen.

Det drejer sig her om to problemer. Det første problem er: skal lovsamarbejdet tilsigte at nå frem til så ensartede lovregler som muligt, eller skal det blot være et samarbejde i ubundne former, og uden at der i forvejen er opstillet harmonisering som mål?

Det andet spørgsmål er: skal lovgivningssamarbejdet kun dreje sig om sådanne love på enkeltområder, som der har vist sig et aktuelt behov for i de nordiske lande? Jeg kan nævne som eksempler to, som vi skal behandle på denne session, nemlig bekæmpelse af voldshandlinger med international baggrund og spørgsmålet om kommunal stemmeret. Eller skal vi søge at opstille et program for en række store lovgivningsområder såsom ægteskabslovgivningen, købelovgivningen, lovgivningen om berigelseskriminalitet og lignende lovgivningsområder, som vi ved trænger til reform, men hvor der naturligvis er tid til en grundig gennemarbejdning af lovforslaget, inden det fremlægges til drøftelse?

Vedrørende spørgsmål 2, altså spørgsmålet om, hvorvidt vi skal opstille et sådant lovgivningsprogram, er der enighed inden for juridisk udvalg. Vi mener alle, at vi foruden de enkeltlove, der trænger sig på — dem skal vi naturligvis tage op — må tage op til behandling disse større lovkomplekser, og at vi bør opstille et program derover.

Jeg skal kort anføre de grunde, der har fået os i juridisk udvalg til at gå ind for opstillingen af et sådant lovgivningsprogram. Det er først og fremmest Helsingforsaftalen, der pålægger os at gennemføre ensartede retsregler i de nordiske lande i så mange henseender som muligt. Den anden betragtning er den, at hvis nordisk lovgivning på

alle de vigtige områder går hver sine veje, så bliver hvert enkelt lands stilling så svag, at vi i en tid, hvor international integrering på lovområdet bliver mere og mere udbredt, vil blive overvældet af lovgivningstendenser andetsteds fra. Da vi ser en værdi i sig selv i nordisk retsopfattelse, må vi stå sammen både for at udvikle den videre og for at værne den mod at blive løbet over ende.

Vedrørende spørgsmål 1, om vi som mål skal have harmonisering, er vi ikke alle enige. Her har to synspunkter gjort sig gældende. Man har fra den ene side hævdet, at krav om harmonisering ofte dels vil føre til en forsinkelse af spørgsmålenes løsning, dels vil kunne anvendes til at undgå gennemførelsen af reformer, så det virker som en sidste skanse, hvor konservative elementer samler sig til modstand, og nu er i dag forholdet det, at man i samfundet har brug for hurtige løsninger, idet lovgivningen er blevet et politisk instrument til at omdanne samfundet i den retning, man finder det rigtigt.

Over for dette har de andre i udvalget, der ikke deler dette synspunkt, anført Helsingforsaftalens ord i artiklerne 4—6, der ganske klart fastslår, at man skal tilstræbe ensartede bestemmelser på lovgivningens forskellige områder.

Må jeg som min opfattelse sige, at jeg mener, at det er rigtigt at stræbe efter harmonisering. Helsingforsaftalen skal naturligvis lægges til grund, så længe den gælder, men det bør bemærkes, at Helsingforsaftalen hele tiden bruger udtrykkene: "størst mulig overensstemmelse", "tilstræbt" osv., og således forudsætter at det ikke er altid, at fuldt overensstemmende tekst i lovene kan nås. Dette har vi da også i Nordisk Råd stort set handlet efter. Vi har nogle gange stået overfor, at et eller andet forhold i det ene land var reguleret ved lov, i det andet land administrativt, og vi har naturligvis ikke sådanne steder ændret forholdene, så det blev lov begge steder eller administrativ regulering begge steder, men ment det tilstrækkeligt, hvis vi sørgede for ensartede løsninger af de forhold, der falder ind under det pågældende område. Men de egentlig enslydende love står som det, vi skal stræbe efter. Her beder jeg, hr. præsident, om tilladelse til et citat af professor, dr. jur.

Mogens Koktvedgaard i Svensk juristtidning 1973, pag. 273; han siger her:

"Hvis det nordiske lovsamarbejde skal være en realitet, have kød og blod og altså være andet og mere end gensidig information og gode fælles måltider — hvilket i sig selv ikke er så ringe endda — må man forstå, at man nødvendigvis må arbejde sig ned i detaljerne. Det er nemlig først hermed, at lovsamarbejdets egentlige fordele træder frem. Disse er bl. a. følgende: Under lovforslagernes tilblivelse er det en meget stor fordel at kunne trække på de nordiske landes forenede ekspertise og erfaringsgrundlag. Hvert land har kun et beskedent antal eksperter, ofte med nogle ensidige standpunkter. Erfaringsgrundlaget i de enkelte lande kan også være meget spinkelt. Gennem detaildrøftelserne kommer dette tydeligt frem, og da al lovgivning nu en gang består af ord, er det først gennem afstemningen af ordlyden, at man forstår bestemmelsernes rækkevidde og egentlige indhold."

Der er i disse ord ingen tvivl om, hvad der skal tilsigtes; det er den egentlige harmonisering. Det samme siger en anden af de videnskabsmænd, der har behandlet dette spørgsmål, professor dr. jur. Curt Olsson, og jeg beder om tilladelse til at citere følgende af hans indlæg; det står samme sted som professor Mogens Koktvedgaards. Han siger:

"En sådan stræben..." — altså efter harmonisering — "har været rådende i Norden i omkring 100 år, og dens berettigelse har ikke virkelig for alvor været betvivlet før i den seneste tid".

Han nævner derefter, at Helsingforsaftalen klart giver udtryk for denne opfattelse, og siger videre — jeg beder om tilladelse til at citere:

"Jeg er overbevist om, at en sådan overenskomst mellem de nordiske regeringer af de fleste mennesker i Norden opfattes som forpligtende, så længe den ikke er ophævet."

Helsingforsoverenskomsten er jo det grundlag, vi bygger Nordisk Råds arbejde på, og jeg frygter for, at et brud med den vil blive skæbnsvangert for det nordiske samarbejde.

Med disse ord skal jeg anbefale at tage beretningen til efterretning.

Statsrådet **Lidbom**: Herr president! På Nordiska rådets bord ligger en diskussionspromemoria med juridiska utskottets preliminära synpunkter på bl. a. det lagstiftningsprogram som ett enhälligt ministerråd antog den 30 november 1972. Att döma av innehållet i PM förefaller det som om det på nuvarande stadium skulle finnas vissa åsiktsskillnader mellan utskottet och ministrarna.

Ministerrådets program är ett ganska digt aktstycke som behandlar lagstiftningsuppgifter på de mest skilda områden. Den kritik det har mött i utskottet tycks emellertid inte vara att det är för yvigt eller sysslar med alltför disparata ting. Kritiken går i stället ut på att aktstycket är för tunt. Det sägs mer ha karaktären av en katalog över aktuella arbetsuppgifter än av ett program med riktlinjer för ett långsiktigt nordiskt samarbete.

Jag vill inte förneka att det kan ligga något i den kritiken. Det är möjligt att ordet program är lite för pretentiöst i detta sammanhang och att en blygsammare rubrik skulle ha gett en mer rättvisande föreställning om innehållet.

Men det är en sak. En helt annan sak är om vi bör försöka göra om innehållet så att det bättre svarar mot benämningen program. I promemorian tycks man vilja bygga ut ministerrådets katalog över arbetsuppgifter med ytterligare lagar och lagkomplex och samtidigt sätta upp förenhetligande av rättsreglerna i Norden som ledstjärna för allt arbete på hela det vidsträckta fält som lagstiftningsprogrammet skulle täcka. Låt vara att PM-författaren inser att förenhetligandet inte kan drivas lika långt på alla områden. Men mesta möjliga harmonisering är enligt promemorian genomgående det överordnade målet för samarbetet mellan nordiska lagstiftare.

För min del har jag svårt att tro att en sådan uppläggning är den som bäst gagnar vår gemensamma strävan att värna om nordiska intressen.

Jag skall strax förklara varför jag är skeptisk. Men låt mig för säkerhets skull först säga att jag utgår ifrån att vi alla är

ense om att lagstiftningen spelar och bör spela en framträdande roll i nordiskt samarbete. Det är ganska givet att det måste förhålla sig så, men även självklara påpekanden kan ibland vara nyttiga för att förebygga onödiga missförstånd.

Frågan är alltså inte om vi skall använda lagar utan *hur* vi skall använda lagarna som hjälpmedel i arbetet på att stärka den nordiska gemenskapen. Enligt min mening är det från den frågeställningen vi bör utgå när vi diskuterar uppläggningsen av det nordiska lagstiftningsarbetet.

Det nordiska samarbetet har på senare år breddats åtskilligt och samtidigt organiserats i allt fastare former. Som ett led i den utvecklingen har vi fått särskilda nordiska handlingsprogram för en rad centrala områden: industri- och energipolitik, regionalpolitik, miljöpolitik, trafikpolitik osv. Gemensamt för dessa handlingsprogram är att de utgår från en politiskt definierad uppgift som kräver samfälliga ansträngningar: att stärka Norden som ekonomisk region, att stötta de delar av våra länder som är industriellt svagt utvecklade, att förbättra människornas livsmiljö i Norden, att klara ut Öresundsproblemen och andra nordiska trafikproblem osv. De medel som skall användas för att lösa uppgifterna kan variera. Det kan vara fråga om lagstiftning men också om mycket annat.

Ta t. ex. det miljöpolitiska handlingsprogrammet. Det innefattar harmonisering av vissa författningsbestämmelser — bestämmelser om utsläpp av svaveldioxid i luften och om luftförorening genom bilavgaser — men också genomförande av gemensamma forskningsprojekt. En nordisk miljöskyddskonvention, som får återverkningar på nationell miljöskyddslagstiftning, ingår som en väsentlig del i det miljöpolitiska handlingsprogrammet.

De nuvarande handlingsprogrammen be-tecknar givetvis inte någon slutfas i det nordiska samarbetet. Vi kommer att gå vidare och steg för steg flytta fram våra mål. De handlingsprogram som vi nu har kommer att kompletteras, och nya kan komma till. Jag föreställer mig att åtskilliga av de frågor som berörs i juridiska utskottets PM kan bli aktuella i ett sådant sammanhang.

För mig är det t. ex. inte någon främ-

mande tanke att vi så småningom skulle försöka få till stånd ett nordiskt konsumentpolitiskt handlingsprogram. Både den omfattande handeln över gränserna och många andra goda skäl talar för det. I ett sådant program skulle det kunna bli aktuellt att ta upp åtskilliga frågor som gäller skyddet av konsumentintressena och konsumenternas relationer till företagen: reklamen, företagens försäljningsmetoder, kreditköp, avtalsvillkor och köparens minimirättigheter m. m. För att förverkliga gemensamma konsumentpolitiska mål kan vi komma att behöva använda både lagar och andra politiska instrument. Men de lagar som då skulle komma i blickpunkten är inte bara sådana privaträttsliga lagar om kontant- och avbetalningsköp som juridiska utskottet sysslar med i sin PM utan i lika hög grad exempelvis näringsrättsliga lagar av den typ som representeras av de svenska marknadsförings- och avtalsvillkorlagarna. I vad mån lagarna bör harmoniseras blir en fråga om det praktiska behovet av mera enhetliga regler i Norden och framför allt en fråga om det finns så pass stor överensstämmelse mellan politiska värderingar och ambitioner i våra olika nordiska länder att det ter sig meningsfullt att försöka sig på ett harmoniseringsarbete.

Jag kan ta ett annat exempel. Det kan mycket väl i en framtid bli aktuellt att bygga ut det industripolitiska handlingsprogrammet med ett avsnitt om industriell demokrati. Ett organiserat utbyte av tankar och erfarenheter i den frågan mellan de nordiska länderna skulle kunna vara nyttigt. Men jag sätter ett stort frågetecken för det ändamålsenliga i att — som man är inne på i utskottets PM — fortsätta det mödosamma arbetet på en teknisk harmonisering inte bara av aktiebolagslagstiftningen utan också av lagarna om andra företagsformer och detta i ett skede då just företagsformerna i flera nordiska länder är föremål för en intensiv inrikespolitisk debatt. Jag tror att promemorian är optimistisk i överkant när där sägs att "en utvidgelse av demokratiska styreformer" bör ske på basis av likartade juridiska lagstiftningsprinciper. Så lika är inte de politiska förhållandena och traditionerna på arbetsmarknaden i våra länder att man redan nu vågar utgå från att den re-

kommendationen skulle vara möjlig att följa.

I varje fall borde vi kunna vara ense om att önskemålet om harmonisering av den associationsrättsliga lagstiftningen är en alltför snäv och teknokratisk utgångspunkt för ett meningsfullt nordiskt tankeutbyte i en så politiskt och ekonomiskt betydelsefull fråga som den industriella demokratin. Rimligen förhåller det sig så att intresset av likartade nordiska associationsrättsliga regler i vart och ett av våra länder måste betraktas som underordnat det långt viktigaste intresset att finna lämpliga sakliga lösningar på demokratifrågorna.

Det är inte min avsikt att trötta auditoriet med en genomgång av fler enskildheter i utskottets PM. Det behövs inte heller. Mina reflexioner gäller egentligen inte detaljerna. De gäller själva uppläggningsprogrammet av ett nordiskt lagstiftningsprogram.

Vi skall inte i onödan blåsa i stridslurar. Men vi bör inte heller för fridens och samsjans skull avstå från att öppet redovisa de åsiktsskillnader som föreligger. För min del vill jag inte dölja att den typ av långsiktigt lagstiftningsprogram som man förefaller att vara ute efter i utskottets PM, med mitt sätt att se, inte kan vara den bästa vägen att formellt avgränsa lagar eller lagstiftningssamarbete. En långsiktig politisk planering måste enligt min mening utgå från politiskt definierade uppgifter och inte från vissa formellt avgränsade lagar eller lagstiftningskomplex som sägs böra bli föremål för harmonisering. Lagarna har givetvis inte något självständigt liv vid sidan av all annan verklighet. De är politiska instrument som kan och bör användas i kombination med andra politiska instrument för att nå bestämda syften. Ibland har vi intresse av en viss harmonisering av lagarna i Norden, men det får bedömas i varje särskilt fall med hänsyn till de praktiska behoven och till de politiska förutsättningar som kan finnas på det sakområde som är aktuellt.

Mitt synsätt innebär ingalunda någon rekommendation att vi skall avstå från att planera vårt arbete. Det innebär endast att jag har större tilltro till möjligheterna att gå vidare med den typ av handlingsprogram som vi på senare tid fått på sådana områden som t. ex. industripolitiken och mil-

jöpolitiken än till möjligheterna att nå praktiskt värdefulla resultat genom ett särskilt lagstiftningsprogram med så splittrat innehåll och så allmänt formulerad målsättning som det som framskymtar i utskottets PM. Även inom ramen för handlingsprogrammen på de olika sakområdena kommer lagstiftningen att spela en viktig roll.

En sak till. Jag menar naturligtvis inte heller att det nordiska lagstiftnings-samarbetet skulle begränsas till vad som kan rymmas inom de särskilda handlingsprogrammen, nuvarande eller kommande.

Det nordiska lagstiftnings-samarbetet har i dag stor bredd. Det har under lång tid visat sitt praktiska värde. Numera är det regel och inte undantag att vi har ingående kontakter med varandra för utbyte av synpunkter och erfarenheter när betydelsefulla lagstiftningsprojekt skall utarbetas i våra justitieministerier eller i kommittéer under ministerierna.

Samarbetet bedrivs i ganska fria former och i stort sett utan i förväg uppställda krav på harmonisering. Det binder oss inte. Men de fria formerna och frånvaron av formella bindningar hindrar oss inte heller från att arbeta fram enhetliga rättsregler på de områden där det finns ett starkt intresse av harmonisering. På vissa områden — främst immaterialrätten och transporträtten — har vi nått mycket långt i överensstämmelse mellan de nordiska rättssystemen.

Så bör vi enligt min mening fortsätta också i framtiden.

I den senaste tidens debatt om det nordiska lagstiftnings-samarbetet har Helsingforsavtalet skjutits i förgrunden — det gjorde också nyss herr Thestrup. Det har sagts att samarbetet befinner sig i en kris. Den svenska regeringen påstås ha gett uttryck för en ändrad syn på samarbetet som inte stämmer med Helsingforsavtalets ord om att de nordiska länderna eftersträvar enhetliga regler i så många hänseenden som möjligt.

Då Sverige nyligen genomförde en partiell reform på äktenskapsrättens område menade en del att vi därmed bröt mot våra avtalsförpliktelser eftersom vi gick fram ensamma.

För min del har jag svårt att känna igen mig i den kritiken. I justitieministerierna

upplever vi dynamiken och vitaliteten i det nordiska lagstiftnings-samarbetet men ingalunda några kriser.

Beträffande Helsingforsavtalet tror jag inte att någon på allvar vill göra gällande att det förpliktar till en harmonisering för harmoniseringens egen skull. Inte heller har jag i det praktiska samarbetet mellan regeringarna någonsin mött den uppfattningen att avtalet skulle hindra ett land att gå sin egen väg i den ena eller andra lagstiftningsfrågan om vederbörande regering anser att väsentliga intressen kräver det.

Helsingforsavtalet förbjuder inte ens ett land att ta på sig internationella förpliktelser som kan komma i konflikt med ett pågående eller planerat arbete på harmonisering av nordisk lagstiftning. Redan 1962 när Helsingforsavtalet kom till förutsattes som bekant att ett eller flera nordiska länder kunde komma att bli medlemmar i EG och därmed ta på sig vidsträckta — och delvis oöverblickbara — skyldigheter i förhållande till EG-staterna och detta bl. a. just på lagstiftningsområdet.

Inte heller kan jag se att Helsingforsavtalet skulle utgöra något motiv för att anta ett lagstiftningsprogram som genom sin uppläggning eller sina långtgående ambitioner måste bedömas som mindre realistiskt. Jag tror att det är av avgörande betydelse att vi i all planering beträffande framtida lagstiftningsuppgifter håller fast vid att lagstiftnings-samarbetet är och måste vara en del av en helhet, ett inslag i hela det nordiska samarbetsmönstret. Det är möjligt att den synpunkten inte kommit fram tillräckligt tydligt i ministerrådets lagstiftningsprogram. I utskottets PM förefaller den dessvärre att vara helt bortglömd.

Det skulle vara åtskilligt mer att säga om den innehållsrika PM som utskottet har inbjudit till debatt kring. Jag har t. ex. inte med ett ord hunnit beröra de uppslag till nya former för lagstiftnings-samarbetet som utskottet har velat diskutera.

Jag hoppas emellertid få återkomma till detta i annat sammanhang. Det framgår av utskottets tryckta berättelse att utskottet förutsätter att ministrarna skall få tillfälle till ingående överläggningar med utskottets ledamöter innan utskottet för sin del tar slutlig ställning.

Det finns anledning att starkt understryka behovet av sådana överläggningar. Jag tror för min del att saken skulle ha vunnit på att överläggningarna kommit till stånd före den offentliga debatten inför Nordiska rådets plenarförsamling. Åt detta är emellertid inte mycket att göra nu.

Jag vill i stället ta fasta på att utskottet betecknar tankarna i sin PM som preliminära och att promemorian inte ger sig ut för att vara något annat eller mera än ett diskussionsunderlag. Även de synpunkter som jag själv har fört till torgs här i dag har i viss mån samma karaktär. Min framställning har med nödvändighet blivit både skissartad och ofullständig. Det finns utan tvekan också från min sida ett betydande utrymme för kompletteringar och nyanseringar.

Mot den bakgrunden vågar jag hoppas att de meningsskiljaktigheter som tycks föreligga på detta stadium så småningom skall kunna överbryggas.

Meddelande

Det meddelades, att justitieminister Louekoski intagit sin plats i rådet.

Arne Nilsen: Eg vil gjerne med nokre få ord få lov til å gje uttrykk for mitt syn på visse prinsipielle sider ved den saka som vi drøftar her i dag. La meg starte med å understreke at vi vel utan vidare kan slå fast at lovsamarbeidet er ein viktig del av det nordiske samarbeidet. Men i alt samarbeid er det klokt å prøve å stille opp realistiske mål, og det gjeld og lovgjevinga dei nordiske landa imellom. Også denne form for samarbeid vil bli bedømt av folket ut frå praktiske, konkrete resultat.

Eg trur det er både nyttig og nødvendig å ha dette som utgangspunkt når vi skal drøfte framtidslinene i nordisk lovsamarbeid. Vi bør dessutan ha for auga at nasjonale og politiske føresetnader vil kunne innebere visse avgrensingar i omfanget av samarbeidet. Likevel vil vi nok steg for steg kunne oppnå harmonisering i samsvar med intensjonen i Helsingfors-avtalen. Men tempo og omfang av samarbeidet vil i stor mon

bli bestemt både av arbeidsformer i Nordisk Råd og av administrative og politiske forhold i det einskilde land. Og her vil eg gjerne seie at eg ser det for min del slik at tanken om lovharmonisering og mest mogleg like rettsreglar ikkje kan vere noko mål i seg sjølv. Dette er berre eit middel til å skape eit mest mogleg likt rettsgrunnlag og gjennom det eit mest mogleg likt livsgrunnlag for menneska i dei respektive nordiske landa. Korkje meir eller mindre kan utleiast av Helsingforsavtalen. Derfor nemner også avtalen å gjennomføre som målsetting like rettsreglar i dei nordiske landa "i så mange henseender som mulig". Og dette siste forbeholdet nemnde så vidt eg høyrde, ikkje utskottets formann Thestrup. I dette ligg både ei avgrensing, men etter mitt syn også ei tilskunding til samarbeid. Men ingen kan etter mitt syn ut frå dette tale om brot på den samarbeidstanke som er nedfelt i Helsingfors-avtalen, fordi om eit land ser seg tent med ut frå sine føresetnader å gå raskare fram med reformtiltak på visse område enn andre land gjer det. Også lovene skal tene det siktemål å vere ein praktisk reiskap til å endre samfunnet i samsvar med politiske målsettingar. Det kan gjelde tiltak for å utvide demokratiet, som også Lidbom var inne på, det kan vere tale om å skape større likestilling og det kan vere tale om å skape betre miljø på arbeidsplassene våre. Her vil det vere aktuelt med gjennomgripande reformtiltak der lovgjevinga må takast i bruk for å bryte gamle privilegier og innarbeide mønster. Men det kan vel ikkje vere meininga at slike eller andre politiske framstøytar i eitt land skal måtte utstå i påvente av at andre land har bestemt seg for tilsvarende steg. La meg her vise til eit konkret eksempel frå mitt eige land. Under leiing av ei regjering utgått av Arbeidarpartiet, er Norge det land i Norden som først har gjennomført lovfest medbestemmingsrett for dei tilsette på bedriftene ved endring av aksjeselskapsloven. Eg går ut frå at ingen her vil hevde at dette strir mot Helsingforsavtalens samarbeidsånd. Og vi kjem ganske sikkert i vårt land til å gå enda vidare her. Det same gjeld lovendringar i samband med arbeidsmiljø og når det gjeld det økonomiske demokratiet. Det er bl. a. ut frå slike synspunkt eg meiner at lovharmonisering

for harmoniseringa si eiga skuld ikkje kan vere det primære. Derfor meiner eg også at medlemsforslaget går altfor langt når det brukar uttrykket "krise" om det nordiske lovsamarbeidet. Ulike samarbeidstiltak må løysast i samsvar med føresetnader og behov i det einskilde land. Det som nå må bli ei nærliggjande oppgåve, det er å få ein sakleg definert grensegang som munnar ut i eit mest mogleg konkret saksfelt for det lovsamarbeid der harmonisering er aktuell politikk dei nærmaste åra.

Det PM som juridisk utval har lagt fram, kan etter mitt syn ikkje oppfattast som ein slik klargjering, og det er etter mitt syn heller ikkje meint å vere det. Dette er og blir berre eit reint førebels dokument. Det viser ei framstilling av førebels drøftingar og synspunkt. Det er, som det har vore sagt i debatten, kort og godt eit debattgrunnlag. Men kor vellukka dette er blitt, det er ei anna sak. Men dette vedlegget må ikkje takast for meir enn det er. Dette er ingen konklusjon frå utvalet si side. Den endelege konklusjon vil juridisk utval måtte trekke etter denne debatten i dag, og etter å ha diskutert sakskomplekset med dei nordiske justisministrane. Først då er grunnlaget til stades til å forme den konklusjon som vil bli utgangspunkt for ein ny debatt omkring det i og for seg viktige samarbeidsspørsmål som medlemsforslaget reiser. Men eg trur at både innhald og form i det vedlegg som ligg føre, ville kanskje fått ein annan karakter om den påtenkte drøftinga med ministrane hadde skjedd på førehand. Men som vi veit, det har ikkje skjedd. Denne drøftinga kjem seinare.

La meg så til slutt berre få seie at eg trur vilkåra kan leggest betydeleg betre til rette for å oppnå eit meir resultatrikt lovsamarbeid. Ved å endre tradisjonelle former for førebuing av lovarbeidet i dei respektive landa og ved betre samordning landa imellom, må det kunne oppnåast større resultat. Men vi har, som det har vore sagt i debatten, allereie i dag eit breidt felt for samarbeid. Eg meiner dessutan det er eit viktig spørsmål at det nordiske ministerrådet sitt permanente sekretariat i Oslo snarast råd får tilstrekkeleg juridisk kapasitet til å følgja opp aktuelle samarbeidstiltak i åra frametter.

Justitieminister **Louekoski**: Herr president! Det var med stor tillfredsstillelse jag konstaterade, att Nordiska rådets juridiska utskott föreslagit en principiell debatt i rådet om det nordiska samarbetets framtid på lagstiftningens område. Jag har redan tidigare efterlyst en principdiskussion i saken med mina kolleger för att jag ansåg, att en dylik diskussion skulle ha varit på sin plats innan ministerrådet gav sin berättelse om samarbetet på lagstiftningsområdet till Nordiska rådets 21 session. Det fanns då inte tillfälle till en sådan diskussion. Nu kan saken tas upp till debatt i ett representativt forum.

Till att börja med vill jag konstatera, att sådana bestämmelser, av vilka man entydigt skulle kunna utläsa målsättningen för det nordiska lagsamarbetet, saknas. Sålunda finns det inte några tvingande skäl till att de nordiska länderna i alla situationer bör sträva till att harmonisera sin lagstiftning. Harmonisering kan enligt min mening vara målet bara när detta är möjligt och ändamålsenligt.

Under tidigare år har en harmonisering av lagstiftningen rätt ofta ansetts vara ändamålsenlig i det nordiska lagsamarbetet. Där om vittnar gemensam lagstiftning om t. ex. upphovsrättslagstiftningen, medborgarskapslagstiftningen, luftfartslagstiftningen osv. Å andra sidan kan man bara för att nämna privatträtten peka på många stora områden på vilka harmonisering inte förekommit.

I dagens samhälle är möjligheterna till en lagharmonisering enligt min mening mera begränsade än tidigare. Av orsakerna härtill vill jag främst nämna tre.

För det första har lagstiftningstempot ökat på grund av den snabba samhällsutvecklingen. Den tid som ett gemensamt beredningsarbete kräver står därför ofta inte till buds.

För det andra är lagstiftningen ett samhällspolitiskt styrningsinstrument. Detta har man också i allt högre grad börjat inse. Användningen av detta instrument är självfallet beroende av de rådande politiska styrkeförhållandena och den allmänna samhällsliga målsättningen. I dessa avseenden kan situationen vara olika i de skilda länderna, vilket naturligtvis begränsar möjligheterna

till lagharmonisering.

För det tredje framkallar den internationella ekonomiska integrationen på vissa områden ett harmoniseringstryck, på vilket de olika nordiska länderna med hänsyn till nationellt betingade utrikespolitiska och ekonomiska intressen kan reagera på olika sätt.

Med detta vill jag ingalunda ha sagt, att man borde avstå från nordiskt lagsamarbete, fastän möjligheter till harmonisering inte föreligger. Samarbetet skall fortsättas när det finnes vara möjligt och ändamålsenligt. Samarbetet bör härvid bara ske i friare former och utan i förväg uppställda krav på harmonisering.

I vissa enskilda fall kan det finnas skäl att komma överens om en lagharmonisering. Så är fallet när nyttan därav är uppenbar t. ex. för tillgodoseende av individens faktiska rättsskyddsbehov när en enskild medborgare vistas i ett annat nordiskt land än sitt eget.

I dagens samhälle bör lagstiftningsarbetet anpassas till samhällsutvecklingen. Sett mot den bakgrunden är det av skäl, som jag här anfört, svårt att, förutom i vissa undantagsfall, uppgöra ett långsiktigt nordiskt lagstiftningsprogram. Uppgörandet av ett långsiktigt lagstiftningsprogram skulle redan internt i Finland, där olika koalitionsregeringar avlöser varandra, bereda stora svårigheter. Svårigheterna blir sannolikt oöverkomliga, när det gäller för fem länder att åstadkomma ett gemensamt långsiktigt lagstiftningsprogram.

Ett nordiskt lagstiftningsprogram bör enligt min mening också ha en nationell förankring. Detta innebär, att programmet för Finlands del först skall i vederbörlig ordning behandlas på hemmaplan innan det kan infogas i det nordiska programmet.

På grund av det ovan sagda är det uppenbart att man måste nöja sig med en tidsmässigt begränsad lagstiftningsplan inom ramen för vilken det är möjligt att ompröva prioriteringsordningen och beakta nya initiativ. En dylik plan skulle stå i samklang med de principer man enades om vid sammanträdet mellan stats- och samarbetsministrarna samt Nordiska rådets presidium i november 1972. Vid detta möte rådde nämligen enighet om att handlingsprogrammen för det fortsatta nordiska samarbetet skall fortlö-

pande ses över och utvidgas. Den fortlöpande översynen av lagstiftningsprogrammet skulle vid behov kunna ske vid gemensamma sammanträden mellan Nordiska rådets juridiska utskott och justitieministrarna. Också beträffande denna översyn gäller givetvis vad jag sagt om den nationella förankringen.

Jag vill ytterligare betona betydelsen av ett lagstiftningsamarbete under obundna former.

Den redan existerande nära kontakten mellan justitieministerierna borde yttermera utbyggas genom utvecklande av samarbets-tekniken. På så sätt skulle varje lands resurser på lagberedningens område kunna utnyttjas på ett ekonomiskt sätt i fråga om lagstiftningsprojekt, som samtidigt är aktuella i två eller flera av länderna.

Möjligheterna till ett dynamiskt utbyte av informationer och tankar borde utvidgas när det är möjligt och någon önskar det. En utveckling av ett dylikt samarbete skulle säkerligen dels innebära möjligheter till förbättring av de nationella lagstiftningsprodukterna och dels en faktisk samordning på nordiskt plan också i fall då man inte direkt uppställt harmonisering som mål.

Ännu vill jag peka på en samarbetsform, som i vidsträckt betydelse kan ses såsom ett lagstiftningsamarbete, nämligen samarbetet mellan olika nordiska myndigheter när det gäller utbyte av informationer och erfarenheter ifråga om tillämpningen av viss lagstiftning, reformbehov av lagstiftningen till följd av samhällsutvecklingen o. s. v. Utvecklingen på bl. a. köp- och näringsrätts områden synes på grund av det alltmer invecklade samhällsmaskineriet leda till att man genom ramlagstiftning överför den faktiska lagstiftningsmakten till olika myndigheter. Ett samarbete mellan dessa myndigheter kan leda till å ena sidan en enhetligare rättstillämpning och å andra sidan indirekt till att lagstiftningen i de olika nordiska länderna blir mera likartad. Även förutsättningarna för detta samarbete bör därför jämsides med övriga åtgärder kraftigt utbyggas.

Mäki: Herr president! Ministerrådets berättelse om nordiskt samarbete och i syn-

nerhet samarbetet inom lagstiftningens område har ytterligare såsom tredje punkt tagit upp medlemsförslaget om nordiskt lagstiftningsprogram.

En granskning av ministerrådets berättelse leder direkt till vissa slutsatser:

- där ingår ett stort avsnitt gemensamt nordiskt lagstiftningssamarbete, och det omfattar vitt skilda områden.
- för det andra kan man med glädje konstatera, att tidigare uppgjorda program och planer förverkligats i överraskande stor utsträckning och till och med många blivit slutförda, och att
- detta för det tredje automatiskt väckt frågan om nödvändigheten att uppställa nya planer.

Utan att upprepa historieskrivningen kan man konstatera, att det enhetliga utvecklandet av lagstiftningen i de nordiska länderna är en naturlig följd av den likhet, som av historiska skäl även i dag präglar de nordiska medborgarnas liv och leverne inom ramen för lagstadgad frihet.

Samtidigt som Nordiska rådets juridiska utskott förhoppningsfullt börjat planera nya uppgifter för att säkerställa ett framgångsrikt fortbestånd av sitt arbete, har i denna diskussion på ett överraskande sätt infogats ett tveksamhetens ord i fråga om det ändamålsenliga i lagstiftningsarbetets gemensamma utvecklande och harmonisering. Till denna tvivlens väg hör de av Sverige genomförda ändringarna i äktenskapslagstiftningen samt anförandena av den svenska regeringens representant beträffande de nya ändamål och målsättningar som borde tillämpas i stället.

De av Helsingforsavtalets artiklar som berör rättsligt samarbete innehåller en förpliktelse till lagsamarbete, vilket skall syfta till att uppnå största möjliga överensstämmelse av lagarnas innehåll. Då Helsingforsavtalet utarbetades hade man naturligtvis intagit ett förbehåll för den eventualiteten, att dessa målsättningar inte fullt kan förverkligas på alla områden och i varje avseende, men avsikten och grundlinjen är klara. Det är också naturligt för oss fria människor i Norden, att man ger oss ett förpliktande uttalande och inte en tvingande order. Det är i ljuset av detta som man bör se artiklarnas innehåll.

Det har framhållits, att andra målsättningar skulle vara viktigare än harmonisering av lagstiftningen, såsom till exempel att lagarna är demokratiska, att konsumentskyddet och arbetarskyddet är ordnade och så vidare. Jag kan inte riktigt förstå att dessa målsättningar jämföras med lagarnas harmonisering. Jag utgår från att samtliga nordiska länder i sin lagstiftning och i hela sitt levnadssätt strävar till demokrati på samma sätt som vi i enlighet med den i vår lagstiftning sedan gammalt respekterade principen att skydda den svagaste, ständigt och vaket alla uppmärksammar både arbetarskyddet och konsumentskyddet. Enligt min uppfattning finns det ett logiskt fel i det påstående som jag nyss hänvisade till, ty man bör sträva till såväl harmonisering av lagarna som till de övriga nyssnämnda målsättningarna. Dessutom måste beaktas, att det å ena sidan är fråga om formella, å andra sidan innehållsmässiga värden, varför påståendet samtidigt berör saker i två skilda kategorier. — I varje fall kan man genom dessa innehållsmässiga krav inte på något sätt motivera eller försvara ett förbiseende av Helsingforsavtalets förpliktelse i fråga om lagstiftningsarbetet.

De stora gemensamma och förverkligade projekten har visat sin ändamålsenlighet och betydelse.

Det gemensamma lagstiftningsarbetet ger en möjlighet att beakta många olika synpunkter och att tekniskt effektivisera lagstiftningen. Även om jag inte närmare känner till lagstiftandets nivå i de övriga länderna, konstaterar jag, att man vad omfattningen beträffar under senaste tid inte ens kommit nära 1734 års lysande nivå, och det är därför otvivelaktigt skäl att höja på vårt lagstiftandes tekniska beredskap.

Det gemensamma utarbetandet och lagarnas enhetlighet innebär ett oerhört kraftigt stärkande av rättsskyddet och utgör en sammanförande länk för den vetenskapliga forskningen. Detta ger grunden för ett gemensamt nordiskt vetenskapligt arbete samt tolkningsdirektiv.

Det finns också många aspekter utom de rent tekniska. Det är i detta skede mycket större skäl att konstatera,

— att ökningen av allt slags internationellt umgänge å ena sidan kräver och å andra

sidan uttrykkligen gynnas enormt av identiska stadganden, vilket framgår inte blott i det ökade resandet och i turismen, utan också i mycket mer permanenta företeelser såsom flyttningar till följd av arbetsförhållanden och äktenskap mellan personer av olika nationalitet; dessutom är det klart att trafiken, handeln och det övriga näringslivet ställer sina krav på enhetlighet.

Förutom det ökade behovet inom denna sektor kan nämnas, att lagarna och bestämmelser i övriga länder inte längre bör kännas till enbart av vissa tjänstemän och diplomater. Det ökade umgänget, som jag redan hänvisade till, gör att även mannen på gatan rentav dagligen har bruk för kännedom om dem.

Eftersom behovet av enhetlig lagstiftning sålunda har växt betydligt, är det minst sagt märkvärdigt att påstå, att harmoniseringen inte vore ändamålsenlig.

Den samhälleliga grunden är densamma i alla nordiska länder och den har inte i avgörande grad förändrats av den snabba utvecklingen i vår tid. Det förekommer inte heller i fråga om utvecklingstakten så stora skillnader att man fördenskull inte på ett samordnat sätt skulle kunna utveckla den nordiska lagstiftningen.

Det har sagts, att våra olika förhållanden till EG skulle innebära ett hinder härvidlag. Det här är ett relativt och synnerligen begränsat hinder. De nordiska ländernas fördel kräver däremot, att våra gemensamma uppfattningar avspeglar sig också i de övriga europeiska ländernas lagstiftning, åtminstone med hänsyn till reglerna för handel och vissa andra former av näringsliv.

Det är påtagligt att de politiska krafterna i Norden står i en stabil balans. En samnordisk utveckling av lagstiftningen kunde därför utgöra en trygg och utjämnande faktor i lagstiftningsarbetet, ty lagstiftningens konsekvens har ju sin givna betydelse för medborgarnas rättsskydd.

Det är onödigt att här åberopa enbart diplomater, tjänstemän, advokater och domare. Fördelarna och förtjänsterna i en gemensam lagstiftning kommer ju till gagn för allt det umgänge, som dag för dag ökar och som innebär att våra medborgares möjligheter och förutsättningar tilltar och ut-

vecklas utöver de begränsningar som gäller för vart och ett land.

Under den diskussion som har förts här har jag inte hört om någon annan fråga än delreformen av Sveriges äktenskapslag som skulle ställa övermäktiga hinder för harmoniseringen, och de svårigheter som förts på tal är i varje fall till största delen relativa samt undantag. Därför anser jag det inte vara berättigat att hävda, att samarbetet för lagstiftningens förenhetligande skulle vara något undantag. Strävandet till gemensamt lagstiftningsarbete redan i förberedande skede samt till uppnående av målsättningarna i Helsingforsavtalet är ännu i dag en huvudregel och en positiv realitet, vars betydelse tvärtom avsevärt har tilltagit.

Vissa skillnader i våra folks natur och utvecklingshastighet kan inte få utgöra hinder för en tidsmässig koordinering av lagstiftningen.

Jag anser att vi alla också i dag har skäl att understryka behovet av att lagstiftningsarbetet sker i enlighet med de målsättningar som uppställts i Helsingforsavtalet.

Haugstvedt: Jeg har oppfattet diskusjonen i dag i denne sak slik at vi skulle gi uttrykk for visse prinsipielle synspunkter på spørsmålet om utviklingen av lovsamarbeidet i Norden. Og det er da naturlig å ta utgangspunkt i den avtale som man nådde frem til i Helsingfors i 1962. Jeg har oppfattet målsætningen i denne avtale dithen at man skulle forsøke å finne frem til mest mulig ensartede rettsregler i de nordiske land på så mange områder som mulig. Dette har så langt det går frem av de dokumenter som ligger fore, ikke ført til særlig store resultater, men man har på en del områder kunnet peke på at det nordiske samarbeid har vært meget vellykket. Det gjelder kjøpslovgivningen, det gjelder ekteskapslovgivningen, det gjelder forsikringsavtaleloven og lov om beskyttelse ved atomkraft og EDB-lovgivningen m. v. Man kan med andre ord se tilbake på en del vellykkede resultater av dette lovgivningssamarbeidet. På andre områder har man ikke nådd frem. Nå er det

slik at det er mange faktorer som taler for et nordisk lovsamarbeid. Historisk, kulturelt og geografisk står jo de nordiske land meget nær hverandre, og det er faktisk ofte like store forskjeller innen det enkelte land som det er landene imellom på mange felt. Det er derfor naturlig å regne med at man på en rekke områder skulle ha felles interesse av å nå frem til en lovharmonisering mellom de nordiske land. Dette samarbeidet bør etter min oppfatning bare skje og kan bare være fruktbart dersom det skjer under forståelse for hverandres nasjonale og regionale særpreg. Nå oppfattet jeg da statsråd Lidboms uttalelse på det nordiske juristmøte i Helsingfors i 1972 dithen at hans primære ønske er en annen form for lovgivningssamarbeid enn det som har vært Helsingfors-avtalens forutsetning, eller i hvert fall som av et flertall har vært tolket inn i Helsingfors-avtalen. Som begrunnelse for dette endrede syn på det nordiske lovgivningssamarbeid peker statsråd Lidbom på at det i et moderne industrisamfunn fremtrer trekk som menneskene opplever som trusler mot trygghet og velferd, og det må føre til at lovgivningssamarbeidet i Norden må vike overfor dette viktige moment. Jeg vil jo tro at nettopp de forhold som Lidbom her peker på, skulle være felles for de nordiske land, og at det ville være naturlig at nettopp dette forhold burde føre til at de nordiske land i enda sterkere grad stod sammen om et slikt samarbeid. Og jeg synes det er så riktig det som Lidbom her påpeker, at det moderne industrisamfunn har en slik hastig utvikling at man raskt og effektivt må finne frem til nye lover. Men forholdene er nå engang stort sett like i de nordiske land, og etter mitt skjønn burde vi i fellesskap rykke frem også på dette felt. Det er andre områder som klart og tydelig peker seg ut som helt naturlig for nordisk fellesskap, og jeg tenker ikke minst på lovgivningen når det gjelder rusgifter og narkotika. Jeg synes narkotikalovgivning er et av de områder som de nordiske land burde klare å harmonisere så fort som overhodet mulig. Vi vet jo at verden blir stadig mindre, og trafikken over grensene skjer raskere og hyppigere enn noen gang før i vår tid. Og det forhold at de nordiske borgerne kan reise uten hindringer i de nor-

diske land, tilsier at man i hvert fall når det gjelder strafferammen for salg av narkotika burde finne frem til en ensartet lovgivning. Det er vesentlig at ikke de som selger narkotika, kan reise fra land til land i Norden, og få en betydelig mindre straff for samme forbrytelse i et av de nordiske land. Jeg tror at på dette punkt burde vi i Norden finne frem til felles regler. Overfor verden for øvrig, overfor Europa og Østen, hvor disse stoffene produseres og selges, ville Norden da ses på som et enhetlig område i denne sammenheng, og det tror jeg ville være til gagn for alle de nordiske land.

Det er også en rekke andre områder der jeg synes det er naturlig med nordisk samarbeid. Jeg tenker ikke minst på reglene for sjøtransport, jeg tenker på ekteskapslovgivningen, da under den forutsetning at vi har felles målsetting med vår ekteskapslovgivning. Det kan synes som det kan være ulike syn på den politiske målsetting som vi har for vår ekteskapslovgivning f. eks. i Sverige og Norge. Når jeg har sett på den instruks som det svenske ekteskapslovgivningsutvalg fikk, må jeg si at vi i Norge har en annen politisk målsetting for dette felt av vår lovgivning, og at jeg finner det naturlig at man da nødvendigvis ikke kan finne frem til en felles lovgivning. Det er jo de mål vi setter oss som i meget sterk grad medvirker til om vi i det hele tatt kan nå frem på de ulike områder til felles lovgivning og lovharmonisering.

La meg da kort få konkludere med å si at jeg for min del hører til dem som synes det er heldig og riktig med en lovharmonisering i Norden på så mange områder som mulig, og at den krise som det tales om i innstillingen her, vel ikke bør utvikles videre, men at vi finner frem til et felles lovharmoniseringssamarbeid på så mange områder som mulig. Nå vil jeg gjerne ha sagt at det kan lett bli slik når det gjelder alt lovgivningsarbeid at det går langsomt frem. Det ligger i grunnen i selve sakens natur. Og da kan man få en viss utålmodighet når det gjelder samarbeidet i Norden, man synes at dette går for langsomt. Men erfaringsmessig vet vi at internasjonalt samarbeid går langsomt, og ingen bør tape motet av den grunn. Vi kommer kanskje noe sent, men vi får håpe at vi kommer godt.

Guttorm Hansen: Statsråd Lidbom la jo i sitt innlegg på mange måter opp til en viktig prinsipielt betonet debatt om det nordiske samarbeidet, ikke bare spesielt når det gjelder lovharmoniseringen. Men jeg synes at hans innlegg også la opp til en mer generell debatt om hvordan vi i fremtiden skal drive det nordiske samarbeid. Det er klart at statsråd Lidboms innlegg kan oppfattes og kunne på mange måter oppfattes som en slags avvisning av lovharmonisering i den forstand som vi vanligvis har talt om det her i Rådet. Men jeg vil for min del oppfatte — og jeg håper jeg har oppfattet det rett — statsrådets innlegg mer som et forsøk på en prinsipiell vurdering av hvorfor og hvordan vi skal harmonisere, ikke om vi skal harmonisere. Og her tar jeg utgangspunkt i den prinsipielle vurdering som han la opp til, nemlig om det nordiske samarbeid i tiden fremover skal gå etter mer planmessige linjer enn hittil. Så langt jeg forstod det egentlige innhold, var statsrådets hovedsyn sprunget ut av at lovharmoniseringen mer burde være et resultat eller en del av handlingsprogram på enkelte områder en slike enkeltstående harmoniseringstiltak. For min del må jeg si at jeg synes dette er et synspunkt som det er all grunn til å drøfte også i andre sammenhenger og på andre områder enn lovharmonisering. Vi må vel om vi betrakter Nordisk Råds historie, kunne si uten å fornærme noen at de som har deltatt i dette arbeid gjennom lang tid, vet at Rådets arbeid altfor ofte har vært preget av altfor liten helhet og plan. Fremskrittene har ofte mer vært resultat av impulsforslag i en akutt situasjon enn av en helhetsvurdering over et lengre tidsrom. Dette har endret seg i den senere tid på enkelte områder hvor vi ser at handlingsprogrammene kunne gitt oss større helhet og større mulighet til å vurdere det samlet. Men slik det har vært, må vi vel si at i mange år var det egentlig et under at vi nådde så langt som vi gjorde med det nordiske samarbeid. Jeg synes derfor at de synspunkter som er hevdet her i dag, bør behandles og drøftes meget seriøst. Men samtidig vil jeg gjerne si at de synspunkter som her gjør seg gjeldende om lovharmoniseringen som deler av handlingsprogrammer, de må ikke presses så langt at vi stop-

per opp eller stagnerer på områder som ikke så lett lar seg presse inn i et handlingsprogram, men som må være enkeltsaker, som må være enkelte lovharmoniseringssaker. Jeg tror det er viktig å ta det forbehold og den reservasjon i denne sak. Jeg tror vi vil oppleve det mer og mer at svært ofte gjelder lovharmoniseringen enkeltindividers problem, enkeltmenneskers problem, men også grupper problem. Samarbeidet på alle områder i Norden fører til at virksomheter og mennesker blandes mer og mer, mer og mer blandes disse tingene i Norden, og lovharmoniseringen må også ses som en del av de forsøk vi må gjøre på menneskeliggjøring av det felles-nordiske samfunn. Jeg tror at det perspektiv må vi ikke tape av syne når det gjelder lovharmonisering. Det er selvfølgelig viktig med lover og regler for økonomisk virksomhet, for transportvirksomhet, for avtaler av mange slag som skal regulere forholdene mellom foretak, mellom økonomiske virksomheter o. s. v. Det er selvfølgelig også viktig det som vel var det viktigste siktepunkt i gamle dagers lovharmonisering, nemlig å gjøre det enklere for domstoler og jurister, men det er ingen hovedsak for meg når det gjelder lovharmoniseringen. Hovedsaken er i virkeligheten en ting, nemlig å gjøre det enklere, lettere og tryggere for det enkelte menneske hvor det lever og virker i det nordiske fellessamfunn. Det må jo være perspektivet for lovharmoniseringen, og så får vi finne fremgangslinjer og måter å arbeide på som tilsvarer den situasjon de nordiske land lever i i dag. Og i høy grad tror jeg at harmoniseringen nettopp må være en del av de handlingsprogrammer vi legger opp til, men samtidig må vi ha klart for oss at all lovharmonisering ikke kan arbeides frem under det siktepunkt.

Hernelius: Herr president! Herr Arne Nil- sen, tyvärr nu tidigare medlem av juridiska utskottet — jag säger tyvärr för juridiska utskottets vidkommande — ställde en mycket berättigad fråga, nämligen om man kan säga att det råder en kris i det nordiska lagstiftningsarbetet. Han ansåg att så inte var förhållandet. Frågan är berättigad bl. a. med hänsyn till att det i det medlemsförslag

som på en omväg har kommit under debatt sägs att det föreligger en kris. Låt oss då granska motiveringen för detta medlemsförslag.

Först och främst pekas det däri på att vid den tidpunkt när medlemsförslaget ingavs endast två länder hade reglerat sina förhållanden till den gemensamma marknaden — sedan dess har antalet blivit större. Man pekade på att sådana svårigheter och bryningar som kan uppstå mellan det nordiska samarbetet och det europeiska kan föranleda många att anse att det föreligger en kris i det nordiska samarbetet.

Den andra motiveringen i medlemsförslaget för att tala om en kris var att det direkt uttalats från en del håll att man icke vidare borde sträva efter en harmonisering. Det skulle icke vara ett realistiskt mål, och man borde driva lagstiftningssamarbetet i friare former. Riktigheten i det konstaterandet har väl ingen kunnat bestrida vare sig före eller efter dagens debatt.

Det finns emellertid ytterligare ett skäl, herr Nilsen, nämligen den diskussion som har uppstått om i främsta rummet äkten-skapslagstiftning. Jag tänker inte ge mig in på den diskussionen — vi bör låta gamla sår om möjligt läka sig själva. Jag vill bara erinra om att få frågor har väckt sådant intresse i Nordiska rådet som den frågan. Att debatten därom ännu icke är slut fick vi en påminnelse om när vi läste referaten från danska folketingets debatt den 18 oktober, då en rad talare, oberoende av parti-färg, behandlade denna fråga i för Sverige ganska kritiska ordalag.

Herr Arne Nilsen betonade vidare att den promemoria som juridiska utskottet har beslutat att framlägga på detta sätt innehåller preliminära ståndpunktstaganden. Det är helt korrekt. Ståndpunktstagandena är preliminära därför att det tyvärr icke blev tillfälle till samråd av det slag som man hade önskat med de nordiska justitieministrarna. Det finns flera orsaker till detta — bl. a. valen — men det är beklagligt att något samråd icke kunde äga rum. Ändå måste man tillägga promemorian en viss vikt som uttryck för juridiska utskottets uppfattning åtminstone sådan den framkom i Tórshavn i somras, då promemorians innehåll dryftades ganska ingående — jag tror under åt-

skilliga dagar — och då åtminstone en justitieminister var närvarande.

Det måste konstateras att statsrådet Lidboms uppträdande i Nordiska rådet denna gång var mildare i form än vi varit vana vid, men i sak kände vi igen åtskilligt. Han staplade argument mot harmonisering. Han pekade på konventioner som kommer på andra områden än det regulära lagstiftningsarbetets. Jag har dock svårt att inse att det är ett argument mot harmonisering. Han klandrade utskottet för att i denna promemoria, som alltså är preliminär, ha beträtt vägar som icke är framkomliga, realistiska eller meningsfulla — det var ett älsklingsuttryck som han använde flera gånger.

Jag noterade dock att även statsrådet Lidbom vid ett tillfälle sade att hans synpunkter kunde vara preliminära. Han använde ordet "min" i sammanhanget, och användandet av detta personliga pronomen kom mig att ett ögonblick tveka, om han gav uttryck åt den svenska regeringens uppfattning eller åt sin egen uppfattning. På den punkten kan vi kanske få klarhet under debatten.

Så vill jag gärna säga att jag skulle mycket värdesätta om den tolkning av herr Lidboms anförande som herr Guttorm Hansen nyss gjorde vore riktig. Herr Guttorm Hansen sade sig i detta anförande inte finna någon kritik mot all harmonisering — han tolkade det i stället som en inbjudan till principdiskussion. Vi skulle väl alla vara mycket belättna om så vore fallet. Även den frågan är det statsrådet Lidboms rätt att svara på, och endast han kan göra det. Det intryck i varje fall jag fick var att statsrådet Lidbom fortfarande hävdar den s. k. pionjär- och experimentandan — ett eller flera av de nordiska länderna skulle kunna vara pionjärer i fråga om lagstiftningsarbete, och ett och annat skulle kunna utföra experiment. Som påpekades i en artikel i Svensk juristtidning i somras är emellertid detta icke harmonisering, utan ett alternativ till harmonisering.

Statsrådet Lidbom bestred vidare att Helsingforsavtalet innehöll något hinder för eget agerande på det juridiska området. Han stödde sig därvid på att Helsingforsavtalet medgav internationella bindningar, och

han menade att det därmed icke borde utgöra hinder för ett avsteg av det slag han talade om. Jag har svårt att finna bärkraften i det argumentet. När Helsingforsavtalet slöts hade alla klart för sig — också herr Lidbom betonade detta — att det kunde bli fråga om sådana internationella bindningar. Avtalets författare och undertecknare hade alltså den saken klar för sig.

För min del kan jag inte dra någon annan slutsats än att det logiska resultatet av statsrådet Lidboms anförande och hans principiella ställningstagande — och även av vad Finlands justitieminister nyss sade — skulle vara att man antingen inleder konsultationer om ändring i Helsingforsavtalet eller också säger upp detta avtal. Det kan inte vara riktigt att säga, att avtalet inte berörs, när den uppfattningen i varje fall är ganska allmän, att vissa ageranden och framförallt vissa principiella ståndpunkter som hävdats står i strid med detta avtal.

Det finns emellertid en annan sida av saken. Vi har sett ett nordiskt misslyckande i fråga om säkerhetspolitiken på sin tid, vilket ingående har skildrats av förutvarande statsministern Erlander i den nyligen utkomna andra delen av hans memoarer. Vi har också sett ett misslyckande i fråga om det ekonomiska samarbetet, Nordek. Vi har att leva med båda misslyckandena; och kanske vi kan klara det bättre än många trodde när misslyckandena hade ägt rum. Men det vore förvisso allvarligt, om man också skulle konstatera ett misslyckande då det gäller Helsingforsavtalet, ett misslyckande på vad som skulle kunna kallas pionjärområdet i fråga om nordiskt samarbete sedan nästan ett sekel tillbaka, alltså lagstiftningsområdet.

Tycker man å andra sidan att Helsingforsavtalet är meningslöst och att andra vägar skall beträdas, då är det naturligtvis ärligare att säga upp avtalet än att under bedyranden om sitt intresse för det nordiska lagstiftningssamarbetet i själva verket hävda en teori som innebär att avtalet inte iakttages. Tekniken att bedyra sitt intresse för en sak men agera mot saken är ju sedan gammalt välkänd inom dramats värld.

Men jag vill gärna än en gång, herr president, anknyta till vad herr Guttorm Hansen sade — jag citerar fritt eftersom jag

inte har någon text tillgänglig: vi skall tänka på vad vi tar oss före, vi måste ha klart för oss att harmoniseringen är ett försök att göra våra samhällen mänskligare för dem som bor i Norden och att göra lagstiftningen enklare och tryggare för de enskilda individerna. Så tolkade Guttorm Hansen statsrådet Lidboms anförande. Är den tolkningen riktig faller en stor del av min argumentering mot statsrådet Lidbom. Men som sagt: den enda som kan ge besked på den punkten är statsrådet Lidbom själv.

Statsrådet Lidbom: Herr president! Eftersom jag har apostroferats av ett par talare och det begärts förtydliganden från min sida skall jag försöka bidra med ett klargörande inlägg.

Vad jag talade om i mitt anförande var olika sätt att planera ett nordiskt samarbete och jag drog en lans för den typ av planering som vi under de senaste åren kommit in på: att på olika sakområden göra upp särskilda handlingsprogram, att undersöka vilka gemensamma behov och intressen som finns, hur ambitiöst vi vågar sätta upp målen och vilka medel vi skall använda för att nå målen. Denna typ av planering är enligt min mening riktig och ändamålsenlig, och jag tror att man i åtskilliga fall finner att man även inom ramen för sådana handlingsprogram måste använda lagar, jämte andra instrument, för att nå målet. I dessa fall skall man då och då finna att lagarna bör harmoniseras, och därför blir naturligtvis en viss harmonisering av lagarna ett resultat också av denna form av planering och samarbete.

I det väsentliga uppfattade herr Guttorm Hansen mig fullständigt rätt. Han sade också att man får se upp så att man inte betraktar handlingsprogrammen som uttömmande och låter lagstiftningssamarbetet utanför dem avstanna. Det var ungefär det samma som jag sade. Självfallet är jag helt medveten om att det finns åtskilligt som inte låter sig inordnas i sådana handlingsprogram men som vi ändå kan betrakta som gemensamma arbetsuppgifter. Och det breda meningsutbytet i lagstiftningsfrågor som pågår på olika nivåer och i olika sammanhang, mellan kontaktmän i ministerierna, mellan ministrarna, inom kommittéer osv.,

skall naturligtvis fortsätta som hittills. Även det samarbetet kommer väl en och annan gång att ge som resultat att vissa lagar görs mer lika än de är i dag.

Men detta är någonting helt annat än att utforma ett program som utgår från vissa uppräknade lagkomplex och som uppsätter en mer eller mindre oreflekterad harmonisering som ledstjärna för arbetet. Det sista tror jag inte är ändamålsenligt eller realistiskt. Jag kan inte se att något av de nordiska länderna är betjänt av en sådan ordning.

Till sist skall jag kanske till herr Herne-lius säga att det inte var någon falsk blygsamhet hos mig när jag markerade att min framställning var skissartad och ofullständig och att det för mitt vidkommande finns stort utrymme för kompletteringar och nyanseringar. Men den principfråga som herr Guttorm Hansen och jag uppehöll oss vid är väsentlig för den fortsatta debatten. Den blottar också, tror jag, en något olika grundsyn på problematiken med en lagstiftningsharmonisering.

Hernelius: Herr president! Jag hoppas att den ärade församlingen förlåter mig om jag säger, att jag inte blev mycket klokare av svaret. Herr Lidbom sade att han i det väsentliga instämmer med herr Guttorm Hansen, och det uppskattar i varje fall jag mycket, men sedan förklarade han att detta inte innebär att man skall anta ett program som ger uttryck för harmonisering. Exegeterna blir inte klokare på det svaret. Naturligtvis har herr Lidbom lämnat ett bidrag till tolkningen med sitt inlägg, men mer kan jag inte säga att det var.

Erik Adamsson: Herr president! Efter den debatt som nu pågått en ganska lång stund kan jag fatta mig kort.

Jag vill erinra om att vid den senaste sessionen i Oslo hade jag tillfälle att framföra min syn på det nordiska lagstiftningssamarbetet i anslutning till debatten om äktenskapslagstiftningen, en syn som i långa stycken sammanfaller med den som statsrådet Lidbom har framfört. Jag skall avstå från att vid detta tillfälle på nytt redovisa de synpunkterna. Jag vill endast till protokollet få antecknat, att när det gäller dagens

debatt instämmer jag helt i det anförande som har hållits av Arne Nilsen, ett anförande som också utmärkt tecknar min syn på det arbete som nu förestår i juridiska utskottet.

Forsman: De tankegångar, med stöd av vilka man krävt uppgörandet av en nordisk långsiktplan för lagstiftningsarbete, grundar sig till en stor del på bristfälligt analyserade argument. Då man inte noggrant har utrett, vad det ställda kravet sakligt sett betyder, har faktorer av avgörande betydelse blivit obeaktade.

Programförslaget tycks bygga på en delvis bristfällig uppfattning om lagstiftningens funktion. Lagstiftningen i och för sig är inte något samhällspolitiskt mål, och inte heller kan man de nordiska länderna emellan ställa som egenvärde, att lagtexterna skulle ha samma innehåll eller till och med samma lydelse. Lagstiftningen och lagarna är medel och uttryck för samhällspolitisk diskussion och beslutsfattande. Det viktigaste är inte frågan om medlens enhetlighet, utan en eventuell enhetlighet i lagstiftningens målsättningar och verkningar. Lagar bör alltid ses såsom medel för vederbörande samhällspolitiska områden av beslutsfattande. Denna är den första viktiga synpunkten.

En annan central omständighet, som man inte i nödig utsträckning framhållit, är en slutsats av den förstnämnda: diskussion måste föras om huruvida det inom samhällspolitikens olika områden finns gemensamma nordiska målsättningar, vilka man skulle kunna fastslå även i form av långsiktplaner. Det är skäl att vänta att detta inte är lätt, då det politiska uppställandet av långsiktsmål även inom nationell ram vållar svårigheter. — Det är först *efter* det man kunnat komma överens om gemensamma samhällspolitiska målsättningar som man bör börja överväga, huruvida det behövs lagar och enhetliga lagar för att förverkliga dessa målsättningar.

Den tredje betydande omständigheten är de nationellt beaktansvärda synpunkter, som sammanhänger med förberedelserna för ett lagstiftningsprogram på lång sikt. Ett samhällspolitiskt långsiktprogram och ett därmed sammanhängande eventuellt lag-

stiftningsmessigt ställningstagande borde inte tas upp för diskussion vid ett nordiskt parlament eller dess utskott utan att det nationella parlamentet får uppgifter och möjlighet att diskutera därom. Även denna omständighet borde man omsorgsfullt pröva när man i fortsättningen talar om lagstiftningsprogrammet.

Kåre Kristiansen: Jeg synes på mange måter det var klargjørende innlegg som de to justisministre henholdsvis fra Sverige og Finland hadde i debatten her i dag. Klargjørende på den måte at vi har fått deres prinsipielle syn, og vi har fått et godt utgangspunkt for å debattere den videre lovharmonisering i Norden.

Jeg må for så vidt i grunnsyn si meg enig i det som bl. a. minister Lidbom var inne på når han — så vidt jeg forstod ham — understreket at lovharmoniseringsarbeidet ikke er noe mål i seg selv, og at mulighetene for å realisere det vel også er begrenset hvis vi ikke kan støtte oss på de politiske realiteter. Han nevnte handlingsprogrammet. Jeg vil også nevne målsettingen på lengre sikt i de nordiske land.

Det er etter min oppfatning klart at en utidig og for sterkt fremdrevet harmoniseringsvirksomhet som ikke kan støtte seg på en stor grad av enighet på disse punkter som jeg nå nevnte, i mange tilfelle vil kunne føles påtvinget og derfor ikke har mye for seg. Men når det er sagt, må jeg jo få lov til å gi uttrykk for et noe annet syn enn de to herrer når det gjelder de muligheter for en lovharmonisering til stede i den nårværende situasjon. Spørsmålet er om hensynet til et mest mulig harmonisert lovverk i Norden skal være et selvstendig element i vurderingen også av endringer i den nasjonale lovgivning.

Hittil har det vel vært en av grundpilarene for det harmoniseringsarbeid som har vært drevet i Norden, at dette å ha mest mulig like lovbestemmelser, dette å ha et harmonisert lovverk på svært mange områder, har en egenverdi som må vurderes mot andre momenter som kan tale for endringer som vil bryte med en slik harmonisering.

Jeg må på denne bakgrunn si at begge innleggene fra de to ministre i dag ga et inntrykk av at man på det hold har meget

begrenset tro på et videre harmoniseringsarbeid, og jeg synes nok at det i deres innlegg etter min oppfatning lå en undervurdering av betydningen av en harmonisering av lovverket i Norden.

Jeg tror at vi i dag har det grunnlag som skal til for å harmonisere på svært mange områder. Vi har det i en rettsbevissthet og et etisk grunnsyn som jeg tror er stort sett det samme i våre nordiske land.

Så kan man selvfølgelig komme i situasjoner der man i en utålmodig trang etter å endre lover — ikke bare i pakt med utviklingen, men kanskje slik at man også ligger noe foran denne — kan føle harmoniseringsnødvendigheten som noe av en hemske. Jeg tror at det må til en avveining her, men jeg vil ikke være med på å underskrive at harmoniseringshensynet i alle tilfelle skal vike for de øvrige hensyn som kan være til stede.

Jeg vil gjerne si at på enkelte områder synes det for meg å være klart at behovet for en harmonisering er stort og bør tillegges særlig vekt. Representanten Haugstvedt nevnte lovgivningen på narkotikamisbruksområdet. Jeg tror han hadde rett i det, det er et typisk område i denne henseende. Jeg vil for min del også nevne nettopp etkingslovlovgivningen som et felt hvor jeg tror at en for stor endring i ett av landene som bryter opp harmoniseringen, det vil påvirke hele mønsteret i en ugunstig retning for Nordens folk. Jeg tror ikke at vi her har en opinion i Norden bak en utvikling som ikke tar hensyn til — og vesentlig hensyn til — den harmonisering vi allerede har bygget opp på forhånd.

Jeg tror at hvis vi skal legge så liten vekt på harmonisering som den som kunne tolkes inn i en del av de innlegg vi har hørt her i dag, vil det bety en stagnasjon for mye av det nordiske samarbeid som vi har i gang, og jeg vil jo tro at utviklingen og arbeidet her i Nordisk Råd i fremtiden vil vise at det blant de politiske partier og blant nordisk folk er en større grad av vilje og evne til å samarbeide om lovgivningen enn det en kanskje kunne få inntrykk av i innleggene fra de to justisministre.

Kock: Herr president! Endast några korta anmärkningar om det nordiska lagstift-

ningsprogrammet. För det första vill jag konstatera att Danmarks EG-anslutning innebär, att EG-ländernas lagstiftning kommer att utgöra grunden för lagharmoniseringen inom ekonomi och handel, d. v. s. på de områden som skapar förutsättningarna för den övriga samhälleliga verksamheten. För det andra bör vi komma ihåg, att EG syftar till att skapa, förutom ett ekonomiskt också ett politiskt enhetligt Västeuropa. Därför kommer kravet på harmonisering ovillkorligen att gälla även annan lagstiftning än den som jag här nämnde. Detta leder ovillkorligen till att trycket i riktning mot en övernationell lagstiftning växer. Allt detta innebär, att en lagharmonisering, som stannar inom ramen för Nordiska rådets behörighets- och kompetensområde inte kommer att vara betydande, sett från en vidare samhällspolitisk synvinkel. Jag förenar mig med dem som här har framfört den uppfattningen, att endast en politisk vilja i konkreta substansfrågor kan skapa grunden för det fortsatta lagstiftningssamarbetet, icke en formalistisk harmoniserings-teknik.

Helén: Herr president! Vid det här laget är det väl uppenbart att vi lyssnar till en ofullbordad symfoni. Det är kanske också naturligt att en del disharmonier från tidigare sessioner stannat kvar.

Jag tycker mig emellertid spåra en del nya ackord som kan vara löftesrika för fortsättningen. Jag tänker bl. a. på det förhållandet att både utskottets och ministerrådets talesman har understrukit att det är preliminära synpunkter som framförts och att man på ömse håll vill lära av varandra.

Vi kanske redan nu kan spinna något vidare på några av de principiella inläggen. Dit hör den mycket kraftiga markering av den politiska planeringens roll som statsrådet Lidbom här lagt till grund för sin syn på frågan när han sade att harmoniseringen enligt hans bedömning är ett naturligt slutmål för det politiska arbetet. Jag frågar mig emellertid om denna typ av planering, som naturligtvis främst blir beroende av ledande politikers, regeringars och majoritetsgrupperingars värderingar, skulle vara det nära nog enda skälet att söka uppnå en lagharmonisering. Jag drar liksom flera andra av

statsrådet Lidboms inlägg den slutsatsen att han egentligen inte ser så mycket värde i en harmonisering som sådan, men jag undrar om statsrådet Lidbom då inte i viss mån glömmer bort det som skyttade i ett avsnitt av Guttorm Hansens mycket intressanta tolkning och sammanfattning, nämligen enskilda människors och grupper behov av harmonisering. Det gäller t. ex. människor som har stående handelsförbindelser över gränserna från var och en sin hemort i Norden, men det gäller i ännu högre grad de människor som tillfälligt eller varaktigt flyttar sina bopålar från ett nordiskt land till ett annat. För dessa människor borde en harmonisering i sig vara ett värde eftersom vi ju önskar att de skall finna sig till rätta i Norden även när de byter land mer varaktigt.

Det här måste i första hand gälla på sociallagstiftningens område och där har man ju kommit ganska långt i fråga om en harmonisering. Däremot har det knappast hittills gällt skattelagstiftningen, och jag frågar mig: finns det några tankar om att via planeringen på detta område nå en bit i riktning mot en harmonisering? I varje fall känner jag mig övertygad om att det finns många enskilda människor och grupper som just på den grund Guttorm Hansen angav kan ha ett starkt personligt intresse av en högre grad av harmonisering på skattelagstiftningens område.

Till sådana här områden hör naturligtvis också äktenskapslagstiftningen, och det gäller inte bara dem som bor i gränsområdena utan även de grupper som vid mogen ålder flyttar mellan länderna. Hit kommer också i växande utsträckning att höra regler för regionalpolitiken. Både i gränsområdena och för de företag som är inställda på Norden som marknad är det av vikt att konkurrensförhållandena inte snedvrider när regeringarna och statsmakterna över huvudet taget går in och styr den regionalpolitiska utvecklingen.

Den rent konkreta fråga som jag här ställer mig är följande: har man på regeringsplanet eller inom utskottet tillräcklig kännedom om de behov som människor och grupper faktiskt har? Anser man sig ha så färsk undersökningar om hur hittillsvarande lagstiftning har verkat och om de fak-

tiska önskemål som kan finnas hos olika människor och grupper att man betraktar det som nödvändigt med fortsatta praktiska undersökningar som naturligtvis blir ganska dyrbara?

För min del skulle jag uppskatta om ministerrådet och utskottets talesmän i sina slutanföranden ville något belysa dessa saker. Jag är övertygad om att det är värdefullt med opinionsundersökningar som tar sikte på de allmänna attityderna till nordiskt samarbete. Men frågan är om vi inte för vårt eget arbete skulle ha ännu mer nytta av att få exakt veta hur människor, som ser Norden som en stor gemensam hemregion, upplever sin situation i samband med förflyttningar inom Norden.

Min slutsats är, herr president, att planering som underlag för lagharmonisering är i sig utomordentligt värdefull, men den förutsätter att de som svarar för planeringen har aktuella kunskaper om de enskilda människornas önskemål och behov.

Statsrådet Lidbom: Herr president! Efter- som herr Helén tar upp tråden skall jag säga några ord om de även av herr Guttorm Hansen här berörda aspekterna.

Man skall i det nordiska samarbetet särskilt ha uppmärksamheten riktad på de behov, som de enskilda människorna kan ha av att våra rättssystem harmoniseras. Förr i världen tänkte man kanske rätt mycket — såsom här tidigare har sagts — på domstolsjuristers och andra juristers behov, men numera är det ju alltid de enskilda människornas praktiska behov som träder i förgrunden.

I vissa situationer är behovet av ensartade rättsregler mycket påtagligt samtidigt som det inte finns några klart motstående politiska intressen, och i sådana fall kommer man mycket långt då det gäller harmonisering. Jag kan nämna ett enda exempel. Företag i de olika nordiska länderna har naturligtvis stort intresse av att våra rättsregler om patent och andra upphovsrättsliga företeelser är likartade. Här finns inga starka politiska krafter som stretar åt något annat håll. Därför har vi kommit mycket långt när det gäller immaterialrätten.

På andra områden är behovet av likartade rättsregler också ganska påtagligt, men det

finns starka krafter som verkar i annan riktning. De exempel som herr Helén anförde är mycket illustrativa: socialförsäkringarna och skatterna. På de områdena har vi fått nöja oss med att samordna lagstiftningen för att undvika att människor, som flyttar över gränserna, tillfälligt eller varaktigt, drabbas av onödiga rättsförluster. Socialförsäkringarna är ju föremål för samordning genom den sociala trygghetskonventionen, men vi har hittills aldrig övervägt att försöka harmonisera våra socialförsäkringar i Norden på djupet, och detta av rätt naturliga skäl. När det gäller skatterna får vi anstränga oss att genom dubbelbeskattningsavtal och liknande undvika att enskilda människor kommer i kläm. Men vi har aldrig vågat oss på något försök att harmonisera skattelagstiftningen.

Jag bestrider inte alls att behov av harmonisering finns i dessa fall, men jag vågar mig inte på någon som helst förutsägelse om att man i framtiden skulle kunna nå längre på dessa politiskt laddade områden än vi hittills har lyckats med.

Thestrup: Jeg vil gerne på udvalgets vegne takke for den diskussion, der har fundet sted. Jeg tror, den har givet os et fortræffeligt grundlag at arbejde videre på.

Man vil sikkert forstå mig, når jeg siger, at det ikke kan være min opgave at svare på de enkelte indlæg, der her er kommet frem.

Jeg vil dog sige i anledning af hr. Heléns indlæg, at det er en af de ting, vi vil overveje at undersøge i den retning, hr. Helén nævnte. Også for mig står det som noget, der må være vigtigt i vort fremtidige lov-samarbejde.

Der er nogle enkelte ting, jeg vil nævne. Vi er enige om, at en nordisk lovgivning spiller en fremtrædende rolle i det nordiske samarbejde, og vi er naturligvis også ganske enige om, at vi ikke skal harmonisere for harmoniseringens egen skyld. Det, der er grundlaget for harmonisering, er det fællesskab i tilværelsen, den fælles livsholdning, de fælles livsformer, som vi har her i Norden. Vi har haft det hidtil, og jeg tror ikke, at den udvikling, der er sket, har forandret meget på dette område.

Det er derfor også min opfattelse, at vi

skal fortsætte med at bevare denne enhed, hvor den findes, og udvikle den videre; og dér vil jeg gerne sige, at mulighederne for harmonisering afhænger jo af os selv. Vi må imidlertid ikke se bort fra, at hvor vi ikke har denne vilje til at harmonisere, føres de enkelte lande meget let i hver sin retning med det resultat, at den fælles lovgivning, vi hidtil har haft, brydes — måske endog med det resultat, at den fælles retsopfattelse, der har været i Norden, ikke vedbliver at være den samme, som den har været.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

2

B 13/j: regeringsförslag om nordisk kommunal rösträtt och valbarhet

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av regeringsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd snarest at undersøge spørgsmålet om meddelelse af kommunal stemmeret og valgbarhed for nordiske statsborgere i de nordiske lande fortrinsvis på grundlag af gensidighed.

Dam (juridiska utskottets talesman): Hr. præsident! Vi står her over for et af de meget få regeringsforslag, som Nordisk Råd igennem tiderne har haft til behandling. Det er fremsat af Finlands regering, som ønskede, at Nordisk Råd skulle ytre sig om spørgsmålet vedrørende den kommunale stemmeret og valgbarhed. Ideen var, at der var mening i, at den kommunale stemmeret skulle gøres uafhængig af nationalitet og statsborgerskab.

Spørgsmålet er, som det fremgår af det indhentede materiale, på mange måder vanskeligt. En lang række ændringer i lovgivningen er nødvendige, hvis man skal kunne gennemføre det, men en række af remissudtalelserne tilstyrker dog forslaget, og udvalget er nået frem til at indstille, at Nordisk Råd i anledning af det finske rege-

ringsforslag vedtager følgende rekommandation:

”Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd snarest at undersøge spørgsmålet om meddelelse af kommunal stemmeret og valgbarhed for nordiske statsborgere i de nordiske lande fortrinsvis” — d. v. s. i første række, i første omgang — ”på grundlag af gensidighed.”

Hvis jeg må tilføje nogle få bemærkninger for egen regning, vil jeg først sige, at jeg mener, denne indstilling kun kan være første led i en længere udvikling. Vi har vel ingen muligheder for foreløbig at gennemføre en af kongstankerne i de nordiske bestræbelser, nemlig en fælles nordisk statsborgerret. Det er en tanke, som er meget gammel, som er meget smuk — og som har vist sig at være umulig at gennemføre indtil denne dag. Men vi skulle kunne nå frem til en mere begrænset borgerret, byggende på, at de medborgere fra andre nordiske lande, der mere varigt opholder sig i en kommune, og som ikke ønsker at opgive deres egen statsborgerret, skulle kunne få den adgang til at deltage i det offentlige liv, som den kommunale stemmeret indebærer. Det er jo et godt gammelt demokratisk princip, at der med skattebetaling også følger politiske rettigheder, og jeg synes, at den kommunale stemmeret er en naturlig ting i denne forbindelse.

Det har været fremført fra forskellig side, at der jo er en så nem adgang til at opnå statsborgerret for medborgere fra de andre nordiske lande, at der ikke skulle være noget særlig behov for denne ordning: men her synes jeg, man bør sige, at denne ret til at opnå statsborgerret ikke bør være en pligt. Der kan være mange gode personlige grunde til, at man ønsker at opretholde sin egen, oprindelige statsborgerret, selv om man bor og eventuelt er gift i et andet nordisk land. Der bør ikke være nogen pligt til at opgive sin egen, hjemlige statsborgerret. Tværtimod skulle man mene, at de rettigheder, vi har med hensyn til fælles arbejdsmarked og med hensyn til at der ikke kræves opholdstilladelse o. s. v., skulle tilsige, at vi netop indrømmer borgere fra de andre nordiske lande ret til at beholde deres egen statsborgerret, uden at det på andre måder stiller dem vanskeligt.

Jeg tror altså, at udviklingen bør gå i retning af, at vi får denne kommunale valget, selv om der er mange tekniske vanskeligheder.

Som et første led anbefaler udvalget, at Nordisk Råd vedtager den rekommandation, jeg før læste op.

Lantrådet **Hägglom:** Herr president! Tanken att nordiska medborgare, som är fast bosatta i annat nordiskt land än sitt hemland, skall kunna påverka och deltaga i samhällets utveckling, är väl förenlig med de bärande principerna för det nordiska samarbetet. Den bör därför vara värd att understödås. Men man måste likväl konstatera, såsom också i föreliggande utredningar framhållits, att en del praktiska svårigheter att genomföra förslaget kommer att finnas och att den nordiska kommunala rösträtten och valbarheten i vissa länder kommer att ha ringa betydelse i praktiken.

Men oberoende härav är ett fortsatt utredningsarbete att rekommendera. Från Ålands sida förutsattes, att vi i samband med detta utredningsarbete får möjlighet att i detalj redogöra för problemen ur åländsk synvinkel. Tyvärr har Ålands landskapsstyrelse i den tidigare remissomgången inte givits tillfälle att uttala sig i saken, fastän både kommunallagstiftningen och rösträtten vid kommunalval är angelägenheter, där Ålands landsting har bestämmanderätt.

Det finns därför anledning att här i korthet redogöra för rösträtten och valbarheten vid kommunalval på Åland och för vår situation vid en eventuell utvidgning av dessa.

Villkor för kommunal rösträtt och valbarhet hos oss är, att man innehar åländsk hembygdsrätt. De grundläggande stadgandena om åländsk hembygdsrätt ingår i den åländska självstyrelselagen, som är en av Finlands riksdag antagen grundlag, men för vars ändring det fordras bifall också av Ålands landsting. Detaljstadganden om hembygdsrätten ingår i en av landstinget stiftad landskapslag.

Hembygdsrätten är ett slags medborgarskap i landskapet Åland. I huvudsak innebär hembygdsrätten, förutom rösträtt och valbarhet i kommunalval och landstingsval, fri rätt att driva näring samt rätt att utan

inskränkningar förvärva fast egendom i landskapet. Hembygdsrätt bör i regel beviljas finländsk medborgare, som inflyttat till landskapet och stadigvarande bott där fem år, men den beviljas i många fall även personer som bott kortare tid på Åland. Oberoende av hur hembygdsrätten förvärvats, går den automatiskt förlorad fem år efter det vederbörande flyttat från Åland.

Observeras bör att en absolut förutsättning för att inneha eller erhålla åländsk hembygdsrätt är att vederbörande innehar finländskt medborgarskap. Åländsk hembygdsrätt kan sålunda enligt gällande lagstiftning icke beviljas medborgare i annat land. Bortsett från nämnda begränsningar är däremot varje på Åland bosatt finländsk medborgare tillförsäkrad samma medborgerliga fri- och rättigheter som i riket i övrigt.

Bestämmelserna om hembygdsrätten utgör en av hörnpelarna i det åländska självstyrelseinstitutet. Stadgandena därom går tillbaka till Nationernas Förbunds beslut av år 1921, vars syfte bl. a. var att befästa den självstyrelse, som ålänningarna redan hade erbjudits av Finland. Därför bestämde Förbundsrådet att rösträtten vid kommunalval och landstingsval skulle förbehållas dem som varit bosatta på Åland under minst fem år. Denna begränsning, liksom de övriga skyddsstadgandena i Ålands konstitution, får i dag tillmätas kanske ännu större betydelse än för 50 år sedan. De stora befolkningsomflyttningar som nu sker sätter nämligen sin prägel också på Ålands situation. Väsentligt i detta sammanhang är att Ålands befolkning utgör en nationell och språklig minoritet inom ett land med i huvudsak annat språk. Samtidigt är Åland ett gränsområde mellan två högt industrialiserade, ekonomiskt starka och tätt befolkade områden och har jämfört med dessa en fåtalig befolkning. Inom Ålands gränser finns därtill typiska gles- och utflyttningsbygder. I jämförelse med grannregionerna utgör Åland såsom helhet ett relativt sett utvecklade glesbygdsområde. Utflyttningen därifrån har varit stor, och samtidigt föreligger det ett starkt tryck från de omgivande regionerna, i första hand för utnyttjande av rekreationsmöjligheterna, men i andra hand också för etableringar och jordförvärv av större omfattning.

Mot denna bakgrund står det klart, att borttagande av den spärr som inskränkningarna i den kommunala rösträtten utgör, i framtiden kunde innebära en avsevärd försvagning av den åländska befolkningens bestämmanderätt på sitt eget område. Motsvarande situation torde icke föreligga för andra områden i Norden, oaktat att den fria nordiska arbetsmarknaden medför stora befolkningsrörelser mellan de nordiska länderna.

Det är ju ännu en helt öppen fråga i vilken utsträckning kommunal rösträtt och valbarhet för nordiska medborgare eventuellt skulle komma att införas. Men blir det fråga om att rösträtten skulle förvärfvas direkt på grund av mantalsskrivningen, skulle detta för landskapet Ålands del innebära ett alltför genomgripande avsteg från de grundprinciper vår autonomi bygger på.

Ålands landskapsstyrelse ställer sig likväl inte avvisande till tanken, att kommunal rösträtt och valbarhet för medborgare i de nordiska länderna i begränsad omfattning skulle kunna införas också på Åland. En möjlighet vore att medborgarna i de övriga nordiska länderna skulle i det här avseendet jämföras med finländska medborgare, d. v. s. på samma sätt som dessa och under samma förutsättningar kunna beviljas åländsk hembygdsrätt — och därmed rösträtt — utan uppgivande av tidigare medborgarskap. En sådan lösning för Ålands del skulle följa den bärande tanken i det föreliggande regeringsförslaget vad likställigheten mellan nordiska medborgare beträffar, men samtidigt skulle den beakta de speciella rättigheter, som ålänningarna tillförsäkrats och som vi inte anser det möjligt att ge avkall på.

Inrikesminister **Tuominen:** Herr president! Frågan om införande av en nordisk kommunal rösträtt och valbarhet, som är oberoende av medborgarskap, väcktes av Finlands regering år 1972. I detta initiativ framlades önskemålet att frågan skulle uppstå till behandling i Nordiska rådet, på vars rekommendationer nödiga revisioner av lagstiftningen i de nordiska länderna skulle kunna förverkligas.

Finlands regeringsförslag får främst ses

mot bakgrunden av det stora antal finska medborgare som till följd av den fria arbetsmarknaden i Norden arbetar i annat nordiskt land — företrädesvis i Sverige.

Från finsk sida har med tillfredsställelse noterats att juridiska utskottet, som behandlat frågan i Nordiska rådet, enats om att för rådet föreslå antagande av en rekommendation i frågan. Enligt utskottets rekommendationsförslag skulle till Nordiska ministerrådet hemställas om en snar undersökning av spörsmålet om införande av nordisk kommunal rösträtt och valbarhet i första hand på grundval av ömsesidighet.

Med anledning av utskottets förslag kan konstateras, att man från finsk sida från första början utgått ifrån att förverkligandet av initiativet enbart borde gälla medborgare i de nordiska länderna. Principen om de nordiska medborgarnas särställning är redan accepterad och vedertagen och röner full förståelse från andra länders sida. Det kan framhållas att ett eventuellt genomförande av förslaget väl kan ske på grundval av ömsesidighet och att ett sådant tillvägagångssätt i främsta rummet bör övervägas. Det är dock skäl att åtminstone i detta skede också beakta de möjligheter som kan finnas till ett gemensamt förverkligande i samtliga nordiska länder. Också i detta avseende kan utskottets resonemang omfattas.

Från finsk sida är man givetvis medveten om att frågans karaktär och storleksordning motiverar en utredning inom Nordiska ministerrådet. Också de särfrågor som för Ålands vidkommande an knyter sig till detta ärende, bör då utredas. Finlands regering har givetvis utgått ifrån att de åländska särintressena, i enlighet med stadgandena angående landskapets självstyrelse, beaktas även i detta sammanhang. Jag hoppas att Nordiska rådet kan anta det rekommendationsförslag som juridiska utskottet framlagt och att den utredning som efterlyses i förslaget skall ske så snabbt som möjligt.

Ett genomförande av en nordisk kommunal rösträtt och valbarhet förutsätter vissa omställningar i vederbörande land. Detta gäller kanske främst Sverige, men också i Finland skulle rätt betydande förändringar i lagstiftning och praxis aktualiseras. För Finlands del vågar jag försäkra, att de interna åtgärder som krävs, otvivelaktigt kom-

mer att realiseras om samförstånd i frågan kan nås på det nordiska planet.

Werner: Herr president! "Kommunal rösträtt för invandrare är en demokratisk rättighet för individen och en tillgång för kommunerna. Utlänningar bör få delta i kommunala val innan de fått svenskt medborgarskap. Två års bosättning i landet bör räcka för kommunal rösträtt. Många nonchalerade invandrarfrågor skulle då lösas snabbare."

Detta är ett helt riktigt konstaterande som invandrarchefen i Sverige, generaldirektör Kjell Öberg, gjorde i somras.

Bakgrunden är att den mycket omfattande invandringen har medfört att invandrarna i många kommuner numera utgör en betydande del av befolkningen, i vissa kommuner här i Sverige omkring en femtedel. Bostadsområden har planerats främst för invandrare, vilka dock saknar varje inflytande över den kommunala planeringen, eftersom de inte har rösträtt. Menar man allvar med talet om att underlätta en önskvärd integrationsprocess, är en av huvudfrågorna hur invandrarna skall ges möjlighet att delta i utformningen av de samhällseliga åtgärder som bestämmer deras egna livsvillkor.

I dag har de utländska medborgarna möjlighet att delta i de politiska organisationernas arbete och har därigenom möjlighet att delta i nominering av kandidater till kommunal- och riksdagsval, men sedan inträder en avgörande begränsning: de kan inte delta i själva valet.

En av invändningarna i Sverige mot att ge invandrare rösträtt har varit att utlänningar ändå relativt snabbt erhåller svenskt medborgarskap. Mot detta vill jag invända, att frågan om rösträtt och frågan om medborgarskap inte bör kopplas ihop. Det är naturligtvis motiverat att tiden för erhållande av medborgarskap förkortas, men denna strävan kan inte stå i motsättning till åtgärder för att tillerkänna invandrarna kommunal rösträtt och därmed bereda dem möjligheter att utöva inflytande på frågor som i hög grad berör deras dagliga liv. Vi vet att många utlänningar varit bosatta här i landet och arbetat här under många år men sedan av olika anledningar flyttat till-

baka till de länder varifrån de har kommit. Det menar jag är ett skäl till att medborgarskap och rösträtt inte bör kopplas ihop.

En annan invändning mot att ge invandrarna rösträtt är att de i vissa fall skulle ha rösträtt även i sitt hemland. Jag tror att möjligheterna till dubbelröstning nog ändå är ganska begränsade. Å andra sidan anser jag att om de eventuellt har rösträtt i hemlandet bör det inte hindra att de får rösträtt även i det land som de arbetar i. Jag tror det var riktigt som generaldirektör Öberg sade i somras: "Kommuner med många invandrare blir knappast mindre intresserade av hur invandrarna vill lösa samhällsfrågorna här hemma bara för att en del av dem också kan rösta utomlands."

Det har sagts i den debatt som har förts att det finska regeringsförslaget i första hand berör Sverige och Finland. Det är naturligtvis fullt riktigt i viss mening, nämligen om man tar hänsyn till att antalet finländska invandrare i Sverige är mångdubbelt större än antalet invandrare i de övriga nordiska länderna, men frågeställningen sträcker sig långt vidare.

Det förslag som vi nu diskuterar är trots allt begränsat i flera avseenden, eftersom det dels bara gäller de kommunala valen och dels bara gäller de nordiska länderna. I Sverige talar vi ofta om sambandet mellan riks- och kommunalpolitik, och jag anser att det borde vara ett skäl till att ge invandrarna rösträtt också i riksdagsval.

När det gäller den andra begränsningen, att rösträtten enbart skulle avse de nordiska ländernas invånare, anser jag det vara mycket svårt att principiellt försvara en sådan ordning, eftersom samma princip bör gälla alla invånare oavsett nationalitet.

Herr president! Jag har velat anföra de här synpunkterna eftersom jag menar att den rekommendation som juridiska utskottet gör — och som jag ställer mig bakom — är ett första steg mot en utvidgad rösträtt för alla invånare. Jag anser att målsättningen bör vara att ge de människor som bor och arbetar i ett annat land än sitt hemland fullt ut likvärdiga rättigheter med dem som tillkommer det egna landets invånare.

Tellervo M. Koivisto: Herr president! Det har framställts en hel rad och mycket va-

rierande motiveringar för och emot beviljandet av en samnordisk kommunal rösträtt, oberoende av nationalitet.

Eftersom saken har både principiella och praktiska aspekter, delar sig motiveringarna också i enlighet härmed.

I Nordiska rådet har saken tagits upp med anledning av Finlands regerings begäran om utlåtande år 1972. Därefter har sakens behandling skett relativt snabbt. Under behandlingen har helheten fått klara konturer, efter att i början ha varit rätt diffus. Från finländskt håll kan sägas, att det rekommendationsförslag från juridiska utskottet som nu är uppe för behandling, förefaller tillfredsställande. Viktigast är dock det sätt, på vilket saken behandlas efter denna session, och hastigheten för sakens behandling.

Under juridiska utskottets behandling har det blivit klart, att beviljande eller förvägande av en samnordisk kommunal rösträtt och valbarhet innebär ett ställningstagande till demokratins primära innebörd. Man har varit enhällig om, att det demokratiska maktförhållande, som vi tillämpar och värdesätter i Norden, och den levnadsåskådning som däri inryms, skulle förutsätta att frågan får en positiv lösning. Det har även framförts den uppfattningen att man inte, som man sagt, i demokratins namn kan föra saken till en lösning i den omfattning som Finlands regering föreslagit. Man har sagt, att en av nationaliteten oberoende kommunal rösträtt och valbarhet samtidigt borde beviljas alla immigrantgrupper om demokratin skall kunna förverkligas. I detta sammanhang bör dock betonas, att det nordiska samfundet tack vare de hittills utförda lagstiftnings- och avtalsarrangemangen, till vilka Nordiska rådet ofta bidragit i avgörande grad, har kommit att utgöra en helhet, som i många avseenden skiljer sig från det som gäller beträffande de nordiska ländernas förhållande till omvärlden. Vi har sänkt och till och med avskaffat de nationella barriärerna på många av samhällslivets områden och detta har varit vår huvudmålsättning. Allt detta har vi gjort utan att dryfta, huruvida vi i dessa lösningar borde innefatta de utomnordiska länderna. Därför förefaller det på sätt och vis märkligt, att denna di-

mension lyfts fram just när det är tal om den kommunala rösträtten och valbarheten och att den gjorts till ett tungt vägande motargument mot en snabbast möjliga behandling av frågan. Den fasta och särpräglade nordiska helheten leder enligt min uppfattning till den logiska konsekvensen, att man i Norden med fullt skäl i stället för en traditionell, till nationaliteten bunden rättighet, kan börja tala om de demokratiska rättigheter och skyldigheter som gäller för alla medlemmar av det nordiska samfundet. Denna vidare uppfattning är klart motiverad av de målsättningar som gäller för det nordiska samarbetet. På denna grund bör rösträtsfrågan i enlighet med juridiska utskottets rekommendation behandlas så, att man först avgör frågan inbördes mellan de nordiska länderna som ett centralt spørsmål och därefter reglerar förhållandet länderna emellan främst genom bilaterala avtal.

Följande steg är naturligtvis att utvidga dessa rättigheter så, att de berör också invandrare från länder utom Norden. De flesta av dem som nu hävdar, att frågan borde avgöras på en vidare basis, är otvivelaktigt uppriktigt ute på demokratins väg. Reformen skulle dock uppenbarligen framskjutas mycket längre, om den inte först begränsas till att omfatta blott de nordiska länderna. Varje erforderlig delförbättring av demokratins form och innehåll borde göras utan dröjsmål.

Det förefaller nämligen som om man i vissa hänseenden med återopande av demokratins utbredande försökte fördröja den delreform, som vi nu kunde uppnå och som säkert gagnar vår demokrati. Jag anser det inte heller föreligga någon fara för att delreformen skulle fördröja de övriga invandrargruppernas möjligheter att få samma rättigheter så snart tiden är mogen och arrangemangen för dessas vidkommande är klara. Jag tror att en samnordisk demokratisering snarare skulle påskynda en reform också för de övriga invandrargrupperna.

Frågan om beviljande av samnordisk kommunal rösträtt och valbarhet anknyts med fullt skäl till det faktum, att den s. k. fria arbetsmarknaden mellan de nordiska länderna har förverkligats. På den grunden är frågan aktuell särskilt i förhållandena mellan Sverige och Finland.

När man opererar med vidsträckta begrepp, såsom t. ex. med begreppet arbetskraft, så glömmar man alltför lätt, att det bakom en sådan benämning döljer sig en stor mängd enskilda människor, alla med sina problem. Frågan om samnordisk kommunal rösträtt och valbarhet kan därför inte kallt kopplas samman med någon teknokratisk storhet, t. ex. arbetskraftsfrågan, utan att göra stor orätt mot individerna, mot människor som utan sitt eget förvållande på grund av samhällseliga strukturförändringar har blivit tvungna att fatta ett väldigt stort avgörande i sitt liv, då de har flyttat bort från sitt eget land, låt vara att de bara har flyttat till ett annat nordiskt land.

Det är därför som man, oberoende av nya förändringar i samhällsförhållandena t. ex. i fråga om sysselsättningen, måste behandla denna fråga i första hand utgående från de intressen som gäller för arbetskraftens minsta komponent, den enskilda människan, och inte t. ex. som en arbetskraftsfråga. Om man går framåt i frågan från de utgångspunkter som återges i motiveringarna till Finlands regeringns remissbegäran, blir detta krav uppfyllt.

Den fråga som här behandlas är en jämliken direkt följd av de överenskommelser som har slutits mellan de nordiska länderna om gemensam arbetsmarknad och passfrihet.

Då man avlägsnade de nationella begränsningarna för arbetskraftens rörlighet, avsåg man med detta avtal säkerligen inte att göra en sådan situation permanent, som nu råder i fråga om den finska immigrantgruppen i Sverige.

Det var säkert inte meningen att få en människogrupp, som permanent eller för en synnerligen lång tidsperiod saknar grundläggande demokratiska rättigheter i det samhälle som de genom sin arbetsinsats är till nytta för. Det var säkert inte heller avsikten att dessa människor, för att kunna skaffa sig berättigade samhällseliga påverkningmöjligheter i sitt nya bosättningsland, skulle bli tvungna att avstå från sitt medborgarskap, från sin egen nationella identitet.

Vi skulle kunna finna många andra, välgående argument för den förhoppningen, att

frågan om en samnordisk kommunal rösträtt och valbarhet skall få en positiv lösning så snabbt som möjligt.

Detta är naturligtvis en särskilt viktig fråga för oss finnar på grund av det stora antalet finska invandrare som bor i Sverige. Av de utlänningar som bor i Sverige är mer än 50 % våra landsmän, för närvarande cirka 230 000 personer.

Vi har med tillfredsställelse observerat, att de andra nordiska länderna, för vilka frågan är av mindre betydelse, med förståelse har sett på den målsättning som avspeglas i Finlands regeringns remissbegäran.

Vi vågar hoppas, att den allmänna opinionen och inställningen i Sverige skall mogna i den riktning som vi hoppas på, så att den samnordiska kommunala rösträtten och valbarheten förverkligas utan onödigt dröjsmål.

Hartling: Hr. præsident! Medlemsforslaget går ud på en undersøgelse af spørgsmålet om kommunal valgbarhed og kommunal stemmeret for nordiske statsborgere.

Jeg vil gerne have sagt, at vi har ikke noget imod en undersøgelse, men der ligger naturligvis i en positiv holdning til en undersøgelse af et så konkret forslag en positiv holdning til forslaget selv, og nu fremgår det af udvalgets bemærkninger, at man finder, at vanskelighederne ved at gennemføre dette er fortrinsvis af administrativ og praktisk karakter, og derfor finder man det rigtigt med en undersøgelse.

Jeg er imidlertid ikke enig i, at vanskelighederne fortrinsvis er af administrativ og praktisk karakter, når man vil gøre forslaget til en alment gældende ret, en grundlæggende regel, for alle nordiske lande, for så bliver vanskelighederne, synes jeg, fortrinsvis af principiel karakter.

Forslaget taler om nordiske statsborgere, hvormed man mener statsborgere fra de forskellige nordiske lande. Hvis det derimod havde betydning et fællesnordisk statsborgerskab, så havde der ikke været noget principielt problem, og så havde vanskelighederne været af administrativ karakter og havde kunnet løses let. Men nu har vi ikke noget fællesnordisk statsborgerskab, og så længe vi ikke har det, bliver vanskelighederne for mig at se af principiel karakter.

Der ligger også en vanskelighed, synes jeg, principielt i at adskille mellem valg til kommunale råd og valg til folketing, rigsdag, til parlamenterne.

En forudsætning for politisk arbejde må efter min opfattelse stadig være et statsborgertilhørsforhold, et statsborgerskab, og ikke blot bopæl eller skattebetaling.

Jeg vil gerne understrege, at denne tankegang og dette standpunkt ikke har noget med Danmarks medlemskab af EF at gøre, for EF-medlemskabet og Romtraktaten omfatter ikke politisk virksomhed, og det er altså derfor sådan, at EF-medlemskabet i sig selv ikke hindrer, at Danmark nu tilslutter sig det finske forslag.

Nej, de afgørende ting for mig er de principielle grunde med hensyn til opfattelse af begrebet statsborgerskab, og det gør, at der er nogle i den danske delegation, der ikke uden videre kan gå ind for forslaget.

Man har ønsket en udtalelse fra Nordisk Råd, derfor fandt jeg det naturligt at markere disse betænkeligheder nu og her. Vi vil ikke modsætte os undersøgelsen, men vi er nogle, der vil afstå i voteringen.

Hammarberg: Herr president! Låt mig först få understryka att jag helt delar den uppfattningen att personer som mer varaktigt är bosatta i ett annat land än hemlandet skall beredas möjlighet att delta i samhällsarbetet och att bättre anpassa sig till den plats och det samhälle där de lever.

Sedan vill jag ta upp några av de spørgsmål som föregående talare här berört när man varit inne på vad utskottet skriver om att problemet främst är av administrativ och praktisk karaktär. Jag vill peka på två såsom jag tycker viktiga principer i detta sammanhang.

I utskottsbetänkandet heter det att när en person som bor i ett annat land än hemlandet betalar skatter och avgifter där skall han också ha vissa rättigheter. Det är en princip som man kan stryka under. Men sedan uppställer sig nästa principiella fråga: Varför skall detta begränsas till den kommunala rösträtten och icke omfatta även rösträtten vid parlamentsval? I många av de nordiska länderna finns ett mycket klart samband mellan de beslut som fattas i re-

spektive parlament och det arbete som utförs i de kommunala församlingarna.

Det är därför en mycket viktig princip att den enskilde skall ha samma möjlighet att delta i valet till både parlament och kommunala församlingar.

När jag läste utskottsbetänkandet saknade jag någonting om den andra principen som jag här vill peka på. Men jag tänkte att saken kanske var så självklar att man inte hade skrivit in den i utskottsbetänkandet. Jag syftar på den principen att man bör ha en klar linje som innebär att ingen kan äga rösträtt i mer än ett land.

Jag kanske inte hade tagit till orda på den här punkten om inte herr Werner gjort mig litet betänksam när han sade att det inte spelar någon större roll om en person har rösträtt i flera olika länder.

Svårigheterna att upprätthålla den här principen hänger också samman med frågan huruvida det gäller enbart kommunal rösträtt eller både kommunal och rikspolitisk rösträtt.

Jag har med det sagda inte velat motsätta mig tanken på en undersökning, men när rådet gör en rekommendation om en undersökning ligger det något av en beställning i detta. Jag har därför funnit det nödvändigt att göra denna deklaration på dessa för mig viktiga två punkter såsom en markering inför det beslut som jag tror att vi här, herr president, enhälligt kommer att fatta.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop om utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Ilkka-Christian Björklund, Ragnar Christiansen, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Arnt Hagen, Sven Hammarberg, Asbjørn Haugstvedt, Gunnar Helén, Niels Helveg Petersen, Arent Henriksen, Allan Hernelius, Svend Horn, Doris Håvik, Paul Jansson, Knut Johansson, Tage Johansson, Olaf Knudson, Osmo Kock, Telleruo M. Koivisto, Astrid Kristensson, Kåre Kristiansen, Håkon Kyllingmark, Aili Laitinen, Arne Larsen, Bror Lillqvist, Lars

Lindeman, Thor Lund, Olavi Lähteenmäki, Matthías Á. Mathiesen, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Cecilia Nettelbrandt, Arne Nilsen, Anna-Lisa Nilsson, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Jón Skaftason, Karl Skytte, Erland Steenberg, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Knud Thestrup, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Kåre Willoch och Folke Woiwain.

Jørgen Peder Hansen, Poul Hartling, Demmus Hentze, Gustav Holmberg, R. Lys-holt Hansen, Gerda Møller, Gunnar Thor-oddsen, Hannibal Valdimarsson och J. Fr. Øregaard avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Jo Benkow, Per Bor-ten, Gylfi Þ. Gíslason, Guttorm Hansen, Elsi Hetemäki, Heikki Kainulainen, Natha-lie Lind, K. Axel Nielsen, Matti Ruokola, Carl Olof Tallgren och Paavo Väyrynen.

Rekommendationen hade sålunda anta-gits med 57 röster. 9 medlemmar avstod från att rösta.

Johannes Antonsson övertog därefter led-ningen av förhandlingarna.

3

A 408/j: medlemsförslag om nordisk sam-verkan för förebyggande av våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt om-råde, D 1973/17/1971: meddelanden om re-kommendation nr 17/1971 angående åtgär-der mot flygkapning och D 1973/2/1969/t: meddelande om rekommendation nr 2/1969 angående slopande av utgående passkontroll

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsför-slaget måtte antaga följande rekommenda-tion:

Nordisk Råd henstiller, at Nordisk Mi-nisterråd i et udvalg med parlamentarisk deltagelse undersøger mulighederne for nordisk samarbejde til forebyggelse af po-

litisk voldsudøvelse med international baggrund inden for nordisk område.

Trafikutskottet hade föreslagit,

att Nordiska rådet måtte lägga medde-landena om rekommendation nr 17/1971 an-gående åtgärder mot flygkapning och re-kommendation nr 2/1969 angående slopande av utgående passkontroll till handlingarna och anse spörsmålen för rådets del slutbe-handlade.

Hernelius (juridiska utskottets talesman): Herr president! Medlemsförslaget är fram-ställt av Astrid Kristensson och Eric Carls-son. Beträffande motivering och innehåll hänvisar jag till förslaget som sådant.

Vid remissen har det ganska ovanliga inträffat att alla remissinstanser har ställt sig positiva till förslaget. Det finns ingen negativ inställning hos någon enda remiss-instans. Däremot har det anförts en del in-tressanta synpunkter, vilka är återgivna i utlåtandet. Jag skall bara referera några av dem.

Justis- og politidepartementet i Norge framhåller som princip att problemet är av global karaktär. Statens invandrarverk i Sverige säger att man bör ha enhetliga för-hållanden inom det nordiska passområdet. SAS uttalar att den bästa garantin uppnås genom resurser och förbättrat samarbete på observationsområdet och menar att änd-ringar i viserings- och passkontrollbestäm-melserna knappast kan hindra den kategori av människor som äsyftas med förslaget att resa.

Mot denna bakgrund förklarar utskottet som principiell inställning att frågan egent-ligen hör hemma i FN och andra globala internationella organisationer, men man måste konstatera, säger utskottet, att de inte har kommit så långt. År 1972 antogs en re-solution, och man kan inte vänta att det före årets session kommer några resultat av betydelse. Däremot kan man hoppas på re-sultat till nästa år. Detsamma är fallet även med den internationella civila luftfartsorga-nisationen.

Utskottet menar mot denna bakgrund att det utan risk för att bromsa utvecklingen i FN eller andra internationella organisatio-

ner bör vara möjligt att på nordiskt plan nå fram till lösningar som innebär en minskning av risken för politiska våldsdåd i Norden. Utskottet instämmer i de huvudsynpunkter som har framkommit i remissmaterialet.

Utskottet menar att det utan väsentliga ändringar i bestämmelserna om tull- och passkontroll bör vara möjligt att få fram regler som minskar faran för upprepning av sådana våldsdåd som har förekommit — utskottet syftar på kapningen på Bulltofta, mordet på den jugoslaviske ambassadören i Stockholm och händelserna i Lillehammer i Norge. Det väsentliga är enligt utskottets mening — det var en synpunkt som jag nyss refererade — icke ändringar i pass-, tull- och viseringsbestämmelser, utan vikten bör läggas på andra former av kontroll.

Vid konferens med de nordiska justitieministrarna har utskottet fått besked om att dessa är villiga att igångsätta en undersökning, och utskottet finner det riktigt att en sådan undersökning företas av en nordisk ämbetsmannagrupp, vilket justitieministrarna har uttalat sig för.

Här framkommer en meningsmotsättning mellan utskottet och ministrarna så till vida att utskottet poängterar att det icke har principiella invändningar mot detta tillvägagångssätt men finner det väsentligt att huvudvikten i arbetet läggs på ett utskott där parlamentariker deltar. Utskottet menar därför att ämbetsmannagruppens undersökningar så fort som möjligt bör komma inför ett parlamentariskt forum och alltså avslutas i utskottet.

Mot denna bakgrund hemställer utskottet att rådet antar följande rekommendation:

”Nordisk Råd henstiller, at Nordisk Ministerråd i et udvalg med parlamentarisk deltagelse undersøger mulighederne for nordisk samarbejde til forebyggelse af politisk voldsudøvelse med international baggrund inden for nordisk område.”

Utskottets förslag är enhälligt.

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes, att Anna-Greta Skantz återtagit sin plats i rådet och att Doris Håvik lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop om juridiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Ilkka-Christian Björklund, Ragnar Christiansen, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Arnt Hagen, Sven Hammarberg, Poul Hartling, Gunnar Hélén, Niels Helveg Petersen, Arent Henriksen, Demmus Hentze, Allan Hernelius, Gustav Holmberg, Svend Horn, Paul Jansson, Knut Johansson, Tage Johansson, Osmo Kock, Tellervo M. Kovisto, Astrid Kristensson, Kåre Kristiansen, Håkon Kyllingmark, Aili Laitinen, Arne Larsen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Thor Lund, Olavi Lähteenmäki, Sven Mellqvist, Timo Mäki, Gerda Møller, Cecilia Nettelbrandt, Arne Nilsen, Anna-Lisa Nilsson, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Ib Stetter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Knud Thestrup, Gunnar Thoroddson, Erkki Tuomioja, Hannibal Valdimarsson, Lars Werner och Kåre Willoch.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Jo Benkow, Per Borten, Gylfi P. Gíslason, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki, Heikki Kainulainen, Olaf Knudson, Nathalie Lind, R. Lysholt Hansen, Matthías Á. Mathiesen, Ingemar Mundebø, K. Axel Nielsen, Matti Ruokola, Erland Steenberg, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Folke Woivalin, Paavo Väyrynen och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.

Trafikutskottets förslag bifölls.

4

D 1973/29/1966/j: meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Tellervo M. Koivisto (juridiska utskottets talesman): Herr president! År 1965 väcktes ett medlemsförslag till Nordiska rådet om en nordisk språkkonvention. Förslaget omfattade en ändring i den traditionella, rådande norm enligt vilken vart och ett lands myndigheter i tjänsteutövning använder det eller de officiella språken i landet. I förslaget sägs, att det till följd av de ständigt ökande kontakterna mellan länderna uppstått en ny situation i Norden, där språksvårigheter leder till minskat rättskydd för invånarna i de nordiska länderna samt till andra, betydande svårigheter. Medlemsförslaget förutsatte därför, att man, då man i vilket som helst av de nordiska länderna vänder sig skriftligt till en domstol eller en annan statlig myndighet, utan särskilda kostnader kan använda det nordiska språk man räknar som sitt.

År 1966 godkände Nordiska rådet vid sin 14:e session på basen av detta medlemsförslag en rekommendation, enligt vilken det förutsattes, att regeringarna utreder de praktiska och ekonomiska problemen samt vidtar åtgärder för utarbetandet av en nordisk konvention.

Drygt sju år efter rekommendationens antagande har till Nordiska rådet överlämnats det meddelande som nu är före för behandling rörande ärendets nuvarande läge. Vi kan naturligtvis vara nöjda över att man på regeringsnivå utfört åtgärder för utarbetande av en språkkonvention, men samtidigt måste vi dock önska oss en snabbare behandling då arbetet nu skall föras vidare.

Under utredningsskedet framgick det, att de problem som konventionen aktualiserat i främsta rummet berör Sverige, ty här bor ju ett betydande antal immigranter, vars språksvårigheter är ännu större än för oss nordbor. Av den anledningen har språk-

konventionens utarbetande till största delen utgjorts av en kartläggning av problemen för Sveriges vidkommande. Betydelsefullt har i detta avseende varit den år 1968 tillsatta invandrarutredningens arbete och det betänkande, som dess arbete resulterade i. Betänkandet lägger en god grund för åstadkommandet av en språkkonvention på två olika sätt:

- dels konkretiserar och preciserar det språkkonventionens framtida innehåll,
- dels frambringar det de nödvändiga praktiska förutsättningar, under vilka språkkonventionen kan bli en funktionell, ändamålsenlig handling.

Framdeles bör man därför fästa speciell uppmärksamhet vid fastställandet av språkkonventionens innehåll. Å andra sidan bör konventionen göras sådan att den så bra som möjligt motsvarar nutida krav, vilket uppenbarligen innebär att den skall utvidgas från det ursprungliga förslaget, men å andra sidan bör man göra den på ett sådant sätt realistisk, att den också kan förverkligas i praktiken. Den framtida konventionens värde är på ett avgörande sätt beroende av hur det lyckas att anpassa till varandra dessa två, till varandra i viss mån motsatta krav.

De av invandrarutredningen i sitt betänkande föreslagna viktigaste målsättningarna för innehållets utvidgande är kort sagt följande:

Språkkonventionen borde inte inskränkas att enbart gälla skriftliga kontakter med myndigheter, utan även i muntliga kontakter mellan sakägare och myndigheter borde man kunna använda sakägarens eget nordiska modersmål, ifall språksvårigheter förekommer. Tagandet av kontakt från myndigheternas sida till sakägaren bör också ske på det nordiska språk, som sakägaren behärskar. Ytterligare borde konventionen enligt betänkandet förutom statens myndigheter också omfatta de kommunala myndigheterna på olika nivåer.

I utredningens betänkande framhålles, att man för att realistiskt verkställa språkkonventionen borde skapa en till sin kompetensnivå och geografiska utbredning tillräcklig och effektiv tolkorganisation. Den är enligt utredningens uppfattning en absolut förutsättning för språkkonventionens verkställig-

het i praktiken och betänkandet innehåller förtjänstfulla förslag om skapandet av ett sådant system i Sverige. En tillräcklig tolkutbildning på olika nivåer har en avgörande ställning härvidlag.

Det är betydelsefullt, att sakkunnigyttrandena om invandrarutredningens delbetänkande mestadels tagit en rätt positiv ställning till förslagen, som ingår i den del av utredningens uppdrag som berör den nordiska språkkonventionen.

Mot det i språkkonventionen avsedda läget har man i Sverige, där man till följd av migrationen redan kommit att i praktiken uppleva av språksvårigheter framkallade problem såsom rätt stora, tagit några steg i vissa praktiska lösningar. De härv erhållna erfarenheterna gagnar säkert även det slutliga åstadkommandet av språkkonventionen. Speciellt bör man nämna den nya lag om administrativa ärenden som trädde i kraft år 1971 och som berättigar statstjänstemän att vid behov anlita tolk på statens bekostnad.

I praktiken anlitar även kommunala myndigheter tolk, om vars bekostande av landstingsförbundets och kommunalförbundets medel det har fattats ett rekommendationsbeslut. Emellertid är dessa tjänster på ett avgörande sätt beroende av de tillgängliga tolkarnas antal och kompetensnivå samt av myndigheternas egen aktivitet för att få tolkhjälp.

Det är att hoppas, att behandlingen av invandrarutredningens betänkande till Nordiska rådets nästa session redan framskridit så pass långt, att man på grundval av dess förslag och även på grundval av andra, mera preciserade uppgifter i saken skulle kunna framskrida i denna fråga snabbt till konkreta förslag.

Emedan det är klart, att problem som uppstår av att man är tvungen att begagna främmande språk, är olika stora i olika nordiska länder, bör man försöka utforma språkkonventionens innehåll så, att den, i jämförelse med de rådande förhållandena, i intet nordiskt land föranleder oskäligen praktiska eller ekonomiska problem. Språkkonventionens innehåll bör kunna smidigt anpassas till varje lands behov i vederbörande sammanhang.

Herr president! Jag får föreslå att rådet

godkänner juridiska utskottets förslag om att lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

5

A 373/s: medlemsförslag om omhändertagande av narkotikamissbrukare för vård m. m.

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt vidtaga åtgärder för en organiserad samverkan kring utvärdering av förekommande behandlingsmetoder för narkomaner i de nordiska länderna.

Lindeman (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president! I denna fråga var det ursprungliga medlemsförslaget tudelat, dels föreslogs en rekommendation om omhändertagande av narkotikamissbrukare och dels en rekommendation, som avsåg en bedömning av olika behandlingsmetoder för narkomaner. I klartext var det i det förstnämnda fallet fråga om vissa tvångsåtgärder mot narkomaner och i det senare fallet en ren utredningsfråga.

Utskottet har efter att ha studerat frågan beslutat inte tillstyrka en rekommendation om tvångsåtgärder, detta på flera, som jag tycker, mycket goda grunder. Från sakkunnigt håll har påpekats att ett ståndpunkts-tagande i denna fråga till förmån för tvångsåtgärder skulle ha förutsatt en mycket grundligare utredning än vad som nu varit möjligt. En utbredd uppfattning är också att man så långt som möjligt bör undvika tvång inom narkomanvården. Och slutligen finns redan i alla länderna i viss, varierande omfattning möjlighet att tillgripa vissa tvångsåtgärder. Man har bara inte velat använda sig av dessa möjligheter annat än i undantagsfall, något som jag personligen tycker

i hög grad också talar för att vi skall vara mycket försiktiga på tal om tvång i samband med vård.

Däremot rådde det en långtgående enighet om den del av medlemsförslaget, som gick ut på ett organiserat samarbete om bedömningen av olika behandlingsmetoders lämplighet inom narkomanvården. Ett nordiskt samarbete härom skulle innebära en rationell planläggning av forskningen på området och ett bättre utnyttjande av ekonomiska och personella resurser. Delvis som en följd av tidigare framställningar från rådets sida har en serie nordiska symposier på detta område börjat anordnas. Det andra symposiet, som nyligen hölls i Finland, synes ha gett ett värdefullt stoff för det fortsatta arbetet.

Jag tillåter mig till slut att rent allmänt understryka denna frågas vikt, genom dess anknytning till ett av vår tids centrala samhällsproblem, narkotikamissbruket. Det är gemensamt för oss alla i de nordiska länderna, låt vara med vissa variationer. Våra danska vänner har onekligen de största bekymren, till stor del som en följd av Danmarks läge på Europas karta. Men vi har alla lika tungt vägande skäl att ta allvarligt på allt som har med narkotika och narkotikavård att göra.

Herr president! Med hänvisning till det nyss sagda hemställer jag att rådet måtte antaga den av socialpolitiska utskottet i ärendet föreslagna rekommendationen!

Astrid Kristensson: Herr president! Det var tillfredsställande att höra utskottets talesman så tydligt poängtera den här frågas vikt. Jag tycker att det i och för sig bådär gott för den fortsatta behandlingen.

Herr Lindeman har redogjort för utskottets ställningstagande till medlemsförslaget, och därför behöver jag inte uppehålla mig vid detta. Jag vill bara uttrycka min tillfredsställelse över att man har bifallit yrkande 2 i medlemsförslaget — vad jag förstår, kommer en organiserad samverkan för att utvärdera förekommande behandlingsmetoder för narkomaner i våra nordiska länder att ha positiva effekter på narkomanvården i respektive länder. Vi tvingas därmed, som jag ser det, att försöka åstad-

komma enhetliga principer när det gäller utvärdering av behandlingsresultaten, någonting som ännu inte har lyckats i varje fall i det land jag representerar.

Sedan kommer jag till den kontroversiella frågan huruvida vården skall ske med tvång eller inte. Det är ju ingen hemlighet att den frågan debatteras mycket både i Sverige och i övriga nordiska länder. Utskottet tar upp en synpunkt som faktiskt har varit utgångspunkten för oss som skrivit medlemsförslaget, nämligen då utskottet uppmärksammar det välutvecklade kommunikationsnätet mellan de nordiska länderna och rörligheten bland narkotikamissbrukarna, som blivit betydande med åtföljande koncentration till vissa platser. Med utgångspunkt från denna vetenskap säger utskottet att man skyndsamt bör ta upp den aspekten av problemet till behandling. Detta har just varit motivet för medlemsförslaget. Vi konstaterar de täta förbindelser som här råder mellan de nordiska länderna och som enligt min uppfattning nödvändiggör en enhetlig bedömning inte bara då det gäller behandlingsmetoderna utan också beträffande den lagstiftning som behandlingsåtgärderna grundas på. Skall man följa upp detta, så som utskottet här säger, menar jag att det på längre sikt absolut kommer att leda till att man också överväger hur lagstiftningen skall utformas på det mest ändamålsenliga sättet.

Motivet för medlemsförslaget har inte varit det som man här synes förutsätta, nämligen att det skulle finnas samarbetssvårigheter mellan de nordiska länderna. Det tror jag inte alls. Motivet har i stället varit att söka åstadkomma största möjliga effektiva samarbete, vilket är något helt annat. Och därvidlag tror jag att man kan komma mycket längre.

Den svenska rikspolisstyrelsen säger i sitt yttrande, att på det polisiära området kan man i dag inte uppnå så mycket bättre resultat eftersom samarbetet där har varit utomordentligt gott; och det tror jag kan vitsordas. Men vad som nu behövs är ett samarbete när det gäller vårdpolitiken, så att den baseras på ett gemensamt synsätt, såsom rikspolisstyrelsen säger. Den nuvarande situationen är inhuman både mot missbrukarna och mot deras anhöriga, säger

rikspolisstyrelsen, och det yttrandet vill jag gärna understryka.

Därutöver vill jag ta fasta på det som kriminalvårdsstyrelsen i Sverige konstaterar, nämligen att den enda vård som narkomaner många gånger får är att de tas in på fångvårdsanstalt. Varför kan det vara så, herr president? Jo, helt enkelt därför att man inte ingriper i tid mot narkotikamissbrukarna utan låter dem sjunka ner i allt grövre brottslighet, som är en naturlig följd av narkotikamissbruket. Den logiska slutsatsen av detta är att missbrukarna till slut hamnar i fängelse och att fängelsevistelsen blir den enda "vårdformen" för dessa människor. Det skulle vara intressant att få reda på hur många narkomaner och alkoholister som i dag sitter på våra fängelser; att få fram uppgifter i det fallet bör inte vara så svårt. Vid det enda kvinnofängelset i Sverige är 70 procent av de intagna narkomaner, och lägger man därtill alkoholisterna kommer resten att bestå av bara en handfull personer. Detta är enligt min mening ett tecken på att vår narkomanvård och alkoholistvård inte fungerar tillfredsställande.

Jag vill inte påstå att detta är enkla frågor, men jag vill påstå att det är inhumant att under ett förment humant tal om största möjliga frivillighet låta människor gå under därför att de saknar sjukdomsinsikt. Vi måste komma till klarhet om den saken i de nordiska länderna för att rädda vår ungdom — det är ju främst unga människor som drabbas av narkotikaproblem.

Jag tänker inte ställa något yrkande i detta hänseende, herr president, då jag har en känsla av att punkt 1 i medlemsförslaget inte skulle vinna någon större anslutning. Frågan är kontroversiell. Men jag har i alla fall velat ta tiden i anspråk dels för att freda mitt eget samvete, dels och främst i förhoppningen att kunna så något frö hos dem som till äventyrs har lyssnat på detta inlägg, så att utvecklingen kan föras vidare utan alltför stor tidsutdräkt. Narkotikaproblemet är ingen ny företeelse — i Sverige har vi haft kännedom om det under de senaste två decennierna — och alltför många olyckor har följt i dess spår. Det är hög tid, menar jag, att vi verkligen tar oss samman och inser vilken narkomanvårdspolitik som är den mest humana.

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes, att Knut Johansson lämnat sessionen och ersatts av Doris Håvik.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop om utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Ilkka-Christian Björklund, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Arnt Hagen, Sven Hammarberg, Poul Hartling, Gunnar Helén, Arent Henriksen, Demmus Hentze, Allan Hernelius, Gustav Holmberg, Svend Horn, Doris Håvik, Paul Jansson, Tage Johansson, Osmo Kock, Tellervo M. Koivisto, Astrid Kristensson, Kåre Kristiansen, Håkon Kyllingmark, Aili Laitinen, Arne Larsen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Thor Lund, R. Lysholt Hansen, Olavi Lähteenmäki, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Timo Mäki, Gerda Møller, Cecilia Nettelbrandt, Arne Nilsen, Anna-Lisa Nilsson, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Jens Risgaard Knudsen, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Knud Thestrup, Erkki Tuomioja, Hannibal Valdimarsson, Lars Werner, Kåre Willoch och Folke Woi-
valin.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Jo Benkow, Per Borten, Poul Dam, Gylfi Þ. Gíslason, Guttorm Hansen, Jørgen Peder Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Niels Helveg Petersen, Elsi Hetemäki, Heikki Kainulainen, Olaf Knudson, Nathalie Lind, Matthías Á. Mathiesen, K. Axel Nielsen, Matti Ruokola, Erland Steenberg, Ib Stetter, Carl Olof Tallgren, Gunnar Thoroddsen, Paavo Väyrynen och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.

Willoch overtog därefter ledningen av förhandlingarna.

6

D 1973/5/1965/s: meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

7

D 1973/2/1970/s: meddelande om rekommendation nr 2/1970 angående nordisk arbetsmarknad för psykologer

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

8

D 1973/22/1971/s: meddelande om rekommendation nr 22/1971 angående enhetliga principer för lagstiftningen om engångsförpackningar

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

9

D 1973/22/1969/e: meddelanden om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete

Ökonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Nordli (ekonomiska utskottets talesman): I den betenkning som Det ökonomiske utvalg har lagt fram for Rådet i forbindelse med denne saken, har man konkludert med en forutsetning om

”at Nordisk Ministerråd i anledning den fremlagte rapport fra Den nordiske kommunalrettskomite treffer beslutning om videreföringen av det grensekommunale samarbeid med sikte på å utarbeide et utkast til en nordisk samarbeidsavtale på det grensekommunale område.”

Det ökonomiske utvalg forutsetter videre at utkast til en slik avtale blir lagt fram så snart som mulig, og at Det ökonomiske utvalg og dermed da også Nordisk Råd fra Ministerrådets side blir holdt löpende orientert om arbeidet med denne meget sentrale og viktige saken.

Bakgrunnen for at man har konkludert på denne måten er at vi her står overfor et meget gammelt spørsmål i nordisk sammenheng, også et spørsmål som berører en rekke av våre grensekommuner, særlig da selvfølgelig i forholdet mellom grensekommunene i Norge, Sverige og Finland. Tradisjonelt finner vi jo her en nöye kontakt og et nöye daglig samarbeid de nordiske land imellom. Man har funnet former for dette på en rekke måter, institusjonerte former, og også mer daglige kontakter slik som man möter det i våre grenseområder. Det man ser frem til, er at man skal söke på grunnlag av en slik samarbeidsavtale å klare av rettslige og forvaltningsmessige spørsmål som i enkelte tilfelle kan vanskeligjøre og også på enkelte områder være til hinder for en videre utvikling av dette tradisjonelle samarbeid.

På bakgrunn av den diskusjon som har blitt fört i dag om lovharmoniseringen i Norden, bör vi her kunne slå fast at de politiske forutsetninger for et nærmere samarbeid grensekommunene imellom i høy grad er til stede. Disse politiske forutsetninger er til stede fordi vi her i disse områder i de nordiske land i stor utstrekning möter de samme problemer, vi möter de samme leveforhold, vi möter de samme oppgaver som skal löses av grensekommunene.

Det vi må söke å komme frem til så snart som mulig, er å finne en rimelig form for

en avtale som mer klart åpner muligheter for å videreføre dette arbeid. Spørsmålet er lagt frem som et opplegg til en egen samarbeidsavtale. Det er mulig at dette vil være den riktige formen å velge. Jeg er imidlertid av den oppfatning at man her i første omgang sannsynligvis bør sikte mot en avtale der det prinsipielle grunnlag for en videreføring av nordisk samarbeid på dette området blir lagt til rette, et prinsipielt grunnlag for en harmonisering av vårt lovverk, våre forvaltningsformer, på en slik måte at dette arbeid da blir lettere å gjennomføre. Og det er et spørsmål som man da bør overveie, om dette bør lages i form av en egen samarbeidsavtale mellom alle eller en del av de nordiske land, eller om det er mer riktig å velge en form for en tilføyelse eller en komplettering av Hel-singfors-avtalen når det gjelder disse spesielle spørsmål. I alle tilfelle står vi her overfor en oppgave som jeg håper Minister-rådet og dets sekretariat vil vie den aller største oppmerksomhet i tiden fremover.

Jeg mener også at man kanskje i noen større utstrekning ikke bare bør vende oppmerksomheten mot samarbeidsformer mellom de enkelte grensekommuner alene, men at man her også trekker inn samarbeidsformer for regioner og fylker fordi en rekke av de oppgaver som her skal løses, i stor utstrekning i dag og i fremtiden vil bli tatt hånd om også av våre fylkeskommuner og lenskommuner. Jeg tror videre at det i det praktiske arbeid vil være nødvendig og riktig å se sammenhengen mellom det grensekommunale samarbeid og det regionalpolitiske samarbeid som er tatt opp i en annen sak som også bearbeides i Nordisk Råd.

Med disse merknader håper jeg at man skal kunne forvente et snarlig initiativ fra Ministerrådet, slik at denne viktige og nærliggende samarbeidsoppgave nordiske land imellom skal kunne bringes videre.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, *bifølls utskottets forslag.*

10

Tid og plats for næsta ordinarie session

Johannes Antonsson: Herr president! För första gången i rådets mer än tjuogoåriga hi-

storia har vi nu genomfört en delad session. Vi vet att motivet har varit att förbättra kontinuiteten i det nordiska samarbetet och samtidigt intensifiera kontakterna mellan parlamentarikerna och regeringarna.

Det är väl ännu för tidigt att uttala någon mening om huruvida detta första försök har varit lyckat, men mitt spontana intryck är att förhandlingarna har varit givande och att det har varit en fördel för rådet att få en löpande handläggning av ärenden som annars kanske skulle ha uppskjutits ett år. Måhända bör inte rådet besluta att införa delade sessioner som en permanent ordning. Jag tror det är en fördel för oss att vi har möjligheten öppen att behandla större nordiska frågor i vårt samarbete som kan fordra en särskild råds-session.

Herr president! På den svenska delegationens vägnar ber jag nu att få framföra en inbjudan till rådet att förlägga nästa ordinarie session till Stockholm vid en tidpunkt som presidiet senare fastställer. Om plenarförsamlingen hörsammar denna inbjudan, hoppas jag att vi för första gången får hälsa rådets delegater välkomna till det nya svenska riksdagshuset.

Jag vill gärna utnyttja det här tillfället att å allas våra vägnar framföra ett tack till herr presidenten, som haft ansvaret för den 21:a sessionens genomförande i dess båda samlingar. Presidenten har med auktoritet och med elegans lett våra förhandlingar, och vi tackar hjärtligt för det.

Jag ber också presidenten att framföra ett tack till det norska stortingets administration och personal, som genom sin gästfrihet och goda organisation i mycket hög grad underlättade vårt arbete vid den första samlingen. Mitt tack går också till de nordiska sekretariatens personal och till alla som genom sina arbetsinsatser medverkat till att den 21:a sessionen kunnat genomföras på ett gott sätt.

Ännu en gång: Väl mött i Stockholm till nästa ordinarie session!

11

Sessionens avslutning

Presidenten: Presidenten foreslår at Rådet med takknemlighet mottar hr. Antonssons innbydelse og forslag om at Rådets neste

ordinære sesjon holdes i Stockholm på et tidspunkt som Presidiet nærmere bestemmer.

Ingen har uttalt seg mot dette, og presidentens forslag anses enstemmig tiltrådt.

Som hr. Antonsson nettopp nevnte, har Rådet nå gjennomført den første delte sesjon i Rådets historie, og må vurdere de erfaringer vi har høstet i den forbindelse. Jeg kan i denne forbindelse kort slutte meg til det hr. Antonsson nettopp uttalte om disse erfaringer.

Denne del av sesjonen må når det gjelder politiske resultater ikke vurderes isolert. De to samlinger som Rådet har hatt i 1973, må ses under ett. På det grunnlag kan man si at Rådet i 1973 har hatt et godt arbeidsår som har gitt nye opplegg til det fremtidige arbeid på viktige felter innenfor rammen av våre samarbeidsavtaler.

Det ble i en av dagens debatter referert en uttalelse om at hvis Rådets arbeid skal ha mening, må det nødvendigvis beskjefte seg også med detaljer. Jeg tror dette er en viktig og riktig observasjon. Rådets arbeid må både omfatte de prinsipielle retningslinjer, de retningskapende debatter og dessuten de tallrike små praktiske skritt. Det ligger i dette at ikke alle sesjoner kan omfatte store dramatiske begivenheter. Når det gjelder denne sesjon, kan vi imidlertid konstatere at vi har hatt saker og tatt standpunkt i saker av betydelig rekkevidde, saker som er egnet til å bringe det nordiske samarbeid videre fremover. Jeg nevner som eksempel dagens behandling av lovgivnings-samarbeidet og spørsmålet om felles kommunal stemmerett, og jeg nevner gårsdagens sluttbehandling for Rådets vedkommende av Øresund-spørsmålene.

Jeg nevnte i min åpningstale at vi fra Rådets side er opptatt av å legge forholdene bedre til rette for att Rådet kan fylle sine oppgaver som parlamentarisk kontrollerende organ. Drøftelsene i utvalg og plenums-møter har ført videre arbeidet med også denne problemstilling, og jeg kan konstatere med tilfredshet at det fra Ministerrådets side markeres en parallell interesse for å finne arbeidsordninger som oppfyller de krav som stilles i denne henseende.

Vi har i tilknytning til denne samling sett nye tegn på en utvikling i retning av et bedre organisert samarbeid mellom partigrupper over landegrensene, også når det gjelder arbeidet med Rådets saker. Selv om det vel ennå er noe for tidlig å uttale seg om hvilken virkning dette vil få for Rådets debatter og arbeidet med de konkrete saker, er det i alle fall en meget interessant utvikling vi er inne i, og som vi må håpe vil kunne bidra til ytterligere å øke parlamentariskernes engasjement i rådsarbeidet og gi nyttige impulser til vår samlede virksomhet.

Presidiet har vært takknemlig for den beredvillighet som den svenske delegasjon viste da det ble aktuelt å legge høstsamlingen hit. Vi kan i dag fastslå at de arrangementsmessige problemer som meldte seg, er blitt løst på en utmerket måte. Jeg er sikker på at jeg har alle med meg når jeg sier at vi trives og finner gode arbeidsforhold i det gamle Riksdagshuset. Vi vil rette en særlig takk til den del av Rådets administrasjon som holder til i dette hus, og som har stått for den vellykkede tekniske avvikling av samlingen.

Rådet har vedtatt med takk å motta invitasjonen til å legge den ordinære samling av 22. sesjon til Stockholm, og vi ser frem til å komme forholdsvis snart tilbake til Sverige og Sveriges hovedstad.

Det gjenstår for meg å takke rådsmedlemmene og regjeringsrepresentanter, sekretariatsmedlemmer, sakkyndige og andre funksjonærer for det arbeid som er utført foran og under denne samling. Jeg retter også en spesiell takk til mine kolleger i Presidiet for godt samarbeid i forbindelse også med denne sesjon, og til hr. Antonsson for de vennlige ord han nettopp rettet til meg.

Vi takker de fremmøtte representanter for presse, radio og fjernsyn for det arbeid de gjør for å bringe nyheter og kommentarer ut bl. a. til våre egentlige oppdragsgivere, nemlig innbyggerne i de land vi representerer. Jeg sier takk for samværet, og erklærer Rådets 21. sesjon for avsluttet.

Mötet avslutades kl. 13.15.

Godkännande av protokollen

Förestående protokoll, som innefattar stenografiskt referat av förhandlingarna vid Nordiska rådets tjugoförsta sessions andra samling i Stockholm den 25—27 oktober 1973, har förts av den vid samlingen fungerande sekreteraren, sekreteraren i den svenska delegationen, fil. dr Christer Jacobson.

Jämligt § 16 arbetsordningen för Nordiska rådet godkännes protokollen härmed.

För Nordiska rådets presidium

Kåre Willoch

Pär Kettis

SAKER M. M.

Medlemsförslag

om nordiskt hälsokortssystem

(Väckt av Pirkko Aro, Roald Bye och Pekka Tarjanne)

Medlemsförslag, tryckt 1. samling, s. 387

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 268)

BILAGA 2, Betänkande 1 (se 1. samling, s. 390)

BILAGA 3, I efterhand inkomna yttranden (se supplementband, s. 279)

BILAGA 4, Betänkande 2 (se 1. samling, s. 394)

BILAGA 5

Betänkande 3 av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Vid sitt möte i Stockholm den 10 januari 1973 erfor socialpolitiska utskottet, att de nordiska hälsovårdsdirektörerna vid sitt möte i Tammerfors i juni 1972 hade uttryckt tvivelsmål om intentionerna i medlemsförslaget om ett nordiskt hälsokortssystem var praktiskt genomförbara. Utskottet hemställde därför hos rådet om återremiss av ärendet för förnyad utskottsbehandling. Denna begäran beviljades den 17 februari 1973.

Till sin behandling av saken den 19 februari 1973 i Oslo hade utskottet såsom sakkunnig inkallat medicinalrådet Holger Hultin, Finland. Av de upplysningar som medicinalrådet Hultin lämnade utskottet framgick, att de nordiska hälsovårdsdirektörerna vid sitt möte i juni 1972 inte hade haft tillgång till socialpolitiska utskottets betänkande i saken i vilket medlemsförslaget inskränkts därhän, att hälsokortet avsågs omfatta endast vissa ålders- och sjukdomskategorier.

I det att utskottet hänvisar till sitt den 19 maj 1972 daterade betänkande och de däri framförda motiven för inrättandet av ett enhetligt hälsokortssystem hemställs, att rådet med anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna för att skapa ett enhetligt nordiskt hälsokortsystem för vissa ålders- och sjukdomskategorier.

Værløse den 19 maj 1973

Kristian Albertsen (S) *Roald Bye (A)* *Lars Lindeman (Sd)*

Grethe Lundblad (s) *Gerda Møller (KF)* *Anna-Lisa Nilsson (c)*

Jens Risgaard Knudsen (S) *Johan Støa (A)* *Carl Olof Tallgren (Sv)*

Egil Aarvik (Kr. F.)

Medlemsförslag

om nordiskt forskningsprogram

(*Väckt av Svend Haugaard och Gunnar Helén*)

Genom åren har Nordiska rådet tagit många initiativ beträffande nordiskt forskningssamarbete. De har berört vitt skilda slag av samarbetsformer från upprättande av gemensamma institutioner och samplanering av pågående forskning till utbyggnad av kontakterna mellan enskilda forskare. Medlemsförslag har i allmänhet framlagts, sedan en forskargrupp eller företrädarna för en vetenskapsgren fäst uppmärksamhet på behovet av en koordinering av verksamheten på ett visst vetenskapligt område. Som resultat av de initiativ rådet har tagit har i några fall gemensamma institutioner tillkommit som helt eller delvis sysslar med forskningsverksamhet men även ett flertal vetenskapliga samarbetsorgan och -organisationer. Vid sidan härav har knutits ett finmaskigt nät av kontakter mellan enskilda institutioner och forskare.

Denna utbyggnad av forskningssamarbetet har skett utan någon helhetsplanering och prioritering av samarbetsuppgifterna. Behovet av en helhetssyn på forskningssamarbetet har påtalats av Nordiska rådet bl. a. i medlemsförslag A 119/k, vars behandling resulterade i två rekommendationer, nämligen rekommendation nr 14/1967 angående nordiskt forskarsamarbete och rekommendation nr 13/1968 angående samarbete mellan forskningsråden. Sedan regeringarna förklarat sig vilja ta upp dessa frågor inom ramen för nordiska kulturavtalet, har rekommendationerna av Nordiska rådet förklarats vara för dess del slutbehandlade. Sedan detta avtal nu trätt i kraft, finns anledning återkomma till ämnet, som är av central betydelse vid kulturavtalets förverkligande. Nordiska rådet bör nu framlägga sin syn på denna viktiga samarbetsfrågas fortsatta behandling.

Nordiska forskare har i allmänhet ställt sig positiva till inrättandet av samarbetsorgan eller samnordiska institutioner, emedan man på detta sätt kunnat utnyttja sina resurser gemensamt till fördel för verksamheten i alla de enskilda länderna på det ifrågavarande området. Behovet av en ytterligare rationalisering av forskningssamarbetet och en koordinering av forskningstillgångarna inom ramen för större enheter för att

undvika en splittring av resurserna ökar efter hand som omkostnaderna för forskning stiger. Vid en koordinering minskar risken för meningslös dubbling av forskningsverksamhet. På forskarhåll förordar man principiellt en sammanslagning av forskningsresurserna på områden där de enskilda länderna saknar möjlighet att effektivt bygga ut dem på nationell bas.

För att gemensamma institutioner m. m. skall komma till stånd i en ändamålsenlig omfattning fordras att en prioriteringsplan uppgöres för hur gemensamma forskningsinstitutioner skall upprättas och gemensam forskningsverksamhet i övrigt på specialiserade områden institutionaliseras. En dylik helhetsplanering av forskningssamarbetets utbyggnad kan antagas bli besvärlig på grund av konflikter mellan forskarambitioner och de administrativa organens prioriteringar.

Otillräckliga nationella resurser gör det ofta omöjligt att tillgodose expansionsbehovet i varje land på i och för sig angelägna forskningsområden. Dessa svårigheter har man i viss utsträckning lyckats övervinna på det teknisk-naturvetenskapliga området inom ramen för Nordforsk, som årligen av medlemsorganisationerna, bl. a. de nationella forskningsråden inom naturvetenskap och teknik, erhåller medel för finansiering av verksamheten. Genom att på liknande sätt i ökad utsträckning gemensamt utnyttja nationella forskningsanslag bör länderna kunna lösa kostsamma forskningsuppgifter av gemensamt intresse. Med hänsyn till de begränsade ekonomiska möjligheter ettvarvt av de nordiska länderna har att göra större insatser på alla vetenskapsområden är en framkomlig väg att efter en uppdelning av uppgifterna i varje land bygga ut forskningsmiljöer med goda arbetsförutsättningar genom samnordisk finansiering av institutioner som står öppna för forskare från alla nordiska länder. På Nordiska rådets förslag har tidigare dylika lösningar genomförts t. ex. beträffande asienforskning och sjörätt. Möjligheterna att utvidga bruket av denna samarbetsform bör utnyttjas.

En viktig fråga är i detta sammanhang hur långt samordning av de nordiska ländernas forskningsanslag är praktiskt möjlig. En preliminär undersökning av vilka anslag som nu utgår till olika forskningsgrenar enligt ländernas statsbudgeter visar de svårigheter som möter härvidlag. Det är vanskligt redan att skaffa sig en uppfattning om forskningsanslagens storlek. Anslagen återfinnes ofta i de olika ländernas budgeter uppdelade efter helt olika principer. Anslagen för vissa forskningsändamål kan döljas i anslagsposter som täcker större områden, i synnerhet om anslagsfördelningen är decentraliserad. Ofta får t. ex. universitetens klumpanslag som de sedan själva fördelar på olika forskningsverksamheter. En viss uppfattning om anslagens storleksordning kan dock fås genom en preliminär översikt av de medel som tilldelats några centrala forskningsområden. Enligt de senaste statsbudgeterna utgår följande anslag till de allmänna forskningsråden:

Danmark:

Danmarks Teknisk-Videnskabelige Forskningsraad	dkr 23 010 000
Forskningssekretariatet (omfattar alla slags forskning)	dkr 40 774 200

Finland:

Statens vetenskapliga kommissioner och vetenskapsråd	fmk 8 020 000
Statens vetenskapliga kommissioners forskningsanslag och stipendier	fmk 9 195 000

Norge:

Norges almenvitenskaplige forskningsråd	nkr 15 000 000
Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd	
Adm.utgifter och forskn.ändamål	nkr 93 300 000

Sverige:

Statens naturvetenskapliga forskningsråd	skr 51 490 000
Statens humanistiska forskningsråd	skr 9 860 000
Statens råd för samhällsforskning	skr 11 200 000

De anslag, som ovan relaterats, är så stora att även marginella besparingar till följd av bättre samordning mellan de nordiska länderna av forskningen skulle vara betydelsefulla. Medan man på nationellt plan kan hysa tveksamhet att ge sig in på nya investeringar av avsevärd storleksordning, kan sådana projekt te sig mer realistiska ur ett vidare nordiskt perspektiv.

Det bör finnas betydande möjligheter att sammanföra vissa forskningsanslag i alla de nordiska länderna till en gemensam nordisk forskningsfond, t. ex. för naturvetenskaplig forskning eller för en del därav såsom atomforskningen. På detta sätt skulle man kunna få till stånd ett antal nordiska vetenskapliga forskningsråd med mycket betydande resurser med möjlighet att understödja forskningen i Norden på ett effektivare sätt än hittills. Med all sannolikhet skulle man på detta sätt kunna få ut åtskilligt mera för samma belopp som nu anvisas.

Framför allt måste här beaktas betydelsen av en samordning som här antytts med hänsyn till den industriella utveckling, som ytterst är beroende av nivån av löpande forskning i landet. Det förhåller sig otvivelaktigt så att Nordens möjligheter att hävda sig industriellt i ett vidgat Europa är beroende av att vi utnyttjar våra forskningsresurser så långt över huvud är möjligt.

Det förslag som här framställs har sålunda stor betydelse icke blott ur ren forskningssynpunkt utan också för att främja Nordens industriella utveckling och konkurrenskraft på längre sikt.

Mot bakgrund av vad som anförts bör Nordiska rådet inför det arbete, som nu inleds inom Nordiska ministerrådet och till utbyggnad av ett nordiskt industriellt samarbete, understryka vikten av att man tar itu med de stora centrala problem, som erbjuder sig inom forsknings-

samarbetet. Det gäller här prioritering av uppbyggnad av gemensamma institutioner, öppnande av nationella institutioner för nordisk forskningsverksamhet, koordinering av forskningsprogram samt sammanförande av forskningsanslag.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer jag,

att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att i enlighet med vad ovan föreslagits uppgöra ett program för forskningssamarbete, bl. a. innefattande inrättande av gemensamma forskningsinstitutioner och sammanförande av forskningsanslag.

København og Helsingfors den 24 februari 1972

Svend Haugaard (RV)

Gunnar Helén (fp)

BILAGA 1. Yttranden, se supplementband, s. 1045

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om nordiskt forskningsprogram. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 27 april 1972, den 29 augusti 1972, den 27 november 1972, den 15 januari 1973, den 3 maj 1973, den 3 augusti 1973 och den 24 september 1973.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att uppgöra program för nordiskt forskningssamarbete, innefattande uppbyggnad av gemensamma forskningsinstitutioner, öppnande av nationella institutioner för nordisk forskningsverksamhet, koordinering av forskningsprogram och sammanförande av forskningsanslag.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande över medlemsförslaget:

NORDFORSK, huvudsekretariatet.
 Nordisk kollegium for marinbiologi.
 Nordisk kollegium for fysisk oceanografi.
 Nordiskt kollegium för terrester ekologi.
 Centralinstitut for Nordisk Asienforskning (CINA).
 Nordiske jordbruksforskere forening (NJF).
 Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning.
 Nordisk Samarbejdsnævn for Medicinsk Forskning.
 Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN).
 Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden.
 Föreningarna Nordens Förbund.

Danmark

Undervisningsministeriet.
 Statens naturvidenskabelige forskningsråd.
 Forskningssekretariatet.
 Akademiet for De Tekniske Videnskaber.
 Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab.
 Landbrugets Samråd for Forskning og Forsøg.

Finland

Undervisningsministeriet.
 Helsingfors universitet, kansler.

Helsingfors universitet, konsistoriet.
 Helsingfors universitet, juridiska fakulteten.
 Helsingfors universitet, teologiska fakulteten.
 Helsingfors universitet, historisk-filologiska sektionen.
 Helsingfors universitet, matematisk-naturvetenskapliga sektionen.
 Helsingfors universitet, statsvetenskapliga fakulteten.
 Helsingfors universitet, medicinska fakulteten (jämte fakultetens kommissioner för klinisk fortbildning respektive teoretisk kompletteringsutbildning).
 Helsingfors universitet, agritektur-forstvetenskapliga fakulteten.
 Uleåborgs universitet (jämte utlåtanden från universitetets humanistiska och naturvetenskapliga fakulteter).
 Jyväskylä universitet.
 Joensuu högskola.
 Kuopio högskola.
 Åbo akademi, humanistiska fakulteten.
 Åbo akademi, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten.
 Åbo akademi, statsvetenskapliga fakulteten.
 Åbo akademi, kemisk-tekniska fakulteten.
 Åbo akademi, teologiska fakulteten.
 Turun yliopisto, rektorsämbetet.
 Turun yliopisto, humanistiska fakulteten.
 Turun yliopisto, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten.
 Turun yliopisto, medicinska fakulteten.
 Turun yliopisto, samhällsvetenskapliga fakulteten.
 Turun yliopisto, juridiska fakulteten.
 Tammerfors universitet, kansler.
 Tammerfors universitet.
 Svenska social- och kommunalhögskolan.
 Finlands akademi, vetenskapliga centralkommissionen.
 Finlands akademi, statens naturvetenskapliga kommission.
 Finlands akademi, statens medicinska kommission.
 Finlands akademi, statens agronomie-forstvetenskapliga kommission.
 Finlands akademi, statens teknisk-vetenskapliga kommission.
 Finlands akademi, statens humanistiska kommission.
 Finlands akademi, statens samhällsvetenskapliga kommission.
 Tammerfors tekniska högskola.
 Villmanstrands tekniska högskola.
 Kauppakorkeakoulu (Finska handelshögskolan i Helsingfors).
 Svenska handelshögskolan.
 Turun kauppakorkeakoulu (Åbo finska handelshögskola).
 Handelshögskolan vid Åbo akademi.
 Vaasan kauppakorkeakoulu (Vasa handelshögskola).
 Veterinärmedicinska högskolan.
 Högskolerådet.
 Finlands industriförbund.
 Oy Keskuslaboratorio — Centrallaboratorium Ab.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.
 Norges almenvitenskapelige forskningsråd.
 Den norske videnskaps-akademi i Oslo.

Norges industriforbund.
 Chr. Michelsens institutt.
 Norges akademikersamband.

Sverige

Universitetskanslersämbetet.
 Uppsala universitet, rektorsämbetet.
 Uppsala universitet, juridiska fakulteten.
 Uppsala universitet, medicinska fakulteten.
 Uppsala universitet, språkvetenskapliga sektionen.
 Uppsala universitet, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten.
 Tekniska högskolan i Stockholm, rektorsämbetet.
 Statens medicinska forskningsråd.
 Statens naturvetenskapliga forskningsråd.
 Statens humanistiska forskningsråd.
 Statens råd för samhällsforskning.
 Statens råd för atomforskning.

I det följande återges först i korthet remissinstansernas allmänna inställning till medlemsförslagets motiveringar och intentioner, därefter relateras område för område de synpunkter som framförts beträffande behovet av ett nordiskt forskningsprogram inom de olika sektorerna av forskningen och slutligen ges en redogörelse för vissa i remissmaterialet framkommande problem och uppslag med avseende på nordiskt forskningsarbete.

Allmänna synpunkter på medlemsförslaget

Finlands *undervisningsministerium* meddelar att man kommer att ta slutlig ställning till medlemsförslaget i samband med dess behandling i samarbetsorganen under kulturavtalet. Vidare framhåller ministeriet att beslut nyligen fattats om att inrätta en nordisk fond för teknologi och industriell utveckling.

Norska *kirke- og undervisningsdepartementet* hänvisar i sitt yttrande till artiklarna 1 och 4 i det nordiska kulturavtalet, där målsättningarna för forskningssamarbetet angivits. Man framhåller vidare att de organ som etablerats under kulturavtalet ställer en ny apparat till förfogande för utvecklandet av detta samarbete. Härvid nämns särskilt forskningssektionen vid Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och Rådgivande kommittén för forskning. Departementet hänvisar ytterligare till det handlingsprogram för kultursamarbetet, som ingår i ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet 1972. I handlingsprogrammet har för forskningens del uppställts ett antal kriterier för värdering av nordiska forskningsprojekt. Man betonar att det kommer att röra sig om en rullande planering, som skall redovisas fortlöpande i kommande berättelser från ministerrådet. Departementet finner det betydelsefullt att planeringen är löpande, emedan den snabba utvecklingen på forsknings-

området gör att programmen snabbt blir föråldrade. Sammanfattningsvis anser departementet att medlemsförslagets intentioner på bästa möjliga sätt tillvaratas av den samarbetsorganisation som har uppbyggt under kulturavtalet och att det för närvarande inte är aktuellt med ytterligare initiativ eller flera nordiska organ till främjande av forskningssamarbetet.

Danska *Forskningssekretariatet*, till vars yttrande även danska *undervisningsministeriet* hänvisar, instämmer i norska Kirke- og undervisningsdepartementets ovan refererade yttrande.

Också svenska *universitetskanslersämbetet*, som avstyrker medlemsförslaget, hänvisar till de förpliktelser rörande forskningssamarbete som ingår i kulturavtalet, och anser att samarbetet bör ske inom de organisatoriska ramar som anges i detta avtal. Ämbetet anser vidare, att några väsentliga fördelar inte står att vinna genom sammanförande av vissa forskningsanslag till en gemensam nordisk fond.

Helsingfors universitets konsistorium, med vars yttrande universitetets *kansler* förenar sig, framhåller att det nordiska forskningssamarbetet hittills utvecklats i hög grad slumpmässigt. Man finner det därför vara på sin plats, att Nordiska ministerrådet går i författning om att uppgöra ett noggrannare samarbetsprogram på de områden som kan anses betydelsefulla. Därvid borde man dock först omsorgsfullt utreda möjligheterna att vidareutveckla de redan etablerade samarbetskontakterna. Vid prioriteringen av projekt för det föreslagna programmet borde enligt konsistoriets mening de inre kriterierna vara avgörande, medan ekonomiska inbesparingar inte ensamma borde tillmätas vitsord. Man är positivt inställd till etablering av nordiska forskningsinstitutioner på områden, där de enskilda länderna inte förfogar över tillräckliga resurser, men finner att sammanföringen av forskningsanslag kan bli aktuella endast i begränsad omfattning. En sammanföring bör i varje fall inte få inkräkta på de medel som utgår till nationella forskningsråd och motsvarande organ. Universitetets *kansler* framhåller ytterligare, att forskningsråden genom sina samarbetsorgan bäst kan handha uppgiften att systematiskt utveckla det nordiska forskningssamarbetet. Den främsta uppgiften är härvidlag att tillförsäkra forskningsarbetet tillräckliga medel. *Rektorsämbetet vid Turun yliopisto* (Åbo universitet) meddelar principiellt positiv inställning till nordiskt forskningssamarbete, men anser att ett genomförande av de i medlemsförslaget nämnda åtgärderna borde föregås av en grundlig undersökning av det existerande samarbetets omfattning och utvecklingsmöjligheter. *Styrelsen för Tammerfors universitet*, med vars yttrande universitetets *kansler* förenar sig, anser att uppgörandet av gemensamma prioriteringsplaner för nordiska forskningsinstitutioner och gemensam forskningsverksamhet i övrigt sannolikt skulle komma att stöta på svårigheter. Som en lämplig utgångspunkt för utvecklandet av forskningssamarbetet föreslår uni-

versitetet i stället en koncentration på forskningsuppgifter, som kräver tvärvetenskapliga insatser. Som ett konkret exempel på en sådan forskningsuppgift nämner universitetet miljövårdsforskningen. Tvärvetenskapliga forskningsbehov ansluter sig även till den i medlemsförslaget särskilt omtalade industriella forskningen. Enligt universitetets uppfattning bör den industriella forskningen inte ensidigt inriktas på effektivisering av industrins konkurrensförmåga, utan även röra industrialiseringens olika — positiva och negativa — verkningar. Universitetet framhåller vidare, att den föreslagna prioriteringsplanen inte bör få grunda sig på en statisk uppfattning om vetenskapens och samhällsutvecklingens ömsesidiga påverkningsrelation. Planen borde därför göras flexibel, så att möjlighet till nyvärderingar i senare skeden finns. Universitetet förordar vidare, att man utöver en utredning av behovet av nya nordiska institutioner även undersöker möjligheterna att utveckla sådant samarbete, där de färdiga institutionella förutsättningarna redan existerar. *Uleåborgs universitet* anser medlemsförslaget vara värt understöd, men anser sig inte kunna ta mera detaljerad ställning till förslaget, förrän det fått mera konkret form. *Jyväskylä universitet* finner de i medlemsförslaget angivna målsättningarna godtagbara, men anser att de behöver en mera djupgående utredning och prioritering. Som modell för sammanföring av forskningsanslag föreslår universitetet en särskild, successivt växande fond för nordiskt forskningsarbete i varje land. De medel som anslås för denna fond bör dock inte få påverka storleken av de anslag som normalt beviljas till nationell forskning.

Rektorsämbetet vid Uppsala universitet anser att uppgörandet av ett nordiskt forskningsprogram bör få anstå till dess att det rådande oklara läget beträffande universitets- och högskoleväsendets framtida utformning i Sverige upphört.

Joensuu högskola anser att målsättningarna för det nordiska vetenskapspolitiska samarbetet bör ses som en del av programmen för internationellt vetenskapligt samarbete i deras helhet. Högskolan anser vidare att även den privat finansierade forskningsverksamheten bör indras i en utredning om internationellt forskningssamarbete. Vidare anser högskolan, att man vid uppgörandet av planer för nordiskt forskningssamarbete bör beakta ländernas olika militärpolitiska och ekonomisk-politiska bindningar. Man uppställer vidare ett antal målsättningar som ur finländsk synpunkt borde beaktas vid deltagande i internationellt forskningssamarbete, samt anser att särskild vikt bör läggas vid små och geografiskt avsidet belägna universitets och högskolors möjligheter att delta i dylikt samarbete. *Kuopio högskola* finner det angeläget med ökat nordiskt samarbete mellan forskare på alla områden. Högskolan anser dock att man i nuvarande läge inte borde inrätta nya nordiska forskningsadministrativa organ, utan att uppgörandet av ett nordiskt forskningsprogram lämpligen kan anförtros åt Rådgivande kommittén för

forskning i samarbete med kultursekretariatet. För övrigt anser högskolan att man borde iakttaga återhållsamhet vid inrättandet av nordiska forskningsinstitutioner och i stället använda sig av smidigare projektorganisation kring särskilda forskningsprojekt. Högskolan avstyrker sammanförande av forskningsanslag, som nu tilldelas de vetenskapliga kommissionerna i Finland, och föreslår att man i stället i statsbudgeten upp-tar egna anslag för mera betydande samnordiska projekt.

Tammerfors tekniska högskola anser att eventuella praktiska åtgärder med anledning av medlemsförslaget borde inledas med en kartläggning av redan befintliga forskningskontakter och genomföras genom en utbyggnad av de existerande samarbetsformerna. Med hänvisning till att de totala statliga forskningsanslagen i Finland ligger på en relativt lägre nivå än i de övriga nordiska länderna, finner högskolan, att nya medel i Finland borde anslås för nordiska forskningsändamål, om medlemsförslagens intentioner förverkligas. *Villmanstrands tekniska högskola* finner det ogörligt att utan tillgång till närmare uppgifter om de nu utgående forskningsanslagen avge något definitivt utlåtande om förslaget. Högskolan meddelar att dess erfarenheter av samarbetet inom NORDFORSK är positiva, men ställer sig skeptisk till administrativa organ som täcker samtliga forskningsområden. Högskolan anser att fördelningen av medlen mellan olika forskningsgrenar kan anförtros åt något redan existerande organ, t. ex. Nordiska ministerrådet, medan fördelningen på enskilda projekt bör överlämnas till organisationer för respektive forskningsområde. *Rektorsämbetet vid tekniska högskolan i Stockholm*, som hänvisar till frågans behandling i högskolans forskningsutskott och till ett av professor Einar Lindholm i saken avgivet utlåtande, avstyrker medlemsförslaget, dels på grund av avvikande uppfattning om möjligheterna att genom en generell samordning av forskningen främja Nordens industriella utveckling och konkurrenskraft på längre sikt, dels emedan man anser att ett sammanförande av forskningsanslag på så obestämda premisser som framförts i medlemsförslaget endast kan betyda en splittring av viktiga forskningsresurser till förfång för nationell forskning av stor vikt.

Kauppakorkeakoulu (Finska handelshögskolan i Helsingfors) intar en positiv hållning till medlemsförslaget och förklarar sig beredd att inom ramen för sina resurser verka för främjande av nordiskt forskningsarbete. Även *Svenska handelshögskolan* (i Helsingfors) ställer sig positiv till medlemsförslaget och framhåller att högsta prioritet bör ges större projekt av gemensamt intresse för flertalet av de nordiska länderna. *Turun kauppakorkeakoulu* (Finska handelshögskolan i Åbo) intar en principiellt tillstyrkande hållning till medlemsförslaget, men finner att dess genomförande i praktiken kan stöta på svårigheter. Man efterlyser därför konkreta projektförslag och anser att medlemsförslaget kan ge impulser till planering av sådana projekt. *Handelshögskolan vid Åbo akademi*

biträder medlemsförslagets intentioner, men framhåller dock att projektbetonat samarbete är mera ändamålsenligt än inrättande av nya forskningsinstitutioner. *Vaasan kauppakorkeakoulu* (Vasa handelshögskola) deklarerar principiellt positiv inställning till nordiskt forskningssamarbete, dock med förbehållet att de samnordiska projekten faktiskt bör leda till bättre resultat än vad som kunde nås på nationell nivå. Man framhåller även att vissa projekt är av så stort nationellt intresse att de bör genomföras nationellt, även om nordiskt samarbete kunde betyda ekonomisk besparing. Innan nordiska institutioner grundas bör man enligt högskolans mening utreda deras eventuella nytta ur finländsk synvinkel. En annan metod som bör prövas är enligt högskolans uppfattning möjligheten att anknyta nya projekt med nya medel till redan existerande samnordiska eller nationella institutioner.

Svenska social- och kommunalhögskolan (i Helsingfors) förordar medlemsförslaget. Även *veterinärmedicinska högskolan* (i Helsingfors) biträder såväl förslagsställarnas bedömning av det rådande läget som rekommendationsförslagets innehåll.

Statens naturvidenskabelige forskningsråd i Danmark (och *Nordisk Samarbejdsnavn for Medicinsk Forskning*, som inlämnat ett likalydande yttrande) finner det riktigt, att man strävar till bästa möjliga utnyttjande av resurserna, men anser att behovet av samarbete bäst täcks genom direkt kontakt mellan aktiva forskargrupper i de nordiska länderna. Rådet tar avstånd från tanken på att sammanföra forskningsanslag till en gemensam fond. Samnordiska institutioner är enligt rådets uppfattning även på väsentliga områden berättigade endast om förslag om att inrätta sådana framförs av initiativrika och fackligt välutrustade forskare som resultat av vägande, flerårigt samarbete. Rådet betonar vidare betydelsen av det samarbete som bedrivs av forskningsrådets olika samarbetsorgan. *Statens naturvetenskapliga kommission* i Finland anser att utarbetandet av ett ramprogram för det nordiska forskningssamarbetet är en viktig och aktuell uppgift, som utan tvivel skulle främja samarbetets utveckling och en rationell användning av resurserna. Däremot finner kommissionen inte skäl att förorda upprättandet av nya nordiska vetenskapspolitiska organ, utan föreslår att programmet utarbetas av något av de existerande organen. Kommissionen anser vidare att samnordiska institutioner endast i undantagsfall är att rekommendera och avstyrker förslag om sammanföring av forskningsanslag. *Norges almenvitenskapelige forskningsråd* understryker, att initiativen till vidgat nordiskt forskningssamarbete bör komma från forskarna själva. *Statens naturvetenskapliga forskningsråd* i Sverige menar att några väsentliga fördelar inte kan vinnas genom upprättande av nordiska forskningsråd, utan att behovet av samarbete fylls av de nationella rådets samarbetsorgan och av kultursekretariatet. Som exempel på en smidig form för ekonomisering av forskningen nämner rådet

verksamheten inom den av de naturvetenskapliga forskningsråden inrättade nordiska naturvetenskapliga publiceringsnämnden. Rådet framhåller att de svenska forskningsråd som hör under utbildningsdepartementet för närvarande är föremål för en utredning och att den nationella organisationen bör vara fastställd, innan eventuella samarbetsåtgärder av den föreslagna arten aktualiseras. Rådet avstyrker sålunda medlemsförslaget. *Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden* (NOS) anser att forskningssamarbetet bör utvecklas bl. a. genom ökade direkta kontakter mellan aktiva forskargrupper med forskningsrådets stöd. De existerande samarbetsorganen mellan de olika forskningsråden på respektive fackområden bör enligt nämndens uppfattning fungera som utredare av frågor av den typ som aktualiseras i medlemsförslaget. Med hänvisning till detta och i avvaktan på erfarenheter av det nordiska kultursekretariatets arbete avstyrker man medlemsförslaget.

Statens medicinska kommission, Finland, föreslår att nordiska kultursekretariatet ges i uppdrag att utarbeta ett detaljerat förslag till forskningsprogram.

Statens råd för atomforskning i Sverige deklarerar sin principiellt positiva inställning till gemensamma forskningsinstitut m. m. i de fall där uppenbara rationaliseringsvinster står att vinna eller där forskningen på grund av dyrbara basfaciliteter måste koncentreras. Däremot avstyrker rådet i nu rådande läge förslaget om att sammanföra forskningsanslag till en gemensam fond, bl. a. emedan man anser det riktigast att någon tid avvakta erfarenheterna av de samarbetsformer som kulturavtalet medfört.

Statens teknisk-vetenskapliga kommission, Finland, konstaterar att behov av sammanföring av de tillgängliga resurserna säkerligen föreligger på olika forskningsområden, som t. ex. trafik, energihushållning och miljövård. Man framhåller dock att konkurrensen om användningen av tillämpningarna är en faktor som är ägnad att begränsa samarbetet. Kommissionen anser att en generell sammanföring av de nationella forskningsanslagen inte kan genomföras.

Svenska *statens råd för samhällsforskning* framhåller att det knappast vore effektivt att sammanföra forskningsanslag till en gemensam nordisk fond. Man anser att det nuvarande systemet, enligt vilket nordiska projekt konkurrerar med nationella på lika villkor, är att föredra. Vidare påpekar rådet att Rådgivande kommittén för forskning under kulturavtalet redan har inlett diskussioner om frågor av den art som tas upp i medlemsförslaget. *Statens samhällsvetenskapliga kommission* i Finland instämmer i medlemsförslagets uppfattning, att det nordiska forskningssamarbetet behöver organiseras mera effektivt än hittills, i varje fall inom det samhällsvetenskapliga forskningsområdet. Kommissionen anser likväl att detta problem kan lösas genom utbyggnad av

samarbetet under ledning av kultursekretariatet i samarbete med forskningsråden.

Statens humanistiska kommission i Finland anser att en utbyggnad av forskningssamarbetet kan ske först efter en kartläggning av samsarbetsbehovet på olika sektorer. Kommissionen påpekar även att de existerande samsarbetsorganens ställning och betydelse efter ett eventuellt genomförande av medlemsförslaget inte har belysts i detta.

Nordisk kollegium för fysisk oceanografi tvivlar på att en koordinering eller rentav integrering av forskningsråden i de nordiska länderna för grundforskningens del skulle leda till effektivare användning av anslagen, medan tanken utan tvivel kan vara berättigad för tillämpad eller industriell forskning. Kollegiet bifogar ett yttrande av sin förre ordförande professor Håkon Mosby, Bergen. Denne understryker att en flexibel ordning för frivilligt forskningssamarbete är att föredra framför alltför institutionaliserat samarbete. Han framhåller därtill vikten av tvärvetenskapliga kontakter och gemensamt utnyttjande av modern apparatur samt förordar ökning av anslagen för forskarsammanskomster på olika ambitionsnivåer. *Nordiskt kollegium för terrester ekologi* finner det angeläget att Nordiska rådet fortsatt stimulerar till nordiskt forskningssamarbete av den typ som bedrivs av kollegiet, inom vilket goda resultat har nåtts med relativt blygsamma medel t. ex. i fråga om vetenskaplig utbildning av yngre forskare. Frågan om sammanförande av forskningsanslag anser kollegiet böra övervägas bl. a. av samsarbetsorganen för de nordiska forskningsråden, vilkas verksamhet kan utvecklas. *Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)* pekar på risken att ett genomförande av medlemsförslagens målsättningar kan leda till nedskärning av de totala forskningsmotiv som föreligger. En förutsättning för genomförandet är att de föreslagna nordiska forskningsråden får tillräckliga ekonomiska och personella resurser till sitt förfogande. Man framhåller också, att ökad koordination kan leda till ökade administrativa bördor samt att en centralisering kan leda till att möjligheterna till enskilda, väsentliga forskningsinsatser på skilda universitetsorter stäcks. *Nordiske jordbrugsforskernes forening* skiljer mellan icke förpliktande spontant samarbete och förpliktande samarbete, där man tar sikte på starkare integrering och arbetsfördelning med gemensam budget för projekten och gemensamma styrande organ. NJF finner att båda formerna behövs jämsides. Föreningen framhåller att mycket står att vinna på en utbyggnad av det förpliktande samarbetet, framför allt genom engångsprojekt, men även med utbyggnad av nordiska institut för olika forskningsgrenar. I sistnämnda fall bör dock utförliga utredningar först göras. *Nordiska samsarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning* understöder tanken på att sammanföra vissa forskningsanslag i alla de nordiska länderna till en gemensam nordisk fond. Kommittén finner på det hela taget förslaget om ett nordiskt forskningsprogram betydelsefullt

och förklarar sig beredd att medverka vid utarbetandet av ett sådant program. Även *Nordiska institutet för samhällsplanering* (Nordplan) anser förslaget syfte, en samordning av den nordiska forskningen, vara angeläget. Emellertid finner man att samtliga i medlemsförslaget framförda synpunkter kan beaktas i det arbete på ett nordiskt forskningsprogram som nu utarbetas enligt överenskommelsen i kulturavtalet, och att ytterligare åtgärder i samma syfte för närvarande är obehövlige. *Föreningarna Nordens Förbund*, som i allt väsentligt ställer sig bakom medlemsförslaget motiveringar för ökad samordning av de nordiska forskningsresurserna, framhåller att samarbetet inte enbart borde ta sikte på ökad effektivitet i forskningen, utan även röra sådana projekt som inom de enskilda ländernas forskningspolitik bedömts som särskilt viktiga, t. ex. miljö- och utbildningsforskning samt forskning om tekniska, sociala och ekonomiska frågor. Förbundet tillstyrker sålunda medlemsförslaget.

Danska *Akademiet for De Tekniske Videnskaber* avstyrker från upprättande av nya nordiska forskningsorgan, innan en grundlig undersökning av möjligheterna att utnyttja redan existerande organ har genomförts. *Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab* anser det vara av utomordentligt stor betydelse att man i Norden försöker koordinera forskningen och att man samarbetar om väsentliga forskningsprojekt.

Juridiska fakulteten vid Helsingfors universitet förenar sig om uppfattningen att forskningsarbetet kan rationaliseras betydligt inom ramen för nordiskt samarbete. Man tillstyrker därför tanken på en rekommendation till Nordiska ministerrådet att utarbeta ett forskningsprogram. Under mellantiden bör de existerande samarbetsformerna enligt fakultetens mening ytterligare utvecklas. En ökning av anslagen för nordiskt forskningssamarbete bör dock inte få leda till att den nationella forskningens resurser försvagas. *Historisk-filologiska sektionen* vid samma universitet understöder utan förbehåll medlemsförslaget allmänna målsättning, strävan till möjligaste intimt samarbete inom nordisk forskning, men anser att uppgörandet av ett nordiskt forskningsprogram bör bli aktuellt först sedan man noga undersökt de möjligheter som de nuvarande samarbetsorganen erbjuder och efter en kartläggning av det verkliga behovet av utbyggt forskningssamarbete. *Humanistiska fakulteten vid Turun yliopisto* finner att det efter Nordiska kulturkommissionens upplösning saknas ett av vetenskapliga sakkunniga sammansatt organ för koordinering av det nordiska forskningssamarbetet. Fakulteten finner att en koordinering är önskvärd speciellt på sådana områden, där de nationella forskningsresurserna inte är tillräckliga. En prioriteringsplan anser fakulteten vara ändamålsenlig, men framhåller att en sådan plan inte bör få bromsa de samarbetsprojekt som redan uppstått eller som kan initieras av centralorganen utöver prioriteringsplanen. *Humanistiska fakulteten vid Uleåborgs universitet* tillstyrker

varmt medlemsförslaget med anslutning till förslagsställarnas motiveringar. Fakulteten anser att samarbetet bäst kan effektivieras genom förverkligande av projekt som står högt i preferensordning i samtliga nordiska länder, varigenom man kan undvika konflikter mellan nationella intressen och internationellt samarbete. *Helsingfors universitets statsvetenskapliga fakultet* säger sig inte kunna förena sig om den i medlemsförslaget framförda uppfattningen att de nordiska länderna, som hör till världens rikaste, inte fortfarande skulle ha stora möjligheter till utbyggnad av vetenskaplig forskning på nationell bas. Man instämmer dock i att man genom att sammanföra resurserna i många fall kan uppnå bättre resultat än inom varje lands egen ram. Fakulteten anser det önskvärt att ministerrådet uppgör ett nordiskt forskningsprogram som omfattar åtminstone inrättande av gemensamma forskningsinstitutioner. Man finner dock att sparsamhetsskålen inte bör få utgöra utgångspunkten. I stället borde man i första hand undersöka behovet av samarbete och koncentrera sig på områden där man genom nordiskt samarbete verkligen kan uppnå bättre resultat än på nationell bas. *Statsvetenskapliga fakulteten vid Åbo akademi* tillstyrker medlemsförslaget. *Teologiska fakulteten* vid samma universitet säger sig för sin del inte ha något att invända mot förslaget till rekommendationstext. *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Turun yliopisto* ställer sig tveksam beträffande medlemsförslagets lämplighet. Som skäl nämner fakulteten bl. a. att det ur finländsk synvinkel för närvarande inte kan anses vara ändamålsenligt att sammanföra forskningsanslag för industriell forskning. Vidare anser man att grundandet av nya gemensamma forskningsinstitutioner, som man i och för sig förordar, bör föregås av grundliga överväganden. *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Åbo akademi* påpekar att uppställandet av en prioriteringsordning mellan sinsemellan ofta ojämförbara projekt kan bli ett mycket intrikat problem. Konflikter kan även uppstå mellan de enskilda forskarnas ambitioner och de administrativa organens prioriteringar. Klart påvisbara motiv krävs därför enligt fakultetens mening för grundandet av nya gemensamma institutioner. Dessa motiv kan vara ekonomiska, men även andra kriterier kan anföras. Fakulteten rekommenderar snarare samarbete kring tidsbundna projekt. *Naturvetenskapliga fakulteten vid Uleåborgs universitet* förenar sig om de allmänna riktlinjerna i medlemsförslaget, men anser att en sammanföring av anslag som nu beviljas universiteten för forskning inte kan komma i fråga på grund av deras knapphet i rådande läge. Man rekommenderar därför särskilda anslag för nordiska projekt antingen genom särskilda poster i universitetens budget eller genom Finlands akademi. Man framhåller att behov av planering otvivelaktigt finns, men att utbyggnaden inte får leda till onödig byråkratisering av samarbetet. *Medicinska fakulteten vid Helsingfors universitet* uttalar med hänvisning till utlåtanden från två vid fakulteten verksam-

ma utbildningskommissioner sitt principiella stöd för medlemsförslaget. Även *medicinska fakulteten vid Turun yliopisto* tillstyrker medlemsförslaget. *Kemisk-tekniska fakulteten vid Åbo akademi* framhåller risken för att den högre undervisningen kan bli lidande genom en resurskoncentration på forskningsinstitutioner gemensamma för hela Norden. *Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Turun yliopisto* förenar sig i huvudsak om medlemsförslaget motiveringar, men ställer sig skeptisk till ett generellt sammanförande av forskningsanslagen.

Finlands industriförbund finner det vara uppenbart, att forskning speciellt på teknikens område är så dyr, att enskilda små länder saknar möjlighet att bedriva sådan, medan däremot samarbete kunde erbjuda en tillräckligt bred bas för finansieringen. De nordiska länderna har i detta avseende en relativt god utgångspunkt framför allt i de likartade samhällsförhållandena. Förbundet är dock skeptiskt inställt till alltför högt ställda förhoppningar på att ett dylikt samarbete nämnvärt skulle kunna stärka ländernas konkurrenskraft. Samarbetsplanerna borde därför begränsas till fristående forskningsobjekt med strikt avgränsat område. Förbundet tillstyrker uppgörandet av ett forskningsprogram, varvid tyngdpunkten närmast borde läggas vid koordinering och möjligen vid planering av vissa institutioner med noga avgränsade verksamhetsfält liksom vid uppgörande av en tidtabell för planernas genomförande. *Oy Keskuslaboratorio — Centrallaboratorium Ab* framför synpunkter som i stort sett sammanfaller med dem som Finlands industriförbund anfört. I övrigt tillstyrker Centrallaboratorium varmt grundandet av nordiska forskningsfonder.

Professor Knut Fægri, som gjort ett uttalande om medlemsförslaget, i vilket *Det norske videnskaps-akademi i Oslo* instämmer, understryker skillnaden mellan samarbete om konkreta frågor där ett klart behov av transnationell lösning föreligger och ett ospecificerat samarbete för samarbetets egen skull, som lätt kan leda till en onödig och improduktiv byråkrati. Att upprätta formella organ för samarbete kommer ofta i konflikt med själva samarbetet. Som regel vet de enskilda forskarna exakt vilka kolleger de önskar samarbeta med. Intensiteten i samarbetet hindras först och främst av ekonomiska grunder. Behovet av koordinering kan lätt fyllas av forskningsrådets samarbetsorgan, eventuellt med en viss omformulering av deras mandat. I fråga om inrättande av nordiska forskningsinstitutioner framhåller akademien att man bör visa återhållsamhet och gå in för sådana endast i fall då ekonomiska eller speciella vetenskapliga grunder starkt talar för detta. *Norges industriförbund* framhåller att man generellt bör finna enklast möjliga organisationsform för forsknings- och utvecklingssamarbetet. Vidare anser industriförbundet bl. a. att det knappast finns något behov av nya organ för samordning av de nordiska ländernas forskning. I likhet med flera andra remissinstanser betonar *Chr. Michelsens institutt* att nordiska sam-

arbetsprojekt oftast kommer till stånd genom facklig kontakt mellan enskilda ledande forskare och att sådana initiativ kanske lättare kan leda till fruktbart samarbete än när det sker genom stora organisationer. *Norsk akademikersamband* betonar att en förutsättning för att man skall kunna ta ställning till behovet av ett konkret program är att en översikt av forskningsverksamheten och en analys av det samarbete som bedrivs företas. Ett framtida program måste förutsättas särskilt gälla eventuell expansion på området.

Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet är ense med förslagsställarna om att en bättre samordning av forskningsresurserna är önskvärd och att en rationalisering av forskningsarbetet och koordination av forskningstillgångarna i Norden bör inledas. Detta gäller i synnerhet stora, kostnads- och personalkrävande insatser. *Medicinska fakulteten* vid samma universitet välkomnar ett nordiskt forskningssamarbete i alla fall där man kan uppnå rationaliseringsvinster, men varnar för skapande av övernationella organ med höga administrativa kostnader och besvärande byråkrati. Samma farhågor uttrycks av universitetets *matematisk-naturvetenskapliga fakultet*, som vidare betvivlar att medlemsförslaget skulle komma att medföra inbesparingar. Fakulteten reagerar negativt mot uttrycket "meningslös dubblering" i förslagets text och menar att sådan dubblering som kan kallas meningslös knappast förekommer. Tvärtom anser fakulteten att en profilering, som skulle koncentrera all verksamhet till en enda plats innebär stora faror genom monopolbildning. Fakulteten anser vidare att en begränsning av forskningssamarbetet till Norden är onaturlig, men medger att Norden i vissa fall kan utgöra ett lämpligt samarbetsområde för vissa typer av forskning. För sådana fall förefaller en generell administration dock onödig och t. o. m. oändamålsenlig. Med hänsyn till den ytterligt hårda prioritering av olika forskningsprojekt som nu äger rum känner fakulteten oro inför förslaget om att sammanföra forskningsanslag. Med åberopande av de refererade synpunkterna och till att en koordinativ organisation inom fakultetens fackområde redan existerar (NOS), finner fakulteten den föreslagna utredningen mindre angelägen.

Bedömningar av förslagets lämplighet för olika vetenskapsområden

Ett antal remissinstanser framhåller uttryckligen att deras yttranden om medlemsförslaget endast gäller deras eget vetenskapsområde, medan andra har framkommit med såväl allmänna synpunkter som omdömen om medlemsförslagets tillämpbarhet på det område de företräder. I det följande ges en sammanfattning av de delar av remissmaterialet, som mera direkt anknyter till särskilda vetenskapsområden. Det är dock svårt att dra någon skarp gräns mellan allmänna och fackbetonade synpunkter, och det är troligt, att de allmänna synpunkter som refererats i

föregående avsnitt i många fall har förestavats av erfarenheter från ifrågavarande remissinstans eget fackområde.

NORDFORSK:s huvudsekretariat, som begränsar sin kommentar till det teknisk-vetenskapliga forskningsområdet, ger medlemsförslagets intentioner sitt principiella stöd, men föreslår att man i första hand tar sikte på att nå fram till ändamålsenliga former för utnyttjande och samordning av redan etablerade och planlagda samarbetsorganisationer. *Rektorsämbetet vid tekniska högskolan i Stockholm*, vilket som tidigare nämnts hänvisar till ett uttalande av professor Einar Lindholm, anser att naturvetenskaplig grundforskning, när den på något område har nått ett visst utvecklingsstadium, kräver mycket stora investeringar för att kunna föras vidare. Detta beror enligt högskolans uppfattning på att forskningsområdet i fråga är mer eller mindre slutforskat. De stora investeringar som krävs för fortsatt forskning kan därför i allmänhet inte antas ge några som helst tillämpbara resultat (som exempel anförs det föreslagna NORDAC-projektet). Högskolan menar att den tekniska forskningen däremot fortfarande kan ge tillämpbara resultat till ringa kostnader. Inom grundforskningen nämner högskolan därtill två områden, där viktiga resultat med praktisk tillämpbarhet ännu kan uppnås, nämligen elementarpartikelfysik och fusionsforskning. Det senare området rekommenderas som objekt för nordiskt eller internationellt samarbete. *Kemisk-tekniska fakulteten vid Åbo akademi* anser att en aktivering av verksamheten inom NORDFORSK synes vara angelägnare än att upprätta andra organ, som skulle utveckla det nordiska samarbetet i förslagets anda.

Matematisk-naturvetenskapliga sektionen vid Helsingfors universitet framhåller att en koordinering av den naturvetenskapliga grundforskningen i de nordiska länderna bör kunna ske genom det samarbete som etablerats inom Samarbetsnämnden för de naturvetenskapliga forskningsråden (NOS). Sektionen är även skeptiskt inställd till sammanförande av forskningsanslag. Olikheterna i anslagets storlek och användning är enligt sektionens uppfattning alltför stora för att möjliggöra en sådan lösning och några större inbesparingar skulle knappast heller uppnås på denna väg. Däremot anser sektionen att man bör sträva till forsknings-samarbete på alla områden där behov av sådant föreligger, i vissa fall genom inrättande av samnordiska institutioner (som exempel nämns NORDAC). Andra naturvetenskapliga områden, där behov av samarbete enligt sektionens uppfattning föreligger är miljöforskning, östersjöforskning, planeringsgeografi, serviceverksamhet inom databehandling samt u-landsforskning. *Naturvetenskapliga fakulteten vid Uleåborgs universitet* rekommenderar likaså ett förverkligande av NORDAC-projektet och det nordiska rymdforskningsprogrammet. *Nordisk kollegium för marinbiologi* framhåller att behovet av nordiskt samarbete inom marinbiologisk forskning i stor utsträckning redan tillgodoses av den verksamhet

som kollegiet bedriver och att något behov av ett nordiskt marinbiologiskt institut inte föreligger. Däremot lämnar kollegiet möjligheten öppen att det i framtiden kan uppstå behov av nordiska initiativ för speciella uppgifter, såsom större expeditioner eller anskaffande av dyrbar utrustning. Professor Håkon Mosby, vars uttalande omfattats av *Nordisk kollegium för fysisk oceanografi*, bedömer värdet av ett gemensamt forskningsprogram som ringa för denna vetenskaps del. Däremot rekommenderas samarbete om dyrbara projekt, som havsexpeditioner, ett instrumentutvecklingscentrum och även ett nordiskt institut, till vilket de lokala instituten skulle anknytas med rättigheter och förpliktelser.

Statens medicinska forskningsråd i Sverige avstyrker medlemsförslaget för den medicinska forskningens del. Som motivering anför man att ett ökat nordiskt samarbete redan är under utveckling på medicinens område under ledning av Nordiska samarbetsnämnden för medicin. Vidare menar man att arbetet inom nordiska kultursekretariatet borde avvaktas en tid innan nya organisationsformer övervägs. Rådet intar även en avvisande hållning till förslaget om en gemensam forskningsfond. *Kommissionen för klinisk fortbildning vid Helsingfors universitet* anmäler principiellt positiv inställning till medlemsförslaget, men anser att inrättande av nordiska forskningsinstitutioner inom de kliniska områdena inte utan reservationer kan tillstyrkas. Samarbetet kan utvecklas på andra, mindre förpliktande sätt, bl. a. genom gemensamma forskningsprojekt på bestämda områden. *Nordiska samarbetsnämnden för arktisk medicinsk forskning* meddelar, att samarbetskommittén under år 1972 företagit en analys och prioritering av problemen inom arktisk medicinsk forskning i Norden. Kommittén har således redan förberett ett nordiskt forskningsprogram på berörda område. Kommittén bifogar till sitt yttrande en utförlig motivering till sitt budgetförslag för år 1974 och hälsar det föreslagna nordiska forskningsprogrammet med tillfredsställelse, såvida detta innebär att kommittén får ökade resurser till sitt förfogande.

Veterinärmedicinska högskolan i Helsingfors framhåller att de fördelar som kan vinnas genom samarbete är särskilt stora inom snävare specialområden som veterinärmedicinen. Man anser att upprättandet av ett nordiskt institut på detta område vore särskilt värdefullt just för forskningen. De små nordiska länderna har nämligen inte vart för sig möjlighet att grunda veterinärmedicinska forskningsanstalter, medan Norden i sin helhet utgör en tillräckligt bred bas.

Statens agronomie-forstvetenskapliga kommission i Finland, med vars yttrande *agrikultur-forstvetenskapliga fakulteten vid Helsingfors universitet* förenar isg, anser möjligheterna till ytterligare utbyggnad av det mångåriga samarbetet på jordbruksforskningens område i Norden är relativt gynnsamma. Man anser dock att beredningen av en sådan ut-

byggnad bör ske inom de samarbetsorgan som redan existerar på området. *Landbrugets Samråd for Forskning og Forsøg* i Danmark kan rekommendera att man inom jordbruksområdet arbetar vidare med strävandena att utarbeta ett nordiskt forskningsprogram med sikte på att finna kommande samarbetsformer. Man anser även att ett mera konkret undersökningsarbete borde utföras för att klarlägga behovet av gemensamma forskningsinstitutioner på jordbrukets område eller för att åstadkomma en ändamålsenligare arbetsfördelning och specialisering av forskningen vid de existerande institutionerna.

Statens humanistiska forskningsråd i Sverige förordar fortsatta strävanden att ytterligare förbättra forskarsamarbetet i Norden. Det förefaller rådet rimligt att detta skulle främjas av helhets- och prioritetsöverväganden. Man framhåller dock att nordiskt humanistiskt samarbete inte kan få samma generella karaktär som då det gäller medicin, naturvetenskap och teknik, på grund av att humaniora till stor del är svåra att internationalisera. Lämpliga objekt för nordiskt forskningssamarbete på det humanistiska området är dock komparativa undersökningar inom Norden och samarbete i fråga om forskning rörande utomeuropeiska världsdelar. *Historisk-filologiska sektionen vid Helsingfors universitet* framhåller att de olika ländernas intressen, inte minst på det humanistiska området, gör det mycket svårt att uppgöra prioriteringsplaner för nordisk forskning och att någon integrerad nordisk forskningspolitik på talrika delområden sålunda inte kan uppnås. *Humanistiska fakulteten vid Turun yliopisto* finner att behovet av sammanföring av resurserna främst gäller naturvetenskaperna, men att det även inom humaniora finns områden där det är behövligt med en resurskoncentration, t. ex. när det gäller undersökningar om samernas kultur och utomeuropeiska kulturer, språkgeografi och olika komparativa undersökningar. Fakulteten rekommenderar vidare inrättande av t. ex. ett nordiskt afrikainstitut, ett iberio-amerikanskt institut och ett sameinstitut. *Humanistiska fakulteten vid Åbo akademi* anför för sin del ett antal humanistiska forskningsområden som lämpar sig för koordinering och gemensam finansiering, nämligen ämnen med nordisk inriktning (t. ex. nordiska språk och nordisk etnologi), nordkalottforskning och arktisk forskning över huvud taget, emigrationsforskning, där förutsättningarna för ett nordiskt institut bedöms som goda, och samarbete kring ikonografisk forskning.

Statsvetenskapliga fakulteten vid Helsingfors universitet understryker att det nordiska samarbetet skulle ha ett viktigt arbetsfält inom den samhällsvetenskapliga forskningen. Fakulteten föreslår ett samnordiskt forskningscentrum med uppgift att särskilt bedriva forskning om de sociala förhållandena i de nordiska länderna.

Teologiska fakulteten vid Helsingfors universitet tillstyrker för sitt ämnesområde, att inrättandet av gemensamma forskningsinstitutioner

förs vidare och att en del av forskningsanslagen sammanförs, varvid de nationella anslagen dock bör höjas.

Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet erinrar om att Nordiska rådets rekommendation av år 1972 om en nordisk institution för jämförande rättsvetenskap inte har förverkligats och understryker att tillkomsten av ett nordiskt forskningsprogram inte får inkräkta på de knappa resurser som står till den rättsvetenskapliga forskningens förfogande. *Juridiska fakulteten vid Turun yliopisto* föreslår ett nordiskt institut eller planeringsorgan för förnyande och koordinering av de gällande rättssystemen i de nordiska länderna. Den egentliga rättsvetenskapliga grundforskningen kan enligt fakultetens mening bäst ordnas genom sammanförande av forskningsanslag.

Kauppakorkeakoulu (Finska handelshögskolan i Helsingfors) nämner som lämpliga projekt för nordiskt forskningssamarbete bl. a. miljövård, konsumentskydd, ekonomisk integration och ADB. *Turun kauppakorkeakoulu* (Åbo finska handelshögskola) finner att forskningssamarbete i Norden faller sig naturligtast — och även kan medföra de största besparingarna — på de naturvetenskapliga, tekniska och medicinska områdena, medan det kan bli svårare att åstadkomma ett balanserat och fruktbart samarbete på de humanistiska och samhällsvetenskapliga fälten.

Särskilda synpunkter och förslag

I det omfattande remissmaterialet ingår ett antal synpunkter och förslag rörande nordisk forskningspolitik, som på ett mera indirekt sätt ansluter sig till det aktuella medlemsförslaget. Några av de viktigaste refereras i det följande.

Ett forskningsorganisatoriskt spørsmål tas upp av *NORDFORSK:s huvudsektariat*. Sekretariatet framhåller, att utvecklingen under de senaste åren har lett till att det för närvarande existerar tre separata nordiska samarbetsorganisationer med uppgifter som delvis täcker varandra, nämligen *NORDFORSK*, kulturavtalets organ och Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling. *NORDFORSK* anser det vara en synnerligen viktig uppgift att nå fram till organisationsformer för detta samarbete, där ansvarsförhållandena är klart definierade och utan ändamålslösa ”överlappningar”. I detta instämmer danska *Akademiet for De Tekniske Videnskaber*.

Statens råd för samhällsforskning i Sverige understryker starkt, att nordiska institut som upprättas bör placeras inom universiteten och inte som fristående forskningsinstitut. Även *språkvetenskapliga sektionen vid Uppsala universitet* talar för anknytning av nordiska institutioner till universitetsorganisationen och för ifrågakommande universitetsfakulteters inflytande på verksamheten vid sådana forskningsinstitut. *Det norske videnskaps-akademi i Oslo* fäster likaledes uppmärksamhet vid faran av

att upprätta rena forskningsinstitutioner utan anknytning till universitetsmiljön. Akademien varnar likväl för risken att genom upprättande av forskningsinstitut vid ett universitet avskära andra universitetsmiljöer från motsvarande forskningsstimulans. Som kriterier för ändamålsenlighet när det gäller upprättande av nordiska forskningsinstitutioner uppställer akademien därför två regler: 1) de bör ligga på en högre nivå än vanlig universitetsutbildning och/eller 2) representera så snäva specialiteter att de inte naturligt kan vara företrädare vid varje nordiskt universitet.

Ett flertal remissinstanser tar upp behovet av en inventering och analys av pågående och planerad forskning i Norden, med sikte på att undvika dubblingar, att därigenom få till stånd kostnadsbesparingar och slutligen för att få en grundval för bedömning av samarbetsbehovet. Dessa och nära besläktade tankar framförs av *Föreningarna Nordens Förbund, Jyväskylä universitet, Tammerfors universitets styrelse och kansler, humanistiska fakulteten vid Uleåborgs universitet, Oy Keskuslaboratorio — Centrallaboratorium Ab* och *Norges akademikersamband*. Tammerfors universitets styrelse föreslår i detta sammanhang ett centraliserat system för information om forskningsarbete, vilket skulle innebära undvikande av onödiga ekonomiska satsningar och samtidigt främja idéspridningen. I nära anknytning till de tidigare nämnda idéerna föreslår svenska *statens råd för samhällsforskning* förbättrad allmän information om större forskningsprojekt i Norden.

Ökade möjligheter för forskare att genom kortare eller längre vistelser i de nordiska grannländerna bedriva forskning, erhålla facklig vidareutbildning och stimulans samt ökade anslag för forskarsamarbete i form av forskarmöten, konferenser, symposier och liknande föreslås av ett flertal remissinstanser. Sådana åtgärder föreslås av bl. a. *kommisionen för klinisk fortbildning vid medicinska fakulteten vid Helsingfors universitet, matematisk-naturvetenskapliga sektionen* vid samma universitet, *Svenska handelshögskolan, Jyväskylä universitet, humanistiska fakulteten vid Uleåborgs universitet, Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Norges akademikersamband* och svenska *statens råd för samhällsforskning*.

Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA) framhåller att det är av största vikt att tillräckliga medel ställs till förfogande för publicering av forskningsresultat, oberoende av om forskningen är samordnad eller splittrad. Sker detta inte, löper den nordiska forskningen risk att hamna i skymundan internationellt sett. *Jyväskylä universitet* anser att publicerandet av samnordiska vetenskapliga tidskrifter bör utvidgas och *teologiska fakulteten vid Helsingfors universitet* anser att dessa tidskrifters utgivning kunde bekostas ur samnordiska forskningsanslag.

Språkvetenskapliga sektionen vid Uppsala universitet föreslår inrättande av samnordiska forskningsstationer och av nordiska professurer vid

universiteten, medan *Norges akademikersamband* framhåller betydelsen av samarbete om forskarutbildningen och den positiva inverkan på utvecklingen av den vetenskapliga metodiken som nordiska symposier kring metodfrågor på olika vetenskapsområden kan ha. *Naturvetenskapliga fakulteten vid Uleåborgs universitet* betonar vikten av samarbete kring dyrbar vetenskaplig specialapparat, som är speciellt viktigt för Uleåborgs universitet på grund av dess avlägsna läge.

Lokaliseringen av nordiska institutioner tas upp av flera remissinstanser. *Uleåborgs universitet* påtalar förhållandet att Finland blivit missgynnadt som lokaliseringsland för nordiska forskningsinstitutioner, och även *Svenska handelshögskolan* förordar större spridning av institutionerna. *Teologiska fakulteten vid Helsingfors universitet* anser att en institution på det humanistiska eller samhällsvetenskapliga området borde placeras i Finland, medan *statsvetenskapliga fakulteten* vid samma universitet föreslår att ett nordiskt samhällsvetenskapligt forskningsinstitut placeras i Finland, lämpligen i Helsingfors eller dess närhet. *Humanistiska fakulteten vid Turun yliopisto* förordar Åbo som lokaliseringsort för ett nordiskt institut. För den händelse att en centralisering av forskningen kommer till stånd förordar *Jyväskylän universitet* Jyväskylä som placeringsort för de forskningscentra som gäller pedagogik och de gymniska vetenskaperna. *Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet* anser att det av Nordiska rådet rekommenderade institutet för jämförande rättsvetenskap (*rek. nr 26/1972*) bör placeras i Uppsala.

3. Utskottet

Utskottet omfattar med sympati medlemsförslagets grundtanke, nämligen strävan att ge konkreta former åt den utveckling av samarbetet på forskningens område, som de nordiska länderna genom ingåendet av kulturavtalet har förbundit sig att genomföra, och vars närmare målsättningar angivits i artikel 4 av nämnda avtal. Förslagsställarnas syften står även i samklang med artikel 12 av samarbetsöverenskommelsen mellan de nordiska länderna (det s. k. reviderade Helsingfors-avtalet av 1971), där den allmänna målsättningen för ländernas forskningssamarbete anges.

Utskottet har vid sin behandling av medlemsförslaget ansett sig i första hand böra överväga, huruvida en rekommendation från Nordiska rådet med den av förslagsställarna avsedda generella syftningen och omfattande innehållet på innevarande tidpunkt är det bästa sättet att främja förslagsställarnas grundtanke, vilken utskottet som ovan sagts omfattar. Utskottet har under sin diskussion av frågan kommit till uppfattningen att detta inte är fallet. Det nu föreliggande medlemsförslaget bör således enligt utskottets uppfattning inte leda till en rådsrekommendation.

Motiveringen för utskottets ståndpunkt är följande: Ikraftträdandet

av det nordiska kulturavtalet den 1 januari 1972 medförde som känt bl. a. tillkomsten av det nordiska sekretariatet för kulturellt samarbete. Vid detta sekretariat verkar en särskild sektion för forskningssamarbetet. Kulturavtalet medförde även tillsättandet av de s. k. rådgivande kommittéerna, av vilka en, Rådgivande kommittén för forskning, skall företräda de aktiva forskarnas synpunkter vid utformningen av samarbetet på forskningssektorn. Kommittén har både rådgivande och initiativtagande funktion. Inom dessa nya organ, vilka jämsides med de nya uppgifter som åligger dem enligt kulturavtalet även vidareför det arbete som utförts av Nordiska kulturkommissionens I sektion i fråga om forskning, har ett arbete inletts med syfte att bereda ett förverkligande av kulturavtalets målsättningar för forskningens del. Ehuru arbetet hittills i huvudsak varit av förberedande och planerande art, finns det dock enligt utskottets uppfattning anledning att någon tid avvakta resultaten av de nya organens arbete, innan från Nordiska rådets sida vidtas en ny rekommendation med allmän forskningspolitisk syftning, detta så mycket mera som de nya organen i sitt arbete bör vägledas av just de målsättningar, som förslagsställarna gett uttryck för.

Utskottet vill ytterligare framhålla, att det även existerar andra samarbetsorgan på forskningens område än de som grundats som följd av kulturavtalet. De nationella forskningsråden för olika vetenskapssektorer har etablerat kontakter och upprättat samarbetsorgan. På det teknisk-naturvetenskapliga forskningsområdet existerar som känt NORD-FORSK, där såväl forskningsråd som andra parter är företrädna.

Av medlemsförslagets text framgår, att förslagsställarna särskilt har åsyftat sådant forskningssamarbete, som tar sikte på att stärka den industriella konkurrenskraften. Det är därför enligt utskottets mening av största vikt att notera, att de nordiska länderna under år 1972 upprättat en gemensam nordisk fond för teknologi och industriell utveckling, vilken inom kort skall utbyggas till betydande omfattning. Därmed har en betydelsefull åtgärd vidtagits i riktning mot förverkligande av vissa av medlemsförslagets viktigaste målsättningar.

Utskottets åsikt är att det för närvarande inte kan anses behövligt att upprätta nya organ för administrationen av forskningssamarbetet, vilket medlemsförslaget synes förutsätta. En utbyggd samfällid planering och en ökning av den gemensamt bedrivna forskningen kan däremot tillstyrkas. Härvid bör olika metoder prövas. Med hänvisning till synpunkter som framkommit från flera håll under remissbehandlingen, vill utskottet understryka, att man utöver upprättande av gemensamma forskningsinstitutioner även bör fästa uppmärksamhet vid alternativa sätt att lösa behovet av forskningssamarbete på olika områden. Utskottet vill som exempel nämna kollegieformen, som i flera fall visat sig fungera väl, liksom samarbete om tidsbundna projekt, eventuellt även sammanföring av forskningsanslag till gemensamma fonder i medlemsförslagets

anda. Vilken metod som är lämpligast bör dock avgöras särskilt för varje sektor, där samarbetsbehov är belagt.

I remissmaterialet ingår ett flertal synpunkter, som gäller behov av samarbetsåtgärder i samband med forskning, vilka inte omedelbart anknyter till medlemsförslaget, men vilka utskottet dock önskat rikta rådets uppmärksamhet på.

Flera remissinstanser har pekat på den isoleringsrisk som kan följa, om nordiska forskningsinstitut upprättas som helt fristående institutioner, berövade den stimulans som daglig kontakt med undervisning och forskning i en universitetsmiljö innebär.

Ett större antal remissyttranden understryker — oberoende av sin inställning till medlemsförslaget i dess helhet — behovet av en inventering och analys av pågående och planerad forskning i Norden i syfte att undvika dubbleringar, att på så sätt åstadkomma inbesparingar och för att få fram basmaterialet för en bedömning av samarbetsbehovet på olika områden. Utskottet understöder oförbehållsamt denna tanke och förutsätter, att berörda organ i sitt arbete beaktar de synpunkter som i detta sammanhang framförts av remissinstanserna. Nära samband med den föreslagna inventeringen har en annan tanke, som även i några sammanhang diskuterats inom kulturutskottet. Här avses förslaget om uppgörande och distribution med jämna intervaller — t. ex. en gång per år — av listor över pågående forskningsprojekt (såväl större grupper som enskilda forskares) i Norden. Man kunde därigenom fylla ett välbelagt informationsbehov och samtidigt bidra till att undvika onödiga satsningar av tid och pengar både för samhället och enskilda. Informationen borde gälla inte endast den forskning som bedrivs vid universitet, högskolor och forskningsinstitutioner utan även den forsknings-, utrednings- och datainsamlingsverksamhet som bedrivs av offentliga myndigheter. Utskottet är medvetet om att försök i detta syfte har företagits på vissa områden, mestadels dock på nationell nivå. För att genomföra tanken krävs en ansvarig ledning och särskilda anslag. En närmare utredning av formerna för en sådan verksamhet bör kunna anförtros åt Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete inom ramen för dess ordinarie verksamhet.

Ökat stöd till forskare för kortare eller längre tids studievistelse i annat nordiskt land är även en samarbetsform som är värd understöd. Olika slag av organiserat forskarsamarbete i form av symposier, möten, konferenser och liknande har fått stöd av ett flertal remissinstanser. Dessa samarbetsformer nämns f. ö. uttryckligen i artikel 4 i kulturavtalet. Samma artikel nämner också gemensam nordisk publikationsverksamhet rörande forskningsresultat, en tanke som i remissmaterialet framförts i flera remissyttranden. Med ökat stöd till publikationsverksamhet avses även stöd till utgivande av samnordiska vetenskapliga tidskrifter.

Av vad som ovan anförts, framgår att kulturutskottet anser att det för närvarande inte föreligger anledning att föreslå en rekommendation med det i medlemsförslaget föreslagna innehåll, men att utskottet önskar fästa rådets och regeringsorganens uppmärksamhet på de talrika värdefulla upplysningar och utvecklingsdugliga uppslag som ingår i det omfattande remissmaterialet till medlemsförslaget.

Hänvisande till vad som ovan anförts, får kulturutskottet föreslå

att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något med anledning av medlemsförslaget.

Köpenhamn den 24 september 1973

Tønnes Andenæs (A)

Mauno Forsman (Sd)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Gunnar Garbo (V)

Poul Hartling (V)

Demmus Hentze (Fkfl)

Elsi Hetemäki (Kok)

Karl-Erik Häll (s)

Tage Johansson (s)

Ingemar Mundebo (fp)

Karl Skytte (RV)

Per Olof Sundman (c)

Vice förman

Folke Woivalin (ÅS)

Medlemsförslag

om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC)

Medlemsförslag, tryckt 1. samling, s. 529

BILAGA 1, Yttranden (se *supplementband*, s. 631)

BILAGA 2, Betänkande 1 (se 1. samling, s. 552)

BILAGA 3

Betänkande 2 av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC). Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 27 april 1972, den 29 augusti 1972, den 27 november 1972, den 15 januari 1973, den 5 februari 1973, den 19 februari 1973, den 3 maj 1973 samt den 3 och 4 augusti 1973. I ärendets behandling i utskottet den 19 februari 1973 deltog kulturminister Niels Matthiassen, Danmark, undervisningsminister Ulf Sundqvist och minister Marjatta Väänänen, Finland, samt statsrådet Ingvar Carlsson, Sverige.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att ställa erforderliga medel till förfogande för inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC). Centret föreslås uppbyggt kring en nykonstruerad accelerator, placerad i anknäring till Niels Bohr-institutet och Nordiskt institut för teoretisk atomfysik (NORDITA) på Risø i Danmark. Forskningen vid centret skulle främst vara inriktad på forskning rörande atomkärnornas struktur. Förslagsställarna framhåller, att inrättandet av ett nordiskt acceleratorcentrum av den föreslagna typen skulle ge den nordiska forskningen på området möjligheter att även i framtiden upprätthålla en internationellt sett konkurrenskraftig nivå. Man understryker vidare, att de nordiska länderna inte vart för sig har resurser att bygga upp ett dylikt acceleratorcentrum.

Förslaget avser även ett samarbete inom ramen för redan befintliga

resurser på kärnfysikens område. För detta ändamål föreslås en samarbetskommitté, som skulle få särskilda anslag till sitt förfogande.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och företag har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Nordforsk, huvudsekretariatet.
Nordisk Institut for Teoretisk Atomfysik (NORDITA).

Danmark

Undervisningsministeriet.
Forskningssekretariatet.

Finland

Undervisningsministeriet.
Handels- och industriministeriet.
Helsingfors universitet, konsistorium.
Finlands akademi, statens naturvetenskapliga kommission.
Åbo akademi, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten.
Jyväskylä universitet.
Uleåborgs universitet, kansliet.
Uleåborgs universitet, institutionen för kärnteknik.
Turun yliopisto (Åbo universitet), rektorsämbetet.
Turun yliopisto (Åbo universitet), matematisk-naturvetenskapliga fakulteten.
Tekniska högskolan.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.

Sverige

Universitetskanslersämbetet
Delegationen för atomenergifrågor.
Uppsala universitet, rektorsämbetet.
Uppsala universitet, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten.
Lunds universitet, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten.
Lunds universitet, sektionen för teknisk fysik.
Göteborgs universitet, medicinska fakulteten.
Stockholms universitet, rektorsämbetet.
Umeå universitet, rektorsämbetet.
Umeå universitet, medicinska fakulteten.
Umeå universitet, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten.
Tekniska högskolan i Stockholm, rektorsämbetet.
Tekniska högskolan i Stockholm, professor Einar Lindholm.
Chalmers tekniska högskola/Göteborgs universitet, fysiska institutionen.
Bitr. professor Jan Nilsson, Chalmers tekniska högskola/Göteborgs universitet.
Linköpings högskola, tekniska fakulteten.

Statens råd för atomforskning.
Forskningsinstitutet för atomfysik, styrelsen.
Forskningsinstitutet för atomfysik, kollegiet.
Aktiebolaget Atomenergi.

Det väsentligaste innehållet i det omfattande remissmaterialet redovisas nedan land för land varefter en systematiserande sammanfattning företas.

Yttranden från nordiska organ

Nordforsks huvudsekretariat avstår från att yttra sig om medlemsförslaget, emedan organisationens arbetsuppgifter faller utanför det område som berörs av medlemsförslaget. *Nordisk Institut for Teoretisk Atomfysik (NORDITA)* finner NORDAC-projektet synnerligen angeläget och betydelsefullt och framhåller att projektet skulle innebära en avsevärd förstärkning av den nordiska forskningsmiljön som endast kan tillgodoses genom en gemensam insats av de nordiska länderna. Den starka vetenskapliga traditionen i Norden inom kärnfysiken gör att speciella förutsättningar föreligger för att projektet skall leda till betydelsefulla resultat. NORDITA väntar sig mycket av samarbetet med det föreslagna NORDAC-projektet och anbefaller starkt dess genomförande.

Danska remissyttranden

Forskningssekretariatet, vars yttrande biträdes av *undervisningsministeriet*, meddelar att särskild remissbehandling av medlemsförslaget inte företagits i Danmark, utan hänvisar till uttalanden som gjorts under sakens behandling inom regeringsorganen, där den väckts separat. Forskningssekretariatet ger en sammanfattning av frågans hittillsvarande behandling i Danmark. Förslaget dryftades i det av statens naturvetenskapelige forskningsråd tillsatta *Acceleratorudvalget* i oktober 1970. Detta utskott har kraftigt tillstyrkt projektets realisering. *Statens naturvetenskapelige forskningsråd* har anslutit sig till acceleratorudvalgets uppfattning. SNF har sålunda tillstyrkt att danska regeringen omedelbart skulle främja realiserandet av NORDAC-planen. Även *Forskningsens Fællesudvalg* har anslutit sig till Acceleratorudvalgets och SNF:s bedömning. Motiveringarna är i stort sett desamma som ingår i "Indstilling om Nordisk Acceleratorfysik" (tryckt som tillägg till medlemsförslaget) och i själva medlemsförslaget om NORDAC. Forskningssekretariatet meddelar även, att frågan har diskuterats i ett av danska regeringen tillsatt ministerutskott (*Regeringens Forskningsudvalg*). Regeringen har genom en skrivelse från danska undervisningsministern till de övriga nordiska undervisningsministrarna i februari 1972 meddelat att den danska regeringen är inställd på att ställa tomtmark till förfogande för centret, att Niels Bohr-institutets Risø-avdelning förutsättes komma att delta i samarbetet och att man från dansk sida är inställd på att be-

vilja de stipulerade bidragen inom ramen för den nordiska kulturbudgeten.

Finländska remissyttranden

Undervisningsministeriet meddelar att det kommer att ta ståndpunkt till ärendet vid dess behandling inom kulturavtalets organ. *Handels- och industriministeriet* meddelar att ministeriet numera i första hand inriktar sin aktivitet på atomforskningsområdet på tillämpad forskning och praktiskt utredningsarbete, medan omsorgen om den kärnfysikaliska grundforskningen främst ankommer på universitet och högskolor. Ministeriet är av uppfattningen att tyngdpunkten för den forskning som finansieras med statsmedel bör ligga på tillämpad forskning och utvecklingsarbete. Då ett genomförande av NORDAC-projektet skulle innebära en ökad disproportion vid fördelningen av forskningsanslag till förmån för grundforskning, och då endast ett fåtal forskare skulle gagnas, avstyrker ministeriet medlemsförslaget.

Helsingfors universitets konsistorium tillstyrker såväl medlemsförslagens huvudtanke om ett nordiskt acceleratorcentrum kombinerat med mindre anläggningar vid olika universitet som förslagets delmål-sättning att åstadkomma ett system för rese- och forskningsunderstöd för samarbete mellan existerande laboratorier. *Finlands akademi, statens naturvetenskapliga kommission* omtalar att en av undervisningsministeriet i Finland tillsatt acceleratorkommitté 1970 har prioriterat en anslutning till NORDAC-projektet kombinerad med en liten cyklotron för ett nationellt laboratorium som den bästa lösningen för Finlands del på behovet av partikelacceleratorer. Som ett andra alternativ föreslog kommittén anläggande av en mellantung accelerator för ett nationellt laboratorium. Detta skulle tillgripas om NORDAC-planen inte förverkligas. Naturvetenskapliga kommissionen har för egen del instämt i acceleratorkommitténs bedömning av NORDAC-planens större lämplighet för Finland och har rekommenderat en aktivt positiv attityd till NORDAC för Finlands del. Däremot har man inom kommissionen inte ansett det behövt med någon ny inhemsk accelerator som komplement till NORDAC.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Åbo akademi har goda erfarenheter av samarbetet kring NORDITA och rekommenderar ett liknande samarbete kring NORDAC (med utbyte av forskare) om detta förverkligas. Fakulteten finner förslaget om NORDAC gott, men reserverar sig i viss mån mot det på grund av de stora kostnader det skulle medföra i relation till det relativt ringa antal forskare som skulle betjänas av det. Med samma medel kunde man genomföra flera andra projekt som kunde ge större vetenskaplig utdelning. *Jyväskylä universitet* tillstyrker starkt inrättandet av NORDAC såsom den bästa lösningen på universitetets behov av komplement till den accelerator-

forskning som uppbyggs vid detsamma. *Uleåborgs universitet*, som omfattar yttrandet från sin *kärntekniska institution*, finner det synnerligen önskvärt att en rekommendation om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum antas av Nordiska rådet och anser att Finland aktivt bör medverka till projektets förverkligande. Placeringen på Risø rekommenderas även, bl. a. med hänvisning till att den där befintliga tandemacceleratorn med små ändringar kan byggas om till injektor för den stora acceleratoren. *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Turun yliopisto* (Åbo universitet) framhåller att det rör sig om för finländska förhållanden ovanligt stora investeringar i vetenskaplig forskning. Man finner att projektet i främsta rummet skulle komma att tjäna grundforskningen inom kärnfysiken, medan forskningen rörande fasta tillståndets fysik, som är av central betydelse om projektet skall få tekniskt tillämpbara resultat, har tillmätts föga betydelse i planen. Fakulteten är benägen att prioritera grundforskning inom det fasta tillståndets fysik framför elementarpartikelfysik och särskilt låg-energifysik. Fakulteten finner att nyckelfrågan när det gäller Finlands anslutning till NORDAC är Sveriges inställning till planen. Fakulteten anser därför att Sveriges beslut borde avvaktas och avstyrker för närvarande finländsk anslutning till NORDAC-projektet. *Tekniska högskolan* (i Helsingfors) framhåller att de resurser som de senaste åren investerats i kärnfysikalisk forskning i allmänhet har minskat (undantag t. ex. CERN), vilket dels beror på den kraftiga utveckling som skett inom andra delar av fysiken, dels på att vägen från de nya forskningsområdena till praktiska tillämpningar är kortare än från den kärnfysikaliska grundforskningen, som för länge sedan passerat tillämpningsstadiet. Man anser att Finlands deltagande i NORDAC-projektet skulle innebära att en oskäligt stor del av de medel, som används för fysikalisk forskning, skulle offras på den dyraste sektorn inom fysiken och på ett utanför landets gränser beläget, visserligen samnordiskt, forskningsinstitut. Vidare anser högskolan att det inte finns skäl att ytterligare öka andelen fysikforskare, som arbetar inom kärnfysikens område i Finland (100 av 290). Bl. a. av ovan anförda skäl intar högskolan en negativ hållning till Finlands deltagande i NORDAC-projektet och föreslår i stället en nordisk satsning på t. ex. ett forskningsinstitut för kryogenik, vilket lämpligen kunde placeras i Finland.

Norska remissyttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet erinrar om Nordiska rådets rekommendation nr 3/1966 angående samarbete på elementarpartikelfysikens område (rekommendationen har inte genomförts) och återger tre regeringsmeddelanden om denna rekommendation. Slutsatsen blev då att det nordiska samarbetet inom elementarpartikelfysikens område

fick bero i avvaktan på utformningen av CERN:s utbyggnadsplaner. Senare har både Sverige, Danmark och Norge gett sitt tillstyrkande till en utbyggnad av CERN (300 GeV-projektet).

Departementet framhåller att NORDAC-projektet gäller en annan, om än besläktad, gren av fundamental fysik än elementarpartikelfysiken, nämligen forskning om atomkärnornas struktur. De mångpartikelproblem som skulle utforskas vid NORDAC är föremål för stort intresse inom alla grenar av fysik och kemi och inom grundforskning i biologi. Departementet understryker att NORDAC:s verksamhet inte skulle innebära en "överlappning" av CERN:s forskningsfält.

Kirke- och undervisningsdepartementet redovisar i korthet inställningen till NORDAC-planen bland de norska institutioner och organ som hörts i frågan av departementet. *Norges almenvitenskapelige forskningsråd*, *Universitetet i Oslo* och *Universitetet i Bergen* understöder projektets realisering, medan *Norges tekniske høgskole* avstyrker det med hänvisning till de stora utbyggnadsuppgifter som förestår i Norge beträffande forskning och undervisning. Departementet framhåller att högskolan endast i ringa mån har sysslat med denna gren av fysiken, medan den vid universiteten utgör en väsentlig del av undervisnings- och forskningsaktiviteten i fysik. Forskningsrådet anser att projektet bör ges hög prioritet och finner det vetenskapligt väl underbyggt.

Slutligen meddelar departementet att det inte på nuvarande tidpunkt anser sig böra ta närmare ställning till medlemsförslaget, då det förutsetts bli behandlat i ämbetsmannakommittén för kulturellt samarbete under kulturavtalet.

Svenska remissyttranden

Remissbehandlingen av medlemsförslaget om NORDAC sammanfaller i stort sett med regeringsremissen om projektet. *Utbildningsdepartementet* har i frågan utarbetat en remiss-PM (tryckt som Bihang till universitetskanslersämbetets yttrande, *se supplementet s. 659*). Promemorian innehåller fyra till remissinstanserna riktade frågor med följande innehåll:

- 1) Hur förhåller sig NORDAC till i Sverige nu befintliga anläggningar respektive aktuella utbyggnadsplaner? Hur skulle NORDAC komplettera eller ersätta internationella projekt där Sverige är med?
- 2) Hur bedöms behovet av utvidgat nordiskt samarbete på det här aktuella området med hänsyn till de internationella projekt där ett eller flera av de nordiska länderna är engagerat, bedömt med utgångspunkt i en i stort oförändrad utveckling av de sammanlagda anslagen till nationell och internationell grundforskning?
- 3) Vilken nationell verksamhet är oundgängligen nödvändig vid ett deltagande i NORDAC-projektet och vilken nationell verksamhet ger tillsammans med ett deltagande i NORDAC det bästa utbytet i förhållande till den totala insatsen?

Kan genom andra åtgärder ett likvärdigt resultat uppnås?

4) Hur prioriteras NORDAC i förhållande till resursbehov på andra områden?

Universitetskanslersämbetet anser sig inte kunna tillstyrka ett svenskt engagemang i NORDAC, eftersom detta enligt de i departementets PM förutsatta premisserna skulle innebära en minskning av anslagen till annan grundforskning. Om nya medel kan fås är UKÄ benäget att prioritera nordiskt eller internationellt samarbete framför en nationell satsning på ett projekt av NORDAC:s typ, vilket i och för sig bedöms som avgörande för Sveriges möjligheter att på längre sikt behålla sin framskjutna ställning inom kärnstrukturforskningen. *Delegationen för atomenergifrågor* har avstått från att avge yttrande, då förslaget faller utanför dess ämnesområde.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Uppsala universitet ger först en översikt av befintliga och planerade svenska och internationella acceleratoranläggningar. Man framhåller att NORDAC-acceleratorn skulle komma att bli ett effektivt komplement till två svenska accelerators när det gäller studiet av kollisionsprocesser mellan tunga atomkärnor. För andra delar av kärnfysiken anser fakulteten att andra internationella projekt eller svenska accelerators fyller behovet lika väl eller bättre än NORDAC. Detsamma gäller acceleratorforskning på området utanför kärnfysiken, t. ex. biologisk och medicinsk forskning. Betydelsen av NORDAC ligger enligt fakultetens uppfattning i dess egenskap av forskningscentrum. Man framhåller att NORDAC-samarbetet inte skulle inverka på eller ersätta ett deltagande i CERN. Fakulteten understryker vidare starkt, att ett NORDAC-engagemang inte får innebära att de lokala resurserna på forskningsområdet eftersätts och nödvändigheten av att aktuella ombyggnadsplaner fullföljs, vilket även är en förutsättning för gott utbyte av NORDAC. Fakulteten understöder varmt det i medlemsförslaget ingående mindre förslaget om en samarbetskommitté med en årlig fond till förfogande för att utveckla det nordiska samarbetet på området. *Rektorsämbetet vid Uppsala universitet* instämmer i matematisk-naturvetenskapliga fakultetens yttrande och understryker för egen del att ett svenskt deltagande i NORDAC endast kan ske genom en motsvarande ökning av de totala anslagen till grundforskning. *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet* finner förslaget om NORDAC synnerligen välmotiverat och väl värt att genomföras, dock under den absoluta förutsättningen att de ekonomiska konsekvenserna ej blir hämmande för forskningen, vare sig inom någon del av fysiken eller inom andra forskningsområden. *Sektionen för teknisk fysik* vid samma universitet framför ett i stort sett likalydande yttrande. *Medicinska fakulteten vid Göteborgs universitet* anser att NORDAC-projektet bör tillstyrkas endast under förutsättning att finansieringsfrågan löses på ett för den nationella forskningen godtagbart sätt. Detta

skulle med i stort sett oförändrad anslagstilldelning för grundforskning innebära att de fortsatta åtagandena från svensk sida i CERN II måste omprövas. Fakulteten erinrar om att NORDAC-projektet representerar en hittills oprövad typ av acceleratoranläggning, vilket kan leda till att de kalkylerade kostnaderna överskrids. *Rektorsämbetet vid Stockholms universitet* ställer sig positivt till NORDAC-projektet. Det fyller enligt rektorsämbetets mening ett påtagligt behov av förnyelse inom ett väl etablerat och redan livskraftigt fysikaliskt forskningsområde. Förläggningen till Danmark är på det hela taget fördelaktig. Rektorsämbetet skulle därför ge projektet sitt oreserverade stöd om detta vore möjligt. Om uppbyggnaden av NORDAC skall ske inom ramen för en i huvudsak oförändrad anslagsutveckling för fysikalisk forskning, torde det dock vara ekonomiskt omöjligt att klara utgifterna utan att påfrestningarna för svensk fysikforskning blir intolerabla. Rektorsämbetet tillstyrker därför NORDAC-förslaget endast under förutsättning att särskilda medel anvisas för ändamålet. *Medicinska fakulteten vid Umeå universitet* redogör för den planerade accelerators intresse för medicinsk-fysisk och biologisk forskning och föreslår att biofysiska synpunkter på ett acceleratorcentrum medtas på ett tidigt skede av planeringen. Vidare påtalar fakulteten att de nordliga universiteten i Norden varit dåligt representerade vid den utredning som föregått förslaget och att detta bör korrigeras vid fortsatt utredning och planläggning. *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Umeå universitet* anser att man från svensk sida bör delta i NORDAC-projektet och föreslår en generalplan för det svenska acceleratorbeståndet, innebärande en koncentration eventuellt till ett särskilt kärnfysikuniversitet. Vidare anser fakulteten att NORDAC-anläggningen inte får användas som argument för att öka kärnfysikforskningens totala andel i den svenska grundforskningsbudgeten. I den sistnämnda synpunkten instämmer *rektorsämbetet vid Umeå universitet*, som i övrigt hänvisar till fakulteternas utlåtanden.

Rektorsämbetet vid tekniska högskolan i Stockholm polemiserar mot den ekonomiska kalkyl som gjorts för NORDAC:s driftskostnader och kommer för egen del fram till en svensk andel av driftskostnaderna på minst 9,5 miljoner SKr/år (i utredningen 3,5 miljoner). Man påpekar vidare att en satsning på NORDAC kräver en intensifierad verksamhet även vid de nationella laboratorierna, vilket ytterligare ökar kostnaderna. Beträffande den vetenskapliga motiveringen för NORDAC anför högskolan likaså starkt avvikande uppfattning. Man bestrider dels uppfattningen att forskningen vid NORDAC kunde få teknisk tillämpning (samma fråga tas upp i en av *professor Einar Lindholm* till justitieombudsmannen riktad anmälan om tjänstefel av den svenska statstjänsteman som förutsätts ha deltagit i formuleringen av de avsnitt där nämnda tekniska tillämpning och vissa andra frågor omtalas i medlemsförslaget), dels anser man att en stor del av den kärnfysikaliska forskningen inom

det närmaste decenniet eller längre kommer att bedrivas inom låg-energifysiken, alltså inom ett område som inte berörs av NORDAC. Högskolan anser att grundforskning skall prioriteras antingen av autonomt vetenskapligt intresse (världsbildsforskning) eller med direkt tillämpning i sikte. Högskolan anser att ingetdera argumentet kan användas för att motivera en satsning på NORDAC-projektet. Högskolan avstyrker sålunda bestämt en svensk anslutning till NORDAC och framför i stället förslag om intensifierad forskning på andra områden (här icke refererat). *Fysiska institutionen vid Chalmers tekniska högskola/Göteborgs universitet* har insänt dels ett yttrande från institutionen, dels ett avvikande uttalande från tre medlemmar av institutionens nämnd för högre undervisning och forskning, dels ett uttalande av biträdande professor Jan Nilsson. Institutionen finner att NORDAC-projektet innebär en möjlighet att även i fortsättningen bedriva kärnfysikalisk frontlinjeforskning i Norden, varför man tillstyrker projektet under förutsättning att finansieringsfrågan löses på ett för den nationella forskningen godtagbart sätt. Om man tvingas till val mellan olika internationella engagemang, prioriterar institutionen NORDAC före CERN II. Man anser även att statsmakterna i Sverige bör överväga åtgärder för att reducera CERN-projektets hämmande inflytande på internordisk och nationell forskning. De tre medlemmar som anfört avvikande uppfattning anför i likhet med tekniska högskolan i Stockholm egna beräkningar av de kostnader som driften vid NORDAC skulle innebära för Sveriges del (inklusive kostnader för forskargrupper från svenska institutioner vilka skulle bedriva forskning vid NORDAC) och kommer därvid till en sannolik driftskostnad om 10,2 miljoner SKr per år (3,5 miljoner enligt förslaget). Slutligen anser man att ett svenskt utträde ur CERN skulle innebära ett frigörande av omkring 20 miljoner SKr, vilka med fördel kunde satsas på nationella och samnordiska projekt inom såväl kärnfysik som annan fysik (härvid nämns särskilt fasta tillståndets fysik). Bitr. professor Jan Nilsson tillstyrker ur vetenskaplig synpunkt starkt projektet, föreslår en sådan nationell omstrukturering av kärnfysikverksamheten att NORDAC kan realiseras utan att detta på något avgörande sätt får hämma utvecklingen av annan nationell grundforskning samt förordar starkt ett snabbt genomförande av projektet.

Tekniska fakulteten vid Linköpings högskola ställer sig tveksam till ett engagemang i NORDAC-projektet och förordar i stället en försiktig och selektiv satsning på de institutioner, som bedriver basforskning inom avancerad kärnfysikalisk forskning. Som alternativ till stora satsningar inom den dyraste grenen av kärnfysiken föreslår fakulteten ett utökat stöd åt forskning inom plasmafysiken och fusionsenergiområdet.

Statens råd för atomforskning anser att det ur vetenskaplig synpunkt vore synnerligen angeläget att NORDAC-projektet realiseras snarast möjligt, men att frågan om NORDAC:s placering ytterligare borde stu-

deras samt att en finansiering av svenskt deltagande i projektet inte kan genomföras vid oförändrad anslagsutveckling. Att genomföra NORDAC på bekostnad av andra internationella acceleratorengagemang (CERN), finner rådet inte heller möjligt. Man föreslår att även andra finansieringssätt (en statligt garanterad fond för anläggningskostnaderna, för vilken kunde gälla en villkorlig återbetalningsskyldighet, avsedd att infrias genom belastning av de forskningsprojekt som utnyttjar anläggningen) för NORDAC, skall övervägas.

Styrelsen för forskningsinstitutet för atomfysik tillstyrker livligt att medlemsförslaget genomförs och att Nordiska ministerrådet ställer erforderliga, särskilda medel till förfogande för NORDAC. *Kollegiet* vid samma institut förordar starkt ett genomförande av NORDAC-projektet men framhåller att den nationella forskningen på området bör bibehållas på nuvarande nivå och att någon köpslagan om kostnaderna för Sveriges deltagande i CERN inte bör komma i fråga. *Aktiebolaget Atomenergi* anser att det ur allmän forskningspolitisk synpunkt knappast är berättigat att göra en så stor satsning på kärnfysik som förslaget om NORDAC innebär, i varje fall om förutsättningen är att det skall ske inom ungefär oförändrade anslagsramar för fysiken och närliggande grenar av naturvetenskaperna. Anslag av den storleksordning som erfordras för NORDAC skulle i stället med fördel kunna användas för stöd till annan forskning med bättre anknytning till kärnenergiutvecklingen. Bolaget tillstyrker således icke förslaget.

Sammanfattning av remissmaterialet

I remissmaterialet ingår ett klart ställningstagande till förmån för NORDAC-projektet från den *danska regeringens* sida (från februari 1972). *Finlands handels- och industriministerium*, som dock inte direkt handhar frågor rörande grundforskning inom atomfysiken, har däremot avstyrkt förslaget. *Finländska undervisningsministeriet* har meddelat att det kommer att ta ställning till frågan vid dess behandling i kulturavtalets organ. Detsamma har meddelats av norska *kirke- og undervisningsdepartementet*. Om svenska *utbildningsdepartementets* inställning till projektet ger remissmaterialet inte besked. Den remisspromemoria som utsänts av departementet ger dock vid handen, att en förutsättning för ett positivt ställningstagande från departementets sida är att NORDAC-projektet genomförs med i stort sett oförändrad utveckling av de sammanlagda svenska anslagen för nationell och internationell grundforskning.

Bland de forskningsråd och andra för forskningen på området ansvariga organ, som avgivit yttrande eller vilkas åsikt refereras i remissmaterialet, är de danska (*statens naturvidenskabelige forskningsråd*, *Forskningens Fællesudvalg* och *Acceleratorudvalget*) klart positiva till förslaget. *Statens naturvetenskapliga kommission* och *acceleratorkom-*

mittén i Finland har bedömt NORDAC som den avgjort bästa lösningen för fyllande av Finlands behov av partikelacceleratorer. Kommissionen har rekommenderat en aktivt positiv attityd till planen för Finlands del. *Norges almenvitenskapelige forskningsråd* understöder också avgjort en realisering av projektet, som rådet tillmäter hög prioritet. *Universitetskanslersämbetet* i Sverige kan, med hänsyn till de förutsättningar som utbildningsdepartementet angett för ett svenskt deltagande, icke tillstyrka NORDAC. I och för sig bedömer UKÄ ett projekt av NORDAC:s typ vara avgörande för Sveriges möjligheter att på längre sikt behålla sin framskjutna ställning på det berörda forskningsområdet.

Statens råd för atomforskning i Sverige anser det ur vetenskaplig synpunkt synnerligen angeläget att NORDAC-projektet kommer till utförande snarast möjligt, men finner att lokaliserings- och finansieringsfrågorna borde belysas ytterligare.

De övriga remissyttrandena har avgivits av universitet, högskolor och andra organ som företräder forskning (i Danmark har remissen dock ej berört egentliga forskningsinstitutioner). Inställningen i dessa remissyttrandena varierar starkt. I den mån remissinstanserna företräder forskning som direkt skulle kunna utnyttja en accelerator av NORDAC:s typ (främst kärnfysik, men även andra forskningsområden, t. ex. biofysik) är deras inställning positiv, medan andra remissinstanser ställer sig tveksamma till en så stor satsning på en dyrbar gren av den naturvetenskapliga grundforskningen. Klart negativt förhåller sig de remissinstanser (främst de tekniska högskolorna) som företräder tillämpad forskning och tekniskt utvecklingsarbete. De svenska universitetens inställning är över lag präglad av den förutsättning utbildningsdepartementet angett för ett svenskt deltagande i NORDAC, nämligen att det tänkes genomfört med i stort sett oförändrad anslagsutveckling för grundforskningen. Universitetens i allmänhet positiva inställning till NORDAC är till följd härav beroende av om nya medel kan anvisas för projektet.

Vissa remissinstanser (*Abo akademi* och *Uppsala universitet*) som förhåller sig tveksamma till ett genomförande av NORDAC-planen i dess helhet, intar dock en positiv hållning till det delförslag om utvidgat acceleratorsamarbete inom ramen för befintliga acceleratorresurser som ingår i medlemsförslaget (avseende en samarbetskommitté med särskilda resurser till sitt förfogande).

3. Utskottet

Utskottet önskar inledningsvis fästa rådets uppmärksamhet på att frågan om ett nordiskt acceleratorcentrum har varit föremål för behandling även inom Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna). Utgångspunkten för regeringsbehandlingen har varit densamma som för medlemsförslaget i Nordiska rådet ("Indstilling om Nordisk Ac-

celeratorfysik”) och även remissbehandlingen har delvis sammanfallit med Nordiska rådets. Frågan har dock inom regeringsorganen väckts tidigare.

Det är utskottet bekant, att Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) vid sitt möte i Helsingfors den 5 februari 1973 beslutat att för närvarande icke vidtaga åtgärder i syfte att genomföra NORDAC-projektet, men att däremot — i syfte att stärka det nordiska samarbetet på kärnfysikens område — föranstalta en undersökning av under vilka former man kan främja en intensifierad samordning av de institutionella resurser, som redan existerar och i framtiden etableras inom de berörda vetenskapsgrenarna.

En bedömning av medlemsförslaget om NORDAC bör enligt utskottets mening företas dels med hänsyn till projektets vetenskapliga värde, dels ur forskningspolitisk synvinkel.

Det vetenskapliga värdet av ett nordiskt acceleratorcentrum av den föreslagna typen med huvudsaklig inriktning på forskning rörande atomkärnornas struktur, finner utskottet på basen av det avgivna remissmaterialet vara väl dokumenterat. Forskningen vid centret skulle sannolikt kunna ge värdefulla resultat på grundforskningens område, främst inom kärnfysiken. Det är att märka, att landvinningar inom kärnfysikens område ofta är av stor betydelse för andra vetenskapsgrenar. Om möjligheterna att tillämpa de resultat som kan nås vid det föreslagna centret föreligger olika meningar bland de hörda sakkunniga, men en viss optimism förefaller berättigad även i detta avseende, särskilt med tanke på kärnfysikens betydelse för materialforskning, medicin och biologi. I första hand är NORDAC dock ett projekt som nyttar grundforskningen.

Vid den forskningspolitiska bedömningen av NORDAC-projektet har man att beakta dels de personella förutsättningarna dels de ekonomiska aspekterna på projektet.

De nordiska länderna har hittills intagit en framskjuten ställning inom det kärnfysiska forskningsområdet. Mellan länderna existerar en värdefull tradition av samarbete på atomforskningens område, manifesterat bl. a. i NORDITA. Kärnfysikernas andel av hela antalet fysikforskare torde i alla de nordiska länderna vara betydande. De personella resurserna och förutsättningarna för ett nordiskt samarbete kring NORDAC är sålunda goda.

Utgångspunkten för den forskningsekonomiska bedömningen, som måste anses vara den avgörande, är givetvis det faktum, att den kärnfysiska forskningen för att kunna nå fram till nya resultat på nuvarande stadium är beroende av allt större acceleratoranläggningar. Enligt de nordiska kärnfysikernas egen bedömning kommer man senast på 1980-talet fram till en situation, där den nordiska forskningen inte längre har möjlighet att upprätthålla en internationellt konkurrenskraftig nivå med nuvarande acceleratorbestånd (inklusive planerade om- och tillbyggen).

Anläggning av stora acceleratorer kräver dock mycket betydande investeringar och driftskostnader.

Det står klart att de nordiska länderna vart för sig inte har råd med de investeringar som krävs. I så måtto framstår NORDAC som ett lämpligt samarbetsprojekt för de nordiska länderna. Remissinstanserna har även — för acceleratorsamarbete av den typ det här är fråga om — övervägande rekommenderat nordiskt samarbete framför ett mera omfattande internationellt.

Utskottet konstaterar, att huvudparten av de remissinstanser som hörts intar en klart positiv attityd till ett genomförande av NORDAC-projektet. Särskilt önskar utskottet hänvisa till yttrandena från forskningsråden. Utskottet finner det även klart ådagalagt att projektet är synnerligen väl lämpat som nordisk samarbetsuppgift. En nordisk lösning synes klart vara att föredra framför nationella satsningar, som inom kort skulle bli otillräckliga, och framför ett vidare internationellt samarbete, då en nordisk satsning bättre torde kunna tillgodose ett bibehållande av den nordiska kärnfysiska forskningens framskjutna position.

Utskottet anser att ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC) bör inrättas och att en plan för uppbyggande av ett sådant centrum bör utarbetas så snart som möjligt, vari frågor rörande organisation, lokalisering, kostnader och finansiering m. m. behandlas.

Hänvisande till vad ovan anförts, får kulturutskottet föreslå

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:
 Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att inrätta ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC).

Reykjavík den 4 augusti 1973

Tønnes Andenæs (A) Gylfi Þ. Gíslason (A) Elsi Hetemäki (Kok)
 Förman

Poul Hartling (V) Ingemar Mundebo (fp) Erlendur Patursson (Tvfl)

Berte Rognerud (H) Karl Skytte (RV) Per Olof Sundman (c)
Folke Woivalin (AS)

Reservation

Undertecknade medlemmar kan icke biträda förslaget om att upprätta ett nordiskt acceleratorcentrum för kärnfysisk forskning (NORDAC), utan vill i stället föreslå en rekommendation om intensifierat nordiskt samarbete på den acceleratorbaserade fysikens område, drivet under gemensam ledning kring redan befintliga acceleratoranläggningar i Norden.

Motiveringen för vår ståndpunkt är följande.

Enligt vår mening blir grundfrågan den, huruvida det kan anses berättigat — och möjligt — att företa en så stor ekonomisk satsning, som det i detta fall skulle bli fråga om, på ett relativt begränsat område inom den naturvetenskapliga grundforskningen. Det finns med stöd av olika remissyttranden anledning tro, att kostnaderna blir större än vad som anges i förslaget. Vi tror, att värdefull ny kunskap skulle kunna nås genom NORDAC-projektet, men vill understryka, att man genom satsning på andra områden inom naturvetenskaplig grundforskning, tillämpad forskning och utvecklingsarbete kan vänta ett väl så gott utbyte med mindre kostnadskrävande insatser. Vi anser att man bör ta allvarligt på risken att en satsning på NORDAC kan komma att hämma anslagsutvecklingen för andra forskningsgrenar, särskilt inom den naturvetenskapliga grundforskningen. Flera remissinstanser avstyrker förslaget just med denna motivering, och flera av de remissinstanser, som av vetenskapliga skäl förordar projektet, gör detta under den uttryckliga förutsättningen att särskilda, nya medel kan anvisas för NORDAC.

Även om nya medel kan erhållas, kvarstår dock grundfrågan, huruvida det är berättigat att företa ytterligare en satsning av denna storleksordning på ett så dyrbart forskningsområde som den acceleratorbaserade fysiken (mot bakgrund av tre nordiska länders engagemang i CERN II).

Vi finner sålunda, att det i och för sig vetenskapligt väl underbyggda förslaget om ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC) för kärnfysisk forskning för närvarande inte bör förverkligas, utan att man i stället överväger satsningar på områden, där resultat kan uppnås genom mindre kostnadskrävande ansträngningar.

Däremot anser vi att det i medlemsförslaget ingående delförslaget om intensifierat forskningssamarbete kring befintliga och planerade mindre acceleratoranläggningar i Norden är väl värt att genomföra. Vi biträder såväl tanken på ett ansvarigt samarbetsorgan för detta ändamål som förslaget att samarbetet skulle bekostas med särskilt anvisade medel.

En rekommendation som skulle innebära, att medlemsförslaget i sin helhet skulle komma att förverkligas, är däremot enligt vårt förmenande ett ekonomiskt åtagande av sådan storleksordning att vi nu inte kan tillstyrka detsamma.

Vi får därför hemställa,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

1. vidtaga åtgärder för att åstadkomma ett kring befintliga anläggningar och under gemensam ledning bedrivet intensi-

fierat nordiskt samarbete på den acceleratorbaserade fysikens område,

2. inom ramen för den nordiska kulturbudgeten ställa de medel som kan bli erforderliga till förfogande för detta ändamål.

Reykjavík den 4 augusti 1973

Aimo Ajo (Sd)

Karl-Erik Häll (s)

Tage Johansson (s)

Johan Støa (A)

Medlemsförslag

om omhändertagande av narkotikamissbrukare för vård m. m.

(Väckt av Allan Hernelius, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Berte Rognerud och Egil Aarvik)

Det tilltagande missbruket av stimulerande medel såsom alkohol och narkotika skapar sociala problem. Åtgärder mot narkotikamissbruket behöver intensifieras på en rad områden bl. a. med hänsyn till de alarmerande rapporter om ett nytt farligt narkotikapreparat på marknaden, nämligen morfinbas. Det är ett gemensamt nordiskt intresse att i möjligaste mån bekämpa narkotikamissbruket. Ett sådant samarbete bör inriktas både på hindrande av berusningsmedlens spridning och på vård och rehabilitering av missbrukarna. På dessa fält erfordras ett samarbete såväl på lagstiftningens område som ute på fältet. Det behövs likartade regler som möjliggör att samma slags ingripande kan göras överallt i Norden.

Både inom och utom Norden har användandet av tvångsmässiga åtgärder kommit på tal vid diskussioner om hur man skall lösa narkotika-problemet. Krav på ökat inslag av tvång har bl. a. kommit från anhängare till narkotikamissbrukare. Användning av tvång anses dock av många inte vara någon effektiv metod att lösa vårdproblem av psykosocial bakgrund. De möjligheter till tvångsåtgärder som i dag finns används också mycket sparsamt. En bidragande orsak till detta torde vara att många läkare är tveksamma till värdet av vård som anordnas mot patientens vilja.

Det är närmast en självklarhet att de som frivilligt efterfrågar vård också skall erhålla en sådan. Det kontroversiella är vad som skall ske med dem som ej är vårdmotiverade. Det är uppenbart att fortsatt narkotikamissbruk leder till ökad kriminalitet och fängelse blir i realiteten till slut den enda "vård" som samhället tillhandahåller. Det finns skäl att i ökad utsträckning använda de möjligheter till att ingripa med tvång mot narkomaner som den nuvarande lagstiftningen ger i exempelvis Sverige. Ingripande på ett relativt tidigt stadium med stöd av barnavårdslagen är många gånger det enda alternativet till ett fortsatt missbruk och kriminalitet som förr eller senare måste leda till ingripande.

de av polis och sluta med ett långvarigt frihetsberövande inom kriminalvården.

Tre olika former av tvång kan urskiljas: tvång gentemot person som gör sig skyldig till lagöverträdelse, tvång som led i en behandling samt tvång använt gentemot missbrukare utifrån epidemiologiska skäl, d. v. s. man vill hindra missbrukare att sprida sitt missbruk och missbrukets skadeverkningar till andra personer.

Lagstiftningsmässiga och administrativa skillnader existerar mellan de nordiska länderna när det gäller bestämmelser angående tvångsåtgärder. De formella skillnaderna inom det kriminalpolitiska systemet är relativt små. Skillnaderna är större när det gäller möjligheterna att tvångsmässigt behandla narkomaner inom lagstiftningen om psykiatrisk vård samt vårdlagstiftningens och epidemilagstiftningens ramar.

I *Danmark* är man av den uppfattningen att den nu gällande epidemilagstiftningen inte kan användas gentemot narkomaner. När det gäller lagstiftningen om psykiatrisk vård kan man i Danmark varken formellt eller reellt vidta tvångsåtgärder mot narkotikamissbrukare, om inte missbruket åtföljs av en verklig sinnessjukdom. Vad vidare angår vårdlagstiftningen ger reglerna i "børne- og ungdomsforsorgsloven" möjlighet till tvångsmässigt omhändertagande av unga för vård på psykiatrisk klinik, även om de allmänna betingelserna i "sindssygeloven" inte är uppfyllda. I praktiken används denna möjlighet endast i begränsad utsträckning. Enligt "loven om offentlig forsorg" är det möjligt att tvångsmässigt omhänderta alkoholmissbrukare upp till 1 1/2 år. Även denna möjlighet används dock mycket sällan.

I *Finland* ger lagen om missbruk av berusningsmedel, som även avser narkotika, möjlighet till tvångsbehandling på anstalt med ett maximalt omhändertagande upp till ett år. Samma sociala kriterier som gäller för alkoholister gäller för andra former av rusmedelsmissbruk. I praxis används dock denna lagbestämmelse i mycket ringa omfattning på icke-alkoholister. Tvångsbehandling på mentalsjukhus kan endast förekomma när det är fråga om psykisk sjukdom.

I *Norge* ger "lov om edruskapsvern" möjligheter till tvångsingripande och till tvångsbehandling på "kursteder og sykehus" av rusmedelsmissbrukare, såväl läkemedelsmissbrukare som alkoholmissbrukare, upp till 2 år. Ett sådant ingripande kräver dock beslut av nykterhetsnämnd förstärkt med "herreds- eller bydommer". I Norge överväger man att klargöra att man med stöd av "lov om psykisk helsevern" kan ta hand om narkotikamissbrukare för behandling på psykiatrisk institution upp till 3 veckor. Enligt den norska epidemilagstiftningen kan narkotikamissbrukare omhändertas mot sin vilja om de har smittsam gulsot.

I *Sverige* ger lagen av år 1966 om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall betydande möjligheter för omhändertagande för behandling mot någons vilja. Genom tillägg i lagen 1969 uttalas klart

att lagen omfattar även sådana som är beroende av narkotiska medel. Härigenom har man avlägsnat tidigare osäkerhet beträffande möjligheterna till tvångsomhändertagande för vård. Tvångsomhändertagande i enlighet med denna lag förekommer dock mycket sällan. Barnavårds-lagen möjliggör också tvångsomhändertagande i viss utsträckning. Lagstiftning finns likaså som möjliggör ett omhändertagande av narkoman med smittosam gulsot.

Som framgår av ovanstående föreligger olikheter i ländernas bestämmelser såvitt gäller omhändertagande för vård av narkomaner. De nordiska länderna har under senare år mot bakgrund av bl. a. den stora rörlighet som förekommer mellan länderna eftersträvat nordisk enhetlighet såvitt gäller möjligheterna att bekämpa narkotikans skadeverkningar. Med anledning av dessa harmoniseringssträvanden syns det naturligt att även vården av narkomaner sker efter enhetliga principer. Såsom inledningsvis nämnts bör naturligtvis vården inriktas på frivillighet. Tyvärr saknar narkomaner ofta själva sjukdomsinsikt och tar ej själva initiativ till behandling. Samhället måste ha skyldighet att försöka rädda dessa — ofta unga — narkotikamissbrukare, även om det också får ske mot deras vilja. Möjligheterna till tvångsbehandling bör därför utökas i varje fall i initialskedet och ansträngningarna därefter inriktas på att få narkomanen vårdmotiverad.

En möjlighet synes vara att såsom nu sker i Finland och Norge inom nykterhetsvårdslagstiftningen införa bestämmelser som omfattar även narkotikamissbrukare. Förutsättning härför måste dock vara att bestämmelserna verkligen omsättes i praktiken, vilket för närvarande icke torde vara fallet i Finland.

Ett eftersatt område inom narkomanvården är utan tvekan frågan om utvärdering av olika behandlingsmetoder och behandlingsresultat för narkomaner. Nära till hands är att en sådan utvärdering företas i nordisk samverkan. Vi ser därför med tillfredsställelse att ett första initiativ tagits till samarbete i form av ett nordiskt symposium i höst avseende utvärdering av olika former av vård och behandling av narkomaner. Mot bakgrund av den osäkerhet och ovisshet som föreligger om behandlingsmetoder och vårdformer för narkomaner syns det emellertid angeläget att få till stånd ett kontinuerligt nordiskt samarbete i mera fast organiserade former. Möjligt är måhända att på grundval av erfarenheterna från det planerade symposiet skapa ett sådant samarbete.

Hänvisande till vad ovan anförts hemställas,

att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet

- 1) att undersöka möjligheterna för att genomföra en likartad nordisk lagstiftning som möjliggör ett tvångsmässigt omhändertagande

gande av narkotikamissbrukare för vård i den mån frivillig vård ej efterfrågas, och

- 2) att skyndsamt vidtaga åtgärder för en organiserad samverkan kring utvärdering av förekommande behandlingsmetoder för narkomaner i de nordiska länderna.

Stockholm och Oslo i juni 1972

Allan Hernelius (m) Astrid Kristensson (m) Eric Krönmark (m)

Berte Rognerud (H)

Egil Aarvik (Kr. F.)

BILAGA 1. Yttranden (se supplementband, s. 1128)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om tvångsmässigt omhändertagande av narkotikamissbrukare för vård m. m. Förslaget fanns upptaget på dagordningen för utskottets möte i Stockholm den 10 januari 1973, men bordlades i avvaktan på ytterligare remissmaterial och för hörande av sakkunniga under Nordiska rådets 21:a sessions första samling i Oslo. Till utskottsmötet i Oslo den 19 februari 1973 hade representanter för det nordiska kontaktmannamötet för narkotikafrågor inkallats såsom sakkunniga. Behandlingen av medlemsförslaget fortsatte vid utskottets möte i Værløse den 19 maj 1973. Medlemsförslaget slutbehandlades vid socialpolitiska utskottets möte i Stavanger den 24 september 1973.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställes, dels att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna för ett genomförande av en likartad nordisk lagstiftning rörande tvångsmässigt omhändertagande av narkotikamissbrukare för vård, dels att skyndsamt vidtaga åtgärder för att åstadkomma en organiserad samverkan beträffande utvärderingen av på narkomanvårdsområdet förekommande behandlingsmetoder i de nordiska länderna.

Som motiv för förslaget anförs, att missbruket av stimulerande medel såsom alkohol och narkotika tilltagit. Både inom och utom Norden har kravet på användande av tvångsmässiga åtgärder rests bl. a. från anhöriga till missbrukare. Möjligheterna till ingripande med tvångsåtgärder enligt gällande lagstiftning utnyttjas dock sparsamt. En bidragande orsak är många läkares tveksamhet till nyttan av en vård, som kommer till stånd mot patienternas vilja.

Förslagsställarna pekar på att i huvudsak tre typer av tvångsåtgärder kan komma i fråga:

1) p. g. a. lagöverträdelse 2) som ett led i en behandling samt 3) p. g. a. epidemiologiska skäl. Emellertid förekommer skillnader lagstiftningsmässigt och administrativt i de nordiska länderna.

I *Danmark* kan epidemilagstiftningen inte användas gentemot narkomaner, inte heller, vare sig reellt eller formellt, lagen om psykiatrisk vård. "Børne- og Ungdomsforsorgsloven" ger dock möjligheter till tvångsmässigt omhändertagande på psykiatrisk klinik. Enligt lagen om "offentlig forsorg" kan alkoholmissbrukare omhändertas, vilket dock sällan sker.

I *Finland* tillämpas lagen om missbruk av berusningsmedel i liten omfattning på icke-alkoholister. Tvångsbehandling på mentalsjukhus får ske endast vid psykisk sjukdom.

I *Norge* ger lagen om "edruskapsvern" utrymme för tvångsingripanden och enligt epidemilagen kan ävenledes omhändertagande ifrågakomma. Under övervägande är huruvida lagen om psykisk hälsa skall kunna tillämpas på narkomaner.

I *Sverige* finns lagen om sluten psykiatrisk vård av år 1966 med tillägg från 1969. Tvångsomhändertaganden med denna lag som grund förekommer ytterst sällan. Barnavårdslagen medger vissa tvångsingripanden och likaså epidemilagen.

Olikheterna länderna emellan är slående. Rörligheten inom Norden är så pass omfattande, att en nordisk samordning synes vara naturlig. Vården bör, enligt förslagsställarna, i princip vara grundad på missbrukarnas samtycke, men i de fall där sjukdomsinsikt saknas måste samhället ha en skyldighet till ingripande, särskilt då i initialskedet. En möjlighet synes vara att, som sker i Finland och Norge, inom nykterhetslagstiftningen införa bestämmelser som gäller även narkotikamissbrukare.

Förslagställarna hälsar med tillfredsställelse det samarbete som kommit till stånd i och med att ett nordiskt symposium om utvärdering av olika vårdformer för narkomaner hållits hösten 1972. Mot bakgrund av osäkerheten på området kan det vara angeläget att få till stånd ett kontinuerligt samarbete i organiserade former.

2. Remissyttrandena

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Nordisk nevnd for alkoholforskning.

Danmark

Justitsministeriet.

Socialministeriet.

Indenrigsministeriet.

Kontaktudvalget vedrørende ungdomsnarkomanien.

Amtsrådsforeningen i Danmark.

Københavns Magistrat.

Frederiksberg kommune.

Foreningen af Politimestre i Danmark.

Akademikernes Centralorganisation.
Den almindelige danske lægeforening.
Dansk Psykologforening.
Dansk Socialrådgiverforening.
Landsforeningen til hjælp for misbrugere af rusgifte (LMR).
Landsforeningen til bekæmpelse af hash og narkotikamisbrug.
Landsforeningen Ungdomsringen.
Landsforeningen af Børne- og Ungdomsværn.

Finland

Justitieministeriet.
Undervisningsministeriet.
Social- och hälsovårdsministeriet.
Skolstyrelsen.
Yrkesutbildningsstyrelsen.
Befolkningsförbundet r.f. (Väestöliitto r.y.)
Finlands kommunalförbund (Suomen Kunnallisiitto).
Svenska befolkningsförbundet i Finland r.f.
Finlands läkarförbund.
Finlands stadsförbund.

Norge

Sosialdepartementet.
Statens klinikk for narkomane.
Statens Forvernsenter.
Oslo helseråd, avdeling for psykiatri.
Ullevål sykehus.
Eg sykehus.
Lier sykehus.
Oslo kommune, Ungdomskontorets uteseksjon.
Oslo kommune, Kontoret for edruskapsvern.
Norske kommuners sentralforbund.
Den norske advokatforening.
Advokatforeningens utvalg for strafferett og straffeprocess.
Den norske lægeforening.
Avholdsfolkets landsnemnd.
Det blå kors i Norge.

Sverige

Rikspolisstyrelsen.
Kriminalvårdsstyrelsen.
Socialstyrelsen.
Skolöverstyrelsen.
Samarbetsorganet för bekämpande av narkotikamissbruk.
Svenska landstingsförbundet.
Svenska kommunförbundet.
Riksförbundet för hjälp åt läkemedelsmissbrukare (RFHL).
Sveriges läkarförbund.

Allmänt sett är remissvaren positiva till den andra delen av medlemsförslaget: att skyndsamt vidta åtgärder för en organiserad samverkan kring utvärderingen av förekommande behandlingsmetoder på narko-

manvårdens område i de nordiska länderna. Däremot bryts uppfattningarna mot varandra, när det gäller medlemsförslagets första del: att undersöka möjligheterna för att genomföra en likartad lagstiftning i de nordiska länderna avseende tvångsmässigt omhändertagande av narkotikamissbrukare för vård. Redovisningen av remissopinionerna inleds med en genomgång av de synpunkter som framförts i anslutning till medlemsförslagets andra del. Därefter ges en sammanfattning av synen på medlemsförslagets första del, varvid först de i förhållande till medlemsförslaget positiva och sedan de negativa synpunkterna anges.

2.1. Remissinstansernas synpunkter på förslaget om en organiserad samverkan kring utvärderingen av olika behandlingsmetoder för narkomaner

2.1.1. Remissinstanser som är positiva till denna del av medlemsförslaget

Danmark. *Amtsrådsforeningen i Danmark* anser, att det arbete som redan är igång i syfte att leda fram till ett organiserat samarbete om forskning rörande behandlingsmetoder på narkomanvårdsområdet bör fortsättas. *Den almindelige danske lægeforening* är öppen för en eventuell samnordisk informationsutväxling och forskning på ifrågavarande område, däri inbegripet ett studium av betingelserna för användandet av tvångsåtgärder. *Dansk Psykologforening* delar förslagsställarnas uppfattning, att det föreligger ett behov av en utvärdering av olika behandlingsmetoder och deras effektivitet. En nordisk samverkan kan innebära en mera rationell planläggning av forskningen och ett bättre utnyttjande av ekonomiska och personella resurser. *Landsforeningen til bekæmpelse af hash og narkotikamisbrug* tillägger medlemsförslagets andra del stor betydelse och förklarar sig beredd att vid varje tidpunkt bistå Nordiska rådet på olika sätt inom sitt arbetsområde. *Landsforeningen Ungdomsringen* stöder tanken på en förstärkt och utbyggd samverkan mellan de nordiska länderna, men påpekar i sammanhanget att detta samarbete inte bör komma till stånd blott politiker och administratörer emellan, utan också mellan medarbetare i både förebyggande och behandlande verksamhet.

Finland. *Justitieministeriet* i Finland understöder förslaget om en organiserad samverkan i likhet med *Befolkningsförbundet r.f.*, som gärna ser att denna kommer till stånd skyndsamt. Förbundet understryker, att det faktum att man i de nordiska länderna använt olika metoder vid behandlingen av narkotikamissbrukare bör föranleda att ett samarbete kommer igång snarast. *Undervisningsministeriet* anser, att tillförlitliga uppgifter om följderna av vård inte föreligger. Åtgärder bör därför vidtas skyndsamt, som möjliggör ett fast samarbete då det gäller utvärdering av använda behandlingsmetoder.

Svenska befolkningsförbundet i Finland r.f. anför, att stor osäkerhet råder om effekterna av olika behandlingsmetoder och menar att en samverkan på nordisk basis är synnerligen önskvärd. En tvångsmässig vård förutsätter, enligt förbundet, att också vårdformerna utvecklas. *Finlands kommunalförbund* hemställer, att skyndsamma åtgärder vidtas för en organiserad samverkan kring utvärderingen av förekommande behandlingsmetoder. En liknande uppfattning hyser *Stadsförbundet*. Även *Finlands läkarförbund r.f.* ser det som någonting betydelsefullt, att en organiserad nordisk samverkan kommer till stånd om de använda behandlingsmetoderna. Förbundet erinrar om, att man i Finland under åren 1969—71 igångsatt flera specialbehandlingsprogram för unga narkotikamissbrukare. Emellertid saknas en redovisning av de uppnådda resultaten. Det är angeläget, att sådana redogörelser blir tillgängliga även på det nordiska planet. Förbundet anger fyra kriterier, som man anser, att behandlingsverksamheten bör värderas utifrån: 1) förbättring av patienternas människorelationer, 2) minskning eller upphörande av patienternas narkotikamissbruk, 3) förbättring av patienternas arbets- eller studieförmåga samt 4) minskning eller upphörande av patienternas brottslighet. En kartläggning av erfarenheterna av dels det s. k. sökande arbetet, dels arbetet med patienternas motivation för vård är också önskvärd. Ett permanent samarbetsorgan mellan nordiska läkarsakkunniga skulle enligt förbundets uppfattning kunna upprättas.

Norge. *Sosialdepartementet* erinrar om den utredning om narkotikaforskning som publicerats i Nordisk utredningsserie. Det i utredningen skisserade nordiska samarbetsorganet för narkotikaforskning har inte kommit till stånd i brist på ekonomiska resurser vilket har beklagats bl. a. av det nordiska kontaktorganet för narkotikafrågor. Departementet har inget att invända mot denna del av medlemsförslaget, men förutsätter att utvärderingen av olika behandlingsmetoder på narkomanvårdsområdet ses i sammanhang med eventuell gemensam nordisk narkotikaforskning.

Oslo helseråd, avdelning för psykiatri instämmer i att det finns behov av en utvärdering av förekommande behandlingsmetoder. Ett seminarium med företrädare för såväl experter som parlamentariker bör sammankallas. Detta bör ske innan arbetet påbörjas med att utreda frågan om gemensam lagstiftning avseende tvångsomhändertagande av narkomaner. *Kontoret for edruskapsvern, Oslo kommune* understryker behovet av att få en klar bild av vilka resurser som står till buds på området.

Företrädare för *Lier sykehus, Lierbyen* och *Ullevål sykehus, Oslo kommune* har inte heller någonting emot att det vidtas åtgärder för att åstadkomma en gemensam utvärdering av olika behandlingsmetoder.

Avholdsfolkets landsnemnd, Norske kommuners sentralforbund och Det blå kors i Norge ansluter sig till denna punkt i medlemsförslaget. *Den norske advokatforening* ser det som någonting önskvärt att behandlingsreglerna blir så lika som möjligt, då kontakterna de nordiska länderna emellan är så utvecklade.

Sverige. *Rikspolisstyrelsen* finner en organiserad samverkan kring utvärderingen av förekommande behandlingsmetoder vara en självklarhet — i den mån den inte redan äger rum. *Samarbetsorganet för bekämpandet av narkotikamissbruk* lägger vikt vid en nordisk samverkan. Ett viktigt steg togs, då det i oktober 1972 anordnades ett symposium på nordisk basis om olika behandlingsformer för narkotikamissbrukare. Symposiet var det första i en serie på fyra. En inte oväsentlig samverkan har, enligt kontaktorganet, redan inletts. Vidare anförs, att informella direktkontakter mellan de berörda myndigheterna i de nordiska länderna spelar en betydande roll. Sammanfattningsvis önskar kontaktorganet, att samarbetet på narkotikaområdet fortsätter att fördjupas, varvid man inbegriper också ett samarbete kring narkotikaforskningen. Organisatoriskt borde detta samarbete med fördel kunna bedrivas inom ramen för det Nordiska kulturavtalet. *Skolöverstyrelsen*, som i sitt yttrande begränsar sig till att behandla de grupper som befinner sig inom skolväsendet inklusive folkhögskolorna, finner det angeläget med gemensamma normer i de nordiska länderna och ger sitt stöd till förslaget om gemensamma insatser för utvärdering av anlitade behandlingsmetoder.

Landstingsförbundet fann redan i ett remissvar till Nordiska rådet i december 1970 det "angeläget att ett utvecklat och mera systematiskt utbyte av erfarenheter kommer till stånd mellan de nordiska länderna, inte bara i fråga om den förebyggande och uppsökande verksamheten, utan även beträffande lämpliga behandlingsmetoder i det akuta skedet samt på eftervårds- och rehabiliteringsområdet". *Sveriges läkarförbund* stöder oreserverat förslaget. Olikheter i missbruksmönster, vårdlagstiftning och ideologi samt till följd därav skiftande behandlingsmönster ger tillfälle till intressanta jämförelser, som kan leda till att ökade kunskaper om vilka metoder, som ger de bästa resultaten. *Riksförbundet för hjälp åt läkemedelsmissbrukare* konstaterar i sitt yttrande, att förslagen i Nordisk udredningsserie 1970: 11 rörande bl. a. ett samrådsorgan ännu inte materialiserats. De fyra planerade symposierna kan emellertid inte utgöra en ersättning för detta samrådsorgan. Den skisserade utvärderingen av behandlingsresultaten bör också omfatta ett insättande av särskilda krav på beskrivning av de åtgärder som vidtagits med tvång.

I ett minoritetsyttrande avgivet av två medlemmar av *Svenska kommunförbundets* styrelse framhålls, att en organiserad samverkan är nödvändig ifråga om utvärderingen av behandlingsmetoderna inom narkomanvården.

Nordiskt organ. *Nordiska nämnden för alkoholforskning* lägger, i likhet med förslagsställarna, huvudvikten vid en redovisning av sin inställning till frågan om utvidgade möjligheter till tvångsomhändertagande. Nämnden föreslår, att hela problemkomplexet rörande missbruk av alkohol, narkotika och läkemedel blir föremål för en grundlig nordisk utredning. Denna bör föregå eventuella politiska beslut om en lagstiftningsharmonisering. Nämnden påtalar i likhet med RFHL behovet av ett samrådsorgan för nordiskt samarbete inom narkotikaforskningens område. Om detta organ funnits borde det ha ålagts de forskningsuppgifter som skisseras i medlemsförslaget.

2.1.2 Remissinstanser med en odeciderad inställning till denna del av medlemsförslaget eller som inte uttalar sig på denna punkt

Danmark. *Indenrigsministeriet* hänvisar, i likhet med sundhetsstyrelsen till det uttalande som gjorts av *Kontaktudvalget vedrørende ungdomsnarkomanien*. Ministeriet meddelar, att i detta yttrande instämmer också *justitsministeriet*. Kontaktudvalget har på olika sätt försökt att stärka det nordiska forskningssamarbetet bl. a. genom att medverka i planeringen av nordiska symposier i narkotikafrågan. Förslag till stadgar för ett nordiskt samarbetsorgan har utarbetats. Udvalget har vänt sig till Nordiska kulturfondens sekretariat för att undersöka i vilken utsträckning som denna kan medverka till ett stärkande av det nordiska samarbetet i frågan. Till indenriksministeriets och därmed också till kontaktudvalgets syn ansluter sig *Frederiksberg Kommune* och *Landsforeningen till hjælp for misbrugere af rusgifte*.

Akademikernes Centralorganisation, Dansk Socialrådgiverforening och *Landsforeningen af Børne- og Ungdomsværn* uttalar sig inte.

Finland. *Social- och hälsovårdsministeriet* erinrar om, att en serie symposier i ämnet inletts. Inom deras ram sker en kartläggning av olika vårdåtgärder. Resultaten kan sedan ligga till grund för kommande behandling. *Yrkesutbildningsstyrelsen* framhåller, att man i utredningsarbetet speciellt bör granska frågan om likartade behandlingsmetoder är påkallade för unga missbrukare jämfört med vad som är påkallat för äldre kategorier av mera långtida missbrukare.

Skolstyrelsen finner det viktigt och nödvändigt att informationsutbyte kommer till stånd de nordiska länderna emellan beträffande befintliga behandlingsmetoder. Dessa bör utvärderas i samverkan och utvecklas i överensstämmelse med inträffande förändringar. Betydelsefullt är vidare att i de nordiska länderna företagna undersökningar avseende såväl sociologiska och psykologiska som medicinska orsaker till rusmedels användning förmedlas till skol-, hälsovårds- och socialmyndigheter i Norden.

Norge. Fyra norska remissinstanser: *Statens Forvernsenter*, *Ungdomskontorets uteseksjon*, *Oslo kommune*, *Statens klinikk for narkomane* samt *Eg sykehus i Kristiansand* uttalar ingen mening om medlemsförslagets tankar på samnordiska insatser för att åstadkomma en gemensam utvärdering av inom narkomanvården förekommande behandlingsmetoder. *Den norske lægeforening* framhåller för sin del, att det är tvivelaktigt om det internordiska samarbete som redan har kommit till stånd genom att nordiska symposier anordnas i regi av de fyra ländernas medicinalmyndigheter skulle bli bättre organiserat på det sätt som skisseras i medlemsförslaget.

Sverige. Även *kriminalvårdsstyrelsen* hänvisar till dessa symposier men tillägger, att representanter för de nordiska ländernas samarbetsorgan möts flera gånger årligen för samråd. Frågekomplexet bör behandlas av sektionen för forskningsfrågor inom Nordiska rådet. Liknande synpunkter återfinns i *socialstyrelsens* yttrande, men däri tillfogas, att vid ett slutligt ställningstagande måste också NU 1970: 11 beaktas.

I ett majoritetsyttrande från *Svenska kommunförbundet* reses invändningar mot att speciellt samarbete etableras inom alltför många delar av narkomanvården. I möjligaste mån torde medlemsförslagets intentioner vad avser organiserad samverkan för utvärdering av effekten av olika vårdmetoder kunna förverkligas inom ramen för redan existerande samarbetsformer.

2.2. Remissinstansernas synpunkter på förslaget om en undersökning av möjligheterna att införa en likartad nordisk lagstiftning rörande tvångsmässigt omhändertagande för vård av narkotikamissbrukare

2.2.1. Remissinstanser som är positiva till medlemsförslaget på denna punkt

Danmark. I Danmark får denna del av medlemsförslaget stöd av *Landsforeningen til bekæmpelse af hash og narkotikamisbrug*. Föreningen finner det vara önskvärt, att man i Danmark går in för en lagstiftning liknande den som infördes i Sverige 1966 och med tillägg från 1969, samt att lagen kan avse dem som är beroende av narkotika. *Foreningen af Politimestre i Danmark* önskar att det fanns en nordisk lösning på problemet.

Finland. *Undervisningsministeriet* framhåller, att eftersom vården av personer som blivit narkotikaberoende försvåras ju senare personen ifråga kommer under vård kan det bli nödvändigt med tvångsåtgärder, speciellt när det gäller unga narkomaner med svag vårdmotivering. Nu gällande föreskrifter om intagande av narkomaner för vård är i behov av revidering. För att vidtagna åtgärder skall bli effektiva krävs att enhetliga stadganden införs i hela Norden, vilket har nödvändiggjorts inte

minst av unga narkomaners stora rörlighet över gränserna. För att införa denna enhetlighet krävs nordiskt samarbete inom lagstiftningssektorn.

Den familjepolitiska organisationen *Befolkningsförbundet r.f.* anser det vara en viktig sak, att man får till stånd en minskning av narkotikamissbruket. De sociala problem, vilka föranleds av missbruket är enligt förbundets mening inte enbart en angelägenhet för missbrukaren själv, utan berör även dennes familj. Tvångsåtgärder utgör inte den optimala lösningen, men eftersom det ofta är svårt och tidsödande att råda bot på de bakgrundsfaktorer som är relevanta, måste det finnas möjligheter till tvångsmässigt omhändertagande för vård, åtminstone i ett initialskede. *Svenska befolkningsförbundet r.f.* pekar på det förhållandet, att om något nordiskt land har en mera tillåtande inställning i narkotikafrågan så minskas möjligheterna till effektiva åtgärder för att komma till rätta med problemet inom övriga Norden. Emellertid får individens rättsskydd inte kränkas. Det är därför nödvändigt att lagstiftningsvägen slå fast vilka myndigheter, som får fatta beslut om tvångsåtgärder. Vidare bör tvångsåtgärder vara av tidsbegränsad natur. Förbundet gör avslutningsvis den reflexionen, att det hjälper föga med lagstiftning om den sedan inte kommer till användning.

Finlands kommunförbund anser, att nationella åtgärder inte är tillräckliga för att hindra spridning och försäljning av narkotika. Kommunförbundet erinrar om den genomgång som pågår i landet av sociallagstiftningen i dess helhet. I denna eftersträvas ett noggrant begränsande av tvångsmässiga åtgärder till förekomsten av sinnessjukdom, alkoholism och narkomani eller fall då vederbörande är farlig för egen eller andras säkerhet. Förbundet är positivt till en undersökning av möjligheterna till en nordisk samordning av ifrågavarande lagstiftning. *Stadsförbundet* tillstyrker medlemsförslaget, trots att man anser att huvudvikten i narkomanvården bör läggas vid frivillighet. *Finlands läkarförbund r.f.* finner, att medlemsförslaget bör stödjas. Skillnaderna i lagstiftning de nordiska länderna emellan har inneburit att missbrukarna ofta sökt sig till det land, som har den mest tillåtande attityden. Till följd av denna rörlighet har nationellt vidtagna åtgärder försvårats. *Yrkesutbildningsstyrelsen* finner det ändamålsenligt att en samnordisk utredning verkställs i saken.

Skolstyrelsen hyser uppfattningen, att man alltid först måste försöka få missbrukaren, med eller utan hjälp av anhöriga, att söka vård. Först om detta visar sig vara en oframkomlig väg bör tvångsåtgärder vidtagas. Ett betydande antal finländska skolungdomar praktiserar under sina ferier i de nordiska länderna, särskilt i Sverige, och kan därvid lätt komma över rusmedel och bli ständiga missbrukare härav. Enhetliga regler i Norden på detta område skulle göra det lättare att snabbt behandla frågan om omhändertagande av ifrågavarande ungdomar. Styrel-

sen ansluter sig därför till det framförda förslaget om att undersöka möjligheterna att genomföra en likartad nordisk lagstiftning.

Norge. *Norske kommuners sentralforbund* understryker att narkotika-problemet, som har en uppenbart internordisk karaktär, bör bli föremål för en likartad lagstiftning i alla nordiska länder. I sammanhanget påpekas, att det också är av vikt att samarbete kommer till stånd i fråga om såväl medicinska som sociala aspekter av behandlingen av narkotikamissbrukare. *Den norske advokatforening* anser det vara i hög grad önskvärt med likartade regler i Norden beträffande tvångsmässigt omhändertagande av narkomaner. Ur behandlingssynpunkt torde det dock enligt förbundets mening vara bäst med frivillig vård, men när man inte kommer fram den vägen måste tvångsåtgärder till. *Det blå kors i Norge* finner det nödvändigt med lagstiftningsmässiga möjligheter till tvångsinläggning av narkomaner och anser att en likartad lagstiftning bör eftersträvas mellan de nordiska länderna.

Två av tre tillfrågade överläkare vid *Lier sykehus, Lierbyen* är för att man utreder en likartad nordisk lagstiftning som ger utökade möjligheter till tvångsingripande mot narkomaner. En av överläkarna pekar på, vad han kallar "den overfladiske holdning som danskene har tatt til problemet", och menar att "København har vært et fristed for narkomane fra hela Skandinavia, og vanskeliggjort inngrep overfor borgere i de andre skandinaviske land".

Ullevål sykehus, Oslo kommune har, mot bakgrund av att medlemsförslaget föranstaltar om utredning av frågan, inte några andra kommentarer än att man ger det sitt helhjärtade stöd. Men förutsätter dock, att de som handhar den praktiska sidan av arbetet med narkomanvården får anledning att uttala sig såväl under utredningsarbetets gång som efter det att konkreta förslag föreligger.

Sverige. Det nordiska polissamarbetet kan i praktiken inte drivas längre på narkotikaområdet, konstaterar *rikspolisstyrelsen*. Nu måste en samverkan till också på vårdsidan. Styrelsen ser narkotikaproblemet inte i första hand som ett polisiärt problem, utan som ett vårdproblem. Lika viktigt som det är att varje land bygger ut sina vårdresurser, lika viktigt är det att vården baseras på ett gemensamt synsätt. Den nuvarande situationen är inhuman både mot missbrukarna och deras anhöriga. Att helt undvika tvångsåtgärder är inte möjligt. T. ex. kan det vara påkallat med tvångsåtgärder för att bryta pågående missbruk, fortgående brottslighet eller allmänt förbättra missbrukarens situation. *Landstingsförbundet* anser i princip, att vården av narkotikamissbrukare bör vara frivillig, men mot bakgrund av problemets omfattning kan det bli nödvändigt med tvångsmässiga ingripanden i vissa fall. Dessa bör begränsas till ett initialskede och ske i överensstämmelse med barnavårdslagen och lagen om slutna psykiatrisk vård. Så snart som det bedöms möjligt att få

narkomanen vårdmotiverad bör ett frivilligt omhändertagande ske. Förbundet är i och för sig positivt till ökad nordisk samverkan inom narkotikalagstiftningen, men anser det vara ett olyckligt förfarande att bryta ut speciella frågor, som man menar bör ses i ett vidare sammanhang. I avvaktan på att denna översyn kommer att inbegripa även vård- och behandlingslagstiftningen har förbundet ingenting emot att förutsättningarna undersöks på narkotikaområdet.

I ett minoritetsuttalande från två medlemmar av *Svenska kommunförbundets* styrelse framhålls att inga möjligheter bör lämnas oprövade för att komma till rätta med narkotikaproblemet. Frivillig vård är i och för sig att föredra och vårdmotivering bör i varje situation försöka att uppnås. I de fall när vårdmotivering inte kan uppnås gör problemets allvar att man inte får rygga tillbaka för tvångsingripanden. Reservanterna tillfogar, att även om en helhetssyn på vårdlagstiftningen ter sig önskvärd, så måste särinsatser till på narkomanvårdsområdet.

2.2.2. Remissinstanser som är negativt inställda till medlemsförslaget på denna punkt

Danmark. *Indenrigsministeriet* hänvisar till folketingets debatt i narkotikafrågan 1970/71. Vid detta tillfälle följde folketinget vad som föreslagits av berörda myndigheter. Ministeriet och Sundhedsstyrelsens uppfattning var då, att behov av ytterligare tvångsåtgärder inte förelåg. I sin helhet åberopar ministeriet i föreliggande yttrande uttalandet från *Kontaktudvalget vedrørende ungdomsnarkomanien* och tillfogar, att även socialministeriet är enigt med kontaktudvalget om att inte anbefalla tvångsåtgärder, eftersom man inte har en utbyggd organisation härför. Till detta synsätt ansluter sig även *justitsministeriet*. Kontaktudvalget redogör i sitt yttrande för en enkät, som usändes till samtliga statshospitaler och psykiatriska avdelningar i Danmark år 1969. Av svaren på denna enkät framgår, att endast 10 av 38 avdelningar i realiteten använde sig av den möjlighet till tvångsingripande, som ges i § 43 barnvårdslagen. Sammanlagt rörde det sig om cirka 50 fall. 21 svar gav uttryck för uppfattningen att ytterligare möjligheter till tvång inte behövdes, då en positiv motivation hos missbrukaren var av avgörande betydelse för behandlingen och resocialiseringen. 13 svar menade, att det i vissa fall kunde finnas behov av att få vidgade möjligheter till tvångsmässiga ingripanden, men dessa måste då paras med en utbyggnad av resurserna. Udvalget finner det sammanfattningsvis inte rimligt att föranstalta om ytterligare tvångsåtgärder innan en utbyggnad skett på resurssidan. Till kontaktudvalgets uttalande ansluter sig *Landsforeningen til hjælp for misbrugere af rusgifte*. I indenrigsministeriets yttrande, och därmed också i kontaktudvalgets, instämmer *Frederiksberg kommune*.

Københavns magistrat menar, att två förutsättningar bör föreligga

innan tvångsmässigt omhändertagande av narkotikamissbrukare kommer till stånd: dels att den frivilliga vården är fullt utbyggd men visat sig vara otillräcklig, dels att tvångsbehandling inte enbart innebär isolering utan också erbjuder ett realistiskt behandlingsprogram. Mot bakgrund av vunna erfarenheter finner kommunen tvångsmässig vård olämplig eftersom en positiv behandlingsmotivation är av avgörande betydelse för ett framgångsrikt resultat. Redan för de klienter som i nuläget söker frivillig vård är väntetiden lång, varför man bör akta sig för att göra väntetiden längre för vårdmotiverade patienter genom att tvångsmässigt omhändertar icke-vårdmotiverade.

Den almindelige danske lægeforening kan inte finna, att man på ett övertygande sätt dokumenterat, att tvångsåtgärder mot narkotikamissbrukare skulle vara effektiva. Foreningen kan därför inte ge medlemsförslaget sitt stöd på denna punkt. En liknande uppfattning hyser *Dansk Psykologforening* som menar, att den omständigheten att gällande bestämmelser rörande tvångsmässigt omhändertagande används så lite gör att behov av en utvidgning inte föreligger. Flertalet danska missbrukare behandlas på särskilda centra efter socialpedagogiska principer och på grundval av frivillighet. Inte sedan denna frivilliga behandling igångsattes har det framkommit någonting, som gör det motiverat ändra denna inställning. *Amtsrådsforeningen i Danmark* kan inte heller anbefalla ytterligare utrymme för tvångsåtgärder. *Landsforeningen af Børne- og Ungdomsværn* finner det rimligt, att man avvaktar resultaten av de nya socialpedagogiska behandlingsmetoder som börjat användas innan man överväger ytterligare tvångsmässiga åtgärder. Landsforeningen understryker, att frivilligheten bör vara en bärande princip och att de ungas egen medverkan har stor inverkan på behandlingsförloppet.

Landsforeningen Ungdomsringen är enig med förslagsställarna om, att ökade insatser behövs på området, men delar inte den restriktion, som man anser att medlemsförslaget ger uttryck för. Så länge man inte kan behandla alla dem som söker vård frivilligt, så bör man inte satsa på tvångsmässiga åtgärder. Inte heller leder tvångsåtgärderna lika lätt till ett positivt behandlingsresultat.

Finland. *Justitieministeriet*, som har hört *kriminologiska forskningsanstalten* anför, att trots att vissa tvångsmöjligheter finns, så användes dessa sällan. Vid en avvägning mellan å ena sidan rättssäkerhets- och kostnadssynpunkter och å andra sidan det förväntade utbytet om vårdingripandet görs med tvång har tydligen de två förra faktorerna fått föll utslaget. De sakkunniga på området är inte ense om nyttan av tvångsringripanden. Ministeriet finner således strävandena till en enhetlig lagstiftning vara mindre angelägna. *Social- och hälsovårdsministeriet* finner, att lagstiftningen i Norden avseende missbruk av berusande medel har utvecklats på ett sådant sätt, att det knappast kan bli aktuellt

med en samordning. I synnerhet lägger ministeriet vikt vid, att den andra delen i medlemsförslaget genomförs innan tvångsåtgärderna utvidgas. Ministeriet hyser uppfattningen, att först sedan allt gjorts för att åstadkomma en positiv vårdmotivering bör man föreslå tvångsåtgärder. Dessa är möjliga enligt mentallagen, som i samband med en revision också kan komma att omfatta sådana fall som ryms inom den psykiatriska vården. Inte heller den kommande revisionen torde dock innebära, att man på längre sikt mot individens egen vilja kan kvarhålla denne.

Norge. *Sosialdepartementet* framhåller, att missbruk av narkotika är ett symptom på primärt eller sekundärt psykiskt lidande, varför problemet principiellt hör in under den reguljära psykiska hälsovården. Eftersom många verksamhetsfält är berörda måste ett samarbete komma till stånd mellan olika myndigheter. Vidare måste de som är i behov av poliklinisk eller institutionell behandling få tillgång till denna utan onödiga dröjsmål. Departementet erinrar om ett seminarium som hölls hösten 1971 i Helsedirektoratets regi vid vilket behovet av tvångsingripanden dryftades. Seminariets deltagare var ense om att inte förorda en utvidgning av § 5 i lagen om psykisk hälsovård till att också omfatta allvarligt narkotikamissbruk. Ur behandlingssynpunkt stod, menade man, inget att vinna med en sådan utvidgning. Livshotande situationer kunde dock aktualisera tvångsingripanden, men detta kunde ske med stöd i § 3 i nämnda lag.

Sosialdepartementet ställer sig sammanfattningsvis tvivlande till behovet av en översyn av lagstiftningen i de nordiska länderna vad avser ökade möjligheter till tvångsingripanden. Inte heller har departementet funnit att de skillnader som förefinns länderna emellan gett upphov till problem inom vårdsektorn.

Statens forvernsenter uttalar som sin mening, att långvarig tvångsmässig vård inte har någon terapeutisk effekt. En utvidgning av möjligheterna till omhändertagande med stöd av lagen om psykisk hälsovård eller lagen om nykterhetsvård betyder enligt Statens forvernsenter endast en ökning av tvånget, utan att narkotikamissbrukarna för den skull får den nödiga vården. *Statens klinikk for narkomane* tar emot patienter både med och utan vederbörandes samtycke. De flesta läggs dock in på frivillig grund efter överenskommelse med nykterhetsvårdande myndigheter. Endast i undantagsfall tas patienter in mot sin vilja. De tvångsingripanden som gjorts under åberopande av nykterhetslagens § 7 för vård upp till 2 år har skett på grund av att patienterna befunnit sig i livshotande situationer. Ur behandlingssynpunkt är dock ett tvångsingripande ingen lämplig åtgärd.

Oslo helseråd påpekar, att av det stora antalet narkotikamissbrukare så är det sannolikt endast ett fåtal som anmäler sig för vård frivilligt. Trots detta är bristen på vårdresurser stor. En ökning av möjligheterna

till tvångsomhändertagande som inte paras med en resursökning blir därför ett slag i luften. Som en konsekvens kan andra kategorier av patienter, som också är i behov av psykiatrisk vård, få avvisas. Idag kan man knappast hjälpa dem som själva önskar hjälp. Situationen skulle bli i det närmaste ohållbar om man därutöver skulle behandla narkotikamissbrukare som saknar vårdmotivation. Om däremot resurser tillförs narkomanvården kunde det vara ändamålsenligt med kortare tvångsmässiga omhändertaganden på en tid upp till tre veckor, vilket är den tidsrymd inom vilken det är rimligt att tänka sig att man kan komma underfund med om en narkoman i grunden är vårdmotiverad. Så länge missbruket pågår befinner sig narkomanen, enligt helserådets uppfattning, inte i en situation där en fri människa gör ett fritt val.

Oslo kommune, ungdomskontorets uteseksjon menar, att även om många omständigheter talar för tvångsingripanden så finns det också mycket som talar emot sådana. Enighet råder enligt ungdomskontoret om att tvång kan tillgripas vid livshotande tillfällen, men detta täcks redan i existerande lagstiftning. Tre kriterier menar ungdomskontoret bör vara vägledande vid bedömningen av önskvärdheten av ökade tvångsmöjligheter gentemot narkotikamissbrukare: 1. Vilka effekter har tvångsingripanden? 2. Vilka krav skall man ställa på den omhändertagande institutionen? 3. Hur skall man betrakta tvångsingripanden satta i relation till frivillig vård? Tvång leder inte till bättre behandlingsresultat än frivilliga vårdinsatser utan snarare kan man, enligt ungdomskontorets mening, ställa frågan om inte tvånget gör en redan ond sak värre. Ungdomens motvilja mot tvång kan vara rotad i det faktum att det inte upplevs som ett tillfredsställande alternativ. Det kan också fastslås, att de flesta ändå önskar vård.

Oslo kommune, kontoret for edruskapsvern skiljer mellan tre typer av tvångsingripande: 1. de som sker på grund av lagöverträdelse, 2. de som vidtas i behandlingssyfte samt 3. de som tillgrips av epidemiologiska skäl. I det första fallet är det önskvärt med en nordisk samordning bland annat mot den bakgrunden att dansk och norsk lag även om den i grunden inte skiljer sig i praktiken tillämpas på olika sätt.

Tvångsingripanden som led i en behandling används sparsamt i Norge. En stark opinion finns i landet mot tvångsåtgärder, som dock kan bli nödvändiga i vissa situationer. Det krävs dock större resurser eftersom det finns idag missbrukare som är förvisade från landets samtliga behandlingsinstitutioner. Beträffande den epidemiologiska aspekten behövs, enligt kontorets mening, klarare bestämmelser. *Eg sykehus, Kristiansand* pekar i sitt yttrande på att de flesta läkarna vid sjukhuset är negativa till ytterligare möjligheter till tvångsmässigt omhändertagande av narkomaner, då man befarar att de psykiatriska klinikerna kommer att tillfullo beläggas av narkomaner och kroniska alkoholister. Vidare anföres, att myndigheterna är snabba med att stifta nya lagar,

men inte lika snabba med att följa upp dem genom att ställa erforderliga resurser till förfogande.

Avhaldsfolkets Landsnemnd anser, att det bör komma till stånd ett fast organiserat samarbete också beträffande de lagstiftningsmässiga aspekterna på narkotikaproblematiken. Så länge man är i tvivelsmål om vilka reaktionssystem och behandlingsmetoder som är mest effektiva så är det emellertid inte utan vidare klart att enhetliga bestämmelser är till fördel. Värde av s. k. tvångsmässiga åtgärder är avhängigt av vilka åtgärder som tillgrips. Landsnemnden kan inte ansluta sig till denna del av medlemsförslaget. *Den norske lægeforening* är glad över att saken tas upp till behandling, och att den uppfattas som ett centralt nordiskt problem. Föreningen är av den uppfattningen att man ännu inte vet vad som är "rätt och fel" i behandlingshänseende. En intensifierad forskning skulle dock kunna medverka till att få fram ett svar. Motivation för vård betyder mycket för möjligheterna att häva narkotikamissbruket och det kan antas att det inte finns något att vinna med ökade tvångsmöjligheter.

Sverige. *Kriminalvårdsstyrelsen* håller med förslagsställarna om, att ofta är den enda vård, som icke-vårdmotiverade narkomaner får, den behandling som ges på fångvårdsanstalt. Styrelsen är medveten om, att denna vård inte är adekvat. Problemet med omhändertagande tycks i Sverige mera vara en fråga om praxis än om lagstiftning. Möjligheter till ingripande finns genom lagen om slutna psykiatrisk vård. Vissa skillnader finns inom den nordiska lagstiftningen på området. Då det för närvarande föreligger stor osäkerhet om olika behandlingsmetoders resultat finner *Kriminalvårdsstyrelsen*, att skäl ej föreligger för en likartad nordisk lagstiftning som möjliggör tvångsomhändertagande. *Socialstyrelsen* anser, att vården av narkotikamissbrukare i princip bör vara frivillig. Nuvarande bestämmelser är tillräckliga och någon formell utökning är inte erforderlig. Erfarenheterna av tvångsvård kommer att redovisas, när de nya riktlinjerna för narkomanvård utarbetats. En särskild arbetsgrupp har också tillsatts för att överse lagen om slutna psykiatrisk vård. I direktiven till socialutredningen står, att tvångsinsriparna överhuvud inom socialvårdens ram skall analyseras. Detta betänkande väntas inom några månader.

Skolöverstyrelsen begränsar sitt yttrande till att omfatta enbart de grupper, som går i skolan inklusive folkhögskolan. *Skolöverstyrelsen* vill undvika tvång i största möjliga utsträckning. Motivering för behandling är en process, som bör föregå behandlingsinsatserna för att dessa skall kunna upplevas som en hjälp och inte som ett tvång. Saknas vårdmotiveringen hos missbrukaren kommer behandlingen endast att innebära en tillfällig avgiftning respektive isolering, vilket är utan värde på längre sikt. Varje behandling består enligt styrelsen av en kedja av åtgärder: motivering-behandling-uppföljning. Resurserna bör

användas så, att de förebyggande insatserna prioriteras. Myndigheten förordar ej utvidgade möjligheter till tvångsmässig behandling.

Sveriges läkarförbund anser det vara olyckligt, att med den osäkerhet som råder om olika behandlingsmetoders resultat låsa utvecklingen vid en likartad nordisk lagstiftning. Vårdlagstiftning på narkomanområdet måste stå i samklang med t. ex. alkohollagstiftningen samt även med lagstiftning på angränsande områden. Förbundet menar, att det av medlemsförslaget inte framgår, eller annars är känt, att de olikheter som föreligger de nordiska länderna emellan har lett till samarbets svårigheter. I dagens läge står inga direkta fördelar att vinna med likartad lagstiftning på narkomanvårdsområdet i Norden, men möjligen kan det i framtiden visa sig, på basis av framtagna forskningsresultat, att det kan vara befogat med en sådan.

Majoriteten inom *Svenska kommunförbundets* styrelse anför, att man vid behandlingen av proposition nr 1972: 67 kunde konstatera att lagen om slutna psykiatrisk vård från år 1966 med tillägg från 1969 i förening med 1960 års barnvårdslag torde vara tillräckliga instrument för vård av narkotikamissbrukare. Förbundet påpekar, att det pågår utredningar i samtliga nordiska länder rörande problemet tvång och frivillighet vid vård. Denna aspekt har också den svenska socialutredning fått i uppdrag att ta upp till behandling. Inom svensk socialvård har man alltmera accepterat helhetssynsbegreppet, varför förbundet även om man är positiv till ökat nordiskt lagstiftningssamarbete måste konstatera att en särslagstiftning för narkomanvårdsområdet ter sig mindre lyckad. I stället efterlyser man en likartad lagstiftning i form av en behandlingslag som sträcker sig över hela det sociala fältet.

Riksförbundet för hjälp åt läkemedelsmissbrukare, RFHL, reser inledningsvis invändningar mot medlemsförslagens förutsättningar. Förbundet finner, att narkotikamissbruk inte behöver leda till viss brottslighet, att fängelse är en dålig vårdform samt att medlemsförslaget ser möjligheten till tvångsingripande som en förutsättning för ett tidigt ingripande. Enligt förbundets mening är åtskilliga åtgärder som bör tillgripas för att komma till rätta med problemet inte vårdåtgärder utan av annat slag: insatser mot ungdomsarbetslöshet, dåliga fritidsmöjligheter etc. Förbundet har en annan grundsyn än förslagsställarna, men är enigt med dessa om att någonting behöver göras. Bl. a. bör NU 1970: 11 omsättas i praktiken.

2.2.3. Remissinstanser som inte uttalar sig eller inte tar ställning till denna del av förslaget

Danmark och Sverige. *Akademikernes Centralorganisation* i Danmark och *Dansk Socialrådgiverforening* avger inget uttalande under det att *Samarbetsorganet för bekämpande av narkotikamissbruk* i Sverige hänvisar till de yttranden som ingivits av rikspolisstyrelsen, krimi-

nalvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, skolöverstyrelsen, landstingsförbundet och kommunförbundet, vilka alla är representerade i samarbetsorganet. För egen del framhåller dock samarbetsorganet, att det samarbete och de kontakter som redan förekommer mellan de nordiska länderna torde utgöra en garanti för att samordningen kommer till stånd på ifrågavarande område i den utsträckning som behövs.

Nordiskt organ. *Nordiska nämnden för alkoholforskning* finner, att problemen är av komplicerad natur och redogör i sammanhanget för olika faktorer som talar för respektive emot tvångsingripanden. Då det på specialisthåll råder delade meningar vill nämnden inte ta ståndpunkt. Dock bör man tills vidare vara varsam med att införa nya tvångsmedel. Det synes vara bäst om man i möjligaste mån kan begränsa tvångsingripandena, och i de fall när dessa är av nöden bör de redovisas öppet och inte döljas bakom ord som behandling etc. Nämnden föreslår att hela problemkomplexet utredes på nordisk nivå innan det träffas politiska beslut.

3. Utskottet

Av remissammanställningen framgår, att det föreligger en långtgående uppslutning bakom den del av medlemsförslaget som syftar till att skyndsamma åtgärder vidtages för att få till stånd en organiserad samverkan kring utvärderingen av inom narkomanvården anlitade behandlingsmetoder. I den mån invändningar förekommer mot denna del i medlemsförslaget så sammanhänger de med uppfattningen, att de bärande tankarna i denna del av medlemsförslaget redan har börjat genomföras i och med att en serie symposier som tar upp narkotikaproblemet redan inletts.

Läget är emellertid annorlunda, när det gäller synen på medlemsförslagets första del: att undersöka möjligheterna för att genomföra en likartad nordisk lagstiftning som möjliggör ett tvångsmässigt omhändertagande av narkotikamissbrukare för vård i den mån frivillig vård ej efterfrågas. Remissopinionen är här delad. Argumenten bryts mot varandra. Skäl framförs som talar för och som talar emot ökade möjligheter till tvångsingripanden mot narkotikamissbrukare.

Det växande missbruket av narkotiska ämnen skapar lätt en situation, där krav på drastiska åtgärder uppkommer. Särskild press läggs inte minst på dem som är föräldrar till narkomaner.

Tvångsingripanden medges emellertid enligt nuvarande lagstiftning bl. a. i akut livshotande situationer. Vidare kan tvångsmässig vård ifrågakomma med stöd av t. ex. barnavårdslagen. Frågan blir därmed om det behövs ytterligare möjligheter till tvångsingripande utöver dem som redan finns och som redogjorts för under punkt 1. Problemet kan ock-

så formuleras så att det mera rör skillnader länderna emellan i tillämpningen av lagstiftningen än lagstiftningen i sig.

Det är en utbredd uppfattning att tvång inom narkomanvården så långt möjligt bör undvikas. Att motivera en narkotikamissbrukare för vård ingår som ett viktigt led i behandlingsprocessen och bör föregå vårdinsatserna för att dessa skall upplevas som en hjälp och inte som dess motsats. I avsaknad av vårdmotivering kommer tvångsmässiga omhändertaganden endast att upplevas som tillfällig avgiftning eller isolering utan värde på längre sikt.

Även om det stora flertalet narkomaner inte anmäler sig för vård så är de resurser som står till förfogande i nuläget otillräckliga. Ett ökat utnyttjande av tvångsingripanden mot narkomaner blir lätt ett slag i luften om inte en kraftig upprustning kommer till stånd på vårdsidan.

Problemet med tvång eller frivillighet inom narkomanvården måste också ses ur ett annat och bredare perspektiv. För närvarande pågår utredningar i de nordiska länderna om en allmän behandlingslag. Att i den situationen bryta ut ett speciellt — om än mycket akut — problem och ge det en särbehandling ter sig inte ändamålsenligt.

I sammanhanget har socialpolitiska utskottet även uppmärksammat, att på grund av de nordiska ländernas närhet till varandra och det välutvecklade kommunikationsnätet dem emellan rörligheten bland narkotikamissbrukarna blivit betydande med åtföljande koncentration till vissa platser. Utskottet förutsätter för sin del, att denna aspekt av narkotikaproblemet skyndsamt tas upp till behandling av inom narkotikaområdet ansvariga nationella myndigheter och nordiska samarbetsorgan.

Med den stora osäkerhet som råder om olika behandlingsmetoders och reaktionssystemers effektivitet vore det olyckligt att i nuläget låsa utvecklingen genom en likartad nordisk lagstiftning. Det har inte i medlemsförslaget anförts, eller på annat sätt dokumenterats, att olikheterna i lagstiftning och tillämpningspraxis lett till samarbetssvårigheter de nordiska länderna emellan. Det är därför i dagens läge svårt att se några direkta fördelar med en likartad nordisk lagstiftning på narkomanvårdsområdet. Enligt utskottet uppfattning bör Nordiska rådet icke företaga sig något i anledning av denna del av medlemsförslaget.

Utskottet kan däremot ansluta sig till uppfattningen, att det föreligger ett behov av en samnordisk utvärdering av på narkomanvårdsområdet förekommande behandlingsmetoder. En nordisk samverkan skulle innebära en rationell planläggning av forskning på området och därmed ett bättre utnyttjande av ekonomiska och personella resurser. Inte minst mot bakgrund av att det råder stor osäkerhet om effekterna av olika behandlingsmetoder är sådan samverkan önskvärd.

De symposier som sedan år 1972 börjat anordnas på nordisk basis utgör ett värdefullt steg i denna riktning. Olikheter i missbruksmönster,

vårdlagstiftning och vårdideologi och därmed sammanhängande skillnader i behandlingsmönster kan leda till ökade kunskaper om vilka metoder som ger de bästa resultaten.

Utskottet hemställer, att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt vidtaga åtgärder för en organiserad samverkan kring utvärdering av förekommande behandlingsmetoder för narkomaner i de nordiska länderna.

Stavanger den 24 september 1973

Kristian Albertsen (S) Eric Carlsson (c) Sven Hammarberg (s)
Lars Lindeman (Sd) Gerda Møller (KF) Jens Risgaard Knudsen (S)
Matti Ruokola (K) Carl Olof Tallgren (Sv) Egil Aarvik (Kr. F.)
Förman

Medlemsförslag

om nordisk samverkan för förebyggande av våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område

(Väckt av Eric Carlsson, Poul Dam, Svend Horn, Astrid Kristensson, Helge Seip och Knud Thestrup)

Ett inslag i de mellanfolkliga förbindelserna som inger oro är de under senare år starkt ökande politiska våldsdåden. Särskilt oroande är att våldsdåden numera ofta utförs utanför det land där den politiska konflikthärden finns och på ett sätt som drabbar eller riskerar att drabba människor som står helt utanför de politiska konflikter i vilka våldsdåden används som kampmedel. För Sveriges del är mordet på den jugoslaviske ambassadören i Sverige och den därmed sammanhängande flygkapningen på Bulltofta den 15—16 september 1972 de mest kända exemplen härpå.

Med anledning av dessa händelser har i Sverige antagits en lag om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund. Lagen trädde i kraft den 1 maj 1973 och gäller ett år. Genom den nya lagen vidgas möjligheterna både till avvisning vid gränsen och till utvisning av vissa utlänningar. Reglerna innebär att utlänning skall kunna avlägsnas ur riket om det finns grundad anledning anta att han tillhör eller verkar för organisation eller grupp, som genom sin tidigare verksamhet visat att den systematiskt använder våld, hot eller tvång för politiska syften även mot oskyldiga personer i främmande land och därför kan befaras göra det också i Sverige.

Den lämpligaste metoden att bekämpa internationell terrorism torde vara internationellt samarbete. Sverige har i samverkan med övriga nordiska länder verkat härför bl. a. inom FN och genom att ratificera Haagkonventionen av 1970 om bekämpande av olaga besittningstagande av luftfartyg. De nordiska länderna strävar också efter att så snart som möjligt ratificera Montrealkonventionen angående bekämpande av olaga handlingar mot den civila luftfarten och söker även i övrigt inom Internationella civila luftfartsorganisationen (ICAO) och andra internationella organisationer få till stånd ännu effektivare metoder för hindrande av kapningar och andra olagliga handlingar som äventyrar flygtrafiken. Internationella åtgärder för att bekämpa den internationella terrorismen

torde emellertid få ses som ett arbete på lång sikt. Man kan inte räkna med en total uppslutning från alla länder kring åtgärder som uteslutande riktar sig mot våldet som sådant så länge bakomliggande politiska och sociala problem utestår olösta.

Det framstår i detta läge som nödvändigt för de nordiska länderna att utöver de insatser som görs på internationellt plan vidta åtgärder för att skydda sitt territorium från att bli tillflyktsort och aktionsområde för internationella terrorister. Problemet måste betecknas som samnordiskt snarare än nationellt då Norden utgör ett passområde med så gott som obegränsade möjligheter att passera de internordiska gränserna.

Vid sin session i Oslo 1973 antog Nordiska rådet en rekommendation (*rek. nr 10/1973*) med hemställan till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige att genomföra en utlänningslagstiftning i huvudsaklig överensstämmelse med de förslag som ingår i betänkandet om nordisk utlänningspolitik och utlänningslagstiftning (*NU 1970: 16*) samt att noga undersöka möjligheterna för en ytterligare samordning av utlänningspolitiken. I det omnämnda betänkandet föreslogs harmonisering av den nordiska utlänningslagstiftningen på en rad punkter bl. a. rörande tillståndsgivning vid inresa, avvisning, utvisning och klagorätten. Rådets juridiska utskott konstaterade vid behandlingen av frågan att förutsättningar för att skapa en gemensam nordisk utlänningspolitik ej förelåg, då de enskilda ländernas ut- och invandringsproblem var alltför olikartade. Strävandena att uppställa gemensamma riktlinjer för utlänningspolitiken borde emellertid intensifieras. En förutsättning härför var genomförande av likartade regler på utlänningslagstiftningens område. Ett vidareförande av denna rekommendation synes i det nu aktuella läget synnerligen angeläget.

Vid sessionen i Helsingfors 1972 hade rådet avvisat ett medlemsförslag om avskaffande av det generella viseringstvånget. Rådets juridiska utskott ansåg att det principiella målet måste vara ett fullständigt upphävande av viseringstvånget, men ansåg i övrigt att detta borde ske på basis av ömsesidighet d. v. s. att nordiska medborgare skulle få samma möjlighet att resa till ett annat land som detta lands medborgare att resa till Norden.

Frågan om viseringsbestämmelser har fått en ny aktualitet genom att de i Sverige ovan nämnda politiska våldsdåden utförts av jugoslaver.

Sverige har mottagit ett stort antal invandrare. Det alldeles övervägande antalet av dessa invandrare står inte i motsättning till regimerna i sina hemländer. Det finns dock bland dem ett antal politiskt starkt engagerade separatister, som öppet visar en fientlig inställning till hemlandsregimerna och som ej dragit sig för våldsaktioner inom svenskt territorium. Kraftig kritik har sålunda från officiellt jugoslaviskt håll upprepade gånger riktats mot Sverige för att ej ha ingripit mot terrordåden med tillräckligt effektiva åtgärder. Med hänsyn härtill och i syfte att

framdeles åstadkomma bättre kontroll över inresande jugoslaver suspenderade regeringen den 8 december 1972 viseringsfrihetsavtalet med Jugoslavien.

Någon motsvarande åtgärd från övriga nordiska länders sida har ej vidtagits. Även om antalet jugoslaver i dessa är betydligt mindre än i Sverige, synes risken för en spridning av ovan beskrivna tendenser dock ej kunna uteslutas.

I preambeln till den nordiska passkontrollöverenskommelsen av år 1957 förklarar de fördragsslutande parterna som sin gemensamma målsättning bl. a. att ”i det väsentliga vilja eftersträva att använda viseringstvång i samma omfattning och att vilja söka åstadkomma en likarad praxis beträffande meddelande av visering”. I detta syfte föreskrives i överenskommelsen skyldighet att till övriga nordiska stater notifiera ändringar av viseringsbestämmelserna.

Politiska våldsdåd kan dock ej sägas vara begränsade till några nationaliteter. Det är därför ej till fyllest att enbart inrikta sig på åtgärder med relation till tillämpningen av nuvarande viseringsbestämmelser, även om en suspendering av viseringsfriheten gentemot Jugoslavien i samtliga nordiska länder kan ingå som en del i ett paket av lämpliga åtgärder. En nordisk tillämpning av åtgärder av den typ som sanktioneras genom den nyligen antagna svenska lagen om vissa åtgärder mot våldsdåd med internationell bakgrund — eventuellt genom en tilläggsöverenskommelse till den nordiska passkontrollöverenskommelsen — synes önskvärd. Även frågan om beviljande av politisk asyl bör i detta sammanhang prövas med hänsyn till möjligheten att just genom att bevilja politisk asyl kringgå eljest restriktiva regler för utlännings tillstånd att vistas i ett land. Åtgärder av här angiven art synes ligga i linje med rådets ovan nämnda rekommendation nr 10/1973 om nordisk utlänningspolitik.

Mot bakgrund av vad ovan anförts hemställes,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genom en utredning med parlamentariskt inslag låta undersöka möjligheterna för nordisk samverkan för förebyggande av politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område.

Stockholm, Köbenhavn och Oslo den 28 juni 1973

Erik Carlsson (c) *Poul Dam (SF)* *Svend Horn (S)*

Astrid Kristensson (m) *Helge Seip (DNF)* *Knud Thestrup (KF)*

*BILAGA 1***Rapport till statsrådsberedningen i Sverige avgiven av kommissionen för förebyggande av politiska våldsdåd**

Kommissionen anför i rapporten att våra skyldigheter mot omvärlden naturligt nog sammanfaller med våra rent nationella intressen. Både från internationell och svensk nationell synpunkt är det angeläget att Sverige inte blir ett land, där internationella terroristgrupper kan räkna med att finna en tillflykt och skaffa sig bas för sin verksamhet.

Den senaste tidens utveckling har varit allvarlig när det gäller våld betingat av politisk fanatism. Rikspolisstyrelsen vill betona angelägenheten av att tillräckligt effektiva åtgärder vidtages i tid för att här i Sverige möta en våldsutveckling av detta slag.

Kommissionen uttalar att det inte kan bli fråga om någon radikal omläggning av vår utlänningspolitik eller några markanta avvikelser från huvudlinjerna i den invandringspolitik vi i Sverige har fullföljt under senare år. Enligt rikspolisstyrelsens uppfattning måste åtgärder av det slag som nu föreslagits anses nödvändiga för att utlänningspolitiken skall kunna bibehållas liksom den fria rörligheten över nationsgränserna.

Kommissionen har i sina förslag riktat uppmärksamheten på:

1. Kontrollen över utlänningars inresor i landet
2. uppsikten och övervakningen av dem som vistas här och som kan befaras ägna sig åt eller medverka i politisk terrorverksamhet
3. polisens spaningsverksamhet och kontrollen vid våra flygplatser.

Kommissionen har i punkt 7 om det nordiska samarbetet nämnt den från och med den 1 maj 1958 mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge gällande överenskommelsen om gemensamt nordiskt passkontrollområde, till vilken sedermera även Island anslutit sig. Överenskommelsen innebär att sedvanlig passkontroll bara skall ske vid nordisk yttergräns, varvid dock varje land skall beakta även övriga nordiska länders intressen. Rikspolisstyrelsen vill här ånyo framhålla att det vid denna uppmjukning av den yttre utlänningskontrollen förutsattes att resurserna för den inre utlänningskontrollen skulle förstärkas. Några resurser för ändamålet har emellertid inte ställts till förfogande.

I 2 § första stycket förslaget till "Lag om särskilda åtgärder till förebyggande av vissa våldsdåd med internationell bakgrund" sägs att utlänning under där angivna förutsättningar skall avvisas när han "ankommer till riket". Enligt rikspolisstyrelsens mening bör detta lagrum

utvidgas därhän att avvisning skall ske även då utlänningen anträffas omedelbart efter ankomsten till riket. I sådant fall meddelat beslut om avvisning skulle också gå i verkställighet utan hinder av anförda besvär eftersom enligt 7 § lagförslaget 57 § utlänningslagen gäller i tillämpliga delar. Härigenom skulle det omständligare utvisningsförfarandet inte behöva tillgripas.

Möjligheten till avvisning omedelbart efter ankomsten till riket är av stor betydelse då utlännning varom här är fråga lyckats inresa i riket utan att uppmärksammas i passkontrollen i synnerhet som passkontroll ju inte förekommer vid svensk gräns mot annat nordiskt land.

De nya lagbestämmelser som kommissionen föreslår i fråga om avvisning och utvisning samt användning av tvångsmedel är som kommissionen antytt av ingripande och extraordinär natur. Kommissionen har därför bl. a. föreslagit att lagstiftningens giltighetstid begränsas till ett år, varefter riksdagen mot bakgrund av vunna erfarenheter kan ta ställning till fortsatt giltighet och eventuella ändringar.

Kommissionen har enligt rikspolisstyrelsens uppfattning tillfredsställande beaktat den parlamentariska och rättsliga kontrollen av den föreslagna nya lagstiftningens tillämpning. Således föreslås att den förteckning som skall föras av rikspolisstyrelsen och som skall ligga till grund för avvisnings- och utvisningsbeslut bör bli föremål för återkommande diskussioner i styrelsen in pleno. I lagförslaget § 1 anges för övrigt att "närmare föreskrifter om förteckningen meddelas av Konungen".

Det bör vidare uppmärksammas att tillstånd till telefonavlyssning samt kontroll av post- och brevöversändelse skall lämnas av domstol och avse viss tid ej överstigande en månad. Härutöver må erinras om den granskning över lagtillämpningen som normalt utövas av JK- och JO-ämbetena. Dessa tvångsmedel torde för övrigt komma till användning endast i sällsynta undantagsfall.

Rikspolisstyrelsen vill understryka att tyngdpunkten i polisens spaningsverksamhet med avseende på personer och brott av det slag som här avses måste åvila den lokala polisorganisationen liksom fallet är med den traditionella brottsligheten.

Rikspolisstyrelsen ombesörjer genom den nationella interpolbyrån kontakterna med Interpols generalsekretariat och denna organisations övriga nationella byråer. Styrelsen vill understryka nödvändigheten av ett vidgat informationsutbyte mellan länderna för att i tid kunna ingripa mot planerad brottslighet av det här slaget.

När det gäller att göra bedömningar och prioriteringar av föreliggande spaningsinformationer kommer att krävas nära samverkan mellan såväl den lokale polischefen som länspolischeferna och rikspolisstyrelsens säkerhetsavdelning.

Kommissionen behandlar i punkt 10.11 den särskilda flygplatskontrollen, vari bl. a. omnämns den av rikspolisstyrelsen hos Kungl Maj:t

gjorda framställningen om inrättande av särskilda enheter till rikspolisstyrelsens förfogande för polisverksamheten på vissa flygplatser. Med hänsyn till att denna fråga var föremål för Kungl Maj:ts prövning har kommissionen ansett sig inte böra ingå på en närmare prövning av de önskemål som berörs i framställningen. Kommissionen har emellertid framhållit betydelsen av att lämpliga åtgärder vidtas för att åstadkomma en flygplatskontroll som är så effektiv som möjligt och där behövliga insatser är samordnade på bästa sätt.

Rikspolisstyrelsen kan i detta sammanhang inte underlåta att ytterligare understryka vikten av att de synpunkter som styrelsen framfört i denna angelägenhet blir beaktade, vilket inte minst framstår som angeläget mot bakgrund av de förhållanden som kommissionen belyst i sin rapport.

På rikspolisstyrelsens initiativ har hållits överläggningar mellan representanter för luftfartsverket och rikspolisstyrelsen samt luftfarts- och polismyndigheter från övriga nordiska länder för att trygga den civila luftfarten. Sammanfattning av vad som förekom vid dessa överläggningar och de överenskommelser som därvid träffades bilägges (se *Bilaga*).

Kommissionen har framhållit att de åtgärder som den har föreslagit förutsätter en effektiv gränskontroll. Vidare konstaterar kommissionen att ett villkor för att en sådan kontroll skall kunna bli effektiv är att den förteckning som rikspolisstyrelsen föreslås föra fortlöpande tillställs de polismyndigheter som har att svara för kontrollen. Kommissionen understryker vikten av att åtgärder skyndsamt vidtas som säkerställer att de nya anvisningsreglerna kan tillämpas i full utsträckning och med minsta möjliga risk för misstag till följd av förseningar i informationsflödet.

Med anledning härav har rikspolisstyrelsen undersökt hur den nuvarande situationen skall kunna förbättras med utnyttjande av tekniska hjälpmedel. En framställning i denna fråga avläts till Kungl Maj:t den 3 januari 1973.

Stockholm den 17 januari 1973

Rikspolisstyrelsen

Ake Magnusson

Lars Kollander

BIHANG

Sammanfattning av diskussion vid luftfartsverkets och rikspolisstyrelsens i Sverige konferens med luftfartsmyndigheter och polismyndigheter från övriga nordiska länder.

Företrädarna för de olika länderna fann det synnerligen värdefullt att alla de åtgärder som kan erfordras för att trygga den civila luftfartens säkerhet, blir så enhetliga som möjligt i de nordiska länderna. Det framstår som önskvärt att säkerhetskommittéer för samverkan mellan berörda centrala myndigheter finns i samtliga nordiska länder. Dessa kommittéer har stor betydelse för det nationella samarbetet. Genom samarbete och samverkan länderna emellan skapas emellertid än större förutsättningar för en effektiv och framgångsrik verksamhet inom detta viktiga område. Av stor vikt är även fortsatt information och erfarenhetsutbyte beträffande tekniska hjälpmedel och arbetsmetoder.

Deltagarna enades om att följande frågor var av särskild betydelse för att förbättra säkerheten för den civila luftfarten.

1. Det är av avgörande betydelse att den polispersonal, som måste finnas för säkerheten på flygplatserna, är väl förtrogen med dessa speciella arbetsuppgifter. Personalen bör om möjligt vara särskilt avdelad för arbetsuppgifterna och får icke skiftas för ofta. En allsidig sammansättning av polisstyrkan med ordnings-, kriminal- och säkerhetspersonal bedömes nödvändig. Stor elasticitet i fråga om personalstyrkans storlek och sammansättning ansågs erforderlig med hänsyn till alla de händelser och hotelser av skiftande slag som kan inträffa. Det bör särskilt undersökas om vissa arbetsuppgifter kan överlåtas på icke polisiär personal.

2. Utbildningen av berörd personal diskuterades. Ett utbyte av utbildningsplaner och erfarenheter ansågs vara av stor betydelse för effektivisering av verksamheten. Det framhölls särskilt vikten av att personalen var väl förtrogen med förekommande flygplanstyper så att undersökningar av planen vid bombhot och liknande händelser kunde genomföras snabbt och effektivt. Varje fördröjning av planen vållade flygbolagen stora kostnader. Från SAS utlovades biträde såväl vid utbildningen beträffande flygplanstyper m. m. som vid undersökningar i speciella fall. Den på detta sätt specialutbildade personalen, som dessutom så småningom förvärvar stor erfarenhet bör om möjligt bibehållas vid arbetsuppgifterna under lång tid.

3. Man var ense om att information om säkerhetsshot av olika slag är av utomordentlig betydelse för säkerhetsfrågorna. Det är angeläget att på olika sätt centralt samla upp så mycket information som möjligt såväl inom det egna landet som från andra länder och olika internationella organisationer m. m. och lägga informationen till grund för en central bedömning av riskerna för angrepp och därmed för olika säkerhetsåtgärder som bör vidtas. Man enades om ett ökat ömsesidigt informationsutbyte mellan de nordiska länderna för att än bättre hjälpa varandra att kartlägga och eliminera riskerna för kapningar och andra terroraktioner mot den civila luftfarten.

4. Man fann det nödvändigt åstadkomma särskilda beredskapsplaner för att snabbt och effektivt kunna möta angrepp mot flygtrafiken. Planerna borde samordnas med katastrofplaneringen. I samband härmed skulle lokaler för ledningsfunktion och frågor rörande radiosamband m. m. särskilt beaktas. I planerna borde alternativa lösningar utarbetas för åtgärder i samband med bombhot och flygkapningar.

5. Taktiska frågor vid skydd av flygplatser och vid kapningar diskuterades ingående. Deltagarna var ense om att vidarebearbeta dessa frågor för att åstadkomma enhetliga och effektiva rutiner inom Norden. Frågan om spårning av telefonhot utgör ett särskilt problem som kräver noggranna instruktioner om hur den skall handla som mottar ett telefonhot.

Deltagarna var eniga om att publicitet i fråga om bombhot ofta ledde till en markant ökning av antalet telefonhot med ökade svårigheter för berörd personal och flygbolag som följd. Man fann angeläget att massmedia i denna del besinnade sitt ansvar och inte medverkade till att försvåra säkerhetsarbetet.

6. Avslutningsvis enades deltagarna om att frågor rörande samordning, utbyte av erfarenheter beträffande hjälpmedel och arbetsmetoder m. m. skulle anförtros en permanent gemensam arbetsgrupp med företrädare för respektive länders luftfarts- och polismyndigheter. Deltagarna rekommenderade att de centrala myndigheterna i respektive länder skulle utse representanten i en sådan arbetsgrupp. Rikspolisstyrelsen åtog sig att vara sammankallande till gruppens första sammanträde.

Stockholm den 15 december 1972

BILAGA 2, Yttranden (se supplementband, s. 1182)

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om forebyggelse af voldshandlinger med international baggrund.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 27. juli 1973 i Tórs-havn, den 21. og 22. september 1973 i Malmö og den 25. oktober 1973 i Stockholm.

I mødet den 27. juli 1973 deltog justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark.

1. Medlemsforslaget

Forslagsstillerne henviser til den uro, som den stigende politiske voldsudøvelse i de senere år har skabt, særlig når den udføres uden for det land, hvor den politiske konflikt findes. Der henvises for Sveriges vedkommende til mordet på den jugoslaviske ambassadør i Sverige og flykappingen på Bulltofta.

I Sverige er der med virkning fra den 1. maj 1973 gennemført en lov om særlige forholdsregler til forebyggelse af visse voldshandlinger med international baggrund. Loven har gyldighed i et år og udvider mulighederne for afvisning og udvisning af visse udlændinge.

Der peges på, at den bedste metode til bekæmpelse af international terrorisme er internationalt samarbejde. Fastsættelse af internationale forholdsregler må imidlertid betragtes som et langsigtet arbejde, og det er derfor nødvendigt, at de nordiske lande vedtager særlige forholdsregler for at beskytte deres territorium.

Der henvises til Nordisk Råds rekommandation nr. 10/1973, der henstiller, at der gennemføres en udlændingslovgivning i hovedsagelig overensstemmelse med de forslag, som indeholdes i betænkningen om nordisk udlændingspolitik og fremmedlovgivning, samt at mulighederne for en yderligere samordning af udlændingspolitikken nøje undersøges. Forslagsstillerne finder en videreførelse af denne rekommandation i den aktuelle situation påkrævet.

Spørgsmålet om viseringsbestemmelserne har fået øget aktualitet ved, at de nævnte politiske voldshandlinger udførtes af jugoslaver, hvilket har medført en ophævelse af viseringsfrihedsaftalen med Jugoslavien. Tilsvarende forholdsregler er ikke truffet af de andre nordiske lande.

Forslagsstillerne mener ikke, politisk voldsudøvelse kan siges at begrænse sig til nogle enkelte nationaliteter. Det er derfor ikke tilstrækkeligt at indrette sine forholdsregler i relation til de nuværende viseringsbestemmelser. En nordisk tilpasning af de forholdsregler, der er gennemført ved den nye svenske lov, findes ønskelig. Også spørgsmålet om meddelelse af politisk asyl bør overvejes i denne forbindelse.

Under henvisning hertil foreslås det, at ministerrådet gennem en udredning skal undersøge mulighederne for nordisk samarbejde til forebyggelse af politiske voldshandlinger med international baggrund inden for nordisk område.

2. Remissudtalelser

Det er indhentet udtalelser om forslaget fra følgende myndigheder og organisationer:

Scandinavian Airlines System (SAS).

Danmark:

Justitsministeriet.

Finland:

Ministeriet för inrikesärendena, polisavdelningen.

Luftfartsstyrelsen.

Tullstyrelsen.

Norge:

Justis- og politidepartementet.

Utenriksdepartementet.

Riksadvokaten.

Eidsivating statsadvokatembeter.

Statens utlendingskontor.

Politiets overvåkningstjeneste, Overvåkningssentralen.

Sverige:

Luftfartsverket.

Generaltullstyrelsen.

Statens invandrarverk, tillståndsbyrån.

Udtalelserne kan *sammenfattes* således:

Alle remissinstanserne stiller sig *positivt* til medlemsforslaget.

Justitsministeriet forudsætter, at det foreslåede udvalg i forbindelse med overvejelserne vedrørende retningslinjerne for meddelelse af politisk asyl blandt andet kan overveje ændringer i den nordiske pas-kontroloverenskomsts bestemmelser om pligt for et nordisk land til at tilbagetage udlændinge, der derfra ulovligt er indrejst i et andet nordisk land.

Inrikesministeriet finder det ønskeligt, at den foreslåede undersøgelse gennemføres, idet det dog fremhæves, at det i Finland med hjemmel i allerede gældende bestemmelser er muligt at gennemføre en del af de forholdsregler, der nævnes i medlemsforslagets motivering, medens andre er reguleret gennem internationale aftaler og således i praksis kan samordnes gennem myndighedernes planlægning. Der peges på, at Genève-konventionen fra 1951 om flygtnings retsstilling indebærer forpligtelser, som må iagttages ved siden af den nationale lovgivning om meddelelse af politisk asyl.

Utenriksdepartementet og *justisdepartementet* fremhæver som Norges principielle holdning, at problemerne vedrørende international terrorisme er af global karakter og derfor mest hensigtsmæssigt behandles i FN og andre internationale organisationer. Arbejdet bør gives højest mulig prioritet, og man bør efter norsk opfattelse behandle de forskellige kategorier af terroristhandlinger i separate konventioner. Det internationale arbejde skulle dog ikke være til hinder for, at de forskellige sider af spørgsmålet med fordel kan gøres til genstand for drøftelser mellem de nordiske lande i afventning af bredere international enighed. Justisdepartementet tillægger det væsentlig betydning, at man også samarbejder på nordisk plan om specielle problemer.

Politiets overvåkningsjeneste nævner, at terroristproblemet på vesttysk initiativ i 1972 er taget op inden for EF. Det nævnes, at terrorister erfaringsmæssigt udøver deres virksomhed, hvor kontrollen er svagest, og at det derfor må anses som en fordel, hvis lande inden for samme område holder et beredskab på omtrent samme niveau. Det nævnes endvidere, at selv om der ikke er grundlag for en fælles udlændingspolitik i Norden, burde man kunne enes om fælles retningslinier om f.eks. håndhævelse af reglerne om politisk asyl.

Statens invandrarverk peger på, at for at forholdsreglerne skal have en ønskværdig effekt, må ensartede forholdsregler vedtages i alle lande, som indgår i det fællesnordiske pasområde.

Generaltullstyrelsen fremhæver toldvæsenets vanskeligheder med at forhindre våbensmugling og bedømmer mulighederne for at udøve en effektiv kontrol som større, hvis rejsende i forbindelse med indrejse til landet foruden toldkontrol også underkastedes paskontrol.

Luftfartsverket fremhæver ønskeligheden af, at de lettelser for den internationale luftfart ved grænsepassager, som er opnået gennem ICAO, ikke uden gode grunde opgives på væsentlige punkter.

Luftfartsmyndighederne fremhæver generelt de forholdsregler til sikring af den civile flyvetrafik, som er taget gennem forhandlinger i internationale organisationer.

SAS udtaler, at inden for luftfartsområdet er de nordiske instanser i det internationale sikkerhedsarbejde vel balancerede. Det fremhæves særligt, at det næppe er sandsynligt, at indskrænkninger i viserings- og

paskontrolbestemmelserne kan have en sådan effekt, at en rimelig formindskelse af risikoen for voldskriminalitet opnås. Den bedste garanti opnås gennem ressourcer og forbedret samarbejde på observationsområdet. Bag voldsudøvelsen står organisationer og grupper, som ikke hindres af viseringstvang og paskontrol.

3. Udvalget

Det er udvalgets principielle opfattelse, at hovedvægten i arbejdet med at dæmme op for den politiske voldsudøvelse bør lægges inden for FN og andre globalt internationale organisationer. De nordiske lande bør så stærkt, som det er muligt, i fællesskab arbejde for gennemførelsen af internationale aftaler om modforholdsregler på de områder, hvor den politiske voldsudøvelse forekommer. Juridisk udvalg kan tilslutte sig udtalelsen fra det nordiske udenrigsministermøde i foråret 1973, der understregede betydningen af, at FN's medlemslande samarbejder for at fremme forholdsregler mod international terrorisme.

Spørgsmålet vil i FN blive taget op på ny under den 28. generalforsamlings møder i dette efterår. Det er udvalgets håb, at det vil være muligt at udbygge den resolution angående forholdsregler til imødegåelse af internationale terrorhandlinger, som generalforsamlingen vedtog den 18. december 1972, således at der gives FN mandat til effektivt at iværksætte modforholdsregler over for internationale voldshandlinger. Det er imidlertid ikke lykkedes inden generalforsamlingen at opnå tilstrækkelig enighed blandt medlemslandene om, under hvilken form resolutionen af 18. december 1972 bør forstærkes. Det er dog næppe sandsynligt, at generalforsamlingen vil nå til et endeligt resultat før tidligst under den 29. generalforsamling i 1974.

Inden for den internationale civile luftfartsorganisation (ICAO) har man i september i år afsluttet en konference, hvor man diskuterede flere forslag til nye overenskomster til modvirken af flykaperinger og sabotagehandlinger mod den civile luftfart. Et af forslagene var fremsat af de nordiske lande i fællesskab. Konferencen kunne imidlertid ikke enes om noget af de fremlagte forslag og vedtog ved konferencens slutning i stedet en resolution, der fordømmer alle ulovlige indgreb mod luftfarten og bekræfter det som ICAO's opgave at virke for løsningen af opstående problemer vedrørende luftfartens sikkerhed.

Udvalget mener på denne baggrund, at der uden risiko for at bremse udviklingen i FN og andre internationale organisationer vil være mulighed for på rent nordisk plan at nå frem til løsninger, som indebærer en formindskelse af risikoen for politisk voldsudøvelse i Norden. Det foreliggende medlemsforslag er hos alle de hørte myndigheder og organisationer blevet positivt modtaget, og udvalget kan tiltræde de hovedsynspunkter, forslagsstillerne gør gældende og som fremgår af remissmaterialet.

Det er udvalgets ønske, at der uden væsentlige ændringer i de told-, viserings- og paskontrolregler, der gælder inden for det nordiske område, iværksættes forholdsregler, som mindsker faren for gentagelse af de nævnte voldsbegivenheder på nordisk område. De væsentlige lettelser for den internationale flyvetrafik ved grænsepassager, som er resultatet af et langt internationalt samarbejde, bør ikke, uden at tungtvejende grunde taler derfor, ophæves eller begrænses. De organisationer og grupper, som står bag den politiske terrorvirksomhed, er i besiddelse af et organisationsapparat, som ikke betragter det som væsentlige hindringer for at rejse ind i et land, at der ved grænseovergange stilles krav om kontrol af pas og visum. Det er derfor udvalgets opfattelse, at vægten bør lægges på andre former for kontrol og overvågning end væsentlige skærper af de nugældende pas- og visumregler.

De nordiske justitsministre har givet tilsagn om, at man er villig til at iværksætte en undersøgelse af mulighederne for et forbedret nordisk samarbejde på dette område. Justitsministrene finder det hensigtsmæssigt, at en foreløbig undersøgelse af problemerne foretages af en nordisk embedsmandsgruppe.

Udvalget har ikke principielle indvendinger mod denne fremgangsmåde men vil pointere, at udvalget finder det væsentligt — også i relation til den aktuelle debat om det fremtidige nordiske samarbejde — at vægten i arbejdet med dette spørgsmål lægges i et udvalg med deltagelse af parlamentarikere, og at embedsmandsarbejdsgruppens undersøgelser i løbet af så kort tid som muligt afsluttes og forelægges det egentlige udvalg.

Under henvisning hertil indstiller udvalget, at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller, at Nordisk Ministerråd i et udvalg med parlamentarisk deltagelse undersøger mulighederne for nordisk samarbejde til forebyggelse af politisk voldsudøvelse med international baggrund inden for nordisk område.

Stockholm, den 25. oktober 1973

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>Poul Dam (SF)</i>	<i>Arnt Hagen (Sp)</i>
<i>Carl-Henrik Hermansson (vpk)</i>	<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Olof Knudson (H)</i>
<i>Tellervo M. Koivisto (Sd)</i>	<i>Thor Lund (A)</i>	<i>Timo Mäki (Kok)</i>
<i>Matthías Á. Mathiesen (Sj)</i>	<i>K. Axel Nielsen (S)</i>	<i>Knud Thestrup (KF)</i>
		Formand

Regeringsförslag

om nordisk kommunal rösträtt och valbarhet

(Väckt av Finlands regering)

Regeringsförslag, tryckt 1. samling, s. 691

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 1015)

BILAGA 2, Sammandrag av finska remissyttranden över emigrantdelegationens förslag (se supplementband, s. 1041)

BILAGA 3, Betänkande 1 (se 1. samling, s. 694)

BILAGA 4

PM angående möjligheter att förverkliga nordisk kommunal rösträtt och valbarhet

(Upprättad av befolkningsregistercentralen i Finland den 8 maj 1973)

Befolkningsregisterföringen

Befolkningsbokföringen indelas i lokala befolkningsböcker och centrala befolkningsregistret. Befolkningsregisterböcker förs, med några undantag, över alla finska medborgare och i Finland stadigvarande bosatta utlänningar. Lokala befolkningsböcker indelas i befolkningsregister, hemortsregister och mantalslängd. Dessa förs för varje kommun skilt.

Befolkningsregister förs av evangelisk-lutherska och ortodoxa församlingarnas kyrkoherdar samt av häradsskrivarna över dem som ej tillhör något av dessa trossamfund. I befolkningsregistret antecknas de uppgifter som uppräknats i § 7 i förordningen om befolkningsböcker (198/70). Befolkningsregistrets grunduppgifter erhålles av olika myndigheter, såsom av hälsovårdsmyndigheter, domstolar samt av anmälningar av andra befolkningsregisterförare eller genom anmälningar som görs av vederbörande person själv.

Hemortsregister förs över de personer, som har hemort i kommun samt över kommunens fastigheter. Hemortsregistret förs av häradsskrivaren. I hemortsregistret antecknas de uppgifter som uppräknas i § 10 i förordningen om befolkningsböcker. Uppgifterna till registerkorten i

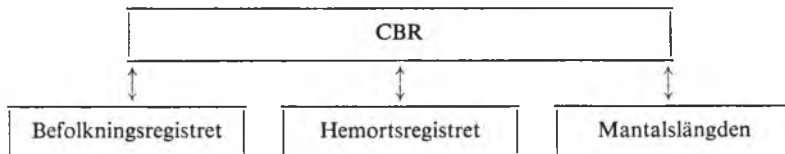
hemortsregistret erhålles närmast ur de flyttningsanmälningar som görs av de personer som flyttar eller ur registermyndigheternas anmälningar antingen direkt eller via centrala befolkningsregistret. Till fastighetsregistret erhålles uppgifterna av de myndigheter som handhar fastighetsärenden, dess registrering samt av byggnadsmyndigheterna.

I mantalslängden införs de personer, som har hemort i kommunen den 1 januari, samt fastigheter och driftställen i kommunen.

I mantalslängden införs de uppgifter som uppräknas i § 11 i förordningen om befolkningsböcker. På grund av att mantalslängdens persondel är i fastighetsbeteckningsordning utskrivs även över persondelen en alfabetisk förteckning. De uppgifter som finns i mantalslängden erhålles förutom ur hemortsregistret från de anmälningar som anmälningspliktiga personer gör och av befolkningsregisterförare.

I centrala befolkningsregistret, som är gemensamt för hela landet, införs de uppgifter som är antecknade i de lokala befolkningsböckerna. Centrala befolkningsregistret förs av befolkningsregistercentralen. Centrala befolkningsregistret innehåller de uppgifter, som lokala befolkningsregisterförarna och andra myndigheter är förpliktade att ge. Varje uppgift som införs i centrala befolkningsregistret anmäls även till den lokala befolkningsregisterföraren. I enlighet med uppgifterna i centrala befolkningsregistret utskrivs hemortsregisterkort och grundlängder för mantalsskrivningen och vallängderna jämte dithörande kort för meddelanden och registerkort samt annat material som utskrivs samt statistik.

Befolkningsregistersystemet kan som helhet uppskisseras på följande sätt.

Utskrivning av vallängd

I enlighet med centrala befolkningsregistrets uppgifter vid mantalsskrivningstidpunkten utskrivs vallängderna jämte dithörande kort för meddelanden och registerkort. I grundlängden har enligt röstningsområde i fastighetsbeteckningsordning antecknats de personer som är i rösträttsåldern. Registerkorten bildar en alfabetisk förteckning över de personer som upptas i grundlängden. Ur personens registerkort framgår grundlängdens sida och rad på vilken den i röstningsåldern befintliga personen är antecknad. Kortet för meddelandet är avsett att till-sändas röstberättigade personer som meddelande om att de är antecknade i vallängden.

Befolkningsregistercentralen sänder grundlängden jämte registerkort och kort för meddelande till härads-skrivaren för kontroll och eventuella korrigeringar. Härads-skrivaren överlämnar dessa dokument till

kommunala centralvalnämnden som utför kontroll av uppgifterna och strykning av de personer som saknar rösträtt, såsom utlänningar och för vissa valbrott dömda personer och fastställer därefter förteckningarna att användas som vallängder.

Olikheter i mantalslängd och befolkningsregister

I mantalslängden och befolkningsregistret antecknas många likadana uppgifter. Hemorten upptecknas i befolkningsregistren i allmänhet endast med hemkommuns noggrannhet medan den däremot i hemortsregistret och mantalslängden antecknas hemorten med lägenhets noggrannhet med tillhjälp av fastighetsbeteckning (kommun—by/stadsdel—hemman/kvarter—lägenhet/tomt) och bostadsbeteckning (byggnadsnummer—adressnummer—trapp—bokstav—lägenhetsnummer). Som tilläggsuppgifter behövs för uppgörandet av vallängder med fastighetsbeteckningen förknippad för byggnaden registrerat postnummer och postanstalts namn samt nummer för röstningsområdet. Då dessa uppgifter behövs för utskrivning av vallängder bör vallängderna grunda sig på mantalskrivningsuppgifter som även utgör utgångspunkten för kontrollmöjligheter av vallängdernas riktighet. Då dessutom utskrivandet av vallängderna kan anses höra till statliga myndigheters uppgifter är det ej ändamålsenligt att den delvis grundar sig på av kyrkliga myndigheter fört register.

Internordiska flyttningsbetyg

Person, som har för avsikt att bosätta sig i annat nordiskt land eller som redan flyttat, bör vid utflyttningen be om internordiskt flyttningsbevis av den befolkningsregisterförare varifrån flyttningen sker eller den nya befolkningsregisterföraren. När den som flyttat har registrerats i nytt befolkningsregister sändes mottagningsbevis till den befolkningsregisterförare som utskrivit flyttningsbetyget. Då person med internordiskt flyttningsbevis flyttat till annat nordiskt land överförs denne i befolkningsregistret till den frånvarande befolkningen, vilket innebär bl. a. att han ej följande år mantalskrivs i Finland och sålunda ej antecknas i röstningsområdets vallängd. Däremot antecknas han i valdistriktets vallängd ifall i Finland förrättas statliga val. En sådan person har sålunda ej möjligheter att rösta i kommunala val, då han det året ej mera är mantalskriven. Då den internordiska flyttningen endast har direkt inverkan på befolkningsregisterföringen och hemortsregisterföringen och först följande år på mantalskrivningen, kan valrätt ej grunda sig på i befolkningsregister antecknade uppgifter. Detsamma gäller självfallet även valrätten, då den är direkt förknippad med hemorten.

Rösträtt i flere länder

Då en person är antecknad i flere länders befolkningsböcker föreligger faran att en person antecknas i vallängd i flere länder, ifall nordisk

kommunal valrätt genomförs. Det är praktiskt taget omöjligt att endast med databehandling undgå att en person endast skulle kunna bli antecknad i ett lands vallängd. Teoretiskt sett kan man naturligtvis tänka sig att olika länders register skulle jämföras med varandra, men detta skulle förutsätta ett enhetligt personnummersystem och omfattande databehandling. Ett annat alternativ är att med datamaskin utskryva en förteckning för de andra nordiska länderna över de medborgare från annat nordiskt land som har medtagits i vallängden. I båda fallen måste det dock klargöras i vilket lands vallängd en person antecknats och från vilket lands vallängd han bör avföras.

Då i vallängdens grundlängd upptas alla till röstningsåldern hörande mantalsskrivna utlänningar, som centralvalnämnden sedan avför ur egentliga vallängden, är ett ansökningsförfarande tänkbart, som även behandlas i Riksskatteverkets utlåtande. Ett om detta förfaringsätt påminnande förfaringsätt ingick redan i regeringens 23.02.1972 avgivna förslag (1972 rd proposition nr 32) till lag om ändring av riksdagsordningen och ändring av vissa andra lagar. Propositionen gällde beviljandet av rösträtt i statliga val för i utlandet boende finska medborgare. Då i utlandet bosatta finska medborgare ej är mantalsskrivna, utskriver befolkningsregistercentralen valdistriktsvis vallängder i enlighet med senast antecknade hemkommun i Finland. Enligt regeringens proposition skulle en person skriftligen av befolkningsregistercentralen anhålla om att upptas i valdistrikts vallängd. Grundlagsutskottet ansåg dock i sitt betänkande (6/1972) att valrätten är en sådan statlig rättighet som tillkommer varje medborgare, varom man ej behöver göra särskild anhållan. Av denna orsak bör befolkningsregistercentralen på tjänstens vägnar i valdistriktets vallängd anteckna varje finsk medborgare, som ej mantalsskrivits i Finland det året, enligt vilken mantalsskrivningens röstlängd uppgörs, men som är eller har varit antecknad i befolkningsböcker i Finland.

Fastän riksdagen ansåg, att finsk medborgare ej av myndighet behöver anhålla om att få ta del i val torde man för utlänningars vidkommande kunna tänka sig att förfaringsättet kunde vara användbart. Den myndighet som skulle behandla ansökan kunde vara kommunala centrala valnämnden.

Vallängderna borde grunda sig på mantalsskrivningen, varvid i grundlängden även skulle upptas här mantalsskrivna utlänningar. Sådana medborgare från annat nordiskt land skulle avskrivas som ej beviljats rösträtt eller ej har anhållit om detta samt övriga utlänningar. I ansökan skulle dessutom ingå en försäkran om att ifrågavarande person ej under valåret utnyttjat sin rösträtt i annat nordiskt land, varvid delvis kunde elimineras skadeverkningarna av möjligheterna till att bli upptagen i vallängd i två länder. Härvid skulle bosättningslandets lagstiftning tillämpas.

*BILAGA 5***PM angående av medborgarskap oberoende nordisk kommunal rösträtt och valbarhet i Finland***(Upprättad av inrikesministeriet i Finland den 17 maj 1973)*

Initiativet angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet kan förverkligas på så sätt att de nordiska ländernas författningar och praxis förenhetligas. Det kan också genomföras utan att stadganden och praxis behöver förenhetligas i någon högre grad. I detta fall kunde särskilda åtgärder vidtas av vederbörande land och skiljaktigheter i lagstiftningen avgöras utgående från principen att vistelselandets lagstiftning blir utslagsgivande.

I det följande behandlas de lagstiftningsåtgärder och andra ändringar som initiativet aktualiserar för Finlands del.

Regeringsformen

Om politiska rättigheter tillerkännes medborgare i annat nordiskt land innebär detta, att dessa medborgare har yttrande-, förenings- och församlingsfrihet. Beträffande dessa rättigheter stadgas i regeringsformens 10 §, som berör enbart finska medborgare. Oaktat regeringsformens stadganden inte avser medborgare i annat nordiskt land betyder detta inte, att dessa skulle sakna möjligheter att utöva ifrågavarande rättigheter. Medborgare i annat nordiskt land åtnjuter dock inte grundlagsskydd ifråga om rättigheterna, men detta faktum saknar i praktiken betydelse.

Enligt 2 § regeringsformen tillkommer statsmakten i Finland folket. Enligt 84 § regeringsformen kan med vissa undantag endast finsk medborgare anställas i statstjänst. I rättspraxis har ansetts, att utländsk medborgare inte heller kan utses till innehavare av kommunal tjänst, ifall tjänsten medför utövande av offentlig makt.

Enligt en åsiktsriktning har detta också ansetts medföra, att endast finsk medborgare kan väljas till kommunalt förtroendeuppdrag som innebär utövande av offentlig makt. Enligt en annan tolkning kan stadgandena i regeringsformen inte vara något hinder för att utländsk medborgare handhar kommunalt förtroendeuppdrag under förutsättning att hinder i annan lagstiftning undanröjes.

Sistnämnda tolkning synes vara den riktiga. Om riksdagens grundlagsutskott skulle anse en motsatt tolkning riktig, innebär detta att stadganden som tillerkänner nordisk medborgare rösträtt och valbarhet bör ges i den ordning som gäller för stiftande av grundlag.

Kommunallagen

Enligt 15 § kommunallagen tillkommer rösträtt endast finsk medborgare. Stadgandet borde ändras så att rösträtt också skulle tillerkännas medborgare i annat nordiskt land.

I kommunallagens 16 §, som berör valbarheten, hänvisas endast till lagens 15 §. Förstnämnda lagrum behöver därför inte ändras.

Kommunala vallagen

Enligt 9 § kommunala vallagen bör i röstlängden upptas varje finsk medborgare som har rösträtt. Stadgandet borde ändras så, att det också skulle gälla medborgare i annat nordiskt land.

Partilagen

Deltagande i politisk verksamhet sker numera nästan enbart genom partierna. Genomförandet av initiativet skulle synbarligen förutsätta, att också medborgare i annat nordiskt land får rätt att ansluta sig till eller att grunda ett parti.

Enligt 1 § partilagen avses med parti registrerad förening som införts i partiregistret. För att en förening skall registreras såsom parti, bör föreningen uppfylla förutsättningarna i 2 § partilagen.

Ändring av partilagen behöver dock inte företas.

Lag om föreningar

Enligt 4 § föreningslagen kan i förening, som väsentligen fullföljer politiskt syfte, inte annan vara medlem än finsk medborgare eller förening, bestående endast av sådana medlemmar. Utländsk medborgare kan således varken höra till eller grunda politisk förening eller parti.

Stadgandet borde ändras så, att förbudet inte skulle gälla medborgare i annat nordiskt land. Vissa andra smärre ändringar i föreningslagen borde dessutom företas.

De ändringar som ovan åsyftas skulle medföra, att medborgare i annat land skulle få samma rättigheter i ett finskt parti som övriga medlemmar i partiet. Såsom exempel kan hänvisas till rätt att delta i medlemsomröstning.

Folkbokföringssystemet

I detta avseende hänvisas till särskild utredning.

Utlänningsförordningen

Enligt 1 § utlänningsförordningen avses med utlänning person som inte är finsk medborgare. Förordningen är i vissa avseenden till följd av ingångna avtal inte tillämplig ifråga om medborgare i annat nordiskt land. Sålunda gäller förordningens stadganden om pass samt vistelse- och arbetstillstånd inte sådan medborgare.

I utlänningsförordningen upptagna förutsättningar för förpassning ur landet och utvisning gäller dock utländska medborgare överlag.

Utövandet av politisk verksamhet omnämns inte uttryckligen bland kriterierna för förpassnings- eller utvisningsbeslut. I praxis har dock ansetts, att politisk verksamhet kan utgöra grund för förpassning eller utvisning.

Den nordiska kommittén för utlänningspolitik och utlänningslagstiftning i Norden har i sitt år 1970 publicerade betänkande ansett, att de nordiska ländernas lagstiftning bör undanta nordbor från tillämpningen av bestämmelserna om utvisning. Denna ordning skulle innebära att medborgare i nordiskt land skulle få en ovillkorlig rätt att vistas i annat nordiskt land och således i detta hänseende vara likställd med landets egna medborgare.

Vid Nordiska rådets vårsession 1973 godkändes rekommendation om att utlänningspolitiken och utlänningslagstiftningen i de nordiska länderna borde utvecklas på basen av kommittébetänkandet.

En av medborgarskap oberoende nordisk kommunal rösträtt och valbarhet förutsätter att politisk verksamhet får bedrivas av medborgare i annat nordiskt land. Förpassnings- och utvisningspraxis härvidlag borde därför ändras ifråga om sådan medborgare. Det kan konstateras, att om ovan nämnda kommittéförlag blir verklighet, skulle grunderna för förpassning eller utvisning inte mera kunna tillämpas ifråga om medborgare i annat nordiskt land.

Aland

Landskapet Åland har egna kommunallagar. Lagstiftningsmakten i frågor angående kommunalförvaltningen ankommer på landskapets beslutsfattande organ. Ett förverkligande av initiativet ifråga om Åland ankommer det således på landskapets beslutande organ att själva ta ställning till.

I ovanstående redogörelse har utgått ifrån, att initiativet förverkligas i sin helhet. Om initiativet genomförs i en mer eller mindre begränsad utsträckning t. ex. i den formen att det bara gäller rösträtt, medför detta inte så stora ändringar som ovan angivits. Detta skulle exempelvis innebära, att medborgare i annat nordiskt land inte skulle delta i den direkta utövningen av offentlig makt. Likaså skulle det leda till ett minskat behov att ändra lagstiftningen så att medborgare i annat nordiskt land skulle få långtgående politiska rättigheter.

*BILAGA 6***Skrivelse från indenrigsministeriet i Danmark angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet**

I skrivelse af 18. juni 1973 (j.nr. 7.D.10) har Nordisk Råd, juridisk udvalg, under sin fortsatte behandling af det af den finske regering fremsatte forslag om gennemførelse af regler om valgret og valgbarhed til kommunale organer i opholdslandet for nordiske statsborgere, der ikke opholder sig i hjemlandet, udbedt sig indenrigsministeriets bemærkninger til nogle i denne anledning rejste spørgsmål set i relation til Danmarks forpligtelser som medlem af De europæiske Fællesskaber.

På juridisk udvalgs seneste møde er der således blevet rejst spørgsmål om, hvorvidt Danmarks medlemskab af De europæiske Fællesskaber i tilfælde af en gennemførelse i Danmark af regler om kommunal stemmeret for nordiske statsborgere indebærer forpligtelser til at yde EF-borgere samme rettigheder.

Udvalget har endvidere drøftet muligheden af at henstille til regeringerne at gennemføre regler, der sikrer alle fremmede statsborgere kommunal valgret og valgbarhed, eventuelt under forudsætning af gensidighed eller ved gennemførelse af en række tosidede aftaler. I denne forbindelse rejstes ligeledes spørgsmålet, om Danmarks forpligtelser i forhold til landene i EF er til hinder for at gennemføre sådanne regler, der eventuelt kan medføre forskelsbehandling af borgere fra forskellige EF-lande.

I denne anledning skal indenrigsministeriet meddele:

Rom-traktaten fastslår i artikel 7, at inden for denne traktats anvendelsesområde er al forskelsbehandling, der udøves på grund af nationalitet, forbudt.

Bestemmelsen angiver fællesskabsrettens grundregel, nemlig at statsborgere og juridiske personer i andre medlemslande ikke må stilles ringere end et medlemslands egne statsborgere og juridiske personer på de områder, som efter traktatens indhold indgår under fællesskabet.

Traktatens anvendelsesområde fremgår dels af artikel 2 dels af artikel 3. I artikel 2 indeholdes målsætningen: at fremme en harmonisk udvikling af den økonomiske virksomhed i fælleskabet som helhed, og i artikel 3 opregnes det nærmere, på hvilke områder fællesskabet skal virke med nævnte mål for øje.

Alle i artikel 3 opregnede områder har relation til medlemsstaternes økonomiske virksomhed, og spørgsmål om politisk virksomhed i egentlig forstand omfattes ikke af traktaten.

Dette fremgår også af en besvarelse, der er afgivet på et spørgsmål stillet til ministerrådet for De europæiske Fællesskaber den 20. januar 1972. Spørgsmålet vedrører EF-statsborgeres deltagelse i det borgerlige og politiske liv i de lokale samfund, hvor disse har fast ophold (bopæl).

Spørgsmålet blev begrundet med, at den nødvendige politiske ensartethed i Europa for medlemsstaternes statsborgere indebærer udviklingen af et fælles tilhørsforhold, hvortil der efterhånden bør tilføjes borgerlige og politiske rettigheder, og forespørgeren opfordrede ministerrådet at tage under overvejelse til fordel for alle europæiske borgere at gennemføre valgret og valgbarhed til de lokale fællesskaber og bymæssige samfund, betinget af bopæl og af gensidighed inden for fællesskabet.

Spørgsmålet blev besvaret den 1. september 1972. I svaret fastslog ministerrådet, at disse spørgsmål ikke er omfattet af EF-traktaterne, men ministerrådet havde med interesse bemærket sig de initiativer, som var taget i visse medlemsstater, for så vidt angik medlemsstaternes statsborgeres deltagelse i det borgerlige og politiske liv i den kommune, hvor de havde bopæl. Ministerrådet tilføjede, at det ikke ville udelukke, at et sådant spørgsmål i fremtiden vil kunne have interesse i fællesskabsstaterne.

Under henvisning hertil må indenrigsministeriet være af den opfattelse, at spørgsmål om valgret og valgbarhed ikke er omfattet af EF-traktaterne, hvorfor det i Rom-traktatens artikel 7 indeholdte almindelige forbud mod forskelsbehandling på grund af nationalitet ikke — i tilfælde af en gennemførelse i Danmark af regler om kommunal valgret og valgbarhed for nordiske statsborgere — antages at indebære forpligtelser for Danmark til at yde EF-borgere samme rettigheder.

Man vedlægger fotokopi af de nævnte traktatbestemmelser samt af spørgsmål og svar af det for ministerrådet rejste spørgsmål tilligemed en her foretagen oversættelse af samme (*här ej tryckta*).

København, den 6. juli 1973

P.m.v.

Folmer Nielsen

Carl G. Jacobsen

*BILAGA 7***Betänkande 2 av Nordiska rådets juridiska utskott över regeringsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist regeringsforslag om nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 8. januar 1973 i Stockholm, den 19. og 20. februar 1973 i Oslo, den 21. maj 1973 i Tavastehus, den 27. juli 1973 i Tórshavn og den 21. og 22. september 1973 i Malmö.

I mødet den 19. februar 1973 deltog justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitieminister Matti K. Louekoski og inrikesminister Heikki Tuominen, begge Finland, stats- og justitsminister Ólafur Jóhannesson, Island, statsråd Petter M. Koren og statsråd Johan Skipnes, begge Norge, samt statsrådet Carl Lidbom og statsrådet Eric Holmqvist, begge Sverige.

I mødet den 21. marts 1973 deltog inrikesminister Heikki Touminen, Finland. I mødet den 27. juli 1973 deltog justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark.

1. Regeringsforslaget

Regeringsforslaget er fremsat af Finlands regering, der anmoder om Nordisk Råds udtalelse om et forslag fra Finlands migrantdelegation, hvorefter der i de nordiske lande bør gennemføres en af nationalitet uberoende kommunal stemmeret og valgbarhed.

Regeringsforslaget henviser til migrantdelegationens henvendelse, som særlig støttes på hensynet til arbejdskraftens frie bevægelighed mellem de nordiske lande og den i det nordiske samarbejde accepterede målsætning. Regeringen oplyser samtidig, at finske myndigheder og organisationer har udtalt sig om forslaget og i almindelighed understøtter dette.

Migrantdelegationen oplyser, at det i Finland er foreslået, at en i udlandet bosat finsk statsborger bevarer stemmeretten ved parlamentsvalg, medens man har været afvisende over for en tilsvarende holdning med hensyn til den kommunale stemmeret og i stedet har anbefalet en af nationalitet uafhængig nordisk kommunal stemmeret. Efter migrantdelegationens opfattelse bør stemmeret og valgbarhed ikke adskilles.

Migrantdelegationen peger på, at en gennemførelse af forslaget på afgørende måde vil øge de i Sverige boende finske statsborgeres mulighed for at øve indflydelse på forholdene i deres opholdskommune, for så vidt angår uddannelse, sygepleje, boligpolitik og fritidsforanstaltninger, hvilket er af direkte betydning for deres tilpasning og trivsel. Man

må endvidere antage, at indrømmelse af kommunal stemmeret og valgbarhed uden hensyn til bopælen vil formindske de finske statsborgeres interesse i at erhverve svensk statsborgerskab, og den foreslåede bevarelse af stemmeretten ved landsomfattende valg i Finland vil også bidrage til at opretholde båndet med hjemlandet.

Migrantdelegationen mener, at sagen bør løses på ensartet måde i alle de nordiske lande i stedet for at ordnes ved bilaterale overenskomster. I Finland vil en imødekommelse af forslaget forudsætte ændringer i kommunaloven, kommunalvalgloven samt grundlovsændring.

2. Remisstringer over regeringsforslaget

Der er indhentet udtalelser om forslaget fra følgende myndigheder og organisationer:

Föreningarna Nordens Förbund.

Danmark

Indenrigsministeriet.
Københavns Magistrat.
Frederiksberg Kommunalbestyrelse.
Amtsrådsforeningen i Danmark.
Kommunernes Landsforening.
Københavns finske Forening.
Den islandske Forening.
Den norske Forening.
Svenska Gustaffsförsamlingen.

Island:

Islands Kommuneforbund.

Norge:

Kommunal- og arbejdsdepartementet.
Norske kommuners centralforbund.

Sverige:

Riksskatteverket.
Statens invandrarverk.
1965 års valtekniska utredning.
Utredningen om den kommunala demokratin.
Invandrarutredningen.
Svenska kommunförbundet.
Riksförbundet finska föreningar i Sverige.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Forslaget anbefales af *Foreningerne Nordens Forbund, Københavns finske Forening, Den islandske Forening i Danmark, Den norske Forening i Danmark, Islands Kommuneforbund*, af et flertal i statens invandrarverk, af et medlem i *Utredningen om den kommunala demokratin*, mindretallet i *Svenska kommunförbundet* og af *Riksförbundet finska föreningar i Sverige*.

Forslaget anbefales ikke af *indenrigsministeriet, Frederiksberg Kommunalbestyrelse, Amtsrådsforeningen i Danmark, mindretallet i statens*

invandrarverk, flertallet i Utredningen om den kommunala demokratin og flertallet i Svenska kommunförbundet.

Københavns Magistrat, Kommunernas Landsforening, Svenska Gustafs församlingen, samt Kommunal- og arbeidsdepartementet i Norge og 1965 års valtekniska utredning tilkendegiver ikke nogen bestemt stilling til forslaget. Heller ikke *invandrarutredningen* kan tage stilling til forslaget, men det vil sammen med en række andre spørgsmål om medindflydelse blive behandlet i den hovedbetænkning som forventes at foreligge ved årsskiftet 1973/74. *Riksskatteverket* i Sverige anser det for nødvendigt med en omfattende udredning af de praktiske spørgsmål, men mener iøvrigt, at forslaget i første række bør bedømmes fra et principielt synspunkt.

I forslaget og remissudtalelserne anføres følgende *argumenter til støtte for regeringsforslaget*: Hensynet til arbejdskraftens frie bevægelighed og det nordiske samarbejdes målsætning påpeges af *Migrantdelegationen, Foreningerne Nordens Forbund og Riksförbundet finska föreningar i Sverige*. Foreningerne Nordens Forbund fremhæver, at den primære målsætning for det nordiske reformarbejde i de senere år har været at lette de enkelte borgeres bevægelighed inden for Norden. Herved er der tilvejebragt en sådan harmonisering, at en nordisk statsborger, der opholder sig i et andet nordisk land i væsentlig henseende er ligestillet med opholdslandets statsborgere. Denne ligestilling forekommer indlysende, eftersom indvandrerne opfylder de fleste af de forpligtelser mod samfundet, som påhviler dettes egne statsborgere, f.eks. i henseende til betaling af sociale bidrag og skat. *Riksförbundet* peger på, at nordiske indvandrere ikke kan anses som emigranter i traditionel forstand, og oftest ikke er indstillet på definitivt at bosætte sig i arbejdslandet, hvorfor et ændret statsborgerforhold ikke er noget egnet alternativ for dem.

Foreningerne Nordens Forbund peger tillige på, at problemet i første række berører Sverige og Finland, og at der har været en række vanskeligheder med hensyn til nødvendig kontakt med indvandrerne og deres organisationer. Mulighederne ville blive væsentligt bedre for Sverige, hvis den store gruppe finske indvandrere kunne få adgang til at deltage i kommunale valg. Efter forbundets mening kan det blive vanskeligt at opnå fuld nordisk gensidighed inden for en kort årrække, men dette bør ikke forhindre, at man gennemfører det finske forslag i visse lande. *Statens invandrarverk* oplyser, at der i Sverige findes kommuner med op imod 20 % fremmede statsborgere. Fra et demokratisk synspunkt forekommer det invandrarverket at være helt utilfredsstillende, at store dele af kommunernes indbyggere på denne måde udelukkes fra kommunal medindflydelse, og de indvandrede opfatter ofte denne mangel på indflydelse som en ren diskriminering, og samfundet må have en interesse i at modvirke dannelse af isolerede grupper.

Mindretallet i Svenska kommunförbundet peger ligeledes på, at mange nordiske indvandrere (først og fremmest finske statsborgere) føler sig

som et fremmedelement i Sverige. En gennemførelse af forslaget vil betyde en god stimulans for de politiske partier til at aktivere indvandrerne og at øge informationsudbuddet på finsk og vil bidrage til en ønskværdig integration af indvandrerne i svensk samfundsliv.

Statens invandrarverk og *1965 års valtekniska utredning* antager, at de praktiske vanskeligheder vil kunne overvindes.

Af argumenterne imod regeringsforslaget kan anføres følgende:

Forslaget strider mod princippet i den norske valgretsreform, idet man i Norge stræber efter at få ensartede regler med hensyn til kommunevalg og valg til stortinget. *Utenriks- og konstitusjonskomitén* er af den opfattelse, at norske borgere i udlandet bør have stemmeret ved alle norske valg, og man har herved lagt vægt på hensynet til en enklere valgordning, kommunevalgenes stadig mere rigs- og partipolitiske præg samt det fremmedartede ved en forskellig begrænsning af de politiske borgerrettigheder i disse relationer. Hvis man ville gennemføre det finske regeringsforslag, som bygger på, at stemmeretten ikke skal bevares ved kommunevalg i hjemlandet, vil det være vanskeligt at realisere den påtænkte norske lovgivning, for så vidt angår statsborgere bosat uden for de nordiske lande, da i så fald kun disse ville få kommunal stemmeret i Norge.

Kommunal- og arbejdsdepartementet fremhæver dog, at der først skal være kommunevalg i Norge i efteråret 1975, medens der skal være stortingsvalg allerede i indeværende år. Dette kan føre til, at man foreløbig kun foretager de påtænkte ændringer i valgloven til stortinget og undlader at ændre den kommunale valglov, indtil det er afklaret, hvilken skæbne det finske regeringsforslag vil få.

Under *grundlagberedningens* overvejelser i Sverige blev det anført, at der ikke findes nogen klar grænse mellem statslige og kommunale opgaver, og at det derfor er de samme principielle grunde, som taler mod at indrømme ikke-svenske statsborgere stemmeret ved rigsdagsvalg, der også gør sig gældende ved kommunale valg. *Statens invandrarverk* kritiserer denne argumentation, idet den kun er bærekraftig, for så vidt de af riksdagen truffne beslutninger har virkning på det lokale plan. Man kan derimod efter invandrarverkets opfattelse ikke hævde, at beslutningerne i de enkelte folkevalgte forsamlinger i større udstrækning påvirker den rigspolitiske udvikling.

Også *indenrigsministeriet* finder det af principielle statsretlige og af praktiske administrative grunde uønsket, at man bryder det eksisterende sammenfald mellem valgrets- og valgbarhedsbetingelserne til landets folkevalgte forsamlinger og råd (folketinget og kommunale råd). Nordiske statsborgere har jo mulighed for at opnå de samme rettigheder som landets egne statsborgere efter meget kort tids ophold (naturalisation normalt efter 3 år, dog for ægtefæller kun 1 1/2—2 år). Denne argumentation fremføres også af *Utredningen om den kommunala demo-*

kratin, der tillige peger på, at man kan forkorte opholdsfristen yderligere.

Riksskatteverket fremhæver en række praktiske problemer i forbindelse med forslaget. De svenske regler om "röstlängd" (afgørende er, om den pågældende har opnået 19-års alder senest i kalenderåret nærmest før valget) kan bevirke, at en nordisk statsborger — i strid med forslagets udgangspunkt — kan få kommunal stemmeret i to lande samtidig. Reglerne om tidspunktet for oprettelse af röstlängd må derfor udredes og samordnes, ligesom der bør stræbes efter ensartet valgrets alder. Der kan også blive tale om vanskeligheder for så vidt angår umyndiggjorte.

I en række af udtalelserne peges der på, at regeringsforslaget også aktualiserer *spørgsmålet om ikke-nordiske invandrerers adgang til at stemme*. Foreningerne Nordens Forbund mener dog, at Helsingfors-aftalen, lighederne i den kommunale struktur i de nordiske lande, det internordiske flyttebevis og samarbejdet mellem de nordiske folkeregistre kan begrunde, at spørgsmålet om de nordiske statsborgeres stilling kan bedømmes isoleret.

3. Remissytringer over emigrantdelegationens forslag (Indhentet i Finland)

Följande myndigheter har avgett yttranden:

Justitieministeriet.

Befolkningsregistercentralen.

Länsstyrelsen i Nylands län.

Åbo och Björneborgs län.

Tavastehus län.

Kymmene län.

St Michels län.

Kuopio län.

Norra Karelens län.

Vasa län.

Mellersta Finlands län.

Uleåborgs län.

Lapplands län.

Finlands stadsförbund.

Finlands kommunalförbund.

Finlands svenska kommunalförbund.

Kommunalstyrelsen i Virdois.

Tammerfors stadstyrelse.

Polisinrättningen i Lahti.

Häradsskrivaren i Hauho.

Samtliga remissinstanser *stöder* Migrantdelegationens förslag om kommunal rösträtt och valbarhet i Norden. *Ett flertal remissinstanser* förenar sig även om förslaget att saken bör behandlas i Nordiska rådet.

Finlands stadsförbund uppger att antalet utlänningar och statslösa

i Finland uppgick 1971 till 5483 personer av vilka knappt 2000 var medborgare i de övriga nordiska länderna. Stadsförbundet anser därför frågan ur Finlands synpunkt som mindre betydelsefull. Stadsförbundet pekar även på de problem som kan uppstå ifall utländsk medborgare kan väljas till medlem av beslutsfattande kommunala myndigheter trots att kravet på finskt medborgarskap gäller de kommunala tjänstemännen. Stadsförbundet kan för sin del förorda införandet av ett smidigare system beträffande nationalitetskravet för kommunala tjänstemän, men förutsätter i så fall ömsesidighet och att saken blir föremål för utredning.

Länsstyrelsen i Nylands län framhåller att den finska kommunala vallagen förutsätter att 10 röstberättigade medlemmar av kommun kan bilda en valmansförening, som är berättigad att uppställa kandidater i kommunval. På grund härav uppstår inga praktiska problem ifall i befolkningsregistret införda utländska medborgare tillerkännes valbarhet. Länsstyrelsen anser att begreppet fast boplatz i ett nordiskt land bör klart definieras. Även *länsstyrelsen i Tavastehus län* understryker detta och anser att en persons faktiska fasta boningsort beträffande land och kommun bör kunna utredas och att kravet på den tid, som utlänning bör vara införd i befolkningsregistret, ställs tillräckligt högt. *Länsstyrelsen i Mellersta Finlands län* anser att denna tid icke får understiga två år. *Polisinrättningen i Lahti* anser att man bör hindra utövandet av dubbelrösträtt, både i hemlandet och vistelslandet. Genomförandet av förslaget blir beroende av huru enhetlig den nordiska befolkningsregisterlagstiftningen kan fås.

4. Udvalget

Som følge af etableringen af det fri nordiske arbejdsmarked og den nordiske pasunion har nordiske statsborgere en næsten uindskrænket adgang til at tage ophold og arbejde i et andet land end hjemlandet. Denne adgang udnyttes i stadig stigende grad. Det har haft til følge, at de sociale og personlige tilpasningsproblemer, som næsten altid opstår i forbindelse med bosættelse i nye omgivelser, og som er særlig store ved bosætning i et fremmed land, har påkaldt sig øget opmærksomhed. Det har været næsten selvfølgeligt, at nordiske statsborgere bosat i et andet land tilbydes de samme sociale goder som opholdslandets borgere, f. eks. uddannelsessystemet, sundhedsvæsendet o. s. v. I opholdslandet medvirker man til gengæld lige som landets egne borgere til opbygningen og udbygningen af de sociale goder gennem betaling af skatter og afgifter. Udlændinge har derimod ikke mulighed for at deltage i den beslutningsproces, som afgør hvilke goder, der skal prioriteres højest, og hvor meget de må koste.

De enkelte forfatninger knytter valgretten og valgbarheden til landets parlament til den enkelte borgers statsborgerlige tilknytningsforhold, og

bestemmelserne om valg til kommunale råd lader samme tilknytningsforhold være afgørende for den kommunale valgret og valgbarhed.

Gennem en årrække har man i de nordiske lande søgt at lette adgangen til for nordiske statsborgere at få medindflydelse på den politik, der føres i det samfund, de lever i, ved at lempe på opholdskravene til opnåelse af statsborgerret ved naturalisation.

Der har i udvalget været enighed om, at denne mulighed ikke løser alle problemer, og at en yderligere nedsættelse af naturalisationstiden heller ikke vil gøre det. Mange mennesker ønsker ikke at opgive tilknytningsforholdet til hjemlandet, hvortil de er knyttet med famillemæssige og nationale bånd, og for de fleste gælder det endvidere, at de ikke agter at opholde sig så længe i udlandet, at betingelserne for naturalisation vil kunne opfyldes.

Der har under udvalgets drøftelser været principiel enighed om, at udenlandske statsborgere under visse nærmere angivne betingelser burde være berettigede til at øve indflydelse på udviklingen i det lokale område, hvor de bor og arbejder, uden at det stilles som betingelse herfor, at den statsborgerlige tilknytning til hjemlandet opgives.

Under udvalgets drøftelser med ministrene og andre sagkyndige er det imidlertid blevet klart, at det problem, som regeringsforslaget drager frem, vel eksisterer i alle landene, men at der i hvert af landene gør sig særlige forhold gældende både i forholdet til nordiske statsborgere og i forholdet til statsborgere fra tredjelande.

Udvalget kan her pege på, at det i forholdet mellem Sverige og Finland drejer sig om ca. 200 000 finske statsborgere, der opholder sig i Sverige, et antal der er ca. 4 gange så stort som islættet af andre nordiske statsborgere i den svenske befolkning, der endvidere rummer flere udlændinge fra ikke-nordiske lande end antallet af nordiske statsborgere bortset fra finner. De særlige svenske problemer i forbindelse hermed vil blive undersøgt i et særligt udvalg, som den svenske riksdag i foråret 1973 efter en indstilling fra konstitutionsudskottet har indstillet til regeringen at nedsætte til undersøgelse af mulighederne for at meddele indvandrere kommunal stemmeret. Udvalgets direktiv er ikke begrænset til at angå nordiske statsborgere.

I Norge er det antal personer, som har problemet inde på livet, langt mindre. Antallet af udenlandske statsborgere er kun ca. 30 000, hvoraf kun ca. 1/3 er nordiske statsborgere.

I Danmark er antallet af udlændinge større end i Norge, men langt fra så stort som i Sverige.

Udvalget er opmærksom på, at den politik i valgretsspørgsmål, der føres i de nordiske lande, ikke følger samme baner, blandt andet på grund af en forskellig erhvervsstruktur i samfundet, som f. eks. for Norges vedkommende medfører, at mange norske søfolk opholder sig i— uden at de dermed har knyttet nogen forbindelse til — et andet

land, medens som nævnt mange finner har et nært tilknytningsforhold til Sverige gennem arbejde og bopæl.

Udvalget er endvidere opmærksom på de vanskeligheder, som opstår på grund af sproglige forhold.

Udvalget har her fremdraget nogle af de problemer, som for udvalget har gjort det klart, at der ikke på det foreliggende grundlag er mulighed for at få et så fuldstændigt overblik over de mange spørgsmål, som måtte besvares, hvis udvalget skulle kunne anbefale Nordisk Råd en rekommandation i overensstemmelse med udvalgets principielle opfattelse.

Udvalget mener imidlertid, at de vanskeligheder for gennemførelsen af en kommunal stemmeret, som udvalget er blevet gjort bekendt med, fortrinsvis er af administrativ og praktisk karakter. Udvalget mener, det vil være muligt at løse disse vanskeligheder, og kan derfor anbefale, at der foretages en nærmere undersøgelse af problemernes størrelse og rækkevidde.

Da der efter udvalgets opfattelse vil være færrest vanskeligheder forbundet med at gennemføre en regel om kommunal stemmeret for indvandrere alene gældende for nordiske statsborgere, anbefaler udvalget, at man først og fremmest søger løst de problemer, der er knyttet til gennemførelsen af en kommunal stemmeret for nordiske statsborgere, men dog således, at man har opmærksomheden henledt på muligheden for på lidt længere sigt at indføre adgang til for alle indvandrere at opnå valgret og valgbarhed til valg til kommunale råd.

Under henvisning hertil indstiller udvalget,

at Nordisk Råd i anledning af det finske regeringsforslag vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd snarest at undersøge spørgsmålet om meddelelse af kommunal stemmeret og valgbarhed for nordiske statsborgere i de nordiske lande fortrinsvis på grundlag af gensidighed.

Malmö, den 22. september 1973

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>Poul Dam (SF)</i>	<i>Erling Engan (Sp)</i>
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Osmo Kock (Skdl)</i>	<i>Tellervo M. Koivisto (Sd)</i>
<i>Timo Mäki (Kok)</i>	<i>Orla Møller (S)</i>	<i>Arne Nilsen (A)</i>
<i>Helge Seip (dnf)</i>	<i>Knud Thestrup (KF)</i>	<i>Lars Werner (vpk)</i>
	Formand	

Berättelse

rörande det nordiska samarbetet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Berättelse, tryckt 1. samling, s. 696

BILAGA 5, Socialpolitiska utskottets betänkande 1 (se 1. samling, s. 803)

BILAGA 6, Juridiska utskottets betänkande 1 (se 1. samling, s. 807)

BILAGA 7, Ekonomiska utskottets betänkande (se 1. samling, s. 809)

BILAGA 8, Kulturutskottets betänkande 1 (se 1. samling, s. 814)

BILAGA 9, Trafikutskottets betänkande (se 1. samling, s. 819)

BILAGA 10

Betänkande 2 av Nordiska rådets juridiska utskott över C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet och C 5/j: Berättelse om samarbete på lagstiftningens område

Til juridisk udvalg er henvist Nordisk Ministerråds beretninger til Nordisk Råds 21. session 1973 om det nordiske samarbejde (kap. II og X), og om samarbejdet på lovgivningsområdet.

Udvalget afgav den 17. februar 1973 en betænkning om beretningen vedrørende det nordiske samarbejde, hvori det indstilledes, 1) at Nordisk Råd i medfør af samarbejdsoverenskomstens art. 51, stk. 3, afgiver følgende udtalelse: Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd, at der i ministerrådets permanente sekretariat indrettes en særlig afdeling for lovgivningssamarbejdet, og 2) at Nordisk Råd samtidig tager beretningens kap. X: "Organisationsmæssige forhold" til efterretning.

Samtidig anmeldte udvalget, at man ville fortsætte behandlingen af beretningens kap. II: "Samarbejde på lovgivningsområdet".

Nordisk Råd vedtog under sessionen den 19. februar 1973 at afgive en udtalelse i overensstemmelse med udvalgets indstilling.

Siden sessionen har udvalget behandlet beretningerne den 20. og 21. maj 1973 i Tavastehus, den 27. juli 1973 i Tórshavn og den 21. og 22. september 1973 i Malmö.

I mødet den 27. juli 1973 deltog justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark. I mødet den 21. september 1973 deltog justitsministrene K. Axel Nielsen, Danmark, Matti Louekoski, Finland, Petter Koren, Norge, og Lennart Geijer, Sverige.

Beretningen om det nordiske samarbejde (C 1/1973) indeholder i

kap. II et program for det nordiske samarbejde på forskellige aktuelle områder.

Programmet er vedtaget af de nordiske justitsministre på et minister-rådsmøde den 30. november 1972 og giver en oversigt over, hvor langt arbejdet på forskellige aktuelle samarbejdsprojekter er nået i de forskellige lande samt angiver visse retningslinjer for det fortsatte samarbejde, men skal ikke være til hinder for, at de berørte ministre skal kunne tage lovgivningsområder op med nordisk tilknytning uden for programmet eller gennemføre ændrede prioriteringer i tilfælde af, at behov gør sig gældende derfor.

Beretningen om samarbejdet på lovgivningsområdet indeholder oplysninger om vigtigere retsområder, hvor der foregår eller planlægges nordisk samarbejde.

Udvalget har under drøftelserne af de to beretninger endvidere behandlet medlemsforslag A 392/j om et nordisk lovgivningsprogram på grund af forslagets nære tilknytning til kap. II i beretningen om det nordiske samarbejde. Medlemsforslaget henstiller, at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne at pålægge Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds session 1974 at fremlægge en langsigtet plan for det nordiske lovgivningssamarbejde. — Udvalget skal i denne forbindelse udtale, at udvalget har bemærket, at det fra Nordisk Råds side fremførte ønske om, at der indrettes en juridisk afdeling ved Nordisk Ministerråds permanente sekretariat i Oslo, endnu ikke er efterkommet. Udvalget går ud fra, at denne omstændighed ikke vil påvirke ministerrådets muligheder for at udarbejde en langsigtet plan for det nordiske lovgivningssamarbejde, men at der kan stilles de nødvendige ressourcer til rådighed for dette arbejde.

Det har været udvalgets mål inden afslutningen af Nordisk Råds 21. session at kunne forelægge rådet et dokument indeholdende en samlet vurdering og stillingtagen til de to beretninger og medlemsforslaget.

Det har imidlertid været udvalgets klare forudsætning, at man, forinden udvalget afgav indstilling til Nordisk Råd, havde haft en indgående drøftelse med justitsministrene om principperne for det fremtidige lovgivningssamarbejde og om, hvilket indhold det kommende samarbejde skal have.

Med henblik herpå forelagde udvalget på mødet med justitsministrene den 21. september 1973 resultatet af udvalgets foreløbige drøftelser. Der vedlægges som *Bihang* til betænkningen et af udvalgets sekretariat udarbejdet PM indeholdende udvalgets foreløbige overvejelser.

På mødet den 21. september gav ministrene tilslutning til en principiel drøftelse af det kommende lovgivningssamarbejde men anførte, at man på grund af de nylig afholdte valg i Norge og Sverige ikke havde haft fornøden tid til en egentlig gennemarbejdelse af udvalgets oplæg som grundlag for en generel drøftelse. Ministrene henstillede derfor, at

udvalget udskød sin endelige stillingtagen til spørgsmålet om et nordisk lovgivningsprogram, indtil en egentlig drøftelse mellem ministrene og udvalget havde fundet sted. En sådan drøftelse skulle foregå inden rådets hovedsession i 1974.

Udvalgets medlemmer er på denne baggrund enige om at udskyde afslutningen af drøftelserne om et nordisk lovgivningsprogram til et møde med justitsministrene inden hovedsessionen i 1974.

Efter udvalgets opfattelse bør en principiel debat i Nordisk Råd af det nordiske samarbejdes fremtid på lovgivningsområdet ikke nødvendigvis afvente justitsministrenes og udvalgets afsluttende drøftelser af et nordisk lovgivningsprogram. På baggrund af de to beretninger er der anledning til i et stort forum at diskutere det nordiske lovgivningssamarbejdes fremtid og de retningslinjer for dette samarbejde, som er indeholdt i Helsingforsaftalen. Udvalget anser det for betydningsfuldt, om der forud for drøftelserne af et lovgivningsprogram har været en sådan principiel debat.

Juridisk udvalg skal på denne baggrund udtale:

Juridisk udvalg har med udgangspunkt i beretningerne C 1/1973 og C 5/j/1973 og medlemsforslag A 392/j indledt dybtgående overvejelser af det nordiske lovgivningssamarbejde. Udvalget har drøftet lovgivningssamarbejdet med de nordiske justitsministre og agter at fortsætte drøftelserne med ministrene inden Nordisk Råds 22. session 1974 med henblik på, at Nordisk Råd under hovedsessionen 1974 kan afslutte behandlingen af medlemsforslaget om et nordisk lovgivningsprogram. Udvalget finder, at beretningerne C 1 og C 5 bør tages til efterretning, hvorved man forudsætter, at de nordiske justitsministres og juridisk udvalgs fælles bestræbelser for at udarbejde et program for det fremtidige nordiske lovgivningssamarbejde fortsætter med henblik på under Nordisk Råds 22. session i februar 1974 at forelægge rådet udvalgets indstilling til et lovgivningsprogram.

Under henvisning hertil skal juridisk udvalg indstille:

Nordisk Råd tager ministerrådets beretning vedrørende det nordiske samarbejde (C 1/1973 kap. II: "Samarbejde på lovgivningsområdet") og ministerrådets beretning om samarbejdet på lovgivningens område (C 5/j/1973) til efterretning.

Malmö, den 22. september 1973

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>Poul Dam (SF)</i>	<i>Erling Engan (Sp)</i>
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Osmo Kock (Skdl)</i>	<i>Tellervo M. Koivisto (Sd)</i>
<i>Timo Mäki (Kok)</i>	<i>Orla Møller (S)</i>	<i>Arne Nilsen (A)</i>
<i>Helge Seip (dnf)</i>	<i>Lars Werner (vpk)</i>	<i>Knud Thestrup (KF)</i>
		Formand

PM om den preliminära behandlingen i juridiska utskottet av sakerna C 1/1973: Berättelse rörande det nordiska samarbetet, C 5/j/1973: Berättelse om samarbete på lagstiftningens område och A 392/j: Medlemsförslag om nordisk lagstiftningsplan

(Utarbetad av juridiska utskottets sekretariat)

1. Beretningen vedrørende det nordiske samarbejde

Det fremgår af indledningen til beretningens kap. II "Samarbejde på lovgivningsområdet", at de nordiske kontaktmænd på et møde i september 1972 enedes om at nedsætte en arbejdsgruppe med den opgave at udarbejde et nordisk lovgivningsprogram vedrørende de emner, som kan tænkes at egne sig for en fælles nordisk behandling i de kommende år. Programmet skulle give en oversigt over, hvor langt arbejdet på de forskellige aktuelle samarbejdsprojekter var nået i de forskellige lande samt angive visse retningslinjer for, det fortsatte samarbejde, men skulle ikke være til hinder for at de berørte ministre skulle kunne tage lovgivningsområder op med nordisk tilknytning uden for programmet eller gennemføre ændrede prioriteringer i tilfælde af, at behov gjorde sig gældende derfor.

I november 1972 afleverede arbejdsgruppen sit forslag til justitsministrene, der behandlede spørgsmålet på ministerrådsmødet den 30. november 1972, hvorefter man vedtog det lovgivningsprogram, der udgør beretningens kap. II.

Lovgivningsprogrammet er opdelt i 7 hovedafsnit om ægteskabslovgivningen, konsument- og købelovgivning, almindelige skadeserstatningsretlige spørgsmål, integritetsbeskyttelse, transportret, procesret og strafferet. I hvert af hovedafsnittene peges der på områder, hvor ændringer i den gældende eller gennemførelse af ny lovgivning vil blive søgt gennemført på fælles nordisk grundlag. Om hvert af de fremdragne emner oplyses kort det stadi, hvorpå udviklingen befinder sig i de enkelte lande og de initiativer, ministerrådet agter at iværksætte. Udtalelserne om hvilke initiativer, der forventes foretaget for at gennemføre fælles nordiske regler på de enkelte områder varierer fra f. eks. udtalelser om den fremtidige lovgivning om befordring til søs, hvor det udtales, at man er enige om, at man på grundlag af betænkningerne inden slutningen af 1973 bør have gennemført en i alt væsentligt ensartet ny lovgivning om befordring til søs, som skal gælde også ved indenrigsfart, til f. eks. udtalelsen om lovgivningen om kreditoplysnings-

virksomhed, hvorom ministrene er indstillet på at overveje behovet for en ensartet lovgivning i samtlige lande.

2. Beretningen om samarbejdet på lovgivningsområdet

Beretningen om samarbejdet på lovgivningsområdet indeholder i lighed med tidligere år oplysninger om vigtigere retsområder, hvor der foregår eller planlægges nordisk lovsamarbejde. For så vidt angår de områder, som er omfattet af lovgivningsprogrammet i ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde, henvises der til de oplysninger, som gives i beretningens kap. II.

3. Medlemsforslaget om et nordisk lovgivningsprogram

Medlemsforslaget henstiller, at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne at pålægge Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds session 1974 at fremlægge en langsigtet plan for det nordiske lovgivningssamarbejde.

Forslagsstillerne henviser til, at rettesnoren for det nordiske samarbejde er Helsingfors-aftalen fra 1962, hvori målsætningen blandt andet er en tilstræbelse af at gennemføre ensartede retsregler i de nordiske lande i så mange henseender som muligt. Aktiviteten for at opfylde denne målsætning har imidlertid efter 1962 ikke været særlig stor, og udviklingen har ført til, at der i dag tales om en krise for det nordiske lovgivningssamarbejde. Grundene hertil kan være flere, men det fremhæves, at den svenske regering, således som statsråd Lidbom udtalte det på det nordiske juristmøde i Helsingfors, den 26. august 1972, ikke anser nordisk retsenhed i form af ensartede love som et realistisk mål, og i stedet foreslår et nordisk lovgivningssamarbejde under frie former uden i forvejen opstillede krav om harmonisering. Som begrundelse for dette ændrede syn på det nordiske lovgivningssamarbejde peger statsråd Lidbom på, at der i det moderne industrisamfund fremtræder træk, som menneskene oplever som trusler mod trygheden og velfærden. Politikerne forventes at tage loven til hjælp for at beskytte arbejdstagerne og konsumenterne mod markedskræfterne og virksomhedernes overmagt. Det nordiske retsfællesskab må på dette område vige for andre og tydeligt vigtigere krav.

Forslagsstillerne anfører, at den udvikling, der er indledt med disse synspunkter, må befrygtes i længden at true hele lovgivningssamarbejdet. Nordisk Råd kan ikke iagttage denne udvikling uden at reagere herimod, og der henvises til juridisk udvalgs udtalelser om spørgsmålet under behandlingen af medlemsforslaget om den nordiske ægteskabsret og under behandlingen af ministerrådets beretning til sessionen i 1972.

Det påpeges, at ministerrådets beretning til Nordisk Råds session i 1973 i sit lovgivningsprogram ikke har behandlet dette principielle spørgsmål, men i stedet omtalt en række enkelte lovgivningsopgaver. Forslagsstillerne finder ikke, at Nordisk Råd kan begrænse sig til at

udtale sig om disse opgaver, men må tage stilling til grundlaget og målsætningen for det retslige samarbejde.

Forslagsstillerne finder ikke, at samfundsudviklingen har medført, at forudsætningerne for Helsingfors-aftalens målsætning er ændrede, men at vanskelighederne med en samordning blandt andet skyldes en forskellig praksis i det lovforberedende arbejde. Disse vanskeligheder bør imidlertid kunne overvindes. For at undgå en afbrydelse af arbejdet med de store samlede problemer er det vigtigste punkt imidlertid, at det materielle indhold i lovgivningssamarbejdet fastlægges på længere sigt. Arbejdet med de tidligere langsigtede programmer er ved at være afsluttet, og det er derfor nødvendigt med et nyt langsigtet program indeholdende retningslinjer for arbejdet i det kommende decennium. Ministerrådet bør til sessionen i 1974 opstille en plan for et sådant arbejde, og forslagsstillerne fremhæver, at der inden for købe- og aftalere retten, erstatningsretten, transportretten, strafferet m. m. er betydningsfulde områder, som bør indgå i planen.

4. Udvalgets overvejelser

I sin udtalelse (nr. 2) af 1. december 1972 over beretningen om det nordiske samarbejde, afgivet af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 20. session 1972 konstaterede udvalget med tilfredshed, at ministerrådet i indledningen til beretningens afsnit om det retslige samarbejde fremhævede værdien af den betydningsfulde indsats, der i hele dette århundrede har været ydet for at tilvejebringe fælles nordisk lovgivning på en række områder, hvorved der er skabt en værdifuld basis for udvidelse af kontakterne over grænserne, der tillige har muliggjort det for de nordiske lande udadtil at optræde i fællesskab, hvilket har vist sig at være værdifuldt, når det gjaldt om at vinde tilslutning til nordiske synspunkter.

Udvalget kunne helt tiltræde denne vurdering af lovgivningssamarbejdets betydning og hæftede sig ved, at ministerrådet — ligesom juridisk udvalg — anså det som en vigtig opgave i fremtiden at fastholde og videreudvikle dette samarbejde.

Udvalget har med samme tilfredshed konstateret, at ministerrådets beretning til Nordisk Råds session i 1973 indeholder et program for det fremtidige samarbejde på det juridiske område med angivelse af, hvilke retsområder — ud af de mange, som allerede er genstand for fællesnordiske enhedsbestrebelse — det efter ministerrådets mening er særligt betydningsfuldt at nå frem til fællesnordiske resultater på.

For udvalget er det grundlæggende princip for samarbejdet på det juridiske område en bestræbelse på at tilvejebringe ensartet lovgivning i de nordiske lande i så vidt omfang som muligt. Udvalget er gået ud fra, at der ikke er sket nogen ændring i de principper, som de nordiske lande efter Helsingfors-aftalen har forpligtet sig til at samarbejde efter,

og at det kan tage beretningen om lovgivningssamarbejdet med angivelse af de mange områder, hvor disse bestræbelser er i gang og vil blive fortsat, som et udtryk for, at ministerrådet arbejder ud fra det samme grundprincip som udvalget. Udvalget er enig med ministerrådet i, at de problemer, som lovgivningsprogrammet bringer frem, alle er betydningsfulde for borgerne i de enkelte nordiske lande og for det nordiske retsområde som helhed. Udvalget har derfor kunnet tiltræde, at problemerne søges løst på fælles nordisk grundlag inden for en overskuelig fremtid. I udvalget er det dog understreget, at de igangværende bestræbelser for også på andre områder at nå ensartede regler ikke af den grund må ophøre.

Udvalget har værdsat, at ministerrådet i beretningen har givet en oversigt over, hvor langt arbejdet på de forskellige aktuelle samarbejdsprojekter er nået i de forskellige lande samt angivet visse retningslinjer for det fortsatte samarbejde. Udvalget har imidlertid på baggrund af Helsingfors-aftalen ment, at lovgivningsprogrammet burde være opstillet med et betydeligt videre sigte og med en nærmere angivelse af fremtidslinjerne. Oversigten over samarbejdsprojekterne fremdrager vigtige retsområder, hvor det er af væsentlig betydning, at der opnås enighed om en fælles nordisk lovgivning. Der er tale om retsområder, hvor kultur og retsopfattelse i de enkelte lande har et sådant fælles grundlag, at gennemførelsen af en ensartet lovgivning ikke bør støde på større vanskeligheder, end at de kan overvindes. De nordiske lande bør vise deres erklærede vilje til at løse disse opgaver i fællesskab ved at medtage dem i et dokument, som indeholder de retningslinjer, der i en årække agtes fulgt i det nordiske samarbejde om juridiske spørgsmål.

Forslagsstillerne har anført, at lovgivningsprogrammet i den foreliggende form snarere end en virkelig plan for det nordiske lovgivningsarbejde set på lang sigt må betragtes som et katalog over det, som er aktuelt just nu i de enkelte landes justitsministerier. Udvalget har delt den vurdering, at der i lovgivningsprogrammet kun er peget på få store lovkomplekser, der tåler sammenligning med de opgaver, som i dette århundrede er blevet løst med udgangspunkt i tidligere vedtagne programmer for det nordiske lovgivningssamarbejde.

Når ministerrådet om de almindelige købelovsregler udtaler, at man er enig om, at arbejdet med en revision bør genoptages, er det i udvalget fremført, at der her er tale om et så centralt område, at viljen til at søge tilvejebragt en lovgivning, der opfylder det aktuelle samfundsbehov, kunne have været udtalt stærkere. Den nugældende lovgivning tager i for ringe grad hensyn til forbrugerne, som i det moderne samfund i højere grad har behov for at få deres synspunkter tilgodeset, end det tidligere var tilfældet. Forbrugerne har en berettiget forventning om, at lovgivningsmagten sørger for, at de nødvendige bestemmelser til beskyttelse af deres interesser til stadighed føres à jour på samme måde

som den lovgivning, der på andre områder vedrører dem, ajourføres, f. eks. sociallovgivningen.

Udvalget har ment, der er behov for en dybtgående gennemgang af retsreglerne på købelovgivningens område med det formål at skabe et nyt og tidssvarende sæt retsregler.

Gennemgangen bør ikke indskrænke sig til kun at omfatte den generelle købelovgivning. Også andre love, som regulerer forholdene mellem købere og sælgere, f. eks. afbetalingslovene, må drages ind i revisionsarbejdet med det mål på længere sigt at skabe et klart og overskueligt regelsæt, som af hensyn til borgerne bør sammenfattes i så få enkeltlove som muligt. Endvidere er det nødvendigt på dette område — som i øvrigt på andre områder — at man stadig har opmærksomheden henledt på de bestræbelser, der i internationale organer gøres for at tilvejebringe ensartede principper for købelovgivningen inden for større landområder.

Ministerrådet er enig om, at samarbejdet om en revision af skadeserstatningslovgivningen efter afslutningen af samarbejdet om spørgsmålene om erstatning for invaliditet og tab af forsørger og om en generel lempelsesregel skal fortsætte med spørgsmålene om skadelidendes medvirken, skade forvoldt af flere og forsikringsgiveres regresret.

Efter udvalgets opfattelse burde dette samarbejde suppleres med et samarbejde, som direkte tog sigte på en revision af de grundprincipper, som erstatningsretten bygger på, og som i det moderne samfund ikke formår at løse skadeliderens og skadevolderens problemer på en måde, der er tilfredsstillende for såvel de implicerede som samfundet.

Culpareglen, som stadig er grundprincippet for bedømmelsen af, hvornår der indtræder ansvar for skader, som enkeltpersoner forvolder, er udsprunget i en tid, hvor grundlaget for retsreglerne søgtes i den fornuftige vilje, og hvor handlefriheden og ejendomsretten var begreber, som i videre omfang end i dag var unddraget indskrænkninger af hensyn til samfundet. De enkle samfundsforhold gjorde det ikke uoverkommeligt at afgøre, om en konkret skadeforvoldende handling havde været uforsvarlig og som følge deraf ansvarspådragende. De efterhånden utallige varianter af dette grundprincip, som kendes fra nutidens lovgivning og retspraksis, føles ikke altid rimeligt begrundede, og for den almindelige borger er det ofte uforståeligt, hvorfor resultaterne af tilsyneladende ensartede handlingsforløb bedømmes uensartet og medfører uensartede retsfølger.

Der peges her på et meget omfattende retsområde, hvor en forenkling og samordning af synspunkterne kun ville kunne nås ved et virkeligt samarbejde mellem alle grupper i samfundet, som arbejder med erstatningsretlige problemer. Mulighederne for en forenkling og samordning af principperne for ansvarspådragelse bør imidlertid undersøges nærmere, mener udvalget.

Blandt de mere konkrete lovgivningsområder som ministerrådet har fremhævet, har udvalget peget på, at man tillægger det stor betydning, at den kommende lovgivning om ægteskabets økonomiske retsvirkninger bliver ens i de nordiske lande. Udvalget har haft i klar erindring, at forsøget på at fastholde den nordiske retsenhed vedrørende regler om ægteskabs indgåelse og opløsning ikke lykkedes. Udvalget har anset det for så meget desto vigtigere, at bestræbelserne for at skabe fælles regler om ægteskabets økonomiske retsvirkninger ikke lider samme skæbne. Rådets rekommandation nr. 22/1973 om ægteskabslovgivningen må derfor opfyldes på dette område.

Udvalget har under sine drøftelser lagt vægt på, at reglerne til beskyttelse af den personlige integritet mod misbrug af datamatiske oplysninger er fællesnordiske. Tendenserne i retning af at centralisere opbevaringen af oplysninger om enkelt-personers økonomiske og andre forhold vedrørende privatlivet i datacentraler, som kan indeholde oplysninger om personer bosat også i andre lande, viser, at der er behov for fælles regler til værn mod misbrug af oplysninger, der på denne måde opbevares samlet. I denne forbindelse bemærkes det, at udviklingen af bl. a. kommunikationsmedier til stadighed gør immaterialretten til et område, hvor lovgivningsmagten ikke må lade udviklingen løbe i forvejen. Fremkomsten af TV-kassetter aktualiserer på ny behovet for, at skabende og udøvende kunstnere støttes i deres bestræbelser for at bevare og fortsat kunne udnytte ophavsretten til deres kunstværker.

I afsnittet om transportret udtaler ministerrådet, at det er enigt om, at man inden slutningen af 1973 bør have gennemført en i alt væsentlig ensartet ny lovgivning om befordring til søs. Alt tyder på, at denne lovgivning vil blive gennemført i løbet af kort tid. Udvalget vil tilskynde til, at man også for den øvrige transportrets vedkommende sætter sig som mål at nå frem til en fælles lovgivning på grundlag af internationale overenskomster, som de nordiske lande allerede har indgået med hinanden og med andre lande.

På procesrettens område har de nordiske lande medvirket til tilvejebringelse af internationale løsninger på bredere grundlag. Der er opnået resultater, som har forenklet behandlingen og afslutningen af sager med internationale perspektiver. Udvalget ønsker dette arbejde intensiveret også på rent nordisk plan, således at der hurtigere end i dag kan anvises fælles løsninger på rejste problemer. I spørgsmålet om en nordisk vidnepligt vedtog rådet i 1968 en rekommandation om at udrede forudsætningerne for gennemførelse af en pligt til at give møde som vidne for domstolene i andre nordiske lande. Der er endnu ikke gennemført lovgivning på dette område, men ministerrådet har oplyst, at der er udarbejdet stort set ensartede lovforslag.

Spørgsmålet om en koordinering af reglerne om selve procesformen

ved de nationale domstole bliver mere og mere aktuelt. Især inden for områder som f. eks. købe- og ægteskabsretten, hvor borgerne har de største muligheder for at komme i kontakt med domstolenes procesmåde, medfører den fortsatte stigning i antallet af personer, der opholder sig i udlandet, et øget behov for ensartede procesregler. I en mere langsigtet målsætning for de nordiske landes retssamarbejde har udvalget drøftet, om et forsøg på en koordinering af procesreglerne ikke burde være en af arbejdsopgaverne.

Det nordiske samarbejde kan på strafferettens område se tilbage på et langt og nært samarbejde mellem retsvidenskab, administration og lovgivningsmagt. Der forekommer på dette felt dog stadig opgaver, som kan løses på fælles nordisk grundlag. Den ændrede vurdering af berigelseskriminaliteten, som har fundet sted i de senere år, har udvalget ment kunne være et velegnet udgangspunkt for en nærmere undersøgelse af hele lovgivningen vedrørende berigelseskriminaliteten og af reaktionssystemet over for berigelseskriminelle.

Unge kriminelle skaber i alle de nordiske lande voksende problemer. På grund af de forbedrede trafikforbindelser rejser stadig flere også helt unge mennesker på besøg af kortere eller længere varighed i andre lande. Det er derfor et nærliggende mål at stræbe efter en fælles holdning i de enkelte lande til reaktionssystemet over for unge kriminelle, hvad enten de er over eller under den kriminelle lavalder.

Det samme gælder holdningen til spørgsmålet om en ændring af vurderingen af sædelighedskriminaliteten på baggrund af det friere syn på seksuelle spørgsmål, som kendetegner nutiden. Der er et klart behov for, at de aldersgrænser, der gælder inden for denne lovgivning, er ens.

Et vigtigt spørgsmål, som også vedrører erstatningsretten, er spørgsmålet om indførelse af regler, der sikrer personer, som uden rimelig anledning er blevet overfaldet af voldsforbrydere og tilføjet skade, en erstatning. Stigningen i antallet af alvorlige voldsforbrydelser er overalt et problem, som det endnu ikke er lykkedes at dæmme op over for. Man må desværre forvente, at det ikke vil lykkes i nær fremtid, og at behovet for sikring af ofrene derfor kan udtales med stadig større styrke.

Et i dag helt aktuelt spørgsmål er fremdraget af ministerrådet, nemlig spørgsmålet om bekæmpelse af avanceret økonomisk kriminalitet. Der er her tale om en form for kriminalitet, som det er meget vanskeligt at ramme med de midler, der i dag er til rådighed. Der er ofte tale om kriminalitet, som ikke udføres isoleret i ét land, men som har udløbere og virkninger i flere lande. Det er ikke en form for kriminalitet, der kan bekæmpes alene ved et tilstrækkeligt opbud af politi. Den lovgivning, der muliggør lovovertrædelser, som kun vanskeligt kan konstateres, må til stadighed føres à jour på baggrund af de oplysninger, po-

liti og anklagemyndigheder kan fremlægge. Hvis der skal være håb om at lovgivningsmagten skal kunne hindre en sådan form for kriminalitet, er det nødvendigt, at de skridt, der tages i ét land modsvarer af forholdsregler i et andet. Sker dette ikke, må man frygte, at der blot viser sig nye muligheder for at føre samfundet bag lyset.

De forholdsregler, som ministerrådet allerede har taget, er et betydningsfuldt skridt i retning af at forhindre denne kriminalitet. Udvalget er af den opfattelse, at dette arbejde bør intensiveres, og at der bør iværksættes en nærmere undersøgelse i et fællesnordisk udvalg med det formål, i løbet af kort tid at nå frem til ensartede modforholdsregler, og på længere sigt sørge for, at modforholdsreglerne i de enkelte lande til stadighed bliver afpasset i forhold til hinanden.

Udvalget har forelagt justitsministrene, at oprettelsen af et fællesnordisk efterforskningsorgan med den opgave at planlægge og koordinere en systematisk efterforskning kunne være et af de mere utraditionelle midler, som måske kunne standse denne kriminalitet.

Udvalget har endvidere drøftet nogle enkelte områder, der ikke er omtalt i lovgivningsprogrammet, men som man kunne rette betydelig opmærksomhed mod.

Inden for den offentlige ret er spørgsmålet om regulering af borgerenes forhold til offentlige myndigheder vigtigt. Det øgede samkvem betyder, at flere og flere nordiske statsborgere kommer i kontakt med offentlige myndigheder i et andet land. Hvad enten det drejer sig om fremgangsmåden for opnåelse af tilladelser eller dispensationer eller for fremsættelse af klager over myndighedernes afgørelser, bevirker en forskellig administrativ praksis i forhold til den, der kendes fra hjemlandet, at mange mennesker taber både tid og penge som følge af deres ukendskab til den fremmede administrationsform.

En koordinering af reglerne om myndighedernes formelle administrationsprocedure vil være en mærkbar styrkelse af det nordiske fællesskab. Gennemførelsen af ensartede regler om myndighedernes pligt til at angive den eller de grunde, der har været afgørende for en beslutning, kunne være et første skridt. Som et andet eksempel på en af de forskelle, det ikke forekommer rimeligt at opretholde, kan man pege på de forskellige regler om borgernes adgang til at gøre sig bekendt med sager, der verserer for offentlige myndigheder. Princippet om offentlighed i forvaltningen burde efter udvalgets opfattelse være et princip, som i alle de nordiske lande havde resulteret i ensartede lovregler.

Den lovgivning om aktieselskaber, der nu er eller vil blive gennemført i de nordiske lande i overensstemmelse med de nordiske betænkninger, har ikke endeligt løst problemerne om de juridiske personers retsforhold. Der er andre foretagsformer, hvorom der gælder forskellige regler. Efter afslutningen af arbejdet med aktieselskabslovene må det være en nærliggende opgave at søge en harmonisering af reglerne om andre juridiske personer gennemført.

På miljøområdet foregår og forestår en omfattende lovgivning til beskyttelse mod forurening af naturen, en lovgivning, der er af betydning for såvel landenes sociale som økonomiske liv. Juridisk udvalg lægger her vægt på, at de lovgivningsmæssige nydannelser i så vidt muligt omfang søges skabt efter ligeartede juridiske principper. Samarbejdet må herudover specielt dække ensartethed i lovgivningen om standarder og normer. Også hvad angår en udvidelse af demokratiske styreformer sker der omfattende nydannelser. Der vil her utvivlsomt være en stærk variation i de nationale løsninger, men også her anbefaler juridisk udvalg, at der søges skabt ligeartede juridiske lovgivningsprincipper, der giver mulighed for en kommende harmonisering.

For så vidt angår retningslinjerne i lovgivningsprogrammet for gennemførelse af de enkelte samarbejdsprojekter kan der henvises til udvalgets udtalelser af 1. december 1972 om beretningen vedrørende det nordiske samarbejde til den 20. session. På denne baggrund var der i udvalget forventninger om en klarere stillingtagen fra ministerrådets side til, under hvilke former og under iagttagelse af hvilke arbejds-mønstre, man havde tænkt sig et lovgivningsprogram realiseret.

Ministerrådet har ikke angivet hvilke midler, man agter at tage i anvendelse for at sikre, at arbejdet med de lovgivningsopgaver, der nævnes i lovgivningsprogrammet, bliver afsluttet med resultater, der er i overensstemmelse med Helsingfors-aftalen, og det er ikke i lovgivningsprogrammet angivet, i hvilken rækkefølge de enkelte opgaver vil blive søgt løst. Det er ønskeligt, at et program for det nordiske lovgivnings-samarbejde i en årrække indeholder oplysninger om de metoder, hvor-med programmets gennemførelse skal realiseres, og det bør anføres, hvilke opgaver, der anses for mest presserende eventuelt med angivelse af det tidspunkt, inden hvilket man vil bestræbe sig på at nå frem til et resultat.

I ministerrådets beretning til sessionen i 1972 blev det om formerne for samarbejdet blandt andet sagt, at der ikke var anledning til at ændre de institutionelle grundvolde, hvorefter de afgørende beslutninger træffes på nordiske justitsministermøder på grundlag af kontaktmændenes anbefalinger. Udvalget anførte hertil blandt andet, at man lagde vægt på, at der ligesom hidtil — men gerne i større omfang — gives Nordisk Råd lejlighed til at udtale sig om nordiske samarbejdsspørgsmål af større betydning, justitsministrene lægger vægt på at fremme og føjede til, at man antagelig havde fundet en form for lovgivnings-samarbejdet, som kunne tilfredsstille alle parter, hvis de retningslinjer, hvorom der under drøftelser af planerne for fremtiden var opnået foreløbig enighed, ville blive virkeliggjort.

Juridisk udvalg har tidligere tilsluttet sig den tanke, at det burde fastlægges — gerne i selve lovgivningsprogrammet — på hvilket tidspunkt og under hvilken form, udvalget eller hele Nordisk Råd skulle

have lejlighed til at udtale sig om sagernes realitet. Det er efter udvalgets opfattelse vigtigt, at der gives medlemmerne af Nordisk Råd adgang til med justitsministrene at drøfte udfærdigelsen af direktiver for arbejdet i kommissioner og udvalg, og at i hvert fald juridisk udvalg senere får adgang til at udtale sig under den remissbehandling, der sædvanligvis går forud for fremsættelsen af lovforslag på grundlag af en betænkning.

Om selve udredningsarbejdet har udvalget peget på, at man alvorligt bør undersøge mulighederne for at ændre den oftest anvendte arbejdsform, hvorefter der vedrørende opgaver, som man på regeringsplan er enig om at søge en så vidt mulig samtidig fælles nordisk løsning på, i hvert af landene nedsættes udvalg med hvert sit direktiv, der kan variere i udformning fra land til land. Efter udvalgets opfattelse må der i videre omfang være mulighed for, at det forberedende arbejde kan foregå i fællesnordiske udvalg, eller at en vis del af forberedelsen udføres af et udvalg i ét land og andre dele af forberedelsen af udvalg i andre lande, hvorefter resultaterne samordnes. Der vil formentlig herved kunne opnås væsentlige tidsmæssige besparelser. Endvidere vil muligheden for, at arbejdet resulterer i love, der i det væsentlige kun adskiller sig sprogligt fra hinanden, øges betydeligt, ikke mindst hvis de parlamentarikere, der i de enkelte parlamenter skal vedtage lovforslagene, i forvejen har medvirket til deres tilblivelse.

Det vil være et væsentligt skridt i retning af at sikre parlamentarikerne en reel indflydelse på de lovforslag, der bliver fremlagt i de enkelte parlamenter, hvis parlamentarikerne på et så tidligt tidspunkt som muligt inddrages i det arbejde, der går forud for forslagernes udarbejdelse og senere med mellemrum får oplysning om arbejdets stade frem til selve udarbejdelsen af lovforslagene. Specielt hvis der er tale om arbejde, der skal være grundlag for lovforslag, der er omfattet af et nordisk lovgivningsprogram, lægges der vægt på, at der udvikles et sådant samarbejds mønster for at sikre, at lovgivningsprogrammet bliver fleksibelt på den måde, at nye emner kan tilføjes og mindre aktuelle emner eventuelt udskydes, samtidig med at prioriteringen løbende kan justeres.

Den plan, som alle er enige om må lægges for arbejdet i de kommende år, bør indebære en styrkelse af båndene mellem borgerne i de nordiske lande. Det samarbejde, som tidligere i højere grad var en hjælp for politikere og embedsmænd end for borgerne i almindelighed, er i dag på grund af den øgede bevægelsesmulighed for arbejdskraft, turister etc. et samarbejde, hvor resultaterne skal være en hjælp for et langt større antal mennesker. Der må derfor være sikkerhed for, at de bestræbelser for en nordisk lovharmonisering, som har været fremtrædende siden forrige århundrede, vil blive fortsat, således at de opnåede resultater fastholdes og udbygges, og således at stadig flere områder reguleres

af regler, der er fælles for alle de nordiske lande. I dette arbejde må man ikke være bundet af traditionelle arbejdsmønstre, også nye veje må betrædes til fremme af lovharmoniseringen. En samordning af bestræbelserne for nordisk samhørighed i de mange institutioner og organer, som foruden Nordisk Råd arbejder for det nordiske fællesskab, vil være inspirerende for alle parter. Udbygges endvidere samarbejdet mellem de lovgivende og administrative myndigheder og retsvidenskaben, vil det nordiske retsfællesskab yderligere kunne styrkes. Retsvidenskaben indtog i det nordiske samarbejde i begyndelsen af dette århundrede en mere fremtrædende plads, end det er tilfældet i dag. Det nordiske samarbejde vil kunne tilføres fornyet kraft, hvis retsvidenskaben atter tildeles vigtige opgaver i udviklingen af nordisk retsenhed. Ikke mindst i en tidsalder, hvor integrationsbestrebelse verden over binder flere og flere lande sammen, er det væsentligt, at de nordiske samfund bygger på fælles retsprincipper. De nordiske lande er ikke bare knyttet til hinanden, men er hver for sig i en række relationer knyttet til andre organisationer og sammenslutninger, hvor den indflydelse, landene hver for sig kan gøre sig håb om at få, langt fra svarer til den, der kan påregnes, hvis synspunkter kan fremføres som værende fælles for de nordiske lande. De grundlæggende fælles retsprincipper, som gør dette muligt, er det politikernes pligt at værne om og udnytte til vedtagelse af love og andre retsfor skrifter, som gavner alle borgere i de nordiske lande.

København, den 1. oktober 1973

*BILAGA 11***Betänkande 2 av Nordiska rådets kulturutskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1)***Inledning*

Inför första samlingen av Nordiska rådets 21:a session hänvisades till kulturutskottet för yttrande kapitel III "Kulturellt samarbete" i Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet.

Till följd härav avgav kulturutskottet den 19 februari 1973 till 21:a sessionens första samling ett betänkande över nämnda kapitel i berättelsen. Utskottet meddelade samtidigt rådet, att det hade för avsikt att efter sessionens första samling fortsätta behandlingen av berättelsen.

Utskottet har fortsatt behandlingen av kulturavsnittet i ministerrådets berättelse vid sammanträden i Karlstad den 3 maj 1973, i Höfn den 2 och 3 augusti 1973 och i Köpenhamn den 25 september 1973.

Utskottet

Kulturutskottet konstaterar, att det i sitt betänkande om berättelsen till 21:a sessionens första samling tagit ställning till det närmare innehållet i ministerrådets redogörelse för kultursamarbetets organisation, detta samarbetets innehåll under år 1972 samt till det handlingsprogram för de kommande åren, som ingår i kapitlet om kulturellt samarbete. Vid behandlingen av handlingsprogrammet beaktade utskottet jämväl innehållet i dokumentet "Planer för kultursamarbetet 1973—1975" (NU 1972: 8), vilket ministerrådet i princip godtagit som underlag för det fortsatta planeringsarbetet. Utskottet hänvisar i nämnda avseenden till sitt första betänkande om berättelsen. Nordiska rådet har genom sitt yttrande nr 4/1973 omfattat de synpunkter som kulturutskottet framförde i detta betänkande.

Mot denna bakgrund önskar kulturutskottet i sitt betänkande till 21:a sessionens andra samling inskränka sig till att ta upp vissa frågor av allmän betydelse för utvecklandet av det nordiska kultursamarbetet, delvis i ljuset av den utveckling som ägt rum efter 21:a sessionens första samling.

Det konkreta utvecklandet av kultursamarbetet mellan de nordiska länderna är efter kulturavtalets ikraftträdande som känt till stor del avhängigt av det innehåll som ges den årliga nordiska kulturbudgeten. I enlighet med vad som stadgas i kulturavtalet bereds kulturutskottet, därtill utpekade av Nordiska rådets presidium, tillfälle till överläggningar med

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) innan ministerrådet låter utarbета förslag till denna budget.

Efter 21:a sessionens första samling har Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) den 26 mars 1973 fastställt förslag till nordisk kulturbudget för år 1974, vilket sedermera har överlämnats till nationell behandling i parlamenten. Samråd mellan utskottet och ministerrådet om denna budget hade ägt rum den 5 februari 1973. Förslaget upptar en bevilning för år 1974 om 34 800 000 DKr. Mot detta svarar i 1973 års budget en bevilning på 32 136 900 DKr. Ökningen utgör således 8.29 procent.

Denna utveckling av den nordiska kulturbudgetens storlek inger kulturutskottet allvarliga bekymmer. Med beaktande av den väntade stegringen av den allmänna kostnadsnivån kan budgeten för år 1974 på sin höjd anses stå på samma ambitionsnivå som budgeten för 1973.

Vid sina överväganden om kulturbudgeten vid mötena efter 21:a sessionens första samling har kulturutskottet beslutat att vid sitt gemensamma möte med Nordiska ministerrådet den 8 oktober 1973 med eftertryck framföra kravet på ett väsentligt bättre utfall av kulturbudgeten för år 1975 jämfört med budgeten för 1974. Utskottets uppfattning är att ingåendet av kulturavtalet förpliktar de nordiska länderna att ställa avsevärt ökade medel till förfogande för kultursamarbetet. Utskottet vill därför föreslå Nordiska rådet att i ett yttrande om kulturavsnittet i ministerrådets berättelse förena sig om kravet på en ökning av kulturbudgeten redan för år 1975.

Kulturutskottet underströk i sitt första betänkande om ministerrådets berättelse sin vilja att komma in i budgetbehandlingen i ett så tidigt skede att reella påverkningsmöjligheter föreligger. Bakgrunden till detta var att en känsla av otillfredsställelse rådde inom utskottet med avseende på den utformning som utskottets traktatfästa medverkan i budgetbehandlingen hittills hade erhållit. De erfarenheter som den fortsatta behandlingen av 1974 års budget har givit har ytterligare stärkt denna otillfredsställelse. Utskottet har därför beslutat att med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) ta upp till behandling en översyn av den överenskomna proceduren för budgetbehandlingen. Kulturutskottet har beslutat föreslå, att frågor rörande den årliga budgeten tas upp vid bägge de överenskomna årliga mötena mellan utskottet och ministerrådet, varigenom utskottet ges möjlighet att framföra synpunkter på innehållet i årsbudgeten på ett stadium, då den egentliga budgetberedningen ännu inte inletts.

Vad som ovan sagts om kulturutskottets medverkan i arbetet på de årliga kulturbudgeterna gäller i det stora hela även handlings- och budgeteringsplaner på längre sikt. Även i detta fall vill kulturutskottet understryka sin vilja att medverka i utformningen av planerna på ett så tidigt stadium att reella möjligheter till påverkan föreligger.

Utskottet har även dryftat frågan om sin medverkan vid prioriteringen av samarbetsprojekt som upptas på den årliga nordiska kulturbudgeten och i handlingsprogrammen på längre sikt. Utskottet har därvid framför allt observerat behovet av kontinuerlig information om det beredningsarbete som bedrivs inom kulturavtalets organ. Frågan gäller dels de samarbetsinitiativ som väckts av Nordiska rådet, men även — och detta i än högre grad — de projekt som initierats från annat håll. Utskottet vill i detta sammanhang underrätta rådet om att det beslutat föreslå Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) att vissa typer av dokument, vilka utskottet bedömer som särskilt viktiga för utövandet av sin medverkan i samarbetet under kulturavtalet, automatiskt delges kulturutskottet till kännedom.

Utskottet föreslår

att Nordiska rådet

1. uttalar sig till förmån för en avsevärd successiv höjning av beviljningen för den nordiska kulturbudgeten, med början från budgeten för år 1975,
2. lägger kapitel III i ministerrådets berättelse till handlingarna.

Köpenhamn den 25 september 1973

Tønnes Andenæs (A) *Gunnar Garbo (V)* *Gylfi Þ. Gíslason (A)*

Poul Hartling (V) *Demmus Hentze (Fkfl)* *Karl-Erik Häll (s)*

Tage Johansson (s) *Ingemar Mundebo (fp)* *Berte Rognerud (H)*

Karl Skytte (RV) *Per Olof Sundman (c)* *Folke Woivalin (AS)*

*BILAGA 12***Betänkande 2 av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över minister-
rådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1)***1. Inledning*

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet avlämnad berättelse rörande det nordiska samarbetet. Utskottets yttrande över kapitel I i berättelsen godkändes av Nordiska rådet under den 21:a sessionens första samling. Det av socialpolitiska utskottet avgivna yttrandet avsåg i första hand de avsnitt i ministerrådets handlingsprogram som berörde regionalpolitik och miljövård. Samtidigt anmälde utskottet, att det önskade att fortsätta behandlingen av kapitel IV: socialpolitiskt samarbete och kapitel VII: miljövårdsarbete. Detta skedde i Stavanger den 24 september 1973.

2. Utskottet

I sitt yttrande till 21:a sessionens första samling framhöll socialpolitiska utskottet, att utarbetandet av ett handlingsprogram med nödvändighet innebär att vissa samsarbetsområden måste prioriteras framför andra. Men, underströks det fortsättningsvis, även med beaktande av detta förhållande så måste det utrymme som i berättelsen ägnats åt de delar av utskottets verksamhetsfält som inte omfattades av det framlagda handlingsprogrammet anses ha fått en alltför knapp och deskriptiv utformning.

Utskottet fastslog vidare, att arbetsmiljöfrågorna intog en alltför blygsam plats i handlingsprogrammet och förutskickade att det i annat sammanhang skulle återkomma till dessa problem. Så har skett genom medlemsförslag A 387/s om nordisk samverkan för att finna lämpliga metoder för att motverka stress i arbetsmiljön.

Vid behandlingen av arbetsmiljöfrågorna har de s. k. fysikaliska faktorerna — effekterna av buller och ljus — blivit föremål för studium under det att s. k. psykosociala aspekter, som faller in under begreppet stress i arbetsmiljön — t. ex. effekterna av snabba förändringar i arbetslivet, graden av arbetstillfredsställelse — enligt utskottets uppfattning kommit att inta en mera undanskymd plats.

Enligt utskottets uppfattning vore det vidare en fördel om Nordiska rådet erhöll en årlig berättelse från den nyinrättade ämbetsmannakom-

mittén för arbetsmiljöfrågor. Formerna för kontakterna mellan socialpolitiska utskottet och av utskottets arbete berörda ministrar bör utredas. För utskottet har det varit värdefullt att dess sekreterare haft möjlighet att närvara vid Nordiska socialpolitiska kommitténs möten. Utskottet skulle sätta stort värde på om liknande kontakter kunde inledas med den nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor. Rådets relationer till arbetsmarknadens parter bör klarläggas.

Vid Nordiska socialpolitiska kommitténs möte i november 1972 tillsattes en särskild arbetsgrupp med uppgift att behandla frågor sammanhängande med den nordiska trygghetskonventionen. Socialpolitiska utskottet förutsätter för sin del att inga mera väsentliga förändringar företas i den omnämnda konventionen, utan att Nordiska rådet beredes möjlighet att yttra sig däröver.

Utskottet hälsar med tillfredsställelse, att frågan om en generell informationsverksamhet på det sociala området tagits upp av de nordiska socialministrarna vid ett möte sommaren 1971. För att nordiska medborgare till fullo skall kunna dra nytta av ingångna nordiska överenskommelser krävs att innehållet i t. ex. den nordiska trygghetskonventionen förs ut till breda medborgargrupper.

Vilka återverkningar det danska inträdet i De europeiska gemenskaperna har på den nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen är under utredning. Utskottet förutsätter, att Nordiska rådet erhåller en utförlig rapport om detta problem till den 22:a sessionens första samling i Stockholm i februari 1974.

Det nordiska samarbetet för att motverka narkotikamissbruket bör ägnas fortsatt uppmärksamhet. Socialpolitiska utskottet har i sitt betänkande över medlemsförslag A 373/s om omhändertagande av narkotikamissbrukare för vård m. m. förorddat, att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att skyndsamt vidtaga åtgärder för en organiserad samverkan kring utvärdering av förekommande behandlingsmetoder för narkomaner i de nordiska länderna. I sammanhanget uttalar utskottet att koncentrationen av narkotikamissbrukare till vissa platser bör beaktas.

Ett av de väsentligaste inslagen i ministerrådets handlingsprogram var samarbetet på miljövårdens område. Om detta har utskottet yttrat sig tidigare, varför här endast skall uppmärksammas ett fåtal punkter. Utskottet noterar med tillfredsställelse, att ett slutligt förslag till nordisk miljöskyddskonvention nu föreligger och kan väntas bli undertecknat kring årsskiftet 1973/74 och att undertecknandet av ett avtal mellan Danmark och Sverige för att bekämpa föroreningarna i Öresund förestår. Av stor betydelse är också, att ett avtal ingåtts mellan de sju östersjöstaterna för bevarande av fiskebeståndet. Ett gemensamt nordiskt uppträdande bör eftersträvas vid den kommande konferensen i Helsingfors om en miljökonvention rörande Östersjön.

3. Utskottet föreslår

1. att Nordiska rådet beträffande kapitel IV: socialpolitiskt samarbete och kapitel VII: miljövårdssamarbete i ministerrådets berättelse som hänvisats till utskottet antar följande yttrande:

Nordiska rådet tillägger arbetsmiljöfrågorna stor vikt och önskar följa behandlingen av dessa genom att en årlig berättelse avges till rådet av den nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor. Kontakterna mellan socialpolitiska utskottet och av utskottets arbete berörda ministrar och ämbetsmannakommittéer bör vidareutvecklas. Likaså bör Nordiska rådets möjligheter till kontakter med intresseorganisationer i Norden, och därvid i första hand arbetsmarknadens parter tas upp till behandling.

Effekten av eventuella förändringar i den nordiska trygghetskonventionen och den nordiska överenskommelsen om en fri arbetsmarknad bör klarläggas snarast.

Rådet hälsar med tillfredsställelse, att den nordiska miljöskyddskonventionen sannolikt kommer att kunna undertecknas vid årsskiftet 1973/74, att undertecknandet av ett avtal mellan Danmark och Sverige i syfte att bekämpa föroreningar i Öresund är nära förestående samt att ett avtal om en miljöskyddskonvention mellan samtliga strandstater avseende Östersjön synes kunna komma till stånd under våren 1974.

2. att Nordiska rådet lägger kapitel IV och VII i ministerrådets berättelse till handlingarna.

Stavanger den 24 september 1973

Kristian Albertsen (S) Eric Carlsson (c) Sven Hammarberg (s)

Lars Lindeman (Sd) Gerda Møller (KF) Jens Risgaard Knudsen (S)

Matti Ruokola (K) Carl Olof Tallgren (Sv) Egil Aarvik (Kr. F.)

Förman

Tilläggsberättelse

rörande trafikanläggningar i Öresundsregionen

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

I brev den 26 juni 1973 till Nordiska ministerrådet har Nordiska rådets presidium på förslag av trafikutskottet uttalat önskemål om en redogörelse för det avtal angående fast förbindelse över Öresund och flygplats på Saltholm som ingåtts mellan Danmark och Sverige den 8 juni 1973 och för dess innebörd för utvecklingen av Öresundsregionens trafikförbindelser. Redogörelsen skulle enligt brevet vara i tillägg till de informationer som gavs i C I till Nordiska rådets 21:a session.

Nordiska ministerrådet får härmed som tillägg till berättelsen rörande det nordiska samarbetet till Nordiska rådets 21:a session överlämna bifogade redogörelse "Trafikanlæg i Øresundsregionen".

Oslo, 9. oktober 1973

För Nordisk Ministerråd

Hallvard Eika

Olli Bergman

Trafikanlæg i Øresundsregionen

Med de dansk-svenske regeringsaftaler, som blev afsluttet i juni måned i år, og som i dette efterår er forelagt de to landes lovgivende forsamlinger til godkendelse med henblik på, at ratifikation af aftalerne skal kunne finde sted omkring årsskiftet, er grundlaget skabt for en løsning af de store trafikproblemer i Øresundsområdet, som i en lang årrække har henstået uløste og i mange år stået på Nordisk Råds dagsorden. Det gælder for det første etableringen af faste forbindelser for vejtrafik og jernbane mellem Danmark og Sverige, og det gælder storlufthavnen på Saltholm, som uanset, at den gennemføres som et rent dansk projekt, alligevel som forudsætning har haft en dansk-svensk aftale, dels på grund af den åbenbare tekniske og trafikale sammenhæng med en fast forbindelse i KM-linjen, dels fordi benyttelse af svensk luftrum er nødvendig ved beflyvning af lufthavnen.

Om den geografiske placering af de faste forbindelser udtalte allerede den første Øresundsbetænkning fra 1962, at kun 2 linjer, nemlig København—Malmø og Helsingør—Helsingborg kunne komme på tale ved anlæg af faste forbindelser over Øresund. For så vidt angik København—Malmøområdet, anså betænkningen kun Saltholmlinjen med tilslutning ved Limhamn for at give en tilfredsstillende linjeføring. Ved fortsatte udredninger og overvejelser om Øresundsforbindelserne i løbet af 1960'erne er det klargjort, at en første, fast vejforbindelse bør bygges i linjen København—Malmø og føres via Saltholm.

I Danmark har der igennem 1960'erne været foretaget undersøgelser og overvejelser om en udflytning af Københavns lufthavn fra Kastrup til Saltholm. Den tiltagende interesse og forståelse for de miljømæssige faktorerers betydning i samfundsplanlægningen har på dette punkt været en afgørende motiverende faktor. Ved planlægning af en fast forbindelse i KM-linjen måtte der derfor gås ud fra tilkomsten af en storlufthavn på Saltholm. Praktiske og økonomiske grunde måtte naturligt afføde et ønske om at kombinere fremføringen af trafikken til og fra en eventuel lufthavn på Saltholm med fremføringen af trafikken på den faste Øresundsforbindelse mellem Danmark og Sverige.

For begge landes vedkommende måtte man endvidere anskue problemstillingen i et videregående perspektiv, nemlig i henseende til Øresundsforbindelsernes funktion som et led i de gennemgående trafikforbindelser mellem Skandinavien og kontinentet. Spørgsmålet om at gøre Sjælland fast forbundet med kontinentet kom herved med ind i billedet.

I betragtning af opgavens økonomiske omfang — størrelsesordenen af udgifterne ved de anlæg, det drejer sig om, nærmer sig en halv snes milliarder d. kr. — og under hensyn til de trafikpolitiske, planlægningsmæssige, tekniske og samordningsmæssige spørgsmål, som en stillingtagen til disse projekter indebærer, er det uden videre klart,

at det er en meget betydelig både politisk og teknisk-økonomisk-administrativ opgave, som skulle løses. At de grundlæggende beslutninger for at bringe disse anlæg til eksistens nu er truffet, må derfor mødes med desto større tilfredshed.

Som anført frembyder den omstændighed, at øen Saltholm både skal huse en storlufthavn og på en strækning skal bære en fast forbindelse i KM-linjen en meget betydelig praktisk samordningsopgave.

Efter at foreliggende materiale om Øresundsproblemerne i løbet af 1972 var blevet ajourført og kompletteret i visse henseender, kunne egentlige forhandlinger på regeringsplan indledes i efteråret 1972. Som det vil være kendt, fremsatte den svenske regering på det første møde i denne fase tilbud om for svensk regning at finansiere og bygge en vejforbindelse i København—Malmø-linjen. Dette tilbud viste sig at være et væsentligt bidrag til fremme af problemernes løsning, idet den danske regering meget hurtigt efter besluttede sig til at lade det svenske tilbud danne basis for de videre forhandlinger.

Væsentligt for Danmark var bl. a., at Sveriges tilbud omfattede en vejforbindelse i linjen Kastrup—Saltholm—Limhamn således, at anlægget på strækningen Kastrup—Saltholm skulle afvikle både den gennemgående trafik mellem landene og trafikken til og fra en lufthavn på Saltholm. Tidligere drøftelser havde omhandlet en linje utgående fra Dragør, idet man herved forudsatte, at der til betjening af en lufthavn på Saltholm skulle anlægges et særligt tunnelanlæg mellem Kastrup og Saltholm. Der var således enighed mellem parterne om, at det i en betragtelig årrække vil være tilstrækkeligt med alene ét anlæg mellem Amager og Saltholm.

For det endelige forhandlingsresultat var det endvidere afgørende, at der kunne afsluttes en overenskomst omfattende både en vejforbindelse i KM-linjen og en jernbaneforbindelse mellem Helsingør og Helsingborg.

Efter forberedelse i embedsmandsdelegationer kunne der den 8. juni 1973 mellem den svenske og den danske trafikminister undertegnes to regeringsoverenskomster, nemlig om faste forbindelser over Øresund og om lufttrafiktjeneste m. m. i anledning af anlæg af en dansk lufthavn på Saltholm.

Hovedindholdet af overenskomsterne skal her gengives.

Som nævnt omhandler overenskomsten om faste forbindelser både en vejforbindelse Kastrup—Saltholm—Limhamn (KM-forbindelsen), som finansieres og bygges af Sverige, og en jernbaneforbindelse i tunnel mellem Helsingør og Helsingborg (HH-tunnelen), der finansieres og bygges som et fælles svensk-dansk anlæg.

I relation til begge forbindelser udtales det i overenskomsten, at parterne går ud fra, at der kommer en fast Store Bælts-forbindelse. Der er nu gennemført en lov om anlæg af en bro over Store Bælt.

Om KM-forbindelsen bestemmes det i aftalen, at den i hvert fald i første omgang alene skal være en sekssporet motorvej med den angivne linjeføring og med tilslutning til de to landes almindelige vejnet. For Danmarks vedkommende vil det i første række sige Vestmotorvejen (E 4), og for Sveriges del E 6 med tilslutningspunkt ved Åkarp. Disse tilsluttende vejanlæg skal ifølge aftalen være færdige senest samtidig med KM-forbindelsen, jfr. bilagte kort A.

I aftalen er optaget bestemmelse om, at den kollektive persontrafik, som man forudsætter sker med bus, skal sikres god fremkommelighed ikke blot på selve KM-forbindelsen, men hele vejen mellem de centrale bydele i København og Malmø om fornødent ved reserverede kørebaner eller andre trafiktekniske foranstaltninger. Overenskomsten indeholder endvidere en bestemmelse, som omhandler foranstaltninger til forberedelse af overgang til en anden form for kollektiv persontransport i fremtiden, når der måtte blive grundlag herfor. Endelig har Danmark sikret sig ret til, hvis man inden den 1. juli 1975 begærer det, at få tunnelen mellem Amager og Saltholm udført med yderligere en tunneldel til S-tog imod, at Danmark betaler meromkostningerne og en rimelig andel af fællesomkostningerne for tunnelen.

Sverige påtager sig at forestå bygge- og anlægsarbejder og finansiere disse, således at forbindelsen kan åbnes snarest muligt — det vil i praksis sige tidligst i 1982—83 — og senest i 1985. I konsekvens af dette bygherreansvar er det Sverige, som forestår projektering og udførelse af anlægget. Danmarks interesser er tilgodeset gennem en række bestemmelser i aftalen blandt andet om, at anlægsarbejderne skal udbydes i international licitation, og at der skal etableres en særlig dansk-svensk samrådsgruppe. Hvad specielt angår strækningen på og ved Saltholm og tunnellingingen på Amager, skal der træffes særlig overenskomst om samordningen af KM-arbejderne med de danske anlægsarbejder. På Saltholm påtager Danmark sig som et led i lufthavnsarbejderne at anlægge og udforme den indfatning, som under alle omstændigheder skal tilvejebringes af hensyn til lufthavnsanlægget.

Der er i øvrigt enighed om, at projektet på sædvanlig måde skal prøves i overensstemmelse med dansk og svensk rets bestemmelser om tilladelse til etablering af anlæg på søterritoriet, og at projektet skal opfylde de krav, som i den forbindelse måtte blive stillet. Endvidere er det i aftalen fastlagt, at det ved bygning af forbindelsen skal tilstræbes, at ulemper for søfarten og forurening af kysterne undgås.

Sverige agter at lade et særligt statsejet aktieselskab forestå projektering, bygning og drift af anlægget, og aftalen åbner mulighed for denne administrationsform.

Ved bygning af KM-forbindelsen har Sverige til hensigt at bruge nordisk arbejdskraft i den udstrækning, som er mulig med henblik på en formålstjenlig udførelse af forbindelsen.

Om linjen Saltholm—Dragør, der senere kan blive aktuel, indeholder den foreliggende aftale den forpligtelse, at man ved planlægningen på Amager og Saltholm skal tage højde herfor. Spørgsmålet om, hvornår det kan anses for nødvendigt med en sådan supplerende forbindelse, og dens nærmere udformning og finansiering skal der til sin tid træffes særlig aftale mellem de to lande om.

Under de forhandlinger, der siden slutningen af 1960'erne har været ført om etablering af en vejforbindelse over Øresund, har det været forudsat, at anlægget og driften skulle betales gennem afgifter, der opkræves hos trafikanterne.

Bestemmelser herom er nu optaget i overenskomsten, men betalingen gennem afgifter har således ikke sammenhæng med det forhold, at forbindelsen udføres som et rent svensk anlæg.

Overenskomstbestemmelserne fikserer de udgiftskategorier, som kan indgå i afgiftsberegningen, og visse principper for denne. Man vil således sørge for, at taksterne udvikler sig på en sådan måde gennem tiden, at den enkelte trafikant nogenlunde kommer til at betale det samme beløb i faste priser. Især vil man undgå, at afgifterne i begyndelsen, når trafikken er mindst, bliver høje og senere, når trafikken tiltager og nærmer sig kapacitetsgrænsen, bliver lave — regnet i tidens prisniveau. Dette hensyn vil bl. a. blive tilgodeset ved optagelse af lån til anlæggets finansiering. Endvidere sikrer aftalen den kollektive trafik en takstmæssigt fordelagtig behandling.

Afgiften for en rejse Amager-Saltholm skal ifølge aftalen fastsættes til én tredjedel og afgiften for en rejse Saltholm—Limhamn til to tredjedele af afgiften for at køre hele strækningen Amager—Skåne. Baggrunden herfor er, at selv om der ikke er den store forskel i anlægsomkostningerne på de to delstrækninger, er trafikken mellem Amager og Saltholm meget væsentligt større end på den anden delstrækning. Tager man på grundlag af prognoserne dette med i beregningerne af afgiften ved siden af anlægsomkostningerne, kommer man til det nævnte forhold 1 til 2.

Aftalen indeholder tillige bestemmelser om adgang til ved takstfastsættelsen at sikre opbygning af en vis reservefond til eventuelle større reparationer eller til en senere udbygning af forbindelsen efter nærmere dansk-svensk aftale. Fondens samlede størrelse er begrænset til højst 15 % af investeringsomkostningerne med tillæg af renter i byggetiden.

Når anlægskapitalen er fuldt tilbagebetalt, hvilket skal være sket senest efter 25 års forløb, bliver den danske stat ligeberettiget medejer af KM-forbindelsen, som herefter skal drives videre på de vilkår, Danmark og Sverige til den tid enes om. Danmark kan indtræde tidligere som medejer mod at tilsvare halvdelen af de resterende, økonomiske forpligtelser, som er knyttet til forbindelsen.

Endelig bemærkes, at aftalen indeholder bestemmelse om afgørelse af eventuelle tvistigheder mellem de to parter ved voldgift.

Om HH-forbindelsen bestemmes det i aftalen, at det skal være en tunnelforbindelse alene for jernbane, og linjeføringen er fastlagt i hovedtræk, jfr. bilagte kort B. Om anlæggets finansiering er det aftalt, at strækningen mellem kystlinjerne betales med halvdelen af hver af parterne, medens udgifterne i land på de to sider bæres af henholdsvis Sverige og Danmark. Med hensyn til det tidsmæssige er det aftalt, at anlægget skal påbegyndes så snart det er muligt under hensyn til landenes ressourcer og til gennemførelsen af KM- og Saltholmprojekterne. Som retningslinje for planlægningen er det aftalt at stile efter en færdiggørelse omkring 1985.

Ved aftalen om lufttrafiktjeneste m. m. tillader Sverige, at den danske flyveledelse udøver sin virksomhed inden for svensk luftrum i det omfang, hvori det er nødvendigt af hensyn til lufttrafikken ind og ud af lufthavnen på Saltholm.

Aftalen medfører imidlertid ingen begrænsning i Sveriges suveræniteten eller i dets muligheder for i påkommende tilfælde at hævde sin territoriale integritet. Aftalen indeholder en række bestemmelser, der tager sigte herpå. Således har Sverige forbeholdt sig ret til i tilfælde af krig eller krigsfare at suspendere eller ophæve de danske rettigheder; endvidere er det aftalt, at såfremt fremmed eller ukendt aktivitet i det svenske luftrum, hvor dansk flyveledelse virker, gør det nødvendigt med svensk militær indgriben, skal flyveledelsen så hurtigt, det er flyvesikkerhedsmæssigt muligt, frilægge dette luftrum. Det følger endvidere af det her omhandlede grundsynspunkt, at de normale regler for fremmede, det vil sige også danske, statslige ikke-kommercielle luftfartøjers adgang til at flyve over Sverige, ikke ændres ved aftalen. For sådanne militære og andre flyvninger skal der som hidtil i hvert enkelt tilfælde indhentes forudgående svensk godkendelse.

Der skal mellem de danske og svenske luftfartsmyndigheder til sin tid træffes nærmere aftale om udstrækningen af det svenske luftrum, det her drejer sig om. Når dette område ikke er fastlagt allerede nu i aftalen, skyldes det først og fremmest, at man med den tekniske og operative udvikling, som sker på dette område ikke i dag med den fornødne sikkerhed kan fastlægge dette område. Der er imidlertid enighed om, at området skal fastlægges således, at det giver fuld mulighed for at udnytte lufthavnsanlægget på Saltholm, og i en protokol til aftalen er det angivet, hvilket område det ville dreje sig om, hvis forholdene måtte være som i 1973.

Det er i aftalen bestemt, at trafikken på lufthavnene Saltholm og Sturup skal samordnes i det omfang, det er nødvendigt for at sikre en tilfredsstillende trafikafvikling på begge lufthavne.

Det er endvidere i aftalen foreskrevet, at lufttrafikken til og fra de

to lufthavne ikke må begrænses af skydeområder eller atomkraftværker. Sådanne anlæg ville på grund af de sikkerhedszoner, der ofte er knyttet til disse, kunne ændre forudsætningerne for aftalen og gøre den værdiløs eller indskrænke dens betydning.

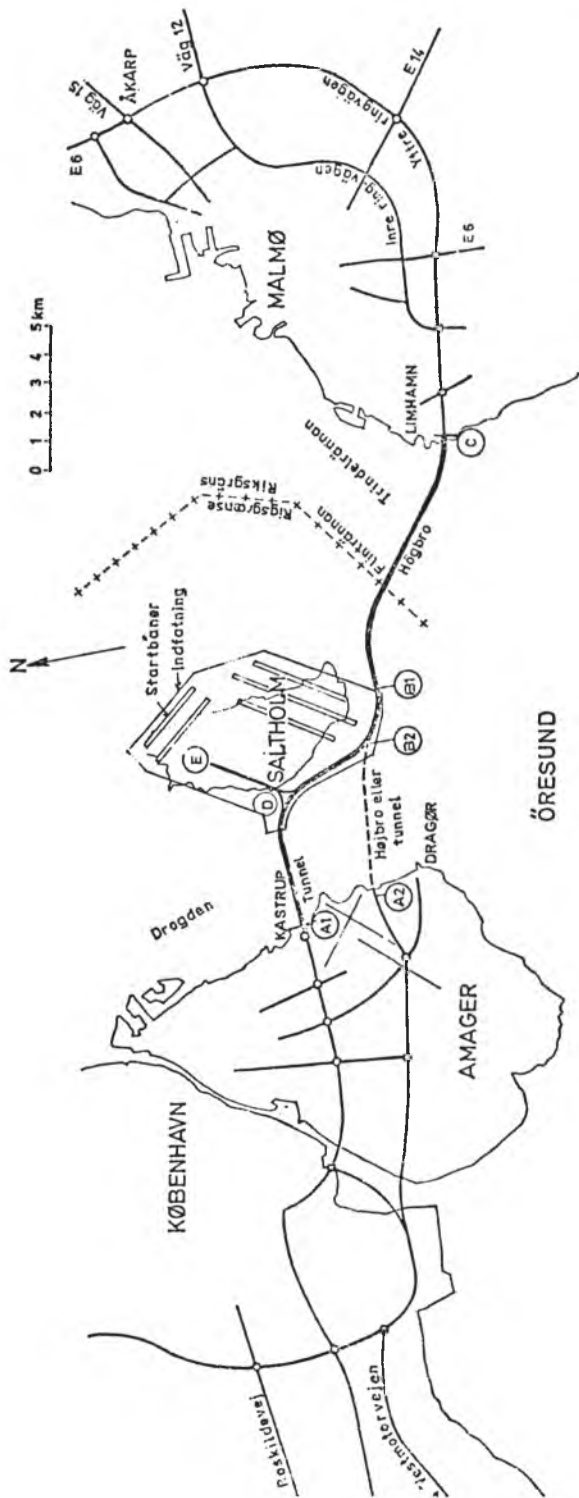
Der indgår i aftalen tillige en række andre bestemmelser om samordning af de to landes aktiviteter på lufttrafikledelesområdet inden for regionen og om de trafikregler, som skal finde anvendelse.

Et af de vanskeligste spørgsmål i forbindelse med aftalen har været flystøjen. Fra svensk side har man søgt at undgå, at svensk landområde og dermed den svenske befolkning bliver udsat for generende støj som følge af trafikken på Saltholmslufthavnen. I dette spørgsmål er der nået et resultat, som på en rimelig måde tager såvel miljø- som lufttrafiksynspunkter i betragtning. I aftalen er det således bestemt, at ”kritisk bullergräns” ved flyaktiviteter til, fra eller på Saltholm ikke må overskride den grænse, som nærmere angives på et bilag til aftalen. Skulle dette ske, er Danmark forpligtet til at træffe de foranstaltninger, f. eks. ved ændring af flyveveje, benyttelse af andre baner på lufthavnen eller lignende, som man måtte finde egnede til at sikre, at grænsen ikke på ny overskrides i fremtiden.

De to landes regeringer er tilfredse med det aftalekompleks, som nu foreligger — tilfredse både med, at en løsning er fundet, og med overenskomsternes indhold på alle væsentlige punkter. Overenskomsterne fremtræder efter regeringernes opfattelse som et godt og kontant udtryk for, hvad der kan nås ved nordisk samarbejde, når viljen til at nå et resultat er til stede på begge sider.

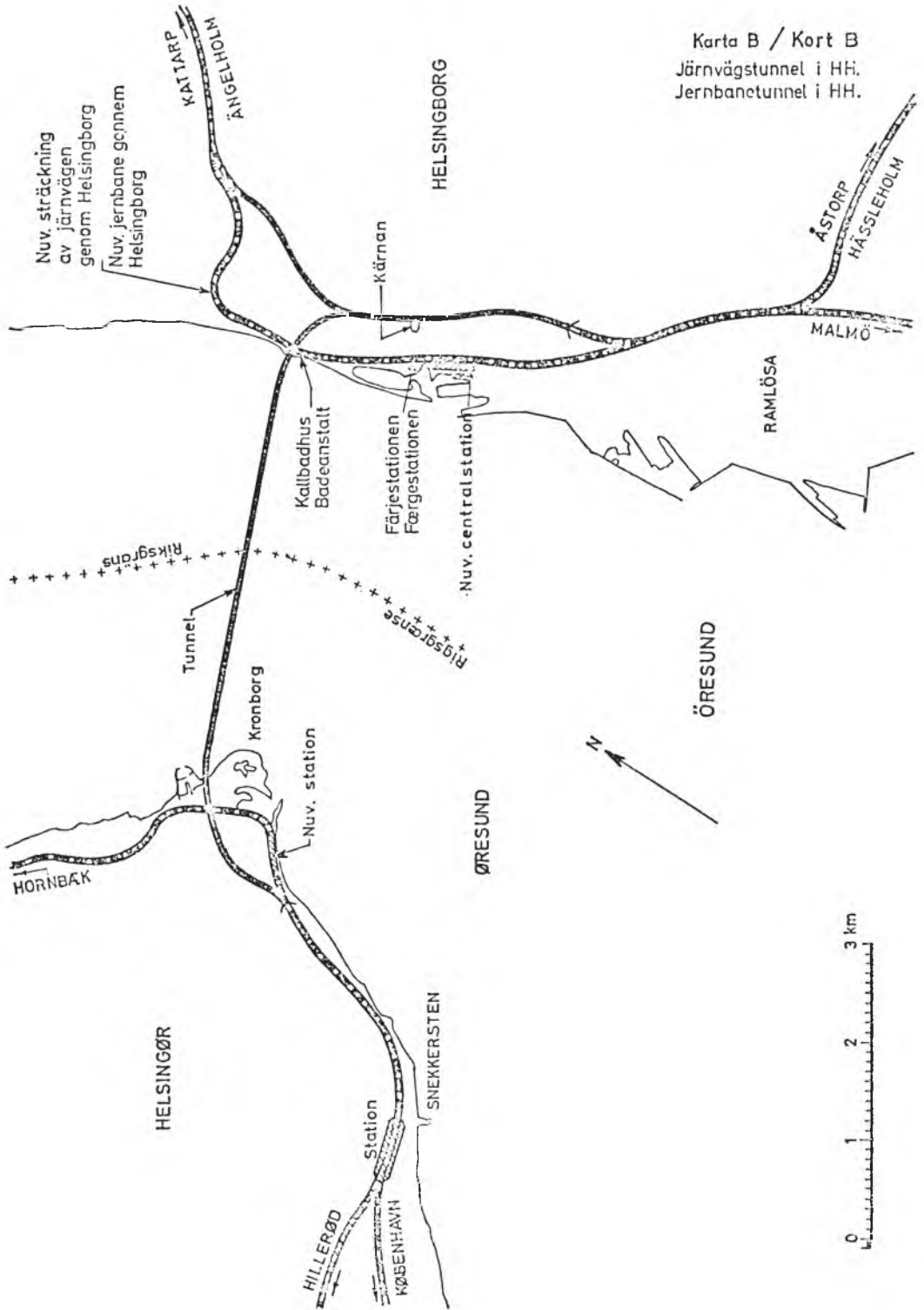
Bilaga 1

Kort A

KM – omfattar sträckan A1–B1–C
 Dragörliden omfattar sträckan A2–B2
 Sträckan D–E är terminalväg på Saltholm

KM – linien omfattar sträckningen A1–B1–C
 Dragörlinien omfattar sträckningen A2–B2
 Sträckningen D–E är terminalväg på Saltholm

*BILAGA 3***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över Nordiska minister-
rådets tilläggsberättelse rörande trafikanklägningar i Öresundsregionen**

Til trafikudvalget er henvist tillægsberetning vedrørende trafikanklæg i Øresundsregionen afgivet af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 21. session, 2. samling.

Udvalget har behandlet beretningen samt den mellem den danske regering og den svenske regering — den 8. juni 1973 indgående aftale om Øresundsforbindelserne på møder den 17. oktober 1973 i København og den 25. oktober 1973 i Stockholm.

I mødet i Stockholm har minister for offentlige arbejder Jens Kampmann, Danmark, trafikminister Pekka Tarjanne, Finland, samferdselsminister Annemarie Lorentzen, Norge, og kommunikationsminister Bengt Norling, Sverige, deltaget i udvalgets behandling af spørgsmålet.

Beretningen indeholder som indledning et historisk tilbageblik over behandlingen af Øresundsspørgsmålene frem til den 8. juni 1973, hvor den danske regering og den svenske regering i København underskrev en aftale om, at der mellem København og Malmö skulle bygges en fast vejforbindelse over Saltholm (tunnel/bro), og at der mellem Helsingør og Helsingborg skulle bygges en jernbaneforbindelse (tunnel), ligesom der fastsættes retningslinier for overflyvning af Øresundsområdet i forbindelse med den af det danske folketing den 6. juni 1973 vedtagne bygning af en storlufthavn på Saltholm. Regeringerne går ligeledes ud fra, at der bygges en fast forbindelse over Store Bælt, som vedtaget af det danske folketing den 6. juni 1973.

Hvad angår luftrumstrafikken i Øresundsregionen er aftalt en samordning af trafikken mellem den kommende Saltholm lufthavn og den allerede igangværende lufthavn i Sturup. Beretningen oplyser endvidere, at et af de sværeste spørgsmål i forbindelse med luftrumsproblematikken har været indførelsen af en kritisk støjgrænse for beskyttelse af det svenske miljø ved flytrafik på Saltholm.

Af aftalen fremgår, at den svenske regering har påtaget sig at finansiere og bygge den faste vejforbindelse over Øresund, KM-forbindelsen, der bliver belagt med vejafgift, medens Danmark og Sverige deler omkostningerne ved bygning af HH-jernbaneforbindelsen. Hvert land svarer alene sine omkostninger i forbindelse med tilsluttende vej/baneanlæg. Arbejdet med udførelsen af et tunnel/vej-anlæg mellem København og Malmö udføres af et i samme anledning dannet statsligt selskab, medens tunnelforbindelsen mellem Helsingør og Helsingborg udføres af den

danske og den svenske jernbanestyrelse i samarbejde. Begge landes regeringer har forpligtet sig til at medvirke til, at de to projekter, *KM-forbindelsen* og *HH-forbindelsen*, gennemføres hurtigst muligt, og således KM-forbindelsen åbnes for trafik så snart som muligt og senest år 1985, og at HH-forbindelsen påbegyndes så snart som muligt og fremmes i den takt, hvori landenes ressourcer tillader det, særlig under hensyntagen til opgaverne med at tilvejebringe KM-forbindelsen og en lufthavn på Saltholm. Retningslinierne for planlægningen bør være, at HH-forbindelsen færdiggøres omkring år 1985.

Trafikudvalget vil i denne forbindelse gøre opmærksom på, at Nordisk Råd allerede på sin første session i 1953 i København vedtog følgende rekommandation (*rek. nr. 4/1953*):

”Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Sverige og Danmark, at de på grundlag af fælles drøftelser foranlediger forberedende undersøgelser foretaget til belysning af de almindelige økonomiske og trafikale forudsætninger for bygningen af bro eller tunnel mellem Sverige og Danmark i Øresund”.

Rekommandationen blev vedtaget med de danske og svenske stemmer, ialt 32, idet de tilstedeværende islandske og norske medlemmer, i alt 19, undlod at stemme.

Rekommandationen var blevet til gennem et medlemsforslag rejst den 11. december 1952 i Malmö af Allan Vougt, Sverige, og tiltrådt af de danske medlemmer af Nordisk Råd, Bertel Dahlgaard, Niels Elgaard, Einar P. Foss og Hans Hedtoft.

Spørgsmålet om faste forbindelser over Øresund har siden hvert år været på rådets dagsorden, og rådet har gennem en række rekommandationer taget initiativet over for regeringerne både for så vidt angår de faste forbindelser, som de er kendt gennem fremlæggelsen af ministerrådets tillægsberetning, og for så vidt angår spørgsmålet om anlæggelse af en storlufthavn på Saltholm.

Udvalget vil også gøre opmærksom på, at disse store trafik anlæg i Øresundsregionen — foruden for Danmark og Sverige — også vil blive af stor betydning for Finland og Norge, både i jernbane-, landevejs- og flyvetrafikken mellem disse lande og kontinentet.

Udvalget går ud fra, at regeringernes aftale af 8. juni 1973 om bygning af de i aftalen indeholdte anlæg — KM- og HH-forbindelserne — godkendes af det danske folketing og den svenske riksdag i efteråret 1973.

Udvalget har bemærket, at der i overenskomsten er indeholdt det af trafikudvalget senest i sit møde med trafikministrene den 12. januar 1973 i Stockholm fremsatte ønske om, at der blev mulighed for kollektive trafikmidlers anvendelse på KM-forbindelsen og mulighed for en udvidelse af denne i takt med et stigende behov.

Udvalget er også tilfreds med, at flyvetrafikken til storlufthavnen på Saltholm og lufthavnen i Sturup samordnes, således at unødige for-

styrrelser ved brug af lufthavnene elimineres. Trafikudvalget ser også noget positivt i, at der i aftalen er indeholdt bestemmelsen om, at unødigt forsinkelse af projekternes gennemførelse undgås og at man tilstræber at færdiggøre disse snarest muligt og har sat år 1985 som det seneste tidspunkt for ibrugtagelse af KM-forbindelsen samt at retningslinierne for planlægningen af HH-forbindelsen tilsigter, at denne færdiggøres omkring år 1985.

Trafikudvalget forudsætter, at der ved detailprojekteringen og ved gennemførelsen af projekterne tages de mest vidtrækkende hensyn til de berørte områders befolkning og landskaber, således at de miljømæssige og andre forhold i mindst muligt omfang belastes.

Udvalget indstiller herefter,

at Nordisk Råd tager Nordisk Ministerråds tillægsberetning om trafikplanlægning i Øresundsregionen til efterretning.

Stockholm, den 25. oktober 1973

<i>Bjarne Mørk Eidem (A)</i>		<i>Arent Henriksen (SV)</i>
	<i>Gils Guðmundsson (Ab)</i>	
<i>Gustav Holmberg (V)</i>	<i>Svend Horn (S)</i>	<i>Håkon Kyllingmark (H)</i>
<i>Aili Laitinen (Lkp)</i>	<i>Arne Larsen (SF)</i>	<i>Bror Lillqvist (Sd)</i>
	<i>Sven Mellqvist (s)</i>	Formand

Särskilt yttrande

Med hänsyn till att berörda avtal inom kort skall bli föremål för detaljbehandling i de danska och svenska riksdagarna anser jag att något ställningstagande i sak icke nu bör göras.

Stockholm den 25 oktober 1973

Cecilia Nettelbrandt (fp)

Berättelse

om samarbete på lagstiftningens område

(Överlämnad av Norges regering)

Berättelse, tryckt 1. samling, s. 834

BILAGA

Betänkande 2 av Nordiska rådets juridiska utskott över C 1: berättelse rörande det nordiska samarbetet och C 5/j: Berättelse om samarbete på lagstiftningens område

(Se Sak C 1, Bilaga 10)

Berättelse

från Nordiska arbetsmarknadsutskottet

(Överlämnad av Danmarks regering)

Berättelse, tryckt 1. samling, s. 865

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om den nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen

(Se Sak E 12, s. 2063)

Berättelse

om de nordiska språknämndernas samarbete 1972

(Överlämnad av Norges regering)

Berättelse, tryckt 1. samling, s. 869

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelsen

Till kulturutskottet har hänvisats berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete (*Sak C 9/k*). Utskottet har behandlat berättelsen vid sammanträden den 16 januari 1973, den 2 maj 1973, den 3 augusti 1973 samt den 24 och 25 september 1973.

Utskottet önskar för rådet och regeringsorganen framhålla den stora betydelsen av ett aktivt nordiskt språksamarbete. Utskottet menar, att man vid detta samarbete som en övergripande målsättning bör ha en strävan att bibehålla och vidareutveckla den språkgemenskap som existerar mellan de centralskandinaviska språken. Språkvårdssamarbetet bör således ingå som ett led i det större arbetet på att förbättra den inbördes språkförståelsen i Norden.

I praktiken bör detta arbete dels inriktas på att avlägsna sådana nu existerande olikheter t. ex. i fråga om skriftbildens utseende (olika bokstavstyper) och stavningen, vilka beror på historiska traditioner och inte är förankrade i verkliga olikheter mellan språken. En ännu viktigare målsättning bör dock vara att tillse, att den ständigt skeende språkutvecklingen inte leder till att skillnaderna mellan språken blir större än tidigare. Med detta avser utskottet t. ex. samarbete i fråga om de stora mängder nya ord, som oavbrutet kommer in i språken, så att de nordiska språken inte i onödan inför olika ord för samma begrepp, såsom hittills ofta har skett. Språksamarbetet bör m. a. o. i detta hänseende ha en normativ karaktär. Detta behöver inte komma i konflikt med de enskilda språkens autonoma behov av språkvård.

Utskottet finner, att de nordiska språknämnderna kunde spela en betydelsefull roll i ett samarbete av den typ som ovan uppskisserats. Detta kräver emellertid enligt utskottets uppfattning, att samarbetet mellan nämnderna får en betydligt mer permanent karaktär än det hittills har haft. Man kan därvid tänka sig flera olika lösningsalternativ. Utan att i detta skede vilja uttala sig till förmån för någon bestämd lösning, vill utskottet dock nämna möjligheten att tillskapa ett samnordiskt språk-

vårdsorgan, en nordisk språknämnd, där utom de nationella språknämnderna även t. ex. politiker, pressfolk, författare och andra grupper, vilka brukar språket som ett dagligt arbetsredskap, skulle vara representerade.

Utskottet är medvetet om att de nordiska språknämndernas samarbete hittills mycket har hämmats av bristande ekonomiska och personella resurser, särskilt för den nordiskt inriktade delen av sin verksamhet. Utskottet vill erinra om, att det år 1970, i ett betänkande till rådets 18:e session om *Sak C 9/k* och medlemsförslag *A 226/k*, uttalade att språknämnderna borde erhålla tillräckliga medel för behövlig effektivisering av sin verksamhet.

Utskottet vill i detta sammanhang lägga språknämnderna på hjärtat att i sitt samarbete verka i överensstämmelse med de riktlinjer som ovan uppdragits, och ånyo framhålla behovet av ökat stöd till nordiskt språksamarbete i denna anda.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Köpenhamn den 25 september 1973

<i>Tønner Andenæs (A)</i>	<i>Gunnar Garbo (V)</i>	<i>Gylfi Þ. Gislason (A)</i> Förman
<i>Poul Hartling (V)</i>	<i>Demmus Hentze (Fkfl)</i>	<i>Karl-Erik Häll (s)</i>
<i>Tage Johansson (s)</i>	<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>
<i>Karl Skytte (RV)</i>		<i>Per Olof Sundman (c)</i>

Berättelse**om Nordiska kulturfonden, 1972**

Berättelse, tryckt 1. samling, s. 914

*BILAGA 6***Betänkande av Nordiska rådets utskott för granskning av berättelse om Nordiska kulturfonden över berättelsen**

Till utskottet har hänvisats berättelse om Nordiska kulturfonden 1972 (*Sak C 16/k b*).

Utskottet har genomgått berättelsen och inte funnit anledning till anmärkningar rörande densamma. Utskottet får därför föreslå,

1. att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1972 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för år 1972, samt
2. att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Stockholm den 25 oktober 1973

Johannes Antonsson (c) Mauno Forsman (Sd) Gylfi Þ. Gíslason (A)
Förman

Jørgen Peder Hansen (S)

Berättelse

från Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning

Berättelse, tryckt 1. samling, s. 962

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över berättelsen

Til trafikudvalget er henvist beretning fra Nordisk Komité for Trafiksikkerhedsforskning (NKT): C 21/t.

Af beretningen, som omfatter 1972, fremgår det at komiteen har udvekslet oplysninger om igangværende og planlagt forskning i de nationale forskningsorganisationer, ligesom man har udarbejdet et katalog over denne. Man har endvidere udarbejdet en bibliografi over trafiksikkerhedslitteratur. Endvidere er arbejdsgruppen i færd med at behandle særlige problemer inden for trafiksikkerhedsområdet, blandt andet retningslinier for byplanlægning med hensyn til trafiksikkerhed, "Black spots" og andre. Komiteen har afholdt 2 møder, og et fællesmøde med Nordisk Komité for Transportøkonomisk Forskning.

Udvalget er af den opfattelse, at trafiksikkerhedsforskning bør gives høj prioritet og finder, at man i NKT har et egnet organ til at medvirke i løsningen eller koordineringen af aktuelle forskningsprojekter.

Udvalget indstiller,

at rådet tager beretningen til efterretning.

Oslo, den 17. februar 1973

Eric Carlsson (c) *Bjarne Mørk Eidem (A)* *Gils Guðmundsson (Ab)*

Svend Horn (S) *Martha Johannessen (A)* *Olaf Knudson (H)*

Aili Laitinen (Lkp) *Arne Larsen (SF)* *Bror Lillqvist (Sd)*
Formand

Sven Mellqvist (s)

Cecilia Nettelbrandt (fp)

Berättelse

om verksamheten i Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor

(Överlämnad av Sveriges regering)

Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor, som år 1968 upprättats enligt överenskommelse mellan regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige, har funnit, att dess uppgifter med fördel kan fullgöras inom ramen för de samarbetsorgan som inrättats enligt det nordiska kulturavtalet och har därför hemställt hos Nordiska ministerrådet att organet upplöses. Någon ytterligare verksamhet planeras inte inom organets ram. I praktiken har samarbetsuppgifterna övertagits av arbetsgrupper under kulturavtalet, nämligen först arbetsgruppen för nordiskt TV-samarbete (*NU 1972: 7*) och sedermera Nordiska ministerrådets TV-kommitté, som enligt ministerrådets beslut den 11 december 1972 har att behandla tekniska, ekonomiska och juridiska frågor i samband med ett utbyggt nordiskt TV-samarbete. Jfr meddelande till Nordiska rådets 21:a session om rekommendation nr 16/1972 m. fl.¹

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelsen

Till kulturutskottet har hänvisats berättelse om verksamheten i Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor (*Sak C 22/k*). Utskottet har behandlat berättelsen vid sammanträden den 3 augusti 1973, den 24 september 1973 och den 8 oktober 1973.

Av berättelsen framgår, att kontaktorganet funnit att dess uppgifter med fördel kan fullgöras inom ramen för de samarbetsorgan som tillsatts enligt det nordiska kulturavtalet och att dess uppgifter i praktiken övertagits av arbetsgrupper under kulturavtalet, för närvarande närmast den av ministerrådet den 5 februari 1973 tillsatta TV-kommittén. Kontaktorganet har därför hos ministerrådet hemställt om sin upplösning.

Utskottet konstaterar att kontaktorganet, som tillsattes genom beslut den 20 februari 1968 av de ministrar som ansvarade för radio- och TV-frågor, tillskapades i syfte att få till stånd en effektiv organisatorisk form för samarbete på radions och televisionens område. De förväntningar som då ställdes på organets verksamhet har emellertid inte infriats. Sedan kontaktorganet under de första åren av sin existens utvecklat en avsevärd aktivitet, avtynade dess verksamhet. Kontaktorganet torde inte ha sammanträtt sedan år 1970. Mot bakgrund av den stora betydelse som utskottet tillmäter samarbetet mellan de nordiska länderna på televisionens och radions område kan utskottet inte finna nämnda utveckling riktig. Utskottet anser det därför vara väsentligt att ministerrådet antingen vidtar åtgärder för att på nytt igångsätta verksamheten i kontaktorganet, varvid en breddning av sammansättningen kunde komma i fråga (utskottet avser åtgärder för att bereda företrädare för de nordiska radiobolagen plats i kontaktorganet), eller att man, om kontaktorganets hemställan om sin upplösning bifalles, tillskapar en ny, effektivt fungerande organisatorisk ram för radio- och televisionssamarbetet. Den i berättelsen omnämnda av ministerrådet tillsatta TV-kommittén, i vilken även radiobolagen är företrädade, fyller i viss mån denna uppgift, men är icke ett permanent organ och handhar endast frågor rörande TV-samarbete. Erfarenheterna från arbetet inom denna kommitté och inom Arbetsgruppen för nordiskt TV-samarbete år 1972 bör dock kunna utnyttjas vid uppbyggandet av en önskvärd permanent organisatorisk ram för radio- och televisionssamarbetet under kulturavtalet.

Utskottet föreslår,
att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Köpenhamn den 8 oktober 1973

Tønnes Andenæs (A) *Mauno Forsman (Sd)*
Ilkka-Christian Björklund (Skdl)
Gylfi Þ. Gíslason (A) *Jørgen Peder Hansen (S)* *Poul Hartling (V)*
 Förman
Niels Helveg Petersen (RV) *Karl-Erik Häll (s)* *Tage Johansson (s)*
Olaf Knudson (H) *Ingemar Mundebo (fp)* *Per Olof Sundman (c)*
Folke Woivalin (ÅS)

Berättelse

från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Berättelse, tryckt 1. samling, s. 965

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelsen

Till kulturutskottet har hänvisats berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (*Sak C 23/k*). Utskottet har behandlat berättelsen vid sammanträden den 16 januari 1973, den 2 maj 1973, den 3 augusti 1973 och den 24 september 1973.

Utskottet har funnit skäl att understryka betydelsen av att samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning erhåller betydligt förbättrade ekonomiska förutsättningar att genomföra det lovande forskningsprogram beträffande arktisk medicin, som uppgjorts inom kommittén. (Programmets huvudpunkter redovisas i kommitténs berättelse och en utförligare redogörelse för detsamma ingår i kommitténs remissyttrande till *Sak A 360/k* Nordiskt forskningsprogram. De nordiska länderna erbjuder unika möjligheter till forskning rörande arktisk medicin genom kombinationen av en relativt sett mycket betydande befolkning på arktiska och subarktiska områden och av på dessa områden befintliga medicinska forskningsinstitutioner.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Köpenhamn den 24 september 1973

Tønnes Andenæs (A)

Mauno Forsman (Sd)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Gunnar Garbo (V)

Poul Hartling (V)

Demmus Hentze (Fkfl)

Elsi Hetemäki (Kok)

Karl-Erik Häll (s)

Tage Johansson (s)

Ingemar Mundebo (fp)
Vice förman

Karl Skytte (RV)

Per-Olof Sundman (c)

Folke Woivalin (ÅS)

Berättelse**från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning**

Berättelse, tryckt 1. samling, s. 975

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över berättelsen**

Til trafikudvalget er henvist sag C 25/t, beretning fra Nordisk Komité for Transportøkonomisk Forskning (NKTF).

Af beretningen, som omfatter 1972, fremgår at komiteen foruden en videreførelse af sin sædvanlige virksomhed i henhold til sit mandat, herunder udgivelse af publikationer, har afholdt 2 forskerkonferencer, "Transportstandard i tyndt befolkede egne" og "Kommunikationerne — et virkemiddel i lokaliseringspolitikken?".

Komiteen har afholdt 5 møder samt et fællesmøde med NKT og har anmeldt at have et handlingsprogram under udarbejdelse for de nærmeste 4 år. Handlingsprogrammet forelægges embedsmandskomiteen for transportaftalen, hvorunder NKTF nu hører.

Udvalget har bemærket sig transportaftalens artikel 6, hvoraf det fremgår, at NKTF bistår embedsmandskomiteen i dennes virksomhed og kan som sin opfattelse udtale, at man finder, at man i NKTF har et egnet organ til løsning eller koordinering af de aktuelle forskningsopgaver, som blandt andet indeholdes i Nordisk Ministerråds handlingsprogram.

Udvalget indstiller,

at Nordisk Råd tager beretningen til efterretning.

Oslo, den 17. februar 1973

Eric Carlsson (c) *Bjarne Mørk Eidem (A)* *Gils Guðmundsson (Ab)*

Svend Horn (S) *Martha Johannessen (A)* *Olaf Knudson (H)*

Aili Laitinen (Lkp) *Arne Larsen (SF)* *Bror Lillqvist (Sd)*
Formand

Sven Mellqvist (s)

Cecilia Nettelbrandt (fp)

Berättelse

om Nordiskt institut för folkdiktning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Berättelse, tryckt 1. samling, s. 1008

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelsen

Till kulturutskottet har hänvisats berättelse om Nordiskt institut för folkdiktning (*Sak C 31/k*). Utskottet har behandlat berättelsen vid sammanträden den 2 maj 1973, den 3 augusti 1973 och den 24 september 1973.

Utskottet konstaterar att institutets sekretariat under år 1972 har överflyttats från Köpenhamn till Åbo. Institutets verksamhet har utvidgats i fråga om publikationsverksamheten. Sålunda har utgivning-
en av en skriftserie "NIF Publikations" inletts. Likaså utger institutet numera en nyhetsbulletin "NIF Newsletter" med värdefullt och informativt innehåll. Utskottet vill i detta sammanhang dock uttrycka förhoppningen, att denna nyhetsbulletin i framtiden även skulle kunna utges på ett eller flera nordiska språk, i syfte att göra dess innehåll lättare tillgängligt för den stora allmänheten i de nordiska länderna.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Köpenhamn den 24 september 1973

<i>Tønnes Andenæs (A)</i>		<i>Mauno Forsman (Sd)</i>
	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>	
<i>Gunnar Garbo (V)</i>	<i>Poul Hartling (V)</i>	<i>Demmus Hentze (Fkfl)</i>
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Karl-Erik Häll (s)</i>	<i>Ingemar Mundebo (fp)</i> Vice förman
<i>Karl Skytte (RV)</i>	<i>Tage Johansson (s)</i>	<i>Per Olof Sundman (c)</i>
	<i>Folke Woivalin (AS)</i>	

Berättelse

från Nordiska trafiksäkerhetsrådet

Berättelse, tryckt 1. samling, s. 1047**BILAGA****Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över berättelsen**

Til trafikudvalget er henvist beretning fra Nordisk Trafiksikkerhedsråd (NTR) C 40/t.

Af beretningen, som omfatter 1972, fremgår det at rådet har afholdt 5 møder, og at man i første række har søgt at få organiseret det nordiske samarbejde på forskellige fagområder vedrørende trafikikkerheden gennem de nedsatte underorganer,

Nordisk Komité for Vejtrafiklovgivning (NKV)
 Nordisk Komité for Trafiksikkerhedsforskning (NKT)
 Nordisk Bilteknisk Arbejdsgruppe (NBA).

Udvalget konstaterer med tilfredshed, at NTR har haft opmærksomheden rettet mod indførelsen af ensartet nordisk færdselslovgivning (*rek. 27/1968*) — kørekort-gyldighed m. v. (*rek. 34/1970*) og udgivelse af forskningsrapport, betænkning samt anden informationsvirksomhed inden for trafikikkerhedsområdet.

Udvalget finder, at man i NTR har et egnet organ til løsning eller koordinering af aktuelle trafikikkerhedsspørgsmål og at det derfor vil være hensigtsmæssigt at støtte og styrke rådets arbejde med disse opgaver.

Udvalget indstiller,

at Nordisk Råd tager beretningen til efterretning.

Oslo, den 17. februar 1973

<i>Eric Carlsson (c)</i>	<i>Bjarne Mørk Eidem (A)</i>	<i>Gils Guðmundsson (Ab)</i>
<i>Svend Horn (S)</i>	<i>Martha Johannessen (A)</i>	<i>Olaf Knudson (H)</i>
<i>Aili Laitinen (Lkp)</i>	<i>Arne Larsen (SF)</i>	<i>Bror Lillqvist (Sd)</i> Formand
<i>Sven Mellqvist (s)</i>	<i>Cecilia Nettelbrandt (fp)</i>	

Meddelanden

om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Danmarks regering)

Meddelanden, tryckta 1. samling, s. 1089

BILAGA 1, Skrivelse till Nordiska rådets presidium från socialpolitiska utskottet angående enhetlig benämning för kvalificerade utövare av arkitektyrket i Norden (se 1. samling, s. 1092)

BILAGA 2, Skrivelse till Nordiska ministerrådet från Nordiska rådets presidium angående enhetlig benämning för kvalificerade utövare av arkitektyrket i Norden (se 1. samling, s. 1098)

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandena

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets 21:a session av Nordiska ministerrådet och Danmarks regering avgivna meddelanden angående rekommendation nr 5/1965 om 1) specialiserad vidareutbildning av arkitekter på nordisk bas och 2) tillskapandet av en enhetlig benämning för kvalificerade utövare av arkitektyrket i Norden.

Av meddelandet från Nordiska ministerrådet framgår, att frågan om en specialiserad vidareutbildning för arkitekter på nordisk bas ännu inte är färdigbehandlad. Huruvida den för ändamålet tillsatta kommittén skall inkallas innan på nationell nivå pågående undersökningar rörande arkitektutbildningen är slutförda skall bedömas av berörda organ inom ramen för kulturavtalet mot bakgrund av övriga åtgärder på utbildningsområdet. Utskottet förutsätter för sin del, att denna översyn kommer att slutföras inom en inte alltför avlägsen framtid.

Av meddelandet från Danmarks regering beträffande tillskapandet av en enhetlig benämning för utövare av arkitektyrket i Norden framgår, att berörda departement i Danmark och Finland ännu inte avslutat behandlingen av ärendet. Island har som enda nordiska land i lag skyddat användandet av arkitekttiteln. Den norska regeringen har anmält, att den inget har att invända mot att de nordiska arkitektförbunden ingår

ett avtal om registrering av arkitekter. Ett officiellt godkännande av beteckningen nordisk registrerad arkitekt förutsätter dock att också andra berörda yrkesgrupper och konsumentgrupper hörs. Den svenska regeringen är, liksom den norska, tveksam till en offentlig auktorisation av nämnda yrkeskategori. Bl. a. hänvisas till att skydd för beteckningen arkitekt i Sverige kan uppnås via varumärkningsregistret. Någon mera omfattande offentlig registrering eller legitimering anser man från svenskt håll det inte föreligga behov av. Det nordiska arkitektregistret har upprättats i Köbenhavn och de nationella arkitektförbunden har registrerat sina medlemmar där.

I de nordiska länderna råder delade meningar om nyttan av en offentlig sanktionering av yrkesbeteckningen nordisk registrerad arkitekt. Möjligheterna ter sig för ögonblicket inte särskilt ljusa för att tillskapa ett offentligt sanktionerat register. Emellertid talar enligt utskottets uppfattning följande tre omständigheter för att rekommendationen ytterligare bör övervägas inom berörda departement och myndigheter.

1. Inom den svenska projekterande arkitektkåren var i mars 1973 25 procent drabbade av sysselsättningsproblem. Därvidlag har uppmärksamheten kommit att inriktas på möjligheterna till uppdrag på den internationella marknaden. Här möter dock såväl svenska som övriga nordiska arkitekter krav på en offentlig sanktionering av sin arkitektutbildning. I avsaknad av en dylik kan man inte på lika villkor konkurrera om uppdrag utom Norden med arkitekter från övriga Europa och USA, vilka har sina registreringssystem lagfästa av myndigheterna. Däremot föreligger det möjligheter för icke-nordiska arkitekter att arbeta inom Norden, utan att krav på offentlig registrering reses från nordiska myndigheters sida.

2. De nordiska arkitektförbunden eftersträvar inte att inom respektive land få någon form av ensamrätt på att använda titeln arkitekt, utan frågan om en offentlig registrering är enbart motiverad av på den internationella arbetsmarknaden förekommande krav.

3. I Danmark förväntas ett lagförslag bli framlagt om en offentlig registrering av arkitekter.

I en skrivelse till Nordiska rådets presidium av den 23 augusti 1972 tog socialpolitiska utskottet upp frågan om en enhetlig benämning för kvalificerade utövare av arkitekturket. Presidiet instämde i utskottets synpunkter i en skrivelse till Nordiska ministerrådet den 11 september 1972. Sedan dess har nya omständigheter tillkommit, vilka talar för att frågan om en offentlig sanktionering av nämnda yrkesbeteckning på nytt bör prövas.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslår utskottet,

att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Stockholm den 25 oktober 1973

Kristian Albertsen (S) Sven Hammarberg (s) Finn Gustavsen (SV)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F) Knut Johansson (s) Lars Lindeman (Sd)
Fung. förman

Gerda Møller (KF) Arne Nilsen (A) Jens Risgaard Knudsen (S)

Matti Ruokola (K) Jan-Ivan Nilsson (c) Carl Olof Tallgren (SV)

Hannibal Valdimarsson (SF)

Meddelande

om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskeriutbildning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Meddelande, tryckt 1. samling, s. 1103

BILAGA 1, Fråga (se 1. samling, s. 1104)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till 21:a sessionen avgivet meddelande om rekommendation nr 29/1965.

En i saken av rådsmedlemmen Erlendur Patursson till Nordiska ministerrådet vid Nordiska rådets plenum den 20 februari 1973 riktad fråga har besvarats av statsråd Anton Skulberg.

Av meddelandet och statsråd Skulbergs svar på spørsmålet framgår, att beslut fattats av norska stortinget om upprättande av en fiskerihögskola med namnet Norges fiskerihøgskole, att styrelse för högskolan tillsatts och att styrelsen inlett sin verksamhet. Även undervisningen vid högskolan har redan delvis igångsatts. Av meddelandet framgår vidare, att den i rekommendationen förutsatta samverkan för att klarlägga förutsättningarna för inrättandet av en nordisk fiskeriutbildnings- och forskningsanstalt på universitetsnivå, förslagsvis i anknytning till den vid rekommendationens tillkomst aktuella norska utredningen om en fiskerihögskola, icke har ägt rum.

Utskottet finner det vara glädjande, att en specialhögskola för fiskeriutbildning nu inlett sin verksamhet i ett nordiskt land, men konstaterar med beklagande att det i rekommendationen förutsatta nordiska samarbetet kring högre fiskeriutbildning inte beaktats vid arbetet på upprättandet av denna högskola. Då ett utvidgat nordiskt samarbete om högre fiskeriutbildning i sakens nuvarande läge knappast torde kunna uppbyggas på grundval av den här aktuella rekommendationen, anser utskottet, att skäl inte längre föreligger för Nordiska rådet att kvarhålla rekommendationen på dagordningen.

Utskottet vill dock i detta sammanhang peka på ett antal åtgärder, genom vilka den nygrundade norska fiskerihögskolans betydelse för studerande från de övriga nordiska länderna kunde ökas. Enligt utskottets mening är det i detta skede framför allt nödvändigt, att information om den nya högskolan och dess undervisning sprids effektivt i alla de nordiska länderna. Vidare borde åtgärder vidtagas för inrättande av särskilda studiestipendier för studerande från andra nordiska länder, vilka önskar åtnjuta undervisning vid Norges fiskerihögskole. Slutligen bör överenskommelse träffas om att slutexamina och övriga studieprestationer vilka avläggs vid högskolan av studerande från annat nordiskt land i hemlandet skall jämföras med och ge samma kompetens som studieresultat uppnådda i hemlandet.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 29/1965 för rådets del slutbehandlad.

Köpenhamn den 25 september 1973

<i>Tønnes Andenæs (A)</i>	<i>Gunnar Garbo (V)</i>	<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i> Förman
<i>Poul Hartling (V)</i>	<i>Demmus Hentze (Fkfl)</i>	<i>Karl-Erik Häll (s)</i>
<i>Tage Johansson (s)</i>	<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>
<i>Karl Skytte (RV)</i>		<i>Per Olof Sundman (c)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Meddelande, tryckt 1. samling, s. 1113

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet

BILAGA

Til juridisk udvalg er henvist den til rådets 21. session 1973 af Nordisk Ministerråd afgivne meddelelse om rek. nr. 29/1966.

Af meddelelsen fremgår, at problemerne i forbindelse med indgåelse af en nordisk sprogkonvention har været overvejet i invandrarutredningen i Sverige, som i november 1972 har afgivet en delbetænkning. Betænkningen drejer sig i første række om det offentliges service med hensyn til tolke samt disses uddannelse og autorisation, men man har også undersøgt forudsætningerne for, at Sverige indgår en sprogkonvention i overensstemmelse med Nordisk Råds henstilling. Invandrarutredningen tiltræder denne tanke, men påpeger, at der i forbindelse med indgåelse af en sprogkonvention må gennemføres en forbedret bistand af tolke.

Udvalget har behandlet meddelelsen på et møde den 17. februar 1973 i Oslo, til hvilket det forelå oplyst, at man fra svensk side ikke kunne tage endelig stilling til rekommandationen, før der var truffet beslutning om, hvorvidt invandrarutredningens forslag om en forbedret tolkeservice kunne gennemføres. Betænkningen var på daværende tidspunkt under remissbehandling.

Udvalget ville overveje sagen yderligere og drøfte denne med justitsministrene inden rådets anden samling til efteråret 1973.

Udvalget har efter sessionen i februar drøftet sagen på møder den 27. juli 1973 i Tórshavn og den 21. og 22. september 1973 i Malmö.

I mødet den 21. september 1973 deltog justitsministrene K. Axel Nielsen, Danmark, Matti Louekoski, Finland, Petter Koren, Norge, og Lennart Geijer, Sverige.

På mødet den 21. september 1973 meddelte justitsministrene, at den svenske remissbehandling af invandrarutredningens betænkning var afsluttet, og at spørgsmålet om en sprogkonvention var blevet positivt

modtaget. Remissinstanserne havde dog peget på, at forudsætningen for en sprogkonvention måtte være en forbedret tolkeservice.

Ministrene meddelte udvalget, at det ikke ville være muligt at give nordiske statsborgere en ubetinget ret til i alle sammenhænge at anvende deres eget sprog over for myndighederne i et andet nordisk land. Særlig i Danmark og Norge er der tolkmæssige problemer af et sådant omfang, at en nordisk sprogkonvention ikke uden videre kan gennemføres som foreslået af Nordisk Råd.

Med henblik på en nærmere undersøgelse af, hvilke problemer der må løses i forbindelse med en nordisk sprogkonvention, havde justitsministrene vedtaget at nedsætte et fællesnordisk udvalg.

Udvalget indstiller herefter,

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og afventer ny meddelelse om sagen til næste ordinære session.

Stockholm, den 25. oktober 1973

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>Poul Dam (SF)</i>	<i>Arnt Hagen (Sp)</i>
<i>Carl-Henrik Hermansson (vpk)</i>	<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Olav Knudson (H)</i>
<i>Tellervo M. Koivisto (Sd)</i>	<i>Thor Lund (A)</i>	<i>Timo Mäki (Kok)</i>
<i>Matthías Á. Mathiesen (Sj)</i>	<i>K. Axel Nielsen (S)</i>	<i>Knud Thestrup (KF)</i>
		Formand

Meddelande

om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring

(Överlämnat av Danmarks regering)

Meddelande, tryckt 1. samling, s. 1125

BILAGA

F: Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om revision av den nordiska trygghetskonventionen

(Se Sak E 14, s. 2067)

Meddelande**om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur***(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)**Meddelande, tryckt 1. samling, s. 1137***BILAGA****Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 21:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 20/1967.

Av meddelandet framgår att några konkreta åtgärder för lösande av den i rekommendationen aktualiserade problematiken inte är att vänta inom en nära framtid. Av tidigare meddelanden och av utskottet inhämtade tilläggsupplysningar framgår att vissa åtgärder i syfte att förbättra informationen om i de nordiska länderna befintlig dyrbar vetenskaplig apparatur har vidtagits. Några försök att generellt lösa problemet har dock inte gjorts.

Utskottet vill fästa rådets uppmärksamhet på att ett genomförande av rekommendationen skulle innebära betydande inbesparingar. Utskottet äger kännedom om att dyrbar apparatur t. ex. vid sjukhusen i dagens läge kan stå oanvänd en stor del av tiden. Ett samfällt utnyttjande av sådan apparatur och gemensam planering av nyanskaffningar kunde enligt utskottets mening medföra betydande rationaliseringsvinster.

Utskottet uttrycker förhoppningen, att Nordiska ministerrådet och berörda nationella myndigheter vidtar åtgärder för att i brådskande ordning förverkliga rekommendationens syfte.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 25 september 1973

Tønnes Andenæs (A) Gunnar Garbo (V) Gylfi Þ. Gíslason (A)

Förman

Poul Hartling (V) Demmus Hentze (Fkfl) Karl-Erik Häll (s)

Tage Johansson (s) Ingemar Mundebo (fp) Berte Rognerud (H)

Karl Skytte (RV)

Per Olof Sundman (c)

Meddelande**om rekommendation nr 6/1968 angående yrkeslärarutbildning***(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)**Meddelande, tryckt 1. samling, s. 1147***BILAGA****Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 21:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 6/1968.

Av meddelandet framgår att kontinuerlig och nära kontakt har upprättats mellan de centrala myndigheterna på yrkesutbildningens område i de nordiska länderna. I denna kontakt är även yrkeslärarorganisationerna delaktiga. Ministerrådet finner sålunda, att det för närvarande inte kan anses aktuellt att upprätta ett särskilt permanent samarbetsorgan för yrkeslärarutbildningen.

Mot bakgrund av att samarbetet mellan de myndigheter i de nordiska länderna, vilka ansvarar för utbildningen av yrkeslärare, sålunda synes vara väl etablerat och då intresse för att upprätta ett permanent samarbetsorgan enligt vad utskottet erfarit inte föreligger hos de närmast ansvariga myndigheterna i samtliga länder, finner utskottet att saken för Nordiska rådets del kan betraktas som slutbehandlad.

Utskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 6/1968 för rådets del slutbehandlad.

Köpenhamn den 25 september 1973

Tønnes Andenæs (A) *Gunnar Garbo (V)* *Gylfi Þ. Gíslason (A)*
Förman

Poul Hartling (V) *Demmus Hentze (Fkfl)* *Karl-Erik Häll (s)*

Tage Johansson (s) *Ingemar Mundebo (fp)* *Berte Rognerud (H)*

Karl Skytte (RV)

Per Olof Sundman (c)

Meddelande

om rekommendation nr 28/1968 angående iberio-amerikanskt institut

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Meddelande, tryckt 1. samling, s. 1170

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 21:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 28/1968.

De överväganden rörande inrättandet av ett nordiskt institut för iberio-amerikansk forskning som gjordes under åren 1970—1971 inom Nordiska kulturkommissionen utmynnande i konklusionen att det tills vidare inte existerade förutsättningar för inrättande av ett nordiskt iberio-amerikanskt institut. NKK fann det dock inte orimligt, att samarbetet på sikt kunde resultera i fastare samarbetsformer.

Efter rekommendationens vidtagande har ett dylikt mera organiserat nordiskt samarbete om iberio-amerikansk forskning vuxit fram på initiativ av inom området verksamma forskare. Utskottet åsyftar Nordiska samarbetskommittén för latinamerikansk forskning (NOSALF), vilken grundades 1970 och sedan 1971 erhållit successivt ökade anslag för sin verksamhet, först via NKK och sedermera över Nordiska kulturfonden och de medel som anslagits för nordiskt kulturellt samarbete.

Mot bakgrund av att ett lovande samarbete på området sålunda spontant framvuxit och erhållit nödigt ekonomiskt stöd, finner utskottet att skäl inte längre föreligger att kvarhålla rekommendationen nr 28/1968, vilken åsyftade en undersökning av förutsättningarna för att inrätta ett nordiskt iberio-amerikanskt institut, på rådets dagordning.

Utskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 28/1968 för rådets del slutbehandlad.

Köpenhamn den 25 september 1973

<i>Tønnes Andenæs (A)</i>	<i>Gunnar Garbo (V)</i>	<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i>
		Förman
<i>Poul Hartling (V)</i>	<i>Demmus Hentze (Fkjl)</i>	<i>Karl-Erik Häll (s)</i>
<i>Tage Johansson (s)</i>	<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>
<i>Karl Skytte (RV)</i>		<i>Per Olof Sundman (c)</i>

Meddelande**om rekommendation nr 29/1968 angående parasitologisk forskning***(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)**Meddelande, tryckt 1. samling, s. 1171***BILAGA****Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 21:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 29/1968.

Ifrågavarande rekommendation behandlades på sin tid inom Nordiska kulturkommissionen, som 1969 uttalade, att inrättandet av ett nordiskt kollegium inte är en lämplig form för att utveckla det nordiska samarbetet på parasitologins område. Regeringarna intog samma ståndpunkt. Sedan forskare på området i en skrivelse till Nordiska rådet reagerat mot NKK:s uppfattning, uppmanade rådet på kulturutskottets förslag regeringarna att ta upp frågan till förnyad prövning.

Av meddelandet till 21:a sessionen framgår, att ministerrådet inte ansett sig kunna uppföra inrättandet av ett nordiskt kollegium för parasitologisk forskning bland de samarbetsprojekt som för närvarande prioriteras, utan anser att ett eventuellt beslut att realisera planen kan göras först sedan en generell prövning av samarbetsbehoven inom forskningen företagits.

Kulturutskottet finner det belagt, att den förnyade prövningen av frågan inom regeringsorganen har givit samma negativa resultat som den som på sin tid företogs inom NKK. Det synes därför utskottet inte längre vara ändamålsenligt att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 29/1968 för rådets del slutbehandlad.

Köpenhamn den 25 september 1973

<i>Tønnes Andenæs (A)</i>	<i>Gunnar Garbo (V)</i>	<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i> Förman
<i>Poul Hartling (V)</i>	<i>Demmus Hentze (Fkfl)</i>	<i>Karl-Erik Häll (s)</i>
<i>Tage Johansson (s)</i>	<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>
<i>Karl Skytte (RV)</i>		<i>Per Olof Sundman (c)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 2/1969 angående slopande av utgående passkontroll

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Meddelande, tryckt 1. samling, s. 1182

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet

Til trafikudvalget er henvist en til rådets 21. session 1973 af Nordisk Ministerråd afgiven meddelelse om rekommandation nr. 2/1969.

Udvalget har behandlet meddelelsen på et møde den 13. maj 1973 i Helsingfors.

Af meddelelsen fremgår det, at spørgsmålet har været behandlet i den komité, der har gennemgået den nordiske pasoverenskomst. Denne komité's arbejde afsluttedes i oktober 1971 med en fælles udtalelse om, at spørgsmålet ikke i øjeblikket skal tages op til behandling. Denne udtalelse har været støttet siden.

Udvalget kan i princippet stadig støtte rekommandationens indhold og tanke, men det har under udvalgsarbejdet været fremført, at de seneste års uroligheder inden for den civile lufttrafik med flykapringer og andre lignende tilfælde har medført, at den vedtagne rekommandation ikke længer synes at have den aktualitet, som var til stede ved medlemsforslagets fremsættelse, behandling og vedtagelse.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelsen om rekommandation nr. 2/1969 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Helsingfors, den 13. maj 1973

Ingvar Bakken (A) *Eric Carlsson (c)* *Gustav Holmberg (V)*

Svend Horn (S) *Arne Larsen (SF)* *Bror Lillqvist (Sd)*
Formand

Sven Mellqvist (s) *Bjarne Mørk Eidem (A)* *Cecilia Nettelbrandt (fp)*

Erling Norvik (H) *Paavo Väyrynen (K)* *Seppo Westerlund (Lkp)*

Meddelande**om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran***(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)**Meddelande, tryckt 1. samling, s. 1190**BILAGA 1, Fråga (se 1. samling, s. 1191)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 21:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 14/1969.

Rådsmedlemmen Berte Rognerud ställde vid rådets plenarmöte den 20 februari 1973 en fråga till ministerrådet angående rekommendationen. Spörsmålet besvarades av statsråd Anton Skulberg.

Av meddelandet och statsråd Skulbergs svar på spörsmålet framgår, att frågan om effektiviserat samarbete kring trafikfostran behandlas som en del av det pågående arbetet på harmonisering av de nordiska läroplanerna, och att frågan inom ramen för detta arbete inte har tillmätts hög prioritering. Kontinuerligt informationsutbyte och visst annat samarbete mellan de för trafikfostran ansvariga organen i Norden äger dock rum.

Kulturutskottet finner anledning instämma i den av rådsmedlemmen Rognerud under plenarbehandlingen av spörsmålet uttryckta förhoppningen, att frågan om effektiviserad trafikfostran skall tillmätas högre prioritet inom harmoniseringsarbetet än vad som hittills varit fallet.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden om spörsmålet till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 25 september 1973

Tønnes Andenæs (A) *Gunnar Garbo (V)* *Gylfi P. Gislason (A)*
Förman

Poul Hartling (V) *Demmus Hentze (Fkfl)* *Karl-Erik Häll (s)*

Tage Johansson (s) *Ingemar Mundebo (fp)* *Berte Rognerud (H)*

Karl Skytte (RV)

Per Olof Sundman (c)

Meddelanden

om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbeite

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Islands regering)

Meddelanden, tryckta 1. samling, s. 1199

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandena

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 22/1969/e angående grensekommunalt samarbeid. Utvalget har også hatt anledning til å gjøre seg kjent med den i meldingen omtalte rapport fra Den nordiske kommunalrettskomité om kommunalt samarbeid over de nordiske riksgrenser (*NU 1973: 1*).

Disse saker er behandlet av utvalget på møte 25. oktober 1973. Hovrättsrådet Ulf Lindquist ga herunder en orientering om komitéens rapport, som utgjør en første etappe i utredningsarbeidet.

Foranledningen til nedsettelsen av komitéen er ovennevnte rekommandasjon som har følgende ordlyd:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att utreda behovet av och möjligheterna för sådana ändringar i kommunallagstiftningen och annan lagstiftning att fasta legala former skapas för samarbetet mellan kommuner över riksgrensarna.

Islands regering har meddelt at rekommandasjonen ikke angår Island.

Økonomisk utvalg har tatt til etterretning komitéens slutning at det samarbeid som forekommer mellom kommunene over grensene, og det samarbeid som grensekommunene kan være beredt til, i dag hviler på et uklart rettslig grunnlag, i hvert fall i Finland og Sverige.

Komitéen reiser spørsmålet om inngåelse av en overenskomst mellom alle eller noen av de nordiske land angående kommunalt samarbeid over riksgrensene. Det vises i denne forbindelse til Europarådets rekommandasjon nr. 470 (1966) om konvensjon vedrørende kommunalt samarbeid over riksgrenser, som kunne danne utgangspunktet for drøftinger av innholdet i en eventuell nordisk overenskomst.

I overenskomsten kunne man erkjenne en prinsipiell rett for kommunene til å delta i et slikt samarbeid. Der kunne man også legge grunnlaget for et nasjonalt og nordisk arbeid med sikte på å tilrettelegge den nasjonale rettsordningen for samarbeid i den utstrekning rettsordningen i praksis viser seg å være en hindring for ønskværdige samarbeidsløsninger.

Økonomisk utvalg innser betydningen av en slik overenskomst og vil tilråde iverksatt en nærmere undersøkelse av mulighetene for inngåelse av en nordisk samarbeidsavtale på det grensekommunale område. Utvalget vil videre anse det meget ønskelig at et avtaleutkast blir utarbeidet snarest mulig.

Komiteén har pekt på forskjellige alternativer for det fortsatte arbeid med å komme frem til løsning av de kommunale harmoniseringsspørsmål. Økonomisk utvalg finner ingen grunn til nå å ta standpunkt til formenne for det fortsatte arbeid.

Meldingen om rekommandasjon nr. 22/1969/e foranlediger ingen spesielle foranstaltninger fra utvalgets side.

Under henvisning til ovenstående forutsetter utvalget at Nordisk Ministerråd i anledning av den fremlagte rapport fra Den nordiske kommunalrettskomite (*NU 1973: I*) treffer beslutning om videreføringen av det grensekommunale samarbeid med sikte på å utarbeide et utkast til en nordisk samarbeidsavtale på det grensekommunale område. Utvalget ønsker å bli holdt orientert om Ministerrådets fortsatte overveielser i denne forbindelse.

Utvalget innstiller,

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 22/1969/e til etterretning og imøteser ny melding om saken til neste sesjon.

Stockholm, 25. oktober 1973

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>Johannes Antonsson (c)</i>	<i>Ragnar Christiansen (A)</i>
<i>Gunnar Helén (fp)</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>	<i>Kåre Kristiansen (Kr. F.)</i>
<i>Eric Krönmark (m)</i>	<i>R. Lysholt Hansen (S)</i>	<i>Olavi Lähteenmäki (Kok)</i>
<i>Odvar Nordli (A)</i>	<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Jón Skaftason (F.)</i>
	Formann	
<i>Karl Skytte (RV)</i>	<i>Erland Steenberg (Sp)</i>	<i>Ib Stetter (KF)</i>
<i>V. J. Sukselainen (K)</i>	<i>Gunnar Thoroddsen (Sj)</i>	<i>Kåre Willoch (H)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Meddelande, tryckt 1. samling, s. 1207

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 21:a session till Nordiska ministerrådet om stereofoniska radioutsändningar

(Se Sak E 13, s. 2065)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1970 angående nordisk arbetsmarknad för psykologer

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Meddelande, tryckt 1. samling, s. 1212

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett till rådets 21:a session av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 2/1970 angående nordisk arbetsmarknad för psykologer.

Av meddelandet framgår, att olika uppfattningar råder i de nordiska länderna beträffande nödvändigheten av ett reglerande av psykologernas yrkesutövning. I Finland och Norge föreligger förslag till dylika bestämmelser, i Danmark och Sverige är frågan däremot föremål för prövning. Psykologyrket har under senare tid kommit att innesluta allt vidare arbetsfält, vilket i förening med de förändringar som psykologutbildningen undergått i de nordiska länderna försvårat upprättandet av gemensamma nordiska regler. Betingelserna synes sålunda för närvarande inte vara för handen för gemensamma nordiska bestämmelser för psykologverksamhet med åtföljande inrättande av en gemensam arbetsmarknad. Hinder föreligger däremot inte t. ex. för enskilda norska psykologer att utöva sitt yrke i Sverige.

Utskottet finner det för närvarande ej påkallat för rådet att fortsättningsvis följa denna rekommendation, men förbehåller sig rätten att åter ta upp saken ifall förutsättningarna skulle ändras. Utskottet finner

rekommendation nr 2/1970 vara slutbehandlad för rådets del och föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 2/1970 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 25 oktober 1973

Kristian Albertsen (S) Finn Gustavsen (SV) Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Jens Risgaard Knudsen (S) Lars Lindman (Sd) Gerda Møller (KF)
Fung. förman

Arne Nilsen (A) Jan-Ivan Nilsson (c) Matti Ruokola (K)

Hannibal Valdimarsson (SF) Carl Olof Tallgren (SV)

Meddelande

om rekommendation nr 8/1970 angående samarbejde på rymdområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Meddelande, tryckt 1. samling, s. 1224

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet

Til trafikudvalget er henvist en til rådets 21. session 1973 af Nordisk Ministerråd afgiven meddelelse om rekommandation nr. 8/1970.

Udvalget har behandlet meddelelsen på et møde den 13. maj 1973 i Helsingfors.

Af meddelelsen fremgår, at der pågår et kontinuerligt samarbejde mellem de nordiske lande, og mellem disse og den europæiske organisation ESRO. Ifølge særlige aftaler her har således Sverige ansvaret for forsøgsstationen Esrange og samarbejdet med den tilsvarende norske station Andöya. Disse aftaler løber foreløbig 5 år fra 1972.

Efter samme rammer er også indeholdt en informationsvirksomhed om opnåede resultater og pågående projekter.

Udvalget har bemærket, at den fællesnordiske jordstationen i Tanum, Bohuslän, som er oprettet i 1971, nu er fuldt udnyttet, idet den med 26 kanaler er forbundet med ETAM-stationen i Canada og i øvrigt er fuldt udstyret med TV-modtagelse og -transmission.

I efteråret 1972 besluttede de nordiske radiochefer at nedsætte en tværfaglig arbejdsgruppe, hvis opgave er kontinuerligt at overvåge og til radiocheferne at videregive nationale og internationale erfaringer omkring distributioners udvikling inden for kabelsystemer, satellitsystemer, videosystemer o. s. v.

Udvalget vil på grundlag af den indkomne meddelelse betragte rekommandationens indhold som opfyldt.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelsen om rekommandation nr. 8/1970 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Helsingfors, den 13. maj 1973

<i>Ingvar Bakken (A)</i>	<i>Eric Carlsson (c)</i>	<i>Gustav Holmberg (V)</i>
<i>Svend Horn (S)</i>	<i>Arne Larsen (SF)</i>	<i>Bror Lillqvist (Sd)</i> Formand
<i>Sven Mellqvist (s)</i>	<i>Bjarne Mørk Eidem (A)</i>	<i>Cecilia Nettelbrandt (fp)</i>
<i>Erling Norvik (H)</i>	<i>Paavo Väyrynen (K)</i>	<i>Seppo Westerlund (Lkp)</i>

Meddelande**om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturllexikon***(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)**Meddelande, tryckt 1. samling, s. 1254**BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 21:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 32/1970.

Av meddelandet framgår att ministerrådet för närvarande inte anser sig kunna binda så stora medel som ett realiserande av rekommendationen skulle kräva vid ett enskilt projekt, särskilt mot bakgrund av att det även inom nordiskt litteratursamarbete finns projekt som måste prioriteras högre.

Utskottet kan godta, att utgivandet av ett nordiskt litteraturllexikon, med hänsyn till den knappa totala anslagstilldelningen för litteratursamarbete, prioriteras lägre än vissa andra samarbetsprojekt på området. Utskottet vill dock understryka, att ett nordiskt litteraturllexikon verkamt skulle kunna bidra till att öka kännedomen om grannländernas litteratur i Norden. Projektet bör därför vid första lägliga tillfälle realiseras. Utskottet anser inte de beräknade kostnaderna (4,9 milj. DKr) avskräckande, om man tar i betraktande att de skulle fördelas på tio år och fem länder. Erfarenheterna från ett liknande, snart avslutat projekt av samma typ, Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid, visar för övrigt, att allmänhetens intresse för lexikonet skulle kunna bli stort och att försäljningen sålunda skulle kunna ge betydande intäkter.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 25 september 1973

<i>Tønnes Andenæs (A)</i>	<i>Gunnar Garbo (V)</i>	<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i> Förman
<i>Poul Hartling (V)</i>	<i>Demmus Hentze (Fkfl)</i>	<i>Karl-Erik Häll (s)</i>
<i>Tage Johansson (s)</i>	<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>
<i>Karl Skytte (RV)</i>		<i>Per Olof Sundman (c)</i>

Meddelanden**om rekommendation nr 16/1971 angående förbud mot överljudsflygplan i Norden**

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Meddelande, tryckt 1. samling, s. 1283

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena**

Til trafikudvalget er henvist de til rådets 21. session 1973 af Finlands og Sveriges regeringer afgivne meddelelser om rekommendation nr. 16/1971.

Udvalget har behandlet meddelelserne på et møde den 13. maj 1973 i Helsingfors.

Af meddelelserne fremgår, at regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige har gennemført love indeholdende forbud mod flyvning over land med overlydshastighed med civile luftfartøjer. Ligeledes arbejdes der for, at spørgsmålet om lydknalds effekt over havet får en alsidig belysning og en slutgyldig løsning. Dette arbejde pågår blandt andet gennem den internationale organisation ICAO, hvor også Sverige medvirker i komiteen for spørgsmål vedrørende overlydsfly.

Rådets rekommendation synes hermed at være opfyldt.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne om rekommendation nr. 16/1971 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Helsingfors, den 13. maj 1973

<i>Ingvær Bakken (A)</i>	<i>Eric Carlsson (c)</i>	<i>Gustav Holmberg (V)</i>
<i>Svend Horn (S)</i>	<i>Arne Larsen (SF)</i>	<i>Bror Lillqvist (Sd)</i> Formand
<i>Sven Mellqvist (s)</i>	<i>Bjarne Mørk Eidem (A)</i>	<i>Cecilia Nettelbrandt (fp)</i>
<i>Erling Norvik (H)</i>	<i>Paavo Väyrynen (K)</i>	<i>Seppo Westerlund (Lkp)</i>

Meddelanden**om rekommendation nr 17/1971 angående åtgärder mot flygkapning***(Överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar)**Meddelanden, tryckta 1. samling, s. 1285**BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena**

Til trafikudvalget er henvist de til rådets 21. session 1973 af Danmarks og Finlands regeringer afgivne meddelser om rekommandation nr. 17/1971/t.

Udvalget har behandlet meddelelserne på et møde den 13. maj 1973 i Helsingfors.

Af meddelelserne fremgår, at Haag-konventionen er ratificeret af Danmark, Finland, Norge og Sverige og vil blive det af Island inden sommeren 1973. De nordiske lande har også i vid udstrækning — blandt andet i Europarådet og ved FN's 27. generalforsamling — fremhævet vigtigheden af en ratifikation af bestående konventioner vedrørende flyvesikkerheden (Tokyo-, Haag- og Montreal-konventionerne). Ligeledes har de nordiske lande ved ICAO's 18. generalforsamling i 1971 stemt for en resolution indeholdende en henstilling til medlemsstaterne om at bestræbe sig for at fremskynde ratifikationen af konventionerne på luftfartens område.

Udvalget er efter de fremkomne oplysninger af den opfattelse, at rekommandationens punkter er opfyldt.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne om rekommandation nr. 17/1971 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Helsingfors, den 13. maj 1973

<i>Ingvar Bakken (A)</i>	<i>Eric Carlsson (c)</i>	<i>Gustav Holmberg (V)</i>
<i>Svend Horn (S)</i>	<i>Arne Larsen (SF)</i>	<i>Bror Lillqvist (Sd)</i> Formand
<i>Sven Mellqvist (s)</i>	<i>Bjarne Mørk Eidem (A)</i>	<i>Cecilia Nettelbrandt (fp)</i>
<i>Erling Norvik (H)</i>	<i>Paavo Väyrynen (K)</i>	<i>Seppo Westerlund (Lkp)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 22/1971 angående enhetliga principer för lagstiftning om engångsförpackningar

(Överlämnat av Norges regering)

Meddelande, tryckt 1. samling, s. 1294

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett till rådets 21:a session av Norges regering avgivet meddelande om rekommendation nr 22/1971 angående enhetliga principer för lagstiftning om engångsförpackningar.

Av meddelandet framgår, att Norges regering tidigare beträffande rekommendation nr 5/1969 angående användning av engångsemballage uttalat tveksamhet om det möjliga i att på nordiska plan uppnå överenskommelser inom detta speciella område. Enligt en norsk lag av den 19 juni 1970 kan engångsemballage av visst slag förbjudas. Detta har emellertid ej skett.

I Danmark infördes den 9 juni 1971 en lag om läskedrycks- och ölemballage, som medger ministern för bekjempning av föroreningar möjlighet att införa förbud mot detaljhandelsförsäljning i engångsemballage för nämnda dryckestyper. Inte heller detta lagrum har hittills kommit till användning.

De övriga nordiska länderna saknar lagstiftning på området.

Nordiska kontaktorganet för miljövarsfrågor har tillsatt en särskild arbetsgrupp med uppgift att undersöka avfallshanteringsproblematiken. Socialpolitiska utskottet utgår ifrån, att frågan om bruket av engångsemballage tas upp till övervägande inom denna arbetsgrupp. Utskottet finner det därför för närvarande ej påkallat för rådet att fortsättningsvis följa denna rekommendation, utan förutsätter att detta kan ske inom ramen för den berättelse som avges av det Nordiska kontaktorganet för miljövarsfrågor.

Utskottet finner rekommendation nr 22/1971 vara slutbehandlad för rådets del och föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 22/1971 för rådets del slutbehandlad.

Værløse den 19 maj 1973

Kristian Albertsen (S) *Roald Bye (A)* *Lars Lindeman (Sd)*

Grethe Lundblad (s) *Gerda Møller (KF)* *Anna-Lisa Nilsson (c)*

Jens Risgaard Knudsen (S) *Johan Støa (A)* *Carl Olof Tallgren (Sv)*

Egil Aarvik (Kr. F.)

Förman

Meddelande**om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia***(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)**Meddelande, tryckt 1. samling, s. 1367**BILAGA 1, Fråga (se 1. samling, s. 1368)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 21:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 14/1972.

Rådsmedlemmen Sture Palm ställde vid 21:a sessionens första samling den 19 februari 1973 en fråga till Nordiska ministerrådet om meddelandet. Spörsmålet besvarades av statsråd Anton Skulberg.

Frågeställaren underströk, att det för närvarande saknas en modern framställning, som behandlar de nordiska ländernas historia ur komparativ synpunkt. Behov av en sådan framställning föreligger särskilt beträffande grundundervisningen i historia vid universiteten, men det föreslagna verket skulle även fylla ett kunskapsbehov hos vida kretsar av den nordiska allmänheten utanför universitetsundervisningen.

Enligt av kulturutskottet inhämtade upplysningar har Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete i september 1973 tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att 1) utarbeta en gemensam nordisk vägledning för studiet av Nordens historia (på universitetsnivå) och att 2) undersöka och redogöra för möjligheterna att utge en kortfattad komparativ framställning av Nordens historia, eventuellt i form av en populärutgåva.

Kulturutskottet finner den skedda utvecklingen av frågan glädjande och uttrycker förhoppningen att arbetet inom den omtalade arbetsgruppen inom kort skall leda till positiva resultat.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 25 september 1973

<i>Tønnes Andenæs (A)</i>	<i>Gunnar Garbo (V)</i>	<i>Gylfi Þ. Gislason (A)</i>
		Förman
<i>Poul Hartling (V)</i>	<i>Demmus Hentze (Tvfl)</i>	<i>Karl-Erik Häll (s)</i>
<i>Tage Johansson (s)</i>	<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Berte Rognerud (H)</i>
<i>Karl Skytte (RV)</i>		<i>Per Olof Sundman (c)</i>

Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om den nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen*Till Nordiska ministerrådet*

Några av de mest betydelsefulla överenskommelserna har träffats de nordiska länderna emellan på vad som i vid mening kan betecknas som det socialpolitiska samarbetsfältet: 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse, 1955 års socialkonvention samt den miljöskyddskonvention som kan väntas bli undertecknad vid årsskiftet 1973/74.

Nordiska rådets uppgift är inte bara att ta initiativ t. ex. i form av rekommendationer, utan också att kontrollera vad som händer med rekommendationerna. Denna kontroll, som måste anses vara lika viktig som den initiativtagande funktionen, sker genom granskning av till rådet ingivna berättelser och meddelanden. Uppföljningen av hur på nordisk nivå redan ingångna avtal påverkas av överenskommelser slutna med utom-nordiska länder liksom av i nationell lagstiftning vidtagna förändringar blir därmed av central betydelse.

När regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige år 1954 ingick överenskommelsen om en fri nordisk arbetsmarknad skedde det under två huvudförutsättningar: dels att den fulla sysselsättningen skulle upprätthållas i respektive land, dels att möjligheten för arbetskraften till fri rörlighet mellan de nordiska länderna ansågs vara till gagn för den ekonomiska och sociala utvecklingen i respektive länder.

Nordiska arbetsmarknadsutskottet, som Nordiska rådet mottager en årlig berättelse ifrån, inrättades för att handha uppgifter i anslutning till överenskommelsen. För den som önskar följa utvecklingen på den nordiska arbetsmarknaden ger emellertid 1973 års berättelse mycket litet ledning.

Det danska inträdet i De europeiska gemenskaperna torde komma att ha återverkningar på den nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen, men också andra faktorer än det danska EG-inträdet kan tänkas spela in.

Avtal har slutits mellan arbetsgivare- och arbetstagarorganisationer samt berörda myndigheter i Finland och Sverige rörande kanaliseringen av de finländsk-svenska arbetskraftsförflyttningarna genom arbetsförmedling. En överenskommelse som tillkom mot bakgrund av att särskilda problem uppstått dels för Finland genom att landet fått sin eko-

nomiska och sociala utvecklingspotential hämmad genom en betydande utflyttning till Sverige och dels för Sverige genom att den invandrande arbetskraften ofta varit bristfälligt informerad om läget t. ex. på den svenska bostadsmarknaden.

Mot bakgrund av vad som ovan sagts tillåter jag mig att till Nordiska ministerrådet ställa följande spörsmål:

På vilket sätt kommer 1954 års överenskommelse om en fri nordisk arbetsmarknad att påverkas av å ena sidan åtaganden gentemot utomnordiska länder och å andra sidan av inom Norden uppkomna obalanser sammanhängande med olikartade ekonomiska och sociala förhållanden? Vilka åtgärder har Nordiska ministerrådet för avsikt att vidtaga, som ännu inte har kommit till Nordiska rådets kännedom, för att lösa dessa problem? När kan resultatet av Nordiska ministerrådets åtgärder inom området väntas föreligga?

Stockholm den 3 oktober 1973

Knut Johansson (s)

Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om stereofoniska radioutsändningar

Til Nordisk Ministerråd

Det har mellom de nordiske land i flere år foregått et ganske omfattende TV-samarbeid så vel teknisk som programmessig. Samarbeidet er utviklet bl. a. for å kunne nyttiggjøre seg de tekniske erfaringer fra alle de nordiske land innen etermedienes teknikk.

Den tekniske samkjøringen mellom de nordiske land er imidlertid kommet atskillig kortere når det gjelder stereofoniske radioutsendinger. To systemer for slike radiosendinger er for tiden utviklet. Det er det amerikanske, såkalte "pilottonsystemet" og det svenske "Berglundssystemet". Grunnprinsippet for begge systemer er det samme, men forskjellene er likevel så store at utsendinger i det ene systemet ikke uten atskillige tekniske komplikasjoner kan mottas med mottakere bygget etter det andre systemet. Mens det for TV-samarbeidet i Norden er visse naturgitte hindringer, er det altså i ferd med å skapes tekniske hindringer for et samarbeid innen stereofoniens område.

Ut fra tanken om at størst mulig ensartethet bør etterstrebes på etermedienes område i Norden, ble det i 1968 reist et medlemsforslag i Nordisk Råd om at man burde innføre samme system for stereofoniske radioutsendinger. En rekommandasjon i overensstemmelse med dette ble vedtatt på rådets 17. sesjon (*rek. nr 25/1969*).

Danmark og Finland har, i likhet med flertallet av europeiske stater, innført pilottonsystemet. I Norge og Sverige er det iflg. den melding Nordisk Ministerråd den 11. desember 1972 har avgitt, ennå ikke tatt noen beslutning om hvilket system som skal tillempes. Årets meddelelse er i så måte nesten ordrett den samme som de tidligere meldinger vi har fått om samme sak. På denne bakgrunn tillater jeg meg å stille følgende spørsmål til Nordisk Ministerråd:

Hvor langt er man i Norge og Sverige kommet med den tekniske vurdering av ulike systemer for stereofoniske radioutsendinger, og kan man gå ut fra at man i Norden finner fram til en samordning som gjør det mulig for alle innbyggere her å ta

inn stereoutsendinger fra andre nordiske land uten tekniske vansker?

Oslo, 1. oktober 1973

Tønnes Andenæs (A)

Fråga vid Nordiska rådets 21:a session om revision av den nordiska trygghetskonventionen*Til Nordisk Ministerråd*

På Nordisk Råds 15. session i 1967 vedtog rådet en rekommandation, hvori man henstillede til de nordiske regeringer, at der så langt det er muligt træffes foranstaltninger til en samordning af de pensionsforsikringsbestemmelser, der gælder i Norden, for så vidt angår følgende fire punkter: 1. Godskrivning af ret til tillægspension ved flytning fra et nordisk land til et andet, 2. afskaffelse af karenstid for ret til alderspension ved flytning til hjemlandet, 3. adgangen til at oppebære reduceret alderspension i et land og derefter oppebære fuld pension i et andet land samt 4. reduktion af alderspension, hvis ægtefællen modtager udenlandsk pension.

I februar 1973 meddelte Danmarks regering på samtlige regeringers vegne til Nordisk Råds 21. session, at Nordisk socialpolitisk Komité har nedsat et underudvalg til behandling af spørgsmål med tilknytning til den nordiske tryghedskonvention. Underudvalget fik til opgave, *dels* at foretage en almindelig gennemgang af den nordiske tryghedskonvention på baggrund af de i de nordiske lande gennemførte ændringer i national pensionslovgivning, *dels* at behandle problemer, der hænger sammen med ændringer, forårsaget af nordiske landes tilslutning til mere omfattende socialforsikringskonventioner. Ifølge ordlyden af meddelelsen må denne gennemgang anses for at være af stor betydning for den enkelte nordiske statsborgers sociale tryghed. På denne baggrund tillader jeg mig at stille følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Hvor langt er den nedsatte arbejdsgruppe nået i sit arbejde med at undersøge den nordiske tryghedskonvention i relation dels til ændringer foretaget i national lovgivning, dels til nordiske landes tilknytning til mere omfattende socialforsikringskonven-

tioner? Hvornår kan udredningsarbejdet forventes afsluttet, og hvilke mere omfattende ændringer kan forventes som et resultat af gennemgangen?

København, den 4. oktober 1973

Kristian Albertsen (S)

BESLUT

Rekommendationer

Nr 29. Nordiskt hälsokortssystem

Nr 30. Nordisk kommunal rösträtt och valbarhet

Nr 31. Samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område

Nr 32. Vård av narkotikamissbrukare

Koordinerande

Nordiska ministerrådet

Nordiska ministerrådet

Danmark

Nordiska ministerrådet

Yttranden

Nr 6. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (kulturutskottet)

Nr 7. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (socialpolitiska utskottet)

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *nordiskt hälsokort-system*

REKOMMENDATION nr 29/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 oktober 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 346/s) med 55 röster mot 5. 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna för att skapa ett enhetligt nordiskt hälsokortssystem för vissa ålders- och sjukdomskategorier.

De 55 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Kock, Osmo</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Lindeman, Lars</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Lysholt Hansen, R.</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Mathiesen, Mattías Á.</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Helén, Gunnar</i>	<i>Nielsen, K. Axel</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Henriksen, Arent</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Skaftason, Jón</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Johansson, Knut</i>	<i>Steenberg, Erland</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Knudson, Olaf</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>

Tallgren, Carl Olof
Thoroddsen, Gunnar
Tuomioja, Erkki
Valdimarsson, Hannibal

Willoch, Kåre
Woivalin, Folke
Väyrynen, Paavo

De 5 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Poul Dam, Arne Larsen, Karl Skytte, Ib Stetter och Knud Thestrup.*

Stockholm den 26 oktober 1973

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *nordisk kommunal rösträtt och valbarhet*

REKOMMENDATION nr 30/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 oktober 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (B 13/j) med 57 röster. 9 medlemmar avstod från att rösta och 12 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd snarest at undersøge spørgsmålet om meddelelse af kommunal stemmeret og valgbarhed for nordiske statsborgere i de nordiske lande fortrinsvis på grundlag af gensidighed.

De 57 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Kock, Osmo</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Koivisto, Tellervo M.</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Laitinen, Aili</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Larsen, Arne</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Lindeman, Lars</i>
<i>Gustavsen, Finn</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Hagen, Arnt</i>	<i>Lähtenmäki, Olavi</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Mathiesen, Mattías Á.</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Helén, Gunnar</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Henriksen, Arent</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Håvik, Doris</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Johansson, Knut</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Knudson, Olaf</i>	<i>Skaftason, Jón</i>

Skytte, Karl

Steenberg, Erland

Stetter, Ib

Stubberud, Liv

Sukselainen, V. J.

Sundman, Per Olof

Thestrup, Knud

Tuomioja, Erkki

Werner, Lars

Willoch, Kåre

Woivalin, Folke

De 9 medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Jørgen Peder Hansen, Poul Hartling, Demmus Hentze, Gustav Holmberg, R. Lysholt Hansen, Gerda Møller, Gunnar Thoroddsen, Hannibal Valdimarsson och J. Fr. Øregaard.*

Stockholm den 27 oktober 1973

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *samverkan mot politiska våldsådd med internationell bakgrund inom nordiskt område*

REKOMMENDATION nr 31/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 oktober 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 408/j) med 56 röster. 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller, at Nordisk Ministerråd i et udvalg med parlamentarisk deltagelse undersøger mulighederne for nordisk samarbejde til forebyggelse af politisk voldsudøvelse med international baggrund inden for nordisk område.

De 56 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Johansson, Knut</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Johansson, Tage</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Kock, Osmo</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Koivisto, Tellervo M.</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Laitinen, Aili</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Larsen, Arne</i>
<i>Gustavsen, Finn</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Hagen, Arnt</i>	<i>Lindeman, Lars</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Hartling, Poul</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Helén, Gunnar</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Henriksen, Arent</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hentze, Demmus</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Holmberg, Gustav</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Nordli, Odvar</i>

Palm, Sture

Risgaard Knudsen, Jens

Skiftason, Jón

Skantz, Anna-Greta

Skytte, Karl

Stetter, Ib

Stubberud, Liv

Sukselainen, V. J.

Thestrup, Knud

Thoroddsen, Gunnar

Tuomioja, Erkki

Valdimarsson, Hannibal

Werner, Lars

Willoch, Kåre

Stockholm den 27 oktober 1973

D a n m a r k är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *vård av narkotikamissbrukare*

REKOMMENDATION nr 32/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 oktober 1973 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 373/s) med 56 röster. 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt vidtaga åtgärder för en organiserad samverkan kring utvärdering av förekommande behandlingsmetoder för narkomaner i de nordiska länderna.

De 56 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Laitinen, Aili</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Larsen, Arne</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Lindeman, Lars</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Gustavsen, Finn</i>	<i>Lysholt Hansen, R.</i>
<i>Hagen, Arnt</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Hartling, Poul</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Helén, Gunnar</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Henriksen, Arent</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hentze, Demmus</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Holmberg, Gustav</i>	<i>Nilsson, Anna-Lisa</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Håvik, Doris</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Kock, Osmo</i>	<i>Skaftason, Jón</i>
<i>Koivisto, Tellervo M.</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>

Skytte, Karl

Stubberud, Liv

Sukselainen, V. J.

Sundman, Per Olof

Thestrup, Knud

Tuomioja, Erkki

Valdimarsson, Hannibal

Werner, Lars

Willoch, Kåre

Woivalin, Folke

Stockholm den 27 oktober 1973

Nordiska ministerrådet är koordinerande för denna rekommendation.

Nordiska rådet har avgivit nedanstående yttrande till Nordiska ministerrådet över Berättelse rörande det nordiska samarbetet

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 oktober 1973 beslutat avge yttrande¹ över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i kulturutskottets betänkande (nr 2), som härmed överlämnas. 58 medlemmar röstade för yttrandet och 1 mot. 19 medlemmar var frånvarande.

De 58 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Knudson, Olaf</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Kock, Osmo</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Laitinen, Aili</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Lindeman, Lars</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Lysholt Hansen, R.</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Gíslason, Gylfi Þ.</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Hagen, Arnt</i>	<i>Mäki, Timo</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Nielsen, K. Axel</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Hartling, Poul</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Helén, Gunnar</i>	<i>Skaftason, Jón</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Hentze, Demmus</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Steenberg, Erland</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Holmberg, Gustav</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Thestrup, Knud</i>
<i>Johansson, Knut</i>	<i>Thoroddsen, Gunnar</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>

¹ Yttrandet tryckt s. 2007.

Valdimarsson, Hannibal
Willoch, Kåre

Woivalin, Folke
Øregaard, J. Fr.

Den medlem, som röstade mot yttrandet, var: *Poul Dam.*

Stockholm den 26 oktober 1973

Nordiska rådet har avgivit nedanstående yttrande till Nordiska ministerrådet över Berättelse rörande det nordiska samarbetet

YTTRANDE nr 7/1973

Enligt artiklarna 40 och 51 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 oktober 1973 beslutat avge yttrande¹ över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i socialpolitiska utskottets betänkande (nr 2), som härmed överlämnas. 59 medlemmar röstade för yttrandet. 19 medlemmar var frånvarande.

De 59 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Kock, Osmo</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>	<i>Lindeman, Lars</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Lysholt Hansen, R.</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Gíslason, Gylfi Þ.</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Guðmundsson, Gils</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Gustavsen, Finn</i>	<i>Nettelbrandt, Cecilia</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Nielsen, K. Axel</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Hansen, Jørgen Peder</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Helén, Gunnar</i>	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Skaftason, Jón</i>
<i>Henriksen, Arent</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Hentze, Demmus</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Steenberg, Erland</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Johansson, Knut</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
<i>Johansson, Tage</i>	<i>Thestrup, Knud</i>
<i>Knudson, Olaf</i>	<i>Thoroddsen, Gunnar</i>

¹ Yttrandet tryckt s. 2010.

Tuomioja, Erkki
Valdimarsson, Hannibal
Willoch, Kåre

Woivalin, Folke
Øregaard, J. Fr.

Stockholm den 26 oktober 1973

Övriga beslut

(21:a sessionens 1:a och 2:a samling)

A. Beslut att icke företaga sig något i anledning av:

(19 februari)

1. medlemsförslag om harmonisering av beskattningsreglerna för andelar i partrederier (A 349/e)
2. tilläggsförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige (A 5 T/j)
3. medlemsförslag om revision av den nordiska köp- och avtalslagstiftningen (A 350/j)

(20 februari)

4. medlemsförslag om integrationen av de nordiska byggmarknaderna (A 391/e)
5. medlemsförslag om nordiskt energipolitiskt samrådsorgan (A 355/e)
6. medlemsförslag om nordisk samverkan beträffande rörledning för olja och gas (A 356/e)
7. medlemsförslag om harmonisering av de nordiska läroplanerna (A 361/k)
8. medlemsförslag om en nordisk industrifond för Färöarna (A 376/e)

(21 februari)

9. medlemsförslag om laxfisket i Atlanten (A 383/e)

(26 oktober)

10. medlemsförslag om nordiskt forskningsprogram (A 360/k)

B. Beslut att lägga till handlingarna:

a. Som slutbehandlade spørsmål:

(17 februari)

1. meddelande om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen (D 1973/32/1962/j)
2. meddelande om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen (D 1973/7/1963/j)
3. meddelanden om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av semesterlagstiftningen (D 1973/20/1965/s)

4. meddelande om rekommendation nr 2/1967 angående samarbete på operakonstens område (D 1973/2/1967/k)
5. meddelande om rekommendation nr 4/1967 angående utvidgat samarbete på arbetarskyddets område (D 1973/4/1967/s)
6. meddelande om rekommendation nr 13/1967 angående gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro (D 1973/13/1967/j)
7. meddelande om rekommendation nr 4/1968 angående upprättande av en naturpark för de stora rovdjurens bevarande (D 1973/4/1968/j)
8. meddelande om rekommendation nr 30/1968 angående vulkanologiskt institut i Island (D 1973/30/1968/k)
9. meddelande om rekommendation nr 23/1970 angående information om nordiskt samarbete (D 1973/23/1970/k)
10. meddelande om rekommendation nr 25/1971 angående ökat nordiskt samarbete på scenkonstens område (D 1973/25/1971/k)

(20 februari)

11. meddelande om rekommendation nr 22/1972 angående nordiskt tekniskt och industriellt samarbete (D 1973/22/1972/e)
12. meddelande om rekommendation nr 14/1968 angående skattevetenskapligt samarbete (D 1973/14/1968/e)
13. meddelanden om rekommendation nr 22/1970 angående avskaffande av indirekta handelshinder (D 1973/22/1970/e)
14. meddelande om rekommendation nr 25/1970 angående stimulerande av privata investeringar i u-länderna (D 1973/25/1970/e)
15. meddelanden om rekommendation nr 12/1967 angående utvidgat TV-samarbete (D 1973/12/1967/k)
16. meddelande om rekommendation nr 29/1970 angående TV-tekniskt samarbete (D 1973/29/1970/k)
17. meddelanden om rekommendation nr 16/1972 angående utbyggnad av det nordiska TV-samarbetet (D 1973/16/1972/k)
18. berättelse från Nordiska kulturfonden, 1971 (C 1973/16/k a)
19. meddelanden om rekommendation nr 21/1969 angående beslut i Öresundsfrågorna (D 1973/21/1969/t)
20. meddelanden om rekommendation nr 15/1971 angående fortsatt handläggning av Öresundsfrågorna (D 1973/15/1971/t)

(21 februari)

21. meddelanden om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svenska mellanriksvägar (D 1973/10/1966/t)
22. meddelande om rekommendation nr 10/1972 angående ingående av en nordisk transportöverenskommelse (D 1973/10/1972/t)
23. meddelande om rekommendation nr 31/1968 angående revision av den internationella oljeskyddskonventionen (D 1973/31/1968/j)

(26 oktober)

24. tillägsberättelse rörande trafikanläggningar i Öresundsregionen (C 1973/1)
25. berättelse från Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning (C 1973/21/t)
26. berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet (C 1973/40/t)
27. berättelse från Nordiska kommittén för transportteknisk forskning (C 1973/25/t)
28. meddelande om rekommendation nr 8/1970 angående samarbete på rymdområdet (D 1973/8/1970/t)
29. meddelanden om rekommendation nr 16/1972 angående förbud mot överljudsflygplan i Norden (D 1973/16/1972/t)
30. berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete 1972 (C 1973/9/k)
31. berättelse från Nordiska kulturfonden, 1972 (C 1973/16/k b)
32. berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor (C 1973/22/k)
33. berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (C 1973/23/k)
34. berättelse från Nordiska institutet för folkdiktning (C 1973/31/k)
35. meddelande om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiske-riutbildning (D 1973/29/1965/k)
36. meddelande om rekommendation nr 6/1968 angående yrkesläro-utbildning (D 1973/6/1968/k)
37. meddelande om rekommendation nr 28/1968 angående ibero-amerikanskt institut (D 1973/28/1968/k)
38. meddelande om rekommendation nr 29/1968 angående parasitolo-gisk forskning (D 1973/29/1968/k)

(27 oktober)

39. meddelande om rekommendation nr 2/1970 angående nordisk ar-betsmarknad för psykologer (D 1973/2/1970/s)
40. meddelande om rekommendation nr 22/1971 angående enhetliga principer för lagstiftningen om engångsförpackningar (D 1973/22/1971/s)

(19 februari, 20 februari, 26 oktober, 27 oktober)

41. berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1973/1)

b. I avvaktan på meddelande i spörsmål till nästa ordinarie session:

(17 februari)

1. meddelanden om rekommendation nr 21/1972 angående nordiskt deltagande i internationella naturvårdsunionen (IUCN) och World Wildlife Fund (D 1973/21/1972/j)

(19 februari)

2. meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar (D 1973/3/1972/s)
3. meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention (D 1973/4/1972/s)

(20 februari)

4. meddelanden om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige (D 1973/20/1971/k)

(21 februari)

5. meddelanden om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam (D 1973/12/1972/j)
6. meddelanden om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknannde av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt (D 1973/26/1963/s)

(26 oktober)

7. meddelande om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur (D 1973/20/1967/k)
8. meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran (D 1973/14/1969/k)
9. meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturlexikon (D 1973/32/1970/k)
10. meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia (D 1973/14/1972/k)

(27 oktober)

11. meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention (D 1973/29/1966/j)
12. meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m. (D 1973/5/1965/s)
13. meddelanden om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete (D 1973/22/1969/e)

c. Anmälningar om fortsatt utskottsbehandling:

(26 oktober)

1. medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC) (A 365/k)

d. Bemyndigande av utskotten att lägga berättelser och meddelanden till handlingarna:

(17 februari)

1. berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning (C 1973/2/j)
2. berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (C 1973/3/s)
3. berättelse från det tulladministrativa rådet (C 1973/4/e)
4. berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel frågor (C 1973/6/j)
5. berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (C 1973/7/s)
6. berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1973/8/e)
7. berättelse från Nordiska hälsovårdshögskolan (C 1973/10/s)
8. berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål (C 1973/11/e)
9. berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål (C 1973/12/e)
10. berättelse från Nordiska hushållshögskolan (C 1973/13/k)
11. berättelse från Nordens Hus i Reykjavík 1972 (C 1973/14/k)
12. berättelse från Nordiska utlänningsutskottet (C 1973/15/j)
13. berättelse om Nordens folkliga akademi (C 1973/17/k)
14. berättelse om samarbete på livsmedelslagstiftningens område (C 1973/18/s)
15. berättelse från Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning (C 1973/19/e)
16. berättelse från det utvidgade hälsovårdsdirektörmötet i Tammerfors (C 1973/20/s)
17. berättelse från Centralinstitutet för nordisk asienforskning (C 1973/24/k)
18. berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet (C 1973/26/k)
19. berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi (C 1973/27/k)
20. berättelse från Nordiska institutet för samhällsplanering (C 1973/28/s)
21. berättelse från Nordiskt kollegium för terrester ekologi (C 1973/29/k)
22. berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi (C 1973/30/j)
23. berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (C 1973/32/s)
24. berättelse om Nordel (C 1973/33/e)
25. berättelse från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning (C 1973/34/k)
26. berättelse från Nordiska kommittén för konsumentfrågor (C 1973/35/e)

27. berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning (C 1973/36/k)
28. berättelse om Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi (C 1973/37/k)
29. berättelse om Nordiska sommarskolan för forskarutbildning (C 1973/38/k)
30. berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (C 1973/39/k)
31. berättelse från Nordiska sommaruniversitetet (C 1973/41/k)
32. berättelse från Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor (C 1973/42/s)
33. berättelse från Nordiskt institut för sjörrätt (C 1973/43/k)
34. berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete (C 1973/44/e)
35. berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin (C 1973/45/k)
36. meddelande om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation (D 1973/14/1962/k)
37. meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television (D 1973/21/1963/k)
38. meddelanden om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt (D 1973/26/1963/s)
39. meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte (D 1973/24/1964/k)
40. meddelande om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning (D 1973/3/1965/s)
41. meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription (D 1973/13/1965/j)
42. meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet (D 1973/1/1966/k)
43. meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen (D 1973/5/1966/j)
44. meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV (D 1973/7/1965/k)
45. meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare (D 1973/21/1966/s)
46. meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik (D 1973/1/1967/t)
47. meddelande om rekommendation nr 3/1967 angående förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete (D 1973/3/1967/s)
48. meddelanden om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet (D 1973/9/1967/s)

49. meddelande om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring (D 1973/10/1967/s)
50. meddelande om rekommendation nr 11/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring (D 1973/11/1967/s)
51. meddelande om rekommendation nr 19/1967 angående högre utbildning av sjuksköterskor (D 1973/19/1967/s)
52. meddelanden om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg (D 1973/25/1967/t)
53. meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning (D 1973/26/1967/k)
54. meddelanden om rekommendation nr 29/1967 angående Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige (D 1973/29/1967/t)
55. meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser (D 1973/2/1968/j)
56. meddelanden om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän (D 1973/8/1968/s)
57. meddelanden om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim (D 1973/9/1968/t)
58. meddelanden om rekommendation nr 12/1968 angående posttaxor m. m. (D 1973/12/1968/t)
59. meddelanden om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen (D 1973/16/1968/s)
60. meddelande om rekommendation nr 17/1968 angående nordisk vittnesplikt (D 1973/17/1968/j)
61. meddelande om rekommendation nr 19/1968 angående personskadorna vållade av interner m. m. (D 1973/19/1968/j)
62. meddelande om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering (D 1973/23/1968/e)
63. meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning (D 1973/27/1968/t)
64. meddelande om rekommendation nr 33/1968 angående sameinstitut (D 1973/33/1968/k)
65. meddelanden om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning (D 1973/35/1968/t)
66. meddelande om rekommendation nr 3/1969 angående tullbehandlingen av postpaket (D 1973/3/1969/t)
67. meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet (D 1973/7/1969/k)
68. meddelande om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV (D 1973/8/1969/k)
69. meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning (D 1973/10/1969/s)
70. meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus (D 1973/11/1969/k)

71. meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation (D 1973/12/1969/s)
72. meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedels-samarbete (D 1973/16/1969/s)
73. meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapiens område (D 1973/17/1969/k)
74. meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musiksam-arbete (D 1973/18/1969/k)
75. meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige (D 1973/23/1969/s)
76. meddelande om rekommendation nr 24/1969 angående tillgången till källmaterial för samtidshistorisk forskning (D 1973/24/1969/k)
77. meddelande om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar (D 1973/25/1969/k)
78. meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna (D 1973/27/1969/k)
79. meddelanden om rekommendation nr 28/1969 angående samarbets-kommitté för utvecklingsforskning (D 1973/28/1969/e)
80. meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildningen (D 1973/29/1969/s)
81. meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareut-bildning av socialpersonal (D 1973/1/1970/s)
82. meddelande om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer (D 1973/3/1970/s)
83. meddelande om rekommendation nr 4/1970 angående ökad sam-verkan vid utbildningsanstalter (D 1973/4/1970/k)
84. meddelanden om rekommendation nr 5/1970 angående nordiskt varudeklarationssamarbete (D 1973/5/1970/e)
85. meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående lagstift-ningen beträffande medborgarskap för barn (D 1973/6/1970/j)
86. meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation (D 1973/7/1970/j)
87. meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV (D 1973/9/1970/k)
88. meddelande om rekommendation nr 10/1970 angående samnordisk massmediaforskning (D 1973/10/1970/k)
89. meddelanden om rekommendation nr 12/1970 angående förenhet-ligande av reglerna om förmånsrätt i konkurs (D 1973/12/1970/j)
90. meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet (D 1973/13/1970/k)
91. meddelanden om rekommendation nr 14/1970 angående forsknings-institut för framtidsfrågor (D 1973/14/1970/e)
92. meddelanden om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando (D 1973/15/1970/t)

93. meddelanden om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg (D 1973/16/1970/t)
94. meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete (D 1973/26/1970/k)
95. meddelande om rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på förskolans område (D 1973/27/1970/k)
96. meddelande om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan (D 1973/28/1970/s)
97. meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening (D 1973/30/1970/s)
98. meddelande om rekommendation nr 31/1970 angående förenhetligande av handelsdokument (D 1973/31/1970/e)
99. meddelande om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikerssamarbete (D 1973/33/1970/s)
100. meddelanden om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort (D 1973/34/1970/t)
101. meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon (D 1973/35/1970/t)
102. meddelande om rekommendation nr 36/1970 angående samarbete på arbetsmedicinens område (D 1973/36/1970/s)
103. meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa (D 1973/1/1971/k)
104. meddelande om rekommendation nr 2/1971 angående ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte (D 1973/2/1971/k)
105. meddelanden om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten (D 1973/4/1971/t)
106. meddelande om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept (D 1973/5/1971/s)
107. meddelanden om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner (D 1973/6/1971/e)
108. meddelanden om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor (D 1973/7/1971/e)
109. meddelande om rekommendation nr 8/1971 angående nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk (D 1973/8/1971/s)
110. meddelande om rekommendation nr 9/1971 angående samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik (D 1973/9/1971/k)
111. meddelande om rekommendation nr 10/1971 angående samnordisk utbildning av konservatorer (D 1973/10/1971/k)
112. meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv (D 1973/11/1971/k)
113. meddelanden om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet (D 1973/12/1971/e)

114. meddelande om rekommendation nr 18/1971 angående de finska invandrarnas anpassning i Sverige (D 1973/18/1971/s)
115. meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland (D 1973/19/1971/s)
116. meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund (D 1973/21/1971/s)
117. meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område (D 1973/24/1971/k)
118. meddelande om rekommendation nr 26/1971 angående översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur (D 1973/26/1971/k)
119. meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd (D 1973/27/1971/j)
120. meddelanden om rekommendation nr 28/1971 angående personalens ställning vid gemensamma institutioner (D 1973/28/1971/j)
121. meddelande om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning (D 1973/29/1971/j)
122. meddelande om rekommendation nr 30/1971 angående löneskydd vid konkurs (D 1973/30/1971/j)
123. meddelanden om rekommendation nr 31/1971 angående analysattester rörande fröer (D 1973/31/1971/e)
124. meddelande om rekommendation nr 32/1971 angående kriminologiskt samarbete (D 1973/32/1971/j)
125. meddelande om rekommendation nr 33/1971 angående stipendier för medarbetare vid massmedia (D 1973/33/1971/k)
126. meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar (D 1973/1/1972/e)
127. meddelanden om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området (D 1973/2/1972/e)
128. meddelanden om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna (D 1973/5/1972/j)
129. meddelande om rekommendation nr 6/1972 angående samverkan angående utbyggnad av konsumentskyddet (D 1973/6/1972 j)
130. meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar (D 1973/7/1972/e)
131. meddelanden om rekommendation nr 8/1972 angående underlåtande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter (D 1973/8/1972/t)
132. meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet (D 1973/9/1972/t)
133. meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden (D 1973/11/1972/t)

134. meddelande om rekommendation nr 13/1972 angående samordning av regler rörande privata personregister (D 1973/13/1972/j)
135. meddelanden om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar (D 1973/15/1972/t)
136. meddelande om rekommendation nr 17/1972 angående nordiskt kulturcentrum i Tórshavn (D 1973/17/1972/k)
137. meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur (D 1973/18/1972/k)
138. meddelanden om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område (D 1973/19/1972/k)
139. meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt (D 1973/20/1972/j)
140. meddelande om rekommendation nr 23/1972 angående enhetliga regler för sjukhjälp vid vistelse i länder utom Norden (D 1973/23/1972/s)
141. meddelande om rekommendation nr 24/1972 angående ersättning för vård vid barnsbörd i annat nordiskt land än hemlandet (D 1973/24/1972/s)
142. meddelande om rekommendation nr 25/1972 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen (D 1973/25/1972/s)
143. meddelande om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap (D 1973/26/1972/j)

C. Beslut i interna spörsmål:

(17 februari)

1. beslut om delning av sessionen
2. begränsning av utsändning av handlingar till sessionen
3. beslut om voteringsordning

(18 februari)

4. att lägga rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna (Dokument 1)
5. att lägga rapport om nordiskt samarbete under år 1972 till handlingarna (Dokument 2)

(21 februari)

6. bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

(26 oktober)

7. beslut om voteringsordning

Val

(17 februari)

1. Val av presidium
2. Val av suppleanter för presidiemedlemmarna
3. Val av informationskommitté
4. Val av revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden för 1973 och 1974
5. Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning

(26 oktober)

6. Anmälan om förändringar i presidiets, utskottens och informationskommitténs sammansättning

**PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA**

Presidium

Kåre Willoch, Norge, president
 Ib Stetter, Danmark, vicepræsident
 V. J. Sukselainen, Finland, vicepresident
 Jón Skaftason, Island, vice president
 Johannes Antonsson, Sverige, vice president

Suppleanter för presidiemedlemmarna

Svend Horn, Danmark
 Bror Lillqvist, Finland
 Matthías Á. Mathiesen, Island
 Odvar Nordli, Norge
 Sven Mellqvist, Sverige

Arbetsutskott*Danmark*

Niels Helveg Petersen
 Poul Dam
 Poul Hartling
 Svend Horn, næstformand
 Karl Skytte
 Ib Stetter, formand

Finland

Ele Alenius
 Aili Laitinen
 Bror Lillqvist, viceordförande
 Olavi Lähteenmäki
 V. J. Sukselainen, ordförande
 Carl Olof Tallgren
 Olavi Tupamäki

Island

Gylfi Þ. Gíslason
 Matthías Á. Mathiesen
 Jón Skaftason, ordförande

Norge

Odvar Nordli, viseformann
 Erland Steenberg
 Kåre Willoch, formann

Sverige

Johannes Antonsson, ordförande

Allan Hernelius

Tage Johansson

Sven Mellqvist, vice ordförande

Ingemar Mundebo

Presidiesekretariat

Kettis, Pär, tf presidiesekreterare

Gottlieb, Niels Ove, stedforträdende presidiesekretær

Westman, Sten-Olof, informationschef

Edwall, Åke, redaktör för förhandlingarna

Nationella sekretariat

Wendt, Frantz, generalsekretær, sekretær for den danske delegation

Gormsen, Axel, kontorchef, Danmark

Hultin, Eiler, generalsekreterare, Finlands delegations sekreterare

Branders, Håkan, sekreterare, Finland

Sigurðsson, Friðjón, kontorchef, isländska delegationens sekreterare

Ve, Gudvin Låder, generalsekretær, sekretær for den norske delegasjon

Vefald, Olav, konsulent, Norge

Jacobson, Christer, fil. dr, kanslichef, huvudsekreterare och tillika svenska delegationens sekreterare

Malmros, Birgitta, avdelningsdirektör, biträdande sekreterare, Sverige

Utskottssekretariat

Lillholt, Peter, juridiska utskottets sekreterare

Lindberg, Dag, kulturutskottets sekreterare

Wiklund, Claes, socialpolitiska utskottets sekreterare

Jensen, Hubert, trafikutskottets sekreterare

Blaaflat, Lars, ekonomiska utskottets sekreterare

Nordiska ministerrådets sekretariat

Bergman, Olli, generalsekreterare

Holmstedt, Sven, avdelningschef

Saxrud, Gudmund, stf. generalsekretær

Öhman, Carl-Ivar, avdelningschef

Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete

Engelhardt, J. J., sektionschef

Kull, Magnus, direktör

Näslund, Hans, sektionschef

Observatör

Rabaeus, Bengt, generalsekreterare i EFTA

Sakkunniga*Danmarks rige*

Andersen, Åge, konsulent

Bitsch, N. C., afdelingschef

Blinkenberg, Lars, kontorchef

Christensen, Ruth, kontorchef

Djurhuus, Johan, kontorchef

Gormsen, Michael, sekretær

Harder Rasmussen, J., ekspeditionssekretær

Holm, Vagn, kontorchef

Ipsen, J. P., ekspeditionssekretær

Jørgensen, Reidar, F., kontorchef

Klinte, Bent, sekretær

Leth, Tage, ekspeditionssekretær

Lorenzen, Peer, fuldmægtig

Madsen, Niels, departementschef

Nehring, Niels Jørgen, ministersekretær

Vorre, Poul, ministersekretær

Finland

Bremer, Erik, byråsekreterare

Gustafson, Matti, kultursekreterare

Groop, Elisabeth, äldre regeringssekreterare

Grönberg, Tom, vicehäradsövding

Hannus, Arno, kanslichef

Hultin, Holger, medicinalråd

Hämeri, Juhani, justitieministerns politiska sekreterare

Ivars, Klas, lagstiftningsråd

Juusela, Jukka, utrikesministerns politiska sekreterare

Karsma, Veikko, verkställande direktör

Kivivuori, Antti, avdelningschef

Korte, Kai, kanslichef

Lindfors, Jan-Erik, kanslichef

Nordman, Håkan, handels- o. industriministerns politiska sekreterare
 Numminen, Jaakko, kanslichef
 Onnela, Markus, avdelningschef
 Ottelin, Hans, tjänstemannapraktikant
 Rekola, Esko, kanslichef
 Rytkönen, Arvo, avdelningschef
 Siikala, Kalervo, avdelningschef
 Slotte, Ulf Erik, legationsråd
 Tuovinen, Matti, avdelningschef
 Wahlroos, Bror, kanslichef
 Ådahl, Henry, lagstiftningsdirektör

Island

Benediktsson, Gudmundur, departementchef
 Möller, Baldur, departementchef
 Snævarr, Arní, departementchef
 Thorlacius, Birgir, departementchef

Norge

Arnesen, Gerhard, direktør
 Bjørnsson, Jon, medisinalråd
 Erichsen, Maren Hertzberg, byråsjef
 Guldvog, Arnfinn, ekspedisjonssjef
 Gøthe, Odd, ekspedisjonssjef
 Hammer, Helge, underdirektør
 Hove, Olav, departementsråd
 Keiserud, Erik, konsulent
 Kristensen, Kjell, statssekretær
 Mauritzen, Thomas, byråsjef
 Paxal, John H., byråsjef
 Ribu, Erik, departementsråd
 Skadsem, Enevold, ekspedisjonssjef
 Vindsetmo, Emil, departementsråd

Sverige

Andersson, Arne F., direktör
 Bekeris, Ilmar, kansliråd
 Berggren, Rune, statssekreterare
 de Besche, Hubert, ambassadör
 Blom, Birgitta, departementsråd
 Carlsson, Jan, departementssekreterare
 Dennis, Bengt, statssekreterare
 Edwinson, Vanja, kanslisekreterare
 Einhorn, Jerzy, professor

Ekström, John, ekonomie lic.
Ekéus, Rolf, departementssekreterare
Fridh, Göte, statssekreterare
Hagström, Tony, statssekreterare
Hammarstedt, Bertil, socionom
Hartvig, Åke, kansliråd
Haslev, Nils-Olov, statssekreterare
Holmqvist, Åke, departementssekreterare
Isacsson, Bert, kansliråd
Johnsson, Jan, rättschef
Kirsebom, Bjarne, kanslisekreterare
Larsson, Leif, departementssekreterare
Levi, Lennart, docent
Lindblom, Paul, direktör
Lindquist, Ulf, hovrättsråd
Marklund, Lennart, departementssekreterare
Nilsson, Bengt, hovrättsassessor
Nilsson, Manfred, kansliråd
Nilsson, Valter, hovrättsassessor
Nordenson, Ulf, statssekreterare
Orava, Olle, byråchef
Persson, Sture, departementssekreterare
Peterson, Thage, statssekreterare
Rahm. Håkan Martin, departementssekreterare
Sandgren, Lennart, statssekreterare
Senning, Claes, kansliråd
Sjöberg, Björn, departementsråd
Sohlman, Ragnar, departementsråd
Stiernstedt, Jan, expeditionschef
Sturkell, Carl-Edvard, rättschef
Tham. Volrath, departementssekreterare
Thomasson, Björn, departementssekreterare
Unger, Lisbeth, departementssekreterare
Wennerberg, Sigfrid, överingenjör
Wennerhorn, K. O., departementsråd
Wennström, Gunnar, medicinalråd
Åström, Sverker, kabinetssekreterare

REGISTER

(Registren omfattar såväl 21:a sessionens första som andra samling)

Översikt

över sakernas behandling

*(Med * markerade saker upptogs ej till behandling
under sessionens första samling)*

nr	S a k
nr	r u b r i k
	<i>A. Medlemsförslag</i>
A 5 T/j	Tilläggförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige
A 178/j	Medlemsförslag om fortsatt nordiskt patentsamarbete
A 178 Å/j	Ändringsförslag om fortsatt nordiskt patentsamarbete
A 244/j	Medlemsförslag om Nordiskt patentråd
A 257/j	Medlemsförslag om nordisk äktenskapsrätt
A 263/s	Medlemsförslag om försörjarbegreppet
A 269/s	Medlemsförslag om samarbete om förbättrat socialskydd för husmödrar
A 323/s	Medlemsförslag om utvidgning av familjebegreppet i lagstiftningen
A 334/j	Medlemsförslag om nordisk utlänningslagstiftning
A 341/s	Medlemsförslag om auktorisation för optiker m. m.
A 342/k	Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för ikonografi
A 346/s	Medlemsförslag om nordiskt hälsokortsystem
A 347/t	Medlemsförslag om ökat turistsamarbete i Norden
A 349/e	Medlemsförslag om harmonisering av beskattningsreglerna för andelar i part-rederier
A 350/j	Medlemsförslag om revision av den nordiska köp- och avtalslagstiftningen
A 353/t	Medlemsförslag om förarskydd vid trafikförsäkring
A 354/k	Medlemsförslag om samplanering av utbyggnaden av universitet och högskolor i Norden
A 355/e	Medlemsförslag om nordiskt energipolitiskt samrådsorgan
A 356/e	Medlemsförslag om nordisk samverkan beträffande rörledning för olja och gas
A 357/k	Medlemsförslag om samverkan beträffande högre skoglig utbildning
A 358/k	Medlemsförslag om stöd till den färöiska litteraturen
A 359/e	Medlemsförslag om nordiskt samarbete rörande marknadsproblem
A 360/s	Medlemsförslag om nordiskt forskningsprogram
A 361/k	Medlemsförslag om arbetet på harmonisering av de nordiska läroplanerna
A 362/s	Medlemsförslag om ambulanstjänst inom Nordkalotten
A 363/s	Medlemsförslag om fortbildning av lärare vid socialhögskolorna
A 364/s	Medlemsförslag om nordiskt kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete
A 365/k	Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC)
A 366/s	Medlemsförslag om överflyttning av sjukhjälpförsäkring från ett nordiskt land till ett annat land
A 367/s	Medlemsförslag om utvidgad och samordnad forskning på handikappvårdens område
A 368/k	Medlemsförslag om ett Nordens konsthüs i Ålborg
A 369/t	Medlemsförslag om enhetliga trafikregler för handikappfordon
A 370/s	Medlemsförslag om nordiskt samarbete om njurtransplantation
A 372/k	Medlemsförslag om samarbete rörande högre lantbruksundervisning och forskning
A 373/s	Medlemsförslag om omhändertagande av narkotikamissbrukare för vård
A 374/t	Medlemsförslag om en mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet
A 375/t	Medlemsförslag om enhetliga bestämmelser för terränggående motorfordon
A 376/e	Medlemsförslag om en nordisk industrifond för Färöarna
A 377/t	Medlemsförslag om utbyggnad av flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige
A 382/e	Medlemsförslag om nordisk energipolitisk överenskommelse
A 383/e	Medlemsförslag om laxfisket i Atlanten

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
269	189				utan åtgärd	A 5 T/j
{272}						A 178/j
{274}	190		11	1645		A 178 Å/j
287}						A 244/j
290	187	236	22	1667		A 257/j
322}						A 263/s
352}	170		1	1625		A 269/s
356}						A 323/s
359	189		10	1643		A 334/j
368	175		2—3	1627—1629		A 341/s
375	220		16	1655		A 342/k
387	62, 262	1850	29	2072		A 346/s
395	254		23	1669	fortsatt behandling	A 347/t
412	185				utan åtgärd	A 349/e
420	191				utan åtgärd	A 350/j
430	255		24	1671		A 353/t
440	221		17	1657		A 354/k
453	210				utan åtgärd	A 355/e
459	210				utan åtgärd	A 356/e
465	222		18	1659		A 357/k
479	224		20	1663		A 358/k
489	208		12—13	1647—1649		A 359/e
1897	1844				utan åtgärd	A 360/s
495	227				utan åtgärd	A 361/k
500	177		4	1631		A 362/s
508	178		5	1633		A 363/s
518	181		6	1635		A 364/s
529,1923	262	1844			fortsatt behandling	A 365/k
554	182		7	1637		A 366/s
562	183		8	1639		A 367/s
576	225		21	1665		A 368/k
586	256		25	1673		A 369/t
594	184		9	1641		A 370/s
605	223		19	1661		A 372/k
1938	1886		32	2078		A 373/s
618	258		27	1677		A 374/t
627	257		26	1675		A 375/t
636	232				utan åtgärd	A 376/e
643	260		28	1679		A 377/t
658	210		14	1651		A 382/e
676	254				utan åtgärd	A 383/e

S a k	
nr	r u b r i k
A 390/k	Medlemsförslag om ökat nordiskt TV-samarbete
A 391/e	Medlemsförslag om integrationen av de nordiska byggmarknaderna
A 408/j	Medlemsförslag om nordisk samverkan för förebyggande av våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område
<i>B. Regeringsförslag</i>	
B 13/j	Regeringsförslag om nordisk kommunal rösträtt och valbarhet
<i>C 1973. Berättelser</i>	
1	Berättelse rörande det nordiska samarbetet
1	Tilläggsberättelse rörande trafikaneläggningar i Öresundsregionen
*2/j	Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning
*3/s	Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén
*4/e	Berättelse från det tulladministrativa rådet
*5/j	Berättelse om samarbete på lagstiftningens område
*6/j	Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel-frågor
*7/s	Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet
*8/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor
*9/k	Berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete 1972
10/s	Berättelse från Nordiska hälsovårdshögskolan
*11/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål
*12/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål
*13/k	Berättelse från Nordiska hushållshögskolan
*14/k	Berättelse från Nordens Hus i Reykjavik 1972
*15/j	Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
16/k a	Berättelse från Nordiska kulturfonden, 1971
*16/k b	Berättelse från Nordiska kulturfonden, 1972
*17/k	Berättelse från Nordens folkliga akademi
*18/s	Berättelse om samarbete på livsmedelslagstiftningens område
*19/e	Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning
*20/s	Berättelse från det utvidgade hälsovårdsdirektörsmötet i Tammerfors
*21/t	Berättelse från Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning
*22/k	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor
*23/k	Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
*24/k	Berättelse från Centralinstitutet för nordisk asienforskning
*25/t	Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning
*26/k	Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet

Tryckt	Behandling		Rekommendation/ yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
679	215		15	1653		A 390/k
688	205				utan åtgärd	A 391/e
1961	1883		31	2076		A 408/j
691,1974	262	1876	30	2074		B 13/j
696	64	1796			till handlingarna	1
	166		1	803, 1681	(soc.pol.)	
	186, 1857		2	807, 1682	(jur.)	
	203		3	809, 1683	(ekon.)	
	213		4	814, 1684	(kult.)	
	227		5	819, 1685	(trafik)	
	1843		6	2005, 2080	(kult.)	
	1848		7	2008, 2082	(soc.pol.)	
2011	1818				till handlingarna	1
826	60, 1828				(till handlingarna)	*2/j
829	60				(till handlingarna)	*3/s
832	60				(till handlingarna)	*4/e
834	60	1857			till handlingarna	*5/j
863	60				(till handlingarna)	*6/j
865	60				(till handlingarna)	*7/s
866	60				(till handlingarna)	*8/e
869	60	1851			till handlingarna	*9/k
871	159				till handlingarna	10/s
882	60				(till handlingarna)	*11/e
883	60				(till handlingarna)	*12/e
886	60				(till handlingarna)	*13/k
892	60				(till handlingarna)	*14/k
893	60				(till handlingarna)	*15/j
894	219				styrelsen beviljad ansvars- frihet; till handlingarna	16/k a
914	60	1851			styrelsen beviljad ansvars- frihet; till handlingarna	*16/k b
930	60				(till handlingarna)	*17/k
946	60				(till handlingarna)	*18/s
948	60				(till handlingarna)	*19/e
954	60				(till handlingarna)	*20/s
962	60	1842			till handlingarna	*21/t
964	60	1851			till handlingarna	*22/k
965	60	1852			till handlingarna	*23/k
968	60				(till handlingarna)	*24/k
975	60	1842			till handlingarna	*25/t
980	60				(till handlingarna)	*26/k

nr	S a k
	r u b r i k
*27/k	Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi
*28/s	Berättelse från Nordiska institutet för samhällsplanering
*29/k	Berättelse från Nordiskt kollegium för terrester ekologi
*30/j	Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi
*31/k	Berättelse från Nordiska institutet för folkdiktning
*32/s	Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning
*33/e	Berättelse om Nordel
*34/k	Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning
*35/e	Berättelse från Nordiska kommittén för konsumentfrågor
*36/k	Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning
*37/k	Berättelse om Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
*38/k	Berättelse om Nordiska sommarskolan för forskarutbildning
*39/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning
*40/t	Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet
*41/k	Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet
*42/s	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor
*43/k	Berättelse från Nordiskt institut för sjörätt
*44/e	Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete
*45/k	Berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin
	<i>D 1973. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer</i>
*14/1962/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation
32/1962/j	Meddelanden om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen
7/1963/j	Meddelande om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen
*21/1963/k	Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television
26/1963/s	Meddelanden om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt
*24/1964/k	Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte
*3/1965/k	Meddelande om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning
*5/1965/s	Meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.
*13/1965/j	Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för ford-ringspreskription
20/1965/s	Meddelanden om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av semesterlagstiftningen
29/1965/k	Meddelande om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskeriutbildning
*1/1966/k	Meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet
*5/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen
*7/1966/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV

Tryckt s.	Behandling		Rekommendation		Annat beslut innehåll	Sak nr
	s.	s.	nr	s.		
986	60				(till handlingarna)	*27/k
993	60				(till handlingarna)	*28/s
998	60				(till handlingarna)	*29/k
1000	60				(till handlingarna)	*30/j
1008	60	1853			till handlingarna	*31/k
1013	60				(till handlingarna)	*32/s
1015	60				(till handlingarna)	*33/e
1017	60				(till handlingarna)	*34/k
1023	60				(till handlingarna)	*35/e
1027	60				(till handlingarna)	*36/k
1031	60				(till handlingarna)	*37/k
1036	60				(till handlingarna)	*38/k
1041	60				(till handlingarna)	*39/k
1047	60	1842			till handlingarna	*40/t
1051	60				(till handlingarna)	*41/k
1055	60				(till handlingarna)	*42/s
1056	60				(till handlingarna)	*43/k
1065	60				(till handlingarna)	*44/e
1074	60				(till handlingarna)	*45/k
1079	60				(till handlingarna)	*14/1962/k
1080	61				slutbehandlad	32/1962/j
1082	61				slutbehandlad	7/1963/j
1084	60				(till handlingarna)	*21/1963/k
1085	158	264			nya meddelanden	26/1963/s
1087	60				(till handlingarna)	*24/1964/k
1088	60				(till handlingarna)	*3/1965/k
1089	60	1889			nya meddelanden	*5/1965/s
1099	60				(till handlingarna)	*13/1965/j
1101	61				slutbehandlad	20/1965/s
1103	202	1855			slutbehandlad	29/1965/k
1105	60				(till handlingarna)	*1/1966/k
1106	60				(till handlingarna)	*5/1966/j
1107	60				(till handlingarna)	*7/1966/k

S a k	
nr	r u b r i k
10/1966/t	Meddelanden om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svenska mellanriksvägar
*21/1966/s	Meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare
*29/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention
*1/1967/t	Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik
2/1967/k	Meddelande om rekommendation nr 2/1967 angående samarbete på operakonstens område
*3/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1967 angående förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete
4/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 4/1967 angående utvidgat samarbete på arbetarskyddets område
*9/1967/s	Meddelanden om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet
*10/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring
*11/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 11/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring
12/1967/k	Meddelanden om rekommendation nr 12/1967 angående utvidgat TV-samarbete
13/1967/j	Meddelande om rekommendation nr 13/1967 angående gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro
*19/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1967 angående högre utbildning av sjuksköterskor
*20/1967/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparat
*25/1967/t	Meddelanden om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg
*26/1967/k	Meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning
*29/1967/t	Meddelanden om rekommendation nr 29/1967 angående Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige
*2/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser
4/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 4/1968 angående upprättande av en naturpark för de stora rovdjurens bevarande
*6/1968/k	Meddelande om rekommendation nr 6/1968 angående yrkesläroutbildning
*8/1968/s	Meddelanden om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän
9/1968/t	Meddelanden om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim
12/1968/t	Meddelanden om rekommendation nr 12/1968 angående posttaxor m. m.
14/1968/e	Meddelande om rekommendation nr 14/1968 angående skattevetenskapligt samarbete
*16/1968/s	Meddelanden om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen
*17/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 17/1968 angående nordisk vittnesplikt

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1109	261				slutbehandlad	10/1966/t
1112	60				(till handlingarna)	*21/1966/s
1113	60	1885			nya meddelanden	*29/1966/j
1114	60				(till handlingarna)	*1/1967/t
1118	61				slutbehandlad	2/1967/k
1120	60				(till handlingarna)	*3/1967/s
1121	61				slutbehandlad	4/1967/s
1123	60				(till handlingarna)	*9/1967/s
1125	60				(till handlingarna)	*10/1967/s
1126	60				(till handlingarna)	*11/1967/s
1128	219				slutbehandlad	12/1967/k
1133	61				slutbehandlad	13/1967/j
1136	60				(till handlingarna)	*19/1967/s
1137	60	1853			nya meddelanden	*20/1967/k
1138	60				(till handlingarna)	*25/1967/t
1139	60				(till handlingarna)	*26/1967/k
1141	60				(till handlingarna)	*29/1967/t
1143	60				(till handlingarna)	*2/1968/j
1145	61				slutbehandlad	4/1968/j
1147	60	1856			nya meddelanden	*6/1968/k
1148	60				(till handlingarna)	*8/1968/s
1150	196				till handlingarna	9/1968/t
1152	198				till handlingarna	12/1968/t
1155	213				slutbehandlad	14/1968/e
1158	60				(till handlingarna)	*16/1968/s
1160	60				(till handlingarna)	*17/1968/j

S a k	
nr	r u b r i k
*19/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 19/1968 angående personskador vållade av interner m. m.
*23/1968/e	Meddelanden om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering
27/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning
*28/1968/k	Meddelande om rekommendation nr 28/1968 angående iberio-amerikanskt institut
*29/1968/k	Meddelande om rekommendation nr 29/1968 angående parasitologisk forskning
30/1968/k	Meddelande om rekommendation nr 30/1968 angående vulkanologiskt institut i Island
31/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 31/1968 angående revision av den internationella oljeskyddskonventionen
*33/1968/k	Meddelande om rekommendation nr 33/1968 angående sameinstitut
*35/1968/t	Meddelanden om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning
2/1969/t	Meddelande om rekommendation nr 2/1969 angående slopande av utgående passkontroll
*3/1969/t	Meddelande om rekommendation nr 3/1969 angående tullbehandlingen av postpaket
*7/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet
*8/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV
*10/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning
*11/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus
*12/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation
14/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran
*16/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete
*17/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikerterapiens område
*18/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete
21/1969/t	Meddelanden om rekommendation nr 21/1969 angående beslut i Öresundsfrågorna
*22/1969/e	Meddelanden om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete
*23/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige
*24/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 24/1969 angående tillgången till källmaterial för samtidshistorisk forskning
*25/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar
*27/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1162	60				(till handlingarna)	*19/1968/j
1163	60				(till handlingarna)	*23/1968/e
1168	199				till handlingarna	27/1968/t
1170	60	1856			nya meddelanden	*28/1968/k
1171	60	1856			nya meddelanden	*29/1968/k
1172	61				slutbehandlad	30/1968/k
1174	262				slutbehandlad	31/1968/j
1178	60				(till handlingarna)	*33/1968/k
1180	60				(till handlingarna)	*35/1968/t
1182	60	1883			slutbehandlad	2/1969/t
1183	60				(till handlingarna)	*3/1969/t
1184	60				(till handlingarna)	*7/1969/k
1185	60				(till handlingarna)	*8/1969/k
1186	60				(till handlingarna)	*10/1969/s
1187	60				(till handlingarna)	*11/1969/k
1188	60				(till handlingarna)	*12/1969/s
1190	200	1853			nya meddelanden	14/1969/k
1192	60				(till handlingarna)	*16/1969/s
1193	60				(till handlingarna)	*17/1969/k
1194	60				(till handlingarna)	*18/1969/k
1196	232				slutbehandlad	21/1969/t
1199	60	1889			nya meddelanden	*22/1969/e
1200	60				(till handlingarna)	*23/1969/s
1206	60				(till handlingarna)	*24/1969/k
1207	60				(till handlingarna)	*25/1969/k
1208	60				(till handlingarna)	*27/1969/k

nr	S a k
	r u b r i k
*28/1969/e	Meddelanden om rekommendation nr 28/1969 angående samarbetskommitté för utvecklingsforskning
*29/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildningen
*1/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal
*2/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 2/1970 angående nordisk arbetsmarknad för psykologer
*3/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer
*4/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 4/1970 angående ökad samverkan vid utbildningsanstalter
*5/1970/e	Meddelanden om rekommendation nr 5/1970 angående nordiskt varudeklarationssamarbete
6/1970/j	Meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn
7/1970/j	Meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation
*8/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 8/1970 angående samarbete på rymdområdet
*9/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV
*10/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 10/1970 angående samnordisk massmediaforskning
*12/1970/j	Meddelanden om rekommendation nr 12/1970 angående förenhetligande av reglerna om förmånsrätt i konkurs
*13/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet
*14/1970/e	Meddelanden om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor
*15/1970/t	Meddelanden om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando
*16/1970/t	Meddelanden om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg
22/1970/e	Meddelanden om rekommendation nr 22/1970 angående avskaffande av indirekta handelshinder
23/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 23/1970 angående information om nordiskt samarbete
25/1970/e	Meddelande om rekommendation nr 25/1970 angående stimulerande av privata investeringar i u-länderna
*26/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete
*27/1970/k	Meddelanden om rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på förskolans område
28/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan
29/1970/k	Meddelanden om rekommendation nr 29/1970 angående TV-tekniskt samarbete
*30/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1209	60				(till handlingarna)	*28/1969/e
1210	60				(till handlingarna)	*29/1969/s
1211	60				(till handlingarna)	*1/1970/s
1212	60	1889			slutbehandlad	*2/1970/s
1214	60				(till handlingarna)	*3/1970/s
1215	60				(till handlingarna)	*4/1970/k
1218	60				(till handlingarna)	*5/1970/e
1220	} 165				(till handlingarna)	6/1970/j
1222					(till handlingarna)	7/1970/j
1224	60	1842			slutbehandlad	*8/1970/t
1226	60				(till handlingarna)	*9/1970/k
1228	60				(till handlingarna)	*10/1970/k
1229	60				(till handlingarna)	*12/1970/j
1231	60				(till handlingarna)	*13/1970/k
1232	60				(till handlingarna)	*14/1970/e
1233	60				(till handlingarna)	*15/1970/t
1234	60				(till handlingarna)	*16/1970/t
1236	213				slutbehandlad	22/1970/e
1239	61				slutbehandlad	23/1970/k
1241	213				slutbehandlad	25/1970/e
1244	60				(till handlingarna)	*26/1970/k
1245	60				(till handlingarna)	*27/1970/k
1247	159				till handlingarna	28/1970/s
1249	219				slutbehandlad	29/1970/k
1251	60				(till handlingarna)	*30/1970/s

S a k	
nr	r u b r i k
*31/1970/e	Meddelande om rekommendation nr 31/1970 angående förenhetligande av handelsdokument
*32/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturlexikon
*33/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikersamarbete
*34/1970/t	Meddelanden om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort
*35/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon
*36/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 36/1970 angående samarbete på arbetsmedicinens område
*1/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa
*2/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 2/1971 angående ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte
4/1971/t	Meddelanden om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten
*5/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept
*6/1971/e	Meddelanden om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner
*7/1971/e	Meddelanden om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor
*8/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1971 angående nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk
*9/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1971 angående samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik
*10/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 10/1971 angående samnordisk utbildning av konservatorer
*11/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv
*12/1971/e	Meddelande om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet
15/1971/t	Meddelanden om rekommendation nr 15/1971 angående fortsatt handläggning av Öresundsfrågorna
*16/1971/t	Meddelanden om rekommendation nr 16/1971 angående förbud mot överljudsplan i Norden
*17/1971/t	Meddelanden om rekommendation nr 17/1971 angående åtgärder mot flygkapning
*18/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 18/1971 angående de finska invandrarernas anpassig i Sverige
*19/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarernas kontakter med Finland
20/1971/k	Meddelanden om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige
*21/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kategatt och Öresund
*22/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 22/1971 angående enhetliga principer för lagstiftningen om engångsförpackningar

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1253	60				(till handlingarna)	*31/1970/e
1254	60	1854			nya meddelanden	*32/1970/k
1255	60				(till handlingarna)	*33/1970/s
1257	60				(till handlingarna)	*34/1970/t
1258	60				(till handlingarna)	*35/1970/t
1259	60				(till handlingarna)	*36/1970/s
1260	60				(till handlingarna)	*1/1971/k
1261	60				(till handlingarna)	*2/1971/k
1262	202				(till handlingarna)	4/1971/t
1264	60				(till handlingarna)	*5/1971/s
1265	60				(till handlingarna)	*6/1971/e
1267	60				(till handlingarna)	*7/1971/e
1270	60				(till handlingarna)	*8/1971/s
1273	60				(till handlingarna)	*9/1971/k
1274	60				(till handlingarna)	*10/1971/k
1275	60				(till handlingarna)	*11/1971/k
1276	60				(till handlingarna)	*12/1971/e
1280	232				slutbehandlad	15/1971/t
1283	60	1843			slutbehandlad	*16/1971/t
1285	60	1883			slutbehandlad	*17/1971/t
1287	60				(till handlingarna)	*18/1971/s
1289	60				(till handlingarna)	*19/1971/s
1290	219				nya meddelanden	20/1971/k
1293	60				(till handlingarna)	*21/1971/s
1294	60	1889			slutbehandlad	*22/1971/s

S a k	
nr	r u b r i k
*24/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område
25/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 25/1971 angående ökat nordiskt samarbete på scenkonstens område
*26/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 26/1971 angående översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur
*27/1971/j	Meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd
*28/1971/j	Meddelanden om rekommendation nr 28/1971 angående personalens ställning vid gemensamma institutioner
*29/1971/j	Meddelande om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning
*30/1971/j	Meddelande om rekommendation nr 30/1971 angående löneskydd vid konkurs
*31/1971/e	Meddelanden om rekommendation nr 31/1971 angående analysattester rörande fröer
*32/1971/j	Meddelande om rekommendation nr 32/1971 angående kriminologiskt samarbete
*33/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 33/1971 angående stipendier för medarbetare vid massmedia
*1/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar
*2/1972/e	Meddelanden om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området
3/1972/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföreningar
4/1972/s	Meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention
5/1972/j	Meddelanden om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna
*6/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 6/1972 angående samverkan angående utbyggnad av konsumentskyddet
*7/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar
*8/1972/t	Meddelanden om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter
*9/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet
10/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 10/1972 angående ingående av en nordisk transportöverenskommelse
*11/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden
12/1972/j	Meddelanden om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam
*13/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 13/1972 angående samordning av regler rörande privata personregister
14/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia
*15/1972/t	Meddelanden om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar
16/1972/k	Meddelanden om rekommendation nr 16/1972 angående utbyggnad av det nordiska TV-samarbetet

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1296	60				(till handlingarna)	*24/1971/k
1297	62				slutbehandlad	25/1971/k
1299	60				(till handlingarna)	*26/1971/k
1301	60				(till handlingarna)	*27/1971/j
1303	60				(till handlingarna)	*28/1971/j
1304	60				(till handlingarna)	*29/1971/j
1305	60				(till handlingarna)	*30/1971/j
1306	60				(till handlingarna)	*31/1971/e
1308	60				(till handlingarna)	*32/1971/j
1309	60				(till handlingarna)	*33/1971/k
1310	60				(till handlingarna)	*1/1972/e
1311	60				(till handlingarna)	*2/1972/e
1312	170				nya meddelanden	3/1972/s
1314	170				nya meddelanden	4/1972/s
1316	161				(till handlingarna)	5/1972/j
1319	60				(till handlingarna)	*6/1972/j
1321	60				(till handlingarna)	*7/1972/e
1323	60				(till handlingarna)	*8/1972/t
1324	60				(till handlingarna)	*9/1972/t
1325	262				slutbehandlad	10/1972/t
1361	60				(till handlingarna)	*11/1972/t
1362	262				fortsatt behandling	12/1972/j
1365	60				(till handlingarna)	*13/1972/j
1367	163	1854			nya meddelanden	14/1972/k
1369	60				(till handlingarna)	*15/1972/t
1370	219				slutbehandlad	16/1972/k

S a k	
nr	r u b r i k
*17/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1972 angående nordiskt kulturcentrum i Tórshavn
*18/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur
*19/1972/k	Meddelanden om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område
*20/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt
21/1972/j	Meddelanden om rekommendation nr 21/1972 angående nordiskt deltagande i Internationella naturvårdsunionen (IUCN) och World Wildlife Fund
22/1972/e	Meddelanden om rekommendation nr 22/1972 angående nordiskt tekniskt och industriellt samarbete
*23/1972/s	Meddelande om rekommendation nr 23/1972 angående enhetliga regler för sjukhjälp vid vistelse i länder utom Norden
*24/1972/s	Meddelande om rekommendation nr 24/1972 angående ersättning för vård vid barnsbörd i annat nordiskt land än hemlandet
*25/1972/s	Meddelande om rekommendation nr 25/1972 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen
*26/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap

E. Frågor

1. Fråga till Sveriges regering om tillgodoräknande av pension vid offentlig tjänst i ett nordiskt land /26/1963/s/
2. Fråga till Nordiska ministerrådet om högre fiskeriutbildning /29/1965/k/
3. Fråga till Norges och Sveriges regeringar om transittrafiken över Trondheim /9/1968/t/
4. Fråga till Nordiska ministerrådet om inrikes posttaxa för tidningar och tidskrifter inom Norden /12/1968/t/
5. Fråga till Nordiska ministerrådet om gemensamma trafikregler /27/1968/t/
6. Fråga till Nordiska ministerrådet om trafikundervisning /14/1969/k/
7. Fråga till Nordiska ministerrådet om barns medborgarskap och naturalisation /6/1970/j och 7/1970/j/
8. Fråga till Nordiska ministerrådet om forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan /C 10/s och 28/1970/s/
9. Fråga till Finlands regering om mellanriksväg Virtaniemi—Tjærebukten /4/1971/t/
10. Fråga till Finlands, Norges och Sveriges regeringar om stöd till samerna /5/1972/j/
11. Fråga till Nordiska ministerrådet om utgivande av en nordisk historia /14/1972/k/
12. Fråga till Nordiska ministerrådet om den nordiska arbetsmarknadsövreenskommelsen /C 7/s/
13. Fråga till Nordiska ministerrådet om stereofoniska radioutsändningar /25/1969/k/
14. Fråga till Nordiska ministerrådet om revision av den nordiska trygghetskonventionen /D 10/1967/s/

Översikt över behandlingen av dokumenten

nr Dokument rubrik	Tryckt s.	Behandl. s.	Beslut innehåll
1. Rapport från Nordiska rådets presidium	1400	64	till handl.
2. Rapport om nordiskt samarbete under år 1972	1607	64	till handl.

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1373	60				(till handlingarna)	*17/1972/k
1374	60				(till handlingarna)	*18/1972/k
1375	60				(till handlingarna)	*19/1972/k
1377	60				(till handlingarna)	*20/1972/j
1279	62				nya meddelanden	21/1972/j
1381	205				slutbehandlad	22/1972/e
1384	60				(till handlingarna)	*23/1972/s
1385	60				(till handlingarna)	*24/1972/s
1386	60				(till handlingarna)	*25/1972/s
1387	60				(till handlingarna)	*26/1972/j
1388	158					1
1389	202					2
1390	196					3
1392	198					4
1393	199					5
1394	200					6
1395	165					7
1396	159					8
1397	202					9
1398	161					10
1399	163					11
2063	1825					12
2065	1826					13
2067	1827					14

Personregister

(Siffrorna hänvisar till sidor)

Adamsson, Erik, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utlänningslagstiftning: 359

Energipolitiskt samrådsorgan: 453

Yttranden:

Generaldebatt: 108

Nordisk äktenskapsrätt: 189, 238

Berättelse från Nordiska ministerrådet (lagstiftningssamarbete): 1872

Albertsen, Kristian, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Överflyttning av sjukhjälpförsäkring: 554

Yttranden:

Generaldebatt: 152

Fortbildning av lärare vid socialhögskolorna: 179, 180

Överflyttning av sjukhjälpförsäkring: 182

Allmän debatt: 1811

Trygghetskonventionen (fråga): 1827

Hälsokortssystem: 1850

Alenius, Ele, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 73

Andenæs, Tønnes, Norska del. (A)

Vald medlem till 18 oktober 1973; därefter suppleant

Medlemsförslag:

Utbyggnaden av universitet och högskolor: 440

Stöd till den färöiska litteraturen: 479

TV-samarbete: 679

Yttranden:

Generaldebatt: 144

Ökat nordiskt TV-samarbete: 214

Andersen, K. B., Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Laxfisket i Atlanten: 254

Antila, Pentti, Finl. del. (Skyp)

Vald medlem till 7 februari 1973 därefter suppleant

Medlemsförslag:

Familjebegreppet i lagstiftningen: 356

Fortbildning av lärare vid socialhögskolorna: 508

Forskning på handikappvården: 562

Njurtransplantation: 594

Antonsson, Johannes, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samarbete rörande marknadsproblem: 489

Fortbildning av lärare vid socialhögskolorna: 508

Energipolitisk överenskommelse: 658

Yttranden:

Generaldebatt: 64

Samarbete rörande marknadsproblem: 208

Energipolitiskt samrådsorgan, rörledning för olja och gas och energipolitisk överenskommelse: 210

Inbjudan till 22:a sessionen: 1890

Aro, Pirkko, Finl. del. (Lkp)

Suppleant till 8 februari 1972

Medlemsförslag:

Hälsokortssystem: 387

Aspling, Sven, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan (fråga): 160

Trygghetskonventionen (fråga): 1828

Aune, Anders, Norska del. (A)

Vald medlem till 1 oktober 1973

Medlemsförslag:

Energipolitiskt samrådsorgan: 453

Austrheim, John, Norska del. (Sp)

Vald medlem till 16 november 1972. Regeringsrepresentant till 16 oktober 1973 och vald medlem från 18 oktober 1973

Medlemsförslag:

Högre lantbruksundervisning och forskning: 605

Yttranden:

Transittrafiken över Trondheim (fråga):
196, 197

Baunsgaard, Hilmar, Danm. riges del. (RV)

Vald medlem

Yttrande:

Industrifond för Färöarna: 233

Björklund, Ilkka-Christian, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 126

Ökat nordiskt TV-samarbete: 217

Trafikfostran: 1853

Borten, Per, Norska del. (Sp)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 111

Industrifond för Färöarna: 231

Bratteli, Trygve, Norska del. (A)

Vald medlem till 16 oktober 1973; därefter
regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 75

Bræk, Ola Skjåk, Norska del. (V)

Regeringsrepresentant till 16 oktober 1973

Yttrande:

Energipolitiskt samrådsorgan, rörledning
för olja och gas och energipolitisk över-
enskommelse: 210

Bye, Roald, Norska del. (A)

Vald medlem till 18 oktober 1973

Medlemsförslag:

Hälsokortssystem: 387

Överflyttning av sjukhjälpsförsäkring: 554

Forskning på handikappvården: 562

Njurtransplantation: 594

Yttranden:

Hälsokortssystem: 62

Forskning på handikappvården: 183

Transittrafiken över Trondheim (fråga):
195, 196

Carlsson, Eric, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ökat turistsamarbete i Norden: 395

Högre skoglig utbildning: 465

Enhetliga trafikregler för handikappfor-
don: 586

Högre lantbruksundervisning och forsk-
ning: 605

Enhetliga bestämmelser för terränggåen-
de motorfordon: 627

Utbyggnad av flygtrafiken i de nordliga
delarna: 643

Förebyggande av internationella vålds-
dåd: 1961

Yttranden:

Transittrafiken över Trondheim (fråga):
197

Nordisk äktenskapsrätt: 246

Bestämmelser för terränggående motor-
fordon: 257

Mellanriksväg Skjomen—Stora sjöfallet:
259

Carlsson, Ingvar, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 139

Stereofoniska radioutsändningar (fråga):
1827

NORDAC: 1847

Dam, Poul, Danm. riges del. (SF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiskt patentsamarbete: 272

NORDAC: 529

Nordens konsthushus i Ålborg: 576

Förebyggande av internationella vålds-
dåd: 1961

Yttranden:

Generaldebatt: 83, 141

Revision av köp- och avtalslagstiftningen:
191

Nordisk äktenskapsrätt: 240

Allmän debatt: 1815

Kommunal rösträtt och valbarhet: 1876

Ehrnrooth, Georg C., Finl. del. (Sv)

Vald medlem till 7 februari 1973

Medlemsförslag:

Nordisk äktenskapsrätt: 290

Revision av köp- och avtalslagstiftningen:
420

Eidem, Bjarne Mørk, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ambulanstjänst inom Nordkalotten: 500

- Högre lantbruksundervisning och forskning: 605
 Mellanriksväg Skjomen—Stora sjöfallet: 618
 Utbyggnad av flygtrafiken i de nordliga delarna: 643
 Yttranden:
 Mellanriksväg Skjomen—Stora sjöfallet: 258
 Allmän debatt: 1812
- Eika, Hallvard*, Norska del. (V)
 Regeringsrepresentant till 16 oktober 1973
 Yttrande:
 Generaldebatt: 70
- Eriksen, Niels*, Danm. riges del. (V)
 Vald medlem till 19 oktober 1971
 Medlemsförslag:
 Institut för ikonografi: 375
- Feldt, Kjell-Olof*, Sv. del. (s)
 Regeringsrepresentant
 Yttranden:
 Generaldebatt: 101
 Allmän debatt: 1798
- Fjose, Bergfrid*, Norska del. (K.F.)
 Regeringsrepresentant till 16 oktober 1973
 Yttrande:
 Förbud mot tobaksreklam: 263
- Forsman, Mauno*, Finl. del. (Sd)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 TV-samarbete: 679
 Yttrande:
 Berättelse från Nordiska ministerrådet (lagstiftningssamarbete): 1872
- Garbo, Gunnar*, Norska del. (V)
 Vald medlem till 1 oktober 1973
 Medlemsförslag:
 TV-samarbete: 679
 Yttranden:
 Generaldebatt: 138
 Nordens konsthuss i Ålborg: 225
 Nordisk äktenskapsrätt: 238
- Geijer, Arne*, Sv. del. (s)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Integrationen av de nordiska byggmarknaderna: 688
- Gíslason, Gylfi P.*, Isl. del. (A)
 Vald medlem
 Yttranden:
 Generaldebatt: 116
 Berättelse från Nordiska ministerrådet: 213, 1843
 Forskningsprogram: 1844
- Groes, Lis*, Danm. riges del. (S)
 Vald medlem till 7 februari 1968
 Medlemsförslag:
 Nordiskt patentsamarbete: 272
- Hafstein, Jóhann*, Isl. del. (Sj)
 Vald medlem
 Yttrande:
 Generaldebatt: 86
- Hammarberg, Sven*, Sv. del. (s)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Ambulanstjänst inom Nordkalotten: 500
 Forskning på handikappvården: 562
 Njurtransplantation: 594
 Yttranden:
 Berättelse från Nordiska ministerrådet: 1849
 Internationella våldsdåd: 1882
- Hanhirova, Veikko*, Finl. del. (K)
 Vald medlem till 8 februari 1972
 Medlemsförslag:
 Ökat turistsamarbete i Norden: 395
- Hansen, Guttorm*, Norska del. (A)
 Vald medlem
 Yttranden:
 Val av presidium: 55
 Generaldebatt: 131
 NORDAC: 1848
 Berättelse från Nordiska ministerrådet (lagstiftningssamarbete): 1869
- Hansen, Jørgen Peder*, Danm. riges del. (S)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Utbyggnaden av universitet och högskolor: 440
 Yttranden:
 Institut för ikonografi: 219
 NORDAC: 262, 1845, 1847
- Hara, Erkki*, Finl. del. (Kok)
 Vald medlem till 4 februari 1971
 Medlemsförslag:
 Nordisk äktenskapsrätt: 290

Hartling, Poul, Danm. riges del. (V)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Högre skoglig utbildning: 465

NORDAC: 529

Nordens konsthuis i Ålborg: 576

TV-samarbete: 679

Yttrande:

Internationella våldsdåd: 1881

Haugaard, Svend, Danm. riges del. (RV)

Vald medlem till 4 oktober 1972, därefter
suppleant

Medlemsförslag:

Nordisk äktenskapsrätt: 290

Utlänningslagstiftning: 359

TV-samarbete: 679

Forskningsprogram: 1897

Haugstvedt, Asbjørn, Norska del. (Kr. F.)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 129

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(lagstiftningssamarbete): 1867

Helén, Gunnar, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Forskningsprogram: 1897

Yttrande:

Generaldebatt: 88

Allmän debatt: 1803

Forskningsprogram: 1844

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(lagstiftningssamarbete): 1874

Helveg Petersen, Niels, Danm. riges del.
(RV)

Vald medlem till 19 oktober 1971, därefter
suppleant

Medlemsförslag:

NORDAC: 529

Nordens konsthuis i Ålborg: 576

Hentze, Demmus, Danm. riges del. (Fkfl)

Vald medlem

Yttrande:

Fiskeriutbildning: 1855

Hermansson, Carl-Henrik, Sv. del. (vpk)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 133

Stöd till samerna (fråga) 161, 162

Trafikanläggningar i Öresundsregionen
1829, 1839, 1842

Hernelius, Allan, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Revision av köp- och avtalslagstiftningen:
420

Harmonisering av de nordiska läroplaner-
na: 495

Vård för narkotikamissbrukare: 1935

Yttranden:

Generaldebatt: 145

Nordisk äktenskapsrätt: 188, 241, 251

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(lagstiftningssamarbete): 1869, 1872

Internationella våldsdåd: 1883

Hetemäki, Elsi, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Familjebegreppet i lagstiftningen: 356

Harmonisering av de nordiska läropla-
nerna: 495

TV-samarbete: 679

Yttrande:

Generaldebatt: 112

Holmberg, Yngve, Sv. del. (m)

Vald medlem till 13 januari 1972

Medlemsförslag:

Nordiskt patentråd: 287

Beskattningsregler för partrederier: 412

Holmqvist, Eric, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Arbetsmarknadsöverenskommelsen (frå-
ga): 1825

Horn, Svend, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Förarskydd vid trafikförsäkring: 430

Förebyggande av internationella vålds-
dåd: 1961

Yttranden:

Berättelse från Nordiska ministerrådet:
228

Nordisk äktenskapsrätt: 248

Trafikanläggningar i Öresundsregionen
(C 1): 1818, 1838

Hägglom, Alarik, Finl. del.

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Kommunal rösträtt och valbarhet: 1877

Häll, Karl-Erik, Sv. del. (s)

Suppleant

Medlemsförslag:

Mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet:

618

TV-samarbete: 679

Jansson, Paul, Sv. del. (s)

Suppleant

Medlemsförslag:

Överflyttning av sjukhjälpförsäkring:

554

Johannessen, Martha, Norska del. (A)

Vald medlem till 5 september 1973

Medlemsförslag:

Enhetliga trafikregler för handikappfordon: 586

Enhetliga bestämmelser för terränggående motorfordon: 627

Yttranden:

Gemensamma trafikregler (fråga): 198.

199

Johannesson, Ólafur, Isl. del. (F)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 71

Johansson, Knut, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Integrationen av de nordiska byggmarknaderna: 688

Yttranden:

Generaldebatt: 93

Arbetsmarknadsöverenskommelsen (fråga): 1825, 1826

Johansson, Tage, Sv. del. (s)

Vald medlem

Ändringsförslag:

Fortsatt patentsamarbete: 274

Yttranden:

Generaldebatt: 149

Ökat nordiskt TV-samarbete: 216

Harmonisering av de nordiska läroplanerna: 227

NORDAC: 1846, 1848

Jönsson, Björn, Isl. del. (SF)

Vald medlem

Yttrande:

Kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete: 181

Jonsson, Rune, Sv. del. (s)

Suppleant

Medlemsförslag:

TV-samarbete: 679

Jørgensen, Anker, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 68

Kampmann, Jens, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Berättelse från Nordiska ministerrådet: 168

Trafikanläggningar i Öresundsregionen (C 1): 1821, 1840

Kock, Osmo, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

TV-samarbete: 679

Yttranden:

Utlänningslagstiftning: 189

Nordisk äktenskapsrätt: 248

Allmän debatt: 1817

Berättelse från Nordiska ministerrådet (lagstiftningssamarbete): 1873

Koivisto, Tellervo M., Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Yttranden:

Nordisk äktenskapsrätt: 249

Kommunal rösträtt och valbarhet: 1879

Språkkonvention: 1885

Kolstad, Eva, Norska del. (V)

Regeringsrepresentant till 16 oktober 1973

Yttrande:

Försörjarbegreppet: 173

Korvald, Lars, Norska del. (Kr. F.)

Regeringsrepresentant till 16 oktober 1973.

Vald medlem från 18 oktober 1973

Yttrande:

Generaldebatt: 83

Kristiansen, Kåre, Norska del. (Kr. F.)
 Suppleant från 18 oktober 1973
 Vald medlem till 14 december 1971
 Yttranden:
 Allmän debatt: 1807
 Trafikanläggningar i Öresundsregionen
 (C 1): 1838
 Berättelse från Nordiska ministerrådet
 (lagstiftningssamarbete): 1873

Kristensson, Astrid, Sv. del. (m)
 Suppleant
 Medlemsförslag:
 Vård av narkotikamissbrukare: 1938
 Vård av narkotikamissbrukare: 1887
 Förebyggande av internationella våldsdåd: 1961

Krönmark, Eric, Sv. del. (m)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Samverkan beträffande rörledning för olja och gas: 459
 Harmonisering av de nordiska läroplanerna: 495
 Vård av narkotikamissbrukare: 1938
 Yttrande:
 Trafikanläggningar i Öresundsregionen
 1834

Larsen, Aksel, Danm. riges del. (SF)
 Vald medlem till 10 januari 1972
 Medlemsförslag:
 Ökat turistsamarbete i Norden: 395

Larsen, Arne, Danm. riges del. (SF)
 Vald medlem
 Yttrande:
 Trafikanläggningar i Öresundsregionen
 1832

Larsson, Lars, Sv. del. (s)
 Vald medlem till 30 april 1971
 Medlemsförslag:
 Försörjarbegreppet: 323

Lidbom, Carl, Sv. del. (s)
 Regeringsrepresentant
 Yttranden:
 Generaldebatt: 80, 83
 Nordisk äktenskapsrätt: 250
 Berättelse från Nordiska ministerrådet
 (lagstiftningssamarbete): 1860, 1871, 1875

Lillqvist, Bror, Finl. del. (Sd)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Ökat turistsamarbete i Norden: 395
 Förarskydd vid trafikförsäkring: 430
 Överflyttning av sjukhjälpförsäkring: 554
 Enhetliga bestämmelser för terränggående motorfondon: 627
 Utbyggnad av flygtrafiken i de nordliga delarna: 643
 Yttranden:
 Generaldebatt: 146
 Posttaxa för tidningar och tidskrifter (fråga): 197
 Förarskydd vid trafikförsäkring: 255

Lind, Nathalie, Danm. riges del. (V)
 Suppleant
 Yttrande:
 Nordisk äktenskapsrätt: 252

Lindeman, Lars, Finl. del. (Sd)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Ambulanstjänst inom Nordkalotten: 500
 Kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete: 518
 Forskning på handikappvården: 562
 Njurtransplantation: 594
 Yttranden:
 Generaldebatt: 143
 Forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan (fråga): 159, 160
 Berättelse från Nordiska ministerrådet: 166
 Ambulanstjänst inom Nordkalotten: 177
 Vård av narkotikamissbrukare: 1886

Louekoski, Matti, Finl. del. (Sd)
 Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 Berättelse från Nordiska ministerrådet
 (lagstiftningssamarbete): 1864

Lähteenmäki, Olavi, Finl. del. (Kok)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Samverkan beträffande rörledning för olja och gas: 459
 Samarbete rörande marknadsproblem: 489

Löfberg, Bertil, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Tillgodoräknande av pension vid offentlig tjänst (fråga): 158, 159

Matthiasen, Niels, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Suppleant till 19 oktober 1971

Medlemsförslag:

Institut för ikonografi: 375

Yttrande:

Generaldebatt: 122

Matthiesen, Matthias, Á., Isl. del. (Sj)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 148

Mellqvist, Sven, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ökat turistsamarbete i Norden: 395

Förarskydd vid trafikförsäkring: 430

Enhetliga bestämmelser för terränggående motorfordon: 627

Yttranden:

Nordisk äktenskapsrätt: 248

Ökat turistsamarbete: 254

Trafikanläggningar i Öresundsregionen 1831

Mundebo, Ingemar, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utlänningslagstiftning: 359

Utbyggnaden av universitet och högskolor: 440

Högre skoglig utbildning: 465

NORDAC: 529

Högre lantbruksundervisning och forskning: 605

TV-samarbete: 679

Yttranden:

Generaldebatt: 123

Utbyggnaden av universitet och högskolor: 220

Samverkan om högre skoglig utbildning: 221

Nordisk äktenskapsrätt: 247

Radio- och TV-frågor: 1852

Vetenskaplig specialapparatur: 1853

Mykkänen, Jouni, Finl. del. (Kok)

Suppleant

Medlemsförslag:

Ambulanstjänst inom Nordkalotten: 500

Utbyggnad av flygtrafiken i de nordliga delarna: 643

Mäki, Timo, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 91

Berättelse från Nordiska ministerrådet (lagstiftningssamarbete): 1865

Møller, Gerda, Danm. riges del. (KF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Försörjarbegreppet: 323

Njurtransplantation: 594

Yttranden:

Tillgodoräknande av pension vid offentlig tjänst (fråga): 158

Njurtransplantation: 184

Møller, Orla, Danmark (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

NORDAC: 529

Nordens konsthushus i Ålborg: 576

Yttranden:

Nordisk äktenskapsrätt: 187, 188

Nettelbrandt, Cecilia, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Yttranden:

Mellanriksväg Skjomen—Stora sjöfallet: 260

Utbyggnad av flygtrafiken: 260

Trafikanläggningar i Öresundsregionen : 1828

Nielsen, K. Axel, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Gemensamma trafikregler (fråga): 199

Nilsen, Arne, Norska del. (A)

Vald medlem

Yttranden:

Nordisk äktenskapsrätt: 244

Berättelse från Nordiska ministerrådet (lagstiftningssamarbete): 1863

Nilsson, Anna-Lisa, Sv. del. (c)

Suppleant

Medlemsförslag:

Auktorisation för optiker: 368

Kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete: 518

Högre lantbruksundervisning och forskning: 605

Yttrande:

Auktorisation för optiker: 175

Nilsson, Jan-Ivan, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Auktorisation för optiker: 368

Energipolitiskt samrådsorgan: 453

Ambulansstjänst inom Nordkalotten: 500

Kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete: 518

Forskning på handikappvården: 562

Högre lantbruksundervisning och forskning: 605

Mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet: 618

Utbyggnad av flygtrafiken i de nordliga delarna: 643

Yttranden:

Trafikanläggningar i Öresundsregionen : 1835, 1840

Nordli, Odvar, Norska del. (A)

Vald medlem från 18 oktober 1973

Yttranden:

Allmän debatt: 1801

Gränskommunalt samarbete: 1889

Norling, Bengt, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Posttaxa för tidningar och tidskrifter (fråga): 198

Berättelse från Nordiska ministerrådet: 229

Trafikanläggningar i Öresundsregionen 1820, 1836

Norvik, Erling, Norska del. (H)

Vald medlem till 1 oktober 1973

Medlemsförslag:

Ambulansstjänst inom Nordkalotten: 500

Mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet: 618

Enhetliga bestämmelser för terränggåen-

de motorfordon: 627

Utbyggnad av flygtrafiken i de nordliga delarna: 643

Yttrande:

Mellanriksväg Virtaniemi—Tjærebukten (fråga): 201

Nyboe Andersen, Poul, Danm. riges del. (V)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 77

Samarbete rörande marknadsproblem: 207, 209

Nørgaard, Ivar, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 109

Industrifond för Färöarna: 232

Allmän debatt: 1810

Osvald, Hugo, Sv. del. (fp)

Vald medlem till 16 januari 1964

Tilläggsförslag:

Renbeteskonvention Norge—Sverige: 269

Palm, Sture, Sv. del. (s)

Vald medlem

Yttranden:

Utgivande av en nordisk historia (fråga): 163, 164

Nordiska ministerrådets berättelse: 204

Palme, Olof, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 117

Patursson, Erlendur, Danm. riges del. (Tvfl)

Vald medlem till 3 oktober 1973

Medlemsförslag:

Stöd till den färöiska litteraturen: 479

Industrifond till Färöarna: 636

Laxfisket i Atlanten: 676

TV-samarbete: 679

Yttranden:

Generaldebatt: 152

Högre fiskeriutbildning (fråga): 202, 203

Industrifond för Färöarna: 231, 233

Laxfisket i Atlanten: 254

Perheentupa, Antti-Veikko, Finl. del. (Sd)

Vald medlem till 8 februari 1972

Medlemsförslag:

Familjebegreppet i lagstiftningen: 356

Rihtniemi, Juha, Finl. del. (Kok)

Vald medlem till 12 januari 1971

Medlemsförslag:

Nordisk patentråd: 287

Ändringsförslag:

Nordiskt patentsamarbete: 274

Rognerud, Berte, Norska del. (H)

Vald medlem till 1 oktober 1973

Medlemsförslag:

Socialskydd för husmödrar: 352

Harmonisering av de nordiska läroplanerna: 495

Högre lantbruksundervisning och forskning: 605

TV-samarbete: 679

Vård av narkotikamissbrukare: 1938

Yttranden:

Generaldebatt: 125

Trafikundervisning (fråga): 199, 200

Samarbete rörande högre lantbruksundervisning och forskning: 222

Nordisk äktenskapsrätt: 246

Saalasti, Kerttu, Finl. del. (K)

Vald medlem till 21 mars 1970

Medlemsförslag:

Socialskydd för husmödrar: 352

Salvesen, Salve, Norska del. (A)

Vald medlem till 1 oktober 1973

Medlemsförslag:

Fortbildning av lärare vid socialhögskolorna: 508

Yttranden:

Fortbildning av lärare vid socialhögskolorna: 178, 180

Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sv. del. (fp)

Vald medlem till 31 december 1971

Medlemsförslag:

Nordisk äktenskapslagstiftning: 290

Seip, Helge, Norska del. (V)

Vald medlem till 1 oktober 1973

Medlemsförslag:

Utlänningslagstiftning: 359

Revision av köp- och avtalslagstiftningen: 420

Samarbete rörande marknadsproblem: 489

Forskning på handikappvården: 562

Energipolitisk överenskommelse: 658

Förebyggande av internationella våldsdåd: 1961

Yttranden:

Generaldebatt: 95

Nordisk äktenskapsrätt: 188, 242

Patentsamarbete: 190

Energipolitiskt samrådsorgan, rörledning för olja och gas och energipolitisk överenskommelse: 211

Sellgren, Rolf, Sv. del. (fp)

Suppleant

Medlemsförslag:

Samverkan beträffande rörledning för olja och gas: 459

Ambulanstjänst inom Nordkalotten: 500

Siltanen, Sylvi, Finl. del. (Sd)

Vald medlem till 11 april 1972

Medlemsförslag:

Socialskydd för husmödrar: 352

Familjebegreppet i lagstiftningen: 356

Skaftason, Jón, Isl. del. (F)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samarbete rörande marknadsproblem: 489

Energipolitisk överenskommelse: 658

Yttranden:

Generaldebatt: 98

Stöd till Island i samband med naturkatastrofen på Heimaey: 195

Skulberg, Anton, Norska del. (Sp)

Regeringsrepresentant till 16 oktober 1973

Yttranden:

Generaldebatt: 113

Stöd till samerna (fråga): 161, 163

Utgivande av en nordisk historia (fråga): 163, 164

Trafikundervisning (fråga): 200, 201

Högre fiskeriutbildning (fråga): 202

Skytte, Karl, Danm. riges del. (RV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

TV-samarbete: 679

Sorsa, Kalevi, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 104

Steenberg, Erland, Norska del. (Sp)
Suppleant till 18 oktober 1973; därefter vald medlem

Yttranden:
Renbeteskonvention Norge och Sverige: 189
Allmän debatt: 1813

Stetter, Ib, Danm. riges del. (KF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samarbete rörande marknadsproblem: 489

Nordens konsthushus i Ålborg: 576

Yttranden:

Val av presidium: 56

Allmän debatt: 1796

Stubberud, Liv, Norska del. (A)

Vald medlem

Yttrande:

Stereofoniska radioutsändningar (fråga): 1826

Sukselainen, V. J., Finl. del. (K)

Vald medlem från 18 oktober 1973

Medlemsförslag:

Energipolitisk överenskommelse: 658

Yttrande:

Öppningsanförande: 52

Sundman, Per Olof, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Stöd till den färöiska litteraturen: 479

NORDAC: 529

Nordens konsthushus i Ålborg: 576

Högre lantbruksundervisning och forskning: 605

TV-samarbete: 679

Yttranden:

Generaldebatt: 136

Stöd till den färöiska litteraturen: 224

Språknämndernas samarbete: 1851

Arktisk medicinsk forskning: 1852

Sundqvist, Ulf, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 23 februari 1972

Medlemsförslag:

Familjebegreppet i lagstiftningen: 356

Yttrande:

Nordens konsthushus i Ålborg: 225

Tallgren, Carl Olof, Finl. del. (Sv)

Vald medlem

Yttrande:

Hälsokortsystem: 1850

Tarjanne, Pekka, Finl. del. (Lkp)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 19 september 1972

Medlemsförslag:

Hälsokortsystem: 387

Ökat turistsamarbete i Norden: 395

Förarskydd vid trafikförsäkring: 430

NORDAC: 529

Yttranden:

Mellanriksväg Virtaniemi—Tjærebukten (fråga): 201

Allmän debatt: 1806

Thestrup, Knud, Danm. riges del. (KF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiskt patentsamarbete: 272

Revision av köp- och avtalslagstiftningen: 420

Förebyggande av internationella våldsdåd: 1961

Yttranden:

Barns medborgarskap och naturalisation (fråga): 165, 166

Berättelse från Nordiska ministerrådet: 186, 1858, 1875

Nordisk äktenskapsrätt: 188, 236, 254

Allmän debatt: 1805

Tuominen, Heikki, Finl. del.

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Barns medborgarskap och naturalisation (fråga): 165

Kommunal rösträtt och valbarhet: 1878

Tuomioja, Erkki, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 154

Tupamäki, Olavi, Finl. del. (Skyp)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 150

Förbud mot tobaksreklam: 262

Werner, Lars, Sv. del. (vpk)

Suppleant

Yttrande:

Kommunal rösträtt och valbarhet: 1879

Willoch, Kåre, Norska del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Energipolitiskt samrådsorgan: 453

Yttranden:

Inledningsanförande: 57, 1791

Stöd till Island i samband med naturkatastrofen på Heimaey: 194

Avslutningsanförande: 264, 1890

Virolainen, Johannes, Finl. del. (K)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 19 september 1972

Medlemsförslag:

Högre skoglig utbildning: 465

Woivalin, Folke, Finl. del. (ÅS)

Vald medlem

Medlemsförslag:

TV-samarbete: 679

Väyrynen, Paavo, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ambulanstjänst inom Nordkalotten: 500

Enhetliga bestämmelser för terrängående motorfordon: 627

Utbyggnad av flygtrafiken i de nordliga delarna: 643

Väänänen, Marjatta, Finl. del. (K)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 135

Aarvik, Egil, Norska del. (Kr. F.)

Vald medlem till 18 oktober 1973

Medlemsförslag:

Kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete: 518

Forskning på handikappvården: 562

Njurtransplantation: 594

Vård av narkotikamissbrukare: 1938

Yttranden:

Försörjarbegreppet: 170

Nordisk äktenskapsrätt: 247

Ääri, Saimi, Finl. del. (K)

Vald medlem till 8 februari 1972, därefter suppleant

Medlemsförslag:

Forskning på handikappvården: 562

Njurtransplantation: 594

Yttrande:

Försörjarbegreppet: 172

Øregaard, J. Fr., Danm. riges del. (jvfl)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 155

Ämnesregister

(De kursiverade saknumren hänvisar till översikten över sakernas behandling s. 2105—2125 övriga siffror hänvisar till sidor. Med* markerade saker upptogs ej till behandling under sessionens första samling. NU hänvisar till ett nummer i "Nordisk udredningsserie")

- Abortlagstiftning: 837
 Acceleratorcentrum, nordiskt (NORDAC):
A 365/k, 529, 1923
 ADB: se EDB
 Adoptionsrätt: 836
 Af: se Av
 Afbetalingsköb: 840
 Akademi, folklig, berättelse om: **C 17/k, 930*
 Aktiebolagsbeskattning: NU 1963: 5
 Ambulanstjänst inom Nordkalotten:
A 362/s, 500, NU 1971: 11
 Analysattester rörande fröer: **D 31/1971/e, 1306*
 Ansvarighetsfrågor i det nordiska samarbetet: 1477
 Arbeider-: se Arbetar-
 Arbeidsmarkedskonferans i Stavanger: NU 1973: 9
 Arbetarskydd: 755
 Arbetskraft, ung: **D 3/1967/s, 1120*
 Arbetsmarknad
 nordisk: 106, 119
 for optikere: *A 341/s, 368, NU 1970: 9*
 för psykologer: **D 2/1970/s, 1212, 2053*
 Arbetsmarknadsfrågor: 754
 Arbetsmarknadsutskottet, Nordiska: **C 7/s, 865*
 Arbetsmarknadsöverenskommelsen, nordiska: *E 12, 2063*
 Arbetsmedicinens område, samarbete på:
 **D 36/1970/s, 1259*
 Arbesskydd, samarbete om: *D 4/1967/s, 1121*
 Arkeologi, universitetskurser i: **D 3/1965/k, 1088*
 Arkitekter, utbildning av: **D 5/1965/s, 1089, 2036*
 Arkiv, bibliotek och informatik, utbildning för: **D 9/1971/k, 1273*
 Arkiv, samnordiska: **D 11/1971/k, 1275*
- Arktisk medicinsk forskning, samarbetskommittén för: **C 23/k, 965, 2032*
 Arkæologi: se Arkeologi
 Artikeltjänst: 1434
 Arvsrätt: 837
 Asieninstitut: **C 24/k, 968, NU 1965: 5*
 Atomansvar: 648
 Atomenergifrågor, Kontaktorganet för:
 **C 8/e, 866, NU 1968: 15; se även NORDAC*
 Attitydundersökning, den nordiska allmänheten och det nordiska samarbetet 1973:
 NU 1973: 4
 Automobile: se Motorfordon och Körkort
 Avbetalningslagarna, översyn av: 721
 Avbetalningskjøp: 840
 Avlyssning och fotografering, skydd mot otillbörlig: 723
 Avtal, rätt att frånträda: 838
 Avtalerett: 838
 Avtalslagstiftningen, revision av: *A 350/j, 420*
- Barn
 beslut rörande vårdnad av: 727
 medborgarskap för: *D 6/1970/j, 1220, E 7 (fråga), 1395*
 Barnlagstiftning: NU 1967: 4
 Barnsbörd, ersättning för vård i annat nordiskt land än hemlandet: **D 24/1972/s, 1385*
 Beskattning: se även Skatter
 av andelar i partsrederier: *A 349/e, 412*
 bolagsbeskattning: NU: 1963: 5
 sjömansskattelagstiftningen: NU 1969: 10
 Skattekonference i København 1966:
 NU 1966: 4
 skattevetenskapligt samarbete: *D 14/1968/e, 1155*

- Bibliotek, arkiv och informatik, utbildning för: *D 9/1971/k, 1273
- Bilar: se Personbilar
- Bildband om nordisk samverkan: 1433
- Bildkonst, samarbete om: *D 24/1971/k, 1296; se även Konst
- Biologisk bekämpning av skadedjur: *D 18/1972/k, 1374
- Biståndssamarbete: 771; se även Utvecklingsländerna
- Blå vägens utbyggnad till Europaväg: *D 16/1970/t, 1234
- Bokningens medicinske skadevirkningar: NU 1967: 16
- Bolagsbeskattning: NU 1963: 5
- Boxning: se Boksning
- Brand- och hälsofarliga ämnen, märkning av: *D 25/1972/s, 1386, NU 1970: 7
- By-: se Stad
- Byggmarknaderna, integration av: A 391/e, 688, 703
- Byplanlegging: se Stadsplanering
- Børn: se Barn
- Børnehave: se Förskola
- Charterflyg: *D 25/1967/t, 1138
- Chile-frågan: 1817
- Civilrätt: 834
- Dampkedler: se Ångpanne-
- Databehandling av personorienterad information, integritetsskydd: 724
- Djurskyddslagstiftning, principer för: D 7/1963/j, 1082
- Dollarkrisen: 96
- Dyr-: se Djur-
- Dyrefredning: se Fridlysnig, World Wildlife Fund och Naturpark
- Dyrläger: se Veterinär
- Dödsbo, skifte av: 851
- EDB-teknik, integritetsbeskyttelse i förbindelse med användelse af: 724
- EEC: se EG
- EF: se EG
- EG: 57; se även Generaldebatten och 2:a saml. Allmänna debatt
- frihandelsavtal för Finland: 73
- nordiska förhandlingar och avtal: 777
- samarbete rörande marknadsproblem: A 359/e, 489
- Ekonomiskt samarbete: C 1, 758, NU 1969: 1—2, 11, 15, 17, 21; se även Generalde-
- batten och 2:a saml. Allmänna debatt
- marknadsproblem: 760
- samhandel 1971: 758
- utrikeshandel: 758
- valutapolitiskt: 762
- övrigt handelspolitiskt: 760
- Eksamen: se Tentamen
- Eksamenskarakter: se Studentbetyg
- El-samarbejde: se Nordel
- Elektriska säkerhetsfrågor, samordning av: *D 7/1971/e, 1267
- Emballager: se Engångsförpackningar
- Embetsmands-: se Ämbetsmänna-
- Energi: se också El
- Energipolitisk överenskommelse: A 382/e, 658
- Energipolitiskt samrådsorgan: A 355/e, 453
- Energisamarbete: 1804
- Engångsförpackningar, lagstiftning om: *D 22/1971/s, 1294, 2060
- Erhvervs-: se Yrkes-
- Erstatnings- og forsikringsret: 643; se även Skadestånd och Interner
- Europeiska ekonomiska gemenskapen: se EG
- Europaväg, Blå vägens utbyggnad till: *D 16/1970/t, 1234
- Europavägförbindelse Finland—Sverige: *D 29/1967/t, 1141
- Europeisk säkerhetskonferens: 118
- Fagforeninger: se Nordens faglige Samorganisation
- Fagerholm-kommittén: se Nordiska organisationskommittén
- Faglärere: se Yrkeslärare
- Familjebegreppet i lagstiftning, utvidgning av: A 323/s, 356
- Fast förbindelse Danmark-Sverige: se Öresundsfrågorna
- Fellesmarked: se EG
- Ferie: se Semester-
- Film, uddannelse for: *D 21/1963/k, 1084; se även Kortfilm
- Finsk-svenska utbildningsrådet, berättelse från: *C 26/k, 980
- Finska invandrarna
- anpassning i Sverige: *D 18/1971/s, 1287
- kontakter med Finland: *D 19/1971/s, 1289
- och pressen: NU 1972: 4
- Finska, undervisning i Sverige: 112, 135, 137, NU 1971: 8

- Firestadsprojekt: 737
 Firmalagstiftning: 848
 Fiskegränser: 73, 77, 86, 100, 110, 116, 148, 152
 Fiskerispörsmål, kontaktorganet för: *C 12/e, 883
 Fiskeriutbildning: D 29/1965/k, 1103, E 2 (fråga) 1389, 2039
 Fjernsyn: se TV
 Flyg: se även Charterflyg, Flygtrafik, Inrikesflyg och Överljudsplan
 Flygkapning, åtgärder mot: *D 17/1971/t, 1285, 2059
 Flygtrafik
 underlättande av den internordiska på korta rutter: *D 8/1972/t, 1323
 mellan Åland och stockholmsområdet: *D 9/1972/t, 1324
 Flygtrafiken mellan de nordiska delarna av Finland, Norge och Sverige, utbyggnad av: A 377/t, 643
 Flygkapring: se Flygkapning
 Flyve: se Flyg
 Folkdiktning, Nordiskt institut för: *C 31/k, 1008, 2034
 Folkeakademi: C 17/k, 930
 Folklivsforskning: *D 3/1965/k, 1088
 Fond
 industrifond för Färöarna: A 376/e, 636
 nordisk, för industriellt och tekniskt samarbete: D 22/1972/e, 1381
 för teknologi och industriell utveckling: 701
 — utkast till statutter för: 786
 For-: se För-
 Forbrugerspørgsmål: se Konsumentfrågor
 Fordringspreskription: se Preskription
 Forsikrings- og erstatningsret: 643
 Forskarutbildning, Nordisk sommarskola för: 732, *C 38/k, 1036
 Forskeruddannelse: se Forskarutbildning
 Forskning
 — arktisk medicinsk, Nordisk samarbetskommitté för *C 23/k, 965
 — forskarutbildning, sommarskola för: 732, *C 38/k, 1036
 — handikappvårdens område: A 367/s, 562
 — vid hälsovårdshögskolan, Nordiska: D 28/1970/s, 1247
 — jordbrukskooperativ: *D 14/1962/k, 1079
 — konflikt- och fredsforskning: *C 34/k, 1017
 — källmaterial för samtidshistorisk: *D 24/1969/k, 1206
 — lantrbruksundervisning och forskning, samarbete om: A 372/k, 605
 — massmedia: *D 10/1970/k, 1228
 — materialforskning, Nordisk samarbetskommitté för: *C 19/e, 945
 — med relation till utbildning för åldersklasserna 16—19 år: NU 1971: 1
 — medicinsk, Nordiska samarbetsnämnden för: *C 39/k, 1041
 — parasitologisk: *D 29/1968/k, 1171, 2047
 — skeppsmedicinsk: *D 10/1969/s, 1186
 — transportekonomisk, Nordiska kommittén för: *C 25/t, 975, 2033
 — trafiksäkerhetsforskning, Nordiska kommittén för: *C 21/t, 962, 2028
 — uddannelses- og forskningsspørgsmål: NU 1970: 2
 — utvecklingsforskning, samarbetskommitté för: *D 28/1969/e, 1209
 — om Östeuropa: *D 1/1971/k, 1260
 Forskningscentrum för jordbrukskooperation: *D 14/1962/k, 1079
 Forskningsinstitut för framtidsfrågor: *D 14/1970/e, 1232
 Forskningsprogram: A 360/k, 1897
 Forureningsbekæmpelse: se Förorening och Miljövård
 Forældelse i nordiske strafferet: NU 1967: 15; se även Preskription
 Forældremyndighed: NU 1967: 4
 Fotografering och avlyssning, skydd mot otillbörlig: 723
 Framtidsfrågor, forskningsinstitut för: *D 14/1970/e, 1232
 Fredsforskning, Nordisk samarbetskommitté för: *C 34/k, 1017
 Fridlysningsbestämmelser för djur: *D 2/1968/j, 1143, NU 1967: 7
 Fritidsbåtar, enhetliga bestämmelser för: *D 15/1972/t, 1369
 Frågor vid 21:a sessionens 1:a samling: 1388
 — 2:a samling: 2063
 Frøer, analysattester: *D 31/1971/e, 1306
 Fyr-stadsprojekt: 737
 Fysioterapeuter, pedagogisk specialutbildning av: NU 1973: 6
 Fælles: se även Gemensamma
 Fællesmarkedet: se Ekonomiskt samarbete og EG
 Fængsling: se Häktning
 Færdsel-: se Trafik-

- Färdelsregler: se Vägtrafikregler
 Färöarna
 — industrifond för: *A 376/e*, 636
 — kulturcentrum i Tórshavn: **D 17/1972/k*, 1373
 — kulturförbindelse med: 738
 — trafikförbindelse med det övriga Norden: **D 11/1972/t*, 1361
 Färöiska litteraturen, stöd till: *A 358/k*, 479
 Förare av motorfordon, utbildning av: **D 35/1970/t*, 1258
 Förarskydd vid trafikförsäkring: *A 353/t*, 430
 Förerbevis: se Körkort
 Författningar, publicering av: se Statutsamling
 Förening av Östersjön, åtgärder mot: *D 30/1970/s*, 1251, NU 1967: 13, NU 1969:3
 Föreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund, bekämpning av: 713, **D 21/1971/s*, 1293
 Föreningssituationen i Östersjön, Öresund, Skagerack och Kattegatt: 713
 Föreningssituationen i Östersjön, Öresund, Skagerack och Kattegatt: 713
 Försäkring, samarbete om: **D 27/1970/k*, 1245
 Försäkring: se även Trafikförsäkring
 — pensions-: **D 10/1967/s*, 1125
 — sjuk-: **D 11/1967/s*, 1126
 Förvaltningstjänstemän, utbyte av: **D 8/1968/s*, 1148
 Försörjarbegreppet: *A 263/s*, 323, NU 1972: 2
- Gallupundersökning: se Attitydundersökning
 Gas och olja, rörledning för: *A 356/e*, 459, 706
 GATT: se Generaldebatten och 2:a saml. Allmänna debatt
 Gemensamma marknaden: se EG
 Godsbefordran på väg: 726, 847
 Godtrosvörvärv av lösöre: se Lösöre
 Gränsbygdspöblem, seminarium om: NU 1968: 8
 Gränsstudier ved Tornedalen: NU 1971: 7
 Gränskommunalt samarbete: 710, **D 22/1969/e*, 1199, 2050
 Gränsregion, miljövård och urbanisering: NU 1970: 5
- Gränsälvsamarbete mellan Finland och Sverige: NU 1968: 16—17
 Grönland, trafikförbindelse med det övriga Norden: **D 11/1972/t*, 1361
- Hage: se Trädgårds-
 Handelsdokument, förenhetligande av: **D 31/1970/e*, 1253, NU 1968: 5
 Handelshinder, indirekta, avskaffande av: *D 22/1970/e*, 1236
 Handelspolitik: se EG, Ekonomiskt samarbete och Generaldebatten
 Handelspolitiskt samarbete: 760
 Handikappfordon, trafikregler för: *A 369/t*, 586
 Handikappvårdens område, forskning på: *A 367/s*, 562
 Have: se Trädgårds-
 Havsrätt, samarbete om: **D 20/1972/j*, 1377
 Heimaey, vulkanutbrott: 52, 64, 69, 71, 117, 194
 Helsingfors-avtalet, utkast till tillägg: 795
 Hindsgavlseminar for internationale organisationer: NU 1969: 21, NU 1970: 4
 Historia, nordisk, översikt över: *D 14/1972/k*, 1367, *E 11* (fråga), 1399, 2062; se även Samtidshistorisk
 Hushållningshögskolan, Nordiska: **C 13/k*, 886
 Husmödrar, socialskydd för: *A 269/s*, 352
 Häktningstid, avräkning av: NU 1971: 9
 Hälsosfarliga ämnen, märkning av: *D 25/1972/s*, 1386, NU 1970: 7
 Hälsa- och sjukvård: 756
 Hälsokortssystem: *A 346/s*, 387, 1895
 Hälsovårdsdirektörmötet i Tammerfors: **C 20/s*, 954
 — deltagare: 961
 Hälsovårdshögskolan, Nordiska: *C 10/s*, 871, *E 8* (fråga), 1396
 forskning vid: *D 28/1970/s*, 1247, *E 8* (fråga), 1396
 Hässelbykonferens för internationella organisationer: NU 1965: 9, NU 1966: 1
 Högskolor och universitet i Norden, utbyggnad av: *A 354/k*, 440
- Ibero-amerikanskt institut: **D 28/1968/k*, 1170, 2046
 Idrottsutbyte, ekonomiskt stöd: **D 2/1971/k*, 1261
 Ikonografi, institut för: *A 342/k*, 375
 Imatrakonferens för internationella organi-

- sationer: NU 1968: 9, 18
- Industri- och energipolitik: 701
- Industriellt och tekniskt samarbete, nordisk fond för: *D 22/1972/e*, 1381
- Industrifond för Färöarna: *A 376/e*, 636
- Indvandring: se Migration
- Informatik, bibliotek och arkiv, utbildning för: **D 9/1971/k*, 1273
- Information om nordiskt samarbete: *D 23/1970/k*, 1239
- Informationsfrågor: 1431
- Inrikesflyg: se Flyg
- Institutioner, nordiska: 785, NU 1972: 5
- gemensamma, personalens ställning vid: **D 28/1971/j*, 1303
- ställning: **D 29/1971/j*, 1304
- Integritetsbeskyttelse: se Integritetsskydd och Privatlivets helgd
- Integritetsskydd: 723, 854
- Internationale organisationer, seminar för: se Hindsgavlkonferensen, Hässelbykonferensen, Imatrakonferensen, Reykjavíkkonferensen och Røroskonferensen
- Internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning, Nordiska samarbetskommittén för: **C 34/k*, 1017
- Interner, personskador, vållade av **D 19/1968/j*, 1162
- Island, trafikförbindelse med det övriga Norden: *D 11/1972/t*, 1361
- Jagt- og viltvårdskonferens: NU 1967: 7
- Jakt- och fridlysningsbestämmelser: **D 2/1968/j*, 1143
- Jaktlagstiftning, principer för: *D 7/1963/j*, 1082
- Jernbanebefordring: 726, 847
- Jord-: se Mark-
- Jordbrukskooperation, forskningscentrum för: **D 14/1962/k*, 1079
- Jordbruksmaskiner, tullbehandling av: *D 6/1971/e*, 1265
- Jordbruksspörsmål, Kontaktorganet för: **C 11/e*, 882
- Journalister, riksdags-, seminarium för: NU 1972: 10
- Journalistkursus: **D 11/1969/k*, 1187
- Järnvägsbefordran, lagstiftning om: 726, 847
- Kalendarium över nordiska möten: 1433
- Karesuando, bro vid: **D 15/1970/t*, 1233
- Kattgatt, bekämpning av föreningarna i: 713, **D 21/1971/s*, 1293
- Kenya, bistånd till: 773
- Kernkraftsamarbejde, udvidet: NU 1968: 15; se även Atomenergifrågor
- Kjønnssrollene i undervisningen: NU 1972: 6
- Kommissionslagstiftning: 862, *D 32/1962/j*, 1080
- Kommunalt samarbete över riksgränserna: NU 1973: 1; se även Gränskommunalt
- Kommunikations- och transportområdet, överenskommelse om samarbete på: *D 10/1972/t*, 1325
- Komparativ rätt, institut för: NU 1970: 17
- Konferenser, Nordiska rådets: 1441; se även under Nordiska rådet
- deltagande i: 1442
- se också under Nordiska rådet, internationella konferenser
- Konflikt- och fredsforskning, Nordiska samarbetskommittén för: **C 34/k*, 1017
- Konkurs, förmånsrätt i: **D 12/1970/j*, 1229
- lagstiftning: 851
- löneskydd vid: 852, **D 30/1971/j*, 1305
- Konservatorer, utbildning av: **D 10/1971/k*, 1274
- Konst, ökat samarbete på bildkonstens område: 749, **D 24/1971/k*, 1296
- Konsthus i Ålborg: *A 368/k*, 576
- Konsument- och köplagstiftning: 718
- Konsument- och marknadsföringsfrågor: NU 1971: 3
- Konsumentfrågor, Nordiska kommittén för: **C 35/e*, 1023, NU 1968: 6, NU 1969: 5, NU 1970: 6
- Konsumentskydd, utbyggnad av: **D 6/1972/j*, 1319
- Konsumentupplysning om personbilar: **D 7/1972/e*, 1321
- Kontaktmandsseminar: 1441
- i Hindsgavl: NU 1966: 6
- i Mariehamn: 1973: 2
- i Røros: NU 1970: 12
- i Storlien: NU 1969: 12
- Kooperationen, forskningscentrum för jordbruks-: **D 14/1962/k*, 1079
- Kortfilm, nordisk: 1434
- Kraftsamarbejde: se Nordel
- Kreditupplysningsverksamhet: 725
- Kriminologi, Nordiska samarbetsrådet för: **C 30/j*, 1000
- Kriminologiskt samarbete: **D 32/1971/j*, 1308

- Kringkasting: se Radio
- Kulturavtalet, nordiska och övriga kulturfrågor: 1408, NU 1970: 20, NU 1971: 17
- Kulturcentrum i Tórshavn: *D 17/1972/k, 1373
- Kulturellt samarbete, organisationskommittén för, rapport till Nordiska ministerrådet: NU 1971: 17
- Kulturfonden, Nordiska
- berättelse 1971: C 16/k a, 894
- berättelse 1972: *C 16/k b, 914, 2027
- utskott för granskning av berättelse: 1425
- val: 60
- Kulturformidling, konference om: NU 1968: 12
- Kulturkommissionen, Nordiska, slutrapport: NU 1971: 10
- Kultursamarbete: 122, 123, 136, 729, 1472, NU 1969: 20, NU 1971: 17, NU 1972: 8
- Kultursekretariatet: NU 1971: 17
- budget 1973: 751
- Kulturskriftserie: 737
- Kunst: se Konst
- Kvinnornas jämställdhet: 120
- Købelovgivning: 420, 718, 839
- Københavns lufthavns framtid: se Saltholm
- Könsroller och utbildning: NU 1972: 6
- Köp- och avtalslagstiftningen, revision av: A 350/j, 420, 718, 839
- Körkort, nordisk giltighet för: *D 34/1970/t, 1257, NU 1969: 7
- Lagstiftningssamarbete: 80, 83, 128, C 1, 717, *C 5/j, 834, 1805, 1857
- Laks: se Lax
- Landbrug: se Jordbruk
- Lantbruksundervisning och forskning, samarbete om: A 372/k, 605
- Laxfisket i Atlanten: A 383/e, 676
- Legitimation av optiker: NU 1970: 19
- Lektorer: se Språklektorer
- Levnedsmedel: se Livsmedels-
- Litteratur: 736, 749; se även Skönlitteratur
- stöd till den färöiska: A 358/k, 479
- Litteraturllexikon, nordiskt: *D 32/1970/k, 1254, 2057
- Litteraturpris, Nordiska rådets, utdelning av: 1697
- Livsmedelslagstiftning, berättelse om: *C 18/s, 946
- Lovgivning-: se Lagstiftnings-
- Luftföreningar, åtgärder mot: D 3/1972/s, 1312
- Lufthavne: se Københavns lufthavn, Salt-holmsudvalget och Öresundsfrågorna
- Läkarspecialistkompetens: *D 21/1966/s, 1112
- Läkemedelssamarbete: 756, *D 16/1969/s, 1192, NU 1968: 7
- Lärare vid socialhögskolorna, fortbildning av: A 373/s, 508, NU 1971: 12
- Lärarytbyte: *D 24/1964/k, 1087
- Läroplanerna, harmonisering av: A 361/k, 495
- Löneskydd vid konkurs: *D 30/1071/j, 1305
- Lösöre, godtrosvörvärv: D 13/1967/j, 1133
- Mariehamn, kontaktsammanträde i: NU 1973: 2
- Marinbiologi, Nordiskt kollegium för: *C 27/k, 986
- Mark- och vattenföreningssamfundets konferens: NU 1967: 13
- Markedsföringslagstiftning: 839
- Marknadsföringsformer, otillbörliga: 719
- Marknadsproblem, samarbete rörande: A 359/e, 489
- Massmedia, stipendier för medarbetare: *D 33/1971/k, 1309
- Massmedieforskning, samnordisk: *D 10/1970/k, 1228
- Matematikundervisning
- harmonisering av: NU 1971: 2
- modernisering av: NU 1967: 9—12
- Materialforskning och -provning, Nordisk samarbetskommitté för: *C 19/e, 945
- Materialprovning, odontologisk, Nordiskt institut för: *C 32/s, 1013
- Medborgarskap
- för barn: D 6/1970/j, 1220, E 7 (fråga), 1395
- lagstiftning: 859, NU 1965: 8
- Meddelanden, Nordiska ministerrådets och nordiska regeringars om rekommendationer: 1079
- Medicin, puliceringsnämnden för: *C 45/k, 1074
- Medicinaldirektør: se Hälsoinspektör
- Medicinsk forskning: se även Arktisk medicinsk forskning
- Nordiska samarbetsnämnden för: *C 39/k, 1041

- Medicinsk undervisning, Nordisk federation för: *C 36/k, 1027
- Mellanriksvägar
— norsk-svenska: D 10/1966/t, 1109
— Skjomen—Stora Sjöfallet: A 374/t, 618
— Virtaniemi—Tjärebykusten: D 4/1971/t, 1262, E 9 (fråga), 1397
- Meningsmåling: se Attitydundersökning
- Migrationen Sverige—Finland: NU 1970: 14
- Migrationssamarbete, svenskt-finskt: 754
- Miljöpolitiken: 712
- Miljöskyddsöverenskommelse, nordisk: 712
- Miljövärd och urbanisering, nordisk gränsregion: NU 1970: 5
- Miljövärdfrågor: se även Generaldebatten
— kontaktorgan för: *C 42/s, 1055
- Miljöskyddskonvention, nordisk: D 4/1972/s, 1314
— utkast till: 792, 1800: NU 1973: 5
- Miljövärdssamarbete: 769
— handlingsprogram: 769
- Miljövärdsutredning, Nordforsks: NU 1969: 3
- Ministerrådet, Nordiska: 53, NU 1969: 21
— arbetsformer: NU 1971: 5
— handlingsprogram: 699
— möten med: 1405
— nordiska institutioner: 785, NU 1972: 5
— organisationsmessige forhold: 782
— rättsställningen för nordiskt anställd personal: 784
— sekretariat: 783
- Motorfordon
förares utbildning av: *D 35/1970/t, 1258
körkort, nordisk giltighet för: *D 34/1970/t, 1257, NU 1969: 7
terränggående, bestämmelser för: A 375/t, 627
- Musiksamarbete: 737, *D 18/1969/k, 1194
se också under Opera
- Musikterapi, samarbete om: *D 17/1969/k, 1193
- Myndighetslovgivning: 835
- Mättekniskt institut, gemensamt: *D 2/1972/e, 1311
- Måle: se Mät
- Narkotikamissbrukare, omhändertagande av: A 373/s, 1886, 1938
- NATO: 116
- Naturalisation, jämlikhet vid: D 7/1970/j, 1222, E 7 (fråga) 1395
- Naturpark för de stora rovdjurens bevarande: D 4/1968/j, 1145
- Naturvårdsunionen, internationella, deltagande i: D 21/1972/j, 1379
- Navnelovgivning: 834
- Njurtransplantationer, samarbete om: A 370/s, 594
- NM-Brand: 951
— Bygg: 949
— Olja: 952
- NORDAC, nordiskt acceleratorcentrum: A 365/k, 529, 1923
- Nordek: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 21
- Nordel: *C 33/e, 1015
— samordnad utbyggnadsplanering inom: NU 1970: 1
— rapport om planeringssamarbete och kraftutbyggnadsplaner: NU 1972: 9
- Nordens faglige Samorganisation: 69, 1427, 1800
- Nordens folkliga akademi: *C 17/k, 930
- Nordens Hus i Reykjavík: *C 14/k, 892
- Nordforsk, långtidsplan för: NU 1968: 11
— miljövärdutredning: NU 1969: 3
- Nordic Cooperation, Organisation of: NU 1970: 13
- Nordisk journalistkursus: *D 11/1969/k, 1187
- ”Nordisk Kontakt”: 1432
— detaljbudget: 1445
- ”Nordisk statistisk årsbok”: 1437, NU 1962: 10, 1963: 8, 1964: 10, 1965: 14, 1966: 10, 1967: 17, 1968: 19, 1969: 22, 1970: 23, 1971: 21, 1972: 12
- ”Nordisk statutsamling”: 1437, NU 1970: 22, 1971: 20, 1972: 11
- ”Nordisk udredningsserie”: 1436
- Nordisk ungdomsfond: se Ungdomssamarbete
- Nordiska ekonomiska samarbetet: se Ekonomiskt samarbete
- Nordiska institutioner: NU 1972: 5
— gemensamma, personalens ställning vid: *D 28/1971/j, 1303
— ställning: *D 29/1971/j, 1304
- Nordiska kulturfonden
— berättelse 1971: C 16/k a, 894
— berättelse 1972: *C 16:k b, 914, 2027
— utskott för granskning av berättelse: 1425
— val: 60
- Nordiska kulturkommissionens slutrapport: NU 1971: 10

- Nordiska ministerrådet: se Ministerrådet, nordiska
- Nordiska organisationskommittén: NU 1969: 20
- nordisk tjänstemannarätt, förslag till: NU 1970: 15
- Nordiska rådet
- arbetsordning för Nordiska rådets sekretariat: 1600
- Arbetsutskott: 1691, 2099
- Bildband: 1433
- Broschyr: 1432
- Budget 1973/74 och utfallet för 1972: 1443
- Delegationerna och parlamenten: 1438
- Delegationernas sammanträden: 1426
- Ekonomiska frågor: 1411
- Ekonomiska utskottet: 1424
- Frågor vid 21:a sessionens
- 1:a samling: 1388
- 2:a samling: 2063
- Gemensamma kostnader, budget: 1443
- Information: 1431
- Informationskommittén: 1431, 1795
- Inkomna skrivelser: 1448
- Internationella organisationer
- konferens för: NU 1965: 9, 1966: 1, 1968: 9, 18, 1969: 21, 1970: 4, 1971: 13, 1973, 12
- kontakter med: 1441
- Juridiska utskottet: 1415
- Kalendarium: 1433
- Kostnader, gemensamma, budget: 1443
- Kulturfonden, se Nordiska kulturfonden
- Kulturutskottet: 1417
- Litteraturpris: 1697
- Medlemmar: 9, 1769
- Möten med statsministrarna och Nordiska ministerrådet: 1405, och Nordiska ministerrådet: 1414
- Nordiska samarbetsfrågor: 1407
- Organisatoriska och finansiella förhållanden: 1426
- Personregister: 1732, 2126
- Porträttmatrikel: 1437
- Presidiesekretariat: 1446
- Presidiets sammansättning: 55, 1405, 1795, 1797, 2099
- Presidiemöten: 1405
- Presidierapport: 1400—1606
- Presidieskrivelser till de nordiska regeringarna och Nordiska ministerrådet: 1447
- Protokoll
- från möte med statsministrarna, samarbetsministrarna, presidiet i Helsingfors 21 februari 1973: 1455
- i Köbenhavn 21 november 1972: 1457
- från möte med presidiet och Nordiska ministerrådet i Oslo 9 juni 1972: 1462
- i Köbenhavn 21 november 1972: 1465
- Publikationsverksamhet: 1435
- Rapport från presidiet: *Dokument 1*, 1400
- Rapport om det nordiska samarbetet: *Dokument 2*, 1606
- Regionalpolitik: 1410
- Rekommendationer
- framställning avseende fullföljande av: 1406
- meddelande om: 1079, 2036
- översikt över 1972 års: 1406
- Rådsförhandlingar: 1435
- Sekretariat, arbetsordning för: 1600
- Seminarier: 1433
- Skrivelser, inkomna: 1448
- Socialpolitiska utskottet: 1420
- Trafikutskottet: 1422
- Trycket, rationalisering av: 1435
- Utskotten
- antal och verksamhetsområden: 1548
- tidigare verksamhet, analyser om: 1480
- verksamhet: 1415
- Verksamhet 1952—1970: NU 1971: 14
- 21:a sessionens 1:a samling
- arrangemang, särskilda: 48
- avslutningsanförande, presidentens: 264
- berättelser till: 696
- förberedelser för: 1438
- generaldebatt vid: 64—156
- kallelse till: 7
- litteraturpris, utdelning av: 1697
- medlemslista vid: 9
- namnupprop: 54
- presidierapport till: 1400—1606
- presidium vid: 55
- protokoll vid: 64—266
- rekommendationer vid: 1623
- sakkunniga vid: 1693
- saklista vid: 22

- sekretariat vid: 1692
- sessionssal, placering av regeringsrepresentanter och rådsmedlemmar: 1755
- utskott: 63
- öppningsanförande, presidentens: 52
- översikt över: 47
- övriga beslut: 1686
- 21: sessionens 2:a samling
- allmän debatt: 1796—1818
- arrangemang. särskilda: 1787
- avslutningsanförande, presidentens: 1890
- berättelser: 1991
- beslut: 2069
- kallelse till: 1767
- medlemslista: 1769
- namnupprop: 1793
- presidium vid: 1795
- protokoll vid: 1789—1892
- rekommendationer vid: 2071
- sakkunniga vid: 2101
- saklista vid: 1781
- sessionssal, placering av regeringsrepresentanter och rådsmedlemmar: 2151
- utskott: 1795
- yttranden vid: 2080
- öppningsanförande, presidentens: 1791
- översikt över: 1787
- övriga beslut: 2084
- ”Nordiska rådet — 21:a sessionen” (porträttmatrikel): 1437
- Nordiska ämbetsmannakommittén: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17
- Nordiskt ekonomiskt samarbete: se Ekonomiskt samarbete
- Nordiskt litteraturllexikon, utgivande av: *D 32/1970/k, 1254
- Nordiskt samarbete: C 1, 696, 1512, 1991
- tilläggsberättelse (C 1): 1818, 1898, 2011
- under 1972: Dokument 2, 1606
- Nordkalotten.
- ambulanstjänst inom: A 362/s, 500, NU 1971: 11
- flygtrafiken inom, utbyggnad av: A 377/t, 643
- samarbete på: 1812
- Nordkult: se Kultursamarbete
- Nordtest: 702
- NORDTRANS: NU 1969: 13, NU 1970: 21, NU 1971: 4
- Nordøk: se Nordek
- Nyhetsbyråkorrespondent: 1433
- Nyre: se: Njure
- Obligasjonsrett: 838
- Oceanografi, fysisk, Nordiskt kollegium för: *C 37/k, 1031
- Odontologisk materialprovning, Nordiskt institut för: *C 32/s, 1013
- OECD: se Generaldebatten
- Olja och gas, rörledning för: A 356/e, 459, 706
- Oljeskyddskonvention, revision av: D 31/1968/j, 1174
- Operakonsten, samarbete: D 2/1967/k, 1118
- Ophavsret: se Upphovsrätt
- Oplysning: se Upplysning
- Optiker, auktorisation för: A 341/s, 368
- Optikerlegitimation: NU 1970: 9
- Organisationskomiteen for nordiskt kulturellt samarbende, rapport til Nordisk Ministerråd: NU 1971: 17
- Organisationskommittén, Nordiska: NU 1969: 20
- nordisk tjänstemannarätt, förslag till: NU 1970: 15
- Overlydsfly: se Överljudsflygplan
- Oversættelse, se: Översättning
- Parasitologisk forskning: *D 29/1968/k, 1171, 2047
- Partrederier, beskattning av andelar i: A 349/e, 412
- Paslovgivning: 858
- Passkontroll, utgående, slopande av: *D 2/1969/t, 1182, 2048
- Passlagstiftning: 858
- Patentlagstiftning: NU 1963: 6, NU 1968: 1
- Patentråd: A 244/j, 287
- Patentsamarbete: A 178/j, 272, A 178 Å/j, 274
- Pensionering
- statlig i Norden: NU 1966: 8
- tjänstepension: *D 26/1963/s, 1085, E 1 (fråga), 1388, NU 1970: 15
- Pensionsförsäkring, förenhetligande av: *D 10/1967/s, 1125
- Personal, nordiskt anställd, se Nordiska institutioner
- Personbilar, konsumentupplysning om: *D 7/1972/e, 1321
- Personregister, privata: *D 13/1972/j, 1365; se även Privatlivets helgd

- Personskador: se även Skadestånd
 — vållade av interner m. m.: 846, *D 19/1968/j, 1162
- Petréns program rörande det nordiska samarbetet: 1512
- Politik, internationell, inklusive konflikt- och fredsforskning: *C 34/k, 1017
- Porträttmatrikel: 1437
- Postpaket, tullbehandling av: *D 3/1969/t, 1183
- Posttaxor: D 12/1968/t, 1152, E 4 (fråga) 1390
- Preskription: se även Forældelse
 — av fordran: 841, *D 13/1965/j, 1099
 — strafferettslig: 853
- Press i Norden: 1433, NU 1972: 3, NU 1972: 4
- Presse: se Journalister
- Presseminarium
 på Hässelby slott: NU 1966: 9
 för riksdagsjournalister: NU 1972: 10
 i Århus: NU 1971: 19
- Pressens indhold af nordisk stof: NU 1967: 6
- Privatlivets helgd: *D 27/1971/j, 723, 1301;
 se även Integritetsskydd och Personregister
- Processrätt: 727, 849
- Provning och materialforskning, Nordisk samlingskommitté för: *C 19/e, 948
- Prøveløsladelse: NU 1970: 3
- Psykologer, arbetsmarknad för: *D 2/1970/s, 1212, 2053
- Publiceringsnämnden för medicin: *C 45/k, 1074
- Publikationsverksamhet: 1435
- Pædagogisk: se Pædagogisk
- Radio, utbildning för: *D 21/1963/k, 1084
- Radio och TV; se även TV
 — frågor, Kontaktorganet för *C 22/k, 964, 2029
 — konferens: NU 1966: 7
 — material till undervisningen i: *D 9/1970/k, 1226
 — vuxenutbildning: *D 7/1966/k, 1107
- Radioutsändningar, stereofoniska: *D 25/1969/k, 1207, E 13, 2065
- Recept, giltighet för: 756. *D 5/1971/s, 1264, NU 1969: 18
- Rejse, se Rese-
- Regionalpolitikken: 707
- Reklam: se Tobaksreklam
- Reklamsändningar i TV: *D 8/1969/k, 1185
- Renbeteskonvention: A 5 T/j, 269
- Renskötselfrågor, samlingsorganet för: *C 6/j, 863
- Resebyrålagstiftning: *D 35/1968/t, 1180
- Resepeter: se Recept
- Rets-: se Rätts-
- Reykjavík, Nordens Hus i: *C 14/k, 892
- Reykjavíkkonferans för internationella organisationer: NU 1973: 12
- Riksdagsjournalister, seminarium för: NU 1972: 10
- Rovdjurens bevarande, naturpark för: D 4/1968/j, 1145
- Rumsamarbejde: se Rymdområdet
- Rymdområdet, samarbete på: *D 8/1970/t, 1224, 2055
- Rättsvetenskap, jämförande nordiskt institut för: *D 26/1972/j, 1387 NU 1970: 17
- Røroskonferanse for internasjonale organisasjoner: NU 1971: 13
- Rösträtt och valbarhet, nordisk kommunal: B 13/j, 691, 1974
- Saltholm, storflygplats: NU 1967: 14, NU 1968: 2—4
- Samarbete, nordiskt: C 1, 696, 1512, 1991
 — tilläggsberättelse (C 1): 1818, 1898, 2011
 — nordiskt under 1972: Dokument 2, 1607
- Sameinstitut, inrättande av: 733 *D: 33/1968/k, 1178
- Samekonferens
 i Hetta: NU 1969: 6
 i Tana: NU 1965: 13
- Samerna, stöd till: D 5/1972/j, 1316, E 10 (fråga) 1398
- Samespörmål, samlingsorganet för: *C 6/j, 863
- Samferdsel, se: Kommunikation
- Samhällsplanering: NU 1964: 2
 — Nordiskt institut för: *C 28/s, 993, NU 1967: 1
- Sammenlignende: se Komparativ
- Samtidshistorisk forskning, källmaterial för: *D 24/1969/k, 1206
- Scenkonstens område, samarbete på: 736, D 25/1971/k, 1297
- Semesterlagstiftning: D 20/1965/s, 1101
- SI-systemet, införande av: *D 12/1971/e, 1276
- Sigøjner: se Zigenare
- Sikkerhed: se Säkerhet

- Sjukförsäkring, förenhetligande av: *D 11/1967/s, 1126
- Sjukgymnaster: se Fysioterapeuter
- Sjukhjälp, enhetliga regler för vid vistelse utom Norden: *D 23/1972/s, 1384
- Sjukhjälpförsäkring, överflyttning från ett nordiskt land till annat: A 366/s, 554
- Sjukhusadministratörer, utbildning av: *D 3/1970/s, 1214, NU 1969: 8
- Sjukhusfysikersamarbete: *D 33/1970/s, 1255, NU 1969: 8
- Sjukhuslaboratoriesamarbete, kliniskt-ke-miskt: A 364/s, 518
- Sjuksköterskor, högre utbildning: D 19/1967/s, 1136
- Sjukvård: se även Hälso-
- Sjukvårdssamarbete i Tornedalen: *D 16/1968/s, 1158
- Sjömansskattelagstiftningen: NU 1969: 10
- Sjörätt: 726, 846
- Nordiskt institut för: *C 43/k, 1056
- Skadedjur, nordiskt kollegium för biologisk bekämpning av *D 18/1971/k, 1374
- Skadeerstatning: se Skadestånd
- Skadestånd: 722
- för personskador vållade av interner *D 19/1968/j, 1162
- Skadeståndslagstiftning, försäkrings inverkan på: *D 5/1966/j, 1106
- Skagerack, bekämpning av föroreningarna i: 713, *D 21/1971/s, 1293
- Skattekonferens, nordisk i Köbenhavn 1966: NU 1966: 4
- Skatter: se även Beskattning och Sjömansskattelagstiftning
- Skatteregler för bolag: NU 1963: 5
- Skattevetenskapligt samarbete: D 14/1968/e 1155
- Skeppsapotek, nordiska bestämmelser för NU 1967: 8
- Skeppsmedicinsk forskning: *D 10/1969/s 1186
- Skiljedom: 850
- Skjomen—Stora Sjöfallet, mellanriksväg: A 374/t, 618
- Skoglig utbildning, högre: A 357/k, 465
- Skogs- och jordbruksmaskiner, tullbehandling av: D 6/1971/e, 1265
- Skogsarbetsstudiernas råd och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete: *C 44/e, 1065
- Skol- och studentbetygs giltighet: *D 13/1970/k, 1231
- jämförbarhet: *D 7/1969/k, 1184
- Skolorndning, nordisk: *D 26/1967/k, 1139, NU 1965: 12, NU 1968: 14
- Skolorndningarnas harmonisering A 361/k, 495, NU 1970: 9
- Skov: se Skog
- Skönlitteratur: se även Litteratur
- översättning av nordisk: *D 26/1971/k, 1299
- Social trygghet, konvention om: *D 9/1967/s, 1123
- Socialhögskolorna, fortbildning av lärare vid: A 363/s, 508, NU 1971: 12
- Socialpersonal, vidareutbildning av: *D 1/1970/s, 1209
- Socialpolitiska kommittén, Nordiska: *C 3/s, 829
- Socialpolitiskt samarbete: 752
- arbetarskydd: 755
- arbetsmarknadsfrågor: 754
- hälso- och sjukvård: 756
- social trygghet: 752
- sundhedsvæsendet: 756
- Socialskydd för husmödrar: A 269/s, 352
- Sommarskola för forskarutbildning, Nordisk: 732, *C 38/k, 1036
- Sommaruniversitet, Nordiska: *C 41/k, 1051
- Specialapparat, vetenskaplig: *D 20/1967/s, 1137, 2044
- Specialistkompetens för läkare: *D 21/1966/s, 1112
- Sprog: se Språk
- Språkkonvention, nordisk: *D 29/1966/j, 1113, 2041
- Språklektorerna, samarbete rörande: *D 27/1969/k, 1208
- Språknämndernas samarbete: *C 9/k, 869, 2025
- Spørgsmål: se Frågor
- Stadsplanerare, utbildning av: NU 1964: 2
- Standardisering, samarbete om: *D 23/1968/e, 1163
- Standardiseringskonferens i Oslo: NU 1969: 14
- Statistisk årsbok, nordisk: 1437, NU 1962: 10, 1963: 8, 1964: 10, 1965: 14, 1966: 10, 1967: 17, 1968: 19, 1969: 22, 1970: 23, 1971: 21, 1972: 12
- Statsborger-: se Medborgar- och Naturalisation
- Statsministermöten: 1405
- Statutsamling, Nordisk: 1437, NU 1970: 22

- 1971: 20, 1972: 11
 Stereofoniska radioutsändningar: *D 25/1969/k, 1207
 Stipendier för medarbetare vid massmedia: *D 33/1971/k, 1309
 Strafferet, nordisk förældelse i: NU 1967: 15
 Straffrätt: 728, 853
 Studentbetygs giltighet: *D 13/1970/k, 1231
 — jämförbarhet: *D 7/1969/k, 1184
 Sundheds-: se Hälso-
 Svangerskabsafbrydelse: se Abort
 Syge-, Syke-: se Sjuk-
 Säkerhetsfrågor, elektriska, samordning av: *D 7/1971/e, 1267
 Säkerhetskonferens, europeisk: 118
 Sø-: se Sjö-
- Tanzania, bistånd till: 771, 792
 Teater, utbildning för: *D 21/1963/k, 1084; se även Scenkonst
 Tekniskt och industriellt samarbete, nordisk fond för: D 22/1972/e, 1381
 Teknologisk och industriell utvecklingsfond: 701
 — utkast till statuter för: 786
 Television: se TV
 Tentamensgiltighet, nordisk: *D 1/1966/k, 1105, NU 1970: 18
 Terrester ekologi, Nordiskt kollegium för: *C 29/k, 998
 Terrängående motorfordon, bestämmelser för: A 375/t, 627
 Tjänstemannarätt för nordiskt anställd personal: NU 1970: 15
 Tjänstemän, förvaltnings-, utbyte av: *D 8/1968/s, 1148
 Tjänstepension: D 26/1963/s, 1085, NU 1966: 8, E 1 (fråga), 1388, NU 1970: 15
 Tjärebykten—Virtaniemi, väg mellan: D 4/1971/t, 1262, E 9 (fråga), 1397
 Tobaksreklam, nordiskt förbud mot: D 12/1972/j, 1362
 Told-, Toll-: se Tull-
 Tornedalen
 — sjukvårdssamarbete i: *D 16/1968/s, 1158
 — studier kring gränsen: NU 1971: 7
 Tórshavn, kulturcentrum i: *D 17/1972/k, 1373
 Trafik, se også Kommunikation
 Trafikfostran, effektiviserad: D 14/1969/k, 1190, E 6 (fråga), 1394, 2049
 Trafikförbindelserna mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden: *D 11/1972/t, 1361
 Trafikförsäkring, förarskydd vid: A 353/t, 430
 Trafiklagstiftning, gemensam: D 27/1968/t, 1168, E 5 (fråga), 1393, NU 1966: 2—3
 Trafikregler för handikappfordon: A 369/t, 586
 Trafiksäkerhetsforskning, Nordiska komitén för: *C 21/t, 962, 2028
 Trafiksäkerhetskonferens i Stockholm: NU 1970: 8
 Trafiksäkerhetsrådet, Nordiska: *C 40/t, 1047, 2035
 Transittrafiken över Trondheim: D 9/1968/t, 1150, E 3 (fråga), 1390
 Transplantation, likartad lagstiftning om: 859, *D 12/1969/s, 1188; se även Njurtransplantationer
 Transportekonomisk forskning, Nordiska kommittén för: *C 25/t, 975, 2033
 Transportområdet, samarbete på: 763, NU 1969: 13, NU 1970: 21, NU 1971: 4, — förslag till verksamhetsprogram på längre sikt: 796
 Transportpolitik, gemensam nordisk: *D 1/1967/t, 1114
 Transporträtt: 726, 846
 Transportöverenskommelse: D 10/1972/t, 1325
 — och övriga trafikfrågor: 1409, NU 1971: 18
 Trondheim, transittrafik: D 9/1968/t, 1150, E 3 (fråga), 1390
 Tryckkärl och ångpanneanläggningar, bestämmelser och normer: *D 1/1972/e, 1310
 Trygghetskonvention, komplettering av: *D 9/1967/s, 1123, E 14, 2067
 Trädgårdskonst, utbildning i: NU 1967: 5
 Tulladministrativa rådet: *C 4/e, 832
 Tullbehandling
 av postpaket: *D 3/1969/t, 1183
 av skogs- och jordbruksmaskiner: D 6/1971/e, 1265
 Tullharmonisering: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17
 Tullsamarbete, nordiskt: se Tullharmonisering
 Turistsamarbete i Norden: A 347/t, 395, 1813

Turnéopera: *D 2/1967/k*, 1118

TV

- reklamsändningar i: **D 8/1969/k*, 1185
- samarbete, ökat: 113, 140, 144, *A 390/k*, 679, 736, 746, *D 12/1967/k*, 1128, *D 16/1972/k*, 1370, NU 1972: 7
- samarbete mellan Finland och Sverige: *D 20/1971/k*, 1290
- utbildning för: **D 21/1963/k*, 1084
- vuxenutbildning i: **D 7/1966/k*, 1107

TV och radio

- frågor, Kontaktorganet för **C 22/k*, 964, 2029
- konferens: NU 1966: 7, NU 1971: 16
- material till undervisningen i: **D 9/1970/k*, 1226

TV-tekniskt samarbete: *D 29/1970/k*, 1249

U-länderna, privata investeringar i: *D 25/1970/e*, 1241; se även Utvecklingsländerna

Ud(en)-: se Ut-

Uddannelse: se även Utbildning

Uddannelses- og forskningspørmål: NU 1970: 2

Udredningsserie, Nordisk: 1436

Udvandring: se Migration

Udveksling: se Utbyte

Undervisning

- i finska i Sverige: NU 1971: 8
- lantbruks-, högre: *A 372/k*, 605
- i matematik: se Matematikundervisning
- medicinsk: **C 36/k*, 1027
- för vuxna i TV: **D 7/1966/k*, 1107
- om Östeuropa: **D 1/1971/k*, 1260
- se också Skol-

Ung arbetskraft: **D 3/1967/s*, 1120

Ungdomsfond, nordisk: se Ungdomssamarbete

Ungdomssamarbete, nordiskt, ökat stöd till: 747, **D 26/1970/k*, 1244

Universitet och högskolor i Norden, utbyggnad av: *A 354/k*, 440

Universitetsexamen: se Tentamensgiltighet

Universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning: **D 3/1965/k*, 1088

Upphovsrätt: 848

Utbildning: 733

- av arkitekter: **D 5/1965/s*, 1089, 2036
- för bibliotek, arkiv och informatik: **D 9/1971/k*, 1275
- af byplanläggare: NU 1964: 2
- för film: **D 21/1963/k*, 1084

— för fiskeri: *D 29/1965/k*, 1103, *E 2* (fråga), 1389, 2039

forskarutbildning, sommarskola för: 732, **C 38/k*, 1036

— av fysioterapeuter: NU 1973: 6

— av förare av motorfordon: **D 35/1970/t*, 1258

— for havekunst: NU 1967: 5

— av konservatorer: **D 10/1971/k*, 1274

— och könsroller: NU 1972: 6

— lärare, fortbildning av, vid socialhögskolorna: *A 373/s*, 508, NU 1971: 12

— för radio: **D 21/1963/k*, 1084

— av sjuksköterskor, högre: *D 19/1967/s*, 1136

— av sjukvårdsadministratörer: **D 3/1970/s*, 1214

— skoglig, högre: *A 357/k*, 465

— av socialpersonal, vidare-: **D 1/1970/s*, 1211

— av stadsplanerare: NU 1964: 2

— för teater: **D 21/1963/k*, 1084

— för television: **D 21/1963/k*, 1084

— i trädgårdskonst: NU 1967: 5

— för yrkeslärare: **D 6/1968/k*, 1147, 2045

— för yrkesvägledare: **D 29/1969/s*, 1210

— åldersklasserna 16—19 år, forskning med hänsyn till utbildning av: NU 1971: 1

Utbildningsanstalter, ökad samverkan vid: **D 4/1970/k*, 1215

Utbildningsrådet, finsk-svenska: **C 26/k*, 980

Utbyte av förvaltningstjänstemän: **D 8/1968/s*, 1148

— av lärare och skolungdom: se Lärarutbyte

Utlämningslagstiftning: 858

Utlämningslagstiftning: *A 334/j*, 359, 858, NU 1970: 6

Utlämningsutskottet, Nordiska: **C 15/j*, 893

Utställningar av allmänupplysande karaktär: 737

Utställningssamarbete: bildkonst: **D 24/1971/k*, 1296

Utvecklingsforskning, samarbetskommitté för: **D 28/1969/e*, 1209

Utvecklingsländerna

- biståndssamarbete: 771
- information till om den nordiska marknaden: NU 1971: 6
- journalistskola, University of Nairobi: 774

- Kenya: 773
- privata investeringar i: *D 25/1970/e*, 1241
- Valbarhet och rösträtt, nordisk kommunal: *B 13/j*, 691, 1974
- Valutapolitiskt samarbete: se Ekonomiskt samarbete
- Vandforurening i Kattegatt och Skagerack: **D 21/1971/s*, 1293
- Vandringstställningar: 737, 748
- Varudeklarationssamarbete: **D 5/1970/e*, 1218, NU 1973: 3
- Veje-: se Väg-
- Vetenskaplig specialapparatur, utnyttjande av: **D 20/1967/k*, 1137, 2044
- Veterinärmedicin, samarbete om: **D 19/1972/k*, 1375
- Vidne-: se Vittnes-
- Vidnesbyrd: se Studentbetyg
- Vietnam: 134
- Villkorlig frigivning: se Prøvelsøsladelse
- Viltforskning, Nordiskt kollegium för: **C 2/j*, 826
- Viltvårdskonferens: NU 1967: 7
- Virtaniemi—Tjærebukten, väg mellan: *D 4/1971/t*, 1262, *E 9* (fråga) 1397
- Vittnesplikt, nordisk: **D 17/1968/j*, 1160
- Voldgift: se Skiljedom
- Voksen: se Vuxen
- Vulkanologiskt institut i Island: 723, *D 30/1968/k*, 1172
- Vulkanutbrott på Heimaey: 52, 64, 69, 71, 117, 194
- Vuxenundervisning i radio och TV: **D 7/1966/k*, 1107
- Våldsdåd, internationella, förebyggande av: *A 408/j*, 1961
- Väg
- Blå vägens utbyggnad till Europaväg: **D 6/1970/t*, 1234
- Europavägförbindelse Finland—Sverige: *D 29/1967/t*, 1141
- mellanriks-, norsk—svenska: *D 10/1966/t*, 1109
- se också: Mellanriksvägar
- Vägtrafikkregler: NU 1966: 2—3, NU 1970: 10
- Yrkesläroutbildning, samarbete om: **D 6/1968/k*, 1147, 2045
- Yrkesvägledarutbildningen, samarbete om: **D 29/1969/s*, 1210
- Zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige: **D 23/1969/s*, 1200
- Ålborg, nordiskt konsthushus i: *A 368/k*, 576
- Ångpanneanläggningar och tryckkärl, bestämmelser och normer för: **D 1/1972/e*, 1310
- Ægteskab-: se Äktenskap
- Äktenskapslagstiftning: 125, 187, 235, 717, 835
- Äktenskapsrätt: *A 257/j*, 290
- Ämbetsmannakommittén, Nordiska, rapport från: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17
- Ämbetsmannamöte
- i Hindsgavl: NU 1966: 6
- i Røros: NU 1970: 12
- i Storlien: NU 1969: 9
- Ämbetsmannarapporten: se Ämbetsmannakommittén
- Økonomisk: se Ekonomisk
- Öresund
- bekämpning av föroreningarna i: 713, **D 21/1971/s*, 1293
- faste förbindelser över: NU 1967: 14
- Öresundsfrågorna: 119, NU 1968: 2—4
- beslut i: *D 21/1969/t*, 1196
- fotsatt handläggning av: *D 15/1971/t*, 1280
- Öresundsregionen, trafikplaneringar i: *C 1 Tilläggsberättelse*: 1818, 1828, 2011
- Östersjöns förorening, åtgärder mot: 107, *D 30/1970/s*, 1251, NU 1967: 13, NU 1969: 3
- Östeuropa, forskning och undervisning om: **D 1/1971/k*, 1260
- Överljudsplan, förbud mot: **D 16/1971/t*, 1283, 2058
- Översättning av nordisk skönlitteratur: **D 26/1971/k*, 1299
- World Wildlife Fund, deltagande i: *D 21/1972/j*, 1379

**Regeringsrepresentanternas och rådsmedlemmarnas
placering i sessionsalen**

Regeringsrepresentanter

1. *Aspling, Sven*, Sverige
2. *Bjerregaard, Ritt*, Danmark
3. *Bratteli, Trygve*, Norge
4. *Carlsson, Ingvar*, Sverige
5. *Christiansen, Peter F.*, Føroya
6. *Feldt, Kjell-Olof*, Sverige
7. *Gredal, Eva*, Danmark
8. *Hjortnæs, Karl*, Danmark
9. *Holmqvist, Eric*, Sverige
31. *Hägglom, Alarik*, Åland
32. *Jansson, Jan-Magnus*, Finland
33. *Jensen, Erling*, Danmark
34. *Jóhannesson, Ólafur*, Island
35. *Johansson, Rune*, Sverige
36. *Jørgensen, Anker*, Danmark
37. *Kampmann, Jens*, Danmark
38. *Karjalainen, Ahti*, Finland
39. *Kjartansson, Magnús*, Island
40. *Lidbom, Carl*, Sverige
41. *Lorentzen, Annemarie*, Norge
42. *Louekoski, Matti*, Finland
43. *Ludvigsen, Sonja*, Norge
44. *Lundkvist, Svante*, Sverige
45. *Löfberg, Bertil*, Sverige
46. *Matthiasen, Niels*, Danmark
47. *Moberg, Sven*, Sverige
48. *Norling, Bengt*, Sverige
49. *Nørgaard, Ivar*, Danmark
50. *Odhoff, Camilla*, Sverige
51. *Ólafsson, Magnús Torfi*, Island
52. *Palme, Olof*, Sverige
53. *Sorsa, Kalevi*, Finland
54. *Tarjanne, Pekka*, Finland
55. *Tuominen, Heikki*, Finland
56. *Ulveseth, Ingvald*, Norge
57. *Wickman, Krister*, Sverige
90. *Väänänen, Marjatta*, Finland

Valda medlemmar

10. <i>Adamsson, Erik</i> , Sverige	76. <i>Larsen, Arne</i> , Danmark
11. <i>Albertsen, Kristian</i> , Danmark	77. <i>Larsen, Reidar</i> , Norge
12. <i>Alenius, Ele</i> , Finland	78. <i>Lillqvist, Bror</i> , Finland
13. <i>Antonsson, Johannes</i> , Sverige	79. <i>Lindeman, Lars</i> , Finland
14. <i>Benkov, Jo</i> , Norge	80. <i>Lund, Thor</i> , Norge
15. <i>Björklund, Ilkka-Christian</i> , Finland	81. <i>Lysholt Hansen, R.</i> , Danmark
16. <i>Borten, Per</i> , Norge	82. <i>Lähteenmäki, Olavi</i> , Finland
17. <i>Christiansen, Ragnar</i> , Norge	83. <i>Mathiesen, Matthías Á.</i> , Island
18. <i>Dam, Poul</i> , Danmark	84. <i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
19. <i>Eidem, Bjarne Mørk</i> , Norge	85. <i>Mundebo, Ingemar</i> , Sverige
20. <i>Forsman, Mauno</i> , Finland	86. <i>Mäki, Timo</i> , Finland
21. <i>Gíslason, Gylfi Þ.</i> , Island	87. <i>Møller, Gerda</i> , Danmark
22. <i>Guðmundsson, Gils</i> , Island	88. <i>Nettelbrandt, Cecilia</i> , Sverige
23. <i>Gustavsen, Finn</i> , Norge	89. <i>Nielsen, K. Axel</i> , Danmark
24. <i>Hagen, Arnt</i> , Norge	91. <i>Nilsen, Arne</i> , Norge
25. <i>Hammarberg, Sven</i> , Sverige	92. <i>Nilsson, Anna-Lisa</i> , Sverige
26. <i>Hansen, Guttorm</i> , Norge	93. <i>Nilsson, Jan-Ivan</i> , Sverige
27. <i>Hansen, Jørgen Peder</i> , Danmark	94. <i>Nordli, Odvar</i> , Norge
28. <i>Hartling, Poul</i> , Danmark	95. <i>Palm, Sture</i> , Sverige
29. <i>Haugstvedt, Asbjørn</i> , Norge	96. <i>Risgaard Knudsen, Jens</i> , Danmark
30. <i>Helén, Gunnar</i> , Sverige	97. <i>Ruokola, Matti</i> , Finland
58. <i>Helveg Petersen, Niels</i> , Danmark	98. <i>Skaftason, Jón</i> , Island
59. <i>Hentze, Demmus</i> , Føroya	99. <i>Skantz, Anna-Greta</i> , Sverige
60. <i>Hermansson, Carl-Henrik</i> , Sverige	100. <i>Skytte, Karl</i> , Danmark
61. <i>Hernelius, Allan</i> , Sverige	101. <i>Steenberg, Erland</i> , Norge
62. <i>Hetemäki, Elsi</i> , Finland	102. <i>Stetter, Ib</i> , Danmark
63. <i>Holmberg, Gustav</i> , Danmark	103. <i>Stubberud, Liv</i> , Norge
64. <i>Horn, Svend</i> , Danmark	104. <i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland
65. <i>Jansson, Paul</i> , Sverige	105. <i>Sundman, Per Olof</i> , Sverige
66. <i>Johansson, Knut</i> , Sverige	106. <i>Tallgren, Carl Olof</i> , Finland
67. <i>Johansson, Tage</i> , Sverige	107. <i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
68. <i>Kainulainen, Heikki</i> , Finland	108. <i>Thoroddsen, Gunnar</i> , Island
69. <i>Knudson, Olaf</i> , Norge	109. <i>Tuomioja, Erkki</i> , Finland
70. <i>Kock, Osmo</i> , Finland	110. <i>Valdimarsson, Hannibal</i> , Island
71. <i>Koivisto, Tellervo M.</i> , Finland	111. <i>Willoch, Kåre</i> , Norge
72. <i>Kristiansen, Kåre</i> , Norge	112. <i>Woivalin, Folke</i> , Åland
73. <i>Krönmark, Eric</i> , Sverige	113. <i>Väyrynen, Paavo</i> , Finland
74. <i>Kyllingmark, Håkon</i> , Norge	114. <i>Øregaard, J. Fr.</i> , Føroya
75. <i>Laitinen, Aili</i> , Finland	

